ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1898

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1898

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περὶ τῶν ἐν ταῖς καταλήξεσιν ἀναλογιῶν, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . σελ. 3 - 13
Περὶ τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως ο/ε ᾰ, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . » 13 - 17
Περὶ τονικῶν μεταβολῶν, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . » 18 - 32
Ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν γραμματικὴ ἀβεβαιότης ἐν ταῖς ἀρχαίαις γλώσσαις καὶ αἱ γραμματικαὶ ἀσκήσεις, ὑπὸ Δ. Κ. Ζαγγογιαννη . . » 33 - 93
Νεώτεραι τινὲς ἀναγνώσεις εἰς τὰ εἰς τὸν Ἀριστοφάνη Ἑλληνικὰ σχόλια, ὑπὸ Π. Σ. Φωτιαδη . . » 94 - 96
Emil du Bois-Reymond, ὑπὸ Ρηγα Ι. Νικολαΐδου . . . . » 97 - 121
Βιβλιογραφία, ὑπὸ Γ. Σωτηριαδου . . . . » 122 - 131
Ποικίλα, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου. . . . . . » 131 - 132

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΣΙΝ ΑΝΑΛΟΓΙΩΝ

Αἱ ἐν ταῖς καταλήξεσι τῶν λέξεων γινόμεναι κατ' ἀναλογίαν ἀλλοιώσεις, περὶ ὧν διέλαβον ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. Η' σελ. 458 κέξ. καὶ Θ' σελ. 186 κέξ., διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, καθ' ὅσον δηλ. ἄλλοτε μὲν κατάληξίς τις κατέστη κατὰ μικρὸν οὕτω συνήθης καὶ οἰκεία τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθήματι, ὥστε ὑπελήφθη ὡς ἡ μόνη καὶ κατ' ἐξοχὴν δηλωτικὴ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος σχέσεως, ἄλλοτε δὲ πάλιν σῴζονται μὲν καὶ εἶναι γνωσταὶ καὶ αἰσθηταὶ εἴτε ἐξ ἴσου εἴτε κατ' ἐπικράτειαν τῆς ἑτέρας ἀμφότεραι, ἀλλ' ἡ ἑτέρα ἢ καὶ ἑκατέρα εἰσβάλλει εἰς τὴν τῆς ἑτέρας χώραν καὶ κατακτᾶται μέρος αὐτῆς.

Οὕτω π. χ. διὰ τὴν ἐν τῇ Ἰωνικῇ καὶ Ἀττικῇ διαλέκτῳ γενομένην ἰσότητα Αἰσχίνης : Αἰσχίνην = Σωκράτης : χ, ἐλέχθη καὶ ἡ αἰτιατικὴ Σωκράτην, καὶ κατὰ μικρόν, ἐπειδὴ τὸ ν τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἦν χαρακτηριστικὸν τῆς πλείστης ἑνικῆς αἰτιατικῆς, τιμήν, χαράν, θεόν, ὁδόν, ὄφιν, πόλιν, παχύν, ἡδὺν, κττ., τὸ δὲ οὕτω κατ' ἀναλογίαν ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκεν ἐν αὐτῇ, κατωρθώθη ὥστε νὰ σχηματισθῇ ἐν τῇ γλωσσικῇ συνειδήσει τῶν λεγόντων τὸ αἴσθημα, ὅτι χαρακτὴρ ἀπαραίτητος καὶ μόνος πάσης ἀνεξαιρέτως ἑνικῆς αἰτιατικῆς εἶναι τὸ ν, ἐντεῦθεν ἐλέχθη καὶ ἄνδραν, γυναῖκαν, μητέραν, τὸ ἄλλον, τὸ ὄνομαν, τὸ μέλιν καὶ οὕτω καθεξῆς πᾶσα ἑνικὴ αἰτιατικὴ καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐμέν, ἐσέν, μόνου τοῦ ἄρθρου τὸ ὑπολειφθέντος ἄνευ ν.

Ὁμοίως ἐπέδωκε κατὰ μικρὸν τὸ -ω ὡς προσωπικὴ κατάληξις τοῦ πρώτου προσώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος καὶ τὸ -α -αν ὡς καταλήξεις τοῦ α' καὶ γ' προσώπου τῶν παρῳχημένων, παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου, τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, ὥστε πᾶσαι αἱ λοιπαὶ καταλήξεις, ὅσαι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐδήλουν τὰ πρόσωπα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περὶ τῶν ἐν ταῖς καταλήξεσιν ἀναλογιῶν, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . σελ. 3 - 13
Περὶ τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως ο/ε ᾰ, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . » 13 - 17
Περὶ τονικῶν μεταβολῶν, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . » 18 - 32
Ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν γραμματικὴ ἀβεβαιότης ἐν ταῖς ἀρχαίαις γλώσσαις καὶ αἱ γραμματικαὶ ἀσκήσεις, ὑπὸ Δ. Κ. Ζαγγογιαννη . . » 33 - 93
Νεώτεραι τινὲς ἀναγνώσεις εἰς τὰ εἰς τὸν Ἀριστοφάνη Ἑλληνικὰ σχόλια, ὑπὸ Π. Σ. Φωτιαδη . . » 94 - 96
Emil du Bois-Reymond, ὑπὸ Ρηγα Ι. Νικολαΐδου . . . . » 97 - 121
Βιβλιογραφία, ὑπὸ Γ. Σωτηριαδου . . . . » 122 - 131
Ποικίλα, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου. . . . . . . » 131 - 132

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΣΙΝ ΑΝΑΛΟΓΙΩΝ

Αἱ ἐν ταῖς καταλήξεσι τῶν λέξεων γινόμεναι κατ' ἀναλογίαν ἀλλοιώσεις, περὶ ὧν διέλαβον ἐν 'Αθηνᾶς Τομ. Η' σελ. 458 κἑξ. καὶ Θ' σελ. 186 κἑξ., διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, καθ' ὅσον δηλ. ἄλλοτε μὲν κατάληξίς τις κατέστη κατὰ μικρὸν οὕτω συνήθης καὶ οἰκεία τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθήματι, ὥστε ὑπελήφθη ὡς ἡ μόνη καὶ κατ' ἐξοχὴν δηλωτικὴ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος σχέσεως, ἄλλοτε δὲ πάλιν σῴζονται μὲν καὶ εἶναι γνωσταὶ καὶ αἰσθηταὶ εἴτε ἐξ ἴσου εἴτε κατ' ἐπικράτειαν τῆς ἑτέρας ἀμφότεραι, ἀλλ' ἡ ἑτέρα ἢ καὶ ἑκατέρα εἰσβάλλει εἰς τὴν τῆς ἑτέρας χώραν καὶ κατακτᾶται μέρος αὐτῆς.

Οὕτω π. χ. διὰ τὴν ἐν τῇ 'Ιωνικῇ καὶ 'Αττικῇ διαλέκτῳ γενομένην ἰσότητα Αἰσχίνης: Αἰσχίνην = Σωκράτης: χ, ἐλέχθη καὶ ἡ αἰτιατικὴ Σωκράτην, καὶ κατὰ μικρόν, ἐπειδὴ τὸ ν τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἦν χαρακτηριστικὸν τῆς πλείστης ἑνικῆς αἰτιατικῆς, τιμήν, χαρίν, θεόν, ὁδόν, ὄφιν, πόλιν, παχύν, ἡδὺν, κττ., τὸ δὲ οὕτω κατ' ἀναλογίαν ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκεν ἐν αὐτῇ, κατωρθώθη ὥστε νὰ σχηματισθῇ ἐν τῇ γλωσσικῇ συνειδήσει τῶν λεγόντων τὸ αἴσθημα, ὅτι χαρακτὴρ ἀπαραίτητος καὶ μόνος πάσης ἀνεξαιρέτως ἑνικῆς αἰτιατικῆς εἶναι τὸ ν, ἐντεῦθεν ἐλέχθη καὶ ἄνδραν, γυναῖκαν, μητέραν, τὸ ἄλλον, τὸ ὄνομαν, τὸ μέλιν καὶ οὕτω καθεξῆς πᾶσα ἑνικὴ αἰτιατικὴ καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐμέν, σέν, μόνου τοῦ ἄρθρου τὸ ὑπολειφθέντος ἄνευ ν.

'Ομοίως ἐπέδωκε κατὰ μικρὸν τὸ -ω ὡς προσωπικὴ κατάληξις τοῦ πρώτου προσώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος καὶ τὸ -α -αν ὡς καταλήξεις τοῦ α' καὶ γ' προσώπου τῶν παρῳχημένων, παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου, τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, ὥστε πᾶσαι αἱ λοιπαὶ καταλήξεις, ὅσαι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐδήλουν τὰ πρόσωπα

ταῦτα ἐξεβλήθησαν, πρβλ. σβέννυμι = σβήνω, εἶχον = εἶχα καὶ εἶχαν, εἶδον = εἶδα καὶ εἶδαν, ἐλάλουν = ἐλαλοῦσα ἐλαλοῦσαν, ἐγέλων = ἐγελοῦσα ἐγελοῦσαν, ἐδήλουν = ἐδηλοῦσα ἐδηλοῦσαν κττ. Καὶ δὲν περιωρίσθησαν ἐν μόνῃ τῇ ἐνεργητικῇ φωνῇ αἱ καταλήξεις αὗται -α καὶ -αν, ἀλλ' εἰσέβαλον κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὴν μέσην ἢ παθητικήν, πρβλ. ἐλέγουνταν, ἤρχουνταν, ἐλεγόμουνα, ἐρχόμουνα, εὑρέθηκα εὑρέθηκαν κττ.

Ὅπως δὲ ταῦτα οὕτως ἐγένετο καὶ τὸ ἐπίθημα -έα ὁ κατ' ἐξοχὴν χαρακτὴρ τῶν ὀνομάτων τῶν φυτῶν· πρὸ πολλοῦ δηλονότι παρετηρήθη, ὅτι ἐπειδὴ ἀρχαιόθεν ἔληγον τὰ ὀνόματα φυτῶν μέν τινων εἰς -έα, τὰ τῶν καρπῶν δ' ἢ τῶν ἀνθέων αὐτῶν εἰς -ον, καὶ οὕτω ταῦτα ἀντιδιεστέλλοντο, συνέβη κατὰ μικρὸν ὥστε πάντα τὰ ὀνόματα τῶν φυτῶν, ὧν ἐκρίνετο ἀναγκαῖον νὰ διασταλῇ ὁ καρπός, τὸ ἄνθος, ἡ ῥίζα ἤ τι τοιοῦτον ἀπ' αὐτῶν τούτων τῶν φυτῶν, νὰ μετασχηματισθῶσιν εἰς -έα, ἀδιάφορον ἂν ἔληγον πρότερον εἰς -ος, -ας, -ία, -ύα, -η, -εία κττ.· πρβλ. κέρασος-κερασέα, κερατία-κερατέα, κυδωνία-κυδωνέα, κράνεια-κρανέα, στύππη-στυππέα, σίδη-σιδέα, κολοκύνθη-κολοκυθεά, λύγος-λυγέα, μύρτος-μυρτέα, φίλυρα-φιλυρέα, καρύα ὀξύα-καρέα ὀξέα, ὀστρύα-ὀστρέα, ἀχρὰς ἀχράδος-ἀχλαδέα, βρυώνη καὶ βρυωνία-βρυωνέα, φυτεία-φυτέα κττ. Καὶ ὅσαι δὲ λέξεις διὰ τὴν ἀλλοιωθεῖσαν αὐτῶν σημασίαν μετέστησαν βραδύτερον εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀνομάτων τῶν φυτῶν, καὶ αὗται προσέλαβον ὁμοίως τὴν κατάληξιν -έα. Οὕτω π. χ. ἡ λέξις φιλοκαλία καὶ καλονὴ ἐλέχθησαν ἐπὶ τοῦ σαρώθρου πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ φυτοῦ τινος ἐξ οὗ κατασκευάζονται τὰ σάρωθρα, ἐντεῦθεν καὶ αὗται μετεσχηματίσθησαν εἰς -έα, ἤτοι φιλοκαλέα, καλονέα. Ὁμοίως ἐπλάσθησαν ἐκ τῶν Λατινικῶν πραικόκια δωράκινα (praecocia duracina) τὰ ὀνόματα τῶν παραγόντων τοὺς καρποὺς τούτους εἰς -έα, βερυκοκκεά, δωρακινεά καὶ παρετυμολογίᾳ ῥωδακινεά.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπλάσθη ἐκ τοῦ τριαντάφυλλον (ῥόδον) τὸ ὄνομα τῆς παραγούσης τὰ τριαντάφυλλα (ῥόδα) ῥοδῆς τριανταφυλλέα, καὶ ἐκ τοῦ ῥιζάρι (= ἐρυθρόδανον) ἡ ῥιζαρέα κττ. Καὶ μετεπλάσθησαν ἄρα πάμπολλα ἀρχαῖα ὀνόματα εἰς -έα καὶ ἐπλάσθησαν νέα οὐκ ὀλίγα ὁμοίως εἰς -έα κατ' ἀναλογίαν, (πρβλ. περὶ τού-

των Krumbacher Περιοδικοῦ Τομ. Β΄ σελ. 235 κέξ. καὶ Kuhn Περιοδικοῦ Τομ. ΛΔ΄ σελ. 119 κέξ.).

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἀπεδείχθη αὐτόθι, ὅτι καὶ ὅσα ἀρχαῖα ὀνόματα μετέβαλον σημασίαν, καθ' ἃ καὶ ὅσα νέα ἐπλάσθησαν, σημαίνοντα πληγήν, ὀσμήν, κηλῖδα, δέρμα, φορτίον, μέτρον ἢ χωρητικότητα, λήγουσιν ὁμοίως εἰς -έα, ἀδιάφορον πῶς ἔληγον τὸ πάλαι· πρβλ. κοπρία-κοπρέα, καπρία-καπρέα, σηπία-σηπέα, σκωρία-σκωρέα, φωλεὰ-φωλέα, γενεὰ-γενέα, ὀργυιὰ-ὀργέα, πῆχυς-πηχέα, σπιθαμὴ-(σ)πιθαμέα, πρασιὰ-πρασέα, σωρεία-σωρέα, θημωνιὰ-θημωνέα, πορδὴ-πορδέα, χοιρέα, σκυλλέα, βωδέα, κττ., ἔπειτα πετρέα, ῥαβδέα, λαδέα, κρασέα, βουτυρέα, γατέα, καραβέα, τηγανέα, καλαθέα, κοφινέα κττ. Καὶ τοῖς τυφλοῖς ἄρα δῆλον καθίσταται ὅτι διὰ τὴν σημασίαν μεταβάλλεται ἡ κατάληξις τῶν ὀνομάτων.

Ὅπως δ' ἐν τούτοις τὸ -έα οὕτως ἐν ἄλλοις ἄλλη κατάληξις ἐπέδωκεν. Πολλαχοῦ τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ ἐν Λιβισίῳ λέγεται οὐ μόνον λέγου, τρώγου, θέλου, μιλάου κττ. ἐν οἷς, τὸ ἄτονον ω κανονικῶς τρέπεται εἰς -ου, ἀλλὰ καὶ μπουροῦ, ζοῦ, θὰ ἰδοῦ, θὰ εἰποῦ ἀντὶ μπουρῶ, θὰ ἰδῶ, θὰ εἰπῶ. Οὕτω συνεδέθη ἐν τῷ αἰσθήματι τῶν λεγόντων ὁ φθόγγος -ου πρὸς τὴν δήλωσιν τοῦ πρώτου προσώπου, ὥστε διὰ μόνου τούτου ἐκφράζεται σήμερον.

Καθ' ὃν δὲ τρόπον ἐν τῇ μέσῃ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ ἐπέδωκεν ἡ κατάληξις αὕτη -έα, ἐν δὲ τῷ Λιβισίῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς βορείου Ἑλλάδος τὸ ου διὰ τὴν σημασίαν αὐτῶν, οὕτως ἐπέδωκε καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἡ κατάληξις -σσα, -σσω, -σσων. Εἶναι δηλ. γνωστὸν τοῖς περὶ τὴν φωνητικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀσχολουμένοις, ὅτι τὸ διπλοῦν σσ (ττ) μένει μὲν ἐν πάσαις ταῖς διαλέκτοις, ἂν προῆλθεν ἐκ τοῦ κ + j ἢ χ + j ἢ τF (ἧκα-ἧσσον, ταραχὴ-ταράσσω, φύλακος-φυλάσσω, ἀνακτjα-ἄνασσα, ἀνακτjωἀνάσσω, γλωχῖν-γλῶσσα, Θρακὸς-Θρᾷσσα, τέτFαρες-τέσσαρες κττ.), ἁπλοποιεῖται δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ εἰς σ, ἂν προῆλθεν ἐκ τοῦ τ + σ, σ + σ, τ + j, θ + j· πρβλ. ποτσι-ποσσὶ ποσί, γένεσ-σι γένεσι, ἐτέλεσ-σα ἐτέλεσα, ποτ-jος πόσσος πόσος, μεθ-jος (medius) μέσσος μέσος. Καὶ ὅμως παρὰ τὰ φανερὰ ταῦτα παρατηρεῖται ὅτι ἐνίοτε τὸ σσ (ττ) μένει ἐν τῇ Ἀτ-

τικῇ διαλέκτῳ καὶ τῇ μετέπειτα Κοινῇ, εἰ καὶ προῆλθεν ἐκ τῶν τ+j, θ+j· πρβλ. λιτὴ λίττομαι, πλαθ-άνη πλαθjω πλάττω, χαριϝατ-jα χαρίεσσα, κρέτος κρέτ-jον κρέσσον, Κρῆτ-jα Κρῆσσα, θὴς θητὸς θητ-jα θῆσσα, κιτ-jα κίσσα καὶ κισσάω κττ. Ἀλλὰ τὴν ἀνώμαλον ταύτην διάσωσιν ἡρμήνευσαν παρατηρήσαντες ὅτι πάντα τὰ διασῴζοντα τὸ σσ (ττ) ἀπαρτίζουσι συστήματά τινα, ἤτοι λήγουσιν εἰς -σσω, -σσων -σσον, -σσα, ἤτοι εἶναι καταλήξεις ἐσχηματισμέναι ὁμαλῶς ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν οὐρανικῶν κ, χ μετὰ τοῦ j καὶ δὴ γνωστῶν καὶ οἰκείων γενομένων τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθήματι. Ἐν ταῖς λέξεσιν ἄρα ταύταις ὤφειλε μὲν πάντως φωνητικῶς τὸ σσ (ττ) ν' ἁπλοποιηθῇ καὶ θὰ ἡπλοποιήθη εἰς σ, ἀποκατεστάθη δ' ὅμως πάλιν εἰς τὸ ἄρτιον κατὰ τὰς ἄλλας λέξεις εἰς -σσω -σσα -σσων Ὅπου δ' ὅμως σύστημά τι ὅμοιον τοῖς ἀνωτέρω δὲν ὑπῆρχεν, ἐκεῖ ὁ φωνητικὸς νόμος τῆς ἁπλοποιήσεως τοῦ σσ εἰς σ ἀφεθεὶς ἀνενόχλητος ἐνήργησε καὶ δὴ ἡπλοποίησεν αὐτό. Ὅτι δ' ἀληθῶς τὸ φθογγολογικῶς ἁπλοῦν σ ἐδιπλασιάσθη ἐν τούτοις κατ' ἀναλογίαν, τούτου ἀπόδειξίς ἐστι τὸ σσ ἐν τῷ ῥήματι νί'σσομαι (ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ δι' ἁπλοῦ σ, νί'σομαι, Ν 186, Ο 577, Ψ 76), ὅπερ ἄνευ τῆς ἀναλογικῆς ἐπιδόσεως ταύτης εἶναι παντάπασιν ἀδιανόητον (1).

Ἀλλ' ἐνῷ τὸ νίσσομαι προσέλαβεν οὕτω τὸ διττὸν σσ, ἐπειδὴ τὸ τέλος τῆς λέξεως -σομαι ἐφαίνετό πως ὅμοιον τῷ τέλει τοσούτων ἄλλων λέξεων εἰς -σσω -σσομαι, διὸ καὶ ἐξωμοιώθη ἐντελῶς τού-

(1) Καθ' ἃ ὁ καθηγητὴς κ. Κάρολος Brugmann ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐν Λειψίᾳ Ἀκαδημείας τῇ 4 Δεκεμβρίου 1897 ἐξέθηκε, τὸ νισσομαι, πτίσσω οὔτε ἐκ τοῦ νινσ-jο-μαι πτινσ-jω οὔτε ἐκ τοῦ νι-νσ-ο-μαι πτινσ-ω ἦν δυνατὸν νὰ προέλθῃ, ἐπειδὴ ἐκ τούτων ὤφειλεν, ὅπως τὸ μηνσος μῆννος μηνὸς χανσος χαννος χᾶνὸς -χηνὸς κττ. δεικνύουσι, ν' ἀποβληθῇ τὸ σ οὐχὶ τὸ ν, ἤτοι θὰ ἐγίνοντο νί'νομαι πτί'νω. Ἐπειδὴ δ' ὅμως, καθ' ἃ τὰ Ἰνδικὰ nish-atė καὶ pins-atė μαρτυροῦσι, παρὰ τὴν θεματικὴν συζυγίαν ὑπῆρχε καὶ ἀθέματος, ἤτοι ἐλέγετο οὐ μόνον νινσομαι πτινσω ὅθεν πάντως νίνομαι πτίνω, ἀλλὰ καὶ νινσ-μαι νινσ-σαι νινσ-σαι κττ. πτινσ-μεν πτινσ-τε πτινσ-τον κττ. καὶ ἐν τοῖς ἀθεμάτοις τούτοις τὸ σ ὤφειλε φωνητικῶς νὰ σωθῇ ὡς σ, διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ἐνστιγμῶν τούτων τύπων εἰσέβαλεν ἐκ νέου τὸ σ εἰς τὸ νινομαι πτινω, ὅθεν νινσομαι πτινσω καὶ περαιτέρω, κατισχύσαντος τοῦ νεωτέρου ἤχου τούτου σ, νίσσομαι πτίσσω· πρβλ. λεγοντι λέγονσι λέγουσι, δεικνυντjα δεικνύνσα δεικνῦσα, παντjα πάνσα πᾶσα κττ.

τις. ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ τέλος αὐτῶν δὲν ἐφαίνετο ὅμοιον πρὸς τὰ γνωστὰ καὶ συνήθη τέλη εἰς -σσω -σσα ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς παρέμειναν μεθ' ἁπλοῦ σ. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὸ μὲν κίσσα ('Ινδ. kē'tas = θέλησις ἐπιθυμία καὶ κοῖται· γυναικῶν ἐπιθυμίαι) ἐκ τοῦ κιτ-ja, μέλισσα ἐκ τοῦ μέλιτ-ja, θῆσσα ἐκ τοῦ θητ-ja κττ. ἔχουσι σσ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τέλους αὐτῶν πρὸς τοσαύτας ἄλλας λέξεις εἰς -ισσα· τοὐναντίον διὰ τὸ νεμεσάω (παρ' Ὁμ. ἔτι νεμεσσάω, ὅπως καὶ ἔπεσσι καὶ ποσσὶ καὶ πόσσος) ἐκ τοῦ νεμεσ-jαω νέμεσις, τὸ πεῖσα = ἡ πειθὼ ἐκ τοῦ πειθ-ja τὸ αἶσα ἐκ τοῦ αιτ-ja, πρβλ. Ὀσκ. aeteis = partis, τὸ μέσος ἐκ τοῦ μεθ-ιος, παρβλ. Ἰνδ. madh-yas, ὁ κυσός· ἡ πυγὴ ἐκ τοῦ κυθ-jος (κεύθω) ἢ κυτ-jος (κύτος), ἐπειδὴ τὸ -εσσάομαι, -έσσος, -αίσσα, -εισσα, -υσσος δὲν ὡμοίαζον ἱκανῶς πρὸς κατάληξίν τινα, ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς διετηρήθησαν μεθ' ἁπλοῦ σ.

Ἐν ἄλλοις ἡ ἐπικράτησις τῆς ἑτέρας καταλήξεως δὲν ἐτελέσθη, ἀλλ' ἀμφότεραι ἀγωνίζονται ἔτι πρὸς ἀλλήλας ἤτοι ἴσον ἢ καὶ ἄνισον ἀγῶνα. Οὕτω π. χ. εἴδομεν ὅτι τὸ Μαντινεικὸς μετεπλάσθη εἰς Μαντινικὸς (κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸς κττ.), τὸ Δαρ-ϊκὸς ἐν τοῖς Μιμιάμβοις Ἡρῴδα Ε' 102 καὶ 122 (κατὰ τὸ Περσ-ικός), ὁμοίως ἐλέχθη Φωκ-ικὸς παρὰ τὸ Φωκαϊκὸς (κατὰ τὸ Ἰωνικὸς) καὶ Χαιρωνικὸς παρὰ τὸ Χαιρωνεικὸς (κατὰ τὸ Βοιωτικός), πρβλ. Richard Meister, Die Mimiamben des Herodas σελ. 746-7)· ἀλλὰ παρ' αὐτὰ ἐλέχθη καὶ βοεικὸν ζεῦγος κατὰ τὸ ὀρεικὸν ζεῦγος. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν εὐηθία, ἀληθία, ἀμαθία κττ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ βοήθεια καὶ εὐτύχεια καὶ εὐφύεια κττ. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν ἐμπορεῖον χειμαδεῖον κττ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ Ποσείδιον, Προμήθια, Πατρόκλια, ἐπ' ἴσης ἐλέχθη ὁ σκόρπις κατὰ τὸ ὁ ὄφις ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν ὁ ὄφιος κατὰ τὸ ὁ σκορπίος.

Ἐπ' ἴσης παρατηρεῖται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ συγκριτικὰ εἰς -ό(ώ)τερος καὶ -ύτερος, ἀλλ' ὅτι τὰ εἰς -ύτερος ἐπέδωκαν ἐκβαλόντα οὐκ ὀλίγα τῶν εἰς -οτερος ἢ -ωτερος, τῆς καταλήξεως -υτερος ὁρμηθείσης ἀπὸ τῶν ἀρχαίων συγκριτικῶν εἰς -υτερος τῶν ἐπιθέτων εἰς -ύς· ἤτοι κατὰ τὸ βαθὺς βαθύτερος, βαρὺς βαρύτερος, γλυκὺς γλυκύτερος, δασὺς δασύτερος, ταχὺς ταχύτερος, παχὺς παχύτερος κτλ., λέγεται σήμερον καὶ μα-

κρύτερος (καί μακρὺς) καὶ καλύτερος, καὶ πρικύτερος (καὶ πρικὺς) καὶ ἐλαφρύτερος καὶ χονδρύτερος καὶ μεγαλύτερος καὶ ἀρύτερος (καὶ ἀρὺς) (=ἀραιότερος) κττ. ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν γλυκώτερος καὶ γλυκός.

Ἐν ἄλλοις ὁ ἀγὼν διεξάγεται ἐπιθετικῶς ὑπὸ μόνης τῆς ἑτέρας· αὐτόδηλον δ' εἶναι ὅτι ὁ μονομερὴς οὗτος ἀγὼν λαμβάνων ἐπίδοσιν φέρει ἀσφαλῶς ἐπὶ τὴν τελείαν ἐπικράτησιν αὐτῆς, ὅπως ἐν τῇ ἀρχῇ εἴπομεν. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὸ μὲν Ποτειδαιᾶται μετεσχηματίσθη εἰς Ποτειδ-εᾶται κατὰ τὸ Τεγεᾶται, Λεπρεᾶται, Ὑδρεᾶται κττ., οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τἀνάπαλιν οὐδὲν τούτων εἰς -αιᾶται. Ὁμοίως τὸ Χαλκειᾶται, Αἰνειᾶται, Αὐλεᾶται εἰς Χαλκιᾶται Αἰνιᾶται, Αὐλιᾶται κατὰ τὰ εἰς -ιᾶται ἐθνικά, Σπαρτιᾶται, Ἀλλαριᾶται, Ἰᾶται κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως. Ὡσαύτως τὸ Μαρωνεῖται, Βορυσθενεῖται μετεπλάσθη εἰς Μαρωνῖται, Βορυσθενῖται, ἀλλὰ τὸ Καλλιπολῖται, Ἀβδηρῖται κττ. δὲν ἐτράπησαν εἰς -εῖται. Ταὐτὸ ῥητέον καὶ τοῦ -ιδης τοῦ Ἡρακλ-ίδης καὶ λοιπῶν εἰς -κλίδης, τοῦ Ἀριστ-ίδης, Ἀλκιτθίδας, Τυνδαρίδης, Λυκομίδαι, Ἀντιγενίδης, Καλλικρατίδας, Ἀντιφανίδης κττ. ὅτι καὶ ταῦτα ἠκολούθησαν τοῖς εἰς -ΐδης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως, οὐδὲν τῶν εἰς -ΐδης μετεσχηματίσθη εἰς -ειδης ἢ -ήδης ἢ -οίδης. Ὁμοίως τὸ μὲν ἀνταμείβω, συγκρύβω, ἀρμέγω, ἀναπαύω. κττ. τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς μετεσχηματίσθησαν εἰς -εύω, ἀλλ' οὐδὲν τῶν εἰς -εύω μετεσχηματίσθη εἰς αυω κατὰ τὸ καύω, παύω (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Θ' σελ. 199).

Ὁμοίως ἐν Σφακίοις τῆς Κρήτης κατὰ τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον εἰς -έ τῶν ῥημάτων λέ(ν) (λέμε λέτε), θέ(ν) (θέμε θέτε), κλαί(ν) (κλαίμε κλαίτε), καί(ν) (καίμε καίτε), κατέ(ν) (κατέμε κατέτε) ἐσχηματίσθη κατὰ μικρὸν τὸ αἴσθημα ἐν τοῖς λέγουσιν, ὅτι τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν βαρυτόνων ῥημάτων εἰς -εύουσι -έγουσι κττ. δύναται νὰ λήγῃ ἁπλῶς εἰς έ, διὸ λέγουσι καὶ ἀρμέ, γυρέ, νηστὲ ἀντὶ ἀρμέγουσι γυρεύουσι, νηστεύουσι κττ., ἀλλ' οὐχὶ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ῥήμασιν, οὐδ' ἀντιστρόφως κλαίουσι, καίουσι κττ. ὅπως κόφτουσι μποροῦσι, θωροῦσι κλπ. Καὶ τὸ ἁλυκὸς ἐτράπη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς ἁλικός, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τὸ πολιτικὸς νησιωτικὸς ἢ

τοιοῦτόν τι εἰς -υκός. Αἱ εἰς -υῖα μετοχαὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου γεγόνα ἔρρηγα ἀκολουθήσασαι τοῖς ὁμοίως τονουμένοις ἐπιθέτοις εἰς -εῖα μετεσχηματίσθησαν κατ' αὐτάς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τἀνάπαλιν, ἤτοι τὸ βραχεῖα, βαρεῖα, ἡδεῖα κττ. δὲν ἐσχηματίσθησαν εἰς -υῖα.

Ὁμοίως παρατηρεῖται ὅτι πολλὰ κύρια ὀνόματα νήσων ἢ πόλεων εἰς -οῦσσα ἢ ουσσα φέρονται πολλάκις δι' ἁπλοῦ σ, εἰ καὶ συνῳδὰ τῇ ἐτυμολογίᾳ αὐτῶν ἐκ τῶν ἐπιθέτων εἰς Fατ-ȷα (χαριFατȷα χαρίεσσα) κατὰ τἀνωτέρω λεχθέντα εἰς διπλοῦν σσ ἔληγον τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ ἐν τῷ μετέπειτα διὰ τὴν ἐπιγινομένην ἀναλογίαν ὤφειλον νὰ λήγωσι· πρβλ. Ἀργενόεσσαι Ἀργενοῦσσαι Ἀργινοῦσσαι - Ἀργινοῦσαι Ἀργίνουσαι, Ἀνθεμόεσσα Ἀνθεμοῦσσα Ἀνθέμουσσα Ἀνθέμουσα, Δρυόεσσα - Δρυοῦσσα - Δρύουσσα - Δρύουσα κττ. κττ. Ἐπειδὴ δηλ. τὰ ὀνόματα ταῦτα συνηρέθησαν εἰς -οῦσσα καί, ἅτε κυρίων γενομένων, ἐπεζητήθη ὁ ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου αὐτῶν ἐπὶ τὴν προπαραλήγουσαν, διὸ καὶ παρὰ μὲν Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ ἀληθῶς ταῦτα προπαροξύνονται, παρὰ δὲ τῷ Ἡρῳδιανῷ μόνα τὰ δι' ἁπλοῦ σ γραφόμενα προπαροξύνονται, τὰ δὲ διὰ διττοῦ προπερισπῶνται, διὰ ταῦτα ἐπῆλθε σύγχυσις τούτων πρὸς τὰ ἐκ μετοχῶν εἰς -ουσα προερχόμενα, ἤτοι Ἀρέθουσα (πρβλ. Κουρτίου Ῥήματι Β' σελ. 342), Θάλπουσα, Μέδουσα, Σώζουσα, Φέρουσα, Αἴθουσα κττ., ἐντεῦθεν ἐγράφοντο καὶ διὰ διπλοῦ καὶ δι' ἁπλοῦ σ. Τῆς ἐτυμολογικῆς γενέσεως τούτων αἴσθησίς τις φαίνεται ὑπολανθάνουσα ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Α 270, 5 καθ' ἣν «εἰ δύο (δηλ. σσ) ἔχοιεν, προπερισπῶνται»· ἀλλ' ἀναμφιβόλως οὐδεὶς ἀνθρώπων θὰ πιστεύσῃ ποτὲ ὅτι δι' ἐτυμολογικὸν λόγον τὸ μὲν Δρύουσα, Ἀνθέμουσα, Μαράθουσα, Σίδουσα, Τεύτλουσα, Δάφνουσα κττ. ἐξεφέροντο δι' ἁπλοῦ σ, τὸ δὲ Ἐλαιοῦσσα, Ἐρικοῦσσα, Φοινικοῦσα, Ὀφιοῦσσα κττ. διὰ διττοῦ σσ, ὅπως διδάσκει ὁ Ἡρῳδιανός. Τὸ ὀρθὸν [κατὰ τὸ ἀληθὲς ἔτυμον ἐν τούτοις εἶναι πρόδηλον, ἀλλ' ἡ διὰ τὴν συναίρεσιν καὶ διὰ τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου γινομένη ὁμοιότης αὐτῶν πρὸς τὰς μετοχὰς εἰς -ουσα ἐγένετο αἰτία καὶ τῆς περὶ τὴν ἄλλην ὀρθογραφίαν συγχύσεως. Ἀλλ' ἐνῷ οὕτω πολλὰ εἰς -σσα ἠκολούθησαν τοῖς εἰς -σα, ταῦτα δὲν ἠκολούθησαν ἐκείνοις.

Ὅπως δ' ἐν τούτοις διὰ τῆς φωνητικῆς προπαρεσκευάσθη, ὡς εἰπεῖν, ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ μετάστασις τῆς ἑτέρας τάξεως εἰς τὴν ἑτέραν, ἐπετελέσθη δὲ διὰ τῆς ἀναλογίας, οὕτω παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ. Ἐν Ἠπείρῳ δηλ. τοῦ τελικοῦ ἀτόνου ι ἀσθενέστατα ἐκφωνουμένου, τὰ λήγοντα εἰς -σι οὐδέτερα προσήγγισαν σφόδρα πρὸς τὰ λήγοντα εἰς ἁπλοῦν ς. ἐντεῦθεν λέγεται καὶ τὸ κρεάσι ἀντὶ τοῦ κρέας, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τὸ κρός, τὸ γρός ἤ τι τοιοῦτον ἀντὶ τὸ κρόσι, τὸ γρόσι.

Ὁμοίως ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ λέγονται καθ' ἑκάστην κατὰ τὰ θηλυκὰ ἐπίθετα εἰς -εῖα -έα -εά γλυκε̯ά πρικε̯ά κττ. οὐκ ὀλίγα θηλυκὰ εἰς -κε̯ά, λ.χ. κακε̯ά, Κρητικε̯ά, ἀρραβωνιστικε̯ά, εὐγενικε̯ά, ἀγαπητικε̯ά, μπιστικε̯ά, θεωρητικε̯ὰ κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως γλυκὴ βαθὴ παχὴ κττ. ἀντὶ γλυκε̯ὰ βαθε̯ὰ παχε̯ὰ κττ. Καθ' ἃ καὶ οὐδέποτε κατὰ τὸ γλυκὺς πρικὺς κττ. ἐλέχθη καὶ τὸ ἀρσ. τούτων εἰς -κύς· οἷον μπιστικύς, Κρητικύς, κακὺς κττ., ὅπως οὐδὲ τὸ πάλαι ἐλέχθη ἐρρηγὺς γεγονὺς κττ., εἰ καὶ τὸ θηλ. ἐλέχθη ἐρρηγεῖα γεγονεῖα. Ὁμοίως δὲ παρατηρεῖται ὅτι ἡ ἀχράς, ἡ λύγος, ἡ μύρτος καὶ ἄλλα πολλὰ φυτῶν ὀνόματα μετεπλάσθησαν εἰς -έα κατὰ τὸ μηλέα μορέα κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοὐναντίον, ἤτοι ἡ ἐλαία, μηλέα κττ. δὲν μετεπλάσθησαν εἰς ἐλὰς ἢ ἔλος κατὰ τὸ ἀχράς, ἡ μύρτος κττ.

Ὁμοίως οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν' ἀρνηθῇ ὅτι τὸ φιλαινὶς φιλαινίδες μετεσχηματίσθη εἰς φιλαινάδες φιλαινάδα κατὰ τὸ ἀδερφάδες, μαννάδες, καθ' ἃ καὶ τὸ συννυφάδες συννυφάδα, ἢ ὅτι τὸ πάσσαλος πασσάλι, πέδιλον, πέταλον, φάσηλος ἐγένοντο πασσούλλι, φασούλλι, πεδούλλι, πετούλλι προσλαβόντα τὴν γνωστὴν κατάληξιν -ούλλι (πρβλ. Einleit. 109), ἢ ὅτι τὸ γάλας ἐλέχθη ἐν Χίῳ κατὰ τὸ κρέας, ἢ ὅτι τὸ ἀρχαῖον λέων λέοντος, τάλας τάλαντος παρὰ τὸ τάλανος ἐλέχθησαν κατὰ τὸ λέγων λέγοντος, λέξας λέξαντος κττ. ἢ ὅτι τὸ (λέγομαι) λέγεσαι (λέγεται), (ἐλεγόμην) ἐλέγεσο (ἐλέγετο) ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ (τίθεμαι) τίθεσαι (τίθεται) (ἐτιθέμην) ἐτίθεσο (ἐτίθετο), (πεποίημαι) πεποίησαι (πεποίηται), (ἐπεποιήμην) ἐπεποίησο (ἐπεποίητο). Ὁμοίως ἐσχηματίσθη τὸ ἐχθρία ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸ φιλία. Τὸ Παναέ μ' ἐν Βελβενδῷ διὰ τὸ Χριστέ μ'. Ἐν Κυθήροις ἡ κατά-

λέξις -έα διαστέλλεται ἐν τῇ προφορᾷ τῆς -ία, λέγεται ἄρα ῥαβδέα, κολοκυθέα, ἐλαία, κττ. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα μεσαρέα ἐπὶ μὲν τῆς ἐννοίας τοῦ ἐν μέσῳ ἄλλων κειμένου ἀγροῦ λέγεται μεσαρέα, ἐπὶ δὲ τῶν ἐντοσθίων τῶν σφαζομένων ζῴων λέγεται μεσαρία, πάντως διὰ τὸ κοιλία καρδία. Συχνότατα δ' ἀκούομεν ἐν Ἀθήναις τῶν ἰχθυοπωλῶν βοώντων «ψάρι τοῦ Φαληρέα» πάντως κατὰ τὸ τοῦ Περαία! κττ. κττ. Καὶ ὅμως δὲν ἐλέχθη οὐδέποτε οὔτε μαννίδες (κατὰ τὸ μελαινίδες) οὔτε πεδάλι φασάλι (κατὰ τὸ πασσάλι) οὔτε τὸ κρέα (κατὰ τὸ γάλα) οὔτε ὁ λέξας λέξανος (κατὰ τὸ τάλας τάλανος) οὔτε πεποίημαι πεποίῃ, τίθεμαι τίθῃ, ἐτιθέμην ἐτίθου (κατὰ τὸ λέγομαι λέγῃ, ἐλεγόμην ἐλέγου), οὔτε ἡ φίλα (κατὰ τὸ ἔχθρα), οὔτε Χριστά μ(ου) κατὰ τὸ Παναγιά μ(ου), οὔτε κοιλέα (κατὰ τὸ μεσαρέα) ἐν Κυθήροις, οὔτε τὸ Πείραιον κατὰ τὸ Φάληρον κττ.

Τὸ ἀπαιτεῖν ἄρα πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ τὰς ἀντιστρόφους ἀναλογίας καὶ διατείνεσθαι ὅτι, ἐπειδὴ αὗται δὲν παρατηροῦνται πανταχοῦ καὶ πάντοτε, οὐδ' αἱ πρῶται εἶναι ἀληθεῖς, οὐδὲν ἀλλ' ἢ σημαίνει πλήρη καὶ τελείαν παραγνώρισιν τῆς φύσεως τῆς ἀναλογίας.

Ὁμοίως θά μοι ὁμολογήσωσιν, ἐλπίζω, πάντες ὅτι τὸ θέμα τοῦ κελαηδῶ ἀντὶ κελαδῶ μετεβλήθη, διότι παρητυμολογήθη πρὸς τὸ ἀηδόνι, πρὸς ὃ ἐσχετίσθη, ὅπως καὶ ὁ ἀηδόνησος ἀπὸ τοῦ δόνησις (ἐν Κρήτῃ ξύλον δι' οὗ δονοῦσι, κινοῦσι, ταράττουσι τὸ γάλα οἱ τυροκόμοι, λεγόμενον ἄλλως καὶ ταράχτης), ὅτι τὰ Πέρα Μαρὲ ἀντὶ Πέρα Μερέ ἐν Ἰκάρῳ ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ Μεσαρέ, καὶ ὅτι τὸ ἄνθος μεταβαλὸν τὸ γένος καὶ τὸν τόνον ἐγένετο ὁ ἀνθὸς διὰ τὸ ὁ καρπός. Ὁμοίως ἐλέχθη ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ τὸ κρεάρι ἀντὶ κριάρι καὶ ἐν Κυθήροις ὁ κρίος ἀντὶ ὁ κριὸς διὰ τὸ κρέας. Ὁμοίως ἐλέχθη ἡ καλλουργιά ἤτοι καλλουργία ἀντὶ καλλιεργία ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ κακουργία, ὅπως καὶ παλαῖος ἐν Πόντῳ κατὰ τὸ νέος, καὶ τραγί κατὰ τὸ ἀρνὶ καὶ ϳαλὶ κατὰ τὸ καρφί, πρβλ. τά ἔχομεν ϳαλιὰ καρφιά, καὶ σκαρὶ ἀντὶ σκάρι ἀπὸ τοῦ ἐσχάριον κατὰ τὸ σφυρί, πρβλ. ἀπὸ σφυριοῦ καὶ ἀπὸ σκαριοῦ κττ. Ὁμοίως ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους τὸ κεχηναῖοι κατὰ τὸ Ἀθηναῖοι. Καὶ ὅμως ἐν πᾶσι τούτοις δὲν ἐπέδρασεν ἡ ἀναλογία καὶ ἀντιστρόφως, ἤτοι δὲν ἐλέχθη οὔτε ἀδόνι κατὰ τὸ κελαδῶ,

οὔτε τὸ κάρπος κατὰ τὸ ἄνθος, οὔτε τὸ κρίας κατὰ τὸ κριάρι, οὔτε τὸ κρεὰς κατὰ τὸ ὁ κριός, οὔτε ἡ κακιεργία κατὰ τὸ καλλιεργία, οὔτε ὁ νεὸς κατὰ τὸ ὁ παλαιός, οὔτε τὸ ἄρνι κάρφι σφύρι κατὰ τὸ τράγι, ὑάλι, σκάρι, οὔτε Ἀθηνότες κατὰ τὸ κεχηνότες κττ.

Ὅπως δ' ἐν ταῖς καταλήξεσιν οὕτω μεταβάλλονται αἱ λέξεις καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ κατ' ἀναλογίαν ἄλλων, ἀλλ' οὐδ' ἐν τούτοις ἐπιβάλλεται ἀναγκαίως ἡ ἐπὶ ἑκάτερα ἀναλογία· οὐδεὶς βεβαίως ἀγνοεῖ τὸ διόχνει ἀντὶ δόχνει, τὸ διάργυρος ἀντὶ δράργυρος, τὸ πιγούνι πιρούνι ἀντὶ πωγώνιον περόνιον, τὸ ἀντίδια ἀντὶ ἰντίβια, τὸ διαφεντεύω, τὸ Διασκουρίδης, τὸ δjασάκι, περιφάνι, ἀναρθήκι κττ. πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Α' σελ. 287-8.

Καὶ ἄλλως δὲ δύναται κατὰ πλημμελῆ ἀφαίρεσιν νὰ προτεθῇ μέρος μόνον τῆς προθέσεως ἀντὶ τοῦ ὅλου, ἤτοι ἐκ τῶν συλλαβαίνω, συστρατιώτης, σύλληψις, σύμμαννα, σύρριζα κττ. ἀφῃρέθη μόνον τὸ συ- ὃ ἐτέθη ἀντὶ τοῦ συν- ἐν τοῖς ἀσύ-δοτος, σύγαμβρος, σύδεδρος κττ. Ὁμοίως λέγεται σήμερον ἐλόγου σου ἐλόγου του πάντως διὰ τὸ ἐσὺ ἐκεῖνος, ὅπως καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐσὺ ἐσοῦ κατὰ τὸ ἐμὲ ἐμοῦ, τὸ ἡμεῖς μετὰ τοῦ δασέος πνεύματος κατὰ τὸ ὑμεῖς κττ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐλέχθη τὸ πάλαι εἴληχα κατὰ τὸ εἴληφα ἀντὶ λέλογχα καὶ διείλεγμαι ἀντὶ διαλέλεγμαι κατὰ τὸ εἴρηκα εἴρημαι κττ. Ἡ δισχύρισις ἄρα ὅτι ἐπὶ μόνων τῶν καταλήξεων γίνονται αἱ ἀναλογικαὶ ἐπιδράσεις ἢ ὅτι ἐπὶ μόνον τούτων γινόμεναι εἶναι προφανεῖς καὶ ἀληθεῖς, ἀποδεικνύεται ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀσύστατος.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν καταλήξεων ἢ ἐπὶ τῶν θεμάτων παρατηροῦνται αἱ ἐπιδράσεις αὗται, ἀλλὰ τούτου αἰτίαι εἶναι, ὅτι τῶν καταλήξεων, παραγωγικῶν καὶ κλιτικῶν, αἱ σημασίαι εἶναι μᾶλλον περιωρισμέναι ἢ αἱ τῶν ῥιζῶν, ἐντεῦθεν πλείονα τὰ ἐν αὐτοῖς σημεῖα ἐπαφῆς, ὅτι αἱ ὅμοιαι λειτουργίαι παριστῶνται πολλάκις διὰ ποικίλων τύπων ὅθεν ἄλλη αἰτία ἀμοιβαίων ἐπιδράσεων, καὶ ὅτι οὐχὶ σπανίως ἐπιδρᾷ καὶ ἡ τῶν φθόγγων ὁμοιότης κττ. Ἀλλὰ καὶ αἱ ῥίζαι ἢ τὰ θέματα, αὐτὴ ἡ ὕλη, ὡς εἰπεῖν, τῶν λέξεων, συνδέονται ποικιλοτρόπως πρὸς ἄλληλα διὰ τὰς σημασιολογικὰς σχέσεις καὶ συγγενείας καὶ τὰς φωνητικὰς κλπ. ὁμοιότητας.

Καθόλου ἄρα λεκτέον ὅτι τὰ ἐν τῇ γλωσσικῇ συνειδήσει ἡμῶν συνδεδεμένα μείζονα ἢ ἐλάσσονα συστήματα τύπων, σημασιῶν, λέξεων, συντακτικῶν πλοκῶν, φθόγγων κλπ. ἐπιδρῶσιν ἀδιαλείπτως ἐπ' ἄλληλα καὶ ἕλκονται ἀμοιβαίως, ἀλλ' οὔτε ἴσα τὸ πλῆθος καὶ τὴν εὐχρηστίαν εἶναι πάντα τὰ συστήματα ταῦτα οὔτε ἴσην ἑλκτικὴν δύναμιν ἔχουσιν οὔτε ἁπλᾶ τινα καὶ ἀεὶ ἀδρομερῆ καὶ πρόδηλα εἶναι τὰ ἐπιδρῶντα, ἀλλὰ τοὐναντίον λίαν ποικίλα καὶ λεπτεπίλεπτα καὶ ἄδηλα πολλάκις· λ. χ. τὸ Κρῆσσα, θῆσσα κττ. ὡς θηλυκὰ τοῦ Κρής, θής, ἔχουσι τὸ σσ κατὰ τὸ ἄνασσα, Θρᾷσσα κττ., ὁμοίως τὸ κίσσα ὡς λῆγον εἰς -ισσα κατὰ τὸ πίσσα, Κίλ-ισσα, Φοίνισσα, κττ. τὸ δὲ αἶσα, πεῖσα ἄλλως λήγοντα καὶ δὴ διαφέροντα δὲν ἐπανήγαγον τὸ σσ. Ὁμοίως τὸ μὲν κ-ισσὸς λῆγον εἰς -ισσος ὅπως τὸ περ-ισσός, δ-ισσὸς κττ, ἔχει τὸ σσ, τὸ δὲ κυσὸς μέσος διὰ τὸν ἐναντίον λόγον οὐχί. Ἄλλοτε ἀδυνατοῦμεν ν' ἀνεύρωμεν τὸ γενόμενον πρότυπον, ἀλλ' ὅμως αὐτόδηλον ὅτι καὶ ἂν μὴ δυνώμεθα πάντοτε νὰ μαντεύωμεν πόθεν ἡ διαταράττουσα ἑκάστοτε ἐπίδρασις, οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται ἡμῖν καὶ ν' ἀρνώμεθα αὐτὸ τοῦτο ὅτι ἐγένετο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ παραδεχώμεθα φωνητικὰς μεταβολὰς ἀνηκούστους καὶ ἀνωμάλους.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΣ ο/ε ᾱ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ παλαιότεροι Γραμματικοὶ καὶ γλωσσολόγοι διδαχθέντες ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν παρεδέχοντο παραγωγικὴν κατάληξιν ἢ ἐπίθημα ο (ς), ᾱ, (ο(ν)), ἤτοι διέκρινον καὶ ἐχώριζον λοιπ-ός-ή-όν τόμ-ος τομ-ή κλπ. (πρβλ. Fr. Bopp Συγκριτικῆς Γραμματικῆς Γ' σελ. 368-379 (τῆς γ' ἐκδ.), καὶ Aug. Schleicher Compendium (1871) σελ. 365). Κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἠγέρθη ὁ πολὺς August Fick ἐν ταῖς Συμβουλαῖς τοῦ Bezzenberger Τόμ. Α' σελ. 1 κἑξ.

εἰπὼν ὅτι, ὅστις παραδέχεται τὴν κατάληξιν ταύτην λ.χ. ἐν τῷ μάχη βοσκὸς κττ., προϋποτίθησιν, ὅτι ἐλέγετό ποτε μαχ βοσκ, ὃ ἀνάληθες· ὅτι τοῦ ο, ᾰ τούτου ἡ καταγωγὴ καὶ ἡ γένεσις μυστηριώδης· ὅτι πᾶσα αὕτη ἡ τῶν Ἰνδῶν θεωρία αἰτίαν ἔχει τοῦτο, ὅτι δὲν κατενοήθη τὸ ἄλλως, ὡς λέγει, προφανὲς ὅτι τὸ μαχε βοσκε οὐδὲν ἄλλο εἶναι οὐδὲ δύνανται νὰ εἶναι ἢ αὐτὸ τὸ θέμα τοῦ ῥήματος ὀνοματικῶς παραλαμβανομένου, μάχε-ται βόσκε-τε· ὅτι καθ' ἃ ἤδη καὶ ὁ Schleicher ἐν Compendium σελ. 495 ὑπεδήλωσεν, τὰ θέματα καθ' ἑαυτὰ οὔτε ὀνόματα οὔτε ῥήματα εἶναι, γίνονται δὲ ῥήματα ἢ ὀνόματα μόνον τότε, ὅταν προστεθῶσιν εἰς αὐτὰ πτωτικαὶ ἢ προσωπικαὶ καταλήξεις· λ. χ. τὸ bhara οὔτε ῥῆμα οὔτε ὄνομα εἶναι, ἀλλ' ὅταν μὲν προστεθῇ ἡ ὀνοματικὴ κατάληξις -ς, γίνεται bharas φόρος ἤτοι ὄνομα, ὅταν δὲ ἡ ῥηματικὴ ti, bharati φέρει, ῥῆμα. Τὸ εἰδοποιὸν ἄρα εἶναι αἱ πτωτικαὶ καὶ ῥηματικαὶ καταλήξεις οὐχὶ δὲ ἐπίθημά τι ο ᾰ (φόρος φορά), ὃ οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν ἐπίθημα ἀλλὰ μέρος τῆς ῥίζης.

Τὴν γνώμην ταύτην ἀναπτύσσων ὁ πολυμαθέστατος καθηγητὴς Fick παρατίθησιν ἐν τοῖς ἀκολούθοις μέγα πλῆθος ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, ὧν τὰ θέματα φαίνονται εἴτε ὅλως εἴτε ἐν μέρει μόνον συμφωνοῦντα· λ. χ. ἀρὴ ἀρη-μένος, ἄγη ἄγα-μαι, ἅρπη ἁρπάμενος, μάθη μαθή-σομαι, λαβὴ λαβέ-σθαι, ῥαγὴ ῥαγῆ-ναι, ταρσὸς τέρσε-ται κλπ. Διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Fick εἰρημένων φαίνεται ἀληθῶς ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ἡπλοποιήθη τὸ πρᾶγμα, ἀπομακρυνθέντος μὲν ἑνὸς ἀγνώστου ἐπιθήματος ο, ᾰ, ὑποτεθέντος δὲ δισυλλάβου θέματος κοινοῦ τοῖς τε ῥήμασι καὶ ὀνόμασιν. Ἀλλ' ἄν τις μετ' ἀκριβείας ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα, αἱ ἀπορίαι ἐπ' ἀληθείας δὲν ἐξέλιπον διὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης, ἀλλ' ἴσως καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Διότι πρῶτον ἄν τις παραδέχηται ἐπίθημα ο ᾰ, οὐδαμῶς ὑποχρεοῦται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὑπῆρξάν ποτε θέματα βοσκ- μαχ- κττ., ὅπως οὐδ' ὁ παραδεχόμενος προσωπικὴν κατάληξιν μι- ὁμολογεῖ ὅτι ἐλέχθη ποτὲ *es* =εἰμί, ἢ φερ =φέρ-τε fer-t, ὅπως οὐδ' ὁ παραδεχόμενος κατάληξιν -ωνω ὁμολογεῖ θέμα δ - ένταμ - δηλ - τρ - κττ. ἐν τοῖς δ-ώνω, ἐνταμ-ώνω, δηλ-ώνω, τρ-ώννω ἀντὶ τιτρώσκω κττ. Δεύτερον, εἶναι ἀληθὲς ὅτι τοῦ ο, ᾰ ἡ πρώτη ἀρχὴ εἶναι ἄγνωστος· ἀλλ' ὁμοίως εἶναι ἄγνωστος καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιθημάτων, λ.χ. *-es* -ος (γέ-

ν-ος) -en -on (ἀδήν, τέκτων κλπ), κλπ.· ἐὰν ἄρα λόγος ἀποβολῆς αὐτῶν ὡς ἐπιθημάτων πρέπῃ νὰ νομισθῇ ἡ ἄγνοια τῆς γενέσεως αὐτῶν, ὁ αὐτὸς λόγος ἀναγκάζει ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιθημάτων ἀρνηθῶμεν τὴν ὕπαρξιν. Τρίτον δὲν εἶναι πάντοτε ἀληθῶς προφανές, ὅτι τὸ αὐτὸ ἀπαράλλακτον θέμα κεῖται ἔν τε τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὀνόμασι, τοὐναντίον μάλιστα ἡ διαφορὰ τούτων εἶναι προφανής. Διότι ἐφ' ὅσον ἐπιστεύετο ὅτι τὸ α ἦν τὸ πρῶτον φωνῆεν, ἐξ οὗ διεσχίσθησαν τό τε ε καὶ ο, ἠδύνατο βεβαίως νὰ τεθῇ bhara ὡς κοινὴ βάσις, καὶ ἐντεῦθεν νὰ παραχθῇ καὶ ὁ φόρος καὶ ἡ φορὰ καὶ τὸ bharati φέρει κλπ. Τοῦτο ἐποίει ὁ Schleicher καὶ ἦν φυσικὸν ἅτε τῇ ἀρχαιότητι μόνου τοῦ α πιστεύων. Ἀφοῦ δ' ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι καὶ τὸ ε καὶ τὸ ο εἶναι ἐξ ἴσου ὅπως καὶ τὸ α ἀρχαῖα, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἐλέχθη ὅτι ἴσως ἡ ἐναλλαγὴ τῶν φωνηέντων ἐν τούτοις, οἷον τέμνω τόμος, λέγω λόγος κττ., εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς δημιουργίας τῆς κλίσεως καὶ δὴ καὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτων μὲν ὡς ῥημάτων, ἐκείνων δὲ ὡς ὀνομάτων διὰ τῆς βοηθείας τῶν πτωτικῶν ἢ προσωπικῶν καταλήξεων, ἔκτοτε οὐδεὶς ἀληθῶς δικαιοῦται νὰ ἐμβλέπῃ ἐν τῷ ὑποτιθεμένῳ bhara συγχρόνως καὶ τὸ φέρω, φέρομεν, φέρετε κττ. καὶ τὸ φόρος, φορός, φορὰ κττ. Διότι ἐλέχθη οὐδ' ἐξηλέγχθη μέχρι τοῦδε πλημμελές, ὅτι ἡ ποικιλία τῶν φωνηέντων ἐν τοῖς θέμασι τούτοις γεν-γον λεγ-λογ κλπ. ἀνάγεται εἰς χρόνους ἀρχαιοτάτους αὐτὸ τοῦτο γλωσσογονικούς, ὅτε δηλ. δὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι κλίσις, καὶ ὅτι διὰ ταύτης τῆς ἐναλλαγῆς ἀκριβῶς ἐδηλοῦντο αἱ μικραὶ ἀποχρώσεις τῆς σημασίας τῶν ἀκλίτων ἄλλως εἰσέτι ἐκείνων λέξεων, ὅτι δὲ τὸ φραστικὸν τοῦτο μέσον μετὰ ταῦτα, ὅτε ἀνεπτύχθη ἡ κλίσις, κατέστη περιττόν, ἀλλ' ὅμως παρέμεινεν ἐν τῇ γλώσσῃ, ὅπως καὶ τοσαῦτα ἄλλα κλπ. Ἀλλ' εἴτε τοιαύτη εἴτε ἄλλη τις εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐναλλαγῆς ταύτης τοῦ ε καὶ ο, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ φωνήεντα ταῦτα ἐν ταῖς χώραις ταύταις εἶναι ἀρχαιότατα, καὶ οὐδεὶς δύναται σήμερον ὅπως ἄλλοτε νὰ παραδέχηται τύπον παλαιότερον μετὰ τοῦ α bhara, ἐξ οὗ δῆθεν διεσχίσθησαν τὰ ὑπάρχοντα φερ φορ κττ.

Τέταρτον ὑποτιθεμένου ὅτι τὸ ο/ε, ᾱ ἀνήκει τῇ ῥίζῃ, ἀπορεῖται διατί ἐν μὲν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ τῶν ῥιζῶν νὰ κεῖνται πάντα τὰ φωνήεντα (α ᾱ, ε, η, ι, ῑ, ο, ω, υ ῡ) καὶ δίφθογγοι (ει, οι, αι, αυ κλπ.) ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ μόνον τὸ ο/ε, ᾱ νὰ εἶναι ἀνεκτά· πρβλ. ῥήγνυμι,

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1898

Prof. W. W. Goodwin

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1898

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περὶ τῶν ἐν ταῖς καταλήξεσιν ἀναλογιῶν, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . σελ. 3- 13
Περὶ τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως ο/ε ᾰ, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . » 13- 17
Περὶ τονικῶν μεταβολῶν, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . » 18- 32
Ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν γραμματικὴ ἀβεβαιότης ἐν ταῖς ἀρχαίαις γλώσσαις καὶ αἱ γραμματικαὶ ἀσκήσεις, ὑπὸ Δ. Κ. Ζαγγογιαννη . . » 33- 93
Νεώτεραι τινὲς ἀναγνώσεις εἰς τὰ εἰς τὸν Ἀριστοφάνη Ἑλληνικὰ σχόλια, ὑπὸ Π. Σ. Φωτιαδη . . » 94- 96
Emil du Bois-Reymond, ὑπὸ Ρηγα Ι. Νικολαΐδου . . . . » 97-121
Βιβλιογραφία, ὑπὸ Γ. Σωτηριαδου . . . . . » 122-131
Ποικίλα, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου. . . . . . . » 131-132

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΣΙΝ ΑΝΑΛΟΓΙΩΝ

Αἱ ἐν ταῖς καταλήξεσι τῶν λέξεων γινόμεναι κατ' ἀναλογίαν ἀλλοιώσεις, περὶ ὧν διέλαβον ἐν 'Αθηνᾶς Τομ. Η' σελ. 458 κέξ. καὶ Θ' σελ. 186 κέξ., διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, καθ' ὅσον δηλ. ἄλλοτε μὲν κατάληξίς τις κατέστη κατὰ μικρὸν οὕτω συνήθης καὶ οἰκεία τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθήματι, ὥστε ὑπελήφθη ὡς ἡ μονη καὶ κατ' ἐξοχὴν δηλωτικὴ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος σχέσεως, ἄλλοτε δὲ πάλιν σῴζονται μὲν καὶ εἶναι γνωσταὶ καὶ αἰσθηταὶ εἴτε ἐξ ἴσου εἴτε κατ' ἐπικράτειαν τῆς ἑτέρας ἀμφότεραι, ἀλλ' ἡ ἑτέρα ἢ καὶ ἑκατέρα εἰσβάλλει εἰς τὴν τῆς ἑτέρας χώραν καὶ κατακτᾶται μέρος αὐτῆς.

Οὕτω π. χ. διὰ τὴν ἐν τῇ 'Ιωνικῇ καὶ 'Αττικῇ διαλέκτῳ γενομένην ἰσότητα Αἰσχίνης: Αἰσχίνην = Σωκράτης: χ, ἐλέχθη καὶ ἡ αἰτιατικὴ Σωκράτην, καὶ κατὰ μικρόν, ἐπειδὴ τὸ ν τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἦν χαρακτηριστικὸν τῆς πλείστης ἑνικῆς αἰτιατικῆς, τιμήν, χαράν, θεόν, ὁδόν, ὄφιν, πόλιν, παχύν, ἡδὺν, κττ., τὸ δὲ οὕτω κατ' ἀναλογίαν ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκεν ἐν αὐτῇ, κατωρθώθη ὥστε νὰ σχηματισθῇ ἐν τῇ γλωσσικῇ συνειδήσει τῶν λεγόντων τὸ αἴσθημα, ὅτι χαρακτὴρ ἀπαραίτητος καὶ μόνος πάσης ἀνεξαιρέτως ἑνικῆς αἰτιατικῆς εἶναι τὸ ν, ἐντεῦθεν ἐλέχθη καὶ ἄνδραν, γυναῖκαν, μητέραν, τὸ ἄλλον, τὸ ὄνομαν, τὸ μέλιν καὶ οὕτω καθεξῆς πᾶσα ἑνικὴ αἰτιατικὴ καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐμέν, ἐσέν, μόνου τοῦ ἄρθρου τὸ ὑπολειφθέντος ἄνευ ν.

'Ομοίως ἐπέδωκε κατὰ μικρὸν τὸ -ω ὡς προσωπικὴ κατάληξις τοῦ πρώτου προσώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος καὶ τὸ -α -αν ὡς καταλήξεις τοῦ α' καὶ γ' προσώπου τῶν παρῳχημένων, παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου, τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, ὥστε πᾶσαι αἱ λοιπαὶ καταλήξεις, ὅσαι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ ἐδήλουν τὰ πρόσωπα

ταῦτα ἐξεβλήθησαν, πρβλ. σβέννυμι = σβήνω, εἶχον = εἶχα καὶ εἶχαν, εἶδον = εἶδα καὶ εἶδαν, ἐλάλουν = ἐλαλοῦσα ἐλαλοῦσαν, ἐγέλων = ἐγελοῦσα ἐγελοῦσαν, ἐδήλουν = ἐδηλοῦσα ἐδηλοῦσαν κττ. Καὶ δὲν περιωρίσθησαν ἐν μόνῃ τῇ ἐνεργητικῇ φωνῇ αἱ καταλήξεις αὗται -α καὶ -αν, ἀλλ' εἰσέβαλον κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὴν μέσην ἢ παθητικήν, πρβλ. ἐλέγουνταν, ἤρχουνταν, ἐλεγόμουνα, ἐρχόμουνα, εὑρέθηκα εὑρέθηκαν κττ.

Ὅπως δὲ ταῦτα οὕτως ἐγένετο καὶ τὸ ἐπίθημα -έα ὁ κατ' ἐξοχὴν χαρακτὴρ τῶν ὀνομάτων τῶν φυτῶν· πρὸ πολλοῦ δηλονότι παρετηρήθη, ὅτι ἐπειδὴ ἀρχαιόθεν ἔληγον τὰ ὀνόματα φυτῶν μέν τινων εἰς -έα, τὰ τῶν καρπῶν δ' ἢ τῶν ἀνθέων αὐτῶν εἰς -ον, καὶ οὕτω ταῦτα ἀντιδιεστέλλοντο, συνέβη κατὰ μικρὸν ὥστε πάντα τὰ ὀνόματα τῶν φυτῶν, ὧν ἐκρίνετο ἀναγκαῖον νὰ διασταλῇ ὁ καρπός, τὸ ἄνθος, ἡ ῥίζα ἤ τι τοιοῦτον ἀπ' αὐτῶν τούτων τῶν φυτῶν, νὰ μετασχηματισθῶσιν εἰς -έα, ἀδιάφορον ἂν ἔληγον πρότερον εἰς -ος, -ας, -ία, -ύα, -η, -εία κττ.· πρβλ. κέρασος-κερασέα, κερατία-κερατέα, κυδωνία-κυδωνέα, κράνεια-κρανέα, στύππη-στυππέα, σίδη-σιδέα, κολοκύνθη-κολοκυθεά, λύγος-λυγέα, μύρτος-μυρτέα, φίλυρα-φιλυρέα, καρύα ὀξύα-καρέα ὀξέα, ὀστρύα-ὀστρέα, ἀχρὰς ἀχράδος-ἀχλαδέα, βρυώνη καὶ βρυωνία-βρυωνέα, φυτεία-φυτέα κττ. Καὶ ὅσαι δὲ λέξεις διὰ τὴν ἀλλοιωθεῖσαν αὐτῶν σημασίαν μετέστησαν βραδύτερον εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀνομάτων τῶν φυτῶν, καὶ αὗται προσέλαβον ὁμοίως τὴν κατάληξιν -έα. Οὕτω π. χ. ἡ λέξις φιλοκαλία καὶ καλονὴ ἐλέχθησαν ἐπὶ τοῦ σαρώθρου πρὸς δὲ καὶ ἐπὶ φυτοῦ τινος ἐξ οὗ κατασκευάζονται τὰ σάρωθρα, ἐντεῦθεν καὶ αὗται μετεσχηματίσθησαν εἰς -έα, ἤτοι φιλοκαλέα, καλονέα. Ὁμοίως ἐπλάσθησαν ἐκ τῶν Λατινικῶν πραικόκια δωράκινα (praecocia duracina) τὰ ὀνόματα τῶν παραγόντων τοὺς καρποὺς τούτους εἰς -έα, βερυκοκκεά, δωρακινεά καὶ παρετυμολογίᾳ ῥωδακινεά.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπλάσθη ἐκ τοῦ τριαντάφυλλον (ῥόδον) τὸ ὄνομα τῆς παραγούσης τὰ τριαντάφυλλα (ῥόδα) ῥοδῆς τριανταφυλλέα, καὶ ἐκ τοῦ ῥιζάρι (= ἐρυθρόδανον) ἡ ῥιζαρέα κττ. Καὶ μετεπλάσθησαν ἄρα πάμπολλα ἀρχαῖα ὀνόματα εἰς -έα καὶ ἐπλάσθησαν νέα οὐκ ὀλίγα ὁμοίως εἰς -έα κατ' ἀναλογίαν, (πρβλ. περὶ τού-

των Krumbacher Περιοδικοῦ Τομ. Β' σελ. 235 κέξ. καὶ Kuhn Περιοδικοῦ Τομ. ΛΔ' σελ. 119 κέξ.).

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἀπεδείχθη αὐτόθι, ὅτι καὶ ὅσα ἀρχαῖα ὀνόματα μετέβαλον σημασίαν, καθ' ἃ καὶ ὅσα νέα ἐπλάσθησαν, σημαίνοντα πληγήν, ὀσμήν, κηλῖδα, δέρμα, φορτίον, μέτρον ἢ χωρητικότητα, λήγουσιν ὁμοίως εἰς -έα, ἀδιάφορον πῶς ἔληγον τὸ πάλαι· πρβλ. κοπρία-κοπρέα, καπρία-καπρέα, σηπία-σηπέα, σκωρία-σκωρέα, φωλεὰ-φωλέα, γενεὰ-γενέα, ὀργυιὰ-ὀργέα, πῆχυς-πηχέα, σπιθαμὴ-(σ)πιθαμέα, πρασιὰ-πρασέα, σωρεία-σωρέα, θημωνιὰ-θημωνέα, πορδὴ-πορδέα, χοιρέα, σκυλλέα, βωδέα, κττ., ἔπειτα πετρέα, ῥαβδέα, λαδέα, κρασέα, βουτυρέα, γατέα, καραβέα, τηγανέα, καλαθέα, κοφινέα κττ. Καὶ τοῖς τυφλοῖς ἄρα δῆλον καθίσταται ὅτι διὰ τὴν σημασίαν μεταβάλλεται ἡ κατάληξις τῶν ὀνομάτων.

Ὅπως δ' ἐν τούτοις τὸ -έα οὕτως ἐν ἄλλοις ἄλλη κατάληξις ἐπέδωκεν. Πολλαχοῦ τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ ἐν Λιβισίῳ λέγεται οὐ μόνον λέγου, τρώγου, θέλου, μιλάου κττ. ἐν οἷς, τὸ ἄτονον ω κανονικῶς τρέπεται εἰς -ου, ἀλλὰ καὶ μπουροῦ, ζοῦ, θὰ ἰδοῦ, θὰ εἰποῦ ἀντὶ μπουρῶ, θὰ ἰδῶ, θὰ εἰπῶ. Οὕτω συνεδέθη ἐν τῷ αἰσθήματι τῶν λεγόντων ὁ φθόγγος -ου πρὸς τὴν δήλωσιν τοῦ πρώτου προσώπου, ὥστε διὰ μόνου τούτου ἐκφράζεται σήμερον.

Καθ' ὃν δὲ τρόπον ἐν τῇ μέσῃ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ ἐπέδωκεν ἡ κατάληξις αὕτη -έα, ἐν δὲ τῷ Λιβισίῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς βορείου Ἑλλάδος τὸ ου διὰ τὴν σημασίαν αὐτῶν, οὕτως ἐπέδωκε καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἡ κατάληξις -σσα, -σσω, -σσων. Εἶναι δηλ. γνωστὸν τοῖς περὶ τὴν φωνητικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀσχολουμένοις, ὅτι τὸ διπλοῦν σσ (ττ) μένει μὲν ἐν πάσαις ταῖς διαλέκτοις, ἂν προῆλθεν ἐκ τοῦ κ + j ἢ χ + j ἢ τϜ (ἧκα-ἧσσον, ταραχὴ-ταράσσω, φύλακος-φυλάσσω, ἀνακτjα-ἄνασσα, ἀνακτjω-ἀνάσσω, γλωχῖν-γλῶσσα, Θρακὸς-Θρᾷσσα, τέτϜαρες-τέσσαρες κττ.), ἁπλοποιεῖται δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ εἰς σ, ἂν προῆλθεν ἐκ τοῦ τ + σ, σ + σ, τ + j, θ + j· πρβλ. ποτσι-ποσσὶ ποσί, γένεσ-σι γένεσι, ἐτέλεσ-σα ἐτέλεσα, ποτ-jος πόσσος πόσος, μεθ-jος (medius) μέσσος μέσος. Καὶ ὅμως παρὰ τὰ προφανῆ ταῦτα παρατηρεῖται ὅτι ἐνίοτε τὸ σσ (ττ) μένει ἐν τῇ Ἀτ-

τικῇ διαλέκτῳ καὶ τῇ μετέπειτα Κοινῇ, εἰ καὶ προῆλθεν ἐκ τῶν τ+j, θ+j· πρβλ. λιτὴ λίττομαι, πλαθ-άνη πλαθjω πλάττω, χαριϝατ-jα χαρίεσσα, κρέτος κρέτ-jον κρέσσον, Κρῆτ-jα Κρῆσσα, θὴς θητὸς θητ-jα θῆσσα, κιτ-jα κίσσα καὶ κισσάω κττ. Ἀλλὰ τὴν ἀνώμαλον ταύτην διάσωσιν ἡρμήνευσαν παρατηρήσαντες ὅτι πάντα τὰ διασῴζοντα τὸ σσ (ττ) ἀπαρτίζουσι συστήματά τινα, ἤτοι λήγουσιν εἰς -σσω, -σσων -σσον, -σσα, ἤτοι εἶναι καταλήξεις ἐσχηματισμέναι ὁμαλῶς ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν οὐρανικῶν κ, χ μετὰ τοῦ j καὶ δὴ γνωστῶν καὶ οἰκείων γενομένων τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθήματι. Ἐν ταῖς λέξεσιν ἄρα ταύταις ὤφειλε μὲν πάντως φωνητικῶς τὸ σσ (ττ) ν' ἁπλοποιηθῇ καὶ θὰ ἡπλοποιήθη εἰς σ, ἀποκατεστάθη δ' ὅμως πάλιν εἰς τὸ ἄρτιον κατὰ τὰς ἄλλας λέξεις εἰς -σσω -σσα -σσων Ὅπου δ' ὅμως σύστημά τι ὅμοιον τοῖς ἀνωτέρω δὲν ὑπῆρχεν, ἐκεῖ ὁ φωνητικὸς νόμος τῆς ἁπλοποιήσεως τοῦ σσ εἰς σ ἀφεθεὶς ἀνενόχλητος ἐνήργησε καὶ δὴ ἡπλοποίησεν αὐτό. Ὅτι δ' ἀληθῶς τὸ φθογγολογικῶς ἁπλοῦν σ ἐδιπλασιάσθη ἐν τούτοις κατ' ἀναλογίαν, τούτου ἀπόδειξίς ἐστι τὸ σσ ἐν τῷ ῥήματι νί'σσομαι (ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ δι' ἁπλοῦ σ, νί'σομαι, Ν 186, Ο 577, Ψ 76), ὅπερ ἄνευ τῆς ἀναλογικῆς ἐπιδόσεως ταύτης εἶναι παντάπασιν ἀδιανόητον (1).

Ἀλλ' ἐνῷ τὸ νίσσομαι προσέλαβεν οὕτω τὸ διττὸν σσ, ἐπειδὴ τὸ τέλος τῆς λέξεως -σομαι ἐφαίνετό πως ὅμοιον τῷ τέλει τοσούτων ἄλλων λέξεων εἰς -σσω -σσομαι, διὸ καὶ ἐξωμοιώθη ἐντελῶς τού-

(1] Καθ' ἃ ὁ καθηγητὴς κ. Κάρολος Brugmann ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐν Λιψίᾳ Ἀκαδημείας τῇ 4 Δεκεμβρίου 1897 ἐξέθηκε, τὸ νίσομαι, πτίσσω οὔτε ἐκ τοῦ νινσ-jο-μαι πτινσ-jω οὔτε ἐκ τοῦ νι-νσ-ο-μαι πτινσ-ω ἦν δυνατὸν νὰ προέλθῃ, ἐπειδὴ ἐκ τούτων ὤφειλεν, ὅπως τὸ μηνσος μῆννος μηνὸς χανσος χαννος χᾶνὸς -χηνὸς κττ. δεικνύουσι, ν' ἀποβληθῇ τὸ σ οὐχὶ τὸ ν, ἤτοι θὰ ἐγίνοντο νί'νομαι πτί'νω. Ἐπειδὴ δ' ὅμως, καθ' ἃ τὰ Ἰνδικὰ nish-atê καὶ pins-atê μαρτυροῦσι, παρὰ τὴν θεματικὴν συζυγίαν ὑπῆρχε καὶ ἀθέματος, ἤτοι ἐλέγετο οὐ μόνον νινσομαι πτινσω ὅθεν πάντως νινομαι πτῖνω, ἀλλὰ καὶ νινσ-μαι νινσ-σαι νινσ-σαι κττ. πτινσ-μεν πνινσ-τε πτινσ-τον κττ. καὶ ἐν τοῖς ἀθεμάτοις τούτοις τὸ σ ὤφειλε φωνητικῶς νὰ σωθῇ ὡς σ, διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ἐνσίγμων τούτων τύπων εἰσέβαλεν ἐκ νέου τὸ σ εἰς τὸ νινομαι πτινω, ὅθεν νινσομαι πτινσω καὶ περαιτέρω, κατισχύσαντος τοῦ νεωτέρου ἀήχου τούτου σ, νῖσομαι πτίσσω· πρβλ. λέγοντι λέγονσι λέγουσι, δεικνυντjα δεικνύνσα δεικνῦσα, παντjα πάνσα πᾶσα κττ.

τοις. ἄλλα ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ τέλος αὐτῶν δὲν ἐφαίνετο ὅμοιον πρὸς τὰ γνωστὰ καὶ συνήθη τέλη εἰς -σσω -σσα ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς παρέμειναν μεθ' ἁπλοῦ σ. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὸ μὲν κίσσα ('Ινδ, kē'tas = θέλησις ἐπιθυμία καὶ κοῖται· γυναικῶν ἐπιθυμίαι) ἐκ τοῦ κιτ-ja, μέλισσα ἐκ τοῦ μέλιτ-ja, θῆσσα ἐκ τοῦ θητ-ja κττ. ἔχουσι σσ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τέλους αὐτῶν πρὸς τοσαύτας ἄλλας λέξεις εἰς -ισσα· τοὐναντίον διὰ τὸ νεμεσάω (παρ' Ὁμ. ἔτι νεμεσσάω, ὅπως καὶ ἔπεσσι καὶ ποσσὶ καὶ πόσσος) ἐκ τοῦ νεμεσ-jαω νέμεσις, τὸ πεῖσα = ἡ πειθὼ ἐκ τοῦ πειθ-ja τὸ αἶσα ἐκ τοῦ αιτ-ja, πρβλ. Ὀσκ. aeteis = partis, τὸ μέσος ἐκ τοῦ μεθ-ιος, παρβλ. Ἰνδ. madh-yas, ὁ κυσός· ἡ πυγὴ ἐκ τοῦ κυθ-jος (κεύθω) ἢ κυτ-jος (κύτος), ἐπειδὴ τὸ -εσσάομαι, -έσσος, -αἶσσα, -εισσα, -υσσος δὲν ὡμοίαζον ἱκανῶς πρὸς κατάληξίν τινα, ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς διετηρήθησαν μεθ' ἁπλοῦ σ.

Ἐν ἄλλοις ἡ ἐπικράτησις τῆς ἑτέρας καταλήξεως δὲν ἐτελέσθη, ἀλλ' ἀμφότεραι ἀγωνίζονται ἔτι πρὸς ἀλλήλας ἤτοι ἴσον ἢ καὶ ἄνισον ἀγῶνα. Οὕτω π. χ. εἴδομεν ὅτι τὸ Μαντινεικὸς μετεπλάσθη εἰς Μαντινικὸς (κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸς κττ.), τὸ Δαρ-ϊκὸς ἐν τοῖς Μιμιάμβοις Ἡρώδα Ε' 102 καὶ 122 (κατὰ τὸ Περσ-ικός), ὁμοίως ἐλέχθη Φωκ-ικὸς παρὰ τὸ Φωκαϊκὸς (κατὰ τὸ Ἰωνικὸς) καὶ Χαιρωνικὸς παρὰ τὸ Χαιρωνεικὸς (κατὰ τὸ Βοιωτικός), πρβλ. Richard Meister, Die Mimiamben des Herodas σελ. 746-7)· ἀλλὰ παρ' αὐτὰ ἐλέχθη καὶ βοεικὸν ζεῦγος κατὰ τὸ ὀρεικὸν ζεῦγος. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν εὐηθία, ἀληθία, ἀμαθία κττ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ βοήθεια καὶ εὐτύχεια καὶ εὐφύεια κττ. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν ἐμπορεῖον χειμαδεῖον κττ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ Ποσείδιον, Προμήθια, Πατρόκλια, ἐπ' ἴσης ἐλέχθη ὁ σκόρπις κατὰ τὸ ὁ ὄφις ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν ὁ ὄφιος κατὰ τὸ ὁ σκορπίος.

Ἐπ' ἴσης παρατηρεῖται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ συγκριτικὰ εἰς -ό(ώ)τερος καὶ -ύτερος, ἀλλ' ὅτι τὰ εἰς -ύτερος ἐπέδωκαν ἐκβαλόντα οὐκ ὀλίγα τῶν εἰς -οτερος ἢ -ωτερος, τῆς καταλήξεως -υτερος ὁρμηθείσης ἀπὸ τῶν ἀρχαίων συγκριτικῶν εἰς -υτερος τῶν ἐπιθέτων εἰς -ύς· ἤτοι κατὰ τὸ βαθὺς βαθύτερος, βαρὺς βαρύτερος, γλυκὺς γλυκύτερος, δασὺς δασύτερος, ταχὺς ταχύτερος, παχὺς παχύτερος κτλ., λέγεται σήμερον καὶ μα-

τικῇ διαλέκτῳ καὶ τῇ μετέπειτα Κοινῇ, εἰ καὶ προῆλθεν ἐκ τῶν τ+j, θ+j· πρβλ. λιτὴ λίττομαι, πλαθ-άνη πλαθjω πλάττω, χαριFατ-jα χαρίεσσα, κρέτος κρέτ-jον κρέσσον, Κρῆτ-jα Κρῆσσα, θὴς θητὸς θητ-jα θῆσσα, κιτ-jα κίσσα καὶ κισσάω κττ. Ἀλλὰ τὴν ἀνώμαλον ταύτην διάσωσιν ἡρμήνευσαν παρατηρήσαντες ὅτι πάντα τὰ διασῴζοντα τὸ σσ (ττ) ἀπαρτίζουσι συστήματά τινα, ἤτοι λήγουσιν εἰς -σσω, -σσων -σσον, -σσα, ἤτοι εἶναι καταλήξεις ἐσχηματισμέναι ὁμαλῶς ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν οὐρανικῶν κ, χ μετὰ τοῦ j καὶ δὴ γνωστῶν καὶ οἰκείων γενομένων τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθήματι. Ἐν ταῖς λέξεσιν ἄρα ταύταις ὤφειλε μὲν πάντως φωνητικῶς τὸ σσ (ττ) ν' ἁπλοποιηθῇ καὶ θὰ ἡπλοποιήθη εἰς σ, ἀποκατεστάθη δ' ὅμως πάλιν εἰς τὸ ἄρτιον κατὰ τὰς ἄλλας λέξεις εἰς -σσω -σσα -σσων Ὅπου δ' ὅμως σύστημά τι ὅμοιον τοῖς ἀνωτέρω δὲν ὑπῆρχεν, ἐκεῖ ὁ φωνητικὸς νόμος τῆς ἁπλοποιήσεως τοῦ σσ εἰς σ ἀφεθεὶς ἀνενόχλητος ἐνήργησε καὶ δὴ ἡπλοποίησεν αὐτό. Ὅτι δ' ἀληθῶς τὸ φθογγολογικῶς ἁπλοῦν σ ἐδιπλασιάσθη ἐν τούτοις κατ' ἀναλογίαν, τούτου ἀπόδειξίς ἐστι τὸ σσ ἐν τῷ ῥήματι νί'σσομαι (ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ δι' ἁπλοῦ σ, νί'σομαι, Ν 186, Ο 577, Ψ 76), ὅπερ ἄνευ τῆς ἀναλογικῆς ἐπιδόσεως ταύτης εἶναι παντάπασιν ἀδιανόητον (1).

Ἀλλ' ἐνῷ τὸ νίσσομαι προσέλαβεν οὕτω τὸ διττὸν σσ, ἐπειδὴ τὸ τέλος τῆς λέξεως -σομαι ἐφαίνετό πως ὅμοιον τῷ τέλει τοσούτων ἄλλων λέξεων εἰς -σσω -σσομαι, διὸ καὶ ἐξωμοιώθη ἐντελῶς τού-

(1) Καθ' ἃ ὁ καθηγητὴς κ. Κάρολος Brugmann ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐν Λιψίᾳ Ἀκαδημείας τῇ 4 Δεκεμβρίου 1897 ἐξέθηκε, τὸ νίσομαι, πτίσσω οὔτε ἐκ τοῦ νινσ-jο-μαι πτινσ-jω οὔτε ἐκ τοῦ νι-νσ-ο-μαι πτινσ-ω ἦν δυνατὸν νὰ προέλθῃ, ἐπειδὴ ἐκ τούτων ὤφειλεν, ὅπως τὸ μηνσος μῆννος μηνὸς χανσος χαννος χᾶνὸς -χηνὸς κττ. δεικνύουσι, ν' ἀποβληθῇ τὸ σ οὐχὶ τὸ ν, ἤτοι θὰ ἐγίνοντο νί'νομαι πτί'νω. Ἐπειδὴ δ' ὅμως, καθ' ἃ τὰ Ἰνδικὰ nish-atê καὶ pins-atê μαρτυροῦσι, παρὰ τὴν θεματικὴν συζυγίαν ὑπῆρχε καὶ ἀθέματος, ἤτοι ἐλέγετο οὐ μόνον νινσομαι πτινσω ὅθεν πάντως νινομαι πτῖνω, ἀλλὰ καὶ νινσ-μαι νινσ-σαι νινσ-σαι κττ. πτινσ-μεν πτινσ-τε πτινσ-τον κττ. καὶ ἐν τοῖς ἀθεμάτοις τούτοις τὸ σ ὤφειλε φωνητικῶς νὰ σωθῇ ὡς σ, διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ἐνσίγμων τούτων τύπων εἰσέβαλεν ἐκ νέου τὸ σ εἰς τὸ νινομαι πτινω, ὅθεν νινσομαι πτινσω καὶ περαιτέρω, κατισχύσαντος τοῦ νεωτέρου ἀήχου τούτου σ, νίσομαι πτίσσω· πρβλ. λέγοντι λέγονσι λέγουσι, δεικνυντjα δεικνύνσα δεικνῦσα, παντjα πάνσα πᾶσα κττ.

τοις. ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ τέλος αὐτῶν δὲν ἐφαίνετο ὅμοιον πρὸς τὰ γνωστὰ καὶ συνήθη τέλη εἰς -σσω -σσα ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς παρέμειναν μεθ' ἁπλοῦ σ. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὸ μὲν κίσσα (Ἰνδ. kē'tas = θέλησις ἐπιθυμία καὶ κοῖται· γυναικῶν ἐπιθυμίαι) ἐκ τοῦ κιτ-ja, μέλισσα ἐκ τοῦ μέλιτ-ja, θῆσσα ἐκ τοῦ θητ-ja κτλ. ἔχουσι σσ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τέλους αὐτῶν πρὸς τοσαύτας ἄλλας λέξεις εἰς -ισσα· τοὐναντίον διὰ τὸ νεμεσάω (παρ' Ὁμ. ἔτι νεμεσσάω, ὅπως καὶ ἔπεσσι καὶ ποσσὶ καὶ πόσσος) ἐκ τοῦ νεμεσ-jαω νέμεσις, τὸ πεῖσα = ἡ πειθὼ ἐκ τοῦ πειθ-ja τὸ αἶσα ἐκ τοῦ αιτ-ja, πρβλ. Ὀσκ. aeteis = partis, τὸ μέσος ἐκ τοῦ μεθ-ιος, παρβλ. Ἰνδ. madh-yas, ὁ κυσός· ἡ πυγὴ ἐκ τοῦ κυθ-jος (κεύθω) ἢ κυτ-jος (κύτος), ἐπειδὴ τὸ -εσσάομαι, -έσσος, -αῖσσα, -εισσα, -υσσος δὲν ὡμοίαζον ἱκανῶς πρὸς κατάληξίν τινα, ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς διετηρήθησαν μεθ' ἁπλοῦ σ.

Ἐν ἄλλοις ἡ ἐπικράτησις τῆς ἑτέρας καταλήξεως δὲν ἐτελέσθη, ἀλλ' ἀμφότεραι ἀγωνίζονται ἔτι πρὸς ἀλλήλας ἤτοι ἴσον ἢ καὶ ἄνισον ἀγῶνα. Οὕτω π. χ. εἴδομεν ὅτι τὸ Μαντινεικὸς μετεπλάσθη εἰς Μαντινικὸς (κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸς κτλ.), τὸ Δαρ-ῑκὸς ἐν τοῖς Μιμιάμβοις Ἡρώδα Ε' 102 καὶ 122 (κατὰ τὸ Περσ-ικός), ὁμοίως ἐλέχθη Φωκ-ικὸς παρὰ τὸ Φωκαϊκὸς (κατὰ τὸ Ἰωνικὸς) καὶ Χαιρωνικὸς παρὰ τὸ Χαιρωνεικὸς (κατὰ τὸ Βοιωτικός), πρβλ. Richard Meister, Die Mimiamben des Herodas σελ. 746-7)· ἀλλὰ παρ' αὐτὰ ἐλέχθη καὶ βοεικὸν ζεῦγος κατὰ τὸ ὀρεικὸν ζεῦγος. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν εὐηθία, ἀληθία, ἀμαθία κτλ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ βοήθεια καὶ εὐτύχεια καὶ εὐφύεια κτλ. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν ἐμπορεῖον χειμαδεῖον κτλ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ Ποσείδιον, Προμήθια, Πατρόκλια, ἐπ' ἴσης ἐλέχθη ὁ σκόρπις κατὰ τὸ ὁ ὄφις ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν ὁ ὄφιος κατὰ τὸ ὁ σκορπίος.

Ἐπ' ἴσης παρατηρεῖται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ συγκριτικὰ εἰς -ό(ώ)τερος καὶ -ύτερος, ἀλλ' ὅτι τὰ εἰς -ύτερος ἐπέδωκαν ἐκβαλόντα οὐκ ὀλίγα τῶν εἰς -οτερος ἢ -ωτερος, τῆς καταλήξεως -υτερος ὁρμηθείσης ἀπὸ τῶν ἀρχαίων συγκριτικῶν εἰς -υτερος τῶν ἐπιθέτων εἰς -ύς· ἤτοι κατὰ τὸ βαθὺς βαθύτερος, βαρὺς βαρύτερος, γλυκὺς γλυκύτερος, δασὺς δασύτερος, ταχὺς ταχύτερος, παχὺς παχύτερος κτλ., λέγεται σήμερον καὶ μα-

κρύτερος (καί μακρὺς) καὶ καλύτερος, καὶ πρικύτερος (καὶ πρικὺς) καὶ ἐλαφρύτερος καὶ χονδρύτερος καὶ μεγαλύτερος καὶ ἀρύτερος (καὶ ἀρὺς) (= ἀραιότερος) κττ. ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν γλυκώτερος καὶ γλυκός.

Ἐν ἄλλοις ὁ ἀγὼν διεξάγεται ἐπιθετικῶς ὑπὸ μόνης τῆς ἑτέρας· αὐτόδηλον δ' εἶναι ὅτι ὁ μονομερὴς οὗτος ἀγὼν λαμβάνων ἐπίδοσιν φέρει ἀσφαλῶς ἐπὶ τὴν τελείαν ἐπικράτησιν αὐτῆς, ὅπως ἐν τῇ ἀρχῇ εἴπομεν. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὸ μὲν Ποτειδαιᾶται μετεσχηματίσθη εἰς Ποτειδ-εᾶται κατὰ τὸ Τεγεᾶται, Λεπρεᾶται, Ὑδρεᾶται κττ., οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τἀνάπαλιν οὐδὲν τούτων εἰς -αιᾶται. Ὁμοίως τὸ Χαλκειᾶται, Αἰνειᾶται, Αὐλεᾶται εἰς Χαλκιᾶται Αἰνιᾶται, Αὐλιᾶται κατὰ τὰ εἰς -ιᾶται ἐθνικά, Σπαρτιᾶται, Ἀλλαριᾶται, Ἰᾶται κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως. Ὡσαύτως τὸ Μαρωνεῖται, Βορυσθενεῖται μετεπλάσθη εἰς Μαρωνῖται, Βορυσθενῖται, ἀλλὰ τὸ Καλλιπολῖται, Ἀβδηρῖται κττ. δὲν ἐτράπησαν εἰς -εῖται. Ταὐτὸ ῥητέον καὶ τοῦ -ιδης τοῦ Ἡρακλ-ίδης καὶ λοιπῶν εἰς -κλίδης, τοῦ Ἀριστ-ίδης, Ἀλκιτθίδας, Τυνδαρίδης, Λυκομίδαι, Ἀντιγενίδης, Καλλικρατίδας, Ἀντιφανίδης κττ. ὅτι καὶ ταῦτα ἠκολούθησαν τοῖς εἰς -ἶδης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως, οὐδὲν τῶν εἰς -ἶδης μετεσχηματίσθη εἰς -ειδης ἢ -ήδης ἢ -οίδης. Ὁμοίως τὸ μὲν ἀνταμείβω, συγκρύβω, ἀρμέγω, ἀναπαύω. κττ. τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς μετεσχηματίσθησαν εἰς -εύω, ἀλλ' οὐδὲν τῶν εἰς -εύω μετεσχηματίσθη εἰς αυω κατὰ τὸ καύω, παύω (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Θ' σελ. 199).

Ὁμοίως ἐν Σφακίοις τῆς Κρήτης κατὰ τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον εἰς -έ τῶν ῥημάτων λέ(ν) (λέμε λέτε), θέ(ν) (θέμε θέτε), κλαί(ν) (κλαίμε κλαίτε), καί(ν) (καίμε καίτε), κατέ(ν) (κατέμε κατέτε) ἐσχηματίσθη κατὰ μικρὸν τὸ αἴσθημα ἐν τοῖς λέγουσιν, ὅτι τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν βαρυτόνων ῥημάτων εἰς -εύουσι -έγουσι κττ. δύναται νὰ λήγῃ ἁπλῶς εἰς έ, διὸ λέγουσι καὶ ἀρμέ, γυρέ, νηστὲ ἀντὶ ἀρμέγουσι γυρεύουσι, νηστεύουσι κττ., ἀλλ' οὐχὶ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ῥήμασιν, οὐδ' ἀντιστρόφως κλαίουσι, καίουσι κττ. ὅπως κόφτουσι μπορουῦσι, θωροῦσι κλπ. Καὶ τὸ ἁλυκὸς ἐτράπη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς ἁλικὸς, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τὸ πολιτικὸς νησιωτικὸς ἢ

τοιοῦτόν τι εἰς -υκός. Αἱ εἰς -υῖα μετοχαὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου γεγόνα ἔρρηγα ἀκολουθήσασαι τοῖς ὁμοίως τονουμένοις ἐπιθέτοις εἰς -εῖα μετεσχηματίσθησαν κατ' αὐτάς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τἀνάπαλιν, ἤτοι τὸ βραχεῖα, βαρεῖα, ἡδεῖα κττ. δὲν ἐσχηματίσθησαν εἰς -υῖα.

Ὁμοίως παρατηρεῖται ὅτι πολλὰ κύρια ὀνόματα νήσων ἢ πόλεων εἰς -οῦσσα ἢ ουσσα φέρονται πολλάκις δι' ἁπλοῦ σ, εἰ καὶ συνῳδὰ τῇ ἐτυμολογίᾳ αὐτῶν ἐκ τῶν ἐπιθέτων εἰς Fατ-ȷα (χαριFατȷα χαρίεσσα) κατὰ τἀνωτέρω λεχθέντα εἰς διπλοῦν σσ ἔληγον τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ ἐν τῷ μετέπειτα διὰ τὴν ἐπιγινομένην ἀναλογίαν ὤφειλον νὰ λήγωσι· πρβλ. Ἀργενόεσσαι Ἀργενοῦσσαι Ἀργινοῦσσαι - Ἀργινοῦσαι Ἀργίνουσαι, Ἀνθεμόεσσα Ἀνθεμοῦσσα Ἀνθέμουσσα Ἀνθέμουσα, Δρυόεσσα - Δρυοῦσσα - Δρύουσσα - Δρύουσα κττ.κττ. Ἐπειδὴ δηλ. τὰ ὀνόματα ταῦτα συνηρέθησαν εἰς -οῦσσα καί, ἅτε κυρίων γενομένων, ἐπεζητήθη ὁ ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου αὐτῶν ἐπὶ τὴν προπαραλήγουσαν, διὸ καὶ παρὰ μὲν Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ ἀληθῶς ταῦτα προπαροξύνονται, παρὰ δὲ τῷ Ἡρῳδιανῷ μόνα τὰ δι' ἁπλοῦ σ γραφόμενα προπαροξύνονται, τὰ δὲ διὰ διττοῦ προπερισπῶνται, διὰ ταῦτα ἐπῆλθε σύγχυσις τούτων πρὸς τὰ ἐκ μετοχῶν εἰς -ουσα προερχόμενα, ἤτοι Ἀρέθουσα (πρβλ. Κουρτίου Ῥήματι Β' σελ. 342), Θάλπουσα, Μέδουσα, Σώζουσα, Φέρουσα, Αἴθουσα κττ., ἐντεῦθεν ἐγράφοντο καὶ διὰ διπλοῦ καὶ δι' ἁπλοῦ σ. Τῆς ἐτυμολογικῆς γενέσεως τούτων αἴσθησίς τις φαίνεται ὑπολανθάνουσα ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Α 270, 5 καθ' ἣν «εἰ δύο (δηλ. σσ) ἔχοιεν, προπερισπῶνται»· ἀλλ' ἀναμφιβόλως οὐδεὶς ἀνθρώπων θὰ πιστεύσῃ ποτὲ ὅτι δι' ἐτυμολογικὸν λόγον τὸ μὲν Δρύουσα, Ἀνθέμουσα, Μαράθουσα, Σίδουσα, Τεύτλουσα, Δάφνουσα κττ. ἐξεφέροντο δι' ἁπλοῦ σ, τὸ δὲ Ἐλαιοῦσσα, Ἐρικοῦσσα, Φοινικοῦσα, Ὀφιοῦσσα κττ. διὰ διττοῦ σσ, ὅπως διδάσκει ὁ Ἡρῳδιανός. Τὸ ὀρθὸν [κατὰ τὸ ἀληθὲς ἔτυμον ἐν τούτοις εἶναι πρόδηλον, ἀλλ' ἡ διὰ τὴν συναίρεσιν καὶ διὰ τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου γινομένη ὁμοιότης αὐτῶν πρὸς τὰς μετοχὰς εἰς -ουσα ἐγένετο αἰτία καὶ τῆς περὶ τὴν ἄλλην ὀρθογραφίαν συγχύσεως. Ἀλλ' ἐνῷ οὕτω πολλὰ εἰς -σσα ἠκολούθησαν τοῖς εἰς -σα, ταῦτα δὲν ἠκολούθησαν ἐκείνοις.

Ὅπως δ' ἐν τούτοις διὰ τῆς φωνητικῆς προπαρεσκευάσθη, ὡς εἰπεῖν, ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ μετάστασις τῆς ἑτέρας τάξεως εἰς τὴν ἑτέραν, ἐπετελέσθη δὲ διὰ τῆς ἀναλογίας, οὕτω παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ. Ἐν Ἠπείρῳ δηλ. τοῦ τελικοῦ ἀτόνου ι ἀσθενέστατα ἐκφωνουμένου, τὰ λήγοντα εἰς -σι οὐδέτερα προσήγγισαν σφόδρα πρὸς τὰ λήγοντα εἰς ἁπλοῦν ς, ἐντεῦθεν λέγεται καὶ τὸ κρεάσι ἀντὶ τοῦ κρέας, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τὸ κρός, τὸ γρός ἤ τι τοιοῦτον ἀντὶ τὸ κρόσι, τὸ γρόσι.

Ὁμοίως ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ λέγονται καθ' ἑκάστην κατὰ τὰ θηλυκὰ ἐπίθετα εἰς -εῖα -έα -εά γλυκεά πρικεά κττ. οὐκ ὀλίγα θηλυκὰ εἰς -κεά, λ.χ. κακεά, Κρητικεά, ἀρραβωνιστικεά, εὐγενικεά, ἀγαπητικεά, μπιστικεά, θεωρητικεὰ κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως γλυκὴ βαθὴ παχὴ κττ. ἀντὶ γλυκεὰ βαθεὰ παχεὰ κττ. Καθ' ἃ καὶ οὐδέποτε κατὰ τὸ γλυκὺς πρικὺς κττ. ἐλέχθη καὶ τὸ ἀρσ. τούτων εἰς -κύς· οἷον μπιστικύς, Κρητικύς, κακὺς κττ., ὅπως οὐδὲ τὸ πάλαι ἐλέχθη ἐρρηγὺς γεγονὺς κττ., εἰ καὶ τὸ θηλ. ἐλέχθη ἐρρηγεῖα γεγονεῖα. Ὁμοίως δὲ παρατηρεῖται ὅτι ἡ ἀχράς, ἡ λύγος, ἡ μύρτος καὶ ἄλλα πολλὰ φυτῶν ὀνόματα μετεπλάσθησαν εἰς -έα κατὰ τὸ μηλέα μορέα κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοὐναντίον, ἤτοι ἡ ἐλαία, μηλέα κττ. δὲν μετεπλάσθησαν εἰς ἐλὰς ἢ ἔλος κατὰ τὸ ἀχράς, ἡ μύρτος κττ.

Ὁμοίως οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν' ἀρνηθῇ ὅτι τὸ φιλαινὶς φιλαινίδες μετεσχηματίσθη εἰς φιλαινάδες φιλαινάδα κατὰ τὸ ἀδερφάδες, μαννάδες, καθ' ἃ καὶ τὸ συννυφάδες συννυφάδα, ἢ ὅτι τὸ πάσσαλος πασσάλι, πέδιλον, πέταλον, φάσηλος ἐγένοντο πασσούλλι, φασούλλι, πεδούλλι, πετούλλι προσλαβόντα τὴν γνωστὴν κατάληξιν -ούλλι (πρβλ. Einleit. 109), ἢ ὅτι τὸ γάλας ἐλέχθη ἐν Χίῳ κατὰ τὸ κρέας, ἢ ὅτι τὸ ἀρχαῖον λέων λέοντος, τάλας τάλαντος παρὰ τὸ τάλανος ἐλέχθησαν κατὰ τὸ λέγων λέγοντος, λέξας λέξαντος κττ. ἢ ὅτι τὸ (λέγομαι) λέγεσαι (λέγεται), (ἐλεγόμην) ἐλέγεσο (ἐλέγετο) ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ (τίθεμαι) τίθεσαι (τίθεται) (ἐτιθέμην) ἐτίθεσο (ἐτίθετο), (πεποίημαι) πεποίησαι (πεποίηται), (ἐπεποιήμην) ἐπεποίησο (ἐπεποίητο). Ὁμοίως ἐσχηματίσθη τὸ ἐχθρία ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸ φιλία. Τὸ Παναέ μ' ἐν Βελβενδῷ διὰ τὸ Χριστέ μ'. Ἐν Κυθήροις ἡ κατά-

λήξις -έα διαστέλλεται ἐν τῇ προφορᾷ τῆς -ία, λέγεται ἄρα ῥαβδέα, κολοκυθέα, ἐλαία, κττ. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα μεσαρέα ἐπὶ μὲν τῆς ἐννοίας τοῦ ἐν μέσῳ ἄλλων κειμένου ἀγροῦ λέγεται μεσαρέα, ἐπὶ δὲ τῶν ἐντοσθίων τῶν σφαζομένων ζῴων λέγεται μεσαρία, πάντως διὰ τὸ κοιλία καρδία. Συχνότατα δ' ἀκούομεν ἐν Ἀθήναις τῶν ἰχθυοπωλῶν βοώντων «ψάρι τοῦ Φαληρέα» πάντως κατὰ τὸ τοῦ Περαία! κττ. κττ. Καὶ ὅμως δὲν ἐλέχθη οὐδέποτε οὔτε μαννίδες (κατὰ τὸ φιλαινίδες) οὔτε πεδάλι φασάλι (κατὰ τὸ πασσάλι) οὔτε τὸ κρέα (κατὰ τὸ γάλα) οὔτε ὁ λέξας λέξανος (κατὰ τὸ τάλας τάλανος) οὔτε πεποίημαι πεποίη, τίθεμαι τίθη, ἐτιθέμην ἐτίθου (κατὰ τὸ λέγομαι λέγη, ἐλεγόμην ἐλέγου), οὔτε ἡ φίλα (κατὰ τὸ ἔχθρα), οὔτε Χριστά μ(ου) κατὰ τὸ Παναγιά μ(ου), οὔτε κοιλέα (κατὰ τὸ μεσαρέα) ἐν Κυθήροις, οὔτε τὸ Πείραιον κατὰ τὸ Φάληρον κττ.

Τὸ ἀπαιτεῖν ἄρα πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ τὰς ἀντιστρόφους ἀναλογίας καὶ διατείνεσθαι ὅτι, ἐπειδὴ αὗται δὲν παρατηροῦνται πανταχοῦ καὶ πάντοτε, οὐδ' αἱ πρῶται εἶναι ἀληθεῖς, οὐδὲν ἀλλ' ἢ σημαίνει πλήρη καὶ τελείαν παραγνώρισιν τῆς φύσεως τῆς ἀναλογίας.

Ὁμοίως θά μοι ὁμολογήσωσιν, ἐλπίζω, πάντες ὅτι τὸ θέμα τοῦ κελαηδῶ ἀντὶ κελαδῶ μετεβλήθη, διότι παρητυμολογήθη πρὸς τὸ ἀηδόνι, πρὸς ὃ ἐσχετίσθη, ὅπως καὶ ὁ ἀηδόνησος ἀπὸ τοῦ δόνησις (ἐν Κρήτῃ ξύλον δι' οὗ δονοῦσι, κινοῦσι, ταράττουσι τὸ γάλα οἱ τυροκόμοι, λεγόμενον ἄλλως καὶ ταράχτης), ὅτι τὰ Πέρα Μαρὲ ἀντὶ Πέρα Μερέ ἐν Ἰκάρῳ ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ Μεσαρέ, καὶ ὅτι τὸ ἄνθος μεταβαλὸν τὸ γένος καὶ τὸν τόνον ἐγένετο ὁ ἀνθὸς διὰ τὸ ὁ καρπός. Ὁμοίως ἐλέχθη ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ τὸ κρεάρι ἀντὶ κριάρι καὶ ἐν Κυθήροις ὁ κρίος ἀντὶ ὁ κριὸς διὰ τὸ κρέας. Ὁμοίως ἐλέχθη ἡ καλλουργιά ἤτοι καλλουργία ἀντὶ καλλιεργία ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ κακουργία, ὅπως καὶ παλαῖος ἐν Πόντῳ κατὰ τὸ νέος, καὶ τραγί κατὰ τὸ ἀρνὶ καὶ ϳαλὶ κατὰ τὸ καρφί, πρβλ. τά 'καμεν ϳαλιά καρφιά, καὶ σκαρὶ ἀντὶ σκάρι ἀπὸ τοῦ ἐσχάριον κατὰ τὸ σφυρί, πρβλ. ἀπὸ σφυριοῦ καὶ ἀπὸ σκαριοῦ κττ. Ὁμοίως ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους τὸ κεχηναῖοι κατὰ τὸ Ἀθηναῖοι. Καὶ ὅμως ἐν πᾶσι τούτοις δὲν ἐπέδρασεν ἡ ἀναλογία καὶ ἀντιστρόφως, ἤτοι δὲν ἐλέχθη οὔτε ἀδόνι κατὰ τὸ κελαδῶ,

οὔτε τὸ κάρπος κατὰ τὸ ἄνθος, οὔτε τὸ κρίας κατὰ τὸ κριάρι, οὔτε τὸ κρεὰς κατὰ τὸ ὁ κριός, οὔτε ἡ κακιεργία κατὰ τὸ καλλιεργία, οὔτε ὁ νεὸς κατὰ τὸ ὁ παλαιός, οὔτε τὸ ἄρνι κάρφι σφύρι κατὰ τὸ τράγι, ὑάλι, σκάρι, οὔτε Ἀθηνότες κατὰ τὸ κεχηνότες κττ.

Ὅπως δ' ἐν ταῖς καταλήξεσιν οὕτω μεταβάλλονται αἱ λέξεις καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ κατ' ἀναλογίαν ἄλλων, ἀλλ' οὐδ' ἐν τούτοις ἐπιβάλλεται ἀναγκαίως ἡ ἐπὶ ἑκάτερα ἀναλογία· οὐδεὶς βεβαίως ἀγνοεῖ τὸ δ̤ιόχνει ἀντὶ δόχνει, τὸ διάργυρος ἀντὶ δράργυρος, τὸ πιγούνι πιρούνι ἀντὶ πωγώνιον περόνιον, τὸ ἀντίδια ἀντὶ ἰντίβια, τὸ δ̤ιαφεντεύω, τὸ Διασκουρίδης, τὸ δjασάκι, περιφάνι, ἀναρθήκι κττ. πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Α' σελ. 287-8.

Καὶ ἄλλως δὲ δύναται κατὰ πλημμελῆ ἀφαίρεσιν νὰ προτεθῇ μέρος μόνον τῆς προθέσεως ἀντὶ τοῦ ὅλου, ἤτοι ἐκ τῶν συλλαβαίνω, συστρατιώτης, σύλληψις, σύμμαννα, σύρριζα κττ. ἀφῃρέθη μόνον τὸ συ- ὃ ἐτέθη ἀντὶ τοῦ συν- ἐν τοῖς ἀσύ-δοτος, σύγαμβρος, σύδεδρος κττ. Ὁμοίως λέγεται σήμερον ἐλόγου σου ἐλόγου του πάντως διὰ τὸ ἐσὺ ἐκεῖνος, ὅπως καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐσὺ ἐσοῦ κατὰ τὸ ἐμὲ ἐμοῦ, τὸ ἡμεῖς μετὰ τοῦ δασέος πνεύματος κατὰ τὸ ὑμεῖς κττ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐλέχθη τὸ πάλαι εἴληχα κατὰ τὸ εἴληφα ἀντὶ λέλογχα καὶ διείλεγμαι ἀντὶ διαλέλεγμαι κατὰ τὸ εἴρηκα εἴρημαι κττ. Ἡ διισχύρισις ἄρα ὅτι ἐπὶ μόνων τῶν καταλήξεων γίνονται αἱ ἀναλογικαὶ ἐπιδράσεις ἢ ὅτι ἐπὶ μόνον τούτων γινόμεναι εἶναι προφανεῖς καὶ ἀληθεῖς, ἀποδεικνύεται ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀσύστατος.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν καταλήξεων ἢ ἐπὶ τῶν θεμάτων παρατηροῦνται αἱ ἐπιδράσεις αὗται, ἀλλὰ τούτου αἰτίαι εἶναι, ὅτι τῶν καταλήξεων, παραγωγικῶν καὶ κλιτικῶν, αἱ σημασίαι εἶναι μᾶλλον περιωρισμέναι ἢ αἱ τῶν ῥιζῶν, ἐντεῦθεν πλείονα τὰ ἐν αὐτοῖς σημεῖα ἐπαφῆς, ὅτι αἱ ὅμοιαι λειτουργίαι παριστῶνται πολλάκις διὰ ποικίλων τύπων ὅθεν ἄλλη αἰτία ἀμοιβαίων ἐπιδράσεων, καὶ ὅτι οὐχὶ σπανίως ἐπιδρᾷ καὶ ἡ τῶν φθόγγων ὁμοιότης κττ. Ἀλλὰ καὶ αἱ ῥίζαι ἢ τὰ θέματα, αὐτὴ ἡ ὕλη, ὡς εἰπεῖν, τῶν λέξεων, συνδέονται ποικιλοτρόπως πρὸς ἄλληλα διὰ τὰς σημασιολογικὰς σχέσεις καὶ συγγενείας καὶ τὰς φωνητικὰς κλπ. ὁμοιότητας.

Καθόλου ἄρα λεκτέον ὅτι τὰ ἐν τῇ γλωσσικῇ συνειδήσει ἡμῶν συνδεδεμένα μείζονα ἢ ἐλάσσονα συστήματα τύπων, σημασιῶν, λέξεων, συντακτικῶν πλοκῶν, φθόγγων κλπ. ἐπιδρῶσιν ἀδιαλείπτως ἐπ' ἄλληλα καὶ ἕλκονται ἀμοιβαίως, ἀλλ' οὔτε ἴσα τὸ πλῆθος καὶ τὴν εὐχρηστίαν εἶναι πάντα τὰ συστήματα ταῦτα οὔτε ἴσην ἑλκτικὴν δύναμιν ἔχουσιν οὔτε ἁπλᾶ τινα καὶ ἀεὶ ἁδρομερῆ καὶ πρόδηλα εἶναι τὰ ἐπιδρῶντα, ἀλλὰ τοὐναντίον λίαν ποικίλα καὶ λεπτεπίλεπτα καὶ ἄδηλα πολλάκις· λ. χ. τὸ Κρῆσσα, Θῆσσα κττ. ὡς θηλυκὰ τοῦ Κρής, Θής, ἔχουσι τὸ σσ κατὰ τὸ ἄνασσα, Θρᾷσσα κττ., ὁμοίως τὸ κίσσα ὡς λῆγον εἰς -ισσα κατὰ τὸ πίσσα, Κίλ-ισσα, Φοίνισσα, κττ. τὸ δὲ αἶσα, πεῖσα ἄλλως λήγοντα καὶ δὴ διαφέροντα δὲν ἐπανήγαγον τὸ σσ. Ὁμοίως τὸ μὲν κ-ισσὸς λῆγον εἰς -ισσος ὅπως τὸ περ-ισσός, δ-ισσὸς κττ, ἔχει τὸ σσ, τὸ δὲ κυσὸς μέσος διὰ τὸν ἐναντίον λόγον οὐχί. Ἄλλοτε ἀδυνατοῦμεν ν' ἀνεύρωμεν τὸ γενόμενον πρότυπον, ἀλλ' ὅμως αὐτόδηλον ὅτι καὶ ἂν μὴ δυνώμεθα πάντοτε νὰ μαντεύωμεν πόθεν ἡ διαταράττουσα ἑκάστοτε ἐπίδρασις, οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται ἡμῖν καὶ ν' ἀρνώμεθα αὐτὸ τοῦτο ὅτι ἐγένετο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ παραδεχώμεθα φωνητικὰς μεταβολὰς ἀνηκούστους καὶ ἀνωμάλους.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΣ ο/ι ᾱ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ παλαιότεροι Γραμματικοὶ καὶ γλωσσολόγοι διδαχθέντες ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν παρεδέχοντο παραγωγικὴν κατάληξιν ἢ ἐπίθημα ο (ς), ᾱ, (ο(ν)), ἤτοι διέκρινον καὶ ἐχώριζον λοιπ-ός-ή-όν τόμ-ος τομ-ή κλπ. (πρβλ. Fr. Bopp Συγκριτικῆς Γραμματικῆς Γ' σελ. 368-379 (τῆς γ' ἐκδ.), καὶ Aug. Schleicher Compendium (1871) σελ. 365). Κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἠγέρθη ὁ πολὺς August Fick ἐν ταῖς Συμβουλαῖς τοῦ Bezzenberger Τόμ. Α' σελ. 1 κέξ.

τικῇ διαλέκτῳ καὶ τῇ μετέπειτα Κοινῇ, εἰ καὶ προῆλθεν ἐκ τῶν τ + j, θ + j· πρβλ. λιτὴ λίττομαι, πλαθ-άνη πλαθjω πλάττω, χαριϝατ-jα χαρίεσσα, κρέτος κρέτ-jον κρέσσον, Κρῆτ-jα Κρῆσσα, θὴς θητὸς θητ-jα θῆσσα, κιτ-jα κίσσα καὶ κισσάω κττ. Ἀλλὰ τὴν ἀνώμαλον ταύτην διάσωσιν ἡρμήνευσαν παρατηρήσαντες ὅτι πάντα τὰ διασῴζοντα τὸ σσ (ττ) ἀπαρτίζουσι συστήματά τινα, ἤτοι λήγουσιν εἰς -σσω, -σσων -σσον, -σσα, ἤτοι εἶναι καταλήξεις ἐσχηματισμέναι ὁμαλῶς ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν οὐρανικῶν κ, χ μετὰ τοῦ j καὶ δὴ γνωστῶν καὶ οἰκείων γενομένων τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθήματι. Ἐν ταῖς λέξεσιν ἄρα ταύταις ὤφειλε μὲν πάντως φωνητικῶς τὸ σσ (ττ) ν' ἁπλοποιηθῇ καὶ θὰ ἡπλοποιήθη εἰς σ, ἀποκατεστάθη δ' ὅμως πάλιν εἰς τὸ ἄρτιον κατὰ τὰς ἄλλας λέξεις εἰς -σσω -σσα -σσων Ὅπου δ' ὅμως σύστημά τι ὅμοιον τοῖς ἀνωτέρω δὲν ὑπῆρχεν, ἐκεῖ ὁ φωνητικὸς νόμος τῆς ἁπλοποιήσεως τοῦ σσ εἰς σ ἀφεθεὶς ἀνενόχλητος ἐνήργησε καὶ δὴ ἡπλοποίησεν αὐτό. Ὅτι δ' ἀληθῶς τὸ φθογγολογικῶς ἁπλοῦν σ ἐδιπλασιάσθη ἐν τούτοις κατ' ἀναλογίαν, τούτου ἀπόδειξίς ἐστι τὸ σσ ἐν τῷ ῥήματι νί'σσομαι (ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ δι' ἁπλοῦ σ, νί'σομαι, Ν 186, Ο 577, Ψ 76), ὅπερ ἄνευ τῆς ἀναλογικῆς ἐπιδόσεως ταύτης εἶναι παντάπασιν ἀδιανόητον (1).

Ἀλλ' ἐνῷ τὸ νίσσομαι προσέλαβεν οὕτω τὸ διττὸν σσ, ἐπειδὴ τὸ τέλος τῆς λέξεως -σομαι ἐφαίνετό πως ὅμοιον τῷ τέλει τοσούτων ἄλλων λέξεων εἰς -σσω -σσομαι, διὸ καὶ ἐξωμοιώθη ἐντελῶς τού-

(1) Καθ' ἃ ὁ καθηγητὴς κ. Κάρολος Brugmann ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐν Λιψίᾳ Ἀκαδημείας τῇ 4 Δεκεμβρίου 1897 ἐξέθηκε, τὸ νίσομαι, πτίσσω οὔτε ἐκ τοῦ νι-νσ-jο-μαι πτινσ-jω οὔτε ἐκ τοῦ νι-νσ-ο-μαι πτινσ-ω ἦν δυνατὸν νὰ προέλθῃ, ἐπειδὴ ἐκ τούτων ὤφειλεν, ὅπως τὸ μηνσος μῆννος μηνὸς χανσος χαννος χᾶνὸς -χηνὸς κττ. δεικνύουσι, ν' ἀποβληθῇ τὸ σ οὐχὶ τὸ ν, ἤτοι θὰ ἐγίνοντο νί'νομαι πτί'νω. Ἐπειδὴ δ' ὅμως, καθ' ἃ τὰ Ἰνδικὰ nish-atê καὶ pins-atê μαρτυροῦσι, παρὰ τὴν θεματικὴν συζυγίαν ὑπῆρχε καὶ ἀθέματος, ἤτοι ἐλέγετο οὐ μόνον νινσομαι πτινσω ὅθεν πάντως νῑνομαι πτῖνω, ἀλλὰ καὶ νινσ-μαι νινσ-σαι νινσ-σαι κττ. πτινσ-μεν πινσ-τε πτινσ-τον κττ. καὶ ἐν τοῖς ἀθεμάτοις τούτοις τὸ σ ὤφειλε φωνητικῶς νὰ σωθῇ ὡς σ, διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ἐνσίγμων τούτων τύπων εἰσέβαλεν ἐκ νέου τὸ σ εἰς τὸ νινομαι πτινω, ὅθεν νινσομαι πτινσω καὶ περαιτέρω, κατισχύσαντος τοῦ νεωτέρου ἀήχου τούτου σ, νῑσομαι πτίσσω· πρβλ. λέγοντι λέγονσι λέγουσι, δεικνυντjα δεικνύνσα δεικνῦσα, παντjα πάνσα πᾶσα κττ.

τοις, ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ τέλος αὐτῶν δὲν ἐφαίνετο ὅμοιον πρὸς τὰ γνωστὰ καὶ συνήθη τέλη εἰς -σσω -σσα ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς παρέμειναν μεθ' ἁπλοῦ σ. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὸ μὲν κίσσα (Ἰνδ. kē'tas = θέλησις ἐπιθυμία καὶ κοῖται· γυναικῶν ἐπιθυμίαι) ἐκ τοῦ κιτ-ja, μέλισσα ἐκ τοῦ μέλιτ-ja, θῆσσα ἐκ τοῦ θητ-ja κττ. ἔχουσι σσ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τέλους αὐτῶν πρὸς τοσαύτας ἄλλας λέξεις εἰς -ισσα· τοὐναντίον διὰ τὸ νεμεσάω (παρ' Ὁμ. ἔτι νεμεσσάω, ὅπως καὶ ἔπεσσι καὶ ποσσὶ καὶ πόσσος) ἐκ τοῦ νεμεσ-jaω νέμεσις, τὸ πεῖσα = ἡ πειθὼ ἐκ τοῦ πειθ-ja τὸ αἶσα ἐκ τοῦ αιτ-ja, πρβλ. Ὀσκ. aeteis = partis, τὸ μέσος ἐκ τοῦ μεθ-ιος, παρβλ. Ἰνδ. madh-yas, ὁ κυσός· ἡ πυγὴ ἐκ τοῦ κυθ-jος (κεύθω) ἢ κυτ-jος (κύτος), ἐπειδὴ τὸ -εσσάομαι, -έσσος, -αἶσσα, -εισσα, -υσσος δὲν ὡμοίαζον ἱκανῶς πρὸς κατάληξίν τινα, ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς διετηρήθησαν μεθ' ἁπλοῦ σ.

Ἐν ἄλλοις ἡ ἐπικράτησις τῆς ἑτέρας καταλήξεως δὲν ἐτελέσθη, ἀλλ' ἀμφότεραι ἀγωνίζονται ἔτι πρὸς ἀλλήλας ἤτοι ἴσον ἢ καὶ ἄνισον ἀγῶνα. Οὕτω π. χ. εἴδομεν ὅτι τὸ Μαντινεικὸς μετεπλάσθη εἰς Μαντινικὸς (κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸς κττ.), τὸ Δαρ-ϊκὸς ἐν τοῖς Μιμιάμβοις Ἡρώδα Ε' 102 καὶ 122 (κατὰ τὸ Περσ-ικός), ὁμοίως ἐλέχθη Φωκ-ικὸς παρὰ τὸ Φωκαϊκὸς (κατὰ τὸ Ἰωνικὸς) καὶ Χαιρωνικὸς παρὰ τὸ Χαιρωνεικὸς (κατὰ τὸ Βοιωτικός), πρβλ. Richard Meister, Die Mimiamben des Herodas σελ. 746-7)· ἀλλὰ παρ' αὐτὰ ἐλέχθη καὶ βοεικὸν ζεῦγος κατὰ τὸ ὀρεικὸν ζεῦγος. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν εὐηθία, ἀληθία, ἀμαθία κττ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ βοήθεια καὶ εὐτύχεια καὶ εὐφύεια κττ. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν ἐμπορεῖον χειμαδεῖον κττ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ Ποσείδιον, Προμήθια, Πατρόκλια, ἐπ' ἴσης ἐλέχθη ὁ σκόρπις κατὰ τὸ ὁ ὄφις ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν ὁ ὄφιος κατὰ τὸ ὁ σκορπίος.

Ἐπ' ἴσης παρατηρεῖται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ συγκριτικὰ εἰς -ό(ώ)τερος καὶ -ύτερος, ἀλλ' ὅτι τὰ εἰς -ύτερος ἐπέδωκαν ἐκβαλόντα οὐκ ὀλίγα τῶν εἰς -οτερος ἢ -ωτερος, τῆς καταλήξεως -υτερος ὁρμηθείσης ἀπὸ τῶν ἀρχαίων συγκριτικῶν εἰς -υτερος τῶν ἐπιθέτων εἰς -ύς· ἤτοι κατὰ τὸ βαθὺς βαθύτερος, βαρὺς βαρύτερος, γλυκὺς γλυκύτερος, δασὺς δασύτερος, ταχὺς ταχύτερος, παχὺς παχύτερος κτλ., λέγεται σήμερον καὶ μα-

τικῇ διαλέκτῳ καὶ τῇ μετέπειτα Κοινῇ, εἰ καὶ προῆλθεν ἐκ τῶν τ+j, θ+j· πρβλ. λιτὴ λίττομαι, πλαθ-άνη πλαθjω πλάττω, χαριϜατ-jα χαρίεσσα, κρέτος κρέτ-jον κρέσσον, Κρῆτ-jα Κρῆσσα, θὴς θητὸς θητ-jα θῆσσα, κιτ-jα κίσσα καὶ κισσάω κττ. Ἀλλὰ τὴν ἀνώμαλον ταύτην διάσωσιν ἡρμήνευσαν παρατηρήσαντες ὅτι πάντα τὰ διασῴζοντα τὸ σσ (ττ) ἀπαρτίζουσι συστήματά τινα, ἤτοι λήγουσιν εἰς -σσω, -σσων -σσον, -σσα, ἤτοι εἶναι καταλήξεις ἐσχηματισμέναι ὁμαλῶς ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν οὐρανικῶν κ, χ μετὰ τοῦ j καὶ δὴ γνωστῶν καὶ οἰκείων γενομένων τῷ γλωσσικῷ τῶν λαλούντων αἰσθήματι. Ἐν ταῖς λέξεσιν ἄρα ταύταις ὤφειλε μὲν πάντως φωνητικῶς τὸ σσ (ττ) ν' ἁπλοποιηθῇ καὶ θὰ ἡπλοποιήθη εἰς σ, ἀποκατεστάθη δ' ὅμως πάλιν εἰς τὸ ἄρτιον κατὰ τὰς ἄλλας λέξεις εἰς -σσω -σσα -σσων Ὅπου δ' ὅμως σύστημά τι ὅμοιον τοῖς ἀνωτέρω δὲν ὑπῆρχεν, ἐκεῖ ὁ φωνητικὸς νόμος τῆς ἁπλοποιήσεως τοῦ σσ εἰς σ ἀφεθεὶς ἀνενόχλητος ἐνήργησε καὶ δὴ ἡπλοποίησεν αὐτό. Ὅτι δ' ἀληθῶς τὸ φθογγολογικῶς ἁπλοῦν σ ἐδιπλασιάσθη ἐν τούτοις κατ' ἀναλογίαν, τούτου ἀπόδειξίς ἐστι τὸ σσ ἐν τῷ ῥήματι νί'σσομαι (ἐν τοῖς ἀντιγράφοις καὶ δι' ἁπλοῦ σ, νί'σομαι, Ν 186, Ο 577, Ψ 76), ὅπερ ἄνευ τῆς ἀναλογικῆς ἐπιδόσεως ταύτης εἶναι παντάπασιν ἀδιανόητον (1).

Ἀλλ' ἐνῷ τὸ νίσσομαι προσέλαβεν οὕτω τὸ διττὸν σσ, ἐπειδὴ τὸ τέλος τῆς λέξεως -σομαι ἐφαίνετό πως ὅμοιον τῷ τέλει τοσούτων ἄλλων λέξεων εἰς -σσω -σσομαι, διὸ καὶ ἐξωμοιώθη ἐντελῶς τού-

(1) Καθ' ἃ ὁ καθηγητὴς κ. Κάρολος Brugmann ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς ἐν Λιψίᾳ Ἀκαδημείας τῇ 4 Δεκεμβρίου 1897 ἐξέθηκε, τὸ νίσομαι, πτίσσω οὔτε ἐκ τοῦ νι-νσ-jο-μαι πτινσ-jω οὔτε ἐκ τοῦ νι-νσ-ο-μαι πτινσ-ω ἦν δυνατὸν νὰ προέλθῃ, ἐπειδὴ ἐκ τούτων ὤφειλεν, ὅπως τὸ μηνσος μῆννος μηνὸς χανσος χαννος χᾶνὸς -χηνὸς κττ. δεικνύουσι, ν' ἀποβληθῇ τὸ σ οὐχὶ τὸ ν, ἤτοι θὰ ἐγίνοντο νί'νομαι πτί'νω. Ἐπειδὴ δ' ὅμως, καθ' ἃ τὰ Ἰνδικὰ nish-atê καὶ pins-atê μαρτυροῦσι, παρὰ τὴν θεματικὴν συζυγίαν ὑπῆρχε καὶ ἀθέματος, ἤτοι ἐλέγετο οὐ μόνον νινσομαι πτινσω ὅθεν πάντως νίνομαι πτῖνω, ἀλλὰ καὶ νινσ-μαι νινσ-σαι νινσ-σαι κττ. πτινσ-μεν πνινσ-τε πτινσ-τον κττ. καὶ ἐν τοῖς ἀθεμάτοις τούτοις τὸ σ ὤφειλε φωνητικῶς νὰ σωθῇ ὡς σ, διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ἐνσίγμων τούτων τύπων εἰσέβαλεν ἐκ νέου τὸ σ εἰς τὸ νινομαι πτινω, ὅθεν νινσομαι πτινσω καὶ περαιτέρω, κατισχύσαντος τοῦ νεωτέρου ἀήχου τούτου σ, νίσομαι πτίσσω· πρβλ. λέγοντι λέγονσι λέγουσι, δεικνυντjα δεικνύνσα δεικνῦσα, παντjα πάνσα πᾶσα κττ.

τοις. ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ τέλος αὐτῶν δὲν ἐφαίνετο ὅμοιον πρὸς τὰ γνωστὰ καὶ συνήθη τέλη εἰς -σσω -σσα ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς παρέμειναν μεθ' ἁπλοῦ σ. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὸ μὲν κίσσα ('Ινδ. kē'tas = θέλησις ἐπιθυμία καὶ κοῖται· γυναικῶν ἐπιθυμίαι) ἐκ τοῦ κιτ-ja, μέλισσα ἐκ τοῦ μέλιτ-ja, θῆσσα ἐκ τοῦ θητ-ja κττ. ἔχουσι σσ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τέλους αὐτῶν πρὸς τοσαύτας ἄλλας λέξεις εἰς -ισσα· τοὐναντίον διὰ τὸ νεμεσάω (παρ' Ὁμ. ἔτι νεμεσσάω, ὅπως καὶ ἔπεσσι καὶ ποσσὶ καὶ πόσσος) ἐκ τοῦ νεμεσ-jaω νέμεσις, τὸ πεῖσα = ἡ πειθὼ ἐκ τοῦ πειθ-ja τὸ αἶσα ἐκ τοῦ αιτ-ja, πρβλ. Ὀσκ. aeteis = partis, τὸ μέσος ἐκ τοῦ μεθ-ιος, παρβλ. 'Ινδ. madh-yas, ὁ κυσός· ἡ πυγὴ ἐκ τοῦ κυθ-jος (κεύθω) ἢ κυτ-jος (κύτος), ἐπειδὴ τὸ -εσσάομαι, -έσσος, -αἶσσα, -εισσα, -υσσος δὲν ὡμοίαζον ἱκανῶς πρὸς κατάληξίν τινα, ἁπλοποιηθέντα φωνητικῶς διετηρήθησαν μεθ' ἁπλοῦ σ.

Ἐν ἄλλοις ἡ ἐπικράτησις τῆς ἑτέρας καταλήξεως δὲν ἐτελέσθη, ἀλλ' ἀμφότεραι ἀγωνίζονται ἔτι πρὸς ἀλλήλας ἤτοι ἴσον ἢ καὶ ἄνισον ἀγῶνα. Οὕτω π. χ. εἴδομεν ὅτι τὸ Μαντινεικὸς μετεπλάσθη εἰς Μαντινικὸς (κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸς κττ.), τὸ Δαρ-ϊκὸς ἐν τοῖς Μιμιάμβοις Ἡρώδα Ε' 102 καὶ 122 (κατὰ τὸ Περσ-ικός), ὁμοίως ἐλέχθη Φωκ-ικὸς παρὰ τὸ Φωκαϊκὸς (κατὰ τὸ Ἰωνικὸς) καὶ Χαιρωνικὸς παρὰ τὸ Χαιρωνεικὸς (κατὰ τὸ Βοιωτικός), πρβλ. Richard Meister, Die Mimiamben des Herodas σελ. 746-7)· ἀλλὰ παρ' αὐτὰ ἐλέχθη καὶ βοεικὸν ζεῦγος κατὰ τὸ ὀρεικὸν ζεῦγος. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν εὐηθία, ἀληθία, ἀμαθία κττ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ βοήθεια καὶ εὐτύχεια καὶ εὐφύεια κττ. Ὁμοίως ἐλέχθη μὲν ἐμπορεῖον χειμαδεῖον κττ., ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ Ποσείδιον, Προμήθια, Πατρόκλια, ἐπ' ἴσης ἐλέχθη ὁ σκόρπις κατὰ τὸ ὁ ὄφις ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν ὁ ὄφιος κατὰ τὸ ὁ σκορπίος.

Ἐπ' ἴσης παρατηρεῖται ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ συγκριτικὰ εἰς -ό(ώ)τερος καὶ -ύτερος, ἀλλ' ὅτι τὰ εἰς -ύτερος ἐπέδωκαν ἐκβαλόντα οὐκ ὀλίγα τῶν εἰς -οτερος ἢ -ωτερος, τῆς καταλήξεως -υτερος ὁρμηθείσης ἀπὸ τῶν ἀρχαίων συγκριτικῶν εἰς -υτερος τῶν ἐπιθέτων εἰς -ύς· ἤτοι κατὰ τὸ βαθὺς βαθύτερος, βαρὺς βαρύτερος, γλυκὺς γλυκύτερος, δασὺς δασύτερος, ταχὺς ταχύτερος, παχὺς παχύτερος κτλ., λέγεται σήμερον καὶ μα-

κρύτερος (καί μακρὺς) καὶ καλύτερος, καὶ πρικύτερος (καὶ πρικὺς) καὶ ἐλαφρύτερος καὶ χονδρύτερος καὶ μεγαλύτερος καὶ ἀρύτερος (καὶ ἀρὺς) (= ἀραιότερος) κττ. ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν γλυκώτερος καὶ γλυκός.

Ἐν ἄλλοις ὁ ἀγὼν διεξάγεται ἐπιθετικῶς ὑπὸ μόνης τῆς ἑτέρας· αὐτόδηλον δ' εἶναι ὅτι ὁ μονομερὴς οὗτος ἀγὼν λαμβάνων ἐπίδοσιν φέρει ἀσφαλῶς ἐπὶ τὴν τελείαν ἐπικράτησιν αὐτῆς, ὅπως ἐν τῇ ἀρχῇ εἴπομεν. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι τὸ μὲν Ποτειδαιᾶται μετεσχηματίσθη εἰς Ποτειδ-εᾶται κατὰ τὸ Τεγεᾶται, Λεπρεᾶται, Ὑδρεᾶται κττ., οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τἀνάπαλιν οὐδὲν τούτων εἰς -αιᾶται. Ὁμοίως τὸ Χαλκειᾶται, Αἰνειᾶται, Αὐλεᾶται εἰς Χαλκιᾶται Αἰνιᾶται, Αὐλιᾶται κατὰ τὰ εἰς -ιᾶται ἐθνικά, Σπαρτιᾶται, Ἀλλαριᾶται, Ἰᾶται κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως. Ὡσαύτως τὸ Μαρωνεῖται, Βορυσθενεῖται μετεπλάσθη εἰς Μαρωνῖται, Βορυσθενῖται, ἀλλὰ τὸ Καλλιπολῖται, Ἀβδηρῖται κττ. δὲν ἐτράπησαν εἰς -εῖται. Ταὐτὸ ῥητέον καὶ τοῦ -ιδης τοῦ Ἡρακλ-ίδης καὶ λοιπῶν εἰς -κλίδης, τοῦ Ἀριστ-ίδης, Ἀλκιτθίδας, Τυνδαρίδης, Λυκομίδαι, Ἀντιγενίδης, Καλλικρατίδας, Ἀντιφανίδης κττ. ὅτι καὶ ταῦτα ἠκολούθησαν τοῖς εἰς -ίδης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως, οὐδὲν τῶν εἰς -ίδης μετεσχηματίσθη εἰς -ειδης ἢ -ήδης ἢ -οίδης. Ὁμοίως τὸ μὲν ἀνταμείβω, συγκρύβω, ἀρμέγω, ἀναπαύω. κττ. τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς μετεσχηματίσθησαν εἰς -εύω, ἀλλ' οὐδὲν τῶν εἰς -εύω μετεσχηματίσθη εἰς αυω κατὰ τὸ καύω, παύω (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Θ' σελ. 199).

Ὁμοίως ἐν Σφακίοις τῆς Κρήτης κατὰ τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον εἰς -έ τῶν ῥημάτων λέ(ν) (λέμε λέτε), θέ(ν) (θέμε θέτε), κλαί(ν) (κλαίμε κλαίτε), καί(ν) (καίμε καίτε), κατέ(ν) (κατέμε κατέτε) ἐσχηματίσθη κατὰ μικρὸν τὸ αἴσθημα ἐν τοῖς λέγουσιν, ὅτι τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τῶν βαρυτόνων ῥημάτων εἰς -εύουσι -έγουσι κττ. δύναται νὰ λήγῃ ἁπλῶς εἰς έ, διὸ λέγουσι καὶ ἀρμέ, γυρέ, νηστὲ ἀντὶ ἀρμέγουσι γυρεύουσι, νηστεύουσι κττ., ἀλλ' οὐχὶ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ῥήμασιν, οὐδ' ἀντιστρόφως κλαίουσι, καίουσι κττ. ὅπως κόφτουσι μπορούσι, θωρούσι κλπ. Καὶ τὸ ἀλυκὸς ἐτράπη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς ἁλικὸς, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τὸ πολιτικὸς νησιωτικὸς ἢ

τοιοῦτόν τι εἰς -υκός. Αἱ εἰς -υῖα μετοχαὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου γεγόνα ἔρρηγα ἀκολουθήσασαι τοῖς ὁμοίως τονουμένοις ἐπιθέτοις εἰς -εῖα μετεσχηματίσθησαν κατ' αὐτάς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τἀνάπαλιν, ἤτοι τὸ βραχεῖα, βαρεῖα, ἡδεῖα κττ. δὲν ἐσχηματίσθησαν εἰς -υῖα.

Ὁμοίως παρατηρεῖται ὅτι πολλὰ κύρια ὀνόματα νήσων ἢ πόλεων εἰς -οῦσσα ἢ ουσσα φέρονται πολλάκις δι' ἁπλοῦ σ, εἰ καὶ συνῳδὰ τῇ ἐτυμολογίᾳ αὐτῶν ἐκ τῶν ἐπιθέτων εἰς Ϝατ-ϳα (χαριϜατϳα χαρίεσσα) κατὰ τἀνωτέρω λεχθέντα εἰς διπλοῦν σσ ἔληγον τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ ἐν τῷ μετέπειτα διὰ τὴν ἐπιγινομένην ἀναλογίαν ὤφειλον νὰ λήγωσι· πρβλ. Ἀργενόεσσαι Ἀργενοῦσσαι Ἀργινοῦσσαι - Ἀργινοῦσαι Ἀργίνουσαι, Ἀνθεμόεσσα Ἀνθεμοῦσσα Ἀνθέμουσσα Ἀνθέμουσα, Δρυόεσσα - Δρυοῦσσα - Δρύουσσα - Δρύουσα κττ. κττ. Ἐπειδὴ δηλ. τὰ ὀνόματα ταῦτα συνῃρέθησαν εἰς -οῦσσα καί, ἅτε κυρίων γενομένων, ἐπεζητήθη ὁ ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου αὐτῶν ἐπὶ τὴν προπαραλήγουσαν, διὸ καὶ παρὰ μὲν Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ ἀληθῶς ταῦτα προπαροξύνονται, παρὰ δὲ τῷ Ἡρῳδιανῷ μόνα τὰ δι' ἁπλοῦ σ γραφόμενα προπαροξύνονται, τὰ δὲ διὰ διττοῦ προπερισπῶνται, διὰ ταῦτα ἐπῆλθε σύγχυσις τούτων πρὸς τὰ ἐκ μετοχῶν εἰς -ουσα προερχόμενα, ἤτοι Ἀρέθουσα (πρβλ. Κουρτίου Ῥήματι Β' σελ. 342), Θάλπουσα, Μέδουσα, Σώζουσα, Φέρουσα, Αἴθουσα κττ., ἐντεῦθεν ἐγράφοντο καὶ διὰ διπλοῦ καὶ δι' ἁπλοῦ σ. Τῆς ἐτυμολογικῆς γενέσεως τούτων αἴσθησίς τις φαίνεται ὑπολανθάνουσα ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Α 270, 5 καθ' ἣν «εἰ δύο (δηλ. σσ) ἔχοιεν, προπερισπῶνται»· ἀλλ' ἀναμφιβόλως οὐδεὶς ἀνθρώπων θὰ πιστεύσῃ ποτὲ ὅτι δι' ἐτυμολογικὸν λόγον τὸ μὲν Δρύουσα, Ἀνθέμουσα, Μαράθουσα, Σίδουσα, Τεύτλουσα, Δάφνουσα κττ. ἐξεφέροντο δι' ἁπλοῦ σ, τὸ δὲ Ἐλαιοῦσσα, Ἐρικοῦσσα, Φοινικοῦσα, Ὀφιοῦσσα κττ. διὰ διττοῦ σσ, ὅπως διδάσκει ὁ Ἡρῳδιανός. Τὸ ὀρθὸν κατὰ τὸ ἀληθὲς ἔτυμον ἐν τούτοις εἶναι πρόδηλον, ἀλλ' ἡ διὰ τὴν συναίρεσιν καὶ διὰ τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου γινομένη ὁμοιότης αὐτῶν πρὸς τὰς μετοχὰς εἰς -ουσα ἐγένετο αἰτία καὶ τῆς περὶ τὴν ἄλλην ὀρθογραφίαν συγχύσεως. Ἀλλ' ἐνῷ οὕτω πολλὰ εἰς -σσα ἠκολούθησαν τοῖς εἰς -σα, ταῦτα δὲν ἠκολούθησαν ἐκείνοις.

Ὅπως δ' ἐν τούτοις διὰ τῆς φωνητικῆς προπαρεσκευάσθη, ὡς εἰπεῖν, ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ μετάστασις τῆς ἑτέρας τάξεως εἰς τὴν ἑτέραν, ἐπετελέσθη δὲ διὰ τῆς ἀναλογίας, οὕτω παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ. Ἐν Ἠπείρῳ δηλ. τοῦ τελικοῦ ἀτόνου ι ἀσθενέστατα ἐκφωνουμένου, τὰ λήγοντα εἰς -σι οὐδέτερα προσήγγισαν σφόδρα πρὸς τὰ λήγοντα εἰς ἁπλοῦν ς, ἐντεῦθεν λέγεται καὶ τὸ κρεάσι ἀντὶ τοῦ κρέας, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τὸ κρός, τὸ γρός ἤ τι τοιοῦτον ἀντὶ τὸ κρόσι, τὸ γρόσι.

Ὁμοίως ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ λέγονται καθ' ἑκάστην κατὰ τὰ θηλυκὰ ἐπίθετα εἰς -εῖα -έα -εά γλυκεά πρικεά κττ. οὐκ ὀλίγα θηλυκὰ εἰς -κεά, λ.χ. κακεά, Κρητικεά, ἀρραβωνιστικεά, εὐγενικεά, ἀγαπητικεά, μπιστικεά, θεωρητικεὰ κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀντιστρόφως γλυκὴ βαθὴ παχὴ κττ. ἀντὶ γλυκεὰ βαθεὰ παχεὰ κττ. Καθ' ἃ καὶ οὐδέποτε κατὰ τὸ γλυκὺς πρικὺς κττ. ἐλέχθη καὶ τὸ ἀρσ. τούτων εἰς -κύς· οἷον μπιστικύς, Κρητικύς, κακὺς κττ., ὅπως οὐδὲ τὸ πάλαι ἐλέχθη ἐρρηγὺς γεγονὺς κττ., εἰ καὶ τὸ θηλ. ἐλέχθη ἐρρηγεῖα γεγονεῖα. Ὁμοίως δὲ παρατηρεῖται ὅτι ἡ ἀχράς, ἡ λύγος, ἡ μύρτος καὶ ἄλλα πολλὰ φυτῶν ὀνόματα μετεπλάσθησαν εἰς -έα κατὰ τὸ μηλέα μορέα κττ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοὐναντίον, ἤτοι ἡ ἐλαία, μηλέα κττ. δὲν μετεπλάσθησαν εἰς ἐλὰς ἢ ἔλος κατὰ τὸ ἀχράς, ἡ μύρτος κττ.

Ὁμοίως οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν' ἀρνηθῇ ὅτι τὸ φιλαινὶς φιλαινίδες μετεσχηματίσθη εἰς φιλαινάδες φιλαινάδα κατὰ τὸ ἀδερφάδες, μαννάδες, καθ' ἃ καὶ τὸ συννυφάδες συννυφάδα, ἢ ὅτι τὸ πάσσαλος πασσάλι, πέδιλον, πέταλον, φάσηλος ἐγένοντο πασσούλλι, φασούλλι, πεδούλλι, πετούλλι προσλαβόντα τὴν γνωστὴν κατάληξιν -ούλλι (πρβλ. Einleit. 109), ἢ ὅτι τὸ γάλας ἐλέχθη ἐν Χίῳ κατὰ τὸ κρέας, ἢ ὅτι τὸ ἀρχαῖον λέων λέοντος, τάλας τάλαντος παρὰ τὸ τάλανος ἐλέχθησαν κατὰ τὸ λέγων λέγοντος, λέξας λέξαντος κττ. ἢ ὅτι τὸ (λέγομαι) λέγεσαι (λέγεται), (ἐλεγόμην) ἐλέγεσο (ἐλέγετο) ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ (τίθεμαι) τίθεσαι (τίθεται) (ἐτιθέμην) ἐτίθεσο (ἐτίθετο), (πεποίημαι) πεποίησαι (πεποίηται), (ἐπεποιήμην) ἐπεποίησο (ἐπεποίητο). Ὁμοίως ἐσχηματίσθη τὸ ἐχθρία ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸ φιλία. Τὸ Παναέ μ' ἐν Βελβενδῷ διὰ τὸ Χριστέ μ'. Ἐν Κυθήροις ἡ κατά-

ληξις -έα διαστέλλεται ἐν τῇ προφορᾷ τῆς -ία, λέγεται ἄρα ραβδέα, κολοκυθέα, έλαία, κττ. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα μεσαρέα ἐπὶ μὲν τῆς ἐννοίας τοῦ ἐν μέσῳ ἄλλων κειμένου ἀγροῦ λέγεται μεσαρέα, ἐπὶ δὲ τῶν ἐντοσθίων τῶν σφαζομένων ζῴων λέγεται μεσαρία, πάντως διὰ τὸ κοιλία καρδία. Συχνότατα δ' ἀκούομεν ἐν Ἀθήναις τῶν ἰχθυοπωλῶν βοώντων «ψάρι τοῦ Φαληρέα» πάντως κατὰ τὸ τοῦ Περαία! κττ. κττ. Καὶ ὅμως δὲν ἐλέχθη οὐδέποτε οὔτε μαννίδες (κατὰ τὸ φιλαινίδες) οὔτε πεδάλι φασάλι (κατὰ τὸ πασσάλι) οὔτε τὸ κρέα (κατὰ τὸ γάλα) οὔτε ὁ λέξας λέξανος (κατὰ τὸ τάλας τάλανος) οὔτε πεποίημαι πεποίη, τίθεμαι τίθη, ἐτιθέμην ἐτίθου (κατὰ τὸ λέγομαι λέγη, ἐλεγόμην ἐλέγου), οὔτε ἡ φίλα (κατὰ τὸ ἔχθρα), οὔτε Χριστά μ(ου) κατὰ τὸ Παναγιά μ(ου), οὔτε κοιλέα (κατὰ τὸ μεσαρέα) ἐν Κυθήροις, οὔτε τὸ Πείραιον κατὰ τὸ Φάληρον κττ.

Τὸ ἀπαιτεῖν ἄρα πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ τὰς ἀντιστρόφους ἀναλογίας καὶ διατείνεσθαι ὅτι, ἐπειδὴ αὗται δὲν παρατηροῦνται πανταχοῦ καὶ πάντοτε, οὐδ' αἱ πρῶται εἶναι ἀληθεῖς, οὐδὲν ἀλλ' ἢ σημαίνει πλήρη καὶ τελείαν παραγνώρισιν τῆς φύσεως τῆς ἀναλογίας.

Ὁμοίως θά μοι ὁμολογήσωσιν, ἐλπίζω, πάντες ὅτι τὸ θέμα τοῦ κελαηδῶ ἀντὶ κελαδῶ μετεβλήθη, διότι παρητυμολογήθη πρὸς τὸ αηδόνι, πρὸς ὃ ἐσχετίσθη, ὅπως καὶ ὁ αηδόνησος ἀπὸ τοῦ δόνησις (ἐν Κρήτῃ ξύλον δι' οὗ δονοῦσι, κινοῦσι, ταράττουσι τὸ γάλα οἱ τυροκόμοι, λεγόμενον ἄλλως καὶ ταράχτης), ὅτι τὰ Πέρα Μαρὲ ἀντὶ Πέρα Μερέ ἐν Ἰκάρῳ ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ Μεσαρέ, καὶ ὅτι τὸ ἄνθος μεταβαλὸν τὸ γένος καὶ τὸν τόνον ἐγένετο ὁ ανθὸς διὰ τὸ ὁ καρπός. Ὁμοίως ἐλέχθη ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ τὸ κρεάρι ἀντὶ κριάρι καὶ ἐν Κυθήροις ὁ κρίος ἀντὶ ὁ κριὸς διὰ τὸ κρέας. Ὁμοίως ἐλέχθη ἡ καλλουργιά ἤτοι καλλουργία ἀντὶ καλλιεργία ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸ κακουργία, ὅπως καὶ παλαῖος ἐν Πόντῳ κατὰ τὸ νέος, καὶ τραγί κατὰ τὸ αρνὶ καὶ ϳαλὶ κατὰ τὸ καρφί, πρβλ. τά 'καμεν ϳαλιὰ καρφιά, καὶ σκαρὶ ἀντὶ σκάρι ἀπὸ τοῦ ἐσχάριον κατὰ τὸ σφυρί, πρβλ. ἀπὸ σφυριοῦ καὶ ἀπὸ σκαριοῦ κττ. Ὁμοίως ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους τὸ κεχηναῖοι κατὰ τὸ Ἀθηναῖοι. Καὶ ὅμως ἐν πᾶσι τούτοις δὲν ἐπέδρασεν ἡ ἀναλογία καὶ ἀντιστρόφως, ἤτοι δὲν ἐλέχθη οὔτε αδόνι κατὰ τὸ κελαδῶ,

οὔτε τὸ κάρπος κατὰ τὸ ἄνθος, οὔτε τὸ κρίας κατὰ τὸ κριάρι, οὔτε τὸ κρεὰς κατὰ τὸ ὁ κριός, οὔτε ἡ κακιεργία κατὰ τὸ καλλιεργία, οὔτε ὁ νεὸς κατὰ τὸ ὁ παλαιός, οὔτε τὸ ἄρνι κάρφι σφύρι κατὰ τὸ τράγι, ὑάλι, σκάρι, οὔτε Ἀθηνότες κατὰ τὸ κεχηνότες κττ.

Ὅπως δ' ἐν ταῖς καταλήξεσιν οὕτω μεταβάλλονται αἱ λέξεις καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ κατ' ἀναλογίαν ἄλλων, ἀλλ' οὐδ' ἐν τούτοις ἐπιβάλλεται ἀναγκαίως ἡ ἐπὶ ἑκάτερα ἀναλογία· οὐδεὶς βεβαίως ἀγνοεῖ τὸ διόχνει ἀντὶ δόχνει, τὸ διάργυρος ἀντὶ δράργυρος, τὸ πιγούνι πιρούνι ἀντὶ πωγώνιον περόνιον, τὸ ἀντίδια ἀντὶ ἰντίδια, τὸ διαφεντεύω, τὸ Διασκουρίδης, τὸ δjασάκι, περιφάνι, ἀναρθήκι κττ. πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Α' σελ. 287-8.

Καὶ ἄλλως δὲ δύναται κατὰ πλημμελῆ ἀφαίρεσιν νὰ προτεθῇ μέρος μόνον τῆς προθέσεως ἀντὶ τοῦ ὅλου, ἤτοι ἐκ τῶν συλλαβαίνω, συστρατιώτης, σύλληψις, σύμμαννα, σύρριζα κττ. ἀφῃρέθη μόνον τὸ συ- ὃ ἐτέθη ἀντὶ τοῦ συν- ἐν τοῖς ἀσύ-δοτος, σύγαμβρος, σύδεδρος κττ. Ὁμοίως λέγεται σήμερον ἐλόγου σου ἐλόγου του πάντως διὰ τὸ ἐσὺ ἐκεῖνος, ὅπως καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐσὺ ἐσοῦ κατὰ τὸ ἐμὲ ἐμοῦ, τὸ ἡμεῖς μετὰ τοῦ δασέος πνεύματος κατὰ τὸ ὑμεῖς κττ. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐλέχθη τὸ πάλαι εἴληχα κατὰ τὸ εἴληφα ἀντὶ λέλογχα καὶ διείλεγμαι ἀντὶ διαλέλεγμαι κατὰ τὸ εἴρηκα εἴρημαι κττ. Ἡ δισχύρισις ἄρα ὅτι ἐπὶ μόνων τῶν καταλήξεων γίνονται αἱ ἀναλογικαὶ ἐπιδράσεις ἢ ὅτι ἐπὶ μόνον τούτων γινόμεναι εἶναι προφανεῖς καὶ ἀληθεῖς, ἀποδεικνύεται ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀσύστατος.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι μᾶλλον ἐπὶ τῶν καταλήξεων ἢ ἐπὶ τῶν θεμάτων παρατηροῦνται αἱ ἐπιδράσεις αὗται, ἀλλὰ τούτου αἰτίαι εἶναι, ὅτι τῶν καταλήξεων, παραγωγικῶν καὶ κλιτικῶν, αἱ σημασίαι εἶναι μᾶλλον περιωρισμέναι ἢ αἱ τῶν ῥιζῶν, ἐντεῦθεν πλείονα τὰ ἐν αὐτοῖς σημεῖα ἐπαφῆς, ὅτι αἱ ὅμοιαι λειτουργίαι παριστῶνται πολλάκις διὰ ποικίλων τύπων ὅθεν ἄλλη αἰτία ἀμοιβαίων ἐπιδράσεων, καὶ ὅτι οὐχὶ σπανίως ἐπιδρᾷ καὶ ἡ τῶν φθόγγων ὁμοιότης κττ. Ἀλλὰ καὶ αἱ ῥίζαι ἢ τὰ θέματα, αὐτὴ ἡ ὕλη, ὡς εἰπεῖν, τῶν λέξεων, συνδέονται ποικιλοτρόπως πρὸς ἄλληλα διὰ τὰς σημασιολογικὰς σχέσεις καὶ συγγενείας καὶ τὰς φωνητικὰς κλπ. ὁμοιότητας.

Καθόλου ἄρα λεκτέον ὅτι τὰ ἐν τῇ γλωσσικῇ συνειδήσει ἡμῶν συνδεδεμένα μείζονα ἢ ἐλάσσονα συστήματα τύπων, σημασιῶν, λέξεων, συντακτικῶν πλοκῶν, φθόγγων κλπ. ἐπιδρῶσιν ἀδιαλείπτως ἐπ' ἄλληλα καὶ ἕλκονται ἀμοιβαίως, ἀλλ' οὔτε ἴσα τὸ πλῆθος καὶ τὴν εὐχρηστίαν εἶναι πάντα τὰ συστήματα ταῦτα οὔτε ἴσην ἑλκτικὴν δύναμιν ἔχουσιν οὔτε ἁπλᾶ τινα καὶ ἀεὶ ἁδρομερῆ καὶ πρόδηλα εἶναι τὰ ἐπιδρῶντα, ἀλλὰ τοὐναντίον λίαν ποικίλα καὶ λεπτεπίλεπτα καὶ ἄδηλα πολλάκις· λ. χ. τὸ Κρῆσσα, θῆσσα κττ. ὡς θηλυκὰ τοῦ Κρής, θής, ἔχουσι τὸ σσ κατὰ τὸ ἄνασσα, Θρᾷσσα κττ., ὁμοίως τὸ κίσσα ὡς λῆγον εἰς -ισσα κατὰ τὸ πίσσα, Κίλ-ισσα, Φοίνισσα, κττ. τὸ δὲ αἶσα, πεῖσα ἄλλως λήγοντα καὶ δὴ διαφέροντα δὲν ἐπανήγαγον τὸ σσ. Ὁμοίως τὸ μὲν κ-ισσὸς λῆγον εἰς -ισσος ὅπως τὸ περ-ισσός, δ-ισσὸς κττ, ἔχει τὸ σσ, τὸ δὲ κυσὸς μέσος διὰ τὸν ἐναντίον λόγον οὐχί. Ἄλλοτε ἀδυνατοῦμεν ν' ἀνεύρωμεν τὸ γενόμενον πρότυπον, ἀλλ' ὅμως αὐτόδηλον ὅτι καὶ ἂν μὴ δυνώμεθα πάντοτε νὰ μαντεύωμεν πόθεν ἡ διαταράττουσα ἑκάστοτε ἐπίδρασις, οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται ἡμῖν καὶ ν' ἀρνώμεθα αὐτὸ τοῦτο ὅτι ἐγένετο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ παραδεχώμεθα φωνητικὰς μεταβολὰς ἀνηκούστους καὶ ἀνωμάλους.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΣ ο/ε ᾱ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ παλαιότεροι Γραμματικοὶ καὶ γλωσσολόγοι διδαχθέντες ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν παρεδέχοντο παραγωγικὴν κατάληξιν ἢ ἐπίθημα ο (ς), ᾱ, (ο(ν)), ἤτοι διέκρινον καὶ ἐχώριζον λοιπ-ός-ή-όν τόμ-ος τομ-ή κλπ. (πρβλ. Fr. Bopp Συγκριτικῆς Γραμματικῆς Γ' σελ. 368-379 (τῆς γ' ἐκδ.), καὶ Aug. Schleicher Compendium (1871) σελ. 365). Κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης ἠγέρθη ὁ πολὺς August Fick ἐν ταῖς Συμβουλαῖς τοῦ Bezzenberger Τόμ. Α' σελ. 1 κέξ.

εἰπὼν ὅτι, ὅστις παραδέχεται τὴν κατάληξιν ταύτην λ.χ. ἐν τῷ μάχη βοσκὸς κττ., προϋποτίθησιν, ὅτι ἐλέγετό ποτε μαχ βοσκ, ὅ ἀνάληθες· ὅτι τοῦ ο, ᾱ τούτου ἡ καταγωγὴ καὶ ἡ γένεσις μυστηριώδης· ὅτι πᾶσα αὕτη ἡ τῶν Ἰνδῶν θεωρία αἰτίαν ἔχει τοῦτο, ὅτι δὲν κατενοήθη τὸ ἄλλως, ὡς λέγει, προφανὲς ὅτι τὸ μαχε βοσκε οὐδὲν ἄλλο εἶναι οὐδὲ δύνανται νὰ εἶναι ἢ αὐτὸ τὸ θέμα τοῦ ῥήματος ὀνοματικῶς παραλαμβανομένου, μάχε-ται βόσκε-τε· ὅτι καθ' ἃ ἤδη καὶ ὁ Schleicher ἐν Compendium σελ. 495 ὑπεδήλωσεν, τὰ θέματα καθ' ἑαυτὰ οὔτε ὀνόματα οὔτε ῥήματα εἶναι, γίνονται δὲ ῥήματα ἢ ὀνόματα μόνον τότε, ὅταν προστεθῶσιν εἰς αὐτὰ πτωτικαὶ ἢ προσωπικαὶ καταλήξεις· λ. χ. τὸ bhara οὔτε ῥῆμα οὔτε ὄνομα εἶναι, ἀλλ' ὅταν μὲν προστεθῇ ἡ ὀνοματικὴ κατάληξις -ς, γίνεται bharas φόρος ἤτοι ὄνομα, ὅταν δὲ ἡ ῥηματικὴ ti, bharati φέρει, ῥῆμα. Τὸ εἰδοποιὸν ἄρα εἶναι αἱ πτωτικαὶ καὶ ῥηματικαὶ καταλήξεις οὐχὶ δὲ ἐπίθημά τι ο ᾱ (φόρος φορά), ὅ οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν ἐπίθημα ἀλλὰ μέρος τῆς ῥίζης.

Τὴν γνώμην ταύτην ἀναπτύσσων ὁ πολυμαθέστατος καθηγητὴς Fick παρατίθησιν ἐν τοῖς ἀκολούθοις μέγα πλῆθος ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, ὧν τὰ θέματα φαίνονται εἴτε ὅλως εἴτε ἐν μέρει μόνον συμφωνοῦντα· λ. χ. ἀρὴ ἀρη-μένος, ἄγη ἄγα-μαι, ἅρπη ἁρπά-μενος, μάθη μαθή-σομαι, λαβὴ λαβέ-σθαι, ῥαγὴ ῥαγῆ-ναι, ταρσὸς τέρσε-ται κλπ. Διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Fick εἰρημένων φαίνεται ἀληθῶς ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ἡπλοποιήθη τὸ πρᾶγμα, ἀπομακρυνθέντος μὲν ἑνὸς ἀγνώστου ἐπιθήματος ο, ᾱ, ὑποτεθέντος δὲ δισυλλάβου θέματος κοινοῦ τοῖς τε ῥήμασι καὶ ὀνόμασιν. Ἀλλ' ἄν τις μετ' ἀκριβείας ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα, αἱ ἀπορίαι ἐπ' ἀληθείας δὲν ἐξέλιπον διὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης, ἀλλ' ἴσως καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Διότι πρῶτον ἄν τις παραδέχηται ἐπίθημα ο ᾱ, οὐδαμῶς ὑποχρεοῦται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὑπῆρξάν ποτε θέματα βοσκ- μαχ- κττ., ὅπως οὐδ' ὁ παραδεχόμενος προσωπικὴν κατάληξιν μι- ὁμολογεῖ ὅτι ἐλέχθη ποτὲ *es* = εἰμί, ἢ φερ = φέρ-τε fer-t, ὅπως οὐδ' ὁ παραδεχόμενος κατάληξιν -ωνω ὁμολογεῖ θέμα δ - ένταμ - δηλ - τρ - κττ. ἐν τοῖς δ-ώνω, ένταμ-ώνω, δηλ-ώνω, τρ-ώννω ἀντὶ τιτρώσκω κττ. Δεύτερον, εἶναι ἀληθὲς ὅτι τοῦ ο, ᾱ ἡ πρώτη ἀρχὴ εἶναι ἄγνωστος· ἀλλ' ὁμοίως εἶναι ἄγνωστος καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιθημάτων, λ.χ. -*es* -ος (γέ-

ν-ος) -en -on (ἀδήν, τέκτων κλπ), κλπ.· ἐὰν ἄρα λόγος ἀποβολῆς αὐτῶν ὡς ἐπιθημάτων πρέπῃ νὰ νομισθῇ ἡ ἄγνοια τῆς γενέσεως αὐτῶν, ὁ αὐτὸς λόγος ἀναγκάζει ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιθημάτων ἀρνηθῶμεν τὴν ὕπαρξιν. Τρίτον δὲν εἶναι πάντοτε ἀληθῶς προφανές, ὅτι τὸ αὐτὸ ἀπαράλλακτον θέμα κεῖται ἔν τε τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὀνόμασι, τοὐναντίον μάλιστα ἡ διαφορὰ τούτων εἶναι προφανής. Διότι ἐφ' ὅσον ἐπιστεύετο ὅτι τὸ α ἦν τὸ πρῶτον φωνῆεν, ἐξ οὗ διεσχίσθησαν τό τε ε καὶ ο, ἠδύνατο βεβαίως νὰ τεθῇ bhara ὡς κοινὴ βάσις, καὶ ἐντεῦθεν νὰ παραχθῇ καὶ ὁ φόρος καὶ ἡ φορὰ καὶ τὸ bharati φέρει κλπ. Τοῦτο ἐποίει ὁ Schleicher καὶ ἦν φυσικὸν ἅτε τῇ ἀρχαιότητι μόνου τοῦ α πιστεύων. Ἀφοῦ δ' ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι καὶ τὸ ε καὶ τὸ ο εἶναι ἐξ ἴσου ὅπως καὶ τὸ α ἀρχαῖα, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἐλέχθη ὅτι ἴσως ἡ ἐναλλαγὴ τῶν φωνηέντων ἐν τούτοις, οἷον τέμνω τόμος, λέγω λόγος κττ., εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς δημιουργίας τῆς κλίσεως καὶ δὴ καὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτων μὲν ὡς ῥημάτων, ἐκείνων δὲ ὡς ὀνομάτων διὰ τῆς βοηθείας τῶν πτωτικῶν ἢ προσωπικῶν καταλήξεων, ἔκτοτε οὐδεὶς ἀληθῶς δικαιοῦται νὰ ἐμβλέπῃ ἐν τῷ ὑποτιθεμένῳ bhara συγχρόνως καὶ τὸ φέρω, φέρομεν, φέρετε κττ. καὶ τὸ φόρος, φορός, φορὰ κττ. Διότι ἐλέχθη οὐδ' ἐξηλέγχθη μέχρι τοῦδε πλημμελές, ὅτι ἡ ποικιλία τῶν φωνηέντων ἐν τοῖς θέμασι τούτοις γεν-γον λεγ-λογ κλπ. ἀνάγεται εἰς χρόνους ἀρχαιοτάτους αὐτὸ τοῦτο γλωσσογονικούς, ὅτε δηλ. δὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι κλίσις, καὶ ὅτι διὰ ταύτης τῆς ἐναλλαγῆς ἀκριβῶς ἐδηλοῦντο αἱ μικραὶ ἀποχρώσεις τῆς σημασίας τῶν ἀκλίτων ἄλλως εἰσέτι ἐκείνων λέξεων, ὅτι δὲ τὸ φραστικὸν τοῦτο μέσον μετὰ ταῦτα, ὅτε ἀνεπτύχθη ἡ κλίσις, κατέστη περιττόν, ἀλλ' ὅμως παρέμεινεν ἐν τῇ γλώσσῃ, ὅπως καὶ τοσαῦτα ἄλλα κλπ. Ἀλλ' εἴτε τοιαύτη εἴτε ἄλλη τις εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐναλλαγῆς ταύτης τοῦ ε καὶ ο, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ φωνήεντα ταῦτα ἐν ταῖς χώραις ταύταις εἶναι ἀρχαιότατα, καὶ οὐδεὶς δύναται σήμερον ὅπως ἄλλοτε νὰ παραδέχηται τύπον παλαιότερον μετὰ τοῦ α bhara, ἐξ οὗ δῆθεν διεσχίσθησαν τὰ ὑπάρχοντα φερ φορ κττ.

Τέταρτον ὑποτιθεμένου ὅτι τὸ ο/ε, ᾱ ἀνήκει τῇ ῥίζῃ, ἀπορεῖται διατί ἐν μὲν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ τῶν ῥιζῶν νὰ κεῖνται πάντα τὰ φωνήεντα (α ᾱ, ε, η, ι, ῑ, ο, ω, υ ῡ) καὶ δίφθογγοι (ει, οι, αι, αυ κλπ.) ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ μόνον τὸ ο/ε, ᾱ νὰ εἶναι ἀνεκτά· πρβλ. ῥήγνυμι,

εἰπὼν ὅτι, ὅστις παραδέχεται τὴν κατάληξιν ταύτην λ.χ. ἐν τῷ μάχη βοσκὸς κττ., προϋποτίθησιν, ὅτι ἐλέγετό ποτε μαχ βοσκ, ὃ ἀνάληθες· ὅτι τοῦ ο, ᾱ τούτου ἡ καταγωγὴ καὶ ἡ γένεσις μυστηριώδης· ὅτι πᾶσα αὕτη ἡ τῶν Ἰνδῶν θεωρία αἰτίαν ἔχει τοῦτο, ὅτι δὲν κατενοήθη τὸ ἄλλως, ὡς λέγει, προφανὲς ὅτι τὸ μαχε βοσκε οὐδὲν ἄλλο εἶναι οὐδὲ δύνανται νὰ εἶναι ἢ αὐτὸ τὸ θέμα τοῦ ῥήματος ὀνοματικῶς παραλαμβανομένου, μάχε-ται βόσκε-τε· ὅτι καθ' ἃ ἤδη καὶ ὁ Schleicher ἐν Compendium σελ. 495 ὑπεδήλωσεν, τὰ θέματα καθ' ἑαυτὰ οὔτε ὀνόματα οὔτε ῥήματα εἶναι, γίνονται δὲ ῥήματα ἢ ὀνόματα μόνον τότε, ὅταν προστεθῶσιν εἰς αὐτὰ πτωτικαὶ ἢ προσωπικαὶ καταλήξεις· λ. χ. τὸ bhara οὔτε ῥῆμα οὔτε ὄνομα εἶναι, ἀλλ' ὅταν μὲν προστεθῇ ἡ ὀνοματικὴ κατάληξις -ς, γίνεται bharas φόρος ἤτοι ὄνομα, ὅταν δὲ ἡ ῥηματικὴ ti, bharati φέρει, ῥῆμα. Τὸ εἰδοποιὸν ἄρα εἶναι αἱ πτωτικαὶ καὶ ῥηματικαὶ καταλήξεις οὐχὶ δὲ ἐπίθημά τι ο ᾱ (φόρος φορά), ὃ οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν ἐπίθημα ἀλλὰ μέρος τῆς ῥίζης.

Τὴν γνώμην ταύτην ἀναπτύσσων ὁ πολυμαθέστατος καθηγητὴς Fick παρατίθησιν ἐν τοῖς ἀκολούθοις μέγα πλῆθος ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, ὧν τὰ θέματα φαίνονται εἴτε ὅλως εἴτε ἐν μέρει μόνον συμφωνοῦντα· λ. χ. ἀρὴ ἀρη-μένος, ἄγη ἄγα-μαι, ἅρπη ἁρπάμενος, μάθη μαθή-σομαι, λαβὴ λαβέ-σθαι, ῥαγὴ ῥαγῆ-ναι, ταρσὸς τέρσε-ται κλπ. Διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Fick εἰρημένων φαίνεται ἀληθῶς ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ἡπλοποιήθη τὸ πρᾶγμα, ἀπομακρυνθέντος μὲν ἑνὸς ἀγνώστου ἐπιθήματος ο, ᾱ, ὑποτεθέντος δὲ δισυλλάβου θέματος κοινοῦ τοῖς τε ῥήμασι καὶ ὀνόμασιν. Ἀλλ' ἄν τις μετ' ἀκριβείας ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα, αἱ ἀπορίαι ἐπ' ἀληθείας δὲν ἐξέλιπον διὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης, ἀλλ' ἴσως καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Διότι πρῶτον ἄν τις παραδέχηται ἐπίθημα ο ᾱ, οὐδαμῶς ὑποχρεοῦται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὑπῆρξάν ποτε θέματα βοσκ- μαχ- κττ., ὅπως οὐδ' ὁ παραδεχόμενος προσωπικὴν κατάληξιν μι- ὁμολογεῖ ὅτι ἐλέχθη ποτὲ *es* = εἰμί, ἢ φερ = φέρ-τε fer-t, ὅπως οὐδ' ὁ παραδεχόμενος κατάληξιν -ωνω ὁμολογεῖ θέμα δ - ένταμ - δηλ - τρ - κττ. ἐν τοῖς δ-ώνω, ένταμ-ώνω, δηλ-ώνω, τρ-ώννω ἀντὶ τιτρώσκω κττ. Δεύτερον, εἶναι ἀληθὲς ὅτι τοῦ ο, ᾱ ἡ πρώτη ἀρχὴ εἶναι ἄγνωστος· ἀλλ' ὁμοίως εἶναι ἄγνωστος καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιθημάτων, λ.χ. *-es* -ος (γέ-

ν-ος) -en -on (ἀδήν, τέκτων κλπ), κλπ.· ἐὰν ἄρα λόγος ἀποβολῆς αὐτῶν ὡς ἐπιθημάτων πρέπῃ νὰ νομισθῇ ἡ ἄγνοια τῆς γενέσεως αὐτῶν, ὁ αὐτὸς λόγος ἀναγκάζει ὅπως καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιθημάτων ἀρνηθῶμεν τὴν ὕπαρξιν. Τρίτον δὲν εἶναι πάντοτε ἀληθῶς προφανές, ὅτι τὸ αὐτὸ ἀπαράλλακτον θέμα κεῖται ἔν τε τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὀνόμασι, τοὐναντίον μάλιστα ἡ διαφορὰ τούτων εἶναι προφανής. Διότι ἐφ' ὅσον ἐπιστεύετο ὅτι τὸ a ἦν τὸ πρῶτον φωνῆεν, ἐξ οὗ διεσχίσθησαν τό τε e καὶ o, ἠδύνατο βεβαίως νὰ τεθῇ bhara ὡς κοινὴ βάσις, καὶ ἐντεῦθεν νὰ παραχθῇ καὶ ὁ φόρος καὶ ἡ φορὰ καὶ τὸ bharati φέρει κλπ. Τοῦτο ἐποίει ὁ Schleicher καὶ ἦν φυσικὸν ἅτε τῇ ἀρχαιότητι μόνου τοῦ a πιστεύων. Ἀφοῦ δ' ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι καὶ τὸ e καὶ τὸ o εἶναι ἐξ ἴσου ὅπως καὶ τὸ a ἀρχαῖα, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἐλέχθη ὅτι ἴσως ἡ ἐναλλαγὴ τῶν φωνηέντων ἐν τούτοις, οἷον τέμνω τόμος, λέγω λόγος κττ., εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς δημιουργίας τῆς κλίσεως καὶ δὴ καὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτων μὲν ὡς ῥημάτων, ἐκείνων δὲ ὡς ὀνομάτων διὰ τῆς βοηθείας τῶν πτωτικῶν ἢ προσωπικῶν καταλήξεων, ἔκτοτε οὐδεὶς ἀληθῶς δικαιοῦται νὰ ἐμβλέπῃ ἐν τῷ ὑποτιθεμένῳ bhara συγχρόνως καὶ τὸ φέρω, φέρομεν, φέρετε κττ. καὶ τὸ φόρος, φορός, φορὰ κττ. Διότι ἐλέχθη οὐδ' ἐξηλέγχθη μέχρι τοῦδε πλημμελές, ὅτι ἡ ποικιλία τῶν φωνηέντων ἐν τοῖς θέμασι τούτοις γεν-γον λεγ-λογ κλπ. ἀνάγεται εἰς χρόνους ἀρχαιοτάτους αὐτὸ τοῦτο γλωσσογονικούς, ὅτε δηλ. δὲν ὑπῆρχεν εἰσέτι κλίσις, καὶ ὅτι διὰ ταύτης τῆς ἐναλλαγῆς ἀκριβῶς ἐδηλοῦντο αἱ μικραὶ ἀποχρώσεις τῆς σημασίας τῶν ἀκλίτων ἄλλως εἰσέτι ἐκείνων λέξεων, ὅτι δὲ τὸ φραστικὸν τοῦτο μέσον μετὰ ταῦτα, ὅτε ἀνεπτύχθη ἡ κλίσις, κατέστη περιττόν, ἀλλ' ὅμως παρέμεινεν ἐν τῇ γλώσσῃ, ὅπως καὶ τοσαῦτα ἄλλα κλπ. Ἀλλ' εἴτε τοιαύτη εἴτε ἄλλη τις εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐναλλαγῆς ταύτης τοῦ e καὶ o, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ φωνήεντα ταῦτα ἐν ταῖς χώραις ταύταις εἶναι ἀρχαιότατα, καὶ οὐδεὶς δύναται σήμερον ὅπως ἄλλοτε νὰ παραδέχηται τύπον παλαιότερον μετὰ τοῦ a bhara, ἐξ οὗ δῆθεν διεσχίσθησαν τὰ ὑπάρχοντα φερ φορ κττ.

Τέταρτον ὑποτιθεμένου ὅτι τὸ o/e, ᾰ ἀνήκει τῇ ῥίζῃ, ἀπορεῖται διατί ἐν μὲν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ τῶν ῥιζῶν νὰ κεῖνται πάντα τὰ φωνήεντα (α ᾱ, ε, η, ι, ῑ, ο, ω, υ ῡ) καὶ δίφθογγοι (ει, οι, αι, αυ κλπ.) ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ μόνον τὸ o/e, ᾰ νὰ εἶναι ἀνεκτά· πρβλ. ῥήγνυμι,

ἄημι, θήσασθαι, δίδωμι, πνίγω, φρύγω, πείθομαι, ζεύγνυμι, οἰδαίνω, αἴθω, αὔξω, λείπω, πείθω, εἶμι κλπ. ἀλλ' ἐν τῇ β' συλλαβῇ, τομ-ός, τομ-ὴ γραφ-ὴ σπουδ-ὴ κλπ. οὐδέποτε σπουδαυ ἢ σπουδευ ἢ σπουδαι ἢ σπουδυ ἢ σπουδι κλπ. Διατί ὁ μέγας περιορισμὸς οὗτος τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ ἐπιτρεπομένων φωνηέντων, ἡ μεγάλη δὲ ἐλευθερία τῶν ἐν τῇ πρώτῃ;

Πέμπτον ὑποτιθεμένων τῶν ῥιζῶν τούτων δισυλλάβων ἀπορεῖται τίνος ἕνεκα ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ τούτων ἐναλλάσσεται τὸ ο/ε πρὸς τὸ ᾱ(η), σκοπὸς σκοπή, τόμος τομὸς τομή, γόνος γονὸς γονή, φόρος φορὸς φορά, ἐνῷ ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ οὐδέποτε ἐπιτρέπεται ἐναλλαγὴ τοῦ ε ο πρὸς τὸ ᾱ η, λ. χ. σκεπ- σκοπ- ἀλλ' οὐχὶ καὶ σκᾱπ- σκηπ, γεν-γον ἀλλ' οὐχὶ γᾱν γην- κλπ. Διατί ἡ ἀκατάληπτος αὕτη ἐναλλαγὴ καὶ ἔκτασις τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ φωνηέντων, ἡ κανονικὴ δὲ μόνον ἑτεροίωσις ε/ο τῶν ἐν τῇ πρώτῃ;

Ἕκτον ἂν μὴ ὑπῆρχεν ὄντως ἐπίθημα ο/ε ᾱ, ἀλλ' ἦν στοιχεῖον τῆς ῥίζης, πῶς συμβαίνει ὥστε τὰ φωνήεντα ταῦτα νὰ εὑρίσκωνται καὶ κατόπιν ἄλλων ἐπιθημάτων, ἐν χώραις δηλ. περὶ ὧν οὐδεὶς δύναται νὰ διισχυρισθῇ ὅτι ἀποτελοῦσι μέρος τῆς ῥίζης; λ. χ. σκο σκε, βάσκομεν βάσκετε, νο νε τέμνομεν τέμνετε, jo je δοκέομεν δοκέετε, μενο/ᾱ, λεγόμενος λεγομένη, μο/ᾱ οἶμος οἴμη, το/ᾱ κλυτὸς κλυτή, Ϝο/ᾱ ξένϜος ξένϜᾱ, κόρϜος κόρϜᾱ, ρο, λο, τρο τρᾱ, τλᾱ, τερο τερᾱ, ἐρυθρὸς, ἐρυθρά, παχυλός, παχυλή, ἄροτρον, ξύστρα, ἄντλον ἐχέτλη, ἡμέτερος, ἡμετέρα κλπ. Καὶ αὐτὰ τὰ νῦν προϋποτιθέμενα anéro patéro nâuso εἰς ἑρμηνείαν τῆς ἐκτενείας ἢ περισπωμένης ἐν τῇ ἀνήρ, πατήρ, ναῦς κλπ. ἔχουσιν ο, ὃ βεβαίως δὲν δύναται νὰ λεχθῇ ῥιζικόν. Πάντως τὸ ο/e ᾱ ᾐσθάνοντο οἱ γλωσσοπλάσται ἐκεῖνοι ὡς ἐν τέλει τῶν λέξεων ἁρμόζον στοιχεῖον, ἤτοι ὡς κατάληξιν, διὸ καὶ ὅτε ἐπίθημά τι ἄλλο ἐπεφέρετο τῇ ῥίζῃ πάλιν ἐπανελαμβάνετο κατόπιν τούτου τὸ στοιχεῖον ο/e ᾱ.

Ἕβδομον, πῶς συμβαίνει ὥστε τὸ ο/e νὰ εὑρίσκηται καὶ κατόπιν ῥιζῶν ὁμολογουμένως οὐχὶ εἰς ο ληγουσῶν, καὶ τὸ ᾱ κατόπιν ῥιζῶν οὐκ εἰς ᾱ; πρβλ. dhē θήσασθαι θῆλυς femina, τιθήνη τίτθᾱ τίτθη τιτθός, ἵστᾱμι ἱστὸς κλπ.

Ταῦτα πάντα πείθουσι, νομίζω, ὅτι ἐπίθημα ο/ε -ᾱ ἀνάγκη ἀπα-

φαίνητος εἶναι νὰ ὁμολογήσωμεν· ἀλλ' ὁμολογοῦντες τοῦτο ὀφείλομεν ἅμα νὰ δηλώσωμεν ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι ταῦτα ἐπλάσθησαν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὅπως οὐδὲ τὰ λοιπὰ ἐπιθήματα, ἀλλ' ὅτι εὑρισκόμενα ἀληθῶς πάλαι ποτὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ ὀλίγων τινῶν ῥιζῶν συλλαβῇ ὡς συστατικὰ αὐτῶν στοιχεῖα, ἢ ὄντα λείψανα συνεσταλμένα καὶ ἠλαττωμένα δευτέρου τινὸς συνθετικοῦ ἐπεξετάθησαν κατὰ μικρὸν ἐπὶ ἄλλας ῥίζας κατ' ἀναλογίαν, ἴσως διότι αἱ οὕτω σχηματιζόμεναι λέξεις καθίσταντο δισύλλαβοι καὶ δὴ αἰσθητότεραι τῶν μονοσυλλάβων καὶ ἅμα εὐκολώτεραι εἰς κλίσιν καὶ χρῆσιν, ἴσως δὲ καὶ διὰ τὴν σημασιολογικὴν συγγένειαν τῶν λέξεων τῶν ἐχουσῶν τὸ ε/ο τοῦτο πρὸς ἄλλας, ὅπερ οὐδαμῶς εἶναι σπάνιον. Καθ' ὃν δηλ. τρόπον κατὰ τὸ ἡμέτερον κατὰ γῆς -καταγῆς τὸ σημαῖνον τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ἢ τοῦ ἐδάφους, ἐπλάσθη καὶ τὸ κατακαμπῆς = ἐπὶ τοῦ πεδίου, κάμπου καὶ μεσοστρατῆς καὶ μεσοδρομῆς = ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δρόμου, τῆς στράτας, καὶ καταμεσῆς = ἐν τῷ μέσῳ κττ. (πρβλ. καὶ καταχοντῆς ἐπὶ χρόνου = νῦν ἐγγύς), ἐν οἷς ἡ κοινὴ πᾶσι σημασία τῆς στάσεως καὶ τοὺς τελικοὺς φθόγγους -ῆς καὶ τὸν τόνον ἐπὶ τῆς ληγούσης παρήγαγεν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύναται νὰ νοηθῇ ὅτι ἐγένετο καὶ ἡ τοῦ ε/ο ᾱ διάδοσις ἀπό τινων παραδειγμάτων ὁρμηθέντος κατ' ἀναλογίαν. Ἀφοῦ δὲ ἡ ἀναλογικὴ διάδοσις τοῦ ο/ε ᾱ κατόπιν τῶν ῥιζῶν κατέστη ἐν αὐταῖς ταῖς πρώταις ἀρχαῖς τῆς κλίσεως συνήθης, προσετίθετο τοῦτο μετὰ ταῦτα καὶ κατόπιν τῶν διαφόρων παραγωγικῶν καταλήξεων, καθ' ὅσον αὗται κατὰ μικρὸν ἐκ διαφόρων ῥιζῶν ἐλαμβάνοντο καὶ εἰς ἐπιθήματα μεθίσταντο, ἤτοι κατὰ τὸ φορο/ε φορᾱ ἐλέχθη καὶ βοσκο/ε βοσκᾱ καὶ ἡμετερο/ε -ᾱ, καὶ λεγομενο/ε -ᾱ κλπ. Πόσον δὲ τὸ ἐπίθημα τοῦτο ἐν τέλει κατέστη σὺν τῷ χρόνῳ κοινὸν καὶ σύνηθες, νοεῖ τις, ἂν ὁμολογήσῃ μετ' ἐμοῦ, ὅτι κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ οἶκος οἶκον ἀλλ' οἶκει οἶκε οἰκε-jω- οἰκέω κττ. ἐλέχθη καὶ αἰδὼς ἀλλὰ τοπικὴ αἰδεσ- ὅθεν αἰδεσ-jομαι αἰδέομαι, καὶ αἰϜὼν αἰϜεσι ὅθεν αἰϜεί, καὶ αἰϜέν, ἢ δαήμων ἀλλὰ δαήμεναι, εἰκὼν ἀλλ' εἰκέναι κττ. κτλ. οὕτω δὲ διεσπάσθησαν τὰ συστήματα τῶν εἰς -μων -μην, -ως-ης, κλπ.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΝΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ

Γ΄.

Ὅτε πρὸ ἐτῶν διέλαβον περί τινων τονικῶν μεταβολῶν ἐν τῇ μέσῃ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ (ἰδὲ Ἀθηνᾶς Τόμ. Α΄ σελ. 247 κέξ. καὶ 481 κέξ.), ἤλπιζον ὅτι ταχέως ἔμελλον νὰ ἐξετάσω καί τινα ἄλλα τοῦ ζητήματος τούτου κεφάλαια καὶ πειραθῶ νὰ καταδείξω τοὺς διέποντας τὰ φαινόμενα ταῦτα ποικίλους νόμους. Ἀλλ' ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἄλλων φροντίδων ἐπιπροσθησασῶν νῦν μόνον ἐπανέρχομαι ἐπὶ τὴν πάλαι ἐπαγγελθεῖσαν ὑπόσχεσιν· θὰ ἐξετάσω δ' ἐν τῷ παρόντι μόνας τὰς ἐν τοῖς συνθέτοις παρατηρουμένας τονικὰς μεταβολάς.

Ἡ σύνθεσις τῶν λέξεων εἶναι μὲν καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῇ γνωστὴ καὶ συνήθης, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἐν αὐτῇ τοσαύτην ἔκτασιν ὅσην ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, οὐδὲ κανονίζεται πάντοτε ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀκριβῶς καὶ ἐν ἐκείνῃ νόμων, ἀλλ' ἐν ἄλλοις μὲν ἦν συχνοτέρα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, ἐν ἄλλοις δ' ἐν τῇ νεωτέρᾳ. Οὕτω π. χ. τὰ ῥήματα καὶ τὰς μετοχὰς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου δυνάμεθα ἡμεῖς σήμερον νὰ συντιθῶμεν μετὰ πάσης λέξως, καλοπερνᾷ, ψευτοζῇ, κακογράφει, νυχτοπερπατεῖ, στραβοκομμένος, κοσμογυρισμένος κττ., οἱ δὲ ἀρχαῖοι δὲν ἠδύναντο τοῦτο.

Ὁμοίως εἶναι παρ' ἡμῖν πολὺ συνηθεστέρα ἢ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ τάξις τῶν προσδιοριστικῶν ἐκείνων συνθέτων, ἐν οἷς συνάπτεται ἐπίθετον μετ' οὐσιαστικοῦ καὶ τὸ ὅλον σύνθετον μένει οὐσιαστικόν· πρβλ. ὠμογέρων, ἀκρόπολις, αἰνόπαρις, γυμνοσοφισταί, πεζαίτεροι κττ. καὶ παρ' ἡμῖν κουτόγερως, παλαιόγερως, Στραβοκώστας, μαυρογένεις, Κουτσονικόλας κττ.

Ἐπ' ἴσης εἶναι παρ' ἡμῖν συχνὴ ἡ τάξις τῶν συνθέτων τῶν dvandva ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν λεγομένων, οἷον ἀμπελοχώραφα = ἀμπέλια καὶ χωράφια, γυναικόπαιδα = γυναῖκες καὶ παῖδες, γιδοπρόβατα

κττ., τοῖς ἀρχαίοις δ' ἦσαν ταῦτα καθόλου εἰπεῖν ἄγνωστα. Ἐν ταῖς ἄλλαις δ' ὅμως τάξεσιν, ἐν αἷς ἡ σύνθεσις ἐπετρέπετο τοῖς ἀρχαίοις, ἦν αὕτη τὸ πάλαι πολὺ συχνοτέρα ἢ νῦν, ἐπειδὴ ἐν τῇ μέσῃ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ καταλήξεις τινές, λ. χ. -ᾶς -άρις -ᾶτος κττ. τὸ μὲν ἐξ ὑποκορισμοῦ ἀρχαίων συνθέτων, τὸ δὲ ἐκ τῆς Λατινικῆς προελθοῦσαι ἀντικαθιστῶσι τὰ σύνθετα πολλαχῶς, πρβλ. ψωμᾶς = ἀρτοκόπος, ἀρτοπώλης καὶ ἀρτοφάγος, τυρᾶς = τυροκόμος, τυροπώλης καὶ τυροφάγος, περιβολάρις = κηπουρός, πορτάρις = θυρωρός, περατάρις = ὁδοιπόρος, πωγωνᾶτος = πωγωνοφόρος, βρακκᾶτος = βρακκοφόρος κττ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῆς συνθέσεως τῆς μέσης καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἐλπίζομεν νὰ ἐξετασθῶσιν ἄλλοτε διεξοδικώτερον· νῦν δὲ τοσοῦτο μόνον λεκτέον περὶ αὐτῶν, ὅτι ἐν ἄλλαις μὲν τούτων τάξεσιν οὐδεμία ἐπεγένετο τῶν τόνων ἀλλοίωσις, ἐν ἄλλαις δὲ τοὐναντίον ἐγένετο τοῦ τόνου ἢ καὶ τοῦ τόνου καὶ τοῦ τύπου.

Ἔσχον δ' ἀφορμὴν ν' ἀσχοληθῶ ἰδιαιτέρως περὶ τὸν τονισμὸν τῶν συνθέτων, ἐπειδὴ παρετήρησα, ὅτι παράδοξος κατὰ πρῶτον σάλος τοῦ τόνου καὶ τοῦ τύπου ἐπικρατεῖ ἐν πολλοῖς τούτων· πρβλ. Γελαδόστανη, βροντόλυρα, σκυλλόμυτη, ἀλαφρόπετρα, λευκόπετρα, μυλόπετρα κττ. ἔπειτα ψυχοκόρη, ζωντοχήρα, πικροδάφνη κττ., ὁμοίως Καράπαυλος, Μαυρόπετρος, Ἀνεμόπωλος, Βλαχόγιαννος, κττ. ἔπειτα Μαυροδῆμος, Χονδροδῆμος, Χονδρομῆτρος, Καρασπύρος, Κοντολάμπρος κττ.· ὁμοίως ψυχοπαίδι, ἁγιοζούμι, ψωμοτύρι κττ. ἔπειτα παλαιόπαιδο, τουρκόπαιδο, ἁγιόζουμο, ψωμότυρο κττ. Εἰς εὕρεσιν δὲ τῶν ἐν τούτοις ἐπικρατούντων νόμων ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ διαλάβω καθολικώτερον περὶ τοῦ τόνου τῶν συνθέτων τῆς μέσης καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς (ἐπειδὴ ὡς πρὸς τοῦτο καὶ ἡ μεσαιωνικὴ Ἑλληνικὴ συμφωνεῖ πρὸς τὴν νεωτέραν), καὶ νὰ ἐξετάσω κατὰ τίνα ἡ μέση καὶ νεωτέρα ἀπέστη τῆς ἀρχαίας συνηθείας καὶ τίνες οἱ λόγοι τῆς ἐπιγενομένης ταύτης διαφορᾶς. Πρὸς τὸν σκοπὸν ἄρα τοῦτον ἐζήτησα νὰ συλλέξω ὅσον τὸ δυνατὸν πλεῖστον ὑλικόν, ἀλλὰ μικρὸν μόνον τούτου μέρος ἀναγράφω ἐν τοῖς ἀκολούθοις, ἐπειδὴ ἔκρινα ὅτι οἱ λόγοι τῶν μεταβολῶν ἠδύναντο καὶ ἐν ὀλίγοις νὰ καταδειχθῶσιν. Θὰ διαλάβω δὲ χάριν τοῦ εὐσυνάπτου περὶ ἑκάστης τάξεως χωρὶς καὶ θὰ πειραθῶ ν'

ἀποδείξω καὶ τὴν συμφωνίαν ὅπου ὑπάρχει καὶ τοὺς λόγους τῶν μεταβολῶν, ὅπου αὗται συνέβησαν.

Ἡ ἐξέτασις τοῦ τονισμοῦ τῶν συνθέτων τούτων ἔπεισέ με, ὅτι οὔτε ἡ ἀρχαία τῶν Ἰνδῶν διαίρεσις τῶν συνθέτων εἰς dvandva, εἰς προσδιοριστικά, εἰς ἐξηρτημένα καὶ εἰς κτητικά, οὔτε ἡ κατὰ τὸν Leopold von Schröder εἰς μεταβεβλημένα (ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦ λόγου) καὶ εἰς ἀμετάβλητα (ὡς πρὸς αὐτό), οἷον βαθύζωνος καὶ νικηφόρος, ἀλλ' ἀκρόπολις, παμποίκιλος, ἔχει μεγάλην σημασίαν ὡς πρὸς τὸν τονισμὸν ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον μεγίστην ἡ κατάληξις τοῦ β' συνθετικοῦ καὶ δὴ καὶ τοῦ ὅλου συνθέτου, ἔπειτα δ' ἡ τοῦ β' συνθετικοῦ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλαβῶν αὐτοῦ.

Οὕτω κατὰ πρῶτον φυλάττουσι τὸν τόνον ἀμετακίνητον αἱ σύνθετοι μετοχαὶ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς -μένος, πρὸς δὲ καὶ τὰ ῥήματα, βαρύτονα καὶ περισπώμενα, πρβλ. κοσμογυρισμένος, πολυχρονισμένος, ἐμορφοστολισμένος, αἱματοκυλισμένος, πολυαγαπημένος, κακοτρώγω, συχνοβλέπω, καλοπερνῶ, ψευτοζῶ, πολυαγαπῶ, συχνορωτῶ κττ. Ἐν πᾶσι τούτοις ἡ ἰσχὺς τῶν ἀρχαιόθεν παραδεδομένων καὶ νῦν ἔτι λεγομένων ἁπλῶν τύπων εἶναι τηλικαύτη, ὥστε δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ τόνου.

Ὁμοίως τῶν dvandva λεγομένων συνθέτων ὅσα λήγοντα εἰς -ο εἶναι οὐδετέρου γένους, ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον, τοὐναντίον δ' ὅσα φυλάττουσι τὴν κατάληξιν -ία, οὐχί· πρβλ, δαμασκιναπιδόμηλα, τζιντζιφορρέβιθον, ἀνηθομαλαθρόκουκκα, σελλοσκαλοχάλινα, συκοκάρυδα, τετραδοπαράσκευο, Κλημεντοκαίσαρα, ἀνεμόβροχο, κεφαλόποδα κττ. ἀλλὰ Ἠπειροθεσσαλία, Αὐστροουγγαρία, Παροναξιά, κεφαλοποδιὰ (κατὰ τὸ κοιλιά, καρδιὰ κλπ.) κττ.

Ὅπως τὰ dvandva θηλυκὰ εἰς -ια οὕτω καὶ πάντα τἆλλα θηλυκὰ εἰς -ιά φυλάττουσι τὸν τόνον ἀμετακίνητον, πλὴν ὡς πρὸς τὴν συνίζησιν, ἐπειδὴ καὶ τὸ πάλαι τὰ θηλυκὰ εἰς -ια (-εια) συντιθέμενα ἐφύλαττον τὸν τόνον ἐπὶ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς· πρβλ. γυμνοπαιδιά, καταλαλιά, μυθιστορία, μυθολογία, ὀστρακοκονία, νεκρολατρεία, νεκρομαντεία, ξηροπυρία, ψευδοπαιδεία, σεμνονυμφοστολία, ἁρματοτροχιά, ἁμαξοτροχιὰ κττ. Οὕτω καὶ νῦν λέγο-

μεν ἀγριαγγουρεά, ἀγριελαιά, ἀγριοσυκεά, ἀετοφωλεά, μυρμηγκοφωλεά, ποντικοφωλεά, ἀλλαξοκαιριά, ἀνοιχτομματιά, ἀραποδλογιά, Ἀρδανιτοκερασεά, ἀρρωστοφαγιά, Ἀσπροκκλησιά, ἀστραποφεγγιά, ἀστροφεγγιά, ἀφροξυλεά κουφοκουρφο-, βασιλοπενταρεά, βαρυχειμωνιά, Βλαχοκρανεά, γλωσσοδωδεά, γλυκομηλεά ξινο- κοκκινο-, δενδρογαλιά, Δρακοσπηλαιά, Χοιροσπηλαιά, ἐμορφονεὰ (ἀλλὰ κακόγραια, διὰ τὸ ὁ κακόγερως), καλογνωμιά κακο-, Καλογωνιά, κοντοποδαρεά, κορομηλεά, ξινομηλεά, κοσμοχαλασιά, κουκκορεδιθεά, κωλοφωτιά, λυκοφιλιά, λεπτοκαρυά Παλαιο-Μονο-, Παλαιοπαναγιά, παραμερεά, πικραμυγδαλεά γλυκ-, πικροκολοκυθεά, Πισσοσυκεά καρο-μαυρο-ἀσπρο- φραγκο-, στραβολακκεά, φουσκοδενδριά, φουσκοθαλασσιά, φτωχοσουλτανιά, χαμοκουμαρεά, χονδρο- μονο-, χονδρολαιά μηλοτσουνο-, χρισταγκαθεά κττ.

Ἐπ' ἴσης σῴζουσι τὸν τόνον αὐτῶν ἀμετακίνητον συντιθέμενα τὰ θηλυκὰ ὅσα λήγουσιν εἰς -οῦ -οῦσα· πρβλ. ἀηδονολαλοῦσα, ἀσχημοποδαροῦσα Πωρικολ. 317, μαυρομαλλοῦσα εὐμορφοξανθομαλλοῦσα, ξανθομαλλοῦ, μεγαλομανδοῦσα Τετραπ. 304, πικροκυματοῦσα, τραυλοκελαδοῦσα Πωρικολ. 317, φουστανοφοροῦσα Πουλλολ. 34 κττ. Ὁμοίως φυλάττουσι τὸν τόνον ἀμετακίνητον τὰ θηλυκὰ εἰς -ῖνα, -άδα, -άρα, -άτα, -ούρα, -ρή· πρβλ. ἀγριαμπελῖνα, λωλοπροβατῖνα, τρελλοχρηστῖνα κττ., ψευτοφυλλάδα, κακαρνάδα κττ., ψευτοπεντάρα, ζηλοπεντάρα (ἰχθύος ὄνομα ἐν Λακωνικῇ) κττ., λωλοπροβάτα, γροπροβάτα, σκυλλομαυρομμάτα κττ., βουϊδοκουτσούρα, μακρονούρα κττ., βεργολυγερή, στραβομισερή κττ.

Καὶ ὅσα ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐσχηματισμένων διά τινος τῶν νεωτέρων καταλήξεων -ᾶς, -άρις, -ᾶτος συντεθῶσι, φυλάττουσι τὸν τόνον ἐφ' ἧς συλλαβῆς φέρει αὐτὸν τὸ β' συνθετικόν· πρβλ. στριφοκερατᾶς, σευκλογουλᾶς Προδρ. Ϛ' 229, πρωτοπαππᾶς Προδρ. Γ' 59, σκυλλοχαρκεάς, σκυλλοβορεάς, σπαθαρομαγκιτίδες καὶ σουβλομανικᾶδες Τετραπ. 481 (πρβλ. ἀμφιφορεύς, ἀπερωεύς, φιλοβασιλεύς) κττ.· νυχτοπεριπατάρις, ἀλογοκαβαλλάρις, καμηλοπερπατάρις, βρωμοσαλιάρις,

σαλιαρομυξιάρις, ῥαπτοδερματάρις, ψωρογομάριν κττ.· διπλο- τετρακαλαμαρᾶτος Προδρ. ϛ' 237, ἐμορφοπροσωπᾶτος αὐτ. 70, κανναβοσησαμᾶτος αὐτ. 217, λαμπροπουκαμισᾶτος αὐτ. 69, μαυροτριχᾶτος 72, παχυμουλαρᾶτος 60, χρυσοφτερνιστηρᾶτος 59, γαϊτανοφρυδάτη, ἀγγελοσουσσουμᾶτος, γερομουστακᾶτος Τετρ. 58, μεγαλομουστακᾶτος αὐτ. 34, 128, μεγαλοματσουκκᾶτος αὐτ. 651, μεγαλορχειδᾶτον 82 κττ. κττ.

Ἐπ' ἴσης παρατηρεῖται ὅτι τὰ σύνθετα εἰς -δς ῥηματικὰ τὰ δηλωτικὰ ἐνεργείας, ὀλίγα σχετικῶς ὄντα, καὶ κυρίως τὰ ἀρχαιόθεν παραδοθέντα, τονίζονται σήμερον καθόλου εἰπεῖν ὅπως καὶ τὸ πάλαι· πρβλ. βοσκός, καὶ χοιρο- γαϊδουροβοσκός· -γράφος, κονδυλογράφος Τετρ. 614· -δόχος, αἱμοτοδόχον· -κόπος, νομοκόπος, πετροκόπος, στρατο- χαροκόπος, φλυαροκόπος· -λόγος, κουκκο- πιπερο- πουλλο- χουλιαρολόγος κλπ.· -μάχος, ἀετομάχος, ἐχθρο- Τουρκο- χειρο- Χριστιανομάχος· -τόμος, ὀργοτόμος· -φάγος, κρεο- λαχανο- συκο- τυρο- Τουρκο- ψωμοφάγος, μυξοσκατοφάγον Πουλλολ. 319· -φόρος, ἀσπρο- μαυρο- κονδυλο- μαντατο- Νικη- ῥασοφόρος.

Ὀλίγα τινὰ τῆς τάξεως ταύτης ἐξαιρούμενα, οἷον πυρόβολος, πυρόμαχος, ὁ βούκολος, ὁ κάκουργας ἡρμηνεύθησαν ἤδη ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Α' 353-4. Ὁμοίως δὲ τούτοις ἑρμηνευτέον καὶ τὸ Πιστόφορος τοῦ Ἐρωτοκρίτου, ἂν μὴ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης παρελήφθη ἡ λέξις· πρὸς δὲ καὶ τὸ σύνηθες Χριστόφορος παρὰ τὸ ὀρθῶς τονούμενον Νικηφόρος.

Ἄλλα τινὰ παροξύτονα ἀναγινωσκόμενα ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς ἡμῶν ποιήμασιν οἷον ἀδήφαγον παρὰ Προδρ., αἱμόβορον παρὰ Τετράπ. 316, 383, συγγενοσαρκόφαγα Πωρικολ. 359, καὶ πνευματόμαχον αὐτ. καὶ εἴ τι ἄλλο εἶναι πλημμελήματα τῶν ἀμαθῶν στιχοπλόκων τῶν βιαζόντων τὴν γλῶσσαν χάριν τοῦ ῥυθμοῦ καὶ δὴ ἄνευ σημασίας.

Ὅπως δὲ τὸ πάλαι ἐτονίζετο ἐραστὴς καὶ δημ- γυναικ- παιδεραστής, σοφιστὴς καὶ ἰατρο- μετεωροσοφιστής, ἀκοντιστὴς καὶ ἱππακοντιστὴς πεζακοντιστής, κορυστὴς καὶ ἱππο- χαλκοκορυστής, πειρατὴς καὶ κολοκυνθοπειρατής κλπ. Οὕτω καὶ

σήμερον ὅσα τῶν εἰς -της σῴζονται, συντιθέμενα τονίζονται ἐφ' ἧς συλλαβῆς καὶ τὸ ἁπλοῦν ϐ' συνθετικόν. Οὕτω π. χ. τὰ δισύλλαβα ἁπλᾶ συντιθέμενα παροξύνονται, πρβλ. -άπτης κανδηλανάπτης, -βάτης ἐμβάτης μπάτης διαβάτης παραβάτης, γνώστης καρδιογνώστης, -δάρτης καλαμογδάρτης, δείκτης ἀνεμοδροδείκτης, -δέτης λαιμο- λυγοδέτης, -δότης κατα- προδότης, -ζήτης ψωμοζήτης, -θρέπτης σαρκοθρέφτης, κάπτης μυγιοχάφτης, -καύτης παλουκοκαύτης, κλέπτης κατσικοκλέφτης, λάπτης αἱματολάφτης, λύτης ὁρκοκαταλύτης Τετρ. 1010, ψωμοκαταλύτης αὐτ. 130, παίκτης θεομπαίχτης χαρτοπαίχτης,-πιάστης πουλλοπιάστης,-πλύτης κακοπλύτης, -πνίχτης σκυλλοπνίχτης, -πότης κρασο- ρακοπότης, -πρήστης κοιλιοπρήστης, ῥάπτης φραγκορράφτης, σύρτης τυφλοσύρτης, σφάκτης ἀντεροσφάχτης, σφίκτης κωλοσφίχτης, -σχίστης ξυλοσκίστης, τρίπτης πιπεροτρίφτης, φράκτης τρυποφράκτης, χέστης ἀλευροκαταχέστης Τετρ. 159, -χύτης νεροχύτης, ψάλτης πρωτοψάλτης, ψεύστης πρωτοψεύτης, ὤστης ἐξώστης, πρβλ. καὶ ἀντερο- μαχαιροβγάλτης, νεροκράτης.

Τὰ δὲ πολυσύλλαβα ὁμοίως τῷ πάλαι παροξύνονται ἢ ὀξύνονται κατὰ τοὺς ἀρχαίους νόμους, πρβλ. ἐλάτης γαϊδουρολάτης, ἐργάτης πρωτοργάτης, μαθητὴς ψευτομαθητής, χρεωφειλέτης, χρυσοδεσπότης, κατοικοδημότης, σκυλλογαυjώτης, παλαιοαιγινήτης, ψευτοστρατιώτης, καταπατητής, νυκτοβαδιστής, ψευτοποιητής, παλαιομαθητής, παλαιοπραματευτής, κερατοσταυρωτής, πολυζημιωτής, ἀνεμοτρυγητής, κακοτρυγητής, ἀρτηκολυριστής, καλοδουλευτής, σιγολιχνιστὴς κττ. Κατὰ τὰ πολυσύλλαβα ταῦτα ἐτονίσθη ἐν Κρήτῃ τὸ σύνθετον συζευτὴς ὁ ἀλλαχοῦ κωλλῆγας λεγόμενος, εἰ καὶ τὸ ἁπλοῦν λέγεται κανονικῶς ὁ ζεύτης ἤτοι ὁ ζεύ(κ)της.' Από δὲ τοῦ πληθ. ψωμοκαταλυτᾶδες (κατὰ τὸ παππᾶδες) φαίνεται, ὅτι ἐσχηματίσθη καὶ ἑνικὸς ψωμοκαταλυτής.

Τὰ εἰς -μα -σις -τος λήγοντα τονίζονται νῦν ὅπως καὶ τὸ πάλαι. πρβλ. ὑπόθεσις, σύβασις, βαθύρεμα, ἡλιόβγαλμα, συννεφόκαμμα, ξεσκέπαστος, ἀνακάτευτος, ἀγύριστος, ἄσβηστος,

ἀτέλειωτος, ἀπάτητος, ξαρμάτωτος, ξεβράκκωτος, ξεχαλίνωτος, θαλασσοκοπάνιστος Πουλλολ. 109, κακομάζωχτος, κακόψητος, μελανομακρυθώρητος Πουλλ. 67, χρυσοκόλλητα Τετρ. 759 κττ.

Καθ' ὃν δὲ τρόπον τὰ τρισύλλαβα εἰς -α ἢ -η ὀξύτονα καὶ παροξύτονα τὸ πάλαι συντιθέμενα διεφύλαττον τὸν τόνον αὐτῶν ἀμετακίνητον, οὕτω καὶ νῦν. Ἤτοι ὅπως τὸ πάλαι ἐτονίζετο καυλοκινάρα, κεντρομυρσίνη, λινοκαλάμη, μεμβραφύη, ξυλαλόη, ξενοκυσταπάτη, ξυλοκασσία, φακοπτισάνη, χονδροπτισάνη, πειθανάγκη, χεζανάγκη, χαλκοκορώνη, ψευδενέδρα κττ., οὕτω καὶ σήμερον λέγεται ἀγριαγκινάρα, ἀγριογουρούνα -κατσίκα -λαγκάδα -σταφίδα, ἀλευροπασπάλη, ἀνεμοταραχή, θαλασσοταραχή, ἀνδρογυναῖκα, Βλαχοκατούνα παλαιο-, βρωμομολόχα -τουλούπα, βουϊδοκουτσούρα, γαϊδουροκυλίστρα, γλυκογογγύλη, γλωσσοκοπάνα, ζερβοκουτάλα, ζηλοπεντάρα, θεοσταφύλα, κουτοκουρούνα, κουφολαχάνα, κρασανάγκη, κυθροκανδήλα Προδρ. Γ´ 78, λαιοπυρῆνα, λινοσφενδόνα, Μοσκοριακή, ξεροκεφάλα, ξυλογαϊδάρα, ὀρνιθοσκαλίστρα, παλαιοκαθέκλα, παλαιομαγάρα, παλαιοπαπούτσα, πετροχελιδόνα, ποταμοχελώνα, ποντικοπαγίδα, πρωτομαντίλλα, πλατομαντίλλα, σαποκαράβα, σιδεροκουτάλα, σιδεροπαλάμη, σκατοκουτάλα, σκουρομαχαίρα, σταμναγκάθα, χοιροκαλύβα, χοιρολαψάνα, χοιραλοιφή, χονδροκεφάλα, χορδοκοιλίστρα Προδρ. ϛ´ 337, ψευτοφοβέρα κττ.

Καὶ τὰ πολυσύλλαβα κύρια ὀνόματα συντιθέμενα φυλάττουσιν ἐπ' ἴσης τὸν τόνον ἀμετακίνητον ἐπὶ τῆς αὐτῆς καὶ πρὶν συλλαβῆς, πρβλ. Κοντονικόλας, Χονδρονικόλας, Μαυρομανόλης, Μαυροδημήτρις, Κουτσοκωσταντής, Στραβαγγελῆς, Στραβοχαραλάμπης, Τουρκοβασίλεις, Παππαλεξανδρῆς, Μαστρονικόλας καὶ Μαστρονικολῆς, Κουφοπαντελῆς κτλ.

Ἐν ταῖς μέχρι τοῦδε ἐξετασθείσαις τάξεσι παρετηρήσαμεν, ὅτι τὰ σύνθετα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς τονίζονται καθ' οὓς τὰ τῆς ἀρχαίας νόμους. Ἀλλ' ἐν τοῖς ἀκολούθοις ἄρχεται ὁ σάλος. Τὰ δισύλλαβα π. χ. εἰς -α, καὶ ἐλάχιστα εἰς -η, θηλυκὰ συντιθέμενα ἄλλοτε μὲν φυλάττουσι τὸν τόνον ἐφ' ἧς συλλαβῆς εἶχον αὐτὸν τὸ πάλαι, ἄλλοτε

δ' ἀναβιβάζουσιν αὐτόν. Οὕτω π. χ. παρατηρεῖται ὅτι ὁμοίως τοῖς ἀρχαίοις ὀρθοπάλη, κλινοπάλη, στομακάκη, στομαλίμνη, ἱστοπέδη, χρυσο- ὀρχιπέδη, ὠμοπλάτη, λιμοψώρα, ποδάγρα, κωλοσαύρα, ὀρτυγομήτρα κττ. τονίζονται καὶ παρ' ἡμῖν πολλὰ δισύλλαβα παροξύτονα ἐπὶ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς καὶ ἀφοῦ συντεθῶσιν, ἐφ' ἧς καὶ ὅτε ἦσαν ἁπλᾶ, πρβλ. ἁλισάχνη, ἀνεμοζάλη, βρακκοζώνη, γεροντοκόρη, ψυχοκόρη, ζωντοχήρα, ψευτοχήρα, καπνοδόχη, ἀλευροδόχη, κωλοσαύρα, Μικρομάνη, ὀχλοβοή, Ξηρονομή, πικροδάφνη, Κεχροδάφνη, Σκουφομύτη, στρωματοθήκη, ὠμοπλάτη, Βουνιχώρα, Διπλοπίττα, Μακρυκάππα, Παλαιομάννα, σταυρομάννα, λευκομάννα (πτηνοῦ ὄνομα), καβουρομμάννα, ἀγριοφακή, ἀνεμορριπή, ἀλεποπορδή, ἀσπροσυρμή, χλωρονομή, χονδρορραφή, κττ. Ἐπειδὴ δ' ὅμως ἀρχαιόθεν τὰ εἰς -ᾰ λήγοντα δισύλλαβα συντιθέμενα ἀνεβίβαζον τὸν τόνον (πρβλ. ὑγρόπισσα, ὀρρόπισσα, κυνάμυια, ταυρόκολλα χρυσο- φυλόκολλα, γλυκύρριζα, πυγόρριζα κττ.), καὶ ἐπειδὴ τὰ μονοσύλλαβα τριτόκλιτα συμφωνόληκτα μεταστάντα εἰς τὴν α' κλίσιν ηὐξήθησαν κατὰ συλλαβήν, ὥστε τὰ πρότερον ἐπὶ τῆς παραληγούσης τονιζόμενα μετ' αὐτῶν σύνθετα τονίζονται νῦν ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης, (Παππαδόπλακα, σιδερόπλακα, λεπιδόπλακα, ἀγριόχηνα, χοιρόψειρα κττ.) καὶ ἐπειδὴ πρὸς τούτοις ἔνια τριτόκλιτα λήγοντα εἰς βραχὺ φωνῆεν ι, ἠδύναντο νὰ τονίζονται ὁμαλῶς ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης (λυκόβρυσι, Ἀετόρραχι, γαϊδουρόπολι), διὰ πάντα ταῦτα μετὰ τὴν σύμπτωσιν τοῦ ᾱ καὶ ᾰ, τοῦ η καὶ ι ἐπῆλθε σάλος ἐν τοῖς μετὰ δισυλλάβου οὐσιαστικοῦ εἰς α (ἢ η ι) συνθέτοις, ἅτε τῶν μὲν ἐπὶ τῆς παραληγούσης, τῶν δ' ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης τονιζομένων.

Τοῦ σάλου τούτου ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι λέγεται σήμερον ἀγριόγιδα, βροντόλυρα (ἀρχ. κρεκολύρα) γιδόμανδρα γαϊδουρόμελισσόμανδρα, βουϊδόγλωσσα βρωμό- κακό- σκατόγλωσσα, ξηλιαρόγατα, Γελαδόστανη, Καρβουνόλακκα ψαθο- Στενό- Σκινόλακκα, ἀλλαφρόπετρα κοκινό- μαυρό- μυλό- μυλωνόπετρα, ξυλόκοττα, λειψόπιττα μυζηθρό- κολοκυθό- σπανακό- τυρόπιττα, γαϊδουρόσφακα μυλόσφακα, παλαιόχουνη, παλαιόκαππα, ποντικότρυπα, ἀφρότρατπα, βραστόφανα

κατσό- τουρκόφανα, ἀσκόχηνα, ἀγριόχηνα, τουρκόχωρα, χαμόστερνα, χοιρόγληνα, χοιρόψειρα, χρυσόμυιγια κττ. ἐν οἷς καὶ τὰ εἰς -ᾱ καὶ τὰ εἰς ᾰ καὶ τὰ εἰς η ῆ ῐ λήγοντα ὁμοίως διατίθενται.

Ἐνίοτε παρατηρεῖται ὁ σάλος καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, π. χ. Βουνιχώρα παρὰ τὸ τουρκόχωρα, Διπλοπίττα παρὰ τὰ ὀνομασθέντα εἰς -πιττα, Μισορράχι παρὰ τὸ Καλογερόρραχι, Μακρυκάππα παρὰ τὸ παλαιόκαππα.

Προδήλως ἄρα ἐν τούτοις παλαίουσι δύο κατ' ἀναλογίαν σχηματισμοί, ὧν ὁ μὲν τὸν τόνον ἐπὶ τῆς παραληγούσης τῶν εἰς α ἢ η ληγόντων ἀξιῶν, στηρίζεται ἐπὶ τῆς παραδόσεως, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης ἐν μέρει μὲν ἐπὶ τῆς παραδόσεως, μάλιστα δ' ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν αἰσθήματος ἀπαιτοῦντος, ἵνα ἡ σύνθεσις γίνηται κατάδηλος διὰ τῆς ἐγκλίσεως ὡς εἰπεῖν τοῦ β' συνθετικοῦ. Διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν ὅτι μόνον τοπωνυμίαι, αἵτινες ὡς κύρια ὀνόματα εἶναι καθόλου ἐμμονώτεραι, σώζουσι τὸν ἀρχαιότερον τονισμόν, Βουνιχώρα, Διπλοπίττα κττ., τοὐναντίον δὲ τὰ καθ' ἑκάστην ἐκ νέου σχηματιζόμενα προσηγορικὰ σύνθετα καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ παλαιο- κακο- βρωμο- κττ. τονίζονται ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης, ἤτοι ὑποβάλλονται εἰς τὸν ἐξομαλισμόν, ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ γλωσσικὸν ἡμῶν αἴσθημα.

Διότι ἡμεῖς τότε μάλιστα λαμβάνομεν πλήρη καὶ σαφῆ τῆς συνθέσεως αἴσθησιν, ἤτοι τότε μάλιστα στενῶς συνδέονται ἐν τῷ γλωσσικῷ ἡμῶν αἰσθήματι μετ' ἀλλήλων τὰ συντιθέμενα, ὅταν ὁ τόνος κεῖται ἐπὶ τοῦ α' συνθετικοῦ καὶ τὸ β' ἕπηται ἄτονον, ὡς ἐξάρτημα τρόπον τινα τοῦ πρώτου· ἐντεῦθεν ὅπου δύναται νὰ γένηται τοῦτο, ἐπιδιώκεται πάντοτε, οὐ μόνον ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς (ἰδὲ κατωτέρω σ. 29. 31)· ὅπου δ' ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν, ὅπως λ.χ. ὅταν τὸ β' συνθετικὸν εἶναι τρισύλλαβον, ν' ἀναβιβασθῇ ὁ τόνος ἐπὶ τὸ πρῶτον, ἐκεῖ μένει ἐφ' ἧς καὶ ἐν τῷ ἁπλῷ κεῖται συλλαβῆς, ἐπειδὴ τηρουμένου τοῦ τύπου τοῦ β' συνθετικοῦ ἀμεταβλήτου, ἡ μετακίνησις τοῦ ἐπ' αὐτοῦ τόνου, οἷον σιδεροπάλαμη, θὰ ἐφαίνετο διασπῶσα τὴν συνάφειαν τοῦ ἐν τῷ συνθέτῳ β' συνθετικοῦ ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ (τοῦ -πάλαμη ἐν τῷ σιδεροπάλαμη ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ παλάμη)· εἰς τοῦτο δ' ὅμως ἀντιστρατεύεται τὸ γλωσσικὸν

ἡμῶν αἴσθημα, ἀπαιτοῦν ἀλώβητον καὶ διαυγὲς τὸ σύνολον τοῦ β' συνθετικοῦ οἷον καὶ τὸ ἁπλοῦν.

Ὁ τόνος τῶν θηλυκῶν εἰς -η (οὐχὶ δὲ καὶ τῶν εἰς -α) συνθέτων ἐπιθέτων ἀναβιβάζεται κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀρσενικῶν καὶ οὐδετέρων αὐτῶν, ἤτοι πρβλ. ὁλόμαυρη, μωροπόνηρη, ἀλλήθωρη, κατακάθαρη, κάτασπρη. κττ. ὅπως καὶ φρόνιμη, βέβαιη κττ.

Τῶν δὲ δισυλλάβων κυρίων ὀνομάτων μόνα τὰ εἰς -ος φαίνονται ἀναβιβάζοντα τὸν τόνον ἐν συνθέσει, τὰ δ' ἄλλα φυλάττουσιν αὐτὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐφ' ἧς καὶ τὰ ἁπλᾶ β' συνθετικὰ ἔφερον αὐτὸν συλλαβῆς. Πρὸς δὲ τούτοις παρατηρεῖται ὅτι συχνότατα, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐξ ὑποκορισμοῦ προελθόντων βραχυτέρων τύπων εἰς -ος, ὁ τόνος τοῦ ἁπλοῦ μεταβαίνει καὶ ἐπὶ τὸ σύνθετον κατ' ἀναλογίαν· πρβλ. Καραγιάννης Μακρυ- Κοντο- Μαυρο- Κοκκινο- Δασκαλο- Φραγκογιάννης, ἀλλὰ Βλαχόγιαννος (καθ' ὃ καὶ Σκυλλόγιαννης, Σγουρόγιαννης), Κοντογεώργις καὶ Κοντογεώργος, Χονδροδῆμος, Χονδροδῆμος, Χονδροκώστας, Κοντομίχος, Καραπέτρος, Καραμάνος, Καραχρῖστος, Βουλοδῆμος, Κοντολάμπρος κατὰ τὸ Λάμπρος κττ. ἀλλ' ἀεὶ Μαυρόπετρος, Καράπαυλος, Ἀνεμόπωλος, Μαρκόπωλος κττ.

Ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ σελ. 36 κἑξ. ἐδείχθη ὅτι ὅσα μὲν τὸ πάλαι ὑποκοριστικὰ οὐδέτερα λήγοντα εἰς -ιον εἶχον τέσσαρας ἢ πλείονας συλλαβὰς ἢ εἶχον μὲν μόνον τρεῖς συλλαβὰς ἀλλ' ἔληγον εἰς -διον (τοῦ δ ὄντος οὐχὶ τοῦ θέματος ἀλλὰ τῆς καταλήξεως), ταῦτα τὸ πάλαι ἐτονίζοντο ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης καὶ νῦν μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ τελικοῦ -ον, ἐπὶ τῆς παραληγούσης, πρβλ. ὀστοὐ-διον -στούδι, βούδιον -βούδι, ὀμμάτιον-μάτι, ἀστέριον -ἀστέρι, ἀλάτιον -ἀλάτι, ποτήριον -ποτήρι, καμάκιον -καμάκι, ὀψάριον -ψάρι, ἡμιγόμιον -μιγόμι κττ. ὅσα δ' ὅμως τρισύλλαβα ὄντα ἔληγον εἰς -ιον, τούτων τὰ μὲν τριβράχεος ῥυθμοῦ προπαρωξύνοντο καὶ νῦν ἀποβληθέντος τοῦ -ον παροξύνονται, ὅσα δ' ἦσαν δακτυλικοῦ ῥυθμοῦ παρωξύνοντο μὲν τὸ πάλαι, ὀξύνονται δὲ σήμερον μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ληγούσης· πρβλ. τὸ κτένιον - χτένι, τὸ πόδιον - τὸ πόδι, τὸ θύριον - τὸ θύριν, τὸ μόδιον - τὸ μόδι κττ. ἀλλὰ τὸ σταυρίον τὸ σταυρί, τὸ κλειδίον τὸ κλειδί, τὸ παιδίον τὸ παιδί, τὸ δαδ-ίον τὸ δαδὶ κλπ.

Δεύτερον, ὅτι καθ' ὃν τρόπον τὰ ἁπλᾶ πολυσύλλαβα ὑποκοριστικὰ εἰς -ιον προπαρωξύνοντο, οὕτως ἔμελλον καὶ ὤφειλον νὰ τονίζωνται ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης καὶ ὅσα ἐγένοντο ἀπὸ συνθέτων πολυσυλλάβων, ἤτοι δι' ὃν λόγον ἐλέγετο ὀψάριον, ὀμμάτιον, ἑταιρίδιον, χρυσάφιον, ἀγρίδιον, ἐκκλησίδιον, φαράγγιον, ποτάμιον κττ., διὰ τὸν αὐτὸν ἔδει νὰ λέγηται καὶ ἀντικλείδιον ἀπὸ τοῦ ἀντίκλεις καὶ ξηρονήσιον ἀπὸ τοῦ ξηρόνησος καὶ μωροπαίδιον ἀπὸ τοῦ μωρόπαις κττ.

Ἡ δὲ τροπὴ τῶν εἰς -ι(ον) εἰς τὸν τύπον -ον καὶ ὁ περαιτέρω τοῦ τόνου ἀναβιβασμὸς ὡρμήθη πολλαχόθεν, ἤτοι πρῶτον ἐκ τούτου ὅτι παρὰ τὸν ὑποκοριστικὸν τύπον εἰς -ιον ὑπῆρχον πρωτότυπα οὐδέτερα εἰς -ον, μεθ' ὧν ἡ σύνθεσις ἐγίνετο, καὶ τὰ προπαροξύτονα ὁμαλῶς σύνθετα ταῦτα εἰς -ον ἐσχετίσθησαν πρὸς τὰ ὑποκοριστικὰ εἰς -ιον, ὥστε ἐλέγετο τὸ δένδρον καὶ τὸ δενδρίον ἀλλὰ καὶ ἀγριό- χαμόδενδρον (καὶ μονοδένδριον), ὁμοίως τὸ κάστρον τὸ καστρίον καὶ Ἀργυρόκαστρον Ἐρημόκαστρον, τὸ βουνὸν καὶ βουνί(ον) καὶ τουρκόβουνον καὶ τουρκοβούνου, σκυλλόβουνο, τὸ βότανον βοτάνι καὶ ἀγριοβότανο, τὸ χαλινάρι χαλινὸς καὶ χρυσοχάλινο. Πρβλ. προσέτι Ἀχλαδόκαμπος, ξεροπόταμος, νερόμυλος ἀλογό- χειρό- ἀνεμόμυλος, χρυσόμηλο ξινό- κυπαρισσό- φασκόμηλο, χαμοκέρασο, στραβόξυλο, ξινόμουρο, βατόμουρο, πετροσέλινον, φειδολάπαθον, φυτόπρασον, ἀγριόπρασον κττ. καὶ οὕτω πολλὰ εἰς -ον, ὅθεν κάλλιστα ἠδύνατο νὰ ὁρμηθῇ ὁ τύπος εἰς -ον.

Δεύτερον ἐκ τούτου ὅτι, ἀφοῦ πάντα σχεδὸν τὰ πρῶτα συνθετικὰ λήγουσιν εἰς -ο καὶ δὴ ἐσχηματίσθη τὸ αἴσθημα ὅτι ἐν τῇ συνθέσει αἱ λέξεις μετασχηματίζονται εἰς -ο, οὐδὲν θαῦμα ὅτι ὡσαύτως ἀνεπτύχθη ἐν τῇ συνειδήσει τῶν λεγόντων τὸ αἴσθημα, καθ' ὃ ὅπως ἐν τῷ α' συνθετικῷ ἔληγον εἰς -ο, οὕτω καὶ ἐν τῷ β' ἔδει νὰ λήγωσιν, ἤτοι παιδόπουλλο, παιδομάζωμα κττ. καὶ δὴ ἀγριόπαιδο, κεφαλόβρυσο καὶ Ἀραποκέφαλο, φαραγγότοπος καὶ ποροφάραγγο, καμακόξυλο καὶ κακοκάμακο, πηγαδόμυλος καὶ ξεροπήγαδο, ἀμπελοχώραφο καὶ παλαιάμπελο, ζουμοπίνει καὶ κρεατόζουμο ἀγιόζουμο, κουκκολογᾷ καὶ χλωρόκουκκα, ποταμόσερμα καὶ μικροπόταμον παραπόταμον κλπ. Ἐν τῷ

αἰσθήματι τῶν λεγόντων ταῦτα ἔληγον εἰς -ο ἐν τῇ συνθέσει, οὐδὲν ἄρα θαῦμα, ὅτι τὸ ο τοῦτο, ὃ ᾐσθάνοντο ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων τούτων ὅτε ἦσαν α' συνθετικά, ἔδωκαν αὐτοῖς καὶ ὅτε ἦσαν β'.

Τρίτον ἐκ τούτου ὅτι ἐν τοῖς πολυσυλλάβοις συνθέτοις λήγουσιν εἰς -άκιον, -άφιον, -άριον, -ίδιον κλπ. κλπ. δὲν ἐφαίνετο σαφῶς ἡ σύνθεσις ἐφ' ὅσον διετηρεῖτο ὁ τόνος, ἐφ' ἧς πρότερον, ὅτε ἦν ἁπλοῦν, ἔκειτο συλλαβῆς· πρβλ. ἀγριογουρούνι, παλαιοκαμίνι, παλαιοσκαλίδι, σκουροψαλίδι, παλαιοψάρι, ἀσημοχρυσάφι, ἀγριοπεριστέρι, σαποκαράδι, κακοξυράφι, ἀγριοβοτάνι κττ., ἅτινα μᾶλλον κατὰ παράθεσιν ἢ κατὰ σύνθεσιν φαίνονται ἡμῖν λεγόμενα. Διὰ τοῦτο δὲ οὐδ' ἐκφέρομεν αὐτὰ οὕτως, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην μετατρέπομεν κατὰ τὰ εἰρημένα πρότυπα εἰς -ο, καὶ προπαροξύνομεν, ὅτε τοῦ ὅλου ὡς συνθέτου λαμβάνομεν σαφῆ αἴσθησιν. Ὅτι δ' ἀληθῶς οὕτως ἔχουσι, δῆλον καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι ὅπου τυχὸν διὰ τὸν ὅλως διάφορον τοῦ ἁπλοῦ τύπον καὶ τονισμόν, μὴ κωλύεται τὸ αἴσθημα ἡμῶν ἵνα διακρίνῃ τὸ σύνθετον τοῦ ἁπλοῦ, ἐκεῖ διατηρεῖται καὶ αὐτῶν τῶν πολυσυλλάβων συνθέτων ὑποκοριστικῶν ὁ εἰς -ι τύπος, πρβλ. ἐξωκκλήσι, ἐρημοκκλήσι καὶ ἐξωκκλησίδι καὶ ἐκκλησιά. Τοῦτο δ' εἶναι καὶ ἡ ἰσχυροτάτη ἀπόδειξις ὅτι ἡ ἐν τῷ γλωσσικῷ αἰσθήματι ἡμῶν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τοῦ διαστέλλειν διὰ τοῦ τόνου τὰ σύνθετα ἀπὸ τῶν ἁπλῶν ὡδήγησεν εἰς τὸν κατ' ἄλλα πρότυπα σύνθετα εἰς -ο μεταπλασμὸν αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους ἐν χρήσει εἰς -ι(ον) -ι(ν) τύπους ἡμεῖς δυνάμεθα κατὰ τὴν γενικὴν ἀναλογίαν νὰ συντιθῶμεν καὶ δημιουργῶμεν ἄλλους νεωτέρους εἰς -ο(ν), συμβαίνει ὥστε τὸ αὐτὸ β' συνθετικὸν ἄλλοτε μὲν νὰ λήγῃ εἰς -ι(ν), ὅπερ φαίνεται ἐν τοῖς συνθέτοις τοῦ ἀρχαιοτέρου τύπου, ἄλλοτε δὲ εἰς -ο(ν), ὅπερ παρατηρεῖται ἐν τοῖς συνθέτοις τοῦ νεωτέρου κόμματος καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πολυσύλλαβον ἔχουσι τὸ β' συνθετικόν.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι ὅσων ὀνομάτων ἕνεκα τῆς μεταβολῆς τοῦ γένους δὲν δυνάμεθα νὰ μετατρέψωμεν τὸ τελικὸν ι εἰς ο, τούτων διατηρεῖται μετὰ τῆς καταλήξεως -ις καὶ ὁ τόνος ἀμετακίνητος· πρβλ. ὁ ἀκριβοχέρις, κουλλοχέρις, μακροχέρις, τρεμοχέρις παρὰ τὸ γουδόχερο, ἀνοιχτομμάτις, μαυρομμάτις, ζαρκαμμάτις, γαλανομμάτις κττ. παρὰ τὸ μαυρόμματο, ζαχεί-

λης, κοκκινοχείλης παρὰ τὸ ἀραπόχειλο, κουλλοπόδις, στραβοπόδις, τρεμοπόδις, κουτσοπόδις, παρὰ τὸ στραβόποδο, μακρομάλλις παρὰ τὸ παλαιόμαλλο, μαυρογένεις ψαρο-κοκκινο-τραγογένεις παρὰ τὸ σκατόγενο, μαυροφρύδις παρὰ τὸ γαϊτανόφρυδο, πρησκοκοίλις παρὰ τὸ ἀπόκοιλο, τρυποκαρύδις παρὰ τὸ κουφοκάρυδο, φουσκοδένδρις παρὰ τὸ ἀγριόδενδρο, κοντοβράκκις, χασοβράκκις παρὰ τὸ σώβρακκο κττ.

Συγκεφαλαιῶν τἀνωτέρω λέγω ὅτι ὁ τόνος τῶν συνθέτων ἐν τῇ μέσῃ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ ἐξαρτᾶται μάλιστα μὲν ἐκ τῆς καταλήξεως τοῦ β' συνθετικοῦ, ἥτις συνήθως εἶναι καὶ τοῦ ὅλου συνθέτου, ἔπειτα δὲ ἐκ τοῦ πολυσυλλάβου ἢ δισυλλάβου καὶ τέλος ἐκ τῆς φύσεως τοῦ β' συνθετικοῦ. Οὕτω π. χ. ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ῥήματος καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς -μένος ὁρίζεται ὁ τόνος τῶν συνθέτων ῥημάτων καὶ μετοχῶν ὅμοιος τῷ τῶν ἁπλῶν (ψευτοζῇ, καλοπερνᾷ, καλοτρώγει, κοσμογυρισμένος). Ὡσαύτως ὁρίζεται ἐκ τοῦ τρισυλλάβου τοῦ β' συνθετικοῦ ὁ τόνος τοῦ συνθέτου ὅμοιος τῷ τοῦ ἁπλοῦ εἰς -α ἢ -η (σιδεροκουτάλα, σιδεροπαλάμη. χοιραλοιφή). Ἐκ τοῦ δισυλλάβου δὲ τῶν εἰς -α (ᾱ ἢ ᾰ) ἢ -η ἢ -ι ληγόντων δευτέρων συνθετικῶν καὶ ἐκ τῆς πάλαι ποικιλίας περὶ τὴν ποσότητα τοῦ τελικοῦ φωνήεντος (κωλοσαύρα, ἀλοσάχνη, ἀλλὰ χρυσόκολλα, γλυκύρριζα), καὶ ἐκ τῆς ἐμφανίσεως νέων προπαροξυτόνων εἰς -α ἢ -ι τύπων, οἷον ἀγριόχηνα, χοιρόψειρα, μαυρόρραχι, ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ὁ νῦν σάλος ἐν τοῖς δισύλλαβον θηλυκὸν ἔχουσι τὸ β' συνθετικόν, οἷον λευκόπετρα, βροντόλυρα, Γελαδόστανη, ἀλλὰ ζωντοχήρα, ψυχοκόρη. Καὶ τέλος ἐκ τῆς ἠλλοιωμένης καταλήξεως, ἣν τὸ σύνθετον λαμβάνει τοῦτο μὲν κατ' ἀναλογίαν τοῦ τέλους τοῦ α' συνθετικοῦ (παιδομάζωμα καὶ παλαιόπαιδο), τοῦτο δὲ κατ' ἀναλογίαν παλαιοτέρων συνθέτων, οἷον ἐρημόκαστρο παρὰ τὸ κάστρον, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τὸ καστρίν, ἀγριόδενδρον παρὰ τὸ δένδρον, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τὸ δενδρίν κττ. ἐπῆλθον οἱ νεώτεροι προπαροξύτονοι τύποι εἰς -ον παρὰ τοὺς παροξυτόνους εἰς -ιν, οἷον καλαπόδιν, συγχωροχάρτιν, μονοδένδριν.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Η ΤΩΝ ΗΜΕΤΕΡΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΣ

ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΡΧΑΙΑΙΣ ΓΛΩΣΣΑΙΣ

ΚΑΙ ΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ἄρθρον Α'.

Ἀποτεινόμενος πρὸς Ἕλληνας διδασκάλους τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας θεωρῶ περιττὸν καὶ νὰ ὑπομνήσω αὐτοὺς τήν, περὶ τοὺς τύπους μάλιστα, γραμματικὴν καὶ τὴν πλείστην λεξικολογικὴν ὁμοιότητα, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἡμῶν γλώσσης, καὶ ἰδίᾳ τῆς γραφομένης καθαρευούσης. Ἀλλ' ὅμως παρὰ πᾶσαν ταύτην τὴν ὁμοιότητα καὶ τὸν ἀρκετὸν χρόνον, ὃς ἔκτοτε ὁρίζεται ἔν τε τοῖς γυμνασίοις καὶ ἑλληνικοῖς σχολείοις πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γλώσσης καὶ φιλολογίας[1], τὰ ἀποτελέσματα ταύτης οὔτε πρότερον[2] οὔτε νῦν δὴ εἶνε, ὅσα καὶ οἷα πρέπον καὶ ἀναγκαῖον ἦτο νὰ εἶνε καὶ ὅσα καὶ οἷα εὐλόγως ἠδύνατό τις νὰ προσδοκᾷ διά τε τὴν μνημονευθεῖσαν ὁμοιότητα καὶ τὸ ἀρκετὸν τοῦ χρόνου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀνεπαρκῶν ἀποτελεσμάτων τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας οὐ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος· ἔν γε τῷ παρόντι λόγον θὰ κάμωμεν μόνον περὶ τῆς γραμματικῆς ἀσταθείας ἢ ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἰδίᾳ μὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, καὶ ταύτης τὰ αἴτια καὶ τὰ κύρια τῆς θεραπείας μέσα θὰ ζητήσωμεν.

[1] Τὸ πρόγραμμα τοῦ 1855 παρέχει ὥρας ἐν ὅλῳ 93 καθ' ἑβδομάδα ἐν ταῖς ἑπτὰ τάξεσι τοῦ ὅλου γυμνασίου, τὸ τοῦ 1867 ὥρας 97 καὶ τὸ τοῦ 1886 ὥρας 74.

[2] Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1855 περίπου καὶ ἐντεῦθεν.

λης, κοκκινοχείλης παρὰ τὸ ἀραπόχειλο, κουλλοπόδις, στραβοπόδις, τρεμοπόδις, κουτσοπόδις, παρὰ τὸ στραβόποδο, μακρομάλλις παρὰ τὸ παλαιόμαλλο, μαυρογένεις ψαρο-κοκκινο- τραγογένεις παρὰ τὸ σκατόγενο, μαυροφρύδις παρὰ τὸ γαϊτανόφρυδο, πρησκοκοίλις παρὰ τὸ ἀπόκοιλο, τρυποκαρύδις παρὰ τὸ κουφοκάρυδο, φουσκοδένδρις παρὰ τὸ ἀγριόδενδρο, κοντοβράκκις, χασοβράκκις παρὰ τὸ σώβρακκο κττ.

Συγκεφαλαιῶν τἀνωτέρω λέγω ὅτι ὁ τόνος τῶν συνθέτων ἐν τῇ μέσῃ καὶ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ ἐξαρτᾶται μάλιστα μὲν ἐκ τῆς καταλήξεως τοῦ β' συνθετικοῦ, ἥτις συνήθως εἶναι καὶ τοῦ ὅλου συνθέτου, ἔπειτα δὲ ἐκ τοῦ πολυσυλλάβου ἢ δισυλλάβου καὶ τέλος ἐκ τῆς φύσεως τοῦ β' συνθετικοῦ. Οὕτω π. χ. ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ῥήματος καὶ τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εἰς -μένος ὁρίζεται ὁ τόνος τῶν συνθέτων ῥημάτων καὶ μετοχῶν ὅμοιος τῷ τῶν ἁπλῶν (ψευτοζῇ, καλοπερνᾷ, καλοτρώγει, κοσμογυρισμένος). Ὡσαύτως ὁρίζεται ἐκ τοῦ τρισυλλάβου τοῦ β' συνθετικοῦ ὁ τόνος τοῦ συνθέτου ὅμοιος τῷ τοῦ ἁπλοῦ εἰς -α ἢ -η (σιδεροκουτάλα, σιδεροπαλάμη. χοιραλοιφή). Ἐκ τοῦ δισυλλάβου δὲ τῶν εἰς -α (ᾱ ἢ ᾰ) ἢ -η ἢ -ι ληγόντων δευτέρων συνθετικῶν καὶ ἐκ τῆς πάλαι ποικιλίας περὶ τὴν ποσότητα τοῦ τελικοῦ φωνήεντος (κωλοσαύρα, ἀλοσάχνη, ἀλλὰ χρυσόκολλα, γλυκύρριζα), καὶ ἐκ τῆς ἐμφανίσεως νέων προπαροξυτόνων εἰς -α ἢ -ι τύπων, οἷον ἀγριόχηνα, χοιρόψειρα, μαυρόρραχι, ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ὁ νῦν σάλος ἐν τοῖς δισύλλαβον θηλυκὸν ἔχουσι τὸ β' συνθετικόν, οἷον λευκόπετρα, βροντόλυρα, Γελαδόστανη, ἀλλὰ ζωντοχήρα, ψυχοκόρη. Καὶ τέλος ἐκ τῆς ἠλλοιωμένης καταλήξεως, ἣν τὸ σύνθετον λαμβάνει τοῦτο μὲν κατ' ἀναλογίαν τοῦ τέλους τοῦ α' συνθετικοῦ (παιδομάζωμα καὶ παλαιόπαιδο), τοῦτο δὲ κατ' ἀναλογίαν παλαιοτέρων συνθέτων, οἷον ἐρημόκαστρο παρὰ τὸ κάστρον, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τὸ καστρίν, ἀγριόδενδρον παρὰ τὸ δένδρον, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τὸ δενδρίν κττ. ἐπῆλθον οἱ νεώτεροι προπαροξύτονοι τύποι εἰς -ον παρὰ τοὺς παροξυτόνους εἰς -ιν, οἷον καλαπόδιν, συγχωροχάρτιν, μονοδένδριν.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Η ΤΩΝ ΗΜΕΤΕΡΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΣ

ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΡΧΑΙΑΙΣ ΓΛΩΣΣΑΙΣ

ΚΑΙ ΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ἄρθρον Α'.

Ἀποτεινόμενος πρὸς Ἕλληνας διδασκάλους τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας θεωρῶ περιττὸν καὶ νὰ ὑπομνήσω αὐτοὺς τήν, περὶ τοὺς τύπους μάλιστα, γραμματικὴν καὶ τὴν πλείστην λεξικολογικὴν ὁμοιότητα, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἡμῶν γλώσσης, καὶ ἰδίᾳ τῆς γραφομένης καθαρευούσης. Ἀλλ' ὅμως παρὰ πᾶσαν ταύτην τὴν ὁμοιότητα καὶ τὸν ἀρκετὸν χρόνον, ὅς ἔκτοτε ὁρίζεται ἔν τε τοῖς γυμνασίοις καὶ ἑλληνικοῖς σχολείοις πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γλώσσης καὶ φιλολογίας[1], τὰ ἀποτελέσματα ταύτης οὔτε πρότερον[2] οὔτε νῦν δὴ εἶνε, ὅσα καὶ οἷα πρέπον καὶ ἀναγκαῖον ἦτο νὰ εἶνε καὶ ὅσα καὶ οἷα εὐλόγως ἠδύνατό τις νὰ προσδοκᾷ διά τε τὴν μνημονευθεῖσαν ὁμοιότητα καὶ τὸ ἀρκετὸν τοῦ χρόνου.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀνεπαρκῶν ἀποτελεσμάτων τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας οὐ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος· ἔν γε τῷ παρόντι λόγον θὰ κάμωμεν μόνον περὶ τῆς γραμματικῆς ἀσταθείας ἢ ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἰδίᾳ μὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐν τῇ λατινικῇ, καὶ ταύτης τὰ αἴτια καὶ τὰ κύρια τῆς θεραπείας μέσα θὰ ζητήσωμεν.

[1] Τὸ πρόγραμμα τοῦ 1855 παρέχει ὥρας ἐν ὅλῳ 93 καθ' ἑβδομάδα ἐν ταῖς ἑπτὰ τάξεσι τοῦ ὅλου γυμνασίου, τὸ τοῦ 1867 ὥρας 97 καὶ τὸ τοῦ 1886 ὥρας 74.

[2] Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1855 περίπου καὶ ἐντεῦθεν.

Οἱ μαθηταὶ λοιπὸν ἡμῶν οἱ μὴ ἰδιάζουσαν ἔχοντες δεξιότητα περὶ τὰς γλώσσας, ὡς παντὶ διδασκάλῳ τῶν κλασικῶν γλωσσῶν γνωστὸν εἶνε, καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέραις ἔτι τοῦ γυμνασίου τάξεσι ταλαντεύονται ἢ καὶ ὅλως σφάλλονται καὶ περὶ τὰ στοιχειώδη αὐτὰ τοῦ τυπικοῦ καὶ τοῦ συντακτικοῦ τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Δυσχερῶς μὲν οὗτοι ἀναγνωρίζουσιν ἐν τοῖς ἀρχαίοις κειμένοις τοὺς διαφόρους ἀπὸ τῶν τῆς μητρικῆς τύπους τῆς ἀρχαίας, ἔν τισι δέ, ἀλλὰ σχετικῶς ὀλίγοις, καὶ ὅλως τοῦ ὀρθοῦ ἀστοχοῦσιν· ὅμοιόν τι καὶ ἐν μείζονί πως βαθμῷ συμβαίνει, προκειμένου καὶ περὶ τῆς συντάξεως· καὶ τὴν συντακτικὴν δῆλα δὴ χρῆσιν τῶν τύπων, ἤτοι καὶ τὰ συντακτικὰ φαινόμενα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, τὰ ἐμφανιζόμενα τοῖς μαθηταῖς ἐν τοῖς ἀρχαίοις κειμένοις, οὐχὶ μετὰ τῆς προσηκούσης καὶ ἀναγκαίας εὐχερείας καὶ ταχύτητος ἀναγνωρίζουσιν οὗτοι, οὐχὶ εὐχερῶς δυνάμενοι ἕκαστον τῶν φαινομένων τούτων νὰ ὑπάγωσιν ὑπὸ τὸν διδαχθέντα καὶ ἀπομνημονευθέντα ἤδη σχετικὸν κανόνα καὶ οὕτω νὰ ἑρμηνεύωσι καὶ κατανοῶσιν αὐτὰ ὡς ἔνεστι θᾶττον. Ἄλλοτε συμβαίνει καὶ μετὰ πάροδον χρόνου ἱκανοῦ καὶ ἱκανὴν σκέψιν ν' ἀστοχῶσιν ὅλως τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν συντακτικῶν φαινομένων οἱ μαθηταὶ καὶ διὰ τοῦτο ἢ ὅλως νὰ σιγῶσιν ἢ ἐσφαλμένα νὰ προφέρωνται. Ὀφείλεται δ' ἡ μείζων αὕτη τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἄγνοια καὶ ἀστάθεια ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν σύνταξιν εἰς τὴν μείζω διαφοράν, ἢ περὶ ταύτην ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἡμῶν γλώσσης.

Ἡ περὶ τὴν σύνταξιν διαφορὰ τῶν δύο τούτων φάσεων τῆς γλώσσης ἡμῶν δὲν εἶνε πολὺ ἀνόμοιος τῇ διαφορᾷ, ἢ ὑφίσταται καθόλου μεταξὺ τῶν ἀρχαίων καὶ νέων γλωσσῶν κατὰ τὴν σύνταξιν. Ἡ περὶ τὴν κατασκευὴν μακρῶν περιόδων ἰδιάζουσα κλίσις τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἢ ἀποτελεῖ κατὰ W. Kotthof[1] τὴν πρώτην διαφορὰν τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τῶν νέων γλωσσῶν καὶ ἐκτάκτως ἡμῖν δυσχεραίνει τὴν ἐξ ἐκείνων μετάφρασιν, αὕτη ἐλλείπει καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ· διὸ τοῦτο εἶνε οὐσιώδης διαφορὰ καὶ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἡ δευτέρα οὐσιώδης διαφορὰ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν ἀπὸ τῶν νέων εἶνε κατὰ τὸν αὐτὸν τὸ ὅτι αἱ ὀνο-

[1] Gymnasium, 1890, 266· πρβλ. καὶ Rothfuchs, Bekenntnisse aus der Arbeit des erziehenden Unterrichtes, 1892, σελ. 12 καὶ Planck, Das Lateinische in seinem Recht als wissenschaftliche Bildungsmittel, 1890, σελ. 61.

ματικαὶ ἔννοιαι, ἐξαιρέσει τοῦ ὑποκειμένου, ἤτοι τὰ ἀντικείμενα καὶ οἱ ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ οἱ δι' ἀπροθέτων πτώσεων ἐκφερόμενοι εὕρηνται ἐν ἰσχυρᾷ ἐξαρτήσει ἀπὸ τοῦ ῥήματος. Αἱ ὀνοματικαὶ δῆλα δὴ ἔννοιαι ἐν ταῖς ἀρχαίαις γλώσσαις εἶνε καθ' ἑαυτὰς πολυσήμαντοι, διὸ καὶ ἡ θέσις καὶ σημασία αὐτῶν ἐν τῇ προτάσει πλειστάκις δὲν εἶνε νοηταὶ ἀφ' ἑαυτῶν· μόνον τὸ ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται ῥῆμα σαφὲς ἡμῖν πλειστάκις ποιεῖ, τίς τῶν ποικίλων σημασιῶν καὶ ἀναφορῶν εἶνε ἡ ἑκάστοτε ὀρθή. «Εἶνε ἀληθές», ἐξακολουθεῖ ὁ αὐτός, (ἔ. ἀ. 267-8), «ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ἡ ἐξάρτησις αὕτη εἶνε ὀλιγωτέρα ἢ ἐν τῇ λατινικῇ, διότι ἐν ἐκείνῃ οἱ ὀνοματικοὶ τύποι εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον διακρίνονται ἐκ τῶν καταλήξεων καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ ἄρθρου· ἔτι δὲ ὅτι μείζων ἐν ταύτῃ ἢ ἐν τῇ λατινικῇ ὁ πλοῦτος τῶν προθέσεων, αἳ εὐθὺς ἡμῖν διασαφοῦσι τὴν ἐν τῇ προτάσει θέσιν τῶν πτώσεων· ἀλλ' ὅμως ἀρκεῖ τις νὰ ἀναμνησθῇ τοὺς κανόνας τῆς χρήσεως τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς, ἵνα εὐθὺς ἀναγνωρίσῃ ὅτι καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ πολὺ μεγάλην ῥοπὴν ἀσκεῖ τὸ ῥῆμα ἐπὶ τῶν ὀνοματικῶν τύπων». Ἀλλ' ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ ἡ γενικὴ καὶ μάλιστα ἡ δοτικὴ κατὰ τὰς πλείστας αὐτῶν καὶ δυσδιακρίτους ἀπ' ἀλλήλων καθ' ἑαυτὰς χρήσεις ἀντικατεστάθησαν διὰ προθέσεων μετὰ τῆς αἰτιατικῆς διὰ πτώσεως διὰ τὴν καθόλου τῆς αἰτιατικῆς ἐπικράτησιν ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ[1]· διὸ καὶ ἧττον ἐν ταύτῃ ἢ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εἶνε ἡ μνημονευθεῖσα ἐξάρτησις τῶν ὀνοματικῶν ἐννοιῶν ἐκ τοῦ ῥήματος καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρουσιν ἀλλήλων αἱ δύο αὗται φάσεις τῆς γλώσσης ἡμῶν. Εἰς ταύτην δὲ τὴν κατὰ σύνταξιν διαφορὰν συμβάλλεται καὶ ἡ ἐν τῇ νέᾳ ἔλλειψις τῆς εὐκτικῆς ἐγκλίσεως[2] καὶ τῆς ἀπαρεμφάτου[3] καὶ ἡ ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πολὺν τῶν μορίων πλοῦτον σπάνις τούτων ἐν τῇ νέᾳ, ἣ δὴ καὶ ἐπήνεγκε τὴν μεγίστην μεταβολὴν καὶ ἀναστάτωσιν ἐν τῇ συντάξει τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης[4]. Πάντα ταῦτα ἱκανὴν κατὰ τὴν σύνταξιν ἀπεργάζονται τὴν διαφορὰν τῆς ἀρχαίας ἀπὸ τῆς νέας, ἣ

[1] Πρβλ. περὶ τούτου τὰ διειλημμένα ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου ἡμῶν γλωσσολόγου κ. Χατζιδάκι ἐν Einleitung in die Neugriechische Grammatik σελ. 209, 212, 220-226.

[2] Χατζιδάκις, ἔ. ἀ. σελ. 218.

[3] Χατζιδάκις, ἔ. ἀ. σελ. 214-215.

[4] Χατζιδάκις, ἔ. ἀ. σελ. 209.

ὡσαύτως καὶ ἄλλως προσέλαβε καθόλου τὸ πνεῦμα τῶν ἄλλων νεωτέρων γλωσσῶν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡμῖν τοῖς νῦν Ἕλλησι δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν μετάφρασις δι' ἁπλῆς μηχανικῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ἐν ἑκατέρᾳ διαφόρων κατὰ τὴν σημασίαν λέξεων, ὃ συμβαίνει ἐν τῇ μεταφράσει ἐκ μιᾶς εἰς ἄλλην νεωτέραν γλῶσσαν, ἀλλ' ἀνάγκη βαθείας ἀντιλήψεως καὶ πολυμεροῦς διεισδύσεως εἰς τὴν μεταφραστέαν ὕλην, ὡς λέγει ὁ Planck[1], ἔτι δὲ γραμματικῆς γνώσεως ἀσφαλοῦς. Αὗται λοιπὸν αἱ περὶ τὴν σύνταξιν καθόλου πλείονες ἢ κατὰ τὸ τυπικὸν διαφοραὶ τῆς ἀρχαίας ἀπὸ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης εἶνε αἱ αἰτίαι, εἰς ἃς ὀφείλεται ἡ μείζων τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης περὶ τὴν σύνταξιν ἐκείνης ἢ περὶ τὸ τυπικόν.

Ὅτι ἡ γραμματικὴ αὕτη ἀστάθεια καὶ ἀβεβαιότης τῶν ἡμετέρων μαθητῶν μείζων ἢ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ δείκνυται ἐν τῇ λατινικῇ, καὶ τοῦτο γνωστὸν εἶνε τοῖς διδάσκουσι τὴν γλῶσσαν ταύτην· καὶ φυσικὸν δ' εἶνε, ἀφοῦ, τῆς αὐτῆς καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἑλληνικῆς κρατούσης μεθόδου καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς λατινικῆς, μεγάλη μὲν σχετικῶς ἡ ταύτης διαφορὰ ἀπὸ τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης, ὀλίγος δ' ὁ χρόνος, ὃν ὑπὲρ ταύτης διαθέτομεν. Ὃ ἔτι περὶ τῆς γραμματικῆς ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἐν τῇ λατινικῇ ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν εἶνε τὸ ὅτι τὸ πλέον ἐκεῖνο τῆς περὶ ταύτην γραμματικῆς ἀβεβαιότητος δείκνυται σχετικῶς μᾶλλον ἐν τῷ τυπικῷ ἢ ἐν τῇ συντάξει ταύτης· καὶ ὁ λόγος τοῦ φαινομένου τούτου πρόδηλος, μείζων ἡ τοῦ λατινικοῦ τυπικοῦ διαφορὰ ἀπὸ τοῦ τυπικοῦ τῆς μητρικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας ἢ ἡ διαφορὰ τῆς λατινικῆς συντάξεως ἀπὸ τῆς συντάξεως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Αἱ δύο τελευταῖαι πολλὰ ἔχουσι τὰ κοινὰ ἀλλήλαις καὶ ἡ οἱαδήποτε καὶ ὁσηδήποτε γνῶσις καὶ βεβαιότης τῶν μαθητῶν περὶ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν σύνταξιν ἐπικουρεῖ τῇ γνώσει καὶ βεβαιότητι τῶν αὐτῶν περὶ τὴν λατινικὴν σύνταξιν. Μέχρι τοσούτου πάντως ἐξικνεῖται ἡ δύναμις τῆς καλουμένης εἰδολογικῆς μορφώσεως καὶ κατὰ τοὺς περιορίζοντας αὐτὴν ἑρβαρτιανοὺς παιδαγωγούς. Ὁ Ackermann[2] λέγει πλὴν ἄλλων καὶ τάδε· «ἡ ἔν τινι ὕλῃ κτηθεῖσα πνευματικὴ δύναμις ἔρχεται ἐπίκουρος

[1] ἔ. ἀ. σελ. 35.
[2] Die formale Bildung, σελ. 54.

καὶ ἐν ἄλλαις τοιαύταις. Ἀλλ' αὕτη ἐξικνεῖται μέχρι τοσούτου μόνον, ἐφ' ὅσον ἐσωτερικὴ συγγένεια ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ περιεχομένου τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου. Ἔνθα τοιαύτη συγγένεια ὅλως ἐλλείπει, ἐνταῦθα εὐθὺς ἐκλείπει καὶ τὸ κύριον ἐπακολούθημα τῆς εἰδολογικῆς δυνάμεως, ὃ ἐν τούτῳ συνίσταται, ὅτι τὸ νέον τὸ νῦν δὴ ἡμῖν προσφερόμενον πρὸς ἀντίληψιν δυνάμεθα εὐθὺς ταχύτερον καὶ ὀρθότερον ν' ἀντιλαμβανώμεθα[1]. Προστίθησι δ' ὁ αὐτὸς προϊὼν (σελ. 56 καὶ σημ. αὐτόθι), «ὅτι ἡ ἔν τινι σφαίρᾳ νοημάτων κτηθεῖσα δύναμις ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ ἑτέραν ἐσωτερικῶς συγγενῆ, καὶ ἂν ἡ διδασκαλία αὐτὴ οὐδεμίαν περὶ τούτου πρόνοιαν ποιῆται». Τοῦτο δὲ καὶ συμβαίνει ἐν τῇ παρ' ἡμῖν διδασκαλίᾳ τῆς λατινικῆς συντάξεως, τῶν διδασκόντων συνήθως τὴν πρόνοιαν ἐκείνην μὴ ποιουμένων. Ἀλλ' οὕτως εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἀφιεμένων, ἡ ἐπικουρία ὀλίγη εἶνε, δύναται δὲ ν' ἀνυψωθῇ εἰς πολὺ ὑψηλότερον βαθμόν, μόνον ἄν, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Ackermann (σελ. 57), ἡ διδασκαλία φροντίζῃ τὴν σχέσιν ἀμφοτέρων τῶν κύκλων συνειδητὴν τῷ μαθητῇ νὰ κάμῃ, τὰς δὲ συνδεούσας ἐκείνους ὁδοὺς βατὰς λίαν αὐτῷ νὰ καθιστᾷ. Ἀλλὰ τί τὰ πολλά; γενικὴ σήμερον διδακτικὴ ἀπαίτησις[2] εἶνε, ἵνα ἡ διδασκαλία τῆς συντάξεως τῆς πρώτης κλασικῆς γλώσσης ὁρμᾶται ἀπὸ τῆς μητρικῆς γλώσσης, ἐν δὲ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς συντάξεως τῆς δευτέρας κλασικῆς γλώσσης χρησιμοποιῶνται τὰ ἐκ τῆς πρώτης γνωστὰ ὑπὲρ ταύτης συστηματικῶς καὶ κατ' ἀρχήν[3]· διὸ δὴ καὶ αἱ διὰ τὰ γυμνάσια προωρισμέναι γραμματικαὶ ἀμφοτέρων τῶν κλασικῶν γλωσσῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην συντάσσονται σήμερον συνηθέστατα.

[1] Πρβλ. καὶ Münch λέγοντα ἐν Lehrproben τοῦ Fries καὶ Meier, τεύχ. 41 σελ. 14 «πᾶν εἶδος τοῦ ἀμέσου δύνασθαι, ἔν τινι συγγενεῖ σφαίρᾳ ἐπιτευχθέν, ἐνισχύει τὴν δεξιότητα εἰς τὸ τοιοῦτο δύνασθαι καὶ ἐν τῷ γειτονικῷ ἐδάφει».

[2] Πρβλ. Schrader, Erziehungslehre,[4] σελ. 441, Schiller, prktsch. Pdgk,[3] σελ. 440, 497, Waldeck ἐν τοῖς προλόγοις εἰς τὴν λατινικὴν (σελ. VI) καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γραμματικὴν (σελ. III) καὶ ἐν Lehrproben, τεύχ. 17, 6 καὶ 31, 94, Menge. αὐτόθι 44, 66, M. Fries, ὡσαύτως 33, 72, Schmitt, Der Unterricht in Quinta nach dem Konzentrationsprincip, σελ. 3 κἑξ., Vogt, Das Deutsche als Ausgangspunkt im fremdsprachliche Unterricht, ἰδίᾳ σελ. 9, Kern, Grundriss d. Pdgk, σελ. 83, Dettweiler, Didaktik und Methodik d. Lateinisch. σελ. 26.

[3] R. Menge, Lehrproben, 44, 66, κἑξ.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν, ὅθεν μικρὸν ἐξέβημεν, ἵνα ἐπαναλάβωμεν[1] πράγματα, ἃ ἀλλαχοῦ μὲν κοινὸν κτῆμα σήμερον εἶνε, παρ' ἡμῖν δ' ὅλως ἀγνοοῦνται, ὡς μὴ ὤφειλεν.

Καθορίσαντες λοιπὸν ἀνωτέρω κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας ἡμῶν πείρας καὶ παρατηρήσεως τὰ γεγονότα τῆς γραμματικῆς ἀσταθείας καὶ ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἐν ἑκατέρᾳ τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, ἀνάγκη νῦν συντόμως νὰ δηλώσωμεν καὶ τὰ κακὰ ταύτης ἐπακολουθήματα, πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν αἰτίων αὐτῆς. Ἡ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς τῶν κλασικῶν γλωσσῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις κύριον σκοπὸν ἔχει νὰ καταστήσῃ καὶ αὕτη τοῖς μαθηταῖς δυνατὴν τὴν σχετικῶς πολλήν, ἀλλ' ἅμα ἀκριβῆ καὶ βαθεῖαν ἀνάγνωσιν συγγραφέων ἐν ταύταις γραψάντων. Μόνον ὅταν ἐπαρκὴς εἶνε ἡ ἀνάγνωσις αὕτη καὶ οὐχὶ ψιχία τινὰ ὀλίγα τῆς πλουσίας τραπέζης τῶν ἀρχαίων κλασικῶν συγγραφέων πρὸς ἑρμηνείαν τοῖς μαθηταῖς παρέχωνται, πληροῦνται οἱ κύριοι σκοποί, δι' οὓς ἐν τῷ προγράμματι τῶν γυμνασίων τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν ἀναγράφονται καὶ ἀνάγκη νὰ ἀναγράφωνται αἱ κλασικαὶ γλῶσσαι. Εἶνε δὲ οὗτοι πρῶτον μὲν ἡ ἐπαρκὴς γνῶσις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ βίου καθόλου τῶν τὰς γλώσσας ἐκείνας λαλησάντων λαῶν καὶ ἡ διὰ ταύτης βαθυτέρα καὶ ἱστορικὴ κατανόησις τοῦ νῦν πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἀπαιτήσεων αὐτοῦ, οὗ βάσις καὶ ῥίζα εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς καὶ ὁ ῥωμαϊκὸς πολιτισμός, ἤτοι ἡ τελεία καὶ πλήρης ἱστορικὴ μόρφωσις, ἣ ἀπολύτως ἀναγκαία εἶνε τοῖς μέλλουσιν εἰς τὰς ἱστορικὰς μάλιστα νὰ ἐπιδοθῶσιν ἐπιστήμας καὶ νὰ καταλάβωσι τὰς ἰθυνούσας θέσεις ἐν τῇ κοινωνίᾳ[2]· εἶτα δὲ ἡ τῶν αὐτῶν, μαθητῶν ἔτι ὄντων, ἐπαρκὴς ἐμβάπτισις εἰς τὸ πνεῦμα ἰδεώδους καὶ εὐγενοῦς ἀνθρωπισμοῦ, ὃ διήκει διὰ τῶν δύο ἐκείνων φιλολογιῶν, ἐμφανιζόμενον ἡμῖν ἐν ταύταις ὑπὸ μορφὰς συγκεκριμένας, αἵτινες, ὡς οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ, ἡρωϊκῶς μεγάλαι, ἰσχυρῶς πλαστικαί, ἀλλ' ἅμα καὶ ἁπλαῖ καὶ διαυγεῖς εἶνε·

[1] Πλείω εἴπομεν ἐν τῇ «μεταρρυθμίσει τῶν γυμνασίων ἐν Γερμανίᾳ κλπ.» σελ. 102-107.

[2] Πρβλ. Schiller, prktsch. Pdgk. σελ. 310 καὶ τοὺς αὐτόθι μνημονευομένους παιδαγωγικοὺς ἄνδρας, οἷς ἐνταῦθα προστίθεμεν W. Toischer, Theoretische Pdgk. und allgem. Didaktik, σελ. 45-6, Dettweiler ἔ. ἀ. σελ. 14-6, Döring, System d. Pdgk. im Umriss, σελ. 230 κἑξ., Schultze, Deutsche Erziehung, σελ. 290, 296, Aus d. pdgschen Universitätsseminar zu Jena, τεῦχ. III, σελ. VII.

τούτου δ' ἕνεκα καὶ εὐκόλως μὲν αὗται καὶ ὅλως νοηταὶ τοῖς μαθηταῖς εἶνε, ἐπιβάλλονται δ' αὐτοῖς καὶ τὸ διαφέρον καὶ τὴν τάσιν πρὸς ἀπομίμησιν ἰσχυρῶς διεγείρουσι παρὰ τοῖς αὐτοῖς[1], πολλῷ παιδαγωγικώτεραι οὕτως οὖσαι ἢ αἱ ἐν ταῖς νεωτέραις φιλολογίαις ἐμφανιζόμεναι. Οὗτοι λοιπὸν οἱ δύο σκοποὶ τῆς κλασικῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις διδασκαλίας εἶνε τελείως κατορθωτοί, ἂν ἐπαρκὴς καὶ σχετικῶς πολλὴ εἶνε ἡ ἀνάγνωσις. Ἀλλὰ τὸ πολὺ τῆς ἀναγνώσεως ἀνάγκη νὰ συμβαδίζῃ τῇ ἀκριβείᾳ καὶ βαθύτητι ταύτης, οὐδὲ πρέπει τὸ πλῆθος τῆς ἀναγνώσεως νὰ ἐξαγοράζηται δι' ἐπιπολαίου τοιαύτης. Ἂν τὸ λίαν περιωρισμένον τῆς ἀναγνώσεως ἀντιμάχηται τοῖς μνημονευθεῖσι δύο σκοποῖς τῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ διδασκαλίας τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, τὸ ἐπιπόλαιον ταύτης ἀντιμάχεται οὐ μόνον τούτοις, ἀλλὰ καὶ τῷ ἰδίῳ σκοπῷ τῆς ὅλης γυμνασιακῆς διδασκαλίας. Οὗτος εἶνε ἡ προπαρασκευὴ τῶν εἰς τὰ γυμνάσια φοιτώντων πρὸς ἐπιστημονικὴν σπουδήν· δύο δὲ εἶνε τὰ ταύτης οὐσιώδη γνωρίσματα τὸ μετὰ τοῦ λόγου τι γινώσκειν καὶ μετ' ἀκριβείας. Ἀλλ' ὅταν τὰ γυμνάσια τῆς τοιαύτης γνώσεως ἀμελῶσιν ἐν ταῖς κλασικαῖς γλώσσαις, αἵ εἶνε τὰ ἰδιάζοντα αὐτοῖς μαθήματα καὶ δι' ἃς τὰς πλείστας σχετικῶς διαθέτουσιν ὥρας, οὐδαμῶς ἄπορον εἶνε τοὺς μαθητὰς αὐτῶν ἐκεῖνα νὰ ἐθίζωσιν εἰς μηχανικὴν καὶ ἐπιπόλαιον γνῶσιν καὶ οὕτως ὅλως ν' ἀστοχῶσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν ἐκείνου[2]. Ὁ λοιπὸν ὁ σκοπὸς οὗτος ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς τῶν ἀρχαίων κλασικῶν ἀναγνώσεως εἶνε νὰ γίνηται αὕτη μετὰ λόγου καὶ ἀκριβείας, τοῦτο δὲ συμβαίνει μόνον, ὅταν αὕτη στηρίζηται ἐπὶ βεβαίων γραμματικῶν θεμελίων· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἑρμηνεύων μαθητὴς δύναται νὰ δίδῃ καὶ λόγον τῆς ἑρμηνείας αὐτοῦ, οὕτω δὲ ἑρμηνεύων πρόδηλον, ὅτι καὶ μετ' ἀκριβείας ἑρμηνεύει, βαθέως δὲ εἰσχωρῶν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν συγγραφέων βαθέως ἀντιλαμβάνεται καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν, οὐχὶ δὲ μηχανικῶς μὲν μόνον καὶ κατά τινα ἄλογον τριβὴν ἐκεῖνο πράττει, κατ' ἐπιπολὴν δὲ νοεῖ τοὺς συγγραφεῖς.

Ἀλλ' οὕτω κατ' ἐπιπολὴν νοουμένων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ

[1] Schrader, ἔ. ἀ. σελ. 320, Toischer, ἔ. ἀ. σελ. 45, Kern, Grundriss d. Pdgk. σελ. 278-80, Aus d. pdgschen Universitätsseninar ἔ. ἀ. σελ. VIII, Baumann, Volksschulen, höhere Schulen und Universitäten, σελ. 83, Richter, Lehrproben 45, 32, Imelmann, Hum. Gymn. 1895, 151, Dettweiler, ἔ. ἀ. σελ. 16.

[2] Uhlig, Hum. Gymn. 1895, 122.

τῶν Λατίνων συγγραφέων. Δῆλον ὅτι καὶ οἱ μνημονευθέντες δύο σκοποὶ τῆς κλασσικῆς ἐκπαιδεύσεως δὲν κατορθοῦνται. Διότι τῶν συγγραφέων τούτων ὄντων πηγῆς τῆς γνώσεως τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν ἐκείνων, ἡ ἐκείνων ἐξ ἐπιπολῆς γινομένη καὶ οὐχὶ βαθεῖα κατανόησις ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα ἔχει τὴν τοιαύτην οὐχὶ βαθεῖαν γνῶσιν· μόνον ἡ ἀκριβὴς καὶ βαθεῖα κατανόησις τῶν συγγραφέων, ἥτοι ἡ στηριζομένη ἐπὶ ἀκριβοῦς καὶ ἀσφαλοῦς γνώσεως τῆς γλώσσης αὐτῶν, δῆλα δὴ ἐπὶ στερεῶν γραμματικῶν θεμελίων, ἐξασφαλίζει βαθεῖαν κατανόησιν τῆς ἱστορίας τῶν λαῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἅτε ταύτης ἐν ἐκείνοις ἐγκλειομένης καὶ περιεχομένης[1]. Ὁ D-ttweiler (ἔ. ἀ. σελ. 17) λέγει ὀρθότατα «τοσούτῳ βαθύτερον εἰσχωροῦμεν εἰς τὸ ἐσώτατον τῶν νοημάτων περιεχόμενον, ὅσῳ ὀξύτερον εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ προσβλέπωμεν, ἵνα τὸ περιεχόμενον τοῦτο βαθμιαίως δυνηθῶμεν νὰ φέρωμεν εἰς φῶς». Καὶ λέγει μὲν ταῦτα ὁ Dettweiler, ἵνα δείξῃ ὅτι ἀδύνατος ἡ ἐκ μεταφράσεων βαθεῖα γνῶσις τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων[2]· ἀλλ' ὅμως πολὺ τῆς ἐκ μεταφράσεως γνώσεως τούτου δὲν διαφέρει ἡ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου, ὅταν γίνηται δι' ἐπιπολαίου καὶ οὐχὶ ἀκριβοῦς ἑρμηνείας, διότι αὐτὰ ταῦτα, τὸ ἐπιπόλαιον καὶ οὐχὶ ἀκριβές, ἐκείνην τὴν γνῶσιν χαρακτηρίζουσι καὶ ταῦτα ζητοῦμεν ν' ἀποφύγωμεν, ἀνερχόμενοι εἰς τὰ πρωτότυπα[3]. Ἔπειτα δὲ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτὴ[4] ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν ἐκείνων, ὥστε ἡ ταύτης ἐλλιπὴς γνῶσις, ἡ μὴ στηριζομένη ἐπὶ σαφοῦς καὶ βεβαίας ἐπιγνώσεως τῶν νόμων τῶν διεπόντων αὐτήν, βεβαίως ἔσται ἔλλειψις ἐν τῇ γνώσει τοῦ πολιτισμοῦ τῶν περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος λαῶν.

Περὶ τοῦ ὅτι ἡ εἴσοδος εἰς τὸ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ πνεῦμα τὸ διῆκον

[1] Πρβλ. Kern, ἔ. ἀ. σελ. 55, λέγοντα, «Βαθυτέρα κατανόησις τῆς ἱστορίας λαοῦ τινος προϋποτίθησι τὴν γνῶσιν τῆς γλώσσης αὐτοῦ», καὶ βεβαίως γνῶσιν ἀκριβῆ καὶ βαθεῖαν. Πρβλ. καὶ Willmann, (Didktk. II, 109) λέγοντα ὅτι τελεία κατανόησις τῶν φιλολογικῶν προϊόντων εἶνε δυνατή, ἂν τις εἰσδύῃ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν.

[2] Πρβλ. περὶ τούτου καὶ Zeller, Gymnasium und Universität σελ. 33 καὶ τοὺς ἄρτι μνημονευθέντας Kern καὶ Willmann ἔ. ἀ., ἔτι δὲ Genthe, Grammatik und Schriftstellerlektüre σελ. 7.

[3] Uhlig, Hum. Gymn. 1891, 57 καὶ Jäger, αὐτόθι, σελ. 76 - 7.

[4] Willmann. Didktk., II, 99, Kern, ἔ. ἀ. σελ. 54, Menge, Lehrproben, 44, 66, a.

διὰ τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων δὲν εἶνε δυνατὴ ἄνευ βαθείας τῶν συγγραφέων ἑρμηνείας, στηριζομένης ἐπὶ ἀσφαλῶν γραμματικῶν θεμελίων, ἀντὶ παντὸς ἄλλου παραθέτομεν τούσδε τοὺς λόγους τοῦ G. Uhlig[1], «Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, τί οἱ μαθηματικοὶ ἢ φυσικοὶ θὰ ἔλεγον, ἂν παρ' αὐτῶν ἐζητεῖτο τοῖς μαθηταῖς μόνον τὸ πνεῦμα τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς νὰ μεταδώσωσι, νὰ προφυλάξωσι δ' αὐτοὺς ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιπόνων λογισμῶν καὶ τῶν ἀκριβῶν γεωμετρικῶν ἀποδείξεων. Νῦν, ὡς ἔργον τῶν μαθηματικῶν εἶνε τὸν μαθητὴν νὰ ἐξαναγκάζωσιν οὐδὲν ἀναπόδεικτον ν' ἀποδέχηται, ἀλλὰ πανταχοῦ ν' ἀνέρχηται εἰς τὸν λόγον καὶ ἀπὸ τοῦ βεβαίου δι' αὐστηρᾶς λογικῆς προόδου νὰ χωρῇ εἰς νέας προτάσεις, οὕτω καθῆκον τῆς φιλολογικῆς διδασκαλίας εἶνε τοὺς μαθητὰς νὰ καθιστᾷ ἱκανοὺς καὶ νὰ ἐθίζῃ, ἵνα ἐπὶ βεβαίων γραμματικῶν θεμελίων ἐρειδόμενοι δι' αὐστηρᾶς ἑρμηνείας εἰσχωρῶσιν εἰς τὴν κατανόησιν τῶν νοημάτων συγγραφέως τινός». Καὶ ὁ Schiller δὲ (prktsch. Pdgk· σελ. 413) ἀκριβῆ κατανόησιν τῆς γλωσσικῆς μορφῆς ἀπαιτεῖ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ἀλλὰ τοῦτο ἐν πολλοῖς δὲν συμβαίνει τοῖς ἡμετέροις ἐν τοῖς γυμνασίοις μαθηταῖς· οὗτοι ἐν τέλει τῶν γυμνασιακῶν αὐτῶν σπουδῶν διὰ τὴν πολλὴν γραμματικὴν καὶ λεξικολογικὴν συγγένειαν τῆς ἀρχαίας γλώσσης πρὸς τὴν μητρικὴν κτῶνταί τινα δεξιότητα περὶ τὴν μετάφρασιν καὶ νόησιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Ἀλλ' ἐν πρώτοις αὕτη, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, δὲν εἶνε ὅση τις ἠδύνατο νὰ προσδοκᾷ εἰς τὴν ὁμοιότητα ἐκείνην ἀποβλέπων καὶ εἰς τὸν πολὺν χρόνον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς διδασκαλίας· εἶτα δὲ καὶ ἡ ὑπάρχουσα αὕτη δεξιότης δὲν εἶνε, οἵαν εὐλόγως δύναταί τις νὰ ἀπαιτῇ παρὰ ἐκπαιδευτηρίου παρασκευάζοντος εἰς ἐπιστημονικὴν σπουδήν, εἶνε μηχανική, ὀφειλομένη εἰς τὰ δύο ἄρτι μνημονευθέντα αἴτια καὶ οὐχὶ εἰς σαφῆ καὶ βεβαίαν ἐπίγνωσιν τῶν νόμων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Τοῦτο δεικνύει ἡμῖν ἡ παρατήρησις, ἣν πολλάκις ἐποιησάμεθα, ὅτι μαθηταὶ καὶ ὀρθῶς ἑρμηνεύσαντες χωρίον τι δὲν δύνανται πάντοτε νὰ δίδωσι καὶ τὸν λόγον τῆς ἑρμηνείας αὐτοῦ, ὅτε αὕτη μηχανικὴ εἶνε, τοιαύτη δ' οὖσα καὶ ἐπιπόλαιος εἶνε, ἅτε κατά τινα ἄλογον τριβὴν γινομένη. Ὁμοιάζει δῆλα δὴ ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν δεξιότης εἰς τὸ νοεῖν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς μᾶλλον τῇ τῶν Ἄγγλων τοιαύτῃ,

[1] Hum. Gymn. 1895, 122.

οἱ ἁπλῶς αὐτοὺς νοοῦσιν, ἢ τῇ τῶν Γερμανῶν. οἱ δὲ μόνον καλῶς νοοῦσι τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ δύνανται ἐν ἑκάστῃ προτάσει ν' ἀποδεικνύωσιν, ὅτι αὕτη τοῦτον μόνον τὸν νοῦν πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ δὲν δύναται ἄλλον τινὰ νὰ ἔχῃ. Τοῦτο δὲ τῶν Γερμανῶν καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν γραμματικὴν αὐτῶν μόρφωσιν[1]. Διὸ δὴ καὶ τὸ μὴ δύνασθαι τοὺς μαθητὰς ἡμῶν νὰ διδῶσι λόγον τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν δηλοῖ, ὅτι αἱ γραμματικαὶ αὐτῶν γνώσεις δὲν εἶνε οὔτε σαφεῖς καὶ στερεῶς τεθεμελιωμέναι ἐν αὐτοῖς, ὥστε νὰ δύνωνται οἱ μαθηταὶ αὐτάς, εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἀεὶ ἔχοντες, νὰ μεταχειρίζωνται ἐλευθέρως εὐθὺς ὅπου καὶ ὁπότε ἔχουσιν ἀνάγκην αὐτῶν· ἐλλείπει δῆλα δὴ αὐτοῖς ἡ ἀναγκαία γραμματικὴ βεβαιότης. τὸ δὲ πρῶτον τῆς γραμματικῆς αὐτῶν ταύτης ἀβεβαιότητος ἐπακολούθημα εἶνε κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα τὸ μηχανικὸν καὶ ἐπιπόλαιον τῆς ἑρμηνείας. ὃ, εἴδομεν, πόσον ἀσύμφωνον εἶνε ἰδίᾳ τῷ εἰδικῷ σκοπῷ τῶν γυμνασίων, ἀλλὰ καὶ τοῖς δύο κυρίοις σκοποῖς τῆς ἐν αὐτοῖς κλασικῆς διδασκαλίας.

Τὸ δεύτερον τῆς γραμματικῆς ἀβεβαιότητος ἐπακολούθημα εἶνε μείωσις τῆς περὶ τὴν μετάφρασιν ἐνεργείας τῶν μαθητῶν καὶ διὰ τοῦτο μείωσις τοῦ ποσοῦ τῆς ἀναγνώσεως· τοῦτο δ' εἴδομεν, ὅτι ὅλως ἀντιμάχεται πρὸς τοὺς ἀνωτέρω μνημονευθέντας δύο οὐσιώδεις σκοποὺς τῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ κλασικῆς διδασκαλίας. Ἐξηγεῖται δὲ τὸ ἐπακολούθημα τοῦτο ὧδε· ὅταν αἱ γραμματικαὶ τῶν μαθητῶν γνώσεις δὲν εἶνε ἐν αὐτοῖς βεβαίως τεθεμελιωμέναι, ἢ ὅλως θὰ ἀρνῶνται αὐτοῖς πᾶσαν ἐπικουρίαν κατὰ τὴν μετάφρασιν ἢ θὰ ἐπικουρῶσι μὲν αὐτοῖς ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ μετὰ σκέψιν πολλὴν καὶ πολλὴν πρὸς τοῦ διδάσκοντος ἐπικουρίαν δι' ἐρωτήσεων σκοπουσῶν τὴν ἀνάπλασιν τῶν γραμματικῶν γνώσεων. Διὰ τοῦτο δὲ οἱ μαθηταί, ὅταν ἡ ὁμοιότης πρὸς τὴν μητρικὴν ἢ ὁ κοινὸς νοῦς δὲν ἐπικουρῶσιν αὐτοῖς ἐν τῇ μεταφράσει, ἢ ἀστοχοῦσι τοῦ ὀρθοῦ ἢ καὶ ὅλως σιγῶσιν, ὅλως ἀποροῦντες πρὸ τοῦ χωρίου, ἢ κατορθοῦσι μέν τι κατὰ ταύτην, ἀλλὰ μετὰ πολλὴν σκέψιν καὶ κόπον. Ὅταν οὕτως οἱ μαθηταὶ χωρῶσιν ἐν τῇ μεταφράσει, πολλὰ προσκόπτοντες, ὁ διδάσκων εἶνε ἠναγκασμένος ἰδίως νὰ προτάσσῃ αὐτῆς πολλὰς γραμματικὰς παρατηρήσεις καὶ στοιχειώδεις ὅλως, ἵνα προλαμβάνῃ ἐσφαλμένας ἑρμηνείας ἢ αἴρῃ τὴν

[1] Οὕτως ἀποφαίνεται περὶ τοῦ πράγματος Σκῶτος κλασικῆς τυχὼν παιδείας, ὡς διδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ Rothfuchs (Bekenntnisse κλπ. σελ. 84).

τελείαν τῶν μαθητῶν σιγὴν καὶ ἀπορίαν καὶ οὕτως ἀποφεύγῃ, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, τὸ νὰ διακόπτηται μεταξὺ ἡ μετάφρασις αὐτὴ τοῦ μαθητοῦ, καθόσον τοῦτο διδακτικῶς ἄτοπον[1]. Ἡ γραμματικὴ λοιπὸν τῶν μαθητῶν ἀβεβαιότης προσκόμματα παρεμβάλλει τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ ἐπιβαρύνει αὐτὴν μὲ πολλὰς γραμματικὰς παρατηρήσεις, ὧν τινες μὲν αἱ πλείους, ἄλλως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἠδύνατο καὶ ἔπρεπε νὰ λείπωσιν ὅλως, ἄλλαι δὲ καὶ προβαλλόμεναι τοῖς μαθηταῖς θὰ ἦτο δυνατὸν ταχέως ὑπ' αὐτῶν νὰ λύωνται[2]. Ἀλλὰ διὰ τὴν γραμματικὴν τῶν μαθητῶν ἀβεβαιότητα γινομένη, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ἡ μετάφρασις καὶ κόπον καὶ σκέψιν καθ' ὑπερβολὴν πολλὴν στοιχίζει τῷ μαθητῇ καὶ μόλις μετὰ ταύτην καὶ πολλὰς ἐκ μέρους τοῦ διδάσκοντος ἐπικουρίας καὶ ἰδίας τοῦ μαθητοῦ ἀποτυχίας κατορθοῦται· ἀλλ' οὕτω διὰ ψυχολογικὴν ἀνάγκην[3] ἡ ἑρμηνεία δὲν δύναται ἢ ἀνιαρὰ ν' ἀποβαίνῃ καὶ ἥκιστα κατάλληλος εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ ζωηρὸν τὸ διαφέρον τῶν μαθητῶν ὑπὲρ τῶν ἑρμηνευομένων συγγραφέων. Κατὰ ταῦτα, ἂν ἡ διδασκαλία, ἵνα ᾖ παιδαγωγοῦσα, ἀναγκαῖον νὰ διεγείρῃ ζωηρὸν τὸ ἄμεσον διαφέρον τῶν μαθητῶν ὑπὲρ τῶν ἀντικειμένων αὐτῆς (Ἡ παιδαγωγοῦσα διδασκαλία σελ. 35 κέξ., καὶ 59 κέξ.), ἡ ἑρμηνεία τῶν ἀρχαίων κλασικῶν συγγραφέων, πολλαχοῦ προσκόπτουσα διὰ τὴν γραμματικὴν ἀβεβαιότητα τῶν μαθητῶν, συμ-

[1] G. Richter, Lehrproben, 35,93, Frick, Lehrpoben, 8, 84, Rothfuchs. ἔ. ἀ, σελ. 47.

[2] Ὅλως νὰ λείπωσιν αἱ γραμματικαὶ παρατηρήσεις ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι, καὶ βεβαίας οὔσης τῆς γραμματικῆς γνώσεως τῶν μαθητῶν, οὔτε δυνατὸν οὔτε λυσιτελὲς εἶνε. Καὶ δυνατὸν μὲν δὲν εἶνε, διότι καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν ἐμφανίζονται χωρία, πρὸς κατανόησιν τῶν ὁποίων ἀπολύτως ἀναγκαῖαι εἶνε γραμματικαὶ παρατηρήσεις· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μὴ τοιούτων χωρίων καλὸν εἶνε νὰ γίνωνται τοιαῦται τὸ μὲν πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας περὶ τῆς οὐχὶ εὐσυνειδήτου κατ' οἶκον παρασκευῆς τῶν μαθητῶν καὶ περὶ τῆς οὐχὶ κατὰ τύχην δοθείσης ὑπ' αὐτῶν ἑρμηνείας, τὸ δὲ καὶ πρὸς βαθυτέραν κατανόησιν διὰ τῆς ζωηρᾶς ἀναπλάσεως τῶν γλωσσικῶν νόμων, οἱ οὕτω καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου διασῴζονται τῆς λήθης. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, εἶπον ἀλλαχοῦ, καὶ ἐνταῦθα ἀπαιτεῖται παιδαγωγικὴ δεξιότης καὶ εὐσυνείδητος παρατήρησις τοῦ διδάσκοντος πρὸς ἐκλογὴν τῶν χωρίων, ἐν οἷς γραμματικαὶ παρατηρήσεις πρέπει νὰ γίνωνται, ἵνα μή, τῷ θυλάκῳ τούτων σπειρομένων, καταχωννύηται ὑπὸ ταύτας ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐμφανίζηται ὡς χάριν αὐτῶν ἐκεῖ ὤν. Πρβλ. καὶ Menge, Lehrproben, 44, 64, Heussner, αὐτόθι, 1, 83/4 καὶ 89, 4.

[3] Πρβλ. ἡμᾶς ἐν «Παιδαγωγούσῃ διδασκαλίᾳ» σελ. 70 καὶ 77 καὶ τοὺς αὐτόθι μνημονευομένους παιδαγωγικοὺς ἄνδρας.

βάλλεται τὸ καθ' ἑαυτὴν εἰς πᾶν τοὐναντίον, εἰς τὴν μὴ ἐπίτευξιν τοῦ ὑψίστου σκοποῦ τῆς ὅλης ἐν τῷ γυμνασίῳ, ὡς παιδαγωγοῦντι σχολείῳ (ἔ. ἀ. § 7), διδασκαλίας (ἔ. ἀ. § 18-§ 20, § 13) καὶ καθιστᾷ ταύτην κατὰ τοῦτο οὐχὶ παιδαγωγοῦσαν. Τοῦτο δὲ καὶ εἶνε καθ' ἡμᾶς γε τὸ τρίτον κακὸν ἐπακολούθημα τῆς γραμματικῆς ἀβεβαιότητος, ἐπίσης σπουδαῖον, εἰ μὴ σπουδαιότερον τῶν ἄλλων δύο, καθ' ὅσον δι' αὐτοῦ ματαιοῦται ὁ ὕψιστος σκοπὸς πάσης παιδαγωγούσης διδασκαλίας, ἡ τῶν μαθητῶν μόρφωσις εἰς ἠθικὸν χαρακτῆρα (ἔ. ἀ. § 1 καὶ § 29).

Ἀνάγκη λοιπὸν πάντως ἡ γραμματικὴ ἀβεβαιότης νὰ μὴ ὑπάρχῃ παρὰ τοῖς μαθηταῖς ἡμῶν ἐν ταῖς κλασικαῖς γλώσσαις, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ἀρθῇ, ἀντικαθισταμένη διὰ τῆς γραμματικῆς βεβαιότητος. Ὑπάρχει δ' αὕτη, ὅταν ὁ μαθητὴς δύναται τοὺς τύπους ν' ἀναγνωρίζῃ καὶ ἀναπλάττῃ καὶ τοὺς συντακτικοὺς νόμους νὰ ἐφαρμόζῃ οὕτως εὐχερῶς, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ πρὸς ταῦτα ἀνάγκην μακρᾶς σκέψεως, ἀλλὰ νὰ δύναται ἀμφότερα ἐκεῖνα νὰ τελῇ οἱονεὶ μηχανικῶς καὶ ἀσυνειδήτως, ἔτι δὲ χωρὶς πλέον νὰ εἶνε εἰς θέσιν ἐσφαλμένην ἐκείνων νὰ ποιῆται ἀνάπλασιν καὶ ἐφαρμογήν (Schiller, prktsch. Pdgk. 419, 445).

Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν μέσων τῆς ἄρσεως πρέπει πρῶτον νὰ ζητηθῶσι καὶ ἐξευρεθῶσι τὰ αἴτια τοῦ κακοῦ. Πρῶτον αἴτιον δύναται νὰ εἶνε ἡ ἔλλειψις χρόνου ἱκανοῦ πρὸς τὴν ὅλην διδασκαλίαν ἑκατέρας τῶν κλασικῶν γλωσσῶν ἢ μόνον πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς καὶ πρὸς τὰς περὶ ταύτην ἀσκήσεις. Τὸ πρῶτον πρόγραμμα τῶν ἑλληνικῶν σχολείων παρέχει τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἑλληνικῶν ἐν ἑκάστῃ τῶν τριῶν αὐτοῦ τάξεων ἀνὰ ὥρας 12 καθ' ἑβδομάδα· ἐν τῷ δευτέρῳ, τῷ τοῦ 1855, τὸ ἐπὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργεῖον ηὔξησε ταύτας εἰς 15 ἐν ἑκάστῃ τάξει, νομίσαν ὅτι εἰς τὴν ἔλλειψιν χρόνου ὠφείλετο ἡ ἔκτοτε ἀρχίσασα νὰ ἐμφανίζηται ἀβεβαιότης τῶν μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Ἀλλὰ παρὰ τὴν αὔξησιν ταύτην τῶν ὡρῶν τὸ κακὸν τῆς ἀσταθείας τῶν μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους ἐπετείνετο, ὡς διδασκόμεθα ἐξ ἐγκυκλίου[1] προτασσομένης τοῦ προγράμματος τοῦ 1867· διὸ τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ προγράμματος τούτου εἰς νέαν προέβη αὔξησιν, προσθὲν 4 ἔτι ὥρας ἐν τῇ

[1] Κλάδου, Ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐκπαιδευτικά, τόμ. Β' σελ. 361.

πρώτῃ τάξει τοῦ ἑλλ. σχολείου. Ἀλλ' ὅμως καὶ παρὰ τὴν νέαν ταύτην αὔξησιν τῶν ὡρῶν τὸ κακὸν δὲν ἐμειώθη. Ἤδη τοῦτο, ἡ παρὰ πᾶσαν ταύτην τοῦ χρόνου τὴν αὔξησιν μὴ ἐλάττωσις τοῦ κακοῦ περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, ἐμμέσως δεικνύει ὅτι ἀνεπάρκεια χρόνου δὲν δύναται νὰ εἶνε τὸ αἴτιον αὐτοῦ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν διδασκαλίᾳ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν· τὸ αὐτὸ δὲ δεικνύει καὶ παραβολὴ τοῦ παρ' ἡμῖν χρόνου τῆς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν διδασκαλίας πρὸς τὸν ἐν τοῖς πρωσσικοῖς γυμνασίοις χρόνον τῆς τῶν λατινικῶν διδασκαλίας· τὸ πρόγραμμα τοῦ 1837 διαθέτει εἰς τὰς ἀντιστοίχους ταῖς τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου τάξεις ἀνὰ ὥρας 10, ὡσαύτως τὸ τοῦ 1856, ἀνὰ 9 δὲ τὸ τοῦ 1882[1]· ἀλλ' ὅμως παρὰ πᾶσαν τὴν διαφορὰν τῆς λατινικῆς πρὸς τὴν μητρικὴν τῶν Γερμανῶν γλῶσσαν, λόγος περὶ ἀνεπαρκείας τῶν ὡρῶν τῆς λατινικῆς διδασκαλίας μάλιστα κατὰ τοὺς δύο πρώτους χρόνους δὲν ἐγίνετο, ὡς καὶ περὶ γραμματικῆς τῶν ἐκεῖ μαθητῶν ἀβεβαιότητος κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὡς προϊόντες διὰ πολλῶν θὰ εἴπωμεν. Καὶ περὶ ἀνεπαρκείας δὲ χρόνου τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τοῦ τυπικοῦ καὶ τῶν περὶ τοῦτο ἀσκήσεων οὐδεὶς ὡσαύτως δύναται νὰ γίνηται λόγος παρ' ἡμῖν. Κρατοῦντος ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις μάλιστα χρόνοις κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ συστήματος τῆς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου προμεταφράσεως καὶ ἐν ταῖς τρισὶ τάξεσι τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, οὐδεμιᾶς δὲ σχεδὸν ἄλλης προσοχῆς διδομένης εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν συγγραφέων, διότι ἀρκετὸν ἐνομίζετο πρὸς κατανόησιν αὐτῶν ἡ ψιλὴ μετάφρασις, τὸ ἥμισυ, εἰ μὴ καὶ πλέον, τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος χρόνου ἐδαπανᾶτο εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς τῆς γραμματικῆς καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν τεχνολογίαν, τὸ μόνον παρ' ἡμῖν καὶ τότε καὶ νῦν εἶδος τῶν πρὸς στερέωσιν τῶν τύπων ἀσκήσεων.

Ἵνα τὸ ἀρκετὸν τοῦ δι' ἐκείνην καὶ διὰ ταύτην ὁριζομένου παρ' ἡμῖν χρόνου καὶ ἄλλως ἐμφανίσωμεν, ἀναμιμνήσκομεν τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας ἡμῶν, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ τυπικοῦ καὶ αἱ περὶ τοῦτο ἀσκήσεις ἤδη διὰ τοῦ προγράμματος τοῦ 1855 ὡρίσθη νὰ γίνωνται καὶ κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, διὰ δὲ τοῦ ἑπομένου προγράμματος τοῦ ἔτους 1867 ἐπεξετάθησαν ἀμφότερα καὶ εἰς τὴν τρίτην τάξιν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, τῆς διδασκαλίας τῆς στοιχειώδους συντάξεως περιορισθείσης εἰς ὀλίγας μόνον ὥρας τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου τῆς τάξεως

[1] Wiese - Kübler, Verordnungen und Gesetze, I, σελ. 65, 67, 117.

βάλλεται τὸ καθ' ἑαυτὴν εἰς πᾶν τοὐναντίον, εἰς τὴν μὴ ἐπίτευξιν τοῦ ὑψίστου σκοποῦ τῆς ὅλης ἐν τῷ γυμνασίῳ, ὡς παιδαγωγοῦντι σχολείῳ (ἴ. ά. § 7), διδασκαλίας (ἴ. ά. § 18-§ 20, § 13) καὶ καθιστᾷ ταύτην κατὰ τοῦτο οὐχὶ παιδαγωγοῦσαν. Τοῦτο δὲ καὶ εἶνε καθ' ἡμᾶς γε τὸ τρίτον κακὸν ἐπακολούθημα τῆς γραμματικῆς ἀβεβαιότητος, ἐπίσης σπουδαῖον, εἰ μὴ σπουδαιότερον τῶν ἄλλων δύο, καθ' ὅσον δι' αὐτοῦ ματαιοῦται ὁ ὕψιστος σκοπὸς πάσης παιδαγωγούσης διδασκαλίας, ἡ τῶν μαθητῶν μόρφωσις εἰς ἠθικὸν χαρακτῆρα (ἴ. ά. § 1 καὶ § 29).

Ἀνάγκη λοιπὸν πάντως ἡ γραμματικὴ ἀβεβαιότης νὰ μὴ ὑπάρχῃ παρὰ τοῖς μαθηταῖς ἡμῶν ἐν ταῖς κλασικαῖς γλώσσαις, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ἀρθῇ, ἀντικαθισταμένη διὰ τῆς γραμματικῆς βεβαιότητος. Ὑπάρχει δ' αὕτη, ὅταν ὁ μαθητὴς δύναται τοὺς τύπους ν' ἀναγνωρίζῃ καὶ ἀναπλάττῃ καὶ τοὺς συντακτικοὺς νόμους νὰ ἐφαρμόζῃ οὕτως εὐχερῶς, ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ πρὸς ταῦτα ἀνάγκην μακρᾶς σκέψεως, ἀλλὰ νὰ δύναται ἀμφότερα ἐκεῖνα νὰ τελῇ οἱονεὶ μηχανικῶς καὶ ἀσυνειδήτως, ἔτι δὲ χωρὶς πλέον νὰ εἶνε εἰς θέσιν ἐσφαλμένην ἐκείνων νὰ ποιῆται ἀνάπλασιν καὶ ἐφαρμογήν (Schiller, prktsch. Pdgk. 419, 445).

Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν μέσων τῆς ἄρσεως πρέπει πρῶτον νὰ ζητηθῶσι καὶ ἐξευρεθῶσι τὰ αἴτια τοῦ κακοῦ. Πρῶτον αἴτιον δύναται νὰ εἶνε ἡ ἔλλειψις χρόνου ἱκανοῦ πρὸς τὴν ὅλην διδασκαλίαν ἑκατέρας τῶν κλασικῶν γλωσσῶν ἢ μόνον πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς καὶ πρὸς τὰς περὶ ταύτην ἀσκήσεις. Τὸ πρῶτον πρόγραμμα τῶν ἑλληνικῶν σχολείων παρέχει τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἑλληνικῶν ἐν ἑκάστῃ τῶν τριῶν αὐτοῦ τάξεων ἀνὰ ὥρας 12 καθ' ἑβδομάδα· ἐν τῷ δευτέρῳ, τῷ τοῦ 1855, τὸ ἐπὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργεῖον ηὔξησε ταύτας εἰς 15, ἐν ἑκάστῃ τάξει, νομίσαν ὅτι εἰς τὴν ἔλλειψιν χρόνου ὠφείλετο ἡ ἔκτοτε ἀρχίσασα νὰ ἐμφανίζηται ἀβεβαιότης τῶν μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Ἀλλὰ παρὰ τὴν αὔξησιν ταύτην τῶν ὡρῶν τὸ κακὸν τῆς ἀσταθείας τῶν μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους ἐπετείνετο, ὡς διδασκόμεθα ἐξ ἐγκυκλίου[1] προτασσομένης τοῦ προγράμματος τοῦ 1867· διὸ τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ προγράμματος τούτου εἰς νέαν προέβη αὔξησιν, προσθὲν 4 ἔτι ὥρας ἐν τῇ

[1] Κλάδου, Ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐκπαιδευτικά, τόμ. Β' σελ. 361.

πρώτῃ τάξει τοῦ ἑλλ. σχολείου. Ἀλλ' ὅμως καὶ παρὰ τὴν νέαν ταύτην αὔξησιν τῶν ὡρῶν τὸ κακὸν δὲν ἐμειώθη. Ἤδη τοῦτο, ἡ παρὰ πᾶσαν ταύτην τοῦ χρόνου τὴν αὔξησιν μὴ ἐλάττωσις τοῦ κακοῦ περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, ἐμμέσως δεικνύει ὅτι ἀνεπάρκεια χρόνου δὲν δύναται νὰ εἶνε τὸ αἴτιον αὐτοῦ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν διδασκαλίᾳ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν· τὸ αὐτὸ δὲ δεικνύει καὶ παραβολὴ τοῦ παρ' ἡμῖν χρόνου τῆς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν διδασκαλίας πρὸς τὸν ἐν τοῖς πρωσσικοῖς γυμνασίοις χρόνον τῆς τῶν λατινικῶν διδασκαλίας· τὸ πρόγραμμα τοῦ 1837 διαθέτει εἰς τὰς ἀντιστοίχους ταῖς τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου τάξεις ἀνὰ ὥρας 10, ὡσαύτως τὸ τοῦ 1856, ἀνὰ 9 δὲ τὸ τοῦ 1882[1]· ἀλλ' ὅμως παρὰ πᾶσαν τὴν διαφορὰν τῆς λατινικῆς πρὸς τὴν μητρικὴν τῶν Γερμανῶν γλῶσσαν, λόγος περὶ ἀνεπαρκείας τῶν ὡρῶν τῆς λατινικῆς διδασκαλίας μάλιστα κατὰ τοὺς δύο πρώτους χρόνους δὲν ἐγίνετο, ὡς καὶ περὶ γραμματικῆς τῶν ἐκεῖ μαθητῶν ἀβεβαιότητος κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὡς προϊόντες διὰ πολλῶν θὰ εἴπωμεν. Καὶ περὶ ἀνεπαρκείας δὲ χρόνου τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τοῦ τυπικοῦ καὶ τῶν περὶ τοῦτο ἀσκήσεων οὐδεὶς ὡσαύτως δύναται νὰ γίνηται λόγος παρ' ἡμῖν. Κρατοῦντος ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις μάλιστα χρόνοις κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ συστήματος τῆς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου προμεταφράσεως καὶ ἐν ταῖς τρισὶ τάξεσι τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, οὐδεμιᾶς δὲ σχεδὸν ἄλλης προσοχῆς διδομένης εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν συγγραφέων, διότι ἀρκετὸν ἐνομίζετο πρὸς κατανόησιν αὐτῶν ἡ ψιλὴ μετάφρασις, τὸ ἥμισυ, εἰ μὴ καὶ πλέον, τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος χρόνου ἐδαπανᾶτο εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς τῆς γραμματικῆς καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν τεχνολογίαν, τὸ μόνον παρ' ἡμῖν καὶ τότε καὶ νῦν εἶδος τῶν πρὸς στερέωσιν τῶν τύπων ἀσκήσεων.

Ἵνα τὸ ἀρκετὸν τοῦ δι' ἐκείνην καὶ διὰ ταύτην ὁριζομένου παρ' ἡμῖν χρόνου καὶ ἄλλως ἐμφανίσωμεν, ἀναμιμνήσκομεν τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας ἡμῶν, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ τυπικοῦ καὶ αἱ περὶ τοῦτο ἀσκήσεις ἤδη διὰ τοῦ προγράμματος τοῦ 1855 ὡρίσθη νὰ γίνωνται καὶ κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, διὰ δὲ τοῦ ἐπομένου προγράμματος τοῦ ἔτους 1867 ἐπεξετάθησαν ἀμφότερα καὶ εἰς τὴν τρίτην τάξιν τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, τῆς διδασκαλίας τῆς στοιχειώδους συντάξεως περιορισθείσης εἰς ὀλίγας μόνον ὥρας τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου τῆς τάξεως

[1] Wiese-Kübler, Verordnungen und Gesetze, I, σελ. 65, 67, 117.

ταύτης. Ὥστε καὶ ὀλιγότητα ἐτῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ τυπικοῦ καὶ τῶν περὶ τοῦτο ἀσκήσεων δὲν δύναταί τις εὐλόγως ν' ἀποδέξηται ὡς αἰτίαν τῆς περὶ τοὺς τύπους ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν. Ἐν τοῖς γυμνασίοις πασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ὧν τὰ προγράμματα εἶνέ μοι γνωστά, δύο μόνον ἔτη θεωροῦνται ἱκανὰ διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λατινικοῦ τυπικοῦ καὶ τὴν τούτου βεβαίαν θεμελίωσιν, ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς λατινικῆς διδασκαλίας ἄρχεται ἡ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς λατινικῆς συντάξεως· καὶ ὅμως τὸ μὲν τυπικὸν τῆς λατινικῆς εἶνε ἀνομοιότατον πρὸς τὴν μητρικὴν τῶν λαῶν ἐκείνων γλῶσσαν, τὸ δὲ τυπικὸν τῆς Ἀττικῆς εἶνε ὁμοιότατον πρὸς τὸ τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης τυπικόν· πρὸς δὲ σημειωτέον ὅτι ἅπασαι αὗται αἱ χῶραι ὀλιγωτέρας, ἢ ἡμεῖς διὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, διαθέτουσιν ὥρας ἐν ἑκάστῃ τάξει διὰ τὴν λατινικὴν κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, καθ' ἃ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐκείνων διδάσκεται τὸ τυπικὸν ταύτης[1].

Ἀπὸ τοῦ 1885, εἰσαχθείσης τῆς νεοελληνικῆς ἀναγνώσεως, αἱ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ ὧραι τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἠλαττώθησαν εἰς 8 ἐν τῇ πρώτῃ τάξει καὶ εἰς 9 ἐν ἑκατέρᾳ τῶν ἄλλων δύο. Διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἐλαττώσεως τῶν ὡρῶν, δι' ἧς τὸ προσῆκον ὅριον ὑπερεβάθη πως, μείωσιν ἱκανὴν ὑπέστη τὸ ποσὸν τῆς ἀναγνώσεως, ἰδίᾳ δὲ τὸ τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων· ἀλλ' ὅμως αὔξησις ἀνάλογος τῆς ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους δὲν παρετηρήθη. Τὸ πρᾶγμα βεβαίως εἶνε θαυμαστόν, ἀλλ' εὐεξήγητον, ἄν τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἑξῆς, πρῶτον ὅτι ἡ γραφομένη ἡμῶν νεωτέρα γλῶσσα, ἣν ἀπὸ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀναγινώσκουσιν οἱ μαθηταὶ ἡμῶν, διὰ τῶν ἐργασιῶν μάλιστα τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν διδασκάλου κ. Κ. Σ. Κόντου ἐκαθάρθη πολλῶν ἀσχημιῶν καὶ οὕτω μᾶλλον κατὰ τοὺς ὁμαλοὺς μάλιστα τύπους προσήγγισε τῇ ἀρχαίᾳ· δεύτερον δ' ὅτι τῆς οὕτω διαμορφωθείσης μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης ἡ διδασκαλία ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ γίνεται παιδαγωγικῶς κρείττων, ἀφ' ὅτου, τῶν διδασκαλείων ἀναμορφωθέντων, κρείττων ἀπέβη καὶ ἡ γλωσσικὴ καὶ ἡ παιδαγωγικὴ μόρφωσις τῶν ἡμετέρων δημοδιδασκάλων. Διὰ τῶν δύο λοιπὸν τούτων πλεῖστα τοῦ ὁμαλοῦ τυπικοῦ τῆς ἀρχαίας

[1] Πρβλ. Baumeister, Handbuch der Erziehungs- und Unterrichtslehre für höhere Schulen, τόμ. Α', τμῆμ. 2, σελ. 40, 98, 152-3, 176, 283, 342-3, 470.

μᾶλλον ἢ πρότερον προσοικειοῦνται οἱ μαθηταὶ ἡμῶν ἤδη ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ εἰς τὸ αὐτὸ συμβάλλεται τὸ ὅτι τὰ διδακτικὰ βιβλία πάντα, ἃ μελετῶσιν οἱ μαθηταί, εἶνε γεγραμμένα νῦν ἐν γλώσσῃ κρείττονι τῆς πρότερον συνήθους καὶ ὅτι οἱ διδάσκοντες τῇ κρείττονι ταύτῃ γλώσσῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν χρῶνται καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπομιμήσει ἐκείνων. Τρίτον τι ἑρμηνεῦον τὸ παράδοξον, ὃ ἀνωτέρω εἴπομεν, θὰ ἀναφέρωμεν προϊόντες.

Ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς συντάξεως ἐγίνετο καὶ γίνεται ἔτι καὶ νῦν κυρίως ἐν τῷ γυμνασίῳ. Καὶ ἐν τούτῳ περὶ ἀνεπαρκείας τοῦ χρόνου τῆς ὅλης ἑλληνικῆς διδασκαλίας οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν ἑκάστῃ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ τάξεων παρείχοντο καὶ παρέχονται ὧραι 12, ὅσας οὐδεμιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας γυμνάσιον διέθετεν οὐδὲ διαθέτει διὰ τὰ λατινικὰ ἐν ταῖς ἀντιστοίχοις τάξεσιν· ὥστε εἰς ἀνεπάρκειαν χρόνου καθόλου τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης καὶ περὶ τὴν σύνταξιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὅτι δὲ καὶ ἀνεπάρκεια χρόνου τῶν περὶ τὴν σύνταξιν ἀσκήσεων δὲν εἶνε αἰτία τοῦ κακοῦ, τοῦτο εὐθὺς δῆλον γίνεται, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐπεκράτει καὶ ἐπικρατεῖ ἔτι καὶ νῦν, εἰ καὶ νῦν ἐν ἐλάττονι βαθμῷ καὶ κυρίως ἐν ταῖς κατωτέραις δυσὶ τάξεσιν, ἡ γραμματιστικὴ καλουμένη μέθοδος. Καλεῖται δ' οὕτως ἡ μέθοδος ἐκείνη, καθ' ἥν, τῆς φυσικῆς τῶν πραγμάτων τάξεως ἀναστρεφομένης, ἡ γραμματικὴ ἀναβιβάζεται εἰς δέσποιναν τῆς ἀναγνώσεως ἀντὶ ταύτῃ νὰ ὑπηρετῇ, ἡ δ' ἀνάγνωσις ἤτοι οἱ ἀναγινωσκόμενοι συγγραφεῖς ὑποβιβάζονται εἰς δούλους τοῦ συντακτικοῦ. Ἦσαν δῆλα δὴ ἢ καὶ εἶνε ἔτι ἐκεῖ οὗτοι, ἵνα ἐπ' αὐτῶν οἱ μαθηταὶ ἀσκῶνται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συντακτικῶν κανόνων, ὁπότε προτάσσονται τῆς μεταφράσεως τῶν συγγραφέων ἢ ἐπιτάσσονται αὐτῇ γραμματικαὶ παρατηρήσεις οὐχὶ μόνον αἱ ἀπολύτως ἀναγκαῖαι διὰ τὴν πρώτην μετάφρασιν ἢ διὰ τὴν βαθυτέραν γραμματικὴν κατανόησιν τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πλεῖσται ad hoc διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συντακτικοῦ γινόμεναι, αἳ δ' ἄλλως δύνανται καὶ πρέπει νὰ λείπωσι[1].

[1] Πρβλ. ἀνωτ. σελ 43, σημ. 2.

Ἵνα λοιπὸν περιλάβωμεν τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα περὶ τοῦ πρώτου δυνατοῦ αἰτίου τῆς γραμματικῆς ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, αὕτη οὐδαμῶς δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς ἀνεπάρκειαν τοῦ χρόνου τῆς ὅλης τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν διδασκαλίας ἢ τοῦ τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων, καθόσον καὶ ἐκεῖνος ἱκανὸς καὶ αὗται ἐπαρκεῖς καὶ πλέον παρ' ἡμῖν γίνονται καὶ περὶ τοὺς τύπους καὶ περὶ τὴν σύνταξιν διὰ τῆς τεχνολογίας καὶ διὰ τῆς ἄγαν γραμματικῆς μεθόδου τῆς ἑρμηνείας καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κυρίως γυμνασίῳ.

Προκειμένου νῦν περὶ τῆς ἀβεβαιότητος τῶν μαθητῶν ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, δεν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι αὕτη δύναται καὶ πρέπει εὐλόγως ν' ἀποδοθῇ καὶ εἰς ἀνεπάρκειαν τοῦ διὰ ταύτην διατεθειμένου χρόνου, ὡς ἀλλαχοῦ[1] εἴπομεν καὶ ἐπειράθημεν νὰ δείξωμεν· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τοσούτου διατιθεμένου χρόνου, ὅσος νῦν διατίθεται, τὸ περὶ οὗ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος κακὸν θὰ ἦτό πως ὀλιγώτερον, ἂν μὴ καὶ ἕτερα προσετίθεντο αἴτια τῇ ἀνεπαρκείᾳ τοῦ χρόνου, κοινὰ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν λατινικῶν, εἰς ἃ καὶ μεταβαίνομεν εὐθύς.

Δεύτερον αἴτιον, εἰς ὃ δυνατὸν νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν τὰ ἀνεπαρκῆ ἀποτελέσματα τῆς διδασκαλίας παντὸς μαθήματος, εἶναι πρὸς τῇ ἀνεπαρκείᾳ τοῦ χρόνου ταύτης ἡ μὴ προσήκουσα μέθοδος αὐτῆς· διὸ νῦν ἐξεταστέον, μή, τοιαύτης οὔσης παρ' ἡμῖν τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας τοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς συντάξεως τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, εἰς ταύτην πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ γραμματικὴ ἀβεβαιότης τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἐν ταῖς γλώσσαις ταύταις.

Τὴν νεωτέραν πάντως κρείττονα, ἅτε ἐπὶ ἀκριβοῦς ψυχολογικῆς γνώσεως στηριζομένην, μέθοδον τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας χαρακτηρίζουσι δύο τινὰ σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν γραμματικὴν ἀβεβαιότητα, ἡ χρῆσις τῆς ἐπαγωγῆς καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς γραμματικῆς ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαιότατα διὰ τὴν ἑρμηνείαν. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ τελευταίου τούτου ἀπαλλάττεται ὁ μαθητὴς τοῦ ἀσκόπου κόπου νὰ μανθάνῃ ἀπομνημονεύων ἀπὸ τῆς γραμματικῆς τύπους καὶ συντάξεις οὐδέποτε ἢ σπανίως μόνον ἀπαντῶντας ἐν τοῖς σχολικοῖς συγ-

[1] Συμβολαὶ εἰς ἀναμόρφωσιν τῆς παρ' ἡμῖν μέσης ἐκπαιδεύσεως, τεῦχ. Β' σελ. 42-6, Ἡ μεταρρύθμισις τῶν γυμνασίων ἐν Γερμανίᾳ κλπ. σελ. 100.

γεχρεῦσι καὶ διὰ τοῦτο προωρισμένους in futuram oblivionem[1]. Οὕτω φειδὼ γίνεται οἴκοι τε καὶ ἐν τῷ σχολείῳ χρόνου πολλοῦ[2], ὃς δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ δι' ἄλλην σκόπιμον καὶ λυσιτελῆ ἐργασίαν, τὴν κρείττω ἐκμάθησιν τῶν ἀναγκαίων τύπων καὶ συντάξεων καὶ τὴν περὶ ταῦτα πολλὴν καὶ πολλαπλῆν ἄσκησιν ἢ τὴν πλείω ἀνάγνωσιν· τῆς μνήμης δῆλα δὴ τῶν μαθητῶν μὴ ἐπιβαρυνομένης μὲ μερικότητας σπανίως ἢ οὐδέποτε ἀπαντώσας παρὰ τοῖς ἀναγνωσθησομένοις συγγραφεῦσι, τοῦ δὲ νοῦ αὐτῶν μὴ συγχεομένου διὰ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ συγκεντρουμένου εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθη, κάλλιον οὗτοι, ὡς εἰκός, μανθάνουσι καὶ ἐντυποῦσι τῇ μνήμῃ αὐτῶν τὰ οὐσιώδη ἐκεῖνα, μείζω δὲ προσκτῶνται καὶ τὴν δεξιότητα τοὺς μεμαθημένους τύπους καὶ συντακτικοὺς κανόνας νὰ ἐφαρμόζωσι καὶ χρησιμοποιῶσι, τοῦ χρόνου τῆς ἀσκήσεως διατιθεμένου ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων τούτων καὶ οὐσιωδῶν μόνον καὶ διὰ τοῦτο πλείονος ἢ πρότερον οὔσης τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς περὶ ταῦτα[3]. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία, ὅτι τὸ πρῶτον τοῦτο γνώρισμα τῆς νεωτέρας κρείττονος μεθόδου τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας ἱκανὴν παρέχει τὴν ἐπικουρίαν τῇ τε πρώτῃ ἐντυπώσει καὶ τῇ ἀσφαλεῖ περαιτέρω κτήσει τῶν τύπων καὶ συντακτικῶν γνώσεων, καὶ δὴ τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ, καθόσον ἐπιτρέπει, ἵνα ἡ περὶ ταῦτα ἄσκησις, περιοριζομένη μόνον εἰς τὰ οὐσιώδη καὶ συνήθη, γίνηται οὕτως ἄφθονος, ὅσον ἄφθονος ἀνάγκη αὕτη νὰ εἶνε, ἵνα ἡ τῶν τύπων ἀνάπλασις καὶ τῶν κανόνων ἐφαρμογὴ ἀποβῇ μηχανικὴ καὶ οἱονεὶ ἀσυνείδητος. (Schiller, ἔ. ἀ. καὶ Hndbch. d. Pdgk. σελ. 445).

Νῦν αἱ παρ' ἡμῖν διδακτικαὶ γραμματικαὶ τῶν κλασικῶν γλωσσῶν ἐλάχιστα στοιχοῦσι τῇ ἀπαιτήσει ταύτῃ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθη. Καὶ περὶ μὲν τῶν λατινικῶν τοῦτο ἀλλαχοῦ[4] ἐδείξαμεν διὰ πολλῶν, περὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν ἱκανὰ καὶ πρὸς τὴν νῦν ἡμῶν χρείαν εἴπομεν ὡσαύτως ἀλλαχοῦ[5]. Ὃ ἐνταῦθα νὰ προσθέσωμεν ἀναγκαῖον νομίζομεν, εἶνε ὅτι καὶ τύπων πλείστων δυνατὸν καὶ πρέπον εἶνε ν' ἀπαλλαγῇ ἡ σχολικὴ ἑλληνικὴ γραμματικὴ

[1] Kaegi ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὴν α'. ἔκδοσιν τῆς αὐτοῦ ἑλληνικῆς γραμματικῆς, σελ. IV.
[2] Ἡ μεταρρύθμισις κτλ. σελ. 102-3.
[3] Schiller, Zeitschrift f. d. Gymnasialwesen, 1882, 200-1.
[4] Ἡ μεταρρύθμισις κτλ. σελ. 182-7.
[5] Συμβολαὶ κτλ. τεῦχ. Β', σελ. 26.

σπανίως ὅλως ἢ οὐδαμῶς ἀπαντώντων παρὰ τοῖς ἐν τοῖς γυμνασίοις διδασκομένοις ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν, ἑνὸς δὲ εἴδους τούτων, τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ῥητῶς ἐνταῦθα μνείαν ποιούμεθα. Ὅτι ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶνέ τι σπάνιον, τοῦτο πάντες γινώσκουσιν οἱ ἐμπείρως ἔχοντες τοῦ ἕλληνος λόγου· ἀλλ' ἵνα συμφανὲς τὸ πρᾶγμα καὶ τοῖς μᾶλλον δυσπίστοις κατασταθῇ, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνθάδε τινὰ τῶν πορισμάτων τῆς στατιστικῆς ἐργασίας τοῦ S. Keck[1] περὶ τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ῥήτορσιν· οὕτω παρὰ Δημοσθένει ἐπὶ 1178 $^1/_2$ σελίδων ἐκδόσεως Bekker ἀπαντᾷ δυϊκὸς ἀριθμὸς ὀνομάτων 76άκις, παρὰ Λυσίᾳ ἐπὶ 248 σελίδων 27άκις, παρὰ Ἰσοκράτει ἐπὶ 477 σελίδων 57άκις, παρ' Αἰσχίνῃ ἐπὶ 223 σελίδων δίς[2]. Ὁ δυϊκὸς ἀριθμὸς τῶν ῥημάτων παρὰ τοῖς αὐτοῖς συγγραφεῦσιν εἶνε, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Keck[3], σπανιώτερος ἢ ὅσον τις ἠδύνατο νὰ προσδοκᾷ. Καὶ ὅμως πόσος χρόνος δὲν δαπανᾶται διὰ τὴν πρώτην ἀπομνημόνευσιν καὶ τὴν εἶτα πολλαπλῆν ἐπανάληψιν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, ἀναγραφομένου στερεοτύπως ἐν παντὶ παραδείγματι πασῶν τῶν κλίσεων, ἐν πάσῃ ἐγκλίσει παντὸς χρόνου πάσης συζυγίας.

Εἶτα δὲ διὰ τῆς στερεοτύπου συναπομνημονεύσεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ καὶ ἄλλως μεγάλως παρακωλύεται ἡ εὔκολος, ταχεῖα καὶ διαρκὴς ἐντύπωσις τῶν δύο ἄλλων ἀριθμῶν. Ὁ Dörpfeld (Denken und Gedächtniss 1894, σελ. 102) λέγει, «οὐδὲν μᾶλλον παρακωλύει εὔκολον, ταχεῖαν καὶ διαρκῆ ἐντύπωσιν, ἢ ἂν πρόκειται πάρα πολλὰ διὰ μιᾶς νὰ ἐντυπωθῶσι», προϊὼν (σελ. 103) δ' ὁ αὐτὸς προστίθησιν, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἰσχὺν ἔχει, ὅταν ἡ ἀπομνημόνευσις εἶνε ἡ καλουμένη μηχανική. Ὁ λόγος τοῦ τελευταίου τούτου εἶνε ὅτι ἡ δύναμις τῆς μηχανικῆς ἀπομνημονεύσεως εἶνε καὶ κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ τὴν ἔκτασιν ἀσθενής, ἀσθενεστέρα ἢ ἡ τῆς κριτικῆς[4]. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἰδίᾳ ὅταν πρόκειται περὶ μηχανικῆς ἀπομνημονεύσεως, ἀνάγκη οὐχὶ πολλὰ ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα νὰ παρέχωνται τῷ μαθητῇ πρὸς ἀπο-

[1] Beiträge zur historischen Syntax d. Griechischen Sprache, von M. Schanz, τ. 1, σελ. 151-244.

[2] Keck, ἔ. ἀ. σελ. 160.

[3] σελ. 200.

[4] Πρβλ. Dörpfeld. ἔ. ἀ. σελ. 93-5, Lindner, Lehrbch. d. empirisch. Psychologie, σελ. 97.

μνημόνευσιν[1]. Νῦν αἱ σειραὶ τῶν τύπων ἀπομνημονεύονται μηχανικῶς καί, τοῦ δυϊκοῦ μὲν ἀριθμοῦ ἐλλείποντος, εἶνε δύο μόνον αὗται ἐν ἑκάστῳ ὀνομάτων παραδείγματι καὶ ἐν ἑκάστῃ παρεμφατικῇ ἐγκλίσει παντὸς χρόνου τῶν ῥημάτων· τοὐναντίον, ἐκείνου στερεωτύπως ἀπομνημονευομένου, γίνονται τρεῖς αἱ ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα ἀπομνομονευτέαι σειραὶ τύπων, ὅτε κατὰ τὰ ἄρτι λεχθέντα ἡ ταχεῖα, εὔκολος καὶ διαρκὴς αὐτῶν ἀπομνημόνευσις μᾶλλον παρακωλύεται,, ἢ ἂν δύο μόνον εἶνε αἱ σειραί. Πρὸς τούτοις δὲ ἀνάγκη καὶ τόδε ἐν νῷ νὰ ἔχωμεν, ὅτι ἡ κατὰ τὸ ποιὸν πρὸς ἄλληλα σχέσις τῶν μελῶν τῶν σειρῶν τούτων εἶνε ἡ τῆς ἀντιθέσεως· αὕτη δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν μὲν συμβάλλεται εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς σαφηνείας ἑκάστου μέλους, ἰδίᾳ ὅταν ἡ ἀντίθεσις εἶνε οὐχὶ ζωηρά, πολλῷ δ' ὅμως μᾶλλον γίνεται τοῦτο, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῶν ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα εἰσερχομένων εἰς τὴν συνείδησιν εἶνε πάρα πολύς. Νῦν, προστιθεμένου κατὰ τὴν ἀπομνημόνευσιν τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιθέτων μελῶν αὐξάνει, διὸ καὶ μείζων ἀποβαίνει ἡ σύγχυσις τῶν μελῶν τούτων πρὸς ἄλληλα, καθόσον μάλιστα ἡ ἀντίθεσις αὐτῶν οὐχὶ ζωηρά. Εἰς τοῦτο πρέπει ν' ἀποδοθῇ, ὃ συχνάκις παρατηρεῖται, ἡ πλείων δῆλα δὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν σύγχυσις τοῦ δυϊκοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ῥημάτων πρὸς ἀλλήλους ἢ ἡ ἑκατέρου τούτων πρὸς τὸν ἑνικόν· ἐκεῖ ἡ ἀντίθεσις ἧττον ζωηρὰ ἢ ἡ μεταξὺ τοῦ ἑνικοῦ καὶ ἑκατέρου τῶν δύο ἄλλων ἀριθμῶν, διὸ καὶ σύγχυσις τοῦ ἑνικοῦ πρὸς τοὺς δύο ἄλλους ἀριθμούς, και τοῦ δυϊκοῦ ὑπάρχοντος, δὲν παρατηρεῖται εὐκόλως παρὰ τοῖς μαθηταῖς. Καὶ πάντα ταῦτα τὰ κακὰ ἐπακολουθήματα τῆς διαρκοῦς ἀπομνημονεύσεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ ἅμα τοῖς δυσὶν ἄλλοις ἀριθμοῖς πρὸς τί; ἵνα ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ διάφοροι ὀνοματικοὶ ἢ ῥηματικοὶ τύποι αὐτοῦ περιπίπτωσιν εἰς παντελῆ σχεδὸν λήθην· καθοσον καὶ ἡ ἰσχυρότατα μετὰ πολὺν κόπον ἐντυπωθεῖσα παράστασις βαθμιαίως σχεδὸν ἐξαφανίζεται, περιπίπτουσα εἰς λήθην, ἂν μὴ ἀεὶ ἐπαναλαμβάνηται[2]. Τοῦτο δὲ καὶ συμβαίνει περὶ τοὺς διαφόρους τύπους τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ὧν ἕκαστος σπανιώτατα ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς εἴδομεν. Διὸ ὅλως ἄσκοπος καὶ ὑπὸ ταύητν τὴν ἔποψιν ἡ

[1] Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 310, Maier, Pdgsche Psychologie, σελ. 148, 5, Dörpfeld, ἔ. ἀ. σελ. 103, Waldeck, Lehrproben, 48,2.

[2] Ziehen, Leitfaden d. physiolg. Psychologie, σελ. 112.

τούτου ἀπομνημόνευσις σὺν τοῖς ἄλλοις ἀριθμοῖς, ὡς αὕτη ἐπιζήμιος εἶνε διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ βεβαίαν ἀπομνημόνευσιν τῶν δύο ἐκείνων ἄλλων ἀριθμῶν[1].

Ταῦτα εἰπόντες περὶ τῆς ἅμα τοῖς λοιποῖς ἀριθμοῖς διαρκοῦς ἀπομνημονεύσεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, δὲν νοοῦμεν ὅτι ὅλως πρέπει νὰ παραλειφθῇ ἡ τούτου ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐκμάθησις, οὐδ' ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ ὅλως ἐκ τῆς γραμματικῆς, ἀλλ' ὅτι ἰδίᾳ μὲν ἐν ταύτῃ πρέπει νὰ γίνηται λόγος περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου καὶ οὐχὶ νὰ συναναμιγνύηται ἐν τοῖς παραδείγμασι μετὰ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν, νὰ διδάσκηται δ' εἰς τοὺς μαθητὰς ἑκάστη αὐτοῦ σειρά, π.χ. ἡ σειρὰ α-αιν, ἢ ἡ σειρὰ ω-οιν, ἢ ἡ σειρὰ ε-οιν κτλ., ὅταν οἱ μαθηταὶ τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀναγνώσει ἀπαντῶσι μέλος τι ἑκάστης σειρᾶς. Οὕτω δὲ οὐ μόνον τὴν σαφῆ ἀντίληψιν καὶ τὴν στερεὰν ἀπομνημόνευσιν τῶν ἄλλων δύο ἀριθμῶν διευκολύνομεν κατὰ τὰ ἄρτι εἰρημένα, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ τὴν σαφῆ ἀντίληψιν καὶ τὴν στερεὰν ἀπομνημόνευσιν ἑκάστης σειρᾶς τοῦ δυϊκοῦ, πρῶτον διότι μόνην ἑκάστην τούτων παρέχομεν τῷ μαθητῇ πρὸς γνῶσιν καὶ δεύτερον διότι παρέχομεν ταύτην αὐτῷ καθ' ἣν στιγμὴν τὰ μάλιστα εἶνε διεγηγερμένον παρ' αὐτῷ τὸ διαφέρον ὑπὲρ ταύτης, ἅτε δεομένῳ αὐτῆς πρὸς μετάφρασιν τοῦ προκειμένου χωρίου· δι' ἀμφοτέρους δὲ τοὺς λόγους τούτους ἀμέριστος καὶ ζωηροτάτη στρέφεται ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἀεὶ προκειμένην σειράν· οὕτω δὲ διευκολύνεται ἡ ἐντύπωσις καὶ ἡ εἶτα διάσωσις αὐτῆς ἐν τῇ μνήμῃ[2].

Τοσοῦτον λοιπὸν καὶ οὕτω, ὅσον καὶ ὅπως ἐκ τοῦ ἑνὸς τούτου παραδείγματος καταδείκνυται, δυσχεραινούσης τῆς ἐπισωρεύσεως πολλῆς γραμματικῆς ὕλης τὴν στερεὰν ταύτης ἐντύπωσιν, γενικὴ σήμερον διδακτικὴ ἀπαίτησις εἶνε ὁ περιορισμὸς αὐτῆς εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα πρὸς τὴν ἑρμηνείαν. Ἀλλὰ τῇ ἀπαιτήσει ταύτῃ ὅλως ἀντιμάχονται, ὡς καὶ ἄρτι ἐλέχθη, αἱ ἡμέτεραι γραμματικαί, πάσχουσαι πληθώραν τῆς ὕλης καθ' ὑπερβολήν· διὸ δὴ καὶ ἠδύνατό τις, ἐν σπουδῇ καὶ ἐξ ἐπιπολῆς κρίνων, νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἰς τὸ μνημονικὸν ἐλάττωμα τῶν ἡμετέρων γραμματικῶν ὠφείλετο καὶ ὀφείλε-

[1] Πρβλ. Waldeck, Lehrproben, 31, 82.

[2] Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 313, Schiller, prksch. Pdgk. σελ. 100, 103/4, Waldeck, Lehrproben, 31, 82. Maier, Pdgsch. Psycholog. σελ. 142,4.

ται κυρίως, εἰ μὴ μόνον, ἡ γραμματικὴ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης ἐν ταῖς κλασικαῖς γλώσσαις. Ἀλλ' ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως, ὡς δείξει ἀκριβεστέρα τῶν πραγμάτων ἐξέτασις.

Ἡ διδακτικὴ ἀπαίτησις τοῦ περιορισμοῦ τῆς γραμματικῆς ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθως παρὰ τοῖς σχολικοῖς συγγραφεῦσιν ἀπαντῶντα εἶνε καὶ ἐν Γερμανίᾳ σχετικῶς νέα καὶ βαίνει σχεδὸν παραλλήλως τῇ ἐλαττώσει τῶν ὡρῶν τῆς κλασικῆς διδασκαλίας διὰ τῶν τῆς χώρας ταύτης προγραμμάτων τοῦ 1882· εἰ καὶ οὐχὶ ὑπὸ ταύτης μόνης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς προοδευούσης ψυχολογικῆς γνώσεως προεκλήθη[1]. Τοῦ χρόνου δῆλα δὴ ἐλαττωθέντος, τῆς δὲ γραμματικῆς ὕλης μενούσης τῆς αὐτῆς, ἤρχισε καὶ ἐκεῖ ν' ἀναφαίνηταί τις γραμματικὴ τῶν μαθητῶν ἀβεβαιότης· αὕτη δ' ἤγαγεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ περιορισμοῦ τῆς γραμματικῆς ὕλης εἰς τὰ συνήθη, ἵνα οὕτως, ἀφαιρουμένων τῶν μὴ τοιούτων, πλείων δοθῇ χρόνος πρὸς τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν, ἤτοι πρὸς τὴν τούτων ἄσκησιν εἰς ἐκεῖνα, καὶ οὕτω διὰ ταύτης, συχνοτέρας νῦν γινομένης, δυνατὴ τοῖς μαθηταῖς γένηται ἡ βεβαιοτέρα κτῆσις καὶ ἡ ἀκολουτέρα χρησιμοποίησις τῶν συνήθων[2]. Ὅτι, ὅτε ἄφθονος ἔτι ὁ χρόνος τῆς τῶν λατινικῶν διδασκαλίας ἐν Γερμανίᾳ ἦτο, δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ τὸ κακὸν τῆς ἀβεβαιότητος τῶν μαθητῶν, καὶ ἀφθόνου οὔσης τῆς γραμματικῆς ὕλης, τοῦτο μαρτυρεῖ ἡμῖν ὁ H. Genthe γράφων[3], ὅτι ἐν προτέροις χρόνοις (δῆλα δὴ ἔτι περὶ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ λήγοντος αἰῶνος) ἡ πλειονότης τῶν μαθητῶν οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν κατώρθου τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα, ἣ ἔτι ὅτε αὐτὸς ἔγραφε τῷ 1882) σύνηθές τι ἦτο. Ὅμοια λέγει καὶ ὁ Fauth γράφων (ἔ. ἀ. σελ. 336), «οἱ πρόγονοι ἡμῶν δὲν ἔγραφον πάντοτε λατινιστὶ γραμματικῶς οὕτως ὀρθῶς, ὡς ἡμεῖς (ὁ Runken π. χ. γράφει tantum abest, ut . . ., ut potius)»[4]. Καίτοι λοιπὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ αἱ γραμματικαὶ δὲν ἦσαν ἀπηλλαγμέναι τοῦ πολλοῦ φόρτου τῶν σπα-

[1] Schiller, Zeitschrift. f. d. Gymnasialwesen, 1884, 193, Kaigi ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὴν Α' ἔκδοσιν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ γραμματικῆς, σελ. III.

[2] Schiller, ἔ. ἀ. σελ. 194-195.

[3] Grammatik und die Schiftstellerlektüre, σελ. 10.

[4] Πρβλ. καὶ Rothfuchs, Beiträge zur Methodik des altsprachlichen Unterrichts, σελ. 7.

ταύτης. Ὥστε καὶ ὀλιγότητα ἐτῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ τυπικοῦ καὶ τῶν περὶ τοῦτο ἀσκήσεων δὲν δύναταί τις εὐλόγως ν' ἀποδέξηται ὡς αἰτίαν τῆς περὶ τοὺς τύπους ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν. Ἐν τοῖς γυμνασίοις πασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ὧν τὰ προγράμματα εἶνέ μοι γνωστά, δύο μόνον ἔτη θεωροῦνται ἱκανὰ διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λατινικοῦ τυπικοῦ καὶ τὴν τούτου βεβαίαν θεμελίωσιν, ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς λατινικῆς διδασκαλίας ἄρχεται ἡ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς λατινικῆς συντάξεως· καὶ ὅμως τὸ μὲν τυπικὸν τῆς λατινικῆς εἶνε ἀνομοιότατον πρὸς τὴν μητρικὴν τῶν λαῶν ἐκείνων γλῶσσαν, τὸ δὲ τυπικὸν τῆς Ἀττικῆς εἶνε ὁμοιότατον πρὸς τὸ τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης τυπικόν· πρὸς δὲ σημειωτέον ὅτι ἅπασαι αὗται αἱ χῶραι ὀλιγωτέρας, ἢ ἡμεῖς διὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, διαθέτουσιν ὥρας ἐν ἑκάστῃ τάξει διὰ τὴν λατινικὴν κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, καθ' ἃ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐκείνων διδάσκεται τὸ τυπικὸν ταύτης[1].

Ἀπὸ τοῦ 1885, εἰσαχθείσης τῆς νεοελληνικῆς ἀναγνώσεως, αἱ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ ὧραι τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἠλαττώθησαν εἰς 8 ἐν τῇ πρώτῃ τάξει καὶ εἰς 9 ἐν ἑκατέρᾳ τῶν ἄλλων δύο. Διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἐλαττώσεως τῶν ὡρῶν, δι' ἧς τὸ προσῆκον ὅριον ὑπερεβάθη πως, μείωσιν ἱκανὴν ὑπέστη τὸ ποσὸν τῆς ἀναγνώσεως, ἰδίᾳ δὲ τὸ τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων· ἀλλ' ὅμως αὔξησις ἀνάλογος τῆς ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους δὲν παρετηρήθη. Τὸ πρᾶγμα βεβαίως εἶνε θαυμαστόν, ἀλλ' εὐεξήγητον, ἄν τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἑξῆς, πρῶτον ὅτι ἡ γραφομένη ἡμῶν νεωτέρα γλῶσσα, ἣν ἀπὸ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀναγινώσκουσιν οἱ μαθηταὶ ἡμῶν, διὰ τῶν ἐργασιῶν μάλιστα τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν διδασκάλου κ. Κ. Σ. Κόντου ἐκαθάρθη πολλῶν ἀσχημιῶν καὶ οὕτω μᾶλλον κατὰ τοὺς ὁμαλοὺς μάλιστα τύπους προσήγγισε τῇ ἀρχαίᾳ· δεύτερον δ' ὅτι τῆς οὕτω διαμορφωθείσης μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης ἡ διδασκαλία ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ γίνεται παιδαγωγικῶς κρείττων, ἀφ' ὅτου, τῶν διδασκαλείων ἀναμορφωθέντων, κρείττων ἀπέβη καὶ ἡ γλωσσικὴ καὶ ἡ παιδαγωγικὴ μόρφωσις τῶν ἡμετέρων δημοδιδασκάλων. Διὰ τῶν δύο λοιπὸν τούτων πλεῖστα τοῦ ὁμαλοῦ τυπικοῦ τῆς ἀρχαίας

[1] Πρβλ. Baumeister, Handbuch der Erziehungs- und Unterrichtslehre für höhere Schulen, τόμ. Α', τμῆμ. 2, σελ. 40, 98, 152-3, 176, 283, 342-3, 470.

μᾶλλον ἢ πρότερον προσοικειοῦνται οἱ μαθηταὶ ἡμῶν ἤδη ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ εἰς τὸ αὐτὸ συμβάλλεται τὸ ὅτι τὰ διδακτικὰ βιβλία πάντα, ἃ μελετῶσιν οἱ μαθηταί, εἶνε γεγραμμένα νῦν ἐν γλώσσῃ κρείττονι τῆς πρότερον συνήθους καὶ ὅτι οἱ διδάσκοντες τῇ κρείττονι ταύτῃ γλώσσῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν χρῶνται καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπομιμήσει ἐκείνων. Τρίτον τι ἑρμηνεῦον τὸ παράδοξον, ὃ ἀνωτέρω εἴπομεν, θὰ ἀναφέρωμεν προϊόντες.

Ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς συντάξεως ἐγίνετο καὶ γίνεται ἔτι καὶ νῦν κυρίως ἐν τῷ γυμνασίῳ. Καὶ ἐν τούτῳ περὶ ἀνεπαρκείας τοῦ χρόνου τῆς ὅλης ἑλληνικῆς διδασκαλίας οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν ἑκάστῃ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ τάξεων παρείχοντο καὶ παρέχονται ὧραι 12, ὅσας οὐδεμιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας γυμνάσιον διέθετεν οὐδὲ διαθέτει διὰ τὰ λατινικὰ ἐν ταῖς ἀντιστοίχοις τάξεσιν· ὥστε εἰς ἀνεπάρκειαν χρόνου καθόλου τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης καὶ περὶ τὴν σύνταξιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὅτι δὲ καὶ ἀνεπάρκεια χρόνου τῶν περὶ τὴν σύνταξιν ἀσκήσεων δὲν εἶνε αἰτία τοῦ κακοῦ, τοῦτο εὐθὺς δῆλον γίνεται, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐπεκράτει καὶ ἐπικρατεῖ ἔτι καὶ νῦν, εἰ καὶ νῦν ἐν ἐλάττονι βαθμῷ καὶ κυρίως ἐν ταῖς κατωτέραις δυσὶ τάξεσιν, ἡ γραμματιστικὴ καλουμένη μέθοδος. Καλεῖται δ' οὕτως ἡ μέθοδος ἐκείνη, καθ' ἥν, τῆς φυσικῆς τῶν πραγμάτων τάξεως ἀναστρεφομένης, ἡ γραμματικὴ ἀναβιβάζεται εἰς δέσποιναν τῆς ἀναγνώσεως ἀντὶ ταύτῃ νὰ ὑπηρετῇ, ἡ δ' ἀνάγνωσις ἤτοι οἱ ἀναγινωσκόμενοι συγγραφεῖς ὑποβιβάζονται εἰς δούλους τοῦ συντακτικοῦ. Ἦσαν δῆλα δὴ ἢ καὶ εἶνε ἔτι ἐκεῖ οὗτοι, ἵνα ἐπ' αὐτῶν οἱ μαθηταὶ ἀσκῶνται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συντακτικῶν κανόνων, ὁπότε προτάσσονται τῆς μεταφράσεως τῶν συγγραφέων ἢ ἐπιτάσσονται αὐτῇ γραμματικαὶ παρατηρήσεις οὐχὶ μόνον αἱ ἀπολύτως ἀναγκαῖαι διὰ τὴν πρώτην μετάφρασιν ἢ διὰ τὴν βαθυτέραν γραμματικὴν κατανόησιν τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πλεῖσται ad hoc διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συντακτικοῦ γινόμεναι, αἳ δ' ἄλλως δύνανται καὶ πρέπει νὰ λείπωσι[1].

[1] Πρβλ. ἀνωτ. σελ 43, σημ. 2.

[illegible]

Περιωρισμένου νῦν ὄντος τῆς διδασκαλίας τῶν κλασικῶν ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, δὲν δυνάμεθα ν' ἀπαιτῶμεν ὅτι αὕτη δύναται καὶ πρέπει ὁλοσχερῶς ν' ἀποδοθῇ καὶ εἰς [illegible] τοῦ διὰ ταύτην διατεθειμένου χρόνου, ὡς ἀλλαχοῦ[1] εἴπομεν καὶ ἐπειράθημεν νὰ δείξωμεν· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν δυνάμεθα ν' ἀπαιτῶμεν καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τοσού[illegible] του διατεθειμένου χρόνου, ὅπως νῦν διατίθεται [illegible] νῦν ἡμῖν [illegible] [illegible]. [illegible] αἴτια τῇ ἀνεπαρκείᾳ τοῦ χρόνου [illegible] τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῶν ἑλ[illegible] ληνικῶν καὶ τῶν λατινικῶν, εἰς ἃ καὶ μεταβαίνομεν εὐθύς.

Δεύτερον αἴτιον, εἰς ὃ δύναται νὰ [illegible] τὰ ἀνεπαρκῆ ἀποτελέσματα τῆς διδασκαλίας παντὸς μαθήματος, εἶν[illegible] πρὸς τῇ ἀνεπαρκείᾳ τοῦ χρόνου ταύτης ἡ μὴ προσήκουσα μέθοδο[illegible] αὐτῆς· διὸ νῦν ἐξεταστέον, μή, ταύτης οὔσης παρ' ἡμῖν τῆς μεθό[illegible] δου τῆς διδασκαλίας τοῦ τύπου καὶ τῆς συντάξεως τῶν κλασικῶ[illegible] γλωσσῶν, εἰς ταύτην πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ γραμματικὴ ἀβεβαιότη[illegible] τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἐν ταῖς γλώσσαις ταύταις.

Τὴν νεωτέραν πάντως κρείττονα, ἅτε ἐπὶ ἀκριβοῦς ψυχολογικῆ[illegible] γνώσεως στηριζομένην, μέθοδον τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας χαρα[illegible] κτηρίζουσι δύο τινὰ σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν γραμματικὴν ἀβεβαιό[illegible] τητα, ἡ χρῆσις τῆς ἐπαγωγῆς καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς γραμματικῆ[illegible] ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαιότατα διὰ τὴν ἑρμηνείαν. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς το[illegible] τελευταίου τούτου ἀπαλλάττεται ὁ μαθητὴς τοῦ ἀσκόπου κόπου ν[illegible] μανθάνῃ ἀπομνημονεύων ἀπὸ τῆς γραμματικῆς τύπους καὶ συντάξει[illegible] οὐδέποτε ἢ σπανίως μόνον ἀπαντῶντας ἐν τοῖς σχολικοῖς συγ[illegible]

[1] Συμβολαὶ εἰς ἀναμόρφωσιν τῆς παρ' ἡμῖν μέσης ἐκπαιδεύσεως, τεῦχ. Β' σε[illegible] 42-6, Ἡ μεταρρύθμισις τῶν γυμνασίων ἐν Γερμανίᾳ κλπ. σελ. 100.

γραφεῦσι καὶ διὰ τοῦτο προωρισμένους in futuram oblivionem[1]. Οὕτω φειδὼ γίνεται οἴκοι τε καὶ ἐν τῷ σχολείῳ χρόνου πολλοῦ[2], ὅς δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ δι' ἄλλην σκόπιμον καὶ λυσιτελῆ ἐργασίαν, τὴν κρείττω ἐκμάθησιν τῶν ἀναγκαίων τύπων καὶ συντάξεων καὶ τὴν περὶ ταῦτα πολλὴν καὶ πολλαπλῆν ἄσκησιν ἢ τὴν πλείω ἀνάγνωσιν· τῆς μνήμης δῆλα δὴ τῶν μαθητῶν μὴ ἐπιβαρυνομένης μὲ μερικότητας σπανίως ἢ οὐδέποτε ἀπαντώσας παρὰ τοῖς ἀναγνωσθησομένοις συγγραφεῦσι, τοῦ δὲ νοῦ αὐτῶν μὴ συγχεομένου διὰ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ συγκεντρουμένου εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθη, κάλλιον οὗτοι, ὡς εἰκός, μανθάνουσι καὶ ἐντυποῦσι τῇ μνήμῃ αὐτῶν τὰ οὐσιώδη ἐκεῖνα, μείζω δὲ προσκτῶνται καὶ τὴν δεξιότητα τοὺς μεμαθημένους τύπους καὶ συντακτικοὺς κανόνας νὰ ἐφαρμόζωσι καὶ χρησιμοποιῶσι, τοῦ χρόνου τῆς ἀσκήσεως διατιθεμένου ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων τούτων καὶ οὐσιωδῶν μόνον καὶ διὰ τοῦτο πλείονος ἢ πρότερον οὔσης τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς περὶ ταῦτα[3]. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία, ὅτι τὸ πρῶτον τοῦτο γνώρισμα τῆς νεωτέρας κρείττονος μεθόδου τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας ἱκανὴν παρέχει τὴν ἐπικουρίαν τῇ τε πρώτῃ ἐντυπώσει καὶ τῇ ἀσφαλεῖ περαιτέρω κτήσει τῶν τύπων καὶ συντακτικῶν γνώσεων, καὶ δὴ τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ, καθόσον ἐπιτρέπει, ἵνα ἡ περὶ ταῦτα ἄσκησις, περιοριζομένη μόνον εἰς τὰ οὐσιώδη καὶ συνήθη, γίνηται οὕτως ἄφθονος, ὅσον ἄφθονος ἀνάγκη αὕτη νὰ εἶνε, ἵνα ἡ τῶν τύπων ἀνάπλασις καὶ τῶν κανόνων ἐφαρμογὴ ἀποβῇ μηχανικὴ καὶ οἱονεὶ ἀσυνείδητος. (Schiller, ἔ. ἀ. καὶ Hndbch. d. Pdgk. σελ. 445).

Νῦν αἱ παρ' ἡμῖν διδακτικαὶ γραμματικαὶ τῶν κλασικῶν γλωσσῶν ἥκιστα στοιχοῦσι τῇ ἀπαιτήσει ταύτῃ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθη. Καὶ περὶ μὲν τῶν λατινικῶν τοῦτο ἀλλαχοῦ[4] ἐδείξαμεν διὰ πολλῶν, περὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν ἱκανὰ καὶ πρὸς τὴν νῦν ἡμῶν χρείαν εἴπομεν ὡσαύτως ἀλλαχοῦ[5]. Ὃ ἐνταῦθα νὰ προσθέσωμεν ἀναγκαῖον νομίζομεν, εἶνε ὅτι καὶ τύπων πλείστων δυνατὸν καὶ πρέπον εἶνε ν' ἀπαλλαγῇ ἡ σχολικὴ ἑλληνικὴ γραμματικὴ

[1] Kaigi ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὴν α'. ἔκδοσιν τῆς αὐτοῦ ἑλληνικῆς γραμματικῆς, σελ. IV.
[2] Ἡ μεταρρύθμισις κτλ. σελ. 102-3.
[3] Schiller, Zeitschrift f. d. Gymnasialwesen, 1882, 200-1.
[4] Ἡ μεταρρύθμισις κτλ. σελ. 182-7.
[5] Συμβολαὶ κτλ. τεῦχ. Β', σελ. 26.

[illegible]ίως, ὅπως ἡ ὁλικῶς ἀπαντῶσιν πάσα τῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις διδασκομένοις ἀττικοῖς συγγραφεῦσι. ἓνα δὲ εἶδος τούτων, τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ὅπως ἐντελῶς μικρὸν τυγχάνει. Ὅτι ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶνέ τι σπάνιον, τοῦτο πάντες γινώσκομεν οἱ ἐμπείρως ἔχοντες τῆς ἑλληνικῆς λέξεως· ἀλλ' ἵνα σαφέστερον τὸ πρᾶγμα καὶ τοῖς μᾶλλον ἀπείροις καταστήσωμεν, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τινα τῶν πορισμάτων τῆς στατιστικῆς ἐργασίας τοῦ S. Keck[1] περὶ τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ῥήτορσιν· οὕτω παρὰ Δημοσθένει ἐπὶ 1178 ½ σελίδων ἐκδόσεως Bekker ἀπαντᾷ δυϊκὸς ἀριθμὸς ὀνομάτων 76άκις, παρὰ Λυσίᾳ ἐπὶ 248 σελίδων 27άκις, παρὰ Ἰσοκράτει ἐπὶ 477 σελίδων 57άκις, παρ' Αἰσχίνῃ ἐπὶ 223 σελίδων δὶς[2]. Ὁ δυϊκὸς ἀριθμὸς τῶν ῥημάτων παρὰ τοῖς αὐτοῖς συγγραφεῦσιν εἶνε, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Keck[3], σπανιώτερος ἢ ὅσον τις ἠδύνατο νὰ προσδοκᾷ. Καὶ ὅμως πόσος χρόνος δὲν δαπανᾶται διὰ τὴν πρώτην ἀπομνημόνευσιν καὶ τὴν εἶτα πολλαπλῆν ἐπανάληψιν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, ἀναγραφομένου στερεοτύπως ἐν παντὶ παραδείγματι πασῶν τῶν κλίσεων, ἐν πάσῃ ἐγκλίσει παντὸς χρόνου πάσης συζυγίας.

Εἶτα δὲ διὰ τῆς στερεοτύπου συναπομνημονεύσεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ καὶ ἄλλως μεγάλως παρακωλύεται ἡ εὔκολος, ταχεῖα καὶ διαρκὴς ἐντύπωσις τῶν δύο ἄλλων ἀριθμῶν. Ὁ Dörpfeld (Denken und Gedächtniss 1894, σελ. 102) λέγει, «οὐδὲν μᾶλλον παρακωλύει εὔκολον, ταχεῖαν καὶ διαρκῆ ἐντύπωσιν, ἢ ἂν πρόκειται πάρα πολλὰ διὰ μιᾶς νὰ ἐντυπωθῶσι», προϊὼν (σελ. 103) δ' ὁ αὐτὸς προστίθησιν, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἰσχὺν ἔχει, ὅταν ἡ ἀπομνημόνευσις εἶνε ἡ καλουμένη μηχανική. Ὁ λόγος τοῦ τελευταίου τούτου εἶνε ὅτι ἡ δύναμις τῆς μηχανικῆς ἀπομνημονεύσεως εἶνε καὶ κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ τὴν ἔκτασιν ἀσθενής, ἀσθενεστέρα ἢ ἡ τῆς κριτικῆς[4]. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἰδίᾳ ὅταν πρόκειται περὶ μηχανικῆς ἀπομνημονεύσεως, ἀνάγκη πολλὰ ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα νὰ παρέχωνται τῷ μαθητῇ πρὸς ἀπο-

[1] Beiträge zur historischen Syntax d. Griechischen Sprache, von M. Schanz, τ. 1, σελ. 151-214.
[2] Keck, ἔ. ἀ. σελ. 160.
[3] σελ. 200.
[4] Πβλ. Dörpfeld. ἔ. ἀ. σελ. 93-5, Lindner, Lehrbch. d. empirisch. Psychologie, σελ. 97.

μνημόνευσιν[1]. Νῦν αἱ σειραὶ τῶν τύπων ἀπομνημονεύονται μηχανικῶς καί, τοῦ δυϊκοῦ μὲν ἀριθμοῦ ἐλλείποντος, εἶνε δύο μόνον αὗται ἐν ἑκάστῳ ὀνομάτων παραδείγματι καὶ ἐν ἑκάστῃ παρεμφατικῇ ἐγκλίσει παντὸς χρόνου τῶν ῥημάτων· τοὐναντίον, ἐκείνου στερεοτύπως ἀπομνημονευομένου, γίνονται τρεῖς αἱ ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα ἀπομνομονευόμεναι σειραὶ τύπων, ὅτε κατὰ τὰ ἄρτι λεχθέντα ἡ ταχεῖα, εὔκολος καὶ διαρκὴς αὐτῶν ἀπομνημόνευσις μᾶλλον παρακωλύεται,, ἢ ἂν δύο μόνον εἶνε αἱ σειραί. Πρὸς τούτοις δὲ ἀνάγκη καὶ τόδε ἐν νῷ νὰ ἔχωμεν, ὅτι ἡ κατὰ τὸ ποιὸν πρὸς ἄλληλα σχέσις τῶν μελῶν τῶν σειρῶν τούτων εἶνε ἡ τῆς ἀντιθέσεως· αὕτη δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν μὲν συμβάλλεται εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς σαφηνείας ἑκάστου μέλους, ἰδίᾳ ὅταν ἡ ἀντίθεσις εἶνε οὐχὶ ζωηρά, πολλῷ δ' ὅμως μᾶλλον γίνεται τοῦτο, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῶν ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα εἰσερχομένων εἰς τὴν συνείδησιν εἶνε πάρα πολύς. Νῦν, προστιθεμένου κατὰ τὴν ἀπομνημόνευσιν τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιθέτων μελῶν αὐξάνει, διὸ καὶ μείζων ἀποβαίνει ἡ σύγχυσις τῶν μελῶν τούτων πρὸς ἄλληλα, καθόσον μάλιστα ἡ ἀντίθεσις αὐτῶν οὐχὶ ζωηρά. Εἰς τοῦτο πρέπει ν' ἀποδοθῇ, ὃ συχνάκις παρατηρεῖται, ἡ πλείων δῆλα δὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν σύγχυσις τοῦ δυϊκοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ῥημάτων πρὸς ἀλλήλους ἢ ἡ ἑκατέρου τούτων πρὸς τὸν ἑνικόν· ἐκεῖ ἡ ἀντίθεσις ἧττον ζωηρὰ ἢ ἡ μεταξὺ τοῦ ἑνικοῦ καὶ ἑκατέρου τῶν δύο ἄλλων ἀριθμῶν, διὸ καὶ σύγχυσις τοῦ ἑνικοῦ πρὸς τοὺς δύο ἄλλους ἀριθμούς, καὶ τοῦ δυϊκοῦ ὑπάρχοντος, δὲν παρατηρεῖται εὐκόλως παρὰ τοῖς μαθηταῖς. Καὶ πάντα ταῦτα τὰ κακὰ ἐπακολουθήματα τῆς διαρκοῦς ἀπομνημονεύσεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ ἅμα τοῖς δυσὶν ἄλλοις ἀριθμοῖς πρὸς τί; ἵνα ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ διάφοροι ὀνοματικοὶ ἢ ῥηματικοὶ τύποι αὐτοῦ περιπίπτωσιν εἰς παντελῆ σχεδὸν λήθην· καθόσον καὶ ἡ ἰσχυρότατα μετὰ πολὺν κόπον ἐντυπωθεῖσα παράστασις βαθμιαίως σχεδὸν ἐξαφανίζεται, περιπίπτουσα εἰς λήθην, ἂν μὴ ἀεὶ ἐπαναλαμβάνηται[2]. Τοῦτο δὲ καὶ συμβαίνει περὶ τοὺς διαφόρους τύπους τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ὧν ἕκαστος σπανιώτατα ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς εἴδομεν. Διὸ ὅλως ἄσκοπος καὶ ὑπὸ ταύητν τὴν ἔποψιν ἡ

[1] Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 310, Maier, Pdgsche Psychologie, σελ. 148, 5, Dörpfeld, ἔ. ἀ. σελ. 103, Waldeck, Lehrproben, 48,2.

[2] Ziehen, Leitfaden d. physiolg. Psychologie, σελ. 112.

[illegible] εἰς τὰς ἄλλας [illegible], ὡς εἶτα ἐπεξήγησις [illegible] καὶ [illegible] τῶν δύο ἐκείνων [illegible]·

[illegible] διαφορᾶς ἀπο-[illegible] ὅτι [illegible] πρέπει νὰ [illegible] ὑπὸ τῶν μαθητῶν [illegible], οὐδ' ὅτι πρέπει νὰ [illegible] τῆς γραμματικῆς, ἀλλ' ὅτι [illegible] καὶ ἐν ταύτῃ [illegible] νὰ συνανα-[illegible] μετὰ τῶν ἄλλων [illegible], νὰ διδά-[illegible] εἰς τοὺς μαθητὰς ἑκάστη [illegible] π. χ. ἡ σειρὰ α-αιν, ἡ [illegible], ἡ ἡ σειρὰ [illegible] κτλ., ὅπως [illegible] μάθητε τὸ πρῶτον ἐν τῇ [illegible] ἑκάστης σειρᾶς. Οὕτω δὲ οὐ μόνον τὴν [illegible] καὶ τὴν [illegible] τῶν ἄλλων [illegible], ἀλλ' ὡσαύτως καὶ τὴν [illegible] καὶ τὴν [illegible] ἑκάστης [illegible], πρῶτον διότι [illegible] ἑκάστην τούτων παρέχομεν τῷ μαθητῇ πρὸς γνῶσιν καὶ δεύτερον διότι παρέχομεν ταύτην αὐτῷ καθ' ἣν [illegible] τὰ μάλιστα εἶνε [illegible] παρ' αὐτῷ τὸ διαφέρον [illegible] ταύτης, ἅτε δεομένῳ αὐτῆς πρὸς μετάφρασιν τοῦ προκειμένου χωρίου· δι' ἀμφοτέρους δὲ τοὺς λόγους τούτους ἀμέριστος καὶ ζωηροτάτη στρέφεται ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἀεὶ προκειμένην [illegible]· οὕτω δὲ διευκολύνεται ἡ ἐντύπωσις καὶ ἡ εἶτα διάσωσις αὐτῆς ἐν τῇ μνήμῃ[2].

Τοιούτον τύπον καὶ οὕτω, ὅσον καὶ ὅπως ἐκ τοῦ ἑνὸς τούτου παραδείγματος καταλείπονται, δυσχεραινούσης τῆς ἐπισωρεύσεως πολλῆς γραμματικῆς ὕλης τὴν στερεὰν ταύτης ἐντύπωσιν, γενικὴ σήμερον διδακτικὴ ἀπαίτησις εἶνε ὁ περιορισμὸς αὐτῆς εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα πρὸς τὴν ἑρμηνείαν. Ἀλλὰ τῇ ἀπαιτήσει ταύτῃ ὅλως ἀντιμάχονται, ὡς καὶ ἄρτι ἐλέχθη, αἱ ἡμέτεραι γραμματικαί, πάσχουσαι πληθώραν τῆς ὕλης καθ' ὑπερβολήν· διὸ δὴ καὶ ἠδύνατό τις, ἐν σπουδῇ καὶ ἐξ ἐπιπολῆς κρίνων, νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἰς τὸ μνημονευθὲν ἐλάττωμα τῶν ἡμετέρων γραμματικῶν ὠφείλετο καὶ ὀφείλε-

[1] Πρβλ. Waldeck, Lehrproben, 31, 82.

[2] Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 313, Schiller, prksch. Pdgk. σελ. 100, 103/4, Waldeck, Lehrproben, 31, 82. Maier, Pdgsch. Psycholog. σελ. 142,4.

ται κυρίως, εἰ μὴ μόνον, ἡ γραμματικὴ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης ἐν ταῖς κλασικαῖς γλώσσαις. Ἀλλ' ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως, ὡς δείξει ἀκριβεστέρα τῶν πραγμάτων ἐξέτασις.

Ἡ διδακτικὴ ἀπαίτησις τοῦ περιορισμοῦ τῆς γραμματικῆς ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθως παρὰ τοῖς σχολικοῖς συγγραφεῦσιν ἀπαντῶντα εἶνε καὶ ἐν Γερμανίᾳ σχετικῶς νέα καὶ βαίνει σχεδὸν παραλλήλως τῇ ἐλαττώσει τῶν ὡρῶν τῆς κλασικῆς διδασκαλίας διὰ τῶν τῆς χώρας ταύτης προγραμμάτων τοῦ 1882· εἰ καὶ οὐχὶ ὑπὸ ταύτης μόνης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς προοδευούσης ψυχολογικῆς γνώσεως προεκλήθη [1]. Τοῦ χρόνου δῆλα δὴ ἐλαττωθέντος, τῆς δὲ γραμματικῆς ὕλης μενούσης τῆς αὐτῆς, ἤρχισε καὶ ἐκεῖ ν' ἀναφαίνηταί τις γραμματικὴ τῶν μαθητῶν ἀβεβαιότης· αὕτη δ' ἤγαγεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ περιορισμοῦ τῆς γραμματικῆς ὕλης εἰς τὰ συνήθη, ἵνα οὕτως, ἀφαιρουμένων τῶν μὴ τοιούτων, πλείων δοθῇ χρόνος πρὸς τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν, ἤτοι πρὸς τὴν τούτων ἄσκησιν εἰς ἐκεῖνα, καὶ οὕτω διὰ ταύτης, συχνοτέρας νῦν γινομένης, δυνατὴ τοῖς μαθηταῖς γένηται ἡ βεβαιοτέρα κτῆσις καὶ ἡ εὐκολωτέρα χρησιμοποίησις τῶν συνήθων [2]. Ὅτι, ὅτε ἄφθονος ἔτι ὁ χρόνος τῆς τῶν λατινικῶν διδασκαλίας ἐν Γερμανίᾳ ἦτο, δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ τὸ κακὸν τῆς ἀβεβαιότητος τῶν μαθητῶν, καὶ ἀφθόνου οὔσης τῆς γραμματικῆς ὕλης, τοῦτο μαρτυρεῖ ἡμῖν ὁ H. Genthe γράφων [3], ὅτι ἐν προτέροις χρόνοις (δῆλα δὴ ἔτι περὶ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ λήγοντος αἰῶνος) ἡ πλειονότης τῶν μαθητῶν οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν κατώρθου τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα, ἢ ἔτι ὅτε αὐτὸς ἔγραφε τῷ 1882) σύνηθές τι ἦτο. Ὅμοια λέγει καὶ ὁ Fauth γράφων (ἔ. ἀ. σελ. 336), «οἱ πρόγονοι ἡμῶν δὲν ἔγραφον πάντοτε λατινιστὶ γραμματικῶς οὕτως ὀρθῶς, ὡς ἡμεῖς (ὁ Runken π. χ. γράφει tantum abest, ut . . ., ut potius)» [4]. Καίτοι λοιπὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ αἱ γραμματικαὶ δὲν ἦσαν ἀπηλλαγμέναι τοῦ πολλοῦ φόρτου τῶν σπα-

[1] Schiller, Zeitschrift. f. d. Gymnasialwesen, 1884, 193, Kaigi ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὴν Α' ἔκδοσιν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ γραμματικῆς, σελ. III.

[2] Schiller, ἔ. ἀ. σελ. 194-195.

[3] Grammatik und die Schiftstellerlektüre, σελ. 10.

[4] Πρβλ. καὶ Rothfuchs, Beiträge zur Methodik des altsprachlichen Unterrichts, σελ. 7.

ταύτης. Ὥστε καὶ ὀλιγότητα ἐτῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ τυπικοῦ καὶ τῶν περὶ τοῦτο ἀσκήσεων δὲν δύναταί τις εὐλόγως ν' ἀποδέξηται ὡς αἰτίαν τῆς περὶ τοὺς τύπους ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν. Ἐν τοῖς γυμνασίοις πασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ὧν τὰ προγράμματα εἶνέ μοι γνωστά, δύο μόνον ἔτη θεωροῦνται ἱκανὰ διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λατινικοῦ τυπικοῦ καὶ τὴν τούτου βεβαίαν θεμελίωσιν, ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς λατινικῆς διδασκαλίας ἄρχεται ἡ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς λατινικῆς συντάξεως· καὶ ὅμως τὸ μὲν τυπικὸν τῆς λατινικῆς εἶνε ἀνομοιότατον πρὸς τὴν μητρικὴν τῶν λαῶν ἐκείνων γλῶσσαν, τὸ δὲ τυπικὸν τῆς Ἀττικῆς εἶνε ὁμοιότατον πρὸς τὸ τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης τυπικόν· πρὸς δὲ σημειωτέον ὅτι ἅπασαι αὗται αἱ χῶραι ὀλιγωτέρας, ἢ ἡμεῖς διὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, διαθέτουσιν ὥρας ἐν ἑκάστῃ τάξει διὰ τὴν λατινικὴν κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, καθ' ἃ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐκείνων διδάσκεται τὸ τυπικὸν ταύτης[1].

Ἀπὸ τοῦ 1885, εἰσαχθείσης τῆς νεοελληνικῆς ἀναγνώσεως, αἱ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ ὧραι τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἠλαττώθησαν εἰς 8 ἐν τῇ πρώτῃ τάξει καὶ εἰς 9 ἐν ἑκατέρᾳ τῶν ἄλλων δύο. Διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἐλαττώσεως τῶν ὡρῶν, δι' ἧς τὸ προσῆκον ὅριον ὑπερεβάθη πως, μείωσιν ἱκανὴν ὑπέστη τὸ ποσὸν τῆς ἀναγνώσεως, ἰδίᾳ δὲ τὸ τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων· ἀλλ' ὅμως αὔξησις ἀνάλογος τῆς ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους δὲν παρετηρήθη. Τὸ πρᾶγμα βεβαίως εἶνε θαυμαστόν, ἀλλ' εὐεξήγητον, ἂν τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἑξῆς, πρῶτον ὅτι ἡ γραφομένη ἡμῶν νεωτέρα γλῶσσα, ἣν ἀπὸ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀναγινώσκουσιν οἱ μαθηταὶ ἡμῶν, διὰ τῶν ἐργασιῶν μάλιστα τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν διδασκάλου κ. Κ. Σ. Κόντου ἐκαθάρθη πολλῶν ἀσχημιῶν καὶ οὕτω μᾶλλον κατὰ τοὺς ὁμαλοὺς μάλιστα τύπους προσήγγισε τῇ ἀρχαίᾳ· δεύτερον δ' ὅτι τῆς οὕτω διαμορφωθείσης μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης ἡ διδασκαλία ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ γίνεται παιδαγωγικῶς κρείττων, ἀφ' ὅτου, τῶν διδασκαλείων ἀναμορφωθέντων, κρείττων ἀπέβη καὶ ἡ γλωσσικὴ καὶ ἡ παιδαγωγικὴ μόρφωσις τῶν ἡμετέρων δημοδιδασκάλων. Διὰ τῶν δύο λοιπὸν τούτων πλεῖστα τοῦ ὁμαλοῦ τυπικοῦ τῆς ἀρχαίας

[1] Πρβλ. Baumeister, Handbuch der Erziehungs- und Unterrichtslehre fü höhere Schulen, τόμ. Α', τμῆμ. 2, σελ. 40, 98, 152-3, 176, 283, 342-3, 470.

μᾶλλον ἢ πρότερον προσοικειοῦνται οἱ μαθηταὶ ἡμῶν ἤδη ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ εἰς τὸ αὐτὸ συμβάλλεται τὸ ὅτι τὰ διδακτικὰ βιβλία πάντα, ἃ μελετῶσιν οἱ μαθηταί, εἶνε γεγραμμένα νῦν ἐν γλώσσῃ κρείττονι τῆς πρότερον συνήθους καὶ ὅτι οἱ διδάσκοντες τῇ κρείττονι ταύτῃ γλώσσῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν χρῶνται καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπομιμήσει ἐκείνων. Τρίτον τι ἑρμηνεῦον τὸ παράδοξον, ὃ ἀνωτέρω εἴπομεν, θὰ ἀναφέρωμεν προϊόντες.

Ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς συντάξεως ἐγίνετο καὶ γίνεται ἔτι καὶ νῦν κυρίως ἐν τῷ γυμνασίῳ. Καὶ ἐν τούτῳ περὶ ἀνεπαρκείας τοῦ χρόνου τῆς ὅλης ἑλληνικῆς διδασκαλίας οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν ἑκάστῃ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ τάξεων παρείχοντο καὶ παρέχονται ὧραι 12, ὅσας οὐδεμιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας γυμνάσιον διέθετεν οὐδὲ διαθέτει διὰ τὰ λατινικὰ ἐν ταῖς ἀντιστοίχοις τάξεσιν· ὥστε εἰς ἀνεπάρκειαν χρόνου καθόλου τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης καὶ περὶ τὴν σύνταξιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὅτι δὲ καὶ ἀνεπάρκεια χρόνου τῶν περὶ τὴν σύνταξιν ἀσκήσεων δὲν εἶνε αἰτία τοῦ κακοῦ, τοῦτο εὐθὺς δῆλον γίνεται, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐπεκράτει καὶ ἐπικρατεῖ ἔτι καὶ νῦν, εἰ καὶ νῦν ἐν ἐλάττονι βαθμῷ καὶ κυρίως ἐν ταῖς κατωτέραις δυσὶ τάξεσιν, ἡ γραμματιστικὴ καλουμένη μέθοδος. Καλεῖται δ' οὕτως ἡ μέθοδος ἐκείνη, καθ' ἥν, τῆς φυσικῆς τῶν πραγμάτων τάξεως ἀναστρεφομένης, ἡ γραμματικὴ ἀναβιβάζεται εἰς δέσποιναν τῆς ἀναγνώσεως ἀντὶ ταύτῃ νὰ ὑπηρετῇ, ἡ δ' ἀνάγνωσις ἤτοι οἱ ἀναγινωσκόμενοι συγγραφεῖς ὑποβιβάζονται εἰς δούλους τοῦ συντακτικοῦ. Ἦσαν δῆλα δὴ ἢ καὶ εἶνε ἔτι ἐκεῖ οὗτοι, ἵνα ἐπ' αὐτῶν οἱ μαθηταὶ ἀσκῶνται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συντακτικῶν κανόνων, ὁπότε προτάσσονται τῆς μεταφράσεως τῶν συγγραφέων ἢ ἐπιτάσσονται αὐτῇ γραμματικαὶ παρατηρήσεις οὐχὶ μόνον αἱ ἀπολύτως ἀναγκαῖαι διὰ τὴν πρώτην μετάφρασιν ἢ διὰ τὴν βαθυτέραν γραμματικὴν κατανόησιν τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πλεῖσται ad hoc διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συντακτικοῦ γινόμεναι, αἳ δ' ἄλλως δύνανται καὶ πρέπει νὰ λείπωσι[1].

[1] Πρβλ. ἀνωτ. σελ 43, σημ. 2.

ταύτης. Ὥστε καὶ ὀλιγότητα ἐτῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ τυπικοῦ καὶ τῶν περὶ τοῦτο ἀσκήσεων δὲν δύναταί τις εὐλόγως ν' ἀποδέξηται ὡς αἰτίαν τῆς περὶ τοὺς τύπους ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν. Ἐν τοῖς γυμνασίοις πασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ὧν τὰ προγράμματα εἶνέ μοι γνωστά, δύο μόνον ἔτη θεωροῦνται ἱκανὰ διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λατινικοῦ τυπικοῦ καὶ τὴν τούτου βεβαίαν θεμελίωσιν, ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου ἔτους τῆς λατινικῆς διδασκαλίας ἄρχεται ἡ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς λατινικῆς συντάξεως· καὶ ὅμως τὸ μὲν τυπικὸν τῆς λατινικῆς εἶνε ἀνομοιότατον πρὸς τὴν μητρικὴν τῶν λαῶν ἐκείνων γλῶσσαν, τὸ δὲ τυπικὸν τῆς Ἀττικῆς εἶνε ὁμοιότατον πρὸς τὸ τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης τυπικόν· πρὸς δὲ σημειωτέον ὅτι ἅπασαι αὗται αἱ χῶραι ὀλιγωτέρας, ἢ ἡμεῖς διὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, διαθέτουσιν ὥρας ἐν ἑκάστῃ τάξει διὰ τὴν λατινικὴν κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, καθ' ἃ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἐκείνων διδάσκεται τὸ τυπικὸν ταύτης[1].

Ἀπὸ τοῦ 1885, εἰσαχθείσης τῆς νεοελληνικῆς ἀναγνώσεως, αἱ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ ὧραι τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἠλαττώθησαν εἰς 8 ἐν τῇ πρώτῃ τάξει καὶ εἰς 9 ἐν ἑκατέρᾳ τῶν ἄλλων δύο. Διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης ἐλαττώσεως τῶν ὡρῶν, δι' ἧς τὸ προσῆκον ὅριον ὑπερεβάθη πως, μείωσιν ἱκανὴν ὑπέστη τὸ ποσὸν τῆς ἀναγνώσεως, ἰδίᾳ δὲ τὸ τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων· ἀλλ' ὅμως αὔξησις ἀνάλογος τῆς ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους δὲν παρετηρήθη. Τὸ πρᾶγμα βεβαίως εἶνε θαυμαστόν, ἀλλ' εὐεξήγητον, ἂν τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἑξῆς, πρῶτον ὅτι ἡ γραφομένη ἡμῶν νεωτέρα γλῶσσα, ἣν ἀπὸ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀναγινώσκουσιν οἱ μαθηταὶ ἡμῶν, διὰ τῶν ἐργασιῶν μάλιστα τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν διδασκάλου κ. Κ. Σ. Κόντου ἐκαθάρθη πολλῶν ἀσχημιῶν καὶ οὕτω μᾶλλον κατὰ τοὺς ὁμαλοὺς μάλιστα τύπους προσήγγισε τῇ ἀρχαίᾳ· δεύτερον δ' ὅτι τῆς οὕτω διαμορφωθείσης μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης ἡ διδασκαλία ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ γίνεται παιδαγωγικῶς κρείττων, ἀφ' ὅτου, τῶν διδασκαλείων ἀναμορφωθέντων, κρείττων ἀπέβη καὶ ἡ γλωσσικὴ καὶ ἡ παιδαγωγικὴ μόρφωσις τῶν ἡμετέρων δημοδιδασκάλων. Διὰ τῶν δύο λοιπὸν τούτων πλεῖστα τοῦ ὁμαλοῦ τυπικοῦ τῆς ἀρχαίας

[1] Πρβλ. Baumeister, Handbuch der Erziehungs-und Unterrichtslehre für höhere Schulen, τόμ. Α', τμῆμ. 2, σελ. 40, 98, 152-3, 176, 283, 342-3, 470.

μᾶλλον ἢ πρότερον προσοικειοῦνται οἱ μαθηταὶ ἡμῶν ἤδη ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ εἰς τὸ αὐτὸ συμβάλλεται τὸ ὅτι τὰ διδακτικὰ βιβλία πάντα, ἃ μελετῶσιν οἱ μαθηταί, εἶνε γεγραμμένα νῦν ἐν γλώσσῃ κρείττονι τῆς πρότερον συνήθους καὶ ὅτι οἱ διδάσκοντες τῇ κρείττονι ταύτῃ γλώσσῃ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν χρῶνται καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπομιμήσει ἐκείνων. Τρίτον τι ἑρμηνεῦον τὸ παράδοξον, ὃ ἀνωτέρω εἴπομεν, θὰ ἀναφέρωμεν προϊόντες.

Ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς συντάξεως ἐγίνετο καὶ γίνεται ἔτι καὶ νῦν κυρίως ἐν τῷ γυμνασίῳ. Καὶ ἐν τούτῳ περὶ ἀνεπαρκείας τοῦ χρόνου τῆς ὅλης ἑλληνικῆς διδασκαλίας οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος, διότι, ὡς γνωστόν, ἐν ἑκάστῃ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ τάξεων παρείχοντο καὶ παρέχονται ὧραι 12, ὅσας οὐδεμιᾶς εὐρωπαϊκῆς χώρας γυμνάσιον διέθετεν οὐδὲ διαθέτει διὰ τὰ λατινικὰ ἐν ταῖς ἀντιστοίχοις τάξεσιν· ὥστε εἰς ἀνεπάρκειαν χρόνου καθόλου τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης καὶ περὶ τὴν σύνταξιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὅτι δὲ καὶ ἀνεπάρκεια χρόνου τῶν περὶ τὴν σύνταξιν ἀσκήσεων δὲν εἶνε αἰτία τοῦ κακοῦ, τοῦτο εὐθὺς δῆλον γίνεται, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἐπεκράτει καὶ ἐπικρατεῖ ἔτι καὶ νῦν, εἰ καὶ νῦν ἐν ἐλάττονι βαθμῷ καὶ κυρίως ἐν ταῖς κατωτέραις δυσὶ τάξεσιν, ἡ γραμματιστικὴ καλουμένη μέθοδος. Καλεῖται δ' οὕτως ἡ μέθοδος ἐκείνη, καθ' ἥν, τῆς φυσικῆς τῶν πραγμάτων τάξεως ἀναστρεφομένης, ἡ γραμματικὴ ἀναβιβάζεται εἰς δέσποιναν τῆς ἀναγνώσεως ἀντὶ ταύτῃ νὰ ὑπηρετῇ, ἡ δ' ἀνάγνωσις ἤτοι οἱ ἀναγινωσκόμενοι συγγραφεῖς ὑποβιβάζονται εἰς δούλους τοῦ συντακτικοῦ. Ἦσαν δῆλα δὴ ἢ καὶ εἶνε ἔτι ἐκεῖ οὗτοι, ἵνα ἐπ' αὐτῶν οἱ μαθηταὶ ἀσκῶνται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν συντακτικῶν κανόνων, ὁπότε προτάσσονται τῆς μεταφράσεως τῶν συγγραφέων ἢ ἐπιτάσσονται αὐτῇ γραμματικαὶ παρατηρήσεις οὐχὶ μόνον αἱ ἀπολύτως ἀναγκαῖαι διὰ τὴν πρώτην μετάφρασιν ἢ διὰ τὴν βαθυτέραν γραμματικὴν κατανόησιν τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πλεῖσται ad hoc διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συντακτικοῦ γινόμεναι, αἳ δ' ἄλλως δύνανται καὶ πρέπει νὰ λείπωσι[1].

[1] Πρβλ. ἀνωτ. σελ 43, σημ. 2.

Ἵνα λοιπὸν περιλάβωμεν τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα περὶ τοῦ πρώτου δυνατοῦ αἰτίου τῆς γραμματικῆς ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, αὕτη οὐδαμῶς δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς ἀνεπάρκειαν τοῦ χρόνου τῆς ὅλης τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν διδασκαλίας ἢ τοῦ τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων, καθόσον καὶ ἐκεῖνος ἱκανὸς καὶ αὗται ἐπαρκῶς καὶ πλέον παρ' ἡμῖν γίνονται καὶ περὶ τοὺς τύπους καὶ περὶ τὴν σύνταξιν διὰ τῆς τεχνολογίας καὶ διὰ τῆς ἄγαν γραμματικῆς μεθόδου τῆς ἑρμηνείας καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κυρίως γυμνασίῳ.

Προκειμένου νῦν περὶ τῆς ἀβεβαιότητος τῶν μαθητῶν ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι αὕτη δύναται καὶ πρέπει εὐλόγως ν' ἀποδοθῇ καὶ εἰς ἀνεπάρκειαν τοῦ διὰ ταύτην διατεθειμένου χρόνου, ὡς ἀλλαχοῦ[1] εἴπομεν καὶ ἐπειράθημεν νὰ δείξωμεν· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τοσούτου διατιθεμένου χρόνου, ὅσος νῦν διατίθεται, τὸ περὶ οὗ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος κακὸν θὰ ἦτό πως ὀλιγώτερον, ἂν μὴ καὶ ἕτερα προσετίθεντο αἴτια τῇ ἀνεπαρκείᾳ τοῦ χρόνου, κοινὰ τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν λατινικῶν, εἰς ἃ καὶ μεταβαίνομεν εὐθύς.

Δεύτερον αἴτιον, εἰς ὃ δυνατὸν νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν τὰ ἀνεπαρκῆ ἀποτελέσματα τῆς διδασκαλίας παντὸς μαθήματος, εἶνε πρὸς τῇ ἀνεπαρκείᾳ τοῦ χρόνου ταύτης ἡ μὴ προσήκουσα μέθοδος αὐτῆς· διὸ νῦν ἐξεταστέον, μή, τοιαύτης οὔσης παρ' ἡμῖν τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας τοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς συντάξεως τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, εἰς ταύτην πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ γραμματικὴ ἀβεβαιότη[τς] τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἐν ταῖς γλώσσαις ταύταις.

Τὴν νεωτέραν πάντως κρείττονα, ἅτε ἐπὶ ἀκριβοῦς ψυχολογικῆ[ς] γνώσεως στηριζομένην, μέθοδον τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας χαρα[κ]κτηρίζουσι δύο τινὰ σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν γραμματικὴν ἀβεβαιό[τη]τητα, ἡ χρῆσις τῆς ἐπαγωγῆς καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς γραμματική[ς] ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαιότατα διὰ τὴν ἑρμηνείαν. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τ[οῦ] τελευταίου τούτου ἀπαλλάττεται ὁ μαθητὴς τοῦ ἀσκόπου κόπου ν[ὰ] μανθάνῃ ἀπομνημονεύων ἀπὸ τῆς γραμματικῆς τύπους καὶ συντάξει[ς] οὐδέποτε ἢ σπανίως μόνον ἀπαντῶντας ἐν τοῖς σχολικοῖς συ[γ-]

[1] Συμβολαὶ εἰς ἀναμόρφωσιν τῆς παρ' ἡμῖν μέσης ἐκπαιδεύσεως, τεῦχ. Β' σ[ελ.] 42-6, Ἡ μεταρρύθμισις τῶν γυμνασίων ἐν Γερμανίᾳ κλπ. σελ. 100.

γραφεῦσι καὶ διὰ τοῦτο προωρισμένους in futuram oblivionem[1]. Οὕτω φειδὼ γίνεται οἴκοι τε καὶ ἐν τῷ σχολείῳ χρόνου πολλοῦ[2], ὃς δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ δι' ἄλλην σκόπιμον καὶ λυσιτελῆ ἐργασίαν, τὴν κρείττω ἐκμάθησιν τῶν ἀναγκαίων τύπων καὶ συντάξεων καὶ τὴν περὶ ταῦτα πολλὴν καὶ πολλαπλῆν ἄσκησιν ἢ τὴν πλείω ἀνάγνωσιν· τῆς μνήμης δῆλα δὴ τῶν μαθητῶν μὴ ἐπιβαρυνομένης μὲ μερικότητας σπανίως ἢ οὐδέποτε ἀπαντώσας παρὰ τοῖς ἀναγνωσθησομένοις συγγραφεῦσι, τοῦ δὲ νοῦ αὐτῶν μὴ συγχεομένου διὰ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ συγκεντρουμένου εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθη, κάλλιον οὗτοι, ὡς εἰκός, μανθάνουσι καὶ ἐντυποῦσι τῇ μνήμῃ αὐτῶν τὰ οὐσιώδη ἐκεῖνα, μείζω δὲ προσκτῶνται καὶ τὴν δεξιότητα τοὺς μεμαθημένους τύπους καὶ συντακτικοὺς κανόνας νὰ ἐφαρμόζωσι καὶ χρησιμοποιῶσι, τοῦ χρόνου τῆς ἀσκήσεως διατιθεμένου ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων τούτων καὶ οὐσιωδῶν μόνον καὶ διὰ τοῦτο πλείονος ἢ πρότερον οὔσης τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς περὶ ταῦτα[3]. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία, ὅτι τὸ πρῶτον τοῦτο γνώρισμα τῆς νεωτέρας κρείττονος μεθόδου τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας ἱκανὴν παρέχει τὴν ἐπικουρίαν τῇ τε πρώτῃ ἐντυπώσει καὶ τῇ ἀσφαλεῖ περαιτέρω κτήσει τῶν τύπων καὶ συντακτικῶν γνώσεων, καὶ δὴ τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ, καθόσον ἐπιτρέπει, ἵνα ἡ περὶ ταῦτα ἄσκησις, περιοριζομένη μόνον εἰς τὰ οὐσιώδη καὶ συνήθη, γίνηται οὕτως ἄφθονος, ὅσον ἄφθονος ἀνάγκη αὕτη νὰ εἶνε, ἵνα ἡ τῶν τύπων ἀνάπλασις καὶ τῶν κανόνων ἐφαρμογὴ ἀποβῇ μηχανικὴ καὶ οἱονεὶ ἀσυνείδητος. (Schiller, ἔ. ἀ. καὶ Hndbch. d. Pdgk. σελ. 445).

Νῦν αἱ παρ' ἡμῖν διδακτικαὶ γραμματικαὶ τῶν κλασικῶν γλωσσῶν ἐλάχιστα στοιχοῦσι τῇ ἀπαιτήσει ταύτῃ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθη. Καὶ περὶ μὲν τῶν λατινικῶν τοῦτο ἀλλαχοῦ[4] ἐδείξαμεν διὰ πολλῶν, περὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν ἱκανὰ καὶ πρὸς τὴν νῦν ἡμῶν χρείαν εἴπομεν ὡσαύτως ἀλλαχοῦ[5]. Ὃ ἐνταῦθα νὰ προσθέσωμεν ἀναγκαῖον νομίζομεν, εἶνε ὅτι καὶ τύπων πλείστων δυνατὸν καὶ πρέπον εἶνε ν' ἀπαλλαγῇ ἡ σχολικὴ ἑλληνικὴ γραμματικὴ

[1] Kaigi ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὴν α'. ἔκδοσιν τῆς αὐτοῦ ἑλληνικῆς γραμματικῆς, σελ. IV.
[2] Ἡ μεταρρύθμισις κτλ. σελ. 102-3.
[3] Schiller, Zeitschrift f. d. Gymnasialwesen, 1882, 200-1.
[4] Ἡ μεταρρύθμισις κτλ. σελ. 182-7.
[5] Συμβολαὶ κτλ. τεῦχ. Β', σελ. 26.

σπανίως ὅλως ἢ οὐδαμῶς ἀπαντώντων παρὰ τοῖς ἐν τοῖς γυμνασίοις διδασκομένοις ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν, ἑνὸς δὲ εἴδους τούτων, τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ῥητῶς ἐνταῦθα μνείαν ποιούμεθα. Ὅτι ἡ χρῆσις αὐτοῦ εἶνέ τι σπάνιον, τοῦτο πάντες γινώσκουσιν οἱ ἐμπείρως ἔχοντες τοῦ ἕλληνος λόγου· ἀλλ' ἵνα συμφανὲς τὸ πρᾶγμα καὶ τοῖς μᾶλλον δυσπίστοις κατασταθῇ, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνθάδε τινὰ τῶν πορισμάτων τῆς στατιστικῆς ἐργασίας τοῦ S. Keck[1] περὶ τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ῥήτορσιν· οὕτω παρὰ Δημοσθένει ἐπὶ 1178 $^1/_2$ σελίδων ἐκδόσεως Bekker ἀπαντᾷ δυϊκὸς ἀριθμὸς ὀνομάτων 76ἀκις, παρὰ Λυσίᾳ ἐπὶ 248 σελίδων 27ἀκις, παρὰ Ἰσοκράτει ἐπὶ 477 σελίδων 57ἀκις, παρ' Αἰσχίνῃ ἐπὶ 223 σελίδων δίς[2]. Ὁ δυικὸς ἀριθμὸς τῶν ῥημάτων παρὰ τοῖς αὐτοῖς συγγραφεῦσιν εἶνε, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς Keck[3], σπανιώτερος ἢ ὅσον τις ἠδύνατο νὰ προσδοκᾷ. Καὶ ὅμως πόσος χρόνος δὲν δαπανᾶται διὰ τὴν πρώτην ἀπομνημόνευσιν καὶ τὴν εἶτα πολλαπλῆν ἐπανάληψιν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, ἀναγραφομένου στερεοτύπως ἐν παντὶ παραδείγματι πασῶν τῶν κλίσεων, ἐν πάσῃ ἐγκλίσει παντὸς χρόνου πάσης συζυγίας.

Εἶτα δὲ διὰ τῆς στερεοτύπου συναπομνημονεύσεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ καὶ ἄλλως μεγάλως παρακωλύεται ἡ εὔκολος, ταχεῖα καὶ διαρκὴς ἐντύπωσις τῶν δύο ἄλλων ἀριθμῶν. Ὁ Dörpfeld (Denken und Gedächtniss 1894, σελ. 102) λέγει, «οὐδὲν μᾶλλον παρακωλύει εὔκολον, ταχεῖαν καὶ διαρκῆ ἐντύπωσιν, ἢ ἂν πρόκειται πάρα πολλὰ διὰ μιᾶς νὰ ἐντυπωθῶσι», προϊὼν (σελ. 103) δ' ὁ αὐτὸς προστίθησιν, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἰσχὺν ἔχει, ὅταν ἡ ἀπομνημόνευσις εἶνε ἡ καλουμένη μηχανική. Ὁ λόγος τοῦ τελευταίου τούτου εἶνε ὅτι ἡ δύναμις τῆς μηχανικῆς ἀπομνημονεύσεως εἶνε καὶ κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ τὴν ἔκτασιν ἀσθενής, ἀσθενεστέρα ἢ ἡ τῆς κριτικῆς[4]. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἰδίᾳ ὅταν πρόκειται περὶ μηχανικῆς ἀπομνημονεύσεως, ἀνάγκη οὐχὶ πολλὰ ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα νὰ παρέχωνται τῷ μαθητῇ πρὸς απο-

[1] Beiträge zur historischen Syntax d. Griechischen Spraehe, von M. Schanz, τ. 1, σελ. 151-214.
[2] Keck, ἔ. ἀ. σελ. 160.
[3] σελ. 200.
[4] Πρβλ. Dörpfeld. ἔ. ἀ. σελ. 93-5, Lindner, Lehrbch. d. empirisch. Psychologie, σελ. 97.

μνημόνευσιν[1]. Νῦν αἱ σειραὶ τῶν τύπων ἀπομνημονεύονται μηχανικῶς καί, τοῦ δυϊκοῦ μὲν ἀριθμοῦ ἐλλείποντος, εἶνε δύο μόνον αὗται ἐν ἑκάστῳ ὀνομάτων παραδείγματι καὶ ἐν ἑκάστῃ παρεμφατικῇ ἐγκλίσει παντὸς χρόνου τῶν ῥημάτων· τοὐναντίον, ἐκείνου στερεωτύπως ἀπομνημονευομένου, γίνονται τρεῖς αἱ ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα ἀπομνομονευτέαι σειραὶ τύπων, ὅτε κατὰ τὰ ἄρτι λεχθέντα ἡ ταχεῖα, εὔκολος καὶ διαρκὴς αὐτῶν ἀπομνημόνευσις μᾶλλον παρακωλύεται,, ἢ ἂν δύο μόνον εἶνε αἱ σειραί. Πρὸς τούτοις δὲ ἀνάγκη καὶ τόδε ἐν νῷ νὰ ἔχωμεν, ὅτι ἡ κατὰ τὸ ποιὸν πρὸς ἄλληλα σχέσις τῶν μελῶν τῶν σειρῶν τούτων εἶνε ἡ τῆς ἀντιθέσεως· αὕτη δὲ καὶ καθ' ἑαυτὴν μὲν συμβάλλεται εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς σαφηνείας ἑκάστου μέλους, ἰδίᾳ ὅταν ἡ ἀντίθεσις εἶνε οὐχὶ ζωηρά, πολλῷ δ' ὅμως μᾶλλον γίνεται τοῦτο, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῶν ἅμα ἢ σχεδὸν ἅμα εἰσερχομένων εἰς τὴν συνείδησιν εἶνε πάρα πολύς. Νῦν, προστιθεμένου κατὰ τὴν ἀπομνημόνευσιν τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιθέτων μελῶν αὐξάνει, διὸ καὶ μείζων ἀποβαίνει ἡ σύγχυσις τῶν μελῶν τούτων πρὸς ἄλληλα, καθόσον μάλιστα ἡ ἀντίθεσις αὐτῶν οὐχὶ ζωηρά. Εἰς τοῦτο πρέπει ν' ἀποδοθῇ, ὃ συχνάκις παρατηρεῖται, ἡ πλείων δῆλα δὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν σύγχυσις τοῦ δυϊκοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ῥημάτων πρὸς ἀλλήλους ἢ ἡ ἑκατέρου τούτων πρὸς τὸν ἑνικόν· ἐκεῖ ἡ ἀντίθεσις ἧττον ζωηρὰ ἢ ἡ μεταξὺ τοῦ ἑνικοῦ καὶ ἑκατέρου τῶν δύο ἄλλων ἀριθμῶν, διὸ καὶ σύγχυσις τοῦ ἑνικοῦ πρὸς τοὺς δύο ἄλλους ἀριθμούς, καὶ τοῦ δυϊκοῦ ὑπάρχοντος, δὲν παρατηρεῖται εὐκόλως παρὰ τοῖς μαθηταῖς. Καὶ πάντα ταῦτα τὰ κακὰ ἐπακολουθήματα τῆς διαρκοῦς ἀπομνημονεύσεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ ἅμα τοῖς δυσὶν ἄλλοις ἀριθμοῖς πρὸς τί; ἵνα ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ διάφοροι ὀνοματικοὶ ἢ ῥηματικοὶ τύποι αὐτοῦ περιπίπτωσιν εἰς παντελῆ σχεδὸν λήθην· καθόσον καὶ ἡ ἰσχυρότατα μετὰ πολὺν κόπον ἐντυπωθεῖσα παράστασις βαθμιαίως σχεδὸν ἐξαφανίζεται, περιπίπτουσα εἰς λήθην, ἂν μὴ ἀεὶ ἐπαναλαμβάνηται[2]. Τοῦτο δὲ καὶ συμβαίνει περὶ τοὺς διαφόρους τύπους τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, ὧν ἕκαστος σπανιώτατα ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς εἴδομεν. Διὸ ὅλως ἄσκοπος καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν ἡ

[1] Fauth. Das Gedächtniss, σελ. 310, Maier, Pdgsche Psychologie, σελ. 148, 5, Dörpfeld, ἔ. ἀ. σελ. 103, Waldeck, Lehrproben, 48,2.

[2] Ziehen, Leitfaden d. physiolg. Psychologie, σελ. 112.

τούτου ἀπομνημόνευσις σὺν τοῖς ἄλλοις ἀριθμοῖς, ὡς αὕτη ἐπιζήμιος εἶνε διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ βεβαίαν ἀπομνημόνευσιν τῶν δύο ἐκείνων ἄλλων ἀριθμῶν[1].

Ταῦτα εἰπόντες περὶ τῆς ἅμα τοῖς λοιποῖς ἀριθμοῖς διαρκοῦς ἀπομνημονεύσεως τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, δὲν νοοῦμεν ὅτι ὅλως πρέπει νὰ παραλειφθῇ ἡ τούτου ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐκμάθησις, οὐδ' ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ ὅλως ἐκ τῆς γραμματικῆς, ἀλλ' ὅτι ἰδίᾳ μὲν ἐν ταύτῃ πρέπει νὰ γίνηται λόγος περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου καὶ οὐχὶ νὰ συναναμιγνύηται ἐν τοῖς παραδείγμασι μετὰ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν, νὰ διδάσκηται δ' εἰς τοὺς μαθητὰς ἑκάστη αὐτοῦ σειρά, π.χ. ἡ σειρὰ α-αιν, ἢ ἡ σειρὰ ω-οιν, ἢ ἡ σειρὰ ε-οιν κτλ., ὅταν οἱ μαθηταὶ τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀναγνώσει ἀπαντῶσι μέλος τι ἑκάστης σειρᾶς. Οὕτω δὲ οὐ μόνον τὴν σαφῆ ἀντίληψιν καὶ τὴν στερεὰν ἀπομνημόνευσιν τῶν ἄλλων δύο ἀριθμῶν διευκολύνομεν κατὰ τὰ ἄρτι εἰρημένα, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ τὴν σαφῆ ἀντίληψιν καὶ τὴν στερεὰν ἀπομνημόνευσιν ἑκάστης σειρᾶς τοῦ δυϊκοῦ, πρῶτον διότι μόνην ἑκάστην τούτων παρέχομεν τῷ μαθητῇ πρὸς γνῶσιν καὶ δεύτερον διότι παρέχομεν ταύτην αὐτῷ καθ' ἣν στιγμὴν τὰ μάλιστα εἶνε διεγηγερμένον παρ' αὐτῷ τὸ διαφέρον ὑπὲρ ταύτης, ἅτε δεομένῳ αὐτῆς πρὸς μετάφρασιν τοῦ προκειμένου χωρίου· δι' ἀμφοτέρους δὲ τοὺς λόγους τούτους ἀμέριστος καὶ ζωηροτάτη στρέφεται ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἀεὶ προκειμένην σειράν· οὕτω δὲ διευκολύνεται ἡ ἐντύπωσις καὶ ἡ εἶτα διάσωσις αὐτῆς ἐν τῇ μνήμῃ[2].

Τοσοῦτον λοιπὸν καὶ οὕτω, ὅσον καὶ ὅπως ἐκ τοῦ ἑνὸς τούτου παραδείγματος καταδείκνυται, δυσχεραινούσης τῆς ἐπισωρεύσεως πολλῆς γραμματικῆς ὕλης τὴν στερεὰν ταύτης ἐντύπωσιν, γενικὴ σήμερον διδακτικὴ ἀπαίτησις εἶνε ὁ περιορισμὸς αὐτῆς εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα πρὸς τὴν ἑρμηνείαν. Ἀλλὰ τῇ ἀπαιτήσει ταύτῃ ὅλως ἀντιμάχονται, ὡς καὶ ἄρτι ἐλέχθη, αἱ ἡμέτεραι γραμματικαί, πάσχουσαι πληθώραν τῆς ὕλης καθ' ὑπερβολήν· διὸ δὴ καὶ ἠδύνατό τις, ἐν σπουδῇ καὶ ἐξ ἐπιπολῆς κρίνων, νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἰς τὸ μνημονευθὲν ἐλάττωμα τῶν ἡμετέρων γραμματικῶν ὠφείλετο καὶ ὀφείλε-

[1] Πρβλ. Waldeck, Lehrproben, 31, 82.

[2] Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 313, Schiller, prksch. Pdgk. σελ. 100, 103/4, Waldeck, Lehrproben, 31, 82. Maier, Pdgsch. Psycholog. σελ. 142,4.

ται κυρίως, εἰ μὴ μόνον, ἡ γραμματικὴ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης ἐν ταῖς κλασικαῖς γλώσσαις. Ἀλλ' ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως, ὡς δείξει ἀκριβεστέρα τῶν πραγμάτων ἐξέτασις.

Ἡ διδακτικὴ ἀπαίτησις τοῦ περιορισμοῦ τῆς γραμματικῆς ὕλης εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ συνήθως παρὰ τοῖς σχολικοῖς συγγραφεῦσιν ἀπαντῶντα εἶνε καὶ ἐν Γερμανίᾳ σχετικῶς νέα καὶ βαίνει σχεδὸν παραλλήλως τῇ ἐλαττώσει τῶν ὡρῶν τῆς κλασικῆς διδασκαλίας διὰ τῶν τῆς χώρας ταύτης προγραμμάτων τοῦ 1882· εἰ καὶ οὐχὶ ὑπὸ ταύτης μόνης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς προοδευούσης ψυχολογικῆς γνώσεως προεκλήθη [1]. Τοῦ χρόνου δῆλα δὴ ἐλαττωθέντος, τῆς δὲ γραμματικῆς ὕλης μενούσης τῆς αὐτῆς, ἤρχισε καὶ ἐκεῖ ν' ἀναφαίνηταί τις γραμματικὴ τῶν μαθητῶν ἀβεβαιότης· αὕτη δ' ἤγαγεν εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ περιορισμοῦ τῆς γραμματικῆς ὕλης εἰς τὰ συνήθη, ἵνα οὕτως, ἀφαιρουμένων τῶν μὴ τοιούτων, πλείων δοθῇ χρόνος πρὸς τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν, ἤτοι πρὸς τὴν τούτων ἄσκησιν εἰς ἐκεῖνα, καὶ οὕτω διὰ ταύτης, συχνοτέρας νῦν γινομένης, δυνατὴ τοῖς μαθηταῖς γένηται ἡ βεβαιοτέρα κτῆσις καὶ ἡ εὐκολωτέρα χρησιμοποίησις τῶν συνήθων [2]. Ὅτι, ὅτε ἄφθονος ἔτι ὁ χρόνος τῆς τῶν λατινικῶν διδασκαλίας ἐν Γερμανίᾳ ἦτο, δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ τὸ κακὸν τῆς ἀβεβαιότητος τῶν μαθητῶν, καὶ ἀφθόνου οὔσης τῆς γραμματικῆς ὕλης, τοῦτο μαρτυρεῖ ἡμῖν ὁ H. Genthe γράφων [3], ὅτι ἐν προτέροις χρόνοις (δῆλα δὴ ἔτι περὶ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ λήγοντος αἰῶνος) ἡ πλειονότης τῶν μαθητῶν οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν κατώρθου τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα, ἢ ἔτι ὅτε αὐτὸς ἔγραφε (τῷ 1882) σύνηθές τι ἦτο. Ὅμοια λέγει καὶ ὁ Fauth γράφων (ἔ. ἀ. σελ. 336), «οἱ πρόγονοι ἡμῶν δὲν ἔγραφον πάντοτε λατινιστὶ γραμματικῶς οὕτως ὀρθῶς, ὡς ἡμεῖς (ὁ Runken π. χ. γράφει tantum abest, ut . . ., ut potius)» [4]. Καίτοι λοιπὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ αἱ γραμματικαὶ δὲν ἦσαν ἀπηλλαγμέναι τοῦ πολλοῦ φόρτου τῶν σπα-

[1] Schiller, Zeitschrift. f. d. Gymnasialwesen, 1884, 193, Kaigi ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὴν Α' ἔκδοσιν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοῦ γραμματικῆς, σελ. III.

[2] Schiller, ἔ. ἀ. σελ. 194-195.

[3] Grammatik und die Schiftstellerlektüre, σελ. 10.

[4] Πρβλ. καὶ Rothfuchs, Beiträge zur Methodik des altsprachlichen Unterrichts, σελ. 7.

νίων ἢ καὶ ἀχρήστων ὅλως τοῖς μαθηταῖς φιλολογικῶν ἀκριβολογιῶν, ὅμως, ἐφ' ὅσον ὁ χρόνος ἦτο ἀρκετὸς καὶ διὰ τοῦτο ἐπαρκεῖς καὶ αἱ γραμματικαὶ ἀσκήσεις, οἰκεῖοι οἱ μαθηταὶ ἐγίνοντο τῷ περιεχομένῳ τῶν γραμματικῶν ἐκείνων καὶ βεβαιότητα εἶχον ἱκανὴν περὶ τὸ τυπικὸν καὶ τὴν σύνταξιν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, δῆλον γίνεται, ὅτι ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης περὶ τὴν γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ, ὅτε μάλιστα ἄφθονος λίαν ἔτι ἦτο ὁ χρόνος καθόλου τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς διδασκαλίας (πρὸ τοῦ 1885), κυρίως εἰς τὸ ἐλάττωμα ἐκεῖνο τῶν γραμματικῶν, διότι οἱ Γερμανοὶ μαθηταὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας ὄντες δὲν ἐδείκνυον γραμματικὴν ἀβεβαιότητα. Πῶς τὸ κακὸν τοῦτο παρὰ τοῖς ἡμετέροις μαθηταῖς πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ καὶ ποῦ ν' ἀποδοθῇ, θὰ ἐξετάσωμεν προϊόντες, ἀφοῦ πρότερον ἐξετάσωμεν, πῶς ἔχει παρ' ἡμῖν ἡ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς ὡς πρὸς τὸ δεύτερον γνώρισμα τῆς νῦν κρείττονος μεθόδου τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας.

Τὸ δεύτερον τοῦτο γνώρισμα τῆς νῦν μεθόδου τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας, εἶνε, ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, ἡ χρῆσις τῆς ἐπαγωγῆς. Κατὰ ταύτην ἐφαρμοζομένην ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ τυπικοῦ τὸ παράδειγμα κλίσεώς τινος ἢ χρόνου ἐν ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῇ ἐγκλίσει δὲν παρέχεται τῷ μαθητῇ ἕτοιμον ἐν τῇ γραμματικῇ πρὸς ἀπομνημόνευσιν ἐκ ταύτης, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τοῦτο σχηματίζουσιν, αὐτοὶ συνάγοντες ἐκ τῶν ad hoc συντεταγμένων προτάσεων ἢ συνεχοῦς ὅλου τοῦ πρώτου ἀναγνωσματαρίου ἢ καὶ ἄλλως εὑρίσκοντες τοὺς τύπους τοὺς ἀεὶ ὑπ' αὐτῶν ἀπομνημονευτέους[1]. Τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης μεθόδου ὠφελήματα διὰ τὴν ἐντύπωσιν τῇ μνήμῃ τῶν μαθητῶν τῶν τύπων, περὶ ὧν μόνον νῦν ἡμῖν πρόκειται, ἔχουσιν, ὡς λέγει ὁ Menge[2], ὧδε· «εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ μαθητής, ὅς αὐτὸς ἀεὶ ἐξέρχεται εἰς θήραν νέων φαινομένων, πρῶτον μὲν τοὺς ἤδη αὐτῷ γνωστοὺς τύπους, οὓς πάντοτε μεταχειρίζεται πρὸς σύγκρισιν, ἐσωτερικῶς ἀεὶ ἐπαναλαμβάνει, τοῦθ' ὅπερ πρὸς τὴν στερέωσιν τῶν ἤδη μεμαθημένων χρησιμεύει, δεύτερον δὲ μετὰ μείζονος διαφέροντος τὸ νέον (τοὺς νέους τύπους) ἀποδέχεται, διὸ αὐτὸ κατὰ πᾶσαν προσδοκίαν καὶ εὐκολώτερον

[1] Menge ἐν Reins, pdgsche Studien, 1886, σελ. 132-6, Waldeck, Lehrproben, 22, 82, Schmitt, Der latein. Unterricht in Sexta, σελ. 29-30.

[2] Lehrproben, 44, 45, 2.

διασώζει ἐν τῇ μνήμῃ». Διότι ἔνθα διαφέρον ἐκεῖ καὶ μνήμη[1]. Μεῖζον δὲ τὸ διαφέρον τῶν μαθητῶν κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην, διότι τὸ παράδειγμα αὐτὸς ὁ μαθητὴς σχηματίζει, αὐτὸς τὰ στοιχεῖα τούτων ἀνευρίσκων· γνωστὸν δ' ὅτι αἱ γνώσεις, ἅς τις αὐτὸς κτᾶται, μείζω δι' αὐτὸν ἔχουσιν ἀξίαν, διὸ δὴ καὶ διαρκέστερον γίνονται τοῦ κτωμένου κτῆμα[2]. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπαγωγικὴ μέθοδος διευκολύνει τὴν πρώτην ἐντύπωσιν καὶ τὴν εἶτα διάσωσιν τῶν τύπων ἐν τῇ μνήμῃ, διὸ καὶ χρηστέον ταύτῃ[3].

Ἀπολύτως ἀναγκαία ἢ τοὐλάχιστον πολλῷ ἀναγκαιοτέρα καθ' ἡμᾶς γε ἢ ἐν τῷ τυπικῷ εἶνε ἡ χρῆσις τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου ἐν τῇ συντάξει καὶ καθόλου, ἔνθα πρόκειται περὶ γραμματικῶν κανόνων, οἳ περιλαμβάνουσι τὸ πολλοῖς ὁμοειδέσι γλωσσικοῖς φαινομένοις κοινόν, ἤτοι ἔνθα οἱ κανόνες γενικόν τι καὶ ἀφῃρημένον ἐκφράζουσι καὶ οὐχὶ μεμονωμένην τινὰ χρῆσιν καθορίζουσιν, ὁπότε καὶ μόνον τὸ παράδειγμα ἀρκεῖ[4]. Ἐν ἐκείνῃ τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἡ μὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἐπαγωγῆς, καθ' ἣν ὁ κανὼν δὲν παρέχεται ἕτοιμος τῷ μαθητῇ, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ ἐξάγεται ἐκ τῶν παραδειγμάτων, ἔχει πολὺ χείρω τὰ ἐπακολουθήματα ἢ ἡ μὴ τήρησις τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ τυπικοῦ, ἔνθα δὲν πρόκειται περί τινος ἀφῃρημένου καὶ γενικοῦ· διότι τοιοῦτόν τι δὲν εἶνε οἱ τύποι, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Waldeck[5]. Ἡ σειρὰ τῶν τύπων ἑκάστου παραδείγματος ὀνόματος ἢ ῥήματος ἀποτελεῖ ὅ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν εἰδολογικῶν σταδίων καλεῖται συγκεκριμένον σύστημα[6]. Ἀλλ' οἱ κανόνες, περὶ ὧν νῦν δὴ λέγομεν, γενικόν τι καὶ ἀφῃρημένον περιέχουσιν, ἡ δὲ ἐν τῇ τούτων διδασκαλίᾳ μὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου ὅλως ἀντιστρατεύεται τῷ τρόπῳ, καθ' ὃν ἡ ψυχὴ ἡμῶν φυσικῶς, εἰς ἑαυτὴν ἀφιεμένη, σχηματίζει ἀφῃρημένας

[1] Fack ἐν Reins, Encyklpds. Handbuch. d. Pdgk. τόμ. Α', σελ. 803.

[2] Waldeck, Lehrproben, 22, 82. Πρβλ. Ἡ παιδαγωγοῦσα διδασκαλία σελ. 78, Ostermann ἐν Reins, Encykp. Hndbch. d. Pdgk. τόμ. Γ' σελ. 849, Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 332.

[3] Ὅτῳ τρόπῳ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα χρηστέον ταύτῃ τῇ μεθόδῳ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν διδασκαλίᾳ τοῦ τυπικοῦ τῆς ἀττικῆς διαλέκτου καὶ τίνα τὸ ὅρια τῆς χρήσεως αὐτῆς, περὶ τούτου, Θεοῦ θέλοντος, προσεχῶς τὰ δέοντα θὰ εἴπωμεν.

[4] Waldeck, Prktische Anleitung zum Unterricht in der lateinsch. Grmtk. σελ. 27, 35, Münch, Lehrproben, 41, 1.

[5] Lehrproben, 48, 9.

[6] Folz, ἐν Reins, Encyclpd. Hndbch d. Pdgk. τόμ. Α', σελ. 27.

ἐννοίας καθόλου· διότι ταύτας ἐκείνη βαθμιαίως σχηματίζει, ἐφ' ὅσον βαθμιαίως ἀντιλαμβάνεται συγκεκριμένων παραδειγμάτων καὶ ἀντικειμένων ὁμοειδῶν ἀλλήλοις. Αὕτη εἶνε ἡ μόνη καὶ φυσικὴ ὁδὸς πάσης γνώσεως, ἡ ἄγουσα δῆλα δὴ ἀπὸ τοῦ συγκεκριμένου καὶ μερικοῦ εἰς τὸ ἀφηρημένον καὶ γενικόν[1]· ὡς δὲ γνωστὸν πείρᾳ εἶνε, εἰς εὐάρεστα λίαν φέρει αὕτη ἀποτελέσματα, διότι ἀρκετὴ εἶνε ἡ οὕτω φύσει γενομένη πνευματικὴ τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ ἀνθρώπου καθόλου ἀνάπτυξις[2]. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ διδασκαλία, τὴν φύσιν μιμουμένη, πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἣν αὐτὴ ἡ φύσις δεικνύει, βεβαίως, ὡς λέγει ὁ Waldeck[3], οὐχὶ αὐτὴν ἀφίνουσα εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς κατάστασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς νόμους τῆς ψυχολογίας ἐξομαλίζουσα καὶ εἰς τεχνητὴν ὁδὸν μεταβάλλουσα, ἵνα οὕτω κρείττω ἔχωμεν τὰ ἀποτελέσματα, ἅμα δὲ καὶ ταχύτερα[4]. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἂν μὴ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν συντακτικῶν κανόνων ἀκολουθῶμεν τῇ ἐπαγωγικῇ μεθόδῳ, ἥτις ἐκ τῶν παραδειγμάτων εἰς τὸν κανόνα ἄγει, ἀλλ' ἑτοῖμον τοῦτον τῷ μαθητῇ παρέχωμεν, οὗτος, ἀνίκανος ἔτι ἀεὶ νὰ συλλαμβάνῃ τὸ ἑτοῖμον αὐτῷ προσφερόμενον ἀφηρημένον τὸ ἐν τῷ ἑτοίμῳ κανόνι περιεχόμενον, ἢ οὐδὲν νοεῖ ὑπὸ τὰς λέξεις τοῦ κανόνος, οὕτω δ' οὗτος εἶνε δι' αὐτὸν συναγωγὴ λέξεων κενῶν παντὸς περιεχομένου[5], ἢ νοεῖ μέν τι, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε καὶ τὸ ὀρθόν· ἀλλά, καὶ τούτου γενομένου, οὐχὶ πάντοτε ὅσον δεῖ σαφῶς αὐτὸ νοεῖ[6]. Τὰ παραδείγματα τὰ κατὰ τὴν συνήθη μέθοδον ἐπαγόμενα πρὸς ἐξήγησιν τοῦ κανόνος ἔρχονται πάντως κατόπιν ἑορτῆς, οὐχὶ δ' εὐθὺς οὐδ'

[1] Dörpfeld, Bildung d. Begriffe σελ. 6-11, Lindner, Lehrbuch d. empirisch. Psycholg[7]., 135, Rein, Pdgk. im Grundriss, σελ. 113/4, Meier, Pdgsch. Psychl., σελ. 83, 115 κἑξ. Ziehen, Leitfaden d. physiolg. Psychlg. σελ. 116.

[2] Wiget, Die formalen Stufen, σελ. 38.

[3] Lehrproben, 22, 27.

[4] Πρβλ. Waldeck, ἔ. ἀ. καὶ 24, 32, Rein, ἔ. ἀ. σελ. 114, Wiget, ἔ. ἀ. σελ. 41, Dörpfeld ἔ. ἀ., Meier, ἔ. ἀ. σελ. 115.

[5] Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 332, Perthes, Zur Reform d. Lat. Unterrichts, IV, 56, Waldeck, Lehrproben, 22, 77, Schrader, Erziehungslehre etc. σελ. 375.

[6] Ὅτι δ' ὅμως καὶ τοῦτο δυνατόν ποτε εἶνε καὶ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει περιττὴ καί τι πλέον ἡ ἐπαγωγή, καὶ περὶ τούτων ἄλλοτε ἡμῖν ἔσται ὁ λόγος, ὅτε καθόλου περὶ τῶν ὁρίων τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐπαγωγῆς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς συντάξεως τῶν ξένων γλωσσῶν θὰ εἴπωμεν.

όλως αἴρουσι τὸ προσγενόμενον κακόν, διότι τὸ ἅπαξ, ἐν καιρῷ μάλιστα ἱκανῆς πως τῆς προσοχῆς ἐντάσεως, γεννηθὲν ἐν τῇ ψυχῇ οὐχὶ ὀρθὸν πλάσμα, οὐχὶ εὐκόλως εἶτα ἐξίτηλον γίνεται καὶ διορθοῦται. Ὁ Waldeck λέγει [1] «Umlernen schwieriger ist als das Neulernen»· ἐπὶ τοῦ ψυχικοῦ δὲ τούτου γεγονότος στηρίζεται ἡ σήμερον γενικὴ διδακτικὴ ἀπαίτησις τοῦ προλαμβάνειν μᾶλλον τὰ σφάλματα τῶν μαθητῶν ἢ διορθοῦν αὐτά. Νῦν ἐν τῇ προκειμένῃ ἡμῖν περιπτώσει πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἐσφαλμένως σχηματισθέντος ἐν τῇ ψυχῇ, πρὸς τελείαν διασάφησιν τοῦ ἀσαφοῦς πως μείναντος καὶ πρὸς τὴν πλήρωσιν διὰ πραγματικοῦ περιεχομένου τῶν κενῶν τοιούτου λέξεων τοῦ ὅλως μὴ νοηθέντος κανόνος ἀνάγκη ὁ μαθητὴς πολλάκις ἐν τῇ ἀναγνώσει νὰ ἐποπτεύσῃ συγκεκριμένας μορφὰς τοῦ κανόνος, πολλάκις δὲ ταύτας ὁ διδάσκων νὰ ἑρμηνεύῃ γραμματικῶς· τοῦτο δὲ χρόνον πολὺν στοιχίζει, ὃν θὰ ἐκερδαίνομεν, χρῆσιν τῆς ἐπαγωγικῆς ποιησάμενοι μεθόδου, διότι τότε εὐθὺς νοητὸς τοῖς μαθηταῖς θὰ ἐγίνετο ὁ κανών. Ἀλλὰ χρόνον στοιχίζει καὶ ἡ ἀπομνημόνευσις τῶν οὕτω κακῶς διδασκομένων κανόνων, διότι μηχανικῶς ὅλως ἢ σχεδὸν μηχανικῶς ἀπομνημονεύονται, μηδαμῶς ἢ ἀσαφῶς νοηθέντες ὑπὸ τῶν μαθητῶν [2]· οὕτω δ' ἀπομνημονευθέντες, ἄνευ δῆλα δὴ κατανοήσεως ἢ σαφοῦς τοιαύτης, καὶ διὰ τοῦτο λέξεις κεναὶ παντὸς περιεχομένου ἢ σαφοῦς τοιούτου ὄντες εὐκόλως περιπίπτουσιν εἰς λήθην [3]· ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅσον διασώζονται, δὲν εἶνε ὅλως ἐφαρμόσιμοι ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ οὐδὲ δύνανται νὰ παρέχωσιν αὐτῇ τὴν ποθητὴν ἐπικουρίαν, διότι ἄνευ προηγησαμένης ἐποπτείας πᾶσα ἀφῃρημένη γνῶσις ἢ ἔννοια οὐ μόνον κενὴ εἶνε, ἀλλὰ καὶ νεκρά· μόνον ἐκείνη παρέχει τῇ ἀφῃρημένῃ ἡμῶν γνώσει ζωὴν καὶ ἀκμήν, αἳ καθιστῶσιν αὐτὴν ἐλατήριον τῆς ἡμετέρας νοήσεως καὶ πράξεως [4]. Εἰ δ' ὅλως νεκραὶ γνώσεις δὲν εἶνε οἱ περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος κανόνες, καὶ κακῶς διδασκόμενοι, πάντως δ' ὅμως παρατηρεῖται μεγάλη ἀβεβαιότης ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῶν [5], ἣ αἴρεται, εἰ καὶ οὐχὶ

[1] Lehrproben, 48, 2.

[2] Dörpfeld, Das Denken und Gedächtniss, σελ. 104, Schiller, Prkts. Pdgk. σελ. 268.

[3] Maier, pdgsche Psycholog. σελ. 148,6. Drbal, Lehrb. d. empir. Psycholg. 1885, σελ. 105, Schiller, ἔ. ἀ. σελ. 269/70.

[4] Rein, Erste Schuljahr, σελ. 31, Wiget, ἔ. ἀ. σελ. 14.

[5] Schrader, ἔ. ἀ. σελ. 375.

πάντοτε ὅλως, μόνον μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ κατά τε τὸν προμνημονευθέντα τρόπον καὶ διὰ πολλῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεως. Ἐν ταύτῃ ὁ μαθητὴς κατ' ἀρχὰς δύναται ἐκείνους νὰ ἐφαρμόζῃ μόνον ὑπὸ τὴν ἐν παντὶ βήματι ὁδηγίαν τοῦ διδάσκοντος, καὶ δὴ μηχανικῶς, ἄνευ βαθείας ἐπιγνώσεως· μόλις δὲ ἐφ' ὅσον σὺν τῷ χρόνῳ οἱ κανόνες πληροῦνται κατὰ τὸν προμνημονευθέντα τρόπον καὶ δι' αὐτῆς τῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεως περιεχομένου, καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀεὶ βεβαιοτέρα καὶ μετὰ ἐπιγνώσεως ἀεὶ τελειοτέρα χρῆσις τῶν κανόνων κατὰ τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὴν εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μετάφρασιν· ἀλλ' ἐπαναλαμβάνομεν μετὰ ἀπώλειαν χρόνου πολλοῦ καὶ κόπον πολὺν καὶ πληθὺν ἀσκήσεων[1].

Τοιαῦτα λοιπὸν εἶνε τὰ κακὰ ἐπακολουθήματα, ἃ ἔχει ἡ μὴ χρῆσις τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς γραμματικῆς καὶ ἰδίᾳ τῶν γενικόν τι περιεχόντων κανόνων. Καίτοι δὲ ἡ μέθοδος αὕτη εἶνε παλαιά[2], ἐν τούτοις ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς καὶ ἐν Γερμανίᾳ εἶνε πολὺ νέα, καὶ νῦν δ' ἔτι οὐχὶ γενική, διότι τινὲς τῶν διδασκόντων φοβοῦνται, ὅτι αὕτη ἀπαιτεῖ χρόνον πολύν[3]. Ἀλλ' ὅμως, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, ἡ γραμματικὴ τῶν μαθητῶν βεβαιότης δὲν ἔλειπεν ἐν Γερμανίᾳ ἐν χρόνοις παλαιοτέροις, ἀλλὰ σύνηθές τι ἦτο παρὰ τὴν καὶ ἐκεῖ τότε κρατοῦσαν κακὴν μέθοδον τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας, ἐφ' ὅσον ἔτι ἄφθονος προσεμετρεῖτο ὁ χρόνος τῇ κλασικῇ διδασκαλίᾳ ἐν τοῖς γερμανικοῖς γυμνασίοις. Τούτου ὑπάρχοντος, κατωρθοῦτο νὰ αἴρωνται, εἰ καὶ μετὰ χρόνον πολὺν καὶ κόπον, ὡς ἄρτι ἐλέχθη, τὰ κακὰ ἐπακολουθήματα τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου ἰδίᾳ ὡς πρὸς τοὺς γραμματικοὺς κανόνας, τῶν μαθητῶν ἐν τέλει προσκτωμένων ἱκανὴν μὲν περὶ τούτους βεβαιότητα, μείζω δὲ περὶ τοὺς τύπους. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ἔλλειψις τῆς γραμματικῆς βεβαιότητος παρὰ τοῖς ἡμετέροις μαθηταῖς δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ μόνον ἢ κυρίως εἰς τὴν καὶ παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν τῆς καταλλήλου μεθόδου ἐν τῇ γραμματικῇ διδασκαλίᾳ, διότι, ὡς εἴδομεν, ἐν Γερμανίᾳ τῆς αὐτῆς

[1] Lattmann, Die durch die neuere Sprachwissenschaft herbeigeführte Reform d. Elementarunterrichts in den alten Sprachen, 1873, σελ. 29.

[2] Ἤδη ὁ Ῥατίχιος καὶ ὁ Κομένιος συνίστων καὶ ἐχρῶντο ταύτῃ. Πρβλ. Schiller, Geschichte d. Pdgk σελ. 160, 176, Schmitt, ἔ. ἀ. σελ. III.

[3] Menge, Lehrproben, 44, 45.

κρατούσης μεθόδου, κατωρθοῦτο ἐκεῖ ἡ γραμματικὴ ἀβεβαιότης νὰ αἴρηται ὅλως, ἐφ' ὅσον ἔτι ἄφθονος παρῆν ὁ χρόνος. Ἀλλ' ἄφθονος καὶ ἡμῖν εἶνε, καὶ ἦτο ἔτι μᾶλλον, ὁ χρόνος τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐδείξαμεν· διὸ καὶ εἴπομεν ἐκεῖ, ὅτι οὔτε εἰς τὴν ἔλλειψιν χρόνου καθόλου οὔτε εἰς τὴν ἔλλειψιν χρόνου τῶν ἀσκήσεων καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ ὀλίγον ποσὸν αὐτῶν δύναται ἡ γραμματικὴ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ν' ἀποδοθῇ.

Ἵνα νῦν τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα περιλάβωμεν, οὔτε ἡ πληθώρα τῆς γραμματικῆς ὕλης οὔτε ἡ ἔλλειψις τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου εἶνε τὰ κύρια ἢ μόνα αἴτια τῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ γραμματικῆς ἀβεβαιότητος τῶν ἡμετέρων μαθητῶν· διότι ἀμφότερα ταῦτα τὰ πλημμελήματα τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας ὑπῆρχον ἄλλοτε καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' ὅμως παρὰ ταῦτα ἦτο τότε ἐκεῖ ἡ γραμματικὴ βεβαιότης σύνηθές τι. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ποσὸν τῶν περὶ τὴν γραμματικὴν ἀσκήσεων, καθ' ἃ καὶ ἄρτι ἐπανελάβομεν, οὐδαμῶς δύναται αὕτη ν' ἀποδοθῇ, ἀφθονώτατα τούτων γινομένων, ἴσως πλέον ἢ ἐν Γερμανίᾳ. Ὃ νῦν ὑπολείπεται ὡς αἴτιον τῆς γραμματικῆς τῶν ἡμετέρων μαθητῶν ἀβεβαιότητος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε τὸ ποιὸν τῶν ἀσκήσεων, εἰς ὃ βεβαίως καὶ θὰ ὀφείληται ἡ μὴ πρότερον τῆς ἀβεβαιότητος ὕπαρξις ἐν τοῖς γερμανικοῖς γυμνασίοις, ἀφοῦ αἱ ἄλλαι συνθῆκαι ἐν τούτοις καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἦσαν αἱ αὐταί, ὡς ἐδείξαμεν ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε λεχθεῖσιν. Εἰς τὴν ἐξέτασιν λοιπὸν τοῦ ποιοῦ τῶν τε παρ' ἡμῖν καὶ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀσκήσεων περὶ τὴν γραμματικὴν ἂς εἰσέλθωμεν.

Τοιαῦται πρὸς ἐντύπωσιν τοῦ τυπικοῦ συνήθεις παρ' ἡμῖν εἶνε ἡ καλουμένη τεχνολογία καὶ ἡ ἀντιγραφὴ παραδειγμάτων. Ἡ τεχνολογία εἶνε εἶδος τῶν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καλουμένων Deklinations — καὶ Konjugationsübungen ἢ ἑνὶ ὀνόματι Formenübungen. Πᾶσα ἄσκησις, ἅτε ἀναφερομένη εἰς γνωστὰ ἤδη καὶ μεμαθημένα καὶ ταῦτα ἐπαναλαμβάνουσα, περιέχει ἐν ἑαυτῇ τὸ σπέρμα τῆς ἀνίας, ἣ καὶ ἀναφαίνεται ὄντως ἐν τῇ τῶν διδασκομένων ψυχῇ, ἂν μὴ οἱ διδάσκοντες λαμβάνωσι τὰ κατάλληλα μέτρα. Ἓν τούτων εἶνε καὶ τὸ καθιστᾶν τὰς ἀσκήσεις ὅσον ἔνεστι ποικίλας κατὰ τὴν μορφήν[1], καὶ οὕτω διὰ

[1] Schiller, prktsch. Pdgk. σελ. 271, 420, Wiget, ἔ.ἀ. σελ. 57, Maier, pdgisch. Psycholog. 142, 4.

τῆς ἀεὶ νέας αὐτῶν μορφῆς διασώζειν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον παρὰ τοῖς μαθηταῖς τὸ ὑπὲρ αὐτῶν διαφέρον καὶ τὴν προσοχήν, ἧς ἄνευ πᾶσα διδασκαλία καὶ γινομένη εἶνε ὡσεὶ μὴ γίνεται[1]. Ἀλλ' ἡ τεχνολογία, ὡς πάντες γινώσκομεν, ἥκιστα ποικίλον εἶδος γραμματικῶν ἀσκήσεων εἶνε, τοὐναντίον εἶνε μονοτονώτατον, διὸ καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν ἢ καὶ ἀνιαρότατον νὰ εἶνε,ἅτε ὅλως ἀντίθετον ὂν τῇ φύσει τῶν μικρῶν μάλιστα παίδων, οἳ τὴν ποικιλίαν καὶ ἐναλλαγὴν πανταχοῦ θηρεύουσι, μὴ δυνάμενοι ἐπὶ πολὺ περὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ μᾶλλον διαφέρον νὰ ἀσχολῶνται ἀντικείμενον ὑπὸ τὴν αὐτὴν μάλιστα μορφὴν ἐμφανιζόμενον[2]. Ἐξαναγκαζόμενοι δὲ πρὸς τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἐνασχόλησιν, ὃ καὶ γίνεται ἀκριβῶς κατὰ τὴν τεχνολογίαν, δὲν εἶνε δυνατὸν ἢ νὰ περιπίπτωσι κατὰ ταύτην εἰς τὸ δυσάρεστον συναίσθημα τῆς ἀνίας. Τῆς ἀνίας δὲ παρούσης ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, τὸ διαφέρον καὶ ἡ προσοχὴ ἄπεισιν ἀναγκαίως, διότι ἡ ἀνία εἶνε τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον καὶ ὁ ἄσπονδος πολέμιος καὶ ὁ θάνατος τοῦ διαφέροντος καὶ τῆς προσοχῆς[3]. Ὃ δὲ τὴν ἐκ τοῦ μονοτόνου τῆς τεχνολογίας ἀνίαν ἔτι αὐξάνει, εἶνε τὸ ὅτι κατὰ ταύτην ὁ παῖς ἀσχολεῖται περὶ μεμονωμένους τύπους, οἳ στεροῦνται παντὸς ἀξίου λόγου περιεχομένου, δυναμένου νὰ προκαλέσῃ τὸ ὑπὲρ αὐτῶν διαφέρον τῶν μαθητῶν, διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι αἱ μορφαὶ καὶ οἱ τύποι ἐλάχιστα αὐτοὶ διεγείρουσι τὸ ἄμεσον διαφέρον τῶν μαθητῶν ὑπὲρ ἑαυτῶν[4]. Ἂν νῦν, ὡς ἄρτι εἴπομεν, καὶ τὸ μᾶλλον διαφέρον ἀντικείμενον δὲν δύναται ἐπὶ πολὺ νὰ προσελκύῃ τὴν προσοχὴν τῶν παίδων, πόσῳ ἧττον δυνατὸν τοῦτο εἶνε νὰ κατορθῶσι τύποι μεμονωμένοι καὶ οὐδὲν διὰ τοῦτο φύσει ἐνέχοντες ἐν αὐτοῖς τὸ διαφέρον διὰ τὸν μαθητήν· διὸ ἐν τέλει τὴν ἐκ τοῦ ποιοῦ ἀνίαν τῆς τεχνολογίας αὐξάνει καὶ ἡ μακρὰ αὐτῆς διάρκεια. Πάντες οἱ παιδαγωγικοὶ ἄνδρες οἱ συνιστῶντες τὰς περὶ τὴν κλίσιν καὶ συζυγίαν ἀσκήσεις, γιγνομένας, ἐννοεῖται, ὑπὸ ποικιλωτάτας μορφάς, λέγουσιν ὅτι δύνανται νὰ διαρκῶσιν αὗται μόνον 5-15 πρῶτα λεπτά[5], διότι

[1] Maier, pdgsche Psycholog, σελ. 140, Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 313/4.

[2] Wundt, Grundriss d. Psychologie, σελ. 337, Schultze, Deutsche Erziehung, σελ. 144, Bartels, Pdgsch. Psyholog. μέρος I, σελ. 141/2.

[3] Fauth, ἔ. ἀ. σελ. 296, Waitz, Allgemeine Pdgk. σελ. 352.

[4] Lange, Uber Apperception,[3] σελ. 201.

[5] Perthes, Zur Reform etc, 4, 163, Rothfuchs, Bekenntnisse, σελ. 145, σημ. 1, Mülder, Lehrproben, 44, 8.

πλὴν ἄλλων πέραν τοῦ χρόνου τούτου ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν ἐξαντλεῖται· καὶ ὅμως ἡ τεχνολογία παρ' ἡμῖν διαρκεῖ $^1/_2$ - 1 ὥραν, καίπερ καὶ μονότονος φύσει οὖσα.

Ἀλλ' οὐ μόνον πνευματικῶς ἀνιᾷ, ἀλλὰ καὶ σωματικῶς καταπονεῖ πᾶσα μονότονος ἐργασία. Ὁ G. Richter λέγει[1]· «Αἱ αὐταὶ νευρικαὶ ὁδοί, τὰ αὐτὰ γαγγλιακὰ κύτταρα διατηροῦνται εἰς ἀδιάκοπον ἐργασίαν. Ἐν τούτῳ κεῖται ὁ λόγος, οὗ ἕνεκα οὐδὲν μᾶλλον καταπονεῖ ἢ προδήλως μονότονος πνευματικὴ ἐργασία». «Παρατηρεῖ τις παρὰ τοῖς μικροῖς», λέγει ὁ Rothfuchs (ἔ. ἀ.), «πῶς αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν κλίνουσι, τῆς αὐτῆς ἐργασίας ἐπὶ μακρὸν διαρκούσης, πῶς δὲ τοὐναντίον ἀνυψοῦνται, ἂν πάλιν νέον τι αὐτοῖς παρέχηται». Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ', ὡς φυσικὸν εἶνε, οἱ μαθηταὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τεχνολογίας καὶ νὰ χασμῶνται ἀρχίζουσι καὶ νὰ κοιμῶνται· εἰς τοῦτο δὲ συμβάλλεται καὶ γενικὸν ἐν τοῖς σχολείοις ἡμῶν ἀτόπημα, ἡ ἔλλειψις τῆς κοινῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἀποκλειστικὴ σχεδὸν τοῦ διδασκάλου ἐνασχόλησις μὲ δύο ἢ τρεῖς μαθητάς, οὓς καὶ ἐγείρει ἐκ τῶν θρανίων ἀποχωρίζων τῶν λοιπῶν μαθητῶν, ἵνα οὕτω συμφανέστερον τοῖς ἄλλοις δηλωθῇ, ὅτι ἡ διδασκαλία γίνεται διὰ τοὺς δύο ἢ τρεῖς ἐκείνους καὶ ὅτι αὐτοὶ κατ' ἀκολουθίαν δύνανται καὶ νὰ κοιμῶνται καὶ πᾶν ἄλλο νὰ πράττωσιν ἢ νὰ παρακολουθῶσι μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς τὴν διδασκαλίαν. Καὶ ὅτι μὲν τοῦτο δὲν πράττουσιν οἱ ἀτυχεῖς καὶ πολὺ βασανιζόμενοι διὰ τῆς τεχνολογίας μαθηταὶ φυσικὸν εἶνε, οὐδὲ δύναται ἄλλως νὰ γίνηται. Ἀλλ' ὅμως ἀναγκαῖος ὅρος ἐπιτυχοῦς καὶ ἀποτελεσματικῆς διδασκαλίας εἶνε ἡ ζωηρὰ προσοχή, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη· ἐπειδὴ δ' αὕτη διὰ τῆς τεχνολογίας συστηματικῶς καὶ ποικιλοτρόπως καταπολεμεῖται καὶ καταστρέφεται, φυσικώτατον εἶνε ὅτι ἡ τεχνολογία οὐδὲν σχεδὸν συμβάλλεται εἰς τὴν στερέωσιν τῶν τύπων, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὸν πρῶτον ἐν ἑκάστῃ διδασκαλίας ὥρᾳ χρόνον, ὁπότε τὸ πνεῦμα τῶν μαθητῶν εἶνε ἔτι ἀκμαῖον καὶ ἐλαστικόν, κέκτηται δ' ἔτι ἱκανὴν μνημονικὴν δύναμιν· ἀλλὰ ταῦτα εἶτα καταστρέφονται διὰ τῆς τεχνολογίας, ἐπειδὴ δὲν ἐνέχει τὴν προσήκουσαν ἐναλλαγὴν καὶ ποικιλίαν, μακρότερον δὲ τοῦ δέοντος διαρκεῖ[2].

Νῦν ἑρμηνεύεται καὶ ὃ ἀνωτέρω εἴπομεν ὅτι, καίτοι ἠλαττώθη ὁ

[1] Lehrproben, 45, 11. Πρβλ. καὶ Waldeck, αὐτόθι, 25, 36.
[2] Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 316.

χρόνος τῆς διδασκαλίας τῶν ἑλληνικῶν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ ἰδίᾳ ὁ χρόνος τῆς τεχνολογίας, ὅμως μείζων δὲν παρατηρεῖται ἡ περὶ τοὺς τύπους ἀβεβαιότης τῶν μαθητῶν. Τὸ ἀφαιρεθὲν τοῦτο πλέον τῶν ἀσκήσεων, καὶ ὅτε ἐγίνετο, ἦτο ὡσεὶ μὴ ἐγίνετο, διότι ἀεὶ αὐξανούσης τῆς ἀνίας σὺν τῇ ἀεὶ μείζονι παρατάσει τῆς τεχνολογίας, ἐπὶ μᾶλλον ἐγκατέλειπε τοὺς μαθητὰς ἡ προσοχὴ καὶ ἡ μνημονικὴ δύναμις· διὸ καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν δύο ἢ τριῶν ἐκείνων μαθητῶν καὶ τοῦ διδάσκοντος διὰ τοὺς ἄλλους ἐξ ἐκείνων ἦσαν φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἢ εἰς ὦτα μὴ ἀκουόντων, διὰ τοῦτο δὲ καὶ οὐδὲν συνεβάλλοντο εἰς τὴν στερεωτέραν τῶν τύπων ἐντύπωσιν. Παρατεινόμεναι πέραν τοῦ δέοντος ἀσκήσεις περὶ τὰς κλίσεις καὶ συζυγίας, ὅμοιόν τι δῆλα δὴ τῇ παρ' ἡμῖν τεχνολογίᾳ συμβαίνει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν λατινικῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις τῆς Πορτογαλλίας· καὶ ἐν ταύτῃ δὲ τῇ χώρᾳ ἡ προκοπὴ τῶν μαθητῶν ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ εἶνε ὅλως ἀνεπαρκής, καίτοι αἱ δυσχέρειαι τῆς γλώσσης ταύτης διὰ τοὺς Πορτογάλλους εἶνε πάρα πολὺ ὀλιγώτεραι ἢ δι' ἄλλους λαούς, καθόσον ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν πολλῷ πλείω ἀφῆκεν ἡ λατινικὴ γλῶσσα ἴχνη ἢ ἐν τῇ γαλλικῇ[1]. Κατὰ ταῦτα τὸ ὅλως ἀνεπαρκὲς τῶν ἀσκήσεων τούτων πρὸς τὴν περὶ τοὺς τύπους βεβαιότητα, ὃ ἀποδεικνύει ἡ πεῖρα τῶν ἡμετέρων γυμνασίων καὶ ψυχολογικὴ τῶν ἀσκήσεων αὐτῶν ἐξέτασις, προσεπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ πεῖρα τῶν γυμνασίων τῶν Πορτογάλλων, ὧν ἡ μητρικὴ γλῶσσα θὰ ἔχῃ πρὸς τὴν λατινικὴν σχεδὸν ὡς ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ πρὸς τὴν ἀρχαίαν.

Τὸ δεύτερον εἶδος τῶν παρ' ἡμῖν περὶ τοὺς τύπους ἀσκήσεων εἶνε, ὡς εἴπομεν, ἡ γραφὴ κατ' οἶκον παραδειγμάτων κλίσεων ὅλων ἢ συζυγιῶν, ὃ οἱ μαθηταὶ καλοῦσι «γράφειν ὀνόματα ἢ ῥήματα». Καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀσκήσεως, ὃ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἄλλοτε σύνηθες ἦτο, οὐδαμῶς, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ ἄρθρῳ τῆς παρούσης διατριβῆς θὰ δειχθῇ, συντελεῖ εἰς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα· διὸ καὶ σπανιώτερον ἢ οὐδαμῶς νῦν καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῦ γινομένου, δὲν ηὔξησεν ἡ περὶ τοὺς τύπους τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἀβεβαιότης τῶν ἡμετέρων μαθητῶν.

Πρὸς τὴν ἐμπέδωσιν τῶν συντακτικῶν γνώσεων ἐν τοῖς γυμνασίοις

[1] Fr. X. H. Müffler ἐν Baumeisters, Handbuh der Erziehung- und Unterrichtslehre, τόμ. Α' τμῆμα Β'. σελ. 508.

ἡμῶν χρῆσις ἐγίνετο καὶ γίνεται ἔτι καὶ νῦν τῆς ἀσκήσεως, ἣ ὑπὸ τῶν μαθητῶν καλεῖται σύνταξις. Εἶνε δ' αὕτη ἡ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν συγγραφέων ἐφαρμογὴ τῶν συντακτικῶν γνώσεων πρὸ τῆς μεταφράσεως καὶ μετὰ ταύτην, ἀφθονώτατα γινομένη καὶ πέραν τοῦ ὁρίου τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν πρώτην μετάφρασιν ἢ τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τοῦ ἑρμηνευομένου συγγραφέως, ad hoc πρὸς τὴν ἐμπέδωσιν τῶν συντακτικῶν γνώσεων, ἤτοι ἡ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐφαρμογὴ τῆς γραμματιστικῆς καλουμένης μεθόδου. Ἀλλ' ὅμως παρὰ πᾶσαν ταύτην τὴν τοσαύτην ἄσκησιν αἱ συντακτικαὶ γνώσεις τῶν μαθητῶν ἡμῶν, καθ' ἃ καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, δὲν εἶνε οὕτως ἠμπεδωμέναι ὅσον ἀναγκαῖον καὶ εὐκταῖον εἶνε· ἐκ τούτου δῆλον γίνεται ὅτι, ὡς ἡ τεχνολογία διὰ τὸ τυπικόν, οὕτω καὶ ἡ προκειμένη ἄσκησις διὰ τὴν σύνταξιν δὲν εἶνε κατάλληλος δι' ὃν σκοπὸν γίνεται.

Τοιοῦτο λοιπὸν εἶνε τὸ ποιὸν τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων τῶν παρ' ἡμῖν συνήθων καὶ πρότερον, καὶ νῦν ἔτι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀμφοτέρων τῶν ἀρχαίων κλασικῶν γλωσσῶν. Ἐν Γερμανίᾳ δὲ συνήθης ἦτο καὶ εἶνε ὡς ἄσκησις γραμματικὴ μάλιστα ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσις τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων. Αὕτη ἐγίνετο καὶ γίνεται ἐν ποικίλαις μορφαῖς, διὸ καὶ πολλὰ ἔχομεν τὰ ταύτης εἴδη. Τὸ πρῶτον καὶ εὐκολώτερον εἶδος εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὸ πρωτότυπον κατὰ λέξιν μετάφρασις τμήματος ἀρχαίου κειμένου εἰς τὴν μητρικὴν πρότερον ὑπὸ τῶν αὐτῶν μεταφρασθέντος καὶ ἄλλως δ' ἑρμηνευθέντος. Ἡ ἄσκησις αὕτη λατινιστὶ μὲν καλεῖται *retroversio*, γερμανιστὶ δὲ λατινικῷ μὲν ὀνόματι Retroversion, ἀκραιφνῶς δὲ γερμανικῷ ὀνόματι Rückübersetzen ἢ Zurückübersetzen[1]· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ δύναται ἴσως νὰ ὀνομασθῇ «ψιλὴ» ἢ καὶ «πιστὴ ἐπαναφορά». Τὸ δεύτερον δυσχερέστερόν πως εἶδος εἶνε ὡσαύτως εἰς τὸ πρωτότυπον μετάφρασις τμήματος ἀρχαίου κειμένου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πρότερον ἐπεξειργασμένου, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ λέξιν γιγνομένη, ἀλλ' ἐπιφερομένων ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ ἀρχαίου κειμένου μεταβολῶν τινων ἐλαφρῶν, πρὸς ἃς ὁ μαθητὴς μεθαρμόζει τὴν αὐτοῦ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα μετάφρασιν. Τοιαῦται μεταβολαὶ εἶνε ἡ μετατροπὴ τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ εἰς πληθυντικὸν καὶ τἀνάπαλιν, τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς πα-

[1] Schiller, prktsch. Pdgk. σελ. 429, 461, 471, Dettweiler, Didkt. und Methodk. d. Lat. σελ. 112.

θητικὴν καὶ τἀνάπαλιν, τοῦ ἐνεστῶτος εἰς ἄλλους χρόνους καὶ τοιαῦτα. Ἡ ἄσκησις αὕτη λατινιστὶ καλεῖται *variatio*, γερμανιστὶ δὲ *Variation ἢ Umformung*[1]· παρ' ἡμῖν δύναται ἴσως νὰ ὀνομασθῇ ἀμεταβεβλημένη ἐπαναφορά». Ἀλλὰ πρὸς τῇ καθαρῶς γραμματικῇ ταύτῃ variationi ὑπῆρχεν ἐν παλαιοτέροις χρόνοις ἡ ῥητορικὴ variatio, ἤτοι ἡ ἄσκησις τοῦ ἔννοιάν τινα ἐκφράζειν δι' ἄλλων λέξεων, ὡς λέγει ὁ Eckstein (Lateinischer und Griechischer Unterricht, σελ. 325)· διὰ ταύτης, λέγει ὁ αὐτὸς Eckstein αὐτόθι, προήγετο ἡ εὐχέρεια περὶ τὴν ἔκφρασιν καὶ ὠξύνετο ἡ αἴσθησις τῶν συνωνύμων.

Ἡ retroversio, variatio ἐν τῇ διπλῇ αὐτῇ σημασίᾳ, καὶ ἡ imitatio[2] (ἀπομίμησις) πρὸς τῇ ἀπομνημονεύσει χωρίων τῶν ἀναγινωσκομένων ἀρχαίων συγγραφέων ἀπετέλουν ἐν Γερμανίᾳ τὰ εἴδη τῶν ἀσκήσεων, ἃ συνήθη ἦσαν μέχρι πρὸ 50-55 ἐτῶν καὶ δι' ὧν ἐζήτουν οἱ τότε τὸ λατινιστὶ ἢ ἑλληνιστὶ ἀναγνωσθὲν ζῶν κτῆμα τῶν μαθητῶν νὰ καταστήσωσιν, ὡς λέγει ὁ Genthe[3]. Ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων αἱ ἀσκήσεις αὗται, ἰδίᾳ δ' ἡ ἀπομίμησις, ἡ variatio ἐν τῇ δευτέρᾳ σημασίᾳ καὶ ἡ ἀπομνημόνευσις χωρίων ἀεὶ μᾶλλον ἐξέλειπον, ἀντικαθίσταντο δὲ ὑπὸ τῆς κυρίως μεταφράσεως εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα, προφορικῆς τε καὶ γραπτῆς, ἣ μιᾷ λέξει ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καλεῖται νῦν Hinübersetzen, τῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων καλουμένης Herübersetzen[4]. Ἡ ὕλη τῶν μεταφράσεων τούτων ἐν ταῖς κατωτέραις καὶ μέσαις τάξεσι τῶν γερμανικῶν γυμνασίων ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον προτάσεις ποικιλωτάτου περιεχομένου, αἷς προσετίθεντο καί τινα ὀλίγα τεμάχια συνεχῆ, ἐν δὲ ταῖς ἀνωτέραις μετὰ τὸ πέρας τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας συνεχῆ μόνον τεμάχια. Ἐκεῖναι δὲ καὶ ταῦτα ἢ ad hoc συνετάττοντο ὑπ' αὐτῶν τῶν συντασσόντων βιβλία τοιούτων ἀσκήσεων πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ τμήματος τῆς γραμματικῆς, ἢ παρελαμβάνοντο μὲν ὑπ' ἐκείνων ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων, μετεβάλλοντο δ' ὅμως συνηθέστατα οὕτως, ὥστε νὰ κατασταθῶσιν ἐπιτήδεια πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τμήματός τινος τῆς γραμματικῆς. Πρὸς τὸν ἑκάστοτε ἑρμηνευόμενον συγγραφέα ἢ πρὸς τὴν ὕλην τοῦ λατι-

[1] Πρβλ. Schiller καὶ Dettweiler ἔ. ἀ.
[2] Eckstein ἔ. ἀ. σελ. 324.
[3] Grmtk. und Schriftstellerlektüre, σελ. 10.
[4] Rothfuchs, Bekenntnisse, σελ. 5.

νικοῦ ἢ ἑλληνικοῦ ἀναγνωσματαρίου οὐδὲν τὸ κοινὸν εἶχον κατὰ τὸν λεξικολογικὸν πλοῦτον ἢ κατὰ τοῦτον καὶ τὸ περιεχόμενον ἅμα αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος μεταφράσεις, οὐδὲ κατ' ἀρχὴν συνεδέοντο διὰ τούτων πρὸς τὸ ὑλικὸν τῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων μεταφράσεως. Ἀπετέλουν αὗται αἱ ἀσκήσεις κλάδον τῆς ὅλης διδασκαλίας τῶν λατινικῶν ἢ ἑλληνικῶν ὅλως ἰδίαν ὁδὸν βαίνοντα ἐν σχέσει πρὸς τὸν κύριον ταύτης κλάδον, τὴν ἀνάγνωσιν, μόνον δὲ τῇ γραμματικῇ συνεδέοντο, καθ' ὅσον διὰ τῶν ἀσκήσεων τούτων ἀεὶ τμήματα ταύτης ἐφηρμόζοντο ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἵνα οὗτοι ἐν ἐκείνοις κτήσωνται τὴν ἀναγκαίαν βεβαιότητα. Καὶ τῷ ὄντι, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω (σελ. 53) μνημονευθέντων χωρίων τοῦ Genthe καὶ Fauth, μείζω οἱ μαθηταὶ προσεκτῶντο βεβαιότητα περὶ τοὺς τύπους καὶ τὴν σύνταξιν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν διὰ τῶν μεταφράσεων τούτων ἢ πρότερον διὰ τῶν συνήθων τότε ἀσκήσεων, ἃς ἄρτι ἐμνημονεύσαμεν. Ἀλλ' ὅμως ἀφ' ἑτέρου δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν, ὅτι διὰ τῶν μεταφράσεων τούτων ἐχουσῶν τὴν ὕλην, οἵαν ἄρτι εἴπομεν, εἰσήγετο ἡ διασπάθησις καὶ ἀποκέντρωσις, ἀκριβῶς ὅτε ἡ ἰδέα τῆς συγκεντρώσεως, προκύψασα εἰς τὸ μέσον διὰ τὴν κρείττω ψυχολογικὴν γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην, ἐπιτακτικῶς ἀπῄτει διὰ πολλοὺς λόγους τὴν ἐν παντὶ κλάδῳ τῆς διδασκαλίας ἐφαρμογὴν αὐτῆς. Εἰσήγετο δὲ διὰ τῶν μεταφράσεων τούτων ἡ διασπάθησις καὶ ἀποκέντρωσις εἰς τὴν ὅλην διδασκαλίαν ἑκατέρας τῶν κλασικῶν γλωσσῶν πρῶτον μέν, διότι αἱ προτάσεις, ἐφ' ὧν αὗται ἐγίνοντο, οὐδεμίαν συνοχὴν εἶχον πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ ἦσαν διαφορώταται ἀλλήλων κατὰ τὸν νοῦν, ὥστε μεταβαίνων ὁ μαθητὴς ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην τούτων εἰς ὅλως ἀλλοίαν ἀποτόμως μετετίθετο νοημάτων σφαῖραν· δεύτερον δέ, διότι αἵ τε προτάσεις καὶ τὰ συνεχῆ τεμάχια κατ' ἀρχὴν δὲν συνεδέοντο, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, τῇ ἀναγνώσει κατὰ τὸν λεξικολογικὸν πλοῦτον ἢ κατὰ τοῦτον καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Ἐνταῦθα λοιπὸν κειμένου τοῦ κακοῦ τῶν περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος μεταφράσεων, ἐνταῦθα ἐτέθη ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἡ διορθοῦσα χεὶρ ἤδη ἀφ' ἱκανῶν ἐνιαυτῶν[1]. Καὶ δὴ

[1] Müller, Zeitschrift f. d. Gymnasialwesen, 1884, σελ. 209-10, Weissenborn, Aufgabensammlung zum Übersetzen in Griechische für die mittleren Klassen, σελ. III τοῦ προλόγου.

πρῶτον μὲν κατὰ τὸ δυνατὸν αἱ προτάσεις ἀποκλείονται, ἔνθα δὲ τηροῦνται, φροντὶς γίνεται, ἵνα αἱ πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ αὐτοῦ τῆς γραμματικῆς τμήματος προωρισμέναι, πᾶσαι ἢ κατὰ τμήματα, συνέχωνται ἀλλήλαις, ὥστε νὰ μὴ μετατίθηται ἀποτόμως ὁ παῖς ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ὅλως ἀλλοίαν σφαῖραν νοημάτων[1]· δεύτερον δὲ φροντὶς γίνεται, ἵνα κατὰ τὸν λεξικολογικὸν πλοῦτον ἢ καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον αἱ ἀσκήσεις αὗται, εἴτε ἐπὶ προτάσεων γίνονται εἴτε ἐπὶ συνεχοῦς ὅλου, εὑρίσκωνται εἰς σχέσιν πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τοὺς ἀναγινωσκομένους ἐν τῇ τάξει, δι' ἣν τὸ ὑλικὸν τῶν ἀσκήσεων τούτων εἶνε προωρισμένον. Ἡ σχέσις δὲ τούτου πρὸς τοὺς ἀναγινωσκομένους συγγραφεῖς κατὰ τὸ περιεχόμενον εἶνε ἄλλοτε μὲν μᾶλλον, ἄλλοτε δὲ ἧττον στενὴ κατὰ τὴν ἤδη ὑπὸ τῶν μαθητῶν κεκτημένην γλωσσικὴν δεξιότητα· πάντοτε δ' ὅμως αὐτό, καὶ μάλιστα ὅταν συνεχῆ τεμάχια εἶνε, οὕτως ἀφίσταται τοῦ πρωτοτύπου, ὥστε αἱ μεταβολαὶ πολὺ ὑπερβαίνουσι τὰς μεταβολὰς τῆς μεταβεβλημένης ἐπαναφορᾶς, τῆς variatio ἐν τῇ πρώτῃ σημασίᾳ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παράγωνται οἱ μαθηταὶ κατὰ τὰς περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος μεταφράσεις εἰς μηχανικὴν ἐργασίαν, ἀλλ' ἀνάγκη οὗτοι ἐκ τῶν αὐτοῖς γνωστῶν κατά τε τὴν φρασεολογίαν καὶ τὸ περιεχόμενον νὰ πλάττωσι νέον τι ὡς πρὸς τοὺς τύπους καὶ τὴν τῶν προτάσεων κατασκευὴν καὶ σύνδεσιν[2]. Ἔπειτα δὲ ἕκαστον τῶν συνεχῶν τεμαχίων μεταβάλλεται καὶ οὕτως, ὥστε ἱκανὴν νὰ παρέχῃ τοῖς μαθηταῖς ἀφορμὴν πρὸς ἐφαρμογὴν συχνὴν τοῦ ἀεὶ πρότερον διδασκομένου τμήματος τῆς γραμματικῆς· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πλέον τὸ ὑλικὸν τῶν μεταφράσεων ἀφίσταται τοῦ πρωτοτύπου καὶ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ μεταφράζοντος μαθητοῦ ἐλευθέραν καὶ ἀνεξάρτητον τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ γνωστοῦ ἤδη αὐτῷ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ. Ἡ ἀπομάκρυνσις δ' αὕτη ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου χωρεῖ, ἐν ταῖς ἀνωτέραις μάλιστα τάξεσι, πολὺ πλέον, καθόσον ἄλλοτε μὲν μεῖζον τμῆμα τοῦ ἀναγινωσκομένου ἀρχαίου συγγραφέως συμπυκνοῦται εἰς συντομωτέραν διήγησιν, τοῦθ' ὅπερ ἀπαιτεῖ τελείαν σχεδὸν μετατροπὴν τοῦ ἀρχαίου κειμένου, τοῦ ὑποκειμένου ὡς βάσεως, ἄλλοτε δὲ αἱ μεταφράσεις εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώ-

[1] Busch-Fries, Lateinisches Übungsbuch f. Quarta, σελ. VI τοῦ προλόγου.
[2] Weissenborn, ἔ. ἀ. σελ. III.

ματα εἶνε ἔτι ἐλευθερώτεραι συνθέσεις, αἵτινες καθόλου μόνον εὕρηνται ἐν ἀναφορᾷ πρός τι σύγγραμμα καὶ τὴν φρασεολογίαν αὐτοῦ [1].

Κατὰ ταῦτα αἱ μεταφράσεις αὗται, ὡς νῦν ἐκανονίσθησαν, συνενοῦσιν ἐν ἑαυταῖς τὰ προτερήματα τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρω (σελ. 63-4) παλαιοτέρων ἀσκήσεων καὶ τῶν ταύτας διαδεξαμένων ἀσχέτων πρὸς τὴν ἑρμηνείαν μεταφράσεων. Κοινὸν ἐκείναις ταῖς παλαιοτέραις ἀσκήσεσιν ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα τῆς συνδέσεως κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ κατὰ τὰς λέξεις καὶ φράσεις ἢ μόνον κατὰ ταύτας τῷ ἑκάστοτε ἀναγινωσκομένῳ συγγραφεῖ· μὴ ἐπιτρέπουσαι δὲ ψιλὴν μηχανικὴν ἀπομίμησιν τούτου, ἔχουσι κοινὸν ταῖς προτέραις μεταφράσεσι τὸ πλεονέκτημα τῆς ἀεὶ εἰς μείζω βαθμὸν χωρούσης ἐλευθέρας καὶ ἀνεξαρτήτου χρησιμοποιήσεως τοῦ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ, τοῦ γνωστοῦ τοῖς μαθηταῖς ἐκ τῶν ἑρμηνευομένων συγγραφέων. Κοινὸν ταῖς αὐταῖς ἔχουσι καὶ τόδε τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ἐπιτρέπουσι τὴν βαθμιαίαν ἐφαρμογὴν τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς γραμματικῆς, ad hoc πρὸς τοῦτο συντασσομένου τοῦ κειμένου αὐτῶν· οὕτω δ' ἑκάστοτε συγκεντροῦσι τὴν προσοχὴν τοῦ μαθητοῦ οὐχὶ ἅμα εἰς πολλὰ νέα, ἀλλ' ἀεὶ εἰς περιωρισμένον τμῆμα νέων γραμματικῶν γνώσεων καὶ ἐπιτρέπουσι συχνὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν· τοῦτο δὲ κατὰ ψυχολογικὴν ἀνάγκην δὲν δύναται ἢ νὰ συμβάλληται εἰς τὸ πολλὴν ἀποβαίνειν τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα.

Διὰ τῶν ἀσκήσεων λοιπὸν τούτων, ἤτοι μάλιστα διὰ τῶν παντοίων μεταφράσεων εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα, ἐν Γερμανίᾳ κατωρθοῦτο καὶ πρότερον, κατορθοῦται δ' ἔτι καὶ νῦν, ἐφ' ὅσον νῦν ὁ χρόνος ἐπιτρέπει, ἡ τῶν ἐκεῖ μαθητῶν γραμματικὴ βεβαιότης, καίτοι αὐτὴ ἡ γραμματικὴ διδασκαλία πρότερον ἐγίνετο καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, κατὰ τρόπον οὐχὶ ὅλως στοιχοῦντα ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς διδακτικῆς, ἀλλὰ κατὰ πολὺ ὅμοιον τῷ καὶ νῦν παρ' ἡμῖν κρατοῦντι. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, δῆλον ὅτι εἰς τὴν ἔλλειψιν τοιούτων ἀσκήσεων παρ' ἡμῖν ἀνάγκη ν' ἀποδοθῇ κυρίως, εἰ μὴ μόνον, ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν γραμματικὴ ἀβεβαιότης ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν αὕτη δύναται νὰ ἀρθῇ μόνον, ἂν καὶ παρ' ἡμῖν σύνηθές τι γένωνται αἱ ἀσκήσεις αὗται ἐν τῇ διδασκα-

[1] Weissenborn, Aufgabensammlung f. die oberen Klassen, σελ. V τοῦ προλόγου, Müller, ἔ. ἀ. σελ. 213-4, Schiller, prktsch Pdgk. σελ. 448-9.

λίᾳ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν. Δῆλον ὡσαύτως εἶνε, ὅτι τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν λατινικῶν· ἀλλ' ἐπειδή, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, καὶ εἰς τὴν τοῦ χρόνου ἀνεπάρκειαν πρέπει ν' ἀποδοθῇ τὸ κακὸν τῆς μείζονος γραμματικῆς ἀβεβαιότητος περὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ἀνάγκη καὶ ὁ χρόνος τῆς ταύτης διδασκαλίας ἐπαρκῶς νὰ αὐξηθῇ, ἵνα δυνατὴ κατασταθῇ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ἐπαρκὴς χρῆσις τῶν μνημονευθεισῶν ἀσκήσεων.

Ὅτι αἱ ἀσκήσεις αὗται εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖαι πρὸς τὴν βεβαίαν θεμελίωσιν τῶν γραμματικῶν γνώσεων, τοῦτο κοινῇ ἀνομολογεῖται ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ὁποθενδήποτε λαβόντων ἀφορμὴν νὰ γράψωσι περὶ τοῦ πράγματος παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν, κυροῦται δ' ὑπὸ τῆς πράξεως τῶν γυμνασίων παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἐν οἷς ἡ κλασικὴ παίδευσις θεραπεύεται. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου παραπέμπομεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τοῦ πρώτου τόμου τοῦ ὑπὸ τοῦ A. Baumeister ἐκδιδομένου ἐγχειριδίου τῆς παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς τῶν γυμνασίων, ἐν ᾧ τμήματι ἐξετάζονται ὁ ὀργανισμὸς καὶ ἡ διοίκησις τῶν γυμνασίων ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις χώραις τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ[1]. Τῶν παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν τινας ἐμνημονεύσαμεν ἀλλαχοῦ[2], νῦν ἐνταῦθα παραθέτομεν τὰς γνώμας καὶ ἄλλων, πάνυ ὀλίγων, ἐκ τῆς λεγεῶνος τῶν θεωρούντων ἀναγκαίας τὰς μνημονευθείσας ἀσκήσεις διὰ τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα. Ὁ Schrader[3] λέγει, «Πρὸς τὴν ἄσκησιν ταύτην ἀπαιτοῦνται προφορικαὶ καὶ γραπταὶ μεταφράσεις εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα», καὶ ἐν ἄλλῳ τόπῳ (σελ. 444) «αὗται μέλλουσι τὸν μαθητὴν νὰ καταστήσωσιν ἱκανὸν ἐλευθερώτερον νὰ μεταχειρίζηται τὴν μεμαθημένην γλωσσικὴν ὕλην καὶ οὕτω τὸ εἰδέναι αὐτοῦ νὰ στερεώσωσι καὶ διασαφήσωσιν». Ὁ Schiller[4] λέγει ὅτι μόνον ἄφθονος καὶ πολυμερὴς ἄσκησις δύναται νὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα· ἐν τῇ πολυμερεῖ δὲ ταύτῃ ἀσκήσει περιέχεται μάλιστα ἡ εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα μετάφρασις[5]. Καὶ ὁ Genthe δὲ ἀπολύτως ἀναγκαίαν θεωρεῖ τὴν ἐκ

[1] Πρβλ. σελ. 40-2, 98, 128-31, 152-6, 176, 283-5, 342-4, 374, 387, 413, 445-6, 470, 578, 669-70, 706.

[2] Ἡ μεταρρύθμισις κ.λ.π. σελ. 57, 77.

[3] Ἔ. ἀ. σελ. 365, πρβλ. καὶ σελ. 380, 411.

[4] Prktsch. Pdgk. σελ. 445-6.

[5] Ἔ. ἀ. σελ. 446, 468 κἑξ.

τῆς μητρικῆς εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα μετάφρασιν πρὸς βεβαίαν κτῆσιν τῶν γραμματικῶν γνώσεων[1]. Ταὐτὰ τούτοις φρονεῖ καὶ ὁ W. Fries[2] καὶ ὁ R. Menge, ὅς τελευταῖος[3] γράφει· «Δι' ἡμᾶς ὑψηλὰ ἵστανται αἱ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τὸ λατινικὸν μεταφράσεις, διότι ἐν αὐταῖς καταδεικνύονται αἱ γλωσσικαὶ γνώσεις, ἐνῷ ἐν ταῖς μεταφράσεσιν εἰς τὸ γερμανικὸν χάσματά τινα τῆς γνώσεως καλύπτονται δι' ἐφευρετικότητος τοῦ νοῦ». Ὁ Paulsen γράφει, ὅτι ἡ ἐλάττωσις τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τοῦ ξένου ἰδιώματος θὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἐλάττωσιν τῆς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν δεξιότητος, καθόσον αἱ ἀσκήσεις εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα συνεβάλλοντο εἰς τὸ νὰ αὐξάνωσι τὴν βεβαιότητα τῆς κινήσεως ἐν τῇ γλώσσῃ. Καὶ ὁ Usener δὲ λέγει, ὅτι, ἂν τὸ σχολεῖον ἀπεφάσιζε νὰ παραιτηθῇ τῶν μέσων, ἃ ἐνδεδειγμένως τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα πορίζουσι καὶ διασῴζουσιν, ἤθελε διαπράξῃ ἁμάρτημα ὀλέθριον εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ὑγείαν τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ. Ἐν τέλει μνημονεύομεν τὸν φυσιολόγον Ludimar Hermann, ὅς γράφει, ὅτι αἱ γραπταὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἰδίωμα μεταφράσεις εἶνε μέσον στερεώσεως τῆς γραμματικῆς, καὶ δὴ ἀναπόφευκτον, ἂν μέλλῃ καθόλου ἡ ἑλληνικὴ γραμματικὴ γυμνασιακῶς ἤτοι ἀκριβῶς νὰ διδάσκηται[4]. Καὶ ὁ Rothfuchs[5] δὲ λέγει «γραμματικὴ βεβαιότης καὶ εὐχέρεια δυνατὴ μόνον δι' ἀσκήσεων ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τὸ λατινικόν».

Ἀλλὰ παρὰ τούτους οἵτινες, ὡς καὶ ἄρτι εἴπομεν, λεγεῶνα ὅλην ἀποτελοῦσιν, ὑπάρχουσι νῦν ἐν Γερμανίᾳ τινές, πάνυ ὀλίγοι, οἳ καταδικάζουσι τὴν μετάφρασιν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα καὶ νομίζουσιν ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν οἱαδήποτε χρῆσις αὐτῶν δύναται νὰ λείπῃ ἄνευ τινὸς βλάβης τῆς γραμματικῆς αὐτῶν βεβαιότητος καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τῆς ὅλης κλασικῆς διδασκαλίας. Ἀλλ' οὗτοι, ὡς λέγει ὁ Uhlig[6], δὲν ἔχουσι νὰ ἀποδείξωσι δι' ἀποτελεσμάτων τῆς πράξεως, ὅτι ἔχουσι δίκαιον, ἐνῷ πάντα, ἃ προσάγουσιν ἡμῖν οἱ τοῖς ὀλίγοις

[1] ἔ. ἀ. σελ. 9-10, 15.
[2] Lehrproben, 33, 80-4· 34, 32-5.
[3] Lehrproben, 44, 73, 5. Πρβλ. καὶ Vogel ἐν Jahresberichte über das höhere Schulwesen, X, 1895, VI, 26.
[4] Hum: Gymn: 1895, σελ. 123 καὶ 125.
[5] Beiträge zur Methodik des altsprachlichen Unterrichts, σελ. 47.
[6] Hum. Gymn. 1895, σελ. 124.

λίᾳ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν. Δῆλον ὡσαύτως εἶνε, ὅτι τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν λατινικῶν· ἀλλ' ἐπειδή, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, καὶ εἰς τὴν τοῦ χρόνου ἀνεπάρκειαν πρέπει ν' ἀποδοθῇ τὸ κακὸν τῆς μείζονος γραμματικῆς ἀβεβαιότητος περὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ἀνάγκη καὶ ὁ χρόνος τῆς ταύτης διδασκαλίας ἐπαρκῶς νὰ αὐξηθῇ, ἵνα δυνατὴ κατασταθῇ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ἐπαρκὴς χρῆσις τῶν μνημονευθεισῶν ἀσκήσεων.

Ὅτι αἱ ἀσκήσεις αὗται εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖαι πρὸς τὴν βεβαίαν θεμελίωσιν τῶν γραμματικῶν γνώσεων, τοῦτο κοινῇ ἀνομολογεῖται ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ὁποθενδήποτε λαβόντων ἀφορμὴν νὰ γράψωσι περὶ τοῦ πράγματος παδαγωγικῶν ἀνδρῶν, κυροῦται δ' ὑπὸ τῆς πράξεως τῶν γυμνασίων παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἐν οἷς ἡ κλασικὴ παίδευσις θεραπεύεται. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου παραπέμπομεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τοῦ πρώτου τόμου τοῦ ὑπὸ τοῦ A. Baumeister ἐκδιδομένου ἐγχειριδίου τῆς παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς τῶν γυμνασίων, ἐν ᾧ τμήματι ἐξετάζονται ὁ ὀργανισμὸς καὶ ἡ διοίκησις τῶν γυμνασίων ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις χώραις τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ[1]. Τῶν παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν τινας ἐμνημονεύσαμεν ἀλλαχοῦ[2], νῦν ἐνταῦθα παραθέτομεν τὰς γνώμας καὶ ἄλλων, πάνυ ὀλίγων, ἐκ τῆς λεγεῶνος τῶν θεωρούντων ἀναγκαίας τὰς μνημονευθείσας ἀσκήσεις διὰ τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα. Ὁ Schrader[3] λέγει, «Πρὸς τὴν ἄσκησιν ταύτην ἀπαιτοῦνται προφορικαὶ καὶ γραπταὶ μεταφράσεις εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα», καὶ ἐν ἄλλῳ τόπῳ (σελ. 444) «αὗται μέλλουσι τὸν μαθητὴν νὰ καταστήσωσιν ἱκανὸν ἐλευθερώτερον νὰ μεταχειρίζηται τὴν μεμαθημένην γλωσσικὴν ὕλην καὶ οὕτω τὸ εἰδέναι αὐτοῦ νὰ στερεώσωσι καὶ διασαφήσωσιν». Ὁ Schiller[4] λέγει ὅτι μόνον ἄφθονος καὶ πολυμερὴς ἄσκησις δύναται νὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα· ἐν τῇ πολυμερεῖ δὲ ταύτῃ ἀσκήσει περιέχεται μάλιστα ἡ εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα μετάφρασις[5]. Καὶ ὁ Genthe δὲ ἀπολύτως ἀναγκαίαν θεωρεῖ τὴν ἐκ

[1] Πρβλ. σελ. 40-2, 98, 128-31, 152-6, 176, 283-5, 342-4, 374, 387, 413, 445-6, 470, 578, 669-70, 706.

[2] Ἡ μεταρρύθμισις κ.λ.π. σελ. 57, 77.

[3] ἔ. ἀ. σελ. 365, πρβλ. καὶ σελ. 380, 411.

[4] Prktsch. Pdgk. σελ. 445-6.

[5] ἔ. ἀ. σελ. 446, 468 κἑξ.

τῆς μητρικῆς εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα μετάφρασιν πρὸς βεβαίαν κτῆσιν τῶν γραμματικῶν γνώσεων[1]. Ταὐτὰ τούτοις φρονεῖ καὶ ὁ W. Fries[2] καὶ ὁ R. Menge, ὃς τελευταῖος[3] γράφει· «Δι' ἡμᾶς ὑψηλὰ ἵστανται αἱ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τὸ λατινικὸν μεταφράσεις, διότι ἐν αὐταῖς καταδεικνύονται αἱ γλωσσικαὶ γνώσεις, ἐνῷ ἐν ταῖς μεταφράσεσιν εἰς τὸ γερμανικὸν χάσματά τινα τῆς γνώσεως καλύπτονται δι' ἐφευρετικότητος τοῦ νοῦ». Ὁ Paulsen γράφει, ὅτι ἡ ἐλάττωσις τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τοῦ ξένου ἰδιώματος θὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἐλάττωσιν τῆς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν δεξιότητος, καθόσον αἱ ἀσκήσεις εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα συνεβάλλοντο εἰς τὸ νὰ αὐξάνωσι τὴν βεβαιότητα τῆς κινήσεως ἐν τῇ γλώσσῃ. Καὶ ὁ Usener δὲ λέγει, ὅτι, ἂν τὸ σχολεῖον ἀπεφάσιζε νὰ παραιτηθῇ τῶν μέσων, ἃ ἐνδεδειγμένως τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα πορίζουσι καὶ διασῴζουσιν, ἤθελε διαπράξῃ ἁμάρτημα ὀλέθριον εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ὑγείαν τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ. Ἐν τέλει μνημονεύομεν τὸν φυσιολόγον Ludimar Hermann, ὃς γράφει, ὅτι αἱ γραπταὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἰδίωμα μεταφράσεις εἶνε μέσον στερεώσεως τῆς γραμματικῆς, καὶ δὴ ἀναπόφευκτον, ἂν μέλλῃ καθόλου ἡ ἑλληνικὴ γραμματικὴ γυμνασιακῶς ἤτοι ἀκριβῶς νὰ διδάσκηται[4]. Καὶ ὁ Rothfuchs[5] δὲ λέγει «γραμματικὴ βεβαιότης καὶ εὐχέρεια δυνατὴ μόνον δι' ἀσκήσεων ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τὸ λατινικόν».

Ἀλλὰ παρὰ τούτους οἵτινες, ὡς καὶ ἄρτι εἴπομεν, λεγεῶνα ὅλην ἀποτελοῦσιν, ὑπάρχουσι νῦν ἐν Γερμανίᾳ τινές, πάνυ ὀλίγοι, οἳ καταδικάζουσι τὴν μετάφρασιν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα καὶ νομίζουσιν ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν οἱαδήποτε χρῆσις αὐτῶν δύναται νὰ λείπῃ ἄνευ τινὸς βλάβης τῆς γραμματικῆς αὐτῶν βεβαιότητος καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τῆς ὅλης κλασικῆς διδασκαλίας. Ἀλλ' οὗτοι, ὡς λέγει ὁ Uhlig[6], δὲν ἔχουσι νὰ ἀποδείξωσι δι' ἀποτελεσμάτων τῆς πράξεως, ὅτι ἔχουσι δίκαιον, ἐνῷ πάντα, ἃ προσάγουσιν ἡμῖν οἱ τοῖς ὀλίγοις

[1] ἔ. ἀ. σελ. 9-10, 15.

[2] Lehrproben, 33, 80-4· 34, 32-5.

[3] Lehrproben, 44, 73, 5. Πρβλ. καὶ Vogel ἐν Jahresberichte über das höhere Schulwesen, X, 1895, VI, 26.

[4] Hum: Gymn: 1895, σελ. 123 καὶ 125.

[5] Beiträge zur Methodik des altsprachlichen Unterrichts, σελ. 47.

[6] Hum. Gymn. 1895, σελ. 124.

λίᾳ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν. Δῆλον ὡσαύτως εἶνε, ὅτι τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν λατινικῶν· ἀλλ' ἐπειδή, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, καὶ εἰς τὴν τοῦ χρόνου ἀνεπάρκειαν πρέπει ν' ἀποδοθῇ τὸ κακὸν τῆς μείζονος γραμματικῆς ἀβεβαιότητος περὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ἀνάγκη καὶ ὁ χρόνος τῆς ταύτης διδασκαλίας ἐπαρκῶς νὰ αὐξηθῇ, ἵνα δυνατὴ κατασταθῇ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ἐπαρκὴς χρῆσις τῶν μνημονευθεισῶν ἀσκήσεων.

Ὅτι αἱ ἀσκήσεις αὗται εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖαι πρὸς τὴν βεβαίαν θεμελίωσιν τῶν γραμματικῶν γνώσεων, τοῦτο κοινῇ ἀνομολογεῖται ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ὁποθενδήποτε λαβόντων ἀφορμὴν νὰ γράψωσι περὶ τοῦ πράγματος παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν, κυροῦται δ' ὑπὸ τῆς πράξεως τῶν γυμνασίων παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἐν οἷς ἡ κλασικὴ παίδευσις θεραπεύεται. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου παραπέμπομεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τοῦ πρώτου τόμου τοῦ ὑπὸ τοῦ A. Baumeister ἐκδιδομένου ἐγχειριδίου τῆς παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς τῶν γυμνασίων, ἐν ᾧ τμήματι ἐξετάζονται ὁ ὀργανισμὸς καὶ ἡ διοίκησις τῶν γυμνασίων ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις χώραις τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ[1]. Τῶν παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν τινας ἐμνημονεύσαμεν ἀλλαχοῦ[2], νῦν ἐνταῦθα παραθέτομεν τὰς γνώμας καὶ ἄλλων, πάνυ ὀλίγων, ἐκ τῆς λεγεῶνος τῶν θεωρούντων ἀναγκαίας τὰς μνημονευθείσας ἀσκήσεις διὰ τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα. Ὁ Schrader[3] λέγει, «Πρὸς τὴν ἄσκησιν ταύτην ἀπαιτοῦνται προφορικαὶ καὶ γραπταὶ μεταφράσεις εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα», καὶ ἐν ἄλλῳ τόπῳ (σελ. 444) «αὗται μέλλουσι τὸν μαθητὴν νὰ καταστήσωσιν ἱκανὸν ἐλευθερώτερον νὰ μεταχειρίζηται τὴν μεμαθημένην γλωσσικὴν ὕλην καὶ οὕτω τὸ εἰδέναι αὐτοῦ νὰ στερεώσωσι καὶ διασαφήσωσιν». Ὁ Schiller[4] λέγει ὅτι μόνον ἄφθονος καὶ πολυμερὴς ἄσκησις δύναται νὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα· ἐν τῇ πολυμερεῖ δὲ ταύτῃ ἀσκήσει περιέχεται μάλιστα ἡ εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα μετάφρασις[5]. Καὶ ὁ Genthe δὲ ἀπολύτως ἀναγκαίαν θεωρεῖ τὴν ἐκ

[1] Πρβλ. σελ. 40-2, 98, 128-31, 152-6, 176, 283-5, 342-4, 374, 387, 413, 445-6, 470, 578, 669-70, 706.

[2] Ἡ μεταρρύθμισις κ.λ.π. σελ. 57, 77.

[3] Ἔ. ἀ. σελ. 365, πρβλ. καὶ σελ. 380, 411.

[4] Prktsch. Pdgk. σελ. 445-6.

[5] Ἔ. ἀ. σελ. 446, 468 κἑξ.

τῆς μητρικῆς εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα μετάφρασιν πρὸς βεβαίαν κτῆσιν τῶν γραμματικῶν γνώσεων[1]. Ταὐτὰ τούτοις φρονεῖ καὶ ὁ W. Fries[2] καὶ ὁ R. Menge, ὃς τελευταῖος[3] γράφει· «Δι' ἡμᾶς ὑψηλὰ ἵστανται αἱ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τὸ λατινικὸν μεταφράσεις, διότι ἐν αὐταῖς καταδεικνύονται αἱ γλωσσικαὶ γνώσεις, ἐνῷ ἐν ταῖς μεταφράσεσιν εἰς τὸ γερμανικὸν χάσματά τινα τῆς γνώσεως καλύπτονται δι' ἐφευρετικότητος τοῦ νοῦ». Ὁ Paulsen γράφει, ὅτι ἡ ἐλάττωσις τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τοῦ ξένου ἰδιώματος θὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἐλάττωσιν τῆς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν δεξιότητος, καθόσον αἱ ἀσκήσεις εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα συνεβάλλοντο εἰς τὸ νὰ αὐξάνωσι τὴν βεβαιότητα τῆς κινήσεως ἐν τῇ γλώσσῃ. Καὶ ὁ Usener δὲ λέγει, ὅτι, ἂν τὸ σχολεῖον ἀπεφάσιζε νὰ παραιτηθῇ τῶν μέσων, ἃ ἐνδεδειγμένως τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα πορίζουσι καὶ διασῴζουσιν, ἤθελε διαπράξῃ ἁμάρτημα ὀλέθριον εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ὑγείαν τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ. Ἐν τέλει μνημονεύομεν τὸν φυσιολόγον Ludimar Hermann, ὃς γράφει, ὅτι αἱ γραπταὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἰδίωμα μεταφράσεις εἶνε μέσον στερεώσεως τῆς γραμματικῆς, καὶ δὴ ἀναπόφευκτον, ἂν μέλλῃ καθόλου ἡ ἑλληνικὴ γραμματικὴ γυμνασιακῶς ἤτοι ἀκριβῶς νὰ διδάσκηται[4]. Καὶ ὁ Rothfuchs[5] δὲ λέγει «γραμματικὴ βεβαιότης καὶ εὐχέρεια δυνατὴ μόνον δι' ἀσκήσεων ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τὸ λατινικόν».

Ἀλλὰ παρὰ τούτους οἵτινες, ὡς καὶ ἄρτι εἴπομεν, λεγεῶνα ὅλην ἀποτελοῦσιν, ὑπάρχουσι νῦν ἐν Γερμανίᾳ τινές, πάνυ ὀλίγοι, οἳ καταδικάζουσι τὴν μετάφρασιν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα καὶ νομίζουσιν ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν οἱαδήποτε χρῆσις αὐτῶν δύναται νὰ λείπῃ ἄνευ τινὸς βλάβης τῆς γραμματικῆς αὐτῶν βεβαιότητος καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τῆς ὅλης κλασικῆς διδασκαλίας. Ἀλλ' οὗτοι, ὡς λέγει ὁ Uhlig[6], δὲν ἔχουσι νὰ ἀποδείξωσι δι' ἀποτελεσμάτων τῆς πράξεως, ὅτι ἔχουσι δίκαιον, ἐνῷ πάντα, ἃ προσάγουσιν ἡμῖν οἱ τοῖς ὀλίγοις

[1] Ἔ. ἀ. σελ. 9-10, 15.
[2] Lehrproben, 33, 80-4· 34, 32-5.
[3] Lehrproben, 44, 73, 5. Πρβλ. καὶ Vogel ἐν Jahresberichte über das höhere Schulwesen, X, 1895, VI, 26.
[4] Hum: Gymn: 1895, σελ. 123 καὶ 125.
[5] Beiträge zur Methodik des altsprachlichen Unterrichts, σελ. 47.
[6] Hum. Gymn. 1895, σελ. 124.

τούτοις ἀντιφρονοῦντες παιδαγωγοί, εἶνε κατ' αὐτῶν καὶ δεικνύουσιν, ὅτι ἄνευ τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων ἀδύνατόν τι εἶνε ἡ γραμματικὴ αὐτῶν βεβαιότης ἐν ἐκείνοις τοῖς ἰδιώμασι. Τοῦτο προσεπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ διὰ πολλῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα πρᾶξις τῶν ἡμετέρων γυμνασίων, ἣν συντόμως ἐνταῦθα πάλιν ἐπαναλαμβάνομεν. Κατὰ ταύτην οἱ ἡμέτεροι μαθηταὶ παρὰ τὴν πολλὴν ὁμοιότητα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς τὴν νέαν, τὸν ἄφθονον χρόνον τῆς ἑλληνικῆς διδασκαλίας καὶ τὸ ἄφθονον ποσὸν τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων, ἀβεβαιότητα δεικνύουσιν οὐ σμικράν· αὕτη δέ, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐπίσης διὰ πολλῶν ἐδείξαμεν, κυρίως, εἰ μὴ μόνον, δὲν δύναται ἀλλαχοῦ εὐλόγως ν' ἀποδοθῇ ἢ εἰς τὴν ἔλλειψιν πάσης ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἡμῶν χρήσεως τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἰδιώματος.

'Αλλ' ἂν αὕτη, ἡ νυνὶ καὶ ἡ ὀλίγοις ἔτεσι προτέρα πρᾶξις τῶν ἡμετέρων γυμνασίων ἀρνητικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ' ἀριδήλως καταδείκνυσι τὴν πρὸς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων, ἡ ἀρχαιοτέρα θετικῶς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην ἀποδεικνύει, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐκ τῆς χρήσεως ἐκείνης προσγινομένην τῇ ἀναγνώσει ὠφέλειαν.

'Εν τοῖς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνοις ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλολογία, ὡς γνωστόν, ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς ἀνωτέρας γενικῆς μορφώσεως. 'Η μέθοδος τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας ἥκιστα ἐπαινετὴ ἦτο, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ διδακτικὰ βιβλία οὔτε ἄψογα ἦσαν οὔτε ἄφθονα. 'Ο Χασιώτης [1] λέγει αὐταῖς λέξεσι τάδε, «Le plus souvent, le maître mettait entre les mains d'un élève la grammaire de Théodore Gaza ou celle de Lascaris, en lui indiquant le paragraphe à étudier sans explication préalable», προϊὼν δ' ὁ αὐτὸς προστιθησι «Il y avait un autre inconvénient, lequel, bien qu'existant quelquefois de nos jour, était beaucoup plus nuisible encore dans les derniers siècles, c'était le manque de livres didactiques ou d'ouvrages classiques, ... quelquefois, il n'y avait qu'un exemplaire pour toute la classe». Καὶ ὅμως παρὰ ταῦτα ἡ ἑλληνικὴ κλασικὴ παιδεία τότε ἤκμαζεν, ἱκανὸν δὲ ποσὸν 'Ελλήνων

[1] L'instruction publique chez les Grecs depuis la prise de Constantinople par les Turcs jusqu'a nos jours, σελ. 110.

συγγραφέων τότε ἀνεγινώσκετο, ἡ δὲ ἑρμηνεία δὲν ἦτο ξηρὰ γραμματική, ἀλλ' εἰσήρχετο βαθύτερον εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν συγγραφέων, ἐξετάζουσα αὐτοὺς μάλιστα ἀπὸ ἠθικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως. Ὁ Νερουλὸς ἐν Cour de littérature (σελ. 58) λέγει τάδε· « Κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα οἱ καθηγηταὶ τῶν γραμμάτων ἐξηγοῦντο εἰς τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν οὐχὶ τόσον τὸ κάλλος τοῦ ὕφους καὶ τὰ θέλγητρα τοῦ λόγου, ὅσον τὰ ἤθη καὶ τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τὰς κατατεθειμένας εἰς τὰ ἀθάνατα ταῦτα ἔργα, ἐν οἷς οἱ καθηγηταί, ὡς ἐν πιστῷ κατόπτρῳ, κατεδείκνυον τοῖς αὐτῶν μαθηταῖς τὰ αἴτια τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος »[1]. Ἀλλὰ τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἑρμηνεία δὲν θὰ ἦτο δυνατή, ἂν οἱ μαθηταὶ δὲν ἦσαν ἱκανῶς ἐστοιχειωμένοι περὶ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν καὶ μὴ ἐκέκτηντο ἱκανὴν τὴν βεβαιότητα ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ ἰδιώματι, ἣ δὴ προϋποτίθησι πολλὴν τὴν ἄσκησιν. Ὁποία δ' ἦτο πρὸς τῇ ἀναγνώσει αὐτῇ ἡ τότε συνήθης ἄσκησις, μανθάνομεν παρὰ τοῦ αὐτοῦ Χασιώτου· οὕτος γράφει[2], « ἔδιδον μεγίστην σπουδαιότητα εἰς τὰ θέματα (thèmes) καὶ προετίμων ὡς σύνθεσιν (composition) ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ ἰδιώματι τὰς ἐπιστολὰς καὶ τοὺς λόγους » ὁ αὐτὸς προϊὼν[3] λέγει περὶ τοῦ Ἰωάννου Πεζάρου, τοῦ ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας διδάξαντος τῷ 1782, ὅτι ἐν τῇ τρίτῃ τάξει ἐξήσκει τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἰδίᾳ μὲ θέματα, ἐνῷ ἐν τῇ τετάρτῃ ἐνησχολεῖτο εἰς ἠθικὰς συνθέσεις ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐπιστολῶν, ἅμα δ' ὅτι αὐτὸς ὑπηγόρευε δὶς τῆς ἑβδομάδος παντὸς εἴδους θέματα κατ' ἀρχὰς πρὸς ἄσκησιν τῶν ῥημάτων καὶ κατόπιν τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου. Ὁ αὐτὸς Χασιώτης ἔτι προϊὼν[4] λέγει, ὅτι ἐν τῷ γυμνασίῳ Ἰωαννίνων, ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἐποιοῦντο τὰς ἀναγκαίας περὶ τοὺς τύπους ἀσκήσεις διὰ τῆς τεχνολογίας, ἐσχημάτιζον τὴν δευτέραν τάξιν, ἐν ᾗ ἠσκοῦντο εἰς τὴν ὀρθογραφίαν καὶ σύνταξιν· μετὰ ταύτας δὲ τὰς ἀσκήσεις, κτησάμενοι τὰς ἀναγκαίας γνώσεις, ἐσχημάτιζον οἱ μαθηταὶ τὴν τρίτην ἀνωτέραν τάξιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐν ᾗ αὐτοὺς ἐδίδα-

[1] Τὸ χωρίον τοῦτο παρελάβομεν ἐκ τοῦ ἄρτι μνηγονευθέντος βιβλίου τοῦ Χασιώτου, σελ. 104.

[2] Ἔ. ἀ. σελ. 100.

[3] Ἔ. ἀν. σελ. 107.

[4] Ἔ. ἀ. σελ. 108.

τούτοις ἀντιφρονοῦντες παιδαγωγοί, εἶνε κατ' αὐτῶν καὶ δεικνύουσιν, ὅτι ἄνευ τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων ἀδύνατόν τι εἶνε ἡ γραμματικὴ αὐτῶν βεβαιότης ἐν ἐκείνοις τοῖς ἰδιώμασι. Τοῦτο προσεπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ διὰ πολλῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα πρᾶξις τῶν ἡμετέρων γυμνασίων, ἣν συντόμως ἐνταῦθα πάλιν ἐπαναλαμβάνομεν. Κατὰ ταύτην οἱ ἡμέτεροι μαθηταὶ παρὰ τὴν πολλὴν ὁμοιότητα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς τὴν νέαν, τὸν ἄφθονον χρόνον τῆς ἑλληνικῆς διδασκαλίας καὶ τὸ ἄφθονον ποσὸν τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων, ἀβεβαιότητα δεικνύουσιν οὐ σμικράν· αὕτη δέ, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐπίσης διὰ πολλῶν ἐδείξαμεν, κυρίως, εἰ μὴ μόνον, δὲν δύναται ἀλλαχοῦ εὐλόγως ν' ἀποδοθῇ ἢ εἰς τὴν ἔλλειψιν πάσης ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἡμῶν χρήσεως τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἰδιώματος.

Ἀλλ' ἂν αὕτη, ἡ νυνὶ καὶ ἡ ὀλίγοις ἔτεσι προτέρα πρᾶξις τῶν ἡμετέρων γυμνασίων ἀρνητικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ' ἀριδήλως καταδείκνυσι τὴν πρὸς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων, ἡ ἀρχαιοτέρα θετικῶς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην ἀποδεικνύει, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐκ τῆς χρήσεως ἐκείνης προσγινομένην τῇ ἀναγνώσει ὠφέλειαν.

Ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνοις ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλολογία, ὡς γνωστόν, ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς ἀνωτέρας γενικῆς μορφώσεως. Ἡ μέθοδος τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας ἥκιστα ἐπαινετὴ ἦτο, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ διδακτικὰ βιβλία οὔτε ἄψογα ἦσαν οὔτε ἄφθονα. Ὁ Χασιώτης [1] λέγει αὐταῖς λέξεσι τάδε, « Le plus souvent, le maître mettait entre les mains d'un élève la grammaire de Théodore Gaza ou celle de Lascaris, en lui indiquant le paragraphe à étudier sans explication préalable »,προϊὼν δ' ὁ αὐτὸς προστιθησι « Il y avait un autre inconvénient, lequel, bien qu'existant quelquefois de nos jour, était beaucoup plus nuisible encore dans les derniers siècles, c'était le manque de livres didactiques ou d'ouvrages classiques, ... quelquefois, il n'y avait qu'un exemplaire pour toute la classe ». Καὶ ὅμως παρὰ ταῦτα ἡ ἑλληνικὴ κλασικὴ παιδεία τότε ἤκμαζεν, ἱκανὸν δὲ ποσὸν Ἑλλήνων

[1] L'instruction publique chez les Grecs depuis la prise de Constantinople par les Turcs jusqu'a nos jours, σελ. 110.

συγγραφέων τότε ἀνεγινώσκετο, ἡ δὲ ἑρμηνεία δὲν ἦτο ξηρὰ γραμματική, ἀλλ' εἰσήρχετο βαθύτερον εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν συγγραφέων, ἐξετάζουσα αὐτοὺς μάλιστα ἀπὸ ἠθικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως. Ὁ Νερουλὸς ἐν Cour de littérature (σελ. 58) λέγει τάδε· «Κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα οἱ καθηγηταὶ τῶν γραμμάτων ἐξηγοῦντο εἰς τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν οὐχὶ τόσον τὸ κάλλος τοῦ ὕφους καὶ τὰ θέλγητρα τοῦ λόγου, ὅσον τὰ ἤθη καὶ τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τὰς κατατεθειμένας εἰς τὰ ἀθάνατα ταῦτα ἔργα, ἐν οἷς οἱ καθηγηταί, ὡς ἐν πιστῷ κατόπτρῳ, κατεδείκνυον τοῖς αὐτῶν μαθηταῖς τὰ αἴτια τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος»[1]. Ἀλλὰ τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἑρμηνεία δὲν θὰ ἦτο δυνατή, ἂν οἱ μαθηταὶ δὲν ἦσαν ἱκανῶς ἐστοιχειωμένοι περὶ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν καὶ μὴ ἐκέκτηντο ἱκανὴν τὴν βεβαιότητα ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ ἰδιώματι, ἣ δὴ προϋποτίθησι πολλὴν τὴν ἄσκησιν. Ὁποία δ' ἦτο πρὸς τῇ ἀναγνώσει αὐτῇ ἡ τότε συνήθης ἄσκησις, μανθάνομεν παρὰ τοῦ αὐτοῦ Χασιώτου· οὗτος γράφει[2], «ἔδιδον μεγίστην σπουδαιότητα εἰς τὰ θέματα (thèmes) καὶ προετίμων ὡς σύνθεσιν (composition) ἐν τῷ ἀρχαίῳ ἑλληνικῷ ἰδιώματι τὰς ἐπιστολὰς καὶ τοὺς λόγους» ὁ αὐτὸς προϊὼν[3] λέγει περὶ τοῦ Ἰωάννου Πεζάρου, τοῦ ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας διδάξαντος τῷ 1782, ὅτι ἐν τῇ τρίτῃ τάξει ἐξήσκει τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἰδίᾳ μὲ θέματα, ἐνῷ ἐν τῇ τετάρτῃ ἐνησχολεῖτο εἰς ἠθικὰς συνθέσεις ὑπὸ τὴν μορφὴν ἐπιστολῶν, ἅμα δ' ὅτι αὐτὸς ὑπηγόρευε δὶς τῆς ἑβδομάδος παντὸς εἴδους θέματα κατ' ἀρχὰς πρὸς ἄσκησιν τῶν ῥημάτων καὶ κατόπιν τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου. Ὁ αὐτὸς Χασιώτης ἔτι προϊὼν[4] λέγει, ὅτι ἐν τῷ γυμνασίῳ Ἰωαννίνων, ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἐποιοῦντο τὰς ἀναγκαίας περὶ τοὺς τύπους ἀσκήσεις διὰ τῆς τεχνολογίας, ἐσχημάτιζον τὴν δευτέραν τάξιν, ἐν ᾗ ἠσκοῦντο εἰς τὴν ὀρθογραφίαν καὶ σύνταξιν· μετὰ ταύτας δὲ τὰς ἀσκήσεις, κτησάμενοι τὰς ἀναγκαίας γνώσεις, ἐσχημάτιζον οἱ μαθηταὶ τὴν τρίτην ἀνωτέραν τάξιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐν ᾗ αὐτοὺς ἐδίδα-

[1] Τὸ χωρίον τοῦτο παρελάβομεν ἐκ τοῦ ἄρτι μνημονευθέντος βιβλίου τοῦ Χασιώτου, σελ. 104.

[2] Ἐ. ἀ. σελ. 100.

[3] Ἐ. ἀν. σελ. 107.

[4] Ἐ. ἀ. σελ. 108.

σκον τὰς ἄλλας διαλέκτους καὶ ἐξήσκουν εἰς τὴν ποιητικήν, ῥητορικὴν καὶ τὸ ἐπιστολικὸν ὕφος. Καθόλου δὲ λέγει ὁ αὐτὸς Χασιώτης[1], «αἱ προφορικαὶ καὶ γραπταὶ ἀσκήσεις καθίστων τὰς σπουδὰς ἧττον κωπιώδεις καὶ μᾶλλον καρποφόρους». Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἄφθονος τότε ἐγίνετο ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἰδιώματος· διὸ καί, ἄλλως τῆς τότε γραμματικῆς διδασκαλίας οὐχὶ ἄριστα ἐχούσης, ἡ ἄσκησις ἐκείνη παρὰ τὰ πλημμελήματα ταύτης ἐβεβαίου τοῖς μαθηταῖς τὴν κτῆσιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἰδιώματος οὕτως, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὴ ἀρκετὴ ἀνάγνωσις ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων[2].

Αὐτὸ τοῦτο συνέβαινεν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς γυμνασίοις καὶ ἐν τοῖς ὀλίγον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου χρόνοις. Περὶ τῆς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ὁ μακαρίτης Κυπριανός, γυμνασιάρχης εὐσυνείδητος καὶ ἱκανός, ὡς λέγει ὁ σεβαστὸς ἡμῶν διδάσκαλος Ἰ. Πανταζίδης[3], διδάσκει ἡμᾶς ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφράσεως τῆς τοῦ Μυλλέρου ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας (σελ. κβ'), ὅτι «αὕτη ἦτο ἐν προτέροις χρόνοις εἰς τὰ γυμνάσια πολὺ ἁδροτέρα ἢ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ (1867), διότι οἱ πρεσβύτεροι διδάσκαλοι ἐξήγουν ἀνέτως εἰς τοὺς μαθητὰς πολὺ μέρος τῶν ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἐβάπτιζον αὐτοὺς ἐν τῷ ἑλληνικῷ λόγῳ». Ἀλλὰ τοῦτο προϋποθέτει γραμματικὴν βεβαιότητα τῶν μαθητῶν ἱκανήν, διότι ἄλλως τὸ πολὺ καὶ ἄνετον τῆς ἑρμηνείας θὰ ἦτό τι ἀδύνατον. Ἡ βεβαιότης δ' αὕτη, ἄλλως τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους οὐχὶ μεθοδικῶς διεξαγομένης, δὲν εἶνε δυνατὸν ἀλλαχοῦ νὰ ὀφείληται ἢ εἰς ἱκανὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἰδιώματος. Καὶ τῷ ὄντι καὶ ἄλλοθεν ἡμῖν γνωστὸν εἶνε καὶ ἐπισήμως μαρτυρεῖται δι' ἐγκυκλίου τοῦ 1857[4] ὅτι οἱ τῶν παλαιοτέρων τοῦ 1857 χρόνων διδάσκαλοι ἐξήσκουν συνεχῶς τε ἅμα καὶ ἐπιμελῶς τοὺς ἑαυτῶν μαθητὰς εἰς τὸ ἑλληνιστὶ γράφειν διὰ τῶν καλουμένων θεμάτων. Ἦσαν δὲ ταῦτα φράσεις ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων λαμβανόμεναι ἢ καὶ ὅλα τμήματα τούτων, ἃ

[1] ἔ. ἀ. σελ. 110. Πρβλ. καὶ Πανταζίδου, γυμνασιακὴν παιδαγωγικήν, σελ. 2.
[2] Χασιώτης. ἔ. ἀ. σελ. 100, 107, 109.
[3] ἔ. ἀ. σελ. 109.
[4] Παρίση, Ἀνωτέρα καὶ μέση ἐκπαίδευσις, τόμ. Α', σελ. 300.

ὑπὸ τῶν διδασκόντων μεταφραζόμενα εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν οἱ μαθηταὶ οἴκοι ἢ ἐν τῷ σχολείῳ ἐπανέφερον, συνήθως ἐγγράφως, εἰς τὸ πρωτότυπον, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ διδάσκοντος γραφομένης τῆς τούτων μεταφράσεως. Ἡ ἄσκησις αὕτη συνήθως ἤρχιζε μετὰ τὸ πέρας τῆς διδασκαλίας τοῦ τυπικοῦ, ὅτε ἤρχιζε καὶ ἡ διδασκαλία τῆς συντάξεως, πρὸς τὴν ἐμπέδωσιν τοῦ τυπικοῦ ἱκανῆς ἴσως θεωρουμένης τῆς τεχνολογίας. Τοῦτο συνάγομεν ἐξ αὐτῶν τῶν προγραμμάτων τῶν χρόνων τούτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου κρατούσης μεθόδου. Οὕτω τὸ πρόγραμμα τοῦ 1836[1], ἔνθα λόγον ποιεῖται περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ διδασκαλίας τῶν ἑλληνικῶν, οὐδαμῶς μνημονεύει οἱανδήποτε, προφορικὴν ἢ γραπτήν, ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἰδιώματος, ἐνῷ ἐν τῷ περὶ τῶν γυμνασίων τμήματι[2] ποιεῖται λόγον περὶ γραπτῶν γυμνασμάτων. Τὸ τοῦ 1855 πρόγραμμα θεματογραφίαν μνημονεύει τὸ πρῶτον ἐν τῇ γ' τάξει τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, ἐν ᾗ παραγγέλλεται καὶ ἡ ἔναρξις τῆς διδασκαλίας τῆς συντάξεως[3]. Ἐν ταῖς δυσὶ προηγουμέναις τάξεσι παραγγέλλονται γραφικαὶ ἀσκήσεις εἰς τὸ τυπικόν· καὶ οἷαι μὲν ἦσαν αὗται ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν, πάντως δ' ὅμως θὰ ἦσαν διάφοροι τῆς θεματογραφίας, ἀφοῦ οὐχὶ τῷ αὐτῷ ὀνόματι καλοῦνται. Ὅτι καὶ ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως χρόνοις ἡ τεχνολογία ἐνομίζετο συνήθως ἱκανὴ πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ τυπικοῦ, τοῦτο συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω (σελ. 71-2) μνημονευθέντων χωρίων τοῦ Χασιώτου. Ἀλλά, καίτοι βραδέως πως ἐπήρχετο συνήθως κατ' ἀμφοτέρας ταύτας τὰς περιόδους τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσις τοῦ ἀρχαίου ἰδιώματος, ὅμως κατωρθοῦτο διὰ τῆς εἶτα ἀφθόνως γινομένης θεματογραφίας καὶ ἡ περὶ τοὺς τύπους ἀβεβαιότης τῶν μαθητῶν, ἡ ἕνεκα τῆς προτέρας οὐχὶ καλῆς διδασκαλίας, νὰ αἴρηται, καὶ αἱ συντακτικαὶ γνώσεις οὕτω στερεῶς καὶ βεβαίως νὰ θεμελιῶνται ἐν αὐτοῖς, ὥστε νὰ γίνηται δυνατὴ ἐπαρκὴς ἀνάγνωσις.

Νῦν ἐν τέλει τῶν ἱστορικῶν τούτων λόγων, τῶν δεικνυόντων τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων καὶ

[1] Παρίση, ἔ. ἀ. σελ. 229, ἄρθρ. 10.
[2] ἔ. ἀ. σελ. 243.
[3] Κλάδου, Ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐκπαιδευτικά, τόμ. Β' σελ. 287-8.

τὴν ἐκ ταύτης ἐπικουρίαν τῇ ἀναγνώσει, προστίθεμεν ἀτομικὴν ἡμῶν αὐτῶν πεῖραν καὶ τοιαύτην ἄλλων συναδέλφων ἡμῶν. Διδάσκοντες δῆλα δή ποτε ἡμεῖς τὰ ἑλληνικὰ ἐν ταῖς ἀνωτέραις τοῦ γυμνασίου τάξεσιν ἠθέλομεν ἑκάστοτε νὰ περιορίζωμεν τὰς γραμματικὰς κατὰ τὴν ἑρμηνείαν παρατηρήσεις εἰς τὰς ἀπολύτως ἀναγκαίας πρὸς τὴν πρώτην μετάφρασιν ἢ τὴν βαθυτέραν κατανόησιν· ἀλλὰ παρετηροῦμεν ὅτι, παρὰ τὴν εὐλόγως ὑποτιθεμένην διὰ τὴν τάξιν, εἰς ἣν ἀνῆκον οἱ μαθηταί, γραμματικὴν αὐτῶν μόρφωσιν, ἡ ἑρμηνεία προσέκρουεν εἰς πολλὰς καὶ οὐχὶ σπανίως στοιχειώδεις γραμματικὰς δυσχερείας· αὗται δ' ἐμειοῦντο σὺν τῷ χρόνῳ, ἠδυνάμεθα δὲ τότε καὶ ἡμεῖς ἀεὶ μᾶλλον νὰ ἐλαττῶμεν τὰς γραμματικὰς κατὰ τὴν ἑρμηνείαν παρατηρήσεις, καθόσον παραλλήλως τῇ ἑρμηνείᾳ ἐχρώμεθα πολλῇ τῇ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἰδίωμα γραπτῇ καὶ προφορικῇ μεταφράσει τῶν μαθητῶν. Προεβάλλομεν δ' ἑκάστοτε αὐτοῖς πρὸς ἄσκησιν διὰ τῶν μεταφράσεων τούτων ἰδίᾳ ἐκεῖνα τὰ μέρη τοῦ συντακτικοῦ, ἐν οἷς ἐδείκνυντο ἔχοντες οἱ μαθηταὶ μείζω τὴν ἀβεβαιότητα, ἐπεχειροῦμεν δ' οὐχὶ σπανίως καὶ νέαν τινῶν τῶν μερῶν τούτων διδασκαλίαν δι' ἐπαγωγῆς, ἐν οἷς δῆλα δὴ παρετηροῦμεν, ὅτι ἀσάφεια καὶ σύγχυσις ὑπῆρχεν ἐν τῷ νῷ τῶν μαθητῶν[1]. Αὐτὰ ταῦτα ἐμαρτύρησαν ἡμῖν καί τινες ἄλλοι τῶν συναδέλφων.

Ἀλλὰ καὶ θεωρητικοί, ἵνα οὕτως εἴπωμεν, λόγοι πείθουσιν ἡμᾶς γε περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων χάριν ἀναγνώσεως ἐπαρκοῦς καὶ συμφώνου τοῖς κυρίοις σκοποῖς τῆς κλασικῆς διδασκαλίας, τῷ εἰδικῷ σκοπῷ τοῦ γυμνασίου καὶ τῷ προσεχεστέρῳ τέρματι τῆς παιδαγωγούσης διδασκαλίας. Εἶνε δ' ὁ πρῶτος τῶν θεωρητικῶν τούτων λόγων ὅδε· ἐφαρμογὴ τῶν γραμματικῶν γνώσεων καὶ ἐσωτερική, ὡς λέγει ὁ Menge[2], ἐπανάληψις τούτων τελεῖται βεβαίως καὶ κατὰ τὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων εἰς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν μετάφρασιν, καὶ ἔνθα κατὰ ταύτην γραμματικαὶ παρατηρήσεις δὲν γίνονται· διότι, ἵνα μαθητής τις μεταφράζῃ καὶ πρότασιν μόνον ἀρχαίου κειμένου, ἀνάγκη σαφῶς νὰ ἀναγνωρίζῃ τοὺς ἐν ταύτῃ ἐμφανιζομένους τύπους καὶ νὰ κατανοῇ τὴν συντακτικὴν αὐτῶν χρῆσιν ἐν τῇ προκειμένῃ ἀεὶ προτάσει. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου

[1] «Ἡ μεταρρύθμισις κ.λ.π.» σελ. 79-80, «Ἀθηνᾶς» τόμ. Γ' σελ. 49-50.

[2] Lehrproben, τεῦχ. 44, σελ. 55, 2. Πρβλ. καὶ Waldeck, Gymn. 1896, 345-6.

καὶ πάντοτε δὲν εἶνε ἀνάγκη τοιοῦτόν τι νὰ συμβαίνῃ· ὁμοιότης κατὰ τὴν σύνταξιν πρὸς τὴν μητρικὴν γλῶσσαν[1], ὁ κοινὸς νοῦς ἤ, ὡς λέγει ὁ Menge[2], die Findigkeit des Geistes, ἥτις χάσματά τινα τῶν γλωσσικῶν γνώσεων τοῦ μαθητοῦ καλύπτει κατὰ τὴν εἰς τὴν μητρικὴν μετάφρασιν, ἐν τέλει δὲ καὶ ἡ σαφὴς ἐπίγνωσις τῆς χρήσεώς τινων μόνον ἐκ τῶν συναποτελούντων τὴν ὅλην πρότασιν ἢ περίοδον τύπων, πάντα ταῦτα, λέγω, δύνανται νὰ ὁδηγῶσι τὸν μαθητήν, γνωστῆς βεβαίως οὔσης τῆς σημασίας τῶν λέξεων, εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ νοῦ τῆς ὅλης προτάσεως ἢ περιόδου καὶ οὕτως εἰς τὴν ὀρθὴν καὶ τῶν ὑπολοίπων τύπων καὶ τοῦ ὅλου μετάφρασιν. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει προδήλως ἡ μετάφρασις γίνεται ἄνευ σαφοῦς καὶ ζωηρᾶς ἐπιγνώσεως τῶν συντακτικῶν σχέσεων πάντων τῶν τύπων, ἐνίοτε δὲ ἐλλειπούσης καὶ τῆς ὅλως σαφοῦς ἀναγνωρίσεως ἐνίων ἐκ τούτων[3]. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὀρθὸν μὲν εἶνε ὃ λέγει ὁ W. Kotthoff[4], ὅτι κατὰ τὴν ἐκ τοῦ ξένου ἰδιώματος μετάφρασιν οἱ κανόνες δὲν εἶνε τόσον πολὺ ἀναγκαία ἀπαίτησις, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τοσοῦτον ὀρθόν, ὅσον φαίνεται ὅτι παραδέχεται ὁ Kotthoff, προκειμένου καὶ περὶ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν· αὗται πολλὰς ἔχουσαι τὰς διαφορὰς ἀπὸ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν δὲν ἐπιτρέπουσιν ἐν τοσούτῳ βαθμῷ τὴν δι' ἁπλῆς μηχανικῆς ἀνταλλαγῆς τῶν λέξεων μετάφρασιν, ἐν ὅσῳ δυνατὴ αὕτη εἶνε ἐν τῇ μεταφράσει ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην νεωτέραν γλῶσσαν[5]. Ἵνα τις ἀπὸ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν μεταφράσῃ, οὐχὶ ἁπλῶς εὐκταία, ἀλλ' ἀναγκαία καὶ ἡ γνῶσις γραμματικῶν κανόνων, καὶ δὴ πλειόνων ἢ ὅσους ὁ αὐτὸς Kotthoff φαίνεται ὅτι θεωρεῖ ἀναγκαίους.

Νῦν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν δύο μνημονευθεισῶν περιπτώσεων τῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων μεταφράσεως βεβαίως συγκεντροῖ ὁ μεταφράζων μαθητὴς τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς τύπους καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν τὴν συντακτικήν· διὸ δὴ καὶ ἡ ἀνάγνωσις αὐτὴ καὶ αἱ πρὸ ταύτης γραμματικαὶ παρατηρήσεις συμβάλλονται καὶ αὗται ἀμφότεραι

[1] Planck, Das Latein. als wissenschf. Bildungsmittel, σελ. 70.

[2] Lehrproben, 44, 73.

[3] Πρβλ. Schmidt, Der lateinische Unterricht in Sexta, σελ. 23/4, Rothfuchs, Bekenntnisse, σελ. 53, § 32.

[4] Gymnasium, 1890, 271.

[5] Planck, Das Lateinische als wissenschaftliche Bildungsmittel, σελ. 31 καὶ 45.

εἰς τὴν στερέωσιν τῆς γραμματικῆς τῶν μαθητῶν γνώσεως, ἅτε κατ' ἐπανάληψιν ἐξεγείρουσαι τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τοὺς τύπους καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Ἀλλ' ὅμως ἡ συγκέντρωσις αὕτη τῆς προσοχῆς τῶν μαθητῶν περὶ ἕκαστον τύπον καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀεὶ προκειμένῃ πρὸς μετάφρασιν προτάσει ὡς ἐν παρόδῳ γίνεται καὶ ἐπὶ ὀλίγον μόνον χρόνον διαρκεῖ, διότι ὁ μαθητὴς οἱονεὶ σπεύδει εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ νοῦ τῆς ὅλης προτάσεως καὶ τὴν τούτου περιβολὴν τῇ μορφῇ τῆς μητρικῆς γλώσσης. Περὶ ταῦτα κυρίως συγκεντροῦται ἅπασα αὐτοῦ ἡ προσοχή, καθόσον καὶ ταῦτα προβάλλονται αὐτῷ ὡς ὁ κύριος σκοπὸς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ἑρμηνείας· ὁ Kotthoff[1] ὀρθῶς λέγει «κατὰ τὴν ἐκ τοῦ ξένου ἰδιώματος μετάφρασιν ἡ ἔννοια τῆς προτάσεως εἶνε ἄγνωστος· ἔργον τοῦ μεταφράζοντος ἀκριβῶς τοῦτο εἶνε, ταύτην ἐν τῇ ξένῃ περιβολῇ ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ εἶτα μὲ γνωστὰς γλωσσικὰς μορφὰς νὰ περιβάλῃ». Τὰ ἄλλα ἐκεῖνα, οἱ ξένοι τύποι καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν, εἶνε διὰ τὴν συνείδησιν καὶ τῶν μαθητῶν μέσα μόνον πρὸς ἐπίτευξιν ἐκείνων, τῆς ἐξευρέσεως τοῦ νοῦ καὶ τῆς τούτου περιβολῆς τῇ μητρικῇ γλώσσῃ. Διὰ τοῦτο δὲ ὡς εἰς μέσα τούτων στρέφουσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν οἱ μαθηταὶ εἰς ἐκεῖνα· διὸ καί, ἐκείνων τῶν σκοπῶν ἐπιτευχθέντων ἤτοι κατορθωθείσης τῆς μεταφράσεως, τέλεον τὴν προσοχὴν ἀπ' αὐτῶν ἀποστρέφουσι, προσπαθοῦντες νὰ διασῴζωσι μονον τὸν ἐξευρεθέντα νοῦν καὶ τὴν γενομένην περιβολὴν αὐτοῦ τῇ μητρικῇ γλώσσῃ ἤτοι τὴν εἰς ταύτην μετάφρασιν, ἥτις εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα πάσης τῆς καὶ ἔνδον μόνον γενομένης γλωσσικῆς ἐκείνης ἐργασίας. Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν δύο μνημονευθεισῶν περιπτώσεων δῆλον, ὅτι ἤ τι ἢ οὐδὲν ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν στρέφεται πρὸς τοὺς τύπους καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν, πάντως δ' ὅμως πολὺ πλέον ἐν παρόδῳ ἢ ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει· διὸ δὴ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡ ἀνάγνωσις πολὺ ὀλιγώτερον συμβάλλεται εἰς τὴν στερέωσιν τῶν γραμματικῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν ἢ ἐν τῇ πρώτῃ. Ἐν ταύτῃ σαφῶς μὲν ἀναγνωρίζονται οἱ τύποι, σαφῶς δ' ἀνακαλοῦνται εἰς τὴν συνείδησιν οἱ κανόνες· πάντοτε δ' ὅμως μερίζεται ἡ προσοχὴ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ νοῦ τῆς προτάσεως, ὅς καὶ τὸ πλεῖστον τῆς μεριζομένης ταύτης προσοχῆς ἀπορροφᾷ καὶ διαρκῶς αὐτὴν συνέχει, ὑπὲρ αὐτοῦ τῆς προσδο-

[1] Gymn: 1890, 270.

κίας τοῦ μεταφράζοντος διεγηγερμένης, διότι ἡ τούτου ἐξεύρεσις αὐτῷ σκοπὸς προβάλλεται.

Νῦν ἴδωμεν, ὅπως οἱ μαθηταὶ ἔχουσι ψυχολογικῶς περὶ τοὺς τύπους καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν κατὰ τὴν μετάφρασιν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα. Κατὰ ταύτην ὁ νοῦς τοῦ ὅλου εἰς ταῦτα μεταφραστέου τεμαχίου ἢ ἑκάστης περιόδου ἢ προτάσεως εἶνε συνηθέστατα δεδομένος τοῖς μαθηταῖς καὶ εὐθὺς αὐτοῖς νοητός, ἅτε δή, ὡς λέγει ὁ Kotthoff[1], ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ προκείμενος· ἀλλὰ καὶ ἔνθα οὕτω δὲν ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀνάγκη πρότερον τελείως νοητὸν νὰ γίνηται τὸ περιεχόμενον τοῦ μεταφρασθησομένου ὅλου, περιόδου ἢ προτάσεως, πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μετάφρασις. Ὃ νῦν, τούτων οὕτως ἐχόντων, ζητεῖται παρὰ τῶν μαθητῶν εἶνε τὸ εὐθὺς νοητὸν ἢ νῦν κατανοηθὲν περιεχόμενον τῆς δοθείσης περιόδου ἢ προτάσεως νὰ περιβάλωσι τῇ μορφῇ τοῦ ξένου ἰδιώματος· τοῦτο αὐτοῖς προβάλλεται σκοπὸς τῆς αὐτῶν ἐργασίας. Τούτου οὕτως ἔχοντος, ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην κυρίως καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον στρέφεται εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ ξένου ἰδιώματος, δι' ὧν οὗτοι θὰ συντελέσωσι τὴν εἰς τοῦτο μετάφρασιν τοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς μητρικῆς γλώσσης δοθέντος αὐτοῖς περιεχομένου προτάσεώς τινος περιόδου ἢ καὶ μείζονός τινος. Τὰ στοιχεῖα δ' ἐκεῖνα, πλὴν τῶν λέξεων, εἶνε πρῶτον οἱ κανόνες, οὓς κατὰ τὴν μετάφρασιν· θὰ ἐφαρμόσῃ ὁ μεταφράζων μαθητής, οὓς δὲ ζητεῖ ν' ἀναγνωρίσῃ ἀνακαλῶν εἰς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ· εἶτα δ' οἱ τύποι, οὕς, αὐτὸς ὁ μεταφράζων σχηματίζων, θὰ μεταχειρισθῇ κατὰ τοὺς κανόνας, οὓς ἀνεγνώρισεν ὡς ἐφαρμοστέους ἐν τῇ ἀεὶ προκειμένῃ περιπτώσει. Εἰς ταῦτα λοιπὸν στρέφεται κατὰ τὴν εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μετάφρασιν ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν, καὶ δὴ ἢ ἀμέριστος ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον, διότι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀναγνωρισθέντων κανόνων καὶ ἡ ἀναγνώρισις αὐτῶν εἶνε ἐνέργεια ἄλλοτε μὲν ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς προτάσεως, ἄλλοτε δὲ ἀνεξάρτητος ταύτης[2]. Τούτου τοῦ τελευταίου συμβαίνοντος, ἡ προσοχὴ ἀμέριστος στρέφεται εἰς τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, διότι οὐδεμία ἀνάγκη καὶ εἰς τὸν δεδομένον νοῦν ἅμα νὰ προσέχῃ· τοῦ πρώτου συμβαίνοντος, ἐπειδὴ ἡ ἔννοια εἶνε ἤδη δεδομένη καὶ γνωστή, ὡς ὁδηγὸς δὲ μόνον χρησιμεύει τῷ

[1] Ἔ. ἀ. 268.
[2] Kotthoff, Ἔ. ἀ. 268/9.

μεταφράζοντι καὶ μέσον αὐτῷ εἶνε πρὸς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ κυρίου αὐτοῦ σκοποῦ, διὰ τοῦτο ὡς ἐν παρόδῳ μόνον αὕτη, ἅτε μέσον οὖσα, ἀπασχολεῖ τὴν προσοχὴν τοῦ μεταφράζοντος καὶ ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον, εὐθὺς νοητὴ οὖσα· διὸ δὴ καὶ δύναται ὁ μεταφράζων κυρίως καὶ κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ξένην γλωσσικὴν μορφὴν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ νὰ στρέφῃ καὶ συγκεντροῖ· εἰς τοῦτο δὲ καὶ ἐξαναγκάζεται, οὕτως εἰπεῖν, ὁ μεταφράζων μαθητής, διότι ἡ περιβολὴ τοῦ δεδομένου νοῦ τῇ ξένῃ γλώσσῃ νῦν αὐτῷ προβάλλεται, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὡς κύριος σκοπὸς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλείω χρόνον στρέφεται ἡ προσοχὴ εἰς τὰ μνημονευθέντα γλωσσικὰ στοιχεῖα κατὰ τὴν εἰς ξένον ἰδίωμα μετάφρασιν, καθόσον πλείων τοιοῦτος καὶ πλείων σκέψις καὶ ἀναπολητικὴ ἐργασία ἀπαιτεῖται πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ σχηματισμὸν τύπου τινὸς καὶ πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀνεξάρτητον ἐφαρμογὴν τοῦ συντακτικοῦ νόμου ἢ πρὸς τὴν ψιλὴν ἀναγνώρισιν ἀμφοτέρων, ἐμφανιζομένων τοῖς μαθηταῖς ἐν τοῖς ἀρχαίοις κειμένοις [1]. Γνωστὸν δ' εἶνε, ὅτι ὃ ἡμῖν ἐπέρχεται μετὰ πολλὴν καὶ κοπιώδη σκέψιν καὶ ἀναπόλησιν, οὐχὶ εὐκόλως εἶτα πάλιν λησμονεῖται [2]. Ἔπειτα δέ, καὶ περατωθείσης τῆς καθ' ἕκαστα ἐργασίας, ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν ἐξακολουθεῖ συγκεντρουμένη περὶ τὴν γεγενημένην ἤδη περιβολὴν τοῦ δεδομένου νοῦ τῇ μορφῇ τοῦ ξένου ἰδιώματος καὶ ταύτην προσπαθοῦσι νὰ διασῴζωσιν οἱ μαθηταί, καθόσον εἰς τὴν περιβολὴν ἐκείνην ἔτεινε πᾶσα ἡ τέως αὐτῶν ἐργασία καὶ αὕτη αὐτοῖς προεβλήθη σκοπὸς ταύτης. Νῦν ἐπακολούθημα ψυχολογικῶς ἀναγκαῖον τῆς μείζονος ἐκείνης καὶ διαρκεστέρας συγκεντρώσεως τῆς προσοχῆς εἰς τοὺς τύπους καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν εἶνε ἡ στερεωτέρα ἐκείνων καὶ τῶν συντακτικῶν κανόνων ἐντύπωσις ἐν τῇ μνήμῃ τῶν μαθητῶν· αἱ σαφέσταται παραστάσεις εἶνε καὶ αἱ διαρκέσταται, εἶνε δ' αὗται τοσούτῳ μᾶλλον σαφεῖς, ὅσῳ μείζων ἡ ἔντασις καὶ διάρκεια τῆς προσοχῆς, μεθ' ἧς αὐτῶν ἀντιλαμβανόμεθα [3]· πολλάκις δὲ τῆς ἐργασίας ἐκείνης ἐπαναλαμβανομένης ἐπὶ ἑκάστου τύπου καὶ ἑκάστου συντακτικοῦ κανόνος καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις στρεφομένης εἰς αὐτὰ τῆς προσοχῆς τῶν μαθητῶν ἐν ὅσῃ ἐν-

[1] Planck, ἔ. ἀ. σελ. 70-1.

[2] Waldeck, Lehrproben, 24, 29.

[3] Maier, pdgsch. Psychlog. σελ. 148, 3, Fauth, Das Gedächtniss, σελ. 296, Waldeck, Lehrproben, 24, 32.

τάσει καὶ χρόνῳ ἄρτι εἴπομεν, οὐδαμῶς ἄπορον μεθ' ἱκανὴν τοιαύτην ἐργασίαν οὕτω σταθερῶς νὰ ἐντυπῶνται, ὥστε ἐν τέλει οἱονεὶ μηχανικὴ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἀσυνείδητος, ὡς λέγει ὁ Waldeck[1], ν'ἀποβαίνῃ ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐφαρμογὴ καὶ χρῆσις τῶν γλωσσικῶν τούτων στοιχείων.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ἡμῶν, ὅτι διὰ τῆς εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μεταφράσεως μείζων διεγείρεται ἡ προσοχὴ εἰς τὰ στοιχεῖα τούτου, παραθέτομεν ἐνταῦθα χωρίον τοῦ Schiller[2] περὶ τῶν ἀσκήσεων εἰς τὸ λατινιστὶ ὁμιλεῖν, ἔχον ὧδε: «αἱ διὰ τοῦ ὁμιλεῖν πoριζόμεναι ἐντυπώσεις ἐντυποῦνται σταθερώτερον ἢ αἱ διὰ τῆς ἀναγνώσεως, ἀκριβῶς διότι ἡ προσοχή, ἥτις ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ κατὰ τὸ ὁμιλεῖν, ἐν τῇ ἀναγνώσει συχνάκις δὲν κατορθοῦται». Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν οἱαδήποτε προφορικὴ χρῆσις τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν εἰς τὸ λατινιστὶ ὁμιλεῖν ἀσκήσεων, ὡς ταύτας ἐννοεῖ ὁ Schiller· αὐτὸς οὗτος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καλεῖ τὰς ἀσκήσεις ταύτας «Eine besonders wirksame Art der Variation», προϊὼν δὲ (σελ. 431) προστίθησιν, ὅτι αἱ ἀσκήσεις αὗται εἰς τὸ λατινιστὶ ὁμιλεῖν περιέχουσιν ἐν ἑαυταῖς τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα μεταφράσεως.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου, τοῦ πρώτου λόγου, καὶ ἄλλους δύναταί τις να ἐπικαλέσηται πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀνάγκης τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν κλασικῶν ἰδιωμάτων χάριν αὐτῆς τῆς ἀναγνώσεως. Ἐν πρώτοις, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, ἡ χρῆσις αὕτη ἐξασφαλίζει βαθυτέραν κατανόησιν τῶν νόμων τῶν διεπόντων τὰ κλασικὰ ἰδιώματα ἤτοι βαθυτέραν αὐτῶν τούτων γνῶσιν. Ὁ Schiller λέγει «οὐδεὶς τελείως ἐννοεῖ, ὃ δὲν δύναται ὑπό τινα ἔποψιν καὶ αὐτὸς νὰ κάμῃ»[3]. Ὁ δὲ Willmann[4] λέγει, «τὸ νὰ δύναταί τις νὰ γράφῃ καὶ ὁμιλῇ διανοίγει ἐπίσης τὴν κατανόησιν τῶν γλωσσικῶν ἔργων, ὡς μουσικὴ καὶ γραφικὴ δεξιότης τὴν κατανόησιν ἔργων τῆς μουσικῆς καὶ γραφικῆς. Ὅ,τι τὴν ἰδίαν ἡμῶν πρᾶξιν ὡς κανὼν καθωδήγησε, τοῦτο ὡς νόμος το-

[1] Lehrproben, 25, 40.

[2] Prktsch. Pdgk. σελ. 430.

[3] Prktsch. Pdgk. σελ. 432, πρβλ. τοῦ αὐτοῦ καὶ Der lateinsch. Stil, σελ. 4, ἔνθα λέγει, «εἶνε φανερόν, ὅτι τὴν χρῆσιν τῶν γλωσσικῶν μέσων ἄριστα ἐπιγινώσκομεν, ἂν αὐτοὶ ἀποπειρώμεθα ταῦτα νὰ μεταχειριζώμεθα».

[4] Didaktik, II, σελ. 92.

σούτῳ κρεῖττον ὑπὸ τῆς παρατηρήσεως ἀναγνωρίζεται· ἡ ἰδία, εἰ καὶ ἀσθενής, ἀπόπειρα ἑρμηνεύει τὰ δημιουργήματα τῶν ἀριστοτεχνῶν οὐχὶ ὀλιγώτερον ἢ ἡ ἑρμηνεία, μάλιστα κρεῖττον, διότι ἑρμηνεύει μὲ τὴν δύναμιν argumenti ad hominem. Ἡ γραμματικὴ δὲν πρέπει ν' ἀποβάλῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς τέχνης (ars), ἂν μὴ μέλλῃ καὶ ἡ ὑπηρεσία αὐτῆς ὡς ἑρμηνευτικῆς μαθήσεως νὰ παραβλαφθῇ». Ἤτοι κατὰ ταῦτα ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν χρῆσις τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων ἕξει ὡς ἐπακολούθημα τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τῶν γλωσσικῶν νόμων· τοῦτο δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ μέγα ὄφελος τῇ ἀναγνώσει τῶν συγγραφέων εἶνε, διότι αὕτη βαθυτέρα θ' ἀποβαίνῃ, βαθύτερον νοουμένου τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἔγραψαν· ἀλλ' ἅμα ἐκ τῆς ψυχολογίας γνωστὸν εἶνε, ὅτι ἡ βαθυτέρα καὶ σαφεστέρα ἀντίληψις οἱασδήποτε ἀληθείας ἐξασφαλίζει αὐτῇ βαθυτέραν καὶ διὰ τοῦτο διαρκεστέραν τὴν ἐντύπωσιν τῆς αὐτῆς. Ὁ Hemprich[1] γράφει «ὁ πρῶτος ὅρος τῆς καλῆς μνήμης εἶνε καλὴ ἀντίληψις τῶν παραστάσεων. Ἡ καλὴ ἀντίληψις εἶνε ἡ ἀρίστη αὐτῶν διαφύλαξις». Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ βαθυτέρα κατανόησις καὶ σαφεστέρα ἀντίληψις τῶν γλωσσικῶν νόμων, ἡ προσγιγνομένη τοῖς μαθηταῖς διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων γλωσσικῶν ἰδιωμάτων δὲν δύναται ἢ νὰ συντελῇ εἰς τὴν βαθυτέραν καὶ διὰ τοῦτο διαρκεστέραν ἐντύπωσιν ἐκείνων ἤτοι εἰς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα τῶν μαθητῶν, περὶ ἧς νῦν δὴ καὶ λέγομεν καὶ ἢ βεβαίως καὶ εἰς τοῦτο συνίσταται, εἰς τὸ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον νὰ λησμονῶνται οἱ τύποι καὶ οἱ κανόνες, καὶ οὕτως ὅσον τὸ δυνατὸν πλείω νὰ παρέχωσι τῇ ἑρμηνείᾳ τὴν ἐπικουρίαν, ἣν αὕτη παρ' ἐκείνων προσδοκᾷ, δεομένη αὐτῆς.

Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ γραμματικὴν βεβαιότητα καὶ ἄλλως, νομίζομεν, συμβάλλεται ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσις τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων· κατὰ ταύτην δῆλα δὴ ὁ μαθητὴς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ξένης γλώσσης ἐνεργεῖ παραγωγικῶς ἤτοι αὐτός, ἵνα οὕτως εἴπωμεν, παράγει τι νέον ἐν ταύτῃ κατὰ λόγον τῆς κεκτημένης ἤδη ὑπ' αὐτοῦ γνώσεως αὐτῆς καὶ διὰ τῆς συνθέσεως τῶν ἤδη αὐτῷ γνωστῶν γλωσσικῶν στοιχείων[2].

[1] Ἐν Reins, Encyclkpd. Hndbch. d. Pdgk. τόμ. Β' σελ. 540· πρβλ. καὶ Maier, pdgsch. Psychologie, σελ. 148, 3.

[2] Γλωσσικὴν παραγωγὴν (Sprachliche Production) τὴν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μετάφρασιν καθόλου καλεῖ ὁ Willmann (Didktk., II, 91).

Ἀλλὰ γνωστὸν ἐκ τῆς ψυχολογίας ὡσαύτως εἶνε, ὅτι στερεώτερον ἐντυποῦται ἐν τῇ μνήμῃ καὶ διαρκέστερον ἐν ταύτῃ διασῴζεται ὅ τις αὐτὸς πορίζει ἑαυτῷ καὶ ἐξεργάζεται[1]· διὸ καὶ οἱ τύποι, οὓς αὐτὸς ὁ μαθητὴς σχηματίζει ἤτοι παράγει κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ξένου ἰδιώματος, καὶ οἱ συντακτικοὶ κανόνες, οἷς αὐτὸς χρῆται κατὰ τούτους τι παράγων ἐν τῷ ξένῳ ἰδιώματι, σταθερώτερον καὶ διαρκέστερον θὰ ἐντυπῶνται ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ, χρωμένου τῷ ξένῳ ἰδιώματι καὶ οὕτως ἐν τούτῳ τι παράγοντος. Ὁ Waldeck[2] λέγει, «περὶ τῶν λέξεων ἰσχύει τὸ αὐτὸ ὃ καὶ περὶ τῶν κανόνων, ὅτι εἰς σάρκα καὶ ὀστᾶ τῶν μαθητῶν ἀληθῶς μεταβάλλονται, μόνον καθόσον οὗτοι συχνάκις αὐτενεργῶς ἐκείνας χειρίζονται». Καὶ λέγει μὲν ταῦτα ὁ Waldeck περὶ τῆς αὐτενεργοῦ ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρησιμοποιήσεως τῶν λέξεων, τύπων καὶ κανόνων κατὰ τὴν ἐκ τοῦ ξένου ἰδιώματος μετάφρασιν, ἀλλ' ὅμως, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, μείζων ἡ αὐτενεργὸς αὕτη ἐφαρμογὴ κατὰ τὴν εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μετάφρασιν· διὸ καὶ πλέον ἐν ταύτῃ τὸ ὑπὸ τοῦ Waldeck λεγόμενον ἐπακολούθημα τῆς αὐτενεργοῦ ἐφαρμογῆς τῶν τύπων καὶ κανόνων.

Οὗτοι λοιπὸν εἶνε καὶ οἱ θεωρητικοί, ἵνα εἴπωμεν οὕτω, λόγοι, οἳ πρὸς τῇ πείρᾳ, τῇ πάλαι καὶ νῦν, τῶν τε ξένων καὶ τῶν ἡμετέρων γυμνασίων ἀκραδάντως πείθουσιν ἡμᾶς περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων, ἵνα ἐν τούτοις ἐκεῖνοι κτήσωνται τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα, ἧς τὴν ἀνάγκην διὰ τὴν ἑρμηνείαν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρούσης διατριβῆς ἐδείξαμεν. Ἀλλὰ πρὸς τοῖς ὀλίγοις τοῖς ζητοῦσι τὴν ὁλοσχερῆ κατάργησιν τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν μεταφράσεως εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, πλείονες οὗτοι, οἳ ζητοῦσι τὴν κατάργησιν ταύτης μόνον ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν, ἐν αἷς λήγει πᾶσα συστηματικὴ γραμματικὴ διδασκαλία[3]. Τούτων μνημονεύομεν ἐνθάδε τὸν Dettweiler καὶ Waldeck. Ὁ πρῶτος λέγει ἐν τῇ αὐτοῦ διδακτικῇ καὶ μεθοδικῇ τῶν λατινικῶν (σελ. 42, 239), εἰ καὶ οὐχὶ ἄνευ τινὸς ἀοριστίας[4], «Ἡ ἀξία τῶν εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα μεταφράσεων διὰ τὴν ἐκμάθησιν

[1] Παιδαγωγοῦσα διδασκαλία, σελ. 78 καὶ τοὺς αὐτόθι μνημονευομένους παιδαγωγικούς· πρβλ. καὶ Waldeck, Lehrproben, 48, 7.
[2] Lehrproben, 24, 30.
[3] Uhlig, H. G. 1895, σελ. 123/4.
[4] Schrader, Hum. Gymn. 1895, 102.

τῆς γλώσσης ἐν γένει μὲν εἶνε ἀναντίρρητος, ἔχει δ' ὅμως καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς». Τὰ ὅρια δὲ ταῦτα προϊὼν (σελ. 43) ὁ αὐτὸς καθορίζει ὧδε· «κατὰ ταῦτα ἡ ἀξία τῶν ἀσκήσεων τούτων διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς λατινικῆς ἀναγνώσεως εἶνε ἀναντίρρητος διὰ τὰς κατωτέρας τάξεις, ἐν ἥττονι βαθμῷ διὰ τὰς μέσας· διὰ τὰς ἀνωτέρας πάντως δὲν εἶνε ἀναμφίβολος. Ὅθεν εὐκταῖαι μὲν ἐν ταύταις εἶνε αὗται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπολύτως ἀναγκαῖαι». Ὁ δεύτερος, ὁ Waldeck [1], λέγει μᾶλλον ὡρισμένως· «Τὸ συμπέρασμά μου λοιπὸν εἶνε τόδε· ἐν τῇ μέσῃ καὶ κατωτάτῃ βαθμῖδι πρέπει προφορικαὶ καὶ γραπταὶ μεταφράσεις εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα νὰ διατηρηθῶσιν ἐν τῇ μέχρι τοῦ νῦν συνήθει ἐκτάσει, ἵνα οἱ μαθηταὶ ἀσκηθῶσιν εἰς τοὺς ἀναγκαίους τύπους καὶ συντακτικοὺς κανόνας. . . . . . Τοὐναντίον ἐν τῇ ἀνωτάτῃ βαθμῖδι πρέπει νὰ λήξωσι πᾶσαι αἱ εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μεταφράσεις σὺν τῷ πέρατι τῆς συστηματικῆς διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς» [2].

Κατὰ τῆς γνώμης τούτων ἐκ τῆς πείρας καὶ ἱστορίας τῶν ἡμετέρων γυμνασίων δὲν δυνάμεθά τι μαρτύριον νὰ προσαγάγωμεν, διότι, ὁσάκις παρ' ἡμῖν ἐγίνετο καὶ γίνεται ἐπαρκὴς χρῆσις τῶν περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἀσκήσεων, ἀκριβῶς ἐν ταῖς μέσαις καὶ ἀνωτέραις τάξεσιν ἰδίᾳ ἐγίνετο καὶ γίνεται, ἐνῷ ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσι τοῦ ὅλου γυμνασίου ὅλως σχεδὸν παρημελεῖτο καὶ παραμελεῖται ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἰδιώματος. Ἡ πεῖρα δ' ὅμως ξένων παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν καὶ ξένων γυμνασίων ἱκανὰ ἡμῖν παρέχει μαρτύρια, ἐλέγχοντα τὸ οὐχὶ ὀρθὸν τῆς γνώμης, περὶ ἧς νῦν ἡμῖν ὁ λόγος. Οὕτως ὁ Uhlig λέγει [3] ἐξ ἰδίας πείρας τάδε· «αἱ ἀσκήσεις περὶ τὴν μετάφρασιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἰδίωμα, εἰς ἃς τοὺς μαθητάς μου ἤσκησα κατὰ τὸ διάστημα τῆς διδασκαλίας μου, ὑπῆρξαν ἐν διαφόροις γυμνασίοις καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους ἱκανῶς ἀπ' ἀλλήλων διάφοροι κατά τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν δυσχέρειαν· ἡ ἀναλογία δ' ὅμως μεταξὺ τῶν ἀσκήσεων τούτων τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἀναγνώσεως ὑπῆρξε πάντοτε ἡ αὐτή. Ἔνθα προφορικαὶ καὶ γραπταὶ μεταφράσεις εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι σχεδὸν ὅλως ἔλειπον, ἡ ἀνάγνωσις τῶν συγγραφέων συνεχῶς

[1] Gymnasium, 1896, 348.

[2] Ὅμοια τούτοις λέγει καὶ ὁ L. Bolle, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τῶν Jahresberichte über das höhere Schulwesen, X, 1895, VI, 31.

[3] Hum. Gymn., 1895, 124.

διεκόπτετο διὰ τῆς ἀναπτύξεως στοιχειωδῶν γραμματικῶν ζητημάτων, ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τοῦ περιεχομένου ἀποσπώντων, καὶ βραδέως λίαν ἐχώρει. Ἔνθα ἐν ἀρχῇ ἑκάστης ὥρας ὀλίγα λεπτὰ ἐθυσίαζον προφορικῇ εἰς τὸ ἑλληνικὸν μεταφράσει, ἡμίσειαν δ' ὥραν καθ' ἑβδομάδα ἀφιέρωνον εἰς γραπτὴν μετάφρασιν, ἡ θυσία αὕτη ἀφθόνως ἠμείβετο διὰ ταχείας προόδου τῆς ἀναγνώσεως. Ἡ φαινομενικὴ χρόνου ἀπώλεια ἀπεδεικνύετο κέρδος τοιούτου, ἡ ἄσκησις ἐκείνη εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ξένου ἰδιώματος ἐδείχθη ὄχι μόνον ἡ βεβαιοτάτη, ἀλλὰ καὶ ἡ συντομωτάτη ὁδὸς πρὸς τὴν διάσωσιν τοῦ ἀναγκαίου γλωσσικοῦ εἰδέναι». Ὅμοια γνωρίζει ἡμῖν ὁ Uhlig καὶ περὶ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ ἐν τῷ ἐν Aarau γυμνασίῳ R. Rauchenstein, ὅς παρὰ τὰς ὀλίγας ὥρας τῶν ἑλληνικῶν κατώρθου ἱκανὸν ποσὸν ἑλλήνων συγγραφέων νὰ διέρχωνται οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, διότι αἱ εἰς τὸ ἑλληνικὸν μεταφράσεις δὲν παρημελοῦντο ὡς ἀνωφελεῖς καὶ ἀφαιρετικαὶ χρόνου, ἀλλὰ διετηροῦντο μέχρι τῆς ἀνωτάτης τάξεως. Καὶ ὁ Usener δὲ τὰς περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἀσκήσεις περὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ξένου ἰδιώματος θεωρεῖ οὐχὶ μόνον ὡς μέσον πορισμοῦ τῆς γραμματικῆς βεβαιότητος, ἀλλὰ καὶ μέσον διασώσεως ταύτης. Καὶ ὁ Fries[1] δὲ νομίζει ὅτι, ἂν μὴ μέλλῃ νὰ ὑπεισέλθῃ ἀβεβαιότης περὶ τὸ τυπικὸν καὶ τὴν σύνταξιν, ἀναπόφευκτοι εἶνε ἐπαναλήψεις. Ἐπαναλήψεις δὲ λέγων ὁ Fries νοεῖ τὰς γινομένας διὰ γραπτῶν μεταφράσεων εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα καὶ κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τούτων τοῖς μαθηταῖς, διορθωθεισῶν ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, οὐχὶ δὲ τὰς συνήθεις παρ' ἡμῖν, καθ' ἃς τοῖς μαθηταῖς παραγγέλλεται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ κεφάλαιον τοῦ συντακτικοῦ οἴκοι νὰ ἐπαναλάβωσιν, ἵνα εἶτα ἐν τῷ σχολείῳ ἀπὸ μνήμης εἴπωσιν εἰς τὸν διδάσκοντα[2]. Ἀλλ' ἅλις τῶν μαρτυριῶν παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν, ἃς ἠδυνάμεθα νὰ αὐξήσωμεν διὰ τῶν τοῦ Schrader[3], Schiller[4], Menge[5], Wetzel[6] καὶ ἄλλων· καὶ ἡ πεῖρα καὶ ἡ ἱστορία τῶν γυμνασίων ξένων χωρῶν ταὐτὰ ἡμῖν μαρτυρεῖ περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος ἀσκήσεων καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι. Οὕτω περὶ τῶν ῥωσσικῶν γυμνασίων διδασκόμεθα παρὰ τοῦ γράφοντος περὶ αὐτῶν ἐν τῷ

[1] Lehrproben, 35, 19.
[2] Πρβλ. Schiller, prktsch. Pdgk. σελ. 468-9.
[3] Erziehungslehre, σελ. 397 κἑξ., σελ. 444 κἑξ.
[4] Prktsch. Pdgk. σελ. 468.
[5] Lehrproben, 41, 14 κἑξ., 44, 60 κἑξ.
[6] Gymn. 1896, σελ. 346, σημ. 1, σελ. 348, σημ. 1.

προμνημονευθέντι ἔργῳ τοῦ Baumeister[1], ὅτι ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν νέων προγραμμάτων τῆς 20 Ἰουλίου 1890, δι' ὧν κατηργήθησαν ἐν ταῖς δυσὶν ἀνωτέραις τάξεσι πᾶσαι αἱ ἐκ τοῦ ῥωσσικοῦ εἰς τὰς ἀρχαίας γλώσσας ἀσκήσεις, χρονολογεῖται καὶ ἡ παρακμὴ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν. Ὅμοια διδασκόμεθα καὶ περὶ ἐκείνων ἐκ τῶν ἑλβετικῶν γυμνασίων, ἐν οἷς αἱ ἀσκήσεις περὶ ὧν νῦν δὴ λέγομεν ἐλλείπουσιν· ὁ Finsler[2] λέγει, «Βεβαίως πᾶς διδάσκαλος τῶν κλασικῶν γλωσσῶν γινώσκει ὅτι ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι, καὶ μεγάλης οὔσης τῆς ἐπιμελείας, ἀκριβοῦς δὲ τῆς προπαρασκευῆς τῶν μαθητῶν, τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης εὐκόλως ὅλως ἢ σχεδὸν ὅλως λησμονοῦνται, ἂν συνεχῶς ἀνάγνωσις μόνον γίνηται».

Ἀλλὰ πλὴν τούτων τῶν ἐκ τῆς πείρας καὶ τῆς ἱστορίας τῆς γυμνασιακῆς παιδείας εἰλημμένων μαρτυρίων κατὰ τῶν φρονούντων, ὅτι δυνατὴ ἡ ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν ἀπόσβεσις πάσης μεταφράσεως εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα ἄνευ βλάβης τῆς ὅλης κλασικῆς διδασκαλίας, καὶ τόνδε δύναταί τις κατὰ τῶν αὐτῶν νὰ ἐπικαλέσηται θεωρητικὸν λόγον. Τηροῦντες μὲν οὗτοι τὰς ἀσκήσεις ταύτας ἐν ταῖς κατωτέραις καὶ μέσαις τάξεσι, βεβαίως καὶ αὐτοὶ ἀναγνωρίζουσιν αὐτὰς μὲν ὡς ἀπολύτως ἀναγκαίας διὰ τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα, τὴν δὲ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων μετάφρασιν ὡς οὐχὶ ἐπαρκῆ μόνην πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν[3]· καταργοῦντες δ' ὅμως αὐτὰς ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι, βεβαίως φρονοῦσιν οἱ αὐτοί, ὅτι ἡ ἅπαξ κτηθεῖσα γραμματικὴ βεβαιότης δύναται νὰ διασῴζηται ἀμείωτος, καίπερ καταργηθέντος τοῦ ἑνός, τοῦ καὶ κατ' αὐτοὺς ἀπολύτως ἀναγκαίου, ἐκ τῶν μέσων τοῦ πορισμοῦ αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ σκέψις αὐτῶν αὕτη δὲν φαίνεται ἡμῖν γε ὀρθή. Αἱ περὶ ὧν νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἀσκήσεις, καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ζητοῦντας τὴν κατάργησιν αὐτῶν ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι, σκοπὸν ἔχουσι νὰ μετατρέψωσι τὰς γραμματικὰς γνώσεις τῶν μαθητῶν εἰς δυνάμεις, τῇ ἐπικουρίᾳ τῶν ὁποίων ἀεὶ μᾶλλον ἀπροσκόπτως, ἀλλ' ἅμα καὶ βαθέως καὶ τελείως νὰ τελῆται ἡ μετάφρασις καὶ κατανόησις τῶν συγγραφέων. Ἀλλ', ἂν δὲν ἀπατώμεθα, πᾶσα δύναμις δι' οἱασδήποτε ἀσκήσεως κτηθεῖσα ἀμείωτος διασῴζεται καὶ παρέχει ἀμειώτους τὰς

[1] Τόμ. Α', τμῆμ. Β', σελ. 578.

[2] Die Lehrpläne und die Maturitätsprüfungen d. Gymn. d. Schweiz, σελ. 316 καὶ 319.

[3] Πρβλ. Waldeck, Gymn. 1896, 342, Dettweiler, ἔ. ἀ. σελ. 41 κἑξ.

υπηρεσίας, ἅς τις παρ' αὐτῆς προσδοκᾷ καὶ ζητεῖ, μόνον ἐφ' ὅσον ἡ δύναμις ἐκείνη, καὶ λίαν ἅπαξ ἀναπτυχθεῖσα καὶ θεμελιωθεῖσα διὰ πολλαπλῆς ἀσκήσεως, δὲν παραμελεῖται ὅλως, ἀλλ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνανεοῦται, οὕτως εἰπεῖν, εἰς ἐνέργειαν τιθεμένων τῶν μέσων, δι' ὧν ἅπαξ ἡ δύναμις ἐκείνη προσεκτήθη. Κατὰ τὸν τρόπον λοιπὸν τοῦτον καὶ ἡ γραμματικὴ βεβαιότης ἢ δύναμις ἡ πορισθεῖσα τοῖς μαθηταῖς καὶ διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν χρήσεως τοῦ ξένου ἰδιώματος, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων μέσων, δύναται ἀμείωτος νὰ διασῴζηται καὶ νὰ ἐξακολουθῇ ἀμειώτους νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῆς τῇ ἑρμηνείᾳ, ἐφ' ὅσον ἅπαξ κτηθεῖσα δὲν παραμελεῖται, ἀλλ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θεραπεύεται, ἐκ νέου τιθεμένων εἰς ἐνέργειαν τῶν μέσων, δι' ὧν ἅπαξ ἐν βαθμῷ τινι, ἐπαρκεῖ τῷ κυρίῳ σκοπῷ τῆς κλασικῆς διδασκαλίας, προσεκτήθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Ἓν τῶν μέσων τούτων βεβαίως εἶνε καὶ ἡ ἀνάγνωσις· αὕτη δὲ βεβαίως καθ' ἡμέραν τελεῖται, τελουμένη δὲ δίδει ἀφορμὴν εἰς ἐπανάληψιν τῶν γραμματικῶν πραγμάτων· ἀλλ' ὅμως αὕτη μόνη κατὰ τὴν γνώμην καὶ ἐκείνων, οἵ ζητοῦσι τὴν κατάργησιν τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τοῦ ξένου ἰδιώματος ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι, δὲν εἶνε ὅλως ἐπαρκής, καίτοι καθ' ἑκάστην γίνεται καὶ ἐν ταῖς κατωτάταις καὶ ἐν ταῖς μέσαις τάξεσι, διὰ τὴν ἐν ταύταις πρόσκτησιν τῆς ἀναγκαίας γραμματικῆς βεβαιότητος· διὸ καὶ καταφεύγουσιν οὗτοι καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσιν τοῦ ξένου ἰδιώματος ἐν ταῖς αὐταῖς τάξεσι. Τούτων οὕτως ἐχόντων, βεβαίως ἡ ἀνάγνωσις μόνη δὲν δύναται ὅλως ἐπαρκὴς νὰ εἶνε καὶ πρὸς διάσωσιν ἀμειώτου τῆς ἅπαξ κτηθείσης γραμματικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιῆται πρὸς τὴν διάσωσιν ταύτης καὶ ἡ οἱαδήποτε ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσις τοῦ ξένου ἰδιώματος, καθ' ὅσον δὴ καὶ ἀποτελεῖ ἓν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων μέσων τῆς προσκτήσεως τῆς γραμματικῆς βεβαιότητος καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ζητοῦντας τὴν κατάργησιν ταύτης ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι.

Ὁ Waldeck πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ λέγει αὐταῖς λέξεσι τάδε[1]· «Ὡς αἱ ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσι μεμαθημέναι λέξεις διὰ τῆς συχνῆς αὐτῶν ἐν τοῖς συγγραφεῦσιν ἐμφανίσεως ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανῶς ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν τῇ μνήμῃ στερεοῦνται, ὡσαύτως συμβαίνει καὶ διὰ πάντα τὰ γραμματικὰ πράγματα, ἐφ' ὅσον εἶνε ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἀνάγνωσιν». Καὶ βεβαίως δὲν δύναταί τις μὲν νὰ ἀρ-

[1] Gymn: 1896, 345.

νηθῇ τῷ Waldeck, ὅτι καὶ ἡ ἀνάγνωσις ἐν τῇ μνήμῃ στερεοῖ τὰς λέξεις· ἀλλὰ τίς βεβαιοῖ ἡμᾶς, ὅτι τοῦτο δὲν ὀφείλεται ἅμα καὶ εἰς τὰς εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεις, αἳ ἐγίνοντο ἴσως δὲ καὶ γίνονται ἔτι ἀφθονώτατα καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Waldeck; Ἀσφαλὴς λοιπὸν κατὰ ταῦτα, νομίζω, δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ διϊσχυρισμὸς τοῦ Waldeck περὶ τῆς στερεώσεως τῶν λέξεων ἐν τῇ μνήμῃ διὰ τῆς ἀναγνώσεως μόνης· διὸ ἀσφαλὲς δὲν δύναται νὰ εἶνε καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου στηριζόμενον συμπέρασμα τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐπαρκοῦς τῆς ἀναγνώσεως διὰ τὴν διάσωσιν καὶ τῶν γραμματικῶν πραγμάτων.

Καὶ ταῦτα μὲν δύναταί τις καθ' ἡμᾶς γε νὰ εἴπῃ κατὰ τῶν ἐχόντων τὴν γνώμην περὶ ἧς νῦν ὁ λόγος, κινούμενος ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν νοημάτων αὐτῶν τῶν ἰδίων καὶ ἐκ τῶν σκέψεων τῶν αὐτῶν ὁρμώμενος· πλέον τι δ' ὅμως ἔχει τις νὰ εἴπῃ, ἄν, ὡς ἡμεῖς, φρονεῖ ὅτι αἱ εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεις δὲν εἶνε ἁπλῶς ἓν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων μέσων πρὸς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀναγκαῖον καὶ τὸ κυριώτερον, δι' οὓς ἱστορικοὺς καὶ θεωρητικοὺς λόγους ἀνωτέρω εἴπομεν, λόγον ποιούμενοι περὶ τῶν ζητούντων τὴν ὁλοσχερῆ κατάργησιν τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα ἀσκήσεων. Ὁ τοιαῦτα φρονῶν δὲν δύναται ἢ μᾶλλον ἀπρὶξ νὰ ἔχηται τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεων καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι, διότι, ἀφοῦ δι' αὐτῶν κυρίως προσκτῶνται οἱ μαθηταὶ τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα, διὰ τῶν αὐτῶν κυρίως δύνανται καὶ νὰ διασῴζωσιν αὐτὴν κατὰ τὰ ἄρτι λεχθέντα περὶ προσκτήσεως καὶ διασώσεως δυνάμεώς τινος, καὶ κατὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα περὶ τῆς ψυχολογικῆς θέσεως τῶν μαθητῶν περὶ τοὺς τύπους καὶ τοὺς κανόνας ἐν ἑκατέρᾳ τῶν μεταφράσεων, τῇ τε ἐκ τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων καὶ τῇ εἰς ταῦτα. Καταργουμένων δῆλα δὴ τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεων ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν, ὅλως θὰ ἐλλείπῃ ἐν ταύταις τὸ μέσον ἐκεῖνο, δι' οὗ, ἵνα τοῦτο μόνον νῦν μνημονεύσωμεν, ἀμέριστος στρέφεται ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν γλωσσικὴν μορφὴν καὶ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον· τοῦτο δὲ καὶ θὰ συμβῇ, καταργουμένης τῆς ἀσκήσεως περὶ ἧς λέγομεν ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν, ἀκριβῶς ἐν αἷς τάξεσιν ἡ ἀνάγνωσις αὐτὴ ἐπὶ μᾶλλον κατὰ τὴν ἀεὶ μείζω προϋποτιθεμένην γραμματικὴν γνῶσιν τῶν μαθητῶν ἀποστρέφει μὲν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἀπὸ τῶν γραμματικῶν πραγμάτων, στρέφει δὲ αὐτὴν εἰς τὸ

περιεχόμενον καὶ τὴν τεχνικὴν μορφὴν (Kunstform). Τούτου οὕτως ἔχοντος, δὲν εἶνε δυνατὸν ἢ νὰ γίνηται ὃ λέγει ὁ Finsler[1], «βαθμιαίως νὰ περιπίπτωσιν ὅλως ἢ σχεδὸν ὅλως εἰς λήθην τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης, ἂν μόνον ἀνάγνωσις γίνηται» οὐχὶ δ' ἅμα καὶ μετάφρασις εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα.

Κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε λοιπὸν εἰρημένα αὕτη ἡ ἄσκησις ἀπολύτως ἀναγκαία εἶνε καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι πρὸς διάσωσιν τῆς ἅπαξ κτηθείσης ἐν ταῖς κατωτέραις καὶ μέσαις γραμματικῆς βεβαιότητος καὶ δεξιότητος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διάσωσις κτηθείσης διὰ πολλαπλῆς καὶ πολλῆς ἀσκήσεως δεξιότητος δὲν ἀπαιτεῖ ὅσην καὶ ἡ πρόσκτησις αὐτῆς ἄσκησιν· διὰ τοῦτο ἀναγκαίως ἕπεται ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν τελευταίως εἰρημένων, ὅτι αἱ εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα ἀσκήσεις ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι δύνανται καὶ πρέπει νὰ εἶνε ὀλιγώτεραι ἢ ἐν αἷς τάξεσιν ἐξακολουθεῖ ἔτι ἡ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς προσφέρουσα τοῖς μαθηταῖς νέα γραμματικὰ πράγματα. Ἐν ταύταις πρόκειται ἔτι περὶ προσκτήσεως τῆς γραμματικῆς βεβαιότητος περὶ τὰ ἀεὶ προσφερόμενα νέα γλωσσικὰ στοιχεῖα, καὶ διὰ τοῦτο, καθ' ἃ γνωστὸν εἶνε[2], δεόμεθα ἐν αὐταῖς πολλῆς τῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεως, πλείονος ἢ ἐν ταῖς ἀνωτέραις, ἔνθα διδασκαλία νέων γραμματικῶν πραγμάτων δὲν γίνεται καὶ διὰ τοῦτο πρόκειται μόνον περὶ διασώσεως τῆς κτηθείσης δεξιότητος καὶ βεβαιότητος περὶ τὰ ἤδη διδαχθέντα καὶ γνωστὰ τοιαῦτα πράγματα.

Ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν λεχθέντων περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεων καὶ ἐν ταῖς ἀνωτέραις ἔτι τάξεσιν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ λεχθέντα ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης διατριβῆς περὶ τῶν ὁρίων τῆς εἰδολογικῆς καθόλου μορφώσεως συνάγεται ἀναγκαίως καὶ τόδε, ὅτι αἱ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα μεταφράσεις ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς δευτέρας κλασικῆς γλώσσης ὀλιγώτεραι καθόλου πρέπει καὶ δύνανται νὰ εἶνε ἢ ἐν τῇ πρώτῃ· διότι ἡ διὰ τῆς προηγησαμένης διδασκαλίας ταύτης κτηθεῖσα γλωσσικὴ καθόλου μόρφωσις τῶν μαθητῶν δὲν δύναται ἢ νὰ ἐπικουρῇ τῇ ταχυτέρᾳ ἀντιλήψει καὶ ἐντυπώσει τῶν συντακτικῶν μάλιστα φαινομένων καὶ τῆς δευτέρας ἀρχαίας γλώσσης, καὶ ἔνθα ταῦτα δὲν εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ τῆς πρώτης[3]. Αἱ εἰς τὴν

[1] Die Lehrpläne und Maturitätsprüfungen, σελ. 310.
[2] Schiller, Prktsch. Pdgk. σελ. 419.
[3] Waldeck, Lehrproben, τεῦχ. 48, σελ. 8,

σύνταξιν λοιπὸν ἀναφερόμεναι μεταφράσεις εἰς τὴν δευτέραν ἀρχαίαν γλῶσσαν δύνανται καὶ πρέπει νὰ εἶνε ὀλιγώτεραι ἢ ἐν τῇ πρώτῃ κλασσικῇ γλώσσῃ.

Ἐν οἷς αἱ δύο αὗται γλῶσσαι διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ πολὺ, ἀσυγκρίτως πλέον ἢ ἐν τῇ συντάξει, εἶνε οἱ τύποι· διὸ δὴ καὶ ἐν τούτοις ἡ τὸ πρότερον διδαχθεῖσα ἀρχαία γλῶσσα δὲν δύναται ὅσον ἐν τοῖς ὁμοίοις τῆς συντάξεως νὰ ἐπικουρῇ τῇ τὸ δεύτερον διδασκομένῃ καὶ νὰ καθιστᾷ δυνατὴν ὀλιγωτέραν ἐργασίαν πρὸς τὴν βεβαίαν στερέωσιν τῶν τύπων. Διὰ ταῦτα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτοῦνται σχεδὸν ὅσαι ἀσκήσεις ἀναγκαῖαι εἶνε πρὸς τὴν βεβαίαν θεμελίωσιν τῶν τύπων καὶ τῆς πρώτης διδασκομένης ἀρχαίας γλώσσης. Εἴπομεν δὲ σχεδόν, διότι διὰ τὸν ἐν τῷ τέλει τῆς προηγουμένης παραγράφου μνημονευθέντα λόγον δύναταί τις ἐπικουρία νὰ γίγνηται τῇ δευτέρᾳ ἐκ τῆς πρώτης ἀρχαίας γλώσσης καὶ κατὰ τὸ τυπικόν· ἀλλὰ διὰ τὸ ἀσύγκριτον σχεδὸν τῶν τύπων ἑκατέρας διὰ τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν πολλὴ αὕτη ἐν τούτῳ τῷ τμήματι τῆς γραμματικῆς δὲν δύναται νὰ εἶνε, ἐνῷ ἐν τῇ συντάξει, καὶ ἔνθα ἀνομοιότης ὑπάρχει, ἡ ἐπικουρία αὕτη μείζων, διότι αἱ ἀνόμοιοι συντάξεις εἶνε ἀντίθετοι καὶ οὐχὶ ὅλως ἀσύγκριτοι, ὡς οἱ τύποι, διὰ τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν. Γνωστὸν δ' εἶνε ἡ διὰ τῆς ἀντιθέσεως ζωηρὰ διασάφησις καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἐπικουρία τῇ ἐντυπώσει καὶ διασώσει τῶν παραστάσεων[1]. Οὗτοι λοιπὸν εἶνε οἱ λόγοι, δι' οὓς ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ δύνανται ὀλιγώτεραι καθόλου νὰ εἶνε αἱ πρὸς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα ἀναγκαῖαι εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μεταφράσεις.

Νῦν παρ' ἡμῖν δευτέρα ἀρχαία γλῶσσα διδάσκεται ἡ λατινική, ἥτις κατὰ μὲν τοὺς τύπους πενεστέρα εἶνε ἢ ἡ ἀρχαία ἑλληνική, κατὰ δὲ τὴν σύνταξιν μᾶλλον ἢ αὕτη ὑποτάσσεται εἰς ὡρισμένους κανόνας, ἐνῷ τὸ Ἑλληνικὸν ἐλεύθερον καὶ ἐν τῇ συντάξει. Διὰ πάντα ταῦτα οἱ μαθηταὶ ἡμῶν μεταβαίνοντες ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰς τὴν λατινικὴν μεταβαίνουσιν εἰς γλῶσσαν εὐκολωτέραν καθόλου κατὰ τὴν γραμματικήν· ἐνῷ ὅλως τοὐναντίον συμβαίνει εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ἄλλων πεπολιτισμένων χωρῶν, ἐν αἷς πρῶτον διδάσκεται ἡ λατινικὴ καὶ εἶτα ἡ ἀρχαία ἑλληνική. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ δυνάμεθα ἡμεῖς, οἱ Ἕλληνες, πρῶτον μὲν διὰ τὴν δευτέραν ἀρχαίαν γλῶσσαν, τὴν λατινικήν, νὰ διαθέτωμεν ὀλιγώτερον χρόνον ἢ αἱ χῶραι ἐκεῖναι διὰ τὴν

[1] Waldeck, Anleitung zum Unterricht in der Lateinsch. Grmmtk. σελ. 29.

παρ' αὐταῖς δευτέραν ἀρχαίαν γλῶσσαν, τὴν ἑλληνικήν· εἶτα δέ, περὶ οὗ νῦν ἡμῖν κυρίως πρόκειται, ἡμεῖς δυνάμεθα ἐν τῇ συντάξει μάλιστα τῆς λατινικῆς, ἣ εἶνε πολλῷ ἁπλουστέρα τῆς συντάξεως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, πολλῷ ὀλιγωτέρας νὰ ποιώμεθα τὰς πρὸς στερέωσιν ταύτης ἀναγκαίας εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα ἀσκήσεις ἢ ἐκεῖνοι οἱ ἄλλοι λαοὶ τὰς πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μεταφράσεις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν. Αἱ πρὸς στερέωσιν τῶν τύπων τῆς δευτέρας ἀρχαίας γλώσσης ἀναγκαῖαι ἀσκήσεις ἔσονται μὲν καὶ αὗται ὀλιγώτεραι παρ' ἡμῖν ἢ παρ' ἐκείνοις τοῖς ἄλλοις λαοῖς, διότι πενεστέρα κατὰ τοὺς τύπους ἡ λατινικὴ τῆς ἑλληνικῆς, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τοσούτῳ ὀλιγώτεραι, ὅσῳ αἱ διὰ τὴν σύνταξιν, διότι μείζων ἡ ἁπλότης τῆς συντάξεως τῆς λατινικῆς ἢ ἡ πενία τῶν τύπων τῆς αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ αὐτὰ γραμματικὰ πράγματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς.

Νῦν ἐν τέλει τοῦ παρόντος πρώτου ἄρθρου τῆς παρούσης ἡμῶν διατριβῆς ἀνάγκη πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως νὰ προσθέσωμεν καὶ τάδε. Ἀποδιδόντες τῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσει τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων τοσαύτην πρὸς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα σημασίαν, ὅσην τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα καταμηνύουσιν, οὐδαμῶς νοοῦμεν ὅτι ἡ ἄσκησις αὕτη καὶ ἐν τῇ κατωτέρᾳ ἔτι βαθμῖδι τῆς διδασκαλίας ἑκατέρας τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν πρέπει νὰ ὑπερτερῇ τῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν μεταφράσεως ἢ ἐξ ἴσου ταύτῃ νὰ γίγνηται. Τοιοῦτόν τι ἐφρόνει περὶ τῆς βαθμῖδος ταύτης ἡ παιδαγωγικὴ ἤδη μετὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ αἰῶνος ἡμῶν μέχρι πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν· οὕτως ὁ Nägelsbach[1] λέγει, «ἡ μετάφρασις ἐκ τοῦ λατινικοῦ καὶ ἡ εἰς τὸ λατινικὸν πρέπει παραλλήλως νὰ βαίνωσιν, ἀλλ' οὕτως ὥστε ἡ τελευταία νὰ ὑπερτερῇ»· ὁ Ostermann ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὸ λατινικὸν αὐτοῦ ἀναγνωσματάριον, τὸ ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1860 λέγει (σελ. IV τῆς 21ης ἐκδόσεως)· «ὅτι τὰ γερμανικὰ παραδείγματα ὑπερτεροῦσι τῶν λατινικῶν ἔσται βεβαίως σύστασις τοῦ βιβλίου»· ὁ πρῶτος (σελ. 110) λέγει, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀνωτάτῃ βαθμῖδι τῆς λατινικῆς διδασκαλίας ἐκ τῶν 9 ταύτης ὡρῶν πέντε μόνον διέθετε διὰ τὴν ἀνάγνωσιν, τὰς δὲ λοιπὰς τέσσαρας δι' ἀσκήσεις εἰς τὸ λατινιστὶ γράφειν. Ἀλλὰ τί τὰ πολλά; ὁ Perthes[2] καὶ ἤδη πρότερον αὐτοῦ ὁ

[1] Gymnasialpädagogik[3] σελ. 98/9.
[2] Zur Reform, IV, σελ. 2.

σύνταξιν λοιπὸν ἀναφερόμεναι μεταφράσεις εἰς τὴν δευτέραν ἀρχαίαν γλῶσσαν δύνανται καὶ πρέπει νὰ εἶνε ὀλιγώτεραι ἢ ἐν τῇ πρώτῃ κλασικῇ γλώσσῃ.

Ἐν οἷς αἱ δύο αὗται γλῶσσαι διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ πολύ, ἀσυγκρίτως πλέον ἢ ἐν τῇ συντάξει, εἶνε οἱ τύποι· διὸ δὴ καὶ ἐν τούτοις ἡ τὸ πρότερον διδαχθεῖσα ἀρχαία γλῶσσα δὲν δύναται ὅσον ἐν τοῖς ὁμοίοις τῆς συντάξεως νὰ ἐπικουρῇ τῇ τὸ δεύτερον διδασκομένῃ καὶ νὰ καθιστᾷ δυνατὴν ὀλιγωτέραν ἐργασίαν πρὸς τὴν βεβαίαν στερέωσιν τῶν τύπων. Διὰ ταῦτα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτοῦνται σχεδὸν ὅσαι ἀσκήσεις ἀναγκαῖαι εἶνε πρὸς τὴν βεβαίαν θεμελίωσιν τῶν τύπων καὶ τῆς πρώτης διδασκομένης ἀρχαίας γλώσσης. Εἴπομεν δὲ σχεδόν, διότι διὰ τὸν ἐν τῷ τέλει τῆς προηγουμένης παραγράφου μνημονευθέντα λόγον δύναταί τις ἐπικουρία νὰ γίγνηται τῇ δευτέρᾳ ἐκ τῆς πρώτης ἀρχαίας γλώσσης καὶ κατὰ τὸ τυπικόν· ἀλλὰ διὰ τὸ ἀσύγκριτον σχεδὸν τῶν τύπων ἑκατέρας διὰ τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν πολλὴ αὕτη ἐν τούτῳ τῷ τμήματι τῆς γραμματικῆς δὲν δύναται νὰ εἶνε, ἐνῷ ἐν τῇ συντάξει, καὶ ἔνθα ἀνομοιότης ὑπάρχει, ἡ ἐπικουρία αὕτη μείζων, διότι αἱ ἀνόμοιοι συντάξεις εἶνε ἀντίθετοι καὶ οὐχὶ ὅλως ἀσύγκριτοι, ὡς οἱ τύποι, διὰ τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν. Γνωστὸν δ' εἶνε ἡ διὰ τῆς ἀντιθέσεως ζωηρὰ διασάφησις καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἐπικουρία τῇ ἐντυπώσει καὶ διασώσει τῶν παραστάσεων[1]. Οὗτοι λοιπὸν εἶνε οἱ λόγοι, δι' οὓς ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ δύνανται ὀλιγώτεραι καθόλου νὰ εἶνε αἱ πρὸς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα ἀναγκαῖαι εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μεταφράσεις.

Νῦν παρ' ἡμῖν δευτέρα ἀρχαία γλῶσσα διδάσκεται ἡ λατινική, ἥτις κατὰ μὲν τοὺς τύπους πενεστέρα εἶνε ἢ ἡ ἀρχαία ἑλληνική, κατὰ δὲ τὴν σύνταξιν μᾶλλον ἢ αὕτη ὑποτάσσεται εἰς ὡρισμένους κανόνας, ἐνῷ τὸ Ἑλληνικὸν ἐλεύθερον καὶ ἐν τῇ συντάξει. Διὰ πάντα ταῦτα οἱ μαθηταὶ ἡμῶν μεταβαίνοντες ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰς τὴν λατινικὴν μεταβαίνουσιν εἰς γλῶσσαν εὐκολωτέραν καθόλου κατὰ τὴν γραμματικήν· ἐνῷ ὅλως τοὐναντίον συμβαίνει εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν ἄλλων πεπολιτισμένων χωρῶν, ἐν αἷς πρῶτον διδάσκεται ἡ λατινικὴ καὶ εἶτα ἡ ἀρχαία ἑλληνική. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ δυνάμεθα ἡμεῖς, οἱ Ἕλληνες, πρῶτον μὲν διὰ τὴν δευτέραν ἀρχαίαν γλῶσσαν, τὴν λατινικήν, νὰ διαθέτωμεν ὀλιγώτερον χρόνον ἢ αἱ χῶραι ἐκεῖναι διὰ τὴν

[1] Waldeck, Anleitung zum Unterricht in der Lateinsch. Grmmtk. σελ. 29.

παρ' αὐταῖς δευτέραν ἀρχαίαν γλῶσσαν, τὴν ἑλληνικήν· εἶτα δέ, περὶ οὗ νῦν ἡμῖν κυρίως πρόκειται, ἡμεῖς δυνάμεθα ἐν τῇ συντάξει μάλιστα τῆς λατινικῆς, ἣ εἶνε πολλῷ ἁπλουστέρα τῆς συντάξεως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, πολλῷ ὀλιγωτέρας νὰ ποιώμεθα τὰς πρὸς στερέωσιν ταύτης ἀναγκαίας εἰς τὸ λατινικὸν ἰδίωμα ἀσκήσεις ἢ ἐκεῖνοι οἱ ἄλλοι λαοὶ τὰς πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν μεταφράσεις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν. Αἱ πρὸς στερέωσιν τῶν τύπων τῆς δευτέρας ἀρχαίας γλώσσης ἀναγκαῖαι ἀσκήσεις ἔσονται μὲν καὶ αὗται ὀλιγώτεραι παρ' ἡμῖν ἢ παρ' ἐκείνοις τοῖς ἄλλοις λαοῖς, διότι πενεστέρα κατὰ τοὺς τύπους ἡ λατινικὴ τῆς ἑλληνικῆς, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ τοσούτῳ ὀλιγώτεραι, ὅσῳ αἱ διὰ τὴν σύνταξιν, διότι μείζων ἡ ἁπλότης τῆς συντάξεως τῆς λατινικῆς ἢ ἡ πενία τῶν τύπων τῆς αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ αὐτὰ γραμματικὰ πράγματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς.

Νῦν ἐν τέλει τοῦ παρόντος πρώτου ἄρθρου τῆς παρούσης ἡμῶν διατριβῆς ἀνάγκη πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως νὰ προσθέσωμεν καὶ τάδε. Ἀποδιδόντες τῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσει τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων τοσαύτην πρὸς τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα σημασίαν, ὅσην τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα καταμηνύουσιν, οὐδαμῶς νοοῦμεν ὅτι ἡ ἄσκησις αὕτη καὶ ἐν τῇ κατωτέρᾳ ἔτι βαθμῖδι τῆς διδασκαλίας ἑκατέρας τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν πρέπει νὰ ὑπερτερῇ τῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν μεταφράσεως ἢ ἐξ ἴσου ταύτῃ νὰ γίγνηται. Τοιοῦτόν τι ἐφρόνει περὶ τῆς βαθμῖδος ταύτης ἡ παιδαγωγικὴ ἤδη μετὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ αἰῶνος ἡμῶν μέχρι πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν· οὕτως ὁ Nägelsbach[1] λέγει, «ἡ μετάφρασις ἐκ τοῦ λατινικοῦ καὶ ἡ εἰς τὸ λατινικὸν πρέπει παραλλήλως νὰ βαίνωσιν, ἀλλ' οὕτως ὥστε ἡ τελευταία νὰ ὑπερτερῇ»· ὁ Ostermann ἐν τῷ προλόγῳ εἰς τὸ λατινικὸν αὐτοῦ ἀναγνωσματάριον, τὸ ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1860 λέγει (σελ. IV τῆς 21ης ἐκδόσεως)· «ὅτι τὰ γερμανικὰ παραδείγματα ὑπερτεροῦσι τῶν λατινικῶν ἔσται βεβαίως σύστασις τοῦ βιβλίου»· ὁ πρῶτος (σελ. 110) λέγει, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀνωτάτῃ βαθμῖδι τῆς λατινικῆς διδασκαλίας ἐκ τῶν 9 ταύτης ὡρῶν πέντε μόνον διέθετε διὰ τὴν ἀνάγνωσιν, τὰς δὲ λοιπὰς τέσσαρας δι' ἀσκήσεις εἰς τὸ λατινιστὶ γράφειν. Ἀλλὰ τί τὰ πολλά; ὁ Perthes[2] καὶ ἤδη πρότερον αὐτοῦ ὁ

[1] Gymnasialpädagogik[3] σελ. 98/9.
[2] Zur Reform, IV, σελ. 2.

Lattmann[1] λέγουσιν, ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἦτο ἡ κρατοῦσα ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῶν (1871, 1873) ἀπὸ πεντήκοντα ἤδη ἐτῶν.

Τοιαύτη ἐπικράτησις τῶν εἰς τὰ ξένα ἰδιώματα μεταφράσεων καὶ καθόλου τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν οἱασδήποτε χρήσεως αὐτῶν ἐν οἱᾳδήποτε βαθμῖδι τῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν διδασκαλίας δὲν εἶνέ τι ὀρθόν, οὐδὲ λυσιτελὲς οὔτε πρὸς τὴν γνῶσιν αὐτῆς τῆς γλώσσης οὔτε πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς κλασικῆς διδασκαλίας καθόλου, οὓς ἀνωτέρω εἴπομεν. Ἡ τούτων ἐπίτευξις ἀναγκαίαν ἔχει προϋπόθεσιν ἐπαρκῆ ἀνάγνωσιν· διὸ καὶ αὕτη ἢ μᾶλλον ἡ περὶ ταύτην εὐχέρεια καὶ δεξιότης τῶν μαθητῶν εἶνε ὁ προσεχέστερος σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν κλασικῶν γλωσσῶν· πάντα τὰ ἄλλα εἶνε μέσα πρὸς τὸν προσεχέστερον τοῦτον σκοπὸν ἄγοντα. Ἓν τῶν μέσων τούτων εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρῆσις τῶν ξένων ἰδιωμάτων, ἣ βεβαίως ἐπιταχύνει καὶ διευκολύνει τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα καὶ διὰ ταύτης τὴν ἀνάγνωσιν· ἀλλ' ὅμως ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐπικράτησις ἐκείνης ἀπέναντι ταύτης σημαίνει προδήλως ἀναστροφὴν τῆς φυσικῆς τῶν πραγμάτων θέσεως, καθόσον διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεων ἀπέναντι τῶν ἐκ τῶν αὐτῶν μεταφράσεων ἐκεῖναι ἀναβιβάζονται εἰς θέσιν σκοποῦ τῆς κλασικῆς διδασκαλίας, ἐνῷ εἶνε μόνον μέσον πρὸς τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν ταύτης· εἶτα δὲ καὶ πλείονα τοῦ δέοντος καταναλίσκουσι χρόνον αἱ ἀσκήσεις, περὶ ὧν λέγομεν, ἐπικρατοῦσαι, καὶ ἀφαιροῦσι τοῦτον ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως, ἣ πρὸς ἐπίτευξιν τῶν δι' αὐτῆς ἐπιδιωκομένων σκοπῶν δεῖται χρόνου ἐπαρκοῦς, ἵνα ἐπαρκὴς καὶ αὕτη ἀποβαίνῃ· μόνον τοσαύτη αὕτη οὖσα, κατορθώνει, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, τοὺς δι' αὐτῆς ἐπιδιωκομένους σκοπούς· διὸ πᾶσα πέρα τοῦ προσήκοντος χωροῦσα ἐλάττωσις τοῦ χρόνου αὐτῆς δι' οἱονδήποτε ἄλλον κλάδον τῆς διδασκαλίας τῶν κλασικῶν γλωσσῶν εἶνε ζημία τῶν κυρίων ταύτης σκοπῶν. Ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς γίνεται, ἐπικρατούσης τῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν ἀρχαίων ἰδιωμάτων· διὸ καὶ δὲν πρέπει τοῦτο νὰ γίνηται, ὅσον ἀναγκαία καὶ ἂν εἶνε ἡ χρῆσις ἐκείνη διὰ τὴν γραμματικὴν βεβαιότητα καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ διὰ τὴν ἑρμηνείαν αὐτήν.

Ταύτην ἐκείνη δύναται καὶ πρέπει νὰ διευκολύνῃ καὶ ἐπιταχύνῃ, οὗτος εἶνε ὁ σκοπὸς αὐτῆς· ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὗτος ὁ σκοπὸς τῆς ἀσκή-

[1] Die durch die neuere Sprachwissenschaft herbeigeführte Reform d. Elementarunterrichts, σελ. 33 κἑξ.

σεως ταύτης προδήλως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον δυσχεραίνεται δι' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ὅταν ἡ αὐτὴ ἀφαιρῇ ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως πλείω τοῦ προσήκοντος χρόνον διὰ τῆς ἐπικρατήσεως αὐτῆς ἀπέναντι τῆς ἀναγνώσεως. Ταὐτὰ ῥητέον περὶ τῆς ἀσκήσεως ταύτης καὶ ἐν ᾧ ποσῷ ταύτην ἤθελεν ὁ Nägelsbach ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ βαθμῖδι, διότι ἐπικράτησις καὶ πάλιν αὐτῆς εἶνε ἀπέναντι τῆς ἀναγνώσεως, ὅταν ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ βαθμῖδι, ἣ δύναται ὀρθῶς νὰ κληθῇ ἡ κατ' ἐξοχὴν βαθμὶς τῆς ἀναγνώσεως, πέντε μὲν καθ' ἑβδομάδα ὧραι διατίθενται ὑπὲρ ταύτης, τέσσαρες δὲ ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα μεταφράσεως.

Αὕτη ἐν τοσούτῳ μέτρῳ γινομένη καὶ ἄλλως ἀντιστρατεύεται τῷ τε προσεχεστέρῳ καὶ τοῖς κυρίοις σκοποῖς τῆς κλασικῆς διδασκαλίας. Οἱ Λατῖνοι ἔλεγον «saltando disces saltare, equitare eqitando», οἱ δὲ Γερμανοὶ λέγουσιν «Übung macht den Meister»· νῦν οἱ μαθηταὶ ἡμῶν ἀνάγκη νὰ μάθωσι ν' ἀναγινώσκωσι τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ μήστωρες εἰς τοῦτο νὰ γένωνται, ἀλλὰ κατὰ τὰ δύο ἐκεῖνα λόγια ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἄσκησις· ἐπειδὴ δὲ πολλὴ πρέπει νὰ εἶνε ἡ εὐχέρεια, ἣν οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ κτήσωνται εἰς τὸ ἀναγινώσκειν τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, πολλὴ ἀνάγκη νὰ εἶνε καὶ ἡ εἰς τοῦτο ἄσκησις αὐτῶν, ἤτοι ἀνάγκη πολλὰ νὰ ἀναγινώσκωσιν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει, ὅταν ἡ εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μετάφρασις ὑπερτερῇ ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσιν, ἐν δὲ ταῖς ἀνωτέραις, ταῖς κατ' ἐξοχὴν τάξεσι τῆς ἀναγνώσεως, ἐξ ἴσου σχεδὸν θεραπεύηται ἥ τε εἰς τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα μετάφρασις καὶ ἡ ἀνάγνωσις. Ὅταν οὕτως ἔχωσι τὰ πράγματα, ἐλαττοῦται πέραν τοῦ δέοντος τὸ ποσὸν τῆς ἀσκήσεως εἰς τὸ ἀναγινώσκειν καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὸ ποσὸν τῆς περὶ τὸ αὐτὸ δεξιότητος καὶ εὐχερείας. Αἱ ἀρχαῖαι γλῶσσαι, λέγει ὁ Waldeck[1] ἀπαιτοῦσι καὶ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κατὰ τὴν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μετάφρασιν σύντονον νοητικὴν ἐργασίαν· διὸ καὶ ἀνάγκη ταύτην κατὰ σχέδιον νὰ ἀσκῶμεν καὶ ἀναπτύσσωμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνάγνωσις εἶνε ὁ προσεχέστερος σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, οὐχὶ δὲ ἡ εὐχέρεια τοῦ προφορικῶς καὶ γραπτῶς χρῆσθαι ταῖς ἀρχαίαις γλώσσαις, δῆλον ὅτι πλέον πρέπει καὶ νὰ ἀσκῶμεν τὴν νοητικὴν ἐκείνην ἐργασίαν ὑφ' ἣν μορφὴν αὕτη τίθεται εἰς ἐνέργειαν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν· διὸ καὶ αὕτη πρέπει νὰ ὑπερτερῇ τῆς εἰς τὰ ἀρχαῖα ἰδιώματα μεταφράσεως, οὐχὶ δὲ τὸ ἀντίθετον νὰ συμβαίνῃ.

[1] Lehrproben, 48, 10.

Ἐν τέλει δὲ ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀναγνώσεως πρέπει καὶ τόδε νὰ προσθέσωμεν. Ὁ Genthe[1] λέγει, «μόνον διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μεταφράσεως ἐξ αὐτῆς τῆς ξένης γλώσσης διαμορφοῦται ἰσχυρὸν καὶ ζωηρὸν γλωσσικὸν συναίσθημα». Περιλαμβάνει δὲ κατὰ τὸν W. Münch[2] ἡ ἔννοια τοῦ γλωσσικοῦ συναισθήματος ἐν τῇ εὐρυτάτῃ αὐτῆς σημασίᾳ «πᾶν ὅ,τι ἐξοικειώσεως πρὸς τὴν γλῶσσαν ἐν ἡμῖν ζῇ, ὃ δὲ συνειδητὴ γνῶσις ἡμῶν δὲν εἶνε». Διὰ τούτου φυσικῶς μανθάνομεν τὴν μητρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν καὶ ἐν πολλοῖς αὐτὸ ἀρκεῖ πρὸς τὴν κατανόησιν καὶ τὴν ὀρθὴν αὐτῆς, προφορικὴν καὶ γραπτήν, χρῆσιν· ἀλλ' ὅλως ὅμως καὶ ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ τὸ γλωσσικὸν συναίσθημα δὲν ἀρκεῖ πρὸς τελείαν αὐτῆς γνῶσιν[3], διὸ καὶ παρίσταται ἀνάγκη τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας, ἥτις ἡμᾶς ἀπαλλάσσει τῶν ἐσφαλμένως κατ' ἀναλογίαν σχηματιζομένων γλωσσικῶν πλασμάτων, τύπων καὶ συντάξεων, ἢ, ὡς λέγει ὁ Kehr[4], τὸ γλωσσικὸν συναίσθημα καθαίρει, λειαίνει καὶ ἀνυψοῖ εἰς γλωσσικὴν συνείδησιν.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ γλωσσικοῦ συναισθήματος ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ βοηθεῖται ἰσχυρῶς ὑπὸ τριῶν πραγμάτων, πρῶτον ὑπὸ τῆς εὐρείας ἐκτάσεως τῆς βαθμιαίως συλλεγομένης γλωσσικῆς ἐμπειρίας, δεύτερον ὑπὸ τῆς ἐκτάκτως ζωηρᾶς δεκτικότητος τῶν μικρῶν παίδων καὶ τρίτον ὑπὸ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐκμάθησις τῆς μητρικῆς γλώσσης συμβαδίζει τῇ γνώσει αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἀφ' ἧς ὅλως ἀλλοία ἰσχὺς καὶ διάρκεια τῶν ἐντυπώσεων προέρχεται[5]. Ὡσαύτως ἀληθὲς εἶνε, ὅτι αἱ εὐνοϊκαὶ αὗται περιπτώσεις, ἰδίᾳ δ' ὁ πολὺς χρόνος καὶ ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἰσχὺς τῶν ἐντυπώσεων, ἐν τῇ ἐν τῷ σχολείῳ διδασκαλίᾳ τῶν ξένων γλωσσῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐλλείπουσι, διὸ καὶ δὲν δυνάμεθα τῷ γλωσσικῷ συναισθήματι μόνῳ νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὴν τούτων ἐν τῷ σχολείῳ ἐκμάθησιν. Προκειμένου μάλιστα περὶ τῶν γλωσσικῶν νόμων, περὶ ὧν κυρίως νῦν ἡμῖν ὁ λόγος, δὲν δυνάμεθα πάρα πολλὰ νὰ προσδοκῶμεν παρὰ τοῦ γλωσσικοῦ συναισθήματος[6]. Ἀλλ' ὅμως ἀφ' ἑτέρου δὲν πρέπει νὰ πα-

[1] Grmtk. und Schiftstellerlektüre, σελ. 10.

[2] Lehrproben, 41, 1/2.

[3] Münch, ἔ. ἀ. σελ. 2, Waldeck, Lehrproben, 22, 76 καὶ 24, 32.

[4] Die Praxis d. Volksschule, 1885, σελ. 215. Πρβλ. καὶ Leutz, Unterrichtslehre, σελ. 190, Rein, Das dritte Schuljahr, σελ. 192.

[5] Münch, ἔ. ἀ. σελ. 4, Waldeck, Lehrproben, 22, 76.

[6] Münch, ἔ. ἀ. σελ. 10.

παραγνωρίζωμεν τὴν ἐπικουρίαν, ἣν τοῦτο δύναται νὰ παράσχῃ τῇ ἐκμαθήσει καὶ τῶν ἀρχαίων ξένων γλωσσῶν, εἰ καὶ ἡ διαφορὰ τούτων ἀπὸ τῶν σήμερον λαλουμένων εἶνε πολλὴ καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐκ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν μετάφρασις ἀπαιτεῖ σύντονον νοητικὴν ἐργασίαν, ἣν δὲν δύναται ὅλως νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ γλωσσικὸν συναίσθημα. Ὁ Münch[1] προκειμένου περὶ τῶν νόμων ξένης γλώσσης καθόλου λέγει, ὅτι καὶ τὸ ἐν ταύταις ὁμοειδὲς βεβαίως γίνεται αἰσθητὸν ὡς τοιοῦτο, καὶ ὅτι τοῦτο τὸ τῆς συνειδητῆς ἀντιλήψεως τοῦ νόμου προηγούμενον, εἰ καὶ σκοτεινόν, συναίσθημα διευκολύνει τὴν ἀληθῆ τοῦ νόμου ἀντίληψιν καὶ ἀποτελεῖ ἀξίαν λόγου βάσιν διὰ ταύτην· ὁ δὲ Eckstein εἰδικῶς περὶ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἐν πολλῷ παλαιοτέροις τῶν νῦν χρόνοις διὰ τοῦ ἰσχυρῶς τότε ἀναπτυσσομένου γλωσσικοῦ συναισθήματος ὀξύτερον διέκρινον τὸ ὀρθὸν τοῦ μὴ ὀρθοῦ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ (Πρβλ. καὶ Münch ἔ. ἀ. σελ. 11). Κατωρθοῦτο δὲ τοῦτο, ἐκεῖνο δὲ δυνατὸν γίνεται διὰ τῆς πολλῆς καὶ ἐνωρὶς ἀρχομένης ἀναγνώσεως (Münch ἔ. ἀ. σελ. 12)· ὥστε καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἀνάγκη τῆς πολλῆς ἀναγνώσεως ἀρχαίων συγγραφέων καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἐκ τῶν ξένων ἰδιωμάτων μεταφράσεως, διότι οὕτω μόνον ἡ γραμματικὴ ἐκμάθησις τῆς γλώσσης παρασκευάζεται, συνοδεύεται καὶ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς ἐκμαθήσεως κατ' ἀναλογίαν, ἤτοι ὑπὸ τοῦ συναισθήματος, ὡς λέγει ὁ G. Richter, ὃς καὶ καταδικάζει ὡς ὅλως ἐσφαλμένην πᾶσαν διδασκαλίαν παραμελοῦσαν τῆς ἐπικουρίας, ἣν τὸ γλωσσικὸν συναίσθημα παρέχει τῇ ἐκμαθήσει πάσης γλώσσης. Τοῦτο, ἡ παραμέλησις τῆς ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ συναισθήματος ἐπικουρίας, γίνεται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ξένων γλωσσῶν διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν εἰς τὸ ξένον ἰδίωμα μεταφράσεων. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν καὶ τοῦτο δεῖ ποιεῖν κἀκεῖνο μὴ ἀφιέναι· ὅτῳ δὲ τρόπῳ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα πρέπει νὰ γίνηται ἡ γραμματικὴ ἐκμάθησις τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν διὰ τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων, περὶ τούτου ἐροῦμεν ἐν τῷ Β^{ω} ἄρθρῳ, λεπτομερῶς διεξιόντες ἐν αὐτῷ τὰ διάφορα εἴδη τούτων καὶ τὴν ἀξίαν καὶ μέθοδον ἑκάστου αὐτῶν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 29 Νοεμβρίου 1897.

Δ. Κ. ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ

---

[1] Ἔ. ἀ. σελ. 10, πρβλ. καὶ G. Richter, Der lateinsch. Elementarunterricht und die Perthesschen Bücher, σελ. 6.

ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΤΙΝΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ἐν τῇ ὑπὸ Θ. Bergk γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους.

---

1. Τόμ. Β', σελ. 73, φέρονται τάδε: «ὀμόσαι δὲ ἀναπείσασα (ἡ Λυσιστράτη) μὴ πρότερον τοῖς ἀνδράσι συνουσιάζειν, πρὶν ἂν πολεμοῦντες ἀλλήλοις παύσωνται, τὰς μὲν ἐξωπίους ἐμπριλὰς καταλιποῦσα ὀπίσω, αὐτὴ δὲ πρὸς τὰς κατειληφυίας τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν οἰκείων ἀπαντᾷ».

Αὐτὰ δὲ ταῦτα ἀναγιγνώσκονται καὶ ἐν σελ. 248 τῆς Διδοτείου ἐκδόσεως τῶν διειλημμένων σχολίων. Προστίθενται δὲ σὺν ἄλλοις ἐν σελ. 497 (Adnot. in Scholiast. Aristoph.) τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος καὶ τάδε: «Fabula ipsa et quae sequuntur μετὰ τῶν οἰκείων monstrosi vocabuli correctionem certam ostendunt ΕΙΣΠΡΙΔΑΣ, εἰς πατρίδας, ut sit τὰς μὲν ἔξω (exteras mulieres) ἀπιούσας εἰς πατρίδας».

Ταὐτὰ δὲ ἐπαναλαμβάνει, ἀλλὰ συντομώτερον, καὶ ὁ Βέργκιος ἐν σελ. VII τῆς εἰς τὸν τόμ. Β' praef. αὐτοῦ: «Argum. I. τὰς μὲν ἐξωπίους ἐμπριλὰς καταλιποῦσα ὀπίσω, fort. cum Dübnero τὰς μὲν ἔξω ἀπιούσας εἰς πατρίδας καταλ.—».

Ἀλλ' ἡμῖν βέβαιον ὂν φαίνεται (ὃς δ' ἂν μεταγράψηται κεφαλαίοις γράμμασι (: τὰς μὲν ΕΞΩΠΙΟΥΣ ΕΜΠΡΙΛΑΣ καταλιπ. κτλ.) ῥᾳδίως, ἐλπίζομεν, πεισθήσεται ἡμῖν), ὅτι ὁ τὴν καλλίστην ἀληθῶς ὑπόθεσιν ταύτην συγγραψάμενος, τάδ' ἔγραψε: «τὰς μὲν ἐξωΤΙΚΑΣ (=τὰς ἔξωθεν ἀφικομένας, ἄρα μὴ πολίτιδας) ΟΜΗΡΙΔΑΣ (=ὀμηρίδας, τύπος θηλ., τὸ πρῶτον(1) ἀπαντῶν, τοῦ ὀνόμ. ὅμηρος) καταλΕΙΠΕΙ ὀπίσω, αὐτὴ δὲ πρὸς τὰς κατει-

(1) Τὸ πρῶτον λέγομεν, διότι ἐν οὐδενὶ τῶν συνήθων λεξικῶν εὕρομεν τὸ ὀμηρίς -ίδος ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, οὐδ' ἐν τῷ τοῦ Ἐρρ. Στεφάνου.

λη ψιίας τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν οἰκείων (=τῶν πολιτίδων) ἀπαντᾷ».

Ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ὄντως ἔχουσιν, ἱκανῶς νομίζομεν βεβαιοῦται δι' ὧν αὐτὴ ἡ Λυσιστράτη, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ περιφήμου ἐκείνου ὅρκου, λέγει (στίχ. 241 ἐπ.):

αἱ γὰρ γυναῖκες τὴν ἀκρόπολιν τῆς θεοῦ
ἤδη κατειλήφασιν. ἀλλ', ὦ Λαμπιτοῖ,
σὺ μὲν βάδιζε καὶ τὰ παρ' ὑμῶν εὖ τίθει,
τασδὶ δ' ὁμήρους κατάλιφ' ἡμῖν ἐνθάδε·
ἡμεῖς δὲ ταῖς ἄλλαισι ταῖσιν ἐν πόλει
ξυνεμβάλωμεν εἰσιοῦσαι τοὺς μοχλούς.

Προσθῶμεν δ' ὅτι, ὅτι ἐν τοῖς αὐτοῖς σχολίοις, στίχ. 244, φέρονται καὶ τάδε: «τασδί: τὰς θεραπαινίδας φησί». Ἡμῖν ὅμως πολλῷ μᾶλλον ἀρέσκει ἡ ἐν τῇ Ὑποθέσει ἑρμηνεία.

2. Κατωτέρω δέ, ἐν τῇ αὐτῇ Ὑποθέσει, εἰσὶ γεγραμμένα τάδε: «Ἀφικνοῦνται δὲ καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων περὶ σπονδῶν κήρυκες, ἐμφανίζοντες ἅμα καὶ τὰς ΠΡΟτέρας γυναῖκας».

Ἐν τῇ αὐτῇ Διδοτείῳ ἐκδόσει ὁ Δύβνερος περὶ τούτων σημειοῦται (σελ. 497): «Scire velim quomodo intellexerint editores. Mihi sunt tenebrae, nisi scribas ἐμφανίζοντες ἅμα καὶ τὰ περὶ τὰς γυναῖκας».

Τούτῳ δὲ συντάσσεται καὶ ὁ Bergk (αὐτ. σελ. VII).

Ὁ τῶν Λακεδαιμονίων κῆρυξ τὸ πρῶτον ἐν τῇ Λυσιστράτῃ ἐμφανίζεται ἐν στίχ. 980 ἐρωτῶν:

Πᾶ τᾶν Ἀσανᾶν ἐστιν ἁ γερωχία
ἢ τοὶ πρυτάνιες;

Ἐρωτώμενος δέ, εὐθὺς μετά τινας στίχους (στ. 995 ἐπ.) πόθεν τὸ κακὸν τοῦτο εἰς αὐτοὺς ἐνέπεσεν, ἄρχεται διηγούμενος (στ. 998) τὰ κατὰ τὴν Λαμπιτὼ καὶ τὰς ἄλλας κατὰ Σπάρταν γυναῖκας. Διὸ ὧδέ πως, συνῳδὰ δὲ τῇ ἐννοίᾳ, φαίνεται ἡμῖν ὅτι ἔγραψεν ὁ ἡμέτερος γραμματικός: «Ἀφικνοῦνται δὲ κτλ., ἐμφανίζοντες ἅμα ΚΑΙ ΤΑ (ΚΑΤΑ τὰς) ΣΦΕτέρας γυναῖκας».

3. Ἔτι δὲ κατωτέρω, ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε Ὑποθέσει, φέρεται καὶ τρίτον λελωβημένον χωρίον, τόδε: «Οἱ μὲν γέροντες εἰς ταυτὸν ταῖς γυναιξὶν ἀποκαταστάντες ἕνα χορὸν ἐκ τῆς διχορίας ἀποστέλλουσι· καὶ Λυσιστράτη τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὴν ἐκ Λακε-

[illegible]

[illegible] ἑκατέρου [illegible]

[illegible] ἰδια- [illegible] εἰκάζει [illegible]

[illegible] ἐν Αν- [illegible] Λέγει [illegible]

[illegible]

[illegible] ΕC ΕιC [illegible] ΕC [illegible] YCι [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ΡΗΓΑ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ

EMIL DU BOIS-REYMOND

Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία ἐτέλεσε τῇ 14/26 Δεκεμβρίου 1897 ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Νομικῆς Σχολῆς ἀκροατηρίῳ πολιτικὸν μνημόσυνον πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιφανεστάτου Φυσιολόγου καὶ ἐπιτιμίου αὐτῆς ἑταίρου Emil Du Bois-Reymond, ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ, ᾧ ἀνέθηκεν ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία τὴν σύνταξιν τοῦ προσήκοντος λόγου, παρελθὼν εἶπε τάδε.

Φίλοι ἑταῖροι,

Ἓν ἤδη ἀκριβῶς παρῆλθεν ἔτος ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ὅτι ἐτελεύτησεν εἷς τῶν Ἡρώων τῆς Ἐπιστήμης. Πάντες οἱ ὅπως δήποτε σχέσιν ἔχοντες πρὸς τὰς Φυσικὰς Ἐπιστήμας καὶ πάντες οἱ λόγιοι συναντῶντες ἀλλήλους κατὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1896 περίλυποι ἐποιοῦντο τὸν λόγον περὶ τῆς μεγάλης ἀπωλείας.

Τίς δ' ἦν οὗτος, οὗ ἡ ἀπώλεια ἐθρηνεῖτο; Ἦτο ὁ ἐπιφανέστατος τῶν Φυσιολόγων, ἦτο ὁ ἐμβριθέστατος τῶν ὑψίστων τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν προβλημάτων ἐξηγητής, ἦτο ὁ ἔξοχος λογοτέχνης καὶ ὁ καλ-

λιεπέστατος τῶν συγγραφέων, ἦτο ὁ ἀπαράμιλλος καὶ ἀνυπέρβλητος διδάσκαλος, ἦτο ὁ Emil Du Bois-Reymond.

Ἡ Ἱστορία τῶν Ἐπιστημῶν διδάσκει, ὅτι ἐν χρόνων περιόδοις ἐμφανίζονται ὑπέροχοι ἄνδρες, οἵτινες τῇ ἰσχυρᾷ τοῦ πνεύματος αὐτῶν δράσει νέας τέμνουσι τρίβους, ἐφ' ἃς ὁδεύουσι χιλιάδες ἐργατῶν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. Οἱ ἄνδρες οὗτοι εἶνε οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς Ἱστορίας. Ὅπου οὗτοι ἐμφανίζονται τὰ πράγματα εἶνε νοητά, ὅπου δὲ ἐλλείπουσι βαθεῖα ἐπικάθηται ἀχλὺς καὶ τῶν πραγμάτων οὐδεμία ὑπάρχει ἑρμηνεία.

Πολλὰ ἦσαν, φερ' εἰπεῖν, πρὸ τοῦ Δαρβίνου γνωστά, ἐφ' ὧν ἠδύνατο νὰ στηριχθῇ ἡ θεωρία τῆς διαπλάσεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ἀλλ' ὁ Δαρβῖνος τὰ πρὸ αὐτοῦ γνωστὰ περὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθέντα συνήρμοσεν εἰς ἓν ὅλον, ἐφ' οὗ ἐρείδεται ἡ Δαρβίνειος θεωρία, ἥτις ἐπέχυσεν ἄπλετον φῶς ἐπὶ τὴν μορφολογικὴν κατασκευὴν τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ὧν τὴν σκοπιμότητα διὰ φυσικῶν ἐπειράθη ὁ Δαρβῖνος νὰ ἑρμηνεύσῃ νόμων.

Καὶ ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ τῇ πραγματευομένῃ περὶ τῆς ἐνεργείας τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἤτοι τῇ Φυσιολογίᾳ ἐδέσποζ[ε] μὲν ἔτι ὁ περίφημος Βιταλισμός (*Vitalismus*), ὅστις εἶ[χ]χεν ἄλλους τε πολλοὺς θιασώτας ἀλλὰ καὶ τὸν Johann[es] Müller καὶ τὸν Justus Liebig καὶ ὅστις ἀναφέρων εἰς μία[ν] τινὰ ζωτικὴν καὶ ζῳογόνον ἀρχὴν πάσας τὰς ὀργανικὰ[ς] ἐνεργείας ἀπέκρουε τὴν διὰ τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημεία[ς] ἑρμηνείαν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ πάμπολλα γεγονότ[α] μαρτυροῦντα, ὅτι ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ὀργανικῶν ὄντων δὲ[ν] δρῶσιν ἴδιαι δυνάμεις μόνον ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσαι, ἀλ[λ'] ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς, καθάπερ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ ἀνοργάνῳ φύσε[ι]

ἰσχύουσιν οἱ αὐτοὶ φυσικοὶ καὶ χημικοὶ ἤτοι μηχανικοὶ νόμοι.

Ἀλλ' ἵνα ἡ Φυσιολογία τραπῇ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ἤτοι τὴν κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἀναλυτικῆς Μηχανικῆς ἑρμηνείαν τῶν λειτουργιῶν τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἔχρῃζεν ἀνδρῶν ἐξόχων τήν τε παιδείαν καὶ τὸν νοῦν καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐπιστήμης πυρὸς ἐμπεφορημένων καὶ περὶ τῆς ὀρθῆς ταύτης ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀγούσης πεπεισμένων ἔκ τε τῶν ὑπ' ἄλλων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν παρατηρηθέντων.

Ἀρχομένου τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος παρῆλθον εἰς μέσον τέσσαρες ὑπέροχοι ἄνδρες, οἵτινες εἰς τὰς Βιολογικὰς Ἐπιστήμας νέαν ἐχάραξαν ὁδόν, ὁ Ernst Brücke, ὁ Hermann Helmholtz[1], ὁ Carl Ludwig καὶ ὁ Emil Du Bois-Reymond. Ταῖς αὐταῖς ἀκολουθοῦντες ἀρχαῖς καὶ ἀεὶ διὰ στενῆς συνδεόμενοι φιλίας νέοι ἔτι ὄντες διὰ ῥηξικελεύθων ἀνακαλύψεων ἐγένοντο οἱ ἀρχηγέται τῆς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις Φυσιολογίας τῆς διὰ φυσικῶν καὶ χημικῶν ἤτοι μηχανικῶν νόμων ἑρμηνευούσης τὰς ζωϊκὰς ἐνεργείας. Καθηγηταὶ τῆς Ἀνατομικῆς καὶ τῆς ἀπὸ τῆς Ἀνατομικῆς εἶτα ἀποσπασθείσης καὶ αὐθύπαρκτον Ἐπιστήμην ἀποτελεσάσης Φυσιολογίας, τῆς κατὰ τὸν Du Bois-Reymond «Βασιλίσσης τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν», εἵλκυσαν περὶ ἑαυτοὺς πολλοὺς νέους, οἵτινες ὑπ' αὐτοῖς ἐργασθέντες

[1] Ὁ δαιμόνιος Helmholtz, ὅστις πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ ῥηξικέλευθα ἐπετέλεσεν, ἐδίδαξεν Ἀνατομικὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν τοῦ Βερολίνου, εἶτα διαδεξάμενος τὸν ἐν Bonn καθηγητὴν τῆς Ἀνατομικῆς καὶ Φυσιολογίας Karl Mayer Ἀνατομικὴν καὶ Φυσιολογίαν ἔπειτα μόνον Φυσιολογίαν ἐπὶ 14 ἔτη ἐν Heidelberg καὶ ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (8 Σεπτεμβρίου 1894) Φυσικὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου ὡς διάδοχος τοῦ περιφήμου Φυσικοῦ Gustav Magnus.

ώδευσαν επὶ τὰς τρίβους ἐκείνων, ὥστε δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις Φυσιολόγων εἶνε μαθηταὶ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐξόχων ἀνδρῶν.

Ὁ Emil Du Bois-Reymond ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν θεωρητικὸς Φυσιοδίφης, ὅστις ἀεὶ ἐν ταῖς ἐρεύναις αὐτοῦ ἐσκόπει μόνον νὰ κατανοήσῃ τὴν φύσιν οὐχὶ δὲ καὶ νὰ πορισθῇ ἐξ αὐτῶν πρακτικόν τι ὄφελος. Ἐὰν δὲ ἡ Ἰατρικὴ μεγάλως ὠφελήθη ἐκ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Du Bois-Reymond, καθόσον ἐπ' αὐτῶν ἐρείδεται ἡ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπεία τῶν νεύρων καὶ τῶν μυῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, τοῦτο ἑρμηνεύεται ἐκ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν μεγάλα πρακτικὰ εὑρήματα δὲν εἶνε ἀπότοκα ἀπὸ σκοποῦ πρὸς τοῦτο γινομένης ἐργασίας ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνακόλουθα εἰς θεωρητικὰς ἐρεύνας μεθ' ὑποκαρδίου πόθου πρὸς κατανόησιν τῶν τῆς φύσεως φαινομένων γινομένας.

Τοιοῦτος ὑποκάρδιος πόθος πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἐργασίαις τοῦ Du Bois-Reymond, ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ ὁ μέγας καὶ πολὺς Johannes Müller καθηγητὴς τῆς Ἀνατομικῆς καὶ τῆς Φυσιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου ἀνέθηκεν αὐτῷ νὰ ἐξετάσῃ τὸν ζωϊκὸν ἠλεκτρισμόν. Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Du Bois-Reymond ὑπελάμβανεν ὡς τὴν ὑψίστην τοῦ βίου αὐτοῦ, διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἄρχεται ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτοῦ δρᾶσις, ὅτε δὲ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἑώρταζεν ἐν Βερολίνῳ—ἐν ᾧ ἐγεννήθη τῇ 17 Νοεμβρίου 1818—τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς, ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ὅτι ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ ἑορτάσῃ τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Johannes Müller, οὗτινος ἐγένετο βοηθὸς

ἐν ἔτει 1840, ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Du Bois-Reymond καὶ δοὺς αὐτῷ τὴν διατριβὴν τοῦ Matteucci «Essai sur les phénomènes électriques des animaux» εἶπε τῷ νέῳ Du Bois-Reymond «Hier ist etwas für Sie» ἤτοι ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ὑπάρχουσι προβλήματα, ἅτινα ὑμεῖς δύνασθε νὰ λύσητε.

Τὸν ζωϊκὸν ἠλεκτρισμὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Galvani ἀνακαλυφθέντα, καίτοι πολλοὶ ὡς ὁ Volta, ὁ Alexander von Humboldt, ὁ Nobili, ὁ Matteucci καὶ ἄλλοι ἐπελήφθησαν τῆς ἐρεύνης αὐτοῦ, δὲν κατώρθωσαν νὰ διαλευκάνωσι. Πρόβλημα μέγα ὁ ζωϊκὸς ἠλεκτρισμὸς ἁπτόμενον αὐτῆς ταύτης τῆς οὐσίας τῆς ζωῆς ἔχρῃζεν ἀνδρὸς ὡς οἷόν τε ἄριστα συγκεκροτημένου ἔν τε τῇ Φυσικῇ καὶ τῇ Μαθηματικῇ Ἐπιστήμῃ. Ὁ Johannes Müller ἀναθέτων εἰς τὸν Du Bois-Reymond τὴν μελέτην τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐγίνωσκεν, ὅτι οὗτος ἦτο εἴ περ τις ἄλλος ἐντριβέστατος ἐν ταῖς εἰρημέναις Ἐπιστήμαις. Τοιοῦτος δ' ὢν ὁ Du Bois-Reymond κατώρθωσε τὸ μέρος τῆς Φυσιολογίας τὸ περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ πραγματευόμενον, περὶ ὃ καὶ μόνον κυρίως ἠσχολήθη, νὰ καταστήσῃ τὸ λαμπρότατον πάντων.

Τὰς περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐρεύνας ἐδημοσίευσεν ὁ Du Bois-Reymond ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ διτόμῳ συγγράμματι «Untersuchungen über thierische Elektricität». Πλὴν τούτου πολλαὶ διατριβαὶ αὐτοῦ κατεχωρίσθησαν ἐν περιοδικοῖς εἶτα ὅμως ἐδημοσιεύθησαν πᾶσαι ἐν δυσὶ τόμοις ἐπιγραφομένοις «Gesammelte Abhandlungen zur allgeneinen Muskel- und Nervenphysik» 1875 καὶ 1877.

Ὁ Du Bois-Reymond ἠρεύνησεν ἐν πρώτοις τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἐν ἀνενεργησίᾳ ὄντων

(**Ruhestrom des Muskels und des Nerven**) καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ ῥεύματος ἀνακαλύψας προσεπάθησεν εἶτα νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτὸ ὡς ἑξῆς. Ἕκαστον τμῆμα, ὅπερ ἀποκόπτεται ἐκ μυός, οὗτινος αἱ ἶνες διήκουσι παραλλήλως, ἐμφανίζει ἐν μὲν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ μυὸς θετικὸν ἐν δὲ τῇ διατομῇ ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Τοῦ τμήματος τούτου εἰς ἕτερα μικρότερα διὰ καθέτων τομῶν διατεμνομένου παρατηροῦμεν, ὅτι ἕκαστον τούτων ἐμφανίζει τὰ αὐτὰ ὡς τὸ ὅλον τμῆμα ἤτοι ὅτι συνδεομένης διὰ μεταλλικοῦ σύρματος τῆς ἐπιφανείας τοῦ μυὸς μετὰ τῆς ἐγκαρσίας διατομῆς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα φέρεται ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἐπὶ τὴν ἐγκαρσίαν διατομήν. Ἐπὶ τῶν γεγονότων τούτων παρεμφερῶν πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν μαγνητῶν παρατηρούμενα ἐρειδόμενος ὁ Du Bois-Reymond παραδέχεται, ὅτι οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα ἀποτελοῦνται ἐκ σφαιρικῶν μορίων, ἅτινα πρὸς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἔχουσιν ἐστραμμένην τὴν περὶ τὸν ἰσημερινὸν αὐτῶν ζώνην, ἥτις φέρει θετικὸν ἠλεκτρισμόν, πρὸς τὰ πέρατα δὲ αὐτῶν τοὺς πόλους, οἵτινες φέρουσιν ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἡ θεωρία αὕτη τῶν μορίων ἡ *Moleculartheorie* ἐγένετο κατὰ μίμησιν τῆς θεωρίας τοῦ Ampère περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν μαγνητῶν. Τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρατηρεῖται ἐφ' ὅσον τὰ νεῦρα καὶ οἱ μύες διατηροῦσι τὴν διεργεσιμότητα αὐτῶν· ταύτης ἐκλειπούσης συνεκλείπει καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα. Καθ' ὃν δὲ τρόπον ἐξαφανίζεται ἡ διεγερσιμότης τοῦ μυὸς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζώου[1], δῆλα δὴ ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ μείζονος ταχύτητος εἶτα βραδέως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξαφανί-

[1] R. Nicolaides, über die Curve, nach welcher die Erregbarkeit des Muskels abfällt. Archiv für Anatomie und Physiologie. 1886. p. 27. Supplement-Band.

ζεται καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὡς ἐγὼ παρετήρησα[1].

Κατὰ τῆς περὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος θεωρίας τοῦ Du Bois-Reymond ἀντεπεξῆλθεν ὁ Hermann[2] φρονῶν, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν μυῶν καὶ νεύρων γεννᾶται κατὰ τὴν διατομὴν αὐτῶν, καθόσον καθ' ὃ μέρος ὁ μῦς ἢ τὸ νεῦρον διατέμνονται νεκροῦται ἡ μυϊκὴ ἢ νευρικὴ οὐσία, τὸ νεκρούμενον δὲ μέρος ἐμφανίζει ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζῶν μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ μυὸς ἢ τοῦ νεύρου, ὅπερ φέρει θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Διὰ τῆς θεωρίας ταύτης τοῦ Hermann ἀναμφιλόγως ἑρμηνεύονται τὰ ἠλεκτρικὰ φαινόμενα τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι μεταξὺ νεκρᾶς καὶ ζώσης μυϊκῆς ἢ νευρικῆς οὐσίας ὑπάρχει ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια οἵα ἡ μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τῶν μυῶν καὶ νεύρων καὶ τῆς διατομῆς παρατηρουμένη.

Εἶτα ὁ Du Bois-Reymond ἐξήτασε τὰς μεταβολάς, ἃς πάσχει τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὅταν οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα ὦσιν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀνεκάλυψεν, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν τε νεύρων τεχνητῶς ἐρεθιζομένων ἢ μεταφερόντων τῆς βουλήσεως τὰς δράσεις καὶ τῶν μυῶν συστελλομένων καθίσταται ἀσθενέστερον. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο φαινόμενον ὁ Du Bois-Reymond ἐκάλεσεν ἀρνητικὴν κλίσιν «*negative Schwankung*», ἑρμηνεύεται δὲ τοῦτο κατὰ μὲν τὸν Du Bois-Reymond ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἡ ἠλεκτρικὴ δύναμις τῶν μορίων, ἐξ ὧν κατὰ τὸν Du Bois-Reymond σύγκεινται οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα, γίνεται ἀσθενεστέρα, κατὰ δὲ τὸν Hermann ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ

[1] R. Nicolaides, über den zeitlichen Verlauf des Muskelstromes. Archiv für Anatomie und Physiologie. Jahrgang 1889 p. 73.

[2] Hermann, Handbuch der Physiologie. I und II Band. 1879

ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΤΙΝΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Ἐν τῇ ὑπὸ Θ. Bergk γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Ἀριστοφάνους.

---

1. Τόμ. Β', σελ. 73, φέρονται τάδε: «ὀμόσαι δὲ ἀναπείσασα (ἡ Λυσιστράτη) μὴ πρότερον τοῖς ἀνδράσι συνουσιάζειν, πρὶν ἂν πολεμοῦντες ἀλλήλοις παύσωνται, τὰς μὲν ἐξωπίους ἐμπριλὰς καταλιποῦσα ὀπίσω, αὐτὴ δὲ πρὸς τὰς κατειληφυίας τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν οἰκείων ἀπαντᾷ».

Αὐτὰ δὲ ταῦτα ἀναγιγνώσκονται καὶ ἐν σελ. 248 τῆς Διδοτείου ἐκδόσεως τῶν διειλημμένων σχολίων. Προστίθενται δὲ σὺν ἄλλοις ἐν σελ. 497 (Adnot. in Scholiast. Aristoph.) τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος καὶ τάδε: «Fabula ipsa et quae sequuntur μετὰ τῶν οἰκείων monstrosi vocabuli correctionem certam ostendunt ЄΙϹΠΡΙΔΑϹ, εἰς πατρίδας, ut sit τὰς μὲν ἔξω (exteras mulieres) ἀπιούσας εἰς πατρίδας».

Ταὐτὰ δὲ ἐπαναλαμβάνει, ἀλλὰ συντομώτερον, καὶ ὁ Βέργκιος ἐν σελ. VII τῆς εἰς τὸν τόμ. Β' praef. αὐτοῦ: «Argum. I. τὰς μὲν ἐξωπίους ἐμπριλὰς καταλιποῦσα ὀπίσω, fort. cum Dübnero τὰς μὲν ἔξω ἀπιούσας εἰς πατρίδας καταλ.—».

Ἀλλ' ἡμῖν βέβαιον ὂν φαίνεται (ὅς δ' ἂν μεταγράψηται κεφαλαίοις γράμμασι (: τὰς μὲν ЄΞΩΠΙΟΥϹ ЄΜΠΡΙΛΑϹ καταλιπ. κτλ.) ῥᾳδίως, ἐλπίζομεν, πεισθήσεται ἡμῖν), ὅτι ὁ τὴν καλλίστην ἀληθῶς ὑπόθεσιν ταύτην συγγραψάμενος, τάδ' ἔγραψε: «τὰς μὲν ἐξωΤΙΚΑϹ (=τὰς ἔξωθεν ἀφικομένας, ἄρα μὴ πολίτιδας) ΟΜΗΡΙΔΑϹ (=ὀμηρίδας, τύπος θηλ., τὸ πρῶτον(1) ἀπαντῶν, τοῦ ὀνόμ. ὅμηρος) καταλЄΙΠЄΙ ὀπίσω, αὐτὴ δὲ πρὸς τὰς κατει-

(1) Τὸ πρῶτον λέγομεν, διότι ἐν οὐδενὶ τῶν συνήθων λεξικῶν εὕρομεν τὸ ὀμηρὶς -ίδος ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ, οὐδ' ἐν τῷ τοῦ Ἑρρ. Στεφάνου.

λῃφυίας τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν οἰκείων (=τῶν πολιτίδων) ἀπαντᾷ».

Ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ὄντως ἔχουσιν, ἱκανῶς νομίζομεν βεβαιοῦται δι' ὧν αὐτὴ ἡ Λυσιστράτη, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ περιφήμου ἐκείνου ὅρκου, λέγει (στίχ. 241 ἐπ.):

αἱ γὰρ γυναῖκες τὴν ἀκρόπολιν τῆς θεοῦ
ἤδη κατειλήφασιν. ἀλλ', ὦ Λαμπιτοῖ,
σὺ μὲν βάδιζε καὶ τὰ παρ' ὑμῶν εὖ τίθει,
τασδὶ δ' **ὁμήρους** κατάλιφ' ἡμῖν ἐνθάδε·
ἡμεῖς δὲ ταῖς ἄλλαισι ταῖσιν ἐν πόλει
ξυνεμβάλωμεν εἰσιοῦσαι τοὺς μοχλούς.

Προσθῶμεν δ' ὅτι, ὅτι ἐν τοῖς αὐτοῖς σχολίοις, στίχ. 244, φέρονται καὶ τάδε: «τασδί: τὰς θεραπαινίδας φησί». Ἡμῖν ὅμως πολλῷ μᾶλλον ἀρέσκει ἡ ἐν τῇ Ὑποθέσει ἑρμηνεία.

2. Κατωτέρω δέ, ἐν τῇ αὐτῇ Ὑποθέσει; εἰσὶ γεγραμμένα τάδε: «Ἀφικνοῦνται δὲ καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων περὶ σπονδῶν κήρυκες, ἐμφανίζοντες ἅμα καὶ τὰς ΠΡΟτέρας γυναῖκας».

Ἐν τῇ αὐτῇ Διδοτείῳ ἐκδόσει ὁ Δύβνερος περὶ τούτων σημειοῦται (σελ. 497): «Scire velim quomodo intellexerint editores. Mihi sunt tenebrae, nisi scribas ἐμφανίζοντες ἅμα καὶ τὰ περὶ τὰς γυναῖκας».

Τούτῳ δὲ συντάσσεται καὶ ὁ Bergk (αὐτ. σελ. VII).

Ὁ τῶν Λακεδαιμονίων κῆρυξ τὸ πρῶτον ἐν τῇ Λυσιστράτῃ ἐμφανίζεται ἐν στίχ. 980 ἐρωτῶν:

Πᾶ τᾶν Ἀσανᾶν ἐστιν ἁ γερωχία
ἢ τοὶ πρυτάνιες;

Ἐρωτώμενος δέ, εὐθὺς μετά τινας στίχους (στ. 995 ἐπ.) πόθεν τὸ κακὸν τοῦτο εἰς αὐτοὺς ἐνέπεσεν, ἄρχεται διηγούμενος (στ. 998) τὰ κατὰ τὴν Λαμπιτὼ καὶ τὰς ἄλλας κατὰ Σπάρταν γυναῖκας. Διὸ ὡδέ πως, συνῳδὰ δὲ τῇ ἐννοίᾳ, φαίνεται ἡμῖν ὅτι ἔγραψεν ὁ ἡμέτερος γραμματικός: «Ἀφικνοῦνται δὲ κτλ., ἐμφανίζοντες ἅμα ΚΑΙ ΤΑ (ΚΑΤΑ τὰς) ΣΦΕτέρας γυναῖκας».

3. Ἔτι δὲ κατωτέρω, ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε Ὑποθέσει, φέρεται καὶ τρίτον λελωβημένον χωρίον, τόδε: «Οἱ μὲν γέροντες εἰς ταυτὸν ταῖς γυναιξὶν ἀποκαταστάντες ἕνα χορὸν ἐκ τῆς διχορίας ἀποστέλλουσι· καὶ Λυσιστράτη τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὴν ἐκ Λακε-

δαίμονος πρέσβεις ὀργῶντας διαλλάττεσθαι προσέλκει· καὶ ἑκατέρους ἀναμνήσασα κτλ».

Καὶ ὁ μὲν Δύβνερος περὶ τοῦ ἀποστέλλουσι τούτου, ὅλως ἀδιανοήτου ὄντος, οὐδὲν λέγει, ὁ δὲ Βέργκιος (αὐτ.) ἀντ' αὐτοῦ εἰκάζει ἁπλῶς: ἀποτελοῦσιν.

Καθ' ἡμᾶς οὔτε ἀποστέλλουσιν οὔτε ἀποτελοῦσιν ἔγραψεν ὁ τῆς Ὑποθέσεως συγγραφεύς, ἀλλά τι ἕτερον, ὅπερ παρέλαβε παρὰ τοῦ Ἀριστοφάνους αὐτοῦ. Εὕρηται δὲ τοῦτο σαφέστατα εἰρημένον ἐν Λυσιστράτῃ, στίχ. 1040 ἐπ., ἔνθα ὁ τῶν γυναικῶν χορὸς συνενοῦται, μένων ἐφεξῆς ἄχρι τέλους συνηνωμένος, πρὸς τὸν τῶν ἀνδρῶν. Λέγει δ' ὁ χορὸς τῶν γυναικῶν:

Ἀλλὰ νυνὶ σπένδομαί σοι, καὶ τὸ λοιπὸν οὐκέτι
οὔτε δράσω φλαῦρον οὐδὲν οὔθ' ὑφ' ὑμῶν πείσομαι.
ἀλλὰ κοινῇ συσταλέντες τοῦ μέλους ἀρξώμεθα.

Ὥστε ὡδέ πως νομίζομεν ἐπανορθωτέον εἶναι καὶ τὸ χωρίον τοῦτο: «Οἱ μὲν γέροντες εἰς ταὐτὸν ταῖς γυναιξὶν ἀποκαταστάντΕC, (ΕΙC) ἕνα χορὸν ἐκ τῆς διχορίας CΥστέλλοΝΤΑΙ, Λυσιστράτῃ (δὲ) τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὴν ἐκ Λακεδαίμονος πρέσβεις ὀργῶντας διαλλάττεσθαι προσέλκει καί, ἑκατέρους ἀναμνήσασα κτλ., διαλλάττει κτλ». Ὡς φανερὸν γίγνεται μετὰ τό: ἀποκαταστάντΕC ἐξέπεσεν ἡ πρόθ. ΕΙC, ἡ δὲ κατάληξις τοῦ: συστέλλοΝΤΑΙ κατὰ πλάνην τοῦ ἀντιγραφέως μετετράπη εἰς τὸν ΚΑΙ: καὶ Λυσιστράτη, τοῦ πρὸ τούτου Ν συγχυθέντος αὖθις πρὸς τὸ ΥC: ἀποστέλλοΥCι. Ἀλλαχοῦ (1) εὕρομεν ἀντὶ τοῦ ΥC τούτου γεγραμμένον Η (ἐσώθΗ — εὐθΥC).

Π. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Σφαλμάτων διόρθωσις.

Τόμ.	Θ',	σελ.	58, 21	ἀντὶ	1894	γράφε	1889
»	»	»	60, 2	»	αὐτάς	»	αὐτός
»	»	»	61, 16	»	*πολλῶν, τῶν,*	»	*πολιτῶν, τῶν,*
»	-	»	64, 16	»	§ 44:	»	§ 46:

Π. Σ. Φ.

(1) *Ἀθηνᾶς* τόμ. Θ', σελ 60

ΡΗΓΑ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ

EMIL DU BOIS-REYMOND

Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία ἐτέλεσε τῇ 14/26 Δεκεμβρίου 1897 ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Νομικῆς Σχολῆς ἀκροατηρίῳ πολιτικὸν μνημόσυνον πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιφανεστάτου Φυσιολόγου καὶ ἐπιτιμίου αὐτῆς ἑταίρου Emil Du Bois-Reymond, ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ, ᾧ ἀνέθηκεν ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία τὴν σύνταξιν τοῦ προσήκοντος λόγου, παρελθὼν εἶπε τάδε.

Φίλοι ἑταῖροι,

Ἓν ἤδη ἀκριβῶς παρῆλθεν ἔτος ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐγένετο γνωστὸν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ὅτι ἐτελεύτησεν εἷς τῶν Ἡρώων τῆς Ἐπιστήμης. Πάντες οἱ ὅπως δήποτε σχέσιν ἔχοντες πρὸς τὰς Φυσικὰς Ἐπιστήμας καὶ πάντες οἱ λόγιοι συναντῶντες ἀλλήλους κατὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1896 περίλυποι ἐποιοῦντο τὸν λόγον περὶ τῆς μεγάλης ἀπωλείας.

Τίς δ' ἦν οὗτος, οὗ ἡ ἀπώλεια ἐθρηνεῖτο; Ἦτο ὁ ἐπιφανέστατος τῶν Φυσιολόγων, ἦτο ὁ ἐμβριθέστατος τῶν ὑψίστων τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν προβλημάτων ἐξηγητής, ἦτο ὁ ἔξοχος λογοτέχνης καὶ ὁ καλ-

λιεπέστατος τῶν συγγραφέων, ἦτο ὁ ἀπαράμιλλος καὶ ἀνυπέρβλητος διδάσκαλος, ἦτο ὁ Emil Du Bois-Reymond.

Ἡ Ἱστορία τῶν Ἐπιστημῶν διδάσκει, ὅτι ἐν χρόνων περιόδοις ἐμφανίζονται ὑπέροχοι ἄνδρες, οἵτινες τῇ ἰσχυρᾷ τοῦ πνεύματος αὐτῶν δράσει νέας τέμνουσι τρίβους, ἐφ' ἃς ὁδεύουσι χιλιάδες ἐργατῶν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας. Οἱ ἄνδρες οὗτοι εἶνε οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς Ἱστορίας. Ὅπου οὗτοι ἐμφανίζονται τὰ πράγματα εἶνε νοητά, ὅπου δὲ ἐλλείπουσι βαθεῖα ἐπικάθηται ἀχλὺς καὶ τῶν πραγμάτων οὐδεμία ὑπάρχει ἑρμηνεία.

Πολλὰ ἦσαν, φερ' εἰπεῖν, πρὸ τοῦ Δαρβίνου γνωστά, ἐφ' ὧν ἠδύνατο νὰ στηριχθῇ ἡ θεωρία τῆς διαπλάσεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ἀλλ' ὁ Δαρβῖνος τὰ πρὸ αὐτοῦ γνωστὰ περὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθέντα συνήρμοσεν εἰς ἓν ὅλον, ἐφ' οὗ ἐρείδεται ἡ Δαρβίνειος θεωρία, ἥτις ἐπέχυσεν ἄπλετον φῶς ἐπὶ τὴν μορφολογικὴν κατασκευὴν τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ὧν τὴν σκοπιμότητα διὰ φυσικῶν ἐπειράθη ὁ Δαρβῖνος νὰ ἑρμηνεύσῃ νόμων.

Καὶ ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ τῇ πραγματευομένῃ περὶ τῆς ἐνεργείας τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἤτοι τῇ Φυσιολογίᾳ ἐδέσποζε μὲν ἔτι ὁ περίφημος Β ι τ α λ ι σ μ ό ς (*Vitalismus*), ὅστις εἶχεν ἄλλους τε πολλοὺς θιασώτας ἀλλὰ καὶ τὸν Johannes Müller καὶ τὸν Justus Liebig καὶ ὅστις ἀναφέρων εἰς μίαν τινὰ ζωτικὴν καὶ ζῳογόνον ἀρχὴν πάσας τὰς ὀργανικὰς ἐνεργείας ἀπέκρουε τὴν διὰ τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας ἑρμηνείαν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ πάμπολλα γεγονότα μαρτυροῦντα, ὅτι ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ὀργανικῶν ὄντων δὲν δρῶσιν ἴδιαι δυνάμεις μόνον ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσαι, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς, καθάπερ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ ἀνοργάνῳ φύσει,

ἰσχύουσιν οἱ αὐτοὶ φυσικοὶ καὶ χημικοὶ ἤτοι μηχανικοὶ νόμοι.

Ἀλλ' ἵνα ἡ Φυσιολογία τραπῇ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ἤτοι τὴν κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ἀναλυτικῆς Μηχανικῆς ἑρμηνείαν τῶν λειτουργιῶν τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἔχρῃζεν ἀνδρῶν ἐξόχων τήν τε παιδείαν καὶ τὸν νοῦν καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐπιστήμης πυρὸς ἐμπεφορημένων καὶ περὶ τῆς ὀρθῆς ταύτης ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀγούσης πεπεισμένων ἔκ τε τῶν ὑπ' ἄλλων καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν παρατηρηθέντων.

Ἀρχομένου τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος παρῆλθον εἰς μέσον τέσσαρες ὑπέροχοι ἄνδρες, οἵτινες εἰς τὰς Βιολογικὰς Ἐπιστήμας νέαν ἐχάραξαν ὁδόν, ὁ Ernst Brücke, ὁ Hermann Helmholtz[1], ὁ Carl Ludwig καὶ ὁ Emil Du Bois-Reymond. Ταῖς αὐταῖς ἀκολουθοῦντες ἀρχαῖς καὶ ἀεὶ διὰ στενῆς συνδεόμενοι φιλίας νέοι ἔτι ὄντες διὰ ῥηξικελεύθων ἀνακαλύψεων ἐγένοντο οἱ ἀρχηγέται τῆς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις Φυσιολογίας τῆς διὰ φυσικῶν καὶ χημικῶν ἤτοι μηχανικῶν νόμων ἑρμηνευούσης τὰς ζωϊκὰς ἐνεργείας. Καθηγηταὶ τῆς Ἀνατομικῆς καὶ τῆς ἀπὸ τῆς Ἀνατομικῆς εἶτα ἀποσπασθείσης καὶ αὐθύπαρκτον Ἐπιστήμην ἀποτελεσάσης Φυσιολογίας, τῆς κατὰ τὸν Du Bois-Reymond «Βασιλίσσης τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν», εἵλκυσαν περὶ ἑαυτοὺς πολλοὺς νέους, οἵτινες ὑπ' αὐτοῖς ἐργασθέντες

[1] Ὁ δαιμόνιος Helmholtz, ὅστις πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ ῥηξικέλευθα ἐπετέλεσεν, ἐδίδαξεν Ἀνατομικὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν τοῦ Βερολίνου, εἶτα διαδεξάμενος τὸν ἐν Bonn καθηγητὴν τῆς Ἀνατομικῆς καὶ Φυσιολογίας Karl Mayer Ἀνατομικὴν καὶ Φυσιολογίαν ἔπειτα μόνον Φυσιολογίαν ἐπὶ 14 ἔτη ἐν Heidelberg καὶ ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (8 Σεπτεμβρίου 1894) Φυσικὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου ὡς διάδοχος τοῦ περιφήμου Φυσικοῦ Gustav Magnus.

ὥδευσαν ἐπὶ τὰς τρίβους ἐκείνων, ὥστε δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις Φυσιολόγων εἶνε μαθηταὶ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐξόχων ἀνδρῶν.

Ὁ Emil Du Bois-Reymond ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν θεωρητικὸς Φυσιοδίφης, ὅστις ἀεὶ ἐν ταῖς ἐρεύναις αὐτοῦ ἐσκόπει μόνον νὰ κατανοήσῃ τὴν φύσιν οὐχὶ δὲ καὶ νὰ πορισθῇ ἐξ αὐτῶν πρακτικόν τι ὄφελος. Ἐὰν δὲ ἡ Ἰατρικὴ μεγάλως ὠφελήθη ἐκ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Du Bois-Reymond, καθόσον ἐπ' αὐτῶν ἐρείδεται ἡ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπεία τῶν νεύρων καὶ τῶν μυῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, τοῦτο ἑρμηνεύεται ἐκ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν μεγάλα πρακτικὰ εὑρήματα δὲν εἶνε ἀπότοκα ἀπὸ σκοποῦ πρὸς τοῦτο γινομένης ἐργασίας ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνακόλουθα εἰς θεωρητικὰς ἐρεύνας μεθ' ὑποκαρδίου πόθου πρὸς κατανόησιν τῶν τῆς φύσεως φαινομένων γινομένας.

Τοιοῦτος ὑποκάρδιος πόθος πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἐργασίαις τοῦ Du Bois-Reymond, ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ ὁ μέγας καὶ πολὺς Johannes Müller καθηγητὴς τῆς Ἀνατομικῆς καὶ τῆς Φυσιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου ἀνέθηκεν αὐτῷ νὰ ἐξετάσῃ τὸν ζωϊκὸν ἠλεκτρισμόν. Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Du Bois-Reymond ὑπελάμβανεν ὡς τὴν ὑψίστην τοῦ βίου αὐτοῦ, διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἄρχεται ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτοῦ δρᾶσις, ὅτε δὲ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἑώρταζεν ἐν Βερολίνῳ—ἐν ᾧ ἐγεννήθη τῇ 17 Νοεμβρίου 1818—τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς, ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ὅτι ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ ἑορτάσῃ τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Johannes Müller, οὗτινος ἐγένετο βοηθὸς

ἐν ἔτει 1840, ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Du Bois-Reymond καὶ δοὺς αὐτῷ τὴν διατριβὴν τοῦ Matteucci «Essai sur les phénomènes électriques des animaux» εἶπε τῷ νέῳ Du Bois-Reymond «Hier ist etwas für Sie» ἤτοι ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ὑπάρχουσι προβλήματα, ἅτινα ὑμεῖς δύνασθε νὰ λύσητε.

Τὸν ζωϊκὸν ἠλεκτρισμὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Galvani ἀνακαλυφθέντα, καίτοι πολλοὶ ὡς ὁ Volta, ὁ Alexander von Humboldt, ὁ Nobili, ὁ Matteucci καὶ ἄλλοι ἐπελήφθησαν τῆς ἐρεύνης αὐτοῦ, δὲν κατώρθωσαν νὰ διαλευκάνωσι. Πρόβλημα μέγα ὁ ζωϊκὸς ἠλεκτρισμὸς ἁπτόμενον αὐτῆς ταύτης τῆς οὐσίας τῆς ζωῆς ἔχρῃζεν ἀνδρὸς ὡς οἷόν τε ἄριστα συγκεκροτημένου ἔν τε τῇ Φυσικῇ καὶ τῇ Μαθηματικῇ Ἐπιστήμῃ. Ὁ Johannes Müller ἀναθέτων εἰς τὸν Du Bois-Reymond τὴν μελέτην τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐγίνωσκεν, ὅτι οὗτος ἦτο εἴπερ τις ἄλλος ἐντριβέστατος ἐν ταῖς εἰρημέναις Ἐπιστήμαις. Τοιοῦτος δ' ὢν ὁ Du Bois-Reymond κατώρθωσε τὸ μέρος τῆς Φυσιολογίας τὸ περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ πραγματευόμενον, περὶ ὃ καὶ μόνον κυρίως ἠσχολήθη, νὰ καταστήσῃ τὸ λαμπρότατον πάντων.

Τὰς περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐρεύνας ἐδημοσίευσεν ὁ Du Bois-Reymond ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ διτόμῳ συγγράμματι «Untersuchungen über thierische Elektricität». Πλὴν τούτου πολλαὶ διατριβαὶ αὐτοῦ κατεχωρίσθησαν ἐν περιοδικοῖς εἶτα ὅμως ἐδημοσιεύθησαν πᾶσαι ἐν δυσὶ τόμοις ἐπιγραφομένοις «Gesammelte Abhandlungen zur allgeneinen Muskel- und Nervenphysik» 1875 καὶ 1877.

Ὁ Du Bois-Reymond ἠρεύνησεν ἐν πρώτοις τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἐν ἀνενεργησίᾳ ὄντων

(Ruhestrom des Muskels und des Nerven) καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ ῥεύματος ἀνακαλύψας προσεπάθησεν εἶτα νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτὸ ὡς ἑξῆς. Ἕκαστον τμῆμα, ὅπερ ἀποκόπτεται ἐκ μυός, οὗτινος αἱ ἶνες διήκουσι παραλλήλως, ἐμφανίζει ἐν μὲν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ μυὸς θετικὸν ἐν δὲ τῇ διατομῇ ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Τοῦ τμήματος τούτου εἰς ἕτερα μικρότερα διὰ καθέτων τομῶν διατεμνομένου παρατηροῦμεν, ὅτι ἕκαστον τούτων ἐμφανίζει τὰ αὐτὰ ὡς τὸ ὅλον τμῆμα ἤτοι ὅτι συνδεομένης διὰ μεταλλικοῦ σύρματος τῆς ἐπιφανείας τοῦ μυὸς μετὰ τῆς ἐγκαρσίας διατομῆς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα φέρεται ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἐπὶ τὴν ἐγκαρσίαν διατομήν. Ἐπὶ τῶν γεγονότων τούτων παρεμφερῶν πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν μαγνητῶν παρατηρούμενα ἐρειδόμενος ὁ Du Bois-Reymond παραδέχεται, ὅτι οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα ἀποτελοῦνται ἐκ σφαιρικῶν μορίων, ἅτινα πρὸς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἔχουσιν ἐστραμμένην τὴν περὶ τὸν ἰσημερινὸν αὐτῶν ζώνην, ἥτις φέρει θετικὸν ἠλεκτρισμόν, πρὸς τὰ πέρατα δὲ αὐτῶν τοὺς πόλους, οἵτινες φέρουσιν ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἡ θεωρία αὕτη τῶν μορίων ἡ *Moleculartheorie* ἐγένετο κατὰ μίμησιν τῆς θεωρίας τοῦ Ampère περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν μαγνητῶν. Τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρατηρεῖται ἐφ' ὅσον τὰ νεῦρα καὶ οἱ μύες διατηροῦσι τὴν διεργεσιμότητα αὐτῶν· ταύτης ἐκλειπούσης συνεκλείπει καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα. Καθ' ὃν δὲ τρόπον ἐξαφανίζεται ἡ διεγερσιμότης τοῦ μυὸς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζώου[1], δηλα δὴ ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ μείζονος ταχύτητος εἶτα βραδέως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξαφανί-

[1] R. Nicolaides, über die Curve, nach welcher die Erregbarkeit des Muskels abfällt. Archiv für Anatomie und Physiologie. 1886. p. 27. Supplement-Band.

ζεται καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὡς ἐγὼ παρετήρησα[1].

Κατὰ τῆς περὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος θεωρίας τοῦ Du Bois-Reymond ἀντεπεξῆλθεν ὁ Hermann[2] φρονῶν, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν μυῶν καὶ νεύρων γεννᾶται κατὰ τὴν διατομὴν αὐτῶν, καθόσον καθ' ὃ μέρος ὁ μῦς ἢ τὸ νεῦρον διατέμνονται νεκροῦται ἡ μυϊκὴ ἢ νευρικὴ οὐσία, τὸ νεκρούμενον δὲ μέρος ἐμφανίζει ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζῶν μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ μυὸς ἢ τοῦ νεύρου, ὅπερ φέρει θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Διὰ τῆς θεωρίας ταύτης τοῦ Hermann ἀναμφιλόγως ἑρμηνεύονται τὰ ἠλεκτρικὰ φαινόμενα τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι μεταξὺ νεκρᾶς καὶ ζώσης μυϊκῆς ἢ νευρικῆς οὐσίας ὑπάρχει ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια οἵα ἡ μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τῶν μυῶν καὶ νεύρων καὶ τῆς διατομῆς παρατηρουμένη.

Εἶτα ὁ Du Bois-Reymond ἐξήτασε τὰς μεταβολάς, ἃς πάσχει τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὅταν οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα ὦσιν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀνεκάλυψεν, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν τε νεύρων τεχνητῶς ἐρεθιζομένων ἢ μεταφερόντων τῆς βουλήσεως τὰς δράσεις καὶ τῶν μυῶν συστελλομένων καθίσταται ἀσθενέστερον. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο φαινόμενον ὁ Du Bois-Reymond ἐκάλεσεν ἀρνητικὴν κλίσιν «*negative Schwankung*», ἑρμηνεύεται δὲ τοῦτο κατὰ μὲν τὸν Du Bois-Reymond ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἡ ἠλεκτρικὴ δύναμις τῶν μορίων, ἐξ ὧν κατὰ τὸν Du Bois-Reymond σύγκεινται οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα, γίνεται ἀσθενεστέρα, κατὰ δὲ τὸν Hermann ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ

[1] R. Nicolaides, über den zeitlichen Verlauf des Muskelstromes. Archiv für Anatomie und Physiologie. Jahrgang 1889 p. 73.

[2] Hermann, Handbuch der Physiologie. I und II Band. 1879

(Ruhestrom des Muskels und des Nerven) καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ ῥεύματος ἀνακαλύψας προσεπάθησεν εἶτα νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτὸ ὡς ἑξῆς. Ἕκαστον τμῆμα, ὅπερ ἀποκόπτεται ἐκ μυός, οὗτινος αἱ ἶνες διήκουσι παραλλήλως, ἐμφανίζει ἐν μὲν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ μυὸς θετικὸν ἐν δὲ τῇ διατομῇ ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Τοῦ τμήματος τούτου εἰς ἕτερα μικρότερα διὰ καθέτων τομῶν διατεμνομένου παρατηροῦμεν, ὅτι ἕκαστον τούτων ἐμφανίζει τὰ αὐτὰ ὡς τὸ ὅλον τμῆμα ἤτοι ὅτι συνδεομένης διὰ μεταλλικοῦ σύρματος τῆς ἐπιφανείας τοῦ μυὸς μετὰ τῆς ἐγκαρσίας διατομῆς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα φέρεται ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἐπὶ τὴν ἐγκαρσίαν διατομήν. Ἐπὶ τῶν γεγονότων τούτων παρεμφερῶν πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν μαγνητῶν παρατηρούμενα ἐρειδόμενος ὁ Du Bois-Reymond παραδέχεται, ὅτι οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα ἀποτελοῦνται ἐκ σφαιρικῶν μορίων, ἅτινα πρὸς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἔχουσιν ἐστραμμένην τὴν περὶ τὸν ἰσημερινὸν αὐτῶν ζώνην, ἥτις φέρει θετικὸν ἠλεκτρισμόν, πρὸς τὰ πέρατα δὲ αὐτῶν τοὺς πόλους, οἵτινες φέρουσιν ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἡ θεωρία αὕτη τῶν μορίων ἡ *Moleculartheorie* ἐγένετο κατὰ μίμησιν τῆς θεωρίας τοῦ Ampère περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν μαγνητῶν. Τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρατηρεῖται ἐφ' ὅσον τὰ νεῦρα καὶ οἱ μύες διατηροῦσι τὴν διεργεσιμότητα αὐτῶν· ταύτης ἐκλειπούσης συνεκλείπει καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα. Καθ' ὃν δὲ τρόπον ἐξαφανίζεται ἡ διεγερσιμότης τοῦ μυὸς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζώου[1], δῆλα δὴ ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ μείζονος ταχύτητος εἶτα βραδέως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξαφανί-

[1] R. Nicolaides, über die Curve, nach welcher die Erregbarkeit des Muskels abfällt. Archiv für Anatomie und Physiologie. 1886. p. 27. Supplement-Band.

ζεται καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὡς ἐγὼ παρετήρησα[1].

Κατὰ τῆς περὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος θεωρίας τοῦ Du Bois-Reymond ἀντεπεξῆλθεν ὁ Hermann[2] φρονῶν, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν μυῶν καὶ νεύρων γεννᾶται κατὰ τὴν διατομὴν αὐτῶν, καθόσον καθ' ὃ μέρος ὁ μῦς ἢ τὸ νεῦρον διατέμνονται νεκροῦται ἡ μυϊκὴ ἢ νευρικὴ οὐσία, τὸ νεκρούμενον δὲ μέρος ἐμφανίζει ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζῶν μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ μυὸς ἢ τοῦ νεύρου, ὅπερ φέρει θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Διὰ τῆς θεωρίας ταύτης τοῦ Hermann ἀναμφιλόγως ἑρμηνεύονται τὰ ἠλεκτρικὰ φαινόμενα τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι μεταξὺ νεκρᾶς καὶ ζώσης μυϊκῆς ἢ νευρικῆς οὐσίας ὑπάρχει ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια οἵα ἡ μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τῶν μυῶν καὶ νεύρων καὶ τῆς διατομῆς παρατηρουμένη.

Εἶτα ὁ Du Bois-Reymond ἐξήτασε τὰς μεταβολάς, ἃς πάσχει τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὅταν οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα ὦσιν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀνεκάλυψεν, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν τε νεύρων τεχνητῶς ἐρεθιζομένων ἢ μεταφερόντων τῆς βουλήσεως τὰς δράσεις καὶ τῶν μυῶν συστελλομένων καθίσταται ἀσθενέστερον. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο φαινόμενον ὁ Du Bois-Reymond ἐκάλεσεν ἀρνητικὴν κλίσιν «*negative Schwankung*», ἑρμηνεύεται δὲ τοῦτο κατὰ μὲν τὸν Du Bois-Reymond ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἡ ἠλεκτρικὴ δύναμις τῶν μορίων, ἐξ ὧν κατὰ τὸν Du Bois-Reymond σύγκεινται οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα, γίνεται ἀσθενεστέρα, κατὰ δὲ τὸν Hermann ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ

[1] R. Nicolaides, über den zeitlichen Verlauf des Muskelstromes. Archiv für Anatomie und Physiologie. Jahrgang 1889 p. 73.

[2] Hermann, Handbuch der Physiologie. I und II Band. 1879

τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων τὸ ἐν διεγέρσει ὂν μέρος τοῦ μυὸς ἢ τοῦ νεύρου ἐμφανίζει ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μὴ ἐν διεγέρσει, ὅπερ ἐμφανίζει θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ἡ παρατηρουμένη ὅταν ταῦτα ἐρεθίζωνται, ἐξ ἧς γεννᾶται νέον ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα (Actionsstrom κατὰ τὸν Hermann) ὅπερ εἶνε παρεμφερὲς πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν ἠλεκτρικῶν ὀργάνων τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων γεννώμενον ῥεῦμα, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως καὶ μεταδόσεως αὐτῆς δίκην κύματος εἰς τὸν μῦν καὶ τὸ νεῦρον καθιστᾷ ἀσθενέστερον τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τοῦ μυὸς καὶ τοῦ νεύρου. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀρνητικῆς κλίσεως ἤτοι τῆς μεταβολῆς, ἣν πάσχει τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τοῦ νεύρου κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ἐνεποίησε μεγίστην αἴσθησιν, διότι πρὸ αὐτῆς οὔτε διὰ τοῦ ἀόπλου ὀφθαλμοῦ οὔτε διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἠδυνήθησαν νὰ εὕρωσι διαφοράν τινα μεταξὺ τοῦ ἐν ἀνενεργησίᾳ καὶ τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ νεύρου. Πολλὰ δὲ τέως ἄλυτα ζητήματα ὡς ἡ ὑστερογενὴς συστολὴ καὶ ὁ ὑστερογενὴς τέτανος ἐλύθησαν διὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνακαλύψεως ἀσφαλῶς.

Τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Du Bois-Reymond καὶ ἐπὶ τοῦ ζῶντος ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἑκουσίως γινομένην συστολὴν τῶν μυῶν αὐτοῦ ὡς καὶ κατὰ πᾶσαν συστολὴν τῆς καρδίας τῆς ἐκ γραμμωτῶν μυϊκῶν ἰνῶν ἀποτελουμένης. Τὸ ῥεῦμα δὲ τοῦτο εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Hermann καλούμενον ῥεῦμα τῆς ἐνεργείας (Actionsstrom).

Σπουδαιόταται ὡσαύτως εἶνε αἱ ἐπὶ τοῦ ἠλεκτροτόνου ἔρευναι τοῦ Du Bois-Reymond ἕνεκεν τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπείαν τῶν πασχόντων νεύρων καὶ τῶν μυῶν.

Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔρευναι τοῦ Du Bois-Reymond εἶνε πλείστου λόγου ἄξιαι οὐ μόνον διότι δι' αὐτῶν διελευκάνθη ὁ ζωϊκὸς ἠλεκτρισμός, ὃν τέως παχεῖα ἐκάλυπτεν ἀχλύς, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ προκείμεναι ἔρευναι συνάπτονται στενώτατα πρὸς τὰ ὕψιστα προβλήματα τῆς Φυσιολογίας, πρὸς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς ζωῆς.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι κατ' ἀρχάς, ὡς συμβαίνει εἰς πᾶσαν μεγάλην ἀνακάλυψιν, ὑπερτιμήσαντες τὸ φαινόμενον τῆς ἀρνητικῆς κλίσεως ὑπέλαβον τὸ ἀρνητικὸν ῥεῦμα τὸ ἀποδειχθέν, ὅτι στενώτατα συνδέεται πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ὡς αἴτιον αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡ δόξα αὕτη δὲν ἀποδειχθῇ ὀρθή, οὐχ ἧττον εἶνε ἀναμφήριστον, ὅτι ἡ ἐν τῷ μυῒ καὶ ἐν τῷ νεύρῳ ὑπάρχουσα χημικὴ ἐνέργεια γεννᾷ πλὴν τῆς θερμότητος καὶ τῆς κινήσεως καὶ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὡς συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς ἀνοργάνου φύσεως. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐνοργάνου φύσεως ἰσχύει ὁ νόμος τῆς ἀφθαρσίας τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς μεταπτώσεως αὐτῆς καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνοργάνου φύσεως, τοῦθ' ὅπερ εἶτα ἀπεδείχθη διὰ πειραμάτων ἰδίως τῶν πειραμάτων τοῦ Rubner. Ἄρα ἴδιαι ζωϊκαὶ δυνάμεις, ὡς ἐδόξαζον πρὸ τοῦ Du Bois-Reymond καὶ κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ δράσεως δὲν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ἅτινα διέπουσιν οἱ αὐτοὶ νόμοι καὶ ἅτινα κατὰ τὸν Du Bois-Reymond διαστέλλονται τῶν ἀνοργάνων σωμάτων οὐχὶ διὰ τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν σύγκεινται, ἀλλὰ διὰ τῆς καταστάσεως τῆς ἰσοῤῥοπίας εὑρισκόμενα ἐκεῖνα μὲν ἐν δυναμικῇ ταῦτα δὲ ἐν στατικῇ ἰσοῤῥοπίᾳ[1]. Πρὸς ταῦτα συνδέεται τὸ πρόβλημα τῆς αὐτομάτου

[1] Untersuchungen über thierische Electricität Bd I, Vorrede. p. XXVII.

τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων τὸ ἐν διεγέρσει ὃν μέρος τοῦ μυὸς ἢ τοῦ νεύρου ἐμφανίζει ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μὴ ἐν διεγέρσει, ὅπερ ἐμφανίζει θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ἡ παρατηρουμένη ὅταν ταῦτα ἐρεθίζωνται, ἐξ ἧς γεννᾶται νέον ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα (Actionsstrom κατὰ τὸν Hermann) ὅπερ εἶνε παρεμφερὲς πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν ἠλεκτρικῶν ὀργάνων τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων γεννώμενον ῥεῦμα, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως καὶ μεταδόσεως αὐτῆς δίκην κύματος εἰς τὸν μῦν καὶ τὸ νεῦρον καθιστᾷ ἀσθενέστερον τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τοῦ μυὸς καὶ τοῦ νεύρου. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀρνητικῆς κλίσεως ἤτοι τῆς μεταβολῆς, ἣν πάσχει τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τοῦ νεύρου κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ἐνεποίησε μεγίστην αἴσθησιν, διότι πρὸ αὐτῆς οὔτε διὰ τοῦ ἀόπλου ὀφθαλμοῦ οὔτε διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἠδυνήθησαν νὰ εὕρωσι διαφοράν τινα μεταξὺ τοῦ ἐν ἀνενεργησίᾳ καὶ τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ νεύρου. Πολλὰ δὲ τέως ἄλυτα ζητήματα ὡς ἡ ὑστερογενὴς συστολὴ καὶ ὁ ὑστερογενὴς τέτανος ἐλύθησαν διὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνακαλύψεως ἀσφαλῶς.

Τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Du Bois-Reymond καὶ ἐπὶ τοῦ ζῶντος ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἑκουσίως γινομένην συστολὴν τῶν μυῶν αὐτοῦ ὡς καὶ κατὰ πᾶσαν συστολὴν τῆς καρδίας τῆς ἐκ γραμμωτῶν μυϊκῶν ἰνῶν ἀποτελουμένης. Τὸ ῥεῦμα δὲ τοῦτο εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Hermann καλούμενον ῥεῦμα τῆς ἐνεργείας (Actionsstrom).

Σπουδαιόταται ὡσαύτως εἶνε αἱ ἐπὶ τοῦ ἠλεκτροτόνου ἔρευναι τοῦ Du Bois-Reymond ἕνεκεν τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπείαν τῶν πασχόντων νεύρων καὶ τῶν μυῶν.

Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔρευναι τοῦ Du Bois-Reymond εἶνε πλείστου λόγου ἄξιαι οὐ μόνον διότι δι' αὐτῶν διελευκάνθη ὁ ζωϊκὸς ἠλεκτρισμός, ὃν τέως παχεῖα ἐκάλυπτεν ἀχλύς, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ προκείμεναι ἔρευναι συνάπτονται στενώτατα πρὸς τὰ ὕψιστα προβλήματα τῆς Φυσιολογίας, πρὸς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς ζωῆς.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι κατ' ἀρχάς, ὡς συμβαίνει εἰς πᾶσαν μεγάλην ἀνακάλυψιν, ὑπερτιμήσαντες τὸ φαινόμενον τῆς ἀρνητικῆς κλίσεως ὑπέλαβον τὸ ἀρνητικὸν ῥεῦμα τὸ ἀποδειχθέν, ὅτι στενώτατα συνδέεται πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ὡς αἴτιον αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡ δόξα αὕτη δὲν ἀποδειχθῇ ὀρθή, οὐχ ἧττον εἶνε ἀναμφήριστον, ὅτι ἡ ἐν τῷ μυῒ καὶ ἐν τῷ νεύρῳ ὑπάρχουσα χημικὴ ἐνέργεια γεννᾷ πλὴν τῆς θερμότητος καὶ τῆς κινήσεως καὶ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὡς συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς ἀνοργάνου φύσεως. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐνοργάνου φύσεως ἰσχύει ὁ νόμος τῆς ἀφθαρσίας τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς μεταπτώσεως αὐτῆς καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνοργάνου φύσεως, τοῦθ' ὅπερ εἶτα ἀπεδείχθη διὰ πειραμάτων ἰδίως τῶν πειραμάτων τοῦ Rubner. Ἄρα ἴδιαι ζωϊκαὶ δυνάμεις, ὡς ἐδόξαζον πρὸ τοῦ Du Bois-Reymond καὶ κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ δράσεως δὲν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ἅτινα διέπουσιν οἱ αὐτοὶ νόμοι καὶ ἅτινα κατὰ τὸν Du Bois-Reymond διαστέλλονται τῶν ἀνοργάνων σωμάτων οὐχὶ διὰ τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν σύγκεινται, ἀλλὰ διὰ τῆς καταστάσεως τῆς ἰσοῤῥοπίας εὑρισκόμενα ἐκεῖνα μὲν ἐν δυναμικῇ ταῦτα δὲ ἐν στατικῇ ἰσοῤῥοπίᾳ[1]. Πρὸς ταῦτα συνδέεται τὸ πρόβλημα τῆς αὐτομάτου

[1] Untersuchungen über thierische Electricität Bd I, Vorrede. p. XXVII.

γενέσεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Ὁ Du Bois-Reymond φρονῶν, ὅτι τὰ ὀργανικὰ ὄντα διαφέρουσι τῶν ἀνοργάνων σωμάτων μόνον κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς διάφορον κατάστασιν τῆς ἰσορροπίας τῆς ὕλης ἀκόλουθος ἑαυτῷ παρεδέχετο τὴν αὐτόματον γένεσιν τῶν στοιχειωδεστάτων ὀργανικῶν ὄντων ἐκ τῆς ἀνοργάνου ὕλης. Εἶνε βέβαιον, ὅτι σήμερον αὐτόματος γένεσις δὲν ὑπάρχει ἀλλὰ τὰ πρῶτα καὶ στοιχειωδέστατα ὀργανικὰ ὄντα ἐγένοντο εἰς ἐποχήν τινα τῆς διαπλάσεως τῆς Γῆς δι' αὐτομάτου γενέσεως, διότι τὰ ὀργανικὰ ὄντα δὲν ὑπῆρχον πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Kant καὶ Laplace ὁ ἡμέτερος πλανήτης, καθάπερ πάντες οἱ πλανῆται, ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ Ἡλίου καὶ εὑρίσκετο κατ' ἀρχὰς ἐν τετηκυίᾳ καὶ διαπύρῳ καταστάσει, ὅτε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ζῇ ἐπ' αὐτοῦ οὐδὲν ὀργανικὸν ὄν, εἶτα δὲ τοῦ κενοῦ τὸ παγετῶδες χάος διασχίζων κατὰ τὴν περὶ τὸν Ἥλιον στροφὴν αὐτοῦ ἐψύχετο καὶ ὁ φλοιὸς αὐτοῦ ἐσχηματίζετο. Τότε δὲ ὑπῆρξαν πρόσφοροι συνθῆκαι πρὸς γένεσιν τῶν ἁπλουστάτων ὀργανισμῶν ἐκ τῶν ἀνοργάνων στοιχείων C, O, H, N, S καθ' ὃν τρόπον περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος ἐπραγματεύθη ὁ ἐπιφανὴς φυσιολόγος Pflüger ἐν διατριβῇ[1] μεστῇ ἁδρῶν νοημάτων. Ὡς τὸ ὕδωρ εἶνε ἀπότοκον τῆς διαπλάσεως τῆς Γῆς ἐμφανισθὲν ἐν περιόδῳ τινὶ αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ ζῶσα ὕλη, ἥτις εἶνε μέρος τῆς ὕλης τῆς Γῆς ἐνεφανίσθη εἰς ἐποχὴν τῆς διαπλάσεως αὐτῆς πρόσφορον πρὸς σχηματισμὸν τῶν ἑνώσεων ἐκείνων, δι' ὧν συνετελέσθη ἡ πρώτη ζῶσα λευκωματοῦχος οὐσία. «Die Urzeugung leu-

[1] Pflüger, über die physiologische Verbrennung in den lebendigen Organismen Pflüger's Archiv Bd 10, 1875.

gnen heisst das Wunder verkünden» ἤτοι ὁ ἀρνούμενος τὴν αὐτόματον γένεσιν κηρύσσει τὸ θαῦμα, λέγει ὁ Nägeli. Κατὰ τὴν δι' αὐτομάτου γενέσεως ἐμφάνισιν τῶν ἁπλουστάτων ὀργανικῶν ὄντων τῶν ἐπὶ τῶν κατωτάτων βαθμίδων τῆς ὀργανικῆς κλίμακος εὑρισκομένων οὐδεμία, λέγει ὁ Du Bois-Reymond, νέα δύναμις μόνον ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἀπαντῶσα προῆλθεν εἰς τὸ φῶς. Ἐκ τῶν ἁπλουστάτων δὲ ὀργανισμῶν, οἵτινες μόνοι ἐγένοντο δι' αὐτομάτου γενέσεως, διεπλάσθησαν τὰ λοιπὰ ὀργανικὰ ὄντα κατὰ τὴν Δαρβίνειον θεωρίαν, ἧς ὁ Du Bois-Reymond ὑπῆρξε θιασώτης καὶ ἣν ἐδίδασκεν εἰς ἐπήκοον ἐνθουσιῶντος ἀκροατηρίου.

Ἐκ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ἤχθη ὁ Du Bois-Reymond εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν καλουμένων ἠλεκτρικῶν ἰχθύων. Τὸ ῥεῦμα τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων διαφέρει τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν μυῶν τῷ ὅτι ἡ μὲν διάρκεια ἐκείνου εἶνε βραχυτέρα ἡ δὲ δύναμις πολλῷ ἰσχυροτέρα, ἐκπέμπεται δὲ τοῦτο αὐτομάτως ἢ τῇ δράσει ἐρεθισμάτων ὑπὸ τοῦ ἰχθύος, ὅστις τότε πλήττων δι' αὐτοῦ τὰ πέριξ ὑπάρχοντα ζῷα φονεύει ταῦτα. Ἡ ἰσχυροτέρα δύναμις τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων ἑρμηνεύεται ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο χρησιμεύει ἐπ' αὐτῶν ὡς ἀμυντικὸν ὅπλον ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι. Τούτου ἕνεκεν ἐπὶ τῶν περὶ ὧν πρόκειται ὁ λόγος ζῴων διεπλάσθησαν ἴδια ὄργανα ἠλεκτρικὰ ὄργανα καλούμενα, ἐν οἷς γεννᾶται τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα.

Κατὰ τὰ ἔτη 1857, 1858 καὶ 1859 ὁ Du Bois-Reymond κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς Βερολῖνον ἐκ τῆς νοτίου Ἀφρικῆς ἠλεκτρικοὺς ἰχθῦς, ἐφ' ὧν ἐπετέλεσε πολλὰ πλείστου λόγου

γενέσεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Ὁ Du Bois-Reymond φρονῶν, ὅτι τὰ ὀργανικὰ ὄντα διαφέρουσι τῶν ἀνοργάνων σωμάτων μόνον κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς διάφορον κατάστασιν τῆς ἰσοῤῥοπίας τῆς ὕλης ἀκόλουθος ἑαυτῷ παρεδέχετο τὴν αὐτόματον γένεσιν τῶν στοιχειωδεστάτων ὀργανικῶν ὄντων ἐκ τῆς ἀνοργάνου ὕλης. Εἶνε βέβαιον, ὅτι σήμερον αὐτόματος γένεσις δὲν ὑπάρχει ἀλλὰ τὰ πρῶτα καὶ στοιχειωδέστατα ὀργανικὰ ὄντα ἐγένοντο εἰς ἐποχήν τινα τῆς διαπλάσεως τῆς Γῆς δι' αὐτομάτου γενέσεως, διότι τὰ ὀργανικὰ ὄντα δὲν ὑπῆρχον πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Kant καὶ Laplace ὁ ἡμέτερος πλανήτης, καθάπερ πάντες οἱ πλανῆται, ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ Ἡλίου καὶ εὑρίσκετο κατ' ἀρχὰς ἐν τετηκυίᾳ καὶ διαπύρῳ καταστάσει, ὅτε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ζῇ ἐπ' αὐτοῦ οὐδὲν ὀργανικὸν ὄν, εἶτα δὲ τοῦ κενοῦ τὸ παγετῶδες χάος διασχίζων κατὰ τὴν περὶ τὸν Ἥλιον στροφὴν αὐτοῦ ἐψύχετο καὶ ὁ φλοιὸς αὐτοῦ ἐσχηματίζετο. Τότε δὲ ὑπῆρξαν πρόσφοροι συνθῆκαι πρὸς γένεσιν τῶν ἁπλουστάτων ὀργανισμῶν ἐκ τῶν ἀνοργάνων στοιχείων C, O, H, N, S καθ' ὃν τρόπον περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος ἐπραγματεύθη ὁ ἐπιφανὴς φυσιολόγος Pflüger ἐν διατριβῇ[1] μεστῇ ἁδρῶν νοημάτων. Ὡς τὸ ὕδωρ εἶνε ἀπότοκον τῆς διαπλάσεως τῆς Γῆς ἐμφανισθὲν ἐν περιόδῳ τινὶ αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ ζῶσα ὕλη, ἥτις εἶνε μέρος τῆς ὕλης τῆς Γῆς ἐνεφανίσθη εἰς ἐποχὴν τῆς διαπλάσεως αὐτῆς πρόσφορον πρὸς σχηματισμὸν τῶν ἑνώσεων ἐκείνων, δι' ὧν συνετελέσθη ἡ πρώτη ζῶσα λευκωματοῦχος οὐσία. «Die Urzeugung leu-

[1] Pflüger, über die physiologische Verbrennung in den lebendigen Organismen Pflüger's Archiv Bd 10, 1875.

gnen heisst das Wunder verkünden» ἤτοι ὁ ἀρνούμενος τὴν αὐτόματον γένεσιν κηρύσσει τὸ θαῦμα, λέγει ὁ Nägeli. Κατὰ τὴν δι' αὐτομάτου γενέσεως ἐμφάνισιν τῶν ἁπλουστάτων ὀργανικῶν ὄντων τῶν ἐπὶ τῶν κατωτάτων βαθμίδων τῆς ὀργανικῆς κλίμακος εὑρισκομένων οὐδεμία, λέγει ὁ Du Bois-Reymond, νέα δύναμις μόνον ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἀπαντῶσα προῆλθεν εἰς τὸ φῶς. Ἐκ τῶν ἁπλουστάτων δὲ ὀργανισμῶν, οἵτινες μόνοι ἐγένοντο δι' αὐτομάτου γενέσεως, διεπλάσθησαν τὰ λοιπὰ ὀργανικὰ ὄντα κατὰ τὴν Δαρβίνειον θεωρίαν, ἧς ὁ Du Bois-Reymond ὑπῆρξε θιασώτης καὶ ἣν ἐδίδασκεν εἰς ἐπήκοον ἐνθουσιῶντος ἀκροατηρίου.

Ἐκ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ἤχθη ὁ Du Bois-Reymond εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν καλουμένων ἠλεκτρικῶν ἰχθύων. Τὸ ῥεῦμα τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων διαφέρει τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν μυῶν τῷ ὅτι ἡ μὲν διάρκεια ἐκείνου εἶνε βραχυτέρα ἡ δὲ δύναμις πολλῷ ἰσχυροτέρα, ἐκπέμπεται δὲ τοῦτο αὐτομάτως ἢ τῇ δράσει ἐρεθισμάτων ὑπὸ τοῦ ἰχθύος, ὅστις τότε πλήττων δι' αὐτοῦ τὰ πέριξ ὑπάρχοντα ζῷα φονεύει ταῦτα. Ἡ ἰσχυροτέρα δύναμις τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων ἑρμηνεύεται ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο χρησιμεύει ἐπ' αὐτῶν ὡς ἀμυντικὸν ὅπλον ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι. Τούτου ἕνεκεν ἐπὶ τῶν περὶ ὧν πρόκειται ὁ λόγος ζῴων διεπλάσθησαν ἴδια ὄργανα ἠλεκτρικὰ ὄργανα καλούμενα, ἐν οἷς γεννᾶται τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα.

Κατὰ τὰ ἔτη 1857, 1858 καὶ 1859 ὁ Du Bois-Reymond κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς Βερολῖνον ἐκ τῆς νοτίου Ἀφρικῆς ἠλεκτρικοὺς ἰχθῦς, ἐφ' ὧν ἐπετέλεσε πολλὰ πλείστου λόγου

ὥδευσαν ἐπὶ τὰς τρίβους ἐκείνων, ὥστε δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις Φυσιολόγων εἶνε μαθηταὶ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐξόχων ἀνδρῶν.

Ὁ Emil Du Bois-Reymond ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν θεωρητικὸς Φυσιοδίφης, ὅστις ἀεὶ ἐν ταῖς ἐρεύναις αὐτοῦ ἐσκόπει μόνον νὰ κατανοήσῃ τὴν φύσιν οὐχὶ δὲ καὶ νὰ πορισθῇ ἐξ αὐτῶν πρακτικόν τι ὄφελος. Ἐὰν δὲ ἡ Ἰατρικὴ μεγάλως ὠφελήθη ἐκ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Du Bois-Reymond, καθόσον ἐπ' αὐτῶν ἐρείδεται ἡ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπεία τῶν νεύρων καὶ τῶν μυῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, τοῦτο ἑρμηνεύεται ἐκ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν μεγάλα πρακτικὰ εὑρήματα δὲν εἶνε ἀπότοκα ἀπὸ σκοποῦ πρὸς τοῦτο γινομένης ἐργασίας ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνακόλουθα εἰς θεωρητικὰς ἐρεύνας μεθ' ὑποκαρδίου πόθου πρὸς κατανόησιν τῶν τῆς φύσεως φαινομένων γινομένας.

Τοιοῦτος ὑποκάρδιος πόθος πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἐργασίαις τοῦ Du Bois-Reymond, ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ ὁ μέγας καὶ πολὺς Johannes Müller καθηγητὴς τῆς Ἀνατομικῆς καὶ τῆς Φυσιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου ἀνέθηκεν αὐτῷ νὰ ἐξετάσῃ τὸν ζωϊκὸν ἠλεκτρισμόν. Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Du Bois-Reymond ὑπελάμβανεν ὡς τὴν ὑψίστην τοῦ βίου αὐτοῦ, διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἄρχεται ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτοῦ δράσις, ὅτε δὲ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἑώρταζεν ἐν Βερολίνῳ—ἐν ᾧ ἐγεννήθη τῇ 17 Νοεμβρίου 1818—τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς, ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ὅτι ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ ἑορτάσῃ τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Johannes Müller, οὗτινος ἐγένετο βοηθὸς

ἐν ἔτει 1840, ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Du Bois-Reymond καὶ δοὺς αὐτῷ τὴν διατριβὴν τοῦ Matteucci «Essai sur les phénomènes électriques des animaux» εἶπε τῷ νέῳ Du Bois-Reymond «Hier ist etwas für Sie» ἤτοι ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ὑπάρχουσι προβλήματα, ἅτινα ὑμεῖς δύνασθε νὰ λύσητε.

Τὸν ζωϊκὸν ἠλεκτρισμὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Galvani ἀνακαλυφθέντα, καίτοι πολλοὶ ὡς ὁ Volta, ὁ Alexander von Humboldt, ὁ Nobili, ὁ Matteucci καὶ ἄλλοι ἐπελήφθησαν τῆς ἐρεύνης αὐτοῦ, δὲν κατώρθωσαν νὰ διαλευκάνωσι. Πρόβλημα μέγα ὁ ζωϊκὸς ἠλεκτρισμὸς ἀπτόμενον αὐτῆς ταύτης τῆς οὐσίας τῆς ζωῆς ἔχρῃζεν ἀνδρὸς ὡς οἷόν τε ἄριστα συγκεκροτημένου ἔν τε τῇ Φυσικῇ καὶ τῇ Μαθηματικῇ Ἐπιστήμῃ. Ὁ Johannes Müller ἀναθέτων εἰς τὸν Du Bois-Reymond τὴν μελέτην τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐγίνωσκεν, ὅτι οὗτος ἦτο ὅπερ τις ἄλλος ἐντριβέστατος ἐν ταῖς εἰρημέναις Ἐπιστήμαις. Τοιοῦτος δ' ὢν ὁ Du Bois-Reymond κατώρθωσε τὸ μέρος τῆς Φυσιολογίας τὸ περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ πραγματευόμενον, περὶ ὃ καὶ μόνον κυρίως ἠσχολήθη, νὰ καταστήσῃ τὸ λαμπρότατον πάντων.

Τὰς περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐρεύνας ἐδημοσίευσεν Du Bois-Reymond ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ διτόμῳ συγγράμματι «Untersuchungen über thierische Elektricität». Πλὴν ...του πολλαὶ διατριβαὶ αὐτοῦ κατεχωρίσθησαν ἐν περιοδικοῖς εἶτα ὅμως ἐδημοσιεύθησαν πᾶσαι ἐν δυσὶ τόμοις ἐπιγραφομένοις «Gesammelte Abhandlungen zur allgeneinen Muskel- und Nervenphysik» 1875 καὶ 1877.

Ὁ Du Bois-Reymond ἠρεύνησεν ἐν πρώτοις τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἐν ἀνενεργησίᾳ ὄντων

(Ruhestrom des Muskels und des Nerven) καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ ῥεύματος ἀνακαλύψας προσεπάθησεν εἶτα νὰ ἑρμηνεύσῃ αὐτὸ ὡς ἑξῆς. Ἕκαστον τμῆμα, ὅπερ ἀποκόπτεται ἐκ μυός, οὗτινος αἱ ἶνες διήκουσι παραλλήλως, ἐμφανίζει ἐν μὲν τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ μυὸς θετικὸν ἐν δὲ τῇ διατομῇ ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Τοῦ τμήματος τούτου εἰς ἕτερα μικρότερα διὰ καθέτων τομῶν διατεμνομένου παρατηροῦμεν, ὅτι ἕκαστον τούτων ἐμφανίζει τὰ αὐτὰ ὡς τὸ ὅλον τμῆμα ἤτοι ὅτι συνδεομένης διὰ μεταλλικοῦ σύρματος τῆς ἐπιφανείας τοῦ μυὸς μετὰ τῆς ἐγκαρσίας διατομῆς τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα φέρεται ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἐπὶ τὴν ἐγκαρσίαν διατομήν. Ἐπὶ τῶν γεγονότων τούτων παρεμφερῶν πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν μαγνητῶν παρατηρούμενα ἐρειδόμενος ὁ Du Bois-Reymond παραδέχεται, ὅτι οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα ἀποτελοῦνται ἐκ σφαιρικῶν μορίων, ἅτινα πρὸς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἔχουσιν ἐστραμμένην τὴν περὶ τὸν ἰσημερινὸν αὐτῶν ζώνην, ἥτις φέρει θετικὸν ἠλεκτρισμόν, πρὸς τὰ πέρατα δὲ αὐτῶν τοὺς πόλους, οἵτινες φέρουσιν ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἡ θεωρία αὕτη τῶν μορίων ἡ *Molecularthеorie* ἐγένετο κατὰ μίμησιν τῆς θεωρίας τοῦ Ampère περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν μαγνητῶν. Τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρατηρεῖται ἐφ' ὅσον τὰ νεῦρα καὶ οἱ μύες διατηροῦσι τὴν διεργεσιμότητα αὐτῶν· ταύτης ἐκλειπούσης συνεκλείπει καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα. Καθ' ὃν δὲ τρόπον ἐξαφανίζεται ἡ διεγερσιμότης τοῦ μυὸς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζώου[1], δῆλα δὴ ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ μείζονος ταχύτητος εἶτα βραδέως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξαφανί-

[1] R. Nicolaides, über die Curve, nach welcher die Erregbarkeit des Muskels abfällt. Archiv für Anatomie und Physiologie. 1886. p. 27. Supplement-Band.

ζεται καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὡς ἐγὼ παρετήρησα[1].

Κατὰ τῆς περὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος θεωρίας τοῦ Du Bois-Reymond ἀντεπεξῆλθεν ὁ Hermann[2] φρονῶν, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν μυῶν καὶ νεύρων γεννᾶται κατὰ τὴν διατομὴν αὐτῶν, καθόσον καθ' ὃ μέρος ὁ μῦς ἢ τὸ νεῦρον διατέμνονται νεκροῦται ἡ μυϊκὴ ἢ νευρικὴ οὐσία, τὸ νεκρούμενον δὲ μέρος ἐμφανίζει ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ζῶν μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ μυὸς ἢ τοῦ νεύρου, ὅπερ φέρει θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Διὰ τῆς θεωρίας ταύτης τοῦ Hermann ἀναμφιλόγως ἑρμηνεύονται τὰ ἠλεκτρικὰ φαινόμενα τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι μεταξὺ νεκρᾶς καὶ ζώσης μυϊκῆς ἢ νευρικῆς οὐσίας ὑπάρχει ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια οἵα ἡ μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τῶν μυῶν καὶ νεύρων καὶ τῆς διατομῆς παρατηρουμένη.

Εἶτα ὁ Du Bois-Reymond ἐξήτασε τὰς μεταβολάς, ἃς πάσχει τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὅταν οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα ὦσιν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἀνεκάλυψεν, ὅτι τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν τε νεύρων τεχνητῶς ἐρεθιζομένων ἢ μεταφερόντων τῆς βουλήσεως τὰς δράσεις καὶ τῶν μυῶν συστελλομένων καθίσταται ἀσθενέστερον. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο φαινόμενον ὁ Du Bois-Reymond ἐκάλεσεν ἀρνητικὴν κλίσιν «*negative Schwankung*», ἑρμηνεύεται δὲ τοῦτο κατὰ μὲν τὸν Du Bois-Reymond ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἡ ἠλεκτρικὴ δύναμις τῶν μορίων, ἐξ ὧν κατὰ τὸν Du Bois-Reymond σύγκεινται οἱ μύες καὶ τὰ νεῦρα, γίνεται ἀσθενεστέρα, κατὰ δὲ τὸν Hermann ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ

[1] R. Nicolaides, über den zeitlichen Verlauf des Muskelstromes. Archiv für Anatomie und Physiologie. Jahrgang 1889 p. 73.

[2] Hermann, Handbuch der Physiologie. I und II Band. 1879

τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ νεύρων τὸ ἐν διεγέρσει ὂν μέρος τοῦ μυὸς ἢ τοῦ νεύρου ἐμφανίζει ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμὸν ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μὴ ἐν διεγέρσει, ὅπερ ἐμφανίζει θετικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ἡ παρατηρουμένη ὅταν ταῦτα ἐρεθίζωνται, ἐξ ἧς γεννᾶται νέον ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα (Actionsstrom κατὰ τὸν Hermann) ὅπερ εἶνε παρεμφερὲς πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν ἠλεκτρικῶν ὀργάνων τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων γεννώμενον ῥεῦμα, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως καὶ μεταδόσεως αὐτῆς δίκην κύματος εἰς τὸν μῦν καὶ τὸ νεῦρον καθιστᾷ ἀσθενέστερον τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τοῦ μυὸς καὶ τοῦ νεύρου. Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀρνητικῆς κλίσεως ἤτοι τῆς μεταβολῆς, ἣν πάσχει τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τοῦ νεύρου κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ἐνεποίησε μεγίστην αἴσθησιν, διότι πρὸ αὐτῆς οὔτε διὰ τοῦ ἀόπλου ὀφθαλμοῦ οὔτε διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἠδυνήθησαν νὰ εὕρωσι διαφοράν τινα μεταξὺ τοῦ ἐν ἀνενεργησίᾳ καὶ τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ νεύρου. Πολλὰ δὲ τέως ἄλυτα ζητήματα ὡς ἡ ὑστερογενὴς συστολὴ καὶ ὁ ὑστερογενὴς τέτανος ἐλύθησαν διὰ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνακαλύψεως ἀσφαλῶς.

Τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Du Bois-Reymond καὶ ἐπὶ τοῦ ζῶντος ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἑκουσίως γινομένην συστολὴν τῶν μυῶν αὐτοῦ ὡς καὶ κατὰ πᾶσαν συστολὴν τῆς καρδίας τῆς ἐκ γραμμωτῶν μυϊκῶν ἰνῶν ἀποτελουμένης. Τὸ ῥεῦμα δὲ τοῦτο εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Hermann καλούμενον ῥεῦμα τῆς ἐνεργείας (Actionsstrom).

Σπουδαιόταται ὡσαύτως εἶνε αἱ ἐπὶ τοῦ ἠλεκτροτόνου ἔρευναι τοῦ Du Bois-Reymond ἕνεκεν τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπείαν τῶν πασχόντων νεύρων καὶ τῶν μυῶν.

Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔρευναι τοῦ Du Bois-Reymond εἶνε πλείστου λόγου ἄξιαι οὐ μόνον διότι δι' αὐτῶν διελευκάνθη ὁ ζωϊκὸς ἠλεκτρισμός, ὃν τέως παχεῖα ἐκάλυπτεν ἀχλύς, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ προκείμεναι ἔρευναι συνάπτονται στενώτατα πρὸς τὰ ὕψιστα προβλήματα τῆς Φυσιολογίας, πρὸς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῆς ζωῆς.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι κατ' ἀρχάς, ὡς συμβαίνει εἰς πᾶσαν μεγάλην ἀνακάλυψιν, ὑπερτιμήσαντες τὸ φαινόμενον τῆς ἀρνητικῆς κλίσεως ὑπέλαβον τὸ ἀρνητικὸν ῥεῦμα τὸ ἀποδειχθέν, ὅτι στενώτατα συνδέεται πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ὡς αἴτιον αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡ δόξα αὕτη δὲν ἀποδειχθῇ ὀρθή, οὐχ ἧττον εἶνε ἀναμφήριστον, ὅτι ἡ ἐν τῷ μυὶ καὶ ἐν τῷ νεύρῳ ὑπάρχουσα χημικὴ ἐνέργεια γεννᾷ πλὴν τῆς θερμότητος καὶ τῆς κινήσεως καὶ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὡς συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς ἀνοργάνου φύσεως. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐνοργάνου φύσεως ἰσχύει ὁ νόμος τῆς ἀφθαρσίας τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς μεταπτώσεως αὐτῆς καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνοργάνου φύσεως, τοῦθ' ὅπερ εἶτα ἀπεδείχθη διὰ πειραμάτων ἰδίως τῶν πειραμάτων τοῦ Rubner. Ἄρα ἴδιαι ζωϊκαὶ δυνάμεις, ὡς ἐδόξαζον πρὸ τοῦ Du Bois-Reymond καὶ κατὰ τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ δράσεως δὲν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων, ἅτινα διέπουσιν οἱ αὐτοὶ νόμοι καὶ ἅτινα κατὰ τὸν Du Bois-Reymond διαστέλλονται τῶν ἀνοργάνων σωμάτων οὐχὶ διὰ τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν σύγκεινται, ἀλλὰ διὰ τῆς καταστάσεως τῆς ἰσορροπίας εὑρισκόμενα ἐκεῖνα μὲν ἐν δυναμικῇ ταῦτα δὲ ἐν στατικῇ ἰσορροπίᾳ[1]. Πρὸς ταῦτα συνδέεται τὸ πρόβλημα τῆς αὐτομάτου

[1] Untersuchungen über thierische Electricität Bd I, Vorrede. p. XXVII.

γενέσεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Ὁ Du Bois-Reymond φρονῶν, ὅτι τὰ ὀργανικὰ ὄντα διαφέρουσι τῶν ἀνοργάνων σωμάτων μόνον κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς διάφορον κατάστασιν τῆς ἰσορροπίας τῆς ὕλης ἀκόλουθος ἑαυτῷ παρεδέχετο τὴν αὐτόματον γένεσιν τῶν στοιχειωδεστάτων ὀργανικῶν ὄντων ἐκ τῆς ἀνοργάνου ὕλης. Εἶνε βέβαιον, ὅτι σήμερον αὐτόματος γένεσις δὲν ὑπάρχει ἀλλὰ τὰ πρῶτα καὶ στοιχειωδέστατα ὀργανικὰ ὄντα ἐγένοντο εἰς ἐποχήν τινα τῆς διαπλάσεως τῆς Γῆς δι' αὐτομάτου γενέσεως, διότι τὰ ὀργανικὰ ὄντα δὲν ὑπῆρχον πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Kant καὶ Laplace ὁ ἡμέτερος πλανήτης, καθάπερ πάντες οἱ πλανῆται, ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ Ἡλίου καὶ εὑρίσκετο κατ' ἀρχὰς ἐν τετηκυίᾳ καὶ διαπύρῳ καταστάσει, ὅτε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ζῇ ἐπ' αὐτοῦ οὐδὲν ὀργανικὸν ὄν, εἶτα δὲ τοῦ κενοῦ τὸ παγετῶδες χάος διασχίζων κατὰ τὴν περὶ τὸν Ἥλιον στροφὴν αὐτοῦ ἐψύχετο καὶ ὁ φλοιὸς αὐτοῦ ἐσχηματίζετο. Τότε δὲ ὑπῆρξαν πρόσφοροι συνθῆκαι πρὸς γένεσιν τῶν ἁπλουστάτων ὀργανισμῶν ἐκ τῶν ἀνοργάνων στοιχείων C, O, H, N, S καθ' ὃν τρόπον περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος ἐπραγματεύθη ὁ ἐπιφανὴς φυσιολόγος Pflüger ἐν διατριβῇ[1] μεστῇ ἀδρῶν νοημάτων. Ὡς τὸ ὕδωρ εἶνε ἀπότοκον τῆς διαπλάσεως τῆς Γῆς ἐμφανισθὲν ἐν περιόδῳ τινὶ αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ ζῶσα ὕλη, ἥτις εἶνε μέρος τῆς ὕλης τῆς Γῆς ἐνεφανίσθη εἰς ἐποχὴν τῆς διαπλάσεως αὐτῆς πρόσφορον πρὸς σχηματισμὸν τῶν ἑνώσεων ἐκείνων, δι' ὧν συνετελέσθη ἡ πρώτη ζῶσα λευκωματοῦχος οὐσία. «Die Urzeugung leu-

[1] Pflüger, über die physiologische Verbrennung in den lebendigen Organismen Pflüger's Archiv Bd 10, 1875.

zeugen heisst das Wunder verkünden» ἤτοι ὁ ἀρνούμενος τὴν αὐτόματον γένεσιν κηρύσσει τὸ θαῦμα, λέγει ὁ Nägeli. Κατὰ τὴν δι' αὐτομάτου γενέσεως ἐμφάνισιν τῶν ἁπλουστάτων ὀργανικῶν ὄντων τῶν ἐπὶ τῶν κατωτάτων βαθμίδων τῆς ὀργανικῆς κλίμακος εὑρισκομένων οὐδεμία, λέγει ὁ Du Bois-Reymond, νέα δύναμις μόνον ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων ἀπαντῶσα προῆλθεν εἰς τὸ φῶς. Ἐκ τῶν ἁπλουστάτων δὲ ὀργανισμῶν, οἵτινες μόνοι ἐγένοντο δι' αὐτομάτου γενέσεως, διεπλάσθησαν τὰ λοιπὰ ὀργανικὰ ὄντα κατὰ τὴν Δαρβίνειον θεωρίαν, ἧς ὁ Du Bois-Reymond ὑπῆρξε θιασώτης καὶ ἣν ἐδίδασκεν εἰς ἐπήκοον ἐνθουσιῶντος ἀκροατηρίου.

Ἐκ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ἤχθη ὁ Du Bois-Reymond εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν καλουμένων ἠλεκτρικῶν ἰχθύων. Τὸ ῥεῦμα τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων διαφέρει τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν μυῶν τῷ ὅτι ἡ μὲν διάρκεια ἐκείνου εἶνε βραχυτέρα ἡ δὲ δύναμις πολλῷ ἰσχυροτέρα, ἐκπέμπεται δὲ τοῦτο αὐτομάτως ἢ τῇ δράσει ἐρεθισμάτων ὑπὸ τοῦ ἰχθύος, ὅστις τότε πλήττων δι' αὐτοῦ τὰ πέριξ ὑπάρχοντα ζῷα φονεύει ταῦτα. Ἡ ἰσχυροτέρα δύναμις τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων ἑρμηνεύεται ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο χρησιμεύει ἐπ' αὐτῶν ὡς ἀμυντικὸν ὅπλον ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι. Τούτου ἕνεκεν ἐπὶ τῶν περὶ ὧν πρόκειται ὁ λόγος ζῴων διεπλάσθησαν ἴδια ὄργανα ἠλεκτρικὰ ὄργανα καλούμενα, ἐν οἷς γεννᾶται τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα.

Κατὰ τὰ ἔτη 1857, 1858 καὶ 1859 ὁ Du Bois-Reymond κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς Βερολῖνον ἐκ τῆς νοτίου Ἀφρικῆς ἠλεκτρικοὺς ἰχθῦς, ἐφ' ὧν ἐπετέλεσε πολλὰ πλείστου λόγου

ἄξια πειράματα. Τότε παρετηρήθη, ὅτι ἰσχυρὸν ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἠλεκτρικῆς στήλης δὲν δρᾷ φονεῦον τοὺς ἠλεκτρικοὺς ἰχθῦς, ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ ῥεῦμα ἐπὶ ἄλλους μὴ ἠλεκτρικοὺς ἰχθῦς εὑρισκομένους ἐν τῷ αὐτῷ δοχείῳ δρᾷ φονεῦον αὐτούς. Οὕτω διελευκάνθη πως τὸ γεγονός, καθ'ὃ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων δὲν φονεύει τὰ ζῷα, ἐν οἷς τοῦτο γεννᾶται, εἰ καὶ δὲν ἡρμηνεύθη πῶς τοῦτο γίνεται. Εἶτα ἀπεδείχθη ἐμβρυολογικῶς, ὅτι τὰ ἠλεκτρικὰ ὄργανα τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων διαπλάσσονται ἐκ τῶν αὐτῶν μερῶν ἐξ ὧν καὶ οἱ μύες, πρὸς οὓς ταῦτα καὶ ὅταν ἡ διάπλασις αὐτῶν ἔχῃ συντελεσθῇ πολλὴν ἔχουσιν ὁμοιότητα, ἀλλ' ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν μυῶν ἀνεπτύχθη μᾶλλον ἡ κινητικὴ ἧττον δὲ ἡ ἠλεκτρικὴ ἰδιότης, ἐπὶ τῶν ἠλεκτρικῶν ὀργάνων ἡ μὲν κινητικὴ ἰδιότης ἀπώλετο ἐνεφανίσθη δὲ ἰσχυροτέρα ἡ ἠλεκτρικὴ ἡ καὶ πολλῷ χρησιμωτέρα αὐτοῖς οὖσα. Ὡς ὅμως ὁ μῦς συστελλόμενος γεννᾷ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, τὸ ῥεῦμα τῆς ἐνεργείας (Actionsstrom τοῦ Hermann), οὕτω καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ὄργανον τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων γεννᾷ αὐτομάτως ἢ τῇ δράσει ἐρεθισμάτων ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα πολλῷ ὅμως τοῦ τῶν μυῶν ἰσχυρότερον. Ἔπειτα ὑπό τε τοῦ Du Bois-Reymond καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐγένοντο πολλαὶ ἄλλαι ἔρευναι ἐπὶ τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων ἰδίως ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Carl Sachs τοῦ τῇ συστάσει τοῦ Du Bois-Reymond σταλέντος ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου εἰς τὴν Venezuela τῆς νοτίου Ἀμερικῆς πρὸς μελέτην τῶν ἠλεκτρικῶν ἰχθύων. Τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ Sachs ἐδημοσίευσεν ὁ Du Bois-Reymond μετὰ τὸν προώρως γενόμενον θάνατον τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ εἰς ἕνα ὀγκώδη τόμον [1].

[1] Dr. Carl Sachs, Untersuchungen am Zitteraal 1881.

Ἐν ταῖς περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐρεύναις αὐτοῦ ἐπάλαισεν ὁ Du Bois-Reymond κατὰ πολλῶν καὶ παντοίων κωλυμάτων. Φυσιολογεῖον δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς τότε χρόνοις. Τὸ νῦν πολυτελέστατον Φυσιολογεῖον τοῦ Βερολίνου ἐγένετο κατὰ τὰ σχέδια αὐτοῦ τοῦ Du Bois-Reymond πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Johannes Müller, ὅτε ὁ Du Bois-Reymond κατεστάθη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Φυσιολογίας. Ὁ Johannes Müller, οὗ, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, ἦτο βοηθὸς ὁ Du Bois-Reymond, δὲν ἠδύνατο νὰ χορηγήσῃ αὐτῷ χῶρον πρὸς ἐργασίαν ἐν τῷ Ἀνατομικῷ Μουσείῳ, ἐν ᾧ τότε ἐδιδάσκετο καὶ ἡ Φυσιολογία. Ἠναγκάσθη ἕνεκεν τούτου νὰ ἱδρύσῃ Ἐργαστήριον ἐν τῷ ἰδίῳ οἰκήματι, ἐν ᾧ εἰργάζετο ἀπὸ τοῦ 1841-1853 καὶ ἐν ᾧ ἐποιήσατο τὰς οὐσιωδεστέρας ἐρεύνας αὐτοῦ περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Τὰ ὄργανα οἷς ἐχρῆτο ἐν ταῖς πειραματικαῖς αὐτοῦ ἐργασίαις, κατεσκεύαζεν αὐτὸς ὁ Du Bois-Reymond ἢ ἐπορίζετο ἰδίαις δαπάναις. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐξετέλει τὰς ῥηξικελεύθους αὐτοῦ ἐργασίας ἐδίδασκε καὶ Ἀνατομικὴν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ ἐβοήθει τῷ καθηγητῇ Johannes Müller ἐν τῷ Ἀνατομικῷ Μουσείῳ καὶ περὶ πολλὰς ἄλλας πεσπᾶτο φροντίδας. Τοῦ ἱεροῦ ὅμως πυρὸς ἐμπεφορημένος κατίσχυσε πάντων τῶν τοιούτων κωλυμάτων καὶ τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὅπερ ἀπέδειξε στενώτατα συνδεόμενον πρὸς τὴν ζωὴν τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων, κατέστησε κριτήριον τῶν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ τελουμένων λειτουργιῶν αὐτῶν.

Ὅτε ὁ Du Bois-Reymond ἐπελήφθη τῶν φυσιολογικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν ἡ πειραματικὴ φυσιολογικὴ τέχνη καθόλου ἰδίως ὅμως ἡ τῶν μυῶν καὶ νεύρων ἦτο ἐλλιπεστάτη καὶ ἀτελεστάτη. Τούτου ἕνεκεν ἐν ταῖς περὶ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκ-

τρισμοῦ ἐρεύναις αὐτοῦ ἐπενόησεν ὁ Du Bois-Reymond πλείστας καὶ εὐφυεστάτας μεθόδους καὶ πλεῖστα προσφορώτατα ὄργανα, ἅτινα, ὡς παρὰ πάντων ἀνομολογεῖται, θὰ εἶνε ἐσαεὶ τὸ ἐκλαμπρότατον καὶ εὐφραδέστατον μνημεῖον τοῦ ἐπινοητικοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ τῆς περὶ τὴν Φυσικὴν ἀνυπερβλήτου ἐμπειρίας. Τὰ ὑπὸ τοῦ Du Bois-Reymond ἐπινοηθέντα ὄργανα εἶνε ἐν χρήσει οὐ μόνον ἐν τῇ Φυσιολογίᾳ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἀλλὰ καὶ εἰς πλεῖστα μέρη τῆς πειραματικῆς Φυσιολογίας. Οὐδὲν δὲ Φυσιολογεῖον δύναται νὰ στερῆται αὐτῶν. Ὁ ἐπαγωγεὺς τοῦ Du Bois-Reymond εἶνε τὸ χρησιμώτατον ὄργανον τοῦ Φυσιολόγου ἐξ οὗ παρήχθησαν οἱ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ ἐπαγωγεῖς, οἱ χρῶνται νῦν πρὸς γένεσιν τῶν ἀκτίνων τοῦ Röntgen. Ἀλλ οὐ μόνον ἐν τῇ Φυσιολογίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ Ἰατρικῇ ἰδίως δὲ ἐν τῇ Νευρολογίᾳ γίνεται χρῆσις τῶν μεθόδων καὶ ὀργάνων τοῦ Du Bois-Reymond ἐν τῇ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπείᾳ τῶν νεύρων καὶ τῶν μυῶν.

Ἐκ τῶν λοιπῶν τῶν μὴ εἰς τὴν Φυσιολογίαν τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρισμοῦ καταλεγομένων ἐργασιῶν τοῦ Du Bois-Reymond μνημονευτέον τὴν ἐν ἔτει 1859 γενομένην ἀνακάλυψιν αὐτοῦ καθ' ἣν ὁ ἐν ἀνενεργησίᾳ μῦς ἀντιδρᾷ ἀλκαλικῶς, ὁ δὲ ἐν ἐνεργείᾳ ὀξέως. Ἐκ τῆς περὶ ἧς πρόκειται ὁ λόγος ἀνακαλύψεως ὡρμήθησαν πολλοὶ φισιολόγοι εἰ διαφόρους ἰδίως χημικὰς ἐπὶ τῶν μυῶν ἐργασίας, ὧν τ πορίσματα ὑπῆρξαν πολλοῦ λόγου ἄξια.

Μέχρι τοῦδε διελάβομεν περὶ τῆς ἐν τῇ Φυσιολογίᾳ δράσεως τοῦ Du Bois-Reymond. Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοι ὑπάρχει μέγας ἐπιμερισμὸς ἐν ταῖς Φυσικαῖς Ἐπιστήμαι

Ἡ μεγάλη τῶν προκειμένων ἐπιστημῶν ἀνάπτυξις ἀναγκάζει τοὺς νέον τι νὰ παραγάγωσι βουλομένους ν' ἀσχολῶνται περὶ μέρος τι ἢ μέρη τινὰ μόνον τῆς Ἐπιστήμης. Οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ὁ ἐπιμερισμὸς εἶνε πολλῶν ἀγαθῶν πρόξενος ἐν ταῖς Ἐπιστήμαις. Ἡ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις μεγίστη πρόοδος αὐτῶν εἶνε ἀπότοκος τοῦ ἐπιμερισμοῦ τῆς ἐργασίας. Οἱ ἔξοχοι ὅμως ἐπιστήμονες δὲν παραμελοῦσιν ἀπὸ ὑψηλῆς σκοπιᾶς νὰ ἐπιβλέπωσι τὴν ὅλην πρόοδον τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ νὰ ἐξετάζωσι πόσον αὗται συμβάλλονται εἰς λύσιν τῶν μεγάλων προβλημάτων, ἅτινα ἀεὶ διαφέρουσι τῇ ἀνθρωπότητι.

Ὁ Du Bois-Reymond εἴπερ τις ἄλλος ἀμφιλαφῆ ἔχων παιδείαν καὶ ἀσχολούμενος περὶ ἐπιστήμην, ἧς ὑποκείμενον εἶνε ἡ ἑρμηνεία τῶν ὀργανικῶν ὄντων καὶ ἥτις κατ' ἀκολουθίαν ἐμπεριέχει τὰ ὕψιστα τῶν προβλημάτων τοῦ κόσμου, ἐπραγματεύθη περὶ διαφόρων σπουδαιοτάτων θεμάτων ἐν πολλαῖς διατριβαῖς ἀναγνωσθείσαις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου, ἧς ὑπῆρξε Γραμματεύς. Οἵαν καὶ ἡλίκην καταμηνύει ἐν ταῖς διατριβαῖς αὐτοῦ ὁ Du Bois-Reymond πληθὺν παντοίων γνώσεων καὶ ἐμβρίθειαν καὶ ὑγιᾶ κρίσιν καὶ λεκτικὴν γλαφυρίαν καὶ φραστικὴν εὐρυθμίαν! Πᾶσα διατριβὴ τοῦ Du Bois-Reymond κατεβροχθίζετο ὑπὸ παντὸς ὀρεγομένου πνευματικῆς τροφῆς. Τίς ἐπεξερχόμενος τὴν διατριβὴν αὐτοῦ περὶ τοῦ Göthe[1], οὗ ὑπῆρξεν ἔνθους λάτρις, δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸν μεταρσιούμενον εἰς τὰς χώρας τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς; Τίς δὲν ἐθαύμασε τὸν πολύϊδριν Du Bois-Reymond ἀναγνοὺς τὴν διατριβὴν αὐτοῦ περὶ τοῦ Φρειδερίκου

[1] Göthe und kein Ende. Leipzig 1883.

τοῦ Μεγάλου καὶ περὶ τοῦ Ῥουσσώ[1], ἐν ᾗ ἀπέδειξεν ἑαυτὸν ἐγκρατέστατον τῆς Γαλλικῆς Φιλολογίας καὶ ἐν ᾗ παρέσχεν ἡμῖν θαυμασίαν εἰκόνα τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Ῥουσσώ; Τίς ἄλλος ἐξῆρεν εὐφραδέστερον καὶ τορώτερον τὴν ἐπίδρασιν τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν ἐπὶ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ὁ Du Bois-Reymond ἐν τῇ θαυμασίᾳ αὐτοῦ διατριβῇ «Naturwissenschaft und Culturgeschichte»[2]. Ἀλλ' οὐδεμία διατριβὴ ἐγένετο τόσον πολυθρήλητος, ὅσον ἡ διατριβὴ αὐτοῦ «περὶ τῶν ὁρίων τῆς γνώσεως τῆς φύσεως»[3]. Ἐν τῇ προκειμένῃ διατριβῇ ὁ Du Bois-Reymond πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς Φύσεως ὑπάρχουσιν ὅρια, ἅτινα ὁ φυσιοδίφης δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπερβῇ. Οὐδέποτε θὰ μάθῃ κατὰ τὸν Du Bois-Reymond ὁ φυσιοδίφης τὶ εἶνε ὕλη καὶ τὶ εἶνε συνείδησις. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο συνάγει ὁ Du Bois-Reymond ἐκ τοῦ ἑξῆς συλλογισμοῦ. Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις αἱ Φυσικαὶ Ἐπιστῆμαι ἰδίως ἡ Φυσικὴ καὶ ἡ Χημεία ζητοῦσι νὰ ἑρμηνεύσωσι πάντα τὰ φαινόμενα τῶν σωμάτων ἐκ τῶν κινήσεων τῶν ἀτόμων. Φαντασθῶμεν, λέγει ὁ Du Bois-Reymond, ὅτι γινώσκομεν τὰς κινήσεις τῶν ἀτόμων τῶν σωμάτων τόσον ἀκριβῶς ὅσον οἱ ἀστρονόμοι τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων. Ὁ κόσμος θὰ ἦτο νοητός, διότι πᾶσαι αἱ μεταβολαὶ τῶν σωμάτων τοῦ κόσμου ἤθελον ἑρμηνεύεσθαι ἐκ τῶν κινήσεων τῶν ἀτόμων. Ἡ κατάστασις τοῦ κόσμου ἐν χρόνῳ τινὶ θὰ ἦτο τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς πρὸ αὐτοῦ καταστάσεως αὕτη δὲ ἡ ἄμεσος αἰτία τῆς ἐν τῷ ἑπομένῳ χρόνῳ κατα-

[1] Friedrich II. und Jean-Jacques Rousseau. Berlin. 1879.

[2] Culturgeschichte und Naturwissenschaft Leipzig 1878.

[3] Über die Grenzen des Naturerkennens. Vierte Auflage 1879. Παράβαλ. καὶ τὴν διατριβὴν τοῦ αὐτοῦ: Die sieben Weltraethsel 1881.

στάσεως. Διά τινος δὲ μαθηματικοῦ τύπου, τοῦ τύπου τοῦ κόσμου (Weltformel), θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παραστήσωμεν τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου. Πᾶν φαινόμενον τῆς φύσεως ἠθέλομεν ἑρμηνεύει εἰσάγοντες εἰς τὸν τύπον τὴν διὰ τῆς παρατηρήσεως εὑρεθεῖσαν ἀξίαν τῶν παραγόντων τοῦ φαινομένου. Ἀλλὰ καὶ ἐάν ποτε τοῦτο κατορθωθῇ, θὰ ἐρωτήσωμεν τί εἶνε ἄτομον; ἤτοι τί εἶνε ὕλη ἀρρήκτως ἡνωμένη μετὰ τῆς δυνάμεως. Ἡ ἑρμηνεία τῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων ἐκ τῶν κινήσεων τῶν ἀτόμων εἶνε ἡ μεταφορὰ τῆς ἰδιότητος τοῦ ὅλου σώματος εἰς τὰ ἐξ ὧν τοῦτο σύγκειται ἄτομα. Ἀλλὰ τί εἶνε ἡ μονάς, τί εἶνε τὸ ἄτομον; Τὸ ἄτομον εἶνε τὸ μὴ περαιτέρω δυνάμενον νὰ διαιρεθῇ μέρος τοῦ σώματος. Ἄρα καὶ τὸ ἄτομον εἶνε σῶμα. Ἐὰν ἄρα δὲν κατανοήσωμεν τί εἶνε ἄτομον ἤτοι τί εἶνε ὕλη καὶ πῶς αὕτη συνδέεται μετὰ τῆς δυνάμεως, ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τοῦ κόσμου θὰ εἶνε ἀτελής. Τὴν κατανόησιν τῆς ὕλης ὑπολαμβάνει ὁ Du Bois-Reymond ὡς τὸ πρῶτον τῆς γνώσεως τῆς Φύσεως ὅριον.

Τὸ δεύτερον ὅριον, λέγει ὁ Du Bois-Reymond ἐν τῇ αὐτῇ διατριβῇ, εἶνε ἡ συνείδησις. Ἐὰν ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐν ᾧ ἐνεδράζεται ἡ συνείδησις, εἶνε ἀστρονομικὴ ἤτοι ἀκριβὴς ὡς ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡ εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν τοῦ ἐγκεφάλου κίνησις τῶν ἀτόμων αὐτοῦ θὰ ἦτο γνωστή. Μέγας βεβαίως θρίαμβος τῆς Ἐπιστήμης θὰ ἦτο, ἐὰν ἐγνωρίζομεν, ὅτι εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ψυχικὴν ἐνέργειαν τελεῖται αὕτη ἢ ἐκείνη ἡ κίνησις τῶν ἀτόμων ὡρισμένων χωρῶν τοῦ ἐγκεφάλου «es wäre natürlich ein hoher Triumph, wenn wir zu sagen wüssten, dass bei einem bestimmten geistigen Vorgang in bestimmten Ganglienkugeln und Nervenröhren eine bestimmte

τοῦ Μεγάλου καὶ περὶ τοῦ Ῥουσσώ [1], ἐν ᾗ ἀπέδειξεν ἑαυτὸν ἐγκρατέστατον τῆς Γαλλικῆς Φιλολογίας καὶ ἐν ᾗ παρέσχεν ἡμῖν θαυμασίαν εἰκόνα τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Ῥουσσώ; Τίς ἄλλος ἐξῆρεν εὐφραδέστερον καὶ τορώτερον τὴν ἐπίδρασιν τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν ἐπὶ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ὁ Du Bois-Reymond ἐν τῇ θαυμασίᾳ αὐτοῦ διατριβῇ «Naturwissenschaft und Culturgeschichte» [2]. Ἀλλ' οὐδεμία διατριβὴ ἐγένετο τόσον πολυθρήλητος, ὅσον ἡ διατριβὴ αὐτοῦ «περὶ τῶν ὁρίων τῆς γνώσεως τῆς φύσεως» [3]. Ἐν τῇ προκειμένῃ διατριβῇ ὁ Du Bois-Reymond πειρᾶται ν'ἀποδείξῃ, ὅτι ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς Φύσεως ὑπάρχουσιν ὅρια, ἅτινα ὁ φυσιοδίφης δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπερβῇ. Οὐδέποτε θὰ μάθῃ κατὰ τὸν Du Bois-Reymond ὁ φυσιοδίφης τὶ εἶνε ὕλη καὶ τὶ εἶνε σ υ ν ε ί δ η σ ι ς. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο συνάγει ὁ Du Bois-Reymond ἐκ τοῦ ἑξῆς συλλογισμοῦ. Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις αἱ Φυσικαὶ Ἐπιστῆμαι ἰδίως ἡ Φυσικὴ καὶ ἡ Χημεία ζητοῦσι νὰ ἑρμηνεύσωσι πάντα τὰ φαινόμενα τῶν σωμάτων ἐκ τῶν κινήσεων τῶν ἀτόμων. Φαντασθῶμεν, λέγει ὁ Du Bois-Reymond, ὅτι γινώσκομεν τὰς κινήσεις τῶν ἀτόμων τῶν σωμάτων τόσον ἀκριβῶς ὅσον οἱ ἀστρονόμοι τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων. Ὁ κόσμος θὰ ἦτο νοητός, διότι πᾶσαι αἱ μεταβολαὶ τῶν σωμάτων τοῦ κόσμου ἤθελον ἑρμηνεύεσθαι ἐκ τῶν κινήσεων τῶν ἀτόμων. Ἡ κατάστασις τοῦ κόσμου ἐν χρόνῳ τινὶ θὰ ἦτο τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς πρὸ αὐτοῦ καταστάσεως αὕτη δὲ ἡ ἄμεσος αἰτία τῆς ἐν τῷ ἐπομένῳ χρόνῳ κατα-

[1] Friedrich II. und Jean-Jacques Rousseau. Berlin. 1879.

[2] Culturgeschichte und Naturwissenschaft Leipzig 1878.

[3] Über die Grenzen des Naturerkennens. Vierte Auflage 1879. Παράβαλε καὶ τὴν διατριβὴν τοῦ αὐτοῦ: Die sieben Weltraethsel 1881.

στάσεως. Διά τινος δὲ μαθηματικοῦ τύπου, τοῦ τύπου τοῦ κόσμου (Weltformel), θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παραστήσωμεν τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου. Πᾶν φαινόμενον τῆς φύσεως ἠθέλομεν ἑρμηνεύει εἰσάγοντες εἰς τὸν τύπον τὴν διὰ τῆς παρατηρήσεως εὑρεθεῖσαν ἀξίαν τῶν παραγόντων τοῦ φαινομένου. Ἀλλὰ καὶ ἐάν ποτε τοῦτο κατορθωθῇ, θὰ ἐρωτήσωμεν τί εἶνε ἄτομον; ἤτοι τί εἶνε ὕλη ἀρρήκτως ἡνωμένη μετὰ τῆς δυνάμεως. Ἡ ἑρμηνεία τῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων ἐκ τῶν κινήσεων τῶν ἀτόμων εἶνε ἡ μεταφορὰ τῆς ἰδιότητος τοῦ ὅλου σώματος εἰς τὰ ἐξ ὧν τοῦτο σύγκειται ἄτομα. Ἀλλὰ τί εἶνε ἡ μονάς, τί εἶνε τὸ ἄτομον; Τὸ ἄτομον εἶνε τὸ μὴ περαιτέρω δυνάμενον νὰ διαιρεθῇ μέρος τοῦ σώματος. Ἄρα καὶ τὸ ἄτομον εἶνε σῶμα. Ἐὰν ἄρα δὲν κατανοήσωμεν τί εἶνε ἄτομον ἤτοι τί εἶνε ὕλη καὶ πῶς αὕτη συνδέεται μετὰ τῆς δυνάμεως, ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τοῦ κόσμου θὰ εἶνε ἀτελής. Τὴν κατανόησιν τῆς ὕλης ὑπολαμβάνει ὁ Du Bois-Reymond ὡς τὸ πρῶτον τῆς γνώσεως τῆς Φύσεως ὅριον.

Τὸ δεύτερον ὅριον, λέγει ὁ Du Bois-Reymond ἐν τῇ αὐτῇ διατριβῇ, εἶνε ἡ συνείδησις. Ἐὰν ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐν ᾧ ἐνεδράζεται ἡ συνείδησις, εἶνε ἀστρονομικὴ ἤτοι ἀκριβὴς ὡς ἡ γνῶσις ἡμῶν περὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἡ εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν τοῦ ἐγκεφάλου κίνησις τῶν ἀτόμων αὐτοῦ θὰ ἦτο γνωστή. Μέγας βεβαίως θρίαμβος τῆς Ἐπιστήμης θὰ ἦτο, ἐὰν ἐγνωρίζομεν, ὅτι εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ψυχικὴν ἐνέργειαν τελεῖται αὕτη ἡ ὡρισμένη ἡ κίνησις τῶν ἀτόμων ὡρισμένων χωρῶν τοῦ ἐγκεφάλου «es wäre natürlich ein hoher Triumph, wenn wir zu sagen wüssten, dass bei einem bestimmten geistigen Vorgang in bestimmten Ganglienkugeln und Nervenröhren eine bestimmte

Bewegung bestimmter Atome stattfinde. Es wäre grenzenlos interessant, wenn wir so mit geistigem Auge in uns hineinblickend die zu einem Rechenexempel gehörige Hirnmechanik sich abspielen sähen wie die Mechanik einer Rechenmaschine; oder wenn wir auch nur wüssten, welcher Tanz von Kohlenstoff-, Wasserstoff-, Stickstoff-, Sauerstoff- Phosphor- und anderen Atomen der Seligkeit musikalischen Empfindens, welcher Wirbel solcher Atome dem Gipfel sinnlichen Geniessens, welcher Molecularsturm dem wüthenden Schmerz beim Misshandeln des N. trigeminus entspricht». Ἀλλὰ καὶ ἐάν ποτε τοῦτο ἐπιτευχθῇ, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ νοήσωμεν τί ἐστὶ συνείδησις «Durch keine zu ersinnende Anordnung oder Bewegung materieller Theilchen aber lässt sich eine Brücke in's Reich des Bewusstseins schlagen». Εἶνε ἀναμφήριστον, ὅτι ἡ συνείδησις συνδέεται στενώτατα πρὸς τὰς κινήσεις τῶν ἀτόμων τοῦ ἐγκεφάλου ἀλλὰ πῶς παρὰ τὰς κινήσεις τῶν ἀτόμων γεννῶνται ψυχικὰ φαινόμενα εἶνε πάντῃ ἀδιανόητον «Die neben den materiellen Vorgängen im Gehirn einhergehenden geistigen Vorgänge entbehren also für unseren Verstand des zureichenden Grundes». Τοῦτο εἶνε τὸ δεύτερον πρόβλημα, ὅπερ δὲν δυνάμεθα νὰ ἑρμηνεύσωμεν διὰ τῆς Ἀναλυτικῆς Μηχανικῆς. Πῶς ὅμως θὰ εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν τί ἐστὶ ὕλη; θὰ ἠδυνάμεθα τότε νὰ νοήσωμεν τί ἐστὶ συνείδησις; Ἐὰν φαντασθῶμεν, ὅτι πᾶν ἄτομον ἔχει καὶ στοιχειώδη τινὰ ψυχήν, ἐὰν φαντασθῶμεν, ὅτι διηκριβωμένως γινώσκομεν τὴν οὐσίαν τῆς ὕλης καὶ τῆς δυνάμεως, ἴσως θὰ ἦτο κατορθωτὴ καὶ ἡ κατανόησις τῆς συνειδήσεως. Ἀλλὰ περὶ τῶν πραγμάτων τούτων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ τις σαφῆ γνώμην. Ταῦτα λέγει ὁ Du Bois-

Reymond, οὐ μόνον νῦν «*Ignoramus*» ἀλλ' ἀείποτε «*Ignorabimus*».

Ἡ περὶ ἧς πρόκειται ὁ λόγος διατριβὴ τοῦ Du Bois-Reymond ἔσχε πολλοὺς θιασώτας ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοὺς ἀντιδοξοῦντας. Οὗτοι δὲν ἤθελον νὰ παραδεχθῶσιν ὅρια τοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ καὶ ἡ λογικὴ τοῦ Du Bois-Reymond ἦτο ἀκατάβλητος. Ἐὰν ἡ ἀρχή, ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ περὶ τοῦ κόσμου θεωρία, εἶνε ὀρθή, τὸ συμπέρασμα, ὅπερ συνάγει ὁ Du Bois-Reymond, εἶνε ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως. Νεωστὶ πειρῶνταί τινες ὡς ὁ Ostwald νὰ στηρίξωσι νέαν θεωρίαν περὶ τοῦ κόσμου οὐχὶ ἐπὶ τῆς ὕλης ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐνεργείας. Ἡ θεωρία αὕτη ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν τὰ σώματα ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὰ αἰσθητήρια ἡμῶν ὄργανα διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, ἧς κυρίως ἀντιλαμβανόμεθα οὐχὶ δὲ τῆς ὕλης, ἣν δέον νὰ θεωρήσωμεν κατὰ τὸν Ostwald «als eine räumlich zusammengeordnete Gruppe verschiedener Energien, und Alles, was von ihr (der Materie) aussagen wollen, sagen wir von diesen Energien aus»[1]. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐρωτήσῃ τις εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῶμεν ἐνέργειαν ἄνευ ὕλης; Καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν γενομένην ἐρώτησιν: Τί εἶνε ἡ ὑπόστασις τῆς ἐνεργείας; Ἀλλὰ τὴν ὑπόστασιν ταύτην,

[1] W. Ostwald, die Überwindung des wissenschaftlichen Materialismus 1895 p. 28. Παράβαλε καὶ τὰ κατὰ τῆς προκειμένης διατριβῆς γραφέντα ὑπὸ τοῦ L. Boltzmann: ein Wort der Mathematik an die Energetik Annalen der physik uud Chemie 1896 Bd 57 p. 39)· ἔτι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ: zur Energetik (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ Bd 58 p. 595), über die Unentbehrlichkeit der Atomistik in der Naturwissenschaft (1897 Bd 60 p. 231 ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ), ὡσαύτως παράβαλε τὴν διατριβὴν τοῦ P. Volkmann: über nothwendige und nicht nothwendige Verwerthung der Atomistik in der Naturwissenschaft. Annalen der Physik und Chemie 1897. Bd. 61 p. 196.

λέγει ὁ Du Bois-Reymond ἐν τῇ περὶ ἧς πρόκειται ὁ λόγος περιφήμῳ αὐτοῦ διατριβῇ, οὐδέποτε θὰ διακριβώσωμεν.

Τοιαῦτα ἀδρὰ νοήματα ἐμπεριέχει ἡ πολυθρύλητος διατριβὴ τοῦ Du Bois-Reymond «über die Grenzen des Naturerkennens». Τὸ εὐπερίγραφον καὶ μεγαλοπρεπὲς τῆς φράσεως ἔν τε τῇ προκειμένῃ καὶ ἐν πάσαις ταῖς διατριβαῖς αὐτοῦ ἁμιλλῶνται πρὸς τὸ βρῖθος τῶν νοημάτων. Ὁ Du Bois-Reymond εἶχε πάντα τὰ προσόντα, ἅτινα χαρακτηρίζουσι τοὺς ἐξόχους συγγραφεῖς ἤτοι παιδείαν εὐρεῖαν, κρίσιν ὑγιᾶ καὶ ἀπαράμιλλον γλωσσικὴν φιλοκαλίαν. Δὲν ἦτο σύμφωνος ἐκείνοις, οἵτινες οὐχὶ ἐγκρατεῖς τῆς γλώσσης ὄντες δοξάζουσιν, ὅτι προκειμένου περὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων ἡ οὐσία εἶνε τὸ πᾶν ἡ δὲ μορφή, καθ' ἣν διατυποῦται ὁ λόγος, ἀδιάφορος. Τοὐναντίον ὁ Du Bois-Reymond ἐφρόνει, ὅτι δέον πολὺ νὰ προσέχῃ τις περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν νοημάτων καὶ ἐν ἐπιστημονικῷ συγγράμματι ἡ ἀλληλουχία τῶν πραγμάτων νὰ παρίσταται ὡς ἐν τῷ μυθιστορήματι «dass man auf die Darstellung Fleiss verwenden müsse, und dass eine wissenschaftliche Abhandlung ein Kunstwerk sein könne, wie eine Novelle» σφόδρα δὲ ἐπετίμα ὁ Du Bois-Reymond καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἐμφανίζονται εἰς τὸ κοινὸν μετὰ τοῦ νυκτερινοῦ ὑποκαμίσου καὶ τὸ κοινόν, ὅπερ τέρπεται ἐπὶ τοιούτῳ θεάματι «unbekümmert um die äussere Erscheinung, im Schlafrock vor die Oeffentlichkeit trete, und, was kaum minder schlimm, dass die Oeffentlichkeit es zufrieden sei». Τί δὲ θὰ ἔλεγεν ὁ Du Bois-Reymond, ἐὰν ἀνεγίνωσκε πολλὰ παρ' ἡμῖν ἐκδιδόμενα βιβλία, ἐν οἷς ἀπαντῶσι κακόζηλοι λέξεις, σόλοικοι φράσεις, ξενικαὶ συντάξεις, συνεστραμμέναι προτάσεις καὶ ἀδιανόητοι ἔννοιαι; Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Du Bois-Reymond δέον ἡμεῖς πρὸ πάντων

νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει, οἵτινες εἰς πολλὰ περιπίπτομεν γλωσσικὰ ἁμαρτήματα, διότι μεγάλην ἔχομεν ὀλιγωρίαν πρὸς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, πρὸς ἣν ἡ γραφομένη συνάπτεται ἀδιαρρήκτως μὴ δυναμένη νὰ συνταχθῇ καὶ νὰ κατανοηθῇ ἄνευ τῆς μελέτης τῆς παλαιᾶς γλώσσης. Ὁ γραπτὸς λόγος εἶνε πιστὸν ἀπεικόνισμα τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου. Ὅταν κακῶς γράφωμεν, δηλοῦμεν ὅτι καὶ κακῶς σκεπτόμεθα. Πάνυ ὀρθῶς ἄρα ὁ Du Bois-Reymond ἐλέγχει τοὺς ὀλιγωροῦντας εἰς τὴν μορφὴν τῆς γλώσσης. Πολλάκις ὁ Du Bois-Reymond ἐν ταῖς διατριβαῖς, ἃς διάφοροι Γερμανοὶ φυσιοδῖφαι ἔπεμπον αὐτῷ πρὸς καταχώρισιν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένοις ἀρχείοις τῆς Φυσιολογίας, ἐποίει γλωσσικὰς διορθώσεις τούτου δ' ἕνεκεν πολλοὶ παρωξύνθησαν καὶ δυσμενῶς διετέθησαν κατὰ τοῦ Du Bois-Reymond. Τοὐναντίον ὁ Du Bois-Reymond εὐγνωμόνως ἀπεδέχετο πᾶσαν ὀρθὴν γλωσσικὴν παρατήρησιν γινομένην ἐπὶ λέξεων ξένων ἰδίως ἑλληνικῶν πλημμελῶς ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων σχηματισθεισῶν. Πρό τινων ἐτῶν ἔπεμψα τῷ Du Bois-Reymond διατριβήν μού τινα πρὸς δημοσίευσιν ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ. Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ τοῦ λόγου ὄντος περὶ πυρηνοκινησίας ἐποιησάμην ὑποσημείωσίν τινα, ἐν ᾗ ἔγραφον ὅτι ἡ πλημμελῶς ἔχουσα λέξις *Caryokinese*=καρυοκίνησις δέον ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς λέξεως πυρηνοκίνησις ἢ ὀρθότερον πυρηνοκινησία. Ὁ Du Bois-Reymond ηὐχαρίστει μοι διὰ τοῦτο καὶ ἐλυπεῖτο διότι ἡ λέξις Caryokinese ἐν πολλῇ ἤδη χρήσει οὖσα δυσκόλως θ' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τῆς ὀρθῆς λέξεως, ἐν τῇ πρώτῃ δὲ διατριβῇ, ἣν ἐξέδωκε μετὰ τὴν ὑπ' ἐμοῦ γινομένην παρατήρησιν, ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ «über Neovitalismus» τῇ ἀπαγγελθείσῃ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπι-

στημῶν ἐποιήσατο ὁ Du Bois-Reymond χρῆσιν τῆς λέξεως *Pyrenokinesie* ἀντὶ τῆς πλημμελῶς ἐχούσης *Caryokinese*.

Ὁ Du Bois-Reymond ἦτο οὐ μόνον ἔξοχος Φυσιοδίφης καὶ ἔξοχος συγγραφεὺς ἀλλὰ καὶ ἔξοχος διδάσκαλος. Εἶχε πρῶτον θαυμάσιον φωνητικὸν ὄργανον, εἶτα δὲ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἦτο οὐχὶ δογματική. Περὶ παντὸς ζητήματος ἐπραγματεύετο ἱστορικῶς οὕτως ὥστε ὁ ἀκροατὴς ἐμάνθανεν οὐ μόνον τὴν ἱστορικὴν τοῦ ζητήματος ἐξέλιξιν, ἀλλ' ἐδιδάσκετο σύναμα καὶ τὴν μέθοδον, ᾗ ἀκολουθεῖ ἡ ἐπιστήμη πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας. Ἔπειτα ὁ Du Bois-Reymond ἐποιεῖτο χρῆσιν πάντων τῶν δυναμένων νὰ καταστήσωσι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ὠφέλιμον οἷον καλλιτεχνικωτάτων πινάκων, μεγάλης συλλογῆς ὀργάνων καὶ πολλῶν πειραματικῶν καὶ μικροσκοπικῶν ἐπιδείξεων, ἔτι δὲ ἀπέραντον μνημονικὸν ἔχων ἐνέβαλλε τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ ὁ Du Bois-Reymond πολλὰ ἐξ ὅσων αὐτὸς ἐπεῖδε καὶ λεπτὴν εἰρωνείαν καὶ ἀττικὸν ἅλας. Πάντα ταῦτα ἐποίουν τὰ τῆς Φυσιολογίας μαθήματα τοῦ Du Bois-Reymond ψυχοτερπέστατον ἐντρύφημα.

Πλὴν τῶν περὶ τῆς πειραματικῆς Φυσιολογίας μαθημάτων αὐτοῦ, ἅτινα ἐποιεῖτο ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ Φυσιολογείου, ὁ Du Bois-Reymond ἐδίδασκε καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ χάριν τῶν φοιτητῶν πασῶν τῶν Σχολῶν τὰ πορίσματα τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν «die Ergebnisse der Naturwissenschaften» καὶ τὴν φυσικὴν Ἀνθρωπολογίαν «die physische Anthropologie». Ἐν ᾧ ἐν Ἀγγλίᾳ διάσημοι φυσιοδῖφαι ἐποιοῦντο δημοσίᾳ διαλέξεις, ἐν αἷς ἐπραγματεύοντο περὶ διαφόρων θεμάτων χάριν τῶν πολλῶν, ἐν Γερμανίᾳ τοὐναντίον ἐφρόνουν, ὅτι ἡ ἐπιστήμη ὑποβιβάζεται, ὅταν αὕτη

ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἐπιστήμονος ἐξέρχηται εἰς τὸ κοινόν. Ὁ Du Bois-Reymond ὅμως ἐδόξαζεν, ὅτι οἱ ἐπιστήμονες ὀφείλουσι τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης, περὶ ἣν ἕκαστος ἀσχολεῖται, νὰ γνωρίζωσιν εἰς τὸ κοινὸν οὕτως ὥστε ταῦτα νὰ εἶνε αὐτῷ καταληπτά, ἰδίως τὰ πορίσματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τῶν μεγάλην ἐπίδρασιν ἔν τε τῷ θεωρητικῷ καὶ τῷ πρακτικῷ ἡμῶν βίῳ ἐχουσῶν δέον πᾶς πεπαιδευμένος ἄνθρωπος νὰ γινώσκῃ. Τοιαῦτα φρονῶν ὁ Du Bois-Reymond ἐποιεῖτο ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὰ δημώδη αὐτοῦ μαθήματα, εἰς ἃ οὐ μόνον φοιτηταὶ πασῶν τῶν Σχολῶν προσήρχοντο ἀλλὰ καὶ πολλοὶ πολῖται πασῶν τῶν τάξεων καὶ στρατιωτικοὶ καὶ ὑπάλληλοι πάντες μεστοὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ κεχηνότι στόματι ἀκροώμενοι τῶν μελιφθόγγων διαλέξεων τοῦ πολυκλεεστάτου τῶν διδακκάλων Du Bois-Reymond.

Τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν ἐπιθυμεῖ πᾶς τις νὰ μάθῃ καὶ πάντα τὰ ἔχοντα στενὴν σχέσιν πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰ ἐπιδράσαντά πως ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν. Ὁ Du Bois-Reymond εἶχεν εὐτυχέστατον οἰκογενειακὸν βίον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἀγαθὴ διοίκησις καὶ ἄφθονον πνεῦμα. Σύζυγος εὐφυὴς καὶ εὐγενής, ἡ Jeanette Du Bois-Reymond, τέκνα ἐξαίσια πάντα θεραπεύοντα τὰς Μούσας καὶ δὴ καὶ τὰς Ἑλληνίδας ἐφαίδρυνον τὸν βίον τοῦ Du Bois-Reymond. Εἷς τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ René Du Bois-Reymond νεώτατος ὢν διαπρέπει νῦν ἐν τῇ Φυσιολογίᾳ. Εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι οἷς ἐπετράπη νὰ μετάσχωσι τοῦ πνευματικοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τοῦ Du Bois-Reymond. Ἀνεξάλειπτος ἐμμένει τῇ ἐμῇ μνήμῃ ἡ πνευματικὴ ἀπόλαυσις ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Du Bois-Reymond ἔν τε τῇ ἐν Βερολίνῳ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἐν Potsdam ἐπαύλει εἰς τοὺς

στημῶν ἐποιήσατο ὁ Du Bois-Reymond χρῆσιν τῆς λέξεως *Pyrenokinesie* ἀντὶ τῆς πλημμελῶς ἐχούσης *Caryokinese*.

Ὁ Du Bois-Reymond ἦτο οὐ μόνον ἔξοχος Φυσιοδίφης καὶ ἔξοχος συγγραφεὺς ἀλλὰ καὶ ἔξοχος διδάσκαλος. Εἶχε πρῶτον θαυμάσιον φωνητικὸν ὄργανον, εἶτα δὲ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἦτο οὐχὶ δογματική. Περὶ παντὸς ζητήματος ἐπραγματεύετο ἱστορικῶς οὕτως ὥστε ὁ ἀκροατὴς ἐμάνθανεν οὐ μόνον τὴν ἱστορικὴν τοῦ ζητήματος ἐξέλιξιν, ἀλλ' ἐδιδάσκετο σύναμα καὶ τὴν μέθοδον, ᾗ ἀκολουθεῖ ἡ ἐπιστήμη πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας. Ἔπειτα ὁ Du Bois-Reymond ἐποιεῖτο χρῆσιν πάντων τῶν δυναμένων νὰ καταστήσωσι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ὠφέλιμον οἷον καλλιτεχνικωτάτων πινάκων, μεγάλης συλλογῆς ὀργάνων καὶ πολλῶν πειραματικῶν καὶ μικροσκοπικῶν ἐπιδείξεων, ἔτι δὲ ἀπέραντον μνημονικὸν ἔχων ἐνέβαλλε τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ ὁ Du Bois-Reymond πολλὰ ἐξ ὅσων αὐτὸς ἐπεῖδε καὶ λεπτὴν εἰρωνείαν καὶ ἀττικὸν ἅλας. Πάντα ταῦτα ἐποίουν τὰ τῆς Φυσιολογίας μαθήματα τοῦ Du Bois-Reymond ψυχοτερπέστατον ἐντρύφημα.

Πλὴν τῶν περὶ τῆς πειραματικῆς Φυσιολογίας μαθημάτων αὐτοῦ, ἅτινα ἐποιεῖτο ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ Φυσιολογείου, ὁ Du Bois-Reymond ἐδίδασκε καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ χάριν τῶν φοιτητῶν πασῶν τῶν Σχολῶν τὰ πορίσματα τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν «die Ergebnisse der Naturwissenschaften» καὶ τὴν φυσικὴν Ἀνθρωπολογίαν «die physische Anthropologie». Ἐν ᾧ ἐν Ἀγγλίᾳ διάσημοι φυσιοδῖφαι ἐποιοῦντο δημοσίᾳ διαλέξεις, ἐν αἷς ἐπραγματεύοντο περὶ διαφόρων θεμάτων χάριν τῶν πολλῶν, ἐν Γερμανίᾳ τοὐναντίον ἐφρόνουν, ὅτι ἡ ἐπιστήμη ὑποβιβάζεται, ὅταν αὕτη

ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἐπιστήμονος ἐξέρχηται εἰς τὸ κοινόν. Ὁ Du Bois-Reymond ὅμως ἐδόξαζεν, ὅτι οἱ ἐπιστήμονες ὀφείλουσι τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης, περὶ ἣν ἕκαστος ἀσχολεῖται, νὰ γνωρίζωσιν εἰς τὸ κοινὸν οὕτως ὥστε ταῦτα νὰ εἶνε αὐτῷ καταληπτά, ἰδίως τὰ πορίσματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν τῶν μεγάλην ἐπίδρασιν ἔν τε τῷ θεωρητικῷ καὶ τῷ πρακτικῷ ἡμῶν βίῳ ἐχουσῶν δέον πᾶς πεπαιδευμένος ἄνθρωπος νὰ γινώσκῃ. Τοιαῦτα φρονῶν ὁ Du Bois-Reymond ἐποιεῖτο ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὰ δημώδη αὐτοῦ μαθήματα, εἰς ἃ οὐ μόνον φοιτηταὶ πασῶν τῶν Σχολῶν προσήρχοντο ἀλλὰ καὶ πολλοὶ πολῖται πασῶν τῶν τάξεων καὶ στρατιωτικοὶ καὶ ὑπάλληλοι πάντες μεστοὶ ἐνθουσιασμοῦ καὶ κεχηνότι στόματι ἀκροώμενοι τῶν μελιφθόγγων διαλέξεων τοῦ πολυκλεεστάτου τῶν διδακκάλων Du Bois-Reymond.

Τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν ἐπιθυμεῖ πᾶς τις νὰ μάθῃ καὶ πάντα τὰ ἔχοντα στενὴν σχέσιν πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰ ἐπιδράσαντά πως ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν. Ὁ Du Bois-Reymond εἶχεν εὐτυχέστατον οἰκογενειακὸν βίον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἀγαθὴ διοίκησις καὶ ἄφθονον πνεῦμα. Σύζυγος εὐφυὴς καὶ εὐγενής, ἡ Jeanette Du Bois-Reymond, τέκνα ἐξαίσια πάντα θεραπεύοντα τὰς Μούσας καὶ δὴ καὶ τὰς Ἑλληνίδας ἐφαίδρυνον τὸν βίον τοῦ Du Bois-Reymond. Εἷς τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ René Du Bois-Reymond νεώτατος ὢν διαπρέπει νῦν ἐν τῇ Φυσιολογίᾳ. Εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι οἷς ἐπετράπη νὰ μετάσχωσι τοῦ πνευματικοῦ οἰκογενειακοῦ βίου τοῦ Du Bois-Reymond. Ἀνεξάλειπτος ἐμμένει τῇ ἐμῇ μνήμῃ ἡ πνευματικὴ ἀπόλαυσις ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Du Bois-Reymond ἔν τε τῇ ἐν Βερολίνῳ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἐν Potsdam ἐπαύλει εἰς τοὺς

πρόποδας τοῦ Pfingstberg καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τῶν λαμπρῶν λιμνῶν τῆς Havel. Πολλάκις ὑπὸ τοῦ Du Bois-Reymond προσκαλούμενος εἰς Potsdam μετέβαινον μετ' αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του πρὸς περίπατον εἰς τὰ ὡραῖα περίχωρα τοῦ Potsdam. Ἀείποτε θὰ τηρῶ ἐν τῇ μνήμῃ μου ζωηρὸν τοῦ Du Bois-Reymond τὸ μεγαλοπρεπὲς παράστημα καὶ τὸ εὐγενές, περίφροντι καὶ ῥεμβῶδες ὕφος, οἷον ἔχουσιν οἱ τὰ τῆς φύσεως ἐμβριθῶς μελετήσαντες.

Ὁ Göthe ὑποστρέψας εἰς Weimar ἐξ Ἰταλίας, ἧς ἀπήλαυσε βλέπων τὰ ἔξοχα ἔργα τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν καὶ ἣν δὲν ἤλπιζε νὰ ἐπανίδῃ, ἀνεπόλει τοὺς ἑξῆς στίχους τοῦ ὅμοιον πάθημα, παθόντος Ὀβιδίου:

Cum subit illius tristissima noctis imago
Qua mihi supremum tempus in Urbe fuit;
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis

Οἱ στίχοι οὗτοι ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν μου, ὅταν ἀναμιμνήσκωμαι τὰς ἐν τῷ Φυσιολογείῳ τοῦ Du Bois-Reymond, τῷ μεγάρῳ ἐκείνῳ τῆς «Βασιλίσσης τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν» ἐργασίας μου μετὰ τοῦ ἐπιφανοῦς φυσιολόγου Hugo Kronecker τότε μὲν διευθύνοντος τὸ πειραματικὸν τμῆμα τοῦ Φυσιολογείου νῦν δὲ τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Φυσιολογίας ἐν Bern, ὅταν ἀναπολῶ εἰς τὴν μνήμην μου τοὺς εὐτυχεῖς χρόνους τῆς εὐφροσύνου ἐν μέσῳ εὐνομουμένης πολιτείας διατριβῆς μου καὶ τῆς πρὸς χρηστοὺς καὶ σοφοὺς ἄνδρας ὁμιλίας τῆς ἀγαθὰ διανοήματα συνεπαγομένης.

Οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι παρῆλθον ἀνεπιστρεπτεὶ καὶ ὁ Emil Du Bois-Reymond δὲν ὑπάρχει πλέον!

Τοιοῦτος ἐπιφανὴς ἀνὴρ μετήλλαξε τὸν βίον πρὸ ἑνὸς ἔτους. Εἰς τὸ ὕψος αὐτοῦ ἀναβλέπων καὶ τὴν ἀμφιλαφῆ σοφίαν καὶ τὰς ῥηξικελεύθους ἐργασίας, ἃς ἐποιήσατο ἐν τῇ Φυσιολογίᾳ καὶ δι' ὧν τέως χέρσον χώραν ἐκαλλιέργησε καὶ κατέστησε τῶν λαμπροτάτων καὶ ἐπιστημονικωτάτων μερῶν αὐτῆς καὶ τὴν ῥητορικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν αὐτοῦ δεινότητα ὑπ' ὄψει λαμβάνων δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι ὁ Du Bois-Reymond εἶνε τῶν ἐξοχωτάτων ἀνδρῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος.

Τῶν ἀρετῶν τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ὧν πᾶσα γῆ τάφος, τέρπεται πᾶς τις νὰ γίνηται ἑρμηνεὺς πρὸς ἄλλους, ἐγὼ δὲ σύναμα ἐκδηλῶ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην, ἣν ὀφείλω πρὸς διδάσκαλον, οὗ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐπὶ πολλὰ διατρίψας ἔτη διατηρῶ τὰς ἀρίστας τῶν ἀναμνήσεων. Διὰ ταῦτα ὁμολογῶ, ὅτι ἀποδεκτότατον ἐμοὶ ἔργον ἀνετέθη ὑπὸ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας νὰ διεξέλθω ἐγκώμιον εἰς τὸν κορυφαῖον τῶν φυσιοδιφῶν καὶ τὸν ὑπὸ τῶν Μουσῶν διαφερόντως φιληθέντα ἄνδρα, ἀλλὰ τὸ εὐφραδέστατον ἐγκώμιον τοῦ Du Bois-Reymond θὰ εἶνε τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, ἅτινα θ' ἀναγινώσκωνται,

ὄφρ' ἂν ὕδωρ τε νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

KARL KRUMBACHER, Geschichte der byzantinischen Litteratur von Justinian bis zum Ende des oströmischen Reiches (527-1453). — *Zweite Auflage*, bearbeitet unter Mitwirkung von *A. Ehrhard* und *H. Gelzer*.—Ἐν Μονάχῳ, 1897, σελίδες 1-XX καὶ 1-1193. Τιμᾶται μάρκων 24.

Ἕξ ἔτη μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῆς Ἱστορίας τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μέχρι τέλους τοῦ ἀνατολικοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους ὁ συγγραφεὺς παρέδωκεν εἰς τὸ δημόσιον τὴν δευτέραν αὐτῆς ἔκδοσιν περὶ τὰς ἀρχὰς ἤδη τοῦ φθίνοντος ἔτους. Τὸ πρωτοφανὲς καὶ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του ἔργον, τὸ ὁποῖον κατὰ πρώτην φορὰν ὁ συγγραφεὺς ἄλλοτε οὐχὶ ἄνευ δισταγμῶν προέπεμπεν εἰς τὸν κόσμον τῶν λογίων, κατέκτησεν ἔκτοτε γοργῶς ἔδαφος ἐν τῷ πεδίῳ τῆς καθόλου ἱστορικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπαυξῆσαν διὰ πολυπληθοῦς δυνάμεως τῶν παλαιμάχων αὐτοῦ τὰς τάξεις, ἔτεμε νῦν εὐρυτέραν ὁδὸν πρὸς νέας κατακτήσεις εἰς τὰ δυσπόρευτα πρώην ἐδάφη.

Ὁ «τόμος βυζαντινολογίας», ὡς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὀγκωδέστατον τοῦ κ. Κρουμβάχερ βιβλίον, ἀνέκαθεν προετίθετο νὰ παράσχῃ συνοπτικὴν πάντως, ἀλλὰ τελείαν εἰκόνα τοῦ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ, ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ βίου τοῦ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἐν τῷ χριστιανισμῷ καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἤθεσι τοῦ ἐσχάτου ρωμαϊσμοῦ τραφέντος ἑλληνισμοῦ. Σκοπὸν εἶχε συνάμα νὰ καταστῇ ἀσφαλὴς ὁδηγὸς παντὸς ἐρευνητοῦ πρὸς κατόπτευσιν τοῦ ἐν μέρει ὀλίγον γνωστοῦ, ἐν μέρει δὲ καὶ ὅλως ἀγνώστου ἐπιστημονικοῦ τούτου ἐδάφους, καὶ τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ σκοποῦ τελείως ἐπέτυχε διά τε τῆς πρώτης καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς προσφάτου ἐκδόσεως. Ἀποτελοῦν τὸ σύγγραμμα ἕνα τῶν τόμων τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν ἐγχειριδίων τῆς κλασικῆς ἀρχαιολογίας ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην τῆς λέξεως σημασίαν, ἅτινα ἀπὸ ἐτῶν ἐκδίδονται

ὡς γνωστὸν ὑπὸ Γερμανῶν σοφῶν ἐπιμελείᾳ τοῦ καθηγητοῦ Iwan von Müller, ἀκολουθεῖ πιστῶς τὸν προδιαγεγραμμένον τύπον τῶν ἐκδόσεων τούτων ἐπιστημονικῶν ὁδηγῶν καὶ εὑρετηρίων, κατὰ τὸν ὁποῖον εἶνε συντεταγμένη καὶ ἡ μέχρις Ἰουστινιανοῦ διήκουσα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Χρὶστ συγγεγραμμένη ἱστορία τῆς κλασικῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Ὡς δὲ ἐν ταύτῃ τὸ σχέδιον τοῦ συγγραφέως δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῇ μέχρι τελείας καλλιτεχνικῆς παραστάσεως καὶ κριτικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀναλύσεως τῶν λογοτεχνικῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος κατὰ τὰ περίδοξα πρότυπα τοῦ Βερνχάρδυ καὶ Μυλλέρου καὶ Bergk, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας πρὸς ἄλλο μᾶλλον τέλος ἔπρεπε νὰ τείνῃ τοῦ συγγραφέως ἡ προσπάθεια ἢ πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ καλλιτεχνικωτέρου καὶ διὰ τοῦτο ἐπαγωγοτέρου τούτου εἰς τοὺς πλείστους τῶν ἀναγνωστῶν σκοποῦ. Τοῦτο ἄλλως εἶνε σήμερον καὶ ἐπὶ πολὺ ἔτι θὰ διαμείνῃ ἀνέφικτον, προκειμένου περὶ τῆς μελέτης καὶ ἐρεύνης τῶν Βυζαντιακῶν συγγραφέων, περὶ ὧν ἐλλείπει ἔτι πᾶσα ἡ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀπαιτουμένη κριτικὴ καὶ αἰσθητικὴ προκαταρκτικὴ ἐργασία. Τὸ σπουδαιότατον ἅμα καὶ δυσχερέστατον ἔργον τοῦ πρώτου ἱστορικοῦ τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας ἦτο αὐτὴ ἡ διαφώτισις τῶν λογίων περὶ τοῦ πλήθους, τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ καθόλου περιεχομένου τῶν προϊόντων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ἡ εἰδολογικὴ ταξινόμησις καὶ ὁ γενικὸς χαρακτηρισμὸς τῆς σημασίας αὐτῶν καὶ ἀξίας. Ἐκ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης πρέπει νὰ κριθῇ καὶ ἐκτιμηθῇ τοῦ κ. Κρουμβάχερ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον.

Ἀλλ' ἐν τούτῳ ὁ συγγραφεὺς ὄντως ἐπέτυχεν ὅσα συνηνωμέναι δυνάμεις πολλῶν καὶ μετ' ἀποπείρας ἐπανειλημμένας μόλις ἐν ἄλλαις περιστάσεσιν ἤθελον κατορθώσει. Διὰ μόχθων ἀτρύτων καὶ μετ' ἐπιμονῆς, εἰς ἣν δυστυχῶς τὸ ἀντικείμενον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ διὰ τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἐπαγωγοῦ αὐτοῦ δυνάμεως δὲν δύναται ν' ἀναγκάσῃ οὕτως εἰπεῖν τὸν ἐρευνητήν, συνέλεξε πρῶτον τὸ ἀπέραντον ὑλικόν, κατὰ τὸ πλεῖστον ἔτι ἐν τῷ κονιορτῷ τῶν βιβλιοθηκῶν κατακείμενον. Τοῦτο δὲ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας καὶ μεθοδικότητος ἐταξινόμησε καὶ διεῖλε καὶ τελείως πρὸς μελέτην καὶ ἐξέτασιν παρεσκεύασεν, ὥστε μηδὲν ἐν αὐτῷ ἐκ τοῦ προσήκοντος καὶ ὀρθοῦ νὰ ἐλλείπῃ. Κοινὴ δὲ σήμερον εἶνε ἡ ὁμολογία, ὅτι εἰς τὸν ἐν ἀμυδρῷ σκιόφωτι μόλις διαφαινόμενον

κόσμον μακρᾶς περιόδου αἰώνων, οἵτινες διεδέχθησαν τὴν χρυσῆν τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχὴν ἐν ταῖς χώραις, ὅπου καὶ σήμερον φεῦ! ἔτι παχὺ τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος ἐπικάθηται, αὐτὸς εἶνε ὁ θαρραλέως μὲ τὸν ἐπιστημονικὸν εἰς τὰς χεῖρας λύχνον εἰσελθὼν καὶ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας διαχέας. Ἀληθῶς οὐχὶ ἀδίκως ὁ συγγραφεὺς λέγει που τοῦ βιβλίου αὐτοῦ (ἐν σελ. 21), ὅτι «ὁ ἄνθρωπος μὲ διαυγὲς πνεῦμα καὶ παλλομένην καρδίαν ἐργαζόμενος δύναται καὶ ἐκ Βυζαντίου ὁρμώμενος νὰ εὕρῃ τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ καλόν». Τοῦτο ἀληθεύει πληρέστατα περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ εἰς ὕψος ἐπιστημονικῆς βαθείας μελέτης καὶ διερευνήσεως ἐξαρθείσης ἱστορίας τῶν προϊόντων τοῦ πνεύματος τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, ἀλλ' ἐφαρμόζεται κάλλιστα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον συγγραφέα, ὅστις ὑπὸ τοῦ διαυγοῦς του πνεύματος ὁδηγούμενος καὶ εἰς ἐμπνεύσεις ἁγνοῦ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας αἰσθήματος ὑπείκων, τὰς τρίβους αὐτῆς μεθ' ἡρωϊκοῦ θάρρους ἐβάδισε.

Τὸν τέλειον αὐτοῦ τοῦτον τύπον εἶχε δώσει εἰς τὸ βιβλίον ὁ κ. Κρουμβάχερ ἤδη ὅτε τὸ πρῶτον αὐτὸ ἐξέδιδεν, οὐχὶ δὲ τόσον τὴν διόρθωσιν ἐσφαλμένων, τὰ ὁποῖα κυρίως δὲν ὑπῆρχον, ὅσον τὴν συμπλήρωσιν καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ ἐπεδίωξε διὰ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως. Τῷ ὄντι αἱ ἑπτακόσιαι σελίδες, δι' ὧν ἐπηυξήθη αὕτη, κατὰ τὸ ἥμισυ μὲν καὶ ἐπέκεινα ἀναλογοῦσι πρὸς τὰ δύο ὅλως νέα προστεθέντα κεφάλαια, τὸ περὶ τῆς πεζογραφικῆς θεολογικῆς λογοτεχνίας (σελ. 37-218) καὶ τὸ περὶ τῆς χιλιετοῦς ἱστορίας τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους (σελ. 911-1067), ὡς καὶ εἰς τὸ παράρτημα τῆς πολυτίμου γενικῆς βιβλιολογίας καὶ τοὺς χρονολογικοὺς πίνακας τῶν αὐτοκρατόρων, πατριαρχῶν, παπῶν καὶ σουλτάνων (σελ. 1068-1152), κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν μέρος πρὸς τὰς σπουδαίας ἐπεκτάσεις καὶ συμπληρώσεις τῶν παλαιῶν κεφαλαίων. Εἰς ἐκπόνησιν τῶν δύο νέων κεφαλαίων ἐπικούρους ἔλαβεν εἰς μὲν τὸ πρῶτον τὸν καθηγητὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Βυρτσβούργῳ πανεπιστημίου κ. Ἔρχαρτ, εἰς δὲ τὸ δεύτερον τὸν καθηγητὴν τῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Ἰένῃ πανεπιστημίου κ. Γέλτσερ. Τοιουτοτρόπως ἀπηρτίσθη τὸ βιβλίον νῦν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς, ἐκ δύο παραρτημάτων καὶ ἐκ τριῶν τμημάτων, ὧν τὸ πρῶτον, ἡ πεζογραφία, περιλαμβάνει ἑπτὰ κεφάλαια, τὸ περὶ τῆς θεολογίας (σελ. 37-219), τὸ περὶ τῆς ἱστοριογραφίας καὶ χρονογραφίας (σελ. 219-408), τὸ

περὶ τῆς γεωγραφίας (σελ. 409-427), τὸ περὶ τῆς φιλοσοφίας (σελ. 428-449), τὸ περὶ τῆς ῥητορικῆς, σοφιστικῆς καὶ ἐπιστολογραφίας (σελ. 450-498), τὸ περὶ τῆς φιλολογίας καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς (σελ. 499-604) καὶ τὸ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημῶν ὡς τῆς νομικῆς, ἰατρικῆς, μαθηματικῆς καὶ ἀστρονομίας, ζωολογίας, βοτανικῆς, ὀρυκτολογίας, ἀλχημείας καὶ τῆς στρατηγικῆς (σελ. 605-635). Τὸ δὲ δεύτερον, ἡ ποίησις, περιλαμβάνει δύο κεφάλαια, τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑμνογραφίαν καὶ τὴν θύραθεν ποίησιν (σελ. 639-786). Καὶ τὸ τρίτον τέλος, ἡ δημώδης λογοτεχνία, σύγκειται ἐκ δύο μερῶν καὶ περιλαμβάνει τὴν δημώδη ποίησιν καὶ τὴν πεζογραφίαν (σελ. 787-910).

Τὴν εἰσαγωγὴν μόνον εἰς τὸ ὅλον σύγγραμμα ἀνεχώνευσεν οὕτως εἰπεῖν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τοσοῦτον οὐσιωδῶς ἅμα ἐτροποποίησε καὶ ἐπηύξησεν, ὥστε μόλις δύναται αὕτη νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν τῆς πρώτης ἐκδόσεως. Εἶνε δὲ τὸ πρῶτον τοῦτο μέρος τοῦ συγγράμματος τοσούτῳ μᾶλλον σπουδαῖον, καθόσον ἐν αὐτῷ οὐ μόνον αἱ θεμελιώδεις ἰδέαι περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς καθόλου ἱστορίας τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς διεθνοῦς αὐτῆς σημασίας ἐκτίθενται καὶ μετ' ἐμβριθείας καὶ πολλῆς ἀγχινοίας ἀναλύονται, ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη πρόοδος διαφαίνεται, ἣν ὁ συγγραφεὺς ἐν ἑαυτῷ ἐπετέλεσεν ἐν τῷ σχετικῶς βραχεῖ χρόνῳ, καθ' ὃν δὲν ἔπαυσεν ἀνενδότως μελετῶν τὸ προσφιλὲς αὐτῷ ἀντικείμενον καὶ κατὰ πάντα τρόπον ἐπιζητῶν τὴν διαφώτισιν αὐτοῦ νὰ προαγάγῃ. Ἡ εἰσαγωγὴ αὕτη δὲν δύναται ἐν ἁπλῇ βιβλιογραφίᾳ νὰ ἀναλυθῇ, ὡς ἀδύνατον εἶνε καὶ νὰ σχεδιογραφηθῇ μόνον ἓν ἕκαστον τῶν πολυαρίθμων τοῦ ὅλου συγγράμματος κεφαλαίων, περὶ τῆς ἀξίας καὶ σημασίας τῶν ὁποίων πάλιν αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς διὰ τῶν κατὰ μέρος εἰσαγωγῶν καὶ γενικῶν προθεωριῶν διαφωτίζει τὸν ἀναγνώστην. Εἰς μίαν δὲ μόνον ἐκ τῶν θεμελιωδῶν ἐν αὐτῇ κρίσεων τοῦ συγγραφέως ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν δι' ὀλίγων λέξεων.

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τῷ συγγραφεῖ ἡ ἱστορία τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας, ὅπως μέχρις αὐτῶν καταβιβάζεται καὶ ἡ συνέχεια τῆς ἱστορίας τῆς κλασικῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας καὶ ὑπὸ ἄλλων φιλολόγων καὶ ὑπὸ τοῦ Χρίστ ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐγχειριδίῳ. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς διὰ πολλῶν καὶ γενναίων ἐπιχειρημάτων ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀνυπόστατον τῆς τοιαύ-

της διαιρέσεως τῶν δύο μεγάλων ἱστορικῶν περιόδων καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἀρχὴ τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας συμπίπτει πρὸς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, ἤτοι πρὸς τὴν ὁριστικὴν μετάβασιν τοῦ κέντρου τοῦ βάρους ἀπὸ τῆς Δύσεως εἰς τὴν Ἀνατολήν, πρὸς τὴν ἵδρυσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ ἔτος 324.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο τοῦ συγγραφέως ἐκ πρώτης ὄψεως ἐκπλήσσει ὄχι τόσον ἕνεκα τῆς προφανοῦς αὐτοῦ πρὸς τὰ κοινῶς παραδεδεγμένα ἀντιθέσεως, ὅσον διὰ τὴν δυσχέρειαν, εἰς ἣν καὶ ὁ ἧσσον προκατειλημμένος κριτὴς περιπίπτει, ὅταν εἰλικρινῶς ζητήσῃ νὰ διακρίνῃ τὰ ἀκριβῆ ὁπωσδήποτε ὅρια τῶν δύο παντάπασιν ἀντικειμένων ἀλλήλοις δύο περιόδων τοῦ ἑνιαίου ἑλληνικοῦ κόσμου, ὃν βαθύταται καὶ καταπληκτικαὶ διαφοραὶ χωρίζουσιν εἰς τὸν ἀρχαῖον εἰδωλολατρικὸν καὶ τὸν μεσαιωνικὸν χριστιανικόν. Ὁ ἀναγινώσκων τὰ τελευταῖα κεφάλαια τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας οὐδαμοῦ αἰσθάνεται ἄλλην διαφορὰν ἐν τῇ πνευματικῇ τοῦ ὑστάτου ἑλληνικοῦ κόσμου ἀναπτύξει ἢ τὴν ὑπὸ τῶν χρόνων καὶ τῶν ὅρων τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς παντὸς ἀνθρωπίνου ἔργου ἐπιβαλλομένην. Λεληθότως δὲ καὶ ὅλως φυσικῶς προάγεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ἐν τῇ φανερᾷ καταπτώσει τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ δυνάμεως μέχρις ἀκριβῶς τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ χρόνων καὶ δὴ μέχρι τῆς καταργήσεως τοῦ ἀρχαίου εἰδωλολατρικοῦ ἐν Ἀθήναις ἀνωτάτου παιδευτηρίου κατὰ τὸ ἔτος 529. Μόλις μετὰ τοῦτο τὸ γεγονός, καὶ ἀκριβέστερον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου, αἰσθάνεταί τις πλέον ὅτι ζῇ ἐν ἄλλῳ κόσμῳ, καὶ ὁ κόσμος οὗτος εἶνε ὁ ῥιζικῶς μεταβεβλημένος, παντάπασι πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἀνόμοιος βυζαντιακὸς μεσαιωνικός.

Ἀλλ' εἶνε τοῦτο ἄρα γε ἀπάτη καὶ αἰσθηματικὴ ἁπλῶς ἐθελοτυφλία πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἢ μήπως βασίζεται ἡ τοιαύτη ἀντίληψις ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ αὐτή;

Ὁ συγγραφεὺς ζητεῖ δι' ἐπιχειρημάτων ἀληθῶς ἰσχυρῶν νὰ πείσῃ ἡμᾶς περὶ τοῦ πρώτου. Αὐτὸ τὸ θλιβερὸν γεγονὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καταλύσεως τῶν τελευταίων λειψάνων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῆς βιαίας ἐκριζώσεως τῶν τελευταίων βλαστῶν τοῦ δημιουργικοῦ πνεύματος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ζητεῖ ν' ἀπογυ-

μνώση πάσης ἱστορικῆς σπουδαιότητος καὶ ὀνομάζει αὐτὸ «ἄμοιρον σημασίας διὰ τὴν καθολικὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς λογοτεχνίας. μεμονωμένην πρᾶξιν, εἰς ἣν ἡμεῖς σήμερον ἀποδίδομεν τόσην σημασίαν, μόνον διότι νεώτεροι ἀσμένως διέτριψαν εἰς τὰ κατ' αὐτήν, παραστήσαντες ὡς τραγικὴν ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἔξοδον τοῦ ἑλληνισμοῦ κατηγλαϊσμένην ὑπὸ τῆς δόξης τοῦ μαρτυρίου» (σελ. 6). Ἀλλὰ δὲν ἐπιδέχεται ἄρά γε ἡ κρίσις αὕτη τοῦ συγγραφέως καμμίαν ἀμφισβήτησιν καὶ δυνάμεθα τόσον ἀποτόμως νὰ μετουσιωθῶμεν οὕτως εἰπεῖν εἰς νέους ἀνθρώπους ἐν ταῖς ἀντιλήψεσιν ἡμῶν, ἵνα κλείσωμεν αἴφνης καὶ ἀποτινάξωμεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τὸ μέγα τῆς ἀρχαιότητος βιβλίον κατὰ τὸ μοιραῖον ἔτος 324, μεταβάλλοντες ῥιζικῶς τὰς περὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ἡμετέρας κρίσεις, ἐν ᾧ αὐτὸς οὗτος ὁ σύγχρονος τότε κόσμος δὲν φαίνεται διόλου ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ ἐργασίᾳ αἰσθανόμενος τοιαύτην μετουσίωσιν καὶ μεταλλαγήν;

Ἡ θρησκευτικὴ τοῦ τότε κόσμου ἱστορία δὲν ἐπιτρέπει ἀληθῶς δισταγμοὺς περὶ τοῦ ὅτι κολοσσιαία καὶ ῥιζικὴ μεταβολὴ ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἐπικράτησις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ εἰς θάνατον καταδίκη τῆς εἰδωλολατρείας καθίστατο γεγονὸς τετελεσμένον διὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Εἷς δὲ κλάδος τῆς νέας δημιουργίας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ὁ θεολογικός, δὲν δύναται βεβαίως νὰ ὑπαχθῇ εἰς τοὺς γενικοὺς ὅρους τῆς μέχρι τῶν ὑστάτων χρόνων ἀναπτύξεως ἐκείνου. Ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ὅσα ὁ συγγραφεὺς μετ' ἴσης ἐμβριθείας καὶ ἀγχινοίας ἐξετάζει πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ, ἀδύνατον νὰ μὴ ἀποδώσῃ τις αὐτῷ, τὰς ἀποδείξεις αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς ὑπ' ὄψιν λαμβάνων, δίκαιον. Καὶ ὅμως ἐν τέλει πάλιν ἀπομένει μία μεγάλη καὶ ἄλυτος ἀμφιβολία ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἀναγνώστου, πολὺ δὲ φοβούμεθα ὅτι τὸ πρακτικὸν πάσης τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ ἀναπτύξεως ἐξαγόμενον, ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ 324 μέχρι τοῦ 640 περίοδος πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ «ὡς ἡ τῆς παρασκευαζούσης καὶ ἀγωνιζομένης νεότητος, ἡ δὲ μεθεπομένη (μέχρι τοῦ 1453) ὡς ἡ τῆς ἀνδρικῆς καὶ πρεσβυτικῆς τοῦ βυζαντινισμοῦ ἡλικίας», ἐνώπιον τῶν πραγμάτων δὲν θ' ἀποδειχθῇ ἀληθεῦον. Ἡμεῖς δὲν βλέπομεν ποῖοι εἶνε αὐτοὶ οἱ νεαροὶ καὶ παρασκευαστικοὶ τύποι τοῦ πνεύματος, οἵτινες ἐγέννησαν τοὺς ἧττον σφριγηλοὺς ἀλλ' ἀνδρικωτέρους

τοῦ κυρίως βυζαντινισμοῦ, καὶ πάλιν δὲ πολὺ φοβούμεθα μήπως εἰς τὸ «ἀνεμώλιον κατασκεύασμα ἐγελειανῆς ὑφῆς» τοῦ Βερνχάρδυ, ὅστις καμμίαν ὀργανικὴν ἀνάπτυξιν δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ εἰς τὸ βυζαντιακὸν πνεῦμα κεῖται σπουδαῖός τις πυρὴν ἀληθείας. Αὐτὴ ἡ χρονογραφία τῆς κυρίως βυζαντιακῆς ἐποχῆς δὲν πιστεύομεν ὅτι ἀνεπτύχθη κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Μαλάλα, ἀφοῦ τὸν πρῶτον ἀρχηγὸν αὐτῆς Γεώργιον σύγκελλον γνωρίζομεν βασισθέντα ἐπὶ τῶν πολὺ παλαιοτέρων προτύπων, ἅπερ οὐδ' ἐγνώρισέ ποτε ὁ πρωτότυπος ἀληθῶς Μαλάλας, τὸν δὲ Θεοφάνην ἀναγνωρίζομεν ὁμοίως ἁπλοῦν διάδοχον καὶ καθαρὰν συνέχειαν τοῦ συγκέλλου συναδέλφου του. Πολὺ ὀλιγώτερον ἠνδρωμένην βλέπομεν τὴν θεολογικὴν λογοτεχνίαν τῆς «ἀνδρικῆς» ἐποχῆς τοῦ βυζαντινισμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον εὐθὺς πρεσβύτιδα διάδοχον τῆς ἀρχαιοτέρας χριστιανικῆς, ἥτις δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ ὀνομασθῇ εἰδικώτερον βυζαντιακή. Καὶ ὁ Φώτιος δὲν βλέπομεν διὰ τίνων νημάτων συνδέεται πρός τινα προγενεστέραν, σφριγηλοτέραν εἰδικῶς βυζαντιακὴν παιδείαν εἰ μὴ πρὸς τὴν καθόλου ἑλληνικὴν τῶν ἐσχάτων ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὅπως πᾶς ὁ ἀκμαιότερος πολιτικὸς καὶ λογοτεχνικὸς βίος τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος δὲν εἶνε ἀνδρωδεστέρα ἀνάπτυξις τοῦ προηγηθέντος πρωϊμωτέρου βυζαντιακοῦ, ἀλλ' ἀναρρίπισις τῆς ἀρχῆθεν εἰς τὸ περίεργον ῥωμαιοανατολικὸν τοῦτο σῶμα ἐμπνευσθείσης δυνάμεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Ἑλλήνων λογίων. Ἄλλως νομίζομεν ὅτι αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς παρέχει ἀφορμὴν εἰς τὰς ἀντιρρήσεις ταύτας, ὅταν ἀναγνωρίζῃ ὡς ἐρημώσεως πνευματικῆς ἐποχὴν τὴν ἀπὸ τοῦ ζ' μέχρι θ' αἰῶνος, ἥτις βεβαίως δὲν ἐφρόντισε περὶ τῆς συνεχείας καὶ περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς πρωϊμωτέρας νεανικῆς δῆθεν βυζαντιακῆς εἰς τὴν ἀνδρικήν, ἂν καὶ ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀδίκως ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς ἀποδίδεται εἰς τὰ τυραννικὰ μέτρα τῶν ἀξέστων ὡς λέγεται καὶ ἀμούσων εἰκονομάχων βασιλέων, ἀντὶ πολὺ εὐλογώτερον ἴσως νὰ ζητηθῇ εἰς τὰς φρικτὰς ἀπὸ τοῦ 600 ἐνσκηψάσας συμφορὰς καὶ τὰς βαθείας ἐθνολογικὰς μεταβολὰς τοῦ τέλους τοῦ ς' καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ζ' αἰῶνος.

Ἡ προσπάθεια νὰ παρασταθῇ ὡς ἕν τι ὀργανικὸν ὅλον καὶ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ ὁλόκληρος ἡ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου ἱστορικὴ περίοδος τοῦ ἑλληνισμοῦ ἔχει πολὺ τὸ ἐπαγωγόν, πλὴν δὲν νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ στηριχθῇ εἰς ἄλλον

τινὰ λόγον ἢ τὸν ἐξωτερικὸν τοῦ πολιτικοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς Δύσεως. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς ἱδρύσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, σημαντικώτατον καθ' ἑαυτὸ ἕνεκα τῆς θέσεως τῆς νέας πρωτευούσης εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐκτὸς τῆς ἀκτῖνος τῆς καθαρῶς ἑλληνικῆς ἐθνικῆς ἐπιδράσεως, δύναται μὲν νὰ θεωρηθῇ ἡ κυριωτάτη αἰτία τῆς διαμορφώσεως τοῦ βυζαντινισμοῦ ἐν τῇ δεσποτικῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ δουλοπρεπεῖ, στερουμένῃ ζωτικωτέρας δυνάμεως καὶ ἐθνικοῦ ὀργανισμοῦ βαρβαρομίκτῳ κοινωνίᾳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ δὲν δύνανται νὰ ζητηθῶσι σπέρματα νέας πνευματικῆς διαπλάσεως, ἐξ ὧν ἀνεβλάστησε δῆθεν τὸ δένδρον τῆς πρωτογενοῦς καὶ ὀψιαιτέρας βυζαντιακῆς λογοτεχνίας. Ὁ θεολογικὸς αὐτῆς κλάδος, δι' ὃν βεβαίως σπουδαῖον ὁροθέσιον ἀποτελεῖ τὸ ἔτος 324, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ παλαιοῦ στελέχους τῆς χριστιανικῆς θεολογίας, ἀλλὰ δὲν λαμβάνει κυρίως νέαν ἀνάπτυξιν. Ἡ δὲ θύραθεν παιδεία καὶ λογοτεχνία οὔτε νέαν ὤθησιν οὔτε τροφὴν νέαν λαμβάνει ἐκ τοῦ ἁπλοῦ ἐκείνου γεγονότος, ὅπερ δὲν ἀποτελεῖ σταθμὸν ζωτικῆς ἀναπτύξεως ἐθνικῆς. Μάλιστα ὅ,τι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ δημιουργεῖται ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ ταύτῃ εἶνε ἄρνησις καὶ ἐν γνώσει ἀπόκρουσις τῆς χριστιανικῆς ἐπιδράσεως καὶ καθαρὰ συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς εἰδωλολατρικῆς παραδόσεως καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς θρησκευτικαῖς ἰδέαις, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ τεχνικῷ αὐτοῦ τύπῳ. Διὰ τοῦτο πᾶς λόγος νομίζομεν ὑπάρχει διόλου νὰ μὴ ἀποχωρισθῶμεν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ συστήματος, διαρρηγνύοντες τὸ νῆμα τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, ἀλλὰ νὰ σύρωμεν αὐτὸ μέχρι τῶν χρόνων καθ' οὓς φανερῶς πλέον καταπίπτει ἡ ἀλκαία τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ διὰ παντὸς ἀποκρύπτονται ἀφ' ἡμῶν τὰ πρόσωπα, τὰ συνδέοντα ἡμᾶς διὰ τῶν ἰδεῶν, τῶν παραδόσεων καὶ τῆς τέχνης αὐτῶν πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Ἔχει τι τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ τραγικὸν ἡ ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἔξοδος τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸ ἔτος 529, καμμία δὲ λεπτεπίλεπτος καὶ ἀμείλικτος κριτικὴ τῶν ἐντελῶς ἄλλως ἀγνώστων γεγονότων δὲν δύναται ν' ἀφαιρέσῃ αὐτὰ τὸν ὡραῖον, βαθὺ νόημα ὑποκρύπτοντα χαρακτῆρα, καὶ ἂν ἔτι τοῦτον οἱ νεώτεροι ὡς μυθοπλαστικὸν θέλουσι νὰ παραστήσωσι. Καθαρῶς ἑλληνικὸν—ἑλληνικὸν τῆς ὑστέρας βεβαίως ἐποχῆς—εἶνε τὸ πνεῦμα τοῦ δ', ε' καὶ ϛ' αἰῶνος, καὶ οὐδ' ὁπωστιοῦν βυζαντιακὸν ὡς τὸ τοῦ

ζ' καὶ τῶν ἀκολούθων αἰώνων, ἂν δὲ «ἡ ἀναλαμπὴ ὀλίγων φώτων, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει (σελ. 10), δὲν δύναται νὰ μᾶς ἀπατήσῃ περὶ τῆς πραγματικῆς ἀποσβέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ φωτός», ἀλλὰ πράγματι τὰ φθίνοντα πλέον ταῦτα φῶτα διακρίνονται μόλις κατὰ τὸν ς' αἰῶνα καὶ οἱ τελευταῖοι διδάσκαλοι τῆς ἐν Ἀθήναις ἀκαδημείας, ὅσον μικροὺς καὶ ἂν τοὺς θέλῃ ὁ συγγραφεύς, ἦσαν πάντοτε σπουδαιότεροι τῶν ἐρανιστῶν καὶ ἀνουσίων πολλάκις ἀντιγραφέων τῆς βυζαντιακῆς ἐποχῆς καὶ πάντως ἔτι καθαροὶ Ἕλληνες κατὰ τὴν σοφίαν, τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα, τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν. Μετ' αὐτῶν δὲ καὶ μόνον ἀποσβέννυται ἀληθῶς παντάπασιν ὁ λύχνος τῆς ἑλληνικῆς σοφίας καὶ ἡ μοῦσα ἡ ἑλληνικὴ φεύγει διὰ παντὸς ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἱερὰ αὐτῆς ἐδάφη. Οἱ πρῶτοι αὐτῶν μετὰ ταῦτα διάδοχοι εἶνε ὁ Γεώργιος Πισίδης, ὁ Γεώργιος σύγκελλος καὶ ὅστις ἄλλος, οὗτοι δὲ εἶνε καὶ οἱ πρῶτοι Βυζαντινοί, καθαρὰ βλαστήματα νέας ἐποχῆς, ἥτις οὔτε μακρόθεν οὔτε ἐγγύθεν δεικνύει ὁμοιότητά τινα καὶ ἀναλογίαν πρὸς ὅ,τι ἀνεπιστρεπτεὶ πρὸ αὐτῆς παρῆλθε.

Ἀλλ' ἱκανὰ εἶνε ταῦτα. Ἡμεῖς ἐλπίζομεν ὅτι βαθυτέρα ἐξέτασις τῶν πραγμάτων καὶ πληρεστέρα συνεννόησις μεταξὺ τῶν κλασικῶν φιλολόγων καὶ τῶν βυζαντινολόγων θὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἀκριβεστέρας ἐξιστορήσεως τῶν τελευταίων προϊόντων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, περὶ τῶν ὁποίων κεφαλαιωδέστατα νῦν πραγματεύονται αἱ μέχρις Ἰουστινιανοῦ διήκουσαι ἱστορίαι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, χωρὶς νὰ ζητῆται ἄλλο ὁροθέσιον ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτῆς ἀναπτύξει ἢ αὐτὸς ὁ ς' αἰὼν καὶ ἴσως αὐτὸ τὸ ἔτος 529. Ἂν δὲ μετ' αὐτὴν κατόπιν ἡ βυζαντινολογία ἀναγκασθῇ, ἔστω καὶ δευτερολογοῦσα ἔν τισι, ν' ἀναλάβῃ αὖθις τὸ νῆμα τῆς ἀφηγήσεως ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς χρόνων ὁρμωμένη, τοῦτο δὲν θὰ ζημιώσῃ τὴν ἐπιστήμην οὔτε μεθοδικῶς εἶνέ τι κακόν. Ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας θὰ λείψῃ κατ' ἀνάγκην ὁλόκληρον τὸ περὶ τῆς θεολογίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας κεφάλαιον· ἀλλὰ μήπως λαλῇ αὕτη περὶ τῶν μεγάλων τούτων φαινομένων τοῦ συγχρόνου πνεύματος, ὅταν διεξέρχηται τὰ λοιπὰ γεγονότα πνευματικῆς φύσεως τοῦ α', β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος; Ἡ δὲ ἱστορία τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας, περιοριζομένη εἰς τὸ ἑαυτῆς ἔδαφος, χωρὶς νὰ θεωρήσῃ ἀλλότριον ἑαυτῆς ν' ἀνέλθῃ ἔν τισι προσωτέρω τῶν οἰκείων

χρόνων, θὰ παράσχῃ νομίζομεν πολὺ σαφεστέραν ἀντίληψιν τῆς καταπληκτικῆς μεταβολῆς κρίνουσα τὰ φαινόμενα τοῦ ἐκπεφρασμένου βυζαντιακοῦ βίου ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐντελῶς παρηλλαγμένων χρόνων καὶ πραγμάτων. Μεγαλειτέραν ὀργανικὴν ἑνότητα ἄς μὴ ἐπιζητῇ μάτην, διότι δὲν θὰ τὴν εὕρῃ, ἐκτὸς μόνον ἐν συνδυασμοῖς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξεζητημένοις ἢ τοὐλάχιστον ἐπὶ μικρῶν καὶ πολὺ ἀβεβαίων δεδομένων στηριζομένοις. Ἡ μεσαιωνικὴ καὶ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε βεβαίως παλαιὰ καὶ παλαιοτέρα ἀναμφιβόλως τοῦ ι' αἰῶνος. Ἀλλ' αἱ πρῶται αὐτῆς πηγαὶ δὲν θὰ ἀνευρεθῶσι ποτέ, ποτὲ τοὐλάχιστον ἐν τοῖς σωζομένοις μνημείοις. Μάταιον δὲ εἶνε ν' ἀναζητῶνται καὶ τοῦ Μαλάλα οἱ πρόγονοι, ἵνα καταρτισθῇ τὸ οἰκογενειακὸν δένδρον τῆς βυζαντιακῆς χρονογραφίας. Οὐδὲ ἡ ἵδρυσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρκεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν μοιραῖον διχασμὸν μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς, ὅστις δὲν εἶναι ἔργον—ἔστω καὶ ἀκούσιον—τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀλλ' ἀποτέλεσμα τῆς ῥιζικῆς ἐν τῇ Δύσει ἅμα καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπελθούσης περὶ τὸ 600 ἀκριβῶς ἐθνολογικῆς καὶ πολιτικῆς μεταβολῆς. Ὁ περιορισμὸς δὲ οὗτος καὶ ἀκριβέστερος τῆς ὕλης καταμερισμὸς θὰ φέρῃ πολὺ ταχύτερον τἀποτελέσματα ἐκεῖνα ἐν τῇ διαφωτίσει τῶν ποικίλων τῆς βυζαντινολογίας ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ μεγάλη, ἡ ῥηξικέλευθος ἐργασία τοῦ κ. Κρουμβάχερ ἐξαισίῳ τῷ τρόπῳ παρεσκεύασεν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΠΟΙΚΙΛΑ

5. Ἀποφανῶ σε—ἀποφανῶσαι καὶ καταστή(σω)σε — καταστῆσαι.

Ὁ Βλαῦδέσιος λέγει ἐν *Adversar. in Tragic. Graec. Fragm.* σελ. 82, 846 «ἀποφανῶσαι. ἀποφανερῶσαι exspectabat Dind. Qu. ἀποφανθῆναι, collata Hesychii glossa (Fr. 76) ἀποφανθείς: ἐν τῷ φανερῷ (εἰς τὸ φανερὸν?) καταστάς. Vel ἀποφῆναι. Hesych. ἀποφανῶσαι: εἰς τὸ φανερὸν καταστῆσαι (καταστῆναι?). οὕτως Σοφ.». Ποιούμενος δὲ καὶ πάλιν περὶ τοῦ πράγματος λόγον ἐν σελ. 300, 919 ἀποφαίνεται «Recte Contus, ἀποφανῶ σε· εἰς τὸ φανερὸν κατα-

στήσω». Εἶχε δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Βλαϋδέσιος τὰ ὑπὸ τοῦ Ναυκίου γεγραμμένα ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν σελ. 341, 919 «Anecd. Bekk. p. 439, 10: ἀποφανῶσαι· εἰς τὸ φανερὸν καταστῆσαι. οὕτω Σοφοκλῆς. scribendum esse: ἀποφανῶ σε· εἰς τὸ φανερὸν καταστήσω probabiliter coni. Contus (cf. Pappageorgii *Beitr. zur Erkl. u. Kritik. des Soph.* 1 p. 40)».

Τὴν ἐμὴν περὶ τοῦ προκειμένου γνώμην ἐδήλωσα δι' ἐπιστολῆς τῷ Πέτρῳ Παπαγεωργίου, ἀνδρὶ λογιωτάτῳ, περὶ τὴν κριτικὴν ἐπιστήμην λίαν εὐδοκιμοῦντι. Ἔγραψα δ' ἔπειτα ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Πλάτωνι Τόμ. Ε', σελ. 367 τάδε·

Βεκκ. Ἀνέκδ. σελ. 439, 10 «Ἀποφανῶσαι: εἰς τὸ φανερὸν καταστῆσαι. Οὕτω Σοφοκλῆς». Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν περὶ τῆς πλημμελείας τοῦ τύπου ἀποφανῶσαι. μεταγράφομεν δ' ἀνενδοιάστως «Ἀποφανῶ ΣΕ: εἰς τὸ φανερὸν καταστή(ΣΩ) ΣΕ». Πρβ. Ἡσύχ. «Ἀποφανθείς: ἐν τῷ φανερῷ καταστάς. Σοφοκλῆς Ἀκρισίῳ».

Ταῦτα ἐν τῷ Πλάτωνι ἔγραψα τῷ 1883τῳ ἔτει. Παρατηρῶ δὲ νῦν ὅτι ἐν μὲν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου εἶνε γεγραμμένον «Ἔρωμαί σε: ἐρωτῶΣΑΙ», ἐν δὲ τῷ τοῦ Φωτίου (σελ. 18, 20) «Ἔρωμαί σε: ἐρωτήσω ΣΕ». Ὁ Μουσοῦρος ἀνέγνω ἐρωτῶ ΣΕ ἀντὶ τοῦ ἐρωτῶΣΑΙ. Κεῖται δ' ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου καὶ «ΣυμβιβῶΣΑΙ: συνάπτΟΣΑΙ, διδάσκΟΣΑΙ» ἀντὶ τοῦ «Συμβιβῶ ΣΕ: συνάπτΩ ΣΕ, διδάσκΩ ΣΕ», ἀνθ' οὗ ὁ Σουΐδας γράφει «Συμβιβῶ: διδάΞΩ, ἐπιστΗΣΩ, νοῆσαι ποιΗΣΩ».

Φέρεται προσέτι ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου καὶ «ἈντομΩΣΑΙ: παρακαλέσαι» ἀντὶ τοῦ ἄντομΑΙ ΣΕ καὶ «ΣυνετιῶΣΑΙ: σοφίσωΣΑΙ». Ἀλλ' ὑπέρκειται τῆς διφθόγγου ΑΙ τοῦ τε παρακαλέσαι καὶ τοῦ συνετιῶσαι καὶ τοῦ σοφίσωσαι τὸ στοιχεῖον Ε καὶ τοῦ Ε τοῦ παρακαλέσαι τὸ Ω.

Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ζηλῶΣΑΙ ἕτερον ἀντὶ τοῦ ζηλῶ ΣΕ, γέρον παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Β', 6', σελ. 223, 14 καὶ ἀποτιλῶΣΑΙ ἀντὶ τοῦ ἀποτιλῶ ΣΕ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 422, 11 (Ἴδε Μεινέκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 89).

Κ. Σ. Κ.

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀθηνᾶς δηλοῖ ὅτι δέχεται μὲν καὶ δημοσιεύει προθύμως ἐπανόρθωσιν γενομένου τυχὸν πρὸς οἱονδήποτε ἀδικήματος εἴτε ἐν βιβλιοκρισίᾳ εἴτε ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ περιοδικῷ παρέχουσα πρὸς τοῦτο σχεδὸν ὅσον ἡ ἐπανορθουμένη κρίσις κατεῖχε χῶρον, δὲν νομίζει δ' ὅμως ὅτι ὀφείλει νὰ παραδέχηται πρὸς δημοσίευσιν καὶ συζήτησιν πραγματείας λογίων, ἀλλοτρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας ὄντων καὶ πρεσβευόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀρχάς, ἃς ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία δὲν κρίνει λυσιτελεῖς εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ τοῦ περιοδικοῦ χῶρος μόλις ἐξαρκεῖ εἰς καταχώρισιν τῶν ὑπὸ ἑταίρων συντασσομένων πραγματειῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κριτικὰ σημειώματα εἰς τὰ Πλουτάρχου συμποσιακά, ὑπὸ Σπυρ. Βαση . . . . σελ. 133-148
Εἰκασίαι περί τινων ἐφθαρμένων Ἀριστοτελικῶν χωρίων τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας, ὑπὸ Π. Σ. Φωτιαδου . . . . » 149-157
Κριτικὸς ἔρανος εἰς Ἀριστοτέλους ποιητικήν, ὑπὸ Π. Ν. Παπαγεωργιου . . . . » 158-166
Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς Πλουτάρχου τὰ ἠθικά, ὑπὸ Γ. Α. Παπαβασιλειου . . . . . . » 167-242
Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου. . » 243-266
Ποικίλα, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου. . . . . . » 267-268

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΙΣ ΤΑ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΑΚΑ (1)

614, F: τὴν γέρανον ἐδέξατο οὐκ εὐωχουμένην, ἀλλὰ **γελοῖα** πάσχουσαν.

Οὕτως ὁ Vulcobius. Ἀλλὰ τἀντίγραφα ἔχουσι: γέλωτα πάσχουσαν, ὅπερ ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ ὀρθόν: γέλωτα παρέχουσαν (παΡЄχουσαν=παΡCχουσαν=πάCχουσαν).

616 D: Οὐ γὰρ εἰς ἀγῶνα καθείκασιν, ἀλλ' ἐπὶ δεῖπνον **ἥκουσι.**

Καθείκασιν ἀντὶ τοῦ καθείκασιν ἑαυτοὺς δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἔγραψεν ὁ **Πλούταρχος.** Μεταγραπτέον ἄρα **καθήκουσιν**=κατεληλύθασι.

617 A: ἢ καὶ προπόσεις . . . ἀνέλωμεν, αἷς **πρὸς** τοὺς ἐπιτυγχάνοντας οὐδ' ἀκρίτως ἀλλ' ὡς ἐνδέχεται μάλιστα χρώμενοι τιμῶμεν.

Τὸ οὐδ' ἀκρίτως προϋποτίθεται ἑτέραν ἄρνησιν, διὸ καὶ ὁ Reiske ἐνέβαλε πρὸ τούτου οὐκ εἰκῇ. Ἀλλ' ὁ πρὸς τοὺς ἐπιτυγχάνοντας προπόσεσι χρώμενος εἰκῇ καὶ ἀκρίτως χρῆται ταύταις. Διὸ γραπτέον: «αἷς **περ** οὐ τοὺς ἐπιτυγχάνοντας, οὐδ' ἀκρίτως . . . τιμῶμεν». Τὸ δ' ἑξῆς εἶναι: «αἷς περ οὐ τοὺς ἐπιτυγχάνοντας τιμῶ-

(1) Αἱ ἐν τοῖς σημειώμασι τούτοις ἐξεταζόμεναι λέξεις ἢ φράσεις εἶναι, ἔνθ' ἄλλο τι δὲν λέγεται, κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις παραδεδομένην ἐκφορὰν ἀναγεγραμμέναι.

τοῦ κυρίως βυζαντινισμοῦ, καὶ πάλιν δὲ πολὺ φοβούμεθα μήπως εἰς τὸ «ἀνεμώλιον κατασκεύασμα ἐγελειανῆς ὑφῆς» τοῦ Βερνχάρδυ, ὅστις καμμίαν ὀργανικὴν ἀνάπτυξιν δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ εἰς τὸ βυζαντιακὸν πνεῦμα κεῖται σπουδαῖός τις πυρὴν ἀληθείας. Αὐτὴ ἡ χρονογραφία τῆς κυρίως βυζαντιακῆς ἐποχῆς δὲν πιστεύομεν ὅτι ἀνεπτύχθη κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Μαλάλα, ἀφοῦ τὸν πρῶτον ἀρχηγὸν αὐτῆς Γεώργιον σύγκελλον γνωρίζομεν βασισθέντα ἐπὶ τῶν πολὺ παλαιοτέρων προτύπων, ἅπερ οὐδ' ἐγνώρισέ ποτε ὁ πρωτότυπος ἀληθῶς Μαλάλας, τὸν δὲ Θεοφάνην ἀναγνωρίζομεν ὁμοίως ἁπλοῦν διάδοχον καὶ καθαρὰν συνέχειαν τοῦ συγκέλλου συναδέλφου του. Πολὺ ὀλιγώτερον ἠνδρωμένην βλέπομεν τὴν θεολογικὴν λογοτεχνίαν τῆς «ἀνδρικῆς» ἐποχῆς τοῦ βυζαντινισμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον εὐθὺς πρεσβύτιδα διάδοχον τῆς ἀρχαιοτέρας χριστιανικῆς, ἥτις δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ ὀνομασθῇ εἰδικώτερον βυζαντιακή. Καὶ ὁ Φώτιος δὲν βλέπομεν διὰ τίνων νημάτων συνδέεται πρός τινα προγενεστέραν, σφριγηλοτέραν εἰδικῶς βυζαντιακὴν παιδείαν εἰ μὴ πρὸς τὴν καθόλου ἑλληνικὴν τῶν ἐσχάτων ρωμαϊκῶν χρόνων, ὅπως πᾶς ὁ ἀκμαιότερος πολιτικὸς καὶ λογοτεχνικὸς βίος τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος δὲν εἶνε ἀνδρωδεστέρα ἀνάπτυξις τοῦ προηγηθέντος πρωϊμωτέρου βυζαντιακοῦ, ἀλλ' ἀναρρίπισις τῆς ἀρχῆθεν εἰς τὸ περίεργον ρωμαιοανατολικὸν τοῦτο σῶμα ἐμπνευσθείσης δυνάμεως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Ἑλλήνων λογίων. Ἄλλως νομίζομεν ὅτι αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς παρέχει ἀφορμὴν εἰς τὰς ἀντιρρήσεις ταύτας, ὅταν ἀναγνωρίζῃ ὡς ἐρημώσεως πνευματικῆς ἐποχὴν τὴν ἀπὸ τοῦ ζ' μέχρι θ' αἰῶνος, ἥτις βεβαίως δὲν ἐφρόντισε περὶ τῆς συνεχείας καὶ περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς πρωϊμωτέρας νεανικῆς δῆθεν βυζαντιακῆς εἰς τὴν ἀνδρικήν, ἂν καὶ ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀδίκως ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς ἀποδίδεται εἰς τὰ τυραννικὰ μέτρα τῶν ἀξέστων ὡς λέγεται καὶ ἀμούσων εἰκονομάχων βασιλέων, ἀντὶ πολὺ εὐλογώτερον ἴσως νὰ ζητηθῇ εἰς τὰς φρικτὰς ἀπὸ τοῦ 600 ἐνσκηψάσας συμφορὰς καὶ τὰς βαθείας ἐθνολογικὰς μεταβολὰς τοῦ τέλους τοῦ ς' καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ζ' αἰῶνος.

Ἡ προσπάθεια νὰ παρασταθῇ ὡς ἕν τι ὀργανικὸν ὅλον καὶ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ ὁλόκληρος ἡ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου ἱστορικὴ περίοδος τοῦ ἑλληνισμοῦ ἔχει πολὺ τὸ ἐπαγωγόν, πλὴν δὲν νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ στηριχθῇ εἰς ἄλλο

τινὰ λόγον ἢ τὸν ἐξωτερικὸν τοῦ πολιτικοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῆς Δύσεως. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς τῆς ἱδρύσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, σημαντικώτατον καθ' ἑαυτὸ ἕνεκα τῆς θέσεως τῆς νέας πρωτευούσης εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐκτὸς τῆς ἀκτῖνος τῆς καθαρῶς ἑλληνικῆς ἐθνικῆς ἐπιδράσεως, δύναται μὲν νὰ θεωρηθῇ ἡ κυριωτάτη αἰτία τῆς διαμορφώσεως τοῦ βυζαντινισμοῦ ἐν τῇ δεσποτικῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ δουλοπρεπεῖ, στερουμένῃ ζωτικωτέρας δυνάμεως καὶ ἐθνικοῦ ὀργανισμοῦ βαρβαρομίκτῳ κοινωνίᾳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ δὲν δύνανται νὰ ζητηθῶσι σπέρματα νέας πνευματικῆς διαπλάσεως, ἐξ ὧν ἀνεβλάστησε δῆθεν τὸ δένδρον τῆς πρωτογενοῦς καὶ ὀψιαιτέρας βυζαντιακῆς λογοτεχνίας. Ὁ θεολογικὸς αὐτῆς κλάδος, δι' ὃν βεβαίως σπουδαῖον ὁροθέσιον ἀποτελεῖ τὸ ἔτος 324, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ παλαιοῦ στελέχους τῆς χριστιανικῆς θεολογίας, ἀλλὰ δὲν λαμβάνει κυρίως νέαν ἀνάπτυξιν. Ἡ δὲ θύραθεν παιδεία καὶ λογοτεχνία οὔτε νέαν ὤθησιν οὔτε τροφὴν νέαν λαμβάνει ἐκ τοῦ ἁπλοῦ ἐκείνου γεγονότος, ὅπερ δὲν ἀποτελεῖ σταθμὸν ζωτικῆς ἀναπτύξεως ἐθνικῆς. Μάλιστα ὅ,τι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ δημιουργεῖται ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ ταύτῃ εἶνε ἄρνησις καὶ ἐν γνώσει ἀπόκρουσις τῆς χριστιανικῆς ἐπιδράσεως καὶ καθαρὰ συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς εἰδωλολατρικῆς παραδόσεως καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς θρησκευτικαῖς ἰδέαις, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ τεχνικῷ αὐτοῦ τύπῳ. Διὰ τοῦτο πᾶς λόγος νομίζομεν ὑπάρχει διόλου νὰ μὴ ἀποχωρισθῶμεν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ συστήματος, διαρρηγνύοντες τὸ νῆμα τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, ἀλλὰ νὰ σύρωμεν αὐτὸ μέχρι τῶν χρόνων καθ' οὓς φανερῶς πλέον καταπίπτει ἡ αὐλαία τοῦ παλαιοῦ κόσμου καὶ διὰ παντὸς ἀποκρύπτονται ἀφ' ἡμῶν τὰ πρόσωπα, τὰ συνδέοντα ἡμᾶς διὰ τῶν ἰδεῶν, τῶν παραδόσεων καὶ τῆς τέχνης αὐτῶν πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Ἔχει τι τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ τραγικὸν ἡ ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἔξοδος τοῦ ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸ ἔτος 529, καμμία δὲ λεπτεπίλεπτος καὶ ἀμείλικτος κριτικὴ τῶν ἐντελῶς ἄλλως ἀγνώστων γεγονότων δὲν δύναται ν' ἀφαιρέσῃ αὐτὰ τὸν ὡραῖον, βαθὺ νόημα ὑποκρύπτοντα χαρακτῆρα, καὶ ἂν ἔτι τοῦτο οἱ νεώτεροι ὡς μυθοπλαστικὸν θέλουσι νὰ παραστήσωσι. Καθαρῶς ἑλληνικὸν — ἑλληνικὸν τῆς ὑστέρας βεβαίως ἐποχῆς — εἶνε τὸ πνεῦμα τοῦ δ', ε' καὶ ς' αἰῶνος, καὶ οὐδ' ὁπωστιοῦν βυζαντιακὸν ὡς τὸ τοῦ

ζ' καὶ τῶν ἀκολούθων αἰώνων, ἂν δὲ αἱ ἀναλαμπὴ ὀλίγων φώτων, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει (σελ. 10), δὲν δύναται νὰ μᾶς ἀπατήσῃ περὶ τῆς πραγματικῆς ἀποσβέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ φωτός», ἀλλὰ πράγματι τὰ φθίνοντα πλέον ταῦτα φῶτα διακρίνονται μόλις κατὰ τὸν ς' αἰῶνα καὶ οἱ τελευταῖοι διδάσκαλοι τῆς ἐν Ἀθήναις ἀκαδημείας, ὅσον μικροὺς καὶ ἂν τοὺς θέλῃ ὁ συγγραφεύς, ἦσαν πάντοτε σπουδαιότεροι τῶν ἐρανιστῶν καὶ ἀνουσίων πολλάκις ἀντιγραφέων τῆς βυζαντιακῆς ἐποχῆς καὶ πάντως ἔτι καθαροὶ Ἕλληνες κατὰ τὴν σοφίαν, τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα, τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν. Μετ' αὐτῶν δὲ καὶ μόνον ἀποσβέννυται ἀληθῶς παντάπασιν ὁ λύχνος τῆς ἑλληνικῆς σοφίας καὶ ἡ μοῦσα ἡ ἑλληνικὴ φεύγει διὰ παντὸς ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἱερὰ αὐτῆς ἐδάφη. Οἱ πρῶτοι αὐτῶν μετὰ ταῦτα διάδοχοι εἶνε ὁ Γεώργιος Πισίδης, ὁ Γεώργιος σύγκελλος καὶ ὅστις ἄλλος, οὗτοι δὲ εἶνε καὶ οἱ πρῶτοι Βυζαντινοί, καθαρὰ βλαστήματα νέας ἐποχῆς, ἥτις οὔτε μακρόθεν οὔτε ἐγγύθεν δεικνύει ὁμοιότητά τινα καὶ ἀναλογίαν πρὸς ὅ,τι ἀνεπιστρεπτεὶ πρὸ αὐτῆς παρῆλθε.

Ἀλλ' ἱκανὰ εἶνε ταῦτα. Ἡμεῖς ἐλπίζομεν ὅτι βαθυτέρα ἐξέτασις τῶν πραγμάτων καὶ πληρεστέρα συνεννόησις μεταξὺ τῶν κλασικῶν φιλολόγων καὶ τῶν βυζαντινολόγων θὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἀκριβεστέρας ἐξιστορήσεως τῶν τελευταίων προϊόντων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, περὶ τῶν ὁποίων κεφαλαιωδέστατα νῦν πραγματεύονται αἱ μέχρις Ἰουστινιανοῦ διήκουσαι ἱστορίαι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, χωρὶς νὰ ζητῆται ἄλλο ὁροθέσιον ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτῆς ἀναπτύξει ἢ αὐτὸς ὁ ς' αἰὼν καὶ ἴσως αὐτὸ τὸ ἔτος 529. Ἂν δὲ μετ' αὐτὴν κατόπιν ἡ βυζαντινολογία ἀναγκασθῇ, ἔστω καὶ δευτερολογοῦσα ἔν τισι, ν' ἀναλάβῃ αὖθις τὸ νῆμα τῆς ἀφηγήσεως ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῆς χρόνων ὁρμωμένη, τοῦτο δὲν θὰ ζημιώσῃ τὴν ἐπιστήμην οὔτε μεθοδικῶς εἶνέ τι κακόν. Ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας θὰ λείψῃ κατ' ἀνάγκην ὁλόκληρον τὸ περὶ τῆς θεολογίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας κεφάλαιον· ἀλλὰ μήπως λαλῇ αὕτη περὶ τῶν μεγάλων τούτων φαινομένων τοῦ συγχρόνου πνεύματος, ὅταν διεξέρχηται τὰ λοιπὰ γεγονότα πνευματικῆς φύσεως τοῦ α', β' καὶ γ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος; Ἡ δὲ ἱστορία τῆς βυζαντιακῆς λογοτεχνίας, περιοριζομένη εἰς τὸ ἑαυτῆς ἔδαφος, χωρὶς νὰ θεωρήσῃ ἀλλότριον ἑαυτῆς ν' ἀνέλθῃ ἔν τισι προσωτέρω τῶν οἰκείων

χρόνων, θὰ παράσχῃ νομίζομεν πολὺ σαφεστέραν ἀντίληψιν τῆς καταπληκτικῆς μεταβολῆς κρίνουσα τὰ φαινόμενα τοῦ ἐκπεφρασμένου βυζαντιακοῦ βίου ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐντελῶς παρηλλαγμένων χρόνων καὶ πραγμάτων. Μεγαλειτέραν ὀργανικὴν ἑνότητα ἂς μὴ ἐπιζητῇ μάτην, διότι δὲν θὰ τὴν εὕρῃ, ἐκτὸς μόνον ἐν συνδυασμοῖς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξεζητημένοις ἢ τοὐλάχιστον ἐπὶ μικρῶν καὶ πολὺ ἀβεβαίων δεδομένων στηριζομένοις. Ἡ μεσαιωνικὴ καὶ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε βεβαίως παλαιὰ καὶ παλαιοτέρα ἀναμφιβόλως τοῦ ι' αἰῶνος. Ἀλλ' αἱ πρῶται αὐτῆς πηγαὶ δὲν θὰ ἀνευρεθῶσι ποτέ, ποτὲ τοὐλάχιστον ἐν τοῖς σωζομένοις μνημείοις. Μάταιον δὲ εἶνε ν' ἀναζητῶνται καὶ τοῦ Μαλάλα οἱ πρόγονοι, ἵνα καταρτισθῇ τὸ οἰκογενειακὸν δένδρον τῆς βυζαντιακῆς χρονογραφίας. Οὐδὲ ἡ ἵδρυσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀρκεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν μοιραῖον διχασμὸν μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς, ὅστις δὲν εἶναι ἔργον—ἔστω καὶ ἀκούσιον—τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀλλ' ἀποτέλεσμα τῆς ῥιζικῆς ἐν τῇ Δύσει ἅμα καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπελθούσης περὶ τὸ 600 ἀκριβῶς ἐθνολογικῆς καὶ πολιτικῆς μεταβολῆς. Ὁ περιορισμὸς δὲ οὗτος καὶ ἀκριβέστερος τῆς ὕλης καταμερισμὸς θὰ φέρῃ πολὺ ταχύτερον τἀποτελέσματα ἐκεῖνα ἐν τῇ διαφωτίσει τῶν ποικίλων τῆς βυζαντινολογίας ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ μεγάλη, ἡ ῥηξικέλευθος ἐργασία τοῦ κ. Κρουμβάχερ ἐξαισίῳ τῷ τρόπῳ παρεσκεύασεν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΠΟΙΚΙΛΑ

5. **Ἀποφανῶ σε—ἀποφανῶσαι** καὶ **καταστή(σω)σε — καταστῆσαι.**

Ὁ Βλαϋδέσιος λέγει ἐν *Adversar. in Tragic. Graec. Fragm.* σελ. 82, 846 «ἀποφανῶσαι. ἀποφανερῶσαι exspectabat Dind. Qu. ἀποφανθῆναι, collata Hesychii glossa (Fr. 76) ἀποφανθείς: ἐν τῷ φανερῷ (εἰς τὸ φανερόν?) καταστάς. Vel ἀποφῆναι. Hesych. ἀποφανῶσαι: εἰς τὸ φανερὸν καταστῆσαι (καταστῆναι?). οὕτως Σοφ.». Ποιούμενος δὲ καὶ πάλιν περὶ τοῦ πράγματος λόγον ἐν σελ. 300, 919 ἀποφαίνεται «Recte Contus, ἀποφανῶ σε· εἰς τὸ φανερὸν κατα-

στήσω». Εἶχε δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Βλαϋδέσιος τὰ ὑπὸ τοῦ Ναυκίου γεγραμμένα ἐν τῇ Β' ἐκδόσει τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν σελ. 341, 919 «Anecd. Bekk. p. 439, 10: ἀποφανῶσαι· εἰς τὸ φανερὸν καταστῆσαι. οὕτω Σοφοκλῆς. scribendum esse: ἀποφανῶ σε· εἰς τὸ φανερὸν καταστήσω probabiliter coni. Contus (cf. Pappageorgii *Beitr. zur Erkl. u. Kritik. des Soph.* 1 p. 40)».

Τὴν ἐμὴν περὶ τοῦ προκειμένου γνώμην ἐδήλωσα δι' ἐπιστολῆς τῷ Πέτρῳ Παπαγεωργίου, ἀνδρὶ λογιωτάτῳ, περὶ τὴν κριτικὴν ἐπιστήμην λίαν εὐδοκιμοῦντι. Ἔγραψα δ' ἔπειτα ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Πλάτωνι Τόμ. Ε', σελ. 367 τάδε·

Βεκκ. Ἀνέκδ. σελ. 439, 10 «Ἀ π ο φ α ν ῶ σ α ι: εἰς τὸ φανερὸν καταστῆσαι. Οὕτω Σοφοκλῆς». Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν περὶ τῆς πλημμελείας τοῦ τύπου ἀ π ο φ α ν ῶ σ α ι. μεταγράφομεν δ' ἀνενδοιάστως «Ἀ π ο φ α ν ῶ ΣΕ: εἰς τὸ φανερὸν κ α τ α σ τ ή(ΣΩ) ΣΕ». Πρβ. Ἡσύχ. «Ἀποφανθείς: ἐν τῷ φανερῷ καταστάς. Σοφοκλῆς Ἀκρισίῳ».

Ταῦτα ἐν τῷ Πλάτωνι ἔγραψα τῷ 1883τῳ ἔτει. Παρατηρῶ δὲ νῦν ὅτι ἐν μὲν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου εἶνε γεγραμμένον «Ἔρωμαί σε: ἐρωτῶΣΑΙ», ἐν δὲ τῷ τοῦ Φωτίου (σελ. 18, 20) «Ἔρωμαί σε: ἐρωτήσω ΣΕ». Ὁ Μουσοῦρος ἀνέγνω ἐρωτῶ ΣΕ ἀντὶ τοῦ ἐρωτῶΣΑΙ. Κεῖται δ' ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου καὶ «ΣυμβιβῶΣΑΙ: συνάπτΟΣΑΙ, διδάσκΟΣΑΙ» ἀντὶ τοῦ «Συμβιβῶ ΣΕ: συνάπτΩ ΣΕ, διδάσκΩ ΣΕ», ἀνθ' οὗ ὁ Σουΐδας γράφει «Συμβιβῶ: διδάΞΩ, ἐπιστΗΣΩ, νοῆσαι ποιΗΣΩ».

Φέρεται προσέτι ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου καὶ «ἈντομΩΣΑΙ: παρακαλέσαι» ἀντὶ τοῦ ἄντομΑΙ ΣΕ καὶ «ΣυνετιῶΣΑΙ: σοφίσωΣΑΙ». Ἀλλ' ὑπέρκειται τῆς διφθόγγου ΑΙ τοῦ τε παρακαλέσαι καὶ τοῦ συνετιῶσαι καὶ τοῦ σοφίσωσαι τὸ στοιχεῖον Ε καὶ τοῦ Ε τοῦ παρακαλέσαι τὸ Ω.

Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ζηλῶΣΑΙ ἕτερον ἀντὶ τοῦ ζηλῶ ΣΕ, γέρον παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. Β', ϐ', σελ. 223, 14 καὶ ἀποτιλῶΣΑΙ ἀντὶ τοῦ ἀποτιλῶ ΣΕ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 422, 11 (Ἴδε Μεινέκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 89).

Κ. Σ. Κ.

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀθηνᾶς δηλοῖ ὅτι δέχεται μὲν καὶ δημοσιεύει προθύμως ἐπανόρθωσιν γενομένου τυχὸν πρὸς οἱονδήποτε ἀδικήματος εἴτε ἐν βιβλιοκρισίᾳ εἴτε ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ περιοδικῷ παρέχουσα πρὸς τοῦτο σχεδὸν ὅσον ἡ ἐπανορθουμένη κρίσις κατεῖχε χῶρον, δὲν νομίζει δ' ὅμως ὅτι ὀφείλει νὰ παραδέχηται πρὸς δημοσίευσιν καὶ συζήτησιν πραγματείας λογίων, ἀλλοτρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας ὄντων καὶ πρεσβευόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀρχάς, ἃς ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία δὲν κρίνει λυσιτελεῖς εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ τοῦ περιοδικοῦ χῶρος μόλις ἐξαρκεῖ εἰς καταχώρισιν τῶν ὑπὸ ἑταίρων συντασσομένων πραγματειῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κριτικὰ σημειώματα εἰς τὰ Πλουτάρχου συμποσιακά, ὑπὸ Σπυρ. Βαση . . . . σελ. 133-148
Εἰκασίαι περί τινων ἐφθαρμένων Ἀριστοτελικῶν χωρίων τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας, ὑπὸ Π. Σ. Φωτιαδου . . . . » 149-157
Κριτικὸς ἔρανος εἰς Ἀριστοτέλους ποιητικήν, ὑπὸ Π. Ν. Παπαγεωργιου . . . . » 158-166
Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς Πλουτάρχου τὰ ἠθικά, ὑπὸ Γ. Α. Παπαβασιλειου . . . . . . » 167-242
Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου . . » 243-266
Ποικίλα, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου . . . . . . » 267-268

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΙΣ ΤΑ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΑΚΑ (1)

614, F: τὴν γέρανον ἐδέξατο οὐκ εὐωχουμένην, ἀλλὰ γελοῖα πάσχουσαν.

Οὕτως ὁ Vulcobius. Ἀλλὰ τἀντίγραφα ἔχουσι: γέλωτα πάσχουσαν, ὅπερ ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ ὀρθόν: γέλωτα παρέχουσαν (παΡЄχουσαν=παΡCχουσαν=πάCχουσαν).

616 D: Οὐ γὰρ εἰς ἀγῶνα καθείκασιν, ἀλλ' ἐπὶ δεῖπνον ἥκουσι.

Καθείκασιν ἀντὶ τοῦ καθείκασιν ἑαυτοὺς δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος. Μεταγραπτέον ἄρα καθήκουσιν=κατεληλύθασι.

617 A: ἢ καὶ προπόσεις . . . ἀνέλωμεν, αἷς πρὸς τοὺς ἐπιτυγχάνοντας οὐδ' ἀκρίτως ἀλλ' ὡς ἐνδέχεται μάλιστα χρώμενοι τιμῶμεν.

Τὸ οὐδ' ἀκρίτως προϋποτίθεται ἑτέραν ἄρνησιν, διὸ καὶ ὁ Reiske ἐνέβαλε πρὸ τούτου οὐκ εἰκῇ. Ἀλλ' ὁ πρὸς τοὺς ἐπιτυγχάνοντας προπόσεσι χρώμενος εἰκῇ καὶ ἀκρίτως χρῆται ταύταις. Διὸ γραπτέον: «αἷς περ οὐ τοὺς ἐπιτυγχάνοντας, οὐδ' ἀκρίτως . . . τιμῶμεν». Τὸ δ' ἑξῆς εἶναι: «αἷς περ οὐ τοὺς ἐπιτυγχάνοντας τιμῶ-

(1) Αἱ ἐν τοῖς σημειώμασι τούτοις ἐξεταζόμεναι λέξεις ἢ φράσεις εἶναι, ἔνθ' ἄλλο τι δὲν λέγεται, κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις παραδεδομένην ἐκφορὰν ἀναγεγραμμέναι.

μεν οὐδ' ἀκρίτως (χρώμενοι) ἀλλ' ὡς ἐνδέχεται μάλιστα χρώμενοι αὐταῖς τιμῶμεν οὓς τιμῶμεν».

622 D. στικτέον ὧδε: φειδωλὸς ἀνὴρ . . . ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρος, ἀνεθεὶς καὶ μαλαχθεὶς ἁπαλὸς καὶ ὑγρὸς καὶ ἡδίων.

Τὸ μετὰ τὸ σίδηρος κόμμα εἶναι ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ τὸ εἰς πῦρ συναφθῇ τῷ ἀνεθείς, ἀλλὰ τῷ ἐξυπακουομένῳ ἐμπεσών.

630 D: ἄχθονται γὰρ τοῖς . . . τὰς ἑαυτῶν εὐτυχίας διεξιοῦσιν, ἂν μὴ κελεύσῃ **ἄλλος τις** τῶν παρόντων *** ζομενοι λέγωσι.

Καὶ ἡ χασμωδία αἴρεται καὶ ὁ λόγος κομψότερος καὶ λογικῶς ἀκριβέστερος γίνεται, ἐὰν μεταγράψωμεν: ἂν μὴ κελεύσαντός τινος τῶν παρόντων . . . . λέγωσι (κελεύσΑΝΤΟC=κελεύσῃ ΑΛΛΟC). Περὶ δὲ τοῦ πρὸ τοῦ *** ζόμενοι χάσματος ἐπέχω, διότι πολλαὶ συμπληρώσεις δυναταί.

630 E: Καὶ ταῦτ' οὖν ἐρωτῶντΕΣ χαρίζεσθαι τοῖς ἀποκρινομένοις κτλ.

Οὕτως ἄνευ ῥήματος τἀντίγραφα. Τὸ ἐλλεῖπον ῥῆμα ἀποκαθίσταται εὐκόλως, ἐὰν μεταγράψωμεν: ἐρωτῶ**ντ' ἔστι** χαρίζεσθαι.

631 B: ἐρωτῶν ἅμα καὶ πολλῶν λόγων ἀφορμὰς προϊέμενος.

Τοῦ Reiske ἡ εἰκασία πρ**ο**ϊέμενος συμφωνεῖ τοῖς ἐν 630 D κειμένοις: βουλόμενοι λόγου . . ἀφορμὰς **προέσθαι.**

637 E: ὅθεν ἀρχῆς μὲν ἄνευ γεγονέναι ζῷον οὐ λέγομεν, ἀρχὴν δ' εἶναι ζῳογονίας, ὑφ' ἧς πρῶτον ἡ ὕλη μετέβαλε, δυνάμ**εως** κρᾶσίν τινα καὶ μῖξιν ἐνεργασαμέν**ης** γόνιμον.

Ἄδηλον μένει ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ τίς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ζῳογονίας. Σὺ δὲ γράφε: ἀρχὴν δ' εἶναι ζῳογονίας . . . δυνάμ**εις** κρᾶσίν τινα . . . ἐνεργασαμέν**ας** γόνιμον καὶ ἕξεις τὴν ἀρχὴν τῆς ζῳογονίας.

638 B: ἀπολαύειν τὰ νεώτερα πράγματα κειμένων ἐν τοῖς παλαιοτέροις ὀνομάτων.

Γρ. ἐπὶ τοῖς παλαιοτέροις.

Αὐτ.: τὸν οὖν τόπον, ἐν ᾧ γυμνάζονται πάντες οἱ ἀθληταὶ [παλαίστραν καλοῦσι] τῆς πάλης [τοὔνομα] κτησαμένης τὸ πρῶτον· εἶτα καὶ τοῖς αὖθις ἐφευρεθεῖσιν ἐμπαρασχεῖν.

Τί ζητεῖ ἡ ὁριστικὴ καλοῦσι μεταξὺ τῶν ἀπαρεμφάτων ἀπολαύειν καὶ ἐμπαρασχεῖν, οἷς εἶναι ὁμοταγής; Ποῖον δὲ ὄνομα ἐκτήσατο ἡ πάλη; τὸ τῆς παλαίστρας; Πάντα ταῦτα τὰ ἀπορήματα αἴρονται, ἐὰν ἐξαιρεθῶσι τὰ ὑφ' ἡμῶν περιγεγραμμένα ὡς διασκευαστοῦ ἐμβλήματα καὶ ὀρθότερον στιχθῇ ὁ λόγος ὧδε: τὸν οὖν τόπον, ἐν ᾧ . . . οἱ ἀθληταί, τῆς πάλης κτησαμένης τὸ πρῶτον εἶτα καὶ τοῖς αὖθις ἐφευρεθεῖσιν ἐμπαρασχεῖν. Ἀντικείμενον μὲν τοῦ κτησαμένης εἶναι ἡ αἰτιατικὴ τόπον, ὑποκείμενον δὲ τοῦ ἐμπαρασχεῖν εἶναι αὐτὴν (τ. ἔ. τὴν πάλην), ἥπερ σύνταξις ἐάν τινι μὴ φαίνηται ἀνεκτή, μεταγραψάτω: τὴν πάλην κτησαμένην ἀντὶ τοῦ τῆς πάλης κτησαμένης.

639 D: Παυσαμένου δὲ τἀδελφοῦ τἆλλα μὲν ἔφην ἀληθῶς λέγεσθαι τὴν δ' αἰτίαν τῆς τάξεως οὐκ ἐπενόουν.

Ἐν τῇ Βερναρδακείῳ ἐκδόσει εἶναι ὑποσεσημειωμένον «ἐπηνόουν vel ἐπήνουν mei». Καὶ τυφλῷ δῆλον ὅτι τὸ ἐπήνουν εἶναι ἡ μόνη ὀρθὴ γραφή.

644 C: ἀλλ' ὅπου τὸ ἴδιόν ἐστιν ἀπόλλυται τὸ κοινόν; ὅπου μὲν οὖν μὴ ἴσον ἔστιν.

Ἡ μετὰ τὸ κοινὸν ἐρώτησις ὅλως ἄτοπος, διότι τὸ «ἀλλ' ὅπου . . . κοινὸν» εἶναι ἀλλοτρία ἔνστασις, ἣν υἱοθετεῖ ὁ λέγων, ἵνα ἀνασκευάσῃ διὰ τῶν ἑξῆς: «ὅπου μὲν οὖν κτλ.» κατὰ τὸ γνωστὸν τῆς ἀνθυποφορᾶς σχῆμα. Σαφέστερον θὰ ἦτο τὸ πρᾶγμα, ἂν ἔκειτο: «Ἀλλ' ὅπου τὸ ἴδιόν ἐστιν, εἴποι τις ἄν, ἀπόλλυται τὸ κοινόν», ἔνθα τίς θὰ ἐτίθει ἐρώτησιν μετὰ τὸ κοινόν;

648 A: τὴν δ' **ἄλυσσον** καλουμένην βοτάνην καὶ λαβό-
τες εἰς τὴν χεῖρα μόνον . . . ἀπαλλάττονται λυγμοῦ.

Ἡ **ἄλυσσος** βοτάνη δύναται μὲν ἴσως ν' ἀπαλλάξῃ **λύσση**
ἀλλ' οὐχὶ βεβαίως λυγμοῦ. Διὸ μεταγραπτέον ἄλυκτος.

652 A: φησὶ γὰρ οὐκ εἶναι θερμὸν αὐτοτελῶς τὸν οἶνο
ἀλλ' ἔχειν τινὰς ἀτόμους ἐν αὐτῷ θερμασίας ἀποτελεστ
κάς, ἑτέρας δ' αὖ ψυχρότητος· ὧν τὰς μὲν ἀποβάλλειν, ὅτ
εἰς τὸ σῶμα παραγένηται, τὰς δὲ προςλαμβάνειν ἐκ τ
σώματος, **ὡς** ἂν ἔχωσι κράσεως ἡμῖν ἢ φύσεως ὁμ
λῆσαι, ὡς τοὺς μὲν ἐκθερμαίνεσθαι, τοὺς δὲ τοὐναντί
πάσχειν μεθυσκομένους.

Γρ.: ὡς ἂν ἔχ**ου**σι κράσεως ἡμῖν ἢ φύσεως ὁμιλῆ
(ὑπακ. ὁ οἶνος). Ὁ δὲ νοῦς: ἀναλόγως τῆς κράσεως ἢ φύσεως,
ἂν ἔχωμεν τὸν οἶνον προσφερόμενοι (=τοῦ οἴνου ὁμιλοῦντος ἡμῖν)

Αὐτ. B: πρῶτον θ' **ὑπέειμι** τὸ γιγνόμενον ὑπὸ τῶν ἰ
τρῶν· τοῖς μὲν γὰρ ἐκλελυμένοις καὶ τόνου τινὸς δεομένο
κατὰ τὰς ἀρρωστίας **στομάχου** θερμὸν μὲν οὐδὲν προσφ
ρουσιν, οἶνον δὲ διδόντες βοηθοῦσι.

Γραπτέον: ἐπῄει μοι καὶ στομάχ**οις**.

654 C: Οὕτως ἄρα καὶ πρὸς ἀφροδίσια κράτιστον **ἔστ**
ἔχειν ἕκαστον.

Ὅτι τὸ **ἔσται** εἶναι σχολαστικοῦ ἔμβλημα δεικνύει ἡ χασμωδί

656 A: τῶν δ' ἰατρῶν τινας λέγει τοὺς πλέον πιόντ
κελεύειν ἐμεῖν, εἶθ', ὅταν μέλλωσι καθεύδειν, ἄρτον ε
μέλι καταβάψαντας ἐμφαγεῖν **ἔδοσαν**.

Τί παθὼν ὁ Πλούταρχος, τοῦ λόγου κάλλιστα περαινομένου
ἐμφαγεῖν (λέγει τοὺς ἰατροὺς κελεύειν ἐμεῖν, εἶτ' ἐμφαγεῖν
προσεκόλλησε τὸ **ἔδοσαν**, ἐκεῖνοι μόνον δύνανται νὰ νοήσωσιν, οἵ
νες πᾶν ὅ,τι ἐν ἀντιγράφοις εὑρίσκουσι προςκυνοῦσιν ὡς ἅγιον λείψανο
Οἱ δὲ μεμνημένοι ἀπιστεῖν καὶ τῷ νῷ ἀεὶ χρῆσθαι διαγράφου

γελῶντες τὸ ὑπ' ἀγαθοῦ ἀναγνώστου ἐν μακαρίῳ νυσταγμῷ προςραφὲν τῷ κειμένῳ ῥάκος.

657 E: ἐγὼ δ' ἐκέλευσα λαβόντα ποτήριον ἐντείνεσθαι (γρ. ἐντείνασθαι) τὴν ἐπαινουμένην κρᾶσιν καὶ ἁρμονίαν, καὶ προςελθὼν ὁ παῖς **ἐπέχει τὸν ἄκρατον.**

Ὁ νοῦς εἶναι: ὁ παῖς ἐπέχει αὐτῷ τὸν ἄκρατον, ἵνα συγκεράσῃ αὐτὸν ὕδατι καθ' ἣν ἀναλογίαν αὐτὸς ἐπήνεσε, τ. ἔ. δυοῖν πρὸς τρία. Γελοία ἄρα ἡ τοῦ Παρισιακοῦ Ε κώδικος γραφὴ «ὑπήχει τὴν ἄκρατον». Καὶ ὁ Βιενναῖος κῶδιξ ἐνταῦθα σφάλλεται γράφων ὑπέχει.

659 D: τὰ τραύματά φησι τἀπὸ τῶν χαλκῶν .... μαχαιρῶν ἧττον εἶναι δυσαλγῆ καὶ ῥᾷον ἰᾶσθαι τῶν ἀπὸ τοῦ σιδήρου.

Γρ.: **ῥᾷον'** ἰᾶσθαι. Μικρὸν δὲ κατωτέρω: τῆς φθορᾶς ἐκεῖσε συντρεχούσης ἀντὶ τοῦ **ἐκεῖ**. Ἐν σελ. 745 E κεῖται: ταῖς ἐντεῦθεν ἀπιούσαις **ἐκεῖ** ψυχαῖς, ἀλλὰ τὸ χωρίον ἐκεῖνο νοσεῖ.

659 F: ὦ Σόσσιε Σενεκίων τοῦ Πολυβίου Σκιπίωνι παραινοῦντος Ἀφρικανῷ μὴ πρότερον ἐξ ἀγορᾶς ἀπελθεῖν ἢ φίλον τινὰ ποιήσασθαι τῶν πολιτῶν. Φίλον δὲ δεῖ μὴ πικρῶς μηδὲ σοφιστικῶς ἀκούειν τὸν ἀμετάπτωτον καὶ βέβαιον, ἀλλὰ κοινῶς τὸν εὐθύνουν ὥςπερ ..... συνεργοῦ. Ἀλλ' ὥρα τὸ τῆς παραινέσεως κτλ.

Ὡς ἔχει νῦν τὸ χωρίον, τὸ τοῦ Πολυβίου ... παραινοῦντος ἐξ οὐδεμιᾶς ἤρτηται προτάσεως. Διὸ ὁ Wyttenbach μεταγράφει φίλον **δὴ** δεῖ, ἵνα ἐκ τοῦ δεῖ ἐξαρτᾶται ἡ ἀπόλυτος γενική. Ἀλλ' οὔτε οὗτος, οὔτε ἄλλος οὐδείς, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, παρετήρησεν ὅτι πρὸ τοῦ ὦ Σόσσιε Σενεκίων ἐξέπεσεν ἀναγκαίως μία ἢ καὶ πλείους λέξεις, ὧν θὰ ἦτο καὶ τὸ ῥῆμα, εἰς ὃ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀπόλυτος μετοχὴ ἀνήκει. Νομίζομεν δὲ ἀναγκαίαν τὴν ἐκδοχὴν τοιούτου χάσματος, διότι ἡ προςφώνησις ὦ Σόσσιε Σκιπίων ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ προοιμίου ἑκάστου βιβλίου κειμένη ἀεὶ παρενθετικῶς κεῖται, καθ' ἃ καὶ ἄλλως ἔν τε τῇ Ἑλληνικῇ καὶ τῇ Λατινικῇ γλώσσῃ κανονικῶς αἱ τοιαῦται προςφωνήσεις τάττονται. Οὕτω:

Βιβλ. Α' 612 C: Τὸ «μισέω μνάμονα συμπότην», **ὦ Σόσσιε Σενεκίων,** ἔνιοι κτέ.

Βιβλ. Β' 629 C: Τῶν εἰς τὰ δεῖπνα ..... παρασκευαζομένων, **ὦ Σ. Σ.,** τὰ μὲν κτέ.

Βιβλ. Γ' 644 F: Σιμωνίδης ὁ ποιητής, **ὦ Σ. Σ.,** ἔν τινι τόπῳ κτέ.

Βιβλ. Ε' 672 D: Περὶ τῶν τῆς ψυχῆς καὶ σώματος ἡδονῶν, **ὦ Σ. Σ.,** ἣν σὺ νῦν ἔχεις γνώμην κτέ.

Βιβλ. ϛ' 686 A: Τιμόθεον τὸν Κόνωνος, **ὦ Σ. Σ.,** κτέ.

Βιβλ. Ζ' 697 D: Χαρίεντος ἀνδρός, **ὦ Σ. Σ.,** καὶ φιλανθρώπου κτέ.

Βιβλ. Η' 716 D: Οἱ φιλοσοφίαν, **ὦ Σ. Σ.,** ἐκ τῶν δείπνων ἐκβάλλοντες κτέ.

Βιβλ. Θ' 736 C: τὸ ἔνατον τῶν Συμποσιακῶν, **ὦ Σ. Σ.**

Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἔκειτο πρὸ τοῦ ὦ Σόσσιε Σενεκίων πάντως μία ἢ καὶ πλείους λέξεις, μεθ' ὧν συνήπτετο τὸ τοῦ Πολυβίου ... παραινοῦντος.

660 B: αἱ μὲν γὰρ παλαιόντων **ἐπιβολαὶ** καὶ ἕλξεις κονιορτοῦ δέονται, ταῖς δὲ φιλικαῖς **λαβαῖς** ὁ οἶνος ἁφὴν ἐνδίδωσι μιγνύμενος λόγῳ· λόγος γὰρ **αὐτῷ** τὸ φιλάνθρωπον καὶ ἠθοποιὸν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ σώματος ἐποχετεύει καὶ **συνδίδωσι.**

Γρ.: ἐπιλαβαί, ὡς δεικνύει καὶ τὸ λαβαῖς. Ὡςαύτως γρ. **αὐτοῦ** τ. ἔ. τοῦ οἴνου. Τέλος ἀντὶ τοῦ **συνδίδωσιν,** ὅπερ οὐδένα νοῦν ἔχει, μεταγραπτέον συνδιίησι.

667 D: πολλοὶ γὰρ **ἀφικνοῦνται** τὴν ὥραν **αὐτόθι** καὶ συνουσίας ποιοῦνται μετ' ἀλλήλων ἐν ἀφθόνοις πᾶσι καὶ πλείστας περὶ λόγους ὑπὸ σχολῆς διατριβὰς ἔχουσι.

Ἐπειδὴ ὁ Πλούταρχος βεβαίως μὲν δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ αὐτόθι ἀφικνοῦνται ἀντὶ τοῦ αὐτόσε, ἀμφίβολον δ' εἶναι ἂν εἶπέ ποτε «τὴν ὥραν ἀφικνοῦμαι» ἀντὶ τοῦ τῆς ὥρας, διὰ τοῦτο ἐξαλειπτέον τὸ ἀφικνοῦνται ὡς ἀνοήτου τινὸς ἔμβλημα, οὐ γενομένου ἢ

σύνταξις ἔσται: «πολλοὶ γὰρ συνουσίας ποιοῦνται... καὶ πλείστας... διατριβὰς ἔχουσιν αὐτόθι τὴν ὥραν (αἰτ. τῆς διαρκείας)».

669 E: «τὸ δὲ τῶν ἐναλίων γένος... οὔτ' ὄψις, οὔτε φωνή τις οὔθ' ὑπουργία παραιτεῖται τῆς προςφορᾶς. Οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἔχοι χρήσασθαι ζῶον, ὃ μηδ' ὅλως ζῇ παρ' ἡμῖν».

Οὕτως εἶναι παραδεδομένον ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὸ χωρίον κάλλιστα κατὰ τἄλλα πλὴν ὅτι πρὸ τοῦ αὐτοῖς ἐξέπεσεν ὁ ἂν, οὗ ἀποκατασταθέντος οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀνάγκη διορθώσεως, ἅτε τῆς ἐννοίας τῶν λεγομένων τοῖς νοῦν ἔχουσι σαφεστάτης οὔσης, τ. ἔ. «οὐδὲν ἂν αὐτοῖς (τ. ἔ. τῇ ὄψει, τῇ φωνῇ κττ.) ἔχοι χρήσασθαι ζῷον, ὃ μηδ' ὅλως ζῇ παρ' ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦτο στερεῖται αὐτῶν». Ὄψις εἶναι ἐνταῦθα ὅ,τι τὸ λατινικὸν vultus, ἡ τοῦ προσώπου ἔκφρασις.

673 A: οὕτως ἡ ψυχὴ τῶν περὶ πόσιν... ἡδονῶν μετέχει ταῖς τοῦ σώματος ὀρέξεσι... ὑπηρετοῦσα... καὶ πραΰνουσα τὰς ἐπιθυμίας· ὅταν δ' ἐκεῖνο... ἡσυχάσῃ, πραγμάτων ἀπαλλαγεῖσα... ἐπὶ τὰς αὐτῆς ἡδονὰς τρέπεται, λόγοις εὐωχουμένη καὶ μαθήμασι καὶ ἱστορίαις καὶ τῷ ζητεῖν τι **ἀκούειν** τῶν περιττῶν.

Ἡ ἐργασία τῆς ψυχῆς εἶναι διττή, τοῦτο μὲν ἀκρόασις ἀλλοτρίων λόγων, τοῦτο δὲ ζήτησις, τ. ἔ. ἐπιστημονικῶν ζητημάτων ἐξέτασις πρὸς λύσιν. Τὸ μὲν τούτων δηλοῦται ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ διὰ τοῦ λόγοις καὶ μαθήμασι καὶ ἱστορίαις, τὸ δὲ διὰ τοῦ **ζητεῖν τι τῶν περιττῶν**, ὅπερ παρανοήσας σχολαστικός τις παρενέβαλεν ἐν ἀνοικείῳ τόπῳ τὸ **ἀκούειν** καταστήσας οὕτω καὶ χασμώδη τὸν λόγον (**τι ἀκούειν**).

673 C. Ἐν ἀρχῇ τοῦ α' διαλόγου τοῦ ε' βιβλίου κεῖται: «**περὶ ὧν** ἐγένετο λόγος καὶ σοῦ παρόντος κτέ.».

Τοῦτο τὸ περὶ ὧν ἀγνοοῦντες εἰς τί ἀναφέρεται οἱ μὲν μεταβάλλουσιν, οἱ δὲ εἰκάζουσιν ὅτι ἐξέπεσέ τι πρὸ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ περὶ ὧν ἀναφέρεται εἰς τὰ ἄρτι ἐν τῷ προοιμίῳ εἰρημένα καὶ ἰσοδυναμεῖ τῷ **περὶ τούτων δὲ**. Ὁμοίως συνάπτεται τῷ προοιμίῳ τὸ πρῶτον

πρόβλημα διὰ τοῦ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Συμποσιακῶν βιβλίῳ 645 C. D: (προοιμίου τέλος) ὅθεν καὶ ἡμεῖς τρίτην δεκάδα ταύτην σοι πεποιήμεθα συμποτικῶν ζητημάτων, τὸ περὶ τῶν στεφάνων πρῶτον ἔχουσαν. (προβλ. Α´) Ἐγένοντο **γάρ** ποτε καὶ περὶ στεφάνων λόγοι κτέ.

676 B: «τῷ δὲ Διονύσῳ τὴν πίτυν ἀνιέρωσαν ὡς ἐφηδύνουσαν τὸν οἶνον· τὰ γὰρ πιτυώδη χωρία λέγουσιν ἡδύοινον τὴν ἄμπελον φέρειν· **καὶ** τὴν θερμότητα τῆς γῆς Θεόφραστος αἰτιᾶται· καθόλου γὰρ.... τὸν πυρόν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς πίτυος αὐτῆς εἰκὸς ἀπολαύειν τὴν ἄμπελον κτλ.»

Τὸ οὐ μὴν ἀλλὰ δηλοῖ σαφῶς ὅτι ἡ τοῦ Θεοφράστου αἰτιολογία ἀντιτάττεται πρὸς τὴν ὑπόληψιν ὅτι ἡ πίτυς αὐτὴ καθηδύνει τὸν οἶνον. Διὸ μετ' ἐμφάσεως ἐπιφέρει ὁ Πλούταρχος: «οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς πίτυος **αὐτῆς** κτέ.». Κατὰ ταῦτα μεταγραπτέον: **καίτοι** θερμότητα τῆς γῆς ... αἰτιᾶται ἀντὶ τοῦ **καὶ τὴν** κτέ.

679 A: λόγων δὲ κοινωνίαν ἀναιροῦσιν οἱ πολλοὺς εἰς ταὐτὸ συμφοροῦντες, μᾶλλον δ' ὀλίγους ποιοῦσιν ἀλλήλοις συνεῖναι· **καὶ** κατὰ δύο γὰρ ἢ τρεῖς ἀπολαμβάνοντες ἐντυγχάνουσι καὶ προςδιαλέγονται.

Παράσιτος ὅλως ὁ **καὶ** ἐκεῖνος.

679 D: ἐν ταῖς ὑποδοχαῖς ἑκάστοτε τοὺς ἐπιτηδείους παραληπτέον. ἐπιτήδειοι δὲ **τῷ μὲν ἡγεμόνι** δειπνίζοντι συνδειπνεῖν οἵ τ' ἄρχοντες ... καὶ οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως· ἐν δὲ γάμοις ἢ καὶ γενεθλίοις οἱ κατὰ γένος προςήκοντες.

Πρὸς τὸν **ἡγεμόνα** ἀντιτίθεται διὰ τοῦ δὲ συνδέσμου, ἀτόπως τὸ ἐν γάμοις. Διὰ τοῦτο μεταγραπτέον τῷ μὲν ἡγεμόνα δειπνίζοντι, οὗ γενομένου ἀντιτίθεται περίστασις πρὸς περίστασιν, (ἐν μὲν τῷ δειπνίζειν ἡγεμόνα — ἐν δὲ γάμοις). Εἶνε δὲ ἡγεμὼν ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ Πλουτάρχῳ, ὁ Ῥωμαῖος τῆς ἐπαρχίας ἡγεμὼν

(praeses provinciae).— Ἀντὶ τοῦ ἐπιτηδείους, ἥπερ εἶναι ἡ τῆς ἐν Βασιλείᾳ ἐκδόσεως γραφή, τἀντίγραφα ἔχουσι κακῶς -ως.

686 C: προβλημάτων δὲ καὶ λόγων φιλοσόφων ὑποθέσεις αὐτοὺς τοὺς μεμυημένους εὐφραίνουσιν ἀεὶ πρόςφατοι παροῦσαι· καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας οὐχ ἧττον ἑστιᾶν παρέχουσι τοῖς αὐτοῖς ἀκούοντας καὶ μεταλαμβάνοντας.

Γρ.: αὐτούς τε (τοὺς τοῦ τοιούτου συμποσίου μετεσχηκότας) τοὺς μεμυημένους εὐφραίνουσι. Τὸ δὲ τοῖς αὐτοῖς εἶναι ὀργαν. δοτ. εἰς τὸ ἑστιᾶν ἀναφερομένη καὶ σημαίνει τοῖς πεφιλοσοφημένοις.

680 F: Οὕτως οὐδὲν ἀπέχει καὶ ἀνθρώπου ψαῦσιν τὴν μὲν ὠφέλιμον εἶναι, τὴν δὲ ἀπηνῆ καὶ βλαβεράν.

Τὸ οὐδὲν ἀπέχει δὲν δύναται νὰ σημαίνῃ ὅ,περ ἐνταῦθα ὁ νοῦς ἀπαιτεῖ τ. ἔ. εἰκός ἐστι. Διὰ τοῦτο ἀντὶ τοῦ ἀπέχει καὶ μεταγραπτέον νομίζω ἀπέοικεν. Τὸ οὐδὲν ἀπέοικεν=οὐκ ἀπεικός ἐστιν.

682 E: τὰ σώματα προελθόντα μέχρι τῆς ἄκρας ἀκμῆς οὐχ ἕστηκεν, ἀλλὰ ῥέπει καὶ ταλαντεύεται πρὸς τοὐναντίον· ὅταν οὖν ἐπίδοσιν ἀθρόαν λάβωσι καὶ βέλτιον ἢ προςεδόκων ἔχοντας ἑαυτοὺς ἐπιβλέπωσιν, ὥςτε θαυμάζειν καὶ κατασκοπεῖν τὸ σῶμα, τῆς μεταβολῆς ἐγγύς εἰσι καὶ φερόμενοι ταῖς ἕξεσι πρὸς τὸ χεῖρον ἑαυτοὺς ⟨δοκοῦσι⟩ καταβασκαίνειν.

Προςέθηκα τὸ δοκοῦσι, ὑποστίξας δὲ μετὰ τὸ σῶμα συνῆψα τὸ τῆς μεταβολῆς τοῖς ἑπομένοις. Οὕτω γίνεται καταφανὴς ὁ νοῦς τοῦ χωρίου. «Ὅταν λέγει φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἔπακρον καλλονῆς καὶ ὑγιείας, τότε ἄρχεται φυσικῶς ἡ ἐπὶ τὰ χείρω ῥοπή. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ τῆς ἐσχάτης ἀκμῆς θαυμάζει καὶ κατασκοπεῖ ἑαυτὸν ὁ ἀκμάζων ἄνθρωπος, νομίζουσιν οἱ πολλοὶ ὅτι ὁ θαυμασμὸς οὗτος καὶ ἡ κατάσκεψις εἶναι ἡ αἰτία τῆς μετ' οὐ πολὺ ἐπερχομένης μεταβολῆς καὶ ὅτι οἱ οὕτως αὐτοὶ ἑαυτοὺς θαυμάζοντες ἄνθρωποι καταβασκαίνουσιν ἑαυτούς». Φανερὸν δ' εἶναι ὅτι ὁ ταῦτα λέγων δὲν παραδέχεται ὅτι ὁ κατασκοπῶν μετὰ θαυμασμοῦ ἑαυ-

τὸν ἢ ἄλλον δύναται διὰ τοῦ θαυμασμοῦ τούτου νὰ ἐπενέγκῃ τῷ κατασκοπουμένῳ εἴτ' ἀμέσως εἴτ' ἐμμέσως βλάβην τινά. Ἀλλὰ τὰ ἑξῆς ἑπόμενα «Τοῦτο δὲ γίνεται μᾶλλον ἀπὸ τῶν πρὸς ὕδασιν... ὑφισταμένων ῥευμάτων· ἀναπνεῖ γὰρ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ὁρῶντας, ὥςθ' οἷς ἑτέρους ἔβλαπτον αὐτοὺς κακοῦσθαι» εἶναι λόγοι ἀνθρώπου **παραδεχομένου** ὅτι ἐκ τοῦ κατασκοπεῖν ἐπέρχεται βλάβη καὶ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ζητοῦντος ἐκ φυσικῶν λόγων νὰ ἑρμηνεύσῃ. Τὰ ἀπὸ τοῦ τοῦτο δὲ ἄρα ἀντίκεινται τοῖς εὐθὺς ἡγουμένοις, συμφωνοῦσι δὲ τῇ κατωτέρω ἐκτιθεμένῃ Δημοκριτείῳ περὶ εἰδώλων ἐκπομπῆς καὶ τῆς ἐκ τούτων βασκανίας θεωρίᾳ. Δικαίως ἄρα ὁ Graf μετέθηκε ταῦτα μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκθέσεως τῆς εἰρημένης θεωρίας, τ. ἔ. μετὰ τὸ «οὕτω γὰρ οἶμαί πως τὸν ἄνδρα τῇ δόξῃ τῇ δὲ λέξει δαιμονίως λέγειν καὶ μεγαλοπρεπῶς (683 A)».

684 E: εἰ μὴ νὴ Δία τοὐναντίον ἡ συκῆ περισπῶσα τὴν τροφὴν ἐξαιρεῖ [**τὸ**] τῆς δριμύτητος.

Καθ' ἑκάστην ἀκούονται φωναὶ ἀγανακτήσεως περὶ τῆς Σκυθικῆς ὄντως ἀμαθίας τῶν τὰ παλαιὰ κείμενα ἀντιγραφόντων, οἷα εἶναι καὶ ἡ τοῦ γράψαντος **τὸ** τῆς δριμύτητος δι' ἄγνοιαν τῆς κομψοτάτης καὶ τῷ Πλουτάρχῳ οἰκειοτάτης συντάξεως ἐξαιρεῖ τῆς δριμύτητος = μέρος τῆς δριμύτητος ἀφαιρεῖ. Ἀλλ' ἡμεῖς πᾶν τοὐναντίον χαίρομεν, διότι ἐν χρόνοις τοσαύτης ἀμαθίας εὑρίσκοντο ἄνθρωποι ἀσμενίζοντες νὰ ἀντιγράφωσι τὰ παλαιὰ συγγράμματα σῴζοντες οὕτως αὐτὰ ἀπὸ τῆς παντελοῦς ἐξωλείας.

689 E: μὴ νομίζοντες **ἔκθλειψιν** εἶναι παντάπασι μήτε τῆς ξηρᾶς τροφῆς τὴν πεῖναν, μήτε τῆς ὑγρᾶς τὴν δίψαν, ἀλλὰ τοῦ μετρίου καὶ ἀρκοῦντος ἔνδειαν· οἷς γὰρ ὅλως ἂν ἐλλίπῃ θάτερον, οὔτε πεινῶσιν, οὔτε διψῶσιν, ἀλλ' εὐθὺς ἀποθνήσκουσιν.

Ἀντὶ τοῦ ἔκθλιψιν γραπτέον **ἔκλειψιν**, ὡς δεικνύει τὸ ἐπακολουθοῦν ἔνδειαν καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ ὅλως ἂν ἐλλίπῃ, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ τῷ ἔκλειψιν εἶναι παντάπασι.

690 B: διὸ καὶ πολὺν ζῶσιν ἔνιοι τῶν ἀποκαρτερούντων χρόνον, ἂν ὕδωρ μόνον λαμβάνωσιν, ἄχρι ἂν οὐ πᾶν ἐξικμασθῇ τὸ τρέφειν καὶ προςτίθεσθαι τῷ σώματι δυνάμενον. Τὸ **οὐ** ἀνατρέπει τὴν ἔννοιαν. Διὸ ἀναγνωστέον ἄχρι ἂν ἅπαν ἐξικμασθῇ κτλ., προσθετέον δὲ καὶ τόδε τὸ χωρίον τοῖς πολλοῖς παραδείγμασι τῆς τοῦ **α** καὶ **ου** ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συγχύσεως.

692 A: εἶναι ἐκδεδομένον ἐν τῇ Βερναρδακείῳ θοἰμάτιον ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὸ ἱμάτιον, ἀλλὰ μικρὸν ἀνωτέρω (691 F) κεῖται ἀμετάβλητον τὸ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὰ ἱμάτια. Ἀλλ' οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι ὁ Πλούταρχος ἔγραφε μὲν θοἰμάτιον, ἀλλὰ τὰ ἱμάτια. Διότι δὲν πιστεύομεν ὅτι καὶ ὁ Πλούταρχος, ὥςπερ ἴσως τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τινές, ἠγνόει ὅτι ὑπῆρχε συναληλιμμένος τύπος θαἰμάτια.

694 F: τὴν θερμότητα συστελλομένην καὶ πλεονάζουσαν ἐντὸς ἀναλίσκειν τὴν τροφήν, εἶτ' **ἐπιλειπούσης καὶ αὐτῆς**, ὥςπερ πῦρ ἀπομαραίνεσθαι.
Τί σημαίνει ὁ **καὶ** πρὸ τοῦ αὐτῆς; Τίνος ἄλλου πρότερον ἐπιλιπόντος ἐπιλείπει νῦν **καὶ** ἡ τροφή; Γραπτέον ἄρα: εἶτ' ἐπιλεπούσης (τ. ἐ. τῆς τροφῆς) καὶ αὐτὴν . . . (τ. ἔ. τὴν θερμότητα) ἀπομαραίνεσθαι. Σαφέστατος νῦν ὁ νοῦς: ἡ θερμότης συντηρεῖται ἐφ' ὅσον ἀναλίσκει τὴν τροφήν, ἀφ' οὗ δὲ ἡ τροφὴ ἀναλωθῇ καὶ ἐπιλίπῃ, τότε **καὶ** ἡ θερμότης ἀπομαραίνεται.

696 B: καὶ μὴν μόνον ἀκράτητον διαμένει καὶ ἄμικτον. Τὸ ἄμικτον εἶναι **ἄκρατον**, οὐχὶ ἀκράτητον.

687 E: ἄξιόν ἐστι μηδὲν ἧττον λόγους ἢ φίλους δεδοκιμασμένους παραλαμβάνειν ἐπὶ τὰ δεῖπνα τοὐναντίον ἢ Λακεδαιμόνιοι φρονοῦντας καὶ λέγοντας· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὅταν νέον ἢ ξένον εἰς τὸ φιδίτιον παραλάβωσι, τὰς θυρίδας δείξαντες 'ταύτῃ', φασίν, 'οὐκ ἐξέρχεται λόγος'· ἡμεῖς δ' ἑαυτοὺς χρῆσθαι λόγοις συνεθίζομεν, ὧν πᾶσιν ἔστι καὶ πρὸς πάντας ἐξαγωγὴ διὰ τὰς ὑποθέσεις μηδὲν κακόηθες ἐχούσας κτέ.

Τὸ ἄξιόν ἐστι δεικνύει ὅτι τὰ λεγόμενα λέγονται οὐχὶ ἱστορικῶς ἀλλὰ προτρεπτικῶς. Δὲν ἱστορεῖ δηλ. ὁ Πλούταρχος τί πράττουσιν οἱ πρὸς οὓς ἀποτείνεται (1) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ διδάσκει τί πρέπει νὰ πράττωσι. Διὸ γραπτέον συνεθίζωμεν.

702 D: οὐκ εἴα κενὴν ἀπαίρειν τὴν τράπεζαν, ἀλλ' ἀεί τῶν ἐδωδίμων ἐπ' αὐτῇ ὑπέλειπε.

Ἐπ' αὐτῇ καὶ τὴν ἔννοιαν διαφθείρει καὶ χασμώδη τὸν λόγον ποιεῖ. Ἀμφότερα τὰ ἄτοπα θεραπεύονται, ἐὰν γράψῃς ἐπ' αὐτῆς.

703 E: ἡμεροῦνται . . . τὰ σκυθρωπότατα τῶν θηρίων.

Ἐπειδὴ ὁ Πλούταρχος ἀλλαχόθεν φαίνεται ὅτι δὲν ἠγνόει τὴν Ἀττικὴν σύνταξιν, γράφε ἡμεροῦται.

705 E: μήτε πόλιν ἀνάλωτον νομίζειν **τὴν** τὰς ἄλλας πύλας . . ὀχυρὰς ἐχούσης (2) **ἂν** διὰ μιᾶς οἱ πολέμιοι παρελθόντες ἔνδον εἰσί.

Τὸ χωρίον θεραπεύεται κάλλιστα, ἐὰν μεταγράψωμεν: μήτε πόλιν ἀνάλωτον νομίζειν τὴν **ἧς** τὰς ἄλλας πύλας . . . ὀχυρὰς ἐχούσης διὰ μιᾶς οἱ πολέμιοι παρελθόντες ἔνδον εἰσί. τ. ἔ. ταύτην, ἧς ἔνδον εἰσὶν οἱ πολέμιοι, καίπερ ἐχούσης τὰς ἄλλας πύλας ὀχυράς, διὰ μιᾶς παρελθόντες. Ἀντὶ τοῦ τὴν δύναται νὰ γραφῇ καὶ τιν'.

707 E: καὶ οὐκ ἀστεῖόν ἐστι μαρτύρων δεόμενον πρὸς τοὺς ὑποδεχομένους βαδίζειν ὡς οὐ **κλητός**, ἀλλὰ σκιὰ τοῦ δεῖνος ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἥκει.

Ὁ ἐπὶ δεῖπνον ἥκων ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ οὐχὶ ὅτι οὐ κλητὸς ἥκει, ἀλλ' ὅτι **οὐκ ἄκλητος.** Τοῦτο ἄρα μεταγραπτέον. Ἀντὶ τοῦ κλητὸς ὁ Reiske ἤκασεν αὐτόκλητος. Ἀλλὰ τοῦτο μικρὸν κατωτέρω (707 F) κεῖται ἐπ' ἄλλης σημασίας δηλοῦν τὸν αὐτὸν κεκλημένον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐπικλήτους τοὺς ἄλλως σκιὰς λεγομένους, οἳ ὑπὸ τῶν κεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἤγοντο, περὶ ὧν ἀκριβῶς ἐν τῷ νῦν προκειμένῳ χωρίῳ πρόκειται (α ἐνταῦθα δὴ πῶς

(1) Τὸ ἡμεῖς κεῖται ὡς συνήθως ἀντὶ τοῦ 6' προσώπου.

(2) Οὕτω τἀντίγραφα.

»ἄν τις ἑαυτὸν μεταχειρίσαιτο μὴ γνήσιος ὢν μηδ' αὐτόκλητος, »ἀλλὰ τρόπον τινὰ νόθος καὶ παρεγγεγραμμένος εἰς τὸ συμπόσιον;») Ὥςτε ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν χωρίῳ δὲν ἠδύνατο νὰ τεθῇ ἄνευ ἀσαφείας καὶ συγχύσεως ἐννοιῶν τὸ αὐτόκλητος ἀντὶ τοῦ ἄκλητος. Ἀλλαχοῦ δ' ὅμως, οἷον 709 F, εὕρηται κείμενον τὸ αὐτόκλητος ἀντιθέτως τῷ κεκλημένος.

708 E: στικτέον ὧδε: ἐπεὶ δέ, ὥςπερ οἱ Περιπατητικοὶ λέγουσι τὸ μὲν πρῶτον φύσει κινοῦν . . . εἶναι, τὸ δ' ἔσχατον κινούμενον μηδὲ ἓν δὲ κινοῦν, μεταξὺ δ' ἀμφοῖν τὸ καὶ κινοῦν . . . καὶ κινούμενον ὑφ' ἑτέρων, οὕτως (ἔφην) ὁ λόγος τριῶν ὄντων(1), ὁ μὲν καλῶν μόνον, ὁ δὲ καλούμενος, ὁ δὲ καὶ καλῶν καὶ καλούμενός ἐστιν, εἴρηται μὲν περὶ τοῦ καλοῦντος, οὐ χεῖρον δ' ἐστὶ καὶ περὶ τῶν ἄλλων . . . διελθεῖν. Ὁ δὲ νοῦς ὅδε· «ἐπεὶ ὁ λόγος τριῶν ὄντων ὁ μέν ἐστι καλῶν, ὁ δὲ καλούμενος, ὁ δὲ καὶ καλῶν καὶ καλούμενος (ὥςπερ οἱ Περιπατητικοὶ λέγουσι τὸ μὲν πρῶτον εἶναι κινοῦν, τὸ δ' ἔσχατον κινούμενον, μεταξὺ δ' ἀμφοῖν τὸ καὶ κινοῦν καὶ κινούμενον) περὶ μὲν τοῦ καλοῦντος εἴρηται ἤδη, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐφεξῆς διαληπτέον (=οὐ χεῖρόν ἐστι διελθεῖν)». Οὕτω στιζόμενον τὸ χωρίον οὐδαμῶς χρῄζει διορθώσεως, ἵνα νοηθῇ.

710 E: «φιλόσοφος τ' ἀνὴρ αὐλὸν ἐκ συμποσίου φεύγων καὶ ψαλτρίας ἁρμοζομένης ὑποδεῖσθαι βοῶν καὶ τὸν λυχνοῦχον(2) ἅπτειν οὐ καταγέλαστός ἐστι . . .;»

Ὑποδεῖσθαι ἔγραψεν ὁ Meziriac ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ὑποδεῖται. Ἀλλὰ τὸ ἐπακολουθοῦν ἅπτειν ἔδει νὰ διδάξῃ αὐτὸν ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἐνεργητικοῦ ἀπαρεμφάτου χρεία, ὅπερ καὶ τῇ ὅλῃ ἐννοίᾳ προσφυέστερον, διότι ὁ φιλόσοφος βοᾷ τ. ἔ. βοῶν κελεύει νὰ ὑποδήσωσιν αὐτὸν τὰ τὰ ὑποδήματα κομίζοντα παιδάρια (712 F). Γραπτέον ἄρα: ὑποδεῖντε, ὅπερ εὐκολώτατα ἠδύνατο ἀμαθὴς βιβλιογράφος νὰ μεταγράψῃ ὑποδεῖται.

(1) Ὧν μετὰ τὸ ὄντων παρενέβαλεν ἀτόπως ὁ Reiske.
(2) Λύχνον ὀρθότερον ὁ Cobet.

711 D: ταῦθ' οἱ μὲν . . . χαρίεντες ἠγάπησαν . . ., οἱ δ' ἄνανδροι . . . ἐξέβαλλον καὶ οὐ θαυμάσαιμ' ἂν εἰ τὸ πάμπαν **ἐκβάλλουσιν·** ἐπικρατεῖ γὰρ ἡ θηλύτης.

Ὁ παρατατικὸς ἐξέβαλλον τῶν ἀντιγράφων σημαίνων ἐσπούδαζον ἐκβαλεῖν ἔχει κάλλιστα, οὐδὲ πρέπει νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀόριστον. Τοὐναντίον κάκιστ' ἔχει ὁ κατωτέρω ἐνεστὼς ἐκβάλλουσι, ἀνθ' οὗ γραπτέον **ἐκβαλοῦσι**. Ὁ νοῦς τοῦ χωρίου εἶναι: Ταῦτα οἱ ἄνανδροι ἐζήτουν νὰ ἐκβάλωσι καὶ δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν ἐπὶ τέλους θὰ κατορθώσωσι τὸ ζητούμενον, τ. ἔ. ἂν θὰ τὰ ἐκβάλωσι τέλεον.

711 D: πολλὰ δ' εἰπεῖν ἐπιόν μοι δέδια μὴ μετὰ σπουδῆς τινος οὐ παιδιᾶς λέγεσθαι πρός σε δόξῃ.

Οὕτω τἀντίγραφα κάλλιστα. Ὑποκείμενον τοῦ **δόξῃ** εἶναι τὰ **πολλά,** ἃ ἐπέρχεται αὐτῷ εἰπεῖν.

712 D: Ὁ μὲν οὖν Διογενιανὸς ἢ παυσάμενος ἢ διαλι**πὼν** ἐσιώπησε.

Οὕτως ὁ Herwerden. Ἀλλὰ τἀντίγραφα ἔχουσι διαλ**εί**πων. Αὕτη δὲ ἡ γραφὴ εἶναι ἡ μόνη ὀρθή. Διότι τὸ μὲν διαλιπὼν ἐσιώπησε οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ μετά τινα διακοπὴν ἐσιώπησε, ὅπερ γελοῖον· τὸ δὲ διαλείπων ἐσιώπησε δηλοῖ ὅτι ἡ σιωπὴ ἦτο διάλειμμα τοῦ λόγου (ἐσιώπησε διακόπτων **οὕτω** τὸν λόγον). Διὰ τοῦ ἐνεστῶτος σιωπὴ καὶ διάλειμμα παρίστανται σύγχρονα, ὡς ὁ λόγος ἀπαιτεῖ· διὰ τοῦ ἀορίστου τὸ διάλειμμα προτάττεται τῆς σιωπῆς, ὅπερ παράλογον.

722 D: τί παθόντες, ὦ πρὸς Διός, εἶπας **τῷ** θεωρητὰ κινήματα τοῦ ἀέρος οἰόμεθα δεῖν αἰτιᾶσθαι, τὸν δ' ἐμφανῆ σάλον αὐτοῦ παρορῶμεν.

Περὶ μὲν τοῦ **εἶπας** ἐπέχω, πάντως δ' ὅμως ἀντὶ τοῦ ΤΩΙ θεωρητὰ γραπτέον νομίζω ⟨τὰ⟩ ΝΩΙ (=νῷ) θεωρητά.

726 D: «πιθανὸν ἐδόκει διὰ τὴν ἑωθινὴν **ὥραν** ἄριστον ὠνομάσθαι, καθάπερ τὸ αὔριον».

Πῶς ἐκ τῆς ἑωθινῆς ὥρας παράγεται τὸ ἄριστον καὶ τὸ αὔριον

οὐδ' ἂν Οἰδίπους νοήσειε. Σὺ δὲ γράφε διὰ τὴν ἑωθινὴν αὖραν, ἐξ ἧς οὐκ ἀτόπως παράγεται τὸ αὔριον.

728 E: «ὅτι (γρ. ὅ,τι) δὴ μάλιστα τῶν ἰχθύων ἀπείχοντο· καὶ γὰρ... ὑπομένουσι· ἣν δὲ Τυνδάρης.. αἰτίαν ἔλεγε δὲ τῆς ἐχεμυθίας τοῦτο γέρας εἶναι κτέ.».

Ἡ ἀναφορικὴ πρότασις ἣν δὲ κτέ. μένει ἄνευ ἀποδόσεως, ὁ δὲ δὲ (ἔλεγε δὲ) παρέλκει. Ταῦτα πάντα θεραπεύονται, ἐὰν γράψωμεν· ἣ δι' ἣν Τυνδάρης αἰτίαν ἔλεγεν· ἔλεγε δὲ κτέ. Διὰ τοῦ ἣ εἰσάγεται, ὡς συνήθως, ἡ λύσις τοῦ ἀπορουμένου ὅ,τι δὴ μάλιστα τῶν ἰχθύων.... ἀπείχοντο.

733 B: δρακόντια μικρὰ τὰς κνήμας διεσθίοντα καὶ τοὺς βραχίονας ἐξέκυψεν, ἀψαμένων δ αὖθις ἀνεδύετο καὶ φλεγμονὰς ἀκαρτερήτους ἐνειλούμενα τοῖς μυώδεσι παρεῖχε.

Τῷ ἐξέκυψε ἀντίκειται καὶ τῷ ἐνειλούμενα συνωνυμεῖ οὐχὶ τὸ ἀνεδύετο, ἀλλ' ἐνεδύετο.

733 C: τὸν ἡμέτερον ξένον Ἔφηβον Ἀθήνησιν ἴσμεν ἐκβάλλοντα μετὰ πολλοῦ σπέρματος θηρίδιον δασὺ καὶ πολλοῖς ποσὶ ταχὺ βαδίζον.

Γρ. ἐκβαλόντα, διότι τοῦτο δὲν συνέβη βεβαίως πολλάκις.

738 B: τὸ γὰρ ἐν τῷ στόματι πνεῦμα ταῖς περὶ τὰ χείλη μάλιστα πλάττεσθαι κινήσεσιν, ὧν πρώτην ἀνοιγομένων τὴν ἄνω διάστασιν οὖσαν ἐξιέναι τοῦτον τὸν ἦχον, ἁπλοῦν ὄντα κομιδῇ καὶ μηδεμιᾶς δεόμενον πραγματείας, μηδὲ τὴν γλῶσσαν παρακαλοῦντα, μηδ' ὑπομένοντα, ἀλλὰ κατὰ χώραν ἀποκειμένης ἐκείνης ἐκπεμπόμενον.

Ὁ μὲν πρότερος μηδὲ συνάπτει τὸ μηδεμιᾶς δεόμενον πραγματείας πρὸς τὸ τὴν γλῶσσαν... ὑπομένοντα, ὁ δὲ δεύτερος μηδὲ συνάπτει ἀλλήλοις τὰ δύο μέρη τῆς ὅλης ἐννοίας τὴν γλῶσσαν... ὑπομένοντα, τ. ἔ. τὰς μετοχὰς παρακαλοῦντα καὶ ὑπομένοντα. Σαφέστερον γίνεται τὸ πρᾶγμα τῷδε τῷ σχήματι·

μηδεμιᾶς δεόμενον πραγματείας μηδὲ

τὴν γλῶσσαν παρακαλοῦντα **μηδ'** ὑπομένοντα **ἄλλα**
κατὰ χώραν ἀποκειμένης ἐκείνης ἐκπεμπόμενον.

747 F: Τὸ εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα ἐπίγραμμα ἀναγνωστέον ὧδε.

τῆςδε πατὴρ καὶ ἀνὴρ καὶ παῖς βασιλεῖς καὶ ἀδελφὸς κτλ.
ἀντὶ τοῦ: **τῆς δὲ** πατὴρ κτέ.

Διότι ὁ **δὲ** οὐδένα θὰ εἶχεν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐπιγράμματος λόγον. Τῆςδε σημαίνει: τῆς ἐν τῷδε τῷ τάφῳ κειμένης.

748 C: τὰ ποιήματα . . . . ἕλκειν τὸ σῶμα τοῖς μέλεσι καὶ ἐντείνειν τούτων **δὲ** λεγομένων καὶ ᾀδομένων ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυναμένοις.

Ὁ **δὲ** παρέλκει, διότι τὸ ἑξῆς εἶναι: τὰ ποιήματα ἕλκειν τὸ σῶμα τοῖς μέλεσι μὴ δυναμένοις ἡσυχίαν ἄγειν τούτων (τ. ἔ. τῶν ποιημάτων λεγομένων καὶ ᾀδομένων.

Ἀθήνησι 25 Φεβρουαρίου 1898.

Σ. Βασης

ΕΙΚΑΣΙΑΙ

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΕΦΘΑΡΜΕΝΩΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ἐν σελ. 105 τῆς ὑπὸ Βλασσίου στερεοτύπου ἐκδόσεως (1895) τῆς ἀριστοτελείου Ἀθηναίων Πολιτείας φέρονται τάδε, τῷ τόμῳ Δ' προσήκοντα:

στήλ. 34, στ. 35

οἳ δ' ἂν) - - - - - (λ)άχω(σιν
ΑΠΟΛΑ - - - - - - - - - Μ.ΙΣΟΑΣ. .
ΨΗΦΙΖ - - - - - - - - - ΑΚΟΙΝΑ

στήλ. 35, στ. 1

μετὰ) τοῦ γ· ἀποδιδοὺς (γ)άργλαμ(β)άνει, (καὶ) ψηφί-
ζοντα)ι πάντες· ο(ὐ γὰ)ρ ἔστι λα(β)εῖν σ(ύ)νβολον
οὐδεν)ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Ὑποσημειοῦται δ' αὐτόθι ὁ Βλάσσιος περὶ τῆς ἐννοίας τῶν ἐν τοῖς στ. 35-37 ἐφθαρμένων, ὅτι sensus debet esse: dant unicuique tesseram (σύμβολον) inscriptam (μετὰ) littera Γ.

Τίς ὅμως εἶνε ὁ διδούς; τί δ' ἀποδιδοὺς ἕκαστος λαμβάνει τὸ σύμβολον; Περὶ τούτων αὖθις ὁ Βλάσσιος αὐτόθι προστίθησι: quid reddidisset iudex (ἀποδιδούς), docebant extr. vers. p. XXXIV.

Ἦν ἤδη ἄλλοθεν ἡμῖν γνωστόν, νῦν δὲ καὶ παρὰ τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας διδασκόμεθα (στήλ. 32, στ. 3 ἑπ.) ὅτι ἐν Ἀθήναις δικαστικὸς ὑπηρέτης ἐδίδου τοῖς λαχοῦσι δικασταῖς ἑκάστῳ βακτηρίαν,

κεχρωματισμένην τῷ χρώματι τοῦ ᾧ προσῆκεν ὁμόχρῳ δικαστηρίου, ὅτι δὲ τὸ χρῶμα τῆς βακτηρίας πρὸς τοῦτο ἰδίᾳ ἐχρησίμευεν, ἵνα ῥᾳδίως ἐξελέγχηται ἡ πλάνη τοῦ δικαστοῦ εἰς ἀλλότριον, ἑτερόχρων δῆλα δή, δικαστήριον εἰσιόντος.

Πρὸ τούτου δ' ὅμως εἶνε φανερόν, ὅτι ἡ δικαστικὴ βακτηρία, καθ' ἑαυτήν, ἦν τὸ γνώρισμα τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, ἤ, ὡς λέγει τις τῶν γραμματικῶν, τὸ σύμβολον τοῦ δικάζειν· ἐπειδὴ δὲ ἐν Ἀθήναις τὸ δικαστικὸν ἀξίωμα ἦν ἐφήμερον, πρὸς δὲ τούτῳ καὶ πάνυ κοινόν, διὰ τὸ μέγα τῶν δικαστῶν πλῆθος, ἐχρησίμευε καὶ ὡς πρόχειρος τοῖς πᾶσιν ἀπόδειξις ὅτι ὁ ταύτην φέρων ἦν ὄντως περιβεβλημένος τῷ δικαστικῷ ἀξιώματι.

Τούτοις ἀκόλουθον ἦν ὅτι ὁ δικαστής, περάνας τὸ ἑαυτοῦ λειτούργημα, ἀποφηνάμενος δῆλα δὴ τὴν δίκην, ψηφισάμενος, ἀπεδίδου τὴν βακτηρίαν, λαμβάνων ἀντ' αὐτῆς τὸ δημόσιον σύμβολον πρὸς ἀπόληψιν τοῦ δικαστικοῦ μισθοῦ· διότι, ὡς φέρεται ἐν τῷ προκειμένῳ ἀριστοτελικῷ χωρίῳ: οὐ γὰρ ἔστι λαβεῖν σύνβολον οὐδενί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πιθανώτατον ἡμῖν φαίνεται ὅτι τὸ ἀνωτέρω χωρίον ὧδέ πως περίπου συμπληρωτέον, πρὸς διάκρισιν δὲ περιλαμβάνομεν παρενθέσεσι μόνα τὰ ὑφ' ἡμῶν προστιθέμενα:

στήλ. 34, στ. 35.

οἳ δ' ἂν (ἐπὶ τὸ συλλέγειν) λάχωσιν
ἀπολα(μβάνοντες τὰς βακτηρί)ας, (δ)ι(δ)όασ(ιν)
ψηφιζ(ομένῳ ἑκάστῳ γ σύνβολ)α κοινὰ

στήλ. 35, στ. 1.

μετὰ τοῦ γ· ἀποδιδοὺς γὰρ γ λαμβάνει καὶ ψηφί-
ζονται πάντες· οὐ γὰρ ἔστι λαβεῖν σύνβολον
οὐδενί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται.

Τὸ ὄνομα τῶν τὰς βακτηρίας συλλεγόντων ἀπίθανον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἐδύνατο νὰ περιέχηται ἐν τῷ συμπληρουμένῳ χάσματι τοῦ στ. 35· καθ' ἁπλῆν δὲ μόνον εἰκασίαν προσέθεμεν τὰς λ.λ.: ἐπὶ τὸ συλλέγειν, εἰκάσαντες ἐξ ἐπιγραφῆς (1), ἐν ᾗ οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν

(1) Mittheil. deutsch. Arch. Inst. 7. 103.

διάδοσιν, ἄρα καὶ συλλογὴν τῶν συμβόλων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἐκαλοῦντο συλλογεῖς. Βεβαίως δ' ὅμως οὐδὲν κωλύει ἵνα τὸ χάσμα συμπληρωθῇ καὶ ἄλλως ἐὰν εὑρεθῇ τι προσφορώτερον.

Περὶ τοῦ γράμματος γ (: ἀποδιδοὺς γὰρ γ λαμβάνει) ὁ μὲν Βλάσσιος σημειοῦται αὐτόθι: «Γ littera est, non numeri nota»· παρατηρεῖ (1) δὲ καὶ ὁ βρεττανὸς ἐκδότης Σάνδυς, ἀλλ' οὐ πάνυ πιθανῶς καθ' ἡμᾶς, ὅτι: «γ seems to refer to the βακτηρία and the two ψῆφοι received by each dicast during the trial; not to the three obols paid him when it is over».

Ἀλλ' ἐὰν μὴ τὸ γ εἶνε ἀριθμός, ἄπορον ἀποβαίνει τίνα δύναται νὰ ἔχῃ ἔννοιαν, μάλιστα ἐν ᾧ τόπῳ κεῖται, πλὴν ἂν μὴ αὖθις θεωρηθῇ ὡς κατὰ πλάνην τοῦ ἀντιγραφέως εἰς τὸ ἔδαφος παρεισδραμόν, κατὰ πλημμελῆ ἐπανάληψιν τοῦ μικρὸν προηγουμένου ἑτέρου γ: «μετὰ τοῦ γ· ἀποδιδοὺς γὰρ γ λαμβάνει». Ὅπως δή ποτε, ἐπειδὴ ἤδη εὕρηται αὐτόθι γεγραμμένον, ὡς μαρτυροῦσι πάντες οἱ ἀναγνόντες τὸν κώδικα ἢ τὸ ἔκτυπον κριτικοί, ἄλλως δὲ οὐδ' εἶνε ἀδύνατον τρία ἀνθ' ἑνὸς σύμβολα νὰ ἐδίδοντο τοῖς δικασταῖς, ἐπανελάβομεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸ ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ τελευταίου στίχου τῆς 34ης στήλης.

Παράδοξον ἡμῖν φαίνεται ὅτι τὰ περὶ ἀνταλλαγῆς βακτηρίας καὶ συμβόλου ἢ συμβόλων, ἐξ ἁπάντων τῶν γραμματικῶν, πολλαχῶς συγχεόντων τὸ πρᾶγμα, μόνος ὁ ἐν τοῖς Ἀνεκδ. Βεκκήρου 185, 4 διδάσκει ἡμᾶς ὀρθῶς, λέγων ὧδε: «ῥάβδον κατεῖχον οἱ δικάζοντες, καὶ σύμβολον ἐλάμβανον **ἀντιδιδόντες** διὰ τὸ κομίσασθαι τὸ τριώβολον».

Ὑπὲρ τοῦ ὀρθοῦ ὅμως τῆς ἡμετέρας εἰκασίας αὐτὸς ὁ σοφώτατος Σταγιρίτης συνηγορήσει ἡμῖν.

Μικρὸν πρὸ τοῦ τέλους τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας, ἐν στήλῃ 36ῃ, κατὰ τὴν τοῦ Βλασσίου ἔκδοσιν, φέρονται ἀναμφισβήτητα τάδε: «ἔ(π)ειτα πάλιν τιμῶσι, ἂν δέῃ τιμῆσαι, τὸν αὐτὸν τρόπον

(1) J. Ed. Sandys, *Ἀριστοτ. Ἀθ. Πολιτεία*. London 1893, σελ. 247, ἐν σημ. Πρβλ. καὶ τὰς ἐν σ. 240-241 σημειώσεις. Ὁ Βλάσσιος ἐν τῷ προλόγῳ (p. XXVIII) τῆς προκειμένης ἡμῖν ἐκδόσεως, πρωτίστην μνημονεύων τὴν ἀρίστην ὄντως ἑρμηνευτικήν, ἀλλὰ καὶ κριτικὴν ἔκδοσιν ταύτην τοῦ ἐν Κανταβριγίᾳ κ. Ι. Ε. Σάνδυος, πάνυ δικαίως χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς «omnibus copiis eruditionis instructam».

ψηφιζόμενοι, τὸ μὲν σύμβολον **ἀποδιδόντες,** βακτηρίαν δὲ **πάλιν** παραλαμβάνοντ(ε)ς».

Ἡ ἔννοια τούτων τυγχάνει οὖσα συμφανεστάτη: οἱ δικασταί, ὡς εἴρηται, ψηφιζόμενοι ἀπεδίδοσαν τὰς βακτηρίας, ἀντ' αὐτῶν δ' ἐλάμβανον σύμβολον· καὶ ἂν μὲν ὁ φεύγων ἐνίκα, ἡ δίκη, ὡς πᾶς τις νοεῖ, ἐλάμβανε τέλος, οἱ δὲ δικασταί, διδόντες τὰ σύμβολα, ἀπελάμβανον τὸν δικαστικὸν μισθόν· ἂν δ' ὅμως ἡ ψῆφος τῶν δικαστῶν ἀπέβαινε κατὰ τοῦ ὕστερον λέγοντος, ἤ, ὡς οἱ νομικοὶ λέγομεν σήμερον, ἂν ὁ κατηγορούμενος ἐκηρύσσετο ἔνοχος τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ κολασίμου πράξεως; Τότε, καθὰ καὶ νῦν παρ' ἡμῖν (1), ἐπειδὴ ἀνάγκη ἦν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ δίκη περὶ τῆς τιμήσεως, οἱ αὐτοὶ δικασταί, ἀποδιδόντες αὖθις τὰ σύμβολα, παρελάμβανον πάλιν τὰς ἀποδοθείσας βακτηρίας, οὕτω δὲ ἐν χερσὶ τὸ δικαστικὸν σκῆπτρον ἔχοντες ἐπανήρχοντο εἰς τὰς ἕδρας αὐτῶν.

Ἐνταῦθα ὅμως ἐπάναγκες νομίζομεν ἵνα, χάριν τῆς ἀκριβείας, παρατηρήσωμεν, ὅτι τοῖς ἀνωτέρω περὶ ἀνταλλαγῆς βακτηρίας καὶ συμβόλου, εὐθὺς μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι, διειλημμένοις, φαίνονταί πως ἐναντιούμενα τὰ παρὰ Δημοσθένει ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ § 210 φερόμενα: «ἐπεὶ . . ., ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, . . . παραλαμβάνειν γε ἅμα τῇ βακτηρίᾳ καὶ τῷ συμβόλῳ τὸ φρόνημα τὸ τῆς πόλεως νομίζειν ἕκαστον ὑμῶν δεῖ, ὅταν τὰ δημόσια εἰσίητε κρινοῦντες, εἴπερ ἄξια ἐκείνων (τῶν προγόνων) πράττειν οἴεσθε χρῆναι». ἐξ ὧν ἐδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, μάλιστα δὲ καὶ ἤδη, πρὸ τῆς ἀνευρέσεως τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας, ἤκασάν τινες (2), ὅτι εἰσιοῦσι τοῖς δικασταῖς, σὺν τῇ βακτηρίᾳ, ἐδίδοτο καὶ τὸ σύμβολον τὸ πρὸς ἀπόληψιν τοῦ μισθοῦ.

Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη, ὡς εἴδομεν, ἐξελέγχεται ἐσφαλμένη ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους αὐτοῦ, ὅστις εἰδικῶς τὰ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν δικῶν ἐν τῇ Ἀθην. Πολιτείᾳ πραγματευόμενος, σαφῶς διδάσκει (3) ὅτι βακτηρίαν κεχρωματισμένην, οὐχὶ δὲ σύμβολον, ἔτι δὲ καὶ βά-

(1) Ποιν. Δικ. ἄρθρ. 397, 449-451.

(2) Οὕτω λ. χ. οἱ Liddell καὶ Scott ἑρμηνεύουσι τὸ προκείμενον δημοσθ. χωρίον (298, 6) ἐν τῷ λεξικῷ αὐτῶν (ἔκδ. 7η, 1890) ἐν λ. *σύμβολον* (tessera).

(3) Κεφ. 63, § 2, στήλ. 32, στ. 5 ἐπ. Πρβλ. ἔτι στήλ. 31, στ. 26 ἐπ.

λανον, ἔχουσαν τὸ αὐτὸ γράμμα, ὅπερ ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου, ἐλάμβανεν εἰσιὼν ἕκαστος δικαστής.

Διὰ ταῦτα ἡμῖν πιθανώτατον φαίνεται, ὅτι τὴν λ. σύμβολον ἐν τῷ διειλημμένῳ δημοσθενικῷ χωρίῳ ἑρμηνευτέον ὡς σημαίνουσαν ἐν γένει σημεῖον ἢ γνώρισμα, ἕτερόν τι πλὴν τῆς βακτηρίας, αὐτὴν πιθανῶς τὴν βάλανον, νομιζομένην ἴσως καὶ ταύτην σύμβολόν τι τοῦ δικάζειν. Εἰς τὴν σκέψιν δὲ ταύτην προαγόμεθα καὶ διότι θὰ εἶχέ τι τὸ ἄτοπον, καθ' ἡμᾶς, ἡ τοῦ Δημοσθένους πρὸς τοὺς φιλοσκώμμονας καὶ φιλογέλωτας, ἀλλ' εἰς ἄκρον εὐαισθήτους ἐκείνους ἀστοὺς πρὸς ἐξάρσιν σύστασις ὅτι, εἴπερ οἴονται χρῆναι ἄξια τῶν προγόνων πράττειν, δεῖ, ὅταν τὰ δημόσια κρινοῦντες εἰσίωσιν, ἕκαστον αὐτῶν νομίζειν, ἅμα τῇ βακτηρίᾳ καὶ τῷ τοῦ τριωβόλου συμβόλῳ, παραλαμβάνειν καὶ τὸ τῆς πόλεως φρόνημα. Ἡ τοῦ μισθαρίου ὑπόμνησις, ταπεινοῦσα τοὺς ἀκροατάς, ἀπειροκάλως θὰ συνήπτετο τῷ ἀξιώματι τῆς πόλεως καὶ τῇ βακτηρίᾳ, τῷ δικαστικῷ δῆλον ὅτι σκήπτρῳ, παριστάντι τὴν ἐξουσίαν τοῦ δικάζειν.

Ὀρθῶς, καὶ καθ' ἡμᾶς, ὁ σοφὸς Βλάσσιος ἤκασεν, ὡς εἴδομεν, ὅτι τί τὸ ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀποδοτέον ἀνεφέρετο ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις τῆς στήλης 34ης, κατὰ τὸ ἐνὸν δὲ τὸ χωρίον τοῦτο συνεπληρώσαμεν. Ἀλλὰ περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος αὖθις τὸν λόγον ποιεῖται ὁ Ἀριστοτέλης, εὐρυτέρως δὲ ἐν στήλῃ 32ᾳ, στ. 10-17, ὡς ἀμυδρῶς καὶ ὁ Σάνδυς ἤκασε (1), πλὴν ὅτι καὶ τοῦτο τὸ χωρίον τυγχάνει κατηλελωβημένον ὄν:

στήλ 32, στ. 10. (ὁ δὲ λαβὼ)ν τὴν βακτηρί-
αν βαδίζει εἰς (τὸ) δικα(στήριον) τὸ ὁμόχρων
μὲν τῇ βακτ(ηρί)ᾳ, ἔ(χον δὲ τὸ αὐ)τὸ γράμμα
(ὅ)περ) ἐν (τ)ῇ βαλ(άνῳ). ἐπε(ιδὰν δ' εἰσέλ)θῃ, παραλαμ-
βάνει σύνβολον δη(μοσίᾳ) παρὰ τοῦ ε(ἰλη-
στ. 15.
χ)ότος ταύτη(ν τ)ὴν ἀ(ρχήν). ΙΤΑϹ τήν τε (β)άλα(νον
κα(ὶ τὴν) βακτηρίαν . . . . . (δ)ικαστηρί . . . .
ΤΟΥΤ . . . τρόπον . ϹΤЄΛ . . . . . ΤЄϹ τοῖς δ' ἀπο-
λαγ(χ)άνουσ(ι)ν κτλ.

(1) Αὐτ. σελ. 241, ἐν σημ.: «This line (ἡ 16η) must have stated something about the dicast's delivering up his βακτηρία in exchange for the σύμβολον».

Ἀναγκαῖον νομίζομεν, ἵν' εὐθὺς ὧδε ὑπομνήσωμεν, ὅτι μέρος τοῦ προκειμένου χωρίου, μέρος δὲ καὶ τῶν ἀμέσως προηγουμένων στίχων, ἀπὸ τοῦ στ. 8 τῆς στήλης ταύτης μέχρι τοῦ στ. 15, πρῶτος ὁ Κενυὼν συνεπλήρωσε διὰ τοῦ Σχολιαστοῦ Ἀριστοφ. Πλούτ. 278, καταχωρίζοντος αὐταῖς λέξεσι τὸ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος ἀριστοτελικὸν χωρίον.

Καίτοι δὲ καὶ ἄλλος ἔτι γραμματικὸς διδάσκει, ὅτι εἰσελθοῦσι τοῖς δικασταῖς ἐδίδοτο ἑκάστῳ τὸ πρὸς ἀπόληψιν τοῦ τριωβόλου σύμβολον, ὁ πειθόμενος ὅμως οἷς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἀντὶ τοῦ: «ἐπε(ιδὰν δ' εἰσέλ)θῃ», εὐθέως μεθ' ἡμῶν μεταγράφεται: «ἐξέλ)θῃ» (1), διότι ἐξιών, οὐχὶ εἰσιὼν ὁ δικαστὴς ἐλάμβανε τὸ πρὸς ἀπόληψιν τοῦ μισθαρίου σύμβολον, ὡς διδάσκει μὲν αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης, διδάσκει δὲ καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα: ὁ μισθὸς ὀφείλεται μετὰ τὴν παροχὴν τῆς ὑπηρεσίας· οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπῆρχεν, ἵν' ἐν Ἀθήναις ἡ πόλις προαποτίνῃ τὸν μισθόν. Μικρὸν δὲ ἢ ἥκιστα διαφέρει ἂν οἱ εἰρημένοι σχολιασταὶ διαφωνῶσι, διότι οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ μέγα ἀφεστηκότες τῶν χρόνων ἐκείνων, ἄλλως δὲ ἄμοιροι συνήθως νομικῆς παιδείας ὄντες, πολλάκις ἢ ἀτελῶς νοοῦσιν ἢ διαστρόφως διδάσκουσιν ἡμᾶς τὰ δικαστικὰ πράγματα.

Προσθῶμεν δ' ὅτι ἄλλως οὐδ' ἤρκει τὸ σύμβολον καὶ μόνον πρὸς εἴσπραξιν τοῦ δικαστικοῦ· διότι, ὡς αὖθις ἐκ τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας προκύπτει, προσαπῃτεῖτο νὰ βεβαιωθῇ προηγουμένως τὸ νόμιμον τῆς κατοχῆς τοῦ ὑφ' ἑκάστου δικαστοῦ πρὸς λῆψιν τοῦ μισθοῦ προσαγομένου συμβόλου. Ἐγίνετο δὲ τοῦτο διὰ τοῦ πυξίνου πινακίου τοῦ δικαστοῦ τούτου, ἐπιγεγραμμένου (2) «τὸ ὄνομα τὸ ἑαυτοῦ πατρόθεν καὶ τοῦ δήμου, καὶ γράμμα ἓν τῶν στοιχείων μέχρι τοῦ κ». Τούτου τοῦ λόγου ἕνεκα πάντα τὰ πινάκια τῶν εἰς ἕκαστον τῶν δικαστηρίων λαχόντων δικαστῶν ἐκομίζοντο ἐν κιβωτίοις, ἠσφαλισμένοις βεβαίως, εἰς τὰ εἰς ἃ ἔλαχον δικαστήρια (3).

Ὥστε, οὐχ ἁπλῶς ὁ προσαγόμενος δικαστικόν τι σύμβολον, ἀλλ' ὁ ἐμφανιζόμενος πρὸ τοῦ ἁρμοδίου ταμίου τοῦ δικαστηρίου, ἐὰν τὸ

(1) «*Ἐπειδὰν δ' ἐξέλθῃ*» πόθεν; Βεβαίως οὐχὶ τοῦ δικαστηρίου ὅλως, ἀλλὰ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ οἱ δικασταὶ ψηφίζονται.

(2) Κεφ. 63, § 4. Ἔκδ. Blass.

(3) Στήλ. 32, στ. 19-23. Πρβλ. στήλ. 31, στ. 29 ἑπ.

ἑαυτοῦ πινάκιον ἀνευρίσκετο ἐν τῷ προσήκοντι κιβωτίῳ, ἀπελάμβανε, σὺν τῷ πινακίῳ τούτῳ, καὶ τὸ δικαστικὸν τριώβολον· διότι οὕτω διὰ μὲν τοῦ συμβόλου ἀπεδείκνυτο ὅτι ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος ὄντως ἐψηφίσατο(1), διὰ δὲ τοῦ πινακίου ὅτι, νομίμως κληρωθείς, εἶχε πράγματι τὸ δικαίωμα νὰ δικάσῃ ἣν ἀπεφήνατο δίκην.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἑκάστῳ δικαστῇ κατὰ φυλὴν ἀνήκοντος πινακίου ἀπῃτεῖτο χρόνος τις, διὰ τοῦτο, μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεδρίας, οἱ δικασταὶ «διαστάντες ἕκαστοι κατ' ὀλίγους, ἢ δύο ἢ τρεῖς», προσήρχοντο «ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἔλαχον ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ δικαστηρίῳ», ὅπως λάβωσι τὸν μισθόν, «ἵνα μὴ πολλοὶ εἰς ταὐτὸ συνελθόντες ἀλλήλους ἐνοχλῶσιν»(2). Οὕτω τοὐλάχιστον ἡμεῖς νοοῦμεν καὶ ἑρμηνεύομεν τά τε ὑποσημειούμενα χωρία καὶ τόδε τοῦ τόμου Δ' τῆς 'Αθην. Πολιτείας (στήλ. 32, στ. 23-27): «παραδιδόασι δὲ (οἱ ὑπηρέται τὰ κιβώτια) τοῖς εἰληχόσιν ἀποδιδόναι τοῖς δικασταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ δικαστηρίῳ ἀριθμῷ τὰ πινάκια, ἵν' ἐκ τούτων σκοποῦντες ἀποδιδῶσι τὸν μισθόν».

Τὸ δὲ ὅλον τοῦ ἀνωτέρω καταχωρισθέντος ἐφθαρμένου χωρίου, ὧδε καθ' ἡμᾶς, ἀκολούθως δὲ τοῖς εἰρημένοις, δύναται νὰ συμπληρωθῇ περίπου· περιλαμβάνομεν δ' αὖθις παρενθέσεσι μόνα τὰ ὑφ' ἡμῶν προστιθέμενα:

στήλ. 32, στ. 10. ὁ δὲ λαβὼν τὴν βακτηρί-
αν, βαδίζει εἰς τὸ δικαστήριον τὸ ὁμόχρων
μὲν τῇ βακτηρίᾳ, ἔχον δὲ τὸ αὐτὸ γράμμα
ὅπερ ἐν τῇ βαλάνῳ. ἐπειδὰν δ' (ἐξ)έλθῃ παραλαμ-
βάνει σύνβολον δημοσίᾳ παρὰ τοῦ εἰλη-
στ. 15.
χότος ταύτην τὴν ἀρχήν, (δ)ι(δοὺ)ς τήν τε βάλανον
καὶ τὴν βακτηρίαν (τοῖς ἐν τῷ) δικαστηρί(ῳ, τὸν)
αὐ(τὸν) τρόπον, (ὃν) ἔλ(αβον εἰσιόν)τες. τοῖς δ' ἀπο-
λαγχάνουσιν κτλ.

(1) Στήλ. 32, στ. 13-17· στήλ. 35, στ. 2-3.
(2) Στήλ. 33, στ. 18-22.

Ἐν τῷ στ. 15 ἀντὶ τοῦ ὑφ' ἡμῶν εἰκαζομένου: ΔΙΔΟΥC, ὁ Βλάσσιος ἀναγνοὺς ἐξέδωκε: .ΙΤΑC, ἀντὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ στ. 17: ΑΥΤΟΝ, ὡς ὁ Σάνδυς καὶ ἄλλοι ἤδη ἤκασαν, τούτοις δ' ἀκολουθοῦντες ἐγράψαμεν καὶ ἡμεῖς, ὁ αὐτὸς ἐξέδωκε: ΤΟΥΤ.... μόνον τὸ Υ θεωρήσας βέβαιον. Τέλος δὲ ἐν τῷ αὐτῷ στιχ. 17 ὁ Βλάσσιος ἀνέγνω: .CΤΕΛ.......ΤΕC, ἃ συμπληροῦντες ἐγράψαμεν: Ο[Ν]ΕΛ[ΑΒΟΝΕΙCΙΟΝ]ΤΕC.

Παρατηρήσωμεν δ' αὖθις ὅτι, ὡς εἰκάζομεν, ὁ αὐτὸς περὶ οὗ ἀνωτέρω διττὸς ἔλεγχος ἠσκεῖτο καὶ κατὰ τὴν ἀνταλλαγήν, μετὰ τὸ ψηφίζεσθαι, τῆς βακτηρίας καὶ τῆς βαλάνου πρὸς τὸ σύμβολον, ὅτι πιθανῶς οἱ ἐπὶ τῶν συμβόλων, ἵνα διδῶσι ταῦτα τοῖς δικασταῖς, παραλαμβάνοντες τὰς βακτηρίας, ἐξήλεγχον αὖθις (1) ἂν ἡ ὑφ' ἑκάστου ἀποδιδομένη βάλανος ἔφερεν ὄντως τὸ αὐτὸ γράμμα ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου. Τοὐναντίον, τῶν βακτηριῶν ἡ ἐξέλεγξις ἦν προχειροτάτη τοῖς πᾶσιν, οὐδ' ἦν χρεία μείζονος προσοχῆς περὶ αὐτάς· διὸ ταύτας, παρατεθειμένας κατὰ τὴν εἴσοδον (2) ἑκάστην τῶν δικαστηρίων, παρεδίδου τοῖς δικασταῖς ὁ ὑπηρέτης (3).

Τελευτῶντες δὲ λέγομεν ὅτι δι' ὑποψίας ἔχομεν ὅτι καὶ ἐν κεφ. 48, στίχ. 2 ἀπὸ τοῦ τέλους, ἀντί: (τὴν) εὔθυναν, ὡς ἤκασεν ὁ Κενυών, ἐξέδωκε δὲ καὶ ὁ Σάνδυς, ἤ: (ταύτην τὴν) εὔθυναν, ὡς ἔγραψε κατ' εἰκασίαν ὁ Βλάσσιος πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἐναπολειπομένου ἐν τῷ κώδικι κενοῦ, γραπτέον μᾶλλον: (τὴν αὐτὴν) εὔθυναν = τὴν ἤδη δεδομένην ἐν τῷ δικαστηρίῳ καὶ ἐγκεκριμένην ὑπ' αὐτοῦ (πρβλ. αὐτ. κεφ. 48, § 4), δι' οὓς λόγους, ἑρμηνευτικοὺς ἰδίως, δηλώσομεν ἄλλοτε.

Ἐν Σμύρνῃ, τῇ 18 Δεκεμβρίου, 1897.

Π. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

---

(1) Διότι ὑποτίθεται ὅτι τοιαύτη τις ἐξέλεγξις ἐγίγνετο καὶ κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ δικαστήριον.

(2) Κεφ. 63, § 2. Τὸ χωρίον τοῦτο παρενοήθη ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ Σάνδυος (αὐτ. σελ. 234 ἐν σημ.).

(3) Στήλ. 32, στ. 3-5

Εἴχομεν γράψει καὶ ἀποστείλει τἀνωτέρω πρὸς δημοσίευσιν, ὅτε τῇ 5 Ἰανουαρίου φθίνοντος ἐπῆλθεν ἡμῖν ἵνα δι' ἐπιστολῆς ὑποβάλωμεν τὰς περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν διειλημμένων χωρίων ἡμετέρας εἰκασίας τῷ παρὰ τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ περικλεεῖ ἐκδότῃ τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας κ. Κενυῶνι, παρακαλοῦντες ἵν' εὐαρεστούμενος ἀξιώσῃ μὲν αὐτὰς τοῦ προσήκοντος ἐλέγχου, γνωρίσῃ δὲ ἡμῖν εὐμενῶς ἣν περὶ αὐτῶν ἔχει γνώμην. Ὁ δ' ἐλλογιμώτατος ἀνὴρ εἰς ἀμφοτέρας ἡμῶν τὰς παρακλήσεις μετὰ πλείστης εὐμενείας ἐνδούς, ἐπιεικῆ μὲν γνώμην περὶ τῆς καθόλου ἐννοίας τῶν ὑφ' ἡμῶν, ὡς ἀνωτέρω, συμπληρουμένων καὶ ἑρμηνευομένων χωρίων ἐξήνεγκεν, ἐπανεξετάσας δὲ χάριν ἡμῶν τὰ σχετικὰ μέρη τοῦ περιπύστου χειρογράφου, τάδ' ἐπέστειλεν ἡμῖν ἐν ἀγγλικῇ γλώσσῃ περὶ τῶν πορισμάτων τῶν δευτέρων τούτων ἐρευνῶν, ἐφ' οἷς πᾶσι καὶ αὖθις παρακαλοῦμεν αὐτὸν ἵν' ἀποδέξηται τὰς θερμοτάτας ἡμῶν εὐχαριστίας:

«Ἐν στήλ. 34, στίχ. 36 τὸ πρὸ τοῦ ΟΑC γράμμα δὲν δύναται, νομίζω, νὰ ᾖ Δ. Τοῦτο προσομοιάζει μεγάλως πρὸς C, ἀλλ' ἴσως εἶνε τμῆμα μείζονος γράμματος. Ἐν στίχ. 37 τὰ πρὸ τῶν ΑΚΟΙΝΑ ἴχνη εἰσὶν οὐχὶ ἀσυνάρμοστα ἵν' ἀναγνῷ τις σύμβολα· ἀλλ' οὕτως εἰσὶν ἀμυδρά, ὥστε οὔτε ὑπὲρ οὔτε κατὰ δύνανται σαφῶς νὰ μαρτυρήσωσιν.

«Ἐν στήλ. 32, στίχ. 15 ἀδυνατῶ νὰ συμβιβάσω τὰ ὁρατὰ λείψανα πρὸς τὸ ΔΙΔΟΥC, ἀλλ' οὐδὲ δύναμαι νὰ προτείνω τι ἕτερον πιστόν. Τινὰ τῶν ἰχνῶν ἐνταῦθα φαίνονται ἀδιαλλάκτως ἔχοντα πρὸς πᾶν οἷον δήποτε γράμμα· ὥστε, ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἡ ὄψις τοῦ παπύρου εἶνε κατ' ἀνάγκην ἀπατηλή. Τὸ ἐν στίχ. 17 [α]υτον εἶνε δυνατὸν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου, τὸ δὲ ΟΝ δὲν εἶνε ἀδύνατον· ἀλλὰ τὰ λείψανα εἰσὶν οὕτω λεπτά, ὥστε οὐδεμίαν γνώμην, οὔτε ὑπὲρ οὔτε κατά, δύναταί τις ὁριστικῶς ν' ἀποφήνηται».

Τῇ 28 Ἰανουαρίου, 1898.

Π. Σ Φ.

ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

ΕΙΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΙΗΤΙΚΗΝ

Ἐφ' ἱκανὰ ἔτη ἑρμηνεύων ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τάξει Γυμνασίων πρὸς τραγῳδίᾳ τινὶ καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν Ποιητικὴν ἀφορμὴν ἐλάμβανον πολλά τινα νὰ παρασημειώνω ἐν τοῖς περισελίδοις τῶν ἐκδόσεων τοῦ Christ καὶ τοῦ Brandscheid. Τῶν παλαιῶν ἐκείνων σημειωμάτων μου ἡ δημοσίευσις πολλάκις ἀναβληθεῖσα δι' ἄλλας φιλολογικὰς φροντίδας γίνεται νῦν ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀρτίως ἐν Λιψίᾳ ἐκδοθείσης ἀξιολόγου μεταφράσεως τοῦ Th. Comperz, ἧς ἐν τέλει προσετέθη καὶ πολύτιμον «Κριτικὸν ἐφόλκιον», σελ. 99-109.

1. — 1447 a 14: «Ἐποποιία δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις, ἔτι δὲ κωμῳδία καὶ ἡ διθυραμβοποιητικὴ καὶ τῆς αὐλητικῆς ἡ πλείστη καὶ κιθαριστικῆς πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον, διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τρισίν».

Περὶ τῶν μιμητικῶν τεχνῶν τὸν λόγον ποιούμενος ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἠδύνατο μνημονεύων τὰς ἄλλας νὰ παραλίπῃ τὴν ὀρχηστικήν: «ἔτι δὲ κωμῳδία ΚΑΙ ἡ διθυραμβοποιηΤΙΚΗ ⟨ΚΑΙ ὀρχησΤΙΚΗ⟩ καὶ τῆς αὐλητικῆς κ.τ.λ.».

Τῇ ἀναπληρώσει μου συνηγορεῖ αὐτὸς ὁ συγγραφεύς, ὅστις μετ' ὀλίγους στίχους περὶ τῶν μιμητικῶν δὴ τούτων τεχνῶν πραγματευόμενος ἐπαναλαμβάνει ἐν στ. 24 τὴν αὐλητικὴν καὶ τὴν κιθαριστικήν, ἐν στ. 27 την ὀρχηστικὴν («ἡ τῶν ὀρχηστῶν»), ἐν στ. 28 τὴν ἐποποιίαν κ.τ.λ. Καὶ ἐν 1448 a 10 γράφει πάλιν ὁ Ἀριστοτέλης: «καὶ γὰρ ἐν ὀρχήσει καὶ αὐλήσει καὶ κιθαρίσει ἔστι γενέσθαι ταύτας τὰς ἀνομοιότητας».

2. — 1447 b 12: «Πλὴν οἱ ἄνθρωποί γε συνάπτοντες τῷ

μέτρῳ τὸ ποιεῖν ⟨τοὺς μὲν⟩ ἐλεγειοποιούς, τοὺς δὲ ἐποποιοὺς ὀνομάζουσιν».

Ἀνεπλήρωσα τὰς ἐκπεσούσας τοὺς μὲν λέξεις.

3.— 1448 a 1: «Ἐπεὶ δὲ μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πράττοντας, ἀνάγκη δὲ τούτους ἢ σπουδαίους ἢ φαύλους εἶναι (τὰ γὰρ ἤθη σχεδὸν ἀεὶ τούτοις ἀκολουθεῖ μόνοις· κακίᾳ γὰρ καὶ ἀρετῇ τὰ ἤθη διαφέρουσι πάντες), ἤτοι βελτίονας ἢ καθ' ἡμᾶς ἢ χείρονας ἢ καὶ τοιούτους ⟨ποιοῦσιν⟩, ὥσπερ οἱ γραφεῖς».

Συμφωνῶ τῷ Seibel (Zu Aristoteles περὶ Ποιητικῆς, München 1891, σελ. 5) ὅτι μετὰ τὴν λέξιν τοιούτους ἐξέπεσε ῥῆμά τι, οἷον τὸ ποιοῦσιν (Christ) ἢ τὸ μιμοῦνται (Seibel)· ἀλλὰ καὶ ἕτερον, οὐχ ἧττον σπουδαῖον πάθος λυμαίνεται κατ' ἐμὲ τὸ χωρίον: τὰς λέξεις τὰ ἤθη νομίζω ἐκβλητέας, προελθούσας πιθανῶς ἐξ ἐπαναλήψεως τῶν προηγουμένων λέξεων τὰ γὰρ ἤθη: «κακίᾳ γὰρ καὶ ἀρετῇ διαφέρουσι πάντες», οἷς ὅμοια εἶναι ὅσα ὁ Ἀριστοτέλης γράφει ἐν 1453 a 7: «ἔστι δὲ τοιοῦτος ὁ μήτε ἀρετῇ διαφέρων καὶ δικαιοσύνῃ μήτε διὰ κακίαν καὶ μοχθηρίαν κ.τ.λ.».

4.— 1449 b 10: «Ἡ μὲν οὖν ἐποποιία μέχρι μόνου μέτρου μεγάλου μίμησις εἶναι σπουδαίων ἠκολούθησεν· τῷ δὲ τὸ μέτρον ἁπλοῦν ἔχειν καὶ ἀπαγγελίαν εἶναι ταύτῃ διαφέρουσιν».

Πολλοὶ ἐνέκριναν, καὶ δικαίως, τὴν διόρθωσιν τοῦ Tyrwhitt μέχρι μὲν τοῦ (ἀντὶ τοῦ μέχρι μόνου)· ἀλλὰ τὸ παντελῶς ἀδιανόητον ἐν τῷ χωρίῳ εἶναι τὸ μέτρου μεγάλου, ὅπερ ὁ μὲν Christ ἐνέκλεισεν ἀγκύλαις ὡς νόθον, ὁ δὲ Lasson μετέβαλεν εἰς μέτρῳ μεγάλῃ. Ἔγραψεν ἴσως ὁ Ἀριστοτέλης: «μέχρι μὲν τοῦ ⟨διὰ⟩ μέτρου μεγάλη μίμησις εἶναι σπουδαίων»· πρβλ. 1447 b 10: «εἴ τις διὰ τριμέτρων ἢ ἐλεγείων — ποιοῖτο τὴν μίμησιν».

5.— 1450 b 17: «Ἡ δὲ ὄψις ψυχαγωγικὸν μέν, ἀτεχνώτατον δὲ καὶ ἥκιστα οἰκεῖον τῆς ποιητικῆς· ὡς γὰρ τῆς τραγῳδίας δύναμις καὶ ἄνευ ἀγῶνος καὶ ὑποκριτῶν ἔστιν».

Προσέκοψαν οἱ ἐκδόται τῇ λέξει ὡς, ἀνθ' ἧς τὰ ἀπόγραφα ἔχουσι τὴν λέξιν ἡ, ἄλλος ἄλλο εἰκάσας, ὁ μὲν Meiser ἴσως, ὅπερ ἐνέκρινε ὁ Christ, ὁ δὲ Comperz ὅλως· ἀλλ' ἂν μὴ ὁ Ἀριστοτέλης βραχυλογικῶς εἶπε τὸ ἑξῆς: «διότι ἡ δύναμις τῆς τραγῳδίας ὡς τραγῳδίας δύναμις παραμένει καὶ ἄνευ ἀγῶνος» (πρβλ. 1453 b 3), ἔγραψε πιθανῶς: «καὶ γὰρ τῆς τραγῳδίας δύναμις κ.τ.λ.», γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων ἀπειράκις ἐνηλλάχθησαν ἐν τοῖς χειρογράφοις αἱ λέξεις καὶ καὶ ὡς διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν ταχυγραφικῶν σημείων αὐτῶν· ἐν τῷ κώδικι δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ κεῖται ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ τὸ σημεῖον τῆς ὡς λέξεως.

6. — 1450 b 27: «Ἀρχὴ δέ ἐστιν ὃ αὐτὸ μὲν μὴ ἐξ ἀνάγκης μετ' ἄλλο ἐστίν, μετ' ἐκεῖνο δ' ἕτερον πέφυκεν εἶναι ἢ γίνεσθαι, τελευτὴ δὲ τοὐναντίον ὃ αὐτὸ ⟨ΜΕΝ⟩ ΜΕΤ' ἄλλο πέφυκεν εἶναι ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλο οὐδέν».

Προσανεπλήρωσα τὸ μέν, ὅπερ δῆλον δὴ πῶς ἐξέπεσεν.

7. — 1452 a 3: «Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τελείας ἐστὶ πράξεως ἡ μίμησις ἀλλὰ καὶ φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν, ταῦτα δὲ γίνεται καὶ μάλιστα καὶ μᾶλλον ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν δι' ἄλληλα· τὸ γὰρ θαυμαστὸν οὕτως ἕξει μᾶλλον ἢ εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου καὶ τῆς τύχης, ἐπεὶ καὶ τῶν ἀπὸ τύχης ταῦτα θαυμασιώτατα δοκεῖ ὅσα ὥσπερ ἐπίτηδες φαίνονται γεγονέναι οἷον ὡς ὁ ἀνδριὰς ὁ τοῦ Μίτυος ἐν Ἄργει ἀπέκτεινεν τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου τῷ Μίτυι, θεωροῦντι ἐμπεσών· ἔοικε γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰκῇ γενέσθαι. Ὥστε ἀνάγκη τοὺς τοιούτους εἶναι καλλίους μύθους».

Ὀρθῶς κατ' ἐμὴν κρίσιν συνεῖδεν ὁ Brandscheid ὅτι ἡ εἰς τὸν αἰτιολογικὸν λόγον: «ἐπεὶ δὲ κ.τ.λ.» ἀπόδοσις διὰ τὰς πολλὰς παρεμπεσούσας προτάσεις ἠκολούθησε κατ' ἄλλον τύπον ἐπενηνεγμένη διὰ τοῦ ὥστε· δῆλον ἐκ τούτου ὅτι ἡ μετὰ τὸ γενέσθαι ῥῆμα στίξις κατ' ἀνάγκην μεταβλητέα. Ἀλλὰ τί ποτε δηλοῦσι τὰ καὶ μάλιστα καὶ μᾶλλον; ὁ μὲν Christ ἐξέδωκε: «ταῦτα δὲ γίνεται [καὶ] μά-

λιστα ⟨ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν⟩ καὶ μᾶλλον ὅταν κ.τ.λ.» ἐγκλείσας ἀγκύλαις ὡς νόθον τὸν καὶ σύνδεσμον καὶ ἀναπληρώσας τὰ ἄλλα, ὁ δὲ Comperz: «ταῦτα δὲ γίνεται καὶ μάλιστα [καὶ μᾶλλον] ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν δι' ἄλληλα ⟨καὶ κατὰ τοῦτο δῆλον ὡς δεῖ γίνεσθαι τὰ μετ' ἄλληλα⟩» ἐγκλείσας τὰ καὶ μᾶλλον καὶ ἀναπληρώσας τὰ ἄλλα. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ὁ νοῦς εὐοδοῦται διὰ τῆς ἑξῆς συμπληρώσεως: «ταῦτα δὲ γίνεται καὶ μάλιστα ⟨δι' ἄλληλα⟩ καὶ μᾶλλον ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν δι' ἄλληλα»· τοῦτο δὲ λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι τὰ φοβερὰ καὶ ἐλεεινὰ γίνονται καὶ μάλιστα (= *vel maxime*, ὡς ὀρθῶς ἑρμηνεύει ὁ Brandscheid) δι' ἄλληλα (= τὸ ἓν διὰ τὸ ἄλλο), ἔτι δὲ μᾶλλον (= «καὶ μᾶλλον») ὅταν δι' ἄλληλα γίνωνται παρὰ τὴν δόξαν», ἐν τούτῳ δέ, ἐν τῷ παρὰ τὴν δόξαν, καὶ κεῖται, κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὁριζομένην περίστασιν, τὸ βάρος τῆς ὅλης ἐννοίας. Τί δὲ ἐννοεῖ ὁ συγγραφεὺς λέγων ὅτι τὰ φοβερὰ καὶ ἐλεεινὰ μᾶλλον γίνονται ὅταν γίνωνται δι' ἄλληλα παρὰ τὴν δόξαν, σαφέστατα ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἑπομένων: «τὸ γὰρ θαυμαστὸν οὕτως ἕξει κ.τ.λ.» καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ θανάτου τοῦ φονέως τοῦ Μίτυος, περὶ οὗ ὅρα καὶ Πλουτάρχου Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Θείου βραδέως τιμωρουμένων κεφ. 8.

8. — 1452 b 3: «Ἐπεὶ δ' ἡ ἀναγνώρισις τινῶν ἐστιν ἀναγνώρισις, αἱ μὲν θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον μόνον, ὅταν ᾖ δῆλος ἕτερος (ὁ ἕτερος Bernays) τίς ἐστιν, ὁτὲ δὲ ἀμφοτέρους δεῖ ἀναγνωρίσαι, οἷον ἡ μὲν Ἰφιγένεια τῷ Ὀρέστῃ ἀνεγνωρίσθη ἐκ τῆς πέμψεως τῆς ἐπιστολῆς, ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν ἄλλης ἔδει ἀναγνωρίσεως».

Ἀπορῶ πῶς οὐδεὶς παρετήρησε τὸ χάσμα: «ἐπεὶ δ' ἡ ἀναγνώρισις τινῶν ἐστιν ἀναγνώρισις, αἱ μὲν θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον μόνον (ὅταν δῆλος ἕτερος τίς ἐστιν) ⟨αἱ δὲ ἀμφοτέρων, ὁτὲ μὲν ἕτερον⟩ ὁτὲ δὲ ἀμφοτέρους δεῖ ἀναγνωρίσαι»· ἡ πρότασις εἶναι: «ἐπεὶ — αἱ μὲν θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον μόνον — αἱ δὲ ἀμφοτέρων», ἡ δ' αὐτὴν δὲ ἀπόδοσις: «ὁτὲ μὲν ἕτερον ὁτὲ δὲ ἀμφοτέρους δεῖ ἀναγνωρίσαι». Ὁ ἀντιγραφεὺς ἀπὸ τοῦ αἱ δὲ ἀμφοτέρων ἀπεπλάνησε τὸ ὄμμα εἰς τὸ ὁτὲ δὲ ἀμφοτέρους.

9. — 1453 a 36: «Ἐκεῖ γὰρ (sc. ἐν τῇ κωμῳδίᾳ) ἂν οἱ ἔχθιστοι ὦσιν ἐν τῷ μύθῳ, οἷον Ὀρέστης καὶ Αἴγισθος, φίλοι γενόμενοι ἐπὶ τελευτῆς ἐξέρχονται».

Ἀντὶ τοῦ ἂν προτιμῶ τὸ κἂν.

10. — 1453 b 34: «Ἢ γὰρ πρᾶξαι ἀνάγκη ἢ μὴ καὶ ⟨Ἢ⟩ ΕΙδότας ἢ μὴ εἰδότας».

Ἀνεπλήρωσα τὸ ἐκπεσὸν ἢ πρὸ τῆς λέξεως εἰδότας.

11. — 1454 a 17: «Ἕξει δὲ ἦθος μὲν ἐάν, ὥσπερ ἐλέχθη, ποιῇ φανεΡΟΝ ὁ λόγος ἢ ἡ πρᾶξις προαίρεσίν τινα».

Ἀπορῶ πῶς πάντας διέφυγε τὸ φανερόν, ὅπερ διορθωτέον φανεΡΑΝ· πρβλ. 1450 b 8: «ἔστιν δὲ ἦθος μὲν τὸ τοιοῦτον ὃ δηλοῖ (= φανερὰν ποιεῖ) τὴν προαίρεσιν».

12. — 1455 a 22: «Δεῖ δὲ τοὺς μύθους συνιστάναι καὶ τῇ λέξει συναπεργάζεσθαι ὅτι μάλιστα πρὸ ὀμμάτων τιθέμενον· οὕτω γὰρ ἂν ἐναργέστατα ὁ ⟨ποιητὴς⟩ ὁρῶν ὥσπερ παρ' αὐτοῖς γιγνόμενος τοῖς πραττομένοις εὑρίσκοι τὸ πρέπον καὶ ἥκιστα ἂν λανθάνοιτο τὰ ὑπεναντία (σημεῖον δὲ τούτου ὃ ἐπετιμᾶτο Καρκίνῳ· ὁ γὰρ Ἀμφιάραος ἐξ ἱεροῦ ἀνῄει, ὃ μὴ ὁρῶντα τὸν θεατὴν ἐλάνθανεν, ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς ἐξέπεσεν δυσχερανάντων τοῦτο τῶν θεατῶν)· ὅσα δὲ δυνατὸνκαὶ τοῖς σχήμασι συναπεργαζόμενον».

Ἀνεπλήρωσα τὴν μεταξὺ τοῦ Ὁ καὶ τοῦ Ὁρῶν ἐκπεσοῦσαν ποιητὴς λέξιν. Ἀντὶ τοῦ λανθάνοιτο ὁ Vahlen ᾔκασε λανθάνοι ὃ καὶ ἐδέξαντο πάντες οἱ ἄλλοι ἐκδόται· κατ' ἐμὲ γραπτέον: «καὶ ἥκιστα ἂν λανθάνοι ⟨αὐ⟩τό⟨ν⟩ τὰ ὑπεναντία». Τὴν μεταγραφὴν τοῦ Vahlen: «ὃ μὴ ὁρῶντ' ἂν τὸν θεατὴν ἐλάνθανεν» ἐδέξατο ὁ Christ ἐν τῷ κειμένῳ· ἀλλ' ἄριστα ὅμως ὁ Gomperz εὗρε τὸν νοῦν: «Einen Beleg dafür bietet der Tadel, der den Karkinos getroffen hat. Amphiaraos hatte nämlich das Heiligtum bereits verlassen (zu einer Zeit nämlich, da die Bühnenvorgänge sein Verweilen im Heiligtum erheischten). *Dies war dem Dichter, so lange er das Stück nicht spielen sah, entgangen,*

auf der Bühne aber erlitt er ein Fiasco, da das Publicum den Verstoss übel vermerkte» καὶ προέτεινε τὴν μεταβολήν: «ὃ μὴ ὁρῶντ' α⟨ὐ⟩τὸν [θεατὴν] ἐλάνθανεν»· προτιμῶ τὴν ἁπλουστέραν τοῦ Dacier μεταγραφὴν τοῦ θεατὴν εἰς τὸ ποιητήν· τὴν ἀφορμὴν πρὸς τὴν σύγχυσιν ἔδωκε τῷ ἀντιγραφεῖ τὸ ἑπόμενον θεατῶν.

13. — 1455 b 3: «Λέγω δὲ οὕτως ἂν θεωρεῖσθαι τὸ καθόλου οἷον ⟨ἐπὶ⟩ τῆς Ἰφιγενείας, τυθείσης τινὸς κόρης καὶ ἀφανισθείσης ἀδήλως τοῖς θύσασιν, ἱδρυνθείσης δὲ εἰς ἄλλην χώραν, ἐν ᾗ νόμος ἦν τοὺς ξένους θύειν τῇ θεῷ· ⟨καὶ ἡ μὲν⟩ ταύτην ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, χρόνῳ δὲ ὕστερον τῷ ἀδελφῷ συνέβη ἐλθεῖν τῆς ἱερείας».

Ἀνεπλήρωσα τὴν ἐπὶ πρόθεσιν, ἔθηκα μετὰ τὸ Ἰφιγενείας ὑποστιγμὴν ἀντὶ τῆς ἄνω στιγμῆς καὶ προσέθηκα τὰ καὶ ἡ μέν· διότι ἄλλως ποῖον εἶνε τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἔσχε ῥήματος; τὸ κόρης:

14. — 1455 b 21: «Αὐτὸς (sc. ὁ Ὀδυσσεὺς) ἀφικνεῖται χειμασθεὶς καὶ ἀναγνωρίΣΑΣ ΤΙΝΑΣ ΑΥΤΟΣ ἐπιθέμενος αὐτὸς μὲν ἐσώθη, τοὺς δ' ἐχθροὺς διέφθειρε».

Ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Seibel ὅτι ἡ ἑρμηνεία τοῦ Vahlen καὶ τοῦ Susemihl: «nachdem er sich einigen zu erkennen gegeben» εἶναι ἀδύνατος διὰ τὴν παρ' Ἀριστοτέλει χρῆσις τοῦ ἀναγνωρίζειν ῥήματος, προέτεινε δέ: «καὶ ἀναγνωρισάντων τινῶν αὐτόν»· προτιμῶ ἐγώ: «καὶ ἀναγνωρίΣΑΣΙΝ ΑΥΤΟΝ ἐπιθέμενος αὐτὸς μὲν κ.τ.λ.». Ὁ Christ ἠρκέσθη νὰ ἐγκλείσῃ τὸ πρῶτον αὐτός, ὅπερ ἐν τῇ τοῦ Ἄλδου ἐκδόσει μεταβεβλημένον κεῖται εἰς τὸ αὐτοῖς.

15. — 1456 a 8: «Δίκαιον δὲ καὶ τραγῳδίαν ἄλλην καὶ τὴν αὐτὴν λέγειν οὐδὲν ἴσως τῷ μύθῳ».

Μετάθες: «δίκαιον δὲ τραγῳδίαν καὶ ἄλλην καὶ τὴν αὐτὴν λέγειν κ.τ.λ.».

16. — 1456 a 36: «Ἔστι δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ταῦτα, ὅσα ὑπὸ τοῦ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι· μέρη δὲ τούτων τό τε ἀποδεικνύναι καὶ τὸ λύειν καὶ τὸ πάθη παρασκευά-

ζειν, οἷον ἔλεον ἢ φόβον ἢ ὀργὴν καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἔτι μέγεθος καὶ μικρότητας».

Ἴσως δὲ μᾶλλον: «καὶ ἔτι μέγεθος καὶ μικρότης» (sc. μέρη ἐστίν). Νεώτερα ἀντίγραφα ἔχουσι τὴν γραφὴν μικρότητα (ὡς ἀντικείμενον τοῦ παρασκευάζειν ῥήματος).

17. — 1456 b 1: «Δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν δεῖ χρῆσθαι ὅταν ἢ ἐλεεινὰ ἢ δεινὰ ἢ μεγάλα ἢ εἰκότα δέῃ παρασκευάζειν· πλὴν τοσοῦτον διαφέρει, ὅτι τὰ μὲν δεῖ φαίνεσθαι ἄνευ διδασκαλίας, τὰ δὲ ἐν τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ λέγοντος παρασκευάζεσθαι καὶ παρὰ τὸν λόγον γίγνεσθαι. Τί γὰρ ἂν εἴη τοῦ λέγοντος ἔργον, εἰ φανοῖτο ἡδέα καὶ μὴ διὰ τὸν λόγον;».

Πολλὰ καὶ ποικίλα εἶπον οἱ ἐκδόται περὶ τοῦ χωρίου· καὶ πρῶτον ὁ Brandscheid ἡρμήνευσεν: «es ist klar, dass man auch in der Gestaltung der Begebenheiten von denselben Gedankensarten Gebrauch machen muss;» ἀλλὰ τίς ποτε Ἕλλην εἶπε τὸ «ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν χρῆσθαι» ἀντὶ τοῦ «ταῖς αὐταῖς ἰδέαις χρῆσθαι;» ἐὰν δὲ εἰς τὸ «ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν» ἀποδοθῇ ἡ ἔννοια τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἀφορμῆς (=«ὁρμώμενόν τινα ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν»), τότε ποῖον εἶναι πάλιν τὸ ἀντικείμενον τοῦ χρῆσθαι ῥήματος; Ὁ Christ τοῦ Ueberweg εἰσηγουμένου ἐνέκλεισεν ἀγκύλαις τὸ ἐν· ὁ δὲ Gomperz μετέφρασεν: «augenscheinlich hat man auch im Bereiche der Begebenheiten von denselben Gesichtspunkten *auszugehen*»· ἀλλὰ τὸ χρῆσθαι ῥῆμα δὲν σημαίνει ausgehen (ὁρμᾶσθαι, ἀπάρχεσθαι). Ἡ ἀντίθεσις ἡ ἐπαγομένη διὰ τοῦ «τὰ δὲ ἐν τῷ λόγῳ» ὑποδεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεὺς πιθανῶς ἔγραψε: «δῆλον δὲ ὅτι καὶ ⟨τοῖς⟩ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν δεῖ χρῆσθαι».

Μάτην ὁ Brandscheid ἐφρόντισε νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν παραδεδομένην γραφήν: «εἰ φανοῖτο ἡδέα» (περὶ ἡδέων οὐδεὶς λόγος οὔτε ἐγένετο οὔτε γίνεται), ἀνθ' ἧς ὁ μὲν Tyrwhitt ἤκασεν «εἰ φανοῖτο ἤδη ᾗ δεῖ», ὁ δὲ Vahlen «εἰ φανοῖτο ᾗ δέοι», ὁ δὲ Christ «εἰ φανοῖτο ἡδέα ⟨ἢ δεινὰ αὐτὰ⟩ καὶ μὴ κ.τ.λ.» καὶ ὁ Gomperz: «εἰ φανοῖτο ἤδη τῇ θέᾳ καὶ μὴ κ.τ.λ.». Ἀντὶ τοῦ ΗΔΕΑ εἰκάζω ἐγὼ τὸ ΗΔΕΙΝΑ: «εἰ φανοῖτο ᾗ δεινὰ καὶ μὴ διὰ τὸν λόγον».

18.— 1456 b 34: «Συλλαβὴ δέ ἐστιν φωνὴ ἄσημος συνθετὴ ἐξ ἀφώνου καὶ φωνὴν ἔχοντος· καὶ γὰρ τὸ ΓΑ ⟨καὶ⟩ ἄνευ τοῦ Ρ συλλαβὴ καὶ μετὰ τοῦ Ρ, οἷον τὸ ΓΡΑ».

Ἀνεπλήρωσα τὸν καὶ σύνδεσμον.

19.— 1457 a 20: «Ἡ δὲ κατὰ τὸ ἑνὶ ἢ πολλοῖς, οἷον ἄνθρωποι ἢ ἄνθρωπος, ἡ δὲ κατὰ τὰ ὑποκριτικά, οἷον κατ' ἐρώτησιν ⟨ἢ⟩ ἐπίταξιν.

Ἀνεπλήρωσα τὸν ἢ σύνδεσμον.

20.— 1457 b 25: «Ἐνίοις δ' οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον τῶν ⟨οἰκείων⟩ ἀνάλογον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὁμοίως λεχθήσεται, οἷον τὸ τὸν καρπὸν μὲν ἀφιέναι σπείρειν, τὸ δὲ τὴν φλόγα ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀνώνυμον· ἀλλ' ὁμοίως ἔχει τοῦτο πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὸ σπείρειν πρὸς ⟨τὸ ἀφιέναι⟩ τὸν καρπόν, διὸ εἴρηται 'σπείρειν θεοκτίσταν φλόγα'».

Ἀνεπλήρωσα τὴν οἰκείων λέξιν, τὸ δὲ τὸ ἀφιέναι κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Castelvetro εἰκάσαντος τὸν ἀφιέντα.

21.— 1459 a 18: «Δεῖ τοὺς μύθους καθάπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις συνεστάναι δραματικοὺς καὶ περὶ μίαν πρᾶξιν ὅλην καὶ τελείαν, ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ μέσΑ καὶ τέλος».

Ἀπορῶ πάλιν πῶς πάντας διέφυγε τὸ μέσα ἀντὶ τοῦ μέσΟΝ· πρβλ. 1450 b 26: «ὅλον δέ ἐστιν τὸ ἔχον ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τελευτήν».

22.— 1459 a 25: «Ὥσπερ γὰρ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἥ τ' ἐν Σαλαμῖνι ἐγένετο ναυμαχία καὶ ἡ ἐν Σικελίᾳ Καρχηδονίων μάχη οὐδὲν πρὸς τὸ αὐτὸ συντείνουσαι τέλος, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις ἐνίοτε γίνεται θάτερον μετὰ θάτερον, ἐξ ὧν ἓν ⟨πρὸς⟩ οὐδὲν [γίνεται] τέλος».

Ἀνεπλήρωσα τὸ πρός, ἐνέκλεισα τὸ γίνεται.

23.— 1459 a 30: «Καὶ ταύτῃ θεσπέσιος ἂν φανείη Ὅμη-

ρος παρὰ τοὺς ἄλλους, τῷ μηδὲ τὸν πόλεμον καίπερ ἔχοντα ἀρχὴν ⟨ΚΑΙ μέσον⟩ ΚΑΙ τέλος ἐπιχειρῆσαι ποιεῖν ὅλον».

Ἀνεπλήρωσα τὰ ἐκπεσόντα καὶ μέσον.

24. — 1459 a 35: «Νῦν δ' ἓν μέρος ἀπολαβὼν ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν (αὐτοῦ Heinse) πολλοῖς, οἷον νεῶν καταλόγῳ καὶ ἄλλοις [ἐπεισοδίοις] οἷς διαλαμβάνει τὴν ποίησιν».

Ἐνέκλεισα τὸ δεύτερον ἐπεισοδίοις.

25. — 1459 b 16: «Πρὸς δὲ τούτοις λέξει καὶ διανοίᾳ πάΝΤΑ ὑπερβέβληκεν (sc. ὁ Ὅμηρος)».

Ἴσως μᾶλλον πάΝΤΑΣ.

26. — 1459 b 20: «Δύνασθαι γὰρ δεῖ συνορᾶσθαι τὴν ἀρχὴν ⟨ΚΑΙ τὸ μέσον⟩ ΚΑΙ τὸ τέλος».

Ἀνεπλήρωσα καὶ ἐνταῦθα τὰ ἐκπεσόντα καὶ τὸ μέσον.

27. — 1460 a 21: «Οἴονται γὰρ ἄνθρωποι, ὅταν τουδὶ ὄντος τοδὶ ᾖ ἢ γινομένου γίνηται, εἰ τὸ ὕστερον ἔστιν ⟨ἢ γίνεται⟩, καὶ τὸ πρότερον εἶναι ἢ γίνεσθαι· τοῦτο δέ ἐστι ψεῦδος».

Ἀνεπλήρωσα τὰ ἐκπεσόντα ἢ γίνεται.

28. — 1460 a 23: «Διὸ δεῖ, ἂν τὸ πρῶτον ψεῦδος, ἄλλο, ὃ τούτου ὄντος ἀνάγκη εἶναι ἢ ⟨γενομένου⟩ γενέσθαι, προσθεῖναι».

Ἀνεπλήρωσα τὸ γενομένου, ὅπερ εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ἐκπέσῃ πρὸ τοῦ γενέσθαι.

Ἐν Μυτιλήνῃ.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΤΑ ΗΘΙΚΑ

(Ἔκδοσις Γρηγοριου Ν. Βερναρδακη)

Τόμ. Α'. **Περὶ παίδων ἀγωγῆς** ἐν σελ. 9 (4 F).

τούτοις δ' ἂν ἔγωγε προσθείην ὅτι οἱ τοιοῦτοι πατέρες παραπλήσιον ποιοῦσιν, οἷον εἴ τις τοῦ μὲν ὑποδήματος φροντίζοι, τοῦ δὲ ποδὸς ὀλιγώρως ἔχοι. πολλοὶ δ' εἰς τοσοῦτο [τῶν πατέρων] προβαίνουσι φιλαργυρίας ἅμα καὶ μισοτεκνίας, ὥσθ' ἵνα μὴ πλείονα μισθὸν τελέσειαν, ἀνθρώπους τοὺς μηδενὸς τιμίους αἱροῦνται τοῖς τέκνοις παιδευτάς, εὔωνον ἀμαθίαν διώκοντες.

Καὶ τὰ συμφραζόμενα καὶ τὸ ὑπερβατὸν μονονουχὶ φωνὴν ἀφιᾶσιν ὅτι αἱ λέξεις τῶν πατέρων παρέμβλητον σχόλιόν εἰσιν.

Αὐτ. κατωτέρω ἐν σελ. 10 (5 A).

ἐρωτήσαντος γάρ τινος αὐτὸν πόσον αἰτοίη μισθὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως «χιλίας» ἔφησε «δραχμάς»· τοῦ δ' 'Ἡράκλεις' εἰπόντος «ὡς ὑπέρπολυ τὸ αἴτημα· δύναμαι γὰρ ἀνδράποδον χιλίων πρίασθαι», «τοιγαροῦν» εἶπε «δύο ἕξεις ἀνδράποδα [καὶ τὸν υἱὸν καὶ ὃν ἂν πρίῃ»].

Οὐκ ὀλίγον τῆς χάριτος, νομίζομεν, ἀποβάλλει τὸ κομψὸν καὶ ἀστεῖον σκῶμμα τοῦ Ἀριστίππου ἕνεκα τοῦ παρεμβλήτου σχολίου καὶ τὸν υἱὸν καὶ ὃν ἂν πρίῃ. Ἐκβλητέον λοιπόν.

Αὐτ. ἐν σελ. 15. (7 D).

Δεῖ τοίνυν τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον μηδενὸς μηδὲ τῶν

ἄλλων τῶν καλουμένων ἐγκυκλίων παιδευμάτων μήτ' ἀνήκοον μήτ' ἀθέατον ἐᾶν εἶναι, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ παραδρομῆς μαθεῖν ὥσπερ εἰ γεύματος ἕνεκεν (ἐν ἅπασι γὰρ τὸ τέλειον ἀδύνατον), τὴν δὲ φιλοσοφίαν πρεσβεύειν· ἔχω δὲ δι' εἰκόνος παραστῆσαι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην· ὥσπερ γὰρ περιπλεῦσαι μὲν πολλὰς πόλεις καλόν, ἐνοικῆσαι δὲ τῇ κρατίστῃ χρήσιμον, ⟨οὕτω καὶ τῶν μὲν ἄλλων μαθημάτων ἅπτεσθαι, τῇ δὲ φιλοσοφίᾳ προσομιλεῖν⟩.

Οὕτω πως νομίζομεν, ὅτι δύναται τὸ ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ ἐκδότου τὸ πρῶτον καταδειχθὲν χάσμα νὰ συμπληρωθῇ.

Αὐτ. ἐν σελ. 23. (10 D).

Ἀριστοφάνους δέ, ὅτε τὰς Νεφέλας ἐξέφερε, παντοίως πᾶσαν ὕβριν αὐτοῦ κατασκεδαννύντος, καί τινος τῶν παρόντων «κᾆτα τοιαῦτ' ἀνακωμῳδοῦντος οὐκ ἀγανακτεῖς» εἰπόντος, «ὦ Σώκρατες;» «μὰ Δί, οὐκ ἔγωγ'» ἔφησεν· «ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ [τῷ θεάτρῳ] σκώπτομαι».

Οὔτε ὁ Σωκράτης εἶπεν οὔτε ὁ συγγραφεύς, νομίζομεν, εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσθέσῃ τὰς λέξεις τῷ θεάτρῳ, ἵνα μὴ παρερμηνευθῇ, ἀλλὰ σχολιαστὴς νομίσας ἀναγκαίαν τὴν ἑρμηνείαν ταύτην παρενέγραψεν. Ἐκβλητέον λοιπόν.

Πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν σελ. 39 (17 B).

θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς ⟨τινα⟩,
ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ.

Ὁ πρῶτος στίχος ὅτι εἶνε ἐλλιπής, δῆλον ἐκ τοῦ μέτρου. Τοῦτον ὁ ἀοίδιμος Ναύκιος συμπληροῖ ὧδε

θεὸς μὲν ⟨αὐτὸς⟩ αἰτίαν φύει βροτοῖς,

ἡμεῖς δὲ νομίζομεν ὅτι ἐξέπεσε τὸ τινα ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον ὅταν.

Περὶ τοῦ ἀκούειν σελ 92 (37 F).

Ἐπεὶ δ' ὥσπερ τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὰς πολιτείας οἱ

μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μέμφονται καὶ δυσκολαίνουσι τῶν γιγνομένων, οἱ δ' ἐκ μετοίκων σύντροφοι καὶ συνήθεις τῶν νόμων ὄντες οὐ χαλεπῶς προσδέχονται τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ στέργουσιν, οὕτω σε δεῖ πολὺν χρόνον ἐν φιλοσοφίᾳ παρατρεφόμενοι καὶ πᾶν μάθημα καὶ ἄκουσμα παιδικὸν ἀπ' ἀρχῆς ἐθισθέντα προσφέρεσθαι λόγῳ φιλοσόφῳ μεμιγμένον, εὐμενῆ καὶ οἰκεῖον ἥκειν εἰς φιλοσοφίαν, ἣ μόνη τὸν ἀνδρεῖον καὶ τέλειον ὡς ἀληθῶς ἐκ λόγου τοῖς νέοις περιτίθησι κόσμον, οὐκ ἂν ἀηδῶς οἶμαί σε προακοῦσαι περὶ τῆς ἀκουστικῆς αἰσθήσεως, ἣν ὁ Θεόφραστος παθητικωτάτην εἶναί φησι πασῶν.

Ὀρθῶς μὲν ὁ κ. Βερναρδάκης ἔγραψε οἶμαι ἀντὶ τοῦ δ' οἶμαι, ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι μετὰ τὴν λέξιν κόσμον πρέπει νὰ τεθῇ οὐχὶ μέση στιγμή, ὡς ἐν τῇ ἐκδόσει ὑπάρχει, ἀλλ' ὑποστιγμή, ὡς ἐστίξαμεν, ἵνα ὁ λόγος ἐπεί-οὕτω σε δεῖ-κόσμον ἔχῃ ἀπόδοσιν τὸ οὐκ ἂν ἀηδῶς οἶμαί σε προακοῦσαι περὶ τῆς ἀκουστικῆς αἰσθήσεως κλπ.

Πῶς ἄν τις τὸν κόλακα κλπ. σελ. 149 (62 A).

καὶ πρὸς ὁδὸν ἢ πλοῦν ἤ τινα πρᾶξιν ΑΠΟμαλακιζόμενον, οὐ φήσει κατεπείγειν τὸν καιρόν.

Θὰ προτιμῶμεν νὰ γραφῇ ὑπομαλακιζόμενον, διότι ὁ κόλαξ, ἵνα ἀρέσῃ τῷ κολακευομένῳ, ἅμα μαντεύσας ὅτι οὗτος ἀποδειλιᾷ πως πρὸς ὁδὸν ἢ πλοῦν ἤ τι ἄλλο συμβουλεύει τὴν ἀναβολὴν ἢ τὴν δι' ἄλλου ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου.

Αὐτ. σελ. 178 (74 A).

τοιοῦτον γὰρ ἡ θεραπευτικὴ παρρησία ζητεῖ τρόπον, ἡ δὲ πρακτικὴ τὸν ἐναντίον.

Ὅτι ἡ λέξις πρακτικὴ οὐδένα νοῦν ἔχει, πρόδηλον. Ἐνταῦθα ἀντιτίθεται ἡ παρρησία ἡ σκοπὸν ἔχουσα νὰ θεραπεύῃ τὰ ἐλαττώματα τῶν φίλων ἁμαρτανόντων πρὸς τὴν παρρησίαν ἐκείνην, ἥτις ἐξοργίζει καὶ ἐνοχλεῖ αὐτούς. Διὰ ταῦτα, νομίζομεν, ἀντὶ τοῦ πρακτικὴ γραπτέον πειραστική, ἡ ἐπιτηδεία δηλονότι οὐχὶ πρὸς τὸ θεραπεύειν ἀλλὰ πρὸς τὸ πειράζειν, τὸ λυπεῖν καὶ παροξύνειν.

Πῶς ἄν τις αἴσθοιτο κλπ. σελ. 199 (82 D).

«ὅσῳ» γὰρ εἶπεν «ἐνδοτέρω φεύγεις, ⟨τοσούτῳ⟩ μᾶλλον ἐν τῷ καπηλείῳ γίγνῃ.

Νομίζομεν ὅτι ἐξέπεσε τὸ τοσούτῳ, ὡς δεικνύει τὸ ἀναφορικὸν ὅσῳ.

Πῶς ἄν τις ἀπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο σελ. 213 (88 D)

ἐνδύου τῇ ψυχῇ, περισκόπει τὰ σαθρά, μή τίς σοί ποθεν ὑποφθέγγηται κακία τὸ τοῦ τραγῳδοῦ

ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.

Τινὲς ἐκβάλλουσι τὴν λέξιν κακία, ἡμεῖς νομίζομεν γραπτέον κακίᾳ.

Αὐτ. σελ. 222 (91 F).

καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, συνιδὼν πολιτικὸς ἀνὴρ Ὀνομάδημος, ἐν Χίῳ τῆς κρατούσης μερίδος ἐν στάσει γενόμενος, παρῄνει τοῖς ἑταίροις μὴ πάντας ἐξελάσαι τοὺς ἀντιστασιάσαντας, ἀλλ' ὑπολιπέσθαι τινάς, «ὅπως» ἔφη «μὴ πρὸς τοὺς φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεσθαι, τῶν ἐχθρῶν παντάπασιν ἀπαλλαγέντες».

Ὅτι τὸ γενόμενος οὐδένα νοῦν ἔχον ἀνάγκη νὰ διορθωθῇ ⟨περι⟩γενόμενος εἴπομεν ἐν τῷ φυλλαδίῳ, ὅπερ ἐξεδώκαμεν ἐν ἔτει 1891 (ἐν σελ. 43η), ὅπως καταφωράσωμεν τὴν λογοκλοπίαν καὶ ἀμάθειαν τοῦ Γ. Ζηκίδου, πειραθέντος νὰ ἑρμηνεύσῃ ἐν τῷ α΄ τόμῳ τῆς Χρηστομαθείας αὐτοῦ τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο καὶ μὴ δυνηθέντος, διότι δὲν ἐνόησεν ὅτι τὸ χωρίον ἐνόσει. Τὴν διόρθωσιν ἡμῶν ταύτην τὴν κατ' εἰκασίαν τότε γενομένην νῦν κυροῦμεν δι' αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου, ὅστις περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος αὖθις ἐν τοῖς πολιτικοῖς παραγγέλμασιν (813 A) γράφει τάδε.

«ἀληθινὴν μὲν ἔχθραν ἢ διαφορὰν οὐδεμίαν ἑαυτοῖς ὑπολειπτέον. ὡς ὁ τῶν Χίων δημαγωγὸς Ὀνομάδημος οὐκ εἴα **τῇ στάσει κρατήσας** πάντας ἐκβάλλειν τοὺς ὑπεναντίους, «ὅπως» ἔφη «μὴ πρὸς τοὺς φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεσθαι, τῶν ἐχθρῶν παντάπασιν ἀπαλλαγέντες».

Περὶ πολυφιλίας σελ. 227 (94 A).

Τὸν δὲ φίλον ἡμεῖς «μοῦνον» μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν εἶναι, μετ' ἄλλου δὲ τηλύγετός τις [καὶ ὀψίγονος] ἔστω, τὸν θρυλούμενον ἐκεῖνον χρόνῳ τῶν ἁλῶν συγκατεδηδοκὼς μέδιμνον, οὐχ ὥσπερ νῦν πολλοὶ φίλοι λεγόμενοι συμπιόντες — συλλέγουσιν.

Ἐκβλητέον τὸ παρέμβλητον σχόλιον τοῦ τηλύγετος.

Περὶ τύχης σελ. 240 (98 F).

ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀτυχέστεροι τῶν θηρίων ἐσμέν· ἐμπειρίᾳ δὲ καὶ μνήμῃ καὶ σοφίᾳ καὶ τέχνῃ κατ' Ἀναξαγόραν σφῶν τ' αὐτῶν χρώμεθα καὶ βλίττομεν καὶ ἀμέλγομεν καὶ φέρομεν καὶ ἄγομεν συλλαμβάνοντες, ὥστε ἐνταῦθα μηδὲν τῆς τύχης ἀλλὰ πάντα τῆς εὐβουλίας εἶναι.

Τὸ προφανῶς νοσοῦν τοῦτο χωρίον νομίζομεν, ὅτι δύναται νὰ θεραπευθῇ, ἂν τὸ μὲν σφῶν ἀναγνωσθῇ συῶν, πρὸ δὲ τοῦ χρώμεθα ἐννοήσωμεν ὅτι ἐξέπεσον ἕνεκα ὁμοιότητος τῶν τελευταίων συλλαβῶν τοῦ τὸ χρώμεθα αἱ λέξεις περιγιγνόμεθα καὶ τοῖς ἄλλοις.

Παραμυθητικὸς πρὸς Ἀπολλώνιον σελ. 262 (107 D).

εἰ γὰρ δὴ ὕπνος τίς ἐστιν ὁ θάνατος καὶ περὶ τοὺς καθεύδοντος μηδέν ἐστι κακόν, δῆλον ὡς οὐδὲ περὶ τοὺς τετελευτηκότας εἴη ἄν τι κακόν.

Διορθωτέον καθεύδοντΑς ἀντὶ τοῦ ἐξ ἀβλεπτήματος τυπογραφικοῦ πάντως γεγραμμένου καθεύδοντος. Ὁμοίως διορθωτέον ἐν σελ. 264 καὶ ἀλ. παραπῖπτον ἀντὶ τοῦ παραπίπτον.

Αὐτ. 283 (116 B)

ἔχομεν γὰρ τὸ ζῆν ὥσπερ παρὰ καταθεμένοις θεοῖς ἐξ ἀνάγκης καὶ τούτου χρόνος οὐδείς ἐστιν ὡρισμένος τῆς ἀποδόσεως, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς τραπεζίταις τῆς τῶν θεμάτων, ἀλλ' ἄδηλον πόθ' ὁ δοὺς ἀπαιτήσει.

Ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Βάσης ὅτι οὔτε ἡ τῶν χειρογράφων γραφὴ παρακαταθεμένοις οὔτε ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη κατὰ διάστασιν γραφὴ παρὰ καταθεμένοις παρέχει τὸν προσήκοντα νοῦν τῷ χω-

ρίῳ. Ἐπειδὴ δέ, ἐὰν γράψωμεν ὡς ὁ κ. Βάσης προτείνει, παρὰ καταθεμένων θεῶν, ὀρθοῦται μὲν ὁ νοῦς τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἡ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μεταβολὴ μένει ἀνεξήγητος, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ κ. Βάσης, διὰ ταῦτα ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἦτο γεγραμμένον παρακατατεθειμένον, ὅπερ κατὰ πρῶτον ἀφωμοιώθη τῷ ἐπιφερομένῳ θεοῖς, εἶτα δὲ ἐγένετο παρακατεθεμένοις.

Ὑγιεινὰ παραγγέλματα σελ. 310 (126 F).

Οὐδὲ γὰρ ἄγαν τὸ ὑγιαῖνον σῶμα φύσει μεγάλας ἐπιθυμίας οὐδὲ δυσπειθεῖς οὐδ' ἀσυνήθεις οὐδὲ δυσεκβιάστους, ἀλλὰ δεῖ θαρρεῖν πρὸς τὰς ὀρέξεις ἐκφερομένας καὶ ἐπιπηδώσας ταῖς ἀπολαύσεσιν κλπ.

Τὸ σφόδρα λελωβημένον τοῦτο χωρίον νομίζομεν, ὅτι δύναται νὰ διορθωθῇ ὧδε·

Οὐ δεῖ γὰρ ἄγειν τὸ ὑγιαῖνον σῶμα φύσει μεγάλας ἐπιθυμίας οὐδὲ δυσπειθεῖς οὐδ' ἀσυνήθεις οὐδὲ δυσεκβιάστους, ἀλλὰ δεῖ θαρρεῖν πρὸς τὰς ὀρέξεις ἐκφερομένας καὶ ἐπιπηδώσας ταῖς ἀπολαύσεσιν.

Κατὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην ὁ νοῦς ὅδε·

Δὲν πρέπει μεγάλαι οὐδὲ δυσπειθεῖς οὐδ' ἀσυνήθεις οὐδὲ δυσεκβίαστοι ἐπιθυμίαι νὰ διευθύνωσι τὸ φύσει ὑγιαῖνον σῶμα, ἀλλὰ πρέπει τοῦτο νὰ τολμᾷ νὰ ἀνθίσταται πρὸς τὰς ὀρέξεις κλπ.

Αὐτ. σελ. 331 (135 D)

Ἐκεῖνος μὲν γὰρ λέγειν ἐκ τῆς διατριβῆς ἀπαλλαττόμενΟς εἰώθει «ἄγε, ὅπως εἰς καλόν τι καταθήσεσθε τὴν σχολήν, ὦ παῖδες».

Οὐχὶ ὁ Πλάτων, νομίζομεν, ἦν ὁ ἀπαλλαττόμενος ἐκ τῆς διατριβῆς, ἀλλ' οἱ νέοι, οἷς παραινῶν ἔλεγε ταῦτα.

Γραπτέον λοιπὸν ἀπαλλαττομένΟΙς.

Τόμ. Β'. **Ἀποφθέγματα βασιλέων καὶ στρατηγῶν** σελ. 8 (174 F).

Σκίλουρος ⟨ὁ⟩ ὀγδοήκοντα παῖδας ἄρρενας ἀπολιπών, ἐπεὶ τελευτᾶν ἔμελλε δέσμην ἀκοντίων ἑκάστῳ προτείνων ἐκέλευε καταθραῦσαι.

Ἀναγκαίαν νομίζομεν τὴν προσθήκην τοῦ ἄρθρου ὁ πρὸ τοῦ ὀγδοή-

κοντα, διότι ἡ ἐπιφερομένη μετοχὴ ἀπολιπὼν εἶνε ἐπιθετικὴ διορίζουσα τὸ Σκίλουρος καὶ οὐχὶ χρονική, ὡς ἐκ τῆς ἑπομένης χρονικῆς προτάσεως, ἐπεὶ τελευτᾶν ἔμελλε, γίνεται δῆλον.

Αὐτ. σελ. 10 (175 D).

ὁ δὲ (Διονύσιος) βοῦν ἰδὼν σφαττόμενον ὑπὸ μαγείρου καὶ πίπτοντα ταχέως «εἶτα οὐκ ἀηδές ἐστιν» εἶπεν «οὕτω βραχὺν ὄντα τὸν θάνατον φοβηθέντας ἡμᾶς ἀρχὴν ἐγκαταλιπεῖν τηλικαύτην;

Τὸ ἐγκαταλιπεῖν μεγάλην ἀρχὴν ἐκ φόβου δὲν εἶνε ἀηδές, ἀλλ' αἰσχρόν. Γράφε λοιπὸν αἰδὼς ἀντὶ τοῦ ἀηδές.

Αὐτ. σελ. 14 (176 F).

Πολιορκοῦντος δὲ πόλιν αὐτοῦ (Ἀγαθοκλέους) τῶν ἀπὸ τοῦ τείχους τινὲς ἐλοιδοροῦντο λέγοντες ὅτι «ὦ κεραμεῦ, τὸν μισθὸν πῶς ἀποδώσεις τοῖς στρατιώταις;» ὁ δὲ πρᾷος καὶ μειδιῶν εἶπεν «αἴκα ταύταν ἕλω».

Ἐκ μὲν τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Ἀγαθοκλέους κρίνοντες νομίζομεν ὅτι τὸ πῶς δὲν ὑγιαίνει. Γραπτέον λοιπὸν πόθεν, ἡ δὲ τροπικὴ μετοχὴ μειδιῶν δεικνύει ὅτι ἀντὶ τοῦ κατηγορηματικοῦ ἐπιθέτου πρᾷος προτιμότερον εἶνε νὰ γραφῇ ἐπίρρημα πρᾴως. Ὅτι δὲ ταῦτα ἀληθῆ, πρβ. Πλουτ. περὶ ἀοργησίας (458 F) ἐν ᾧ λέγεται·

Ἀγαθοκλῆς πρᾴως ἔφερε—καί τινος εἰπόντος—πόθεν ἀποδώσεις τοῖς ξένοις τὸν μισθόν; ἐπιγελάσας ⟨ἔφη⟩ «αἴκα ταύταν ἐξέλω». Ἴσως δὲ καὶ τὸ ἕλω γραπτέον ἐξέλω.

Αὐτ. σελ. 35 (185 A).

Θεμιστοκλῆς ἔτι μειράκιον ὢν ἐν πότοις ἐκυλινδεῖτο καὶ γυναιξίν· ἐπεὶ δὲ Μιλτιάδης στρατηγῶν ἐνίκησεν ἐν Μαραθῶνι τοὺς βαρβάρους, οὐκέτι ἦν ἐντυχεῖν ἀτακτοῦντι Θεμιστοκλεῖ· πρὸς δὲ τοὺς θαυμάζοντας τὴν μεταβολὴν ἔλεγεν ὡς «οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν [οὐδὲ ῥᾳθυμεῖν] τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον.

Ἐκβλητέον τὸ οὐδὲ ῥᾳθυμεῖν ὡς σχόλιον τοῦ καθεύδειν. Ὅτι δὲ ὁ Πλούταρχος ἔγραψε μόνον τὸ οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν

δῆλον ἐκ τοῦ βίου Θεμιστοκλέους, ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ λέγεται ὧδε·

ὥστε—λέγειν πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας καὶ θαυμάζοντας τὴν περὶ τὸν βίον μεταβολήν, ὡς **καθεύδειν αὐτὸν οὐκ ἐῴη** τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον.

Ὅμοιον παρέμβλημα κατεδείξαμεν καὶ ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος 1, 3, 11 οὐχ ὥρα εἶναι καθεύδειν [οὐδ' ἀμελεῖν].

Αὐτ. σελ. 51 (190 D).

Ἐπαινουμένων δὲ τῶν Ἠλείων ἐπὶ τῷ τὰ Ὀλύμπια καλῶς ἄγειν, «τί δέ» εἶπε «ποιοῦσι θαυμαστόν, εἰ δι' ἐτῶν τεσσάρων μιᾷ ἡμέρᾳ χρῶνται τῇ δικαιοσύνῃ;» ἐπιμενόντων δὲ τοῖς ἐπαίνοις ἔφη «τί θαυμαστὸν εἰ πράγματι καλῷ καλῶς χρῶνται, [τῇ δικαιοσύνῃ];

Ἐκβλητέον τὸ δικαιοσύνῃ ὡς σχόλιον τοῦ πράγματι καλῷ εὐκόλως ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐννοούμενον.

Αὐτ. σελ. 52 (190 E).

Τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ὁρῶν ὀκνοῦντας προσμάχεσθαι τοῖς τείχεσι τῶν Κορινθίων, ὡς εἶδε λαγὼν ἐξαλλόμενον ἐκ τῆς τάφρου, «τοιούτους» ἔφη «φοβεῖσθε πολεμίους, ὧν οἱ λαγοὶ δι' ἀργίαν ἐν τοῖς τείχεσιν ἐγκαθεύδουσιν;»

Προτιμότερον νομίζομεν νὰ γραφῇ ἐξαλάμενον ἀντὶ τοῦ ἐξαλλόμενον καὶ λαγῴ ἀντὶ τοῦ λαγοί, ὡς δεικνύει καὶ ὁ προηγούμενος ἀττικὸς τύπος λαγών.

Αὐτ. σελ. 76 (199 E).

Παρακληθεὶς δὲ ὑπὸ Σκιπίωνος ⟨τοῦ⟩ Ἀφρικανοῦ τοῖς Ἀχαιῶν συλλαβέσθαι φυγάσιν, ὅπως εἰς τὰς πατρίδας κατέλθωσιν, προσεποιεῖτο μηδὲν αὐτῷ μέλειν τοῦ πράγματος.

Ἀναγκαία ἡ προσθήκη τοῦ ἐκπεσόντος ἄρθρου τοῦ πρὸ τῆς λέξεως Ἀφρικανοῦ.

Αὐτ. σελ. 86 (203 D).

Μαμερτίνους δὲ τῆς ἐναντίας γενομένους μερίδος οἷός [τε] ἦν ἀποσφάττειν ἅπαντας.

Ἐκβλητέος ὁ τέ, διότι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ὅτι ὁ Πομπήϊος εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀποσφάξῃ πάντας τοὺς Μαμερτίνους, ἀλλ' ὅτι εἶχε τὴν προθυμίαν καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ πράξῃ τοῦτο.

Λάκων. σελ. 108 (211 A).

Μεταπεμφθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἐφόρων ἕνεκα τῆς τοῦ περιεστηκότος τὴν Σπάρτην Ἑλληνικοῦ πολέμου αἰτίας [διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Πέρσου διαπεμφθέντα χρήματα] εἰπὼν «τὸν ἀγαθὸν ἄρχοντα δεῖν ὑπὸ τῶν νόμων ἄρχεσθαι κλπ.

Ἐκβάλλομεν τὰς λέξεις διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Πέρσου διαπεμφθέντα χρήματα ὡς σχόλιον τοῦ τῆς αἰτίας.

Αὐτ. σελ. 129 (218 E).

Θεασάμενος δὲ τὸν υἱὸν προπετῶς μαχόμενον Ἀθηναίοις «ἢ τῇ δυνάμει ⟨τι⟩ πρόσθες» ἔφη «ἢ τοῦ φρονήματος ὕφες».

Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τὸ διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ ἐπιφερομένου γράμματος ἐκπεσόν τι.

Αὐτ. σελ. 132 (219 F).

Ὅτι ἡ λέξις Δαμίνδας εἶνε ἡμαρτημένως γεγραμμένη, προφανές. Γραπτέον Δαμώνδας ἢ Δαμίδας κατὰ τὸ Εὐδαμίδας.

Αὐτ. σελ. 133 (220 B).

Τῶν δὲ Περσῶν τινος διὰ τὸ συνεχὲς τῆς δωροδοκίας τὸν ἐρώμενον αὐτοῦ ἀπαγαγόντος καὶ λέγοντος «ὦ Λάκων, τεθήρευκά σου τὸν ἐρώμενον» «μὰ τοὺς θεούς» ἔφη «οὐχὶ σύ γε, ἀλλ' ἠγόρακας».

Ἐκ τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἀντιθέσεως γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ἠγόρακας ἀπροσδιόνυσόν πως εἶνε καὶ τραχύ. Νομίζομεν ὅτι ὁ τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο γράψας ἔγραψεν οἱ δαρεικοί, ὅπερ εἴτε κακῶς ἀναγνωσθὲν εἴτε παραφρασθὲν ἐγένετο ἠγόρακας.

Αὐτ. σελ. 147 (225 A).

Λεγόντων δὲ τῶν ἐφόρων ὀλίγους ἄγειν αὐτὸν εἰς Θερ-

μοπύλας «οὐκ ἄλλας» ἔφη «πρὸς ἣν βαδίζομεν πρᾶξιν».

Ὅτι τὸ οὐκ ἄλλας οὐδένα νοῦν ἔχει, παντὶ δῆλον. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Λεωνίδας εἶπεν οὔκ ἄμμες (ὀλίγοι δηλ. ἐσμέν). Τοῦτο δὲ πρεπωδέστατον βασιλεῖ καὶ μάλιστα τῷ Λεωνίδᾳ.

Αὐτ. 147 (225 B).

Γενόμενος δὲ ἐν Θερμοπύλαις πρὸς τοὺς συστρατιώτας εἶπε «λέγοντι τὸν βάρβαρον ἐγγύθι γενόμενον ⟨τάττεσθαι⟩, ἄμμε δὲ χρονοτριβέειν.

Οὕτω νομίζομεν, δύναται νὰ συμπληρωθῇ τὸ ἐξ ἐννέα γραμμάτων χάσμα.

Αὐτ. 150 (225 F).

ἑκατέρου δ' ἐπὶ τὰ συνήθη ὁρμήσαντος [καὶ θατέρου τὸν λαγὼν χειρωσαμένου] εἶπεν «ὁρᾶτε, ὦ πολῖται, ὅτι ταὐτοῦ γένους ὑπάρχοντες ἐν τῇ τοῦ βίου ἀγωγῇ παρὰ πολὺ ἀλλήλων διάφοροι ἀπέβησαν κλπ.

Ὅτι αἱ λέξεις καὶ θατέρου τὸν λαγὼν χειρωσαμένου εἶναι σχόλιον τοῦ ἑκατέρου ἐπὶ τὰ συνήθη ὁρμήσαντος γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἑπομένων, ἐν οἷς περὶ τοῦ αὐτοῦ γίνεται λόγος, ἐχόντων δὲ ὧδε·

Τινὲς δέ φασιν, ὡς οὐ παρῆγε σκύλακας, οἳ ἐκ τῶν αὐτῶν γεγονότες ἐτύγχανον, ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ οἰκουρῶν, ἅτερος δ' ἐκ κυνηγετικῶν· κἄπειτα τὸν μὲν ἐκ τοῦ χείρονος γένους πρὸς τὰ κυνηγέσια ἤσκησε, τὸν δὲ ἐκ τοῦ ἀμείνονος περὶ λιχνείας μόνον εἴθισεν· εἶθ' ἑκατέρου ἐφ' ἃ εἴθιστο ὁρμήσαντος, φανερὸν ποιήσας—εἶπεν.

Αὐτ. σελ. 151 (226 E).

Ἄζηλον δὲ ποιήσας τὸν πλοῦτον, οὐδενὸς οὐδὲ χρῆσθαι οὐδὲ ἐπιδεῖξαι δυναμένου, ἔλεγε πρὸς τοὺς συνήθεις «ὡς καλόν ἐστιν, ὦ ἑταῖροι, διὰ τῶν ἔργων ἐπιδεῖξαι τὸν πλοῦτον ὁποῖός ἐστι τῇ ἀληθείᾳ [ὅτι τυφλός].

Πάντως τὸ ἄτοπον παρέμβλημα, ὅτι τυφλὸς ἐγένετο ὑπό τινος μὴ φιληθέντος ὑπὸ τοῦ πλούτου καὶ θελήσαντος νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ πικρὸν παράπονον αὐτοῦ.

Αὐτ. 156 (228 C).

ἐκείνου δὲ ὑπολαβόντος «ἂν οὖν γένηται», «ταῦρον» ἔφη ὁ Γεραδάτας ἐκτίνει μέγαν, ὃς ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα πίεται.

Ἀντὶ τοῦ ἐκτίνει γραπτέον ἐκτίσει, ὅπερ ἥ τε προηγουμένη ὑποτακτικὴ τοῦ ἀορίστου γένηται καὶ ὁ ἑπόμενος μέλλων πίεται ἀπαιτεῖ.

Αὐτ. 157 (228 E).

Πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητοῦντας τῶν πολιτῶν «πῶς ἂν πολεμίων ἔφοδον ἀλεξοίμεθα;» «ἐὰν πτωχοί» ἔφη «ἦτε καὶ μὴ μείζων ἅτερος θατέρου ἐρέῃ εἶναι.

Ἀντὶ τοῦ ὑπὸ Σιντένιος διορθωθέντος ἐρέῃ γραπτέον, νομίζομεν, ἐρᾷ, διότι οὐχὶ τοσοῦτον τὸ νὰ λέγῃ ὁ ἕτερος ὅτι εἶνε μείζων τοῦ ἑτέρου προκαλῇ τὰς ἐμφυλίους ἔριδας καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν τῆς πόλεως ἀσθένειαν, ὅσον τὸ νὰ ἐπιθυμῇ.

Αὐτ. σελ. 174 (234 C).

Ἐνισταμένου δὲ ἐκείνου, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν κέραμον καὶ εἰπὼν «εἴσῃ τῆς ὠνῆς» ἔβαλεν ἑαυτὸν κάτω καὶ ἐτελεύτα.

Τὸ εἴσῃ ὁ μὲν διώρθωσεν οἰμώξῃ, ὁ ἀοίδιμος Κόβητος οὐκ ὀνήσῃ, ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης προτείνει οἶ σοι (vaeh tibi). Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ τοῦ λασανοφόρου τὸ ἔργον μὴ ἀνεχθεὶς νὰ ἐκτελέσῃ Σπαρτιάτης παῖς καὶ προτιμήσας τὸν θάνατον τοιαύτης δουλείας εἶπεν εἰρωνικῶς πρὸς τὸν πριάμενον αὐτὸν ὀνήσῃ.

Αὐτ. σελ. 179 (236 B).

Ἕτερος ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας καὶ ὁρῶν τοὺς Ἀθηναίους τὸ τάριχος ἀποκηρύττοντας καὶ τὸ ὄψον καὶ τελωνοῦντας καὶ πορνοβοσκοῦντας καὶ ἕτερα ἔργα ἀσχήμονα πράττοντας [καὶ] μηδὲν αἰσχρὸν ἡγουμένους· ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα, τῶν πολιτῶν πυνθανομένων αὐτοῦ ποῖά τινά ἐστι τὰ ἐν Ἀθήναις «πάντα» εἶπε «καλά».

Ὁ μετὰ τὴν μετοχὴν πράττοντας ὑπάρχων καὶ ἐκβλητέος, ἀντὶ δὲ τῆς πρὸ τοῦ ὅτε μέσης στιγμῆς στικτέον ὑποστιγμήν, ὅπως ἡ μετοχὴ ὁρῶν ἔχῃ ὡς ἀπόδοσιν τὸ εἶπε.

Τὰ παλαιὰ τῶν Λακεδ. ἐπιτηδεύματα σελ. 184 (238 A).

Ἐπαγγελία τε καὶ μεγαλαυχία πρὸς ἀρετὴν ⟨ἣν⟩ πρέπουσα ταῖς ἡλικίαις.

Τὸ ἣν ἐξέπεσε διὰ τὸ ὁμοιοτέλευτον τῆς προηγουμένης λέξεως ἀρετήν.

Γυναικῶν ἀρεταὶ σελ. 202 (244 C).

Ἔπεισε τοὺς Φωκεῖς μὲν αὐτοὺς ἀπαντήσαντας τοῖς Θετταλοῖς μάχεσθαι, τὰς δὲ γυναῖκας ἅμα τοῖς τέκνοις εἰς ἕνα ποι τόπον συναγαγόντας ἐξ ἁπάσης τῆς Φωκίδος, ὕλην τε περινῆσαι [ξύλων] καὶ φυλακὰς καταλιπεῖν κλπ.

Ἐκβλητέον τὸ παρέμβλημα ξύλων, ὅπερ εἶνε σχόλιον τοῦ ὕλην.

Αὐτ. σελ. 204 (245 B).

Δεινὸν δ' αἱ γυναῖκες καὶ ἄγριον θυμὸν λαβοῦσαι, μετὰ τῶν οἰκετῶν καὶ αὐτῶν συναγανακτούντων καὶ σ υ μ π α ρ ό ν τ ω ν ὥρμησαν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ τείχη.

Ὅτι τὸ συμπαρόντων νοσεῖ, καὶ ὁ κ. Βερναρδάκης διδὼν ἐρωτᾷ, ἂν πρέπῃ νὰ γραφῇ συμπαροξυνόντων, ἡμεῖς δὲ προτείνομεν νὰ γραφῇ συμπαρο⟨ρμώ⟩ντων ὡς πλησιέστερον παλαιογραφικῶς.

Αὐτ. σελ. 214 (249 D).

Μέγα δὴ τεκμήριον εὐφυΐας καὶ ἀρετῆς ἡ τῆς ἀδοξίας εὐλάβεια καὶ τὸ πρὸς τὰ δεινότατα τῶν ὄντων, θάνατον καὶ πόνον, ἀδεῶς ἐχούσας αἰσχροῦ φαντασίαν μὴ ὑπομεῖναι [μηδ' ἐνεγκεῖν αἰσχύνης μετὰ θάνατον ἐσομένης].

Ἐκβάλλομεν τὰς τελευταίας λέξεις ὡς σχόλιον τῶν αἰσχροῦ φαντασίαν μὴ ὑπομεῖναι. Τὸ σχόλιον δὲ νομίζομεν ὅτι εἶχεν ὧδε· ἐνεγκεῖν αἰσχύνην μετὰ θάνατον ἐσομένην μετὰ δὲ τὴν σύνδεσιν πρὸς τὰ ἡγούμενα αἱ αἰτιατικαὶ ἐγένοντο γενικαί, ἵνα ἐξαρτηθῶσιν ἀπὸ τοῦ φαντασίαν, ὡς εἶνε καὶ τὸ αἰσχροῦ.

Αὐτ. σελ. 220 (251 F).

Αἱ περὶ τὸν Διόνυσον ἱεραὶ γυναῖκες, ἃς ἑκκαίδεκα κα-

λοῦσιν, ἱκετηρίας καὶ στέμματα τῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ λαβοῦσαι περὶ τὴν ἀγορὰν ἀπήντησαν τῷ Ἀριστοτίμῳ καὶ τῶν δορυφόρων ὑπ' αἰδοῦς διαστάντων, ἔστησαν τὸ πρῶτον [σιωπῇ] ὁσίως προϊσχόμεναι τὰς ἱκετηρίας.

Τὸ σιωπῇ ὑπολαμβάνοντες σχόλιον τοῦ ὁσίως ἐκβάλλομεν. Διὸ οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Σχελλήνσιος συνδέει αὐτὸ τῷ ὁσίως διὰ τοῦ καί.

Κεφαλαίων καταγραφή. Ῥωμαϊκά. σελ. 252 (264 E).

Διὰ τί τοὺς τεθνάναι φημισθέντας ἐπὶ ξένης ψευδῶς, κἂν ἐπανέλθωσιν, οὐ δέχονται κατὰ θύρας, ἀλλὰ τῷ κεράμῳ προσβαίνοντες εἴσω καθιᾶσιν αὐτούς;

Ὁ Πλούταρχος, νομίζομεν, δὲν ἔγραψε καθιᾶσιν ἀλλὰ καθιμῶσιν, ὅπερ καὶ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν κατάβασιν παρέχει τοῖς μὴ κατὰ θύρας γενομένοις δεκτοῖς ἀκίνδυνον καὶ τὸν Πλούταρχον μᾶλλον ἀκόλουθον ἑαυτῷ· διότι λέγει παρακατιὼν τὸν δ' ἄνθρωπον αὐτὸν καταδαρθόντα πρὸ τῶν θυρῶν ἰδεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους ὄψιν ὑφηγουμένην αὐτῷ τὴν ὑπὲρ τὸ τέλος εἰς τὴν οἰκίαν **καθίμησιν**. Καὶ κατωτέρω (Β 265) ἀλλ' ἄνωθεν ἐκέλευον εἰς τὰ ὕπαιθρα **καταβαίνειν** (οὐχὶ καθιέναι ἑαυτὸν) ἐκ τοῦ περιέχοντος.

Αἰτ. σελ. 253 (265 A).

ἔνιοι δέ (φασι) καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστίνου ταῦτα γενέσθαι περὶ τοὺς ὑστεροπότμους καὶ τὸ ἔθος εἶναι παλαιόν.

Ἀφ' οὗ ἦτο ἔθος παλαιὸν νὰ πάσχωσιν οἱ ὑστερόποτμοι ὅσσαπερ ἐν λεχέεσσι γυνὴ τίκτουσα τελεῖται, ταῦτα δὲν ἐγένοντο ἅπαξ μόνον πρὸ τοῦ Ἀριστίνου, ἀλλὰ πολλάκις.

Γραπτέον λοιπὸν γίγνεσθαι ἀντὶ τοῦ γενέσθαι.

Αἰτ. σελ. 281 (276 C).

Διὰ τί τοὺς παραγγέλλοντας ἀρχὴν ἔθος ἦν ἐν ἱματίῳ τοῦτο ποιεῖν [ἀχίτωνας], ὡς Κάτων ἱστόρηκε;

Τὸ ἀχίτωνας ἐκβάλλομεν ὡς σχόλιον τοῦ ἐν ἱματίῳ. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος παρακατιὼν λέγων, ὅπως οὖν ταῦτα καθορῷτο τοῖς ἐντυγχάνουσιν, **ἀχίτωνες** ἐπὶ

τὰς παραγγελίας κατῄεσαν; ἢ καθάπερ τῷ δεξιοῦσθαι καὶ παρακαλεῖν καὶ ὑποπίπτειν, οὕτω τῇ **γυμνότητι** ταπεινοῦντες ἑαυτοὺς ἐδημαγώγουν;

Αὐτ. σελ. 296 (282 B).

⟨ἄρ'⟩ ἐξ ἀδήλου πρῶτον ἔρχεται νέα
πρόσωπα καλλύνουσα καὶ πληρουμένη,
χὤταν περ αὐτῆς εὐπρεπεστάτη φανῇ,
πάλιν διαρρεῖ κἀπὶ μηδὲν ἔρχεται;

Οὕτω, νομίζομεν, συμπληρωτέον τὸν πρῶτον στίχον.

Κεφαλαίων καταγραφή. Ἑλληνικά. σελ. 362 (293 D).

ἐλθούσης δὲ παιδὸς ἔτι μικρᾶς ὀρφανῆς γονέων καὶ προσλιπαρούσης ἐρράπισεν αὐτὴν ὑποδήματι [καὶ τῷ προσώπῳ τὸ ὑπόδημα προσέρριψεν]· ἡ δὲ πενιχρά τις οὖσα καὶ ἔρημος οὐκ ἀγεννὴς δὲ τὸ ἦθος ἐκποδὼν γενομένη καὶ λύσασα τὴν ζώνην ἀνήρτησεν ἑαυτήν.

Ὅτι αἱ λέξεις καὶ τῷ προσώπῳ τὸ ὑπόδημα προσέρριψεν εἶνε παρέμβλητον σχόλιον τοῦ ἐρράπισεν αὐτὴν ὑποδήματι, μαρτυρεῖ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς λέγων κατωτέρω ὁ μὲν βασιλεὺς ῥαπίζει τῷ ὑποδήματι τὸ εἴδωλον.

Αὐτ. (294 F).

Ἐκεῖθεν τῆς Μολοσσίας τὴν περὶ τὸν Ἀραούαν χώραν κατέσχον, ὅθεν ὠνομάσθησαν Παραοῦαι.

Οἱ περὶ τὸν Ἀραούαν πρέπει ὀρθῶς νὰ ὀνομάζωνται Παραουαῖοι καὶ οὐχὶ Παραοῦαι.

Αὐτ. σελ. 327 (294 B).

Αἰσθόμενος οὖν ὁ Τέμων τὴν διάνοιαν αὐτῶν ὥρμησε φεύγειν καὶ διέφυγεν εὐξάμενος τῷ Ἀπόλλωνι καθ' ἑκατόμβης.

Τὸ καθ' ἑκατόμβης, ὅπερ ἴσον τὸ καθιερεύσειν ἑκατόμβην, εὕρηται καὶ ἐν βίῳ Μαρίου 26 εὔξατο τοῖς θεοῖς κατὰ (;) ἑκατόμβης. Ὁμοίως εὕρηται εὔχεσθαι κατὰ νικητηρίων.

Αὐτ. σελ. 334 (296 F).

Τοὺς δὲ τὰς ἐπιληψίας ἀποτρέπειν δοκοῦντας ἐλασίους μὲν ὀνομάζουσι, δοκοῦσι δὲ τῶν 'ΑλεξίΔας τῆς 'Αμφιαράου θυγατρὸς ἀπογόνων εἶναι.

Γινώσκομεν θηλυκὰ κύρια ὀνόματα εἰς -ις ἢ -ὼ ἢ -ιλλα, ἀλλ' εἰς -ίδα οὐδέν. Γραπτέον ἢ μᾶλλον ἀναγνωστέον 'ΑλεξίΛΛας κατὰ τὸ 'Ανάξιλλα, Πράξιλλα, Δέξιλλα, Τελέσιλλα κλπ.

Αὐτ. σελ. 337 (298 C)

κρατήσαντες οὖν οἱ δυνατοὶ καὶ τὰ πράγματα περιστήσαντες εἰς τὴν ἑταιρείαν, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν μεγίστων ἐμβαίνοντες εἰς τὰ πλοῖα καὶ πόρρω τῆς γῆς ἐΠανάγοντες.

Οἱ πόρρω τῆς γῆς πλέοντες ἐξανάγονται καὶ οὐχὶ ἐπανάγονται. Γραπτέον λοιπὸν ἐΞανάγοντες ἀντὶ τοῦ ἐπανάγοντες.

Αὐτ. σελ. 344 (301 A).

Πόθεν ⟨ὁ⟩ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ περὶ τὸν 'Ελεῶνα ποταμὸς Σκάμανδρος ὠνομάσθη;

'Ὅτι ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τὸ ἄρθρον δηλοῦσι καὶ τὰ ὅμοια παρὰ Πλουτάρχῳ, ἀπὸ τίνος—τὸ παροιμιῶδες (αὐτ. C), πόθεν ἡ τῶν 'Ιθακησίων πόλις (D) κλπ.

Αὐτ. σελ. 348 (302 E).

Ζειποίτου δὲ βασιλεύσαντος αὐτῶν, πανστρατιᾷ, καὶ Θρᾳκῶν ἐπικουρίας προσγενομένης, ἐπυρπόλουν καὶ κατέτρεχον τὴν χώραν.

Τὸ πανστρατιᾷ ὁ κ. Βερναρδάκης μετατίθησι μετὰ τρεῖς στίχους, ὥστε ὁ νοῦς καὶ ἡ σύνταξις εὐοδοῦνται, ἀλλ' ἡμεῖς μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωμεν πῶς ἐγένετο ἡ μετάθεσις δεχόμεθα ὅτι λέξις τις οἷα τὸ πλέον ἢ ἐστράτευσαν ἐξέπεσεν.

Αὐτ. σελ. 350 (303 E).

Τῶν δ' 'Εφ⟨εσίων⟩ ἀποθανεῖν τινες λέγονται περὶ τὸ Φλοιὸν καὶ τὰ ὀστᾶ δείκνυται αὐτῶν.

Οὕτω συνεπληρώσαμεν, διότι ἀνωτέρω λέγεται ὅτι αἱ 'Αμαζόνες

φεύγουσαι τὸν Διόνυσον διέπλευσαν ἐκ τῆς Ἐφεσίων χώρας εἰς Σά-μον· ὁ δὲ Διόνυσος ποιησάμενος πλοῖα καὶ διαβὰς μάχην συνῆψε καὶ πολλὰς αὐτῶν ἀπέκτεινε. Εἰκάζομεν λοιπὸν ὅτι τὸν Διόνυσον παρη-κολούθησαν συστρατευόμενοι καὶ Ἐφέσιοι· τούτων δέ τινες ἐν τῇ μάχῃ ἀπέθανον περὶ τὸ Φλοιόν. Διὰ τῆς συμπληρώσεως ταύτης καὶ τὸ ἐκ πέντε γραμμάτων χάσμα, ὡς σημειοῦται ὁ κ. Βερναρδάκης, ὅτι ἐν τῷ κώδικι Ε ὑπάρχει, ἀκριβῶς πληροῦται.

Παράλληλα Ἑλληνικὰ καὶ Ῥωμαϊκὰ σελ. 361 (307 F).

(Κρόνος) διδάξας οὖν ⟨τοῦτον⟩ τὸν τρόπον τῆς τοῦ οἴνου πόσεως καὶ ⟨τῆς θεραπείας⟩ τῆς ἀμπέλου ἠξίωσε καὶ τοῖς γείτοσι μεταδοῦναι.

Οὕτω, νομίζομεν, συμπληρούμενον τὸ χωρίον δύναται νὰ παράσχῃ τὸν προσήκοντα τοῖς συμφραζομένοις νοῦν.

Αὐτ. σελ. 371 (311 F).

Φώκου ⟨ξένου⟩ ὄντος ἐκ Ψαμάθης Αἰακῷ καὶ στεργο-μένου, Τελαμὼν ἤγ⟨αγ⟩εν ἐπὶ θήραν· καὶ συὸς ἐπιφανέν-τος κατὰ τοῦ μισουμένου ἐπαφῆκε τὸ δόρυ καὶ ἐφόνευσεν.

Οὕτω συμπληροῦμεν καὶ διορθοῦμεν τὸ χωρίον.

Αὐτ.

Γάϊος Μάξιμος ἔχων υἱοὺς Σιμίλιον καὶ Ῥῆσον· τούτου ἐγέννησεν ἐξ Ἀμερίας Κόνων ὁ Ῥῆσος· οὗτος ἐν κυνηγε-σίῳ ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφὸν καὶ ὑποστρέψας τὸ σύμπτωμα τύχης εἶπεν οὐ κρίσεως γεγονέναι.

Τὸ λίαν ἐφθαρμένον καὶ ἀδιανόητον τοῦτο χωρίον, ὅπερ εἶνε πα-ράλληλον πρὸς τὸ προηγούμενον, ὧδέ πως δύναται νὰ διορθωθῇ.

Μάξιμος εἶχε ⟨ξένους τοὺς Κόνωνος⟩ υἱούς, Σιμίλιον καὶ Ῥῆσον· τοῦτον ἐγέννησεν ἐξ Ἀμερίας Κόνων. Ὁ Ῥῆσος οὗτος ἐν κυνηγεσίῳ ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφὸν κλπ.

Αὐτ. σελ. 372 (312 A).

Ἄρης Ἀλθαίᾳ συνῆλθε καὶ Μελέαγρον ποιήσας ⟨Ἀλ-θαίαν ἐγκύμονα ἐγέννησεν⟩, ὡς Εὐριπίδης ἐν Μελεάγρῳ

Ὡς λέγει ὁ κ. Βερναρδάκης, ἐν τῷ κώδικι Ε φαίνονται ἐλλείποντα μετὰ τὴν λέξιν ποιήσας εἴκοσι καὶ τέσσαρα γράμματα. Τοσαῦτα ἀποτελοῦσι καὶ αἱ λέξεις, δι' ὧν τὸ χωρίον συνεπληρώσαμεν ὁρμηθέντες ἐκ τοῦ ἑπομένου παραλλήλου Ῥωμαϊκοῦ ἱστορήματος, ἐν ᾧ λέγεται Ἄρης βιασάμενος ἐγκύμονα ἐποίησε (τὴν νεόνυμφον).

Αὐτ. 373 (312 D).

Αἴολος τῶν κατὰ Τυρρηνίαν βασιλεὺς ἔσχεν ἐξ Ἀμφιθέας θυγατέρας ἓξ καὶ ἴσους ἄρρενας· Μακαρεὺς δὲ ὁ νεώτατος ἔρωτι ἔφθειρε μίαν, ἡ δὲ παιδίον ἐκύησεν. ἐΜπεσοῦσα δὲ καὶ ξίφους πεμφθέντος ὑπὸ τοῦ πατρός, ἄνομον κρίνασα ἑαυτὴν διεχρήσατο.

Οὐδένα νοῦν παρέχει τὸ ἐμπεσοῦσα. Γράφε ἐΚπεσοῦσα. Ὅτι δὲ τοῦτο ἔγραψεν ὁ τῶν παραλλήλων τούτων συγγραφεὺς πρβ. 33ον ὁ δὲ θάψας τὴν Ἱπποδάμειαν ἐξώρισεν καὶ κατωτέρω ἐν τέλει τὴν γυναῖκα ἐφυγάδευσεν.

Αὐτ. σελ. 376 (313 C).

Αἴτιος δὲ Πρόκλος τῶν ἐπισήμων ἀνὴρ εἶπε τὸν Ῥωμύλον ἐν ὄρει ἑορακέναι μείζονα παντὸς ἀνθρώπου [θεὸν] γεγενῆσθαι.

Τὸ ὄνομα Αἴτιος δὲν δύναται νὰ εἶνε Ῥωμαϊκόν. Γράφε λοιπὸν ἢ μᾶλλον ἀνάγνωθι Ἄππιος. Ὡσαύτως ἔκβαλε τὸ θεὸν ὡς σχόλιον τοῦ μείζονα παντὸς ἀνθρώπου.

Αὐτ. 378 (314 D).

Ἀεὶ δὲ τῆς δεισιδαιμονίας μενούσης, κατὰ κλῆρον καλουμένη Οὐαλερία Λουπέρκα ἤγετο εἰς θυσίαν· σπασαμένηΣ δὲ τὸ ξίφος, ἀετὸς καταπτὰς ἥρπασε καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπύρων ἔθηκε ῥάβδον κλπ.

Ἐγράψαμεν σπασαμένης ἀντὶ τοῦ σπασαμένη πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀνακολούθου. Ὅτι δὲ ὑποκείμενον εἶνε ἡ Οὐαλερία καὶ οὐχὶ ἄλλη τις δεικνύουσι τὰ ἑπόμενα νοήσασα ἡ παρθένος καὶ τὴν βοῦν θύσασα καὶ τὴν σφῦραν ἄρασα κατ' οἰκίαν περι-

ἦλθε καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἠρέμα πλήττουσα διήγειρεν.

Αὐτ. σελ. 381 (315 D).

Ἐν Ἐγέστῃ τῇ πόλει τῆς Σικελίας ἐγένετό τις ὠμὸς τύραννος Αἰμίλιος Κενσωρῖνος. Οὗτος τοὺς καινότερα βασανιστήρια κατασκευάσαντας ἐδωροδόκει.

Ὁ παρατατικὸς ἐδωροδόκει ἀπαιτεῖ τὴν προηγουμένην μετοχὴν κατ' ἐνεστῶτα καὶ οὐχὶ κατ' ἀόριστον. Γραπτέον λοιπὸν **κατασκευάζοντας** ἀντὶ τοῦ **κατασκευάσαντας**.

Αὐτ. 382 (316 A).

Γενόμενος δὲ κατὰ τὸν τόπον τῆς Ἀσίας καὶ θεασάμενος φύλλοις ἐλαίας ἐστεφανωμένους γεωργοὺς καὶ χορεύοντας ἔκτισεν αὐτοῦ πόλιν.

Ὅτι τὸ ἄρθρον τὸν ἄτοπον ἐνταῦθα, δῆλον. Γραπτέον λοιπὸν κατά τινα τόπον ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸν τόπον, ὡς καὶ τὸ παράλληλον ἑπόμενον ἱστόρημα ἔχει. Γενόμενος δὲ κατά **τινα** τόπον τῆς Ἰταλίας—ἔκτισε πόλιν.

Περὶ τῆς Ῥωμαίων τύχης σελ. 386 (317 C).

Νυνὶ δέ μοι δοκῶ ⟨ἀπὸ⟩ τοῦ προβλήματος ὥσπερ ἀπὸ σκοπῆς καθορᾶν ἐπὶ τὴν σύγκρισιν καὶ τὸν ἀγῶνα τήν τε Τύχην καὶ τὴν Ἀρετὴν βαδιζούσας.

Τὸ ἑπόμενον ἀπὸ σκοπῆς δεικνύει ὅτι πρὸ τῆς λέξεως προβλήματος ἐξέπεσεν ἡ ἀπό.

Αὐτ. 387 (318 A).

Τῷ δὲ Παλατίῳ προσερχομένη καὶ διαβαίνουσα τὸν Θύμβριν ⟨ἀπ⟩έθηκε τὰς πτέρυγας, ἐξέβη τῶν πεδίλων, ἀπέλιπε τὴν ἄπιστον καὶ παλίμβολον σφαῖραν.

Ἀναγκαία ἡ προσθήκη τῆς ἀπὸ εἰς τὸ ἔθηκεν.

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης Α' σελ. 411 (327 D).

Ἐν τοσαύτῃ πενίᾳ καὶ πράγμασι ταραχὰς ἔχουσι μειράκιον ἄρτι τὴν παιδικὴν παραλλάττον ἡλικίαν ἐθάρρησεν

ἐλπίσας Βαβυλῶνα καὶ Σοῦσα, μᾶλλον δὲ τὴν πάντων ἀνθρώπων ἀρχὴν εἰς νοῦν ἐμβαλέσθαι, τοῖς τρισμυρίοις, οἴεσθαι, πεζοῖς καὶ τετρακισχιλίοις ἱππεῦσι πιστεύσας.

Ὅτι τὸ οἴεσθαι οὐδένα νοῦν ἔχει, δῆλον. Διορθωτέον λοιπὸν καὶ στικτέον·

μᾶλλον δὲ τὴν πάντων ἀνθρώπων ἀρχὴν εἰς νοῦν ἐμβαλέσθαι τοῖς τρισμυρίοις οἱ ἔσεσθαι πεζοῖς καὶ τετρασχιλίοις ἱππεῦσι [πιστεύσας].

Τὸ πιστεύσας νομίζομεν ὅτι προσετέθη μετὰ τὴν φθορὰν τοῦ οἱ ἔσεσθαι εἰς οἴεσθαι.

Αὐτ. 414 (328 Ε).

Ἀλέξανδρος δ' ὑπὲρ ἑβδομήκοντα πόλεις βαρβάροις ἔθνεσιν ἐγκτίσας καὶ κατασπείρας τὴν Ἀσίαν Ἑλληνικοῖς τέλεσιν τῆς ἀνημέρου καὶ θηριώδους ἐκράτησε διαίτης.

Ἀντὶ τοῦ τέλεσιν, ὅπερ ἀπροσδιόνυσον ἐνταῦθα, γραπτέον γένεσι, ἐπειδὴ ὡς γνωστὸν καὶ ὡς κατωτέρω ἐν § 7ῃ λέγεται ὁ Ἀλέξανδρος καὶ δι' ἐπιγαμιῶν ἠθέλησε νὰ προσοικειώσηται καὶ ἐκπολιτίσῃ ἅμα τὸ καταχτηθὲν βαρβαρικόν. Πρβ § 7· εἰς κοινωνίαν συνιοῦσι τοῖς μεγίστοις καὶ δυνατωτάτοις γένεσι.

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης Β' σελ. 442 (340 C).

Καὶ στολὴν ἐκδυσάμενος ἀστάνδου περιέθετο τὴν βασιλικὴν [καὶ ὀρθοπαγῆ] κίταριν.

Τὸ ὀρθοπαγῆ νομίζομεν σχόλιον τοῦ βασιλικήν, διότι ὡς γνωστὸν οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας ἐφόρουν τὴν τιάραν (=κίταριν) ὀρθήν.

Πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον κλπ. σελ. 456 (345 Ε).

Ξενοφῶν μὲν γὰρ αὐτὸς ἑαυτοῦ γέγονεν ἱστορία, γράψας ἃ ἐστρατήγησε καὶ κατώρθωσε [Θεμιστογένει περὶ τούτων συντετάχθαι τῷ Συρακοσίῳ] ἵνα πιστότερος ᾖ διηγούμενος ἑαυτὸν ὡς ἄλλον, ἑτέρῳ τὴν τῶν λόγων δόξαν χαριζόμενος.

Αἱ λέξεις Θεμιστογένει περὶ τούτων συντετάχθαι τῷ Συρακοσίῳ δῆλον ὅτι εἰσὶ σχόλιον τοῦ ἑτέρῳ.

Αὐτ. 459 (347 A).

Ὁ γὰρ παρὰ τὴν Ῥαχίαν αὐτὴν τῆς Πύλου παρατάττων τοὺς Ἀθηναίους Δημοσθένης.

Γραπτέον διὰ μικροῦ ρ τὸ Ῥαχίαν.

Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος 483 (356 A).

Ἔνιοι δέ φασι καὶ τὸν Ἀούηριν οὕτω γεγονέναι [καὶ καλεῖσθαι πρεσβύτερον Ὧρον ὑπ' Αἰγυπτίων, Ἀπόλλωνα δὲ ὑφ' Ἑλλήνων].

Τὰ περιγεγραμμένα εἶνε σχόλια τοῦ Ἀούηριν.

Αὐτ. σελ. 484 (356 D).

Τὴν δ' Ἶσιν αἰσθομένην κείρασθαι μὲν ἐνταῦθα τῶν πλοκάμων ἕνα καὶ πένθιμον στολὴν ἀναλαβεῖν ὅπου τῇ πόλει μέχρι νῦν ὄνομα Καπτώ.

Ἀντὶ τοῦ τῇ πόλει γραπτέον γ' ἡ πόλις.

Αὐτ. σελ. 491 (359 A).

Ὀρθῶς ὁ Βουχιῆρος ἔγραψε θηκαίοις ἀντὶ τοῦ οὐδένα νοῦν ἔχοντος Θηβαίοις.

Αὐτ. σελ. 511 (366 E).

βοῦν γὰρ Ἴσιδος εἰκόνα καὶ γῆν νομίζουσιν.

Τὴν βοῦν δὲν νομίζουσι γῆν ἀλλ' εἰκόνα γῆς. Διὸ γραπτέον γῆς ἀντὶ γῆν. Πρβ. κατ. σελ. 512 ὅτι γῆς οὐσίαν καὶ ὕδατος τοὺς θεοὺς νομίζουσιν.

Τόμ. Γ'. **Περὶ τοῦ Ε ἐν Δελφοῖς** σελ. 6 (386 E).

Ταῦτα τοῦ Νικάνδρου διελθόντος, οἶσθα γὰρ δὴ Θέωνα τὸν ἑταῖρον, ἤρετο τὸν Ἀμμώνιον, εἰ διαλεκτικῇ παρρησίας μέτεστιν οὕτω [περιυβρισμένῃ] ἀκηκουίᾳ.

Ἐκβάλλομεν τὸ περιυβρισμένῃ ὡς σχόλιον τοῦ οὕτω ἀκηκουίᾳ.

Αὐτ. σελ. 35 (397 D).

Οὐδεὶς γὰρ ἔστιν Ἑλλήνων, ὃς οὐκ αἰτίαν ἐπιζητεῖ καὶ

λόγον, πῶς πέπαυται τὸ μαντεῖον ἔπεσι καὶ λόγοις χρώμενον.

Τὸ λόγοις ὁ Ῥείσκιος ἐκ τοῦ ἐν σελ. 402 B, ἐν ἔπεσι καὶ μέτροις ἄλλοις θεσπίζουσαν εἰκάζων διορθοῖ ἐν ἄλλοις μέτροις. Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι τὸ χωρίον δὲν ἔχει ἀνάγκην διορθώσεως, διότι τὸ μὲν ἐν ἔπεσι δηλοῖ τοὺς ἐμμέτρους χρησμούς, τὸ δὲ ἐν λόγοις τοὺς μὴ μετὰ μέτρου. πρβ. Θουκ. 2, 8· πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγοντο πολλὰ δὲ χρησμολόγοι ᾖδον.

Αὐτ. σελ. 48 (402 C).

Περιελθόντες οὖν ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν καθεζόμεθα κρηπίδων τοῦ νεὼ πρὸς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν τὸ θ' ὕδωρ ⟨τὸ Μουσῶν⟩ ἀποβλέποντες.

Καὶ ἡμεῖς ἀποβλέποντες πρὸς τοὺς κατωτέρω ὑπάρχοντας στίχους τοῦ Σιμωνίδου

ἔνθα χερνίβεσσιν εἰρύεται τὸ Μοισᾶν
καλλικόμων ὑπένερθεν ἁγνὸν ὕδωρ

καὶ πρὸς ἃ λέγει ὁ Πλούταρχος ἐν D τὰς δὲ Μούσας ἱδρύσαντο παρέδρους τῆς μαντικῆς καὶ φύλακας αὐτοῦ παρὰ τὸ νᾶμα καὶ τὸ τῆς Γῆς ἱερόν, οὕτω συμπληροῦμεν τὸ χάσμα, ὅπερ ὡς ὁ κ. Βερναρδάκης λέγει, κατὰ τὸν κώδικα E ὀκτὼ γράμματα χωρεῖ.

Αὐτ. σελ. 80 (414 B).

καὶ γὰρ τοῦτο δὴ τουνταῦθα πρεσβύτατον ὂν «χρόνῳ τε δόξῃ τε» κλεινότατον ὑπὸ θηρίου χαλεποῦ [δρακαίνης] πολὺν χρόνον ἔρημον γενέσθαι καὶ ἀπροσπέλαστον ἱστοροῦσιν.

Ἐκβάλλομεν τὸ δρακαίνης ὡς σχόλιον τοῦ χαλεποῦ θηρίου.

Εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετή. σελ. 146 (440 A).

Ἐκεῖνοι μεν γάρ, ὥς φησιν Ἡρόδοτος, τοὺς οἰκέτας ἐκτυφλοῦσιν, ὅπως παραΔῶσιν αὐτοῖς.

Τὸ οὐδένα νοῦν ἔχον παραδῶσιν διώρθωσεν ὁ Καντῆρος παραμένωσιν ἢ γάλα δονῶσιν ἐκ τῶν περὶ Σκυθῶν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (4, 2) λεγομένων ὁρμηθείς.

Γραπτέον πάντως παραλλάσσειν [illegible] τῷ Πλουτάρχειον [illegible] τῷ σώματι παραλλάσσειν.

Αὐτ. 147 (448 E).

Ὥσπερ οὖν καὶ νέοι διδασκάλους ἐπιτυχόντες ἀστείοις ὑπὸ χρείας τὸ πρῶτον ἕπονται καὶ ζηλοῦσιν, ὕστερον δὲ καὶ φιλοῦσιν ἀντὶ γνωρίμων [καὶ μαθητῶν] ἐρασταὶ καλούμενοι καὶ ὄντες.

Ἐκβάλλει τὸ καὶ μαθητῶν ὡς σχόλιον τοῦ γνωρίμων, ὅπερ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις συνηθέστατον ἐν ταύτῃ σημασίᾳ. Πρβ. Ἀθην. 10, 420 κ. ἑ.

Περὶ ἀοργησίας σελ. 179 (453 D).

Ἔρωτι μὲν γὰρ οὐδ' αὐτῷ πολλάκις ἔχοντι κατὰ χώραν ἐν τῇ Ὁμηρικῇ ⟨ποιήσει⟩ πείσῃ μένοντα τὸν θυμὸν κλπ.

Οὐδεὶς ὧν ἡμεῖς γινώσκομεν συγγραφέων εἶπε τὸ Ὁμηρικὴ ἄνευ οὐσιαστικοῦ τινος ποίησις, λέξις. Διὰ τοῦτο συμπληροῦμεν γράφοντες ποιήσει, ὅπερ διὰ τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸ ἑπόμενον πείσῃ ἐξέπεσεν.

Αὐτ. σελ. 188 (456 E).

κἀκεῖνα μὲν [γέλωτι καὶ παιδιᾷ] μ έ λ ε ι, ταῦτα δὲ χολῇ κέκραται.

Ἀντὶ τοῦ μέλει γραπτέον μέλιτι, ὅπως ἡ ἀντίθεσις ᾖ καταφανὴς πρὸς τὸ χολῇ, τὸ δὲ γέλωτι καὶ παιδιᾷ εἶνε σχόλιον, νομίζομεν, τοῦ μέλιτι, ὅπερ μετεβλήθη εἰς μέλει.

Αὐτ. σελ. 198 (460 F).

«Οὗτοί σου καταγελῶσιν, ὦ Διόγενες»· «ἐγὼ δ' οὐ καταγελῶμαι» (δεῖ) λαμβάνειν ἐν ἑαυτῷ καὶ καταφρονεῖσθαι μὴ νομίζειν ἀλλὰ μᾶλλον ἐκείνου καταφρονεῖν, ὡς δι' ἀσθένειαν ἢ πλημμέλειαν ἢ προπέτειαν ἢ ῥαθυμίαν —πλημμελοῦντος.

Ὁ Στεγμαννὸς ἐκβάλλει τὸ πλημμέλειαν. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι

δὲν πρέπει νὰ ἐκβληθῇ ἀλλὰ νὰ μετατεθῇ εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν. Γραπτέον λοιπὸν

ὡς πλημμέλειαν ἢ δι' ἀσθένειαν ἢ προπέτειαν ἢ ῥᾳθυμίαν — πλημμελοῦντος.

Αὐτ. σελ. 199 (461 Β).

Χιόνος δὲ μὴ παρούσης οὐκ ἂν πιών, οὐδ' ἄρτον ἐξ ἀγορᾶς φαγὼν οὐδ' ὄψου γευσάμενος ἐν λιτοῖς [ἢ κεραμεοῖς] σκεύεσιν κλπ.

Ἔκβαλε τὸ ἢ κεραμεοῖς, ὡς σχόλιον τοῦ λιτοῖς.

Περὶ εὐθυμίας σελ. 220 (469 D).

Ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδάρια, ἀπὸ πολλῶν παιγνίων ἂν ἕν τις ἀφέληταί τι καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προσρίψαντα κλαίει καὶ βοᾷ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμᾶς περὶ ἓν ⟨ἐν⟩οχληθέντας ὑπὸ τῆς τύχης κλπ.

Ὁ Ἐρουερδῆνος διορθοῖ τὸ προσρίψαντα (= πρὸς τῷ ἀφαιρεθέντι καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ῥίψαντα) γράφων προρρίψαντα. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἀντὶ τοῦ παρὰ ποιηταῖς συνήθους ὀχληθέντας πρέπει νὰ γραφῇ ἐνοχληθέντας, ἐκπεσούσης τῆς προθέσεως ἕνεκα τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἕν.

Αὐτ. σελ. 239 (477 Α).

Ὅθεν οὔτ' οἰκία πολυτελὴς οὔτε χρυσίου πλῆθος οὔτ' ἀξίωμα γένους οὔτε μέγεθος ἀρχῆς οὐ λόγου χάρις οὐ δεινότης εὐδίαν παρέχει ⟨τῷ⟩ βίῳ καὶ γαλήνην τοσαύτην ὅσην ψυχὴ καθαρεύουσα πραγμάτων καὶ βουλευμάτων πονηρῶν καὶ τὴν τοῦ βίου πηγὴν τὸ ἦθος ἀτάραχον ἔχουσα καὶ ἀμίαντον.

Ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ ἄρθρον τῷ πρὸ τοῦ βίῳ πλὴν ἄλλων παραδειγμάτων πολλῶν ἃ παραλείπομεν καὶ τὸ ἑπόμενον ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ, τὴν τοῦ βίου πηγήν, δηλοῖ.

Αὐτ. σελ. 240 (477 C).

Ἄγαμαι δὲ καὶ τοῦ Διογένους, ὃς τὸν ἐν Λακεδαίμονι

ξένον ὁρῶν παρασκευαζόμενον εἰς ἑορτήν τινα καὶ φιλοτιμούμενον — εἶπεν.

Ὁ μὲν Ῥείσκιος ἀντὶ τοῦ Διογένους γράφει τὸ Διογένους, ὁ δὲ κ. Βερναρδ. ἐρωτᾷ, ἂν πρέπει νὰ γραφῇ τὸ τοῦ Διογένους. Καθ' ἡμᾶς περιττὴ πᾶσα διόρθωσις, διότι ἡ ἑπομένη ἀναφορικὴ πρότασις ὅς — εἶπεν ἰσοδύναμος εἶνε αἰτιολογικῇ ὅτι οὗτος — εἶπεν.

Περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας σελ. 282 (494 F).

Τὰς δ' ἀλεκτορίδας ἐν τοῖς ὄμμασι καθ' ἡμέραν ἔχομεν, ὃν τρόπον τὰ νεόττια περιέπουσι, τοῖς μὲν ⟨ὑπ⟩ενδῦναι χαλῶσαι τὰς πτέρυγας, τὰ δ' ἐπιβαίνοντα τῶν νώτων κλπ.

Προτιμῶμεν νὰ γραφῇ ὑπενδῦναι ἀντὶ τοῦ ἐνδῦναι, ὅπως ἐκφανῇ ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὸ ἑπόμενον ἐπιβαίνοντα.

Αὐτ. σελ. 285 (495 E).

Ὅταν δὲ τὴν γονὴν ἀναλάβῃ προσπεσοῦσαν ἡ ὑστέρα καὶ περιστείλῃ ῥιζώσεως γενομένης (ὁ γὰρ ὀμφαλὸς πρῶτον ἐν μήτρῃσιν, ὥς φησι Δημόκριτος, ἀγκυροβόλιον σάλου καὶ πλάνης ἐμφύεται, πεῖσμα καὶ κλῆμα τῷ γεννωμένῳ καρπῷ καὶ μέλλοντι), τοὺς μὲν ἐμμήνους καὶ καθαρσίους ἔκλεισεν ὀχετοὺς ἡ φύσις κλπ.

Οὕτω στικτέον μᾶλλον ἀντὶ τῶν μέσων στιγμῶν τῶν κειμένων μετὰ τὸ γενομένης καὶ μέλλοντι.

Αὐτ. σελ. 286 (496 A).

Ἀλλὰ τούτων γε τῶν τοσούτων ἐπὶ τὴν γένεσιν ἐργαλείων καὶ τοιούτων οἰκονομιῶν καὶ φιλοτιμίας καὶ προνοίας οὐδὲν ⟨ἂν⟩ ἦν ὄφελος, εἰ μὴ τὸ φιλόστοργον ἡ φύσις καὶ κηδεμονικὸν ἐνειργάσατο ταῖς τεκούσαις.

Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ὁ ἐκπεσὼν ἄν.

Εἰ αὐτάρκης ἡ κακία πρὸς κακοδαιμονίαν σελ. 291 (498 B).

Οἱ δὲ νῦν ἄλυποι καὶ πρακτικοὶ δοκοῦντες εἶναι, μηδενὸς καλοῦντος ὠθοῦνται δι' αὐτῶν ἐπὶ τράχηλον εἰς αὐλὰς καὶ προπομπὰς καὶ θυραυλίας ἐπιπόνους, ἵν' ἱπ-

που τινὸς ἢ πόρπης ἢ τοιαύτης τινὸς εὐημερίας τύχωσι.

Ὅτι τὸ ἄλυποι προῆλθεν ἐκ τοῦ προηγουμένου ἄλυπον, ὀρθῶς λέγει ὁ κ. Βερναρδάκης. Ἡ τοῦ Ἀμυώτου διόρθωσις αὔλικοὶ ἀντὶ τοῦ ἄλυποι δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰ ἑπόμενα, ὡς ἡμεῖς τοὐλάχιστον νομίζομεν. Μήπως γραπτέον ἀλωποὶ=πανοῦργοι;

Περὶ ἀδολεσχίας σελ. 328 (512 F).

ἅμας ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας

Πρὸς τὴν ἀρχαίαν ταύτην παροιμίαν παραβλητέα ἡ τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης

ὥρα καλή, γέρο· κουκιὰ σπέρνω

Περὶ φιλοπλουτίας σελ. 358 (524 D)

οὐ παύσονται δεόμενοι τῶν περιττῶν [τουτέστιν ἐπιθυμοῦντες ὧν οὐ δέονται.

Ἐκβλητέον τὸ σχόλιον τῶν ἡγουμένων.

Αὐτ. σελ. 362 (526 C)

ἤ, (ἕως ἂν) καθάπερ λέγουσιν, εἷς ὁ πονηρότατος ἐν τῷ γένει γενόμενος καταφάγῃ τὰ πάντων· οὐ γὰρ μόνον [γίγνεται δούλων τέκνα]

ἀκόλασθ' ὁμιλεῖν γίνεται δούλων τέκνα

ἀλλὰ καὶ μικρολόγων.

Ἐνταῦθα δύο τινὰ συνέβησαν· πρῶτον μὲν ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ ἔννοια δὶς ἄνευ λόγου, εἶτα δὲ ὁ δεύτερος στίχος εἶνε μετρικῶς ἡμαρτημένος ἅτε μεταγραφεὶς ἐκ τῆς Ταουχνιτζείου ἐκδόσεως. Ὥστε ἐκβλητέον τὰς μετὰ τὸ μόνον λέξεις γίγνεται δούλων τέκνα, ὁ δὲ στίχος διορθωτέος. ὡς καὶ ἐν τῇ ὑπὸ Κοβήτου γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Διογένους Λαερτίου ὑπάρχει

ἀκόλασθ' ὁμιλεῖν γίγνεται δούλων τέκνα.

Τόμ. Δ'. **Συμποσιακῶν προβλημάτων** σελ. 5 (613 E).

καὶ γὰρ ἂν ὀλίγοι τινὲς ἰδιῶται παρῶσιν, ὥσπερ ἄφωνα γράμματα φωνηέντων ἐν μέσῳ πολλῶν [τῶν πεπαιδευμέ-

νων] ἐμπεριλαμβανόμενοι, φθογγῆς τινος οὐ παντελῶς ἀνάρθρου καὶ συνέσεως κοινωνήσουσιν.

Ἐκβάλλομεν τὸ τῶν πεπαιδευμένων ὡς σχόλιον τοῦ φωνηέντων.

Αὐτ. σελ. 9 (615 A).

οὕτως ἔμοιγε πολλάκις εἰπεῖν παρέστη πρὸς τοὺς ἕλκοντας εἰς τὰ συμπόσια τὸν κυΡΙΕΥοντα «ὦ ἄνθρωπε, τί ταῦτα πρὸς τὸν Διόνυσον;» ᾄδειν μὲν γὰρ ἴσως τὰ καλούμενα σκολιά, κρατῆρος ἐν μέσῳ προκειμένου καὶ στεφάνων διανεμομένων, οὓς ὁ θεὸς ἐλευθερῶν ἡμᾶς ἐπιτίθησιν, οὐ καλὸν δ' οὐδὲ συμποτικόν.

Τὸ χωρίον τοῦτο ἓν τῶν τὰ μάλιστα λελωβημένων τυγχάνει ὄν. Ὁ μὲν Ξύλανδρος τὸ κυριεύοντα διορθοῖ κυρίττοντα, ὁ δὲ Οὐόλφιος τὸ ἴσως γράφει ἔθος, ἀλλὰ τὸ χωρίον πάλιν παραμένει ἀδιόρθωτον. Ἡμεῖς ἀναμνησθέντες τοὺς Ὁμηρικοὺς στίχους (Σ. 605)

μετὰ δέ σφιν ἐμέλπετο θεῖος ἀοιδός
φορμίζων· δοιὼ δὲ κυβιστητῆρε κατ' αὐτούς,
μολπῆς ἐξάρχοντος, ἐδίνευον κατὰ μέσους

ἀντὶ μὲν τοῦ κυριεύοντα γράφομεν τὸ οὐχὶ πολὺ ἀπέχον παλαιογραφικῶς κυΒΙΣΤῶντα, τὰ δ' ἑπόμενα συμπληροῦμεν ὧδε

ᾄδειν μὲν γὰρ ἴσως τὰ καλούμενα σκολιά, κρατῆρος ἐν μέσῳ προκειμένου καὶ στεφάνων διανεμομένων, οὓς ὁ θεὸς ἐλευθερῶν ἡμᾶς ἐπιτίθησι ⟨καλόν, κυβιστᾶν⟩ δ' οὐ καλὸν οὐδὲ συμποτικόν. Ὅτι οἱ κυβιστῶντες ἐπεισέβαλλον εἰς τὰ συμπόσια πρὸς τέρψιν τῶν συμποτῶν, ὅρα Πλάτ. συμπ. 190. Ξενοφ. Συμπ. 2,11. Ἀθην. 4,129.

Αὐτ. σελ. 13 (616 D)

ἀλλὰ δεῖ, καθάπερ ὑπόθεσιν μελετῶντα συγκριτικήν, τοὺς Ἀριστοτέλους τόπους ἢ τοὺς Θρασυμάχου ὑπερβάλλοντας ἔχειν προχείρους οὐδὲν τῶν χρησίμων διαπραττόμενον ἀλλὰ τὴν κενὴν δόξαν ἐκ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν θεάτρων εἰς τὰ συμπόσια μετάγοντα, καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάθη πειρώμενον ἀνιέναι συνουσίᾳ, τὸν δὲ τύχης ἐπισκευάζοντα......ον πολὺ

μᾶλλον οἶμαι προσήκει τῆς ψυχῆς ἢ τὸν πηλὸν ἀπονιψαμένους τῶν ποδῶν ἐλαφρῶς παρὰ πότον ἀλλήλοις συμφέρεσθαι.

Τὸ χωρίον τοῦτο ἐν τέλει λίαν ἐφθαρμένον εἶνε, ἔχουσι δ' ἐκπέση καὶ ἓξ γράμματα κατὰ τὸν κώδικα E μετὰ τὴν λέξιν ἐπισκευάζοντα, ὡς λέγει ὁ κ. Βερναρδάκης, ὅστις καὶ τὸ τύχῃ ὀρθῶς διώρθωσεν τῦφον, ἐκ τῶν μετέπειτα (ἐν F ἀτύφως) λεγομένων, ὁρμηθείς.

Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν τὸν χωρίον τοῦτο δύναται νὰ παράσχῃ νοῦν τινα διορθούμενον καὶ συμπληρούμενον ὧδέ πως.

καὶ τὰ μὲν ἄλλα πάθη πειρώμενον ἀνιέναι συνουσίᾳ, τὸν δὲ τῦ⟨φον τέχν⟩ῃ ἐπισκιάζειν, οὕτω ⟨τὸν ῥύπ⟩ον πολὺ μᾶλλον οἶμαι προσήκει τῆς ψυχῆς ἢ τὸν πηλὸν ἀπονιψαμένους τῶν ποδῶν—συμφέρεσθαι.

Αὐτ. σελ. 14 (616 F)

εἰ δὲ περὶ τἆλλα τὴν ἰσότητα τοῖς ἀνδράσι φυλάξομεν, τί οὐκ ἐντεῦθεν ἀρξάμενοι πρῶτον ἐθίζομεν ἀτύφως καὶ ἀφελῶς κατακλίνεσθαι μετ' ἀλλήλων, εὐθὺς ἀπὸ τῶν θυρῶν ὁρῶντας, ὅτι δημοκρατικῶς ἐπὶ τὸ δεῖπνον καὶ οὐκ.... ἐξαίρετον ὡς.... πόλιν, ἐφ' οὗ κατακλιθεὶς ὁ πλούσιος ἐν τῇ κατακλίσει τοῖς εὐτελεστάτοις;

Ἐκ τῶν συμφραζομένων κρίνοντες νομίζομεν ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο τὸ σφόδρα νοσοῦν ὧδέ πως δύναται νὰ διορθωθῇ καὶ συμπληρωθῇ.

—εὐθὺς ἀπὸ τῶν θυρῶν ὁρῶντΕς, ὅτι δημοκρατικῶς ἐπὶ τὸ δεῖπνον καλού⟨μεθα⟩, ἐξ αἱρετῶν ὥσ⟨περ εἰς⟩ πόλιν, ἐφ' οὗ (δείπνου δηλονότι) κατακλιθεὶς ὁ πλούσιος ἐν τῇ κατακλίσει ⟨σὺν⟩ τοῖς εὐτελεστάτοις ⟨ἔσται⟩;

Τὸ ἐξ αἱρετῶν διώρθωσεν ὁ Τούρνεβος, τὰ δ' ἄλλα συνεπληρώσαμεν καὶ διωρθώσαμεν ἡμεῖς.

Αὐτ. σελ. 30 (622 F)

αὐτοί τε γὰρ οὕτω πεπεισμένοι τυγχάνουσι καὶ βούλονται πεπεῖσθαι πάντας, ὡς καλῶν καγαθῶν ἐρῶντες. Τοῦτο καὶ τον Λυδὸν ἐπῆρε Κανδαύλην τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐπι-

σπᾶσθαι θεατὴν εἰς τὸ δωμάτιον......την οὐ βούλονται γὰρ ὑπ' ἄλλων μαρτυρεῖσθαι.

Ὁ μὲν κ. Βερναρδάκης ὀρθῶς προτιμᾷ ἐπισπάσασθαι ἀντὶ τοῦ ἐπισπᾶσθαι, ὁ δὲ Ξύλανδρος ἐπιτυχῶς τὸ ἐξ ἑπτὰ γραμμάτων χάσμα συμπληροῖ γράφων τὸν οἰκέτην.

Διορθωτέον λοιπὸν καὶ στικτέον.

Τοῦτο καὶ τὸν Λυδὸν ἐπῆρε Κανδαύλην τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐπισπάσασθαι θεατὴν εἰς τὸ δωμάτιον τὸν οἰκέτην· οὐ βούλονται γὰρ ὑπ' ἄλλων ⟨μὴ⟩ μαρτυρεῖσθαι.

Αὐτ. σελ. 38 (625 D)

οὐδὲ ἀπὸ αὐτόν· οὐ γὰρ ἐγγύθεν
γέρων δὲ γραμματεὺς γενοῦ σαφής.

Τὸ graviter corruptum τοῦτο δίστιχον, ὡς λέγει ὁ ἀοίδιμος Νaῦκιος, ἄλλοι ἄλλως ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσωσιν, ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης διορθοῖ καὶ συμπληροῖ ὧδε·

οὐ δέλτον εἶδον αὐτός· οὐ γὰρ ἐγγύθεν
ἦν μοι· γέρων δὲ γραμματεὺς ἔγνω σ' ἃ φῄς.

Ἡμεῖς δὲ ὧδε·

οὐ δῆτ' ἀνέγνων αὐτός· οὐ γὰρ ἐγγύθεν
λεύσσω· γέρων δὲ γραμματεὺς πόνος σαφής.

Αὐτ.

βαρεῖα μὲν γὰρ ἐν λόγοισι προσβολὴ
μόλις δι' ὠτὸς ἔρχεται τρυπωμένου
πόρρω δὲ λεύσσων, ἐγγύθεν δὲ πᾶς τυφλός.

Τὸ τρυπωμένου ὁ μὲν Κόκκιος διορθοῖ κωφουμένου, ὁ δὲ Νaβῆρος ῥύπου πλέω. Καθ' ἡμᾶς ὁ δεύτερος στίχος ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους ὧδε·

μόλις δι' ὠτὸς ἔρχεται τετρημένου

Τὸ τρυπωμένου εἶνε σχόλιον παρεφθαρμένον τοῦ τετρημένου. Τῶν ἀναγνωστῶν τις θέλων νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ τετρημένου παρεσημειώσατο τετρυπημένου, ὅπερ διὰ τὸ ὁμοιοτέλευτον πρὸς τὸ προη-

γούμενον ἔρχεται ἀποβαλὸν τὸν ἀναδιπλασιασμόν τε ἐγένετο εἶτα τρυπωμένου. Τοῦτο δὲ ὑπεισελθὸν ἐξέκρουσε τὸ τετρημένου καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν αὐτοῦ. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, πρβ. ἐν σελ. 631 D ἐν ᾧ λέγονται τάδε·

Καὶ Κικέρων πρὸς Ὀκταούϊον, ἐκ Λιβύης εἶναι δοκοῦντα, λέγοντος δ' αὐτοῦ φάσκοντα μὴ ἀκούειν, «καὶ μὴν τετρυπημένον» ἔφη «ἔχεις τὸ οὖς».

Αὐτ. σελ. 49 (629 C).

Τὰ δ' ἐπεισόδια γέγονεν ἡδονῆς ἕνεκεν, χρείας μὴ συν-⟨επ⟩αγομένης ὥσπερ ἀκροάματα καὶ θεάματα..

Οὕτω νομίζομεν γραπτέον ἀντὶ τοῦ συναγομένης.

Αὐτ. σελ. 56 (631 E).

μᾶλλον οὖν τὰ σκώμματα δάκνει, καθάπερ τὰ παρηγκιστρωμένα βέλη πλείονα χρόνον ἐμμένοντα, καὶ λύπεῖ τοὺς σκωφθέντας ἡ τέρψις τῇ κομψότητι καὶ ἡδύνει τοὺς παρόντας.

Γραπτέον καὶ στικτέον·

—καὶ λυπεῖ τοὺς σκωφθέντας, εἰ τέρπει τῇ κομψότητι (τὰ σκώμματα δηλονότι) καὶ ἡδύνει τοὺς παρόντας.

Αὐτ. σελ. 77 (639 A).

Ῥηθέντων τούτων καὶ τὸν Φιλῖνον ἡμῶν ἐπαινεσάντων, αὖθις ὁ Λυσίμαχος ἔφη «ποῖον οὖν φαίη τις ἂν τῶν ἀγωνισμάτων γεγονέναι πρῶτον ἢ τὸ στάδιον ὥσπερ Ὀλυμπίασιν . . . . ἐνταῦθα δὲ παρ' ἡμῖν καθ' ἃ ἕκαστον ἄθλημα τοὺς ἀγωνιζομένους εἰσάγουσιν ἐπὶ παισὶ παλαισταῖς ἄνδρας παλαιστὰς καὶ πύκτας ἐπὶ πύκταις ὁμοίως καὶ παγκρατιαστάς.

Τὸ ἀδιανόητον τοῦτο χωρίον ὧδε, νομίζομεν, διορθωτέον συμπληρωτέον καὶ στικτέον·

—ποῖον οὖν φαίη τις ἂν τῶν ἀγωνισμάτων γεγονέναι πρῶτον; ἢ τὸ στάδιον ὥσπερ Ὀλυμπίασι ⟨γίγνεται ἢ ὥσπερ ἐνταῦθα⟩· ἐνταῦθα γὰρ παρ' ἡμῖν κλπ.

Αὐτ. σελ. 101 (647 C)

οἱ δὲ καὶ τὴν ἀμέθυστον οἰόμενοι τῷ πρὸς τὰς οἰνώσεις βοηθεῖν αὐτήν τε καὶ τὴν ἐπώνυμον αὐτῆς τὸ φύλλον ἀκράτῳ ἀλλ' ἀοίνῳ καὶ ὑδαρεῖ τὴν κρᾶσιν οἴνῳ προσεοικός.

Οἱ κώδικες ἔχουσιν ἀλλανίνῳ, ἀντὶ τοῦ ἀλλ' ἀοίνῳ, ὅπερ εἶνε διόρθωσις (ed Basileensis). Περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς διορθώσεως ταύτης δικαίως μὲν ὁ Ἐρουερδῆνος ἀμφιβάλλει, διότι ἡ τοιαύτη ἔκφρασις ἁρμόζει μόνον τραγικῷ ποιητῇ καὶ οὐχὶ τῷ Πλουτάρχῳ, ἀλλὰ καὶ ἡ διόρθωσις αὐτοῦ ἀνειμένῳ δὲν εἶνε ἧττον ἄστοχος, διότι, ὡς ἡμεῖς τοὐλάχιστον φρονοῦμεν, οὐδέποτε ἀρχαῖος Ἕλλην οὔτε ὠνόμασεν οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ ὀνομάσῃ τὸν οἶνον ἀνειμένον. Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι ὁ Πλούταρχος ἔγραψεν ἀλλὰ ⟨κρι⟩θίνῳ. Ὄντως δὲ καὶ κατὰ τὸ χρῶμα ὁ κρίθινος οἶνος δὲν εἶνε ὅμοιος πρὸς τὸν ἐξ ἀμπέλου ἄκρατον οἶνον καὶ ὑδαρὴς τὴν κρᾶσιν εἶνε. Περὶ τοῦ κριθίνου οἴνου ἰδ. Ξενοφ. Ἀν. 4, 5, 26. Ἀθην. Α. 34.

Αὐτ. σελ. 107 (649 D).

τὰ δ' ὑδρευόμενα ἀεὶ τὴν τροφὴν διαρκῆ καὶ σύμμετρον ⟨ἔχοντ'⟩ ἀντέχει καὶ παραμένει ἀγήρω καὶ χλοερά.

Ὁ κ. Βερναρδάκης προτείνει νὰ προστεθῶσιν αἱ λέξεις ἅτ' ἔχοντα μετὰ τὴν λέξιν ὑδρευόμενα.

Αὐτ. σελ. 108 (650 A).

Διατί ⟨αἱ⟩ γυναῖκες ἥκιστα μεθύσκονται, τάχιστα δὲ οἱ γέροντες.

Ἀναγκαῖον νὰ τεθῇ τὸ ἄρθρον αἱ πρὸ τοῦ γυναῖκες, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ἑπόμενον οἱ γέροντες. Διόρθου δὲ καὶ τὸ τάχιστα γράφων **μάλιστα**, διότι τοῦτο εἶνε τὸ ἀντίθετον τοῦ ἥκιστα. Ὅτι δὲ ταῦτα ἀληθῆ, ὅρα κατ. **μάλιστα** μὲν οἱ γέροντες ἥκιστα δ' **αἱ** γυναῖκες ὑπὸ μέθης ἁλίσκονται.

Αὐτ. σελ. 109 (650 B).

ὅταν οὖν ὁ οἶνος εἰς ὑγρότητα πολλὴν ἐμπέσῃ κρατού-

μενος ἀποβάλλει τὴν βαφὴν καὶ γίγνεται παντάπασιν ἀβαφὴς καὶ ὑδατώδης.

Πολὺ ἀμφιβάλλομεν, ἂν ἡ λέξις βαφὴ δύναται νὰ λεχθῇ μεταφορικῶς ἐπὶ τῆς δυνάμεως τοῦ οἴνου, ἔτι δὲ μᾶλλον, ἂν ἡ λέξις ἀβαφὴς εἶναι κανονικῶς ἐσχηματισμένη, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Ἐρουερδῆνος. Μὴ γραπτέον βλάβην ἀντὶ τοῦ βαφὴν καὶ ἀβλαβὴς ἀντὶ τοῦ ἀβαφὴς ἢ ἀναφής; Πρβ. 655 Ε· ἀβλαβῆ καὶ σωτήριον αὐτοῖς τοῦ φαρμάκου (=οἴνου) τὴν χρῆσιν γενέσθαι κτλ.

Αὐτ. σελ. 115 (652 C).

εἰ δὲ καὶ φύσιν καὶ δύναμιν εἶχε θερμαντικήν, ὅμοιον ⟨ἂν⟩ ἦν οἶμαι χιόνι πῦρ καὶ καρδίᾳ προσφέρειν ἄκρατον.

Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ὁ ἐκπεσὼν ἄν.

Αὐτ. σελ. 125 (655 E).

Τοῦ νέου οἴνου Ἀθήνησι μὲν ἑνδεκάτῃ ⟨Ἀνθεστηριῶνος⟩ μηνὸς κατάρχονται Πιθοίγια τὴν ἡμέραν καλοῦντες.

Ὅτι ἐξέπεσε ἡ λέξις Ἀνθεστηριῶνος μανθάνομεν παρ' αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου λέγοντος (735 Ε)·

καὶ μὴν οἴνου γε τὸν νέον οἱ πρωϊαίτατα πίνοντες Ἀνθεστηριῶνι πίνουσι μηνὶ μετὰ χειμῶνα· καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμεῖς μὲν Ἀγαθοῦ Δαίμονος, Ἀθηναῖοι δὲ Πιθοίγια προσαγορεύουσι.

Αὐτ. 126 (656 A).

Ἀρισταίνετος δ' ὁ Νικαεὺς ἔν τισιν ἐνίοις γράμμασιν ἀνεγνωκὼς ἔφη μνημονεύειν, ὅτι γλεῦκος μιχθὲν οἴνῳ παύει μέθην.

Ἀντὶ τῶν οὐδὲν λεγόντων ἐνίοις γράμμασιν γραπτέον οἰνικοῖς ⟨συγ⟩γράμμασιν.

Αὐτ. σελ. 161 (667 F).

ὡς γὰρ πολλῶν ὄντων ποιητῶν ἕνα τὸν κράτιστον ἐξαιρέτως ποιητὴν καλοῦμεν, οὕτω πολλῶν ὄντων ὄψων ἐκνενίκηκεν ὁ ἰχθὺς μόνος ἢ μάλιστά γ' ὄψον καλεῖσθαι διὰ τὸ πολὺ πάντων ἀρετῇ κρατεῖν.

Προτιμῶμεν ἀντὶ τοῦ μόνος ἢ μάλιστα νὰ γραφῇ ἢ μόνος ἢ μάλιστα ὡς ὑπάρχει καὶ ἐν σελ. 686 F ἢ μόνον ἢ μάλιστα.

Αὐτ. σελ. 188 (676 F).

ἡ μὲν πίτυς ἦν στέμμα τῶν ἀγώνων πάτριον, ἐκ δὲ Νεμέας κατὰ ζῆλον ὁ τοῦ σελίνου στέφανος ξένος ὢν ἐπεισῆλθε δι' Ἡρακλέα, καὶ κρατήσας ἠμαύρωσεν ἐκεῖνον ὡς ἱερὸν ἐπιτήδειον.

Ὡς ἔχουσιν αἱ λέξεις ἱερὸν ἐπιτήδειον οὐδένα νοῦν ἔχουσιν. Γραπτέον λοιπόν· ὡς ἱερῷ (ἀγῶνι δηλ.) ἐπιτήδειος (ὁ ἐκ σελίνου στέφανος δηλ.). Ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, πρβ. 677 Β· ὕστερον δέ, τοῦ **ἀγῶνος ἱεροῦ γενομένου,** ἐκ τῆς Νεμεακῆς πανηγύρεως μετήνεγκαν ἐνταῦθα τὸν τοῦ σελίνου στέφανον.

Αὐτ. σελ. 189 (667 Α).

κλαίοντες δέ τε κοῦρον ἐπ' αἰλίσι πιτύεσσι
κάτθεσαν, ὀκκότε δὴ στεφάνων ἄθλοις φορέονται.

Ὅτι ἀμφότεροι οὗτοι οἱ στίχοι τοῦ Χαλκιδέως Εὐφορίωνος νοσοῦσι, τό τε μέτρον καὶ ὁ νοῦς ὃν παρέχουσι μαρτυρεῖ. Διορθωτέον λοιπὸν ὧδε·

κλαίοντες δέ τε κοῦρον ἐπ' εἰναλίοις πιτύεσσι
κάτθεσαν, ὀκκόθε δὴ στεφάνωμ' ἄθλοις φορέονται.

Τὸ μὲν ὀκκόθε διώρθωσεν ὁ Ῥείσκιος, τὸ δὲ στεφάνωμ' ὁ κ. Βερναρδάκης, ἡμεῖς δὲ ἐγράψαμεν εἰναλίοις ἀντὶ τοῦ ἐφθαρμένου αἰλίσι. Ὅτι δὲ ἡ πίτυς παράλιον φυτόν, ὅρα ἐν σελ. 676 Α· φαίη τις ἂν τὴν πίτυν τῷ Ποσειδῶνι προσήκειν οὐχ ὡς Ἀπολλόδωρος οἴεται παράλιον φυτὸν οὖσαν οὐδ' ὅτι φιλήνεμός ἐστιν ὥσπερ ἡ θάλασσα κλπ.

Αὐτ. σελ. 209 (684 Β).

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῶν σύκων διηπορήθη, τί δήποτε πίων καὶ γλυκὺς οὕτω καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικροτάτου.

Τὸ δένδρον δὲν εἶνε πικρότατον ἀλλὰ δριμύτατον ὡς καὶ τὸ

πρόβλημα δηλοῖ «Τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ἡ συκῆ δριμύτατον οὖσα δένδρον γλυκύτατον παρέχει τὸν καρπόν» καὶ κατωτέρω ἐν D καὶ E ὁμοίως λέγεται «ὅσῳ ἂν ἐνῇ τῷ φυτῷ γλυκύτητος, ἅπαν τοῦτο συλλαμβανόμενον εἰς τὸν καρπὸν εἰκότως δριμὺ ποιεῖν τὸ λειπόμενον καὶ ἡ συκῆ περισπῶσα τὴν τροφὴν ἐξαιρεῖ τῆς δριμύτητος.

Αἰτ. σελ. 219 (687 D).

ἤδη δὲ πολλοὶ τῶν ἀποσίτων ἐλαίου ἁλμάδα λαμβάνοντες ἢ κάπαριν γευσάμενοι ταχέως ἀνέλαβον.

Οἱ ἑπόμενοι ἀόριστοι γευσάμενοι, ἀνέλαβον, παρεστήσαντο δεικνύουσιν ὅτι προτιμότερον νὰ γραφῇ λαβόντες ἀντὶ τοῦ λαμβάνοντες.

Αἰτ. σελ. 228 (690 D).

ὅταν οὖν ὑποπλασθῇ ὑπὲρ τῆς πηγῆς τὸ ὕδωρ, ἐν τῷ ἀέρι, προθερμανθὲν περιψύχεται ταχέως.

Ὀρθῶς μὲν ὁ κ. Βερναρδάκης διεῖδεν ὅτι τὸ ὑποπλασθῇ προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀποσπασθῇ, ὅπερ καὶ ἐν σελ. 949 θ εὕρηται περὶ τοῦ αὐτοῦ λεγόμενον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐν τῷ ἀέρι μένει πως μετέωρον, δεῖται καὶ ἄλλης τινος θεραπείας τὸ χωρίον τοῦτο. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν γραπτέον ὧδε·

ὅταν οὖν ἀποσπασθ⟨ὲν κρεμασθ⟩ῇ ὑπὲρ τῆς πηγῆς τὸ ὕδωρ ἐν τῷ ἀέρι, προθερμανθὲν περιψύχεται ταχέως.

Αἰτ. σελ. 229 (690 F).

Ἀλλὰ μὴν περὶ τῶν χαλίκων, ἔφην, ἢ τῶν ἀκμόνων, οὓς ἐμβάλλοντες εἰς τὸ ὕδωρ ψύχειν αὐτὸ καὶ στομοῦν δοκοῦσιν.

Ὅτι τὸ ἀκμόνων προῆλθεν ἐκ παραφθορᾶς τοῦ ἀκονῶν καὶ ἄλλοι διεῖδον καὶ ἡμεῖς ὡς βέβαιον ἀποδεχόμεθα. Ἐπειδὴ δ' ὅμως, ἂν τὸ ἀκμόνων διορθωθῇ ἀκονῶν οὔτε ἡ ἐν τῷ προβλήματι λέξις μολιβδίδες, ὅπερ καὶ παρὰ Ψελλῷ ἀντὶ τοῦ ἄκμονας κεῖται, οὔτε αἱ ἐν τῇ λύσει τοῦ προβλήματος (B, C) ἀναφερόμεναι λέξεις ἀκόναι καὶ μόλιβδος ἑρμηνεύονται, νομίζομεν ὅτι ὁ Πλούταρχος ἔγρα-

ψεν ἢ τῶν μολίβδου ἀκονῶν ἃς ἀντὶ τοῦ ἢ τῶν ἀκμόνων οὓς, ὁμοίως δὲ καὶ κατωτέρω σελ. 691 A ἔγραψε τὰς ἀκόνας ἀντὶ τοὺς ἄκμονας. Ὅτι δὲ τοῦτο πιθανώτατον, ὅρα ἐν σελ. 695 D ἐν μὲν γὰρ τοῖς μεγάλοις χειμῶσιν **ἀκόναι μολίβδου** διατηκόμεναι κτλ.

Αὐτ. σελ. 242 (695 D).

ἐν μὲν γὰρ τοῖς μεγάλοις χειμῶσι ἀκόναι μολίβδου διατηκόμεν⟨αι φαίνοντ⟩αι, τό τε τῆς ἐφιδρώσεως καὶ τὸ πολλοῖς μὴ πεινῶσιν συμπίπτειν τὴν βουλιμίασιν ἀραίωσιν κατηγορεῖ μᾶλλον καὶ ῥύσιν ἢ πύκνωσιν τοῦ σώματος.

Οὕτω συμπληρῶν τις τὸ χωρίον δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὸ ἀνανταπόδοτον.

Αὐτ. σελ. 286 (710 E).

φιλόσοφος δ' ἀνὴρ αὐλὸν ἐκ συμποσίου φεύγων καὶ ψαλτρίας ἁρμοζομένης ὑποδεῖν τε βοῶν ταχὺ καὶ τὸν λύχ⟨νον τὸν εὐ⟩νοῦχον ἅπτειν οὐ καταγέλαστός ἐστι, τὰς ἀβλαβεστάτας ἡδονάς, ὥσπερ οἱ κάνθαροι τὰ μύρα, βδελυττόμενος;

Ὁ ἀοίδιμος Κόβητος διορθοῖ γράφων λύχνον ἀντὶ τοῦ λυχνοῦχον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μεταβολὴ τοῦ λύχνον εἰς λυχνοῦχον δὲν ἑρμηνεύεται, τὸ δὲ τοῦ Μ. ὑποδεῖσθαι δὲν ἀποδεχόμεθα, ἡμεῖς διορθώσαμεν τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις ὑποδεῖται γράφοντες ὑποδεῖν τε καὶ συνεπληρώσαμεν τὰ κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν ἐκπεσόντα. Ὅτι ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πλουσίων, ὅπου τὰ συμπόσια ὑποτίθενται γινόμενα, ὑπῆρχον ὡς δοῦλοι εὐνοῦχοι, γινώσκομεν καὶ ἐκ τοῦ Πρωταγόρου τοῦ Πλάτωνος καὶ ἄλλοθεν.

Αὐτ. σελ. 323 (724 A).

οὕτω δὴ τούτους, ἔφη, τοὺς ῥήτορας ἐάσομεν περαίνειν τὸ οἰκεῖον, ἐξ εἰκότων καὶ πιθανῶν ἐπιχειροῦντας· αὐτοὶ δ' ἀφ' ἱστορίας οὐδὲν ἂν ἔχοιμεν τῷ λόγῳ **συμβάλλεσθαι**;

Ἀντὶ τοῦ συμβάλλεσθαι γραπτέον, νομίζομεν, συμβαλέσθαι.

Αὐτ. σελ. 330 (726 D).

καὶ πιθανὸν ἐδόκει διὰ τὴν ἑωθινὴν ὥραν ἄριστον ὠνομάσθαι, καθάπερ τὸ αὔριον. τὸ δὲ δεῖπνον, ὅτι τῶν πόνων διαναπαύει.

Ὁ κ. Βερναρδάκης ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι λέγει ἀντὶ τοῦ αὔριον scribendum videdur δόρπον quod et coenam et tempus vespertinum significat. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι οὐδεμιᾶς διορθώσεως τοῦτο δεῖται, διότι ἐνταῦθα γίνεται ἐτυμολογία τοῦ αὔριον ὡς καὶ τοῦ ἄριστον. Κατὰ τὴν γνώμην δηλ. τοῦ λέγοντος τὸ ἄριστον ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὴν ἑωθινὴν ΑΥραν, ὅ ἐστι παράγεται ὅθεν καὶ τὸ αὔριον.

Αὐτ. κατ.

εἰ μὴ νὴ Δία τὸ ἄριστον αὐτόθεν ἀπραγμόνως προσφερόμενοι καὶ ῥαδίως ἀπὸ τῶν τυχόντων, τὸ δὲ δεῖπνον ἤδη παρεσκευασμένον, ἐκεῖνο μὲν ῥᾷστον ⟨ὄν⟩, τοῦτο δ' ὥσπερ διαπεπονημένον ἐκάλεσαν.

Τὸ ἑπόμενον ὥσπερ διαπεπονημένον δεικνύει ὅτι μετὰ τὸ ῥᾷστον ἐξέπεσε διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τελευταίας συλλαβῆς ἡ μετοχὴ ὄν.

Αὐτ. σελ. 334 (728 A).

ἡ δὲ πάντων τυχοῦσα τούτων, ὅταν ἐκθρέψῃ καὶ τελειώσῃ τοὺς νεοσσούς, ἄπεισιν ἀχάριστος γενομένη καὶ ἄπυστος.

Γραπτέον ἄπιστος ἀντὶ τοῦ ἄπυστος. Τὴν διόρθωσιν ταύτην βεβαίαν καθιστῶσι τὰ ἑπόμενα, ἡ δὲ χελιδὼν τῷ φύσει μισάνθρωπος εἶναι **καὶ δι' ἀπιστίαν** ἀτιθάσσευτος καὶ κατωτ. παράδειγμα τὰς χελιδόνας **τοῦ ἀβεβαίου** καὶ ἀχαρίστου θέμενος.

Αὐτ. σελ. 349 (733 C).

καὶ τὸν ἡμέτερον ξένον ἔφηβον Ἀθήνησιν ἴσμεν ἐκβάλλοντα μετὰ πολλοῦ σπέρματος θηρίδιον δασὺ καὶ πολλοῖς ποσὶ ταχὺ βαδίζον.

Τοῦτο βεβαίως δὲν ἐγίνετο ἀεὶ ἀλλ' ἅπαξ συνέβη. Γραπτέον λοιπὸν ἐκβαλόντα ἀντὶ τοῦ ἐκβάλλοντα.

Αὐτ. σελ. 350 (734 A).

οἱ δὲ νῦν ἄσιτοι προμεθυσθέντες ἅπτονται τῆς τροφῆς διαβρόχῳ τῷ σώματι καὶ ζέοντι, λεπτὰ καὶ τομὰ καὶ ὀξέα προσφέροντες ⟨ὡς⟩ ὑπέκκαυμα τῆς ὀρέξεως.

Διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ὡς καταδηλοτέρα γίνεται ἡ κατηγορηματικὴ σχέσις τοῦ ὑπέκκαυμα.

Αὐτ. σελ. 354 (735 C).

καὶ ὁ Αὐτόβουλος «παῦε ποικίλλων», ἔφη «πρὸς ἡμᾶς».

Λίαν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ Πλούταρχος ἔγραψε παῦε ἀντὶ τοῦ παύου ἢ παῦσαι.

Αὐτ. σελ. 367 (739 C).

οἶμαι καὶ σὲ — ὅταν τινὰ τῶν μαθητῶν φιλοφρονούμενος καταψᾷς καὶ καταρρέζῃς μὴ τῇ ἀριστερᾷ [χειρὶ] τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ τῇ δεξιᾷ.

Περιεγράψαμεν τὸ χειρί, διότι καὶ ἀνωτέρω (C) ἄνευ αὐτοῦ κεῖνται τὰ ἐπίθετα· ὅτι τὴν ἀριστερὰν πατάξαι βουλόμενος — ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν καὶ τὴν δεξιὰν εἶχεν.

Αὐτ. σελ. 372 (741 C).

ὅσῳ τοῦ Θρασυβούλου γέγονε Ποσειδῶν πολιτικώτερος, εἰ μὴ κρατῶν ὡς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἡττώ⟨μενος⟩.

Πρβ. ἀνωτ. ὃ αὐτὸς εἴωθας ἱστορεῖν ἡμῖν ἡττώμενον.

Αὐτ. σελ. 390 (747 B).

Ἐκ τούτου πυραμοῦντος ἐπῆραν τοῦτ' ἐσπᾶσι νικητήριον ὀρχήσεως.

Τοῦ προβλήματος τούτου ἡ ἀρχὴ κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ἐλλείπει, τὰς δὲ νῦν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀδιανοήτους λέξεις οὕτω πως νομίζομεν γραπτέας·

Ἐκ τούτου πυραμοῦντες ἐπήρατοί γ' ἔστασαν ⟨παισὶ⟩ νικητήριον ὀρχήσεως.

Αὐτ. κατωτέρω.

Ἀντὶ τοῦ πιθανῶς γραπτέον πυκνῶς, ὅπερ οἱ νεώτεροι πολλάκις μεταχειρίζονται συνωνύμως τῷ Ὁμηρικῷ πυκινῶς.

Αὐτ. σελ. 391 (747 C).

φορὰς μὲν οὖν τὰς κινήσεις ὀνομάζουσι, σχήματα δὲ ⟨τὰς⟩ σχέσεις καὶ διαθέσεις εἰς ἃς φερόμεναι τελευτῶσιν αἱ κινήσεις.

Προσέθεμεν τὸ ἄρθρον τάς.

Ἐρωτικὸς σελ. 398 (749 D).

ἐχήρευσε γὰρ οὐκ ὀλίγον χρόνον ἄνευ ψόγου, καίπερ οὖσα νέα καὶ ἱκανὴ τὸ εἶδος,

Ἐπειδὴ πρωτοφανὴς ἡμῖν φαίνεται ἡ ἔκφρασις ἱκανὴ τὸ εἶδος, διορθοῦμεν καλὴ τὸ εἶδος, νομίζοντες ὅτι τὸ μὲν ι προῆλθεν ἐκ διττογραφίας τοῦ τελευταίου γράμματος τῆς προηγουμένης λέξεως καὶ, τὸ δὲ Ν προῆλθεν ἐκ τοῦ Λ μετὰ τὴν διττογραφίαν τοῦ Ι.

Αὐτ. σελ. 401 (750 E).

ἔρως δὲ προσδοκίαν φιλίας ἀποβαλὼν οὐκ ἐθέλει παραμένειν οὐδὲ θεραπεύειν ἐφ' ὥρᾳ τὸ λυποῦν καὶ ἀκμάζον, εἰ καρπὸν ἤθους οἰκεῖν εἰς φιλίαν καὶ ἀρετὴν οὐκ ἀποδίδωσιν.

Ὅτι τὸ λυποῦν ἐνταῦθα ἄτοπον, δεικνύει καὶ ἡ τῶν κριτικῶν προσπάθεια πρὸς διόρθωσιν. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν γραπτέον λυττῶν ἀντὶ τοῦ λυποῦν. Νοοῦμεν δὲ τὸ σφοδρὸν πρὸς τὰ ἀφροδίσια πάθος, ὅπερ καὶ ὑπ' ἄλλων ἀρχαίων συγγραφέων διὰ τῆς λέξεως ταύτης μεταφορικῶς δηλοῦται. πρβ. Πλατ. Πολ. 329. Νόμ. 775 κ.ἀ.

Αὐτ. σελ. 408 (753 A).

κινδυνεύομεν ἀναστρέφειν ἀτόπως καὶ γελοίως τὸν Ἡσίοδον, ἂν ἐκείνου λέγοντος

μήτε τριηκόντων ἐτέων μάλα πόλλ' ἀπολείπων
μήτ' ἐπιθεὶς μάλα πολλά· γάμος δέ τοι ὥριος οὗτος·
ἡ δὲ γυνὴ τέτορ ἡβῴοι, πέμπτῳ δὲ γαμοῖτο

σχεδὸν ἡμεῖς ἔτεσι τοσούτοις γυναικὶ πρεσβυτέρᾳ, καθα-

περεὶ φοίνικας ἢ σῦκ' ἐρινεοῖς, ὄμφακα καὶ ἄωρον ἄνδρα περιάψωμεν.

Ἡμεῖς γινώσκομεν ὅτι τὰ μὲν σῦκα ὡριμάζουσι περιαπτομένων ἐρινεῶν, αἱ δὲ βαλανηφόροι φοίνικες περιαπτομένων ἀρσένων φοινίκων, οὐδέποτε δὲ τίθενται φοίνικες πρὸς ὡρίμανσιν σύκων. Ἐνταῦθα λέγεται τὸ ἀντίστροφον, διότι ἡ γυνὴ πρεσβυτέρα τοῦ ἀνδρός. Νομίζομεν λοιπὸν ὅτι πρὸ τοῦ φοίνικας ἐξέπεσον τάδε·

καθαπερεὶ ⟨ἄρσεσι φοίνιξι⟩ φοίνικας ἢ σῦκ' ἐρινεοῖς. πρβ. Ἡρόδ. 1, 193.

Αὐτ. σελ. 422 (758 Β).

ἔστι δέ τις κἀκεῖ κομιστὴρ ἐνθένδε καὶ ἀρωγὸς ⟨τῶν⟩ ἐν τέλει γενομένων [κατευναστὴς καὶ ψυχοπομπὸς] ὥσπερ ὁ Ὕπνος.

Τὸ ἐν τῷ κειμένῳ ἐκεῖ διωρθώσαμεν κἀκεῖ, ὅπως δηλωθῇ ἡ ἐκ τοῦ προηγουμένου ἀλλ' οὐδ' ἀποθανόντος προκύπτουσα ἐπιδοτικὴ ἔννοια, προσέθεμεν τὸ ἐκπεσὸν ἄρθρον τῶν πρὸ τοῦ ἐν τέλει τὸ ἀναγκαιότατον τῇ μετοχῇ γενομένων καὶ περιεγράψαμεν τὰς λέξεις κατευναστὴς καὶ ψυχοπομπὸς ὡς σχόλιον τοῦ κομιστὴρ καὶ ἀρωγός.

Ὁ Γ. Ἑρμαννὸς ἀποκατέστησεν ὧδε τὸν διαφθαρέντα στίχον τοῦ Αἰσχύλου ἐκ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ λέξεων ὁρμηθείς·

ἔστιν δέ τις ἐκεῖ κομιστὴρ κἀπαρωγὸς ἐν τέλει.

Ἡμεῖς δὲ νομίζομεν ὅτι μᾶλλον ὧδε ὁ στίχος ἀποκαταστατέος·

ἔστιν δέ τις κἀκεῖ κομιστὴρ ἠδ' ἀγός.

Αὐτ. σελ. 426 (759 Ε).

Τὸν Σοφόκλειον στίχον (Τραχ. 497)

μέγα μὲν σθένος ἁ Κύπρις ἐκφέρεται νίκας

πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἐν τῷ Πλάτωνι ἐστίξαμεν ὧδε·

μέγα μὲν σθένος ἁ Κύπρις, ἐκφέρεται νίκας

ὅπως τοῦ λόγου ἀσυνδέτου ὄντος ζωηρότερα τὰ νοήματα καὶ ποιητικώτερα ἐκλάμψωσιν, ἐνῷ κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε στίξιν πολὺ τῆς ποιητικῆς χάριτος ἀπόλλυται διὰ τῆς περιφράσεως σθένος νίκης μέγα ἐκφέρεται ἁ Κύπρις.

Αὐτ. σελ. 430 (760 E).

ἧκεν ἐπίκουρος Χαλκιδεῦσιν ⟨ἡγούμενος⟩ τοῦ Θεσσαλικοῦ, ⟨τοῦ⟩ πολέμου πρὸς Ἐρετριεῖς ἀκμάζοντος.

Οὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τὸ χωρίον.

Αὐτ. κατωτέρω (761 A).

τὸν μέντοι Κλεόμαχον ἀποθανεῖν συνέτυχε· τάφον δ' αὐτοῦ δεικνύουσιν ἐν ⟨τῇ⟩ ἀγορᾷ Χαλκίδος.

Ἀναγκαῖον τὸ ἄρθρον τῇ.

Αὐτ. σελ. 432 (761 A).

ὡς Θήρων ὁ Θεσσαλὸς προσβαλὼν τὴν χεῖρα τῷ τοίχῳ [τὴν εὐώνυμον] καὶ σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἀπέκοψε τὸν ἀντίχειρα προκαλούμενος τὸν ἀντεραστήν.

Ἐκβλητέον τὸ τὴν εὐώνυμον ὡς σχόλιον τοῦ χεῖρα. Ὅτι δὲ σχόλιον ἰξαχθὲν ἐκ τῶν ἐπιφερομένων σπασάμενος τὴν μάχαιραν (τῇ δεξιᾷ δηλ.) ἀπέκοψε τὸν ἀντίχειρα (τῆς εὐωνύμου), ἡ μετὰ τὸ τοίχῳ θέσις μαρτυρεῖ.

Αὐτ. σελ. 435 (762 D).

ἐκ δὲ δυσκόλων καὶ σκυθρωπῶν τοῖς συνοῦσιν οὐ ποιεῖ φιλανθρωποτέρους καὶ ἡδίους;

αἰθομένου γὰρ πυρὸς γεραρώτερον οἶκον ἰδέσθαι
καὶ ἄνθρωπον ὡς ἔοικε φαιδρότερον ὑπὸ τῆς ἐρωτικῆς θερμότητος.

Ὁ κ. Βερναρδάκης ἀποδεχόμενος τὴν τοῦ Βιγκελμαννοῦ γνώμην λέγει ὅτι τὸ οἶκον κρέμαται ἀπὸ τοῦ ποιεῖ, ὁ δὲ γὰρ πρέπει νὰ μεταβληθῇ εἰς τὲ ἢ δέ, νὰ μετατεθῇ δὲ τὸ ἐρωτηματικὸν εἰς τὸ τέλος μετὰ τὸ θερμότητος. Ἂν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην ταύτην ὑποκείμενον τοῦ ποιεῖ οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶνε ἢ ὁ ἔρως. Ἀλλὰ κατὰ ταύτην τὴν σύνταξιν ἡ ἔννοια καὶ τοῦ στίχου, ὅστις τῷ Ὁμήρῳ ἀποδίδοται, καὶ μάλιστα τῶν ἑπομένων, ἃ ὁ Πλούταρχος λέγει, εἶνε, ἀτοπωτάτη. Παρίσταται δηλ. ὁ Πλούταρχος λέγων ὅτι ὁ ἔρως ποιεῖ 1) τοὺς δυστρόπους καὶ σκυθρωποὺς φιλανθρωποτέρους καὶ γλυκυτέρους 2) τὸν οἶκον νὰ φαίνηται γεραρώτερος, ὅταν πῦρ καίηται 3) τὸν ἄνθρωπον, ὡς εἶνε φυσικόν, φαιδρότερον ὑπὸ τῆς ἐρωτικῆς θερμότη-

τος, ὡσεὶ ἄλλο εἶνε ὁ Ἔρως καὶ ἄλλο ἡ ἐρωτικὴ θερμότης! Ὅτι μὲν ὁ Ἔρως ποιεῖ τοὺς δυστρόπους καὶ σκυθρωποὺς φιλανθρωποτέρους καὶ γλυκυτέρους καὶ ὁ μὴ βληθεὶς τοῖς βέλεσιν αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ, πῶς δ' ὅμως καὶ διατί ποιεῖ τὸν οἶκον νὰ φαίνηται γεραρώτερος, ὅταν πῦρ καίηται, δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς τοὐλάχιστον νὰ ἐννοήσωμεν. Ταῦτα πάντα καταδεικνύουσιν ὅτι ἡ διόρθωσις αὕτη ἀντὶ νὰ θεραπεύσῃ τὸ νόσημα μεῖζον κατέστησε.

Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν τὸ χωρίον μικρᾶς τινος μεταβολῆς δεῖται, ὅπως ἀποδώσῃ τὸν νοῦν τὸν προσήκοντα καὶ ἀποκαταστήσῃ αὐτὸ οἷον πιθανώτατα ὁ Πλούταρχος ἔγραψεν.

Γραπτέον λοιπόν·

ἐκ δὲ δυσκόλων καὶ σκυθρωπῶν τοῖς συνοῦσιν οὐ ποιεῖ φιλανθρωποτέρους καὶ ἡδίους; ⟨ὡς⟩ γὰρ

αἰθομένοι⟨ο⟩ πυρὸς γεραρώτεροΣ οἶκοΣ ἰδέσθαι

καὶ ἄνθρωποΣ, ὡς ἔοικε, φαιδρότεροΣ ὑπὸ τῆς ἐρωτικῆς θερμότητος.

Οὕτω τοῦ χωρίου διορθουμένου πρῶτον ὁ στίχος ἀποκαθίσταται σχεδὸν οἷος εἶνε καὶ ἐν τῷ ἀγῶνι Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου (στίχ. 274), δεύτερον ὁ γάρ, ὃν προσέθηκεν ὁ Πλούταρχος, ἵνα συνδέσῃ πρὸς τὰ προηγούμενα, καὶ ὅστις ἀτόπως καταλαβὼν τὴν θέσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου κατ' ἀνάγκην παραλειφθέντος δὲ τὸ μέτρον διέφθειρεν, ἐξήχθη τοῦ στίχου, μεταβληθέντος μόνον τοῦ αἰθομένου χάριν τοῦ μέτρου εἰς αἰθομένοιο, τρίτον ὁ νοῦς ὃν παρέχει εἶνε σαφὴς καὶ τοιοῦτος οἷον τὰ συμφραζόμενα δηλοῦσιν. Τὸ προστεθὲν ὡς νομίζομεν ὅτι συνεχωνεύθη ἐν τῇ τελευταίᾳ συλλαβῇ τοῦ ἡδίους.

Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ὅδε·

Ὁ Ἔρως δὲν ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἐκ δυστρόπων καὶ σκυθρωπῶν πρὸς τοὺς συναναστρεφομένους αὐτοῖς φιλανθρωποτέρους καὶ γλυκυτέρους; Βεβαίως· διότι καθώς, ὅταν καίηται πῦρ, ὁ οἶκος εἶνε γεραρώτερος, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἶνε φυσικόν, ὅταν ὁ ἔρως θερμαίνῃ αὐτόν, εἶνε φαιδρότερος.

Αὐτ. σελ. 436 (762 F).

ἄξιον δὲ Σαπφοῦς παρα⟨μυθουμένης τὸν ἔρωτα⟩ ταῖς Μούσαις μνημονεῦσαι.

Οὕτω συνεπληρώσαμεν ὁρμηθέντες, ἐξ ὧν κατωτέρω λέγονται περὶ τῆς Σαπφοῦς ὑπὸ τοῦ Φιλοξένου·

Μούσαις εὐφώνοις ἰωμένη τὸν ἔρωτα.

Αὐτ. σελ. 437 (763 Β).

ἡμῖν ταὐτὸ σῶμα πολλοὶ καὶ ταὐτὸ κάλλος ὁρῶσιν, εἴληπται δ' εἷς ὁ ἐρωτικός· διὰ τίν' αἰτίαν; οὐ γὰρ μανθάνομέν γέ που τοῦ Μενάνδρου λέγοντος οὐδὲ συνίεμεν,

καιρός ἐστιν ἡ νόσος
ψυχῆς, ὁ πληγεὶς δ' εἴσω δὴ τιτρώσκεται.

Ὁ δεύτερος στίχος ὅτι νοσεῖ, μαρτυρεῖ τὸ μέτρον. Πολλοὶ πολλαχῶς ἐπειράθησαν νὰ διορθώσωσιν αὐτόν· καὶ ὁ μὲν Βεντλήϊος διορθοῖ εἰσβολῇ, ἄλλος εἴς ὃ δεῖ, ἄλλος εἷς ὁδί, ἄλλος ἔνδοθεν, ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης εἰσόδῳ. Ὡς ἡμεῖς τοὐλάχιστον νομίζομεν, οἱ τοῦ Μενάνδρου στίχοι ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου μνημονεύονται, ὅπως δείξωσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζητῇ τις τὴν αἰτίαν δι' ἥν, ἐνῷ πολλοὶ τὸ αὐτὸ σῶμα καὶ κάλλος ὁρῶσιν, εἷς εἶνε ὁ ἁλισκόμενος, διότι τούτου ὁ θεὸς αἴτιος. Διὰ ταῦτα διορθωτέον·

καιρός ἐστιν ἡ νόσος
ψυχῆς, ὁ πληγεὶς δ' οἶδεν ᾗ τιτρώσκεται.

Αὐτ. σελ. 442 (764 Ε).

ἀποστρέφει γὰρ ἀπὸ τῶν νοητῶν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ τὴν διάνοιαν, χάριτι καὶ λαμπρότητι τῆς ὄψεως γοητεύων καὶ ἀναπείθων ἐν ἑαυτῷ καὶ περὶ αὐτὸν ΑΙΤεῖσθαι τά τ' ἄλλα καὶ τὴν ἀλήθειαν.

Ἀντὶ τοῦ αἰτεῖσθαι γραπτέον, νομίζομεν ΔΙΝεῖσθαι.

Αὐτ. σελ. 451 (767 Ε).

ἔπειτα σωφροσύνη πρὸς ἀλλήλους, ἧς μάλιστα δεῖται γάμος, ἡ μὲν ἔξωθεν κἀκ' νόμων ⟨ἰοῦσα⟩ πλέον ἔχουσα τοῦ ἑκουσίου τὸ βεβιασμένον ὑπ' αἰσχύνης καὶ φόβων

πολλῶν χαλινῶν ἔργον οἰάκων θ' ἅμα,

⟨ἡ δ' ἔσωθεν κἀκ φύσεως⟩ διὰ χειρός ἐστιν ἀεὶ τοῖς συνοῦσιν.

Οὕτω νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ διορθωθῇ καὶ συμπληρωθῇ τὸ χωρίον.

Τόμ. Ε΄. **Τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι,** σελ. 1 (776 B).

εἰ μὲν ἦς ἢ Βάτων ἢ Πολλίχνης ἢ τις ἄλλος ἰδιώτης — ἐν γωνίᾳ τινὶ καθ' ἡσυχίαν ἀναλύων συλλογισμοὺς καὶ περιέλκων [φιλοσόφων], ἄσμενος ἄν σε προσεδεξάμην καὶ συνῆν.

Τὸ περιέλκων καὶ ὁ Μενέκος διαγνοὺς ὅτι δὲν εἶνε τὸ ἀντίθετον τοῦ ἀναλύων διώρθωσε διαπλέκων. Ἡμεῖς ἐγγύτερον παλαιογραφικῶς νομίζοντες τὸ περιελίσσων προτείνομεν οὕτω νὰ διορθωθῇ· περὶ δὲ τοῦ φιλοσόφων ἀποδεχόμεθα μὲν τὴν γνώμην τοῦ κ. Βερναρδάκη, ὅτι πρέπει νὰ τονισθῇ φιλοσοφῶν, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι εἶνε σχόλιον τοῦ ἀναλύων συλλογισμοὺς καὶ περιελίσσων καὶ διὰ τοῦτο ἐκβλητέον.

Πρὸς ἡγεμόνα ἀπαίδευτον σελ. 17 (781 F).

οἷον δ' ἥλιος ἐν οὐρανῷ μίμημα τὸ περικαλλὲς αὐτοῦ δι' ἐσόπτρου εἴδωλον ἀναφαίνεται τοῖς ἐκεῖνον ἐνορᾶν δι' αὐτοῦ δυνατοῖς, οὕτω τὸ ἐν πόλεσι φέγγος εὐδικίας καὶ λόγου τοῦ περὶ αὐτὸν ὥσπερ εἰκόνα κατέστησεν.

Τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ἐτάραξαν λέξεις τινὲς αἵτινες ὑπό τινος ὡς σχόλιον κατὰ πρῶτον παραγραφεῖσαι παρεισέφρησαν εἶτα παρεφθαρμέναι πως καὶ εἰς τὸ ἔδαφος. Γραπτέον λοιπὸν ὧδε.

οἷον δ' ἥλιος ἐν οὐρανῷ περικαλλὲς αὐτοῦ (δηλ. τοῦ θεοῦ) εἴδωλον ἀναφαίνεται τοῖς ἐκεῖνον ἐνορᾶν δι' αὐτοῦ (δηλ. τοῦ ἡλίου) **δίκην** ἐσόπτρου δυνατοῖς, οὕτω κλπ.

Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθὲς πρβ. 780 F.

οἷον δ' ἥλιον ἐν οὐρανῷ περικαλλὲς εἴδωλον ἑαυτοῦ [καὶ σελήνην] ὁ θεὸς ἐνίδρυσε, τοιοῦτον ἐν πόλεσι μίμημα καὶ φέγγος ἄρχων.

Τὸ μὲν καὶ σελήνην τοῦ χωρίου τούτου πρὸς τὸ προηγούμενον παραβαλλομένου φαίνεται παρέγγραπτον καὶ διὰ τοῦτο ἐκβάλλομεν, τὸ δὲ μίμημα ἴσον τῷ ἐν τῷ προηγουμένῳ εἰκόνα, πάντα δὲ τὰ

ἀλλὰ πλὴν τῆς εἰς παθητικὴν μεταβολῆς τῆς συντάξεως καὶ τῆς προσθήκης τοῦ δίκην ἐσόπτρου, ὅπερ δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εἶνε σχόλιον τοῦ δι' αὐτοῦ, εἰσὶ τὰ αὐτά.

Αὐτ. σελ. 20 (782 E).

τῶν κενῶν ἀγγείων οὐκ ἂν διαγνοίης τὸ ἀκέραιον καὶ πεπονηκός. ἀλλ' ὅταν ἐγχέῃς, φαίνεται τὸ ῥέον.

Ὡς λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι ῥεῖ τὸ ἀγγεῖον, οὐ στέγει, οὕτω καὶ ἡ νῦν καθωμιλημένη λέγει ἡ στάμνα, τὸ πιθάρι, τὸ κανάτι τρέχει, δὲν κρατεῖ.

Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον σελ. 26 (785 B).

τουτὶ δ' ὁμολογουμένως Σοφοκλέους ⟨οὐκ⟩ ἔστι τοὐπιγραμμάτιον

> ᾠδὴν Ἡροδότῳ τεῦξεν Σοφοκλῆς ἐτέων ὢν
> πέντ' ἐπὶ πεντήκοντα.

Ὁ Ἑρουερδῆνος λέγει ὅτι τοῦτο τὸ ἐπιγραμμάτιον δὲν εἶνε κατάλληλον νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀκμαίαν διάνοιαν τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὅτι εἶνε παρέμβλητον. Καὶ ἡμεῖς συμφωνοῦμεν τῷ Ἑρουερδήνῳ, ὅτι δὲν εἶνε κατάλληλον πρὸς τοιαύτην ἀπόδειξιν πρῶτον διότι δὲν εἶνε ἄξιον λόγου, δεύτερον διότι πεντήκοντα πέντε ἐτῶν ἡλικία δὲν εἶνε πολὺ μεγάλη, ὥστε ὁ Πλούταρχος νὰ δύναται ν' ἀναφέρῃ ὡς ἄξιον λόγου παράδειγμα γήρατος, τρίτον διότι ἀνωτέρω ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὡς παράδειγμα δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ τὴν ἐν Οἰδίποδι τῷ ἐπὶ Κολωνῷ πάροδον, ἧς τὸ μέλος θαυμαστὸν φανὲν ἀπήλλαξε τὸν Σοφοκλέα τῆς δίκης παρανοίας. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦτο ὡς καὶ ὁ Φιλοκτήτης εἶνε ἐκ τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου τοῦ Σοφοκλέους ποιηθέντων. Πρὸς τί λοιπὸν ὁ Πλούταρχος νὰ ἀναφέρῃ ᾠδὴν ποιηθεῖσαν τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ; Ἡμεῖς φρονοῦντες ὅτι ὁ Πλούταρχος μνημονεύει τὸ ἐπιγραμμάτιον, ἵνα δείξῃ ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε τοῦ Σοφοκλέους ἔργον, ὡς κοινῶς ὑπὸ πάντων κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἐπιστεύετο, ἀλλ' ὑποβολιμαῖον, προσέθεμεν μετὰ τὸ ΣοφοκλέΟΥϹ τὸ ΟΥΚ, ὅπερ διὰ τὴν ὁμοιότητα συνεχωνεύθη μετὰ τῆς τελευταίας συλλαβῆς τῆς προηγουμένης λέξεως.

Αὐτ. σελ. 31 (787 A).

ἔστι δὲ καὶ δόξης καὶ φλογὸς οὐ χαλεπὴ <ἡ> σωτηρία καὶ τήρησις, ἀλλὰ μικρῶν ὑπεκκαυμάτων δεομένη.

Ἀναγκαῖον τὸ ἐκπεσὸν ἄρθρον ἡ.

Πολιτικὰ παραγγέλματα σελ. 68 (801 C).

τρόπος ἔσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος

καὶ γὰρ ὁ τρόπος καὶ ὁ λόγος.

Ὁ Βιλαμοβίτζιος γράφει οἷος ὁ τρόπος τοιοῦτος καὶ ὁ λόγος, ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης λέγει ἀρκεῖ οἷος ὁ τρόπος καὶ ὁ λόγος. Ἡμεῖς μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωμεν πῶς τὸ οἷος ἐγένετο καί, διορθοῦμεν καθάπερ γὰρ ὁ τρόπος καὶ ὁ λόγος.

Αὐτ. σελ. 76 (804 C).

ἅρπαξ κεκράτης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων

Τίνος ἕνεκα ὁ Ἀριστοφάνειος οὗτος στίχος δὲν ἀποκατεστάθη, ὡς ἔχει ἐν ταῖς ἐκδόσεσι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν·

ἅρπαξ, κεκράκτης, Κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων.

Αὐτ. σελ. 101 (814 C).

τὸν δὲ Μαραθῶνα καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα καὶ τὰς Πλαταιάς, καὶ ὅσα τῶν παραδειγμάτων οἰδεῖν ποιεῖ καὶ φρυάττεσθαι διακενῆς τοὺς πολλούς, ἀπολιπόντας ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν σοφιστῶν.

Ὀρθῶς ὁ Κοραῆς ἐκβάλλει τὴν ἐν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος ἀνανταπόδοτός ἐστιν, ἀντὶ τοῦ ἀπολιπόντας γραπτέον νομίζομεν ἀπολιπεῖν δεῖ.

Αὐτ. σελ. 115 (820 A).

οὕτω παραμυθώμεθα τὴν φιλοτιμίαν, λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν χρυσὸν ἀδιάφθορον καὶ ἀκήρατον καὶ ἄχραντον ὑπὸ φθόνου καὶ μώμου τιμήν, ἅμα λογισμῷ καὶ παραθεωρήσει τῶν πεπραγμένων ἡμῖν καὶ πεπολιτευμένων αὐξανόμενον.

Ὁ Μαδβίγιος μὴ δυνάμενος βεβαίως νὰ ἀποδώσῃ που τὸ τιμὴν

ἐκβάλλει, ἡμεῖς δ' ὅμως μὴ δυνάμενοι νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν γένεσιν αὐτοῦ νομίζομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκβληθῇ, ἀλλὰ νὰ ἀναγνωσθῇ τίμημ' ἀντὶ τοῦ τιμὴν καὶ νὰ συναφθῇ τοῖς ἑπομένοις ὡς παράθεσις τοῦ χρυσόν, τιθεμένης τῆς ὑποστιγμῆς μετὰ τὸ μώμου. Γραπτέον λοιπὸν καὶ στικτέον·

— χρυσὸν ἀδιάφθορον καὶ ἀκήρατον καὶ ἄχραντον ὑπὸ φθόνου καὶ μώμου, τίμημ' ἅμα λογισμῷ καὶ παραθεωρήσει τῶν πεπραγμένων ἡμῖν καὶ πεπολιτευμένων αὐξανόμενον.

Αὐτ. σελ. 127 (825 B).

πολλῶν δὲ τοιούτων γενομένων, ἀποκτείναντες οἱ Δελφοὶ τὸν Κράτητα καὶ τοὺς συστασιάσαντας ἐκ τῶν ⟨τούτων⟩ χρημάτων ἐναγικῶν προσαγορευθέντων τοὺς κάτω ναοὺς ἀνῳκοδόμησαν.

Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τὸ τούτων, ἵνα δηλωθῇ ὅτι τὰ χρήματα ἀνῆκον τῷ Κράτητι καὶ τοῖς συστασιασταῖς αὐτοῦ.

Αὐτ. σελ. 136 (828 E).

μηδ' ὀχήματα ζευκτὰ κερασφόρα καὶ κατάργυρα, ἃ τόκοι ταχεῖς καταλαμβάνουσι καὶ παρατρέχουσιν.

Ὁ μὲν Ῥείσκιος διώρθωσε γράψας κατάχρυσα ἢ καταπόρφυρα, ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης ἴσως λέγει εἶνε ταυτὸ τῷ ὀχήματα κερασφόροις ἐζευγμένα. Ἡμεῖς ἀποδεχόμεθα ὅτι τὸ κερασφόρα εἶνε παραφθορὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου γραφέντος σειρασφόροις ἢ σειραφόροις.

Αὐτ. σελ. 143 (831 A).

καθάπερ γὰρ ἀναστῆναι δεῖ τὸν πεπηλωμένον ἢ μένειν, ὁ δὲ στρεφόμενος καὶ κυλινδούμενος ὑγρῷ τῷ σώματι καὶ διαβρόχῳ προσπεριβάλλεται πλείονα μολυσμόν, οὕτως κτλ.

Ἀντὶ τῆς μέσης στιγμῆς τῆς κειμένης μετὰ τὸ μολυσμὸν ἐστίξαμεν ὑποστιγμήν.

Βίοι τῶν δέκα ῥητόρων σελ. 189 (847 F).

ἔλαβε δὲ καὶ παρ' Ἐφιάλτου χρυσίον [ἑνὸς τῶν δημαγω-

γῶν], ὅς πρεσβεύσας πρὸς βασιλέα χρήματα φέρων ἧκε λάθρα.

Ἐκβλητέον τὸ σχόλιον ἑνὸς τῶν δημαγωγῶν.

Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου ἐπιτομὴ σελ. 203 (853 B).

ἐπαινεῖται γάρ, φησιν, ὅτι τοὺς ταμίας ἐβάπτισεν οὐχὶ ταμίας ἀλλὰ Λαμίας ὄντας.

Τοῦ ῥήματος βαπτίζειν ἡ τοιαύτη χρῆσις δεικνύει ὅτι τὴν ἐπιτομὴν Χριστιανός τις ἐποιήσατο.

Περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας σελ. 219 (857 E).

τὸν οὖν Κροῖσον, ὡς εἰς τὴν βασιλείαν κατέστη, τῶν ἑταίρων καὶ φίλων τοῦ Πανταλέοντος ἕνα τῶν γνωρίμων ἐπὶ γνάφου διαφθεῖραι καταξαινόμενον κλπ.

Ὁ Ῥείσκιος ἐκβάλλει τὰς λέξεις τῶν ἑταίρων καὶ φίλων ὡς σχόλιον ἴσως τοῦ ἕνα τῶν γνωρίμων. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι τὸ μὲν ἕνα τῶν γνωρίμων σημαίνει ἕνα τῶν προκρίτων, τῶν ἐξεχόντων κατά τε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν, τὸ δὲ τῶν ἑταίρων καὶ φίλων δὲν πρέπει νὰ ἐκβληθῇ, ἀλλὰ νὰ γραφῇ τὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ὅπως ὅσα λέγει ἐνταῦθα ὁ Πλούταρχος ὦσιν ἀκόλουθα τοῖς ὑπὸ Ἡροδότου λεγομένοις·

«ἐπεί τε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἕλκων διέφθειρε». Γραπτέον λοιπὸν καὶ στικτέον·

τὸν οὖν Κροῖσον, ὡς εἰς τὴν βασιλείαν κατέστη, τὸν ἑταῖρον καὶ φίλον τοῦ Πανταλέοντος, ἕνα τῶν γνωρίμων, ἐπὶ γνάφου διαφθεῖραι καταξαινόμενον.

Αὐτ. σελ. 259 (872 F).

ὁ δὲ προλαμβάνων τὸν ἔλεγχον τοῦ ψεύσματος τῶν ἐρησομένων «πόθεν οὖν πολυάνδρια καὶ θῆκαι τοιαῦται καὶ μνήματα νεκρῶν, ἐν οἷς ἐναγίζουσιν ἄχρι νῦν Πλαταιεῖς τῶν Ἑλλήνων συμπαρόντων . . . αἴσχιον ὡς οἶμαι, τῆς προδοσίας τῶν γενεῶν κατηγόρηκεν ἐν τούτοις.

Ἐν δυσὶ τῶν κωδίκων B καὶ E σημειοῦται χάσμα ἐξ ἐννέα μὲν

γραμμάτων ἐν τῷ Β, ἐξ ἑπτὰ δὲ ἐν τῷ Ε. Ἂν τὸ αἴσχιον ληφθῇ ὡς σύστοιχον ἀντικείμενον τοῦ κατηγόρηκεν ὁ νοῦς τοῦ χωρίου οὐ μόνον δὲν εἶνε ἐλλιπής, ἀλλὰ καὶ σαφής.

Περὶ τῶν ἀρεσκόντων φιλοσόφοις φυσικῶν δογμάτων σελ. 265 (874 F).

τοῦτο δὲ ἔξεστι καὶ ἐκ τούτων συνιδεῖν, οἷον ζητεῖται εἰ ζῷον εἰ μὴ ζῷον ὁ ἥλιος εἴπερ ὁρᾶται.

Τὸ ὁρᾶται ὁ μὲν Οὐσενῆρος διορθοῖ πορεύεται, ὁ δὲ Δίλσιος φύεται, ὁ δὲ ἐκδότης ἐρωτᾷ ἂν πρέπει νὰ γραφῇ εἰ πεπύρωται, ἡμεῖς δὲ νομίζοντες ὅτι μεταξὺ τοῦ εἴπερ καὶ ὁρᾶται ἐξέπεσέ τι συμπληροῦμεν καὶ γράφομεν ὧδε

Ζητεῖται ἢ ζῷον ἢ μὴ ζῷον ὁ ἥλιος, εἰ περ⟨ιιὼν⟩ ὁρᾶται. Περὶ τοῦ περιιὼν πρβλ. περὶ τοῦ ἐμφαινομ. προσώπου τῷ κ. τῆς σελήνης 930 F.

Αὐτ. σελ. 268 (876 B).

ἡ ψυχή, φησίν, ἡ ἡμετέρα ἀὴρ οὖσα συγκρατεῖ ἡμᾶς καὶ ὅλον τὸν κόσμον πνεῦμα [καὶ ἀὴρ] περιέχει. Λέγεται δὲ συνωνύμως ἀὴρ καὶ πνεῦμα. ἁμαρτάνει δὲ καὶ οὗτος, ἐξ ἁπλοῦ καὶ μονοειδοῦς ἀέρος [καὶ πνεύματος] δοκῶν συνεστάναι τὰ ζῷα.

Ἐκβάλλομεν τὸ μὲν καὶ ἀὴρ ὡς σχόλιον τοῦ πνεῦμα προελθὸν ἐκ τῶν ἑπομένων λέγεται δὲ συνωνύμως ἀὴρ καὶ πνεῦμα, τὸ δὲ καὶ πνεύματος ὡς σχόλιον τοῦ ἀέρος διὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Αὐτ. σελ. 269 (876 D).

ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, νοῦς δ' αὐτὰ διῆρε καὶ διεκόσμησε.

Γραπτέον διεῖλε ἀντὶ τοῦ διῆρε, καὶ σχόλιον ἂν ὑποληφθῇ τοῦ διεκόσμησε.

Αὐτ. σελ. 273 (877 F).

εἴρηται ἄτομος, οὐχ ὅτι ἐστὶν ἐλαχίστη, ἀλλ' ὅτι οὐ δύναται τμηθῆναι, ἀπαθὴς οὖσα καὶ ἀμέτοχος κενοῦ· ὥστε,

ἐὰν εἴπῃ ἄτομον, ἄθραυστον λέγει καὶ ἀπαθῆ, ἀμέτοχον κενοῦ. ὅτι δέ ἐστιν ἄτομος, σαφές· καὶ γάρ ἐστι στοιχεῖα ἀεὶ ὄντα καὶ ζῷα κενὰ καὶ ἡ μονάς.

Γραπτέον ζωὰ ἄκενα ἢ ζώ' ἄκενα ἀντὶ τοῦ ζῷα κενά. Καὶ ζωὰ μὲν ταὐτόν ἐστι τῷ ἀνωτέρω ἐν Ε κινεῖσθαι δυνάμενα, ἄκενα δὲ τῷ ἀμέτοχα κενοῦ.

Αὐτ. σελ. 280 (880 D).

τοῖς οὖν ἀριστεύουσι τὸ κράτιστον ὁμοίως καὶ καλῶς ἔχειν διενοήθησαν.

Ὀρθῶς ὁ κ. Βερναρδάκης λέγει ὅτι τὸ καλῶς γραπτέον κάλλιστον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ δοτικὴ μένει ἀνανταπόδοτος νομίζομεν ὅτι ἀντὶ τοῦ ἔχειν ἦτο γεγραμμένον ἐνεῖναι. Γραπτέον λοιπόν·

τοῖς οὖν ἀριστεύουσι τὸ κράτιστον ὁμοίως καὶ κάλλιστον ἐνεῖναι διενοήθησαν.

Αὐτ. σελ. 281.

εἰς τὸ πρὸ τείχευς ἱερὸν ἀλέες δεῦτε,
οὗ τὸν πάλαι χάλκεον ὁ πλάσας Ζᾶνα
γέρων ἀλαζὼν ἄδικα βιβλία ψῆχε.

Ἐπειδὴ τὸ μέτρον ἔν τε τῷ πρώτῳ στίχῳ καὶ τῷ δευτέρῳ δὲν ὑγιαίνει, ὀρθῶς ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ ὁ Μεινέκιος γράφει ἱρὸν ἀντὶ τοῦ ἱερόν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ στίχῳ, ἂν μή τις ἐγκρίνῃ τὴν διόρθωσιν τοῦ Βεντληΐου, πρέπει νὰ γράψῃ χάλκειον ἀντὶ τοῦ χάλκεον.

Αὐτ. σελ. 290 (883 D).

οἱ ⟨δ' ἄλλοι⟩ τὰς ἀτόμους περὶ τὰ ἀμερῆ ἵστασθαι καὶ μὴ εἰς ἄπειρον εἶναι τὴν τομὴν (ἐνν. λέγουσιν)

Οὕτως ἡμεῖς συμπληροῦμεν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀπὸ Θαλοῦ καὶ Πρωταγόρου.

Αὐτ. σελ. 329 (897 A).

Ἐμπεδοκλῆς ἱδρῶτα τῆς γῆς ἐκκαιομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου διὰ τὴν ἐπὶ τὸ πλεῖον πίλησιν.

Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἐπιπόλαιον πλύσιν ὅπερ ὁ Δυβνῆρος ἐκ τοῦ Εὐσεβίου διώρθωσε γράψας ἐπὶ τὸ πλεῖον πίλησιν. Καὶ τὸ μὲν πίλησιν ἐννοοῦμεν τί σημαίνει, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τίνων πραγμάτων εἶνε ἡ πίλησις καὶ τί σημαίνει τὸ ἐπὶ τὸ πλεῖον. Διὰ ταῦτα ἡμεῖς ἐκ τῶν ἐν σελ. 898 Α λεγομένων (νέφη ἐκ τῶν ἀτμῶν πιλοῦσθαι) εἰκάζοντες φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ·

Ἐμπεδοκλῆς ἱδρῶτα τῆς γῆς ἐκκαιομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου διὰ τὴν τῶν ἀτμῶν πίλησιν ἢ πίλωσιν.

Αὐτ. 364 (908 Ε).

τῶν δὲ ζῴων πάντων τὰ γένη διακριθῆναι διὰ τὰς ποιὰς κράσεις· τὰ μὲν οἰκειότερα ⟨εἰς τὸ ὕδωρ⟩, εἰς τὸ ὕδωρ τὴν ὁρμὴν ἔχειν, τὰ δ' εἰς ἀέρα ἀναπνεῖν, ὅσ' ἂν πυρῶδες ἔχῃ τὸ πλέον, τὰ δὲ βαρύτερα ἐπὶ τὴν γῆν, τὰ δ' ἰσόμοιρα τῇ κράσει πᾶσι τοῖς χώροις ξυμπεφωνηκέναι.

Ἡμεῖς προσέθεμεν τὰς λέξεις εἰς τὸ ὕδωρ ἐκπεσούσας διὰ τὸ τὰς αὐτὰς κατωτέρω ἐπαναλαμβάνεσθαι, ἀπεδεξάμεθα δὲ τὰς γενομένας ὑπ' ἄλλων διορθώσεις τοῖς χώροις ξυμπεφωνηκέναι ἀντὶ τοῖς χώραξι πεφωνηκέναι.

Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς σελήνης σελ. 4?? (929 D).

καθάπερ εἰς νύκτα καὶ σκότος οὐκ εἰς ἄστρον ἑτερό⟨ν τι⟩ τοῦ φωτὸς ἐμπεσόντος.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸ ἐκ 3 ἢ 4 γραμμάτων χάσμα.

Ὁμοίως κατωτέρω Ε συμπλήρωσον τὸ ἐκ 2-3 γραμμάτων χάσμα ἐξάψεως καὶ μίξεώς ⟨του⟩ φώτων γεγενημένης.

Αὐτ. σελ. 430 (930 C).

εἴπερ οὖν τῶν ὄψεων αἱ μὲν εὐθὺς πρὸς ἡμᾶς . . . ἀνατρέχουσιν, αἱ δ' ἐπὶ θάτερα μέρη τῶν κατόπτρων ὀλισθαίνουσαι πάλιν ἐκεῖθεν ἀναφέρονται πρὸς ἡμᾶς.

Ἐκ τῆς ἀντιθέσεως αἱ δ' ἐπὶ θάτερα κλπ. εἰκάζοντες γράφομεν αὖθις ἀντὶ τοῦ εὐθύς.

Αὐτ. σελ. 439 (933 F).

ὅπου γὰρ εἶδος ὕδατος ἐνὸν κατὰ πέρας καὶ σταγὼν αἵματος εἰς ἴχνιον ἐμπεσόντος ἀνέχρωσε πᾶν ἅμα . . . φοινιχθέν.

Ἐκ τοῦ ἀντιστοίχου μέρους πῆς ἄστρον ἄστρου καὶ φῶς φωτὸς ἀφιέμενον οἴονται μὴ κεράννυσθαι· εἰκάζοντες διορθοῦμεν καὶ συμπληροῦμεν τὸ χωρίον ὧδε·

ὅπου γὰρ εἶδος ὕδατος ἐνὸν κατεκεράσθη καὶ σταγὼν αἵματος εἰς ἴχνιον ἐμπεσόντος ἀνέχρωσε πᾶν ἅμα ⟨ὑπο⟩φοινιχθέν.

Περὶ τοῦ τύπου ἐκεράσθη πρβλ. Ξεν. Ἀναβ. 5, 4, 29.

Αὐτ. σελ. 440 (934 A).

ἐγὼ δὲ «τοῦτο μὲν» ἔφην «πρὸς τοὔνομα μᾶλλον ἐριστικῶς ἢ πρὸς τὸ πρᾶγμα φυσικῶς καὶ μαθηματικῶς ἐνισταμένου.

Τινὲς διορθοῦσιν ἐνισταμένους ἀντὶ τοῦ ἐνισταμένου, ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι τὸ χωρίον οὐδεμιᾶς διορθώσεως δεῖται, συντακτέον δὲ ὧδε·

ἐγὼ δὲ ἔφην «τοῦτο μέν ἐστιν ἀνδρὸς ἐνισταμένου ἐριστικῶς πρὸς τοὔνομα μᾶλλον ἢ φυσικῶς καὶ μαθηματικῶς πρὸς τὸ πρᾶγμα.

Αὐτ. σελ. 444 (935 D).

ἀκούοιτε δ' ⟨ἂν⟩ καίπερ οὐκ ἀγνοοῦντες.

Προσέθεμεν τὸν ἄν.

Αὐτ. σελ. 445 (936 A).

ἐπιβάλλει γὰρ ἡ σκιὰ τοῦ ὄρους, ὡς ἔοικε, χαλκῷ τινι βοιδίῳ, μῆκος ἀποτείνουσα διὰ τῆς θαλάττης οὐκ ἔλαττον ἑπτακοσίων σταδίων . . . τὸ κατασκιάζον ὕψος εἶναι διὰ τὴν αἰτίαν· ὅτι κλπ.

Συμπληρωτέον ὧδέ πως·

— ⟨ὧν οἶμαι⟩ τὸ κατασκιάζον ὕψος εἶναι διὰ ⟨τήνδε⟩ τὴν αἰτίαν· ὅτι κλπ.

Αὐτ. σελ. 455 (939 D).

ὧν τὰ μὲν ἐλαίας τὰ δὲ δάφνας τὰ δ' Ἴσιδος τρίχας καλοῦσιν, ⟨οἱ δὲ ἀνακαμψέρωτας⟩. Οἱ δὲ ἀνακαμψέρωτες οὗτοι προσαγορευόμενοι τῆς γῆς ἐξαιρεθέντες, οὐ μόνον ζῶσι κρεμάμενοι — ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ βλαστάνουσιν.

Συνεπληρώσαμεν οἱ δὲ ἀνακαμψέρωτας, εἰ καὶ οὐδὲν χάσμα σημειοῦται, διότι δὲν δύναται ἄνευ τῆς συμπληρώσεως ταύτης νὰ ἑρμηνευθῇ τὸ οἱ δὲ ἀνακαμψέρωτες καὶ μάλιστα τὸ δεικτικὸν οὗτοι, τὸ εἰς προειρημένον ἀναφερόμενον οὐσιαστικόν, ὅπερ ἐλλείπει.

Αὐτ. σελ. 466 (943 C).

πᾶσαν ψυχήν, ἄνουν τε καὶ σὺν νῷ, σώματος ἐκπεσοῦσαν εἱμαρμένον ἐστὶν ἐν τῷ μεταξὺ γῆς καὶ σελήνης χωρίῳ πλανηθῆναι χρόνον οὐκ ἴσον.

Ἀντὶ τοῦ χωρίῳ γραπτέον χώρῳ.

Αὐτ. σελ. 467 (943 F).

ὡς γὰρ ἡ γῆ πνεύματι μεμιγμένη καὶ ὑγρό⟨τητι⟩ μαλακὴ γέγονε.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸ ἐκ 4-5 γραμμάτων κατὰ τὸν κώδικα Ε χάσμα.

Αὐτ. σελ. 470 (944 E. F).

καὶ γὰρ αὐτὴν τὴν σελήνην ἔρωτι τοῦ ἡλίου περιπολεῖν ἀεὶ καὶ συγγίγνεσθαι ὀρεγομένην ἀπ' αὐτοῦ τὸ γονιμώτατον. λείπεται δ' ἡ τῆς ψυχῆς φύσις ἐπὶ τὴν σελήνην, οἷον ἴχνη τινὰ βίου καὶ ὀνείρατα διαφυλάττουσα· καὶ περὶ ταύτης ὀρθῶς ἡγοῦ λελέχθαι τὸ

ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.

Γράψον δρεπομένην ἀντὶ τοῦ ὀρεγομένην καὶ πέτεται ἀντὶ λείπεται, ὡς ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ στίχου γίνεται δῆλον.

Περὶ τοῦ πρώτως ψυχροῦ σελ. 476 (947 A).

στέρησις δ' οὔθ' ὁρατὸν οὔτ' ἀκουστὸν οὔθ' ἁπτὸν οὔτε

ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι γνωστόν· οὐσίας γὰρ ⟨ἂν⟩ τινος αἴσθησις ἦν.

Προσέθεμεν τὸν ἄν.

Αὐτ. σελ. 478 (948 A).

ψύχεται γὰρ ἡ πνοὴ πιεσθεῖσα καὶ πυκνωθεῖσα τοῖς χείλεσιν, ἀνειμένου δὲ τοῦ στόματος ἐκπίπτουσα γίνεται θερμὸν ὑπὸ μανότητος.

Τὸ θερμὸν ἀναφερόμενον πρὸς τὸ πνοὴ εἶνε συντεταγμένον κατὰ τὸ νοούμενον. Ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ διορθωθῇ.

Αὐτ. σελ. 481 (948 D).

καὶ τὸ ῥιγοῦντα πάλλεσθαι καὶ τρέμειν «ταρταρίζειν».

Ὁμοίως καὶ ἡ νῦν γλῶσσα λέγει τουρτουρίζει ἀπὸ τὸ κρύο.

Αὐτ. σελ. 498 (955 A).

ἧς ἡ ψυχρότης δεσμός ἐστις, ὡς Ἀρχέλαος ὁ φυσικὸς εἶπεν, οὐδενὸς χαλῶντος αὐτὴν οὐδὲ μαλάττοντος, ἅτε θερομένην καὶ ἀλεαινομένην οὖσαν.

Γραπτέον οὐσίαν ἀντὶ τοῦ οὖσαν.

Τόμ. Ϛ'. **Πότερον ὕδωρ ἢ πῦρ χρησιμώτερον** σλ. 2 (956 A).

καὶ ἄνευ μὲν πυρὸς ἦν πολλά, ὕδατος δ' οὐδέποτ' ἄνθρωπος.

Τὸ ἑπόμενον οὐδέποτε δεικνύει ὅτι τὸ πολλὰ γραπτέον ποτέ.

Αὐτ. (956 B).

ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις ἐχθές, φασί, καὶ πρώην ὑπὸ Προμηθέως ⟨δέδεικται, πρότερον δ' ὁ⟩ βίος ⟨χωρὶς μὲν⟩ πυρός, οὐκ ἄνευ δ' ὕδατος ἦν.

Οὕτω νομίζομεν τὸ χωρίον συμπληρωτέον.

Αὐτ. σελ. 3 (956 C).

τοῦτ' οὖν χρησιμώτερον, οὗ μηδεμία ζωῆς φύσις ἄνευ ἵσταται καὶ διαμένει.

Ἀπορούμεν πῶς δὲν προετιμήθη ἀντὶ τοῦ ζωῆς ἡ ἔν τισι τῶν κωδίκων ὑπάρχουσα ὀρθὴ γραφὴ ζωὴ (ζωντανή). Τὸ ἄνευ μετὰ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς γραφῆς ταύτης συναπτέον τῷ οὔ.

Αὐτ. σελ. 4 (956 C).

καὶ μὴν δυοῖν ⟨ὠφελίμοιν⟩ ὠφελιμώτερον τὸ εὐτελέστερον καὶ χωρίς τινος παρασκευῆς τὴν ἐξ αὐτοῦ παρέχον ὠφέλειαν.

Τὸ ἀναγκαιότατον ὠφελίμοιν ἐξέπεσεν ἕνεκα τοῦ ἑπομένου ὠφελιμώτερον.

Αὐτ. σελ. 6 (957 C).

γῆ τε γὰρ ἄνευ θερμῆς οὐσίας ἄγονος καὶ ἄκαρπος· τὸ δὲ πῦρ ἐκραὸς καὶ διαχέαν παρίστησιν εἰς τὴν γένεσιν ὀργῶντα· οὐδεμίαν γὰρ αἰτίαν εὕροι τις ἄν, δι' ἣν ἄγονοι πέτραι καὶ τὰ κατεσκληκότα τῶν ὀρῶν πᾶσιν ἢ ὅτι πυρὸς οὐδ' ὅλως ἢ ὀλίγον μετέσχηκε.

Τὸ λίαν ἐφθαρμένον τοῦτο χωρίον διορθοῦμεν ὧδε·

— τὸ δὲ πῦρ νεκρὰ τέως καταλεᾶναν (= καταθερμᾶναν) παρίστησιν εἰς τὴν γένεσιν ὀργῶντα· οὐδεμίαν γὰρ αἰτίαν εὕροι τις ἄν, δι' ἣν ἄγονοι πέτραι καὶ τὰ κατεσκληκότα τῶν ὀρῶν περίεστιν ἢ ὅτι πυρὸς οὐδ' ὅλως ἢ ὀλίγον μετέσχηκε.

Τὸ νεκρὰ τέως εἶνε διόρθωσις τοῦ κ. Βερναρδάκη, ἣν ἀποδεχόμεθα.

Αὐτ. (957 D).

τὰ λιμναῖα καὶ ὅσα στάσιμα τῶν ὑδάτων — μοχθηρά, καὶ τελευτῶντα σήπεται τῷ κινήσεως ἥκιστα μετέχειν, ἣ τὸ θερμὸν ἐν ἑκάστοις ῥιπίζουσα τηρεῖ περὶ τὰ μάλιστα φερόμενα καὶ ῥέοντα τῶν ὑδάτων, διὰ τὴν κίνησιν συνεχομένης τῆς θερμότητος, οὕτω καὶ προσαγορεύομεν, ζῆν λέγοντες.

Γραπτέον, νομίζομεν, καὶ στικτέον·

τὰ λιμναῖα καὶ ὅσα στάσιμα τῶν ὑδάτων — μοχθηρά,

καὶ τελευτῶντα σήπεται τῷ κινήσεως ἥκιστα μετέχειν. ἡ τὸ θερμὸν ἐν ἑκάστοις ῥιπίζουσα τηρεῖ· ἐπεὶ τὰ μάλιστα φερόμενα καὶ ῥέοντα τῶν ὑδάτων, διὰ τὴν κίνησιν συνεχομένης τῆς θερμότητος, οὕτω καὶ προσαγορεύομεν ζεῖν λέγοντες.

Τὸ ζεῖν μεταφορικῶς ἐκληπτέον ἀπὸ τῶν ζεόντων ὑδάτων, καθόσον τὰ ὁρμητικῶς κινούμενα ὕδατα ζεόντων ὑδάτων εἰκόνα παρέχουσι.

Αὐτ. σελ. 7 (957 E).

ψυχρότατοι τοίνυν οἱ νεκροί· καὶ τὰς ἀκμάς, εἴ τις ἐπιχειροίη, τῶν ξυρῶν ἀπαμβλύνουσι δι' ὑπερβολὴν ψυχρότητος.

Ἀπὸ τοῦ ξυρῶν προσυπονοεῖται τῷ ἐπιχειροίη, ἂν μὴ ἐξέπεσε, τὸ ξυρᾶν αὐτούς, τοὺς νεκροὺς δηλονότι.

Αὐτ. σελ. 9 (958 D).

καὶ μὴν ὀλίγου χρόνου καὶ βίου τοῖς ἀνθρώποις δεδομένου, ὁ μὲν Ἀρίστων φησὶν ὅτι ὁ ὕπνος οἷον τελώνης τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τούτου· ἐγὼ δ' ἂν εἴποιμι διόπερ σκότος ἐγρήγορεν ἀεὶ διὰ νυκτός, ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος ἀπὸ τῆς ἐγρηγόρσεως, εἰ μὴ τὸ πῦρ τὰ τῆς ἡμέρας ἡμῖν παρεῖχεν ἀγαθά.

Συμπληρωτέον καὶ διορθωτέον τὸ χωρίον ὧδέ πως·

— ἐγὼ δ' ἂν εἴποιμι «δῖον παρὰ σκότον» ⟨ἣν ἂν ἡμῖν⟩ ἐγρηγορέν⟨αι⟩ ἀεί, [διὰ νυκτὸς] ἀλλ' οὐδὲν ⟨ἂν ἦν⟩ ὄφελος ἀπὸ τῆς ἐγρηγόρσεως, εἰ μὴ τὸ πῦρ τὰ τῆς ἡμέρας ἡμῖν παρεῖχεν ἀγαθά.

Τὸ δῖον παρὰ σκότον κατὰ τὸ δῖα νὺξ ὑπολαμβάνομεν ὡς ποιητοῦ τινος φράσιν, ἣν παρέλαβεν, ὡς συνηθέστατα ποιεῖ, ὁ Πλούταρχος κόσμου χάριν τοῦ λόγου, τὸ δὲ διὰ νυκτὸς ὡς σχόλιον τοῦ δῖον παρὰ σκότον ὑπολαμβάνοντες ἐκβάλλομεν.

Πότερα τῶν ζῴων φρονιμώτερα σελ. 11 (959 B).

Τὸν Τυρταῖον ὁ Λεωνίδας ἐρωτηθεὶς ποῖόν τινα νομίζοι, «ἀγαθὸν ποιητὴν» ἔφη «νέων ψυχὰς κακκονῆν» ὡς τοῖς

νέοις διὰ τῶν ἐπῶν ὁρμὴν ἐμποιοῦντα μετὰ θυμοῦ καὶ φιλοτιμίας, ἐν ταῖς μάχαις ἀφειδοῦσιν αὐτῶν.

Ἀντὶ τοῦ ἀφειδοῦσιν γραπτέον ἀφειδ⟨εῖν ποι⟩οῦσαν, ὁπότε ἐκβλητέα ἡ μετὰ τὸ φιλοτιμίας ὑποστιγμή.

Αὐτ. σελ. 12 (959 C).

καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔδοξέ μοι τὸ ῥητορικὸν ἐγεῖραι διὰ χρόνου χαριζόμενος καὶ συνεαρίζων τοῖς μειρακίοις.

Προτιμῶμεν τὴν διόρθωσιν συνοαρίζων ἀντὶ τοῦ συνεαρίζων πειθόμενοι εἰς τὸ τοῦ Λουκιανοῦ (παράσ. 43) ὁμοιότατον χωρίον, μετὰ τῶν μειρακυλλίων καθεζόμενον ὀαρίζειν.

Αὐτ.

εἴθ' ὥσπερ ἐν Ἀθήναις πρῶτός τις ὑπὸ τῶν τριάκοντα συκοφάντης ἀποθανὼν ἐπιτήδειος ἐλέχθη, καὶ δεύτερος ὁμοίως καὶ τρίτος.

Διορθωτέον

εἴθ' ὥσπερ ἐν Ἀθήναις πρῶ⟨τος κάκισ⟩τός τις ὑπὸ τῶν τριάκοντα συκοφάντης ἀπέθανεν, ⟨ὃς⟩ ἐπιτήδειος ἐλέχθη, καὶ δεύτερος ὁμοίως καὶ τρίτος.

Ὅτι οὕτω διορθωτέον πρβ. σελ. 998 B.

ὥσπερ γὰρ τὸ πρῶτον ἀπέκτειναν Ἀθήνησι τὸν κάκιστον τῶν συκοφαντῶν, ὃς ἐπιτήδειος προσηγορεύθη, καὶ δεύτερον ὁμοίως καὶ τρίτον.

Αὐτ. σελ. 21 (963 A).

Καὶ γὰρ ἐκείνων, ὦ ἑταῖρε, πολλὰ τοῦτο μὲν μεγέθει καὶ ποδωκείᾳ, τοῦτο δ' ὄψεως ῥώμῃ καὶ ἀκοῆς ἀκριβείᾳ πάντας ἀνθρώπους ἀπολέλοιπεν.

Τὸ ῥώμῃ μεταθετέον μετὰ τὸ ποδωκείᾳ, ᾧ συνδετέον διὰ τοῦ καί.

Αὐτ. σελ. 27 (965 A).

κυσὶ δὲ χρώμενοι προφυλάττουσιν αἶγάς τε καὶ οἷς [ἀμελγόμενα καὶ κειρόμενα] νέμοντες.

Τὸ ἀμελγόμενα νομίζοντες σχόλιον τοῦ προφυλάττουσιν δηλοῦν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τοῦτο γίνεται, ἐκβάλλομεν.

Αὐτ. κατωτέρω.

τὸν γὰρ παίζοντα καὶ παιζόμενον οἶμαι συμπαίζουσι δεῖν χρῆσθαι καὶ ἱλαροῖς.

Διορθωτέον καὶ συμπληρωτέον·

τὸν γὰρ παίζοντα καὶ παιζόμενον οἶμαι συμπαίγμοσι δεῖν χρῆσθαι ⟨εὐθύμοις⟩ καὶ ἱλαροῖς.

Αὐτ. (965 B).

τοὺς δὲ βατράχους μηκέτι παίζοντας ἀλλ' ἀληθῶς ἀποθνήσκειν, οὕτω κυνηγεῖν καὶ ἁλιεύειν [ὀδυνωμένοις τερπομένους καὶ ἀποθνήσκουσι, τοῖς δ' ἀπὸ σκύμνων καὶ νεοσσῶν ἐλεεινῶς ἀγομένοις].

Τὰ περιγεγραμμένα ἐκβάλλομεν ὡς σχόλιον τοῦ οὕτω κυνηγεῖν καὶ ἁλιεύειν.

Αὐτ. σελ. 42 (970 F).

οὐκέτι γὰρ προσμάχονται τοῖς ὑποπεσοῦσι καὶ γεγονόσι [ταπεινοῖς] τὰς ἕξεις ὁμοίοις.

Τὸ ταπεινοῖς ἐκβάλλομεν ὡς σχόλιον τοῦ τὰς ἕξεις ὁμοίοις.

Αὐτ. σελ. 43 (971 A).

(οἱ κύνες) νεκρὸν (τὸν λαγωὸν) καταλαβόντες οὐχ ἅπτονται τὸ παράπαν, ἀλλ' ἵστανται τὰς οὐρὰς κινοῦντες, ὡς οὐ κρεῶν χάριν ἀλλὰ [νίκης καὶ] φιλονικίας ἀγωνιζόμενοι.

Ἐκβάλλομεν τὸ νίκης καὶ ὡς σχόλιον τοῦ φιλονικίας, ὅπερ διὰ τοῦ Ι γραπτέον.

Αὐτ. σελ. 51 (974 B).

ἡ δ' ἄρκτος ὅταν ἐκ τοῦ φωλεοῦ προέλθῃ, τὸ ἆρον ἐσθίουσα πρῶτον τὸ ἄγριον· ἡ γὰρ δριμύτης ἀνοίγει συμπεφυκὸς αὐτῆς τὸ ἔντερον.

Νομίζομεν ὅτι τὸ τοῦ φωλεοῦ διορθωτέον τῆς φωλείας, διότι ἐνταῦθα, ὡς τὰ ἐπιφερόμενα ἀνοίγει συμπεφυκὸς αὐτῆς τὸ ἔντερον δηλοῦσι, πρόκειται περὶ τῆς ἄρκτου ἐκ τῆς φωλείας προερχομένης καὶ οὐχὶ περὶ τῆς ἄρκτου μὴ φωλευούσης καὶ ἐκ τοῦ φωλεοῦ προερχομένης. Πρβλ. ἀνωτ. 971 D.

ἡ δ' ἄρκτος ὑπὸ τοῦ πάθους, ὃ καλοῦσι φωλείαν καταλαμβανομένη, πρὶν ἢ παντάπασι ναρκῆσαι καὶ γενέσθαι βαρεῖα καὶ δυσκίνητος, τόν τε τόπον ἀποκαθαίρει καὶ μέλλουσα καταδύεσθαι τὴν μὲν ἄλλην πορείαν ὡς ἐνδέχεται μάλιστα ποιεῖται μετέωρον καὶ ἐλαφρὰν ἄκροις ἐπιθιγγάνουσα τοῖς ἴχνεσι, τῷ νώτῳ δὲ τὸ σῶμα προσάγει καὶ παρακομίζει πρὸς τὸν φωλεόν.

Αὐτ. σελ. 67 (980 B).

ὧν ἐστι καὶ ὁ τὸ πλεῖστον ἐξαναλώσας Χρυσίππου μέλαν πιννοτήρας, παντὶ καὶ φυσικῷ βιβλίῳ καὶ ἠθικῷ προεδρίαν ἔχων· τὸν γὰρ σπογγοτήραν οὐχ ἱστόρηκεν ⟨οὐκ εἰδώς⟩· οὐ γὰρ ἂν παρέλιπεν.

Τὸ οὐ γὰρ ἂν παρέλιπεν δεικνύει ὅτι ἐξέπεσε τὸ οὐκ εἰδὼς ἕνεκα μεταπηδήσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν ἀντιγραφέων πρὸς τὸ ἑπόμενον οὐ.

Περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι σελ. 82 (985 E).

οὗτος ὁ ἀνὴρ οὐχ αὐτῷ μόνον οὐδὲ τοῖς ἑταίροις ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ τοῖς μηδὲν προσήκουσιν οἴεται δεῖν ὑπ' ἀβελτερίας συμφορὰν γενέσθαι τὴν αὐτοῦ φιλοτιμίαν.

Ὀρθῶς ὁ κ. Βερναρδάκης προτιμᾷ αὑτοῦ ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἡμεῖς προτιμῶμεν ἀντὶ τοῦ ὁ ἀνὴρ νὰ γραφῇ ἁνὴρ πρὸς ἀποφυγὴν καὶ τῆς χασμῳδίας.

Αὐτ. σελ. 83 (986 A).

ὡς δὴ περίβλεπτος ἐκ τούτου καὶ ὀνομαστὸς ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν ⟨ἂν⟩ γενόμενος, κενὸν ἀγαθὸν καὶ εἴδωλον ἀντὶ τῆς ἀληθείας διώκων.

Προσθετέος ὁ ἄν.

Αὐτ. σελ. 87 (987 D).

οὐδὲ δουλεύει λέων λέοντι καὶ ἵππος ἵππῳ δι' ἀνανδρίαν, ὥσπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, τὴν τῆς δειλίας ἐπώνυμον εὐκόλως ἐνασπαζόμενος.

Γραπτέον μᾶλλον ἀντασπαζόμενος ἀντὶ τοῦ ἐνασπαζόμενος.

Αὐτ. σελ. 88 (987 E).

νεοσσοῖς δὲ καὶ σκύμνοις τούτων, δι' ἡλικίαν εὐαγώγοις καὶ ἁπαλοῖς οὖσιν, πολλὰ καὶ ἀπατηλὰ μειλίγματα καὶ ὑποπεττεύματα προσφέροντες — κατειργάσαντο.

Ἀντὶ τοῦ ἀπροσδιονύσου ὑποπεττεύματα γραπτέον ποπανεύματα.

Αὐτ. σελ. 101 (993 B).

καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ ἑώλων προθέμενος τραπέζης ὄψα καὶ τρυφὰς καὶ προσέτι εἰπεῖν τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν βρυχώμενα μέρη καὶ φθεγγόμενα καὶ κινούμενα καὶ βλέποντα.

Προτιμῶμεν παραθέμενος ἀντὶ τοῦ προθέμενος· πρβ. κατ. C παραθέσεις.

Αὐτ. σελ. 102 (993 C).

τὸ δέ γε δεῖπνον ἀληθῶς τερατῶδες, πεινῆν τινα τῶν μυκωμένων ἔτι καὶ διδάσκοντα ἀφ' ὧν δεῖ τρέφεσθαι, ζώντων ἔτι καὶ λαλούντων.

Γραπτέον καταδιδάσκοντα ἀντὶ τοῦ καὶ διδάσκοντα.

Αὐτ. D.

οὐ γὰρ ἐπιθυμίαις ἀνόμοις ὑβρίσαντες ⟨ὡς⟩ εἰς ἡδονὰς [παρὰ φύσιν] ἀσυμφύλους ἐπὶ ταῦτ' ἦλθον.

Τὸ ὡς ἐκπεσὸν προσέθεμεν, τὸ δὲ παρὰ φύσιν περιεγράψαμεν ὡς σχόλιον τοῦ ἀσυμφύλους.

Αὐτ. σελ. 103 (993 F).

τί θαυμαστόν, εἰ ζῴων ἐχρησάμεθα σαρξὶ παρὰ φύσιν, ὅτ' ἰλὺς ἠσθίετο καὶ φλοιὸς ἐβρώθη ξύλου καὶ ἄγρωστιν εὑρεῖν βλαστάνουσαν ἢ φλεώ τινα ῥίζαν εὐτυχὲς ἦν;

Οὐδεμιᾶς διορθώσεως δεῖται τὸ ἰλύς, διότι καὶ νῦν ἔτι γινώσκομεν γυναῖκα, ἥτις ἐγκυμονοῦσα πάσης ἄλλης τροφῆς προτιμᾷ νὰ ἐσθίῃ πηλόν!

Περὶ σαρκοφαγίας σελ. 111 (996 E).

ἐπεὶ καλῶς ⟨ἂν⟩ εἶχεν — οὕτως ἡμᾶς ἑαυτῶν τὴν γαστριμαργίαν καὶ μιαιφονίαν ἐκτεμόντας ἁγνεῦσαι τὸν λοιπὸν βίον.

Προσθετέος ὁ ἄν.

Αὐτ. σελ. 117 (998 E).

σκόπει δὲ καὶ τὴν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ Μερόπην ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτὸν ὡς φονέα τοῦ υἱοῦ πέλεκυν ἀραμένην καὶ λέγουσαν

ὠνητέραν δὴ τήνδ' ἐγὼ δίδωμί σοι
πληγὴν

ὅσον ἐν τῷ θεάτρῳ κίνημα ποιεῖ, συνεξορθιάζουσα φόβῳ καὶ δέος μὴ φθάσῃ τὸν ἐπιλαμβανόμενον γέροντα καὶ τρώσῃ τὸ μειράκιον.

Ὁ ἐκδότης λέγων ὅτι ἴσως πρέπει νὰ γραφῇ ὠνῆς πέρα ἐπιφέρει τάδε· nam etiam altera πληγὴ erat ὠνία, atque secundum Hyginum (Fab. 183) Meropes et Cresphontis filius «venit ad regem Polyphontem aurum petitum dicens se Cresphontis interfecisse filium et Meropes». Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἀντὶ τοῦ ὠνητέραν ἀναγνωστέον ὠνῆς γέρας, ἀντὶ δὲ τοῦ συνεξορθιάζουσα φόβῳ γραπτέον ὅσον ἐξορθοῖ φόβον.

Πλατωνικὰ ζητήματα σελ. 124 (1001 C).

ὥσπερ μιᾶς γραμμῆς τετμημένης ἄνισα τμήματα πάλιν τέμνων ἑκάτερον τμῆμα εἰς δύο ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον, τό τε τοῦ ὁρωμένου γένος καὶ τὸ τοῦ νοουμένου περὶ τὰ πάντα ποιήσας.

Ὁ ἐκδότης ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ W τέτταρα προτιμᾷ μέρη δ', ἡμεῖς δὲ φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ μέρη τέτταρα, ὡς ἐκ τῶν ἑπομένων ἑκάστῳ τῶν τεττάρων δῆλον.

Αὐτ. σελ. 138 (1006 C).

ἔδει τὴν γῆν «ἰλλομένην περὶ τὸν διὰ πάντων πόλον τεταμένον» μὴ μεμηχανῆσθαι συνεχομένην καὶ μένουσαν

ἀλλὰ στρεφομένην καὶ ἀνειλουμένην νοεῖν, ὡς ὕστερον Ἀρίσταρχος καὶ Σέλευκος ἀπεδείκνυσαν κλπ.

Προτιμῶμεν ἐνειλουμένην ἀντὶ τοῦ ἀνειλουμένην.

Αὐτ. σελ. 141 (1007 C).

χρόνος δ' οὐκ ἦν· οὐδὲ γὰρ τάξις οὐδὲ μέτρον οὐδὲν οὐδὲ διορισμός, ἀλλὰ κίνησις ἀόριστος ὥσπερ ἄμορφος ὕλη χρόνου καὶ ἀσχημάτιστος· ἐπικλύσασα δ' ἐν χρόᾳ καὶ καταβαλοῦσα τὴν μὲν ὕλην σχήμασι τὴν δὲ κίνησιν περιόδοις, τὴν μὲν κόσμον ἅμα τὴν δὲ χρόνον ἐποίησεν.

Κρίνοντες ἐκ τῶν ἑπομένων εἰκόνες δ' εἰσὶν ἄμφω τοῦ θεοῦ, τῆς μὲν οὐσίας ὁ κόσμος, τῆς δ' ἀϊδιότητος ὁ χρόνος ἐν κινήσει διορθοῦμεν ἐν χρόνῳ οὐσία καὶ καταλαβοῦσα ἀντὶ τῶν ἐν χρόᾳ καὶ καταβαλοῦσα.

Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας σελ. 155 (1012 D).

ἐπεὶ δὲ τῶν δοκιμωτάτων ἀνδρῶν τοὺς μὲν Ξενοκράτης προσηγάγετο, τῆς ψυχῆς τὴν οὐσίαν ἀριθμὸν αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ κινούμενον ἀποφηνάμενος· οἱ δὲ Κράντορι τῷ Σολεῖ προσέθεντο, μιγνύντι τὴν ψυχὴν ἔκ τε τῆς νοητῆς καὶ τῆς περὶ τὰ αἰσθητὰ δοξαστῆς φύσεως· οἶμαί τι τὴν τούτων ἀνακαλυφθέντων σαφήνειαν ὥσπερ ἐνδόσιμον ἡμῖν παρέξειν.

Ἀντὶ τῆς μέσης στιγμῆς μετὰ τὸ ἀποφηνάμενος καὶ οἶμαι στικτέον ὑποστιγμήν, ὅπως αἱ ἀντιτιθέμεναι πρὸς ἀλλήλας προτάσεις ἔχωσιν ὡς ἀπόδοσιν τὸ οἶμαί τι κλπ.

Αὐτ. σελ. 156 (1012 F).

διὸ καὶ βελτίονας εἶναι τῶν ἀριθμῶν ὅσοι τῇ μονάδι προσεοίκασι, τοῦτον δὲ μήπω ψυχὴν [τὸν ἀριθμὸν] εἶναι.

καὶ ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ κεῖται, δῆλον ὅτι τὸ τὸν ἀριθμὸν εἶνε σχόλιον τοῦ τοῦτον.

Αὐτ. σελ. 197 (1021 F).

τὸ δ' ἀπὸ τοῦ ἐλαχίστου διάστημα μέχρι τοῦ μεγίστου [τουτέστι τὸ ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο μέχρι τῶν σμγ'] δίτονον ἐκ δυοῖν συμπληρούμενον ἐπογδόων.

Περιεγράψαμεν τὸ ἐκ τῶν ἡγουμένων (Ε) παρεισφρῆσαν σχόλιον.

Περὶ στωϊκῶν ἐναντιωμάτων σελ. 229 (1039 A).

ἔτι γάρ, «οἶμαι» φησὶ «τοὺς ἐπαίνους ἀλλοτριώσεσθαι κατὰ τὰ τοιαῦτα τῶν συμβαινόντων ἀπ' ἀρετῆς, οἷον δυσθανατώσης γραὸς ἀποσχέσθαι καὶ κρατερῶς ὑπομεῖναι μυίας δηγμόν.

Ἄν τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ προηγούμενα, ἀνδρείως τὸν δάκτυλον ἐκτεῖναι καὶ ἐγκρατῶς ἀποσχέσθαι καὶ τὰ ἑπόμενα ἀνδρείως δῆγμα μυίας ἐνεγκεῖν καὶ τὸ σωφρόνως ἀποσχέσθαι τῆς γραός, πείθεται ὅτι μετὰ τὸ γραὸς ἐξέπεσε τὸ ἐπίρρημα ἐγκρατῶς ἢ σωφρόνως.

Αὐτ. σελ. 243 (1043 F).

εἰσπράττονται δὲ τὸν μισθὸν οὐ πάντες οἱ νοῦν ἔχοντες ὡσαύτως· ἀλλ' ⟨ἄλλοτ'⟩ ἄλλως ⟨ὡς ἂν⟩ πλῆθος, ὡς ἂν ὁ καιρὸς φέρῃ οὐκ ἐπαγγελλόμενοι ποιήσειν ἀγαθούς, καὶ ταῦτ' ἐν ἐνιαυτῷ.

Οὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τὸ χωρίον.

Περὶ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν σελ. 299 (1064 D).

ὄντων γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν μὲν ἀγαθῶν τῶν δὲ κακῶν τῶν δὲ καὶ μεταξὺ [καὶ καλουμένων ἀδιαφόρων] οὐδείς ἐστιν ἀνθρώπων, ὅς οὐ βούλεται τἀγαθὸν ἔχειν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδιάφορον καὶ τὸ ἀδιάφορον ἢ τὸ κακόν.

Ἐκβλητέον τὸ παρέμβλητον σχόλιον τοῦ τῶν μεταξύ.

Αὐτ. σελ. 304 (1067 B).

γελοῖον γὰρ εἰ, μὴ γενομένης ἐν ἀνθρώποις μηδ' οὔσης κακίας καὶ ἀπληστίας καὶ ψευδολογίας — οὐκ ἂν ἐβάδιζεν ὁ ἥλιος τὴν τεταγμένην πορείαν οὐδ' ἂν ὥραις ἐχρῆτο καὶ περιόδοις καιρῶν ὁ κόσμος οὐδ' ⟨ἂν⟩ ἡ γῆ τὴν μέσην χώραν ἔχουσα τοῦ παντὸς ἀρχὰς πνευμάτων Ἀνεδίδου καὶ ὄμβρων.

Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ προσέθεμεν τὸν ἐκπεσόντα ἂν, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ἡγουμένων, καὶ ἐγράψαμεν ἀνεδίδου ἀντὶ τοῦ ἐνεδίδου.

Αὐτ. σελ. 305 (1067 D).

τέλος δὲ τὴν μὲν φρόνησιν ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν οὖσαν ⟨εἶναι, κακῶν ὑπαρχόντων⟩, ἀναιρεθέντων ⟨δὲ⟩ τῶν κακῶν, καὶ παντάπασιν ἀναιρεῖσθαι λέγουσιν.

Οὕτω συνεπληρώσαμεν τὸ ἀδιανόητον χωρίον ὁρμηθέντες ἐκ τῶν ἑπομένων·

ὡς δ' ἀληθῶν ὄντων ἀδύνατον μὴ ψευδῆ τινα εἶναι, παραπλησίως οἴονται προσήκειν, ἀγαθῶν ὑπαρχόντων, καὶ κακὰ ὑπάρχειν.

Αὐτ. σελ. 309 (1068 B).

διψῶντες οὖν ὕδατος οὐκ ἔχουσι χρείαν οὐδ' ἄρτου πεινῶντες·

ἔστε ξένοισι μειλίχοις ἐοικότες
στέγης τε μοῦνον καὶ πυρὸς κεχρημένοις.

Τὸ ἔστε εἶνε διόρθωσις τοῦ ἐν τοῖς χειρογράφοις ἔσται γενομένη ὑπὸ τοῦ Δυβνήρου, ἀλλ' ἥτις οὐδαμῶς σαφέστερον τὸ χωρίον ποιεῖ. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν στικτέον καὶ γραπτέον

διψῶντες οὖν ὕδατος οὐκ ἔχουσι (ἐνν. οἱ σοφοὶ) χρείαν οὐδ' ἄρτου πεινῶντες,

ὥστε ξένοισι μειλίχοις ἐοικότες
στέγης τε μοῦνον καὶ πυρὸς κεχρημένοις.

Τὸ ὥστε = ὥσπερ.

Αὐτ. σελ. 317 (1070 F).

παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι δύο τέλη [καὶ σκοποὺς] προκεῖσθαι τοῦ βίου.

Ἐκβλητέον τὸ σκοποὺς ὡς σχόλιον τοῦ τέλη.

Αὐτ. (1071 A).

εἴπερ γὰρ οἴονται μὴ στοχαζομένους μηδ' ἐφιεμένους τοῦ τυχεῖν ἐκείνων τὸ τέλος ἔχειν, ἀλλ' οὗ δεῖ ἐκεῖνα ἀναφέρεσθαι, τὴν τούτων ἐκλογὴν καὶ μὴ ταῦτα.

Τὸ πολλαχῶς συμπληρούμενον καὶ διορθούμενον τοῦτο χωρίον ἡμεῖς οὕτω συμπληροῦμεν καὶ διορθοῦμεν·

εἴπερ γὰρ οἴονται μὴ στοχαζομένους μηδ' ἐφιεμένους τοῦ τυχεῖν ἐκείνων τὸ τέλος ἔχειν, ἄλλοσε δεῖ ἐκεῖνα ἀναφέρεσθαι, ⟨ἐπὶ⟩ τὴν τούτων ἐκλογὴν καὶ μὴ ⟨ἐπὶ⟩ ταῦτα.

Τὸ ἄλλοσε = ἐπ' ἄλλα. Τὸ ἐκεῖνα (= τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν) τούτων = τῶν ἀγαθῶν.

Ὅτι οὐχ ἡδέως ζῆν ἐστι κατ' Ἐπίκουρον σελ. 367 (1087 F).

εἰς δὲ τοῦ πόνου μάρτυς ὁ Αἰσχύλου Φιλοκτήτης ἱκανός· οὐ γὰρ ὁ δράκων φησίν, ἀνῆκεν

ἀλλ' ἐνῴκισε
δεινὴν στομάτων ἔκφυσιν, ποδὸς λαβεῖν.

Ὁ Ναύκιος ἀκολουθῶν τῷ Μαδβιγίῳ καὶ Σνειδεβήνῳ συνεπλήρωσε τὸν στίχον ἐκ τῶν ἡγουμένων καὶ διώρθωσεν ὧδε·

οὐ γὰρ δράκων ἀνῆκεν ἀλλ' ἐνῴκισε
δεινὴν στομάτων ἔκφυσιν, ποδὸς βλάβην.

Ἐπειδὴ δ' ὅμως τὸ στομάτων ἀπᾴδει πρὸς τὸ μέτρον, τοὺς δὲ στίχους ὡς ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου λεγομένων δῆλον, λέγει ὁ Φιλοκτήτης, ἡμεῖς διορθοῦμεν ὧδε·

οὐ γὰρ δράκων ⟨μ'⟩ ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐνῴκισε
δεινῶν στεναγμῶν ἔκφυσιν ποδὸς λαβών.

Αὐτ. σελ. 370 (1089 B).

οἱ δὲ τούτῳ μάλιστα τὸν σοφὸν ἡγούμενοι διαφέρειν, τῷ μνημονεύειν ἐναργῶς καὶ συνέχειν ἐν ἑαυτῷ τὰ περὶ τὰς ἡδονὰς φάσματα καὶ πάθη καὶ κινήσεις, εἰ μὲν οὐδὲν ἄξιον σοφίας παρεγγυῶσιν ὥσπερ σωμάτων οἰκίᾳ τῇ ψυχῇ τοῦ σοφοῦ τὰ τῆς ἡδονῆς ἐκκλύσματα μένειν ἐῶντες, μὴ λέγωμεν.

Ὅτι τὸ ὥσπερ σωμάτων οἰκίᾳ δὲν ὑγιαίνει, καὶ τυφλῷ δῆλον. Ἡμεῖς ἀποδεχόμεθα τὴν τοῦ Δοινήρου διόρθωσιν περισσώματα ἀντὶ τοῦ ὥσπερ σωμάτων τὸ δὲ οἰκίᾳ μεταβάλλομεν εἰς σιτίων. Οὕτω δὲ διορθουμένου τοῦ χωρίου τὰ ἐν τῷ σώματι τῶν σιτίων περιττώματα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ τῆς ἡδονῆς ἐκκλύσματα τὰ ἐν τῇ ψυχῇ.

Αὐτ. σελ. 371 (1089 C).

οὔτε τοὺς μετρίους καὶ σώφρονας εἰκὸς ἐνδιατρίβειν τῇ

ἐπινοίᾳ τῶν τοιούτων, οὐδ' ἅπερ ἔσκωπτε τὸν Καρνεάδην πράττοντα, οἷον ἐξ ἐφημερίδων ἀναλέγεσθαι, ποσάκις Ἡδείᾳ καὶ Λεοντίῳ συνῆλθον ἢ ποῦ Θάσιον ἔπιον ἢ ποίας εἰκάδος ἐδείπνησαν πολυτελέστατα.

Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἡ Ἡδεῖα καὶ τὸ Λεόντιον ἦσαν ἑταῖραι προσφιλεῖς τῷ Ἐπικούρῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν (Ἀθην. 13, 588. Διογέν. Λαερ. 10, 4, 16). Ὥστε ὁ Καρνεάδης δὲν εἶνε ὁ σκωπτόμενος, ἀλλ' ὁ σκώπτων τοὺς Ἐπικουρείους. Διὰ ταῦτα διορθωτέον

— οὐδ' ἅπερ ἔσκωπτεν ⟨αὐ⟩τοὺς Καρνεάδης πράττοντας, οἷον ἐξ ἐφημερίδος ἀναλέγεσθαι, ποσάκις Ἡδείᾳ καὶ Λεοντίῳ συνῆλθον ἢ ποῦ Θάσιον ἔπιον ἢ ποίας εἰκάδος ἐδείπνησαν πολυτελέστατα.

Πρβ. Ἀθην. 13. 588 b «οὗτος οὖν ὁ Ἐπίκουρος οὐ Λεόντιον εἶχεν ἐρωμένην τὴν ἐπὶ ἑταιρείᾳ διαβόητον γενομένην; ἡ δὲ οὐδ' ὅτε φιλοσοφεῖν ἤρξατο ἐπαύσατο ἑταιροῦσα, πᾶσι δὲ τοῖς Ἐπικουρείοις συνῆν ἐν τοῖς κήποις, Ἐπικούρῳ δὲ καὶ ἀναφανδόν».

Αὐτ. σελ. 375 (1090 F).

ὄχλων δὲ θυμοὺς καὶ λῃστῶν ὠμότητας καὶ κληρονόμων ἀδικίας, ἔτι δὲ λοιμοὺς ἀέρων καὶ θάλασσαν εὐβράγκην, ὑφ' αἷς Ἐπίκουρος ὀλίγον ἐδέησε καταποθῆναι πλέων εἰς Λάμψακον.

Ὁ Οὐσενῆρος ἀντὶ τῶν οὐδὲν λεγόντων θάλασσαν εὐβράγκην γράφει θαλάσσης σήραγγας, ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης προτιμᾷ νὰ γραφῇ θαλασσίαν σήραγγα ὑφ' ἧς. Κατὰ τὸν Φώτιον σῆραγξ εἶνε ὕφαλος πέτρα ῥήγματα ἔχουσα καὶ ὑπὸ γῆν ἔκρηξις, ἣ ὑποτρέχον τὸ ὕδωρ ζητεῖ διέξοδον· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ὕφαλοι πέτραι δὲν καταπίνουσι τοὺς πλέοντας, νομίζομεν ὅτι δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ διόρθωσις αὕτη. Ἐνταῦθα πρόκειται, ὡς τοὐλάχιστον ἡμεῖς ἐκ τῶν συμφραζομένων νοοῦμεν, περὶ αἰφνιδίας καὶ σφοδρᾶς ὁρμῆς τῆς θαλάσσης, ἧς ἕνεκα πολλάκις οἱ πλέοντες καταπίνονται. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν λοιπὸν διορθωτέον καὶ θαλασσῶν εὐβραστίας ἀντὶ τοῦ εὐβράγκην. Περὶ τοῦ βρασμοῦ τῆς θαλάσσης πρβ. Ὀππ. Ἁλ. 2, 637.

Αὐτ. σελ. 387 (1095 B).

Γραπτέον κροτοθορύβους ἀντὶ τοῦ ἐξ ἀβλεπτήματος γεγραμμένου κροτοθοβύρους.

Αὐτ. σελ. 389 (1096 D).

καὶ τί δήποτε τῶν θεάτρων ἂν ἄχυρα τῆς ὀρχήστρας κατασκεδάσῃς ἢ χοῦν ὁ λαὸς τυφλοῦται.

Τινὰ τῶν χειρογράφων ἀντὶ τοῦ λαὸς ἔχουσι κοχάος, ὅπερ ἡμεῖς τουλάχιστον νομίζομεν ὅτι εἶνε παραφθορὰ τοῦ ὁ κέλαδος, ὅπερ ὅτι σημαίνει ἦχον μουσικόν, ἴδ. ἀνωτ. εὐρύοπα κέλαδον ἀκροσόφων ἀγνύμενον διὰ στομάτων καὶ Ἡσυχ. λεξικὸν ἐν λέξει κέλαδος. Γραπτέον ἄρα κέλαδος ἀντὶ τοῦ λαός.

Αὐτ. σελ. 298 (1099 B).

εἴ τι μέγα περὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, κοινόν ἐστι δήπου τοῦτο τοῖς πρακτικοῖς πράγμασι.

ἀντὶ τοῦ πράγμασι γραπτέον νομίζομεν πᾶσι.

Αὐτ. (1099 C).

ἀλλὰ καταφρονοῦσι τούτων ἐν ἐκείναις ταῖς μεί⟨ζοσι πρά⟩ξεσιν ὄντες.

Οὕτω ἐκ τῶν συμφραζομένων εἰκάζοντες γράφομεν.

Αὐτ. (D).

Φιλόξενον δὲ γράψαντα περὶ παίδων καλῶν, εἰ πρίηται, μικρὸν ἐδέησε τῆς ἐπιτροπῆς ἀποστῆσαι.

Γραπτέον πρίοιτο ἀντὶ τοῦ πρίηται.

Αὐτ. σελ. 401 (1100 B).

ὥσπερ γὰρ ὑπὸ λιμοῦ τὰ σώματα [τροφῆς μὴ παρούσης] ἀναγκάζεται παρὰ φύσιν ὑφ' αὐτῶν τρέφεσθαι, τοιοῦτον ἡ φιλοδοξία ποιεῖ κακὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς.

Ἢ ὅπερ ἡμεῖς περιγράφομεν ὡς σχόλιον τοῦ ὑπὸ λιμοῦ ἐκβλητέον ἢ ἐκβλητέον τὸ ὑπὸ Κοβήτου περιγραφὲν ὑπὸ λιμοῦ.

Αὐτ. σελ. 402 (1100 E)

Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Θέωνος, ἐδόκει καταπαῦσαι τὸν περί-

πατον, καὶ καθάπερ εἰώθειμεν ἐπὶ τῶν βάθρων καθεζόμενοι λεχθῆναί τι βουλόμενοι πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἡμεῖς σιωπῇ χρόνον οὐ πολύν.

Οὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τὸ χωρίον.

Αὐτ. σελ. 410 (1103 C)

καίτοι νεὼς μὲν ἐκπεσὼν ἐπιβάτης διαλυθείσης ἐπ' ἐλπίδος ὀχεῖταί τινος ὡς γῇ προσέξων σῶμα [καὶ] διανηξόμενος.

Περιεγράψαμεν τόν καὶ τὸ δὲ διανηξόμενος ὅπερ δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ σχόλιον τοῦ γῇ προσέξων σῶμα διορθοῦμεν διανηχόμενος.

Πρὸς Κολώτην σελ. 461 (1121 D).

εἰ ταύταις μὲν οἴει δεῖν προσαποφαίνεσθαι περὶ τῶν ἐκτός, ἐκείναις δὲ ⟨μή, οὐκ ἂν⟩ τοῦ πάσχειν πλέον οὐδὲν ἐπίστευες.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸ ἐξ ἑπτὰ κατὰ τὸν κώδικα Ε γραμμάτων χάσμα.

Αὐτ. σελ. 470 (1124 F).

πέλας γὰρ ἑστὼς ὁ θεὸς ἐγγύθεν βλέπει.

Ὅτι τὸ πέλας ἀπροσδιόνυσον ἐνταῦθα, δηλοῖ τὸ ἐγγύθεν. Ἐν τῷ Στοβαίῳ ἀντὶ τοῦ πέλας κεῖται πόρρω, ὁ δὲ Μεινέκιος γράφει πρόσω, ὁ δὲ Βαλκενάριος ἑκάς. Ἐπειδὴ τὸ πέλας πῶς ἐγένετο ἐκ τοῦ πόρρω ἢ πρόσω, ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι ἦτο γεγραμμένον πόλοις (= ἐν τοῖς πόλοις = πολὺ μακράν), ὅπερ ἐν μὲν τοῖς κώδιξι τοῦ Πλουτάρχου ἐγένετο πέλας, ἐν δὲ τῷ Στοβαίῳ ἡρμηνεύθη διὰ τοῦ πόρρω.

Αὐτ. σελ. 471 (1125 B).

καὶ ταῦτα τὰ πάθη καὶ τὰ δόγματα λόγων καὶ γραμμάτων ἀπορίᾳ τὰ θηρία βρυχήμασι καὶ χρεμετισμοῖς καὶ ⟨μυκηθμοῖς φαίνει⟩ καὶ πᾶσα φωνὴ γαστρός ἐστιν αὐτοῖς καὶ σαρκὸς ἡδονὴν ἀσπαζομένη καὶ σαίνουσα παροῦσαν ἢ μέλλουσαν, εἰ μή τι φύσει φιλόφωνόν ἐστι καὶ κωτίλον.

Οὕτω, νομίζομεν, τὸ χωρίον συμπληρωτέον.

Εἰ καλῶς εἴρηται τὸ λάθε βιώσας σελ. 486 (1130 E).

ἀλλ' ἓν κολαστήριον ὡς ἀληθῶς τῶν κακῶς βιωσάντων, ἀδοξία καὶ ἄγνοια καὶ παντελὴς ἀφανισμός, ὅς σαίρων εἰς τὸν ἀμειδῆ ποταμὸν ἀπὸ τῆς λήθης καταποντίζει εἰς ἄβυσσον καὶ ἀχανὲς πέλαγος, ἀχρηστίαν καὶ ἀπραξίαν καὶ ἀδοξίαν συνεφελκόμενον.

Ἐγράψαμεν ὅς σαίρων ἀντὶ τοῦ ὅς αἴρων.

Τόμ. Ζ'. **Πότερον ψυχῆς ἢ σώματος ἐπιθυμία καὶ λύπη** σελ. 7, στ. 7.

Ταύτην ἀπογνόντες φιλοσόφ⟨ων ἔστιν⟩ οἵ φασι μήτε σώματος εἶναί τι μήτε ψυχῆς ἴδιον πάθος ἀλλὰ τοῦ κοινοῦ.

Καὶ οὕτω τὸ φιλόσοφοι, νομίζομεν, δύναται νὰ διορθωθῇ, ἂν μή, ὡς ὁ κ. Βερναρδάκης λέγει, τινὲς φιλόσοφοι.

Εἰ μέρος τὸ παθητικὸν τῆς ἀνθρώπου ψυχῆς ἢ δύναμις σελ. 12, 1.

ἄξιον οὖν καὶ ἡμᾶς ἀπορήσαντας καὶ ἐπὶ ζήτησιν τραπομένους ταύτῃ δοξάσαι, ᾗπερ ἂν καὶ ζητοῦσι φανεῖται πιθανώτερον.

Γραπτέον φαίνοιτο ἀντὶ τοῦ φανεῖται. Τὸ ζητοῦσι = εἰ ζητοῖμεν.

Αὐτ. σελ. 14, 2.

ὀρθῶς ἄρα καὶ Ἀριστοτέλης τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν δύναμιν συνάγει καλῶν, ὅτι ποτὲ μὲν λογίζεται ποτὲ δ' οὔ.

Ἀντὶ τοῦ συναποκαλῶν ἐγράψαμεν συνάγει καλῶν. Τὸ συνάγει = συμπεραίνει.

Αὐτ. σελ. 17, 7.

μεινάσης μὲν ἀργῆς τῆς διανοίας ἐπεισελθόντα τὰ πάθη περὶ τὸ συναμφότερον, γινομένων δὲ τῶν παθῶν παρελθὼν αὖθις ὁ λόγος καὶ διακοσμήσας αὐτά.

Γραπτέον

μεινάσης μὲν ἀργῆς τῆς διανοίας ἐπεισῆλθε τὰ πάθη περὶ τὸ συναμφότερον, ἐγγενομένων δὲ τῶν παθῶν παρελθὼν αὖθις ὁ λόγος διεκόσμησεν αὐτά.

Τὸ ἐπεισῆλθε ἐγένετο ἐπεισελθόντα ἐκ διττογραφίας τοῦ ἑπομένου ἄρθρου τά, τὸ δὲ ἐγγενομένων μετεγράφη γενομένων συγχωνευθείσης τῆς πρώτης συλλαβῆς πρὸς τὴν τελευταίαν τῆς προηγουμένης λέξεως, ὁ δὲ καὶ ὁ πρὸ τοῦ διεκόσμησε προσετέθη μετὰ τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ εἰς διακοσμήσας.

Αὐτ. X σελ. 49.

οὔπω Σκέλμιον ἔργον ἐΰξοον, ἀλλ' ἔτι τεθμῷ
δηναιῷ γλυφάνων ἄξοος ἦσθα σανίς.
ὧδε γὰρ ἱδρύοντο θεοὺς τότε· καὶ γὰρ Ἀθήνης
ἐν Λίνδῳ Δαναὸς λεῖον ἔθηκεν ἕδος.

Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Καλλίμαχος ἀντὶ τοῦ πολλαχῶς διορθουμένου λεῖον, ὅπερ παρὰ τοῖς κρείττοσι τῶν κωδίκων γράφεται λίθον, ἔγγαψε Δῖον· οὕτω δέ, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ ξοάνων ξυλίνων, ὡς καὶ τὰ πρὸ τοῦ ποιήματος τούτου ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου εἰρημένα δηλοῦσι, νοητέον ἄγαλμα ἐκ ξύλου πεποιημένον, ὅπερ καὶ διϊπετὲς ἄλλως λέγεται.

Ἐκ τῶν εἰς Ἡσίοδον ὑπομνημάτων σελ. 69, 35.

«Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος». Καὶ ἐν τοῖς πατρίοις ἔστιν ἑορτὴ Πιθοίγια, καθ' ἣν οὔτε οἰκέτην οὔτε μισθωτὸν εἴργειν τῆς ἀπολαύσεως τοῦ οἴνου θεμιτὸν ἦν, ἀλλὰ θύσαντες πᾶσι μεταδιδόναι τοῦ δώρου τοῦ Διονύσου.

Ὁ Βηστερβίκκιος ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς πατρίοις ἔγραψεν ἐν τοῖς Ἀθηναίων πατρίοις. Τίνα τὰ πάτρια ταῦτα; Ὁ δὲ κ. Βερναρδάκης ὀρθότερον διορθοῖ ἐνίοις πάτριος. Καθ' ἡμᾶς δ' ὅμως μόνον πρέπει νὰ διορθωθῇ ταῖς ἀντὶ τοῦ τοῖς καὶ οὐδὲν ἄλλο· τότε δὲ ὁ νοῦς εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐκ τῆς διορθώσεως τοῦ κ. Βερναρδάκη παρεχόμενον, δηλονότι ἐν ταῖς πατρίοις ἑορταῖς ἔστιν ἑορτὴ Πιθοίγια.

Αὐτ. σελ. 72, 41.

«ἀδηκτοτάτη» δ' ἀβρω⟨το⟩τάτη, ὅτι τότε σκώληξ οὐκ ἐσθίει τὴν ὕλην.

Οὕτω διορθωτέον ἀντὶ τοῦ ἀβρωτάτη.

Αὐτ. σελ. 72, 42.

καὶ Λυκοῦργον περὶ τῆς τῶν θυρῶν κατασκευῆς, ἵν' ἀπὸ πρίονος ὦσι καὶ πελέκεως μόνον [ἀποίκιλοι].

Τὸ ἀποίκιλοι ἐκβάλλομεν ὡς σχόλιον τῶν ἡγουμένων, ἀπὸ πρίονος καὶ πελέκεως μόνον.

Αὐτ. σελ. 75, 47.

Εἰ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν γίγνοι[ν]το πάντα καὶ εὐξαμένοις ἐπακολουθήσει καὶ τὰ παρὰ τοῦ Διός, οἱ στάχυες ἁδροὶ γενήσονται.

Ὅτι γίγνοιτο γραπτέον ἀντὶ τοῦ γίγνοιντο δηλοῖ καὶ τὸ ἑπόμενον ἐπακολουθήσει.

Αὐτ. 75, 49.

καὶ ἀπὸ τοῦ τινας καὶ ἐν ἰσημερίᾳ σπείραντας ἐαρινῇ [Μαρτίου μηνὸς κα'] πολλοὺς θερίσαι καρπούς· καὶ γὰρ ὁ τριμηνιαῖος λεγόμενος πυρὸς ὑπὸ τοιούτων ὄμβρων ἐκτρέφεσθαι ἔοικε [τῶν ἐαρινῶν].

Προφανῆ τὰ περιγραφόμενα ἐμβλήματα.

Αὐτ. σελ. 77, 54.

ἀποθνήσκουσι μὲν γὰρ ἢ νοσήσαντες ἢ γηράσαντες [ὥστε ἠσθενηκότες].

Τὸ ὥστε ἠσθενηκότες προφανῶς εἶνε παρέμβλητον σχόλιον τοῦ ἢ νοσήσαντες ἢ γηράσαντες.

Αἰτίαι τῶν Ἀράτου διοσημιῶν σελ. 104, 4.

ὁ μὲν γὰρ τῆς πρίνου καρπὸς σύμμετρος ὢν τοιοῦτον ⟨τὸν⟩ χειμῶνα δηλοῖ, ὁ δὲ πλείων τοῦ συνήθους πλείονα αὐχμόν.

Ἀναγκαῖον τὸ ἐκπεσὸν ἄρθρον διὰ τὸ ὁμοιοτέλευτον πρὸς τὴν προηγουμένην λέξιν.

Αὐτ. σελ. 105 4.

μεταβέβηκεν ἑξῆς ἐπὶ τὰ τῆς γεωργίας σημεῖα καὶ νῦν

διδάσκειν πειρᾶται ἡμᾶς, καί φησιν ὅτι πρῶνες καὶ σχῖν[illegible] μετρίαν τὴν καρποφορίαν ὅταν ἔχωσι ⟨μέτριον τὸν χ[illegible] μῶνα, ὅταν δὲ πλείονα τοῦ συνήθους⟩ αὐχμηρὸν τὸ πῶ[illegible] ⟨τοῦ θέρους⟩ σημαίνουσιν.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸ χάσμα ἐκ τῶν προηγουμένων εἰκάζοντ[illegible]

Εἰ τῶν μελλόντων ἡ πρόγνωσις ὠφέλιμος σελ. 112, 1.

ὁ γὰρ ἐγκαθήμενος ἀεὶ καὶ οἰκουρῶν γραμματεὺς ἐ[illegible] ἡμῖν, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, οὗτός ἐστι καὶ προγεγονὼς ἐν[illegible] ταῦθα, τῆς ψυχῆς εἴτε μέρος εἴτε ὄργανον, ᾧ τῶν πραγ[illegible] μάτων ἀντιλαμβάνεται φερομένων καὶ φυλάττει καὶ ἵστη[illegible] καὶ κύκλον ποιεῖ τὸ παρῳχημένον ἐπιστρέφουσα καὶ συν[illegible] άπτουσα τῷ παρόντι καὶ παραρρεῖν εἰς τὸ ἄπειρον οὐ[illegible] ἐῶσα καὶ ἀνύπαρκτον καὶ ἄγνωστον.

Τὸ ἀδιανόητον ἡμῖν κύκλον ποιεῖ διορθωτέον κύκλῳ πυ[illegible] πταίνει.

Αὐτ. σελ. 112, 2.

Τὸ γὰρ εἱμαρμένον ἄτρεπτον καὶ ἀπαράβατον «χῶπε[illegible] μόνον ὀφρύσι νεύσῃ, καρτερὰ τούτῳ κέκλωστ' ἀνάγκα[illegible] [καὶ πεπρωμένη].

Ἐκβλητέον τὸ καὶ πεπρωμένη ὡς σχόλιον τοῦ ἀνάγκα.

Περὶ ἀσωτίας σελ. 120.

Διὰ τοῦτό τοι καὶ τῶν θεῶν τὰ ἱερά, ὅσα ἐκ τοῦ πάλα[illegible] ἀρχαίου νενόμισται κλπ.

Διορθωτέον πάντα ἀντὶ τοῦ πάλαι.

Κατὰ τῆς ἡδονῆς σελ. 122, 3.

[illegible] ἀριστεύεις, ἀλλὰ καὶ σαι[illegible] [illegible] καὶ σκότῳ τοῖς ἀμαρτύροι[illegible] [illegible] τὰ ἔργα.

[illegible] οὐκ οἶδ' ὅπως τὰ ὑ[illegible] [illegible] τοῦ Ἄρεως καὶ Ἀφροδίτης λεγόμεν[illegible] [illegible].

[illegible] ὡς Ἄρης ⟨μοιχ⟩εύεις κλπ.

Περὶ ὀργῆς σελ. 138.

ἢ καὶ μάλιστα ἁλίσκονται κατ' ἄκρας οἱ παραδεξάμενοι τὸν θυμὸν ὡς σύμμαχον ἀρετῆς, ἀπολαύοντες ὅσον αὐτοῦ χρήσιμόν ἐστιν ἔν τε πολέμῳ καὶ νὴ Δί' ἐν πολιτείαις, τὸ πολὺ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπιπολάζον ἐκκρίνειν καὶ ἐκβάλλειν τῆς ψυχῆς.

Ἀντὶ ἀπολαύοντες γραπτέον ⟨οἱ⟩ ἀπολαύ⟨ειν συμβουλεύ⟩οντες, ὅπως καὶ ὁ νοῦς ὑγιαίνῃ καὶ ἡ σύνταξις τῶν ἑπομένων ἀπαρεμφάτων ἔχῃ καλῶς.

Αὐτ. σελ. 139.

ὁ γὰρ οἴκοι πρᾷος, καὶ δημοσίᾳ πρᾷος πολὺ μᾶλλον ἔσται, τοιοῦτος ἔνδοθεν [καὶ ὑπὸ τῶν οἴκοι] πεποιημένος αὐτῷ [τῆς αὐτοῦ ψυχῆς] εἶναι [ἀγαθός].

Τὸ μὲν ὑπὸ τῶν οἴκοι ἐκβάλλομεν ὡς σχόλιον τοῦ ἔνδοθεν, τὸ δὲ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ὡς σχόλιον τοῦ αὐτῷ ὅπερ κακῶς γράφεται αὐτῷ, τὸ δὲ ἀγαθὸς ὑπολαμβάνομεν ἡμαρτημένον σχόλιον τοῦ τοιοῦτος, ὅπερ ἴσον τῷ πρᾷος. Ἄνευ τῶν παρεμβλημάτων ὁ νοῦς τοῦ χωρίου σαφέστατος.

ὁ γὰρ οἴκοι πρᾷος καὶ δημοσίᾳ πρᾷος πολὺ μᾶλλον ἔσται, τοιοῦτος ἔνδοθεν πεποιημένος αὐτῷ εἶναι (=ὅτι τοιοῦτος, πρᾷος δηλονότι, πεποίηται ἔνδοθεν εἶναι ἑαυτῷ).

Λείψανα συγγραμμάτων ἀδήλων σελ. 152, 7.

Ὅπου τὸν ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφον Ἀντίπατρον ἀποθνήσκοντα λέγουσιν ἐν εὐτυχήματος μέρει διακεῖσθαι καὶ τὴν ἐκ Κιλικίας αὐτῷ γενομένην εἰς Ἀθήνας εὔπλοιαν.

Ἀντὶ τοῦ διακεῖσθαι διορθωτέον διαριθμεῖσθαι.

Αὐτ. σελ. 177, 147.

Ἥ τε γὰρ αἴγειρος, ὥς φασιν ἄλλοι τε καὶ Πλούταρχος, φιλοπενθὴς καὶ εὐτελὴς πρὸς καρπογονίαν. διὸ καὶ Σοφοκλῆς ἔν τισι φησιν·

> οὐ χρή ποτ' ἀνθρώπων μέγαν ὄλβον ἀπο-
> βλέψαι· τανυφλοίου γὰρ ἰσαμέριος ὅσ-
> τις αἰγείρου βιοτὰν ἀποβάλλει.

Ὀρθῶς κεῖται παρὰ Στοβαίῳ τὸ ἀτελὴς ἀντὶ τοῦ εὐτελὴς καὶ τό τισι πιθανώτερον φαίνεταί μοι ὅτι ἦτο Ποιμέσι, ὡς ὁ κ. Βερναρδάκης λέγει, ἢ Τηρεῖ ὡς ὁ Ναύκιος. Τὸ τοῦ Σοφοκλέους δ' ὅμως χωρίον ὑπολαμβάνων ὅτι εἶνε ἀναπαιστικὸν τὸ μέτρον συμπληρῶ ὧδε

οὐ χρή ποτ' ⟨ἐς⟩ ἀνθρώπων μέγαν ὄλβον
ἀποβλέψαι· τανυφλοίου γὰρ ἰσαμέριος
ἄνθεσιν αἰγείρου βιοτὰν ἀποβάλλει.

Αὐτ. σελ. 181, 150.

τέφραν γὰρ ἔν τισι τούτων ἀποθέμενοί τινες ἢ καὶ ἐκ θυσιῶν τῶν ἐν ἐκείνοις γενομένων ἀπολελοιπότες, μετὰ πλείστους ἐνιαυτοὺς περιεργασάμενοι κειμένην εὗρον αὐτὴν οὕτως ὡς ἔθεσαν. Καὶ ἐν Κυλλήνῃ δέ φασιν ('Αρκαδίας δ' ὄρος) βληθεῖσαν ⟨μήτε ὑπὸ ὑετῶν⟩ μήτε ὑπὸ πνευμάτων διεσκεδασμένην.

Τὸ ἑπόμενον μήτε δεικνύει ὅτι ἐξέπεσέ τι, ὅπερ ἡμεῖς οὕτω συνεπληρώσαμεν. Αἱ μετοχαὶ βληθεῖσαν καὶ διεσκεδασμένην ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ ἐκ τοῦ εὗρον νοουμένου εὑρεῖν, ὅπερ τῷ φασιν ἀποδοτέον.

Ψευδοπλουτάρχεια. Ὑπὲρ Εὐγενείας σελ. 1.

ἀλλὰ ταὐτὸ πείθονται βάρβαρον εἶναι καὶ Ἑλληνικὸν πνεῦμα, καὶ οὐκ οἴονται λεληθυίας τινὰς ἀρχὰς καὶ σπέρματα ἀρετῆς συγκαταβάλλεσθαι τοῖς γεννωμένοις, ὥσπερ τῷ Τηλεμάχῳ τοῦ Ὀδυσσέως, ἐφ' οὗ καὶ πάνυ τῷ ὀνόματι ὁ ποιητὴς εἴρηκεν

ἐνέστακται μένος ἠΰ.

Ὅτι τὸ πρὸ τοῦ ὀνόματι ἄρθρον τῷ νοσεῖ, δηλοῖ καὶ τὸ λατινικὸν κείμενον, ἐξ οὗ τοῦτο μετηνέχθη, ἔχον *insigni verbo*. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ὁ μεταφραστὴς ἔγραψεν

— ἐφ' οὗ καὶ πάνυ τ⟨ορ⟩ῷ ὀνόματι ὁ ποιητὴς εἴρηκεν.

Τὸ τορῷ ἐνταῦθα σημαίνει δηλωτικῷ, ἐκφραστικῷ ἢ ὡς τὸ λατινικὸν κείμενον δηλοῖ insigni. Ὅτι δὲ τὸ τορὸς εὕρηται ἐν τοιαύτῃ χρήσει πρβ. τορὸν ἔπος Αἰσχ. Ἀγ. 1134, τορὸς μῦθος Ἱκέτ. 571 κ. ἀ.

Αὐτ. σελ. 200, 2.

ὁ δὲ Τυρταῖος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας εἰς πόλεμον παρακαλούμενος «γενεαὶ Ἡρακλέους ἀνικήτου» φησὶν αὐτούς.

Ὅτι ὁ μεταφραστὴς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γράψῃ γενεαί, μαρτυρεῖ τὸ λατινικὸν κείμενον ἔχον Herculis invicti progeniem. Γραπτέον λοιπόν, ἵνα ἔχῃ τι τὸ ποιητικόν, οὐχὶ γενεὰς οὐδὲ γενεάν, ἀλλὰ γενεήν. Ἡ διόρθωσις δ' αὕτη συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὸ τοῦ Τυρταίου

ἀλλ' Ἡρακλῆος γὰρ ἀνικήτου γένος ἐστέ.

Αὐτ.

ὁ Πλάτων ὅταν τὴν τῶν γονέων δόξαν θησαυρὸν εἶναι λέγαν φησίν, οὐ καταφρονεῖν ἑαυτῆς διδάσκει τὴν εὐγένειαν.

Πολὺ φοβούμεθα, μὴ τὸ φησὶν ἐνταῦθα καί τινες ἄλλοι βαρβαρισμοὶ παρατηρούμενοι ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ δὲν προέρχονται ἐκ τῆς ἀμαθίας τοῦ μεταφραστοῦ ἀλλὰ τῆς τῶν ἀντιγραφέων· διότι κατωτέρω λ. χ. παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ὅταν συντάσσεται ὑποτακτικῇ, ὅταν ἀγενεῖς καταλάβωσι.

Αὐτ. σελ. 258, 16.

τὸν σὸν δὲ παῖδα σωφρονοῦντ' ἐπίσταμαι
χρηστοῖς θ' ὁμιλοῦντ' εὐσεβεῖν ⟨τ'⟩ ἠσκηκότα.

Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ὁ ἐκπεσὼν τ'.

Αὐτ. σελ. 272, 21.

ἀλλὰ μὴν τό μου γένος ἀπ' ἐμοῦ λαμβάνει τὴν ἀρχήν, τὸ δὲ σὸν ἐν σοὶ λήγει.

Δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ μεταφραστὴς ἔγραψε τό μου ἀντὶ τοὐμόν, διότι κατωτέρω λέγει τὸ σὸν οὐχὶ δὲ τό σου.

Αὐτ. ἐν σελ. 274, 21.

οὐ διαμάχεται μὲν οὖν ⟨τὰ⟩ τοιαῦτα τῇ εὐγενείᾳ μᾶλλον δὲ νὴ Δία παρεξορμῶσι πρὸς τὴν τῶν προγόνων δόξης ἀντίληψιν.

Προσέθεμεν τὸ ἄρθρον τὰ πρὸ τοῦ τοιαῦτα, διότι οὐδὲν ἄλλ παράδειγμα εὕρομεν ἐλλείψεως τοῦ ἄρθρου ὅμοιον, ὅπως ἀποδώσω τὸ ἁμάρτημα τῷ μεταφραστῇ. Ὡσαύτως ἐγράψαμεν παρεξορμῶσι ἀντὶ προσορμῶσι νομίζοντες ἁμάρτημα τοῦ ἀντιγραφέως καὶ οὐχ τοῦ μεταφραστοῦ.

Αὐτ. σελ. 278, 21.

φάσκουσα δὲ μηδὲν κακόν, μηδὲ νόσον εἶναι.

Καὶ ἐνταῦθα εγράψαμεν μηδὲ ἀντὶ μηδένα, διότι νομίζομεν ὅτι ὁ μεταφραστὴς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταφράσῃ μηδένα τὸ αὐ ἀλλ' ὅτι προῆλθεν ἐκ διττογραφίας τῆς ἑπομένης συλλαβῆς τοῦ νόσον.

Περὶ ποταμῶν καὶ ὄρων σελ. 28?, 1.

οὐκ εὐτυχήσας δὲ περὶ τῶν συμβεβηκότων ὁ βασιλεὺς τὴν μὲν ἐνεδρεύσασαν αὐτὸν γραῦν ζῶσαν κατέχωσεν, τὴν δὲ θυγατέρα σταυρώσας — ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς ποταμὸν Ἰνδόν.

Γραπτέον εὐψυχήσας ἀντὶ τοῦ εὐτυχήσας. Τὸ δὲ οὐκ εὐψυχήσας ἴσον τῷ τοῦ σχολιαστοῦ ἀθυμήσας.

Αὐτ. σελ. 283, 3.

Ταύτην λειοτριβοῦντες τῷ χυλῷ ⟨ἐν⟩ τοῖς καύμασιν ἀλείφονται.

Οὕτω συμπληρωτέον.

Αὐτ. 5.

ἅμα γὰρ ⟨τῷ⟩ τὴν πρεσβῦτιν κατορυχθῆναι ἑρπετῶν πλῆθος ἐκ τῆς ἀκρωρείας ἐξέρχεται.

Ἀναγκαῖον τὸ ἄρθρον τῷ.

Αὐτ. σελ. 322, 2.

Γεννᾶται δ' ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ βοτάνη ζάγκλον καλουμένη παρόμοιος ἐρίῳ· ταύτην τρίψας ἂν εἰς οἶνον βάλῃς ὕδωρ γινεται καὶ τὴν μὲν ὀσμὴν ἔχει τὴν δὲ δύναμιν οὐκ ἔχει.

Γνωστὸν ὅτι ἡ λέξις ζάγκλον σημαίνει δρέπανον. Εἰκάζομε

τι καὶ ἡ βοτάνη οὕτω ὠνομάσθη διὰ τὸ σχῆμα αὐτῆς. Διὰ τοῦτο μεῖς νομίζομεν ὅτι τὸ ἐρίῳ πρέπει νὰ γραφῇ ⟨κλαδευτ⟩ηρίῳ, τερ καὶ νῦν κλαδευτῆρι λέγεται, ἔχει δὲ τὸ σχῆμα δρεπάνου, ἀλλὰ ιε μικρότερον αὐτοῦ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ χρησιμεύει πρὸς κλάδευσιν ῶν ἀμπέλων καὶ ἄλλων δένδρων. Πλὴν τῆς διαφθορᾶς ταύτης τὸ ωρίον τοῦτο ἔπαθε καὶ μετάθεσιν λέξεων· διότι λέγεται, ὅτι ἄν τις ρίψῃ τὴν βοτάνην ταύτην καὶ ῥίψῃ εἰς οἶνον ὁ οἶνος γίνεται ὕδωρ, τερ ἔχει μὲν τὴν ὀσμὴν ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν. Τίνος; τοῦ οἴνου τοῦ ὕδατος; Ἂν μὲν ἔχῃ τοῦ οἴνου τὴν ὀσμήν, τότε δὲν εἶνε ὕδωρ, ἐν δὲ τοῦ ὕδατος τίνα ὀσμὴν ἔχει τὸ ὕδωρ; Διὰ ταῦτα γραπτέον τὸ ωρίον ὧδε·

Γεννᾶται δ' ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ βοτάνη ζάγκλον καλουμένη, παρόμοιος ⟨κλαδευτ⟩ηρίῳ· ταύτην τρίψας, ἂν εἰς ὕδωρ βάλῃς, οἶνος γίνεται, καὶ τὴν μὲν ὀσμὴν ἔχει (δηλ. τοῦ οἴνου), τὴν δὲ δύναμιν οὐκ ἔχει.

Αὐτ. 3.

Εὑρίσκεται δ' ἐν αὐτῷ καὶ λίθος πελιδνὸς τῷ χρώματι, λινουργὸς καλούμενος ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος· ἐὰν γὰρ βάλῃς αὐτὸν εἰς ὀθόνιον, δι' ἔ ρ ω τ ο ς ἕνωσιν τὸ σχῆμα λαμβάνει κάὶ ἄ ρ γ ι ο ν γίνεται.

Ὀρθῶς ὁ κ. Βερναρδάκης ἀνέγνω ἄρτιον ἀντὶ τοῦ ἄργιον, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὀρθῶς καὶ τὰ ἄλλα τὰ κακῶς ἀντιγραφέντα, ἵνα ὁ νοῦς τοῦ χωρίου ἐκλάμψῃ σαφής. Ἀνάγνωθι λοιπὸν καὶ στίξον·

Εὑρίσκεται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ λίθος πελιδνὸς τῷ χρώματι, λινουργὸς καλούμενος ἀπὸ τοῦ συγκυρήματος· ἐὰν γὰρ βάλῃς αὐτὸν εἰς ὀθόνιον δ ι ε ρ ρ ω γ ὸ ς ἕνωσιν τὸ σ χ ί σ μ α λαμβάνει καὶ ἄ ρ τ ι ο ν γίνεται..

Μήπως ὁ μυθικὴν δύναμιν λαβὼν οὗτος λίθος ὁ καὶ λινουργὸς καλούμενος τὸν νῦν ἀμίαντον καλούμενον ὑποσημαίνει;

Αὐτ. σελ. 325, 24, 1.

γενόμενος δ' ἐπήκοος ὁ θεὸς ἔπεμψεν αὐτῷ τίγριν, ἐφ' ἧς ἀκινδύνως προσενεχθεὶς εἰς τιμὴν τῶν συμβεβηκότων τὸν ποταμὸν Τίγριν μετωνόμασε.

Γραπτέον ὑπερενεχθεὶς ἀντὶ τοῦ προσενεχθείς.

Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιήσεως Ὁμήρου σελ. 331, 4.

ἔστιν Ἴος νῆσος μητρὸς πατρίς, ἥ σε θανόντα
δέξεται· ἀλλὰ νέων ἀνδρῶν αἴνιγμα φύλαξαι.

Ὀρθῶς ὁ Βεστερμαννος εἴκασεν ἀλλ' ἁλιέων ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ νέων, ἀλλὰ χάριν τοῦ μέτρου πρέπει νὰ γραφῇ ἀλλ' ἁλιῶν.

Αὐτ. Β σελ. 406. 132.

τοὺς γὰρ ἀγαθοὺς δάκνεσθαι ἐπὶ τοῖς πλησίον, εἰ πα[ρ'] ἀξίαν εὐτυχοῦσιν, ὅπερ νέμεσις καλεῖται ἢ ⟨εἰ⟩ παρ' ἀξία[ν] δυστυχοῦσιν, ὃ δὴ λέγεται ἐλεεῖν.

Προσέθεμεν τὸν εἰ ἐκπεσόντα διὰ τὸ προηγούμενον ἤ.

Αὐτ. σελ. 413, 140.

καὶ ὅτι ἀεὶ τὸ δύνασθαι τοῦ φρονεῖν ἄμεινον.

Γραπτέον καὶ συμπληρωτέον

καὶ ὅτι αὖ τὸ ⟨δύνασθαι μὲν τοῦ κάλλους, τοῦ δὲ⟩ δύνασθαι τὸ φρονεῖν ἄμεινον.

Πρβ. Ὁμήρ. Ν 734 καὶ ἐν σελ. 425, 8.

Αὐτ. σελ. 419, 147.

ἄλλοτε δ' ἐν ταῖς εὐωχίαις τὴν κιθάραν παραλαμβάνει ὡς καὶ παρὰ τοῖς μνηστῆρσι

φόρμιγξ, ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.

Εἰ καὶ παρ' Ὁμήρῳ (ρ 271) ἡ λέξις φόρμιγξ ἀνήκει τῷ προηγουμένῳ στίχῳ, ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ὁ Πλούταρχος διὰ τὴν κατὰ τὰ προηγούμενα σύνταξιν καὶ διότι τὸ μέτρον ἐπέτρεπεν, ἔγραψε

φόρμιγγ', ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.

Μετὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην δὲν εἶνε πλέον ἀνάγκη νὰ προστεθῇ, ὡς προτείνει ὁ κ. Βερναρδάκης, ἡ λέξις τὴν φόρμιγγα μετὰ τὸ μνηστῆρσι.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Σ. ΚΟΝΤΟΥ

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

(Ἴδε Τόμ. Β', σελ. 84 κἑξ.).

12. Ἴσως λάβω, ἴσως μείνω, κτλ., ἴσως κοιμηθῶ, ἴσως ἀρνηθῶ, κτλ.

Συχνότατ' ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἰδιωτικῇ συνηθείᾳ ἐκφέρεται τὸ ἐπίρρημα ἴσως ὑποτακτικῇ ἐγκλίσει συντεταγμένον χρόνου ἀορίστου, οἷον ἴσως λάβω (καταλάβω, μεταλάβω, προλάβω), ἴσως μάθω, ἴσως πάθω, ἴσως λάχω, ἴσως φάγω (φάω), ἴσως τύχω (πιτύχω = ἐπιτύχω), ἴσως φύγω, ἴσως πέσω (προσπέσω), ἴσως μείνω, ἴσως στείλω, ἴσως παραγγείλω, ἴσως σπείρω, ἴσως δείρω, ἴσως κρίνω, ἴσως κλίνω, ἴσως σύρω, ἴσως πλύνω, ἴσως κάμω, ἴσως δράμω, ἴσως βάλω (προβάλω, ἀποβάλω, βγάλω, ξεβγάλω), ἴσως ψάλω, ἴσως σφάλω, ἴσως ξύνω, ἴσως ὑφάνω, ἴσως ῥάνω, ἴσως πικράνω, ἴσως μαράνω, ἴσως ξεράνω (= ξηράνω), ἴσως ξεθυμάνω, κτλ., ἴσως φέρω (καταφέρω), ἴσως πεθάνω, ἴσως γιάνω (= ὑγιάνω), ἴσως πάγω (πάω), ἴσως γδάρω, ἴσως πάρω, ἴσως εἰπῶ (ξαναειπῶ), ἴσως ἰδῶ (ξαναϊδῶ, ματαϊδῶ = μεταϊδῶ), ἴσως πιῶ (καταπιῶ), ἴσως ἔρθω (ἐρθῶ, ξαναέρθω-ξανάρθω-ξαναρθῶ), ἴσως διαβῶ, ἴσως κατεβῶ-κατέβω, ἴσως ἀνεβῶ-ἀνέβω, ἴσως (ἐ)βγῶ-ἔβγω, ἴσως (ἐ)μπῶ-ἔμπω (ἴσως δώκω, ἴσως ἀφήκω), ἴσως κοιμηθῶ, ἴσως λυπηθῶ, ἴσως στεφανωθῶ, ἴσως στενοχωρηθῶ (-ρεθῶ), ἴσως σκοτωθῶ, ἴσως φαρμακωθῶ, ἴσως

ἀρνηθῶ, ἴσως κρατηθῶ, ἴσως παρηγορηθῶ, ἴσως στερεωθῶ, ἴσως σταθῶ, ἴσως κοπῶ, ἴσως δεθῶ, ἴσως λυθῶ, ἴσως χυθῶ, ἴσως ντυθῶ (=ἐνδυθῶ), ἴσως βραχῶ, ἴσως φανῶ, ἴσως χαρῶ,

ἴσως γελαστῶ (=γελασθῶ).—κρεμαστῶ,—ἀναγκαστῶ, —βιαστῶ.—χωριστῶ,— σκιστῶ (=σχισθῶ),—ἀκουστῶ,— βλαφτῶ,— νιφτῶ,—ἀλειφτῶ.— ἀνοιχτῶ,—βασταχτῶ,— γιατρευτῶ (= ἰατρευθῶ),—παυτῶ, κτλ.,

ἴσως φερθῶ (παραφερθῶ),—δαρθῶ,—συρθῶ,—σταθῶ, ἴσως μαραθῶ (=μαρανθῶ).—γλυκαθῶ,—ξεραθῶ, κτλ.

Ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Λεγράνδου ἐκδεδομένοις Δημώδεσιν Ἄσμασι φέρεται σελ. 86 (57, 3) «ἴσως τὴν πάρη μυρωδιὰ (πάρ' ἡ μυρωδιά)». Πρβ. καὶ Τραγούδ. Ῥωμ. Πασσοβ. σελ. 255 (350, 11) «ἴσως καὶ τὸ γνωρίσω» καὶ Ἐπιδόρπ. Μιχ. Λελέκ. Τόμ. Α', σελ. 13 «ἴσως καὶ τὸν ξυπνίσω. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ πρώτη φράσις εἶνε καὶ ὧδε προενηνεγμένη.«μήνα τὴν πάρ' ἡ μυρωδιά». Ἴδε Τραγ. Ῥωμ. Πασσοβ. σελ. 57 (66, 5).

Γράφει δὲ καὶ ὁ Δαπόντες ἐν Κήπῳ Χαρίτων σελ. 112 Σοφ. «ἴσως ἔλθῃ καὶ Βλάχπεης κανένας στὸν καιρόν μας» καὶ σελ. 171 «ἴσως καὶ κατευοδωθῇ κἐκείνη ἡ ὁδός του—κἔλθῃ καὶ ὁ Σταυρός του» καὶ σελ. 191 «ἴσως καὶ δὲν τὸν εὕρῃς».

Ὁ Π. Σοῦτζος ἐνόμιζεν ὅτι ὁ τύπος φθάσω ἐν τῇ τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης ἐκφορᾷ «ἴσως φθάσω» εἶνε χρόνου μέλλοντος. Λέγει ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ Νέᾳ Σχολῇ σελ. 12 τάδε· «Παραλάβετε τὸν ἀρχαῖον μέλλοντα, λέγοντες γράψω γραφήσομαι· συνηθέστερον πολὺ τὸ τίς διηγήσεται ἢ τὸ τίς θέλει διηγηθῆν, τὸ γενήσεται τοῦ εὐαγγελίου, ἢ τὸ θέλει γενῆν· ὁ μέλλων χρόνος ἄλλως ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κεῖταί που, διότι ὁ λαὸς λέγει ἴσως φθάσω, καὶ οὐχὶ ἴσως θέλω φθάσειν».

Ἡ γνώμη τοῦ Σούτζου εἶνε ἡμαρτημένη, ἱκανῶς δὲ τὴν πλημμέλειαν αὐτῆς ἐνεφάνισεν ὁ Ἠλ. Σταθόπουλος ἐν βιβλίῳ ἔχοντι ἐπιγραφὴν Ὁ Ἀλ. Ῥαγκαβῆς καὶ ὁ Π. Σοῦτσος γράψας σελ. 48 «Ἐν σελ. 12 εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ τηρήσεως τοῦ ἀρχαίου μέλλοντος, λέγεις, ὅτι ὁ λαὸς λέγει ἴσως φθάσω καὶ οὐχὶ ἴσως θέλω φθάσειν. Ἀλλ, ὦ 'γαθὲ (γρ. ὦγαθέ ἢ ὠγαθέ), τὸ φθάσω ἐκεῖνο εἶναι ἀορίστου ὑποτακτικῆς, καὶ ἂν ἀπιστῇς ἐρώτησον καὶ τὰ παιδία

τοῦ σχολείου, καὶ ἄκουσον καὶ τὰ ὅμοια παραδείγματα ἴσως πάθω διὰ τὴν συγγραφήν μου, καὶ μανιωδῶς καταδιωχθῶ· ἴσως καταμηνυθῶ, καταδικασθῶ, παυθῶ, κτλ. Καὶ μὴ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμόνει ἀλλὰ τὰ σὰ ἐρεύνα. Βλαχ. σ. 27 στίχ. 9 Κ' ἴσως πᾶσα ψυχὴ πνεύσῃ ἐντὸς κόσμου καλητέρου».

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου εἰρημένα ἐν τοῖς Σουτσείοις σελ. 107 «Ἐν σελίδι 12 τῆς Νέας Σχολῆς, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἡ σημερινὴ γλῶσσα ἔσωσε τὸν ἀρχαῖον μέλλοντα, φέρει παράδειγμα τὸ ἴσως φθάσω, οὐδόλως συλλογιζόμενος ὅτι, εἰ τοῦτο ἦτον μέλλων, ἤθελΕΝ εἶναι καὶ ΤΑ ἴσως ἔλθω, ἴσως λάβω, ἴσως κρυφθῇ, ἴσως φανῇ, κτλ· καὶ ἐνταῦθα μὲν τὸ δέχεται μέλλοντα, ἐν Βλαχάβᾳ δὲ σ. 24 γράφων ποῦ φθάσει, κατωτέρω πάλιν λέγει ἴσως φθάσῃ, ἐν ᾧ, ἐὰν ἦναι μέλλων, πρέπει νὰ γραφῇ ἴσως φθάσει».

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορά, ἡ λίαν ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ἡμῶν συνηθείᾳ τετριμμένη, ἔτυχεν ἀποδοχῆς καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πεπαιδευμένων. Ἐποιήσατο αὐτῆς χρῆσιν ὁ Κοραῆς, ὁ Κούμας, ὁ Οἰκονόμος, ὁ Ἀσώπιος καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι.

Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραλλ. Βίων τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. ϛ', σελ. ιε' «Ἴσως εὑρεθῇ τις ἱκανὸς νὰ νοήσῃ — τὴν Μετακένωσιν» καὶ ἐν τῇ τῶν Πολιτικῶν τοῦ Πλουτάρχου Προλεγ. σελ. 8 «Ἴσως ὁ ἑξῆς διάλογος — ἀναπληρώσῃ τὰ μικρά μου ταῦτα Προλεγόμενα» καὶ ἐν τῇ τῶν Ἐπικτήτου Διατριβῶν Τόμ. Β', σελ. γ' «ἦλθα μὲ τὴν ἐλπίδα ἴσως εὕρω γράμμα» καὶ ἐν τῷ Ἱερατ. Συνεκδήμῳ σελ. 139 «τοιαῦται ἀλήθειαι ἴσως σκανδαλίσωσι τινάς» καὶ σελ. 225 «ἴσως τιμηθῶσιν ἀπὸ παρασίτους καὶ κόλακας» καὶ ἐν τοῖς Ἀτάκτοις Τόμ. Α', σελ. 152 «Ἴσως μὲ τὸν καιρὸν ἐξαλειφθῇ κτέ.» καὶ Τόμ. Β', σελ. 46 «ἐκ τούτων ἴσως διορθωθῇ τὸ ὁποῖον κτέ.» καὶ σελ. 203 «Ἴσως ἡ ἔρευνα τὴν ἀποδείξῃ Ἑλληνικήν».

Κούμας ἐν ταῖς Ἱστορίαις τῶν Ἀνθρωπ. Πράξεων Τόμ. Θ', σελ. 375 «Ἴσως σπεύσῃ ἐκεῖνος εἰς βοήθειάν της» καὶ Τόμ. Ι', σελ. 105 «ἴσως μὲ χαρίσῃ ὁ θεὸς ποτὲ καὶ τοιοῦτον ὡραῖον θάνατον» καὶ σελ. 123 «Ἴσως μεταβληθῇ ἡ πολιτικὴ τῶν Τουρκικῶν ὑπουργῶν».

Οἰκονόμος ἐν τῷ Δοκιμίῳ περὶ τῆς Πλησιεστ. Συγγ. κτλ. Τόμ. Α', σελ. XC-XCII «Ἴσως — καταλάβῃ ὁ Δάνος» καὶ «Ἴσως δυνηθῇ

[illegible] Γνησ. Προφ. τῆς [illegible] ἴσως εἴπῃ τις» καὶ σελ. [illegible] χαριέντως» καὶ σελ. [illegible] σελ. 538 «Ἴσως [illegible] εἰς τὴν περὶ Ν[illegible] [illegible] παρέστερον ἐν τοῖς [illegible] ἐκεῖνο» καὶ σελ. 112 [illegible] ἀλλ' ἴσως παρακατ[illegible] [illegible] τῶν ἰδίων αὐτοῦ λόγων [illegible] Συγγράμμασι Τόμ. Α', [illegible] καὶ Τόμ. Γ', σελ. 76 [illegible] καὶ σελ. 473 [illegible] Σχεδίασμ[illegible] [illegible] πίστιν».

[illegible] Συγγραφέων σελ. [illegible] ἐν τῇ Δευτ. Π[illegible] [illegible] ἴσως φανῇ [illegible] καὶ ἐν τῷ Λόγῳ [illegible] «τινὲς τῶν ὁποίων [illegible] τοῦ Μεγ. Ἀλ[illegible] [illegible] κτέ.» καὶ ἐν [illegible] σελ. 152 «Ἴσως [illegible] ἐκδώσωσι σπινθῆρ[illegible] [illegible] καὶ σελ. 80 «[illegible] [illegible] ἀλλ' ὅλας τὰς ἐξωτ[illegible] [illegible] ἐν τοῖς Σουτσεί[illegible] [illegible] καὶ σελ. 10[illegible] [illegible] ἐπανέλθωμεν» κα[illegible] [illegible] — Π. Σούτσου α[illegible] [illegible] ἐπτά» καὶ σελ. [illegible]

[illegible] 1863, σελ. 13[illegible] [illegible] τὴν περὶ αὐτ[illegible] [illegible]

[illegible] Τόμ. Β', σελ. 25[illegible]

«ἰδῶ ἴσως ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀναγνώστου» καὶ σελ. 290 «Ἴσως τινὲς — κακίσωσιν ὅτι θέτω τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα».

Χρυσοβέργης ἐν τῷ Ἐπιδορπίῳ σελ. 27 «Ἴσως κριθῶσιν εἰσαγώγιμα εἰς τὰ διδακτήρια τοῦ Κράτους».

Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Τόμ. Α', σελ. 39 «Ἴσως ἐκδοθῇ ποτε μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ὑπομνημάτων» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 226 «Ἴσως καὶ ὁ ἴδιος ἀπορήσῃ» καὶ σελ. 327 «Ἴσως οἱ συκοφαντοῦντες ἐκ συστήματος — ἀπορήσωσιν» καὶ σελ. 606 «Ἴσως πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν νέων — νομίσωσιν ὅτι εἰρωνεύομαι» καὶ σελ. 608 «τὴν πρώτην φορὰν τὸ ποίημα — ἴσως σὲ προσηλώσῃ» καὶ σελ. 614 «Ἴσως δημοσιεύσωμέν ποτε — τὰς πρὸ χρόνων ἀποταμιευομένας σημειώσεις» καὶ ἐν τῷ Ἑλληνο-Γαλλικῷ Λεξικῷ σελ. III ἐκδ. β' «ἐλπίζοντες ὅτι εἰς δευτέραν ἔκδοσιν — ἴσως ληφθῶσιν αἱ σημειώσεις αὗται ὑπ' ὄψιν».

Παμπούκης ἐν τῇ Γραμματικῇ τῆς Ἀρχ. Ἑλλ. Γλώσσης σελ. κγ' ἐκδ. β' «Ἴσως δυσκολευθῶσι πρωτόπειροι μαθηταί» καὶ ἐν τοῖς Σωζομένοις Λόγοις σελ. 209 «Ἴσως — κατορθωθῇ τοῦτο ἐφεξῆς» καὶ ἐν τῇ Πεζογραφικῇ Καλλιλογίᾳ σελ. 39 «ἐπειδὴ συννεφεῖ, ἴσως βρέξῃ».

Οἰκονομίδης ἐν Λοκρ. Ἀνεκδ. Ἐπιγραφῆς Διαφωτίσει σελ. 94 «Ἴσως καὶ τὸ δικάζηται τῆς ἐπιγραφῆς τονίσωσι δικαζῆται» καὶ σελ. 106 «Ἴσως ἐνταῦθα ὁ ἀναγνώστης σημειώσῃ ἀντίφασίν τινα». Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι ἠσμένιζεν ὁ Οἰκονομίδης ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ λόγῳ ἐρρυθμισμένῳ πρὸς τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκκλίνων τὰς διὰ τοῦ θά καὶ τοῦ νά γινομένας ἐκφορὰς καὶ ἄλλας χρήσεις τῆς δημώδους ἡμῶν φωνῆς. Τοῦ ἀρχαίου μέλλοντος ποιεῖται χρῆσιν ἐν τῇ μνημονευθείσῃ πραγματείᾳ γράφων σελ. 31 ἐροῦμεν καὶ προσθήσομεν καὶ σελ. 60 εὑρήσομεν καὶ σελ. 68 παραθησόμεθα καὶ σελ. 94 φανήσεται καὶ σελ. 75 «ἔχομεν ἤδη καὶ ἕξομεν ἴσως ἔτι ὀλίγους». Ὤφειλε δὲ νὰ γράψῃ καὶ «Ἴσως — τονώσουσι δικαζῆται» καὶ «Ἴσως — ὁ ἀναγνώστης σημειώσεται». Ἀλλ' ἁμαρτάνει ἐνίοτε ὁ ἄλλως ἐλλόγιμος ἀνὴρ τοῦ ὀρθοῦ ἢ τοῦ πρέποντος γράφων διῃρέσαμεν (σελ. 4) ἀντὶ τοῦ διείλομεν καὶ ἄλλα ἀνελλήνιστα ὄντα ἢ ἀπᾴδοντα οὐ ἐζήλωσε λόγου.

Θερειανὸς ἐν ταῖς Φιλολογικαῖς Ὑποτυπώσεσι σελ. 49 «Ἴσως ἀντείπῃ

τις ὅτι κτέ.» καὶ σελ. 149 «ἀλλ' ἴσως εἴπῃ τις ὅτι κτέ.» καὶ σελ. 354 «ἴσως ὑποληφθῶσι παρὰ τῶν σφόδρα συντηρητικῶν ὁπωσοῦν παράτολμοι».

Βερναρδάκης ἐν τῇ Μαρίᾳ Δοξαπατρῇ σελ. η' «καὶ περιστατικά τινα ἴσως ἀνακαλύψῃ» καὶ σελ. 92 «καὶ ἴσως οὕτω καὶ τῶν προπατόρων του καὶ τὰς ἰδίας ἁμαρτίας δυνηθῇ νὰ ἐξαλείψῃ» καὶ ἐν τοῖς Κυψελίδαις σελ. ιη' «τὰ μὲν ἄλλα πρόσωπα ἴσως δικαιολογηθῶσί πως πεζολογοῦντα» καὶ σελ. 131 «ἴσως αὐτοῦ ἡ παρουσία τῆς μελαγχολίας του διασκεδάσῃ τὴν αἰτίαν» καὶ ἐν τῷ κατὰ Λιβαδᾶ βιβλίῳ σελ. 44 «ἴσως ἐρωτήσῃ ὁ ἀδαὴς τῶν τοιούτων πραγμάτων ἀναγνώστης» καὶ σελ. 95 «ἴσως — προτιμήσῃ νὰ μὴ πιστεύσῃ» καὶ σελ. 96 «ἴσως μᾶς ἀρνηθῇ ὁ σοφὸς σχολάρχης ὅτι κτέ.» καὶ «πόθεν, ἴσως ἐρωτήσῃ, πόθεν συνεικάσαμεν τοῦτο;» καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Εὐριπίδου Φοινισσῶν σελ. 244 «περὶ οὗ ἴσως ῥηθῶσι τὰ δέοντά ποτε ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ». Ἔγραψε δὲ καὶ ἐν τῷ Ψευδαττικισμοῦ Ἐλέγχῳ ὁ Βερναρδάκης «ἴσως τότε τέλος πάντων εὐχαριστηθῇ μὲ τὴν γλῶσσάν μας καὶ τὴν ἐγκρίνῃ», ὡς ἐμάθομεν ἐκ βιβλίου, ἐν ᾧ εἶνε ταῦτα μετ' ἄλλων παρατεθειμένα (Μελέτ. Χατζιδ. 1884, σελ. 7).

Ἐμνημονεύσαμεν ἐν τοῖς ἄνω παραδείγματα τοῦ ἐπιρρήματος ἴσως ὑποτακτικῇ ἐγκλίσει χρόνου ἀορίστου συντεταγμένου ἐκ βιβλίων τοῦ Κοραῆ. Παρατηροῦμεν δ' ἐνθάδε ὅτι πολλάκις ἡ σύνταξις αὕτη ἀπαντᾷ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός, οἷον

ἴσως λάβω (Τόμ. Β', σελ. 35), ἴσως κάμω (Τόμ. Β', σελ. 295 καὶ 637), ἴσως εἴπω (Τόμ. Β', σελ. 708), ἴσως ἐπιτύχω (Τόμ. Γ', σελ. 259 καὶ 458), ἴσως δυνηθῶ (Τόμ. Γ', σελ. 230), ἴσως μεταχειρισθῶ (Τόμ. Γ', σελ. 829),

ἴσως κρίνῃς (Τόμ. Α', σελ. 433 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 539), ἴσως κάμῃς (Τόμ. Β', σελ. 443), ἴσως ἀναγκάσῃς (Τόμ. Β', σελ. 542), ἴσως παρηγορήσῃς (Τόμ. Γ', σελ. 477),

ἴσως εὕρῃ (Τόμ. Α', σελ 452), ἴσως ἔλθῃ (Τόμ. Β', σελ. 348 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 65), ἴσως ἀμβλύνῃ (Τόμ. Β', σελ. 475), ἴσως στείλῃ (Τόμ. Γ', σελ. 705), κτλ.,

ἴσως καταλάβωσιν (Τόμ. Β', σελ. 736), ἴσως ἔλθωσιν (Τόμ. Β', σελ. 289), ἴσως κρίνωσι (Τόμ. Γ', σελ. 656), ἴσως ἐξαρκέσωσιν (Τόμ. Α', σελ. 296), ἴσως ἀρέσωσιν (Τόμ. Β', σελ. 306), κτλ.,

ἴσως φανῇ (Τόμ. Α', σελ. 80 καὶ 111 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 84), ἴσως ὠφεληθῇ (Τόμ. Γ', σελ. 287), κτλ., ἴσως δυσαρεστηθῶσιν (Τόμ. Α', σελ. 481).

Εὕρομεν δ' ὅμως ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς ταύταις καὶ τάδε γεγραμμένα.

ἴσως κατανοήσΕΙΣ (Τόμ. Α', σελ. 596),
ἴσως δοκιμάσΕΙΣ (Τόμ. Α', σελ. 681 καὶ Τόμ. Β', σελ. 664),
ἴσως πιστεύσΕΙΣ (Τόμ. Α', σελ. 773),
ἴσως γελάσΕΙΣ (Τόμ. Α', σελ. 797 καὶ Τόμ. Β', σελ. 758· ἀλλὰ σελ. 574: ἴσως γελάσΗΣ),
ἴσως ἀπορήσΕΙΣ (Τόμ. Β', σελ. 164),
ἴσως νομίσΕΙΣ (Τόμ. Β', σελ. 730· ἀλλὰ Τόμ. Γ', σελ. 621: ἴσως νομίσΗΣ),
ἴσως ἀπολαύσΕΙΣ (Τόμ. Γ', σελ. 275),
ἴσως λάμψΕΙ (Τόμ. Α', σελ. 43),
ἴσως ἀποφασίσΕΙ (Τόμ. Β', σελ. 664),
ἴσως ἀνακαλύψΕΙ (Τόμ. Γ', σελ. 147),
ἴσως τολμήσΕΙ (Τόμ. Γ', σελ. 460),
ἴσως κατασιγάσΟΥσι (Τόμ. Α', σελ. 736).

Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν μὲν Τόμ. Β', σελ. 571 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 63 φέρεται ἴσως εὕρῃς καὶ ἐν Τόμ. Γ', σελ. 670 καὶ 729 ἴσως εἴπῃς, ἐν δὲ Τόμ. Β', σελ. 178 ἴσως εὑρεῖς καὶ σελ. 665 ἴσως εὕρεις καὶ ἐν Τόμ. Γ', σελ. 468 ἴσως εἰπεῖς. Ἄξιον δὲ καὶ τοῦτο παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι ἐν μὲν Τόμ. Γ', σελ. 771 κεῖται «ἴσως μὲ τὴν φέρΩσιν οἱ κατευοδοθέντες (κατευοδΩθέντες) εἰς Μασσαλίαν», ἐν δὲ Τόμ. Α', σελ. 451 «ἴσως ἡ ἀνάγνωσις καὶ μελέτη τὸν φέρΟΥσιν εἰς οἶκτον ἐκείνων». Πιθανὸν δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι τὸ ἐν Τόμ. Α', σελ 783 «ἀπὸ ταύτην — ἴσως κρίνΕΙΣ εὔλογον» εἶνε τεθειμένον ἀντὶ τοῦ ἴσως κρίνΗΣ. Πρβ. καὶ Δαπόντ. Κήπ. Χαρ. σελ. 171 «ἴσως καὶ κατευοδωθῇ — τὸν συνοδεύσΕΙ καὶ ἐκεῖ, καὶ ἀνοιχθῇ ἡ πύλη — εὕρῃ καὶ ἀνταμώσΕΙ δὲ ληστὴν τὸν ὅμοιόν του».

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τὸ ἐπίρρημα μόλις συνέταξεν ὁ Κοραῆς ὑποτακτικῇ ἀορίστου ἐν τῷ Προδρόμῳ σελ. ρ' «μόλις εὑρεθῇ εἰς μόνος νὰ καταλάβῃ μίαν» καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς Τόμ. Γ', σελ. 163 «μόλις ἐκεῖ πωληθῶσι 5 ἢ 6 ἀντίτυπα» καὶ σελ. 963 «ἡ συγχώ-

ρησις μόλις ὁρισθῇ πρὸς τὰ τέλη τοῦ παρόντος ἔτους». Πρβ. καὶ Τόμ. Α', σελ. 522 «ἀπὸ ἑκατὸν τοιούτους μόλις εὑρεῖς δέκα οἵτινες κτέ.».

Πλημμελῶς ἔχει ἡ διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου ἐκφορὰ ἴσως εὕρεις-ἴσως εὑρεῖς, μόλις εὕρεις καὶ ἴσως εἰπεῖς. Ἀλλ' εὔλογον καὶ δίκαιον εἶνε ἐπιεικὴς νὰ γίνηταί τις κριτὴς τῶν τοῦ Κοραῆ πταισμάτων ἢ παραπτωμάτων, μάλιστα δὲ τῶν ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ἀπαντώντων.

Παράδοξος ἡμῖν φαίνεται ἡ ὑπὸ τοῦ Ῥουσοπούλου γενομένη σύνταξις τοῦ ἐπιρρήματος ἴσως μετ' εὐκτικῆς ἐγκλίσεως ἐν τῇ Κρίσει τοῦ Βουτσιν. Ποιητ. Ἀγῶνος 1865, σελ. 55 «ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα ἴσως εἴπΟΙ ὁ ποιητὴς παρέχει μοι ἡ ποιητικὴ ἄδεια. — καλά· δὲν ἀντιλέγΩμεν, ἂν κτέ.». Τὸ ἴσως εἴποι εἶνε παρειλημμένον ἀντὶ τοῦ ἴσως ἂν εἴποι. Ἀλλὰ τίς δύναται εὖ λογιζόμενος νὰ ἐγκρίνῃ ἐν τῇ νενομισμένῃ νῦν παρὰ τοῖς πεπαιδευμένοις φωνῇ τὴν ἐκφορὰν ἴσως εἴποιμι, ἴσως εἴποιεν, κτλ., ἴσως παρηγορήσαι (-ήσειε), ἴσως παρηγορήσαιεν (-ήσειαν), κτλ., ἴσως κοιμηθείην, κτλ. ἢ καὶ τὴν μετὰ τοῦ ἌΝ ἴσως ἂν εἴποιμι, ἴσως ἂν εἴποιεν, κτλ. ἢ καὶ τὴν ἄνευ τοῦ ἼΣΩΣ εἴποιμ' ἄν, εἴποιεν ἄν, κτλ.; Οὐδαμῶς ζηλωτὸν νομίζομεν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου ἐν τοῖς Σουτσείοις εἰρημένον σελ. 32 «ὑποφερτὸν ἂν εἴη καὶ τὸ εἰπεῖν». Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Ῥουσοπούλου καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἀρχαιολογίᾳ σελ. 255, σημ. 179 ἐκδ. γ' «εἴησαν δ' οὗτοι οἱ νικήσαντες» ἀντὶ τοῦ «εἴησαν δ' ἌΝ οὗτοι οἱ νικήσαντες».

Ὁ Μουλλάχιος γράφει ἐν *Grammat. d. Griech. Vulgarspr.* σελ. 392 «Die Partikel ἴσως *vielleicht* wird, wenn von gegenwärtigen oder vergangenen Dingen die Rede est, mit dem Indicativus, bei der Erwähnung des Zukünftigen aber mit dem Conjunctivus construirt, z. B. ἴσως τὸ ξεύρετε *vielleicht wisst ihr es*. ἴσως τὸν εἴδετε *vielleicht habt ihr ihn gesehen*. ἴσως τὸ λάβῃς *vielleicht wirst du es becommen*. ἴσως ἔλθουν *vielleicht werden sie kommen*. Der Gebrauch des Indicativi in den beiden ersten Fällen ist auch antik; was den Conjuctivus in dem dritten Falle anlangt, so erklärt sich die Anwendung desselben hierbei in der Volksprache aus Cap. XLIV, B. 4 ε.

Συχνὴ ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ εἶνε ἡ χρῆσις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου ἀντὶ μέλλοντος.

Τὸ ἐπίρρημα ἴσως εὑρίσκεται ὑποτακτικῇ ἐγκλίσει χρόνου ἀορίστου συντεταγμένον ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Φωτίου σελ. 161 Βαλ. «ἴσως δὲ τοῖς τυπωθεῖσι κανόσιν — καὶ ὁ καπνὸς διασκεδασθῇ καὶ τὸ ζοφῶδες ἐκριπισθῇ καὶ ἡμῖν τῆς ἀθυμίας ἀναψυχὴ πορισθΗΣΕΤΑΙ» καὶ ἐν ταῖς Ῥητορικαῖς Ὁμιλίαις τοῦ Δοξαπατρῆ εἰς τὰ Ἀφθον. Προγυμν. Α', 16 (Ῥητορ. Οὐαλζ. Τόμ. Β', σελ. 171, 2) «ἴσως δέ τις εἴπῃ» καὶ Β', 2 (σελ. 195, 15) «ἴσως οὖν ὑπογραφήν τις εἴπῃ τὸν παρόντα λόγον τοῦ διηγήματος» καὶ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς Μιχαὴλ τοῦ Ἀκομινάτου ΡΟΔ', 7 (Τόμ. Β', σελ. 348, 13) «ἴσως οὐδὲν μὲν σεμνὸν ἢ κερδαλέον ἐς ψυχὴν εὑρὼν ἐκεῖνα πραχθῇς καθ' ἑαυτὸν παραφθέγξασθαι» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἱπποκρ. καὶ Γαλην. Σχολίοις Τόμ. Β', σελ. 101 Διτζ. «ἴσως οὐδὲ λέπρα γένηται».

Ὑπὸ τοῦ Χοιροβοσκοῦ εἶνε εἰρημένον κατὰ τὴν ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ φερομένην χρῆσιν σελ. 492, 6 «ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ὅτι κτλ.». Πρβ. Εὐβουλ. Ἀποσπ. 116-7, 11 Κοκκ. «ἀλλ' ἴσως Φαίδραν ἐρεῖ κακῶς τις». Ἐλέγετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἴσως θαυμάζεις, ἴσως λέγεις, ἴσως γιγνώσκετε, κτλ., ἴσως ἐθαύμασας, κτλ., ἴσως ἀκήκοας, κτλ., καὶ ἴσως δόξω, ἴσως βουλήσεται, κτλ., καὶ τάχ' ἴσως μαθησόμεθα, κτλ., ἴσως τάχα εὑρήσετε, οἷον

Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. Β', α', 13 «θαυμαστὰ — ἴσως δόξω λέγειν».

Ἀριστοφ. Σφ. 256 «κἄπειτ' ἴσως ἐν τῷ σκότῳ τουτουὶ στερηθεὶς τὸν πηλόν, ὥσπερ ἀτταγᾶς, τυρβάσεις βαδίζων» καὶ Νεφ. 1129 «ὥστ' ἴσως βουλήσεται κἂν ἐν Αἰγύπτῳ τυχεῖν ὢν μᾶλλον ἢ κρῖναι κακῶς» καὶ 1320 «ἴσως δ', ἴσως βουλήσεται κἄφωνον αὐτὸν εἶναι». Πρβ. καὶ Ἀπόσπ. 198, 3 Κοκκ.

Πλάτ. Φαίδ. σελ. 61 γ' «οὐ μέντοι ἴσως βιάσεται αὑτόν».

Δημοσθέν. σελ. 991, 23 «οὐκ ἐμίσθωσαν ἡμῶν τὸν οἶκον, ἴσως ἐροῦσιν».

Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 719 «οὐ μὰ τὼ θεὼ τάχ' οὐ χαίρων ἴσως ἐνυβρίεις λόγους τε λέξεις ἀνοσίους».

Πλάτ. Φιλ. σελ. 53 ε' «τάχα δ' ἴσως — μᾶλλον μαθησόμεθα, προελθόντος τοῦ λόγου».

Δημοσθέν. σελ. 576, 191 «τάχα τοίνυν ἴσως καὶ τὰ τοιαῦτ' ἐρεῖ» καὶ σελ. 991, 25 «τάχα τοίνυν ἴσως καὶ τριηραρχίας ἐροῦσι».

Ξενοφ. Ἑλλην. Ζ', α', 24 «ἴσως τάχα τούτους ἄλλους Λακεδαιμονίους εὑρήσετε».

Ἄλλα παραδείγματα κρίνομεν περιττὸν νὰ καταλέξωμεν. Εὑρίσκεται δὲ πολλάκις τὸ ἴσως καὶ εὐκτικῇ ἐγκλίσει χρόνου ἀορίστου συντεταγμένον μετὰ τοῦ ἌΝ, ὡς καὶ τὸ τάχ' ἴσως, οἷον

Ἀριστοφ. Βατρ. 532 «ἴσως γάρ τοί ποτε ἐμοῦ δεηθείης ἄν, εἰ θεὸς ἐθέλοι.

Ἀντιφάν. Ἀπόσπ. 182, 5 Κοκκ. «σὺ δ' ἴσως ἂν εἴποις λοπάδ'».

Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. Β', δ', 15 «ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρὸς σέ». Ἀπομν. Α', β', 17 «ἴσως οὖν εἴποι τις ἂν πρὸς ταῦτα» καὶ 19 «ἴσως οὖν εἴποιεν ἂν πολλοὶ κτέ.» καὶ γ', 13 «μόλις γὰρ ἂν ἴσως— τὸ δῆγμα ὑγιὴς γένοιο». Ἑλλην. Ζ', δ', 8 «σωθέντες μὲν γὰρ ἴσως ἂν αὖθις ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν γενοίμεθα». Ἐν βιβλ. Α', ζ', 27 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχουσι τὸ ὀρθὸν «ἴσως ἄν τινα καὶ οὐκ αἴτιον ὄντα ἀποκτείνΑΙτε», ἄλλα δὲ τὸ πλημμελὲς «ἴσως ἂν — ἀποκτείνΗτε».

Δημοσθέν. σελ. 37, 33 «ἴσως ἄν, ἴσως — τέλειόν τι καὶ μέγα κτήσαισθε ἀγαθὸν καὶ τῶν τοιούτων λημμάτων ἀπαλλαγείητε» καὶ σελ. 109, 77 «ἴσως ἄν, ἴσως καὶ νῦν ἔτι βελτίω γένοιτο» (καὶ σελ. 137, 23 «ἴσως ἄν, ἴσως — οὕτως ἂν ἐκεῖνος φροντίσαι»).

Σοφοκλ. Αἴ. 691 «τάχ' ἄν μ' ἴσως πύθοισθε — σεσωσμένον». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Σφ. 1456 «τάχα δ' ἂν ἴσως οὐκ ἐθέλοι» καὶ Πλάτ. Σοφιστ. σελ. 247 δ' «τάχ' οὖν ἴσως ἂν ἀποροῖεν». Περὶ τῆς ἐκφορᾶς σεσωσμένος-σεσῳσμένος-σεσωμένος θὰ γράψωμεν ἑτέρωθι.

Θουκυδ. ϛ', 34, 2 «τάχ' ἂν ἴσως νομίσαντες — ἐθελήσειαν ἡμῖν ἀμῦναι» καὶ 78, 3 «τάχ' ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς ποτε βουληθείη αὖθις φθονῆσαι». Πρβ. καὶ κεφ. 10, 4.

Πλάτ. Φιλ. 13 δ' «τάχ' ἄν—ἴσως ἄν πως ἀλλήλοις συγχωρήσαιμεν» καὶ σελ. 45 α' «τάχα γὰρ ἴσως φαῖμεν ἂν κτέ.». Τιμ. σελ. 38 ε' «ἴσως τάχ' ἂν—τῆς ἀξίας τύχοι διηγήσεως». Πρβ. καὶ Πολιτικ. σελ. 264 γ' καὶ σελ. 290 α' καὶ Νόμ. σελ. 704 α' καὶ σελ. 799 ε', κτλ. Τὸ

ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ σελ. 31 α' ἄλλοτε κείμενον «Ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι—ῥᾳδίως ἂν ἀποκτείνΗτε» ἐπηνωρθώθη ἐξ ἀντιγράφων μετατυπωθὲν εἰς τὸ ἀποκτείνΑΙτε.

Δημοσθ. σελ. 462, 18 «τάχα τοίνυν ἴσως ἐκεῖνο λέγειν ἂν ἐπιχειρήσειε Λεπτίνης» καὶ σελ. 1126,83 «τάχα τοίνυν ἂν ἴσως καὶ τοῦτό τις αὐτῶν εἴποι» (Ἴδε Οὐόλφιον εἰς Δημοσθ. πρὸς Λεπτίν. σελ. 285 Βρεμ.).

Καὶ ἄλλα δὲ παραδείγματα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσεως δύναταί τις νὰ μνημονεύσῃ. Ἐλέχθη δὲ καὶ «καὶ σου κατέδεται ΤΥΧΟΝ ἴσως ἃ νῦν ἔχεις» ὑπὸ τοῦ Τιμοκλέους Ἀποσπ. 14, 2 Κοκκ. καὶ «ΤΥΧΟΝ ἴσως εἴποι τις ἄν» ὑπὸ τοῦ Πολυβίου βιβλ. Β', 58, 9 (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ. 2565 δ').

Εὑρίσκεται δὲ καὶ μόνον τὸ ἐπίρρημα τάχα μέλλοντι συντεταγμένον, ὡς ἐν τῷ περιφήμῳ καταστάντι στίχῳ τοῦ Θεοκρίτου (Εἰδ. Δ', 41)

θαρσεῖν χρή, φίλε Βάττε· τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.

καὶ εὐκτικῇ μετὰ τοῦ ἌΝ, ὡς ἐν τῷ τοῦ Εὐριπίδου Ἀποσπ. 323 Ναυκ. (σελ. 456 ἐκδ. β') «τάχ' ἂν — ἀθύροι καὶ φιλημάτων ὄχλῳ ψυχὴν ἐμὴν κτήσαιτο». Πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Σφ. 278 «τάχ' ἂν βουβωνιῴη», κτλ. Ὅ τι εἴπομεν περὶ τοῦ τάχα, τὸ αὐτὸ τοῦτο λέγομεν καὶ περὶ τοῦ τυχόν.

Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ Ἰφιγ. Τ. 1055 φέρουσι τἀντίγραφα «τὰ δ' ἄλλ' ἴσως ἅπαντα συμβαίη καλῶς», ἀνθ' οὗ ὁ Μάρκλανδος ἔγραψεν «ἴσως ἂν πάντα συμβαίη καλῶς». Ὁ Γ. Δινδόρφιος λέγει ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 717 β' «Euripidi Iph. T. 1055: Τὰ δ' ἄλλ' ἴσως ἅπαντα συμβαίη καλῶς, ἂν πάντα restituit Markl. Nihil tribuendum prosaicorum scriptorum locis quibusdam, velut Galeni vol. 4, p. 182: Καί τις ἴσως ὑπονοήσειε· ib. p. 658: Ὡς οἰηθείη τις ἴσως· Cyrilli Al. Adv. Iul. p. 185, B: Ἀπιστήσειε μὲν ἴσως ἅπας τις οὖν· quibus omnibus ἂν est addendum».

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρ' Ἀπολλωνίῳ τῷ Ἀλεξανδρεῖ περὶ Συνδ. σελ. 525, 2 «ἀλλ' ἴσως τις φήσειε ταῦτα καὶ πλεονάζειν καὶ λείπειν σύμφωνα». Ἀλλ' ἐν τῷ περὶ Συντάξεως συγγράμματι αὐτοῦ κεῖται σελ. 26, 2 «ἴσως τις φήσει». Πρβ. καὶ σελ. 176, 22 «ἀλλ' ἴσως

πρὸς τὸ τοιοῦτόν τις πάλιν ἐνστήσεται». Μεταβάλλει δ' ὁ Θεόδ. Ματθίας ἐν *Leipz. Stud.* 1883, σελ. 75 καὶ τὸ «ἀλλ' ἴσως τις φήσειε» εἰς τὸ «ἀλλ' ἴσως τις φήσει» (Ἴδε καὶ σελ. 60).

13. **Ἀνέρρωσα, ἂν ταχέως ἀναρρώσω,** κτλ.

Σύνηθες ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ κατέστη τὸ ῥῆμα ἀνέρρωσα, ὡς καὶ τὸ ὄνομα ἀνάρρωσις. Γίνεται δ' ἐν αὐτῇ ἐνίοτε χρῆσις καὶ τοῦ ἐπέρρωσα καὶ ἐπίρρωσις. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπέρρωσα λαμβάνεται μεταβατικῶς ἤτοι ἀλλοπαθῶς, οἷον ἐπέρρωσεν ὁ στρατηγὸς τὸν στρατόν, κτλ., τὸ δὲ ἀνέρρωσα ἀμεταβάτως ἤτοι αὐτοπαθῶς, οἷον ἀνέρρωσα, ἂν ταχέως ἀναρρώσω, κτλ. Ἐπειδὴ δὲ δύναται εὐλόγως νὰ ὑπάρχῃ ἀπορία περὶ τῆς κατὰ τὴν διάθεσιν διαφορᾶς τῶν δύο τούτων ῥημάτων, ἀναγκαίως ἔχει νὰ διευκρινηθῇ καὶ γνωσθῇ σαφῶς τὸ πρᾶγμα.

Ἐν τῇ παλαιᾷ γλώσσῃ ὁ ἐνεστὼς ῥώννυμι (ῥωννύω) καὶ ὁ παρατατικὸς ἐρρώννυν (ἐρρώννυον) καὶ ἁπλοῖ καὶ σύνθετοι ὄντες τίθενται ἐπὶ μεταβατικῆς διαθέσεως, οἷον

Ἱπποκράτ. (ἢ Ψευδιπποκράτ.) Τόμ. Γ', σελ. 297 «αὔξει δὲ καὶ ῥώννυσι καὶ σαρκοῖ — τὰ ἐν ἑκάστοισι κατὰ φύσιν τὴν ἑκάστου». Τίμ. Λοκρ. σελ. 103 β' «θρύπτοισα τὰν ψυχὰν ἢ ῥωννῦσα ποτ' ἀλκάν» καὶ σελ. 103 ε' «ῥωννύουσι γὰρ διὰ προτροπᾶν ἐγείροισαι τὰν ὁρμάν». Γαλην. Τόμ. ϛ', σελ. 581 (Ὀρειβασ. Τόμ. Α', σελ. 55) «τὸν μὲν στόμαχον ῥωννύουσι καὶ τὴν γαστέρα στεγνοῦσιν αἱ αὐστηραί». Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 31, 2 «ὁ οἶνος σύμμετρος μὲν πινόμενος ῥώννυσιν ἡμᾶς, πλείων δὲ λαμβανόμενος παραλύει τὸ σῶμα». Φιλόστρ. σελ. 218 «εἰ ἀθλητὴν ὁρῶντες — ἐρρώννυμεν» καὶ σελ. 285 «Δομετιανοῦ δὲ — ἀφίστη τοὺς ἄνδρας καὶ ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας ἐρρώννυ». Μουσών. σελ. 200 Πεερλ. «οἱ δὲ ῥωννύντες καὶ κρατύνοντες τῇ σκέπῃ, οὗτοι τὰ σκεπόμενα μόνοι ὠφελοῦσιν». Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 132, 16 «βούλονται τῆς ἐς προθέσεως ῥωννύναι τὸν τόνον τινές». Εὐστάθ. σελ. 1935, 61 «ἀνανεοῦσα τὸ γῆρας καὶ τὰς φυσικὰς δυνάμεις ἡτονηκυίας ῥωννύουσα ὡς τὰ πολλά». Ἡσύχ. «Ῥώννυσιν: ὑγείαν παρέχει». Σουίδ. «Ῥωννύω: δύναμιν παρέχω». Βαρβαρώτατον εἶνε τὸ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου φερό-

.ενον «Ἐν δὲ σθένος ὦρσεν (ἑκάστῳ): ἕκαστον ἐρρώννυσεν». Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 681 ς' «καὶ ὅλως τὰ πάθη τὰ τῆς ψυχῆς ἐπιρ-..ννυσι καὶ ποιεῖ σφοδροτέρας τὰς τοῦ σώματος δυνάμεις» καὶ σελ. .9 ς' «διατρέπειν τοὺς κακοπραγμονοῦντας, ἐπιρρωννύναι τοὺς εὐ-...ονας». Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 543 «τὸ σῶμα ἀνίστη, τὴν ..τὴν ἐπερρώννυ, τοὺς λόγους ηὖξε μετ' εὐδοξίας». Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. . 4 «ἐπιρρωννύναι (τὸν Κνήμωνα) πειρώμενος». Πατέρ. Ἀποστολ. ..λ. Β', σελ. 136, 16 Ζανν. «ὁ — Γερμανικὸς ἐπερρώννυεν αὐτῶν ..ν δειλίαν». Σωκράτ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. σελ. 442 Οὔσσ. «ἐπερρώννυε .. στρατόν». Τζέτζ. Ἱστορ. Ε', 176 «ἀνεψιὸν γὰρ Δίωνα ὄντα ..νυσίου ἐν λόγοις ἐπερρώννυε λαβεῖν τὴν σκηπτουχίαν». Πολυδεύκ. . 157 «καὶ τὰ ῥήματα ἐπιρρωννύναι, ἀσκεῖν, συγκροτεῖν». ..ούτ. Λυκ. Ε', 7 «ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι τυραννίδα τὸν δῆμον ..ρρωννύντων» καὶ Ἠθικ. σελ. 694 δ' «οὐκ ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ .. κτήνη μάλιστα πάντων ἐδωδίμων ἀναρρώννυσιν ἄρτος». Θεμίστ. .λ. 440, 2 Δινδ. «Ἀριστόξενος ὁ μουσικὸς θηλυνομένην ἤδη τὴν ..υσικὴν ἐπειρᾶτο ἀναρρωννύναι». Σωκράτ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 459 ..αρρώννυσι μὲν διὰ γραμμάτων τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον ..θανάσιον». Τζέτζ. Ἐπιστ. σελ. 65 Πρεσλ. «ἀναρρώννυε μὴ κατα-..πτειν ὑπὸ τοῦ πάθους σαυτόν» (= ἀναρρώννυε σαυτὸν μὴ κτέ.). ..μειωτέον δ' ὅτι ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ σελ. 273, 9 «ἀπαυ-..ντα καὶ παρειμένον, οἷόν τινα εὐδόκιμον στρατιώτην, ἀνακαλεῖται .. ἀναζώννυσιν ἐπὶ τοὺς λόγους». Μετέβαλε δ' αὐτὸ ὁ Κόβητος Μνημοσ. 1862, σελ. 420 εἰς τὸ ἀναρρώννυσιν.

Καὶ οἱ ἀόριστοι ἔρρωσα καὶ ἐπέρρωσα καὶ συνεπέρρωσα καὶ ..υνεπέρρωσα ἐπὶ μεταβατικῆς διαθέσεως εὑρίσκονται παρὰ τοῖς ..χαίοις κείμενοι, οἷον

Πλούτ. Περικλ. ΙΘ', 1 «ἔρρωσεν εὐανδρίᾳ τὰς πόλεις» καὶ Κα-..λ. ΛΖ', 3 «ῥώσας τὸ σῶμα διαγωνίσασθαι». Ἄρατ. 335 «τὰ .. ἔρρωσεν, τῶν δὲ φλόον ὤλεσε πάντα». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ ..εφάνου Τόμ. ϛ', σελ. 2458 δ' Διδ. μνημονεύεται ἐκ Γρηγορίου .. Ναζιανζηνοῦ τὸ «ῥώσαντες τὰς ψυχὰς εἰς εὐσέβειαν». Λέγει δὲ . ὁ Σουΐδας «Ῥώσαντες: δυναμώσαντες. Οἱ βάρβαροι ῥώσαντες ..τοὺς ἐπὶ τὸ στεγανώτερον, ὡς οὐκέτι Ῥωμαϊκοῖς καὶ διαπεπλα-..σμένοις ὑποπεσούμενοι στρατηγήμασι».

Ἡρόδ. Η', 14 «αὗταί τε δή σφεας ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι». Θουκυδ. Δ', 36, 2 «τοὺς μὲν τῷ ἀδοκήτῳ ἐξέπληξε, τοὺς δὲ ἃ προσεδέχοντο ἰδόντας πολλῷ μᾶλλον ἐπέρρωσε» καὶ Η', 89, 1 «ἀχθομένους καὶ πρότερον τοὺς πολλοὺς τῶν μετεχόντων τῆς ὀλιγαρχίας — πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐπέρρωσαν». Ξενοφ. Ἑλλην. Ζ', ε', 6 «μέγα ἂν τοῦτο γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις εἰς τὸ ἐπιρρῶσαι αὐτούς». Δημοσθέν. (Ψευδοδημοσθ.) σελ. 141, 36 «οὐδ' ὅ τι κοινῇ μᾶλλον ἂν ὅλην ἐπιρρώσειε τὴν πόλιν». Πολύβ. Γ', ρις', 8 «ἐπέρρωσε μὲν τοὺς Λίβυας, ἐταπείνωσε δὲ καὶ κατέπληξε ταῖς ψυχαῖς τοὺς Ῥωμαίους». Πλούτ. Τιμολ. ΚΕ', 4 «τοὺς δὲ ἄλλους ἐπιρρώσας κατὰ τάχος ἦγε» καὶ Φιλοποίμ. ς', 4 «βουλόμενος ἔτι μᾶλλον ἐπιρρῶσαι τοὺς βασιλικούς» καὶ Λυσ. Δ', 2 «τῷ θεραπευτικῷ μάλιστα τῆς ὁμιλίας ἑλὼν τὸ μειράκιον ἐπέρρωσε πρὸς τὸν πόλεμον» καὶ Κράσσ. ΙΘ', 1 καὶ Εὐμέν. ΙΓ', 4 καὶ Ἀλεξ. ΛΓ', 1 καὶ Κικ. Λ', 4 καὶ Δίων. Μς', 3 καὶ Ἀντων. ΙΓ', 1 καὶ Ἀράτ. Η', 3 καὶ Ἠθικ. σελ. 62 β' καὶ σελ. 1137 α'. Λουκιαν. Τίμ. 41 «νῦν μοι ἐπίρρωσον σεαυτήν». Ἡρωδιαν. Ἱστορ. Γ', β', 2 Βεκκ. «ὡς τῶν μὲν ἀνατολικῶν εὐθέως θραῦσαι τὴν ἐλπίδα, τῶν δὲ Ἰλλυριῶν ἐπιρρῶσαι». Ψευδοφάλαρ. Ἐπιστ. Ν' «Τὰ πολιτεύματά σου — καὶ ὁ πολὺς οἰκτισμὸς — ἐπέρρωσε μὰ τὸν Δία οὐδὲ βουλομένους τοὺς περὶ Κλεόμβροτον ἐνεῖρξαι τῷ ταύρῳ» καὶ ΝΖ' «ηὔφρανάς τε γὰρ καὶ ἐπερρώσας μηδὲν ὀκνεῖν αἰτεῖσθαι παρὰ σοῦ». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 1761 δ' εἶνε παρατεθειμένον ἐξ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὸ «ἐπιρρῶσαι καὶ θαρρῦναι». Πρβ. καὶ Ῥιζάχιον ἐν *Stud. z. Techn. d. Nachhom. Her. Vers.* σελ. 157. Ὁ Κόβητος λέγει ἐν Μνημοσ. 1873, σελ. 230 «Ἐπιρρῶσαι est *metuenti* aut *cunctanti* robur, vires, animum *addere*».

Πλούτ. Ἀλεξ. ΛΓ', 1 «ἀμῦναι καὶ συνεπιρρῶσαι τοὺς Ἕλληνας» καὶ Βρούτ. ΜΘ', 3 «συνεπέρρωσαν οἱ ἱππεῖς ἅμα τοῖς πεζοῖς ἐμβαλόντες τεταραγμένοις» καὶ Καίσ. ΞΘ', 8 «φίλου τινὸς — συνεπιρρώσαντος τὴν πληγήν». Ἰώσηπ. Ἰουδ. Πολ. Α', ς', 6 «προσεπέρρωσε τὴν ὁρμὴν ὁ Μιθριδάτου θάνατος».

Τῷ ἀορίστῳ ἐπέρρωσα συμφωνεῖ, ὡς εἰκός, κατὰ τὴν διάθεσιν ὁ μέλλων ἐπιρρώσω. Πλούτ. (Ψευδοπλούτ.) Ἠθικ. σελ. 9 ε' «τὴν γὰρ πλεονεξίαν τῆς φύσεως ἐπιρρώσομεν, τὴν δ' ἔλλειψιν ἀναπληρώσομεν».

Εὑρίσκομεν δὲ καὶ τὸν ἀόριστον ἀνέρρωσα μεταβατικῶς ἤτοι ἀλλοπαθῶς εἰρημένον παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Μαρ. ΙΔ', 1 «χρόνον ἴσχε καὶ τὰ σώματα γυμνάσαι τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ φρονήματα πρὸς τὸ θαρρεῖν ἀναρρῶσαι» καὶ Καίσ. ϛ', 1 «ἣ τότε κατεπτήχει καὶ διέσπαστο κομιδῇ ταπεινὰ πράττουσα, ταύτην ἀναρρῶσαι καὶ προσαγαγέσθαι βουλόμενος κτέ.» καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ϛ', σελ. 157-8 «μυρίους γοῦν ἡμεῖς ἀσθενέστερά τινα μέρη τοῦ σώματος ἔχοντας — διὰ μόνης γυμναστικῆς ἀνερρώσαμεν» καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ ϛ', 94 «Μητροκλῆς — ποτὲ μελετῶν καὶ μεταξύ πως ἀποπαρδὼν ὑπ' ἀθυμίας οἴκοι κατάκλειστος ἦν ἀποκαρτερεῖν βουλόμενος. Μαθὼν δὴ ὁ Κράτης εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν — καὶ θέρμους ἐπίτηδες βεβρωκὼς ἔπειθε μὲν αὐτὸν καὶ διὰ τῶν λόγων — τέλος δὲ καὶ ἀποπαρδὼν αὐτὸν ἀνέρρωσεν» καὶ παρὰ τῷ Σωκράτει Ἐκκλησ. Ἱστορ. σελ. 293 «ὁ Μαγνέντιος ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπτωκότας τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας ἀναρρῶσαι σπουδάζων ὑψηλοῦ βήματος ἐπέβη». Πρβ. καὶ Ῥιζάχιον ἐν *Stud. z. Techn. d. Nachhom. Her. Vers.* σελ. 122. Παρὰ τῷ Σουίδᾳ φέρεται «Ἀνέρρωσεν: ὑγιᾶ εἰργάσατο. Ὁ δὲ Νικάνωρ ἐνόσησε, καὶ πολλάκις ὁ θεὸς ἀνέρρωσεν αὐτόν (Ὁ δὲ Νικάνωρ πολλάκις ἐνόσησε, καὶ ὁ θεὸς κτέ.)» καὶ «Ἐγκρατής. Ὁ δὲ πολλάκις ἐνόσησε, καὶ ἀνέρρωσεν αὐτὸν ὁ θεός· ἐπεὶ δὲ ἐγκρατὴς ἐγένετο ἑαυτοῦ καὶ τῆς ὑγιείας, τοῦ σωτῆρος οὐδεμίαν ὥραν ἐτίθετο». Εἶναι δ' ἃ παρατίθεται ὁ Σουίδας εἰλημμένα ἐκ τῶν τοῦ Αἰλιανοῦ. Ὁ Ἑρχῆρος ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Αἰλιανοῦ Τόμ. Β', σελ. 202, 20 γράψιν «ἐπεὶ δὲ ἐγκρατὴς γένοιτο ἑαυτοῦ» ἀντὶ τοῦ ἐγένετο. Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου κεῖται «Ἐκνοσηλεῦσαι: ἀναρρῶσαι, ἐκ νόσου ἀναληψόμεθα». Νομίζει δ' ὁ Σμιδίτιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου ὅτι γράφη ὑπ' αὐτοῦ «Ἐκνοσηλεῦσαι: ἀναρρῶσαι» καὶ «Ἐκνοσηλεύσομεν: ἐκ νόσου ἀναληψόμεθα».

Ἐγένετο δὲ καὶ τοῦ μέλλοντος ἀναρρώσω χρῆσις ἐπὶ μεταβατικῆς διαθέσεως ὑπὸ τοῦ Ἀρεταίου σελ. 253 Ἑρμ. «μετεβιάσαντο (γρ. ἴσ. ΚΑΤεβιάσαντο) τὴν παίδων φύσιν ἀώρῳ ξυνουσίᾳ ὡς θᾶσσον ἀναρρώσοντες». Πρβ. καὶ Χρησμ. παρ' Εὐσεβ. Προπαρ. Εὐαγγ. Ι', λδ', 15 «ἐν τιμῇ τὸν ἄτιμον ἔχων τότε γῆν ἀναρώσεις».

Εἶναι δ' ὅμως ὁ ἀόριστος ἀνέρρωσα καὶ ἀμεταβάτως ἤτοι αὐτοπαθῶς τεθειμένος παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ Πομπηί. ΝΖ', 1 «Πομπήϊος

ἐν Νεαπόλει νοσήσας ἐπισφαλῶς ἀνέρρωσε» καὶ παρὰ τῷ Ψευδοπλουτάρχῳ Ἠθικ. σελ. 182 β' «νοσήσας δὲ μακρὰν νόσον ὡς ἀνέρρωσεν, οὐδέν, ἔφη, χεῖρον». Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Collectan. Crit.* σελ. 592 «Praeterea vehementer suspectum est ἀνέρρωσεν. Sententia certa est, ut de eadem re Cicero *Tusc. Quaestt.* I. 35. *Pompeio quum graviter aegrotaret Neapoli melius est factum*. Sed ἀναρρωννύναι non significat *convalescere*, sed *pristinum robur ac vires reddere*. Unicus affertur locus ex *Regum Apophth.* p. 182 *b.* νοσήσας μακρὰν νόσον ἀνέρρωσεν, qui liber a Graeculo ex Plutarcheis consarcinatus est. *Pompeio melius factum est* Graece dicitur Πομπήϊος ἐρράϊσεν, ut in vita *Demetrii* 48. 17. νόσος βαρεῖα τὸν Δημήτριον καταλαβοῦσα, et post pauca: μόλις ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα ῥαΐσας. Sic passim dicitur ῥαΐσαι, ῥᾴων γέγονα, ῥᾴων εἰμί, ῥᾷον ἔσχον ἐκ τῆς νόσου, idque ipsum Plutarchus in eadem re dixerat: νοσήσας ἐπισφαλῶς ἐρράϊσεν».

Δύο μόνα παραδείγματα ὁ Κόβητος ἐγίνωσκε τῆς ἐπ' ἀμεταβάτου διαθέσεως χρήσεως τοῦ ἀορίστου ἀνέρρωσα, ἐκεῖνα δηλονότι ὧν γίνεται μνεία ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', β', σελ. 543 α'· ἐνόμιζε δ' ὅτι τὸ ἐν τῷ Πομπηΐῳ τοῦ Πλουτάρχου ἀπαντῶν ἀνέρρωσε εἶνε ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις τοῦ ἐρράϊσε.

Ἔχομεν δ' ἡμεῖς δύο ἄλλα μαρτύρια τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος χρήσεως νὰ μνημονεύσωμεν, τὸ ἐν τῷ Ἀνθολογίῳ τοῦ Στοβαίου Ζ', 53 (Τόμ. Α', σελ. 170, 9 Τευβν.) «Κορίσκος εὖ μάλα γέρων ὤν, ὡς ἀπό τινος χαλεπῆς ἀρρωστίας ἀνέρρωσεν, ἄπαγε, ἔφη, ὡς ἀηδῶς ἀνέστροφα» καὶ τὸ ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Φωτίου σελ. 553 Βαλ. «ὁ—ἐπίσκοπος, ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς ὀρθωθείς, ἀνέρρωσε τοῦ πάθους». Ἐν τῷ τοῦ Εὐσταθίου Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 996, 35 «συλλέξας ἑαυτὸν καὶ ἀναρρώσας» δύναται νὰ νοηθῇ ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας μετοχῆς.

Ἐν τοῖς Ὀνειροκριτικοῖς τοῦ Ἀρτεμιδώρου βιβλ. Γ', 39 ἐξεδόθη ἐξ ἀντιγράφου «οὔτε τῷ ὑγιαίνοντι λέγει τις ἀναρρώσεις καὶ ὑγιανεῖς, ἀλλ', ὡς εἰκός, τῷ κάμνοντι» ἀντὶ τοῦ ἀνάρρωσον. Φέρεται δ', ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς Ἑρχηρείου ἐκδόσεως (σελ. 183, 27), καὶ

γραφὴ ἀναρρώσει. Εἶνε δὲ τοῦτο δεύτερον πρόσωπον τοῦ ἀναρρώσομαι. Παρατηροῦμεν δ' ὅτι ἐσχηματίσθη μὲν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ μέλλων ῥωσθήσομαι-ἐπιρρωσθήσομαι, ἀλλὰ τοῦ τύπου ...ώσομαι οὔτε ἁπλοῦ οὔτε συνθέτου γινώσκεται παράδειγμα.

Παράδοξος ἡμῖν φαίνεται ὁ ἀόριστος, ὃν εἴδομεν ἐν τοῖς τοῦ Μεθοδίου παρ' Ἐπιφαν. Τόμ. Β', σελ. 667, 14 Δινδ. καὶ παρὰ Φωτ. Βιβλ. σελ. 296, 34 «τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ ἐν ἡμῖν φυσικοῦ ἀγαθοῦ, ἐν ᾧ ἠσθένει ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἡττώμενον τῆς ἐγκειμένης ἐν τῷ σώματι, ὁ θεὸς ἀνερρώσατο πέμψας τὸν υἱὸν ἑαυτοῦ κτέ.».

Ἐνημονεύσαμέν τινα μαρτύρια τῆς ἐπ' ἀμεταβάτου διαθέσεως χρήσεως τοῦ ἀνέρρωσα, πλείονα δὲ τῆς ἐπὶ μεταβατικῆς, ἥτις καὶ ἄλλως ἀποδείκνυται κάλλιστ' ἔχουσα. Ὡς λέγεται ῥώννυμί τινα καὶ ἐπιρρώννυμί τινα, οὕτω καὶ ἀναρρώννυμί τινα, ᾧ συμφωνεῖ φυσικώτατα κατὰ τὴν διάθεσιν ὅ τε μέλλων ἀναρρώσω καὶ ὁ ἀόριστος ἀνέρρωσα. Ἀναρρώννυμί τινα-ἀναρρώσω τινά-ἀνέρρωσά τινα. Ὅμοια δὲ τῷ ἀνέρρωσά τινα εἶνε τὸ ἔρρωσά τινα καὶ τὸ ἐπέρρωσά τινα (συνεπέρρωσα, προσεπέρρωσά τινα).

Καὶ δύναται μέν τις νὰ ὑπερμαχήσῃ τῆς συνήθους ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ἀποβάσης χρήσεως, καθ' ἣν λέγεται ἀμεταβάτως ἢ αὐτοπαθῶς ἀνέρρωσα, ἂν ταχέως ἀναρρώσω, κτλ., ὁρμώμενος ἐξ ὧν ἀνεγράφημεν παραδειγμάτων. Ἀλλ', ἄν τις ἀπαρέσκηται τῇ χρήσει ταύτῃ, οὐδὲν αὐτὸν κωλύει νὰ παραλαμβάνῃ τὸ ἀνερρώσθην, ἂν ταχέως ἀναρρωσθῶ, κτλ.

Ὑπὸ τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου εἶνε γεγραμμένα τάδε ἐν τῷ Θησαυρῷ (Τόμ. Α', Β', σελ. 543 α' Διδ.) «Multo certe justius ἀνερρώσθην significabit Convalui, quam ἀνέρρωσα: vel potius ἀνερρώσθην est Convalui, at ἀνέρρωσα, Feci ut convalesceret: sic ἀναῤῥωσθεὶς ap. Synes. Epist. 67, Ubi convaluerit».

Καταλέγομεν ἃ ἔχομεν πρόχειρα παραδείγματα τοῦ ἀορίστου ἀνερρώσθην.

Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 75 Β' «πρὶν εἰλικρινῆ τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἐγγενέσθαι, παντάπασι τοῦ σώματος ἀναρρωσθέντος». Πρβ. καὶ σελ. 137 Β' «ἄχρι οὗ πιόντων ἀναρρωσθὲν καὶ ἰσχῦσαν τὸ θερμὸν ἐμβριθοῦς τροφῆς ὄρεξιν ἐργάσηται».

Δι. Κάσσ. ΜΓ', λβ', 6-7 «νοσῶν γὰρ ἐτύγχανε· μετὰ δὲ ταῦτα

αὐτός τε ἀναρρωσθεὶς καὶ τὰ στρατεύματα—προσλαβὼν ἠναγκάσθη—πολεμῆσαι».

Γαλην. Τόμ. Θ', σελ. 282-3 «πολλάκις ἐθεασάμεθα, διαλειπούσης τῆς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν, ἀναρρωθέντα (γρ. ἀναρρωσθέντα) τὸν ἄνθρωπον».

'Αρριαν. 'Αναβ. Δ', ιϛ', 6 «ἤδη γὰρ ἐκ τῆς νόσου ἀναρρωσθέντες ὅπλα τε ἔφερον καὶ τῶν ἵππων ἐπέβαινον».

'Αρτεμίδ. 'Ονειροκρ. σελ. 263, 11 'Ερχ. «Ἔδοξέ τις τὸ βάκτρον αὐτοῦ κατεᾶχθαι· ἐνόσησε καὶ παρελύθη—'Ο αὐτὸς ἀνιώμενος καὶ δυσφορῶν ἐπὶ τῇ παραλύσει—ἔδοξε τὸ βάκτρον αὐτοῦ κατεᾶχθαι· αὐτίκα μάλα ἀνερρώσθη».

Σωκράτ. 'Εκκλ. 'Ιστορ. σελ. 106 «πιστεύσας ἀναρρωσθῆναι τὴν γυναῖκα ἀψαμένην τοῦ τιμίου σταυροῦ» καὶ «ἡ ἀποθνήσκουσα εὐθὺς ἀνερρώσθη καὶ ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν ἦν» καὶ σελ. 580 «ἀναρρωσθεὶς οὖν ἐκ τῆς νόσου—ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται» καὶ σελ. 651 «ἀνερρώσθη τῆς νόσου». Πρβ. καὶ σελ. 119 «παραχρῆμα δὲ ἡ νοσοῦσα ἐρρώσθη καὶ ηὐχαρίστει τῇ γυναικί».

Φώτ. 'Επιστ. σελ. 483 «μεγάλλας ἐλπίδας ἔχω διὰ τῶν ὑμετέρων σοφῶν καὶ καλῶν ἐπῳδῶν τε καὶ παραινέσεων θᾶττον ἀναρρωσθῆναι τὸν ἄνδρα» καὶ Βιβλιοθ. σελ. 183, 17 «τοῦ κοινοῦ ἀνερρώσθη νοσήματος».

Γεωπονικ. Ε', ϛ', 4 «ἀναρρωσθέντα τε καὶ τὴν οἰκείαν ἀναλαβόντα δύναμιν». Πρβ. καὶ Ζ', ιϛ', 1 «εὑρήσεις ἀναρρωσθέντα τὸν οἶνον» καὶ «ἕως ἂν οὖν τελείως ἀναρρωσθῇ ὁ οἶνος».

Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 1015, 35 «αὐτοῦ μὲν (τοῦ Ἕκτορος) κειμένου, κατεπονοῦντο οἱ τῆς Τροίας, ἀναρρωθέντος (γρ. ἀναρρωσθέντος) δέ, ἀνάπαλιν τὰ τοῦ πολέμου συμπίπτει».

Ζωναρ. 'Επιτ. 'Ιστορ. Τόμ. Δ', σελ. 196, 31 Τευβν. «κἀκεῖ τὸ λοιπὸν καταβιῶναι τῆς βιοτῆς ἀναρρωσθέντα ἐκ τοῦ νοσήματος».

Γεώργ. Κεδρην. Τόμ. Α', σελ. 440, 7 «παραχρῆμα ἀνερρώσθη ὁ ἄνθρωπος τελείαν ἀπαλλαγὴν τῆς νόσου εὑράμενος» καὶ Τόμ. Β', σελ. 141, 3 «ὁ πείσων με ἀναρρωσθῆναι καὶ εἰς τὴν προτέραν εὐεξίαν ἐλθεῖν». Πρβ. καὶ σελ. 141, 5. Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται καὶ γραφὴ ἀναρρωσθήσεσθαι.

Νικηφ. Γρηγορ. Τόμ. Α', σελ. 442, 13 «ἐρρᾴισέ τε καὶ τροφὴν

είλετο καὶ μετὰ βραχείας ἡμέρας ἀνερρώσθη τε καὶ ἐς τὴν προτέραν ἀποκατέστη ὑγίειαν».

Ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐλέχθη βιβλ. Ζ΄, 46 «ὡς ἐπὶ ἀπροσδοκήτῳ εὐπραγίᾳ πάλιν αὖ ἀναρρωσθέντες». Πρβ. καὶ Αἰλ. Ποικ. Ἱστ. Δ΄, 8 «αἰδεσθεὶς οὖν ἐπὶ τούτῳ ἀνερρώσθη τὴν γνώμην καὶ σὺν ὀλίγοις παμπόλλας μυριάδας κατηγωνίσατο» καὶ Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 1237, 18 «Ἐκφυγὼν δηλαδὴ τὸν ποταμὸν ἐν τῷ ἀναρρωσθῆναι εἰς προαναφωνητικῶς κατὰ ἔθος Ὁμηρικὸν ἤκουσε καὶ ἐνόησεν. Ἰστέον δὲ ὅτι φρόνησις Ἀθηνᾶ καὶ Ποσειδῶν, ὑγρότης εὔψυχος (γρ. Ἴσ. ἔμψυχος) δηλαδή, ὑποβάλλει τῷ Ἀχιλλεῖ νοῆσαι τὰ πρὸς ἀνάρρωσιν, διαγνωμονοῦντος Ἀχιλλέως ὅτι τε εὐψύχως ἔτι διάκειται κτέ.».

Σπανιώτερος τοῦ ἀορίστου ἀνερρώσθην εἶνε ὁ ἐνεστὼς ἀναρρώννυμαι καὶ ὁ παρατατικὸς ἀνερρωννύμην. Φέρομεν δὲ καὶ αὐτῶν μαρτύρια.

Πλούτ. Κικ. Δ΄, 2 «τὸ σῶμα τοῖς γυμνασίοις ἀναρρωννύμενον εἰς ἕξιν ἐβάδιζε νεανικήν» καὶ ΜΓ΄, 1 «ἀναρρωννυμένην τε γὰρ αὐτῷ πάλιν ὁρῶν τὴν δύναμιν ἐν τῇ πολιτείᾳ κτέ.». Ἀππιαν. Μιθριδ. 113 «πρῶτοι μάλιστα οἵδε ἀναρρωννυμένῳ τῷ Μιθριδάτῃ —ἐπεχείρησαν». Σουίδ. «Ζωπυρῆσαι: ἀναθάλψαι, ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ τοῦ πυρός, ἐπεὶ τοὺς ἐξ ἀρρωστίας ἀναρρωννυμένους λέγουσιν οἱ Ἀττικοί». Ἐτυμολ. Μέγ. σελ. 413, 7 «Καὶ ζωπυρῆσαι. Ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ πυρὸς λέγεται καὶ ἐπὶ τοὺς ἐξ ἀρρωστίας ἀναρρωννυμένους». Γραπτέον ἔν τε τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ «ἐπὶ τοῦ ἐξ ἀρρωστίας ἀναρρωννυμένου».

Δί. Κάσσ. ΝΗ΄, κη΄, 2 «τοτὲ μὲν ὅσον οὐκ ἀπέψυχε, τοτὲ δὲ ἀνερρώννυτο». Σωκράτ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 119 «παραχρῆμα ὁ παῖς ἀνερρώννυτο καὶ εἶχεν ἐξ ἐκείνου καλῶς».

Παρὰ τῷ Ἡρῳδιανῷ Ἱστορ. Ϛ΄, ϛ΄, 4 Βεκκ. κεῖται «γενόμενος δὲ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ ὁ Ἀλέξανδρος αὐτός τε ῥᾳδίως ἐπερρώσθη τῷ ψυχεῖ καὶ ἐνύδρῳ τῆς πόλεως μετὰ τὸν ἐν Μεσοποταμίᾳ ξηρὸν αὐχμὸν τούς τε στρατιώτας ἀνεκτᾶτο». Εἶνε δ' ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου γεγραμμένον Τόμ. Γ΄, σελ. 1761 δ' Διδ. «Sed ap. Eund., Her., ubi dicit, Ἐπερρώσθη ἀπὸ τῆς νόσου, i. e. Melius habere coepit, tribuitur significatio huic ἐπερρώσθη, quae est potius τοῦ ἀνερρώσθη, et quidem etiam sine adjectione».

Καλὸν ἡμῖν φαίνεται νὰ καταχωρισθῶσιν ἐνθάδε τὰ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους εἰρημένα Γ', 108 «Καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ νόσου διανισταμένων ἀνεκτήσατο τὴν ψυχὴν καὶ ἀνεζώωσεν, ἀνέσφηλεν, ἀνήνεγκεν, ἐρράϊσεν ἀνερράϊσεν, ἀνέστη καὶ ἐξανέστη, ἀνεβίω καὶ ἀναβιώσκεται καὶ ἀνεβιωσάμην αὐτόν, ἐνοσήλευσα ἐξενοσήλευσα· καὶ ἀνασφήλας, ἀνενεγκών, ῥαΐσας ἀναρραΐσας, ἐξαναστάς, ἀναβιούς. Εἴποις δ' ἂν καὶ ἐπαύσατο τῆς νόσου καὶ λήξαντος αὐτῷ τοῦ νοσήματος καὶ τραπείσης εἰς τὸ βέλτιον τῆς ἀρρωστίας καὶ ἔρρεψε πρὸς τὸ κρεῖττον καὶ τὰ τοιαῦτα».

Παράδοξον εἶνε «τὸ ἀνεκτήσατο τὴν ψυχὴν καὶ ἀνεζώωσεν». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', β', σελ. 304 α' Διδ. γίνεται περὶ αὐτοῦ ἡ παρατήρησις ἥδε· «Signif. intrans. ap. Polluc. 3, 108: Ἐπὶ τῶν ἐκ νόσου διανισταμένων ἀνεκτήσατο τὴν ψυχὴν καὶ ἀνεζώωσεν. Sed καὶ ἀνεζώωσεν omittit Paris. A». Κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ τεθῇ τὸ ἀνεζώωσεν ἀμεταβάτως ἀντὶ τοῦ ἀνεβίω ἤ, ὡς λέγεται ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ, ἀνέζησεν. Ὅλως δ' ἄτοπον εἶνε νὰ νοηθῇ τὸ «ἀνεκτήσατο τὴν ψυχὴν καὶ ἀνεζώωσεν» ἀντὶ τοῦ «ἀνεκτήσατο τὴν ψυχὴν καὶ ἀνεζώωσεν αὐτήν». Καλῶς θὰ εἶχε τὸ «ἀνεβιωσάμην αὐτὸν καὶ ἀνεζώωσα». Ἂν δὲ τοῦτο ἦτο κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον, ἀναγκαίως ἔχει νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἐκπεσὸν ἐκ τοῦ ἐδάφους τὸ καὶ ἀνεζώωσα καὶ προστεθὲν ἐν τῷ μετωπίῳ ἐνεβλήθη ἔπειτα εἰς ἀλλότριον τόπον μετὰ τὸ ἀνεκτήσατο τὴν ψυχὴν καί, ἵνα συμφωνῶσι τὰ ῥήματα κατὰ πρόσωπον, μετετυπώθη τὸ ἀνεζώωσΑ εἰς τὸ ἀνεζώωσΕΝ. Ἀλλὰ πιθανώτερον φαίνεται ὅτι ἐγίνετο ὑπό τινος ἐξήγησις ἐν τῷ μετωπίῳ τοῦ ἀνεβιωσάμην διὰ τοῦ καὶ ἀνεζώωσα, εἰσεφθάρη δὲ τοῦτο εἰς τὸ ὕφος μετὰ τὸ ἀνεκτήσατο τὴν ψυχὴν καὶ ἔπαθε τὴν ἀναγκαίαν καταστᾶσαν ἐν τῇ λεγούσῃ μεταβολήν.

Τὸ σύνθετον ῥῆμα ἀναρραΐσαι μνημονεύεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «Ἀναρ(ρ)αΐσαι: παύσασθαι (τοῦ) ὀδυνᾶσθαι». Ὁ Μεινέκιος ἐν τοῖς εἰς τοὺς Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστὰς Κριτικοῖς Ἀναλέκτοις σελ. 246 μεταβάλλει τὸ παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 535 α' «ὡς ποτ' οὖν ἐρράϊσε» εἰς τὸ «ὡς ποτ' ἀνερράϊσε». Ἀλλ' ἀποδοκιμάζει τὴν γραφὴν ταύτην ὁ Ἑρουερδὴν ἐν Μνημοσ. 1876, σελ. 315, ὅστις ἐξαλείψας τὸ οὖν ἀναγινώσκει «ὡς ποτε ἐρράϊσε (ὥς ποτ' ἐρράϊσε)».

Τὸ ἁπλοῦν ῥαίζειν-ῥαίσαι ἀπαντᾷ ἔν τε τῷ δοκίμῳ καὶ τῷ ἀδοκίμῳ ἑλληνισμῷ. Παρὰ τῷ Λιβανίῳ φέρεται Τόμ. Δ', σελ. 225 «ὀλίγον ῥαίσας ἦν ἐφ' ἑαυτοῦ (Κόβ.: 'ΕΝ ἑαυτοῦ)» καὶ κατὰ πλημμελῆ ἀνάγνωσιν σελ. 94 «ὁ δὲ πόλεμος οὐδὲ νοσεῖν ἐπέτρεπεν, ἀλλὰ μήπω δράσαντας ἐξῆγεν» ἀντὶ τοῦ ῥαίσαντας. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Collect. Crit.* σελ. 280 «Rem acu tetigit Reiske μήπω ῥαίσαντας emendans. Erat ΡΑΙΣΑΝΤΑΣ, scriba τὸ ἰῶτα de more omisit et sic δράσαντας nescio quis infelix corrector supposuit. Hesychius: Ῥαίσαι τρισυλλάβως Ἀττικοὶ τὸ ἐκ νόσου ἀναλαβεῖν. Vides cur τρισυλλάβως addiderit».

Περὶ τοῦ ῥήματος ἀνασφάλλω-ἀνέσφηλα πολλάκις ποιεῖται λόγον ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς. σελ. 583, 20 «Σφάλλειν δὲ λέγεται τὸ συμποδίζειν καὶ ῥίπτειν—τούτου δὲ τὸ ἐναντίον ἀνασφάλλειν, ὃ δηλοῖ τὴν ἐκ πτώματος ἔγερσιν» καὶ σελ. 623, 29 «Ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ τὸ πτώματος ἢ νόσου ἀναστῆναι ἀνασφῆλαι λέγεται» καὶ σελ. 715, 9 «Ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὲν τὸ σφάλλειν τινὰ καὶ σφάλλεσθαι ὑπό τινος ἐμποδισμὸν δηλοῖ κατὰ τὸ σύνηθες — καὶ ανασφάλλειν τὸ ἀνεγείρεσθαι εἴτε ἀπὸ νόσου εἴτε ἀπὸ ἑτεροίου πτώματος» καὶ σελ. 1326, 38 «Σφῆλαι γὰρ κυρίως τὸ συμποδίσαι καὶ ῥῖψαι εἰς γῆν—τὸ δὲ τοῦ σφῆλαι ἀνάπαλιν ἀνασφῆλαι, ὅ ἐστιν ἀνεγερθῆναι τοῦ πτώματος» καὶ σελ. 1410, 23 «Καὶ ἔστιν ὅμοιον βλάπτειν εἰπεῖν καὶ σφάλλειν, οὗ τὸ ἀνάπαλιν ἀνασφάλλειν ἤγουν ἀνίστασθαι καὶ ὀρθοῦσθαι» καὶ σελ. 1470, 15 «Εἴωθε γὰρ τὸ σφάλλειν ἐμπόδιον ὁδοῦ σημαίνειν, οὗ διόρθωσις τὸ ἀνασφάλλειν» καὶ σελ. 1828, 35 «Σφάλλεσθαι γὰρ τὸ καταπίπτειν καὶ σφάλλειν τὸ καταρρίπτειν, οἷς τὸ ἐναντίον ἀνασφάλλειν».

Λέγει δ' ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς καὶ «ὡς καὶ ἐν τοῖς δεινοτάτοις ἔστιν ἀνασφῆλαι διὰ φρονήσεως» (σελ. 967, 1), καὶ «ἐκ θανατηφόρου πληγῆς καὶ πτώματος ἀνασφήλας τὴν μάχην τολμᾷ» (σελ. 1015, 12) καὶ «ὅθεν καὶ ἀναφέρειν τὸ ἀπὸ παρανοίας ἀνασφάλλειν» (σελ. 1140, 31) καὶ «λέγεται δὲ καὶ ῥάων ὁ ἐκ νόσου ὑγιὴς καὶ ῥαΐζειν τὸ ἀπὸ νόσου ἀνασφάλλειν» (σελ. 1509, 46) καὶ «εἰκὸς δὲ καὶ νόσῳ θανασίμῳ κάτοχον γεγονότα τὸν Σίσυφον, εἶτα δὴ ἀνασφήλαντα φήμην πέμψαι κτέ.» (σελ. 1701 τέλ.) καὶ ἐν τοῖς Μικροῖς Συγγράμμασι «τοῦ κατὰ γῆς ἕρπειν ἀνασφήλας» (σελ. 147,

21) καὶ «ἀνασφῆλαι τῆς νόσου πεποίηκεν ἡμᾶς» (σελ. 323, 58) καὶ «ἧς (νόσου) μόλις ἀνασφῆλαι δεδύνημαι» (σελ. 332, 74) καὶ «πῶς ἂν ἀνασφήλωμεν καὶ ἡμῶν αὐτῶν γενώμεθα» (σελ. 332, 92).

Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος γράφει ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλλην. Γλώσσης σελ. 96 «Ἀνασφάλλω, Μ. σφαλῶ. Σηκόνω τὸν πεσόντα 2) (συνηθέστ. τὸ μέσ.) σηκόνομαι (ἀναλαμβάνω) ἀπὸ ἀσθένειαν, ξεγιερεύω». Ἀτόπως ἔχει τὸ «συνηθέστερον τὸ μέσον»· ἴσως δ' ἤθελε νὰ εἴπῃ ὁ Βυζάντιος «συνηθέστερον τὸ ἀμετάβατον». Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ῥῆμα τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνισμοῦ ἴδιον ὂν ἀείποτε μὲν κατ' ἐνεργητικὸν τύπον ἐκφέρεται, οὐδέποτε δ' ἐπὶ μεταβατικῆς σημασίας λαμβάνεται. Παρατιθέμεθα ἃ γινώσκομεν αὐτοῦ μαρτύρια.

Βάβρ. ΟΕ', 9 «χρόνῳ δ' ἐκεῖνος ἐκ νόσων ἀνασφήλας προῆλθεν ὠχρός» καὶ ΟΗ', 3 «τοῖς θεοῖς εὔχου νόσου με δεινῆς καὶ πόνων ἀνασφῆλαι».

Ψευδοπλάτ. Ἀξιόχ. σελ. 364 γ' «ὀφθέντος σου μόνον, ὦ Σώκρατες, ῥαΐσει· καὶ γὰρ πολλάκις αὐτῷ γέγονε συμπτώματος ἀνασφῆλαι».

Δί. Χρυσόστ. Τόμ. Β', σελ. 35 Ῥεισκ. «ἡ δὲ μικρὸν διαλιποῦσα ἀνέσφηλε» καὶ σελ. 36 «καθάπερ οἱ μεγάλῃ μὲν νόσῳ χρησάμενοι, ταχὺ δ' ἀνασφήλαντες—πολλάκις μᾶλλον εὐέκτησαν».

Λουκιαν. Ἀποκηρυττ. 32 «χθὲς καὶ πρῴην ἐκ τηλικούτων κακῶν ἀνασφήλας διατείνῃ καὶ βοᾷς».

Δί. Κάσσ. ΝΑ', ιδ', 3 «φάρμακα αὐτῷ καὶ ψύλλους, εἴ πως ἀνασφήλειε, προσήνεγκεν».

Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ΙΖ', ϛ', 5 «ὁ δέ, καίπερ δὴ μειζόνως ἢ ἀντίσχοι τις ἂν ταλαιπωρούμενος, ἐν ἐλπίδι τοῦ ἀνασφῆλαι ἦν».

Νικόλ. Δαμασκην. Βί. Καίσ. 10 (Ἱστορ. Μικρ. Δινδ. Τόμ. Α', σελ. 98, 23) «ἐπεὶ δ' ἀνέσφηλεν ἐκ τῆς νόσου, διαπεφευγὼς μὲν τὸν κίνδυνον, ἀσθενῶς δ' ἔτι διακείμενος τὸ σῶμα, κτέ.».

Γαλην. Τόμ. ΙΔ', σελ. 299 «τῶν μὲν ἤδη νοσούντων λαβόντων τινὰς ἀνασφῆλαι».

Ὠριγέν. Τόμ. ΙϚ', σελ. 388 «οὐ γὰρ οὕτω ῥᾷστα ἀνασφήλαντες ἐκ νόσου τοῦ σώματος, κτέ.».

Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 146 «ἄριστον τὸ ὑγιαίνειν ἀεί, καλὸν δὲ καὶ τὸ ἀνασφῆλαι τῆς νόσου».

Ἀλέξ. Ἀφροδ. Προβλ. Β', 66 (Φυσ. καὶ Ἰατρ. Ἰδελ. Τόμ. Α',

σελ. 74, 25) «εἰ δὲ καὶ συμβαίη τι σφάλμα, δύναται τὰ μόρια ἀνασφήλαντα διορθώσασθαι τοῦτο».

Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. ϛ', μδ', 3 (Γεώργ. Σύγκελλ. σελ. 702, 6) «ἐν νόσῳ δὲ γενόμενος τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἄφωνος καὶ ἀναίσθητος διετέλεσε· βραχὺ δὲ ἀνασφήλας τῇ τετάρτῃ κτέ.».

Ἀρισταίν. Ἐπιστολ. Α', 10 (σελ. 49 Βοισσ.) «ἄφνω νενόσηκεν ἡ παῖς — εἶτα παραδόξως ἀνέσφηλε».

Συνέσ. Ἐπιστ. ϞΗ', σελ. 237 γ' «ἐὰν ἀνασφήλω, ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εὐθὺς ἵεμαι».

Ζώσιμ. Α', 16 (σελ. 13, 9 Μενδ.) «ὥσπερ ἐκ κάρου βαθέος ἀνασφηλάντων».

Κωνστ. Μανασσ. 6119 (σελ. 260 Βόνν.) «ἀπὸ τοιούτου πτώματος πολλάκις ἀνασφήλας θερμότερος ἐγίνετο τῆς ἀρετῆς ἐργάτης».

Ἐφραίμ. 3281 (σελ. 142) «κἀκεῖ τὸ λοιπὸν τοῦ βίου διανύσαι καλῶς ἀνασφήλαντα τῆς καχεξίας».

Καντακουζην. Τόμ. Γ', σελ. 338, 11 «πολλοὶ γὰρ πολλάκις ἐκ μεγάλης ἥττης ἀνασφήλαντες περιεγένοντο τῶν πολεμίων».

Νικήτ. Χωνιάτ. σελ. 286, 24 «τὸν βασιλέα σχολάσειν ἀπετόλμων λέγειν ἀνασφήλαντα τῆς νόσου μετὰ βραχύ» καὶ σελ. 662, 19 «ὁ δὲ δὴ αὐτοκράτωρ μήπω καθαρῶς ἀνασφήλας τῆς νόσου μηδ' ἐπὶ τῶν ποδῶν στῆναι δυνάμενος κτέ.».

Ἰωάνν. Κίνναμ. σελ. 39, 3 «μετὰ δὲ ὀλίγον ἀνασφήλας, εἶτα ἄγων ἐς τὴν ὑστεραίαν γεγονώς, κτέ.».

Λέων Διάκ. σελ. 115, 21 «παραινοῦμεν λοιπὸν τῆς τοιαύτης ἀνασφήλαντας μέθης τῆς δεδομένης ἀμελλητὶ σωτηρίας ἀντιποιήσασθαι» καὶ σελ. 177, 24 «ὡς οὐκ ἂν ἀνασφήλῃ τοῦ τοιούτου πτώματος».

Ἐν τοῖς Βασιλικοῖς εἶνε πλημμελῶς γεγραμμένον Τόμ. Δ', σελ. 603 «ἐὰν — ἀνασφάλῃ τῆς νόσου». Ὀρθῶς ἐν σελ. 601 κεῖται «ἐὰν ἀνασφήλω τῆς νόσου» καὶ σελ. 605 «ἀναμφιβόλως ἀνασφήλας τῆς νόσου» καὶ σελ. 610 «δύναται ἀνασφήλας ὁ δωρησάμενος τὸ τίμημα ἀπαιτεῖν» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 306 «ἀνέσφηλε δὲ τῆς νόσου».

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ σελ. 100, 47 «Ἀνασφῆλαι: ἀναρρωσθῆναι» καὶ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Ἡσυχίου «Ἀνα-

σφῆλας: ὑγιάνας, ἀνανήψας, ἀναστάς, ἀνελθών» καὶ «Ῥαΐσας: ὑγιάνας, ἀνασφῆλας» καὶ ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Βεκκήρου σελ. 393, 5 «Ἀνασφῆλας: ἀνανήψας, ἑαυτὸν ἀναστήσας ἢ ἀναλαβών» καὶ σελ. 399, 9 (Σουΐδ. σελ. 107 Βεκκ.) «Ἀνέσφηλεν: ἀνέζησεν». Ἴσως δὲ τὸ παρ' Ἡσυχίῳ ἀνελθών μετατυπωτέον εἰς τὸ ἀνενεγκών. Πρβ. Σουΐδ. «Ἀνασφῆλας: ἀνανήψας, ἑαυτὸν ἀναστήσας, ἀναλαβών, ἀνενεγκών».

Ἐν οἷς παρεθέμεθα παραδείγμασι τοῦ ῥήματος ἀνασφάλλειν-ἀνασφῆλαι βλέπει τις ὅτι ὁτὲ μὲν εἶνε τοῦτο καθ' ἑαυτὸ εἰρημένον, ὁτὲ δὲ γενικῇ συντεταγμένον πτώσει ἢ μετὰ προθέσεως, τῆς ἀπὸ ἢ ἐκ, ἢ ἄνευ προθέσεως.

ἀπὸ νόσου ἀνασφάλλειν,
ἀπὸ παρανοίας ἀνασφάλλειν,
ἀπὸ πτώματος ἀνασφῆλαι,
ἐκ θανατηφόρου πληγῆς ἀνασφῆλαι,
ἀνασφῆλαι ἐκ τῆς νόσου, ἐκ νόσων ἀνασφῆλαι,
ἐκ τηλικούτων κακῶν ἀνασφῆλαι,
ἐκ κάρου ἀνασφῆλαι,
ἐκ μεγάλης ἥττης ἀνασφῆλαι,
ἀνασφῆλαι τῆς νόσου,
νόσου καὶ πόνων ἀνασφῆλαι,
συμπτώματος ἀνασφῆλαι,
τῆς τοιαύτης ἀνασφῆλαι ῥίπης,
ἀνασφῆλαι τῆς καχεξίας,
τοῦ κατὰ γῆς ἕρπειν ἀνασφῆλαι.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τίθεται τὸ ἀναρρωσθῆναι ἄλλοτε μὲν καθ' ἑαυτό, ἄλλοτε δὲ μετὰ γενικῆς πτώσεως ἢ μόνης ἢ συντεταγμένης τῇ ἐκ προθέσει.

ἀναρρωσθῆναι τῆς νόσου,
τοῦ κοινοῦ ἀναρρωσθῆναι νοσήματος,
ἐκ τῆς νόσου ἀναρρωσθῆναι ἢ ἀναρρωσθῆναι ἐκ τῆς νόσου, ἐκ τοῦ νοσήματος.
Ἀπὸ καὶ ἐξ ἀρρωστίας ἀναρρώννυσθαι καὶ 'ΑΠΟ χαλεπῆς ἀρρωστίας ἀναρρῶσαι καὶ ἀναρρῶσθαι τοῦ πάθους.

ΠΟΙΚΙΛΑ

(Ἴδε Τόμ. Θ', σελ. 442 κἑξ. καὶ Τόμ. Ι', σελ. 131-2).

6. Εὐφωνικὸν Ν.

Ἐν τῇ τοῦ ἀοιδίμου Γενναδίου Γραμματικῇ τῆς Ἑλλην. Γλώσ-ης σελ. 13, 85 ἐκδ. στερεοτ. κεῖται «Τὰ ἑνικὰ καὶ πληθ. τρίτα ..σωπα τῶν ῥημάτων, τὰ λήγοντα εἰς ε ἢ ι, καὶ αἱ δοτικαὶ πληθυν-ικαὶ αἱ λήγουσαι εἰς σι, ξι, ψι, ὅταν ἀκολουθῇ φωνῆεν, προσλαμβά-..πι ν, τὸ ὁποῖον λέγεται εὐφωνικὸν ἢ ἐφελκυστικόν».

Διὰ τοῦ ἐπιθέτου εὐφωνικόν, οὗ οὐδὲν μαρτύριον φέρεται ἐκ ῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης, δηλοῦται ὅτι τὸ περὶ οὗ λόγος ..θετον προστίθεται εὐφωνίας ἕνεκα. Λέγει δ' Ἀπολλώνιος ὁ Ἀλε-ανδρεὺς ἐν τῷ περὶ Συνδέσμ. σελ. 520-1 «Καὶ ἐκκείσθω ὑπόδειγμα ὁ ἐπὶ τοῦ Ν, ὃ μάλιστα πάμπολλόν ἐστιν ἐν τῷ πλεονασμῷ, ἕνεκα ..φωνίας παραλαμβανόμενον ἐπὶ παντὸς βραχυκαταλήκτου ῥήμα-ος· ἔλεγεν, ἔλαβεν· καὶ ἐπὶ δοτικῶν τῶν εἰς Ι ληγουσῶν· παισίν, ..ήμασιν». Πρβ. καὶ Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 32, 8 «Ὅτι ..ἱ εἰς ΘΕΝ ἐπιρρήματα παρὰ τοῖς παλαιοῖς, φωνήεντος μὲν ἐπιφερο-ένου, ἐφεῖλκοντο χάριν εὐφωνίας τὸ Ν, οἷον ἀπάνευθεν ἔρχεται, εἰ ..ύμφωνον ἐπεφέρετο, δίχα τοῦ Ν ἐξεφωνοῦντο, οἷον ἀπάνευθε κιών».

Ἄξια μνείας νομίζομεν καὶ ἃ ἔγραψεν ὁ Ἀπολλώνιος ἐν τῷ περὶ Ἀντωνυμ. σελ. 124 β' «τὰ γὰρ παρ' Αἰολεῦσιν ἕνεκα τῆς συντάξεως ..οβάλλει τὸ Ν δι' εὐφωνίαν» καὶ σελ. 125 α' «ἀμφοτέραις μέν-οι ἀκολουθεῖ τὸ ἀποβάλλειν τὸ Ν δι' εὐφωνίαν». Πρβ. καὶ σελ. 3.' «καὶ ὁ ποιητὴς δὲ συνεχῶς διὰ τοῦ Ν, ὅτε φωνῆεν ἐπιφέροιτο, ..ως ὅτι τὸ χασμῶδες τῶν φωνηέντων ἀναπληρῶν τῇ τοῦ Ν ..οσθέσει».

Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἐφελκυστικὸν Ν ὠνομάσθη ὑπὸ νεωτέρων τι-ῶν γραμματικῶν παραγωγικόν, περὶ οὗ ἱκανὸν λόγον ἐποιήσατο Μαασσὴν ἐν *Leipz. Stud.* Τόμ. Δ', σελ. 42-3.

Εἴδομεν ὅτι ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐγένετο χρῆσις τοῦ ἐφελκυστικὸν . Παρατηροῦμεν δ' ἐνθάδε ὅτι καὶ τὸ Ν τὸ προστιθέμενον κατὰ τὴν

χυδαίαν λαλιὰν τῷ ἐπιρρήματι ΜΗ ἐφελκυστικὸν καλεῖ ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ λέγων ἐν Ἀτάκτ. Τόμ. Β', σελ 245-6 «Νή (ne). Ἀπαντᾶται πολλάκις, χωρὶς τὸ ὁποῖον προσθέτομεν σήμερον ν ὡς ἐφελκυστικὸν (Μὴν), ὅταν ἡ ἀκόλουθος λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν. Ζ. Ἐγρήγορα καὶ Μαίνομαι. Τὸ προσθέτουν ὅμως καὶ ὅπου δὲν εἶναι χρεία ἐφελκυσμοῦ, οἷον ΘΚ, μὴν τοὺς ἀφήσετε λοιπὸν στὴν πόλιν νὰ σταθοῦσιν». Ἐν τῇ ἰδιωτικῇ ἡμῶν συνηθείᾳ κυκλοῦνται αἱ ἐκφοραὶ μὴΝ εἴπῃς, μὴΝ ἀφήσῃς, κτλ. καὶ μὴΝ τρέχῃς, μὴΝ κάμνῃς, μὴΝ κόφτῃς (μὴΓ κάμνῃς, μὴΓ κόφτῃς), μὴΝ πολεμᾷς (μὴΜ πολεμᾷς), κτλ. Ὁ Κοραῆς γράφει μὴΝ ἔχων καὶ μὴΝ ἔχοντες καὶ μὴΝ ἀρκεσθείς καὶ μὴΝ ἀμφιβάλλωσιν καὶ μὴΝ ἀμφιβάλλῃ (ἐν Ἀτάκτ. Τόμ. Β', σελ. 381 καὶ 407 καὶ 419 καὶ 420 καὶ 421 καὶ 425), κτλ. Οὐδεὶς νῦν ἐν τῷ ἀστείῳ λόγῳ ἐγκρίνει τὸ τριγράμματον ἐπίρρημα μήΝ, καὶ ἂν ἐπιφέρηται λέξις ἀπὸ φωνήεντος ἢ διφθόγγου ἀρχομένη.

Ἀποδοκιμάζεται δ' εὐλόγως καὶ ὁ τύπος ἦτοΝ, ᾧ σφόδρ' ἠσμένιζεν ὁ Ἀσώπιος λέγων ἦτοΝ ὁ Ἀλέξανδρος, ἦτοΝ ἀφόρητον, κτλ. καὶ ἦτοΝ δίκαιον, ἦτοΝ τοὐλάχιστον. Ἐν τῷ περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου Λόγῳ εἶνε γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἀσωπίου σελ. 123 «ἦτοΝ ἀτελεστέρα — ἡ ἐλευθερία αὕτη, ἀλλ' ἦτοΝ ἔτι νέος βλαστὸς τοῦ παλαιοῦ στελέχους» καὶ «οὐδεὶς ἄλλος ζῶν ἄνθρωπος ἦτοΝ τόσον ἁρμόδιος» καὶ σελ. 139 «ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἡ εἰρηνικὴ αὐτοῦ πολιτικὴ ἦτοΝ, κατ' αὐτόν, φρόνησις — ἐπὶ Φιλίππου ὅμως, ἦτοΝ ἐπιβλαβεστάτη» καὶ «ἦτοΝ καλὸς πολίτης» καὶ σελ. 186 «ἐν ᾗ αἶσχος ἦτοΝ τὸ κοινὸν καὶ σύνηθες» καὶ «ἔπειτα τίς οἶδεν εἰ εἰς τὸν νέον ἡγεμόνα ἦτοΝ καταληπτὴ ἡ ἀφελὴς — ἀρετὴ τοῦ Ἐπαμεινώνδου;» καὶ «ἐξαίσιος ἀνὴρ ἦτοΝ ὁ Φίλιππος» καὶ σελ. 269 «τοιαύτη ἦτοΝ ἡ συνθήκη» καὶ «ἦτοΝ, κατὰ τὴν ἀληθινὴν αὐτῆς ἔποψιν, ἀπόλυτον πρόσταγμα» καὶ «ἐν ᾧ δὲ ἐκείνῳ ἦτοΝ ἔνδοξον τρόπαιον, εἰς πάντα πανελλήνιον φιλόπολιν ἦτοΝ μέγα αἶσχος καὶ ὕβρις». Κομψότατον εἶνε τὸ «τίς οἶδεν εἰ — ἦτοΝ», ὡς καὶ τὸ εἰρημένον ἐν τῇ Δευτέρᾳ Περιόδῳ τοῦ Συντακτικοῦ σελ. 841 ἐκδ. β' «εἴ γε ἦτοΝ ἡ πεποίθησις ὅτι ἀπανταχοῦ ἦτοΝ συγχωρημένη ἡ πλοκή».

Κ. Σ. Κ.

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀθηνᾶς δηλοῖ ὅτι δέχεται μὲν καὶ δημοσιεύει προθύμως ἐπανόρθωσιν γενομένου τυχὸν πρὸς οἱονδήποτε ἀδικήματος εἴτε ἐν βιβλιοκρισίᾳ εἴτε ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ κατακεχωρισμένῃ ἐν τῷ περιοδικῷ παρέχουσα πρὸς τοῦτο σχεδὸν ὅσον ἡ ἐπανορθουμένη κρίσις κατεῖχε χῶρον, δὲν νομίζει δ' ὅμως ὅτι ὀφείλει νὰ παραδέχηται πρὸς δημοσίευσιν καὶ συζήτησιν πραγματείας λογίων, ἀλλοτρίων τῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρείας ὄντων καὶ πρεσβευόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀρχάς, ἃς ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία δὲν κρίνει λυσιτελεῖς εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιστήμην, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ τοῦ περιοδικοῦ χῶρος μόλις ἐξαρκεῖ εἰς καταχώρισιν τῶν ὑπὸ ἑταίρων συντασσομένων πραγματειῶν.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογράφου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καθ.., καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέχωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τεύχη ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Ἀρ... 28, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σχουφᾶ 12.

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1898

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Φιλολογικαὶ παρατηρήσεις, ὑπὸ Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΥ.	σελ.	261-[illegible]
Ποικίλα, ὑπὸ Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΥ	»	325-[illegible]
Περὶ ῥητορικῆς ὡς κλάδου τῆς φιλολογίας, ὑπὸ Μ. ΠΑΝΤΑΖΗ.	»	333-[illegible]
Συσκευὴ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θερμαγωγοῦ δυνάμεως τοῦ ὑδρογόνου, ὑπὸ Τ. Α. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ	»	353-[illegible]
Αἱ δύο μέθοδοι.—Δευτέρα καὶ τελευταία ἀνταπόκρισις πρὸς τὸν κ. Θεόδωρον Παπαδημητρακόπουλον, ὑπὸ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ. .	»	355-[illegible]
Διατί ῥοὴ οὐχὶ ῥοά; ὑπὸ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ .	»	[illegible]
Γνωματεία κατὰ τῶν δικαστῶν τοῦ G. Fouret, ὑπὸ ΙΩΑΝ. ΒΑΣΙΛΑ ΒΙΤΑΛΗ . . .	»	401-[illegible]
De locis quibusdam Livianis quaestiones criticae, ὑπὸ Σ. ΒΑΣΗ	»	409-[illegible]
Διορθωτέα	»	[illegible]

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

[illegible] ἐπιστολὴ» γρ. [illegible]

[illegible] καὶ αὐτὸς [illegible] Βορυσθεν[illegible]

[illegible] τῆς ἰμῆς».

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΑΙ ΕΚ ΜΕΡΩΝ ΔΥΟ ΚΑΙ ΕΙΚΟΣΙ

ΜΕΡΟΣ Κ'.

Τεταγμένοι εἰσί, κτλ., τεταγμένοι ἦσαν, κτλ., εἰθισμένοι εἰσί, κτλ., ἦσαν εἰθισμένοι, κτλ.

Ἐγένετο λόγος ἐν τῷ ΙϚ' Μέρει περὶ τῶν παρ' Ἀττικοῖς συγγραφεῦσι καὶ ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς εὑρεθέντων τύπων τετάχαται ἀντιτετάχαται, ἐτετάχατο διετετάχατο, τετράφαται, γεγράφαται ἀναγεγράφαται, ἐφθάραται. Παρετηρήθη δ' ὅτι Ἰωνικὰ μᾶλλον καὶ ἀρχαιοπρεπῆ εἶνε τὰ σχήματα ταῦτα.

Κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ συνήθειαν τὰ τρίτα πληθυντικὰ πρόσωπα τῶν παθητικῶν παρακειμένων καὶ ὑπερσυντελίκων τῶν ἐχόντων σύμφωνον πρὸ τῆς καταλήξεως ΜΑΙ καὶ ΜΗΝ ἐξεφέροντο περιφραστικῶς διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ παρακειμένου καὶ τοῦ ῥήματος εἰσί-ἦσαν.

Ὁ Χοιροβοσκὸς λέγει σελ. 488, 25 «Κατὰ δὲ τὴν ἀσυνταξίαν ἐπιλιμπάνουσι ῥήματα ὡς τὰ τοιαῦτα. Ἐπὶ τοῦ ἵσταται, δίδοται, πεποίηται πρὸ τοῦ ΤΑΙ προσέρχεται τὸ Ν καὶ ἀποτελεῖται τὸ τρίτον πρόσωπον τῶν πληθυντικῶν, οἷον ἵστανται, δίδονται, πεποίηνται· ἐπὶ δὲ τοῦ τέτυπται καὶ νένυκται καὶ κέκαρται, ἐπεὶ πρὸ τοῦ Τ ἐστὶ σύμφωνον, προσερχομένου τοῦ Ν, ἀσυνταξία γίνεται· εὑρίσκεται γὰρ ΠΝΤ καὶ ΚΝΤ καὶ ΡΝΤ· καὶ τούτου χάριν διὰ τὴν ἀσυνταξίαν ἐπιλιμπάνει ἐνταῦθα τὸ Γ' πρόσωπον τῶν πληθυντικῶν καὶ διὰ μετοχῆς ἀναπληροῦται καὶ ὑπαρκτικοῦ ῥήματος, οἷον τετυμμένοι εἰσί καὶ κεκαρμένοι εἰσί καὶ νενυγμένοι εἰσί» καὶ σελ. 700, 18 «Ἰστέον ὅτι ἐνταῦθα ἐπιλιμπάνει τὸ τρίτον πρόσωπον τῶν πληθυντικῶν τοῦ

ὑπερσυντελίκου, ἐπειδὴ τὸ τρίτον πρόσωπον τῶν ἑνικῶν πρὸ τοῦ [illegible] σύμφωνον ἔχει, οἷον ἐτέτυπτο· καὶ λοιπόν, τοῦ Ν προσερχομένου π[illegible] τοῦ Τ, ἀσυνταξία γίνεται· ἀναπληροῦται δὲ διὰ μετοχῆς καὶ ὑπα[illegible]κτικοῦ ῥήματος, οἷον τετυμμένοι ἦσαν» (Πρβ. καὶ σελ. 678, [illegible] καὶ σελ. 692, 20 καὶ σελ. 694, 1 καὶ σελ. 696, 32 καὶ Ἐτυμ[ολ]. Μέγ. σελ. 401, 2). Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῷ πολιτικῷ τῶν Ἀθηναί[ων] λόγῳ ἄχρηστοι ἦσαν ὁ παρακείμενος τέτυμμαι καὶ ὁ ὑπερσυντελ[ικὸς] ἐτετύμμην.

Καταλέγομεν ἃ ἔχομεν ἐξ Ἀττικῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν κα[ὶ] ἐξ Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν συνηγμένα μαρτύρια τῆς κατὰ περίφρασιν ἐκ[φορᾶς] τοῦ τρίτου πληθυντικοῦ προσώπου τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου.

εἰσὶν ἀναγεγραμμένοι. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 38 «σκεψάμενο[ι] εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος ἑτέρῳ νόμῳ—ἢ εἴ πού εἰσι νό[μοι] πλείους ἑνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἑκάστης πράξεως». Εὑρέθ[η] καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἀναγεγραμμέναι εἰσίν. Ἴδε Μειστεράνσιο[υ] [illegible] Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ. σελ. 131, 1168 ἐκδ. β'.

ἀνακεκομισμένοι εἰσίν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. ϛ', α', 14.

ἀναμεμιγμένοι εἰσίν. Πλάτ. Λύσ. σελ. 206 δ'.

εἰσὶν ἀνατετραμμέναι. Ἀπολλόδ. Κωμ. Ἀποσπ. 13, 16 (Τομ. Γ', σελ. 292 Κοκκ.).

εἰσὶν ἀνηρπασμέναι. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 136.

ἀνῳκισμένοι εἰσί. Θουκυδίδ. Α', 7.

ἀπηλλαγμένοι εἰσί(ν). Ἰσοκράτ. Φιλ. 49. Ὑπερείδ. Ἐπιταφ. σελ. 8 Κοβ. εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι. Δημοσθέν. σελ. 605, 39.

ἀπολελειμμένοι εἰσίν. Ἰσοκράτ. Παναθην. 209.

ἀπῳκισμένοι εἰσίν. Πλάτ. Εὐθυδ. σελ. 302 γ'. Ἀνόμοιον τούτ[ῳ] ὑπάρχει τὸ παρ' Ἀριστοφάνει Εἰρ. 197 «φροῦδοι γὰρ ἐχθές εἰσιν ἐξῳ[κισμένοι]», τουτέστι: φροῦδοι γάρ εἰσιν (ἤτοι: οἴχονται γὰρ) ἐχθ[ὲς] ἐξῳκισμένοι.

ἀφιγμένοι εἰσίν. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 60. εἰσὶν ἀφιγμένοι. Λυσ. κατ' Ἐρατοσθ. 22 «εἰς τοσοῦτόν εἰσι τόλμης ἀφιγμένοι, ὥσθ' ἥκουσιν ἀπολογησόμενοι καὶ λέγουσιν ὡς οὐδὲν κακὸ[ν] οὐδ' αἰσχρὸν εἰργασμένοι εἰσίν». Παρατηρητέον δ' ὅτι ὁ Κόβητ[ος] ἐξήλειψε τὸ καὶ λέγουσιν ὡς παρεγγεγραμμένον.

γεγραμμένοι εἰσί. Δημοσθέν. σελ. 939, 45. Αἰσχίν. κατὰ Τιμ. 34. εἰσὶ γεγραμμένοι. Λυσ. κατὰ τῶν Σιτοπ. 10. Ἀπαντᾷ δὲ τὸ γεγραμμένοι εἰσί(ν) καὶ ἐν Ἀττικαῖς Ἐπιγραφαῖς πολλάκις. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Β', β', σελ. 226 β' δίς. σελ. 235 β' δίς. σελ. 249 β' δίς. σελ. 260 β' δίς. σελ. 261 β'. Πρβ. καὶ Τόμ. Δ', σελ. 19 Ἴδε καὶ Μεϊστερχάνσιον ἐν Γραμματ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ. σελ. 131, 1168 ἐκδ. β'.

διαπεπραγμένοι εἰσί. Πλάτ. Γοργ. σελ. 479 α'. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Φιλοκτ. Κλήρ. 57. Δημοσθέν. σελ. 931, 26. Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Ε', γ', 12 ἀντὶ τοῦ «διαπεπραγμένοι εἰσί» ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου «διαπεπραγμένοι εἶεν». Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. ς', σελ. 1574 α' Διδ. εἶνε γεγραμμένον «Interdum autem passiva vox pro activa ponitur: ut videmus πεπραγμένοι pro πεπραχότες in isto Dem. loco [p. 931, 27]: Οὐδὲν ἀκήκοα πρᾶγμα μιαρώτερον ἢ ὃ οὗτοι πεπραγμένοι εἰσὶ περὶ ἡμᾶς». Πρὸ πολλοῦ ἀποκατέστησαν οἱ ἐκδόται τοῦ Δημοσθένους τὴν γνησίαν γραφὴν ΔΙΑπεπραγμένοι.

εἰσὶ διατεταγμένοι. Ξενοφ. Οἰκον. Δ', 9.

διεφθαρμένοι εἰσίν. Θουκυδ. Α', 114, 1.

ἐγγεγραμμένοι εἰσίν. Λυσ. ὑπὲρ Μαντιθ. 6. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Β', α', σελ. 369. Παρὰ τῷ Λυσίᾳ φέρεται ἐπιγεγραμμένοι, ὃ μετετύπωσεν εἰς τὸ ἐγγεγραμμένοι ὁ Κόβητος. Ἴδε Φροβεργῆρον εἰς Λυσ. Τόμ. Γ', σελ. 158.

εἰσὶν ἐγνωρισμένοι. Ἀντιφάν. Ἀποσπ. 191, 3 (Τόμ. Β', σελ. 90 Κοκκ.)

εἰθισμένοι εἰσίν. Λυσ. ὑπὲρ τῶν Ἀριστόφ. Χρημ. 10. Ἰσοκράτ. Παναθ. 235. εἰσὶν εἰθισμέναι. Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 238.

εἰργασμένοι εἰσί(ν). Θουκυδ. Γ', 52, 4. Λυσ. κατ' Ἐρατοσθ. 22 καὶ Δήμ. Καταλ. Ἀπολ. 6 καὶ 11. εἰσὶν εἰργασμένοι. Λυσ. ὑπὲρ Μαντιθ. 19 καὶ κατὰ τῶν Σιτοπ. 2.

εἰσὶν εἰσενηνεγμένοι. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Β', β', σελ. 261 α'.

ἐμπεπλεγμένοι εἰσίν. Ἰσοκράτ. περὶ Εἰρ. 111. Φέρεται καὶ γραφὴ εἰσὶν ἐμπεπλεγμένοι. Ἴδε *Leipz. Stud.* 1895, σελ. 153.

ἐξειργασμένοι εἰσί. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Η', β', 5. εἰσὶν ἐξειργασμένοι. Πλάτ. Νόμ. σελ. 870 γ'.

ἐπεσκημμένοι εἰσί. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 12.

(ἐπιγεγραμμένοι εἰσί. Ψευδοδημοσθέν. κατὰ Θεοκρίν. 48, σελ. 1337).

ἐσφαλμένοι εἰσί. Ξενοφ. Ἑλλην. Ζ', α', 9 «ἐλάχιστα μὲν ἐσφαλμένοι εἰσί, πλεῖστα δὲ κατωρθωκότες».

ἐψηφισμένοι εἰσί. Θουκυδ. Α', 120, 1. Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', β', 19. εἰσὶν ἐψηφισμένοι. Δημοσθ. σελ. 15, 22 καὶ σελ. 21, 11.

εἰσὶν ἠγωνισμένοι. Λυσ. κατὰ τῶν Σιτοπ. 20.

ἠμφιεσμένοι εἰσί. Πλάτ. Γοργ. σελ. 523 γ'.

εἰσὶν ἡρμένοι. Ἀναξίλ. Ἀποσπ. 22, 29 (Τόμ. Β', σελ. 270 Κοκκ.).

εἰσὶν ἡτοιμασμένοι. Δημοσθέν. σελ. 690, 209.

εἰσὶν ἠφανισμέναι. Λυσ. περὶ τοῦ Σηκ. 5.

κατεσκευασμένοι εἰσίν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ε', ε', 9 καὶ περὶ Πόρ. Δ', 17.

κατεστηριγμέναι εἰσίν. Εὐριπίδ. Ἀποσπ. 382, 9 Ναυκ. (σελ. 477 ἐκδ. β').

(λελυμασμένοι εἰσίν. Ψευδοδημοσθ. κατὰ Νεαίρ. 89, σελ. 1375).

παρεσκευασμένοι εἰσί(ν). Λυσ. κατὰ Νικομ. 31. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Δικαιογέν. Κλήρ. 5. Ξενοφ. Ἱππαρχ. Η', 4 καὶ Κύρ. Παιδ. Ζ', ε', 45.

πεπεισμένοι εἰσί. Πλάτ. Γοργ. σελ. 454 ε'.

πεποδισμένοι εἰσί. Ξενοφ. Ἀναβ. Γ', δ', 35 «οἵ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πεποδισμένοι εἰσί».

(προπεπηλακισμένοι εἰσίν. Ψευδοδημοσθέν. κατὰ Νεαίρ. 88, σελ. 1375).

συνειλεγμένοι εἰσί Ξενοφ. Ἀναβ. ς', δ', 21.

συντεταγμέναι εἰσί. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Η', ς', 14.

τεταγμένοι εἰσί. Ξενοφ. Οἰκον. Κ', 19. Κεῖται δὲ καὶ ἐν ταῖς διαθήκαις τοῦ φιλοσόφου Λύκωνος παρὰ Διογ. Λαερτ. Ε', 74 «ἐφ' ὧν ἕκαστοι τεταγμένοι εἰσί».

ὡμαλισμένοι εἰσίν. Ἰσοκράτ. Ἀρχιδ. 65.

ὠνομασμέναι εἰσίν. Θουκυδ. Β', 49, 3.

ὡπλισμένοι εἰσί. Ξενοφ. Κυρ. Παιδ. Β', α', 11.

Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους Ἀναλυτ. Ὑστέρ. Α', κα', 5 (Τόμ. Α', σελ. 141, 45 Διδ.) «πεπερασμέναι γάρ εἰσιν αἱ ὁδοί» καὶ Ῥητορ. Β', ιγ', 7 (Τόμ. Α', σελ. 364, 48) «κατεψυγμένοι γάρ εἰσιν» καὶ Πολιτ. Ϛ', α', 2 (Τόμ. Α', σελ. 590, 15) «οὐκ ἐσκεμμένοι δ' εἰσὶ νῦν» καὶ Ἠθικ. Νικομ. Ι', ε', 6 (Τόμ. Β', σελ. 122, 4) «αἱ μὲν γὰρ διωρισμέναι εἰσὶ καὶ τοῖς χρόνοις καὶ τῇ φύσει» καὶ μετὰ τὰ Φυσικ. Β', ϛ', 1 (Τόμ. Β', σελ. 499, 14) «οὐκ εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ ὡρισμέναι» καὶ Γ', ϛ', 2 (σελ. 511, 39) «ὅτι γε οὐ πεπεισμένοι εἰσί, φανεροί εἰσιν ἐν ταῖς πράξεσιν» καὶ περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Ε', η', 1 (Τόμ. Γ', σελ. 81, 15) «ὧραι δὲ καὶ ἡλικίαι τῆς ὀχείας ἑκάστοις εἰσὶν ὡρισμέναι τῶν ζῴων» καὶ Ϛ', ϛ', 1 σελ. 109, 33) «καὶ τρεῖς νεοττοὶ ὠμμένοι εἰσίν» καὶ ζ', 2 (σελ. 110, 25) «ὠμμένοι εἰσὶν ἄμφω» καὶ ιϛ', 2 (σελ. 119, 3) «ἤδη εἰσὶν ὠμμέναι» καὶ κθ', 2 (σελ. 130, 44) «ἤδη δέ τινες ὠμμέναι εἰσὶν ὀλίγαι καὶ δύο» καὶ κθ', 3 (σελ. 131, 12) «αἱ ἔλαφοι πᾶσαι τὸ οὖς ἐσχισμέναι εἰσίν» καὶ Η', ιζ', 5 (σελ. 162, 23) «ἤδη δ' εἰλημμένοι ἔνιοί εἰσι τῶν καράβων κτέ.» καὶ Θ', ζ', 4 (σελ. 179, 15) «εἴκοσιν ἔτη—ὠμμέναι εἰσίν» καὶ περὶ Ζῴ. Γενέσ. Α', ιγ' (Τόμ. Γ', σελ. 327, 30) «εὐθὺς ἐρηρεισμένοι εἰσὶν ἅμα τοῖς πόροις» καὶ Δ', α' (σελ. 394, 34) «παραπλησίως δέ τινες πεπεισμένοι τούτοις εἰσί».

Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Θεοφράστῳ περὶ Αἰσθητ. 60 (σελ. 671 Σνειδ.) «Δημόκριτος δὲ καὶ Πλάτων ἐπὶ πλεῖστόν εἰσιν ἡμμένοι» καὶ ἐν τοῖς Κλεάρχου τοῦ Σολέως παρ' Ἀθην. σελ. 255 ϛ' «παραδεδεγμένοι δ' εἰσὶ πάντες οἱ κατὰ τὴν Κύπρον μόναρχοι τὸ τῶν εὐγενῶν κολάκων γένος» καὶ ἐν τοῖς τοῦ Πολυάρχου παρ' Ἀθην. σελ. 545 ϛ' «πλεῖσται γάρ εἰσιν αὐτῷ—παρεσκευασμέναι ἡδοναί» καὶ παρ' Εὐκλείδῃ τῷ στοιχειωτῇ Τόμ. Δ', σελ. 232, 25 Τευβν. «ἀπειλημμέναι εἰσὶν—ἠγμέναι εἰσίν» καὶ σελ. 389, 23 «καὶ ἐπεζευγμέναι εἰσίν» καὶ Τόμ. Ε', σελ. 58, 4 «ἠγμέναι εἰσίν» καὶ Τόμ. Ζ', σελ. 30, 2 «ἀνακεκλασμέναι εἰσίν» καὶ Τόμ. Α', σελ. 276 «ἐπεζευγμέναι εἰσίν». Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται καὶ γραφὴ «ἐπιζευγνύμεναί εἰσιν». Εἶπε δὲ καὶ ὁ Θεόκριτος Εἰδ. ΚΕ', 10 «χωρὶς δὴ σηκοί σφι τετυγμένοι εἰσὶν ἑκάσταις».

Γίνεται δὲ πολλάκις χρῆσις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾶς καὶ ἐν τῷ

ἔπειτα ἑλληνισμῷ. Καλὸν δὲ νομίζομεν νὰ παρατεθῶσιν καὶ ἐξ αὐτοῦ παραδείγματα.

ἀναδεδεγμέναι εἰσίν. Ἀπολλών. περὶ Ἀντωνυμ. σελ. 52 α'. Πρβ. καὶ *Leipz. Stud.* 1883, σελ. 58.

εἰσὶν ἀπειλημμένοι. Παυσαν. Δ', ιζ', 6.

ἀπεξηρασμέναι εἰσίν. Βεκκ. Ἀν. σελ. 423, 21. Ἴδε Ἀθηνᾶς Τόμ. Α', σελ. 390.

εἰσὶν ἀπεσχοινισμένοι. Ἁρποκρατ. σελ. 44, 5.

ἀποτεταγμένοι εἰσί. Εὐστάθ. Μικρ. Συγγρ. σελ. 144, 82 «ἰδίᾳ τῶν τοῦ κόσμου ἀποτεταγμένοι εἰσί, καὶ αὐτοῖς ἐπιτετράφαται τὰ μυστικῶς θειότερα».

εἰσὶν ἀφιγμένοι. Παυσαν. Ε', α', 2.

γεγραμμένοι εἰσίν. Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. Γ', 28. Παυσαν. Α', κθ', 12 καὶ Ι', κϛ', 3. γεγραμμέναι εἰσίν. Παυσαν. Γ', ιδ', 3. εἰσὶ γεγραμμένοι. Γαλην. Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 607. Παυσαν. Α', ιη', 3.

διεζευγμέναι εἰσίν. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Ἀντων. σελ. 51 β'.

διειλεγμένοι εἰσί. Ἀρτεμίδωρ. Ὀνειροκρ. σελ. 5, 19 Ἐρχ.

διεσκευασμένοι εἰσίν. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Β', σελ. 203, 12. Ἡσύχ. λ. λυδίζων. Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου εἶνε γεγραμμένον διΑσκευασμένοι.

εἰσὶν ἐγγεγραμμέναι. Παυσαν. Ε', κγ', 1.

ἐγκαθειργμέναι εἰσί. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Β', σελ. 111, 31.

εἰσὶν ἐγνωσμένοι. Παυσαν. Ζ', ιβ', 9.

εἰσὶν εἰθισμένοι. Γαλην. Τόμ. ΙΑ', σελ. 301. εἰθισμένοι εἰσίν. Ὠριγέν. κατὰ Κέλσ. Τόμ. ΙΗ', σελ. 342. Παρὰ τῷ Ἀγαθίᾳ Ἱστορ. Γ', 9 (σελ. 156, 3 Βόνν.) κεῖται «εἰσὶ γὰρ ἀμέλει θαρραλεώτεροι πρὸς τοὺς ὑπείκοντας καὶ ὑπερφρονεῖν εἰθισμένοι τὸ θεραπεῦον».

εἰσὶν εἰκασμέναι. Παυσαν. Θ', λδ', 4.

εἰλημμέναι εἰσί. Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 725, 43.

εἰσὶν εἰργασμένοι. Παυσαν. Η', μϛ', 4. εἰσὶν εἰργασμέναι Παυσαν. Ϛ', ιη', 7 καὶ Ζ', κε', 7.

ἐπειργασμένοι εἰσί. Παυσαν. Β', κθ', 7. εἰσὶν ἐπειργασμένοι. Παυσαν. Α', κδ', 5 καὶ Β', α', 9 καὶ κ', 3 καὶ κα', 4. ἐπειρ-

γασμέναι εἰσίν. Παυσαν. Η', λα', 3. εἰσὶν ἐπειργασμέναι. Παυσαν. Η', λζ', 1 καὶ Ι', λα', 6.

ἐρρασμέναι εἰσίν. Ἡσύχ. λ. ἐρράδαται.

εἰσὶν ἡρμοσμένοι. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 544, 30 καὶ 32 καὶ σελ. 545, 3 καὶ 7.

καθειργμένοι εἰσίν. Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 1659, 8.

εἰσὶ κατεσκευασμένοι. Ῥοῦφ. Ἐφέσ. σελ. 190, 2 Δαρεμβ.

κατῳκισμέναι εἰσί. Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 599, 21.

εἰσὶ κεχωρισμένοι. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 36, 14.

μεμερισμένοι εἰσίν. Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 16, 6.

νενομισμένοι εἰσίν. Ἀρτεμίδωρ. Ὀνειροκρ. σελ. 145, 11.

οὐτασμένοι εἰσίν. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 402, 23 «οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ βέβληνται καὶ οὐτασμένοι εἰσίν».

παρειλημμέναι εἰσί(ν). Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Συντάξ. σελ. 98, 17 καὶ σελ. 218, 1.

παρωξυμμένοι εἰσίν. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 305, 52 Διδ.

πεπαρμένοι εἰσίν. Ἀθήν. σελ. 488 γ'.

εἰσὶ πεπεισμένοι. Γαλην. Τόμ. ϛ', σελ. 836.

εἰσὶ πεπλατυσμένοι. Ἐπιφάν. Τόμ. Γ', σελ. 262, 30 Δινδ.

περιειλιγμένοι εἰσίν. Παυσαν. Θ', λθ', 3.

εἰσὶ συγκατειλεγμένοι. Παυσαν. Β', ιβ', 3.

συμπεπλεγμέναι εἰσίν. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Ἀντων. σελ. 51 β' «πῶς αἱ ἀντωνυμίαι ἢ συμπεπλεγμέναι ἢ διεζευγμέναι εἰσίν».

εἰσὶ συνεζευγμέναι. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 118, 29.

συνημμέναι εἰσίν. Χοιροβοσκ. σελ. 108, 20 καὶ σελ. 109, 2.

τεταγμένοι εἰσίν. Παυσαν. Η', κβ', 1. εἰσὶ τεταγμέναι. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 184, 14 καὶ 17 καὶ σελ. 593, 5.

ὡπλισμέναι εἰσί. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Α', σελ. 77, 6.

Σημειώδης εἶνε ἡ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ σύνταξις βιβλ. Η', λα', 1 «ἐπειργασμένοι δὲ ἐπὶ τύπων πρὸ τῆς εἰσόδου τῇ μὲν Ἄρτεμις, τῇ δὲ Ἀσκληπιός ἐστι καὶ Ὑγίεια» καὶ μη', 1 «στήλαις δὲ ἐπειργασμένοι τῇ μὲν Ἀντιφάνης ἐστὶ καὶ Κρῖσος καὶ Τυρωνίδας τε καὶ Πυρρίας—ἐπὶ δὲ τῇ ἑτέρᾳ στήλῃ πεποιημένος ἐστὶν Ἴασιος» καὶ Ι',

κϛ', 2 «γεγραμμέναι δὲ ἐπὶ κλίνης ὑπὲρ ταύτας Δηϊνόμη τε κα Μητιόχη καὶ Πεῖσίς ἐστι καὶ Κλεοδίκη».

Φέρεται δὲ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ καὶ «ταῦτά τε δὴ γεγραμμένα εἰσὶ καὶ Πενθεὺς καὶ Λυκοῦργος» (βιβλ. Α', κ', 3). Μνημονεύομεν καὶ τὸ κείμενον ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις «ἐπειδὴ καὶ τὰ πρόσωπα κεχωρισμένα εἰσί» (σελ. 133, 42).

Εὕρομεν καὶ ἐν ψηφίσματι παρ' Ἀνδοκ. περὶ τῶν Μυστηρ. 78 «εὔθυναί τινές εἰσι κατεγνωσμέναι» καὶ «ἢ μήπω εἰσηγμέναι γραφαί τινές εἰσι περὶ τῶν εὐθυνῶν ἢ προστάξεις ἢ ἐγγύαι τινὲς εἰσὶ κατεγνωσμέναι» καὶ ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ Βοικκίου ἐκδεδομέναις Ἑλληνικαῖς Ἐπιγραφαῖς Τόμ. Α', σελ. 862 «ὅσοι μέντοι μὴ κεκομισμένοι εἰσὶν τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτοῖς» καὶ Τόμ. Β', σελ. 282 «ἐψηφισμένοι εἰσὶ Ναυπάκτιοι πολιτείαν εἶναι Κείοις» καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Διττεμβεργηρου γενομένῃ Συλλογῇ Ἐπιγραφῶν Ἑλληνικῶν 134, 8 (σελ. 216) «οὗ καὶ αἱ λοιπαὶ πολιτε(ῖαι ἀν)αγεγραμμέναι εἰσίν» καὶ 344, 65 (σελ. 452) «ὅσοι δὲ ἐπὶ κτήμασιν δεδανεισμένοι εἰσίν» καὶ 89 (σελ. 454) «ὅσοι δὲ ἐγκαταλιπόντες τὰ κτήματα ἀπηλλαγμένοι εἰσίν». Ἡ ἐπιγραφή, ἐν ᾗ κεῖται τὸ ἀναγεγραμμέναι εἰσίν, ἐγράφη περὶ τὸ τέλος τῆς τετάρτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, αἱ δ' ἄλλαι εἶνε νεώτεραι αὐτῆς. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν Μεγαρικῇ ἐπιγραφῇ (Ἐπιγρ. Μεγαρ. Ὠρωπ. Βοιωτ. Διττεμβ. 43, 11, σελ. 28) «ἣν αὐτοὶ ἐψηφισμένοι εἰσὶν θύειν» καὶ ἐν παπύρῳ (Παπύρ. Ἑλλην. ἐκδεδομ. ὑπὸ Γ. Λεεμανσίου 14, 46) «(περὶ) ὧν συντετελεσμένοι εἰσὶν εἰς ἐμέ». Τὸ χωρίον τοῦτο εἴδομεν παρατεθειμένον ἐν *Dissert. Phil. Hal.* Τόμ. ΙΒ', σελ. 361 καὶ ἐντεῦθεν ἐλάβομεν αὐτό.

Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται καὶ παρὰ τῷ Ἀρχιμήδει Τόμ. Β', σελ. 230, 21 Τευβν. «εἰς αὐτὰν τεταγμένως ἐντὶ καταγμέναι». Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ἐν σελ. 258, 22 ὑπὸ τοῦ Εἰβέργου «ἀπὸ τῶν περάτων καθέτοι ἐπεζευγμέναι ἐντὶ ὑπὸ τὰν αὐτὰν γωνίαν» ἀντὶ τοῦ ἐπιζευγνύμεναι.

Ἐρρήθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Α', 98 «οἱ προμαχεῶνες ἠνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι» καὶ 171 «εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἤπειρον ἐκ τῶν νήσων» καὶ 199 «ὅσαι μέν νυν εἴδεος

τε ἐσταμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἱπποκράτει Τόμ. Α', σελ. 272 Ἑρμ. «οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ εἰσι βεβιασμένοι, οἱ δ' ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ» καὶ «αὗται δὲ πίλοις περιπεφραγμέναι· εἰσὶ δὲ καὶ στεγνασμέναι ὥσπερ οἰκήματα», ἀνθ' οὗ ὁ Οὐϊλαμοβίτζιος ἀνέγνω «αὗται δὲ πίλοις περιπεφραγμέναι εἰσὶ καὶ διατετειχισμέναι ὥσπερ οἰκήματα». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 8 «τῆς μὲν ἐς τὴν τύχην ἀναφορῆς ἀπηλλαγμένοι εἰσί, τῆς μέντοι ἐς τὴν τέχνην οὐκ ἀπηλλαγμένοι». Πλημμελῶς εἶνε γεγραμμένον ἐν Τόμ. Α', σελ. 254 «ψευσάμενοί εἰσι οἱ ἄνθρωποι τῶν ἁλμυρῶν ὑδάτων πέρι», ὡς παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1860, σελ. 75. Ὁ Ἑρμερίνσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἱπποκράτους Τόμ. Β', σελ. VII μετετύπωσε τὸ ψευσάμενοι εἰς τὰ ἐψευσμένοι· «ἐψευσμένοι εἰσὶ οἱ ἄνθρωποι». Ταύτην δὲ τὴν γραφὴν βλέπομεν ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Ἱπποκράτους Τόμ. Α', σελ. 43, 21. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους Τόμ. Α', σελ. 269 «ἀναλδέες εἰσὶ καὶ τεθηλυσμένοι».

Μνημονεύομεν καὶ ἃ πρόχειρα ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἐκ τοῦ Ἀττικοῦ λόγου παραδείγματα τῆς κατὰ περίφρασιν ἐκφορᾶς τοῦ τρίτου πληθυντικοῦ προσώπου τοῦ παθητικοῦ ὑπερσυντελίκου.

ἀναγεγραμμέναι ἦσαν. Ἐπιγρ. (Ἴδε Μεϊστερχάνσιον ἐν Γραμμ. τῶν Ἀττ. Ἐπιγρ. σελ. 131, 1168 ἐκδ. β').

ἀνακεκομισμένοι ἦσαν. Ξενοφ. Ἀναβ. Δ', ζ', 17.

ἦσαν ἀνεῳγμέναι. Θουκυδ. Β', 4, 3. ἀνεῳγμέναι ἦσαν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ζ', δ', 6.

ἀντιτεταγμέναι ἦσαν-ἀντιτεταγμένοι ἦσαν. Ξενοφ. Ἑλλην. Α', ς', 31 καὶ Ϛ', ε', 31. ἦσαν ἀντιτεταγμένοι. Ξενοφ. Ἑλλην. Δ', γ', 15 καὶ Ἀναβ. Ε', δ', 23.

ἀπηλλαγμένοι ἦσαν. Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', β', 7 καὶ Ἀθην. Πολιτ. Β', 15 (Ψευδοδημοσθέν. κατὰ Νεαίρ. 48, σελ. 1361). Ἄξια παραθέσεως νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα ἐν *Nov. Lect.* σελ. 345 «et contra festinantius pag. 1303, ubi codices exhibent: εἰκὸς ἦν καὶ εἰς ὀψὲ ψηφίζεσθαι ἵν' ἀπηλλαγμένοι εἴησαν (SQ. εἰεσαν, F. ἤιεσαν) ποιήσαντες τὰ ὑμῖν ἐψηφισμένα, in Oxoniensi editione dedit (Dindorfius) ἀπηλλαγμένοι ᾖεσαν, in Lipsi-

ensi ἦσαν. Neque hoc neque illud sanum aut probum est. Sententia loci postulat ἵν' ἀπηλλαγμένοι ἦσαν, quemadmodum apud Dinarchum κατὰ Δημοσθένους recte legitur § 10 ἐχρῆν αὐτοὺς ζητεῖν ἵνα—ἀπηλλάγμεθα τούτου τοῦ δημαγωγοῦ, idque unus omnium optime ipse Dindorfius intelliget requiri».

ἀποδεδειγμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Αναβ. Ε', β', 9.

γεγραμμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Ελλην. Γ', γ', 9.

διεσκεδασμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Ελλην. Α', β', 5.

ἐγηγερμένοι ἦσαν. Θουκυδ. Ζ', 51, 1. Ὑπάρχει καὶ γραφὴ ἐπηρμένοι ἦσαν, ἣν εὐλόγως προκρίνουσιν ὁ Στάλλιος καὶ ἄλλοι ἐκδόται τοῦ Θουκυδίδου.

ἦσαν εἰθισμένοι. Λυσ. κατ' 'Επικράτ. 12.

ἐκκεκομισμένοι ἦσαν. Θουκυδ. Β', 78, 3.

ἐκπεπληγμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Αναβ. Ε', ς', 36 καὶ 'Ελλην. Ε', δ', 22. Ὑπερείδ. παρὰ Σουίδ. λ. ῥόθιον.

ἦσαν ἐμπεφυρμένοι. Αἰσχύλ. 'Αποσπ. 38 Ναύκ. (σελ. 14 ἐκδ. β').

ἐξειργασμένοι ἦσαν. Πλάτ. Πολιτ. σελ. 414 ε'.

ἦσαν ἐξεληλεγμένοι. Δημοσθέν. σελ. 233, 23.

ἐξωπλισμένοι ἦσαν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Δ', ε', 35. Διάφορον εἶνε τὸ ἐν τοῖς 'Ελληνικοῖς βιβλ. Β', δ', 10 «οἱ δὲ Λακωνικοὶ φρουροὶ ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ 'Ωδείου ἐξωπλισμένοι ἦσαν».

ἐπηρμένοι ἦσαν. Θουκυδ. Η', 2, 1.

ἐψευσμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Αναβ. Ε', ς', 35.

ἐψηφισμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Ελλην. Β', α', 31. Ὁ Κόβητος ἔγραψεν «ἐψηφισμένοι εἶεν».

ἠγγελμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Ελλην. Ϛ', δ', 16.

καταλελειμμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Αναβ. Γ', α', 2. ἦσαν καταλελειμμένοι. 'Ισοκράτ. 'Αρχιδ. 18.

κατεσπαρμένοι ἦσαν. Πλάτ. Νόμ. σελ. 891 β'.

ὀρωρυγμέναι ἦσαν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ζ', ε', 15.

παρατεταγμένοι ἦσαν. Θουκυδ. Δ', 43, 3. Ξενοφ. 'Αναβ. Δ', γ', 5 καὶ η', 3 καὶ 9 καὶ Ε', β', 13 καὶ 'Ελλην. Ε', δ', 51.

προσαφιγμέναι ἦσαν. Θουκυδ. Η', 30, 1

σεσημασμέναι ἦσαν. 'Ισοκράτ. (ἢ Ψευδισοκράτ.) Τραπεζιτ. 34

«καὶ σεσημασμέναι μὲν ἦσαν ὑπὸ τῶν πρυτάνεων, κατεσφραγισμέναι δ' ὑπὸ τῶν χορηγῶν».

ἦσαν συγκεκομισμένοι. Ξενοφ. 'Αναβ. Ϛ', ϛ', 37

συνειλεγμένοι-ξυνειλεγμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Ελλην. Δ', β', 10. Θουκυδ. Η', 94, 1.

συνειλημμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Αναβ. Γ', α', 2 καὶ 'Ελλην. Β, δ', 8.

συνεστραμμένοι ἦσαν. Ξενοφ. 'Ελλην. Ϛ', δ', 12.

τεταγμένοι ἦσαν-ἦσαν τεταγμένοι. Ξενοφ. 'Ελλην. Β', δ', 33 καὶ Κύρ. Παιδ. Ε', γ', 58 καὶ Ϛ', β', 8. 'Ο Θουκυδίδης εἰπὼν ἐν βιβλ. Δ', 31, 2 «ὧδε γὰρ διετετάχατο» λέγει μετ' οὐ πολλὰ «οὕτω μὲν τεταγμένοι ἦσαν».

Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἀπαντᾷ βιβλ. Γ', 2, 2 «τοξότας τε καὶ σῖτον καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν», εἰς ὃ φέρεται σχόλιον ἔχον ὧδε· «καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν: καὶ ἃ μετεπέμποντο». 'Ο Πόππος γράφει περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Α', α', σελ. 202 «Ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν (quanquam hoc gravius est quam simplex μετεπέμποντο, *quibus advehendis occupati erant*)». Ἴδε καὶ Κυννῆρον ἐν τῇ Διεξοδικῇ Γραμματικῇ τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης Τόμ. Β', σελ. 35 ἐκδ. β'. 'Ο Κόβητος μετετύπωσεν ἐν *Var. Lect.* σελ. 253 (1854) τὸ «μεταπεμπόμενοι ἦσαν» εἰς τὸ «μεταπεπεμμένοι ἦσαν». 'Αντεῖπε δὲ τῷ Κοβήτῳ ἰσχυρῶς τῆς παραδεδομένης γραφῆς ὑπερμαχῶν ὁ Ἕρψτιος ἐν τῷ *Ueber C. G. Cobets Emend. im Thukyd.* σελ. 37-9 (1857). Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλου κριτικοῦ γεγραμμένα ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1880, σελ. 122.

Thucyd. III. 2. 2. τοξότας τε καὶ σῖτον καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Miror quo pacto Herwerden haec probare potuit. Adscribit: «*Schol.* μετεπέμποντο. *Vid.* II. 67. 1.» ubi legitur: οὗ ἦν στράτευμα τῶν 'Αθηναίων πολιορκοῦν. et talia quidem facile est sexcenta colligere, ut II. 93. οὔτε γὰρ ναυτικὸν ἦν προφυλάσσον, sed quid haec ad nostrum locum? Quis vidit umquam huiuscemodi periphrasin imperfecti, v. c. χρώμενοι ἦσαν pro ἐχρῶντο? Nemo hercle. Laborat etiam

sententia: exspectabant enim Mytilenenses non *ea quae arcessebant*, sed *quae antea arcessiverant*. Itaque restituendum est μεταπΕΠΕΜΜένοι ἦσαν, quod et dicendi usus et sententia postulat, sed formae veteres πέπεμμαι πέπεμπται ἐπέπεμπτο, πεπεμμένος Graeculis sero natis erant prorsus incognitae: quid esset ἄρτος εὖ πεπεμμένος sciebant, non item ἐπιστολὴ πεπεμμένη aut πρέσβεις πεπεμμένοι quid esset. Hinc factum est ut πέπεμπται in πέμπεται corrumperetur et ἐπέπεμπτο ἐξεπέπεμπτο in ἐπέμπετο ἐξεπέμπετο, et πεπεμμένοι μεταπεπεμμένοι in πεμπόμενοι μεταπεμπόμενοι. cf. quae scripsimus in *Var. Lect.* pag. 253. Apud Thucydidem VII. 77. libri variant in προπέπεμπται et προπέμπεται. et VIII. 79. omnes libri exhibent προὔπεμπτο pro προὐπέπεμπτο γὰρ αὐτῷ ἄγγελος. Sed etiam sic deest aliquid et supplendum: τοξότας τε καὶ σῖτον καὶ (τἄλλα) ἃ μεταπεπεμμένοι ἦσαν. Plusquamperfectum non minus hic necessarium est quam II. 78. Πλαταιῆς παῖδας καὶ γυναῖκας—πρότερον ἐκκεκομισμένοι ἦσαν ἐς τὰς Ἀθήνας.

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ βιβλ. ΙΑ', δ' 6 ἀνεγνώσθη πλημμελῶς «ἐδεδώκεσαν μὲν γῆν καὶ ὕδωρ τοῖς Πέρσαις, προκατεπαγγελλόμενοι δ' ἦσαν προκαταλήψεσθαι τὰς παρόδους» ἀντὶ τοῦ «προκατεπηγγελμένοι δ' ἦσαν» (Ἴδε Δινδόρφιον ἐν τῇ Τευβνερείῳ ἐκδόσει Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου Τόμ. Γ', σελ. VI).

Εἶνε δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένον Μετεωρολ. Γ', δ' 13 (Τόμ. Γ, σελ. [illegible]3, 36 «ἦσαν ἂν κεχρωματισμέναι αἱ ἄλω ὥσπερ ἡ ἶρις».

Φέρομεν τινὰ παραδείγματα τῆς ἐν τῷ λόγῳ ἡμῖν προκειμένης ἐκφορᾶς καὶ ἐκ τοῦ [illegible].

Πολέμ. παρ' Ἀθην. σελ. 4[illegible] α' «ἔτι τοὺς ὤμους κεχαραγμένους [illegible]» [illegible] Κυλικράνων (Ἴδε Πρελλῆρον [illegible] τῇ συλλογῇ τῶν τοῦ Πολέμωνος Ἀποσπασμάτων σελ. 99). Ὁ Μ[illegible] [illegible] ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀθηναίου ἘΓκεχαραγμένοι.

Ἀναξανδρίδ. παρ' Ἀθην. σελ. 155 δ' «ἐπιλελησμένοι δ' ἦσαν [illegible]».

Μοσχ. παρ' Ἀθην. σελ. 207 β' «διὰ τρυπάνων δ' ἦσαν οὗτοι ἠρμοσμένοι» καὶ σελ. 208 α' «ἐφ' ὧν κατεσκευασμέναι ἦσαν ξυλοθῆκαι».

Σωκράτ. Ῥόδ. παρ' Ἀθην. σελ. 147 ς' «ἦσαν δὲ—καὶ οἱ τοῖχοι ἁλουργέσι καὶ διαχρύσοις ἐμπεπετασμένοι ὕφεσι».

Διόδωρ. Σικελ. Ε', ς', 2 «οὐ γὰρ ἦσαν ὑπὸ μίαν ἡγεμονίαν βασιλέως τεταγμένοι» καὶ μς', 7 «δι' ὧν ἦσαν αἱ πράξεις Οὐρανοῦ τε καὶ Διὸς ἀναγεγραμμέναι».

Ἀρριαν. Ἀναβ. Β', η', 3 «οἱ δὲ ἱππεῖς—κατόπιν τῶν πεζῶν τεταγμένοι ἦσαν» καὶ «οὗτοι μὲν—τεταγμένοι ἦσαν» καὶ κ', 7 «οὐ γάρ πω πεπυσμένοι ἦσαν» καὶ κα', 1 «μηχαναὶ πολλαὶ συμπεπηγμέναι ἦσαν». Ε', κβ', 4 «πρὸ τῆς πόλεως παρατεταγμένοι ἦσαν» καὶ κδ', 4 «αἵ τε μηχαναὶ Ἀλεξάνδρῳ ξυμπεπηγμέναι ἦσαν». Ζ', δ', 8 «καὶ τοῖς δὲ ἄλλοι ἡγμένοι ἦσαν Μακεδόνες τῶν Ἀσιανῶν τινας γυναῖκας».

Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. ΙΒ', 1 «ἦσαν δὲ κάλλιστα διεσκευασμέναι» καὶ «διαπεπλεγμέναι τε ἦσαν τὰς κόμας καὶ διαπεποικιλμέναι τὰ πρόσωπα» καὶ «ἦσαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν τροφέων δεδιδαγμέναι».

Παυσαν. Β', α', 2 «ὅσαι τετειχισμέναι πόλεις ἦσαν» καὶ κγ', 1 «αἶγες ἄγριαι—ἐς αὐτὸ ἦσαν ἠθροισμέναι». Δ', ιζ', 7 «ἦσαν ἐς τὸ κατ' αὐτοὺς οἱ Μεσσήνιοι τετραμμένοι» καὶ κε', 4 «οἱ δὲ Μεσσήνιοι προητοιμασμένοι μὲν καὶ σῖτον καὶ τὰ ἄλλα ἦσαν». Ζ', γ', 6 «ἀναμεμιγμένοι μέντοι τῷ Ἑλληνικῷ—ἦσαν οἱ Κᾶρες» καὶ ιβ', 8 «ἀποκτείνειν ἦσαν κατεγνωσμένοι» καὶ ιγ', 2 «οἳ κατὰ τοῦτο ἦσαν ἀπεσταλμένοι κτέ.». Η', μ', 3 «πεπλεγμένοι δι' ἀλλήλων ἦσαν» καὶ μθ', «ὅσοι συντεταγμένοι τοῖς Ἀχαιοῖς ἦσαν». Θ', α', 7 «ἀποκεκλειμένοι τῶν πυλῶν ἦσαν». Ι', κβ', 5 «Αἰτωλοὶ δὲ πεπυσμένοι τε παρὰ ἀγγέλων ἦσαν κτέ.» καὶ «ἀναμεμιγμένοι δ' ἦσαν ὑπὸ ἀνάγκης τε καὶ φρονήματος καὶ οἱ γεγηρακότες». Σημειωτέον δ' ὅτι πρὸς τῇ γραφῇ ἀποκεκλειμένοι φέρεται καὶ ἡ μετὰ τοῦ Σ ἀποκεκλειΣμένοι. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Nov. Lect.* σελ. 446 «Veteres Attici dicebant κλῄω, ἔκλῃσα, κέκλῃμαι, sequiores κλείω, ἔκλεισα et κέκλεισμαι—accedit his forma vitiosa, qua neque Veteres neque recentiores usi sunt umquam, κέκλειμαι, quam scribae passim inveherunt».

Πολυδεύκ. Η', 128 «οἷς ἦσαν ἐγγεγραμμένοι οἱ νόμοι». Πρβ. καὶ σχολ. Πλάτ. Πολιτικ. σελ. 298 δ'.

Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Ἐπιρρ. σελ. 599, 17 «ἦσαν τῇδε ἀντω- [illegible]».

Ἀρποκρατ. σελ. 41. 17 «οἱ Σόλωνος νόμοι ἐν ξυλίνοις ἦσαν ἄξο[σι] γεγραμμένοι».

Ἀπολλων. Σοφ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 75, 14 «ἐπικεκλιμέναι ἦσαν, [illegible] ἐστιν [illegible]».

[illegible] «Ἑ[illegible] [illegible] ἐρ[illegible]μένοι ἦσαν, συνεσφιγμένοι» καὶ «[illegible] [illegible] ἦσαν καὶ συνεσφιγμένοι».

Εὐσταθ. Παρεκβ. εἰς Ὁμ. σελ. 1109. 31 «ὅ ἐστιν εἰργμένοι ἦσαν [illegible]».

Σχολ. [illegible] Α. σελ. 349. 29-1 «πρὸς τὸ πεδίον τετραμμένοι ἦσαν» καὶ «[illegible] ἦσαν πρὸς τὸ πεδίον» καὶ σελ. 411 [illegible] «[illegible] ἦσαν».

Σχολ. [illegible] σελ. [illegible] 13 «[illegible] γεγραμμένοι ἦσαν [illegible]

Σχολ. Ἀπολλων. [illegible] σελ. 331. 4 Κελ. «ἐφ' ὃν καὶ ἕτεροι ἦσαν [illegible]».

[illegible] Ἀθ. Α. 63 «Ἀθηναῖοι δε- [illegible] ἦσαν» [illegible] Γ. 11 «ἦσαν τῷ Φα[illegible] [illegible] Δ'. 137 «[illegible] [illegible] βιβλ. Ζ'. 6[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] μὲν ἐσκευα[σμένοι] [illegible] ἐσκευασμένοι ἦσαν [illegible] ὡς Ἕλληνες» κα[ὶ] [illegible] τῆς Ἑλλάδος» [illegible] ἦσαν» καὶ 110 «ὡς [illegible] «ἦσαν μὲν ὧν κατ[illegible] [illegible] 51 «ἦσαν [illegible] ἦσαν ἑξῆς [illegible] ἦσαν».

[illegible] συμφοραὶ κα[ὶ] [illegible]

ΜΕΡΟΣ ΚΑ'.

Κεφ 1. Ἠρημένοι εἰσί, κτλ., ἠρημέναι ἦσαν, κτλ.

Καὶ παθητικῶν παρακειμένων καὶ ὑπερσυντελίκων φωνῆεν ἢ δίφθογ-γον πρὸ τῆς καταλήξεως ΜΑΙ καὶ ΜΗΝ ἐχόντων εὑρίσκεται οὐχὶ ὀλιγάκις τὸ τρίτον πληθυντικὸν πρόσωπον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καθόλου γλώσσῃ περιφραστικῶς προενηνεγμένον. Καταλέγομεν μαρτύρια ἀμφοτέρων τῶν χρόνων προτάσσοντες τὰ τῶν παρακειμένων.

ἀνειμένοι εἰσί. Ἀθήν. σελ. 524 ϛ' «ἀνειμένοι τὴν δίαιτάν εἰσι καὶ κατεαγότες».

ἀνεσταμέναι εἰσίν. Εὐκλείδ. Τόμ. Δ', σελ. 52, 4.

ἀφηρημέναι εἰσίν. Εὐκλείδ. Τόμ. Δ', σελ. 386, 17.

βεβαρημέναι εἰσίν. Ἀπολλών. Σοφιστ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 51, 3.

βεβλημέναι εἰσίν. Ἀπολλ. Σοφ. Λεξ. Ὁμ. σελ. 51, 11.

γεγενημένοι εἰσί. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 79.

δεδομέναι εἰσί. Εὐκλείδ. Τόμ. ϛ', σελ. 2, 7 καὶ 17 καὶ 20. Παυσαν. Δ', λα', 6. Κλήμ. Ῥώμ. Ἐπιστ. Α' Κορ. 40.

διεσφηνωμένοι εἰσίν. Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 739, 7.

διῃρημέναι εἰσίν. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Ἀντων. σελ. 48 α'.

ἐγκεκλιμέναι εἰσί. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Συντάξ. σελ. 306, 11.

εἰσὶν εἰρημένοι. Πλάτ. Νόμ. σελ. 699 ε'.

ἐκκεχυμέναι εἰσί. Πλάτ. Κρίτ. σελ. 49 α'.

εἰσὶν ἐνῳκοδομημένοι. Παυσαν. Δ', λα', 5.

ἐξῃτημένοι εἰσίν. Λυσ. ὑπὲρ Πολυστρ. 15.

εἰσὶν ἐπηνωρθωμένοι. Μάχων παρ' Ἀθην. σελ. 578 γ' «ὑφ' ἧς ἅπαντές εἰσ' ἐπηνωρθωμένοι».

ἐστρατευμένοι εἰσί. Ἀριστοφ. Βατρ. 1113.

εἰσὶν ἐσχημένοι. Παυσαν. Δ', κα', 2.

ἡμαρτημέναι εἰσίν. Ἀριστοτ. Πολιτ. Ε', α', 3 (Τόμ. Α', σελ. 154, 18 Διδ.). Ὁ Σπέγγελος ἀντὶ τοῦ «ἡμαρτημέναι δ' ἁπλῶς εἰσιν» ἀνέγνω «ἡμαρτηκυῖαι δὲ (τοῦ) ἁπλῶς εἰσιν».

ἡνωμέναι εἰσίν. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Συντάξ. σελ. 323, 10.

ᾑρημένοι εἰσίν-εἰσὶν ᾑρημένοι. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Α', β', 5.

...μένοι εἰσίν. Πλάτ. Πολιτ. σελ. 527 ε'.
...μωμένοι εἰσίν. Δημοσθέν. σελ. 573, 182 «ὧν οἱ μὲν τεθνᾶ... δ' ἠτιμωμένοι διὰ πολλῷ τούτων εἰσὶν ἐλάττω πράγματα».
...εἰσὶν ηὐξημένοι. Ξενοφ. Οἰκον. Α', 15.
εἰσὶν ἱδρυμέναι. Παυσαν. Γ', ιε', 7.
(εἰσὶ καθήμεναι. Παυσαν. Ε', ζ', 3).
εἰσὶ καταδεδουλωμένοι. Θεόπομπ. παρ' Ἀθην. σελ. 272 α'.
κατοικημένοι εἰσί. Ἡρόδ. Δ', 22.
κεκτημένοι εἰσί. Πλάτ. Νόμ. σελ. 829 γ'. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ φέρεται βιβλ. Ζ', 111 «οὗτοι οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτημένοι» ἢ «οἳ — εἰσὶ ἐκτημένοι», ὃ πολλοὶ τῶν ἐκδοτῶν ἐνέκριναν. Ὁ Βαλκενάριος ἐν ταῖς εἰς τὸν Ἡρόδοτον Σημειώσεσι σελ. 840 Γαισφ. ἐξήλειψε τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν.
κεχρημένοι εἰσίν. Δημοσθέν. σελ. 1090, 31.
παρῃτημέναι εἰσίν. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Συντάξ. σελ. 104, 16.
πεπιστευμένοι εἰσί. Στράβ. σελ. 259.
πεπλανημένοι εἰσίν. Παρμενίδ. 113 Καρστ. Γεμῖν. (ἢ Γέμιν.) Εἰσαγ. ΙΔ'. πεπλανημένοι εἰσίν. Ἀρχέστρατ. παρ' Ἀθην. σελ. 302 α'.
εἰσὶ πεποιημένοι-πεποιημέναι εἰσίν. Παυσαν. Β', ιγ', 6. Η', κδ', 7.
πεφονευμένοι εἰσί. Ἐτυμ. Μέγ. σελ. 667, 16.
εἰσὶ πεφυτευμέναι. Πολύβ. ΛΔ', η', 1 (σελ. 1306, 23 Οὔλσχ.)
προσκεχρημένοι εἰσίν. Ἀπολλ. Ἀλεξ. περὶ Ἀντων. σελ. 96'.
συντεθειμέναι εἰσίν. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Συντάξ. σελ. 195, 20.
...μένοι εἰσί-εἰσὶ τεταμένοι. Ἱπποκράτ. Τόμ. Β', σελ. 494 καὶ σελ. ...6, 1 καὶ 22.
...μένοι εἰσί. Ἱπποκράτ. Τόμ. Β', σελ. 482. τετμημέναι ... Τόμ. Α', σελ. 300, 7.
...μένοι ἦσαν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Γ', γ', 11.
...μένοι. Ἀπολλών. Ῥόδ. Β', 409.
...ηκα... ἦσαν. Λυσ. κατ' Ἐρατοσθ. 53.
...ησαν δεδαημένοι. Ἀπολλών. Ῥόδ. Δ', 1278.

δεδμημένοι ἦσαν. Ἀπολλών. Σοφιστ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 57, 1.
ἦσαν ἐκλελυμένοι. Ἀριστοτέλ. (ἢ Ψευδαριστ.) παρ' Ἀθην. σελ. 56 δ'.
ἐκτημένοι ἦσαν. Ἐπιγρ. ἐν τῷ Ἑρμῇ 1897, σελ. 619.
ἦσαν ἐληλαμένοι. Ἡρόδ. Ζ', 139.
ἦσαν ἐντετορευμέναι. Ἀσκληπιάδ. Μυρλεαν. παρ' Ἀθην. σελ. 91 δ'.
ἦσαν ἐξεστρατευμένοι. Ἀνδοκίδ. περὶ τῶν Μυστηρ. 45.
ἐξηρημέναι ἦσαν. Ξεν. Κύρ. Παιδ. Ε', ε', 2.
ἦσαν ἐξωγκωμένοι. Ἡρόδ. ς', 126.
ἐπικεκλιμέναι ἦσαν. Ἀπολλών. Σοφ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 75, 14.
ἦσαν ἐπικεχαλκευμέναι. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Γ', ς', 3.
ἦσαν ἐπικεχυμέναι. Ἀθήν. σελ. 129 β' «ἦσαν γὰρ ἐν αὐτῷ ὀνωπτημέναι κίχλαι—καὶ ᾠῶν ἐπικεχυμέναι λέκιθοι».
ἦσαν ἐρρωμένοι. Παυσαν. Δ', ια', 2.
ἐσσωμένοι ἦσαν. Ἡρόδ. Η', 130.
ἠρημέναι ἦσαν. Ξενοφ. Ἑλλην. Γ', α', 3.
(ἦσαν καθήμενοι. Λουκ. Εὐαγγ. Ε', 17).
κεκακωμένοι ἦσαν. Παυσαν. Γ', η', 5.
κεκλημέναι ἦσαν. Θουκυδ. Ε', 7, 5.
κεκοσμημένοι ἦσαν. Ἡρόδ. Ζ', 212.
ἦσαν μεμεριμνημέναι. Ἀθήν. σελ. 641 γ'.
μεμετιμένοι (μετειμένοι) ἦσαν Ἡρόδ. Ζ', 229.
ἦσαν μεμουνωμένοι. Ἡρόδ. Α', 102.
μεμωρημένοι ἦσαν. Ἡσύχ. λ. ἐσιναμώρεον. Περὶ τοῦ τύπου ἐμωρημένοι ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Α', σελ. 418.
ἦσαν νενεμημέναι. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. Η'.
παραβεβλημένοι ἦσαν. Θουκυδ. Ζ', 2, 4.
ἦσαν παραδεδομένοι. Πράξ. Ἀποστ. ΙΔ', 26.
ἦσαν πεπαιδευμένοι. Πλάτ. Ἀλκιβ. Α', σελ. 119 β'.
πεπιστευμένοι ἦσαν. Πλάτ. Νόμ. σελ. 636 δ'.
ἦσαν πεποιημέναι. Ἡρόδ. Δ', 165. ἦσαν πεποιημένοι. Ξεν. Ἀναβ. Δ', ε', 14. Δημοσθέν. σελ. 295, 201. Διόδωρ. Σικελ. Ε', ν', 4. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Γ', ε', 2.
ἦσαν πεπολιτευμένοι. Λυσ. Δήμ. Καταλ. Ἀπολ. 10.

ἦσαν πεφυτευμέναι. Παυσαν. Ϛʹ, κϐʹ, 1.

ἦσαν προεξενημένοι. Ἰωάνν. Καμενιάτ. εἰς τὴν Ἅλωσ. τῆς Θεσσαλον. σελ. 531, 31.

προσπεπερονημένοι ἦσαν. Ξενοφ. Ἀναϐ. Ζʹ, γʹ, 21.

ἦσαν τεθεραπευμέναι. Λουκ. Εὐαγγ. Ηʹ, 2.

ἦσαν τεταλαιπωρημένοι. Θουκυδ. Γʹ, 3, 1.

τετιμωρημένοι ἦσαν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ζʹ, εʹ, 32.

τετρωμέναι ἦσαν. Ἡροδ. Ηʹ, 18. τετρωμένοι ἦσαν. Σχολ. Ἰλ. [illegible] Δ, σελ. 49, 19.

ὑπεζωσμένοι ἦσαν. Ἡροδ. Ζʹ, 69. Φέρεται καὶ γραφὴ ὑπεζωσμένοι, ἀλλ' [illegible] δύναται νῦν νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία ὅτι χρῆσις [illegible] τοῦ [illegible] τοῦ Σ τύπου.

[illegible] ἦσαν. Ἀπολλων. Σοφ. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 123, 21.

Παρὰ τῷ [illegible] Ζʹ, 145 φέρεται «ἐδόκεε — καταλλάσσεσθαι — [illegible] πολέμους· ἦσαν δὲ πρός τινας καὶ [illegible] Ἀθηναίοισί τε καὶ Αἰγινήτῃσι». [illegible] ὁ Κοβητος ἐν τῇ [illegible] verbi est ἐγκεχειρημένοι [illegible] σπονδὰς ἔχοντες. [illegible] ΣΥγκέκρηται, [illegible] Ὁ Ῥεισκιος [illegible] ἐγκεχειρημένοι, ὡς λέγει ὁ [illegible] καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ [illegible] σελ. 863.

[illegible] ἦσαν μὲν [illegible]

[illegible] καὶ [illegible] Πρϐ. [illegible] Παρὰ τῷ Ὁμήρῳ [illegible] Πρωτεσιλάου [illegible] θαλάσσης» [illegible] Αἴαντος [illegible]

[illegible] καὶ γὰρ [illegible]

πάντες ἦσαν παιδαγωγούμενοι, οὐδὲν τῶν σφραγίδων ἔδει». Ὁ Κοβητος ἀποφαίνεται ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ Τόμ. Α', σελ. 493 ὅτι ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος «εἰ γὰρ οἱ πάντες ἦσαν πεπαιδαγωγημένοι, οὐδὲν ἂν τῶν σφραγίδων ἔδει». Ἴδε καὶ Δινδόρφιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Κλήμεντος Τόμ. Α', σελ. L.

Κεφ. 2. Γεγραμμένον ἐστίν, γεγραμμένον ἦν, κτλ. εἱμαρμένον ἐστίν, εἱμαρμένον ἦν, κτλ.

Πολλάκις οἱ Ἕλληνες οἵ τε παλαιοὶ καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἐκφέρουσι κατὰ περίφρασιν τὸ τρίτον ἑνικὸν πρόσωπον τοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελίκου τῆς παθητικῆς φωνῆς λέγοντες γεγραμμένον ἐστίν, εἱμαρμένον ἐστί, πεπρωμένον ἐστί, κτλ. καὶ γεγραμμένον ἦν, εἱμαρμένον ἦν, πεπρωμένον ἦν, κτλ. Μνημονεύομεν πρῶτον ἃ ἔχομεν παραδείγματα τοῦ περιφραστικῶς ἐσχηματισμένου παθητικοῦ παρακειμένου ἐν τῷ τρίτῳ ἑνικῷ προσώπῳ.

ἐστὶν ἀγμένα. Ἀρχιμήδ. Τόμ. Α', σελ. 434, 27.

ἀνεσπασμένον ἐστί. Ἱπποκράτ. Τόμ. Γ', σελ. 385 «ἢ γὰρ ἀνεσπασμένον ἐστὶ ἢ ἐκπεπλιγμένον».

ἀνεστραμμένα ἐστί. Εὐκλείδ. Τόμ. Ζ', σελ. 298, 25.

ἐστὶν ἀνεῳγμένη. Φιλήμ. Ἀποσπ. 4, 12 (Τόμ. Β', σελ. 479) «ἡ θύρα 'στ' ἀνεῳγμένη».

ἐστὶν ἀπεψηφισμένος. Ἀριστοφῶν Ἀποσπ. 11, 1 (Τόμ. Β', σελ. 280) «εἶτ' οὐ δικαίως ἔστ' ἀπεψηφισμένος—Ἔρως;»

ἐστὶ ἀποδεδεγμένος-ἀποδεδεγμένον. Ἡρόδ. Α', 153. Θ', 27 καὶ 72. ἐστὶν ἀποδεδειγμένος. Ἐπίχαρμ. (Ψευδεπίχ.) σελ. 265, 37 Λορ.

ἀπολελυμένα ἐστίν. Ἀριστοτ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Α', α', 8 Τομ. Γ', σελ. 3, 7).

ἀπονενοημένος ἐστί. Ἰσοκράτ. περὶ Εἰρήν. 93.

ἀφιγμένον ἐστί. Ἀντιφάν. Ἀποσπ. 58, 4 (Τόμ. Β', σελ. 35). ἐστὶ (ἔστι) ἀπιγμένη. Ἡρόδ. Β', 58.

γεγραμμένον ἐστίν. Δημοσθέν. 616, 73 καὶ σελ. 756, 181 «ἐπιγέγραπται — γεγραμμένον ἐστίν». ἐστὶ γεγραμμένον. Ὑπερειδ. ὑπὲρ Εὐξεν. 30. ἐστὶ γεγραμμένα. Ψευδοδημοσθέν. Ἐρωτ.

1, σελ. 1402. Ἐν ψηφίσματι παρ' Ἀνδοκ. περὶ τῶν Μυστηρ. 78 κεῖται «καὶ ὅσα ὀνόματα—ἐγγέγραπται ἢ (εἰ) ἄλλο τι περὶ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πραχθέντων ἐστί που γεγραμμένον· πλὴν ὁπόσα ἐν στήλῃ γέγραπται τῶν μὴ ἐνθάδε μεινάντων».

δεδειγμένον ἐστί. Ἀλέξανδρ. Ἀφροδισ. Ὑπομν. εἰς Ἀριστοτέλ. Τόμ. Β', ϐ', σελ. 542, 23.

δεδογμένον ἐστί. Πλάτ. Ἀπολ. σελ. 34 ε'. Ἰσοκράτ. Πλαταϊκ. 45. ἐστὶ δεδογμένον. Εὐριπίδ. Ἡρακλ. 1.

ἐστὶ δεδολωμένον. Γαλην. Τόμ. ΙΔ', σελ. 215.

δεδομένον ἐστίν-ἐστὶ δεδομένη. Εὐκλείδ. Τόμ. Ϛ', σελ. 8, 19 καὶ Τόμ. Ε', σελ. 54, 23. Δημοσθέν. σελ. 495, 127.

ἐστὶ διαπεπραγμένος. Μένανδρ. Ἀποσπ. 393, 3 (Τόμ. Γ', σελ. 112). Ἐπιγρ. Ἑλλην. 5475, 16 (Τόμ. Γ', σελ. 592). ἐστὶ διαπεπραγμένα. Αἰσχύλ. Πέρσ. 260.

διειλημμένος ἐστίν. Ἀριστοτέλ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Δ', ε', 3 (Τόμ. Γ', σελ. 65, 30).

διῃρημένα ἐστί. Πλάτ. Πολιτικ. σελ. 265 ϐ'.

διηρθρωμένα ἐστί. Ἀθήν. σελ. 391 ϐ'.

ἐστὶν ἐγγεγραμμένα. Αἰσχύλ. Ἱκέτ. 946 «ταῦτ' οὐ πίναξιν ἐστιν ἐγγεγραμμένα οὐδ' ἐν πτυχαῖς βίϐλων κατεσφραγισμένα».

εἰθισμένον ἐστί. Λυσ. κατ' Ἐρατοσθ. 38.

εἱμαρμένον ἐστίν. Καλλῖν. Α', 12. Μένανδρ. Ἀποσπ. 223, 5 (Τόμ. Γ', σελ. 63).

ἐστὶν εἰργασμένος. Δημήτρ. Κωμ. Ἀποσπ. 1, 2 (Τόμ. Γ', σελ. 357) «ὅσον δ' ἀπὸ ταύτης τῆς τέχνης εἴργασμ' ἐγώ, οὐδεὶς ὑποκριτὴς ἔσθ' ὅλως εἰργασμένος». ἐστὶν εἰργασμένον (ἔστ' εἰργασμένον) Ἀριστοφ. Ἱππ. 844. ἐστὶν εἰργασμένα Σοφοκλ. Οἰδ. Τ. 1369 (ἔστ' εἰργασμένα) καὶ 1374.

εἰρημένος ἐστίν. Ἰσοκράτ. περὶ Ἀντιδόσ. 100. εἰρημένον ἐστίν. Ἀριστοτ. Πολιτ. Γ', ια', 7 (Τόμ. Α', σελ. 541, 30). ἐστὶν εἰρημένον. Μένανδρ. Ἀποσπ. 240, 1 (Τόμ. Γ', σελ. 69). Ἀριστοφάν. Λυσ. 1038 (κἄστ'-εἰρημένον). εἰρημέν' ἐστίν. Ἀριστοφ. Ἐκκλησ. 970. Ἡγήσιππ. Ἀποσπ. 1, 2 (Τόμ. Γ', σελ. 312). ἐστὶ εἰρημένα. Ἡρόδ. Δ', 32. Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους βιϐλ. Ι', 35 ἐστὶν εἰρημένος καὶ βιϐλ. Ζ', 28 καὶ Θ', 29 ἐστὶν

εἰρημένον καὶ βιβλ. Θ', 25 ἐστὶν εἰρημένα καὶ ὑπ' Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως περὶ Ἀντων. σελ. 144 β' ἐστὶν εἰρημένη. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Βλαϋδέσιος ἐν *Adverar. in Com. Graec. Fragm.* Μερ. Α', σελ. 143 ἀντὶ τοῦ παρ' Ἀριστοφάνει Ὄρν. 652 κειμένου «ἐν Αἰσώπου λόγοις ἐστὶν λεγόμενον δή τι τὴν ἀλώπεχ' ὡς κτέ.» εἴκασεν «εἰρημένον δήπου 'στί». Ἀλλ' εἰκαιοτάτη φαίνεται ἡμῖν ἡ εἰκασία αὕτη.

ἐστὶν εἰσηγγελμένη. Ὑπερείδ. ὑπὲρ Εὐξεν. 38.

ἐστὶν ἐκτεθραμμένος. Ἀριστοφ. Νεφ. 795.

ἐστὶν ἐκτεταμένον. Ὀρειβάσ. Τόμ. Δ', σελ. 395, 4. Πρβ. Σχολ. Ἱπποκρ. καὶ Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 127 «ὁ πυρετὸς δι' ὅλου τοῦ σώματός ἐστιν ἐκτεταμένος».

ἐστὶν ἐξειργασμένον. Αἰσχύλ. Πέρσ. 759. ἐστὶ ἐξεργασμένον. Ἡρόδ. Θ', 75. ἐστὶ ἐξεργασμένα. Ἡρόδ. Γ', 60 «ὅτι σφι τρία ἐστὶ μέγιστα ἁπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα» καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς «τρίτον δέ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος κτέ.».

ἐστὶ ἐξευρημένον. Ἱπποκρ. Τόμ. Β', σελ. 35. ἐστὶ ἐξευρημένα. Ἡρόδ. Β', 48. Πρβ. κεφ. 82 «καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισί ἐστι ἐξευρημένα» καὶ μετ' ὀλίγα «τέρατά τε πλέω σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι».

ἐστὶν ἐξῃκασμένος. Ἀριστοφ. Ἱππ. 230.

ἐξηλλαγμένον ἐστίν. Ἀριστοτέλ. περὶ Ποιητ. ΚΑ', 20 (Τόμ. Α', σελ. 474, 38).

ἐστὶν ἐξημελγμένον. Εὐριπίδ. Κύκλ. 209.

ἐστὶν ἐσκευασμένον. Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 1147.

ἐστὶν ἐσπουδασμένη. Πλάτ. Λύσ. σελ. 219 ε'.

ἐστὶν ἐστερημένον. Ἀριστοτ. Φυσ. Ἀκροάσ. Δ', ζ', 4 (Τόμ. Β', σελ. 293, 35).

ἐστὶν ἐσφραγισμένος. Αἰσχύλ. Εὐμεν. 828.

ἐστὶν ἐψευσμένος. Μένανδρ. Ἀποσπ. 531, 5 (Τόμ. Γ', σελ. 155) «ἔστι γάρ σ' ἐψευσμένος ἄτοπόν τε πεποίηκ'».

ἐστὶν ἐψηφισμένον. Ἀλεξ. Ἀποσπ. 56, 1 (Τόμ. Β', σελ. 316).

ἐστὶν ἐψηφισμένα. Ἐπιγρ. Ἑλλην. 76, 5 (Τόμ. Α', σελ. 117).

ἡνωμένα ἐστί-ἐστὶν ἡνωμένα. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 409, 10-1.

ἐστὶν ἠξιωμένα. Αἰσχύλ. Ἱκέτ. 490.

ἠρτημένα ἐστί. Ξενοφ. Ἱππαρχ. Η', 4.

ἠρτυμένος ἐστίν. Θεόφραστ. περὶ Ὀσμ. 51 (σελ. 750 Σνειδ.). Πρβ. καὶ Ἀθήν. σελ. 32 α'.

ἐστὶν πὑρημένα (ἔσθ' πὑρημένα). Εὐριπίδ. Τρφ. 640. Ἀριστοφ. Πλ. 161. Πρβ. καὶ Μένανδρ. Ἀποσπ. 245, 5 (Τόμ. Γ', σελ. 71) καὶ Δημοσθέν. σελ. 72, 23.

ἐστὶ ἱδρυμένα. Ἡρόδ. Ε', 61.

ἐστὶ καθειλκυσμένον. Θουκυδίδ. Ϛ', 50, 4.

(καθήμενός ἐστι. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 301, 24 «ὁ Ἀχιλλεὺς δὲ καθήμενός ἐστι καὶ οὐκ ἀποκρινόμενος παρ' Αἰσχύλῳ»).

ἐστὶ καταγεγραμμένα. Διονύσ. Κωμ. Ἀποσπ. 2, 28 (Τόμ. Β', σελ. 424).

κατακεχρημένον ἐστί. Ἄμφις Ἀποσπ. 14, 4 (Τόμ. Β', σελ. 239).

κατασεσημασμένα ἐστί. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. ΜΘ'. Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Δ', σελ. 135-6.

κατεξηραμμένη ἐστί. Ἀλέξ. Ἀφροδ. Ὑπομν. εἰς τὰ μετὰ τὰ Φυσικ. Ἀριστοτ. σελ. 483, 9 Βον. κατεξηραμμένα ἐστί. Σχολ. Ἱπποκρ. καὶ Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 185.

ἐστὶ κατεργασμένα. Ἡρόδ. Θ', 26 «οὐ γάρ σφί ἐστι ἔργα οἷά περ ἡμῖν κατεργασμένα». Πρβ. κεφ. 27 «τὰ ἑκατέροισι ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ κατέργασται χρηστά».

κατηναγκασμένη ἐστίν. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Συντάξ. σελ. 43, 1.

κεκινημένον ἐστίν. Θεμίστ. Παραφρ. Τόμ. Α', σελ. 388, 3 Τευβν.

κεκομμένον ἐστί. Ἀθήν. σελ. 42 δ'. ἐστὶ κεκομμένα. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 512.

κεκορυθμένος ἐστί. Νόνν. Διονυσ. Α', 380.

κεκριμένον ἐστί. Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 52 «τὸ γὰρ ἀδίκημα τοῦτο κεκριμένον ἐστὶ καὶ κατεγνωσμένον». Πρβ. § 54 «ἃ δὴ κατέγνωσται μὲν παρὰ τῷ δικαιοτάτῳ συνεδρίῳ, κατεψήφισται δὲ ὑφ' ὑμῶν τῶν δικάζειν λαχόντων».

ἐστὶ κεκτημένη. Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 1050.

κεχωρισμένον ἐστίν. Δημοσθέν. σελ. 600, 22.

ἐστὶ λελεγμένα. Εὐριπίδ. Μηδ. 453.

ἐστὶ μεμαρτυρημένον. Δημοσθέν. σελ. 1104, 10.

ἐστὶ μεμηχανημένα. Ἡρόδ. Β', 95 «τάδε σφι ἐστὶ μεμηχανημένα» καὶ μετ' ὀλίγα «τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται».

μεμιγμένον ἐστίν. Ὀδυσσ. Θ, 196.

ἐστὶ μετενηνεγμένα. Νικόμ. Κωμ. Ἀποσπ. 1, 28 (Τόμ. Γ', σελ. 387).

ἐστὶ παρεσκευασμένον. Εὐριπ. Κύκλ. 214. Ἀριστοφ. Λυσ. 175. ἐστὶν παρεσκευασμένα. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 1089.

πεπιστευμένον ἐστίν. Ὀρειβάσ. Τόμ. Β', σελ. 526, 12.

ἐστὶ πεποιημένα. Ἀθήν. σελ. 456 γ'.

πεπορισμένος ἐστί. Φιλήμ. Ἀποσπ. 123, 4 (Τόμ. Β', σελ. 517).

ἐστὶ πεπραγμένον. Πλάτ. Πολιτικ. σελ. 267 γ'. Λυσ. περὶ Τραυμ. 19. Μάχων παρ' Ἀθην. σελ. 582 γ'. ἐστὶ πεπραγμένα. Δημοσθέν. σελ. 972, 19. πεπραγμέν' ἐστίν. Εὐριπίδ. Ἑκ. 732.

πεπρωμένον ἐστί(ν). Ἰλ. Γ, 309. Ξενοφ. Ἑλλην. ϛ', γ', 6. Ἀρχέστρ. παρ' Ἀθην. σελ. 286 α' καὶ σελ. 295 α'. Ἀνθολ. Παλατ. ΙΔ', 67. Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. Ι', 18. ἐστὶ πεπρωμένον. Αἰσχύλ. Προμ. 753. Ἡρόδ. Γ', 64.

πεπυκασμένος ἐστίν. Ἡσίοδ. Ἔργ. 793.

πεπυσμένος ἐστίν. Πλούτ. Φιλοποίμ. Κ', 2.

ἐστὶ περιλελειμμένος. Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 1139.

πεφατισμένον ἐστίν. Παρμενίδ. 94 Καρστ.

πεφυγμένον ἐστί. Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Ἀφροδ. 33. Σημειωτέον δ' ὅτι μόνη ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου εὑρέθη.

προβεβλημένα ἐστί. Ἀρχιμήδ. Τόμ. Β', σελ. 8, 9 Τευβν.

ἐστὶ προειρημένα. Πολυδεύκ. Θ', 50.

προσεσταλμένη ἐστί. Πλάτ. Γοργ. σελ. 511 δ' «αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ κοσμία».

προσηγορευμένος ἐστίν. Ἐπιγρ. Μεγαρ. Ὠρωπ. Βοιωτ. Διττενβ. 413, 17 (σελ. 136).

ἐστὶ προστεταγμένον. Αἰσχύλ. Εὐμεν. 208. Φιλόστρ. σελ. 611. ἐστὶ προστεταγμένα. Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 458.

ἐστὶ συγγεγραμμένα. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Η', δ', 16.

συμπεπλεγμένα ἐστί. Ἀριστοτ. Φυσ. Ἀκροάσ. Α', ς', 5 (Τόμ. Β', σελ. 256, 3).

ἐστὶ συντεθειμένος. Ἰωάνν. Γλυκ. περὶ Ὀρθότ. Συντάξ. σελ. 5, 23 Ἰανν.

τεταμένον ἐστί. Ἱπποκράτ. Τόμ. Β' σελ. 521.

(ἐστὶ τεταγμένα. Σουίδ. λ. Παμπρέπιος, Μάλχ. Ἀποσπ. Ἑλλην. Ἱστορ. Μυλλ. Τόμ. Δ', σελ. 132 «τὰ τῆς προνοίας μεθ' ἡμῶν ἐστι τεταγμένα». Ἀλλ' ἔν τινι τῶν ἀντιγράφων δὲν φέρεται ἡ μετοχή· ὅθεν ἐξήλειψεν αὐτὴν ὁ Βερνάρδυς καὶ ἄλλοι).

τετελεσμένος ἐστίν. Ἰλ. Α, 388. Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Ἀφροδ. 26. τετελεσμένον ἐστί. Παρμενίδ. 101 Καρστ. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 120, 39 «ὃ δὴ τετελεσμένος ἐστίν, ἤγουν ὃς δὴ τετέλεσται». Ἐν Ἰλιάδος Ξ, στίχ. 195 κεῖται «τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν, εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν». Διὰ τοῦ τετελεσμένον ἐστίν ἐμφαίνεται τὸ δύναται τελεσθῆναι· διότι, ἂν εἶνέ τι πρότερον τετελεσμένον, δύναται, ὡς εἰκός, καὶ πάλιν νὰ τελεσθῇ. Πρβ. Ἀπολλών. Σοφιστ. σελ. 151, 26 «Τετελεσμένον: τὸ οἷόν τε πρᾶγμα τελεσθῆναι» καὶ Εὐσταθ. σελ. 1525, 27 «Ὅρα δὲ ὅτι τετελεσμένον οὐ τὸ ἤδη τελεσθέν φησιν ἀλλὰ τὸ τελεσθῆναι πεφυκὸς καὶ δυνάμενον».

τετιμένη ἐστί. Ἡσίοδ. Θεογον. 415.

τετμημένον ἐστίν. Ὀδυσσ. Ρ, 195.

ἐστὶ τετραμμένον Ἡρόδ. Α', 84.

ἐστὶ τετρυπημένη. Ἀνών. Κωμ. Τόμ. Γ', σελ. 483, 398 Κοκκ. Ἀντὶ τοῦ τετρυπημένη ὁ μὲν Μεινέκιος εἴκασε διατετρημένη, ὁ δὲ Βλαϋδέσιος ἀστόχως ἐν *Adversar. in Com. Graec. Fr.* Μέρ. Α', σελ. 198 διατετμημένη.

ὑπεξειρημένη ἐστίν. Ἐπιγρ. Μεγαρ. Ὠρωπ. Βοιωτ. Διττεμβ. 413, 33 (σελ. 137).

ἐστὶν ὑπεσπανισμένον. Σοφοκλ. Αἴ. 740. Ἀνελλήνιστος καθίσταται ἡ φράσις ἐκ τῆς εἰκασίας τοῦ Βλαϋδεσίου «τί δ' ἐστὶ χρείας τῆσδέ γ' ὑστερημένον;».

ὠμμένη ἐστί. Ἀριστοτέλ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Α', ζ' (Τόμ. Γ', σελ. 8, 35).

ἐστὶν ὡρισμένος -ένον. Πολύβ. Ι', με', 6 καὶ 3. Ἀριστοτέλ. (Ψευδαριστοτ.) Ἠθικ. Μεγ. Α', ιζ', 10 (Τόμ. Β', σελ. 144, 19).

Πολλάκις γίνεται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου χρῆσις τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκφορᾶς, οἷον

ἀνευρημένα ἐστίν. Η', λα', 6.
ἐστὶν ἀνῃρημένος. Ε', ιζ', 11.
ἐστὶν ἀπερριμμένον. Α', μβ', 3.
ἐστὶν ἀπηγορευμένον. Γ', κβ', 7.
ἀποδεδειγμένον ἐστί. Ε', ιϛ', 3.
ἐστὶν ἀποκεκριμένος. Ϛ', κγ', 2.
ἐστὶν ἀφιγμένη. Ζ', κε', 13. Φέρεται καὶ γραφὴ ἔσται ἀφιγμένη.

γεγραμμένος ἐστίν. Α', ιε', 3. ἐστὶ γεγραμμένος. Α', α', 2 καὶ γ', 3. γεγραμμένον ἐστίν. Ε', κζ', 12. ἐστὶ γεγραμμένον. Α', γ', 4. Ε', ια', 6 καὶ ιζ', 11 καὶ κε', 10. γεγραμμένα ἐστίν. Ι', κδ', 1. ἐστὶ γεγραμμένα. Α', ε', 5. Θ', β', 5. Ἐν βιβλ. Ε', ιη', 4 κεῖται «ἰδίᾳ μὲν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένον ἐστὶν οὐδέν — γέγραπται δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις» καὶ κε', 9 «ἐπὶ μόνῳ τῷ Ἀγαμέμνονι τὸ ὄνομά ἐστι γεγραμμένον· γέγραπται δὲ καὶ τοῦτο ἐπὶ τὰ λαιὰ ἐκ δεξιῶν».

ἐστὶ δεδηλωμένα. Δ', λα', 9.
ἐγγεγραμμένα ἐστίν. Β', κζ', 3.
ἐστὶν εἰκασμένη-εἰκασμένον. Β', θ', 6. Γ', ιθ', 2.
εἰλημμένος ἐστί. Ι', ιγ', 5.

ἐστὶν εἰργασμένος. Ϛ', ζ', 10 καὶ θ', 2. Η', με', 7 καὶ μη', 3. Ι', ιγ', 7 καὶ κϛ', 3. ἐστὶν εἰργασμένον. Γ', ιζ', 6. ἐστὶν εἰργασμένα. Α', λγ', 7. Β', ιζ', 3. Γ', ι', 2. Ε', ια', 2 καὶ ιζ', 5. Ζ', ζ', 9. Ι', λζ', 3.

ἐστὶν εἰρημένος. Α', β', 2. εἰρημένον ἐστίν. Η', λθ', 2. [illegible], λ', 7. ἐστὶν εἰρημένον. Α', ιδ', 6. Β', α', 6 καὶ κβ', 3. [illegible] ιβ', 6 καὶ κ', 1. Ε', ιη', 6 καὶ κγ', 4. Ϛ', κ', 17. Ι', δ', [illegible] ἐστὶν εἰρημένα. Α', ε', 1 καὶ η', 5 καὶ ιδ', 3. Β', κα', 5. Γ', ιδ', 1. Ε', ια', 7 καὶ 8 καὶ ιδ', 8. Ϛ', ζ', 2 καὶ η', 6. Ζ', δ', [illegible]. Θ', β', 7 καὶ λα', 6. Ι', κδ', 4 καὶ λα', 3 καὶ λϛ', 18. Ση-

μειωτέον δ' ὅτι ἐν βιβλ. Θ', λ', 6 φέρεται «ἄλλοις δὲ προειρημένον ἐστίν», ὃ μετεβλήθη εἰς τὸ εἰρημένον.

ἐστὶν ἐμπεποιημένη. Α', κδ', 7. ἐστὶν ἐμπεποιημένα. Ε', ια', 1.

ἐπειργασμένος ἐστίν. Η', θ', 5. Θ', μ', 3. ἐστὶν ἐπειργασμένη. Α', κδ', 7. ἐπειργασμένα ἐστίν. Β', κζ', 2. ἐστὶν ἐπειργασμένα. Α', κη', 2. Β', γ', 1.

ἐστὶν ἐπεστραμμένος. Ε', ιζ', 8.

ἐστὶν ἐπηνθισμένον. Ζ', κϛ', 11.

ἐστὶν ἐρριμμένος. Ι', κζ', 1.

ἐστὶν ἐρρωμένος. Ε', ιθ', 8.

ἐστὶν ἐσκευασμένον. Ι', λδ', 8.

ἐστὶν εὑρημένον. Β', λδ', 3.

ἡρμοσμένον ἐστίν. Η', λζ', 7.

ἐστὶν ἡρπασμένος. Γ', ιη', 12.

ἐστὶν ἱδρυμένος-ἱδρυμένον. Δ', κγ', 10. Ζ', κζ', 8.

(καθήμενός ἐστιν. Γ', ιη', 13. καθήμενόν ἐστιν. Ε', ιζ', 1. ἐστὶ καθήμενον. Ζ', κα', 11. Ἐν βιβλ. Β', ι', 2 φέρεται «τῇ μὲν Πανὸς καθήμενον ἄγαλμά ἐστι, τῇ δὲ Ἄρτεμις ἕστηκεν». Δύναται δὲ τοῦτο νὰ ἐκληφθῇ ὑπό τινος ὧδε· «τῇ μὲν ἐστὶν (ὑπάρχει) Πανὸς ἄγαλμα καθήμενον». Πρβ. Σάτυρ. παρ' Ἀθην. σελ. 534 δ «ἐν δὲ θατέρῳ Νεμέα ἦν καθημένη»).

κατειργασμένα ἐστίν. Η', νβ', 3.

μεμιμημένος ἐστίν. Ϛ', κε', 4. ἐστὶ μεμιμημένος. Ε', ιβ', 8.

ἐστὶν ὀρωρυγμένη. Ι', λε', 9.

πεποιημένος ἐστίν. Β', λη', 3. Ϛ', ιγ', 10 καὶ ιθ', 11. Η', μη', 1. ἐστὶ πεποιημένη. Ε', ιε', 9. πεποιημένον ἐστί. Θ', ιβ', 6. Ι', ε', 6 καὶ λζ', 1. ἐστὶ πεποιημένον. Α', λη', 2. Δ', α', 6. Ζ', ιθ', 1. Θ', λε', 4 καὶ 5. πεποιημένα ἐστί(ν). Α', β', 3 καὶ ε', 1 καὶ μγ', 8. Β', γ', 3 καὶ 9. Γ', ιγ', 5. Δ', ιγ', 6 καὶ ιδ', 5. Ε', ια', 4. Ζ', ιζ', 9 καὶ κα', 7. Η', η', 8 καὶ θ', 1 καὶ ιη', 1. Θ', κζ', 2. Ι', ϛ', 5 καὶ ιδ', 6 καὶ λ', 5. ἐστὶ πεποιημένα. Α', λη', 7. Β', ιγ', 3. Ε', κδ', 5. Ζ', κδ', 6. Θ', κ', 1. Ι', κθ', 6 καὶ λ', 2.

πεπραγμένα ἐστί. Α', η', 1.

ἐστὶ πεπρωμένον. Δ', κα', 10.
ἐστὶ πεφυτευμένα. Β', α', 7.
προβεβλημένον ἐστίν. Η', μα', 7.
ἐστὶ προειρημένα. Δ', κζ', 4.
προσανακεκλιμένος ἐστίν. Ι', λ', 7. Πρβ. 6 «προσανακέκλιται δὲ τῷ δένδρῳ».
προτετιμημένος ἐστίν. Ε', ιγ', 1 «ἔστι δὲ ἐντὸς τῆς Ἄλτεως καὶ Πέλοπι ἀποτετμημένον τέμενος· ἡρώων δὲ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ τοσοῦτον προτετιμημένος ἐστὶν ὁ Πέλοψ ὑπὸ Ἠλείων, ὅσον κτέ.».
τετελεσμένος ἐστίν. Β', ς', 3
ἐστὶ τετραμμένον. Α', κα', 3.
τετρωμένος ἐστίν. Ι', ια', 1.
ἐστὶν ᾠκοδομημένον. Η', λα', 8. ᾠκοδομημένα ἐστί. Η', ι', 6 καὶ λθ', 5.
ἐστὶν ὡμολογημένον. Θ', β', 2.

Ἐν Ὀδυσσείας Δ, στίχ. 807 ἀπαντᾷ «οὐ μὲν γάρ τι θεοῖς ἀλιτήμενός ἐστι». Εἶνε δὲ ἐν τοῖς Σχολίοις γεγραμμένον σελ. 238, 11 «Τὸ δὲ ἈΛΙΤΗΜΕΝΟΣ εἰ μὲν παροξύνεται, παρακείμενός ἐστι κατὰ συστολὴν τῆς ἀρχούσης, εἰ δὲ προπαροξύνεται, ἐνεστώς ἐστιν Αἰολικός, ὡς ἀλαλήμενος καὶ ἀκαχήμενος» (Ἴδε Λαρόχην εἰς Ὀδύσσ. τόμ. Α', σελ. 99). Ἐνεστὼς νομίζεται τὸ ἀλιτήμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Λεσουέρνος ἐν *Enchir. Dict. Epic.* σελ. 373 καὶ 442. Ὑπελήφθη δ' ὑπό τινων καὶ ἀόριστος (Ἴδε Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τόμ. . σελ. 77. Πρβ. καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Βλασσίου γενομένην ἔκδοσιν τῆς τοῦ Κυννήρου Διεξοδικῆς Γραμματικῆς τῆς Ἑλλην. Γλώσσης Μέρ. ', β', σελ. 362).

Ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Μαυροφρύδου εἶνε παρατεθειμένα ἐν Δοκιμ. Ἱστορ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ. σελ. 315 ὡς παραδείγματα τῆς κατὰ περίφρασιν ἐκφορᾶς τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους Λυσιστρ. 26 «ἀλλ' ἔστιν ὑπ' ἐμοῦ πρᾶγμ' ἀνεζητημένον πολλαῖσί τ' ἀγρυπνίαισιν ἐρριπτασμένον» καὶ τὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Α', 181 «ἄγαλμα δὲ οὐκ οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον» καὶ τὸ τοῦ αὐτοῦ βιβλ. Δ', 127 «ἡμῖν οὔτε ἄστεα οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστί». Ἀλλὰ τὸ μὲν ἔνι ἰσοδυναμεῖ

μειωτέον δ' ὅτι ἐν βιβλ. Θ', λ', 6 φέρεται «ἄλλοις δὲ προειρημένον ἐστίν», ὃ μετεβλήθη εἰς τὸ εἰρημένον.

ἐστὶν ἐμπεποιημένη. Α', κδ', 7. ἐστὶν ἐμπεποιημένα. Ε', ια', 1.

ἐπειργασμένος ἐστίν. Η', θ', 5. Θ', μ', 3. ἐστὶν ἐπειργασμένη. Α', κδ', 7. ἐπειργασμένα ἐστίν. Β', κζ', 2. ἐστὶν ἐπειργασμένα. Α', κη', 2. Β', γ', 1.

ἐστὶν ἐπεστραμμένος. Ε', ιζ', 8.

ἐστὶν ἐπηνθισμένον. Ζ', κϛ', 11.

ἐστὶν ἐρριμμένος. Ι', κζ', 1.

ἐστὶν ἐρρωμένος. Ε', ιθ', 8.

ἐστὶν ἐσκευασμένον. Ι', λδ', 8.

ἐστὶν εὑρημένον. Β', λδ', 3.

ἡρμοσμένον ἐστίν. Η', λζ', 7.

ἐστὶν ἡρπασμένος. Γ', ιη', 12.

ἐστὶν ἱδρυμένος-ἱδρυμένον. Δ', κγ', 10. Ζ', κζ', 8.

(καθήμενός ἐστιν. Γ', ιη', 13. καθήμενόν ἐστιν. Ε', ιζ', 1 ἐστὶ καθήμενον. Ζ', κα', 11. Ἐν βιβλ. Β', ι', 2 φέρεται «τῇ μὲν Πανὸς καθήμενον ἄγαλμά ἐστι, τῇ δὲ Ἄρτεμις ἕστηκεν». Δύναται δὲ τοῦτο νὰ ἐκληφθῇ ὑπό τινος ὧδε· «τῇ μὲν ἐστὶν (ὑπάρχει) Πανὸς ἄγαλμα καθήμενον». Πρβ. Σάτυρ. παρ' Ἀθην. σελ. 534 δ' «ἐν δὲ θατέρῳ Νεμέα ἦν καθημένη»).

κατειργασμένα ἐστίν. Η', νβ', 3.

μεμιμημένος ἐστίν. Ϛ', κε', 4. ἐστὶ μεμιμημένος. Ε', ιβ', 8

ἐστὶν ὀρωρυγμένη. Ι', λε', 9.

πεποιημένος ἐστίν. Β', λη', 3. Ϛ', ιγ', 10 καὶ ιθ', 11. Η', μη', 1. ἐστὶ πεποιημένη. Ε', ιε', 9. πεποιημένον ἐστί. Θ', ιβ', 6. Ι', ε', 6 καὶ λζ', 1. ἐστὶ πεποιημένον. Α', λη', 2. Δ', α', 6. Ζ', ιθ', 1. Θ', λε', 4 καὶ 5. πεποιημένα ἐστί(ν). Α', β', 3 καὶ ε', 1 καὶ μγ', 8. Β', γ', 3 καὶ 9. Γ', ιγ', 5. Δ', ιγ', 6 καὶ ιδ', 5. Ε', ια', 4. Ζ', ιζ', 9 καὶ κα', 7. Η', η', 8 καὶ θ', καὶ ιη', 1. Θ', κζ', 2. Ι', ϛ', 5 καὶ ιδ', 6 καὶ λ', 5. ἐστὶ πεποιημένα. Α', λη', 7. Β', ιγ', 3. Ε', κδ', 5. Ζ', κδ', 6. [illegible] κ', 1. Ι', κθ', 6 καὶ λ', 2.

πεπραγμένα ἐστί. Α', η', 1.

ἐστὶ πεπρωμένον. Δ', κα', 10.
ἐστὶ πεφυτευμένα. Β', α', 7.
προβεβλημένον ἐστίν. Η', μα', 7.
ἐστὶ προειρημένα. Δ', κζ', 4.
προσανακεκλιμένος ἐστίν. Ι', λ', 7. Πρβ. 6 «προσανακέκλιται δὲ τῷ δένδρῳ».
προτετιμημένος ἐστίν. Ε', ιγ', 1 «ἔστι δὲ ἐντὸς τῆς Ἄλτεως καὶ Πέλοπι ἀποτετμημένον τέμενος· ἡρώων δὲ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ τοσοῦτον προτετιμημένος ἐστὶν ὁ Πέλοψ ὑπὸ Ἠλείων, ὅσον κτέ.».
τετελεσμένος ἐστίν. Β', ϛ', 3
ἐστὶ τετραμμένον. Α', κα', 3.
τετρωμένος ἐστίν. Ι', ια', 1.
ἐστὶν ᾠκοδομημένον. Η', λα', 8. ᾠκοδομημένα ἐστί. Η', ι', 6 καὶ λθ', 5.
ἐστὶν ὡμολογημένον. Θ', β', 2.

Ἐν Ὀδυσσείας Δ, στίχ. 807 ἀπαντᾷ «οὐ μὲν γάρ τι θεοῖς ἀλιτήμενός ἐστι». Εἶνε δὲ ἐν τοῖς Σχολίοις γεγραμμένον σελ. 238, «Τὸ δὲ ἈΛΙΤΗΜΕΝΟΣ εἰ μὲν παροξύνεται, παρακείμενός ἐστι κατὰ συστολὴν τῆς ἀρχούσης, εἰ δὲ προπαροξύνεται, ἐνεστώς ἐστιν ...ικός, ὡς ἀλαλήμενος καὶ ἀκαχήμενος» (Ἴδε Λαρόχην εἰς Ὀδύσσ. ... Α', σελ. 99). Ἐνεστὼς νομίζεται τὸ ἀλιτήμενος καὶ ὑπὸ ... Λεουβῆνος ἐν *Enchir. Dict. Epic.* σελ. 373 καὶ 442. Ὑπετέθη δ' ὑπό τινων καὶ ἀόριστος (Ἴδε Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τόμ. ... σελ. 77. Πρβ. καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Βλασσίου γενομένην ἔκδοσιν τῆς ... Κυννήρου Διεξοδικῆς Γραμματικῆς τῆς Ἑλλην. Γλώσσης Μέρ. ... β', σελ. 362).

Ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Μαυροφρύδου εἶνε παρατεθειμένα ἐν Δοκιμ. Ἱστορ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ. σελ. 315 ὡς παραδείγματα τῆς ... περίφρασιν ἐκφορᾶς τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους Λυσιστρ. 26 «ἀλλ' ... ὑπ' ἐμοῦ πρᾶγμ' ἀνεζητημένον πολλαῖσί τ' ἀγρυπνίαισιν ἐρριπτασμένον» καὶ τὸ τοῦ Ἡροδότου βιβλ. Α', 181 «ἄγαλμα δὲ οὐκ ...δὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον» καὶ τὸ τοῦ αὐτοῦ βιβλ. Δ', 127 «ἡμῖν ... ἄστεα οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστί». Ἀλλὰ τὸ μὲν ἔνι ἰσοδυναμεῖ

τῷ ἔνεστι, οὐχὶ τῷ ἐστί· φέρεται δὲ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ καὶ «ἐν
ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἔνι κατήμενον χρύσεον» (βιβλ. Α', 18
καὶ «ἐνῆσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμεμιγμένοι» (βιβ
Θ', 32), Ἐν δὲ τῷ οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστί ἡ μετοχὴ ε
τῷ ὀνόματι γῆ συντεταγμένη, δὲν ἀποτελεῖ δὲ μετὰ τοῦ ἐστί πε
φρασιν τοῦ πεφύτευται. Τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου σημαίνει
αὐτὸ καὶ τὸ «ἡμεῖς οὔτε ἄστη οὔτε γῆν πεφυτευμένην ἔχομεν». Πρ
καὶ βιβλ. Β', 138 «Ἔστι δὲ ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων π
φυτευμένον περὶ νηὸν μέγαν — Κατὰ μὲν δὴ τὴν ἔσοδον ἐστρωμέ
ἐστὶ ὁδὸς λίθου (ἐστρωμένη ὁδὸς λίθου ἐστί) ἐπὶ σταδίους τρεῖς μά
στά κῃ» καὶ βιβλ. Β', 136 «ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολα
μένα τάδε λέγοντά ἐστι (ἐστὶ τάδε λέγοντα)». Ὑπάρχει δὲ καὶ γρα
πεφυτευμένΩΝ. Καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἀριστοφάνους χωρίῳ κάλλιον ἡμ
φαίνεται νὰ συναφθῇ ἡ μετοχὴ ἀνεζητημένον τῷ ὀνόματι πρᾶγμ
ὡς προσδιορίζουσα αὐτό. Ὁ κωμικὸς λέγει

Α. Τί τὸ πρᾶγμα; πηλίκον τι; Β. Μέγα. Α. Μῶν καὶ παχύ;
Β. Οὐχ οὗτος ὁ τρόπος· ταχὺ γὰρ ἂν ξυνήλθομεν.
Ἀλλ' ἔστιν ὑπ' ἐμοῦ πρᾶγμ' ἀνεζητημένον
πολλαῖς τ' ἀγρυπνίαισιν ἐρριπτασμένον.

Ἤγουν: Ἀλλ' ἔστι πρᾶγμα, ὃ ὑπ' ἐμοῦ ἀνεζήτηται καὶ πολλα
ἀγρυπνίαις ἐρρίπτασται. Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ βιβ
Α', β', 5 «πρόσωπόν ἐστιν οἱ μόνον ἐνῳκοδομημένον τοίχῳ».

Παρατιθέμεθα νῦν καὶ ἃ γνωστὰ ἡμῖν ὑπάρχουσι μαρτύρια τ
κατὰ περίφρασιν ἐκφορᾶς τοῦ τρίτου ἑνικοῦ προσώπου τοῦ παθητικ
ὑπερσυντελίκου.

ἦν ἀναγεγραμμένος-ἦν ἀναγεγραμμένα. Πλούτ. Δημητ
ΜϚ', 1 καὶ Ἀντων. ΙΕ', 2.

ἦν ἀναπεφυρμένα. Ἡρόδ. Α', 103.

ἦν ἀνηλωμένον. Δημοσθέν. σελ. 1172, 16.

ἦν ἀνῃρημένος. Παυσαν. Δ', ιζ', 9.

ἦν ἀπειλημμένος. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 164.

ἀπειρημένον ἦν. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Β', ζ', 5.

ἦν ἀπεσταλμένος. Πολύβ. Δ', νθ', 1.

ἦν ἀπηγριωμένη. Ἐπικρ. Ἀποσπ. 2-3, 16 (Τόμ. Β, σελ. 284

ἦν ἀποδεδομένον. Θεόφραστ. παρ' Ἀθην. σελ. 427 δ'.

ἦν ἀποκεκριμένον. Ἀριστοτέλ. μετὰ τὰ Φυσ. Α', η', 10 (Τόμ. Β', σελ. 480, 37). Ἐν τοῖς ἑξῆς (σελ. 480, 45) εἶνε εἰρημένον «ἤδη γὰρ ἦν ἀπεκέκριτο».

ἀποτετελεσμένα ἦν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Ϛ', 6', 7.

ἦν ἀφειμένος. Πλούτ. Λυκ. ΚΔ', 1.

ἦν ἀφιγμένος. Εὐριπίδ. Ἱππολ. 1164.

ἦν βεβουλευμένος. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Μενεκλ. Κλήρ. 15.

ἦν βεβωμένα. Ἡρόδ. Γ', 39.

γεγεμισμένον ἦν. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 282, 14 Διδ.

ἦν γεγενημένος. Ἀθήν. σελ. 576 γ'.

γεγραμμένον ἦν. Ψευδοδημοσθέν. σελ. 1331, 30. Πολύβ. ΙΕ', ιε', 5 καὶ ΚΗ', ζ', 8. ἦν γεγραμμένος. Ὑπερείδ. κατ' Ἀθηνογ. 11 «οὗ Δικαιοκράτης ἐνεγέγραπτο — οὗτος μὲν ἐπὶ τοῦ Δικαιοκράτους ὀνόματος ἦν γεγραμμένος». ἦν γεγραμμένη. Δημοσθέν. σελ. 967, 5. ἦν γεγραμμένον. Ἡρόδ. Ϛ', 98 (ἐν ῥήσει νοθευομένη). Ὑπερείδ. ὑπὲρ Λυκόφρ. 3. ἦν γεγραμμένα. Διονύσ. Κωμ. Ἀποσπ. 2, 29 (Τόμ. Β', σελ. 424). Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου γεγραμμένον ἦν βιβλ. ΙΔ', μζ', 2 καὶ βιβλ. Η', ζ', 3 καὶ ἦν γεγραμμένον βιβλ. ΙΗ', νη', 1 καὶ βιβλ. ΙΘ', ζ', 7 καὶ ρ', 3 καὶ ἦν γεγραμμένη βιβλ. ΙΗ', ξγ', 2 καὶ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου γεγραμμένος ἦν Λυσ. Λ', 3 καὶ ἦν γεγραμμένον Πλούτ. ΜΑ', 2 καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ ἦν γεγραμμένον ΙΘ', 19 καὶ 20.

ἦν δεδιδαγμένος. Ἀθήν. σελ. 20 ς'.

δεδογμένον ἦν. Πλάτ. Νόμ. σελ. 700 γ'. Ἰσοκράτ. Παναθην. 53.

ἦν δεδομένη. Πλούτ. Λυκ. καὶ Νομ. Συγκρ. Β', 4.

διαπεπραγμένος ἦν. Ἰσοκράτ. Παναθην. 128.

ἦν διατεταγμένον. Πολύβ. Ι', ιε', 9.

ἦν διεφθαρμένη. Διογέν. Λαέρτ. Θ', 42.

ἦν διῃρημένη. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Ἀντων. σελ. 121 α'.

διωμολογημένον ἦν. Πλάτ. Σοφιστ. σελ. 264 δ'.

ἦν ἐγγεγραμμένος. Ψευδοδημοσθέν. σελ. 1201, 59. ἐγγεγραμμένον ἦν — ἦν ἐγγεγραμμένον. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 340, 9 καὶ

11. ἐγγεγραμμένα ἦν. Ἐπιγρ. ἐν τῷ Ἑρμῇ 1897, σελ. 653. ἦ ἐγγεγραμμένα. Ἀσκληπιάδ. Μυρλ. παρ' Ἀθην. σελ. 494 α'.

ἦν ἐγκεκλημένον. Σοφοκλ. Τραχιν. 578.

ἐγνωσμένον ἦν-ἦν ἐγνωσμένον. Ἀρριαν. Ἀναβ. Β', κ', καὶ Ε', ιβ', 2.

εἰθισμένον ἦν-ἦν εἰθισμένον. Σουίδ. λ. συγγραφεῖς. Ἀ[ρ]ποκρατ. σελ. 283, 16 καὶ σελ. 124, 20.

ἦν εἱμαρμένον. Ἰσοκράτ. περὶ Ἀντιδόσ. 176. εἱμαρμένον ἦ[ν] Δίων Κάσσ. ΝΖ', ιθ', 4.

εἰργασμένος ἦν. Θουκυδ. Ϛ', 29, 1 «ἑτοῖμος ἦν πρὶν ἐκπλε[ῖν] κρίνεσθαι, εἴ τι τούτων εἰργασμένος ἦν (ἤδη γὰρ καὶ τὰ τῆς παρα[σ]σκευῆς ἐπεπόριστο), καὶ εἰ μὲν τούτων τι εἴργαστο, δίκην δοῦνα[ι] κτέ.». Πρβ. καὶ Παυσαν. Α', ιζ', 6 «ὧν ἦν αὐτὸς εἰργασμένος» κ[αὶ] Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ΙΔ', ιε', 12 «τὸ πᾶν ἦν ἂν εἰργασμένη» κ[αὶ] Πορφύρ. περὶ Ἀποχ. Ἐμψ. Β' 29 «οἷον ἔργον ἦν εἰργασμένος». [Ὁ] Κόβητος ποιούμενος λόγον ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1886, σελ. 13 περὶ τ[οῦ] παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἀπαντῶντος εἰργασμένος ἦν γράφει «Non e[st] usitatum dicere εἰργασμένος ἦν pro εἴργαστο. Corrigendum ess[e] arbitror εἰργασμένος ΕΙΗ». Ἥκιστα τῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησι νεν[ο]μισμένης συνηθείας ἀπᾴδει ἡ κατὰ περίφρασιν ἐκφορὰ εἰργασμέ[-] νος ἦν.

εἰργμένη ἦν. Ἰω Φιλόπον. Ὑπομνήμ. εἰς Ἀριστοτ. Τόμ. ΙϚ' σελ. 449, 22. Πρβ. Ἀριστοτέλ. Φυσ. Ἀκροάσ. Γ', ε', 17 (Τόμ. Β' σελ. 280, 40).

ἦν εἰρημένος. Ἡρόδ. Ϛ', 23. εἰρημένον ἦν. Ξενοφ. Κυ[ρ]. Παιδ. Δ', ε', 14. Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Ζ' α', 28· κεῖται «ἔλεγεν ὅτι ἐξήκοι αὐτῷ ὁ χρόνος ὃς εἰρημένος ἦ[ν] παραμένειν». Φέρεται καὶ γραφὴ «ὃς εἰρημένος παραμένειν» ἄνευ τ[οῦ] ἦν. Ὁ Κόβητος ἐξέδωκεν «ὁ χρόνος ὁ εἰρημένος παραμένειν». Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ κεῖται βιβλ. Γ', 52, 2 «γνοὺς δὲ ὁ Λακεδαιμό[-] νιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν· εἰρημέ[-] νον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως κτέ.». Εἶνε δ' ἐν τοῖς Σχ[ο-] λίοις γεγραμμένον σελ. 63, 33 Διδ. «Ἀντίπτωσις ἤτοι αἰτιατικὴ ἀντ[ὶ] γενικῆς· ἀντὶ τοῦ εἰρημένου γὰρ αὐτῷ εἶπεν». Ἀναγνωστέον ἴσω[ς] «ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρημένου αὐτῷ (εἰρημένον αὐτῷ) εἶπεν». Παντὶ δὲ

φανερὸν ὑπάρχει ὅτι ὁ γράψας τὸ παρατεθὲν σχόλιον εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τήνδε τὴν γραφήν· «βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν, εἰρημένον αὐτῷ, κτλ.». Ταύτην δ' εὐλόγως γνησίαν ὑπολαμβάνει ὁ Κόβητος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Ὑπερείδου σελ. 68-9 καὶ ὁ Ἑρουερδὴν ἐν τοῖς Θουκυδιδείοις Μελετήμασι σελ. 44 Πρβ. καὶ Πόππον εἰς Θουκυδ. Μέρ. Γ', β', σελ. 679-80 καὶ σελ. 683-4 ἐκδ. μεγ.

ἦν ἐκδεδομένη. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Μενεκλ. Κλήρ. 19.

ἐκτετελεσμένον ἦν. Παυσαν. Ε', ια', 9.

ἦν ἐμπεποιημένη. Ἀριστοφ. Ὄρν. 1301.

ἐντεταλμένον ἦν. Ἡσύχ. λ. ἐτέταλτο.

ἦν ἐξαραιρημένα. Ἡρόδ. Β', 168 δίς.

ἐξειργασμένος ἦν. Παυσαν. Β', κη', 6.

ἦν ἐξωπλισμένη Ἀριστοφ. Εἰρήν. 566.

ἦν ἐπηγγελμένον. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 285, 42.

ἦν ἐπιγεγραμμένη. Μᾶρκ. Εὐαγγ. ΙΕ', 26.

ἦν ἐπικεχαλκευμένος. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Γ', ς', 2.

ἐρρωμένον ἦν. Ξενοφ. Ἀγησ. Α', 24 «εὐθὺς ἐρρωμένον ἦν καὶ ἐπιτυχόν» Νομίζει δ' ὁ Κόβητος ἐν Μνημοσ. 1875, σελ. 338 τὸ παρὰ τῷ Θεμιστίῳ κείμενον σελ. 223 β' «εἴπερ ἘΠΟμενόν μοι ἦν τὸ σῶμα ἦν» ἡμαρτημένην ἀνάγνωσιν τοῦ ἘΡΡΩμένον, «ἐρρωμένον—τὸ σῶμα ἦν».

ἐσταλμένος ἦν. Σοφοκλ Τραχιν. 776. Ἀρριαν. Ἀναβ. Γ', ι', 9.

ἔσκεν ἐστρωμένον. Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Ἀφροδίτ. 158. Ἴδε καὶ Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τόμ. Α', σελ. 364 α'.

ἦν ἐσχηματισμένον. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Ἐπιρρ. σελ. 608, 14.

ἦν ἐψευσμένος. Δημοσθέν. σελ. 925, 8.

ἦν ἠγγυημένος. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 73. Πρβ. § 55: ἠγγύητο. Ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΔ', ιε', 14 ἦν ἠγγυημένος.

ἦν ἡγμένη. Ἀρριαν. Ἀναβ. Ζ', δ', 4.

ἦν ἠδικημένος. Ἰσοκράτ. περὶ Ἀντιδόσ. 33.

ἦν ᾑρημένος. Παυσαν. Ζ', ιδ', 7.

ἦν ἡρμοσμένα. Σοφοκλ. Ἀντιγ. 570. Ἀθετεῖ ὁ Ναύκιος τὸν στίχον τοῦτον.

11. ἐγγεγραμμένα ἦν. Ἐπιγρ. ἐν τῷ Ἑρμῇ 1897, σελ. 653. ἐγγεγραμμένα. Ἀσκληπιάδ. Μυρλ. παρ' Ἀθην. σελ. 494 α'.

ἦν ἐγκεκλημένον. Σοφοκλ. Τραχιν. 578.

ἐγνωσμένον ἦν-ἦν ἐγνωσμένον. Ἀρριαν. Ἀναβ. Β', καὶ Ε', ιβ', 2.

εἰθισμένον ἦν-ἦν εἰθισμένον. Σουίδ. λ. συγγραφεῖς ποκρατ. σελ. 283, 16 καὶ σελ. 124, 20.

ἦν εἱμαρμένον. Ἰσοκράτ. περὶ Ἀντιδόσ. 176. εἱμαρμέν Δίων Κάσσ. ΝΖ', ιθ', 4.

εἰργασμένος ἦν. Θουκυδ. Ϛ', 29, 1 «ἑτοῖμος ἦν πρὶν κρίνεσθαι, εἴ τι τούτων εἰργασμένος ἦν (ἤδη γὰρ καὶ τὰ τ σκευῆς ἐπεπόριστο), καὶ εἰ μὲν τούτων τι εἴργαστο, δίκη κτέ.». Πρβ. καὶ Παυσαν. Α', ιζ', 6 «ὧν ἦν αὐτὸς εἰργασμ. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ΙΔ', ιε', 12 «τὸ πᾶν ἦν ἂν εἰργασ Πορφύρ. περὶ Ἀποχ. Ἐμψ. Β' 29 «οἷον ἔργον ἦν εἰργασ Κόβητος ποιούμενος λόγον ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1886, σελ. 1 παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἀπαντῶντος εἰργασμένος ἦν γράφε usitatum dicere εἰργασμένος ἦν pro εἴργαστο. Corrige arbitror εἰργασμένος ΕΙΗ». Ἥκιστα τῆς παρὰ τοῖς Ἰ μισμένης συνηθείας ἀπᾴδει ἡ κατὰ περίφρασιν ἐκφορὰ νος ἦν.

εἰργμένη ἦν. Ἰω Φιλόπον. Ὑπομνήμ. εἰς Ἀριστ σελ. 449, 22. Πρβ. Ἀριστοτέλ. Φυσ. Ἀκροάσ. Γ', ε', σελ. 280, 40).

ἦν εἰρημένος. Ἡρόδ. Ϛ', 23. εἰρημένον ἦν. Παιδ. Δ', ε', 14. Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς τοῦ Ξενοφῶ α', 28· κεῖται «ἔλεγεν ὅτι ἐξήκοι αὐτῷ ὁ χρόνος ἑ παραμένειν». Φέρεται καὶ γραφὴ «ὃς εἰρημένος παρα ἦν. Ὁ Κόβητος ἐξέδωκεν «ὁ χρόνος ὁ εἰρημένο Παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ κεῖται βιβλ. Γ', 52, 2 «γνοὺς νιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλε νον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως κτέ.». Εἰ λίοις γεγραμμένον σελ. 63, 33 Διδ. «Ἀντίπτωσις ἡ γενικῆς· ἀντὶ τοῦ εἰρημένου γὰρ αὐτῷ εἶπεν». «ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρημένου αὐτῷ (εἰρημένον αὐτῷ)

μὴν ὑπέσχε ὅτι ὁ γράψας τὸ παρατεθὲν σχόλιον εἶχε πρὸ ὀφθαλ-
ῶν τὴν γραφήν· ἀλλὰ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν, εἰρημένον αὐτῷ,
... Ταύτην δ' εὐλόγως γνησίαν ὑπολαμβάνει ὁ Κόβητος ἐν τῇ ἐκ-
... τοῦ Ἐπιτάφιου τοῦ Ὑπερείδου σελ. 68-9 καὶ ὁ Ἑρουερδὴν
... θουκυδίδειος Μελετήμασι σελ. 44 Πρβ. καὶ Πόππον εἰς
... Μεγ. Γ'. 6'. σελ. 679-80 καὶ σελ. 683-4 ἐκδ. μεγ.
... ομένη. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Μενεκλ. Κλήρ. 19.
... ουμένον ἦν. Πλάτων. Ε'. ια', 9.
... πεποιημένη. Ἀριστοφ. Ὀρν. 1301.
... ιάμενον ἦν. Ἡσυχ. λ. ἐπέπαλτο.
... σμένα. Ἡρόδ. Β'. 158 ἔς.
... μένος ἦν. Πλάτων. Β'. κε'. 6.
... σμένη Ἀριστοφ. Εἰρήν. 566.
... ειλημένον. Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 285, 42.
... γραμμένη. Μάρκ. Εὐαγ. ΙΕ'. 26.
... δικασμένος. Ἰωσήπ Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Γ', ς', 2.
... ν. Ξενοφ. Ἀνάβ. Α'. 24 «εὐθὺς ἐρρωμένον ἦν καὶ
... ὁ Κόβητος ἐν Μνημοσ. 1875. σελ. 338 τὸ
... σελ. 223 δ' «εἶπεν ἘΠΟμενόν μοι
... παραπέμποντο ἀνάγνωσιν τοῦ ἘΡΡΩμένον,
...
... Σχολ. Τραχιν. 776. Ἀρριαν. Ἀναβ. Γ',

... Ἰωσ. εἰς Ἀφροδιτ. 158. Ἴδε καὶ
... Ἰσχ. Α'. σελ. 354 α'.
... Ἀπολλων. Ἀλεξ. περὶ Επιρρ. σελ. 6?3.14.
... σελ. 925. 8.
... περὶ τοῦ Π... Κύπ... 73. Πρβ. § 55:
... ἐκ ... τοῦ Ἰωσήπου Ἰουδ. Ἀρχ. ΙΔ. α',

... Ἀναβ. Ζ'. δ'. 4.
... Ἀν... 33.
... Ζ'. δ. 7.
... Ἀν... Ἄδηε ὁ ...

ἦν ἠσκημένα. Ἡρόδ. Γ', 57.

ἦν ἡτοιμασμένη. Ἀθήν. σελ. 420, α'.

ἦν ἱδρυμένος. Ἀριστοφ. Πλούτ. 1193. ἦν ἱδρυμένον. Μά-χων παρ' Ἀθην. σελ. 337 γ'. Πρβ. καὶ Ἡρόδ. Α', 157 «ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον», ὅπερ ἐνδέχεται νὰ νοήση τις ὧδε· «ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον, ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον».

καθεσταμένος ἦν. Διόδωρ. Σικελ. ΙΒ', λθ', 1.

ἦν καταβεβλημένα. Θουκυδ. Ϛ', 102, 2. Πρβ. καὶ Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Θ', ι', 3 «ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ τοῦ χρόνου κατεβέβλητο ἢ ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων — ὅσα τε ἦν καταβεβλημένα ὑπὸ τοῦ Ἰσραηλιτῶν βασιλέως».

καταδεδουλωμένη ἦν. Πλάτ. Μενεξ. σελ. 240 α'.

ἦν κατεγνωσμένη. Παυσαν. Δ', ιβ', 2.

ἦν κατεδηδεσμένα. Ἀριστοτ περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Η', κη', ((Τόμ. Γ', σελ. 169, 1).

ἦν κατειλημμένος. Ἰσοκράτ. πρὸς Καλλίμ. 17 «ὅτ' ἐξεβέβληντο μὲν οἱ τριάκοντα, ὁ δὲ Πειραιεὺς ἦν κατειλημμένος».

ἦν κατειργασμένα. Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκράτ. 108.

ἦν κατεσκαμμένον. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ΙΔ', ϛ', 1.

ἦν κατεσκευασμένος. Καλλίξ. παρ' Ἀθην. σελ. 207 γ'. ἦν κατεσκευασμένη. Ἡρόδ. Α', 186. κατεσκευασμένα ἦν. Πλάτ. Κριτί. σελ. 114 δ' καὶ σελ. 116 γ'. ἦν κατεσκευασμένα. Πτολεμ. Βασιλ. παρ' Ἀθην. σελ. 229 δ'

ἦν κατεστραμμένη. Ἡρόδ. Α', 68.

κατεψηφισμένος ἦν. Ψευδοξενοφ. Ἀπολογ. 27.

ἦν κατεψυγμένη. Μιχ. Γλυκ. σελ. 539, 8 «ἡ δὲ ἦν κατεψυγμένη πάντη καὶ μεμαρασμένη».

κατηριθμημένος ἦν. Πράξ. Ἀποστόλ. Α', 17.

ἦν κατορωρυγμένος. Ξενοφ. Ἀναβ. Δ', ε', 29.

κεκλημένη ἦν. Ὁμηρ. Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. 324.

κεκλιμένος ἦν. Σχολ. Ἰλ. Τόμ. Γ', σελ. 507, 35.

ἦν κεκοσμημένον. Θεόπομπ. παρ' Ἀθην. σελ. 231 ϛ'.

ἦν κεκραμένος. Ἀχαι. παρ' Ἀθην. σελ. 427 γ' «μῶν ὁ λῷος ἦν κεκραμένος πολύς;». Ἀνάρμοστος ἐφάνη τισὶν ὁ παρατικὸς ἦν καὶ ἀνεγνώσθη ὑπ' αὐτῶν ἐγκεκραμένος καὶ ἔνι κεκ

μένος ἀντὶ τοῦ ἦν κεκραμένος. Ἴδε Ναύκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν σελ. 748, 9 ἐκδ. β'.

ἦν κεκριμένον. Πολυβ. Ι', ς', 8.

ἦν κεκρυμμένα. Εὐριπίδ. Ἴων. 1362.

κεκτημένος ἦν. Δημοσθέν. σελ. 464, 23. Ἴδε Γοιτλίγγιον εἰς Θεοδόσ. Γραμματ. σελ. 247.

ἦν κεχαρισμένος. Πορφύρ. περὶ Ἀποχ. Ἐμψ. Β', 15. Ἐν τοῖς ἡγουμένοις κεῖται κεχαρίσθαι.

ἦν κεχρηματισμένον. Λουκ. Εὐαγγ. Β', 26.

ἦν κεχωρισμένα. Παυσαν. Θ', ιγ', 7.

μεμαντευμένα ἦν. Παυσαν. Ζ', κα', 4.

ἦν μεμερισμένος. Διοδ. Σικελ. ΙΗ', ις', 3.

μεμιγμένα ἦν. Παυσαν. Β', λζ', 3. ἦν μεμιγμένα (μεμΕΙγμένα). Πλάτ. Νόμ. σελ. 693 α'.

ἦν μεμιμημένα. Παυσαν. Ϛ', ιη', 5.

νενοημέν' ἦν. Ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίου σελ. 230 μνημονεύεται ῥῆσις τοῦ Ἀλέξιδος, ἧς τὸ τέλος ἔχει ὧδε·

> ψυκτηρίδιον δὲ δέκ' ὀβολούς, Φιλιππίδου
> λεπτότερον.

Ἐπιφέρεται δ' ὡς ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου εἰρημένον τὸ «ἀλλὰ ταῦθ' ὅλως πρὸς ἀλαζονείαν οὐ κακῶς νενοημένα ἦν». Ἀλλ' εὐλόγως ἀπεδόθη καὶ τοῦτο τῷ Ἀλέξιδι καὶ ἐγράφη·

> ἴσως ἑτέρας, ψυκτηρίδιον δὲ δέκ' ὀβολούς,
> Φιλιππίδου λεπτότερον· ἀλλὰ ταῦθ' ὅλως
> πρὸς ἀλαζονείαν οὐ κακῶς νενοημέν' ἦν.

Ἴδε Κόβητον ἐν *Nov. Lect.* σελ. 361, ἔνθα καὶ τὸ παρὰ τῷ Λυσίᾳ πρὸς Σίμων. 38 ἀπαντῶν «τί δ' ἂν ποτε ἔπαθον, εἰ τἀναντία τῶν νῦν γεγενημένων ἦν, εἰ πολλοὺς ἔχων τῶν ἐπιτηδείων ἐγὼ— ἐχόμην αὐτῷ κτέ.;» μετατυποῦται εἰς τὸ «εἰ τἀναντία τῶν νῦν γεγενημέν' ἦν καὶ πολλοὺς κτέ.».

ἦν νενεοσσευμένα. Ἡρόδ. Α', 159. Τὴν παραδεδομένην γραφὴν νενοσσευμένα ἀποδοκιμάζει ὁ Κόβητος ἐν Μνημοσ. 1883, σ. 83 λέγων «Graeculorum est νοσσεύω pro νεοσσεύω, et male

spernitur νενΕΟσσευμένα quod Portus restituit — Emendate scriptum est apud Herodotum III. 111: ἄγχοῦ τῶν νεοσσιέων et: ἐπὶ τὰς νεοσσιάς».

ἦν νενομισμένον. Ἀθην. σελ. 627 ε'. Παυσαν. Θ', μ', 8.

ἦν νενομοθετημένον. Ἀριστοτ. Πολιτ. ς', β', 5 (Τόμ. Α', σελ. 593, 49).

ξυνειλεγμένον ἦν. Θουκυδίδ. Β', 10, 3.

ἦν ξυνεστραμμένον. Θουκυδίδ. Β', 4, 5.

ξυνηγμένη ἦν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Β', β', 3.

ξυντετριμμένον ἦν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', ιε', 6.

ἦν παρεσκευασμένον. Λυσ. κατ' Ἀγορ. 26. ἦν παρεσκευασμένη. Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. Ζ', σελ. 339 β'. Ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφῶντος βιβλ. Α', γ', 15 φέρεται διττὴ γραφή, «περὶ μὲν δὴ βρώσεως καὶ πόσεως — οὕτω παρεσκευασμένος ἦν» καὶ κατεσκευασμένος ἦν· εἶνε δὲ ταύτης προκριτωτέρα πάντω[ς] ἐκείνη. Ἀλλ' ὁ Λ. Διδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀπομνημονευμάτω[ν] περιέγραψε τὴν 15ην παράγραφον ὡς νόθην οὖσαν.

παρηγμένα ἦν. Ἀπολλών. Ἀλεξ. περὶ Συνδ. σελ. 521, 33

ἦν παρηλλαγμένος. Ἡρῳδιαν. περὶ Ἰλ. Προσῳδ. σελ. 194 Λερσ

πεπαιδευμένος ἦν. Ἀθήν. σελ. 108 ε'.

ἦν πεποιημένον. Ἀθήν. σελ. 376 γ'. Παυσαν. Δ', β', 1. πεποιημένα ἦν. Παυσαν. Α', κθ', 16. Ζ', κ', 4. ἦν πεποιημένα Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 9, 50.

ἦν πεπονημένα. Καλλίξεν. παρ' Ἀθην. σελ. 207 δ'.

παρωξυσμένος ἦν. Γεώργ. Παχυμέρ. Τόμ. Α', σελ. 489, 1[7]

πεπορισμένος ἦν. Ψευδοδημοσθέν. σελ. 1162, 77. Πρβ. κ[αὶ] σελ. 1159, 66 «εἰ μὴ πεπορισμένον τε ἦν καὶ ἐπηγγέλκειν αὐτοῖς»

ἦν πεπρωμένος. Εὐριπίδ. Ἰφιγ. Αὐλ. 882. πεπρωμένον ἦ[ν] Πίνδαρ. Ἰσθμιον. Η', 35 Βεργκ. Στράβ. σελ. 230.

ἦν πεπυσμένος. Διόδ. Σικελ. ΙΔ', κβ', 1.

ἦν περιβεβλημένος. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Η', ζ', 7.

ἦν περιηγμένον. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Γ', ς', 2.

ἦν πεφροντισμένον. Ἀθήν. σελ. 782 ε'.

ἦν πεφυγαδευμένος. Διόδωρ. Σικελ. ΙΘ', πη', 1.

πεφυγμένος ἦεν. Ὀδυσσ. Α, 18.

προαπεσταλμένος ἦν. Διόδωρ. Σικελ. ΙΖ', β', 4.

ἦν προβεβλημένα. Ἀρχιμήδ. Τόμ. Α', σελ. 274, 10 καὶ Τόμ. Β', σελ. 10, 5.

προειμένος ἦν. Δημοσθέν. σελ. 946, 6.

ἦν προεξειλεγμένα. Δημοσθέν. σελ. 305, 234.

ἦν προεξειργασμένον. Ἀριστοτέλ. περὶ Σοφιστ. Ἐλέγχ. ΛΔ', 6 (Τόμ. Α', σελ. 309, 1).

προπεφραδμένον ἦεν. Ἀπολλών. Ῥόδ. Γ', 1315.

προσηγμένος ἦν. Διόδωρ. Σικελ. ΙΑ', γ', 8.

προστεταγμένον ἦν. Διόδωρ. Σικελ. ΙΗ', λθ', 7. Ἀρριαν. Ἀναβ. Ζ', γ', 6. ἦν προστεταγμένον. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', ξβ', 4.

(ἦν συγκαθήμενος. Μᾶρκ. Εὐαγγ. ΙΔ', 54).

ἦν συγκατατεθειμένος. Λουκ. Εὐαγγ. ΚΓ', 51.

ἦν συμπεφυρμένα. Φερεκράτ. Ἀποσπ. 108, 1 (Τόμ. Α', σελ. 174).

συνειθισμένον ἦν. Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθ. Φόν. 10.

ἦν συνειλεγμένος. Ζώσιμ. σελ. 247, 5.

συνενηνεγμένα ἦν. Ξενοφ. Ἀαβ. Γ', δ', 31.

συνεσκευασμένος ἦν. Ξενοφ. Ἑλλην. Ε', β', 28.

ἦν συντεθειμένος. Διόδ. Σικελ. Κ', ξα', 6.

συντεταγμένη ἦν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Β', η', 10. ἦν συντεταγμένον-συντεταγμένον ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΘ', πβ', 4 καὶ ρ', 7.

ἦν τεθεωρημένον. Ἀρχιμήδ. Τόμ. Β', σελ. 294, 10.

ἦν τεθραμμένος. Λουκ. Εὐαγγ. Δ', 16.

τεθυωμένον ἦεν. Ἰλ. Ξ, 173. Ἴδ. Λέρσιον ἐν τῷ *De Arist. tud. Homer*. σελ. 367 ἐκδ. β'.

τεταγμένος ἦν. Ξενοφ. Ἑλλην. Ϛ', α', 19. Ἀριστοτέλ. Ἀθην. ...λιτ. ΙΓ'. ἦν τεταγμένος. Αἰσχύλ. Πέρσ. 381. Ἡρόδ. Γ', 90. ...δ. Σικελ. ΙΘ', πζ', 3. Πρβ. καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. σελ. 111, 21, τετελεσμένον ἦεν-τετελεσμένα ἦεν. Ἰλ. Θ, 454. Σ, 4. Ἐν ...ς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις φέρεται Τόμ. Α', σελ. 291, 7 «ἐν ἄλλῳ· ...ί κεν τετελεσμένον ἔπλεν».

ἦν τετμημένος. Αἰσχύλ. Χοηφ. 198.

τετραμμένος ἦν. Ἡρόδ. Δ', 78. Σχολ. Σοφοκλ. Φιλοκτ. 691 ...λ. 370, 23 Τευβν.).

ἦν τετρημένα. Ἀριστοφάν. Σφ. 128.
ἧς τετυγμένα. Θεόκριτ. ΚΔ', 135.
ἦν ὑπειρημένον. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Ἀγν. Κλήρ. 12.
ἦν ὑπεσχημένος. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. Β', ζ', 2 καὶ ΙΑ', γ', 7.
ὡδοποιημένη ἦν. Ξενοφ. Ἀναβ. Ε', γ', 1.
ἦν ᾠκοδομημένον. Ξενοφ. Ἀναβ. Β', δ', 12.
ἦν ὡρμισμένη. Εὐριπίδ. Ἰφιγ. Τ. 1328.

Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Σοφοκλέους παρὰ Πορφυρίῳ περὶ Ἀποχ. Ἐμψύχ. Β', 19 κεῖται:

ἦν μὲν γὰρ οἰὸς μαλλός, ἦν δ' ἀμπέλου
σπονδή τε καὶ ῥὰξ εὖ τεθησαυρισμένη·
ἐνῆν δὲ παγκάρπεια συμμιγὴς ὀλαῖς
λίπος τ' ἐλαίας κτέ.

Ἰσοδυναμεῖ δὲ τῷ «ἦν δ' ἀμπέλου — ῥάξ, ἡ εὖ ἐτεθησαύριστο». Δὲν ἐγκρίνομεν τὴν ὑπὸ τοῦ Κασαύβωνος μεταβολὴν τοῦ ΕΥ τεθησαυρισμένη εἰς τὸ ἘΝτεθησαυρισμένη. Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 565 φέρεται «ἦν δ' ἀμπέλΩΝ». Ἵνα δὲ καταστῇ ὁ στίχος ἄρτιος, ἀνέγνω ὁ μὲν Συλβούργιος «ἦν δὲ κἀμπέλων», ὁ δὲ Γρότιος «ἦν δὲ κἀμπέλου», ὁ δὲ Ναύκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν σελ. 218 ἐκδ. β' «ἦν δ' εὐάμπελος» ἢ «ἦν δὲ Βακχίου». Ἀλλ' ἴσως ἡ ἀληθὴς γραφὴ εἶνε «ἦν μὲν γὰρ οἰὸς μαλλός, ἦν δ' ἍΜ' ἈΜπέλου».

Ἐν τοῖς Βατράχοις τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 761 φέρεται «νόμος τις ἐνθάδ' ἐστὶ κείμενος». Γράφει δ' ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς κωμῳδίας ταύτης σελ. 97 «νόμος ἦν τις ἐνθάδ' ἡμῖν κείμενος Naber propter sequentem optativum ἀφίκοιτο. Ipse tentabam νόμος τις ἐνθάδ' ἦν τεθειμένος. Sed nulla correctione opus est, nam κείμενος valet i. q. τεθειμένος». Δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἠδύνατο νὰ λεχθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους τεθειμένος ἀντὶ τοῦ κείμενος. Ἴδε Κόβητον ἐν *Var. Lect.* σελ. 312 καὶ ἐν *Nov. Lect.* σελ. 561 καὶ 703 καὶ ἐν *Observat. ad Dion. Halic. Ant. Roman.* σελ. 35 καὶ Ναύκιον ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Ϛ', σελ. 120. Πρβ. καὶ Βέργκιον ἐν *Klein. Philol. Schrift.* Τόμ. Β', σελ. 277-8.

Κεφ. 3. Διειλεγμένος εἰμί, ἢ παρεσκευασμένος, κτλ., ἐκπεπληγμένοι ἐσμέν, ἦμεν ἐσφαλμένοι, κτλ.

Παρατηρητέον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προσώπων τῶν τε ἑνικῶν καὶ τῶν πληθυντικῶν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελίκου γίνεται περίφρασις ἀλλὰ πολλῷ σπανιώτερον.

διειλεγμένος εἰμί. Πολυδεύκ. Ε', 93 «διελέχθην αὐτῇ καὶ διειλεγμένος εἰμί, ὡς Ὑπερείδης.

εἰμὶ πεπεισμένος. Ψελλ. περὶ Ἐνεργ. Δαιμ. σελ. 14 Βοισσον.

κεκτημένος εἶ. Ἴδε τὴν ὑπὸ τοῦ Βλασσίου γενομένην ἔκδοσιν τῆς Κυνήρου Διεξοδικῆς Γραμματικῆς τῆς Ἑλλην. Γλώσσης Μέρ. Α', β', σελ. 99.

λελασμένος εἶς (ἔσσ') Ἰλ. Π, 538. Πρβ. καὶ Ψ, 69 «αὐτὰρ ἐμεῖο λελασμένος ἔπλευ, Ἀχιλλεῦ». Γελοῖον εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου γεγραμμένον ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 1074, 46 «Τὸ δὲ εἶς ἐνταῦθα μᾶλλον μὲν δηλοῖ τὸ ὑπάρχεις, δύναται δὲ ληφθῆναι καὶ ἀντὶ τοῦ πορεύῃ». Ἐν Ὀδυσσείας Σ, στίχ. 327 φέρεται «σύ γέ τις φρένας ἐκπεπαταγμένος ἐσσί», τουτέστι: σύ γ' ἐσσί τις ἐκπεπαταγμένος φρένας.

δεδμημένοι ἐσμέν. Ἡσύχ. λ. δεδμήμεσθα.

εἰθισμέναι ἐσμέν. Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 265.

ἐκπεπληγμένοι ἐσμέν. Πλάτ. Συμποσ. σελ. 215 δ'.

ἐσμὲν ἐπιγεγραμμένοι. Μένανδρ. Ἀποσπ. 482-3, 8 (Τόμ. Γ', σελ. 139).

πεποιημένω ἐστόν. Ψευδοπλάτ. Ἀντεραστ. σελ. 132 β'.

ἀμφεμμένοι ἐστέ. Ἐπιγράμμ. Ἑλλην. Καιβελ. 1035, 25 (σελ. 451).

πεπαλαγμένοι ἐστέ. Ψευδορφ. Ἀργον. 1241.

ἠπηνημένος ἦν (=ἤμην) καὶ τεθορυβημένος. Ἰσοκράτ. Παναθην. 233.

ἦν ἠδικημένος (=ἠδικήμην). Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Ἐρατ. Φόν. 45.

ἦ παρεσκευασμένος. Ἀριστοφ. Πλ. 77.

μεμελημένος ἦς. Ἐπιγράμμ. Ἑλλην. Καιβελ. 491, 4 (σελ. 195).

ἦσθα τετιμωρημένος. Λυσ. περὶ τοῦ Σηκ. 20.

ἦσθ' ὠργισμένος. Εὐριπίδ. Ἱππολ. 1413.

ἀποκεκριμένοι ἦμεν. Πλάτ. Πρωταγ. σελ. 358 α'.

ἦμεν ἐσφαλμένοι. Εὐριπίδ. Ἱππολ. 1414.

(ἦμεν ἥμενοι. Εὐριπίδ. Ἰφιγ. Τ. 1339).

ἦμεν ἠπατημένοι. Εὐριπίδ. Ἑλέν. 704.

(πεπυσμένοι ἦμεν. Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 1099. Ἀλλ' ὁ Σχύτζιος μετετύπωσε τὸ ἦμεν εἰς τὸ ᾖσμεν, ὃ καὶ ἄλλοι ἐνέκριναν. Ἴδε Ἑρμαννὸν εἰς Αἰσχύλ. Τόμ. Β', σελ. 455. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Var. Lect.* σελ. 381 «Porsonus ᾖσμεν dedit pro scriptura librorum ἦμεν vel ἢ μήν, nescio quam recte, nam ἴσμεν praetulerim». Ὁ Καρστὴν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀγαμέμνονος σελ. 76 ἔγραψε «πεπυσμένοι ἐσμέν». Πρβ. καὶ σελ. 252).

ἦμεν ὑβρισμένοι. Δημοσθέν. σελ. 660, 121.

ἦτε ἀπηλλαγμένοι. Δημοσθέν. σελ. 11, 8.

εἰθισμένοι ἦστε. Λυσ. κατ' Ἐπικρ. 16. Οὕτως ἀνέγνω ὁ Κόβητος ἀντὶ τοῦ «εἰθισμένοι ἐστέ».

πεπειραμένοι ἦτε. Δίων Κάσσ. ΟΓ', ιβ', 4 (Τόμ. Δ', σελ. 226 Δινδ.).

Ἐν Ἰλιάδι Λ, στίχ. 689 κεῖται «ὡς ἡμεῖς παῦροι κεκακωμένοι ἐν Πύλῳ ἦμεν», περὶ οὗ λέγει ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 878, 28 «Ἔνθα ὅρα καὶ ὡς τὸ ἐκεκακώμεθα περιέφρασε κατὰ κανόνα γραμματικὸν διὰ μετοχῆς καὶ ῥήματος, τοῦ κεκακωμένοι ἦμεν, οἰκείων ὄντων καὶ ἀμφοτέρων ὑπερσυντελίκῳ τοιούτῳ». Ἀλλ' ὁ Λαρόχης νομίζει ὅτι ἡ μετοχὴ κεκακωμένοι εἶνε αἰτιολογικὴ ἐμφαίνουσα τὸ αἴτιον τοῦ παῦροι ἦμεν· «ἡμεῖς ὀλίγοι ἐν Πύλῳ ἦμεν ἅτε κεκακωμένοι» ἤτοι «διὰ τὸ κεκακῶσθαι». Ἴδε καὶ Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τόμ. Α', σελ. 636.

ΜΕΡΟΣ ΚΒ'.

Εἰμὶ γεγώς, εἶ γεγώς, ἦν γεγώς, κτλ., ἐσμὲν γεγονότες, ἦμεν πεπονθότες, κτλ.

Γίνεται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καθόλου γλώσσῃ περίφρασις καὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελίκου κατά τε τὸν ἑνικὸν καὶ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν, σπανιώτατα δὲ κατὰ τὸν δυϊκόν. Θεόδωρος ὁ Γαζῆς λέγει «Συνάπτονται δὲ (αἱ μετοχαὶ) καὶ τοῖς ὑπαρκτικοῖς ῥήμασι μηθὲν πλέον δηλοῦσαι τῶν συστοίχων ῥημάτων, οἷον γράφων εἰμί καὶ γεγραφώς· ἴσον γὰρ τῷ γράφω καὶ γέγραφα» (Ἴδε Κ. Σμιδίτιον ἐν *Beitr. z. Geschicht. d. Grammat. d. Griech. u. d. Lat.* σελ. 467). Καταλέγομεν ἃ ἔχομεν πρόχειρα παραδείγματα ἐνεργητικῶν παρακειμένων καὶ ὑπερσυντελίκων περιφραστικῶς προσενηνεγμένων.

εἰμὶ γεγώς. Σοφοκλ. Αἴ. 1299. εἰμὶ γεγαυῖα. Χρησμ. παρὰ Παυσαν. Ι', ιϐ', 3.

εἰμὶ δεδρακώς. Δημοσθέν. σελ. 548, 104.

εἰμὶ τεθεικώς (τεθηκώς). Δημοσθέν. σελ. 825, 36.

εἶ γεγώς. Εὐριπίδ. Ἰφιγ. Τ. 509.

ἐκπεφυκὸς εἶ. Σοφοκλ. Ἀντιγ. 320.

παρεσχηκὼς εἶ. Ἀντών. Βυζάντ. Χρηστοηθ. σελ. 99 Καλογ.

ἀναϐεϐηκώς ἐστιν. Παυσαν. Ε', ια', 8. ϛ', ιϐ', 5. Πρϐ. 6 ἐπ' αὐτὸ δ' ἀναϐέϐηκε παρθένος». Ἴδε τὴν ὑπὸ Σχουϐάρτου καὶ Ὑαλζίου γενομένην ἔκδοσιν τοῦ Παυσανίου Τόμ. Β', σελ. 402.

ἀπεκτονώς ἐστιν. Παυσαν. Α', ιζ', 2. Ι', κϛ', 4.

ἐστὶν ἀφεικώς. Παυσαν. Β', κζ', 3.

ἐστὶ βεϐακώς. Εὐριπίδ. Ἡρακλ. 910.

ἐστὶ γεγονώς-γεγονώς ἐστι. Πλάτ. Συμποσ. σελ. 204 δ' καὶ ...μ. σελ. 31 ϐ'. Πλούτ. Ἀλεξ. ΛΓ', 1. ἐστὶ γεγονός-γεγονός ἐστι. Πλάτ. Φιλήϐ. σελ. 33 γ' καὶ Πολιτικ. σελ. 297 ε'. γεγονυῖά ἐστι(ν). Πλάτ. Νόμ. σελ. 776 γ'. Ψευδοπλάτ. Ἐπινομ. σελ.

990 δ'. ἐστὶ γεγονυῖα. Δημοσθέν. (ἢ Ὑπερείδ.) κατ' Ἀριστογείτ. 64, σελ. 789 (Ἴδε καὶ Κρυγῆρον ἐν Ἑλλην. Γραμματ. Μέρ. Α', § 53, 3, 1 καὶ Σταλβαύμιον εἰς Πλάτ. Νόμ. Τόμ. Β', σελ. 119). Ἐν τῷ Παρμενίδῃ τοῦ Πλάτωνος σελ. 154 α' κεῖται «ἔστι μὲν δὴ οὕτως ἔχον τε καὶ γεγονός».

ἐστὶ διεφθορώς. Μένανδρ. Ἀποσπ. 3 (Τόμ. Γ', σελ. 4).

εἰληφυῖά ἐστιν. Παυσαν. Ι', α', 1.

εἰωθός ἐστι. Ψελλ. περὶ Ἐνεργ. Δαιμ. σελ. 12 Βοισσον.

ἐνδεδυκώς ἐστι. Παυσαν. Ε', ιθ', 6.

ἐστὶν ἐξολωλεκώς. Ἀριστοφ. Πλούτ. 867. Ὁ Βλαϋδέσιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλούτου σελ. 315 «ἐστὶν ἐξολωλεκώς. Pro ἐξολώλεκε. Multo frequentius sic adhibetur plusquamperfectum, ut ἐγνωκότες ἦσαν Dem. Ol. I».

ἐστὶν ἐοικυῖα. Ψευδοκέϐ. Πίν. Γ', 2. ἐοικός ἐστιν. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 365, 24. ἐστὶν ἐοικός. Ἰσίδωρ. Χαρακην. παρ' Ἀθην. σελ. 93 ς'. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 595, 11. ἐστὶν ἐοικότα. Παυσαν. Ε', ιϐ', 3. οἰκότα ἐστί. Ἡρόδ. Δ', 195 (Πρϐ. 198 «οἴκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιϐύῃ»). εἰκός ἐστι. Ξενοφ. Κυνηγ. Θ', 10 «τό τε τάχος οὐδενὶ εἰκός ἐστι τῶν τηλικούτων νεϐρῶν». Εἶνε δὲ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι εἰρημένον καὶ ἄνευ τοῦ ἐστί ἐν τῷ περὶ Πόρων κεφ. Δ', 31 «τὸ γε μὴν πάσας ἀποτυχεῖν οὐδενὶ τῶν παρεληλυθότων ἐοικός», ἀνθ' οὗ ὁ Κόϐητος ἐν *Nov. Lect.* σελ 772 ἔγραψεν ἔοικεν. Πρϐ. Ἀνάϐ. Ϛ', ε', 17 «τὸ μὲν ἀπιέναι ἀπὸ πολεμίων οὐδενὶ καλῷ ἔοικε». Ὁ Λ. Δινδόρφιος ἐν σημειώσει εἰς τὸ ἐοικός παρέθετο τὸ χωρίον Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου Τόμ. Α', σελ. 357 «ταῦτα οὐκ ἐνυπνίοις ἐοικότα τῷ ὄντι;». Πρϐ. καὶ Αἰσχύλ. Χοηφ. 668 «πάρεστι γὰρ ὁποῖα περ δόμοισι τοῖσδ' ἐπεικότα». Τὸ παρὰ Παυσανίᾳ βιϐλ. Θ', λε', «ἐοικότα μὲν δὴ Χάρισιν ὀνόματα καὶ ταῦτα, ἐοικότα δὲ καὶ παρ' Ἀθηναίοις (γρ. Ἴσ.: καὶ τὰ παρ' Ἀθηναίοις)» ἐκληπτέον ὧδε· «καὶ ταῦτα μὲν δή (ἐστιν) ὀνόματα ἐοικότα Χάρισιν». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἐν τῷ Κυνηγετικῷ τοῦ Ξενοφῶντος εἰκός μετετυπώθη ὑπὸ τοῦ Λεουγκλαϐίου εἰς τὸ ἐοικός. Περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ τὰ δέοντα.

ἐστὶν ἑστηκώς. Παυσαν. Ι', λ', 3. ἑστώς ἐστι. Ἰω. Γλυκ. περὶ Ὀρθότ. Συντάξ. σελ. 38, 20.

ἐστὶν εὑρηκώς. Παυσαν. Ϛ', ιη', 6.
ἡρπακώς ἐστι(ν). Παυσαν. Ε', ι', 8 δίς.
καθεστηκός ἐστιν-καθεστῶσά ἐστιν. Παυσαν. Ζ', ιζ', 7 καὶ Ϛ', 6, 5.
καταδεδυκός ἐστιν. Ἀριστόξ. Ἁρμον. σελ. 58, 22 Μαρκ.
κεκληκώς ἐστιν. Γαλην. Τόμ. ΙϚ', σελ. 735.
κεχηνός ἐστι. Ἱπποκράτ. Τόμ. Β', σελ. 757.
παρεστῶσά ἐστι. Παυσαν. Η', μζ', 1.
ἐστὶ πεπληρωκός. Πλωτῖν. Τόμ. Α', σελ. 162, 31.
πεπονηκυῖά ἐστιν. Παυσαν. Ϛ', ιη', 7.
πεπτωκός ἐστιν. Παυσαν. Η', ιδ', 3.
περιβεβρωκώς ἐστι. Δίφιλ. Ἀποσπ. 34, 3 (Τόμ. Β', σελ. 551).
πεφυκώς ἐστι(ν). Ἀριστοτέλ. περὶ Ζῴ. Μορ. Γ', γ' (Τόμ. Γ', σελ. 256, 5). Ἀριστείδ. Τόμ. Α', σελ. 51. ἐστὶ πεφυκώς. Ἀθήν. σελ. 32 ε'. Παυσαν. Β', λα', 10. Ε', ιε', 3. πεφυκός ἐστι. Ἀριστοτ. Ῥητορ. Α', ιε', 24 (Τόμ. Α', σελ. 345, 18). ἐστὶ πεφυκός. Ἀριστοφάν. Ὄρν. 1473. ἐστὶ πεφυκότα. Παυσαν. Ε', ιζ', 7.
ἐστὶ προσειληφυῖα. Ὀρειβάσ. Τόμ. Γ', σελ. 561, 7.
σεσηπός ἐστιν. Γαλην. Τόμ. ΙΑ', σελ. 72 «ἢ σεσηπός ἐστιν ἤδη τὸ ἐπιρρέον ἢ ἐν τῷ μορίῳ σφηνούμενον σήπεται».
ἐστὶ συγκεκυφός. Ἀριστοφ. Ἱππ. 854.
συμβεβηκότα ἐστί. Θεμίστ. Παραφρ. Τόμ. Β', σελ. 106, 24.
συνεστηκός ἐστιν. Ἀριστόξ. Ἁρμον. σελ. 106, 13.
ὑπερηρκώς ἐστιν-ἐστὶν ὑπερηρκότα. Παυσαν. Ϛ', κ', 19 καὶ Ζ', ζ', 3.
ἐστὶν ὡμολογηκότα. Παυσαν. Δ', λβ', 5.
ἐστὶν ὡρμηκυῖα. Ἀντιφάν. Ἀποσπ. 26, 22 (Τόμ. Β', σελ. 20).

ἦ γεγώς. Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 1393.
ἦν γεγραφώς-ἦν εἰρηκώς. Ἰσοκράτ. Παναθην. 231 «ἐπὶ μὲν οἷς περὶ τῆς πόλεως ἦν εἰρηκὼς οὐκ ἠχθόμην· καλῶς γὰρ καὶ δικαίως ἦν ἅπαντα περὶ αὐτῆς γεγραφώς· ἐπὶ δὲ τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων ἐλυπήθην καὶ βαρέως ἔφερον».
ἦν δεδωκώς. Ψευδισοκράτ. Τραπεζιτ. 42 «ἐφ' ᾗ πολλὰ χρήματα ἦν ἐγὼ δεδωκώς».

ἑορακὼς ἦν. Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθ. Φόν. 45.

ἦν ἐπιωρκηκώς. Δημοσθέν. σελ. 178, 42.

παραλελοιπὼς ἦν. Ἰσοκράτ. Φιλ. 72 «ἀπέχρη δ' ἂν μοι τὰ προειρημένα περὶ τούτων, εἰ μὴ παραλελοιπὼς ἦν τινα λόγον».

ἦν πεποιηκώς. Ἰσοκράτ. πρὸς Καλλίμ. 19.

πεπονθὼς ἦν. Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Στρατ. 7. Ψευδοδημοσθέν. σελ. 1151, 41 «ἐλθὼν εἰς τὴν βουλὴν τάς τε πληγὰς ἔδειξα καὶ ἃ πεπονθὼς ἦν εἶπα — ἀγανακτήσασα δ' ἡ βουλὴ ἐφ' οἷς ἐγὼ ἐπεπόνθειν καὶ ἰδοῦσά με κτέ.».

περιπεπτωκὼς ἦν. Ψευδοδημοσθέν. κατὰ Νεαίρ. 11, σελ. 1348 «τί ἂν ἐχρησάμην ἐμαυτῷ καὶ τῇ γυναικὶ καὶ τῇ ἀδελφῇ — ἢ ποία αἰσχύνῃ οὐκ ἂν καὶ συμφορᾷ περιπεπτωκὼς ἦν;».

προειρηκὼς ἦν καὶ τετυχηκώς. Ἰσοκράτ. Παναθην. 233 «τούτων γνωσθέντων, οὐδεμίαν διατριβὴν ἐποιησάμην, ἀλλ' εὐθὺς παρεκέκληντο μὲν οὓς εἶπον, προειρηκὼς δ' ἦν αὐτοῖς ἐφ' ἃ συνεληλυθότες ἦσαν, ἀνέγνωστο δ' ὁ λόγος, ἐπῃνημένος δ' ἦν καὶ τεθορυβημένος καὶ τετυχηκὼς ὧνπερ οἱ κατορθοῦντες ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν». Πολλοὺς ὑπερσυντελίκους ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ κειμένους βλέπει τις καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Ἑλλην. ϛʹ, εʹ, 50 «τὰ μὲν γὰρ ἀνήλωτο, τὰ δὲ διήρπαστο, τὰ δὲ ἐξεκέχυτο, τὰ δὲ κατεκέκαυτο». Πρβ. καὶ Αἰσχίν. κατὰ Τιμάρχ. 95, κτλ. Πολλοὶ παρακείμενοι εὑρίσκονται τεθειμένοι ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Εὐβούλου παρ' Ἀθην. σελ. 622 εʹ «διεσπάρακται θερμὰ χηνίσκων μέλη, διερράχισται σεμνὰ δελφάκων κρέα, κατηλόνται (Μειν. κατηλόκισται) γαστρὸς ἐν (Καιβέλ. οὖν) μέσῳ κύκλος, κατησίμωται πάντα τἀκροκώλια, νενωγάλισται σεμνὸς ἀλλᾶντος τόμος, παρεντέτρωκται τευθὶς ἐξωπτημένη, παρεκκέκαπται (Βαλκεν. παρεγκέκαπται, Καιβέλ. παρεκλέλαπται) σταμνί' ἐννέ' ἢ δέκα».

ἦν τετελευτηκώς. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Ἀγν. Κλήρ. 5.

Ὁ Γαληνὸς παραλαβὼν τὸν ἀδόκιμον τύπον ἤμην ἀντὶ τοῦ ἦ εἶπε Τόμ. ΙΓʹ, σελ. 641 «τὸ δ' ἐκ τῶν πολλῶν σύνθετον ἐγὼ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἤμην ἐσκευακώς».

ἦσθα ἠγγυηκώς. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 40.

ἀκηκοὼς ἦν. Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. Ζʹ, σελ. 344 δʹ «οὐδὲν ἀκηκοὼς (Διονύσιος) οὐδὲ μεμαθηκὼς ἦν ὑγιές».

ἦν ἀνακεχωρηκός. Διόδ. Σικελ. ΙΔ', κε', 7.
ἀναπεφευγὼς ἦν. Δίων Κάσσ. ΜΖ', μθ', 1.
ἦν ἀνειληφώς. Ἰάμβλιχ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βί. 235.
ἦν ἀνῃρηκώς. Διόδ. Σικελ. Ε', νθ', 5.
ἀπεκτονὼς ἦν. Λυσ. κατ' Ἀνδοκ. 24.
ἦν ἀπεσταλκώς-ἀπεσταλκὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΕ', μζ', 7 καὶ ΙΗ', ιβ', 2 καὶ ΙΘ', ιγ', 7.
ἀπηρκὼς ἦν. Δί. Κάσσ. ΛΘ', ιγ', 1.
ἀπολελαυκὼς ἦν. Ἰσοκράτ. Παναθην. 129.
ἀπολελοιπὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΖ', λθ', 3.
ἀποτετευχὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. Β', ε', 3. Ἴδε Οὐεσσελίγγιον εἰς Διόδ. Σικελ. Τόμ. Α', σελ. 117.
ἦν ἀφεστηκότα. Δημοσθέν. σελ. 72, 29.
βεβὼς ἦν. Σοφοκλ. Τραχιν. 247.
ἦν γεγαμηκώς. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 80. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', λζ', 2. γεγαμηκὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', γ', 3.
ἦν γεγονώς. Ἡρόδ. Ϛ', 37. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Ἀπολλοδ. Κλήρ. 17. Πλούτ. Ἀλκιβ. Α', 1 καὶ Κάτ Νεωτ. ΙΓ', 2. Ἀθήν. σελ. 162 ε'. ...κυσαν. Ζ', ε', 7. γεγονὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΖ', λ', 2. Δίων Κάσσ. ...μ. Α', σελ. 135 Τευβν. γεγονὸς ἦν. Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 116. ...ν γεγονότα. Ἡρόδ. Ϛ', 33 καὶ 44. Πρβ. καὶ Σχολ. Ἀριστοφάν. ...λ. 121, 24: ἦν γεγονώς. Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ φέρεται βιβλ. Ϛ', 65 ... δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γεγονὼς διὰ ...ῆγμα τοιόνδε», ὅπερ ἐνδέχεται νὰ νοηθῇ ὑπό τινος ὧδε· «ἦν ἐχθρὸς ... Δημαρήτῳ μάλιστα, γεγονὼς διὰ πρῆγμα τοιόνδε»· ἀλλ' οὐδὲν ...ως κωλύει νὰ συναφθῇ ἡ μετοχὴ τῷ ἦν, «ἦν γεγονὼς ἐχθρός» ἤτοι ...ἐγεγόνεε ἐχθρός», ὡς λέγεται ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ...κατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἔχθρη ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγε...νεε». Σημειωτέον δ' ὅτι ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐρρήθη ἐν τῷ Δη...τρίῳ κεφ. ΚϚ', 1 «οὐδὲ θεμιτὸν ἦν οὐδὲ γεγονὸς πρότερον».
γεγραφὼς ἦν. Αἰσχίν. περὶ Παραπρεσβ. 109.
δεδανεικὼς ἦν. Δημοσθέν. σελ. 946, 6.
ἦν δεδορκώς. Εὐριπίδ. Ἀλκ. 122.
δεδωκὼς ἦν. Ἀλεξ. Ἀποσπ. 265, 8 (Τόμ. Β', σελ. 394). Ἰσο...κρ. Αἰγινητ. 44. Δίων Κάσσ. ΛΗ', ιζ', 2.

διαμεμηνυκὼς ἦν. Ἀνν. Κομν. Τόμ. Α', σελ. 122, 3.
διεγνωκὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', λγ', 5.
εἰληφὼς ἦν-ἦν εἰληφώς. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', δ', 1 καὶ ΚΘ η', 1.
ἦν εἰρηκώς. Ἰσοκράτ. Ἀρχιδ. 2.
ἐκλελοιπυῖα ἦν. Παυσαν. Θ', κθ', 2.
ἦν ἐκπεφυκότα. Σοφοκλ. Οἰδ. Τυρ. 262.
ἦν ἐληλακώς. Ἀνν. Κομν. Τόμ. Α', σελ. 290, 19.
ἦν ἐμπεπληκώς. Πλούτ. Πελοπ. Ζ', 3.
ἦν ἐντετυχηκώς. Πλούτ. Ἀράτ. Κ', 1.
ἦν ἐοικώς. Θουκυδ Ζ', 71, 2. Ἀρριαν. Ἀναβ. ϛ', γ', 3. Κα[illegible] παρ' Ἀθήν. σελ. 495 α'. ἦν ἐοικός. Ἀρριαν. Ἀναβ. Ε', ιζ', [illegible]
ἐπεοικὸς ἦν. Ἀρριαν. Ἀναβ Ζ', ιε', 6.
ἐσβεβληκὼς ἦν. Ἡρόδ. Ζ', 196.
ἦν ἐσπουδακώς. Ἀθήν. σελ. 614 ε'.
ἦν ἐστηκώς. Γένεσ. ΙΗ', 22. ἑστηκὸς ἦν. Παυσαν. Β', κ[illegible] 3. ἦν ἑστώς. Λουκ. Εὐαγγ. Ε', 1. ἑστῶσα ἦν. Πλωτῖν. Τόμ. Α σελ. 132, 2. Ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ κεφ. ΙΗ', 18 εἶνε [illegible] γραμμένον «εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται — καὶ ἐθερμα[illegible] νοντο· ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος[illegible] Πρβ. καὶ Πράξ. Ἀποστ. Iϛ', 9 «ἀνήρ Μακεδών τις ἦν ἑστὼς κ[illegible] παρακαλῶν αὐτόν», ὅπερ δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ κατὰ τόνδε τ[illegible] τρόπον· «ἦν τις ἀνὴρ Μακεδών, ὃς εἱστήκει καὶ παρεκάλει αὐτο[illegible] (Ἴδε καὶ Οὐϊνῆρον ἐν *Grammat. d. Neutest. Sprachid.* σε[illegible] 312 ἐκδ. ϛ').
ἦν ἐσχηκώς. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', ν', 4.
εὐδοκιμηκὼς ἦν. Δίων Κάσσ. Τόμ. Α', σελ. 99 Τευβν.
ἦν εὐεργετηκώς (εὐηργετηκώς). Διόδ. Σικελ. ΙΕ', ι', 2.
εὑρηκὼς ἦν. Πλάτ. Κρατύλ. σελ. 438 α' «ἐκ ποίων οὖν ο[illegible] μάτων ἢ μεμαθηκὼς ἢ εὑρηκὼς (ηὑρηκὼς) ἦν τὰ πράγματ[illegible] εἴπερ κτέ.».
ἦν ἐφεστηκυῖα. Ἀθήν. σελ. 585 γ'.
ἦν ἑωρακώς (Δινδ. ἑορακώς). Διόδ. Σικελ. ΚΘ', λβ'.
ἦν ἠκολουθηκώς. Ἀποσπ. Ἱστορ. Ἑλλήν. Μυλλ. Τόμ. [illegible] σελ. 95 α'.

ἠκριβωκὼς ἦν. Σουΐδ. σελ. 668 β'·Βεκκ.
ἦν ἡλωκώς. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', ιη', 2.
ἠξιωκὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΖ', ρζ', 4.
ἠπειληκὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', η', 6.
ἡτοιμακὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΑ', κα', 1.
ἦν καθεστηκώς. Αἰσχίν. Παραπρεσβ. 29. ἦν κατεστηκός.
Ἰσοδ. Γ', 89. ἦν καθεστηκός. Παυσαν. Δ', ιβ', 6 καὶ Ε', η', 3
' κδ', 10 καὶ Θ', ιε', 4. καθεστηκότα ἦν. Παυσαν. Ε', θ', 4.
ἦν καταλελοιπώς. Δημοσθέν. σελ. 1172, 19. καταλελοιπώς
Δι. Κάσσ. ΝΓ', λα', 1 καὶ ΝΗ', δ', 5.
κατεαγὼς ἦν. Φιλόστρατ. σελ. 722.
κατηντηκὸς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΔ', ξη', 7.
ἦν κεκομικώς. Ἡρόδ. Θ', 115. Διόδ. Σικελ. Κ', κβ', 3.
ἦν κεκρικώς-κεκρικὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', κγ', 2 καὶ
ι', κ'.
κεκυριευκὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΕ', ϛ', 3.
μεμαθηκὼς ἦν. Πλάτ. Κρατύλ. σελ. 438 α'.
ἦν μεμελετηκός. Ξενοφ. Ἑλλην. ϛ', δ', 10.
ἦν μεμνηστευκώς. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', κγ', 1.
ἦν μεταβεβληκός. Ἀριστοτ. Φυσ. Ἀκροάσ. ϛ', ε', 5 (Τόμ.
σελ. 324, 30).
ἦν νενικηκυῖα. Θουκυδίδ. Β', 12, 2 (Ἴδε Κυννῆρον ἐν Διεξοδ.
Γραμματ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ. Τόμ. Β', σελ. 35 ἐκδ. β').
νενομοθετηκὼς ἦν. Διόδ. Σικελ. ΙΒ', ιθ', 2.
ἐγγεγονὼς ἦν. Φιλόστρατ. σελ. 521.
ἦν παρειληφώς. Πλούτ. Δημητρ. ΛΘ', 1.
παρηγγελκὼς ἦν-ἦν παρηγγελκώς. Διόδ. Σικελ. ΙΔ', κγ',
ιε ςβ', 3 καὶ ΙΘ', μβ', 7.
ἑστήκε πεπηγυῖα. Ἡρόδ. Ζ', 119).
ἦν πεποιηκώς. Ἐπιγρ. Λακων. ἐν Καυήρ. Ἐκλ. Ἑλλην. Ἐπιγρ.
12 ἐκδ. β'.
πεπονηκότα ἦν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', κϛ', 5 καὶ Ε', κθ', 5.
πεπονθὼς ἦν. Ἰσαΐ. περὶ τοῦ Ἀπολλοδ. Κλήρ. 14. Δημοσθέν.
593, 2. Παυσαν. Δ', δ', 8. ἦν πεπονθώς. Ξενοφ. Ἀναβ. ϛ',
δ. Δημοσθέν. σελ. 872, 31.

πεπρακὼς ἦν. Δημοσθέν. σελ. 346, 16.
περιγεγονὸς ἦν. Πλάτ. Νόμ. σελ. 678 δ'.
ἦν περιεστώς. Πλάτ. Τιμ. σελ. 33 γ'.
περιτεθεικὼς ἦν. Διόδωρ. Σικελ. ΙΔ', ιγ', 1.
ἦν προσκεκρουκώς. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ΙΓ', δ', 6.
συγγεγραφὼς ἦν. Παυσαν. ϛ', ιη', 5.
ἦν συμπαρειληφώς. Μάχων παρ' Ἀθην. σελ. 579 ϐ'.
συνειλοχὼς ἦν. Ἄνν. Κομν. Τόμ. Α', 178, 18.
ἦν συνεστηκώς. Παυσαν. Θ', α', 4. ἦν συνεστηκός. Ἀπολ-λών. Ἀλεξ. περὶ Συντάξ. σελ. 185, 22.
ἦν συντεταχώς. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Ι', ϛ', 2.
ἦν τεθνηκώς. Αἰσχύλ. Ἀγαμ. 869. τεθνηκὼς ἦν. Σοφοκλ. Φιλοκτ. 435.
ἦν τεταχώς. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', γ', 4.
τετελευτηκὼς ἦν. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 8 καὶ 58 καὶ 7[illegible]
ἦν ὑπεργεγηρακώς. Ἀπολλόδ. Γραμματ. παρὰ Διογ. Λαερ-Η', 52 «ἢ γὰρ οὐκέτ' ἦν ἡ παντελῶς ὑπεργεγηρακώς».
ἦν ὡμολογηκώς. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', μη', 1.

ἐσμὲν γεγονότες. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Ἁγν. Κλήρ. 8.
ἠλπικότες ἐσμέν. Α' πρὸς Κορινθ. ΙΕ', 19.
τετληότες εἰμέν. Ἰλ. Ε, 873. Σφάλλεται ὁ μακαρίτης Μαυ-ροφρύδης νομίζων τοῦτο περίφρασιν ἐνεστῶτος ἐν Δοκιμ. Ἱστο[ρ.] τῆς Ἑλλην. Γλώσσ. σελ. 310 «Ἡ διὰ τοῦ εἶναι, δι' οὗ καὶ τ[ῶν] ἀναλόγων μετοχῶν πάντες σχεδὸν οἱ χρόνοι περιφράζονται· α[ὐτὸς ὁ] ἐνεστὼς καὶ ὁ παρατατικός. Ὁμ. Ἰλ. Ε, 873 αἰεί τοι ῥίγισ[τα] θεοὶ τετληότες εἰμέν=τῷ ἀχρ. τλῶμεν». Ἐν Ὀδυσσ. Υ, 3[..] λέγει ὁ ποιητὴς «ἀλλ' ἔμπης τάδε μὲν καὶ τέτλαμεν εἰσορόωντες». Κεῖται δὲ καὶ ἐν τῷ εἰς Δήμητρα Ὁμηρ. Ὕμνῳ στίχ. 147 καὶ 2[..] «θεῶν μὲν δῶρα καὶ ἀχνύμενοί περ ἀνάγκῃ τέτλαμεν ἄνθρωπ[οι]». Πρβ. Ματθίαν ἐν Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμματ. σελ. 1302 ἐκδ.
ἐστὲ πεφυκότες. Δημοσθέν. (Ψευδοδημοσθ.) σελ. 135, 14.
ἐστὸν πεφυκότε. Πλάτ. Νόμ. σελ. 902 γ'.
ἀκηκοότες εἰσί. Ψευδοπλάτ. Ἐπιστ. Ζ', σελ. 341 α'.
ἀπεγνωκότες εἰσί. Λυσ. ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθ. Φόν. 34 «ο[..]

ἡμεῖ οὐ μόνον ἀπεγνωκότες εἰσὶ μὴ ἀδικεῖν ἀλλὰ καὶ κεκελευκότες αὐτὴν τὴν δίκην λαμβάνειν».

δεδρακότες εἰσίν. Θουκυδ. Γ', 68, 2 «ἐρωτῶντες εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δεδρακότες εἰσίν». Πρβ. βιβλ. Γ', 52, 4 «εἴ τι τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθὸν εἰργασμένοι εἰσίν» καὶ 54,2 «πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχύ, εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἀγαθὸν πεποιήκαμεν». Παθητικὸν τοῦ δεδρακότες εἰσί εἶνε τὸ πεπόνθασι βιβλ. Γ', 68, 1 «εἴ τι ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι» (Ἴδε Πόππον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Α', α', σελ. 202. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Γ', σελ. 258 γ').

διειληφότες εἰσί. Ψευδοπλάτ. Ἀλκιβ. Β', σελ. 140 γ'.

εἰσὶ ἐπανεστεῶτες. Ἡρόδ. Γ', 63. Ἐν τῇ Ἀλδείῳ ἐκδόσει φέρεται «Μάγοι εἰσί τοι ΟΙ ἐπανεστεῶτες», ὃ ὑπὸ πολλῶν ἐνεκρίθη.

εἰσὶν ἑστηκότες-εἰσὶν ἑστῶσαι. Παυσαν. Ι', ε', 2 καὶ Ε', ιθ', . Πρβ. βιβλ. Ϛ', α', 1 «εἰσὶν ἑστηκότες ἀνδριάντες» καὶ 2 «ἑστήκασιν ἀνδριάντες».

ἡρπακότες εἰσίν. Παυσαν. Γ', ιη', 15.

εἰσὶ καθεστηκότες. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. Η', ϛ', 9 «οἱ χιλίαρχοι ὧν φυλακῶν ἐκ βασιλέως εἰσὶ καθεστηκότες καὶ παρὰ βασιλεῖ ἀπογραμμένοι».

κατεαγότες εἰσί. Ἀθήν. σελ. 524 ϛ'.

πεπερακότες εἰσί. Ξενοφ. Ἑλλην. Γ', β', 14.

εἰσὶ πεφυκότες. Ἡρόδ. Α', 193. Πρβ. Ἀθήν. σελ. 651 γ'.

τεθνηλότες ἔασιν. Θεόκρ. ΚΕ', 14.

εἰσὶν ὑπερηρκότες. Παυσαν. Ι', κ', 7.

εἰσὶν ὡμιληκότες. Ἰάμβλ. περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βί. 71.

ὡμολογηκότες εἰσί. Ἰσαῖ περὶ τοῦ Πύρρ. Κλήρ. 12.

δεδειπνηκότες ἦμεν. Πλάτ. Πρωταγ. σελ. 310 γ'.

ἐγνωκότες ἦμες. Ἀρχιμήδ. Τόμ. Β', σελ. 294, 9.

εἰληφότες ἦμεν. Πλάτ. Φαίδ. σελ. 76 β'.

ἠγνοηκότες ἦμεν. Λουκιαν. πῶς δεῖ Ἱστορ. Συγγρ. 28.

ἦμεν ἠριστηκότες. Δρόμων Κωμ. Ἀποσπ. 2 (Τόμ. Β', σελ. 419).

ἦμεν πεπονθότες. Ἰσοκράτ. Πλατ. 9.

περιειληφότες ἦμεν. Πλάτ. Πολιτικ. σελ. 276 α'.

ἦμεν πεφυκότες. Ἀγάθων Ἀποσπ. 24 Ναυκ. (σελ. 768 ἐκδ. β').

ἦμεν προπεπηγότες. Ἰω. Καμενιάτ. εἰς τὴν Ἅλωσ. τῆς Θεσσαλον. σελ. 535, 20.

τεθηπότες ἦμεν. Ψελλ. περὶ Ἐνεργ. Δαιμ. σελ. 25-6 Βοισσον.

ὠφληκότες ἦμεν. Δημοσθέν. σελ. 52, 42.

δεδωκότες ἦτε. Δημοσθέν. σελ. 880, 14.

ἐγνωκότες ἦτε. Λυσ. κατ' Ἀγορ. 36.

ἦτε ἐκπεπομφότες. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 58 καὶ 64.

ἦτε πεποιηκότες. Δημοσθέν. σελ. 667, 143.

ὠφληκότες ἦτε. Δημοσθέν. σελ. 660, 122.

περιεληλυθότε ἤστην. Πλάτ. Εὐθυδ. σελ. 273 α'.

ἀκηκοότες ἦσαν. Ψευδισοκράτ. πρὸς Εὐθύν. 20.

ἦσαν ἀνατεθεικότες. Διόδ. Σικελ. Δ', ι', 4.

ἦσαν ἀπεσταλκότες. Διόδ. Σικελ. ΙΒ', κζ', 5.

ἦσαν ἀπολωλότα. Ἐπιγρ. ἐν τῷ Ἑρμῇ 1897, σελ. 619.

βεβηκότες ἦσαν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Ζ', α', 5.

βεβοηθηκότες ἦσαν. Θουκυδ. Γ, 97, 3. Ξενοφ. Ἀναβ. ς', δ', 24.

ἦσαν γεγονότες. Ἡρόδ. Β', 30 καὶ 43 καὶ Ζ', 2. Διόδ. Σικελ. Ις', νβ', 4. Πλουτ. Θησ. Γ', 5. γεγονότες ἦσαν. Πλάτ. Λαχ. σελ. 185 β'. Ἰσοκράτ. Βουσίρ. 8. Διονυσ. Ἁλικαρν. Ῥωμ. Ἀρχαιολ. σελ. 205.

διεγνωκότες ἦσαν Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγιτ. 26.

ἐγνωκότες ἦσαν. Δημοσθέν. σελ. 11, 7.

ἐγρηγορότες ἦσαν. Θεμίστ. Παραφρ. Τόμ. Β', σελ. 289, 1[illegible]

ἦσαν εἰληφότες. Δημοσθέν. σελ. 1176, 32. Διόδ. Σικελ. ΙΔ', ιζ', 9.

εἰωθότες ἦσαν. Ἰσοκράτ. Εὐαγ. 50. Δίων Κάσσ. ΟΗ', κζ', [illegible]

ἦσαν ἐκπεπλευκότες. Ξενοφ. Ἀναβ. ς', δ', 8.

ἦσαν ἐκπεπτωκότες. Ξενοφ. Ἀναβ. Β', γ', 10 «ἐκ τῶν φοινίκων οἳ ἦσαν ἐκπεπτωκότες». Ὁ Κόβητος ἐξέδωκεν «ἐκ τῶν φοινίκων οὓς εὕρισκον ἐκπεπτωκότας».

ἦσαν ἐληλακότες. Ἀθήν. σελ. 520 γ'.

ἦσαν ἐληλυθότες. Λουκ. Εὐαγγ. Ε', 17.

ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν. Ἡρόδ. Ϛ', 91.

ἐξῳκοδομηκότες ἦσαν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Δ', λ', 9.

ἐπανεληλυθότες ἦσαν. Δημοσθέν. σελ. 1096, 54.

ἐσεληλυθυῖαι ἦσαν. Ἐπιγρ. Ἀττ. Τόμ. Δ', σελ. (159 καὶ) 162.

ἐστρατοπεδευκότες ἦσαν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Δ', κθ', 7. ἦσαν ἐστρατοπεδευκότες. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. ΙΓ', ιβ', 5.

ἦσαν ἑστῶσαι. Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Γ', ς', 2 «ἐν αἷς ἀνὰ δύο κάμακες εἱστήκεσαν κατὰ μίμησιν πυλώνων—ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶσαι».

ἦσαν ἠσκηκότες. Σχολ. Ἀπολλων. Ῥοδ. Α', 1024 (σελ. 363, 32 Κειλ.).

καθεστηκυῖαι ἦσαν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Ε', ια', 2.

ἦσαν καταπεφευγότες. Ἰσοκράτ. Παναθην. 194 (Ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Γ', σελ. 385).

κατειληφότες ἦσαν. Διόδ. Σικελ. ΙΔ', νθ', 1.

κατεπτηχότες ἦσαν. Ἀγαθίας σελ. 20, 12.

κατεστρατοπεδευκότες ἦσαν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', ιβ', 8.

μεμαθηκότες ἦσαν. Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ. 24. Οὕτως ἐξέδωκεν ὁ Βεκκῆρος ἀκολουθήσας τῷ ἀρίστῳ ἀντιγράφῳ ἀντὶ τοῦ μεμελετηκότες ἦσαν.

ἦσαν μεταβεβληκότες. Θεοφύλ. Σιμοκ. Ἱστορ. σελ. 325, 8.

ξυμπεφευγότες (συμπεφευγότες) ἦσαν. Ἀρριαν. Ἀναβ. Α', γ', 3 καὶ Ϛ', ς', 4. Ἐν βιβλ. Α', β', 3 κεῖται «ἐς ταύτην δὲ τὴν νῆσον καὶ οἱ Θρᾷκες—ξυμπεφευγότες ἦσαν· καὶ αὐτὸς ὁ Σύρμος ἐς ταύτην ξυμπεφεύγει ξὺν τοῖς ἀμφ' αὐτόν».

παρερραθυμηκότες ἦσαν. Διόδ. Σικελ. ΙΔ', ρις', 5.

ἦσαν πεποιθότες. Ἠσαΐ. ΛΑ', 1.

προαπεσταλκότες ἦσαν. Διόδ. Σικελ. ΙϚ', κα', 1.

προαπηλλαχότες ἦσαν. Διόδ. Σικελ. ΙΗ', ιε', 2.

ἦσαν προκεκρυφότες. Ἰω. Καμενιατ. εἰς τὴν Ἅλωσ. τῆς Θεσσαλον. σελ. 568, 3.

σεσωκότες ἦσαν. Ἰσοκράτ. Ἀρεοπαγ. 52 «τοὺς μὲν γὰρ σεσωκότες ἦσαν, παρὰ δὲ τῶν δίκην τηλικαύτην εἰληφότες, ὥστ' ἀγαπᾶν κτλ.».

συνεληλυθότες ἦσαν. Ξενοφ. Ἀναβ. Δ', ζ', 2. Ἰσοκράτ. Παναθην. 233. ἦσαν συνεληλυθυῖαι. Λουκ. Εὐαγγ. ΚΓ', 55.

συνερρυηκότες ἦσαν. Ἰσαῖ. περὶ τοῦ Μενεκλ. Κλήρ. 28 ἦσαν συνερρυηκότες. Θεόπομπ. παρ' Ἀθην. σελ. 167 β'.

ἦσαν τεθριαμβευκότες. Πλουτ. Πομπηΐ. ΜΕ', 5.

ἦσαν τετελευτηκότες. Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. 154.

ὡμιληκότες ἦσαν. Συριαν. ἐν Ῥητ. Οὐαλζ. Τόμ. Δ', σελ. 119, 27.

Τολμηρότερον εἶνε εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους Οἰδ. Κολ. 266 «ἐπεὶ τά γ' ἔργα μου πεπονθότ' ἐστὶ μᾶλλον ἢ δεδρακότα». Φυσικώτατα δύναται νὰ ῥηθῇ περί τινος ὅτι πεπονθώς ἐστι μᾶλλον ἢ δεδρακώς· ἀλλ' αἱ διαθέσεις αἱ τῷ ἀνθρώπῳ κυρίως ἁρμόζουσαι μετηνέχθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἐν τοῖς παλαιοῖς εἰς τὸν Σοφοκλέα Σχολίοις φέρεται σελ. 414, 17 Τευβν. «πεπονθότ' ἐστὶ μᾶλλον: μᾶλλον ἔπαθον ἤπερ ἐποίησα». Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σοφοκλέους Τόμ. Α', σελ. 250 ἐκδέχεται τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀντὶ τοῦ «ἐπεὶ τά γ' ἔργα μου πεπονθότος ἔργα ἐστὶ μᾶλλον ἢ δεδρακότος» (Ἴδε καὶ Ναύκιον εἰς Σοφοκλ. Οἰδίπ. Κολ. σελ. 59 ἐκδ. ε').

Παρὰ Δίωνι τῷ Χρυσοστόμῳ ἀπαντᾷ Τόμ. Α', σελ. 528 «καὶ τούτων ὅσοι σφόδρα ἐσπουδακότες εἰς τὸ πρᾶγμα, διατελοῦσιν οὐθὲν ἄλλο πράττοντες ἐξ ἑωθινοῦ». Προσυπακούει δ' ὁ Ῥείσκιος τὸ ῥῆμα εἰσί. Ὁ Γεέλιος ἐν ταῖς εἰς τοὺς Λόγους Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου Σημειώσεσι ταῖς ἐπιτεταγμέναις τῷ εἰς τὸν Ὀλυμπικὸν αὐτοῦ Ὑπομνήματι γράφει σελ. 264 «Deinde in ἐσπουδακότες εἰς τὸ πρᾶγμα corr. εἰσὶ pro εἰς. Omittitur enim interdum praepositio». Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Δινδορφίου γενομένῃ ἐκδόσει τοῦ Δίωνος Τόμ. Α', σελ. 317, 30 κεῖται «ὅσοι σφόδρα ἐσπουδακότες περὶ τὸ πρᾶγμα». Εὔλογον δ' ἴσως εἶνε τὸ παρὰ Παυσανίᾳ ἀπαντῶν βιβλ. Ι', λ', 8 «λύρα δὲ ἔρριπται πρὸς τοῖς ποσί, κατεαγότες αὐτῆς οἱ πήχεις καὶ αἱ χορδαὶ κατερρωγυῖαι» νὰ ἀναγνωσθῇ ὧδε· «λύρα δὲ ἔρριπται πρὸς τοῖς ποσί· κατεαγότες (Δ') Αὐτῆς οἱ πήχΕΙΣ (ΕΙΣ) καὶ αἱ χορδαὶ κατερρωγυῖαι».

Ἐμνημονεύθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ἐστὶν ἐοικυῖα καὶ τὸ ἐοικός ἐστιν, ἃ ἰσοδυναμοῦσι τῷ ἔοικε. Μυριόλεκτον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὑπάρχει τὸ εἰκός λαμβανόμενον ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ πιθανόν, εὔλογον, πρέπον, κτλ. Ὁ Σουίδας λέγει «Εἰκός: πρέπον ἢ ἀκόλουθον, εὔλογον». Πρβ. καὶ Ὀδυσσ. Θ, 358 «οὐκ ἔστ' οὐδὲ ἔοικε τεὸν ἔπος ἀρνήσασθαι» καὶ Ἰλ. Ι, 70 «ἔοικέ τοι, οὔ τοι ἀεικές», κτλ. Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου εἶνε γεγραμμένον σελ. 817, 9 «τὰ μὲν οὔτι καταθνητοῖσιν ἔοικεν, ἤγουν πρέπει, ἄνδρεσσι ῥεζέειν» καὶ σελ. 736, 39 «τὸ δὲ ἔοικέ τοι, οὔ τοι ἀεικές ἐκ παραλλήλου τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἐστί· σαφέστερον δὲ τοῦ ἔοικέ τοι τὸ οὔ τοι ἀεικές· ἄλλως γὰρ τὸ ἔοικε λαμβάνεταί ποτε καὶ ἀντὶ τοῦ ὁμοιοῦται καὶ φαίνεται» (Πρβ. Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. λ. εἴκω καὶ λ. ἐπέοικεν), Τόμ. Α', σελ. 357 καὶ 440). Μετατυπωτέον δ' ἴσως τὸ παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ ὁμοιοῦται εἰς τὸ ὡμοίωται. Πρβ. Ἡσύχ. «Ἔοικεν: ὡμοίωται, πρέπον ἐστί, δοκεῖ, ἁρμόζει, φαίνεται» καὶ «Ἐοικότα: καθήκοντα, πρόσφορα, ὡμοιωμένα» καὶ «Ἐοικώς: ὡμοιωμένος». Εὔλογον δ' ἡμῖν φαίνεται νὰ μεταβληθῇ καὶ τὸ παρ' Ἡσυχίῳ «Ἐίκτην: ὁμοιούμενοι ἦσαν» εἰς τὸ ὡμοιωμένοι. Συνήθως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὸ μὲν ἔοικε σημαίνει ὅμοιός ἐστι ἢ δοκεῖ, φαίνεται, τὸ δὲ εἰκός (ἐστιν) δηλοῖ πιθανόν ἐστιν ἢ ἐμφαίνει ἔννοιαν ὁμοίαν τῷ παρ' ἡμῖν συνήθει ὄντι ἑπόμενον εἶνε ἢ φυσικὸν εἶνε.

Ὡς παράδειγμα τῆς κατὰ περίφρασιν ἐκφορᾶς τοῦ παρακειμένου μνημονεύεται ὑπό τε τοῦ Ἐλλενδέτου ἐν Λεξ. Σοφοκλ. Τόμ. Α', σελ. 22 καὶ ὑπὸ τοῦ Δινδορφίου ἐν Λεξ. Σοφοκλ. σελ. 145 καὶ ὑπὸ τοῦ Μαυροφρύδου ἐν Δοκιμ. Ἱστορ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ. σελ. 14 τὸ τοῦ Σοφοκλέους χωρίον Οἰδ. Τυρ. 735 «καὶ τίς χρόνος τοῖσδ' ἐστὶν οὐξεληλυθώς;». Περίφρασις θὰ ὑπῆρχεν, ἂν ἦτο γεγραμμένον «καὶ τίς χρόνος τοῖσδ' ἐστὶν ἐξεληλυθώς» ἄνευ τοῦ ἄρθρου. Νομίζει δ' ὁ Μαυροφρύδης ἐν τῷ μνημονευθέντι βιβλίῳ σελ. 315 καὶ σελ. 318-9 ὅτι ἐρρήθη κατὰ περίφρασιν «ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν ἀποπεφευγότες» ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐν τῇ Ἀναβάσει βιβλ. Γ', δ', 9 καὶ «οἵ—ἦσαν ὀλίγον τι πρὸ τῆς στρατείας γεγαμηκότες» ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ ἐν τῇ

Ἀναβάσει βιβλ. Α', κδ', 1. Τὸ χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος δύναται νὰ ὑποληφθῇ ἐμφερὲς τῷ τοῦ Ἰσοκράτους Παναθην. 194 «παρ' ἡμῖν γὰρ ἦσαν καταπεφευγότες», περὶ οὗ ἀπεφηνάμεθα γνώμην ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Γ', σελ. 385. Ἀλλ' ὁ Κρυγῆρος ἐξέδωκεν ἐν τῇ Ἀναβάσει τοῦ Ξενοφῶντος «ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν, ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν ἀποπεφευγότες». Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κόβητος μετετύπωσε τὸ ἀποπεφευγότες εἰς τὸ καταπεφευγότες. Ἐκφέρομεν πλήρη τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἀρριανοῦ «τῶν Μακεδόνων δὲ ἔστιν οἳ συνεστρατευμένοι Ἀλεξάνδρῳ ἦσαν νεωστὶ πρὸ τῆς στρατείας γεγαμηκότες» καὶ παρατηροῦμεν ὅτι ἰσοδυναμεῖ αὕτη τῇ «τῶν δὲ Μακεδόνων ἔστιν οἳ συνεστράτευντο Ἀλεξάνδρῳ νεωστὶ πρὸ τῆς στρατείας γεγαμηκότες».

Ἀντὶ τοῦ εἰμὶ δεδρακώς τοῦ παρὰ τῷ Δημοσθένει φερομένου σελ. 548, 104 «ἀσεβεῖς καὶ δεινοὺς λόγους ἐτόλμα περὶ ἐμοῦ λέγειν, ὡς ἐγὼ τὸ πρᾶγμ' εἰμὶ τοῦτο δεδρακώς» ἀναγινώσκει ὁ Κόβητος ἐν *Micell. Crit.* σελ. 509 εἴην δεδρακώς λέγων «Emendandum: ὡς ἐγὼ— ΕΙΗΝ δεδρακώς. Pro re nata in huiuscemodi sententiae forma aut indicativus ponitur δέδρακα aut optativus εἴην δεδρακώς. Recte dicitur ἐγώ εἰμι Ὁ τοῦτο δεδρακώς, non item ἐγώ εἰμι δεδρακὼς pro δέδρακα» (Πρβ. καὶ *Nov. Lect.* σελ. 335). Μετεβλήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου καὶ τὸ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι πεπερακότες εἰσί εἰς τὸ πεπερακότες εἶεν καὶ τὸ παρὰ τῷ Ἰαμβλίχῳ εἰσὶν ὡμιληκότες εἰς τὸ εἶεν ὡμιληκότες. Γράφει ὁ μέγας κριτικὸς ἐν *Nov. Lect.* σελ. 337 «Restituendus pariter optativus est III. ii. 14. ἤκουσεν ὁ Δερκυλίδας ὅτι πάλιν πεπερακότες εἰσὶ τὸν Μαίανδρον, imo vero πεπερακότες εἶεν, et III. i. 3. ὅτι Κῦρον ἀντ' ἐκείνου ᾑρημέναι ἦσαν emenda ᾑρημέναι εἴησαν» καὶ ἐν *Mnemos.* 1877 σελ. 381 (*Collect. Crit.* σελ. 349) «in § 71. πρῶτον μὲν πυνθανόμενος πῶς τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς οἰκείοις τοῖς λοιποῖς ΕΙΣΙΝ ὡμιληκότες. Dicendi usus optativum postulat ΕΙΕΝ (εἶεν) ὡμιληκότες». Ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῶν Ἑλληνικῶν ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Κοβήτου «ᾑρημέναι εἶεν». Περὶ τοῦ πεπερακότες εἰσί ἐποιήσατο λόγον ὁ Κυνῆρος ἐν τῇ Διεξοδικῇ Γραμματικῇ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης Μέρ. Α' σελ. 564 ἐκδ. β'. Μεταγράφομεν τὰ κείμενα ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Βλασσίου

γενομένη ἐκδόσει τῆς γραμματικῆς ταύτης Μέρ. Α', Β' σελ. 99 «Bisweilen wird auch für den Indicativ des perf. und Plusqf. die Umschreibung gebraucht, als: πεπερακότες εἰσίν Xen. Hell. 3. 2. 14 von περάω, doch meist wohl nur, wenn wenicher die Handlung als ein Zustand bezeichnet werden soll—So auch im Med.: z. B. [Dem.] 48, 12 ἦσαν κείμεναι. Menander Heautontimor. (*Reitzenstein*, Ind. Rost. 1891) κεκτημένος εἶ». Πρβ. καὶ Ῥεδάντζιον εἰς Δημοσθ. κατὰ Φιλ. 14», κτλ.

Παρετέθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐκ τοῦ Μενάνδρου τὸ «ἐστὶ διεφθορώς». Ἡ ῥῆσις τοῦ κωμικοῦ ἔχει ὧδε· «εἰ δ' ἔστιν οὗτος τὴν κόρην διεφθορώς». Ὁ Κόκκιος προσθεὶς τὸ ἄρθρον ἔγραψεν ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Γ', σελ. 4, 3 «εἰ δ' ἔστιν οὗτος τὴν κόρην ὁ διεφθορώς». Οὐδαμῶς ἀναγκαίαν εὑρίσκομεν ἡμεῖς τὴν προσθήκην τοῦ ἄρθρου ἐν τῷ Μενανδρείῳ χωρίῳ· εὔλογον δ' ἴσως εἶνε νὰ προστεθῇ ἐν τῷ τοῦ Ξενοφῶντος Ἑλλην. Ζ', δ', 37 «ὡς δὲ πολλοὶ οἱ εἰργμένοι ἦσαν, πολλοὶ δὲ κατὰ τοῦ τείχους ἐκπεπηδηκότες, ἦσαν δὲ οἳ καὶ διὰ τῶν πυλῶν ἀφεῖντο». Πιθανὸν ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος «ὡς δὲ πολλοὶ οἱ εἰργμένοι ἦσαν, πολλοὶ δ' οἱ κατὰ τοῦ τείχους ἐκπεπηδηκότες». Σημειωτέον δ' ὅτι παρὰ τῷ Παυσανίᾳ βιβλ. Ι', ιθ', 4 φέρεται «τὰ μὲν δὴ πρῶτα αὐτῶν Ἀθηναῖος Πραξίας μαθητὴς Καλάμιδός ἐστιν ἐργασάμενος». Λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Σίβελις ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Παυσανίου (Τόμ. Δ', Σημ. σελ. 217) «Pro ἐργασάμενος Corayus suspicabatur εἰργασμένος scribendum; mihi ἐστιν ὁ ἐργασάμενος vel ὁ εἰργασμένος legendum videtur».

Ἐν τῷ ἀξιολόγῳ βιβλίῳ τοῦ διαπρεποῦς φιλολόγου Λαρόχου, ὃ ἐπιγράφεται *Beiträge zur Grichischen Grammatik* (Erstes Heft. 1893), εἶνε κατειλεγμένον σελ. 170 ἐν τοῖς παραδείγμασι τῆς κατὰ περίφρασιν ἐκφορᾶς τῆς ὁριστικῆς ἐγκλίσεως τοῦ παρακειμένου καὶ τοῦ ὑπερσυντελίκου τὸ χωρίον τοῦ Δημοσθένους κατ' Ἀριστογείτ. Α', 99, σελ. 800 «ἐγνωκότες ἦτε». Ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ὑποτακτικῆς ἐγκλίσεως. Ὁ Δημοσθένης ἢ ὁ Ὑπερείδης λέγει «ὅταν, ὄντος τούτου ἐκεῖ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ χρηστοῦ, τἀναντία τοῖς ὅρκοις

καὶ τοῖς ἐκεῖ γράμμασιν ἐγνωκότες ἦτε». Εἴδομεν προσέτι ἐν τῷ ῥηθέντι βιβλίῳ γεγραμμένον σελ. 169 «πεπρακότες εἰσί» ἀντὶ τοῦ πεπερακότες καὶ σελ. 170 «τετληότες ἔασι» ἀντὶ τοῦ τεθνηλότες καὶ σελ. 171 «κεκλιμένη ἦν» ἀντὶ τοῦ κεκλημένη καὶ «κεκλημέναι ἦσαν» ἀντὶ τοῦ κεκλημέναι καὶ σελ. 79 «ἐκπεφυκὼς εἶ» ἀντὶ τοῦ ἐκπεφυκός. Ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους εἶνε ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ στίχ. 320 εἰρημένον:

οἴμ' ὡς λάλημα (ἄλημα) δῆλον ἐκπεφυκὸς εἶ.

Ἂν δὲ γραφῇ ἐκπεφυκώς, διαφθείρεται τὸ μέτρον. Συνάπτεται δὲ τὸ δῆλον τῷ λάλημα (ἢ ἄλημα) καὶ μετετυπώθη ὑπό τινων εἰς τὸ δεινόν. Ὁ Βλαϋδέσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σοφοκλέους Τόμ. Α' σελ. 492 νομίζει ὅτι ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ῥήσει παρελήφθη ἀντὶ τοῦ ἀρσενικοῦ δῆλος ἐκπεφυκώς («οἴμ' ὡς λάλημα δῆλος ἐκπεφυκὼς εἶ») τὸ οὐδέτερον δῆλον ἐκπεφυκός, τῆς συμφωνίας γινομένης καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ κατηγορούμενον λάλημα.

Παρατηρητέον δ' ὅτι εὑρίσκονται ἐνίοτε συντεταγμένα τῷ ῥήματι ἐπίθετον ἅμα καὶ μετοχὴ παρακειμένου ἐνεργητικοῦ ἢ παθητικοῦ οἷον ἀμβλύς εἰμι καὶ κατηρτυκώς, ἀθάνατον καὶ πολλὰ εἰδός ἐστι, κομψόν ἐστι δεξιῶς θ' εὑρημένον, κτλ.

Εὐριπίδ. Ἀποσπ. 821, 5 Ναυκ. (σελ. 628 ἐκδ. β') «νῦν δ' ἀμβλύς εἰμι καὶ κατηρτυκὼς κακῶν (Βαλκεν.: κακοῖς)».

Ὀδυσσ. Ε, 182 «ἦ δὴ ἀλιτρός γ' ἐσσὶ καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς» Πρβ. καὶ Β, 230 καὶ Ε, 8 «μή τις ἔτι πρόφρων ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω σκηπτοῦχος βασιλεὺς μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδώς» καὶ Β, («ἦ καὶ ἔπειτα λευγαλέοι τ' ἐσόμεσθα καὶ οὐ δεδαηκότες ἀλκήν».

Διογέν. Ἀπολλων. Ἀποσπ. Φιλοσ. Μουλλαχ. Τόμ. Α', σελ. 254 «καὶ μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ ἀΐδιόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ πολλὰ εἰδός ἐστι»

Ἡρόδ. Β', 15 «ἐστὶ καταρρυτόν τε καὶ νεωστί, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναπεφηνός» καὶ 155 «τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο—ἐστὶ μὲν Λητοῦς ἱρόν, ἐν πόλει δὲ μεγάλῃ ἱδρυμένον», Ϛ', 86 α' «ἐπικίνδυνός ἐστι ... κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη». Πρβ. Ε', 13 «τίνες τε οἱ Παίονες ἄνθρωποί εἰσι καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι». Εἶπε δ' ὁ Ἡρόδοτος καὶ «ἐστὶ μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικελίης» (Ϛ', 22).

Λυκοῦργ. κατὰ Λεωκρ. 68 «οὕτως ἐστὶν ἀνόητος καὶ παντάπασιν ὑμῶν καταπεφρονηκώς».

Ἀλεξ. Ἀποπ. 9, 1 (Τόμ. Β', σελ. 299) «κομψόν γε τοῦτ' ἐστὶν παρ' ὑμῖν—δεξιῶς θ' εὑρημένον (ηὑρημένον)» καὶ 245, 6 (σελ.387) «ἔστιν γὰρ οὔτε θῆλυς οὔτ' ἄρρην, πάλιν οὔτε θεὸς οὔτ' ἄνθρωπος, οὔτ' ἀβέλτερος οὔτ' αὖθις ἔμφρων, ἀλλὰ συνενηνεγμένος πανταχόθεν ἑνὶ τύπῳ τε πόλλ' εἴδη φέρων». Ἀποκατέστησε δὲ τὸ συνενηνεγμένος ὁ Κόκκιος ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνενηγμένος-συνηνεγμένος. Ὁ Κασαύβων ἀνέγνω συννενημένος, ὁ δὲ Μεινέκιος που συνηγμένος, ὁ δ' Ἑρουερδὴν συμμεμιγμένος. Τὸ ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Διοδώρου 2, 2 (Τόμ. Β', σελ. 420) «σεμνόν ἐστι τοῦτο καὶ νενομισμένον καὶ τῶν θεῶν εὕρημα» μετέβαλεν ὁ Ἰρσχίγιος εἰς τὸ «σεμνόν ἐστι τοῦτ' ἀεὶ νενομισμένον».

Λουκιαν. περὶ τοῦ μὴ Ῥᾳδ. Πιστ. τῇ Διαβ. 20 «οὐδεὶς γοῦν οὕτω γεννάδας ἐστὶ καὶ ἀδαμάντινον τεῖχος τῆς ψυχῆς προβεβλημένος».

Ἀριστοτέλ. περὶ Γεν. καὶ Φθορ. Α', θ', 4 (Τόμ. Β', σελ. 451, 21) «ὁτὲ δὲ σκληρὸν καὶ πεπηγός ἐστιν» καὶ Β', β', 7 (σελ. 455, 37) «ὑγρὸν μὲν γάρ ἐστι τὸ ἔχον οἰκείαν ὑγρότητα, βεβρεγμένον δὲ τὸ ἔχον ἀλλοτρίαν ὑγρότητα ἐν τῷ βάθει» καὶ περὶ Ζῴ. Μορ. Δ', ε' (Τόμ. Γ', σελ. 279, 43) «κεχωρισμέναι μὲν γάρ εἰσι καὶ πλήρεις περιττώματος».

Ξενοφ. Κυνηγ. Ε', 6 «ἔστι δὲ τοῦ χειμῶνος—τὰ ἴχνη ὀρθὰ ἐπὶ τὸ πολύ, τοῦ δ' ἦρος συμπεπλεγμένα».

Ἀθήν. σελ. 92 ς' «μεῖζον γάρ ἐστι χήμης καὶ παρηλλαγμένον».

Ἀσκληπιάδ. Μυρλ. παρ' Ἀθην. σελ. 491 ς' «συμφυεῖς εἰσὶν ἀλλήλαις καὶ συνεζευγμέναι».

Δίφιλ. παρ' Ἀθην. σελ. 91 ε' «τινὲς μέν εἰσι μικραί, τινὲς δὲ καὶ ὀστρέοις ἐοικυῖαι».

Πλάτ. Γοργ. σελ. 511 δ' «αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ κοσμία». Πρβ. καὶ Γαλην. Τόμ. Δ', σελ. 579 «ὧν οἱ ὄρχεις προσεσταλμένοι τέ εἰσι καὶ οὐκ ἐκκρεμεῖς».

Ἡρόδ. Β', 49 «ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἕλλησι καὶ οὐ νεωστὶ ἐσηγμένα».

Ἀριστοτέλ. περὶ Ζῴ. Γενέσ. Δ', α' (Τόμ. Γ', σελ. 393, 51) «ὥσθ' ἅμα θῆλύ τ' ἂν ἦν καὶ τῇ μητρὶ ἐοικὸς ἢ ἄρρην καὶ τῷ πατρί». Πρβ.

Δ', γ' (σελ. 399, 30) «θῆλυ ἔσται καὶ ἐοικὸς μάλιστα μὲν τῇ μητρί, κτέ.».

Ξενοφ. Ἀγησ. Α', 24 «εὐθὺς ἐρρωμένον ἦν καὶ ἐνεργόν».

Θεόπομπ. παρ' Ἀθην. σελ. 526 ε' «ἦσαν δὲ οἱ Βυζάντιοι—ἀκόλαστοι καὶ συνουσιάζειν καὶ πίνειν εἰθισμένοι».

Ἀθήν. σελ. 511 δ' «ὁ μὲν γὰρ ἀκατάσκευος καὶ καθάπερ ἀνεύρετος ἦν—ὁ δὲ πᾶσιν ἐξηρτυμένος πρὸς ῥᾳστώνην κτέ.».

Ὅμοιον τούτοις εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου εἰρημένον βιβλ. ϛ', 49, 1 «ἕως ἔτι ἀπαράσκευοί τέ εἰσι καὶ μάλιστα ἐκπεπληγμένοι».

Ὁ Λ. Δινδόρφιος γράφει ἐν τῷ Σοφοκλείῳ Λεξικῷ σελ. 145 α' «Praesens cum participio perfecti, El. 813 μόνη γάρ εἰμι σοῦ τ' ἀπεστερημένη, i. e. σοῦ ἀπεστέρημαι» (Πρβ. καὶ Μαυροφρύδην ἐν Δοκιμ. Ἱστορ. τῆς Ἑλλ. Γλώσσ. σελ. 314). Τὸ χωρίον τοῦ Σοφοκλέους ἔχει ὧδε· «μόνη γάρ εἰμι σοῦ τ' ἀπεστερημένη καὶ πατρός»· ἰσοδυναμεῖ δὲ τῷ «μόνη γάρ εἰμι διὰ τὸ σοῦ τ' ἀπεστερῆσθαι καὶ πατρός» ἢ «ἅτε σοῦ τ' ἀπεστερημένη καὶ πατρός».

Περὶ τῆς κατ' ἔλλειψιν τοῦ ῥήματος χρήσεως ὁ δὲ γέρων τε ἤδη καὶ παρηβηκὼς καὶ σιδηρόφρων τε κἀκ πέτρας εἰργασμένος καὶ ποῖον τοῦτο καὶ τί πεπονθός; καὶ τίς οὕτω παιδνὸς καὶ φρενῶν κεκομμένος; καὶ οὐκ ὀρθὸν ἀλλ' ἐγκεκλιμένον κτλ. οὐδένα λόγον νῦν ποιούμεθα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Μαρτίου 1898.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ

ΠΟΙΚΙΛΑ

(Ἴδε σελ. 267).

7. Ὠρεός—Ὠρείτης.

Ἐκ τοῦ ὀνόματος Ὠρεός ἐσχηματίσθη διὰ τῆς καταλήξεως ΙΤΗΣ ὁ ἐθνικὸν Ὠρείτης, πληθ. Ὠρεῖται. Ὠρε-ός, Ὠρε-ίτης καὶ κατὰ ..ναλοιφὴν Ὠρείτης. Σουίδ. «Ὠρείτης: ἀπὸ τόπου τοῦ Ὠρεοῦ». ..χολ. Δημοσθέν. σελ. 208, 21 Δινδ. «Ὠρείταις: ἀπὸ τόπου τοῦ ..ρεοῦ». Πρβ. καὶ Ὑπόθ. τοῦ κατ' Ἀριστοκρ. λόγου τοῦ Δημο..θένους σελ. 619 «τοῦ Ὠρεοῦ δὲ ὁ πολίτης Ὠρείτης». Ἀπαντᾷ δὲ ..αρὰ Ξενοφῶντι καὶ παρ' ἄλλοις παλαιοῖς τε καὶ μεταγενεστέροις. ..εῖται δὲ καὶ ἐν τῇ τοῦ Λιβανίου Ὑποθέσει τοῦ κατ' Ἀριστοκρ. λό..ου τοῦ Δημοσθένους σελ. 618 «Χαρίδημον τὸν Ὠρείτην» καὶ ἐν τῇ ..οικίλῃ Ἱστορίᾳ τοῦ Αἰλιανοῦ βιβλ. Β', 41 «Χαρίδημος ὁ Ὠρεί..ς». Καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς δ' Ἀττικαῖς βλέπει τις τό τ' ἀρσενικὸν «Ἑκα[τ]αῖος Ὠρείτης» καὶ τὸ θηλυκὸν «Δημητρία Δαμοπείθου ..ρεῖτις» (Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 3414 καὶ 3413, Τόμ. Β', γ', σελ. ..). Εὑρίσκεται δ' ἐνίοτ' ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ..ικα πλημμελῶς διὰ τοῦ Ι προσενηνεγμένον. Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυ-

8

..υ φέρεται «Ἐλλοπίνες: οἱ νῦν Ὀρῖται παρὰ Χαρκι» ἀντὶ τοῦ Ἐλλοπιῆες: οἱ νῦν Ὠρεῖται, παρὰ Χαλκιδεῦσι».

Ἐν τῇ Ὀρθογραφίᾳ τοῦ Χοιροβοσκοῦ λέγεται σελ. 280, 17 «Ὠ..της· Ὠρεός γάρ» καὶ ἐν ταῖς εἰς Διονύσιον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐ..αθίου στίχ. 1095 (σελ. 398, 23 Διδ.) «Ὅτι πρὸς δύσιν τοῦ Ἰνδοῦ ..ταμοῦ Ὠρῖται διὰ διχρόνου γραφόμενοι πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἐν ..Ὠρεῷ τῆς Εὐβοίας Ὠρειτῶν· ἐκεῖνοι γὰρ διὰ διφθόγγου γράφον.. διὰ συναίρεσιν». Ἄξια δὲ μνείας μάλιστ' εἶναι τὰ ὑπὸ Στεφάνου ..ῦ Βυζαντίου γεγραμμένα σελ. 708, 19 (Ἡρωδιαν. Λεντζ. Τόμ. .., σελ. 327, 22) «Ὠρεός: πόλις Εὐβοίας. Τούτου τὸ ἐθνικὸν διὰ ..ῆς ΕΙ διφθόγγου γράφεται Ὠρείτης, ὡς Ζελείτης, Σαμαρείτης, Μα

ρωνείτης. Μέμνηται τοῦ ἐθνικοῦ καὶ Χάραξ ἐν Χρονικῶν ΙϚ'· 'Αθη-ναῖοι ἅμα Χαλκιδεῦσι τοῖς ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Μεγαρεῦσι στρατεύσαντες εἰς 'Ωρεὸν Φιλιστίδην τὸν τύραννον ἀπέκτειναν καὶ 'Ωρείτας ἠλευθέ-ρωσαν. 'Απολλόδωρος δὲ τετρασυλλάβως φησίν, οὐ διὰ τῆς ΕΙ δι-φθόγγου ἀλλὰ διὰ τοῦ Ε καὶ διὰ τοῦ Ι 'Ωρεΐτας· οὕτω τὴν τῶν 'Ωρεΐ-των νυκτὸς αἱροῦσι πόλιν. Καὶ δοκεῖ ἀναλογώτερον εἶναι· τὰ γὰρ ἀπὸ τῶν εἰς ΟΣ διὰ τοῦ ΙΤΗΣ παραγόμενα μιᾷ συλλαβῇ πλεονάζει τῆς τοῦ πρωτοτύπου γενικῆς· Στάγειρος Σταγείρου Σταγειρίτης, Ἄβδηρος 'Αβδήρου 'Αβδηρίτης, Πεντάσχοινος Πενταςχοίνου Πενταςχοινίτης Δίολκος Διόλκου Διολκίτης· οὕτως 'Ωρεός 'Ωρεοῦ 'Ωρεΐτης καὶ κατὰ σύνοδον τοῦ Ε καὶ τοῦ Ι 'Ωρείτης. Οὐχ ὅμοιον δὲ τούτῳ τὸ Ζελεί-της καὶ Σαμαρείτης· ταῦτα γὰρ ἀπὸ τῶν εἰς Α καθαρὸν ληγόντων παρῆκται». Περὶ τοῦ τετρασυλλάβου τύπου 'Ωρεΐτης γίνεται ἐν τῷ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Θησαυροῦ τοῦ 'Ερρ. Στεφάνου Τόμ. Η', σελ. 2064 δ' ἡ παρατήρησις ἥδε· «Etsi analogia postulat 'Ωρεΐτης tamem multo probabilius est 'Ωρείτης tribus syllabis ad alio-rum hujusmodi adjectivorum in είτης modum pronuntiatum fuisse, nec si in codice Apollodori quo usus est grammaticus 'Ωρεΐτας scriptum fuit, puncta διαιρετικὰ ab scriptore ipso ap-posita fuisse sequitur». 'Εν τοῖς ἀντιγράφοις Στεφάνου τοῦ Βυ-ζαντίου φέρεται «οὕτω τὴν τῶν 'Ωρεΐτῶν αἶρουσι πόλιν», λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ 'Εύνιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ 'Απολλοδώρου Τόμ. Α', σελ. 408 «Si senarius est, quod suadere videtur notata ab Ste-phano diaeresis, metro subveniendum est: f. τῶν 'Ωρεΐτῶν αἱ-ροῦσιν οὕτω τὴν πόλιν». 'Ο Μεινέκιος ἐκδοὺς παρὰ τῷ Στεφά-«οὕτω (δὲ) τὴν τῶν 'Ωρεΐτῶν νυκτὸς αἱροῦσιν πόλιν» σημειοῦται δὲ add. Heynius. rectius forsam scripseris 'Ωρείτας οὕτω «τῶν 'Ωρεΐτῶν νυκτὸς αἱροῦσιν πόλιν».

'Εν τῷ Μεγάλῳ 'Ετυμολογικῷ σελ. 604, 42 φέρεται «Νηρίτης· Σημαίνει τὸν θαλάσσιον κοχλίαν. Τινὲς λέγουσιν ἀπὸ τοῦ Νηρεὺς γί-νεται· ἀλλ' ὤφειλε γράφεσθαι διὰ διφθόγγου. 'Ο δὲ τεχνικὸς λέγει ἀπὸ τοῦ Νηρηίς· ἀλλ' ὤφειλεν εἶναι Νηρηίτης, ὡς ἀπὸ τοῦ ὀρεύς ὀρε-ορεΐτης καὶ ὀρείτης. 'Αλλ' ἔστι κτέ.». 'Ο Λέντζιος ἔγραψεν ἐν συναγωγῇ τῶν τοῦ 'Ηρῳδιανοῦ Λειψάνων Τόμ. Β', σελ. 417. «τινὲς λέγουσιν ἀπὸ τοῦ Νηρεύς γίνεσθαι· ἀλλ' ὤφειλε γράφεσθαι

διφθόγγου ὁ τεχνικὸς λέγει νηρείτης ὡς Ὠρεύς Ὠρέος Ὠρεΐτης καὶ Ὠρείτης». Τὸ ὀρεύς μετέβαλεν εἰς τὸ Ὠρεύς ὁ Λοβέκκιος ἐν Προλεγομ. σελ. 395. Ἀλλ' ἐν Στοιχ. Μέρ. Β', σελ. 14 λέγει «quibus accedit appellativum scriptura ancipiti EM. 604, 43 ἀπὸ τοῦ ὀρεύς ὀρέος (ὀρέως) ὀρείτης καὶ ὀρείτης, quo significari videtur *monticola*». Δὲν φαίνεται ἡμῖν ἀποδεκτὴ ἡ γνώμη αὕτη τοῦ διαπρεποῦς γραμματικοῦ. Κεῖνται δ' ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ καὶ τάδε σελ. 823, 44 «Ὠρείτης: ὁ πολίτης παρὰ τὸ Ὠρεύς Ὠρέως γίνεται. Καὶ τὸ κύριον ὄνομα ἐστὶ διὰ διφθόγγου, ὡς παρὰ Ἀπολλωνίῳ· Ὠρείτης δ' Ἀμύκοιο. Τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων Ὠρείδης ἔχει. Χοιροβοσκός». Πρβ. Σχολ. Ἀπολλ. Ῥοδ. σελ. 393, 20 Κειλ. «Ὠρείδης δ' Ἀμύκοιο: Διὰ τῆς ΕΙ Διφθόγγου ἡ παραλήγουσα· οὕτως Ἡρωδιανὸς ἐν τῷ τρίτῳ τῆς Καθόλου». Διττὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος ὑπῆρχε γραφή, ὨρείΤης διὰ τοῦ Τ καὶ ὨρείΔης διὰ τοῦ Δ· ταύτης δ' ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἡρωδιανοῦ μνεία ἐν τῷ περὶ Καθολικῆς Προσῳδίας καὶ ταύτην ὀφείλομεν νὰ ὑπολάβωμεν γνησίαν. Καὶ οὐδαμῶς μὲν θαυμαστὸν θὰ ἦτο, ἂν ἐλέγετο ὅτι παρήχθη τὸ κύριον ὄνομα ἀπὸ τοῦ Ὠρεύς Ὠρέως, ἀλλὰ παράδοξον εἶνε τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ ὅτι τὸ ἐθνικὸν Ὠρείτης ἐγένετο παρὰ τὸ Ὠρεύς Ὠρέως. Αὐτοσχεδιάσματα δὲ νομίζομεν τὰ ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου εἰρημένα ἐν τῇ τοῦ Βουτμαννοῦ Διεξ. Ἑλλην. Γραμματικῇ Τόμ. Β', σελ. 433.

Ἐθνικὸν εἰς ΕΙΤΗΣ ἐσχηματισμένον ἐκ πρωτοτύπου λήγοντος εἰς ΕΥΣ ἔχομεν τὸ Ἀταρνείτης. Στέφαν. Βυζάντ. σελ. 513, 9 «Πεδιεῖς: — Τὸ ἐθνικὸν ὁμωνύμως, ὡς Ὀδυσσεῖς, ἢ Πεδιείτης, ὡς Ἀταρνείτης» καὶ σελ. 628, 6 «Τομεύς: — Ὁ πολίτης Τομίτης — Ὤφειλε δέ, ὡς Ἀταρνείτης, διὰ διφθόγγου γράφεσθαι» (Πρβ. καὶ Σουΐδ. λ. Ἀταρνεύς καὶ Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Β', σελ. 45, 12 καὶ σελ. 292, 34 καὶ σελ. 346, 5. Ἴδε Βρεδόβιον ἐν *Quaest. Crit. de Dial. Her.* σελ. 190 καὶ Λοβέκκιον ἐν *Prolegom.* σελ. 375). Πλείονα περὶ τοῦ πράγματος θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

8. Βορυσθένης — Βορυσθενίτης.

Τὸ ἐθνικὸν ὄνομα Βορυσθενίτης - Βορυσθενῖται κεῖται παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Δ', 23 καὶ 55 «Βίωνα τὸν Βορυσθενί-

την» καὶ 46 «Βίων τὸ μὲν γένος ἦν Βορυσθενίτης» καὶ «γένος Βορυσθενίτης» καὶ παρὰ τῷ Λουκιανῷ Τοξ. 61 «εἰς τὴν Βορυσθενιτῶν πόλιν» καὶ παρὰ Δίωνι τῷ Χρυσοστόμῳ ἐν τῷ Βορυσθενιτικῷ λόγῳ Τόμ. Β', σελ. 75 «ἡ δὲ πόλις ἡ τῶν Βορυσθενιτῶν τὸ μέγεθός ἐστιν κτέ.» καὶ σελ. 76 «ἁλόντες δὲ τότε οἱ Βορυσθενῖται πάλιν συνῴκησαν» καὶ σελ. 77 δὶς καὶ σελ. 78 καὶ σελ. 80 καὶ σελ. 101. Ἐν τοῖς εἰς Διονύσιον τὸν Περιηγητὴν Σχολίοις στίχ. 311 (σελ. 443,32 Διδ.) κεῖται «Βορυσθένης ποταμὸς περὶ τὸν Πόντον, ὅθεν καὶ οἱ Ποντικοὶ Βορυσθενῖται, ὡς Μένανδρος λέγει· διεμέριζε γὰρ ὁ Βορυσθενίτης». Ὁ Μεινέκιος ἀποφαίνεται ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Ε', σελ. 109 «rectius Βορυσθενείτης».

Ὁ Λοβέκκιος γράφει ἐν *Elem*. Μέρ. Β', σελ. 14 «Praeter Βορυσθενίτης apud Herodotum modo Βορυσθενείτης legitur per synecdromen, ut Stephano videtur, modo Βορυσθενείτης, quod solum probat Bredovius Dial. Her. 190». Ὁ λόγος τοῦ Βρεδοβίου ἔχει ὧδε· «Sed Βασιληΐδεω VIII. 132 et Ἀριστολαΐδεω I. 59 constant; et ut Herod. IV. 2 ὀστέϊνος dixit (pro quo alii Atticistarum regulae convenientius ὄστινος usurparunt cf. Lob. Phryn. p. 262) et ἰτεΐνῃσι IV. 67 κρανέϊνα VII. 92 sic Βορυσθενείτης divisis vocalibus constanter apud nostrum scribendum esse videtur. IV. 17 Βορυσθενεϊτέων vulgat. Βορυσθενιτέων S.—18 Βορυσθενείτας vulg. (-νίτας S.)—53 Βορυσθενεῖται Gsf. alii. -νεῖται Bekk. -νῖται vel -νίται edd. vett. -νεῖται S.—78 Βορυσθενεϊτέων et Βορυσθενεῖται. — 79 Βορυσθενεϊτέων bis et Βορυσθενείτης». Περὶ τοῦ ἰτέϊνος καὶ κρανέϊνος ἴδε Ἀθηνᾶν Τόμ. Δ', σελ. 314 κέξ.

Δὲν εἶνε ἀληθὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Λοβεκκίου εἰρημένον «apud Herodotum modo Βορυσθενείτης legitur *per synecdromen, ut Stephano videtur*». Ὁ Στέφανος δοξάζει ὅτι κατὰ συνεκδρομὴν ἐγένετο ὁ διὰ τοῦ Ι προενηνεγμένος τύπος Βορυσθενίτης, οὐχὶ ὁ διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου Βορυσθενείτης. Παρατιθέμεθα τὰ ὑπὸ τοῦ ἐθνικολόγου γεγραμμένα σελ. 176, 17 (Ἡρῳδιαν. Λεντζ. Τόμ. Β', σελ. 866 33) «Ὁ πολίτης Βορυσθενίτης καὶ τὸ θηλυκὸν Βορυσθενῖτις οὐκ ἀπὸ τῆς πόλεως ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. Βούλεται δὲ τὴν ΕΙ δίφθογγον ἔχειν ἐν τῇ παραληγούσῃ· ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς ΟΣ εὐθείας

διὰ τοῦ ΙΤΗΣ παραγωγῇ πλεονάζει μιᾷ συλλαβῇ, ὡς τόπος τοπίτης, Κάνωπος) Κανωπίτης ὁ Ἄδωνις παρὰ Παρθενίῳ — καί ἀπὸ γενικῆς Ἀσκάλωνος Ἀσκαλωνίτης, Ἕλεος Ἐλείτης καὶ Ἑλείτης ὁ τὸ Ἕλος οἰκῶν, Ὠρεός Ὠρείτης καὶ Ὠρείτης. Ἔδει οὖν καὶ Βορυσθενείτης διὰ διφθόγγου· οὐ γὰρ ὅμοιον τῷ τεμενίτης οὐδὲ τῷ ἑρκίτης· οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς γενικῆς ἀλλ' ἀπὸ τῆς εἰς ΟΣ εὐθείας ταῦτα καὶ εἰκότως ἔχει τὸ Ι, τὸ δὲ Βορυσθένης οὐκ εἰς ΟΣ λήγει. Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὅτι ἠκολούθησε τῷ πλείονι χαρακτῆρι (τῷ) διὰ τοῦ Ι· τὰ γὰρ διὰ διφθόγγου ὀλίγα· Ζελείτης, Σαμαρείτης, Δικαιαρχείτης, Μαρωνείτης». Πρβ. καὶ τὸν Βοσσ. κώδικα τοῦ Μεγ. Ἐτυμολογικοῦ σελ. 210, 39.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Στεφάνου ἢ τοῦ Ἡρωδιανοῦ ἐλέχθη μὲν τεμενίτης καὶ ἑρκίτης διὰ τῆς καταλήξεως ΙΤΗΣ, διότι ἀπ' ὀνομαστικῆς εἰς ΟΣ παρήχθησαν ταῦτα· ἀλλὰ τὸ ἐθνικὸν τοῦ Βορυσθένης, οὐχὶ εἰς ΟΣ λήγοντος, ὤφειλεν (ὡς ἐκ τῆς γενικῆς αὐτοῦ σχηματισθὲν) νὰ παραλήγηται τῇ ΕΙ διφθόγγῳ, συνεκδραμὸν δὲ τοῖς εἰς ΙΤΗΣ, πλείοσιν οὖσιν, ἐξηνέχθη διὰ τοῦ Ι. Παντὶ δὲ φανερὸν ὑπάρχει ὅτι ὁ Στέφανος ἢ ὁ Ἡρωδιανὸς μόνην τὴν ἐκφορὰν Βορυσθενίτης ἐγίνωσκε.

Φέρεται δ' ὅμως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὄνομα τριηρίτης ἐκ τοῦ τριήρης παρηγμένον. Πᾶς δέ τις, νομίζομεν, πείθεται ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ τριήρης ἐγένετο διὰ τῆς καταλήξεως ΙΤΗΣ τὸ τριηρίτης, (ἐξ οὗ τὸ τριηριτεύω), οὕτως ἠδύνατο καὶ ἐκ τοῦ Βορυσθένης νὰ σχηματισθῇ τὸ Βορυσθενίτης. Μνημονεύεται δ' ὑπὸ τοῦ Στεφάνου καὶ ἐθνικὸν Τριηρίτης σελ. 634, 14 «Τριήρης: πόλις Συρίας. Ὁ πολίτης Τριηρίτης». Εὑρέθησαν δ' ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ καὶ ὀνόματα Ἀχαιμενῖτις καὶ Σωκρατῖται καὶ Καρποκρατῖται. Πρβ. Ἰωαννῖται, Νικολαῖται, κλπ. Ὁ Λοβέκκιος λέγει ἐν Βουτμ. Διεξοδ. Ἑλλην. Γραμματ. Τόμ. Β', σελ. 433 : Βορυσθενείτης selbst steht mehrmahls bei Herodot mit der Var. ιτης wie βραχυφεγγίτης, καρηβαρείτης von Adject. auf ης, bei andern ἐλεῖτις, ὀρεῖτις, ὀρείτωρ, φιλωρείτης». Ἀλλ' οὔτε τὸ βραχυφεγγίτης, ὃ φέρεται ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ καὶ μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Σουΐδα, εὔλογον φαίνεται νὰ νομισθῇ τοῦ βραχυφεγγής παράγωγον οὔτε τὸ καρηβαρῖτης, ὃ κεῖται ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα λ. ἀνθοσμίας, τοῦ καρηβαρής.

Ἐν πάσαις ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ Ἡροδότου ἃς ἡμεῖς ἔχομεν (εἶνε δ' αὐτῶν παλαιοτάτη μὲν ἡ Γαισφόρδειος, νεωτάτη δ' ἡ Ἐρουερδήνειος) ἀπαντᾷ ὁ ὑπὸ τοῦ Βρεδοβίου ἐγκεκριμένος τύπος Βορυσθενεΐτης, κτλ. Γράφει δὲ καὶ ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ ἐκδόσει Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου σελ. 545, 20 «Ῥοβείτης an Ῥοβηίτης incertum R, Ῥοβηίτης AV. ionica dialysis (ut in Βορυσθενείτης) auctorem prodere videtur Hecataeum». Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἀποφαίνεται ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1884, σελ. 86 «IV. 17: Βορυσθενεϊτέων et cap. 18: Βορυσθενείτας vitiosae formae sunt. Proba lectio est in R: Βορυσθενιτέων et Βορυσθενίτας».

Ὅμοια τῷ τεμενίτης καὶ ἑρκίτης εἶνε τὸ ἐτνίτης, ζευγίτης, μερίτης, πελαγίτης (πελαγῖτις), τεμαχίτης, κτλ., περὶ ὧν ἀλλαχοῦ. Ἐν ἐπιγραφῇ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων κεῖται «Ἀπλουνι Τεμπείτα Αἰσχυλὶς Σατύροι ἐλευθέρια» (Καυήρ. Ἐκλ. Ἐπιγρ. Ἑλλ. σελ. 263, 420 ἐκδ. β'), ὅ ἐστι Τεμπίτα (Τεμπίτᾳ). Πρβ. θεματεῖται (=θεματῖται), προπυλεῖται (=προπυλῖται), κτλ.

Ὄνομα εἰς ΕΙΤΗΣ ἐξ οὐδετέρου εἰς ΟΣ παρηγμένον μνημονεύεται ὑπὸ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου τὸ Ἑλείτης σελ. 176, 23 «καὶ ἀπὸ γενικῆς — Ἕλεος Ἑλείτης καὶ Ἑλείτης ὁ τὸ Ἕλος οἰκῶν, Ὠρεός Ὠρείτης καὶ Ὠρείτης». Ἐπειδὴ δὲ τὸ Ὠρεΐτης Ὠρείτης δὲν εἶνε ἐκ γενικῆς ἐσχηματισμένον, δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἦτο κατ' ἀρχὰς παρὰ τῷ Στεφάνῳ γεγραμμένον «ὄρεος ὀρείτης καὶ ὀρείτης» Πρβ. Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Β', σελ. 293, 1 «ὀρείτης ἐκ τοῦ ὄρους ὄρεος». Ἐν ἐπιγραφῇ εὑρέθη «Ἀρτέμιδι ὀρείτ(ιδι)» (Ἴδε Κοίνιο εἰς Γρηγόρ. Κορ. σελ. 307 Σχ. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ε' σελ. 2161 δ' καὶ Προλεγ. Λοβεκκ. σελ. 375). Ἔχομεν καὶ ἄλλα νὰ εἴπωμεν, ἀλλὰ παραλείπομεν αὐτὰ ἐν τῷ παρόντι.

Σημειωτέον δ' ὅτι, ὡς ἐρρήθη τέμενος-τεμενίτης, κτλ., οὕτω καὶ ξίφος-ξιφίδιον καὶ κράνος-κρανίδιον. Πρβ. καὶ Σωκράτης-Σωκρατίδιον. Κακῶς ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 369, 30 Διδ. ἐγράφη ἑλκΕΙδίου ἀντὶ τοῦ ἑλκΥδίου ἤτοι ἑλκυδ(ρ)ίου.

Οὐδένα νῦν λόγον ποιούμεθα περὶ τοῦ κτερεΐζω-κτερίζω καὶ μελεΐζω-μελίζω (μελεϊστί).

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Τόμ. Θ', σελ 83, 18. Πρβ. ἃ γράφει ὁ ἐπιφανὴς οὗτος γραμματικὸς ἐν Προλεγ. σελ. 452.

σελ. 126, 4. Ἴδε καὶ Βουρίσχιον ἐν τῷ *Aus Lyd.* σελ. 52.

σελ. 292, 19. Γρ. παρηκμακυίας· καὶ σελ. 344, 22 Ἀρχιμήδους.

σελ. 359 τ. Ὁ Πορφύριος λέγει παρ' Εὐσεβίῳ Προπαρ. Εὐαγγ. Γ', γ', 16 «Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ πολλὰ Ἑκαταίου τοῦ Μιλησίου κατὰ λέξιν μετήνεγκεν ἐκ τῆς Περιηγήσεως». Ἴδε Ἀσώπιον ἐν Ἱστορ. τῶν Ἑλλ. Ποιητ. καὶ Συγγρ. σελ. 288.

σελ. 363, 31. Πρβ. καὶ Γεβαυῆρον ἐν τῷ *De Poet. Gr. Bucol.* etc. σελ. 26, σημ. 2.

σελ. 364, 6. Πρβ. καὶ 1861. σελ. 364.

σελ. 364, 9. Ἴδε καὶ Στερνοβάχιον ἐν *Melet. Graec.* Μέρ. Α', σελ. 181.

σελ. 411, 29. καὶ ὑπὸ τοῦ Καλλιμάχου Ὕμν. εἰς Ἀπόλλ. 62 «δείματο μὲν κεράεσσιν ἐδέθλια, πῆξε δὲ βωμὸν ἐκ κεράων, κεραοὺς δὲ πέριξ ὑπεβάλλετο τοίχους».

σελ. 425, 25. Πρβ. καὶ Δαβέσιον ἐν *Miscell. Crit.* σελ. 179.

σελ. 442, 10. Ἴδε καὶ Δαβέσιον ἐν *Miscell. Crit.* σελ. 177-8.

Τόμ. Ι', σελ. 255, 5. Φιλόδημ. περὶ Ὀργ. σελ. 107 Κομπ. «οἱ δὲ καὶ μετὰ συνηγορίας ἐπιρρωννύντες».

σελ. 259. 10. Γρ. ἐμνημονεύσαμεν.

σελ. 265, 5-6. Ἐπιφάν. Τόμ. Β', σελ. 99, 24 «ὁ δ' ἐπαγγειλάμενος ἀνέσφηλε».

σελ. 267. 7. Γρ. τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σύμφωνον.

σελ. 270, 18. Γρ. ἀναμεμιγμένοι (ἀναμεμΕΙγμένοι)· καὶ σελ. 291, 6 μεμιγμένον (μεμΕΙγμένον)· καὶ σελ. 296, 3 ἀναμεμιγμένοι (ἀναμεμΕΙγμένοι).

σελ. 284, 26-6. συγκεχυμένοι εἰσί. Ἀριστοτ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Γ', δ', 7 (Τόμ. Γ', σελ. 43, 30).

σελ. 284, 31-2. τετρημένοι εἰσίν. Ἀριστοτέλ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Γ', ζ', 1 (Τόμ. Γ', σελ. 44, 44).

σελ. 288, 16-7. διεσπασμένα ἐστί. Ἀριστοτέλ. περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Γ', ε', 2 (Τόμ. Γ', σελ. 43, 47).

σελ. 291, 11-2. πεπνυμένος ἐστίν. Ὀδυσσ. Β, 20 καὶ 32 (Ἴδε Λεξ. Ὁμηρ. Ἐβελιγγ. Τόμ. Α', σελ. 363).

σελ. 296, 4. Ἀλλ' ἔν τινι τῶν ἀντιγράφων κεῖται τὸ ἁπλοῦν ῥῆμ ἦσαν.

σελ. 296 τέλ. ἀπηλλαγμένος ἦν. Ἰσοκράτ. (ἢ Ψευδισοκρ.) Τρα πεζιτ. 26.

σελ. 297, 6. ἀφειμένος ἦν. Ἰσοκρ. (ἢ Ψευδισοκρ.) Τραπ. 31

σελ. 308, 27. Ἐν Ἰλιάδος Κ, 547 κεῖται «αἰνῶς ἀκτίνεσσιν ἐοι κότες (ἀκτίνεσσι FεFοικότες) ἠελίοιο». Εἶνε δὲ περὶ αὐτοῦ γεγραμ μένον ἐν τοῖς Σχολίοις Τόμ. Α', σελ. 369, 6 «Καθ' ἑαυτὸν τὸν στί χον προσενεκτέον. Λείπει δὲ τὸ εἰσί». Ἐν τῷ περὶ Βαρβαρισμοῦ κ Σολοικισμοῦ συνταγματίῳ τοῦ Πολυβίου, ὃ συνεξέδωκεν ὁ Ναύκ τῷ Λεξικῷ Ἀνδρέου τοῦ Αρπαδιώτου καὶ ἄλλοις τισί, φέρεται σελ 286, 1 «Κατὰ δὲ ἐναλλαγὴν γίνεται σολοικισμὸς ἤτοι ὅταν μέρος λό γου ἀνθ' ἑτέρου τεθῇ — ἢ ὄνομα ἀντὶ ἐπιρρήματος — ἢ μετοχὴ ἀν ῥήματος· αἰνῶς ἀκτίνεσσιν ἐοικότες ἠελίοιο· ἀντὶ τοῦ ἐοίκασιν». Ἀκρ βῶς περὶ τῆς κατ' ἔλλειψιν τοῦ ῥήματος χρήσεως τῆς μετοχῆς δι διαλάβωμεν ἀλλαχοῦ.

σελ. 314, 21. Ἴδε Λεσβών. περὶ Σχημ. σελ. 179 Βαλκεν.

σελ. 323, 19. καὶ περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. Γ', ζ', 1 (Τόμ. Γ', σε 44, 39) «τὰ δ' ὀστᾶ τοῖς ζῴοις ἀφ' ἑνὸς πάντα συνηρτημένα ἐσ καὶ συνεχῆ ἀλλήλοις, ὥσπερ αἱ φλέβες».

Θῆλυς — θηλυκός.

Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου θῆλυς, παλαιοτάτου ὄντος, παρήχθη ἕτερ ἐπίθετον, τὸ θηλυκός, οὗ ἔχει τις νῦν καὶ ἐξ ἐπιγραφῆς Ἀττικ γραφείσης περὶ τὸ 370στὸν ἔτος π. Χ. νὰ μνημονεύσῃ μαρτύριον, «χαλινοὶ θηλυκοί» (Ἐπιγρ. Ἀττ. Β', 678, 54, Τόμ. Β', β', σε 40). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Βλαϋδέσιος τὸ ἐν ταῖς Νεφέλαις τοῦ Ἀρ στοφάνους στίχ. 872 «ἰδοὺ κρέμαι'· ὡς ἠλίθιον ἐφθέγξατο» μετ βαλεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς κωμῳδίας ταύτης σελ. 590 εἰς τὸ «ὡς θη λυκῶς ἐφθέγξατο», ὃ οὐδαμῶς ἀποδεκτόν.

Κ. Σ. Κ.

ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

ΩΣ ΚΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ (1)

Περὶ ῥητορικῆς (2) τὴν πραγματείαν ποιούμενος, μάταιον νομίζω καὶ κενὸν ἐγκώμιον αὐτῆς ἐπιδεικνύμενος νὰ εἴπω πρὸ ὑμῶν, τοῖς περὶ ταῦτ' ἐθιζομένοις λόγοις νεανικώτερον ἐπιχειρῶν. Ἐμοὶ δὲ τηλικούτῳ ὄντι καὶ τῷ θρόνῳ τούτῳ τῷ σεμνῷ ἀρκοῦν τε καὶ προσῆκον φαίνεται οὐχὶ λόγῳ κεκαλλωπισμένῳ τὴν τέχνην ταύτην νὰ αὐξήσω τὰ μικρὰ μεγάλως λέγων, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς καὶ δύναμιν ἔργῳ πρὸ ὑμῶν νὰ ἐπιδείξω, διεξερχόμενος οἵαν μὲν χώραν ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις τῆς φιλολογίας ἔχει μαθήμασιν, ὅσην δὲ δύναμιν πρὸς τἄλλα εἴδη τῶν γραμμάτων ἔσχεν.

Πολλῶν πολλὰ καὶ παντοῖα περὶ φιλολογίας γραψάντων καὶ εἰπόντων, ὅ,τι τε εἶνε καὶ ἐκ τίνων ἐγκυκλίων παιδευμάτων συνέστηκε, κάλλιστα πάντων ὁμολογοῦνται εἰπόντες Οὐόλφος (3) τε καὶ Βοῖκχος (4). Τοὺς πλείστους δὲ πείθει ὁ δεύτερος, ὧδέ πως τὰ ταύτης μαθήματα κοσμῶν τε καὶ λέγων· πρῶτα μὲν τάττει τὰ ἔξω τῆς ἱστορίας ὄντα, οἷα ἡ γεωγραφία ἡ ἀρχαία, ἔπειτα τὰ πρὸ τῆς ἱστορίας, οἷα τὰ περὶ θρησκείαν καὶ μυθολογίαν, τρίτον δὲ μέρος μαθημάτων τὸ ἱστορικόν.

Τούτου δὲ μέρη τρία πάλιν λέγει, τό τε περὶ τὰ ἤθη καὶ ἔθη, καὶ ὁ πολιτικὸς καὶ ἰδιωτικὸς ἐκείνων βίος, καὶ τὸ περὶ ἐπιστημῶν δεύτερον καὶ τὸ περὶ τεχνῶν τρίτον.

(1) Ἐναρκτήριος λόγος Μιλτ. Πανταζῆ ὑφηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ῥηθεὶς ἐν Μαρτίῳ τοῦ 1898.

(2) Προηγεῖτο ἔκφρασις εὐχαριστίας πρὸς τὴν Φιλοσοφικὴν σχολὴν καὶ τὴν Κυβέρνησιν.

(3) Fr. Aug. Wolf's Encykl. der philologie. Leipzig. 1831. 39.

(4) Encyklop. u. Methodol. der philolog. Wissenschaften von Aug. Boeckh. Leipzig. 1877.

Τρία δὲ τὰ γένη τεχνῶν, τὸ μὲν περὶ τὴν μίμησιν, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ γυμναστικὴ καὶ ἡ μιμική, τὸ δὲ περὶ τὸν λόγον, ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ ποιητικὴ καὶ ἡ ῥητορική, τὸ εἰκαστικὸν δὲ τρίτον, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ πλαστικὴ καὶ ἡ γραφική.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων τεχνῶν ὡς κλάδων τῆς φιλολογίας οὐδεὶς ἐνταῦθα λόγος· διότι οὐδὲν αὐταῖς πρὸς ὃ ζητοῦμεν καὶ σπουδάζομεν ὑπάρχει. Ἄλλοις περὶ τούτων μελέτω. Ἐὰν δὲ παρ' ἀλλήλας τὰς περὶ τὸν λόγον τέχνας ἐπισκεψώμεθα καὶ ἐξετάσωμεν, εὑρίσκομεν ὅτι ἡ μὲν γραμματικὴ περὶ τὸ ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς ἐν τῷ λόγῳ διατρίβει, ἔν τε τοῖς στοιχείοις καὶ τοῖς ὀνόμασιν αὐτὸ θεωροῦσα καὶ ζητοῦσα καὶ ἐν ταῖς παντοίαις τούτων συμπλοκαῖς μέχρι λόγου τελείου ἀνιοῦσα. Ἡ δὲ ποιητικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ περὶ τὸ καλόν τε καὶ ἔντεχνον ἐν τῷ λόγῳ κοινὴν τὴν πραγματείαν ἔχουσιν, ἀλλ' ἡ μὲν ἐν τῷ ποιητικῷ μόνον, ἡ δὲ ἐν παντὶ μὲν τῷ λόγῳ, μάλιστα δ' ἐν τῷ καταλογάδην καὶ τῷ ῥητορικῷ. Ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει καὶ ἄλλοθεν δῆλον ὑπάρχει, καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ῥητορικῶν τεχνῶν· διότι πᾶσαι σχεδὸν αὗται ἀπὸ Ἀριστοτέλους (1) ἀρξάμεναι τοὺς ῥητορικοὺς νόμους καὶ κανόνας και ποιητικοῖς παραδείγμασι βεβαιοῦσι καὶ κυροῦσι. Τίς δ' ἄλλως ἀγνοεῖ ὅσοι μὲν λόγοι ῥητορικῆς ἐπισκέψεως δεόμενοι ἐν τῷ ἔπει καὶ τῷ δράματι ὑπάρχουσιν, ὅση δ' ἐν τῷ ἄλλῳ αὐτῶν λόγῳ λεκτικὴ ἐπιτέχνησις ἡ ἔξω παντὸς ποιητικοῦ, τῆς ῥητορικῆς δὲ μᾶλλον ἐχομένη, καὶ μάλιστα παρ' Εὐριπίδῃ, ὅτε ἐν παντὶ εἴδει λόγο[υ] ἡ λέξις ἡ ῥητορικὴ ἤρξατο ἤδη νὰ κρατῇ; Διὸ καὶ Κοϊντιλιανὸς ε[ἰς] ἀνάγνωσιν τοῖς ῥήτορσι συνιστᾷ καὶ Εὐριπίδην (2). Ἀλλ' ὅμως οὔτ[ε] εὐάριθμοι συμβαίνει νὰ εἶνε οἱ κοινοὶ ῥητορικοὶ καὶ ποιητικοὶ ἅμ[α] τρόποι οὔτ' ὀλίγα τὰ κοινὰ τοιαῦτα σχήματα.

Ἐὰν δὲ τῆς ποιήσεως ἀφέμενοι ἐπὶ τὸν καταλογάδην ἔλθωμεν λό[γον] καὶ τὰ ἄλλα τούτου πλὴν τῆς ῥητορείας εἴδη καὶ θεωρήσωμ[εν] αὐτά, οὐχὶ ὀλίγον ὑπὸ τῆς ῥητορικῆς παθόντα αἰσθανόμεθα. Διότι [ὁ] μὲν Θουκυδίδης, ἑταῖρος μὲν καὶ θαυμαστὴς τοῦ Ἀντιφῶντος γεν[ό]μενος, ἀκροατὴς δὲ Γοργίου καὶ Προδίκου, συγγράφων δὲ τὴν ἱστο[ρίαν] καὶ τοὺς λόγους ἐν ᾧ χρόνῳ πλείστη ἦν ἐν Ἀθήναις ἡ σοφιστικ[ὴ] καὶ ῥητορικὴ σπουδὴ καὶ πραγματεία, Τεισίου μὲν καὶ Θρασυμάχ[ου]

(1) 6. 9. 11. 13. 21 κ. ἀλλ.
(2) Inst. orat. 10, 1, 67.

καὶ Θεοδώρου καὶ Λικυμνίου καὶ Πώλου ἐν πολλῇ φήμῃ καὶ τιμῇ διδασκόντων, Ἀντιφῶντος δὲ καὶ Ἀνδοκίδου καὶ Λυσίου λογογραφούντων ἢ ἀγορευόντων, εὔλογον εἶνε ὅτι πολύ τι τὸν νοῦν προσέσχε τῇ ῥητορικῇ, καὶ πολλὴν τὴν ταύτης δύναμιν ἐπὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐκδηλοῖ τε καὶ μηνύει. Διότι τί ἕτερον ἢ αἱ τότε σοφιστικαὶ ἐπιδείξεις καὶ ῥητορικαὶ μελέται αἱ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἀπ' ἐναντίων ὄψεων πραγματευόμεναι, καὶ περὶ πλείστου τότε οὖσαι καὶ θαυμαζόμεναι, τί ἄλλο, λέγω, ἢ ταῦτα ἐποίησαν, ὥστε τοὺς ἐναντίους περὶ τῶν αὐτῶν λόγους πλείστους συνθέσας καὶ πλάσας εἰς τὴν ἱστορίαν νὰ ἐμβάλῃ; Ὅτι δ' αὐτὸς τοὺς λόγους ἐδημιούργησε τούτους ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων ἐχόμενος καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ. Ἀλλὰ δὲν λέγει ὅμως καὶ ἐάν τινας μὴ λεχθέντας ἢ λεχθέντας μέν, μηδαμῶς δ' αὐτῷ μηδαμόθεν γνωσθέντας σοφιστικῶς ἔπλασε πρὸς τὸ εἰκὸς καὶ ἐσχημάτισεν, ὅπερ τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων ὑπώπτευσάν τινες καὶ οὗτοι ἥκιστα ἀδόκιμοι κριταί, οἷος Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς (1) καὶ Γρότιος ὁ ἱστοριογράφος (2).

Ὅτι δ' ἐν πολλοῖς Γοργίαν καὶ Πρόδικον ἐζήλωσεν ὁ Θουκυδίδης γράφων λέγεται μὲν ὑπὸ τῶν παλαιῶν, τεκμηριοῖ δὲ καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐδὲν ἧττον· διότι ὑπὸ Μαρκελλίνου μὲν λέγεται ὅτι «ἐζήλωσε καὶ τὰς Γοργίου τοῦ Λεοντίνου παρισώσεις καὶ τὰς ἀντιθέσεις τῶν ὀνομάτων, εὐδοκιμούσας κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησι» (36), αὐτόθι δὲ ὅτι «ἐζήλωσε Προδίκου τὴν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν ἀκριβολογίαν». Παρὰ δὲ Διονυσίῳ ἀναγινώσκομεν «Εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων παρ' αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω καὶ παρονομασίας καὶ ἀντιθέσεις, ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος καὶ οἱ περὶ Πῶλον καὶ Λικύμνιον καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων» (Περὶ Θουκ. 24), καὶ ἀλλαχοῦ «Οἱ μειρακιώδεις σχηματισμοὶ τῶν ἀντιθέτων καὶ παρομοίων καὶ παρισώσεων ἥκιστα τῷ χαρακτῆρι τούτῳ προσήκουσιν, αὐστηρὰν ἔχοντι τὴν ἀγωγὴν καὶ τοῦ κομψοῦ πλεῖστον ἀφεστηκότι» (Πρὸς Ἀμμ. Β', 17).

Ἐκ δὲ τοῦ λόγου αὐτοῦ τοῦ Θουκυδίδου καὶ ἧττον εὔρινός τις

(1) Περὶ Θουκ. 41.

(2) Ἑλλην. Ἱστορ. 89 κέ. Πρβλ. καὶ Girard ess. sur Thuc. 1860. Poqpo de histor. Thucyd. comment. 25.

ἰχνευτὴς πολλὰ μὲν τὰ Γοργίεια νὰ ἐκθηρεύσῃ δύναται, πολλὰ δὲ καὶ τὰ κατὰ Πρόδικον λεχθέντα· τῶν τελευταίων δ' οὐκ ὀλίγα Σπέγγελος συνέβη νὰ συλλέξῃ (Συναγ. τεχνῶν, σ. 54). Καὶ κατὰ Γοργίαν μὲν ἐλέχθη «φαίνεται ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη» (1, 2) καὶ «τόλμα μὲν ἀλόγιστος ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη, μέλλησις δὲ προμηθὴς δειλία εὐπρεπής, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν συνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργὸν» (3, 82) καὶ «ἥκουσιν εἰς Σικελίαν προφάσει μὲν ᾗ πυνθάνεσθε, διανοίᾳ δ' ἣν πάντες ὑπονοοῦμεν· καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι» (6, 76) καὶ «ἐπὶ δεσπότου μεταβολῇ οὐκ ἀξυνετωτέρου, κακοξυνετωτέρου δὲ» (6, 78) καὶ ἀλλαχοῦ «οἵ τ' ἐπίκλητοι εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόντες, εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπίασι» (4, 61) καὶ ἀλλαχοῦ «ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι» (2, 62). Καὶ πλεῖστα δ' ἄλλα τοιαῦτα δυσαρίθμητα ὄντα ὁ Θουκυδίδης εἶπεν ἀντίθετα καὶ πάρισα καὶ ὁμοιοτέλευτα, ἔτι δὲ παρηχήσεις καὶ παρονομασίας καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν λέξεως σχήματα.

Τοιάδε δὲ εἶνε πάλιν ἐν οἷς φαίνεται ὅτι μιμεῖται Πρόδικον ἀκριβολογῶν ἢ ὁρισμοὺς καὶ διακρίσεις ποιούμενος, «αἰτία μὲν φίλων ἀνδρῶν ἐστιν ἁμαρτανόντων, κατηγορία δὲ ἐχθρῶν ἀδικησάντων» (1, 69) καὶ «φίλον ἡγοῦνται τὸν ὑπουργοῦντα ἣν καὶ πρότερον ἐχθρὸς ᾖ, πολέμιόν τε τὸν ἀντιστάντα ἣν καὶ τύχῃ φίλος ὢν» (1, 41) καὶ «αὔχημα μὲν καὶ ἀπὸ ἀπαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίγνεται, καταφρόνησις δὲ ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν» (2, 62) καὶ «τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν; ἀπόστασις μέν γε τῶν βίαιόν τι πασχόντων ἐστὶ» (3, 30) καὶ «ἐγκλήματα μὲν καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν οἷόν τε καὶ καταλῦσαι, πόλεμον δὲ ξύμπαντας ἀραμένους οὐ ῥᾴδιον εὐπρεπῶς θέσθαι» (1, 82). Τοιαῦτα μὲν λοιπὸν καὶ τὰ παρὰ Θουκυδίδῃ Προδίκεια, ὧν πολλὰ μὲν ἤθροισε Σπέγγελος, πολλαπλάσια δ' ἐπὶ σχολῆς ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ μάλιστα δύναταί τις ν' ἁλιεύσῃ. Σοφιστικὰ δὲ ταῦτα πάντα ὁ Διονύσιος καλεῖ (Περὶ Θουκ. 46). Κατάχρησιν δὲ ποιούμενος τῶν τῆς λέξεως σχημάτων καὶ τῶν τῆς διανοίας πάμπαν δὲ ἀπέχεται, ἀλλὰ καὶ τούτοις μετρίως χρώμενος εὑρίσκεται, ὑποφορᾷ τε καὶ ἐντέχνῳ ἐρωτήσει καὶ τῇ ἀναφορᾷ καὶ τῇ εἰρωνείᾳ, καθ' ὃ μὲ

τρον καὶ Ἀντιφῶν ὁ φίλος αὐτῷ ῥήτωρ (Blass Att. Bered. 1, 215).

Καὶ ἡ λέξις δὲ ἡ Θουκυδίδου αὐτὴ καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων σύνθεσις ἡ ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ μάλιστα πολλῆς τῆς ῥητορικῆς θεωρίας προσδέονται· διὸ πολὺ περὶ αὐτὴν ἄνδρες τεχνικοὶ κρίνοντες ἐσπούδασαν, Κικέρων τε καὶ Διονύσιος καὶ Κοϊντιλιανὸς καὶ Δημήτριος ὁ τεχνικός. Καὶ τὴν μὲν λέξιν τάσσεται παρὰ Γοργίαν ὑψηλὴν ἔχων αὐτὴν καὶ σεμνὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ ποιητικὴν ἔτι πολλάκις πρὸς τὴν μέσην ἢ μικτὴν τοῦ Θρασυμάχου καὶ τὴν Λυσίου ἰσχνὴν ἢ ταπεινήν. Τὸ μέσον δ' ἔχει ἡ περίοδος αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνειμένην τῶν Ἰώνων καὶ τὴν συνεστραμμένην καὶ στρογγύλην τῶν Ἀττικῶν τὴν ἀπὸ Θρασυμάχου μὲν ἀρξαμένην, ὑπὸ Ἰσοκράτους δὲ τελειωθεῖσαν. Ἡ δὲ τῶν ὀνομάτων σύνθεσις, γνώμων' ἔχουσα τὴν ῥητορικὴν ἑκάστων δύναμιν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ ἡδὺ καὶ τερπνὸν τῇ ἀκροάσει τραχεῖα μᾶλλον καὶ αὐστηρὰ καθίσταται πολὺ τὸ ἀντίτυπον καὶ στρυφνὸν ἔχουσα, καὶ τὸ ἀσαφὲς πολλάκις μὴ φεύγουσα πρὸς τὴν κατ' ἔμφασιν τῶν ὀνομάτων τάξιν. Ἀλλ' οὐδὲ ῥυθμῶν ῥητορικῶν λέξις αὐτοῦ στερουμένη εὑρίσκεται· καὶ κατὰ μὲν Διονύσιον «εἰκότως ὑψηλὸς εἶναι δοκεῖ καὶ καλλιεπὴς καὶ εὐγενὴς εὖ ἐκλέγων τοὺς ῥυθμούς» (Περὶ συνθ. 23), κατὰ δὲ Δημήτριον «σχεδὸν γὰρ ὅλως τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν πᾶσιν αὐτοῦ ποιεῖ ἡ τῶν ῥυθμῶν μακρότης» (Περὶ ἑρμ. § 40).

Ταμιεῖον ἄρα ῥητορικῶν ἀρετῶν καὶ ἰδιωμάτων ὁ Θουκυδίδης γενόμενος τὸ μὲν φύσει, τὸ δὲ μαθήσει ἢ μιμήσει εὐλόγως κατέστη ζηλωτὸν μιμήσεως παράδειγμα τοῖς μετὰ ταῦτα καὶ μάλιστα τῷ Δημοσθένει· διότι «Τέσσαρα μὲν κατὰ Διονύσιόν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως, τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, τὸ τραχὺ τῆς ἑρμηνείας, τὸ τάχος τῆς σημασίας· χρώματα δ' αὐτῆς τό τε στρυφνὸν καὶ τὸ πικρὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ αὐστηρὸν καὶ τὸ ἐμβριθὲς καὶ τὸ δεινὸν καὶ τὸ φοβερόν, ὑπὲρ ἅπαντα δ' αὐτοῦ ταῦτα τὸ παθητικόν» (Πρὸς Ἀμμ. Β', 2). Περὶ δὲ Δημοσθένους μιμήσεως κάλλιστον εἶνε, νομίζομεν, αὐτοῦ τοῦ Διονυσίου νὰ ἀκούσωμεν λέγοντος «Ῥητόρων Δημοσθένης μόνος Θουκυδίδου ζηλωτὴς ἐγένετο κατὰ πολλά, καὶ προσέθηκε τοῖς πολιτικοῖς λόγοις παρ' ἐκείνου λαβὼν ἃς οὔτε Ἀντιφῶν οὔτε Λυσίας οὔτ' Ἰσοκράτης, οἱ πρωτεύοντες τῶν τότε ῥητόρων ἔσχον ἀρετάς, τὰ τάχη λέγω καὶ τὰς συ-

στροφὰς καὶ τοὺς τόνους καὶ τὸ πικρὸν καὶ τὸ στρυφνὸν καὶ τὴν ἐξεγείρουσαν τὰ πάθη δεινότητα» (Περὶ Θουκ. 53).

Πολλοὶ δ' ἐπὶ Διονυσίου ῥήτορες Ῥωμαῖοί τε καὶ Ἕλληνες κρατήσαντος ἤδη τοῦ Ἀττικισμοῦ τῷ Δημοσθένει ἑπόμενοι παράδειγμα μιμήσεως τὸν Θουκυδίδην ἔσχον, καὶ εἰς τὸ δικαστήριον τὴν λέξιν αὐτοῦ ἐπειρῶντο νὰ εἰσάγωσιν· ἀλλ' ἀφυεῖς καὶ ἀδέξιοι ὄντες, πολὺ δὲ Δημοσθένους λειπόμενοι τὰ κακὰ μᾶλλον ἐκείνου παρελάμβανον, τὸ σκολιὸν καὶ ἀσαφὲς πρὸς τὰς ἀρετὰς ἀδυνατοῦντες νὰ οἰκειωθῶσι. Ὁ δὲ Διονύσιος Δημοσθενικὸς ὢν τῷ Ἀττικισμῷ καὶ τῇ μιμήσει πολὺς καὶ σφοδρὸς τούτοις ἐπέρχεται ψέγων μὲν αὐτούς, τὰς ἀρετὰς δὲ καὶ κακίας τοῦ Θουκυδίδου κρίνων καὶ δηλῶν. Τοῦτο δὲ μάλιστα ποιεῖ ἔν τε τῷ περὶ χαρακτῆρος Θουκυδίδου καὶ ἐν τῇ περὶ Δεινάρχου τοῦ ῥήτορος κρίσει.

Ὅτι μὲν λοιπὸν πολλὴν δύναμιν πρὸς τὸν Θουκυδίδου λόγον ἔσχεν ἡ ῥητορικὴ ἱκανῶς ἡμῖν δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων φαίνεται· καὶ ἔμελλε δ' οὕτω νὰ ἔχῃ· διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εὐφυΐαν εἰς τοῦτο ἀσυνήθη ἡ φύσις τῷ ἀνδρὶ ἐδωρήσατο. Ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν εἶνε ὅτι καὶ ὁ ἄγαν πρακτικὸς Ξενοφῶν δὲν ἠδυνήθη τὴν τότε κρατοῦσαν ῥητορικὴν κίνησιν ἀτάρακτος νὰ ὑπομείνῃ· καὶ εὐχερῶς μὲν φύσει εἶχε πρὸς τὸ λέγειν, ὡς δηλοῦσιν οἱ ἐν τῇ Καθόδῳ τῶν Μυρίων αὐτοῦ λόγοι, ἀλλ' ἧττον ἐντέχνως καὶ μᾶλλον κατὰ φύσιν ἀγορεύων ἐκεῖ φαίνεται. Καίτοι κοινωνήσας Γοργίᾳ καὶ Προδίκῳ καὶ κόσμον λόγου σοφιστικὸν δὲν ἀγνοεῖ καὶ σχημάτων χρῆσιν κατὰ μέτρον ποιεῖται· διότι καὶ ἀναφορὰν καὶ ἀσύνδετον καὶ ὑποφορὰν παρ' αὐτῷ τις εὑρίσκει, καὶ δὴ καὶ παρόμοια καὶ παρηχήσεις, οἷα τὰ ἐν Ἀναβάσει «τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ οἶδα οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν τάχους φεύγων τις ἀποφύγοι οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδραίη οὔθ' ὅπως ἂν εἰς ὀχυρὸν χωρίον ἀποσταίη» (2, 5, 7) καὶ ὀλίγον μετὰ τοῦτο «πάντη γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὕποχα, καὶ πανταχῇ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι» καὶ εὐθὺς ἐπὶ τούτοις «παρ' οἷς ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέμενοι κατεθέμεθα».

Ἀλλὰ μετὰ τὸ Ἰσοκράτους μέγα ἐν Ἀθήναις ὄνομα καὶ τὴν πολλὴν ἐν λόγοις πραγματείαν τε καὶ φήμην καὶ ὁ Ξενοφῶν ἤδη κνισθεὶς ἐπεχείρησε ν' ἁμιλληθῇ ἐγκώμιον Ἀγησιλάου γράφων. Καίτοι δ' ἐν λόγῳ ἐπιδεικτικῷ πεζῇ ἰχνεύει παρὰ Λύδιον ἅρμα ἐκεῖνον, τὴν οἰκεία

δὲ λέξιν ὡς τὸ ὅλον εἰπεῖν ἀκεραίαν διασῴζει, πολὺν ὅμως τὸν κόσμον ἐπιπάσσει τὸν ῥητορικὸν καὶ πυκνότερα τὰ σχήματα κατασκευάζει. Διότι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν προγόνων τοῦ Ἀγησιλάου λέγει «καὶ τούτοις οὐκ ἰδιώταις, ἀλλ' ἐκ βασιλέων βασιλεῦσιν» καὶ μετ' ὀλίγον «ὥστε οὐ δευτέρων πρωτεύουσιν, ἀλλ' ἡγεμόνων ἡγεμονεύουσι» (1, 3) ἀλλαχοῦ δὲ «παρῆν ὁρᾶν τὰ μὲν γυμνάσια μεστὰ τῶν ἀνδρῶν γυμναζομένων, τὸν δ' ἱππόδρομον ἱππέων ἱππαζομένων» (1, 26), ἔτι δὲ «τοῖς μὲν πολεμίοις οὔπω παρείη τὸ πεζόν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων» (1, 31) καὶ «ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν ἐπρεσβεύοντο περὶ φιλίας, πολλοὶ δὲ καὶ ἀφίσταντο . . ὀρεγόμενοι ἐλευθερίας» (35) καὶ «ἄρχων μὲν παμπόλλων πόλεων, ἄρχων δὲ καὶ νήσων» (36). Ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ πολὺ πλείονες εἶνε οἱ ῥητορικοὶ καλλωπισμοὶ καὶ μάλιστα αἱ ἀντιθέσεις, οἷον «πραότατος γε μὴν τοῖς φίλοις ὢν ἐχθροῖς φοβερώτατος ἦν, καὶ πόνοις μάλιστα ἀντέχων ἑταίροις ἥδιστα ὑπεῖκε καλῶν ἔργων μᾶλλον ἢ καλῶν σωμάτων ἐπιθυμῶν. Ἐν γε μὴν ταῖς εὐπραξίαις σωφρονεῖν ἐπιστάμενος, ἐν τοῖς δεινοῖς εὔθαρσής ἐδύνατο εἶναι» (11, 10). Οὕτω δὲ λέγων διατελεῖ, ἀντιθέσεις ἄλλας παρ' ἀντιθέσεις τάττων κατὰ Γοργίειον μᾶλλον ἢ κατὰ Ξενοφόντειον τρόπον.

Καὶ περίοδοι δὲ τέλειαι κατ' ἐπιδεικτικὸν λόγον καὶ ἄψογοι πολλαὶ ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τούτῳ εἶνε κατεσκευασμέναι, οἷα ἡ «ἐπεί γε μὴν λαβὼν τὸ στράτευμα ἐξέπλευσε, πῶς ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειεν ὡς ἐστρατήγησεν ἢ εἰ αὐτὰ διηγήσαιτο ἃ ἔπραξεν;» (1, 9) καὶ «Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσεν Ἀγησιλάῳ, εἰ σπείσαιτο ἕως ἔλθοιεν οὓς πέμψειε πρὸς βασιλέα ἀγγέλους, διαπράξασθαι αὐτῷ ἀφεθῆναι αὐτονόμους τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας» (10), ἔτι δὲ «καίτοι τὸ ἐν τῇ κρατίστῃ πόλει ὑπὸ τῶν ἀρίστων κριθέντα τοῦ καλλίστου γέρως ἀξιωθῆναι ποίων ἔτι τεκμηρίων προσδεῖται τῆς γε πρὶν ἄρξαι αὐτὸν ἀρετῆς;» (5).

Λόγου δ' ἄξιον καὶ σπουδῆς πολλῆς εἶνε ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ αὐτοῦ πολλὰ κοινὰ τῷ Ἀγησιλάῳ ἔχοντα καὶ ἱστοροῦντα καὶ τὸν λόγον ἐν πέντε τοῖς ὑστέροις βιβλίοις ὅμοια καὶ παραπλήσια φαίνονται αὐτῷ, πρὸς ἐπιδεικτικὴν μᾶλλον λέξιν ἡρμοσμένα, ἣν οἱ Ἰσοκρατικοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἤσκησαν καὶ ἐπετήδευσαν. Οὐδὲν ἄρα θαῦμα ἐὰν ὁ Θεοπόμπου

περὶ ταῦτα τρόπος μιμητὸς τῷ Ξενοφῶντι ἐφάνη, καὶ τὸ πανηγυρικὸν εἶδος τελευτῶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἐμιμήθη. Ἰσοκράτειά πως νομίζει τις ὅτι ἀναγινώσκει τοιάδε τινὰ αὐτοῦ ἐν τοῖς Κορινθιακοῖς διεξερχόμενος. «Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες ὅτι Κόνων καὶ τὸ τεῖχος τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τῶν βασιλέως χρημάτων ἀνορθοίη, καὶ τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐκείνου τρέφων τάς τε νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις εὐτρεπίζοι, ἐνόμισαν, εἰ ταῦτα διδάσκοιεν Τιρίβαζον βασιλέως ὄντα στρατηγόν, ἢ καὶ ἀποστῆσαι ἂν πρὸς ἑαυτοὺς τὸν Τιρίβαζον ἢ παῦσαι γ' ἂν τὸ Κόνωνος ναυτικὸν τρέφοντα» (δ', 8, 12) καὶ μικρὸν μετὰ ταῦτα «Ὁ μέντοι Τιρίβαζος τὸ μὲν ἄνευ βασιλέως μετὰ Λακεδαιμονίων γενέσθαι οὐκ ἀσφαλὲς αὐτῷ ἡγεῖτο εἶναι· λάθρα γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδᾳ, ὅπως ἂν πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο, καὶ τὸν Κόνωνα ὡς ἀδικοῦντά τε βασιλέα καὶ ἀληθῆ λεγόντων Λακεδαιμονίων εἶρξε» (16). Τῶν τοιούτων δ' ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς λόγων καὶ τὸ ὀνομαστὸν ἀσύνδετον ὑπάρχει «Καὶ συμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον» (δ', 3, 19). Καὶ ὀλίγον δ' ὀπίσω ἐν πολὺ Ἰσοκρατείῳ περιόδῳ λέγεται «Ὁρῶντες δὲ τοὺς τυραννεύοντας, αἰσθανόμενοι δὲ ἀφανιζομένην τὴν πόλιν διὰ τὸ καὶ ὅρους ἀνεσπάσθαι καὶ Ἄργος ἀντὶ Κορίνθου τὴν πατρίδα αὐτοῖς ὀνομάζεσθαι, καὶ πολιτείας μὲν ἀναγκαζόμενοι τῆς ἐν Ἄργει μετέχειν, ἧς οὐδὲν ἐδέοντο, ἐν δὲ τῇ πόλει μετοίκων ἔλαττον δυνάμενοι ἐγένοντό τινες οἳ ἐνόμισαν οὕτω μὲν ἀβίωτον εἶναι· πειρωμένους δὲ τὴν πατρίδα, ὥσπερ ἦν καὶ ἐξ ἀρχῆς, Κόρινθον ποιῆσαι καὶ ἐλευθέραν ἀναδεῖξαι καὶ τῶν μὲν μιαιφόνων καθαράν, εὐνομίᾳ δὲ χρωμένην ἄξιον εἶναι, εἰ μὲν δύναιντο καταπρᾶξαι ταῦτα, σωτῆρας γενέσθαι τῆς πατρίδος, εἰ δὲ μὴ δύναιντο, τῶν γε καλλίστων καὶ μεγίστων ἀγαθῶν ὀρεγομένους ἀξιεπαινετωτάτης τελευτῆς τύχειν» (4, 6).

Οὕτω λοιπὸν ῥητορικῶς διατεθεὶς φαίνεται καὶ ὁ ἄγαν νήφων καὶ λογιστικὸς Ξενοφῶν ὑπὸ Ἰσοκράτους καὶ Ἰσοκρατείων. Ἀπιστῶν δὲ τῷ θαύματι ὁ Βέκχαος (1), Ἀγησιλάου τὸ γνήσιον ἐπιχειρεῖ νὰ ἐλέγξῃ ἐγγόνῳ τινὶ Ξενοφῶντος Ξενοφῶντι αὐτὸν ἀποδιδούς. Ἀλλ' οὐδέν

(1) Xenophon d. jungere und Isocr. (progr. Rogasen 1872 καὶ Zeit. F Gymn. April).

τῶν περὶ Ξενοφῶντα σπουδασάντων σπουδαίων ἀνδρῶν, ὡς ἐγὼ γινώσκω, πείθει, οὔτε Κόβητον οὔτε Σχαιφῆρον οὔτε Βρειτεμβάχον οὔτε καὶ Βλάσσον (1). Διὰ τὸ ῥητορικὸν δὲ τοῦτο ἴσως χρῶμα καὶ Ξενοφόντειοι ῥήτορες ἐπὶ Κικέρωνος ἐν Ῥώμῃ ἦσαν, τῆς Ξενοφῶντος λέξεως τοῦτ' ἔστι μιμηταί. Καὶ θαυμασταὶ δὲ αὐτοῦ ὡς τοιούτου εὑρίσκονται, οἷος ὁ Κικέρων (2), ὅστις τὸν Ἀγησίλαον κρίνων «Βιβλίδιον ἕν, λέγει, Ξενοφῶντος τὸν βασιλέα τοῦτον ἐπαινοῦν πάσας πάντων τὰς εἰκόνας καὶ τἀγάλματα ὑπερεβάλετο».

Τῶν δ' ἄλλων πρὸ Ἀλεξάνδρου ἱστορικῶν ὅσοι καὶ λόγου τινὸς ἄξιοι, καὶ οὗτοι πάντες ὑπὸ τῆς ῥητορικῆς φαίνονται παθόντες. Διότι ὁ μὲν Συρακόσιος Φίλιστος ὁ Σικελικὰ συγγράψας, μιμητὴς τὸ πλεῖστον Θουκυδίδου ἐλέγχεται, ὥστε καὶ pusillus Thucydides (οἷον Θουκυδιδίσκος) ὑπὸ Κικέρωνος ἐκλήθη (3). Κατὰ δὲ Διονύσιον «ἐζήλωσε πρῶτον μὲν τὸ τὴν ὑπόθεσιν ἀτελῆ καταλιπεῖν τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ τρόπον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀταξίαν αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας· καὶ δυσπαρακολούθητον τὴν πραγματείαν τῇ συγχύσει τῶν εἰρημένων πεποίηκε. Τῆς δὲ λέξεως τὸ μὲν γλωσσηματικὸν καὶ περίεργον οὐκ ἐζήλωσε Θουκυδίδου· τὸ δὲ στρογγύλον καὶ πυκνὸν καὶ εὔτονον καὶ ἐναγώνιον πάνυ ἀκριβῶς ἀπεμάξατο. Οὐ μὴν ὁμοίως τὴν καλλιλογίαν καὶ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐνθυμημάτων καὶ τὰ ἤθη καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς σχηματισμούς. Μικρὸς δ' ἐστι καὶ ταπεινὸς ταῖς ἐκφράσεσιν ἤτοι τόπων ἢ ναυμαχιῶν ἢ πεζῶν παρατάξεων ἢ οἰκισμοῦ πόλεων. Οὐδὲ ὁ λόγος τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος ἐξισοῦται. Συνετὸς μέντοι καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν πρὸς τοὺς ἀληθεῖς ἀγῶνας ὠφελιμώτερος» (Κρίσ. ἀρχ. συγγ. 3, 2), ἐξ ὧν δῆλον γίνεται ὅτι τὴν Φιλίστου λέξιν μᾶλλον ῥητορικὴν τῆς Θουκυδίδου ὁ Διονύσιος νομίζει, καὶ ὠφελιμωτέραν ῥήτορσι κρίνων ταύτην μᾶλλον εἰς μίμησιν συνιστᾷ τοῖς συγχρόνοις.

Στησίμβροτος δ' ὁ Θάσιος ὁ κατὰ Περικλέα γενόμενος σοφιστὴς ὢν σοφιστικὴν καὶ τὴν λέξιν ἔπλασεν εὐλόγως, τὸ περὶ Θεμιστοκλέους καὶ Θουκυδίδου καὶ Περικλέους συγγράφων, οὗ καὶ μέριά τινα περιλειφθέντα δηλοῦσιν.

(1) Blass Att. Bered. 2, 452.
(2) Ad famil. V, 12, 7.
(3) Epist. ad. Quint fratr. 2, 11, 4.

Ἀπὸ δὲ τοῦ τετάρτου αἰῶνος μεσοῦντος ἀνδρωθεῖσα ἤδη ἡ ῥητορικὴ καὶ εἰς ἄκραν ἀκμὴν ἀφικομένη, δι' Ἰσοκράτους δὲ καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ κοινὴ πᾶσι γενομένη ὡς χειμάρρους μετ' ὄμβρον πολὺν πλημμυρῶν πάντα τὰ ἄλλα εἴδη τοῦ λόγου κατακλύσασα ἠλλοίωσε, καὶ τραγῳδίαν μὲν καὶ κωμῳδίαν οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν πάντων μάλιστα, ὥστε καὶ ῥητορικὴ αὕτη ἱστορία ἐπεκλήθη.

Οὐδεὶς δ' ἀγνοεῖ ὅτι πολλοὶ τῶν Ἰσοκράτους μαθητῶν ἐν μέσῳ κεῖνται ἱστορίας καὶ ῥητορικῆς ἱστοριογραφικοὶ ῥήτορες ἢ ἱστοριογράφοι ῥητορικοὶ ὄντες. Καὶ Θεόπομπος μὲν ὁ Χῖος ἀμφότερα εὐδοκίμως ἐπιτηδεύων καὶ ἀσκῶν τῇ αὐτῇ σχεδὸν λέξει περὶ λόγους καὶ ἱστορίαν ἐσπούδασεν. Εἶνε δὲ αὕτη κατὰ Διονύσιον τῇ Ἰσοκρατικῇ παραπλησία «καθαρὰ καὶ κοινὴ καὶ σαφής, ὑψηλή τε καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ τὸ πομπικὸν ἔχουσα πολύ, συγκειμένη τε κατὰ τὴν μέσην ἁρμονίαν, ἡδέως καὶ μαλακῶς ῥέουσα. Διαλλάττει δὲ τῆς Ἰσοκρατείου κατὰ τὴν πικρότητα καὶ τὸν τόνον ἐπ' ἐνίων, ὅταν ἐπιτρέψῃ τοῖς πάθεσι, μάλιστα δ' ὅταν ὀνειδίζῃ πόλεσιν ἢ στρατηγοῖς πονηρὰ βουλεύματα καὶ πράξεις ἀδίκους. Πολὺς γὰρ ἐν τούτοις καὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος οὐδὲν διαφέρει (Πρὸς Πομπ. 6). Πονηρὰ δὲ καὶ πολλή τις τῶν φωνηέντων ἡ σύγκρουσις· καὶ κατ' ἐπιτήδευμα αἱ κυκλικαὶ περίοδοι καὶ ὁμοειδεῖαι τῶν σχηματισμῶν» (Ἀρχ. κρισ. 3, 3). Ὁμολογουμένως δὲ ῥητορικοῦ τοῦ Θεοπόμπου ὄντος οὐδὲν δεόμεθ' ἀποδείξεις ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ νὰ παραφέρωμεν.

Ἔφορος δὲ ὁ Κυμαῖος ἱστορικὸς μᾶλλον ἢ ῥήτωρ ἦν, ῥητορικὸς δ' ὅμως πάντως, ὡς δηλοῖ τὸ περὶ λέξεως σύγγραμμα αὐτοῦ ὑπὸ Κικέρωνος καὶ Θέωνος καὶ Κοϊντιλιανοῦ ἐπαινούμενον (1). Θαυμάζει δ' αὐτοῦ ὁ Πολύβιος τὴν φράσιν καὶ τὸν χειρισμὸν καὶ τῶν λημμάτων τὴν ἐπίνοιαν Διοδώρου αὐτὰ συνεπαινοῦντος ὁμοίως (2). Ἄλλοτε δ' ὁ Κικέρων αὐτὸν παραβάλλων «Τί Θουκυδίδου, λέγει, σεμνότερον ἢ Φιλίστου βραχύτερον ἢ Θεοπόμπου σφοδρότερον ἢ Ἐφόρου μαλακώτερον δύναται νὰ εὑρεθῇ;» (Πρὸς Ὀρτενσ. 12). Ἄλλοτε δ' ἐκπρεπεῖς τῇ φύσει ἄνδρας Θεόπομπον καὶ Ἔφορον καλεῖ (3). Ὑπτίαν δὲ καὶ ἀνειμένην τὴν λέξιν τοῦ Ἐφόρου Σουΐδας καὶ Δίων ὁ Χρυσ[όστομος]

(1) Or. 191.—Προγυμν. 71. Speng.— 9, 4, 87.
(2) 12, 28, 10.— ε', 1.
(3) Orat. 2, 57.

στομος κρίνοντες εὑρίσκουσι (1). Τῆς ἀνθηρᾶς δὲ συνθέσεως διώκτας Θεόπομπον καὶ Ἔφορον ὁ Διονύσιος νομίζει (2). Τὰ δ' ὀλίγα τῶν ἔργων τούτου περιλείμματα ἀληθῆ τὰ ὑπὸ τῶν πάλαι περὶ αὐτοῦ λεγόμεν' ἀποφαίνουσιν (3). Νειδοῦρος δὲ τῶν νεωτέρων ἀρετῶν ἕνεκα συγγραφικῶν οὐχὶ μόνον Θεοπόμπου τὸν Ἔφορον προκρίνει, ἀλλὰ τὴν μεγίστην τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τὴν στέρησιν τῶν ἔργων αὐτοῦ ὑπολαμβάνει (4).

Ἐκ δὲ τοῦ χρόνου τούτου πάντες σχεδὸν οἱ ἱστορίας συγγράφοντες ρητορικοὶ τὴν λέξιν εἶνε, οἱ πλεῖστοι Ἰσοκράτειοι ὄντες ἢ Περιπατητικοί, οἷος Ἀναξιμένης ὁ Λαμψακηνὸς ῥήτωρ μὲν πρότερον, ὕστερον δ' ἱστορικὸς καὶ ἐκ τοῦ κανόνος, ὁ Θηβαῖος Κηφισόδωρος Ἰσοκρατικὸς γνησιώτατος ὑπὲρ Ἰσοκράτους κατ' Ἀριστοτέλους γράψας, περὶ Ἱεροῦ δὲ πολέμου συγγράψας, Ἀσκληπιάδης ὁ Θρᾷξ, Δείμων ὁ Κολοφώνιος, Θεόκριτος ὁ Χῖος καὶ Καλλισθένης ὁ Ὀλύνθιος, Ἀριστοτέλους μὲν ἀδελφιδοῦς, ἱστορικὸς δ' ἐκ τοῦ κανόνος. Οὗτοι πάντες μικρὸν πρὸ Ἀλεξάνδρου ἢ κατ' Ἀλέξανδρον γένοντο.

Ἐὰν δ' ἀναχωροῦντες ἀπὸ τούτων εἰς τοὺς φιλοσόφους μεταβῶμεν ἐξετάζοντες, καὶ τούτους ἧττον μὲν ἐκείνων, λατρεύοντας δ' ὅμως τῇ ῥητορικῇ εὑρίσκομεν.

Καὶ ἀκμαζούσης μὲν ἤδη τῆς τέχνης ταύτης ὁ Πλάτων τοῦ γράφειν καὶ διδάσκειν ἤρχετο. Σφοδρὸν δὲ πρὸς τοὺς σοφιστὰς τὸν πόλεμον ποιούμενος οὐχὶ χρηστὰ πρεσβεύοντας οὐδὲ διδάσκοντας, πολὺς καὶ τῷ ὀργάνῳ τούτων ἐπιπίπτει τῇ ῥητορικῇ, τὸ πρᾶγμ' αὐτὸ ἐν τῷ Γοργίᾳ ψέγων ὡς κακὸν ἀντὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. Τὴν δὲ σχολὴν ἱδρύων ὡς ἀντίτεχνος πρὸς ἀντιπάλους τοὺς τότε τεχνικοὺς καὶ ῥήτορας, ἐν τῷ προγράμματι αὐτῆς τῷ Φαίδρῳ πάντας σκώπτων καὶ ἐλέγχων διεξέρχεται, Λυσίαν μὲν πρῶτόν τε καὶ μάλιστα, Τεισίαν δ' εἶτα καὶ Θρασύμαχον, Θεόδωρον καὶ Πῶλον καὶ Λικύμνιον.

Ἔθος δ' ἦν, φαίνεται, τοῖς παλαιοῖς ἐλέγχοντες τὰ ἄλλων ἔργα

(1) Ἔφορος.— XVIII, 283.
(2) Περὶ συνθ. 29.
(3) Blass Att. Bered. 2, 405.
(4) Vorlesungen üb. ant. Gesch. 4, 207.

μάλιστα τὰ ἑαυτῶν πλαγίως νὰ ἐπαινῶσι καὶ γεραίρωσι. Δηλοῖ δὲ ὅ τε κατὰ Σοφιστῶν τοῦ Ἰσοκράτους λόγος τὸ τῆς σχολῆς αὐτοῦ πρόγραμμα ἀποτελῶν καὶ πολλοὶ ἐν τοῖς προοιμίοις αὐτοῦ μάλιστα ἀντιτέχνων τε καὶ φιλοσόφων ἔλεγχοι καὶ ἐπικρίσεις. Δηλοῖ δ' ἔτι Θουκυδίδης πολλὰ καθ' Ἡροδότου εἰπὼν οὐδαμοῦ μὲν ὀνομάζων ἀλλ' εἰς αὐτὸν φανερῶς αἰνιττόμενος. Γνωστὰ δὲ πάλιν εἶνε ὅσα μὲν Ἀριστοτέλης πρὸς Πλάτων' ἀντεῖπεν περὶ ἄλλων καὶ τῶν ἰδεῶν ἐναντιούμενος, ὅσα δὲ τῶν τεχνικῶν τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥητορικῇ ἐπικρίνων ψέγει καὶ ἐλέγχει, ὅσον δὲ πόλεμον πρὸς Ἰσοκράτην ἐξέφερεν ἐν τῷ Γρύλλῳ μὲν κατηγορῶν, σχολὴν δ' ἀντίπαλον ῥητορικὴν ἱδρύσας.

Καὶ ὑπὲρ μὲν Ἰσοκράτους θαυμαστῶς ὁ μαθητὴς Κηφισόδωρος ἀπελογήσατο, ὑπὲρ δὲ ῥητορικῆς νικηφόρως μὲν πρὸς Πλάτωνα Ἀριστοτέλης ἀντεῖπεν ἐν τῇ τέχνῃ ἐπιστήμην αὐτὴν τῇ διαλεκτικῇ ἀντίστροφον καλῶν (1, 1), εὐδοκιμώτατα δὲ ὅ τε Κοϊντιλιανὸς περὶ ὠφελείας αὐτῆς τὸν λόγον ποιούμενος (2, 16), καὶ ὁ τὰ εἰς Ἑρμογένην προλεγόμενα συγγράψας (10).

Ὁ δὲ Πλάτων ὁ ἐν Γοργίᾳ μὲν σκώπτων καὶ φαυλίζων τὴν ῥητορικήν, οὐδὲν δ' αὐτὴν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἐν Φαίδρῳ εὑρίσκων καὶ δεικνύων, αὐτὸς οὗτος τῷ κράτει ταύτης μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιστῇ καὶ λόγους ῥητορικούς τινας συνέγραψε καὶ τὴν λέξιν ἐν τοῖς ὑστέροις διαλόγοις ῥητορικωτέραν ἐσχημάτισε. Μάλιστα δὲ δύναμιν πρὸ τοῦτο ἔσχεν ἐπ' αὐτὸν ἡ Ἰσοκράτους λέξις καὶ ῥητορική. Διότι οὕτως αὕτη διά τε τῆς σχολῆς καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ πλήθους ἐπλεόνασε καὶ διεδόθη, ὥστε πάντα τῆς λέξεως τὰ εἴδη ἀπὸ τοῦ τετάρτου αἰῶνος μεσοῦντος πᾶν ὅ,τι ἴδιον ἐκέκτηντο ἀποβαλόντα εἰς ἓν μόνο εἶδος ἀπέληξαν, τὸ τοῦ Ἰσοκράτους καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ οἱ ὕστεροι Πλάτωνος ἔπαθον διάλογοι ἐν τῇ τῶν ὀνομάτων μάλιστα συνθέσει. Διότι τὴν μὲν χασμωδίαν κατ' Ἰσοκράτειο τρόπον φεύγουσι καὶ εὐλαβοῦνται ὅ τε Φίληβος καὶ Τίμαιος καὶ Σοφιστὴς καὶ ὁ Πολιτικὸς καὶ ὁ Κριτίας οἱ ὡς ἀλλότριοι μὲν ὑπὸ πολλῶν, ἀκρίτως δ' ὅμως ἔτι ἀμφισβητούμενοι. Τριττῆς δὲ τῆς περιόδου οὔσης, ἱστορικῆς, διαλογικῆς, ῥητορικῆς ἡ διαλογικὴ ἀνειμένη τε καὶ ἁπλουστέρα καὶ τῆς ἱστορικῆς, μὴ ὅτι τῆς ῥητορικῆς κατὰ Δημήτριον (Ἑρμ. 19) ὑπάρχει. Ἀλλ' ἐν τοῖς διαλόγοις τούτοις πολλάκις εὑρίσκονται περίοδοι στρογγύλαι καὶ συνεστραμμένα

ἐὰν μὴ Ἰσοκράτειοι, ἀλλ' ἐγγύτατα τούτων τείνουσαι καὶ βάλλουσαι, οἷον ἐν Κριτίᾳ «τῷ δὲ πρὶν μὲν πάλαι ποτ' ἔργῳ, νῦν δὲ λόγοις ἄρτι θεῷ γεγονότι προσεύχομαι, τῶν ῥηθέντων ὅσα μὲν ἐρρήθη μετρίως, σωτηρίαν ἡμῖν αὐτὸν αὐτῶν διδόναι, παρὰ μέλος δὲ εἴ τι περὶ αὐτῶν ἄκοντες εἴπομεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιτιθέναι» (106 α) καὶ ὀλίγον ὕστερον «Ὡς μὲν γὰρ οὐκ εὖ τὰ παρὰ σοῦ λεχθέντα εἴρηται τις ἂν ἐπιχειρήσειεν ἔμφρων λέγειν; ὅτι δὲ τὰ ῥηθησόμενα πλείονος συγγνώμης δεῖται χαλεπώτερα ὄντα τοῦτο πειρατέον πῃ διδάξαι» 107 α). Ἐν Τιμαίῳ δέ που λέγεται «Τίμαιός τε γὰρ ὅδε εὐνομωτάτης ὢν πόλεως τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρίδος, οὐσίᾳ καὶ γένει οὐδενὸς ὢν ὕστερος τῶν ἐκεῖ τὰς μεγίστας μὲν ἀρχὰς καὶ τιμὰς τῶν ἐν τῇ πόλει μετακεχείρισται, φιλοσοφίας δ' αὖ κατ' ἐμὴν δόξαν ἐπ' ἄκρον πάσης ἐλήλυθε» (20 α). Παντὶ δὲ δῆλον ὅτι Ἰσοκρατείως ταῦτα ...οῦσιν.

Λόγους δὲ ῥητορικοὺς παίζων ἢ σπουδάζων ὁ Πλάτων συνέγραψε ...ύς τε ἐν Φαίδρῳ καὶ Συμποσίῳ ἐρωτικοὺς καὶ τὴν Ἀπολογίαν ...ὶ τὸν Μενέξενον, περὶ ὧν ὁ Διονύσιος λέγει «Δικανικὸς μὲν οὖν λό...ς εἷς ἐστι Πλάτωνι, Σωκράτους Ἀπολογία, δικαστηρίου μὲν ἢ ἀγο...ᾶς οὐδὲ θύρας ἰδών, κατ' ἄλλην δέ τινα βούλησιν γεγραμμένος, ἐγ...ώμια δ' ἐν τῷ Συμποσίῳ πολλὰ μὲν ἔρωτος, ὧν ἔνια οὐκ ἄξια σπου...ῆς, τὸ δὲ Σωκράτους ὁποῖόν τι δήποτε. Κράτιστος δὲ πάντων τῶν ...λιτικῶν λόγων ὁ Μενέξενος, ἐν ᾧ τὸν ἐπιτάφιον διεξέρχεται λόγον, ...ς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, Θουκυδίδην παραμιμούμενος, ὡς δὲ αὐτός φησιν, ...ρχῖνον καὶ Δίωνα» (Περὶ Δημ. 20). Καὶ ἀποδοκιμάζεται μὲν ὑπὸ ...ντέρων τινῶν ὁ Μενέξενος, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν Πλατώνειος διατελεῖ ...ιζόμενος.

Καὶ Πλάτων ἄρα ὁ ῥητορομάστιξ τὴν ῥητορικὴν ἐθεράπευσε βίᾳ ...ὸ τοῦ ἀνεπισχέτου αὐτῆς φερόμενος ῥοῦ, ὥσπερ καὶ ὁ τραγικὸς ...γάθων, οὗ τὸν γοργιάζοντα τρόπον χαριέστατα ὁ Πλάτων παίζων ...τῷ Συμποσίῳ ἐμιμήσατο.

Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης οὐχὶ μόνον πολέμιος αὐτῇ δὲν ὑπῆρξεν, ἀλλὰ συνήγορος ἦν Πλάτωνος κατηγοροῦντος, καὶ θεραπείαν αὐτῆς προ...ιστάτην ἐποιήσατο· διότι καὶ τὰς πρὸ αὐτοῦ ῥητορικὰς τέχνας συλ...ας ἐξέδωκε καὶ ἰδίαν ἑαυτοῦ συνέγραψε τέχνην καὶ ῥητορικὴν παρὰ

τὴν φιλοσοφικὴν ἵδρυσε σχολήν· παράδειγμα δὲ μιμητὸν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἄλλαις σχολαῖς ὕστερον ἐγένετο.

Καὶ λόγον μὲν ῥητορικὸν οὐδένα φαίνεται συγγράψας, ἡ δὲ τῶν διαλόγων αὐτοῦ λέξις τὸν τρόπον τῶν ὑστάτων Πλατωνείων διαλόγων ἐλέγχεται τραπεῖσα, ἀπὸ διαλογικῆς μᾶλλον ῥητορικὴ γενομένη καὶ δὴ καὶ Ἰσοκράτειος. Χαρίεν δέ τι βλέπομεν Ἀριστοτέλη πρὸς Ἰσοκράτη παθόντα. Ἐρίζων καὶ διαμαχόμενος αὐτῷ περὶ ῥητορικῆς τε καὶ λόγου καὶ πολλὰ πολλάκις αὐτοῦ ψέγων καὶ ἐλέγχων, ὅμως εἶδεν ἑαυτὸν εἰς ἀνάγκην τελευταῖον ἐλθόντα καὶ πλεῖστα παραδείγματα ἐκ τῶν λόγων ἐκείνου εἰς τὴν τέχνην αὐτοῦ νὰ παραλάβῃ καὶ τῇ λέξει αὐτοῦ τρόπον τινὰ ν' ἀκολουθήσῃ τῇ κρατούσῃ τότε λογοτροπίᾳ χαριζόμενος. Ὅτι δὲ τοιαύτη τις ἦν ἡ διαλογικὴ αὐτοῦ φράσις, ῥητορικῶς εὔφωνος καὶ ῥέουσα, δηλοῖ μὲν ὁ Κικέρων τὸ ῥεῦμα τὸ χρυσοῦν τοῦ Ἀριστοτέλους λόγου λέγων (1), δηλοῦσι δὲ τά τε σῳζόμενα τῶν Εὐδημείων καὶ τῶν μετὰ τὰ Φυσικὰ μόρια πολλὰ καὶ τὸ περὶ οὐρανοῦ τρίτον κάλλος λόγου ἐξαίρετον καὶ τέχνην μηνύοντα πολλήν. Ταῦτα δ' ἀψευδῶς πολλοὶ νῦν τεκμαίρονται ὅτι διαλόγων μέρη τὸ πρῶτον ὄντα εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὕστερον συνέβη νὰ μεταταχθῶσιν, οἰκείων αὐτῇ ὄντων τῶν ἐν αὐτοῖς λεγομένων (2) οἷον ἐκ τοῦ περὶ οὐρανοῦ τόδε. «Ὅτι μὲν οὖν οὔτε γέγονεν ὁ πᾶς οὐρανὸς οὔτ' ἐνδέχεται φθαρῆναι, καθάπερ τινές φασιν αὐτόν, ἀλλ' ἔστιν εἷς καὶ ἀΐδιος, ἀρχὴν μὲν καὶ τελευτὴν οὐκ ἔχων τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἔχων δὲ καὶ περιέχων ἐν αὐτῷ τὸν ἄπειρον χρόνον, ἔκ τε τῶν εἰρημένων ἔξεστι λαβεῖν τὴν πίστιν καὶ διὰ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἄλλως λεγόντων καὶ γεννώντων αὐτόν· εἰ γὰρ οὕτως μὲν ἔχειν ἐνδέχεται, μεγάλην ἂν ἔχοι καὶ τοῦτο ῥοπὴν εἰς πίστιν περὶ τῆς ἀθανασίας αὐτοῦ καὶ ἀϊδιότητος» (2, 1). Ἐκ δὲ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ τόδε. «Διὸ καὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας περὶ ἕκαστον τιμιωτέρους καὶ μᾶλλον εἰδέναι νομίζομεν τῶν χειροτεχνῶν καὶ σοφωτέρους, ὅτι τὰς αἰτίας τῶν ποιουμένων ἴσασι, τοὺς δ' ὥσπερ καὶ τῶν ἀψύχων ζῴων ἔνια ποιεῖν μέν, οὐκ εἰδότα δὲ ποιεῖν ἃ ποιεῖ» (1, 8).

Τοιαύτη μὲν λοιπὸν ἡ τῆς ῥητορικῆς δύναμις ἐν τέλει τῆς ἀκμῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐγένετο· πάντων τῶν εἰδῶν τοῦ λό-

(1) Ἀκαδ. 2, 119.
(2) Blass Att. Bered. 429.

δυναστεύσασα, τοῦ τε ποιητικοῦ καὶ τοῦ καταλογάδην κοινὴν καὶ ὁμοίαν πᾶσι τὴν λέξιν ἐπέταξε πρὸς χρῆσιν τοῦ ἀκριβῶς μόνον ἐπιστημονικοῦ λόγου τῶν Περιπατητικῶν παραφωνοῦντος. Καὶ ἔμελλον ἄρα οὕτω ταῦτα νὰ ἔχωσι καὶ ἀποβῶσι. Διότι ὁ λόγος ὁ Ἑλληνικὸς ἀκμάζων πολλαχῶς μὲν εὔφωνος ὢν φύσει καὶ μελῳδικός, ὑπὸ γένους δ' ἀνδρῶν σφόδρα εὐφυοῦς καὶ φιλοκάλου πλαττόμενος καὶ ἀκουόμενος εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ποιητικόν τε καὶ ῥητορικὸν περιεβλήθη κόσμον, οὐδ' ἤρεσκεν ἐκείνοις οὐδαμῶς τὰ πρῶτα ὧν εἶπόν τε καὶ ἔγραψαν χρονογραφίαι ἄτεχνοι νὰ εἶνε. Διὸ καὶ μέτρῳ καὶ ῥυθμῷ τοὺς πρώτους αὐτῶν ἐνέτειναν λόγους, καὶ ῥητορικῆς ἐμφάσεως οὐδαμῶς ὠλιγώρησαν καὶ τῶν ἄλλων περὶ τὴν λέξιν σχημάτων· διότι τί ἄλλο ἢ δύναμις ῥητορικὴ ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς Ἰλιάδος τὸ μῆνιν ἐποίησε νὰ προταχθῇ τῶν λεγομένων, τὸ ἄνδρα δ' ἐν ἀρχῇ τῆς Ὀδυσσείας, ἐκεῖ μὲν Μῆνιν ἄειδε θεά τοῦ ποιητοῦ εἰπόντος, ἐνταῦθα δὲ Ἄνδρα μοι ἔννεπε Μοῦσα πολύτροπον, ἀλλ' οὐχὶ ἄειδε μῆνιν, θεά, οὐδ' ἔννεπέ μοι ἄνδρα, Μοῦσα, πολύτροπον, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον πρὸς τὸ μέτρον ἐπιτήδειον; Τίς δέ ποτε τῆς Ὁμηρικῆς ἐκείνης παρηχήσεως ἀμνημονεῖ καὶ τοῦ ὁμοιοτελεύτου ἐκείνου «ἤυτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἁδινάων | πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων» τῶν φιλτάτων τῇ ῥητορικῇ ἀρχομένῃ σχημάτων ὄντων; (B 87). Ὅτε δ' ἐν Ἀθήναις ὕστερον, τῇ φίλῃ τῶν Χαρίτων καὶ τῶν Μουσῶν διατριβῇ ἐπὶ αἰῶνα ὅλον πάντα σχεδὸν τοῦ λόγου τὰ εἴδη θεραπευθέντα ἐπ' ἄκρον τελειότητος ἦλθον, τῷ ἀρχαίῳ φιλοκάλῳ τὸ ἀπὸ τῶν Μηδικῶν μέγα φρόνημα καὶ τὸ ὑπερβάλλον προστεθὲν φιλότιμον ἐποίησεν ὥστε οὐχὶ μόνον τῆς φαντασίας τὰ καλλίμορφα τέκνα κόσμον προσήκοντα νὰ περιβάλλωνται, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐστηροῦ λογισμοῦ οἱ πεζοὶ καρποὶ μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους κεκοσμημένῳ λόγῳ νὰ παραδίδωνται. Τοιούτου δ' ὄντος ἐν Ἀθήναις τότε ἔρωτος πρὸς τὸ καλὸν τὸ ἐν ταῖς τέχναις πάσαις καὶ μάλιστα τὸ ἐν τῷ λόγῳ, εὔλογον ἦν πάντων τῶν γενῶν τοῦ λόγου νὰ κυριεύσῃ ἡ ῥητορικὴ ἡ πάντων μάλιστα τοῦτο τὸ καλὸν ἀσκοῦσά τε καὶ περιέπουσα.

Ἐὰν δὲ τῇ διανοίᾳ ἀναβάντες ὡς ἐπ' ἄκρον ὄρους ἐπὶ τὴν ἄκραν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀκμήν, τὴν κατὰ Δημοσθένη καὶ Ἀριστοτέλη γενομένην ἐκεῖθεν ὡς κατὰ πρανοῦς τὴν παρακμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου ἐκτεινομένην θεασώμεθα, τὰς τρεῖς περιόδους ὡς χώ-

ρας θεωροῦντες, τὴν Μακεδονικὴν ἡ μετ' Ἀλέξανδρον καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ τὴν Βυζαντιακήν, πανταχοῦ βασιλεύουσαν τῶν ἄλλων τοῦ λόγου εἰδῶν τὴν ῥητορικὴν ἀνευρίσκομεν.

Καὶ ἠλλοιώθη μὲν ὄντως τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ῥητορική, ἐπὶ μὲν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως τροπήν τινα παθοῦσα καὶ φθοράν, ἀπὸ δὲ Ἡγησίου τοῦ Μάγνητος καὶ τοῦ τρίτου αἰῶνος μεσοῦντος Ἀσιανὸν κόσμον προσλαβοῦσα καὶ Ἀσιανὴ καλουμένη, ἀπὸ δὲ Αὐγούστου μάλιστα τοὺς Ἀττικοὺς μιμουμένη καὶ Ἀττικίζουσα ὀνομασθεῖσα, πανταχοῦ δ' ὅμως καὶ τοιαύτη οὖσα τὸν ἄλλον λόγον ῥυθμίζουσα εὑρίσκεται, πλὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐπὶ Μακεδόνων μόνον διὰ τὸν τότε ἐκεῖ δεσποτισμὸν κρατοῦντα βίον ἐλεύθερον αὐτῇ μὴ ἐπιτρέποντα, καὶ ἔν τισι τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν ἀμελέστερον αὐτὴν ἀσκούσαις.

Καὶ οὐδαμῶς ἄλλως ἦν δυνατὸν τὸ πρᾶγμα νὰ ἔχῃ. Διότι μυρίαι συνέβη νὰ εἶνε αἱ ἑστίαι αἱ τὸ ῥητορικὸν πῦρ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς περιόδους θάλπουσαι καὶ τρέφουσαι. Καὶ πρῶτον μὲν οἱ Ἰσοκράτους μαθηταὶ καὶ οἱ τούτων μαθηταὶ πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας ὄντες πλεῖστον εἰς διάδοσιν τοῦ Ἰσοκρατείου λόγου συνεβάλλοντο· ὥστε πᾶν ὅ,τι ἐγράφετο ἢ ἐποιεῖτο ῥητορικὸν τὸ χρῶμα καὶ τὴν πρόσοψιν νὰ ἔχῃ. Ἱστορικοὶ δὲ τοιοῦτοι τῶν χρόνον τούτων οὐχὶ ὀλίγοι ἐγένοντο, οἷος Ψάων ὁ Πλαταιεὺς καὶ Σωσιγένης καὶ Τίμαιος ὁ Σικελιώτης καὶ Νεάνθης ὁ Κυζικηνὸς καὶ Κόκκος καὶ Λόκριτος καὶ ἄλλοι.

Ἕτεραι δ' ἑστίαι καὶ πηγαὶ τοῦ λόγου τοῦ ῥητορικοῦ αἱ φιλοσοφικαὶ κατέστησαν σχολαί, ἡ Περιπατητικὴ μὲν μάλιστα καὶ πρώτη, μετὰ ταῦτα δὲ ἡ Στωικὴ καὶ τέλος ἡ Ἐπικούρειος καὶ ἡ Ἀκαδημεική, καὶ τὴν ῥητορικὴν ἡ μὲν προὔργου, αἱ δ' ἐν παρέργῳ διδάσκουσαι καὶ θεραπεύουσαι. Ἐκ δὲ τούτου οὐχὶ ἐξ Ἰσοκράτους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ φιλοσοφικῶν σχολῶν ῥητορικοὶ ἱστορικοὶ ἐγένοντο πολλοί, οἷος ὁ Κλείταρχος καὶ ὁ Κλέαρχος καὶ Δοῦρις ὁ Σάμιος καὶ ὁ Φύλαρχος καὶ ἄλλοι. Καὶ πάντες δὲ οἱ τότε ἱστορικοὶ ὁθενδήποτε ἀφορμηθέντες ῥητορικοὶ τὴν λέξιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ γράφειν νομίζονται, καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγος καὶ Ἀριστόβουλος καὶ Χάρης ὁ Μιτυληναῖος καὶ Ἱερώνυμος καὶ Νύμφις ὁ Ἡρακλεώτης καὶ Δρύλλος ὁ Ἀθηναῖος καὶ Μηνόδοτος ὁ Περίνθιος

καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι, καὶ οἱ Βιογραφικοὶ λεγόμενοι Περιπατητικοὶ τὸ πλεῖστον ὄντες.

Καὶ τῶν φιλοσόφων δὲ πολλοὶ τῶν τότε καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ῥητορικὰ διδάσκοντες καὶ γράφοντες καὶ τὸν λόγον ἐν τέχνῃ τινὶ καὶ χάριτι μετεχειρίσαντο, οἷον Θεόφραστος μὲν καὶ Ἀρίστων καὶ Κριτόλαος καὶ Διόδωρος καὶ ἄλλοι τῶν Περιπατητικῶν, τῶν δὲ Στωικῶν Κλεάνθης μὲν μάλιστα, Ζήνων δ' ὁπωσδήποτε καὶ Χρύσιππός τε καὶ Ἀρχέδημος. Ὀψὲ δὲ λίαν ἀπὸ Καρνεάδου οἱ Ἀκαδημεικοὶ τοῦ καλοῦ ἥψαντο λόγου περὶ τὴν ῥητορικὴν σπουδάζοντες, μεθ' ὃν τοιοῦτοι λέγονται Μητρόδωρός τε ὁ ἐκ Σκήψεως καὶ Διόδωρος ὁ Ἀδραμυττηνὸς καὶ Φίλων ὁ Λαρισαῖος.

Ἀλλὰ τὸ μέγιστον καὶ εὐκαρπότατον ῥητορικοῦ λόγου φυτώριον ἦσαν αἱ ῥητορικαὶ αὐταὶ σχολαὶ ἐν Ἀθήναις μὲν πρῶτον καὶ ἐν Ῥόδῳ καὶ ἐν Ῥώμῃ, πανταχοῦ δ' ἔπειτα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς δημόσιαι καὶ ἴδιαι ἱδρυθεῖσαι δυσαρίθμητοι, καὶ μέχρι Θεοδοσίου πολλαὶ μὲν ἀκμαῖαι σῳζόμεναι, ἔνιαι δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦτον διδάσκουσαι καὶ λειτουργοῦσαι.

Τούτου δ' αἴτιον ἦν ὅτι εἴπερ τι καὶ ἄλλο τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ λόγου οἱ Ῥωμαῖοι προθύμως ἐξ Ἑλλάδος ἐλθὸν ὑπεδέξαντο καὶ πλείστῃ σπουδῇ ἐθεράπευσαν ὡς ὅπλον ἰσχυρὸν πρὸς τὴν βίαν τῶν Καισάρων, ὅτε ἡ δημοκρατία κατελύετο. Ἀλλὰ καὶ τούτου γενομένου οἱ πολλοὶ τῶν Καισάρων τὴν ῥητορικὴν σπουδὴν ἠσπάσαντο καὶ ἔπραξαν καὶ μάλιστα Ἀδριανὸς καὶ Ἀντωνῖνοι (West. Griech. Ber. 84-95).

Κατὰ δὲ τὸν ῥητορικὸν τοῦτον ἐν Ῥώμῃ ὀργασμὸν καὶ λαμπρότατον ἔργον διὰ Διονυσίου μάλιστα καὶ Καικιλίου ἐτελέσθη, ἡ τοῦ Ἀττικισμοῦ ἐπικράτησις (1) τοῦ Ἀσιανισμοῦ ἡττηθέντος καὶ καθαιρεθέντος.

Καὶ ἐγκυκλίου δὲ παιδεύσεως διδασκαλεῖα πολλαχοῦ ἐπὶ Καισάρων καὶ ὕστερον συνεστάθησαν πολλά, τὰ μὲν ἥττονα, τὰ δὲ κρείττονα καὶ δίκην πανεπιστημίων ἑπτὰ ὡς τὸ πολὺ ἐγκύκλια παιδεύματα ... τα, γραμματικήν, ῥητορικήν, διαλεκτικήν, ἀριθμητικήν, γεωμε-

(1) Blass Griech. Bered. v. Alex. 3 Cap.

τρίαν, μουσικήν, ἀστρονομίαν, ὧν τιμιώτατον ἦν ἡ ῥητορικὴ καὶ ὁ ταύτης θρόνος ὁ σοφιστικός (1).

Τοσαύτη δὲ ἦν ἐκ τούτου ἡ νέα αὐτῆς ἐν Ῥώμῃ καὶ Ἑλλάδι ἐπίδοσις, ὥστε πάντα μὲν τὰ ἄλλα εἴδη λόγου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐπελθοῦσα ἐπὶ τὸ ῥητορικώτερον ἠλλοίωσε καὶ ἔτρεψε, τὸν λόγον δὲ καθ' ὅλου τὸν Λατινικὸν αὐτὸν ῥητορικὸν ἐσχημάτισεν, ἐν περιόδῳ στρογγύλῃ πάντοτε καὶ πανταχοῦ μονοειδῶς τυπούμενον, καὶ ἐν ὡρισμένοις σχήμασι συνθέσεως τῶν ὀνομάτων στρεφόμενον· διὰ φορᾶς δὲ νέων τεχνικῶν καὶ ῥητόρων τῶν σοφιστῶν λεγομένων, τοὺς Ἀττικοὺς δὲ δοκίμους ὡς τὸ πολὺ μιμουμένων ἀναγέννησίς τις τῶν γραμμάτων ἐγένετο καὶ τοῦ λόγου ἀνάπλασις καὶ ἀνακάθαρσις. Ἡ ῥητορικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐπίγονος δὶς τότε τὴν ἀκμὴν λαβοῦσα, πρῶτον μὲν ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Ἀντωνίνων, ἔπειτα δ' ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀποστάτου τὴν ἑστίαν τῆς περὶ τὰ γράμματα τότε ζωῆς ἀπετέλει καὶ κινήσεως, ἧς οἱ σοφισταὶ οἱ κυριώτατοι πρόβουλοι ὄντες καὶ ὑπὸ τεχνογράφων πολλῶν βοηθούμενοι ἐκράτησαν πάλιν κατ' εἶδος τῶν ἄλλων τότε γενῶν τῶν γραμμάτων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις περὶ φιλοσοφικῶν ἢ ἱστορικῶν πραγματευόμενοι καὶ γράφοντες. Οὗτοι δὲ μόνοι τῶν τότε περὶ γράμματα διατριβόντων καὶ δεκάδα κανόνος ἄξιοι ἐκρίθησαν ν' ἀποτελέσωσιν Ἀριστείδης, Δίων Χρυσόστομος, Νικόστρατος, Ἡρώδης Πολέμων, Φιλόστρατος, Λιβάνιος, Θεμίστιος, Ἱμέριος, Εὐνάπιος. Οὗτοι ἐγένοντο οἱ ὕστατοι ἀγωνισταὶ καὶ γενναῖοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ μαχηταὶ ἐν τῷ δεινῷ Χριστιανῶν καὶ Ἐθνικῶν ἀγῶνι, ἀλλὰ καὶ τῶν κραταιῶν αὐτῶν ἀντιπάλων διδάσκαλοι καὶ παιδευταί, Βασιλείου τοῦ μεγάλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἡττηθέντος δὲ τέλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ πάντων πανταχοῦ κρατοῦντος, οὐδὲ τότε ἡ ῥητορικὴ ἀπώλετο οὐδ' ἠφανίσθη παντάπασιν, ἀλλὰ μοναχικὸν περιβληθεῖσα σχῆμα ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν καταλυθέντων εἰς τὰ Χριστιανικὰ κατέφυγε διδασκαλεῖα καὶ ἐκεῖ ἐν τιμῇ μεγάλῃ οὖσα, ἄλλους τε καὶ κήρυκας τοῦ θείου λ[...]

(1) *Πολυμαθ.* Γρονοβ. Θησ. — Cresollii *theatr. Rhetor.* αὐτόθι. — Schl. Archiv f. litter. 217.

(2) Schlos. Arch. f. litter. 217. — Bernard. innere Gesch. d. Griech. ii 680 κ.ἑ.

νου παιδεύουσά τε καὶ ὁπλίζουσα διατελεῖ, καὶ οὐδὲν ἀποκάμνει πονοῦσα καὶ ἐργαζομένη καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτὴν μέχρι τῆς πολιτικῆς ἀναστάσεως τοῦ γένους καὶ δὴ καὶ μέχρι Νεοφύτου Βάμβα. Τεκμήριον δὲ τούτου ἀσφαλὲς ὅ τε πρῶτος μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Σχολῆς τοῦ γένους σχολάρχης, Ματθαῖος ὁ Καμαριώτης (1), ῥήτωρ ὢν καὶ ῥητορικὴν σῳζομένην συγγράψας καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι διάδοχοι καὶ καθηγηταί, Μανουὴλ ὁ Κορίνθιος (2) καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος (3) καὶ Ἠλίας Μηνιάτης (4), ἔτι δὲ ἡ ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἔνδοξος ἀρχή, ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας ῥήτωρ καὶ τέλος αἱ κατὰ τὸν οἰχόμενον αἰῶνα τελευτῶντα καὶ τὸν ἐνεστῶτα ἀρχόμενον Ἑλληνικαὶ ῥητορικαὶ ἐκδοθεῖσαι, ἡ Θεοφίλου Κορυδαλέως (5) καὶ Βικεντίου Δαμωδοῦ Κεφαλλῆνος καὶ Κορνηλίου τοῦ Ζακυνθίου (6) καὶ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου (7) καὶ Κωνσταντίνου Βαρδαλάχου (8) καὶ Στεφάνου Κομητᾶ (9) καὶ Νεοφύτου Βάμβα (10).

Ἐὰν λοιπὸν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι περὶ τὸ καλὸν μὲν εἶνε τὸ μάθημα τῆς ῥητορικῆς, τὸ δὲ καλὸν τοῦτο διὰ λόγου ἐκφράζεται, εὐγενεστάτου ἐκφράσεως ὀργάνου καὶ ᾧ μόνῳ τῶν ἀλόγων ζῴων ἡ φύσις ἡμῖν ἐδωρήσατο νὰ διαφέρωμεν, λίθῳ ἢ χρώματι ἢ φθόγγῳ ψιλῷ τῶν ἄλλων τεχνῶν εἰς τοῦτο χρωμένων, ἐνθυμηθῶμεν δὲ ὅτι ἐπὶ εἴκοσι μὲν ὅλους αἰῶνας ἡ περὶ ταύτην Μοῦσα καλλίμορφα ἔκγονα διετέλεσε γεννῶσα, ἀπὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους μέχρι τῆς ὑπὸ Τούρκων ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου, τοσαύτην δὲ δύναμιν ταῦτα παρ' Ἕλλησιν ἔσχον καὶ Ῥωμαίοις, ὥστε πάντα μὲν τἆλλα εἴδη τῶν γραμμάτων παθόντα ὑπ' αὐτῶν ν' ἀλλοιωθῶσι, πᾶς δ' ὁ μετὰ ταῦτα παρ' ἀμφοτέροις λόγος ῥητορικὸς νὰ καταστῇ, ὅταν ταῦτα, λέγω, ἐννοήσωμεν, εὐλογώτατα θαυμάζομεν ὅ,τι παθόντες οἱ περὶ τὴν πρόκριτον φιλολογίαν μάλιστ' Εὐρώπῃ ὄντες, οἷς πάντες οἱ ἄλλοι καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτοῖς ἀκο-

(1) Miller, Manuscrits Grecs de l'Escurial Paris 1848, 342-58.
(2) Turco-gr. 90.
(3) Βιογρ. ὑπὸ Θ. Λιβ.
(4) Καὶ ἱεράρχης.
(5) Ἐ. Ἅλλῃ 1768 ἐκδ. 6'.
(6) Ἐν τέλει τοῦ ΙΗ' αἰ. ἐν δημώδει λόγῳ.
(7) Ἐν Βιέν. 1813.
(8) Ἐν Βιέν. 1815.
(9) Ἐν Βιέν. 1812.
(10) Ἐν Παρισ. 1813. Β' ἐκδ. ἐν Ἀθήν.

λουθοῦμεν, οὕτως ὀψὲ τοῦ μαθήματος τούτου ἤρξαντο σπουδῇ ἀπτόμενοι καὶ θεραπεύοντες, καίπερ ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰ πλείστου ἄξια πρὸς φιλολογίαν αὐτὸ καταλέγοντες. Διότι σμικρὰ ἢ μέτρια περὶ αὐτὸ τῶν παλαιοτέρων σπουδασάντων, Γρεσολλίου τε καὶ Φοσσίου καὶ Ἀρδιῶνος καὶ Βελλίνου Βαλλοῦ καὶ Μάνσου καὶ Βλαίρου (1), μᾶλλον μὲν προὔργου περὶ ἀρχόμενον τὸν νῦν αἰῶνα Σπέγγελος (2) καὶ Οὐεστερμαννὸς ἐποίησαν, ὁ μὲν συναγωγὴν τεχνῶν μέχρι Ἀριστοτέλους συγγράψας, ὁ δὲ τῇ ἱστορίᾳ τοῦ λόγου τοῦ ῥητορικοῦ καὶ τὰ τῆς τέχνης προσάψας (3), μόλις δὲ περὶ μεσοῦντα τὸν αἰῶνα τοῦτον εὐτύχησεν τέλος ἡ τέχνη αὕτη θεραπόντων ἔνθων καὶ θαυμαστῶν νὰ τύχῃ, Βερνάρδυος (4) καὶ Βλάσσου (5) καὶ Φολκμαννοῦ (6), ὥσπερ αἱ εἰκαστικαὶ τοῦ Οὐιγγελμαννοῦ. Ἐκ δὲ τούτου πολλὰ μὲν πολλοὶ ἤρξαντο περὶ αὐτὴν πραγματευόμενοι, ὡς αἱ βιβλιολογίαι δηλοῦσιν (7), ἕδρα δὲ τέλος τῆς ῥητορικῆς ἐν τῷ Βερολίνου πανεπιστημίῳ ἱδρύθη (8).

Ἐκ δὲ τῆς ἀρξαμένης ἤδη περὶ τὴν τέχνην ταύτην σπουδῆς καὶ πραγματείας ἐλπὶς εἶνε πολλὴ ὅτι ἐν μὲν τῇ φιλολογίᾳ ὡς ὁ Παρθενὼν καὶ ὁ Πραξιτέλους Ἑρμῆς οὕτω καὶ ὁ Πανηγυρικὸς καὶ ὁ περὶ Στεφάνου ποτὲ θὰ κρίνωνται καὶ θὰ θαυμάζωνται· διότι οὐδ' ἧττονος λόγου ἄξιοι οἱ τούτων τεχνῖται· καὶ νέοι Διονύσιοι ἢ Καικίλιοι θ' ἀναφανῶσι, καλολογικὴν κριτικὴν ἀσκοῦντες καὶ διώκοντες, ἐν δὲ τῇ

(1) Gerh. Vossii de logices et rhetorices natura. Hagae 1658.— Lud. Gresollii theat. rhetorum κτλ. Paris 1620. — Hardion dissert. sur l'orig. et les progrès de la rhetorique in Mem. de litter. de l'Acad. — Ballin de Ballu Histoire de l'Eloquence, Paris 1815.— Manso vermischte Abhaudl. Breslau 1825. — Βλαῖρος Ἄγγλος, καθ' οὗ τὴν ῥητορικὴν συνέταξε τὴν ἑαυτοῦ ὁ Βαρδαλάχος καὶ τὴν 6' ἔκδοσιν ὁ Βάμβας.

(2) Συναγωγὴ τεχνῶν, Stuttgard 1828. Οὗτος καὶ ἄλλα τινὰ ῥητορικὰ συνέγραψε οἷα Ἡ σπουδὴ τῆς ῥητορικῆς παρὰ τοῖς πάλαι, ἐν Μονάχῳ 1842, καὶ Ὁρισμὸς καὶ διαίρεσις τῆς ῥητορικῆς ἐν τῷ Ῥηνείῳ Μουσείῳ 1864 4 τεῦχος.

(3) Westerm. Gesch. der Bereds. 1833 Leipzig.

(4) Οὗτος πρὸς οἷς πολλοῖς ἔγραψε περὶ ῥητορικῆς ἐν τῷ α' μέρει τῆς γραμματολογίας ἦν ὁ αἰτιώτατος τῆς ὑπὸ Φολκμαννοῦ συγγραφῆς τῆς ῥητορικῆς, σφόδρα παρακελευσάμενος.

(5) πλεῖστα τεχνικὰ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἀττικῆς ῥητορείας καὶ τῆς μετ' Ἀλέξανδρον περιλαβόντος.

(6) τοῦ τὴν νεωτάτην ῥητορικὴν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων συγγράψαντος καὶ ὕστερον ταύτην ἐκδόντος ἐν Λειψίᾳ 1885.

(7) Πρβλ. Jahresber. üb. class. Altert. 1895 1 Abt. 108.

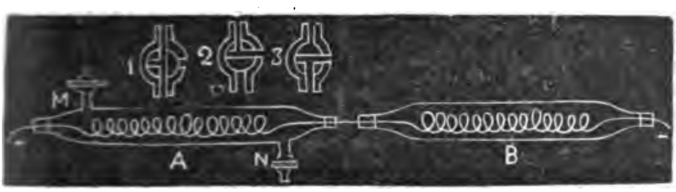
(8) διδάσκοντος τοῦ ὑφηγητοῦ M. Dessoir.

πράξει οἱ τῶν νῦν χρόνων ῥήτορες δὲν θὰ εἶνε ἀεὶ αὐχμηροὶ ἐνθυμημάτων καὶ πίστεων μόνον συρράπται, ἀλλὰ καὶ τοῦ παντοίου λεκτικοῦ κόσμου καὶ κάλλους θηρευταὶ καὶ διῶκται, Ἰσοκράτην μὲν καὶ Δημοσθένην ζηλοῦντες καὶ μιμούμενοι, ἀλλ' οὐδέποτ' Ἰσοκράται οὐδὲ Δημοσθέναι ἐσόμενοι. Τὴν ἐλπίδα δὲ ταύτην ὑπὸ δεινοῦ κριτικοῦ ἀφαιρούμεθα ἐξ ἔθνους μάλιστα ῥητορικοῦ, τοῦ Ἄγγλου λόρδου Βρουγχάμου, τοιάδε πρὸς ἄλλοις πολλοῖς περὶ Δημοσθένους εἰπόντος· «Ἡ πάντων τῶν αἰώνων καὶ τῶν ἐθνῶν τιμὴ ἐν τῇ ἀκροτάτῃ κορυφῇ πάντων τῶν κραταιῶν τοῦ λόγου δυναστῶν θρόνον αὐτῷ ἔστησεν, ἡ δ' ἔκλειψις τοῦ εὐγενεστάτου ὀργάνου, δι' οὗ χαλκεύων τοὺς κεραυνοὺς αὐτοῦ ἐξέβαλλε, τῆς Ἑλληνικῆς λέγω γλώσσης, εἰς ἀεὶ ἀνέφικτον τὴν χώραν καὶ μονήρη αὐτῷ θὰ καταλίπῃ» (1).

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΑΝΤΑΖΗΣ

ΣΥΣΚΕΥΗ ΠΡΟΣ ΑΠΟΔΕΙΞΙΝ
ΤΗΣ ΘΕΡΜΑΓΩΓΟΥ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΤΟΥ ΥΔΡΟΓΟΝΟΥ (2)

Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι σύρμα ἐκ λευκοχρύσου λευκοπυρωθὲν διὰ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος διατηρεῖ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ θερμοκρασίαν τεθὲν εἰς διάφορα ἀέρια. Ἐξαίρεσιν ποιεῖ τὸ ὑδρογόνον, ὅπερ ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ θερμαγωγοῦ δυνάμεως καταψύχει τὸ λευκοπυρωθὲν σύρμα τοῦ λευκοχρύσου καὶ καθιστᾷ αὐτὸ σκοτεινόν.



(1) Essay of Eloquence, 1, 169 London 1875.

(2) Ἀνεκοινώθη ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας τῇ 22 Μαρτίου 1898.

Πρὸς εὐχερῆ πειραματικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἰδιότητος ταύτης τοῦ ὑδρογόνου, λαμβάνω δύο σωλῆνας ὑαλίνους Α καὶ Β, ὧν ὁ πρῶτος φέρει πρὸς τὰ πλάγια δύο ὑαλίνους στρόφιγγας Μ καὶ Ν, ὧν ὁ πυρὴν εἶνε δίπορος. Εἰσάγω εἰς ἀμφοτέρους τοὺς σωλῆνας σπείρας ἐκ λευκοχρύσου, ἃς θερμαίνω διὰ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος μέχρις *ἐρυθροπυρώσεως*. Προσαρμόζω εἰς μὲν τὴν στρόφιγγα Μ ἀεριογόνον συσκευὴν παράγουσαν διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος, εἰς δὲ τὴν στρόφιγγα Ν τοιαύτην παράγουσαν ὑδρογόνον καὶ δίδω εἰς τὸν πυρῆνα τῆς μὲν στρόφιγγος Μ τὴν θέσιν 1 εἰς δὲ τὸν τῆς Ν τὴν θέσιν 2. Τότε τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος διερχόμενον κατὰ πρῶτον διὰ πλυντηρίου φιάλης πρὸς ἀποξήρανσιν καὶ εἶτα διὰ τοῦ εὐθέος πόρου τῆς στρόφιγγος Μ ἐκδιώκει βαθμηδὸν τὸν ἐν τῷ σωλῆνι Α ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα καὶ ἐξέρχεται διὰ τοῦ πλαγίου πόρου τῆς στρόφιγγος Ν. Τὸ ἐν τῷ σωλῆνι Α σύρμα τοῦ λευκοχρύσου διατηρεῖ τὴν ἐρυθροπύρωσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ διοξειδίῳ τοῦ ἄνθρακος ὡς καὶ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι. Δίδω εἶτα εἰς μὲν τὸν πυρῆνα τῆς στρόφιγγος Μ τὴν θέσιν 3 εἰς δὲ τὸν τῆς Ν τὴν θέσιν 1, ὅτε τὸ ὑδρογόνον τῆς δευτέρας ἀεριογόνου συσκευῆς ξηραινόμενον ἐν πλυντηρίῳ φιάλῃ εἰσέρχεται εἰς τὸν σωλῆνα Α ἐκδιῶκον τὸ διοξείδιον τοῦ ἄνθρακος. Κατὰ τὴν βαθμιαίαν ταύτην εἴσοδον τοῦ ὑδρογόνου ἐν τῷ σωλῆνι Α τὸ ἐκ λευκοχρύσου σύρμα τοῦ σωλῆνος τούτου ψύχεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ ἐπὶ τέλους ἀποβαίνει τελείως σκοτεινόν, ἐν ᾧ τὸ τοῦ σωλῆνος Β θερμαίνεται βαθμηδὸν μέχρι *λευκοπυρώσεως*. Διὰ καταλλήλου στροφῆς τῶν πυρήνων τῶν δύο στροφίγγων εἶνε δυνατὸν πλειστάκις νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ πείραμα τοῦτο.

Τ. Α. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΙ ΔΥΟ ΜΕΘΟΔΟΙ

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΠΑΠΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΛΟΝ
ΥΠΟ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

Πάσης ἠθικῶς διεξαγομένης ἐπιστημονικῆς συζητήσεως σκοπὸς εἶναι καὶ ὀφείλει νὰ εἶναι πρῶτον μὲν ἡ ἀμοιβαία συνεννόησις τῶν συζητούντων, ἔπειτα ἡ εὕρεσις τῆς ἀληθείας καὶ διαφώτισις τοῦ Κοινοῦ. Ταῦτα ἐπιστάμενος καὶ βλέπων ὅτι τῷ κ. Θεοδ. Παππαδημητρακοπούλλῳ καὶ ἐμοὶ ἀπὸ ἐναντιωτάτων ἀρχῶν ὁρμωμένοις καὶ διαφορωτάτας μεθόδους μεταχειριζομένοις ἀδύνατος ἀπέβαινε πᾶσα συνεννόησις, εἶπον ἐν τέλει τῆς πρὸς αὐτὸν «Ἀνταποκρίσεώς» μου ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Θ´ σελ. 233 ὅτι «καλῶς ἔχει, ἂν καταπαύσωμεν τὸν περὶ τούτων λόγον,... καὶ τοὐλάχιστον τὸ ἐπ' ἐμοὶ τοῦτο σκοπῶ νὰ πράξω». Προσέθηκα δὲ καὶ τὸ ἀνθρωπικώτατον τοῦ Ὁμήρου ἔπος «ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο», ἵνα δείξω ὅτι πάνυ ἀσμένως θ' ἀπέφευγον τοῦ λοιποῦ τοιοῦτον ἄγονον ἀγῶνα. Λυποῦμαι σφόδρα ὅτι οἱ λόγοι μου οὗτοι δὲν ἔτυχον τῆς προσηκούσης προσοχῆς παρὰ τοῦ κ. Π., διὸ καὶ ἀντὶ ἡσυχίας προετίμησε νὰ κατέλθῃ καὶ αὖθις ἐπανειλημμένως εἰς τὸν ἀγῶνα, οὕτω δ' ἀναγκάζει με ἄκοντα νὰ ἐπανέλθω καὶ ἐγὼ ἐπ' αὐτόν. Λέγω ἄκοντα, ἐπειδὴ συζήτησις, ἐν ᾗ ἐκ τῶν προτέρων εἶναι πασίδηλον ὅτι ἀδύνατος πᾶσα συνεννόησις, καὶ ἐν ᾗ ἀναγκάζεταί τις νὰ ἐπικαλῆται αὐτὰ τὰ πρῶτα στοιχεῖα καὶ ἀξιώματα τῆς ἐπιστήμης, οὔτε τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν βεβαίως προάγει οὔτε τὸ Κοινὸν ὠφελεῖ οὔτε ἀρεστὴ δύναται νὰ εἶναι εἰς ἄνδρας θέλοντας καὶ ὀφείλοντας νὰ καταναλίσκωσι τὸν χρόνον αὐτῶν περὶ χρησιμώτερα τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ πατρίδι ζητήματα.

Ὁ κ. Π. ἐδημοσίευσε κατὰ μῆνα Ἰούλιον π. ἔ. ἐν ταῖς πολιτικαῖς

ἐφημερίσι Καιροῖς, Ἀκροπόλει, Νέᾳ Ἐφημερίδι (ἂν καὶ ἐν ἄλλῃ ἔτι, ἀγνοῶ) «Προσωρινὴν Ἀπόκρισιν», ἐν ᾗ λέγει πρῶτον ὅτι «Ὁ κ. Χατζιδάκης μὴ ἀνήκων, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν τάξιν τῶν ἡδέως κατὰ Σωκράτη ἐλεγχόντων καὶ ἐλεγχομένων, ἔσπευσε κατεπειγόντως καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς, εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τῆς «Ἀποκρίσεώς» μου πρὸς προτέραν αὐτοῦ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως πραγματείαν, νὰ καταχωρίσῃ «Ἀνταπόκρισιν» πρὸς τὰ ὑπ' ἐμοῦ γραφέντα...».

Ὥστε ἐκ τούτου, ὅτι ἀπήντησα εὐθύς, συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ἔχω τὴν Σωκρατικὴν ἐκείνην ἀρετὴν τοῦ ἡδέως μὲν ἐλέγχειν, ἥδιον δ' ἐλέγχεσθαι, ἂν δ' ἀπήντων βραδύτερον, θὰ ἀπεδείκνυτο ὅτι ἔχω αὐτήν; κἄπως βεβιασμένον μοι φαίνεται τὸ συμπέρασμα τοῦτο. Ἐγὼ τοὐναντίον ἐφρόνουν ὅτι ὠφέλουν τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν παρέχων αὐτοῖς ἅμα καὶ τὰς ἐμὰς ἀντιρρήσεις, ἵνα ἐκ τῆς ἀμέσου καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀντιπαραβολῆς τῶν γνωμῶν καὶ μεθόδων ἡμῶν δυνηθῶσι νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ ὀρθοῦ καὶ δικαίου. Εἶχον δὲ καὶ καθῆκον πρὸς τοῦτο ὡς διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ· ἐπειδὴ πανταχοῦ οἱ διευθυνταὶ περιοδικῶν, ἂν ἔχωσί τι ν' ἀπαντήσωσιν, ἀπαντῶσιν ἀμέσως εἰς ὅσα ἀφορῶσιν εἰς αὐτούς.

Δεύτερον λέγει ὅτι «Ἐπειδὴ ἡ «Ἀθηνᾶ» δὲν ἐκδίδεται πάντοτε κατὰ τριμηνίαν ἀλλὰ πολλάκις καὶ καθ' ἑξαμηνίαν συναπτομένων εἰς ἓν δύο τευχῶν, καλὸν νομίζομεν χάριν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου ἀπὸ τοῦδε νὰ γνωρίσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς «Ἀθηνᾶς» ἐκ τίνων στοιχείων ἀποτελεῖται τὸ ὑπέροχον τῆς μεθόδου τοῦ κ. Χ.». Ἡ αἰτιολογία αὕτη δὲν εἶναι ἀκριβής, ἐπειδὴ ἔκτοτε τέσσαρα ὅλα τεύχη τῆς «Ἀθηνᾶς» ἐξεδόθησαν, μέχρις οὗ καταρτισθῇ καὶ δημοσιευθῇ ἡ Δευτέρα ἀπόκρισις τοῦ κ. Π. Καὶ τρίτον διατείνεται ὅτι «ἡ μέθοδος τοῦ κ. Χατζιδάκη συνίσταται ὡς ἔγγιστα ἐκ τῶν ἑξῆς: ἐξ ἱκανῆς συγχύσεως καὶ ἀσαφείας· ἐκ μικρῶν τινων ἀνακολουθιῶν καὶ ἀντιφάσεων· ἐξ εὐκαίρου χρήσεως τοῦ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι καὶ δισήμου μέσου ὅρου ἐν τοῖς συλλογισμοῖς· ἐκ μεγαλοπρεποῦς ὑπερπηδήσεως τῶν κυρίων καὶ οὐσιωδῶν μερῶν τῶν ἀποδείξεων τοῦ τἀναντία φρονοῦντος, ἀναμιμνησκούσης τὸ πολυθρύλητον Ῥόδιον ἅλμα καὶ τὸ record τῶν πέρυσιν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων· ἐκ γενναίας ἐξαναχωρήσεως τῶν πρότερον ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντων κατὰ τὸ

παράδειγμα τῆς ἀμιμήτου παλινῳδίας τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ Κλέωνος· ἐξ ἀφορμῆς παρακρούσεως τῆς πλάστιγγος κατὰ τὸ ἐπίζηλον ἔθος ῥωποπωλῶν τινων καὶ μεταπρατῶν· ἐκ μορίων τινῶν τῆς θαυμασίας τέχνης τοῦ περιωνύμου Ἰταλοῦ Βόσκου, καὶ πολλῶν ἄλλων ὁμοίων καὶ συγγενῶν πλεονεκτημάτων».

Εἶναι λυπηρόν, ὅτι ἐν τῇ «Δευτέρᾳ ἀποκρίσει» αὐτοῦ ὁ κ. Π. δὲν ἐτήρησεν ὅπως ὤφειλε τὴν αὐτὴν τάξιν τῆς ἀναλύσεως, ὡς λέγει, τῆς ἐμῆς μεθόδου, ἣν ἐν τῇ Προσωρινῇ ταύτῃ ἀποκρίσει ἀναγράφει. Θὰ ἦτο δὲ βεβαίως οὐχὶ μόνον εὐχάριστον ἀλλὰ καὶ μεθοδικόν, ἂν πρῶτον μὲν ἐξηλέγχετο ἡ σύγχυσις καὶ ἀσάφεια, ἔπειτα ἰδιαιτέρως αἱ ἀνακολουθίαι καὶ ἀντιφάσεις, καὶ οὕτω καθεξῆς πάντα μέχρι τέλους.

Ἀντὶ δὲ τούτων παρεξετράπη παρὰ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ τε καὶ ἐμοῦ καὶ παρὰ τὴν ἡλικίαν εἰς τοιαύτας ὕβρεις, αἵτινες χάριτι θείᾳ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐξέλιπον ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν συζητήσεων. Οὕτω λ. χ. γράφει περὶ ἐμοῦ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. «Ὁ κ. Γ. Χ. ὤν, ὡς φαίνεται, λίαν μικροφιλότιμος καὶ ἔχων τὴν μωρὰν ἀξίωσιν . . .», «ὠπλισμένως καὶ κατηγορικῶς διέβαλλεν ἑκάστοτε ἐν κρυπτῷ (5)», «ἐλαυνόμενος ὑπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος τῆς μικροφιλοτιμίας, τῆς οἰήσεως καὶ τῆς φιλαυτίας (6)», «ἑτέρου εἴδους πανουργίαν, ἀλλὰ πάντοτε πανουργίαν δεικνύει (26)», «ἀλαζὼν καὶ τετυφωμένος (29)», «δὲν θὰ εἶχε τὴν ἀναίδειαν (αὐτ.)», «μετὰ ἀδικίας δὲ νὰ ψέγῃ καὶ διαστρέφῃ τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, τὰς μὴ συνᾳδούσας πρὸς τὴν ἰδίαν μικροφιλοτιμίαν (αὐτ.)», «τὴν γελοίαν ἀξίωσιν τοῦ κ. Χ. (49)», «περιβομβούμενος τὰ ὦτα καὶ ἴσως καὶ τὴν διάνοιαν (51)», «τὴν κακόβουλον καὶ κακότεχνον αὐτοῦ πανουργίαν, τὴν ζητοῦσαν διὰ πονηρᾶς διαστροφῆς τῶν πραγμάτων . . . Οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγνοίας, ἀλλ' ἐξ ἀσυγγνώστου πανουργίας (55)», «πρέπει νὰ εἶνέ τις λίαν ἀλόγιστος καὶ λίαν σοφιστής . . . . πρέπει νὰ εἶνε λίαν φιλόνικος καὶ μικροφιλότιμος καὶ μικρόνους, ἔτι δὲ καὶ ἀναιδὴς καὶ ἀναίσχυντος . . . (63)», «ἀναίδειαν ἅμα καὶ κακοήθειαν δεικνύει . . . τὸν σκαιὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου . . . πρὸς ταῖς ἄλλαις ταῖς περικοσμούσαις αὐτὸν ἀρεταῖς εἶνε καὶ δοκιμώτατος μαθητὴς τοῦ Λοϊόλα, νομίζων καλὸν ὅ,τι πᾶς εὐσυνείδητος ἄνθρωπος νομίζει αἰσχρὸν καὶ τολμῶν τὰ πάντα καὶ αὐτὰ τὰ ὑπὸ τῶν γραπτῶν καὶ ἀγράφων νόμων καταδικαζόμενα (70)», «ὡς μωροσόφως διδάσκουσιν ὁ κ. Χ. καὶ ὁ κ. W. Schulze (71)»,

«μένει πάντοτε ὁ αὐτὸς ἀμετάβλητος καὶ ἀναλλοίωτος οὐδέποτε δια ψεύδων τὸν παμπόνηρον αὐτοῦ χαρακτῆρα (72)», «ἂν μὴ κατείχετ ὑπὸ πολλῶν καὶ πονηρῶν ζιζανίων . . . πρὸς τὸν ὑποκριτικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρός (73)», «ἀμφιβάλλομεν ἂν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι λόγιος, ὅστις ἔχει τὸ ἀνήκουστον θράσος . . . εὐχόμεθα τῷ κ. Χ. ὑγίειαν σώματος καὶ ψυχῆς» (ὑπολαμβάνει με, ὡς φαίνεται, παράφρονα, εὐχαριστῶ πολὺ)(79) κλπ. κλπ.

Θὰ ἐπεθύμουν καὶ θὰ ηὐχόμην σφόδρα νὰ μὴ ἐξεφέροντο αἱ ὕβρεις αὗται ὑπὸ τοῦ κ. Π., οὐχὶ χάριν ἐμοῦ, ἐπειδὴ πέποιθα ὅτι οὐδὲ πόρρωθεν ἅπτονταί μου, ἀλλὰ χάριν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος ὃ φέρομεν, χάριν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, χάριν τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος, ἥτις διὰ τούτων παρίσταται τοῖς λογίοις τῶν ἀλλογενῶν, πρὸς οὓς ἐν τῷ τυφλῷ θυμῷ αὐτοῦ ἀπέστειλεν ὁ κ. Π. τὰς ὕβρεις ταύτας, ὡς χώρα ἀγρίων καὶ θηριωδῶν ἀνθρώπων, ὡς χώρα Κάφρων, ὡς χώρα ἐφ' ἣν ὁ ἀνθρωπισμὸς καὶ ἡ διὰ τῶν γραμμάτων ἡμέρωσις, τὰ ἀθάνατα καὶ κάλλιστα ταῦτα τέκνα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, εἶναι νῦν ἀλλότρια καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν λεγομένων λογίων καὶ πεπαιδευμένων. Ἔπειτα τίς ἡ θέσις τῶν παραδόξων τούτων ὕβρεων ἐν ἐπιστημονικῇ συζητήσει; Εἶναι αὗται ἐπιχειρήματα; ἢ μᾶλλον τοὐναντίον ἀπόδειξις μόνον οὐχὶ βοῶσα ὅτι ἐλλείπουσι σοβαρώτερα τεκμήρια καὶ ἐπιχειρήματα;

Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψει καὶ πρὸς τούτοις ἐπιστάμενος ὅτι τοῦτο μὲν αἱ ὕβρεις εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνατροφῆς καὶ παντάπασιν ἔξω τοῦ πράγματος, τοῦτο δ' ὅτι οὐδ' ἐγὼ εἶμαι χθεσινός τις καὶ καθ' ὁλοκληρίαν ἄγνωστος ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἀπὸ μακροῦ ἐνταῦθα ζῶ καὶ διδάσκων ὡς δημόσιος καὶ ἀνώτερος ὑπάλληλος δικαιοῦμαι ν' ἀξιῶ ἵνα κρίνωμαι κατὰ τὰ ἐμὰ ἔργα, οὐχὶ δὲ κατὰ τοὺς λόγους τοῦ κ. Π. ἢ ἄλλου τινός, καὶ μάλιστα ἂν οὗτος ὀργίζηται καὶ ὑβρίζῃ, σπεύδω παραλείπων πάντα ταῦτα, νὰ ἔλθω ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Π. λεγομένων. Θ' ἀποδείξω δὲ πρῶτον ὅτι ἀτόπως ὁ κ. Π. προσβάλλει ὅσα τῆς ἐμῆς μεθόδου μέρη ζητεῖ νὰ ἐξελέγξῃ, καὶ δεύτερον ὅτι τὰ λεγόμενα σφάλματα καὶ κακίαι αὐτῆς εἶναι κατ' ἀλήθειαν ἀλλότρια μὲν τῆς ἐμῆς, ἴδια δὲ τῆς αὐτοῦ. Οὕτως ὁ πᾶς ἑξῆς λόγος ἔστι τῷ πράγματι ἀγὼν καὶ ἀντιπαρεξέτασις τῶν δύο μεθόδων.

Ἐν τῇ «Δευτέρᾳ ἀποκρίσει» αὐτοῦ ὁ κ. Π. πρῶτον μὲν κατηγο

ιἱ μου, καὶ ταῦτα μετὰ πολλῆς δεινότητος, ὡς ἀσύγγνωστα σφάλματα ..αὐτὰ πράγματα, ἅτινα εἶναι οὐχὶ ἀτομικαὶ γνῶμαι ἐμοῦ, ἀλλ' ἄν-..ρως ἀξιώματα τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης. Ἔπειτα δ' ἐκφεύγων δε-..ῶς τὸν ἀγῶνα, εἰς ὅσα ἐξηλέγχθη ἐν τῇ «Ἀνταποκρίσει» ἢ οὐδὲν ..πολύτως ἀποκρίνεται ἤ, ὅπερ ταὐτόν, ἂν μὴ καὶ χεῖρον, παντάπασιν ..προσδιόνυσα. Εἶναι δ' ὁμολογουμένως παγχάλεπος καὶ ἀνιαρὰ ἡ συ-..τησις καὶ ἀπολύτως ἀδύνατος ἡ συνεννόησις πρὸς τὸν ἀρνούμενον ..τὰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐκφεύγοντα τὰ ζητήματα δίκην ..χέλυος. Καὶ πρῶτον περὶ ὧν ἀρνεῖται ὁ κ. Π., ἔπειτα περὶ ὧν οὐ-..εν ἀποκρίνεται, κατόπιν περὶ ὧν ἀπροσδιόνυσα καὶ οὕτω καθεξῆς.

Α' Ἄρνησις γλωσσικῶν ἀξιωμάτων.

Κατὰ τὸ ἔτος 1860 ὁ ἀείμνηστος ὀργανωτὴς τῆς γλωσσικῆς ἐπι-..τήμης Αὔγουστος Schleicher ἀπῄτει διαρρήδην, ἐν πάσῃ ζώσῃ γλώσ-..σῃ ἢ διαλέκτῳ, ἐν πάσῃ οὐχὶ (ὑπὸ ἀναλογιῶν ἢ δανεισμῶν) διατα-..ραχθείσῃ ἐξελίξει γλωσσικοῦ τύπου, φθογγικοὺς νόμους διήκοντας διὰ ..παντὸς τοῦ ὑλικοῦ τῆς γλώσσης ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως (Deutsche ..Sprache σ. 170). Καὶ ἐν ἔτει 1875 ἐδίδαξεν ὁ Γερμανιστὴς Sche-..rer ὅτι «Ἡ μεταβολὴ τῶν φθόγγων, ἣν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσω-..μεν ἐν τῇ παραδεδομένῃ ἱστορίᾳ τῆς γλώσσης, ἐκτελεῖται κατὰ νό-..μους σταθερούς, οἵτινες οὐδεμίαν ἄλλην πάσχουσι διατάραξιν ἢ τὰς ..γενομένας κατ' ἄλλους νόμους». πρβλ. Περιοδικοῦ Kuhn Τόμ. ΚΗ' ..03, καὶ ΛΒ' 419-20.

Ὁμοίως ἐδίδαξεν ὁ κ. Brugmann καὶ ὁ κ. Osthoff ἐν Μορφο-..λογικαῖς Ἐρεύναις Α' σ. ιγ' πρὸ εἴκοσιν ὅλων ἐτῶν ὅτι «Μόνος ὅστις ..ἔχεται ἀκριβῶς τῶν φθογγικῶν νόμων, τῆς ἀσφαλεστάτης ταύτης κρη-..πῖδος τῆς συμπάσης γλωσσικῆς ἐπιστήμης, μόνος οὗτος ἵσταται κατὰ ..τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ ἐπὶ ἀσφαλοῦς ἐδάφους. Ὅστις δὲ τοὐναντίον ἄνευ ..ἀνάγκης, ἁπλῶς καὶ μόνον ἵνα δυνηθῇ νὰ πληρώσῃ ὄρεξίν τινα ἑαυτοῦ, ..παραδέχεται ἐξαιρέσεις τῶν ἐπικρατούντων ἔν τινι διαλέκτῳ φωνητι-..κῶν νόμων, ὅστις ὑπολαμβάνει ὅτι ἢ λέξεις τινὲς μεμονωμέναι ἢ τά-..ξεις τινὲς λέξεων δὲν ὑπέκυψαν φθογγικῇ τινι ἀλλοιώσει, ἢ παραδέχε-..ται ὅτι καινοτομία τις περὶ τοὺς φθόγγους ἀνέκυψεν ἁπλῶς σποραδική, ..ὅτι μεμονωμένων τινῶν τύπων, αἱ δὲ λοιπαί, αἱ ὁμοίως ἔχουσαι λέ-

ξεις οὐδὲν ὑπὸ ταύτης ἔπαθον, ἢ ὅστις φρονεῖ ὅτι ὁ αὐτὸς φθόγγ
ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅλως ὅροις ἐν ταύταις μὲν ταῖς λέξεσι μετεβλήθη οὕ-
τως, ἐν ἐκείναις δὲ ἄλλως, καὶ ὅστις πρὸς τούτοις ἀκριβῶς ἐν ταῖ
ἀτόποις ταύταις αὐτοῦ ἐξαιρέσεσι βλέπει τὸ κανονικόν, τὸ ἐκ τῆς φυ-
σεως τῶν ὁμαλῶν ἀλλοιώσεων τῶν φθόγγων προερχόμενον καὶ μάλιστ
τὰς ἐξαιρέσεις ταύτας ὑποτίθεται βάσιν ἄλλων περαιτέρω συλλογι-
σμῶν καὶ ἀποδείξεων, ἀναιρουσῶν δῆθεν τὴν ἄλλως παρατηρουμένη
ἀκολουθίαν τῶν φωνητικῶν νόμων, οὗτος περιπίπτει κατ' ἀνάγκη
εἰς αὐθαιρέτους καὶ ἀναποδείκτους δισχυρισμούς, οὗτος δύναται μὲ
νὰ προφέρηται πάντοτε εὐφυεῖς τινας εἰκασίας, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀξιό-
πιστον, οὐδὲ δύναται νὰ μέμφηται ἄλλον τινά, ἂν μὴ ἀσπάζηται τ
αὐθαίρετα αὐτοῦ».

Παραβαλέτω τις πρὸς ταῦτα τὰ ἐν σελ. 59-60 τῆς Δευτέρα
ἀποκρίσεως λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Π., ὅτι δηλ. τὸ αιο ἐν μόνῃ τ
λέξει γαια-γαιο γίνεται δι' ἀντιμεταχωρήσεως γεω, καὶ ὅτι τὸ ει
ἐν μόνοις τοῖς ἀρνεώς, ἡμιέκτεων, τέλεως γίνεται διὰ τῆς αὐ
τῆς ἀντιμεταχωρήσεως εω. Καὶ ἐν σελ. 68 ὅτι τὸ ειᾰ ἐνίοτε τρέ-
πεται ὁμοίως εἰς ῐᾰ, καὶ ἐν σελ. 71 ὡσαύτως ὅτι τὸ αει κατ' ἀντι-
μεταχώρησιν πρὸς τὰ ὀπίσω ἐγένετο ᾱῐ ἐν μόνῳ τῷ ἀΐδιος, κα
ἐξαίρεσιν κλπ.

Ὡσαύτως γράφει ὁ Γεώργιος von der Gabelentz ἐν τῷ βιβλί
αὐτοῦ, Die Sprachwissenschaft σελ. 197 «Οἱ φθογγικοὶ νόμοι εἰν
ἀπαράβατοι». Καὶ ὁ Paul ἐν τῷ δοκίμῳ βιβλίῳ αὐτοῦ Principie
der Sprachgeschichte[2] σελ. 64 διδάσκει ὅτι «ἐντὸς τῆς αὐτῆς δια-
λέκτου οὐδέποτε ἀναπτύσσεται ἀληθῶς ἀνακολουθία φθόγγων». Κα
ὁ σεβαστός μοι διδάσκαλος B. Delbrück ἐν τῇ Einleitung in d
Sprachstudium ὁλόκληρον κεφάλαιον ἔγραψε περὶ τοῦ ἀνεξαιρέτ
τῶν φωνητικῶν νόμων, εἰς τοῦτο δὲ τὸ βιβλίον, ὡς εἰς βατὸν πα-
παρέπεμψα ἐν τῇ Ἀνταποκρίσει μου σελ. 211 σημ.

Εἶναι ἄρα σήμερον ἀξίωμα ὑπὸ πάντων τῶν ἐπιστημόνων ἀνεγνω-
ρισμένον, ὅτι ἕκαστος φθόγγος τῆς γλώσσης ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ
χρόνῳ, ἐν ὁμοίᾳ θέσει τῶν λέξεων εὑρισκόμενος, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς κα-
λου ὅροις, ἐκφωνεῖται, ὀφείλει νὰ ἐκφωνῆται, καθ' ἕνα καὶ μόνον τρ
πον ἐν πάσαις ταῖς λέξεσιν· ἂν δέ, ὅπως πολλάκις συμβαίνει, παρα-
τηρῶνται ἀνωμαλίαι τινές, αὗται ἀνάγκη νὰ ἑρμηνευθῶσιν ἢ κα

..λους φθογγικοὺς νόμους, ἢ κατ' ἄλλας γλωσσικὰς ἀρχάς, οἷον τῆς ..λογίας, τῆς παρετυμολογίας κλπ., νὰ μὴ θεωρηθῶσι δὲ ὡς φυσι.. καὶ αὐτόδηλοι. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ἀξίωμα εἶπον ἐγώ, ὅτε ..ιπων τὸν κ. Π. παραδεχόμενον ὡς ἁπλούστατα καὶ φυσικώτατα ..ματα τοῦτο μὲν ἀπολέπτυνσιν, ἤτοι τροπὴν ἐπὶ τὸ στενότε..ν τοῦ υ εἰς ει ἤτοι, ὡς λέγει, εἰς ι ἔν τισι μόνον λέξεσιν, οὐχὶ ι ἐν πάσαις, καὶ ταῦτα 1200 ἢ 1300 ἔτη πρὸ τῆς λεπτύνσεως αὐ..ῦ ἐν ταῖς λοιπαῖς, τοῦτο δὲ τροπὴν τοῦ ει εἰς ι μακρὸν ἢ καὶ βραχὺ ..ὀλίγαις μόνον λέξεσιν χίλια καὶ ἐπέκεινα ἔτη πρὸ τῆς βρα..σεως αὐτοῦ ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς αὐτῆς διαλέκτου, ὑπέμνησα αὐτὸν ..ῦτο. Ὁ δὲ οὐδέν, ὡς φαίνεται, τούτων αἰσθανόμενος διατείνεται ἐν ..ὰ 18 ὅτι «ὁ κ. Χ. θέλει νὰ ἱδρύσῃ νέαν ἀρχήν», ὅτι δ' ὅμως αὕτη ..αι ψευδοκάνων καὶ ὅλως ἀσύστατος καὶ γελοῖος, καὶ ἐν σ. 70 ..αναλαμβάνει ὅτι «ὁ Χ. δεικνύει ἀναίδειαν ἅμα καὶ κακοήθειαν», ..ὧνε δοκιμώτατος μαθητὴς τοῦ Λοϊόλα, ὅτι ἡ παραχάραξις καὶ ἡ ..ύχρουσις καὶ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ διαστροφὴ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ..ι συγγνωστὰ κατὰ τὸν κ. Χ.». Καὶ διὰ τί πάντα ταῦτα; διότι, ..ομολογοῦμαι παρρησίᾳ τὴν ἁμαρτίαν μου, δὲν ἠδυνάμην (δὲν εἶμαι, ..ετε, τόσον κακὸς) ν' ἀποδώσω (ἐν Θ' 210-11) τῷ κ. Π. ..λικοῦτον ἐπιστημονικὸν σολοικισμόν, τηλικαύτην ἄγνοιαν κοινο..του πράγματος, τοῦ ῥηθέντος γλωσσικοῦ ἀξιώματος, ὥστε εὐκό..ως νὰ πιστεύσω ὅτι παρεδέχετο ὡς φυσικὴν καὶ αὐτόδηλον τὴν ..λωσιν φθόγγων ἐν ὀλίγαις μόνον λέξεσιν καὶ οὐχὶ ἐν πάσαις ἀνεξ..σεως εἰ μὴ μετὰ πάροδον χιλίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν. Ἀλλ' ἂν ἡ ..χὴ αὕτη, καθ' ἃ ἐδείχθη διὰ τῶν προσαχθέντων μαρτύρων, μήτε ..α ἐμοῦ μήτε ψευδὴς μήτε γελοία μήτε ἀσύστατος εἶναι, τότε τίνα ..γον ἔχουσιν αἱ δειναὶ καὶ ἀνάξιαι ἐπιστημόνων ἀνδρῶν ὕβρεις ἐκεῖναι;

Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες Γραμματικοὶ παρετήρησαν, ὅτι πολ..ακις λέξις τις μεταβάλλεται κανονιζομένη κατά τινα ἄλλην. Τὴν ἀρ..ὴν ταύτην τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐφήρμοσαν ἄλλοι τε καὶ ὁ μακαρί..ς Γ. Κούρτιος εἰς ἑρμηνείαν πολλῶν ἀνωμάλως προσπιπτόντων φαι..μένων. Ἀλλ' ὑπὲρ πάντας ἐξῆραν αὐτὴν πρὸ εἰκοσαετίας οἱ «νέοι ..αμματικοί», οἵτινες καὶ κατὰ μικρὸν κατίσχυσαν ὅλως ἐν τῷ ..ς τοὺς ἀντιπάλους ἀγῶνι, ὥστε καὶ ἡ ἔρις καὶ τὸ διαστέλλον ..τοὺς πρότερον τοῦτο ὄνομα ἐξέλιπεν. Σήμερον πάντες διαλαμβά-

νουσι περὶ τῆς ἀναλογίας, ὡς ἀρχῆς καθολικῶς ὁμολογουμένη[ς] ἑρμηνευούσης δὲ τοὺς ψυχολογικοὺς συνδυασμοὺς τῶν λέξεων καὶ τ[ύ]πων πρὸς ἀλλήλους καὶ τὴν κατὰ τοὺς συνδυασμοὺς τούτους μετα[-] βολὴν ἐνίων αὐτῶν.

Οὕτως ὁ μὲν Γεώργιος von der Gabelenz ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ, Di[e] Sprachwissenchaft σελ. 63· ὁρίζει αὐτὴν «ὡς ἐπενέργειαν τῆς ἀ[...] ἐπιγνώσεως γινομένης ὑφ' ἡμῶν ἀφαιρέσεως τοῦ τύπου τῆς γλώσση[ς»]. Ἐν δὲ σελ. 146 λέγει ὅτι «κατόρθωμα τῆς νεωτέρας γλωσσικῆς ε[ί-] ναι οὐχὶ ὅτι ἀνεκάλυψεν ἀλλ' ὅτι ἐφήρμοσε τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐν τ[ῇ] ἱστορικῇ ἐρεύνῃ, καὶ ὅτι ἡ γλωσσικὴ διὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης πράγμα[τι] ἀνενεώθη». Ὁ δὲ Paul ἔγραψεν ὁλόκληρον κεφάλαιον τοῦ θαυμα[-] σίου βιβλίου αὐτοῦ, τὸ πέμπτον, περὶ τῆς Ἀναλογίας. Ἀλλ' οὐ[δεὶς] τῶν ἀρχαίων οὔτε τῶν νεωτέρων τις οὐδέποτε εἶπεν ὅτι αἱ ἀναλογ[ικαὶ] καὶ ἐπιδράσεις ὀφείλουσι νὰ εἶναι τοῦτο μὲν ἀμοιβαῖαι, τοῦτο δὲ καθο[-] λικαί, ἤτοι καὶ ν' ἀντιστρέφωσι καὶ νὰ γίνωνται ἐπὶ πάντων τ[ῶν] ὁπωσδήποτε ὁμοίων φαινομένων. Οὕτω π. χ. ὁ Κ. Κόντος(1) ἐν τ[ῷ] Λογίῳ Ἑρμῇ σελ. 370 πρὸ 32 ἐτῶν ἐδίδαξεν ὅτι «ἐπλάσθη ὁ ἐνε[-] στὼς νίπτω ἐκ τοῦ νίψω ἔνιψα κατ' ἀναλογίαν τοῦ ῥίψω ἔρρι[ψα] καὶ τῶν ὁμοίων. Πρβλ. τὸ πέπτω (ἀντὶ τοῦ πέσσω πέττω) ὅπερ [ἐκ] τοῦ πέψω ἔπεψα ἐγένετο». Ἀλλ' οὐδεὶς ἀπέβαλε τὴν ὀρθὴν ἑ[ρ-] μηνείαν ταύτην διὰ τὸν λόγον ἢ μᾶλλον διὰ τὴν ἀλογίαν, ὅτι [δὲν] ἐλέχθη καὶ ἀντιστρόφως ῥίζω, πέζω ἤ τι τοιοῦτον κατὰ τὸ νίζ[ω]. Αὐτόθι ἑρμηνεύει ὁ Κ. Κόντος καὶ τὸ πήσσω καὶ τὸ κατάσσω [ἐκ] τοῦ πήξω ἔπηξα, κατάξω κατέαξα κατὰ τὸ πράξω ἔπραξ[α] πράσσω· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς ἠμφισβήτησε ταῦτα διὰ τὸν λόγον [ὅτι] δὲν ἐγένετο καὶ τοὐναντίον ἢ ὅτι οὐχὶ πάντα τὰ ῥήματα ὅσων ὁ μέ[λ-] λων ἔληγεν εἰς -ξω -ξομαι καὶ ὁ ἀόριστος εἰς -ξα μετεσχηματ[ί-] σθησαν ἐν τῷ ἐνεστῶτι εἰς -σσω, ἤτοι διότι δὲν ἐλέχθη καὶ κράσσ[ω] ἐκ τοῦ κράξω ἔκραξα (οὕτως οἱ μτγν.), τήσσω ἀπὸ τοῦ τήξ[ω] ἔτηξα, λέσσω ἀπὸ τοῦ λέξω ἔλεξα, βρέσσω ἀπὸ τοῦ βρέξ[ω] ἔβρεξα, κλπ. κλπ.

Ὁμοίως ἡρμήνευσεν ὁ κ. Κόντος ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Α' σελ. 96 [...]

(1) Παραλαμβάνω ὅσα ἔχω πρόχειρα παραδείγματα ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου [ἑρ-] μηνευμένων, ἐπειδὴ βλέπω ὅτι καὶ ὁ κ. Π. τιμᾷ καὶ ἐπαινεῖ τὸν ἄνδρα, καὶ εἶναι ἐ[λ-] πὶς ὅτι θὰ θελήσῃ ν' ἀκούσῃ αὐτοῦ μᾶλλον ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἐπαράτων γλωσσολόγ[ων].

Μούνυχος Μουνυχία, Ἀβρώνυχος κατὰ τὸ ἀκρώνυχος γαμψώνυχος, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπήτησεν, ἵν' ἀποδείξῃ καὶ τοὐναντίον, ἤτοι καὶ τὸ ἀκρώνιχος γαμψώνιχος, ὅπως καταστῇ ἀξιόπιστος ἡ ἑρμηνεία αὐτοῦ.

Γνωστὸν ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἡμεῖς (Ἰνδ. asma) ἐδασύνθη κατὰ τὸ ὑμεῖς, καὶ τὸ ἧμαι κατὰ τὸ συγγενὲς ἵζ-ἑδ-, ὅπως καὶ ἡ ἡμέρα (πρβλ. ἦμαρ) κατὰ τὸ ὥρα ἑσπέρα κλπ., ἀλλ' οὐδεὶς ἠρνήθη ταῦτα, ἐπειδὴ δὲν συνέβη καὶ τοὐναντίον, ἤτοι δὲν ἐψιλώθη καὶ τὸ ὑμεῖς ἵζω ὥρα ἑσπέρα, κλπ., ἵν' ἀποδοθῶσι τὰ ἴσα. Οὐδ' ἀπήτησεν ὅτι ἔδει νὰ δασυνθῇ καὶ τὸ ἐγώ, ὅπως τὸ ἡμεῖς, κλπ., ἵνα εἶναι πιστευτὴ ἡ ἀναλογικὴ ἐπίδρασις αὕτη.

Τὸ ὀκτὼ ἐγένετο ὀπτὼ ἐν Ἠλείᾳ καὶ ὀκτὼ ἐν Ἡρακλείᾳ κατὰ τὸ ἑπτά, ἀλλ' οὐχὶ ἑπτὰ ἢ ἑκτὰ τὸ ἑπτὰ διὰ τὸ ὀκτώ. Καὶ τὸ ὀκτακόσια ἐλέχθη ἀντὶ ὀκτωκόσια (οὕτως ἐν Λέσβῳ) διὰ τὸ ἑπτακόσια, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἑπτωκόσια κατὰ τὸ ὀκτωκόσια.

Καὶ τὸ κρείττων μείζων ἀντὶ κρέσσων μέζων, ὅπως Ἰωνιστὶ λέγοντο, εἶναι πεπλασμένα κατὰ τὸ χείρων ὀλείζων ἀμείνων, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐλέχθη καὶ ἀντιστρόφως ὀλέζων χέρων ἀμένων.

Κατὰ τὸ γλυκειά καὶ τὰ τοιαῦτα εἰς -εά θηλυκὰ ἐπίθετα ἐλέχθη ὅπως ἕκαστος βλέπει καὶ ἀγαπητικειά, στεφανωτικειά, ἀρραβωνιαστικειά, Κρητικειά κλπ., ἀλλὰ δὲν λέγεται καὶ τὸ ἀρσενικὸν ἀγαπητικύς, ἀρραβωνιαστικύς, Κρητικύς, κλπ. κατὰ τὸ γλυκύς κλπ.

Καὶ ὅμως παρὰ πάντα τὰ προφανῆ καὶ πασίγνωστα ταῦτα ὁ κ. Π. πρῶτον μὲν ἀποφαίνεται ὅτι αἱ ἀναλογικαὶ ἑρμηνεῖαι αὗται εἶναι νεοφανεῖς, κεναὶ θεωρίαι ἐμοῦ καὶ πρὸς τούτοις παντάπασιν ἀπόβλητοι, ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ αἱ ἀναλογίαι τοῦτο μὲν οὐδέποτε τὴν ῥίζαν, ἀλλὰ μόνας τὰς καταλήξεις τῶν λέξεων δύνανται ν' ἀλλοιῶσιν (οἷον τοῦ πήγνυμι πήσσω, νίζω-νίπτω. κρέσσον-κρείσσων, μέζων-μείζων μόνη ἡ κατάληξες ἠλλοιώθη καὶ τοῦ ἡμεῖς, ἡμέρα ἡ κατάληξες ἐδασύνθη!!), τοῦτο δὲ ὀφείλουσι ν' ἀντιστρέφωσι καὶ ἐκτείνωνται ἐπὶ πάντα τὰ ὅμοια· ἔπειτα διατείνεται ὅτι ὤφειλον νὰ δείξω ὅτι ἐλέχθη καὶ δανιῶ, ἀθριῶ ὅπως καθιῶ ἢ τοὐναντίον κομείσω ἢ κομήσω (σελ. 14), καὶ ὅτι ἂν ὄντως ἀναλογικῶς ἐγένετο τὸ εὐηθία, αὐθαδία κλπ., ἔδει νὰ λέγηται καὶ ἀνία καὶ προνία ἀντι ἄνοια, πρόνοια, καὶ ὅτι μόνον οὕτω θὰ ἦσαν πιστευταὶ

αἱ ἀναλογίαι αὗται. Ἀλλὰ τὰ νεοτευχῆ ὄντως ταῦτα εἶναι ἢ ἄγνοια πράγματος κοινοτάτου ἢ παλαιστικὸν τέχνασμα ἀνάγκης. Διακηρύττων ἄρα ὁ κ. Π. ὡς συστατικὸν στοιχεῖον τῆς ἐμῆς μεθόδου «ἄγνοιαν τῶν ὑπὸ πάντων γινωσκομένων» (σελ. 77 κάτωθ.) καὶ «ἐλαφρὰν παράκρουσιν κατὰ τὸ ἐπίζηλον ἔθος ῥωποπωλῶν τινων καὶ μεταπρατῶν» φαίνεται ὅτι πράγματι ἔλεγε ταῦτα περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ μεθόδου.

Ὁ κ. Π. διατείνεται ὅτι τὰ παραδείγματα ἀναλογιῶν καὶ συνεκδρομῶν, ὅσα ἐγὼ ὡς αἰσθητότερα πᾶσιν ἡμῖν παρέθηκα ἐκ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς, οὐδὲν ἀποδεικνύουσιν ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τούτων ἐλέγχεται ὅτι δὲν παρηκολούθησε τῇ ἀναπτύξει τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης. Διότι ἤδη ἐν τῷ προμνημονευθέντι τόπῳ τῶν Μορφολογικῶν Ἐρευνῶν ἐδίδαξεν ὁμοίως ὁ κ. Brugmann καὶ ὁ κ. Osthoff περὶ τούτων τάδε: «Ἐπειδὴ κατέστη δῆλον, ὅτι ἡ κατ' ἀναλογίαν δημιουργία ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις μέγιστον ἐπικρατεῖ, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ἀνενδοιάστως ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις καὶ ἀρχαιοτάταις περιόδοις ὁμοίως ἴσχυεν ἡ ἀρχὴ αὕτη, καὶ ἅμα χρησιμοποιήσωμεν αὐτὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς ἑρμηνείαν ἀρχαίων φαινομένων ὅπως καὶ εἰς νέων, οὐδὲ δύναται νὰ εἶναι παράδοξον, ἂν καὶ ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις ἢ καὶ ἀρχαιοτάταις γλωσσικαῖς φάσεσιν ἀνευρίσκωνται τοσοῦτοι ἢ καὶ ἔτι πλείονες ἀναλογικοὶ σχηματισμοὶ ὅπως καὶ ἐν ταῖς νεωτάταις . . . Ὑπάρχουσιν οἱ δοξάζοντες ὅτι ἀναλογικοὶ σχηματισμοὶ ἀναφαίνονται πρὸ πάντων ἐν ἐκείναις ταῖς γλώσσαις, ἐν αἷς τὸ γλωσσικὸν αἴσθημα κατέπεσεν ἤ, ὡς ἄλλως λέγεται, ἐθολώθη, καὶ δὴ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐκτενὴς χρῆσις αὐτῶν ἐν ἀρχαιοτέραις περιόδοις ὅπως ἐν ταῖς νεωτέραις. Ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη ἐβλάστησεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ καὶ αἱ ἀποδίδουσαι τῇ γλώσσῃ καὶ τοῖς γλωσσικοῖς τύποις ἰδίαν καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῶν λαλούντων ἀνθρώπων ζωήν . . . Μὴ εἰς τὸ παιδίον τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων, τὸ ἀκοῦον καὶ μανθάνον τὴν γλῶσσαν τῶν πλησίον καὶ ἔπειτα μεταχειριζόμενον αὐτήν, ἦσαν ἐναργέστεροι οἱ τύποι τῆς γλώσσης ταύτης καὶ μὴ δὲν ᾐσθάνετο καὶ μετεχειρίζετο αὐτοὺς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν καὶ ὁ Ἕλλην τῶν νεωτέρων χρόνων τοὺς τύπους τῆς διαλέκτου αὐτοῦ; Καθ' ὃν τρόπον οἱ ἡμέτεροι Ἰαπετικοὶ πρόγονοι ὁμοίως ἡμῖν εἶχον ἀνάγκην τῶν χειλέων, τῆς γλώσσης, τῶν ὀδόντων καὶ λοιπῶν φωνητικῶν ὀργάνων εἰς σχηματισμὸν τῶν φθόγγων τῆς

ιώσης, οὕτως ἀκριβῶς ὑπέκειτο καὶ σύμπαν τὸ ψυχολογικὸν μέρος ῆς λεκτικῆς ἐνεργείας αὐτῶν, ἡ ἐπαναγωγὴ τῶν ἐν τῇ μνήμῃ ἐναποτεθησαυρισμένων φθογγικῶν συμβόλων ἐκ τῆς ἀμυδρᾶς καὶ λανθανούσης καταστάσεως καὶ ἡ ἀνάπτυξις καὶ τροπὴ τῶν φθογγικῶν παραστάσεων εἰς λέξεις καὶ προτάσεις, ὑπέκειτο, λέγω, τοῖς νόμοις τοῦ ...μοῦ καὶ ταῦτα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθ-..., καθ' ὃν καὶ σήμερον ὑπόκειται καὶ εἰς ἀεί, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ...θρώπων ᾖ, μέλλει νὰ ὑπόκειται....».

Ὁμοίως λέγει ὁ Paul ἐν Principien [2] σελ. 298 «Ἀνάγκη ν' ἀπο-...θῇ ὅλως ὁ συνήθης χωρισμὸς τῆς ἱστορίας τῆς Ἰαπετικῆς κλίσεως ... περίοδον οἰκοδομίας καὶ εἰς ἑτέραν ἀπωλείας καὶ καταπτώσεως. ...τι λέγεται ἀνοικοδομία συντελεῖται ἁπλῶς καὶ μόνον δι' ἀπωλείας ...χείων πρότερον αὐτοτελῶν, ἔπειτα δὲ συντιθεμένων...».

Ταῦτα διδάσκουσιν ἀπὸ ἐτῶν οἱ ὕπατοι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς γλώσ-...ς καὶ πάντες πείθονται αὐτοῖς, μόνος ὁ κ. Π. ἀντιλέγει διατεινόμε-... ὅτι καὶ μὲν τὰ τῆς νέας Ἑλλ. καὶ πολλαχῶς ἀντιστρέφουσι καὶ οὔτε ...ῶν οὔτε χαρακτήρων φείδονται, ἀλλὰ «ταῦτα, λέγει, οὐχὶ μόνον δὲν ...δοῦσιν, ἀλλ'... ἐκ θεμελίων ἀνατρέπουσι τὴν θεωρίαν τῶν ἀναλο-...ῶν μετασχηματισμῶν (σελ. 11). Καὶ ὅτι περὶ τῆς ὠφελείας αὐτῶν εἰς ...ελίωσιν τῶν ἀναλογικῶν σχηματισμῶν δύναται νὰ λεχθῇ ὅ,τι καὶ ... τῆς Νεφελοκοκκυγίας (78) κλπ.». Ἀλλὰ διατί ἄρα πανταχοῦ μὲν ...αχοῦ κρατεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀρχὴ τοῦ ἀπὸ τῶν ἐγγὺς καὶ γνωστῶν ...τὰ ἀπωτέρω καὶ ἄγνωστα βαίνειν, καὶ δὴ πανταχοῦ μὲν ἀλλα-... αἱ ἐκ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν ἀναλογίαι εἶναι διδακτικαὶ τῶν ἐν ...ς ἀρχαίαις γενομένων καὶ ἐμπεδοῦσιν αὐτάς, διατί αὐτὰς ταύτας ... ὑπ' ἐμοῦ προενεχθείσας πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἀναλογίας ἐκ τῆς νέας ...ληνικῆς ὁ καθηγητὴς Osthoff ἔθηκε βάσιν εἰς ἑρμηνείαν ἄλλων ...ῶν τῆς ἀρχαίας ἐν Geschichte des Perfects σελ. 292 κἑξ., ...ην δὲ τῇ νέᾳ Ἑλλ. αἱ ὑπ' ἐμοῦ σημειωθεῖσαι καὶ αὗται μόνον ...σχάτων κατέστησαν ἀπόβλητοι, καὶ διὰ τίνων ἀποδεικτικῶν λό-... κατωρθώθη τοῦτο, ταῦτα δυστυχῶς δὲν ἐδήλωσεν ὁ κ. Π.

...Οἱ περὶ τὴν γλωσσικὴν ἀσχολούμενοι ἐπιστήσαντες τὸν νοῦν ἐπὶ τὸ ...στικὸν αἴσθημα τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀπαιδεύτου ἀνθρώπου ἐπίστανται ...σα ἐν τῇ συνήθει γραμματικῇ διαστέλλονται εἰς ῥίζας, παραγω-...ς, πτωτικάς, προσωπικὰς καταλήξεις, δὲν εἶναι φύσει ἀμετακίνητα

καὶ διακεκριμένα, ἀλλ' ὅτι συνηθέστατα στοιχεῖον τοῦ θέματος ἢ τῆ ῥίζης ὑπολαμβάνεται ὡς μέρος τῆς καταλήξεως καὶ μεταφέρεται ἀνα λογικῶς πολὺ πέραν τῶν ἐν ἀρχῇ ὁρίων αὐτοῦ. Ἰδοὺ τί διδάσκει πε τούτων ὁ καθηγητὴς K. Brugmann ἐν Grundriss B' 98. «Δ: τοῦτο, ὅτι ἐπίθημά τι συμπλέκεται μετὰ τῶν προηγουμένων στοι χείων τῆς λέξεως στενῶς, συμβαίνει ὥστε νὰ μὴ εἶναι πάντοτε αἰσθη τὸν τὸ σημεῖον τῆς συνδέσεως, διὸ καὶ βραδύτερον ἐμφανίζεται τ ἐπίθημα μετά τινος μέρους τῆς λέξεως ἡνωμένον ὡς ἁπλοῦν στοιχεῖ εὔχρηστον εἰς σχηματισμὸν λέξεων. Οὕτως ἐλέχθη ἐν Ἑλλάδι λύκ αινα, κάπρ-αινα κλπ. κατὰ τὸ γείταινα τ.ἔ. γειταν-ια, λέαιν τ. ἔ. λεϝαν-ια». Ὁμοίως γράφει ὁ αὐτὸς αὐτ. σελ. 18 ὅτι τ busti-cetum ἐγένετο κατὰ τὸ nuc-ētum, ilic-ētum. Ταῦτα ἐπ στάμενος εἶπον ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Θ' 213 ὅτι «ὀνόματα ἐθνικὰ ε -εᾶται λήγοντα ὑπῆρχον ἱκανὰ καὶ κατ' αὐτὰ ἠδύνατο κάλλιστα ν μετασχηματισθῇ τὸ Ποτειδαιᾶται εἰς Ποτειδ-εᾶται, ὅπως καὶ τ Αὐλ-εᾶται ἐκ τοῦ Αὐλαί». Εἰς ταῦτα ἀναφερόμενος ὁ κ. Π. ἐ σελ. 26 γράφει «Ἑτέρου εἴδους πανουργίαν ἀλλὰ πάντοτε πανουρ γίαν δεικνύει ὁ κ. Χ. καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς γραφῆς Ποτειδεᾶται. ταχυδακτυλουργικῶς μεταβιβάζων τὸ ληκτικὸν φωνῆεν τῆς ῥίζης ἀπ αὐτῆς εἰς τὴν κατάληξιν». Ὥστε ἄν τις γράφῃ παλαί-τερος ἀλλ γερ-αίτερος, σχολ-αίτερος, νε-αίτερος, ἢ ἀληθέσ-τερος, ἐν τελέσ-τερος ἀλλὰ σωφρον-έστερος, καταπυγον-έστερος, Ὑ δρα-ῖος Ὑδρα-ῖοι, Θηρα-ῖος Θηρα-ῖοι κλπ. ἀλλὰ Μαυρομιχα αῖοι Πετμεζ-αῖοι, δεικνύων οὕτως ὅτι στοιχεῖόν τι ἐν ἐκείναις μὲν τα λέξεσιν ἀνήκει τῷ θέματι, ἐν ταύταις δὲ ἤδη τῇ καταλήξει (Τε ᾶται, Λεπρε-ᾶται κλπ. ἀλλὰ Ποτειδ-εᾶται, Αὐλ-εᾶται), ἐκε δεικνύει κατὰ τὸν κ. Π. πανουργίαν καὶ μεταβιβάζει ταχυδακτυλο γικῶς τὸ φωνῆεν τῆς ῥίζης ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν κατάληξιν! Καὶ ἐ πάντες οἱ ἐπιστήμονες σήμερον οὕτω ποιοῦσι καὶ οὐδεὶς ἀπεκαλ αὐτοὺς πανούργους καὶ ταχυδακτυλουργούς, πλὴν τοῦ κ. Π. ἐ εἴτε δι' ἄγνοιαν τῶν πραγμάτων εἴτε ἐπὶ διαβολῇ κατηγορεῖ μου οὔτε σφάλμα οὔτε ἐμὸν εἶναι, ἀλλὰ πρᾶγμα γνωστότατον καὶ κα στον. (Ἰδὲ ἀνωτέρω ἐν τῇ σελίδι τῇδε τὰ τοῦ κ. Brugmann ϝάν-ια — λύκ-αινα κττ.).

Πάντες οἷς ἐπιμελές ἐστιν εἰδέναι ἐπίστανται, ὅτι ὅπως τὸ ei/oi c

κ! τὸ ie/io μεταπτωτικῶς ἐγένοντο παλαιότατα i (εἶμι, οἶμος, μεν, *ios*, κατάληξις τοῦ συγκριτικοῦ, καὶ -*is*-tos τοῦ ὑπερθ.), πρβλ. Brugmann, Grundriss² Α΄ σελ. 490. Ὁμοίως ἐπίστανται πάντες τι οἱ Λέσβιοι καὶ οἱ Συρακόσιοι δὲν ἔτρεπον τὸ ε πρὸ τοῦ α ο ου ς ι ὅπως ἐποίουν πολλοὶ τῶν Δωριέων καί τινες ἄλλοι οἷον οἱ Βοιωτοί, Θεσσαλοὶ καὶ ἔνιοι τῶν Κυπρίων· πρβλ. ὅσα διέλαβε περὶ τούτων ὁ Felix Solmsen ἐν Περιοδικῷ τοῦ Kuhn Τόμ. ΛΒ΄ σελ. 51 κέξ. Διὰ ταῦτα, ἂν ἐν ταῖς διαλέκτοις τῶν Λεσβίων καὶ Συρακοσίων λέγηται μὲν ἔοντας, ἐπιμελέως, θέος, μέρεος, διακοἰοντες κλπ. πρβλ. Meister Ἑλλ. Διαλ. Α΄ 48, ἀκολουθέοντι, ποιέω κλπ. Ahrens Β΄ 219, μόνα δὲ τὰ μετουσιαστικὰ λήγωσιν ς -ιος, τὸ ι τοῦτο δὲν προῆλθε φωνητικῶς ἐκ τοῦ ε ἀλλὰ μεταπτωτικῶς ἐκ τοῦ ει. Ταῦτα διέλαθον τὸν κ. Π., διὸ γράφει ἐν σελ. ὅ «δὲν δυνάμεθα ν' ἀποκρύψωμεν τὴν κακόβουλον καὶ κακότεχνον αὐτοῦ πανουργίαν, τὴν ζητοῦσαν διὰ πονηρᾶς διαστροφῆς τῶν πραγμάτων . . . ἐξ ἀσυγγνώστου πανουργίας ἐδίδαξεν ὁ κ. Χ., ὅτι ἡ ἡ ναλλαγὴ τοῦ -ειος καὶ -ιος ἦτο ἀρχαιόθεν εὔκολος»· διότι . . . ὁ ἀργύριος, βόιος, φοινίκιος τοῦ Ἐπιχάρμου προῆλθον ἐκ τοῦ -ειος κλπ. κατὰ τὴν πρὸ φωνήεντος καὶ ἐν ῥήμασι καὶ οὐσιαστικοῖς γνωστοτάτην καὶ συνηθεστάτην παρὰ τοῖς Δωριεῦσι (sic!) τροπὴν τοῦ ε εἰς ι ». Οὕτως ὁ κ. Π. ἀγνοεῖ μὲν τὰ πράγματα, ὑβρίζει δὲ τοὺς εἰδότας αὐτά.

Πάντες διδαχθέντες ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ μοι καθηγητοῦ J. Schmidt Περιοδικῷ Kuhn Τόμ. ΛΒ΄ σελ. 321 κέξ. ἐμάθομεν, τίς ἡ σχέσις τοῦ Κέρκυρα πρὸς τὸ Κόρκυρα, τοῦ Ἀπέλλων πρὸς τὸ Ἀπόλλων κλπ. Μόνος ὁ καλὸς κἀγαθὸς κ. Π. ἀγνοεῖ ταῦτα, διὸ καὶ ἐν σελ. 5 παραπέμπει εἰς τὴν Γραμματικὴν τοῦ Kühner-Blass, ἔνθα οὐδὲν τοιοῦτο διδάσκεται.

Πάντες ἐπίστανται ὅτι τονούμενον φωνῆεν δὲν ἀποβάλλεται. Μόνος ὁ κ. Π. φρονεῖ ὅτι «τὸ ο ἢ ε τοῦ Ἀπόλλων Ἀπέλλων, καίπερ τονιζόμενον, ἠδύνατο φωνητικῶς νὰ συγκοπῇ, καθ' ὁμοίας ἐν ἄλλαις λέξεσι συγκοπάς, οἷον ἐν ταῖς λέξεσι Θέδωρος, Σείτιμος, Θορίζε, Στρατώνδας κλπ.» καὶ παραπέμπει πάλιν εἰς τὸν Blass. Οὐκ ἦτο ἆρά γε προτιμότερον διὰ τὸν κ. Π. νὰ σιγᾷ, ἀφοῦ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης ἀγνοεῖ;

Εἶναι πασίγνωστον σήμερον ὅτι καὶ τὰ εἰς -jᾰ ὀνόματα ἐκλίνοντο τὸ πάλαι μεταπτωτικῶς, ὥστε καὶ παρὰ τὸ γλῶσσα (ἀπὸ τοῦ γλωχ-ja) γλῶσσαν ἐλέγετο γενικὴ καὶ δοτικὴ *γλασσᾶς *γλασσᾷ, ὅθεν ἀνεπτύχθησαν τὰ συστήματα γλῶσσα γλῶσσαν γλώσσης γλώσσῃ καὶ γλάσσης γλάσσῃ γλάσσα γλάσσαν, ὅπως ἀνεγνώσθη ἐν τοῖς μιμιάμβοις τοῦ Ἡρώδα. Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ τὸ *γᾶϝja ὅθεν *γῆα- γέω-, καὶ τὸ *γᾰϝjᾶς ὅθεν γαῖα. Πρβλ. Joh. Schmidt ἐν Περιοδικῷ Kuhn Τόμ. ΛΓ' σελ. 453-5. Ὁ κ. Π. οὐδέν. ὡς φαίνεται, τούτων αἰσθανόμενος γράφει περὶ αὐτῶν ἐν σελ. 59 «νομίζει τις ὅτι ἀναγινώσκει τὰ ὀνειροκριτικὰ τοῦ Ἀρτεμιδώρου». Καὶ φαίνεται ἀληθῶς ἔχων δίκαιον, παρατηρῶ δὲ μόνον ὅτι αἰτία τούτου δὲν εἶναι τὰ πράγματα, ἀλλ' αὐτὸς ὅστις δὲν ἐφρόντισε νὰ μάθῃ αὐτά.

Παρατηρήσας ὅτι ὁ κ. Π. ἐν Θ' 177 ἔλεγεν ὅτι ἐν τῇ λέξει Αἴνεος Αἰνέᾶς ἔκειτο ἡ νόθος δίφθογγος καὶ ἐν 183 ὅτι ἐν τῇ λέξει Ποτειδάν, Ποτεδὰν καὶ ἡ γνησία καὶ ἡ νόθος καὶ ὅτι ἐκ τῆς συστολῆς αὐτῶν προῆλθε τὸ Ποτιδάν, ἠπόρησα ἐν Θ' 210 ἐπὶ τούτῳ, ἐπειδὴ ἐδίσταζον νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ κ. Π. δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὴν γνησίαν δίφθογγον ει τῆς νόθου. Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενος ὁ κ. Π. ἐν σελ. 28 γράφει τάδε: «Ἐγώ, ὅστις τολμῶ νὰ εἴπω ὅτι ἀκριβέστερον καὶ ὀρθότερον παντὸς ἄλλου διέλαβον περὶ τῆς γνησίας καὶ νόθου ει . . . Ἂν ὁ κ. Χ. ἦτο ἀνθρωπικώτερος καὶ εἶχε τὴν συνείδησιν καὶ αὐτῶν τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, δὲν θὰ εἶχε τὴν ἀναίδειαν, διαστρέφων καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ γράμμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντων ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν Ἀποκρίσει σελ. 177 νὰ γράψῃ περὶ ἡμῶν ὅτι ἀγνοοῦμεν τί ἐστι γνησία καὶ νόθος δίφθογγος, ἐν ᾧ ἡμεῖς κατὰ πλάτος διελάβομεν καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς φύσεως ἀμφοτέρων ἐν Βασάνῳ σελ. 55 ὑποσημ. και 184-6. Καὶ ἂν τοιαῦτα ψεύδη καὶ ἄλλα ὅμοια τολμᾷ δημοσίᾳ ν' ἀναγράφῃ ἐν τῇ Ἀθηνᾷ . . .». Καὶ πάλιν παρατηρῶ ὅτι αἱ ὕβρεις δὲν εἶναι ἀποδείξεις, διὸ παραλιπόντες ταῦτα σπεύσωμεν εἰς τὴν Βάσανον εἰς ἣν παραπεμπόμεθα καὶ ἐν ᾗ θὰ κεῖνται βεβαίως τὰ ἐπιχειρήματα. Ἰδοὺ τί λέγεται ἐν σελ. 55 σημ. «Καλοῦσι νόθους οἱ Ἐρασμικοὶ καὶ ἡμεῖς μετ' ἐκείνων τὰς διφθόγγους ει καὶ ου, ὅταν αὗται προέρχωνται οὐχὶ ἐκ συναιρέσεως τοῦ ε καὶ ι καὶ τοῦ ο καὶ υ, ὅτε λέγουσιν αὐτὰς γνησίας, ἀλλ' ἐκ τῆς κράσεως τῶν δυο ε ἢ τῶν δυο ο ἢ τοῦ ο καὶ ε ἢ τοῦ ε και ο, ἢ κατ' ἔκτα

σιν τοῦ ε καὶ ο». Κάλλιστα παραδέχεται ὁ κ. Π. τὸ τῶν γλωσσικῶν δόγμα τοῦτο. Ἀλλὰ νῦν ἐρωτῶ πάντα τίμιον ἄνθρωπον, πῶς λέγεται ὅτι ἐν τῷ Αἰνείας Αἴνειος κεῖται ἡ νόθος δίφθογγος καὶ πῶς ὅτι ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ λέξει Ποτειδὰν Ποτεδὰν κεῖται καὶ ἡ γνησία καὶ ἡ νόθος; Προῆλθε τὸ ει τοῦ Αἰνείας Αἴνειος ἐκ συναιρέσεως τῶν δύο εε ἢ ἐξ ἀντεκτάσεως τοῦ ε; Καὶ πῶς ἐν τῇ ἑτέρᾳ λέξει τὸ ει εἶναι ἅμα μὲν γνήσιον, ΕΙ, ἅμα δὲ νόθον ἤτοι προϊὸν συναιρέσεως τοῦ εε ἢ ἀντεκτάσεως; Καὶ πῶς λέγεται ἐν σελ. 62 Δευτέρας ἀποκρίσεως ὅτι τὸ Νεοκλείδης Νεοκλέδης εἶχε τὴν νόθον δίφθογγον ε, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ σημ. σελ. 55 τῆς Βασάνου ῥητῶς εἶπεν ὅτι «νόθους καλοῦσιν οἱ Ἐρασμικοὶ καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν, τὰς διφθόγγους ει καὶ ου, ὅταν αὗται προέρχωνται οὐχὶ ἐκ συναιρέσεως τοῦ ε καὶ ι», τὸ ΝεοκλεϜ-ίδης δ' ἐγένετο Νεοκλεΐδης-Νεοκλείδης ἤτοι διὰ συναιρέσεως τοῦ ε καὶ ι; Εἶναι ταῦτα λογικά;

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ κ. Π. παρέλαβε μὲν ἄλλοθέν ποθεν τοὺς ὅρους τούτους, ἀλλ' οὔτε τότε σαφῶς ἐνόησεν (ὥστε οὐκ ἀληθὲς ὅτι αὐτὸς ἀκριβέστερον καὶ ὀρθότερον παντὸς ἄλλου διέλαβε περὶ τῆς γνησίας καὶ νόθου διφθόγγου ει. .) οὔτε μετέπειτα ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ κεχωρισμένους. Διότι ἐκεῖνοι μὲν ὠνόμαζον καὶ ὀνομάζουσι τὸ ει καὶ ου γνησίας ἢ νόθους διφθόγγους ἀποβλέποντες εἰς τὸν τρόπον τῆς γενέσεως αὐτῶν (ἂν ἐκ συναιρέσεως τοῦ εε, οο κλπ., ἂν ἐξ ἀντεκτάσεως κτλ. ἢ μή), ὁ δὲ ὀνομάζει αὐτὰς οὕτως ἀποβλέπων εἰς τὸν τρόπον τῆς παραστάσεως ἢ γραφῆς αὐτῶν, εἰ καὶ γράφει ὅτι μετὰ τῶν Ἐρασμικῶν, λέγει τῶν γλωσσικῶν, καλεῖ αὐτὰς οὕτως. Καὶ ὅμως ἡ μὲν κατὰ τὴν γένεσιν διαφορὰ εἶναι ἅμα μὲν ἁπλῆ καὶ εἰς οὐδεμίαν ἄγει σύγχυσιν, ἐπειδὴ ἀναντιλέκτως πᾶσα δίφθογγος ει, ου λέξεώς τινος καθ' ἕνα μόνον τρόπον ἠδύνατο ν' ἀναπτυχθῇ, ἀλλ' ἐπί τινα χρόνον κατὰ δύο διαφόρους νὰ γραφῇ (κεῖται καὶ κέται, φρουρὸς καὶ Φρορίδης, τούτον καὶ τότον = τούτων), ἅμα δὲ διδακτικὴ καὶ εὐδιάγνωστος, ἐπειδὴ τῆς μὲν γνησίας ει, ου ἡ πασίγνωστος συστολὴ εἶναι ι, υ, εἶμι-ἴμεν, ἐλήλουθα ἐλήλυθμεν, τῆς δὲ νόθου ε, ο, κτεὶς κτενός, διδοὺς διδόντος. Τὸ Ποτιδὰν ἄρα δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι συστολὴ τῆς νόθου ει. Ἡ δὲ κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν διαφορὰ καὶ διπλῆ δύναται νὰ εἶναι καὶ εἰς σύγχυσιν ἄγει καὶ τὴν αὐτὴν δίφθογγον ἄλλοτε ἄλλως ὀφείλει νὰ ὀνομάζῃ, καὶ λογικῶς

χωροῦσα ὀφείλει νῦν νὰ καλῇ πάσας γνησίας, ἀφοῦ ἡ ὀρθογραφία ει, ου κατίσχυσεν. Ταῦτα πάντα ἀγνοεῖ καὶ συγχέει, ὡς ἀποδείκνυται, ὁ κ. Π., διὸ παραπαίων καὶ ἀντιφάσκων καὶ ἐξελεγχόμενος ὀργίζεται καὶ ὑβρίζει.

Τὰ ῥηθέντα ἀρκοῦσι, φρονῶ, πληρέστατα εἰς ἀπόδειξιν τῆς διισχυρίσεώς μου, ὅτι ὁ κ. Π. ἀγνοεῖ καὶ ἀρνεῖται τὰ ὑπὸ πάντων τῶν ἐπαϊόντων ὁμολογούμενα καὶ ἔπειτα καταγγέλλει μου ὡς δεινὴν ἄγνοιαν αὐτὰ ταῦτα τὰ πασίγνωστα τῆς γλωσσικῆς ἀξιώματα.

Β' Παρασιωπώμενα.

Εἶπον ὅτι ὁ κ. Π. εἰς ὅσα ἐξηλέγχθη ἢ οὐδὲν ἀποκρίνεται, ἢ ὅπερ ἔτι χεῖρον, παντάπασιν ἀπροσδιόνυσα. Θὰ ἀναγράψω πρῶτον παραδείγματά τινα ἐν οἷς οὐδὲν ἀποκρίνεται. Οὕτω π. χ. ἐν 'Αθηνᾶς Θ' σελ. 181, 16 διετείνετο ὅτι τὰ μεταπτωτικὰ φαινόμενα «διέμειναν μέχρι τέλους ὁποῖα ἐπλάσθησαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μορφώσεως αὐτῆς μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων συγγενῶν γλωσσῶν». Διὰ τούτων ἐδήλου ὅτι δὲν ἔχει σαφῆ ἔννοιαν τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐσχηματίσθη ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ καθ' οὓς ἐγένετο ἡ μετάπτωσις, τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης, ἐφ' οἷς καὶ ἐξηλέγχθη ἐν σελ. 231, ἀλλ' οὐδὲν ἀπήντησεν.

Διὰ πολλῶν ἐζήτησεν ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν 'Αθηνᾶς Ζ' σελ. 108-111, ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι διὰ ψυχολογικοὺς καὶ ἀγνοῶ τίνας ἄλλους λόγους ἐλέχθη εὐκταῖος, ἀπευκταῖος ἀντὶ εὐκτέος καὶ ὅτι δι' αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ἡ ὁμοιότης τῆς προφορᾶς τῆς αι καὶ τοῦ ε. Ἐξηλέγχθη ἐν 'Αθηνᾶς τόμ. Θ', σελ. 193, καὶ οὐδὲν ἀπήντησεν.

Διισχυρίζετο ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν ἀναλογιῶν εἶναι ἰδία ἐμοῦ ἐπινόησις, καινοτευχής, κτλ. Διὰ τῶν παρατεθειμένων ἐν Θ' σελ. 187 καὶ 220 σημ. παραδειγμάτων Βορυσθενίτης, Ἁβρώνυχος ἀπεδείχθη, ὅτι καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς καὶ ὁ κ. Κόντος ἐφήρμοζον πρὸ ἐμοῦ τὴν ἀρχὴν ταύτην, καὶ ὁ κ. Π. οὐδὲν ἀντεῖπεν, ἐπιμένει δ' ὅμως νὰ διατείνηται ἐπὶ διαβολῇ καὶ διασυρμῷ τοῦτο μὲν ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς ἀνεγνωρισμένης, τοῦτο δὲ ἐμοῦ, περὶ τῶν ἀναλογιῶν, ὅτι εἶναι νεοτευχής, καινὴ θεωρία ἐμοῦ, ἄστοχον ἐπινόημα ὀνειροπόλου γλωσσολογικῆς φαντασίας (16) κλπ. Λέγεται τοῦτο φιλαλήθεια καὶ δικαιοσύνη ἢ πῶς ἄλλως ὀνομαστέον;

Ἔλεγον ἐν Θ', σελ. 203 ὅτι ὁ διατεινόμενος ὅτι, ἐπειδὴ ἀντὶ τῆς καταλήξεως -είδης παρελαμβάνετο ἐνίοτε ἡ -ΐδης, τὸ ει καὶ τὸ ῐ ἐξεφωνοῦντο ὁμοίως, ἤτοι ἐταυτίζοντο φωνητικῶς, οὗτος ὤφειλε νὰ ὁμολογήσῃ ταὐτὸν καὶ περὶ τῶν ἐναλλασσομένων καταλήξεων -ΐδης καὶ -ιάδης, Πηλείδης καὶ Πηληϊάδης, Βερενικίδης καὶ Βερενικιάδης, Ἀμφιτρυωνίδης καὶ Ἀμφιτρυωνιάδας (Βακχυλίδου Ε' 85, ΙΖ' 15) κλπ.· καὶ πρὸς ταῦτα ἐνόμισεν ὁ κ. Π. φρονιμώτερον νὰ σιωπήσῃ.

Ἐν Θ', σελ. 171 παρεδέχετο ὅτι τὸ «Αὐλιᾶται προῆλθεν ἐκ τοῦ Αὐλεᾶται φωνητικῇ τροπῇ τοῦ ε εἰς ι πρὸ φωνήεντος». Ἐγὼ ἀπέβαλον τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, εἰπὼν ὅτι τοιαύτη τροπὴ τοῦ ε εἰς ι ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ εἶναι ἀνήκουστος καὶ ἀδύνατος. Ὁ δὲ κ. Π. οὐδὲν ἀντεῖπεν.

Εἰς ἐμέ, ἔλεγον ἐν Θ', σελ. 193, φαίνεται σφόδρα παράδοξον ὅτι μόνον ἐν ταῖς καταλήξεσιν ἐναλλάσσεται τὸ ει καὶ ι, τὸ υ(ι) καὶ ει, τὸ ι καὶ ε, (-ειᾰ-ῐᾱ, ειτης-ιτης, ειδης-ῐδης, ειον-ιον, υ(ι)α-εια. Ποτειδαιᾶται καὶ Ποτειδεᾶται, γεγονυῖα-γεγονεῖα), οὐδὲ δύναμαι νὰ νοήσω, πῶς οἱ φθόγγοι οὗτοι ἐν μόναις ταῖς καταλήξεσιν ἀπέβησαν ὅμοιοι, ἐν δὲ ταῖς ῥίζαις καὶ τοῖς θέμασιν οὐχί. Προσέθηκα δ' ὅτι παρατηρεῖται ὅτι ὅπου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἡ ἀνωμαλία δὲν εἶναι ἀπόλυτος ἀλλὰ περιωρισμένη ὁπωσδήποτε, ἐκεῖ πάντοτε δὲν εἶναι φωνητικὴ σύγχυσις ἀλλ' ἀναλογικὴ ἐπίδρασις. Καὶ τὴν ἰσχύρισίν μου ταύτην ἀπέδειξα δι' ἧς πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐξήνεγκον ἑρμηνείας τῶν ἐνεστωτικῶν θεμάτων τῆς ἡμετέρας γλώσσης. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα παρῆλθεν ἐν σιγῇ ὁ κ. Π., ψέγει δέ με μόνον ὅτι ταινῶ τὴν μέθοδόν μου. Ἀλλ' ἀπὸ τίνος χρόνου ἀπηγορεύθη νὰ γίνηται μνεία ἐπιτυχοῦς ἑρμηνείας, ὅταν μάλιστα ἐξ αὐτῆς πηγάζουσι μεθοδολογικαὶ ἀλήθειαι; Ἔπειτα τῷ μὲν κ. Π. ἐπιτρέπεται νὰ ψέγῃ τὴν ἐμὴν μέθοδον καὶ τοῦτο ἀτόπως καὶ ἀδίκως, ἐμοὶ δὲ δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε ν' ἀντιτάξω αὐτὴν πρὸς τὴν ἐκείνου, ἵνα οὕτω καταδειχθῇ ἡ ποιότης ἑκατέρας, οὔτε νὰ ὑποδείξω ὅτι ἡ ἐμὴ ἐνεκρίθη καὶ ἐπῃνέθη ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν;

Ὁ κ. Π. κατηγόρει μου ἀντίφασιν ἐν Θ' 164, διδάσκοντος τοῦτο μὲν ὅτι κατὰ γλωσσικὸν ἀξίωμα «ὅπου ἀναλογικὴ μετάβασις ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνηται περὶ ταυτίσεως

τῶν ἐκφωνουμένων φθόγγων, τοῦτο δ' ὅτι αἱ καταλήξεις -είδης
-ίδης κατήντησαν ἰσοδύναμοι». Ἀντεῖπον ὅτι κακῶς ἀποδίδοται
ἀντίφασις ἐπὶ τούτοις, ἀφοῦ καὶ τὸ ἀξίωμα εἶναι ἀναντίλεκτον
κάλλιστα δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ἰσοδύναμοι αἱ καταλήξεις
καὶ -οις, ἀγῶσι καὶ ἀγώνοις, -ου καὶ -ος, νοῦ καὶ νοός κ
εἰ καὶ διαφόρως ἐκφωνοῦνται. Ὁ δὲ κ. Π. ἐσιώπησεν.

Ἐν Θ' 179 ἔγραφεν ὁ κ. Π. ὅτι «Δι' οὐδενὸς σαφοῦς τεκμη
ἀποδεικνύεται ὅτι ἐν Λακεδαίμονι τὸ υ ἐξεφωνεῖτο ὡς ου». Ἐξηλ
χθη ἐν σελ. 226 καὶ οὐδὲν ἀπήντησεν.

Ἀρκοῦσι, φρονῶ, ταῦτα, ἵνα δείξωσιν ὅτι διατεινόμενος ὁ κ.
ὅτι ἡ ἐμὴ μέθοδος συνίσταται «ἐκ μεγαλοπρεποῦς ὑπερπηδήσεως
κυρίων καὶ οὐσιωδῶν μερῶν τῶν ἀποδείξεων τοῦ τἀναντία φρον
τος, ἀναμιμνησκούσης τὸ πολυθρύλητον Ῥόδιον ἅλμα» κλπ., πρ
ματι οὐχὶ περὶ τῆς ἐμῆς ἀλλὰ περὶ τῆς ἑαυτοῦ μεθόδου ἔλεγε ταῦ

Γ') Ἀπροσδιόνυσοι ἀποκρίσεις καὶ παραλογισμοί.

Ἐλέγχων ἐν Θ' σελ. 199 κέξ. τὴν γνώμην τοῦ κ. Π., καθ'
αἱ ἀναλογίαι ἀλλοιοῦσι μόνας τὰς καταλήξεις τῶν λέξεων οὐχὶ
καὶ τὰς ῥίζας ἀνέγραψα ἐν σελ. 200 τὸ ῥῆμα καθίζω, ὅπερ ὁμοιω
τῷ κομίζω, νομίζω κλπ. ἐσχημάτισε μέλλοντα καθ-ιῶ, ὅπ
νομ-ιῶ, κομ-ιῶ κλπ., τ.ἔ. ἡ ῥίζα αὐτοῦ -ἔζω ἐτέθη ἐν ἴσῃ μοι
πρὸς τὰς καταλήξεις τῶν ἄλλων (νομ-ίζω) καὶ δὴ ἔπαθεν.
ταῦτα ἀποκρινόμενος ὁ κ. Π. ἐν σελ. 13 στ. 5 κατ. διισχυρίζε
ὅτι «τοιοῦτος μετασχηματισμὸς γενόμενος διὰ τὸν εἰρημένον λ
(δηλ. διὰ τὴν ἐξομοίωσιν τοῦ καθίζω πρὸς τἆλλα ῥήματα εἰς -ί
οὐδὲν ἔχει τὸ ἀνώμαλον». Ἀλλὰ μήπως πρόκειται περὶ τῆς ὁμα
τητος ἢ ἀνωμαλίας αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ περὶ τούτου καὶ μόνου, ἂν
ἀναλογίαν ἠλλοιώθη ἡ ῥίζα ἢ μή; καὶ δὲν λέγεται τοῦτο ἐν τῇ
γικῇ ἑτεροζήτησις καὶ δὲν καταλέγεται ἐν τῇ σοφιστικῇ;

Διατί, ἠρώτα ὁ κ. Π. ἐν Θ' 177, δὲν ἐλέχθη καὶ ἡ ἀφύεια κ
εὐτύχεια κττ., ἂν τἆλλα τὰ ἀναγραφόμενα ἐγένοντο κατ' ἀν
γίαν; Ἀλλ' ἐλέχθη ἀληθῶς καὶ εὐτύχεια καὶ εὐφύεια, ἀπήντ
ἐγὼ ἐν Θ' 194-5 σημ. Εἰς τοῦτο ἀποκρινόμενος ὁ κ. Π., σελ.
σημ., διισχυρίζεται ὅτι «δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐκ τούτων

ῆλθον τὸ εὐτυχία καὶ εὐφυΐα κατ' ἀντιμεταχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, ἢ ὅτι τὸ εὐτυχία καὶ εὐφυΐα ἐσχηματίσθησαν ἀμέσως ἐκ τοῦ τύχη καὶ φυή, ὡς τὸ βουλιμία καὶ νουμηνία ἀμέσως ἐκ τοῦ λιμὸς καὶ μήνη». Εὖγ', ὦ Παλάμηδες, ὦ σοφωτάτη φύσις! Ἀλλὰ μήπως προέκειτο ἡμῖν περὶ τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἢ περὶ τούτου καὶ μόνου, ἂν ἐλέχθησαν ἢ μή; Καὶ ταῦτα μέν, ἔστω, ἐγένοντο ἐκ τοῦ φυὴ καὶ τύχη, τὰ δὲ εὐηθία, ἀμαθία, αὐθαδία, ὀργυιά, κττ. πόθεν ἐγένοντο, ἂν μὴ ἐξ ἀναλογίας; Καὶ ἔπειτα ἔστω, ἀφοῦ ὁπωσδήποτε ἐπλάσθησαν, δὲν ἦτο δυνατὸν κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐκ παραλλήλου εὐχρηστούντων εἴτε τούτων εἴτε ἄλλων οἱωνδήποτε πολὺ πρότερον δημιουργηθέντων ζευγῶν εἰς -εία -υιά καὶ -ία -ιά νὰ λεχθῶσι καὶ ἄλλα καὶ δὴ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναλογίας ἣν οὕτως ἐπιμόνως ἐπιμένει ἀρνούμενος ὁ κ. Π.; Καὶ τελευταῖον ἀποδεκτῆς γενομένης τῆς γνώμης ταύτης τοῦ κ. Π., ὅτι ταῦτα ἐγένοντο ἀμέσως ἐκ τοῦ τύχη καὶ φυή, ποῦ μένει τότε ἡ ταύτισις τοῦ ει καὶ ι περὶ ἧς προέκειτο αὐτῷ; καὶ πῶς ὁ κ. Π. δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ προσαγάγῃ τοὺς ψευδομάρτυρας τούτους εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ ει καὶ ι ἐξεφωνοῦντο ὁμοίως; Βλέπετε ποῦ ἄγουσιν αἱ ἐκ τοῦ προχείρου ἀποκρίσεις;

Θέλων νὰ ἐξασθενώσῃ τὴν σημασίαν τῶν φωνητικῶν νόμων, δι' οὓς ἐγὼ ἠξίουν, ὅτι ἔδει ἡ ἀντιμεταχώρησις τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος ἡ γενομένη κατ' αὐτὸν ἐν τοῖς γαιομόρος γαιοπόνος - γεωμόρος γεωπόνος νὰ γένηται πανταχοῦ, ὅπου τὸ αιο ἐνεφανίζετο, διατείνεται, σελ. 60-1, ὅτι «οὐδὲ τὸ ἀπήορος καὶ παρήορος ἐγένετο ἀπέωρος καὶ παρέωρος, ὡς τὸ μετήορος ἐγένετο μετέωρος». Ἀλλὰ πρὸς Διὸς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, ποῦ καὶ πότε καὶ πρὸς τίνας λέγονται ταῦτα; Λέγονται ταῦτα ἐν Ἑλλάδι, ἐν ᾗ ἀπὸ τριακονταετίας ὁ κ. Κόντος διδάσκει τὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης; Καὶ λοιπὸν ἦσαν αἱ λέξεις ἀπήορος, παρήορος εὔχρηστοι ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ καὶ διέφυγον τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωνητικοῦ νόμου τῆς ἀντιμεταχωρήσεως; ἢ εἶχον πρὸ αἰώνων ἀπαρχαιωθῆ καὶ καταστῆ ἄχρηστοι καὶ δὴ δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποκύψωσι τοῖς μετέπειτα ἐπικρατήσασι φωνητικοῖς νόμοις; Βεβαίως ὁ κ. Π. περιφρονεῖ τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ, ὅταν διὰ τοιούτων μεθόδων θέλῃ νὰ παραπείθῃ αὐτούς.

Πρῶτος ὁ καθηγητὴς K. Brugmann παρετήρησεν ἐν τῷ Περιο-

δικῷ Kuhn, τόμ. ΚΖ΄ σελ. 196 κἑξ., ὅτι ὅπου γίνεται συναίρεσις τοῦ α μετὰ τῆς γνησίας διφθόγγου ει, ἐκεῖ παράγεται ᾳ, ὅπως ἀείδω ᾄδω, τιμάει-τιμᾷ, γελάεις γελᾷς[1] κττ.· ὅπου δὲ τοὐναντίον συναίρεσις τοῦ α μετὰ τῆς νόθου διφθόγγου ει, παράγεται ᾱ, ὅπως τιμάειν τιμᾶν, ἀείρω (ὑποτ. τοῦ ἀορ. καὶ μετὰ νόθου διφθόγγου) *ᾆρω. Τὴν ἑρμηνείαν ταύτην ἀπεδέξαντο πάντες οἱ ἐπιστήμονες. Δῆλον ἄρα, ἔλεγον ἐγώ, ὅτι καὶ ἐκ τοῦ ἀεικίζω ἀεικία ἐπειδὴ καὶ ἐν τούτοις ἡ δίφθογγος ει εἶνε γνησία, θὰ προήρχετο ᾀκία ᾀκίζω (πρβλ. καὶ Schulze ἐν Quaest. Ep. 10-11). Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενος ὁ κ. Π. ἀποφαίνεται ὅτι ἐγὼ «περιβομβούμενος τὰ ὦτα καὶ ἴσως καὶ τὴν διάνοιαν ὑπὸ τῆς μεγαλοφωνίας τῶν φωνητικῶν νόμων καὶ φίλερις ὢν» δὲν ἐνεθυμήθην οὔτε τὸ φαίνω καὶ αἴρω, ἅτινα, λέγει, προῆλθον «ἐκ τοῦ ἀερίω (sic) ἀείρω, φαενίω (sic) φαείνω, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ μέλλοντες ἀρῶ φανῶ ἔχοντες τὸ α μακρόν», οὔτε ὅτι «τὸ ἀείδω συνῃρέθη εἰς ᾄδω μετὰ τὴν ἐκ μέσου ἔκπτωσιν τοῦ F», οὔτε ὅτι «τὰ κατὰ τὴν συναίρεσιν καὶ κρᾶσιν δὲν ὁρίζουσιν ἀπολύτως οἱ φωνητικοὶ νόμοι ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι στοιχεῖον τῆς γλώσσης, τὸ λογικόν, τὸ μὴ ἐπιτρέπον τοῖς φωνητικοῖς νόμοις ν' ἀσκῶσιν ἀκωλύτως πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὸ ἔργον αὐτῶν», διὸ «οὐδὲ τὸ ἑῶμεν συνῃρέθη εἰς ὦμεν». Εἰς ταῦτα ἀποκρίνομαι Α) ὅτι οὔτε τὸ αἴρω προῆλθεν ἀληθῶς ἐκ τοῦ ἀείρω, ἀλλ' ὅπως ἐδίδαξεν ἐν τῷ μνημονευθέντι Περιοδικῷ ὁ κ. Brugmann, ἐκ τοῦ *Fαρjω, οὔτε τὸ φαίνω ἐκ τοῦ φαείνω, ἀλλ' ἐκ τῆς ῥίζης φαν, ὅπως ἐδίδαξε καὶ ὁ Κούρτιος ἐν Ἐτυμολογικῷ[4] σελ. 297 καὶ ὁ G. Meyer Ἑλλ. Γραμμ. σελ. 586, ὁ δὲ Κούρτιος ἐν Verbum Α΄ 314 ὥρισε καὶ τὴν σχέσιν τοῦ φαίνω πρὸς τὸ φαείνω. Καὶ τὸ μακρὸν α μεθ' οὗ ἐξεφέρετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ μέλλων ἀρῶ καὶ ἴσως ὁ φανῶ, ἑρμηνεύεται κάλλιστα ὡς προελθὸν ἐκ συναιρέσεως τῶν πληρεστέρων θεμάτων αFερ φαFεσν, ἐξ ὧν ἐσχηματίσθησαν οἱ μέλλοντες οὗτοι. Οὐδαμῶς δὲ μαρτυρεῖ ὅτι καὶ οἱ ἐνεστῶτες αἴρω, φαίνω ἐγένοντο ἐκ τοῦ πληρεστέρου τούτου τύπου τῶν θεμάτων. Β΄) ὅτι σφόδρα ἀταλαιπώρως ἐλέχθη ὅτι τὸ αει ἐν τῷ ἀείδω-ᾄδω συνῃρέθη εἰς ᾳ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ F ὡσεὶ μὴ καὶ ἐν τῷ φαFεσ- (πρβλ. φάβος φαῦος) καὶ ἐν τῷ αFερ ἦν F, καὶ ὡσεὶ μὴ ἐγένετο ἡ συναίρεσις καὶ ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἔκπτωσιν αὐτοῦ. Γ΄) ὅτι τὸ λογικὸν στοιχεῖον ἐπανάγει εἰς τὸ πρώην καθεστὼς

ἄλλον ἢ κωλύει τὴν συναλοιφὴν ἄλλοτε δὲ καὶ εἰς ἄλλην συναίρεσιν γει τὰ συγκρουόμενα φωνήεντα, εἶναι γνωστόν· ἀλλὰ πῶς τὸ στοιχεῖον ..το ἔμελλε νὰ κωλύσῃ τὸ ἀείρω νὰ συναιρεθῇ εἰς ᾄρω καὶ τὸ .αείνω εἰς φᾴνω, ἀφοῦ τὸ ὁμοιότατον ἀείδω δὲν ἐκώλυσε νὰ συν-..εθῇ εἰς ᾄδω, δὲν ἐδήλωσεν ἡμῖν ὁ κ. Π. Εἶναι δὲ πλημμελὴς καὶ ..σχυρισμὸς αὐτοῦ ὅτι τὸ ἑῶμεν διὰ τὸ λογικὸν τοῦτο στοιχεῖον .. συνῃρέθη εἰς ὦμεν. Διότι, ὅπως ὁ Wackernagel ἐν Περιοδικῷ .uhn Τόμ. ΚΕ΄ σελ. 260 κἑξ. καὶ ἰδίως 270 ἐδίδαξε, τῶν συμ-..γμάτων εFο εFω εFα τὰ φωνήεντα εο εω εα δὲν συναιροῦνται ..τὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ F, πρβλ. ἡδέος ἡδέων ἡδέα, καὶ ἑFῶ ..μεν ἑFάσω ὅθεν ἑῶ ἑῷ ἑῶμεν ἑάσω. Ὁ δισχυρισμὸς ἄρα τοῦ Π. ὅτι τὸ α μετὰ τῆς γνησίας διφθόγγου ει ἐν μὲν τῷ ἀείδω ..ω συνῃρέθη εἰς ᾳ ἐν δὲ τῷ ἀείρω, φαείνω εἰς αι, εἶναι καθ' ..ολη..ίαν ἄτοπος, στηρίζεται δὲ ἐπὶ ἀγνοίας ἢ στρεψοδικίας.

Ὁμολογῶ δ' ὅτι, εἰ καὶ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξελέγξεως τῶν ἀη-.. τούτων τεχνασμάτων εἰς πᾶν ἄλλο ἢ εἰς γέλωτα ἀφορμὴν εἶχον, ..λ' ὅμως δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ γελάσω καίτοι δάκνων γ' ἐμαυτόν, ὅτε ..λ 51-2 ἀνέγνων τάδε: «Ὅτι τὸ αει ἠδύνατο νὰ συναιρεθῇ καὶ εἰς .. διδάσκει καὶ ὁ Πλάτων, ὅταν παίζων ἢ σπουδάζων, ἀκολουθῶν ..μως πάντοτε τοῖς νόμοις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, λέ-.. ἐν τῷ Κρατύλῳ ὅτι τὸ συγκεκροτημένον αἰθὴρ προῆλθεν ἐκ τοῦ ..θεήρ». Ὥστε ὁ Πλάτων ἠκολούθει τοῖς νόμοις (τοῖς φωνητικοῖς, ..δεια, οὐχὶ τοῖς συντακτικοῖς) τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὰς ..αλογίας αὐτοῦ τὰς ἐν τῷ Κρατύλῳ; Καὶ λοιπὸν καὶ ὁ οἶνος ..άγεται ἐκ τοῦ οἴεσθαι νοῦν ἔχειν καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ .. δικαίου σύνεσις καὶ ὁ Ποσειδῶν ἀπὸ τοῦ ποσίδεσμος, ..ῶν δεσμὸς καὶ ἡ φρόνησις ἀπὸ τοῦ φορᾶς καὶ νοῦ νόη-.ς κλπ. κλπ. Καὶ ταῦτα πάντα ἠτυμολόγει ὁ Πλάτων ἀκολου-.. πάντοτε τοῖς νόμοις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης; Δέν σας ..νεται ὅτι κατηγορῶν μου ὁ κ. Π. καὶ μάλιστα ἐπανειλημμένως .. ὁ κ. Χ. οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔννοιαν ἔχει τοῦ τί ἐστι κριτήριον ..θείας ἐν ἐπιστημονικῷ ζητήματι», ἔλεγε ταῦτα περὶ ἑαυτοῦ; Ἀναν-..κτως ἢ σφόδρα πλημμελῆ ἔχει γνώμην περὶ τῶν νόμων τῆς Ἑλ-..νικῆς γλώσσης, διὸ τολμᾷ νὰ λέγῃ τοιαύτας ἀτοπίας, ἢ λίαν μω-..ς νομίζει τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ καὶ πειρᾶται νὰ ἐξαπατᾷ αὐ-

τούς, ἢ περὶ τούτων μὲν μικρὸν φροντίζει, ἐμὲ δὲ μόνον ἀγωνίζε
πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ νὰ κατασυντρίψῃ. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ὤφει
πάντως νὰ ποιῆται χρῆσιν ἄλλων ὅπλων.

Ἐν Η' σελ. 467 ἐμνημόνευσα τοῦ Ἡρῳδιανοῦ ἑρμηνεύσαντο
Βορυσθενίτης κατ' ἀναλογίαν τῶν πολλῶν· εἰς -ίτης ἐθνικῶν.
δὲ κ. Π. ἀγωνιζόμενος ν' ἀναιρέσῃ τὸ κῦρος τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἀ
χαίου Γραμματικοῦ γράφει ἐν Θ' 173, ὅτι οὗτος δὲν διαλαμβάνει π
ἀναλογίας καὶ μεταπλασμοῦ (εἰ καὶ διαρρήδην λέγεται ὅτι ἠκολο
θησε τῷ πλείονι χαρακτῆρι), ἀλλὰ «περὶ ὀρθογραφικῆς ἀναλο
καὶ ἀκολουθίας τῶν διὰ τῆς ει γραφομένων κατὰ τὰ πλείονα
γραφόμενα διὰ τοῦ ι· ὅτι δὲ τοῦτο εἶναι ἁπλοῦν πρᾶγμα, ὥστε
τὸ παρετήρουν καὶ ἐγώ, ἀφοῦ τότε τὸ ει καὶ τὸ ι ὁμοίως ἐξεφ
νοῦντο». Εἰς ταῦτα ἀπήντησα ἐν Θ' 216-7 ὅτι, ὡς φαίνεται, λ
λαθε τὸν κ. Π. τοῦτο, ὅτι ὁ Ἡρῳδιανὸς ἀποβλέπων εἰς τὴν κα
τοὺς δοκίμους χρόνους ἐκφορὰν τῶν λέξεων, οὐχὶ εἰς τὴν κατὰ τ
χρόνους αὐτοῦ, διδάσκει ὅσα ἑκάστοτε διδάσκει, οἷον Ἡρακλείδη
ἀλλὰ Νεστορίδης, ἀνδρεία· κλπ., διὸ καὶ ῥητῶς λέγει οὕτως ε
ρηται, οὕτως ἡ παράδοσις κλπ. Ἔπειτα καὶ αὐτὸς διέστελλε
τῇ προφορᾷ τὸ ι τοῦ ῑ καὶ δὴ καὶ τὸ Βορυσθενῖτης ἀπὸ τοῦ Β
ρυσθενιτης ἤτοι Βορυσθενείτης. Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενος ὁ
Π. ἐν σελ. 63, λέγει ὅτι «Δεινὴν ἄγνοιαν ἐννοιῶν καὶ πραγμά
δεικνύει ὁ κ. Χ. καὶ ὅταν ὁμολογῇ μὲν ὅτι ἡ ει καὶ τὸ μακρὸν ι
χον τὴν αὐτὴν δύναμιν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς (1).
τολμᾷ δ' ὅμως καὶ ν' ἀποδεχθῇ ὅτι δὲν ἠδύνατο (ὁ Ἡρῳδιανὸς)
ἐκφωνῇ αὐτὴν καὶ κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον, ἀφοῦ μετὰ πολ
ἀκριβείας ὁρίζει ὅτι Αἰγινητικὸς καὶ Ἑλληνικὸς γράφονται διὰ
ι, τὸ δὲ Δεκελεικός, Κεραμεικός (2) καὶ βοεικὸς διὰ τῆς ει...
Ὁμολογῶ ὅτι ὁ συλλογισμὸς οὗτος, καθ' ὃν ἀποδίδοταί μοι σφαλ
οὐχὶ ἐξ ὧν εἶπον ἀλλ' ἀκριβῶς ἐξ ὧν δὲν εἶπον, ἐκ τῶν σεσιγη

(1) Οὐδέποτε ἠρνήθην ἐγὼ τοῦτο, καὶ πρὸ ἐτῶν δ' ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ μου τ
τισιν τοῦ ει καὶ ι μακροῦ ἀνήγον εἰς χρόνους πολὺ παλαιοτέρους τοῦ Ἡρῳδ
ἤτοι εἰς τὴν γ' π.Χ. ἑκατονταετηρίδα.

(2) Τοῦ ὀνόματος τούτου ἐπελάθετο ὁ κ. Π., ὅτε ἐν Ἀθηνᾶς Θ' 174 καὶ ἐν τῇ
τέρᾳ Ἀποκρίσει σελ. 15 ἔγραφεν, ὅτι «πάντα τὰ εἰς -ικος ἐπίθετα, τὰ παρα
ἐκ τῶν εἰς -ευς οὐσιαστικῶν, γράφονται οὐχὶ διὰ τῆς ει ἀλλὰ διὰ τοῦ ι, πλὴν
ὀρεικὸς ἐκ τοῦ ὀρεύς». πρβλ. κεραμεικὸς τροχὸς τ. ἔ. τροχὸς τῶν κεραμ

ιν, φαίνεταί μοι σφόδρα ἀλλόκοτος. Καὶ ὁ κ. Κόντος σήμερον, ὅτε ίντες συγχέομεν τὸ ι καὶ ει, διαστέλλει καὶ διδάσκει ὅτι ὑπὸ τῶν χαίων ἐλέγετο ἑταιρεία, ἀνδρεία, καθάρειος κλπ., οὐχὶ ἑται-ια, ἀνδρία, καθάριος, ἀλλ' οὐδεὶς βεβαίως παραδέχεται ὅτι ὁ κ. ντος προφέρει τὸ ει κατὰ τὴν Ἐρασμικὴν προφοράν. Πῶς λοιπὸν ω δεικνύω σύγχυσιν καὶ μάλιστα δεινὴν ἐννοιῶν καὶ πραγμάτων ὁμο-γῶν μὲν τὸ πασίγνωστον ὅτι ἐπὶ Ἡρωδιανοῦ τὸ ει ἐξεφωνεῖτο ὡς ῑ, λ' οὐδαμῶς λέγων καὶ ὅτι ὁ Ἡρωδιανὸς ἐξεφώνει τὸ ει κατὰ τὸν ασμικὸν τρόπον; «Πρέπει νὰ εἶνέ τις, ἐπιφέρει ὁ κ. Π., ἢ λίαν ογιστος ἢ λίαν σοφιστής, ὥστε ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡρωδια-ῦ καὶ τῶν ἄλλων γραμματικῶν νὰ συμπεραίνῃ ὅτι ἡ ει ἐξεφωνεῖτο ' αὐτῶν καὶ ὡς μακρὸν ι καὶ ὡς σύνθετος φθόγγος κατὰ τὴν ἄγνω-ον αὐτοῖς Ἐρασμικὴν προφοράν». Ἀλλ' ἐγώ, ἐπαναλαμβάνω, οὐ-ποτε οὐδαμοῦ εἶπον, ὅτι ὁ Ἡρωδιανὸς ἐξεφώνει τὴν ει καὶ ὡς μα-ὸν ι καὶ ὡς σύνθετον φθόγγον, ἀλλ' ἁπλῶς ὅτι τὴν δόκιμον χρῆ-ι τὴν ἐκ τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας πιστουμένην ἡρμήνευσεν ὁ Ἡρωδ. ἀναλογίας· εἶναι τοῦτο πλημμελές; Πῶς δὲ τολμᾷ ὁ κ. Π. νά μοι οβάλλῃ ἀλλοτρίας ἐμοῦ γνώμας μετὰ προφανοῦς κακῆς πίστεως καὶ ιτα νά με ψέγῃ διὰ φανταστικὰ σφάλματα; «Πρέπει δὲ νὰ εἶνε, ακολουθεῖ, καὶ λίαν κακοήθης ὥστε ἀναισχύντως ν' ἀποφαίνηται ὅτι ω δὲν κατανοῶ τὸν χαρακτῆρα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡρωδιανοῦ δασκοντος οὐχὶ τὴν σύγχρονον ἀλλὰ τὴν δόκιμον προφορὰν καὶ ὀρ-γραφίαν... Πρέπει δὲ νὰ εἶνε λίαν φιλόνικος καὶ μικροφιλότιμος καὶ φονους, ἔτι δὲ καὶ ἀναιδὴς καὶ ἀναίσχυντος ἐκεῖνος ὅστις διαστρέ-ων καὶ παραχαράσσων τοὺς λόγους τοῦ τἀναντία φρονοῦντος ἔχει ειτα τὸ θράσος...».

Κάλλιον θὰ ἐποίει ὁ κ. Π , ἂν ἀντὶ τῶν ὕβρεων, αἵτινες, ὡς πάν-ς ὁμολογοῦσι, κεῖνται καθ' ὁλοκληρίαν ἔξω τοῦ πράγματος, ἐφρόν-ζεν ὅπως διὰ πραγμάτων καὶ ἐπιχειρημάτων ἀληθῶν καὶ ἀναντιλέ-των πείσῃ τὸν ἀναγνώστην αὐτοῦ ὅτι ἐγὼ διέστρεψα καὶ παρεχάραξα, διισχυρίζεται, τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἢ ὅτι αὐτὸς ὄντως κατενόησε τὸν ρακτῆρα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡρωδιανοῦ. Ἀτυχῶς ὁ κ. Π. ἀντὶ ς ἀποδείξεως ταύτης προσήγαγεν ἡμῖν ἐν σελ. 71-2 τὴν ἐναντίαν ατεινόμενος ὅτι «καὶ οἱ γενικώτατοι κανόνες ἔχουσι τὰς ἑαυτῶν αιρέσεις, ἐπὶ τῶν ἐξαιρέσεων δὲ τούτων στηρίζεται τὸ θαυμάσιον

ἔργον τοῦ Ἡρῳδιανοῦ Περὶ μονήρους λέξεως». Ὥστε κατ
κ. Π. ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ὁ τονισμὸς τοῦ πηλίκος καρκίνος
Ἔπειτα εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ἡρῳδιανὸς ἀποβλέπων εἰς τὸν
ἐξωτερικὸν τῶν λέξεων τύπον ἀπεφαίνετο περὶ τοῦ μονήρους
οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς γενέσεως καὶ δὴ εἰς τὸ ὁμαλὸν ἢ
μαλον αὐτῶν. Ἢ τίς ἡμῶν δύναται σήμερον νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ παι
ὅ μονῆρες κατὰ τὸν Ἡρῳδιανόν, διότι ἔχει αι πρὸ τοῦ ζ, ἐγ
κατ' ἐξαίρεσιν κανόνος τινός; Ταὐτὸν λεκτέον καὶ περὶ τοῦ μοῖς
ἐπ' ἴσης ἐλέχθη μονῆρες, ὅτι μόνον τοῦτο ἔχει οι πρὸ τοῦ ρα
Δὲν εἶναι ἄρα ἀληθὲς ὅτι «ἐπὶ τῶν ἐξαιρέσεων τῶν γενικωτάτων
νόνων στηρίζεται τὸ περὶ Μονήρους λέξεως ἔργον τοῦ Ἡρῳδιαν
ὅπως διδάσκει ὁ κ. Π., ἐξελεγχόμενος καὶ αὖθις ὅτι δὲν κατανοεῖ
χαρακτῆρα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἡρῳδιανοῦ καὶ ὅτι ἀλόγως ὑβρ

Ὅπως δ' ἐν τούτῳ οὕτω καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς προείλετο ὁ κ.
τὰς ἀνυποστάτους ὕβρεις ἀντὶ τῶν σοβαρῶν ἐπιχειρημάτων· ἀναγ
ἓν ἔτι παράδειγμα· ἐν σελ. 15 γράφει «Ὀνειροπολεῖ δὲ ὁ κ. Χ.
μίζων ὅτι τὸ Δαρῖκὸς τοῦ Ἡρῴδα μετεπλάσθη ἐκ τοῦ Δαρει
κατὰ τὸ Περσικὸς καὶ ἀποδίδων εἰς μεταπλασμὸν ἔργον καθ
συστολῆς τῆς ει εἰς βραχὺ ι, γενομένης ἐν τῷ Δαρεικὸς κατὰ τὰ
ὅμοια παραδείγματα ποιητῶν . . .». Εἶναι ἡ κατηγορία ὀνειρο-
λεῖν ἀπόδειξις; Διατί δὲν συνεστάλη ἡ ει εἰς ι καὶ ἐν τῷ εἰκ
εἰκάζω, ἔπειτα κττ.;

Ἠλέγχθη ἐπὶ πλημμελεῖ συλλογισμῷ ἐν Θ' 197-8 ὅτι παρε
χετο μὲν ὅτι ἡ ει ἐγένετο ἁπλοῦς φθόγγος ẹ καὶ ἔπειτα ῑ, ἡρμ
δ' οὕτω τὰ εἰς -κλῖδης ὀνόματα τὰ ἔχοντα τὸ ι βραχύ, οὐχὶ
χρόν. Εἶπον δ' ὅτι, ἂν τοὐλάχιστον ἔλεγεν ὅτι τὸ ι τούτων ἦτο
χρόν, θὰ ἦτο μὲν ψευδὴς ὁ δισχυρισμός, ἀλλὰ τοὐλάχι
ὀρθὸς ὁ συλλογισμός· ἀλλ' ὁ συλλογισμὸς ὅτι τὸ -κλεί
ἐγένετο κλῖδης, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ γνησία δίφθογγος ει κ
τὸν ϛ' αἰῶνα ἐγένετο ἰσοδύναμος τῇ νόθῳ ει καὶ πάλιν ἀμφ
ραι ἰσοδύναμοι τῷ μακρῷ ι, δέν μοι ἐφαίνετο ὑγιής. Νῦν εἰς
τὴν κατηγορίαν ὅτι διὰ τῆς τροπῆς τοῦ ει εἰς ẹ-ῑ οὐδὲν ἀποδει
ται ὑπὲρ τοῦ ῐ σιωπᾷ, διατείνεται δὲ ὅτι τὸ παράδειγμα Ἀν
κλῖδης ἅτε τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ οὐδὲν ἀποδεικνύει (ὅ π
μελές, διότι καὶ τότε διεστέλλοντο τὰ μακρὰ τῶν βραχέων). κα

κείον ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν σελ. 61 ὁμολογεῖ ὅτι καὶ τὸ Ἀριστοκλί-, Νεοκλίδης, Καλλικρατίδης κττ. ἔχουσι τὸ ι βραχύ, ἀλλ' ...ύει τοῦτο ἀτόπως διὰ συστολῆς τοῦ ει εἰς ἴ. Πειρώμενος δ' ἐκ ...ὸς τρόπου ν' ἀποτρίψηται τὸν πρόδηλον παραλογισμὸν γράφει ἐν 10 σημ. «Ἐπειδὴ ὁ κ. Χ. ἠξίωσε . . . νά με ἐξελέγξῃ παρα-...ζόμενον, ὡς εἰπόντα ὅτι τὸ ι τῆς γραφῆς Νεοκλίδης εἶναι βραχύ, ι κατ' αὐτὸν ἔπρεπε νὰ εἴπω ὅτι εἶνε μακρόν, διότι τότε ὁ συλ-...ισμός μου θὰ ἦτο ὀρθός, εἰ καὶ ψευδής, νῦν δὲ ἐσφαλμένος εἰ ...αληθής, δικαιοῦμαι νὰ ἐξελέγξω καὶ τὴν τρίτην ταύτην ἐπιπο-...ητα καὶ δὴ ἀλογιστίαν τοῦ κ.Χ. Ἡ λογικὴ δηλονότι καὶ ἡ πρα-...ὴ καὶ ἡ θεωρητικὴ διδάσκει ὅτι οὐδεὶς συλλογισμὸς ἀληθὴς δύνα-...νὰ εἶνε καὶ μὴ ὀρθός». Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἔλεγεν ὁ Πλάτων «κα-...ργεῖν ἐν τοῖς λόγοις». Ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἂν ὁ κ. Π. διισχυ-...το ὅτι τὸ ι τοῦ Νεοκλίδης ἦν μακρόν, θὰ ἔλεγε μέν τι ἱστορικῶς ...ές, ἀλλὰ τὸ ψεῦδος τοῦτο θὰ ἦτο λογικῶς ἀκόλουθον τῶν προ-...των αὐτοῦ, νῦν δὲ ὁμολογῶν αὐτὸ βραχύ, λέγει μέν τι ἱστορικῶς ...ές, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνάγεται ἐξ ὧν προέταξεν. Ὁ δὲ κ. Π. ...αλιπὼν τὴν λέξιν **διισχυρισμὸν** πρὸς ἣν ἀντιδιεστέλλετο ὁ **λογισμὸς** παριστᾷ με παραπαίοντα! Εἶναι τοῦτο καλὴ πίστις; Ὁμοίως εἶναι δεινὴ διαστροφὴ τῶν ἐμῶν λόγων καὶ ἀλλόκοτος ...λογισμὸς ἢ ἄτοπον τέχνασμα καὶ τὸ ἐν σελ. 18 λεγόμενον, ὅτι ...κανὼν ἐμοῦ, καθ' ὃν ἕκαστος φθόγγος τῆς γλώσσης ἐν τῷ αὐτῷ ...τῳ καὶ χρόνῳ ἐν ὁμοίᾳ θέσει τῆς λέξεως εὑρισκόμενος καὶ ἐπὶ ...ς αὐτοῖς ὅροις, ἐκφωνεῖται ὑπὸ τῶν λαλούντων μίαν τινὰ διά-...ιτον ἀναγκαίως καθ' ἕνα καὶ μόνον τρόπον ἐν πάσαις ταῖς λέξεσιν, ...τιμάχεται πρὸς τὸν αἰώνιον νόμον, ὃν ἀπαραβάτως τηρεῖ καὶ ἡ ...ς καὶ ἡ γλῶσσα, νὰ μὴ μεταβαίνωσι δηλ. ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐ-...ν ἀποτόμως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς τὸ τέλος». Διότι οὐδεὶς βλέπει ...ς ἀντιμάχεται οὐδὲ συνάγεται τοιοῦτο συμπέρασμα ἐκ τῶν ἐμῶν ...ων, ἐπειδὴ δὲν κεῖται ἐν τούτοις τὸ μεταβαίνειν ἀποτόμως ἀπὸ ...ς ἀρχῆς εἰς τὸ τέλος. Καὶ ἐν σελ. 61 ἀναγράψας τὸν κανόνα ...τον προσέθηκε παρὰ τὸ πρέπον τὴν λέξιν ταχεῖαν καὶ ἐν σελ. ... τὴν λέξιν παραχρῆμα, παρέλιπε δὲ παραδόξως τὰς βαρυση-...κτους λέξεις «ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἐν ὁμοίᾳ θέ-...ι τῆς λέξεως εὑρισκόμενος», ὧν ἄνευ τὸ λεγόμενον ἀπο-

βαίνει ψευδές. Καὶ σημειωτέον ὅτι ἐγὼ ἀποκρινόμενος ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Θ' 215 εἰς ἐρώτησιν τοῦ κ. Π. «πῶς αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς ἡ ει ἀπέβη ταυτόφωνος τῷ ι» ἀπέκρουσα διαρρήδην τὴν ἀλλοτρίαν ἐμοῦ δοξασίαν περὶ τῆς ταχείας, παραχρῆμα ἢ αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς ἐξαλλοιώσεως τῶν φθόγγων καὶ μεταβάσεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς τὸ τέλος· πρβλ. καὶ τοὺς ἐν Θ' σελ. 207 λόγους τοῦ Paul περὶ τῆς κατὰ μικρὸν τελουμένης μεταβολῆς αὐτῶν. Καὶ ἐν τούτοις ἄρα ἀφαιρεῖ (τὸ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ ἐν ὁμοίᾳ θέσει τῶν λέξεων) καὶ προστίθησι (τὸ ταχεῖα, παραχρῆμα) κατὰ βούλησιν ὁ κ. Π. καὶ οὕτω μεταποιῶν τοὺς λόγους τοῦ ἀντιφρονοῦντος ἐλέγχει αὐτόν.

Καὶ λαβέτω τις πρὸ ὀφθαλμῶν, ὁπηλίκον μέλλει νὰ εἶναι τὸ θάρρος τοῦ κ. Π. καὶ ἡ καταφρόνησις αὐτοῦ πρὸς τὸ Κοινόν, ὅταν τοιαῦτα διαπράττων ἁμαρτήματα κατηγορῇ μου ἐπανειλημμένως διαστροφὴν παραχάραξιν κττ. τῶν λόγων αὐτοῦ, ἀποφεύγῃ δ' ὅμως νὰ παραθῇ τὰ χωρία αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ, ἵνα ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως ἀποδειχθῇ ἀληθῶς ἡ κατηγορία. Πῶς δ' ὀνομάζεται ὁ κατηγορῶν μὲν πολλά, ἀποδεικνύων δὲ οὐδὲ ἕν;

Ἐν σελ. 53-4 περιπίπτει εἰς προφανῆ παραλογισμὸν προκειμένου περὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ει καὶ ῑ, διατεινόμενος ὅτι «Κακῶς συλλογίζεται καὶ κακῶς ἀποφαίνεται ὁ κ. Χ. (διδάσκων δηλ. ὅτι ἐπὶ Ὁμήρου δὲν ἠδύνατο νὰ συμβῇ συστολὴ τῆς ει εἰς ῐ), διότι οὐδεὶς σήμερον δύναται μετ' ἀκριβείας νὰ ὁρίσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς συγχύσεως τῆς νόθου καὶ γνησίας διφθόγγου, ἡμεῖς δὲ ῥητῶς εἴπομεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν ἀκριβῶς ἐκ τίνος χρόνου ἤρξατο ἡ σύγχυσις αὕτη...». Ἀλλ', ἂν μὴ παντάπασι πλανῶμαι, ἄλλο ζήτημα εἶναι πότε συνέπεσον ἡ γνησία καὶ ἡ νόθος ει καὶ ἄλλο πότε τὰ μακρὰ φωνήεντα ἐβραχύνθησαν καὶ ἐξισώθησαν πρὸς τὰ βραχέα. Μὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ἡ διάφορος ποσότης τῶν φωνηέντων, ὅπως καὶ ἀληθῶς διετηρήθη καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ καὶ ἐν τῇ Λατινικῇ πολλοὺς αἰῶνας μετὰ τὴν μονοφθόγγησιν τῆς γνησίας ει; Προδήλως τὰ τοιουτότροπα ἐπιχειρήματα εἶναι ἢ προφανεῖς παραλογισμοὶ ἢ ἑτεροζήτησις.

Παράδοξος συλλογισμὸς ἐκτυλίσσεται καὶ ἐν σελ. 42 περὶ τὰ τέλη ὅταν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι καὶ ἡ βραχεῖα, ὡς λέγει, δίφθογγος

ἀρηται γραφομένη καὶ διὰ τοῦ ἁπλοῦ ι ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις», ...φέρονται παραδείγματα οἷον πιρί, ἰν = περί, ἐν!

Πλημμελὴς συλλογισμὸς ἢ παλαιστικὸν τέχνασμα κεῖται καὶ ἐν τῷ ...σελ. 45 δυσχυρισμῷ τοῦ κ. Π. «Ἀφοῦ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ κ.Χ. ὡμο-...γησεν ἐν τῇ σελ. 207 τῆς «Ἀνταποκρίσεως» ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων ...ς Ε' ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ τέλους τῆς Δ' ἠδύνατο ἡ ει ν' ...δοθῇ διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων ταυτοδύναμος τῷ μα-...ῷ ι, ἀκολουθεῖ ὅτι εἶνε πάντῃ γελοῖα ὅσα ἀποφαίνεται ἐν σελ. 216, ...οἱ Ἑλληνοταμίαι ἔγραψαν Μαρωνῖται ἀντὶ Μαρωνεῖται, ἀπα-...ντες ὑπὸ τῶν πολλῶν εἰς -ῖται ἐθνικῶν . . .». Διότι λέγων ἐγὼ ...ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Ε' μέχρι τοῦ τέλους τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος, ...αι ἐν διαστήματι 150 ἐτῶν, ἠδύνατο ἡ ει ν' ἀποβῇ ταυτοδύνα-...ς τῷ μακρῷ ι, δὲν ἠδυνάμην βεβαίως νὰ πιστεύω ὅτι εὐθὺς ἀπὸ ...ν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος ἠδύνατο νὰ προφέρηται καὶ δὴ νὰ γράφη-...ι ἐν τισι λέξεσιν ι ἀντὶ ει· τοῦτο ἴσως πιστεύει ὁ κ. Π., ἀλλ' ...μι καὶ ἄλλος τις. Ἐγὼ ἐνόουν ὅτι ἔκτοτε τὸ ει-ē ἤρξατο νὰ λαμ-...ίνῃ κλειστοτέραν προφορὰν προσεγγίζον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ...ς τὸ μακρὸν ι, μεθ' οὗ λήγοντος τοῦ Δ' αἰῶνος ἐταυτίσθη, ἀλλὰ ...το δὲν ἠδύνατο νὰ συμβῇ κατὰ τὸν Ε'. Εἶναι περίπου τὸ αὐτὸ ...ι διετείνετό τις, ὅτι ἐπειδὴ τὸ ᾱ ἤδη ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ...ξατο νὰ τρέπηται εἰς τὸν φθόγγον ǣ (η) καὶ νὰ πλησιάζῃ πρὸς τὸ ι, ...ὃ οὐ μετὰ Χριστὸν ἐταυτίσθη, διὰ τοῦτο ἠδύνατο καὶ κατὰ τὴν Δ' ...Ε' ἢ ἄλλην παλαιοτέραν π.Χ. ἑκατονταετηρίδα νὰ τραπῇ εἰς ι ἐν ...ς λέξεσιν. Δὲν εἶναι ἄρα πάντῃ γελοῖος, ὅπως λέγει ὁ κ. Π., ἀλλὰ ...ι σφόδρα λογικὸς ὁ δυσχυρισμός μου, ὅτι ἔβαινε μὲν ἀπὸ τῶν μέ-...ν τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Δ' ἡ ει πρὸς τὸ ῑ, ...δ' αἱ γραφαὶ τοῦ Ε' αἰῶνος, Μαρωνῖται κλπ. δὲν εἶναι φωνητι-...αὶ ἀλλ' ἀναλογικαί.

Ὅτι οἱ φωνητικοὶ νόμοι, διατείνεται ἐν σελ. 47 ὁ κ. Π., δὲν εἶναι ...ματοι, ὅπως ὁ κ. Χ. διδάσκει, ἀποδείκνυται διὰ τούτου «ὅτι ἀπὸ ...ἀρχῆς τῆς ἀπολεπτύνσεως τοῦ υ εἰς τὸν τοῦ ι μέχρι τῆς ὁλο-...ροῦς αὐτῶν ταυτοδυναμίας ἐν τῷ Ἑλλην. ἀλφαβήτῳ ἐδέησε νὰ ...λθωσι 1200 τοὐλάχιστον ἔτη. Τὸ αὐτὸ δὲ ἀποδεικνύει καὶ ἡ ...ολὴ τῶν διφθόγγων καὶ μακρῶν φωνηέντων. Διότι ἐνῷ καὶ αὕτη ...ται ἀπὸ τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων, μόλις ἠδυνήθη νὰ συντελεσθῇ

ὁλοσχερῶς ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι κατὰ τὴν Β' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα». Ἀλλά μοι φαίνεται, ὅτι ὁ συλλογισμὸς ὀφείλει ν' ἀντιστραφῇ· τ. ἔ. ἐπειδὴ μόνον αἰῶνάς τινας μ. Χ. κατωρθώθη ἡ ταὐτισις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων καὶ μόνον 1000 σχεδὸν ἔτη μ. Χ. τὸ υ κατέστη ἴσον τῷ ι, καὶ ἐπειδὴ οὔτε ἡ ἀντικατάστασις τῶν μακρῶν καὶ βραχέων ἐμφανίζεται ἐν ταῖς π.Χ. ἑκατονταετηρίσιν ἐν πάσῃ λέξει οἱαδήποτε (λ.χ. δὲν λέγεται πᾶσα, κρῖνω, ἔδῦν κλπ. ἢ λόγος, τὶς κλπ.), οὔτε τὸ υ συγχέεται πρὸς τὸ ι ἐν τοῖς παλαιοτέροις χρόνοις ἐν πάσῃ λέξει (λ.χ. δὲν λέγεται βραχίς, ἴπνος κλπ. ἢ τὺς ὄφυς κλπ.), διὰ ταῦτα ὀφείλει νὰ συναχθῇ τὸ ἐναντίον συμπέρασμα ὅτι δηλ. οἱ φωνητικοὶ νόμοι εἶναι Δρακόντειοι καὶ ἀμείλικτοι, οὐδαμῶς ἐπιτρέποντες τὴν σποραδικὴν ἐν ἐνίαις μόνον λέξεσιν ἐναλλαγὴν τῶν διαφόρων φθόγγων. Καὶ ὅτι ἀληθῶς τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶναι ἀληθές, δηλοῦται καὶ ἐκ τούτου ὅτι πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Π. προσαγόμενα μαρτύρια τῆς ἐναλλαγῆς τούτων ἑρμηνεύονται κάλλιστα καὶ ἄλλον τρόπον.

Ὁμοίως διατείνεται ἐν σελ. 62 ὅτι «ἄστοχος εἶνε καὶ ἡ παραβολὴ τοῦ Νεοκλίδης καὶ τῶν τοιούτων πρὸς τὸ Τυνδαρίδης,... διότι οὐδέποτε ἐλέχθη Τυνδαρείδης καὶ Τυνδάρειχος». Περίεργος ὄντως ἡ αἰτιολογία! Ἡ ὁμοιότης ἄρα καὶ δὴ καὶ ἡ παραβολὴ τῶν γλωσσικῶν τύπων θὰ ἐξαρτᾶται τοῦ λοιποῦ, οὐχὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου σχηματισμοῦ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς τυχαίας αὐτῶν παραδόσεως. Τῶν ἐκ τοῦ Τυνδάρεως δυνατῶν πατρωνυμικῶν ἐσώθη ἡμῖν μόνον τὸ ἀναλογικῶς σχηματισθὲν Τυνδαρ-ίδης, τῶν δὲ ἐκ τοῦ Νεοκλέης ἀμφότερα Νεοκλείδης καὶ Νεοκλίδης, ἐντεῦθεν ἀπαράβλητα! Ἂν μόνον τὸ Νεοκλίδης ἐσῴζετο, θὰ εἶχε βεβαίως καὶ κατὰ τὸν κ. Π. ἐφικτὴ ἡ παραβολή.

Ἐν Ἀθηνᾶς Η' σελ. 123 ἔλεγον ὅτι «ἂν τὸ υ ἔσῳζε τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ προφορὰν ὡς *u* κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα π.Χ., τότε οὐ μόνον ἡ χρῆσις τοῦ κ πρὸ τοῦ υ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἀντὶ τοῦ ϙ μένει ἀνεξήγητος, ἀλλὰ καὶ ἀπορεῖται, διατί τὸ ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' αἰῶνος ἀποδεδειγμένως ἀναφυὲν κατ' ἀντέκτασιν ἢ συναίρεσιν νεώτερον (=u) ([Hε]ρακλέους Λέτους Περίθους) δὲν ἠκολούθησε αὐτῇ ὁδῷ ἢ καὶ τὸ ἀρχαῖον u=υ». Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενος ὁ Π. ἐν σελ. 33-4 διατείνεται μὲν ὅτι τὸ υ ἔλαβε τὴν λεπτοτέραν

τοῦ προφορὰν τὴν κατὰ τὸ Γαλλικὸν u ὕστερον τοῦ 500, παρέλιπε δὲ εἴτε διότι δὲν ἐνόησε τὴν σημασίαν αὐτοῦ, εἴτε διότι δὲν ἠδύνατο ἀναιρέσῃ αὐτὸ) τὸ σπουδαιότατον ἐμοῦ ἐπιχείρημα, καθ' ὃ ἂν ἅπαξ τὸ υ, προφερόμενον ἔτι κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον ὡς u, καὶ τὸ ου, γενόμενον σὺν τῷ χρόνῳ u, συνέπιπτον, ἔμελλον κατ' ἀνάγκην ἀμείλικτον νὰ συμβαδίζωσι τοῦ λοιποῦ καὶ ἤτοι νὰ τραπῶσιν ἀμφότερα εἰς ἢ νὰ μένωσιν u (ὅπως λ.χ. ἐν τῇ Λακωνικῇ κατόπιν τῶν χειλικῶν καὶ οὐρανικῶν). Τοῦτο ἀρνεῖται διαρρήδην ὁ κ. Π. 61 λέγων «ἡ δίφθογγος ου ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀπέβη ταυτοδύναμος τῷ φωνήεντι υ (=ου), ἀλλὰ τῇ ταυτοδυνάμῳ ταύτῃ προφορᾷ δὲν παρηκολούθησε καὶ ἡ ἀπολέπτυνσις αὐτῆς εἰς τὸν ἰσχνότερον φθόγγον ü, ἡ συμβᾶσα περὶ τὸ φωνῆεν υ». Ἀλλὰ τὸν λόγον τῆς ἰδιαιτέρας ταύτης ἐξελίξεως τῶν πρότερον ταυτοδυνάμων γενομένων δὲν ἐδήλωσεν ἡμῖν ὁ κ. Π. Ὁ ἐνθυμούμενος δ' ὅτι ἀφοῦ τὸ η τὸ ἐκ τοῦ ᾱ συνέπεσε τῷ ἀρχαίῳ ê, η, καὶ τὸ αι τῷ ε ἐν τοῖς δύο πρώτοις μ.Χ. αἰῶσι καὶ τὸ οι καὶ υ τῷ ι κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα κλπ., τότε ἔζησαν ὁμοίως, ἐν θὰ πιστεύσῃ αὐτῷ. Καθόλου δ' οὐδεὶς οὐδέποτε εἶδε φθόγγους συμπεσόντας ὅλως καὶ ἔπειτα πάλιν διαφόρως ἐξελιχθέντας. Ἀλλὰ τὸ περιεργον εἶναι ὅτι ἀφοῦ ὁ κ. Π. τὴν λεπτοτέραν προφορὰν τοῦ υ ὡς τὸ Γαλλ. u τίθησιν εἰς τὴν Ε' π.Χ. ἑκατοντ., τὴν δὲ τελείαν αὐτοῦ τρέψιν πρὸς τὸ ι μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν Ι' μ. Χ., ἔπειτα δὲν διστάζει νὰ πιστεύσῃ ὅτι καὶ κατὰ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα, ἤτοι μόλις ἕνα αἰῶνα μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς λεπτύνσεως τοῦ u εἰς ü καὶ τρισκαίδεκα πρὸ τῆς τελείας τροπῆς εἰς ι, εἶχε λεπτυνθῇ εἰς ι καὶ τοῦτο ἔν τισι λέξεσιν!

Καὶ σημειωτέον ὅτι πολλαχοῦ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ διατείνεται ὅτι ἡ ἀρχὴ ἀπέχει πολὺ τοῦ τέλους καὶ δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται δύο ... ρῶς διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων πράγματα, μηδὲ νὰ ταυτίζωνται ... ἐπιγνώσει ἢ ἀπερισκεψίᾳ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπολεπτύνσεως τοῦ υ πρὸς ... δύναμιν, ἣν ἔλαβεν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ κατὰ τὴν δεκάτην ἢ τὴν ὀγδόην ἑκατοντ. ἢ καὶ πρότερον» σ.22. Κάλλιστα ταῦτα, ... ὧν ἡ διεύθυνσις αὐτῶν δὲν εἶναι ἡ προσήκουσα, διότι οὐδέποτε ἐγὼ ... τοὐναντίον, ἀλλὰ ὁ κ. Π., ὅστις ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν ἀπο... τῷ υ τὴν προφορὰν τοῦ ι κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα π. Χ. (1).

(1) Προφανὲς εἶναι ὅτι «ἀπολέπτυνσις τοῦ υ εἰς ι» οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ

Ἀρκοῦσι καὶ ταῦτα, ἵνα ὁ ἀναγνώστης νοήσῃ τὸ ποιὸν τῶν ἀπο-κρίσεων τοῦ κ. Π.

Δ' Γενναία ἐξαναχώρησις τῶν πρότερον λεχθέντων.

«Τὰ προϊόντα τῶν μεταπτώσεων οὐδέποτε συγχέονται πρὸς ἄλ-ληλα, ὥστε νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰς εἰρημένας φανερὰς συστολάς, ἀλλὰ μένουσι κεχωρισμένα καὶ διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, οὐδεμίαν ἐπιτρέποντα ἔκτασιν ἢ συστολὴν τοῦ φωνήεντος ὅπερ ἅπαξ ἔλαβ[ε] διὰ τῆς μεταπτώσεως». Ταῦτα ἔλεγεν ὁ κ. Π. ἐν Ἀθηνᾶς Θ' 18[.] ἄνωθι. Ἀπέδειξα δ' ἐγὼ διὰ πολλῶν παραδειγμάτων αὐτ. σελ. 22[.] κέξ. ὅτι τοὐναντίον τὰ προϊόντα τῆς μεταπτώσεως δὲν παραμένουσι ἀσύγχυτα ὁποῖα κατὰ πρῶτον ἐγένοντο, ἀλλ' ὅτι ἀδιαλείπτως κατ[ὰ] τὴν ἀρχὴν τῆς λεγομένης ὑλικῆς ἐξισωτικῆς ἀναλογίας, τοῦ ἐξομα-λισμοῦ, πολλαχῶς ἐξισοῦνται. Νῦν ἐπανερχόμενος ἐν σελ. 76-7 ἀναγ-κάζεται μὲν νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὀρθὴ εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ κ. Χ[.] «ὅτι αἱ θηλ. μετοχαὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου ἐξ ἀρχῆς εἶχ[ον] μεταπτωτικῶς τὸ φωνῆεν τῆς ῥίζης βραχύ, αἱ δὲ ἀρσεν. μακρ[όν] τεθαλυῖα τεθηλώς, ἰδυῖα εἰδώς», καὶ δὴ ὅτι διὰ τὸν ὁμαλ[ι-]σμὸν ἐξισώθησαν ἔπειτα, ἀλλὰ διατείνεται ἅμα ὅτι «καὶ ἡ ὀρθὴ αὐ[τη] παρατήρησις μαρτυρεῖ ὅτι τὰ προϊόντα τῆς μεταπτώσεως μένου[σι] διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, ἕως ἂν μὴ ἐξαφανισθῶσιν ὑπὸ το[ῦ] ἐξομαλισμοῦ ἢ μὴ συγχυθῶσιν ὑπὸ τῆς ταχυτέρας ἢ β[ρα-]δυτέρας ἐνεργείας τῶν φωνητικῶν νόμων». Δηλαδὴ πα[ρα-]δέχεται ἀκριβῶς τἀναντία ὧν πρότερον εἶχε διδάξει («**οὐδέπο[τε]** συγχέονται πρὸς ἄλλα—μένουσι διακεκριμένα ἀπ' **ἀλλήλ[ων]** **ἕως ἂν μὴ ἐξαφανισθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐξομαλισμοῦ...**»). κ[αὶ]

σημαίνῃ ἢ ὅτι τὸ υ ἔλαβε τὴν δύναμιν, τὴν προφορὰν τοῦ ι. Οὕτως ἐνόησα [τὸ] τὸ πρᾶγμα καὶ δι' αὐτὸ ἀντὶ τοῦ ἀπολέπτυνσις ἔγραψα τὸ σαφέστερον δύνα[μις.] Ὁ δὲ κ. Π., σελ. 17, προσκολληθεὶς τῇ λέξει ταύτῃ ὑβρίζει δεινῶς ὅτι διέστρε[ψα] ἀπολέπτυνσις εἰς δύναμιν! Καὶ ὅμως τὴν λέξιν δύναμις ἐπὶ τούτων εἶχον κα[ὶ] ἀρχαῖοι, τὴν δὲ ἀπολέπτυνσιν οὐχί· πρβλ. Σέξτ. Ἐμπειρ. 621 «καὶ δὴ τριχῶς λ[εγο-]μένου τοῦ στοιχείου τοῦ τε γραφομένου χαρακτῆρος καὶ τύπου, καὶ τῆς τούτου δυ[νά-]μεως, καὶ ἔτι τοῦ ὀνόματος, προαγέτω νῦν ἡ ζήτησις μάλιστα περὶ τῆς δυνάμ[εως] . . .». Ἔπειτα ἔστω, ἀπολαβέτω τὴν λέξιν ἀπολέπτυνσιν, μήπως ὁ λόγος αὐτοῦ [γίνε-]ται διὰ τούτου ὀρθότερος;

κατὰ ταῦτα ὅσα ἐγὼ εἶπον. Ἀλλὰ καὶ ἀναγκαζόμενος νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὰ μεταπτωτικὰ ποικίλα φαινόμενα ἐξαφανίζονται διὰ τοῦ ἐξομαλισμοῦ (εἰδὼς εἰδυῖα ἀντὶ ἰδυῖα), πάλιν διακηρύττει ὅτι πάσῃ γελοίᾳ καταφεύγων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐξομαλισμοῦ, ἣν καὶ αὐτὸς ἔπειτα ὁμολογεῖ, ὅτι συνάπτω δύο ἐναντιωτάτας ἀρχάς, τὴν τῆς μεταπτώσεως καὶ τὴν τοῦ ἐξομαλισμοῦ, ὅτι ἀπατῶμαι δεινῶς κλπ.

Εἶναι ταῦτα ἔργα ἐπιστήμονος ἢ δικολάβου τινὸς τῶν εὐτελεστάτων; καὶ δὲν εἶναι ἔγκλημα ἡ ἀπώλεια χρόνου εἰς ἀναίρεσιν τοιούτων περιφοδικιῶν; Κακῶς ἀπόλοιτο Γοργίας αὐτῇ τέχνῃ!

Ἑρμηνεύοντος τοῦ κ. Π. τὸ εὐηθία, ἀληθία ἐκ τοῦ εὐήθεια, ἀλήθεια κατ' ἀντιμετάχώρησιν τοῦ -εια εἰς -ιᾱ ἀντεῖπον ἐν Ἀθηνᾶς Η' 467 καὶ Θ' 222 ὅτι ἡ ἀντιμεταχώρησις αὕτη τῆς γνησίας διφθόγγου ει καὶ τοῦ μετ' αὐτὴν βραχέος φωνήεντος εἶναι ἀδύνατος καὶ ἄλλοθεν ἄγνωστος, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι κατὰ ταύτην μένουσιν ἀνερμήνευτα τἀρχαιότερα Ἀττικὰ εὐκλείᾱ, ὑγιείᾱ, ἀναιδείᾱ, προνοίᾱ κλπ., ὅσα καὶ τὴν δίφθογγον καὶ τὸ μακρὸν ᾱ διασῴζουσιν. Περὶ τούτων ὁ κ. Π. ἐν τῇ Ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀθηνᾷ οὐδὲν εὗρε νὰ εἴπῃ· νῦν δὲ ἐν σελ. 67 διατείνεται ὅτι ἡ ὑπόμνησις τούτων βλάπτει ἐμέ, διότι ἐν τούτοις, λέγει, «δὲν πρόκειται ἀναλογικὴ μετάβασις τῶν εἰς -ιᾰ εἰς τὴν τάξιν τῶν εἰς -ιᾱ, ἀλλὰ περὶ ἄλλου τινός· ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ Ἀττικῇ διαλέκτῳ ἦσαν εὔχρηστοι ἐν τοῖς εἰρημένοις καὶ ἄλλοις ὀνόμασι καὶ αἱ δύο καταλήξεις -ιᾰ καὶ -ιᾱ, ἐξενίκησε δὲ διὰ τοῦ χρόνου ἐν τοῖς ἔχουσι χαρακτῆρα ο καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἐχόντων χαρακτῆρα ε ἡ κατάληξις -ιᾰ». Ἀλλὰ πόθεν ἔμαθεν ὁ κ. Π. ὅτι ταῦτα καὶ ἄλλα ὀνόματα εἶχον ἀρχαιόθεν καὶ τὰς δύο ἤτοι ἀμφοτέρας τὰς καταλήξεις, δὲν ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅπως ἂν εἶχε καὶ πῶς συνέβη, ἡ κατίσχυσις τῆς ἑτέρας τούτων. Ἐγὼ εἶπον ὅτι ἀρχαιόθεν ὑπῆρχον δύο καταλήξεις -ιᾱ καὶ -ιᾰ, εὐχρηστοῦσαι, ὡς ἴσως, ἑκατέρα ἐν διαφόροις ὀνόμασι (πρβλ. -νᾱ καὶ -νᾰ, ποι-νή, ...η-νή, ἀλλὰ ἔχιδ-να, πτέρ-να κλπ. καὶ δὴ καὶ -ιᾱ καὶ -ιᾰ), καὶ ὅτι αὗται διά τε τὴν ὁμοίαν σημασίαν καὶ διὰ τὴν ἐν ταῖς πλαγίαις πτώσεσι φωνητικὴν σύμπτωσιν ἐνηλλάσσοντο (πρβλ. καὶ τόλμης τόλμῃ ὅθεν καὶ τόλμη τόλμην, γλῶσσα γλῶσσαν ὅθεν καὶ γλώσσης). Τὴν ἐξ ἀρχῆς ὕπαρξιν δύο καταλήξεων ἀναγκάζεται νῦν ὁ κ. Π. ἐξαναχωρῶν τὰ εἰρημένα νὰ ὁμολογήσῃ, καὶ μάλιστα

ὑπερβάλλων, ἴσως δὲ καὶ ἵνα σώσῃ τὰ προσχήματα ὅτι δῆθεν ἔχε διάφορον γνώμην, διατείνεται ὅτι καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν ὑπῆρχο ἀρχαιόθεν ἀμφότεραι. Ἀλλὰ τότε ἐρωτῶ ἐγώ, πῶς ἀποδείκνυται ἡ ἀντιμεταχώρησις καὶ ἡ ταυτότης τοῦ ει καὶ ι περὶ ἧς ὁ πᾶς ἀγών;

Ε΄) Ὑποβολαὶ καὶ σφετερισμοί.

Ὅτι ὁ κ. Π. ὑποβάλλει ἐνίοτε τῷ ἀντιφρονοῦντι γνώμας καὶ λέξεις ἀλλοτρίας μὲν τούτου, ἰδίας δὲ τοῦ κ. Π., εἴδομεν ἀνωτέρω σελ 377, 379· θ' ἀναγράψω ὀλίγα ἔτι παραδείγματα.

Ἐν Θ΄ 203 ἔλεγον «ὅτι δὲ μόνον παραδείγματα εἰς -ειδης -ίδης -ειτης -ιτης, -εια -ια παρετέθησαν καὶ ἐξητάσθησαν ὑπ' ἐμοῦ αἰτία τούτου εἶναι τὸ μὲν ὅτι περὶ τῆς συγχύσεως τοῦ ει καὶ ι πρόκειτο, οὐχὶ δὲ περὶ τῶν ἄλλων, καὶ τούτων τὸ ει καὶ ι ἐταυτίζετο τὸ δὲ ὅτι μάλιστα πάντων ἐν τούτοις παρατηρεῖται ἡ ἀντικατάστασις τῆς διφθόγγου ει διὰ τοῦ ι (πρβλ. δ' ὅμως κατωτέρω κα Ἀλκιθοίδας Ἀλκιθοίδας καὶ Ἀλκιτθίδας)». Πρὸς ταῦτα παραβληθήτωσαν τὰ ἐν σελ. 9 λεγόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Π. «Θὰ ἐποιεῖτο δὲ λόγον καὶ περὶ ἐκείνων, ἂν ὑπῆρχον τοιαῦτα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσιν, ἑκὼν ἄκων ἀναγκάζεται νὰ τηρήσῃ ἱερὰν σιγὴν . . .». Ποῦ ἐν τοῖς ἐμοῖς λόγοις κεῖνται ταῦτα;

Ὁμοίως οὐδέποτε εἶπον ὅτι ὑπῆρξέ ποτε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἶδος, ὅπως λέγῃ ὁ κ. Π. ἐν σελ. 52. Ὅτι δ' ὅμως ἠδύνατο καὶ τοῦτο νὰ λεχθῇ καὶ διασωθῇ, ἂν τὸ *ἶδης καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ σύνθετα ἐσώζοντο οὕτως εἰς -ιδής, ἐπίστανται οἱ γλωσσικοὶ ἐνθυμούμενοι τὸ θάλος, θάρρος, βάθος, πάθος, δάσος, ἀντὶ *θῆλος (πρβλ. νεοθηλής), θέρσος, βένθος, πένθος, *δένσος κλπ. (πρβλ. Joh. Schmidt, Zur Kritik der Sonantentheorie σελ. 51-2).

Πλημμελῶς λέγει ὁ κ. Π. ἐν σελ. 30 ὅτι κατ' ἐμὲ «ἡ ει ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ ι ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Ε΄ π.Χ. ἑκατονταετηρίδος ἢ καὶ ἔτι παλαιότερον (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. ϛ σελ. 207 ἐν ἀρχῇ)». Διότι οὐδέποτε εἶπον ἐγὼ τοῦτο, ἀλλ' ἀκριβῶς τἀναντία, ἤτοι «Δὲν εἶναι οὐδαμῶς ἀπίθανον, ὅπως λέγει ὁ κ. Π., διάφορον εἶχεν ἐν Ἀττικῇ δύναμιν τὸ ει, ὅτε παρελήφθη ὁ Ἰωνικ

…όντος, καὶ διάφορον μικρὸν μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, ὅτε αἱ Ἑλληνικαὶ φυλαὶ συνανεμίχθησαν καὶ συνεταράχθησαν. Διότι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος ἢ καὶ ἔτι παλαιότερον, ὅτε εἰσήχθη ὁ ἀλφάβητος οὗτος εἰς τὴν Ἀττικήν, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Δ', ἦν χρόνος ἱκανός, ἵνα τελεσθῇ ἡ ἀλλοίωσις αὕτη». Καὶ ἐνταῦθα ἄρα ὑποβάλλει μοι ἀλλοτρίαν ἐμοῦ γνώμην.

Μετ' ἐκπλήξεως ἀνέγνων ἐν σελ. 52 κάτωθι ὅτι καὶ ὁ Brugmann Γραμμ.² σελ. 121, 82 ἀσπάζεται τὴν πεπλανημένην γνώμην, καθ' ἣν τὸ βραχὺ ι τῶν εἰς -ί ἐπιρρημάτων προῆλθεν ἐκ τοῦ ει κατὰ συστολήν. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἐτόλμων νὰ πιστεύσω τοῖς ἐμοῖς ὀφθαλμοῖς· ὕστερον δ' ἐπείσθην ὅτι ἀληθῶς οὕτως ἔκειτο πρὸ ἐμοῦ ἐκτετυπωμένον, λαβὼν τὸ βιβλίον τοῦ κ. Brugmann καὶ εἶδον ὅτι ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ ἀναγράφει ἐπιρρηματικὰς καταλήξεις οι καὶ ει, οἴκοι, Ἰσθμοῖ, οὐδαμοῖ, καὶ οἴκει, πεῖ, διπλεῖ, πανδημεί, ἀσυλεί. Οὐδὲν δ' ἀπολύτως περὶ καταλήξεως ι λέγει αὐτόθι. Μόνον δ' ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι 122 ποιεῖται λόγον (ἂν σήμερον ὀρθῶς ἢ μή, οὐδὲν πρὸς τὸ πρᾶγμα) ὅτι «ἡ κατάληξις τῶν τοπικῶν πτώσεων γενομένων ἐπιρρημάτων (ἐκ τῶν συμφωνολήκτων τριτοκλίτων), λ. χ. ἑκοντί, θέλοντί, μετέβη καὶ ἐπὶ τὰ εἰς -ο, λ. χ. ὀνομαστί, ἀστακτί». Τὴν κακίαν ταύτην τοῦ ὑποβάλλειν τῷ ἀντιπάλῳ ἀλλοτρίαν τούτου γνώμην ἠναγκάσθην νὰ ἐξελέγξω καὶ ἐν Θ' 203, ἔνθα ἐπεξηγηματικῶς …θεν ὑπέβαλλέ μοι ὁ κ. Π. τὴν φράσιν «ἢ μᾶλλον τῆς ει καὶ τοῦ βραχέος ι». Ὡσαύτως καὶ ἐν σελ. 215 καὶ 217-8. Οὗτος σύνοιδε …ιν, ὡς φαίνεται, τὸ ἁμάρτημα, διὸ οὐδὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐπανέλαβε τὸ κακὸν καὶ ἐπεξέτεινε μάλιστα τὴν χρῆσιν αὐτοῦ.

Ὅπως δ' ἐν τούτοις ἀποδίδει ἄλλοις τὰς ἰδίας αὐτοῦ γνώμας, οὕτως ἀλλαχοῦ παραλαμβάνει ξένην ἑρμηνείαν ἣν παρατίθησιν ὡς ἑαυτοῦ. Ἐν σελ. 57 ἐν τέλει, ἀναγινώσκονται τάδε «Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐὰν τις παραβάλῃ τὰς λέξεις ταύτας (μαμε και ποτεο) πρὸς τὸ 23 ἀπόσπασμα τῆς Σαπφοῦς, «καὶ ποθήω καὶ μάομαι», νομίζομεν ὅτι οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην δύναται νὰ ἔχῃ ἀμφιβολίαν, ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου λέξεις εἶναι εἰλημμέναι ἐκ τοῦ εἰρημένου Σαπφικοῦ ἀποσπάσματος κτ.». Πρὸς ταῦτα παραβαλέτω τις ὅσα λέγει ὁ κ. Kretschmer ἐν Gr. Vaseninschriften σελ. 86, ὅτι δηλ. πρῶτος ὁ Studniczka διέγνω τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο. Δὲν δύναται δὲ ὁ κ. Π. νὰ εἴπῃ ὅτι ἠγνόει

τὸ βιβλίον ἢ τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ καὶ ἐν τῇ Δευτέρᾳ ἀποκρίσει αὐτοῦ συχνὰ εἰς αὐτὸ παραπέμπει, λ.χ. σελ. 34, 39 δίς, 42 δίς.

ς') Φαινόμενον δίκαιον τοῦ Π.

Μόνον τρία τινὰ φαίνεται ὅτι με ἐλέγχει δικαίως ὁ κ. Π., οἷον α') ὅταν διατείνηται ὅτι παρέλιπον νὰ βασανίσω καὶ ἑρμηνεύσω ἄλλως πάντα ὅσα ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἑκάστοτε φέρει μαρτύρια· β') ὅταν λέγῃ ὅτι τὸ παράδειγμα Ἀλκιτθίδας, οὗ ἐμνημόνευσα ἐν Θ' σελ. (203 καὶ 205), ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Roehl Ἀλκιτοΐδας, ὅθεν συνάγεται ὅτι κακῶς ἐδίδαξα ἐγὼ εἰπὼν ὅτι καὶ τὸ οι τῶν εἰς -οιδης ἠδύνατο ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ -ιδης. Καὶ γ') ὅταν ἀντικρούων με εἰπόντα, ὅτι τὸ ειο δὲν πάσχει ἀντιμεταχώρησιν, γράφῃ τὰ χαρίεντα τάδε (σελ. 60) «Καὶ οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ Κῷοι φιμοῦσι τὸ ἀπύλωτον στόμα τοῦ κ. Χ., ἐκεῖνοι μὲν διὰ τῶν γραφῶν ἡμιέκτεων ἀντὶ ἡμιέκτειον καὶ ἀρνεὼς ἀντὶ ἀρνειός, οἱ δὲ Κῷοι διὰ τῆς γραφῆς τέλεως τέλεῳ ἀντὶ τέλειος τέλειοι». Εἰς ταῦτα δ' ὁμως παρατηρῶ κατὰ σειράν, ὅτι α') παρέλιπον νὰ κωδωνίσω πάντας τοὺς μάρτυρας τοῦ κ. Π., διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν ἔγραψα ἔλεγχον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς ἡρμήνευσα μίαν καὶ μόνην τάξιν φαινομένων τέως ἀνερμήνευτον, τὴν τῶν διὰ τῆς ἀναλογίας ἀλλοιωθεισῶν καταλήξεων. Τὴν τάξιν τῶν φαινομένων τούτων οὔτε πρότερον εἶχεν ἀναγνωρίσει ὁ κ. Π., οὔτε ἑρμηνευθεῖσαν ἐνόησεν, ὡς φαίνεται, διὸ καὶ ἐπέμεινε τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ γνώμῃ, καὶ ἐπεχείρησε νὰ ἐλέγξῃ τὴν ὑπ' ἐμοῦ διαλεύκανσιν αὐτῶν. Ἠναγκάσθην ἄρα νὰ ἐπανέλθω ἐπ' αὐτὰ καὶ δείξω ὅτι ὀρθῶς διελευκάνθησαν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι δὲ ὁ κ. Π. ἐσφάλλετο καταλέγων τὰ δι' ἀναλογίας μεταβληθέντα ἐν τοῖς φωνητικῶς ἀλλοιωθεῖσιν.

Κατὰ ταῦτα τὸ μόνον καὶ κύριον ζήτημα, ὅπερ εἶναι καὶ πρέπον καὶ δίκαιον νὰ ἐξετασθῇ, εἶναι τόδε: Τὰ φαινόμενα ταῦτα, ὧν τὴν ἑρμηνείαν ἀνέλαβον μὲν πρῶτον, ὑπεστήριξα δ' ὕστερον ἐγώ, ἑρμηνεύονται ὀρθότερον διὰ τῆς μεθόδου τοῦ κ. Π. ἢ διὰ τῆς ἐμῆς; Τοῦτο καὶ μόνον εἶναι τὸ ζήτημα, καὶ εἰς τὴν λύσιν καὶ κατανόησιν τούτου δύναται, φρονῶ, καὶ αὐτὸς ὁ καθ' ὁλοκληρίαν ἄπειρος τῶν τοιούτων νὰ ἔλθῃ, ἂν μόνον ἀναλογισθῇ, πρῶτον ὅτι ἐγὼ μὲν ἑρμηνεύ-

αὐτὰ διὰ νόμων καὶ ἀρχῶν ἀνεγνωρισμένων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τ. ἔ. ὑποβάλλω αὐτὰ ὑπὸ γενικοὺς νόμους, ὁ δὲ κ. Π. δι' ἐξαιρέσεων, λέγων «Ἂν δὲ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ ἀντιμεταχώρησις προβαίνει συνήθως (γρ. πάντοτε) πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐπ' ἴσης εἶναι γνωστόν, ὅτι καὶ οἱ γενικώτατοι κανόνες ἔχουσι τὰς ἑαυτῶν ἐξαιρέσεις» (73), τ. ἔ. ἀναιρεῖ πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, ἐπειδὴ τίς ἀλογία δὲν δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ διὰ τοιούτων ἐπιχειρημάτων; Δεύτερον ὅτι ὁ μὲν κ. Π. θέλων νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῆς ἑαυτοῦ μεθόδου αὐτὰ περιέπεσεν εἰς μυρία στοιχειώδη ἐπιστημονικὰ σφάλματα, εἰς ἀντιφάσεις, εἰς ὕβρεις κλπ., πράγματα μαρτυροῦντα μεγαλοφώνως τὸ ἐπισφαλὲς τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τῆς μεθόδου αὐτοῦ· ἐγὼ δὲ οὔτε εἰς ὕβριν τινά, οὔτε εἰς ἀντιφάσεις οὔτε εἰς ἐπιστημονικοὺς σολοικισμοὺς περιέπεσον, ἐπειδὴ πάντα ὅσα τοιαῦτα κατηγορεῖ μου ὁ κ. Π. πᾶν ἄλλο ἢ ἐπιστημονικὴ ἄγνοια ἐμοῦ εἶναι.

Ἔπειτα καὶ τόδε λεκτέον: Τὰ σφάλματα τοῦ κ. Π. δὲν ἀναφέρονται, ὡς ἐγένετο καταφανές, εἰς μόνα τὰ ἐπὶ μέρους, ἀλλ' εἰς αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης· εἶναι ἄρα μεθοδολογικά, γένη μᾶλλον σφαλμάτων, καὶ δὴ ἐξελέγχονται μόνον διὰ τῆς ἐκθέσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἑκάστοτε καταπατοῦνται ὑπ' αὐτοῦ (1). Ἀλλ' ἂν τὰ διὰ μιᾶς καὶ μόνης ἀρχῆς, τῆς ἀναλογίας, ἑρμη-

1. Ἵνα μή τις ὑπολάβῃ ὅτι λέγων ταῦτα ἀδικῶ τὸν κ. Π., ἀναγράφω ὀλίγα παραδείγματα τοιούτων μεθοδολογικῶν σφαλμάτων. Εἶναι γνωστὸς ἐν τῇ γλωσσικῇ ἐπιστήμῃ ὁ τῆς ἀνομοιώσεως φθογγικὸς νόμος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καθ' ὃν ἐκ τῶν δύο υ τῶν ἐν δυσὶ διαδοχικαῖς συλλαβαῖς εὑρισκομένων τὸ πρῶτον τρέπεται εἰς ι, βλ. Brugmann ἐν Περιοδ. Kuhn. Τόμ. ΚΕ' 306 καὶ Joh. Schmidt αὐτ. ΛΒ' 0 σημ. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡρμήνευσεν ὁ κ. Brugmann τὸ ἰθὺς ἀπὸ τοῦ *ὐθύς, τὸ ψίθυρος ἀπὸ τοῦ *ψύθυρος, τὸ ἔ-Fειπ-ον ἀπὸ τοῦ ἐ-Fευqu-ον (πβ. avocam)· ὁ δὲ Joh. Schmidt τὸ Εἰλείθυια Ἐλείθυια ἀπὸ τοῦ Ἐλεύθυια, τὸ Εἰθύμαχος ἀπὸ τοῦ Εὐθύμαχος. Ὁμοίως δὲ ἑρμηνεύεται εὐκόλως καὶ τὸ Εἰθυκαρτίδης ἀπὸ τοῦ Εὐθυκαρτίδης, ἐπειδὴ ὄντως ἐν τῇ Ναξίᾳ ἐπιγραφῇ τὸ πρότερον Fιφικαρτίδης ἀναγνωσθὲν ἀναγινώσκεται νῦν ὀρθότερον Εἰθυκαρτίδης· πρβλ. καὶ Σίσυφος, σισύρα κλπ. Τίς δ' ἀληθὴς ἐπιστήμων δὲν θὰ σπεύσῃ προθύμως νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τοῦ Εἰθύμαχος, Εἰθυκαρτίδης, ἀλλὰ θὰ ἀκολουθήσῃ τῷ κ. Π. διδάσκοντι ὅτι κατὰ τὴν Ϛ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἐνίοτε τὸ ει συνεστέλλετο εἰς ῐ;

Ὁμοίως εἶναι γνωστὴ τῇ γλωσσικῇ ἐπιστήμῃ ἡ ἀρχὴ τῆς παρετυμολογίας, δι' ἧς ἐξηγοῦνται ἄλλα πάμπολλα ἀνώμαλα κατὰ πρῶτον προσπίπτοντα· λ.χ. τὸ Εὐχίρω λέγω ἐγὼ ὅτι παρετυμολογικῶς ἐσχετίσθη πρὸς τὸν σοφὸν Κένταυρον Χίρωνα, οὗ

[illegible]

[illegible] ἐπειδὴ [illegible] Fick. [illegible] Σόφ[illegible] [illegible] Πλατ[illegible] [illegible] ὁμοίως [illegible] Ἀλλ' ἁπλῶς [illegible] Ἀγάτων [illegible] Prellwitz ἐν τῇ [illegible] Fick καὶ ὁ Bechtel ἐν [illegible] σελ. 53 γράφου[illegible]

[illegible] ἐγένετο Χείρων [illegible]

[illegible] ἤδη ὁ W. Sch[illegible] Κριταγόρας. [illegible] ἐπιστήμονες [illegible] ἀρχὰς καὶ ἐκβάλ[illegible] οὔτε τὰς ἀρχὰς ἐπι[illegible] βλέπει οὕτως ἄρα [illegible] διὰ τοῦτο δ' [illegible] τὰ ζητήματα!

[illegible] διὰ τοῦ παρὰ Klein, Meistersi[illegible] [illegible] προλαμβάνων να δηλώσω, ὅτι τὸ πλημμε[illegible] ἐπηνωρθώθη, ἔπειτα,

λκιτθίδας, καὶ ἐν σελ. 95 Δαμοτθίδας, ἀποβαλόντες τὸ τοῦ ehl Ἀλκιτοΐδας. Ἀμφότερα δὲ τὰ ἔργα ταῦτα, καὶ τὴν Συλ-
τὴν τοῦ Collitz καὶ Die gr. Personennamen ἔχει ὁ κ. Π., διὸ λάκις παραπέμπει εἰς αὐτά, ἠπίστατο ἄρα ὅτι ἡ γραφὴ ἣν προέ-
λλεν εἰς ἀναίρεσιν τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων, ἦν ἀδύνατος καὶ ἀνύ-
ρκτος.

γ') Ὅπως ὁ κ. Π. ἀπέκρυψεν ἀπὸ τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ τὸ ἀπο-
κασταθὲν Ἀλκιτθίδας, ἵνα λαθροχειρικῶς με ἐξελέγξῃ, οὕτως
αξε καὶ ὡς πρὸς τοὺς παραλλήλους τύπους τοῦ ἀρνεώς, τέ-
ως, ἡμιέκτεων. Διότι, ἂν οἱ Ἀττικοὶ καὶ οἱ Κῷοι παραπειθό-
οι ὑπὸ τοῦ κ. Π. ἐπεχείρουν ἀδίκως καὶ ἀτόπως νὰ φιμώσωσι
στόμα μου, ὅπως ἀβροφρόνως λέγει ὁ κ. Π., οἱ συμπολῖταί μου
ὄτες σπεύδοντες διὰ τοῦ ἑαυτῶν τέληος καὶ οἱ Αἰολεῖς διὰ τοῦ
ν αὐτῶν ἀρνηάδες, ἀρνηάδων (πρβλ. Revue des Études
ecques 1891 σελ. 270-4) καὶ οἱ Ἀργεῖοι διὰ τοῦ ἑαυτῶν ἀρνηίς,
ήρπαζον τὸ φίμωτρον τοῦτο καὶ θὰ προσήρμοζον αὐτὸ ἐπὶ τὸ
μα ἄλλου τινός, διδάσκοντες ἅμα ὅτι ἐκ τοῦ Δωρικοῦ τέληος
ο̃ῆλθεν ὁμαλώτατα ἐν Κῷ, κατ' ἀντιμεταχώρησιν τὸ τέλεως(1),
ὅτι τὸ ἀρνεὼς τῶν Ἀττικῶν, ἂν ὄντως εἶναι ἀληθὴς ἡ ἀνάγνω-
αὕτη, προῆλθεν οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀρνειὸς μετὰ γνησίας διφθόγγου ει
πια ἡ ἐν τοῖς εἰς -εια, -ειον ὀνόμασιν), ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ *ἀρνηὸς
κ τοῦ ἀρνειὸς ἤτοι ἀρνεὸς μετὰ νόθου διφθόγγου, ὅτε θὰ ἐσχη-
τίσθη ἐκ τοῦ *ἀρνεσϝός. Τὸ δὲ ἡμιέκτεων τέλος ἔχον πρὸς τὸ
ιέκτηϝ-ον, ὅπως τὸ ἀρχιέρεως πρὸς τὸ ἀρχιερηϝ-ον (ἱε-
ϝ-α), ἡρμηνεύθη πρὸ πολλοῦ (μωροσόφως, θὰ εἴπῃ βεβαίως ὁ
Π.) ὑπὸ τοῦ κ. W. Schulze, ἐν Quaest. Epicae σελ. 144 σημ.

Ὁ δὲ τύπος τὰ ἡμιέκτεια(2) κεῖται ἀντὶ τοῦ ἡμιέκτεα, ὅπως

(1) Ὁ τύπος τέληος ἀναγινώσκεται καὶ ἐν τῇ Γραμματικῇ τοῦ Blass Β' σελ. καὶ ἐν τῇ τοῦ G. Meyer[3] σελ. 423, ὥστε ἐγίνωσκεν ἢ πάντως ὤφειλε νὰ γινώσκῃ ν ὁ κ. Π. Τὴν δὲ σχέσιν τοῦ τέλειος-τέλεος πρὸς τὸ τέληος-τέλεως ...ησεν ὁ κ. Brugmann ἐν Ἰακετικαῖς Ἐρεύναις Τόμ. Θ' σελ. 156, ἀποδείξας ... τοῦ τέλεσϝος ὤφειλε νὰ προέλθῃ Ἰωνικὸν καὶ Ἀττικὸν τέλειος καὶ βρα-... τέλεος, Δωρικὸν δὲ καὶ Αἰολικὸν τέληος, ὅθεν ἀντιμεταχωρήσει, ἥτις καὶ ...ς συναλοιφὴ ὠνομάσθη, τέλεως ἐν Κῷ.

(2) Ὁ κ. Π. σελ. 60 γράφει ἡμιέκτειον, εἰ καὶ ἡμιέκτεια εἶναι παραδεδο-... ἐπλασεν ἄρα αὐτὸ ἐπιλαθόμενος τῆς ἀναγκαιοτάτης φιλολογικῆς ἀκριβείας καὶ

βασιλέ(ι)α, νέ(ι)α κττ. (Meisterhans² 35-6) καὶ ἐσχηματί- ὁμοίως τῷ πλέα, ἔκπλεα, ἔμπλεα, περίπλεα, ἀξιόχρεα, ἴλε- περὶ ὧν ἰδὲ Blass Α' 404.

Σημειωθήτω δ' ἐν τέλει καὶ τόδε, ὅτι θέλων ὁ κ. Π. ν' ἀποδείξ- ὅτι τὸ -ειᾰ δι' ἀντιμεταχωρήσεως γίνεται -ῐᾱ, φέρει παραδείγματ- ἐν οἷς καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἔχουσιν ὅπως λέγει, πάλιν τὸ ει δὲν γίν- ται ι, ὅπως διατείνεται ὅτι ἐγένετο ἐν τοῖς αὐθάδεια ἀλήθει- αὐθαδία ἀληθία, ἀλλ' ε, ἡμιέκτειον ἡμιέκτεων! Ὦ Ἀριστ- τελες, Ἀριστότελες, μάτην ἄρα ἐμόχθησας συντάττων τὸ θεῖόν σ- Ὄργανον!

Ζ') Ἀντιφάσεις.

Ὅτι ἄνθρωπος οὕτως ἄπειρος τῶν πραγμάτων περὶ ὧν διαλαμβ- νει καὶ πρὸς τούτοις τοσοῦτον ἀκράχολος, ἔμελλεν ἀναγκαίως, ἐπει- κακὸς σύμβουλος εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ θυμός, εἰς πολλὰς νὰ περιπέ- ἀντιφάσεις, ἦν βεβαίως ἐκ τῶν προτέρων προσδόκιμον· καὶ ἀληθ- εἰς οὐκ ὀλίγας περιεπλάκη, ὧν τινας γεύματος χάριν ἀναγράφω.

Διατί, ἐρωτᾷ, αἱ ἀναλογίαι δὲν ἀντιστρέφουσιν, ὥστε καὶ ὀνόμα- εἰς -ιτης νὰ μετασχηματισθῶσιν εἰς -ειτης; Καὶ ἔπειτα ἐν σελ. - ἀναγράφει αὐτὸς οὗτος τὸ Βοσπορείτης τοῦ Δ' αἰῶνος παρὰ- ὀρθὸν Βοσπορίτης καὶ Ἀνκυρεῖτις ἀντὶ Ἀνκυρῖτις, ἃ πλημμ- λῶς ἑρμηνεύει ὡς ἀποδεικνύοντα ταὐτισιν τοῦ ει καὶ ι. Καὶ πάλιν « λήγοντα εἰς -οιδης δὲν ἠδύναντο νὰ καταλήξωσιν εἰς -ιδης (οὐ- μῶς δυναμένων νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσ- σελ. 9)», καὶ ἔπειτα σελ. 22 ἐν ἀρχῇ ἀναφέρει αὐτὸς πάλιν Πε- θείδης παρὰ τὸ ἐτυμολογικῶς ὀρθὸν Περιθοίδης, οὗ τὸ ει θει- (ἂν καλῶς ἢ κακῶς ἀδιάφορον) ταυτοδύναμον τῷ ι.

Πόλεμον ἄσπονδον κηρύττει κατὰ τῆς παραβολῆς τῶν νέων γλ- σικῶν στοιχείων πρὸς τἀρχαῖα, καὶ τοῦτο προκειμένου περὶ ἀναλογ- φαινομένων, ἐν οἷς κατ' ἀλήθειαν ἐπιτρέπεται κάλλιστα ἡ σύγκρ- (ἰδὲ ἀνωτέρω σελ. 374)(1), ἔπειτα ἐν σελ. 56 οὐχὶ χάριν ἀναλογ-

ἀγνοῶν ὅτι τὸ ἡμιέκτειον εἶναι οὕτως ἀδύνατον ὅσον θὰ ἦτο τὸ ἴλειον, π- πλειον, τὸ ἀξιόχρειον κλπ.

(1) Ὁ κ. Π. διατείνεται ἐν σελ. 12, ὅτι ὅπως αὐτὸς οὐδὲν θὰ κατώρθου, ἐν- παραδειγμάτων Βοιωτικῶν ἐπεχείρει νὰ ἑρμηνεύῃ φαινόμενα τῆς ἐν Ἀττικῇ πρ-

τλῆς ἀλλὰ χάριν φωνητικῆς ἀποδείξεως ἀναγράφει τὰ ἡμέτερα κρε- ιῦδι ἀλέτρι, καὶ παραβάλλει αὐτὰ πρὸς τὸ Ποσοιδάων Ποσει- ιων, οὐδὲ βλέπει ὅτι ἐν τοῖς ἡμετέροις ἡ τροπὴ τοῦ ο εἰς ε προῆλθεν ι τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὑγροῦ (πρβλ. καὶ περνάρι καὶ λιθερνάρι) ειρ ἐν τῷ Ποσοιδάων δὲν ἐφαρμόζεται.

Ἐν σελ. 73 γράφει «ἐγὼ οὐδεμίαν εἶπον προσωπικὴν γνώμην, λλὰ τὴν γνώμην, εἰς ἣν καταλήγουσι πάντα τὰ ἱστορικὰ καὶ αναμ- ισβήτητα τεκμήρια, ὅτι ἡ μόνη ὁδὸς ἡ ἀσφαλῶς ἄγουσα εἰς εὕρεσιν ῆς γνησίας καὶ ἀληθοῦς προφορᾶς τῶν Ἑλλήνων εἶνε ἡ διδασκαλία ων Ἑλλήνων Γραμματικῶν, τῶν ἀμέσων διαδόχων τῆς ἐγκρίτου ρχαιότητος καὶ τῶν ἀρίστων ἑρμηνευτῶν τῆς πατρῴας φωνῆς». Ἐν ις λόγοις τούτοις περιέχονται δύο ἀντιφάσεις. Διότι ὁ διατεινόμενος τούτοις ὅτι οὐδεμίαν εἶπεν ἀτομικὴν γνώμην παραδέχεται ἐν σελ. !, οὐδενὸς ἄλλου οὔτ' ἀρχαίου οὔτε νέου συμμαρτυροῦντος αὐτῷ, ι δὴ μόνος αὐτός, ὅτι τὸ ἄει πάσχει ἀντιμεταχώρησιν εἰς ἄι, καὶ σελ. 68 ὁμοίως ὅτι τὸ -ετᾶ γίνεται ιᾶ κατ' ἀντιμεταχώρησιν, ἥτις, γει, συμβαίνει ἐνίοτε καὶ ἡ σπανία αὕτη ἀντιμεταχώρησις . . ». ταύτας δὲ καινὰς καὶ κατ' ἀλήθειαν κενὰς γνώμας προβάλλει πολ- χοῦ πολλάς, αἵτινες πᾶσαι εἶναι ἀτομικαὶ αὐτοῦ οὐχὶ δὲ καὶ τῶν χαίων ἢ ἄλλων τινῶν Γραμματικῶν, λέγει δὲ τοῦτο ἁπλῶς καὶ νον, ὡς φαίνεται, ἵνα διὰ μείζονος αὐτὰς περιβάλῃ κύρους. Καὶ ὁ ατεινόμενος ὅτι ἡ μόνη ὁδὸς ἡ ἀσφαλῶς ἄγουσα εἰς εὕρεσιν τῆς σίας προφορᾶς εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν, οὐ- μίαν σχεδὸν ποιεῖται χρῆσιν τῆς διδασκαλίας ταύτης (ἐδείχθη δ' ἀνω- ρω σελ. 377-8 ὅτι οὐδὲ δύναται νὰ χρῆται αὐτῇ προσηκόντως), ια διὰ τῶν ἐπιγραφῶν μάλιστα, ἔπειτα διὰ τῶν παρηχήσεων, τῶν ταλοιφῶν κλπ. ζητεῖ νὰ ἐμπεδοῖ τὰς δοξασίας αὐτοῦ. Εἶναι δὲ καὶ ιπαντα πλημμελές, ὅτι ἡ μόνη ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς εὕρεσιν τῆς σίας προφορᾶς εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν, ιοι ἐπ' ἀληθείας οὗτοι εἶναι ἓν μόνον καὶ τοῦτο οὐχὶ τῶν πρώτων ιτημάτων πρὸς τοῦτο, ἅτε ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἀκμάσαντες,

ι, οὕτω καὶ ἐγὼ οὐδὲν κατορθῶ ἀλλὰ σφάλλομαι, ὅταν διὰ παραδειγμάτων ἐκ τῆς ιέρας γλώσσης ζητῶ νὰ ἑρμηνεύσω οὐχὶ φωνητικά, ἀλλ' ἀναλογικὰ (τ.ἐ. ψυχολο- ι φαινόμενα τῆς ἀρχαίας. Λησμονεῖ δὲ ὅτι οἱ μὲν φωνητικοὶ νόμοι εἶναι ἑκα- ιχοῦ ἄλλοι, οἱ δὲ ψυχολογικοὶ πανταχοῦ οἱ αὐτοί.

ὅτε ἡ προφορὰ ἐν πολλοῖς εἶχεν ἀλλοιωθῆ, καὶ ὄντες παντάπασι ἄπειροι τῆς φυσιολογίας τῶν φθόγγων καὶ δὴ κάκιστοι ἑρμηνευτ τῆς πατρῴας φωνῆς. Αἱ κύριαι ὁδοὶ εἰς εὕρεσιν τῆς γνησίας πρ φορᾶς εἶναι ἡ ζῶσα Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ προφορά, ἔπειτα τοῦ μὲν τὰ αὐτόγραφα τῶν ἀρχαίων, οἷον αἱ ἐπιγραφαὶ ἐπὶ λίθων, μετά λων, ἀγγείων, νομισμάτων κλπ., παλαιά τινα ἀντίγραφα καὶ πάπυρ τοῦτο δὲ τὰ πάθη τῶν φθόγγων τῆς γλώσσης, ἤτοι ἡ συναλοιφή, τροπὴ τῶν ψιλῶν εἰς δασέα κλπ.· δευτερεύουσαι δὲ ὁδοὶ εἶναι ἡ κατ γραφὴ Ἑλληνικῶν λέξεων δι' ἄλλου ἀλφαβήτου ἢ ξένων διὰ τοῦ Ἑ ληνικοῦ, αἱ παρηχήσεις, οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, ἡ ἐτυμολογία κτ Τούτων ποιεῖται χρῆσιν καὶ ὁ κ. Π. καὶ ἐν τῇ Βασάνῳ καὶ ἐν Δευτέρᾳ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπιλαθόμενος πάλιν αὐτῶν διατεί ται ἐνταῦθα ὅτι ἡ μόνη ὁδὸς εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαί Γραμματικῶν. Ταῦτα πάσχει ὁ μετ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ γράφων.

Ἐπανειλημμένως διατυποῖ τὸν κανόνα, ὅτι πάντα τὰ εἰς -ικ ἐπίθετα, τὰ παραγόμενα ἐκ τῶν εἰς -εὺς οὐσιαστικῶν, γράφον οὐχὶ διὰ τῆς ει ἀλλὰ διὰ τοῦ ι, πλὴν τοῦ ὀρεὺς ὀρεικός. Κ ἔπειτα ἐν σελ. 63 ἀναγράφει τὸ Κεραμεικὸς ἀπὸ τοῦ κεραμε

Η') Ἄδικοι μομφαὶ καὶ διαβολαί, στοιχειώδη σφάλματα καὶ τελεία ἀποτυχία αὐτοῦ.

Αἱ ἀντιφάσεις αὗται δὲν νοοῦνται κατ' ἐμὲ ἄλλως ἢ ἐκ τῆς ὑπ βαλλούσης ὀργῆς τῆς καταλαβούσης τὸν κ. Π. καὶ ταῦτα παρὰ πά λόγον, ἐπειδὴ ἐγὼ οὔτε ἐν τῇ πρώτῃ μου διατριβῇ οὔτε ἐν τῇ αὐτὸν Ἀνταποκρίσει μου ὕβρισα ἢ ἐξήλεγξα πικρῶς αὐτόν, ἁπλῶς ἐζήτησα πρῶτον νὰ ἑρμηνεύσω καὶ ἔπειτα νὰ ὑποστηρίξ προταθεῖσαν ἑρμηνείαν φαινομένων τινῶν.

Καὶ ὅμως διὰ τὸν ἀδικαιολόγητον (1) καὶ ἀνοίκειον θυμὸν τοῦ

(1) Ὁ ἄλογος οὗτος θυμὸς παρήγαγε τὸν κ. Π. καὶ μέχρι προφανοῦς ἀδικί ἐμοῦ. Διότι πρῶτον ἠδίκει προδήλως καὶ διέβαλλεν, ὅτε ἐν τῇ Προσωρινῇ αὐτ κρίσει ἔλεγε μὲν ὅτι «καλὸν νομίζομεν χάριν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου ἀ νὰ γνωρίσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς «Ἀθηνᾶς» ἐκ τίνων στοιχείων ἀποτελ ὑπέροχον τῆς μεθόδου τοῦ κ. Χ.», πράγματι δ' ὅμως δὲν ἀπετείνετο οὐδ' ἔλεγε ἐκεῖνα πρὸς τοὺς ὀλίγους καὶ λογίους ἀναγνώστας τῆς Ἀθηνᾶς, οἵτινες οὐ μόνον κὸν τοῦτο συμπέρασμα τοῦ κ.Π. τότε, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπὶ μέρους ἀποδείξεις αὐτοῦ μετέπειτα ν' ἀναγνῶσι καὶ κρίνωσιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν πολὺν ὅμιλον τῶν ἀναγνω

…ἐμὲ προσωπικῶς ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν Γλωσσικὴν ἐπιστήμην …θηθῃ νὰ ὑβρίσῃ καὶ ἐξευτελίσῃ. Διότι ὁμολογουμένως ἐπὶ δια… τῶν πραγμάτων καὶ διαβολῇ τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης καὶ … διδάσκει ὁ κ. Π. ἐν σελ. 74-5 ὅτι «τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος …γκειται ἐξ ὑποθετικῶν καὶ φανταστικῶν στοιχείων», καὶ ἀντικρούων … ἐμὴν διισχύρισιν καθ' ἥν, ἂν ἡ γλωσσικὴ εἶναι ἐπιστήμη τῆς …ώσσης, ἀνάγκη νὰ μὴ γίνηται αὐτῆς περιωρισμένη χρῆσις, ὅπως …εβούλευσεν ὁ κ. Π., ἀλλὰ καὶ μάλα ἐκτενὴς εἰς ἑρμηνείαν τῶν …τῆς γλώσσης φαινομένων, καθάπερ τῆς μαθηματικῆς εἰς καταμέτρησιν

…τῶν ἐφημερίδων (διὸ καὶ εἰς πολλὰς ἅμα ἐδημοσίευσεν αὐτά), οἵτινες οὔτε …γνῶσί ποτε οὔτε νὰ κρίνωσι τοὺς ἀποδεικτικοὺς λόγους τοῦ κ. Π. θὰ ἠδύναντο. … ὄντως ὀλίγον ἔμελεν αὐτῷ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἀθηνᾶς», μᾶλλον δ' ἐζήτει νὰ …βάλλῃ παρὰ τοῖς πολλοῖς, ἀπέδειξεν ὕστερον αὐτὸς οὗτος, οὐχ εἰς τὴν «Ἀθηνᾶν» …είλας τὴν Ἀπόκρισιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ πολὺ μείζονα κατέστησε τὴν ἀδικίαν ταύτην …, ὅτε ἐκδοὺς τὴν Δευτέραν αὐτοῦ ἀπόκρισιν ἐπέγραψεν αὐτὴν ἀπρεπέστατα «Ἡ …αγυρικὴ τέχνη τῶν σοφιστῶν καὶ ὁ κ. Γ. Ν. Χατζηδάκης». Ἂν ὁ κ. Π. ἀπε… πρῶτον διὰ πραγμάτων τὴν δεινὴν κατηγορίαν ταύτην καὶ ἔπειτα ἐπέφερεν … ὡς συμπέρασμα τῶν ἀποδείξεων αὐτοῦ, οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ ψέξῃ αὐτόν· ἀλλὰ … μόνον τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν οὐχ ἀναγνωστῶν προλαμβάνει τὴν … ἐπειδὴ καὶ ὅσοι τοῦ λοιποῦ εἴτε ἐν προθήκῃ βιβλιοπωλείου εἴτε ἐν βιβλιοπωλικῷ … εἴτε ὁπουδήποτε ἴδωσι τὴν ἐπιγραφὴν μόνην τοῦ βιβλίου, θὰ μανθάνωσι παρὰ … Π., ὅτι ἐγὼ εἶμαι σοφιστὴς καὶ μάλιστα τῶν εὐτελεστάτων. Εἶναι δέ, ἐρωτῶ, …μον ἄνθρωπον, δικαιοσύνη ἢ ἄντικρυς συκοφαντία καὶ δεινὴ ἀδικία ἡ ἄνευ …δείξεων κατηγορία αὕτη; Καὶ ὅμως τὸ ἁμάρτημα τοῦτο τοῦ κ. Π. εὑρίσκεται ὂν … χεῖρον, ὅταν τις ἐνθυμηθῇ, ὅτι δὲν ἐγένετο κατὰ ἰδιώτου καὶ πολίτου …ὅπερ καὶ αὐτὸ βεβαίως ἀρκούντως κακόν), ἀλλὰ κατ' ἀνδρός, ᾧ ἡ πολιτεία, … ἂν καλῶς ἢ κακῶς, ἐπέτρεψε τὴν διδασκαλίαν τῶν νεωτέρων, καὶ οὗ τὸ ἔργον, …μένου καὶ συκοφαντουμένου οὕτως, δυνατὸν νὰ διατρέχῃ κίνδυνον νὰ ματαιωθῇ. … βεβαίως φαίνεται ἐπιδιώκων ὁ κ. Π., διὸ καὶ τοιαῦτα γράφει καὶ πέμπει παντα… εἰς πάντα τὰ Γυμνάσια, καὶ τοῖς φοιτηταῖς, καὶ οἷς ἂν ἐντύχῃ, δωρεὰν πᾶσι… Ἀλλ' ἂν ὁ κ. Π. ἀληθῶς φρονῇ, ὅτι ἡ ἐπιστημονική μου δρᾶσις καὶ διδα… βλάπτει τὴν Ἑλλάδα καὶ δὴ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ κινηθῇ σταυρο… πόλεμος κατ' ἐμοῦ, ὀφείλει, ἂν ὄντως εἶναι φιλόπατρις καὶ φιλεπιστήμων, … τὰς ἀνοικείους ὕβρεις καὶ μεθόδους ταύτας, νὰ προβῇ εἰς ἀπαθῆ καὶ … ἐπιστημονικὸν ἔλεγχον τῆς ἐμῆς διδασκαλίας, ἵνα οὕτως ἡ πολιτεία πεισθεῖσα … ἐξ ἐμοῦ βλάβης καταστήσῃ με ἀσινῆ. Ἐφ' ὅσον δ' ὅμως τοιοῦτον ἔλεγχον … δ' ἀποδείξεων φέρει καὶ σπείρει εἰς τὸν πολὺν ὅμιλον ἀναποδείκτους καὶ … κατηγορίας καὶ ὕβρεις, ἐφ' ὅσον οὐχὶ ἐπιστημονικῶς ἀλλ' ὀχλοκρατικῶς … ἀγωνίζεται νά με διαβάλλῃ, πάντες οἱ νοῦν καὶ ἀληθῆ φιλοπατρίαν … ἄνθρωποι δὲν θα ἐπαινέσωσι τὸν κ. Π. ἀλλὰ θὰ καταγινώσκωσιν αὐτοῦ ἀφιλο… καὶ συκοφαντίαν.

τῶν ποσῶν, διατείνεται ὅτι «εἶνε μωρία τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ συγκρίνῃ τ
ἔργον τῆς μαθηματικῆς τῆς θετικωτάτης τῶν ἐπιστημῶν πρὸς τὴν ἐπι
στήμην τῶν γλωσσικῶν», καὶ τέλος ἀντιτάσσει ἄνευ λόγου τοὺς γλωσ
σικοὺς πρὸς τοὺς φιλολόγους. Πρβλ. Ἀθηνᾶς Τ. Ζ′ 161 κέξ., 179 κα
186-90. Ὁμοίως ἐπὶ διαβολῇ ἐμοῦ διατείνεται ὅτι εἶμαι Ἐρασμικό
ἐρασμικομανῶν κττ. (ὡσεὶ ἡ ἀλήθεια ἔκειτο ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ δὴ ἡ
ἀδύνατον νὰ συμβῇ, ὥστε τις μήτε τὰς ὑπερβολὰς τῶν Ἐρασμικῶ
ν' ἀσπάζηται μήτε πρὸ τῶν προφανῶς ἀλλοιωθέντων νὰ τυφλώττῃ
ἀλλ' ἀνάγκη ἢ ἐκείνοις τυφλῶς ν' ἀκολουθῇ ἢ ἀταλαιπώρως ἐπὶ τῶ
λόγων τοῦ κ. Π. νὰ ὀμνύῃ καίπερ πολλαχῶς σφαλλομένου), καὶ ὅτι «
κ. Χ. ὡρισμένως καὶ κατηγορικῶς ἀνεκοινοῦτο τῷ Blass ἰδίᾳ ὅτι εἶν
θιασώτης ἐκείνου καὶ δὴ σφοδρότατος Ἐρασμικός». Δηλῶ διαρρήδη
ὅτι οὐδέποτε ἐπέστειλα ἢ εἶδον ἢ ὡμίλησα ἢ ἔσχον σχέσιν τιν
πρὸς τὸν κ. Blass· καὶ ταῦτα οὐχὶ διότι ἔκρινα ὅτι θά με κατῄσχυνε
ἢ θά με ἠτίμαζεν ἡ πρὸς τὸν σοφὸν ἄνδρα σχέσις(1), ἀλλὰ διό
περὶ διάφορα ἑκάτερος ἀσχολούμενοι μέχρι τοῦδε πράγματα δὲν συ
ηντήθημεν καὶ δὴ δὲν ἐπεστείλαμεν πρὸς ἀλλήλους.

Τῆς αὐτῆς φιλοψόγου μανίας μέγα τεκμήριον εἶναι καὶ τὸ ἀκ
λουθον. Ὁ κ. Π. ἠθέλησε νά με ἐξελέγξῃ ἐπὶ ἀντιφάσει ὅτι, εἰ κ
διαρρήδην εἶπον ὅτι τὸ Ποτείδαια ἐγράφετο ἀείποτε διὰ τοῦ α
ἔπειτα λησμονήσας τοῦτο ἔγραψα Ποτείδεα. Πρὸς ταῦτα ἀπήντη
ἐν Θ′ 212 σημ. ὅτι τὸ Ποτείδεα ἦτο οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀνάξιον λόγ
τυπογραφικὸν ἀβλέπτημα ἀντὶ τοῦ Ποτειδεᾶται, ὅπως ἕκαστος
ἔβλεπε παρατηρήσας ὅτι περὶ αὐτοῦ ἦν ὁ λόγος. Περὶ τούτου, φα
νεται, ἐπείσθη καὶ αὐτὸς ὁ κ. Π., ἀλλ' ὅμως παρὰ πάντα ταῦ
γράφει ἐν σελ. 72 τάδε: «Ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Χ. ἀκριβὴς μελέτη τ
Ταρτούφου τοῦ Μολιέρου γίνεται καταφανὴς . . . καὶ ἐν τῇ μεγάλ
προνοίᾳ ἣν λαμβάνει, ὅπως νομισθῇ ἀναμάρτητος, καὶ ἐν τῷ ὑπε
βάλλοντι φόβῳ τῷ συνέχοντι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μήποτε ἀνακαλυφ
ὅτι καὶ αὐτὸς εἶνε ἁμαρτωλὸς ὡς οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι . . .». Ὤφειλ
ἄρα νὰ ὁμολογήσω ὅτι περιέπεσον εἰς ἀντίφασιν, καὶ τοῦτο παντάπα
ἄνευ λόγου, ἵνα εὐχαριστήσω τῷ κ. Π. καὶ μὴ κατηγορηθῶ ὅτι θέλ
νὰ εἶμαι ἀναμάρτητος κλπ. Ἀναμάρτητος βεβαίως δὲν εἶμαι, ὅπ
καὶ ἐν τῇ Ἀνταποκρίσει μου σελ. 192-3 ῥητῶς ἐδήλωσα, ἀλλ' ὅτ

(1) Ὁ κ. Κόντος καὶ ὁ κ. Blass ἐπιστέλλουσιν ἀλλήλοις.

; διὰ μακρολογίαν ἢ δι' ἔλλειψιν σφαλμάτων κατηγορῇ μου τυπο-
:γραφικὰ ἀβλεπτήματα ὡς ἀντιφάσεις, δικαιοῦμαι, νομίζω, νὰ εἴπω
:: ταῦτα δὲν εἶναι ἁμαρτήματα.

Ὁ κ. Π. διακηρύττει ἐπανειλημμένως ὅτι «ὁ κ. Χ. οὐδὲ τὴν ἐλα-
ίστην ἔννοιαν ἔχει τοῦ τί ἐστι κριτήριον ἀληθείας ἐν ἐπιστημονικῷ ζη-
τήματι». Δυνατὸν βεβαίως τοῦτο, εἰ καὶ μέχρι τοῦδε δὲν ἐξηλέγχθη.
Ἀλλὰ φρονῶ, ὅτι δὲν θὰ ἔχῃ πολὺ ἰσχυρὸν τὸ κριτήριον τοῦτο, ὅστις,
:ως ὁ κ. Π., εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἄλλων ἀντιτάσσει
ι: ἐξαιρέσεις τῶν γενικωτάτων, ὡς λέγει, κανόνων, καὶ ὅστις ἀγνοεῖ
:: πᾶν ἐπιχείρημα, ὅπερ, εἴτε διότι στηρίζεται ἐπὶ φαινομένου ἄλλως
ιατνευθέντος, εἴτε διότι δὲν εἶναι φύσει ἀναντίλεκτον, ὅπως λ.χ. πολ-
ι: ἐτυμολογίαι, πᾶν, λέγω, τοιοῦτον ἐπιχείρημα εἶναι ἄχρηστον τοῖς
ωλομένοις νὰ συζητῶσιν ἐπιστημονικῶς, οὐχὶ δικολαβικῶς, καὶ διαλευ-
ι:νωσι τὰ τῆς ἐπιστήμης. Ἂν ὁ κ.Π. ἠπίστατο τὸ στοιχειῶδες τοῦτο,
ιν θὰ ἐξηκολούθει ὀνομάζων φωνητικὰ παθήματα καὶ συστολὰς καὶ
,γχύσεις κττ., ὅσα οἱ λοιποὶ ἡρμήνευσαν διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς μετα-
:ώσεως (αἴδὲς κττ.) ἢ διὰ τῆς ἀναλογίας (ἐρρηγεῖα, ἀλικὸς
ττ.) ἢ διὰ τῆς ἀνομοιώσεως (Εἰθύμαχος κττ.), οὐδὲ θὰ ἐτόλμα
ι συγχέῃ ὅσα ἀπὸ τῶν γλωσσογονικῶν χρόνων διαστέλλονται (πρβλ.
ἶκο-ς οἶκε καὶ δὴ καὶ οἶκο-ι οἴκε-ι, Φαληροῖ Φαληρεῖ), ἵνα
:α τοιούτων ψευδομαρτύρων ἀποδείξῃ δῆθεν τὴν ἐκ παλαιῶν χρόνων
ιυπωσιν τοῦ οι καὶ ι. Εἰς τοιούτους ἀγῶνας μόνα ἐκεῖνα τὰ φαι-
:μενα εἶναι ἀληθῶς ἰσχυρὰ καὶ ἀποδεικτικά, ὅσα οὐδ' ὑπ' αὐτῶν
ὧν ἀντιφρονούντων ἔτυχόν ποτε ἄλλης ἑρμηνείας ἢ ἐνομίσθησαν ἀμφί-
:λα, ἐπειδὴ τότε μόνον εἶναι δυνατὸν ὁρμώμενός τις ἀπὸ τῶν ἀναντι-
ικτων καὶ ἀναμφιβόλων τούτων νὰ ἔλθῃ εἰς συμπέρασμα δυνάμενον
ι γένηται γενικῶς ὑπὸ πάντων ἀποδεκτόν, οὐδέποτε δὲ ὁρμώμενος
:ο ἀντιλεγομένων καὶ ἀμφιβόλων. Ἂν ὁ κ. Π. ἐνεθυμεῖτο, καὶ ὅπως
:ειλεν, ἐφήρμοζε τὴν μεθολογικὴν στοιχειώδη ταύτην ἀρχήν, δὲν θὰ
:όλμα νὰ παραλαμβάνῃ σελ. 49-50 παραδείγματα οἷον τὰ Ὁμ.
:οίκᾰσι, λελόγχᾰσι, κᾱλός, φθάνω, τὸ υ τῶν εἰς -ύω ῥημά-
ων, τὸ ι τῶν εἰς -ιων συγκριτικῶν κττ., ἵνα δῆθεν ἀποδείξῃ δι' αὐ-
ῶν ὅτι ἀπ' ἀρχαιοτάτων Ὁμηρικῶν χρόνων ἤρξαντο νὰ βραχύνων-
αι τὰ μακρὰ φωνήεντα καὶ αἱ δίφθογγοι, ἐπειδὴ ταῦτα ἡρμηνεύθη-
σαν ἄλλως πρὸ πολλοῦ, (πρβλ. Περιοδικοῦ Kuhn Τόμ. ΚΕ' 260 κέξ.

καὶ ΚΘ' σελ. 78 καὶ 111 σημ. καὶ Schulze Quaest. Ep. 107 κέξ. 299 κέξ. καὶ 309 κέξ.). Δὲν ἐννοεῖ δέ, διατεινόμενος ταῦτα, ὅτι τοιαύτης ἐλευθερίας, μᾶλλον δ' ἀκολασίας περὶ τὴν συστολὴν διαφόρων φωνηέντων καὶ διφθόγγων ὁμολογηθείσης, τὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ ἐπιστήμης μεταπίπτουσιν εἰς τὴν ἐσχάτην αὐθαιρεσίαν καὶ σύγχυσιν. Οὐδ' αἰσθάνεται ὅτι εἰσηγούμενος μὲν τὴν ἀκολασίαν ταύτην, ἐξελεγχόμενος δ' ἐπὶ ἀγνοίᾳ κοινοτάτων πραγμάτων, ἀγωνιζόμενος δὲ δικολαβικῶς, νὰ διαστρέφῃ τὰ τῶν ἄλλων καὶ ὑποστηρίζῃ τὰ ἑαυτοῦ, ὅτι εἰς τοιαῦτα περιπίπτων ἁμαρτήματα οὐδεμιᾶς ποτε ὑπ' οὐδενὸς ἀξιοῦται πίστεως, ἀλλ' ἀποκαλεῖται ἀφανατικὸς ἤτοι ἀκαταλόγιστος. Καὶ ἀληθῶς τοῦτο ἔπαθεν ὁ κ. Π., ὅστις ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν μὲν ὅλην γράφει καὶ διδάσκει περὶ προφορᾶς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἀλλ' ὅμως ἀκριβῶς διὰ τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα μεθοδικὰ ταῦτα σφάλματα, εἰς ἃ περιέπεσεν, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὑλικὸν μόνον, χρησιμώτατον ἀληθῶς εἰς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος, συνήγαγεν (τοῦτο ὡμολόγησα αὐτῷ καὶ ἐν Θ' σελ. 186 προθύμως, εἰπὼν ὅτι καλῶς ἐπίσταμαι, πόσον συνεβάλετο διὰ τῶν μακροχρονίων ἐργασιῶν αὐτοῦ εἰς διαλεύκανσιν τοῦ ζητήματος), οὐδαμῶς δ' ἔλυσε τὸ ζήτημα, ὅπως, καθὰ φαίνεται, φαντάζεται, διὸ καὶ ὀργίζεται βλέπων ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς ἄμμου ἀνιδρυθὲν οἰκοδόμημα αὐτοῦ ἔπεσεν ἅμα τῇ πρώτῃ διασείσει. Ἀλλ' ὅτι ἀληθῶς δὲν ἔλυσε τὸ ζήτημα, ἀπόδειξις τοῖς πᾶσι σαφὴς καὶ καταληπτὴ εἶναι ὅτι παρὰ πάντας τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ τούτους **οὐδένα** τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀξίων λογίων ἐπιστημόνων μετέπεισεν. Οὐδενὶ δ' ἐπιτρέπεται νὰ ὑπολάβῃ ὅτι οἱ Γερμανοὶ λόγιοι βλέπουσι μὲν ὅτι πλανῶνται, ἐπιμένουσι δὲ ἐξ ἰσχυρογνωμοσύνης ἐν τῇ πλάνῃ αὐτῶν, διότι τοιαύτη ὑπόνοια θὰ ἦτο ὕβρις παντάπασιν ἄδικος εἰς τὴν Γερμανικήν, τὴν καθολικήν, ἐπιστήμην. Ὅλως τοὐναντίον ὀφείλει ἕκαστος νὰ συναγάγῃ συμπέρασμα ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης τοῦ κ. Π., ὅτι δηλ. πλημμελῶς καὶ ἀνεπιστημόνως ἐπελάβετο τοῦ ζητήματος, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ πικρὰ μὲν βεβαίως ἀλλὰ καὶ ἀναντίλεκτος ἀλήθεια. Ὡς Ἕλλην ἐκφράζω τὴν ἀλήθειαν ταύτην μετὰ πολλῆς λύπης, ἀλλ' ὡς ἐπιστήμων, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ κ. Π. οὕτως ἀγρίως προκαλεῖταί με, ὀφείλω νὰ διακηρύξω παρρησίᾳ αὐτήν.

Ἀπέτυχε δ' ὁ κ. Π. διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν ἐνόησε

ὅτι τὸ ζήτημα περὶ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς εἶναι μόριον τῆς ἱστορίας καὶ γραμματικῆς τῆς γλώσσης ταύτης, ὅτι δὲ ἡ γραμματικὴ σήμερον εἶναι ἔργον αὐτῆς ταύτης τῆς οὕτως ὑπ' αὐτοῦ προπηλακιζομένης γλωσσικῆς ἐπιστήμης. Πασίγνωστος δ' ἐπιστημονικὴ ἀρχὴ εἶναι ὅτι μόνον ἐν τῷ φωτὶ τοῦ συνόλου δύναται καὶ τὸ μέρος νὰ διαφωτίζηται καὶ κατανοῆται. Τούτων ἐπιλαθόμενος ἐπεβάλετο ἄνευ τῶν ἀπαιτουμένων ἐφοδίων καὶ τὸ λεγόμενον ἀνίπτοις ταῖς χερσὶ νὰ λύσῃ τὸ πολυθρύλητον περὶ προφορᾶς ζήτημα, ὅτε, ὡς εἰκός, ἐσφάλη. Εἴθε τοὐλάχιστον ἡ πτῶσις αὐτοῦ νὰ γένηται παράδειγμα τοῖς λοιποῖς.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τοιαῦται ἄρα αἱ μέθοδοι τοῦ κ. Π. καὶ ἐμοῦ. Τῇ ἐμῇ κατηγορήθη ὑπ' αὐτοῦ ἄγνοια τῶν ὑπὸ πάντων γινωσκομένων, ἐξαναχώρησις τῶν πρότερον εἰρημένων, σύγχυσις καὶ ἀσάφεια, ἀντίφασις, παραχάραξις, ὑπερπήδησις, παράκρουσις, κτλ., ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀμαρτύρως καὶ ἀναποδείκτως καὶ ἐν τῇ Προσωρινῇ καὶ ἐν τῇ Δευτέρᾳ ἀποκρίσει, οὐδαμοῦ δηλ. παρεβλήθησαν οἱ ἐμοὶ λόγοι αὐτολεξεὶ πρὸς τοὺς τοῦ κ. Π. ἢ πρὸς ἄλλους ὑπ' ἐμοῦ πρότερον εἰρημένους, ἵνα φανῇ ἡ διαφορά. Τὰ μόνα παρατεθέντα εἶναι αἱ ὕβρεις καὶ αἱ διαβολαί, ἀλλ' αὗται βεβαίως δὲν εἶναι ἐπιστημονικαὶ ἀποδείξεις. Ἡ δὲ τοῦ κ. Π. ἀπεδείχθη διὰ παρεξετάσεως τῶν λόγων αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐμούς, ὅτι ἀληθῶς σύγκειται ἐξ αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἀνακριβῶς διετείνετο ὅτι συνίστατο ἡ ἐμή, καὶ ὡς φαίνεται ἐξ ἑαυτοῦ καὶ περὶ ἑαυτοῦ ὄντως ἔλεγε τὰ δεινὰ ἐκεῖνα ἐν τῇ Προσωρινῇ ἀποκρίσει. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων δῆλον ὅτι ἀληθῶς χάσμα μέγα καὶ ἀδιάβατον ἐστήρικται μεταξὺ τῶν δύο μεθόδων ἡμῶν καὶ δὴ ὅτι πᾶσα συνεννόησις τοῦ λοιποῦ εἶναι παντάπασιν ἀδύνατος, διὸ καὶ πᾶσα περαιτέρω συζήτησις ἀνωφελής

καὶ ἀνιαρὰ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς «Ἀθηνᾶς». Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. Π. ἐν τέλει τῆς Δευτέρας ἀποκρίσεως αὐτοῦ γράφει «καλὴν συνάντησιν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ», νομίζω ἀναγκαῖον νὰ δηλώσω ἀπὸ τοῦδε παρρησίᾳ πρῶτον ὅτι διατριβαὶ γεγραμμέναι ἐν γλώσσῃ οἵα ἡ τοῦ κ. Π. δὲν δημοσιεύονται ἐν τῇ «Ἀθηνᾷ», ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον τῇ εὐμενεῖ ψήφῳ τῶν ἑταίρων ἐγὼ θὰ διευθύνω αὐτήν· καὶ δεύτερον ὅτι οὔτε ἡ ἀξιοπρέπεια οὔτε τὸ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καθῆκόν μου ἐπιτρέπουσί μοι τοῦ λοιποῦ νὰ συζητῶ πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις ἀναντιλέκτως εἶναι μὲν ὑβριστής, ἐξηλέγχθη δὲ ἄπειρος μὲν αὐτῶν τῶν στοιχείων τῆς ἐπιστήμης, πειρώμενος δ' ὅπως οἱ ἔσχατοι τῶν δικολάβων νὰ διαστρέφῃ τὰ πράγματα καὶ ἐκφεύγῃ τὸν ἐξ αὐτῶν ἔλεγχον.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Διατί **ῥοή** οὐχὶ **ῥοά**;

Πρὸς τὴν παρατήρησιν τοῦ καθηγητοῦ Wilh. Schulze ἐν Quaest. Epicae 48 σημ. 4, καθ' ἣν ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ μετὰ τὸ ο κεῖται τὸ η, βοή, πνοή, φθόη, χλόη, ἀλλὰ μετὰ ρο τὸ α, ἀθρόα, ἀκρόαμα, φαίνεται ὅτι ἀντιβαίνει τὸ ῥοή καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ σύνθετα, ὧν ὁ ἑνικὸς ἔχει ἀεὶ η οὐχὶ α. Τὴν αἰτίαν τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ἀνευρίσκω ἐν τῷ Η, ὅπερ, καθὰ τὸ Κερκυραῖον ρΗοϜαῖσι Cauer[2] 84, 2 διδάσκει, ἠκολούθει τῷ ρ, καὶ ἐκώλυεν αὐτό, νὰ ἐπιδράσῃ ἀφομοιωτικῶς ἐπὶ τὸ μετὰ τὸ ο ἐκφωνούμενον ᾱ, ὅπερ ἀφεθὲν ἐλεύθερον ἐτράπη εἰς η. Ἐξεφωνεῖτο ἄρα ἔτι τὸ Η μετὰ τὸ ρ, ὅπως καὶ τὸ Ϝ μετ' αὐτὸ (κόρϜη-κόρη) ἐν Ἀττικῇ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τροπῆς τοῦ ᾱ εἰς η.

Γ. Ν. Χ.

ΓΕΝΙΚΩΤΕΡΑ ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΘΕΩΡΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ G. FOURET

Θὰ προσπαθήσωμεν διὰ τῆς παρούσης μικρᾶς ἡμῶν ἐργασίας νὰ παρουσιάσωμεν ὑπὸ γενικωτέραν μορφὴν τοὺς τύπους τῶν περὶ οριζουσῶν θεωρημάτων τοῦ G. Fouret (*).

Θεώρημα 1ον. Ἐὰν λάβωμεν τὴν ὁρίζουσαν τῆς n ης τάξεως (**)

$$\Delta_n = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & 0 & a_{23} & \cdots & a_{2n} \\ a_{31} & a_{32} & 0 & \cdots & a_{3n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdots & \cdot \\ a_{n1} & a_{n2} & a_{n3} & \cdots & 0 \end{vmatrix}_n ,$$

ἧστινος ἅπαντα τὰ στοιχεῖα εἶναι οἱαιδήποτε ποσότητες a_{ik} (καὶ ἔνθα $a_{ik}=0$ ὁπόταν $i=k$, πλὴν ἐὰν $i, k=1$ ὅτε $a_{11}=0$, τῶν i καὶ k λαμβανόντων τὰς τιμὰς $i, k=1, 2, 3, \ldots, n$), πλὴν τῶν $n-1$, τελευταίων τῆς πρωτευούσης διαγωνίου στοιχείων, ἅτινα εἶναι πάντα μηδέν: Λέγομεν, ὅτι, ἐὰν ζητήσωμεν τὴν ὁριακὴν τιμὴν D_n τῆς ὁριζούσης ταύτης Δ_n, ἧς τὰ στοιχεῖα a_{ik} ἀποβαίνουσι ποσότητες ὁριακαὶ h_{ik}, τοιαῦται ὥστε αἱ διαφοραὶ αὐτῶν νὰ εἶναι ἴσαι τῷ 0, ἀγόμεθα εἰς τὴν ἑξῆς παράστασιν τῆς D_n

$$D_n = (-1)^{n-1}H ,$$

ἔνθα διὰ H παριστῶμεν τὸ γινόμενον

$$H = h_{1n}\,\Pi h_{m\lambda} \qquad \begin{pmatrix} m=2, 3, \ldots, n \\ \lambda=1, 2, \ldots, n-1 \end{pmatrix} .$$

(*) Ὅρα G. Fouret, Bulletin de la Société Mathématique de France t. 4. p. 146.

(**) Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ τὴν τάξιν ἑκάστης ὁριζούσης θὰ δεικνύωμεν δι' ἑνὸς δείκτου τιθεμένου κάτωθεν καὶ πρὸς τὰ δεξιά.

Ὄντως, ἔστω ἡ ὁριακὴ τιμὴ τῆς Δ_n, ἡ

$$D_n = \begin{vmatrix} h_{11} & h_{12} & h_{13} & \dots & h_{1n} \\ h_{21} & o & h_{23} & \dots & h_{2n} \\ h_{31} & h_{32} & o & \dots & h_{3n} \\ . & . & . & \dots & . \\ h_{n1} & h_{n2} & h_{n3} & \dots & o \end{vmatrix}_n ,$$

Ἐὰν ἐν ταύτῃ ἀφαιρέσωμεν τὴν δευτέραν στήλην ἐκ τῆς πρώτης καὶ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι αἱ διαφοραὶ

$$(1)\quad h_{11} - h_{12} = h_{31} - h_{32} = \dots = h_{n1} - h_{n2} = h_{12} - h_{13} = \dots = h_{n2} - h_{n3}$$
$$= h_{13} - h_{14} = \dots = h_{n3} - h_{n4} = \dots = h_{1,n-1} - h_{1n} = \dots$$
$$= h_{n-2,n-1} - h_{n-2,n} = o,$$

θέλομεν ἔχει μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πράξεων,

$$D_n = \begin{vmatrix} o & h_{12} & h_{13} & \dots & h_{1n} \\ h_{21} & o & h_{23} & \dots & h_{2n} \\ o & h_{32} & o & \dots & h_{3n} \\ . & . & . & \dots & . \\ o & h_{n2} & h_{n3} & \dots & o \end{vmatrix}_n$$

$$= -h_{21} \begin{vmatrix} h_{12} & h_{13} & \dots & h_{1n} \\ h_{32} & o & \dots & h_{3n} \\ . & . & \dots & . \\ h_{n2} & h_{n3} & \dots & o \end{vmatrix}_{n-1} ,$$

ἑπομένως

$$D_n = -h_{21} D_{n-1} .$$

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐργαζόμενοι ἐν τῇ ὁριζούσῃ D_{n-1}, θέλομεν ἔχει

$$D_{n-1} = -h_{32} D_{n-2}$$

κ. ο. κ.

Οὕτω λοιπὸν θέλομεν λάβει τὴν ἑξῆς σειρὰν ἰσοτήτων :

$$\begin{aligned} D_n &= - h_{21} \; D_{n-1} \\ D_{n-1} &= - h_{32} \; D_{n-2} \\ &\cdots\cdots \\ D_3 &= - h_{n-1, n-2} D_2 \\ D_2 &= - h_{n, n-1} \; h_{1n} . \end{aligned}$$

ντεῦθεν δ' ἐξάγομεν, ἐὰν τὰς ἰσότητας ταύτας πολλαπλασιάσωμεν ατὰ μέλη, ὅτι

$$\begin{aligned} D_n &= (-1)^{n-1} h_{1n} h_{21} h_{32} \ldots h_{n-1, n-2} h_{n, n-1} \\ &= (-1)^{n-1} h_{1n} . \Pi h_{m\lambda} \quad \begin{pmatrix} m = 2, 3, \ldots, n \\ \lambda = 1, 2, \ldots, n-1 \end{pmatrix} . \end{aligned}$$

αὶ ἐὰν τὸ γινόμενον $h_{1n} . \Pi h_{m\lambda}$ καλέσωμεν H, θέλομεν ἔχει

$$D_n = (-1)^{n-1} H$$

ο. ε. δ.

Παρατήρησις. Ἔστωσαν ἅπασαι αἱ ὁριακαὶ αὗται τιμαὶ h_{ik} $h_{ik} = o$ ὁπόταν $i = k$, ἐκτὸς ἐὰν $i, k = 1$, τῶν i καὶ k λαμβανόν-ων τὰς τιμὰς $i, k = 1, 2, 3, \ldots, n$) ἴσαι τῇ μονάδι, τότε ἡ μὲν D_n λαμβάνει τὴν μορφὴν A_n :

$$A_n = \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 & . & . & . & 1 \\ 1 & o & 1 & . & . & . & 1 \\ 1 & 1 & o & . & . & . & 1 \\ . & . & . & . & . & . & . \\ 1 & 1 & 1 & . & . & . & o \end{vmatrix}_n ,$$

ἡ δὲ H γίνεται $H = 1$, καθότι ἐτέθη

$$H = h_{1n} . \Pi h_{m\lambda} ,$$

ἑπομένως θέλομεν ἔχει

$$A_n = (-1)^{n-1} ,$$

ὅπερ εἶναι τὸ πρῶτον θεώρημα τοῦ G. Fouret.

Θεώρημα 2ον. Ἐὰν λάβωμεν τὴν ὁρίζουσαν τῆς $n^{ης}$ τάξεως

$$\overline{\Delta}_n = \begin{vmatrix} 0 & a_{12} & a_{13} & . & . & . & a_{1n} \\ a_{21} & 0 & a_{23} & . & . & . & a_{2n} \\ a_{31} & a_{32} & 0 & . & . & . & a_{3n} \\ . & . & . & . & . & . & . \\ a_{n1} & a_{n2} & a_{n3} & . & . & . & 0 \end{vmatrix}_n ,$$

ἧστινος ἅπαντα τὰ στοιχεῖα εἶναι οἱαιδήποτε ποσότητες a_{ik}, πλ τῶν τῆς πρωτευούσης διαγωνίου στοιχείων, ἅτινα εἶναι μηδέν: Λέγομ ὅτι, ἐὰν ζητήσωμεν τὴν ὁριακὴν τιμὴν $\overline{D}_n$ τῆς ὁριζούσης ταύτης $\overline{\Delta}_n$ ἧς αἱ ὁριστικαὶ τιμαὶ h_{ik} ($h_{ik} = 0$ ὁπόταν $i = k$, τῶν i καὶ k λα βανόντων ὅλας τὰς τιμὰς $i, k = 1, 2, 3, \ldots, n$) τῶν στοιχε a_{ik} πληροῦσι τὰς αὐτὰς τοῦ πρώτου θεωρήματος συνθήκας, θὰ ἔχω

$$\overline{D}_n = (n-1)\, D_n$$
$$= (n-1\, (-1)^{n-1} H.$$

Ὄντως, ἔστω ἡ ὁριακὴ τιμὴ τῆς $\overline{\Delta}_n$, ἡ

$$\overline{D}_n = \begin{vmatrix} 0 & h_{12} & h_{13} & . & . & . & h_{1n} \\ h_{21} & 0 & h_{23} & . & . & . & h_{2n} \\ h_{31} & h_{32} & 0 & . & . & . & h_{3n} \\ . & . & . & . & . & . & . \\ h_{n1} & h_{n2} & h_{n3} & . & . & . & 0 \end{vmatrix}_n$$

ἔνθα, ἐὰν τὰς $n-1$ τελευταίας στήλας προσθέσωμεν εἰς τὴν πρώτ θέλομεν ἔχει

$$\overline{D}_n = \begin{vmatrix} h_{12}+h_{13}+\ldots+h_{1n} & h_{12} & h_{13} & \ldots & h_{1n} \\ h_{21}+h_{23}+\ldots+h_{2n} & 0 & h_{23} & \ldots & h_{2n} \\ h_{31}+h_{32}+\ldots+h_{3n} & h_{32} & 0 & \ldots & h_{3n} \\ . & . & . & \ldots & . \\ h_{n1}+h_{n2}+\ldots+h_{n,n-1} & h_{n2} & h_{n3} & \ldots & 0 \end{vmatrix}_n ,$$

ἐὰν δὲ τὴν ὀρίζουσαν ταύτην ἀναπτύξωμεν ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης στήλης, τότε θέλει ἀποσυντεθῆ εἰς $n-1$ τὸν ἀριθμὸν ὀριζούσας (διότι ἕκαστον στοιχεῖον τῆς πρώτης στήλης συνίσταται ἐκ $n-1$ τὸν ἀριθμὸν ὅρων), ἐχούσας τὸν τύπον καὶ τὴν τάξιν τῆς ὀριζούσης D_n τοῦ πρώτου θεωρήματος, καθότι δυνάμει τῆς συνθήκης (1), ἕπεται, ὅτι

$$h_{12}=h_{11},\ h_{32}=h_{31},\ \ldots,\ h_{n2}=h_{n1},\ \ldots$$

ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐξάγομεν, ὅτι

$$\overline{D}_n=(n-1)\,D_n\,,$$

καὶ ἑπομένως

$$\overline{D}_n=(n-1)\,(-1)^{n-1}\,H$$

ο. ε. δ.

Παρατήρησις. Ἐὰν αἱ ποσότητες αὗται h_{ik} λάβωσιν ὡς ὁριακὰς τιμὰς τὴν μονάδα, ἤγουν $h_{ik}=1$ ($h_{ik}=0$ ὁπόταν $i=k$, τὰ i, k $=1, 2, 3, \ldots, n$), τότε ἡ μὲν $\overline{D}_n$ λαμβάνει τὴν μορφὴν B_n:

$$B_n=\begin{vmatrix} 0 & 1 & 1 & \cdots & 1 \\ 1 & 0 & 1 & \cdots & 1 \\ 1 & 1 & 0 & \cdots & 1 \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdots & \cdot \\ 1 & 1 & 1 & \cdots & 0 \end{vmatrix}_n ,$$

τὸ δὲ γινόμενον H ἰσοῦται τῇ μονάδι· ὅθεν ἕπεται τὸ δεύτερον θεώρημα τοῦ G. Fouret:

$$B_n=(n-1)\,(-1)^{n-1}.$$

Θεώρημα $3^{ον}$. Ἐὰν λάβωμεν τὴν ὀρίζουσαν τῆς $n^{ης}$ τάξεως

$$\overline{\overline{\Delta}}_n=\begin{vmatrix} -a_{11} & a_{12} & a_{13} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & -a_{22} & a_{23} & \cdots & a_{2n} \\ a_{31} & a_{32} & -a_{33} & \cdots & a_{3n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdots & \cdot \\ a_{n1} & a_{n2} & a_{n3} & \cdots & -a_{nn} \end{vmatrix}_n ,$$

ἔχοντας ἅπαντα τὰ στοιχεῖα εἶναι οἱαδήποτε ποσότητ[illegible]
καὶ μετὰ τοῦ θετικοῦ σημείου +, πλὴν τῶν τῆς πρω[illegible]
γωνίου στοιχείων, ἅτινα εἶναι ἀρνητικά: Λέγομεν, ὅτι, ἐὰν [illegible]
τὴν ὁρισμένην τιμὴν $\overline{\overline{D}}_n$ τῆς ὁριζούσης ταύτης $\overline{\overline{\Delta}}_n$, ἧς αἱ [illegible]
καὶ h_{ik} ($h_{ik} = -h_{ki}$ ὁπόταν $i=k$, τῶν i καὶ k λαμβ[illegible]
τὰς τιμὰς $i, k = 1, 2, 3, \ldots, n$) τῶν στοιχείων a_{ik} [illegible]
αὐτὰς τοῦ πρώτου θεωρήματος συνθήκας, θὰ ἔχωμεν

$$\overline{\overline{D}}_n = (n-2)(-2)^{n-1} H_1 .$$

Ὄντως, ἔστω ἡ ὁρισμένη τιμὴ τῆς $\overline{\overline{\Delta}}_n$, ἡ

$$\overline{\overline{D}}_n = \begin{vmatrix} -h_{11} & h_{12} & h_{13} & \cdot & \cdot & \cdot & h_{1n} \\ h_{21} & -h_{22} & h_{23} & \cdot & \cdot & \cdot & h_{2n} \\ h_{31} & h_{32} & -h_{33} & \cdot & \cdot & \cdot & h_{3n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ h_{n1} & h_{n2} & h_{n3} & \cdot & \cdot & \cdot & -h_{nn} \end{vmatrix}_n$$

ἐὰν ἐν ταύτῃ προσθέσωμεν τὴν πρώτην στήλην εἰς ἁπάσ[illegible]
λοιπάς, θὰ λάβωμεν, δυνάμει τῆς ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν στ[illegible]
h_{ik} συνθήκης (1), τὴν ὁρίζουσαν

$$\overline{\overline{D}}_n = \begin{vmatrix} -h_{11} & 0 & 0 & \ldots & 0 \\ h_{21} & 0 & h_{21}+h_{23} & \ldots & h_{21}+h_{2n} \\ h_{31} & h_{31}+h_{32} & 0 & \ldots & h_{31}+h_{3n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \ldots & \cdot \\ h_{n1} & h_{n1}+h_{n2} & h_{n1}+h_{n3} & \ldots & 0 \end{vmatrix}_n$$

$$= (-1)\, h_{11} \begin{vmatrix} 0 & h_{21}+h_{23} & \ldots & h_{21}+h_{2n} \\ h_{31}+h_{32} & 0 & \ldots & h_{31}+h_{3n} \\ \cdot & \cdot & \ldots & \cdot \\ h_{n1}+h_{n2} & h_{n1}+h_{n3} & \ldots & 0 \end{vmatrix}_{n-1}$$

…ω τεθέντων, ἵνα περατώσωμεν τὴν ἀπόδειξιν ἡμῶν, …τηρήσωμεν, ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ $(n-1)^2$ τὸν ἀριθμὸν …λευταίας ταύτης ὁριζούσης, πλὴν τῶν τῆς πρωτευού… ἅτινα εἶνε 0, συνίστανται ἐξ ἀθροίσματος δύο στοι…ρου δέ, δυνάμει τῆς ἐπὶ τῶν διαφορῶν τῶν ποσοτήτων …θήκης (1), ἕπεται, ὅτι: δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν:

$$\begin{array}{lcl}
h_{21}+h_{22}=2\,h_{23} & \text{ἢ} & 2\,h_{21}\\
\ \ .\quad .\quad . & » & \ .\\
h_{21}+h_{2n}=2\,h_{2n} & » & 2\,h_{21}\\
h_{31}+h_{32}=2\,h_{32} & » & 2\,h_{31}\\
\ \ .\quad .\quad . & » & \ .\\
h_{31}+h_{3n}=2\,h_{3n} & » & 2\,h_{31}\\
\ \ .\quad .\quad . & » & \ .\\
h_{n1}+h_{n2}=2\,h_{n2} & » & 2\,h_{n1}\\
h_{n2}+h_{n3}=2\,h_{n3} & » & 2\,h_{n2}\\
\ \ .\quad .\quad . & » & \ .
\end{array}$$

…ἐὰν τὰς τιμὰς ταύτας ἀντικαταστήσωμεν ἐν τῇ τελευταίᾳ …σῃ, θέλομεν λάβει μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πράξεων

$$-2^{n-1}h_{11}\left|\begin{array}{cccccc}
0 & h_{23} & . & . & . & h_{2n}\\
h_{32} & 0 & . & . & . & h_{3n}\\
. & . & . & . & . & .\\
h_{n2} & h_{n3} & . & . & . & 0
\end{array}\right|_{n-1},$$

…πειδὴ ἡ νέα αὕτη ὁρίζουσα τῆς $n-1^{\text{ης}}$ τάξεως εἶναι τοῦ τύ…ου δευτέρου θεωρήματος, ἕπεται, ὅτι

$$\overline{\overline{D}}_n = -2^{n-1}h_{11}\overline{D}_{n-1},$$

…πειδὴ

$$\overline{D}_{n-1} = (n-2)\,D_{n-1},$$

ἔχομεν

$$h_{11}\overline{D}_{n-1} = h_{11}(n-2)D_{n-1}$$
$$= (n-2)(-1)^{n-2}H_1$$

ἐπομένως

$$\overline{\overline{D}}_n = -(n-2)(-1)^{n-2}.\,2^{n-1}.\,H_1$$
$$= \quad (n-2)(-2)^{n-1}H_1\,,$$

ο. ε. δ.

ἔνθα H_1 καλοῦμεν τὸ γινόμενον :

$$h_{11}\,.\,h_{1,n-1}\,\Pi\,h_{m'\lambda'} = H_1 \qquad \begin{pmatrix} m' = 2, 3, \ldots, n- \\ \lambda' = 1, 2, \ldots, n- \end{pmatrix}$$

Παρατήρησις. Ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ ὁριακαὶ τιμαὶ h_{ik} στοιχείων a_{ik} εἶναι ἴσαι τῇ μονάδι, τότε ἡ ὁρίζουσα $\overline{\overline{D}}_n$ λαμβάνει μορφὴν C_n :

$$C_n = \begin{vmatrix} -1 & 1 & 1 & . & . & . & 1 \\ 1 & -1 & 1 & . & . & . & 1 \\ 1 & 1 & -1 & . & . & . & 1 \\ . & . & . & . & . & . & . \\ 1 & 1 & 1 & . & . & . & -1 \end{vmatrix}_n$$

τὸ δὲ γινόμενον H_1 ἰσοῦται τῇ μονάδι· ὅθεν ἕπεται, ὅτι

$$C_n = (n-2)(-2)^{n-1},$$

ὅπερ εἶναι τὸ τρίτον θεώρημα τοῦ G. Fouret.

Ιωαν. Βασιλασ Βιταλ

DE LOCIS QUIBUSDAM LIVIANIS
QUAESTIONES CRITICAE

I

:XI, 3: «*florem aetatis*» *inquit*, «*Hasdrubal, quem* ' *patri Hannibalis fruendum praebuit, iusto iure eum lio repeti censet*».

asdrubal non *censebat* iure repeti florem aetatis, quem praebuerat, sed *repetebat*. Hoc iure fieri censebat is, haec nunc dicit (Hanno). Rescribendum igitur *censeo*.

l. 10: *Aegates insulas Erycemque ante oculos pro- ite, quae terra marique per IV et XX annos passi sitis.* dnotat Weissenborn: «quae etc. asyndeton summativum; rhaupt Alles». Sed haec *summatio* multo aptius ad Latini nonis naturam fit, si cum Perizonio scripseris: *quae*que *a* ..*passi sitis*, quod Livium scripsisse persuasum est mihi.

, **Ego** *ita censeo etc.*

um haec totius orationis tamquam conclusionem conti- it. rescribendum videtur: **Ergo** *ita censeo etc.* Cf. Cice- i Philippicarum conclusiones, velut III § 37: *quas ob res* *Ergo*) . . . *ita censeo*; IX c. 7: *Quas ob res ita censeo;* 5: *Quae cum ita sint* (=*Ergo*) . . . . *ita censeo*; XI, *Quae cum ita sint* ... *censeo*, XIII, 50: *Quae cum ita* . . . *censeo*.

. 17: *Cornelio minus copiarum datum; quod L. Man-* . . . *in Galliam mittebatur. Navium maxime* **Corne-** *numerus deminutus.*

terum *Cornelio* adscripsit quidam stultorum causa.

28: *ceterum magis constat ratibus traiectos; id ut*

tutius consilium ante rem **foret**, *ita acta re ad fidem pr... nius est.*

Cum hoc consilium re vera captum esse dicatur, nullus l... locus coniunctivo praeteriti **foret**. Legendum igitur *fuerat*

ib. 30: *nullas . . terras . . insuperabiles humano gen... esse; Alpis quidem habitari, coli, gignere atque al... animantes*; *pervias* **paucis esse** *exercitibus*

Haec extrema aut nullam aut hanc sententiam contin... non omnes exercitus per Alpis transire posse; quae sent... nec cum eis quae antecedunt congruit, neque eius est, ... milites suos ad Alpis transgrediendas impellere studeat. ... re his verbis hanc subesse censeo genuinam scripturam: *pervias* **patuisse** *exercitibus* i.e. iam antea ab exercitibus s... peratas esse.

ib. 32: *castra inter confragosa omnia praerupt... quam extensissima potest valle locat.*

Ubi, quaeso, in eiusmodi locis valles? At tu scribe: *qu... extensissimo potest vallo*, cuius rei ratio cuivis apparet.

ib. 52: *cum ob infida multa* **facinora** *tum . . ob ... centem Boiorum perfidiam.*

Illud *facinora* inepti grammatici est supplementum.

XXII, 17: *qua minime densae micabant flammae ve... tutissimum iter petentes summa montium iuga* **tamen** *quosdam boves palatos a suis gregibus inciderunt.*

Non *iter* illi petebant, sed per iter montes petebant. S... igitur: *velut tutissimum* **per** *iter*; et mox *tandem* pro *tam...*

ib. 25: *dictator contionibus se abstinuit in actione ... nime popularis.*

Immo vero *in actione minime populari i.e.* cum ... actio minime popularis esset.

ib. 27: *omnia* **fortunam enim** *habituram*, *quaecumque* *meritas conlegae habuisset.*
Sic P. qua in scriptura latere puto FORTVNAEVIM = for-nae vim. Sententia est; omnia, quae temeritas coliegae ha-bit, fortunae vis habebit, fortunae arbitrio subiecta erunt.

ib. *Sibi communicatum cum alio non ademptum impe-um esse; itaque se numquam volentem parte qua posset* *um consilio gerendarum cessurum.*
Quid valet illud «nunquam qua posset parte cessurum»? nil aliud nisi hoc: numquam cessurum qua parte posset ere; quae sententia inepta est. Tu vero lege *gerend*a; opti-m hanc elicies sententiam: «numquam cessurum gerenda silio ea parte quam posset consilio gerere, i.e. se quam tem consilio posset gerere, (h.e. eam, quae sui imperii es-. eam consilio suo non collegae arbitrio geri passurum».

(XIII, 19: *remissi Cumas cum fide.*
Cumas hic ferendum non esse docuit Weissenborn. Nec en cum eo in *domos* aut cum aliis in *summa* mutandum, potius delendum, cum ex repetita *cum* particula ortum videatur.

XXI, 46: *Valida ea civitas et moenibus et, quia ante* *at temptata, firmo* **erat** *praesidio.*
lud *erat* alienum obtinet locum. Nam aut ante illa *et* *nibus* aut post illud *praesidio* poni debuit. Quare vehe-ter dubito an pro eo aliud quid initio scriptum fuerit, t **etiam**.

XXII, 5: *Macedonum animos (confirmavit) cum He-dem amicum* ⟨*quem*⟩ *maxime invidiae sibi esse cer-t. . . . . in vincla coniecit.*
Addidi **quem**, quod et post *ami*cum facillime excidere po-t ad supplendam orationem pernecessarium est.

XXXIV, 26: *totum prope annum Cremonensibus Placentinisque cogendis* **redire** *in colonias, unde belli casibus dissipati erant, consumpsit.*

Itane vero? Consul Romanus colonos belli casibus expulsos civitatibus suis, in eas invitos redire cogebat? Minime vero, sed eos dissipatos *cogebat in colonias* i.e. colligebat, convocabat, convenire iubebat, tuta esse omnia bellique periculi nullum iam esse adfirmans. Delendum igitur **redire**.

Σ. Βα[...]

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Σελ. 158, 160 καὶ 161 γραπτέον Gomperz ἀντὶ τοῦ Comperz
» 163 στ. 14 γρ. ὑποκείμενον ἀντὶ τοῦ ὑποκείμεεον
» 163 » 20 γρ. χρῆσιν ἀντὶ τοῦ χρῆσις.

Π. Ν. Π.

Τόμ.	9ος	σελ.	451	στίχ.	28	γραπτέον	αἷς	ἀντὶ	τοῦ	αἵς
»	»	»	493	»	21	»	ἄλλοι	»	»	ἀλλοι
»	10	»	177	»	13	»	προκαλεῖ	»	»	προκαλῇ
»	»	»	179	»	16	»	τέγος	»	»	τέλος.
»	»	»	180	»	7	»	χῶταν	»	»	χώταν
»	»	»	181	»	6	»	Ἀλεξίλλης	»	»	Ἀλεξίλλας
»	»	»	196	»	3	»	ἐπώνυμον —	»	»	ἐπώνυμον
»	»	»	197	»	11	»	ἦν	»	»	ἥν
»	»	»	200	»	21	»	διωρθώσαμεν	»	»	διορθώσαμεν
»	»	»	203	»	31	»	τέτορ'	»	»	τέτορ
»	»	»	206	»	12	»	ἐκ	»	»	ἔκ
»	»	»	211	»	20	»	ταὐτὸ	»	»	ταυτὸ
»	»	»	223	»	7	»	παρακομίζει	»	»	παρακοιμίζει
»	»	»	234	»	13	»	ἔγραψε	»	»	ἔγγαψε
»	»	»	240	»	10	»	ἐπομένης	»	»	ἐπομέννης

Γ. Α. Π.

Τόμ. 10ος σελ. 335 στίχ. κάτωθ. 2 γραπτέον Poppo ἀντὶ Poqpo
» » » 338 » » 1 » οἰχνέει » ἰχνεύει

Μ. Π.

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Η Διεύθυνσις τῆς 'Αθηνᾶς δηλοῖ ὅτι δέχεται μὲν καὶ δημοσιεύει θύμως ἐπανόρθωσιν γενομένου τυχὸν πρὸς οἱονδήποτε ἀδικήματος ἐν βιβλιοκρισίᾳ εἴτε ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ καταχεχωρισμένῃ ἐν τῷ ιοδικῷ παρέχουσα πρὸς τοῦτο σχεδὸν ὅσον ἡ ἐπανορθουμένη κρίσις εἶχε χῶρον, δὲν νομίζει δ' ὅμως ὅτι ὀφείλει νὰ παραδέχηται πρὸς οσίευσιν καὶ συζήτησιν πραγματείας λογίων, ἀλλοτρίων τῆς ἐπι-μονικῆς ἑταιρείας ὄντων καὶ πρεσβευόντων ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀρχάς, ἡ ἐπιστημονικὴ ἑταιρεία δὲν κρίνει λυσιτελεῖς εἰς τὴν φιλολογικὴν τήμην, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ ὁ τοῦ περιοδικοῦ χῶρος μόλις ἐξαρκεῖ καταχώρισιν τῶν ὑπὸ ἑταίρων συντασσομένων πραγματειῶν.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧ… στον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολο…* *ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς κα… ρικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀ… στατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντά… αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγ… διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευ… τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περ… ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάν… περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, ο… τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομέ… τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπεία… λῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περ…

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπ… φου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ε… λητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθ…

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει πε… ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπο… ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ… χωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλ… τυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ … ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαδασιλείου ἐν ὁδῷ … 28, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σχουφᾶ 12.

ΑΘΗΝΑ

ΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1898

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βακχυλίδειοι ἐπιστασίαι, ὑπὸ Στ. Ν. Δραγουμη . . . .
Κριτικαὶ καὶ ἑρμηνευτικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὸν Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους, ὑπὸ Ελευθ. Τρ. Κουση . . . .
Miscellanea critica, ὑπὸ Σπ. Βαση . . . .
Περὶ τῆς νεωτάτης ἐκδόσεως τῶν Πλουτάρχου Συμποσιακῶν, ὑπὸ Σπ. Βαση . . . .
Ζητήματα Ρωμαϊκά, ὑπὸ Σπ. Βαση . . . .
Φιλολογικὰ Σύμμικτα, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου . . . .
Ποικίλα, ὑπὸ Κ. Σ. Κοντου . . . .
Θεσσαλικὰ Ζητήματα, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζη-Ζωγιδου . . . . .
Βακχυλίδειοι ἐπιστασίαι, ὑπὸ Στ. Ν. Δραγουμη . . . .
Περὶ γενικῶν τινων ἀναπτυγμάτων ὁριζουσῶν καὶ τῶν προτάσεων τοῦ G. Fouret, ὑπὸ Ν. Ι. Χατζιδακι . . . .
Περὶ γεωδαισιακῆς στρέψεως τῶν ἐπὶ ἐπιφανείας καμπύλων, ὑπὸ Ν. Ι. Χατζιδακι . . . .
Βιβλιοκρισία, ὑπὸ Α. Καραγιαννιδου . . . .
Πρακτικὰ τῆς ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας. . . . .
Περὶ τῶν ἐν Βοιωτίᾳ, Θεσσαλίᾳ καὶ Φωκίδι ῥηματικῶν τύπων εἰς -νθαι, -νθο, -νθω, -νθι, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . .
Περὶ ἀναλογίας ἐν τοῖς φθόγγοις, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . .
Α′ Πίναξ λέξεων καὶ φράσεων . . . .
Β′ Πίναξ συγγραφέων καὶ ποιητῶν διορθουμένων . . . . . .
Γ′ Πίναξ πραγμάτων . . . .

ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΑΡΕΝΘΕΤΟΙ

1-7 Πίνακες διαφόρων μερῶν τοῦ ἱστοῦ . . . .

ΒΑΚΧΥΛΙΔΕΙΟΙ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ

---

e poems of Bacchylides, from a papyrus in the British Museum, edited by Frederic G. Kenyon M. A. D. Litt. etc. Oxford, 1897.

III. **Ἱέρωνι Συρακοσίῳ ἵπποις Ὀλύμπια.**

Στίχοι 21-22.

. . . . . . θεὸν θ[ύο]ντ(ε)ς
ἀγλαΐζεθ' ὥ[ς] γὰρ ἄριστος ὄλβο(ς)

Οὕτω συμπληρουμένου καὶ ἐπανορθουμένου τοῦ ἐν τῷ χειρογράφῳ μένου (θ . . ντις | αγλαϊζέθω γαρ αριστον ολβον) [ς, ω written above αριστον, ολβον] ἐπιτυγχά-ει ἀρτία ἔννοια ἐν ἀψόγῳ φράσει. Ὁ ποιητὴς παρακινεῖ τοὺς ...σίους ἵνα πράττωσιν ὅμοια Ἱέρωνι τῷ ὑμνουμένῳ,

ὃς παρὰ Ζηνὸς λαχὼν
πλείσταρχον Ἑλλάνων γέρας
οἶδε πυργωθέντα πλοῦτον μὴ μελαμ-
φαρέϊ κρύπτειν σκότῳ,

δαπανᾷ ἀφειδῶς εἰς πανηγύρεις ἱεράς, πολυτελεῖς θυσίας καὶ ... καὶ εἰς μεγαλότεχνα χρυσᾶ ἀναθήματα ἐν Δελφοῖς. Διότι οὕτω ...εἰρίζεται τὸν πλοῦτον, διὰ τοῦτο ὁ Βακχυλίδης ἐπιφωνεῖ·

ὦ τρισευδαίμων ἀνήρ.

Εὐδαίμων, καλῶς, ἀληθῶς ὄλβιος, κατὰ τὸν ποιητήν, οὐχὶ ὁ ἁπλ βαθύπλουτος, ἀλλ' ὁ φροντίζων ἵν' ἀγλαΐζῃ δαπανῶν τὸν θεὸν ἢ τ θεούς, ὡς μεγαλοπρεπῶς ὁ Ἱέρων ἔπραττε.

Διότι οὕτως εὐσεβὴς καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν γενναῖος ἐγέν ὁ Κροῖσος, διὰ τοῦτο, λέγει ὁ Βακχυλίδης, ἀνάγων τὴν ᾠδὴν εἰς τ παλαιοτέρους χρόνους, διὰ τοῦτο ἐφύλαξεν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων. ἐ κατὰ θείαν εἱμαρμένην,

ἐς ἄελπτον ἆμαρ
μολὼν πολυδάκρυον

παρεσκεύασεν ἑαυτῷ πυρὰν καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ξύλινον δόμον μ γυναικὸς καὶ θυγατέρων

Ἀβ[ρο]βάταν (1) κέλευσεν
ἅπτειν.

Ὁ μὲν Ζεὺς

... ἐπιστάσας μελαγκευθὲς νέφος
σβέννυεν ξανθὰν φλόγα,

ὁ δὲ Δαλογενὴς Ἀπόλλων μετενεγκὼν κατέστησεν αὐτόν τε καὶ θυγατέρας ἐν Ὑπερβορείοις,

δι' εὐσέβειαν, ὅτι μέγιστα θνατῶν
ἐς ἀγαθέαν ἔπεμψε Πυθώ.

Τί ἄλλο εἶπεν αὐτὸς ὁ Δήλιος θεὸς εἰς Ἄδμητον τὸν υἱὸν τοῦ Φ τος; — ἐνταῦθα συνάπτεται ὁ μῦθος κατὰ τὸ ἐν τοιαύταις ᾠ εἰωθός·

θνατὸν εὖντα χρὴ διδύμους ἀέξειν
γνώμας, ὅτι τ' αὔριον ὄψεαι

(1) Ἴσως; Ἀβ[ρα](δ)άταν = Ἀβραδάταν. Πλὴν ἂν κριθῇ ὅτι κατὰ τὸ περ λυδικὸν τοῦτο ὄνομα κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἑλληνικῶς τὸ Ἀβροβάτ ἀναφορᾷ καὶ πρὸς τὸ τοῦ χρησμοῦ Λυδὲ ποδαβρὲ (ἢ πόδ' ἁβρέ).

μοῦνον ἁλίου φάος,
χὤτι πεντήκοντ' ἔτεα
ζωὰν βαθύπλουτον τελεῖς.
Ὅσια δρῶν εὔφραινε θυμόν· τοῦτο γὰρ
κερδέων ὑπέρτατον.

Ὡς γὰρ ἄριστος ὄλβος». Οὕτω γίνεται ἄριστος, οὕτω παρέχει φροσύνην ὁ πλοῦτος (1).
Καὶ ὁ χαριέστατος ἐπίλογος· «φρονέοντι συνετὰ γαρύω». ῷ φρονίμῳ ὀλίγα, κατὰ τὴν νέαν παροιμίαν.

Στ. 38-40:

ποῦ θεῶν ἔστιν χάρις;
ποῦ δὲ λατοίδας ἄναξ;
[- - ⏑]ν 'Αλυάττα δόμοι

ιν τὸ μέτρον ἐπέτρεπε·

πᾷ δ' ἔβα]ν

λλά·

ποῦ δ' είσ[ῆ]ν

πᾷ δ' ἦλθο]ν 'Αλυάττα δόμοι;

Στ. 96-98:

Σὺν δ' ἀλαθείᾳ καλῶν
καὶ μελιγλώσσου τις ὑμνήσει χάριν
Κηΐας ἀηδόνος.

Kenyon παρανοεῖ ὅτε ὑποσημειοῦται τάδε· «καλῶν: the par-iple, agreeing with τις: «naming him with truth» i. e, in

1 Εὐγλωττότατα παρέφρασε τοὺς στίχους 78-84 ὁ Willamowitz-Mœllendorff Göttingische Gelehrten Anzeige, 1898, σ. 129: Lebe so, als solltest du gen sterben; denke also an dein Seelenheil. Lebe so, als hättest du ein vollen Leben vor dir; denke also an den Lebensgenuss». 'Αλλ' ἐν τοῖς ἐλλείπει ἡ ἐπιτείνουσα τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν τῆς παραινέσεως ἔννοια τοῦ βαθεῖ πλούτῳ μακροῦ βίου.

praising Bacchylides he may truthfully be called the « hone tongued nightingale of Ceos ». Ἀλήθειαν καλῶν λέγει ὁ πο της τὴν ἀλήθειαν τῶν καλῶς ὑπὸ Ἱέρωνος πεπραγμένω μικρὸν ἀνωτέρω εἰπὼν ἤδη πρὸς τὸν Συρακόσιον·

Ἱέρων, σὺ δ' ὄλβου
κάλλιστα ἐπεδείξαο θνατοῖς
ἄνθεα.

Δὲν ἁρμόζει σιωπή, λέγει, ὅτε πρόκεινται ἀγαθαὶ πράξεις (πρ ξαντι εὖ). Οἱ ἀκούοντες προσηκόντως, κατ' ἀλήθειαν, ὑμνοῦ τὰ καλὰ (τὰς καλὰς πράξεις) τοῦ Ἱέρωνος, χαίρει ὁ Κεῖος ὅτι ἐν τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπαίνῳ μέλλουσι νὰ συμπεριλάβωσι καὶ χάριν τῆς μελιρρύτου ᾠδῆς τῆς ἐξυμνούσης αὐτά.

Πρβ. τὰ ἐν V, 9, IX, 83-87, X, 10-13, XIX, 1, ἅτινα φῶς δεικνύουσιν ὅτι δὲν ἔχομεν ἐνταῦθα κούφους λόγους ἀηδοῦς φιλαυτίας. Οἱ ὕμνοι τοῦ ποιητοῦ ἦσαν δῶρα τῶν Μουσῶν καὶ Χαρίτων, ὑφαίνοντο δ' ὑπ' αὐτοῦ θείᾳ ἐπιπνοίᾳ. Εἰς τὰς Μο ἄρα καὶ τὰς Χάριτας ἀνάγεται ὁ ἔπαινος. Ἡ Κηΐα ἀηδών, ἡ γύφθογγος μέλισσα μνημονεύονται ἁπλῶς ὡς ὄργανα πονοῦ εἰς ἑρμηνείαν τῶν θείων μελῶν (Κηΐα μέριμνα).

Παραπλήσια τὰ ἐν II, 6: καλῶν δ' ἀνέμνασεν ὅσ' ἐν κ εννῷ | αὐχένι Ἰσθμοῦ . . . | ἐπεδείξαμεν κτλ. — V, 1 χρὴ δ' ἀλαθείας χάριν | αἰνεῖν . . . | εἴ τις εὖ πράσ βροτῶν — VIII, 4-5: σὺν ἀλα|θείᾳ δὲ πᾶν λάμπει χρ Κ ι ἰδίως τὰ ἐν IX, 83-87: τόδε τοι καλὸν ἔργον | γ σίων ὕμνων τυχὸν | ὑψοῦ παρὰ δαίμοσι κεῖται. | δ' ἀλαθείᾳ βροτῶν | κάλλιστον . . . | λείπεται Μουσᾶν ἄθυρμα· — καὶ ἐν XIII, 171-174: ἁ δ' ἀλάθεια φιλ νικᾷν, ὅ τε πανδαμάτωρ χρόνος τὸ καλῶς | ἐργμέ αἰὲν ἀέξει. Παράβαλε καὶ V, 50-53.

IX. **Αὐτομήδει Φλιασίῳ, πεντάθλῳ Νέμεα.**

Στίχος 13:

πέφν' ΑΣΑΓΕΥΟΝΤΑ δράκων ὑπέροπλος

Ἐν τῇ ὑπὸ τὸν στίχον τοῦτον σημειώσει τοῦ Kenyon ἴδε τὰς εἰς :ανόρθωσιν γενομένας ἀποπείρας. Ὁ δὲ αὐτόθι ἀναφερόμενος εὐρι-ιδειος στίχος ἐκ τῆς περὶ πολυφιλίας πραγματείας τοῦ Πλου-ιρχου φαίνεται ἡμῖν ὅτι καὶ εἰς τὸ νόημα καὶ εἰς τὸ γράμμα τοῦ ιστίχου καλῶς ἐλήφθησαν ὡς ὁδηγοί. Καὶ ἡ μὲν εἰκασία τοῦ Ke-yon ἀσα(λ)εύοντα, πρὸς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένοις, ἔχει πρόσ-τα στηρίγματα τὸ παρὰ Σουΐδᾳ «σαλεύσας· βουλευσάμενος» :ι τὸν τελευταῖον στίχον τοῦ εὐριπιδείου ἀποσπάσματος «τὸ νή-ον ἄπληστον ἔχων». Ἀλλ' ἡ ἐν σελ. 72 ὑπὸ τὸ κείμενον τοῦ ιογράφου παρατήρησις, ὅτι τὸ Υ τοῦ ἀσαγεύοντα ἐτέθη ὑπὸ Α³ τι Ρ ἐκεῖ ἀρχικῶς γραφέντος, γεννᾷ τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἀτελὴς ἔμεινεν ιχειρηθεῖσα ἡ διόρθωσις διεστραμμένης κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν λέξεως. ναται δέ τις ἴσως νὰ προτείνῃ τὴν ἑπομένην ἀνάγνωσιν·

πέφν' [ἐπ]αγ[ρ]εύοντα δράκων ὑπέροπλος

[ο]μενος ῥῆμα ἐπαγρεύω μετ' ἐννοίας διατριβῆς ἐν ἀγροῖς (ἴδε ν λέξιν ἔπαγρος) καὶ εἰκονίζων οὕτω τὸν Ὀφέλταν, ὡς καὶ παρ' ιπίδῃ, παιδίον ἐν ἀγρῷ, ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ αἰρόμενον

ἄγρευμ' ἀνθέων ἡδομένᾳ ψυχᾷ (1)

Στίχ. 19-24:

Ἡ στίξις αὐτῶν, ὅλη ἔργον τοῦ ἐκδότου, δεῖται μεταβολῆς διὰ ιθήκης τελείας στιγμῆς εἰς τὸ τέλος τοῦ 20οῦ στίχου, διαγραφο-τῆς τῆς ἐν στίχῳ 22, μετὰ τὴν δοτικὴν Νεμέᾳ. Ἡ ἐλπὶς ὑφαιρεῖ φαιρεῖται τῶν ἀνθρώπων τὰς φρένας,

ἃ καὶ τότ' Ἄδραστον Ταλαϊονίδαν
πέμπεν ἐς Θήβας Πολυνείκεϊ Πλα[ξίππῳ πέλας] (2)·

ιως, — ἂν ἐσῴζοντο αἱ φρένες αὐτοῦ, — ἤθελε πεισθῇ νὰ ἐπανέλθῃ Ἄργος (στ. 15-17). Ἐνταῦθα λήγει ἡ παρένθετος μετ' ἀπο-

1 Πέφν' ἄ[νθ](ε)' ἀγ[ρ]εύοντα τολμηρὸν διὰ τὸ μέτρον.
2 Τὸ πέλας ἀμφισβητήσιμον λίαν.

στροφῆς πρὸς τὴν πολυκρατῆ Μοῖραν φιλοσοφικὴ φροντίς, ὁ δὲ ποιητὴ ἐπανερχόμενος εἰς τὸν ἐν ἀρχῇ τῆς ᾠδῆς προτεταγμένον μῦθον τοῦ πρώτου ἡρακλείου ἄθλου συνάπτει αὐτὸν πρὸς τὴν ὑμνουμένην ἐν Νεμέᾳ νίκην τοῦ Αὐτομήδους οὕτω·

Κείνων ἀπ' ἐνδόξων ἀγώνων
ἐν Νεμέᾳ κλεινοὶ βροτῶν,
οἳ τριέτει στεφάνῳ
ξανθὰν ἐρέψωνται κόμαν.
Αὐτομήδει νῦν γε κτλ.

Ἀπ' ἐκείνων τῶν ἐν Νεμέᾳ ἐνδόξων ἀγώνων (τοῦ τε πρώτου ἡρακλείου ἄθλου, τοῦ κατὰ τοῦ λέοντος, καὶ τοῦ τῶν Ἀργείων ἡμιθέων ἐπ' Ἀρχεμόρῳ) κλεΐζονται, κλεινοὶ ἀναδείκνυνται νῦν ὅσοι τῶν θνητῶν κατὰ τριετίαν ἐν Νεμέᾳ νικῶντες στέφονται τὴν ξανθὴν κόμην.

Στίχ. 30-36 καὶ 42-46:

Τοῖος Ἑλλάνων δι' ἀπείρονα κύκλον
φαῖνε θαυμαστὸν δέμας
δίσκον τροχοειδέα ῥιπτῶν
καὶ μελαμφύλλου κλάδον
ἀκτέας ἐς αἰπεινὰν προπέμπων
αἰθέρ' ἐκ χειρὸς βοὰν ὤτρυνε λαῶν,
ἢ τελευταίας ἀμάρυγμα πάλας.

Ἀπορίας ἄξιον ὅτι τοσαῦτα ἡ περίοδος αὕτη παρέσχε τῷ ἐκδότ πράγματα ὥστε νὰ εἴπῃ· in a passage so mutilated as that whic follows it is impossible to speak with certainty κλπ.

Ὁ ἐπαινούμενος Αὐτομήδης ἔλαβε νῦν παρὰ τοῦ δαίμονος τὸν στ φανον, διότι ἐν τῷ πεντάθλῳ διεκρίθη ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὅσον ἡ εὐφ γῆς σελήνη διακρίνεται τῶν ἄλλων ἄστρων (στ. 23-29). Ἐν τῷ ἀπ ρονι τῶν Ἑλλήνων κύκλῳ, ὅτε ῥίπτων τὸν τροχοειδῆ δίσκον, — ὅ ἐκπέμπων ἐκ τῆς χειρὸς ἐμπρὸς ὑψηλὰ εἰς τὸν αἰθέρα τὸ ἐξ ἀκτεί ξύλου ἀκόντιον, — ὅτε γινόμενος ἀγλάϊσμα τοῦ τελευταίου ἀγω

ματος, τῆς πάλης (τελευταίας — ἐξυπακουστέα ἡ μετοχὴ ὧν ἄλλη τις τοιαύτη, — ἀμάρυγμα πάλας) ἐδείκνυεν, ἐν πᾶσι τούοις τοῖς ἀγωνίσμασι, θαυμαστὸν δέμας καὶ προεκάλει τῶν λαῶν ἐς βροντώδεις ἐπευφημίας (βοὰν ὤτρυνε λαῶν) (1).

Ἐπὶ τοιούτῳ θριάμβῳ εὐνόητος ἡ ἀνάμνησις τοῦ Ἡρακλέους, εἰς ὃν ἀναφέρονται οἱ ἑπόμενοι στίχοι 37-41, καὶ τῶν ἐγγόνων τοῦ Ἄρεος Ἀμαζόνων (στ. 42-46), ὧν (καὶ τούτων καὶ τοῦ Ἡρακλέους) ἡ δόξα ἔφθασεν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, ὡς λέγομεν· — τοιῷδ' ὑπερθύμῳ σθένει ἵκετο... τοῦ κλέος (2) πᾶσαν χθόνα ἦλθεν καὶ ἐπ' ἔσχατα Νείλου ... ταί τε ... ἐγχέων ἵστορες κοῦραι ... σῶν ἐπταμῶν ... γεύσαντο καθ' ὑψιπύλου Τροίας ἕδος».

X. Ἀνωνύμῳ Ἀθηναίῳ σταδιεῖ Ἴσθμια.

Στίχοι 11-13.

Εὔ]χειρες, ἵν' ἀθάνατον Μουσᾶν ἄγαλμα
ξυνὸν ἀνθρώποισιν εἴη
χάρμα

Ἂν ἐγκριθῇ ἡ ὡς ἄνω συμπλήρωσις, ὁ ποιητὴς φαίνεται κεντῶν ...τὸν εἰς δεξιότητα περὶ τὴν ὕφανσιν τοῦ θείου ὕμνου, τοῦ λαμπροῦ ...γου τῶν Μουσῶν.

Στίχοι 45-47:

. . . . τὸ μέλλον
δ' ἀκρίτους τίκτει τελευτὰς
πᾷ τύχα βρίσει.

Οὕτως ἀναγνωστέον καὶ στικτέον. — Τὸ μέλλον τίκτει ἄκριτα τέλη ...ου ἡ τύχη βαρύνῃ ἢ κλίνῃ. — Κακῶς δ' ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἐτέθη τε-

(1) Ὁ Willamowitz-Mœllendorff, ἐν Göttingische Gelehrten Anzeige ...98, σ. 131 λέγει· «ἀμάρυγμα ist freier Accusativ zu τοῖος, als Verbum der ...griff ἐφάνη zu denken. Ἀλλ' ἐφάνη μετὰ τὸ φαῖνε (στ. 31) ἀδύνατον φαίνεται,

(2) Ἐνταῦθα φαίνεται παίζων ὁ ποιητὴς πρὸς τὰς λέξεις, — «τοῦ κλέος» διὰ τὸν Ἡρακλέα, (ἐκεῖνος οὗ τὸ κλέος) — ὃν τρόπον ἐν VI, 2: Λάχων Διός μεγίστου ...ε κλπ.

λεία στιγμὴ μετὰ τὸ τελευτὰς καὶ πλημμελῶς τὸ ΓΑΙ τοῦ χειρογρά-φου μετεγράφη παῖ.

Στίχοι 51-52:

. . . . . τί μακρὰν γνώμαν ἰθύνας ἐλαύνω
ἐκτὸς ὁδοῦ

ἁπλούστερον, ἀσφαλέστερον, συμφωνότερον τῷ χειρογράφῳ ἢ τὸ τοῦ ἐκδότου

τί μακρὰν γνῶμ' ἀνευθύνας κλπ.

XI. Ἀλεξιδάμῳ Μεταποντίνῳ παιδὶ παλαιστῇ Πύθια

Στίχοι 17-21:

πολέες
δ' ἀμφ' Ἀλεξίδαμον ἀνθέων
ἐν πεδίῳ στέφανοι
Κίρρας ἔπεσον, κρατερᾶς
ἦρα παννίκοιο πάλας·

Ἦρα, ἡ τοσαῦτα παρέχουσα πράγματα λέξις, ἔρχεται εἰς κύρω-σιν τοῦ παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλ. Ξ 132) «ἦρα φέρειν» καὶ εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ὀρθῶς ἐχωρίσθη ὑπὸ Βουτμάνου τὸ ἀλλαχοῦ παρ' Ὁμήρῳ πρότερον γραφόμενον ἐπίηρα. Ἦρα παννίκοιο πάλας οἱ ἄνθινοι στέφανοι εἰσὶν ἀληθῶς ἡ χαρά, ἡ χάρις τῆς κρατερᾶς παννίκου πάλης, τὸ εὐφραῖνον ἐπ' αὐτῇ βραβεῖον.

Στίχοι 110-123:

ΓΑΙ δ' αὐτίκα οἱ τέμενος βωμόν τε τεῦχον
χραῖνόν τέ μιν αἵματι μήλων
καὶ χοροὺς ἵσταν γυναικῶν.
Ἔνθεν καὶ ἀρηϊφίλοις
ἄνδρεσσιν ἱπποτρόφον πόλιν Ἀχαιοῖς
ἕσπεο· σὺν δὲ τύχᾳ
ναίεις Μεταπόντιον ὦ
χρυσέα δέσποινα λαῶν·
ἄλσος τέ τοι ἱμερόεν

Κάσαν παρ' εὔυδρον πρόγο- ε
νοι ЄCCAMЄNOI Πριάμοι' ЄΠΙ χρόνῳ
βουλαῖσι θεῶν μακάρων
πέρσαν πόλιν εὐκτιμέναν
χαλκοθωράκων μετ' Ἀτρειδᾶν.

Τοῦ πρώτου (110) στίχου τὸ ΓΑΙ, κακῶς ὑπὸ Kenyon μετα-ιαρὲν γᾷ (καὶ ἄλλως τᾷ), ἐπανορθωτέον εἰς ταί·

ταὶ δ' αὐτίκα οἱ τέμενος βωμόν τε τεῦχον

ῥιον ὅτι αἱ ἐν τοῖς προηγουμένοις στίχοις καλυκοστέφανοι κοῦ-ιι. Τοῦ δὲ 120οῦ στίχου τὸ ЄCCAMЄNOI, ὅπερ μετὰ τοῦ Pal-er ὁ Kenyon μετέβαλεν εἰς ἔσσαν ἐμοί, ἄλλοι ἄλλως καὶ ὁ Th. Reinach (Revue des Études Grecques XI p. 26) οὕτω·

Κάσαν παρ' εὔυδρον ΘЄCAN
. . . . . . πρόγονοι Πριάμοι' ἐπὶ χρόνῳ

ενῶ ὅτι προῆλθεν ἐξ ἀβλεψίας ἀντιγραφικῆς ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἀντιγρα-ντι ἀντιγράφῳ ЄΛΛΑΝЄCΟΙ

πρόγο
νοι Ἕλλανες οἳ Πριάμοι' ἐπὶ χρόνῳ

ἰτω διορθουμένου τοῦ κειμένου, τὰ πάντα ὁμαλῶς κεῖνται, εὐο-ῦται τὸ νόημα καὶ ἐκλείπει ἡ περὶ προγόνων τοῦ Βακχυλίδου παρά-ξος ζήτησις, περὶ ἧς ἴδε τάς τε σημειώσεις τοῦ Keynon καὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ (p. VIII), ἔτι δὲ καὶ τὰ ὑπὸ Th. Reinach (ἔνθ' ὑστέρω) γεγραμμένα.

Αἱ μὲν εὔπεπλοι καὶ καλυκοστέφανοι κόραι τοῦ Προίτου, αἱ πρε-ίαις τῆς Ἀρτέμιδος παρὰ τῇ Ἥρᾳ παυθεῖσαι μανιῶν,

αὐτίκα οἱ τέμενος βωμόν τε τεῦχον

Λούσοις, τὸ ἱερὸν τῆς Ἡμέρας Ἀρτέμιδος (στ. 37-42. Καλ-ιμάχου Ὕμνος εἰς Ἀρτέμιδα 233-6). — Ἐκεῖθεν, ἐκ Λούσων, ἡ παρηκολούθησε τοὺς ἀρηϊφίλους Ἀχαιοὺς (ὧν κόραι ἦσαν αἱ ἱδρύ-σαι τὴν λατρείαν αὐτῆς ἐν Λούσοις) εἰς τὴν ἱπποτρόφον πόλιν, τὸ ταπόντιον, ἔνθα ἀγαθῇ τύχῃ ἐνοικεῖ (στ. 113-117).

Ἔνθεν καὶ ἀρηϊφίλοις
ἄνδρεσσιν ἱπποτρόφον πόλιν Ἀχαιοῖς

ἕσπεο, σὺν δὲ τύχᾳ
ναίεις Μεταπόντιον, ὦ
χρυσέα δέσποινα λαῶν.

Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἱστορικὴ παρέκβασις, ὡς ἐν παρενθέσει.

Οἱ δὲ πρόγονοι Ἕλληνες κατεσκεύασαν (τεῦχον) τῇ θεᾷ (τοι ἄλσος ἱμερόεν, Κάσαν παρ' εὔυδρον, οἵτινες μετὰ πολὺν χρόνον θείᾳ βουλῇ, ἐξεπόρθησαν τὴν εὔκτιστον τοῦ Πριάμου πόλιν ὑπὸ τὴ ἀρχηγίαν τῶν Ἀτρειδῶν.

Ἄλσος τέ τοι ἱμερόεν
Κάσαν παρ' εὔυδρον πρόγο-
νοι Ἕλλανες, οἱ Πριάμοι' ἐπὶ χρόνῳ
βουλαῖσι θεῶν μακάρων
πέρσαν πόλιν εὐκτιμέναν
χαλκοθωράκων μετ' Ἀτρειδᾶν.

Μόνη ἀνωμαλία ἐν τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ παρατηρεῖται ἡ μετα τῶν στίχων 110 (ἔνθα τὸ κυβερνῶν ἀμφοτέρας τὰς περιόδους ῥῆμ τεῦχον) καὶ 118 (ἔνθα ὑπακούομεν αὐτὸ) ἀπόστασις. Ἀλλὰ κ αὕτη βακχυλίδειος.

Ἐπὶ χρόνῳ. Δύναταί τις νὰ δεχθῇ τὴν φράσιν δηλωτικὴν τ χρόνου καθ' ὃν ἐγένετο ἡ ἅλωσις τοῦ Ἰλίου, ὅτε ἡ γενικὴ Πριάμοι ἀνήκει εἰς αὐτήν· Πριάμοι' ἐπὶ χρόνῳ, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πρ μου, κατὰ τὸ ὁμηρικὸν ἐπὶ ἤματι τῷδε. Ἀλλ' ὁ ἀποδιδοὺς εἰς ἐπὶ χρόνῳ ἔννοιαν χρονικῆς διαρκείας, σὺν χρόνῳ, σὺν πολλ χρόνῳ ἔχει τὸ διπλοῦν κέρδος ὅτι εὑρίσκει μὲν ἐν τῷ ποιήματι δεδ λωμένον τὸ μακροχρόνιον τοῦ τρωϊκοῦ ἀγῶνος, καταλείπει δ' ἐλεύθ ρον εἰς προσδιορισμὸν τῆς εὐκτιμένης πόλεως τὸ ὄνομα τοῦ Πριάμ Καὶ μόνη ἡ λέξις χρόνος δηλοῖ ἐνίοτε τὸν πολὺν χρόνον ἐν αἰτιατι ('Οδ. Δ 599) ἢ δοτικῇ· οὕτω παρ' Αἰσχύλῳ ('Αγαμ. 126 12 ἔχομεν ὅμοιον τῷ ἐνταῦθα τὸ· χρόνῳ μὲν ἀγρεῖ Πριάμου πόλι Ἀφ' οὗ δὲ εἰς ἔνδειξιν διαρκείας χρονικῆς ὁ Ὅμηρος ἐποιήσα χρῆσιν τῆς ἐπὶ μετὰ δοτικῆς (ἐπὶ ἤματι, ἐπὶ νυκτί), οὐδὲν κωλύει δεχθῶμεν ὅτι ὁ Βακχυλίδης ἀντὶ τῆς σὺν ἔθηκεν ἐνταῦθα τὴν ἐ Τούτου δ' οὕτως ἀναγνωριζομένου, ἔχομεν ὧδε, καὶ ἄνευ τῆς παρ θέσεως τοῦ Ε ἣν ἐπεχείρησεν ἐν τῷ χειρογράφῳ ἡ τρίτη χεὶρ (ἐπε αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἣν ἤθελεν ὁ A^3. Ὑπὲρ τῆς πρώτης ἐκδοχῆς (ἐ

ρόνῳ = κατὰ τοὺς χρόνους) δύναταί τις ἴσως νὰ εἴπῃ ὅτι συνηγορεῖ κατακλεὶς τῆς ἐπινικίου ᾠδῆς, ἔνθα ὁ ποιητὴς ἐπιμένει νὰ ἐξυμνήσῃ, ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὰ ἐπὶ Πριάμου κατορθώματα, τὰς σὺν ἅπαντι χρόνῳ μυρίας ἀλκὰς Ἀχαιῶν. Ἀλλὰ διὰ τοὺς ἄνω λόγους, προτιμῶμεν τὴν ἑτέραν (1).

Ἐπεὶ χρόνῳ. Ὁ ἀναγινώσκων πρόγονοι Ἕλλανες καὶ δεχόμενος ἔπειτα τὴν τοιαύτην διόρθωσιν τοῦ A^3 κατ' ἀνάγκην ὀφείλει νὰ ἐγκλείσῃ τὸ μετὰ τὸ Ἕλλανες ΟΙ. Ἀλλ' εἰς τὴν διαγραφὴν ἀντικεῖται τὸ μέτρον.

Τῆς προσηγορίας Ἕλλανες, προκειμένου περὶ ἡρωϊκῶν ἢ μυθικῶν χρόνων, ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ ποιητὴς καὶ ἐν V, 111: Ἑλλάνων ἄριστοι.

XIII. Πυθέᾳ Αἰγινήτῃ παιδὶ παγκρατιαστῇ Νέμεα.

Στίχοι 124-125:

ἢ μεγάλαισιν ἐλπίσιν
[βρύ]οντες

Ἴδε κατωτέρω ἐν στίχῳ 146: βρύοντες δόξᾳ.

XVI. Ἡρακλῆς.

Στ. 23:

Ἄμαχος δαίμων· ὁ εὐρυβίας φθόνος τοῦ 31 στίχου. ... ὁ Ἔρως οὔτε ἡ Αἶσα, τὸ irresistible fate τῆς σημειώσεως τοῦ ...στου.

XVII. Ἠΐθεοι καὶ Θησεύς.

Στίχοι 90-91:

COEI
NEIN

Kenyon διώρθωσε μετ' ἐνδοιασμοῦ· σθένει δ' ἦν. Ἀλλὰ σόει ...ν. ἀντὶ σόβει νεῖν = ἐδίωκεν, ὤθει πλέειν παρέχει τέλειον

(1) Ἐπ' ἐνιαυτῷ· ἐπὶ χρόνῳ· ἐπὶ ὥρᾳ ἀπαντῶσιν ὡσαύτως· ἀλλ' ἐν τοῖς ...οῖς σημειοῦνται ὡς μεταγενέστερα.

νόημα σαφές, μενόντων ἀθίκτων καὶ τῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ γραμμά-των. Ἵετο δ' ὠκύπομπον δόρυ, ἡ ταχεῖα ναῦς, ὤθει δ' αὐτὴ πλέειν (σόει νεῖν) ὄπισθεν πνέον βόρειον φύσημα (βορεὰς ἐξόπι πνέουσ' ἀήτα).

XIX. Ἰώ. Ἀθηναίοισι.

Στ. 15:

ΤΙΗΝ Ἄργος ὅθ' ἵππιον λιποῦσα

Ἴσως γραπτέον

Δῖον Ἄργος κλπ.

Ἐν Κηφισιᾷ, κατ' Ἰούνιον μεσοῦντα 1898.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

Ὑστερόγραφον. Ἡ ἀνυπομόνως ὑφ' ἅπαντος τοῦ φιλολογικ[οῦ] κόσμου ἀναμενομένη ἔκδοσις τοῦ Βακχυλίδου ὑπὸ Φρεδερίκου Βλα-σίου (Blass) ἰδοῦσα τελευταῖον τὸ φῶς ἦλθεν εἰς Ἀθήνας κατὰ Ἰο[ύ]λιον, ὅτε ἦσαν ἤδη τὰ ἄνω γεγραμμένα.

Ἐκ τούτου, ὁ ἁπλοῦς φιλόμουσος, τοῦ μέτρου δ' οὐκ ἔμπειρος, ὅσ[τις] ἐπεχείρησε νὰ καταγράψῃ αὐτὰ εἰς σημειώσεις, ἀναγκασθεὶς νὰ ἀν[τι]παραβάλῃ καὶ ἀναθεωρήσῃ τὰ γραφέντα, ἐδίστασε μὲν τὸ κατ' ἀρχ[άς], ἀλλ' ἐπὶ τέλους περιττὸν μὲν ἔκρινε νὰ διαγράψῃ ἐκεῖνα ἐν οἷς τύ[χησε] νὰ ἴδῃ συμπίπτουσαν τὴν γνώμην τοῦ ἐπισήμου ἐν Ἄλῃ φιλ[ο]λόγου (IX [VIII] 19-24 καὶ 42-44. X [IX] 45-47), ἐτόλμη[σε] δ' οὐχ ἧττον νὰ παραδώσῃ εἰς τύπωσιν τὰς ἐπὶ τῶν ἄλλων χωρί[ων] (ἐφ' ὧν ὁ Βλάσσιος ἢ σιωπᾷ ἢ ἄλλως ἀποφαίνεται) ἰδιωτικὰς αὐτ[οῦ] εἰκασίας, ὅπως δώσῃ μόνον ἀφορμὴν εἰς δευτέραν ἐξέτασιν.

Κατὰ καθῆκον δὲ παρατίθησιν ἐνταῦθα ἐκ τῆς ἐκδόσεως Βλασσ[ίου] τὰ ἀντίστοιχα.

III (Blass, Bacchylidis Carmina, σ. 33), 21-22: Θεὸν θε[ὸν] τις | ἀγλαϊζέτω, ὁ γὰρ ἄριστος ὄλβων. — (Αὐτόθι, σ. 35), 3[9-] 40: Πίτνουσ]ιν Ἀλυάττα δόμοι. — (Αὐτόθι, σ. 39 ἐν ὑποσημειώ-σει), «96: σὺν δ' κτέ. cf. VIII, 85; referenda haec ad ver[am] gloriam ab Hierone partam». Ἔστι δ' ἡ παραπομπὴ αὕτη α[ὐτὴ] ἡ ὑφ' ἡμῶν εἰς IX, 83-87 γενομένη, τοῦ Βλασσίου ἀναγνωρίσαν[τος]

η τὰ παρὰ Kenyon VII καὶ VIII ἀποτελοῦσι δύο τμήματα μιᾶς
ι τῆς αὐτῆς ἐπινικίου ᾠδῆς (ἴδε Praefatio LVII).
IX (Αὐτόθι, σ. 65 [VIII]), 13: πέφν' ἀσαγεύοντα· ἄνευ διορθώ-
ως τινος, καίτοι ἐν ὑποσημειώσει λέγεται corruptum videtur, πα-
ριθεμένων τῶν ὑπ' ἄλλων προταθεισῶν. — (Αὐτόθι, σ. 67): Εἰς
τέλος τοῦ 35ου στίχου ἐτέθη τελεία στιγμή· ἄνω δέ, μετὰ τὸ πά-
ις τοῦ 36ου. — (Αὐτόθι, σ. 69), 45-47: σῶν ὦ πολυζήλωτε
αξ ποταμῶν, | ἐγγόνων γεύσαντο καὶ ὑψιπύλου Τροίας ἕδος.
X (Αὐτόθι, σ. 75 [IX]), 11: Ἀκ]ειρές. Μεθ' ὑποσημειώσεως·
ειδὲς ut ἀτειρές? —(Αὐτόθι, σ. 79), 51-52: τί μακρὰν γλῶσ-
ιν ἰθύσας κλπ. Μεθ' ὑποσημειώσεως μὲν περὶ τοῦ ἀτελεσφόρου τῶν
σταθεισῶν ὑπ' ἄλλων διορθώσεων, παρατηρήσεως δὲ (σ. 80) ὅτι ἐν
ίχῳ 52 τὸ δεύτερον γράμμα φαίνεται Ν (ἐντὸς οὐχὶ ἐκτὸς) καὶ
προσθήκης· «ο]ὐ[κ] ἰθὺς [δ'] ἐλαύνω ἐντὸς ὁδοῦ recte se habeat».
XI (Αὐτόθι, σ. 83 [X]), 17-21: ἐν ὑποσημειώσει· ἦρα=χάριν,
apud Pherecydem ἦρα Ἴσθι. —(Αὐτόθι, σ. 89-90), 118-123:
λεος τέ τοι ἱμερόεν | .... προγό | νων ἑσσαμένων, Πριάμοι'
ει χρόνῳ κλπ.. ὡς ὁ Willamowitz.
XIII, 124-125 (Αὐτόθι, σ. 105 [XII]), 157-158: ἤ μεγάλαι-
ἐλπισιν | πνέ]οντες.
XVII (Αὐτόθι, σ. 129 [XVI]), 90-91: σόει | νιν βορεὰς ἐξό-
θε πνέουσ' ἀήτα. Pro νεῖν scribendum νιν, λέγει, μετ' ἄλλους, καὶ
Βλάσσιος ἐν ὑποσημειώσει. Ἐν δὲ σ. VII τοῦ Προλόγου (Praefa-
) δεικνύει τὴν μεταβολὴν ἀναγκαίαν ἕνεκα τοῦ μέτρου. Τὸ δὲ
ει, ὡς καὶ ἡμεῖς, δέχεται καὶ αὐτὸς ἀντὶ σσόει κατὰ τὰ ἐσσόη-
ι δορυσσόντος.
XIX (Αὐτόθι, σ. 141 [XVIII]), 15: τί ἦν Ἄργος ὅθ' ἵππιον
οῖσα | .....; Ἡ περίοδος τρέπεται εἰς ἐρωτηματικὴν ὑπὸ τοῦ
κεσίου ὑποσημειουμένου τάδε· «τί ἦν editori Britanno utique
ruptum videtur et propter numeros et propter sensum.
hi res parum explorata est. Ἀλλὰ περὶ τοῦ μέτρου παρεμβάλ-
παρατήρησιν ὅτι – ⏑ ἔχει καὶ ὁ στίχος 33: Ἄργον.

Ἐν Κηφισιᾷ, τῇ 25 Ἰουλίου 1898.

Σ. Ν. Δ.

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝῼ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

---

4. Σπανιστοῖς. Ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς «σπανιστοῖς, εὐ[illegible] λέσι», εἰς ὃ ἐπιφέρει ὁ Wunder «id est vilibus et mod[illegible] qualia mendicis dari solent». Ὁ Ellendt ἑρμηνεύει: parc[illegible] Nauck: karg, spärlich zugemessen, ἤτοι γλίσχρως διδομέν[illegible] Passow: mangelhaft, kärglich, gering. Θὰ ἠδύνατο νὰ ἑρμην[illegible] τό: σπανιστοῖς καὶ διὰ τοῦ: ὧν σπανίζω, στεροῦμαι. Ἡ ση[illegible] αὕτη παρὰ Στράβωνι «ἡ παραλία σπανιστὴ καρποῦ ἐστι» (15, 727) = σπανίζει, ἔχει ἔλλειψιν· τὰ ἑπόμενα «σμικρὸν μὲν [illegible] τοῦντα, τοῦ σμικροῦ δ' ἔτι μεῖον φέροντα» συνηγοροῦσιν ὑπὲρ [illegible] πρώτης ἑρμηνείας, ἢ καὶ κρείττων· διότι δι' αὐτῆς οἰκτρότερος [illegible] δίπους παρίσταται καὶ μείζονος συμπαθείας ἄξιος. Ὁ Ἀθ. Σ[illegible] λάριος ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ τὸ προκείμενον ἀναφέρων χωρίον [illegible] ὀρθῶς συνάπτει τὰς δύο ἑρμηνείας γράφων «οὗ τινος σπανίζετα[illegible] τ. ἔ. σπάνιν ἔχει, οὐ δαψιλής, γλίσχρος, εὐτελής».

6. Καὶ τόδ' ἐξαρκοῦν ἐμοί. Ὁ Schneidewin ἐκδέχεται [illegible] ἐξαρκοῦν = ἐξαρκεῖ (ἐξαρκοῦν ἐστιν)· ἀλλ' οὕτως ὁ λόγος [illegible] χαλαρώτερος· προτιμοτέρα ἡ ἑτέρα ἑρμηνεία, καθ' ἣν τὸ ἐξ[illegible] ὡς αἰτιατικὴ μετοχῆς συνάπτεται τῷ ἡγουμένῳ: μεῖον· [illegible] κτέον: τοῦ σμικροῦ δ' ἔτι μεῖον φέροντα καὶ τόδ' ἐξαρκοῦν ἐμοί. [illegible] τοῦ σμικροῦ δ' ἔτι μεῖον φέροντα; καὶ τόδ' ἐξαρκοῦν ἐμοί [illegible] στίζει ὁ Schneidewin.

17. Πυκνόπτεροι ἀηδόνες. Ὁ Dindorf: nihil ali[illegible] significat nisi frequentes illic esse luscinias; sed ut orat[illegible] gis poëtica evaderet simplici πυκναὶ praetulit poëta adject[illegible] cum πτεροῦ nomine compositum, quoniam de avibus ag[illegible]

ἰὰ τοῦ ἐπιθέτου πυκνόπτεροι, ὃ συνετέθη κατὰ σχῆμα ὑπαλλαγῆς ·ταλαβὸν τὸ εἰς τό: ἀηδόνες ἀνῆκον πυκνός, παρίσταται ἐναργε·ίςα ἡ εἰκὼν τῶν διὰ τῶν πτερῶν κινουμένων ἀπὸ κλάδου εἰς κλά·ν ἀηδόνων, ὡσεὶ ἔλεγεν ὁ ποιητής: πυκναὶ δ' ἀηδόνες πετόμεναι στομοῦσιν. Ἰδ. καὶ παρατ. εἰς στ. 900.

30. Στείχοντα κἀξορμώμενον. Σχῆμα πρωθύστερον· τὸ μὲν ὁρμώμενον σημαίνει τὴν πρώτην, τὸ δὲ προστείχοντα τὴν ἑπο·νην ἐνέργειαν· ἀπομίμησις τοῦ Ὁμηρικοῦ: βῆ δ' ἰέναι.

45. Ὡς οὐχ ἕδρας γῆς τῆσδ'. Ὁ Wunder «pro ὥστ', ·od libri habent, et scholiasta auctore, qui adnotat: ἐγὼ ·οὐκ ἀναστήσομαι ἐντεῦθεν, et sententia flagitante, cum Elm·ijo ὡς restitui. Nam ὥστε si scriberetur, hoc poëta diceret: ·que fretus tutela deorum etc. At non quod ab Apolline res·nsum tulerat, vitam ibi finire fatale sibi esse, Oediqus ex ·c loco umquam se exiturum negavit». Ἀλλ' ἐκ τῶν στίχων ·90 καταφαίνεται ὅτι ὁ προστάτης αὐτοῦ Ἀπόλλων ταύτην τὴν ·αν τῶν σεμνῶν θεῶν ὑπέδειξε παῦλαν τῶν κακῶν· ὥστε κάλλιστα ·ι τὸ τῶν χειρογράφων: ὥστ'. Ἀντὶ τοῦ: ἕδρας γῆς τῆσδ' ὁ Ken·berger εἰκάζει: ἕδρας ἐκ τῆσδ'· ἄλλοι ἀντί: γῆς γράφουσι: γε· ·α κάλλιστα ἔχει ἡ τῶν χειρογράφων γραφή· τό: γῆς (γεν. ἐξ ·κειμένου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ: ἕδρας = ἕδρας, ἥν ἔχω (ἣν ἑδρά·αι) ἐν ταύτῃ τῇ γῇ. Ἰδ. Matthiä gr. gramm. § 380, 3.

46. Ξυμφορᾶς ξύνθημ' ἐμῆς = ἡ προορισθεῖσα ἐμὴ τύχη· ·ως τὸ συγκείμενον, προωρισμένον ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς πρὸς ἐμὴν τύχην (παῦλαν κτλ. στ. 87). Διαφόρως ἑρμηνεύουσι τὴν ·ν ξύνθημα· ὁ Schneidewin: Losung (κλῆρος, σύμβολον)· ὁ ·dler fati constitutam legem (τῆς μοίρας τὴν ὡρισμένην συν·ην)· ὁ Döderlein: omen, tessera (σημεῖον, σύμβολον)· ὁ Wun·: fatum constitutum a deo sive praedictum (μοῖρα ὁρισθεῖσα τοῦ θεοῦ ἢ προρρηθεῖσα)· ὁ Brunk: signum et indicium (ση·ν καὶ δήλωσις)· μόνη ἡ τοῦ Wunder ἑρμηνεία προσεγγίζει εἰς ἡμετέραν. Τό: ξυμφορὰ ὁ Ellendt ἑρμηνεύει casus tristis et ·mitas (τύχη πικρὰ καὶ συμφορά)· ὀρθότερον ἁπλῶς casus, ὅπως ·νεύει καὶ ὁ Schneidewin διὰ τοῦ Geschick.

9. Μή μ' ἀτιμάσῃς ὧν σε προστρέπω φράσαι. Ἑρμηνευ-

τέον: μή με ἀτιμάσης (στερήσης ἐκ καταφρονήσεως) ἐκείνων, ἃ προστρέπω (παρακαλῶ) φράσαι (νὰ εἴπης εἰς ἐμέ). Ὁ Wunder: μ' ἀτιμάσης τούτων, ἅ σε φράσαι ἱκετεύω ἤ: μή μ' ἀτιμάσης φρά ταῦτα, ἅ σε φράσαι ἱκετεύω· ἁπλουστέρα ἡ πρώτη.

57. Χαλκόπους ὁδός. Ἡ χαλκοῖς βάθροις ἐρριζωμένη φλ ὅθεν χαλκίνη· ὁ Ellendt: propter firmitatem fundamentor aereis gradibus substructorum (διὰ τὴν στερεότητα τῶν θεμελ χαλκοῖς βάθροις ὑπῳκοδομημένων). Ὁ Passow: wegen ihrer eh nen Grundlage (διὰ τὸ χάλκινον θεμέλιον). Ἰδὲ καὶ παρατ. στ. 1591).

61-2. Οὐ λόγοις τιμώμεν', ἀλλὰ τῇ ξυνουσίᾳ πλέον. Wunder τὸ: πλέον τῶν χειρογράφων τρέπει εἰς: θεῶν· διότι ἀνάρμοστον θεωρεῖ αὐτὸ τῷ προκειμένῳ χωρίῳ καὶ τὸ: ξυνουσ λέγει, ἀπαιτεῖ γενικὴν πρὸς ἐξάρτησιν. Ὁ Schneidewin περιέμε λεῶ ἀντὶ τοῦ: πλέον. Καθ' ἡμᾶς ἔχει καλῶς τὸ χωρίον οὕτως ἑρμ νευόμενον: οὓς τιμίους τόπους γινώσκεις οὐ λόγοις ἐξαγγελλομέν σοι, ἀλλὰ συνὼν αὐτοῖς (εὑρισκόμενος, διατρίβων ἐν αὐτοῖς) καὶ πλ τῇ ξυνουσίᾳ ἢ λόγοις. Ὁ Brunk ἑρμηνεύει non fama magis qu ipso usu nota· ὁ Musgravius: non sermone tantum honesta sed multo magis, quando praesens consueveris· τὸ δεύτε μέρος τῆς ἑρμηνείας ἐγγὺς ἵσταται τῇ ἡμετέρᾳ. Ἰδ. καὶ ἄλλας ἑρμ νείας παρὰ τῷ Ellendt ἐν λέξ. συνουσία.

63. Τῇ ξυνουσίᾳ. Ἡ λέξις ξυνουσία σημαίνει ἀναστροφήν, εὑρίσκεσθαι ἔν τινι τόπῳ· καὶ ὁ μὲν ξένος ἀναστρεφόμενον (ξυνὼ τῷ τόπῳ ἐκείνῳ) θεωρεῖ τὸν Οἰδίπουν, βεβηκότα ἤδη ἐν τῷ χώ (στ. 52), ὁ δὲ Οἰδίπους ἀναστρεφομένους θεωρεῖ κατοίκους ὑπάρχ τας περὶ τὸν τόπον· ὅθεν καὶ ἡ ἐρώτησις: ἦ γάρ τινες ναίουσι τοῦ τοὺς τόπους; (στ. 64). Αἱ τοιαῦται διλογίαι καὶ τὰ ἀμφίβολα αἰνιγματώδη καὶ αἱ παρεξηγήσεις συνηθέσταται ἐν τοῖς διαλόγοις τ τραγῳδιῶν καὶ ἰδίως ἐν ταῖς στιχομυθίαις· οὕτως αἰνιγματώδης ὁ 72 καὶ ὁ στ. 74, ὃς ἔχει καί τι κέντρον· αἰνιγματώδης καὶ ὁ στ. 3

71. Ὡς πρὸς τί λέξων ἢ καταρτύσων μόλοι. Ὁ Dind φρονῶν ὅτι τὸ: μόλοι παρεισέφρησεν ἐκ τοῦ τέλους τοῦ ἡγουμ στίχου προτείνει ἀντ' αὐτοῦ: παρῇ· ὁ Ellendt ἀντὶ τοῦ: μόλοι θέ μολεῖν· ὁ Nauck ἀντὶ τοῦ: ὡς πρὸς προτείνει: ὅπως. Καθ' ἡμᾶς γ

τίον: ὅστις ἀντὶ τοῦ: ὡς πρός· «ὅστις τί λέξων ἢ καταρτύσων μόνος» θὰ ἠδύνατο δὲ καί: ὅς ἂν νὰ γραφῇ ἀντὶ τοῦ: ὡς πρός.

75. Οἶσθ', ὦ ξέν', ὡς μὴ σφαλῇς. Ὁ Nauck σόλοικον εὑρίσκων τὸ χωρίον καὶ σύγχυσιν παραδεχόμενος καὶ φθορὰν τοῦ κειμένου εἰκάζει: ἀλλ', ὦ ξέν', ὡς νῦν μὴ σφαλῇς τοῦ δαίμονος, αὐτοῦ μέν', πεο κἀφάνης, ἕως ἐγώ. ἐκ δὲ τοῦ 76 στ. ἀποβαλλομένου μόνον ἡ λέξις: δαίμονος παραλαμβάνεται ἐν τῷ 75 ἀντὶ τοῦ: ἐπείπερ. Δαίμονος = τύχης· ὁ Hense: ἴσχ', ὦ ξέν', ὡς νῦν μὴ σφαλῇς τοῦ δαίμονος· ἐπείπερ εἶ γενναῖος, ὡς ἰδόντι μοι, αὐτοῦ μέν' κτλ. Καθ' ἡμᾶς γραπτέον: οἶσθ' οὖν ὃ δρᾶσον, ὡς σὺ μὴ σφαλῇς, ὅς εἶ | γενναῖος, ὡς ἰδόντι, πλὴν τοῦ δαίμονος;

85. Πρώτων ἐφ' ὑμῶν τῆσδε γῆς ἔκαμψ' ἐγώ. Ἀντὶ τοῦ: ; ὁ Burgesius ἔγραψε: γυῖς', ὃ καὶ ὁ Wunder υἱοθέτησεν· ἀλλὰ διορθώσεως οὐδεμία χρεία· διότι καὶ τὸ ἁπλοῦν κάμπτω κατὰ παράλειψιν τοῦ: γόνυ τὸ αὐτὸ δηλοῖ κατὰ Passow, Ellendt καὶ Schneidewin· ἡ ἐπὶ συναπτέα κατ' ἀναστροφὴν τῷ: ἕδρας (γενικ.), ἐξαρτωμένῳ ἐκ τοῦ: τῆσδε γῆς (= ἐν ταύτῃ τῇ γῇ)· καὶ τό: ὑμῶν ὡς γενικὴν κτητικὴν συναπτέον τῷ: ἕδρας = ὑμετέρας· τό: πρώτων ἀπεῖ εἰς τό: ὑμῶν ὡς κατηγορούμενον κατὰ σχῆμα ὑπαλλαγῆς ἀνῆκει εἰς τό: ἕδρας· ὥστε ἑρμηνευτέον: ἐπὶ τῆς ἐν ταύτῃ τῇ γῇ ὑμετέρας ἕδρας πρώτης ἔκαμψα τὸ γόνυ (ἱδρύθην, ἀνεπαύθην).

92. Κέρδη μὲν οἰκήσαντα. Ὁ Τρικλίνιος: οἰκήσοντα· ὁ Nauck: τελῶντα· ὁ Hense: εἰσοίσοντα, ὃ καὶ κρεῖττον.

101. Εἰ μὴ δοκῶ τι μειόνως ἔχειν. Ὁ σχολιαστής: εἰ μὴ δοκῶ ὑμῖν ἐλαττόνως ἔχειν τὰ κακὰ καὶ δεῖσθαι προσθήκης· ὁ Schneidewin: ἂν μή που ἐνώπιον τῶν ὑμετέρων ὀφθαλμῶν φανῶ ἀνάξιος ταύτης εὐεργεσίας, ἤτοι οὐδεὶς ἐμοῦ ἀξιώτερος τυχεῖν ἀπαλλαγῆς δεινῶν· καὶ ὁ Hermann: nisi forte vilior vobis esse videor, cui hoc beneficium concedatis, quum quae extrema hominum mala sustineam. Ὀρθότερα τὰ τοῦ σχολιαστοῦ, ἑρμηνευτέον οὕτως: ἂν μὴ φαίνωμαι ἴσως ὑμῖν ὅτι δὲν συνεπληρώθησαν τὰ κακά μου, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑποστῶ καὶ ἄλλα. Τὴν τοῦ σχολιαστοῦ ἑρμηνείαν ἀποκρούει καὶ ὁ Ellendt λέγων ὅτι ἔπρεπε νὰ ῥηθῇ: μεῖον ἤ: μείω.

111. Οἶδε δή τινες. Τό: οἶδε ὡς κατηγορούμενον = ὧδε, ὅ

καὶ προτείνει ὁ Brunk, ἀποκρούει δ' ὁ Ματθίας (Gr. gramm. 471, 12) ὡς γλώσσημα· ἀλλὰ γραπτέον νομίζω: ὧδ' ἄνδρες τιν ἀντὶ τοῦ: οἶδε δή τινες.

132-4. Τὸ τᾶς εὐφήμου στόμα φροντίδος ἱέντες. Ὁ Ellendt ἑρμηνεύει: εὐφημοῦντες τῷ στόματι, religiose silentium tenentes· ἀλλὰ τό: ἱέντες στόμα ἂν ἐκλαμβάνεται ταὐτόσημον τῷ φωνὴν ἱέντες σημαίνει τὸ ἀντίθετον loquentes, οὐχὶ silentium tenentes· ὁ Musgravius λέγει ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ἑρμηνεύων: τὸ θεῖ αὐτοὺς ἐξαναγκάζει στόμα· ὁ Wunder: οὕτως ἡσύχῳ ἢ ταπεινῇ φωνῇ ἃ καθ' ἑαυτοὺς εὐσεβῶς διανοούμεθα ἐκβάλλοντες, ὥστε μή φωνὴ μήτε λόγος νὰ ἀκούηται· ὁ Schneidewin: μὲ τὸ ἄνοιγμα τ στόματος ἐκφέροντες ἄνευ λόγου τὴν τὴν ψυχὴν κατέχουσαν φρο τίδα τῆς εὐφημίας· ἅπασαι αὗται αἱ ἑρμηνεῖαι ἑρμηνείας δέοντ ἀγνοῶ δὲ καὶ ποίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰς τοῦ κειμένου λέξεις· πλ δὲ τούτων ἀδύνατον φαίνεταί μοι νὰ λέγηται: στόμα ἵημι κατὰ γλῶσσαν, φωνὴν ἵημι· ἀλλὰ καὶ τὸ σύναρθρον: τὸ στόμα οὐδα δικαιολογεῖται δι' ὧν τὸ δικαιολογεῖ ὁ Schneidewin λέγων «τὸ ἄ θρον τὸ στόμα τῆς εὐφημίας δηλοῖ τὸν διὰ τῆς χρήσεως ὁρισθέν τρόπον τῆς δεήσεως». Τὸ χωρίον νοσοῦν πάντως θεραπείας δεῖτ ἐπὶ πολὺ βασανίσαντες τὸ χωρίον μόλις εὕρομεν τὴν ἑξῆς· ἀντὶ τ τὸ τᾶς γραπτέον: τὸ πᾶν (=παντελῶς, ἀποδιδόμενον πρὸς ἐπίτα καὶ εἰς τὰ τρία: ἀδέρκτως, ἀφώνως, ἀλόγως), μεθ' ὃ στικτέον κόμματος· ἀντὶ δὲ τοῦ: στόμα γραπτέον: μετὰ καί: ἰόντες ἀντὶ τ ἱέντες· γραπτέον λοιπὸν καὶ ἑρμηνευτέον: καὶ παραμειβόμεσθα (= νῶμεν ἀπὸ κοντὰ) ἀδέρκτως (χωρὶς ὁλότελα νὰ κυτάξωμεν), ἀφώ (χωρὶς ὁλότελα νὰ βγάλωμεν φωνήν), ἀλόγως τὸ πᾶν (χωρὶς ὁ τελα νὰ γείνῃ ὁμιλία), εὐφάμου μετὰ φροντίδος ἰόντες (πορευόμ μὲ εὔφημον φροντίδα, πορευόμενοι καὶ φροντίζοντες νὰ μὴ γείνῃ προσβλητικὸν ταῖς θεαῖς μήτε διὰ τῶν ὀμμάτων μήτε διὰ τῆς φω μήτε διὰ τοῦ λόγου).

134-5. Τὰ δὲ νῦν τιν' ἥκειν. Ὁ Wunder ἑρμηνεύει: ἃ τὰ νῦν ἥκειν τις λέγεται οὐδὲν ἅζων· ὁ δὲ Schneidewin ὁμοίως τὰ δὲ νῦν ἑρμηνεύων: τὰ νῦν δὲ συνάπτει τὴν ἀνεξάρτητον τα πρότασιν τῇ ἀναφορικῇ: ἃς τρέμομεν λέγειν, ἤτοι: ἃς ἡμεῖς μὲν μομεν λέγειν, λόγος δέ ἐστιν ἥκειν τινὰ τὰ νῦν οὐδὲν ἅζοντα αὐ

ιλλὰ τό: τιν' παρέχει πράγματα· διότι δὲν πρόκειται περὶ ἀορίστου ι: ἀγνώστου (τινά), ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπου μνημονευθέντος ἀνωτέρω :λανάτας τις ὁ πρέσβυς» (στ. 125), διὰ τοῦτο ἀντὶ τοῦ: τιν' γρα-·ίον: νιν, συναπτέον δὲ ὡς δεύτερον μέρος τῆς ἀντιθέσεως τῷ: οιδα γὰρ οὐκ ἄν ποτε κτλ. (ὁ πλανάτας πρεσβύτης) (στ. 126), νῦν δὲ λόγος ἐστὶν ἥκειν νιν (τὸν πρεσβύτην) οὐδὲν ἅζονθ' (οὐδα-ς εὐλαβούμενον, ὅλως ἀδιαφοροῦντα).

139. Ὅδ' ἐκεῖνος ἐγώ. Μετάφρασον: ἰδοὺ ἐγὼ ἐκεῖνος (ἐγὼ αι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ζητεῖτε, ἐδῶ, νά με)· ἐκεῖνος κατηγορού-ον τοῦ: ἐγώ, ὅδε ἀμφοτέρων.

145-6. Οὐ πάνυ μοίρας εὐδαιμονίσαι πρωτῆς. Τὸ: πρω-(=πεπρωμένης) ἐκ διορθώσεως τοῦ Vauvillerius· τῶν χειρο-;ων ἡ γραφή: πρώτης, ἣν καὶ διαφυλάττει ὁ Ellendt καὶ ὁ Din-f· ἡ ἔννοια: οὐχὶ καλότυχος ἐκ τῆς πεπρωμένης μοίρας του· τὴν .ὴν μοίρας ὁ Schneidewin συνάπτει τῷ: εὐδαιμονίσαι· κατὰ ınder: οὐ πάνυ τοιοῦτος, ὥστε εὐδαιμονίσαι αὐτὸν ἕνεκα τῆς πρω-μοίρας· ἀλλ' ἐκληπτέον τὴν γενικήν: μοίρας πρωτῆς ὡς γενικὴν γορηματικήν: οὐ πάνυ μοίρας πρωτῆς ἐστι τοιαύτης (ἔχει τοι-ην μοίραν πεπρωμένην, πέπρωται αὐτῷ τοιαύτη μοίρα), ὥστε ιμονίσαι τινὰ αὐτόν· παρ' Ἡροδότῳ (1, 91) πεπρωμένη μοῖρα, Αἰσχύλῳ (Προμ. 103) πεπρωμένη αἶσα.

49. Κἀπὶ σμικροῖς μέγας ὥρμουν. Ὁ σχολιαστής: ἐπὶ ροῖς· ἐπὶ εὐτελέσιν αἰτήμασι· μέγας ὢν κατὰ μέγεθος καὶ τὴν ιαν. Ὁ Wunder: διότι οὐδὲ (ἂν μὴ δυστυχέστατος ἤμην) ἐν-α διὰ ξένων ὀφθαλμῶν ἤθελον ἔλθει καὶ ἕνεκα μικρῶν δώρων, εἰ μέγας ἤθελον εἶσθαι, εἰς τοῦτον τὸν λιμένα ἤθελον ὁρμεῖ· μέγας, : μεγάλα ἤθελε φέρει κέρδη τοῖς Ἀθηναίοις «ὡς ἂν προσαρκῶν κερδάνῃ μέγα» (στ. 72), τὸ δὲ: ὁρμεῖν ὑπονοεῖ τό: ἐλθόντα ιν τερμίαν (στ. 89). Ὁ Ellendt: exiguo fulcro nixum in u i. e. perfugio consistere. Ὁ Schneidewin: ἂν δὲν ἤμην υχής, ἐγώ, ἰσχυρὸς ἀνὴρ (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀδυνάτους ;; δὲν θὰ προσωρμιζόμην ἐνταῦθα ἐπὶ ἀσθενῶν ἐρεισμάτων. Καθ' ; ἑρμηνευτέον οὕτως: ἐπὶ σμικροῖς (νῦν) ὥρμουν, μέγας ὢν (πρό-· περὶ τῆς παραλείψεως τῶν χρονικῶν διορισμῶν νῦν-πρότερον μετέρας διορθώσεις εἰς Ἀντιγόνην στ. 124-6 ἐν περιοδ. Ἀθηνᾷ

(τόμ. 7, σελ. 377-8)· ἡ μεταφορὰ τοῦ: ὥρμουν ἐπὶ μικροῖς ἐκ τ[illegible] ἐπὶ (δυοῖν) ἀγκύραιν ὁρμεῖν (Δημοσθ. 56, 44)· ἡ δὲ ἔννοια: δὲν ἦσαν τὰ ἐμὰ εὐτελῆ, δὲν θὰ ἤμην εὐτελής.

149-51. Ἐή, ἀλαῶν ὀμμάτων· ἆρα καὶ ἦσθα φυτά[λ]μιος; δυσαίων μακραίων θ' ὅσ' ἐπεικάσαι. Ὁ Schneidew[in] ἐή, ἀλαῶν ὀμμάτων· ἆρα καὶ ἦσθα φυτάλμιος δυσαίων; μακραίω[ν] ὅσ' ἐπεικάσαι· Τὸ: ὅσ' καταλληλότερον τῷ μέτρῳ τοῦ ἐν τοῖς χ[ει]ρογράφοις: ὡς ἐκ διορθώσεως τοῦ Bothe· τὸ: μακραίων γ' ἐκ δι[ορ]θώσεως τοῦ Dindorf, ἐν τοῖς χειρογράφοις: μακραίων τε θ'· τὸ: φ[υ]τάλμιος ὑπὸ τοῦ σχολιαστοῦ ἑρμηνευόμενον ἀπὸ φύτλης, ἀπὸ [γε]νέσεως ἐξ ἀρχῆς συνάπτεται ὑπό τε τοῦ Ellendt καὶ τοῦ Schn[ei]dewin τῇ γεν. κατηγορ. ἀλαῶν ὀμμάτων, ἐπαναλαμβανομένη[ς] τοῦ προτέρου στίχου· ἆρα καὶ ἦσθα ἀλαῶν ὀμμάτων (τυφλὸς) φυτά[λ]μιος (ἐκ γενετῆς); τοῦ: γ' μετὰ τὸ: μακραίων προτιμότερον τὸ: τοῦ Schneidewin· γραπτέον λοιπὸν καὶ στικτέον οὕτως: ἐὴ ἀλ[αῶν] ὀμμάτων· ἆρα καὶ ἦσθα φυτάλμιος; δυσαίων μακραίων θ', ὅσ' ἐ[πει]κάσαι.

157. Ἀφθέγκτῳ. Ὁ Passow ἑρμηνεύει: σιωπηλῷ, ἔνθα οὐ[δε]μία φθογγή· κατὰ τὸ: ὃ παραμείβονται ἀφώνως, ἀλόγως (στ. 13[1]). Ὁ Ellendt: sic dicto propter tremendas Furiarum cerimoni[as] καθ' ἡμᾶς: ἀφθέγκτῳ = ἀρρήκτῳ, ὃ εὐλαβεῖταί τις εἰπεῖν κατὰ ἃς τρέμομεν λέγειν (στ. 130).

161. Τῶν, ξένε πάμμορε, εὖ φύλαξαι. Ἡ μετὰ γενικῆς [ἡ] σύνταξις τοῦ φυλάσσομαι, ἡ ὑπὸ τοῦ Ellendt οὐδαμῶς μνημον[ευο]μένη, προῆλθεν ἐξ ἐλλειπτικῆς συντάξεως τοῦ συστοίχου ἀντικ[ειμέ]νου: φύλαξαι τὴν φυλακὴν τούτων, ἐν ᾗ ἡ γενικὴ εἶνε ἢ τῆς [ἀνα]φορᾶς, τὴν φυλακὴν τὴν ἀναφερομένην εἰς ταῦτα, τὴν περὶ τού[των], ὁπότε τὸ ῥῆμα κατατάσσεται εἰς τὰ ἐπιμελείας καὶ φροντίδος στ[ερη]τικὰ (Kühner ausf. gramm. σελ. 326, 6), ἢ τοῦ αἰτίου, τὴν [διὰ] τούτων, τὴν ἕνεκα τούτων, ὅπως ἑρμηνεύει ὁ Passow. Ὅλον [τὸν] στίχον τοῦτον ὁ Wunder θεωρεῖ παρενθετικῶς ἐξενηνεγμένον [ση]διὰ κόμματος μετὰ τό: φύλαξαι· κυρίαν πρότασιν δὲ τοῦ: ἀλλ' κτλ. (στ. 155) θεωρεῖ τὸ μετάσταθ', ἀπόβαθι. Ὁ δὲ Schneid[ewin] στίζει δι' ἄνω στιγμῆς μετὰ τό: φύλαξαι, ὁπότε τοῦτο γίνεται [κυρία] πρότασις, τὰ δὲ ἑπόμενα: μετάσταθ', ἀπόβαθι ἐκφέρονται ἀσ[υνδέτως]

ως· κατὰ τὸν Wunder στίζει καὶ ὁ Dindorf· ἀρέσκει μοι μᾶλλον τοῦ Schneidewin ἐκδοχὴ καὶ διὰ τὸ ἀβίαστον τῆς συντάξεως καὶ ὰ τὴν γοργότητα τοῦ ἀσυνδέτου.

239. Ἔργων ἀκόντων. Ἔργων, ἃ ἄκοντες ἔπραξαν· τὸ: ἀκόνιν κατὰ σχῆμα ὑπαλλαγῆς ἀπεδόθη εἰς τὸ: ἔργων, ἀνῆκον εἰς τὸν ραξάμενον· οὕτω καὶ ἐν 266-7: «τὰ ἔργα μου πεπονθότ' ἐστὶ ᾶλλον ἢ δεδρακότα» = τὰ ἔργα μού ἐστιν ἔργα πεπονθότος μᾶλλον δεδρακότος.

243. Πατρὸς ὑπὲρ τοῦ μόνου ἄντομαι. Τὸ: μόνου ἀκατάλλον, καθ' ἃ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Schneidewin, ὅς ὑποπτεύει ἐνθα δακτυλικὸν τετράμετρον· ὁ Dindorf διορθοῖ: πατρὸς ὑπὲρ μοῦ ἄντομαι· εὐοδοῦται καὶ ὁ νοῦς καὶ τὸ μέτρον, ἂν γράψωμεν: τρὸς ὑπέρ τ' ἐμοῦ ἄντομαι.

250-1. Πρός σ' ὅ,τι σοι φίλον ἐκ σέθεν ἄντομαι, ἢ τέον, ἢ λέχος, ἢ χρέος, ἢ θεός. Ἑρμηνεύουσιν: ἄντομαί σε ς τούτου, ὅ,τι σοι φίλον ἐκ σέθεν (ἀναφέρουσι τὸ τελευταῖον τοῦτο ον εἰς τὸ: τέκνον, διὰ δὲ τὸ: λέχος, χρέος, θεὸς ἐννοοῦσι τὸ: σέθεν ον). Τὸ χωρίον πάντως νοσεῖ· ὁ Elmsley εἰκάζει: οἴκοθεν ἀντὶ : ἐκ σέθεν· ἐγώ: πρός σ' ὅ,τι φίλτατον ἔσχεθες ἄντομαι.

277. Μαύρους ποιεῖσθε. Οὕτω γράφων ὁ Schneidewin ἑρμηι: ἀμαυροῦτε, ἀτιμάζετε. Τὴν λέξιν: μαῦρος ταὐτόσημον τοῦ: υρός, ἀσθενὴς ἀναφέρουσιν ὁ Ἡσύχιος καὶ Σουΐδας· ὁ Φώτιος ζει: μαυρός· ἡ ἔννοια τοῦ: ἀτιμάζετε, ἣ μόνη ἐνταῦθα προσήκει, ἐξάγεται ἀβιάστως ἐκ τοῦ: ἀμαυροῦτε. Ἐν τοῖς χειρογράφοις ται: μοίραις ἀντὶ τοῦ: μαύρους, ἀνθ' οὗ ὁ Dindorf: μοίρᾳ, ὑπο· ἔξωθεν τὴν πρόθεσιν ἐν· ὁ Brunk: μοῖραν, ὡσαύτως καὶ ὁ nder, ἐκλαμβάνων τὸ: μοῖραν ποιεῖσθε μηδαμῶς ταὐτὸν τῷ: ἐν μιᾷ μοίρᾳ ποιεῖσθε· τὸ χωρίον νοσεῖ ἀνιάτως· διορθωτέον ἴσως: σθ' ἀτίμους· μηδαμῶς· (ποεῖτε τοῦτο, προστακτική).

81-2. Ἀνοσίου βροτῶν. ξὺν οἷς σὺ μὴ κάλυπτε κτλ. ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων· ὁ Dindorf γράφει: ἀνοσίου· τάδ' ξυνεὶς σὺ μὴ κάλυπτε· καλῶς ἔχει ἡ τῶν χειρογράφων γραφή· οἷς = (θεοῖς) ὁμογνωμονῶν, ἀκολουθῶν τοῖς διατάγμασιν αὐτῶν ἦν μήπω γενέσθαι φωτὸς ἀνοσίου)· τὸ ἐνταῦθα (φωτὸς) ἀνοσίου ῶν ὅμοιον τῷ ἐν Αἴαντι 1358 φῶτες βροτῶν· πρβλ. καὶ τὰ

Ὁμηρικὰ καταθνητῶν ἀνθρώπων ἀνέρες (Ὀδ. 17, 587), ἀνδρ
ζωὸς βροτὸς (23, 187).

284. Ἐχέγγυον. Ὁ Ellendt ἑρμηνεύει fide dignus· ὁ Σουΐδ
ἀσφαλῆ· ὁ Musgravius εἰκάζει: ἐπέγγυον· ὁ Reiske: ἐχέγγυος· οὐδ
μία διορθώσεως χρεία· ἑρμηνευτέον οὕτως: ὃς ἔσχε τὴν σὴν ἐγγύ
ἀσφαλῆ ἑαυτὸν ἐνόμισε τοῖς σοῖς λόγοις πιστεύσας· ὁ Schneidewi
ἑρμηνεύει: fidem recepisti (ὑπὸ τὴν προστασίαν σου ἀνέλαβες) κα
alius sponsione fretus (πεποιθὼς τῇ ἐγγυήσει ἄλλου).

288. Ὅταν δ' ὁ κύριος παρῇ τις. Τὸ σύναρθρον καὶ ὡρισμ
νον: ὁ κύριος μετὰ τοῦ ἀορίστου: τις εἶνε ἀσυμβίβαστον· τὰ χειρ
γραφα ἔχουσιν: ὁ κύριος· ὁ Brunk: ὅταν δὲ κύριος, ἣ καὶ φαίνετ
ἡμῖν ἡ ὀρθοτάτη γραφή· τὴν γραφὴν ταύτην ἔχουσι καὶ ὁ Δουκ
καὶ ὁ Ῥαγκαβῆς. Ἀλλ' εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ὁ στίχος συνεταράχ
καὶ χρεία ῥιζικωτέρας διορθώσεως· γραπτέον λοιπὸν καθ' ἡμᾶς: ὅτ
δ' ὁ κύριος, ὅς ἐστιν ὑμῖν ἡγεμών, ἡμῖν παρῇ· τὸ ἡμῖν ἠδύνατο ὑ
τῶν ἀντιγραφέων νὰ παραλειφθῇ συγχεόμενον πρὸς τό: ὑμῶν· τὸ δ
ὅς ἐγένετο ὅστις κατὰ σύγχυσιν πρὸς τό: ἔστιν· τὸ δέ: τις παρεν
βλήθη διὰ τὸ κεχηνὸς τοῦ ῥυθμοῦ· ὁ κύριος = ᾧ ἀνήκει τὸ δικαίωμ
τοῦ μανθάνειν τὸ πρᾶγμα· ὁ Ellendt: penes quem jus, potesta
arbitrium est· νεολογικῶς καθ' ἡμᾶς ἀποδίδοται διὰ τοῦ: ὁ ἁρμ
διος. Ἰδὲ καὶ ἡμετέρας κριτικὰς καὶ ἑρμηνευτικὰς σημ. εἰς Ἀντ
γόνην ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. 7, σελ. 329, στ. 252.

292. Τἀνθυμήματα. Τὰς βουλάς, τὰ βουλεύματα· ὁ Ellend
consilium, cogitatio· ὁ Wunder: monita, admonitiones (παρ
νέσεις)· πολὺ ὑποπτεύω, μὴ ἀντὶ τοῦ: τἀνθυμήματα πρέπει νὰ γραφ
τἀγχειρήματα.

307. Εὕδει. Ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων· κενὴ ἐννοίας· ὁ Din
dorf ἀντ' αὐτοῦ: γήρᾳ, ὃ καὶ ὁ Wunder παρεδέξατο· ὀρθοτέ
φαίνεταί μοι ἡ τοῦ Brunk διόρθωσις: ἕρπει, μικρὸν τῆς παραδεδ
μένης γραφῆς διαφέρουσα.

330. Ὦ δυσάθλιαι τροφαί = ἐλεεινὴ θεραπεία (διὰ τροφ
καὶ ἐνδυμασίας) τοῦ σώματος. Ὁ Dindorf διορθοῖ: ὦ δύ' ἀθλ
τροφά, οὐδὲν δέον· τὴν διόρθωσιν ταύτην παρεδέξατο καὶ ὁ Wun
der· λόγος δὲ τῆς διορθώσεως ὅτι τὸ ἐπίθετον οὐδαμοῦ ἀλλαχ
ἀπαντᾷ· ἀλλ' οὐκ ὀλίγα καὶ τὰ μονήρη· ὅμοιαι δὲ τῷ δυσάθλιος συ

μις οὐκ ὀλίγαι· δύσαγνος (Αἰσχύλ.), δυσαίθριος (Εὐριπ.), δυσάμ-ρος (Ὁμηρ.), δυσάνολβος (Ἐμπεδοκλ.), δυσάπιστος (Ἀνθολ.), σεpτμος (Ἀνθολ.), δυσήμερος (Στράβ.), δυσόμοιος (Ἡσύχ.), δυσ-λας, δυστλήμων (Εὐριπ.).

344. Ὑπερπονεῖτον. ἡ μέν. Τραχὺ τὸ ἀσύνδετον· γραπτέον: ερπονεῖτε. χἡ μέν.

345. Νέας τροφῆς. Τὸ νέας ἀνῆκον εἰς ἄλλην λέξιν (ἡλικίας) εδέθη κατὰ σχῆμα ὑπαλλαγῆς εἰς τό: τροφῆς· ἐπαύσατο τῆς τρο-ς τῆς νεαρᾶς ἡλικίας, ἐπαύσατο νὰ τρέφηται ὡς νέα, ἐτρέφετο δὲ ἀκμαία τὴν ἡλικίαν.

348-52. Γεροντανωγεῖ — ἔχοι. Τὸ χωρίον πάντως νοσεῖ, τῶν ογῶν ἀλωμένη — νοσοῦσα προσδιοριζουσῶν ἀμφοτέρων (συνδεδε-ων ἀλλήλαις ἀναποσπάστως διὰ τοῦ: μὲν — δὲ) τό: γεροντανω- τό: γεροντανωγεῖ ἔχει τὸν προσδιορισμὸν τοῦ: πλανωμένη· ἂν αἱ ἑπόμεναι μετοχαί: ἀλωμένη, μοχθοῦσα ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτό, ι αὐτὸ μὲν γίνεται κατάφορτον προσδιορισμῶν, τὸ δέ: ἡγεῖται ινόν, ὅπερ ἀσύμμετρον ποιεῖ τὸν λόγον· ἀλλ' ἔτι τό: ἀλωμένη τὴν ὴν ἔχον ἔννοιαν τῷ: πλανωμένη παρέλκει, ὅταν μετ' ἐκείνου ἀπο-ται εἰς τὸ αὐτὸ ῥῆμα· δεύτερον παρατηροῦμεν ὅτι τὰ περιστα-ὰ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τό: «πολλὰ μὲν — τλήμων» ἁρμόζουσι μᾶλ-ι εἰς τό: «δεύτερ' ἡγεῖται τὰ τῆς οἴκοι διαίτης» πρὸς ὃ ἀποτελεῖ ιπρὰν ἀντίθεσιν· τελευταῖον παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ἀσύνδετον τρα-ι καὶ λίαν ἀνώμαλον καθίστησι τὸν λόγον· διὰ πάντας τούτους ς λόγους κρίνομεν ὅτι πρέπει ἀμφότεραι αἱ μετοχαί: ἀλωμένη — ρθοῦσα νὰ συναφθῶσι τῷ: ἡγεῖται· πρέπει δὲ νὰ θεραπευθῇ καὶ τὸ ύνδετον· ἵνα δὲ τοῦτο ἐπιτευχθῇ, δέον νὰ διορθωθῇ τὸ χωρίον οὕτω: οντανωγεῖ, πολλά τ' αὖ· ἀντὶ τοῦ: μὲν δηλαδὴ ἐγράψαμεν: τ' αὖ, τὸ μέν: τ' συνδέει τό: ἡγεῖται πρὸς τό: γεροντανωγεῖ, τὸ δέ: αὖ ίσει τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἀντίθεσιν.

367. Πρὶν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἦν ἔρις Κρέοντί τε. Αὐτοῖς καὶ Κρέοντι οὐκ ἦν ἔρις, ἀλλ' αὐτοῖς μόνοις, τῷ Κρέοντι δ' ἐχρῆν θαι θρόνους· ὁ Nitsch ἀντὶ τοῦ: ἦν ἔρις εἰκάζει: ἦν ὅρος, ὥριστο· ὑ ἡμᾶς διορθωτέον οὕτω: πρὶν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἤρεσεν Κρέοντι ι τό: ἤρεσεν ἀντὶ τοῦ ἔρις ἦν, ὃ εἶδον ὅτι ἔχει καὶ ὁ Bergk· ἡ ις τοῦ ἄρθρου: τοὺς ἐν τέλει τοῦ στίχου, ὅπως καὶ ἐν 351 τὰ τῆς,

ἐν Ἠλέκτρᾳ 879 κἀπὶ τοῖς, ἐν Φιλοκτ. 269 ὃν οἱ, ἐν Ἀντιγ. 41 τόν. Ὁ Tyrwitt καὶ ὁ Brunk γράφουσιν: ἔρως ἀντί: ἔρις· ὁ Nauc τό: τε συνάπτει τῷ: μηδέν.

368. Λόγῳ. Ἀντ' αὐτοῦ ὁ Blaydes προτείνει: φόνῳ, μεθ' ὃ στ ζων διὰ κόμματος συντάσσει τῷ: χραίνεσθαι «μηδὲ χραίνεσθαι πό φόνῳ, σκοποῦσι» κτλ. Τὴν καλὴν ταύτην διόρθωσιν ἐπιδοκιμάζει κ ὁ Wunder.

380. Ὡς αὐτίκ' Ἄργος ἢ τὸ Καδμείων πέδον. Ὁ Nau ἀντὶ τοῦ: Ἄργος εἰκάζει: αὐτός· ὁ Dindorf ὕποπτον θεωρεῖ κ τοῦτον καὶ τὸν ἑπόμενον στίχον· ὁ Meineke ἀντὶ τοῦ: τιμῇ εἰκάζ αἰχμῇ. Καθ' ἡμᾶς γραπτέον ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ: Ἀργείους ἀ τοῦ Ἄργος ἤ· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ στίχῳ: καὶ ἀντὶ τοῦ: ἤ, ἀντικ μενον δὲ τοῦ: βιβῶν ἐννοητέον τό: τιμὴν ἐκ τοῦ: τιμῇ καθέξων. Wunder ἀντί: καθέξων ἔχει ἑτέρων χειρογράφων γραφήν: καθέξ Ὁ σχολιαστής: ὡς πορθησόντων Ἀργείων τὰς Θήβας καὶ κατὰ τ ἐνδόξων γενησομένων· ἑρμηνεύει δὲ ὁ Wunder τὸ ὅλον: ὡς τῶν Ἀ γείων αὐτίκα ἢ νικησόντων τοὺς Θηβαίους ἢ ἡττηθησομένων αὐτῶν.

383. Ὅποι θεοί. Ἡ τοπικὴ ἔννοια οὐδαμῶς ἁρμόζει ἐνταῦθ οὐδ' ἡ τροπική, ἣν ὁ Wunder δέχεται τρέψας τό: ὅποι εἰς: ὅτ μόνη ἁρμόζουσα ἔννοια εἶνε ἡ χρονική, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ 386 χου «ὥστε σωθῆναί ποτε». Γραπτέον λοιπόν: πόθ' οἱ ἀντὶ τοῦ: ὅ

402. Δυστυχῶν. Ὁ Rauchenstein ἀντ' αὐτοῦ εἰκάζει: ἐκ ὤν· καὶ ἡ τοῦ σχολιαστοῦ ἑρμηνεία «ἐπὶ ξένης σοῦ θαπτομέ (ἐκτὸς ὧν ὁ τύμβος, ἐκτὸς τῶν Θηβῶν, ἐν ξένῃ γῇ), δυστυχήσο ἐκεῖνοι (ἐκείνοις ἔσται βαρὺς)» συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς διορθώσεως ταύ

426. Ὡς οὔτ' ἄν. Ὁ σχολιαστὴς «εἰ γὰρ ἐν τῇ ἐμῇ ἐξο γένοιτο, οὐδὲ εἷς αὐτῶν ζήσεται». Τό: ὡς ὁ Schneidewin ἐκλ βάνει αἰτιολογικὸν = ἐπεί· ἀλλὰ γραπτέον: ὧς μετ' ἀνακεφαλαιω κῆς ἐννοίας — οὕτως (εἰ αἱ ἐμαὶ ἀραὶ τελεσθείησαν, εἰ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ γένοιτο).

435. Τὸ κατθανεῖν καὶ τὸ λευσθῆναι πέτροις. Σχ πρωθύστερον, ὅπως καὶ ἐν στ. 390: θανόντα ἔσεσθαι ζῶντά τε.

436. Οὐδεὶς ἔρωτος τοῦδ' ἐφαίνετ' ὠφελῶν. Ὁ Ellen participium tamquam nomen cum genitivo dictum, desid

tisfaciens. recte scholiasta: τούτου τοῦ ἔρωτος οὐδείς με ἐποίησεν ἀπολαῦσαι. Οὕτω καὶ ὁ Dindorf. Κάλλιον νὰ θεωρηθῇ ἡ γενικὴ ... ἐπέχουσα τῆς ἐλλειπούσης συστοίχου αἰτιατικῆς = ὠφελῶν τὴν ὠφέλειαν τούτου τοῦ πόθου (τὴν ἀναφερομένην εἰς τοῦτον τὸν πόθον, ...μένως: ὠφελῶν ἀναφορικῶς (σχετικῶς) ὡς πρὸς τοῦτον τὸν πόθον) ...τον καὶ τὸ τοῦ Ἀντιφῶντος (5, 17) ὠφελεῖσθαι τοῦδε τοῦ νόμου — τὴν ὠφέλειαν (τὴν ἐκ) τοῦδε τοῦ νόμου· καὶ τὸ τοῦ Πλουτάρχου (Ἠθικ., σελ. 91 e) οὐ μετρίων ἄν τις ὠφελοῖτο τῶν παθῶν ...των = ὠφελοῖτο ἂν τὴν ἐκ τῶν παθῶν τούτων ὠφέλειαν οὐ μετρίαν· ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ: μετρίων γραπτέον ἴσως: μετρίως ἤ: μέτρια. ...ω καὶ τὸ συνώνυμον εὖ πράττειν (Σοφ. Τίδ. Τυρ. 1006), ὅπως ... πρὸς δόμους ἐλθόντος εὖ πράξαιμί τι, ἔνθα καὶ ἡ σύστοιχος αἰτιατ.: τι = εὖ πράξαιμι εὐπραγίαν τινὰ (παρὰ) σοῦ· (αὐτ. 391), τίς ἂν τι τοιοῦδ' ἀνδρὸς εὖ πράξειεν ἂν = εὖ πράξειεν εὐπραγίαν τινὰ ... τοιοῦδ' ἀνδρός· καὶ τὸ εὖ πάσχειν· (Πινδ. Νεμ. 1, 32), ἐόντων παθεῖν = τῶν παρόντων ἀπολαῦσαι, εὖ παθεῖν τὴν εὐπάθειαν τῶν ...των· (Θέογ. 1009): τῶν αὐτοῦ κτεάνων εὖ πασχέμεν.

447. Γῆς ἄδειαν καὶ γένους ἐπάρκεσιν. Ὁ Nauck θέλει: γῆς τ' ἄδειαν καὶ γένους ἐπάρκεσιν· ἀλλ' οὐδεμία χρεία διορθώσεως, κάλλιστα ἐχούσης τῆς παραδεδομένης γραφῆς· ὁ Ellendt: ...φαλῶς νὰ διάγω τὸν βίον ἐν γῇ τινι· ὀρθότερον: εἶμαι ἀσφαλὴς ὡς ...ς τὴν γῆν, ἔχω ἤδη γῆν, ἣν δὲν εἶχον πρότερον, διωχθεὶς ἐκ τῆς ...ς Ἐπάρκειαν γένους (γεν. ἐξ ὑποκειμένου) = βοήθειαν τὴν ἐκ ... συγγενῶν, ἣν μονον αἱ κόραι παρέσχον, τῶν υἱῶν ἀρνηθέντων.

450. Θρόνους καὶ σκῆπτρα κραίνειν. Ἡ φράσις προῆλθε, ...εται, ἐκ συστοίχου συντάξεως· κραίνειν τὸ κράτος τῶν θρόνων ... σκήπτρων, ὅθεν ἔχειν τοὺς θρόνους καὶ τὰ σκῆπτρα, ἔχειν (ἀσκεῖν) ... βασιλικὴν ἀρχήν.

451. Τάξ ἐμοῦ = τὰ ἐξ ἐμοῦ προερχόμενα ἀντιθέτως πρὸς τὰ Ἰσμήνης· διόρθωσις τοῦ Heath· τὰ χειρόγραφα: τά τ' ἐξ· ὁ ...under εἰκάζει: τἄμφ' ἐμοῦ· κρείττων ἡ τοῦ Rauchenstein διόρθωσις: τἀπ' ἐμοί, ἣν ἔχει καὶ ὁ Dindorf· ὅμοιον καὶ τὸ ἐν στ. 414: ... ταῦτ' ἐφ' ἡμῖν Φοῖβος εἰρηκὼς κυρεῖ· ὁ Dindorf προτείνει καὶ ...π' ἐμοῦ.

454. Ἤνυσεν. Ἀντ' αὐτοῦ ὁ Wunder προτείνει τὸ πολὺ καταλ.

ληλότερον ἤνεσεν = εἶπεν (ἐχρησμοδότησε)· τὸ ἤνυσεν ὁ Schneid win ἑρμηνεύει ἀνήγγειλεν ὡς ἐκτελεσθησόμενον.

457-8. Θέλητέ μου πρὸς ταῖσι. Ἄνωθεν τοῦ: πρὸς ἐν τ χειρογράφοις καὶ: σύν. Ὁ Nauck γράφει: θέλητέ μου πρὸς ταῖ τρὶς σεμναῖς· ὁ Dindorf διορθοῖ: θέληθ' ὁμοῦ προστάτισι ταῖς. Τ ἀλκὴν ποιεῖσθαι ταὐτὸν τῷ: ἀλκὴν τιθέναι (στ. 1524) = προστασ παρέχειν· ἀλλ' ἀντὶ τῆς γενικῆς μου γραπτέον τὴν δοτικὴν μοι, ὅπ καὶ ἐκεῖ δοτικὴ κεῖται «σοι ἀλκὴν ὅδε τιθῇ»· ἴσως δὲ καὶ τῆς π θέσεως πρὸς προτιμοτέρα ἡ ὑπερκειμένη σύν. Γραπτέον λοιπόν: . . . θέλητέ μοι σὺν ταῖσι ταῖς σεμναῖς θεαῖς ἀλκὴν ποιεῖσθαι.

473. Ἀμφιστόμοις. Ὁ Schneidewin: ἀμφοτέρωθεν στ ἐχούσας, ὥστε νὰ ληφθῶσιν ἀμφοτέρωθεν· ὁ σχολιαστής: τὰς ἑκατ ρωθεν ἐστομωμένας, ἢ διὰ τὸ ἑκατέρωθεν τοῦ στόματος ταύτας εἶν ἢ πρόσωπά τινα θηρίων ἑκατέρωθεν ἐχούσας· μόνη ἡ δευτέρα ἑρμ νεία τοῦ σχολιαστοῦ ὀρθή. Ὀρθότατα θὰ ἡρμηνεύετο τὸ χωρίον, ἀντὶ τοῦ: ἀμφιστόμους ἐγράφετο: ἀμφὶ στόμα. Καὶ τὸ παρὰ Σου ἐν λέξ· χοὰς ἡμαρτημένως κείμενον: λαβὲ ἀμφὶ στόμα ἐκ τοῦ στ ἴσως τούτου ληφθὲν διορθωτέον: λαβὰς ἀμφὶ στόμα.

479. Τρισσάς γε πηγάς· τὸν τελευταῖον δ' ὅλον. Ὁ Nau εἰκάζει: δισσοῖς γε πηγάς· ἴσως δισσάς γε λοιβάς· τὸ: δ' ὅλον ὁ Schn dewin διορθοῖ: δ' ἑλών· ὁ Heimsoeth: δὲ χοῦν ὁ Nauck ἀντὶ τ τὸν τελευταῖον δ' ὅλον εἰκάζει: τὸν δὲ λοίσθιον χοᾶ· θὰ ἠδύνατ νὰ γράψῃ καὶ: δ' ἑλοῦ ἀντί: δ' ὅλον, ἀλλὰ καλλίτερόν μοι φαίνε νὰ γραφῇ: θὲς ἤ: θοῦ, ὁπότε καὶ τὸ ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ: θῶ; δασκε διορθούμενον ὑπὸ Herwerden: ἐκδίδασκε (κρεῖττον: προσ δασκε) οὐδαμῶς χρῄζει διορθώσεως.

503. Τὸν τόπον δ', ἵνα χρῆσταί μ' ἐφευρεῖν, τοῦτο βο λομαι μαθεῖν. Σύνταξον καὶ συμπλήρωσον: τοῦτο βούλομαι μ θεῖν, τὸ ἐφευρεῖν τὸν τόπον, ἵνα χρεία ἔσται μοι λαβεῖν τὰ χρεῖ ὁ Wunder γράφων: τῶν ποτῶν ἀντί: τὸν τόπον, ὁδηγηθεὶς ἐκ ἑρμηνείας τοῦ σχολιαστοῦ «ἔνθα τὸ ὕδωρ ἐστίν, ἡδέως ἂν εἰδείη ἑρμηνεύει: quo vero laticum illorum reperiendorum necessit is ubi sit, cognoscere volo; id est, latices vero illos, quib opus erit, ubi reperiam cognoscere volo· ἐξαρτᾷ δὲ τό: πο ἐκ τοῦ χρῆσται· ὀλίγον τι βεβιασμένα· ὁ δὲ σχολιαστὴς οὐδεμ

:ννοιαν παρέχει ποτῶν λέγων «ἔνθα τὸ ὕδωρ ἐστίν», ὃ τὸν τόπον ,τὸν τῶν ὑδάτων δηλοῖ καὶ οὐχὶ τὰ ὕδατα (ποτά).

505. Τοὐκεῖθεν ἄλσους τόδ'. Τὸ ἐκεῖθεν (ἀντὶ: τὸ ἐκεῖ, τὸ εἰ καὶ ἐκεῖθεν φαινόμενον) τοῦ ἄλσους (γεν. διαιρετικὴ) ἐστὶ τόδε ατηγορούμενον), ἐστὶ τὸ μέρος, ὃ ζητεῖς. Ὁ Wunder καὶ ὁ Din-ιrf: τοὐκεῖθεν ἄλσους τοῦδ' τὸ ἐκεῖθεν ἄλσους τοῦδε = ἐν τούτῳ εἰ τῷ ἄλσει,

516. Πέπον, ἔργ' ἀναιδῆ. Διόρθωσις Bothe· τὰ χειρόγραφα: :ονθ'· ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον: ἀναιδῆ ἀνάρμοστον· γραπτέον καθ' ἡμᾶς: ιατῆ ἤ: ἅ γ' οὐ δεῖ (ἀνοῖξαι). Ὁ Nauck προτείνει: ἄναυδα.

521. Ἤνεγκον ἄκων μέν. Τὸ μέτρον δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ ; στροφῆς· εὐοδοῦται, ἂν γραφῇ: ἤνεγκ' ἀέκων μέν.

524. Ἀλλ' ἐς τί. Καὶ εἰς τὸ μέτρον προσκρούει καὶ οὐδαμῶς ιτνεύεται (ἴδ. Schneidewin)· διορθωτέον: τί τῶνδε; = τί τῶν κῶν τῶνδε ἤνεγκας, ὧν αὐθαίρετον οὐδέν; οὕτως εὐοδοῦται καὶ τὸ :ρον,

541. Ἐπωφέλησα πόλεως ἐξελέσθαι. Ὁ σχολιαστὴς τὸ: ωφέλησα ἐκλαμβάνει ἴσον τῷ: ὤφελον. ὁ Hermann ἑρμηνεύει: ἐπω-λησα τὴν πόλιν, ὥστε μήποτ' αὐτῆς ἐξελέσθαι τοῦτο τὸ δῶρον· ὁ ιderlein: ἐπωφέλησα τὴν πόλιν, οὐκ ἐπὶ τούτῳ τῷ δώρῳ, ἤτοι ι τῷ σκοπῷ νὰ λάβω τοιοῦτον δῶρον· ἅπασαι αἱ ἑρμηνεῖαι βεβια-ιναι· θὰ ἠδύνατο σαφῶς νὰ ἑρμηνευθῇ τὸ χωρίον, ἂν τό: μήποτ' ωφέλησα ἤθελε ληφθῇ ἐπὶ εὐχῆς, ἤτοι: ὃ εἴθε ποτὲ νὰ μὴ ἤθελον ελήσει (ἐννοεῖ τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τῆς λύσεως τοῦ αἰνίγματος ; Σφιγγὸς) ἐγώ, ὥστε νὰ λάβω ἐκ τῆς πόλεως, εἴθε δὲ νὰ μὴ εἶχον ελήσει ποτέ, ὥστε νὰ λάβω τοῦτο τὸ δῶρον ὡς ἀμοιβὴν τῆς ὠφε-ας. Ὅτι ἅπασαι αἱ ἑρμηνεῖαι εἰσὶ βεβιασμέναι καὶ τὸ χωρίον νοσεῖ ιεμία ἀμφιβολία. Ὁ Blaydes διορθοῖ: ἐκ τᾶσδε πόλεος ὄφελον λέσθαι· ἀλλ' ὁ τύπος: ὄφελον δὲν εἶνε δόκιμος. Διορθοῦται τὸ χω-ν, ἂν ἀντὶ τοῦ: ἐπωφέλησα γραφῇ: ἀνωφέλητα (ἄνευ ὠφελείας, :ς ὄλεθρόν μου) καὶ ἐν στ. 540: τάλας ὤφελον ἀντὶ τοῦ: τα-ιάρδιος.

544. Δευτέραν ἔπαισας. Ἀντικείμενον σύστοιχον ἔπρεπε νὰ :θῇ τό: πληγήν· ἀλλὰ κατὰ τὸ παρὰ προσδοκίαν σχῆμα ἀντ' αὐ-ι τίθεται τό: νόσον· ἑρμηνευτέον: δεύτερον κτύπημά μου ἔδωκες,

ἐπάνω εἰς τὴν μίαν ἀρρωστίαν μου προσέθεσας καὶ ἄλλην, εἰς τὴ σύζευξιν τῆς μητρὸς τὸν φόνον τοῦ πατρός.

548. Ἄϊδρις εἰς τόδ' ἦλθον. Τὸ ἀσύνδετον ἀδικαιολόγητο γραπτέον: ἐλθὼν ἀντὶ τοῦ: ἦλθον.

570. Δεῖσθαι. Ἡμαρτημένον· ὁ Nauck εἰκάζει: βραχέα μυθε σθαι πρέπει· ἐγώ: δεῖν νῦν ἀντί: δεῖσθαι.

581. Ποίῳ γὰρ ἡ σὴ προσφορὰ δηλώσεται. Ὁ Ellend donum, beneficium· τὸ αὐτὸ δηλοῖ καὶ τὸ τοῦ σχολιαστοῦ: προ θήκη, πρόσδοσις· τό: ποίῳ ὁ Nauck ἑρμηνεύει: durch was für e Ereigniss (διά τίνος γεγονότος) οὐχὶ ὀρθῶς· οὐδ' ἡ διόρθωσις: π νίκα ἀντί: ποίῳ εἶναι ἀναγκαία· διότι ἐκ τοῦ ἡγουμένου θὰ πα ληφθῇ καὶ ἐνταῦθα τῷ: χρόνῳ, ποίῳ χρόνῳ (ἐν), ὅπως ὀρθῶς ἑρμ νεύει ὁ Ellendt (ἐν λ. προσφορά).

583-4. Τά δ' ἐν μέσῳ λῆστιν ἴσχεις. Τό: τὰ ἐν μέσῳ ἀρτᾷ ὁ Schneidewin καὶ ὁ Matthiä ἐκ τοῦ: λῆστιν ἴσχεις ὡς ἀν κείμενον, ἰσοδυναμοῦντος τῷ: ἐπιλανθάνει· ὁ Schäfer ζεῦγμα πα δεχόμενος συντάσσει κατὰ τὸ σημαινόμενον. Θὰ ἠδύνατο νὰ γείν σύνταξις κατὰ τὸ σχῆμα τὸ λεγόμενον διὰ μέσου· τό: λῆστιν ἴσ δηλ. ὡς ἐπουσιώδης ἔννοια κεῖται διὰ μέσου, τὸ δέ: τάδ' ἐν μέσῳ ἀ δόθη ὡς ἀντικείμενον ὄχι εἰς αὐτό, ἀλλ' εἰς τὸ μετ' αὐτό: δι' οὐδ ποιεῖ, ὡς τὸ οὐσιωδέστερον. Νομίζω ὅτι ἡ ἑρμηνεία ἀπαλλάττ πάσης δυσχερείας, ἂν ἀντὶ τοῦ πρώτου: ἡ γραφῇ: οὐ καὶ στ οὕτω τὸ χωρίον: τὰ λοίσθι' αἰτεῖ τοῦ βίου, τὰ δ' ἐν μέσῳ οὐ· λῆ ἴσχεις κτλ., ὁπότε τό: λῆστιν ἴσχεις παράκειται ὡς ἀσθενὴς αἰ λογία ἀσυνδέτως.

587. Οὐ σμικρὸς οὖν ἀγὼν ὅδε. Κατὰ Cobet ἐν τῷ Ἀ ρεντιανῷ χειρογράφῳ ἀντὶ τοῦ: οὖν κεῖται: οὐκ, πολὺ καταλλ τερον· ὁ Nauck ἀντὶ τοῦ: οὖν ἀγὼν ὅδε προτείνει: οὑπιὼν ἀ τὴν καλλιτέραν γραφὴν: οὐκ παρεδέξατο καὶ ὁ Dindorf καὶ W der· ἐγὼ δὲ θὰ ἐπεθύμουν καὶ ἀντί: ἀγὼν νὰ γραφῇ: ἀγών.

589. Κεῖνοι κομίζειν κεῖσ' ἀναγκάζουσί με. Τὸ χωρίον λαχῶς διορθοῦται· ὁ Kayser: κεῖσ' ἄναξ, χρῄζουσί με· ὁ Hart κεῖσ' ἀναγκάζουσί σε· ὁ Enger: ἀξιοῦσι κεῖσέ με· ὁ Nauck: κα θεῖν ἀντὶ τοῦ: κομίζειν. Καθ' ἡμᾶς ἔχει καλῶς τὸ χωρίον, ἂν ἀναγκάζουσιν ἐκληφθῇ ἀπολύτως (θὰ μεταχειρισθῶσιν ἀνάγκην, β

ω; ἐκδέχεται αὐτὸ καὶ ὁ Wunder, τρέψας ὀρθῶς καὶ τό: ἀναγκάσειν εἰς μέλλοντα: ἀναγκάσουσι· vim adhibebunt, ut illuc me ducant. Ἐν στ. 603 ἀντιστρόφως τὸ τῶν χειρογράφων: ἐξαναγκάσει ἔτρεψεν ὀρθῶς εἰς ἐνεστῶτα: ἐξαναγκάζει).

591. Ὅτ' αὐτὸς ἤθελον. Αὕτη ἡ τῶν χειρογράφων γραφή, ἣν ὁ Dindorf καὶ ὁ Wunder ἐφύλαξαν· ὁ Nauck οὐχὶ ὀρθῶς ἔτρεψε ὅτ' εἰς: ὅσ'.

637. Ἔμπαλιν. Αὕτη ἡ τῶν χειρογράφων γραφή· ὁ Dindorf ὁ Wunder: ἔμπολιν κατὰ Musgrav· ἄλλοι: ἔμπεδον, ἔμπα νιν· ἔμπαλιν ὁ Nauck ἑρμηνεύει: zur Vergeltung (πρὸς ἀνταπόιν)· οὕτω καὶ ὁ Ellendt. Ἀλλὰ τό: ἔμπαλιν δύναται ἀβιάστως ἑρμηνευθῆ: πίσω, ξανά, ὅπως κατῴκει πρότερον, εἶτα δ' ἐγένετο νήτης (ἄνευ κατοικίας), ἐκδιωχθείς, ἐγὼ πάλιν θά του δώσω οικίαν, ἀλλ' οὐχὶ ἐν Θήβαις, ἀλλ' ἐνταῦθα.

648. Εἴ σοι. Σύνταξον: εἰ ἐμμενεῖ σοι ἅπερ φὴς τελοῦντί (ὑποχ. μοι αὐτά, δηλ. ἂν θὰ φυλάξῃς τὸν λόγον σου.

653. Ἀλλὰ τοῖσδ' ἔσται μέλον. Ὁ Nauck ἀποβλέπων εἰς στίχον 638 «σέ νιν τάξω φυλάσσειν» ἀναφέρει τό: τοῖσδε εἰς χορόν· ὁμοίως καὶ ὁ Wunder καὶ ὁ Wecklein τῷ σχολιαστῇ ουθήσαντες λέγοντι «τοῖσδε· τοῖς τοῦ χοροῦ». Ὑπὲρ τῆς ἑρμη- ; ταύτης ἀσθενῶς συνηγορεῖ τὸ ἐν στ. 638 μνημονευθέν· διότι ὁ ς θὰ ἐφύλαττεν αὐτόν, ἵνα ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας του· διότι ς λόγος ἐκεῖ ἦν περὶ κινδύνων καὶ ἀπαγωγῆς· ἀλλὰ καὶ πρὸς ῖτον κίνδυνον ὁ ἐκ γερόντων ἀδυνάτων συνιστάμενος χορὸς οὐδε- ἠδύνατο τῷ Οἰδίποδι νὰ παράσχῃ ἐπικουρίαν, ὡς κατωτέρω ήσεται, ὅτε ὁ Κρέων ἀκωλύτως καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ χοροῦ ει τὰς κόρας· ἀσθενέστερον δὲ συνηγορεῖ ὁ στ. 666 «ὅμως δὲ ῦ μὴ παρόντος», δι' οὗ μετ' αὐτοπεποιθήσεως ὁ Θησεὺς λέγει ἐὰν ἐγὼ δὲν εἶμαι παρών, πλησίον σου (δι' οὗ προαγγέλλεται λοῦσα ἀπουσία του πρὸς τέλεσιν θυσίας), ἀρκεῖ τὸ ὄνομά μου ενεύσῃ τρόμον εἰς πάντα τολμήσοντα νὰ μεταχειρισθῇ βίαν σοῦ· οὔτ' ἐνταῦθα, οὔτε ἀλλαχοῦ που ὑποδηλοῖ ὅτι ὁ χορὸς θὰ κανὸς νὰ προστατεύσῃ αὐτόν· ἀλλὰ διατί ὁ Θησεὺς τὴν προ- αν αὐτοῦ νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὸν ἀσθενῆ χορὸν καὶ οὐχὶ εἰς ἀκμαίους ιώτας; διατί δὲν ἀναλαμβάνει αὐτὸς οὗτος; δὲν ἐλάμβανε τὰ

σύντονα ταῦτα μέτρα περιφρονῶν τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἔχων πεποίθη[illegible] εἰς ἑαυτόν· τοῦτο ὄντως δηλοῦται διὰ τοῦ «τοὐμὸν οὐκ ὀκνεῖ κέαρ» (στ. 655), διὰ τοῦ «ἀπάξοντα πρὸς βίαν ἐμοῦ» (στ. 657), διὰ τ[illegible] «κεἰ δεῖν' ἐπεῤῥώσθη — πλώσιμον» (στ. 661-664) καὶ διὰ τ[illegible] «τοὐμὸν φυλάξει σ' ὄνομα μὴ πάσχειν κακῶς» (στ. 667)· τ[illegible] αὐτη πεποίθησις εἰς ἑαυτὸν καὶ ἀδιαφορία περὶ τῶν ἡξόντων καὶ βι[illegible] σομένων ἀνδρῶν καὶ περιφρόνησις πρέπει νὰ ἐκφρασθῇ καὶ ἐν τῷ π[illegible] κειμένῳ χωρίῳ· τοῦτο δ' ἐκφράζεται, ἂν τὸ: τοῖσδε ἀποδοθῇ εἰς τ[illegible] ἥξοντας (τοῖσδε = τούτοις, οὓς εἴρηκας)· ἤτοι, αὐτοὶ οἱ ἥξοντες [illegible] φροντίσουν, ἂν θὰ ἔλθουν ἢ οὔ, ἐγὼ ἀδιαφορῶ περὶ αὐτῶν. Περὶ τ[illegible] τοιαύτης τοῦ: ὅδε χρήσεως ἴδ. Ellendt Σοφ. λεξ. σελ. 271. 3 α.

654. Ὅρα με λείπων. Ὁ Οἰδίπους ἔμελλε να προσθέσῃ: [illegible] ἐᾷς ἁρπαγῆναι καὶ ἀπαχθῆναι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλὰ διακοπεὶς ὑ[illegible] τοῦ Θησέως κατέλιπεν ἀτελῆ τὴν φράσιν του.

686. Νομάδες ῥεέθρων. Ἑρμηνεύουσι: κρῆναι περιπλανώμεναι ὁτὲ μὲν ἐνταῦθα, ὁτὲ δὲ ἐκεῖσε ῥέουσαι· ὁ Wunder: quod qua per campos agrosque spatiantur rivis contenti· ὁ Schneidew[illegible] Vertheilerinnen des Wassers (διανομεῖς τοῦ ὕδατος)· ὀρθότε[illegible] καὶ ἁπλούστερον: αἱ νέμουσαι (χορηγοῦσαι) τὰ ὕδατα (ῥεῖθρα) τ[illegible] Κηφισοῦ· ἡ γενικὴ ῥεέθρων ἐξ ἀντικειμένου.

697. Ἀγήρατον. Διόρθωσις Nauck = ἀειθαλές· τὰ χειρόγραφ[illegible] ἀχείρητον καί: ἀχείρωτον· τὸ πρῶτον πλημμελές, τὸ δεύτερον ὀρθ[illegible] ἀλλ' ἑρμηνευόμενον οὐχί: ἄνευ ἐργασίας χειρῶν, ἄψαυστον, ἱε[illegible] ἀλλά: ἀνυπότακτον, ἀπόρθητον, ὃ δηλοῦται ἐν τῷ ἀντιστοιχοῦ[illegible] 704 στίχῳ διὰ τοῦ: οὔτις ἁλιώσει χερὶ πέρσας· καὶ οὐ μόνον ἀχ[illegible] ρωτον διατελεῖ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ χειροῦται τοὺς πο[illegible] μίους φόβητρον αὐτῶν καθιστάμενον, ὃ δηλοῦται ἐν στ. 668 «ἐγχέ[illegible] φόβημα δαΐων».

703. Τὰν οὔτις οὔτε νεαρός, οὔτε γήρᾳ . . . Γραφὴ [illegible] Nauck· τὰ χειρόγραφα: τὸ μέν τις· ὁ Dindorf: οὔθ' ἁβὸς ἀντὶ τ[illegible] οὔτε νεαρός· ὁ Schöne: οὔτε γηρὰς σημάντωρ ἀντὶ τοῦ: οὔτε γ[illegible] σημαίνων· διὰ τοῦ νεαρὸς ἐννοεῖται ὁ Ξέρξης, διὰ τοῦ: γήρᾳ σημ[illegible] νων ὁ Ἀρχίδαμος· τὸ σημαίνων ἀντὶ οὐσιαστικοῦ: σημάντωρ, ἀ[illegible] γός. Τὸ μέτρον χωλαίνει· διορθωτέον ἴσως οὕτω: τὰν οὔτις οὔτε ν[illegible] οὐ παλαιός· τό: νέος ἐν συνιζήσει· παλαιὸς = γέρων· τὴν λέξιν με[illegible]

:ρίζεται ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης ὁ Σοφοκλῆς (ἴδ. λεξ. Ellendt). .. τῇ φῳ ἔκειτο: τὸ γήρᾳ, φαίνεται, ὡς ἑρμηνευτικὸν τοῦ: πα-μος (ἕνεκα γήρως, γήρᾳ), εἶτα δ' εἰσερπύσαν εἰς τὸ ἔδαφος ἐδίωξε : παλαιός.

716. Παραπτομένα. Ὁ Ellendt ἐκλαμβάνει αὐτὸ β' ἀόρ. τοῦ ..ραπέτομαι = παρερχομένη ὡς πετῶσα· ὀρθότερον ὁ Schneidewin .. ὁ Dindorf ἐνεστῶτα παράπτομαι = ἐγγιζομένη διὰ τῶν χειρῶν, ..ι τῶν κωπῶν αὐτῆς (τῆς πλάτης, τῆς νεὼς) ταῖς χερσὶ ψαυομέ-ν καὶ κινουμένων, κατὰ τὸ Εὐριπίδειον (Ἰφιγ. ἡ ἐν Ταύρ. 1405) [έ]ρας κώπῃ προσαρμόσαι».

792. Ὁρῶ τιν' ὑμᾶς. Σύνταξον: ὁρῶ φόβον τινὰ νεώρη (νεω-: εκδηλωθέντα) ὀμμάτων (ἐν τοῖς ὑμετέροις ὄμμασιν ἐκδηλούμενον· ..κὴ ἐξ ὑποκειμένου) τῆς ἐμῆς ἐπεισόδου (γενικὴ ἐξ ἀντικειμένου· ..μματα φοβοῦνται τὴν ἐμὴν ἐμφάνισιν) εἰληφότα ὑμᾶς. Ὁ Nauck ..ποτον θεωρεῖ τό: ὀμμάτων.

759. Ἡ δ' οἶκοι. Ἡ ἔκφρασις ἀλλόκοτος· διότι ἄλλο δι' αὐτῆς ι δηλοῦται ἢ ἡ ἐν τῇ πατρίδι πατρὶς ἢ πόλις· γραπτέον ἴσως: ἡ σή· ἐν στ. 842: πόλις ἐμά· ἐν στ. 850 πατρίδα τὴν σήν.

7.. Ἆρ' ἄν. Ὁ Hartung ἐπιτυχῶς διορθοῖ: ἆρ' οὐ· καὶ ἐν ..χῳ 791 κεῖται: ἆρ' οὐ, καὶ ἀλλαχοῦ πλειστάκις· Οἰδ. Τύρ. 540, ..3, 828. Αἰ. 1013. Ἠλ. 604.

783. Φράσω δὲ τοῖσδ', ὥς σε δηλώσω κακόν. Οὕτω στί-..ουσιν ὅ τε Nauck καὶ Dindorf· ἀλλ' οὐδὲν ἔφρασε τῷ Κρέοντι, ὃ ι ἤκουσε καὶ ὁ χορός, καὶ οὐδὲν θὰ φράσῃ οὔτε τῷ Κρέοντι, οὔτε χορῷ ἴδιον· ὁ σκοπός του εἶνε νὰ δηλώσῃ καὶ τῷ χορῷ τὸν Κρέ-..α κακόν, ὅπως καὶ αὐτὸς αὐτὸν ἐγνώρισε· στικτέον λοιπόν: φράσω καὶ τοῖσδ' ὥς σε δηλώσω κακόν· τὴν στίξιν ταύτην εἶδον ὅτι ἔχει : ὁ Wunder.

813. Πρὸς δὲ τοὺς φίλους. Φίλους ἐννοεῖ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ..ρρονας· τό: ἥν σ' ἕλω ἐλλειπτικὸν (ποινὰς τίσεις, ἂν σ' ἕλω ποτέ). ..νοημα τοῦ χωρίου συνεστραμμένον· γίνεται δ' ὁμαλὸς ὁ λόγος, ἂν .. δε τοὺς γράψωμεν: τοὺς σοὺς καὶ μετὰ τὸ ῥήματ' στίξωμεν οὐχὶ . κόμματος, ἀλλὰ διὰ κώλου: πρὸς τοὺς σοὺς φίλους οἵ' ἀντα-..ξει: ῥήματ', ἥν σ' ἕλω ποτέ· ὁ Dindorf διορθοῖ: μαρτύρομαι τούσδ',

οὐχί σ', ὅς γνώσει φίλους οἷ' ἀνταμείβει ῥήματ', ἥν σ' ἕλω ποτ
Halm εἰκάζει: τούσδ', οὓς σὺ προὐστήσω φίλους.

816. Ἦ μὴν σὺ κἄνευ τοῦδε λυπηθεὶς ἔσει. Ὁ σχο
στής: ἄνευ τοῦδε· τοῦ λαβεῖν σε εἰς Θήβας· τὰ χειρόγραφα: τῶ
ἀναφερόμενον οὐχὶ εἰς τὸν χορόν, ἀλλ' εἰς τὰς κόρας· σὺ ἄνευ τῶ
(τῶν θυγατέρων) μένων, ὡς ἁρπαγησομένων, λυπηθήσει. Καλλι
μοι φαίνεται ἡ γραφή: τοῦδε, ὅτε ὁ Οἰδίπους οὐ κατανοῶν τὸν
νιγματώδη φαινόμενον εἰς αὐτὸν λόγον ἐρωτᾷ: ποίῳ σὺν ἔργῳ τ
ἀπειλήσας ἔχεις.

842. Πόλις ἐμὰ σθένει. Ἀκατάληπτον οὕτως ἔχον· στικτ
πόλις ἐμά· σθένει πρόβαθ' ὧδέ μοι, ὅπως ἐν στ. 885: μόλετε
τάχει. Ὁ Schmidt εἰκάζει: φθίνει ἀντί: σθένει· ἀλλὰ τό: φθίνω
μαῖνον ἀπόλλυμαι ἐκ μαρασμοῦ ἢ νόσου ἀκατάλληλον ἐνταῦθα,
ἀπαιτεῖται ἔννοια συγγενὴς τῇ ἐναίρεται, ἤτοι πορθεῖται, βιάζε
ὑβρίζεται, ἢ τοιοῦτόν τι. Ὁ Wunder στίζει: πόλις ἐναίρεται,
ἐμά, σθένει.

861. Δεινὸν λόγοι σου. Κρέων. τοῦτο νῦν πεπράξε
Ὁ Schneidewin διορθοῖ: δεινὸν λέγεις. Κρ. τοῦτ' αὐτὸ πεπράξε
Ὁ Nauck: δεινὸν ἦ: δεινὸς λόγος σου, τὰ χειρόγραφα: δεινὸν λε
ὁ Τρικλίνιος: δεινὸν λέγεις· ὡς τοῦτο. . . Ταύτην τὴν γραφὴν
καὶ ὁ Dindorf καὶ Wunder, ἣ καὶ κρείττων.

866. Ψιλὸν ὄμμ' ἀποσπάσας. Ἐννοεῖ τὴν Ἀντιγόνην, ἣ
ἀντὶ ὀφθαλμοῦ ἦν· τό: ψιλὸν οἱ μὲν ἑρμηνεύουσιν εὐτελές, οἱ δὲ
νές, ἀνίκανον πρὸς ὑπεράσπισιν ἐκ μεταφορᾶς τῶν ψιλῶν στρα
τῶν· ὁ Dindorf: solum meum praesidium, Antigonam. Ἀ
ἀκατάλληλα· γραπτέον: τυφλόν, ἀποδιδόμενον εἰς τό: με, ἤ: μα
ἀποδιδόμενον εἰς τό: ὄμμα. Τό: ἀνασπάσας μετὰ δύο αἰτια
κατὰ τό: ἀφαιρεῖσθαί τινά τι (ἴδε λεξ. Passow καὶ Kükner
Gramm. § 411, 6).

868. Τοιγάρ. Σύνταξον: τοιγὰρ ὁ πάντα λεύσσων ἥλιος
γηρᾶναί ποτε σέ τ' αὐτὸν καὶ γένος τὸ σὸν (ὑποκ.) βίον το
(σύστ. αἰτ.), οἷον κἀμὲ (καθ' ἕλξιν ἀντί: κἀγώ).

900-1. Δίστομοι συμβάλλουσιν ὁδοί. Ἐκ τῶν ποτα
μεταφορὰ = ἑνοῦνται· δίστομοι = διαιρούμεναι (σχιζόμεναι εἰς
καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ποταμῶν. Αἱ ὁδοί εἰσιν ἡ Πυθικὴ καὶ Ἑ

ι. Ἡ σύνταξις τοῦ: δίστομοι καθ' ὑπαλλαγῆς σχῆμα = δύο ὁδῶν ατα συμβάλλουσι· τὸ δύο ἀνῆκον εἰς τό: ὁδῶν συνετέθη μετὰ τοῦ: α. Ὅμοιον σχῆμα ὑπαλλαγῆς καὶ ἐν Ἀντιγ. 119 «ἑπτάπυλον α»· ἴδ. ἡμετέρας κριτ. καὶ ἑρμ. σημ. ἐν Ἀθην. τόμ. 7, σελ. τοιοῦτον καὶ τὸ σημειωθὲν (παρατ. εἰς στ. 17) «πυκνόπτεροι νες» = πυκνῶν (πολλῶν) πτερὰ ἀηδόνων· καὶ τὸ ἐν στ. 113 οδῶν ὁδοῦ κρύψον» = πόδα ἔξω ὁδοῦ κρύψον· καὶ τό: «ταχύρ-ος πελειάς» (στ. 1081) καὶ «δίσαιστον βίου τροφὰν» (στ. 1686) ι διστόλους ἀδελφὰς» (στ. 1054) καὶ «ριμφαρμάτοις ἁμίλλαις» 1061). Τοιοῦτον καὶ τοῦ τοῦ Εὐριπίδου (Ἱκέτ. 401) «Ἐτεο-ς θανόντος ἀμφ' ἑπταστόμους πύλας» = ἀμφὶ τὰ στόματα (ἐξό-τῶν ἑπτὰ πυλῶν· τὸ τοῦ Αἰσχύλου (Ἑπτ. ἐπὶ Θήβας 471) «ἑπτειχεῖς ἔξοδοι» = ἔξοδοι ἑπτὰ (μερῶν τῶν) τειχῶν, τῶν ἑπτὰ ιῶν. Ἰδὲ καὶ παρατ. εἰς τ. 1061.

4. Μέτοικος. Σκωπτικῶς· νὰ οἰκῇς ἐνταῦθα, οὐχὶ ἐν Θήβαις, ατῆσαι.

9-40. Ἐγὼ οὔτ' ἄνανδρον — οὔτ' ἄβουλον, ὡς σὺ φής. ησεὺς ἐν στ. 917, ὃν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχει ὁ Κρέων, δὲν εἶπεν ρον ἢ ἄβουλον, ἀλλὰ κένανδρον ἢ δούλην· γραπτέον λοιπὸν καὶ θα: ἐγὼ οὐ κένανδρον — οὐδὲ δούλην, τὰ μόνα ἀνταποκρινό-τοῖς ἐν στ. 917 εἰρημένοις· τὸ ἐγὼ οὐ μετὰ συνιζήσεως.

6. Ἀνόσιοι τέκνων. Ἀντὶ τοῦ ἀδιανοήτου: τέκνων ὁ Nauck ι: ἀνόσιοι γάμοι γράφων καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ: οὐ τ' οὐδέν', οὐδ' ὅτῳ ἀντὶ τοῦ: οὐ δεξοίατ' οὐδ' ὅτῳ γάμοι· περὶ καφόρων βεβιασμένων καὶ ἀσυστάτων ἑρμηνειῶν ἴδ. Nauck αἱ κριτ. σημ. ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ. Ὁ Hartung: τοκέων οῦ: τέκνων· Καθ' ἡμᾶς γραπτέον: ἀνοσιώτατοι ἀντὶ τοῦ: ἀνό-ιων. Τό: ἀνοσιώτατοι φέρεται καὶ ἔν τινι χειρογράφῳ.

. Χθόνιον ὄνθ'. Ἑρμηνεύουσιν: ἐγχώριον ὄντα· δυσχερῶς ι νὰ ἀποδοθῇ εἰς τό: χθόνιος ἡ σημασία αὕτη· γραπτέον ἀντ' χθονὶ συνόνθ'.

1-12. Κατασκήπτω — ξυμμάχους. κατασκήπτω = ῶ ἐπιμόνως· ἐπὶ τῆς σημασίας ταύτης δὲν εὑρίσκεται ἀλλα-Nauck φρονεῖ ὅτι ὁ στ. 1011 πρέπει νὰ ὀβελισθῇ, ἐν δὲ τῷ νὰ γραφῇ: ἀρῶμαι ἀντί: ἀρωγούς. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι ὁ μὲν

στ. 1011 ἔχει κάλλιστα, ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ ἀντί: ξυμμάχοις πρ πει νὰ γραφῇ: ξυμμάχοις θ', ἤτοι: ἐμοὶ συμμάχοις τε ἐμοῦ (τ Ἀθηναίοις), πρὸς ὃ στενότατα συνέχεται τό: ἵν' ἐκμάθῃς κτλ. Dindorf: ξυμμάχους θ'.

1019. Πομπὸν δέ με χωρεῖν. Τοῦτο ἐκ τοῦ ἡγουμένου: πρ τάσσεις δὲν δύναται νὰ ἐξαρτηθῇ· διὰ τοῦτο ὁ Nauck λέγει ὅτι ἐτέ οὕτω καθ' ἕλξιν πρὸς τό: ὁδοῦ κατάρχειν· ἀλλὰ καὶ ἄνευ ἕλξεως δ νάμεθα κατὰ ζεῦγμα νὰ ἐξαρτήσωμεν αὐτὸ ἐννοοῦντες ἐκ τοῦ: πρ τάσσεις τὸ κατάλληλον ῥῆμα: λέγω. Ἀλλὰ τὸ χωρίον δέν μοι φα νεται ὑγιῶς ἔχον δι' ἄλλον τινὰ λόγον, ἀπαιτεῖται δηλ. ἀντίθεσις τῶν προσώπων, ὅπως ἐν στ. 1021 «αὐτὸς ἐμοί», ὁπότε ὁ λόγος τ Θησέως ἐπιτακτικώτερος γίνεται· τοῦτο ἐπιτυγχάνεται, ἂν ἀντὶ τ πομπὸν δέ με γραφῇ: σὺν σοὶ δ' ἐμέ· τὴν διόρθωσιν ἀναγκαίαν κα στησι καὶ ἡ ἀκατάλληλος καὶ οὐχὶ ἀβιάστως ἐξηγουμένη λέξις: π πός· ὁ Heath εἰκάζει: μοι ἀντί: με. Καὶ ὁ Wunder τό: χω ἐξαρτᾷ κατὰ ζεῦγμα, ἐννοῶν ἐκ τοῦ: προστάσσεις τό: βούλομαι.

1023-4. Ἄλλοι γὰρ οἱ σπεύδοντες, οὓς οὐ μήποτε ἐ εὔξωνται. Πρῶτον παρατηροῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ ἐνεστὼς σπεύδον ἀκαταλλήλως κεῖται· ὀρθῶς δ' ἀντ' αὐτοῦ ὁ Meineke ἔγραψε μέλλοντα: σπεύσοντες· δεύτερον τό: ἄλλοι καί: οὓς φαίνονται ὕποπτα· διότι ἀμαυροῦσι τὴν ἀναγκαίαν ἐνταῦθα ἀντίθεσιν τῶν σπ σόντων (στρατιωτῶν τοῦ Θησέως) καὶ τῶν ἐπευξομένων (Θηβα τὸ δέ: ἄλλοι καὶ παρέλκον φαίνεται, ἀντιτιθέμενον πρὸς τὸ ἡγ μενον: εἰ δ' ἐγκρατεῖς φεύγουσιν, ἢ πρὸς τὸ ὑπονοούμενον ὑπο μενον τοῦ πονεῖν: με. Διὰ ταῦτα ἀντὶ τοῦ: ἄλλοι γραπτέον: εἰσ ἀντικατέστησε τό: ἄλλοι ἐν τῇ ᾤᾳ κείμενον ὡς ἑρμηνευτικόν, ἀν τοῦ: οὓς οὐ μήποτε γραπτέον: οὗτοι δ' οὔποτε καί: ἐπεύξοντα τοῦ ἐπεύξωνται. Ὁ Wunder ἔχει τὸν ἐνεστῶτα σπεύδοντες λέ alii, quos misi· ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐλέχθη πρότερον ὅτι ἀπεστάλ ἄνθρωποι πρὸς καταδίωξιν, νῦν τὸ πρῶτον ἀπειλεῖ ὅτι θὰ ἀπο λῶσιν.

1028. Κοὐκ ἄλλον ἕξεις ἐς τάδ'. Ἑρμηνεύουσι: καὶ οὐ ἄλλον θὰ ἔχῃς βοηθὸν πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν (τὸ σώζειν τὰ μ ματα, κρατεῖν τὰς ἁρπαγείσας κόρας)· δηλ. ἂν ἐλπίζῃς εἰς τοὺ κρυμμένους στρατιώτας σου, δέν θά σε ὠφελήσωσιν. Ἀλλὰ πῶς

;εις ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ: ἕξεις σύμμαχον; λίαν τετεχνημένη ἡ ἑρ-
.νεία· γραπτέον ἴσως: οὐδεὶς δ' ἀρήξει σοι τάδ', ἤ: κοὐδεὶς ἀρω-
ὸς εἰς τάδ'.

1036. Οὐδὲν σὺ μεμπτὸν ἐνθάδ' ὢν ἐρεῖς ἐμοί. Οὐδὲν τῶν ων λέγεις σὺ εὑρισκόμενος ἐν τῷ κράτει σου καὶ τῇ δυνάμει σου ηται νὰ τύχῃ μομφῆς παρ' ἐμοί· καὶ ἂν θέλω, δέν δύναμαι νά σε ιμφθῶ· ἔχεις δίκαιον νὰ ὁμιλῇς οὕτω, διότι εὑρίσκεσαι ἐντὸς τοῦ ἄτους σου = οὐ σύ με λοιδορεῖς, ἀλλ' ὁ τόπος. ἀλλ' ἡ ἔννοια αὕτη ν ἐξάγεται ἀβιάστως· γραπτέον ἴσως: ἐξερεῖς ἔπος ἀντὶ τοῦ: ὢν εἰς ἐμοὶ = ὅσα καὶ ἂν εἴπῃς δὲν εἶνε μεμπτὰ ἐνταῦθα, δὲν δύναμαι τὰ κατακρίνω ἐνταῦθα εὑρισκόμενος. Ἐν τῇ ᾠᾷ ἔκειτο ἴσως τὸ νοούμενον ἔξωθεν: ὤν, ὃ κατέλαβεν ἐν τῷ ἐδάφει τὸ ἀποξεσθὲν: ὁμοίως τὸ ἑρμηνευτικὸν ἐν τῇ ᾠᾷ: ἐμοὶ (κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν) τέλαβε τὴν θέσιν τοῦ: ἔπος, ἀκαταλλήλου πλέον καταστάντος ἐκ ς νέας μεταβολῆς. Ὁ Blaydes διορθοῖ: οὐδέν τι μεμπτὸν ἐνθάδ' ἐρῶ σ' ἔπος, ὃ καὶ ὁμαλώτερον καθίστησι τὸν λόγον.

1054-6. Τὸν ἐγρεμάχαν Θησέα καὶ τὰς διστόλους . . . ιμίξειν. Τὸ χωρίον, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ μέτρου φαίνεται, εἶνε βε-αμμένον· ἀντὶ τοῦ: ἐγρεμάχαν φέρεται καὶ γραφὴ: ὀρειοβάταν, ἐξ ὁ Nauck ὁρμηθεὶς προτείνει: λεὼν ὀρειβάταν ἀντὶ: τὸν ἐγρεμά-ν ὁ Halm: ῥυσόμενον ἀντὶ: Θησέα καί. Γραπτέον καθ' ἡμᾶς: Θη-α καὶ λαὸν διστόλους . . . ἐκσώσειν ἀντὶ: Θησέα καὶ τὰς διστό-ς . . . ἐμμίξειν. Τὸ: διστόλους κατ' Ellendt: quod in ipso iti-ere a Theseo liberatum illas iri chorus auguratur· ἑρμηνευ-ν τὸ: διστόλους ἤ: τὰς δύο ἀδελφάς, τὰς ἀποσταλείσας ὑπὸ Κρέ-ος, ἤ: τὰς δύο ἀδελφάς, πρὸς ὧν τὴν σωτηρίαν ἐστάλη ὁ Θησεύς· κατὰ τὴν μίαν καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ἑρμηνείαν τὸ: διστόλους ετέθη κατὰ σχῆμα ὑπαλλαγῆς· ἰδ· σημ. εἰς στ. 900.

1061. Ῥιμφαρμάτοις ἁμίλλαις = ἁμίλλαις ἁρμάτων ῥίμφα γόντων· σύνθεσις κατὰ σχῆμα ὑπαλλαγῆς· ἰδ. σημ. εἰς στ. 900. ατιθέμεθα καὶ ἄλλα τοιαύτης φύσεως παραδείγματα: ἀγέλαι νεμοι = ἀγέλαι βοῶν νεμομένων (Οἰδ. Τύρ. 26)· ἀρισθάρματον ας = γέρας ἀριστείας ἁρμάτων (Πινδ. Πύθ. 5, 39)· Πυθιόνικος ων θησαυρὸς = Πυθιονίκων ὕμνων θησαυρὸς (Πυθ. 6, 4)· ὀξύχειρ πος = κτύπος ὀξὺς χειρῶν (Αἰσχ. Χοηφ. 21)· ἡμᾶς ἔχεις παιδο-

κτόνους σοὺς = κτείναντας τοὺς σοὺς παῖδας (Εὐριπ. Ἡρακλ. μαιν 1383)· τελεόμηνος δωδέκατος ἄροτος = ἄροτος (ἔτος) δώδεκα τε λείων μηνῶν (Σοφ. Τραχ. 824)· ἐλπίδες κοινότοκοι εὐπατρίδαι = ἐλπίδες κοινοῦ τόκου (τοῦ κοινῇ ἐμοὶ τεχθέντος ἀδελφοῦ) εὐπατριδ (Εὐριπ. Ἠλέκτρ. στ. 858).

1067-8. Χαλῶσ' ἀμπυκτήρια πώλων. Τό: χαλῶσ' ἐκ διο θώσεως τοῦ Hermann ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς χειρογράφοις: κατά, ἀνθ' ὁ Nauck εἰκάζει: καθεῖσ'· τὰ χειρόγραφα: κατ' ἀμπυκτήρια φάλα πώλων· ὁ Hermann τό: φάλαρα ἀφελὼν ἔτρεψε τό: πώλων εἰς: π λικά· ὁ Dindorf ὀβελίσας τό: φάλαρα πώλων παραδέχεται χάσ ⏑⏑– μετὰ τό: ἀμπυκτήρια· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: κατὰ ἀμπυκτή φάλαρα· ἀμπυκτήρια δὲ φάλαρα τὰ προμετωπίδια· διὰ τῆς πε φράσεως: ἀμπυκτήρια φάλαρα ὁ ποιητὴς μεγαλοπρεπῶς δηλοῖ τ ἵππους τοὺς φαλάροις ἀμπυκτηρίοις κεκοσμημένους· διὰ τῆς διορθ σεως ταύτης εὐοδοῦται καὶ τὸ μέτρον.

1075. Προμνᾶται = προλέγει ἡ ψυχή μου, ἔχει ἐσωτερικὴν τ προαίσθησιν, προαισθάνεται ὁ νοῦς μου. Ὁ Nauck δυσχερῆ εὑρίσ τὴν ἑρμηνείαν, διότι τὸ προμνᾶται οὐδαμοῦ εὕρηται μετὰ τοιαύ σημασίας, θέλει ἀντ' αὐτοῦ νὰ γράψῃ: προμᾶται καὶ ἐν τῷ ἀ στοίχῳ στίχῳ τῆς ἀντιστροφῆς 1086 πανόπτα ἀντί: παντόπ Ἀλλὰ ποῦ τὸ προμᾶται εὕρηται;

1076. Ἂν δώσειν. Ὁ Dindorf: ἐνδώσειν· ὁ Halm: εὔσοια Nauck: τύχαν λώω ἀντὶ τοῦ: τάχ' ἂν δώσειν· καθ' ἡμᾶς γραπτ ἐκσώσειν ἀντὶ τοῦ: ἂν δώσειν· τὸ αὐτὸ εἰκάσαμεν καὶ ἐν στ. 1 ἀντὶ τοῦ: ἐμμίξειν· καὶ ἐν στ. 1103 κεῖται: αἵδε γὰρ χεῖρες Θη ἔσωσαν, καὶ ἐν 1123 σὺ γάρ νιν ἐξέσωσας, καὶ ἐν 1367 νῦν δ' μ' ἐκσώζουσιν.

1077. Τᾶν δεινὰ τλασᾶν, δεινὰ δ' εὑρουσᾶν. Ἡ γ αὕτη ἐκ τῶν σχολίων· ἡ τῶν χειρογράφων: τὰν δεινὰ τλᾶσαν, δ δ' εὑροῦσαν· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: τὰς δεινὰ τλάσας, δεινὰ δ ρούσας.

1081. Ταχύρρωστος πελειάς = ταχύπτερος· γραπτέον ταχύρρωσθ' ὡς πελειὰς = ταχέσι πτεροῖς ὡς πελειάς· ταχύρρωσ ταχέσι πτεροῖς ῥωομένη (κινουμένη)· σύνθεσις κατὰ τὸ καθ' ὑπα γὴν σχῆμα. Ἴδ. καὶ σημ. εἰς στ. 900.

1082. Αἰθερίας νεφέλας. Γραπτέον: αἰθερίαις νεφέλαις = ἐν ...θερίαις νεφέλαις.

1083. Θεωρήσασα. Ὁ Hartung: θέᾳ πλήσασα· ὁ Nauck: θέᾳ ...ρπουσα· ὁ Wunder: αἰωρήσασα· ἀλλ' ἀπαιτεῖται χρόνος μέλλων· ...απτέον: θέᾳ πλήσουσα.

1114. Τοῦ πρόσθ' ἐρήμου τοῦδε δυστήνου πλάνου. Σύν...ξον: κἀναπαύσατον δυστήνου πλάνου (ἀντικ.) τοῦδε (ἐμοῦ) τοῦ ...σθ' ἐρήμου (γεν. ἐξ ὑποκειμένου: τοῦ πλάνου, ὃς ἐπλανώμην πρό...ρον ἔρημος, ὑμῶν ὑστερημένος)· ἀλλὰ βεβιασμένη ἡ ἔννοια. Ὁ ...rwerden εἰκάζει: τόνδε δύστηνον (ἐμὲ τὸν δύστηνον)· ὁ Sechr...ld: τὸν πρόσθ' ἔρημον· ἐγὼ τὸν πρόσθ' ἐρῆμον τόνδε.

1116. Ταῖς τηλικαῖσδε. Ἀντ' αὐτοῦ ἀναρμόστου ὄντος ὁ Nauck ...ζει: τοῖς τηλικοῖσδε· ἐγώ: τῷ τηλικῷδε.

1119. Πρὸς τὸ λιπαρὲς = διὰ τὸ ἐπίμονον, διότι ἐπιμένω εἰς ... ἔνδειξιν στοργῆς πρὸς τὰ τέκνα μου καὶ μηκύνω τὸν λόγον· κυ...ς: μὴ θαύμαζε ἀποβλέπων πρὸς τὸ λιπαρές· τό: εἰ τέκνα κτλ. ... ὡς ἐπεξήγησις τοῦ: πρὸς τὸ λιπαρές· τὸ σχῆμα ἀνακόλουθον ...ομ. ἀπόλ.) προσφυέστατον εἰς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ λέγον... δικαιολογούμενον διὰ τοῦ κατὰ τὸ νοούμενον σχήματος· διότι: ...ύνω λόγον = μακρότερον προσφωνῶ, μακροτέροις λόγοις ἀσπά...αι· κατὰ τὴν τελευταίαν σύνταξιν τό: τέκνα φανέντα γίνεται αἰτ. ...λυτος. Ὁ Hermann τό: πρὸς τὸ λιπαρές, στίζων πρὸ αὐτοῦ διὰ ...ματος, ἀποδίδωσιν εἰς τό: εἰ μηκύνω. Οὕτω καὶ ὁ Dindorf καὶ ...Wunder, ἑρμηνεύων: usque ad fastidium (μέχρις ἀηδίας)· φυσι...ρα φαίνεται ἡ ἑρμηνεία αὕτη.

...128. Εἰδὼς δ' ἀμύνω τοῖσδε τοῖς λόγοις τάδε = γνωρίζων ...αῦτα «ἐπεὶ τό γ' εὐσεβὲς — ψευδοστομεῖν» (στ. 1125-7) ἀντα...σιν ποιοῦμαι διὰ τούτων τῶν λόγων· «ἐπίσταμαι γὰρ — γῇ τῇδε ...21-4).

...132. Πῶς ἂν ἁγνὸν ὄντα σέ. Διόρθωσις τοῦ Dindorf· τὰ ...γραφα: πῶς δ' ἂν ἄθλιος γεγώς· ἐγὼ θὰ ἐπεθύμουν ἀντὶ τοῦ: ...νὰ γραφῇ: ἄνδρα· οὕτω λαμπρῶς ἀντιτίθενται τὰ δύο πρόσω... ἀγνὸν ἄνδρα σὲ — ἀνδρός, ᾧ τίς οὐκ ἔνι κηλίς;

1150. Λόγος. Ἔπρεπε νὰ κῆται κατ' αἰτιατικήν: λόγον, ὡς ...κείμενον τοῦ: συμβαλοῦ γνώμην (= σκέψαι)· ἐγένετο δ' ἕλξις ὑπὸ

τοῦ ἑπομένου ἀναφορικοῦ: ὅς· οὕτως ἑρμηνεύουσι καὶ ὁ Nauck καὶ ὁ Wunder· ἀλλὰ δύναται νὰ εἶνε τό: λόγος ὅς πλαγία ἐρώτησις (=ὅσ-τις, τίς λόγος) ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ: συμβαλοῦ γνώμην, ὅπως καὶ ἐ[ν] στ. 1171 «ἔξοιδ' ἀκούων τῶνδ' ὅς ἔσθ' ὁ προστάτης».

1171. Ὁ προστάτης. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐνταῦθα καὶ ἐν στ. 1278, ἑρμηνευομένη ὑπὸ τοῦ Schäfer supplex, ἱκέτης κατὰ τὸ ἐ[ν] Ἠλέκτρᾳ 1378 «λιπαλεῖ προὔστην χερί». Ὁ Hartung ἀντ' αὐτῆ[ς] εἰκάζει: πρόστροπος, ὃ θὰ ἠδύνατο νὰ τεθῇ ἐν τῷ 1278 στίχῳ, ἐν-ταῦθα δέ, ἂν εἶνε χρεία μεταβολῆς, καταλληλότερον φαίνεταί μοι τ[ὸ] προσθακῶν, ὃ καὶ ἐν στ. 1166.

1204. Βαρεῖαν ἡδονὴν νικᾶτέ με. Τό: ἡδονὴν σύστοιχον ἀν[τί]-κείμενον = νίκην ἡδονῆς· σύνταξον: νικᾶτέ με νίκην ἡδονῆς (ὑμ[ῖν] βαρείας (ἐμοί), ἤτοι ὑπερισχύετε καθ' ἡδονὴν μὲν ὑμῶν αὐτῶν, β[α]-ρέως δ' ἐμοί· ἄλλοι παραπλησίως ἑρμηνεύουσι: νικᾶτε νίκην βαρε[ῖαν] ἐμοί, ἡδεῖαν δὲ ὑμῖν. Ὁ Blaydes εἰκάζει: βαρεῖαν δὴ χάριν ἤ: δόσ[ιν]

1209-10. Σὺ δὲ σῶν ἴσθι, ἐάν περ. Ἀντὶ τῶν ἡμαρτημέ[νων] τούτων διάφοροι διαφόρως γράφουσιν· ὁ Dindorf: σὺ δ' ὢν σῶς ἴ[σθι] ἀντί: σὺ δὲ σῶν ἴσθι· τό: σῶν ἤδη ὁ Scaliger ἔτρεψεν εἰς: σῶς· ἐ[γὼ] εἰκάζω: σὺ δὲ σῶν ἴσθι σ', ἥν περ.

1211. Ὅστις τοῦ πλέονος χρῄζει κτλ. Πράγματα παρέ[χει] τό: παρείς. Ὁ Reiske εἰκάζει: τοὐκ μετρίου (τὸ ἐκ μετρίου) ἀν[τὶ] τοῦ μετρίου συνάπτων τῷ: ζώειν· ὁ Bothe: τοῦ μετρίου πάρα, [ἐν]-νοῶν τό: χρῄζει· ὁ Reisig συνάπτει: πλέονος τοῦ μετρίου ζώειν χ[ρῄ]-ζει, τό: παρεὶς πλεοναστικὸν θεωρῶν ὁ Nauck δικαιολογεῖ τὴν μ[ὲν] γενικῆς σύνταξιν τοῦ: παρεὶς διὰ τῆς ἐμπεριεχομένης ἐννοίας [τῆς] ἀμελείας· ὁ Hermann: ὅστις τοῦ πλέονος μέρους χρῄζει, παρεὶς ζ[ῶν] τοῦ μετρίου χρῄζων. Ὀρθοτέρα φαίνεταί μοι ἡ τοῦ Döderlein [ἑρ]-μηνεία ἐξυπακούοντος τό: χρῄζειν εἰς τό: παρείς. Τό: ζώειν θὰ ἀ[πο]-δοθῇ καὶ εἰς τὰ δύο μέρη: ὅστις χρῄζει τοῦ πλέονος μέρους ζ[ώειν] παρεὶς τοῦ μετρίου μέρους ζώειν· αἱ γενικαί: πλέονος — μετρίου [δηλοῦσι] τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χρῄζει, ἐν ᾧ ἀπῃτεῖτο: πλέον - μέτριον διὰ [τὸ] ζώειν, ὃ νῦν χαλαρῶς προστίθεται ὡς ἀποτελεσματικὴ ἀπαρέμφ[ατος] (ὥστε ζῆν). Ὁ Schneidewin καὶ ὁ Nauck ἀντὶ τοῦ: παρεὶς [γρά]-ζουσι: πέρα. Ἀλλὰ καὶ οὕτω τὸ χωρίον δέν μοι φαίνεται ἐντ[ελῶς] τεθεραπευμένον, νομίζω δὲ ὅτι οὐχὶ τό: παρεὶς εἶνε ἡ πέτρα τοῦ [σκανδάλου]

ἱλου, ἀλλὰ τὸ χαλαρῶς συνημμένον καὶ οἱονεὶ παρέλκον: ζώειν, ὅ, ἐν τρατῇ εἰς: ζωᾶς, πολλῶν δυσχερειῶν ἀπαλλάττει καὶ τὸ χωρίον αφὲς καθίσταται: ὅστις χρῄζει τοῦ πλέονος μέρους ζωᾶς παρεὶς χρή-ειν τοῦ μετρίου μέρους (ζωᾶς).

1214. Ἐν ἐμοί· = κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν· ἰσχυρότερον τῆς δο-ικῆς τῆς κρίσεως: ἐμοί.

1219. Πέσῃ. Ἑρμηνεύουσι τὴν λέξιν θεωροῦντες τὸ γῆρας ὡς ικόν, εἰς ὃ ἐμπίπτει τις· τὴν ἑρμηνείαν ταύτην βεβιασμένην καὶ ἁρμοστον θεωρῶν ὁ Nauck εἰκότως προτείνει: προβῇ ἀντὶ τοῦ: σῃ· ἴσως γραπτέον: μόλῃ. Ὁ Wunder ἑρμηνεύει: ubi quis in ajorem inciderit cupiditatem, i.e. ubi quis longioris vitae piditate flagrabit, φυλάξας τὴν τῶν χειρογράφων γραφήν: θέ-ντος, δηλοῦντος κατ' αὐτόν: θελήματος· ὁ Reiske τὸ βεβιασμένως ηνευόμενον: θέλοντος διώρθωσε γράψας δέοντος· ἀλλ' ἰδὲ τὴν ἐπο-ένην σημείωσιν.

1220. Ἐπίκουρος ἰσοτέλεστος κτλ. Ὁ ἐπίκουρος (τῆς λύπης, ν κακῶν, τῆς νόσου) ἐπεξηγεῖται ὑπὸ τοῦ: θάνατος ἐς τελευτάν, ς ἐπίτασιν τεθέντος ἐν τέλει. Ἰσοτέλεστος = κατ' ἴσον, ὅμοιον τρό-ν πᾶσι τελούμενος, ἤτοι οὐδεμίαν οὐδενὸς διάκρισιν ποιούμενος· τὸν τῷ Ὁμηρικῷ ὁμοίϊος. Ἄλλοι ἑρμηνεύουσιν: Ἄϊδος ἐπίκουρος ατος ὁμοίως τὸν ὄλεθρον ἐπαγόμενος· ἐν τοῖς χειρογράφοις φέρε-: ἔτι κόρος ἀντί: ἐπίκουρος καί: οὐδ' ἀντὶ τοῦ: ὅδ'. Ὁ Ellendt λ. ἰσοτέλεστος) γράφει: ὅταν τις πλέον πέσῃ τοῦ θέλοντος, οὐδ' κόρος, ἰσοτέλεστος Ἄϊδος ὅτε Μοῖρ' — ἀναπέφηνε, θάνατος ἐς τε-τὰν καὶ ἑρμηνεύει: cum quis in cupiendo modum excedens satiatur, quando (i.e. donec) Fatum omnes pariter in um detrudens ingruit, Mors rerum ultima. Μοῖρα Ἄϊδος ἐλεστος, cui θάνατος appositione additum, fati necessitas est ibus communis· ταύτην τὴν γραφὴν ἔχει καὶ ὁ Wunder· ὁ dorf γράφει: ὁ δ' ἐπίκουρος ἰσοτέλεστος, Ἄϊδος ὅτε Μοῖρ' — ἀνα-ηνε, θάνατος ἐς τελευτάν. Ὁ Martin διορθοῖ: ἄλυρος, ἄχορος, ἐναιος | Μοῖρ' ὅτ' Ἄϊδος ἀναπέφηνεν. Οὐδεμία οὔτε τῶν διορθώ-, οὔτε τῶν ἑρμηνειῶν λύει τὰς ἀπορίας· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: · οὐδέν ἐστι τότ' ἐπίκουρον, ἰσοτέλεστος Ἄϊδος ὅτε κτλ. ἀντί: τοῦ δέοντος· ὁ δ' ἐπίκουρος ἰσοτέλεστος, Ἄϊδος ὅτε κτλ. Τό: ἐς

τελευτὰν ἑρμηνευτέον: εἰς τὸ ἐνεγκεῖν τὴν τελευτήν, τὸ τέλος πάντων (τῶν τερπνῶν τοῦ βίου· ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐν στ. 17 «τὰ τέρποντ' δ' οὐκ ἂν ἴδοις ὅπου»).

1224. Μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον. Ἑρμηνεύουσιν εἶνε γνώμη ὑπερτέρα πάσης ἄλλης, εἶνε ἡ ἀρίστη γνώμη· ὁ ὑπὸ τῶν ἐξενεχθεὶς λόγος (γνώμη) μὴ φῦναι νικᾷ τὸν ἅπαντα λόγον, εἶνε κρείττων παντὸς ἄλλου λόγου. Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη καὶ βεβιασμένη εἶ καὶ ἀσαφείας οὐχὶ ἀπηλλαγμένη· αἴρεται πᾶσα δυσχέρεια, ἂν τὸ λόγον τραπῇ εἰς: χρόνον καὶ συναφθῇ τῷ: φῦναι = ἐν μηδενὶ χρόνῳ μηδαμῶς φῦναι νικᾷ (τὸ νὰ εἶνέ τις ἀγέννητος τὸν ἅπαντα χρόνον εἶνε τὸ κάλλιστον, εἶνε ἀρίστη γνώμη)· οὕτως ἀπροσώπως τὸ νικᾷ καὶ ἐν Ἀντιγόνῃ 233 «τέλος γε μέντοι δεῦρ' ἐνίκησεν μολεῖν σοι» = ἡ γνώμη ἐνίκησε· καὶ ἐν στ. 274 «καὶ ταῦτα ἐνίκα (προσωπ.).

1227. Πολὺ δεύτερον, Ἀντὶ τοῦ ὅλως ἀκαταλλήλου: πο γραπτέον: τόδε.

1230. Κούφας ἀφροσύνας φέρον. Τό: φέρον δὲν εὐοδοῦτα ὁ Nauck εἰκάζει: κοῦφος, ἀφροσύνας γέμων· ἐγώ: πλέων (πλήρ ἀντί: φέρον.

1231. Τίς πλάγχθη πολύμοχθος ἔξω. Σχολιαστής τις ἑρμη νεύει: τίς ἔξω τοῦ πολύμοχθος εἶναι ἐπλανήθη, ὡσεὶ τό: πολύμοχθ ἔξω ἰσοδυνάμει τῷ: ἔξω πολλῶν μόχθων· ἕτερος: τίς ἂν πλαγχθ τῶν πολλῶν μόχθων; ἕτερος: τίς πλάχθη τῶν μόχθων τῶν πολλῶ Ὁ Dindorf εἰκάζει: κακότατος ἤ: δανότατος· ὁ Hermann διορθ τίς πλάχθη πολὺ μόχθος ἔξω; κρείττων ἡ διόρθωσις αὕτη· ἀλλὰ πολὺ δὲν ἑρμηνεύεται ἀβιάστως· ὁ Reisig ἑρμηνεύει: τίς πολύμ χθος ἐπλάγχθη ἔξω, τοῦ πολύμοχθος εἶναι· ὁ Schneidewin: πλάχθη ποτὲ μόχθος; ὁ Gleditsch: τίς πλαγὰ μολύμοχθος; Nauck εἰκάζει ὅτι τό: πλάγχθη πολύμοχθος ἐγεννήθη ἐκ τοῦ: μ χθος πολύπλαγκτος. Ἄριστα τὸ χωρίον ἑρμηνεύεται, ἂν ἐκ τοῦ ἐπο νου προσληφθῇ τό: καμάτων καὶ εἰς τὸ πρῶτον μέρος, ἤτοι, τίς π λύμοχθος (ἀνὴρ) πλάγχθη ἔξω (καμάτων); τίς καμάτων οὐκ ἔνι;

1235. Πάντοθεν. Πολλαχόθεν περιεμένετο, διότι μόνον νῆ πλήττεται πάντοθεν ὑπὸ τῶν κυμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἀκτή· ἀλλ ποιητὴς ἔχει ἐν νῷ τὸν πάντοθεν κλονιζόμενον Οἰδίποδα, δι' παραβολή· ἄλλοι τό: πάντοθεν ἑρμηνεύουσι: πολλαχόθεν κατὰ σχῆ

περβολῆς· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀκατάλληλον· διότι ἐξ ἑνὸς μόνον μέρους ...ήπτεται ἡ βόρειος ἀκτή, ἐκ τοῦ μέρους τοῦ ἐστραμμένου πρὸς βορ...ὶν· τό: πάντοθεν θὰ ἠδύνατο νὰ ἑρμηνευθῇ μόνον: καθ' ὅλην τὴν ...τασίν της· ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἀντί: πάντοθεν πρέπει νὰ γραφῇ: πον...θεν, τὸ μόνον κατάλληλον· ἡ λέξις Ὁμηρικὴ (Ἰλ. 14. 395).

1247. Ἀνὰ μέσσαν ἀκτῖνα. Ὁ Nauck ἑρμηνεύει: ἀνὰ μέσην ...τῖνα ὄντος τοῦ ἡλίου· ὀρθότερον: ἀνὰ τὴν μέσην (ἐπιθ. διορισμός, ...χὶ κατηγορούμενον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πρωϊνὴν καὶ ἑσπερινὴν) ...τῖνα τοῦ ἡλίου, ἐν μεσημβρίᾳ, ἐν ταῖς μεσημβριναῖς χώραις.

1248. Αἱ δ' ἐννυχιᾶν ἀπὸ Ῥιπᾶν· ἄλλοι γράφουσιν: αἱ δὲ ...χιᾶν ἀπὸ ῥιπᾶν· κατὰ τοὺς πρώτους Ῥιπαῖα ὄρη ἦσαν πρὸς βορ...ν τῆς Σκυθίας σκοτεινὰ καὶ δυσήνεμα· ἐννύχιαι δὲ Ῥῖπαι = βορρᾶς· ...τὰ τοὺς δευτέρους σημαίνει: ἀπὸ τοῦ ἀνέμου τοῦ πνέοντος ἀπὸ ...ρρᾶ· διὰ τῆς φράσεως κυριολεκτικῶς θὰ ὡρίζετο ὁ χρόνος ὁ νυκτε...ινός, ἢ ὀρθότερον ὁ μεσονύκτιος, ἵνα ἀποτελέσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τό: ...ὰ μέσσαν ἀκτῖνα, ὃ θὰ ἐδήλου τὸν χρόνον τῆς μεσημβρίας· ἐν ...ταύτῃ περιπτώσει ἀντί: ἐννυχιᾶν ἀπὸ ῥιπᾶν θὰ περιέμενέ τις: ἐννυ...χιαισιν ἐν ὥραις. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς διὰ τῶν τεσσάρων ἐκφράσεων ὁρί...ζει τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος, ἀνατολήν, δύσιν, μεσημβρίαν ...ὰ βορρᾶν, ἀφ' οὗ αἱ ἆται ὡς ῥιπαὶ ἀνέμου ἐξορμῶσιν· ὅθεν: ἐννυ...χιᾶν ἀπὸ ῥιπᾶν = ἀπὸ τῶν μερῶν τῶν ζοφερῶν (τῶν μὴ ὑπὸ τοῦ ...ίου φωτιζομένων, τῶν βορείων), ὅθεν ἐξορμῶσιν οἱ ἄνεμοι· ἀπὸ τῶν ...φερῶν μερῶν, ὅθεν πνέουσιν οἱ βόρειοι ἄνεμοι.

1260. Κρατὶ δ' ὀμματοστερεῖ. Τὸ ὀμματοστερεῖ ἀποδίδοται ...τό: κρατὶ ἀντὶ νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν ὑπονοουμένην κτητικὴν γενι...ν (τοῦ γέροντος) καὶ νὰ τεθῇ κατὰ γενικήν: ὀμματοστεροῦς· δέ...εται δηλ. ἐνταῦθα σχῆμά τι καθ' ὑπαλλαγήν. Ἀλλὰ δυνάμεθα τὸ ...ν: κρατὶ νὰ δεχθῶμεν ὡς δοτικὴν τοῦ τόπου = ἐπὶ κρατί, τὸ δὲ ...ματοστερεῖ (ἀποδιδόμενον εἰς τὸ γέροντι, ὃ ἐκ τοῦ προηγουμένου ...συμπληροῦται) νὰ ἐννοήσωμεν ὡς δοτικὴν ἀντιχαριστικὴν τοῦ: φάσεται.

1295. Ἀνθ' ὧν· τοῦτο ἑρμηνεύει βεβιασμένως ὁ Ellendt: con...ι ac debuit = παρὰ τὸ προσῆκον· θὰ ἠδύντο νὰ ἑρμηνευθῇ: ἀντὶ ...τούτων, ἀντὶ δὲ τοῦ γενέσθαι ταῦτα (τοῦ ἐνθακεῖν ἐμὲ σοῖς θρό...νοις). Ἀλλὰ τό: ἀνθ' ὧν τοῦτο φαίνεταί μοι παρέλκον, καὶ διεσκευα...σμένον θεωρῶν τὸν στίχον μετὰ τὸν ὀβελισμὸν τοῦ: ἀνθ' ὧν, ἀντι-

[illegible] ... Ἐτεοκλῆς [illegible] ... Ἐτεοκλῆς, ὧν [illegible] ... ἀναφέρεται [illegible]

1309. [illegible] ... παιδίκως· ὁ Nauck [illegible] ... Lamprecht [illegible] ... τοθεν· ὁ Reisig [illegible] ... plane, radicitus [illegible] ... Musgrave συνάπτει [illegible] ... ordine [illegible] ... παιδίκως.

1317. [illegible] — [illegible] ὁ Nauck [illegible] ... περὶ [illegible] ... αἱ δύο [illegible] ... ἀντὶ [illegible] ... ὥστε [illegible] γενέσθαι.

1321. Τῆς πρόσθεν [illegible] χρονίῳ ὁ Nauck εἰκάζει [illegible] χρόνον [illegible] τῆς πρόσθ' [illegible] καὶ χρόνῳ = τῆς πρόσθε [illegible] καὶ χρ[illegible] κατὰ χρόνον [illegible].

1341. Ὄγκῳ καὶ χρόνῳ. Ἀντὶ τοῦ χρόνῳ φέρεται [illegible] πόνῳ [illegible] παραλείπει [illegible] τοῦ χρόνῳ, ἀλλ[illegible] τοῦ ὄγκῳ [illegible] ἔκαστος λέξις [illegible] τοῦ πόνῳ· ὅθεν γραπτέον· σὺν ὄγκῳ καὶ χρόνῳ [illegible] βραχεῖ σὺν ὄγκῳ καὶ χρόνῳ, ἤτοι [illegible] πολὺ κοπιασ[illegible]κόν, ἑπομένως εὔκολον πολεμικὸν ἔργον καὶ ἐν χρόνῳ βραχεῖ.

1370-1. Εἰσορᾷ οὔτι πω | . ὡς αὐτίκ' εἴπερ οἵδε κινοῦ[illegible]ται λόχοι. Οἱ δύο οὗτοι στίχοι φαίνονται διεστραμμένοι καὶ διὰ [illegible] ἀνανταπόδοτον τοῦ : μὲν καὶ διὰ τὸ ἀκατάλληλον τοῦ : εἴπερ καὶ [illegible] τὸ δυσερμήνευτον τοῦ : αὐτίκα ἐν ᾗ θέσει κεῖται· εἰκάζω ὅτι πρέπει [illegible] γραφῶσιν οὕτω : τοιγάρ σ' ὁ δαίμων οὐμὸς αὐτίκ' εἰσορᾷ | , ὅθ' [illegible] κινοῦνθ' οἱ λόχοι πρὸς σοῦ μάτην· τὸ ἀναγκαῖον : μάτην αἰτιολογ[illegible]

ἑπόμενα: οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως πόλιν κτλ. τὸ δέ: οὐμὸς δαίμων ταὐτῷ ἐν 788 οὑμὸς ἀλάστωρ.

1378. Εἰ τυφλοῦ πατρός· δὲν ἦτο ὁ πατὴρ τυφλός, ὅτε ἐγεννησαν· γραπτέον: ὦ τυφλῷ πατρὶ τοιώδ' ἐφύτην ἀντί: εἰ τυφλοῦ ..ρὸς τοιώδ' ἐφύτην = οἱ πρὸς τυφλὸν πατέρα τοιοῦτοι ὑπήρξατε, .. προσηνέχθητε· ὁ Badham: οἳ ἀντί: εἰ· ὀρθότερον: ὦ· τὸ ἐφύ· οὐχὶ γ' προσώπου, ἀλλὰ β' ἀντὶ ἔφυτον, ὃ καὶ κείμενον ἐν τοῖς ..γράφοις διωρθώθη ὑπὸ Elmsley.

380. Τὸ σὸν θάκημα καὶ τοὺς θρόνους· σχῆμα ἓν διὰ ..ν = τὸ σὸν τῶν θρόνων θάκημα (τὴν σὴν ἐπὶ τῶν θρόνων ἕδραν).

381. Κρατοῦσιν. Τὸ κρατοῦσιν ἐνταῦθα, εἰ καὶ αἰτιατικῇ συν..ιγμένον, δὲν σημαίνει νικῶσιν, ἀλλ' ἔχουσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν των, ..iuntur.

385. Γῆς ἐμφυλίου δόρει· ἑρμηνεύουσι: γῆς συγγενοῦς, πα..ς· ἀλλὰ βεβιασμένη ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία· γραπτέον μᾶλλον: ἐμ..ίῳ. ἐμφυλίῳ δόρει (πολέμῳ).

390. Πατρῷον ἔρεβος. ὃ ὁ πατὴρ ἀρώμενος ὡς κληρονομίαν ..οῖς καταλείψει· βεβιασμένη ἔννοια· ὁ Nauck ἀντὶ τοῦ: πατρῷον ..ζει: κάτωθεν, ἐγὼ τὸ μικρὸν ἀπέχον: παρήκειν.

394. Καὶ πᾶσι Καδμείοις τοῖς σαυτοῦ θ' ἅμα. Τὸν στί..θεωρεῖ ὕποπτον ὁ Nauck καὶ διὰ τὴν σύνδεσιν: καί-τε καὶ ὅτι ..ι: τοῖς σαυτοῦ ἔπρεπε νὰ λεχθῇ: τοῖς σοῖς· εὐοδοῦνται ἅπαντα, ..φεμένου τοῦ στίχου οὕτω: πᾶσίν τε Καδμείοισι καὶ τοῖς σοῖς ἅμα· ..ὅτι παραγγέλλεται νὰ ἀναγγείλῃ τοῖς Καδμείοις οὐδὲν ἔχει τὸ ..πον· ἐπίσης ἐπιτυγχάνεται καὶ ἡ ἐπίδοσις, ὅπως θέλει ὁ Nauck, ..τῆς συνδέσεως: τε-καί, δι' ἧς τὸ δεύτερον μέρος παρίσταται ..ρότερον.

400. Οἷον ἄρ' ὁδοῦ τέλος Ἄργους ἀφωρμήθημεν. ὁ ..nder: οἷον ἄρα τέλος ἐστὶ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἀπ' Ἄργους ὡρμήθημεν· ..auck ἀφωρμήθημεν βραχυλογικῶς = ἀφορμηθέντες ἐπράξαμεν. ..ύνταξις σύστοιχος = ἀφωρμήθημεν τὴν ἀφόρμησιν τοῦ τέλους ..ὁδοῦ = ἀφορμηθέντες εὕρομεν τέλος τῆς ὁδοῦ.

1411. Καὶ σφῷν ὁ νῦν ἔπαινος ὃν κομίζετον. τὸ χωρίον διὰ ..ἀλλόκοτον χρῆσιν τοῦ: κομίζετον ἀντί: κομίζεσθον παρέχει ὑπο..ς διασκευῆς· γραπτέον κατ' ἐμὲ οὕτω: καὶ σφῷ γ' ἐπαίνου τοῦδ',

ὃν ἐκομίσασθε νῦν ἀντί: καὶ σφῷν ὁ νῦν ἔπαινος, ὃν κομίζετον. τοῦ ἀνδρός=παρὰ τοῦδ' ἀνδρός.

1413. Ἔτ' ἄλλον οἴσει. Ἵν' ἀκόλουθον γένηται τῷ διορθωθέν 1411 στίχῳ, γραπτέον: οἴσεσθ' ἔτ' ἄλλον ἀντί: ἔτ' ἄλλον οἴσοι· μετ νεκτέον δ' ἐνταῦθα καὶ τοὺς στίχους 1435-6 διωρθωμένους.

1435-6. Τάδ' εἰ τελεῖτέ μοι | θανόντ', ἐπεὶ οὔ μοι ζῶν γ' αὖθις ἕξετον. Διὰ λόγους ἰσχυροὺς ὁ Nauck κηρύττει τὸν στ χον 1436 νόθον καὶ ὀβελίζει· ἀλλ' ὁ στίχος καθίσταται γνησιώτατ οὕτω διορθούμενος: τάδ' εἰ θανόντι μοι | τελεῖτ', ἐπεὶ οὔ με ζῶντά αὖθις ἕξετον. Τό: ζῶντι καὶ ὁ Elmsley τρέπει εἰς: ζῶντα. Πρέπ δὲ οἱ δύο στίχοι «σφῷν δ' εὖ διδοίη — ἕξετον» νὰ τεθῶσι μετὰ τ στ. 1413. τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ τὸ ἀμέσως ἑπόμενον «οὐ γάρ μ' ἔ βλέποντ' ἐσόψεσθ' αὖθις» (στ. 1437-8), ὃ τὴν αὐτὴν ἔχον ἔννοι τῷ «οὔ με ζῶντά γ' αὖθις ἕξετον» παρακείμενον ἀφόρητον πλεονα σμὸν ἀποτελεῖ. Τό: εὖ διδοίη ἐκ διορθώσεως τοῦ Burges ἀντὶ τ ἐν τοῖς χειρογράφοις: εὐοδοίη.

1446. Ἀνάξιαι γὰρ πᾶσίν ἐστε δυστυχεῖν· τό: πᾶσιν δοτικὴ τῆς κρίσεως=κατὰ τὴν κρίσιν πάντων, ἢ ἐνώπιον πάντ οὐδὲν σημαῖνον παρέλκει· γραπτέον ἤ: ὑμεῖς γάρ ἐστε δυστυχεῖν ἀν ξιαι, ἤ: ἀνάξιαι γάρ· ἅλις ἔμ' ἐστι δυστυχεῖν.

1446. Ὁρᾷ γὰρ ταῦτ' ἀεὶ ὁ χρόνος. Ὀρθῶς ὁ Dindorf τ ταῦτ' τῶν χειρογράφων ἔτρεψεν εἰς: πάντ'.

1467. Τί μάν, τί φήσω τέλος; ἐν τοῖς χειρογράφοις: ἀφ ἀνθ' οὗ ὁ Nauck: τί φήσω; ὁ Meineke: ἀφήσει βέλος, ὃς καί: ἐκ ξει εἰκάζει ἀντὶ τοῦ: ἀφήσει· ὁ Dindorf: ἐφήσει τέλος· γραπτ κατὰ Meineke: τί μὰν ἀφήσει βέλος;

1488. Τί δ' ἂν θέλεις τὸ πιστὸν ἐμφῦναι φρενί; Ὑπάρ γραφὴ τῶν χειρογράφων: ἐμφῦναι, ἣν ὁ Ellendt ἑρμηνεύει: ὃ ἤθε θέλει ἰσχυρῶς νὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν ψυχήν. Ὁ σχολιαστὴς ἑρμ νεύει: τί τὸ πιστὸν θέλεις ἐμβαλεῖν τῇ φρενί; κρείττων ἡ τοῦ Nau διόρθωσις ἐμφῆναι, ὃς ὅμως τὴν λέξιν: φρενὶ θεωρεῖ ἡμαρτημέν προελθοῦσαν ἐκ τοῦ ἐν τῷ τέλει τοῦ προηγουμένου στίχου: φρε ἀνθ' ἧς εἰκάζει: φίλῳ ἤ: φράσον· ἀλλ' ὀρθῶς ἔχει τό: φρενὶ ἀπο δόμενον εἰς τὸν Οἰδίποδα, οὐχὶ δὲ εἰς τὸν Θησέα· ὁ Οἰδίπους ἐπ ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὸν Θησέα, ἐν ὅσῳ εἶχεν ὀρθὴν τὴν φρένα· συ

...νως πρὸς ταῦτα ἡ Ἀντιγόνη λέγει: ποῖον εἶνε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὃ ὡς ...στὸν θὰ ἐπιθύμεις νὰ φανερώσῃς καὶ συστήσῃς εἰς τὸν Θησέα διὰ ...ῆς φρενός σου ὀρθῆς οὔσης, ἔχων ὀρθὴν τὴν φρένα; τό: τί προληπτι...ον κατηγορούμενον: τί ἐστι τὸ πιστόν, ὃ θέλοις ἂν ἐμφῆναι τῷ Θησεῖ ... τῇ φρενί, ὀρθῇ οὔσῃ; Ὁ Wunder ἀντὶ τοῦ: φρενὶ γράφει: ξένῳ.

1490. Σφίν,—τυγχάνων ὑπεσχόμην. σφὶν = αὐτῷ· τό: τυγχά...ων ὁ Wunder ἑρμηνεύει: ὅτ' ἐτύγχανον ὧν ἐβουλόμην· ἄλλοι: ὧν ...ζον. ἰδ. Matthiä Gr. Gram. § 553 σημ. Ὁ Blaydes ἀντί: τυγ...χάνων προτείνει: ἀρτίως. Ὅτι τό: τυγχάνων βεβιασμένως ἑρμηνεύε...ι καὶ ὅτι καὶ οὕτως ἑρμηνευόμενον οὐδὲν παρέχει ὑγιὲς νόημα οὐ...μία ἀμφιβολία· ἡ ἔννοια αὕτη τοῦ: τυγχάνων ἐμπεριέχεται ἐν τῷ ...τῷ 1489 στίχῳ «ἀνθ' ὧν εὖ ἔπασχον» καὶ οὕτω καθίστατα τό: ...γχάνων ἄστοχός τις ἐπανάληψις, ὡς παραπλήρωμα μόνον τοῦ στί...ου χρησιμεύουσα· πάντως ἡ λέξις τυγχάνων εἶνε ἡμαρτημένη· ἡ τοῦ ...laydes διόρθωσις: ἀρτίως καὶ πολὺ ἀπέχει τῆς παραδεδομένης γρα...ῆς καὶ οὐδὲν τῇ ἐννοίᾳ προστιθεῖσα (διότι καὶ μόνον τό: ὑπεσχόμην ...ευ τοῦ: ἀρτίως δηλοῖ τὸ παρελθόν, τὸ δὲ ἐγγὺς παρελθὸν τὸ διὰ ...οῦ: ἀρτίως δηλούμενον οὐδένα λόγον ἔχει ἐνταῦθα) ἐπίσης ὡς παρα...πλήρωμά τι ἐμφανίζεται. Καθ' ἡμᾶς γραπτέον: εὖ φρονῶν ἀντὶ τοῦ: ...γχάνων, ὃ καὶ ἐγγύτερον τῇ παραδεδομένῃ γραφῇ ἢ τό: ἀρτίως ...ὶ νοῦν παρέχει ὑγιᾶ σημαῖνον: εὐγνωμονῶν. Περὶ τῆς σημασίας ...ύτης τοῦ: εὖ φρονεῖν ἰδ. λεξ. Σοφ. Ellendt ἐν λ. φρονεῖν.

1492. Ἰώ, παῖ, βᾶθι, βᾶθ' εἴτ' ἄκραν. Ὁ στίχος διεσκευα...σμένος, ὅπως δηλοῦται ἐκ τοῦ μέτρου. Ὁ Nauck εἰκάζει: εἰ πετρᾶν ...τὶ τοῦ: εἴτ' ἄκραν, ἀλλὰ τὸ μέτρον οὐδαμῶς διορθοῦται· καθίστα...ι δ' ὁ στίχος τῷ ἀντιστοίχῳ τῆς ἀντιστροφῆς ὅμοιος, ἂν διορθωθῇ ...τως: ἰώ, ἰώ, πρόβαθι, παῖ, πρόβαθ', εἰ πετρᾶν.

1493. Ἐπὶ γύαλον . . . Καλῶς ἀναπληροῦται τὸ χάσμα ὑπὸ ...auck διὰ τοῦ: ἔμολες. Ὁ Σουΐδας λέγει: ἄκραν ἐπὶ γύαλον· ἐπ' ...ραν πέτραν· καὶ ἄλλοι σχολιασταὶ τό: γύαλον ἑρμηνεύουσι διὰ τοῦ: ...τραν. Ὁ Reisig εἰκάζει: εἴτ' ἄκραν | ἢ 'πὶ γύαλον, ἀλλ' ὁ δεύ...ρος στίχος δὲν συμφωνεῖ τῷ ἀντιστοίχῳ τῆς ἀντιστροφῆς. Ὁ Vau...llers ἔγραψεν: ἄκρον ἀντί: ἄκραν, ὃ συναπτόμενον τῷ: γύαλον ...δωσι καλὴν ἔννοιαν = εἰς τὸ ἄκρον τῆς φάραγγος. Κρείττων φαί...νεται ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἡ τοῦ Nauck διόρθωσις.

1494. Ἐναλίῳ Ποσειδαωνίῳ θεῷ τυγχάνεις. Ὁ στίχος τος οὐδαμῶς ἀντιστοιχεῖ τῷ τῆς ἀντιστροφῆς· ὁ Hermann ὀρθ ὠβέλισε τό: τυγχάνεις· ἀλλὰ καὶ οὕτω τὸ μέτρον δὲν διωρθώθη· κ ἡμᾶς γραπτέον: ἵν' ἐναλίῳ Ποσειδαωνίῳ θεῷ· τό: ἵν' εὐκόλως ἠδ νατο νὰ ἐκπέσῃ πολλὴν ὁμοιότητα ἔχον καὶ εὐκόλως συγχεόμε πρὸς τὴν πρώτην συλλαβὴν: εν τοῦ: ἐναλίῳ· τό: ἵν' δὲ τοῦτο δυν μεθα ἢ τοπικὸν ἐπίρρημα νὰ ἐκλάβωμεν, ἢ τελικὸν σύνδεσμον· ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ ἀντὶ τοῦ: ἁγίζων γραπτέον ἐν μὲν τῇ πρώ περιπτώσει: ἁγίζεις, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ: ἁγίζῃς· προτιμοτέρα φαίνε ἡμῖν ἡ πρώτη ἐκδοχή.

1496-7. Ὁ γὰρ ξένος σε καὶ πόλισμα καὶ φίλους ἐπ ξιοῖ δικαίαν χάριν παρασχεῖν. Ὁ Nauck ἑρμηνεύει: ἐκ ἐπαξιοῖ ἐξαρτῶνται ἀμέσως αἱ αἰτιατικαὶ σε καὶ πόλισμα καὶ φιλο ὑπονοουμένου τοῦ: δικαίας χάριτος· ἀντὶ δὲ τῆς γενικῆς ταύτης φανίζεται ἡ ἀπαρέμφατος παρασχεῖν (σοὶ καὶ πολίσμασι καὶ φίλο δικαίαν χάριν. Μᾶλλον ἡ φράσις αὕτη προῆλθεν ἐκ συμπτύξεως τ δύο φράσεων 1) ἐπαξιοῖ σὲ . . . δικαίας χάριτος καὶ 2) ἐπαξιοῖ . . παρασχεῖν δικαίαν χάριν· τοιοῦτον καὶ τὸ ἐν Φιλοκτ. 62: οἵ οὐκ ἠξίωσαν τῶν Ἀχιλλείων ὅπλων ἐλθόντι δοῦναι· 1) οἵ σε ἠξίωσαν τῶν Ἀχιλλείων ὅπλων· 2) οἵ οὐκ ἠξίωσαν ἐλθόντι σοι δο ναι τὰ Ἀχ. ὅπλα. Τό: σε δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἄτονον, ἀλλ' ὀρθο νούμενον: σέ διὰ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τό: πόλισμα καὶ φίλους.

1498. ***, ᾆσσ', ὦναξ. Τὸ χάσμα ἀναπληροῖ ὁ Τρικλίνιος γρ φων: σπεῦσον, ἄϊσσ', ὦναξ· κρεῖττον ὁ Heimsoeth: ὡς τάχος ἀ ὦναξ. Καθ' ἡμᾶς, ἐπειδὴ ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ τό: παθὼν (ἀγαθὰ) κεῖται ἄνευ προσδιοριστικῆς ἐννοίας, συμπληρωτέον τὸ χάσ διὰ τοῦ: πολλ' ἀγάθ', ὃ πρέπει νὰ συνάψωμεν τῷ: παθὼν ἀφαιροῦν τὴν τελείαν στιγμὴν καὶ στίζοντες διὰ κώλου μετὰ τό: ἀγάθ'.: π θὼν | πολλ' ἀγάθ'· ᾆσσ', ὦναξ.

1500. Κτύπος = ἦχος, φωνή. Τό: κοινός, ἀνθ' οὗ ὁ Schm καινὸς προτείνει, ἔχει κάλλιστα, κοινὸς σοῦ (τοῦ ἐξ ἀστῶν χοροῦ) τοῦ ξένου, ὃ ἐπεξηγεῖται καὶ πλατύνεται διὰ τοῦ ἑπομένου στίχ ὃν κάλλιστα ἔχοντα ζητεῖ ὁ Nauck νὰ ὀβελίσῃ ὡς ἀνάρμοστον, δι μόνον ὁ χορὸς ἐποιήσατο ἐπίκλησιν· ἀλλὰ τί ἄλλο εἶνε οἱ δύο στί 1486-7 ἡ ἐπίκλησις τοῦ Οἰδίποδος;

1510. Ἐν τῷ δὲ κεῖσαι τοῦ μόρου τεκμηρίῳ; Ἀνάρμοστον : κεῖσαι· ὁ Blaydes εἰκάζει: καὶ τῷ (ἢ: τῷ δὴ) πέποιθα τοῦ μό- ͵ τεκμηρίῳ; ὁ J. van Delden: ἐν τῷ δὲ κεῖται σοῦ μόρου τεκμή- ιν; ἡμεῖς εἰκάζομεν: τί τοῦ μόρου δὲ κἄστι σοι τεκμήριον; ἢ: ἐν δὲ καὶ τοῦ σοῦ μόρου τεκμήριον; ἢ: ἐν τῷ δὲ καὶ τὸ τοῦ μόρου ιμήριον;

1519. Γήρως ἄλυπα. Ἑρμηνεύουσιν ὑπὸ γήρως οὐ λυπηθησό- ια, ἐκλαμβάνοντες τό: γήρως ὡς γεν. ἐξ ὑποκειμένου κατὰ τό: ιῶν ἄνατος, ἄλυπος ἄτης· ἀλλὰ τό: κακῶν ἄνατος καταντᾷ νὰ ιαίνῃ ἄνευ κακῶν καὶ τό: ἄλυπος ἄτης ἄνευ ἄτης· κατὰ ταῦτα τὸ γήρως ἄλυπος θὰ ἐσήμαινεν ἄνευ γήρως, πάντοτε νέα καὶ ιαῖα, καὶ οὕτως ἑρμηνεύει ὁ Nauck (vas in unvergänglicher ische bleiben wird), ἀλλ' οὐδαμῶς ὀρθὴ δύναται νὰ εἶνε ἡ ἑρ- ιεία αὕτη· ὑπισχνεῖται ὁ Οἰδίπους αἰωνίαν νεότητα καὶ ἀκμὴν εἰς πόλιν; ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μεταφορικὴ χρῆσις τῆς λέξεως γῆρας τῆς πόλεως εἶνε τραχεῖα. Τὸ χωρίον φαίνεταί μοι βεβλαμμένον· ίζω: ἄλυπ' ἀγήρω ἀντὶ τοῦ: γήρως ἄλυπα· τῆς γραφῆς ταύτης ιῶς ἀναγνωσθείσης (ἄλυπα γήρω ἀντί: ἄλυπ' ἀγήρω) καὶ ἀντι- αφείσης (γήρω ἄλυπα) προσετέθη τὸ ἀναγκαῖον ς εἰς τὸ τέλος τοῦ ατώδους: γήρω. Τὸ ἄλυπα δηλοῖ τὴν στέρησιν τῆς λύπης, εὐτυ- ν. εὐδαιμονίαν, τὸ δέ: ἀγήρω ὡς κατηγορούμενον σημαίνει αἰω- ς· ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐκφέρεται ἐν στ. 1765 «χώραν ἕξειν αἰὲν ιπον».

1523. Μήθ' οὗ κέκευθε, μήτ' ἐν οἷς κεῖται τόποις. Τὸν προσφυῶς ἑρμηνευόμενον τοῦτον στίχον ὀβελίζει ὁ Herwerden· ὁ uck ἐν τῷ προτέρῳ στίχῳ γράφων: τύμβον ἀντί: τοῦτον καθιστᾷ λωτέραν πως τὴν τοῦ χωρίου ἑρμηνείαν· καθ' ἡμᾶς πρέπει νὰ θωθῇ ὁ προκείμενος στίχος οὕτω: μήθ' οὗ δέμας κέκευθε μήτ' ἐν τόποις· τό: κέκευθε (ἀμεταβ.) = εἶνε κεκρυμμένον (τεθαμμένον), δὲ τῷ: ἐν οἷς τόποις ἐννοητέον τό: ἐστιν ἤ: κεῖται (τὸ δέμας), ὃ ιενον ἐν τῇ ᾠᾷ ὡς ἑρμηνευτικὸν παρεισέφρησεν εἰς τὸ ἔδαφος, ἀπο- θέντος καὶ ἐξιτήλου γενομένου τοῦ: δέμας. Καὶ τό: μὲν οὗ κέκευθε σι ἀκριβῶς τὸν τόπον, ἔνθα ἦν τεθαμμένον τὸ δέμας (τὸν τύμ-), τὸ δέ: ἐν οἷς τόποις τοὺς τόπους, ἐντὸς τῶν ὁποίων (ἓν μέρος τῶν ἦν τό: οὗ κέκευθε) εὑρίσκετο ὁ χῶρος, ἔνθα ὁ τύμβος (ἐν ᾧ

τὸ δέμας ἔκειτο)· τὸ μὲν πρῶτον μερικώτερος, τὸ δὲ δεύτερον γε[νι]κώτερος προσδιορισμός· ὅθεν οὐδεὶς πλεονασμός.

1534. Αἱ δὲ μυρίαι πόλεις, κἂν εὖ τις οἰκῇ. Τὸ χω[ρίον] δὲν ἑρμηνεύεται σαφῶς· καὶ ὁ μὲν Nitsch εἰκάζει: αἱ δὲ κύριαι ἀ[ν]τοῦ: αἱ δὲ μύριαι· ὁ δὲ Nauck: οὐ δὲ κυρία· ὁ Kayser: εἰ δὲ κυρί[α]· καθ' ἡμᾶς τὸ σφάλμα ἔγκειται ἀλλαχοῦ· ὁ Οἰδίπους ἀφ' οὗ ἐχορή[γησεν] ... γησεν ἀσφάλειαν εἰς τὴν πόλιν, θέλει νὰ πρφυλάξῃ νῦν αὐτὴν κα[ὶ] τοῦ ἁμαρτήματος τῆς ὕβρεως, τῆς ἀλαζονείας, ὡς νὰ ἔλεγε: θὰ εἶσ[θε] μὲν διὰ τούτων ἀσφαλεῖς καὶ εὐτυχεῖς, ἀλλὰ μὴ ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ ὑπε[ρ]φρονεῖτε καὶ ὑβρίζοντες καταφρονεῖτε τῶν θείων, ὅπερ μυρίαι πόλ[εις] εὐτυχήσασαι ἔπραξαν διὰ τὴν βραδεῖαν τοῦ θείου τιμωρίαν· ἡ ἔννο[ια] αὕτη ἐξάγεται εὐκόλως, ἂν γραφῇ: ἀλλὰ ἀντὶ τοῦ: αἱ δέ· ἄλλως καὶ τὸ ἄρθρον: αἱ παραπληρωματικῶς κεῖται ἐνταῦθα· διότι ὁ λό[γος] εἶνε γενικὸς (μυρίαι πόλεις) καὶ δὲν πρόκειται περὶ ὡρισμένων πόλε[ων]. Τὸ: κἂν = καὶ μάλιστα ἄν· καὶ (καὶ μάλιστα) καθυβρίζει, ἂν [ἡ] πόλις εὖ οἰκῇ (εὐτυχῇ, εὐδαιμονῇ).

1560. Λίσσομαι. Ὁ Dindorf γράφει: λίσσομαι κατὰ τὸ Ὁμ[η]ρικὸν «λίσσωμ' ἀνέρα κεῖνον» (Ἰλ. 22, 418), ἵνα συμφωνήσῃ [τῇ] ἀντιστροφῇ (στ. 1571)· παράδοξος ἡ σύνταξις, ἧς καὶ ὁ Wund[er] ὑπερμαχεῖ· τὸ Ὁμηρικὸν λίσσωμαι εἶνε ὑποτακτικὴ σκοπὸν δηλοῦ[σα] ἢ καὶ ἀντὶ μέλλοντος κεῖται πολλάκις παρὰ τῷ ποιητῇ, τὸ δὲ [τοῦ] Σοφοκλέους εἶνε ἐνεστὼς ὁριστικῆς οὐδεμίαν ἔχον πρὸς ἐκεῖνο σχέ[σιν]· ζητητέα τῆς ἀντιστροφῆς ἡ διόρθωσις, περὶ ἧς ἰδὲ παρατ. εἰς [στ.] 1571.

1561. Μήτ' ἐπὶ πόνῳ, μήτ' ἐπὶ βρυαχεῖ. Τό: ἐπὶ βρυα[χεῖ] οὐδένα νοῦν ἔχει· γραπτέον ἀντ' αὐτοῦ: μήτε τι βρυαχεῖ· εὐκό[λως] τὸ ΕΤΙ ἠδύνατο νὰ μεταπέσῃ εἰς ΕΠΙ· τὰ ἐπίθετα ἐπιπόνῳ [καὶ β]ρυαχεῖ πρέπει νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τό: μόρῳ (δοτ. τῆς συνοδείας) μήτε μὲ ἐπίπονον, μήτε ποσῶς μὲ οἰκτρὸν θάνατον· τότε εἶνε πι[θα]τὸν καὶ τὸ προσδιοριστικὸν ἐπίθετον: εὐμαρεῖ ἢ τοιοῦτόν τι, ὃ π[ροτείνει] ὁ Nauck διὰ τό: μόρῳ. Τὸ βαρυάχεῖ ἐκ τοῦ βαρὺς καὶ ἄχος· ἐπ[ὶ δὲ] τὸ ἐκ τοῦ βαρὺς καὶ ἦχος βαρυᾶχής· ἴδ. Passow καὶ Ellendt.

1562. Δίδου μοι ξένον ἐξανύσαι — πλάκα. Τό: μοι [δοτ.] χαριστικὴ = κάμνε νά μου ἀποπερατώσῃ ὁ ξένος τὸν δρόμον το[ῦ] νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τοὺς πάντας κρύπτουσαν (παγκευθῆ) κάτω

ιςῶν πλάκα (κυρίως τὴν ὁμαλὴν τοπικὴν ἔκτασιν, τὸν χῶρον τῶν ιςῶν τὸν κάτω, τὸν Ἅδην).

1565. **Μάταν.** Ἡ λέξις οὐδὲν παρέχει ὑγιὲς νόημα· ὁ Nauck :αζει: λίαν· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: κακῶν ἀντὶ τοῦ: μάταν· τό: ιουμένων = καταλαμβανόντων (μετ. ἐναντιωματική)· ὁ Reisig ιμενον = βεβλαμμένον· εἰ καὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν μεγάλα : κακὰ δυστυχήματα (ἡ πατροκτονία καὶ αἱμομιξία κτλ.), ὅμως λιν θὰ ἠδύνατο θεός τις, δίκαιος πρὸς αὐτὸν φαινόμενος (διότι ἐξατ9εὶς ἤδη εἶνε ἄξιος νὰ τύχῃ τῆς δικαιοσύνης ταύτης) νά τον ἀνυ:, νά τον λαμπρύνῃ, νά τον ἀνορθώσῃ (αὔξοι ἂν) παρέχων αὐτῷ ιον θάνατον.

1566. **Δίκαιος.** Τοῦτο βεβιασμένως ἑρμηνεύεται: δικαιοσύνην κῶν, δίκαιος φαινόμενος. Ἴσως ἀντ' αὐτοῦ γραπτέον: δίκῃ γ' ἂν = :αιως.

1571. **Ἐξ ἄντρων.** Καὶ εἰς τὸ μέτρον προσκρούει καὶ ὁ νοῦς ιτεινός· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: ἄγριον καὶ στικτέον μετ' αὐτὸ διὰ ιματος.

1572. **Ἀδάμαστον φύλακα.** Τὸ μέτρον οὐδὲ προσεγγίζει εἰς τοῦ ἀντιστοίχου τῆς στροφῆς στίχου (1561), ἐξ οὗ καταφαίνεται ἐκ τοῦ στίχου παρελείφθησαν λέξεις, ἃς ἀποπειρώμεθα νὰ ἀναπληρώσωμεν οὕτως: ἀδάματον αἰὲν φύλακα νεκύων· οὕτω τὸ μέτρον ενορθοῦται· τὸ αἰὲν ὑπάρχον ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ εὐκόλως ἠδύ:ο νὰ παραπλανήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντιγραφέως τινὸς καὶ νὰ ;αλειφθῇ· ἀποδοτέον δ' αὐτὸ εἰς τό: ἀδάματον, τὸ δέ: νεκύων απτέον τῷ: παρ' Ἅιδᾳ.

1575. **Ἐν καθαρῷ βῆναι** = ἐπὶ καθαρᾶς (ἐλευθέρας, κωλυμά- ι ἀπηλλαγμένης) ὁδοῦ πορεύεσθαι· (Nauck)· ἀλλ' ἐν καθαρῷ βῆθὰ ἐσήμαινε νὰ πατῇ ἐπὶ καθαροῦ τόπου· ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ κα:ᾶς ὁδοῦ πορεύεσθαι οὐδεμίαν παρέχει ἀβίαστον ἔννοιαν· ἔπρεπε νὰ ι: νὰ ἔλθῃ ὁ Οἰδίπους καθαρός· ἀλλὰ καὶ τὸ βῆναι ἀντιστρα:ομενον τῷ μέτρῳ εἶνε ὕποπτον· ἀπασῶν τῶν δυσχερειῶν ἀπαλ:τομεθα γράφοντες: κατεύχομ' (παρενθετικῶς) ἁγνῷ, καθαρῷ μο- ι ἀντὶ τοῦ: κατεύχομαι ἐν καθαρῷ βῆναι· καθαρθέντι τῶν ἁμαρ- ιατων καὶ ἁγνῷ γενομένῳ· συναπτέον δὲ τό: ἁγνῷ, καθαρῷ τῷ: ιωμένῳ ὡς κατηγορούμενον, τὸ δέ: πλάκας (ταὐτὸν τῷ ἐν στ.

1564 πλάκα) τῷ: μολεῖν· καὶ ὁ Hermann προύτεινε μολεῖν ἀ[illegible] τοῦ βῆναι.

1584. Κεῖνον τὸν ἀεὶ βίοτον ἐξεπίστασο. Τὸ μέτρον χ[illegible] λαίνει· ὁ Hermann διορθοῖ: κεῖνόν γ' ἐσαιεὶ βίοτον ἐξεπίστασ[illegible] Hartung: τὸν αἰνὸν βίοτον ἀντὶ τὸν ἀεὶ βίοτον· ὁ Nauck: τὸν ἄ[illegible] βίοτον· ὁ Dindorf: κεῖνον σαφῶς τὸν βίοτον· προτείνομεν καὶ ἡμ[illegible] εἰκασίας τινὰς ἡμετέρας: ἐκεῖνον αἰὲν ἐξεπίστασο βίοτον· ἤ: κεῖ[illegible] τὸν ἄνδρα βίοτον ἐξεπίστασο.

1590. Καταῤῥάκτην ὁδόν. Τὴν κρημνώδη εἴσοδον τοῦ χ[illegible] σματος, δι' οὗ τις καταρράσσει (κατακρημνίζεται) μεθ' ὁρμῆς εἰς τ[illegible] Ἅδην· τὸ: καταῤῥάκτην ἐπιθετικῶς, ὅπως ἱκέταν — ἰήλεμον, νά[illegible] θηκας — ὑβριστάς, χοροὺς πλανάτας κτλ.

1591. Χαλκοῖς βάθροις ἐῤῥιζωμένον. Μὲ χαλκίνας βάσε[illegible] ἐκ τῆς γῆς στερεωμένον· τὸ αὐτὸ ἐκφράζει καὶ τὸ ἐν στ. 57 χαλκό[illegible] πους ὀδός.

1602. Ταχὺ ἐπόρευσαν. Ἀκατάλληλον τὸ: ἐπόρευσαν· ὁ Bla[illegible] des διορθοῖ: ἐπέραναν· ὁ Reisig ἀντὶ τοῦ: ταχεῖ εἰκάζει: βραχε[illegible] ἐγὼ εἰκάζω: περαίνουσ' ἐν χρόνῳ ἀντί: ἐπόρευσαν σὺν χρόνῳ.

1604. Ἐπεὶ δὲ παντὸς εἶχε δρῶντος ἡδονήν. Τὸ: δρῶντ[illegible] δὲν εἶνε καταληπτόν· ὁ Hermann τὸ: παντὸς δρῶντος ἑρμηνεύε[illegible] πάσης ὑπηρετήσεως· ὁ Fournier διορθοῖ: ὡς δ' εἶχε παντὸς τοῦ δέ[illegible] τος ἡδονήν· ὁ Ellendt ἑρμηνεύει: cum omni in re ei satisfact[illegible] esset· ἡδονὰς ἔχειν ἐν Αἴ. 259· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: ἐπεὶ δὲ πᾶν [illegible] δρώμενον καθ' ἡδονήν· τὸ: ἦν δρώμενον δύναται νὰ ἐκληφθῇ κα[illegible] περίφρασιν = ἐδρᾶτο, ἢ καθ' ὑπερβατὸν σχῆμα: πᾶν δρώμενον [illegible] καθ' ἡδονήν· κρείττων ἡ πρώτη ἐκδοχή.

1617. Φθόγγον — πικρόν. Φθόγγον ἐννοεῖ, ὡς ὀρθῶς πα[illegible] τηρεῖ ὁ Nauck, τὴν ὑποχθόνιον βοήν, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ: ἐξα[illegible] φνης· ἀλλὰ τὸ: πικρὸν δὲν ἑρμηνεύεται, ὃ θὰ εἶχε καλῶς, ἂν ὁ φθό[illegible] γος ἦτο τῶν θυγατέρων. Ἴσως ἀντὶ τοῦ: πικρὸν γραπτέον: χθονὸς [illegible] πικρῶς, ὃ συναπτέον τῷ: εἶπεν ὑπερβατῶς.

1625. Φόβῳ. Συναπτέον οὐχὶ τῷ: δείσαντας πρὸς ἐπίτασιν [illegible] Nauck, ἀλλὰ τῷ: στῆσαι· τῷ: δείσαντας δὲ τὸ: ἐξαίφνης.

1632. Πίστιν ἀρχαίαν. Τὸ: ἀρχαίαν δύναται ἀβιάστως νὰ [illegible] μηνευθῇ σημαῖνον: τὴν παλαιάν, παλαιόθεν, ἔκπαλαι γνωστήν. [illegible]

ιένως δεδοκισμένην καὶ στερεάν, ὅπως καὶ ὁ Hermann ὀρθῶς ἑρμηνεύει: quae firma maneat, antiqua futura· ὁ Ellendt: fides perpetuo apud te usu sacrata· τινὲς δὲ βεβιασμένην εὑρίσκοντες τὴν ...ηνείαν διορθοῦσιν: ἀρκέσειν (Nauck), ἀρθμίαν (Wecklein), ἀρ... (L. Schmidt), ὁρκίαν (N. Παπαγεωργίου), ἢ καὶ κρείττων ...ὧν λοιπῶν, ἂν εἶνε χρεία διορθώσεως, κυρουμένη καὶ ὑπὸ τοῦ «κα...ηνεσεν ὅρκιος» (στ. 1637).

1640. Τλάσας χρὴ τὸ γενναῖον φέρειν. Ὁ Nauck φρονεῖ ...ι πρέπει νὰ ὀβελισθῇ ὁ στίχος ὡς ἀκατάλληλος· ἀντὶ τοῦ: φέρειν ...φεται καὶ γραφή: φρενί· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: ὦ παῖδε, γενναίᾳ τὰ ...ν τλᾶτε φρενί.

1641. Μηδ' ἃ μὴ θέμις. Συμπλήρωσον καὶ σύνταξον: μηδὲ ...καιοῦν λεύσσειν ἃ μὴ θέμις ἐστὶ λεύσσειν, μηδὲ δικαιοῦν κλύειν ...αρὰ τῶν) φωνούντων ἃ μὴ θέμις ἐστὶ κλύειν.

1646. Ἀστακτὶ δὲ σὺν ταῖς παρθένοις. Ὁ στίχος εἶνε βε...ασμένος (ἰδ. Nauck)· ὁ Nauck προτείνει: ταῖσι ἀντὶ: σὺν ταῖς, ... ἀκασκᾶ (=ἡσύχως, βραδέως) ἀντὶ τοῦ: ἀστακτὶ δέ, καί: στεί...ντες ἀντί: στένοντες· ἡμεῖς ἀντὶ τοῦ: ἀστακτὶ εἰκάζομεν: ἀστρα...ὶς (ἐν στ. 1648 τὸ ἀντίθετον: στραφέντες)· ἀντὶ τοῦ: σὺν ταῖς μετὰ ... Nauck: ταῖσι καταλληλότερον διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ: ὡμαρτοῦ...ν, καὶ ἀντὶ τοῦ: στένοντες μετὰ τοῦ Nauck: στείχοντες ἢ καί: ...ίοντες.

1659. Ἐξέπραξεν, οὔτε ποντία. Τὸ ἐξέπραξεν ὁ σχολιαστὴς ...ηνεύει: ἀνεῖλε· τοῦτο ἁρμόζει εἰς τό: κεραυνός· εἰς τό: θύελλα θὰ ...ηθῇ κατὰ ζεῦγμα τό: ἔμαρψεν ἤ: ἥρπασεν· ὁ Ὅμηρος λέγει «οἴ...θαι προφέρουσα κακὴ ἀνέμοιο θύελλα εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα πολυ...φλοίσβοιο θαλάσσης» (Ἰλ. 6, 345). Ὁ Blaydes διορθοῖ: ἐξέφλεξεν, Hähly: ἐξήρπαξεν· οὐδεμιᾶς διορθώσεως χρεία. Καὶ τὸ ποντία ...ρμοστον εὑρίσκων ὁ Herwenden διορθοῖ: φοινία· ἀλλὰ κάλλιστα ... τό: ποντία, ἡ ἐν τῇ θαλάσσῃ μαινομένη καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ...μῶσα, ἡ καὶ ἀγριωτάτη.

1662. Διαστὰν ἀλύπητον. Ὑπάρχει καὶ γραφή: ἀλάμπετον ... τοῦ: ἀλύπητον, ἢ καὶ κρείττων· τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐκφέρει καὶ ἐν στ. 1681 «ἄσκοποι πλάκες», ἀόρατοι τοπικαὶ ἐκτάσεις (αἱ Ἅδου).

1675. Ἀλόγιστα παροίσομεν ἰδόντε καὶ παθόντε. Ἑ... νεύουσιν: ἀνεκδιήγητα θὰ διηγηθῶμεν· ἀλλὰ καὶ ἡ ἔννοια τῆς ... γήσεως οὐδένα λόγον ἔχει ἐνταῦθα καὶ δυσκόλως αὕτη δύνατ... ἀποδοθῇ εἰς τό: παροίσομεν. Ὁ σχολιαστὴς ἑρμηνεύει: ἀδι... κακὰ βαστάσομεν· κατ' αὐτὴν τὴν ἑρμηνείαν πρέπει ἀντὶ τοῦ ... σομεν νὰ γράψωμεν: διοίσομεν, ὅ ὅμως πρέπει νὰ ἑρμηνεύσωμ... περάσωμεν τὴν ζωήν μας, θὰ διάγωμεν (ἰδ. Ellendt ἐν λ. διο... τὸ δέ: ἀλόγιστα (= ἀνεκδιήγητα) πρέπει ὑπερβατικῶς νὰ συ... τῷ: ἰδόντε καὶ παθόντε.

1686-7. Βίου δύσοιστον — τροφάν. Σχῆμα ὑπαλλ... ἀντί: δυσοίστου βίου τροφάν· ἰδ. παρατ. εἰς στ. 900 καὶ 1... Τό: δύσοιστον ὁ Ellendt ἑρμηνεύει δυσκολοϋπόφερτον, ὁ Nauck τῷ ἐν 1614 δυσπόνητον, τὴν μετὰ κόπου παρασκευαζομένην.

1690. Ἔλοι πατρὶ ξυνθανεῖν γεραιῷ. Ἰδ. παρατ. εἰς 1716.

1691. Τάλαιναν· ὡς ἔμοιγ' ὁ [μέλλων] βίος οὐ βιω... Ὁ Nauck ὀβελίζει τό: μέλλων· ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὸν ὀβελισμὸν ... φωνεῖ ὁ στίχος πρὸς τὸν ἀντίστοιχον τῆς ἀντιστροφῆς, στ. ... «ἐπαμμένει σέ τ', ὦ φίλα, πατρὸς ὧδ' ἐρήμας». Θὰ ἠδύνατ... ἀντιστοιχήσῃ ἀκριβῶς, ἂν ἀντὶ τοῦ ἀπροσφόρου: μέλλων ἐγρ... καὶ τὸ τῇ ἐννοίᾳ προσφυέστατον: νῦν.

1692. Ὦ διδύμα τέκνων ἀρίστα Ὁ Wunder λέγει... τὸ Ὁμηρικὸν «φίλε τέκνον», ἀλλ' ἡ γενική: τέκνων συναπτ... τῷ: ἀρίστα τί δηλοῖ; πάντων τῶν τέκνων ἄρισται ἦσαν; δι... τέον: ὦ διδύμω τέκνω γ' ἀρίστω· διδύμω = δύο.

1694-6. Τὸ φέρον ἐκ θεοῦ καλῶς φέρειν χρή· μηδ' ... οὕτω φλέγεσθον. Ὁ Nauck ὀβελίζει τό: καλῶς καὶ τό: χ... Wecklein τό: φέρειν χρή· καθ' ἡμᾶς γραπτέον: τὸ φέρον εὖ ... χρεών, ὃ καὶ ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς εἰς τὸν ἀντίστοιχον τῆς ἀντι... φῆς στίχον 1721 «τὸ τέλος, ὦ φίλαι, βίου»· τὸ φέρον = τὴν ... Ὁ Wecklein: μηδὲν ἄγαν φλέγεσθον ἀντὶ τοῦ: μηδ' ἄγαν ... φλέγεσθον, ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸν προηγούμενον στίχον· οὕτω ... Wunder, ὃς ἑρμηνεύει: fors, fortuna, fatum· φλέγεσθον (μετ... αἰτ.: τὸ φέρον) inflamari, magno dolore affici· καθ' ἡμᾶς ... πτέον: τὸ φέρον εὖ φέρειν χρεών· μηδὲν ἄγαν φλέγεσθον· οὐ...

μεμπτόν ἐστιν. Ἰδὲ καὶ τὰς ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ σημειώσεις.
ί96. Οὔτοι κατάμεμπτ' ἐβήτην. Δὲν κατανοεῖται σαφῶς τὸ
ν· τοῦ σχολιαστοῦ ἡ ἑρμηνεία «οὐκ ἐν τούτοις ἐστέ, ὥστε κατα-
εσθαι . . . οὐκ ἐν χείρονι νῦν ὑμῖν ἔσται τὰ πράγματα» δὲν ἐπι-
ι πολύ· οὐδ' ἡ παραβολὴ τῆς προκειμένης φράσεως πρὸς τὴν ἐν
κὰ στ. 979 «ὧν βεβήκασιν» φαίνεται κατάλληλος· διὰ ταῦτα
αμμένον θεωρῶν τὸ χωρίον εἰκάζω ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ: οὐ γὰρ
μεμπτὸν ἐστιν ἧ: ἔσται (τὸ φέρον, ἤτοι ἡ τύχη ἧ, τε ὑμετέρα
ῃ τοῦ πατρός, αὐτῶν μεν οὐκ ἐγκαταλειφθησομένων ὑπ' αὐτοῦ
τὴν τοῦ πατρὸς στέρησιν, ἐκείνου δ' οὕτω λαμπρῶς τελευτή-
ος καὶ τιμηθησομένου ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων). Ὁ Nauck εἰκάζει:
: κατάμεμπτος αἶσα.
) μηδαμὰ δὴ τὸ φίλον, φίλον. Ἡ γραφὴ ἡμαρτημένη· ὁ
nk διορθοῖ ὃ (τὸ πλανᾶσθαι καὶ ταλαιπωρεῖν σὺν τῷ πατρὶ) μη-
ὰ (μηδαμῶς) φίλον ἦν φίλον (ἐστὶ νῦν). Ὁ Firnhaber: δῆτα
: δὴ τὸ (ὃ μηδαμὰ δῆτα φίλον ἦν φίλον ἐστὶ νῦν)· ἐγγυτέρα
ῃ τῇ παραδεδομένῃ γραφῇ.
699. Ὁπότε γε καὶ τὸν. Ἀρίστη ἡ τοῦ Kunhardt διόρθωσις:
τε γ' ἐκεῖνον, ἀνθ' ἧς καί: ὁπότε γε κεῖνον θὰ ἠδύνατο νὰ γραφῇ·
rndt καὶ Heimsoeth: ἕως γ' ἔτ' αὐτόν.
1702. Οὐδὲ γὰρ ὤν. Διόρθωσις τοῦ Hermann· ἐν τοῖς χειρο-
φοις: οὐδὲ γέρων· ὁ Düntzer: οὐδὲ πέραν· ὁ Elmsley: οὐδὲ θα-
ῇ: πεσών· ὁ Hartung: οὐδὲ γὰρ ἄς· ὃ καὶ κρεῖττον· ἐγώ: οὐδὲ
: ὧδ'.
1703. Καὶ τάδε μὴ κυρήσῃς. Μετὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ προ-
ου στίχου διορθωτέον καὶ τοῦτον οὕτως: εἰ τῶν δε μὴ κυρήσαις·
ἔννοια: διότι οὐδὲ οὕτως (ἐν τῇ πλάνῃ καὶ τῇ ταλαιπωρίᾳ) ἦσό
τε ἀφίλητος εἰς ἐμέ, ἤρκει μόνον νὰ μὴ ἤθελες τύχει τούτων (τοῦ
νάτου), νὰ μὴ δηλ. ἤθελες ἀποθάνει.
1705. Ἆς ἔχρῃζε γᾶς ἐπὶ ξένας ἔθανε. Ἡ ἔννοια: ἔθανεν
: ξένης γῆς, ἐφ' ἧς ἔχρῃζε θανεῖν, ἔθανεν ἐφ' ἧς ἔχρῃζε ξένης γῆς,
Ἀθήναις· ἤ: ἔθανεν ἐπὶ ξένης γῆς (οἱασδήποτε, οὐχὶ ἐν τῇ πα-
ίδι), ἐφ' ἧς ἔχρῃζε θανεῖν· ἡ τελευταία εἶνε καὶ καλλιτέρα καὶ ὑπὲρ
ῆς συνηγορεῖ καὶ ὁ στ. 1713 «γᾶς ἐπὶ ξένας θανεῖν ἔχρῃζες»,
ἀορίστως ἐπὶ ξένης γῆς (οἱασδήποτε, οὐχὶ τῶν Ἀθηνῶν) γίνε-

ται λόγος· ἡ δ' ἔννοια αὕτη ἐξάγεται ἰδιάστως καὶ φυσικῶς. ἐν
ἧς τραπῇ εἰς: ὡς· ἐπὶ ξένης γῆς ἀπέθανε (καὶ οὐχὶ ἐν τῇ πατρίδι)
ὡς ἐπεθύμει (ὃ ἦν ἡ μόνη του ἐπιθυμία). Περὶ τῆς συγχύσεως τοῦ
εἰς ὦ ἰδὲ Γρηγ. Κορ. Schaefer σελ. 183, 201, 316, 325 ...
696, 740, 748.

1716. Ἐρῆμος ἄπορος. Αἱ λέξεις αὗται ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῷ
1736 ὑπὸ τῆς αὐτῆς Ἰσμήνης λεγόμεναι, ἐκεῖθεν ἴσως μετενεχθεῖσαι
καὶ ἐνταῦθα· ὁ Nauck ὀβελίζει αὐτάς· ἀλλὰ πρὸς τὸν στ. 1690 τῆς
στροφῆς «ἕλοι πατρὶ ξυνθανεῖν γεραιῷ», οὗ ὀβελίζει ἁπάσας τὰς λέ
ξεις πλὴν τοῦ: ἕλοι, οὐδὲν ἀντιστοιχεῖ. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι ἐνταῦθα ἀ
ἀντί: ἐρῆμος ἄπορος πρέπει νὰ γραφῇ: τίς ὧδ' ἄπορός με νῦν, ἐν δὲ
τῷ ἀντιστοίχῳ τῆς στροφῆς στίχῳ πρέπει νὰ ὀβελισθῇ μόνον ἡ ἀκα
τάλληλος λέξις γεραιῷ, τὸ δέ: ξυνθανεῖν νὰ τραπῇ εἰς: συνθανεῖν.
Οὕτω καὶ τὸ μέτρον καὶ ὁ νοῦς εὐοδοῦται. Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀντω
νυμίας: με καὶ ἐν προηγουμένῳ τινὶ στίχῳ ἐγένετο «ὡς μή μ' ἄπ...
— οὕτως ἀφῇ με» (στ. 1278-9)· πρβλ· καὶ στ. 811-2 «μηδέ μ
φύλασσ' ἐφορμῶν ἔνθα χρὴ ναίειν ἐμέ».

1734. Ἄγε με καὶ τότ' ἐπενάριξον. Ὁ στίχος δὲν ἀντιστοιχ
πρὸς τὸν τῆς ἀντιστροφῆς (1746) «μέγ' ἄρα πέλαγος ἐλαχέτην τι
ἀνθ' οὗ ὁ Wecklein: μέγ' ἄρα πέλαγος ἐλάχετ' ἄτας. Ἀντιστοιχ
δὲ οὕτω διορθούμενος: ἄγε με, τότε δ' ἔμ' ἐπενάριξον· περὶ τῆς ἐπα
ναλήψεως τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας: με — ἔμ' ἰδὲ ἀνωτέρω παρατ
εἰς στ. 1716.

1735. Αἰαῖ δυστάλαινα. Περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ στίχου τοι
του καὶ περὶ συμπληρώσεως ἑτέρου ἰδὲ ἐφεξῆς τὰς εἰς τὸν στ. 174
παρατηρήσεις.

1741. Τί δῆθ' ὑπερνοεῖς; Ὅτι τό: ὑπερνοεῖς ὅλως ἀκατάλ
λον καὶ πλημμελὲς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Hermann, ὃς ἀντ' αὐτ
εἰκάζει: ὑπεννοεῖς· ἄλλοι: ὅπερ νοσεῖς (ἰδ. Ellendt ἐν λ. ὑπερνοεῖς
ὁ Graser διορθοῖ: τί δῆθ' ὅπερ νοεῖς· καλὴ ἡ διόρθωσις αὕτη· κρεί
των δ' ἀποβαίνει καθ' ἡμᾶς, ἂν μεταβληθῇ ὀλίγον, οὕτω: τί δ' ἐσ
ὅπερ νοεῖς;

1747. Ναὶ ναὶ ξύμφημι (Ἀντιγ.)· ναὶ ναί· ξύμφημι καὐ
τός (Χορ.). Τὸν στίχον τοῦτον ὀβελίζει ὁ Dindorf ὡς οὐδένα ἀντ
στοιχον ἔχοντα ἐν τῇ στροφῇ. Ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ ἡγουμένῳ στίχῳ: π

γος οὕτως ἀπολύτως τεθειμένον εἶνε ἀκατάληπτον· πρέπει νὰ προσθῇ γενική τις: κακῶν ἤ: δεινῶν· ἐγὼ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ προσθῇ: δεινῶν, δι' οὗ ἡ Ἀντιγόνη συμπληροῖ τὸ τοῦ Χοροῦ: πέλαγός ἐλαχέτην· τὸ δεινὸν ὀλίγον ἀπέχει τοῦ ὅλως ἀπροσδιονύσου: ναὶ ... ἀντικαθιστᾷ· ἐν δὲ τῷ ἀντιστοίχῳ μέρει τῆς στροφῆς μετὰ ... στ. 1734 προσθετέον στίχον τινὰ ἐκπεσόντα, τοιοῦτόν τινα: ...μήνη· αἰαῖ. Ἀντιγόνη· οἴμοι ταλαίνη· ἐν δὲ τῷ 1735 ἀντί: αἰαῖ ...τάλαινα γραπτέον: οἲ 'γὼ δυστάλαινα.

1749-50. Ἐλπίδων γὰρ ἐς τί με δαίμων τὰ νῦν γ' ἐλαύ...; Ὁ στίχος ἀνόμοιος πρὸς τὸν τῆς στροφῆς (1736)· «αὖθις ὧδ' ...μος ἄπορος»· ὁ Düntzer προτείνει: ἐς τί ποτέ με: ὁ Hermann: ...ν' ἔτι με· ὁ Nauck ὀβελίζει ἐκ τοῦ στίχου 1736 τό: ἄπορος· ...ατηρητέον ὅτι καὶ τό: γ' ἐν τῷ στ. 1750 κατὰ τὴν ὀρθὴν παρα...τησιν τοῦ Nauck δὲν ἁρμόζει· γραπτέον καθ' ἡμᾶς: ἐλπίδων γὰρ ...τινας ἄρα | δαίμων τὰ νῦν μ' ἐλαύνει;

1752. Ξυναπόκειται. Τὸ χωρίον πάντως νοσεῖ διὰ τὸ ὅλως ...άλληλον ξυναπόκειται. Ὁ Reisig εἰκάζει: ξυν' (ξυνά, κοινὰ) ...κειται· ὁ Martinus: νὺξ·ἀπόκειται· οὐδετέρα τῶν διορθώσεων ...των τὸ χωρίον ἐθεράπευσε· γραπτέον καθ' ἡμᾶς: σφὶν (= αὐτῷ) ...κειται· τό: σφὶν ὡς δοτικὴ τοῦ ἑνικοῦ = αὐτῷ καὶ ἐν στ. 1490 ...ναί σφιν» (ἰδ. καὶ Fllendt λεξ. Σοφ. ἐν λ. ἑ σελ. 826). Χάρις ἡ χθονία = ἡ ἐκ τοῦ Ἅδου εὐχαρίστησις, ὁ ἐπιθυμητὸς (ὁ κεχα...μένος) θάνατος.

1764-5. Πράσσοντα καλῶς χώραν ἕξειν αἰὲν ἄλυπον. Nauck ἀντὶ τοῦ: ἄλυπον εἰκάζει: ἀδῆον, ὅπως καὶ ἐν στ. 1533. ...ὰ τό: ἄλυπον ἔχει καλῶς ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ ἐν στ. 1519 ...α· τὸ δέ: αἰὲν ἀντιστοιχεῖ εἰς τό: ἀγήρῳ (ἐξ ἡμετέρας διορθώ...ς ἀντί: γήρως· ἰδ. παρατ. εἰς στ. 1519)· τό: καλῶς μόνον παρ...ει, ἀνθ' οὗ ὁ Hermann: κακῶν· ἐγὼ εἰκάζω: ἀδεῶς ἀντὶ τοῦ: ...ὡς «πράσσοντ' ἀδεῶς», ὃ θὰ συναφθῇ τῷ: χώραν ἕξειν.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 8 Αὐγούστου 1898.

ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ. ΚΟΥΣΗΣ

MISCELLANEA CRITICA

I. Cicero.

Verr. II § 104: «Videtisne hoc totum nomen, coram u facit delatum, esse in litura?»

Quid erat, quod in litura esset? Nempe ea verba, quib significabatur *nomen delatum esse coram*. Hoc enim, cu verum non esset, prius scriptum non erat, sed post Sctu quo senatus sibi non placere absentes reos fieri decreverat, ali quibusdam verbis deletis in litura scriptum est. Sed, ut nu locus distinguitur, non hoc dicitur, sed *nomen aliquod in l tura scriptum esse*, quod absurdum est. Mutata igitur distir ctione opus est, ut sententia sua huic loco restituatur. Sic eni legendum: *Videtisne hoc totum, nomen coram ubi fa delatum, esse in litura*, quorum verborum sententia haec es Videtisne in litura esse totum hoc enuntiatum, quo signi catur coram esse nomen Sthenii delatum?

Mur. § 8. «Atque hoc **non modo non laudari** sed concedi quidem potest, ut amicis nostris accusantibus n etiam alienissimos defendamus».

Non particula ante *laudari* posita cum displiceat gramm ticis pro spuria tollitur. Mihi vero non hoc solum vocabulu sed totum illud *non modo non laudari sed* ab inepto homi profectum videtur, qui, cum Cicero hoc tantum scripsisset: *a que hoc ne concedi quidem potest*, supplendae scilicet orati nis causa haec adscripserit: *non modo non laudari*; qu supplementum a Ciceronis mente prorsus abhorret. Non en *laudaverat* Sulpicius, adversus quem haec dicuntur, eos q amicis suis accusantibus non etiam alienissimos defender sed a Cicerone pro amicitia *postulaverat* ne se accusante M renam defenderet. Si quid igitur suppletum oportuit, id erat *n modo postulari*, quod fecerat Sulpicius. Quod Cicero ut p facile intellegendum cum non posuisset, extitit qui, quod s deesse videretur, futtili coniectura suppleret. Delenda igi illa: *non modo non laudari sed*. (*Continuabuntur*) Σ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΕΩΤΑΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΤΩΝ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΑΚΩΝ

Ἐν τοῖς εἰς τὰ Πλουτάρχου Συμποσιακὰ Κριτικοῖς ἡμῶν σημειώμασι τοῖς ἔν τισι τῶν προεκδεδομένων τευχῶν τῆς Ἀθηνᾶς καταχωρισθεῖσι διελάβομεν περί τινων χωρίων τοῦ Πλουταρχείου τούτου συγγράμματος, ὧν ἡ παράδοσις σφαλερῶς κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔχουσα ὑπ' οὐδενὸς μέχρι τοῦδε, καθ' ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν, διωρθώθη. Νῦν ἐν ἐπιμέτρῳ θὰ διαλάβωμεν περὶ τῆς νεωτάτης ἐκδόσεως τῶν Συμποσιακῶν, τῆς Βερναρδακείου, ἐξετάζοντες κατὰ πόσον αὕτη ἐπλήρωσε τὰς προςδοκίας τῶν φιλολόγων ἀναγνωστῶν.

Πάσης ὡς ἀληθῶς κριτικῆς ἐκδόσεως παλαιοῦ συγγραφέως τὸ ἔργον εἶναι διττόν, τ. ἔ. πρῶτον μὲν ἡ ἀκρίβωσις τῆς παραδόσεως (recensio), ἔπειτα δὲ ἡ διόρθωσις αὐτῆς (emendatio). Ὡς πρὸς τὸ πρότερον τῶν ἔργων τούτων ὑπῆρξεν ὁ ἐκδότης εὐτυχέστατος. Ἀπόκειται ... ἐν Βιέννῃ κῶδιξ τῶν Πλουτάρχου συμποσιακῶν, ὅστις κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην ἀνδρῶν περὶ τῶν τοιούτων μάλιστα ἐπαϊόντων εἶναι τὸ ἀρχέτυπον πάντων ὧν ἔχομεν ἀντιγράφων τῶν Πλουτάρχου συμποσιακῶν, τούτου δὲ τοῦ κώδικος ἀντιβολὴν παρεσκεύασε τῷ ἐκδότῃ ὁ Κάρολος Wessely, οὗ τὸ ὄνομα εἶναι τῆς ἀκριβείας τῆς ἀντιβολῆς ἀσφαλεστάτη ἐγγύησις. Οὐδὲν ἄλλο ἄρα ὑπελείπετο τῷ εὐτυχεῖ Ἕλληνι ἐκδότῃ ἢ νὰ παραβάλῃ τὴν ἀντιβολὴν ταύτην πρὸς τὸ Πλουτάρχειον κείμενον, ὅπερ εἶχεν ὁρμητήριον τῆς ἰδίας ἐργασίας, νὰ εἰσαγάγῃ εἰς αὐτὸ ὅσας τῶν ἐν ἐκείνῃ διαφερουσῶν γραφῶν ἔκρινε κρείττονας τῶν ἐν αὐτῷ ὑπαρχουσῶν, τὰς δὲ λοιπὰς ἁπάσας νὰ ἀναγράψῃ ἐν ἰδίῳ τόπῳ τῆς ἑαυτοῦ ἐκδόσεως, ἵνα οὕτως ἔχῃ ὁ ἀναγνώστης πρὸ ὀφθαλμῶν πλήρη τὴν ἀρχαιοτάτην παράδοσιν τοῦ πλουταρχείου κειμένου. Ἀλλ' ὁ Βερναρδάκης εὑρών, φαίνεται, τὴν τοιαύτην ἐργασίαν λίαν ἐπίπονον, ἠρκέσθη νὰ ἐκλέξῃ ἐκ τῶν προκειμένων ἑαυτῷ γραφῶν

τοῦ κώδικος τινὰς ὡς τὰς ἀξιολογωτάτας, ἃς καὶ ἀνέγραψεν ἐν τῷ τοῦ πρώτου τόμου τῆς ὅλης ἐκδόσεως τῶν Ἠθικῶν προλόγῳ, τὰς δὲ ἄλλας παρεσιώπησε. Μέγιστον τὸ ἐντεῦθεν κακόν. Διότι τίς ἐγγυᾶται ὅτι ἐν ταῖς παρασιωπηθείσαις γραφαῖς δὲν ὑπάρχουσι πολλαὶ ἀληθῶς ἀξιόλογοι, ὧν τὴν ἀξίαν ὅμως δὲν κατενόησεν ὁ Βερν.; Τίς λέγομεν ἐγγυᾶται τοῦτο; Ἡ κρίσις τοῦ ἐκδότου; Ἀλλὰ ποίαν ἀξίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ κρίσις τοῦ φρονοῦντος ὅτι ὁ Πλούταρχος εἶπε τὸν σίδηρον οὐχὶ μεταλλικόν, ἀλλὰ μέταλλον τ. ἔ. μεταλλεῖον, ὅτι τὸ κυλινδεῖσθαι εἶναι ὀρθότερον τοῦ κυλίνδεσθαι, ὅτι τὸ **εὕρισκον** κ.τ.τ. ὀρθότερον τοῦ **ηὕρισκον** κ.τ.τ., ὅτι ὁ εὑρίσκων λόγους λέγεται εὑρεσιλόγος (κατὰ ταῦτα καὶ ὁ φιλῶν τοὺς λόγους φιλολόγος καὶ ὁ τοὺς πόνους λύων λυσιπόνος κττ.!!!!), ὅτι ἐλέχθη ποτὲ πάσσω ἀντὶ τοῦ πήσσω, ὅτι ἡ τῶν κολάκων τέχνη εἶναι ἡ αὐτὴ τῇ τῶν λυτικῶν καλουμένων γραμματικῶν, ὅτι ἐν τῇ τοῦ Vilamowitz φράσει «τάλαίπωρε θνητέ, **ὧν** οὐδὲν ὀιζυρώτερον ἄλλο» τὸ **ὧν** εἶναι σφαλερόν, ὅτι ὁ Πλούταρχος ἠδύνατο νὰ γράψῃ ἐξεώσας, κατεάξας, (παρὰ τὴν μαρτυρίαν λόγου ἀξίων ἀντιγράφων), ὅτι τὸ θὰ ἀφήσω νὰ γίνῃ δὲν λέγεται περιόψομαι γενομένην, ἀλλὰ μόνον γιγνομένην, ὅτι παρὰ Πλουτάρχῳ εὕρηται ἡ γεν. τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας οὗ; Ποίαν δὲ πίστιν δύναται νὰ ἀξιοῖ παρὰ τῶν αὐτοῦ ἀναγνωστῶν ὁ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τόμῳ (LXXXII) ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ περισπώμενος τύπος ἱστῶ βεβαιοῦται παρὰ Πλουτάρχῳ ὑφ' ἁπάντων τῶν ἀντιγράφων ἐν δυσὶ χωρίοις (485 E 600 F), ἐν δὲ τῷ γ' τόμῳ μεταβάλλων ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις τὸν περισπώμενον τύπον εἰς τὸν εἰς μι, ἐν δὲ τῷ δ' τόμῳ (σ. 239) εἰσάγων **ἐξ εἰκασίας** τὸν ἐν τῷ γ' τόμῳ καταδικασθέντα περισπώμενον τύπον, καὶ παραπέμπων πρὸς βεβαίωσιν αὐτοῦ εἰς τὰ ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ εἰρημένα, ἅτινα ἐν τῷ τρίτῳ κατεδικάσθησαν!!! Ποίαν ἀξίωσιν κύρους δύναται νὰ ἔχῃ ἡ γνώμη τοῦ ἀλλαχοῦ μὲν διορθοῦντος τὸ εἰσὶν εἰς ἐστί, ἵνα ἀποκατασταθῇ ἡ Ἀττικὴ σύνταξις, ἀλλαχοῦ δὲ φυλάττοντος τὸν πληθυντικόν, τοῦ γράφοντος μὲν ζῷον, ἀλλὰ **ζω**γράφος, τοῦ ἀλλαχοῦ μέν, καὶ δὴ ἔνθα οὐδεὶς περὶ νείκους δύναται νὰ γίνῃ λόγος, ἐγκρίνοντος τὸ φιλον**ει**κία, ἀλλαχοῦ δέ, καὶ δὴ ἔνθα καὶ ἡ τοῦ νείκους ἔννοια ἁρμόζει, προκρίνοντος τὸ φιλονικία. Ποῖον τέλος κῦρος δύναται νὰ ἔχῃ ἐπὶ γραμματικῶν ζητημάτων ἡ γνώμη τοῦ ἀγνοοῦντος αὐτὰ τὰ κοινότατα τῆς γραμματικῆς διδάγματα καὶ γράφοντος μὲν ὁ 'κείνου (!), προτείνοντος

νὰ γραφῇ που οὔ μὰ Δί' διὰ τοῦτο (!!), παροξύνοντος δὲ ἀεὶ πῖπτον, τὸ ἀνιᾶσαι, τὸ Μᾶρκος, ἵνα παραλίπωμεν τὸ καθά- ;ς, καθαριότης κ. ἄ. λεπτότερα;

Ἕτερον σφάλμα τοῦ ἐκδότου, ὅπερ πολλῷ μείζονα τοῦ προειρη- νου ἀπορίαν καὶ σύγχυσιν εἶναι ἐπιτήδειον νὰ ἐπενέγκῃ τῷ ἀναγνώ- η εἶναι τόδε. Τῶν ἐν τῷ προλόγῳ μνημονευθεισῶν γραφῶν τοῦ ιννaίου κώδικος, ἃς ὡς ἀρίστας παρατίθεται ὁ Βερν., τινὲς μὲν εἰς τὸ μενον δὲν εἰσήχθησαν, πολλαὶ δὲ ὑπάρχουσι μὲν ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι δηλοῦται ὅτι εἰσήχθησαν εἰς αὐτὸ ἐξ εἰ- πας τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φιλολόγου. Οὕτω γραφαί, περὶ ὧν ἐν προλόγῳ ἐλέχθη ὅτι ἀνήκουσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχέτυπον παράδο- τοῦ κειμένου, ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι λέγεται ὅτι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ημιουργήματα ὁπωςδήποτε αὐθαίρετα νεωτέρου φιλολόγου. Τινῶν ὧν τῶν γραφῶν τούτων μνημονεύεται μὲν ἀρχαία πηγή, ἀλλ' οὐχὶ ὁ Βιενναῖος κῶδιξ, ἀλλὰ μεταγενέστερός τις συγγραφεύς, παρ' ᾧ αι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον, οἷον Ψελλός, Εὐστάθιος καὶ εἴ τις ις. Ἀνάγκη ἄρα ὁ θέλων νὰ γινώσκῃ ἀσφαλῶς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐν κειμένῳ γραφῶν νὰ διορθώσῃ πρότερον τὰς ἐν ταῖς σημειώσεσι :ωρίας τοῦ ἐκδότου κατὰ τὰς ἐν τῷ προλόγῳ ἀναγραφάς, αἵτινες ι πιστότεραι, ἅτε πηγὴν ἔχουσαι τὴν τοῦ Wessely ἀντιβολήν.

Τοιαῦται ἀντιφάσεις καὶ τοιαύτη ταραχὴ οὐδεμίαν ἄλλην ἔχει ρμὴν ἢ ἐσχάτην ὀλιγωρίαν καὶ φυγοπονίαν τοῦ ἐκδότου, ἥτις παντὸς μὲν ἄλλου ἐπιστήμονος, μάλιστα δὲ φιλολόγου ὅλως ἀλ- ρία εἶναι, καθιστᾷ δὲ τὸν ταύτῃ περιπίπτοντα ἐφάμιλλόν τισι τῶν ιαιῶν ἀντιγραφέων, ὧν ἡ ἀμέλεια καὶ ῥᾳθυμία ἀναγκάζει ἡμᾶς ερον τοσοῦτον νὰ πονῶμεν περὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς γνησίας φῆς τῶν παλαιῶν κειμένων. Ὅταν ὁ κριτικὸς μηδὲν διαφέρῃ τοῦ ιτου βιβλιογράφου, χαιρέτω τότε ἡ κριτική.

Ταῦτα πάντα προήγαγον ἕνα τῶν κορυφαίων φιλολόγων τῆς καθ' ἡ- γενεᾶς, τὸν ἐν Βερολίνῳ διάδοχον τοῦ ἀοιδίμου Ε. Κουρτίου γητὴν Ullrich von Wilamowitz-Möllendorf, νὰ καλέσῃ τὴν εσιαν τοῦ Βερν. κατ' ἀρχὰς μὲν operam mercennariam, τ. ἔ. ωνακτικὴν ἐργασίαν, ἔπειτα δὲ (1) τὴν χειρίστην τῶν μετα- ώσεων, ἥτις ἐπί τινα χρόνον κατέστησεν ἀδύνατον ἀλη-

(1) Ἴδε Göttingische gelehrte Anzeigen 1896 n° 4 σελ. 326 κ. ἑ.

θῶς ἐπιστημονικὴν ἔκδοσιν (1), αὐτοῦ δὲ τοῦ ἐκδότου πολ
καὶ δεινὰ νὰ κατηγορήσῃ, οἷον ὅτι πλάττει ὅτι ἠκρίβωσε τ
παράδοσιν, ὅτι εἰσάγει εἰς τὸ κείμενον τὴν κοινὴν γραφ
παρασιωπῶν τὴν τῶν ἀρίστων ἀντιγράφων, ὅτι ἀποδ
μάζει γραφάς, διότι δὲν κατανοεῖ αὐτάς, ὅτι παριστᾷ
παράδοσιν διόρθωσιν τοῦ *Reiske*, ἢ παραδιόρθωσιν ὀλί
τινῶν εὐτελῶν ἀντιγράφων, παρασιωπῶν ὅλως τὴν τῶν ἀ
στων, ἣν ἀγνοεῖ καίπερ ὀφείλων νὰ γινώσκῃ ταύτην, ἀπ
τοῖς Προγράμμασι τοῦ Treu προκειμένην, τέλος ὅτι μυρι
εἰδὼς ἐξαπατᾷ τὸν ἀναγνώστην (2).

Ἐπιεικεστέρα τὴν φράσιν, ἀλλ' ἐξ ἴσου αὐστηρὰ κατ' οὐσίαν
ἡ τοῦ ἐν Riga καθηγητοῦ Ed. Kurtz κρίσις, ἀνδρὸς ἐν τῇ τοῦ Πλ
τάρχου καὶ ἄλλων μεταγενεστέρων συγγραφέων κρίσει μάλιστα
κιμοῦντος. Οὗτος λοιπὸν περὶ τῆς Βερναρδακείου ἐκδόσεως τοῦ Πλ
τάρχου τῷ μὲν 1890 (3) τοιάδε ἀποφαίνεται, ὅτι αἱ Βερναρδ
ἀντιβολαὶ τῶν κωδίκων εἶναι ἥκιστα ἀκριβεῖς, ὅτι τῶν ἀπὸ
1872, ὅτε ὁ Hercher ἐξέδωκε τὸν α' τόμον τῶν Ἠθικῶν, μ
τοῦ 1888, ὅτε ὁ Βερν. πάλιν ἐξέδωκε τὸν τόμον τοῦτον, δημοσ
θεισῶν κριτικῶν εἰς τὸ κείμενον συμβολῶν τῶν φιλολόγων πλεί
οὗτος ἀγνοεῖ, ὅτι σφετερίζεται ἀλλοτρίας διορθώσεις, ὅτι πολλ
μετατυποῦνται τυφλῶς σημειώσεις τοῦ Hercher, αἵτινες ἔδει νὰ
ταβληθῶσιν, ἵνα συμφωνῶσι πρὸς τὸ τυπογραφικὸν σχῆμα τῆς
ἐκδόσεως, ὅτι τέλος πολλά, πλείονα τοῦ ἐπιεικοῦς εἰσὶ τὰ διορθ
ἐν τῇ ἐκδόσει. Τῷ δὲ 1892 (4) τὸν γ' τόμον κρίνων ἐλέγχει μὲν
περὶ τὴν μνείαν ἀλλοτρίων εἰκασιῶν ἔλλειψιν ἀκριβείας, τὸν σφετ
σμὸν ἀλλοτρίων διορθώσεων (5), συνάγει δ' ἐντεῦθεν ὅτι καὶ αἱ

(1) ....des Abdruckes, der für eine wissenschaftliche Ausgabe au
Zeit den Markt verdorben hat.

(2) Er will so den Leser **darüber täuschen**, dass er auch in der
datio nichts geleistet hat καί: dass er eine gefälschte Lesart gab, mus
wissen, und über den Thatbestand hat er hier und unzählige Male de
ser **wissentlich getäuscht.**

(3) Berliner Philologische Wochenschrift 1890 σελ. 1199 κ. ἑ.

(4) Berl. Phil. Woch. 1892 σελ. 552 κ. ἑ.

(5) Gar arg aber ist es, wenn Bern. durch Beifügung eines Sterne
zwingen will eine Reihe von Besserungen, welche zum Teil schon bei W

γραφῶν τῶν ἀντιγράφων πληροφορίαι αὐτοῦ εἶναι σφόδρα ὑπο-
ι Τοῦτο, λέγει, κυροῖ ἡ ἐν ἔτει 1881 δημοσιευθεῖσα τοῦ Treu
ιβολὴ τῶν κωδίκων τοῦ Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν κτέ. καὶ Περὶ τοῦ
κράτους δαιμονίου, ἔνθα πολλαχοῦ ἡ τοῦ Treu ἀνάγνωσις
φέρει τῆς τοῦ Βερν. Ὁ γινώσκων (ἐπιφέρει ὁ Kurtz) πῶς ἑκάτε-
ἐργάζεται (τ. ἔ. ὁ Treu καὶ ὁ Βερναρδ.), δὲν θὰ διστάσῃ ποτέρῳ
κει νὰ πιστεύσῃ. Ὡσαύτως ἀμφίβολον εἶναι, λέγει, ἂν ὁ Βερν.
ιλαβεν εἰς τὴν ἔκδοσιν εἴ τι καλὸν εὗρεν ἐν τοῖς κώδιξιν αὐτοῦ.
ιπεραίνει δὲ ὁ Kurtz ὅτι ἡ ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς νέας ἐκδόσεως
ιασπᾶσα ἐλπίς, ὅτι τέλος ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τῆς σωτηρίας τῶν
ικῶν τοῦ Πλουτάρχου, ἀπεδείχθη **ἀπατηλή** (1), καὶ ὅτι ὁ **sos-
itor Plutarchi**, ὅστις πάντως θὰ ἔλθῃ ποτέ, δὲν θὰ ἐποικοδομήσῃ
τῶν ὑπὸ τοῦ Βερναρδάκη τεθεισῶν βάσεων, ἀλλ' ὀφείλει ὅλως ἐξ
ῆς νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἔργον. Τῷ δὲ 1896 (2) τὸν δ' ε' καὶ ς' τόμον
ιων ἐπαναλαμβάνει καὶ αὖθις ὅτι δὲν δύναται ὁ ἐκδότης νὰ ἀξιοῖ
ὰ τοῦ ἀναγνώστου νὰ πιστεύῃ εἰς τὸ ὑγιὲς τῆς κρίσεως, τὴν κρι-
ὴν ὀξύνοιαν καὶ τὴν ἐπίπονον ἐπιμέλειαν αὐτοῦ καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώ-
ος νὰ φρονῇ ἀδιστάκτως ὅτι προείλετο μὲν ἀεὶ τὸ κρεῖττον, οὐδὲν
λόγου ἄξιον σιωπῇ παρῆλθεν. Ἡ τοιαύτη, λέγει, πίστις ἐξ ὧν ἤδη
ιξεν ἡ κρίσις τῶν προτέρων τόμων οὐσιωδῶς ἐκλονήθη. Ἐλέγχει
καὶ ἐν τοῖς τόμοις τούτοις πολλὰς καὶ σπουδαίας ἐλλείψεις, οἷον
ὅτι δὲν παρέλαβε πρὸς τὴν διόρθωσιν τοῦ κειμένου κώδικας, ὧν αἱ
ἄλλων ὕστερον δημοσιευθεῖσαι ἀντιβολαὶ ἀπέδειξαν ὅτι ἦσαν λό-
ἄξιοι, ἅτε περιέχοντες γραφάς, ἃς εἰσήγαγε μὲν εἰς τὸ κείμενον ὁ
ρν., ἀλλ' **ὡς εἰκασίας** νεωτέρων λογίων. Ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς
ιοις τούτοις ἱκανὰς μὲν εὑρίσκει οὐχὶ ἀκριβεῖς μνείας τῶν συμβολῶν
ιτέρων κριτικῶν, ἄφθονον δὲ τὸ θέρος ἀλλοτρίων διορθώσεων, ἃς
ἰδίας προφέρεται ὁ Βερναρδ. Συμπεραίνει δὲ ὅτι ἡ ἔκδοσις ἐμφαί-
μὲν παρὰ πάντα τὰ καταλεχθέντα σφάλματα σημαντικὴν πρόο-
ν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς προτέρας, καὶ μέχρι τινὸς (τ. ἔ. μέχρι

...ch und Hutten zu finden sind, als Früchte **seiner** kritischen Thä-
...t anzusehen.

(1) Die...Hoffnung dass endlich auch für Plutarch's Moralia der Tag des
...les erschienen sei, hat sich als trügerisch erwiesen.

(2) Berl. Phil. Wochenschr. 1896 σελ. 290 κ. ἑ.

ἐμφανίσεως κρείττονος) θὰ εἶναι ἀπαραίτητον βοήθημα παντὶ φ λόγῳ, ἀλλ' ὅμως παρὰ ταύτην ὀφείλει νὰ παραλαμβάνῃ καί τινα τῶν παλαιοτέρων ἐκδόσεων, οἷον τὴν τοῦ *Hutt* τὴν πρὸ 100 μὲν ἐτῶν ἐκδοθεῖσαν, ἀτελεστάτην δ' οὖσαν! Ἡ ἀληθῶς ἡ πρόοδος!!! Τέλος τῷ 1897 (1) τὸν VII τόμον, ἐν ὦ ἀποσπάσματα, κρίνων πλεῖστα μὲν καὶ ἐν τούτῳ εὑρίσκει τα πῶς ἢ σφαλερῶς ἔχοντα, ἐλέγχει δὲ καὶ τήνδε τὴν ἐν τοῖς Adde et Corrigendis τοῦ τόμου τούτου ἐπίνοιαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ πολλάκις ἠλέγχθη ὁ Βερν. ὅτι γραφὰς ἀντιγράφων προφέρετ ἰδίας εἰκασίας, καταλέγει ἐνταῦθα ταύτας ἐπιφέρων ἑκάστοτε q conieci confirmat unus codex. Ποῖος εἶναι ὁ κῶδιξ οὗτος; τις, ὃν **μετὰ** τὴν ἔκδοσιν τῶν προηγουμένων τόμων ἀνεκάλ ἢ εἰς ἐξ ἐκείνων, οὓς ἐν τῷ προλόγῳ καταλέγει ὡς ὑφ' ἑαυτοῦ ἐξ σθέντας; Περὶ τούτου ἐντέχνως σιωπᾷ. Μήπως, ἐρωτᾷ ἐν τέ Kurtz, ὁ Βερναρδάκης προςδοκᾷ τοιούτους μόνον ἀναγνώστας, οἱ νες δὲν πολυπραγμονοῦσι περὶ τὰ μικρὰ ταῦτα (τ. ἔ. εὐκόλως ἐ πατῶνται);

Τοιαύτη μὲν εἶναι ἡ τοῦ ἐκδότου recensio. Ἐξεταστέον νῦν σον ηὐτύχησεν ὁ Βερν. περὶ τὴν διόρθωσιν τῶν ἀνέκαθεν κακῶς πα δεδομένων χωρίων τῶν Συμποσιακῶν, ὅπερ, ὡς ἤδη εἴπομεν, τὸ δεύτερον τῶν τοῦ κριτικοῦ ἔργων. Ἡ ἐργασία αὐτὴ πρόκειται τὸ μὲν ἐν ταῖς εἰς τὸ κείμενον εἰςηγμέναις διορθώσεσι τοῦ ἐκ του, ἃς ἁπάσας ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν δι' ἀστερίσκου σημαίνει τὸ δὲ ἐν ταῖς κριτικαῖς παρατηρήσεσι ταῖς ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι πε χομέναις. Θὰ ἐξετάσωμεν λοιπὸν πρῶτον μὲν τὰς διορθώσεις, ὕσ ρον δὲ τὰς παρατηρήσεις.

Τῶν διὰ τοῦ ἀστερίσκου χαρακτηριζομένων ὡς διορθώσεων τοῦ ἐκδότου, παραλειπομένων τῶν προχείρων διορθώσεων σφαλμάτ περὶ τὴν ὀρθογραφίαν ἢ τὸν τόνον ἢ τὰ πνεύματα ἢ τὴν συναλοιφ περιλείπονται περὶ τὰς 70, ὧν πάλιν ἀφαιρετέαι 19, αἵτινες εἰ ἀλλότριαι διορθώσεις, ἃς ὡς ἰδίας παριστᾷ ὁ ἐκδότης. Τοιαῦται εἰ 18, 16 ἐλέγομεν (Hutten), 79, 7 γεγονέναι (Wyttenbach), 95 πολύφωνον (Hutten), 106, 9 καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα (Reis καὶ ἄλλα πολλά), 143, 12 ποικίλῃ ποιότητι (τἀντίγραφα πο

(1) Berl. Phil. Woch. 1897 σελ. 1133 κ. ἑ.

, Reiske ποικιλότητι), αὐτ. 23 ὥςπερ ὁ τῆς Ὑψιπύ- (τἀντίγραφα ὡς ⟨χάσμα⟩ πύλης, Turnebus ὥςπερ ὁ Ὑψι- ις), 144,2 (Turnebus, ᾧ ἀνήκουσι καὶ αἱ ἐν τῇ ὑποσημ. προ- μεναι διορθώσεις εἰς στ. 1), 149,18: ἂν τὴν ὑπερβολὴν καὶ ιν ἀφελῃς (τἀντίγραφα: ἂν τὴν ὑπερ ⟨χάσμα⟩ αν ἀφέλῃς hanus: ἂν τὴν ὑπερβολὴν ἀφέλῃς, ὁ Βερν. μόνον τἄγαν ιθηκε), 152,6 τὰ (λείπει ἐν τοῖς ἀντιγρ., προσέθηκεν ὁ Wytt.) 5 ὁ Αἰδηψὸς (τἀντίγραφα: Γάληψος, Xylander, Reiske, teubach, Hutten Αἴδηψος), 226, 14 ἄμμον (τἀντίγρ. μᾶλ- Wyttenbach: ψάμμον), 243, 1 ἀραίωσιν (Reiske), 255, 9 τα (τἀντίγρ. ἐπεί, ὅπερ ὁ Reiske κρίνει ἰσοδύναμον τῷ ἔπειτα ικνύων οὕτω τὴν διόρθωσιν), 260,15: ἡ μὲν ἀτεράμονας, ἡ ερά μονας ἐκφέρει τοὺς καρποὺς (ἐν τοῖς ἀντιγρ. λείπει τὸ τεράμονας, ὁ δὲ Hutten ἐξέδωκεν: ἡ μὲν τεράμονας, ἡ τεράμονας ἐκφέρει τοὺς καρπούς), 288, 19 διαλέγεσθαι ; σε δόξω (Hutten), 292, 6 καὶ σπουδάζοντας καὶ παίζον- (τὸ καὶ παίζοντας λεῖπον ἐν τοῖς ἀντιγρ. προςέθηκεν ὁ Reiske, πρὸ τοῦ καὶ σπουδάζοντες), 349,19: ἀπορροῆς (τἀντίγρ. ρίας, Hutten ἀπορροίας), 360, 22 οὐδενὸς (λεῖπον ἐν τοῖς ρ. ἐνέβαλεν ὁ Reiske).

ὑται αἱ ἀλλότριαι διορθώσεις εἶναι σχεδὸν αἱ ἀξιολογώταται τῶν τοῦ ἐκδότου ὡς ἰδίων χαρακτηριζομένων γραφῶν, τῶν δ' ἄλλων ισται εἶναι αἱ λόγου τινὸς ἄξιαι, αἱ ἑξῆς: 18, 16. 31, 7. 65, 13 , 3. 18. 151, 25. 184, 7. 210, 2. 266, 17. 344, 1. 350, 381, 14. τ.ἐ. δωδεκὰς μόλις ἐν κειμένῳ 400 σελίδων. Τῶν λοι- διορθώσεων αἱ μὲν εἶναι ὅλως ἠστοχημέναι, αἱ δὲ ἀπίθανοι, αἱ δὲ ; ἀσήμαντοι. Τοῦτο θὰ δείξῃ εὐθὺς ὁ ἔλεγχος τούτων.

ελ. (Βερν.), 16, 13 «τοῖς δὲ ἄλλοις δωρεὰς καὶ φιλοφροσύνην ον ἂν ἀνάπαυλαν μᾶλλον τῆς τιμῆς».

ὸ χωρίον ἄλλοι ἄλλως ἑρμηνεύουσιν ἢ διορθοῦσιν. Ἀλλ' ὁ Βερναρδ. ιλων τὸν ἂν μετὰ τὸ ἔλιπον οὐδὲν ὠφέλησεν, ἀλλ' ηὔξησε τὸ τος καὶ τὴν σύγχυσιν. Διότι τί κερδαίνομεν μεταβάλλοντες τὸ ἔλι- ! εἰς τὸ ἔλιπον ἄν; Τὸ πολλάκις γιγνόμενον, ὅπερ οὕτω δηλοῦ- , δύναται ἐνταῦθα νὰ δηλωθῇ καὶ διὰ τοῦ ἁπλοῦ ἀορίστου, καθ' ἃ τα στοιχειώδη συντακτικὰ διδάσκουσι.

57, 3: «ὀνειδισμὸς γάρ ἐστιν ἁμαρτίας παρεσχηματισμένος τ σκῶμμα» κλπ.. Παράβαλέ μοι τοὺς ἑξῆς ὁρισμούς: 721 E: ἡ φωνὴ πληγὴ σώματος διηχοῦς· 874 E: οἱ μὲν οὖν Στωϊκοὶ ἔφασ τὴν μὲν σοφίαν εἶναι θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων ἐπιστήμην, τὴν δὲ φι λοσοφίαν ἄσκησιν ἐπιτηδείου τέχνης· 1034 D: πληγὴ πυρός ὁ τόν ἐστί. 1037 C: τὸ κατόρθωμά φασι νόμου πρόσταγμα εἶναι, τὸ δ' ἁ μάρτημα νόμου ἀπαγόρευμα. 1072 B: τί δ' ἡ φρόνησις; οὐδὲν ἀλλ ἢ ἀγαθῶν ἐπιστήμη. Ἄνευ ἀνάγκης ἄρα ὁ Βερ. μεταγράφει τῆς ἁ μαρτίας

59, 3 «αἰτιωμένων δὲ τῶν παρόντων ἐκεῖνος καλλιερήσα «ἔστιν» ἔφη κτέ».

Τὸ ἐκεῖνος καλλιερήσας προσέθηκεν ὁ Βερν. Ἀλλ' ἐκεῖνο εἶναι ὁ μισθωτὴς ἢ μισθωτός. Ἀλλὰ τούτῳ δὲν ἁρμόζει τὸ καλ λιερεῖν, ἀλλὰ τῷ Ἰσμηνίᾳ, ὅστις ἦν ὁ θυόμενος καὶ περὶ οὗ λ γεται ἀνωτέρω, «ὡς οὐκ ἐκαλλιέρει». Διὰ τοῦτο ὁ Wyttenbac ἐνέβαλε καὶ καλλιεροῦντος (τοῦ Ἰσμηνίου), ὃ δὲν ἤρεσε τῷ Βερ διότι δὲν ἐνόησε περὶ τίνος πρόκειται.

61, 24 «ἀλλά μοι, εἶπεν, ἀδύνατον λέγεις τοῦτ' αὐτὸ τὴν σωτ ρίαν». Οὕτως ἔγραψεν ὁ Βερναρδ. ἀπιθάνως ἀντὶ τοῦ παραδεδομ νου «ἀλλ' ἅμα εἶπεν ἀδυνάτου τὰ ὑπὸ τὴν σωτηρίαν».

82, 2: «λεπτὸν γὰρ ὄντα (τὸν φλοιὸν) καὶ ξηρὸν οὐ παρέχειν ἐμδύ σιν τοῖς ἐνθεμένοις, ὥςθ' ὥςπερ τὰ φλοιώδη καὶ νοτερὰ καὶ μαλα τοῖς ὑπὸ τὸν φλοιὸν μέρεσι προςδεχομένοις περιπτύσσεσθαι κολλ μενον».

Τὸ ὥσθ' προσέθηκεν ὁ Βερναρδ. Ἀλλὰ κατὰ τί τοῦτο ποιεῖ σ φέστερον τὸ ἀσαφέστατον χωρίον;

96, 19 «Θαυμάζω δὲ καὶ Ἐράτωνα τοῦτον εἰ τὰς μὲν ἐν τ μέλεσι παραχρώσεις βδελυττόμενον καὶ κατηγοροῦντα . . . Ἀγάθ νος . . . αὐτὸς δ' ἡμῖν, ὡς ὁρᾶτε ποικίλων χρωμάτων . . . τὸ σ πόσιον ἐμπέπληκε».

Οὕτως ἡ παράδοσις. Ὁ Wyttenbach μετέγραψε τουτονί. Ἀλ οὕτως ἐκλιπόντος τοῦ εἰ ἡ πρότασις αὐτὸς δ' ἡμῖν . . . ἐμπ πληκεν ἀεροβατεῖ. Ἀλλ' ὁ Βερναρδ. ὡς ἀπὸ μηχανῆς Θεὸς ἐπιφ νεται ἐπίκουρος δι' ἁπλουστάτου τρόπου ἀποκαθιστὰς τὴν σύνταξ Corrigenda, λέγει, sunt ita: αὐτὸς δὲ ἡμῖν ὁρᾶτε ὡς . . . ἐμπ

νκε, quae idem valent atque αὐτὸν δ' ἡμῖν ποικίλων . . . ἐμπε-
ηκότα. Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βερν. παρατιθέμενον.
, 8 ὁ σύσκηνος αὐτοῦ ὁρᾷς . . . ὅτι πεποίηκε ἰσοδυναμεῖ
τοῦ συσκήνου αὐτοῦ πεποιηκότα (ἄνευ τοῦ ὁρᾷς) καὶ ὁ
ων οἱ ἀδικοῦντες ὁρᾷς ὡς κολάζονται λέγει τοὺς ἀδικοῦν-
ς κολαζομένους καὶ οὐδὲν πλέον. Θαυμάσια. πράγματα.

107, 3: «τὸ γὰρ ὕδωρ σβέννυσιν αὐτῆς καὶ κόπτει τὴν χαυνότητα
ε μικρῶν εἶναι ἄθροισμα πομφολύγων».

Οὕτω τἀντίγραφα. Ὁ Βερν. γράφει διὰ τὸ ἀντὶ τοῦ ἅτε. Ἄλλοι
ιαβάλλουσι τὸ εἶναι εἰς οὖσαν ἢ οὔσης. Δυνατὸν νὰ μεταγραφῇ
ἀντὶ τοῦ ἅτε (χαυνοτητΑΤΩΙ = χαυνοτητα ΑΤΕ). Πάντα ἐξ
ο δυνατά, οὐδὲν δὲ τῶν ἄλλων πιθανώτερον.

121, 10: «παρήγαγε λέγων πρὸς τὴν».

Ἀντὶ τοῦ τὴν ὁ Βερν. ἔγραψε ταύτην, ἄλλοι δὲ πιθανώτερον
τήν.

122, 2: «καίτοι κράτιστον αὐτῇ Θεοῦ μετεῖναί φησιν ἐρωτικὸς ἀνὴρ
ιανδρος· συνετέθη γάρ, οἶμαι, καλῶς παρακάλυμμα τῆς ἡδονῆς τὸ
ιτος προθεμένους ταῦτα πράσσειν».

Τὸ ταῦτα παρακαλύπτον σκότος δὲν διαλύει ἡ τοῦ Βερναρδ.
ασία συνετέθη (;) ἀντὶ τοῦ παραδεδομένου ἐνετέθη.

124, 11 κέ: «ἐκεῖνο δὲ ἄξιον εὐλαβείας τὸ . . . χρῆσθαι, μήτε
ι . . . ἐκτραχύνωσι».

Ὁ Βερν. ἔγραψε συμφώνως τῇ ἐννοίᾳ μήποτ'. Ἄλλοι δ' ὅμως
ἧττον πιθανῶς γράφουσι μήτε.

125, 1: «τὸ δὲ μακάριον καὶ ἄφθαρτον ἔστω μένον οἷον αὐτὸ μὴ
ντίζειν τῶν καθ' ἡμᾶς».

Ἀσαφὲς τὸ χωρίον. Ὁ Βερν. γράφει ἔστω μὲν ὂν οἷον αὐτῷ
(il. Epicuro) μὴ φροντίζον τὸ μὲν αὐτῷ κατὰ τὸν Reiske, τὸ
φροντίζον κατὰ Dübner, τὸ δὲ μὲν ὂν ἐξ ἰδίας εἰκασίας. Ἀλλὰ
ον ἐκεῖνο περιττεύει ὅλως.

127, 2: «Εἴ τι οὖν αἱ γλυκύτητες ἀμβλύνουσιν ἄκρατον». Ὁ Βερν.
ἐφει τὸν ἄκρατον. Ἀλλ' ἴσως ἄλλο τι λανθάνει, διότι δὲν εἶναι
ἱκανὴ ἡ ἔκπτωσις τοῦ τόν.

144, 6: «φυλάττεσθαι τῶν βρωμάτων οἷα τοὺς μὴ πεινῶντας
ιειν ἀναπείθει».

Ὁ Βερν. μεταγράφει **ὅσα.** Ἀλλ' οὐδεμία, νομίζω, ἀνάγκη δι-
θώσεως. Διὰ τοῦ **οἷα** δηλοῦται σαφῶς ὅτι περὶ **τῆς ποιότη-**
τῶν βρωμάτων ὁ λόγος.

165, 15: «εὔχαριν μὲν γὰρ ὄψου, δύναμιν δὲ φαρμάκου τῶν ἁ-
προσφερομένων».

Οὕτως ἡ παράδοσις. Ὁ δὲ Βερν. γράφει: εὔχαριν μὲν **χά-**
ὄψου...προςφερομένων παραπέμπων εἰς 685A, 697D. Ἀ-
τί σημαίνει τῶν ἁλῶν προςφερομένων (=προςφερόντων ἐ-
τοῖς;) εὔχαριν χάριν ὄψου;

166, 18: «οὐδὲν γὰρ **ἄντις ἔχοι** χρήσασθαι **ζῶσιν ἃ** μηδ-
λως ζῇ παρ' ἡμῖν.

Οὕτω, σὺν ἄλλοις ἐν μέρει, παραδιώρθωσε τὸ χωρίον, οὗ ἡ πα-
δεδομένη γραφὴ (οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἔχοι χρήσασθαι ζῶον
μηδ' ὅλως κτέ) μόνου τοῦ **ἂν** δεῖται, καθ' ἃ ἐδείξαμεν ἐν τοῖς εἰς
Συμποσιακὰ κριτικοῖς σημειώμασι.

185, 22: ἐδόκει δέ μιν

Ἀντὶ τῆς ἐφθαρμένης τῶν ἀντιγράφων γραφῆς ἄλλοι μὲν γράφ-
σιν **ἐδόκει δέ μοι,** ὁ δὲ Βερναρδ. ἐδόκει δ' ἡμῖν. Ἀμφότερ-
ἴσου δυνατά.

186, 4 κέ: «τῷ Ποσειδῶνι φαίη τις ἂν τὴν πίτυν προςήκειν
διὰ τὰς ναυπηγίας μάλιστα. Καὶ γὰρ **αὐτὴ** καὶ τὰ ἀδελφὰ (
Βερν.)...τῶν τε ξύλων παρέχει τὰ πλοϊμώτατα κτέ».

Τ. ἔ. καὶ αὐτὴ γὰρ ἡ πίτυς καὶ τὰ ἀδελφὰ δένδρα παρέχει.
θὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Βερν. μεταγράφει καὶ γὰρ **αὕτη!** (1)

187, 18: οἰωνισαμένων δὲ τῶν πολλῶν τὸ σύμβολον ὡς οὐ χ-
στόν, ὅτι δοκεῖ τὸ σέλινον ἐπικήδειον εἶναι καὶ τοὺς ἐπισφαλῶς
σοῦντας δεῖσθαι τοῦ σελίνου φαμένων, ὁ Τιμολέων ἐθάρρυνεν αὐ-
καὶ ἀνεμίμνησκε κτέ.

Οὕτως ὁ Βερναρδ. Τὰ δ' ἀντίγραφα ἔχουσι φαμὲν ὡς. Κα-
μὲν ὡς ἄλλοι ἄλλως μεταβάλλουσι. Τὸ φαμὲν δ' ὅμως ἔχει καλλι-
διότι ὁ νοῦς εἶναι οὐχὶ ὅτι οἱ στρατιῶται τοῦ Τιμολέοντος ἔλ-
τότε ὅτι οἱ ἐπισφαλῶς νοσοῦντες δέονται σελίνου (φα-

(1) Ἐν τοῖς χωρὶς ἐκδοθεῖσιν ἀντιτύποις τῆςδε τῆς διατριβῆς κατά τινα συγ-
ἐγράφη αὕτη ἀντὶ τοῦ αὐτὴ (στ. 21 καὶ 23) καὶ αὐτὴ ἀντὶ τοῦ αὕτη (στ.
Οὕτω δὲ παρεστάθη ἀντιθέτως τὸ τοῦ ἐκδότου ἀστόχημα.

ν) ἀλλ' ὅτι ἀνεμιμνῄσκοντο τοῦ συνήθως λεγομένου περὶ τῶν ἐσφαλῶς νοσούντων ὅτι σελίνου δεῖται ὁ δεῖνα τ. ἔ. εἶναι ἑτοιθάνατος (**φαμὲν** τ. ἔ. φασὶν οἱ ἄνθρωποι). Τοῦτο δεικνύει ἱ τὸ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Τιμολέοντος κεφ. 26 χωρίον, εἰς ὃ παραπέμι μὲν τοὺς ἄλλους ὁ Βερν., ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἠξίωσε νὰ ἀναδράμῃ: τῖς στρατιώταις εἰςῆλθε πονηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ὅτι τὰ μνήματα ν νεκρῶν εἰώθα**μεν** ἐπιεικῶς στεφανοῦν σελίνοις καὶ **παροιμία** ; **ἐκ τούτου γέγονε** (=**φαμὲν**) τὸν ἐπισφαλῶς νοσοῦντα δεῖι τοῦ σελίνου. Βουλόμενος οὖν...ὁ Τιμολέων...**ἄλλα τε** πρέπτα τῷ καιρῷ διελέχθη καὶ τὸν στέφανον αὐτοῖς ἔφη...ἥκειν». Τὸ μον τοῦτο ἅμα δεικνύει ὅτι ἀντὶ τοῦ **ὡς** (φαμεν ὡς) γραπτέον **λως θ'** (ἄλλως θ' ἐθάρρυνεν αὐτοὺς καὶ ὑπεμίμνῃσκεν ἄλλα τε...διελέχθη καὶ...ἔφη).

223, 11 ἑ.: «ἐγὼ γὰρ οὐχ ὁρῶ περὶ πόρους διαφορὰς ἄλλας **κατὰ** **θος** ἢ τὸ συμπίπτειν καὶ τὸ διίστασθαι».

Κατὰ πάθος ἔγραψεν ὁ Βερν. ἀντὶ τοῦ κατὰ πλῆθος τῶν ἀντιἰςων παραπέμπων πρὸς βεβαίωσιν τῆς εἰκασίας ταύτης εἰς 687 E, α κεῖται: «τὸ γὰρ ᾧ διαφέρει μάλιστα τὸ ζῷον τοῦ ἀψύχου, τοῦτο φναι πρὸς σωτηρίαν καὶ διαμονὴν ὑπάρχειν ἡμῖν, ἀλλὰ **πάθος** ι καὶ τροπήν τινα πόρων οἴεσθαι μεγέθεσι καὶ σμικρότησι συμβαίσαν», ἔνθα ὅμως τὸ **πάθος** δὲν συνάπτεται τῷ **πόρων**, ἀλλὰ ιπακουστέον τοῦ ζῴου.

224, 11 «τοῦτο δὲ τὸ πάθος οἱ τοὺς πόρους ὑποτιθέμενοι ῥᾷστα πιθανώτατά μοι—δοκοῦσιν'... αἰτιολογεῖν».

Οὕτω κάλλιστα τἀντίγραφα. Οἱ τοὺς πόρους ὑποτιθέμενοι ι οἱ δεχόμενοι ὅτι τὸ ἀνθρώπινον δέρμα ἔχει πόρους. Διότι δὲν ι κοινῇ παραδεδεγμένη τότε ἡ τῶν πόρων ὕπαρξις, ἀλλ' ὑπόθεσις ων τινῶν, ὡς δηλοῦσι τὰ ἐν 218, 1 ἑ. (687 BC): «οἱ περὶ Φίλωνα ροὶ τὴν πρώτην θέσιν ἐκίνουν· ἐνδείᾳ γὰρ οὐ γίνεσθαι τὸ δίψος, α πόρων **τινῶν** μετασχηματισμῷ». Δὲν εἶπε **τῶν** πόρων, ἀλλὰ ρων **τινῶν**, δι' οὗ ἐδηλώθη ὅτι οἱ πόροι οὗτοι εἶναι ὀλίγων α τοῖς πολλοῖς ἄγνωστος. 'Αλλ' ὁ Βερναρδ. ἀδυνατῶν νὰ νοήσῃ ; ὁ Πλούταρχος παριστᾷ τὴν περὶ πόρων διδασκαλίαν, ἥτις σήμεεἶναι πασίγνωστος, ὡς θεωρίαν τινῶν μόνον, μεταβάλλει τὸ χωι γράφων: οἱ τοὺς πόρους **διαφόρους** ὑποτιθέμενοι, καί-

τοι ἐν τῷ ἑξῆς κεφαλαίῳ (255, 7 ἑ.) αὐτὴ ἡ ὕπαρξις, οὐχὶ ἡ δι-
φορὰ τῶν πόρων ἀμφισβητεῖται: «καὶ γὰρ εἰ τοῖς πόροις τούτοι
ἔφην, **ὧν ἔνιοι περιέχονται,** κατατρήσειέ τις τὴν σάρκα, πλαδα-
ρὰν καὶ τρομώδη καὶ σαθρὰν ποιήσει». Ταῦτα λέγει οὐχὶ ὁ μὴ δι-
φόρους, ἀλλ' ὁ μηδένας ἀποδεχόμενος πόρους.

288, 6 τοῦθ' οἱ μὲν αὐστηροὶ καὶ χαρίεντες ἠγάπησαν . . . οἱ ἄνανδροι . . . δι' ἀμουσίαν . . . ἐξέβαλον· καὶ οὐ θαυμάσαιμ' ἂν τὸ πάμπαν ἐκβά**λλουσι**.

Οὕτως ἔγραψεν ὁ Βερν. Ἐνταῦθα ἐρωτῶμεν, εἰ οἱ ἄνανδροι ἐξέ**βαλον** ἤδη ταῦτα, πῶς ἐφεξῆς λέγεται ὅτι ἔτι ἐκβάλλουσι. Τηρη-τέον ἄρα τὸ τῶν ἀντιγράφων ἐξέβαλλον, ὅπερ σημαίνει: ἐσπού-δαζον ἐκβαλεῖν. Ἐπακολούθημα τῆς ἐνεργείας ταύτης εἶναι ἐκβαλοῦσί ποτε. Διὸ ἀντὶ τοῦ ἐκβάλλουσι μεταγραπτέον ἐκβα-λοῦσι, καθ' ἃ ἐδείξαμεν ἀνωτέρω σελ. 146.

294, 13: μάλιστα γοῦν ἀκροαμάτων εἴη καιρὸς ἐν συμποσίῳ κυ-μαίνοντι καὶ κορυσσομένῳ πρὸς ἔριν ἢ φιλονικίαν.

Οὕτω τἀντίγραφα. Ἀλλὰ πᾶς τις βλέπει ὅτι ἡ σύνταξις ἀπαιτεῖ τὴν μετὰ τοῦ **ἂν** εὐκτικὴν ἀντὶ τῆς ἁπλῆς εἴη. Διὸ καὶ ὁ Βερνάρ-δ ἐνέβαλε τοῦτον πρὸ τοῦ εἴη. Ἀλλὰ τί ζητεῖ ἐνταῦθα ὁ παραδειγμα-τικὸς γοῦν, ὅστις θὰ ἥρμοζεν, ἂν τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἦσαν μερικὴ περίστασις, ἐν ᾗ θὰ ἴσχυε τὸ ἐν τοῖς προειρημένοις καθ' ὅλου τεθέν, οἷον Θουκυδ. Α. 2: «διὰ γὰρ ἀρετὴν γῆς. . .ὑπ' ἀλλοφύλων ἐπεβου-λεύοντο· τὴν γοῦν Ἀττικήν. . .διὰ τὸ λεπτόγεων. . .ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ ἀεί· καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι κτἑ.». Ἐνταῦθα ἐκτίθεται οὐχὶ μερικὴ περίστασις, ἐν ᾗ ἰσχύει τὸ ... τοῦ ἀναρμόστου τῶν μουσικῶν ἀκροαμάτων ἐν συμποσίῳ φιλοσόφων καὶ φιλολόγων ἀνδρῶν («σκοπῶμεν ὅπως συμπόταις διὰ λόγου καὶ φιλοσοφίας ἑαυτοὺς εὐφραίνειν δυναμένοις μηδὲν ἐπάξομεν τοιοῦτο κτἑ.»), ἀλλὰ τὸ τοῦ λόγου τούτου συμπέρασμα, ὅτι δηλ. μόνον ἐν συμποσίῳ κυμαίνοντι καὶ κορυσσομένῳ εἰς φιλονικίαν εἶναι χρήσιμα τὰ τοιαῦτα ἀκροάματα. Γραπτέον λοιπὸν μάλιστ' ἂν οὖν (μαλιστανοῦν=μάλιστα γοῦν) ἀκροαμάτων εἴη καιρὸς κτἑ. Τῇ γραφῇ ταύτῃ πλησιάζει ἡ τῆς Basileensis, ἐν ᾗ κεῖται μάλι-στα οὖν.

351, 23: «αὐτόθεν ἡ περὶ τὴν δίαιταν μεταβολὴ τὰ μὲν συγγεν-ῖν, τὰ δ' ἀφανίζειν τῶν νοσημάτων οὐκ ἀδύνατός ἐστι».

Οὕτως ἔγραψεν ὁ Βερν ἀντὶ τοῦ τὰ μὲν οὖν γεννᾶν τῶν ἀντι-γφων. Ἀλλὰ τί βούλεται ἐνταῦθα ἡ σύν, ἔνθα ὁ λόγος περὶ ὧν νται νὰ βλάψῃ αὐτόθεν τ. ἔ. ἀφ' ἑαυτῆς καὶ μόνη ἡ περὶ ν δίαιταν μεταβολή;

363, 11: «μήτε τὴν γλῶτταν παρακαλοῦντα, μηθ' ὑπομέ-ντα».

Οὕτως ὁ Βερν. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις μηδὲ-μήδ', ὅπερ ως. ὡς ἀνωτέρω (σελ. 147) ἐδείξαμεν, εἶναι τὸ μόνον ὀρθόν.

381, 14: «οὐκ ἄξιον, ἔφη, σοι νεμεσᾶν, ὦ Ἡρῴδη, καὶ «πλείῃ» ρὶ τῶν Μουσῶν ἐπιδραττομένῳ».

Πλείῃ ἔγραψεν ὁ Βερν. παραπέμπων εἰς Ὁμ. Ὀδυσ. λ. 359, κεῖται:

καί κε τὸ βουλοίμην καί κεν πολὺ κέρδιον εἴη
πλειοτέρῃ σὺν χειρὶ φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι·
καί κ' αἰδοιότερος καὶ φίλτερος ἀνδράσιν εἴην
πᾶσιν, ὅσοι μ' Ἰθάκηνδ' ἰδοίατο νοστήσαντα.

Ἰα τὸ πλειοτέρῃ σὺν χειρὶ οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ ἢ μὲ τὸ χέρι πε-σσότερον γεμᾶτο. Ἀλλ' ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἀνάγκη μᾶλ-ν κενῆς ἢ πλείης χειρός. Διότι, ἂν ὁ Ἡρῴδης ἐπεδράττετο τῶν υσῶν μὲ γεμᾶτο χέρι, δὲν θὰ κατώρθου εὐκόλως νὰ ἀποβῇ πο-μουσος, οἷος κατωτέρω λέγεται, διότι θὰ ἐξέφευγον αἱ Μοῦσαι. ἶστε ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς τοῦ κ. Βερν.

385, 19: ἡ δ' ἐν θεοῖς ἀνάγκη δύστλητος οὐκ ἔσομαι δὲ δυσ-ιθής.

Οὕτω τἀντίγρ. ἀνθ' οὗ ὁ Βερν. γράφει: δύστλητος οὐκ ἔστ' οἶ-μαι δ' οὐδὲ δυσπειθής. Ἁπλούστερον δ' ὅμως καὶ πιθανώτερον ατιῶν: δύστλητος οὐκ ἔστ', οἶμ', οὐδὲ δυσπειθής (ἔστοι-ουδὲ=ἔσομαι δέ).

395, 7: «ὑπήκοον πεποιημένη μουσικὴν ὀλίγου δεῖν ἅπασαν».

Οὕτως ὁ Βερν. ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ὀλίγου τινὰ ἅπα-αν, ἀνθ' οὗ ὁ Wyttenbach εἰκάζει ὀλίγου (=ὀλίγου δεῖν) τὴν

ἅπασαν, ἥπερ γραφὴ πιθανωτέρα τῆς Βερναρδακείου ἅτε ἧττον ἀ-
σταμένη τῆς παραδεδομένης.

Κατὰ ταῦτα ἐν κειμένῳ, ἐν ᾧ πλεῖστα ὅσα εἰσὶ τὰ διορθω-
ἐπεχείρησε μέν τινα ὁ ἐκδότης νὰ διορθώσῃ, ἀλλ' ἐλάχιστα τού-
διώρθωσε, τὰ δὲ πλεῖστα παραδιώρθωσεν. Ἔνια δὲ καὶ ὀρθῶς ἔχον
παρανοήσας διέφθειρε.

Τοιαῦται εἶναι αἱ εἰς τὸ κείμενον εἰςαχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ν-
γραφαί. Ὑπολείπεται νῦν νὰ ἐξετάσωμεν τὰς εἰς τὸ κείμενον κριτι-
ὑποσημειώσεις, ὅσαι γνώμην τινὰ τοῦ ἐκδότου περὶ τῆς γραφῆς τ-
κειμένου περιέχουσι.

(ἀκολουθεῖ)

Σπυρ. Βασης

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ

ΚΕ'

(Magistratus minores).

Παλαιός τις Ῥωμαῖος, ὁ περὶ τὸ τέλος τῆς ἐλευθερίας ἀκμά-
οἰωνοσκόπος M. Valerius Messalla ἔγραψε βιβλίον de auspici-
ὅπερ ἂν ἦτο ἡμῖν περισεσῳσμένον θὰ εἴχομεν ἀκριβεστάτην καὶ ἐν-
γεστάτην ἔννοιαν τῶν θεμελιωδῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιτεύματος
σμῶν, ἐξ ὧν ὁρμώμενοι καὶ τὰ κατὰ μέρος θὰ ἠδυνάμεθα κάλλιον
νῦν νὰ διευκρινήσωμεν. Δυστυχῶς τὸ μὲν βιβλίον αὐτό, ὥςπερ

ι πολλὰ τῆς ἀρχαιότητος πνευματικὰ κειμήλια ἀπώλετο, περι-οντναι δ' ἡμῖν ἐλάχιστα μέν, ἀλλ' ὅμως πολύτιμα ἀποσπάσματα, ι διέσωσε μάλιστα ὁ παλαιὸς ῥακιοσυρραπτάδης Αὖλος ὁ Γέλλιος ις Ἀττικαῖς αὐτοῦ Νυξί. Ἐν ἑνὶ τῶν ἀποσπασμάτων τούτων τῷ ι Γελλίῳ XIII, 15 κεῖνται τάδε:

'atriciorum auspicia in duas sunt divisa potestates. Maxima consulum, praetorum, censorum... Reliquorum magi-tuum minora sunt auspicia. Ideo illi *minores* hi *maiores* ellantur.

ατα τὴν διδασκαλίαν ταύτην αἱ λέξεις maiores καὶ minores τῇ σχετικῇ σημασίᾳ, ἣν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς ιν ῥητῶς δηλουμένην ἀρχὴν κείμεναι, εἶχον καὶ ἑτέραν ἀπόλυτον, ἣν αἱ λέξεις αὗται καθ' ἑαυτὰς καὶ οὐδεμιᾶς δηλουμένης ἢ ὑπο-μενης ἀντιθέσεως ἐσήμαινον ὡρισμένην καὶ ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἀρχόν-τάξιν, ἡ μὲν προτέρα τούτων τοὺς ὑπάτους καὶ τοὺς ἄλλους ὑπατικὴν ἔχοντας ἐξουσίαν ἄρχοντας, τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς τάς, ἡ δὲ ἑτέρα τοὺς ἄλλους τοὺς καταδεεστέρους ἄρχοντας, οἷον aediles, quaestores καὶ τοὺς ἔτι τούτων ταπεινοτέρους.

Ὅτι ἡ διδασκαλία αὕτη εἶναι ἀληθής, ἀποδεικνύεται, ἐὰν πρῶ-μὲν καταλεχθῶσι χωρία, ἐν οἷς τὸ minores magistratus δὲν ται ἢ ἀπολύτως νὰ νοηθῇ, ἅτε οὐδεμιᾶς ἑτέρας οὔτε δηλουμένης ὑπονοουμένης ἀρχῆς πρὸς ἣν οἱ minores οὗτοι ἀντιτίθενται, δὲ δειχθῇ ὅτι τὰ ἔργα ἅπερ οἱ ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις μνη-νευόμενοι minores magistratus εἰσὶν ἐπιτετραμμένοι, εἶναι τὰ ι ἅπερ κατ' ἄλλα χωρία ἐπιτρέπονται οἱ aediles καὶ οἱ τούτων ὑτεροι ἄρχοντες, οἵπερ ἅπαντες ἐν τοῖς ἄλλοις τούτοις χωρίοις κα-ται ὡσαύτως minores magistratus.

Τοῦτο ἔσται τὸ ὑποκείμενον τῆς προκειμένης πραγματείας.

ιοιπὸν ἐν τοῖς ἑξῆς χωρίοις ἡ ῥῆσις m. minores ἀνάγκη νὰ ληφθῇ λύτως.

. Σαλλ. Cat. 30: decrevere (ἡ σύγκλητος) uti... Romae per m urbem vigiliae haberentur eisque *minores m.* praees-l. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ οὐδεμία ἄλλη ῥητῶς μνημονεύεται ἢ σα-ὑπονοεῖται ἀρχή, πρὸς ἣν οἱ minores οὗτοι ἀντιτίθενται. Διότι τῆς ἀνωτέρω μόνον δύο praetores μνημονεύονται, οὐχὶ πάντες οἱ

τότε ὄντες praetores, ὥστε ἂν minores νοηθῶσιν οἱ λοιποὶ ἰδίᾳ μνημονευόμενοι ἄρχοντες, θὰ περιληφθῶσι τῇ ῥήσει ταύτῃ οἱ λοιποὶ praetores. Ἔπειτα μεταξὺ τῆς τῶν δύο τούτων στρα- γῶν μνείας καὶ τῆς τῶν minorum m. μεσολαβοῦσιν ἄλλαι τῆς Σ κλήτου διατάξεις, ἐν αἷς οὐδεμία πρὸς τοὺς πραίτωρας τούτους ἀ φορά. Ὥστε τὸ m. minores κεῖται ἐνταῦθα ἄνευ ἀναφορᾶς π ἄλλην ἀρχήν, κατ' ἀκολουθίαν ἐν ἀπολύτῳ σημασίᾳ.

2. XXXII, 26: et Romae vigiliae per vices servatae *iu que* circumire eas minores magistratus...et circa nomen tinum a praetore litterae missae. Ἐνταῦθα δὲν δηλοῦται ἡ λεύσασα τοὺς minores m. ἀρχή, ἵνα ἡ ῥῆσις minores m. νοηθῇ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ταύτην κειμένη. Ὥστε ἡ ῥῆσις κεῖται ἀπολύτως εἶναι καθ' ἑαυτὴν ὡρισμένη.

3. Liv. XXXVI, 3 κεῖται: ut P. Cornelius cos. ediceret senatores essent, quibusque in senatu sententiam dicere li vet, quique *minores m.* essent, ne quis eorum...ab u Roma abiret ete.

Ἂν τὸ minores m. ἐνταῦθα ληφθῇ σχετικῶς, τότε νοητέοι ἄλλοι παρὰ τοὺς ὑπάτους ἄρχοντες, τ. ἔ. καὶ οἱ praetores, οἵ ὅμως πλὴν ἑνὸς μετ' οὐ πολὺ ἐξῆλθον τῆς Ῥώμης, ὥστε δὲν ἠδύ νὰ ἀπευθύνηται πρὸς αὐτοὺς τοιοῦτον κέλευσμα (ne abirent). Δ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς qui senatores esset δὲν δύναται νὰ νοηθῇ κειμένη ἡ ῥῆσις minores m., διότι οἱ ἐκτὸς τῆς συγκλήτου ὄντες χοντες δὲν ἦσαν ἀναγκαίως πάντες minores τῶν ἐν αὐτῇ συνεδ όντων, πρὸς δὲ τὸ quibus...liceret οὐδεμία ἀρχόντων ἀντ δυνατή, διότι οἱ quibus ... liceret δὲν ἠδύναντο νὰ εἶναι ἄρχον

Καὶ ἐνταῦθα ἄρα τὸ minores ἐν ἀπολύτῳ σημασίᾳ νοητέον.

4. XXXIX, 16: λέγουσιν οἱ ὕπατοι: nos quae ipsis n agenda sunt...exsequemur, vigiliarum nocturnarum cur per urbem *minoribus magistratibus* mandabimus. Δὲν ν σιν οἱ ὕπατοι minores λέγοντες πάντας τοὺς ὑποδεεστέρους ἑαυ ἄρχοντας, διότι ἐν τούτοις περιελαμβάνοντο καὶ οἱ στρατηγοί, δὲν ἥρμοζον τοιαῦτα ἔργα, οἷα ἦσαν αἱ nocturnae vigiliae. ἐνταῦθα λοιπὸν νοητέα ἡ ῥῆσις ἀπολύτως.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ ῥῆσις minores magistratus εὕρηται ἐν ἀπολ

;μασία εἶναι ἐκ τῶν εἰρημένων φανερόν. Τίς δὲ ἡ σημασία αὕτη καὶ τίνες ἦσαν οἱ minores magistratus, γίνεται φανερόν, ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι κατὰ τὰ εἰρημένα χωρία οἱ minores magistratus ἦσαν ...νομικὰ ἔργα ἐπιτετραμμένοι. Τοιαῦτα δὲ ἔργα εἶναι ἐπιτετραμμένοι οἱ aediles καὶ οἱ τούτων ὑποδεέστεροι ἄρχοντες, καθ' ἃ ἄλλα χωρία διδάσκουσι καὶ τόδε τοῦ Λιουΐου, ἐν ᾧ μνημονεύονται μὲν ...ιν οἱ minores magistratus, ἀλλ' ἐνταῦθα ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ...aetorem urbanum, ὥστε νοητέοι οἱ aediles καὶ οἱ τούτων κατώτεροι ἄρχοντες.

Liv. XXV, 1, 10: ubi potentius iam id esse malum appa...it quam ut minores per magistratus sedaretur, M. Atilio pr. ...b. negotium a senatu datum est ut religionibus populum ...eraret.

Κατὰ ταῦτα καὶ παρὰ Κικέρωνι Legg. III § 6 minores magi...ratus εἰσὶν οὐ μόνον οἱ XXVI viri καὶ οἱ χειροτονητοὶ χιλίαρχοι, ...λλὰ καὶ οἱ aediles, ὥςπερ καὶ ἡ τοῦ λόγου κατασκευὴ δεικνύει: ...inores magistratus partiti iuris ploeres im ploera sunto, ...ilitiae...tribuni sunto, domi pecuniam...custodiunto, vin...la...seruanto, aes...publice signanto, litis...iudicanto, ...odcumque senatus creverit agunto, *suntoque aediles* etc. ...ν ὁ Κικέρων ἤθελε νὰ διακρίνῃ τοὺς aediles τῶν προμνημονευθέν...ν ἀρχόντων, δὲν θὰ συνῆπτε τὸν περὶ αὐτῶν λόγον τοῖς ἡγουμένοις ...ὰ τοῦ que, ἀλλὰ θὰ ἐξέφερεν αὐτὸν ἀσυνδέτως, ὡς περὶ τῶν ἄλ...ν ἀρχόντων ἐφεξῆς ποιεῖ: Censores... Iuris disceptator... ...egio imperio duo sunto.

ΣΠΥΡ. ΒΑΣΗΣ

ΚΑ΄.

(Ἴδε Τόμ. Ε΄, σελ. 172-5).

1. Τὸ ἐξόμματον — τὸ ἔξω τῶν ὀμμάτων.

Ἐν τῷ Θεαιτήτῳ τοῦ Πλάτωνος σελ. 143 ε΄ λέγεται ὅτι ὁ Θεαίτητος εἶνε ὅμοιος τῷ Σωκράτει τήν τε σιμότητα καὶ τὸ ἔξω τῶν ὀμμάτων. Ὁ λόγος τοῦ φιλοσόφου ἔχει ὧδε· «Καὶ εἰ μὲν ἦν καλός ἐφοβούμην ἂν σφόδρα λέγειν, μὴ καί τῳ δόξω ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ εἶναι· νῦν δέ, καὶ μή μοι ἄχθου, οὐκ ἔστι καλός, προσέοικε δὲ σοὶ τήν τε σιμότητα καὶ τὸ ἔξω τῶν ὀμμάτων». Κεῖται δ' ἐν τοῖς ἑξῆς σελ. 144 δ΄ «Θεόδ. Ἔσται ταῦτα. Θεαίτητε, δεῦρο παρὰ Σωκράτη. Σωκρ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Θεαίτητε, ἵνα κἀγὼ ἐμαυτὸν ἀνασκέψωμαι ποῖόν τι ἔχω τὸ πρόσωπον· φησὶ γὰρ Θεόδωρος ἔχειν με σοὶ ὅμοιον».

Οὐδεὶς τῶν ἐκδοτῶν τοῦ Πλάτωνος, καθ' ὅσον ἡμεῖς γινώσκομεν ὑπώπτευσε τὴν παραδεδομένην γραφὴν τὸ ἔξω τῶν ὀμμάτων ἀλλ', ἂν μετά τινος ἐπιστάσεως ἐξετάσῃ τις αὐτήν, θὰ εὕρῃ ὅλως τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἀναρμοστοῦσαν. Παντὶ περὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἀσχολουμένῳ γράμματα γνωστὸν εἶνε ὅτι ὁ Σωκράτης οὐ μόνον σιμὸς ἦτο ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶχεν ἐπιπολαίους, ὡς λέγεται ἐν τῷ Συμποσίῳ τοῦ Ξενοφῶντος κεφ. Ε΄, 5 «οἱ μὲν σοὶ (ὀφθαλμοὶ) τὸ κατ' εὐθὺ μόνον ὁρῶσιν, οἱ δὲ ἐμοὶ καὶ τὸ ἐκ πλαγίου διὰ τὸ ἐπιπόλαιοι εἶναι». Οὐδένα δὲ λανθάνει ὅτι ἐπιπόλαιοι ὀφθαλμοὶ καλοῦνται οἱ ἐξέχοντες ἢ προέχοντες καὶ ὅτι τὸ εἶναί τινι ἐπιπολαίους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰσοδυναμεῖ τῷ ἔχειν τινὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἤτοι τὰ ὄμματα ἔξω, οὗ παρατιθέμεθα μαρτύριον τὸ ἐν τῷ Κυνηγετικῷ τοῦ Ξενοφῶντος κεφ. Ε΄, 26 «βλέπει δὲ οὐκ ὀξὺ διὰ πολλά· τά τε γὰρ ὄμματα ἔχει ἔξω καὶ τὰ βλέφαρα ἐλλείποντα καὶ οὐκ ἔχοντα προβολὴν

ς αὐγαῖς». Πρβ. καὶ Ἀθήν. σελ. 353 β' «καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐκτὸς ἔχειν τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς δὲ ἐντός, ἄλλους δὲ μέσως». ... τὸ φερόμενον ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ Πλάτωνος τὸ ἔξω τῶν ... μάτων οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ τὸ ἔξω κείμενον μέρος ... ὀφθαλμῶν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐντὸς ὂν ἢ ἔνδον, ἀτοπώτατον ... μῖν φαίνεται νὰ ἐκληφθῇ ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ εἶναι ἔξω τὰ ὄμ... τα ἢ τοῦ ἔχειν ἔξω τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ Πολυδεύκης λέγει βιβλ. ... 111 «ἑκατέρα μερίς, ἡ μὲν τὸ ἔξω τοῦ ὀστράκου πρὸς αὐ... εἶναι νομίζουσα, ἡ δὲ τὸ ἔνδον» καὶ βιβλ. Β', 138 «καλεῖται αὐτοῦ τὰ μὲν ἔξωθεν μύες, τὰ δ' ἔνδον παρωλένια», ὁ δὲ ... των Πολιτ. σελ. 359 ε' «τὴν σφενδόνην τοῦ δακτυλίου περια... ντα πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὸ εἴσω τῆς χειρός». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ... Θεοφράστῳ περὶ Φυτ. Ἱστορ. Γ', θ', 5 «ὅταν μὴ μόνον τὸ ἐγ... διον ἀλλὰ καὶ τὸ ἔξω τοῦ στελέχους ἔνδαδον γένηται». Ἄλλα ... αδείγματα νομίζομεν περιττὸν νὰ καταλέξωμεν.

Οὐδαμῶς ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν ὅτι παρεφθάρη ὑπὸ κακῆς ἀναγνώ... ς τὸ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου τεθέν, ἄνευ δέ τινος ὄκνου μεταγράφομεν, ... ἐποιήσαμεν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Πλάτωνι 1883, σελ. ... «προσέοικε δὲ σοὶ τήν τε σιμότητα καὶ τὸ ἐξόμματον», ... τιστι τὸ ἐξόφθαλμον. Φέρεται δ' ἐν τῷ αὐτῷ διαλόγῳ σελ. 209 «ἀλλ' ἐὰν δὴ μὴ μόνον τὸν ἔχοντα ῥῖνα καὶ ὀφθαλμοὺς διανοηθῶ... ... καὶ τὸν σιμόν τε καὶ ἐξόφθαλμον, μή τι σὲ αὖ μᾶλλον δο... ... ἢ ἐμαυτὸν ἢ ὅσοι τοιοῦτοι;»

Φανερὸν δ' ὑπάρχει ὅτι εὔκολον μὲν ἦτο εἰς δύο διασπασθὲν λέξεις ... ἀμαθοῦς ἢ ἀνεπιστάτου βιβλιογράφου τὸ ἐξόμματον νὰ μετα... ... εἰς τὸ ἔξω ὀμμάτων, εὔκολον δὲ νὰ παρεμβληθῇ ἔπειτα τὸ ... γκαῖον φαινόμενον ἄρθρον τῶν· ἐξόμματον-ἔξω ὀμμάτων-... ΤΩΝ ὀμμάτων. Πρβ. ἀντιλαβοῦ-ἀντὶ ΤΟΥ λαβοῦ, ἀντι... καλλάττεσθαι-ἀντὶ ΤΟΥ καταλλάττεσθαι, ἀντιθύσῃ-ἀντὶ ... θύσῃ, διοσημιῶν-διὰ ΤΩΝ σημείων (Περιοδ. Ἀθην. Τόμ. ... σελ. 306), μεταδοξάσαι-μετὰ ΤΟ δοξάσαι (Λογ. Ἑρμ. Τόμ. ... σελ. 529), προστρόπαιον-πρὸς ΤΟ τρόπαιον (Ἁρποκρατ. ... Α', σελ. 224, 8 καὶ Τόμ. Β', σελ. 363 Δινδ.), κτλ. Ἐν τῇ ... ριστικῇ Προπαρασκευῇ τοῦ Φρυνίχου ὀρθῶς μὲν εἶνε γεγραμμένον ... 51, 26 «Μηδὲν ὑπέρφευ: Κρατῖνος· ἐπὶ τοῦ μηδὲν ἄγαν»,

[illegible]

[illegible] Ἐγένετο δ' [illegible] τοῦ χρώματος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους Τόμ. Γ', σελ. 416, 22 [illegible] «διὰ ταύτην αἰτίαν τὰ μὲν γλαυκά, τὰ δὲ χαροπά, τὰ δ' αἰγωπά, [illegible] δὲ μελανόμματ' ἐστιν» καὶ σελ. 416, 38 καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸ γλαυκόμματος κεῖται καὶ ἐν ἐπιγράμματι παρὰ Πλουτάρχῳ Κάτ. Πρ[illegible] Α', 3 «πυρρόν, πανδακέτην, γλαυκόμματον οὐδὲ θανόντα Πέρ[illegible] εἰς Ἀΐδην Φερσεφόνη δέχεται» καὶ ἐν τῷ περὶ Ψυχ. καὶ Ἀναστ. [illegible] λόγῳ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης Τόμ. Γ', σελ. 248 δ' Μορελλ. «[illegible] χειλής, ὑπόσιμος, λευκόχρους, γλαυκόμματος».

Ὁμοίως τῷ ἐξόμματος καὶ ἐξόφθαλμος εἶνε ἐσχηματισμένα [illegible] ἔξαρθρος καὶ ἐξίσχιος. Πρβ. καὶ ἐξόμφαλος. Ἐλέχθη δὲ [illegible] ἐξεχέγλουτος καὶ ἐξεχέβρογχος. Παρὰ τῷ Ἐρωτιανῷ κα[illegible] σελ. 13, 19 «Βακχεῖός φησιν ἐξώγλουτοι».

. Ἐπίθετα ἐκ τοῦ ὀνόματος ὄμμα συγκείμενα.

ρὸς τοῖς ἐπιθέτοις ἐξόμματος καὶ μελανόμματος καὶ γλαυματος, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, φέρονται καὶ ι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐκ τοῦ ὀνόματος ὄμμα συγκείμενα. ερὶ τοῦ μονόμματος διελάβομεν ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Α', σελ. ιξ.

αρὰ τῷ Αἰσχύλῳ ἀπαντᾷ δυσόμματος καὶ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ μματος. Αἰσχύλ. Εὐμεν. 389 «δερκομένοισι καὶ δυσομμά». Σοφοκλ. Φιλοκτ. 856 «ἀνὴρ δ' ἀνόμματος». Ἐποιήσατο Σοφοκλῆς χρῆσιν καὶ τοῦ ῥήματος πυκνομματῶ ἐν ἀποσπάσματι μένῳ παρὰ Πολυδεύκει βιβλ. Ι', 190 «ἀσπὶς μὲν ἡμῖν (Ναύκ.: .) λίγδος ὣς πυκνομματεῖ». Τἀντίγραφα ἔχουσι πυκνώματι πυκνὸν πατεῖ. Τὴν ὀρθὴν γραφὴν ἀποκατέστησεν ὁ Βεντλήϊος. Ἐλέχθη δὲ καὶ «λιπαρόμματε μᾶτερ» ὑπὸ Λικυμνίου τοῦ Χίου ιπτ. Λυρ. Βεργκ. Τόμ. Γ', σελ. 599 ἐκδ. δ'). Τὸ ἐπίθετον το βλέπει τις καὶ ἐν τοῖς Φυσιογνωμικοῖς τοῦ Ψευδαριστοτέλους, ιαὶ τὸ μικρόμματος καὶ τὸ ὠχρόμματος. Τόμ. Δ', σελ. 6, διδ. «ἰσχνός, μικρόμματος καὶ μικροπρόσωπος» καὶ μετ' ὀλίγα :ι γλαφυροὶ καὶ λευκόχροοι καὶ λιπαρόμματοι» καὶ σελ. 12, 46 ὠχρόμματοι ἐντεταραγμένους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς δειλοί». ὶ. καὶ Διογέν. Λαέρτ. Ε', 1 «ἀλλὰ καὶ ἰσχνοσκελής, φασίν, ἦν Ἀριστοτέλης) καὶ μικρόμματος».

Καὶ ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ εὑρίσκονται ἐπίθετα ἐκ τοῦ μα συγκείμενα. Ἐμνημονεύσαμεν ἤδη τὸ μικρόμματος καὶ ρόμματος· ἔχομεν δὲ νὰ καταλέξωμεν καὶ τάδε· ἀστεροόμμα-·. εὐόμματος, θαλερόμματος, ἱερακόμματος, ἰόμματος, οιόμματος (Κραμ. Ἀν. Παρ. Τόμ. Δ', σελ. 307, 24), ξανμματος, ὀγκόμματος, πανόμματος, πλαγιόμματος, ποόμματος, τετρόμματος. Ἐν τοῖς εἰς Θεόκριτον Σχολίοις Εἰδ. , 72 φέρεται «τουτέστιν εὐόφθαλμος ἢ συνετή». Ἀλλ' ὁ Ἀρήν-; ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Σχολίων τούτων σελ. 298, 15 προέκρινε τὴν φὴν «τουτέστιν εὐόμματος ἢ συνετή».

Τοῦ ξανθόμματος παρετέθησαν μαρτύρια ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει

τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ε', σελ. 1636. Φέρεται δὲ κ
παρὰ τῷ Κεδρηνῷ Τόμ. Α', σελ. 326, 10 «σιτόχρους, ξανθόθ
ξανθόμματος, εὐόφθαλμος». Τοῦ ἱερακόμματος ἐγένετο μν
ὑπὸ Θεοφίλου τοῦ Πρωτοσπαθαρίου λέγοντος (περὶ τῆς τοῦ Ἀν
Κατασκ. Δ', 21) «τοὺς τοιούτους οὖν ὀφθαλμοὺς ἔχοντας ἡ κο
συνήθεια ὀνομάζει ἱερακομμάτους».

Ὑπῆρξε δὲ καὶ ἐπίθετον κλαδαρόμματος, ὡς διδασκόμεθα ἐξ
γράφει ὁ Ἡσύχιος «Κλαδαρόμματοι: εὔσειστοι τὰ ὄμματα». Ἐ
ἐπιγραφῇ κεῖται «φοβερόμματε Βριμώ», ὡς παρετήρησεν ὁ Βο
σονάδης ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Η', σελ. 961.

Ἐδηλώθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἐποιήσατο χρῆσιν τ
ἐπιθέτου ἀνόμματος. Ἐν τῇ παρηκμακυίᾳ γλώσσῃ ἀπαντᾷ ἡ ἄν
τοῦ Ν ἐκφορὰ ἀόμματος. Εὑρέθη δ' ὅμως ἐν αὐτῇ καὶ τὸ ἐπίρρη
ἀΝομμάτως (Ἴδε Λ. Δινδόρφιον ἐν Θησ. Στεφ. Τόμ. Α',
σελ. 1111).

Ἐν τῷ Βυζαντιακῷ ἑλληνισμῷ βλέπει τις καὶ ἐπίθετον ἀπόμματ
σημαῖνον τὸν ἐστερημένον τῶν ὀμμάτων ἤτοι τὸν τυφλὸν (Ἴδε Γλω
σάρ. Δουκαγγ. σελ. 108 καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Β', Ϭ', σελ. 1571
Διδ.). Εὑρίσκεται δ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας εἰλημμένον καὶ τὸ ἐξόμμ
τος παρὰ Νικήτᾳ τῷ Χωνιάτῃ σελ. 374, 5 «Θεόδωρον μὲν γὰρ
Ἄγγελον—τίθησιν ἐξόμματον» καὶ σελ. 660, 22 «οἱ δὲ τοῦ β
σιλέως κασίγνητοι τρεῖς ὄντες καὶ παρ' Ἀνδρονίκου τυφλωθέντες, ἀλ
δὴ καὶ ὁ ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτῶν γαμβρὸς ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάν
ἐξόμματος καὶ αὐτὸς δεικνύμενος». Φέρεται δὲ καὶ γραφὴ «ὁ
Ἰωάννης ἐξ ὀμμάτων καὶ αὐτὸς δεικνύμενος». Ὁ Εὐστάθιος γρά
ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 149, 29 «ἄρα ἐξ Ὁμη
λαβόντες οἱ ὕστερόν φασιν ἐξ ὀμμάτων τὸν πηρωθέντα, οἷον Δι
μος ὁ ἐξ ὀμμάτων· ὁμοίως καὶ τινας ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἑτέρους
βασιλέων καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά» (Πρβ. καὶ Λοβέκκιον ἐν Στο
Μέρ. Α', σελ. 208 σημ. 30). Τὸ ἐξ ὀμμάτων ἰσοδυναμεῖ τῷ
ὀμμάτων, οὗ παραδείγματα κεῖνται ἐν τῷ Γλωσσαρίῳ τοῦ Δουκ
γίου σελ. 108. Πρβ. καὶ Ε. Α. Σοφοκλέους Ἑλλην. Λεξικὸν σελ. 2

3. Ἐξόφθαλμος καὶ κοιλόφθαλμος.

Τὸ ἐπίθετον ἐξόφθαλμος, οὗ παρεθέμεθα μαρτύριον ἐκ τοῦ Πλάτωνος, βλέπει τις καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι λέγοντι ἐν τῷ περὶ Ἱππικῆς κεφ. Α', 9 «καὶ μὴν τὸ ἐξόφθαλμον εἶναι ἐγρηγορὸς μᾶλλον φαίνεται τοῦ κοιλοφθάλμου· καὶ ἐπὶ πλεῖον δ' ἂν ὁ τοιοῦτος ὁρῴη». Ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει Τόμ. Γ', σελ. 418, 14 «τὰ μὲν γὰρ ἐξόφθαλμα οὐκ εὐωπὰ πόρρωθεν, τὰ δ' ἐντὸς ἔχοντα τὰ ὄμματα ἐν κοίλῳ κείμενα ὁρατικὰ τῶν πόρρωθεν» καὶ παρὰ τῷ Ψευδαριστοτέλει Τόμ. Δ', σελ. 11, 34 «ὅσοι ἐξόφθαλμοι ἀβέλτεροι» καὶ μετ' ὀλίγα «ἐπεὶ δ' οὔτ' ἐξόφθαλμον οὔτε κοιλόφθαλμον δεῖ εἶναι, ἡ μέση ἕξις ἂν κρατοίη» καὶ σελ. 273, 29 «διὰ τί οἱ ἐξόφθαλμοι καπνίζονται μᾶλλον;» καὶ παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ σελ. 1, 1 «τὰ μὲν ἐξόφθαλμα κομιδῇ πέπτωκεν ὑπὸ κυρτότητος» καὶ τοῖς εἰς Ἀριστοτέλη Ὑπομνήμασι Τόμ. Θ', σελ. 295, 35 «εἰ ντοι τὴν ὁμοιότητα τῆς εἰκόνος πρὸς τὸ παράδειγμα ὁρισμῷ περιλαμβάνοι, οἷον τὸ σιμόν, τὸ φαλακρόν, τὸ ἐξόφθαλμον, παρεὶς τὴν ὑποκειμένην ὕλην, κτέ.» καὶ Τόμ. ΙΗ', γ', σελ. 6, 4 «εἶναι αὐτὸν (τὸν Σωκράτην) προκοίλιον, ἐξόφθαλμον, φαλακρὸν καὶ τὰ τοιαῦτα». Λέγει δὲ καὶ ὁ Πολυδεύκης βιβλ. Α', 189 «ὄμμα προπετὲς ὡς ἐξόφθαλμον εἶναι» καὶ βιβλ. Β', 62 «καὶ κοιλόφθαλμος καὶ κοιλοφθαλμιῶν ὁ ἐξόφθαλμος καὶ κυλοιδιῶν». Ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐγένετο μεταφορικὴ χρῆσις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπιθέτου βιβλ. Α', ι', 3 Ρωμαῖοι δὲ πολὺν μὲν χρόνον ἠπόρησαν διὰ τὸ δοκεῖν ἐξόφθαλμον εἶναι τὴν ἀλογίαν τῆς βοηθείας», τουτέστι προφανῆ. Πρβ. καὶ Μάξ. Πλανούδην Βαχμ. Ἀνεκδ. Τόμ. Β', σελ. 8, 19 «μελλήσομεν γάρ σοι καὶ περὶ τῶν ἐξόφθαλμον, ὃ δὴ λέγεται, τὴν γνῶσιν ἐχόντων ἀποδείξεις ποιεῖσθαι». Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Ἡσυχίου φέρεται Εξότολον: φανερόν». Καὶ ἄλλοι μὲν εἴκασαν «Ἐξίτηλον: οὐ φανερόν» ἢ «Οὐκ ἐξίτηλον: φανερόν», ἡμεῖς δ' ὅμως νομίζομεν ὅτι ἡ ἀληθὴς γραφὴ εἶνε «Ἐξόφθαλμον: φανερόν». Δεινῶς σφάλλεται ὁ Σκαρλᾶτος ὁ Βυζάντιος γράφων ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 460 «Ἐξόφθαλμος — 2) (παθητ. ἐπὶ πραγμ.) ἀόριστος, ἀντιθ. μὴ πρὸ ὀφθαλμῶν, (Πολύβ. Α'. 14)». Πλημμελῶς δ' ἔχουσι

καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Βαλεσίου εἰρημένα ἐν ταῖς εἰς Ἁρποκρατίωνα Σημειώσεσι Τόμ. Β', σελ. 260 Δινδ. «Contrarium ἐξόφθαλμος usurpatur a Polybio l. 1. p. 9. pro eo quod absurdum est ac minime speciosum: *ou il n'y a ny raison ny apparense.* ad quem locum Casaubonus adducit Arist. locum in 2 Polit. c. οὐκ ἔστιν ἀσφαλὲς τὸ νομοθετεῖν, ἀλλ' εὐόφθαλμον ἀκοῦσαι μόνον». Εὑρίσκεται δὲ καὶ τὸ ἐπιπόλαιος ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δῆλος ἢ φανερός παρειλημμένον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀλλαχοῦ τε καὶ τῇ Ῥητορικῇ Γ', 10 (Τόμ. Α', σελ. 396, 18) «διὸ οὔτε τὰ ἐπιπόλαια τῶν ἐνθυμημάτων εὐδοκιμεῖ· ἐπιπόλαια γὰρ λέγομεν τὰ παντὶ δῆλα· οὔτε ὅσα εἰρημένα ἀγνοούμενά ἐστιν».

Σημειωτέον δ' ὅτι τοῖς ἐπιπολαίοις ὀφθαλμοῖς, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, συνωνυμοῦσιν οἱ προπετεῖς, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Γαληνοῦ Τόμ. Γ', σελ. 632 «προμήκεσιν αὐχέσι προπετεῖς ὀφθαλμοὺς ἐπιθεῖναι σφαλερώτερον ἦν, ὅπου καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀστρακοδέρμοις οὐκ ἀεὶ προπετεῖς εἰσιν». Ἄξιον δὲ μνείας νομίζομεν καὶ τὸ ἐν Τόμ. Α', σελ. 330 ἀπαντῶν «γλαυκὸς μὲν οὖν ὀφθαλμὸς ἤτοι διὰ μέγεθος ἢ λαμπρότητα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ἢ προπετῆ θέσιν» καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Μελετίου ῥηθὲν περὶ τῆς τοῦ Ἀνθρ. Κατασκ. Κραμ. Ὀξ. Τόμ. Γ', σελ. 67, 3 «ἐνδέχεται δὲ προπετῆ τὴν ... ἔχειν τὸν ὀφθαλμὸν καὶ διὰ τοῦτο δείκνυσθαι τὸν ὀφθαλμὸν γλαυκὸν καὶ προπετῆ». Ποιεῖται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις τόποις ὁ Γαληνὸς χρῆσιν τοῦ προπετής ἐπὶ τοῦ προπεπτωκότος ὁπωσδήποτ' ὀφθαλμοῦ. Τόμ. Γ', σελ. 798 «εἴ τινος ἐθεάσω ποτὲ προπετέστερον θάτερον ἕτερον ὀφθαλμόν» καὶ «εἰ δ' ἐπὶ πληγῇ σφοδρᾷ συμβαίη προπετῆ γενέσθαι τὸν ὀφθαλμόν» καὶ Τόμ. ΙΑ', σελ. 13 «οὔκουν οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι καὶ ξηροὶ γίνονται, ἀλλ' ἔστιν οἷς ὑγρότεροί τε καὶ προπετέστεροι δόξουσιν εἶναι τῶν κατὰ φύσιν». Φέρεται δὲ καὶ παρ' Ἀρεταίῳ σελ. 91 Ἑρμ. «ὀφθαλμοὶ προπετέες, ὡς ἐπ' ἀγχόνῃ» καὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἀφροδισιεῖ Προβλ. Β', 22 «τῶν δὲ ... ζομένων προπετεῖς (οἱ ὀφθαλμοί) εἰσι διὰ τὴν ἔξω ῥοπήν» καὶ Θεοφίλῳ τῷ Πρωτοσπαθαρίῳ περὶ τῆς τοῦ Ἀνθρ. Κατασκ. Ι ... 3 «ὡς ῥήγνυσθαι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῇ βίᾳ τοῦ ἐμπεσόντος καὶ προπετεῖς γίνεσθαι» καὶ Δ', 23, 3 «στηρίζων καὶ σφίγγων τὸν ὀφθαλμὸν προπετῆ ποτε γενέσθαι». Πρβ. καὶ Ἀρτεμίδωρ. Ὀνειρ...

« τυφλὸς ἐγένετο, καὶ αἱ κόραι αὐτοῦ προέπεσον καὶ ἐγένοντο εἶναι ». Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις κεῖται προΣέπεσον, ἐπηνωρθώθη πο τοῦ Μεινεκίου. Ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ τοῦ Πολυδεύκους μνημονεύεται ὄμμα προπετές βιβλ. Α', 189 « ὄμμα προπετὲς ὡς ἐξόλμον εἶναι ». Ὡς δὲ λέγεται προπετὴς ὀφθαλμός, οὕτω καὶ προπετὴς αὐχήν, προπετὴς τράχηλος, προπετὴς γένυς, προπετὴς γνάθος, προπετὴς ὀφρύς, προπετὴς γαστήρ, προπετὴς ἀρτηρία, κτλ., περὶ ὧν θὰ διαλάβωμεν ἀκριβῶς ἑτέρωθι. αὐτὴν τῷ προπετὴς δύναμιν ἔχει τὸ προπαλής, οἷον προπαλὴς τράχηλος, προπαλὴς φάρυγξ, προπαλὴς γλῶττα καὶ προπαλὴς ὀφθαλμός παρὰ Φιλοστράτῳ π. Γυμναστ. ΚΕ' « ἄλλα μελανοφθάλμων, ἄλλα δὲ χαροπῶν τε καὶ γλαυκῶν καὶ ὑφαίμων ...μῶν ἤθη, ἕτερα δὲ ξανθῶν καὶ ὑπεστιγμένων προπαλῶν τε ...λων » καὶ παρ' Ἀδαμαντίῳ Φυσιογνωμ. Β', 1 (σελ. 373 Φρανζ.). Φαίνεται δ' ὁ Κόβητος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *De Philo... i Libello* περὶ Γυμναστικῆς σελ. 50 ὅτι τὸ παρὰ Λουκιανῷ Ἐγκωμ. 3 « ὀφθαλμοὶ δὲ προπαγεῖς πολὺ τοῦ κέρατος ἔχοντες » πλημμελὴς ἀνάγνωσις τοῦ προπαλεῖς.

...ἐπιθέτῳ ἐξόφθαλμος ἀντίκειται τὸ κοιλόφθαλμος, ὡς ἐν ... Ξενοφῶντος « καὶ μὴν τὸ ἐξόφθαλμον εἶναι ἐγρηγορὸς μᾶλλον φαίνεται τοῦ κοιλοφθάλμου » καὶ τῷ τοῦ Ψευδαριστοτέλους « οὔτ' ἐξόφθαλμον οὔτε κοιλόφθαλμον δεῖ εἶναι, ἡ μέση ... κρατοίη ». Ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα παρετέθησαν ἐν τοῖς ... καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους « τὰ μὲν γὰρ ἐξόφθαλμα οὐκ ... πόρρωθεν, τὰ δ' ἐντὸς ἔχοντα τὰ ὄμματα ἐν κοίλῳ κεί... ...ρατικὰ τῶν πόρρωθεν ». Ὁ Πολυδεύκης γράφει βιβλ. Α', 191 ...ρας συμπεπτωκότας, ὀφθαλμοὺς κοίλους· καλεῖται δ' ὁ τοιοῦτος κοιλόφθαλμος ». Μνημονεύεται δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐν βιβλ. ...τό τε ἐπίθετον κοιλόφθαλμος καὶ ἡ μετοχὴ κοιλοφθαλ... « καὶ ὀφθαλμὸς ὕφαιμος, ταραχώδης· καὶ κοιλόφθαλμος καὶ ...θαλμιῶν ὁ ἐξόφθαλμος καὶ χυλοιδιῶν ». Ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν ... ἡ ῥῆσις αὕτη εἶνε ὑγιής. Τῆς μετοχῆς κοιλοφθαλμιῶν ...το χρῆσιν ὁ Κρατῖνος, καθὰ μαρτυρεῖ ὁ Πολυδεύκης βιβλ. Δ', ...χα δὲ καὶ τὸ κοιλοφθαλμιᾶν οὐκ ἴδιον μὲν γινόμενον ἐν ὀφθαλ... ...μα, συμβαῖνον δὲ κοιλαίνεσθαι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξ ἄλλου νο...

σήματος· οὐδ' ὑδατοπωτῶν οὐδὲ κοιλοφθαλμιῶν φησὶν ὁ Κ[ρα]τῖνος. Φρύνιχος δὲ ὁ κωμικὸς καὶ τὴν κοιλοφθαλμίαν εἴρηκεν». Ἀπ[αντᾷ] δὲ καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. Ϛ', σελ. 444 (Ὀρειβασ. Τόμ. [...] σελ. 113) «καὶ τῷ σώματι δὲ παντὶ καταλύονταί τε καὶ ἀσ[...] γίγνονται καὶ ξηροὶ καὶ λεπτοὶ καὶ ὠχροὶ καὶ κοιλοφθαλμιῶντ[ες] οἱ οὕτω διακείμενοι». Τοῦ ἐπιθέτου κοιλόφθαμος πορίζει ἡμῖν πα[ρά]δειγμα καὶ ὁ Ἡσύχιος λέγων «Αὐλωπίας: κοιλόφθαλμος». Ἐ[...]λαβε δ' ὁ Σμιδίτιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου Τόμ. Α', σ[ελ.] 83 ὅτι καὶ τὸ «Αἰολοτίας: ποικίλ(ος)» τὸ φερόμενον ἐν τῷ [λεξι]κῷ τοῦ λεξικογράφου τούτου εἶνε ἐσφαλμένη γραφὴ τοῦ «Αὐλωπί[ας:] κοιλόφθαλμος». Ἀλλ' ἐν σελ. 323 ἀνέγνω καὶ «Αἰολωπίας: π[οι]κιλόφθαλμος». Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. λ. αἰολοτίας. Παρατη[ρη]τέον δ' ὅτι λέγεται μὲν συνήθως κοῖλοι ὀφθαλμοί, εὑρίσκετα[ι] ὅμως καὶ τὸ ἔγκοιλοι ἐν τοῖς Φυσιογνωμικοῖς τοῦ Ψευδαριστοτέλ[ους] Τόμ. Δ', σελ. 8, 20 «χαροποὺς ὀφθαλμούς, ἐγκοίλους, οὐ σ[φό]δρα περιφερεῖς» καὶ σελ. 8, 44 «ὀφθαλμοὺς μικρούς, ἐκλεύκ[ους] ἐγκοίλους» καὶ σελ. 11, 37 «ὅσοις ὀφθαλμοὶ μικρὸν ἐγκοιλό[τε]ροι, μεγαλόψυχοι» καὶ ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις Τόμ. Α', σελ. [...] «ἢ ἐξίσχοντες ἢ ἔγκοιλοι ἰσχυρῶς γενόμενοι». Ὡς δ' ἐνταῦθα κα[ὶ] τὸ ἐξίσχοντες, οὕτως ἐν Τόμ. Β', σελ. 253 τὸ «καὶ τὼ ὀφθαλ[μὼ] πονέετόν τε καὶ ἐξέχετον ὡς ἀπαγχομένοισι». Ὁ Μελέτιος περ[ὶ] τοῦ Ἀνθρ. Κατασκ. Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Γ', σελ. 70, 9 γρ[άφει] «πάλιν οἱ μὲν πεπίληνται πρὸς τὰ ἐντὸς καὶ μείζονα τὴν περιφέ[ρειαν] τῆς αὐτῶν κοιλότητος διαγράφουσιν, οἱ δὲ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐξώγκω[νται] καὶ ἐξάλλεσθαι θέλουσιν». Οἱ μὲν πεπιλημένοι πρὸς τὰ ἐντὸς ὀφ[θαλ]μοὶ εἶνε οἱ κοῖλοι ἢ ἔγκοιλοι, οἱ δὲ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐξωγκωμένοι οἱ [ἐκ]πετεῖς ἢ προπαλεῖς.

4. Ἄλλα ἐπίθετα ἐκ τοῦ ὀνόματος ὀφθαλμός συγκείμ[ενα].

Οὐκ ὀλίγα ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει ἐπίθετα ἐκ τοῦ ὀφθαλ[μός] συγκείμενα, πολλῷ πλείονα τῶν ἐκ τοῦ ὄμμα συνθέτων. Ἀπα[ντᾷ] δ' ἐκείνων μὲν ἔνια καὶ παρὰ παλαιοῖς πεζολόγοις, ταῦτα δὲ [...] ποιηταῖς καὶ μεταγενεστέροις. Παρὰ μόνῳ τῷ Πλάτωνι ἐκ τῶν [Ἀττι]κῶν συγγραφέων εὕρομεν τὸ μελανόμματος καὶ τὸ γλαυκό[μματος]

ις. Κεῖνται δ' ἀμφότερα ἐν τῷ Φαίδρῳ, ὅστις κατὰ τὸν Ὀλυμπιό-ιρον ἐν Βίῳ Πλάτωνος πάνυ πνεῖ τοῦ διθυραμβώδους χαρα-πῆρος (Βιογρ. Οὐεστερμ. σελ. 384, 61). Λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ λάτων ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ σελ. 238 γ' «τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοι-ν ὁ τόπος εἶναι, ὥστε, ἐὰν ἄρα νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου νωμαι, μὴ θαυμάσῃς· τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόρρω διθυράμβων φθέγ-μαι» καὶ σελ. 241 ε' «οὐκ ᾔσθου, ὦ μακάριε, ὅτι ἤδη ἔπη φθέγ-μαι ἀλλ' οὐκέτι διθυράμβους καὶ ταῦτα ψέγων;» καὶ σελ. 257 α' ὕτη σοι, ὦ φίλε Ἔρως, εἰς ἡμετέραν δύναμιν ὅτι (ὅ τι) καλλίστη ἀρίστη δέδοταί τε καὶ ἐκτέτισται (ἐκτέτεισται) παλινῳδία τά τε λα καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἠναγκασμένη ποιητικοῖς τισι διὰ Φαῖδρον εἰρῆ-ει». Ἀλλὰ παντάπασιν ἡμῖν ἀναμφίβολον φαίνεται ὅτι ἠδύνατο ὁ ιάτων καὶ ἐν ἄλλοις διαλόγοις νὰ παραλάβῃ ὀνόματα ἐκ τοῦ ὄμμα θετα· ὅθεν οὐδαμῶς ὠκνήσαμεν ν' ἀποκαταστήσωμεν ἐν τῷ Θεαι-τῳ τὸ ἐξόμματον.

Μνημονεύομεν κατὰ στοιχεῖον ὅσα πρόχειρα ἔχομεν ἐπίθετα ἐκ τοῦ θαλμός συγκείμενα, ὧν ἄλλα μὲν φέρονται ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνι-ῷ, ἄλλα δ' ἐν μόνῃ τῇ τῶν μεταγενεστέρων γλώσσῃ.

ἀγριόφθαλμος, ἀνόφθαλμος ἢ ἀόφθαλμος, ἀντόφθαλμος, αιόφθαλμος, ἀττελεβόφθαλμος,

βοώφθαλμος,

γλαυκόφθαλμος, γοργόφθαλμος,

ιόφθαλμος (Σχολ. Ὀδυσσ. σελ. 415, 20 Δινδ.),

δυσόφθαλμος (Τελέστ. Ποιητ. Λυρ. Βεργκ. Τόμ. Γ', σελ. 628 . δ'),

κατοντόφθαλμος, ἑτερόφθαλμος, εὐόφθαλμος (καὶ ἐπίρρ. ιθάλμως),

θυόφθαλμος,

καλόφθαλμος, κοιλόφθαλμος, κολοιόφθαλμος (κολοιό-ιμος φώρ Μάζαρ. Διαλ. Νεκρ. 11, σελ. 213 Ἐλισσ.),

λαγώφθαλμος, λαμπρόφθαλμος, λιρόφθαλμος, λοξόφθαλ-

μεγαλόφθαλμος, μεγιστόφθαλμος. μελανόφθαλμος, μεσό-ιλμος, μικρόφθαλμος ἢ σμικρόφθαλμος, μονόφθαλμος, ιόφθαλμος,

ξηρόφθαλμος,
παντόφθαλμος, πολυόφθαλμος, πονηρόφθαλμος, πυκνόφθαλμος,
ῥιψόφθαλμος,
σκληρόφθαλμος, στερνόφθαλμος (στερνόφθαλμοι),
τετρόφθαλμος, τριόφθαλμος, τρυφερόφθαλμος (Κουμανούδ. Συναγ. σελ. 347),
ὑγρόφθαλμος, ὑψόφθαλμος,
φοβερόφθαλμος,
ὡραιόφθαλμος.

Περὶ τῶν ἐπιθέτων ἑτερόφθαλμος καὶ μονόφθαλμος ἀκριβὴς ὑφ' ἡμῶν διάληψις ἐγένετο ἐν 'Αθηνᾶς Τόμ. Α', σελ. 11 κέξ.

Τὸ ἀττελεβόφθαλμος ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ Εὐβούλου παρ' 'Αθην. σελ. 450 α'. 'Ικανὰ δὲ πρὸς ἐξήγησιν τῆς λέξεως ταύτης ἔγραψεν ὁ Σχουειγαιουσῆρος ἐν *Animadvers. in Athen.* Τόμ. Ε' σελ. 542.

Περὶ τῶν στερνοφθάλμων λέγει ὁ Τζέτζης ἐν τοῖς εἰς τὰς 'Ιστορίας αὐτοῦ Σχολίοις (Κραμ. 'Αν. 'Οξ. Τόμ. Γ', σελ. 370, 8) «Αἰσχύλου δὲ οἱ στερνόφθαλμοι». Πρβ. Στράβ. σελ. 43 καὶ 299. Εἶνε δὲ στερνόφθαλμοι οἱ ἔχοντες ἐν τοῖς στέρνοις τοὺς ὀφθαλμούς· 'Ηρόδ. Δ', 191 «καὶ οἱ κυνοκέφαλοι καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες».

Δὲν ἔχει ὑγιῶς τὸ ἐπίθετον μαλακόφθαλμος τὸ φερόμενον ἐν ἀποσπάσματι τοῦ Θεοδέκτου παρ' 'Αθην. σελ. 454 ε':

γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μαλακόφθαλμος κύκλος.

'Ο Γρότιος ἐν *Excerpt.* σελ. 447 μετέβαλεν αὐτὸ εἰς τὸ μελανόφθαλμος (ὡς καὶ ὁ Γ. Παπαβασιλείου ἐν 'Αθηνᾶς Τόμ. Ϛ', σελ. 96) ὁ δὲ Σκαλιγῆρος παρὰ Κασαύβ. ἐν Παρατηρ. εἰς 'Αθήν. σελ. 76 εἰς τὸ καλόφθαλμος. 'Ο Βαλκενάριος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Εὐριπίδου Φοινισσῶν Τόμ. Α', σελ. 289 Λιψ. ὑπέλαβεν ὅτι τῆς αὐτῆς λέξεως ὁ Θεοδέκτης ἐποιήσατο χρῆσιν, ἧς ὁ 'Αγάθων παρ' 'Αθην. σελ. 454 δ'

γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μεσόμφαλος κύκλος.

'Ο Βέργκιος ἐν *Comment. de Reliqu. Com.* σελ. 120 καὶ ὁ Οὐέλκηρος ἐν *Trag. Gr.* σελ. 1079 μετέγραψαν μεσόφθαλμος ('Ιδ. Οὐαγνῆρον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν 'Αποσπασμάτων τῶν Τραγικῶν Τεμ

Γ', σελ. 120). Ἀπεδέξατο δ' αὐτὸ καὶ ὁ Μεινέκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀθηναίου Τόμ. Δ', σελ. 206. Ὁ Ἑρουερδὴν ἐν *Exercit. Crit.* σελ. 78 εἴκασε μακρόφθαλμος. Μεγάλως θαυμάζομεν ὅτι ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Δ', σελ. 904 Διδ. ἐνεκρίθη ἡ τοῦ Σκαλιγήρου γραφή. Ἀνενδοιάστως ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα ὅτι τὸ ἐπίθετον καλόφθαλμος οὔτ' ἐλέχθη ὑπὸ παλαιοῦ Ἕλληνος οὔτ' ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ ἐξάμβλωμα τοῦ παρηκμακότος ἑλληνισμοῦ ὄν.

Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουΐδα εἶνε γεγραμμένον «Λειρόφθαλος: ὁ προσηνεῖς ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς» καὶ «Λιρός: ὁ ἀναιδής· καὶ λιρόφθαλμος». Σφόδρ' ἀμφιβάλλομεν ἂν ὑπῆρξέ ποτε ἐπίθετον Ειρόφθαλμος, τῆς διφθόγγου κατὰ τὴν ὑγιῶς ἔχουσαν χρῆσιν μιμένης. Μομφῆς ἄξιον κρίνομεν Σκαρλᾶτον τὸν Βυζάντιον γράψαντα ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης σελ. 801 «Λιρόφθαλμος (ὁ, ἡ) = λειρόφθαλμος» καὶ σελ. 787 «Λειρόφθαλμος (ὁ, ἡ)· ὁ ἔχων γλυκὰ (θελκτικὰ) ἢ ἀναιδῆ 'μμάτια». Τὴν ὀρθὴν γραφὴν βλέπει τις ἐν Κραμ. Ἀν. Ὀξ. Τόμ. Γ', σελ. 70, 16 «τοὺς δὲ μεγαλοφθάλμους καὶ ἀτενὲς ἐνορῶντας λιροφθάλμους τινὲς ὠνόμασαν». Ὁ Ἡσύχιος λέγει «Λειριόεντα: ἁπαλά· λείριον γὰρ τὸ ἄνθος — διὰ τοῦ ἡ καὶ τοῦ Ι γραπτέον — Τὸ δὲ λιρός, ὃ δηλοῖ τὸν ἀναιδῆ, διὰ τοῦ ι». Εἶνε δ' ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ κατακεχωρισμένον τὸ ὀρθὸν «Λιρός: ἀναίσχυντος, ἀναιδής, θρασύς». Μνημονεύεται δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ῥῆμα ἐκ τοῦ λιρός παρηγμένον «Λιραίνει: ἀναιδεύεται». Πρβ. καὶ Ἀπολλών. Λεξ. Ὁμηρ. σελ. 107, 24 καὶ Εὐστάθ. σελ. 1856 τέλ. Ἐν τῷ περὶ Τόνων τοῦ Ἀρκαδίου σελ. 68, 1 φέρεται «Τὰ εἰς ΡΟΣ δισύλλαβα παραληγόμενα τῷ Ι, κύρια ὄντα, βαρύνεται — εἰ μέντοι προσηγορικὰ ἢ ἐπιθετικὰ εἴη, ὀξύνεται· ὡς ὁ ἱερός, λιρός ὁ ἀναιδής, σιρός τὸ προσηγορικόν, ὁ κατώγειος οἶκος» (Ἴδε καὶ Ὄθ. Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Καλλιμαχείων Τόμ. Β', σελ. 472).

Τοῦ τύπου σμικρόφθαλμος παρατίθεται ὑπὸ τῶν λεξικογράφων μαρτύριον τὸ παρ' Ἱπποκράτει (ἢ Ψευδιπποκράτει) Τόμ. Α', σελ. 311, 1 «μεγαλόφθαλμοι δὲ μᾶλλον καὶ οὐ σμικρόφθαλμοι καὶ ὑπότριχες οἱ πλεῖστοι».

Τοῦ ἀνόφθαλμος ἓν παράδειγμα μνημονεύεται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου ἐκ τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Τζέτζου Γ', 219, ἓν δὲ καὶ τοῦ

φοβερόφθαλμος ἐκ τῶν Ἐπιμερισμῶν τοῦ Ψευδηρωδιανοῦ ...
Ἐλέχθη δ' ὅμως καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου «Ἀσφ. ἀνόφθαλμος ...
«Γοργῶπιν: φοβερόφθαλμον».

Τοῦ ἀγριόφθαλμος, ἰδίου τοῦ μεταγενεστέρου Ἑλληνισμοῦ, ...κεῖνταί τινα μαρτύρια ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Α', σελ. 485 Διδ. Βλέπει δέ τις αὐτὸ καὶ ἐν Κραμ. Ὀξ. Ἀνεκδ. Β', σελ. 474, 5 «Ἀγριωπόν: ἀγριόφθαλμον». Ἀπαντᾷ ... ἐν τῇ διηγήσει τοῦ Ἡμπερίου καὶ Μαργαρώνας στίχ. 156 ... λασσα ἀγριόφθαλμος». Πρβ. καὶ Διήγ. Βελισσαρ. ς. 50 ... Φλωρ. καὶ Πλάτζ. Φλώρ. ς. 635.

Ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου φέρεται 812, 2 «μνηστέον δὲ νῦν καὶ σοφοῦ εἰπόντος ἐπὶ βασιλεῖ ...κομένῳ δώροις ὑπό τινος λαγωΟφθάλμου τὸ ἕλκει λαγὼς ... χρυσίνῳ βρόχῳ». Ὁ συνήθης τύπος εἶνε λαγώφθαλμος κατὰ ... λοιφὴν γενόμενος ἐκ τοῦ λαγω-όφθαλμος. Εὑρέθη δὲ καὶ ... λαγΟφθαλμος, ἣν ἀσύστατον ἡμεῖς κρίνομεν.

Παράδοξον φαίνεται τὸ παρ' Ἡσυχίῳ φερόμενον Τόμ. Α', 391, 58 «Βουόφθαλμος: βοτάνη τις». Ὁ Μουσοῦρος μετ... βοόφθαλμος. Λέγει δ' ὁ Ἡσύχιος ἐν ἄλλῳ τόπῳ «Βούφθαλμον: βοτάνη τις ὑφ' ἡμῶν (Μειν.: ὑφ' ὑῶν) ἐσθιομένη». Ὁ Γαληνὸς ...φει Τόμ. ΙΑ', σελ. 852 «βούφθαλμον ὠνόμασται μὲν οὕτω... τῶν ἀνθῶν ἐοικέναι δοκούντων κατὰ τὸ σχῆμα βοὸς ὀφθαλμῷ ... καὶ Διοσκορίδ. Τόμ. Α', σελ. 485 (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Β', 381-2 Διδ. καὶ Στοιχ. Λοβεκκ. Τόμ. Α', σελ. 205 καὶ Ἀτ... Κορ. Τόμ. Ε', σελ. 184). Ἐν τοῖς τοῦ Διοσκορίδου μνημ... καὶ ὄνομα ζωόφθαλμον (ζῳόφθαλμον) Τόμ. Α', σελ. 584 ... ζωον τὸ μέγα ὠνόμασται διὰ τὸ ἀειθαλὲς τῶν φύλλων — οἱ δὲ ...φθαλμον, οἱ δὲ βούφθαλμον». Σημειωτέον δ' ὅτι φέρεται παρὰ Γαληνῷ καὶ «τῆς βοτάνης δὲ τῆς πολυοφθάλμου καλουμένης, ἥτις βοὸς ὀφθαλμὸς ὀνομάζεται, τῷ φύλλῳ χρῆσθαι κελεύει» (Τόμ. α', σελ. 712).

Ἀπαντᾷ καὶ ὄνομα πλατυόφθαλμον παρὰ τῷ Διοσκορίδῃ Τ. Α', σελ. 763 «τοῦτο (τὸ στίμμι) οἱ μὲν στίβι, οἱ δὲ πλατυόφθαλμον — ἐκάλεσαν» (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. ς', σελ. 1172 ... Πρβ. καὶ Σκαρλᾶτον Βυζάντιον ἐν Κωνσταντινουπ. Τόμ. Γ', σ...

ἐ τῷ Ἐρωτιανῷ κεῖται σελ. 133, 3 «Φαρμάκοισι πλα-ς: οὕτω φησὶ καλεῖσθαι Ἐπικλῆς τὸ στίμμι καὶ Νίγρος». τίβι παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ θηλυκὸν γένος εἶνε προενη- τῇ Σοφιστικῇ Προπαρασκευῇ τοῦ Φρυνίχου σελ. 68, 18 ς μέλαινα σκευασία, ἣν καὶ στίβην καλοῦσιν». Πρβ. καὶ . σελ. 114, 7 «Στίβη: ἣ τὰ ὄμματα αἱ γυναῖκες ὑπο-» (Ἴδε καὶ Ναύκιον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων νους τοῦ Βυζαντίου σελ. 205).

ον δὲ καὶ λίθων πολυτελῶν ὀνόματα αἰγόφθαλμος καὶ αλμος καὶ λυκόφθαλμος καὶ τριόφθαλμος (Ἴδε Θησ. μ. Α', α', σελ. 910 α' καὶ Τόμ. Ε', σελ. 428 δ').

ΚΒ'.

Καθάρειος, καθαρείως, καθαρειότης· καθάριος, καθαρίως, καθαριότης.

ρασικλῆς λέγει ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ Τόμ. Α', σελ. 270 «Ἔτι χρῆσιν ἡ κατάληξις αὕτη (ἡ ιος) πρὸς σχηματισμὸν ἐπιθέ- ἄλλου ἐπιθέτου, οἷον ἐλεύθερος ἐλευθέριος, καθαρός ιος». Εἶνε ταῦτα εἰλημμένα ἐκ τῆς τοῦ Βουτμαννοῦ Διεξοδι- λληνικῆς Γραμματικῆς, ἐν ᾗ κεῖται § 119, 67 «Auch wird Endung gebraucht um von einem Adjectiv auf ος ein Adj. zu bilden z.B. ἐλεύθερος frei, ἐλευθέριος dem Freien ad, καθαρός rein, καθάριος reinlich».

ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἐλεύθερος ἐσχηματίσθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἡ ἕτερον ἐπίθετον διὰ τῆς καταλήξεως ΙΟΣ, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ τὸ φίλιος καὶ ἐκ τοῦ ἥσυχος τὸ ἡσύχιος, κτλ., περὶ ὧν λέξωμεν ἀλλαχοῦ. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐκφέρεται συνή- αι τὸ παρὰ τὸ καθαρός γενόμενον αὐτό τε καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ γμένα. οἷον καθάριος, καθαρίως, καθαριότης.

ἀλλ' οὐχὶ ὀλιγάκις εὑρίσκεται καὶ ἡ διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου ἐκφορὰ άρειος, καθαρείως, καθαρειότης.

Παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ ἀπαντᾷ ἐν τοῖς Μικροῖς Συγγράμμασι τοῖς τοῦ Ταφελίου ἐκδεδομένοις σελ. 46, 18 «τῶν οὕτω κορυζώντων

κατά γε εἰς νοὸς καθαρειότητα» καὶ σελ. 87, 39 «εἰς ἀρρυπα καὶ καθαρείους καταστήσομεν» καὶ σελ. 251, 11 «ἤπερ τῷ θαρείῳ βίῳ προσβάντι ῥύπον —ἐπισύρασθαι ἄσμηκτον» καὶ 274, 49 «τὸ τῆς βασιλείας καθάρειον καπηλεύοντες» καὶ σελ. 10 «τῆς φίλης καθαρειότητος γενομένου» καὶ σελ. 305, 59 διοικονομεῖται βίος καθάρειος» καὶ σελ. 313, 85 «διὰ τὸ κα ρείως ἔχειν» καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς σελ. 41, «διὰ τὸ τῆς τροφῆς ἴσως καθάρειον» καὶ σελ. 1402, 16 «ἡ κα θαρείως ἔχουσα πρόχοος».

Φέρονται δ' ἐν ταῖς εἰρημέναις Παρεκβολαῖς καὶ τάδε. σελ. 140 55 «Καὶ οἱ μεθ' Ὅμηρον δὲ οἰνοχόοι τῶν μεγάλων προσώπων ο ἄλλως διέκειντο, εἴ γε καὶ καθαρείως ἐνέχεον, ὥς φησιν ὁ Ξενοφῶ καὶ ἐν τοῖς τρισὶ δακτύλοις ὀχοῦντες τὸ ποτήριον προσέφερον» σελ. 1629, 61 «Λέγεται γὰρ ὅτι Κελτοὶ κρέα πολλὰ ἐν ὕδασι σκευ σαντες καὶ ὀπτὰ ἐπ' ἀνθράκων ἢ ὀβελίσκων προσφέρονται αὐτὰ κα θαρείως μέν, λεοντωδῶς δέ, ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις αἴροντες μέλη καὶ ἀποδάκνοντες» καὶ σελ. 1964, 11 «Ἡγεμὼν δέ, φ ('Αθήναιος), καθαρείου βίου ἀνθρώποις ἡ συκῆ».

Ἡ ῥῆσις τοῦ Ξενοφῶντος ἐν τῇ Κύρου Παιδείᾳ βιβλ. Α', γ' κειμένη ἔχει ὧδε· «οἱ δὲ τῶν βασιλέων τούτων οἰνοχόοι κομψῶς οἰνοχοοῦσι καὶ καθαρίως (καθαρείως) ἐγχέουσι καὶ διδόασι τρισὶ δακτύλοις ὀχοῦντες τὴν φιάλην». Γράφει δὲ περὶ τοῦ ἐπιρρή τος ὁ Στούρζιος ἐν τῷ Ξενοφωντείῳ Λεξικῷ Τόμ. Β', σελ. 602 « 1, 3, 7. οἱ οἰνοχόοι καθαρίως ἐγχέουσι—Sic edidit Welf. c Stephano, etiam Cod. Guelf. et Altorf. apud Fischer. ad P Phaed. 1, 21. Sed καθαρείως est in edd. vett.». Ἴδε καὶ Βε μαννὸν εἰς Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. σελ. 36. Ἐξέδωκε δ' οὗτος « θαρείως ἐγχέουσι». Ταύτην δὲ τὴν γραφὴν ἐγκρίνει καὶ ὁ Λ. δόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Κύρου Παιδείας σελ. 21.

Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ἐν τοῖς Δειπνοσοφισταῖς τοῦ Ἀθηναίο γραμμένα σελ. 74 δ' «ἡ συκῆ, ἄνδρες φίλοι, ἡγεμὼν τοῦ καθαρ βίου τοῖς ἀνθρώποις ἐγένετο» καὶ σελ. 152 α' «προσφέροντ ταῦτα καθαρείως μέν, λεοντωδῶς δέ». Ὑπάρχει δὲ καὶ γ καθαρίου (καὶ μακαρίου) καὶ καθαρίως. Βλέπει δέ τις δι γραφὴν καὶ ἐν σελ. 382 α' «διὰ τοῦτο πολλοὺς τῶν καθαρείων

θαρίων) ἐξόμνυσθαι τὰς παρ' ἐκείνῳ ἑστιάσεις». Τρεῖς γραφὰς ἔχουσι τἀντίγραφα, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Δινδορφίου γενομένης ἐκδόσεως τοῦ Ἀθηναίου, ἐν σελ. 542 γ' «τῇ δὲ καθαρειότητι (ὑπερέβαλε) Κυπρίους καὶ Φοίνικας» καὶ καθαριότητι καὶ καθαρότητι. Πρβ. καὶ Μεινέκιον ἐν Κριτ. Ἀναλ. εἰς Ἀθην. Δειπνοσ. σελ. 248.

Ἐν τῷ τοῦ Ψελλοῦ Ἐγκωμίῳ εἰς τὴν Ψύλλαν εὕρομεν τὸ ὑπερθετικὸν καθαρειότατον σελ. 76 Βοισσ. «ἀφ' οὗ τὸ πόμα διηθούμενον καθαρειότατον ἐγχεῖται (Βοισσ. ἐκχεῖται)», ἐν δὲ τῇ τοῦ Σιμπλικίου Ἐξηγήσει εἰς τὸ Ἐπικτήτου Ἐγχειρίδιον τὸ συγκριτικὸν καθαρειοτέρων κεφ. 34 (κεφ. ΚΖ', σελ. 78, 21 Διδ.) «τίς γὰρ ἄν, καὶ μάλιστα τῶν καθαρειοτέρων, ἠνέσχετο τοσοῦτον χρόνον ἐσθίειν καὶ ἀποπατεῖν, κτέ.;». Περὶ τούτου εἶνε σεσημειωμένα τάδε ὑπὸ τοῦ Σχουειγαιουσήρου (*Epictet. Philos. Monum.* Τόμ. Ε', σελ. 370)· «καθαρειοτέρων percommode dedere scripti omnes cum ed. Ven. quod praeter rationem in καθαρωτέρων mutavit Heinf. Conf. Not. ad. Polyb. XI, 9, 5. et ad Epicteti Diss. IV. 11, 3». Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοτέλη Ὑπομνήμασι τοῦ Σιμπλικίου ἔχουσι τἀντίγραφα Τόμ. Ζ', σελ. 25, 31 «ἀποτρέπων—τοὺς πλείστους καὶ μάλιστα τοὺς καθαριωτέρους τῆς τῶν διωλυγίων φλ̃ηνάφων ἐντεύξεως» καὶ καθαρειοτέρους καὶ σελ. 180, 23 «μή τίς με τῶν καθαριωτέρων αἰτιάσθω ὡς ἄκαιρον ἄγοντα σχολήν» καὶ καθαρειοτέρων καὶ μακαριωτέρων).

Ἐνετύχομεν δὲ τῇ διὰ διφθόγγου ἐκφορᾷ τοῦ ἐκ τοῦ καθαρός παρηγμένου ἐπιθέτου καὶ παρὰ τῷ Σωρανῷ περὶ Γυν. Παθ. σελ. 134, Ἑρμ. «σώφρονα—ἀόργιστον (γρ. ἀόργητον), καθάρειον, Ἑλληνίδα» καὶ σελ. 138, 10 «καθάρειον δὲ δεῖ εἶναι τὴν τίτθην» καὶ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΕ', σελ. 192 «οὐδεὶς δὲ τῶν καθαρείων ἀνθρώπων ἀνέχεται ῥυπαρῶν ἱματίων καὶ μάλιστα θέρους» καὶ Τόμ. ', σελ. 578 «αἱ διηχημέναι παρὰ γοῦν τοῖς καθαρείοις» καὶ σελ. 579 «ἀλλὰ τοῖς καθαρείοις φησίν, οὓς οὐδ' αὐτοὺς πάλιν ἐπίσταμαι τίνος ποτὲ εἰσι» καὶ «εἰ τοὺς καθαρείους ἀντὶ τῶν σοφῶν χρὴ νοεῖν». Πρβ. καὶ σελ. 580, 3-7. Ἀλλ' ἐν Τόμ. ΙΖ', β', σελ. 81-2 φέρεται «ἕτερον δ' ἰατρὸν—οἶδα δυσώδεις ἔχοντα τὰς μάλας, διὰ τοῦτο μὴ φέρειν αὐτοῦ τὴν εἴσοδον ἄνθρωπον νοσοῦντα μηδένα

καθάρΙον». Πρβ. καὶ σελ. 138 «ἀξιοῖ δὲ ταῦτα καθαρῶς ἐργάζεσθαι καὶ γέγραπται γε κατ' ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἀντὶ τοῦ καθαρῶς καθαρΙως» (Ἴδε Κόβητον ἐν Μνημοσ. 1885, σελ. 242). Ὁ Ἐρμερίνσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἱπποκράτους καὶ Ἄλλων Ἰατρῶν Παλαιῶν Λειψάνων Τόμ. Α', σελ. 584 ἔγραψε «τὸ καθαρΕΙως δ... ἢ ποτὰ κτέ.», ὡς καὶ ἐν σελ. 290 «καὶ ὁκόσα καθαρΕΙως, καθαρΕΙως», ἔνθα ποιεῖται τὴν παρατήρησιν τήνδε· «In seqq. καθαρίως cett., reposui καθαρείως, sicuti in codd. binis Parr. a recentiore manu corrigitur, cf. Cobetum in varr. lectt. Mnemosyne vol. IV. p. 261». Ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Ἱπποκράτους Τόμ. Α', σελ. 110, 17 ἐτηρήθη ἡ γραφὴ «καὶ ὁπόσα καθαρΙως, καθαρΙως».

Ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς τοῦ Στράβωνος σελ. 823 ἓν τῶν ἀντιγράφων ἔχει «παμφάγον καὶ ἀκάθαρτον καὶ δυσκόλως ἀπειργόμενον ἀπὸ τῶν καθαρΕΙων καὶ τῶν ἀλλοτρίων μολυσμοῦ παντός» ἀντὶ τοῦ καθαρΙων. Ὁ Μεινέκιος ἀποκατέστησεν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Στράβωνος σελ. 1149, 8 τὸν τῇ ΕΙ διφθόγγῳ παραληγόμενον τύπον καθ' ἣν ἀπεφήνατο γνώμην ἐν *Vind. Strabon.* σελ. 238 «Mox καθαρείων scribendum ex epit. Vat. pro καθαρίων».

Ἐν τῷ Πίνακι τοῦ Ψευδοκέβητος σελ. 11 Τευβν. ἀπαντᾷ «δοκεῖ πάνυ καθάριος καὶ εὔτακτος εἶναι». Ἐγράφη δ' ἐν σελ. ... «καθάριος mundus. 12, 2 (cd. M. καθάρειος. Vulg. καθαρι...

Παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ σελ. 286 βλέπει τις ἐν ἑνὶ τῶν
ει
ἀντιγράφων γεγραμμένον «καθάριος δὲ καὶ ἀφελὴς ἡ σωφροσύνη. ἐπ...
ει
ἡ μὲν καθαριότης ἕξις ἐστὶ κτέ.». Εἶνε δ' ἡ δίφθογγος ὑπὸ νεωτέρας χειρὸς τεθειμένη.

Ἐν τῇ Ἐπινομίδι τοῦ Ψευδοπλάτωνος σελ. 984 α' ἔκειτο ...λοτε «καθαρΕΙότητι καὶ σεμνότητι καὶ ξυμπάσῃ ζωῇ διαφέροντα», ἀνθ' οὗ ὁ Σταλβαύμιος καὶ ἄλλοι παρέλαβον ἐξ ἀντιγράφων καθαρΙότητι. Ὑπὸ τοῦ Σταλβαυμίου εἶνε σεσημειωμένον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. Ι', γ', σελ. 506 «καθαριότητι x. A. Ω. Z. a. c. pro vet. καθαρειότητι».

Παρεθέμεθα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐκ τοῦ Εὐσταθίου μαρτύρια τῆς

φθόγγου ἐκφορᾶς καθάρειος-καθαρείως-καθαρειότης. Μνημονεύομεν δ' ἐνθάδε καὶ τὰ εἰρημένα ὑπ' αὐτοῦ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον παρεκβολαῖς σελ. 79, 5 «ἵνα μὴ ἀναγκασθῇ διὰ διφθόγγου γράφεσθαι, ὡς ἐκ τοῦ καθαρεύω τὸ καθάρειον» καὶ σελ. 1293, 49 «τινὲς προπαροξύνουσι λέγοντες ὅτι, ὡς καθαρεύω καθάρειος, ἐπιτηδεύω ἐπιτήδειος, οὕτω κηδεύω κήδειος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπικήδειος».

Φέρεται δὲ καὶ ἐν τῇ Ὀρθογραφίᾳ τοῦ Χοιροβοσκοῦ σελ. 231, 24 (Ἡρῳδιαν. Λεντζ. Τόμ. Β', σελ. 528, 24) «Καθαρεῖον παρὰ τὸ καθαρεύω». Γρ. καθάρειον.

Εὕρομεν δὲ τὴν διὰ διφθόγγου ἐκφορὰν καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν Προσθετ. 2139 6', 9 (Τόμ. Β', σελ. 1013) «μετὰ τῆς πάσης καθαρει(ότη)τος» καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Διττεμβεργήρου γενομένῃ Συλλογῇ Ἐπιγραφῶν Ἑλληνικῶν 246, 14 (σελ. 355) «διὰ τὴν ἐν τοῖς πιστευομένοις καθαρειότητα». Πρβ. καὶ Ἐπιγρ. Ἐφημ. Ὠρωπ. Βοιωτ. 22, γ', 11 (σελ. 18 Διττεμβ.) «στεγεστρίου καθαρείου πουλικαρίου» (Ἴδε καὶ σελ. 410, 2417).

Ὑπάρχουσι ποιητῶν χωρία, ἐν οἷς κεῖται ὁ διὰ τοῦ Ι προενηνεγμένος τύπος, οἷον

Ἀμφ. παρ' Ἀθην. σελ. 295 ς':

> ἔχειν καθαρίως ἐγχελύδιόν τι καὶ
> γλαυκινιδίου κεφάλαια καὶ κτέ.

Μέν. παρ' Ἀθην. σελ. 661 ς':

> ἐπισημαίνεσθ', ἐὰν
> ἡ σκευασία καθάριος ᾖ καὶ ποικίλη.

Ἀλλ' ὅτι ἐγένετο χρῆσις τοῦ καθαρΕΙως ὑπὸ τοῦ Ἄμφιδος καὶ τοῦ καθάρΕΙος ὑπὸ τοῦ Μενάνδρου ἀποδείκνυται τρανῶς ἐξ ἄλλων ποιητῶν χωρίων, ἐν οἷς τὸ μέτρον οὐδαμῶς ἐπιτρέπει τὴν διὰ τοῦ Ι γραφήν· εἶναι δὲ ταῦτα τὸ τοῦ Εὐβούλου Ἀποσπ. 110, 1 (Τόμ. Β', σελ. Κοκκ.) καὶ τοῦ Ἐφίππ. Ἀποσπ. 15, 3 (Τόμ. Β', σελ. 259)

> μὴ πολυτελῶς ἀλλὰ καθαρείως ὅ τι ἂν ᾖ
> ὁσίας ἕνεκα.

τὸ τοῦ Νικοστράτου Ἀποσπ. 6, 2 (Τόμ. Β', σελ. 221)

> μὴ πολυτελῶς ἀλλὰ καθαρείως δασύποδα,
> ἐὰν περιτύχῃς, ἀγόρασον καὶ νηττία.

τὸ τοῦ Μενάνδρου Ἀποσπ. 841 (Τόμ. Γ', σελ. 226)

[illegible] ANTOΥ

[illegible] εἰσοικίζεται.

[illegible] Kusterus [illegible]
[illegible] quod prob[illegible]
[illegible] ad Suid. p. [illegible]
[illegible] tamen satis [illegible]
[illegible] carm. [illegible]
[illegible] p. 375. [illegible]
[illegible] τῶν Ἀπ[illegible]
[illegible] ἀφόρεια. [illegible]
[illegible] ἧς βλεπ[illegible]
[illegible] *Fragm.* [illegible]
[illegible] τὰ καθ[illegible]
[illegible] an rec[illegible]
[illegible] τὰ καθ[illegible]
[illegible] κάλλιστ' ἔχ[illegible]
[illegible] οὐδαμῶς [illegible]

[illegible] ἄθρυπτον
[illegible] ματι σελ[illegible]
[illegible] καὶ βλακ[illegible]
[illegible] πος γίνεται.
[illegible] τοῦτο διὰ λ[illegible]
[illegible] ν, ὡς μ[illegible]
[illegible]. Διό τ[illegible]
[illegible]. ἱμάτιον [illegible]
[illegible] ριον, ἄθ[illegible]
[illegible] ἄθρυπτον ἔχ[illegible]
[illegible] πολυτελῶν, [illegible]
[illegible] συνοικῇ, [illegible]

ἡγεται. Οἷον ἱμάτιον οὐ λεπτὸν μέν, καθάρειον δέ· σὰ οὐδὲ ἀργυρᾶ, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐποριστοτέρων ὑλῶν καιαν οὐ πολυτελέσι λίθοις κατηνθισμένην οὐδὲ περιττῶς εἰς μέγεθος ἐξειργασμένην, ἀλλὰ σύμμετρον τῇ τοῦ σώματος ιρειον δέ. Καὶ ὅλως παρὰ πᾶσαν τὴν δίαιταν τὸ μὲν ἔξω τῆς χρείας ἀρνεῖται, τὸ δὲ καθάρειον ὡς μάλιστα ἀποπληροῦν ἐγκρίνει». Πρβ. καὶ σελ. 110, 24 «τὸ μὴ ῥύφου καθάρειον».

δ' ἴσως εἶνε ν' ἀναγνωσθῇ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Δαμοκράτους 10 Διδ.

ὄρθρου πάλιν δὲ τοῖς καθαρΕΙοις ἀνδράσιν ιθαρΙοις.

κύβων γράφει ἐν ταῖς εἰς τοὺς 'Αθηναίου Δειπνοσοφιστὰς σεσι, συγγράμματι ἐκδοθέντι τῷ 1600στῷ ἔτει, σελ. 135 ς semper meliores codices pro καθαρίως in istis Nico-Philetaeri :—φράζε γάρ. μὴ πολυτελῶς, 'Αλλὰ καθαsimilis locus Antiphanis sub. l. VIII. fin., et alius item illimus ex Eubuli Nutricibus l, VII». Ποιεῖται δὲ περὶ ματος λόγον καὶ ὁ Σχουειγαιουσῆρος ἐν ταῖς εἰς τοὺς 'Αθηνοσοφιστὰς Παρατηρήσεσι Τόμ. Α', σελ. 438-9 (1801) ι· «μὴ πολυτελῶς, ἀλλὰ καθαρείως. Recte καθαρείως nostri, nod et e suis commendavit Casaub. Reclamante meρίως editum erat. Idem mendum corrigendum VII. 311 II. 359. b. ubi idem prorsus dictum ex aliis poëtis ci-Vide Zeun. ad Xenoph. Curop. I. 3, 8. et Var. lect. ad XI. 9, 5». Πρβ. καὶ Τόμ. Β', σελ. 12.

άκις ὁ Κόβητος ἀπεφήνατο ὅτι μόνος ὁ διὰ τῆς ΕΙ διφθόγγου ευμένος τύπος ἔχει ὀρθῶς, ἀνελλήνιστος δ' εἶνε ἡ διὰ τοῦ Ι έκγράφει ὁ μέγας τοῦ ἑλληνισμοῦ διδάσκαλος ἐν *Orat. de Art. vet.* σελ. 126 «Quid? καθάριος, ut hoc utar Graecumne nus esse? καθάρειος postulat analogia, confirmat poëta-auctoritas, cui accedit Herodiani testimonium. Quid faglitur si in καθάριος *libri omnes conspirant*, ut apud Lum D. D. V. § 4. καθάριος γὰρ καὶ ῥοδοδάκτυλος καὶ ἐπιστα-

μένως ὀρέγει τὸ ἔκπωμα. Nempe certus coniecturae repones καθ- ρειος, eoque magis quia vel in locis poëtarum librarii antiquu obtinent, ut apud Eubulum Athen. VII. 311.

μὴ πολυτελῶς ἀλλὰ καθαρείως ὅ τι ἂν ᾖ.

in unico codice et apographis scriptum est καθαρίως. Cont μεγάλειος et μεγαλείως, quae eandem analogiam sequuntur, n solent depravari, ut p. 302. f. ὅστις ὠψώνηκ' ἴσως Τούτους μεγ λείως ταῖς κάκιστ' ἀπολουμέναις. Corrigenda supersunt ap Athenaeum haec: p. 661. f.

ἐπισημαίνεσθ', ἐὰν

ἡ σκευασία καθάρειος ᾖ καὶ ποικίλη.

p. 550 α'. πολλάκις δέ τινες καὶ καθάρειον ἀκολουθίσκον προσδιδό σιν, ubi codex et editiones vitiose καθάριος et καθάριον. p. 74. ἡ συχὴ—ἡγεμὼν τοῦ καθαρείου βίου τοῖς ἀνθρώποις ἐγένετο. (archetypus codex καθαρίου dedit, quod recte emendavit Epi mes auctor» καὶ ἐν *Var. Lect.* σελ. 82 «Bekkerus nond perspexit καθάρειος *Graecum* esse, non καθάριος, quod re nuit 8, 6, 4. Quamquam τὰ χρυσᾶ ἔπη sunt sequioris aeta tamen ab hac labe immunia sunt recteque legitur vs. 35:

εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον, ἄθρυπτον»

καὶ ἐν *Nov. Lect.* σελ. 77 «Defungar exemplo uno sed lu lento. Graeci dicebant καθάρειος ut μεγαλεῖος, librariis καθά scribere praeplacet, unde haec vitia nata sunt: Eubulus Ath VII. 311. D. et Ephippus VIII. 359. A.

μὴ πολυτελῶς ἀλλὰ καθαρίως ὅ τι ἂν ᾖ.

Nicostratus ibid. II. 65.

μὴ πολυτελῶς ἀλλὰ καθαρίως, δασύποδα

Amphis ibid. VII. 295. F.

ἔχειν καθαρίως ἐγχελύδιόν τι καί κτέ.

Menander ibid. XIV. 661. F.

ἐὰν | ἡ σκευασία καθάριος ᾖ καὶ ποικίλη.

in his critici καθαρείως restituerunt metro coacti in tribus p ribus: in duobus ultimis καθαρίως et καθάριος aequo anim runt. Equidem et illic et ubicumque καθάριος, καθαρίως et θαριότης legitur utendum arbitror indicio priorum locoru

ιθάρειος etc. rescribendum. Miror haec labem Meinekius non luisse, qui in Menandri fragmento apud Suidam v. Εὐρωτιῶν,

εἰς τὰ καθαρὰ λιμὸς εἰσοικίζεται.

ene emendavit εἰς τὰ καθάρεια, quae sententia quam vera sit overunt qui in magnis urbibus munditiem multorum aniadverterint, quibus plus est elegantiae quam nummorum» ιἰ σελ. 691 «Satis nunc constat vitiosam scripturam esse II. 22. κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαριότητι pro καθαρειότητι. ubitari non potest quin καθάρειος solum Graecum sit, ut μελειος et ἀσφάλειος, et καθαρείως et καθαρειότης, de qua re sunde aliquid annotavimus. Miror iudicium Pollucis VI. 27. .θαριότητι χαίρων, ὁ γὰρ καθάριος ἰδιωτικόν, καίτοι τὸ καθα-.ης παρὰ Ξενοφῶντι εἴρηται, cui ter reddenda diphthongus, passim aliis locis ubi Bekkerus ι servavit, sed certa analoι et usus ει requirunt. Adverbium καθαρείως recte reposuit ndorfius in Cyropaed. I. III. 8, ubi in καθαρίως libri omnes ıspirant. Mira res sit καθαρείως probum esse, καθάρειος non m. Sed satis redarguunt grammatici errorem Comicorum ι. quorum elegantissimus est Menandri apud Suidam v. ;ωτιῶν.

Εἰς τὰ καθάρεια λιμὸς εἰσοικίζεται.

ındities igitur ubicunque commemoratur καθαρειότης appella erit, ut apud Platonem Epin. p. 984. A καθαρειότητι γε;οντα, non καθαριότητι, et sic alibi saepius». Ἴδε καὶ *Mne-s*. 1859, σελ. 291 καὶ 1876, σελ. 86 καὶ 216 καὶ *Observat. Dion. Hal. Antiqu. Rom.* σελ. 31. Ἐξέδωκε δὲ καὶ ὁ Κόκ-ακολουθήσας τῷ Κοβήτῳ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀποσπασμάτων Κωμικῶν Τόμ. Β', σελ. 247, 35 «ἔχειν καθαρΕΙως ἐγχελύ-τι» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 144, 501 «ἐὰν ἡ σκευασία καθάρΕΙος ᾖ». Ἰνημονεύομεν καὶ ἃ ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Κοβήτου ἐν τῷ Λογίῳ .ιῇ, Τόμ. Α', σελ. 215. Οὐκ ὀλιγάκις παρὰ τῷ Κλήμεντι ιήσεις τό τε καθάριος καὶ τὸ καθαριότης, οἷον (σελ. · «τὴν μὲν γὰρ Ἀρετὴν ἐποίησεν (ὁ Πρόδικος) καὶ λευ-ὸνα καὶ καθάριον», καὶ (σελ. 286) «καθάριος δὲ ·ἀφελὴς ἡ σωφροσύνη», καὶ (σελ. 281) «καθαριότη-

τος ἕνεκεν καὶ ὑγιείας», καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλὰ μὴν τὸ καθάριος οὐκ ἔστιν Ἑλληνικόν. Τί οὖν; Ὁ καθάρειος. Ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μέγας παράγεται ὁ μεγάλειος, οὕτω καὶ ὁ καθάρειος ἐκ τοῦ καθαρός. Εἰ δὲ τοῖς ἀπαιδεύτοις ἀντιγραφεῦσιν ἔδοξεν ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ταῦτα παραφθείρειν, τί τοῦτο πρὸς ἡμᾶς;

Ὁ Φρίσχιος ἐναντιοῦται τῷ Κοβήτῳ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Γ', α', σελ. 17 λέγων «καθάρειος Cobetus V.L. p. 82, quod qui comicis primus bene vindicavit Meinekius ad Menandr. p. 271 ed. pr., tamen vulgare καθάριος plane ejiciendum esse negavit, codicum reverentia tactus, qui in sermone pedestri ubique reluctantur». Προχείρως πως καὶ ἀπερισκέπτως ἐποιήσατο τὴν ἀντιλογίαν ταύτην ὁ Φρίσχιος, ἧς πάντως θ' ἀπείχετο, ἂν ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ Μεινέκιος ἀπεδέξατο τὴν γνώμην τοῦ Κοβήτου ἐν *Vindic. Strabon.* σελ. 28 «Sequitur statim καθαρίως καὶ λιτῶς, quod καθαρείως scribendum. Haec enim vera nominis forma est, ut recte monuit Cobetus ad Orat. adit. p. 126».

Συνεφώνησε δὲ τῷ Κοβήτῳ καὶ ὁ Γ. Δινδόρφιος καὶ ὁ Ναύκιος. Γ. Δινδόρφιος ἐν τῇ ἐκδόσει Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως Τόμ. Α' σελ. L «P. 363, l. 23. 26. καθαριότητος. Recta scriptura est καθαρειότητος, pariterque καθάρειος p. 307, 18. 363, 26. V. Cobet p. 215». Ναύκιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ Βίου Λόγου τοῦ Ἰαμβλίχου σελ. 112, 1 «καθαρειότητα N, καθαρότητα Cν καθαριότητα F. rectas scripturas καθάρειος et καθαρειότης primus agnovit Cobet V. L. p. 81 sq. N. L. p. 77 sq. 691». Ἔγραψε δ' ὁ Ναύκιος καὶ παρὰ τῷ Πορφυρίῳ περὶ Ἀποχ. Ἐμψ. σελ. 218, ἐκδ. β' καθαρΕΙότητος ἀντὶ τοῦ καθαρΙότητος, ὡς καὶ ἐν σελ. 154, 13, ἔνθα λέγει «καθαρειότητος Cobet V.L. p. 194: καθαριότητος». Πρβ. καὶ Μνημοσ. 1883, σελ. 429.

Καὶ ὁ Ἰακώβιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως Ῥωμαϊκῆς Ἀρχαιολογίας Τόμ. Α', σελ. 88, 23 πεισθεὶς τῷ Κοβήτῳ ἀποκατέστησε τὸν τύπον καθαρΕΙότητος.

Ὁ Λ. Δινδόρφιος σημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ξενοφῶντος Ἀ

τημονευμάτων σελ. 63 «καθαρειότητι. Per ει scribendum dixi l Cyrop. 1, 3, 8». Ἐξέδωκε δ' οὗτος καὶ παρὰ Διοδώρῳ τῷ Σιλιώτῃ βιβλ. Ε', λγ', 5 «ἐπιμελεῖς γὰρ ὄντες καὶ καθαρΕΙοι ταῖς ιίταις ἐν ἔργον ἐπιτηδεύουσι βάναυσον καὶ πολλῆς ἀκαθαρσίας κενωνηκός» ἀντὶ τοῦ καθάρΙοι καὶ βιβλ. Ε', μϛ', 2 «πολὺ τῶν λων ὑπερέχουσι τρυφῇ καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἐν τῷ βίῳ καθαρΕΙόσι καὶ πολυτελείαις» ἀντὶ τοῦ καθαρΙότησι. Φέρεται δὲ καὶ ιφῇ καθαροί καὶ καθαρότησι.

Μνημονεύομεν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Βλαϋδεσίου γεγραμμένα ἐν *Adver-*. *in Comic. Gr. Fragm.* Μέρ. Α', σελ. 150 «IV. 218 (488) 2. καθάριος Scribe καθαρεῖος. Cf. ad Eubul. III. 258. Niιr. III. 280. Amph. III. 316. Plut. Mor. 994 E. τὸ καθάριον ιαθάρειον) ἐν διαίτῃ. Confer. v. μεγαλεῖος, Xen. Mem. II. 2. . Πρβ. καὶ σελ. 92 καὶ 96. Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου ται καὶ «τῶν βρωμάτων τὰ καθαριώτατα καὶ πολυτελέστατα» . *101* γ'. πρβ. καὶ σελ. 663 γ') καὶ «διὰ τὴν ἀφέλειαν καὶ καιότητα τῆς διαίτης» (σελ. 644 γ'. πρβ. καὶ σελ. 67 ε', κτλ.).

;μακρολογήσαμεν περὶ τῆς γραφῆς τοῦ ἐκ τοῦ καθαρός γενομέ- :ε:θέτου ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποδειχθῇ σαφῶς καὶ ἐναργῶς, πάσης ξολίας ἀφανιζομένης, ὅτι διὰ διφθόγγου τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήιξεφέρετο, ὡς καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ παρηγμένα, οἷον καθάρΕΙος, ιρΕΙως, καθαρΕΙότης, ἐσφαλμένη δ' ἢ ἀδόκιμος εἶνε ἡ διὰ γραφὴ καθάρΙος, καθαρΙως, καθαρΙότης.

πειδὴ δὲ τὰ γράμματα Є καὶ C, ἐμφερῆ τὸ σχῆμα ὄντα, εὐ- ; ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων συγχέονται, ἀνεγνώσθη πλημμελῶς καιος ἀντὶ τοῦ καθάρειος (καθάρЄΙος-καθάρCΙος) καὶ καιώτερα ἀντὶ τοῦ καθαρειότερα (καθαρЄΙότερα-καθαρCΙώ\. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν *Mnemos.* 1859, σελ. 291 «Paulo ante lus ex Porphyrio haec de Socrate dicta describit: εἰ δὲ δὴ λόφος ἦν—καθάρσιος ἡ τέχνη καὶ οὐ πρὸς ὀνείδους, tu vero ειος repone, quam solam formam Graecam esse, non κα. satis alibi demonstravimus» καὶ ἐν *Collect. Crit.* σελ. . Suid. v. Κάθαρμα: οὐ φθείρῃ κάθαρμα, εἶπεν. Tralaticio

errore scribitur pro οὐ φθЄρεῖ. Post pauca editur: ΚαθαρCι τερα mendose pro καθαρЄιότερα, sed forma καθάρειος raro a numquam salva elabitur». Πρβ. καὶ Νάυκιον εἰς Πορφύρ. σ 10, 2 ἐκδ. β' «καθάρειος Cobet Mnem. vol. 8 p. 291: καθάρ Cyr., καθάριος Theodor.». Ὑπὸ τοῦ Γαισφόρδου ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοδωρήτου Ἑλληνικῶν Θεραπευτικῆς Παθημάτων Πίν. Λέξ. Φράσ. σελ. 91 μνημονεύεται καὶ γραφὴ καθάρΕΙος.

Παρὰ τῷ Σουίδᾳ κεῖται «καθαρσιώτερα: λαμπρότερα· καθ σιώτερα ταῦθ' ὑπάρχει καὶ πολυτελέστερα». Τὸ χωρίον τοῦτο ἀπ παρὰ τῷ Πολυβίῳ βιβλ. ΙΑ', θ', 5 «ἵνα τῆς χλαμύδος καὶ τοῦ τῶνος καθαρσιώτερα ταῦθ' ὑπάρχῃ καὶ πολυτελέστερα». Ποι δ' ὁ Σχουειγαιουσῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πολυβίου Τόμ. Ζ', σελ. τὴν παρατήρησιν τήνδε· «*Ibid.* καθαριώτερα, *mundiora*. Cu Scaligero sic correxit Casaub. quamvis καθαρσιώτερα cu codicibus nostris omnibus Suidas etiam agnoscat qui Καθα σιώτερα, λαμπρότερα interpretatus est, et ipsa haec Poly verba retulit. De vocab. καθάρειος vide Polluc. VI. 27. et Ze ad Xenoph. Cyropaed. p. 38. Potuit a librariis litera Є c C permutari, quae nonnisi levi lineola transversa ab illa d fert. conf. ad XII, 3. 1. Ceterum adverbio καθαρίως aliàs u tur Polybius VI. 3, 4. XV. 5, 5. diversa quidem notion Ἐπισυνάπτομεν τούτοις τὰ ὑπὸ τοῦ Κοβήτου γεγραμμένα ἐν τῇ Μ μοσύνῃ 1862 σελ. 43 «Bis male edidit Bekkerus καθαρίως VI et XV. 5 pro καθαρείως. Idem tamen probam scripturam posuit XI. 9. καθαρειότερα, ubi libri exhibent καθαρσιώτερα». Λ. Δινδόρφιος ἐξέδωκε παρὰ τῷ Πολυβίῳ βιβλ. Ϛ', γ', 4 «εἰ μ τις τὰ διαφέροντα καθαρῶς ἐν αὐτῇ συνόψεσθαι» καὶ βιβλ. ΙΕ', 5 «ἐπέταξε πάντα καθαρῶς ὑποδεῖξαι τὰ κατὰ τὴν παρεμβολ ἀντὶ τοῦ καθαρίως. Νομίζομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ὅτι τοῖς χωρίοις το τὸ τρισύλλαβον ἐπίρρημα ἁρμόζει, οὐχὶ τὸ τετρασύλλαβον.

Σημειωτέον δ' ὅτι, ὡς μετέπεσε τὸ καθάρειος εἰς τὸ καθάρ καὶ τὸ καθαρειότερα εἰς τὸ καθαρσιώτερα, οὕτω καὶ τοὔναν τὸ καθάρσιον εἰς τὸ καθάρειον παρ' Εὐριπίδῃ Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. 1

ὡς χέρνιβες πάρεισιν ηὐτρεπισμέναι
προχύται τε βάλλειν πῦρ καθάρειον χερῶν.

ρθῶς ὑπὸ τοῦ Μαρκλάνδου καὶ τοῦ Ῥεισκίου καὶ τοῦ Πιέρσωνος ιετωπώθη τὸ καθάρειον εἰς τὸ καθάρσιον· μετεβλήθη δὲ καὶ τὸ ρῶν εἰς τὸ χεροῖν ὑπὸ τοῦ Μουσγραβίου. Πιέρσων ἐν *Verisim.* .. 65 «*Euripides* reliquerat: πῦρ καθάρσιον. Vid. v. 1472. h. Taur. 1225. Helen. 875. Hercul. v. 923. 937».

Οὐχὶ δὲ ὀλιγάκις ἐγένετο σύγχυσις ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῶν λέξεων θάριος, καθαρίως, καθαριότης (ἤτοι κατὰ τὴν ὑγιῶς ἔχουσαν ορὰν καθάρειος, καθαρείως, καθαρειότης) καὶ καθαρός, θαρῶς, καθαρότης.

Παρεθέμεθα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ εἰρημένον (Τόμ. . ϐ', σελ. 138) «γέγραπταί γε κατ' ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἀντὶ καθαρῶς τὸ καθαρίως». Ἐν τῇ Τευβνηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Ἱπ-ράτους Τόμ. Α', σελ. 110, 18 εἶνε μὲν γεγραμμένον καθαρίως, εταβλητέον εἰς τὸ καθαρείως, μνημονεύεται δὲ καὶ γραφὴ πλημ-ὴς καθαρῶς.

Ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφῶντος βιϐλ. Β', α', 22 ισι τἀντίγραφα «κεκοσμημένην τὸ μὲν χρῶμα καθαριότητι» καὶ ·αρότητι. Ὁ Βαλκενάριος λέγει ἐν ταῖς εἰς τὰ Ξενοφῶντος Ἀπο-μονεύματα Σημειώσεσι (σελ. 237 Δινδ.) «τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι. αριότητι hic arbitror requiri, ubi *mundities* significatur. Ut .θερος et ἐλευθέριος, distiguuntur καθαρὸς et καθάριος. Orna-ι modestae mulieris Melissa voluit esse καθάριον καὶ ἀφελῆ, ricem, Myia, τὰν ἐπιτηδειοτάταν καὶ καθάριον. vid. Athenaei ιander 14, p. 661, F. Duris 12, p. 542 C. ubi conviviorum noratur καθαριότης. *munditia* Plauto Menaechm. 2, 3, 4. ei· ι Cas. 3, 6, 19, *coenare nitide*, est καθαρείως δειπνεῖν, μὴ πο-λῶς. conf. Athen. 2, p, 65 D. 7, p. 311, 8, p. 359 B. (ubi ιrsis Comicis eadem tribuuntur,) Pomponii versum apud ium in v. Ampliter, et Horat. 3, Carm. 29, 54». Πρϐ. καὶ αμϐάχιον ἐν Ἐκλογ. Ἱστορικ. σελ. 375. Οὐδεμία δύναται νὰ ᾗ ἀμφιϐολία ὅτι ἐγένετο χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος τῆς λέ-καθαρειότητι, θαυμαστὸν δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἠθέλησάν τινες κατηγορήσωσι τῇ γραφῇ καθαρότητι (Ἴδε Βορνεμαννὸν εἰς Ξε-Ἀπομν. σελ. 92). Ὁ Γ. Σαύπιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ

Ξενοφῶντος Τόμ. Γ', σελ. XX «καθαριότητι Stob. A. B. καθαρ τητι Dind. Cob. N. 691, Oec. 10, 7. est σῶμα καθαρόν». 'Εν Οἰκονομικῷ τοῦ Ξενοφῶντος φέρεται κεφ. Ι', 7 «οὕτω καὶ οἱ ἄνθ ποι ἀνθρώπου σῶμα καθαρὸν οἴονται ἥδιστον εἶναι» καὶ 9 «κα ρὰν δὲ καὶ πρεπόντως ἔχουσαν ἐπειρᾶτο ἑαυτὴν ἐπιδεικνύναι» 12 «ὄψις δέ, ὁπόταν ἀνταγωνίζηται διακόνῳ, καθαρωτέρα πρεπόντως τε μᾶλλον ἠμφιεσμένη, κινητικὸν γίγνεται». Σῶμα θαρὸν ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος λέγεται τὸ ψιλὸν παντὸς ἀλλοτρίου μὴ φύσει ὑπάρχοντος αὐτῷ, ᾧ οὐδὲν ξένον εἶνε προστεθειμένον δ μενον ψευδῆ νὰ ἐμποιήσῃ περὶ αὐτοῦ δόξαν.

Καὶ παρὰ τῷ Ἰαμβλίχῳ ἐν τῷ περὶ τοῦ Πυθαγορ. Βίου Λό 153 φέρεται διττὴ γραφή, «λέγει δὲ καὶ εἰς ἱερὸν εἰσιέναι δεῖν (κὸν καὶ) καθαρὸν ἱμάτιον ἔχοντα καὶ ἐν ᾧ μὴ ἐγκεκοίμηταί τις. μὲν ὕπνον τῆς ἀργίας καὶ τὸ μέλαν καὶ τὸ ῥυπαρόν, τὴν δὲ κα ριότητα τῆς περὶ τοὺς λογισμοὺς ὁσιότητος καὶ δικαιοσύνης μα ρίαν ἀποδιδούς», ἀνθ' οὗ ὁ Ναύκιος ἔγραψε καθαρΕΙότητα, καθαρότητα, ὃ ὀρθὸν νομίζει ὁ Κρευζῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ τοῦ Καλοῦ Βιβλίου τοῦ Πλωτίνου σελ. 306.

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 673 Β' ἔχουσι τάντίγ «περιεργίαν δ' οἶμαι πάμπολυ διαφέρειν καθαρότητος», ὃ βλήθη πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ Ῥεισκίου εἰς τὸ καθαριότητος. Ε μετ' οὐ πολλὰ γεγραμμένον «μέχρι τούτων ἐπιμέλεια καὶ κ ριότης ἐστίν».

Παρὰ τῷ Λουκιανῷ Νιγρ. 12 ἀπαντᾷ «ἠρέμα τε μεθαρμό —καὶ πρὸς τὸ καθαρὸν τῆς διαίτης μεθιστᾶσιν». Λέγει δ αὐτοῦ ὁ Κόβητος ἐν *Var. Lect.* σελ. 81 «nihil significat τ θαρόν, restitue τὸ καθάρειον, quod inter lautitiam et sorde dium genus est, frequens apud *Athenienses*, qui elegan quam ditiores Menandro suggesserunt, quod in prover abiit:

ἐς τὰ καθάρεια λιμὸς εἰσοικίζεται».

Ὁ Φρίσχιος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ Τόμ. Β', Β', σελ. 61 δοκιμάζει τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Κοβήτου. Ἀλλ' ὁ Λ. Δινδόρφιο κατέστησε παρὰ τῷ Λουκιανῷ τὴν λέξιν καθάρειον. Παρὰ μέντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ κεῖται σελ. 286 «καθάριος (καθάρ

καὶ ἀφελὴς ἡ σωφροσύνη, ἐπεὶ ἡ μὲν καθαριότης (καθαρειό-ς) ἕξις ἐστὶ παρασκευαστικὴ διαίτης καθαρᾶς καὶ ἀμιγοῦς ηχροῖς, ἡ δὲ ἀφέλεια ἕξις ἀφαιρετικὴ τῶν περιττῶν». Ἔχει δὲ κάλ-ιτα τὸ «διαίτης καθαρᾶς καὶ ἀμιγοῦς αἰσχροῖς» καὶ εἶνε πκωτάτη ἡ συνάφεια τῶν ἐπιθέτων καθαρός καὶ ἀμιγής ἢ ἄμι-ος (ἄμεικτος), ἧς θὰ μνημονεύσωμεν ἀλλαχοῦ παραδείγματα. γεται δὲ καὶ καθαρὸς καὶ ἄκρατος, καθαρὸς καὶ εἰλικρινής εἰλικρινής), κτλ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐρρήθη καὶ ὑπὸ Τιμαίου εὐδοτιμαίου) τοῦ Λοκροῦ σελ. 103 ε' «τρέφοισαι καὶ τονοῖσαι καὶ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς διὰ πόνων καὶ γυμνασίων καὶ διαίτας ϑαρότατος». Ἐλέχθη δ' ἐν τῷ παρηκμακότι ἑλληνισμῷ καὶ ϑαροδίαιτος.

Ιαρατηρητέον δ' ὅτι καὶ τὸ ἐν τῷ Δημοσθένους Ἐγκωμίῳ τοῦ Λου-ιοῦ ἢ Ψευδολουκιανοῦ § 8 φερόμενον «ὥσπερ οὐδ' Ὅμηρος ἐλλι-ἀντιθέσεων ἢ σχημάτων τραχύτητος ἢ καθαρότητος» μετετυ-h. ὑπὸ τοῦ Ἑρουερδῆνος ἐν Μνημοσ. 1879, σελ. 395 εἰς τὸ κα-ΕΙότητος, νομίζοντος ὅμοιον τὸ ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ εἰρημένον τῷ α τῷ Πλουτάρχῳ Λυκ. ΚΑ', 1 «ἡ δὲ περὶ τὰς ᾠδὰς καὶ τὰ ι παίδευσις οὐχ ἧττον ἐσπουδάζετο τῆς ἐν τοῖς λόγοις εὐζηλίας καθαριότητος», ἀνθ' οὗ ἔγραψεν ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 8. σελ. 124 «τῆς ἐν τοῖς λόγοις εὐΦΗΜίας καὶ καθαρΕΙότητος». λ' ἴσως δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ κινηθῇ ἡ παρὰ τῷ Λουκιανῷ παραδεδο-ι γραφή. Πρβ. καὶ Ἔρνεστον ἐν *Lex. Technol.* σελ. 163-4 Βλέτιον ἐν *Stud. Crit. ad Dion. Halic. Op. Rhet.* σελ. 3-4. Ιαρὰ τῷ Ψευδαριστοτέλει περὶ Ἀρετ. καὶ Κακ. Ε', 4 (Τόμ. Β', 245, 7 Διδ.) ἀπαντᾷ «ἔστι δὲ ὁ ἐλευθέριος καὶ περὶ ἐσθῆτα κα-ὸς καὶ περὶ οἴκησιν». Ἀλλ', ἂν μὴ πλανώμεθα, ἡ γνησία γραφὴ «καὶ περὶ ἐσθῆτα καθάρειος καὶ περὶ οἴκησιν».

Ἐν τῇ Ῥητορικῇ τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλ. Γ', ιε', 5 (Τόμ. Α', 404, 38) κεῖται «εἰ ἄλλοι ἐμπεριλαμβάνονται, οὓς ὁμολογοῦσι ἐνόχους εἶναι τῇ διαβολῇ, οἷον εἰ καθαρὸς ὁ μοιχός, καὶ ὁ δεῖνα ὁ δεῖνα ἄρα». Μεθερμηνεύεται δὲ ῥωμαϊστὶ «ut, si adulter est *leris purus*, ergo etiam hic atque ille». Ὀρθῶς ὑπολαμβά-ι τὸ καθαρός ἰσοδύναμον τῷ *sceleris purus*.

.ιγεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καθαρὸς τῶν ἐγκλημάτων (Ἀντιφ.

Τετραλ. Γ', α', 5), καθαρὸς ἀδικίας τε καὶ ἀνοσίων ἔργ (Πλάτ. Πολιτ. σελ. 496 δ'), εἶναί τινας ἀναιτίους καὶ καθ ροὺς τῶν πεπραγμένων (Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 594 γ'), οὐδεμ ἁπλῶς καθαρὸν ἀδικίας (Πλούτ. Ἠθικ. σελ. 819 ε'), ὥσπ φόνου καθαρόν (Πλάτ. Πολιτ. σελ. 451 β'), ἂν ἄρα τινὰ ἀπ κτείνας μὴ καθαρὸς ᾖ τὰς χεῖρας φόνου (Πλάτ. Νόμ. σ 864 ε') καὶ ἄνευ τῆς γενικῆς καθαρὸς τὰς χεῖρας ('Αντιφ. περὶ 'Ηρῴδ. Φόν. 11. Λυσ. κατὰ Εὐάνδρ. 8. Λουκιαν. περὶ Θυσ. 1 κτλ.) ἢ καθαρὸς χεῖρας ('Ηρόδ. Α', 35. Πλάτ. Νόμ. σελ. 8 α') ἢ καθαρὸς τὴν χεῖρα (περὶ οὗ ἴδε Κόβητον ἐν Μνημοσ. 188 σελ. 360). Ἐν τῷ περὶ τῶν Μυστηρίων λόγῳ τοῦ 'Ανδοκίδου ται § 95 «Ὁ δὲ νόμος τί κελεύει—; Ὃς ἂν ἄρξῃ ἐν τῇ πόλει, δημοκρατίας καταλυθείσης, νηποινεὶ τεθνάναι καὶ τὸν ἀποκτείνα ὅσιον εἶναι καὶ τὰ χρήματα ἔχειν τοῦ ἀποθανόντος. Ἄλλο τι ο Ἐπίχαρες, ἢ νῦν ὁ ἀποκτείνας σε καθαρὸς τὰς χεῖρας ἔσται, κ γε τὸν Σόλωνος νόμον;». Παρὰ τῷ 'Αντιφῶντι περὶ τοῦ 'Ηρῴδ. Φ 82 εἶνε γεγραμμένον «πολλοὶ ἤδη ἄνθρωποι μὴ καθαροὶ χεῖρας ἢ ἄ τι μίασμα ἔχοντες». 'Ανέγνω δ' ὁ μὲν Πάλλιος «μὴ καθαροὶ χε ὄντες», ὁ δὲ Φούρριος ἐν *Animadvers. in Orat. Att.* σελ. 28 καθαροὶ ὄντες τὰς χεῖρας». Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι καὶ τὸ χω τοῦ 'Ηροδότου παρατιθέμενος ὁ Κόβητος ἐν Μνημοσ. 1883, 360 γράφει μετὰ τοῦ ἄρθρου «ἀπικνέεται — ἀνὴρ οὐ καθαρὸς τ χεῖρας».

Ἐρρήθη δὲ καὶ καθαρὰς τὰς χεῖρας ἔχειν (Δημοσθ. σελ. 7 60). Ἴδε Βλομφιέλδον εἰς Αἰσχύλ. 'Αγαμ. σελ. 250 καὶ Βερ ρον εἰς 'Αλκίφρ. σελ. 182-3 Σειλ. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μ μοσύνῃ 1882, σελ. 44 «Alciphron. I. 8. pag. 46: ἀνδροφόν οὐχ ὑπομένω γενέσθαι οὐδὲ μιᾶναι λύθρῳ τὰς χεῖρας, ἃς ἡ θάλ ἐκ παιδὸς εἰς δεῦρο καθαρὰς [ἀδικημάτων] ἐφύλαξεν. Spurium et insiticium ἀδικημάτων. Appellatur καθαρὸς τὰς χεῖρας *nulla caede imbuit manus, sive sceleris purus*, sed no alia re quam *de homicidio* ea locutio usurpatur, ut τῆς χ κρατεῖν qui *manus a furtis et rapinis abstinent*, ut de T mistocle dixit Comicus: σοφὸς μὲν ἀνήρ, τῆς δὲ χειρὸς οὐ κρατ Μόνον τὸ ἐπίθετον καθαρὸς βλέπει τις παρὰ τῷ 'Αντιφῶντι Τετ

, α', 1 «μήτε τοὺς ἐνόχους ἀφιέντας μήτε τοὺς καθαροὺς εἰς ἀγῶνα ...ιστάντας» καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ βιβλ. Ε', 1 «ἡγησάμενοι κατὰ ...λαιάν τινα αἰτίαν οὐ καθαροὺς ὄντας ἱερῶσθαι» καὶ παρὰ τῷ Πλά... Νόμ. σελ. 869 δ' «καθάπερ πολέμιον ἀποκτείνας ἔστω καθα...» καὶ σελ. 874 β'-γ' καὶ παρὰ τῷ Δημοσθένει σελ. 122, 44 ...αθαρὸν τὸν τούτων τινὰ ἀποκτείναντα εἶναι» καὶ σελ. 362, 66 ...ω μὲν γὰρ οἶμαι κἂν καταλύσαντας αὐτοὺς ταῖς ἑαυτῶν χερσὶ ...αροὺς ἔσεσθαι νομίζειν» καὶ σελ. 983, 59 «ἂν ἑλών τις ἀκουσίου ...ου καὶ σαφῶς ἐπιδείξας μὴ καθαρόν» καὶ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ ...ιχ. σελ. 302 β' «τὸν κτείναντα Μινύην—καθαρὸν εἶναι». Πρβ. Σοφοκλ. Οἰδ. Κ. 548. Ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβείας λόγῳ τοῦ Αἰ...νου § 148 φέρεται διττὴ γραφή, «οὐ καθαρὸς ὢν εἰς τὴν ἀγο...ἐμβάλλεις» καὶ «οὐ καθαρὸς ὢν τὰς χεῖρας εἰς τὴν ἀγορὰν ...άλλεις». Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ πρῶτον τῶν ἐκ τοῦ Δημοσθένους ...ατεθέντων χωρίων κεῖται ἐν ῥήσει, ἥτις μνημονεύεται μὲν ὑπὸ Ἀρποκρατίωνος (σελ. 64, 11), νοθεύεται δ' ὑπὸ τοῦ Διν...φιου. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὑπὸ μὲν τοῦ Ἀριστείδου ...(ἔκδ.) Τόμ. Β', σελ. 380 «οὐδέ γε—τὸν ἀποκτείναντα Ἀρχίλοχον ...ξεῖργεν ἂν τοῦ νεὼ φάσκων οὐκ εἶναι καθαρόν», ὑπὸ δὲ τοῦ ...μάχου παρ' Εὐσεβ. Προπαρ. Εὐαγγ. Ε', λγ', 9 «οὔκουν ἄδικος ...ρος τὸν Ἀρχίαν ἀπειλὴ οὐδ' ἄκαιρος ἡ Πυθία τιμωροῦσα Ἀρχι...ῳ τῷ πάλαι νεκρῷ καὶ κελεύουσα ἐξιέναι τοῦ ναοῦ τὸν ἐναγῆ». ... δ' ἐρρήθη φόνου καθαρός καὶ καθαρὸς (τὰς) χεῖρας, οὕτω ... φόνου ἁγνός (Πλάτ. Νόμ. σελ. 759 γ') καὶ ἁγνὸς χεῖρας ...ριπίδ. Ὀρέστ. 1604). Πρβ. καὶ μητροκτόνος νῦν φεύξομαι, ... ἁγνὸς ὤν (Εὐριπίδ. Ἠλ. 975)· ἔτι δὲ φόνου δὲ (Μεινέκ. ...) Κρήσιοι ἄνδρες χεῖρας ἁγιστεύ(σ)ουσι (Χρησμ. παρὰ ...σαν. Ι', ς', 7). Ἀλλὰ πλημμελὲς ὑπό τινων νομίζεται τὸ ἁγι...ύ(σ)ουσι.

...αφῶς, νομίζομεν, ἐξ ὧν ἐγράψαμεν ἀπεδείχθη ὅτι καλῶς ἔχει ἡ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ἀριστοτέλους κειμένου καθαρός ἐκδοχὴ ἀντὶ *sceleris purus*. Ἀλλ' οὐδαμῶς τῇ ῥήσει τοῦ φιλοσόφου ἁρμό...τὸ ἐπίθετον τοῦτο. Συμφωνοῦμεν δὲ τοῖς μετατυπώσασιν αὐτὸ εἰς καθάριος (καθάρειος). Ὁ Σπέγγελος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς ...τορικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους Τόμ. Β', σελ. 434 «οἷον εἰ ὅτι κα–

θάριος, μοιχός. Ita ex Riccoboni emendatione p. 339 dedimι nam articulus ὁ delendus, libri καθαρὸς ὁ μοιχός. Eandam ca sam supra II, 24 indicavit: καὶ ἐπεὶ καλλωπιστὴς καὶ νύκτ πλανᾶται, μοιχός, ὅτι καὶ οἱ μοιχοὶ τοιοῦτοι. Hermog. περὶ στάσε p. 3: μειράκιον καλλωπιζόμενον φεύγει πορνείας». Ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ ἐκ τοῦ καθαρός παρηγμένου ἐπιθέτου ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ἄλλῳ τόπῳ τῆς Ῥητορικῆς, βιβλ. Β', δ', 15 (Τόμ. Α', σ 352, 18) «καὶ τοὺς καθαρίους (γρ. καθαρείους) περὶ ὄψιν, π ἀμπεχόνην, περὶ ὅλον τὸν βίον». Πρβ. καὶ περὶ τὰ Ζῷ. Ἱστορ. (μ', 18 (Τόμ. Γ', σελ. 198, 45) «καὶ τἆλλα δὲ καθαριώτατόν ἐ (γρ. καθαρειότατόν ἐστι) τὸ ζῷον· διὸ καὶ τὸ περίττωμα πολλά ἀφιᾶσιν ἀποπετόμεναι διὰ τὸ δυσῶδες εἶναι».

Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἐν τοῖς Νικομαχείοις Ἠθικοῖς τοῦ Ἀρισ τέλους ἀπαντᾷ βιβλ. Ι', ε', 7 (Τόμ. Β', σελ. 122, 10) «διαφέρε ἡ ὄψις ἁφῆς καθαριότητι καὶ ἀκοὴ καὶ ὄσφρησις γεύσεως» καὶ 3 (σελ. 124, 15) «δοκεῖ γοῦν ἡ φιλοσοφία θαυμαστὰς ἡδονὰς ἐ καθαριότητι καὶ τῷ βεβαίῳ». Ἐν τῇ Παραφράσει εἶνε γεγραμ νον «διά τε τὴν καθαριότητα καὶ τὸ ὕλης ἀπηλλαγμένη καθά εἶναι καὶ διὰ τὸ βέβαιον, ὅτι περὶ τὰ ἀκίνητα καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχ ἐνεργεῖ».

Παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Β', 37 ἄλλα μὲν τῶν ἀντιγράφων ἔχ «τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαρΙότητος εἵνεκεν προτιμῶ (προτιμέοντες) καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεστεροι», ἄλλα δὲ κα ρΕΙότητος, ὃ ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Στεινίου ἐν τῇ κριτικῇ τοῦ Ἡρ του ἐκδόσει Τόμ. Α', σελ. 163. Ὁ Βρεδόβιος μετετύπωσε τὸ κα ροί εἰς τὸ καθάριοι. Ὁ Ἑρουερδὴν γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡ δότου Τόμ. Α', σελ. 194 «καθαρειότητος ABP: καθαριότητος «καθάρειοι (καθάριοι Bredov) dedi: καθαροί. Naber coni. καθ τεροι. An καθαρειότεροι?». Ὁ Κόβητος ἀποδοκιμάζει ἐν Μνη 1883, σελ. 129 τὴν μεταβολὴν τοῦ καθαροί λέγων «προτιμέ καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. Non debebat Stein commemo Bredovii coniecturam καθάριοι. Neque enim καθάριος Grae est et καθάρειοι a loci sententia alienum est: significat e *nitidi*, *elegantes*, *venusti*. Athenienses pauperculi sole nitidi in publicum prodire, ut parasitus apud Eupolidem

ἱματίω δέ μοι δύ' ἐστὸν χαρίεντε τούτω
οἷν μεταλαμβάνων ἀεὶ θάτερον ἐξελαύνω
εἰς ἀγοράν.

Deinde domi suum defrudare genium et male esurire, unde acetissime Menander:

εἰς τὰ καθάρεια λιμὸς εἰσοικίζεται.

quod etiam nunc videre est in magnis urbibus». Ἀλλ' ἥκιστα ομίζομεν συνᾴδουσι τὸ «τὰ αἰδοῖα περιτέμνονται καθαρειότητος νεκεν» καὶ τὸ «προτιμῶντες (προτιμέοντες) καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι». Ἂν μόνον τὸ καθαροί εὐαρμοστῇ τῷ λόγῳ τοῦ Ἡροδότου κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κοβήτου, ἐπάναγκες ἀποβαίνει ν' ἀναφέρθῇ «καθαρότητος εἵνεκεν».

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου φέρεται Τόμ. Η', σελ. 844 δ' δ. «Φιλοκαθάριος, ὁ, ἡ, Munditiei studens. Procl. Paraphr. Ptolem. p. 90. Id male φιλοκάθαρος scriptum ap. Ptolem. Tetrab. p. 63: Φιλαγωνισταὶ καὶ φ., et ib.: Τρυφηταὶ καὶ φ. Et τὸ p. 62».

Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου καθαρός ἐσχηματίσθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ῥῆμα καθαρεύω. Κακῶς δ' ἦτο ἄλλοτ' ἐν τῷ Φαίδωνι τοῦ Πλάτωνος γεγραμμένον σελ. 58 β' «νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν τὴν πόλιν καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννύναι (ἀποκτεινύναι)» ἀντὶ τοῦ καθαρεύειν. Ὁ Ἄστιος γράφει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Πλάτωνος Τόμ. ΙΑ', σελ. 488 «Dein καθαρεύειν τὴν πόλιν pro καθαίρειν τὴν πόλιν Clark. cum reliquis fere omnibus libris—Steph. in marg. F. καθαρεύειν, quod Turnebus iam ediderat; quam scripsit Meursius Thes. c. 16. p. 62. Etenim καθαριεύειν, quod a καθάριος duci oporteret, munditiam in cultu victuque (quam nos dicimus *Reinlichkeit*) significaret; neque tamen usquam reperitur usurpatum—contra res ipsa id flagitat quod libri fere omnes exhibent, καθαρεύειν, quod est (ut *L. Küster*. l. ad Fabric. p. 287. recte iam explicavit) *purum esse suppliciis non pollui*, cum genitivo *se abstinere)*, vel, quod idem redit, *purum se servare*. Vid. ad Legg. p. 294., ibique allatis addere potes *Iambl*. vit. Pythag. 30. (p. 360. ed

Kiessl.): δυσφημίας δὲ πάσης καθαρεύειν (h. e., *se abstinere*). 34. p. 482. ἀκρασίας ἁπάσης καθαρεύοντες. Fisch. vim activa huic verbo tribuebat (ut Ficinus vertit: *lustrant urbem*, Schleierm. *die Stadt rein zu halten*); 'sed non potest ni illa quam indicavimus vi positum esse». Παρατιθέμεθα καὶ ὑπὸ τοῦ Σταλβαυμίου εἰρημένα ἐν τῇ Γ΄ ἐκδόσει τοῦ Φαίδωνος σε 9 «Deinde quod vulgo legebatur καθαριεύειν, id ferri nul modo potest. Quum enim hoc verbum, si quidem usitatu fuit, quod vehementer dubitamus, descendat a καθάριος, *mu ditiei studiosus* — nil aliud potest significare nisi *mund tiei studiosum esse*; quod nemo est quin videat ab hoc lo prorsus abhorrere. Itaque verissime codd. meliores καθαρεύει h.e. *purum esse neque suppliciis pollui*, exhibent, quod interpretibus recentioribus probatum est». Πρβ. καὶ Βυττεμβ χιον εἰς Πλάτ. Φαίδ. σελ. 114-5 (1830).

Δεινῶς σφάλλονται οἱ ἐκδεξάμενοι τὸ καθαρεύειν ἐν τῷ χωρ τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ μεταβατικῆς διαθέσεως, ἣν οὐδέποτε τὸ ῥῆ τοῦτο ἔχει. Τὸ ἁγνεύω λαμβανόμενον συνήθως αὐτοπαθῶς εὑρίσκ ται καὶ ἀλλοπαθῶς κείμενον παρ' Ἀντιφῶντι Τετραλ. Α΄, γ΄, «τιμωρεῖσθε δὲ τὸν ἀποκτείναντα, ἁγνεύετε δὲ τὴν πόλιν» περὶ τοῦ Χορευτ. 4 «τὸ θεῖον δεδιὼς ἁγνεύει (ἁγνεύσει) τε ἑα τὸν καὶ ἀφέξεται ὧν εἴρηται ἐν τῷ νόμῳ» (Ἴδε Μαιτζνῆρον Ἀντιφ. σελ. 166). Ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοφάνη Σχολίοις φέρεται σε 107, 16 «τὸ δὲ ἀνείλετο λαβοῦσα ἢ ἐκ παραλλήλου, ὡς τὸ ἁγνε σας ἐκάθηρεν, ἢ κτέ.». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν ἐπιγραφῇ τῆς κεῖται ὁ τύπος ἁγνεύεσθαι, «προ(αγορευ)έτω ἁγνεύεσθαι γυν κὸς κτέ.» (ἐν Samml. der Griech. Dialekt. Inschr. Τόμ. Γ΄, σε 358, 42-3).

Ἐν τῷ τοῦ Λιδδέλλου καὶ Σκόττου Ἑλληνικῷ Λεξικῷ σελ. 7 ἐκδ. ζ΄ λέγεται «καθαριεύω, *to be* καθάριος, Porphyr. de Ab 4, 6». Πρβ. Θησ. Στεφ. Τόμ. Δ΄, σελ. 763 γ΄ Διδ. «Καθαριεύ μαι, affertur pro sum purus. [Τοῖς μὴ καθαριεύουσιν Porphy De abstin. 4, 6, p. 311: nisi huic quoque καθαρεύουσιν est r stituendum. De linguae puritate καθαριεύοιτο τὴν φωνὴν ἀ

nam Comn. p. 146, D.]». Ἐν τῷ περὶ Ἀποχῆς Ἐμψύχων γράμματι τοῦ Πορφυρίου βιβλ. Δ', 6 εἶνε ἐκδεδομένον ὑπό τε τοῦ ...χήρου καὶ τοῦ Ναυκίου «ἁγνευτήρια τοῖς μὴ καθαρεύουσιν ...τα». Πρβ. Ἑρχῆρον ἐν τῇ Διδωτείῳ ἐκδόσει τοῦ Αἰλιανοῦ καὶ περὶ Ἀποχῆς Ἐμψύχων καὶ τοῦ περὶ τοῦ τῶν Νυμφῶν Ἄντρου Πορφυρίου σελ. LXVII. Παρ' Ἄννῃ τῇ Κομνηνῇ Τόμ. Α', σελ. ...2, 10 φέρεται καὶ γραφὴ καθαριεύΕΙ. Πρβ. καὶ σελ. 436, 2 ...ηδε τῶν ἀπὸ τούτου κακώσεων καθαριεύσας». Τὸν τύπον κα...ριεύομαι βλέπει τις ἐν τοῖς Προβλήμασιν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀφρο...έως Β', 53 «ὅθεν καὶ οἱ πολλοὶ καθαριευόμενοι παραφυλάττ...ται καὶ παραιτοῦνται βλέπειν νεκρούς».

Ο Ἰάννιος ποιεῖται εἰς Μιχ. Γλυκ. περὶ Ὀρθότ. Συντάξ. 92 τὴν παρατήρησιν τήνδε· «καθαριεύουσι. καθαρεύουσι Β. Ea... varietas in libris mss. ap. Plat. Phaedo. p. 58. B. ubi ...DD. genuinum καθαρεύει merito restituerunt. Ap. Glycam ...e habet καθαριεύειν *puritatis studiosum esse* a καθάριος, ...quo Valckenar. ad Xenoph. Mem. 2, 1, 22. Adde verbi ...mplum ap. Herodian. in Hortis Adon. p. 429. b».

Ἐν τοῖς τοῦ Ἡρῳδιανοῦ ἀπαντᾷ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας ὁ τύπος ...αριεύω, καθαριεύοντος τοῦ Ν, τὰ —είς ΝΗ καθαριεύοντα ...λλαβα (περὶ Διχρόν. σελ. 286, 25. σελ. 287, 17), καὶ ὁ κα...ρεύω, καθαρεύοντος τοῦ Ν, τὸ κλνίς ἐκτεινόμενον καὶ ...αρεῦον, τὰ είς ΡΟΣ λήγοντα καθαρεύοντα δισύλλαβα ...ὶ Διχρ. σελ. 292, 2. σελ. 299, 18 καὶ 20), ἀλλ' ἤτοι καθα...ει ἢ ἄλλο τι σύμφωνον ἔχει, τὸ γὰρ οἶδμα οὐ καθαρεῦον ...ὶ Μον. Λέξ. σελ. 30, 11. σελ. 37, 26). Πρβ. καὶ Δράκ. Στρα... σελ. 14, 20 καὶ σελ. 23, 23. Εἶπε δὲ καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Ἀλε...ξανδρεὺς περὶ Ἀντωνυμ. σελ. 126 γ' «οὔτε Ἀττικοὶ τὸ Ε καὶ τὸ Α ...ρεῦσιν, ὅτι μὴ καθαρεύοι τὸ Ε». Πολλάκις παρὰ τῷ Χοιρο...σκῷ γίνεται χρῆσις τοῦ καθαριεύω, οἷον

...αθαριεύοντος σελ. 170, 29,

...αθαριεύουσι(ν) σελ. 170, 32. σελ. 171, 12. σελ. 234, 2. σελ. ..., 15.

...αθαριευόντων σελ. 235, 7.

...αθαριεύοντα σελ. 260, 9.

καθαριεύει σελ. 775, 11. Ἐπιμερ. τοῦ Ψαλτηρ. σελ. 38, 1 σελ. 84, 21,

καθαριεύωσιν-καθαριεύῃ. Ἐπιμερ. τοῦ Ψαλτηρ. σελ. 84, 1 σελ. 94, 14.

Κεῖται δὲ παρὰ τῷ Χοιροβοσκῷ καὶ τὸ καθαρεύω, σελ. 211, 2 «ἐὰν καθαρεῦον ἔχωσι τὸ Ε» καὶ μετ' ὀλίγα «ἐὰν δὲ μὴ ἔχω καθαρεῦον τὸ Ε».

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Γ', σελ. 763 β' Διδ. ἐ τάδε γεγραμμένα· «De vocabilis puris, i. e. quae vocalem an vocalem habent dicitur a grammaticis (καθαριεύω), velut Eu stath. p. 1859, 12: Τὰ δὲ περισπώμενα καὶ αὐτὰ καθαριεύει, ὀφρ ὀφρύος δρυός. Quo sensu καθαριεύειν dictum est ab Herodiano 453 ed. Piers. et in Hortt. Adon. p. 429, 6, Etym. M. p. 2 9 (καθαριεύων ἐνεστώς) et 500, 8 (οἱ καθαριεύοντες παρακείμενοι nisi haec forma librariorum errori debetur, ut in l. Platoni supra allato». Πρβ. καὶ Τόμ. Α', β', σελ. 1454 δ' «Ἀποκαθ ρεύω, ap. schol. Hom. Il. A, 1: Ζητοῦσι διὰ τί ἀπὸ τῆς μήνι ἤρξατο, οὕτω δυσφήμου ὀνόματος. Διὰ δύο ταῦτα, πρῶτον μέν, ἐκ τοῦ πάθους ἀποκαθαριεύσῃ τὸ τοιοῦτο μόριον τῆς ψυχῆς καὶ πρ κτικωτέρους τοὺς ἀκροατὰς ἐπὶ τοῦ μεγέθους ποιήσῃ, scribend ἀποκαθαρεύσῃ, ut est in cod. Monac. apud Heyn. vol. 3, p. C quum forma καθαριεύω, ut dictum in ipsa, nullius sit fi nedum ut libris variantibus praeferenda sit. Signification autem etsi hic quidem transitivam potius Purgandi comm dat sequens ποιήσῃ, exempla tamen in simplici citata om intransitiva, potius, Purus sum, commendant» καὶ Τόμ. ϛ'. 1732 α' «Προκαθαριεύω, Prius me lustro. Pausan. 7, 26, 7 τὸ ἱερὸν ἐσίασιν ἄλλα τε ὅσα νομίζουσι προκαθαριεύσαντες καὶ ἐς δίαιταν. Nisi προκαθαρεύσαντες scripsit».

Οὐκ ὀλίγα παραδείγματα ἐκ τοῦ παρεφθαρμένου ἑλληνισμοῦ ἐ μονεύθησαν τοῦ τύπου καθαριεύω καὶ οὐδεμία δύναται νὰ ὑπ ἀμφιβολία ὅτι ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ ὑπὸ συγγραφέων μεταγεν ρων. Ἀλλὰ δυσκόλως πειθόμεθα ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Παυσανίου καθαριεύσαντες καὶ νομίζομεν εὔλογον τὴν μεταβολὴν αὐτο τὸ προκαθαρεύσαντες.

ΚΓ'.

Προάστιον — προάστειον.

(Μετηνέχθη εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τοῦ Ξενοφάνους, περιοδικοῦ συγγράμματος ἐκδοθέντος τῷ 1896).

Τὸ ὄνομα, δι' οὗ δηλοῦται ὁ πρὸ τοῦ ἄστεος (ἢ ἀττικιστὶ ἄστεως) ...μενος τόπος, εὑρίσκεται διὰ διφθόγγου προενηνεγμένον παρὰ τοῖς ...λησι συγγραφεῦσι τοῖς τε παλαιοῖς καὶ τοῖς μεταγενεστέροις. Εἶνε καὶ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου γεγραμμένον ... 1019, 15 «Τὸ δὲ πρὸ ἄστεος ἡμετέροιο, ἐξ οὗ σύνθετον τὸ παρὰ ...ς ὕστερον προάστειον, ἐντρέπει τὸν λειποτάκτην (ὀρθότερον: λι-τάκτην)» καὶ σελ. 1650, 47 «Τὸ δὲ πρὸ ἄστεος ἀρχή ἐστι τοῦ ...ρὰ τοῖς ὕστερον προαστείου». Ἀλλ' οὐχὶ ὀλιγάκις φέρεται ἐν τοῖς ...γράφοις καὶ ἡ διὰ τοῦ Ι γραφὴ προάστιον, ὡς παρετηρήθη καὶ ... τοῦ Λοβεκκίου ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 253 (Ἴδε καὶ Πόπ-... ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Θουκυδίδου Μέρ. Β', 6', σελ. 385 καὶ ... Γ', 6', σελ. 123 καὶ 879 καὶ Μέρ. Δ', σελ. 452. Πρβ. καὶ ...ipz. *Stud.* 1895, σελ. 149).

Ὁ Σουΐδας ποιούμενος λόγον περὶ τοῦ προκειμένου ὀνόματος μνη-...εύει ἐκφορὰν αὐτοῦ διὰ τοῦ Ι ὑπὸ τοῦ Σοφοκλέους γενομένην. Σα-... δ' ἐκ τοῦ λόγου τοῦ λεξικογράφου ἐμφαίνεται ὅτι κατ' αὐτὸν ὁ ...μισμένος τύπος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἦτο ὁ διφθόγγῳ παραληγόμε-... ὁ δὲ Σοφοκλῆς ἐκκλίνας ἢ ἀθετήσας τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν ...ψε προάστΙον διὰ τοῦ Ι. Τάδε λέγει ὁ Σουΐδας «προάστειον ...αστείου. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς προάστιον διὰ τοῦ Ι·

τὸν ἄνδρ' ἐφ' ἡμῖν; οὗτος ἐκ προαστίου».

...Πλημμελῶς ἔχει τὸ ἐν τῇ Ὀρθογραφίᾳ τοῦ Χοιροβοσκοῦ σελ. 250, «Προάστειον: ΕΙ· πρὸ τοῦ ἄστεος γάρ. Προάστιον ὁ φιλόσο-... Ι», ἀνθ' οὗ ἀναγνωστέον «Προάστιον ὁ Σοφοκλῆς Ι» (Ἴδε ...ερδυν εἰς Σουΐδ. Τόμ. Β', 6', σελ. 415). Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ ...ιεστος ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Σουΐδα μνημονευομένην ...ιν τοῦ Σοφοκλέους μετετύπωσεν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσυχίου τὸ ἐν

τῷ κώδικι αὐτοῦ «Προάστεων καὶ προάστειον: πρὸ τῆς πόλεως» ε
τὸ «ΠροάστΙΟν καὶ προάστειον: πρὸ τῆς πόλεως».

Τὸ χωρίον τοῦ Σοφοκλέους κεῖται ἐν τῇ Ἠλέκτρᾳ στίχ. 1131, ἐ
τἀντίγραφα ἔχουσιν οὐ μόνον προαστΙου ἀλλὰ καὶ προαστΕΙο
καίπερ τοῦ μέτρου ἰσχυρῶς ἐναντιουμένου τῇ διὰ διφθόγγου ἐκφο
Ἐγένετο δὲ πλημμελὴς τῆς λέξεως γραφὴ καὶ ἐν τῷ στίχῳ τοῦ Ε
ριπίδου Ἀλκ. 836

τύμβον κατόψει ξεστὸν ἐκ προαστίου.

Τὸν τύπον προάστιον βλέπει τις καὶ ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολο
ΙΑ', 38.

καὶ τοῦτο φθιμένοιο προάστιον ἱερὸν ὀστεῦν
ἐγκεφάλου.

Ἀποκατέστησε δ' αὐτὸν ὁ Γ. Ἑρμαννὸς καὶ ἐν ἀποσπάσματι τ
Πινδάρου, ἐν ᾧ ἀνεγινώσκετο ἄλλοτε «φοινικορόδιαί τε λειμῶνες ε
(Βοίκκ.: φοινικορόδοις τ' ἐνὶ λειμώνεσσι) προάστΕΙον αὐτῶν» (Ἰ
Βοίκκιον εἰς Πίνδαρ. Τόμ. Β', 6', σελ. 620).

Στέφανος ὁ Βυζάντιος γράφει ἐν λ. ἄστυ (σελ. 139, 18 Με
«Ἀπὸ τοῦ ἀστός τὸ ἀστίτης. Σοφοκλῆς Ἀλεξάνδρῳ· οὐ γάρ τι
σμὰ τοῖσιν ἀστίταις πρέπει· καί· βοτῆρα νικᾶν ἄνδρας ἀστίτας
γάρ; Ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ προαστίτης· οὐ γὰρ παρὰ
προάστιον· ἦν γὰρ (ἂν) προαστιεύς, ὡς Δουλιχιεύς, ἢ προάστ
ὡς Βυζάντιος. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ θηλυκὸν εὑρίσκεται προαστία
ἐν Φρίξῳ Σοφοκλέους· ὅρια κελεύθου τῆσδε γῆς προαστίας».

Ὁ Λοβέκκιος νομίζει ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 253 ποιητι
τὸν διὰ τοῦ Ι προενηνεγμένον τύπον. Λέγεται δὲ καὶ ἐν τῇ Διδωτ
ἐκδόσει τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου Τόμ. ς', σελ. 1644 «A pr
sae orationis scriptoribus, quibus ipsis quoque passim intul
runt librarii, alienam hanc formam esse recte judicat Lobec
Paralip. p. 253». Παρατιθέμεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Σμιδιτίου
ρημένα ἐν *Synonym. d. Griech. Sprach.* Τόμ. Β', σελ. 5
«Daher ist auch προάστειον (bei Dichtern ein par Mal προ
στιον) der Ausdruck für *Vorstadt*. Es ist erst bei sehr spät
Schriftstellern dafür πρόπολις, und selten, nachweisbar».

Ἥκιστα τῷ Λοβεκκίῳ συμφωνεῖ ὁ Ναύκιος ἰσχυριζόμενος ἐν *Euri
Stud.* Μέρ. Β', σελ. 77-8 ὅτι μόνος ὁ τύπος προάστΙον, ὁ ἐν

μμέτρῳ λόγῳ φερόμενος, ἔχει ὑγιῶς. Ποιεῖται δὲ λόγον περὶ τοῦ πράγματος ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ καὶ ἐν *Mél. Gréco-Rom.* Τόμ. Δ', σελ. 114, ἔνθα μνημονεύει καὶ ἐξ ἐπιγραφῆς Μυκονίας παράδειγμα ἧς ...μαχεῖ ἐκφορᾶς· εἶνε δὲ τόδε· «γυναῖκα καὶ προῖκα τὴν οἰκίαν τὴν μ προαστίωι». Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην βλέπει τις κατακεχωρισμέ...ν καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι Ἀθηναίῳ Τόμ. Β', σελ. 236. Ἀπαντᾷ δ' ὁ τὸ Ι ἐν τῇ παραληγούσῃ ἔχων τύπος καὶ ἐν Ἀττικῇ ...ιγραφῇ ἐκδεδομένῃ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι 1892, σελ. 03 (καὶ ἐν τῷ Ἑρμῇ 1893, σελ. 470) «οἱ τὸ προάστΙον οἰκοῦν...ς», ἀνθ' οὗ ἐν *Leipz. Stud.* 1897, σελ. 9 εἴδομεν γεγραμμένον ...ι τὸ προάστΕΙον οἰκοῦντες». Κακῶς δ' εἶνε καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ ...ν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν 4957, 48 (Τόμ. Γ', σελ. 450) μεταβλημένον τὸ «τὰ προάστΙα τῆς πόλεως» εἰς τὸ προάστΕΙα. ...β. καὶ 2690 (Τόμ. Β', σελ. 468) «ἐν ᾧ κατεσκεύακα πρὸς τοῖς ...οαστΙοις ἡρῴῳ» καὶ 5649 η' (Τόμ. Γ', σελ. 653) (καὶ 8853. ...μ. Δ', σελ. 380).

Ἐπειδὴ οὐ μόνον ἡ χρῆσις τῶν ποιητῶν συνηγορεῖ τῷ διὰ τοῦ Ι ...εσενεγμένῳ τύπῳ ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς μαρτύρια αὐτοῦ εὑρίσκονται, εὐλογώτατον φαίνεται νὰ ὑποληφθῇ ὅτι, ὡς ἐσχημάτισαν οἱ ...λληνες ἀστ-ός καὶ ἀστ-ικός καὶ ἀστ-ίτης, οὕτω καὶ προά...-ιος, προαστ-ία, προάστ-ιον· οἱ δὲ γράφοντες προάστ-ΕΙον ...λανῶντο ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ἀστεῖος (ἀνάστειος, ὑπεράστειος). ...β. Συλλ. Ἐπιγρ. 8850 (Τόμ. Δ', σελ. 379) «κάστρα μετὰ τῶν ...ξ αὐτῶν προαστεί(ων)». Ἴδε καὶ Ναύκιον ἐν *Eurip. Stud.* ...ρ. Β', σελ. 78.

Πολλάκις ἐντυγχάνει τις τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ὀνόματι παρὰ τῷ ...ροδότῳ, οἷον βιβλ. Α', 78 καὶ Γ', 14 καὶ 54 καὶ Ε', 12: προά...τιον. βιβλ. Γ', 18 καὶ Δ', 78 καὶ Η', 129: προαστείῳ, βιβλ. 41: προαστείοισι. Διττὴ φέρεται γραφὴ προάστΕΙον-προά...ιον ἐν βιβλ. Γ', 85 καὶ 86 καὶ προαστΕΙῳ-προαστΙῳ ἐν βιβλ. 84. Ἔχουσι δὲ τἀντίγραφα καὶ προαστείῳ-προαστηΐῳ ἐν ...λ. Γ', 142. Ὁ Βρεδόβιος ἐν *Quaest. Crit. de Dial. Herod.* .. 183 σφόδρ' ἀποδοκιμάζει τὴν ἐκφορὰν προαστηΐῳ ὡς ἀλλοτρίαν

τοῦ Ἡροδότου οὖσαν. Πρβ. καὶ Δινδόρφιον ἐν *Comment. de Di*
Herod. σελ. 9. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν τῇ ΕΙ διφθόγγῳ παραληγόμενον τ
πον δυνάμεθα ἡμεῖς εὐκόλως νὰ νομίσωμεν Ἡροδότειον δοξάζον
ὅτι ἔγραψε μὲν ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας προάστΙον, προαστΙῳ, προ
στΙοισι, μετετύπωσαν δὲ ταῦτα οἱ βιβλιογράφοι εἰς τὸ προάστΕΙο
προαστΕΙῳ, προαστΕΙοισι· ἀνεγνώσθη δὲ καὶ προαστηίῳ κα
τὸ σημήϊον, μαντήϊον, πρυτανήϊον, κτλ.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Λοβέκκιος ἐν τοῖς Παραλειπομένοις σελ. 2
ἐμνημόνευσε καὶ ἐπίθετον συνάστεος. Λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ Να
κιος ἐν *Eurip. Stud.* Μέρ. Β', σελ. 78 «συνάστειος, was Lobe
aus Simonides fr. XXVI. 191 anführt, ist mir unbekannt
Ἐν τοῖς εἰς Εὐριπίδην Σχολίοις Τόμ. Δ', σελ. 9, 9 Δινδ. φέρε
«Ὅτι δὲ καὶ ἐβασίλευσε Κορίνθου ἱστοροῦσιν Εὔμηλος καὶ Σιμωνί
λέγων οὕτως· οὐδὲ κατ' εἰς Κόρινθον, οὐ Μαγνησίαν ναῖεν· ἀλό
δὲ Κολχίδος συνάστεος Θράνου Λεχαίου τ' ἄνασσε». Ἡ ῥῆσις
Σιμωνίδου εἶνε προφανῶς ἡμαρτημένη, πολλαὶ δ' αὐτῆς μεταβο
ὑπὸ τῶν φιλολόγων ἐγένοντο. Ὁ Ἐλμσλήϊος ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ε
ριπίδου Μηδείας σελ. 67 μετέγραψε «Κόρινθον δὲ ναῖεν, οὐδ' ἵκετ
Μαγνησίαν· ἀλόχου δὲ Κολχίδος συνέστιος, Θράνου Λεχαίου τ
νασσε», ὁ δὲ Γ. Ἑρμαννὸς ἐν ταῖς εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐλμσληΐου
δεδομένην Μήδειαν Σημειώσεσι σελ. 328 Λιψ. (*Opusc.* Τόμ. Γ', σ
148) «ὁ δὲ χαρεὶς Κόρινθον, οὐ Μαγνησίαν ναῖεν, ἀλόχου δὲ Κο
δος συννάστιος, Θράνου Λεχαίου τ' ἄνασσε», ὁ δὲ Σνειδεβίνο
τῇ συλλογῇ τῶν τοῦ Σιμωνίδου Λειψάνων σελ. 100 «Ὁ δ' ἵκετ
Κόρινθον, οὐ Μαγνησίαν ναῖ', ἀλόχου δὲ Κολχίδος συνάορος Θ
νου Λεχαίου τ' ἄνασσε», ὁ δὲ Βέργκιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Λυρι
Ποιητῶν Τόμ. Γ', σελ. 411 ἐκδ. δ' «Ὁ δ' ἵκετ' ἐς Κόρινθον, οὐ Μ
γνησίαν ναῖεν, ἀλόχου δὲ Κολχίδος σύνθρονος ἄστεος Λεχ
τ' ἄνασσεν».

ΚΔ'.

Πέμορφος, ποειδής.

(Μετηνέχθη εἰς τὴν 'Αθηνᾶν ἐκ τοῦ Ξενοφάνους, περιοδικοῦ συγγράμματος ἐκδοθέντος τῷ 1896).

Ἐν βιβλίῳ νεωστὶ ἐκδοθέντι εἴδομεν γεγραμμένον «τὸ λοιπὸν ἔδα-όλοκλήρου τοῦ πιμόρφου ὑποστῴου» καὶ «τοῦ περιβάλλοντος πιμόρφου σχήματος τοῦ δαπέδου» καὶ «τῆς δὲ ἄνω κεραίας πιμόρφου ὑψηλοτέρου δαπέδου».

ὁ ἐπίθετον πίμορφος ἐσχηματίσθη διὰ συνθέσεως ἐκ τῶν ὀνομά-πῖ καὶ μορφὴ πρὸς δήλωσιν τοῦ ἔχοντος τὴν μορφὴν τοῦ Π στοι-ι. 'Αλλ' οὐδαμῶς ἀναγκαῖον ἦτο νὰ πλασθῇ τὸ ἐπίθετον τοῦτο· ὑπάρχει ἐν τῇ 'Ελληνικῇ γλώσσῃ τὸ πιοειδὴς ἐμφαῖνον τὴν αν τοῦ ὁμοίου τὸ εἶδος ἢ τὴν μορφὴν ὄντος τῷ Π γράμματι. 'Εν τοῦ Πασσοβίου Λεξικῷ τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης Τόμ. Β', σελ. ἐκδ. 1852) λέγεται ὅτι ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ πιοειδὴς ὁ "Ηρων. μεν δ' ἡμεῖς αὐτὸ καὶ παρὰ τῷ 'Ορειβασίῳ Τόμ. Δ', σελ. 343, αὶ σελ. 433, 7 καὶ σελ. 452, 13 Δαρεμβ. «πιοειδὴς φλιά» σελ. 345, 2 «ἐπίπηγμά ἐστι πιοειδές» καὶ σελ. 352, 1 «εἰς πιοειδῆν (γρ. πιοειδῆ) ἐκκοπήν». 'Απαντᾷ δὲ καὶ τὸ ἐπίρ-πιοειδῶς παρὰ 'Ρούφῳ τῷ 'Εφεσίῳ σελ. 180, 9 Δαρεμβ. ειδῶς ἀγόμενον».

ετὰ τὸν αὐτὸν τῷ πι-ο-ειδὴς τρόπον εἶνε προενηνεγμένον τὸ ειδής, ἤγουν ὅμοιος τὸ εἶδος ἢ τὸ σχῆμα τῷ Χ στοιχείῳ, καὶ ο-ειδής, τουτέστι τοιοῦτος τὸ εἶδος ἢ τὴν μορφήν, οἷον τὸ ὑμμα.

ειδής. Ὁ "Ασιος γράφει ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. . 1504 «Χιοειδής, ὁ, ἡ, Literae Xi formam habens. Paul. . p. 286, 9 Briau., χιοειδεῖ ἐπιδέσμῳ. Adverb. Χιοειδῶς, am literae X, Leo philos. Consp. med. p. 129, 11 Er-., συναπτόμενα ἀλλήλοις χιοειδῶς». 'Εξέδωκε δὲ καὶ παρὰ

τῷ Σωρανῷ περὶ τῶν Γυναικ. Παθ. ΜΘ' ὁ Ἑρμερίνσιος σελ. 21 11 «συναγωγή τε τῶν μηρῶν καὶ διαπλοκὴ χιοειδής, καὶ σπόγγ πλατέων—ἐπιθέσεις» ἀντὶ τοῦ «διὰ πληκτική· μιμητικὸν γὰρ χ ρακτῆρός ἐστι τὸ σχῆμα καὶ σπόγγων κτέ.».

ὑοειδές. Πολυδεύκ. Β', 202 «καλούμενον ὑπ' ἐνίων ὑοειδὲ ὅτι προσέοικε τῷ τοῦ γράμματος σχήματι». Ῥοῦφ. Ἐφέσ. σελ 1 3 «οἱ μὲν ὑοειδὲς διὰ τὸ σχῆμα ὀνομάζουσιν, ὅτι ἔοικε τῷ Υ γρ ματι», ἀνθ' οὗ κακῶς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Κλιγχίου κεῖται ὑψΗλο δές. Γαλην. Τόμ. Γ', σελ. 591 «πρὸς τούτοις ἔτι τὸ καλούμε ὑοειδὲς ὀστοῦν» καὶ σελ. 592 «καθ' οὓς τῇ κάτω γένυϊ συνάπτε τὸ ὑοειδές» καὶ «τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς ἴδιός ἐστιν αὐτοῦ τοῦ ὑο δοῦς» καὶ «ὡς ἀντισπᾶν κάτω τὸ ὑοειδές» καὶ «ὥσπερ καὶ τ τὸ ὑοειδὲς ὀστοῦν» καὶ Τόμ. ΙΔ', σελ. 721 «λέγεται ὑοει ὀστοῦν». Ὀρειβάσ. Τόμ. Γ', σελ. 441, 11 «ἀντισπῶντες τό τε ὑ ειδὲς ὀστοῦν καὶ τὸν λάρυγγα». Θεόφιλ. Πρωτοσπαθάρ. σελ. 1 8 Γρην. «τὸ δὲ καλούμενον ὑοειδὲς ὀστοῦν σμικρὸν μέν ἐστι τῷ γέθει κτέ.» καὶ σελ. 123, 6 «ἔστι μὲν οὖν κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ ὑ ειδὲς ὀστοῦν πῇ μὲν ὀστοῦν, πῇ δὲ χόνδρος· διώνυμον δὲ τοῦτο ὀστοῦν· οὐ μόνον γὰρ ὑοειδὲς ὀνομάζεται ἀλλὰ καὶ λαβδοειδὲς τοῦτο, ὅτι τοῖς δυσὶ γράμμασιν ὅμοιον ὑπάρχει τῷ τε Υ καὶ τῷ καὶ σελ. 175, 15 «ἡ δὲ ἔκφυσις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ὑοειδοῦς ὀστοῦ νεται». Βλέπει δέ τις παρα τῷ Ὀρειβασίῳ καὶ τὸ ἐπίρρημα ὑο δῶς Τόμ. Β', σελ. 38, 3 «ἔνθα ὑοειδῶς ἡ φλὲψ σχίζεται». μειωτέον δ' ὅτι φέρεται παρὰ τῷ Γαληνῷ καὶ πλημμελὴς γραφὴ υ ειδές-υἱοειδοῦς Τόμ. ΙΗ', Β', σελ. 957 «τὸ ἐπικείμενον ὀστοῦ κεφαλῇ τοῦ λάρυγγος ἔνιοι υἱοειδές, ἔνιοι λαμβδοειδὲς ὀνομάζο καὶ σελ. 958 «οἱ ἀπὸ τοῦ υἱοειδοῦς ὀστοῦ πεφυκότες». Περ κειμένου ἐν τῇ ἐκ τοῦ Πολυδεύκους παρατεθείσῃ ῥήσει «ὅτι προσέ τῷ τοῦ γράμματος σχήματι» δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως «ὅτι προσέοικε τῷ τοΥ Υ γράμματος σχήμα παρελείφθη δ' ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου τὸ Υ διὰ τὸ προηγούμενον τ

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Η', σελ. 556 α' Διὸ τάδε γεγραμμένα· «Ὑψιλοειδής, ὁ,ἡ, Formam literae ypsilon bens, Ὀστοῦν ὑψ. (male ὑψηλοειδὴς scriptum) apud Rufum

ed. Clinch., nisi huic quoque ὑοειδὲς restituendum, quo-lo ab aliis medicis vocari ostendimus s.v. 'Υοειδής». Παρα-μεθα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Δαρεμβέργου εἰρημένα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ιβασίου Τόμ. Γ', σελ. 703 «ὑοειδοῦς. Rigoureusement par-l, se mot devrait toujours être prononcé, sinon écrit, ὑψι-δοῦς. C'est par un abus que, dans les lanques modernes, on elle l'os dont il s'agit, *hyoïde*, car il tire son nom de sa emblance avec la lettre Υ ou ὖ ψιλόν (voy. Rufus, *De ap-. part. corp. hum.* p. 37); le mot hyoïde, ne pouvant derivé que de ὗς, signifierait, par conséquent, *qui ressem-a un cochon*». Οὐδὲν ὑγιὲς λέγει ταῦτ' ἀποφαινόμενος ὁ ἀλ-λογιώτατος ἀνὴρ Δαρεμβέργης.

Ἔχει δ' ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἄλλα ἐπίθετα συγκείμενα ἐξ ἑκάστου γράμματος καὶ τῆς λέξεως εἶδος, οἷον γαμμοειδής, του-τέστιν ὅμοιος τῷ Γ στοιχείῳ, δελτοειδής, λαβδοειδὴς ἢ λαμ-βδοειδής, σιγμοειδής.

Γαμμοειδής, γαμμοειδῶς. Ὀρειβάσ. Τόμ. Γ', σελ. 624, 6 «ἔστω δὲ καὶ καμπὴν ὁ αὐλίσκος μὴ γαμμοειδῆ» καὶ Τόμ. Δ', 386, 1 «ἐπικλινείᾳ κέχρηται γαμμοειδεῖ». Παῦλ. Αἰγινήτ. 198, 46 «γαμμοειδὴς καυτήρ». Ἥρων Ἀλεξ. παρὰ Σνειδήρῳ ... Φ.σ. σελ. 227 «Ταῦτα δὲ ἔσται γαμμοειδῆ». Σέρβ. Com-t in Verg. Georg. III, 351 «γαμμοειδὴς reflectitur in se-trionem». Νικόμ. Γερασην. Ἀριθμ. Α', ιθ', 11 «τῶν μὲν πρώ-των στίχων ἀρχομένων ἀπὸ μονάδος ἐπί τε πλάτος καὶ βάθος γαμ-μοειδῶς, οἱ δεύτεροι ἐφ' ἑκάτερα καὶ αὐτοὶ γαμμοειδῶς ἀπό τε-σσάρων ἀρχόμενοι» (Πρβ. καὶ Ἰάμβλιχ. εἰς Νικομ. Ἀριθμ. σελ. 55. Σχαιφῆρον εἰς Εὐριπ. Μήδ. Πόρσ. σελ. 137).

Δελτοειδής, δελτοειδῶς. Ἡσύχ. «Καρχήσιον — καὶ ἐργαλεῖον τεκτονικὸν δελτοειδές». Ῥοῦφ. Ἐφέσ. σελ. 188, 3 «δελτοειδῶς ... ταῖς σπάθαις τοῦ θώρακος». Ἐσχηματίσθη δ' ἐκ τοῦ δέλτα ἐπίθετον δελτωτός τὴν αὐτὴν τῷ δελτοειδής ἔχον σημασίαν. ... δέ τις τὸ δελτωτός (δελτωτόν) καὶ παρ' ἄλλοις μεταγενε-

στέροις καὶ παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ ἔν τε ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολ σελ. 421, 32 καὶ σελ. 633, 14 καὶ 20 καὶ σελ. 1913, 44 καὶ ἐν τ εἰς Διονύσιον τὸν Περιηγητὴν σελ. 245, 28 Διδ. Ὠνομάζετο δὲ σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ Δελτωτὸν πλησίον τοῦ Κριοῦ ὑπὸ τὴν Ἀ δρομέδαν κείμενον, περὶ οὗ εἶνε γεγραμμένον ἐν τοῖς εἰς Ἄρατον Σ λίοις σελ. 71, 21 Βεκκ. «καί φησιν ὅτι καὶ ἄλλο ἐστὶ σημεῖον πλ σίον, ὑποκάτω τῆς Ἀνδρομέδης, ὃ Δελτωτὸν καλεῖται· τῷ γ δέλτα στοιχείῳ εἴκασται». Πρβ. καὶ Σιμπλίκ. Ὑπομνημ. εἰς Ἀ στοτ. Τόμ. Ζ', σελ. 436, 23 «καὶ γὰρ εὐθύγραμμα σχήματά ἐσ ἐν τοῖς οὐρανίοις σχηματισμοῖς, ὡς τὸ Δελτωτόν». Ἴδε καὶ Θ Στεφ. Τόμ. Β', σελ. 982 Διδ.

λαβδοειδὴς ἢ λαμβδοειδής, λαβδοειδῶς. Πολυδεύκ. Β', «στεφανίτιδάς τε καὶ λαβδοειδεῖς καὶ λεπιδοειδεῖς» καὶ Δ', 1 «λαβδοειδὲς τῷ σχήματι». Ῥοῦφ. Ἐφέσ. σελ. 186, 7 «μίαν κατὰ κορυφὴν λαμβδοειδῆ» καὶ 9 «τρίτη δὲ ἀπὸ τῆς λαμβδο δοῦς—τῇ στεφανιαίᾳ συνάπτει». Γαλην. Τόμ. Α', σελ. 321 «ὁ ζόμενος τῇ λαμβδοειδεῖ ῥαφῇ» καὶ Τόμ. Β', σελ. 709 «ὑπὸ λαμβδοειδεῖ ῥαφῇ» καὶ σελ. 710 «κατὰ τὰς πλευρὰς τῆς λα βδοειδοῦς ῥαφῆς» καὶ σελ. 713 «ἔνθα συμβέβηκεν ἡ λαμβδοει ῥαφὴ τοῖς λεπιδοειδέσιν ὀστοῖς» καὶ σελ. 740 «τὴν δὲ ὄπισθεν λα βδοειδῆ, διότι τὸ σύμπαν αὐτῆς σχῆμα τῷ Λ γράμματι προσέοικ καὶ σελ. 741, 1 καὶ σελ. 742, 4 καὶ 11 καὶ σελ. 744, 8 καὶ 12 16 καὶ σελ. 745, 10 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 708 «τὴν λαμβδοειδῆ λουμένην ῥαφήν» καὶ Τόμ. ΙΔ', σελ. 720 «λαμβδοειδὴς ἡ διὰ ἰν καὶ Τόμ. ΙΗ', β', σελ. 948 Ὀρειβάσ. Τόμ. Γ', σελ. 440, 12) « κάτω πέρατος τῆς λαμβδοειδοῦς ῥαφῆς» καὶ σελ. 957 «ἔνιο λαμβδοειδὲς ὀνομάζουσι» καὶ σελ. 958, 4 καὶ 6 καὶ 8 καὶ 959, 2 καὶ 14. Πρόκλ. Διάδ. Ὑπομν. εἰς Πλάτ. Τίμ. σελ. 458 Σν «ἄλλοι δὲ τὴν μὲν λαβδοειδῆ παρῃτήσαντο καταγραφήν» καὶ 475 «διαφέρει δὲ ἀλλήλων ὅτι τὰ μέν ἐστι λαβδοειδῆ, τὰ δὲ εὐθείας· καὶ γὰρ τῶν παλαιῶν ὁ μὲν Ἄδραστος τοῖς λαβδοειδέσι ὁ δὲ Σεβῆρος τοῖς κατ' εὐθεῖαν τίθεται» καὶ «ἐν γὰρ τῷ λαβδοει δὶς οἱ αὐτοὶ εὑρίσκονται» καὶ σελ. 461 «τούτους δὴ τοὺς ἀριθμοὺς οἱ μὲν λαβδοειδῶς ἐκτίθενται». Θεόφιλ. Πρωτοσπαθ. σελ. 130,

κιτθεν δὲ ἡ λαβδοειδὴς ἐοικυῖα τῷ Λ γράμματι, ἀπὸ δὲ τῆς υδοειδοῦς ῥαφῆς ἡ κατὰ κορυφὴν μέση ἐπ' εὐθείας κειμένη» καὶ .. 123, 9 καὶ σελ. 124, 5 καὶ σελ. 130, 5 καὶ σελ. 132, 4 καὶ .. 134, 13 καὶ 135, 6. Τζέτζ. Ἱστορ. ΙΑ', 581 «λαμβδοειδὲς θέσιν». Σημειωτέον δ' ὅτι ἐσχηματίσθη καὶ λέξις λαβδάρεος. Ἴδε ε. Στεφ. Τόμ. Ε', σελ. 5 Διδ. Πρβ. καὶ σελ. 75 (λ. λαμβδαραία).

σιγμοειδής, σιγμοειδῶς. Γαλην. Τόμ. Β', σελ. 602 «ἐκ χόν- ν συγκειμένην σιγμοειδῶν τὸ σχῆμα» καὶ σελ. 617 «τρεῖς ὑμέ- σιγμοειδεῖς τὸ σχῆμα» καὶ Τόμ. Γ', σελ. 590 «ὁ τὰ σιγμο- ῆ τῶν χόνδρων ἀναπληρῶν» καὶ Τόμ. Δ', σελ. 133 «τῆς ἀγκυ- δοῦς τε καὶ σιγμοειδοῦς ὀνομαζομένης». Κλεομήδ. σελ. 135 ι. «ὅταν ἦ σιγμοειδὴς τῷ σχήματι». Ὀρειβάσ. Τόμ. Δ', σελ. 1, 5 «ἐκοίλανε σιγμοειδῶς». Ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Σουίδα εἶνε ιαμμένον «Ἐπηγκυλημένα ξύλα: τὰ κεκαμμένα εἰς θεοειδῆ σχή- α». Εἰκάζει δ' ὁ Βεκκῆρος ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ λεξικοῦ τούτου μοειδῆ.

Παρατηρητέον δ' ὅτι πρὸς τῷ τετρασυλλάβῳ τύπῳ σιγμοειδής ται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ὁ πεντασύλλαβος σιγματοειδής. ὁ παρὰ τῷ Γαληνῷ Τόμ. ΙΔ', σελ. 723 «εἰς τὴν σιγματοειδῆ πήχεος (πήχεως) ἀναγλυφήν» μετατυποῦται ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ ανου Τόμ. Ζ', σελ. 222 Διδ. εἰς τὸ σιγμοειδῆ. Ἀλλὰ καὶ ἐν 714 κεῖται «σιγματοειδὴς οὖσα». Ἀπαντᾷ δ' ἡ ἐκφορὰ αὕτη παρὰ Ῥούφῳ τῷ Ἐφεσίῳ σελ. 188, 11 «ἡ μεσότης τῶν κλει- σιγματοειδὴς τυγχάνουσα» καὶ σελ. 193, 1 καὶ παρὰ τῷ ανδρῳ σελ. 81 Κορ. «ἐκ τοῦ σιγματοειδοῦς ἁπλούμενοι σχή- » καὶ παρὰ τῷ Ζωσίμῳ Γ', 11 (σελ. 127, 5 Μενδ.) «στοὰν ματοειδῆ μᾶλλον ἢ εὐθεῖαν» καὶ ἐν τοῖς εἰς Ἰλιάδα Σχολίοις . Α', σελ. 297, 20 «σιγματοειδὴς κεῖται τῇ θέᾳ» καὶ ἐν ταῖς μητρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1304, 19 «τὸ τῶν στα- σιγματοειδές» καὶ παρ' Ἰωάννῃ τῷ Μαλαλᾷ σελ. 302, 8 «τὸ τῷ Νυμφαῖον τὸ σιγματοειδές» καὶ ἐν τῷ Γουδιανῷ Ἐτυ- γικῷ σελ. 501, 18 «σιγματοειδὴς γὰρ ἡ σελήνη». Παρὰ τῷ ετιανῷ σελ. 53, 1 Κλ. διττὴν ἔχουσι τἀντίγραφα γραφήν, «σιγ- οειδῆ ἐκκοπήν» καὶ σιγμοειδῆ. Ἐνετύχομεν δὲ καὶ τῷ ἐπιρ-

ρήματι σιγματοειδῶς παρὰ Ῥούφῳ τῷ Ἐφεσίῳ σελ. 192, «σιγματοειδῶς τῷ πέρατι κατὰ τὸ ἴσον διίσταται».

Ὁμοίως τῷ σιγματοειδῶς εἶνε προενηνεγμένον τὸ γαμματο δῶς, ὃ βλέπει τις ἐν τοῖς Τακτικοῖς τοῦ Λέοντος σελ. 19, 61 «γ ματοειδῶς κύκλῳ περιστρεφομένων». Ἐλέχθη δὲ καὶ μονογάμ τος (ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1873, καὶ γαμμάτιον, γαμματίσκος (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Β΄, 512. Πρβ. καὶ Σμιδίτιον εἰς Ἡσύχ. Τόμ. Δ΄, σελ. 173, 55)

Ὁ τύπος σιγμοειδής, ὁμοίως ἐσχηματισμένος τῷ δελτοει καὶ λαβδοειδὴς ἢ λαμβδοειδής, εἶνε πάντως δοκιμώτερος σιγματοειδής· διότι ἡ λέξις συνετέθη ἐξ ὀνόματος ἀκλίτου ἀεὶ κατὰ τὴν τῶν ἐνδόξων χρῆσιν ὄντος, ὡς θὰ παραστήσωμεν ἐν ἰ τόπῳ. Ὁ Βάκιος λέγει ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Κλεομήδους σελ. 465 « μοειδής: Alteram formam σιγματοειδὴς recte barbaram ce Schaeferus ad Bastii Comment. Palaeogr. p. 712».

Φαίνεται δὲ παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι παρήχθη καὶ ῥῆμα σιγ τίζω-ομαι ἐκ τοῦ ὀνόματος σίγμα (ἢ σῖγμα) καὶ γαμματίζ τοῦ γάμμα. Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 1389, 16 «τὸ Ὀ σεύς ποτὲ μὲν διπλῶς σιγματίζεται, ποτὲ δὲ δι' ἑνὸς σίγμα ΤΟΣ ρίσκεται». Κωδῖν. Κοροπαλ σελ. 27, 17 «τὸ δικανίκιον αὐτοῦ γυροῦν, χρυσοχοϊκόν, γαμματίζον ἄνωθεν», τουτέστιν ὅμοιον τ Γ γράμματι. Εἶπε δ' ὁ Εὐστάθιος ἐν τῷ μνημονευθέντι συγγρά καὶ «τοιαύτη γὰρ ἡ σιγματικὴ ἀπήχησις» (σελ. 896, 54).

Ἐμνημονεύσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπίθετον ἐκ τοῦ ὀνόματ συγκείμενον τὸ πι-ο-ειδής. Φέρεται δὲ καὶ ἕτερον ἐκ τοῦ ὀνό τούτου συντεθειμένον ἐν τῇ Παλατίνῃ Ἀνθολογίᾳ ΙΕ΄, 21 «ἀ πιλιπὲς αἶθε πάρος φρένα τέρμα σάκους οὔνομ' ὅλον», οὗ γ ἐξήγησις ὑπὸ παλαιοῦ σχολιογράφου διὰ τῶνδε· «Ἀλλ' ἐκεῖνο αἰπόλον, ὅς τῆς Πίτυος ἠράσθη. Πιλιπὲς δὲ τέρμα σάκους εἰ πίτυν, ἐπειδὴ ἡ ἐξωτάτη περιφέρεια τῆς ἀσπίδος ἴτυς καλεῖται λείπει οὖν αὐτῇ τὸ πῖ πρὸς τὸ εἶναι πίτυν» (Ἴδε τὴν ὑπὸ Δυβ ἔκδοσιν τῆς Παλατίνης Ἀνθολογίας Τόμ. Β΄, σελ. 521). Ὁ Βε ἐξέδωκεν ἐν τῇ Λυρικῇ Ἀνθολογίᾳ σελ. 510 ἐκδ. 6΄ «ἀλλ' οὐ ἀ

αἴθι πάρος φρένα τέρμα σάκους, οὔνομ' Ὅλον», ἔγραψε δ' ἐν ...ρολόγῳ σελ. 71 «ἀλλ' οὐ ἀπιλιπὲς de coniectura scripsi, nam sive margo clypei naturaliter caret littera πῖ, itaque praeere plane et incassum poeta πιλιπὲς addidisset: deinde aunon Ἶτυς Panis animum amore accendit, sed πίτυς, itaque critus dicere debebat Ἶτυς littera πῖ aucta Pani in deliciis quare ἀ-πι-λιπὲς sive ἀπειλιπὲς ausus sum poetae restiεο». Περὶ τῆς διὰ διφθόγγου ἐκφορᾶς πεῖ θὰ γράψωμεν ἀλλαχοῦ.

...μνήσθημεν ἐπιθέτων ἐξ ὀνομάτων γραμμάτων συγκειμένων τῶνδε· μοειδής, δελτοειδής, λαβδοειδὴς ἢ λαμβδοειδής, σιγμοις. πιλιπής, πιοειδής, ὑοειδής, χιοειδής. Παρετηρήσαμεν ...ἐλέχθη καὶ σιγματοειδής-σιγματοειδῶς καὶ γαμματοειδῶς.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ῥῆμα ἐκ τοῦ ὀνόματος ἰῶτα σύνθετον, τὸ ἰωτοφῶ-ἰωτογραφοῦμαι, ᾧ ἰσοδυναμεῖ τὸ παρηγμένον ἐκ τοῦ ἰῶτα ι ἰωτίζω-ἰωτίζομαι. Πρβ. καὶ διφθογγίζω-διφθογγίζομαι ...φθογγογραφῶ-διφθογγογραφοῦμαι. Παραδείγματα τῶν ῥημάτων ...ων θὰ καταλέξωμεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ.

Εὑρέθη δὲ καὶ ἐπίθετον ἐκ τοῦ κόππα συγκείμενον παρὰ τῷ Λου...ῷ πρὸς Ἀπαίδ. 5 «εἰ—ἵππον κτήσαιτο Μῆδον ἢ κενταυρίδην ἢ ...παφόρον». Εἶνε δὲ γεγραμμένον κοππΑφόρον κατὰ τὸν Σολα-. Ἐν τοῖς ἀντιγράφοις φέρεται κοππΟφόρον καὶ κΑππΟφόρον. ...δελτΟειδής, κτλ. Τὴν αὐτὴν τῷ ἐπιθέτῳ τούτῳ ἔννοιαν ἐμ...ει τὸ ἐκ τοῦ κόππα παραχθὲν κοππατίας, ὃ ἀπαντᾷ παρὰ τῷ ...ιστοφάνει (Ἴδε Βλαϋδέσιον εἰς Ἀριστοφ. Νεφ. σελ. 215). Προηχθη δὲ τὸ κοππα-τ-ίας ὁμοίως τῷ στιγματίας καὶ τραυματίας, κτλ.

Τῶν ἐξ ὀνομάτων γραμμάτων συντεθειμένων λέξεων, περὶ ὧν ἐποιησάμεθα λόγον, οὐδεμία εὑρέθη ἐν τῷ δοκίμῳ ἑλληνισμῷ. Ἐν τοῖς ἐνδό...ς τῆς Ἑλλάδος χρόνοις ἐσχηματίσθη διὰ συνθέσεως ἐκ τοῦ ὀνόματος ...ν (=σίγμα ἢ σῖγμα) καὶ τοῦ ῥήματος φέρω τὸ σαμφόρας, ᾧ ...ει τὸ τεττιγοφόρΑΣ, βακτροφόρΑΣ, κτλ. Λέγεται δ' ἵππος ...μφόρας ὁ σὰν φέρων ἤτοι ὁ ἔχων ἐγκεχαραγμένον ἢ ἐγκεκαυμε-

νον τὸ σχῆμα τοῦ σάν γράμματος. Ἴδε Ἀθήν. σελ. 467 β' καὶ Ε
στάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 785, 28 καὶ Σχόλ. εἰς Λουκιαν. σε
229-30 Ἰακ. Ἱκανὸς περὶ τοῦ πράγματος λόγος γίνεται ἐν τῷ Θ
σαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Ζ', σελ. 3-4 καὶ σελ. 54-5 Διδ. Π
καὶ Λιψιακ. Μελετ Τόμ. Ε', σελ. 387.

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐπλάσθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἐπίθε
ἀναλφάβητος πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀπείρου τοῦ ἄλφα (καὶ) βῆ
ἤτοι τοῦ τελέως ἀγραμμάτου καὶ ἀγεύστου τῶν πρώτων στοιχει
τῆς γλώσσης. Οὐχὶ ἀνωφελὲς ἡμῖν φαίνεται νὰ μνημονευθῶσιν ἃ γ
φει Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἐν λ. Γάργαρα (σελ. 199, 2 Μειν.) «Ε
καὶ Διότιμος ὁ Ἀδραμυττηνὸς ἐδίδασκε γράμματα, εἰς ὃν Ἀ
τος εἶπεν.

Αἰάζω ὅτι μοῦνος ἐνὶ πέτρῃσι κάθηται
παισὶν Γαργαρέων βῆτα καὶ ἄλφα λέγων».

Περὶ τοῦ ἐπιγράμματος τούτου τοῦ Ἀράτου ἴδε Ναύκιον ἐν M
Gréco-Rom. Τόμ. Δ', σελ. 175-6. Μαρτύρια τοῦ ἐπιθέτου ἀν
φάβητος φέρομεν τὸ παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 176 ε' «ἧς καὶ ὁ εὐτε
στατος παρ' ἡμῖν ἰδιώτης, προσέτι δὲ καὶ ἀναλφάβητος οὕτω
συνήθης» καὶ τὸ παρὰ Προκοπίῳ Τόμ. Γ', σελ. 44, 10 «τυμβ
ρων μὲν γεγονὼς ἤδη, ἀμάθητος δὲ γραμμάτων ἁπάντων καὶ τ
λεγόμενον ἀναλφάβητος ὤν». Ἐχρήσατο δ' αὐτῷ καὶ παλαιὸς π
τής, ὁ κωμικὸς Φιλύλλιος (Ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Α', β', σελ.
Διδ.). Ἐν μόνῳ δὲ τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ φέρεται τὸ ὄν
ἀλφάβητος, περὶ οὗ θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἀλλαχοῦ.

Παρετηρήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι πρὸς τῷ τύπῳ σιγμοει
ὑπάρχει καὶ ὁ σιγματοειδής. Ὁμοίως τούτῳ ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ
ραῆ σιγματογραφοῦμαι ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡλιοδώρου Τομ.
σελ. 345 «ἀσίγμων τε καὶ σιγματογραφουμένων τῶν αὐτ
Καὶ τοῦτο μὲν δύναταί τις νὰ μὴ ἀποδοκιμάσῃ, ἀλλ' ἀπόβλητον
τως ἡμῖν φαίνεται ὃ ἔγραψεν ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ ἐν σελ. 326 «καθ
παρὰ τῷ Στράβωνι—μονορρωγραφούμενον εὕρηται».

Ἐν τοῖς Σουτσείοις τοῦ Ἀσωπίου ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα σιγμ
φοβία σελ. 227 «ἀποδοκιμάζων ὡς μαλθακότητα τὴν τοιαύτην
ματοφοβίαν». Κεῖται δ' ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ καὶ ἡ λέξις σι

μός σελ. 228 «οὐχ ἧττον τοῦ σιγματισμοῦ κατεδικάσθη ὁ ταυτισμός, ἡ ἐν τῷ αὐτῷ δηλ. συσσώρευσις τοῦ στοιχείου ταῦ». Δηλοῖ ὁ Ἀσώπιος διὰ τῆς λέξεως σιγματισμός τὴν ἐπαλληλίαν τοῦ γράμματος. Πρβ. Λοβέκκιον ἐν Παραλειπομ. σελ. 3 «Donatus t. III, 1, 4. *sunt*, inquit, *malae compositiones id est κακόθετα,—metacismi, labdacismi, iotasismi*, quibus SIGMATISMOS adnumerari oportet et rhotacismos» καὶ σελ. 13 am sermo ad rhotacismum et SIGMATISMUM deductus ». Λέγει δ' ὁ Λοβέκκιος καὶ «*Deltacismi* nomen veteribus notum, vitium saepenumero reprehensum est» (σελ. 3) καὶ lytacismi nomine, si nostras consulimus aures, culpari potest mmata» (σελ. 10). Ὁ Γεώργιος γράφει ἐν Διεξοδ. Λατιν. Λεξ. μ. Β', σελ. 428 «*Myotacismus* (in Hdschrn. u. Ausgg. auch mtacismus, motacismus, metacismus)». Περὶ τοῦ λα(μ)βδακισμός καὶ ἰωτακισμός ἴδε Θησ. Στεφ. Τόμ. Ε', σελ. 3 Διδ. (Πρβ. καὶ ιδιτιον ἐν Συμβολ. εἰς τὴν Ἱστορ. τῆς Γραμματ. σελ. 55-6). το τοῦ Κοραῆ εἶνε ἐν τοῖς Ἀτάκτοις γεγραμμένον Τόμ. Δ', σελ. 1 «Συγχωρεῖται νὰ ἐξελληνισθῇ Μυτακιστής. Μυτακισμὸν ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ τὴν συχνὴν τοῦ μ στοιχείου προφορὰν ἢ ἀπήχησιν· τοῦτο συμβαίνει εἰς τοὺς λαλοῦντας διὰ τῆς μύτης». Λέγει δὲ ὁ Οἰκονόμος ἐν τῷ Δοκιμίῳ Τόμ. Β', σελ. 75 «Λαλῶ διὰ τῆς ῥ. Σ. μυΤΤακίζω» (Πρβ. Θησ. Στεφ. λ. μυτακίζω καὶ λ. ...τάζω). Παρὰ τῷ Σουΐδα φέρεται «Ῥωτακίζειν: τῷ ρ στοιχείῳ ...γῶς χρῆσθαι» καὶ «Χαλκιδίζειν:—Ἄλλοι δὲ ἐπὶ τῷ ῥωτακί..., ἐκεῖ αὐτοί τε καὶ Ἐρετριεῖς δοκοῦσι τῷ ρ κατακορεστέρως χρῆ..., καὶ ἀντὶ τοῦ σ τιθέντες».

Ὑπάρχει δ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ὄνομα σιγμός, ὃ παραλαμβάνεται καὶ πρὸς δήλωσιν τοῦ ἤχου τοῦ Σ στοιχείου, ὡς γίνεται μάλα φανερὸν ἐκ τῶν κειμένων ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖς τοῦ ...αθίου σελ. 813, 45 «Αἴλιος δὲ Διονύσιος ἱστορεῖ τοὺς κωμικοὺς ...στε ἐκκλίνειν πᾶν τὸ ἔχον σιγμὸν καὶ ἐξήχησιν καὶ ψόφον, ἃ τραγῳδίᾳ μάλιστα ἂν ἁρμόττοι· διὸ καὶ διασύροντες τοὺς τραγι... ὡς μὴ τοιούτους προσπαίζουσιν ἐν τῷ ἔσωσας ἡμᾶς ἐκ τῶν σιγ...ῶν Εὐριπίδου» καὶ σελ. 821, 39 «Οὐκ ἄδηλον δὲ ὅτι τε κυρίως

ῥοῖζος ὁ κατὰ τὸ ρ ἦχος λέγεται, καθὰ καὶ σιγμὸς ὁ κατὰ τὸ σίγ —καὶ βόμβος ὁ κατὰ τὸ β· ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλα τινὰ καθ' ἔτε στοιχεῖα» καὶ σελ. 896, 52 «Δίχα γὰρ τῆς ἄλλης τραχυφωνίας πυκνὸν σίγμα ἐν τῇ καταρχῇ τῆς παραβολῆς καὶ ὁ ἐκεῖθεν σιγμ ἐν τῷ ἀγροτέροισι σύεσσιν ἀηδῶς ἔχει κατὰ τὴν προφοράν· τοιαυ γὰρ ἡ σιγματικὴ ἀπήχησις, ὡς δηλοῖ μάλιστα παρ' Εὐριπίδη ἔσωσά σ', ὡς ἴσασιν Ἑλλήνων ὅσοι καὶ ἑξῆς. Διὸ—καὶ ἡ κωμῳ μετὰ τὴν εὕρεσιν τῆς χρήσεως τοῦ τ ἀντὶ τοῦ σ ἐπισημαίνεται χ ρειν ὡς ἀπαλλαγεῖσα τῶν σιγμάτων Εὐριπίδου» καὶ σελ. 1379, 5 Λέγει δὲ καὶ Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς σελ. 621, 29 Βεκκ. «ἡμίφωνα ὅσα δι' αὐτῶν ῥοῖζον ἢ σιγμὸν ἢ μυγμὸν ἤ τινα παραπλήσιον ἦχ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ἀποτελεῖν πέφυκε» (Ἴδε Οὔλλιγον εἰς Διον. Θρᾳ σελ. 12 καὶ σελ. 172. Πρβ. καὶ Θησ. Στεφ. Τόμ. Ζ', σελ 271 Διὸ Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τῇ ἐκ τῆς κωμῳδίας μνημονευθείσῃ ὑπὸ τ Εὐσταθίου ῥήσει ἡ ἀληθὴς ἐκφορὰ εἶνε «τῶν σίγμα (σῖγμα) τ Εὐριπίδου». Δοξάζει δ' ὁ Σχουάρτζιος ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Αἰλ Διονυσίου Λειψάνων σελ. 137 ὅτι δὲν ἔχει ὑγιῶς τὸ παρὰ τῷ Ε σταθίῳ φερόμενον «δασύροντες τοὺς τραγικοὺς ὡς μὴ τοιούτου καὶ εἰκάζει ὡς μὴ τοῦτο ποιοῦντας.

Ἐν τέλει νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ παρατηρήσωμεν δύο τινά. Πρ τον μὲν ὅτι ὁ Ἐλμσλήϊος κελεύει ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Εὐριπίδου Μ δείας σελ. 156 νὰ γράφηται σῖγμα, προπερισπωμένως (Ἴδε καὶ Σ δίτιον ἐν Συμβολ. εἰς τὴν Ἱστορ. τῆς Γραμματ. σελ. 58 καὶ Κ νῆρον ἐν Διεξ. Γραμματ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσ. Τόμ. Α', σελ. ἐκδ. β'). Δεύτερον δ' ὅτι παλαιότερος καὶ δοκιμώτερος εἶνε ὁ τύπ λάβδα, ἐξ οὗ τὸ λαβδοειδὴς καὶ τὸ λάβδωμα, νεώτερος δ' ὁ λάμ βδα, ὅθεν τὸ λαμβδοειδὴς καὶ τὸ ἐν ταῖς εἰς Ὅμηρον Παρεκβολ τοῦ Εὐσταθίου σελ. 1843, 18 διλαμβδία (Ἴδε Κυννῆρον ἐν Δι Γραμματ. τῆς Ἑλλ. Γλ. Τόμ. Α', σελ. 40 ἐκδ. β'. Πρβ. Κόβητ ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1859, σελ. 30 καὶ Κόκκιον ἐν τῇ συναγωγῇ τ Ἀποσπασμάτων τῶν Κωμικῶν Τόμ. Α', σελ. 354, 359). Ὁ Ἀσ πιος γράφει ἐν τῷ Ὀρθογραφικῷ σελ. 5, § 8 «τὸ δὲ λάβδα ἀντὶ λα βδα δὲν εἶναι νέον, τὸ εἶχαν καὶ οἱ Δωριεῖς· τὸ μ φαίνεται προσετε εὐφωνίας χάριν» καὶ σελ. 18, § 11 «Τὸ γάμμα ἐκαλεῖτο παρ' Ἰω

...μμα, τὸ λάμβδα παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν ἐκαλεῖτο λάβδα». Περὶ τοῦ ...μμα ἴδε Εὐστάθ. Παρεκβ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 370, 13. Σημειωτέον ...τι ὑπάρχει καὶ κύριον ὄνομα Λάβδα, ἡ Λαβδα, ᾧ πολλάκις τις ...γχάνει παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βιβλ. Ε', κεφ. 92, οἷον «Ἀμφίονι δὲ ...τι τούτων τῶν ἀνδρῶν γίνεται θυγάτηρ χωλή· οὔνομα δέ οἱ ἦν ...άβδα», κτλ. Μνημονεύεται δ' ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἐν τῷ αὐτῷ κε...λαίῳ καὶ χρησμὸς ἔχων ὧδε·

Ἠετίων, οὔτις σε τίει πολύτιτον ἐόντα.

Λάβδα κύει (κυεῖ), τέξει δ' ὀλοοίτροχον, κτέ.

...ν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμολογικῷ εἶνε γεγραμμένον σελ. 199, 25 «Διὰ ...ῦτο καὶ ΛάΜβδα ἐκαλεῖτο ἡ γυνὴ μὲν Ἠετίωνος, μήτηρ δὲ Κυ...λου τοῦ Κορίνθου τυράννου» καὶ ἐν ταῖς Ἱστορίαις τοῦ Τζέτζου ', 204 (σελ. 288 Κισλ.) «παῖς ὢν τοῦ Ἠετίωνος, οἶμαι δὲ καὶ τῆς ...ΜβδαΣ». Ἀλλ' ἔν τινι τῶν κωδίκων τοῦ Μεγάλου Ἐτυμολογι...ῦ κεῖται ὁ τύπος Λάβδα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1898.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἀθην. Τόμ. Ζ', σελ. 36, 8. Ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημο...ητ 1873, σελ. 377 «In versu Empedocleo p. 400. scribendum:

ἀνταυγεῖν πρὸς Ὄλυμπον ἀταρμύκτοισι προσώποις

ro ἀταρβήτοις προσώποις auctore Porsono ad *Hecubam* vs. 958 ... Addendis». Πρβ. καὶ Δαβεσίου Miscell. Critica σελ. 295 ...δ. 1827.

σελ. 384 ἐξαλειπτέον τοὺς δύο τελευταίους στίχους.

Ἀθην. Τόμ. Θ', σελ. 359, 12. Ἐν τοῖς εἰς Νίκανδρον Σχολίοις ...λ. 219, 30 Διδ. φέρεται «Καλλίμαχος δέ· ἑρπετά, τῶν αἰεὶ τε...ράφαται λοφιαί». Λέγεται δ' ἐν σελ. 417 «In loco Callimacheo mendationem Bentleji (ad Callim. p. 523) secutus sum; vulg. ...abet τῶν ἀεὶ τετρύφαται λοφιήν, G. τῶν ἀεὶ τετρίφαται λοφιαί». Ο Βεντλήιος ἔγραψεν «Emendavimus autem τεθράφαται pro τε-

τρύφαται, ἃ τρέφω τέθραμμαι». Ἀλλ', ὡς καὶ Ὀθ. Σνειδῆρος πα[illegible] τήρησεν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Καλλιμαχείων Τόμ. Β', σελ. 472, ὑγιῶς ἔχουσα ἐκφορὰ εἶνε τετράφαται, οὐχὶ τεθράφαται.

Ἀθην. Τόμ. Ι', σελ. 290, 28. Ὁ Κόβητος ἐν Μνημοσ. 187[illegible] σελ. 414 ἀνέγνω «κἀμοὶ γάρ ἐστι τἀμπέλια κεκομμένα» ἀντὶ τ[illegible] «ἐστιν ἀμπέλια κεκομμένα».

σελ. 292, 14 γραπτ. «στίχ. 195 καὶ Σ, 426 καὶ Ὀδυσσ. Ε, [illegible] κεῖται κτέ.».

σελ. 296, 22 γραπτ. «πρόσωπόν ἐστίν οἱ (πρόσωπον ἐστίν οἱ)».

σελ. 316, 13. Ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνῃ 1874, σελ. [illegible] ἔγραψε «περιεληλυθότ' ἥστην»

σελ. 328, 11. Τὸ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ βιβλ. Δ', 55:

Δίωνα τὸν Βορυσθενίτην, ὃν ἔφυσεν ἡ Σκυθὶς αἶα

μετέβαλεν ὁ Ἑρμαννὸς εἰς τό:

Βίωνα τὸν Βορυσθενίτην, Σκυθὶς ὃν αἶ' ἔφυσεν

ὃ ἐνεκρίθη καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑβνήρου. Ἀλλ' ὁ Κόβητος ἀνέγνω ἐν Μν[illegible] μοσ. 1874, σελ. 134:

Βίωνα, τὸν Βορυσθένης ἔφυσε γῆ Σκύθισσα.

σελ. 331, 19 γραπτ. Γομπ.

σελ. 514, 24. Περὶ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Δημοσθένους γράφει Κόβητος ἐν *Miscell. Crit.* σελ. 550 «Praeterea offendo in ve[illegible] bis οἱ μὴ καθαρὰς τὰς χεῖρας ἔχοντες, quia non sic veteres in [illegible] re loquebantur sed οἱ μὴ καθαροὶ τὰς χεῖρας dicebant, ut in pra[illegible] fatione sacrorum: ὅστις τὰς χεῖρας μὴ καθαρὸς ἢ τῆς φωνῆς ἀ[illegible] νετος. Plato de *Legg*. pag. 864. E. πλὴν ἂν ἄρα — μὴ καθαρὸς τὰς χεῖρας, et alibi saepius. quae quum sit legitima sacroru[illegible] et legum formula eadem Demosthenes h. l. uti debebat». Π[illegible] καὶ Μνημοσ. 1860, σελ. 270.

Ἐν Παρνασσ. Τόμ. Ζ', σελ. 932, 9 γραπτ. ἐτύγχανεν.

Ἐν Γλωσσ. Παρατηρ. σελ. 219, 28 γραπτ. «ὑπὲρ δύο συλλ[illegible] βὰς ὀξύτονα (γρ. βαρύτονα) κτέ.» καὶ σελ. 220, 27 «μωρῶς ἀ[illegible] χνῶς (γρ. ἀτέχνως)».

σελ. 451, 18 καὶ 19 γραπτ. «ἀφίκου (ἀφικοῦ)».

Ἐν Λογ. Ἑρμ. Τόμ. Α', σελ. 25, 6 γραπτ. «ἐν τοῖς εἰς Κικέρ. ι.» καὶ σελ. 41, 26 γραπτ. «Φρύνιχον καὶ τὴν εἰς αὐτὸν σημείω- ι τοῦ Λοβέκκίου»

σελ. 53, 37 καὶ σελ. 54, 12 γραπτ. Παρισιακὸν-Παρισιακοῦ

σελ. 88, 17 ἐξαλειπτέον τὸ «Πρβ.—ἐχούσας».

σελ. 572, 4 γραπτ. «τὸν πέλας κατηγορεῖν (καΚηγορεῖν)».

Ἐν Ἐφημερ. Φιλομαθ. 1880, σελ. 166 ἐξαλειπτέον τὸν 17μον ἰχον.

Ἐν Ἀθην. Τόμ. Δ', σελ. 157 κἑξ. διελάβομεν περὶ τῆς χρήσεως, ἣ'ν λέγεται τῶν δήμων Πιτθεύς, τῶν δήμων Θορίκιος, ν δήμων Χολαργεύς, κτλ. Παρατηροῦμεν δὲ νῦν ὅτι εὑρέθη ἐν ἐπιγραφῇ ἡ οὕτως ἔχουσα ἐκφορά. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1895, 107 «τῶν δὲ δήμων Ἀχαρνεύς».

Ἐν Τόμ. Ε', σελ. 116-7 ἐγράψαμεν «Πιθανώτατον νομίζομεν ἐκ τοῦ θηλυκοῦ πόρνη, οὗ καὶ ὁ Ἀρχίλοχος ἐποιήσατο χρῆσιν, πλαστίσθη τὸ ἀρσενικὸν πόρνος, ὡς ἐκ τοῦ μητρυιά τὸ μη- υιός. Οὐχὶ δὲ ἀπίθανον ἡμῖν φαίνεται ὅτι καὶ τὸ στεῖρος ἐκ τοῦ εἶρα παρήχθη καὶ τὸ χῆρος ἐκ τοῦ χήρα (χήρη)».

Παρατιθέμεθα ἐνθάδε τὰ ὑπὸ τοῦ Χοιροβοσκοῦ εἰρημένα σελ. 457, «Λέγει δὲ ὁ τεχνικὸς ὅτι δοκεῖ ἀντικεῖσθαι τὸ πόρνοι πόρνων πόρναι πορνῶν καὶ τὸ βάκχοι βάκχων καὶ βάκχαι βακ- ν καὶ τὸ ὄχθοι ὄχθων καὶ ὄχθαι ὀχθῶν καὶ τὸ πέτροι πέ- ων καὶ πέτραι πετρῶν καὶ τὸ χῆροι χήρων καὶ χῆραι χη- ν καὶ τὸ κοῦροι κούρων καὶ κοῦραι κουρῶν· ἐπὶ τούτων μία φωνὴ τῆς γενικῆς τῶν πληθυντικῶν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θη- οῦ, καὶ οὐκ ἔστιν εἷς ὁ τόνος· τὰ γὰρ θηλυκὰ περισπῶνται κατὰ γενικὴν τῶν πληθυντικῶν. Καὶ ἐπιφέρει ἀπολογίαν λέγων ὅτι οὐκ ν ἐπὶ τούτων τὰ θηλυκὰ παρεσχηματισμένα ἀπὸ τῶν ἀρσενικῶν, ἀ ταῦτα πάντα τὰ θηλυκὰ μονογενῆ εἰσι καὶ ὡς μονογενῆ περιε- σθησαν, τὰ δὲ ἀρσενικὰ τοὐναντίον παρωνύμως ἐγένοντο ὁ τῶν θηλυκῶν· ἡ γὰρ σημασία τούτων μᾶλλον τοῖς λυκοῖς ἁρμόζει». Πρβ. καὶ Ἀρκάδ. περὶ Τόν. σελ. 135, 17 κἑξ.

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου Τόμ. Η', σελ. 1480 α' Διδ. γίνεται περὶ τοῦ θηλυκοῦ χήρα ἡ παρατήρησις ἥδε· «quod forsam al quis prius dictum fuisse existimet quam χῆρος». Ὁ Λοβέκκ γράφει ἐν Προλεγομ. σελ. 29, σημ. 19 «Similiter germanicu *Wittwer* feminino *Wittwe* affictum v. Grimm. T. III. 34 De graeco consentit Grammaticus in Epimer. Herod. p. 28 χῆρος παρ' ἐνίοις ὥσπερ χήρα. Eam ob causam in genitivo plu rali diversus est masculini et feminini accentus, τῶν χήρ viduorum, τῶν χηρῶν viduarum, quia χήρα substantivi locu obtinet ut ἄκρα. Si vero χήρη καλιή, quod Spitznerus *Obser vatt*. p. 88. Quinto restituit, in illo casu legeretur, sine dub proparoxytonon esset» καὶ ὁ Ναύκιος ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀπ σπασμάτων Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου σελ. 149 «Masculinu ὁ χῆρος, quod ab feminino suo derivatum est neque adeo ma ture ascitum videtur, complures testantur grammatici».

ΠΟΙΚΙΛΑ

9. Ἱερώμενον — ἱερωμένον.

Ἐν τοῖς Ἠθικοῖς τοῦ Πλουτάρχου σελ. 403 ϛ' (σελ. 492, Δυβν.) φέρεται «Μισογύνου Ἡρακλέους ἱερόν ἐστιν ἐν τῇ Φωκ καὶ νομίζεται τὸν ἱερωμένον ἐν τῷ ἐνιαυτῷ γυναικὶ μὴ ὁμιλεῖν· καὶ πρεσβύτας ἐπιεικῶς ἱερεῖς ἀποδεικνύουσι. Πλὴν ἔμπροσθεν ὀλί νεανίας οὐ πονηρὸς ἀλλὰ φιλότιμος, ἐρῶν παιδίσκης, ἔλαβε τὴν ρωσύνην».

Παράδοξον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἔγραψε μὲν ὁ Βυττεμβάχιος ἐν ἐκδόσει τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου Τόμ. Β', β', σελ. 654 πα ξυτόνως «τὸν ἱερωμένον», ὅ εἶνε μετοχὴ τοῦ παρακειμένου ῥήματος ἱεροῦμαι, νομίζει δ' αὐτὸ ἐν Τόμ. Η', σελ. 793 μετο χρόνου ἐνεστῶτος τῆς δευτέρας τῶν περισπωμένων συζυγίας λέγ «ἱεράομαι τινος II. 843 B. E.—ώμενος καὶ ἄφετος II. 981 D II 403 F».

Ἂν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μετοχὴ ἐγένετο ἐκ τοῦ ῥήματος ἱεράομ

ῶμαι, ὅπερ ἀναμφίλεκτον ἡμεῖς νομίζομεν, ἀναγκαίως ἔχει νὰ ...ενεχθῇ προπαροξυτόνως· «νομίζεται τὸν ἱερώμενον ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ...καὶ μὴ ὁμιλεῖν», τουτέστι: τὸν ἱερέα ὄντα ἢ τὸν τὴν ἱερωσύνην ἔχοντα. Ἐποιήσατο δ' ὁ Πλούταρχος χρῆσιν καὶ τοῦ συν... συνιερῶμαι ἐν Ἠθικ. σελ. 276 δ' «συνιερᾶται μὲν ἡ γυνὴ ἀνδρί».

Ἐν σελ. 843 β' καὶ ε' κεῖται ὁ ἀόριστος τοῦ ῥήματος ἱεράομαι-...ῶμαι, οἷον «Λαοδάμεια καὶ Μήδειος, ὃς τὴν ἱερωσύνην Ποσειδῶνος Ἐρεχθέως εἶχε, καὶ Φιλίππη, ἥτις ἱεράσατο τῆς Ἀθηνᾶς ...» καὶ «ἔστιν αὕτη ἡ καταγωγὴ τοῦ γένους τῶν ἱερασαμένων τοῦ Ποσειδῶνος ἐν πίνακι τελείῳ».

Κακῶς δ' εἶνε ὑπὸ τοῦ Βυττεμβαχίου γεγραμένον «ἱερώμενος ἱερεύς» ἀντὶ τοῦ ἱερωμένος. Πρβ. ἀφιερωμένος καὶ καθιερωμένος.

Περὶ τοῦ ῥήματος ἱεράομαι-ἱερῶμαι θὰ διαλάβωμεν ἐν ἑτέρῳ ...ῳ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας.

10. Ἄλλ' ἄττα, ἕτερ' ἄττα, κτλ.

Ἐν τῇ Ἀθηνᾷ Τόμ. Β', σελ. 513 ἐγράψαμεν «Λίαν οἱ Ἀθηναῖοι ...ίζουσι τῷ τύπῳ ἄττα (=τινά)· ἂν δὲ πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχῃ οὐδέτερον πληθυντικὸν λῆγον εἰς Α βραχύ, γίνεται συναλοιφή, οἷον ἄλλ' ἄττα, σμίκρ' ἄττα, ὀλίγ' ἄττα, ἄλλ' ἄττα, κτλ.».

Ἐν τῇ Οὐϊμμηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου ἀπαντᾷ

Τόμ. Α', σελ. 5 καὶ 31: ἄλλ' ἄττα.

σελ. 50: θηρίδι' ἄττα.

σελ. 73: μίκρ' ἄττα.

σελ. 75: ἕτερ' ἄττα.

σελ. 82: θηρί' ἄττα.

σελ. 95: ἕτερ' ἄττα.

σελ. 101: ἴδι' ἄττα.

σελ. 110: ἄλλ' ἄττα.

σελ. 112: δενδρύφι' ἄττα.

σελ. 143 καὶ 192 καὶ 213: ἄλλ' ἄττα.

σελ. 221: ἄγρι' ἄττα.
σελ. 243: ἕτερ' ἄττα.
σελ. 248: ἄλλ' ἄττα.
Τόμ. Β', σελ. 26 δὶς καὶ 34: ἄλλ' ἄττα.
σελ. 34 καὶ 43 καὶ 51: ἕτερ' ἄττα.
σελ. 84: ἄλλ' ἄττα.
σελ. 191: ἐγχώρι' ἄττ' ἄν.
(σελ. 195: ποῖ' ἄττα).
σελ. 201: ἕτερ' ἄττα.
σελ. 222 καὶ 229 καὶ 236: ἄλλ' ἄττα.
Τόμ. Γ', σελ. 94: ἄλλ' ἄττα.
σελ. 153: τοιαῦτ' ἄττα.
σελ. 154: ἄλλ' ἄττα.
σελ. 213 δίς: ἕτερ' ἄττα.

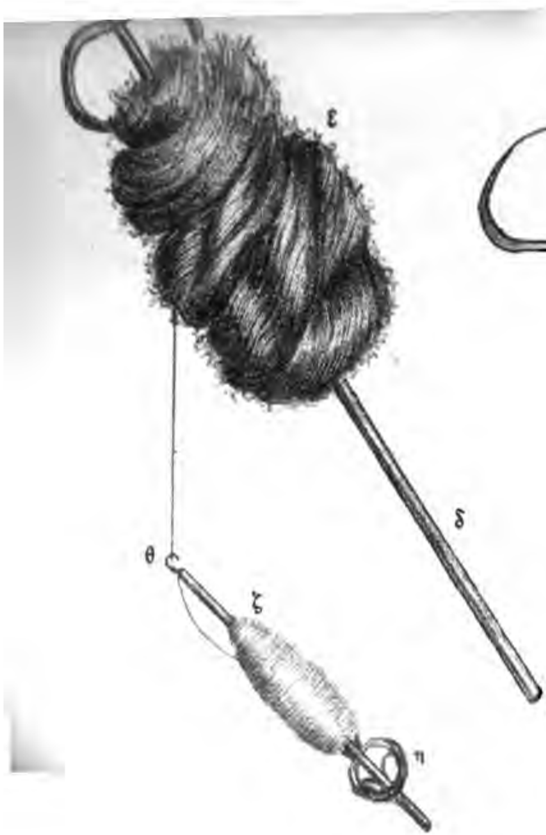
'Αλλ' ἐν Τόμ. Α', σελ. 5 φέρεται ἴδιΑ ἄττα καὶ σελ. 253 ἄλλ ἄττα καὶ ἐν Τόμ. Β, σελ. 191 πλατέΑ ἄττα. Τὸ ἄλλΑ ἄττα εὕ πομεν καὶ ἐν τῇ Σνειδηρείῳ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τόμ. Α', σε 317, ἐν ᾗ κεῖται καὶ τὸ ἕτερΑ ἄττα σελ. 297 καὶ σελ. 304. Ε δ' ὅμως ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ γεγραμμένον κατὰ συναλοιφὴν σελ. ἴδι' ἄττα καὶ σελ. 568 πλατέ' ἄττα. Οὐδεμία δὲ δύναται νὰ ὑπά ἀμφιβολία ὅτι τῆς κατὰ συναλοιφὴν ἐκφορᾶς πανταχοῦ ὁ Θεόφρασ ἐποιήσατο χρῆσιν.

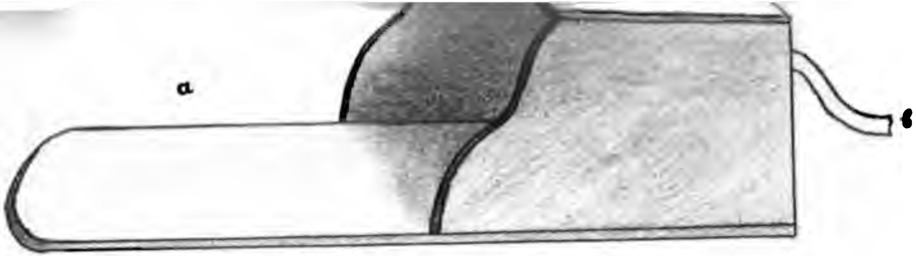
Τοῦ ἴδι' ἄττα καὶ τοῦ μίκρ' ἄττα γίνεται μνεία καὶ ὑπὸ τ Ἡσυχίου λέγοντος «Ἴδι' ἄττα: ἴδιά τινα» καὶ «Μίκρ' ἄττα: μ κρά τινα».

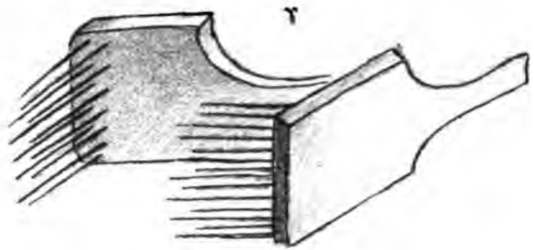
Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν μὲν τῇ Σνειδηρείῳ τοῦ Θεοφράστου ἐκδ Τόμ. Α', σελ. 496 φέρεται «ῥάφανος δὲ καὶ ἄλλ' ἄττα μεταβά λει· δοκεῖ γὰρ καὶ δενδρικώτερα», ἐν δὲ τῇ Οὐϊμμηρείῳ Τόμ. Ι σελ. 133 «ῥάφανος δὲ καὶ μαλάχη δοκεῖ παραλλάττειν καὶ δενδ κώτερα» (Πρβ. καὶ Σνειδῆρον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοφράστου Τ Ε', σελ. 111).

Κ. Σ. Κ.

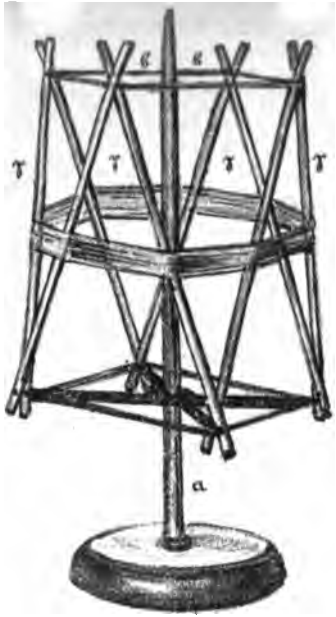






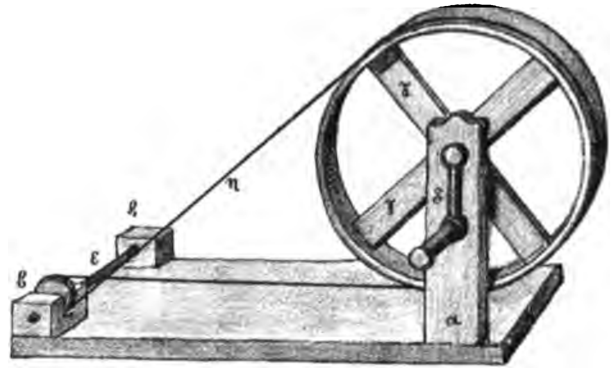


α Λανάρι	ζ Ἀδράχτι
β Χτένια (λαναριοῦ)	η Σφονδύλι
γ Χειρολάναρα	θ Αγκίστρι
δ Ρόκα	
ε Τουλούπα	



ΑΝΕΜΗ

α Ἀνεμόστυλος
β Σταυροί τῆς ἀνέμης
γ Φτερά

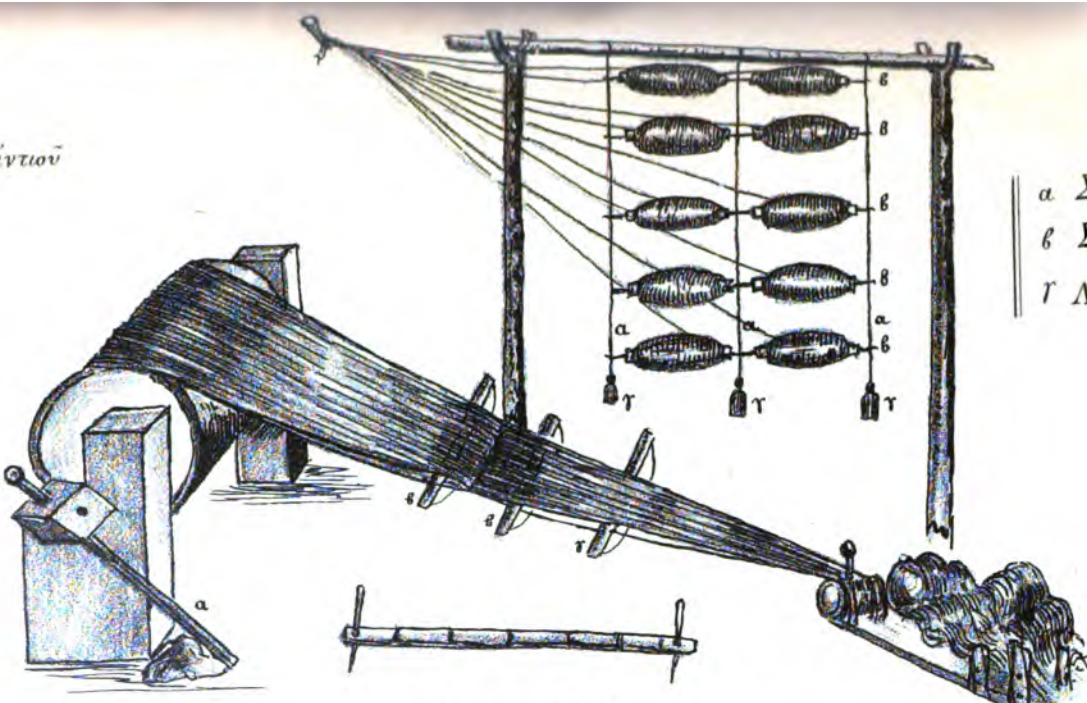


ΜΑΓΓΑΝΙ

α Στῦλος
β Χοῦρτες
γ Μύλοι ἤ σταυροί
δ Χερούλια
ε Ἄδραχτος
ζ Καρούλι
η Κόρδα

ΤΥΛΙΧΤΡΑ

α *Γυριστάρι τοῦ ἀντιοῦ*
β *Καλαμίδια*
γ *Τριχάλαμο*

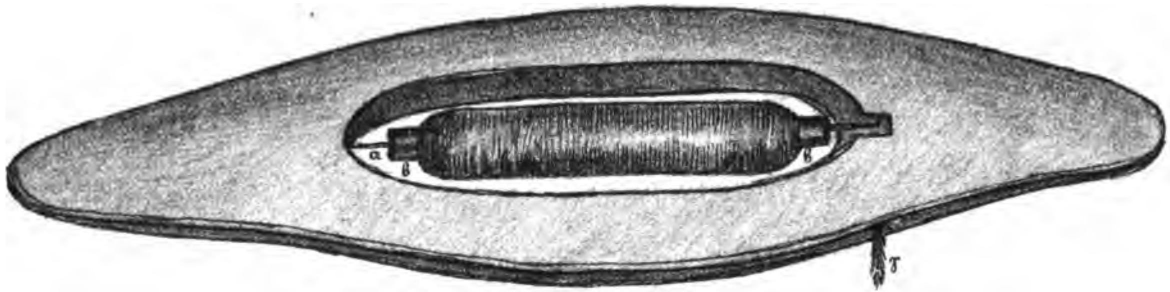


α *Στημονάρια διάστρας*
β *Σαΐτες*
γ *Λιθαράκια*

ΤΥΛΙΓΑΔΙ

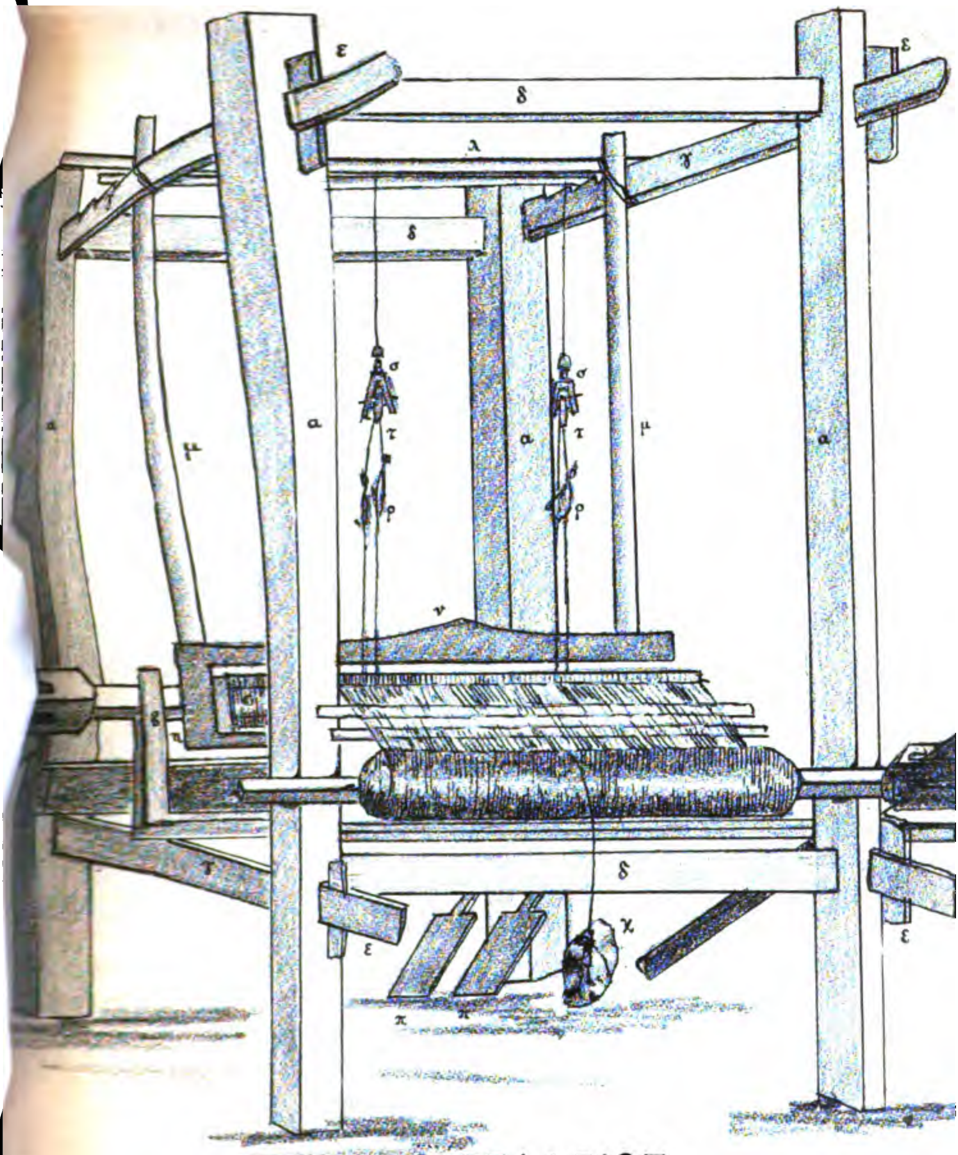
ΣΒΑΡΝΑ





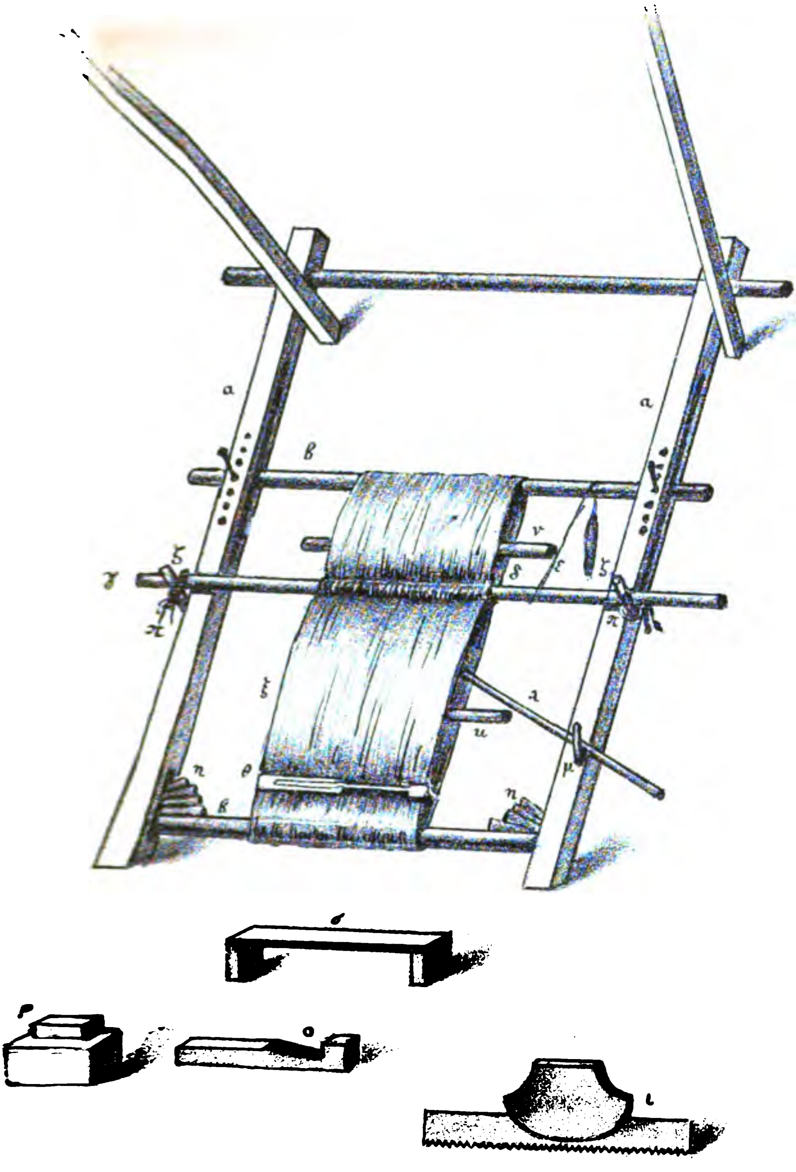
ΣΑΪΤΤΑ

α Μασουρολάτης
β Μασούρι
γ Φτερό τῆς κόττας



ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ
('Οπισθεν ὁρώμενος)

Πάλοι	ι Κουρούνα	ρ Σπουλαρίκια
Πάλα μικρά	κ Ἁπλώστρα	σ Καρούλια
Στρῶσες	λ Κρέμασις	τ Καρουλόγικες
Κλαδιά	μ Σπάθες ξυλοκτένου	υ Στημόνι
Σφῆνες	ν Ξυλόχτενον	φ Σταυροί
Ἀντιά	ξ Μιταρόβεργες	χ Λιθαρά
Κ[illegible]	ο Μιτάρια	



ΣΧΟΙΝΑΤΙΚΟΣ ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ

Πάλοι	η Σφῆνες	ν Ζορμπαλᾶς
Αντιά	θ Προυγιίδα	ξ Στιμόνι
Κοντάρι	ι Χτένι	ο Τσελεπής
Μιτάρι	υ Σαΐττα	π Σχοινιά ἀργαλειοῦ
Κόρδα μιταριοῦ	λ Σπάθη	ρ Τσιαπιά
[illegible]	μ Αὐτί σπάθης	σ Τάβλα

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἄγνυθες.

Τὸ μετ' ἐκτύπου παραστάσεως ἐξ ὀπτῆς γῆς σωμάτιον, οὗ εἰκόνα τῇ «Ἀθηνᾷ» παρατιθέμεθα, ἐπέδειξεν ἡμῖν πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐν ...ζακίῳ, πρωτευούσῃ τοῦ δήμου Γόμφων, χωρικός τις, προσθείς, ...ρεν αὐτὸ ἐν τάφῳ, ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἀμπελῶνι, κειμένῳ ἐν τῷ ...ῳ τῶν ἀρχαίων Γόμφων, ἔνθα νῦν οἱ ἀμπελῶνες τῶν Μουζακιω-. Φέρει ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως, τῆς ἑτέρας οὔσης ἀκατεργάστου, ...τυπωμένον γέρανον (1) κύπτοντα καὶ παρέχοντα ἴσως τροφὴν δυσὶ ...σοῖς, ὧν αἱ κεφαλαὶ προφαίνονται κάτωθεν ἐκ νεοσσιᾶς· περιέ-... δ' αὐτὸν ὁ τεχνίτης διὰ συμπλέγματος ἐκ κλωνῶν ῥοδῆς ἀγρίας ... διπλοῦ ζεύγους ῥόδων καὶ δύο στροβίλων ἢ κώνων, ἑνὸς μὲν ἐπ' ...ρὰ πίτυος τῆς κοινῆς, ἑτέρου δ' ἄνω πίτυος (;) τῆς κωνοφόρου. ... δὲ καὶ ὀπήν, ἐξ ἧς ἀνηρτᾶτο. Ἔλεγε δ' ἡμῖν ὁ αὐτὸς χωρικός, ...αὶ ἕτερον εὗρε τεθραυσμένον ὅμοιον σωμάτιον, ὅπερ ἀπέρριψεν ὡς ...στον. Τί ἐδήλου τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρχαιολογικὸν εὕρημα ἡμῖν ἐν Θεσσαλίᾳ διατρίβουσιν, ἐν ᾗ παντελὴς ἔλλειψις βοηθημάτων ...ολογικῶν ὑπάρχει, δὲν ἦτο εὐχερὲς νὰ εἰκάσωμεν. Ἐλθόντες ... Ἀθήνας ἐπεδείξαμεν αὐτὸ πολλοῖς τῶν ἐπαϊόντων τὰ τοιαῦτα, οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ ἡμῖν ἑρμηνείαν ἐπιτυχῆ. Μόνος δ' ...ατο τοῦ ὀρθοῦ, κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν, ὁ σεβαστὸς ἡμῶν ... ἐπιφανὴς δ' ἀρχαιολόγος κ. Στέφανος Ν. Δραγούμης, ὁ ἐρρω-... τά τε πολιτικὰ πράττων καὶ τὸν λόγιον θεραπεύων Ἑρμῆν, ...νάμενος γνώμην, ὅτι τὸ κεραμοῦν σωμάτιον εἶνε τῶν ἀγνύ-...τ... Τί δὲ ἦσαν αἱ ἄγνυθες; Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ὑφαντικήν, ὁ ἱστὸς ἦτο ὄρθιος, συγκείμενος ἐκ δύο καθέτων παραστάδων ...πόδων, κελεόντων) ὀξειῶν κάτω συνδεομένων πρὸς ἀλλήλας

(1) Ὡς γνωστὸν ὁ πελαργός, ὁ γέρανος, ὁ ἐρωδιός καὶ ἕτερα πτηνὰ εἰσήγοντο ὑπὸ ...χαίων οὐ μόνον εἰς τοὺς ἑαυτῶν κήπους καὶ παρὰ τὰς ἑαυτῶν κατοικίας, ἀλλὰ ...τὸν τὸν οἶκον, ἐν ᾧ τιθασσευόμενα διῃτῶντο. Τίκτει δ' ἡ γέρανος ᾠὰ δύο καὶ ... τὴν καλιὰν ἐπὶ αἱμασιῶν καὶ θάμνων.

δι' ἐγκαρσίας ἄνω δοκίδος, ἵνα μὴ οἱ στήμονες (stamina), οἵτ περιειλίσσοντο παραλλήλως περὶ δευτέραν ἐγκαρσίαν δοκίδα κατ τέρω τῆς πρώτης, κρέμωνται χαλαροί, κατετείνοντο διὰ βαρῶν ἐξ τωμένων ἐκ τοῦ ἄκρου, ἅτινα παρὰ μὲν τοῖς Ἕλλησιν ἐκαλοῦ ἄγνυθες ἢ ἀγνῦθες ἢ ἀγνύθες, λεῖαι, λέαι, λεαί, λαι λαιαί, λᾶες, παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις *pondera* (1) ἁπλῶς. Ἠ δὲ ταῦτα κατ' ἀρχὰς μὲν λίθοι στρογγύλοι ἢ περιφερεῖς ἢ κωνοει ἢ πυραμιδοειδεῖς διάτρητοι, εἶτα ὅμως πήλινοι. Τοιαῦτα βαρίδια ζονται πλεῖστα καὶ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν, ἀλλὰ μάλιστα ἐκ τῶν Ῥωμαϊ χρόνων. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὁ ὄρθιος ἱστὸς σχ παρηυδοκιμήθη ὑπὸ τοῦ ὁριζοντίου πολὺ πιθανὸν τῶν βαριδίων των νὰ ἐγίνετο ποικίλη χρῆσις καὶ κατὰ τὸν ὁριζόντιον ἱστόν (2).

Ὁ Πολυδεύκης ἐν τῷ Ὀνομαστικῷ VII, 36 λέγει: ἀγνῦθε καὶ λεῖαι οἱ λίθοι οἱ ἐξηρτημένοι τῶν στημόνων κατὰ τὴν ἀρχ ὑφαντικήν. — Ὁ Ἡσύχιος ἔχει λ. ἀγνύθες· ἐν δὲ λ. ἀγνύθ (γρ. ἀγνύθας)· λείας· οἱ δὲ τὰς ὤας τῶν ἱστῶν· ἐν δὲ λ. λεάς ἀπὸ τῶν ἱστῶν κρεμαννυμένας ἄκρας. — Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἐτυμ γικῷ 558, 57 λ. λέα, ἡ ἐν τοῖς ἱστοῖς λίθος· ὅτι λίθους ἐξήρ (γρ. ἐξήρτων). — Πρβλ. Ἀριστοτ. περὶ ζῴων γενέσεως I, 4: ὥ περ τὰς λαιάς προσάπτουσιν αἱ ὑφαίνουσαι τοῖς ἱστοῖς· καὶ V οἷον δὴ ποιοῦσιν αἱ τοὺς ἱστοὺς ὑφαίνουσαι· καὶ γὰρ αὗται τὸν μονα κατατείνουσι προσάπτουσαι τὰς καλουμένας λαιάς. — ληνι. περὶ σπέρματος I, 15 (IV, 564, K): οἵαν καὶ αἱ λεῖαι κ

(1) Ἰδὲ L. Annaei Senecae Epist. 2, 90, 20: Ecce Posidonius, ut m opinio, ex his, qui plurimum philosophiae contulerunt, dum vult des primum, quemadmodum turqueantur fila, alia ex molli solutoque duc deinde quemadmodum tela *suspensis ponderibus* stamen extendat.

Ἐν δὲ τῷ Λεξικῷ τοῦ Forcellini (Lexicon totius Latinitatis) ἐν λ. ἐ ρονται τάδε: Porro duplex fuit telae texandae modus: antiquissimus tela pendula, seu recta, texebatur a stante, cum nempe ejusdem sta ligno transverso suspensa, *ponderibus lapideis* infra appensis extend

(2) Ἴδε Hugo Blumner *Technologie und Terminologie* 1874 I, σελ. 1 Ritschl, *Ueber antike Gewichtsteine* Bonn 1866, und im Jahrb. des V terthumsfr. im Rheinlande. — Guhl und Koner, *Leben der Griechen u. mer* (herausgegeben von Richard Engelmann) 1893 σελ. 321. — Al Philologus τόμ. XXXV, 1876 σελ. 385, § 4. — Ἀνάγνωθι καὶ A. Ba (Denkmäler des Klassischen Altertums) III σελ. 2086. — Schliemann (*Ilios*) 1885 σελ. 503-4, 516-7, 559-60.

ναι κατὰ τοὺς ὀρθίους ἱστούς.—Πλουτ. ἐν συμποσίῳ τῶν ἑπτὰ σο-
ῶν XIII, 156 B: ὑφάντης τε γὰρ ἄν, οἶμαι, χλαμύδα ποιήσαιτο
ἄλλον ἔργον αὐτοῦ καὶ ἱμάτιον ἢ κανόνων διάθεσιν καὶ ἀνέγερσιν
αγνύθων. — Χοιροβοσκὸν ἐν Βεκκήρου ἀνεκδότοις (Immanuelis
Bekkeri anecdota Graeca) σελ. 1208: Ἀγνῦθες δὲ λέγονται οἱ
λίθοι οἱ περιφερεῖς καὶ τετρημένοι οἱ κρεμάμενοι ἐν τοῖς ἱστα-
ῖς (γρ. ἴσως: μιταρίοις). — Ἀδιανόητον τὸ παρ' Ἡσυχίῳ ἐν λ.
μισκάριον· καὶ λίθος, ᾧ πρὸς ταλασιουργίαν χρῶνται. — Παρὰ
Νόννῳ ἐν Διονυσιακῶν XXIV, 254 φέρεται:

καὶ λίθον ὀρχηστῆρα περικρεμάσασα μεσαύλῳ
κερκίδι πέπλον ὕφαινεν.

μεσαύλῳ οὐδένα νοῦν παρέχει· ἴσως γραπτέον μεσάτμῳ ἢ με-
κμῳ. Ὁ Σουΐδας λέγει: μεσάτμῳ· τῷ κανόνι, τῷ μέσῳ καλάμῳ
ἱστοῦ Ἀλλ' ἐν ταῖς κριτικαῖς διορθώσεσιν ὁ νεώτερος ἐκδότης τοῦ
Σουΐδου Godofredus Bernhardy λέγει: Confer Hesychium v.
μεσάκμον probatum Caisfordo. Ὁ Ἡσύχιος λέγει· μέσακμον· κα-
νὼν τοῦ ἱστοῦ, οἱ δὲ ἀντίον· οἱ δὲ τὸ μεσάκτων κτλ. ἢ μεσάκρων, ἢ
ἀκμάτων τριχῶν· ἢ τὸ μέσον τῆς αὐλῆς· εἰς ὃ ἐπιφέρονται τάδε ἐν
ταῖς κριτικαῖς διορθώσεσιν ὑπὸ Μαυρικίου Σμιδιτίου: Priora respi-
ce ad. I Regg. XVIII, 7, ubi pro μεσάντιον in quibusdam
libris μέσακλον legitur, observaverunt interpretes· Μέσακλον·
τῶν ὑφαινόντων Cyr. 11.

Ἐν τῷ Θησαυρῷ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου τόμ. Α', σελ. 397 ἀνα-
γινώσκονται τάδε: Ἄγνυθες, Lapides, quos stamini inter texen-
dum appendunt textores, qui et λεῖα nominantur. Ita enim J.
Poll. 7 c. 10 (s. 36): Ἄγνυθες δὲ καὶ λεῖα, οἱ λίθοι οἱ ἐξηρτημένοι
τῶν στημόνων κατὰ τὴν ἀρχαίαν ὑφαντικήν. [Pro λεῖα Falgenbur-
gius habet λεῖοι. Scribe λεῖαι.Vide Seb. et Jung. Idem J. Poll.
10, 125 de gynaeceis vasculis: Καὶ λείας τὰς καὶ ἀγνύθας καὶ
ἀγνύστας. Ubi v. notata]. Apud Hesychium vero legimus: Ἀγνύ-
θας· λείας. οἱ δὲ τὰς ᾠὰς τῶν ἱστῶν. Ubi illud λείας non omnino
suspectum haberi debet, quum paulo ante ap. Eum reperia-
tur Ἀγνῖθες, λεῖαι (sic). Pro ἀγνύστας fortasse scribendum:
ἀγνύθας: praesertim quum paulo ante quoque legi apud Eum
viderim Ἀγνῖθες, paroxytonως. Ita ante reperio in quodam

Lexico meo vet. Ἀγνύθες· οἱ λίθοι τοῦ ἱστοῦ. Arist. de gene anim. 5, 7 (χωρίον μνημονευθὲν ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν) . . . πρoσ πτουσι τὰς καλουμένας λαίας. Quem locum respiciens Galen. d semine I: καθάπερ αἱ λεῖαι τοῖς ἱστοῖς, οὕτως κτλ. Eosdem igitu lapides alii λᾶας, λαίας, λείας, alii ἄγνυθας vocarunt.—Πρβλ καὶ Λεξικὸν Liddell καὶ Scott (Greek-English Lexicon) ἐν ἄγνυθες καὶ λαῖαι.

Ὁ Dumont (Revue Archéologique vol. XX. 1869 σελ. 43 παρερμηνεύσας τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς σωματι λέγει, ἑρμηνεύων πίνακα ἔχοντα ἐπιτύμβιον παράστασιν, ἐκ τῶν κ λουμένων νεκροδείπνων: «Ὁ πίναξ φέρει δύο ἀγγεῖα καὶ σωμάτι στρογγύλον, ὅπερ εἶνε ἄρτος ἢ γλύκισμα. Ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλ ἄρτοι ἐξ ὀπτῆς γῆς ὅμοιοι τῷ παρισταμένῳ ἐνταῦθα διασώζοντες πο λάκις γράμματα διορίζοντα τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Αἱ ἐπιγραφαὶ α ται ὀλίγον ποικίλλουσαι ἐμφανίζονται ὑπὸ τοὺς ἑξῆς τύπους: ΓΛ ΓΛΥΚΥ. ΓΛΥΚΥΣ. ΜΕΛΙ ΜΕΛΙΣ. γλύκισμα μέλι μέλισσα, κ δηλοῦσιν ὅτι οἱ ἄρτοι οὗτοι εἶνε γλυκίσματα.

Εἶνε εὔκολον νὰ ἀποδείξωμεν τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα καὶ δὴ τὸν ε τύμβιον τῶν μνημείων τούτων, εἰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ φέρωμεν μαρτύριον κείμενον διασαφοῦν τὴν ἔννοιαν αὐτῶν.

1ον Εἶνε προφανῶς ἀνάλογα πρὸς τοὺς κώνους καὶ τὰς πυραμί τὰς ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἅτινα φέρουσι τὰς αὐτὰς ἐπιγραφὰς καὶ ὧν συγ μίζουσιν οὕτω μέγαν ἀριθμὸν ἐκ τῶν ἀρχαίων μνημείων.

2ον Ὡς τοὺς κώνους καὶ τὰς πυραμίδας, οἱ ἀρχαῖοι ἔθετον π λάκις αὐτὰ ἐν τοῖς τάφοις παρὰ τοὺς νεκρούς.

3ον Ἀναφαίνονται σχεδὸν πάντοτε ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων τῇ Ἴ καὶ Ὀσίριδι».

Εἰς τὰ ὑπὸ Dumont ἀνωτέρω γραφέντα ἀναφερόμενος ὁ σεβασ τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητής, ἡμέτερος δὲ διδάσκαλος κ. Στέφ Κουμανούδης ἐν Ἐπιγραφαῖς ἐπιτυμβίοις σελ. κε' καὶ λ ποιούμενος περὶ τῆς γενομένης ὑπὸ τῶν ξένων εἰς ἀρχαίας ἐπιτ βίους παραστάσεις παρερμηνείας παραινεῖ τοῖς ἀρχαιολόγοις νὰ π θέτωσιν ἐν τῷ κειμένῳ καὶ εἰκόνας τῶν μνημείων, ἅτινα λαμβάνο ἐν μονογραφίαις πρὸς ἐξέτασιν· καὶ ἐν ὑποσημειώσει προσθέτει τ «Ἀπαιτοῦμεν τοῦτο, διότι βλέπομεν καθ' ἑκάστην δημοσιευομ

...ισμοὺς ὄχι μόνον ἀστηρίκτους ὑπὸ μνημείων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίους ...αὐτά, καθ' ἃ δὴ καὶ ἐν τῇ τοῦ Dumont μνημονευθείσῃ πραγμα...τῇ ἄλλως ἐχούσῃ ἀξίαν, λέγεται πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κυρίας ...τοῦ τόδε, ὅτι ἐπὶ ἀρτοειδῶν τινων καὶ κωνοειδῶν καὶ πυραμι...ειδῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς σωμάτων ἐν Ἑλλάδι ἀναγινώσκονται συνήθως ...γλυ, γλυκυ, γλυκυς, μελι, μελισ. Ἡ δὲ ἀλήθεια ἔχει οὕτως· ἐπὶ ...ἀρτοειδοῦς ἅπαξ μόνον ἀνεγνώσθη τὸ γλυκ, ἐπὶ ἄλλων δὲ τὰ ...πώμενα· αρ, βερ, δη, ερω, θεμ, κλε, π, χ, χαρ· ἐπὶ δὲ τῶν ...ειδῶν καὶ πυραμισοειδῶν τῷ ὄντι μὲν πλειστάκις ἀπαντᾷ τὸ ...γλυκε (ὄχι γλυκυ οὔτε γλυκυς) καὶ μελισ, ἀλλ' εἶνε καὶ ἄλλα ...τα τά: αρι, λ, μυρ, νικο, φ. Καὶ ταῦτα πάντα εὔλογον εἶνε νὰ ...ληρωθῶσιν ὡς ἀρκτικὰ γράμματα κυρίων ὀνομάτων, καὶ δὴ γυναι...ῶν (ὡς ἐξ ἑνὸς ἔχοντος ὁλόκληρον τό· Νόημα, πείθομαι·) λοιπὸν ...μέρας, Μελίσσης, Μυρρίνης, Βερενίκης, Θεμιστοῦς, Θεδότης κτλ. ...δὲ ὅτι δηλοῦσι γλύκυσμα καὶ μέλι (des gateaux pour les ...rts). Ἐσιγήθη δὲ ἐν τῇ ῥηθείσῃ πραγματείᾳ, ὅτι τὰ ἐν λόγῳ πή...α σωμάτια ἔχουν πάντα ἀνεξαιρέτως τρύπας, τὰ μὲν ἀρτοειδῆ δύο, ...δὲ κωνοειδῆ καὶ πυραμιδοειδῆ συνήθως μίαν, ὅπερ θεωρητέον ὡς ...ον χαρακτηριστικὸν ὅλων τούτων τῶν μνημείων. Ἐσιγήθησαν δὲ ...τα ἐπὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἐκτετυπωμένα σύμβολα ἀμφορέως, κι...ας, μελίσσης, προσωπίδος, ἔρωτος, γυναικὸς καθημένης, ἀνδρὸς ...ένου, ἀλέκτορος κτλ.».

...αι ταῦτα μὲν ὁ σεβαστὸς καθηγητής. Ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ ...hives des Missions Scientifiques et littéraires 2e série 1871 ...VI. p. 50 καὶ 405),—ἣν βεβαίως δὲν εἶχεν ἴδει οὗτος, ἅτε ...ἐκδεδομένην ἴσως, ὅτε ἐδημοσίευε τὰ ἀνωτέρω—, ὁ αὐτὸς σο...αρχαιολόγος A. Dumont, πραγματευόμενος περὶ τῶν κωνοειδῶν ...ραμιδοειδῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς σωματίων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐπι...ων, λέγει ὅτι ταῦτα τὰ μνημεῖα πολλάκις εἶνε ἐξόχου τέχνης ...ιμελοῦς ἐργασίας, ὅτι φέρουσιν ὀπὴν ἄνω καὶ ἐπιγραφήν, λέξιν, ...μα ἢ ἕτερόν τι χαρακτηριστικόν, ἢ ἀπείκασμα ἐν ἀναγλύφῳ κάτω ...ὶ τὴν βάσιν καὶ ὅτι εἶνε ὕψους 5-10 ἑκατ. τῶν μέτρου. Προσ...δ' ὅτι δὲν δύναταί τις μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφαίνηται γνώ...περὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν, εἰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων, ἰδίᾳ τῶν ...κιων, πολλαὶ ἐξηνέχθησαν ὑποθέσεις, ὅτι δηλ. ταῦτα εἶνε·

Lexico meo vet. Ἀγνύθες· οἱ λίθοι τοῦ ἱστοῦ. Arist. de gener anim. 5, 7 (χωρίον μνημονευθὲν ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν) .... προσά-πτουσι τὰς καλουμένας λαίας. Quem locum respiciens Galen. de semine I: καθάπερ αἱ λεῖαι τοῖς ἱστοῖς, οὕτως κτλ. Eosdem igitur lapides alii λᾶας, λαίας, λείας, alii ἄγνυθας vocarunt.—Πρβλ. καὶ Λεξικὸν Liddell καὶ Scott (Greek-English Lexicon) ἐν λ. ἄγνυθες καὶ λαῖαι.

Ὁ Dumont (Revue Archéologique vol. XX. 1869 σελ. 43? παρερμηνεύσας τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς σωματίω[ν] λέγει, ἑρμηνεύων πίνακα ἔχοντα ἐπιτύμβιον παράστασιν, ἐκ τῶν κα-λουμένων νεκροδείπνων: «Ὁ πίναξ φέρει δύο ἀγγεῖα καὶ σωμάτι[ον] στρογγύλον, ὅπερ εἶνε ἄρτος ἢ γλύκισμα. Ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλ[άδι] ἄρτοι ἐξ ὀπτῆς γῆς ὅμοιοι τῷ παρισταμένῳ ἐνταῦθα διασώζοντες πο-λλάκις γράμματα διορίζοντα τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Αἱ ἐπιγραφαὶ ε[ἶ]-ται ὀλίγον ποικίλλουσαι ἐμφανίζονται ὑπὸ τοὺς ἑξῆς τύπους: ΓΛ' ΓΛΥΚΥ. ΓΛΥΚΥΣ. ΜΕΛΙ ΜΕΛΙΣ. γλύκισμα μέλι μέλισσα, δηλοῦσιν ὅτι οἱ ἄρτοι οὗτοι εἶνε γλυκίσματα.

Εἶνε εὔκολον νὰ ἀποδείξωμεν τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα καὶ δὴ τὸν [ἐπι]-τύμβιον τῶν μνημείων τούτων, εἰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ φέρωμ[εν] μαρτύριον κείμενον διασαφοῦν τὴν ἔννοιαν αὐτῶν.

1ον Εἶνε προφανῶς ἀνάλογα πρὸς τοὺς κώνους καὶ τὰς πυρα[μίδας] τὰς ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἅτινα φέρουσι τὰς αὐτὰς ἐπιγραφὰς καὶ ὧν ο[ἱ] μίζουσιν οὕτω μέγαν ἀριθμὸν ἐκ τῶν ἀρχαίων μνημείων.

2ον Ὡς τοὺς κώνους καὶ τὰς πυραμίδας, οἱ ἀρχαῖοι ἔθετον λάκις αὐτὰ ἐν τοῖς τάφοις παρὰ τοὺς νεκρούς.

3ον Ἀναφαίνονται σχεδὸν πάντοτε ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων τ[ῇ] καὶ Ὀσίριδι».

Εἰς τὰ ὑπὸ Dumont ἀνωτέρω γραφέντα ἀναφερόμενος ὁ σ[οφὸς] τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητής, ἡμέτερος δὲ διδάσκαλος κ. Σ[τ.] Κουμανούδης ἐν Ἐπιγραφαῖς ἐπιτυμβίοις σελ. κε' κ[αὶ] ποιούμενος περὶ τῆς γενομένης ὑπὸ τῶν ξένων εἰς ἀρχαίας [ἐπιτυμ]-βίους παραστάσεις παρερμηνείας παραινεῖ τοῖς ἀρχαιολόγοις [νὰ] θέτωσιν ἐν τῷ κειμένῳ καὶ εἰκόνας τῶν μνημείων, ἅτινα λα[μβάνουσιν] ἐν μονογραφίαις πρὸς ἐξέτασιν· καὶ ἐν ὑποσημειώσει προσθ[έτει] «Ἀπαιτοῦμεν τοῦτο, διότι βλέπομεν καθ' ἑκάστην δημοσ[ιευόμενα]

..ισμοὺς ὄχι μόνον ἀστηρίκτους ὑπὸ μνημείων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίους ..τά, καθ' ἃ δὴ καὶ ἐν τῇ τοῦ Dumont μνημονευθείσῃ πραγμα..ᾳ, τῇ ἄλλως ἐχούσῃ ἀξίαν, λέγεται πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κυρίας ..του τόδε, ὅτι ἐπὶ ἀρτοειδῶν τινων καὶ κωνοειδῶν καὶ πυραμι..δῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς σωμάτων ἐν Ἑλλάδι ἀναγινώσκονται συνήθως ..: γλυ, γλυκυ, γλυκυς, μελι, μελισ. Ἡ δὲ ἀλήθεια ἔχει οὕτως· ἐπὶ ..ς ἀρτοειδοῦς ἅπαξ μόνον ἀνεγνώσθη τὸ γλυκ, ἐπὶ ἄλλων δὲ τὰ ..ιωπώμενα· αρ, βερ, δη, ερω, θεμ, κλε, π, χ, χαρ· ἐπὶ δὲ τῶν ..ειδῶν καὶ πυραμισοειδῶν τῷ ὄντι μὲν πλειστάκις ἀπαντᾷ τὸ ..γλυκε (ὄχι γλυκυ οὔτε γλυκυς) καὶ μελισ, ἀλλ' εἶνε καὶ ἄλλα ..τά: αρι, λ, μυρ, νικο, φ. Καὶ ταῦτα πάντα εὔλογον εἶνε νὰ ..ληφθῶσιν ὡς ἀρκτικὰ γράμματα κυρίων ὀνομάτων, καὶ δὴ γυναι..ν (ὡς ἐξ ἑνὸς ἔχοντος ὁλόκληρον τό· Νόημα, πείθομαι·) λοιπὸν ..ας, Μελίσσης, Μυρρίνης, Βερενίκης, Θεμιστοῦς, Θεδότης κτλ. ..δὲ ὅτι δηλοῦσι γλύκυσμα καὶ μέλι (des gateaux pour les ..s). Ἐσιγήθη δὲ ἐν τῇ ῥηθείσῃ πραγματείᾳ, ὅτι τὰ ἐν λόγῳ πή..ωμάτια ἔχουν πάντα ἀνεξαιρέτως τρύπας, τὰ μὲν ἀρτοειδῆ δύο, κωνοειδῆ καὶ πυραμιδοειδῆ συνήθως μίαν, ὅπερ θεωρητέον ὡς χαρακτηριστικὸν ὅλων τούτων τῶν μνημείων. Ἐσιγήθησαν δὲ ἐπὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἐκτετυπωμένα σύμβολα ἀμφορέως, κι..μελίσσης, προσωπίδος, ἔρωτος, γυναικὸς καθημένης, ἀνδρὸς .., ἀλέκτορος κτλ.».

..ταῦτα μὲν ὁ σεβαστὸς καθηγητής. Ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ ..es des Missions Scientifiques et littéraires 2ᵉ série 1871 I. p. 50 καὶ 405),—ἣν βεβαίως δὲν εἶχεν ἴδει οὗτος, ἅτε ..δεδομένην ἴσως, ὅτε ἐδημοσίευε τὰ ἀνωτέρω—, ὁ αὐτὸς σο..ολόγος A. Dumont, πραγματευόμενος περὶ τῶν κωνοειδῶν ..μιδοειδῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς σωματίων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐπι..λέγει ὅτι ταῦτα τὰ μνημεῖα πολλάκις εἶνε ἐξόχου τέχνης ..οῦς ἐργασίας, ὅτι φέρουσιν ὀπὴν ἄνω καὶ ἐπιγραφήν, λέξιν, ἕτερόν τι χαρακτηριστικόν, ἢ ἀπείκασμα ἐν ἀναγλύφῳ κάτω ..βάσιν καὶ ὅτι εἶνε ὕψους 5-10 ἑκατ. τῶν μέτρου. Προσ.. δὲν δύναταί τις μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφαίνηται γνώ..ς χρήσεως αὐτῶν, εἰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων, ἰδίᾳ τῶν .. πολλαὶ ἐξηνέχθησαν ὑποθέσεις, ὅτι δηλ. ταῦτα εἶνε·

1) τεμάχια παιδιᾶς ἀγνώστου νῦν, λίαν διαδεδομένης παρὰ τοῖ ἀρχαίοις.

2) ὄργανα ἐν χρήσει ἐν τοῖς ἱστουργείοις τῶν ἀρχαίων.

3) ὄργανα μετρολογικά.

4) βάρη ἐξαρτώμενα ἐκ τῶν παραπετασμάτων, ἵνα κρατῶσι αὐτὰ εὐθέα.

5) εἶδος ἕρματος, δι' οὗ ἐποίκιλλον τὸ ἄκρον τοῦ δικτύου πρ ἁλιείαν.

'Αλλ' ἀπορρίπτει τὴν μὲν πρώτην ὑπόθεσιν ὡς ἐπ' οὐδενὸς μαρτ ρίου ἀρχαίου στηριζομένην· τὴν δὲ δευτέραν καὶ δὴ καὶ τὴν τετά την καὶ πέμπτην, διότι αἱ ὀπαὶ δὲν φέρουσιν ἴχνη χρήσεως· τὴν τρίτην· διότι οἱ λίθοι οὗτοι ζυγιζόμενοι οὐδεμίαν ἐμφαίνουσι μετρολ γικὴν δύναμιν, οὐδὲ σχέσιν τινὰ τὰ ἐπ' αὐτῶν γράμματα μαθημα κήν. 'Εμμένει δὲ πλανώμενος τῇ καὶ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ ἐξενεχθεί γνώμῃ, ὅτι ταῦτα εἶνε ὁμοιώματα ἄρτων καὶ γλυκυσμάτων τιθεμ νων ἐν τοῖς τάφοις εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἀληθῶν τοιούτων, καὶ τοῦ διότι εὑρέθησαν τοιαῦτα ἐν ἀναθήμασιν εἰς τὴν Ἶσιν καὶ Ὄσιριν 'Ασκληπιόν, τοῖς καλουμένοις νεκροδείπνοις. 'Αναφέρει δ' ὅτι τοια σωμάτια εὑρέθησαν οὐ μόνον ἐν 'Ελλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν Κατάνῃ. Β τησίῳ, 'Αλεξανδρείᾳ καὶ Βηρυτῷ καὶ ὅτι ὁ κ. Heuzey εὗρε με ἀριθμὸν τοιούτων, ἀλλ' ἀνεπιγράφων, ἐν τάφοις τῆς Θεσσαλίας Μακεδονίας (1).

'Εκ πάντων τῶν εἰρημένων κατάδηλον γίνεται, ὅτι οἱ λίθοι ῥ ραμοι οὗτοι εἶνε ἄγνυθες, καὶ ὅτι ἐπλανήθησαν ὅ τε σοφὸς Γαλ καὶ οἱ ὁμοφρονοῦντες αὐτῷ ὑπολαβόντες αὐτοὺς ὡς γλυκίσματα τ τους. 'Αλλοῖοι δ' εἰσὶν οἱ λίθοι, ὧν ἐγίνετο χρῆσις ὡς σταθμῶν. Σ γορεῖ δ' ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς τῆς ἡμετέρας γνώμης ἥ τε πληθὺς τῶν ρεθέντων τοιούτων σωματίων καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ὑπὸ Heu μνημονευόμενον, ὅτι εὑρέθη μέγας ἀριθμὸς τοιούτων ἐν τάφοις Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας· διότι καὶ τὸ ὑφ' ἡμῶν περιγραφέ πήλινον σωμάτιον ἐν τάφῳ εὑρέθη Θεσσαλικῷ· οὐδεμίαν δ' ὁμοιο ἔχει πρὸς ἄρτον ἢ γλύκισμα. Συνείθιζον δ' οἱ ἀρχαῖοι νὰ θέτωσι

(1) Πρβλ. καὶ Salomon Reinach *Traité d'Épigraphie Grecque* σελ. 457. παραδεχόμενος τὴν γνώμην τοῦ Dumont ἀποφαίνεται, ὅτι ταῦτα εἶνε ὁμο γλυκισμάτων ἢ ἄρτων προσφερομένων τοῖς νεκροῖς.

τὺς τάφους ἀπεικάσματα ὀργάνων συνήθων ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ἐργασίᾳ· προσφιλέστατον δὲ ταῖς ἀρχαίαις γυναιξὶν ἔργον ὑπῆρχεν ἡ ταλασιουργία καὶ ἱστουργία. Δὲν εἶνε δὲ ἀποχρῶν ὁ λόγος τοῦ κ. Dumont, ὅτι ταῦτα τὰ σωμάτια δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὦσιν ὄργανα ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ὑφάνταις, ὡς τῆς ὀπῆς μὴ φερούσης ἴχνη χρήσεως· ὅτι οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἔθετον εἰς τοὺς τάφους μόνον ἐκεῖνα, ὧν ἐγίνετο χρῆσις ὑπὸ τῶν ζώντων, ἀλλὰ καὶ ἕτερα καινουργῆ λεπτοτέρας καὶ ἐπιμελεστέρας ἐργασίας. Διδασκόμεθα δὲ περὶ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων ἐν εὑρημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλῶν ἀνευρεθέντων ἐπινήτρων ἢ ...ων ἀτριβῶν, καὶ μάλιστα τοῦ περιφήμου ἐξ Ἐρετρίας ἐπινήτρου ...ττῆς γῆς τοῦ ἀνακαλυφθέντος τῷ 1891 καὶ ἐν τῷ Ἐθνικῷ ἀπο...μένῳ ἀρχ. Μουσείῳ, δημοσιευθέντος δὲ ὑπὸ τοῦ κ. P. Hartwig (1). ...ὡς εἶνε αὐτὸ τοῦτο καλλιτέχνημα λεπτῆς καὶ κομψῆς ἐργασίας μετ' ...τύπων παραστάσεων περιφήμων, καὶ ὅπερ ἀδύνατον οὕτως εὔθραυ...ον ὂν νὰ ἐχρησίμευε πρὸς τὰς καθ' ἡμέραν χρείας. Εἶνε λοιπὸν μᾶλ...ὁμοίωμα χαρίεν καὶ τιμαλφὲς ἐπινήτρων κοινῆς χρήσεως, ἅτινα κατε...κευάζοντο ἐκ ξύλου ἢ τοὐλάχιστον ἐξ ἀργίλλου πυκνῆς καὶ στερεᾶς (2). Λίθων ἁπλῶν γίνεται καὶ σήμερον χρῆσις ἐν τῇ ὑφαντικῇ, ἑνὸς μὲν τοῦ «ἀργαλειοῦ», πλειόνων δὲ ἐπὶ τῆς «διάστρας»· καλοῦνται ... πέτρες, λιθάρια, βαρίδια, πετρίτσες, λιθαράκι, ντο...όνα (ἐν Κρήτῃ καθ' ἑν. ἀριθ.), ὡς κατωτέρω θὰ διαλάβωμεν.

Εὔκαιρον δὲ ὑπολαμβάνομεν νὰ καταλέξωμεν ἐνταῦθα τοὺς πλεί...ους τῶν ἐν χρήσει ὅρων καὶ ἐργαλείων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὑφαντικῇ μετὰ ... σήμερον ἐν πολλοῖς ἀντιστοίχων, χωρὶς δὲ κατὰ τὴν προσήκου... τάξιν πάντας τοὺς ἐν χρήσει σήμερον ἔν τε τῇ ἐριουργίᾳ καὶ τῷ ὁριζοντίῳ καὶ πλαγίῳ «ἐργαλειῷ», ὅσον ἠδυνήθημεν ἀκρι...νὰ μάθωμεν αὐτοὺς ἐρωτήσαντες γυναῖκας ὑφαντρίας ἐκ στερεᾶς ...λάδος, Πελοποννήσου καὶ Κρήτης, νὰ καταχωρίσωμεν δ' ἐν τῷ ...κνῳ εἰκόνας «ἀργαλειοῦ» ὁριζοντίου καὶ πλαγίου, καὶ τῶν ἀναγ...καίων αὐτοῖς ἐξαρτημάτων, λαναρίου, χειρολανάρων ἢ λα...ρίων, ῥόκας μετ' ἀδραχτίου καὶ σφονδυλίου, τυλιγαδίου, ...ανίου, τυλίχτρας μετὰ σβάρνας, διάστρας καὶ σαΐττας.

(1) Ἐφημερ. Ἀρχαιολ. 1892 σ. 247-256 πίν. XIII καὶ 1897 σελ. 129-... πίν. IX-X.

(2) Revue des Études Grecques 1898 vol. XI nº 42 p. 222.

Ὅροι καὶ ἐργαλεῖα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ταλασιουργίᾳ καὶ ἱστουργίᾳ μετὰ τῶν σήμερον ἀντιστοίχων.

Ξαίνω ἔρια (δια-κατα-συν) καὶ ἁπλῶς ξαίνω,-ξαντική, ξάντης, ξάντρια, ξάσμα, ξάμμα.	Ξαίνω (τῇ χειρὶ)-ξάσιμον.
Τολυπεύω-τολύπη.	Τουλουπιάζω-τουλούπα.
Πέκω, πείκω, πεκτέω-πεκτήρ, πεῖκος,-κτενίζω, ἔρια ἕλκω, τείνω.	Λαναρίζω-λαναρισμένο μαλλί.
Νέθω, νήθω, κλώθω, ταλασιουργέω-ταλασιουργία, ταλασία, ταλασιουργική, ταλασιουργικὸς οἶκος, ταλασιουργὸς ἢ ταλάσιος, ἐριουργέω-ἐριουργία, ἐριουργεῖον-στήμονα ἢ κρόκην κατάγω, μηρύομαι.	Γνέθω, κλώθω.
Ἄτρακτον ἑλίσσειν.	Στρήφω ἢ στρήβω.
Μηρύομαι (ἐκ-ἀνὰ).	Τυλιγαδιάζω.
Ἀναμηρύομαι, ἀναπηνίζομαι.	Καλαμίζω ἢ μασουρίζω (;).
Διάζομαι-δίασμα, ἄσμα-καὶ προφορεῖσθαι ἢ στῆσαι τὸν στήμονα, στημονίζεσθαι.	Διάζομαι καὶ διάζω καὶ ἰδιάζω, σού
Μιτόω, καιρόω.	Μιτώνω
Μηρύομαι ἢ μηρύω, διάγω ἢ διαβάλλω τὴν κρόκην, κερκίζω, ἱστὸν ἐποίχομαι.	(Ὑ)φαίνω, πήζω τὸ πανί, κρουστεί πανί.
Ἱστὸν στήσασθαι.	Στένω τὸν ἀργαλειό.
Ἱστόποδες ἢ κελέοντες.	
Ἀντίον, μεσάντιον.	Ἀντί.
Κανόνες.	
Κάλαμοι.	Καλάμια.
Σπάθη-σπάθῃ κρούειν καὶ σπαθᾶν.	Σπάθα, σπάθες [1]-κτυπῶ μὲ τὴ σπάθ
Κερκίς [2].	

[1] Ἀπαντᾷ τὸ ἐργαλεῖον ἐπὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως ἐν τῷ σήμερον πλαγίῳ ἱστῷ («στ νάτικῳ ἀργαλειῷ»).

[2] Εὑρίσκεται ἡ λ. «τσερτσίδα» ἐν τῇ ἱστουργίᾳ τῶν Κρητῶν, ἀλλ' ἐκ' ἄλλης νοίας=μικρὰ σιδηρᾶ ῥάβδος συνδέουσα τὲς «πατῆθρες» (ἰδὲ λ. ἐν τῷ Κρητικῷ « λάρῳ».)

...ες[1].	Κτένι[2] καὶ χτένι.
...ιον.	Μασούρι.
...ακάτη.	Ρόκα.
...ρακτος.	Ἀδράχτι.
...νητρον ἢ ὄνος.	
...κύλος.	Σφονδύλι.
...μα.	Νέμα, γνέμα, νῆμα.
...μων (πυκνός, στερεός, ἐξεσμένος, ...χνός, ἀραιός), Ἤτριον.	Στημόνι (ψιλό, χονδρό, στρημμένο, ἁπαλό· καὶ παρὰ Κρησί: ψιλό, χονδρό, πολλάκλωστο, ἀπολυτό.
...κη, ἐρυφή, ροδάνη[3], ὑφάδιον.	(Ὑ)φάδι.
...τος[4].	Μιτάρια (Πελοπ.), μίτοι (Κριτ.).
...ες, λεῖαι.	Πέτρες, πετρίτσες, βαρίδια, λιθάρια, λιθαράκια,- ντοντόνα (Κρητ.).
...λαθος, τάλαρος[5].	Καλάθι.

...ἐν τῷ ὁριζοντίῳ ἱστῷ ἀντὶ τῆς ἐν τῷ ὀρθίῳ σπάθης: Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὀρθίῳ ...ται ὅτι πολλάκις ἐγίνετο χρῆσις κτενὸς ἀντὶ σπάθης.

...κ τοῦ κτένιον (Λουκ. Ἡσυχ.) Γίνεται δὲ χρῆσις «χτενίου» ἔν τε τῷ ὁριζοντίῳ ...αχίῳ ἱστῷ, ἀλλὰ διαφόρου κατασκευῆς.

Ἡ λέξις ροδάνη διεσώθη ἐν τῇ λαλουμένῃ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐργαλείου τοῦ κατα...ζοντος νῆμα εἴτε ὡς ὑφάδιον εἴτε ὡς στήμονα καὶ καλουμένου διὰ Τουρκ. ὀνό...: τσικρίκι.

...αρὰ τοῖς παλαιοῖς μίτος ἐκαλεῖτο ὁ στήμων ἢ κατ' ἄλλους ἡ κρόκη· «πηνίον ...α παρὲκ μίτον» Ἰλ. ψ, 762. Ἀλλὰ κατ' Εὐστάθιον «δι' οὗ τοὺς στήμονας ...ττουσιν εἰς πλοκὴν τῆς κρόκης». Ταύτην δὲ τὴν γνώμην ἀποδέχεται καὶ ὁ Wil-Smith ἐν τῷ ἀρχαιολ. αὐτοῦ λεξικῷ. Ἐν τῇ σήμερον ἱστουργίᾳ μιτάρια μὲν ἐν ... καὶ Πελ., μίτοι δὲ ἐν Κρήτῃ λέγονται τὸ κάθετον σύστημα μίτων, δι' ὧν διέρ...ς στήμων, ἀνερχόμενον καὶ κατερχόμενον διὰ τῶν «ποδαρικῶν» κατὰ τὴν ὕφανσιν, ...πλέκηται τὸ «ὑφάδι» ἐντὸς τοῦ «στημονίου».

...ώθη ἐν τῇ λαλουμένῃ ἡ λ. τάλαρος, ἀλλ' ἐπ' ἄλλης ἐννοίας.

Όροι καὶ ἐργαλεῖα ἐν τῇ σήμερον ταλασιουργίᾳ καὶ ἱστουργίᾳ, ὡς φέρονται ἐν Πελοπ[onn]ήσῳ, Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ Κρήτῃ.

Α'. Όροι.

(Ἐν Πελοποννήσῳ)	(Ἐν Σ. Ἑλλάδι)	(Ἐν Κρήτῃ)
Πλένω τὰ μαλλιὰ-πλύσιμον.	Ὁμοίως.	Ὁμοίως.
Ξαίνω-ξάσιμον.	Ομ.	Ὁμ.
Λαναρίζω-λανάρισμα.	Ὁμ.	Σύρω 'στὰ χειρόχτενα [illegible]
Φχιάνω τουλοῦπα.	Τουλουπιάζω-τουλοῦπα.	Τουλουπιάζω-τουλοῦ[illegible] λιξιά.
Γνέθω, γνέσιμο.	Νέθω, γνέσιμο.	Κλώθω-Κλώσιμο.
Τυλιγαδιάζω-τυλιγάδιασμα.	Ὁμ.	Ἀνελίσσω[1] 'ς τὸ τυλ[illegible]
Ζεματάω ἢ ζεματίζω-ζεμάτισμα.	Ζεματάω -ίζω-ζεμάτισμα-, χυλώνω[3], μαζαλίζω[4].	Γραίνω[2] (ἐπὶ ὑφαδίου[illegible] τῶ (ἐπὶ στήμονος[illegible]
Καλαμίζω-καλάμισμα.	Ὁμ.	Ὁμ.
Ἰδιάζω ἢ διάζομαι διάσιμο, σούρω τὸ πανὶ-σούρσιμο.	Διάζομαι-διάσιμον, δίασμα.	Διάζομαι (θὰ δ[illegible] πανί.
Διπλώνω, τυλίγω-δίπλωμα, τύλιγμα.	Ὁμ.	Τυλίσσω-τύλιμα.
Μιτώνω-μίτωμα.	Περνάω τὸ πανὶ-πέρασμα.	Περαματίζω 'ς τ[illegible] καὶ μιτοχτενιάζω.
Κομποδιάζω-κομπόδιασμα.	. . . .	Κομποδένω (θὰ κο[illegible] μεν),-κομπόδεμα.
Μασουρίζω-μασούρισμα.	Ὁμ.	Ὁμ.
Στένω τὸν ἀργαλειό.	Ὁμ.	Στένω τὸ φασίδι.
(Ὑ)φαίνω, πήζω τὸ πανί.	Φαίνω, πήζω τὸ πανί, χρουσταίνω.	Φαίνω.
Ξυφαίνω-ξύφασι.	Ξυφαίνω (ξεφαίνω)-ξύφαμμα.	Ὁμ.

Σημ. Τὰ ἀποσιωπητικὰ . . . . δηλοῦσιν ὅτι δὲν ἀπαντᾷ ἀντ. λέξις, τὰ δὲ «—» [illegible] λ. τῆς καθωμιλημένης.

[1] Ἀπαντᾷ παρὰ Ξενοφ. «ἀνελίσσω βιβλία»=περιτυλίσσω.

[2] Γραίνω=(Ὑ)γραίνω.

[3] Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας Εὐσταθ. σελ. 1552.

[4] Εν τῷ Λεξ. τῆς καθωμιλ. τοῦ Βυζαντίου φέρεται λ. μαζαλὶς ἀντιστ. τῇ [illegible] «μάζαλη», ἀλλὰ δὲν δηλοῖ ποῦ ἀπαντᾷ.

Β'. Ὄργανα χρήσιμα πρὸς παρασκευὴν τοῦ νήματος.

...ν Πελοποννήσῳ)	(Ἐν Σ. Ἑλλάδι)	(Ἐν Κρήτῃ)
...ρι-χτένια-λανάρια [1].	Λανάρι-χτένια-χειρολάναρα.	Χειρόχτενα, χτενές.
	Ὁμ.	Ὁμ.
...χτι (τῆς ρόκας).	Ὁμ.	Ἀρδάχτι (τῆς ρόκας).
...α [2].	. . . .	. . . .
...λι.	Σφοντύλι.	Σφεντύλι.
...	Ἀτζίνι ἢ ἀγκίνι [3].	Ἀτζίνι (-άρι) ἢ ἀγκίνι (-άρι).
...δι.	Τυλιγάδι ἢ ἀγκάλιστρος.	Ὁμ.
...ανι [4].	Ὁμ.	Θρομύλι [5].
... τοῦ μαγγανιοῦ.	Ὁμ.	. . . .
... (ὡσαύτως).	Φτιφτὰ ἢ χοῦφτες ἢ γροθιὲς τοῦ μαγγανιοῦ.	. . . .
... ἢ σταυροὶ (τοῦ μαγγανιοῦ).	. . . .	. . . .
...ια (μαγγανιοῦ).	Ὁμ.	. . . .
...τος [6].	Ὁμ.	Ἄρδαχτος (τοῦ θρομυλίου).
... (ἀδράχτου).	Καρούλι (ἀδράχτου).	. . . .
...φια.	Ὁμ.	Ὁμ.
...κ [7] τοῦ ἀδράχτου.	Ὁμ.	. . . .
... μαγγανιοῦ.	Ὁμ.	. . . .
	Ὁμ.	Ὁμ.
...υλος.	Ἀνεμόσταλος ἢ ἀνεμόστυλος.	Ἀνεμόποδας.
... τῆς ἀνέμης.	Ὁμ.	Ὁμ.
... τῆς ἀνέμης.	. . . .	Ὁμ.
...μια (ποῦ καλαμίζουν ...ια).	Ὁμ.	Ὁμ.
...α ἢ διάστρα.	Κλουβὶ ἢ διάστρα (ποῦ διάζονται τὸ πανί).	Καλαντάρα ἢ διάστρα.

...τένια» μὲν εἶνε τὰ ἐπὶ τοῦ «λαναρίου» προσαρμοζόμενα, ἐν Κρήτῃ ὁ χτενές· «λα... εἶνε κτένες ἐκ σιδηρῶν ἥλων ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ κινούμενοι πρὸς κατεργασίαν ...αν καὶ εὐθυτέραν τῶν ἐρίων.

...ος ἀτράκτου.

...ἀγκιστροειδὲς σιδηροῦν ἄνω ἄκρον τοῦ «ἀδραχτιοῦ».

... τοῦ: μάγγανον (μεταγ.).

...μύλι = Ὀρθομύλιον, ἐπέχον τόπον «μαγγανίου» παρὰ τοῖς Κρησίν.

...δραχτι» μὲν ἐπὶ τῆς ρόκας, «ἄδραχτος δὲ ἐπὶ τοῦ μαγγανίου.

...άνος» λέγεται μικρὰ κλωστὴ λευκὴ ἢ ἑτέρου χρώματος προσδέουσα τὸν ἄδραχτον ..., ἵνα συμπεριστρέφωνται.

(Ἐν Πελοποννήσῳ)	(Ἐν Σ. Ἑλλάδι)	(Ἐν Κρήτ[η])
3 στημονάρια διάστρας.	2 στημονάρια διάστρας.	. . . . . .
12 (ἢ καὶ πλείονες) σαΐττες διάστρας (μὲ καλάμια).	12 σαΐττες διάστρας.	. . . . . .
. . . .	Ὁδηγὸς τοῦ κανιοῦ [1].	. . . . . .
Πετρίτσες ἢ λιθαράκια [2] (σούρτας ἢ διάστρας).	. . . .	. . . . . .
Τυλίχτρα [3].	Ὁμ.	. . . . . .
Σβάρνα [4].	Ὁμ.	. . . . . .
Γυριστάρι τοῦ ἀντιοῦ [5].	Ὁμ.	. . . . . .
2 καλαμίδια.	Ὁμ.	. . . . . .
1 τρικάλαμο.	Ὁμ.	. . . . . .
Τσουγγράνα [6].	. . . .	Ροστέλλο [8].
Τσαρίκι.	Ὁμ.	. . . . . .
Σαΐττα (sagitta).	Ὁμ.	Ὁμ.
Σαϊττάρι.	Μασουρολάτης.	Μασουρολάτης.
Μασούρι.	Ὁμ.	Ὁμ.
Πίκουλο τῆς σαΐττας.	Φτερὸ τῆς κόττας.	Φτερὸ τῆς κόττας.

---

[1] Σχοινίον, ὅπερ μεταχειρίζονται, ἵνα γίνηται ἀκριβὲς τὸ διάσιμον.

[2] Σημειωτέον ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ ἱστοῦ γίνεται χρῆσις μιᾶς μέτρας (βαριδίου, λιθαρ[ίου]) ἵνα καθελκύηται τὸ ἐσώτερον «καλαμίδι» κατὰ τοῦ ὀπισθίου στήμονος, ἐπὶ δὲ τῆς δ[ιάστρας] τριῶν ἢ καὶ πλειόνων ἠρτημένων ἐκ τῶν «στημοναρίων».

[3] «Τυλίχτρα» = δύο πάσσαλοι μικροὶ 1μ. μήκ.· ἐμπεπηγμένοι εἰς τὴν γῆν καὶ [ἔχοντες] ἄνω ἐντομήν, ἐφ' ὧν θέτουσι τὸ ἀντίον καὶ περιελίσσουσι περὶ αὐτὸ τὸν στήμονα τ[ὸν] ἐκ τῆς ἀπέναντι ὑπτίας «σβάρνας», ξύλου τριγωνικοῦ ἰσομεγέθους τῇ «τυλίχτρᾳ» με[γά]ρου ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν σκελῶν ἥλου, ἐξ οὗ ἐξαρτῶσι τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ στήμον[ος].

[4] Ὁ Γαζῆς παράγει τὴν λ. ἐκ τοῦ: σφῦρα, περὶ τοῦ γεωργ. ἐργ. προκειμένου. «[...] κοποῦσι».

[5] Σιδηρᾶ ἢ ξυλίνη ῥάβδος στρέφουσα τὸ ἀντίον ἐν τῇ τυλίχτρᾳ.

[6] Ἐργαλεῖον ξύλινον ἔχον σιδηροῦς ἥλους ἢ καὶ ξυλίνους ὡς τὸ χτένι χρήσιμον εἰς τὸ [...]

[7] Οἱ Κρῆτες δὲν ἔχουσι «τυλίχτραν» διότι τὸ τύλιγμα γίνεται ἐν τῷ «τελάρῳ» [...] λειῷ)· ἑπομένως οὐδὲ «σβάρναν».

[8] Ἴσως ἐκ τοῦ Λατ. rostellum.

Γ'. Ὄργανα, ἐξ ὧν σύγκειται ὁ «ἀργαλειός».

Πελοποννήσῳ)	('Εν Σ. Ἑλλάδι)	('Εν Κρήτῃ)
...ος ὁριζόντιος, εκα-...ς».	Ὁμοίως.	Τελάρο.
		4 Ἀμασκάλες.
...κ.	4 Πάλοι (μεγάλοι).	. . . .
...:.	2 Πάλοι (μικροί).	4 Πόδια[2].
. . . .	. . . .	2 Ντάκοι[3].
. . . .	. . . .	2 Μεργιὰ (τῶν μακρῶν πλευρῶν).
...ταρια ...άνω, 2 κάτω).	4 Στρῶσες (2 ἄνω, 2 κάτω).	2 Κορῶνες (ὑπεράνω τῶν μεργιῶν), κορατσῖνες.
...ιά.	Ὁμ.	2 Κλειδιὰ (κάτω μόνον).
...ς.	Ὁμ.	Ὁμ.
...μα	Ὁμ.	1 Ταλαροσάνιδο (ἐφ' οὗ κάθηται ἡ ὑφάντρια).
...α μπροσθινὸ καὶ πι-...	2 Ἀντιὰ (μπροσάντι καὶ πισάντι).	2 Ἀντιά.
...ἀντιοῦ[4].	Ὁμ.	Γκάρδιος ἀντιοῦ.
. . . .	1 Πανάντι.	. . . .
. . . .	1 Παράντι.	1 Παράντι.
...ινα[5].	1 Στρίφτης ἢ σφίχτης ἢ κουρούνα.	1 Σφίχτης.
...ωστρα.	1 Ἁπλώστρα ἢ ἁπλωσιά.	1 Ντέμπλα[6] (ἢ σφίχτης μεγάλος).
...ταρια.	2 Κρέμασες (τοῦ ξυλοχτένου καὶ τῶν χαρουλιῶν).	2 Λάσφυρα.
...ς ξυλοχτένου).	Ὁμ.	2 Πῆχες ἢ σπάλες.
...χτενο.	Ὁμ.	1 Πέταλο.

...ἔχουσι «πάλους» ἐν τῷ τελάρῳ· διότι ἐπὶ τῶν μασχαλῶν ὑπάρχουσιν ἐντομαί, ἵνα ...το ἀντί.

...αι «ἀμασχάλες» ἔρχονται πρὸς τὰ ἔξω στηριζόμεναι ἐπὶ τῶν «μεργιῶν»· ὀλίγον ...τα ἐντὸς ὑπάρχουσι τὰ «πόδια».

...λα κεκλιμένα ὀλίγον, ἐφ' ὧν τὸ «τελαροσάνιδο». Παρ' ἡμῖν λέγεται «τάκος καὶ ...το κάττυμα τοῦ ὑποδήματος.

...ρδος ἀντιοῦ» λέγεται σιδηρᾶ ἢ καλαμίνη λεπτὴ ῥάβδος ἐντιθεμένη ἐντὸς ἐντομῆς ...ας τοῦ ἀντίου, ἵνα συσφίγγῃ τὸ ὑφαινόμενον καὶ στρέφηται περὶ τὸ ἀντίον.

...ουνα». Ἴσως ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν λ. κορώνη, ἥτις ἐδήλου καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ...(Ἱστορ.).

...μπλα» ἐκ τοῦ Λατ. templum, ὅπερ σημ. καὶ τὴν διαδοχίδα, τὸν στρωτῆρα, ἐν ...κτονικῇ.

('Εν Πελοποννήσῳ)	('Εν Σ. 'Ελλάδι)	('Εν Κρήτη
1 Χτένι.	'Ομ.	'Ομ.
8 Μιταρόδεργες.	'Ομ.	8 Βερ(γ)ιὰ ἢ πῆχες.
4 Μιτάρια.	'Ομ.	4 Μίτοι.
2 Κουντουρόξυλα [2].	2 Ζυγοὶ μιταριῶν [1].	2 Πατητηρόξυλα ἢ ι ρόδεργες.
2 Ποδαρικά.	2 Ποδαρικὰ ἢ πατῆθρες.	4 Πατητῆρες.
. . . .	. . . .	1 Τσερτσίδα [3].
2 Μαγγουρίτσες.	2 Σκουλαρίκια [4].	. . . .
2 Καρέλια.	2 Καρούλια.	2 Καβαλλάριδες.
2 Καρελόψιχες.	2 Καρουλόψιχες.	2 Ψίχες.
1 Κουπελίτσα [5].	'Ομ.	. . . .
Φάδι.	'Ομ.	'Ομ.
Στημόνι.	'Ομ.	'Ομ.
2 Καλαμίδια ἢ σταυροκάλαμα ἢ τρικάλαμο.	2 Καλάμια τοῦ πανιοῦ.	Σταυροκάλαμα.
Λιθαράκι,	Τρόκιο λιθάρι ἢ βαρίδι.	Ντοντόνα ἢ ντοντόν[6].
Οὔγια (= ὤα).	'Ομ.	Νούγια.
Ξίγγλες ἢ προυγκίδα.	Ξίγγλες [7].	Ξίγγλες.
. . . .	1 Κρέμασι ἢ καβαλλάρις [8].	. . . .

---

[1] 'Ραβδία δύο κρεμάμενα ἐκ τῶν μιταρίων, ἐξ ὧν προσδέονται αἱ «πατῆθρες».

[2] Παρ' ἡμῖν «κούντουρα καὶ κουντούρια καὶ κουντουρᾶς» λέγονται τὰ ὑποδήμ[ατα] ὑποδηματοποιός.

[3] «Τσερτσίδα» (κερκίδα) καλεῖται παρὰ τοῖς Κρησὶ ἡ σιδηρᾶ ῥάβδος ἡ συνέχ[ουσα] πατῆθρες».

[4] 'Ο 'Ετυμολόγος γράφει: σκολαρίκιον, ὁ δὲ Πορφυρογέννητος καὶ Σουΐδας: σγ

[5] «Κουπελίτσα» λέγεται μικρὰ ῥάβδος, δι' ἧς προωθεῖ τὰ καλαμίδια ἡ ὑφάντρ[ια]

[6] Μήπως ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ Γαλλ. Toton;

[7] «Ξίγγλες» λέγεται πῆχυς σιδηροῦς ἢ ξύλινος ἐκ δύο συγκείμενος βραχιόνων ε[ἰς] ὀδόντας ληγόντων καὶ κατὰ βούλησιν κινουμένων, ἅτε συνδεομένων διὰ δακτυλ[ί]ου κινητοῦ, ἐπιτιθέμενος κατὰ πλάτος τῷ ὑφάσματι, ἵνα κρατῇ αὐτὸ τεταμένον καὶ [...] Οὐχὶ δὲ ὀρθῶς ἑρμηνεύει ὁ Βυζάντιος ἐν λ. 'Οξύγκλα (ἡ ἀλλ. προγκίδα) = ἐργ[...] τὸ ὁποῖον στυλώνουν τὸ ὀπισινὸν ἀντί.

[8] «Κρέμαση ἢ καβαλλάρις» καλεῖται κοντὸς δεδεμένος ἐκ τῶν ἄκρων διὰ δύο σχ[...] τῆς ὀροφῆς, ἐξ οὗ κατατείνεται ἡ ὤα (οὔγια) διὰ λίθων ἐντὸς κοφίνου πρὸς τὰ κ[...] μένων, πρὸς παρασκευὴν «πανίων σγουρῶν». Σημειωτέον δ' ὅτι «οὔγια καλοῦ[νται] ἄκρα παντὸς ὑφαινομένου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀλλοίου χρώματος (ἢ ὁ κυρίως στήμων) ν[...] πλεκόμενον τῷ στήμονι.

Δ'. Ὄργανα, ἐξ ὧν σύγκειται ὁ πλάγιος ἱστός. («Σχοινάτικος ἀργαλειός»).

2 Πάλοι.
2 Ἀντιὰ (ἄνω καὶ κάτω).
1 Κοντάρι[1].
Μιτάρι (=σύστημα μίτων).
Κόρδα μιταριοῦ.
Αὐτιὰ[2] ἀργαλειοῦ.
Στήνες (τοῦ κάτω ἀντιοῦ).
1 Βέργα (virga).
Στημόνι.
Ἀδι.
Τσιλεκής[9].

1 Προυγκίδα[3] (μὲ τὸ καρφί).
1 Χτένι[4].
1 Τζιάχη ἢ σαΐττα (ξυλίνη).
2 Σκάθες[5] (1 πλατειά, 1 στενή).
1 Αὐτί[6] τῆς σκάθης.
1 Ζορμπαλᾶς[7].
1 Ξυφαντής[8] (=ἐξυφαντής).
2 Σχοινιὰ[10] τοῦ ἀργαλειοῦ.
2 Τσιακιά[11].
1 Τάβλα (ἐφ' ἧς κάθηται ὁ ὑφαίνων. Ἐκ τοῦ Λατ. tabula).

Ἔγραφον μηνὶ Αὐγούστῳ 1898.

Ν. Γ. ΧΑΤΖΗ-ΖΩΓΙΔΗΣ

---

[1] Κοντάρι «(κοντὸς παρὰ τοῖς παλαιοῖς, κοντάριον παρ' Εὐσταθίῳ, Ἡσυχίῳ, ιολ. Ὠκεανοῦ ἀλ. 2, 25 καὶ ἄλλοις μτγν.) καλεῖται κοντὸς μακρός, περὶ ὃ ἑλίσσεται τὸ «μιτάρι» (=σειρὰ μίτων) χρήσιμος «διὰ τὸ μίτωμα».

[2] Ξυλάρια δίκροα ἐπὶ τῶν δύο πάλων ἐμπεπαρμένα, ἐφ' ὧν στηρίζεται τὸ κοντάρι.

[3] Ἡ «προυγκίδα» σύγκειται ἐκ δύο τεμαχίων ξυλίνων μηκυνομένων ἢ μικρυνομένων διὰ τοῦ «καρφίου».

[4] «Κοντὸ καὶ χονδρὸ χτένι» μετὰ σιδηρῶν ὀδόντων καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἀμφοτέρων ...μενον, ἵνα πλήττῃ τὸ διὰ τῆς «σαΐττας» ἐμπλεκόμενον τῷ στήμονι «ὑφάδι».

[5] Τῆς μὲν πλατυτέρας γίνεται χρῆσις καθ' ἅπασαν τὴν ὕφανσιν, τῆς δὲ στενῆς περὶ τέλος, ὁπότε δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἡ πλατεῖα. Διὰ τῆς σπάθης πλήττεται (ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν τῷ ὀρθίῳ ἱστῷ) τὸ «ὑφάδι» (ὅπερ συγχρόνως πλήττεται διὰ τοῦ χτενίου), ἀλλὰ χρησιμεύει προσέτι καὶ ἵνα διευρύνῃ τὸν στήμονα πρὸς ...γὴν τῆς σαΐττας.

[6] Τεμάχιον σανίδος μικρὸν τριγωνοειδὲς προσηλωμένον τῷ δεξιῷ πάλῳ, ἵνα ἐπερείδηται ἡ σπάθη.

[7] Ξύλον στρογύλον διαμέτρου 6 ἑκατ. τοῦ μέτ. περίπου, τόπον σταυροκαλάμων τοῦ ...ντιου ἱστοῦ ἐπέχον.

[8] Λεπτότερος «ζορμπαλᾶς» περὶ τὸ τέλος τῆς ὑφάνσεως ἐν χρήσει, ὁπότε δὲν δύναται νὰ εἰσαχθῇ ἐκεῖνος εἰς τὸν στήμονα.

[9] Ξυλάριον φέρον ἐντομὴν μικρὰν εἰς τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων χρήσιμον πρὸς τὸ μίτωμα.

[10] Δύο σχοινία παχέα, δι' ὧν προσδένεται τὸ «κοντάρι» στερεῶς ἐπὶ τῶν «αὐτιῶν».

[11] Μικρὰ κυβοειδῆ ξυλάρια τιθέμενα ὑπὸ τὸ κάτω ἀντίον παρὰ τοὺς πάλους πρὸς ... αὐτῶν.

Σημ. Ὁ «σχοινάτικος ἀργαλειός» εἶνε πλάγιος στηριζόμενος ἐπὶ δοκοῦ ἐν τῇ ...ῇ. Χρησιμεύει δὲ πρὸς ὕφανσιν σχοινίων, μουταφίων καὶ κιλιμίων· γίνεται δὲ ἡ μεταξὺ τοῦ κονταρίου καὶ τοῦ κάτω ἀντίου.

ΒΑΚΧΥΛΙΔΕΙΟΙ ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ

(Προσθήκη εἰς τὰς σελίδας 420-423).

Ἡ ἐν σελίδι 421 ἐξενεχθεῖσα εἰκασία περὶ ἀντιγραφικοῦ ἀβλεπτ- ματος ἐν τῷ στίχῳ 119-120 καὶ ἡ προταθεῖσα μεταβολὴ λόγ εἶχον πάντων τῶν ἐγκυψάντων εἰς τὸ κείμενον τὴν σύμφωνον γνώμ ὅτι, ὡς ἔχει ἐν τῷ χειρογράφῳ, νοσεῖ, καὶ ἀφορμὴν τὴν περὶ θερ πείας ἅμιλλαν.

Ἀλλ' ὁ ἐπιμένων εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ μὴ ἐπιλανθανόμενος ὅτι κ ἐπὶ ἀμφιβόλων ῥήσεων φιλολογικῶν κειμένων ἡ κρίσις ὑπαγορεύετ ὡς ἐπὶ ἑρμηνείας νομικῶν πράξεων, magis ut valeant quam ut p reant, ἴσως καταλήξει εἰς προτίμησιν τῆς ἐν τῷ χειρογράφῳ γραφ

Καὶ τῷ ὄντι, ὁ δεχόμενος ὅτι τὴν διπλῆν περίοδον κυβερνᾷ τὸ στίχῳ 110 ῥῆμα τεῦχον οὔτε εἰς ἀνωμαλίαν προσκρούει ἕνεκα τ ἐν ὀνομαστικῇ πτώσει μετοχῆς ἑσσάμενοι καὶ τὸ ἐν σελίδι 422 ἐξ γηθὲν ὑγιὲς τοῦ χωρίου νόημα ἀκόπως συνάγει. Οἱ (ἡμέτεροι, Ἑλλ νες, Ἀχαιοὶ) πρόγονοι κατεσκεύασαν (τεῦχον) τῇ Ἀρτέμιδι (τὸ ἄλσος ἱμερόεν, ἑσσάμενοι, ἱδρύσαντες, ἀφιερώσαντες αὐτὸ τῇ θε ὅτε μετὰ πολὺν χρόνον (ἐπεὶ χρόνῳ), θείᾳ βουλῇ, ἐξεπόρθησαν τ εὔκτιστον τοῦ Πριάμου πόλιν, ὑπ' ἀρχηγοὺς τοὺς Ἀτρείδας».

Τῆς λέξεως ἄλσος σημαινούσης ἐνταῦθα, τέμενος, ἱερόν, ἡ μ τοχὴ ἑσσάμενοι εὐαρμοστεῖ οὐχ ἧττον ἢ τὸ ἕσσαντο παρὰ Πινδά (Πύθια, Δ' 362-364): ἔν | θ' ἁγνοῦ Ποσειδάωνος ἕσ | σα εἰναλίου τέμενος (1).

Ἀλλὰ παρατηρητέα καὶ ἡ παρὰ Θουκυδίδῃ (ΙΙΙ, 58) διάκρ «τῶν ἑσσαμένων καὶ κτισάντων», καθ' ἥν, οὐχὶ τυχαίαν, εἰς πρῶτον ῥῆμα ἀποδοτέα, κατ' ἐπικράτησιν, ἡ ἔννοια καθοσιώσε καθιερώσεως ἢ ἀφιερώσεως, ἐν διαστολῇ ἀπὸ τῆς κυρίως κ σεως. Οὕτω δὲ καὶ παρὰ Πλουτάρχῳ (ἐν βίῳ Θεμιστοκλέου

(1) Ἡσύχιος. Ἄλσεα· τεμένη.— Σουΐδας. Ἄλση· τεμένη.— Πολυδεύκ Α' 10: οἱ δ' ἀνειμένοι θεοῖς τόποι ἄλση τε καὶ τεμένη καὶ ἕρκη.— Σοφοκλέ Ἠλέκτρας, στ. 4-5.

[II]) βλέπομεν ὅτι ἔνθα μὲν ὁ λόγος περὶ ἱδρύσεως, δηλαδὴ ἀφιε-
ρώσεως ἱεροῦ τῇ Ἀρτέμιδι ὑπὸ Θεμιστοκλέους, τὸ κείμενον λέγει·
«ὁ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἱσάμενος»· εἰδικώτερον δὲ περὶ κτί-
σεως· «πλησίον δὲ τῆς οἰκίας κατεσκεύασεν ἐν Μελίτῃ τὸ ἱερόν».
Τοιοῦτο δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν καὶ τὸ τεῦχον ἑσσάμενοι·—
κατεσκεύασαν ἀφιερώσαντες τῇ θεᾷ (1).

Ἐν Ἀθήναις, κατ' Ὀκτώβριον 1898.

Σ. Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Διόρθωσις παροραμάτων.

Ἐν σελίδι 417, στίχῳ 24: πλα[ξίππῳ.—Ἐν σελ. 418: κεί-
ν ἀπ' εὐδόξων ἀγώνων.—Ἐν σ. 415, σημ. 1, 419, σημ. 1,
), στ. 18, γραπτέον Wilamowitz.—Ἐν σελ. 421, στίχῳ 21,
Kenyon.

---

(1) Ἡροδότου, I, 66: ἱερὸν εἱσάμενοι. Ἀπολλωνίου Ῥοδίου, 2, 807: εἱ-
σάμενοι. (Πρβ. Πολυδεύκους, Α' 6: καὶ τὸ μὲν χωρίον ἐν ᾧ θεραπεύομεν
θεοὺς ἱερὸν καὶ νεὼς κλπ.). Θέογνις, στίχ. 12: Ἄρτεμιν ἣν Ἀγαμέμνων εἵ-
Ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ τοῦ ἀγάλματος. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἱδρύσεως ἱερῶν εἰκόνων ἢ
εἵσατο φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐπικρατοῦσαν ἔννοιαν τὴν τῆς ἀφιερώσεως ἢ ἀναθέ-
Ἰδὲ Σουΐδαν ἐν λέξει εἵσατο (a, b) καὶ πρβ. Πολυδεύκους, Α' 11.

ΠΕΡΙ ΓΕΝΙΚΩΝ ΤΙΝΩΝ ΑΝΑΠΤΥΓΜΑΤΩΝ ΟΡΙΖΟΥΣΩ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΟΥ G. FOURET

Α'.

1. Τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Βιτάλη ('Αθηνᾶς τόμ. Ι', τεῦχος 3ον, 401 καὶ ἐπ.) ἐσφαλμένως θεωρούμενον ὡς γενίκευσις τῶν τριῶν «θ ρημάτων» τοῦ Fouret οὐδαμῶς εἶναι τοιοῦτον ἀλλ' εἶναι ἁπλ εἰσαγωγὴ κοινοῦ τινος παράγοντος τῶν γραμμῶν, τοῦ εἰς τὰς ὁριζούσας τοῦ *Fouret*. Καὶ ὄντως ὁ κ. Β. δὲν εὑρ τὰς τιμὰς τῶν γενικωτέρων ὁριζουσῶν Δ_n, $\overline{\Delta_n}$, $\overline{\overline{\Delta_n}}$, ὧν τὰ στοι εἶναι εἰσέτι διάφορα ἀλλήλων καὶ ὧν ὁ ὑπολογισμὸς θὰ πράγματι γενίκευσις τῶν προτάσεων τοῦ Fouret, ἀλλὰ τὰς τ τῶν ὁρικῶν (1) αὐτῶν ὁριζουσῶν D_n, $\overline{D_n}$, $\overline{\overline{D_n}}$ μόνον, ἐν αἷς τὰ σ χεῖα ἔχουσιν ἤδη καταντήσῃ ἴσα (διότι εἶναι τὰ ὅρια τῶν ἀ στοίχων στοιχείων τῶν Δ_n, $\overline{\Delta_n}$, $\overline{\overline{\Delta_n}}$, ἅτινα ὅρια ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς ὑποθέτει ἴσα ἀλλήλοις πάντα). Περιπίπτει δὲ εἰς τὸ σφάλμα τ ὁ κ. Βιτάλης, διότι, σημειῶν παραδόξως διὰ διαφόρων γραμμ τὰ ἴσα ταῦτα ὅρια, δὲν βλέπει, ὅτι δύνανται νὰ ἐξαχθῶσιν ἀπ ἐκτὸς τῆς ὁριζούσης, ὡς κοινὸς παράγων ὅλων τῶν γραμμῶν, ἡ μένουσα ὁρίζουσα εἶναι μία τῶν τοῦ Fouret.

2. 'Αλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ «θεωρήματα» τοῦ Fouret ἁπλούσταται μερικαὶ περιπτώσεις ἢ μᾶλλον ἀριθμητικὰ μ παραδείγματα τύπων πολλῷ γενικωτέρων, ὡς εὐθὺς θὰ δείξω

'Εκ τῆς στοιχειώδους θεωρίας τῶν ὁριζουσῶν εἶναι γνωστ

(1) 'Ο κ. Βιτάλης μεταχειρίζεται τὸ ἧττον ὀρθὸν «ὁριακός».

πτυγμα ὁριζούσης, ἧς μία ἢ πλείονες τῶν στηλῶν ἢ τῶν ὁριζον-
ν γραμμῶν εἶναι ἀθροίσματα. Ἐὰν δ' ὅμως ἀθροίσματα εἶναι τὰ
χεῖα μιᾶς τῶν δύο κυρίων διαγωνίων ἢ μιᾶς τῶν μικρῶν, τὸ
ι εὑρισκόμενον ἀνάπτυγμα εἶναι πολυπλοκώτερον. Τὰ ἀναπτύγ-
τα ταῦτα θὰ θεωρήσωμεν ἐνταῦθα, ἀλλὰ πρὸ τούτου θὰ ἐξαγά-
μεν τὰς προτάσεις τοῦ Fouret ἐκ τοῦ ἤδη ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ὁρι-
σῶν γνωστοῦ ἀναπτύγματος (1).

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11}+z & \alpha_{12} & \dots & \alpha_{1n} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22}+z & & \alpha_{2n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n-1\,1} & \cdot & \cdot & \alpha_{n-1\,n} \\ \alpha_{n1} & \cdot & \cdot & \alpha_{nn}+z \end{vmatrix} = z^n + A_1 z^{n-1} + A_2 z^{n-2} + \dots + A_{n-1} z + A_n,$$

n ὁ βαθμὸς τῆς ὁριζούσης, A_n ἡ ἄνευ τῶν z ὁρίζουσα

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \dots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n1} & \dots & \alpha_{nn} \end{vmatrix}.$$

τὸ ἄθροισμα τῶν στοιχείων τῆς πρώτης διαγωνίου $\left(=\sum_{n=1}^{n}\alpha_{nn}\right)$,
τὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν κυρίων ὑφοριζουσῶν τάξεως δευτέρας,
τῶν τῆς μορφῆς

$$\begin{vmatrix} a_{ii} & a_{ij} \\ a_{ji} & a_{jj} \end{vmatrix}, \quad (i<j\leqq n)$$

λω; τῶν ὁριζουσῶν δευτέρας τάξεως, ἃς εὑρίσκομεν παραλείπον-
τα τῆς A_n τὰς γραμμὰς καὶ τὰς στήλας, τὰς ὁμοστοίχους τοῖς
ἴσων σὺν τῷ z στοιχείοις, ἀνὰ n — 2 καθ' ὅλους τοὺς δυνατοὺς
νασμοὺς λαμβανομένοις.
τὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν κυρίων ὑφοριζουσῶν τρίτης τάξεως.
τῶν τῆς μορφῆς

(1) Ἴδε π. χ. *Pascal*: I determinati (Manuali Hæpli, Milano, 1897).

$$\begin{vmatrix} \alpha_{ii} & \alpha_{ij} & \alpha_{ih} \\ \alpha_{ji} & \alpha_{jj} & \alpha_{jh} \\ a_{hi} & \alpha_{hj} & \alpha_{hh} \end{vmatrix}, \quad (i<j<h\leq n)$$

καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ὁ τύπος οὗτος εὑρίσκεται ἁπλούστατα γραφομένου ὡς δευτ προσθετέου τοῦ 0 ἐν τοῖς ἄνευ z στοιχείοις καὶ ἀναλυομένων τῶν ζουσῶν κατὰ τὴν στοιχειώδη ἰδιότητα.

3. Ἂν νῦν ἐν αὐτῷ ὑποτεθῶσι πάντα τὰ στοιχεῖα α ἴσα ἀλλή $(=\alpha)$, ὁ τύπος ἁπλοποιούμενος γίνεται:

$$(\alpha) \quad \Theta = \begin{vmatrix} \alpha+z & \alpha & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \alpha+z & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . \\ \alpha & . & . & \alpha+z & & \alpha \\ \alpha & \alpha & . & . & . & \alpha+z \end{vmatrix} = z_n + A_1 z_{\cdots}$$

διότι πάντα τὰ λοιπὰ $A_2, A_3 \ldots A_n$ καταντῶσι νῦν ἴσα τ
Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα εἶναι $A_1 = n\alpha$, ὁ τύπος γίνεται

$$\Theta = z^{n-1}(na + z),$$

ὅστις ἰσχύει διὰ πᾶν z καὶ διὰ πᾶν α. Ἂν τεθῇ π. χ.

$$z = -2, \ \alpha = 1,$$

προκύπτει ὁ 3ος τύπος τοῦ Fouret:

$$(1) \quad \begin{vmatrix} -1 & 1 & . & . & . & . & 1 \\ 1 & -1 & . & . & . & . & 1 \\ . & . & . & . & . & . & . \\ 1 & 1 & . & . & -1 & & 1 \\ 1 & 1 & . & . & 1 & & -1 \end{vmatrix} = (-2)^{n-1}(n-\cdots$$

ἂν δὲ τεθῇ $z = -1$, $\alpha = +1$, προκύπτει ὁ 2ος τύπος τοῦ Fo

$$(2)\quad \begin{vmatrix} 0 & 1 & . & . & . & 1 \\ 1 & 0 & . & . & . & 1 \\ . & . & . & . & . & . \\ 1 & 1 & . & . & 0 & 1 \\ 1 & 1 & . & . & 1 & 0 \end{vmatrix} = (-1)^{n-1}(n-1)$$

οὕτω καθεξῆς εὑρίσκομεν ἀπείρους τύπους διὰ πάντας τοὺς ἀριθ-ς (τὰς τιμὰς τοῦ z). Ἐκ τούτων γίνεται δήλη ἡ μεγάλη οικότης τῶν προτάσεων τοῦ Fouret, αἵτινες εἶναι ἁπλᾶ νον ἀριθμητικὰ παραδείγματα τῶν γενικωτέρων τύπων. Διὰ $a=\alpha$ καὶ $z=-2\alpha$ προκύπτει

$$\begin{vmatrix} -\alpha & \alpha & . & . & . & \alpha \\ \alpha & -\alpha & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & . & . & . & -\alpha \end{vmatrix} = (-2)^{n-1}(n-2)\alpha^n,$$

καὶ ἀμέσως διὰ τοῦ τύπου (1) ἐξαγωγῇ τοῦ κοινοῦ παράγοντος κτὸς τῆς ὁριζούσης εὑρίσκεται καὶ ὅπερ εἶναι ἡ ὁρικὴ ὁρίζουσα $\overline{\overline{D}}_n$ κ. Βιτάλη.

Ὁμοίως προκύπτει ἡ $\overline{D}_n$ διὰ $z=-\alpha$, ἣ καὶ ἐξαγωγῇ τοῦ κοινοῦ ἔγοντος διὰ τοῦ τύπου (2).

. Ἂν νῦν ἐν τῷ τύπῳ (A) ὑποτεθῶσι πάντα τὰ στοιχεῖα α ἴσα ἔλοις, πλὴν τοῦ α_{11} ($\alpha_{11}=\beta$), ὁ τύπος, ἁπλοποιούμενος καὶ ν, ἀλλ' ὀλιγώτερον, γίνεται:

$$(6)\quad \begin{vmatrix} \beta+z & \alpha & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \alpha+z & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & . & . & . & \alpha+z \end{vmatrix} =$$

$$z^n+A_1z^{n-1}+A_2z^{n-2}=z^n+[\beta+(\nu-1)\alpha]z^{n-1}+(\nu-1)\begin{vmatrix} \beta & \alpha \\ \alpha & \alpha \end{vmatrix} z,^{n-2}$$

λοιπῶν $A_3, A_4, \ldots, A_n$ ὄντων ἴσων τῷ 0.

Ἐὰν δ' ἐν τῷ τύπῳ τούτῳ τεθῇ νῦν $\beta=2$, $\alpha=1$, $z=-$ προκύπτει ὁ 1ος τύπος τοῦ Fouret.

$$(3)\quad \begin{vmatrix} 1 & 1 & . & . & 1 \\ 1 & 0 & . & . & 1 \\ 1 & 1 & 0 & . & . \\ . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . \\ 1 & 1 & . & . & 0 \end{vmatrix} = (-1)^n + (\nu+1)(-1)^{n-1} + (\nu-1)(-1)^{n-} \\ = (-1)^{n-1}.$$

καὶ ἂν τεθῇ πάλιν $\beta=2\alpha$, $z=-\alpha$, προκύπτει ἡ ὁρίζουσα D_{α} καὶ διὰ τῆς (3) ἀμέσως ἕπεται, ἐξαγωγῇ τοῦ κοινοῦ παράγοντος

Ἂν δὲ γενικώτερον τεθῇ $\alpha=$ τυχόντι ἀριθμῷ, β ἐπίσης καὶ z $-\alpha$, προκύπτει

$$\begin{vmatrix} \beta-\alpha & \alpha & . & . & . & . & \alpha \\ \alpha & 0 & . & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \alpha & 0 & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & \alpha & . & . & . & 0 \end{vmatrix} = (-\alpha)^n(3-2n) + (-\alpha)^{n-1}\beta(2-$$

Φανερὸν δ' εἶναι, ὅτι ἡ περίπτωσις (β) περιέχει τὴν (α), δ εἶναι $\beta=\alpha$.

5. Γενικώτερον, ἂν ἐν τῷ τύπῳ (Α) ὑποτεθῶσι πάντα τὰ α ἀλλήλοις, πλὴν τῶν h πρώτων τῆς πρώτης διαγωνίου, προκύπτ ἡπλοποιημένος τύπος:

$$(c)\quad \begin{vmatrix} \beta+z & \alpha & . & . & . & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \gamma+z & . & . & . & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & . & \theta+z & . & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \alpha & & \alpha & \alpha+z & . & . & & \alpha \\ . & . & . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & & \alpha & \alpha & . & . & & \alpha+z \end{vmatrix} =$$

$$= z^n + A_1 z^{n-1} + \ldots + A_{h+1} z^{n-h-1},$$

τῶν λοιπῶν $A_{h+2}, \ldots, A_n$ ὄντων $=0$.

Καὶ διὰ $z = -\alpha$:

$$(c') \quad \begin{vmatrix} \beta-\alpha & \alpha & . & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \gamma-\alpha & . & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & . & \theta-\alpha & . & . & \alpha \\ \alpha & \alpha & & \alpha & 0 & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & & \alpha & \alpha & . & 0 \end{vmatrix} =$$

$$= (-\alpha)^n + [\beta + \gamma + \ldots + \theta + (\eta - h)\alpha](-\alpha)^{n-1} +$$

$$+ (-\alpha)^{n-2} \left\{ \begin{vmatrix} \beta & \alpha \\ \alpha & \gamma \end{vmatrix} + \ldots + \begin{vmatrix} \beta & \alpha \\ \alpha & \theta \end{vmatrix} + (\eta - h) \begin{vmatrix} \beta & \alpha \\ \alpha & \alpha \end{vmatrix} + \right.$$

$$+ \begin{vmatrix} \gamma & \alpha \\ \alpha & \delta \end{vmatrix} + \ldots + \begin{vmatrix} \gamma & \alpha \\ \alpha & \theta \end{vmatrix} + (\eta - h) \begin{vmatrix} \gamma & \alpha \\ \alpha & \alpha \end{vmatrix} +$$

$$\left. + \ldots + \begin{vmatrix} \eta & \alpha \\ \alpha & \theta \end{vmatrix} + (\eta - h) \begin{vmatrix} \theta & \alpha \\ \alpha & \alpha \end{vmatrix} \right\} + \ldots$$

$$\ldots + (\eta - h) \begin{vmatrix} \beta & \alpha & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \gamma & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & . & . & \theta & \alpha \\ \alpha & \alpha & . & . & \alpha & \alpha \end{vmatrix} (-\alpha)^{n-h-1}.$$

Οὕτω π. χ. διὰ $\eta = 4$, $\beta = 3$, $\gamma = 2$, $\alpha = 1$, ἕπεται:

$$\begin{vmatrix} 2 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 1 & 0 \end{vmatrix} =$$

$$=(-1)^4+7(-1)^3+11(-1)^2+(-2)\begin{vmatrix}3&1&1\\1&2&1\\1&1&1\end{vmatrix}=1 \text{ κτλ.}$$

Διὰ $\beta=\gamma=\delta=\ldots=\theta \lessgtr \alpha$ ὁ τύπος C γίνεται:

$$(C'')\left\{\begin{aligned}&\begin{vmatrix}\beta+z&\alpha&\alpha&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\alpha\\\alpha&\beta+z&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\alpha\\\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot\\\alpha&\alpha&\cdot&\cdot&\beta+z&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\alpha\\\alpha&\alpha&\cdot&\cdot&\alpha&\cdot&\alpha+z&\cdot&\cdot&\cdot&\alpha\\\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot\\\alpha&\alpha&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\alpha+z\end{vmatrix}\\&=(-\alpha)^n+[h\beta+(\eta-h)\alpha](-\alpha)^{n-1}+\\&+(-\alpha)^{n-2}\left\{\frac{(h-1)h}{2}\begin{vmatrix}\beta&\alpha\\\alpha&\beta\end{vmatrix}+\right.\\&\left.+h(\eta-h)\begin{vmatrix}\beta&\alpha\\\alpha&\alpha\end{vmatrix}\right\}+\ldots\\&\ldots+(\eta-h)\begin{vmatrix}\beta&\alpha&\cdot&\cdot&\alpha\\\alpha&\beta&\cdot&\cdot&\alpha\\\cdot&\cdot&\cdot&\cdot&\cdot\\\alpha&\alpha&\cdot&\beta&\alpha\\\alpha&\alpha&\cdot&\alpha&\alpha\end{vmatrix}(-\alpha)^{n-h-1}\end{aligned}\right.$$

καὶ οὕτω καθεξῆς, διὰ πᾶσαν περὶ τῶν β, c... ὑπόθεσιν.

Β'.

6. Τὸ ἀνάπτυγμα ὁριζούσης, ἧς τὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης (μεγά-
;' διαγωνίου εἶναι ἀθροίσματα μὲ διαφόρους ἀλλήλων δευτέ-
ς προσθετέους, εἶναι πολυπλοκώτερον τοῦ τύπου (Α)· εὑρίσκεται
ἱμως κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον, προστιθεμένου εἰς τὰ ἄνευ
τέρων ὅρων στοιχεῖα τοῦ 0 καὶ ἀναλυομένης τῆς ὁριζούσης εἰς
λας. Οὕτως εὑρίσκεται ὁ τύπος:

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11}+z_1 & \cdots & \cdots & \alpha_{1n} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22}+z_2 \cdots & \cdots & \alpha_{2n} \\ \cdots & \cdots & \cdots & \cdots \\ \alpha_{n-1,1} & \cdots & \alpha_{n-1n-1}+z_{n-1} & \alpha_{n-1,n} \\ \alpha_{n1} & \cdots & \cdots & \alpha_{nn}+z_n \end{vmatrix} = Z + \left\{ \begin{array}{l} + Z\left(\frac{\alpha_{11}}{z_1}+\frac{\alpha_{22}}{z_2}+\ldots+\frac{\alpha_{nn}}{z_n}\right) + \\ + Z\left(\frac{\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} \end{vmatrix}}{z_1 z_2} + \ldots + \frac{\begin{vmatrix} \alpha_{n-1n-1} & \alpha_{n-1n} \\ \alpha_{nn-1} & \alpha_{nn} \end{vmatrix}}{z_{n-1} z_n}\right) + \ldots \\ \ldots + Z.\frac{A_n}{Z}, \end{array} \right.$$

; A_n εἶναι ἡ ἄνευ τῶν z ὁρίζουσα, ὡς καὶ προηγουμένως, Z τὸ
μενον πάντων τῶν z, τὸ $z_1 z_2 \ldots z_n$, τῶν δὲ ἐν ἑκάστῃ παρεν-
κλασμάτων ἀριθμηταὶ εἶναι αἱ ὁρίζουσαι, ἃς εὑρίσκομεν ἐκ τῆς
παραλείποντες τὰς ὁμοστοίχους σειρὰς καὶ στήλας πρὸς τὰ πρό-
ν σὺν τοῖς $z_1 \ldots z_n$ στοιχείοις λαμβανόμενα, ἀνὰ $n-1$ διὰ τὴν
παρένθεσιν, ἀνὰ $n-2$ διὰ τὴν δευτέραν καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἂν δὲ ἐν τῷ τύπῳ τούτῳ τεθῇ $z_1 = z_2 \ldots = z_n = z$, προκύ... προφανῶς ὁ (Α).

7. Διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν εἶναι $z_1 = z$, $z_2 = z + 1$, ... $z_n = z + n - 1$, ὁ καθηγητὴς κ. Capelli εὗρε τὸν ἑξῆς διάφ... καὶ ἁπλούστερόν πως τύπον (Academia di Napoli 1889 (Μάρτ...

$$
(B)\left\{
\begin{aligned}
&\begin{vmatrix}
\alpha_{11}+z & \alpha_{12} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\
\alpha_{21} & \alpha_{22}+z+1 & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{2n} \\
\alpha_{31} & \alpha_{32} & \alpha_{33}+z+2 & \cdot\cdot & & \alpha_{3n} \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n1} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{nn}+z+n-1
\end{vmatrix} \\
&= z(z+1)\ldots(z+n-1) + z(z+1)\ldots(z+n-2)\sum_{i=1}^{n} \alpha_{ii} + \\
&= z(z+1).\,(z+n-3)\sum_{i<j\leqq n}\begin{vmatrix} \alpha_{ii} & \alpha_{ij} \\ \alpha_{ji} & \alpha_{jj}+1 \end{vmatrix} + \\
&+ z(z+1)\ldots(z+n-4)\sum_{i<j<h\leqq n}\begin{vmatrix} \alpha_{ii} & \alpha_{ij} & \alpha_{ih} \\ \alpha_{ji} & \alpha_{jj}+1 & \alpha_{jh} \\ \alpha_{hi} & \alpha_{hj} & \alpha_{hh}+2 \end{vmatrix} \\
&\ldots + \begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \alpha_{12} & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\
\alpha_{21} & \alpha_{22}+1 & & \cdot & \alpha_{2n} \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \cdot & \cdot & \alpha_{nn}+n-1
\end{vmatrix}.
\end{aligned}
\right.
$$

Ὁ τύπος οὗτος εἶναι ὁ αὐτὸς κατ' οὐσίαν τῷ προηγουμένῳ ... διότι εὐκόλως εὑρίσκεται, ὅτι οἱ ἐν αὐτῷ ἐκ τῶν ὁριζουσῶν πλε... ζοντες ὅροι εἶναι ἴσοι τοῖς ἐν τῷ (Ω) ἐκ τῶν συντελεστῶν τῶν ... ζουσῶν πλεονάζουσιν ὅροις.

8. Ὁ αὐτὸς ἔδωκε κατόπιν (Nouvelles Annales de Mathé...

Série, t. 14, p. 62) δι' ἐμμέσου τρόπου τὸ ἀνάπτυγμα γενικωτέρας ὁριζούσης, περιεχούσης ὡς μερικὰς περιπτώσεις τὰς (A) καὶ (B), τὸ ἑξῆς:

$$
\begin{vmatrix}
\alpha_{11}+z & \alpha_{12} & \dots & \alpha_{1n} \\
\alpha_{21} & \alpha_{22}+z+z_1 & \dots & \alpha_{2n} \\
\dots & \dots & \dots & \dots \\
\alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \dots & \alpha_{nn}+z+(n-1)z_1
\end{vmatrix} =
$$

$$
= z(z+z_1)(z+2z_1)\dots[z+(n-1)z_1]+
$$

$$
+z(z+z_1)\dots[z+(n-2)z_1]\sum_{i=1}^{n}\alpha_{ii}+
$$

$$
z(z+z_1)\dots[z+(n-3)z_1]\sum_{i<j\leq n}\begin{vmatrix}\alpha_{ii} & \alpha_{ij} \\ \alpha_{ji} & \alpha_{jj}+z_1\end{vmatrix}+
$$

$$
z(z+z_1)\dots[z+(n-4)z_1]\sum_{i<j<h\leq n}\begin{vmatrix}\alpha_{ii} & \alpha_{ij} & \alpha_{ih} \\ \alpha_{ji} & \alpha_{jj}+z_1 & \alpha_{jh} \\ \alpha_{hi} & \alpha_{hj} & \alpha_{hh}+2z_1\end{vmatrix}+\dots
$$

$$
\dots+\begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \alpha_{12} & \dots & \alpha_{1n} \\
\alpha_{21} & \alpha_{22}+z_1 & \dots & \alpha_{2n} \\
\dots & \dots & \dots & \dots \\
\alpha_{n1} & \dots & \dots & \alpha_{nn}+(n-1)z_1
\end{vmatrix}.
$$

Ὅτι ὁ τύπος οὗτος περιέχει τοὺς (A) καὶ (B) (διὰ $z_1=0$ καὶ $=1$), εἶνε αὐτόδηλον.

Ὁ δὲ ἐν Παυίᾳ καθηγητὴς κ. Tito Cazzamiga, ὅστις εὗρεν ἄμεσον ἀπόδειξιν τοῦ τελευταίου τύπου, ἐξήγαγε καὶ διάφορα πορίσματα (ἐν τούτοις κοινὸν τύπον τοῦ διωνύμου, τὸν λεγόμενον τύπον τοῦ Vandermonde κτλ.) καὶ εὗρε καὶ ἀνάλογον τύπον διὰ τὴν ὁρίζουσαν, ἧς μόνον τὰ $n-h$ τελευταῖα στοιχεῖα τῆς α' διαγωνίου

περιέχουσι τὸ z («Rendiconti» del Reale Instituto Lombard scienze e lettere, Serie II, Vol. XXIX, 1896).

9. Ἡμεῖς ἐνταῦθα θὰ δείξωμεν, ὅτι καὶ τὰ διὰ τὰς μικ διαγωνίους εὑρισκόμενα ἀνάλογα τῷ τύπῳ (Ω) ἀναπτ ματα δύνανται ἐν ταῖς ἀντιστοίχοις μερικαῖς περιπτώσ ν' ἀχθῶσιν εἰς τὰς μορφὰς (B) καὶ (C) τοῦ κ. Capelli. δὲ θὰ εὕρωμεν καὶ ἀντίστοιχα ἀναπτύγματα διὰ τὰς ζούσας, ὧν μόνον τὰ $n-h-\sigma$ τελευταῖα στοιχεῖα τῆς κρᾶς διαγωνίου τῆς τάξεως $n-h$ ἔχουσι τὸ z.

Πρὸ τούτου ὅμως παρατηρητέον, ὅτι, καὶ ὅταν ἡ δευτέρα (δε μεγάλη διαγώνιος περιέχῃ τοὺς ἀθροίσματα ὄντας ὅρους, πάλιν ἀνάπτυγμα ἀνάγεται εἰς τὰ προηγούμενα.

Ὄντως εἶναι:

$$\Theta = \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \dots & \alpha_{1,n-1} & \alpha_{1n}+z \\ \alpha_{21} & . & \dots & \alpha_{2,n-1}+z & \alpha_{2n} \\ . & . & \dots & . & . \\ \alpha_{n1}+z & \dots & . & . & \alpha_{nn} \end{vmatrix} =$$

$$= (-1)^{\sigma} \begin{vmatrix} \alpha_{1n}+z & \alpha_{1,n-1} & \dots & \alpha_{12} & \alpha_{11} \\ . & . & \dots & & . \\ . & . & \dots & . & . \\ \alpha_{nn} & \alpha_{n,n-1} & \dots & \alpha_{n2} & \alpha_{n1}+z \end{vmatrix} =$$

$= (\text{κατὰ τὰ προηγούμενα})\ [z^n + B_1 z^{n-1} + \dots + B_n]\,(-1)^{\sigma}$,

$\sigma = \frac{n}{2}$, ἂν ὁ βαθμὸς n τῆς ὁριζούσης ἄρτιος καὶ $\sigma = \frac{n-1}{2}$, περιττός, καὶ B_n εἶναι ἡ ὁρίζουσα

$$\begin{vmatrix} \alpha_{1n} & \dots & \alpha_{11} \\ . & \dots & . \\ \alpha_{nn} & \dots & \alpha_{n1} \end{vmatrix},$$

$$B_1 = \sum_{\left\{\substack{i=1\\ x=n}\right\}}^{\left\{\substack{i=n\\ x=1}\right\}} \alpha_{ix} \quad \text{κτλ.}$$

εὑρίσκεται $B_1 = A_1$, $B_2 = -A_2$, $B_3 = -A_3$, ἀλλὰ $B_4 = A_4$, $=A_5$ καὶ πάλιν $B_6 = -A_6$, $B_7 = -A_7$ κτλ., ἔνθα νῦν A_2 δηλοῖ σύνολον τῶν κυρίων ὑφοριζουσῶν τῆς ἀρχικῆς ὁριζούσης Θ τῶν ἐκ δευτέρας διαγωνίου γινομένων, ἤτοι

$$A_2 = \sum_{\substack{(i,m)=(1,n)\\ (k,l)=(2,n-1)\\ =(3,n-2)\\ \cdots\cdots\\ =(n,1)}}^{\substack{(i,m)=(n-1,2)\\ (k,l)=(n,1)}} \begin{vmatrix} \alpha_{il} & \alpha_{im} \\ \alpha_{kl} & \alpha_{km} \end{vmatrix} \quad \left(\begin{matrix} (i,m)=(2,n-1)\ldots \\ (k,l)=(3,n-2)\ldots \\ \ldots\ldots\quad\ldots \\ =(n,1)\quad\ldots \end{matrix}\right.$$

Ὅθεν

$$\left\{\begin{aligned} \Theta &= (-1)^{\sigma}(z^n + A_1 z^{n-1} - A_2 z^{n-2} - A_3 z^{n-3} + \ldots + A_n(-1)^{\sigma}) = \\ &= (-1)^{\sigma}[z^n + A_1 z^{n-1} - A_2 z^{n-2} - \ldots \pm A_{n-1} z] + A_n, \end{aligned}\right.$$

οὗ τύπου δυνάμεθα διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου νὰ εὕρωμεν καὶ ἄλλους γενικωτέρους ἀναλόγους τοῖς (α), (β), (c), (c') καὶ (c''). Συντομίας χάριν ἀναφέρομεν μόνον τοὺς τοῖς τοῦ Fouret ἀναλόγους (διὰ $\alpha=1$, $z=-1$· $\alpha=1$, $z=-2$· $\alpha=1$, $\beta=2$, $z=-1$)

$$(1')\quad \begin{vmatrix} 1 & 1 & . & . & . & 0 \\ 1 & 1 & . & . & 0 & 1 \\ . & . & . & . & . & . \\ 0 & 1 & . & . & . & 1 \end{vmatrix} = (-1)^{\sigma}(-1)^{n-1}(n-1),$$

$$(2')\quad \begin{vmatrix} 1 & . & . & . & -1 \\ 1 & . & . & -1 & 1 \\ . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . \\ -1 & . & . & . & 1 \end{vmatrix} = (-1)^{\sigma}(-2)^{n-1}(n-2),$$

$$(3') \quad \begin{vmatrix} 1 & . & . & . & . & 1 \\ 1 & . & . & . & 0 & 1 \\ 1 & . & . & 0 & 1 & 1 \\ . & . & . & . & . & . \\ 0 & 1 & . & . & . & 1 \end{vmatrix} = (-1)^{n-1}(-1)^{\sigma},$$

ἐξ ὧν βλέπομεν, ὅτι αἱ ὁρίζουσαι αὗται εἶναι ἴσαι (διὰ $\sigma = 2\tau$) ἀντίθετοι (διὰ $\sigma = 2\tau + 1$) ταῖς τοῦ Fouret.

10. Ἐπίσης εὑρίσκονται οἱ τύποι:

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \dots & . & . & . & . & . & \alpha_{1n}+z \\ \alpha_{21} & \dots & . & \alpha_{2,n-1}+z+1 & & & & \alpha_{2n} \\ . & \dots & . & . & . & . & . & . \\ \alpha_{n1}+z+n-1 & & \dots & & . & . & & \alpha_{nn} \end{vmatrix} =$$

$$= (-1)^{\sigma} \Big[z(z+1)\dots(z+n-1) +$$

$$+ z(z+1)\dots(z+n-2) \sum_{\substack{i=1 \\ \varkappa=n}}^{\substack{i=n \\ \varkappa=1}} \alpha_{i\varkappa} +$$

$$- z(z+1)\dots(z+n-3) \sum_{\substack{(i,m) \\ (k,l)}} \begin{vmatrix} \alpha_{il} & \alpha_{im} \\ \alpha_{kl}+1 & \alpha_{km} \end{vmatrix} - \dots \Big] +$$

ὡς πρότερον

$$+ \begin{vmatrix} \alpha_{11} & . & . & . & . & . & . & \alpha_{1n} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & \dots & \alpha_{2,n-1}+1 & . & & & \alpha_{2n} \\ . & . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha_{n1}+n-1 & . & . & . & . & . & & \alpha_{nn} \end{vmatrix}$$

ιαὶ ὁ ἑξῆς

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & . & . & . & . & . & . & . & \alpha_{1n}+z \\ \alpha_{21} & . & . & . & \alpha_{2,n-1}+z+z_1 & . & \alpha_{2n} \\ . & . & . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha_{n1}+z+(n-1)z_1 & . & . & . & \alpha_{nn} \end{vmatrix} =$$

$$=(-1)^r \Big[z(z+z_1)\dots(z+(n-1)z_1)+$$

$$+z(z+z_1)\dots[z+(n-2)z_1] \sum_{\substack{i=1 \\ x=n}}^{\substack{i=n \\ x=1}} \alpha_{ix} -$$

$$-z(z+z_1)\dots[z+(n-3)z_1] \sum_{\substack{(i,\,m) \\ (k,\,l)}} \begin{vmatrix} \alpha_{il} & \alpha_{im} \\ \alpha_{kl}+z_1 & \alpha_{km} \end{vmatrix} - \dots \Big] +$$

ὡς καὶ πρότερον

$$+\begin{vmatrix} \alpha_{11} & . & . & . & . & . & . & \alpha_{1n} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & . & . & . & \alpha_{2,n-1}+z_1 & . & \alpha_{2n} \\ . & . & . & . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha_{n1}+(n-1)z_1 & . & . & . & \alpha_{nn} \end{vmatrix}$$

τι δὲ οἱ τύποι οὗτοι (U), (L), (L′) δύνανται καὶ ἀπ' εὐθείας λύσεως τῶν ὁριζουσῶν, νὰ εὑρεθῶσιν, εἶναι αὐτονόητον.

Θεωρήσωμεν προσέτι καὶ τὴν ὁρίζουσαν, ἧς ἀμφότεραι αἱ διαγώνιοι ἔχουσι προσθετέον τὸν z. τότε εἶναι

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11}+z & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n}+z \\ \alpha_{21} & \alpha_{22}+z & \dots & \alpha_{2,n-1}+z & & \alpha_{2n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n1}+z & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{nn}+z \end{vmatrix} =$$

$$= \begin{vmatrix} \alpha_{11}-\alpha_{1n} & \alpha_{12}-\alpha_{1n-1} & \dots & \alpha_{1n}+z \\ \alpha_{11}-\alpha_{2n} & \alpha_{22}-\alpha_{2n-1} & \dots & \alpha_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \alpha_{n1}-\alpha_{nn} & \alpha_{n2}-\alpha_{nn-1} & \dots & \alpha_{nn}+z \end{vmatrix} =$$

$$= \begin{vmatrix} A_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & A_{1n} \\ A_{21} & A_{22} & \cdot & \cdot & \cdot & A_{2n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ A_{n-1,1} & \cdot & \cdot & A_{n-1,n-1}+z & \cdot & A_{n-1n} \\ A_{n1} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & A_{nn}+z \end{vmatrix}$$

ὧν ἡ δευτέρα ὁρίζουσα προκύπτει ἐκ τῆς 1ης ἀφαιρέσει τῶν σ τε-
λευταίων στηλῶν ἀπὸ τῶν σ πρώτων ($\sigma = \frac{n}{2}$ ἢ $\frac{n-1}{2}$, ὡς καὶ [illegible]
τερον), ἡ δὲ τρίτη ἐκ τῆς δευτέρας ἀφαιρέσει τῶν σ τελευ-
ταίων γραμμῶν ἀπὸ τῶν σ πρώτων. Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ὁριζούσῃ
ἔχομεν τὰ σ πρῶτα στοιχεῖα τῆς πρώτης διαγωνίου τὸ z· εὑρίσκ-
ομεν ἄρα κατὰ τὴν [illegible] τοῦ κ. Cazzaniga loc. cit. σελ. 8 καὶ
[illegible]

$$\begin{vmatrix} A_{11} & . & . & . & . & . & . & . & A_{1n} \\ A_{21} & A_{22} & . & . & . & . & . & . & A_{2n} \\ . & . & . & . & . & . & . & . & . \\ A_{n-1,1} & . & . & A_{n-1,n-1}+z & . & . & . & . & A_{n-1,n} \\ A_{n1} & . & . & . & . & . & . & . & A_{nn}+z \end{vmatrix} =$$

$$= z^{n-\sigma} \begin{vmatrix} A_{11} & . & . & . & A_{1\sigma} \\ A_{21} & . & . & . & A_{2\sigma} \\ . & . & . & . & . \\ A_{\sigma 1} & . & . & . & A_{\sigma\sigma} \end{vmatrix} + .$$

$$+ z^{n-\sigma-1} \sum_{\sigma < i \leq n} \begin{vmatrix} A_{11} & . & . & . & A_{1\sigma} & A_{1i} \\ A_{21} & . & . & . & A_{2\sigma} & A_{2i} \\ . & . & . & . & . & . \\ A_{\sigma 1} & . & . & . & A_{\sigma\sigma} & A_{\sigma i} \\ A_{i1} & . & . & . & A_{i\sigma} & A_{ii} \end{vmatrix} + \dots$$

$$\dots + \begin{vmatrix} A_{11} & . & . & . & A_{1n} \\ . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . \\ A_{n1} & . & . & . & A_{nn} \end{vmatrix},$$

ἀντὶ τῶν A δέον ν' ἀντικατασταθῶσιν αἱ ἴσαι αὐτοῖς παραστά-
ιῶν α.

ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀνάλογοι πρὸς τὰς τοῦ Fouret ὁρίζου-
ἶναι τώρα ἐκ ταὐτότητος $=0$.

ὡς γενικώτερα παραδείγματα ἔστωσαν τὰ ἑπόμενα:

$$\begin{vmatrix} 5 & 1 & 3 \\ 2 & 2 & 1 \\ 3 & 1 & 2 \end{vmatrix} = 1^2 + 1 = 2 \quad (z = +1)$$

$$\begin{vmatrix} b+z & a & c+z \\ z & d+z & a \\ c+z & a & b+z \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 2b-2c & 0 & c-b \\ 0 & d+z & a \\ c-b & a & b+z \end{vmatrix} =$$

$$z^2(2\beta-2c)+z[(2\beta-2c)d+\beta^2-c^2]+$$

$$+\begin{vmatrix} 2\beta-2c & 0 & c-\beta \\ 0 & d & \alpha \\ c-\beta & \alpha & \beta \end{vmatrix},$$

ἐπίσης

$$\begin{vmatrix} \alpha+z & \alpha & \alpha+z \\ \beta & \alpha+z & d \\ \alpha+z & c & \alpha+z \end{vmatrix} = z(\beta-d)(e-c)+(\beta-d)(e-c)x$$

12. Ὅμοιον τύπον εὑρίσκομεν καὶ διὰ τὴν ὁρίζουσαν

$$K=\begin{vmatrix} \alpha_{11}+z & \alpha_{12} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n}+z \\ \alpha_{21} & \alpha_{22}+z+1 & \cdot & \alpha_{2,n-1}+z+1 & & & & & & \alpha_{nn} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n1}+z+n-1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{nn}+z+n- \end{vmatrix}$$

διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, καὶ ἔχομεν (Cazzamiga, σελ. 8)

$$K=z(z+1)\ldots(z+n-\sigma-1)\begin{vmatrix} A_{11} & A_{12} & \ldots & A_{1\sigma} \\ A_{21} & A_{22}+1 & \ldots & A_{2\sigma} \\ \cdot & \cdot & \ldots & \cdot \\ A_{\sigma 1} & A_{\sigma 2} & \ldots & A_{\sigma\sigma}+\sigma-1 \end{vmatrix}$$

$$+z(z+1)\ldots(z+n-\sigma-2)\times$$

$$\times\sum_{\sigma<i\leqq n}\begin{vmatrix} A_{11} & & \ldots & A_{1\sigma} & A_{1i} \\ A_{21} & A_{22}+1 & \ldots & A_{2\sigma} & A_{2i} \\ \cdot & \cdot & \ldots & \cdot & \cdot \\ A_{\sigma 1} & A_{\sigma 2} & \ldots & A_{\sigma\sigma}+\sigma-1 & A_{\sigma i} \\ A_{i1} & A_{i2} & \ldots & A_{i\sigma} & A_{ii}+\sigma \end{vmatrix}+$$

$$+\ldots+\begin{vmatrix} A_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & A_{1n} \\ \cdot & & A_{21}+1 & & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ A_{n1} & \cdot & \cdot & \cdot & A_{nn}+n-1 \end{vmatrix}$$

ἔνθα A εἶναι ὡρισμέναι παραστάσεις τῶν α.

Ἐπίσης εὑρίσκεται ἀνάπτυγμα διὰ τὴν ὁρίζουσαν, ἧς ἀμφότεραι διαγώνιοι ἔχουσι προσθετέους τοὺς z, $z+z_1$ $z+2z_1$ κτλ., ὅπερ συντομίας χάριν παραλείπομεν.

Καὶ τ' ἀναπτύγματα ταῦτα δύνανται προδήλως νὰ εὑρεθῶσι καὶ εὐθείας.

Γ'.

13. Μικρὰ διαγώνιος τῆς ὁριζούσης καλείσθω πᾶσα ἄλλη διαγώνιος πλὴν τῶν δύο μεγάλων ἢ κυρίων. Αἱ μικραὶ διαγώνιοι εἶναι διαφόρων τάξεων, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στοιχείων, ἅτινα ἀποτελοῦσιν. Οὕτως ἔχομεν διαγωνίους n — 1 τάξεως, (n ὁ βαθμὸς τῆς ὁριζούσης· διαγώνιοι ν τάξεως εἶναι αἱ δύο κύριαι), n—2 τάξεως καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῆς πρώτης τάξεως (τῶν 4 στοιχείων δῆλα δὴ α_{11}, α_{n1}, α_{1n} καὶ α_{nn}). Πάσης τάξεως αἱ μικραὶ διαγώνιοι εἶναι προφανῶς τέσσαρες, διαιρούμεναι εἰς δύο ἀριστερὰς (ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ κατερχομένῳ τὴν ὁρίζουσαν βαινούσας) καὶ εἰς δύο δεξιάς.

14. Τὸ ἀνάπτυγμα ὁριζούσης, ἧς μία τῶν μικρῶν διαγωνίων ἔχει στοιχεῖα ἀθροίσματα, εὑρίσκεται, ὡς καὶ τὸ (Α) καὶ τὸ (Ω), δι' ἀναλύσεως τῆς ὁριζούσης εἰς ἄλλας.

Οὕτως ἔχομεν π. χ.

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21}+z & \alpha_{22} & \alpha_{23} \\ \alpha_{31} & \alpha_{32}+z & \alpha_{33} \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & \alpha_{23} \\ \alpha_{31} & \alpha_{32} & \alpha_{33} \end{vmatrix} -$$

$$-z \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21} & \alpha_{23} \end{vmatrix} - z \begin{vmatrix} \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{32} & \alpha_{33} \end{vmatrix} + z^2\alpha_{13}.$$

Γενικῶς (διὰ τὴν μικρὰν διαγώνιον τῆς n — 1 τάξεως)

$$(A_1) \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \alpha_{21}+z & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{2n} \\ \alpha_{31} & \alpha_{32}+z & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{3n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n1} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-1}+z & \alpha_{nn} \end{vmatrix} =$$

$$= (-1)^{n-1} z^{n-1} \alpha_{1n} + (-1)^{n-2} z^{n-2} k_2 + \ldots - k_{n-1} z + k_n,$$

ἔνθα k_n δηλοῖ τὴν ὁρίζουσαν

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & . & . & . & \alpha_{1n} \\ . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . \\ \alpha_{1n} & . & . & . & \alpha_{nn} \end{vmatrix},$$

k_2 τὸ ἄθροισμα τῶν ὁριζουσῶν τῶν ἐκ τῆς k_n προκυπτουσῶν πα[ρα]λείψει διαδοχικῇ τῶν στηλῶν καὶ τῶν γραμμῶν τῶν ὁμοστοίχων τ[οῖς] πρότερον τὸ z ἔχουσι στοιχείοις, λαμβανομένοις ἀνὰ $n-2$, k_3 [τὸ] ὅμοιον ἄθροισμα, λαμβανομένων τῶν τὸ z ἐχόντων στοιχείων [ἀνὰ] $n-3$, καὶ οὕτω καθεξῆς.

15. Γενικώτερον δέ, διὰ μίαν τῶν ἀριστερῶν μικρῶν διαγω[νίων] τάξεως $n-h$ ἔχομεν, διὰ μὲν $h = 2\tau$,

$$(A_h)\quad 0 < h = 2\tau \left\{ \begin{aligned} &\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & . & . & . & . & \alpha_{1n} \\ . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha_{h+1,1} + z & . & . & . & . & . & \alpha_{h+1,n} \\ \alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2} + z & . & . & . & . & \alpha_{h+2,n} \\ \alpha_{n1} & . & . & . & . & \alpha_{n,n-h} + z. & \alpha_{nn} \end{vmatrix} = \\ &= z^{n-h} \begin{vmatrix} \alpha_{1,n-h+1} & . & . & . & \alpha_{1n} \\ . & . & . & . & . \\ \alpha_{h,n-h+1} & . & . & . & \alpha_{hn} \end{vmatrix} + \\ &+ z^{n-h-1} \sum_{\theta=1}^{n-h} \begin{vmatrix} \alpha_{1\theta} & \alpha_{1n-h+1} & \ldots & \alpha_{1n} \\ . & . & \ldots & . \\ \alpha_{h\theta} & \alpha_{h,n-h+1} & \ldots & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+\theta,\theta} & \alpha_{h+\theta,n-h+1} & \ldots & \alpha_{h+\theta,n} \end{vmatrix} \\ &+ \ldots + \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \ldots & \alpha_{1n} \\ . & \ldots & . \\ \alpha_{h+1,1} & \ldots & \alpha_{h+1,n} \\ . & \ldots & . \\ \alpha_{n1} & \ldots & \alpha_{nn} \end{vmatrix}, \quad (0 < h \ldots \end{aligned} \right.$$

Διὰ δὲ $h = 2\tau + 1$:

$$
\left(A_h\right)_{h=2\tau+1}
\left\{
\begin{aligned}
&\begin{vmatrix}
\alpha_{11} & . & . & . & . & . & . & . & \alpha_{1n} \\
\alpha_{21} & . & . & . & . & . & . & . & \alpha_{2n} \\
. & . & . & . & . & . & . & . & . \\
\alpha_{h+1,1} + z & . & . & . & . & . & . & . & \alpha_{h+1,n} \\
\alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2} + z & . & . & . & . & . & . & \alpha_{h+2,n} \\
. & . & . & . & . & . & . & . & . \\
\alpha_{n1} & . & . & . & . & . & \alpha_{n,n-h} + z & .. & \alpha_{nn}
\end{vmatrix} = \\
&= (-1)^{n-h} z^{n-h}
\begin{vmatrix}
\alpha_{1,n-h+1} & \dots & \alpha_{1n} \\
. & . & . \\
\alpha_{h,n-h+1} & \dots & \alpha_{nn}
\end{vmatrix} + \\
&+ (-1)^{n-h-1} z^{n-h-1} \sum_{\theta=1}^{n-h-1}
\begin{vmatrix}
\alpha_{1\theta} & \alpha_{1,n-h+1} & \alpha_{1n} \\
. & . & . \\
\alpha_{h\theta} & \alpha_{h,n-h+1} & \alpha_{hn} \\
\alpha_{h+\theta,\theta} & \alpha_{h+\theta,n-h+1} & \alpha_{h+\theta,n}
\end{vmatrix} + \dots \\
&\dots +
\begin{vmatrix}
\alpha_{11} & . & . & . & \alpha_{1n} \\
. & . & . & . & . \\
\alpha_{h+1,1} & . & . & . & \alpha_{h+1,n} \\
. & . & . & . & . \\
\alpha_{n1} & . & . & . & \alpha_{nn}
\end{vmatrix} .
\end{aligned}
\right.
$$

λα συντελεστὴς τοῦ z^{n-h} εἶναι ἡ ὁρίζουσα, ἣν εὑρίσκομεν παραλεί-ντες ἐν τῇ ὁριζούσῃ

$$=(-1)^{n-1}z^{n-1}\alpha_{1n}+(-1)^{n-2}z^{n-2}k_2+\ldots-k_{n-1}z+k_n,$$

ἔνθα k_n δηλοῖ τὴν ὁρίζουσαν

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & . & . & . & \alpha_{1n} \\ . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . \\ \alpha_{1n} & . & . & . & \alpha_{nn} \end{vmatrix},$$

k_2 τὸ ἄθροισμα τῶν ὁριζουσῶν τῶν ἐκ τῆς k_n προκυπτουσῶν πα[ρα]λείψει διαδοχικῇ τῶν στηλῶν καὶ τῶν γραμμῶν τῶν ὁμοστοίχων το[ῖς] πρότερον τὸ z ἔχουσι στοιχείοις, λαμβανομένοις ἀνὰ n — 2, k_3 [τὸ] ὅμοιον ἄθροισμα, λαμβανομένων τῶν τὸ z ἐχόντων στοιχείων ἀ[νὰ] n — 3, καὶ οὕτω καθεξῆς.

15. Γενικώτερον δέ, διὰ μίαν τῶν ἀριστερῶν μικρῶν διαγωνί[ων] τάξεως n — h ἔχομεν, διὰ μὲν h = 2τ,

$$(A_h)\quad 0<h=2\tau\quad \left\{\begin{aligned} &\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & . & . & . & . & . & . & \alpha_{1n} \\ . & . & . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha_{h+1,1}+z & . & . & . & . & . & . & . & \alpha_{h+1,n} \\ \alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z & . & . & . & . & . & . & \alpha_{h+2,n} \\ \alpha_{n1} & . & . & . & . & . & \alpha_{n,n-h}+z & . & \alpha_{nn} \end{vmatrix} = \\ &= z^{n-h}\begin{vmatrix} \alpha_{1,n-h+1} & . & . & . & \alpha_{1n} \\ . & . & . & . & . \\ \alpha_{h,n-h+1} & . & . & . & \alpha_{hn} \end{vmatrix} + \\ &+ z^{n-h-1}\sum_{\theta=1}^{n-h}\begin{vmatrix} \alpha_{1\theta} & \alpha_{1,n-h+1} & \ldots & \alpha_{1n} \\ . & . & \ldots & . \\ \alpha_{h\theta} & \alpha_{h,n-h+1} & \ldots & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+\theta,\theta} & \alpha_{h+\theta,n-h+1} & \ldots & \alpha_{h+\theta,n} \end{vmatrix} \\ &+\ldots+\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \ldots & \alpha_{1n} \\ . & \ldots & . \\ \alpha_{h+1,1} & \ldots & \alpha_{h+1,n} \\ . & \ldots & . \\ \alpha_{n1} & \ldots & \alpha_{nn} \end{vmatrix}, \quad (0<h= \end{aligned}\right.$$

διὰ δὲ $h = 2\tau + 1$:

$$
(A_h)_{h=2\tau+1}
\begin{cases}
\begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\
\alpha_{21} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{2n} \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+1,1}+z & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+1,n} \\
\alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+2,n} \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-h}+z \ldots & \alpha_{nn}
\end{vmatrix} = \\[2ex]
= (-1)^{n-h} z^{n-h}
\begin{vmatrix}
\alpha_{1,n-h+1} & \ldots & \alpha_{1n} \\
\cdot & \ldots & \cdot \\
\alpha_{h,n-h+1} & \ldots & \alpha_{hn}
\end{vmatrix} + \\[2ex]
+ (-1)^{n-h-1} z^{n-h-1} \sum_{\theta=1}^{n-h-1}
\begin{vmatrix}
\alpha_{1\theta} & \alpha_{1,n-h+1} & \alpha_{1n} \\
\cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h\theta} & \alpha_{h,n-h+1} & \alpha_{hn} \\
\alpha_{h+\theta,\theta} & \alpha_{h+\theta,n-h+1} & \alpha_{h+\theta,n}
\end{vmatrix} + \ldots \\[2ex]
\ldots +
\begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \ldots & \alpha_{1n} \\
\cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+1,1} & \ldots & \alpha_{h+1,n} \\
\cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n1} & \ldots & \alpha_{nn}
\end{vmatrix},
\end{cases}
$$

ὁ συντελεστὴς τοῦ z^{n-h} εἶναι ἡ ὁρίζουσα, ἣν εὑρίσκομεν παραλεί-
ποντες ἐν τῇ ὁριζούσῃ

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \cdots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdots & \cdot \\ \alpha_{h+1,1} & \cdots & \alpha_{h+1,n} \\ \cdot & \cdots & \cdot \\ \alpha_{n1} & \cdots & \alpha_{nn} \end{vmatrix} = H_n$$

πάσας τὰς στήλας καὶ τὰς γραμμὰς τὰς ὁμοστοίχους τοῖς προτε[…] τὸ z ἔχουσι στοιχείοις, συντελεστὴς τοῦ z^{n-h-1} τὸ ἄθροισμα τῶ[…] ζουσῶν, ἃς εὑρίσκομεν ἐκ τῆς (H_n) παραλείποντες τὰς στήλας [...] τὰς γραμμὰς τῶν πρότερον σὺν τῷ z στοιχείων ἀνὰ $n - h - 1$ [...] οὕτ. καθ. (μὴ θεωρουμένων τῶν ἀριθμητικῶν συντελεστῶν $+$ ἢ $-$

Προφανὲς ὅτι διὰ τὰς λοιπὰς 3 μικρὰς διαγωνίους τῆς τάξε[...] $n - h$ εὑρίσκονται ἀνάλογοι τύποι, οὓς παραλείπομεν συντομίας χ[ά]ριν. Δύνανται ἄλλως τε ν' ἀχθῶσιν αὗται εἰς τὴν προηγουμένην.

16. Ὡς ἐφαρμογαὶ τοῦ τύπου (A_1) ἔστωσαν τὰ ἑπόμενα ἀ[να]πτύγματα.

$$(\alpha_1)\quad \begin{vmatrix} \alpha & \alpha & . & . & . & . & \alpha \\ \alpha+z & \alpha & . & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \alpha+z & . & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & . & \alpha+z & & . & \alpha \end{vmatrix} = (-1)^{n-1} z^{n-1} \alpha$$

ὅθεν τὰ δύο πρὸς τὰ τοῦ Fouret ἀνάλογα ἀναπτύγματα (διὰ z $= -1$, $\alpha = 1$ καὶ διὰ $z = -2$, $\alpha = 1$).

$$\begin{vmatrix} 1 & 1 & . & . & . & 1 \\ 0 & 1 & . & . & . & 1 \\ 1 & 0 & . & . & . & 1 \\ . & . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . & . \\ 1 & 1 & . & . & 0 & 1 \end{vmatrix} = (-1)^{n-1}(-1)^{n-1} = 1.$$

$$\begin{vmatrix} 1 & 1 & . & . & . & 1 \\ -1 & 1 & . & . & . & 1 \\ 1, & -1 & . & . & . & 1 \\ . & . & . & . & . & . \\ 1 & . & . & . & -1 & 1 \end{vmatrix} = (-1)^{n-1}(-2)^{n-1} = 2^{n-1}$$

τὸ πρῶτον δὲν ἐξαρτᾶται ποσῶς ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τῆς ὁριζούσης n
Ἐπίσης

$$(\beta_1) \quad \begin{vmatrix} \alpha & \alpha & . & . & . & . & \alpha \\ \beta+z & \alpha & . & . & . & . & \alpha \\ \alpha & \alpha+z & . & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . & . \\ . & . & . & . & . & . & . \\ \alpha & \alpha & . & . & . & \alpha+z & \alpha \end{vmatrix} =$$

$$= (-1)^{n-1} z^{n-1} \alpha + (-1)^{n-2} z^{n-2} \alpha(\alpha-\beta).$$

Τὸ τρίτον πρὸς τὸ τοῦ Fouret ἀνάλογον ἀνάπτυγμα (διὰ $\beta=2$, $\alpha=1$, $z=-1$): εἶναι ἐνταῦθα ἐκ ταυτότητος ἴσον τῷ 0. Ἔχομεν δὲ διὰ $\beta=3$, $\alpha=1$, $z=-1$ π. χ.

$$\begin{vmatrix} 1 & . & . & . & . & 1 \\ 1 & . & . & . & . & 1 \\ 0 & . & . & . & . & 1 \\ . & . & . & . & . & . \\ 1 & . & . & . & 0 & 1 \end{vmatrix} = (-1)^{n-1}(-1)^{n-1} + (-1)^{n-2}(-1)^{n-2} \times (-2) = -1,$$ ἤτοι πάλιν τιμὴ ἀνεξάρτητος τοῦ n.

Οὕτω καθεξῆς.
Ὅτι δὲ τὰ πρὸς τὰ (α_1), (β_1) ἀνάλογα ἀναπτύγματα διὰ τὴν κ. ἀριστερὰν μικρὰν διαγώνιον $n-1$ τάξεως εἶναι ἴσα αὐτοῖς, κ. ἀμέσως ἐκ στοιχειώδους ἰδιότητος τῶν ὁριζουσῶν.
Ὑποθέτοντες γενικώτερον τὰ θ πρῶτα στοιχεῖα τῆς διαγωνίου διάφορα ἀλλήλων καὶ τῶν α, τὰ δὲ λοιπὰ πάντα α ἴσα ἀλλήλοις, εὑρίσκομεν τὸ γενικώτερον ἀνάπτυγμα

$$
(C_1)\left\{
\begin{aligned}
&\begin{vmatrix}
\alpha & \alpha & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & \alpha \\
\beta+z & \alpha & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & \alpha & \alpha \\
\alpha & c+z & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & \alpha \\
. & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . \\
\alpha & \alpha & . & . & l+z & . & . & . & . & . & . & . & . & . & \alpha \\
\alpha & \alpha & . & . & \alpha & . & \alpha+z & . & . & . & . & . & . & . & \alpha \\
. & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . \\
\alpha & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & . & \alpha+z & \alpha
\end{vmatrix} \\
&=(-1)^{n-1}z^{n-1}\alpha+(-1)^{n-2}z^{n-2}\left[\begin{vmatrix}\alpha & \alpha \\ \beta & \alpha\end{vmatrix}+\right. \\
&\qquad \left.+\begin{vmatrix}\alpha & \alpha \\ c & \alpha\end{vmatrix}+\ldots\begin{vmatrix}\alpha & \alpha \\ l & \alpha\end{vmatrix}\right]+ \\
&+(-1)^{n-3}z^{n-3}\left[\begin{vmatrix}\alpha & \alpha & \alpha \\ \beta & \alpha & \alpha \\ \alpha & c & \alpha\end{vmatrix}+\ldots+\begin{vmatrix}\alpha & \alpha & \alpha \\ h & \alpha & \alpha \\ \alpha & l & \alpha\end{vmatrix}\right]+ \\
&+\ldots+(-1)^{n-\theta-1}z^{n-\theta-1}\begin{vmatrix}\alpha & \alpha & . & . & . & \alpha \\ \beta & \alpha & . & . & . & \alpha \\ \alpha & c & . & . & . & \alpha \\ . & . & . & . & . & . \\ \alpha & . & . & . & l & \alpha\end{vmatrix}
\end{aligned}
\right.
$$

ὅπου θ ὁ ἀριθμὸς τῶν στοιχείων $\beta, c, \ldots, l$.

Προφανὲς δέ, ὅτι τὸ αὐτὸ ἴσον ἀνάπτυγμα εὑρίσκεται καὶ διὰ [illegible] ὁρίζουσαν, ἧς ἡ ἑτέρα ἀριστερὰ ὁμοταγὴς διαγώνιος ἀποτελ[illegible] ὁμοίως (διότι αὕτη τρέπεται εἰς τὴν πρώτην, γινομένων τῶν [illegible] γραμμῶν στηλῶν, καὶ αἱ συγκροτοῦσαι τὸ ἀνάπτυγμα ὁρίζουσαι [illegible] νουσιν αἱ αὐταί). Αἱ δὲ τὰς δεξιὰς ὁμοταγεῖς διαγωνίους ὁμοίως [illegible] τεθειμένας ἔχουσαι ὁρίζουσαι ἔχουσιν ἴσον ἢ ἀντίθετον (πρὸς τὸ [illegible] γούμενον) ἀνάπτυγμα, καθ' ὅσον $\sigma\left(=\frac{n}{2}\right.$ ἢ $\left.\frac{n-1}{2}\right.$, ὡς πρότ[illegible] ἄρτιον ἢ περιττόν.

Ἐπίσης εὑρίσκομεν ἐκ τῶν τύπων (A_h) ἄλλους μερικωτέρους, οὓς παραλείπομεν διὰ τὴν συντομίαν.

17. Ἀναλόγως πρὸς τὸν τύπον (Ω) εὑρίσκομεν διὰ τὰς μικρὰς τῆς $n-h$ τάξ. διαγωνίους τὸν ἑπόμενον γενικώτατον τύπον δι' ἁπλῆς καὶ πάλιν ἀναλύσεως.

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h+1,1}+z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+1,n} \\ \alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_2 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+2,n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-h}+z_{n-h} & \cdot & \alpha_{nn} \end{vmatrix} =$$

$$(\Omega_h) \atop {h=2\tau+1} \left\{ \begin{aligned} &= (-1)^{n-h} z_1 z_2 z_3 z_{n-h} \begin{vmatrix} \alpha_{1,n-h+1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h,n-h+1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{hn} \end{vmatrix} + \\ &+ (-1)^{n-h-1} Z \left[\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{1,n-h+1} & \ldots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \ldots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \ldots & \cdot \\ \alpha_{h1} & \alpha_{h,n-h+1} & \ldots & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,n-h+1} & \ldots & \alpha_{h+1,n} \end{vmatrix} \frac{1}{z_1} \ldots + \right. \\ &\left. + \frac{1}{z_h} \begin{vmatrix} \alpha_{1,n-h} & \alpha_{1,n-h+1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h,n-h} & \alpha_{h,n-h+1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{hn} \\ \alpha_{n,n-h} & \alpha_{n,n-h+1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{nn} \end{vmatrix} \right] + \ldots + \\ &+ \ldots + \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \ldots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \ldots & \cdot \\ \alpha_{h+1,1} & \ldots & \alpha_{h+1,n} \\ \cdot & \ldots & \cdot \\ \alpha_{n1} & \ldots & \alpha_{nn} \end{vmatrix} . \quad \begin{matrix} (0 < h = 2\tau + 1) \\ Z = z_1 z_2 \ldots z_{n-h}. \end{matrix} \end{aligned} \right.$$

δὲ $h = 2\tau$, λείπουσιν αἱ δυνάμεις τοῦ -1.

18. Ἀλλ' εἶναι εὔκολον, ὅταν εἶναι $z_1=z$, $z_2=z+z_1$, $z_3=z+2z_1, \ldots z_{n-h}=z+(n-h-1)z_1$, ἢ $z_1=z$, $z_2=z+1, \ldots z_{n-h}=z+(n-h-1)$, νὰ εὕρ[illegible] ἀναπτύγματα ἀνάλογα πρὸς τὰ (B), (C) τοῦ κ. Capelli.

Ὄντως, ἵνα δειχθῇ, ὅτι ἰσχύει τὸ ἀνάπτυγμα γενικῶς, ἀρκε[illegible] δειχθῇ, ὅτι ἰσχύει διὰ n=3, 4 ..., καὶ ὅτι, ἂν ἰσχύῃ διὰ n καὶ π[illegible] μικρότερον τοῦ n ἀριθμόν, θὰ ἰσχύῃ καὶ διὰ n + 1. Τοῦτο δὲ [illegible] κνύομεν ἐν τοῖς ἑξῆς διὰ τῆς μεθόδου τοῦ κ. Cazzamiga, διὰ [illegible] πρώτην ἀριστερὰν μικρὰν διαγώνιον τῆς τάξεως n—h· διὰ τὰς [illegible] ρας τρεῖς ὁμοταγεῖς καὶ οἱ τύποι καὶ αἱ ἀποδείξεις εἶναι ἐντ[illegible] ἀνάλογοι.

Διὰ n=3, 4 ... ἰσχύει προφανῶς ἑξῆς τὸ ἀνάπτυγμα,

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21}+z & \alpha_{22} & \alpha_{23} \\ \alpha_{31} & \alpha_{32}+z+z_1 & \alpha_{33} \end{vmatrix} = z(z+z_1)\alpha_{13} -$$

$$-z\left(\begin{vmatrix} \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{32} & \alpha_{33} \end{vmatrix} + \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21} & \alpha_{23} \end{vmatrix}\right) + \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & \alpha_{23} \\ \alpha_{31} & \alpha_{32}+z_1 & \alpha_{33} \end{vmatrix}$$

διότι δύναται νὰ γραφῇ προφανῶς καὶ ὡς ἑξῆς:

$$\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21}+z & \alpha_{22} & \alpha_{23} \\ \alpha_{31} & \alpha_{32}+z+z_1 & \alpha_{33} \end{vmatrix} = z(z+z_1)\alpha_{13} - z\begin{vmatrix} \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{32} & \alpha_{33} \end{vmatrix}$$

$$-(z+z_1)\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21} & \alpha_{23} \end{vmatrix} + \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \alpha_{13} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & \alpha_{23} \\ \alpha_{31} & \alpha_{32} & \alpha_{33} \end{vmatrix},$$

ὅπερ εἶναι ὁ τύπος (Ω_h) διὰ $n=3$, $z_1=z$, $z_2=z+z_1$. Ἐ[illegible] δεικνύεται καὶ διὰ $n=4, \ldots$

Ἰσχυέτω νῦν τὸ ἑξῆς ἀνάπτυγμα διὰ $n=n$, καὶ ἔστω $h=$[illegible] ἤτοι ἔστω :

$$\Delta_n(z) \equiv \begin{vmatrix} \alpha_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h+1,1}+z & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+1,n} \\ \alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z+z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+2,n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-h}+z+(n-h-1)z_1 & \cdot & \alpha_{nn} \end{vmatrix} =$$

$$= z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-1)z_1] \begin{vmatrix} \alpha_{1,n-h+1} & \cdots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdots & \cdot \\ \alpha_{h,n-h+1} & \cdots & \alpha_{hn} \end{vmatrix} +$$

$$+ z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-2)z_1] \times$$

$$\times \sum_{\theta=1}^{n-h} \begin{vmatrix} \alpha_{1\theta} & \alpha_{1,n-h+1} & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h\theta} & \alpha_{h,n-h+1} & \cdot & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+\theta,\theta} & \alpha_{h+\theta,n-h+1} & \cdot & \alpha_{h+\theta,n} \end{vmatrix} +$$

h)

$$+ z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-3)z_1] \times$$

$$\times \sum_{i<j \leqq n-h} \begin{vmatrix} \alpha_{1i} & \alpha_{1j} & \alpha_{1,n-h+1} & \cdots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdots & \cdot \\ \alpha_{hi} & \alpha_{hj} & \alpha_{h,n-h+1} & \cdots & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+i,i} & \alpha_{h+i,j} & \alpha_{h+i,n-h+1} & \cdots & \alpha_{h+i,n} \\ \alpha_{h+j,i} & \alpha_{h+j,j}+z_1 & \alpha_{h+j,n-h+1} & \cdots & \alpha_{h+j,n} \end{vmatrix} +$$

$$+ z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-4)z_1] \times$$

$$\sum_{i<j<k \leqq n-h} \begin{vmatrix} \alpha_{1i} & \alpha_{1j} & \alpha_{1k} & \alpha_{1,n-h+1} & \cdots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdots & \\ \alpha_{hi} & \alpha_{hj} & \alpha_{hk} & \alpha_{h,n-h+1} & \cdots & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+i,i} & \alpha_{h+i,j} & \alpha_{h+i,k} & \alpha_{h+i,n-h+1} & \cdots & \alpha_{h+i,n} \\ \alpha_{h+j,i} & \alpha_{h+j,j}+z_1 & \alpha_{h+j,k} & \alpha_{h+j,n-h+1} & \cdots & \alpha_{h+j,n} \\ \alpha_{h+k,i} & \alpha_{h+k,j} & \alpha_{h+k,k}+2z_1 & \alpha_{h+k,n-h+1} & \cdots & \alpha_{h+k,n} \end{vmatrix} +$$

$$+ \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; \cdot \; +$$

$$+\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h+1,1} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+1,n} \\ \alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+2,n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-h}+(n-h-1)z_1 & \cdot & \alpha_{nn} \end{vmatrix}$$

Ἔχομεν ἀφ' ἑτέρου προφανῶς

$$\left\{\begin{array}{l} \Delta_n(z)=\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,2} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+1,n} \\ \alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z+z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+2,n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-h}+z+(n-h-1)z_1 & \cdot & \alpha_{nn} \end{vmatrix} \\ \\ +z\begin{vmatrix} \alpha_{12} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h2} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+2,2}+z+z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+2,n} \\ \alpha_{h+3,2} & \cdot & \alpha_{h+3,3}+z+2z_1 & \cdot & \cdot & \alpha_{h+3,n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n2} & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-h}+z+(n-h-1)z_1 & \cdot & \alpha_{nn} \end{vmatrix} \end{array}\right.$$

ἤτοι

$$\Delta_n(z)=\Delta_n^{(1)}(z)+z\,\overline{\Delta}_{n-1}(z+z_1),$$

ἔνθα $\Delta_n^{(1)}(z)$ δηλοῖ τὴν ὁρίζουσαν, ἣν εὑρίσκομεν ἐκ τῆς $\Delta_n(z)$ πα- λείποντες τὸ z ἐν τῷ πρώτῳ στοιχείῳ τῆς μικρᾶς διαγωνίου

$z+z_1$) δηλοῖ τὴν ὑφορίζουσαν, ἣν εὑρίσκομεν παραλείποντες τὰς τοίχους τῷ στοιχείῳ $\alpha_{h+1,1}$ στήλην καὶ γραμμήν, καὶ ἥτις εἶναι ὑτῆς μορφῆς καὶ ἡ $\Delta_n(z)$, ὅπου ὅμως ἀντὶ z ἐτέθη $z+z_1$.

ἐν τοῖς ἑπομένοις, συντομίας χάριν, δηλοῦμεν διὰ $\Delta_n(z)$, $\Delta_n^{(1)}(z)$, ..., $\Delta_n^{(\sigma)}$ ... τὴν ἀρχικὴν ὁρίζουσαν καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς προκυπτούσας παραλείψει τοῦ z ἐν τῷ α΄ στοιχείῳ τῆς μικρᾶς διαγωνίου, ἐν δύο πρώτοις, καὶ οὕτω καθεξῆς, ἐν τοῖς σ πρώτοις...

...ίσης δηλοῦμεν διὰ $\overline{\Delta}_{n-1}(z+z_1)$, $\overline{\Delta}^{(1)}_{n-1}(z+z_1)$ ... $\overline{\Delta}^{(\sigma)}_{n-1}(z+z_1)$ τὰς ὑφοριζούσας $n-1$ τάξεως ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς μικρᾶς διαγωνίου, τῶν ὁριζουσῶν $\Delta_n(z)$, $\Delta_n^{(1)}(z)$ ... $\Delta_n^{(\sigma)}(z)$ ... ἀντιστοίχως πρὸς τὸ α΄ τῆς πρώτης, καὶ οὕτω καθεξῆς).

τελευταία αὕτη ὁρίζουσα $\overline{\Delta}_{n-1}(z+z_1)$ ἔχει τὴν μορφὴν τῆς καὶ βαθμὸν κατώτερον κατὰ μονάδα, ἰσχύει ἄρα κατὰ τὴν σιν καὶ δι' αὐτὴν τὸ ἀνάπτυγμα:

$$z\overline{\Delta}_{n-1}(z+z_1)=$$

$$= z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-1)z_1]A_1$$

$$+\ z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-2)z_1]\underset{[i=1]}{A_2}\ +$$

$$+\ z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-3)z_1]\underset{[i=1]}{A_3}\ +\ldots+$$

$$\left|\begin{matrix} \alpha_{12} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h2} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+2,2} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+2,n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{n2} & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-h}+(n-h-2)z_1 & & & & \cdot & \cdot & \alpha_{nn} \end{matrix}\right|.$$

Ἔνθα A_1, A_2 δηλοῦσι κατὰ σειρὰν τὰ ἀθροίσματα τῶν ὁριζουσῶν ἀναπτύγματος (C_h), ἀφ' ὧν ἀφῃρέθησαν αἱ ὁρίζουσαι αἱ εἰς τὴν ἐγγύλαις τιμὴν $\theta=1$ τοῦ θ ἀντιστοιχοῦσαι.

Καὶ ἀφαιροῦντες εὑρίσκομεν

$$(\theta)\left\{\begin{aligned} \Delta_n^{(1)}(z) &= z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-2)z_1]\times \\ &\times\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{1n-h+1} & \ldots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \ldots & \cdot \\ \alpha_{h1} & \alpha_{h,n-h+1} & \ldots & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,n-h+1} & \ldots & \alpha_{h+1,n} \end{vmatrix} + \\ &+ z(z+z_1)\ldots[z+(n-h-3)z_1]\times \\ &\times\sum_{1<j\leqq n-h}\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{ij} & \alpha_{1,n-h+1} & \ldots & \alpha_{1n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \alpha_{h1} & \alpha_{hj} & \alpha_{h,n-h+1} & \ldots & \alpha_{hn} \\ \alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,j} & \alpha_{h+1,n-h+1} & \ldots & \alpha_{h+1,n} \\ \alpha_{h+j,1} & \alpha_{h+j}+z_1 & \alpha_{h+j,n-h+1} & \ldots & \alpha_{h+j,n} \end{vmatrix} \\ &+\ldots+\begin{vmatrix} \alpha_{11} & \alpha_{12} & \ldots & & \alpha_{1n} \\ \alpha_{21} & \alpha_{22} & \ldots & & \alpha_{2n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & & \cdot \\ \alpha_{h+1,1} & \ldots & \ldots & & \alpha_{h+1,n} \\ \alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_1 & \ldots & & \alpha_{h+2,n} \\ \cdot & \cdot & \cdot & & \cdot \\ \alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \ldots & \alpha_{n,n-h}+(n-h-1)z_1 \ldots & \alpha_{nn} \end{vmatrix} \end{aligned}\right.$$

Ἀναλύοντες καὶ πάλιν τὴν ὁρίζουσαν $\Delta_n^{(1)}(z)$ εἰς δύο, ἤτοι θέτ[οντες]

$$\Delta_n^{(1)}(z) = \Delta_n^{(2)}.(z) + z\overline{\Delta}_{n-1}^{(1)}(z+z_1),$$

καὶ ἀναπτύσσοντες τὴν $\overline{\Delta}_{n-1}^{(1)}(z+z_1)$ κατὰ τὸν τύπον (Θ), ὃ[ς] ἰσχύει προφανῶς καὶ διὰ τὰς ὁριζούσας τὰς τάξεως μικροτέρας n (*), εὑρίσκομεν ἀφαιροῦντες τὸ $\Delta_n^{(2)}(z)[=\Delta_n^{(1)}(z) - z\overline{\Delta}_{n-1}^{(1)}(z+$ … καὶ γενικῶς εὑρίσκομεν, ὅτι εἶναι

(*) Πρὸς τοῦτο δ' ἀρκεῖ νὰ τεθῇ ἐν τῷ τύπῳ Θ ὅπου z τὸ $z+z_1$ καὶ ἐν τοῖς ἀ[θροί]σμασι Σ ν' ἀφαιρεθῶσιν αἱ ὁρίζουσαι αἱ εἰς τὴν τιμὴν 2 τῶν μεταβλητῶν δεικτῶν [ἀντι]στιχοῦσαι.

$$\Delta_n^{(\sigma)}(z) = z(z+z_1)\dots(z+(n-h-\sigma-1)z_1]\times$$

$$\times\begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \alpha_{12} & \dots & \alpha_{1\sigma} & \alpha_{1n-h+1} & \dots & \alpha_{1n} \\
. & . & \dots & . & . & \dots & . \\
\alpha_{h1} & \alpha_{h2} & \dots & \alpha_{h\sigma} & \alpha_{h,n-h+1} & \dots & \alpha_{hn} \\
\alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,2} & \dots & \alpha_{h+1,\sigma} & \alpha_{h+1,n-h+1} & \dots & \alpha_{h+1,n} \\
\alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_1 & \dots & \alpha_{h+2,\sigma} & \alpha_{h+2,n-h+1} & \dots & \alpha_{h+2,n} \\
. & . & \dots & . & . & \dots & . \\
\alpha_{h+\sigma,1} & \alpha_{h+\sigma,2} & \dots & \alpha_{h+\sigma,\sigma}+(\sigma-1)z_1 & \alpha_{h+\sigma,n-h+1} & \dots & \alpha_{h+\sigma,n}
\end{vmatrix}$$

$$+z(z+z_1)\dots[z+(n-h-\sigma-2)z_1]\times$$

$$\times\begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \alpha_{12} & \dots & \alpha_{1\sigma} & \alpha_{1\theta} & \alpha_{1,n-h+1} & \alpha_{1n} \\
. & . & \dots & . & . & . & . \\
\alpha_{h1} & \alpha_{h2} & \dots & \alpha_{h\sigma} & \alpha_{h\theta} & \alpha_{h,n-h+1} & \alpha_{hn} \\
\alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,2} & \dots & \alpha_{h+1,\sigma} & \alpha_{h+1,\theta} & \alpha_{h+1,n-h+1} & \alpha_{h+1,n} \\
\alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_1 & \dots & \alpha_{h+2,\sigma} & \alpha_{h+2,\theta} & \alpha_{h+2,n-h-1} & \alpha_{h+2,n} \\
. & . & \dots & . & . & . & . \\
\alpha_{h+\sigma,1} & \alpha_{h+\sigma,2} & \dots & \alpha_{h+\sigma,\sigma}+(\sigma-1)z_1 & \alpha_{h+\sigma,\theta} & \alpha_{h+\sigma,\eta-h+1} & \alpha_{h+\sigma,\eta} \\
\alpha_{h+\theta,1} & \alpha_{h+\theta,2} & \dots & \alpha_{h+\theta,\sigma} & \alpha_{h+\theta,\theta}+\sigma z_1 & \alpha_{h+\theta,\eta-h+1} & \alpha_{h+\theta,n}
\end{vmatrix}$$

$$+\dots+\begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \alpha_{12} & . & . & . & . & \alpha_{1n} \\
. & . & . & . & . & . & . \\
\alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,2} & . & . & . & . & \alpha_{h+1,n} \\
\alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_1 & . & . & . & . & \alpha_{h+2,n} \\
. & . & . & . & . & . & \alpha \\
\alpha_{n1} & \alpha_{n2} & . & . & \alpha_{n,n-h}+(n-h-1)z_1 & . & \alpha_{nn}
\end{vmatrix}.$$

Τῶν ἀναπτυγμάτων τούτων εὑρεθέντων, ἀρκεῖ ν' ἀναλύσωμεν τὴν ζουσαν $\Delta_{n+1}(z)$ ὡς ἑπομένως:

$$
\Delta_{n+1}(z) = z \begin{vmatrix}
\alpha_{12} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h2} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+2,2}+z+z_1 & \alpha_{h+2,3} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n+1,2} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{n+1,n-h+1}+z+(n-h)z_1 & \cdot
\end{vmatrix}
$$

$$
+ z \begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \alpha_{13} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,3} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+3,1} & \alpha_{h+3,3}+z+2z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n+1,1} & \alpha_{n+1,3} & \cdot & \cdot & \alpha_{n+1,n-h+1}+z+(n-h)z_1 & \cdot
\end{vmatrix}
$$

$$
+ z \begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+1,1} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+4,1} & \alpha_{h+4,2}+z_1 & \alpha_{h+4,4}+z+3z_1 & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n+1,1} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{n+1,n-h+1}+z+(n-h)z_1 & \cdot
\end{vmatrix}
$$

$$
+ \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot \cdot +
$$

$$
+ z \begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+1,1} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+3,1} & \alpha_{h+2,2} & \alpha_{h+3,3}+2z_1 & \cdot & \cdot & \cdot \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n-1,1} & \alpha_{n-1,2} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n1} & \alpha_{n2} & \cdot & \cdot & \alpha_{n,n-h}+(n-h-1)z_1 & \cdot
\end{vmatrix}
$$

$$
+ \begin{vmatrix}
\alpha_{11} & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{1,n+1} \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{h+1,1} & \alpha_{h+1,2} & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+1,n+1} \\
\alpha_{h+2,1} & \alpha_{h+2,2}+z_1 & \cdot & \cdot & \cdot & \alpha_{h+2,n+1} \\
\cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\
\alpha_{n+1,1} & \alpha_{n+1,2} & \cdot & \alpha_{n+1,n-h+1}+(n-h)z_1 & \cdot & \alpha_{n+1,n+1}
\end{vmatrix}
$$

ιαί

$$\Delta_{n+1}(z) = z\overline{\Delta}_n(z+z_1) + z\overline{\Delta}_n^{(1)}(z+z_1) + z\overline{\Delta}_n^{(2)}(z+z_1) + \\ + \ldots + z\overline{\Delta}_n^{(n)}(z+z_1) + \Delta_{n+1},$$

ε τὸ Δ_{n+1} προκύπτει ἐκ τοῦ $\Delta_{n+1}(z)$ παραλείψει τοῦ z ἐν ἅπασι ; στοιχείοις τῆς μικρᾶς διαγωνίου καὶ τὰ λοιπὰ $\overline{\Delta}$ ἔχουσι τὰς ηγουμένως ὁρισθείσας τιμάς.

Ἀλλὰ τὰ $\overline{\Delta}_n(z+z_1)$, $\overline{\Delta}_n^{(1)}(z+z_1)\ldots\overline{\Delta}_n^{(n)}(z+z_1)$ διαφέρουσι τῶν ηγουμένως εὑρεθέντων ἀναπτυγμάτων τῶν $\Delta_n(z)$, $\Delta_n^{(1)}(z)\ldots\Delta_n^{(n)}(z)$ εν καθ' ὅτι ἀντὶ z ἔχουσι $z+z_1$· καὶ ἐτέθη ἐν τῷ πρώτῳ ἀντὶ ?, .., n: 2, 3, ., n + 1, ἐν τῷ δευτέρῳ ἀντὶ 1, 2, ... n: 1, 3, n + 1 κτλ. ἢ ἄλλως διαφέρουσι τῶν προηγουμένως εὑρεθέντων $_{-1}(z+z_1)\ldots\overline{\Delta}_{n-1}^{(n)}(z+z_1)$, μόνον καθ' ὅτι ταῦτα προχωροῦσι μι τοῦ n+1— ἀντὶ μέχρι τοῦ n· δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εὕρωμεν τὰ $z+z_1)\ldots\overline{\Delta}_n^{(n)}(z+z_1)$ καὶ νὰ ὑπολογίσωμεν κατόπιν τὸ δεύτερον κ τῆς (τ), ὅτε εὑρίσκεται πράγματι διὰ τὸ $\Delta_{n+1}(z)$, τὸ ἀνάγμα (C_h) ἐκτεθὲν εἰς τὴν ὁρίζουσαν τοῦ βαθμοῦ n+1. Ὅθεν ὁ ος (C_h) εἶναι γενικός.

ιὰ h = περιττῷ εὑρίσκεται προφανῶς ἀνάλογον ἀνάπτυγμα.

Φανερὸν δ' ὅτι, τιθεμένου ἐν αὐτῷ $z_1=1$, προκύπτει ὁ τύπος ὁ τῷ ἀναλογῶν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ: Ἐν τῇ προηγουμένῃ ἀποδείξει εὑρέθησαν συγιως τὰ ἀναπτύγματα τῶν $\Delta_n^{(1)}(z),\ldots\Delta_n^{(\sigma)}(z)$, ἤτοι τῶν ὁριζου-, ἃς εὑρίσκομεν παραλείποντες τὸ z ἐν τῷ πρώτῳ, τοῖς πρώτοις, ... ἐν τοῖς σ πρώτοις στοιχείοις τῆς μικρᾶς γωνίου ἐν τῇ ὁριζούσῃ $\Delta_n(z)$.

Ἐν Göttingen, κατὰ Σεπτέμβριον 1898.

Ν. Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ
Δ. Φ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΕΩΔΑΙΣΙΑΚΗΣ ΣΤΡΕΨΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΠΙ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΜΠΥΛΩΝ

Ἐν τοῖς «Rendiconti del Circolo Matematico di Palerm (sulla tortione geodetica delle linee tracciate sopra una perficie, Tomo X, (Anno 1896) p. 229) ὁ κ. Pietro Burg δίδει τύπον ἀφορῶντα εἰς τὴν γεωδαισιακὴν στρέψιν τῶν ἐπι φανείας γραμμῶν, ἐντελῶς ἀνάλογον πρὸς τὸν τοῦ Euler διὰ καθέτους τομάς.

Ὁ τύπος δ' ὅμως οὗτος, ὃν μετὰ πολλὰς πράξεις (διὰ τῆς ρίας τοῦ Gauss) εὑρίσκει ὁ κ. Burgatti, δυναται, νομίζομεν, νὰ ρεθῇ ἀμέσως ἐκ τοῦ γνωστοῦ τύπου τοῦ Bonnet μετά τινος ἐλα τροποποιήσεως.

Ὁ τύπος τοῦ Bonnet εἶναι ὁ ἑξῆς (1):

$$(\alpha) \qquad \frac{1}{T_c} - \frac{d\pi}{ds} \equiv \frac{1}{T_{cg}} = \left(\frac{1}{R} - \frac{1}{R'}\right) \eta\mu\omega\sigma\upsilon\nu\omega,$$

Ἔνθα R, R' αἱ δύο πρωτεύουσαι ἀκτῖνες καμπυλότητος τῆς φανείας εἰς τὸ θεωρούμενον σημεῖον καὶ ω ἡ γωνία τῆς ἐφαπτομ τῆς θεωρουμένης τυχούσης καμπύλης c πρὸς τὴν ἐφαπτομένη τῶν πρωτευουσῶν τομῶν (ἢ μιᾶς τῶν γραμμῶν καμπυλότητος, ταὐτό), τῆς ἐχούσης ἀκτῖνα R.

Πορίσματα τοῦ τύπου τούτου (μὴ ἀναφερόμενα ἐν Darbo Surf.) εἶναι τὰ ἑξῆς προφανέστατα.

1) Ὁ λόγος τῶν γεωδαισιακῶν στρέψεων δύο γραμμῶν τῆς ἐπι νείας δι' ἑνὸς σημείου διερχομένων εἶναι:

$$\frac{\frac{1}{T_{cg}}}{\frac{1}{T_{c'g}}} = \frac{T_{c'g}}{T_{cg}} = \frac{\eta\mu\omega\sigma\upsilon\nu\omega}{\eta\mu\omega'\sigma\upsilon\nu\omega'} = \frac{\eta\mu 2\omega}{\eta\mu 2\omega'}.$$

(1) O. Bonnet: Mémoire sur la théorie des surfaces, Journ. de l'Éc. P XXXII Cah. p. 1, 1848, ἢ Darboux, Surfaces, II, p. 388.

ἐν καλέσωμεν $\frac{1}{T_1}$ τὴν γεωδαισιακὴν στρέψιν μιᾶς τῶν καμπύ-

ι διχοτομουσῶν τὴν γωνίαν $\frac{\pi}{2}$ τῶν πρωτευουσῶν τομῶν, ἤτοι

ειν $\omega = \frac{\pi}{4}$, ἕπεται

$$\frac{1}{T_1} = \frac{1}{2}\left(\frac{1}{R} - \frac{1}{R'}\right)$$

$$\frac{1}{T_\alpha} = \frac{1}{T_1} \eta\mu 2\omega,$$

ιώρημα: Ἡ γεωδαισιακὴ στρέψις τῆς τυχούσης καμ-σοῦται τῇ γεωδ. στρέψει μιᾶς τῶν καμπύλων τῶν ουσῶν τὴν γωνίαν τῶν πρωτευουσῶν τομῶν εἰς ούμενον σημεῖον, πολλαπλασιασθείσῃ ἐπὶ τὸ ἡμί-ου διπλασίου τῆς γωνίας, ἣν ποιεῖ πρὸς μίαν τῶν υσῶν τομῶν.

ωδαισιακὴν στρέψιν $\frac{1}{T_1}$, ἐξ ἧς ἀποτελοῦνται πᾶσαι αἱ λοι-ιθα νὰ καλῶμεν πρωτεύουσαν γεωδαισιακὴν στρέ-πιφανείας εἰς τὸ σημεῖον.

καμπύλαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν μιᾶς πρωτευούσης τομῆς καὶ ἐξ αὐτὴν κεκλιμέναι, ἔχουσιν γεωδαισ. στρέψεις ἴσας καὶ ἀντι-όρισμα ἀντίστοιχον τοῦ πρώτου πορίσματος τοῦ τύπου τοῦ Ὄντως, ἂν ἡ γωνία τῆς μιᾶς εἶναι ω, τῆς ἑτέρας εἶναι ται ὁ παράγων ημωσυνω ἀλλάσσει σημεῖον.

ο προφανῶς ἰσχύει καὶ διὰ τὰς καμπύλας τὰς ποιούσας πρὸς ούσαν τομὴν γωνίας ω καὶ $\omega + \frac{\pi}{2}$ ἢ ω καὶ $\pi - \omega$.

ι καμπύλων σχηματιζουσῶν γωνίας ω καὶ $\frac{\pi}{2} - \omega$ ἢ ω καὶ ι γεωδ. στρέψεις εἶναι ἴσαι.

5) Εἰς τὰ σφαιρικὰ σημεῖα τῆς ἐπιφανείας αἱ γεωδαισιακ ψεις πασῶν τῶν δι' αὐτῶν καμπύλων εἶναι ἴσαι τῷ μηδενί.

6) Ἡ μεγίστη τῶν γεωδ. στρέψεων περί τι σημεῖον (ἡ ἐ εἶναι ἴση τῷ 0, ἡ τῶν γραμμῶν καμπυλότητος καὶ πασῶν τ πύλων τῶν ἐφαπτομένων αὐτῶν, ὡς γνωστόν), διδεται δι μέγιστον, ἤτοι διὰ $\omega = \frac{\pi}{4}$, εἶναι ἄρα ἡ $\frac{1}{T_1} = \frac{1}{T_2}$ (ἀπολύτως ἡ γεωδ. στρέψις τῆς ἑτέρας διχοτομούσης.

Ἐκ πάντων τῶν προηγουμένων ἔπεται, ὅτι ἡ γαιωδ στρέψις περί τι σημεῖον, δίδεται ὑπὸ μόνων τῶν καμ τῶν μεταξὺ γωνίας $\omega = 0$ καὶ $\omega = \frac{\pi}{4}$· ἀρχομένη ἀπὸ τ νει αὐξανομένη (ἀπολύτως) μέχρι τοῦ $\frac{1}{T_1}\left(\text{διὰ } \omega = \frac{\pi}{4}\right)$, κατ εἰς τὸ τμῆμα $\omega = \frac{\pi}{4} \ldots \frac{\pi}{2}$, βαίνει ἐλαττουμένη (ἀπολύτω τοῦ 0, ἔπειτα πάλιν αὐξάνεται (ἀπολύτως) μέχρι $\frac{1}{T_2} = -$ οὕτω καθεξῆς.

Μετὰ τὴν διερεύνησιν τοῦ τύπου (α), ἔλθωμεν νῦν ἐπὶ τ Burgatti· οὗτος εἶναι:

$$(6) \qquad \frac{1}{T_{cg}} = \frac{\sigma\upsilon^2\nu\theta}{T_1} + \frac{\eta^2\mu\theta}{T_2} = \frac{1}{T_1}\sigma\upsilon\nu 2\theta,$$

ἔνθα T_1, T_2 ἔχουσι τὰς πρότερον ὁρισθείσας τιμὰς καὶ θ ἡ τὴν γωνίαν τῆς θεωρουμένης καμπύλης πρὸς τὴν μίαν τῶν μουσῶν τὴν γωνίαν τῶν πρωτευουσῶν τομῶν, τὴν ἔχουσα στρέψιν $\frac{1}{T_1}$. Οὗτος εἶναι ἄμεσον πόρισμα τοῦ τύπου (α), ἂν τεθῇ $\omega = \omega - \frac{\pi}{4} + \frac{\pi}{4}$. τότε εἶναι

$$\frac{1}{T_{cg}} = \left(\frac{1}{R} - \frac{1}{R'}\right)\eta\mu\omega\sigma\upsilon\nu\omega =$$

$$= \left(\frac{1}{R} - \frac{1}{R'}\right)\eta\mu\left(\omega - \frac{\pi}{4} + \frac{\pi}{4}\right)\sigma\upsilon\nu\left(\omega - \frac{\pi}{4} +\right.$$

ἐπειδὴ $\omega - \frac{\pi}{4} = \theta$,

$$\frac{1}{T_{eg}} = \frac{1}{2}\left(\frac{1}{R} - \frac{1}{R'}\right)\left(\sigma\upsilon\nu^2\theta - \eta\mu^2\theta\right) = \frac{1}{T_1}\,\sigma\upsilon\nu 2\theta$$

ἐπειδὴ $T_1 = - T_2$ (3),

$$\frac{1}{T_{eg}} = \frac{\sigma\upsilon\nu^2\theta}{T_1} + \frac{\eta\mu^2\theta}{T_2},$$

ὅ εἶναι ὁ τύπος τοῦ κ. Burgatti.

αὐτοῦ ἕπεται, ὅτι δύο καμπύλαι, δι' ἃς εἶναι $\theta + \theta' = \frac{\pi}{2}$, ἴσας καὶ ἀντιθέτους γεωδαισ. στρέψεις· τοῦτο δ' ὅμως καὶ ἐκ ἕπεται, διότι αὗται εἶναι ἐξ ἴσου κεκλιμέναι ἑκατέρωθεν μιᾶς ύσης τομῆς. Ἐν γένει δέ, πᾶσα συνέπεια τοῦ τύπου τοῦ κ. ti εἶναι καὶ τοῦ τύπου (α) καὶ ἀντιστρόφως, ἀφοῦ οἱ τύποι ὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν διαφέρουσι.

ὅρισμα (3) δίδει καὶ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ θεωρήματος τοῦ er, διότι καὶ αἱ ἀσυμπτωτικαὶ γραμμαὶ (ὅταν ὑπάρχωσιν) εἴσου κεκλιμέναι πρὸς τὰς πρωτευούσας τομάς, ἔχουσι δὲ γεωὴν στρέψιν ἴσην τῇ ἑαυτῶν (ἀπολύτῳ) στρέψει.

εύτερον μέρος τοῦ θεωρήματος τοῦ Enneper εὑρίσκει ὁ μὲν κ. ti ἐκ τῶν τύπων τῆς θεωρίας τοῦ Gauss, ὁ δὲ Darboux διὰ ητικῆς μὲν θεωρίας, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ, αι ἡ ἑξῆς: ἐκ τῆς διὰ τὰς ἀσυμπτωτικὰς γραμμὰς ἰσχυούσης

ως $0 = \frac{\cos^2\omega}{R} + \frac{\sin^2\omega}{R'}$ (καὶ τῆς $\eta\mu^2\omega + \sigma\upsilon\nu^2\omega = 1$)

ομεν τὰς τιμὰς τῶν ημω, συνω καὶ θέτομεν ἐν τῇ

$$\frac{1}{T_{eg}} = \left(\frac{1}{R} - \frac{1}{R'}\right)\eta\mu\omega\sigma\upsilon\nu\omega$$

ται:

$$\frac{1}{T_{as}} = \pm \frac{1}{\sqrt{-RR'}}.$$

[illegible] ὁ δεύτερος τύπος [illegible]

[illegible]

$$[illegible] = [illegible] \frac{\sigma\upsilon\nu 2\theta}{\sigma\upsilon\nu 2\alpha}$$

[illegible] τῆς [illegible] γραμμῆς πρὸς τὴν [illegible] τιμῶν. Ὁ τύπος [illegible] τοῦ [illegible] Enneper. [illegible] δὲ καὶ [illegible]

$$[illegible]$$

[illegible] τῆς [illegible] γραμμῆς [illegible]

[illegible] ἔπεται γεωμετρικ[illegible] τῶν [illegible] ἐπιπέδῳ [illegible] τὰς [illegible] τῶν [illegible] τῆς [illegible] ἡμιδιαμ[illegible] [illegible]ακῆς γραμ[illegible] ὡς καὶ τῇ ἀκτῖν[illegible] τῆς [illegible] Bargatti, ἀνάλογ[illegible] τοῦ Dupin δεικτρία[illegible] [illegible].

[illegible]

Ν. Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ, Δ. Φ.
Μέλος τῆς Göttinger Mathem. Gesell[illegible]

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ίννου Βασιλᾶ Βιτάλη διδάκτορος τῶν Μαθηματικῶν ιὶ μέλους τῆς μαθηματικῆς Ἑταιρείας τῆς Γαλλίας. **Ιερὶ ὁριζουσῶν τάξεως ἀπείρου καὶ τῶν ἰδιοτήων αὐτῶν.** Ἐν Ἀθήναις. Τυπογραφεῖον Παρασκευᾶ :ώνη. 1898.

ιαύτην ἐπιγραφὴν φέρει ἡ πρὸ μικροῦ χρόνου δημοσιευθεῖσα μαατικὴ αὕτη συγγραφή. Περιέχει δὲ Εἰσαγωγὴν καὶ τρία Κεφάοἷς ἕπεται καὶ ἓν Σημείωμα.

ν τῇ Εἰσαγωγῇ (σελ. 8) ὁ συγγραφεὺς λέγει τάδε «Τολμῶμεν πστήσωμεν τὴν εὐμενῆ προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἴς τε τὴν ικὴν συναρμογὴν τοῦ ζητήματος ὡς καὶ εἰς τὰς μικρὰς γενιεις καὶ παρατηρήσεις ἡμῶν». Πράγματι ἐκτίθεται κατὰ ἄλλον καὶ ἧττον τελεία, συνηρμοσμένη καὶ πιστὴ ἢ ἀκριβής, ι ἐν γλώσσῃ οὐχὶ καθαρῶς ἐπιστημονικῇ, ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις εωρίας τῶν ὁριζουσῶν, ὧν ὁ βαθμὸς ἀριθμὸς ἄπειρος.

λλά, νομίζομεν, πᾶσα παρατήρησις ἢ γενίκευσις παρενμένη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὡς ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα εἶναι ῶς ἐντελῶς πλημμελὴς ἢ ἀνυπόστατος.

ὕτως ἐν αὐτῇ ἤδη τῇ Εἰσαγωγῇ (σελ. 24 κέ. Παρατήρησις) εται ὁ ἀναγνώστης εἰς πλημμελεῖς θεωρίας τοῦ συγγραφέως. ῷ ὁ Appell ὁρμώμενος ἐκ τῶν συναρτήσεων τοῦ Jacobi

$$\theta\left(\frac{kx}{\pi i}\right) = \sum_{-\infty}^{+\infty} (-1)^n e^{nx} q^{n^2} = \sum_{-\infty}^{+\infty} (-1)^n e^{-nx} q^{n^2}$$

$$\Theta_1\left(\frac{kx}{\pi i}\right) = \sum_{-\infty}^{+\infty} e^{nx} q^{n^2} = \sum_{-\infty}^{+\infty} e^{-nx} q^{n^2}$$

τίθησι

$$\frac{\Theta_1}{\Theta} = \sum_{-\infty}^{+\infty} A_n e^{nx}$$

καὶ [illegible] τοὺς ἀπείρους τὸν ἀριθμὸν συντελεστὰς A_n, ὁ συγγρα
[illegible] γενόμενος τῶν πράξεων τούτων τοῦ Appell
[illegible] τῆς θεωρίας τῶν ἀπείρου βαθμοῦ ὁριζουσῶν ἀποτελουσ
ἃς ἄλλως [illegible] (σελ. 20 κἑ.), καὶ γράφει

$$\text{«}\ \frac{\Theta_1}{\Theta} = \sum_{-\infty}^{+\infty} (-1)^n e^{2nx}\ !\ \text{»}$$

Ἡ [illegible] τούτου διαιρέσεως σειρᾶς διὰ σει
[illegible] εἶναι [illegible]. Ὡς εἰ μὴ ἤρκει δὲ τοῦτο, γρ
[illegible] «Ἐνθα [illegible], ὅτι ἡ ἐκθετικὴ συνάρτησις e^{2nx}
[illegible] εἶναι [illegible] εἰς ἀρτίαν δύναμιν, ὅθεν ἡ συν
[illegible] εἶναι ἀρτία· ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐξαγομεν.
[illegible] Θ_1 καὶ Θ εἶναι ἀρτίαι!». Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀκα
[illegible] ὁ ἐκθέτης 2nx εἶναι πάντοτε ἄρτιος οὔτε ἡ ἐκθ
[illegible] e^{2nx} εἶναι ἀρτία, καὶ ὅταν ὁ ἐκθέτης 2nx ἦναι ἀρ
Ἄλλως τε καὶ ὅταν τὸ πηλίκον [illegible] τινος διαιρέσεως
ἀρτία [illegible] ἕπεται, ὅτι διαιρετέος τε καὶ διαι
εἶναι πάντοτε ἀρτίαι [illegible].

[illegible] δὲ τοῖς [illegible] ἕπονται καὶ τὰ αὐτοῖς ὁ
«Κατὰ τὸν [illegible] ἀποδεικνύομεν, ὅτι τὸ πηλίκον

$$\frac{\Theta_1\left(\frac{kx}{\pi i}\right)}{H_1\left(\frac{kx}{\pi i}\right)}$$

[illegible] καὶ ἡ H_1 καθότι ἡ Θ_1 ἀποδε
[illegible]

$$\frac{H_1\left(\frac{kx}{\pi i}\right)}{H\left(\frac{kx}{\pi i}\right)} = \sum_{-\infty}^{+\infty} (-1)^{\frac{2n+1}{2}} e^{(2n+1)x}$$

ι βλέπομεν ὅτι τὸ δεύτερον μέλος εἶνε συνάρτησις περιττὴ ἐξάγο-
ὅτι ἡ συνάρτησις H εἶναι περιττή, καθότι γνωστὸν εἶναι ἐκ τῶν
ι ὅτι H_1 εἶναι ἀρτία συνάρτησις!».

Η δὲ γενίκευσις τῶν θεωρημάτων τοῦ Poincaré παρὰ τοῦ συγ-
φέως (σελ. 48-63) εἶναι ὡσαύτως ἐσφαλμένη. Ἐν ᾧ ὁ Helge
ι Koch πειρώμενος ἵνα γενικεύσῃ τὴν θεωρίαν τοῦ Poincaré
:ta Mathematica t. 16, σελ. 220 κέ.) γράφει $A_{ik} = \alpha_{ik}$ καὶ
$= 1 + \alpha_{ii}$ καὶ ὑποτίθησι τὴν σειρὰν $\sum_i \sum_k |\alpha_{ik}|$ συγκλίνουσαν καὶ
ὅθεν ἐπάγεται τὴν σύγκλισιν τοῦ γινομένου $\Pi_i(1 + \sum_k |\alpha_{ik}|)$, ὁ
γραφεὺς παρανοῶν, ὡς φαίνεται, τὴν θεωρίαν περὶ συγκλίσεως
γινομένου Π τρέπεται ἐσφαλμένην ὁδὸν καὶ τέλος γράφει (σελ.
κέ.) «Πρὶν ἢ ὅμως προβῶμεν εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς συγκλίσεως
ὁριζούσης αὐτῆς παρατηροῦμεν ὅτι ἡ σειρὰ ἥτις ἐγκλείεται ἐν τῇ
ιτῃ παρενθέσει, ἡ $[|\alpha_{11}| + |\alpha_{22}| + |\alpha_{33}| + \ldots + |\alpha_{nn}| + \ldots]$,
ιστᾷ δυνάμει τοῦ θεωρήματος τῶν συγκλινόντων γινομένων τὸ
μενον τῶν στοιχείων τῆς πρωτευούσης διαγωνίου, τὸ $\alpha_{11} . \alpha_{22} \ldots$
. . . . !».

Εἶτα δὲ γράφει (σελ. 52) «ἐπειδὴ δεχόμεθα, ὅτι τὰ στοιχεῖα α_{nn}
πρωτευούσης διαγωνίου εἶναι ἅπαντα ποσότητες ὁριακαὶ καὶ τοι-
αι, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ γινόμενον τῶν απο-
ων τιμῶν τῶν ποσοτήτων αὐτῶν $\Pi_n(|\alpha_{nn}|)$ τείνει τοῦ n αὐξανο-
ου ἐπ' ἄπειρον πρὸς ἓν ὅριον ὡρισμένον καὶ πεπερασμένον h θέλο-
ἔχει

$$\text{ὅρ.} \prod_{n=1}^{n=\infty} (|\alpha_{nn}|) = h$$

ι, ὡς εἴπομεν, h εἶναι ποσότης ὡρισμένη καὶ πεπερασμένη. Τού-
ι τεθέντος, ἐὰν ὑποθέσωμεν πρῶτον ὅτι $h = 1$ τότε θέλομεν ἔχει

πάραυτα τὸ θεώρημα (I) τοῦ Poincaré!». Ἀλλὰ τὸ συμπέρα[σμα] τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ἄτοπον· διότι ἐκ τοῦ ὅτι $h = 1$, οὐδαμῶς ἕ[πε]ται πάντοτε $|a_{ii}| = 1$.

Εἶτα ὁ συγγραφεὺς μηδενίζων τὰ στοιχεῖα τῆς πρωτευούσης δ[ια]γωνίου τῆς ὁριζούσης Δ_n γράφει (σελ. 58) «Ὁ τύπος ὅμως τῶν [ὁρι]ζουσῶν αὐτῶν οὐδεμίαν θὰ παρουσιάσῃ δυσκολίαν ἐν τῷ ὑπολογι[σμῷ] ἡμῶν· καθότι ταύτας γινώσκομεν δυνάμει τοῦ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐρ[γα]σίας ταύτης παρατιθεμένου Σημειώματος, ἔνθα ἀσχολούμενοι εἰς [γε]νικωτέρας μορφῆς θεωρήματα τῶν τοῦ G. Fouret εὕρομεν τὴν λ[ύσιν] αὐτῶν». Ἀλλ' ἐν τῷ Σημειώματι τούτῳ (ὅπερ, ὡς κατωτέρω κα[τα]φαίνεται, οὐδαμῶς δύναται νὰ ληφθῇ ὡς γενίκευσις τῶν θεωρημά[των] τοῦ Fouret) τὰ στοιχεῖα τῆς ὁριζούσης Δ_n (ἐξαιρέσει τῶν τῆς πρω[τευ]τευούσης διαγωνίου) ὑποτίθενται ἴσα ἀλλήλοις, ἡ δὲ συνθήκη α[ὕτη] οὐδαμῶς πληροῦται ἐνταῦθα.

Τέλος δὲ ὁ συγγραφεὺς γράφει τὸ Σημείωμα αὐτοῦ (σελ. 13[9-] 148). Τὸ Σημείωμα τοῦτο οὐδαμῶς δύναται νὰ ληφθῇ ὡς γενίκευ[σις] τῶν θεωρημάτων τοῦ Fouret. Ὁ συγγραφεὺς ἀντικαθιστὰς τὰ στοι[χεῖα], ὧν ἡ τιμὴ ἡ μονὰς 1, τῶν ὁριζουσῶν τοῦ Fouret δι' ἄλλ[ων] «ὁριακῶν» ἴσων ἀλλήλοις οὐδαμῶς ποιεῖται νέαν ἀνακάλυψιν. [Τὸ] πραττόμενον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἶναι ὅμοιον τῷδε. Ὡς εἰ ἡ ἐ[ξί]σωσις $\alpha\gamma = \beta\gamma$ ($\gamma \gtrless o$) εἶναι διάφορος τῆς $\alpha = \beta$ καὶ γενικωτ[έρα] αὐτῆς. Διότι τὰ ὁριακὰ στοιχεῖα τοῦ συγγραφέως, ἅτινα εἶναι πά[ν]τοτε ἴσα ἀλλήλοις, δύνανται νὰ τεθῶσιν ὡς παράγοντες ἔξω τῆς ὁ[ρι]ζούσης, ὅτε ἀπομένει ἡ ὁρίζουσα τοῦ Fouret.

Α. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Συνεδρία ΠΓ' (τῇ 15 Μαρτίου 1898)

Ὁ μὲν κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως ε/ο-ᾱ. (Ἡ πραγματεία αὕτη ἐτυπώθη ἀνωτέρω σελ. 13 κἑξ.). Ὁ δὲ κ. Σπ. Βάσης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις εἰς τὰ Συμποσιακὰ τοῦ Πλουτάρχου (ἰδὲ ἀνωτ. σελ. 133 κἑξ.).

Συνεδρία ΠΔ' (τῇ 22 Μαρτίου 1898)

Ὁ μὲν κ. Τιμ. Ἀργυρόπουλλος περιέγραψεν ἰδίαν συσκευήν, δι' ἧς ἀποδεικνύεται ἡ θερμαγωγὸς δύναμις τοῦ ὑδρογόνου (ἰδὲ ἀνωτ. σελ. 353-4)· ὁ δὲ κ. Γ. Κρέμος ἐπραγματεύθη περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης πόλεως τῶν Πελασγῶν τῶν ὀνομαζομένων Κραναῶν, τῆς κειμένης πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, ὄπισθεν τοῦ λόφου τοῦ Φιλοπάππου, τῆς Πυκνὸς καὶ τοῦ Ἀστεροσκοπείου, καὶ περὶ τῶν σῳζομένων ἐπὶ τῶν βράχων λειψάνων αὐτῆς. Ὁ δὲ κ. Ἰω. Ἀργυριάδης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις Κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις εἰς τὸν Πλάτωνα καὶ Θουκυδίδην.

Συνεδρία ΠΕ' (τῇ 10 Μαΐου 1898)

Ὁ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις ἡρμήνευσε τὸν τύπον ῥοή (ἰδὲ ἀνωτ. σελ. 400), ὁ δὲ κ. Σπ. Βάσης διέλαβε περὶ τοῦ τίνες ἦσαν οἱ ma-

gistratus minores ἐν τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ (περὶ τούτου ἴδε ἀνωτ. σελ. 482).

Συνεδρία ΠϚ' (τῇ 8 Νοεμβρίου 1898)

Ὁ κ. Ῥῆγας Νικολαΐδης ἐπραγματεύθη πρῶτον μὲν περὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀσιτίαν λίπους τῶν ἀδένων δείξας ὅτι τὸ λίπος τοῦτο δὲν μεταναστεύει ἐκ τοῦ ὑποδορίου συνεκτικοῦ ἱστοῦ εἰς τοὺς ἀδένας, ἀλλὰ γεννᾶται ἐν τόπῳ καὶ εἶτα μεταφέρεται διὰ τοῦ κυκλοφορουμένου αἵματος εἰς ὄργανα ἔχοντα αὐτοῦ ἀνάγκην εἰς ἐπιτέλεσιν τῶν ἑαυτῶν λειτουργιῶν· τοιαῦτα δ' ὄργανα εἶναι κατ' ἐξοχὴν οἱ μύες. Ἔπειτα δὲ περὶ αἱματοβλαστῶν, παρατηρηθεισῶν ἐν τῷ ἐπιπλόῳ τῆς γαλῆς, αἵτινες εἶναι παρεμφερεῖς πρὸς τὰς αἱματοβλάστας τὰς ἐν τῷ μυελῷ τῶν ὀστῶν, ἐν τῷ σπλῆνι καὶ ἐν τῷ ἥπατι παρατηρουμένας.

Ὁ κ. Π. Καββαδίας ὡμίλησε περὶ μεγάλου τετραγώνου οἰκοδομήματος ἀποκαλυφθέντος ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ, οὗτινος τὸ ἐμβαδὸν ἔχει ἔκτασιν 5822 μέτρων περίπου. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τετραγώνων, ἕκαστον τῶν ὁποίων σύγκειται ἐκ τετραγώνου αὐλῆς περιβαλλομένης ὑπὸ κιόνων δωρικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἐκ δωματίων κατὰ τὰ πέριξ· ἦτο δὲ διώροφον, ἑκάστου ὀρόφου περιέχοντος 80 δωμάτια, ὥστε τὸ ὅλον οἰκοδόμημα συνέκειτο ἐξ 160 δωματίων. Ὁρμώμενος ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ οἰκοδομήματος συνεπέρανεν ὅτι τοῦτο ἐχρησίμευε προφανῶς πρὸς κατοικίαν, ἔχων δ' ὑπ' ὄψιν τὸ χωρίον τοῦ Θουκυδίδου (III, 6) περὶ τοῦ ἐν Πλαταιαῖς καταγωγίου, ὃ ᾠκοδόμησαν οἱ Σπαρτιᾶται, ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ προκείμενον οἰκοδόμημα ἦτο ἀληθῶς καταγώγιον, ἐν ᾧ κατέλυον οἱ τὸ ἱερὸν ἐπισκεπτόμενοι καὶ ἐν αὐτῷ διατρίβοντες ξένοι. Τοιαῦτα καταγώγια, εἶπεν, ὑπῆρχον καὶ ἐν ἄλλοις ἱεροῖς τόποις, οἷον ἐν Ἰσθμίᾳ, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐν C. I. G. 1104 ἐπιγραφῆς, καὶ ἐν τῇ Ἄλτει τῆς Ὀλυμπίας, περὶ ἧς ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πινδάρου (Ὀλυμπ. XI, 55) λέγει «τὸ γὰρ ἐν κύκλῳ τοῦ ἱεροῦ καταγώγιον διείληπτο».

Ὡμίλησεν ἀκολούθως περὶ τοῦ ἐν τῷ Ἱερῷ ἀποκαλυφθέντος Γυμνασίου, ὅπερ συμφωνεῖ ἀκριβῶς τῇ ὑπὸ τοῦ Βιτρουβίου γενομένῃ

περιγραφῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, καὶ περὶ τοῦ λογείου τοῦ θεάτρου καὶ ἰδίως περὶ τῆς ὀρχήστρας ἐν σχέσει πρὸς τὰς περὶ τούτων μαρτυρίας τοῦ Βιτρουβίου καὶ συνεπέρανεν ὅτι ὁ Βιτρούβιος δὲν εἶναι ἐπιπόλαιός τις ἐρανιστής, ὡς ἐπιστεύετο, ἀλλ' ἀρχιτέκτων ἔξοχος, ὡς βεβαιοῦται κυρίως ἐκ τῶν νῦν ἀποκαλυπτομένων οἰκοδομημάτων, ἰδίως τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐν Ἐπιδαύρῳ.

Συνεδρία ΠΖ' (τῇ 29 Νοεμβρίου 1898)

Ὁ μὲν κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε

Περὶ τῶν ἐν Βοιωτίᾳ, Θεσσαλίᾳ καὶ Φωκίδι ῥηματικῶν τύπων εἰς **-νθαι, -νθο, -νθω, -νθι.**

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἀντὶ τοῦ ντ ἐν ταῖς προσωπικαῖς καταλήξεσι -ντι, -ντο, -νται, -ντω ἐλέγετο -νθι, -νθο, -νθαι, -νθω· πρβ. Βοιωτικὰ καλέονθι, [εὑρί]σκονθι, ἀποδεδόανθι, ἐκτεθήκανθι, ἴωνθι, παρίωνθι, ἔχωνθι, ζώωνθι, ζῶνθι, οὐπερδικιόνθω, δαμιώνθω, σουλώνθω, ἀπεγράψανθο, ἀνγραψάνθω, συνεβάλονθο, ἐποείσανθο, ἐστροτεύαθη = ἐστράτευνται, παργινύωνθη, προϊστάνθω κλπ.· Θεσσαλικὰ ἐγένονθο, κατοικείουνθι, ἐφάνγρενθειν· Φωκ. ἱστάνθω, πολιτε[υό]νθω, θέλωνθι. Τὴν ἐμφάνισιν τοῦ θ ἀντὶ τοῦ τ ἐπεχείρησε νὰ ἑρμηνεύσῃ ὁ Meister ἐν Ἑλλην. Διαλ. Α' 260-1 εἰπὼν ὅτι διὰ τὴν ἐπὶ τὸ συριστικώτερον τροπὴν τοῦ τ πρὸ τοῦ ι ἐτράπη πρῶτον ἡ ἐνεργητικὴ κατάληξις -ντι εἰς -νθι (καλέοντι-καλέονθι) καὶ ἔπειτα ἐκ τοῦ ἐνεργητικοῦ τύπου τούτου εἰσεχώρησε τὸ θ καὶ εἰς τὰς καταλήξεις τῆς μέσης φωνῆς, ὥστε ἐλέχθη παργινύωνθη, συνεβάλονθο, ἀνγραψάνθω κλπ. Κατ' ἀναλογίαν δὲ προέβη ἔτι περαιτέρω, ὥστε καὶ ὅπου παλαιότατα τὸ ν ἐξέλιπε, καὶ ἐκεῖ εἰσῆλθε τὸ θ, λ.χ. ἐστροτεύαθη. Τὴν ἑρμηνείαν δὲ ταύτην ἀποδέχεται, ὡς φαίνεται, καὶ ὁ G. Meyer ἐν τῇ Ἑλλην. Γραμματικῇ[3] αὐτοῦ (1896) σελ. 285 ἐπαναλαμβάνων αὐτήν. Ὁμοίως ἑρμηνεύει (τῷ 1893) καὶ ὁ

Otto Hoffmann ἐν Ἑλλην. Διαλ. Β΄ 506 τὰ Θεσσαλικὰ ἐγένονθο, κατοικείουνθι, ἐφάνγρενθειν διὰ μεταβολῆς τῆς θέσεως ἐν ᾗ ἀρθροῦνται οἱ φθόγγοι οὗτοι.

Ἀλλ' ἂν μὴ παντάπασι σφάλλωμαι, ἡ φωνητικὴ αὕτη ἐξήγησις τῶν φαινομένων δεν εἶναι πιθανή· πρῶτον διότι παρὰ τοὺς τετραμμένους τούτους μετὰ τοῦ θ τύπους εὑρίσκονται καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μετὰ τοῦ τ ἐν Φωκίδι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐν Βοιωτίᾳ δὲ ἐνίοτε. Πρβλ. Φωκ. ἐν τῇ Συλλογῇ Collitz 1523 ἐξεθρέ[ψ]αντο, ἀνατεθέκαντι, θέλωντι, ζώωντι, ἀποδίδωντι· 1529 φυλάσσοντι· 1539 δικάζοντι, ἐντί, δαμιουργεόντων, κοινωνεόντω, ἐμμείνωντι, ἀποτεισάντων, γραψάντων, ποιεόντων, ἀναθέντων, δόντων· 1545 ζῶντι, θάψοντι, θαψάντων, ποιήσωντι· 1546 ποιήσωντι· 1548 τελευτάσοντι· 1555 ἀπέδοντο. Καὶ Βοιωτ. 530 και 537 καὶ 542 καὶ 553, 554 ἀπεγράψαντο. Cauer 320 ἀνέθεντι. Ἔπειτα διότι μόνον ἐν ταῖς ῥηματικαῖς καταλήξεσι παρατηρεῖται ἡ τροπὴ αὕτη, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν ἢ τύποις, λ.χ. οὐχὶ ἐν τῇ προθέσει ἀντὶ καὶ τοῖς μετ' αὐτῆς συνθέτοις, οὐχὶ ἐν ταῖς μετοχαῖς εἰς -ντ, οὐδ' ἐν τοῖς ὀνόμασιν εἰς ντ κλπ.· πρβλ. λέγοντος λέγοντι, Fιλαρχιόντων καὶ οὕτω πάσας τὰς μετοχὰς μετὰ τοῦ ντ, οὐχὶ μετὰ τοῦ νθ. σουλῶντες. FεFυκονομειόντων, δαμιόωντες, πολεμαρχιόντων, ἰόντες, ἀντιποιειμένοντες, ἀγορανομέντουν, πέμψαντος, κατοικεισόντουν κλπ. ἔπειτα τὰ ἀριθμητικά, πέντε, τριάκοντα, πετταράκοντα, ἑξήκοντα κλπ. ἔπειτα ἄλλας λέξεις, οἷον πάντα, Μελάντιχος, Μελάντιος, τάλαντα, Βυζάντιοι, Ἀμύντας κλπ. ἔπειτα συμπλέγματα φθόγγων οἷον Ἐμπεδῶνος, Ἄνκουλος, Ὀλύμπιχος, Παμπίλαο. (πρβλ. Ἐμπεδῶνος Ἄγκουλος, Ὀλύμφιχος) κλπ., ἐν οἷς πᾶσιν οὐδεμία τοῦ ν δασυντικὴ ἐπίδρασις παρατηρεῖται. Ὁ περιορισμὸς ἄρα τοῦ νθ ἀντὶ ντ ἐν μιᾷ μόνῃ τάξει τύπων, ἀκριβῶς διὰ τὴν σημασίαν αὐτῶν χαρακτηριζομένων, καὶ ἡ οὐδ' ἐν τούτοις μάλιστα πάσι καθόλου κατοχή τῆς τροπῆς ταύτης πείθουσι περιφανῶς ὅτι δεν πρόκειται φωνητικὴ μεταβολὴ τοῦ τ εἰς θ, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν ἄλλων τύπων ἐξάπλωσις τοῦ θ τούτου ἀντὶ τοῦ τ. Διότι οὐδεὶς ἀνθρώπων καταλείπει πῶς εἶναι τὸ μεν ἴωνθι, ζῶνθι, σουλώνθω κλπ. ἤμελλε να λάβη φωνητικῶς τὸ θ, τὸ δὲ ἀντί, Ἀντίδωρος, Ἀντιμαχος, ἀντιπάλος, Βυζάντιος, ἀνδριάντα, πολεμίοντα,

τος κλπ. ἔμελλον νὰ φυλάττωσιν αὐτὸ καὶ τοῦτο διαρκῶς. ιὰ ταῦτα πάντα ἀνάγκη ν' ἀποβάλωμεν ὅλως τὴν φωνητικὴν γέ- ν τῶν τύπων τούτων καὶ νὰ ζητήσωμεν ἄλλην αὐτῶν ἑρμηνείαν. στὸν δ' εἶναι ὅτι ὅπου ἡ φυσιολογικὴ ἐξήγησις τῶν γλωσσικῶν ιώσεων οὐκ ἐγχωρεῖ, ἐκεῖ πρόκειται ἢ δανεισμὸς ἐξ ἄλλης γλώσσης αλέκτου ἢ ψυχολογικὴ αἰτία, ἀναλογικὴ συνήθως μεταβολὴ λεγο- η. Ἐπειδὴ δὲ περὶ δανεισμοῦ τοῦ θ ἐν τούτοις οὐδεὶς δύναται νὰ ται λόγος, ὀφείλομεν νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν ἀναλογικὴν τού- γενεσιν. Ἐὰν ἄρα ὁρμηθῶμεν οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἐνεργητικῶν τύπων, ἐς οὐδαμοῦ ὑπάρχει θ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν μέσων, ἐν οἷς τὸ θ συχνόν, ιμεθα νὰ εὕρωμεν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ· οὐδὲν δὲ κωλύει εἰς τοῦτο, δὴ δὲν εἶναι ἡμῖν γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας πότεροι τύποι, οἱ ρητικοὶ ἢ οἱ μέσοι ἐσχηματίσθησαν πρότερον. Λοιπὸν ἀπὸ τῶν ν τύπων -σθε, -σθον, -σθην, -μεθα μετεδόθη τὸ θ καὶ ἐπὶ τὸ ρόσωπον -νθαι, -νθο, -νθω, παργινύωνθη, ἀπεγράψανθο, ραύανθω, καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν τῶν ἀντιστοίχων ων, -νθι, ζῶνθι, ἐκδεδόανθι. Τὴν ἑρμηνείαν ταύτην ἐξήνεγκεν ει 1892 ὁ καθηγητὴς κ. K. Brugmann ἐν Grundriss B' 1386 «Πιθανῶς τὸ θ μετεβιβάσθη ἀπὸ τῶν μέσων καταλήξεων -μεθα ε, καὶ ἀπὸ τοῦ τρίτου πληθυντικοῦ προσώπου τῆς μέσης φωνῆς ωθη ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ εἰς τὴν ἐνεργητικήν». Ἀλλ' ἐπειδὴ ντομώτατα καὶ ἁπλῶς εἰκαστικῶς ἐξέθηκεν αὐτὴν καὶ δὲν ἠτιο- σε προσηκόντως, οὔτε ὁ Hoffmann οὔτε ὁ G. Meyer οἱ κατόπιν αντες ἔλαβον αὐτὴν πρὸ ὀφθαλμῶν.

α Φωκ. ἱστάνθω ἱστάνθων ἡρμήνευσεν ὁ κ. Brugmann ἐν ndriss B' 1326 εἰπὼν ὅτι ἐκ τῶν ἐνεργ. τύπων ἱστάντω ἱστάντων ώρησε τὸ ν ἀντὶ τοῦ σ εἰς τοὺς μέσους ἱστάσθω ἱστάσθων, τοὺς τύπους σαφέστερον χαρακτηρίσῃ ὡς πληθυντικούς. Ἀλλ' ἡ νεια αὕτη δύναται ν' ἁρμόζῃ μόνῳ τῷ πολιτε[υό]νθω, ὃ δύναται ναι μέσον = πολιτευέσθωσαν, οὐχὶ δὲ καὶ τῷ ἱστάνθω ἱστάνθων, όλων ἐνεργητικῆς ἢ μέσης φωνῆς φαίνονται· «ἱστάνθω δὲ καὶ ἱε- μαν· ἐκ τῶν ... καὶ ἱστάνθων δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλειτουργήτων...» ταῦτα πιθανώτερον φαίνεταί μοι, νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καθ' ἃ λωνθι οὕτω καὶ τὸ ἱστάνθω ἱστάνθων εἶναι ἐνεργητικοὶ τύποι λα- ς τὸ θ ἐκ τῶν μέσων καθάπερ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Βοιωτίᾳ.

Ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶναι ὁμοία τῇ ὑπὸ τοῦ Joh. Schmidt προ θείσῃ περὶ τῶν δεδασυσμένων τύπων ἐπιτετράφαται, τέτροφα, πομφα, κέκλοφα, τέτριφα, πέπλεχα, ἦχα κλπ. καὶ ὑποστηρίζο ἀμοιβαίως.

Ἔπειτα διέλαβε περὶ ἀναλογίας ἐν τοῖς φθόγγοις· εἶπε δὲ τ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατ' ἀναλογίαν πλάττονται καὶ μεταπλάτ ται τύποι, λέξεις, σημασίαι καὶ συντάξεις τῆς γλώσσης. Ἀλλ' ἐπ εἶναι γνωστὸν ὅτι καὶ φθόγγοι τῶν τύπων καὶ τῶν λέξεων οὕτως λόγως συνδέονται πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἀπαρτίζουσιν ἀντιστοιχο συστήματα καὶ δὴ ἐνίοτε κατὰ λόγον τῶν ἀντιστοιχιῶν τούτων μ βάλλονται φθόγγοι ἄλλων λέξεων, οἵτινες πρότερον δὲν ἀνῆκον ἀντιστοίχοις συστήμασι, νῦν δὲ ἀλλοιωθέντες ἀπαρτίζουσι μετ' α ἓν ὅλον. Οὕτω π.χ. πάντες λέγομεν μπάνιο (Ἰταλ. bagno ἐκ Λατ. balneum - balineum καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Ἑλλ. βαλανεῖ ἀλλὰ μπανάκι οὐχὶ μπανιάκι, πάντως δι' οὐδένα ἄλλον λόγ διότι παρὰ τὸ παννὶ παννιά, ἀρνὶ ἀρνιά, χτένια, θρα κλωνιά, ννιά, παχνιά, σκαμνιά, σκοινιά, σταμνιά, χω κλπ. λέγομεν τὰ ὑποκοριστικὰ εἰς -νάκι οὐχὶ εἰς -νιάκι, παννά ἀρνάκι, χτενάκι κλπ.· ἐσχηματίσθη ἄρα ἐν ἡμῖν τὸ αἴσθημα. παρὰ τὸ πρωτότυπον εἰς -νι -νια τὸ παράγωγον λήγει εἰς -ν Διὰ ταῦτα εἴπομεν καὶ μπάνιο μπάνια ἀλλὰ μπανάκι· πρβλ. τσιριμόνια ἀλλὰ Τσιριμονάκις ὄνομα ἀνθρώπου ἐκ Ῥεθυ Ὁμοίως λέγομεν μποττίλια (Ἰταλ. bottiglia) ἀλλὰ μποττιλά ἐπειδὴ παρὰ τὸ ἀμπέλια, κωπέλλια, φιλειά κττ. λέγομεν τὰ κοριστικὰ εἰς -λάκι, οἷον ἀμπελάκι, κωπελάκι, φιλάκι οὐχ -λιάκι. Οὕτω λέγομεν καὶ τσέρκιο (Ἰταλ. cerchio ἐκ τοῦ Λ circlus ἀντὶ circulus) ἀλλὰ τσερκάκι, διότι καὶ κοντάκι(α; κ τακάκι, πλακί(α) πλακάκι, ἀσκί(α) ἀσκάκι, καμάκι(α) κα κάκι. Ὡσαύτως λέγεται ψάρι ψάρια ἀλλὰ ψαρότοπος, ψα λαδο, ψαροκόκκαλο, χέρι χέρια χερεά ἀλλὰ χεροπόδα χεροδύναμος, κερὶ κεριά ἀλλὰ κερόπανο, κεράκι κλπ. κα καὶ ὄστρια (ostria) ἀλλ' ὀστροσίροκκο, οὐχὶ ὀστριοσίρο Ἐν τούτοις πᾶσι προφανῶς ἐργάζεται ἡ ἀναλογία τῶν φθόγγων, ἐν τῷ γλωσσικῷ ἡμῶν αἰσθήματι ὑπάρχει.

Καὶ ἄλλως δὲ φαίνεται ἀλλοιοῦσα ἡ ἀναλογία τοὺς φθόγγους τῶν ιων. Ἀντὶ τοῦ συνήθως λεγομένου κατράμι (Ἰταλ. catrame) καὶ ιβάλι (stivale) ἐν Κρήτῃ λέγεται τὸ κατράνι, τὸ στιβάνι, πάν- ; διότι εἰς -άνι μὲν λήγουσι πολλὰ ὀνόματα, πρβλ. τὸ τηγάνι, τὸ ιπάνι, τὸ μαγγάνι, τὸ ταμπάνι, τὸ σαντριβάνι, τὸ καραβάνι κλπ. ι. εἰς -άμι δὲ καὶ -άλι ἐλάχιστα, οἷον τὸ θαλάμι τοῦ ὀκτάποδος, καλάμι, τὸ κανάλι (canale). τὸ μαγγάλι, τὸ τρυπάλι, τὸ ιγδάλι, τὸ διχάλι, τὸ κεφάλι κτλ. (Τὸ ποτάμι, πλοκάμι δὲν ονται ἐν Κρήτῃ, ἀλλ' ὁ ποταμὸς τὸ ποταμάκι, ὁ πλοκαμὸς τὸ ιαμάκι). Ὁμοίως μετεσχηματίσθη ἐν Κρήτῃ τὸ φουρτοῦνα (for- a=burrasca di tempo) εἰς φουρτῖνα, ἐπειδὴ εἰς -ουνα μὲν λὰ ὀνόματα, καὶ μάλιστα ἀφῃρημένα, δὲν λήγουσι παρ' ἡμῖν, ναντίον δὲ εἰς -ινα πάμπολλα, πρβλ. πεῖνα, πῖνα, χωριατῖνα, α. σφῆνα, Κωνσταντῖνα, Παλαιολογῖνα, προβατῖνα, ἐλαφῖνα, τικίνα, γερακῖνα, Ἀγγελῖνα, λαγήνα, πυρῆνα, λειχῆνα, γλῆνα, ι, μυρσίνα, μελίνα, κρήνα κλπ.

Ἰναι γνωστὸν ὅτι μετὰ τὸ β ἀναπτύσσεται ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος λιγαις τισὶ λέξεσι καὶ τύποις φθόγγος τις γ ἢ j· πρβλ. βγαγγέ-, παρασκευγή, πρόβγαν, πρόβγατον, ἀβγόν, εὔγορα ἐν δυτικῇ Κρήτῃ καὶ εὔορα ἐν τῇ ἀνατολικῇ=ἀνοικτὰ ὅθεν εὐκό-θεῖταί τις, καταβγόδιο κλπ.· ἔπειτα γυρεύγω, κλέβγω, ιβγω. ἀλείβγω κλπ. Περὶ τοῦ φθόγγου τούτου ἐγράφησαν μέχρι ἱ ὑπ' ἄλλων καὶ ὑπ' ἐμοῦ οὐχὶ ὀλίγα. Οὕτω π. χ. τὰς μὲν ς εὔγορα, πρόβγατον, ἀβγόν, παρασκευγή, βγαγγέλιο, αβγόδιο, κττ. ἑρμηνεύω ἐγὼ (Einleit. 122) διὰ παρετυμολο-πρὸς τὸ βγαίνω βγαίνει βγάλλω, ξεβγαίνω κλπ. τοὺς δὲ ως εἰς -βγω ἢ -εύγω τοῦτο μὲν κατ' ἀναλογίαν τοῦ φεύγω εύγω, καταφεύγω, ἀποφεύγω, ζεύγω συζεύγω ξε-γω κλπ., τοῦτο δὲ φωνητικῶς· ἤτοι ἐκ τῶν φράσεων βασι-ει ὁ ἥλιος, βασιλεύγ' ὁ ἥλιος=βασιλεύγ+ει ὁ ἥλιος, ἐπαναληφθέντος τοῦ ει ἐκ τῶν ἄλλων φράσεων (βασιλεύει ιν ὁ ἥλιος), ἐν αἷς ἀπαθὲς ἐσῴζετο. Τὴν τελευταίαν ταύτην νειαν μου ἐπεχείρησέ τις πέρυσι ν' ἀναιρέσῃ διατεινόμενος ὅτι ὶ τὸ γεμίζω jομίζω jομᾶτος, γεῦμα-γέμα-jόμα, ἀρjεῖς ἱ ἀρjῶ ἀρjοῦμεν (οὕτως ἐν Κρήτῃ) διδάσκουσι, τὸ j τοῦτο,

ἂν ἀνεπτύσσετο ἐν τῇ τελικῇ συλλαβῇ βασιλεύj ὁ ἥλιος γ ρεύj ὁ ἄνθρωπος κλπ., ἔμελλε νὰ εἶναι ἐν πᾶσι τοῖς προσώπ j οὐχὶ γ, ἤτοι βασιλεύjω βασιλεύjομεν κλπ. Ἀλλ' ἂν μὴ σφά λωμαι ἡ ἀντίρρησις αὕτη δὲν εἶναι ἱκανὴ ν' ἀνατρέψῃ τὴν ἑρμηνε ἐκείνην· ἐπειδὴ ἐν τοῖς προσώποις τούτοις ἔχει μορφωθῇ τὸ γλωσσι ἡμῶν αἴσθημα ν' ἀπαιτῇ φθόγγους ἀντιστοιχοῦντας· πρβλ. λέ λέjεις λέjει λέγομεν λέjετε λέγουν, ὁμοίως στέργω στέρjε φεύγω φεύjεις. ζεύγω ζεύjεις, ὑπάγω ὑπάjεις, τρώγω τρ jεις. φάγω φάjῃς, ψέγω ψέjεις, ἀρμέγω ἀρμέjεις, σμί σμίjεις κλπ. Κατὰ ταύτας ἄρα τὰς ἀντιστοιχίας γ-j ἐκανονίσθη τὸ ἀναπτυχθὲν j, ὥστε ἐγένετο -γj. Εἰς τοῦτο δ' ἐβοήθησε κα ἀναλογία τῶν κατὰ τὴν ἀναλογικὴν ἐμοῦ ἑρμηνείαν παρασχεν αὐτὸ τοῦτο τὸ γ-j τύπων. φεύγω ζεύγω-φεύjει ζεύjει. Τὸ ῥῆμα ἀρjῶ, ὃ φαίνεται ὅτι διέφυγε τὴν ἐξομαλιστικὴν δύναμιν συστημάτων τούτων γ-j, ἔχει κατ' ἀλήθειαν τὸ j ἐκ τῶν χρ ἀρjησα θὰ ἀρjήσω· ῥίζα ἄρα τοῦ ὅλου ῥήματος ὑπελήφθη τὸ ἀ οὐχὶ ἀργ-. Καθόλου δ' εἰπεῖν παρατηρεῖται στενή τις συγγένεια φθόγγων β καὶ γ, τάσις τις, ἵνα παρὰ τὸν ἕνα ἀναπτυχθῇ καὶ ὁ λος. διὸ λέγεται πρόβγατον, ἀβγόν, ἐνιαχοῦ τοῦ Πόντου ἀρ χωτερον ἔτι ὠβγόν, οὔja, καὶ οὔβja ἐν Ἠπείρῳ, φοβγοῦμαι Πόντῳ κλπ. Πιθανὸν φαίνεται ὅτι ἡ τάσις αὕτη ἀναπτυχθεῖσα πρῶτον ἐν τῷ φεύγω, ζεύγω, βγαίνω, βγάλλω κττ. διεδόθη ἐπ ἐντεῦθεν κατ' ἀναλογίαν.

Ὅμοιόν τι συνέβη καὶ τῇ λέξει θησαυρὸς παραληφθείσῃ εἰς Λατινικὴν γλῶσσαν· ἐπειδὴ δηλ. πρὸ τοῦ -ês ἐν πλείσταις λεξ ἐξεφωνεῖτο ἔπειτα καὶ ἀφώνως ἐν n, habens, mensis, mensa. galensia κλπ., ἐνομίσθη ὅτι καὶ πρὸ τοῦ -ês ταύτης ὑπῆρχε n. ἐλέχθη thensaurus. Ὁμοίως ἐλέχθη Herculens, Chersonens occansio, ἅτινα ἀπεδοκίμαζον οἱ Γραμματικοί, ὡς πλημμελῆ.

Ὁ δὲ κ. Γ. Παπαβασιλείου ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις κρ κὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις εἰς Παυσανίαν. (Αὗται δημοσιευθήσοντα τῷ προσεχεῖ τεύχει).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ Η ΔΩΡΕΑΣ ΠΕΡΙΕΛΘΟΝΤΩΝ ΕΙΣ ΚΤΗΣΙΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

---

ittheilungen des Kaiserlischen Deutschen Archaelogischen tuts. Athenische Abtheilung. Band XXII und XXIII. 1. 2. 3.

gister zu den Mittheilungen Band XVI-XX.

ichrichten von der Königlichen Gesellschaft der Wis-haften zu Göttingen. Philologisch-Historische Klasse . Heft I-III.

anos, acta philologica Suecana. Vol. I-II καὶ ἓν τεῦχος II.

ρημερὶς Ἀρχαιολογική, ἐκδιδομένη ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιο-ῆς ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1895 τεύχη β', γ', δ', τοῦ 1897 καὶ 898 τεύχη α' καὶ β'.

ακτικὰ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1897.

ζαντῖνα Χρονικά, Τόμ. Γ', τεύχη γ'-δ', Τόμ. Δ', τεύχη γ'-όμ. Ε', τεῦχος γ'.

vista politica e Letteraria, anno secondo. Vol. IV, Fas-I-III καὶ Vol. V, Fasc. I-III Roma.

θνης ἐφημερὶς τῆς νομισματικῆς ἀρχαιολογίας ὑπὸ Ι. Σβορώ-νου. Α' τεύχη 1-3.

σις περὶ The poems of Bakchylides. From a papyrus in British Museum edited by F. G. Kenyon, ὑπὸ Ul. von nowitz-Möllendorff (Sonderabdrück aus den Gött. Gel. Anz.).

. Staat, Sprache. Rede zur Feier des Geburtstages sei-ajestät des Kaisers und Königs gehalten in der Aula der Friedrich-Wilhelms-Universität am 27 Januar 1898 rich von Wilamowitz-Möllendorff.

στοτέλους Ἀθηναίων Πολιτεία ed. Ul. von Wilamowitz-dorff. 1898.

ipidis Fabulae ediderunt R. Prinz et N. Wecklein. Vol. IV. Electra edidit N. Wecklein. Lips. 1898.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1898

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

DUARD ZELLER
HANNES SCHMIDT
. KIRCHHOFF
. NAUCK
. NABER
. VAN HERVERDEN
H. MOMMSEN
VAN VON MÜLLER
DELBRÜCK
ILH. WUNDT
AX HEINZE
RANZ SUSEMIHL
ERMANN DIELS
RNST CURTIUS
DOLF MICHAELIS
EINRICH BRUNN
ALOMON REINACH
TTO BENNDORF
M. FRANCKEN
J. HARTMANN
ERNHARD SCHMIDT
ILH. CHRIST
KAIBEL

N. WECKLEIN
VAN LEEUWEN
J. VAHLEN
FR. BLASS
† O. RIBBECK
DOM. COMPARETTI
R. KEKULE V STRADONITZ
A. CONZE
GEORG TREU
G. PERROT
U. KOEHLER
R. DARESTE
HENRI WEIL
E CAILLEMER
P. FOUCART
R. C. JEBB
W. G. RUTHERFORT
WILLIAM GOODWIN
BASIL D. GILDERLEEVE
† HERMANN HELMHOLTZ
C. JORDAN
ÉMILE PICARD
† EMIL DU BOIS-REYMOND

U. VON WILAMOWITZ-MOELLENDORFF

ΣΥΝΕΔΡΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΕΔΡΟΙ

ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ Γ. Ν., Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ ΔΗΜ., Καθηγ. τῆς Ἀστρονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ διευθ. τοῦ Ἀστεροσκοπείου.
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀγρινίῳ.
ΑΛΗΜΟΝΑΚΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Χίῳ
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθ. τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς.
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ., Καθηγητὴς ἐν Κερκύρᾳ.
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ ΙΩ., πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ῥιζαρείου Σχολῆς.
ΑΣΠΙΩΤΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ι., Καθηγ. ἐν Λονδίνῳ.
ΒΑΣΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθηγητὴς τῆς Λατινικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΒΑΣΙΚΥΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σέρραις.
ΒΑΣΙΛΑΣ Β. Ι., διδ. μαθηματικῶν.
ΒΕΝΕΤΟΚΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΒΟΡΤΣΕΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ., πρώην γυμνασιάρχης.
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ ΕΜΜ.

ΓΑΖΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓ., ὀφθαλμίατρος.
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡ., Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΓΙΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθηγητὴς ἐν Σπάρτῃ.
ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Λευκάδι.
ΓΡΥΛΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ, Σχολάρχης ἐν Νάξῳ.

ΔΕΛΛΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Διε[...] Λυκείου.
ΔΟΥΚΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, [...]
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΕΩΡΓΙΟΣ [...]θηγητής.
ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚ., Σ[...]χης ἐν Ἀμοργῷ.
ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΜΑΡΓΑΡ[...] Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς [...]φίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστ[...]
ΕΥΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝ[...]ΤΙΝΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρ[...]

ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ. Κ., Γυ[...]χης καὶ Ὑφηγητὴς τῆς παιδ[...] ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΖΟΛΙΝΔΑΚΙΣ ΠΑΥΛΟΣ Μ., [...]γητὴς ἐν Κρήτῃ.
ΖΟΛΩΤΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Γυ[...]χης ἐν Χίῳ.
ΖΟΛΩΤΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, [...]γητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς [...]θνικοῦ Πανεπιστημίου.

ΘΑΛΗΣ ΜΙΛΤ., ἰατρὸς ἐν Ἀθ[...]

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ [...] τῆς ἐν Καισαρείᾳ Ἱερατικῆς Σ[...]
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤ., [...]

ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ [...] Γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτ[...] ὑφηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας [...] Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑ[...] Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ΠΑΥΛΟΣ, Καθ[...] ἱστορίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστ[...]
ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΚΟΣΜΑΣ Π., [...]γητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΤΩΠΟΔΗΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ.

ΖΕΖΗΣ Σ.
ΓΑΝΤΖΟΓΛΟΥ Λ.
ΛΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Διευθυντὴς τῆς
Στεροδρομίῳ (Κωνσταντινουπό-
ς) Ζωγραφείου.
ΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΗΛ., Καθη-
κ ἐν Βώλῳ.
ΒΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ἀρχιμ.,
ντὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΙΔΗΣ ΚΛΕΟΠΑΣ, Καθ. τῆς
ρουσαλὴμ θεολογικῆς Σχολῆς.
ΛΗΣ Σ., Καθηγητής.
ΓΛΗΣ Δ., Γυμνασιάρχης ἐν Κα-
ις.
ΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ.,
ητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας
Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΙΩΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Β., Κα-
τὴς ἐν Ἀθήναις.
ΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Διευθυντὴς τῶν
νστάντσῃ Ἑλληνικῶν ἐκπαιδευ-
ν.
ΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΤΡΙΑΝ-
ΥΛΛΟΥ, Γυμνασιάρχης ἐν Αἰ-

ΝΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Κ., Κα-
τὴς ἐν Ἀθήναις.
ΡΙΑΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Γηγητὴς τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν
Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΛΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Σχο-
ης.
ΑΡΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Ἔφο-
τῶν ἀρχαιοτήτων.
ΔΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Ὑφηγητὴς τῆς
τικῆς οἰκονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ
πιστημίῳ.
ΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛΙΑΣ, Γραμμα-
τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν
φηγητὴς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου
ῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡ. Α., Διευ-
τὴς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορ. Σχολῆς.
ΒΑΡΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΛΥΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Πταισματοδίκης Ἐν Ἀθήναις.
ΛΩΡΕΝΣΤΑΤΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Σχολάρχης ἐν Κεφαλληνίᾳ.

ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ ΗΛΙΑΣ, Δικηγόρος ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ΜΑΤΣΑΣ Ι., Καθηγητὴς Χαλκίδος.
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Θ., Ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν Σχολείων Ἀττικῆς.
ΜΙΧΕΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.
ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΜΠΑΞΕΒΑΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ., Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΡΗΓΑΣ, Καθηγ. τῆς ἀνατομικῆς ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.

ΞΗΘΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἀθήναις.
ΞΥΛΙΝΑΚΗΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΛΕΟΝΤΙΟΣ, Διδάκτωρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σέρραις γυμνασίου.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΩΜΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Θεσσαλονίκῃ.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Π. διευθυντὴς διδασκαλείου.

ΠΑΪΖΗΣ Π., Γυμνασιάρχης ἐν Λευκάδι.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝ., καθηγητὴς ἐν Αἰγίῳ,
ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι., πρώην γυμνασιάρχης Ἰωαννίνων.
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΣ, γυμνασιάρχης ἐν Μυτιλήνῃ.
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν.
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἐν Βώλῳ.
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Πρόεδρος τοῦ μετοχικοῦ ταμείου.
ΠΑΠΑΠΑΥΛΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Κύπρῳ.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΕΥΣΤ., Σχολάρχης ἐν ἐν Τεργέστῃ.
ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Πάτραις.
ΠΙΖΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Κ. Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.

† ΡΑΓΚΑΒΟΠΟΥΛΟΣ ΓΚΙΚΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΡΑΛΛΗΣ ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΡΩΜΑΙΟΣ Κ., Σχολάρχης Σύρου.

ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ Κ., Σχολάρχης ἐν Ἄστρει.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤ., Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σέρραις γυμνασίου.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθ. τοῦ ἐν Βώλῳ Γυμνασίου.
ΣΕΡΤΣΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΣΙΔΕΡΗΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Σάμῳ.
ΣΚΙΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Ὑφηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΣΟΥΛΟΣ Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Πλατάνῳ Ναυπακτίας.
ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛ., Σχολάρχης ἐν Αἰγίῳ.
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Ι.
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙ[...] ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων.
ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ. Ἔ[...]ρος τῶν Ἀρχαιοτήτων.
ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Διευ[...] τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολ[...]

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡ[...]
ΤΣΕΡΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Κ[...]γητὴς γυμνασίου καὶ ὑφηγητὴς [...] Ἰνδικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐ[...] Πανεπιστημίῳ.
ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΣ[...]ΝΗΣ, εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πά[...]
ΤΣΙΡΙΓΩΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ., [...]θηγητὴς ἐν Ἀθήναις.

ΦΟΥΝΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, Καθηγ[...]
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Π., Δικηγ. ἐν Σμ[...]

ΧΑΪΝΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρ[...] Χαλκίδι.
ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑ[...] πρώην Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΧΑΡΔΑΒΕΛΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σ[...]λάρχης ἐν Γαλαξειδίῳ.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., [...]θηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ [...]θνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., [...]θηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ [...]θνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΗ ΖΩΓΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ, [...]θεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολεί[...]
ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔ[...] Καθηγητὴς ἐν Αἰγίῳ.
ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ ΞΕΝ[...] Καθηγητὴς ἐν Αἰγίῳ.
ΧΡΙΣΤΙΔΗΣ Ι., Σχολάρχης ἐν Φ[...]

ΨΑΛΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., [...]θηγητὴς ἐν Τρικάλοις.
ΨΑΛΤΩΦ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

λ. 133 στ. 4 γρ.: ὅτι ἔγραψεν ἐνταῦθα ὁ Πλούταρχος.

λ. 376 στ. 18 ἄνωθ· διαγραπτέον τὴν πρότασιν «Ἔπειτα καὶ αὐτὸς διέστελλεν ἔτοι Βορυσθενείτης».

λ. 399 στ. 17 κάτ. Ἀντὶ τοῦ «τῇ ἐμῇ κατηγορήθη ὑπ' αὐτοῦ ἄγνοια ... παρά-ως γρ. «Ἡ ἐμὴ κατηγορήθη ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ ἀγνοίᾳ ... παραχρούσει».

λ. 409 στ. 5 ἄφελε τὸ μετὰ τὸ Hasdrubal κόμμα.

ε. στ. 9 γρ.: Rescribendum igitur: *repetere censeo*.

λ. 473 στ. 20 γρ.: ὁπωςοῦν ἐκλονήθη.

λ. 474 στ. 5 (κάτωθεν) γρ.: περὶ τὰς 90.

π. στ. 3 πρὸ τοῦ 79, 7 πρόςθες 65, 13 ἔξωθεν (Hutten: ἔξω, τἀντί-ι ἐξ ὧν).

λ. 475 στ. 23 ἀντὶ τοῦ 31, 7 γρ.: 32, 15, ἀντὶ δὲ τοῦ 65, 13 γρ.: 76, 13.

λ. 477 στ. 4 γρ.: τὸν σύσκηνον αὐτοῦ.

λ. 479 στ. 19 πρόςθες: Οὐδὲ τὸ ἐν 687 D: πάθει τινὶ πόρων . . . ἐγγίγνεται ιτὴν ἡμῖν» καθιστᾷ πιθανὴν τὴν τοῦ ἐκδότου εἰκασίαν.

λ. 511, 21 distinguuntur.

λ. 516, 2 Eandem.

λ. 520, 9 vocabulis.

λ. 526, 5 Ὑοειδής-ὑοειδές.

λ. 538, 28 ἱεράομαι τινος (ἱεράομαί τινος).

λ. 566, 13 ἀντὶ = γραπτέον +.

λ. 592, 8 ἀντὶ γαιωδαισιακὴ γράφε γεωδαισιακή.

ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ

α' Ἑλληνικῶν

Α

Ἀβρώνυχος 363.
ἁγνεύω, αὐτοπαθῶς καὶ ἀλλοπαθῶς 518.
ἄγνυς 541-3.
ἀγριόφθαλμος 498.
ᾄδω 374.
ἀεικὴς - αἰκὴς - αἰκής 374.
ἀείρω - αἴρω 374.
αἰδὼς - ἀηδὲς 173.
αἰθὴρ 378.
ἀκονῶν - ἀκμόνων 199.
Ἀλεξίλλης - Ἀλεξίδας 181.
ἀλιτήμενος 295.
Ἀλκιτθίδας 388.
ἀλωποὶ - ἄλυποι 191.
ἄμμες - ἄλλας 176.
ἀναλφάβητος 532.
ἀναρρώννυμι, ἀλλοπαθῶς 255.
ἀνασφάλλω - ἀνέσφηλα 263.
ἀνέρρωσα, ἀλλοπαθῶς καὶ αὐτοπαθῶς 257-8.
ἀνεδίδου - ἐνεδίδου 227.
ἀνερρώσθην 259.
Ἀνκυρεῖτις 392.
ἀνόμματος-ἀόμματος 490.
ἀνόφθαλμος 497.
ἀπαλλαττομένοις - ἀπαλλαττόμενος 172.
ἀπήορος 373.
ἄπιστος - ἄπυστος 201.
ἀπόμματος 490.
ἀπ' ὀμμάτων 490.
ἀποφανῶ σε - ἀποφανῶσαι 131.
ἀρνηὸς - ἀρνειὼς 388. 391.
ἀτάρμυκτος 535.
Ἀταρνείτης 327.
ἄττα, ἄλλ' ἄττα, ἕτερ' ἄττα κτλ. 539.
ἀττελεβόφθαλμος 496
αὔρα - ὥρα 201.
ἀφύεια 373.

Β

βοεικὸς 7.
Βορυσθένης - Βορυσθενίτης 327 κε.
Βοσπορείτης 392.
βούφθαλμον 498.

Γ

γαῖα - γέα 368.
γαμματίζω 530.
γαμμάτιον - ίσκος 530.
γαμματοειδῶς 530.
γαμμοειδὴς 527.
γένεσι - τέλεσι 185.
γ' ἡ πόλις - τῇ πόλει 186.
γίγνεσθαι - γενέσθαι 179.
γλάσσα - γλῶσσα 368.
γοῦν 480.

Δ

Δαρεικὸς - Δαρικὸς 7. 378.
δελτοειδὴς 527.
δήμων, τῶν δήμων Ἀχαρνεὺς 537
διερρωγὸς - δι' ἔρωτος 241.
Δῖον - λεῖον 234.
δρεπομένην - ὀρεγομένην 217.
δωρακινέα 4.

Ε

ἔγκοιλος, ἔγκοιλοι ὀφθαλμοὶ 494.
ἔειπον - εἶπον 389 σημ.
Εἰθυκρατίδης, Εἰθύμαχος 389 ση-
εἰκὸς 319.
Εἰλείθυια 389 σημ.
εἴληφα εἴληχα εἴλεγμαι εἴρηκα 1?

...ς - αἰλίσι 198.
...μένος ἦν 298.
...μένον - εἰρημένον γὰρ ἦν 298
...σει - ἐκτίνει 177.
...γοντες - ἐπανάγοντες 181.
...ματον - ἔξω τῶν ὀμμάτων 486.
...ματος 488.
...ματος = ἀπόμματος 490.
...μάτων = ἀπ᾽ ὀμμάτων 490.
...θαλμος 491.
...ος = δῆλος 492.
...μι - ἐπέρρωσα 256.
...οντα - ἐκβάλλοντα 202.
...οῦσα - ἐμπεσοῦσα 183.
...λογος - εὑρεσιλόγος 470.
...κον Ν 267.
... 389 σημ.
...ήσας - εὐτυχήσας 240.
... 10.
... 375.

Z

- ζῆν 220.
...να - ζῷα κενὰ 214.

H

...ιον 388. 391.

Θ

...ς - θηλυκός 332.

I

... σημ.
...μένον - ἱερωμένον 538.
... 604.
... εἴποις, κτλ. 252.
..., ἴσως βουλήσεται, κτλ. 251.
...αξω, κτλ. 243.
...σμός 533.
... 531.
...γραφῶ 531.

K

...ος, οὐχὶ καθάριος 499 κἑξ.
καθάρειος - καθάρσιος 509.
καθαρεύω 517.
καθαριεύω 518 κἑξ.
καθάριος (-ειος) - καθαρός 511.
καθαρὸς τὰς χεῖρας, κτλ. 514.
καθιμῶσιν - καθιᾶσιν 179.
κακίᾳ - κακία 170.
καλὴ - ἱκανὴ 203.
καθίζω - καθιῶ 372.
καλονέα 4.
καλόφθαλμος 497.
καπρέα 5.
κατάσσω 362.
κατεκεράσθη - κατὰ πέρας 216.
κατράνι - κατράμι 605.
κέλαδος - λαός 231.
κίσσα 7.
Κλίταρχος, Κλιταγόρας 390 σημ.
κοιλόφθαλμος 493.
κοππαφόρος 531.
κρεάσι 10.
κυβιστῶντα - κυριεύοντα 192
κυσός 7.

Λ

λάβδα - λάμβδα 543.
λαβδοειδής - λαμβδοειδής 528.
λαγώφθαλμος 498.
λᾶες, λαιαί, λεῖαι, λέαι 542.
λιρός - λιρόφθαλμος 497.
λυττῶν - λυποῦν 203.

M

μεσαρέα - ρία 11.
μεταπεπεμμένοι - μεταπεμπόμενοι 279 κἑξ.
μὴΝ - μὴ 267 κἑξ.
Μούνυχος - νυχία 363.
μυταχίζω - ισμός 533.

N

νεμεσάω 7.
νίσ(σ)ομαι 6 καὶ σημ.

Ο

οἱ δαρεικοὶ - ἠγόρακας 175.
οἱ ἔσεσθαι - οἰέσθαι 185.
οἰνικοῖς - ἐνίοις 197.
ὄμμα, σύνθετα ἐκ τοῦ ὄμμα 489.
ὀνήσῃ - εἴσῃ 177.
οὐ γὰρ δεῖ ἄγειν - οὐδὲ γὰρ ἄγαν 172.
ὀφθαλμός, σύνθετα ἐκ τοῦ ὀφθαλμός 494.

Π

Παναί μ' 10-11.
παραγωγικὸν Ν 267.
παραζῶσιν - παραδῶσιν 187.
παρακατατεθειμένον - παρακαταθεμένοις 171.
Παραφυαῖσι - Παρασῦαι 180.
παρήορος 373.
πασσούλλι 10.
πειραστικὴ - πρακτικὴ 169.
περιγενόμενος - γενόμενος 170.
πεῖσα 7.
Περιθοίδης - Θείδης 392.
περίφρασις ἐνεργητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελίκου 307-321.
περίφρασις παθητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελίκου 269-306.
πέσσω - πέπτω 362.
πετούλλι 10.
πήσσω 362.
πιλιπής 530.
πιοειδής 525.
πλατυόφθαλμον 498.
πλείη χεὶρ 481.
ποθήω καὶ μά(ο)μαι 387-8.
πόλοις - πέλας 232.
προάστιον - προάστειον 521.
προΐεσθαι λόγου ἀφορμὴν - προςίεσθαι λ. ἀ. 134.
προπαλὴς 493.
προπετὴς 492-3.

Ρ

ῥαΐζω 262.
ῥιζαρέα 11.
ῥοὴ 400.
ῥώννυμι - ἔρρωσα 254-5.

Σ

σαμφόρας 531.
σαίρων αἴρων 233.
σειρασφόρα - κερασφόρα 211.
σηπία - σηπέα 5.
σιγματίζω 530.
σιγματικὸς 530.
σιγματισμὸς 532 κἑξ.
σίγμα (σῖγμα) τῶν - σιγμάτων 531.
σιγματοειδὴς 529.
σιγμοειδὴς 529.
σιγμὸς 533.
σισύρα 389 σημ.
Σίσυφος 389 σημ.
σμικρόφθαλμος 497.
στερνόφθαλμοι 496.
στιβάνι - στιβάλι 605.
στίβη 499.
συμπαρορμώντων - συμπαρόντων 17
συνάγει καλῶν - συνακοκαλῶν 233.
συῶν - σφῶν 171.
σχίσμα - σχῆμα 241.

Τ

τὰ κατὰ τὰς σφετέρας ἀντὶ τὰς τ ρας 95.
τάχ' ἂν - 253.
τάχ' ἴσως, τάχ' ἂν ἴσως, κτλ. 25
τέλεως 388. 391 καὶ σημ.
τεθεῖσθαε 304.
τετράφαται 535.
τετρημένου - τρυπωμένου 194.
τυχὸν ἴσως 253.

Υ

ὑοειδὴς 526.

Φ

φαιίνω - φαίνω 374.
Φαληρέας 11.
φιλοκαλία - λέα 4.

...τοῦνα-φουρτῖνα 605.
...καϊκός-Φωκικός 7.

Χ

...ρωνειακός-νικός 7.
...ρα-χῆρος 537.
...ων-Χείλων 389-90 σημ.
...δής 525.

Χίρων-Χείλων 389-90 σημ.

Ψ

ψίθυρος 389 σημ.

Ω

Ὠρεός-Ὠρείτης 325 κἑξ.

β' Λατινικῶν

...γω (quas ob res, quae cum ita sint) ita censeo ἐν ἐπιλόγῳ 409.

non modo non-sed ne-quidem 468.

Β' ΠΙΝΑΞ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΩΝ

α' Ἑλλήνων

...ταῖος 257.
...ιστοτέλης 149-157. 513.
...ιστοφάνης 94-6.
...στάθιος 319.
...τύχιος 319. 491.
...νοφῶν 321.
...υσανίας 318.

Πλάτων 486,
Πλούταρχος 167-242. 438.
Πλουτάρχου Συμποσιακὰ 133-148. 475-482.
Πολυδεύκης 262. 526.
Σοφοκλῆς 131-2. 304.

β' Ῥωμαίων

...ero Verr. II § 104. 468.
— Mur. § 8.
— Legg. III § 6. 485.
...vius XXI, 3. 10. 17. 28. 30. 32. 52. 409. 410
Livius XXII, 17. 25. 27. 410. 411.
— XXIII, 19. XXXI, 46. XXXII, 5. XXXIV, 26. 412.

Γ' ΠΙΝΑΞ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

...τημα ἡμῶν περὶ τοῦ τόνου τῶν συν-...έτων 26. 29. 31.
...λογία ἐν τῇ ἐν. αἰτ. 3.
- ἐν ταῖς προσωπ. καταλήξεσι 4-5.
- ἐν τοῖς ὀνόμασιν εἰς -ία 4.
- ...κα ἀντιστρέφει 9 στ. 4 ἄνωθ. καὶ στ. 2 κάτωθ. καὶ σελ. 10-12. 362-4.
- καθόλου 361-365.
- ἐ. ταῖς νεωτέραις καὶ ἀρχαίαις γλώσσαις 364-5.
— ἐν τοῖς φθόγγοις 604.
— ἔχει ψυχολογικὴν αἰτίαν 13.
ἀντιμεταχώρησις αιο αει ειο 360, 385.
ἀπολέπτυνσις τοῦ υ εἰς ει-ι 361, 381-3.
ἄρνησις γλωσσικῶν ἀξιωμάτων 359.
ἀντιστοιχία τῶν φθόγγων γ-j, νι-ν, λι-λ κλπ. 604-6.
διπλασιασμὸς συμφώνων ἐν τοῖς κυρίοις ὀνόμασι 390.
δίφθογγοι γνήσιαι καὶ νόθοι 368-70.

ἐξαιρέσεις γενικωτάτων κανόνων 389.
ἐτυμολογίαι Πλάτωνος 375.
Ἡρῳδιανοῦ διδασκαλία 377-8.
ἱστοῦ μέρη καὶ ὀνόματα αὐτῶν 548-555.
Κατάληξις παραγωγικὴ εἰς -εα 4, εἰς -σσα -σσον -σσω 5-7, εἰς -εικός -ικός 7, εἰς -εια -ια 7, εἰς -ύτερος 7-8, εἰς -εαται 8, εἰς -ιται 8, εἰς -ιδης 8, εἰς -ευω 8, εἰς -ικός -υκός 8-9, εἰς -εια -υια 8-9, εἰς ουσσα -ουσα 9, εἰς ο/ε 13-17, εἰς -ῆς 17, εἰς -ι καὶ -ο τῶν συντιθεμένων ὑποκοριστικῶν 30-31, εἰς -ειος καὶ -ιος 366-7, εἰς -ειδης καὶ -ιδης 378-9, εἰς εί καὶ ί 387.
— προσωπικὴ εἰς -ου καὶ -οῦ 5, εἰς -έ 8.
— -ανι ἀντὶ -αμι -αλι
Magistratus minores 482 ἑ.
μέθοδος ἀπὸ τῶν γνωστῶν ἐπὶ τὰ ἄγνωστα 365.
μεταπτώσεως χρόνος 370.
μεταπτωτικῶν ἐξομαλισμός 384-5.
ὁδὸς πρὸς εὕρεσιν τῆς γνησίας προφορᾶς 393-4.
περίοδος οἰκοδομίας καὶ περίοδος καταπτώσεως τῆς γλώσσης 365.
πόροι σώματος 479.
προςφωνήσεως θέσις 137. 138.
σάλος τοῦ τονισμοῦ ἐν τοῖς εἰς -α -η -ος -ι -ο 19. 24-6.— αἰτία τούτου 25. 2
τονισμὸς τῶν συντιθεμένων ῥημάτων κ μετοχῶν 18. 20.
— τῶν dvandva 20.
— τῶν συνθέτων θηλυκῶν εἰς -ία, -ει -οῦσα, -ῖνα, -άρα, -ούρα, -ἀλ -άτα, -ρη 20-21.
— τῶν συνθέτων ἀρσεν. εἰς -ᾶς -ᾶτος -ος -της 21-22.
— τῶν συνθέτων εἰς -μα -σις -τος 23-
— τῶν τρισυλλάβων συνθέτων θηλυ προσηγορικῶν καὶ κυρίων εἰς -α 23-4.
— τῶν δισυλλάβων συνθέτων θηλυ εἰς -α -η 24-6.
— τῶν δισυλλάβων κυρίων εἰς -ος -ης
— τῶν ὑποκοριστικῶν συνθέτων εἰς 27.
— τῶν ὑποκοριστικῶν συνθέτων εἰς -
— τῶν συνθέτων καθόλου ἐξαρτᾶται τῆς καταλήξεως τοῦ β' συνθέτου ἐκ τοῦ πολυσυλλάβου ἢ δισυλλάβ καὶ ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ 32.
τροπὴ τοῦ ε εἰς ι 367. 371.
τύποι εἰς -νθι, -νθαι, -νθο, -νθω κ -ντι, -νται. -ντο, -ντω 601.
φωνηέντων μακρῶν καὶ βραχέων σ πτωσις 380.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΥΞΟΓΛΟΥ, Τ. Α. Συσκευὴ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θερμαγωγοῦ δυνάμεως τοῦ ὑδρογόνου, σελ. 353
Ε. Σ. Κριτικὰ σημειώματα εἰς τὰ Πλουτάρχου συμποσιακά, σελ. . . . 133
De locis quibusdam Livianis quaestiones criticae, σελ. . . . 409
Miscellanea critica.— I. Cicero, σελ. 468
Περὶ τῆς νεωτάτης ἐκδόσεως τῶν Πλουτάρχου συμποσιακῶν, σελ. . . 469
Ζητήματα Ῥωμαϊκά, σελ. 482
ΗΗ, Ι. Β. Γενικωτέρα μορφὴ τῶν θεωρημάτων τοῦ G. Fouret, σελ. . . 401
ΗΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ, σελ. 608
ΚΟΤΕΑ, σελ. 412, 535, 613
ΟΡΜΗ, Σ. Ν. Βακχυλίδειοι ἐπιστασίαι, σελ. 412, 556
ΓΙΑΝΝΗ, Δ. Κ. Ἡ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν γραμματικὴ ἀβεβαιότης ἐν ταῖς ἀρχαίαις γλώσσαις καὶ αἱ γραμματικαὶ ἀσκήσεις, σελ. 33
ΛΙΔΟΥ, Ρ. Ι. Emil du Bois-Reymond, σελ. 97
ΠΑΣΣΙΔΟΥ, Α. Βιβλιοκρισία, σελ. 595
ΛΟΓΟΣ βιβλίων δι' ἀνταλλαγῆς ἢ δωρεᾶς περιελθόντων εἰς κτῆσιν τῆς Ἑταιρείας σελ. 607
ΛΟΓΟΣ Ἑταίρων, σελ. 609
ΟΥ, Κ. Σ. Ποικίλα, σελ. 131, 267, 325, 538
Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις, σελ. 243
Φιλολογικαὶ παρατηρήσεις, σελ. 261
Φιλολογικὰ σύμμικτα, σελ. 486
Ε. Τ., Κριτικαὶ καὶ ἑρμηνευτικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὸν Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους, σελ. 426
ΙΤΗ, Μ. Περὶ ῥητορικῆς ὡς κλάδου τῆς φιλολογίας, σελ. 333
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Γ. Α. Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς Πλουτάρχου ἠθικά, σελ. . 167
ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π. Ν. Κριτικὸς ἔρανος εἰς Ἀριστοτέλους ποιητικήν, σελ. . 158
ΙΚΑ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας, σελ. 599
ΗΚΑΙ καὶ διορθώσεις, σελ. 535
ΙΔΟΥ, Γ. Βιβλιογραφία, σελ. 122

Φωτιαδου, Π. Σ. Νεώτεραι τινὲς ἀναγνώσεις εἰς τὰ εἰς τὸν Ἀριστοφάνη Ἑλληνικὰ σχόλια, σελ. . . . .
— Εἰκασίαι περί τινων ἐφθαρμένων Ἀριστοτελικῶν χωρίων τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας, σελ. . . . .
Χατζη-Ζωγιδου, Ν. Γ. Θεσσαλικὰ ζητήματα, σελ. . . . .
Χατζιδακι, Γ. Ν. Περὶ τῶν ἐν ταῖς καταλήξεσιν ἀναλογιῶν, σελ. . . . .
— Περὶ τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως ο/ε ᾰ, σελ. . . . .
— Περὶ τονικῶν μεταβολῶν, σελ. . . . .
— Αἱ δύο μέθοδοι.—Δευτέρα καὶ τελευταία ἀνταπόκρισις πρὸς τὸν κ. Θεόδωρον Παππαδημητρακόπουλλον, σελ. . . . .
— Διατί ῥοιὰ οὐχὶ ῥοά; σελ. . . . .
— Περὶ τῶν ἐν Βοιωτίᾳ, Θεσσαλίᾳ καὶ Φωκίδι ῥηματικῶν τύπων εἰς -νθαι, -νθο, -νθω, -νθι, σελ. . . . .
— Περὶ ἀναλογίας ἐν τοῖς φθόγγοις, σελ. . . . .
Χατζιδακι, Ν. Ι. Περὶ γενικῶν τινων ἀναπτυγμάτων ὁριζουσῶν καὶ τῶν προτάσεων τοῦ G. Fouret, σελ. . . . .
— Περὶ τῆς γεωδαισιακῆς στρέψεως τῶν ἐπὶ ἐπιφανείας καμπύλων σελ. .
Α' Πίναξ λέξεων καὶ φράσεων, σελ. . . . .
— α' Ἑλληνικῶν, σελ. . . . .
— β' Λατινικῶν, σελ. . . . .
Β' Πίναξ συγγραφέων καὶ ποιητῶν διορθουμένων, σελ. . . . .
— α' Ἑλλήνων, σελ. . . . .
— β' Ῥωμαίων, σελ. . . . .
Γ' Πίναξ πραγμάτων, σελ. . . . .

RIVISTA POLITICA E LETTERARIA

ROMA — Via Marco Minghetti n. 3 — ROMA

CONDIZIONI D' ABBONAMENTO

ITALIA: Anno L. **10** — Semestre L. **5** — Trimestre L. **3**

ESTERO: Anno L. **16** — Semestre L. **8** — Trimestre L. **4,50**

Abbonamento speciale per gli abbonati della TRIBUNA

Anno L. **6**; semestre e trimestre in proporzione

Un numero separato; in Italia L. **1** — all' Estero L. **1,50**

…are *la fascetta unita al vaglia all' Amministrazione della* Rivista *o della* Tribuna *via Marco Minghetti*, 3 — *ROMA*

Sommario del Vol. V - Fasc. II.

(1° Novembre 1898)

I. — *L' iniziativa italiana contro gli anarchici* - **XXX.**

II. — *L' incubo* (Novella) - **Giuseppe Cimbali.**

III. — *Il problema dell' emigrazione italiana* - **Giunio Bruzzesi.**

IV. — *Antonio Fogazzaro* - **Silvio Pagni.**

V. — *Medici condotti e medici provinciali* - **Prof. D. Grassi.**

VI. — *Il Cambio* - **Filippo Beroaldo.**

VII. — *Il Veggente* - **Primo Levi** (L' Italico).

VIII. — *Rivista economica e finanziaria.*

IX. — *Bibliografia.*

…ri *testo*: Bollettino di Pubblicità — Bollettino Bibliografico — Bollettino Sportivo.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκα-στον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικ-, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστο-ρικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκ-στατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξ- αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγρ- διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυν- τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ - *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδ- ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσ- περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ ἐ- τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη - τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπεία- λων ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδ-.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογ-φου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς κα- καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπ-λητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθ-

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περ- ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολο- ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ π-χωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀ-τυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τ- ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Ἀ- 28, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τ- περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σχουφᾶ 12.

ΑΘΗΝΑ

ΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1899

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1899

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

[illegible] καὶ ἑρμηνευτικὰ εἰς τὸ [illegible] . . . Σελ. 3-1[illegible]

[illegible] Κ. . . . . » 1[illegible]

[illegible] . . . . » 118-1[illegible]

[illegible] . . . . » 120-1[illegible]

[illegible] . . . . » 127-[illegible]

ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΤΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Η ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

ΕΙΣ

ΤΟ ΡΗΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΝΤΑΒΡΙΓΙΑΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΠΟ Ε. Ο. HOUTSMA
ΕΝ ΛΟΥΓΔΟΥΝΩΙ ΤΩΝ ΒΑΤΑΒΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΩΙ 1870

Καλὸν νομίζομεν ἵνα προτάξωμεν τὰ ἑπόμενα:

ʼνωστότατον τοῖς περὶ τὸ ἀρχαῖον ἀττικὸν δίκαιον ἀσχολουμένοις χάνει ὂν τὸ καλούμενον Ρητορικὸν Κανταβριγιακὸν Λεξικὸν x. Rhet. Cantabrigiense). Συνίσταται δὲ τοῦτο ἐκ γλωσσῶν ἐν δύο καὶ ἐνενήκοντα, εὑρεθεισῶν διὰ δευτέρας χειρὸς προσγεγραμ-εν ἐν τοῖς μετωπίοις τοῦ ἐν τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ τῆς Καντα-ίας ἀποκειμένου χειρογράφου τοῦ Ἁρποκρατίωνος (Dd. 4. 63), ὁ Δοβραῖος ἐπιμελῶς ἐκγράψας καὶ δὶς πρὸς τὸν κώδικα ἀντι-ὼν, τούτῳ τῷ ὀνόματι πρῶτος ἐν Κανταβριγίᾳ ἐν ἔτει 1822 ωκεν ἐπιτάξας τῷ λεξικῷ τοῦ Φωτίου. Ἐξεδόθη δὲ τοῦτο ἐν τῇ ῇ πόλει τὸ δεύτερον, τῷ 1834, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαπρε-κριτικοῦ, τῇ προσθήκῃ σημειώσεών τινων ὑπὸ τοῦ Σκολφιλδίου ὧν ὑπὸ τοῦ Δοβραίου καταλειφθεισῶν. Τρίτην δὲ πολλοῦ λόγου ν ἔκδοσιν ἐποιήσατο ἐν Χάλῃ τῷ 1844 (1) ὁ Μέϊερος, τετάρτην Ναύκιος ἐν Πετρουπόλει τῷ 1867, ἐπιτάξας καὶ οὗτος τῷ Βιν-ίῳ Λεξικῷ, μετά τινων ἄλλων πονηματίων· πέμπτην δὲ καὶ ταίαν, ὅσον οἴδαμεν, ἐπιμελῶς δὲ καὶ μετὰ πολλῶν κριτικῶν ώσεων καὶ ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων ἐφιλοπόνησε καὶ ἐν ἰδίῳ κ ἐξέδωκεν ὁ Ὀλλανδὸς φιλόλογος Everh. O. Houtsma ὑπὸ

Ὡς ὁ ἡμέτερος ἐκδότης παρατηρεῖ (σ. 2), ὁ Δινδόρφιος σφάλλεται διδάσκων ἐν XI τοῦ εἰς τὸν Ἁρποκρατίωνα Προλόγου αὐτοῦ ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Μεϊέρου ἔκδοσις γένετο τῷ 1834.

τὴν αὐτὴν ὡς εἴρηται ἐπιγραφήν: Lexicon Rhetoricum Cantabrigiense. Εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην, ἣν μόνην ὑπ' ὄψει ἔχομεν, αἱ ἡμέτεραι παρατηρήσεις ἀναφέρονται, ἐξ αὐτῆς δ' ὡς ἐπὶ τὸ ἀντλοῦμεν καὶ ὅσα ἐφεξῆς λέγομεν περὶ τῶν ὑπὸ τῶν ... κριτικῶν εἰς τὸ ἡμέτερον κείμενον ἐπενεχθεισῶν διορθώσεων.

Ὅτι τὸ ἡμέτερον ῥητορικὸν λεξικόν, ... κατὰ τὴν ... παρατήρησιν τοῦ Δοβραίου, misere foedatum et cum nullius momenti glossis permixtum, μεγάλην ὅμως ἐνέχει ἀξίαν ... οἱ κριτικοὶ ἀνεκήρυξαν, παρατηρήσαντες ὅτι ... γνωστά, περιέχει ἱκανὰ ἄλλα καὶ νεώτερα ... πολλοῦ λόγου ἄξια ἀποσπασμάτια ἐξ ἀρχαίων συγγραμμάτων ... λοθεν ὅλως ἄγνωστα ἡμῖν(1). Βεβαίως δέ, ὡς ὁ Μεῖερος ἀπέδειξεν(2), ὅ τε Τάϋλωρ καὶ ὁ Πόρσων ... γλώσσας τοῦ Κανταβριγιακοῦ λεξικοῦ ὡς ἀνεκδότους ... Ἁρποκρατίωνος. Συμφωνοῦμεν δὲ καὶ τῷ Houtsma ... χειρημάτων ἀποδοκιμάζοντι (3) τὴν ὑπὸ τοῦ ... Ε. Miller ἐξενεχθεῖσαν εἰκασίαν(4) ὅτι ἡ ἡμετέρα συλλογὴ ... εἶνέ τι μέγα ἀπόσπασμα ἐκ μείζονος συγγράμματος τοῦ Καικιλίου Κασίλωνος, τέως ἀγνώστου ὅλως συγγράμματος: Περὶ τῶν ... τοῖς Ἀττικοῖς ῥήτορσι ζητουμένων. ... δὲ ... ὅτι αὕτη ἀπηνθίσθη ἐκ πλειόνων λεξικῶν, ἐν οἷς ἦν καί τι τοῦ Καικιλίου Κασίλωνος.

Καθ' ἡμᾶς, τὸ Κανταβριγιακὸν λεξικὸν οὐδὲν ἄλλο ... ἔργον τινὸς τῶν πρώτων ἀγνώστων κατόχων τοῦ ... κος (Dd. 4. 63) τοῦ Ἁρποκρατίωνος(5), ... ὡς εἰκάζ... ἵνα, πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, κατά τινα παλαιὰν συνήθειαν (6), ...

(1) Διν δόρφ. ἐν Praef. ad Harpocr. σ. X.— Houtsma ἐν Praef. σ. 6.—... δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀθην. Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους ... ἐχρησίμευσαν τοῦτο μὲν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος τῆς Ἀριστοτελικῆς ... τοῦτο δὲ πρὸς διόρθωσιν ἢ συμπλήρωσιν ἐφθαρμένων χωρίων αὐτῆς.

(2) Ἐν Προλ. τῆς ἑαυτοῦ ἐκδόσεως σ. IV.— Πρβλ. Διν δόρφ. αὐτ. σ. XI.

(3) Αὐτ. σ. 4 ἑπ.

(4) E. Miller, Mélanges de Litterature Grecque, Paris, 1868, σ. 385.

(5) Ὁ Διν δόρφ., αὐτ. σ. X, τὸν κώδικα τοῦτον, γνωστὸν καὶ ὑπὸ τὸ ... ἀνάγει εἰς τὴν ΙΔ' 100ετηρίδα.

(6) Πρβλ. ἃ περὶ ταύτης ὁ ἀοίδιμος Κόβητος διέλαβεν ἐν Λογίῳ Ἑρμῇ, Τόμ. ... σ. 189 καὶ 521.

ι ἐκ παντοίων ἀναμὶξ πηγῶν, νεωτέρων καὶ παλαιοτέρων, τὸ .ον αὐτῷ ἀντίγραφον, τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ ἐν τοῖς μετωπίοις αὐ- προσγράψαντος τὰς περιελθούσας ἡμῖν 92 γλώσσας. Τῷ ὄντι, ατ' ἐπιστάσεως ἠκριβώσαμεν, ἐκ τῶν γλωσσῶν τούτων 42 μὲν μῶς ἀπαντῶσι παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι, 44 δὲ φέρονται μὲν ἐν ι, ἀλλ' ἢ διαφόρως ἢ ἀτελέστερον προενηνεγμέναι, αἱ δ' ὑπόλοι- ἱ δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι κατὰ πλάνην παρεσημειώθησαν ἐν τῷ ει, διότι ἢ αὐτολεξεὶ ἢ βέλτιον εὕρηνται κατακεχωρισμέναι ἐν ἀντιγράφοις τοῦ Ἁρποκρατίωνος.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἡμετέρα συλλογὴ τυγχάνει οὖσα πολύτι- ὅτε περισώσασα ἡμῖν ἱκανὰς μὲν καὶ πολλοῦ λόγου ἀξίας γλώσ- τὰς πλείστας ἀναφερομένας εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀττικὸν δίκαιον, ι δὲ χωρία ἐκ παλαιῶν συγγραμμάτων, τῶν πλείστων ἀπ' αἰώ- ἤδη ἀφανισθέντων. Οὕτω λ. χ. πλὴν τῆς Ἀθην. Πολιτείας τοῦ στοτέλους, ἐξ ἧς ἑπτὰ (1) ὅλα ἀποσπασμάτια, κατὰ τὸ μᾶλλον τον πλήρη, παρατίθενται, ἐν αὐτῇ ἔτι φέρονται διάφορα χωρία :λᾶ μαρτύρια ἐκ τῶν Ἀτθίδων τοῦ Φιλοχόρου (2) καὶ Ἀνδροτίω- 3), ἐκ τοῦ περὶ τῆς Ἀθην. νομοθεσίας Δημητρίου τοῦ Φαλη- (4), τοῦ περὶ Νόμων τοῦ Θεοφράστου (5), τοῦ Καικιλίου καὶ ων. Ἀλλ' ἐδύνατό τις ἴσως νὰ ἐρωτήσῃ: ὁ τὴν συλλογὴν ταύτην άξας ἤντλησεν ἆρά γε ἀμέσως ἀπὸ τῶν συγγραφέων τούτων ἃ ιτίθησι χωρία, ἢ μὴ μᾶλλον παρέλαβε ταῦτα παρ' ἄλλων μετα- τέρων γραμματικῶν ἢ λεξικογράφων, ὧν ὡσαύτως τὰ συγγράμ- ι ἔκτοτε ἀπώλοντο; Δυστυχῶς τὸ δεύτερον μόνον φαίνεται ὂν νώτατον, πρῶτον μὲν καὶ κυρίως, διότι εἶνε ὡς ἥκιστα πιστευ- ότι καθ' οὓς χρόνους αἱ περὶ ὧν ἡμῖν ὁ λόγος προσθῆκαι προσε- ροντο εἰς τὸ χ'/φον τοῦ Ἁρποκρατίωνος, ἐδύναντο ἔτι νὰ σῴζων- πάντα τὰ προμνησθέντα συγγράμματα, εἶτα δὲ διότι, ὡς ἐκ τῆς ; τῆς ὅλης συλλογῆς προκύπτει, αὕτη ἀπετελέσθη ἐκ πλειόνων

Ἐν λ. λ. Εἰς δατητῶν αἵρεσιν, Ἐπώνυμος ἄρχων (ἄνευ μνείας τοῦ ατος τοῦ Ἀριστοτέλους), Θεσμοθετῶν ἀνάκρισις, Ἴσαι αἱ ψῆφοι, Κυρία .ησία, Λογισταὶ καὶ Συνήγοροι, Ξενίας γραφὴ καὶ δωροξενίας.

Ἐν λ. λ. Νομοφύλακες, Ὀστρακισμοῦ τρόπος καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐν λ. Κήρυκες.

Ἐν λ. λ. Κυρία ἐκκλησία, Μὴ οὖσα δίκη, κτλ.

Ἐν λ. λ. Εἰσαγγελία, Πρόστιμον.

καὶ νεωτέρων ὅλως πηγῶν· τεκμήριον δέ, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι γλῶ σαί τινες τοῦ ἡμετέρου λεξικοῦ ἐπὶ λέξει σχεδὸν ἀπαντῶσιν ἐν σχ λίοις ἢ παρά τισι τῶν μεταγενεστέρων λεξικογράφων, οἷον παρὰ τ Ζωναρᾷ, τῷ Σουΐδα, τῷ Φωτίῳ καὶ ἄλλοις.

Τέλος καλὸν νομίζομεν ἵνα προσθῶμεν ἔτι τινὰ περὶ τῆς γραφ τοῦ κώδικος, ἥτις κατὰ τὸν Δοβραῖον, etsi non inelegans, com pendiis plena est. Δυστυχῶς, ἐστερημένοι τῆς ὑπὸ τοῦ ἐξόχου τ του κριτικοῦ γενομένης πρώτης ἐκδόσεως, ἐν ᾗ, ὡς αὐτὸς λέγει (1) omnia, bona, mala, sana, corrupta, ὁμοιότατα τοῖς ἐν τῷ κώ κατεχώρισεν, εἴμεθα ἠναγκασμένοι ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅσα περὶ τῶν τῷ χ'/φῳ γραφῶν ἐκτίθησιν ὁ Houtsma ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τ ἑαυτοῦ ἐκδόσεως. Ἡδέως ὅμως ἀνομολογοῦμεν ὅτι μετὰ τοσα ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ὁ τελευταῖος ἐκδότης, ὅπου ἀνάγκη πα σταται, ποιεῖται μνείαν αὐτῶν, ὥστε οὐδόλως ἐδιστάσαμεν τὰ κατ' τὰς πεποιθότες παρ' αὐτοῦ νὰ παραλάβωμεν.

Τὸ χ'/φον φαίνεται γέμον παντοειδῶν ὀρθογραφικῶν καὶ ἄλ σφαλμάτων. Οἱ φθόγγοι Ι καὶ Ο, ἐν οὕτω σμικρᾷ συγγραφῇ, ἱ ράκις ὡς εἰπεῖν ἀνορθογραφοῦνται, ἐκφερόμενοι διὰ τῶν ὁμοφώ αὐτοῖς φθόγγων: ο-ω, ι-ει-η-υ-οι κτλ. Αἱ προθέσεις: ἀπὸ-ἐ -ὑπὸ-παρὰ-περὶ-πρὸ-πρὸς κτλ. πλέον ἢ ἅπαξ πρὸς ἀλλή συγχέονται. Τὸ δὲ πάντων χείριστον ὁ ἀντιγραφεὺς οὕτως ἄπε ἑλλ. γραμμάτων φωρᾶται ὤν, ὥστε οὐ μόνον πολλὰ τῶν κυρίων μάτων ἢ λέξεις δικανικὰς κάκιστα στρεβλοῖ (Κικίνου-Καικιλ 'Αμοριάδα-'Αμμωνιάδα, Φιλόχανος-Φιλόχορος κτλ. Ἡ εὐθυνία-εὔθυναι, κωβακεύεται-κωλακρέται, περιστάσ -παράστασις κτλ.), ἀλλὰ πολλάκις καὶ λέξεις κοινάς, ἔστιν ὅτ καὶ φράσεις ὅλας δεινότατα καταφθείρει. Ὅθεν οὐδὲν παράδοξον καίτοι πολλοὶ καὶ διαπρεπεῖς κριτικοὶ ἄχρι τοῦδε εἰς τὴν διόρθ καὶ συμπλήρωσιν τοῦ Κανταβριγιακοῦ λεξικοῦ ἠσχολήθησαν (2), ὁ ἔτι τὰ ἐσφαλμένα ἐν αὐτῷ ὑπολείπονται.

Περὶ τῶν τελευταίων τούτων ἔσται ἡμῖν ἰδίᾳ ὁ λόγος.

(1) Ἐν τῷ Προλόγῳ τῆς τοῦ Φωτίου ἐκδόσεως (παρὰ Houtsma, σ. 1).

(2) Πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνησθέντων καὶ ὁ πολὺς Κόβητος καὶ ὁ Μυλλῆρος κα' ἐπήνεγκόν τινας διορθώσεις.

§ 1

Αγραφίου δίκη, κατὰ τοῦ τὸν ὀφείλοντα τῷ δημοσίῳ ἐγγράψαντος καὶ τὸν τὸ ῥητὸν ἀποδόντα οἷς ὤφειλεν.

Ως γνωστόν, τὰ ὀνόματα τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ἐξ οἵας δή ποτε ς ὀφειλετῶν, εἴτε ἐκ συμβάσεως εἴτε ἐκ δικαστικῆς καταδίκης, ἐφοντο ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ἑκάστοτε ἀρχῶν ἐν λελευκωμένοις ματείοις ἢ σανίσι, φυλασσομέναις ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἢ ἀλλαχοῦ, ι τὸ εἶδος τῶν ὀφειλῶν. Ὥριζε δὲ σαφῶς ὁ νόμος τὸν τρόπον τῆς αφῆς τῶν ὀφειλῶν τούτων, τὸν χρόνον τῆς καταβολῆς αὐτῶν, ῆς ἀπαλείψεως τῶν καταβαλλομένων χρημάτων, κτλ. (1).
Επειδὴ δὲ πολλαχῶς ἐδύναντο νὰ καταστρατηγηθῶσιν αἱ περὶ αφῆς καὶ ἀπαλείψεως διατάξεις τοῦ νόμου, εἰκὸς ἦν ὁ νομοθέτης ρονοήσῃ καὶ περὶ τούτων.
ἶναι χαλεπώτατον ἡμῖν σήμερον, ὅσον εὐφαντασίωτοι καὶ ἂν ὦμεν, αντεύσωμεν ἀσφαλῶς πάσας τὰς περιστάσεις καὶ πάντας τοὺς ους καθ' οὓς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκείνῃ καὶ ὅλως ἀλλοίᾳ τῆς ἡμετέρας νίᾳ, ἐδύναντο νὰ παραβιασθῶσιν αἱ σχετικαὶ τῷ προκειμένῳ θέ- διατάξεις τοῦ ἀττικοῦ δικαίου· τοῦτο δὲ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ ν τῶν κειμένων τῶν ἀρχαίων νόμων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ύμεθα.
Αλλ' ἐκ τῶν ἐνόντων σκοπούμενοι, λέγομεν :

Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 47-48. Πρβλ. Ἀνδοκ. π. τ. μυστηρ. § 72-73 ηροῦντα τὰ παρ' Ἀριστοτέλει. Ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 47. 5 φέρεται ὅτι ὁ ιος, ᾧ ἦν πεπιστευμένη ἡ τήρησις τῶν λελευκωμένων γραμματείων, « παραδίδωσι ποδέκταις αὐτὰ ταῦτα καθελὼν ἀπὸ τῶν ἐπιστυλίων »· συνέστη δὲ ζήτημα οῦ πῶς ἆρά γε ἦσαν τετοποθετημένα. Τινὰς τῶν ἐξενεχθεισῶν ἤδη γνωμῶν δύνα- βουλόμενος νὰ ἴδῃ ἐν τῇ ἀρίστῃ ἑρμηνευτικῇ ἐκδόσει τῆς ἀριστοτελείου Ἀθην. . σελ. 174 ἐν σημ. ὑπὸ Σάνδυος (Sandy's Aristotle's Const. of Athens, on, 1893). Ἡμῖν ὅμως μᾶλλον πιθανὸν φαίνεται, ὅτι τὰ γραμματεῖα ταῦτα ἢ ς γύψῳ ἀληλιμμένοι (Βεκκ. Ἀνεκδ. 277), ἀνηρτῶντο ἀπὸ τῶν ἐπιστυλίων, ως κατά τινα ὡρισμένην τάξιν, ἵνα διατελῶσιν ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ μὴ καταστρέφων- α τῆς πρὸς ἄλληλα προστρίψεως, ὅτι δέ, ὅτ' ἦν ἑκάστοτε χρημάτων καταβολή, σιος καθῄρει (ἢ ὡς κοινῶς λέγομεν ἐξεκρέμα) ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνα, ὧν ἐν ἐκείνῃ ερᾳ ἔδει καταβληθῆναι τὰ χρήματα καὶ παρεδίδου τοῖς ἀποδέκταις.

Ἐπειδή, κατὰ κανόνα, πᾶς μὲν ὀφειλέτης τοῦ δημοσίου ἔδει μίμως καὶ ἐντὸς τεταγμένης προθεσμίας νὰ ἐγγράφηται, πα μειουμένου τοῦ ποσοῦ τοῦ χρέους ἢ τοῦ ὀφλήματος, τοὐναντίον δ' πηγορεύετο ἡ ἐγγραφὴ πολιτῶν μηδαμῶς ὀφειλόντων, ἡ παραβ τῶν σχετικῶν νόμων ἐδύνατο, κατὰ τὰς περιστάσεις, ν' ἀποτε ἀδίκημα ἢ ἐκ παραλείψεως (1) (del. omissionis) οἷον λ. χ. ἀμελείας ἢ δόλου παράλειψις τῆς ἐγγραφῆς ἢ ἀπαλείψεως τοῦ ἐγγεγραμμένου ὀφειλέτου, ἢ ἐκ θετικῆς ἐνεργείας (del. commis nis) οἷον, τοὐναντίον, ἡ ἄδικος ἢ κατ' ἐπιβουλὴν ἐγγραφή τινος ὀφειλέτου, καίπερ μηδὲν ὀφείλοντος.

Κατὰ ταῦτα ἐδύναντο νὰ συμβῶσιν αἱ ἑξῆς διάφοροι περιπτ ἃς περιλαμβάνομεν ἐν ταῖς ἀκολούθοις τρισὶ κατηγορίαις:

Α' Πολίτης τις, καίπερ πράγματι ὀφείλων τῷ δημοσίῳ, ἢ 1. δόλως ἐνεγράφη ἢ 2. ἐνεγράφη μέν, ἀλλὰ δι' ἔλασσον τοῦ ὀφειλ νου ποσοῦ ἢ 3. ἐνεγράφη μέν, ἀλλ' ἐξηλείφθη χωρὶς ν' ἀποτίσῃ ὅλον χρέος ἢ ἐν ᾧ μέρος μόνον τοῦ ὅλου χρέους ἀπέτισε.

Β' Ἢ 1. ἐνεγράφη τις ἀδίκως ὡς ὀφειλέτης, καίπερ μηδὲν ὀφε τῇ πόλει, ἢ 2. ἐνεγράφη διὰ ποσὸν μεῖζον τοῦ ὀφειλομένου πράγμ

Γ' Πολίτης τις ὄντως ὀφείλων καὶ νομίμως ἐγγραφείς, ἢ 1. κα ἀποτίσας τὸ ὅλον χρέος δὲν ἐξηλείφθη ἐκ τοῦ γραμματείου ἢ τῆς νίδος ἢ 2. ἐκ πλειόνων καταβολῶν ἐγγεγραμμένων ὡς ὀφειλομέ ἐν ᾧ τινὰ ἢ τινας κατέβαλεν, αὗται δὲν ἐξηλείφθησαν.

Ἔνοχος δὲ τῶν ἐγκλημάτων τούτων, κατὰ λόγον τῶν περιστά ἐδύνατο νὰ γένηται ἢ πολίτης ἁπλοῦς ἢ ἄρχων τις τῶν ἁρμοδίως τετραμμένων τὴν ἐγγραφὴν ἢ ἐξάλειψιν τῶν ὀφειλετῶν (2).

(1) Τοιαῦτα λ. χ. ἐκ παραλείψεως ἀδικήματα εἰσὶ καὶ παρ' ἡμῖν τὰ ὑπὸ τῶν 130, 297, 362 κτλ. ὑπὸ τοῦ Ποιν. Ν. προβλεπόμενα.

(2) Ἐκ τῶν ἀρχῶν δὲ τούτων σπουδαιοτάτη, ὡς ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ πλήθου ὀφειλῶν, ἦν ἡ τῶν πωλητῶν, οἵτινες ἐνέγραφον τοὺς ὀφειλέτας, καὶ ἡ τῶν ἀπ κτῶν, οἵτινες ἀπήλειφον τὰ καταβαλλόμενα χρήματα, ἢ καὶ αὖθις ἐνέγραφον ἐλλιπόντας καταβολήν τινα ἵνα διπλοῦν τὸ ἐλλειφθὲν καταβάλωσι (Ἀριστ. Ἀθη. Κεφ. 47-48). Πλὴν τούτων ὅμως καὶ ὁ βασιλεὺς ἐνέγραφε τὰς μισθώσεις τῶ μενῶν (Ἀριστ. αὐτ. Κεφ. 47. 4) καὶ οἱ πράκτορες τὰ ὀφλήματα (Ἀνδοκ. Μυστηρ. § 77 — ψήφισμα. Δημοσθ. κ. Ἀριστογ. Α' § 28. κ. Μακαρτ. § 71 Νομος) καὶ οἱ ταμίαι τῶν ἱερῶν τὰ χρέα καὶ τὰ ὀφλήματα, καὶ ἄλλαι ἀρχαὶ ἔτι λ. χ. ὁ γραμματεὺς τῶν Ἕνδεκα τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν δικαστικῶν ἀποφάσεων εἰσπ

Ἤδη, ὡς εἶνε ἡμῖν γνωστόν, τρία εἴδη γραφῶν πρὸς καταδίωξιν ἀδικημάτων τούτων ὑπῆρχον: 1 ἡ ψευδεγγραφῆς, 2 ἡ βουσεως καὶ 3 ἡ ἀγραφίου, πᾶσαι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας εἰσαγόμι(1). Κατὰ τὴν κρατοῦσαν ὅμως γνώμην, πλὴν τούτων, ἐν μιᾷ περιπτώσει τῶν ἀνωτέρω διαληφθεισῶν, ἐχώρει ἀποκλειστικῶς ηξις.

Ἀλλ' ἐρωτᾶται, πότε καὶ κατὰ τίνος ἑκάστη τούτων ἥρμοζεν; υχῶς αἱ περιελθοῦσαι ἡμῖν ἀρχαῖαι μαρτυρίαι οὐδαμῶς εἰσιν αὐεις πρὸς ἀσφαλῆ, ἀλλ' οὐδὲ πλήρη λύσιν τῶν ζητημάτων τούως δὲ φαίνεται ἡ αὐτὴ ἀβεβαιότης ἐπεκράτει καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων ἀρχαίων λεξικογράφων.

κτὰ τὸν Ἁρποκρατίωνα (ἐν λ.) «ψευδεγγραφή: ὄνομα δίκης . ἣν εἰσίασιν οἱ γεγραμμένοι ὀφείλειν τῷ δημοσίῳ ὡς καταψευου αὐτῶν τοῦ ἐγγράψαντος ἐν τῇ σανίδι τῇ παρὰ τῇ θεῷ κει(2)». Προσάγεται δὲ μάρτυρας τὸν Λυκοῦργον ἐν τῷ κατ' Ἀγείτονος καὶ τὸν Ἰσαῖον ἐν τῷ πρὸς Μέδοντα· ἀλλὰ δυστυχῶς ερος τῶν λόγων τούτων περιεσώθη ἄχρις ἡμῶν.

πως δή ποτε, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου προκύπτει ὅτι, ἡ γραφὴ γγραφῆς ἐδύνατο κυρίως νὰ ἐγερθῇ ὑπὸ τοῦ ἀδίκως ἐγγραφέντος ιιλέτου τοῦ δημοσίου κατὰ τοῦ ἐγγράψαντος αὐτὸν δημοσίου λήλου· διότι, ὡς εἴρηται, ἄλλως δὲ καὶ οἴκοθεν νοεῖται, μόνον ιένοι ἄρχοντες ἦσαν ἐντεταλμένοι νὰ ἐγγράφωσι καὶ ἀπαλείφωσι ως τοὺς ὀφειλέτας.

ὡς δὲ ταῦτα ὅλως συμφωνοῦσι τὰ παρὰ τῷ Σουίδᾳ ἀναλυτικώφερόμενα ἐν λ. ψευδεγγραφῆς δίκη: «τῶν δημοσίᾳ ὀφειιν τὰ ὀνόματα ἀπογράφονται οἱ ταμίαι καὶ ὅσα ἕκαστος ὀφείλει. οὖν μὴ ὀφείλοντα ἐγγράψῃ τις, ἢ ὀφείλοντα μὲν ἐγγράψῃ, πλέον ῦ ὀφλήματος, οὗτος ψευδεγγραφῆς κρίνεται(3)».

στε, κατὰ τἀνωτέρω, δυνάμεθα, φρονοῦμεν, νὰ θεωρήσωμεν ὡς

ποσά, ὡς διδασκόμεθα ἐξ ἐπιγραφῆς τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος ἐν C. I. A., II, 11, στίχ. 143.

Ἀριστ. αὐτ. Κεφ. 59, 3.— Ψευδοδημ. κ. Θεοκρ. § 52.

Τὰ τῇ λ. ταύτῃ (: κειμένῃ) ἐν τῇ διν δορφ. ἐκδόσει ἀμέσως ἀκολουθοῦντα: ως ἐγγραφέντες ὀφείλειν τῷ δημοσίῳ) εἶνε φανερὸν ὅτι λόγῳ σχολίου ἢ ἐπεξηπαρενεβλήθησαν ὑπό τινος ἀντιγραφέως.

Πρβλ. ἔτι παρὰ τῷ αὐτῷ τὰ ἐν λ. ψευδὴς ἐγγραφή.

ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ γραφὴ ψευδεγγραφῆς ἥρμοζεν ἐπ' ἀμφοτέρων περιπτώσεων τῆς Β' κατηγορίας, ἐξ ὧν τριῶν πρὸ μικροῦ κατ' εἰ σίαν διείλομεν τὸ σύνολον τῶν διαφόρων ἐνδεχομένων περιπτώσε

'Αλλ' ὁ Πολυδεύκης ἐν Η. 43 ἄλλα φαίνεται περὶ τῆς γρα ταύτης διδάσκων. «Ψευδεγγραφῆς δ' ἦν δίκη (1), λέγει κατὰ ὡς ὀφείλοντάς τινας ἐνδειξαμένων, εἰ ψευδῶς σεσυκοφαντηκότες ἀλ κατὰ δὲ τούτου (γρ. τούτων) ἦν καὶ ἐπιβουλεύσεως γραφ Εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ γραμματικὸς οὗτος ἥκιστα μὲν ἐφιλοπόνησε τὴν ἀκρίβωσιν τῆς μεταξὺ τῶν δύο γραφῶν τούτων διαφορᾶς. κα στάσης, ἄλλως τε, ἔτι μᾶλλον δυσεπιγνώστου, ὡς φαίνεται, ἐπὶ χρόνων αὐτοῦ, ἀνεπιστάτως δὲ διετύπωσε καὶ τὸν ὁρισμὸν τῆς δεγγραφῆς, συναναμίξας αὐτῷ στοιχεῖα τῷ τῆς βουλεύσεως πρ κοντα. Ἔπειτα δέ, ὡς διατυποῖ αὐτόν, εἶνέ τις ἠναγκασμένο συμπεράνῃ ὅτι, πρὸς ἔγερσιν τῆς γραφῆς ψευδεγγραφῆς, ὅρος προτέρα ὡς συκοφαντῶν καταδίκη τῶν ἐνδειξαμένων τινὰ ὡς ὀφ την (:« εἰ ψευδῶς σεσυκοφαντηκότες ἁλῷεν »), ὅπερ ὅμως οὐ μὲν τῶν ἄλλων γραμματικῶν ἢ λεξικογράφων παρέδωκεν ἡμῖν, καθ' ἑαυτὸ δὲ φαίνεται ἀπίθανον ὄν. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς γραφὴν ψευδεγγραφῆς.

Ἡ δὲ βουλεύσεως, κατὰ τὸν Ἁρποκρατίωνα (ἐν λ.) ἐσ « ὅταν [τις] ἐγγεγραμμένος ὡς ὀφείλων τῷ δημοσίῳ αὐτὸς δικάζ τινι ὡς οὐ δικαίως αὐτὸν ἐγγεγραφότι ». Προβάλλεται δὲ μάρ μόνον τὸν Δημοσθένην ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος Α', ἐν ᾧ ὀλίγα περὶ βουλεύσεως φέρονται (2), καίτοι ὁ Λυκοῦργος, κατὰ συγγραφέα τῆς εἰς τὸν λόγον τοῦτον Ὑποθέσεως (3), εἰδικώτερο εὐρυτέρως ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἐπραγματεύσατο τὰ κατὰ τὴν δίκην τα προκύψαντα νομικὰ ζητήματα. Ὡς δὲ ὑπὸ τοῦ Σουΐδα (4) σ διδασκόμεθα, ὁ Λυκοῦργος ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος λόγῳ ἀμφοτέρων τῶν γραφῶν, τῆς τε βουλεύσεως καὶ ψευδεγγραφῆ

(1) Ὁ Ἀριστοτ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 59, 3 καὶ τὴν ἀγραφίου καὶ τὴν ψ γραφῆς καὶ τὴν βουλεύσεως ἀποκαλεῖ πάσας γραφάς· ὥστ' ἐκλείπει πλέον ἡ χρ ἂν μεταξὺ τούτων ἢ τῶν δικῶν ἁπλῶς κατελέγοντο.

(2) Ὅρ. § § 28. 71 ἐπ.

(3) Ὑπόθ. εἰς τὸν κ. Ἀριστογείτ. λόγον τοῦ Δημοσθ., σελ. 769.

(4) Ἐν λ. ψευδὴς ἐγγραφή.

:συτῶν ἀλλήλων, ἐποιεῖτο τὸν λόγον. Ὥστε ὁ Ἁρποκρατίων
ς μὲν ἐξήτασε τὸ πρᾶγμα, παρὰ μόνου τοῦ Δημοσθένους ἀντλή-
α περὶ τῆς γραφῆς βουλεύσεως, καίτοι ἐν τοῖς περὶ ψευδεγγρα-
ἐν λ.) διαῤῥήδην ἐμνημόνευσε τοῦ κατ' Ἀριστογείτονος λόγου
υκούργου, διέλαθε δὲ πάντως αὐτὸν καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ἐν λόγῳ
ν διαφορά· διότι, ἐξ ὧν τοὐλάχιστον περὶ αὐτῶν διδάσκει, οὐδεὶς
αν δύναται νὰ ἐξαγάγῃ.

δὲ Σουίδας παρετήρησε μέν, ὡς εἴρηται, ὅτι ὁ Λυκοῦργος περὶ
ἰγωγῶν τούτων ἐλάλει ὡς πράγματι ἀλλήλων διαφερουσῶν,
δ' ὅμως, ὡς φαίνεται, ὁ ῥήτωρ οὐδαμῶς τὰς οὔσας διαφορὰς
, ἐπειράθη αὐτὸς ἵν' ἐν τοῖς συμφραζομένοις ἀνεύρῃ καὶ ἐκ τῶν
ν προσδιορίσῃ αὐτάς. Διὸ λέγει ἐν λ. ψευδὴς ἐγγραφή: «ζη-
δ' ἄν τις τίνι διαφέρει ψευδεγγραφὴ βουλεύσεως; καὶ γὰρ δια-
α τίθησιν ὁ Λυκοῦργος. Τάχα οὖν ψευδεγγραφῆς μὲν ἐλάγχανον
ὀφείλοντες μέν, ἐγγραφέντες δὲ ψευδῶς, βουλεύσεως δὲ οἱ πάλαι
ρληκότες, ἀποδόντες δὲ καὶ αὖθις κατ' ἐπιβουλὴν ψευδῶς ἐγ-
ντες».

περὶ τῆς γραφῆς δὲ βουλεύσεως θεωρίαν ταύτην τοῦ Σουΐδα,
καὶ οὗτος ὡς ἁπλῆν ὑπόθεσιν, ἐνδοιάζων μάλιστα (: τάχα οὖν
ἐξήνεγκεν αὐτήν, πολλάκις ὅμως ἄχρι σήμερον εἴδομεν ἀνεν-
ως ἐπαναλαμβανομένην. Ἀλλ' εἶνε ἀληθὴς ἆρά γε ἢ μὴ μᾶλλον
χεδίασμά τι τοῦ λεξικογράφου τούτου; Καθ' ἡμᾶς εἶνε ψευδής,
ἐ κατὰ τοῦτο μόνον χρήσιμος, ὅτι παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ
ομεν, ὅτι ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος λόγῳ τοῦ Λυκούργου, ὃν
ίδας εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐλέγετο διηγηματικῶς περὶ τοῦ Ἀρι-
τονος, ὅτι ἐδίωκε βουλεύσεως τὸν Ἀλωπεκῆθεν Ἀρίστωνα, ὡς
αφότα αὐτὸν αὖθις καὶ κατ' ἐπιβουλὴν ὡς ὀφειλέτην τοῦ δη-
, καίτοι ἀποδόντα τὸ παλαιὸν ὄφλημα καὶ διὰ τοῦτο ἀπαλει-
ι τῆς σανίδος (1). Αὐτὰ δὲ ταῦτα ὁ λεξικογράφος ἐξέλαβεν ὡς
ια τῆς ἐν λόγῳ ποιν. ἀγωγῆς. Ἀλλ' ὅ, τι εὐθὺς δείκνυσι τὸ
τμένον τοῦ ὁρισμοῦ τούτου τῆς γραφῆς βουλεύσεως εἶνε τόδε:
μικῶς μεταξὺ τοῦ μηδὲν ὀφείλοντος καὶ διὰ τοῦτο ἀρχῆθεν
ς ἐγγραφέντος (γρ. ψευδεγγραφῆς) καὶ τοῦ ὀφείλοντος μὲν καὶ

(1) Βλ. Δημοσθ. κατ' Ἀριστογείτ. Α § 71 ἐπ.

[illegible] εἶτα δ' ἀποδόντος καὶ ἐξαλειφθέντος [illegible] ὀφείλοντος, ψευδῶς ἐγγραφέντος, (γ[illegible] [illegible] οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ διαφορά. [illegible] ὥστε εἰδικῶς ὁ νομοθέτης νὰ μεριμνήσῃ [illegible] δευτέρᾳ περιπτώσει, τὸ μὲν πρῶτον ὁ [illegible] καὶ ἐνεγράφη καὶ ἀπηλείφθη, ἀφ' οὗ ἀπ[illegible] [illegible] μεταγενεστέρα ψευδὴς ἐγγραφὴ τοῦ αὐτοῦ [illegible] μηδὲν ὀφείλοντος, οὐδαμῶς δύναται νὰ [illegible] [illegible] περιπτώσεως ψευδεγγραφῆς. Ἀλλαχοῦ ἄρα ἐγκ[illegible] [illegible] βουλεύσεως.

[illegible] κρίνοντας ἰδίως κατ' ἀναλογίαν ἐξ ὧν περὶ βο[illegible] [illegible] ἐκ τῶν λεξικογράφων κυρίως γινώσκομεν, παρακο[illegible] [illegible] τῇ γραμματικῇ τῆς λέξεως ταύτης ἐννοίᾳ, ἡ γρ. [illegible] [illegible] ψευδοῦς ἐγγραφῆς φαίνεται ἁρμόζουσα οὐχὶ ἁπλῶς [illegible] τινα ἐγγεγραφότος ὡς ὀφειλέτην τοῦ δημοσίου (ὅ[illegible] [illegible] ψευδεγγραφῆς), ἀλλὰ κατὰ τοῦ ὅπως δή ποτε ἐπ[illegible] [illegible] τινι ψευδῆ ἐγγραφήν, τουτέστι κατὰ τοῦ δολίως [illegible] dolo malo, ἐν γνώσει δῆλα δὴ τοῦ ἀνεγκλήτου [illegible] [illegible] ψευδοῦς ἀναγγελίας, εἴτε δι' οἵου δή ποτε ἄλλου [illegible] [illegible] (1) τὴν ἄδικον ἐγγραφὴν αὐτοῦ ὡς ὀφειλέτου [illegible] [illegible] πράγματι ἐπηκολούθει ἡ ἐγγραφή. Ἐν τοιαύτῃ δὲ [illegible] ἀποδειχθέντος τοῦ κυριωτάτου στοιχείου τῆς γραφῆς [illegible] [illegible] τῆς ἐπιβουλῆς, ὁ μὲν ἀδίκως ἐγγραφεὶς ἀπηλείφετο. [illegible] δολίως αὐτὸν ἐνδειξάμενος: «Ἂν ἕλῃ (ὁ Ἀριστο[illegible] [illegible] τῆς βουλεύσεως, τί ἔσται; ἐξαλειφθήσεται [illegible] [illegible] ταῦτα γὰρ οἱ νόμοι λέγουσι (2)».

[illegible] δ' ὅτι ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ἡ ἐν λόγῳ γρα[illegible] [illegible] κατὰ τοῦ ἐνεργήσαντος τὴν ψευδῆ ἐγγραφὴν δημοσίου [illegible]

[illegible] τοῦτον, ὃν ὁ μὲν ἡμέτερος νομοθέτης (Ποιν. Ν[illegible] [illegible] ὡς ἠθικὸν αὐτουργόν, ὁ δὲ Γερμανὸς ἐν τῷ ποιν. Ν[illegible] [illegible] Αὐτοκρατορίας ὀνομάζει Anstifter. Βεβαίως δὲ καθ' [illegible] [illegible] ἡ ἐνέργεια τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ἔδει νὰ ᾖ προϊὸν δόλου [illegible] βουλεύσεως, κατεδικάζετο εἰς ἀντεγγραφὴν ἀντὶ τοῦ διωκο[illegible] [illegible] ὅμως ὅτι, καθόλου εἰπεῖν, ἡ περὶ βουλεύσεως [illegible] [illegible] ἔτι οὖσα τὰ μάλιστα ἀβέβαια καὶ σκοτεινή.

[illegible] Ἀριστογεῖτ. Α' § 73.

. ἰὰν, ὡς εἰκός. καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν συνέτρεχον οἱ ὅροι βου-
ως.
λλ' ὡς φαίνεται τὴν γενικὴν περὶ δόλου ἢ βουλεύσεως θεωρίαν ὁ
αῖος νομοθέτης ἐπεξέτεινεν ἐπὶ πασῶν τῶν περιπτώσεων τῆς
ιῶν, ὡς ἀνωτέρω (1), κατασκευασθείσης Γ' κατηγορίας, περὶ μὴ
ἰψεως τοῦ ὀφειλέτου, καθ' ὅσον μέρος ἢ τὸ ὅλον τῆς ἑαυτοῦ
ἐς πράγματι κατέβαλε, θεωρήσας ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸν
ιάλειψιν παραλιπόντα δημόσιον ὑπάλληλον ὡς ἔνοχον βουλεύ-
Πράγματι δὲ τοῦτο, καθ' ἡμᾶς, μεθ' ἱκανῆς πιθανότητος συνάγε-
ἐπιγραφῆς τοῦ Δ' αἰῶνος π. Χ., περιεχούσης (στ. 104-157)
μά τι τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων περὶ χρημάτων εἰσπράξεως
ιτι τῆς πρὸς τὸ δημόσιον ἐκ δικαστικῆς καταδίκης ὀφειλῆς τοῦ
ιδος. Ἔχει δ' ὡς ἑξῆς τὸ σχετικὸν τῇ γραφῇ ταύτῃ μέρος τῆς
; ὁ λόγος ἐπιγραφῆς (στ. 139-152) ὡς ἐπανεκδιδομένη κα-
ἰφισται ἐν τῷ πρὸ μικροῦ μόλις δημοσιευθέντι Fasc. I[er], Sér.
σ. 146 τοῦ ὄντως πολυτίμου, ἡμῖν τοῖς νομικοῖς μάλιστα, διά
περιεχόμενον καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ σοφὰ τῶν ἐκδοτῶν σχόλια,
il des Inscript. Juridiques Grecques ὑπὸ τῶν κ. κ. R.
le, B. Haussoullier καὶ Th. Reinach: «ἐὰν δὲ οἱ τῶν
ων ἄρχοντες οἱ ἐφ' Ἡγησίου ἄρχοντος παραλαβού-
ῆς πόλεως τοὺς κωπέ[α]ς μὴ ἀναγράψωσιν εἰς τὴν
ιν ἢ ὁ γραμματεὺς τῶν ἕνδεκα μὴ ἀπαλείψει ἀπὸ
φλήματος τοῦ Σωπόλιδος τὸ γιγνόμενον τῶν κωπέων
τὰ ἐψηφισμένα τῆι βουλῆι, ὀφειλέτω ἕκαστος αὐτῶ(ν)
ὁραχμ(ὰς) τῶι δημοσί(ωι) καὶ (ὑπόδικος) ἔστω Σωπό-
καὶ τοῖς Σωπόλιδος οἰκείοις τῆς βουλεύσεως τοῦ ἀρ-
υ τῆς τιμῆς τῶν κωπέων, (ὧν) ἂν ἡ πόλις παρειλη-
ἰ παρὰ Σωπόλιδος καὶ τῶν οἰκείων τῶν Σωπόλιδος».
ἐπιφανεῖς γάλλοι ἐκδόται τὰ περὶ βουλεύσεως ὧδε φερόμενα
ὄντες καὶ τὴν διαφορὰν ταύτης ἀπὸ τῆς γρ. ψευδεγγραφῆς
ζοντες, τάδε διδάσκουσιν (αὐτόθ. σ. 158): «l'action βουλεύ-
tteint celui qui a *maintenu* à tort une inscription de ce
χρέους δῆλα δὴ πρὸς τὸ δημόσιον) pour tout ou pour par-
lle est la conclusion qu'on a tirée avec raison de notre

. 3.

texte». Εἰς ταῦτα δ' ὅμως, οἷς ἄλλως καὶ ἡμεῖς κατὰ κανόνα
φωνοῦμεν, δύναται ν' ἀντιπαρατηρηθῇ, ἐπὶ τῇ βάσει αὖθις τοῦ
κειμένου, ὅτι ἐν ἀπειθείᾳ ὑπόδικος βουλεύσεως κηρύσσεται οὐ
τῶν Ἕνδεκα γραμματεὺς μόνος, ὅστις ν' ἀπαλείψῃ ἐπιτάσσ
ἀλλ' ἀδιακρίτως «ἕκαστος αὐτῶν», τουτέστι, σὺν τῷ γραμμ
καὶ ἕκαστος τῶν ἀρχόντων τῶν νεωρίων, οἷς ὅμως ἐπιβάλλετα
ν' ἀπαλείψωσιν, ἀλλά, τοὐναντίον, ν' «ἀναγράψωσιν εἰς τὴν
λην» τὸ γιγνόμενον τῶν κωπέων (στ. 122-131, 139-145).
λοιπόν, ἐδύνατό τις νὰ ἰσχυρίσηται, ὅτι οὐ μόνον ἡ μὴ ἀπάλει
ἀλλὰ καὶ ἡ μὴ ἐγγραφὴ ἐπίσης τῇ βουλεύσει ὑπόκειται. Δυστ
οἱ κ. κ. ἑρμηνευταὶ οὐδὲν πρὸς διευκρίνησιν ἢ ἀπόκρουσιν τῆς
νωτάτης ἀντιρρήσεως ταύτης διδάσκουσιν ἡμᾶς· εἶνε μάλιστα
τοῦτο ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἐν τῇ μεταφράσει (σ. 149) τὴν
κειμένου λ: βουλεύσεως ἀποδιδόασι διὰ τῶν: action de *non*
diation, ἅτινα, καθιστάντα σαφεστέραν ἔτι τὴν κατ' αὐτοῦ
λέξει ἔννοιαν τῆς λ. βούλευσις, ἐπαυξάνουσι, κατὰ τὸ φαινό
τοὐλάχιστον, τὰς δυσχερείας τῆς ἑρμηνείας: πῶς εἶνέ ποτε δυ
κατὰ δημοσίου ἄρχοντος μὴ ἐγγράψαντος ν' ἀπειλῆται
περὶ μὴ ἀπαλείψεως; Ἐξ ἄλλου δέ, ὡς γνωστόν, οὐδ' ἡ
φίου ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ἐδύνατο κατ' αὐτοῦ νὰ προσήκη,
ὡς μαρτυρεῖται, αὕτη ἦν «κατὰ τοῦ τὸν ὀφείλοντα τῷ δημοσί
ἐγγράψαντος», ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἄρα καὶ ἐπὶ μὴ ἐγγραφῆς
πρὸς τὸ δημόσιον, ἐν ᾧ ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ψηφίσματι ἐγγραφή,
ναντίον, διατάσσεται ἐν τῷ συμφέροντι κυρίως τοῦ ὀφειλέτου
λοντος νὰ πιστωθῇ (créditer) διὰ τῆς ἀξίας τῶν κωπέων, οὐ
νὰ κτήσηται καὶ ἑτέραν (πλὴν τῆς παρὰ τῷ γραμματεῖ τῶν Ἕ
δι' ἀπαλείψεως) ἔγγραφον δημοσίαν ἀπόδειξιν περὶ τῆς κατα
μέρους τοῦ πρὸς τὴν πόλιν ὀφλήματος.

Ἐντεῦθεν καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα τόδε: Ἐπειδὴ
προκειμένῃ περιπτώσει ἥ τε ἐγγραφὴ καὶ ἡ ἀπάλειψις εἰς ἓν
τὸν αὐτὸν ὁρῶσι σκοπόν, τὴν πίστωσιν τουτέστι τοῦ Σωπόλιδος
τῆς ἀξίας τῶν κωπέων, ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης τὴν κατὰ τοῦ γ
ματέως τῶν Ἕνδεκα ἰδίως ἁρμόζουσαν, ἐν ἀπειθείᾳ, γρ. βου
σεως, διὰ τοῦ ψηφίσματος ἐπεξέτεινε καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων
νεωρίων, ἀφομοιώσας εὐλόγως τὴν παρ' αὐτῶν παράλειψιν τῆς

:ασῆς τῆς πιστώσεως πρὸς τὴν παράλειψιν ἀπαλείψεως ἀπὸ τοῦ ;λήματος.

Εἴπομεν πρὸ μικροῦ ὅτι ἡ βουλεύσεως ἐδύνατο νὰ χωρήσῃ, ἐὰν ράγματι ἐπηκολούθει ἡ ἄδικος ἐγγραφή. Τῷ ὄντι, ὅσῳ στυ;ὰ καὶ ἂν θεωρηθῇ ἡ κατὰ τῆς τιμῆς τοῦ πολίτου, ὡς τοιούτου, :βουλὴ αὕτη, ἵν' ὅμως ὑπάρξῃ ἀδίκημα, στερηθῇ δηλονότι οὗτος ;ίκως τοῦ δικαιώματος τοῦ πολιτεύεσθαι (1), ἔδει ἡ ἐπιβουλὴ αὕτη : ἐπιτύχῃ, ἐγγραφομένου ψευδῶς τοῦ πολίτου ὡς ὀφειλέτου· διότι, ἄλλως, ἀφ' οὗ οὗτος οὐκ ἦν ὀφειλέτης, οὐδ' ἐνεγράφη ὡς τοιοῦτος, ;ιμίαν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ὑπέστη στέρησιν τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ :αιωμάτων. Τοῦτο δ' ἐξάγεται καὶ ἐξ ὧν περὶ τῆς ἐναντίας περι;ώσεως λέγει ὁ Δημοσθένης (ἢ Ὑπερείδης, κατὰ Κόβητον, Κόντον : τινας ἄλλους φιλολόγους) ἐν τῷ κ. Ἀριστογείτ. Α΄, § 72: «ναί, ;ὶν (ὁ Ἀριστογείτων: διώκω βουλεύσεως τὸν Ἀρίστωνα)· ἀδίκως ; μ' ἐγγέγραφεν. δεῖ δή σε, ὡς ἔοικε, δίκην λαβεῖν. οὐκοῦν ὑποσχεῖν ;ῦτον καὶ μεῖναι ἐν οἷς πέπονθας ἀνάγκη. ἢ τίνος λήψει δίκην; εἰ ; ἔξεστί σοι πάντα ποιεῖν ἅπερ τοῖς ἄλλοις, τί ἠδίκησαι;»

Τελος, ἐν τισιν ὡρισμέναις περιπτώσεσιν, ἐχώρει ἡ γρ. ἀγραφίου, ἣν ἀναφέρεται ἡ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης παραγράφου παρατεθει;η γλῶσσα τοῦ ἡμετέρου ῥητορικοῦ λεξικοῦ, προφανῶς ἐφθαρμένη ;α κατὰ τὸ τέλος. Ἀλλὰ πότ' ἐχώρει; Εἶτα δὲ κατὰ τίνος;

Ὡς ἀρχόμενοι εἴπομεν, πάντων τῶν ὅπως δή ποτε πρὸς τὸ δημό;ν ὀφειλόντων τὰ ὀνόματα ἔδει κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον νὰ ἐγγρά;νται ἐν λελευκωμένοις γραμματείοις, μετὰ τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ ;. Εἰδικῶς δὲ περὶ τῶν ἐκ καταδίκης ὀφλημάτων γινώσκομεν, ὅτι ;τα ἐγγραφόμενα ἐν σανίσιν μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ὀφειλετῶν, ;ετίθεντο ἐν τῇ Ἀκροπόλει (2), παρὰ τῇ θεῷ, πιθανώτατα εἰς κοι;θέαν. Ἦν δὲ συγκεχωρημένον τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν νὰ ;ῃ ἀντίγραφα τῶν γεγραμμένων (3). Πάντα δὲ τὰ χρέα ταῦτα, ;ν βεβαίως τῶν ὑπὸ προθεσμίαν ὀφειλομένων, ἐθεωροῦντο ἀμέσως

(1) Τῷ ῥήματι τούτῳ ἐνταῦθα χρώμεθα ἐν ᾗ ἐννοίᾳ καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς ἑτέρας εἰς Δημοσθέν. κ. Ἀνδροτίωνος λόγον Ὑποθέσεως, σελ. 591: «τὸν ὑποφείλοντα τῷ ;σίῳ μὴ πολιτεύεσθαι».

(2) Δημοσθ. κ. Ἀριστογείτ. § § 4. 28. 70.— Σουΐδ. ἐν λ. ἀγραφίου δίκη.

(3) Ψευδοδημ. κ. Θεοκρ. § 18.

[illegible] ἀπὸ τῆς ἡμέρας [illegible] τῆς ἡμέρας [illegible] [illegible]

Ἄχρισι δὲ [illegible] ἑξῆς δύο [illegible] τῆς ἐνάτης πρυτανείας [illegible] ἡ [illegible] τῆς [illegible] ἐξαναγκαστικὸν μέσον [illegible] καὶ ἡ δέσμευσις αὐτῶν [illegible] τοὺς ὀφείλοντας τῷ δημοσίῳ [illegible] ἡ [illegible] ὀφείλοντα τῷ ψευδομένῳ εἰς ἔνδειξιν [illegible].

Ταῦτ' [illegible] ἑξῆς δύο ζητήματα, σχετικὰ [illegible] ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ [illegible] ἐπιχειρήσεων, εἰς ἔνδειξιν [illegible] οἱ μὴ ἐγγεγραμμένοι ἐκ τῶν ὀφειλετῶν: [illegible] τις, ἀλλὰ μὴ ἐγγεγραμμένου, ἀντὶ τῆς ἐνδείξεως [illegible] ρίσῃ ἡ γρ. ἀγραφίου;

(1) Αὐτ. § § 19. 21.

(2) Ὑπὸ ταύτης κατεβάλλοντο αἱ [illegible] [illegible] τῆς ἐπιβολαί. Ἀριστ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 47, 4.— Ἀνδοκ. [illegible]

(3) Ἀριστοτ. αὐτ. Κεφ. 48. 1.— Ἀνδοκ. αὐτ. § 73.— Ψευδοδημ. κ. Νικοστρ. [illegible] 7.— Πρβλ. Ὑπόθ. εἰς τὸν κ. Ἀριστογείτ. Α', σελ. 768.

(4) Ἀριστ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 48. 1.— Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. § 98. Πρβλ. τας § § 80. 81. 144 ἐπ. προσέτι δὲ τὰς εἰς τὸν αὐτὸν λόγον Ὑποθέσεις, τὴν τοῦ [illegible] βανίου καὶ τὴν ἑτέραν.

(5) Δημοσθ. κ. Τιμοκρ. § 22 (Νόμος).

(6) Δημοσθ. κ. Ἀνδροτίων. § 33.— κ. Ἀριστογείτ. Β', § 1.— Δειναρχ. κ. Ἀριστογείτ. (2. § 13).

(7) Ἀριστοτ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 63. 3.— Δημοσθ. κ. Μειδ. § 182.— κ. [Τι]μοκρ. § 50 (Νόμος).

(8) Ψευδοδημ. κ. Θεοκρ. § 15.— Πρ. Νικοστρ. § 14.

(9) Ὅρ. τὰς ἀμέσως ἡγουμένας παραπομπάς. Ἔτι δὲ Πολυδεύκ. Η. 49-50, Ἁρποκρατ. καὶ Σουίδ. ἐν λ. ἔνδειξις.

ετὰ πάσης βεβαιότητος εἰς οὐδέτερον τῶν ζητημάτων τούτων μεθα ν' ἀπαντήσωμεν· μᾶλλον δὲ θὰ καταγίνωμεν ἁπλῶς ἵν' ὑπομεν ὅσον ἔνεστι συντόμως τὰς δυσχερείας καὶ ἀπορίας αἵτινες νίζονται.

ς πρὸς τὸ πρῶτον ζήτημα: Κατὰ τὰ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν νει φερόμενα (1), τοῖς τῷ δημοσίῳ ὀφείλουσιν, (ἄνευ ὡρισμένης ίσεως εἴ εἰσιν οὗτοι ἐγγεγραμμένοι ἢ μή), οὐκ ἐξῆν οὔτε δικάεῦτε λέγειν, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων ποιεῖν, πρὶν ἂν ἐκτίτὰ ὀφειλόμενα. Παρὰ μόνῳ δὲ τῷ ψευδοδημοσθενείῳ κατὰ Θεολόγῳ ῥητῶς καὶ ἐπανειλημμένως εὑρίσκομεν λεγόμενον, καὶ δὴ ιὰ νόμου πιστούμενον, ὅτι ἵνα τις θεωρηθῇ ὡς ὀφειλέτης τοῦ που, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπόκηται ταῖς διαληφθείσαις νομίμοις ζη- οὐδαμῶς ἦν ἀναγκαῖον νὰ ᾖ ἐγγεγραμμένος ὡς ὀφειλέτης, ὅτι τ' ἀκολουθίαν, ἐνδείξεως γενομένης, ἐδύνατο ὁ ἐνδεικνύων ν' ἀποόπως δή ποτε ἄλλως ἢ διὰ τῆς σανίδος τὸ χρέος ἢ τὸ ὄφλημα): « Λέγε δὴ κἀκεῖνον τὸν νόμον τὸν ἀπ' ἐκείνης κελεύοντα τῆς ς ὀφείλειν, ἀφ' ἧς ἂν ὄφλῃ, ἐάν τ' ἐγγεγραμμένος ᾖ ἐάν τε Πρβλ. ἔτι § § 48-52.

λλ' ἡ λύσις αὕτη, καίτοι καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν ἔχουσα τὸ παρά-, δυναμένη δὲ μόνον νὰ θεωρηθῇ ὡς λίαν αὐστηρὰ ἴσως, φαίνεᾶλλον οὖσα προϊὸν ῥητορικῆς ἑρμηνείας τοῦ διειλημμένου νόμου, ον ἐν αὐτῷ τῷ κατὰ Θεοκρίνου λόγῳ ὁ ἐνδειχθεὶς παρίσταται ιστάμενος κατὰ τοῦ κύρους τῆς ἐνδείξεως, καὶ δὴ διαῤῥήδην ζόμενος ὅτι κατὰ τῶν μὴ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐγγεγραμμένων οὐ κι ἔνδειξις, οὐδὲ δίκαιον εἶνε νὰ ὑπολαμβάνωνται, καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ διώκωνται δι' ἐνδείξεως ὡς ὀφειλέται, ἐκεῖνοι ὧν οὐδεὶς ωκε τὰ ὀνόματα τοῖς ἁρμοδίοις ἄρχουσι πρὸς ἐγγραφὴν (§ 48): αι δ' αὐτοὺς ἐπιχειρήσειν λέγειν ὡς οὐδέ ἐστιν ἔνδειξις τούτων, μὴ ἐν ἀκροπόλει ἐπιγεγραμμένοι (2) εἰσίν, οὐδ' ἐστὶ δίκαιον τού-

'Ορ. τἀνωτέρω παρατεθειμένα χωρία.

Οὕτως: ἐπιγεγραμμένοι, κατὰ τὴν τοῦ Δινδορφίου στερεότ. ἔκδοσιν· κατὰ τοῦ Βεκκήρου (Orat. Att. τομ. 5, σελ. 537): γεγραμμένοι. Ὁ σεβαστὸς αλος κ. Κ. Σ. Κόντος ἐν οἷς ἐν «Ἀθηνᾶς» τόμ. Ι', τεύχ. γ', σελ. 272 καμαρτυρίοις τῆς κατὰ περίφρασιν ἐκφορᾶς τοῦ γ' πληθ. προσ. τοῦ παθ. παραπαρατιθέμενος τὸ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος ἐπιγεγραμμένοι εἰσὶν περιλαμβάνεισει, πιθανῶς νομίζων ὕποπτον ἢ ἐσφαλμένον ἀντὶ τοῦ ἐγγεγραμμένοι. Διωρ-

τους ὑπολαμβάνειν ὀφείλειν, ὧν οὐδεὶς παρέδωκε τοῖς πράκτορ[ι] ὀνόματα». Καὶ εὐθὺς δὲ κατωτέρω (§ 50), ἐξ ὧν πρὸς ἀντίκρ[ου] φέρονται, φαίνεται προταθὲν καὶ ἕτερον πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ νομ[ί] τῆς ἐνδείξεως ἐπιχείρημα ἐξ ἑρμηνείας τοῦ περὶ ἀπαλείψεως τῶν γεγραμμένων νόμου, κελεύοντος ἀπαλείφειν ἀπὸ τοῦ ὀφλήματος καταβαλλόμενα.

Τῇ ἀποφατικῇ δὲ ταύτῃ λύσει, ὅτι κατὰ τῶν μὴ ἐγγεγραμμ[έν] καίπερ ὀφειλόντων, δὲν ἐχώρει ἔνδειξις, φαίνονται συνηγοροῦντα ἃ λέγει ὁ Δημοσθένης ἢ Ὑπερείδης ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος Α 69 ἐπ. περὶ ἐνδείξεως, ἐξ ὧν ἄγεταί τις μᾶλλον νὰ πιστεύσῃ ὅτι, χωρήσῃ νομίμως κατ' ὀφειλέτου ἔνδειξις, ἐπάναγκες ἦν τὸ χρέος ν[ὰ] προαποδεδειγμένον διὰ τῆς ἐγγραφῆς: «Εἰσὶ τοίνυν ὧν Ἀριστογε[ίτων] ὀφείλει τῇ πόλει συνθῆκαι μὲν οἱ νόμοι, καθ' οὓς ἐγγράφονται πά[ντες] οἱ ὀφλισκάνοντες, ὅρος δ' ἡ σανὶς ἡ παρὰ τῇ θεῷ κειμένη. Εἰ μὲν ἀνῄρηται ταῦτα καὶ ἐξαλήλιπται τὸ ὄφλημα, ἡμεῖς ληροῦμεν, μ[ᾶλ]λον δὲ ψευδόμεθα· εἰ δ' ἔτι ἔστι καὶ ἔσται ἕωςπερ ἂν ἐκτίσῃ και[...] νεῖ, οὗτος οὐδὲν λέγει κτλ.». Ἐκ τούτων σαφῶς προκύπτει, νομ[...]

θώσατο δὲ καὶ ὁ Κόβητος ἐν Λυσ. ὑ. Μαντιθ. § 6 τὸ ἐπιγεγραμμένοι ε[ἰ]... σανιδίῳ) εἰς ἐγγεγραμμένοι. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν ἐπιγραφῇ τινι τῆς Ἐφέσ[ου] ἔτους 87 π. Χ., στιχ. 29-34, περὶ χρεῶν πρὸς τὰ ἱερὰ ἢ τὸ δημόσιον, εἴτ' ἐ[κ] δίκης, εἴτ' ἐξ οἵας δή ποτε ἄλλης ὀφειλῆς προκειμένου, ἀπαντῶσι παραλλήλως ο[ἱ] ἐκγεγραμμένοι καὶ παραγεγραμμένοι, ὧν τὸν πρῶτον οἱ ἐκδόται τοῦ Re[cueil des] inscr. Jur. Gr., ἔνθα (1er Fasc. σ. 22) κατακεχώρισται ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, ν[ομίζου]σιν ὑπὸ τοῦ λιθοξόου ἡμαρτημένως κεχαραγμένον ἀντὶ τοῦ: ἐγγεγραμμένοι, [...] ζουσι δ' ἐπίσης (αὐτ. σ. 28), ἐναντίον αὖθις τοῦ λίθου, καὶ ἐγγραφὰς ἀντί: ἐκγ[ρα]φάς. Τοὐναντίον, ὁ Βαδιγκτών, ὅστις καὶ πρῶτος ἐξέδωκε τὴν ἐπιγραφὴν ταύτη[ν, τῷ] κειμένῳ ἀκολουθῶν, τὴν λ. ἐκγεγραμμένους μεταφράζει: les citoyens ray[és des] listes civiques, ὅτε παραγεγραμμένοι κατ' αὐτὸν ἔσονται: les citoyens p[rovi]soirement suspendus de leurs droits. Ἡμεῖς περὶ τοῦ πρώτου συμφωνοῦμε[ν πάν]τως τῷ Βαδιγκτῶνι καὶ τῷ κειμένῳ, περὶ δὲ τοῦ παραγεγραμμένοι εἰκάζομε[ν ὅτι] ἐμφαίνει τοὺς παραγεγραμμένους που, ἴσως ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν πολιτῶν, ὡς [ὀφει]λέτας, ἀλλ' οὔπω ἐκ τῶν αὐτῶν καταλόγων ἐκγεγραμμένους. Ἐν Ἐφέσῳ, φαί[νεται,] ἐπὶ ὀφειλῶν πρὸς τὰ ἱερὰ ἢ τὸ δημόσιον, ἐπελθούσης καταδίκης, τὸ μὲν πρῶτον πα[ρε]σημειοῦντό που οἱ ὀφειλέται, εἶτα δὲ παρελθούσης τῆς ἐκ τοῦ νόμου ὡρισμένης [προ]θεσμίας, ἐὰν μὴ κατ' αὐτὴν τὰ ἑαυτῶν χρέα ἀπέτινον, ἐξεγράφοντο ὁριστικῶς ἐ[κ τοῦ] καταλόγου τῶν πολιτῶν, τῆς μέχρι τοῦδε παραγραφῆς ἢ παρασημειώσεως [...]βαλλομένης εἰς ἐκγραφήν. Ἴσως δέ, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Βαδιγκτῶνος, ἐν τ[ῷ με]ταξὺ χρόνῳ ἐστεροῦντο προσωρινῶς τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, ὡς ἐν Ἀθ[ήναις] οἱ ἐγγεγραμμένοι.

.. ὅτι ὁ ῥήτωρ ὡς μόνον νόμιμον ἀποδεικτικὸν μέσον τῆς ὑπάρξεως ῦ χρέους ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐνδείξεως ἡγεῖται τὴν ἐγγραφὴν αὐ-ῦ. ὅτι δὲ τοιαύτην ἔχει γνώμην, διότι κατὰ τὸν νόμον πάντες οἱ ῾λισκάνοντες ἔδει νὰ ἐγγράφωνται καὶ νὰ διατελῶσιν ὄντες ἐγγε-γραμμένοι μέχρις ἀποτίσεως· ἀφοῦ δὲ δέχεται ὅτι, ἂν ἐξηλείφθη τὸ ἄμα ἢ ἀνῃρέθη ἡ σανίς, δέον εἶνε ἡ ἔνδειξις νὰ θεωρηθῇ ψευδής, δὲν κωλύει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἔτι μᾶλλον ἀπαράδεκτος ἔσται ἡ ιεξις ἂν οὐδεμία πώποτε ἐγγραφὴ ἐγένετο. Ἐννοεῖται δ' ὅτι ἂν ὅτα ἴσχυον ἐπὶ ὀφλημάτων, τουτέστι χρημάτων ὀφειλομένων ἐκ αστικῆς καταδίκης, κατὰ πολλῷ μείζονα λόγον ἔδει νὰ ἰσχύωσιν ἄλλων ὀφειλῶν, ὅτε πιθανῶς πλὴν τῆς ἐγγραφῆς δὲν ὑπῆρχεν τα δημοσία ἔγγραφος ἀπόδειξις.

Συνεπικουρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ παρὰ Πολυδεύκει Η. 49 ὁρισμὸς τῆς ιεξεως, καθ' ὃν «ἔνδειξις ἦν πρὸς τὸν ἄρχοντα ὁμολογουμένου κήματος μήνυσις, οὐ κρίσεως ἀλλὰ τιμωρίας δεομένου». Ἀλλὰ ι ταύτης κατωτέρω ἐν § 17, ἔνθα ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος περὶ τῆς α τὸ ἡμέτερον ῥητορικὸν λεξικὸν διαφορᾶς μεταξὺ ἐνδείξεως καὶ ιεως.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ζήτημα: Πολλάκις ἐν βιβλίοις ἀνέγνωμεν, δε καὶ νῦν κοινῶς κρατεῖ ἡ γνώμη, ὅτι κατὰ τοῦ ὀφείλοντος, ἀλλὰ ἐγγεγραμμένου, μόνον ἔνδειξις ἐδύνατο νὰ χωρήσῃ, οὐδαμῶς δ' ἡ αφίου. Στηρίζεται δὲ ἡ δόξα αὕτη ἐπὶ μόνου αὖθις τοῦ κατὰ Θεο-ου ψευδοδημοσθενείου λόγου, ἐν οἷς ἐν § 51 φέρονται: «Τί οὖν αγραφίου με, φήσει (: ὁ Θεοκρίνης), γράφει τὸν ὀφείλοντα καὶ μὴ γραμμένον; ὅτι ὁ νόμος οὐ κατὰ τῶν ὀφειλόντων καὶ ἐγγραφέν-κελεύει τὰς γραφὰς τοῦ ἀγραφίου εἶναι, ἀλλ' οἵτινες ἂν ἐγγρα-ες καὶ μὴ ἐκτίσαντες τῇ πόλει τὸ ὄφλημα ἐξαλειφθῶσιν». Καὶ ς ἔπειτα ἐν § 52: «Ἀκούετε τοῦ νόμου ὦ ἄν. δ., ὅτι διαῤῥή-λέγει, ἐάν τις τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ μὴ ἐκτίσας τὸ ὄφλημα πόλει ἐξαλειφθῇ, εἶναι κατ' αὐτοῦ τὰς γραφὰς πρὸς τοὺς θεσμο-ς τοῦ ἀγραφίου, καὶ οὐ κατὰ τοῦ ὀφείλοντος καὶ μὴ ἐγγεγραμ-., ἀλλ' ἔνδειξιν κελεύει καὶ ἄλλας τιμωρίας κατ' αὐτοῦ εἶναι». Ἀλλὰ ταῦτα χρῄζουσιν ἐλέγχου τινός, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ οὐδεὶς ει ἀβασανίστως νὰ πιστεύῃ πάντοτε τοῖς ῥήτορσι, μάλιστα ὅταν ωσιν ψευδοδημοσθένει. Ἔπειτα, ὡς γνωστόν, οἱ ῥήτορες ἢ λο-

γογράφοι οὗτοι κρύφα μᾶλλον ἢ ἐν τῷ φανερῷ ἀσκοῦντες τὸ δικογ ρικὸν ἐπάγγελμα, ὑπὲρ τῶν πελατῶν δ' αὐτῶν τοὺς λόγους συγγρ φοντες, εὐνόητον εἶνε ὅτι τὰ πάντα προσήρμοζον καὶ τοὺς νόμ ἡρμήνευον κατὰ τὸ ἑκάστοτε συμφέρον τῶν διαφερομένων. Ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι μὲν λίαν εὐεπίφοροι εἰς τοῦτο, καὶ ἡ ἀττικὴ δὲ νομοθεσ προσφορωτάτη εἰς παρερμηνείας καὶ πολλαπλᾶς ἑρμηνείας καὶ ἀν λήψεις, διὰ τὸ ἀσαφὲς καὶ ἀμφίβολον τῆς ἐννοίας καὶ τῶν δικονο κῶν κανόνων καὶ τῶν οὐσιαστικῶν νομικῶν διατάξεων. Τοιαύτη δ' ὁμολογουμένως ἡ σολώνειος νομοθεσία (1), πιθανώτατα δὲ καὶ μετ' αὐτήν, διότι τοῦ πνεύματος ἐκείνης ἐνεφοροῦντο πάντες οἱ με τὸν Σόλωνα νομοθέται.

Καὶ δὴ πρῶτον παρατηροῦμεν ὅτι, ἵνα καταστῇ τις ἔνοχος ἐνδ ξεως καὶ διωχθῇ κατ' αὐτήν, δεν ἤρκει μόνον νὰ ᾖ ὀφειλέτης τ δημοσίου, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔδει καὶ νὰ πράξῃ τι, ὧν οἱ νόμοι ἀπ γόρευον τοῖς ὀφείλουσι τῷ δημοσίῳ. Ὥστε δύο ὅροι ἀπῃτοῦντο π ἐνάσκησιν τῆς ἐνδείξεως: α΄ χρέος πρὸς τὸ δημόσιον ἀπαιτητὸν παράβασις τοῦ γνωστοῦ ἤδη ἡμῖν ἀπαγορευτικοῦ κατὰ τῶν ὀφει

(1) Ἀριστοτ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 9. 1: «Δοκεῖ δὲ τῆς Σόλωνος πολιτείας ταῦτ' εἶναι τὰ δημοτικώτατα· πρῶτον μὲν κτλ. τρίτον δ' ᾧ μάλιστά φασιν ἰσχυκένα [illegible] δῆμος τῆς ψήφου, κύριος γ[illegible] ται τῆς πολιτείας. Ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ γεγράφθαι τοὺς νόμους ἁπλ[illegible] [illegible] ὥσπερ ὁ περὶ τῶν κλήρων καὶ ἐπικλήρων, ἀναγ[illegible] [illegible] καὶ πάντα βραβεύειν καὶ τὰ κο[illegible] καὶ τὰ ἴδια τὸ δικαστήριον. Οἴονται μὲν οὖν τινες ἐπίτηδες ἀσαφεῖς αὐτὸν π[illegible] [illegible] κύριος». Ἀλλ' ὁ μέγας Σταγιρίτης [illegible] ταύτην περὶ τοῦ πνεύματος τῆς [illegible] παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, εἴτε καὶ πράγματ[illegible] [illegible] Α΄, κεφ. [illegible], § 13, ἀμέσως ἐπάγεται: «Οὐ μὴν [illegible] [illegible] τὸ βέλτιστον· οὐ γὰρ δίκαιον ἐκ τ[illegible] [illegible] θεωρεῖν τὴν ἐκείνου βούλησιν». [illegible] [illegible], ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Πλούταρ[illegible] [illegible] Ἀριστοτέλης ὁμολογεῖ μὲν τὴν ἀσάφεια[illegible] [illegible] νομοθεσίαν («οὐ γὰρ δ[illegible] [illegible] βούλησιν»), τοὐναντίον ὁ ἔνθεο[illegible] [illegible] Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην λόγῳ (§ 93) [illegible] [illegible] νόμων «πᾶσιν ᾖ ταῦτα [illegible] [illegible] καὶ μὴ ἄρα τῷ μὲν εἶναι ταῦ[illegible] [illegible] § 52. Ἀλλὰ περὶ τούτων μέλλομεν [illegible] [illegible]

ιν νόμου. Ἐν τῷ κατὰ Θεοκρίνου λόγῳ προφανῶς πρόκειται περὶ ριπτώσεώς τινος ἐνδείξεως, καὶ δὴ ὡρισμένως ὅτι ὁ Θεοκρίνης λέγει κ ἐξὸν αὐτῷ, διότι ὀφείλει τῷ δημοσίῳ. Τί δὲ φέρεται ἐν τῷ περὶ ἡμῖν τόδε τὸ ζήτημα χωρίῳ (§ 52); Ὅτι κατὰ τοῦ ὀφείλοντος ἰ μὴ ἐγγεγραμμένου οὐ γραφὰς ἀγραφίου, ἀλλ' ἔνδειξιν κελεύει αι ὁ νόμος, ἐννοεῖται δ' ὅμως κατ' ἀνάγκην: ἐὰν δικάζῃ ἢ ἐκκλη- ζῃ ἢ ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων τοῖς ὀφείλουσι ποιῇ. Κατ' ἀκο- θιαν ἐκ τούτων τοῦτο μόνον δυνάμεθα εὐλόγως νὰ συναγάγωμεν, ὁ ῥήτωρ, ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ἐφήρμοσε καὶ ἐνταῦθα τὴν ἀνωτέρω § 21. 48-49· ὅρα δ' ἃ εἴπομεν ἐξετάξοντες τὸ α' ζήτημα) αὐτοῦ ἐκτεθεῖσαν θεωρίαν, ὅτι τῇ ἐνδείξει ὑπόκεινται, ἐὰν ἐγχει- π πολιτεύεσθαι, πάντες οἱ ὀφειλέται, ἐγγεγραμμένοι τε καὶ μή· ιαμῶς ὅμως ὅτι, καὶ ἔξω τῶν περιπτώσεων ἐνδείξεως, κατὰ τοῦ ἐγγεγραμμένου ὀφειλέτου, ἁπλῶς διότι οὐκ ἐγγέγραπται, μόνον ιξις ἐδύνατο νὰ χωρήσῃ, ὅπερ οὔτε ἀποδεδειγμένον εἶνε, οὔτε ' ἡμᾶς φαίνεται ἀληθὲς ὄν· διότι, ὡς εἴρηται, μάχεται πρὸς αὐτὰ στοιχεῖα τῆς ἐνδείξεως.

Ἔπειτα δὲ παρατηροῦμεν ὅτι, ὡς ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος χωρίων κύπτει, αὐτὸς ὁ ἐνδειχθείς, περαιτέρω ἔτι χωρῶν, μετὰ πάσης δυ- εως ἰσχυρίζεται ὅτι ἐγγεγραμμένος μὴ ὢν ὡς ὀφειλέτης, οὐδαμῶς κειται εἰς ἔνδειξιν, ἅτ' ἐλλειπούσης τῆς προσηκούσης περὶ τῆς τητος αὐτοῦ ὡς ὀφειλέτου ἀποδείξεως, ὅτι δ' ἂν ὁ διώκων ὑπο- ξάνῃ αὐτὸν ὡς ὄντως ὀφειλέτην, ὅπερ ἀρνεῖται ὁ φεύγων, ἐν ιύτῃ περιπτώσει ὀφείλει νὰ γράψηται αὐτὸν ἀγραφίου. Διὸ φω- πρὸς τὸν ἀντίδικον (§ 51): «τί οὖν οὐκ ἀγραφίου με γράφει τὸν ίλοντα καὶ μὴ ἐγγεγραμμένον»;

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον εὐθὺς ἐπέρχεται σαφὴς πάντησις: «ὅτι ὁ νόμος οὐ κατὰ τῶν ὀφειλόντων καὶ μὴ ἐγγρα- των κελεύει τὰς γραφὰς τοῦ ἀγραφίου εἶναι, ἀλλ' οἵτινες ἂν ἐγ- φέντες καὶ μὴ ἐκτίσαντες τῇ πόλει τὸ ὄφλημα ἐξαλειφθῶσιν». ὕπαρξιν δὲ τοῦ νόμου τούτου εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ παραδε- μεθα, διότι καὶ ὁ Ἁρποκρατίων ὅστις τὸν ὁρισμὸν ἀγραφίου (ἐν λ.) τοῦ χωρίου τούτου (§ 51) τοῦ κατὰ Θεοκρίνου λόγου ἰδίως ἤν- σεν, διαῤῥήδην μαρτυρεῖ ὅτι ταὐτὰ περὶ ἀγραφίου διδάσκουσιν ὅ Λυκοῦργος ἐν τῷ κατ' Ἀριστογείτονος καὶ ὁ Πυθέας ἐν τῇ πρὸς ἔν-

δεῖξιν ἀπολογία, καὶ ὁ Σουίδας [1] δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁρί[illegible] τὴν γρ. ἀγραφίου, περιορίζων αὐτὴν εἰς τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἐγγρα[illegible] τος καὶ μὴ ἐκτίσαντος, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Πολυδεύκης (Η. 5[illegible] πλὴν ὅτι οὗτος συντομώτατα λέγων φαίνεται ἔτι μᾶλλον περιο[illegible] λων τὴν γραφὴν ταύτην κατὰ μόνων τῶν ἐξαλειψάντων ἑαυτ[illegible] «ἀγραφίου δὲ κατηγοροῦνται οἵτινες ἂν ἑαυτοὺς ἐξαλείψωσιν».

Ἀλλ' ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρὸς τὴν θεσμικὴν ἀπάντησις, ἐξ ἧς κ[illegible] ἀπεδέξατο ἡ περὶ ἀγραφίου διδασκαλία αὕτη πάντων τῶν μνη[illegible] των γραμματικῶν, καίτοι κάλλιστ' ἀττικῶς καὶ πάνυ εὐπρόσω[illegible] ὅμως φαίνεται μᾶλλον ἢ εἶναι εἰλικρινής, προϋποτίθησι δὲ πάντοτ[illegible] γενικὴν θεωρίαν τοῦ λογογράφου, ὅτι ἔνδειξις χωρεῖ ἀείποτε κατ[illegible] ἐγγεγραμμένων καὶ μὴ ὀφειλετῶν, ἐὰν ὡς εἰκὸς βιάζωνται τὸν [illegible] τῶν ὀφειλετῶν ἀπαγορευτικὸν νόμον. Ἀλλ' ἐὰν τις ὀφείλων καὶ [illegible] ἐγγεγραμμένος δὲν ἐγένετο ἔνοχος παραβάσεως τοῦ νόμου τούτου, [illegible] ἦν δυνατὸν νὰ διωχθῇ δι' ἐνδείξεως, ἁρμόζουσης κατὰ τῶν ὀφει[illegible] των μὲν ἐγχειρούντων δὲ πολιτεύεσθαι;

Οὕτω κατάντωμεν ἀναγκαίως εἰς τὸ ἑξῆς ζήτημα: Βεβαίου ὄ[illegible] ὅτι ὁ Ἀθηναῖος νομοθέτης ἐπέτασσε τὴν ἐγγραφὴν τῶν ὀφειλ[illegible] πρὸς τὸ δημόσιον, διὰ τίνος γραφῆς ἐτιμώρει τὴν τήρησιν τῆς [illegible] σπουδαιοτάτης διατυπώσεως ταύτης, εἴτε κατὰ τοῦ ὀφλόντος ἢ [illegible] τῷ δημοσίῳ ὀφείλοντος, ἀλλὰ μὴ ἐγγραφέντος πολίτου, εἴτε μᾶ[illegible] κατὰ τοῦ μὴ ἐγγράψαντος αὐτὸν ἄρχοντος;

Ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἀδυνατοῦμεν νὰ πείσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὅτι [illegible] ὑπῆρχε τοιαύτη τις εἰδικὴ γραφή, ὅτι δ' αὕτη ἦν ἄλλη τις ἢ [illegible] ἀγραφίου, ὡς τὴν ἔννοιαν [illegible] μὲν τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως, [illegible] [illegible] δὲ καὶ ἡ γραμματικὴ ἀνάλυσις [2]. Ὅτι δ' ὄντως οὕτως [illegible] τὸ πρᾶγμα [illegible] μέν, καίτοι ἀπαιτούμενος, ὁ ἰσχυρισμὸς [illegible] [illegible] ὅτι, ἐὰν [illegible] ὀφειλέτης, μόνη γραφὴ κατ' [illegible] τοῦ [illegible] ἢ [illegible], ὅτι [illegible] ἐγγεγραμμένος τυγχάνει ὤν, [illegible] [illegible] δὲ καὶ ὁ [illegible] ἐν τῇ ἀγραφίου δίκῃ ὅτι [illegible] «ἐπὶ τῶν καταδικασθέντων χρημάτων τῷ δημοσίῳ καὶ κ[illegible]

[1] [illegible] ἀγραφίου [illegible] δίκη.

[2] [illegible] ἀναμίου, ἀλογίου, ἀπο[illegible] [illegible] Ἐκ Βεκκ. Ἀνέκδ. σ. 336 ἐν λ. ἀγ[illegible] [illegible]

μὴ ἐγγραφέντων ἐλέγετο» (κατὰ τῶν ὀφειλετῶν ἄρα), κυροῖ δὲ μετά τινος ἀλλὰ λίαν χρησίμου παραλλαγῆς, καὶ τὸ ;ον Κανταβριγιακὸν λεξικόν, φέρον ἐν οἷς ἐν ἀρχῇ τῆς πρώτης ;ταρου ταύτης παρέθεμεν, ὅτι ἡ ἀγραφίου ἥρμοζε: «κατὰ τοῦ ;είλοντα τῷ δημοσίῳ μὴ ἐγγράψαντος», τουτέστι κατὰ α;αλιπόντος τὴν ἐγγραφὴν ἄρχοντος, ὅτε, ὥς ἐστι πιθανῶς εἰ-ἐκ τινος νόμου καταχεχωρισμένου ἐν τῷ πρὸς Μακάρτατον § 71 ἐν τέλει), ἡ καταδίκη τοῦ ἀδικήσαντος ἄρχοντος συνί-εἰς τὸ νὰ θεωρηθῇ αὐτὸς οὗτος ὀφειλέτης τοῦ ὀφλήματος, ἴσως ι νὰ ἐγγραφῇ ἀντ' ἐκείνου: «ἐὰν δὲ μὴ ἐγγράφωσιν, αὐτοὶ ντων».

;η δὲ ἀπαντῶντες εἰς τὰς ἀνωτέρω παρ' ἡμῶν προβληθείσας περὶ ι. ἀγραφίου ἐρωτήσεις, περὶ τοῦ πότε αὕτη ἐχώρει καὶ κατὰ λέγομεν ὅτι, καθὰ ἐκ τῶν προεκτεθέντων εἰκάζομεν, αὕτη ἥρ-ζαθ' ἁπάσας τὰς διαληφθείσας περιπτώσεις τῆς Α' κατηγορίας, ;τιν οὐ μόνον ἐπὶ ἐξαλείψεως τοῦ ἐγγεγραμμένου ὀφειλέτου, πρὶν ;η τὸ ὅλον χρέος ἢ ἐν ᾧ μέρος μόνον τοῦ ὅλου χρέους ἀπέτισεν, καὶ ἐν περιπτώσει παραλείψεως ὅλως τῆς ἐγγραφῆς ἢ αὐθαιρέ-;ριστολῆς αὐτῆς εἰς ποσὸν ἔλασσον τοῦ ὀφειλομένου πράγματι· καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, ὡς πρὸς τὸ παραλει-;οσόν, ἐγγραφὴ δὲν ἐγένετο.

;αύτως δὲ φρονοῦμεν ὅτι ἐκ τῶν διειλημμένων δυνάμεθα οὐδὲν πιθανῶς νὰ συναγάγωμεν, ὅτι ἡ ἀγραφίου ἥρμοζεν οὐ μόνον κατὰ ξαλειφθέντων (ὡς Ἁρποκρ. καὶ Σουίδ. ἐν λ. διδάσκουσι) ἢ τῶν ὀφειλετῶν, οἵτινες ἂν ἑαυτοὺς ἐξαλείφωσιν (ὡς Πολυδ. . 54). προσέτι δὲ καὶ κατὰ τοῦ παρανόμως ἐνεργήσαντος τὴν ;ιν δημοσίου ἄρχοντος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν κατὰ χάριν μὴ αφέντων ὀφειλετῶν (ὡς Ἡσύχ. ἐν λ.), ὡσαύτως δέ, ὡς διδά-;ς ἡμέτερον ῥητορικὸν λεξικόν, καὶ κατὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ τὸν λοντα τῷ δημοσίῳ μὴ ἐγγράψαντος.

ι ἤδη ἐπὶ τὸ κείμενον τῆς ἡμετέρας γλώσσης. Ὡς παντὶ συμ-ὑπάρχει τὰ πρὸς τὸ τέλος: καὶ τὸν τὸ ῥητὸν ἀποδόντα οἷς ;ιν εἰσὶν ἐφθαρμένα, μᾶλλον δὲ ἐλλιπῆ προφανῶς, διότι ἐλλεί-λειπούσα ἡ δευτέρα μετοχή, ἣν ἡ ὅλη ὑφὴ τῆς γλώσσης ταύτης ;ικῶς ἀπαιτεῖ.

Ὁ Houtsma, ἐν τῇ προκειμένῃ ἡμῖν ἐκδόσει, δοξάζων καὶ ... ὅτι εἰς τὸ τέλος ἐξέπεσε λέξις τις, ὅτι δὲ κατὰ τἆλλα μόνον τὸ ... κεῖται κακῶς, ἀντὶ τοῦ ὅ, ὧδε κατ' εἰκασίαν διορθοῦται: καὶ τ... τὸ ῥητὸν ἀποδόντα [ὃ] ὤφειλε [μὴ ἐξαλείψαντος]. Τὴν δι... θωσιν ὅμως ταύτην, ἡμεῖς τοὐλάχιστον, οὐδαμῶς δυνάμεθα ν' ἀξ... σωμεν ἀποδοχῆς, διότι μάλιστα ὑποβάλλει, καὶ δὴ ἄνευ ἀνάγκ... ψευδῆ διδασκαλίαν τῷ ἡμετέρῳ γραμματικῷ περὶ τῆς γρ. ἀγραφ... Τῷ ὄντι ἐν τῇ κατὰ τὴν διόρθωσιν Houtsma περιπτώσει θὰ ἡμ... οὐχὶ ἡ ἀγραφίου, ἀλλ' ἡ ψευδεγγραφῆς. Ἔπειτα δὲ παρατηρ... ὅτι ἡ ἐν λόγῳ διόρθωσις ἄντικρυς μάχεται καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ... ὀρθότατον συμπέρασμα τοῦ ἡμετέρου ἐκδότου (Annot. σ. 28): enim ἀγραφίου δίκη competit in aerarium quod aut nomen ... in tabulas publicas non relatum (v. Hes. i. v.), aut ante ... bitum solutum expunctum esset (v. Harp. i. v.), apparet ... mul agi de magistratu, qui propter gratiam ei alterutra in adiuvisset.

Καθ' ἡμᾶς δὲ τὰ μὲν οἷς ὤφειλεν κάλλιστα κεῖνται, κατὰ δὲ λοιπὰ ὧδε συμπληρωτέον τὸ χωρίον τοῦτο: καὶ τὸν τὸ ῥητὸν [... ἀποδόντα οἷς ὤφειλεν [ἐξαλείψαντος].

Ὡς προλογίζοντες εἴπομεν (1), προβαίνοντες δὲ καὶ αὖθις ὅπω... θὰ παρατηρήσωμεν, ὁ ἐρανιστὴς τοῦ Κανταβριγιακοῦ λεξικοῦ σκ... ἐν ταῖς προσθήκαις αὐτοῦ προέθετο νὰ συμπληρώσῃ ἐξ ἄλλων π... ὃ ἐκέκτητο ἀντίγραφον τοῦ Ἁρποκρατίωνος. Διὸ δὴ εὑρὼν ἁπλῶ... αὐτῷ (ἐν λ.) ὅτι ἡ ἀγραφίου ἥρμοζε κατὰ τοῦ ἐξαλειφθέντος ὀφει... του, πρὶν ἐκτίσῃ τὸ ὀφειλόμενον, προσέθετο, τίς οἶδε πόθεν ἀντλ... ὅτι ἡ αὐτὴ γραφὴ ὡσαύτως ἐχώρει κατὰ τοῦ τὸν ὀφείλοντα δημοσίῳ μὴ ἐγγράψαντος, ἐπίσης δέ, κατὰ τὴν ἡμετέραν συμπ... ρωσιν, καὶ (κατὰ τοῦ) τὸν τὸ ῥητὸν (τὸ ὡρισμένον ἢ γεγραμμέ... [μὴ] ἀποδόντα οἷς ὤφειλεν [ἐξαλείψαντος]· τουτέστιν, οὐ ... νον κατὰ τοῦ ἐξαλειφθέντος ὀφειλέτου, ὡς ὁ Ἁρποκρ. διδάσκει, ἀ... καὶ κατὰ τοῦ μὴ ἐγγράψαντος ἢ ἀδίκως αὐτὸν ἐξαλείψαντος ἄρχο...

Καλὸν δὲ νομίζομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ λελωβημένον χ... τοῦτο οὕτω φαίνεται νοήσας καὶ ὁ Σαούππιος ἐξ ὧν σημειοῦτ... Fragm. σ. 260 περὶ τῆς ἡμετέρας γλώσσης· ὅτι δῆλα δή, κατ'...

(1) Ὅρ. σ. 4.

. ἡ ἀγραφίου ἐχώρει κατὰ τοῦ ἄρχοντος, qui debitorem aut non ;ripsisset, aut dolo malo expunxisset.

Ἴπομεν ὅτι αἱ λέξεις: οἷς ὤφειλεν οὐδαμῶς νοσοῦσι. Τῷ ὄντι ιαρηνίζουσιν εἰ καὶ ἀορίστως πρὸς τίνα ἔδει νὰ γένηται ἡ ἀπόδο- ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ ἐγγραφόμενα χρέα καὶ ὀφλήματα δὲν ἦσαν ; τὸ δημόσιον πάντοτε, ἀλλὰ λ. χ. καὶ πρὸς τεμένη καὶ πρὸς τὴν , τούτου ἕνεκα ὁ ἡμέτερος γραμματικός, ἵνα πάντα περιλάβῃ, εἶ- ἀορίστως καὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμόν. Παράδειγμα δὲ πρόχει- τῆς τοιαύτης διακρίσεως ἔχομεν τόδε, οὗ καὶ ἀνωτέρω ἐμνήσθη- τὸν ἐν τῷ πρὸς Μακάρτατον λόγῳ (§ 71) νόμον, ἐν ᾧ σὺν ἄλ- φέρονται τάδε: «ὅτου δ' ἂν καταγνωσθῇ, ἐγγραφόντων οἱ ἄρ- ες, πρὸς οὓς ἂν ᾖ ἡ δίκη, τοῖς πράκτορσιν, ὃ τῷ δημοσίῳ γίγνε- ὃ δὲ τῇ θεῷ γίγνεται, τοῖς ταμίαις τῶν τῆς θεοῦ».

---

§ 2

ιντίδοσις, ὅταν τις προκληθεὶς εἰς λειτουργίαν ἀπο- ι ἕτερον εὐπορώτερον ἑαυτοῦ καὶ προκαλῆται αὐτὸν υργεῖν ἢ δόντα μὲν τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ, λαβόντα ιν ἐκείνου ἀπηλλάχθαι.

τως ὁ Houtsma τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐκδίδωσιν· ἐξ ὧν δ' αὐτόθι) ὑποσημειοῦται, ἀντὶ μὲν τῶν: καὶ προκαλῆται, ἐν τῷ κώ- ιερεται: προκαλεῖ...., ἄνευ τοῦ καί, ἀπὸ τῆς λέξεως δὲ υργεῖν ἐλλείπει τὸ λ.

θ' ἡμᾶς δὲ ἐν τῷ προκληθεὶς ἔνεστι σφάλμα τι, ὅπερ αὐτὰ ιφραζόμενα κατάδηλον ποιοῦσι. Πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ ὑπό τινος τουργίαν προκληθείς, ἀντὶ ν' ἀπαντήσῃ τῷ ποιησαμένῳ τὴν υτοῦ πρόκλησιν, αὐτὸς αὖθις νὰ προκαλῆται ἕτερον;

ταῦτα προσῆκον νομίζομεν ἵνα τὸ ἀτόπως ὧδε κείμενον προ- :ίς τοῦτο μεταβάλωμεν εἰς προβληθείς, ἀνθ' οὗ φαίνεται ι κατὰ συνήθη σύγχυσιν τῶν γραμμάτων Β καὶ Κ.

Ἐν Ἀθήναις οἱ μέλλοντες λειτουργεῖν [illegible] τῶν ἑκάστοτε ἁρμοδίων (2) πρὸς τοῦτο [illegible] τες (3) ἢ ἐνεχθέντες (4) ἢ ἐνηνεγμ[illegible] κλ. ἐδύναντο, εἰ μὲν συνέτρεχον οἱ ὅροι τοῦ [illegible] τοῦ Σόλωνος λέγεται (7), εἰσαχθέντος νόμου περὶ ἀντιδόσεως [illegible] διὰ προκλήσεως ὃν ἂν τῶν πολιτῶν [illegible] μη, εἶχον δ' ἄλλους λόγους ἀπαλλαγῆς [illegible] σκήψεως πρὸς τὸν ἁρμόδιον ἄρχοντα [illegible] σήμερον, ἢ δι' ἐνστάσεως κατὰ τοῦ κατα[illegible] προτεινομένων, ὡς λ. χ. λέγομεν [illegible] καταλόγου τοῦ δήμου [illegible] αὐτῶν. Τῶν λόγων [illegible] μνημονεύει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ [illegible] Παρατηροῦμεν [illegible]

[illegible]

[illegible]

χορηγὸς τραγῳδοῖς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις το χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ».

προβάλλομαι κατὰ παθητικὴν διάθεσιν, ἐν τῇ περὶ ἧς ἡμῖν ἐννοίᾳ, συχνὴ γίνεται χρῆσις ἐν τῇ δευτέρᾳ Ὑποθέσει τοῦ Ιειδίου λόγου τοῦ Δημοσθένους (σ. 510): «προὐβάλλετο ττης φυλῆς εἰς γυμνασίαρχος» καὶ «ἐν οἷς προὐβάλλετο χο-ρ' ἑκάστης φυλῆς» καὶ «προὐβάλλοντο οἱ χορηγοὶ τῆς μελ-ἑορτῆς» καὶ «προεβλήθησαν οἱ χορηγοὶ ἑκάστης φυλῆς». ιται δὲ καὶ ἐν τῇ Ὑποθέσει τοῦ πρὸς Φαίνιππον περὶ ἀντιδό-υδοδημοσθενείου λόγου τάδε: «νόμος δὲ ἐδίδου τῷ πεπονη-ιτων ὑπεξελθεῖν ἐκ τοῦ συντάγματος, εἴ τινα ἑαυτοῦ πλουσιώ-χολάζοντα ἐπεδείκνυε. καὶ εἰ μὲν ὁ προβληθεὶς ὡμολόγει τερος εἶναι, εἰς τοὺς τριακοσίους ἀντικαθίστατο· εἰ δ' ἠρνεῖτο, ιαν ἀντεδίδοσαν». Ἀλλ' ἡμῖν ἔξω πάσης ἀμφιβολίας κεῖται ιῦθα, τοὐναντίον, γραπτέον: προκληθείς, ἀνθ' οὗ κατὰ σύγ-ύθις τῶν γραμμάτων Κ καὶ Β τὸ κακῶς ἔχον προβληθεὶς Τῷ ὄντι ὁ βουλόμενος ὑπεξελθεῖν τοῦ συντάγματος τῶν λει-ἐντηνεγμένων, οὐ προὐβάλλετο, ἀλλὰ διὰ προκλήσεως προὔ-ο ὃν ἐβούλετο εἰς ἀντίδοσιν, ὡς σὺν ἄλλοις μαρτυρεῖ καὶ τόδε, αὐτοῦ πρὸς Φαίνιππον λόγου χωρίον (§ 19): «ἐγὼ γὰρ καὶ ν προεκαλεσάμην Φαίνιππον, καὶ νῦν κτλ.»

δὴ δ' ἡμῖν ὁ λόγος περὶ τῆς νομικῆς ἐννοίας τοῦ προκαλοῦ-σατηροῦμεν προσέτι ὅτι πιθανῶς καὶ ἐν τῷ Ξενοφῶντος Οἰ-ῷ Κεφ. Ζ' § 3 τὸ ἐν αὐτῷ φερόμενον προΣκαλοῦνται μετα-ον εἰς προκαλοῦνται: «οὐ γὰρ δὴ ὅταν γέ με εἰς ἀντίδοσιν αι τριηραρχίας ἢ χορηγίας, οὐδείς, ἔφη, ζητεῖ τὸν καλόν τε ι, ἀλλὰ σαφῶς, ἔφη, ὀνομάζοντές με Ἰσχόμαχον πατρόθεν αλοῦνται». Ὁ δὲ νοῦς, κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰκασίαν, ἔσται Ισχόμαχος παρίσταται ἐπιχαρίτως τε ἅμα καὶ σκωπτικῶς λέ-τι οἱ προκαλούμενοι αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, ὅπερ, ὡς φαίνεται, σπανίως συνέβαινεν αὐτῷ, περὶ τούτου μόνον ἐφρόντιζον, ὅπως προσδιορίσωσιν ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς προκλήσεως τὸ ὄνομα πατρόθεν, βεβαίως δὲ καὶ τὸ τοῦ δήμου, ἵν' ἀκριβῶς ὑποδεί-

[ὁ καταστάθεὶς ὧδε ὑπολαμβάνομεν ἰσοδύναμον τῷ ἐνεχθεὶς ἢ προ-
ς

[illegible] λειτουργίαν, διδόντες [illegible]

[illegible] λεξικῷ τοῦ [illegible] ἀπαντᾷ, καίτοι [illegible] δ' ἄχρις ἡμῶν καὶ [illegible] καὶ ὁ τοῦ Ἰσοκράτ[illegible] παντὸς δ' ἄλλου [illegible] καὶ αὖθις δηλοῦτα[illegible] [illegible]ρώσῃ τὸν Ἀρ[illegible] [illegible] ἄριστον περὶ [illegible]

[illegible] [illegible]λημμένοις, ὧδε κα[illegible]

Ἀν[illegible] εἰς λειτου[illegible] προκαλῆται [illegible] οὐσίαν τὴν [illegible]

[illegible] αὐτὸν [illegible] ὑποδείξει τοῦ [illegible] λειτουργεῖν [illegible] σὺν τῷ [illegible] [illegible]κώτερον [illegible] λειτουργεῖν ἢ δόντα [illegible] ἀπηλλάχθαι. Τῇ [illegible] [illegible]γραφὴ περὶ τῆς [illegible] [illegible]ματευόμενος [illegible] τῆς οὐσίας οἱ προστ[illegible] [illegible] Δημοσθένους [illegible] ἠναγκάζετο ἢ δοῦναι [illegible]

[illegible] λόγον τοῦ [illegible]

[illegible] Φίλιππ. Α' § 36. [illegible]

[illegible] ὀβελίζει, [illegible] ἐκδόσεως.

λλ' ἄλλα, μᾶλλον δ' ἄλλ' ἀντ' ἄλλων διδάσκουσιν ὅ τε μνησθεὶς ιαστὴς καὶ ὁ Σουΐδας περὶ ἀντιδόσεως, διατεινόμενοι ὅτι εἰς ἀντί-προὐκαλοῦντο οὐχὶ οἱ εἰς λειτουργίαν τινὰ ἐνηνεγμένοι τοὺς μὴ ντας τῶν πολιτῶν, καίτοι εὐπορωτέρους αὐτῶν, ὡς ὀρθῶς διδά-ὸ ἡμέτερον κανταβριγιακὸν λεξικόν (1), ἀλλὰ τοὐναντίον, οἱ μὴ ντες τοὺς ἐνηνεγμένους, εἰ ἔβλεπον αὐτοὺς προφασιζομένους ὅτι νίαν οὐ δύνανται λειτουργεῖν. Παρατιθέμεθα δὲ τὰ τοῦ Σουΐδα οντα: «τοὺς εἰς λειτουργίαν τινὰ χειροτονουμένους καὶ μὴ βου-ς λειτουργεῖν ἐπὶ προφάσει πενίας, ἀντεδίδουν ἕτεροι τὰς ἑαυ-σίας λέγοντες, εἰ λάβωσι τὰς ἐκείνων λειτουργεῖν. ἐξ ὧν ἠναγ-ι ἢ διδόναι τὰς οὐσίας οἱ προσταττόμενοι ἢ λειτουργεῖν. τὸ ιδιδόναι τινὰς τὰς ἑαυτῶν οὐσίας καὶ λαμβάνειν τὰς ἑτέρων, οσταττομένων λειτουργεῖν, ἐλέγετο ἀντίδοσις». Ταὐτὰ δὲ λέ-ὁ Σχολιαστής, ἄλλαις μὲν λέξεσι χρώμενος, ἀντίθετα δὲ καὶ ρὸς πάνθ' ὅσα ἄλλοθεν γινώσκομεν.

οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ καὶ λεξικογράφοι, ἄπειροι τῆς νομι-τήμης ὄντες, πολλάκις ἀτελῶς νοοῦσι καὶ διαστρόφως ἑρμη-τὰ δικαστικὰ πράγματα, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὅλως αὐτοσχεδιά-ρὶ τῶν κατ' αὐτά, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Ἀλλ' ἡ περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λό-σα τοῦ Σουΐδα, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ σύμφωνος αὐτῇ διδασκαλία λιαστοῦ, εἰσὶν ἆρά γε ἁπλᾶ αὐτοσχεδιάσματα, ἢ μὴ μᾶλλον κακῆς ἀναγνώσεως ἢ καὶ κακῆς γραφῆς; Διότι μηδὲ τού-ανθανώμεθα, ἡμεῖς οἱ νομικοὶ μάλιστα (διότι τοῖς φιλολόγοις ει συχνότατα τὸ πρᾶγμα) ὅτι οὐδ' αὐτὰ τὰ χειρόγραφα, ὧν οιοῦντο οἱ ἀρχαῖοι λεξικογράφοι καὶ γραμματικοὶ καὶ λοι-ι, πολλῷ δὲ μᾶλλον, ἐννοεῖται, οἱ τῶν χρόνων τοῦ Σουΐδα, λλαγμένα πάντοτε παντοίων ἁμαρτημάτων. Τοὐναντίον, ὡς μένως ἐδίδαξε καὶ ἀπέδειξεν (2) ὁ περιφανέστατος Κόβητος, μὲν ἀποδείξεις, μάρτυρας δ' ἐξ αὐτῶν τῶν παλαιῶν προσα-ν Στράβωνα, τὸν Γαληνὸν καὶ ἄλλους, καὶ αὐτὰ τὰ σχε-αιότατα ἀντίγραφα, μάλιστα δὲ τὰ εἰς πρᾶσιν γεγραμμένα, ς ἦσαν σφαλμάτων ὑπέρπλεα.

Ἔτι Ἀνέκδ. Βεκκ. σ. 197.3 ἐν λ. ἀντίδοσις.

, Hyperidis Orat. duae, ed. alt. (1877) σ. 26 ἑπ.—Ἐν Λογίῳ Ἑρμῇ, 521, 189. Ἐν Var. Lect. πολλαχοῦ.

Ἐν τοῖς Ἑρμηνευτικοῖς τοῦ Σαμουήλου Πετίτου τὰ περὶ ἀντι-σεως διεξερχόμενοι (1), ἐνετύχομεν τῷδε τῷ δημοσθενικῷ χωρίῳ τοῦ πρὸς Λεπτίνην λόγου (§ 130) ὧδε κατὰ λέξιν γεγραμμέν «οὔτε φυλὴ πώποτε ἐνεγκεῖν ἐτόλμησεν οὐδεμία οὐδ τῶν ἀπ' ἐκείνων χορηγόν, οὔτε ἐνεχθεῖσιν αὐτοῖς ἀλλ οὐδεὶς ἀντιδοῦναι». Ὅτι τὸ χωρίον νοσεῖ, παντὶ φανερὸν γίνε εὐθὺς ὡς σκέψηται ὅτι, ἀφ' οὗ οὐδεὶς πώποτε τούτων ἠνέχθη τῶν φυλῶν, ἀδύνατον ἦν νὰ ἐπηκολούθει ὅτι τούτοις ἐνεχθεῖσιν δεὶς ἀντιδοῦναι ἐτόλμησεν. Εὐθὺς δ' ἀνεμνήσθημεν τῆς περὶ ἀντι-σεως διδασκαλίας τοῦ Σουΐδα καὶ τοῦ Σχολιαστοῦ. Μὴ ἄρά γε πομεν καθ' ἡμᾶς αὐτούς, ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, οὐτωσὶ πλημμ ἔχοντος, οὗτοι ἢ οἱ ἀφ' ὧν οὗτοι παρέλαβον, ἀνεπισκέπτως ἤντλη τὸ δίδαγμα ὅτι εἰς τοὺς ἐνεχθέντας, τουτέστιν εἰς τοὺς προ θέντας, ἀλλὰ μὴ βουλομένους λειτουργεῖν, προὐτείνετο ὑπὸ τῶν ἰ θεν ἡ ἀντίδοσις; Ἔπειτα, δεδομένου ὅτι τὸ χωρίον νοσεῖ, μὴ με τοῦ οὔτε καὶ ἐνεχθεῖσιν αὐτοῖς ἐξέπεσε παλαιότατα ἤδη τὸ νητικὸν μὴ (: οὔτε [μὴ] ἐνεχθεῖσιν αὐτοῖς), ὃ φαίνεται ἀπαιτ ἡ ἔννοια; Τῷ ὄντι, ἂν ἡ μετοχὴ ἐνεχθεῖσιν ἔχῃ καλῶς, οὐδὲν εἶνε πιθανώτερον ἢ ὅτι ὁ Δημοσθένης ὧδ' εἶπε κατ' ἔννοιαν: ἐπ οἱ ἀφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἦσαν ἀτελεῖς πλὴν ἱερῶν, φυλὴ πώποτε οὐδεμία ἐτόλμησεν οὐδένα τῶν ἀπ' ἐκείνων ἐνεγκεῖ ρηγόν, οὔτε, διὰ τὸν αὐτὸν ὡς εἰκὸς τῆς ἀτελείας λόγον, μηδὲ ὑπὸ τῶν φυλῶν ἐνεχθεῖσιν, ἄλλος οὐδεὶς τῶν πολιτῶν (τῶν ἑκάστ ἐννοεῖται, λειτουργεῖν προβαλλομένων) αὐτοῖς ἀντιδοῦναι ἐτόλμ προκαλέσασθαι δηλονότι αὐτοὺς εἰς ἀντίδοσιν, ἵν' οὕτως ἐξαναγ λειτουργεῖν.

Σπεύσωμεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, πρώτου τοῦ Ἱερ. Ὀ φίου εἰσηγησαμένου, ἐν ἁπάσαις ἔκτοτε ἄχρι τοῦ νῦν, ὅσον οἶδ ταῖς ἐκδόσεσιν, ἡ προτέρα γραφή: ἐνεχθεῖσιν μετετυπώθη εἰ κρατοῦσαν: ἐνεχθείς, ὅτι δὲ ταύτην ὀνομαστοὶ κριτικοὶ ὡς ὀρθὴν ἀπεδέξαντο, ὧδε τὸ δεύτερον μέρος τοῦ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ χωρίου ἑρμηνεύοντες, ἀκολούθως τῷ Οὐολφίῳ: neque etiam quam alius nominatus, illos ad permutationem facultatum

(1) Ἐν τόμ. Γ' σ. 368 τῆς Jurisprud. Rom. et Attica, Lugd. B M. DCC. XLI.

...re ausus est). Ἰδοὺ δὲ περὶ τούτων τί διδάσκει καὶ ὁ Τάϋλωρ (1): ...ιηθεῖς Ita editio Francof. 1604, uti legit Vindob. Bodl. et ...sop. Recte. Atque ita Wolfius interpretatur. Secus versio ...lica, secus ista P. Nannii, quae lectionem caeterarum om-...um editionum et MSS. sequuntur, ἐνεχθεῖσιν. Wolfius felici-...r valde hunc locum expedivit et vindicavit. Nihil certius ejus ...endatione, nihil explicatione expressius».

Περὶ ὀλίγων θεμάτων τοῦ ἀττικοῦ δικαίου τοσαῦτα ὅσα περὶ ἀντι-...πως ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐγράφησαν. Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα αἱ πη-...εῖσιν ἐλλιπεῖς. Ἔπειτα, ἐπειδὴ ὁ θεσμὸς τῆς ἀντιδόσεως παρὰ ...ω τῷ ἀττικῷ δικαίῳ ἀπαντᾷ, οὐδεμία ἐξ ἑτέρας νομοθεσίας ἐπι-...εια εἶνε δυνατή, ὅπως τοὐλάχιστον, τῇ κατ' ἀναλογίαν ἑρμηνείᾳ ...μενοι, συμπληρώσωμεν ἄλλοθεν τὰ κενά, ἅπερ καὶ πολλὰ καὶ ...ιστατά εἰσιν.

Ὅπως δή ποτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπαρχουσῶν πηγῶν διεμορφώθη ...ερὶ ἀντιδόσεως θεωρία ὑπὸ τοῦ Βοικχίου, ᾧ τινι ἠκολούθησαν οἱ ...στοι τῶν νεωτέρων συγγραφέων, καὶ καθ' ἣν ἡ ἀντίδοσις ἔν τισι ...ττώσεσιν ἐδύνατο νὰ καταλήξῃ εἰς πραγματικὴν ἀνταλλαγὴν ...υσιῶν. Ἀλλ', ὡς εἴπομεν, τοσαῦτά εἰσι τὰ κενά, τόσῳ δὲ καὶ ὁ ...ς οὗτος καθ' ἑαυτὸν πρωτότυπος, ὥστε ἕτεροι συγγραφεῖς, καί-...οι τελευταῖοι οὗτοι εἰσὶ λίαν εὐάριθμοι, μὴ δυνάμενοι, λόγῳ τῆς ...της σπουδαιότητος τῶν ἀποτελεσμάτων, νὰ παραδέξωνται ὅτι ὁ ...ναῖος νομοθέτης, παρὰ τῇ κληρονομικῇ διαδοχῇ καὶ τῇ δημεύ-...νομοθέτησε καὶ τρίτον τρόπον καθολικῆς μεταβιβάσεως τῆς περι-...ς μεταξὺ ζώντων, διὰ τῆς ἀντιδόσεως, ἔπλασαν ἑτέραν θεωρίαν, ...ν ἡ ἀντίδοσις ἀντικείμενον εἶχεν οὐχὶ τὰς οὐσίας τῶν ἀντιδι-...ων, ἀλλὰ τὴν πρὸς λειτουργίαν ὑποχρέωσιν, ὅτι δὲ πᾶσα ἡ δια-...ια τῆς ἀντιδόσεως εἰς ἕνα ἁπλῶς σκοπὸν ἔτεινε, πότερος τῶν ...λόντων ἔμελλε νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς λειτουργίαν. Τῇ δευτέρᾳ δὲ ...ῃ διδασκαλίᾳ στοιχεῖ καὶ ὁ νεώτατος περὶ ἀττικοῦ ἰδιωτικοῦ δι-...ου συγγραφεὺς κ. Λουδοβῖκος Beauchet, καθηγητὴς τῆς ἐν Νανσῦ ...ολιας Νομικῆς Σχολῆς, ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ πέρυσιν ἐκδοθείσῃ

Παρὰ Schaefer Appar. Critic ἐν τόμ. 3 σ. 245.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ἤδη ἴδωμεν πῶς ἑρμηνεύουσι τὰ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν εὐάριθμα δόσεως χωρία καὶ τί περὶ τούτων διδάσκουσιν οἱ περὶ ὧν ὁ ἰασκαλίας θιασῶται, ἵν' ἀποδείξωσιν ὅτι τὸ ἀντιδιδόμενον ἦν σία, ἀλλ' ἡ λειτουργία:

ν τῷ κατ' Ἀφόβου Β' δημοσθενικῷ λόγῳ § 17 φέρεται: τὰς δίκας ταύτας ἔμελλον εἰσιέναι κατ' αὐτῶν, ἀντίδοσιν αρεσκεύασαν, ἵν' εἰ μὲν ἀντιδοίην, μὴ ἐξείη μοι πρὸς αὐτοὺς , ὡς καὶ τῶν δικῶν τούτων τοῦ ἀντιδόντος γιγνομένων, εἰ τούτων ποιοίην, ἵν' ἐκ βραχείας οὔσης λειτουργῶν παντάαιρεθείην ». Ταῦτα δ' ὅμως, κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας, οὐθῶς ἑρμηνεύονται ὑπὸ τῶν τῆς πρώτης γνώμης ὀπαδῶν ὡς ὅτι διὰ τῆς ἀντιδόσεως καὶ αἱ δίκαι, τουτέστιν αἱ ἀγωβιβάζοντο ἀπὸ τῆς κυριότητος τοῦ μὲν εἰς τὴν κυριότητα ῶν ἀντιδιδόντων· ἀλλ' ὅτι αἱ λέξεις: ὡς καὶ τῶν δικῶν τοῦ ἀντιδόντος γιγνομένων δύνανται, ἢ μᾶλλον πρέπον οηθῶσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου χωρίου ὡς ἁπλῶς ἐμφαίνουσαι ἣν ἀναστολὴν τῆς ἐνασκήσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ λέγον- τῆς προκλήσεως αὐτοῦ εἰς ἀντίδοσιν. Ἐπάγονται δὲ ὅτι ὁ Δημοσθένης, ἵν' ἀποφύγῃ τὰ ἐκ τῆς ἀναστολῆς ταύτης ἀποτελέσματα (οὕτως ἑρμηνεύουσι τὰ μικρὸν κατωτέρω ἐν § ἀκολουθοῦντα: ἵνα μὴ στερηθῶ τῶν δικῶν) προὐτίποτίσῃ τὴν λειτουργίαν (1). Ἀλλ' ὡς παντὶ δῆλον ἡ ἑρμη- οὐδεμιᾶς δύναται νὰ τύχῃ ἀποδοχῆς, διότι βιάζεται μὲν εἰαν τῶν λέξεων, βιάζεται δὲ καὶ τὴν καθόλου ἔννοιαν τοῦ λόγου, καὶ ταῦτα πρὸς ὑποστήριξιν γνώμης, πάνυ μὲν εὐ-, ὡς εἴπομεν, ἀλλ' ἐστερημένης ἰδίων βάσεων. Πῶς εἶνέ ποτε αἱ φράσεις: ἵνα μὴ στερηθῶ τῶν δικῶν — ὡς καὶ τοῦ ἀντιδόντος γιγνομένων νὰ νοηθῶσιν ἑλληνιστὶ ἄλλως οῦσαι ἀποβολὴν μὲν ἡ πρώτη, κτῆσιν δ' ἡ ἑτέρα τῶν ἀγωτων, κατ' ἐπακολούθησιν τῆς ἀντιδόσεως; Ἔπειτα τίνος ἄλτυρίας κρείσσονος χρείαν ἔχομεν, ἐὰν προσαγάγωμεν μάρτυρας οὺς ἀντιδίκους τοῦ Δημοσθένους, οἵτινες τοσοῦτο ἀναμφίλεκτον ἑαυτοὺς μεταβίβασιν τῶν ἀγωγῶν τούτων ἐνόμισαν, ὥστε,

(1) uchel, αὐτόθ. τόμ. Γ' σ. 729.

πρὸ πάσης ἔτι διαδικασίας περὶ τῆς ἀντιδόσεως (1), ὡς αὐτῶν σας ἠφίεσαν τοῖς ἐπιτρόποις (2);

Ἀλλὰ πλεῖστα πράγματα καὶ τοῖς φιλολόγοις καὶ τοῖς νομ παρέσχεν ἡ φιλολογικὴ καὶ νομικὴ ἑρμηνεία τῶν ἀμέσως τῷ ἀνω ἐκ τοῦ κατ' Ἀφόβου λόγου § 17 παρατεθέντι χωρίῳ ἀκολουθούν τῶνδε: «ᾧ (Θρασυλόχῳ) τούτων οὐδὲν ἐνθυμηθεὶς ἀντέδ μέν, ἀπέκλεισα δὲ ὡς διαδικασίας τευξόμενος· οὐ τυ δὲ ταύτης, τῶν χρόνων ὑπογύων ὄντων, ἵνα μὴ στερ τῶν δικῶν, ἀπέτισα τὴν λειτουργίαν ὑποθεὶς τὴν οἰ καὶ τἀμαυτοῦ πάντα, βουλόμενος εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν πρὸς τουτουσὶ δίκας». Εὐλόγως δὲ παρέσχον πράγματα, ὄντως πολλά εἰσι τὰ ἐν αὐτοῖς σκοτεινὰ καὶ δυσερμήνευτα. Τι μαίνουσι λ. χ. τὰ: ἀπέκλεισα ὡς διαδ. τευξόμενος; Πῶς διατί οὐκ ἔτυχε διαδικασίας καὶ τίνος; Τίς δ' εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ πρ μένου ἡ ἔννοια τῆς γεν. ἀπολύτου: τῶν χρόνων ὑπογύων ὄντ

Τινὰ τούτων ἑρμηνεύουσιν οἱ φιλόλογοι· οὕτω λ. χ. ὁ Οὐο περὶ τῶν: ἀντέδωκα - τευξόμενος σημειοῦται: Ad verbum: mutavi quidem, sed exclusi vel inclusi, ut disceptationem secuturus. Lalamantius: bonorum quidem feci commuta nem, ea tamen lege et cum hac exceptione, ut eos mihi j cio liceret persequi (3). Ταὐτὰ δὲ διδάσκει καὶ ὁ Ῥείσκιος: S tentia est: excepi et reservavi mihi jus agendi in tutores ti pecuniarum defraudatarum (διαδικασία enim erat actio de p niis controversis.) nil desperans fore, ut Thrasylochus hoc ne denegaret (4). Οἱ δὲ Liddell καὶ Scott ἐν τῷ ἀξιολόγῳ λεξικῷ (5), τὸ ἐν τῷ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ ἀποκλείω ἑ νεύουσιν ὡς δηλοῦν to make an exception.

Ἐκ δὲ τῶν νομικῶν, οἱ τὴν ἀντίδοσιν οὐσίας παραδεχόμενοι τῶν κριτικῶν γνώμῃ ταύτῃ στοιχοῦντες, δοξάζουσι μὲν ὅτι ὁ Δ

(1) Ἐξ ἑρμην. ἡμετέρας τῶν ἐν τῷ κ. Ἀφόβ. Β' § 17: «ἀπέκλεισα δ διαδικασιας τευξόμενος· οὐ τυχὼν δὲ ταύτης κτλ.».

(2) Δημοσθ. κ. Μειδ. § 79.

(3) Παρὰ Schaef. Appar. Crit. ἐν Τόμ. 3 σ. 437.

(4) Αὐτόθι.

(5) Ἔκδοσις 7η ἐν λ. ἀποκλείω.

ς ἐδέξατο τὴν ἀντίδοσιν ὑπὸ τὸν ὅρον ἐξαιρέσεως τῶν κατὰ τῶν ιτων ἀγωγῶν αὐτοῦ, ἀδυνάτου ἄλλως οὔσης τῆς ἀποτιμήσεως ν εἰς χρήματα, πρὸ τῆς ἐκδικάσεως αὐτῶν, διδάσκουσι δ' ὅτι, τῆς ἐπιφυλάξεως ταύτης, προκύπτοντος προδικαστικοῦ ζητήματαρίστατο ἡ ἀνάγκη νέας διαδικασίας (: ὡς διαδικασίας τευνος), ἧς ὅμως ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀγνοοῦσι τὰς ἀρχάς.

ς βλέπομεν, πάντα ταῦτα κυρίως ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ῥήματος κλεισα ἀποῤῥέουσιν, ἕνεκα δὲ ταύτης κατασκευάζεται καὶ ἡ θεωερὶ μερικῆς ἢ ὑπὸ ὅρον ἀποδοχῆς τῆς εἰς ἀντίδοσιν προκλήσεως, θως δὲ τούτοις καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ προκειμένου ἡμῖν χωρίου ἐρεται.

λλ' ἡμεῖς ἀδυνατοῦμεν εἰς ταῦτα νὰ συμφωνήσωμεν. Τῷ ὄντι, τὸς ὁ Δημοσθένης, ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ χωρίῳ, διαῤῥήδην κηὅτι ἀντέδωκε μὲν ἀπέκλεισε δέ, οὐδὲν τούτων ἀναλογισάς, ὅτι, τουτέστι, ταῦτα οἱ ἐναντίοι ἐπ' αὐτὸν παρεσκεύασαν, ἰ μὲν ἀντιδοίη, μὴ ἐξείη αὐτῷ πρὸς ἐκείνους ἀντιδικεῖν, ὡς καὶ ικῶν τοῦ ἀντιδόντος γιγνομένων, εἰ δὲ μηδὲν τούτων ποιοίη πῶς εἶνε δυνατὸν ἡμεῖς νὰ παραδεξώμεθα ὅτι, τοὐναντίον, καὶ ησεν ἀμέσως περὶ ἐξαιρέσεως καὶ διασώσεως τῶν κατὰ τῶν πων ἀγωγῶν αὐτοῦ; Δὲν εἶνε δὲ παντὶ συμφανὲς ὅτι, εἴπερ ως ᾔσθετο τῶν σκοπῶν τούτων τῶν ἀντιδίκων, μάλιστα δὲ τοῦ άτου αὐτῶν, ν' ἀποφύγωσι τὰς ἀγωγὰς ἀποστεροῦντες τὸν θένην, ἀντὶ ν' ἀντιδώσῃ, θὰ προὐτίμα μᾶλλον ν' ἀποτίσῃ τὴν ργίαν, ὅπερ καὶ ἔπραξεν, εὐθὺς ὡς εἶδε κινδυνευούσας τὰς κατὰ ιτρόπων δίκας;

ταῦτα οὐδὲ τῷ Σχαιφέρῳ συμφωνοῦμεν, καίπερ διαφόρως, δ' ἀπιθάνως ὅπως δή ποτε τὸ ἀπέκλεισα ἑρμηνεύοντι. Τάδε ἱ τοῦ χωρίου διδάσκει οὗτος, συσχετίζων πρὸς τὰ ἐν τῷ κατὰ ἐν § 79 φερόμενα: Mihi videtur hoc dici: conditionem m ita accepi, ut hominem possessione bonorum meorum lerem, (quippe non bona commutaturus,) quia speraore, ut litem tutoribus intendere possem. Tum ille ἀποις κατέσχισε τὰς θύρας τῶν οἰκημάτων ceteraque perpetrauae in Midiana commemorantur(1). Ἀπαρεσκόμεθα δὲ

Ἐν Appar. Crit. Τόμ. 3 σ. 437.

ταύτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ, διότι ἀδύνατον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Δημοσθ ἐδύνατο νὰ ὁμολογήσῃ ἐπὶ δικαστηρίου, ὅτι οἱονεὶ παίζων ἀντέδω ἀπηγόρευσε δὲ τῷ ἀντιδίκῳ καὶ ὅ, τι ὁ νόμος συνεχώρει αὐτῷ. β ζειν τουτέστιν ἐλευθέρως ἐπὶ τὰ τοῦ ἀποδεξαμένου τὴν εἰς ἀντιδ πρόκλησιν, ὅπως παρασημήνηται μὲν τὰ οἰκήματα, λάβῃ δὲ προσήκοντα μέτρα κατὰ πάσης μετὰ τὴν ἀντίδοσιν λαθραίας κινητῶν ἐξαγωγῆς (1). Ἐν τῷ κατὰ Μειδίου λόγῳ (§ 79) ἄλλω τοῦθ' ἁπλῶς ὁ ῥήτωρ ψέγει τοῦ ἀντιδόντος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, βαναύσως καὶ βαρβάρως φερόμενοι, πάντας μὲν καὶ αὐτὰς τὰς ναῖκας κακῶς ἐξεῖπον, κατέσχισαν δὲ βιαίως καὶ τὰς θύρας. ὡ ἤδη, ἅμα τῇ ἀντιδόσει, ἐγένοντο κύριοι αὐτῶν, ἐν ᾧ, κατὰ τὸν μον, ἔδει νὰ προηγηθῇ πάντως ἡ συνήθης διαδικασία, ὅτε θὰ ἐ νετο κατά τε τύπους καὶ κατ' οὐσίαν, ὡς νῦν λέγομεν, ἡ ὅλη περι ἀντιδόσεως διαφορά, πλὴν ἄν, ὡς εἰκός, οἱ διάδικοι συνεβιβάζ ἐξωδίκως.

Ἤδη λέγομεν καὶ τὴν ἡμετέραν γνώμην:

Ὁ Δημοσθένης, ὡς αὐτὸς διηγεῖται ἐν τῷ κατὰ Μειδίου λ εἶχεν ἤδη ἐγείρῃ τὰς κατὰ τῶν ἐπιτρόπων δίκας, ἔμελλον δ' α μετὰ τέσσαρας ἢ πέντε ἡμέρας νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ δικαστήριον συζήτησιν (2), ὅτε οἱ ἐναντίοι, ἐπωφελούμενοι τὴν κατ' ἐκείνας ἀ βῶς τὰς ἡμέρας, ὡρισμένως δὲ τῇ δευτέρᾳ ἱσταμένου μεταγειτν μηνός, παραχώρησιν ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τῶν ἀντιδόσεων (3), π σκεύασαν ἐπ' αὐτὸν τὴν εἰς ἀντίδοσιν πρόκλησιν, σκοποῦντες π στα μέν, ἂν ἐδέχετο τὴν ἀντίδοσιν, νὰ στερήσωσιν αὐτὸν τῶν δι εἰ δὲ μή, νὰ καταστρέψωσι τοὐλάχιστον αὐτὸν ἀναγκάζοντες ἄπ ὄντα νὰ τριηραρχήσῃ. Οὗτος δέ, ἐπειδὴ τότε παντάπασι μὲν ἐξ ἦν, νεώτατος δὲ τὴν ἡλικίαν (4), οὐδὲν περὶ τῶν ἐπιβούλων σκ τῶν ἀντιδίκων νοήσας, ἐδέξατο μὲν ἀντιδοῦναι, ἀπέκλεισ καὶ τὰ τοῦ ἀντιδόντος Θρασυλόχου, (εἴτε κύκλῳ δείξας τὰ χ ἐνώπιον μαρτύρων, εἴτε παρασημηνάμενος τὰ οἰκήματα, εἴτε φυλ

(1) Π. Φαινίππ. § 5 [illegible].

(2) Κατὰ Μειδ. § 78: ἐπειδὴ μοι μελλουσῶν εἰσιέναι τῶν δικῶν εἰς ἡμέρας [illegible] [illegible] ἀδελφὸς ὁ τούτου καὶ οὗτος εἰς τὴν οἰκίαν ἀν [illegible]

(3) Π. Φαινίππ. § 5. Πρβλ. Ἀριστοτ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 61. 1.

(4) Κατὰ Μειδ. §§ 78. 80.

κτήσας (1) κτλ. καθ' ὃ εἶχεν ἐκ τοῦ νόμου δικαίωμα,) ὡς δὴ μέλ-ν νὰ διαδικάσηται κατ' οὐσίαν πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς ἀντιδό-ς· ἀποφυγὼν δὲ νὰ τύχῃ τῆς διαδικασίας ταύτης, ἐπειδὴ ἐγγὺς ἡ ἡμέρα τῆς κατὰ τῶν ἐπιτρόπων εἰσαγωγῆς τῶν γῶν εἰς τὸ δικαστήριον, («τῶν χρόνων ὑπογύων ὄν-»). ἵνα μὴ στερηθῇ τούτων, ἀπέτισε τὴν λειτουργίαν. όντι, ὁ Δημοσθένης, διδαχθεὶς παρά τινος ἐμπείρου τῶν νομικῶν γμάτων, πιθανῶς δὲ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰσαίου, τοῦ ἐξοχωτάτου τῶν ικῶν ῥητόρων, ὡς δικηγόρου, περὶ τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχον αἱ κ τῶν ἐπιτρόπων ἀπαιτήσεις αὐτοῦ, ἔσπευσε ν' ἀποδέξηται τὴν ουργίαν, οὕτω δ' ἐμμέσως ν' ἀνακαλέσῃ τὴν περὶ ἀποδοχῆς τῆς δόσεως δήλωσιν αὐτοῦ· διότι ἄλλως διττῶς ἐδύνατο ν' ἀποκρου-ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων ἐναγομένων: τοῦτο μὲν διὰ τῆς ἀνατρεπτι-ἐνστάσεως τῆς ἐξοφλήσεως, (εἴδομεν δ' ἤδη ἀνωτέρω ὅτι οὗτοι, ιως ἐπὶ τῷ τέλει τούτῳ, ἅμα τῇ ἀποδοχῇ τῆς ἀντιδόσεως ἐφρόν-ν νὰ ἐφοδιασθῶσι δι' ἀφέσεως παρὰ τοῦ ἀντιδόντος) τοῦτο δέ, πρώτη ἀπερρίπτετο, ὡς καθ' ἡμᾶς ἦν πιθανόν, διὰ τῆς ἀνα-τικῆς ἐνστάσεως τῆς ἐκκρεμοδικίας, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι, οὔπω ἐκ-θείσης τῆς περὶ ἀντιδόσεως διαδικασίας, ἀλλ' ἔτι ταύτης οὔσης εμοῦς, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐνεργητικῆς μεποιήσεως (legitimatio ad causam), δὲν ἐδύνατο νὰ ἐνασκήσῃ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγωγάς.

ημειωτέον δ' ὅμως, χάριν τῆς ἀκριβείας, ὅτι ὁ διαπρεπὴς γάλ-νομοδιδάσκαλος κ. Beauchet ἄλλως ἐξηγεῖται τὸν λόγον δι' ὃν μοσθένης τῆς διαδικασίας οὐκ ἔτυχε, διδάσκων ὅτι ἐπεδίωξε μὲν ο. ἀλλ' ἀπέτυχε, probablement parce que les stratèges n'ont voulu soumettre l'antidosis au tribunal avant que le pro-de tutelle ne fût tranché, ὅτι δ' οὕτως ὁ ῥήτωρ, μὴ δυνηθεὶς υχῃ τῆς ἀμέσου ἐκδικάσεως τῆς περὶ ἀντιδόσεως διαδικασίας, εκάσθη ν' ἀποτίσῃ τὴν λειτουργίαν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἐλευθέραν κησιν τῶν ἀγωγῶν αὐτοῦ (2). Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη ἀποκρούεται δι' ὧν ἀνωτέρω διελάβομεν, ἐλέγχεται δὲ καὶ ἄλλως ἀμφισβη-μος· διότι οὔτε ἄλλοθεν ἐξάγεται, οὔτε διαρρήδην μαρτυρεῖται ὅτι οἱ

Π. Φαίνιππ. § 5-9.

Beauchet, αὐτόθ. τόμ. Γ' σελ. 734.

στρατηγοὶ ἐκέκτηντο ἐν τῇ ἀνακρίσει τὸ δικαίωμα [illegible]
εἰς τὸ δικαστήριον εἰσαγωγὴν τῶν περὶ ἀντιδόσεως [illegible]
πρῶτοι διακρίνοντες καὶ δικάζοντες τὰ [illegible]
ματα, ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου [illegible]
τῶν ἐπιτρόπων δικῶν, ἀναβαλλομένης ἐν τῷ [illegible]
ἀντιδόσεως δίκης. Ἔπειτα, ὡς φαίνεται, ἐν ταῖς περὶ ἀντι[illegible]
δίκαις ἐπισπεύδων κυρίως ἦν οὐχὶ ὁ προκληθεὶς [illegible]
προβληθεὶς λειτουργεῖν· διότι μεγάλως [illegible]
δόσεως διαδικασίας οὗτος ἐξηκολούθει [illegible]
λειτουργίαν· τοῦτο δ' ἀπήτει μὲν τὸ συμφέρον τῆς [illegible]
μένης νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῶν [illegible]
ἢ ἐμπρόθεσμον ἐκδίκασιν τῶν περὶ ἀντιδόσεως [illegible]
ὡς νομίζομεν, καὶ ἐξ ὧν ἐν § 4 τοῦ πρὸς Φαίνιππον λόγου [illegible]
«δέομαι οὖν ὑμῶν ἁπάντων, ὦ ἄ. δ., ἐὰν ἐπιδεικνύω Φαίν[ιππον] [illegible]
καὶ παραβεβηκότα τὰ ἐν τοῖς νόμοις δίκαια καὶ πλουσιώτερον [illegible]
ἐμαυτοῦ, βοηθῆσαί μοι καὶ τοῦτον εἰς τοὺς τριακοσίους ἀντ' [illegible]
καταστῆσαι»· διότι, ἀρνουμένου τοῦ προκληθέντος [illegible]
τερος, τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ ἀποκρουομένου τὴν πρόκλησιν [illegible]
δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐδύνατο νὰ διαταχθῇ ἡ ἀντικατάστασις [illegible]
ἄν, ἐννοεῖται, ἐξωδίκως οἱ διάδικοι ἄλλως περὶ τῆς ἀντιδόσεως [illegible]
λύοντο (1). Ὥστε οἱ προκαλεσάμενοι τὸν Δημοσθένην εἰς ἀντι[illegible]
εἶχον συμφέρον νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐκδίκασιν τῆς διαδικασίας [illegible]
μάλιστα ματαιώσωσι τὰς περὶ ἐπιτροπείας δίκας, ἐν ᾧ, ὅλως [illegible]
ναντίον, ἂν ἡ ὑπόθεσις τοῦ κ. Beauchet ἠλήθευεν, ὁ Δημοσθ[ένης]
ἀντὶ νὰ σπεύσῃ ν' ἀποτίσῃ τὴν λειτουργίαν, ἀφ' οὗ ἦν αὐτῷ [illegible]
ἡ ἔγερσις τῶν ἐν λόγῳ ἀγωγῶν, δεκάκις θὰ προύτίμα νὰ προ[illegible]
τάχιστα εἰς τὴν ἐκδίκασιν αὐτῶν, ὅπως ἐὰν μὲν ἡττηθῇ, ἀπαλ[illegible]
ἀσφαλῶς τῆς τριηραρχίας, ἅτε ἄπορος ὤν, ἐὰν δὲ νικήσῃ, πρ[illegible]
τατα σπεύσῃ νὰ λειτουργήσῃ. Ἀλλ', ὡς εἴδομεν, ἄλλως εἶχ[ον] [illegible]
πράγματα κατὰ τὸ ἐν ἰσχύϊ τότε ἀττικὸν δίκαιον· τεκμήριον δὲ [illegible]
γιστον ἡ πορεία ἣ ἠκολούθησεν ὁ Δημοσθένης.

β') Περὶ τῶν ἐν τῷ κατὰ Μειδίου δημοσθενικῷ λόγῳ διαφόρων [illegible]
ἀντιδόσεως χωρίων (§ 77 ἑπ.), ὧν μέρος ἀνωτέρω ἡρμηνεύσαμεν [illegible]

(1) Πρβλ. π. Φαίνιππ. § 11: «ἐδεῖτό μου . . . περὶ διαλύσεως συνελθεῖν αὐτῷ» [illegible]

ıchet ὡσαύτως ἰσχυρίζεται, ὅτι οὐδαμόθεν ἐξάγεται ὅτι ἐδύ-
ἐπελθῇ πραγματικὴ ἀνταλλαγὴ οὐσίας, διότι, λέγει, l'ora-
plaint précisément des usurpations de Thrasyloque, di-
ıe celui-ci a affecté de se considérer comme le maître
ıs qui étaient simplement sous séquestre (αὐτόθι σ. 729).
ς ἤδη παρετηρήσαμεν, ὁ Δημοσθένης ψέγει μὲν τὴν κατάσχι-
θυρῶν καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἀγωγῶν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους ὡς
ια, ψέγει δ' ὅμως ταῦτα κυρίως ὡς πρόωρα: ὡς αὐτῶν ἤδη
ένας κατὰ τὴν ἀντίδοσιν, ὅπερ, καθ' ἡμᾶς, ἰσοδυναμεῖ
δε: ὡσεὶ ἅμα ἀπεδεξάμην ἀντιδοῦναι καὶ ἐγένοντο κύριοι τῶν
Ωστ' ἐκ τούτων μᾶλλον δύναται νὰ ἐξαχθῇ ὅτι βραδύτερον,
ένης τῆς διαδικασίας, ἐδύνατο νὰ καταλήξῃ ἡ διαφορὰ εἰς
.τικὴν οὐσίας ἀντίδοσιν, ἢ ὅτι οὐδεμία τοιαύτη ἦν πιθανή.

Αλλ' οὐδ' ὁ πρὸς Φαίνιππον λόγος, λέγουσιν (1), ὑποτίθησι
.τικὴν ἀνταλλαγὴν οὐσίας, διότι ἡ μὲν ἐν § 19 πρότασις (2)
raisemblablement qu'une plaisanterie destinée à mettre
age en relief la différence des fortunes, et le but de l'ora-
ıt d'installer Phénippe non point dans ses biens, mais à
ce, parmi les trois cents tenus aux liturgies, τὰ δ' ἐν §
ιόμενα: ἀλλ' ἐῶ μετέχειν τῶν ἐμαυτοῦ τὴν μητέρα, ἄν
ı Φαινίππου, ἄν τε τὴν ἐμαυτοῦ ἔχω οὐσίαν, φαίνονται
ι ἔχοντα τήνδε τὴν ἔννοιαν: mais de même qu'auparavant,
sse ma mère jouir avec moi de tous mes biens, quelle
soit la consistance, qu'elle soit ou non supérieure à celle
iens de Phénippe. Καὶ πάλιν φανερὸν ἐνταῦθα παντὶ γίγνε-
ι, χάριν τῆς θεωρίας, παραβιάζεται ἐντελῶς ἡ σημασία τῶν λέ-
Ἵνα δὲ καὶ ἄλλως καταδείξῃ ὁ κ. Beauchet ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ
οὐδαμῶς περὶ πραγματικῆς ἀνταλλαγῆς πρόκειται, ἐπάγεται:
ıposer d'ailleurs que le texte en question se réfère à un
ıge réel, il prouverait plutôt que Phénippe, en recevant
ı de la mère de son adversaire, succéderait en même temps

Beauchet, αὐτόθ. σ. 729.
Π. Φαίνιππ. § 19: «ἐγὼ γὰρ καὶ πρότερον προεκαλεσάμην Φαίν., καὶ νῦν, ὦ
δίδωμι αὐτῷ δωρεὰν καὶ ἀφίσταμαι μετὰ τῆς ἄλλης οὐσίας καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔρ-
ἰαν μοι τὴν ἐσχατιὰν μόνην ἐλευθέραν παραδῷ κτλ.».

στρατη
εἰς τὸ δ
πρῶτο
ματα,
τῶν ἐ
ἀντιδ
δίκαι
προ
δόσ
λει
μέ

Π. Ι. ΦΩΤΙΑΔΟΥ

τομ. Α' σ. 322.

τόμ. Α' σ. 312.

.λ' οὐδὲν ἐν τῷ λόγῳ δικαιοῖ ἡμᾶς, πολλῷ δ' ἧτ-
9 καὶ 27 διειλημμένα χωρία, ἵν' ἀποφηνώμεθα
ἕως οὐσίας ἐν αὐτοῖς διαλαμβανόμενα ἁπλῶς χά-
ονται, ὅτι δ' ἄλλα ὅλως δηλοῦσιν ἢ ἃ αἱ λέξεις
πν.

ichet, τῷ κ. Lécrivain ἀκολουθῶν, πρώτῳ τὴν ἰσχυρισαμένῳ (1), διατείνεται (2) πρὸς ὑποστήριξιν λόγος γνώμης, ὅτι ἐν τῇ ἐν ἀρχῇ τοῦ πρὸς Φαί-ντώσῃ μετοχῇ: τοὺς ἀντιδεδωκότας (§ 1: «τί τοὺς ἀντιδεδωκότας καὶ τί δεύτερον»), «οὐδα-ιπονοηθῇ ὡς ἀντικείμενον ἡ λ. οὐσία ἤ τις ἰσοδύ-ως δηλωθῶσιν οἱ μέλλοντες ἀντιδιδόναι, διότι ἐν ισει ἔδει νὰ γένηται χρῆσις οὐχὶ τοῦ παρακειμένου, ντος τῆς μετοχῆς· ὅτι δ' ὅμως, τοὐναντίον, ὁ παρα-ι νὰ νοηθῇ κάλλιστα ἂν τὴν μετοχὴν: τοὺς ἀντιδε-ιωμεν ὡς δηλοῦσαν τοὺς προσενηνοχότας ἀλλήλοις з sont offerts réciproquement) τὴν ἀμφισβητουμέ-ν».

μεν ὅτι οὔτε τοὺς λόγους, οὔτε τὴν λεπτότητα τῆς δια-κ ἐδυνήθημεν νὰ νοήσωμεν· παγίως ὅμως ἰσχυριζόμεθα τῆς μετοχῆς: τοὺς ἀντιδεδωκότας καὶ συντακτικῶς, ἔκ τε τῶν συμφραζομένων προκύπτει καὶ ἐξ ὧν ἀπάν-ιδόσεως γιγνώσκομεν, οὐδεμία ἄλλη δύναται νὰ ᾖ πλὴν ι ἀντιδεδωκότες ὧδε καλοῦνται ἀμφότεροι οἱ διάδικοι, ηθεὶς καὶ ὁ προκαλεσάμενος, πρὸς δήλωσιν ὅτι ἔχουσιν ιοι ἑκάτερος τὴν κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ περὶ ἀντιδόσεως νό-σιν περὶ ἀντιδόσεως οὐσίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἵνα μεν πᾶν ἄλλο παράδειγμα, ὁ ἀόριστος α': «ἀντέδωκα εισα δὲ» προφανῶς οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι: ἐπὶ τῇ δια-γενομένῃ μοι προκλήσει ἢ λειτουργεῖν ἢ ἀντιδιδόναι, πρού-ηλῶσαι ἢ ἐδήλωσα ὅτι ἀντιδίδωμι τὰ ἐμαυτοῦ.

οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος συγγραφεῖς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑαυτῶν ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς περὶ ἀντιδόσεως χωρίοις δέον εἶνε μετὰ τὸ

crivain, ἐν Revue Historique, τόμῳ 40, 1889, σ. 280.
aucbet, αὐτόθ. τόμ. Γ' σ. 731.

à l'obligation alimentaire qui est une conséquence de la pr
priété de la dot (1).

Καλὸν ἐνταῦθα νομίζομεν νὰ ὑπομνήσωμεν, ὃ καὶ ἀνωτέρω π
εἴπομεν, ὅτι τοῖς ῥήτορσι δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν ἀβασανίστως πά
τοτε. Τῷ ὄντι, διότι ὁ πρὸς Φαίνιππον λέγων, ἵνα καταστήσῃ εὔν
αὐτῷ τοὺς δικαστάς, αὐχεῖ ὅτι ἐν τῇ ἀποφάσει τῆς ἑαυτοῦ οὐσ
παρέλιπε ν' ἀπογράψῃ ὡς ὀφειλομένην τὴν προῖκα τῆς ἑαυτοῦ μητρ
ἐκ τούτου ἆρά γε ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι, ἐὰν ἐπηκολούθε
ἀνταλλαγὴ πράγματι, ὁ Φαίνιππος θὰ καθίστατο ὄντως κύριος
τῆς; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ· διότι ἡ σύζυγος, ἐάν τε χήρα, ἐάν τε
ἐδύνατο πάντοτε νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἰδίαν προῖκα, μάλιστα τὴν σ
μένην αὐτουσίως, διότι οὔτε ὁ σύζυγος, οὔτε ὁ υἱὸς ἐδύναντο ν' ἀπ
λοτριώσωσι ταύτην δι' ἀντιδόσεως, τουτέστι δι' ἐκχωρήσεως τῶν
τοῦ ἕκαστος. Τὴν λύσιν δὲ ταύτην ὑποστηρίζομεν τόσῳ μᾶλλον,
καὶ ἐπὶ δημεύσεως τὸ αὐτὸ δικαίωμα σαφῶς ἀναγνωρίζεται εἰς
σύζυγον (2)· ἄλλως, ὡς ὁ κ. Beauchet δέχεται, συμφωνοῦμεν δὲ
ἡμεῖς αὐτῷ, καὶ ἐπὶ ἁπλῆς ἐκχωρήσεως ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τῶν ἑα
εἰς τοὺς δανειστάς, ἡ γυνὴ ἐδύνατο ἐπίσης διὰ τοῦ κυρίου αὐτῆ
ἀπαιτήσῃ τὰ ἴδια (3). Ἀλλὰ περὶ τούτων ἀναβαλλόμεθα ἐς ἄλλ
νὰ διαλάβωμεν εἰδικώτερον. Τοῦτο δὲ μόνον νῦν λέγομεν, ὅτι ἀ
βῶς ἡ πρᾶξις τοῦ Φαινίππου νὰ καταχωρίσῃ ἐν τῇ ἀποφάσει
ἑαυτοῦ τὴν τῆς μητρὸς προῖκα (πιθανῶς ἀποτετιμημένην, μὴ σ
μένην δὲ αὐτουσίως· ἔτι δὲ πιθανώτερον, πολλῷ μείζονα τῆς πρ
τῆς τοῦ ἀντιδίκου μητρός, διότι, ἂν ἄλλως, οὗτος δὲν θὰ πα
νεῖτο, ἀλλ' ὡσαύτως θ' ἀπέγραφε τὴν τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς) συνη
ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω ἡμετέρας γνώμης, καίτοι ὁ πρὸς Φαίνιππον λ
τίς οἶδε πῶς καὶ τίνα νόμον ἑρμηνεύων διατείνεται τοὐναντίον
διότι βεβαίως οὕτω συνέφερεν αὐτῷ.

Ἐπανερχόμενοι δ' ὅθεν ἐξέβημεν, παρατηροῦμεν ὅτι εἶνε μὲν
θὲς ὅτι ὁ τὸν Φαίνιππον προκαλεσάμενος εἰς ἀντίδοσιν τοῦτο κ
διώκει, ὅπως ἀποσεισάμενος τὸ βάρος τῆς λειτουργίας μεταθῇ

(1) Αὐτόθ. σ. 736-7.
(2) Beauchet, αὐτόθ. τομ. Γ' σ. 715 ἐπ. Προσέτι τομ. Α' σ. 322.
(3) Αὐτόθ. τόμ. Α' σ. 310-1.
(4) Ὁ κ. Beauchet ἀντιφρονεῖ: αὐτόθ. τόμ. Α' σ. 312.

τὸν ἀντίδικον, ἀλλ' οὐδὲν ἐν τῷ λόγῳ δικαιοῖ ἡμᾶς, πολλῷ δ' ἧττον τὰ ἐν ταῖς §§ 19 καὶ 27 διειλημμένα χωρία, ἵν' ἀποφηνώμεθα τὰ περὶ ἀντιδόσεως οὐσίας ἐν αὐτοῖς διαλαμβανόμενα ἁπλῶς χάριν χαριεντισμοῦ λέγονται, ὅτι δ' ἄλλα ὅλως δηλοῦσιν ἢ ἃ αἱ λέξεις φανερῶς σημαίνουσιν.

Ἀλλ' ὁ κ. Beauchet, τῷ κ. Lécrivain ἀκολουθῶν, πρώτῳ τὴν γνώμην ταύτην ἰσχυρισαμένῳ (1), διατείνεται (2) πρὸς ὑποστήριξιν τῆς περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος γνώμης, ὅτι ἐν τῇ ἐν ἀρχῇ τοῦ πρὸς Φαίνιππον λόγου ἀπαντώσῃ μετοχῇ: τοὺς ἀντιδεδωκότας (§ 1: «τί πρῶτον δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀντιδεδωκότας καὶ τί δεύτερον»), «οὐδαμῶς δύναται νὰ ὑπονοηθῇ ὡς ἀντικείμενον ἡ λ. οὐσία ἤ τις ἰσοδύναμος αὐτῇ, ὅπως δηλωθῶσιν οἱ μέλλοντες ἀντιδιδόναι, διότι ἐν ταύτῃ περιπτώσει ἔδει νὰ γένηται χρῆσις οὐχὶ τοῦ παρακειμένου, ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος τῆς μετοχῆς· ὅτι δ' ὅμως, τοὐναντίον, ὁ παρακείμενος δύναται νὰ νοηθῇ κάλλιστα ἂν τὴν μετοχήν: τοὺς ἀντιδεδωκότας νοήσωμεν ὡς δηλοῦσαν τοὺς προσενηνοχότας ἀλλήλοις (ceux qui se sont offerts réciproquement) τὴν ἀμφισβητουμένην λειτουργίαν».

Ὁμολογοῦμεν ὅτι οὔτε τοὺς λόγους, οὔτε τὴν λεπτότητα τῆς διακρίσεως ταύτης ἐδυνήθημεν νὰ νοήσωμεν· παγίως ὅμως ἰσχυριζόμεθα ὅτι ἡ ἔννοια τῆς μετοχῆς: τοὺς ἀντιδεδωκότας καὶ συντακτικῶς, καὶ καθ' ὅσον ἔκ τε τῶν συμφραζομένων προκύπτει καὶ ἐξ ὧν ἁπάντων περὶ ἀντιδόσεως γιγνώσκομεν, οὐδεμία ἄλλη δύναται νὰ ᾖ πλὴν ἡ ἑξῆς: ὅτι ἀντιδεδωκότες ὧδε καλοῦνται ἀμφότεροι οἱ διάδικοι, ὅ τε προκληθεὶς καὶ ὁ προκαλεσάμενος, πρὸς δήλωσιν ὅτι ἔχουσιν ἀποδεξάμενοι ἑκάτερος τὴν κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ περὶ ἀντιδόσεως νόμου πρότασιν περὶ ἀντιδόσεως οὐσίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἵνα παραλίπωμεν πᾶν ἄλλο παράδειγμα, ὁ ἀόριστος α': «ἀντέδωκα καὶ ἀπέκλεισα δὲ» προφανῶς οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι: ἐπὶ τῇ διαρρηκτικῶς γενομένῃ μοι προκλήσει ἢ λειτουργεῖν ἢ ἀντιδιδόναι, προύτρεψα δηλῶσαι ἢ ἐδήλωσα ὅτι ἀντιδίδωμι τὰ ἐμαυτοῦ.

Ἀλλ' οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος συγγραφεῖς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἑαυτῶν γνώμης ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς περὶ ἀντιδόσεως χωρίοις δέον εἶνε μετὰ τὸ

(1) Lécrivain, ἐν Revue Historique, τόμῳ 40, 1889, σ. 280.
(2) Beauchet, αὐτόθ. τόμ. Γ' σ. 731.

ἀντιδιδόναι νὰ ὑπακούηται ἔξωθεν ἡ λ. λειτουργία, ἐπικαλ... τάδε τὰ δύο χωρία: Ξενοφ. Οἰκονομ. Ζ΄ § 3, «ὅταν γέ με εἰς ἀντί... καλῶνται τριηραρχίας ἢ χορηγίας» καὶ τὸ τοῦ Δημοσθ. ἐν τ... Μειδ. § 78, «εἰσεπήδησαν..... ἀντιδιδόντες τριηραρχίαν», ... σκοντες (1) ὅτι κατὰ κυριολεξίαν λέγεται ἐν αὐτοῖς ἀντίδοσις τρ... ραρχίας καὶ ἀντιδιδόντες τριηραρχίαν, οὐχὶ δὲ κατὰ παρέκκλ... ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς ἐννοίας, τέλος δὲ καταλήγοντες εἰς τὸ συμπέρα... ὅτι «οὐδὲν ἐπιχείρημα, οὔτ᾽ ἐκ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως, οὔτ... τῆς γραμματικῆς ἐννοίας, εἶνε δυνατὸν νὰ πορίσηταί τις ὑπὲρ ... πραγματικῆς ἀνταλλαγῆς οὐσίας».

Καίτοι ἡ περὶ τούτων κρίσις ἰδίᾳ τοῖς γραμματικοῖς προσή... ὅμως τοῦτο μὲν ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ὁδηγούμενοι, τ... δὲ κατ᾽ ἀναλογίαν κρίνοντες, τολμῶμεν νὰ φρονῶμεν, μετὰ πλεί... πεποιθήσεως μάλιστα, ὅτι ἀμφότερα τὰ σημειωθέντα χωρία μ... συμφώνως τῇ κοινῶς παραδεδεγμένῃ περὶ ἀντιδόσεως γνώμῃ δύνα... νὰ ἑρμηνευθῶσιν ὀρθῶς, καὶ ταῦτα, ὡς εἰκός, συνῳδὰ τῇ φύσει ... ἑλλ. γλώσσης. Οὕτω τὰ ἐν τῷ διειλημμένῳ δημοσθενικῷ χωρ... «εἰσεπήδησαν..... ἀντιδιδόντες τριηραρχίαν», πᾶς τις, ἂν πρ... σχῇ τὸν νοῦν, ῥᾳδίως θὰ συνομολογήσῃ ἡμῖν, πιστεύομεν, ὅτι τα... οὐχὶ κυρίως, ἀλλ᾽ ὡς εἰπεῖν ῥητορικῇ τινι ἀδείᾳ λέγονται πρὸς ἐξ... γισιν τῶν δικαστῶν κατὰ τοῦ ἀντιδίκου· λέγονται δ᾽ ὅσον οἷό... βραχυλογικῶς ἵν᾽ ἀσφαλέστερον συναρπασθῶσιν οἱ ἀκροαταί, ο... ῥήτωρ ἀμέσως μετάγει πρὸ τῶν βαρβάρων ἐκείνων σκηνῶν τῆς ... τασχίσεως τῶν θυρῶν καὶ ὅσων ἄλλων διηγεῖται. Ἀλλὰ κατ᾽ ἀ... θειαν ἡ ἀντίδοσις εἶχε προηγηθῇ τῶν βιαιοπραγιῶν τούτων. Τῷ ὄ... αἱ ἀντιδόσεις δὲν ἐγίγνοντο ὅπου καὶ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ δι᾽ αἰφνιδ... εἰσπηδήσεως τῶν ἀντιδιδόντων εἰς τὰς οἰκίας τῶν μελλόντων νὰ π... κληθῶσιν ὑπ᾽ αὐτῶν, ὥς τις παρακρουόμενος ἤθελεν ἴσως εἰκάσῃ ... τοῦ χωρίου τούτου, ἀλλὰ καθ᾽ ὡρισμένην ἡμέραν, ἐνώπιον τοῦ ἀρ... δίου ἄρχοντος, ἐπὶ τριηραρχίας δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀρισ... τέλους (2) ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ τὰς συμμορίας στρατηγοῦ, μετὰ πρ... γουμένην πρόκλησιν, κτλ. Οὕτω δὲ βεβαίως συνέβη καὶ τῷ Δη... σθένει. Ἀφ᾽ οὗ ἄρα οὗτος προεκλήθη καὶ ἐδήλωσεν ὅτι προτιμᾷ τ...

(1) Ἑκάτερος ἔνθ᾽ ἀνωτέρω.

(2) Ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 61. 1.

ναι, ἤ, ὡς νῦν θὰ ἐλέγομεν ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἀφ' οὗ κατὰ τύ-
; ἀπεδέξατο τὴν περὶ ἀντιδόσεως πρότασιν, συνέβησαν ἃ διηγεῖ-
Τὰ δὲ ἀντιδιδόντες τριηραρχίαν οὐδὲν ἄλλο κατὰ πᾶσαν
ινότητά εἰσιν ἢ βραχυλογική τις ἔκφρασις, συνήθης ἴσως παρὰ τῷ
λαῷ πρὸς εὐχερῆ ἐν τῷ λόγῳ διάκρισιν τῶν ἀντιδόσεων, κατὰ
ιν τῶν διαφόρων λειτουργιῶν. Οὕτω λ.χ. προκειμένης ἀντιδόσεως
προκλήσεως εἰς τριηραρχίαν ἢ χορηγίαν, ἀντὶ ἀναλελυμένως νὰ
νει: προὐκλήθην ἢ λειτουργεῖν τὴν δεῖνα λειτουργίαν ἢ ἀντιδοῦναι
— ἦκον οἱ δεῖνα προκαλούμενοί με ἢ λειτουργεῖν τριηραρχίαν ἢ
δοῦναι, ἐπειδὴ τὸ κυρίως δι' αὐτοὺς προέχον ἦν ἡ ἀντίδοσις, ἁπλῶς
καὶ συντόμως ἔλεγον: προὐκλήθην εἰς ἀντίδοσιν τριηραρχίας
ιον οἱ δεῖνα ἀντιδιδόντες μοι τριηραρχίαν.

Ἐκ τούτων ἐμφαίνεται τί φρονοῦμεν καὶ περὶ τοῦ ἑτέρου χωρίου
Ξενοφῶντος: «ὅταν γέ με εἰς ἀντίδοσιν καλῶνται τριηραρχίας ἢ
γίας», ὧν ὁ νοῦς καθ' ἡμᾶς: ὅταν, περὶ τριηραρχίας ἢ χορηγίας
ειμένου, προκαλῶνταί (1) με εἰς ἀντίδοσιν, οὐδεὶς ζητεῖ τὸν κα-
τε κἀγαθόν, ἀλλὰ κτλ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἐνταῦθα ἐδυνάμεθα
ἄλλως νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν γενικήν: τριηραρχίας ἢ χορηγίας,
ιζόμενοι ὅτι ὑπονοητέον τὴν περὶ (2) πρόθεσιν: περὶ τριηραρ-
Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ ἀλήθεια μᾶλλον ἔγκειται ἐν τῇ προδιει-
μένῃ ὑποθέσει.

) Τέλος ὁ κ. Beauchet, τῇ αὐτῇ ἀρνητικῇ μεθόδῳ χρώμενος,
νεύει καὶ τἄλλα γνωστὰ παρὰ τοῖς ῥήτορσι περὶ ἀντιδόσεως χω-
καὶ δὴ πρῶτον τὸ τοῦ Δημοσθένους ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην λόγῳ
0): «καὶ μὴν οὐδ' ὅπως οὐκ ἀντιδώσει τῷ Λεύκωνί τις, ἂν
ηται, δύναμαι σκοπούμενος εὑρεῖν. Χρήματα μὲν γάρ ἐστιν ἀεὶ
ὑμῖν αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὸν νόμον τοῦτον, ἐάν τις ἐπ' αὐτὰ ἔλθῃ,
ρήσεται τούτων ἢ λειτουργεῖν ἀναγκασθήσεται» · εἶτα δὲ τὰ τοῦ
ου, τὸ μὲν ἐκ τοῦ Περὶ τραύμ. ἐκ προνοίας λόγου (§ 1): «τὸ
εῦγος καὶ τἀνδράποδα καὶ ὅσα ἐξ ἀγροῦ κατὰ τὴν ἀντίδοσιν

Τὸ καλῶνται ἀπέδομεν διὰ τοῦ προκαλῶνται, διότι ταύτην τὴν δύναμιν
ε. ἔχον ἐνταῦθα: καλῶνται διὰ προκλήσεως. Καὶ τὸ ἐνεργητικὸν δὲ καλῶ ἐν § 5
Φαίνιππ. λόγου ταὐτὰ ὡσαύτως φαίνεται ἐμφαῖνον: «ἐν ταύταις (ταῖς ἀντιδό-
ἐκάλεσα κατὰ νόμον (=«προεκαλεσάμην», ὡς ἐν § 19) Φαίνιππον
ν».

Πρβλ. τὰ γνωστὰ παραδείγματα: ἀπόβασις γῆς, ἀγγελία Χίου κτλ.

ἔλαβε, μὴ ἂν δύνασθαι ἀρνηθῆναι», τὸ δ' ἐκ τῆς πρὸς Σίμωνα λογίας (§ 20): «ἐπειδὴ δέ με δίκας ἰδίας ᾔσθετο κακῶς ἀγωνι νον ἐξ ἀντιδόσεως», τὸ δὲ τρίτον ἐκ τοῦ Ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου (§ 9), ὃ καὶ ἀνωτέρω που κατεχωρίσαμεν: «Εἰ . . . . . προ σαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἂν ἕλοιτο χορηγῆσαι μᾶλ ἀντιδοῦναι ἅπαξ», ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐδεμία ἐξ οὐδενὸς τούτω ναται νὰ προκύψῃ ἀπόδειξις ὑπὲρ τῆς κρατούσης δόξης ὅτι ἡ δοσις ἀντικείμενον εἶχε τὴν οὐσίαν.

Ἐπειδὴ ἱκανῶς ἤδη, ἴσως δὲ καὶ πέρα τοῦ προσήκοντος, ζήτημα τοῦτο ἐνδιετρίψαμεν, τελευτῶντες τοῦθ' ἁπλῶς λέγομεν, καὶ ἂν πάντα τὰ διειλημμένα χωρία ἦσαν ὄντως ἀμφισβητήσ τελευταῖον τοῦτο λυσιακὸν χωρίον καὶ μόνον ἐκ τοῦ Ὑπὲρ τοῦ νάτου λόγου θὰ ἤρκει ἵνα καταδείξῃ τὸ ἀνυπόστατον τῆς νέας ρίας. Τῷ ὄντι, ἂν ἡ πρόκλησις ἦν, ὡς ἄλλως τε ἐμφαίνεται κα τῆς διδομένης τῷ προκληθέντι αἱρέσεως (ἕλοιτο ἂν) χορηγεῖν ἢ τιδιδόναι, πῶς εἶνε δυνατὸν ἐν τῷ ἀντιδιδόναι νὰ περιείχετο αὐθ ἔννοια τοῦ ἀντιδιδόναι χορηγίαν ἢ λειτουργίαν ἐν γένει, τουτέστι χορηγεῖν ἢ καθόλου λειτουργεῖν;

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Ἡ δ' ἀντίδοσις, καίτοι δὲν βεβαιοῦται χρώντως ὅτι εἰσήχθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σόλωνος (1), καθ' ἐκ ὅμως οὐ μόνον οὐδόλως ἀπᾴδει τοῦ πνεύματος τῆς σολωνείου νομο θεσίας, ἀλλὰ δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι καί πως φαίνεται συνᾴδε αὐτῇ, ἂν κρίνωμεν ἐξ ὧν διδάσκει περὶ αὐτῆς ἐν Ἀθηναίων Π τείᾳ (2) ὁ μέγας Σταγιρίτης. Ἐπειδὴ δ' ἔτι τότε αἱ οὐσίαι τῶν λιτῶν ἦσαν μᾶλλον φανεραί, ἰδίως δ' ἐξ ἀκινήτων κατὰ τὸ πλεῖ συνέκειντο, ἁπλοῦν, φαίνεται, καθ' ἑαυτὸ παρέστη εἰς τὸν Σόλων ζήτημα τῆς ἀντιδόσεως οὐσίας. Οὕτω δὲ ἵνα οἱ μὲν πλούσιοι μὴ δύωνται, οἱ δὲ ἀπορώτεροι, ἢ ἀπορώτεροι ἕνεκα ἀτυχημάτων κα στάντες, μὴ καταπονῶνται, παρέσχε παντὶ λειτουργεῖν ἐνηνεγμέν

(1) Ἐν τῷ κ. Φαινίππ. λόγῳ § 1 εὐχαὶ διάπυροι ἀναπέμπονται «Σόλωνι τῷ θετήσαντι τὸν περὶ τῶν ἀντιδόσεων νόμον». Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν λόγους ἵν' ἀμφισβητήσωμεν τὴν πατρότητα ταύτην· ἀλλὰ παρατηροῦμεν ἁπλῶς ὅτι, ὥσπερ οἱ ἐν πολλῶν θεσμῶν τὰς πρώτας ἀρχὰς εἰς τὸν Δωδεκάδελτον νόμον ἀνέφερον, οὕτω ἀττικοὶ ῥήτορες, ἕνεκα ὑπερτάτου σεβασμοῦ τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν δημοτικὸν νομοθέτην, πολλάκις ἐπικαλούμενοι νόμον τινὰ ἀπεδίδοσαν αὐτὸν εἰς τὸν Σόλωνα

(2) Κεφ. 5-12.

αίωμα νὰ προκαλῆται ὃν τῶν πολιτῶν ἐνόμιζεν εὐπορώτερον ἵνα ι' αὐτοῦ λειτουργήσῃ. Τοῦτο δὲ καὶ δίκαιον ἦν καὶ σύμφωνον ἅμα καθόλου διανοίᾳ τοῦ Σόλωνος, μεριμνήσαντος διὰ τῆς νέας νομοίας νὰ πατάξῃ τὴν φιλαργυρίαν καὶ πλεονεξίαν τῶν πλουσίων, οἷς, αὖθις μαρτυρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης (1), καὶ ὅλως αἰεὶ τὴν αἰτίαν τῆς ιεως ἐκείνης ἀνῆπτεν. Ἐπειδὴ δὲ πάντες μὲν οἱ πολῖται ἦσαν ημένοι εἰς τάξεις κατὰ τέλη (ἣν ἄρα ἤδη ὡρισμένη νομίμως ἡ ια ἑκάστου κατὰ προσέγγισιν), πιθανῶς δέ, μάλιστα λόγῳ τῶν ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀτελειῶν τῆς νομοθεσίας, οὐδὲν ἄλλο μέπρόσφορον ὑπῆρχε πρὸς ἀκρίβωσιν τῆς ἀληθοῦς δυνάμεως τῆς ού; ἢ τῆς προσόδου ἑκάστου τῶν πολιτῶν, εὔλογον ἔκρινεν ἵνα τῷ ιζομένῳ, ὅπως ὁ ἴδιος ἀποφύγῃ τὴν λειτουργίαν, ὅτι τὶς τῶν μὴ υργούντων πολιτῶν ἦν ἐκείνου εὐπορώτερος, ἐπιτρέψῃ μὲν ὅπως καλέσηται τοῦτον εἰς λειτουργίαν, ἐπιβάλῃ δ' ὅμως αὐτῷ συγχρόως ὅρον ἵνα τὴν πρόκλησιν ταύτην ποιήσηται ἐπὶ προσφορᾷ ιδόσεως, τουτέστιν ἐπὶ προσφορᾷ δόσεως τῶν ἑαυτοῦ ἀντὶ τῶν νου, ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ τελευταῖος ἠρνεῖτο ὅτι ἦν πλουσιώτερος. ειδὴ δὲ ἥ τε εἰς λειτουργίαν κλῆσις καὶ ἡ εἰς ἀντίδοσιν πρότασις ν ἀλληλένδετοι, ἡ δὲ μεταξὺ τῶν δύο αἵρεσις φυσικῷ τῷ λόγῳ κε τῷ πρὸς ὅν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, φαίνεται, ἐπεκράτησεν ἵνα ἡ πρόσις διατυπῶται διαζευκτικῶς. Οὕτως ἡ ἀντίδοσις ἔνθεν μὲν ἦν γμός τις κατὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀδίκων προκλήσεων καὶ πετῶν ἀμφισβητήσεων περὶ τῆς οὐσίας τῶν πολιτῶν, ἔνθεν δ' εὔον μέσον ὅπως φωρῶνται οἱ ὄντως δυνάμενοι λειτουργεῖν, ὑπ' ἐκεί ἀκριβῶς τῶν πολιτῶν, οἵτινες πράγματι καταπεπονημένοι ὄντες, λάμβανον ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ, ἵνα προκαλέσωνται αὐτοὺς ἢ λειτουρῆ ἀντιδιδόναι.

Οὕτω πως εἰκάζομεν ὅτι ὁ Σόλων ὑπέλαβε τὰ τῆς ἀντιδόσεως. Λ' ὅσον ταῦτα ἁπλᾶ ἴσως καὶ δίκαια τότ' ἐφάνησαν, τοσοῦτο, πιομεν, δυσχερῆ βαθμηδὸν κατέστησαν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, ἰδίως ὅτε ις κινητὰ οὐσίαι τῶν πολιτῶν ηὐξήθησαν, ἀνεγνωρίσθη δ' ὅτι πρὸς ακινήτῳ κτήσει ἔδει νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ λοιπὴ οὐσία κινητά, ὅτι δὲ πρὸς ταῦτ' ἀμφότερα διετέλουν πλεῖστ' ἄλλα συμοντα τῶν πολιτῶν ἡνωμένα. Οὐδὲν δὲ λέγομεν νῦν περὶ τῶν κατα-

(1) Αὐτόθ. κεφ. 5, 3.

δολιεύσεων τοῦ νόμου καὶ τῶν ἄλλων καταχρήσεων, αἵτινες βεβαί ηὔξησαν τὰς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς δυσχερείας, καὶ ὧν πρόχειρα τεκμή ρια τὰ παθήματα τοῦ Δημοσθένους καὶ τὰ τοῦ Ἰσχομάχου σιωπηρ ἀλλ' εὐνόητα παράπονα.

Ἀλλὰ περὶ πάντων τούτων ἴσως ἄλλοτε πλείονα. Ὁ δὲ τῆς ἀ τιδόσεως θεσμὸς φαίνεται παραμείνας ἐν ἰσχύϊ μέχρις ἐσχάτων· τοιοῦ δέ τι πιστεύομεν, διότι οὐδεὶς θὰ ἐτόλμα νὰ προτείνῃ τὴν κατάργη ἢ τὴν τροποποίησιν αὐτοῦ, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς τοῦτο, ὅτι ἐνομίζε εἰσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Σόλωνος, ὃν οἱ Ἀθηναῖοι ἴσα καὶ θεὸν ἐτίμων.

Προσθήκη: Νῦν τὸ πρῶτον παρατηροῦμεν ἐν τῇ ὑπὸ Lu Breitenbach ἐκδόσει τοῦ Ξενοφῶντος Οἰκονομικοῦ τόμ. Δ' τμ. σ. 60 ὅτι μακρῷ ἤδη πρὸ ἡμῶν χρόνῳ ὁ Ἰωακεὶμ Καμεράριος (157 ἀντὶ τοῦ παρὰ Ξενοφ. Οἰκονομ. Ζ' § 3 προσκαλοῦνται (ὅρ. ἀνω σελ. 42): «προκαλοῦνται legit et vertit: postulant».

---

§ 3

Ἀλογίου δίκη, ὅταν τινὲς λαβόντες χρήματα εἰς ἀν λώματα δημόσια μὴ ὦσιν τοὺς λόγους ἀνεννηνοχότες το δικασταῖς.

Ὧδ' ἀκριβῶς τὴν γλῶσσαν ταύτην ὁ Houtsma ἐκδίδωσιν· ἐν ταῖς Σημειώσεσιν (σ. 31) ἁπλῶς καταχωρίζει τὸ σχετικὸν τοῦ Με ρου ὑπομνημάτιον περὶ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἡμετ ρου γραμματικοῦ διδομένου ὁρισμοῦ τῆς ἀλογίου καὶ τοῦ ὑπὸ Ἡσ χίου, Σουΐδα, Ζωναρᾶ καὶ τοῦ Μεγ. Ἐτυμολογικοῦ. Συνίσταται ἡ διαφορὰ αὕτη εἰς τοῦτο, ὅτι κατ' ἐκείνους μὲν ἡ ἀλογίου ὡρισμέν ἥρμοζε κατὰ τῶν ἀρχόντων λόγον οὐ δόντων (1) ἢ διδόντων τῶν τῆς ἀρχῆς διοικημάτων, κατὰ δὲ τὸ Κανταβριγιακὸν λεξικ κατὰ τῶν λαβόντων ἐν γένει, ἄν τε ἄρχοντες ἦσαν ἄν τε μή, χ

(1) Ἡσύχ. ἐν λ. ἀλογίου δίκη.
(2) Σουΐδ. αὐτόθ. ἐν λ. Ταὐτὰ ἐν Μ. Ἐτυμολ.

τα εἰς ἀναλώματα δημόσια καὶ μὴ ἀνενηνοχότων τοὺς λόγους τῆς ιχειρίσεως αὐτῶν. Τούτῳ δέ πως συμφωνεῖ καὶ ὁ Πολυδεύκης, ἐπί; ἀδιακρίτως λέγων (Η. 54) ὅτι ἡ ἀλογίου ἀὴν κατὰ τῶν οὐκ ποδιδόντων λογισμοὺς ὧν ἂν διαχειρίσωσιν».

Παρὰ τῷ Ἁρποκρατίωνι οὐδὲν περὶ τῆς ἀλογίου δίκης (γραφῆς μᾶλλον, καθ' ἡμᾶς) ἀπαντᾷ· ὥστε καὶ αὖθις ὁ ἡμέτερος ἀνώνυμος ταδείκνυται βουληθεὶς νὰ συμπληρώσῃ τὸν Ἁρποκρατίωνα. Σχετι; δ' εἰπεῖν, ὁ ὑπ' αὐτοῦ παρεχόμενος ἡμῖν ὁρισμὸς εἶνε πολλῷ ἀκριτερος τοῦ τῶν διαληφθέντων λεξικογράφων· διότι σαφῶς μὲν προπτει ἐξ αὐτοῦ ὅτι ἡ ἀλογίου ἥρμοζε κατὰ παντὸς διαχειρίσαντος δημοσίαν χρῆσιν ὡρισμένα χρήματα (1), ἐπίσης δ' ὅτι αὕτη δὲν νατο νὰ ἐγερθῇ ἢ ἀφ' οὗ παρήρχετο ἄπρακτος (ἀδιάφορον ἂν ἐξ λῆς ἀμελείας ἢ ἐκ κακῆς προθέσεως) ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένη ιθεσμία πρὸς λογοδοσίαν. Ἐξάγομεν δὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐκ τοῦ ρακειμένου τῆς ὑποτακτικῆς: «ὅταν . . . . . μὴ ὦσιν τοὺς λόις ἀνενηνοχότες», ὅπερ πάντως ὑποδηλοῖ τὴν προηγουμένην ρέλευσιν ὡρισμένου τινὸς χρόνου, καθ' ὃν ἔδει νὰ διδῶνται οἱ λομοὶ τῆς διαχειρίσεως. Οὕτω λ. χ. περὶ τῶν ἀρχόντων εὑρίσκομεν ; Ἁρποκρατίωνι (2) ὅτι τούτων τὰς εὐθύνας, ὅταν τὰς ἀρχὰς ἀποιται, οἱ λογισταὶ ἐκλογίζονται ἐν ἡμέραις τριάκοντα· διαρκούσης ι τῆς προθεσμίας ταύτης ἡ ἀλογίου ἦν ἀπαράδεκτος.

Ἔτι δὲ πληρέστερος καθίσταται ὁ ὁρισμὸς οὗτος διὰ τῆς μνείας ς τίνας οἱ ὑπεύθυνοι ὤφειλον νὰ διδῶσι τοὺς λογισμοὺς τῆς δια-

1. Εἶν' ἀληθὲς ὅτι, κατὰ κανόνα, πάντες οἱ ἀρχήν τινα ἄρξαντες ὤφειλον λόγον ιεγκεῖν (Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 54)· διότι «οὐδεὶς ἦν ἀνυπεύθυνος τῶν καὶ ποῦν πρὸς τὰ κοινὰ προσεληλυθότων» (Αἰσχ. κ. Κτησιφ. § 17), ἀδιακρίτως ἂν διεισεν ἢ μὴ χρήματα. Ἐπειδὴ δ' ὅμως, ὡς αὖθις ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ κ. Κτησιφ. § 22 γνωρίζει, ὁ τῶν μηδὲν λαβόντων μηδ' ἀναλωσάντων λόγος, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐδύνατο υνισταται ἢ εἰς τὴν δήλωσιν: «οὔτ' ἔλαβον οὐδὲν τῶν τῆς πόλεως οὔτ' ἀνήλωσα», ως δε ὅ τε κατὰ πρυτανείαν ἑκάστην βουλευτικὸς τῶν ἀρχῶν ἔλεγχος, καθὼς καὶ ὁ ι τὸ πέρας τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, κυριώτατα ἀφεώρων εἰς ἐξέλεγξιν τῶν λογισμῶν τῶν ειριζόντων χρήματα ἀρχῶν, (Πρβλ. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 45. 2, 48. 3, τούτων ἕνεκα, φαίνεται, ὁ ἡμέτερος γραμματικός, ἢ ὁ παρ' οὗ οὗτος τὸν ὁρισμὸν ιλαξε, τὴν ἄσκησιν τῆς γραφῆς ἀλογίου ἐνόμισε περιοριστέαν κατὰ μόνων τῶν διαισάντων ὅπως δή ποτε δημόσια χρήματα, μὴ δεδωκότων δὲ πάντως ἢ ἁπλῶς ἐν ηκοντι χρόνῳ λόγον τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν.

2. Ἐν λ. Λογισταὶ κ. Λογιστήρια.

χειρίσεως αὐτῶν· διὸ ἐν τέλει τῆς γλώσσης προστίθεται: τοῖς δι-
κασταῖς.

Ἀλλ' ἔχουσιν ὀρθῶς ἆρά γε τὰ τελευταῖα ταῦτα; Οὐδαμῶς· ἀπ-
ρον μάλιστα ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ Houtsma, ἴσως δὲ καὶ οἱ πρὸ αὐτ-
ἐκδόται (λέγομεν δ' ἴσως, διότι δυστυχῶς στερούμεθα τῶν ἐκδόσ-
αὐτῶν) ἀντιπαρῆλθον ἀπαρατήρητον τὸ πρᾶγμα, καίτοι πολλαχῆ
ὑπῆρχεν ἤδη γνωστόν (1), ὅτι ἀρχὴ ἰδία καὶ ἁρμοδία πρὸς λῆψιν λ-
γισμῶν, πρὸς ἥν, κατ' ἀκολουθίαν, πᾶς διαχειρίσας δημόσια χρήματ-
ὤφειλεν ἑκάστοτε ν' ἀποφέρῃ λόγον, ἦν οὐχὶ ἡ τῶν δικαστῶν, ἀλλ'
τῶν λογιστῶν. Τοῦτο δ' αὖθις λαμπρῶς βεβαιοῦται διὰ τῆς Ἀθ-
ναίων Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐν ᾗ ἐν ἀρχῇ τοῦ Κεφ. 54 φ-
ρονται τάδε: «Κληροῦσι δὲ . . . . . καὶ λογιστὰς δέκα καὶ συν-
γόρους τούτοις δέκα, πρὸς οὓς ἅπαντας ἀνάγκη τοὺς τὰς ἀρχ-
ἄρξαντας λόγον ἀπενεγκεῖν· οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ μόνοι τοῖς ὑπευ-
θύνοις λογιζόμενοι, καὶ τὰς εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγ-
τες κτλ.».

Διὰ ταῦτα, τό γε καθ' ἡμᾶς, ἄνευ οὐδενὸς ὄκνου τὰ ἐν τῷ κ-
μένῳ: τοῖς δικασταῖς μεταγράφομεν εἰς: τοῖς λογισταῖς, τοῦ
δ' οὐ μόνον διότι τὰ πρῶτα ἐξελέγχονται προφανῶς ἐσφαλμένα ὄντ-
ἀλλὰ καὶ διότι φαίνεται ἡμῖν πιθανώτατον ὅτι, καθὰ ἀλλαχ-
οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ὁ τὰς γλώσσας ταύτας εἰς τὰ μετώπια τοῦ λεξικ-
τοῦ Ἁρποκρατίωνος προσγράψας, εἴτ' ἐξ ἀβλεψίας εἴτε κακῆς γραφ-
ἕνεκα, κακῶς ἀναγνοὺς χεῖρον ἐξέγραψε: δικασταῖς ἀντὶ λογιστα-
(ΔικαCΤΑΙC - ΛογιCΤΑΙC). Εἰς παρόμοια δὲ σφάλματα καὶ ἀλ-
λαχοῦ, ὡς εἴρηται, ὑπέπεσεν ὁ ἀντιγραφεύς· οὕτω λ. χ. ἐν λ. Εἰσα-

(1) Οὕτω λ. χ. ὁ Ἀριστ. ἐν Πολιτικ. βιβλ. Ϛ' κεφ. ε' διδάσκει: «Ἐπεὶ δὲ ἔν-
τῶν ἀρχῶν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαι, διαχειρίζουσι πολλὰ τῶν κοινῶν, ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶ-
τὴν ληψομένην λογισμὸν καὶ προσευθυνοῦσαν, αὐτὴν μηθὲν διαχειρίζουσαν ἕτερον· κ-
λοῦσι δὲ τούτους οἳ μὲν εὐθύνους, οἳ δὲ λογιστάς, οἳ δ' ἐξεταστάς, οἳ δὲ συν-
γόρους». Ἐπιθ. ἔτι Αἰσχ. κ. Κτησιφ. § 14: «καὶ πάντας ὅσοι διαχειρίζουσί τι τ-
τῆς πόλεως (ὁ νόμος κελεύει) λόγον καὶ εὐθύνας ἐγγράφειν πρὸς τὸν γραμματέα
τοὺς λογιστάς». § 20: «τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρ. Π. ἐγγράφειν πρὸς τοὺς λογιστ-
ὁ νόμος κελεύει λόγον καὶ εὐθύνας διδόναι». § 22: «καὶ τοῦτον (ὃς οὔτ' εἴληφεν ο-
τῶν δημοσίων, οὔτ' ἀνήλωκε) ἀποφέρειν κελεύει λόγον πρὸς τοὺς λογιστάς». Π-
ἔτι Σχολ. εἰς Αἰσχ. κ. Κτησιφ. §§ 9. 15. Βεκκ. Ἀνεκδ. σ. 276, 17 ἐν λ. λογιστ-
CIA. 11. 444. 446.—Λεξ. Κανταβρ. ἐν λ. Λογισταὶ κ. συνήγοροι, περὶ ὧν α-
θις λέγομεν ἐν § 31, κλ.

λία ἀντί, καινῶν ἐσφαλμένως ἔγραψε: κοινῶν· ἐν λ. Ἔνδειξις ..., ἀξίαν: τάξιν· ἐν λ. Λειτουργεῖν ἀντί, ἀχαιοί: ἀρχαῖοι· λ. Νομοφύλακες ἀντί, στρόφια λευκὰ ἔχοντες: στρόφια χαλκᾶ ..οντες καὶ πλεῖστ' ἄλλα.

Ὥστε, κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν, ἡ ἀλογίου ἐδύνατο νὰ χωρήσῃ ..α παντὸς οἵου δή ποτε διαχειρίσαντος δημόσια χρήματα, ἀρνη..ος δὲ ἢ ἄλλως παραλιπόντος, ἵν' ἐν προσήκοντι χρόνῳ δῷ τοῖς ..σταῖς λόγον περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διαχειρισθέντων χρημάτων. Αὐτὸ τοῦτο ἐμφαίνει καὶ ἡ λ. ἀλογίου: μὴ δόσιν λόγου (1).

Τῆς ἀλογίου, ὡς ἀναφέρει τις τῶν γραμματικῶν (2), ἐποιεῖτο ..αν ὁ κωμικὸς Εὔπολις. πιθανῶς (3) ἐν Πόλεσιν, ἐν τῷδε τῷ ..χῳ (4):

Καὶ γὰρ αἰσχρὸν ἀλογίου 'στ' ὀφλεῖν.

..τα πολλοὺς δ' αἰῶνας ἐμνήσθη αὐτῆς καὶ Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ ἐν Ὑπὲρ τῶν Τεττάρων ἐν τοῖς ἑξῆς (5): «ἀλλ' ἐξῆν γε δή που ..λθεῖν σιωπῇ, καὶ οὐκ ἔμελλες ὀφλήσειν ἀλογίου». Εἰς ταῦτα δὲ ..νται (6) δύο σχόλια ἀγνώστων γραμματικῶν, καθ' ἃ ὁ Αἰσχίνης ..ῷ κατὰ Κτησιφῶντος ἀνέφερέ που: «ἀλογίου γραφὰς» ὡς οὔσας ..τὰ τῶν ἀρξάντων καὶ μὴ δόντων λόγον ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς». ..λ' ἐν ᾧ τοιαῦτά τινα οἱ σχολιασταὶ οὗτοι βεβαιοῦσιν, οὐδαμοῦ τοῦ ..ου τούτου τοῦ Αἰσχίνου, ὡς ἐν τῷ νῦν τὸ κείμενον αὐτοῦ σῴζεται, ..τῶσιν αἱ λ. λ. γραφαὶ ἀλογίου. Τί δὲ συνέβη ἆρά γε; Ἠυτοσχε..σαν οὗτοι ταῦτα ἢ πράγματι ἔν τινι τῶν τότε ἐν χρήσει ἀντιγρά..τοῦ Αἰσχίνου ἀνέγνωσαν; Ἡμεῖς τῇ ἀληθείᾳ ἀποροῦμεν τί τού..ἢ ἕτερον ὡς πιθανώτερον νὰ εἰκάσωμεν, διὰ τοῦτο δ' ἄλλοις, τοῖς λόγοις μάλιστα, καταλείπομεν ἵνα διδάξωσιν ἡμᾶς τἀληθές· περὶ χωρίου δ' ὅμως τοῦ Ἀριστείδου φρονοῦμεν, ὅτι δέον εἶνε νὰ νοηθῇ

(1) Ὅρ. ἀνωτέρ. σ. 46 σημ. 1.
(2) Bekk. Ἀνέκδ. σ. 436 ἐν λ. ἀποστάσιον.
(3) Ὡς ἀπώτατα εἰκάζομεν, ᾔκασε δὲ καὶ ἄλλος πρὸ ἡμῶν, ἐξ ὧν φέρονται παρ' Ἀρ..στ. ἐν λ. λογισταί. Ὅρ. Ἑρρ. Στέφ. ἐν λ. ἀλόγιον.
(4) Οὕτω κατὰ διόρθ. Βεργκίου παρὰ Μεινεκ. Fragm. Com. Graec. Τόμ. Β' 5..
(5) Ἐκδ. Δινδορφ. τόμ. Β' σ. 397.
(6) Αὐτόθ. τόμ. Γ' σ. 728.

μόνον ἱστορικῶς, ὅτι τουτέστιν ὁ ῥήτωρ, ἐμπεφορτημένος τῶν ἀρχαί ἐκείνων εἰδήσεων καὶ παραστάσεων περὶ τοῦ πολιτικοῦ βίου κα τοὺς ἐνδοξοτάτους χρόνους τῶν Ἀθηνῶν, συμφώνως ταύταις ἅμα καὶ τοῖς χρόνοις καθ' οὓς ἐμεγαλούργησαν ὅ τε πρὸς ὃν ὁ λόγος οἱ ὑπὲρ ὧν Τέτταρες, παρεισήγαγεν ἐν αὐτῷ καὶ τὴν σύγχρονον ἐκ νοις γραφὴν ἀλογίου, οὐχὶ δ' αὖθις κυρίως, ἀλλὰ μεταφορικῶς, μᾶ λον δὲ παίζων ταῖς λέξεσι: σιωπὴ καὶ γρ. ἀλογίου. Ὡσθ' ὁ Ἀ στείδης λαλεῖ παίζων περὶ παρῳχημένου ἐν παρῳχημένοις χρό πράγματος.

Σχεδὸν ἄπορον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἐν τῇ ἀριστοτελικῇ Ἀθην Πολιτείᾳ οὐδεὶς λόγος περὶ τῆς ἀλογίου γίγνεται, εἰ καί, ἐν οἷς λιστα διεξοδικώτερον ἐν Κεφ. 54. 2 περὶ λογιστῶν φέρονται, ἐδύν τις ν' ἀναμένῃ ὅτι πάντως τι αὐτόθι περὶ αὐτῆς θ' ἀνεφέρετο. ὄντι, εὐθὺς μετὰ τἀνωτέρω περὶ λογιστῶν τοῖς ὑπευθύνοις λογιζ νων καταχωρισθέντα, ἕπονται τάδε: «κἂν μέν τινα κλέπτοντ λέγξωσι (οἱ λογισταί), κλοπὴν οἱ δικασταὶ καταγιγνώσκουσι, κα γνωσθὲν ἀποτίνεται δεκαπλοῦν· ἐὰν δέ τινα δῶρα λαβόντα ἐπιδε σιν καὶ καταγνῶσιν οἱ δικασταί, δώρων τιμῶσιν, ἀποτίνεται δὲ τοῦτο δεκαπλοῦν· ἂν δ' ἀδικεῖν καταγνῶσιν, ἀδικίου τιμῶσιν, κτ Ἀλλ' ἐάν τις παρέλειπεν ἢ ἠρνεῖτο διδόναι λόγον, ἐπειδὴ «ἀπ ἀνάγκη τοὺς τὰς ἀρχὰς ἄρξαντας λόγον ἀπενεγκεῖν (1) (πρὸς λογιστάς)», τί κατὰ τούτου ἐγίγνετο; Διὰ τίνος γραφῆς ἐξην ζετο; Δυστυχῶς ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης ἡμᾶς διδάσκει ἐνταῦθα, ὡσαύτως δὲ σιωπᾷ καὶ ἐν Κεφ. 48. ὅ πραγματεύεται περὶ τῶν ἑτέρων δέκα ἐκ βουλευτῶν λογιστῶν λογιζομένων τοῖς ὑπευθύνοις, οὐχὶ ὡς οἱ διειλημμένοι τῆς ἐγκυ διοικήσεως λογισταὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ διαρκούση τῆς, κατὰ πρυτανείαν ἑκάστην, ὅτε ἡ αὐτὴ περίπτωσις ἐδύνατ παρ' ἐκείνοις νὰ παραστῇ.

Ὅπως δή ποτε ἐκ τῆς οὐχὶ μνείας τῆς γρ. ἀλογίου ὑπὸ τοῦ στοτέλους οὐδὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ· διότι παραλειπὼν ὅλως νὰ σηται λόγον περὶ τῆς ἐν λόγῳ περιπτώσεως, εἰκὸς ἦν νὰ σιωπή περὶ τῆς κατ' αὐτὴν προσηκούσης γραφῆς. Ταὐτὰ δὲ λέγομε περὶ τῆς ἑτέρας περιπτώσεως, ὅτε τουτέστιν ὁ ὑπεύθυνος ἠρνε

(1) Αὐτόθ. μικρὸν ἀνωτέρω.

...μέλει δοῦναι εὐθύνας τῆς διαχειρίσεως, οὐχὶ χρημάτων, ἀλλὰ τῆς ...πιστευμένης αὐτῷ οἵας δή ποτε δημοσίας ἀρχῆς· διότι καὶ περὶ ταύτης σιωπᾷ ὁ μέγας φιλόσοφος, ἐν μὲν Κεφ. 54. 2 ἁπλῶς περὶ τῶν τῆς ἐγκυκλίου διοικήσεως λογιστῶν λέγων ὅτι «οὗτοι . . εἰσὶν οἱ . . . . . τὰς εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες», ἐν δὲ Κεφ. 48. 4 περὶ τῶν εὐθύνων διδάσκων τί οὗτοι ποιοῦσιν, ὅταν τις τῶν πολιτῶν εἴτε ἰδίαν εἴτε δημοσίαν εὔθυναν ἐμπροθέσμως εἰσαγάγῃ κατὰ τῶν ἤδη «τὰς εὐθύνας ἐν τῷ δικαστηρίῳ δεδωκότων». Ὥστ' αὖθις περίπτωσις ἀρνήσεως ἢ παραλείψεως δόσεως εὐθυνῶν οὐδαμῶς προβλέπεται.

Ἀδιαλείπτως ὑπ' ὄψιν ἔχομεν τὴν σοφὴν παρατήρησιν τοῦ γάλλου νομικοῦ καὶ διαπρεποῦς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δικαίου ἑρμηνευτοῦ κ. R. Dareste, ὅτι il est dangereux de conclure précipitamment dans les questions de droit hellénique; aucune étude exige plus de prudence et de circonspection (1). Ἀλλ' ὅμως τολμήσωμεν νὰ ἐξενέγκωμεν τὴν ἑξῆς εἰκασίαν, ὅτι καίτοι ἡ λ. εὔθυνα γενικῶς περιελάμβανε πᾶσαν λογοδοσίαν εἰς ἣν ὑπέκειντο ...σαι αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως ἄν τε εἶχον ἄν τε μὴ διαχείρισιν χρημάτων, εἰδικώτερον ὅμως, ὡς φαίνεται, διεκρίνετο ἐν τῷ ἀττικῷ δικαίῳ λόγος τῶν εὐθυνῶν, ὅτι δὲ τούτου ἕνεκα ἐπὶ μὲν μὴ δόσεως λόγου ἢ λογισμοῦ διαχειρίσεως ἐχώρει ἡ γρ. ἀλογίου, περὶ ἧς διδάσκουσιν ἡμᾶς ἃ εἴδομεν οἱ λεξικογράφοι καὶ γραμματικοί, ἐπὶ δὲ μὴ ...σεως εὐθυνῶν, ἡ εὐθυνῶν κατηγορία ἢ ἁπλῶς εὔθυνα, ἧς μαρτύριον ἡ Λυσίου κ. Νικομάχου γραμματέως εὐθυνῶν κατηγορία, βάσιν ...ως ἔχουσα ὅτι «μόνος οὗτος τῶν ἀρξάντων εὐθύνας οὐκ ἔδωκεν, ... οἱ μὲν ἄλλοι τῆς αὑτῶν ἀρχῆς κατὰ πρυτανείαν (2) λόγον ἀναφέρουσιν» ἐκεῖνος δὲ οὐδὲ τεττάρων ἐτῶν ἠξίωσεν ἐγγράψαι, ἀλλὰ ...ῳ αὐτῷ τῶν πολιτῶν ἐξεῖναι νομίζει ἄρχειν πολὺν χρόνον, καὶ ... εὐθύνας διδόναι μήτε τοῖς ψηφίσμασι πείθεσθαι (3) (§ 4-5).

(1) Ἐν Nelle Rev. Hist. de Droit etc. ἔτ. Θ' (1885) σ. 9.

(2) Ἐνώπιον δῆλον ὅτι τῶν τῆς Βουλῆς δέκα λογιστῶν, διότι οὗτοι ἐλογίζοντο ταῖς ...ς κατὰ πρυτανείαν ἑκάστην. Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 48. 3.

(3) Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, ἀμέσως πρὸ τοῦ παρατεθέντος χωρίου (§ 4), ...τὴν Bekk. ἔκδ. (Orat. att. τομ. Α' σ. 374) κεῖται: «καὶ τοσαῦτα διαχειρίσαντος οὗτος κτλ.», ὑπάρχει δὲ καὶ γραφὴ καθ' ἣν ἀντὶ τοῦ τοσαῦτα φέρεται: ...ὅπερ ὁ μέγας ὀλλανδὸς φιλόλογος προκρίνας ἐν δευτέραις φροντίσι (1882) συνε-

Περὶ εὐθυνῶν καὶ εὐθύνων καὶ λογιστῶν μέλλομεν ἔτι τ κατωτέρω ἐν § § 23 καὶ 31 νὰ εἴπωμεν, ἀκολουθοῦντες κατὰ στ χεῖον τῷ ἡμετέρῳ γραμματικῷ. Καὶ ἐνταῦθα δ' ὅμως παρασημειωτ τὰ ἑπόμενα:

Τὴν γρ. ἀλογίου εἰσῆγον οἱ λογισταὶ εἰς τὸ δικαστήριον εἴτε (τεπαγγέλτως, εἴτε ὑποβληθεῖσαν ὑπό τινος τῶν πολιτῶν· ἐν τῇ δ τέρᾳ δ' ὅμως περιπτώσει ταύτῃ πάντως, ὡς εἰκάζομεν, μετὰ πρ γουμένην ἀνάκρισιν (1). Λογιστὰς δ' ὧδε λέγοντες νοοῦμεν τοὺς ἐγκυκλίου διοικήσεως. Οἱ δὲ τῆς Βουλῆς, ἐπειδὴ ὡσαύτως ἔργον ριον εἶχον νὰ ἐξελέγχωσι κατὰ πρυτανείαν ἑκάστην τοὺς ὑπὸ ἀρχῶν ὑποβαλλομένους αὐτοῖς λογισμοὺς περί τε τῶν λημμάτων τῶν ἀναλωμάτων, βεβαίως καὶ οὗτοι, ἐάν τις τῶν ὑπευθύνων ἠρ ἢ παρέλειπε διδόναι λόγον, ἔδει νὰ δύνωνται νὰ εἰσαγάγωσι κατ' τοῦ κατηγορίαν ἀλογίου. Ἀλλὰ πρὸς τίνας ἡ εἰσαγωγή, πρὸς Βουλὴν ἢ τὸ δικαστήριον; Ἔπειτ' ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ τῶν εὐθυ Παραλείποντες ὅλως τὰς ἀσαφεῖς μαρτυρίας τῶν λεξικογράφων, νοντες δὲ κατὰ τὴν Ἀθην. Πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀφ' ἧς λιστα οὗτοι ἤντλησαν, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ἐπεὶ Βουλὴ ἔκρινε «τὰς ἀρχὰς . . . τὰς πλείστας, μάλιστα ὅσαι χρή διαχειρίζουσιν» (Κεφ. 45. 2), τοιαύτη γραφὴ ἐδύνατο νὰ εἰσ ὑπὸ τῶν λογιστῶν εἰς αὐτήν, πρὸς ἣν ἄλλως ἐξῆν «καὶ τοῖς ἰδι εἰσαγγέλλειν (2) ἣν ἂν βούλωνται τῶν ἀρχῶν μὴ χρῆσθαι τοῖς νό

πλήρωσε: «καὶ ὅσα (ἐβούλετο χρήματα) διαχειρίσας κτλ.» (Κοβήτου Lys. ἐπιμελείᾳ Hartman, ἔκδ. γ' 1891 σ. 38 καὶ 228). Ἡ διόρθωσις αὕτη δύνατ ὀρθοτάτη· ἐκ τοῦ λόγου ὅμως δὲν ἐξάγεται φανερῶς ὅτι ὁ γραμματεὺς Νι εἶχε διαχείρισιν χρημάτων δημοσίων· διότι τὰ μὲν ἐν § 2: «καθ' ἑκάστην ἀργύριον λαμβάνων» νοητέα ὡς δηλοῦντα τὴν λῆψιν μισθοῦ, τὰ δ' ἐν § § 19- 25 περὶ δώρων καὶ ἄλλων παρανομιῶν φερόμενα δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσι ματικὴ διαχείρισις.

(1) Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. Κεφ. 54. 2. Κανταβρ. Λεξ. ἐν λ. Λογιστ. κ. γοροι.

(2) Καὶ ἰδιώτης ἄρα ἐδύνατο νὰ κατηγορήσῃ τινὰ τῶν ἀρχῶν ἀλογίου δ' ἀπίθανον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κατηγορία νὰ ἐπεκαλεῖτο Εἰσαγγε Κανταβρ. Λεξ. ἐν λ. Εἰσαγγελία, περὶ ἧς λέγομεν ἐν § 16. Περὶ τοῦ ἐν Ἀριστοτέλει φερομένου εἰσαγγέλλειν ὁ βρεττανὸς ἐκδότης κ. Σάνδυς ἐ λίστῃ αὐτοῦ ἐκδόσει (1893) τῆς Ἀθην. Πολιτείας ἐν σ. 168 ὑποσημειοῖ Probably here used in the general sense of bringing to the know the Council, without reference to the special process called εἰσαγγ

υπθ.). Φρονοῦμεν δ' ὅτι οὐδαμῶς οὗτοι τῆς πρὸς τοῦτο συμπράξεως ν εὐθύνων ἔχρῃζον, διότι, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Ἀριστέλους, τοὺς λογιστὰς οἱ βουλευταὶ ἐκλήρουν ἐξ ἑαυτῶν «λογιουσους ταῖς ἀρχαῖς κατὰ τὴν πρυτανείαν ἑκάστην» (Κεφ. 48. 3), πῶς ἄρα ἵνα παραλαμβάνωσι καὶ ἐξελέγχωσι τοὺς ὑποβαλλομένους τοῖς λογισμούς· κατ' ἀκολουθίαν ἐν τούτῳ ἐκέκτηντο ἰδίαν καὶ εἰὴν ἁρμοδιότητα. Ἐπίσης δὲ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἐν Κεφ. 45. αι 48. 3 τῆς Ἀθην. Πολιτείας φερομένων συνάγεται, ὅτι οἱ περὶ νῦν ὁ λόγος λογισταί, ἐπιτροπεία τις τῆς Βουλῆς ὄντες, τὰς ὑποις εἰσῆγον οὐχὶ εἰς τὸ δικαστήριον, ἀλλ' εἰς τὴν Βουλήν, ἧς ὅμως ρίσις, κατὰ γενικὸν κανόνα (1), ἐὰν περιεῖχε κατάγνωσιν ἢ καταιν εἰς ἐπιζημιώσεις, ἦν ἐφέσιμος εἰς τὸ δικαστήριον. Ὥστε παρ' αὐὴ ἀλογίου μόνον εἰς τὴν Βουλὴν ἐδύνατο νὰ εἰσαχθῇ.

---

§ 4

Ἀντιλαχεῖν καὶ **ἀντίληξις.** ἀντιλαχεῖν μέν ἐστι τὸ εἰς ναιον πάλιν καθιστάναι τὰς δίκας· ἀντελάγχανον δὲ διώκουσιν οἱ ἐρήμην ἐπὶ διαιτητῶν ἁλόντες ὡς τὴν μὴ αν δίκην καταδικασθέντες.

αῦτα κατὰ τὴν τοῦ Houtsma ἔκδοσιν, ἀπαλείφοντος τὸν ἐν τῷ α: καὶ πρὸ τῶν: οἱ ἐρήμην ὡς πλεονάζοντα. Ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς ρθῶς· διότι πιθανῶς πάνυ ὁ σύνδεσμος καὶ ὧδε τέθειται πρὸς σιν ἀκριβῶς ὅτι οὐ μόνον οἱ ἐπὶ δικαστηρίου ἐρήμην ἁλόντες ἐδύι ἀντιλαχεῖν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπὶ διαιτητῶν, ὡς τὴν μὴ οὖσαν δικασθέντες. Τοῦτο δὲ εἶνε καὶ τὸ ὀρθόν, τοῦ ἡμετέρου γραμκοῦ ἐν μιᾷ γλώσσῃ περιλαβόντος, ἃ ὁ Πολυδεύκης (Η. 60. 61) ερως διδάσκει ἐν δυσὶ λ. λ: μὴ οὖσα δίκη καὶ ἀντιλαχεῖν. ρ' Ἁρποκρατίωνι οὐδὲν περὶ τῆς ἐννοίας τῶν νομικῶν τούτων

Αὐτόθ. Κεφ. 45. 1 καὶ 2. Πρβλ. Κεφ. 41. 2: «καὶ γὰρ αἱ τῆς βουλῆς κρίσεις ῆμον ἐληλύθασιν».

[illegible] ἡ πρόθεσις τοῦ [illegible] [illegible] ἀντίγραφον.

[illegible] ἡ προκειμένη [illegible] [illegible] μέν, ἥτις [illegible] [illegible] λέγεται, τὸ ἀντιλ[illegible] [illegible] μέν, [illegible] [illegible] περὶ ἀντιλήξεω[illegible] [illegible].

[illegible] οὐδενὶ λόγῳ [illegible] [illegible] αὐτοῦ, δεν [illegible] [illegible] ὅτι [illegible]

[illegible] «κατ' ἐνίους δὲ [illegible] μετέγραψαν [illegible] [illegible] τοῦ [illegible] [illegible] ἡ ἀντιλήξ[illegible] [illegible]».

[illegible]

[illegible]

καλία περὶ τῶν ἀντιλαγχανόντων τὴν μὴ οὖσαν, οὐδαμῶς μνημένης ἐν αὐτῇ τῆς λ. ἀντίληξις· ὥστε τὰ ἀπὸ τῶν λ.λ: κατ' ς δὲ κτλ. φωρῶνται οὐχὶ μὲν ἄσχετα τοῖς ἡγουμένοις, βεβαίως ἀλλότρια πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Φαληρέως, αὐτὸ δὲ τοῦτο πρόσγραμματικὴ παρατήρησις, ἧς ὁ τόπος εἶχεν ἤδη ὁρισθῇ, ὡς εἶ. ἐν λ: ἀντιλαχεῖν καὶ ἀντίληξις.

ιλὰ τίς ὁ νοῦς τῆς παρατηρήσεως ταύτης, μάλιστα δὲ τῶν ἐν προφανῶς τεταραγμένων λ.λ: Κατ' ἐνίους δὲ ἡ ἀντίληξις· ς ἀντιλαχεῖν ἐξῆν κτλ.;

Μυλλῆρος ὧδε συμπληροῖ ταῦτα (1): Κατ' ἐνίους δὲ ἡ ἀντί- [οὐδεμία ἦν], οὐδ' [ὅλ]ως ἀντιλαχεῖν ἐξῆν καὶ μετέ-ιν· κτλ. Ὁ δὲ Houtsma ὧδ' ἐξέδοτο: Κατ' ἐνίους δὲ ἡ ηξίς [ἐστιν] ὅτῳ ἀντιλαχεῖν ἐξῆν· καὶ μετέγραψαν κτλ. ἰως δ' ἐπὶ τὸ ὀρθὸν τῆς διορθώσεως αὐτοῦ καὶ ταύτην δικαιο-ἐπιλέγει (2): si pro οὕτως scripseris ὅτῳ, inserto verbo nil desiderabis. Μικρὸν δὲ κατωτέρω: Quod dicit καὶ μετέ- ἢ ὅλως ἐκ τῶν λόγων αὐτὴν ἀνεῖλον, non videtur grammalectitasse Demosthenem, apud quem 39, 38 occurrit vox ηξις.

.εῖς οὐδετέρᾳ τῶν γνωμῶν τούτων δυνάμεθα νὰ συνταχθῶμεν· Μυλλήρου μὲν διότι οὗτος ἀθετεῖ ἀμφότερα, τήν τε ἀντίληὶ τὸ ἀντιλαχεῖν, ἐν ᾧ ὁ γραμματικὸς περὶ μόνης τῆς ἀντιλή-.δάσκει ὅτι τινὲς «μετέγραψαν ἢ ὅλως ἐκ τῶν λόγων (3) αὐ-ιεῖλον», τῇ τοῦ Houtsma δὲ διότι ἡ διόρθωσις αὐτοῦ φωρᾶκόλουθος ἢ ἀντιφάσκουσα πρὸς τὰ ἐπιφερόμενα. Τῷ ὄντι, διατί ἡν ἀντίληξιν μετέγραψαν ἢ ὅλως ἐκ τῶν λόγων αὐτὴν ἀνεῖλον; κατὰ τὸν Houtsma): «ἡ ἀντίληξίς ἐστιν ὅτῳ ἀντιλαχεῖν ἐξῆν». πλὴν ὅτι τοῦτο οὐδένα νοῦν ἔχει, ἂν ὅμως νοηθῇ ὡς δηλοῦν ; δικαιούμενος ἀντιλαχεῖν ἐδύνατο νὰ ποιήσηται χρῆσιν καὶ τῆς ξεως, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔδει, τοὐναντίον, νὰ τηρηθῇ ἐν γοις ἡ λ. ἀντίληξις.

(1) Fragm. Hist. Graec. τομ. 2 σ. 364. Καὶ οὗτος δὲ ὡς προσθήκην τοῖς τοῦ ς χαρακτηρίζει αὐτά.

(2) σ. 62-63.

(3) Παρὰ τῷ Μυλλήρῳ (αὐτόθ.) ἀντὶ λόγων κεῖται: δικῶν.

[illegible] Houtsma [illegible] ἀντίληξις [illegible] Βοιωτὸν [illegible]: λαβέ μοι τὴν ἀντίληξιν [illegible] ἀξιον ὅτι, ὅσον οἴδαμ[illegible] ἡ λέξις, εἰς τοῦτο δὲ μόνον καὶ [illegible] (3).

[illegible] δὲ τοῖς διειλημμένοις, ὧδε [illegible] νὰ μεταγραφῇ συμπληρουμένη ἡ περὶ [illegible] προταθῇ τι βέλτιον· διότι ὄντως τὸ [illegible] δὲν εἶνε δ' ἀνάξιον καὶ τῆς μελέτη[illegible] δὲ τῶν κυρίως γραμματικῶν :

[illegible] K[illegible] ἐν ταῖς περιφήμοις αὐτοῦ Var. Lect. ἐκδ. 6', [illegible] [illegible]maticum et antiquarium ἀποκαλεῖ τὸν συντάκτην [illegible] ἐν λ. Εἰσαγγελία.

(2) [illegible] Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 53. 2-7 καὶ 55. 5.

(3) [illegible] Lidd. & Scott, κλ. ἐν λ.

ιντιλαχεῖν καὶ **ἀντίληξις.** ἀντιλαχεῖν μέν ἐστι τὸ εἰς
ιον πάλιν καθιστάναι τὰς δίκας· ἀντελάγχανον δὲ τοῖς
υσι καὶ οἱ ἐρήμην ἐπὶ διαιτητῶν ἁλόντες, ὡς τὴν μὴ
ν δίκην καταδικασθέντες. κατ' ἐνίους δὲ ἀντίληξις
 οὔ[κ] ἔσ[τιν, ἀλλ'] ἀντιλαχεῖν [λέγειν] ἐ[χχ]ρῆν· δι[ὸ]
ραψαν ἢ ὅλως ἐκ τῶν λόγων αὐτὴν ἀνεῖλον· τούτου
τιον ἡ τοῦ ἔθους ἔκλειψις· ἀνήρηται γὰρ μετὰ τῶν
ιτῶν ἡ ἀντίληξις. ἐξῆν δ' ἀντιλαγχάνειν ἐντὸς ἡμε-
ιέκα».

ιειωτέον δ' ὅτι ὡς ἐνταῦθα ὁ ἡμέτερος γραμματικὸς ἐχρήσατο
ἔθος ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ νομίμου, οὕτω καὶ ἐν λ. διωμοσία:
ἦν τοῖς ἐγκαλοῦσιν ὀμνύναι κτλ.».

ος περὶ τῆς τελευταίας § τῆς γλώσσης ταύτης (: «ἐξῆν δ' ἀν-
άνειν ἐντὸς ἡμερῶν δέκα») παρατηροῦμεν, ὅτι κατὰ παρα-
 ἴσως ὁ Houtsma ἐν ταῖς Σημειώσεσιν αὐτοῦ (σ. 63) ση-
αι ὅτι ὁ Πολυδεύκης ἀντιδοξεῖ δῆθεν ἐν οἷς ἐν Η. 61 περὶ τοῦ
αχεῖν διδάσκει: «ἀντιλαχεῖν δὲ ἐντὸς δύο μηνῶν ὑπῆρχεν».
ία ὑπάρχει διαφωνία· διότι ὁ μὲν Πολυδεύκης ἐν τῷ χωρίῳ
λαλεῖ περὶ τοῦ ἀντιλαχεῖν δίκην, ὁπότε τις μὴ παρὼν ἐν δι-
οιῳ ἐρήμην ὄφλοι, ὁ δ' ἡμέτερος περὶ τοῦ ἀντιλαχεῖν τὴν μὴ
παρὰ τοῖς διαιτηταῖς, ὅτε ἡ προθεσμία ἦν δεκαήμερος, ὡς αὔ-
ιρεδωκε μὲν ἡμῖν ὁ Φώτιος (ἐν λ. μὴ οὖσα δίκη), διδάσκει
αὐτὸς ὁ Πολυδεύκης ἐν Η. 60: «ἐξῆν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὴν
σαν ἀντιλαχεῖν, καὶ ἡ ἐρήμη ἐλύετο, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐλθεῖν ἐπὶ
τήν».

---

§ 5

᾿πωμοσία. δύο σημαίνει τροπὰς ἡ λέξις· μίαν μὲν
τις γράψηται νόμον παρανόμων ἢ καὶ αὐτὸς εἰσηγή-
ι, ἔπειτα καταγνοὺς αὐτοῦ ἐξομόσηται παραλελογί-
ὑπωμοσία δὲ λέγεται, ὅτι ὀμνύοντες ἀφίενται μήτε
ρίῳ πεισθῆναι μήτε καταχαρίσασθαι τὴν σιγήν. μνη-

μονεύει τοῦ τρόπου τούτου καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ π
στεφάνου. κατὰ μίμησιν δέ ἐστι τὸ ὑπερτίθεσθαι δίκ
προφάσει χρώμενον ἢ ἀποδημίᾳ ἢ νόσῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ
παραπλησίων μεθ' ὅρκου, καὶ τὸ ποιεῖν τοῦτο ὑπόμνυ
λέγουσιν. ἑτέρως οὖν λέγεται πάλιν, ὡς ἔφαμεν, ἀπω
σία, ὅταν τις κρινόμενος σκήπτηται τὸ μὴ εὐκαιρεῖν
τὴν δίκην, ἀνθυπομνύηται δὲ ὁ ἀντίδικος, καὶ περὶ α
προδικάζωνται.

Οὕτως ὁ ἡμέτερος ἐκδότης· τὴν δὲ τρὶς ἐν τῷ κώδικι ἀπ λ. ἀπωμοσία, ἤτοι πρῶτον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς γλώσσης, ἔ μετὰ τὸ ρ. «παραλελογίσθαι», τρίτον δὲ μετὰ τὰς λ. λ. «ὡς ἔ μεν», ἐν μὲν τοῖς πρώτοις χωρίοις διορθοῦται εἰς ὑπωμοσία, τῷ τρίτῳ τηρεῖ ἀμετάβλητον. Φρονεῖ δὲ καὶ πειρᾶται ν'ἀποδείξῃ συντάκτης τοῦ Κανταβριγιακοῦ λεξικοῦ συνέχεε τὰς λ. λ. ἀπωμο καὶ ὑπωμοσία τῆς σμικρᾶς ἕνεκα ἐν τοῖς κώδιξι καὶ συνήθους δ φορᾶς μεταξὺ τῶν προθ. ἀπὸ καὶ ὑπό. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ ὅτι ὀν τὸ ἀπωμοσία εἰς ὑπωμοσία μεταγραπτέον, τοῦτο μὲν ἐπικαλεῖ τὰ παρὰ Πολυδεύκει ἐν Η. 56 κείμενα: «ὑπωμοσία δέ ἐστιν, ὅτ τις ἢ ψήφισμα ἢ νόμον γραφέντα γράψηται κτλ.», τοῦτο δὲ παρα θησι τὰ ἐν 'Ανεκδ. Βεκκήρου, σ. 313 φερόμενα ἐν λ. ὑπωμοσί «ὁπόταν τις νόμον ὑπ' ἄλλου εἰσηγηθέντα γράψηται παρανόμων, αὐτὸς ὁ εἰσηγησάμενος καταγνοὺς αὐτοῦ ἐξομόσηται παραλελογίσθ Ὑπωμοσία δὲ ἐκλήθη, ὅτι ὀμνύντες οἱ εἰσηγησάμενοι, μήτε ἐπ' ἀ γυρίῳ τὸν νόμον θέσθαι μήτε κατὰ χάριν ἀπελύοντο». Τῇ τελευτ δὲ ταύτῃ γλώσσῃ ἰσχυριζόμενος καὶ τὰ ἐν τῷ κώδικι: «καταγ αὐτοὺς» μεταγράφει εἰς: «καταγνοὺς αὐτοῦ», τουτέστι τοῦ μου (1). Ἡμεῖς περὶ πάντων τούτων ἄλλην γνώμην ἔχομεν.

Παρ' Ἁρποκρατίωνι οὐδὲν ἀπολύτως περὶ ἀπωμοσίας φέρ ὥστε καὶ πάλιν καθίσταται φανερὸν ὅτι ἡ προκειμένη γλῶσσα πρ γράφη πρὸς συμπλήρωσιν. Ἑρμηνεύεται ὅμως παρ' αὐτῷ ἡ λ. ὑπ μοσία: «τὸ ὑπερτίθεσθαι δίκην προφάσει χρώμενον ἀποδημίᾳ ἢ ν ἤ τινι τῶν παραπλησίων μεθ' ὅρκου οὕτως ἐλέγετο, καὶ τὸ π τοῦτο ὑπόμνυσθαι, ὡς ἔκ τε ἄλλων δῆλον καὶ ἐκ τοῦ Δημοσθ

(1) Ἐν Σημειώσεσ. σ. 32 ἑξ.

μποδώρου». Αὐτὰ δ' αὐτολεξεὶ σχεδὸν ταῦτα, ὡς βλέπομεν, ται παραδόξως τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ ἐν τῷ μέσῳ συνυφασμένα, κσσομένου ὅτι τὸ ὑπερτίθεσθαι δίκην κτλ. κατὰ μίμησιν ἐγέ-
'Αλλὰ κατὰ μίμησιν τίνος; Τοῦτο ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἡμεῖς θ' ἀνασωμεν· ἀπὸ τοῦδε ὅμως λέγομεν ὅτι τὰ ἀπὸ τῶν λ. λ. «μνημοτοῦ» μέχρι τῶν: «ὑπόμνυσθαι λέγουσιν» προσήκουσιν ἀναμως εἰς τὴν λ. ὑπωμοσία, ἐν ᾧ, τοὐναντίον, κατὰ πάντα τἆλλα ἧς ἡμῖν ὁ λόγος γλῶσσα τοῦ Κανταβρ. λεξικοῦ ἀφορᾷ εἰς τὴν ιαν τῆς λ. ἀπωμοσία, ὡς ὀρθότατα κεῖται ἐν τῷ κώδικι.
νομικοὶ ὅροι ἀπωμοσία καὶ ὑπωμοσία οὐσιωδῶς διέφερον λων ἐν τῷ δικαίῳ τῶν 'Αθηναίων, καθ' ὅσον δὲ γινώσκομεν ἐγίχρῆσις αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ων τῶν διαιτητῶν.
Ωσπερ ἡ λ. ἀπωμοσία, κατά τε τὸν κώδικα καὶ τὸν ἡμέτερον ματικόν, δύο ἐσήμαινε τροπάς, οὕτω καὶ ἡ λ. ὑπωμοσία ἐν περιπτώσεσιν ἐχρησίμευεν. 'Αλλ' ὁ τύπος τοῦ ὅρκου ἐπὶ μὲν ὑπως ἦν κατωμοτικός, τουτέστι βεβαιωτικὸς καταφατικοῦ ἰσχυριἐπὶ δὲ ἀπωμοσίας ἀπωμοτικός, βεβαιωτικὸς δῆλον ὅτι ἰσχυριἀρνητικοῦ ἢ ἀντιθέτου πρὸς τὸ δι' ὑπωμοσίας βεβαιούμενον.
ερὶ τῆς μιᾶς περιπτώσεως καθ' ἣν ἐγίγνετο χρῆσις τῆς ὑπωμοδιδάσκει ἡμᾶς ὁ Πολυδεύκης· περὶ τῆς ἑτέρας ὁ 'Αρποκρατίων , ὡς ἀνωτέρω.
' περίπτωσις ὑπωμοσίας. Παρὰ τῷ Πολυδ. ἐν Η. 56 κεῖ«'Υπωμοσία δέ ἐστιν, ὅταν τις ἢ ψήφισμα ἢ νόμον γραφέντα ηται ὡς ἀνεπιτήδειον· τοῦτο γὰρ ὑπομόσασθαι λέγουσιν. καὶ οὐκ ετὰ τὴν ὑπωμοσίαν τὸ γραφέν, πρὶν κριθῆναι, κύριον». Προσέτι . 44: «παρανόμων δέ, (ἦν δίκη) εἴ τις ψήφισμα γράψαι ἢ νόπαράνομον· ὑπομοσάμενος γάρ τις τὸ γραφέν, οὐ ἡ κατηγορία ιοσία ἐκαλεῖτο, διήλεγχεν ὅτι ἔστι παράνομον ἢ ἄδικον ἢ ἀσύμ». Φέρεται δὲ καὶ ἐν Κεφ. 59. 2 τῆς ἀριστοτελικῆς 'Αθηναίων τείας ὅτι οἱ θεσμοθέται σὺν ἄλλοις εἰσάγουσι «καὶ γραφὰς παιων, καὶ νόμον μὴ ἐπιτήδειον θεῖναι», ὅπερ ἄλλως καὶ ἄλλο1) ἦν ἤδη ἡμῖν γνωστόν.

Πρβλ. 'Υπερείδ. ὑ. Εὐξεν. ἐκδ. β' Κοβήτ. σ. 74 στ. 15. Δημοσθ. π. Λεπτ. § 9. Πολυδεύκ. Η. 87. Σχολ. Αἰσχίν. 1 § 16 κλ.

... τούτων σαφῶς, ὡς νομίζομεν, συνάγεται ὅτι ὁ κατά τινος ... νομοθετῶν ὑποβάλλων γραφὴν παρανόμων ἢ νόμον μὴ ἐπι... εἶναι, ὤφειλε νὰ ὑπομόσηταί τινα ὅρκον σχετικὸν τῇ κατ... ὅτι τὸ γραφὲν (εἴτε ψήφισμα εἴτε νόμος) ἦν παράνομον ἢ ἀ... ἀσύμφορον. Γενομένης δὲ τῆς ὑπωμοσίας, δοθέντος δῆλα δὴ τοῦ ... ἡ ἰσχὺς τοῦ προσβαλλομένου νόμου ἢ ψηφίσματος ἀνεστέλλ... ἄχρις οὗ κριθῇ ἡ περὶ αὐτοῦ κατηγορία. Φαίνεται δὲ διδάσκων ὁ ... Δευκης ὅτι, κατά τινα συνεκδοχήν, ἐκ τοῦ ὅρκου καὶ αὐτὴ ἡ ... τηγορία ὑπωμοσία ἐκαλεῖτο». Οὕτω καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρα... ὅτι ἡ ὑπωμοσία πρώτιστα ἤσκει, ὡς νῦν οἱ νομικοὶ λέγομεν, ἀνα... τικὴν δύναμιν.

Τὸ ἀναβλητικὸν δὲ τοῦτο τῆς ὑπωμοσίας ἀποτέλεσμα ὑπον... Ὑπερείδης λέγων ἐν τῷ ὑ. Εὐξενίππου λόγῳ (1): « Ἐάν τις ... τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων καταλύῃ. Εἰκότως, ὦ ἄ. δ., ἡ ... τοιαύτη αἰτία οὐ παραδέχεται σκῆψιν οὐδεμίαν οὐδενὸς οὐδ' ὑπω... σίαν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην αὐτὴν δεῖ εἶναι ἐν τῷ δικαστηρίῳ».

Φέρεται δὲ καὶ παρὰ Δημοσθένει ἐν τῷ π. τ. στεφάνου λόγ... 103: «καὶ γραφεὶς τὸν ἀγῶνα τοῦτον (παρανόμων) εἰς ὑμᾶς εἰσῆλ... καὶ ἀπέφυγον, καὶ τὸ μέρος τῶν ψήφων ὁ διώκων (Πατροκλῆς ὁ Φλ... οὐκ ἔλαβεν· καίτοι πόσα χρήματα τοὺς ἡγεμόνας τῶν συμμοριῶν ... τοὺς δευτέρους καὶ τρίτους οἴεσθέ μοι διδόναι, ὥστε μάλιστα μὲν ... θεῖναι τὸν νόμον τοῦτον, εἰ δὲ μή, καταβαλόντα ἐᾶν ἐν ὑπωμο... σίᾳ;» Ἀλλὰ τί ταῦτα σημαίνουσι; Τίνι δὲ τρόπῳ ὁ Δημοσθ... ἐδύνατο, εἴπερ τοῖς ἡγεμόσι τῶν συμμοριῶν ἐπείθετο, ἐᾶν τὸν ... μον ἐν ὑπωμοσίᾳ; Ταῦτα πάντα, νομίζομεν, κάλλιστα δι... νοῦνται δι' ὧν ἄρτι ἐξέθεμεν. Τοῦ Δημοσθένους θέντος τὸν νόμ... Πατροκλῆς ἐγράψατο αὐτὸν παρανόμων, ποιησάμενος τὴν κατ... μον ὑπωμοσίαν· ἀλλ', ὡς εἴρηται, δι' αὐτῆς ἀνεστέλλετο ἢ ἀνε... λετο ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου νόμου, ἄχρις οὗ, ἐπισπεύδοντος τοῦ ... κοντος, ἐκδικασθῇ ἡ παρανόμων γραφή· κατ' ἀκολουθίαν διὰ ... ὑπωμοσίας ἐπετυγχάνετο, πρὸς καιρὸν τοὐλάχιστον, ὁ σκοπὸς ... ἡγεμόνων τῶν συμμοριῶν, ὧν ὄργανον ἦν, φαίνεται, ὁ Πατροκλ... Ἐδύνατο ἄρα ὁ Δημοσθένης ἁπλῶς σιωπῶν, ἐῶν δῆλα δὴ τὸν ... μον ἐν ὑπωμοσίᾳ καὶ μὴ ἐπισπεύδων αὐτός, καίπερ ἐναγόμ...

(1) Ἐκδ. Κοβήτ. σ. 74 στ. 21.

τηρετήση καὶ οὕτω τοῖς ἐναντίοις· ἀλλὰ φιλόπολις ὢν ἀπεκρού- μὲν τὰς προτάσεις αὐτῶν, εἰσῆλθε δ' ὡς τάχιστα τὸν ἀγῶνα ον καὶ νικήσας, ἠσφάλισε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προτα- ς νόμου.

Ἤδη μεταβαίνομεν εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τῆς ἀπωμοσίας, ελοῦσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἀντίστροφον τροπὴν τῆς α' περιπτώ- ὑπωμοσίας, περὶ ἧς ἤδη εἴπομεν, καὶ περὶ ἧς πρόκειται ἐν τῷ ταβρ. λεξικῷ.

Α' περίπτωσις ἀπωμοσίας. Κατὰ τὸν ἡμέτερον γραμματικὸν περιπτώσεις ὑπάρχουσιν ἀπωμοσίας. Ἐκ τούτων δ' ἡ πρώτη εἶνε: ν τις γράψηται νόμον παρανόμων ἢ καὶ αὐτὸς εἰσηγήσηται, ἔπειτα γνοὺς αὐτοῦ ἐξομόσηται παραλελογίσθαι· ἀπωμοσία δὲ λέγεται, μνύοντες ἀφίενται μήτε ἀργυρίῳ πεισθῆναι μήτε καταχαρίσασθαι σιγήν». Ὡς ἤδη εἴρηται, ὁ Houtsma τὴν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τῶσαν λ. ἀπωμοσία ἔτρεψεν εἰς ὑπωμοσία, τοῦτο μὲν ἐπικα- ενος τὴν μικρὸν ἀνωτέρω παρατεθεῖσαν γλῶσσαν τοῦ Πολυδεύκους ὑπωμοσίας, τοῦτο δ' ἐπαγόμενος καὶ τὰ ἐν τῷ Κανταβριγ. λε- αμέσως ταῖς λ.λ. «καταχαρίσασθαι τὴν σιγὴν» ἐπιφερόμενα: μονεύει δὲ τοῦ τρόπου τούτου καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ στε- υ», ἐν ᾧ ἀπαντῶσιν αἱ ἄρτι ὑφ' ἡμῶν ἑρμηνευθεῖσαι λ.λ: «ἐὰν ωμοσίᾳ»· ἐπιλέγει δέ: «Vides et apud Demosthenem ὑπω- ι esse scriptum, non ἀπωμοσία».

Ἡμῖν δὲ παράδοξον φαίνεται ὅτι καὶ ὁ Houstma, καὶ ἄλλοι, καὶ ετερος Ῥαγκαβῆς (1) συνέχεαν πάντα ταῦτα, προδήλως ἀλλήλων ρα ὄντα. Τῷ ὄντι ἐνταῦθα περὶ οὐδενὸς ἄλλου πρόκειται ἢ περὶ ι ὁ εἰσηγησάμενος νέον νόμον, μάλιστα δ' ὁ γραψάμενός τινα νόμων καὶ διὰ τοῦτο ὑπομοσάμενος, ἐδύνατο μεταγνοὺς νὰ πράξῃ καταστρέψῃ τἀποτελέσματα τῆς ὑπωμοσίας, ἀποφύγῃ δ' ἄλ- καὶ τὸν διττὸν κίνδυνον: ἢ ἐπεξερχόμενος νὰ μὴ μεταλάβῃ τὸ τικον μέρος τῶν ψήφων καὶ νὰ καταδικασθῇ, ἤ, ἐὰν μὴ πάντως ελθῃ, νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς σιωπήσας τὴν γραφὴν ἢ τὴν σιγὴν χαρισάμενος, καὶ οὕτως αὖθις νὰ θεωρηθῇ ἔνοχος ἄλλων νομίμων

(1) Πολιτ. Ἀρχαιοτ. τόμ. Α' σ. 244. Ἑρμηνεύων τὰ περὶ ὑπωμοσίας παρὰ ἱ. Η. 44 προστίθησι: «κατὰ δὲ τὸ Ῥητορ. λεξ., ἴσως ἐσφαλμένως, καὶ ἀπω- α.

τιμωριῶν (1). Διδάσκει λοιπὸν ὁ ἡμέτερος ἐρανιστὴς ὅτι οὗτος, ὑπ[ὲρ] ἀπαλλαγῆ πάντων τούτων, ἐδύνατο νὰ ἐξομόσηται παραλελογίσθ[αι] βεβαιῶν ἅμα σὺν ὅρκῳ ὅτι οὔτε ἀργυρίῳ πεισθείς, οὔτε ἄλλως σιγὴν καταχαριζόμενος, προβαίνει εἰς τὴν ἔνορκον ταύτην περὶ πα[ρα]λογισμοῦ δημοσίαν ὁμολογίαν· ἀλλ' ἄρα εἰλικρινῶς καὶ διότι ὅτε ὑπωμοσίαν ἐποιεῖτο ὄντως παρελογίζετο. Ἀλλ' ὡς παντὶ φανερὸν θίσταται, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει περὶ οὐδενὸς ἄλλου προὔκειτο ἢ ἀνακλήσεως τῆς ὑπωμοσίας δι' ἐναντίου ὅρκου, ὅστις τούτῳ τῷ λό[γῳ] ὅτι κατ' οὐσίαν περιεῖχεν ἄρνησιν τοῦ πρώτου, προσῆκον ἦν ἐλλ[η] νὰ καλῆται ἀπωμοσία, ἐκ τοῦ ῥ. ἀπόμνυμι, οὗ παράδειγμα δ[ει]κτικώτατον περὶ συγγενοῦς πως τῇ περιπτώσει ταύτῃ χρήσεως ε[ὕρη]ται τόδε παρὰ Δημοσθένει ἐν τῷ π. Ἄφοβον λόγῳ § 52: «προ[σ]... σαντος δέ μου τὸν ἄνθρωπον ὡς ὡμολόγησας ἐλεύθερον εἶναι καὶ κ... Δήμωνος ἐμαρτύρησας, ἂν ἀπομόσῃς τἀναντία τούτων κατὰ θυγατρός, ἀφίημί σοι πάνθ' ὑπὲρ ὧν ἂν ἐξαιτήσας φανῇς».

Ἐκ τούτων δὲ καὶ ὅσων περὶ τῆς α' περιπτώσεως τῆς ὑπω[μο]σίας ἤδη εἴπομεν, γίγνεται ὡσαύτως δῆλον ὅτι τὰ ἐν τῷ Καντ[α]... λεξικῷ ἀμέσως τῇ α' περιπτώσει τῆς ἀπωμοσίας ἀκολουθοῦν[τα] «μνημονεύει τοῦ τρόπου τούτου καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ [Στε]φάνου», οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἀπωμοσίαν ἔχουσιν, ἐν ᾧ τοὐν[αν]τίον, ἁρμόζουσιν ἀκριβέστατα τοῖς περὶ ὑπωμοσίας διειλημμένοις· ἡμεῖς τοὐλάχιστον, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχομεν ὅτι ἐνταῦθα, τῶν λ.λ. «μνημονεύει δὲ κτλ.» ὑπάρχει χάσμα ἐκ παραλείψεως, ἡμετέρου γραμματικοῦ βουληθέντος μὲν ἵνα πρὸς μείζονα διασάφ[ησιν] τῆς μεταξὺ τῶν δύο νομικῶν τούτων ὅρων διαφορᾶς παραπήξῃ (2) ἐν παρενθέσει τὰ τῆς ὑπωμοσίας τοῖς περὶ ἀπωμοσίας, ἃ κάλλιστ[α] ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Α μεταξὺ τῶν λ.λ. ἀντιλαχεῖν καὶ ἀπρόσκ[λη]τος δίκη κατεχώρισεν, εἶτα δὲ εἴτε δι' ἀβλεψίαν, εἴτε διά τινα ἄλ...

(1) Πρβλ. Καντακ. λεξ. ἐν λ.λ: ἐπιτίμιον καὶ πρόστιμον, περὶ ὧν λ... τινα ἐν §§ 21 καὶ 41.

(2) Οὕτω καὶ ὁ Πολυδεύκης ἐν Η. 54-56 παρεξετάζει ἐν συνεχείᾳ τοὺς νο[μικοὺς] ὅρους προωμοσία, ἀντωμοσία, διωμοσία, ἐξωμοσία, ἀπωμοσία, ὑπω[μο]σία δεικνὺς τὴν διαφοράν.

(3) Ὡς πρός τι ἀρκτικὸν μόνον γράμμα· διότι ὡς πρὸς τὰ ἑπόμενα πολλαχοῦ ...ζεται τὴν τάξιν.

θ;ωπίνην ἀδυναμίαν παραλιπόντος (1) τὰ τῆς α΄ περιπτώσεως τῆς ωμοσίας, κατὰ πλάνην ὡς γεγραμμένα ὑποληφθέντα, καὶ ἐξακοθήσαντος: «μνημονεύει τοῦ τρόπου—ὑπόμνυσθαι λέγουσιν».

Ἐπίσης δ' ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε εἰρημένων κατεδείχθη, νομίζομεν, ι καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρω καταχωρισθείσῃ ἐκ τῶν Ἀνεκδ. Βεκκήρου σ. 13 γλώσσῃ προσῆκον εἶνε ἡ δὶς ἐν αὐτῇ φερομένη λ. ὑπωμοσία μεταγραφῇ εἰς ἀπωμοσία, ὡς ὀρθῶς ἐν τῷ Κανταβριγ. λεξικῷ τὰ τὸν κώδικα φέρεται.

Β΄ περίπτωσις ὑπωμοσίας. Περὶ ταύτης, ὡς εἴρηται, πραγτεύεται ὁ Ἁρποκρατίων: «Ὑπωμοσία: τὸ ὑπερτίθεσθαι δίκην φάσει χρώμενον ἀποδημίᾳ ἢ νόσῳ ἤ τινι τῶν παραπλησίων μεθ' ου οὕτως ἐλέγετο, καὶ τὸ ποιεῖν τοῦτο ὑπόμνυσθαι, ὡς ἔκ τε λων (4) δῆλον καὶ ἐκ τοῦ Δημοσθ. κ. Ὀλυμπιοδώρου» (2). Παρερήσαμεν δ' ὅτι αὐτὰ σχεδὸν ταῦτα παραδόξως συνυφασμένα τῇ ετέρᾳ γλώσσῃ φέρονται, προτασσομένων τῶν λ.λ. κατὰ μίμησιν. λλ' ἤδη τὸ αἴνιγμα λύεται, τὸ δὲ παράδοξον ἐκλείπει, γνωσθείσης ; παραλείψεως, οὕτω δὲ προβαλλούσης ἀκεραίας τῆς διδασκαλίας ; ἡμετέρου ἀγνώστου λεξικογράφου. Διδάσκει λοιπὸν οὗτος ὅτι, περ ἐπὶ γραφῆς παρανόμων κτλ., ἃ ἐν τῇ α΄ περιπτώσει ὑπωμο-ς ἐξέθεμεν, ἡ ἰσχὺς τοῦ προσβαλλομένου ψηφίσματος ἢ νόμου διὰ ; ὑπωμοσίας ἀνεβάλλετο, οὕτω, κατὰ μίμησιν δὲ τοῦ τρόπου του, καὶ ἐν τῇ συνήθει τῶν δικῶν διαδικασίᾳ αἱ δίκαι δι' ὑπωμο-ς ὑπὸ τῶν διαδίκων ὑπερετίθεντο, καὶ τὸ τοῦτο ποιεῖν (: τὸ δίκην ὑπερτίθεσθαι), ἐπειδὴ ὁ λόγος τῆς ἀναβολῆς (: ἀποδημία, όσος καὶ τὰ παραπλήσια) ἐβεβαιοῦτο δι' ὅρκου, ὑπόμνυσθαι ἔλεγον. Καλὸν δὲ νομίζομεν νὰ σημειωθῇ ὧδε ὅτι κατὰ Δημήτριον τὸν

1. Τοιαύτην παράλειψιν παρετηρήσαμεν ἐν τῇ προηγουμένῃ §, μέλλομεν δὲ καὶ ας νὰ ὑποδείξωμεν.

2. Ἐπιθ. λ.χ. Δημοσθ. κ. Θεοκρ. § 43.—κ. Μειδ. § 84.—Ὑπερείδ. παρὰ Σχολ. στοφ. Πλούτ. 725: «καὶ ἐμοὶ μὲν συμβάσης ἀῤῥωστίας καὶ ὑπομοσθείσης ταύτης γραφῆς, ἀνεβλήθη ὁ ἀγών». Ἀλλ' ἐν τῷ σχολίῳ τούτῳ μεγίστη περὶ τῶν ὅρων των ἐπικρατεῖ σύγχυσις. Εἶνε δὲ προσέτι παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι ἐν τῷ προκειμένῳ σπασματίῳ τοῦ Ὑπερείδ. κεῖται: ὑπομοσθείσης ταύτης τῆς γραφῆς, ἀντί: ωμ. ταύτης ἁπλῶς, ἤτοι τῆς ἀῤῥωστίας. Πρβλ. Δημοσθ. κ. Ὀλυμπ. § 25 «ὑποθέντος δὲ τούτου» = τοῦ ἀπεῖναι.—κ. Θεοκρ. 43: «ὑπωμόσατο . . . ὡς νοσοῦντα».

3. Ἐν § 25.

Φαληρέα (1) δι' ἑκάστην παρὰ τοῖς διαιτηταῖς ὑπωμοσίαν, τουτ[έστι] δι' ἑκάστην δι' ὑπωμοσίας αἴτησιν ἀναβολῆς, κατεβάλλετο α[ὐτ]... λόγῳ παραστάσεως δραχμὴ μία, συνεκδοχικῶς καὶ αὐτὴ ἐν τῇ τ... γλώσσῃ τῶν δικαστηρίων καλουμένη παράστασις (2).

Β' περίπτωσις ἀπωμοσίας. Δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ὃν λόγον ... χεν ἡ α' περίπτωσις ἀπωμοσίας πρὸς τὴν α' ὑπωμοσίας, τὸν ... σχεδὸν εἶχε καὶ ἡ παροῦσα β' ἀπωμοσίας πρὸς τὴν β' ὑπωμοσίας.

Παρὰ τῷ Πολυδεύκει ἐν Η. 56 κεῖται: «Ἡ δ' ἀπωμοσία ἐγί[νετο] παρὰ τῶν ἀντιλεγόντων πρὸς τοὺς ἐξομνυμένους ἐπὶ προφάσει ἀ[ρρω]στίας ἢ ἀπουσίας. συνισταμένης δὲ περὶ τούτου δίκης, τὸ παρὰ ... κρίνοντος ἔργον ἀπωμοσία ἐκαλεῖτο». Καθὰ δ' ἐν τῷ τέλει τῆς ἡ[με]τέρας γλώσσης, αὐταῖς σχεδὸν λέξεσι καὶ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ ἐν... φέρεται: «Ἀπωμοσία: ὅταν τις κρινόμενος σκήπτηται μὴ εἰσ[βάλ]λειν πρὸς τοὺς δικαστάς, ἀνθυπομνύῃ δὲ ὁ ἀντίδικος καὶ περὶ τ... τούτου προδικάζωνται».

Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι ἐν τῇ β' περιπτώσει ταύτῃ ἀπωμ[οσία] ἐκαλεῖτο ὁ ἐναντίος τῇ ὑπωμοσίᾳ ὅρκος, ὃν τουτέστιν ὁ καθ' οὗ ἡ ἀ[να]βολὴ ἐζητεῖτο διάδικος ἀνθυπώμνυτο (3), ἀρνούμενος τὸ ἀληθ[ὲς] τὸ βάσιμον τοῦ διὰ τῆς ὑπωμοσίας βεβαιουμένου λόγου ἀναβο[λῆς]. Ἐπειδὴ δ' ὡς εἰκός, ἐντεῦθεν συνίστατο προδικαστικὸν ἢ μᾶλλον ... παρασκευαστικὸν ζήτημα, τὸ δικαστήριον ἠναγκάζετο εἰς τούτου ... λύσιν ν' ἀσχοληθῇ πρώτιστα· διὸ παρά τε τῷ Ἡσυχίῳ καὶ τῷ ἡ[με]τέρῳ φέρεται ὅτι περὶ τούτου προεδικάζοντο. Φαίνεται δ' ὡς καὶ π... τερον εἴπομεν, ὅτι κατὰ τύπον ὁ μὲν δι' ὑπωμοσίας ἐκφερόμενος ... ἦν κατωμοτικός, ὁ δι' ἀπωμοσίας δὲ ἀπωμοτικός, ἅτε περιέχων ... νησιν.

Πολλοί, ἐπειδὴ παρὰ τοῖς ῥήτορσι πρὸς δήλωσιν τοῦ τῇ ὑπωμ...

(1) Παρ' Ἁρποκρ. ἐν λ. παράστασις. Πρβλ. Κανταβρ. Λεξ. ἐν λ. μη ... δίκη.

(2) Πρβλ. Ἀριστ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 59. 3.

(3) Δημοσθ. κ. Ὀλυμπιοδ. § 25: «ὑπωμοσάμεθα ἡμεῖς τουτονὶ Ὀλυμπ. ἐπ... ἀπεῖναι στρατευόμενον. ὑπομόσαντος δὲ τούτου ἀνθυπωμόσαντο οἱ ἀντίδικοι, κα[ὶ] ἔπεισαν τοὺς δικαστὰς ψηφίσασθαι τῆς δίκης ἕνεκ' ἀπεῖναι τουτονὶ καὶ οὐ δημοσ... κ. Θεοκρ. § 43: «τὸν μὲν Δημοσθένην τις ὑπωμόσατο καλουμένης τῆς γραφῆς ... σοῦντα.....τοῦτον δ' αὐτὸς τὸν ἐχθρὸν εἴασε καὶ οὔτε τότε ἀνθυπωμόσατο οὔθ' ὑπ... ἐπηγγέλλει».

ντιου ὅρκου φέρεται τὸ ῥῆμα ἀνθυπόμνυμαι, ἀπαντᾷ δὲ καὶ ια τῷ Σουΐδᾳ ἡ λ. ἀνθυπωμοσία, εὑρεθεῖσα ἄλλως καὶ ἐν τῷ νταβρ. λεξικῷ, ἐντεῦθεν ἤκασαν ὅτι ὁ τῇ ὑπωμοσίᾳ ἀντιτιθέμενος ος οὕτως ἐλέγετο. Τούτους δ' ὑπερακοντίζων ὁ Houtsma καὶ τὴν ἐν τῷ ἄρτι ἐκ τοῦ Πολυδεύκους (Η. 56) παρατεθέντι χωρίῳ ιντῶσαν λ. ἀπωμοσία, καίτοι κάλλιστα ἔχουσαν, μεταγράφει εἰς ἰυπωμοσία· διότι, λέγει, «qui vero ἀνθυπόμνυται, is utitur ι τῇ ἀπωμοσίᾳ, sed τῇ ἀνθυπωμοσίᾳ». Ἀμφιβάλλων δ' ὅμως, νεται, ἐφείσατο τοῦ Κανταβρ. λεξικοῦ, διότι τὴν ἐν τέλει τῆς τέρας γλώσσης ἀπαντῶσαν λ. ἀπωμοσία κατέλιπεν ἄθικτον, ὡς ὡς ἐν τῷ κώδικι κεῖται.

Ἰομικὸς ὅρος ἀνθυπωμοσία παρ' οὐδενὶ τῶν παλαιῶν ἀπαντᾷ· ε τῶν νῦν συγγραφέων τοῦτον ἀναφέροντες, ὁτὲ μὲν ἐπὶ μόνου τοῦ ίδα στηρίζονται, παρ' ᾧ ἐν λ. κεῖται: «Ἀνθυπωμοσία: ἀντὶ ὑπειπεῖν τῇ ὑπωμοσίᾳ· οὕτω Δημοσθένης κ. Ὀλυμπιοδώρου», δ' αὐτοὶ οὗτοι κατασκευάζουσιν αὐτόν, προσαγόμενοι μάρτυρα τὸν οσθένην ἐν τῷ κ. Ὀλυμπιοδώρου αὖθις (§ 25) καὶ ἐν τῷ κ. Θεο-υ (§ 43)· ἀλλ' ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις μόνον τὰ ῥ. ἀνθυπωμό-το καὶ ἀνθυπωμόσατο ἀπαντῶσιν, οὐδαμοῦ δ' ἡ λ. ἀνθυπω-ία. Παρὰ δὲ τῷ Σουΐδᾳ, ὡς διαπρεπεῖς κριτικοὶ πρὸ ἱκανῶς μα-ήδη χρόνου παρετήρησαν, κακῶς ἐν ἀρχῇ τῆς γλώσσης κεῖται: ιπωμοσία· διὸ προέτεινον ἵν' ἀκολούθως τῷ Ἁρποκρατίωνι ἐν νθυπώμοσαν (κάλλιον: ἀνθυπωμόσαντο, ὡς κεῖται ἐν τῷ κ. μπιοδ. ὃν ἐπικαλεῖται) μεταγραφῶσιν ὧδε τὰ παρ αὐτῷ: «ἀνθυ-όσαντο: ἀντὶ τοῦ ὑπεῖπον (πολλῷ δ' ὅμως βέλτιον: ἀντεῖπον, τῷ Κανταβρ. λεξικῷ ἐν λ.) τῇ ὑπωμοσίᾳ· οὕτω Δημοσθ. κτλ. (1). ρθῶς ὅμως ὁ ἐκδότης ἐν τῷ ἡμετέρῳ λεξικῷ (ἐν λ.) ἀντὶ τοῦ ἐν ώδικι ἐσφαλμένου: ἀνθύπωμοσία διορθοῦται: «Ἀνθυπωμό-ο. οἷον ἀντεῖπον τῇ ὑπωμοσίᾳ, δημοσίᾳ στρατευόμενον αὐτὸν ει».

δη δὲ ἵνα διασαφηθῶσι μὲν βέλτιον τὰ εἰρημένα, καταδειχθῇ δὲ ουμεν καὶ κατ' εἰκασίαν ἐκ τοῦ Πολυδεύκους (Η. 56) παρα-χοντες συμπληροῦμεν τὴν προκειμένην γλῶσσαν, καλὸν νομίζο-

(1) Καὶ ἐν Ἀνεκδ. Βεκκ. σ. 404 πλημμελῶς φέρεται: «ἀνθυπώμοσα ἀντὶ τοῦ · τῇ ὑπωμοσίᾳ· οὕτω Δημοσθ. κ. Ὀλυμπιοδ.».

μεν ἵν' αὖθις παραθῶμεν αὐτὴν ὧδε, τὰ προστιθέμενα παρενθέσει π
λαμβάνοντες :

Ἀπωμοσία : δύο σημαίνει τρόπους ἡ λέξις· μίαν μ
ὅταν τις γράψηται νόμον παράνομον ἢ καὶ αὐτὸς εἰση
σηται, ἔπειτα καταγνοὺς αὐτοῦ (1) ἐξομόσηται παραλε
γίσθαι. ἀπωμοσία δὲ λέγεται, ὅτι ὀμνύοντες ἀφίενται μ
ἀργυρίῳ πεισθῆναι μήτε καταχαρίσασθαι τὴν σιγήν. (**Ὑ**
μοσία δέ ἐστιν, ὅταν τις ἢ ψήφισμα ἢ νόμον γραφέντα γ
ψηται ὡς ἀνεπιτήδειον· τοῦτο γὰρ ὑπομόσασθαι λέγου
καὶ οὐκ ἦν μετὰ τὴν ὑπωμοσίαν τὸ γραφέν, πρὶν κριθῆ
κύριον)· μνημονεύει τοῦ τρόπου τούτου καὶ Δημοσθέ
ἐν τῷ περὶ στεφάνου· κατὰ μίμησιν δέ ἐστι τὸ ὑπερτ
σθαι δίκην προφάσει χρώμενον ἢ ἀποδημίᾳ ἢ νόσῳ ἢ ἀ
τινὶ τῶν παραπλησίων μεθ' ὅρκου, καὶ τὸ ποιεῖν τ
ὑπόμνυσθαι λέγουσιν. Ἑτέρως οὖν λέγεται πάλιν, ὡς ἔ
μεν (2), **ἀπωμοσία,** ὅταν τις κρινόμενος σκήπτηται το
εὐκαιρεῖν πρὸς τὴν δίκην, ἀνθυπομνύηται δὲ ὁ ἀντίδι
καὶ περὶ αὐτοῦ προδικάζωνται».

---

§ 6

Ἀποστασίου δίκη, ἡ κατὰ τῶν ἀπελευθέρων οὖσα
ἀφισταμένων τοῦ ἀπελευθερώσαντος.

Οὕτως ἡ ἡμετέρα ἔκδοσις· κατὰ δὲ τὸν κώδικα : «**Ἀ. δ.** ἡ
τῶν ἀφισταμένων ἀπελευθεροῦσα τοῦ ἀπελευθερώσαντ
Ἡμῖν δὲ φαίνεται ὅτι ἄριστα, ἄνευ μεταθέσεως καὶ προσθήκης λέ

(1) αὐτοῦ κατὰ τὸν Houtsma, διορθούμενον τὸ τοῦ κώδ. αὐτούς· ἴσως
βέλτιον : αὐτοῦ.

(2) Τὸ «ὡς ἔφαμεν» δὲν δύναται ἢ εἰς τὰ ἐν ἀρχῇ ν' ἀναφέρηται : «δύο ση
τρόπους ἡ λ. (ἀπωμοσία)· μίαν μὲν κτλ.» Εἶνε δὲ καὶ τοῦτο ἑτέρα τις ἔνδειξις ὅτι
πιπτόντως ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ λαλεῖ περὶ τῶν δύο τροπῶν τῆς ὑπωμοσίας.

οῦται ἡ προκειμένη γλῶσσα ἂν ἀντὶ τοῦ προφανῶς ἐσφαλμένου: λευθερΟΥCΑ ἀναγνῶμεν: ἀπελευθέρΩΝ Α(πό), ἵνα τὸ πλῆ-ῃ: **Ἀποστασίου δίκη:** κατὰ τῶν ἀφισταμένων ἀπελευ-ων ἀπὸ τοῦ ἀπελευθερώσαντος. Καὶ ἄλλοτε δὲ παρετηρή-εν(1) ὅτι τὰ ΥC οὐ σπανίως συγχέονται πρὸς τὸ Ν.

Ὁμοίως παρὰ Πολυδεύκει ἐν Η. 35 φέρεται: «Ἀποστασίου δὲ κατὰ τῶν ἀφισταμένων ἀπελευθέρων». Εἰς ταῦτα δ' ὁ ἡμέτε-ἁπλῶς πρὸς ἐπεξήγησιν καὶ μείζονα σαφήνειαν προσέθετο: ἀπὸ ἀπελευθερώσαντος. Παραπλησίως δὲ καὶ ὁ Ἁρποκρατίων ἐν ποστασίου εἶπε: «κατὰ τῶν ἀπελευθερωθέντων . . . ἐὰν ἀφι-ται ἀπ' αὐτῶν» (: τῶν ἀπελευθερωσάντων).

Παρ' Ἁρποκρατίωνι, ὡς βλέπομεν, ἀπαντᾷ ἡ λ. αὕτη, οὐ τοῦτο όνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ κάλλιον καὶ εὐρυτέρως ἑρμηνεύεται· ὥστ' ζομεν ὅτι κατὰ πλάνην προσεγράφη ἐν τοῖς μετωπίοις ὑπὸ τοῦ ερου ἐρανιστοῦ.

ερὶ τῆς δίκης ἀποστασίου ἄριστα ἐκ τῶν νεωτέρων διέλαβεν ὁ νο-διδάσκαλος κ. Beauchet ἐν τόμ. Β' σ. 501 ἑπ. τῆς Hist. du droit é de la République Athénienne, αὐτόσε δὲ παραπέμπομεν α βουλόμενον νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβέστερον τὰ κατ' αὐτήν.

---

§ 7

Ἀργίας δίκη. Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Ἀρίστωνός φησιν ὅτι κων ἦν ὁ θεὶς τὸν νόμον, αὖθις δὲ καὶ Σόλων ἐχρή-ν. θάνατον οὐχ ὁρίσας ὥσπερ ἐκεῖνος, ἀλλ' ἀτιμίαν, ἐὰν ἁλῷ τις, ἐὰν δ' ἅπαξ, ζημιοῦσθαι δραχμαῖς ἑκατόν.

ἐνταῦθ' ἁπλῶς παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Houtsma ὡς ἀνωτέρω διωρ-το καὶ ἐξέδωκε τὰ τοῦ Κώδ: ἐάν τις ἁλῷ τίσαι· ἂν δ' ἅπαξ ἀπαρεσκόμενος τῇ ὑπὸ Δοβραίου καὶ Ναυκίου ἤδη νενομισμένῃ ἰστῃ διορθώσει: ἐάν τις ἁλῷ τ(ρ)ίς, ἐὰν δ' ἅπαξ κτλ. ἐπὶ Ἀθηνᾶς τόμ. Ι' σ. 96.

τῷ λέγω ὅτι «voc. τρίς habet emphasin, igitur statim post ἐ collocari debet, ut recte Pollux VIII, 42: εἰ τρίς τις ἀλῴη Τὴν διόρθωσιν ὅμως ταύτην σιωπηρῶς καὶ ὁ πολὺς Κόβητος ἀπε ..ιασεν ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Λυσίου, ἔνθα καταχωρίζων ἐν τοῖς ἀπ σπασματίοις (VIII. 10) τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐκ τῆς προκειμέ ἡμῖν ἐκδόσεως καὶ ῥητῶς παραπέμπων εἰς αὐτήν, τὰ μὲν ἄλλα τη πάντα, τὰ δὲ διορθούμενα μεταγράφει καὶ οὗτος συμφώνως τοῖς δι ληφθεῖσι κριτικοῖς: ἐάν τις ἀλῷ τρίς, ἐὰν δ' ἅπαξ κτλ.

Παρ' Ἁρποκρατίωνι οὐδὲν περὶ τῆς γραφῆς ταύτης φέρεται· ὡ καὶ αὖθις λέγομεν ὅτι τούτου ἕνεκα τἀνωτέρω κατὰ προσθήκην πρ γράφησαν ἐν τοῖς μετωπίοις τοῦ χ'/φου.

Τὴν ὕπαρξιν λυσιακοῦ κατ' Ἀρίστωνος ἀργίας λόγου μόνον ἐκ γλώσσης ταύτης διδασκόμεθα· ὡς δ' ὅμως παρατηρεῖ ὁ Houtsma ταῖς Σημειώσ. (σ. 36) καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἐν βίῳ Σόλωνος μνημονεύει λόγου τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος κατὰ Νικίου ἐν τοῖς ἑξῆς: « ὁ ἀργὸς ὑπεύθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι. Λυσίας δ τῷ κατὰ Νικίου Δράκοντά φησι γεγραφέναι τὸν νόμον, Σόλωνα τὸν ἠταιρηκότα εἴργειν τοῦ βήματος». Ἐπάγεται δ' ὅτι πότε τούτων ὀρθόν, ἂν κατὰ Νικίου ἢ κατ' Ἀρίστωνος, εἶνε ἄδηλ Καθ' ἡμᾶς οὐδὲν κωλύει ἵνα δεξώμεθα ὅτι δύο λόγους περὶ τοῦ αὐ θέματος συνέγραψεν ὁ Λυσίας, τὸν μὲν κατ' Ἀρίστωνος, ὡς διδάσ τὸ Κανταβρ. λεξικόν, τὸν δὲ κατὰ Νικίου· εἶνε δὲ ὅλως ἀδιάφο ἂν ἐν ἀμφοτέροις ἐγίγνετο μνεία, πιθανῶς ἐν τῷ προοιμίῳ, τῶν λαιῶν νομοθετῶν Δράκοντος καὶ Σόλωνος ἐν σχέσει πρὸς τὸν περὶ γίας νόμον· διότι περὶ κοινοῦ τόπου προκειμένου, καὶ τοιαῦτά εἰσι ἱστορικῶς περὶ τοῦ ἐν λόγῳ νόμου ὧδε φερόμενα, πάνυ πιθανῶ ῥήτωρ ἐδύνατο τοῦ αὐτοῦ νὰ ποιήσηται χρῆσιν ἐν δυσὶ διαφόροις γοις περὶ ἀργίας.

Ἀλλ' ἕτερον συνίσταται ζήτημα, ὅπερ ἡμεῖς ἁπλῶς ὑποδεικνύ πότερον κατὰ Νικίου ἢ κατὰ Νικίδου ἦν ὁ ἕτερος τῶν λόγων των· διότι παρ' Ἁρποκρατίωνι δὶς ἐν λ. λ: Κιττοὶ καὶ Ποτ μνημονεύεται λόγος Λυσίου «κατὰ Νικίδου ἀργίας», πολλαχ παρὰ τῷ αὐτῷ φέρεται καὶ λόγος «κατὰ Νικίδου» ἁπλῶς.

(1) Ἐκδ. Κοβήτου I, 2, 55.

Ὅτι κατὰ τοὺς Δράκοντος (1) νόμους ὁ ἀργίας ἁλοὺς θανάτῳ ἐκο-
ζετο. μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πλούταρχος (2), λέγων ὅτι καὶ τοῦτον καὶ
ντας τοὺς ἄλλους, πλὴν τῶν φονικῶν, ὁ Σόλων (3) ἀνεῖλε διὰ τὴν
λεπότητα· ὁ αὐτὸς δ' ὅμως κατωτέρω (§ 31) διδάσκει ὅτι, ὡς
ὁφραστος ἱστόρηκε, «τὸν τῆς ἀργίας νόμον οὐ Σόλων ἔθη-
ν, ἀλλὰ Πεισίστρατος». Ἐξ ἄλλου δ' αὖθις καὶ ὁ Ἡρόδοτος
' 177) καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (Α' 77), ἀμφότεροι τὸν αὐτὸν
ιον εἰς τὸν Σόλωνα ἀποδιδόασι, παραλαβόντα ἐξ Αἰγύπτου· κατὰ
Ἀριστοτέλην ὅμως ἡ εἰς Αἴγυπτον ἀποδημία τοῦ Σόλωνος μετὰ
θέσιν τῶν νόμων ἐγένετο (4). Τέλος δὲ κατὰ τὸν Πολυδεύκην
. 42) τῆς ἀργίας ἐπὶ Δράκοντος οὐ θάνατος, ἀλλ' «ἀτιμία ἦν τὸ
ημα». Τί τούτων πάντων εἶνε ἀληθές, μόνος ὁ Θεὸς οἶδεν· ἡμεῖς
μως εἰ ἠναγκασμένοι ἦμεν ἵνα πάντως ἐξενέγκωμεν γνώμην τινά,
λον τῷ διαπρεπεστάτῳ τῶν μαθητῶν καὶ περικλεεῖ διαδόχῳ τοῦ
άλου Σταγιρίτου θὰ ἐπειθόμεθα, ὀλίγον φροντίζοντες ἂν ὁ Λυσίας
ς ἄλλος τῶν ἀττικῶν ῥητόρων ἀνέφερε τὸν νόμον τοῦτον εἰς τὸν
κοντα ἢ τὸν Σόλωνα· διότι τίς ποτε τούτων ἀγορεύων πρὸ τῶν
άγαν δημοκρατικῶν ἐκείνων Ἀθηναίων, καὶ ἂν ἔτι κατ' ἀλήθειαν
υμφωνότατος τῷ Θεοφράστῳ, θὰ ἐτόλμα, ἐν ᾧ ἀκριβῶς ἐπεκα-
ο κατ' ἀργοῦ τινος τὸν νόμον τοῦτον, νὰ προενέγκῃ τὸ ὄνομα τοῦ
ίννου ὡς νομοθέτου; Ἐπειδὴ δ' ὁ νόμος ἦν ἤδη παλαιός, ἐὰν ἔδει
ροενεχθῇ τὸ ὄνομα τοῦ θέντος αὐτόν, τί ἡδύτερον ταῖς ἀκοαῖς
δικαστῶν ἢ τὸ τοῦ δημοτικωτάτου Σόλωνος;

Ἡ μαρτυρίᾳ δὲ ταύτῃ τοῦ Θεοφράστου συνᾴδουσι καὶ ἃ ὁ Ἀρι-
έλης ἐν Ἀθην. Πολιτείᾳ (Κεφ. 16. 2) διδάσκει περὶ τῆς σώ-
ος καὶ φιλανθρώπου διοικήσεως τοῦ Πεισιστράτου, ὅστις «καὶ
ἀπόροις προεδάνειζε χρήματα πρὸς τὰς ἐργασίας, ὥστε διατρέ-
αι γεωργοῦντας. τοῦτο δ' ἐποίει δυοῖν χάριν, ἵνα μήτε ἐν τῷ ἄστει

Φέρεται δ' ἐν Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 41. 2 ὅτι «ἐπὶ Δράκοντος...νόμους
ἔθεσαν πρῶτον».
Ἐν Σόλ. § 17.
Ἀριστ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 7. 1: «νόμους ἔθηκεν ἄλλους, τοῖς δὲ Δράκον-
ἐπαύσαντο χρώμενοι πλὴν τῶν φονικῶν». Τάσσεται δὲ ἡ τοῦ Δράκοντος μὲν νο-
α τῷ 621, ἡ τοῦ Σόλωνος δὲ τῷ 594 π. Χ. Ἡ τοῦ Πεισιστράτου δὲ τυραννὶς
ο ἔτει 34ῳ «μετὰ τὴν τῶν νόμων θέσιν» (αὐτ. Κεφ. 14. 1) ἤτοι τῷ 561/0 π. Χ.
Ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 11 καὶ 13 ἐν ἀρχῇ.

διατρίβωσιν, ἀλλὰ διεσπαρμένοι (1) κατὰ τὴν χώραν, καὶ ὅπως εὐπ ροῦντες τῶν μετρίων καὶ πρὸς τοῖς ἰδίοις ὄντες μήτ' ἐπιθυμῶσι μή σχολάζωσιν ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν» (2). Οὐδόλως ἄρα ἀπίθανον ὅτι ὁ Πεισίστρατος τοιαῦτα διώκων, ὅπως μὲν ὑποβοηθῇ καὶ ἄλλως τῷ σκοπῷ τούτῳ, ἐξαναγκάσῃ δὲ καὶ τοὺς ἄνευ εὐλόγ αἰτίας ἀπεχομένους νὰ ἐργάζωνται, πρῶτος τὸν νόμον τοῦτον κα τῶν ἀέργων ἔθηκεν.

---

§ 8

Ἀτίμητος δίκη, ἡ τοσούτου οὖσα ὅσου ἐπιγέγραπτ ἣν οὐχ οἷόν τε ὑποτιμήσασθαι.

Μετὰ τὸ ὑποτιμήσασθαι ἐν τῷ Κώδ. ἀκολουθεῖ ἡ λ. ἐλάττ νος, ἣν ὁ Houtsma ἐξαλείφει, θεωρῶν ὡς ἀγραμμάτου τινὸς παρ βλημα, ἀγνοήσαντος τὴν σημασίαν τοῦ προτασσομένου ῥήματος· π βεβαίωσιν δὲ τῆς διορθώσεως ταύτης παρατίθησι τὰ τοῦ Πολυδεύκ ἐν Η. 63: «ἀτίμητος δὲ δίκη, ἣν οὐκ ἔστιν ὑποτιμήσασθαι, ἀλ τοσούτου τετίμηται ὅσου ἐπιγέγραπται».

Ταῦτα βεβαίως δύνανται νὰ ὦσιν ὀρθά· ἡμῖν ὅμως πιθανώτ φαίνεται ὅτι ὁ συντάξας ἀρχῆθεν τὴν γλῶσσαν ταύτην παρέφρα ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον τὸ ὑποτιμήσασθαι διὰ τῶν: τιμήσασθ ἐλάττονος, εἶτα δ' ὁ ἀντιγραφεὺς εἴτ' ἐκ κουφότητος εἴτε ἕνεκα κῆς ἀναγνώσεως τῆς πρὸ τοῦ ῥήματος λ: ΗΝ ἢ ΕϹΤΙ, ἔγραψε πλη

(1) Ὁ σεβαστὸς διδάσκαλος κ. Κόντος πεπηρωμένον ὧδε τὸν λόγον νομίζων, εἰ ται ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. Γ' σ. 364 ὅτι πλήρης καθίσταται ἂν γραφῇ: διεσπαρμ ῶσι κατὰ τὴν χώραν. Πρβλ. Πολιτικ. 1319 a 30: διὰ τὸ διεσπάρθαι κ τὴν χώραν.

(2) Ὁ Σάνδυς ἐν τῇ λαμπρᾷ ὄντως Εἰσαγωγῇ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀθην. Πολιτεί XLVI ἀντεξετάζων ταύτην πρὸς τὰ Πολιτικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, τούτῳ ἀκριβῶ χωρίῳ ὡς παραδείγματι χρῆται ἵν' ἀποδείξῃ ὅτι δι' ἀμφοτέρων τῶν ἀριστοτελικῶν των συγγραμμάτων ὁ αὐτὸς νοῦς καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα διήκει· πρὸς τοῦτο δ' ἐκ τῶν λιτικῶν παρατίθησι τὰς σ. 1320 b 8, 1311 a 14, 1318 b 14, καὶ 1319 a 30 Ε τως δ' ἐπιλέγει: It would be difficult to imagine a more complete series parallelismes in expression as well as thought.

ῶς Ὑποτιμήσασθαι· διὸ ἀναγινώσκομεν : ἣν οὐχ οἷόν τε (ἐστὶ) ιήσασθαι ἐλάττονος.

Καὶ ἡ γλῶσσα δ' αὕτη κατὰ λάθος φαίνεται προσγραφεῖσα εἰς τὸ ον, διότι παρ' Ἁρποκρατίωνι ἐν λ. ἀτίμητος ἀγὼν καὶ τιμη- ; κάλλιστα ἑρμηνεύεται ἡ μεταξὺ τῶν ὅρων τούτων διαφορά.

---

§ 9

Γραφὴ καὶ παραγραφὴ καὶ ἐπιγραφὴ διαφέρουσί τινι· φὴ μέν ἐστιν ἡ εἰς δικαστήριον δημοσίου ἐγκλήματος σις· παραγραφὴ δὲ ἡ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀμφισβήτησις· γραφὴ δὲ τὸ ἕτερον τόπον ἐπιγράφειν τῷ κριτηρίῳ ἢ ν ἐν πόλει ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἢ ἐπιχώριον οἷον Φαλη- ἢ ἑτέρωθι. καλεῖται δὲ ἐπὶ μὲν τῶν δημοσίων ἀγώνων γραφόμενον ὑπὸ τοῦ κατηγόρου ἔγκλημα καὶ τὸ ἀποφε- ενον πρὸς τὴν ἀρχὴν γραφή· τὸ δ' αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἰδιω- ὶν ἐγκλημάτων ἔγκλημα, ἐπὶ δὲ τῶν ἀμφισβητήσεων ις.

αῦτα κατὰ τὴν τοῦ ἡμετέρου ἐκδότου διόρθωσιν· ἐν δὲ τῷ χ'/φφ τὸ τῶν λ.λ: ἐπιγραφὴ δὲ — ἑτέρωθι ὧδ' ἔχουσιν : ἐπιγραφὴ λ τὸ ἕτερον τόπον ἐπιγράφειν τῷ κριτηρίῳ ἴδιον ἐν πό, ' τῷ δικαστηρίῳ ἢ ἐπιχωρίω οἷον Φαληροῖ ἢ ἑτέρωθι. Ἀλλὰ τί τὰ ἐφθαρμένα ταῦτα σημαίνουσιν; Ὁ Houtsma, ὡς ομεν, τὸν μὲν ἢ πρὸ τῶν λ.λ: ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀπαλείφει, τίθησι δ' αὐτὸν πρὸ τῆς λ. ἴδιον· τρέπει δὲ καὶ τὴν δοτ. ἐπι- ίῳ εἰς αἰτιατικήν. Τὸ οὑτωσὶ δ' ὑπ' αὐτοῦ διορθούμενον χωρίον ὡς ἑξῆς ἑρμηνεύει ἐν ταῖς Σημειώσ. σ. 38: Si quis enim emcunque ob causam in alio loco, seu in patria, seu alibi cium vellet haberi, quam ἐν τῷ ἰδίῳ, ἐν πόλει, ἐν τῷ δικα- ίῳ i. e. eo ipso loco, quo vulgo iudicium haberi solebat, sse erat huius loci nomen subscriptioni addi.

Ἡμεῖς οὔτε τὴν διόρθωσιν ταύτην, ἀλλ' οὔτε τὴν ἑρμηνείαν δυ-
μεθα νὰ ἐγκρίνωμεν· ἡ τελευταία μάλιστα, ἐν ᾧ οὐδαμόθεν ἄλλ
ὑποστηρίζεται, ἀντιβαίνει μὲν πρὸς τὰς κοινὰς περὶ δωσιδικίας (
rum) δικονομικὰς ἀρχάς, οὐδαμῶς δ' ἄλλως ἐκ τοῦ ἡμετέρου κει
νου φαίνεται προκύπτουσα. Ἔπειτα δὲ οὐδὲ διὰ τῶν τοῦ Houts
διορθώσεων οὐδαμῶς βέλτιον καθίσταται τὸ χωρίον, ἐξακολουθεῖ
καὶ νῦν νὰ ᾖ πλημμελὲς καὶ ἀδιανόητον.

Καθὰ νῦν παρ' ἡμῖν (1), πλὴν ἄλλων, «τὸ ἔγγραφον τῆς ἀγω
πρέπει νὰ περιέχῃ . . . . τὴν σημείωσιν τοῦ δικαστηρίου» οὗ ἐνώπ
ὁ ἐνάγων μέλλει νὰ προτείνῃ τὰς ἀξιώσεις αὐτοῦ, ἤ, ὡς ἐν ἑτέρῳ
θρῳ (2) φέρεται, «τὴν ὀνομασίαν τοῦ εἰρηνοδικείου ἐνώπιον τοῦ ὁπ
πρόκειται νὰ ζητηθῇ ἡ ὑπόθεσις», οὕτω καὶ παρὰ τοῖς παλαι
ἐπειδὴ πλείονα ὑπῆρχον δικαστήρια, ὧν ἕκαστον ἰδίαν ἤσκει ἁρ
διότητα, εἰκὸς ἦν ὁ ἐνάγων νὰ ὑποχρεῶται νὰ ὁρίζῃ ἐν τῇ ἀγωγῇ
τοῦ τὸν ἁρμόδιον κατ' αὐτὸν ἄρχοντα ἢ τὸ δικαστήριον, ὧν ἐνώπ
ἔμελλε ν' ἀνακριθῇ ἢ διεξαχθῇ ὁ δικαστικὸς ἀγών. Ὡσαύτως,
παρ' ἡμῖν (3) σήμερον, ἐννοεῖται δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐνομου
νοις ἔθνεσι, πλὴν ἄλλων ἐνστάσεων, ὁ ἐνάγων δύναται νὰ προτ
καὶ τὴν τῆς ἀναρμοδιότητος ἔνστασιν, οὕτω καὶ παρ' ἐκείνοις ε
οὗτος τὸ δικαίωμα νὰ προτείνῃ διαφόρους τοιαύτας, παραγρα
καλουμένας, εἴτε ἀναβλητικὰς εἴτε ἀνατρεπτικάς, ἐνδεικτικῶς δ'
τοῦ Πολυδεύκους ἐν Η. 57 ἀναφερομένας, σὺν ταύταις δὲ καὶ
τῆς ἀναρμοδιότητος παραγραφὴν ἢ ἔνστασιν, καὶ δὴ λ.χ. «ὡ
παρὰ τούτοις κρίνεσθαι δέον, οἷον οὐκ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ ἀλλ' ἐπὶ Π
λαδίῳ» (4).

Εἶνε δὲ τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι κατὰ θεμελιώδη κανόνα τοῦ
κοῦ δικαίου, ὃν καὶ παρὰ ῥωμαίοις καὶ παρὰ πάσαις ταῖς ἄλλαις
μοθεσίαις εὑρίσκομεν, πάσης δίκης ἔδει πάντως νὰ προηγῆται κλῆ
ἢ πρόσκλησις (5) (in jus vocatio) πρὸς τὸν ἐναγόμενον, νομί
καλούμενον ἵνα προσέλθῃ ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου δικαστοῦ (6)·

(1) Πολ. Δικον. ἄρθρ. 533 § 7.
(2) Αὐτόθ. ἄρθρ. 494.
(3) Αὐτόθ. ἄρθρ. 553, 583, 563.
(4) Ἔπ. Σουΐδ. ἐν λ.λ. παραγραφὴ καὶ εὐθυδικία. Δημοσθ. π. Παντα
(5) Ἁρποκρ. ἐν λ. κλῆσις. Πολυδ. Η. 62.
(6) Ἔπ. Δημοσθ. π. τ. στεφ. § 150.

ως ἡ δίκη ἦν ἀπρόσκλητος (1), κατ' ἀκολουθίαν οὐκ εἰσαγώγιεν πάσῃ ἄρα περιπτώσει παράνομος. Ἀλλ' ἡ κλῆσις, ἵν' ᾖ πλήεδει ἐξάπαντος νὰ περιέχῃ τὰ ἑξῆς τρία στοιχεῖα: 1 τὸ ὄνομα πρὸς ὃν ἡ πρόσκλησις 2 τὸ τῆς ἀρχῆς, ἧς ἐνώπιον οὗτος ὤφειλε προσέλθῃ· 3 τὸ τοῦ κλητῆρος, δι' οὗ ἡ πρόσκλησις ἐγίγνετο (2). ι προθεσμίας ἢ ῥητῆς ἡμέρας πρὸς ἐμφάνισιν οὐδὲν νῦν λέγομεν, μὴ ἀπομακρυνώμεθα τοῦ ἡμετέρου θέματος.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ βραχέων οὕτω· ὑπὸ τούτων δὲ διδασκόμενοι αγόμεθα ἵν' εἰκάσωμεν ὅτι ἐν τῷ διειλημμένῳ χωρίῳ πρόκειταί τι πικὸν τῇ εἰς δίκην προσκλήσει πρὸς τὸν ἀντίδικον, ὡρισμένως δ' κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἡμετέρου ἀνωνύμου γραμματικοῦ, γραφὴ ἐκαλεῖτο ἡ τῇ γραφῇ ἢ τῷ ἐγκλήματι ἢ τῇ λήξει γεγραμμένη σημείωσις περὶ τοῦ τόπου ἢ τοῦ δικαστηρίου εἰς ὅ, διὰ ὡσαύτως ἐπιγεγραμμένου κλητῆρος (3), ἑνὸς ἢ πλειόνων, ἐκλητο ἵν' ἐμφανισθῇ ὁ ἐναγόμενος.

Διὸ ὧδε μεταγράφομεν διορθούμενοι: ἐπιγραφὴ δὲ τὸ [ῥητὸν] τον ἐπιγράφειν τῷ κριτηρίῳ ἴδιοΝ [Ἢ] ἐν [τῇ] πόλει, ἢ τινι] δικαστηρίῳ [τῶ]Ν ἐπιχωρίω[ν], οἷον Φαληροῖ, ἢ ρωθι.

Ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδ.: ἕτερον τόπον, ὅπερ ἡμαρτημένον ὑποιξάνομεν, ᾐκάσαμεν: ῥητὸν τόπον, τουτέστι τόπον εἰδικῶς ἐν κλήσει ὡρισμένον· τῇ αὐτῇ δὲ λέξει, ὡς εἴδομεν, ἐν τῇ αὐτῇ ση-

(1) Ἐκ. Κανταβρ. λεξ., Ἡσύχ., Ἁρποκρ. ἐν λ. ἀπρόσκλητος. Βεκκ. Ἀνέκδ. 1 Ι. Πολυδ. Η. 62.

(2) Ἀριστοφ. Σφῆκ. 1406:

προσκαλοῦμαί σ' ὅστις εἶ,
πρὸς τοὺς ἀγορανόμους, βλάβης τῶν φορτίων,
κλητῆρ' ἔχουσα Χαιρεφῶντα τουτονί.

Δὲ Πετῖτος (ἐν Comm. in leg. att. lib. IV, tit. II, σ. 402) ὧδε κατ' Οὔλπιαν. Μειδ. ὁρίζει τὸν τῆς κλήσεως τύπον: προσκαλοῦμαι τὸν δεῖνα, τοῦδ' ἀδιματος, πρὸς τὴν ἀρχὴν τήνδε, κλητῆρα ἔχων τὸν δεῖνα· ἢ ἄλλως (σ. : κατηγορῶ τοῦδε καὶ προσκαλοῦμαι τοῦτον διὰ τοῦ δεῖνος εἰς βουλευτήριον.

(3) Πρβλ. Δημοσθ. κ. Μειδ. § 86: «πείσας τὸν πρυτανεύοντα δοῦναι τὴν ψῆ- ... κλητῆρα οὐδ' ὄντινοῦν ἐπιγραψάμενος... ἐκβάλλει καὶ ἄτιμοῖ τὸν διαιτη».

μασίᾳ, ἐχρήσατο ὁ συντάκτης τοῦ Κανταβρ. λεξικοῦ καὶ ἀνωτέρω ἐν λ. ἀγραφίου δίκη.

Οὑτωσὶ ὁ τῆς ἐπιγραφῆς ὁρισμὸς οὗτος νοούμενος φαίνεται περιλαμβάνων πάσας τὰς δίκας, ἤτοι τάς τε ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων ἐκδικαζομένας, καὶ τὰς ἐκκλήτους (2), προσέτι δὲ καὶ τὰς εἰσαγομένας ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν, διαφερόντων καθ' Ἁρποκρατίωνα (3) τῶν δικαστῶν καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι οὗτοι «ἐν δικαστηρίοις ἐδίκαζον ἀποδεδειγμένοις», ἐν ᾧ οἱ διαιτηταί, νοητέον οἴκοθεν, ἐν ἄλλοις τόποις ἐδίκαζον, ἄλλως ὁριζομένοις, οὐχὶ ἄρα ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι καθὰ ὁ Ἁρποκρατίων, οὕτω καὶ ἡμεῖς περὶ διαιτητῶν νῦν λέγοντες, νοοῦμεν τοὺς ἀναγκαίους ἢ δημοσίους διαιτητάς, περὶ ὧν ὁ Ἀριστοτέλης διὰ μακρῶν ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ (4) ποιεῖται λόγον.

Περὶ ἐπιγραφῆς οὐδὲν φέρεται παρ' Ἁρποκρατίωνι· καθ' ὅσον γινώσκομεν οὐδὲ παρ' ἄλλῳ τινὶ τῶν λεξικογράφων. Ἐν γένει δ' ὅλη γλῶσσα καὶ αὖθις προσῆκον εἶνε νὰ θεωρηθῇ ὡς προσγραφεῖσα πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ Ἁρποκρατίωνος· διότι ἐν μὲν λ. παραγραφὴ ἀκριβῶς ἡ περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος σημασία τῆς λέξεως ταύτης ὑπ' αὐτοῦ παραλείπεται, ὡς δὴ οὖσα «κοινὴ καὶ γνώριμος», αἱ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου δὲ παρεμπιπτόντως ἑρμηνευόμεναι λ.λ.: ἔγκλημα (5) καὶ λῆξις ἀτελῶς μόνον ὑπ' ἐκείνου ἐν λ. λῆξις διεξηγοῦνται.

Κατὰ ταῦτα δὲ ὧδε τὴν γλῶσσαν ταύτην στίζομεν καὶ μεταγράφομεν:

Γραφὴ καὶ **παραγραφὴ** καὶ **ἐπιγραφὴ** διαφέρουσί πη

(1) Σελ. 7.

(2) Εἰς ταύτας, νομίζομεν, δύναται ν' ἀναφέρηται τὸ τοῦ κειμ.: ἑτέρωθι κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ ἐπιχώρια δικαστήρια. Καθ' Ἡσύχ.: «ἔκκλητοι δίκαι αἱ ἐπὶ ξένοις λεγόμεναι καὶ οὐκ ἐν τῇ πόλει». Πρβλ. Πολυδ. Η. 53. Ἐτυμ. Μ. ἐν λ. ἔκκλητος πόλις. Σχόλ. Αἰσχίν. Ι. 89. — Βεκκ. Ἀνεκδ. 247 ἐν λ. ἐκκλ. πόλις. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἀποφάσεις τοιούτων ἐκκλ. πόλεων περιεσώθησαν ἄχρις ἡμῶν ἐπιγραφαῖς. Ὅρα λ. χ. τοιαύτας δύο ἐν Ière Sér. τοῦ Rec. des Inscript. Jurid. Grecq. α' ἐν σελ. 158 ἑπ., περιέχουσαν ἀπόφασιν τῆς πόλεως Κνιδίων, διαιτήσασαν μεταξὺ Κῴων καὶ Καλυμνίων· 6' ἐν σ. 342 ἑπ. τῆς πόλεως Μεγαρέων, ἐπὶ διαφορᾶς περὶ τερμονισμοῦ (στίχ. 8) ἤτοι ὁροθεσίας μεταξὺ Ἐπιδαυρίων καὶ Κορινθίων.

(3) Ἐν λ. διαιτηταί.

(4) Κεφ. 53 καὶ ἀλλ.

(5) Πρβλ. Πολυδ. Η. 29 καὶ 127, Γ. 138.

αφὴ μέν ἐστιν ἡ εἰς δικαστήριον δημοσίου ἐγκλήματος ἥτις· παραγραφὴ δὲ ἡ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀμφισβήτησις· γραφὴ δὲ τὸ ῥητὸν τόπον ἐπιγράφειν τῷ κριτηρίῳ ἴδιον, ἐν τῇ πόλει, ἢ ἔν τινι δικαστηρίῳ τῶν ἐπιχωρίων, οἷον λησοῖ, ἢ ἑτέρωθι. καλεῖται δὲ ἐπὶ μὲν τῶν δημοσίων ώνων τὸ γραφόμενον ὑπὸ τοῦ κατηγόρου **ἔγκλημα**, καὶ ἀποφερόμενον πρὸς τὴν ἀρχὴν **γραφή**· τὸ δ' αὐτὸ ἐπὶ ν ἰδιωτικῶν ἐγκλημάτων **ἔγκλημα**, ἐπὶ δὲ τῶν ἀμφισβησεων **λῆξις**.

---

§ 10

Διάγραπτος δίκη· ἡ αὐτὴ καὶ διεξυσμένη λέγεται· ' ἧς ἴσχυσεν ἡ παραγραφή, οἷον ἤρθη ἡ δίκη· οὐ γὰρ αγώγιμός ἐστιν, ἠκυρωμένη ὑπὸ τῆς παραγραφῆς.

Οὕτως ὁ Houtsma, κατὰ τὸν κώδικα, οὐδὲν διορθούμενος. Ὀρατα ὅμως οὗτος, καὶ καθ' ἡμᾶς, ἐκ τῆς γλώσσης ταύτης εἰκάζει καὶ παρὰ Πολυδεύκει ἐν Η. 57 ἀντί: ἄγραπτος δίκη, ὅπερ οὐ-ὡς συνᾴδει τοῖς ἐπιφερομένοις, προσῆκον εἶνε νὰ γραφῇ: «Διάπτος δὲ δίκη ἐκαλεῖτο ἡ ὑπὸ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεθεῖσα καὶ ραφεῖσα». Πόθεν δὲ τὸ σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως πιθανῶς προμε δεικνύασιν αἱ δύο τελευταῖαι συλλαβαὶ τῆς ἀμέσως ἡγους λ: ΠαλλαΔΙΩΙ.(ΔΙ)Αγραπτος δὲ δίκη κτλ. Τούτοις δὲ συμεῖ καὶ ὁ Ἡσύχιος ἐν λ. λ: «Διάγραπτος δίκη: ἥτις καὶ ἐξεν ἐλέγετο»· καί: «Διαγράφειν: διαξύειν, ἀπαλείφειν, ἀκυροῦν». Τί δ' ὅμως σημαίνουσιν αἱ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ λ. λ: οἷον]η ἡ δίκη; Καθ' ἡμᾶς, κακῶς κείμεναι, προέκυψαν ἐκ παρανασεως, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ: διὸ ἀνῃρέθη ἡ δίκη, ὡς φέρεται μὲν ἐν ἄρτι καταχωρισθέντι χωρίῳ τοῦ Πολυδεύκους: «Διάγραπτος δὲ . . . ἡ . . . ἀναιρεθεῖσα», κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Σχολ. Ἀ- Νεφ. στίχ. 774: «Διαγέγραπται: κατέξυσται, ἀνῄρηται, ἀπὸ τοῦ γραμματέως δέλτου, ὅπου αἱ δίκαι ἀνεγράφοντο, καὶ αἱ εἰσαγαι τῶν δικῶν».

μασίᾳ, ἐχρήσατο ὁ συντάκτης τοῦ Κανταβρ. λεξικοῦ καὶ ἀνωτέρω (1) ἐν λ. ἀγραφίου δίκη.

Οὑτωσὶ ὁ τῆς ἐπιγραφῆς ὁρισμὸς οὗτος νοούμενος φαίνεται περι λαμβάνων πάσας τὰς δίκας, ἤτοι τάς τε ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστη ρίων ἐκδικαζομένας, καὶ τὰς ἐκκλήτους (2), προσέτι δὲ καὶ τὰ εἰσαγομένας ἐνώπιον τῶν διαιτητῶν, διαφερόντων καθ' Ἁρποκρα τίωνα (3) τῶν δικαστῶν καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι οὗτοι «ἐν δικαστηρίοις ἐδί καζον ἀποδεδειγμένοις», ἐν ᾧ οἱ διαιτηταί, νοητέον οἴκοθεν, ἐν ἄλλο τόποις ἐδίκαζον, ἄλλως ὁριζομένοις, οὐχὶ ἄρα ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι καθὰ ὁ Ἁρποκρατίων, οὕτω καὶ ἡμεῖ περὶ διαιτητῶν νῦν λέγοντες, νοοῦμεν τοὺς ἀναγκαίους ἢ δημοσίου διαιτητάς, περὶ ὧν ὁ Ἀριστοτέλης διὰ μακρῶν ἐν Ἀθηναίων Πολι τείᾳ (4) ποιεῖται λόγον.

Περὶ ἐπιγραφῆς οὐδὲν φέρεται παρ' Ἁρποκρατίωνι· καθ' ὅσον δ γινώσκομεν οὐδὲ παρ' ἄλλῳ τινὶ τῶν λεξικογράφων. Ἐν γένει δ' ὅλη γλῶσσα καὶ αὖθις προσῆκον εἶνε νὰ θεωρηθῇ ὡς προσγραφεῖσα πρὸ συμπλήρωσιν τοῦ Ἁρποκρατίωνος· διότι ἐν μὲν λ. παραγραφὴ ἀκρι βῶς ἡ περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος σημασία τῆς λέξεως ταύτης ὑπ' αὐτο παραλείπεται, ὡς δὴ οὖσα «κοινὴ καὶ γνώριμος», αἱ ὑπὸ τοῦ ἡμε τέρου δὲ παρεμπιπτόντως ἑρμηνευόμεναι λ.λ.: ἔγκλημα (5) καὶ λῆξι ἀτελῶς μόνον ὑπ' ἐκείνου ἐν λ. λῆξις διεξηγοῦνται.

Κατὰ ταῦτα δὲ ὧδε τὴν γλῶσσαν ταύτην στίζομεν καὶ μεταγρά φομεν:

Γραφὴ καὶ **παραγραφὴ** καὶ **ἐπιγραφὴ** διαφέρουσί τιν

(1) Σελ. 7.

(2) Εἰς ταύτας, νομίζομεν, δύναται ν' ἀναφέρηται τὸ τοῦ κειμ.: ἑτέρωθι κατ' ἀν διαστολὴν πρὸς τὰ ἐπιχώρια δικαστήρια. Καθ' Ἡσύχ.: «ἔκκλητοι δίκαι αἱ ἐπ ξ νοις λεγόμεναι καὶ οὐκ ἐν τῇ πόλει». Πρβλ. Πολυδ. Η. 53. Ἐτυμ. Μ. ἐν λ. ἔκ κλητος πόλις. Σχόλ. Αἰσχίν. I. 89. — Βεκκ. Ἀνεκδ. 247 ἐν λ. ἐκκλ. πόλ Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἀποφάσεις τοιούτων ἐκκλ. πόλεων περιεσώθησαν ἄχρις ἡμῶ ἐπιγραφαῖς. Ὅρα λ. χ. τοιαύτας δύο ἐν Ière Sér. τοῦ Rec. des Inscript. Jur Grecq. α' ἐν σελ. 158 ἐπ., περιέχουσαν ἀπόφασιν τῆς πόλεως Κνιδίων, δικάζου μεταξὺ Κῴων καὶ Καλυμνίων· 6' ἐν σ. 342 ἐπ. τῆς πόλεως Μεγαρέων, ἐπὶ διαφο περὶ τερμονισμοῦ (στίχ. 8) ἤτοι ὁροθεσίας μεταξὺ Ἐπιδαυρίων καὶ Κορινθίων.

(3) Ἐν λ. διαιτηταί.

(4) Κεφ. 53 καὶ ἀλλ.

(5) Πρβλ. Πολυδ. Η. 29 καὶ 127, Γ. 138.

ιαφὴ μέν ἐστιν ἡ εἰς δικαστήριον δημοσίου ἐγκλήματος ιῆτης· παραγραφὴ δὲ ἡ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀμφισβήτησις· πιγραφὴ δὲ τὸ ῥητὸν τόπον ἐπιγράφειν τῷ κριτηρίῳ ἴδιον, ἐν τῇ πόλει, ἢ ἔν τινι δικαστηρίῳ τῶν ἐπιχωρίων, οἷον ιλποοῖ, ἢ ἑτέρωθι. καλεῖται δὲ ἐπὶ μὲν τῶν δημοσίων ·ώνων τὸ γραφόμενον ὑπὸ τοῦ κατηγόρου **ἔγκλημα,** καὶ ἀποφερόμενον πρὸς τὴν ἀρχὴν **γραφή·** τὸ δ' αὐτὸ ἐπὶ ιν ἰδιωτικῶν ἐγκλημάτων **ἔγκλημα,** ἐπὶ δὲ τῶν ἀμφισβη-σεων **λῆξις.**

---

§ 10

Διάγραπτος δίκη· ἡ αὐτὴ καὶ διεξυσμένη λέγεται· θ' ἧς ἴσχυσεν ἡ παραγραφή, οἷον ἤρθη ἡ δίκη· οὐ γὰρ ἀγώγιμός ἐστιν, ἠκυρωμένη ὑπὸ τῆς παραγραφῆς.

Οὕτως ὁ Houtsma, κατὰ τὸν κώδικα, οὐδὲν διορθούμενος. Ὀρ-ατα ὅμως οὗτος, καὶ καθ' ἡμᾶς, ἐκ τῆς γλώσσης ταύτης εἰκάζει καὶ παρὰ Πολυδεύκει ἐν Η. 57 ἀντί: ἄγραπτος δίκη, ὅπερ οὐ-ιῶς συνᾴδει τοῖς ἐπιφερομένοις, προσῆκον εἶνε νὰ γραφῇ: «Διά-ιπτος δὲ δίκη ἐκαλεῖτο ἡ ὑπὸ τῆς παραγραφῆς ἀναιρεθεῖσα καὶ γραφεῖσα». Πόθεν δὲ τὸ σφάλμα τοῦ ἀντιγραφέως πιθανῶς προ-ῆε δεικνύασιν αἱ δύο τελευταῖαι συλλαβαὶ τῆς ἀμέσως ἡγου-ης λ: ΠαλλαΔΙΩι.(ΔΙ)Αγραπτος δὲ δίκη κτλ. Τούτοις δὲ συμ-ιεῖ καὶ ὁ Ἡσύχιος ἐν λ. λ: «Διάγραπτος δίκη: ἥτις καὶ ἐξε-ντ ἐλέγετο»· καί: «Διαγράφειν: διαξύειν, ἀπαλείφειν, ἀκυροῦν». Τί δ' ὅμως σημαίνουσιν αἱ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ λ. λ: οἷον ἤρθη ἡ δίκη; Καθ' ἡμᾶς, κακῶς κεῖμεναι, προέκυψαν ἐκ παραναγνώσεως, ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ: διὸ ἀνῃρέθη ἡ δίκη, ὡς φέρεται μὲν ἐν ἄρτι καταχωρισθέντι χωρίῳ τοῦ Πολυδεύκους: «Διάγραπτος δὲ . . . ἡ . . . ἀναιρεθεῖσα», κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Σχολ. Ἀ- Νεφ. στίχ. 774: «Διαγέγραπται: κατέξυσται, ἀνῄρηται, ἀπὸ τοῦ γραμματέως δέλτου, ὅπου αἱ δίκαι ἀνεγράφοντο, καὶ αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν δικῶν».

Παρ' [illegible] οὐδὲν περὶ τῆς λ. ταύτης φέρεται, οὐδ[illegible] τῆς [illegible] αὐτῇ ἐν τῷ Καντabρ. λεξ. λ. διαγραφή, περ[illegible] [illegible] ἐν τῇ [illegible] ἐξ[illegible]εύεται δ' ὅμως ἰσχνῶς παρ' αὐτῷ [illegible] Λυσίου ἐν τῷ κ. Νικίδου.

---

§ 11

[illegible] καὶ [illegible] ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐγκλήματος ὁ [illegible] ἢ κατὰ [illegible] τοῦ διώκοντος ἢ κατὰ διάγν[illegible] [illegible] καὶ μηκέτι περὶ μηδενὸς ἐγκαλῆται, λέγ[illegible] [illegible] διαγραφὴ καὶ τὸ καθυποβάλ[illegible] [illegible].

Δ[illegible] συγκλητεύεταί πως ὁ περὶ διαγράπτω[illegible] [illegible] ὁ Μεῖερος ὡς πέρα τοῦ προσήκο[illegible] [illegible] ἐν τῇ χρήσει τοῦ ὅρου τούτου εἰς [illegible] [illegible] ἀποῤῥίψεως τῆς ἀγωγῆς. [illegible] victrix plus valebat quam reliq[illegible] [illegible].

Ἐν τῷ [illegible] ἡ κατὰ διάγνωσιν τυχόν[illegible] [illegible] λ. διαγραφὴ δ. φέρεται καὶ παρὰ Σ[illegible] [illegible] ἡ αὐτὴ γλῶσσα καὶ ἐν τῷ Βινδ[illegible] [illegible] ὅλως ἡ λ: τυχόντος. [illegible] H[illegible] [illegible] τῆς τελευταίας ταύτης λ. ἐξετα[illegible] [illegible]: τοῦ τυχόντος. Ἐπ[illegible] [illegible] s. 39: Pro τυχόντος inserui [illegible] [illegible] Zon.: in Lex Vind. duo vocabula [illegible] Pro [illegible] Hemsterhusius in Th[illegible] [illegible] quod mihi non admod[illegible] [illegible] κατὰ συγχώρησιν τοῦ διωκο[illegible] [illegible] in judicium venit, permittitur arbi[illegible]

[1] [illegible]

non magistratus est sed ὁ τυχών, qui et actori et reo placet.
ρώτιστα παρατηροῦμεν ὅτι διὰ τῆς γλώσσης ταύτης, ἀρχομένης τοῦ καί, περιφανῶς καὶ αὖθις ἀποδείκνυται ὃ ἐν ἀρχῇ(1) ἰσχυρίσθη, ὅτι τουτέστιν ὁ ἐρανιστὴς τοῦ ἡμετέρου ῥητορ. λεξικοῦ σκοάρχῆθεν προέθετο ἵνα συμπληρώσῃ ὅθεν δή ποτε τὸν Ἁρποκρα-α· διό, ἐπειδὴ δὲ παρὰ τούτῳ ἀπαντᾷ μὲν ἡ λ. διαγραφή, ἐν μόνῃ τῇ ἐννοίᾳ τῆς διαγραφῆς μετάλλου(2), παρ' ἄλλου παραλαβών, προσέθετο: καὶ ὅταν ἀπαλλαγῇ τοῦ ἐγκλήος κτλ., ὡς φέρεται μὲν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ, ἀναγινώσκεται δὲ λήρες παρὰ τῷ Ζωναρᾷ, κεῖται δὲ καὶ ἐν τῷ Βινδοβ. λεξικῷ.
ὐδόλως δὲ δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν τῷ ἐκδότῃ διδάσκοντι ὅτι ἡ Ἐμστερχουσίου προταθεῖσα διόρθωσις τοῦ: τυχόντος εἰς: ἄρχοντος τυγχάνει οὖσα ἀνεπιτυχής, διότι δῆθεν διαφορά τις, εἰσαχθῇ εἰς τὸ δικαστήριον, ἐδύνατο νὰ ἐπιτραπῇ εἰς διαιτητήν, ἦν οὐχὶ δικαστής, ἀλλ' ὁ τυχών, ὑπὸ τῶν διαδίκων κατ' ἀρέν ἐκλεγόμενος. Τῷ ὄντι, πλὴν ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἔκφρασις, ὅτι δίκη τις διαγράφεται κατὰ διάγνωσιν τοῦ τυχόντος, στα ἐν νομικῷ ὁρισμῷ, ἀποβαίνει ὅλως ἀδιανόητος, ἐξ ἄλλου πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ δίκαι ἐδύναντο νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς διαι-ς, οὔτε οἱ διαιτηταὶ ἦσαν αἱρετοὶ πάντοτε, ἀλλὰ καὶ κληρωτοὶ αγκαῖοι ἢ δημόσιοι, οὔτε τέλος οὐδ' αὐτοὶ οἱ αἱρετοὶ ἦσαν οἱ όντες, ἀλλ' οἱ τῶν διαδίκων ἐκλεκτοί.
Ὥστε τὸ ἤδη ἀδιανόητον: τυχόντος τῇ προσθήκῃ τοῦ ἄρθρου σαφέστερον καθίσταται.
Ἐναντίον, ἡ τοῦ Ἐμστερχουσίου διόρθωσις (: ΤΥχόντος-ΑΡ-ΤΟΣ) αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν πάνυ εὐπρόσωπος οὖσα πιθανωτάτη νὰ θῇ δύναται, ἂν ὧδ' ἑρμηνευθῇ: ὅτι δίκη τις διττῶς ἐδύνατο νὰ ιαφῇ ἀπὸ τῆς δέλτου τοῦ γραμματέως ἢ 1. κατὰ συγχώρησιν

'Ορ. σ. 4.
Τὰς διαγραφὰς μετάλλων ἐνήργουν οἱ πωληταὶ ('Αριστ. ἐν 'Αθην. Πολιτ. 47)· εὑρέθησαν δὲ καὶ τμημάτιά τινα ἐπιγραφῶν περιεχουσῶν τοιαύτας (CIA II 3, 782 b.) Τὸ μὴ διαγραφὲν ἢ μὴ ἐντὸς τῶν μέτρων τετμημένον μέταλλον ἐλέ-ἀναπόγραφον (Ὑπερείδ. ὑ. Εὐξεν. ἐκδ. Cob. 6' σ. 79 στ. 8 ἐπ.). Καινο-ι δ' ἐκαλοῦντο τὰ νέα μεταλλευτικὰ ἔργα. (Ὑπερείδ. αὐτ. Πολυδεύχ. Γ. 87,). Κατὰ δὲ τῶν ἀναπόγραφα μέταλλα ἐργαζομένων ἥρμοζεν ἡ δ. ἀγράφου μεου (Σουίδ. ἐν λ.).

τοῦ ἐνάγοντος ἢ 2. κατὰ διάγνωσιν τοῦ ἄρχοντος, μετὰ προηγου-
νην δῆλον ὅτι ἀνάκρισιν ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἄρχοντος, ἐὰν κηρύξῃ
τὴν μὴ εἰσαγώγιμον εἰς τὸ δικαστήριον, κατ' ἀκολουθίαν διαγραπτ
ἀπὸ τοῦ παρ' αὐτῷ δικαστικοῦ πινακίου, κατὰ τὴν νῦν παρ' ἡμῖν
νομισμένην ἔκφρασιν. Διότι, ὡς ὁ Ἁρποκρατίων διδάσκει ἐν λ. ἀ-
κρισις, οἱ ἄρχοντες ἀνέκρινον μὲν τὰς πρὸς αὐτοὺς ἐμφανιζομ
δίκας, ἐξήταζον δὲ «καὶ εἰ ὅλως εἰσάγειν χρή» (1).

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς δικαιολογίαν τῆς τοῦ Ἑμστερχουσίου δι-
θώσεως.

Ἐπειδὴ δ' ὅμως τὸ πρὸ τοῦ τυχόντος (ἢ καθ' Ἑμστερχούσι
ἄρχοντος) ἄρθρον τοῦ ἐπίσης μὲν παρά τε τῷ Ζωναρᾷ κα
Σουΐδᾳ ἐλλείπει, ἐν δὲ τῷ Βινδοβ. λεξικῷ ἡ λ. τυχόντος παν
παραλείπεται, ἴσως διότι ἐνομίσθη περιττή, ἴσως δ' ἔτι μᾶλλον δ
ἐκρίθη ἀδιανόητος, τούτων ἕνεκα, λέγομεν, εἰ μὴ ὀρθότερον, πάν
ὅμως συμφωνότερον πᾶσι τοῖς κώδιξι τούτοις, δύναται καὶ ἄλλως,
νομίζομεν, νὰ εὐοδωθῇ τὸ χωρίον ἄν, ἀντὶ τυχόντος ἀναγνῶμ
τυχόντως, ἐν ᾗ σημασίᾳ καὶ νῦν τῷ ἐπιῤῥήμ. τυχὸν χρώμεθα.
δὲ νοῦς ἔσται ὅτι δίκη τις δύναται νὰ διαγραφῇ ἢ κατὰ συγχώρη
τοῦ διώκοντος ἢ τυχὸν κατὰ διάγνωσιν, προδήλως τοῦ ἁρμοδίου
χοντος κηρύσσοντος αὐτὴν διαγραπτέαν, εἴτε κατὰ τὴν ἀνάκρι
εἴτε κατὰ τὴν ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασίαν, δι' οἷον δή ποτε λόγον
μιμον (2). Προστίθεται δ' ὅμως εὐλόγως ἐν τῷ ἡμετέρῳ ὁρισμῷ:
μηκέτι περὶ μηδενὸς ἐγκαλῆται· διότι βεβαίως ἐὰν περὶ πλ
νων ἐγκλημάτων ἢ ὑπὸ πλειόνων ἐναγόντων ἦν ἡ γραφὴ ἢ ἡ δίκη
πρός τι τούτων ἢ ὑπέρ τινος τῶν διωκόντων, κατὰ τὰς διαφ
περιπτώσεις, ἐδύνατο νὰ κηρυχθῇ εἰσαγώγιμος.

Ὡς πρὸς τὴν διαγραφὴν δὲ κατὰ συγχώρησιν τοῦ διώκον

(1) Φέρεται δὲ καὶ παρὰ Σουΐδ. ἐν λ. δ. ἀνάκρισις: οὐ πάσας δίκας κελεύ
οἱ νόμοι εἰσάγεσθαι, ἀλλ' ὅταν ὁ φεύγων ἀντιλέγῃ καὶ παραγράφηται λέγων εἰσαγώγι
μον μὴ εἶναι αὐτήν, πρότερον ἐπὶ τούτῳ γίνεται κρίσις ἥτις δίκης ἀνάκρισις λέγ
Πρβλ. Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 3. 5, 48. 5, 56. 6.

(2) Πρβλ. λ.χ. Λυσί. π. δημοσ. ἀδικημάτ. § 5: «Πέρυσι μὲν οὖν διέγραψαν
τὰς δίκας, ἔμποροι φάσκοντες εἶναι». Δημοσθ. κ. Ὀλυμπιοδ. § 25: «ἔπειτ
δικαστὰς ψηφίσασθαι τῆς δίκης ἕνεκ' ἀπεῖναι τουτονὶ καὶ οὐ δημοσίᾳ. ψηφισαμέν
ταῦτα τῶν δικαστῶν διέγραψεν ὁ ἄρχων Πυθόδοτος κατὰ τὸν νόμον τὴν τοῦ
Ὀλυμπ. ἀμφισβήτησιν».

ατηρητέον ὅτι συνοπτικῶς μᾶλλον οὕτω λέγεται ἢ κατὰ νομικὴν ιβειαν· διότι, πλὴν τῆς ῥητῆς παραιτήσεως ἢ συγχωρήσεως παρὰ ἐνάγοντος, ἡ δίκη ὡσαύτως ἐδύνατο νὰ διαγραφῇ καὶ κατὰ σιωὰν παραίτησιν αὐτοῦ, ἀποφεύγοντος νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τοῦ δικαρίου ἢ πρὸ τοῦ ἄρχοντος εἰς τὴν ἀνάκρισιν (1), προσέτι δὲ καὶ ῳ θανάτου τοῦ αὐτοῦ διαδίκου (2).

Δυστυχῶς, εἰδήσεις λεπτομερέστεραι περὶ ἀναγραφῆς τῶν δικῶν δικαστικῶν δέλτων, ἐφ' ὧν αὗται ὑπὸ τοῦ γραμματέως ἀνεγράτο, καὶ διαγραφῆς ἀπ' αὐτῶν, δὲν περιῆλθον ἄχρις ἡμῶν, καίτοι ὰ νῦν παρ' ἡμῖν καὶ ταῖς ἄλλαις συγχρόνοις νομοθεσίαις, οὕτω καὶ ὰ τοῖς παλαιοῖς Ἀθηναίοις πάντα ταῦτα εἰκὸς ἦν ἀκριβῶς ὑπὸ νόμων νὰ ορίζωνται.

Προσθῶμεν δὲ τέλος χάριν τῶν «οὐδ' ἀκροασομένων οὐδέποτ' ἐλθόντων ἐπὶ δικαστήριον» φιλολόγων ἀνδρῶν, ὅτι καὶ νῦν παρ' ἡμῖν οῖς νόμοις (3) καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις συχνοτάτη τυγχάνει οὖσα ῆσις τῶν φράσεων: διαγραφὴ δίκης, διαγραφήτω ἀπὸ τοῦ πινα- ἡ ὑπόθεσις, διαγράφεται ὑπὸ τοῦ προέδρου, κτλ., ὡς ἐπίσης καί: αφὴ δ. ἐν τῷ πινακίῳ, ἐνεγράφη ἡ ὑπόθεσις, κτλ.

---

§ 12

Διαψήφισίς ἐστιν ὅταν συνελθόντες κατὰ δῆμον οἱ δηαι ψῆφον φέρωσι κατὰ τῶν δοκούντων παρεγγεγράφθαι. ὃ' ἂν ψηφηφορηθῇ πολίτης ἐστίν· οὗ δ' ἂν καταψηφίται, τούτῳ ἔξεστι τὴν διαψήφισιν αἰτιασαμένῳ ἀναπεμναι εἰς τὸ κοινόν.

(1) Δημοσθ. κ. Θεοκρ. § 8: «ἐξέκειτο δὲ πολὺν χρόνον ἔμπροσθεν τοῦ συνεδρίου ἡ , ἕως λαβὼν ἀργύριον οὗτος εἴασε διαγραφῆναι καλούντων αὐτὸν εἰς τὴν ἀνάκρισιν ἀρχόντων».

(2) Δημοσθ. κ. Λεπτ. § 145: τί γὰρ ἕνεκα τούτου βελτίων ἔσθ' ὁ νόμος, εἴ τις ἢ έστηκε τῶν γραψαμένων πρὶν εἰσελθεῖν, ἢ πεισθεὶς ὑπὸ σοῦ διεγράψατο, ἢ καὶ ὅλως τοῦ παρεσκευάσθη;»

(3) Ὀργ. Δικαστ. ἄρθρ. 263, 269. Πολ. Δικ. ἄρθρ. 570, 572, 590.

... Houtsma ἔκδοσιν· ὁ δ' αὐτὸς μεταγνοὺς
...ndia σ. 79: Sero vidi me errasse in em
... ...φισις. Legendum enim est: διαψήφισις
... ...σωσι κατὰ τῶν δοκούντων [παρ]εγγεγράφθαι
... ὃς δ' ἂν etc.

... ὅμως ὧδε τὰ διορθούμενα ταῦτα φέρονται: «
... ὅταν κτλ. ψῆφον φέρωσι κατὰ τῶν δοκούντων ἐγ
... μὴ ὄντων Ἀθηναίων· ὃς δ' ἂν κτλ.». Ἀν
... ὁ μὲν Μέϊερος ᾔκασεν: ἐγγεγράφθαι μὴ ὄντ
... δῆλον ὅτι τὸν καί, ὁ δὲ Ναύκιος: [παρ]εγγεγράφ
...ντων.

... Ἁρποκρατίωνι ἑρμηνεύεται ἡ λ. διαψήφισις, ἐν ἄλλοις
... ἐν ἄλλοις δ' ἀτελέστερον· τούτου δὲ τοῦ τελευταίου ἐν
... γλῶσσα φαίνεται προσγραφεῖσα πρὸς συμπλήρωσιν
... ἐρανιστοῦ. Τὰ παρ' Ἁρποκρ. δὲ ἔχουσιν ὡς ἐξ
...φισις: ἰδίως λέγεται ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς δήμοις ἐξετάσεων
... περὶ ἑκάστου τῶν δημοτευομένων, εἰ τῷ ὄντι πολίτης
... ἐστὶν ἢ παρεγγέγραπται ξένος ὢν·κτλ.» Παρὰ Πολυδε
... κεῖται: «Διαψήφισις δ' ἦν τὸ τοὺς δημότας τὴν ψῆ
... τῶν παρεγγεγράφθαι δοκούντων ἐνεγκεῖν». (ἐπ. δ' ἐπ
...8-19)(1).

... ταῦτα μὲν φαίνονται ἀφορῶντα εἰς τὴν ἔκτακτον(2) ἀπ
...φισιν κατὰ τῶν κατηγορουμένων ὡς παρεγγράπτων(3)
... ἐν Ἀθην. Πολιτείᾳ τοῦ Ἀριστοτέλους Κεφ. 42. 1 ἀνα
...όμενα, εἰς τὴν τακτικήν: «Ἔχει δ' ἡ νῦν κατάστασις τῆς
...τείας τόνδε τὸν τρόπον. μετέχουσιν μὲν τῆς πολιτείας οἱ ἐξ ἀμφ
... γεγονότες ἀστῶν, ἐγγράφονται δ' εἰς τοὺς δημότας ὀκτωκαί
...τη γεγονότες. ὅταν δ' ἐγγράφωνται, διαψηφίζονται περὶ αὐτῶν

(1) Πρβλ. ἔτι Ἡσυχ. ἐν λ. διαψήφισις. Bekk. Ἀνεκδ. σ. 439 καὶ Σουίδ
...ψηφισθέντα. ὅρ. δὲ περὶ διαψηφίσεως ἐν γένει τὴν Δημοσθ. π. Εὐβουλ
(2) Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 13. 5. Αἰσχ. κ. Τιμάρχ. § 77. Πρβλ. Σχολ. Α
... 114. Σχολ. Ἀριστ. Σφῆκ. 718. Πλούταρχ. ἐν βίῳ Περικλ. 37.
(3) Αἰσχίν. π. Παραπρεσβ. § 177: «ἄνθρωποι παρέγγραπτοι γεγενημένοι
...» (ἀλλ' ἐπιθ. Κόβητ. ἐν Var. Lect. σ. 560)· ἐν δὲ § 76 ἁπαντᾷ ἡ
«παρεγγραφεὶς αἰσχρῶς πολίτης». Πρβλ. Λουκιαν. Θεῶν Ἐκκλησ. ἔνθα
...σις τοῦ ῥήμ. τούτου.

ις οἱ δημόται, πρῶτον μὲν εἰ δοκοῦσι γεγονέναι τὴν ἡλικίαν τὴν οῦ νόμου, κἂν μὴ δόξωσιν, ἀπέρχονται πάλιν εἰς παῖδας, δεύτερον ἐλεύθερός ἐστι καὶ γέγονε κατὰ τοὺς νόμους. ἔπειτ' ἂν μὲν αποσωνται μὴ εἶναι ἐλεύθερον, ὁ μὲν ἐφίησιν εἰς τὸ δικαστήριον, οἱ ημόται κατηγόρους αἱροῦνται πέντε ἄνδρας ἐξ αὐτῶν, κἂν μὲν μὴ δικαίως ἐγγράφεσθαι, πωλεῖ τοῦτον ἡ πόλις· ἐὰν δὲ νικήσῃ, τοῖς ἴταις ἐπάναγκες ἐγγράφειν».

ὰ χωρία ταῦτα παρέθεμεν, ἵνα δηλωθῇ μὲν προχείρως πως ἡ ἔντοῦ θεσμοῦ τῆς ἐκτάκτου καὶ τακτικῆς διαψηφίσεως, διευκρινηδὲ βέλτιον καὶ ἃ περὶ τῆς διορθώσεως τῆς προκειμένης ἡμῖν γλώσδοξάζομεν.

αθ' ἡμᾶς λοιπόν, ἀντὶ τῆς μόνης ἐφθαρμένης λ. ΚΑΙ, προσῆκον φυλασσομένων πάντων τῶν λοιπῶν, ν' ἀναγνῶμεν: κατὰ τῶν ὑντων ἐγγεγράφθαι ΚΑΙ[<ΩC](=κακῶς), μὴ ὄντων 'Αθηιν, φανεροῦ ὄντος ὅτι, ὥσπερ ὁ 'Αριστοτέλης ἐν τῷ ἄρτι παρατι χωρίῳ τὸ παρεγγράφεσθαι διὰ τῶν: «κἂν μὲν μὴ δόξῃ ίως ἐγγράφεσθαι» περιφραστικῶς ἐξήνεγκεν, οὕτω καὶ ὁ ἡμέτα παρ' 'Αρποκρ.: ἢ παρεγγέγραπται ξένος ὤν, καὶ παρὰ δεύκει: ὑπὲρ τῶν παρεγγεγράφθαι δοκούντων, ἐξ ἀμφοτέιντλῶν, παρέφρασεν ἐπὶ τὸ ἰδιωτικώτερον διὰ τῶν: «κατὰ τῶν ύντων ἐγγεγράφθαι κακῶς, μὴ ὄντων 'Αθηναίων», ξέρα, ὡς εἶπεν ὁ 'Αρποκρατίων (1). Παρετηρήσαμεν δ' ἤδη ἀνωὅτι ἀλλαχοῦ (2) μὲν τὸ ὑποτιμήσασθαι ἡρμήνευσε διὰ τῶν: σασθαι ἐλάττονος, βλέπομεν δ' αὖθις ὅτι καὶ ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος γλώσσῃ ἔγραψε μὲν τὸ νεωτερικὸν ψηφηφορηθῇ, ἐλἴσως καταλληλοτέρου κατ' αὐτὸν ῥήματος (3), παρέφρασε δὲ ὁ εἰδικῶς τῇ περιπτώσει ταύτῃ προσῆκον, ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς δηιαψηφίσεων (4): ἀποψηφίσωνται, δια τοῦ κοινοτέρου: καταπσωνται.

'Αλλ' ἐάν τις ἀπαρέσκηται τῷ: «ἐγγεγράφθαι κακῶς», οὐκ ἀπιθάνως δύναται ν ἀναγνῷ τὸ χωρίον τοῦτο: κατὰ τῶΝ [ΜΗ] δοκούντων ἐγγεγράΔΙ]καὶ[ΩC, ΩC] μὴ ὄντων 'Αθηναίων.

Αὐωτ. ἐν § 8 λ. ἀτίμητος δίκη.

Αντὶ λ.χ.: ἐὰν μὴ ἐκφυλλοφορηθῇ, ἢ μὴ ἀποψηφισθῇ (Πολυδεύκ. 19).

Πολυδεύκ. Η. 18-19: «φύλλοις δ' ἐψηφίζοντο οἱ κατὰ δήμους δικάζοντες, οἷς

[illegible] δ' ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθην. Πολιτείᾳ Κεφ. [illegible] [illegible] διαψήφισιν ὠνόμασε: διαψηφισμόν: «σημεῖον [illegible] [illegible] τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐποίησαν διαψηφισμόν (1), [illegible] [illegible]κοινωνούντων τῆς πολιτείας οὐ προσῆκον»· ὡς δὲ ἤδη [illegible] [illegible] τῷ αὐτῷ τύπῳ ἐχρήσατο καὶ ὁ Ἀθήναιος ἐν τοῖς Δειπνο[illegible] [illegible] λέγων: «διαψηφισμὸς ὁ γενόμενος κατὰ τῶν περὶ [illegible] [illegible] στρατηγῶν».

[illegible] παρατηροῦμεν ὅτι [illegible]: εἰς τὸ κοινόν, δι' ὧν [illegible] [illegible] ἡμετέρα γλῶσσα, πρέπει νὰ νοηθῶσιν ὡς δηλο[illegible] [illegible] κοινὸν δικαστήριον, τουτέστι τὸ τακτικὸν δικαστή[illegible] [illegible] πρὸς τὰ κατὰ δήμους ἐκ δημοτῶν τοῦ αὐτοῦ [illegible] [illegible] συγκροτούμενα δικαστήρια ἢ συνέδρια, ὧν αἱ κρίσεις περὶ [illegible] [illegible] κατηγορουμένων ἐκαλοῦντο ἐπίσης διαψηφίσει[illegible] [illegible] δ' ἐν περιπτώσει καταδίκης εἰς ἔφεσιν, εἰσαγομένην ε[illegible] [illegible] Ἀθήναις δικαστήρια (3).

[illegible] ὡς παρέγγραπτος ἐκρίνετο. καὶ τὸ καταγνῶναι ἐκαλεῖτο ἐκφ[illegible] [illegible] καὶ ὁ κατεγνωσμένος ἐκπεφυλλοφορημένος. ὠνομάζετο δὲ ταὐτὸ [illegible] [illegible] καὶ ἀπεψηφισμένος, ὑπεναντίως τῷ παρὰ τοῖς δικασταῖς· ἐ[illegible] [illegible] τὸ ἀφεῖναι ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς κατὰ δήμους δικαστηρίοις ἀ[illegible] [illegible] τάττεται». Πρβλ. Ἁρποκρ. ἐν λ. ἀποψηφίζονται καὶ [illegible] [illegible] παρατηρήσεις τοῦ Βαλεσίου καὶ λοιπῶν ἐν τόμ. Β', σ. [illegible] [illegible]. Προσέτι δ' ἃ σοφὰ ὁ σεβαστὸς Διδάσκαλος κ. Κόντος ἐν Ἀθ[illegible] [illegible] 119 διδάσκει ἑρμηνεύων καὶ διορθούμενος τὸ ἐν τῷ πρὸ μικροῦ [illegible] [illegible] τῆς Ἀριστ. Ἀθην. Πολ. Κεφ. 42. 1: ἐπιψηφίσωνται ε[illegible] [illegible]. Ἔτι Σουίδ. ἐν λ. ἀπεψηφίσατο.

[illegible] τοῦ ἐν τῷ παπύρῳ καὶ ἐν τῇ 6' ὑπὸ Κενυῶνος ἐκδ.: δια[illegible] [illegible] διόρθωσιν τοῦ ἡμετέρου κ. Κόντου τὸ μὲν πρῶτον ἐ[illegible] [illegible] τῇ 24 Μαρτίου 1891 ἐν συνεδρίᾳ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστ. Ἑτ[illegible] [illegible] Ἐθνικῇ τῆς 2 Απριλίου 1891, τὸ δὲ τρίτον ἐν τῷ [illegible] [illegible] Γ', σ. 347 τοῦ ἔτους 1891. Ὅρα δὲ καὶ ἃ πολλῷ πρότερο[illegible] [illegible] ἐν τῷ περιοδ. συγγρ. Παρνασσῷ τόμ. Η', σ. 205 [illegible] [illegible] διαψηφισμός. Σημειωτέον δ' ὅμως ὅτι τὴν αὐτὴν δι[illegible] [illegible] καὶ ὁ βρεττανὸς κριτικὸς κ. Σάνδυς ἐν σ. 110 τῆς [illegible] Γ', τοῦ μην. Μαρτίου 1891. Τούτοις δὲ προσθῶμε[illegible] [illegible] (Φεβρ. 1898) ὑπ' αὐτῶν φιλοπονηθείσῃ γ' ἐκδ. τῆς [illegible] Ἀριστοτέλης καὶ ἐν στήλ. 34 στίχ. 18 ἔγραφε: τ]ῷ δ[illegible] [illegible] βέβαιον.

[illegible] Η 19.

[illegible] τακτικῆς διαψηφίσεως ὅρα Ἀριστ. ἐν Ἀθην. Πολ. Κ[illegible]

§ 13

Διαμαρτυρία ἐστὶν ἣν τῶν κλήρων ἀντιποιούμενοι
άφονται, ἐν ᾗ τὸ ἔγκλημά ἐστι καὶ ἡ αἰτία, δι' ἣν ἕκα-
ος ἴδιον εἶναι τὸν κλῆρον ἀξιοῖ· καὶ ὅτι τὸ ὄνομα ὁποῖον
ιμον· ἃ γὰρ ἂν ἄλλου ἀμφισβητοῦντος εἴποι μαρτυρῶν,
ῖτα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ γραφῇ τοῦ ἐγκλήματος διαμαρ-
ρεται.

Ὁ Houtsma οὑτωσὶ τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐκδιδούς, τάδε εἰς τὴν
ι τὰς λ. λ. καὶ ὅτι τὸ ὄνομα ὁποῖον ἕτοιμον σημείωσιν τοῦ
ιλοῦ Ναυκίου: verba corrupta, ἐπάγεται ἐν Σημειώσ. σ. 41:
llam video corruptelam: dixit grammaticus: τὸ ὄνομα (δια-
ρτυρία) τοῖόν ἐστι, ὁποῖόν ἐστιν ὄνομα ἕτοιμον: i. e. hoc voca-
um tale est, quale est vocab. statim paratum, si rem tan-
ımodo audiveris.
Ημεῖς ἐσφαλμένα ταῦτα νομίζοντες, ἡδέως δὲ τῷ μακαρίτῃ Ναυ-
συμφωνοῦντες, θὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀνεύρωμεν τὴν ἀλήθειαν.
κειται δὲ αὕτη, ὡς νομίζομεν, ἐν τοῖς ἑξῆς:
Γοῦ Ἁρποκρατίωνος ἐν λ. λ. διαμαρτυρία καὶ διαμαρτυρεῖν
μέρει μόνον τὰς νομικὰς ταύτας λέξεις ἑρμηνεύσαντος, ὁ ἡμέτερος
ιστὴς ἐπειράθη νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἐλλεῖπον, καθ' ὃν ἀρχῆθεν
εθετο σκοπόν· προσέθετο λοιπὸν τὴν γλῶσσαν ταύτην, δι' ἧς ἐρ-
εύεται μὲν ἡ χρῆσις τῆς διαδικαστικῆς ταύτης πράξεως ἐπὶ διεκ-
ισεως κλήρου (1), περὶ ἧς ὁ Ἁρποκρατίων σιωπᾷ, συγχρόνως δέ,
; μείζονα τῆς ἑρμηνείας ταύτης διασάφησιν, διεξηγεῖται καὶ γραμ-
ικῶς ἡ σημασία τῆς ἐν λόγῳ λέξεως, ἐξεταζομένης αὐτῆς ὡς συν-
ιυ δια-μαρτυρία.
Διό, ἐὰν μὲν ἀντὶ τοῦ ἐφθαρμένου: ΟΠΟΙΟΝ ἀναγνῶμεν: ΠΟΙΕΙ
[ΛΟΝΤΟ], τὰ δ' ἄλλα πλημμελῶς γεγραμμένα ὄντα ὀρθῶς γρά-

κ ἐκτάκτου Ὑπόθεσ. τοῦ π. Εὐθυδουλίδ. λόγου τοῦ Δημοσθ., ἔτι δὲ § § 6 καὶ 60.
ιο. Ἁλικαρν. π. Ἰσαί. 16 σ. 617. Φώτ. καὶ Ἐτυμ. Μ. ἐν λ. ἔφεσις.
ι Πρβλ. Πολυδεύκ. Η. 32. Ἁρποκρατ. ἐν λ. λ. ἀμφισβητεῖν καὶ παρακα-
άλλειν.

…ς ἐλπίζομεν, ἀνακύψει ἀκέραιον …ἑρμηνευτοῦ: α καὶ ὅ, τι τὸ ὄνο… γὰρ ἂν ἄλλου ἀμφισβητοῦντος … ἐν τῇ γραφῇ τοῦ ἐγκλήματος δια…

…νομίζομεν ἵν' ὧδε παραπήξωμεν ἃ … γλώσσῃ, ἀνεξαρτήτως δ' αὐτῆς, τὰ … παρ' Ἀθηναίοις πραγματευόμενος, διδά… κ. Beauchet ἐν τόμ. Γ', σ. 596 τῆς … μνημονευθείσης ἀξιολόγου αὐτοῦ Ἱστορίας … Ἀθηναίων· λέγει δὲ τάδε: La διαμαρτυρία, c'… son nom, une procédure incidente qui a p… d'un fait (celui que nous avons signalé) … les témoignages à l'appui. Cette procédure … de succession, une particularité curieuse … y déroge au principe que nul ne peut être … propre cause.

… τῆς ἐννοίας ταύτης τῆς διαμαρτυρίας εἰδικώτερον … ἐὰν ὁ Θεὸς ἐπιτρέψῃ, ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν εἰς τὸν Ἰσ… ἡμῶν.

---

§ 14

… τιμωρίας λέγεται, καὶ ἣν ὑπὲρ … λαγχάνουσιν, ἧς τὸ ἐπιτίμιον ὡρισ… ὄνομα δίκης· ὑπὲρ δὲ τῶν κοινῶν καὶ ἐπίπαν γ… καὶ ἁλόντος τοῦ διωκομένου τιμᾷ τὸ δι… παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι.

… κ.λ.: γραφή, δίκης ὄνομα τέλεον ἐλλείπει … ὁ Ναύκιος ἀπελπίσας νὰ νοήσῃ τὰ μετ' αὐτάς …

… λέγει, ἡ ἔνστασις τουτέστι: μὴ ἐπίδικον εἶναι … ὅστις νέμεται.

rba desperata ἐχαρακτήρισεν. Εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ὁ Houtsma, ;ιῶς μὲν διαγνοὺς ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει (1) τῆς ἡμετέρας γλώσ- ; πρόκειται περὶ ὁρισμοῦ τῆς νομικῆς λ. γραφή, τὴν εἰκασίαν αὐτοῦ ταύτην λίαν ἐπιτυχῶς στηρίξας (2) δι' ὧν αὐτολεξεὶ σχεδὸν ;ονται ἐν 'Ανεκδ. Βεκκ. 226, 27: «Γραφή· δίκης ὄνομα, καθ' ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀλλήλους γράφονται, καὶ ἁλόντος τοῦ διωκο- ιου τιμᾷ τὸ δικαστήριον ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι». 'Επὶ τῇ σει δ' αὐτῶν προσέθηκε μὲν τὰς δειλημμένας τρεῖς λ.λ., ὀρθῶς δὲ ἄνωθι μετέγραψε καὶ τὰ ὡσαύτως ἐν τῷ χειρογράφῳ κακῶς κεί- α: ἐπίπαν γράφοντος ταύτην καὶ ἁλόντος διωκομένου ιᾷ κτλ.

Νομίζομεν δ' ὅμως ὅτι καὶ ἄλλως δύναται νὰ ἐπανορθωθῇ τὸ χω- ι, συμφωνότερον ἴσως πρὸς τὸ ὕφος τοῦ λόγου τοῦ γράφοντος, ἐὰν ὶ μὲν τοῦ ΚΑΙ, οὐ πάνυ δοκίμως κειμένου πρὸ τοῦ: ἐπίπαν ιαὶ ἐπίπαν) ἀναγνῶμεν: ΗΝ [ὡς], ἀντὶ δὲ τοῦ: ταύτην γράψω- : γραφή, ὅτε προκύψουσι τάδε, πλήρη καθ' ἑαυτά, ἄνευ ἄλλης ͵θήκης λέξεως: «ὑπὲρ δὲ τῶν κοινῶν ἣν [ὡς] ἐπίπαν γράφονται, ητέον ἐκ τῶν ἡγουμένων: λέγεται) γραφή· καὶ ἁλόντος τοῦ διω- ;ένου κτλ.». Ἴσως δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς γλώσσης βέλτιον εἶνε ν' ἀνα- ιμεν καθ' ἑν. ἀριθμόν: τιμωρίαν, ὡς φέρεται παρὰ Πολυδεύκει 21: «εἰ δὲ τὴν δίκην καὶ τιμωρίαν χρὴ λέγειν, ῥητέον δίκη, ωρία, κόλασις κτλ.». Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ μεταγενέστεροι γραμ- ;ικοὶ ἤντλουν ἀφθόνως ἐκ τοῦ πολυτίμου 'Ονομαστικοῦ.

Εἶνε σημειώσεως ἄξιον ὅτι παρὰ τῷ ἡμετέρῳ προστίθενται ἐν τῷ ιμῷ τῆς γραφῆς αἱ λ.λ.: [ὡς] ἐπίπαν, ἐλλείπουσαι ἀπὸ τῆς ι παρατεθείσης ἐκ τῶν 'Ανεκδ. Βεκκ. γλώσσης. 'Ορθῶς, τοῦ ιμματικοῦ βουληθέντος ὁπωςοῦν νὰ κολάσῃ τὸ ἄκρως γενικὸν τοῦ ;μοῦ τούτου.

Τέλος σημειούμεθα ὅτι καθὰ πολλαχοῦ τοῦ Κανταβριγ. λεξικοῦ (3), ω καὶ ἐνταῦθα ἡ γλῶσσα αὕτη προστέθειται πρὸς δεῖξιν ἁπλῶς ἐξ ιπαραθέσεως τῆς μεταξὺ γραφῆς καὶ δίκης διαφορᾶς· διότι ἄλ-

(1) Περὶ δὲ τοῦ α' μέρ. πρβλ. Ζωναρ. ἐν λ. δίκη. Βεκκ. 'Ανεκδ. 241, 6.
(2) 'Εν Σημειώσ. σ. 41.
(3) Ἐπ. λ.χ. τὰς λ.λ.: Ἔνδειξις, Κλητῆρες καὶ Μάρτυρες, Ξενίας γρ. Δωροξενίας, ὅρος ὁρισμοῦ διαφέρει, κτλ.

λως ἀμφότεραι αἱ λέξεις αὗται εὕρηνται κατὰ στοιχεῖον κατακεχωρισμέναι παρ' Ἁρποκρατίωνι, ὡς δὲ ἤδη εἴδομεν (1) καὶ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἑρμηνεύεται ἡ λ. γραφή.

---

§ 15

Διωμοσία. ἔθος ἦν τοῖς ἐγκαλοῦσιν ὀμνύναι ὅτι πε[ρὶ] γεγονότων τὴν κατηγορίαν ποιήσονται, καὶ τοῖς ἐγκαλου[μένοις] μένοις ὡς οὐκ ὄντες ἔνοχοι διώκονται· μάλιστα δ' ἐγίγνε[το] ἐπὶ τῶν ἑκουσίων.

Ὁ Ναύκιος τῷ Μεϊέρῳ ἀκολουθῶν, ἐν τέλει τῆς γλώσσης ταύτη[ς] μετὰ τὴν λ. ἑκουσίων, προσέθετο: φόνων. Τὴν προσθήκην [δὲ] ταύτην ὁ Houtsma ἀποδοκιμάζει διὰ τοὺς ἑξῆς ἥκιστα νομι[μους] λόγους (2): Apparet ex explicatione v. διωμοσία, eam tantu[m] modo locum posse habere, si quis quid sciens sua spon[te] commiserit. Sin vero ἄκων commisit sive φόνον sive aliud cr[i]men, non potest ὀμνύναι ὡς οὐκ ὢν ἔνοχος διώκεται, sed con[t] contendit commisisse quidem se crimen, verum invitum ide[o]que vitio hoc sibi non esse vertendum. Οὕτω δὲ εὐθὺς με[γα]τάνωτέρῳ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα: recte igitur in unive[r]sum dixit grammaticus: περὶ τῶν ἑκουσίων.

Εἰς ταῦτα συντόμως ἀντιπαρατηροῦμεν πρῶτον μὲν ὅτι, κα[ὶ] [ἐκ] τῆς ὑπὸ τοῦ Μεϊέρου προταθείσης καλλίστης προσθήκης, οὐδαμῶ[ς] κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Houtsma ἔννοια τῆς γλώσσης μεταβάλλ[ε]ται, διότι πάντως ἠναγκασμένοι ἐσμὲν ἀντὶ τῆς λ. φόνων νὰ ὑπ[ο]νοήσωμεν ἑτέραν τινά, καὶ δὴ ἐπὶ παραδείγματι: ἀδικημάτω[ν]. Ἔπειτα δ' ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ ἐγκαλουμένου διδόμενος ὅρκος, ὅτι οὐκ ἔ[νο]χος ὢν διώκεται, ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων [τοῦ]

(1) Ὅρ. ἀνωτ. § 9.
(2) Ἐν Συμμικτ. σ. 42.

ιρασπίσεως (1), καὶ λ.χ. ἐὰν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἐπὶ ἑκουσίῳ φόνῳ ικηται, ὅτι διέπραξε μὲν τὴν ἀνθρωποκτονίαν διὰ δόσεως φαρμά-ι, ἀλλ' οὐκ ἐκ προνοίας (2), ἢ ὅτι ἔκτεινε μέν, ἀλλὰ κατὰ τὸν τοῦ ἄκοντος νόμον (3), οὐκ ἔστιν ἔνοχος, ὅτι ἔκτεινεν ἀμυνόμενος κτλ. ὑτὸ δὲ λέγομεν καὶ περὶ τῶν ἐπὶ ἀκουσίῳ ἀνθρωποκτονίᾳ διωκο-ιων, οἷον οἱ ἐπὶ Παλλαδίῳ (4) δικαζόμενοι, ὑποκείμενοι καὶ οὗτοι διωμοσίαν (5). Ἐννοεῖται δ' ὅτι ὁ φεύγων, κατὰ τὰς περιστά-;, ἐδύνατο καὶ πάντως ν' ἀρνηθῇ τὴν ὑπ' αὐτοῦ διάπραξιν τοῦ φό- εἴτε ἑκουσίου, εἴτε ἀκουσίου, εἴτε καὶ κατὰ βούλευσιν (6). Ἄλ-; ὑπεράσπισις δὲν ὑπάρχει.

Ὁ ἡμέτερος γραμματικὸς εἰς τὰ περὶ διωμοσίας ἐν γένει αὐτῷ εἰ-ιένα προστίθησι: μάλιστα δ' ἐγίγνετο ἐπὶ τῶν ἑκουσίων [φό-ν], κατὰ τὴν τοῦ Μειέρου προσθήκην.

Ὁ Πολυδεύκης ἐν Η. 117 περὶ τοῦ Ἀρείου πάγου πραγματευό-ος λέγει: «ἐδίκαζε δὲ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, καὶ πυρ-

) Παρὰ Λυσ. ἐν τῷ κ. Θεομν. Α' § 11 περὶ τῶν ἐν τῷ Ἀρ. πάγῳ διωμοσιῶν ς τοῦ λόγου, φέρεται: «ὁ μὲν γὰρ διώκων ὡς ἔκτεινε διόμνυται, ὁ δὲ φεύγων ὡς ἔκτεινεν». Ἐντεῦθεν ὅμως οὐδαμῶς ἕπεται ὅτι τοιοῦτος ἦν κατ' ἀκρίβειαν ὁ τύπος ὅρκου· μᾶλλον δὲ φαίνεται ὅτι οὕτω τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τοῦ ῥήτορος ἐκπέφρασται χά-τοῦ θέματος περὶ διαφορᾶς χρήσεως ὀνομάτων (ἴδ. αὐτόθ. § 6 ἐκ.).

) Οἷον τὸ παρ' Ἀριστοτ. ἐν Ἠθ. Μ. Ι, κεφ. 16 κείμενον παράδειγμα: «φασί ποτέ γυναῖκα φίλτρον τινὶ δοῦναι πιεῖν, εἶτα τὸν ἄνθρωπον ἀποθανεῖν ὑπὸ τοῦ φίλτρου, δ' ἄνθρωπον ἐν Ἀρείῳ πάγῳ ἀποφυγεῖν· οὗ παροῦσαν, δι' οὐθὲν ἄλλο ἀπέλυσαν ἢ ι οὐκ ἐκ προνοίας».

) Ὡς ἐν τῇ περιφήμῳ ἐπιγραφῇ τῇ ἐν Ἀθήναις εὑρεθείσῃ τῷ 1843, στίχ. 37 ἐκ: ν δέ τις φέροντα ἒ ἄγοντα βίαι ἀδίκος, εὐθὺς ἀμυν[όμενος κτέ]νει, ποινεὶ τεθνάναι. Πρβλ. Δημ. κ. Ἀριστοκρ. § 60. Ὅρα δὲ τὴν ὅλην ἐπιγραφὴν ; τὰς καλλίστας καὶ νεωτάτας (Φεβρ. 1898) συμπληρώσεις, μετ' ἀξιολόγων σχο-ἰ. R.I.J.Gr., Fasc. I, Sér. II, σ. 2 ἑκ. Στίζομεν δὲ δι' ὑποστιγμῆς μετὰ τὴν δίκος, νομίζοντες τοῦτο ἀναγκαῖον, ἵνα δηλῶται ἔτι σαφέστερον ὅτι κατὰ τοῦ αίως, βίᾳ νομίμῳ, ἄγοντός τινα, συγκεχωρημένη ἄμυνα οὐ χωρεῖ.

) Ἀριστ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 57. 3. Πολυδεύκ. Η. 118. Ἁρποκρ. ἐν λ. ι Παλλαδίῳ.

Δημοσθ. κ. Ἀριστοκρ. § 71: «ἕτερον δικαστήριον τὸ τῶν ἀκουσίων φόνων φα-ται συγχέων, τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ, κτλ. καὶ γὰρ ἐνταῦθ' ὑπόκειται πρῶτον μὲν διω-ία, δεύτερον δὲ κτλ.».

) Τοιαύτη περίπτωσις ἡ τοῦ χορευτοῦ παρ' Ἀντιφῶντι, κατηγορουμένου ὡς βου-σαντος τὸν θάνατον, αὐτοῦ δ' ἀρνουμένου τὸν φόνον (§ 16): «διωμόσαντο δὲ ι μὲν ἀποκτεῖναί με Διόδοτον βουλεύσαντα τὸν θάνατον, ἐγὼ δὲ μὴ ἀποκτεῖναι, ι χειρὶ ἀράμενος μήτε βουλεύσας». Πρβλ. ἔτι § 15.

... φαρμάκων, ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς (1). Ἐγίνετο δὲ ... μετὰ τὴν διωμοσίαν κρίσις». Ἐξ ὧν δὲ γινώσκομεν, ... ἐξ ὧν ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κ. Ἀριστοκρ. λόγῳ (§§ 63, ... διδάσκει, πιθανώτατον ὂν φαίνεται, ὅτι διωμοσία ἐγίγνετο ... ἐν Ἀρείῳ πάγῳ καὶ ἐν τῷ ἐπὶ Παλλαδίῳ, ὑπὸ τῶν ἀ... ... δικαζομένων, ἀλλ' ἐπὶ πασῶν τῶν φονικῶν ἢ φόνου δικῶν ... πάντων τῶν γνωστῶν ἐν Ἀθήναις φονικῶν δικαστηρίων. Διό, φαίνεται, ὁ Πολυδεύκης, ὁρίζων αὖθις αὐτὴν γενικώτερον ἀλλ... χοῦ (Η. 55) λέγει ἀδιακρίτως, ὅτι διωμοσία ἦν: «ὁ παρ' ἑκατέ... (τοῦ τε κατηγόρου καὶ τοῦ κατηγουμένου) ὅρκος».

Ἐπειδὴ δ' ἐξ ἄλλου ἐν ἱκανοῖς ῥητορικοῖς χωρίοις, ἔνθα λόγος ... διωμοσίας γίγνεται, αὕτη ἀεὶ καὶ διαρρήδην πρὸς τὰς δίκας φ... ἡνωμένως ἐκφέρεται (3), ταῦτα πάντα, λέγομεν, πείθουσιν ἡμᾶς ... ἡ τοῦ Μεϊέρου προσθήκη οὐ μόνον πιθανωτάτη εἶνε, ἀλλὰ καὶ ἀν... καία· διὸ πληρέστατα σὺν τῷ Ναυκίῳ ἐπιδοκιμάζομεν αὐτήν.

Ὁ Ἁρποκρατίων, τὴν διωμοσίαν ὁρίζων, ταῦτα καὶ μόνα λ... ἐν λ.: «κυρίως ἡ παρὰ τῶν διαδικαζομένων· Δημοσθένης κατ' Ἀ... στοκράτους», Εἶνε ἄρα φανερὸν αὖθις ὅτι τῆς ἄκρας ταύτης συν... μίας ἕνεκα, ὁ ἡμέτερος ἐρανιστὴς προσέθετο τὰ ἐν τῷ μετωπίῳ ... κώδικος περὶ διωμοσίας εὐρυτέρως κείμενα. Ἀλλ' ἡμῖν δυσπαράδεκ... ὅλως φαίνεται ὅτι ὁ Ἁρποκρατίων οὕτως ἀτελῶς, δὸς δ' εἰπεῖν, ... ἀτέχνως τὸν ὁρισμὸν τῆς διωμοσίας ἔγραψε, καὶ ταῦτα ῥητῶς πα... πέμπων εἰς τὸν δημοσθενικὸν κατ' Ἀριστοκράτους λόγον (§ 68-7... ἐν ᾧ μοναδικῶς περὶ διωμοσίας ἐν ταῖς δίκαις φόνου πρόκειται. ... ὑποψίαν δ' ἡμῶν ταύτην ἔτι μᾶλλον ἐνισχύει, ὅτι ὁ λεξικογράφος ...

(1) Δημοσθ. κ. Ἀριστοκρ. § 22-24. Ἀριστοτ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 57 ... Λουκιαν. Ἀνάχαρσ. § 19.

(2) Τὴν ἁρμοδιότητα ἑκάστου τούτων διαγράφει σαφῶς ὁ Ἀριστοτ. ἐν Ἀθην. Πο... λιτ. Κεφ. 57. Πρβλ. Πολυδεύκ. Η. 117 ἑπ. Ἁρποκρ. ἐν λ.λ.

(3) Οὕτω λ.χ. ἐν Ἀντιφ. π.τ. Ἡρώδ. φον. § 88 ἑπ.: «τούτων ἕνεκα... καὶ αἱ δ... μοσίαι . . . καὶ τἆλλ' ὁπόσα γίγνεται τῶν δικῶν ἕνεκα τοῦ φόνου». Ἐπίσης ἐν § 1... Ὁ αὐτὸς π. τ. χορευτ. § 6 (καὶ 16): «αἱ διωμοσίαι . . . καὶ τἆλλ' ὅσα γίνεται ... δικῶν τοῦ φόνου ἕνεκα». Λυσ. κ. Θεομν. Α', § 11: «ὅταν τὰς τοῦ φόνου δίκας ... ζωνται, οὐ διὰ τούτου τοῦ ὀνόματος τὰς διωμοσίας ποιοῦνται». Δημοσθ. κ. Ἀρ... § 67 ἑπ. (καὶ 71): «ἴστε . . , ὅτι ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, οὗ δίδωσιν ὁ νόμος καὶ κε... τοῦ φόνου δικάζεσθαι, πρῶτον μὲν διομεῖται . . . ὅ τινα αἰτιώμενος . . . τῷ δὲ ... γοντι τὰ τῆς διωμοσίας ταὐτά». κτλ.

περὶ ἧς ὁ λόγος γλώσσῃ παρίσταται διδάσκων ὅτι διωμοσία ἐστὶν ἤ ται «κυρίως ἡ παρὰ τῶν διαδικαζομένων», ὅπερ κυρίως ὅμως, δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ διότι, ὡς εἴρηται, σαφῶς ἐκ τῆς τον κατ' Ἀριστοκράτους λόγον παραπομπῆς δείκνυται, μόνον εἰς ἐπὶ φονικῶν δικῶν διωμοσίας δύναται καὶ ν' ἁρμόζῃ καὶ ν' ἀνα-ηται. Τούτων ἕνεκα εἰκάζοντες ὅτι καὶ ἐντεῦθεν ἐξεῤῥύησαν ἓν ἤ λεξείδια, ὧδέ πως τὰ ἐκπεσόντα συμπληροῦμεν κατ' εἰκασίαν: ιωμοσία: κυρίως ἡ παρὰ τῶν διαδικαζομένων [περὶ φόνου]· Δη-θένης κατ' Ἀριστοκράτους» (1).

Εἶνε δὲ καὶ τόδε ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι, καθὰ παρ' Ἁρποκρα-νι ἡ κυρία ἔννοια τῆς νομικῆς λ. διωμοσία διὰ τοῦ κυρίως ση-νεται, οὕτω καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ αὕτη διὰ τοῦ μάλιστα προσ-ηζεται: «μάλιστα δ' ἐγίγνετο ἐπὶ τῶν ἑκουσίων [φόνων]».

---

§ 16

Εἰσαγγελία, κατὰ καινῶν καὶ ἀγράφων ἀδικημάτων. :η μὲν οὖν ἡ Καικιλίου δόξα. Θεόφραστος δὲ ἐν τῷ τε-τῳ περὶ νόμων φησὶ γενέσθαι, ἐάν τις καταλύῃ τὸν δῆ-' ῥήτωρ ἢ μὴ τὰ ἄριστα συμβουλεύῃ χρήματα λαμβά-ν. ἢ ἐάν τις προδιδῷ χωρίον ἢ ναῦς ἢ πεζὴν στρατιάν, ἀν τις εἰς τοὺς πολεμίους ἀφικνῆται ἢ μετοικῇ παρ' αὐ-; ἢ στρατεύηται μετ' αὐτῶν ἢ δῶρα λαμβάνῃ. Συνομο-'εῖ δὲ τοῖς ὑπὸ Θεοφράστου ἡ κατὰ Θεμιστοκλέους εἰσαγ-

) Ἐν δυσὶ τῶν κωδ. τοῦ Ἁρποκρατίωνος (B.C., καθὰ ὑποσημειοῦται ὁ Δινδόρφ. μ.Α', σ.98) ἀντί: διαδικαζομένων κεῖται: δικαζομένων· τούτῳ δὲ συμφω-ῖ τῷ κ. Ἀριστοκρ. § 67 φέρεται: «φόνου δικάζεσθαι». Ὥστε καὶ ἄλλως δύ-να ἐπανορθωθῇ τὸ χωρίον: «Διωμοσία: κυρίως ἡ παρὰ τῶν [φόνου] δικαζομέ-ττλ.». Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ παρὰ Σουΐδᾳ ἐν λ. ἀντωμοσία ἀτελῶς ἐπίσης αι: «διωμοσία δὲ ὁ ἑκατέρωθεν γινόμενος ὅρκος ὑπὸ τῶν διαδικαζομένων». Ἀλλ' ωστὸν οἱ λεξικογράφοι πολλάκις ἀντέγραφον ἀλλήλους, ἐνταῦθα δ', ὡς φαίνεται, ερὶ διωμοσίας παρέλαβε παρὰ τοῦ Πολυδεύκ. Η. 55., προσέθετο δὲ καὶ τὴν με-διαδικαζομένων ἐκ τοῦ Ἁρποκρατίωνος.

γελία, ἣν εἰσήγγειλε κατὰ Κράτερον Λεωδώτης Ἀλκμαί-νος Ἀγρυλῆθεν. ἔνιοι δὲ τῶν ῥητόρων εἰώθεσαν καλεῖ καὶ τὰ μὴ μεγάλα ἀδικήματα εἰσαγγελίαν. ἔστι δ' ὅτε ἐμ-βάλλοντες τοὺς συκοφαντουμένους εἰσήγγελλον. ὡς μὲ Φιλόχορος, χιλίων καθεζομένων, ὡς δὲ Δημήτριος ὁ Φαλη-ρεύς, χιλίων πεντακοσίων. Καικίλιος δὲ οὕτως ὡρίσατο εἰσαγγελία ἐστὶν ὃ περὶ καινῶν ἀδικημάτων δεδώκασι ἀπενεγκεῖν οἱ νόμοι. ἔστι δὲ τὸ μελετώμενον ἐν ταῖς τῶ σοφιστῶν διατριβαῖς.

Περίφημος σχεδὸν εἶνε ἡ γλῶσσα αὕτη, ἰδίως διὰ τὰς πηγὰς α[...] τινες μνημονεύονται ἐν αὐτῇ, καὶ ἀφ' ὧν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττ[ον] φαίνεται ἀμέσως ἀντληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐξ ἀρχῆς συντάξαντος αὐτὴ[ν] γραμματικοῦ. Πρὸ τοῦ Houtsma δὲ διαπρεπέστατοι κριτικοί, οἷον Κόβητος, ὁ Πόρσων, ὁ Δοβραῖος, ὁ Ναύκιος καὶ ἄλλοι ἠσχολήθησ[αν] εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ἐν αὐτῇ ἐσφαλμένων (1), καὶ τούτοις ὁ ἡμέ-τερος ἐκδότης κατ' ἐκλογὴν ἠκολούθησε, διδοὺς ἑκάστοτε τὸν λόγ[ον] τῆς προτιμήσεως ἐν ταῖς ἐπιτασσομέναις ὑπ' αὐτοῦ σημειώσεσι (42 ἐπ.).

Μετὰ τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος διορθώσεις καὶ τὰς ἐν γένει ἀξιολόγο[υς] κριτικὰς παρατηρήσεις τοῦ Houtsma, ὀλίγα μόνον ὑπολείπονται ἡμ[ῖν] εἰς ἐξέτασιν· ὅσον μάλιστα εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον ἀφορᾷ, κυρίως εἰπεῖ[ν] ἕν τι μόνον χωρίον ἔτι ὑπολείπεται δεόμενον διορθώσεως, καὶ εἰς τ[ὴν] του τὴν ἐξέτασιν εὐθὺς μεταβαίνομεν.

Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει κεῖται: «ἔνιοι δὲ τῶν ῥητόρων εἰώθεσ[αν] καλεῖν καὶ τὰ μὴ μεγάλα ἀδικήματα εἰσαγγελίαν (γρ. εἰσαγγελία[ς]) ἔστι δ' ὅτε ἐμβάλλοντες τοὺς συκοφαντουμένους εἰσήγγελλον, ὡς μ[ὲν] Φιλόχορος, χιλίων καθεζομένων, ὡς δὲ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, χιλί[ων] πεντακοσίων». Περὶ τῶν λ.λ.: ἔστι δ' ὅτε—εἰσήγγελλον καὶ τ[ὰ] μετ' αὐτάς, ὁ Houtsma σημειοῦται: «sententiam non perspici[o]. Qui simul atque correctus est, constare potest de lacuna an[te] verba: ὡς μὲν Φιλόχορος etc.».

Ὡς πρὸς τὸ πρὸ τῶν λ.λ.: ὡς μὲν Φιλόχορος κτλ. χασμ[...]

(1) Var. Lect. ἐκδ. 6' (1873) σ. 369.

..ρον ἡμῖν φαίνεται ὅτι ὁ ἐκδότης οὐδὲ κἂν ἐμνήσθη τῆς δοκιμωτά-
ς συμπληρώσεως τοῦ Μεϊέρου (1): [ἔκρινον δὲ τὰς εἰσαγγελίας].
ὁ μὲν νοῦς τοῦ χωρίου ἐπιτακτικῶς, ὡς εἰπεῖν, ἀπαιτεῖ, ἑτοίμην
παρέχει ἡμῖν ὁ Πολυδεύκης, ἐν οἷς ἐν Η. 53, περὶ εἰσαγγελίας
αγματευόμενος, παραπλησίως λέγει: χίλιοι δὲ κατὰ μὲν τὸν Σό-
ωνα τὰς εἰσαγγελίας ἔκρινον, κατὰ δὲ τὸν Φαληρέα καὶ πρὸς πεν-
κόσιοι». Ἀλλ' εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο χωρίον μέλλομεν μετὰ μι-
ὸν νὰ ἐπανέλθωμεν.

Περὶ δὲ τῶν λ.λ.: ἔστι δ' ὅτε ἐμβάλλοντες τοὺς συκοφαν-
υμένους εἰσήγγελλον, προφανῶς λελωβημένων, τολμῶμεν ν'
ιώσωμεν ὅτι, εἰ μὴ αὐτὰ τὰ ῥήματα, τὸν νοῦν ὅμως τοῦ χωρίου
του ἐδυνήθημεν ἐν αὐτοῖς ἀσφαλῶς νὰ διίδωμεν: πρόκειται περὶ
ν κατὰ τῶν συκοφαντῶν εἰσαγγελιῶν, περὶ ὧν παρ' Ἁρποκρατίωνι
λ. εἰσαγγελία οὐδὲν φέρεται, ὡς ἐπίσης παρ' αὐτῷ οὐδεμία ἐν
αὐτῇ γλώσσῃ μνεία γίγνεται περὶ τῶν πολυτίμων πηγῶν ἃς ἀνα-
ει καὶ παρ' ὧν ἀντλεῖ ὁ ἡμέτερος. Ὥσθ', ὡς αὖθις βλέπομεν, οὗτος
ὁ λόγος τῆς προκειμένης προσθήκης εἰς τὰ μετώπια τοῦ ἐν Καν-
βριγίᾳ κώδικος.

Γνωστὸν τυγχάνει ὃν ἔκ τε τῶν ῥητόρων καὶ ἐκ τῶν λεξικογράφων
, πρὸς τῇ τῆς συκοφαντίας γραφῇ, οἱ συκοφάνται ἐδύναντο νὰ
χθῶσιν ἢ διὰ προβολῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καί, μετὰ
αχειροτονίαν, δι' εἰσαγωγῆς εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον (2), ἢ διὰ
σεως (3), ἢ τέλος δι' εἰσαγγελίας, ὅτ' ἐφηρμόζοντο αἱ περὶ ταύ-
ειδικαὶ διατάξεις τοῦ νόμου.

Ὁ Ἰσοκράτης ἐν τῷ περὶ ἀντιδόσεως λόγῳ (§ 314), ἀναμιμνή-

(1) Ἐκ. Fragm. Hist. Gr. ἀρ. 10, τόμ. 2, σ. 363.
(2) Ἁρποκρατ. ἐν λ. καταχειροτονία· εἶνε δ' ἄξιον σημειώσεως ὅτι ὁ λεξικο-
ος εἶχεν ὧδε ὑπ' ὄψει αὐτὸ τὸ δ' τοῦ Περὶ νόμων τοῦ Θεοφράστου, παρ' οὗ διαρ-
ν ἀντλεῖ καὶ ὁ ἡμέτερος. Περὶ συκοφαντῶν προβολῆς ἐκ. ἔτι: Ἀριστοτ. Ἀθην.
:: Κεφ. 43. 5, 59. 2. Πολυδεύκ. Η. 46. Βεκκ. Ἀνέκδ. 288: «Προβάλλεσθαι,
ἀγειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν βουλόμενον κτλ. καὶ τοὺς συκοφάντας καὶ τοὺς περὶ
υστήρια ἢ Διονύσια ἀδικοῦντας». Εἶνε δὲ συχνὸν παρὰ τοῖς ῥήτορσι τὸ προ-
λεσθαι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ προβολὴν ποιεῖσθαι. Ὅρ. Δημοσθ. κ. Μειδίου §§
6, 28, 175, 179. Αἰσχίν. κ. παρακρεσβ. § 145 κτλ. καὶ καθητ. Ξενοφ. Ἑλλ. Α',
5: «προὐβλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέσσαρες». Πρβλ. Ἁρποκρατ. ἐν λ.λ.: προ-
λομένους καὶ προβολάς.
(3) Πολυδεύκ. Η. 47: «Φάσις δὲ ἦν τὸ φαίνειν κτλ. ἢ τοὺς συκοφαντοῦντας».

σκων τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἤδη ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ πα[λαι]καταστάντας νόμους κατὰ τῶν συκοφαντῶν, λέγει τάδε: «τοῖς μὲν μεγίστοις τῶν ἀδικημάτων ἐν ἐνὶ τῶν δικαστηρίων τὴν κρίσιν ἐ[ποίη]σαν (οἱ πρόγονοι) κατὰ δὲ τούτων (: τῶν συκοφαντῶν) γραφὰ[ς] πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσαγγελίας δ' εἰς τὴν βουλήν, προβολ[ὰς] ἐν τῷ δήμῳ». Παρὰ δὲ τῷ Αἰσχίνῃ, τὴν συκοφαντίαν ὁρίζον[τι] τῷ π. παραπρεσβ. λόγῳ § 145 κεῖται: «συκοφαντία δ' ἐστὶν [ὅταν] πρὸς τοὺς πολλοὺς εἷς ἀνὴρ αἰτίαν ἐμβαλὼν ἔν τε ταῖς ἐκκλ[ησίαις] ἁπάσαις πρός τε τὴν βουλὴν διαβάλλῃ τινά· καὶ τῇ μὲν φήμ[ῃ δη]μοσίᾳ θύομεν ὡς θεῷ, τῶν δὲ συκοφαντῶν ὡς κακούργων δη[μοσίᾳ] προβολὰς ποιούμεθα». Καλὸν δὲ νομίζομεν ἵνα παραθῶμεν ὡ[σαύ]τάδε τὰ Ὑπερείδεια (1): «τοὺς δὲ συκοφαντουμένους τῶν [...] τῶν ὑπό τινων ἢ καθ' ἕνα ἢ ἄθρους (ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων) οὐ [...]ται ἀλλὰ βοηθεῖ».

Ἐκ τούτων πάντων προαγόμεθα ἵν' εἰκάσωμεν ὅτι ὑπὸ τ[ὰ] Κώδ. ἐφθαρμένα: ἔστι δ' ὅτε ἐμβάλλοντες τοὺς συκοφαντο[υ]μένους εἰσήγγελλον (2) κρύπτονται τάδε, ἃ καὶ νομίζομεν με[τα]γραπτέα εἰς τὸ ἔδαφος: ἔστι δ' ὅτε [καὶ τοὺς αἰτίας] ἐμβάλλ[ον]τ[α]ς το[ῖ]ς συκοφαντουμένο[ι]ς εἰσήγγελλον.

Ἤδη δ' ἐπανερχόμεθα εἰς τὰ τοῦ Πολυδεύκους ἐν Η. 53: «χιλιο[ι] κατὰ μὲν τὸν Σόλωνα τὰς εἰσαγγελίας ἔκρινον, κατὰ δὲ τὸν Φα[λη]ρέα καὶ πρὸς πεντακόσιοι». Εἶνε φανερὰ ἡ ὁμοιότης, ἀλλ' ἐπ[ί]σης φανερὰ εἶνε καὶ ἡ διαφορὰ πρὸς τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ λεξικῷ φερόμ[ενα]: «[ἔκρινον δὲ τὰς εἰσαγγελίας] ὡς μὲν Φιλόχορος, χιλίων καθεζομέν[ων], ὡς δὲ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, χιλίων πεντακοσίων». Πότερον [...] λων ἢ Φιλόχορος; Τί δὲ σημαίνουσι τά: «κατὰ μὲν τὸν Σόλωνα [...] κατὰ δὲ τὸν Φαληρέα;»

Ὁ Μεῖερος πολλὰ μοχθήσας ἵνα κατὰ τὸ ἐνὸν συμβιβάσῃ τὰ χωρία ταῦτα (3), ἐπὶ τέλους κατέληξεν εἰς τόδε τὸ συμπέρασμα. [...]

(1) Ἐν τῇ 5. Βλάσσιος. ἐκδ. Κεβήτ. σ. 79 στ. 4 ἐκ. Πρβλ. γ' ἐκδ. (1894) Β[λάσ]σου, σ. 47 § 33.

(2) Τὰ λειπόμενα δὲ ταῦτα ὡς ἑξῆς ὁ τῶν ἀποσπασματίων τοῦ Φιλοχόρου [...] ἐν τοῖς Fragm. Hist. Gr. τόμ. 1, σελ. 410 αὐτοσχεδιάζων μᾶλλον ἢ [...] [...] λατινιστὶ ἀπέδωκε: nonnunquam sycophantas deprehensos εἰσηγ[...] denuntiabant.

(3) Ὅλα [...] τοῦ Μείερου ἑρμηνείαν ἐν Fragm. Hist. Gr. τόμ. 2, σ. 364.

κ. ἡμεῖς τοὐλάχιστον, ἀδυνατοῦμεν ν' ἀποδεξώμεθα ὡς ὀρθόν, νοντες προϊὸν βεβιασμένου συμβιβασμοῦ: Jam via parata est, qua lucem cum hoc lexico (τῷ ἡμετέρῳ δῆλα δή), qua Philochon cum Demetrio conciliemus. Etenim Philochorus quod le judices de εἰσαγγελίαις judicasse scripsit, ad veterem Sois legem, Demetrius, quod mille quingentos judices in illis usationibus sedisse tradidit, ad morem postea, nescio ndo, introductum respexisse putandus est». Σημειωτέον δ' ἐν ᾧ τὸ ζήτημα εἰς τοῦτο κυρίως ἔγκειται, πῶς νοητέον τὰς λ.λ.: ὰ μὲν τὸν Σόλωνα, ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἑρμηνεύει μὲν τὸ ἀμέσως μενον χωρίον: κατὰ δὲ τὸν Φαληρέα (: «ad . . . libros De bus Atticis referendus est»), διορθοῦται δὲ καὶ ἄλλους τὰ ὶ τῷ αὐτῷ Πολυδεύκει ἐν Η. 102: «νομοφύλακες δὲ κατὰ τὸν ηρέα» κακῶς πράγματι διὰ τῶν «tempore Phalerensis» ἑρμηαντας, περὶ δὲ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος λλ. οὐδὲν ἕτερον λέγων, ἁπλῶς ς ἀποδίδωσι διὰ τῶν: ad veterem Solonis legem, εἰκάζων ὅτι ο νοῶν ὁ Φιλόχορος ἔγραψε, κατὰ τὸν ἡμέτερον γραμματικόν, ὅτι ν καθεζομένων τὰς εἰσαγγελίας ἔκρινον.

Ἐν τῇ ἀριστοτελικῇ 'Αθην. Πολιτείᾳ, Κεφ. 8. 4 κεῖται: «τὴν δὲ 'Αρεοπαγιτῶν (: βουλὴν) ἔταξεν (Σόλων) ἐπὶ τὸ νομοφυλακεῖν, ερ ὑπῆρχεν καὶ πρότερον ἐπίσκοπος οὖσα τῆς πολιτείας, καὶ τά λλα τὰ πλεῖστα καὶ τὰ μέγιστα τῶν πολιτικῶν διετήρει κτλ. τοὺς ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνισταμένους ἔκρινεν, ωνος θέντος νόμον εἰσαγγελίας (1) περὶ αὐτῶν». Φέρονδὲ καὶ ἀνωτέρω (Κεφ. 4. 4) περὶ τῆς πρὸ τοῦ Σόλωνος ἐπὶ Δράος πολιτείας, τάδε: «ἡ δὲ βουλὴ ἡ ἐξ 'Αρείου πάγου φύλαξ ἦν νόμων καὶ διετήρει τὰς ἀρχὰς ὅπως κατὰ τοὺς νόμους ἄρχωσιν.

Ἐξιτήλου κατὰ μέγα μέρος γενομένης τῆς λ. ταύτης, ὁ ἡμέτερος Π. Ν. Παυφρίου ἤκασεν: νόμον εἰσαγγελτικόν· τὸ ἀληθὲς ὅμως πρῶτος ἐξεῦρεν ὁ Wesεἰσα[γγ]ελ[ία]ς, τὴν ἀνάγνωσιν δ' αὐτοῦ ἔκτοτε ὅ τε Κενυὼν καὶ πάντες σχεὶ μετ' αὐτὸν ἐκδόται κατεχώρισαν ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν αὐτῶν. Σημειωτέον δ' ὅμως μὲν Βλάσσιος, καίτοι ἀμφοτέρας τὰς ἀναγνώσεις ταύτας ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐκδόσει ὑποσημειούμενος, οὐδετέραν τούτων ἐν τῷ κειμένῳ ἐξεδέξατο, οἱ δὲ Kaibelmowitz ἐν τῇ ἑαυτῶν νεωτάτῃ ἐκδόσει (Φεβρ. 1898), καταχωρίζουσι μὲν τὴν σαγγελίας, περιλαμβάνουσι δ' ὅμως αὐτὴν ἀγκύλαις διπλαῖς εἰς σημεῖον ὀδεῖ.

... πρὸς τὴν τῶν Ἀρεοπαγιτῶν βουλὴν εἰσα... παρ' ὃν ἀδικεῖται νόμον». Ἐν τῷ δευτ... περιέχεται μὲν ἐν τῷ εἰσαγγέλλειν ἡ ἔννοια τοῦ ... ἀλλὰ βεβαίως οὐχὶ ἐν τῇ στενοτέρᾳ καὶ εἰδ... Σόλων τῇ λέξει ταύτῃ ἐχρήσατο, πρῶτος πιθανῶς ... τεθέντι νόμῳ περὶ εἰσαγγελίας πρὸς τὸν Ἄρειον πα... καταλύσει τοῦ δήμου συνισταμένων, καὶ ἥτις μετ'... ἐπεκταθεῖσα ἐπὶ ἀναλόγων θεμάτων διά τε ... νόμου καὶ ἄλλων νόμων ἀττικῶν.

... πρῶτον χωρίον, περὶ τῆς κατὰ Σόλωνα εἰσαγγελ... καταλυόντων τὸν δῆμον, ὁ βρεττανὸς ἐκδότης καὶ ἑρμη... πολιτείας Σάνδυς, τάδε σὺν ἄλλοις ὑποσημει...: «There is a vague reference to εἰσαγγελίαι *in t*... in Pollux VIII. 53: χίλιοι δὲ κατὰ μὲν τὸν Σ... εἰσαγγελίας ἔκρινον, κατὰ δὲ τὸν Φαληρέα καὶ πρὸς πεν... παραπέμπει δ' ἀμέσως εἰς τὸ ἐν Fragm. Hist. Gr. ὑπ'... 410) ἀποσπασμάτιον τοῦ Φιλοχόρου, δῆλα δὴ ... λεξικὸν ἐν λ. εἰσαγγελία: «ὡς μὲν Φιλόχορος κτλ... ὅμως καὶ οὗτος τὴν μεταξὺ τῶν δύο χωρίων τούτων δ... δὲ τὴν ἀντίφασιν πρὸς τὸ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος ... ὅπερ ὡς εἰκὸς ἠγνόησεν ὁ Μέϊερος, ἵνα συμβιβ... δέ: πότερον, χίλιοι ἐπὶ Σόλωνος ἢ κατὰ ... ἐδίκαζον τὰς εἰσαγγελίας—, ἢ ὁ Ἄρειος πάγο... «The special case mentioned in the texte (δῆλα ... αἱ κατὰ τῶν συνισταμένων ἐπὶ καταλύσει τοῦ δή... came before the Areopagus».

... ἐν τῷ διειλημμένῳ πολυδευκείῳ χωρίῳ κακῶς ... εἴτε δι' οἵαν δή ποτε ἄλλην αἰτίαν, εἶνε γεγρ... Σόλωνος ὄνομα. Τῷ ὄντι, πρώτιστα μὲν ἀπίθανον ... ὅτι ὁ Πολυδεύκης ἐδύνατο, ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ, ... συνδεδεμέναις προτάσεσι, τὴν αὐτὴν κατὰ πρόθεσιν ... συντάξῃ, ἀλλ' ἐν διαφόρῳ ἐν ἑκάστῃ προτάσει ... αἱ ἑρμηνεῖαι τῶν νεωτέρων, δὸς δ' εἰπεῖν, ... αὐτῶν), ὅτι δ' ἄλλως οὐδ' αὐτὸς ὁ γραμματ... ἀμέσως, ὅτι, καθ' ὃν τρόπον ἐξετίθει τὸ πρᾶ...

θηναῖος νομοθέτης ἐκινδύνευε νὰ ἐμφανισθῇ ὡς τις συγγραφεὺς ἰδων ἢ ἄλλου περὶ νομοθεσίας συγγράμματος, σύγχρονος δὲ ἢ περί Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ, ἀφ' οὗ ἑκατέρου ἡ μαρτυρία παραλλή- παρετίθετο περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τὰς εἰσαγγελίας κρινόντων δι- τῶν. Ἔπειτα δέ, μετὰ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους αὐθεντικὴν μαρτυ- , ὅτι τὴν σπουδαιοτάτην περίπτωσιν εἰσαγγελίας, ἐπὶ συστάσεως, τέστι, πλειόνων πρὸς κατάλυσιν τοῦ δήμου, ἐδίκαζεν ὡρισμένως Ἀρείῳ πάγῳ βουλή, Σόλωνος θέντος τὸν νόμον, ἐάν τε «νόμον αγγελίας» ἢ «εἰσαγγελτικόν», ἐάν τε ὅπως δή ποτε ἄλλως μάσωμεν τὸν νόμον τοῦτον, πᾶς τις, πιστεύομεν, θὰ συνομολογήσῃ ὅτι ἔτι μᾶλλον ὕποπτον κατέστη τὸ τοῦ Σόλωνος ὄνομα ἐν τῷ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ τοῦ Πολυδεύκους. Τέλος δέ, μετὰ πάσας δυσχερείας καὶ ἀμφιβολίας ταύτας, τοῦ ἡμετέρου γραμματικοῦ ασχόντος ἡμῖν ἐν τῷ Κανταβριγιακῷ λεξικῷ τἀληθῆ τῶν συγ- φέων ὀνόματα, σαφῶς δὲ ἡμᾶς διδάσκοντος ὅτι τούτων ὁ μὲν Φι- ορος παρέδωκεν ὅτι χίλιοι, ὁ δὲ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, ὅτι καὶ πεντακόσιοι τὰς εἰσαγγελίας ἐδίκαζον, βεβαίως μετὰ τοὺς Σό- ος χρόνους, ἡμῖν τοὐλάχιστον οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία ὑπολεί- ται, ὅτι πάνυ εὐλόγως δυνάμεθα, ἀπαλείφοντες ἀπὸ τοῦ διειλημ- ου χωρίου τοῦ Πολυδεύκους τὸ τοῦ Σόλωνος ὄνομα, ἀντ' αὐτοῦ τοῦ Φιλοχόρου (1) νὰ ἐγγράψωμεν.

Ἐν τῇ τοῦ Houtsma ἐκδόσει, διορθωσαμένου τοῦ Schneidewin, τῶν ἐν τῷ κώδικι: ἢ ἐάν τις προδιδοὺς χωρίον, κεῖται: ἢ τις προδιδῷ χωρίον. Περὶ δὲ τούτων ὁ ἀοίδιμος Κόβητος, θούμενος τὸ ἐν τῷ ὑπὲρ Εὐξενίππου λόγῳ τοῦ Ὑπερείδου (σ. 74, 21) «ἐάν τις ... τὸν δῆμον ... καταλύσῃ» εἰς: καταλύῃ, ἄλλοις, παρατηρεῖ καὶ τάδε (2): «Bonum factum quod libra- s ipse in καταλυση punctum litterae σ addidit (3) et sic ex- gendam esse ostendit. Non solent dare pœnas οἱ καταλύσαν-

(1) Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ τούτου τὸ ὄνομα ἡμαρτημένως ἐν τῷ ἡμετέρῳ κώδικι γέ- πται: Φιλόχανος.

(2) Ἐν Hyper. Orat. duae, ἔκδ. 6' (1877) σ. 85.

(3) Ἐν τῷ παπύρῳ δῆλα δὴ οὕτω γέγραπται: καταλύcη, τῆς ἐπὶ τοῦ c στιγμῆς σης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχαίου διορθωτοῦ. Κεῖται δὲ παρὰ τῷ αὐτῷ ῥήτορι καὶ ἐν τῷ κόρρ. § 11 (Blass, ἔκδ. γ', σ. 32): «Καὶ ἐμὲ μὲν αἰτιᾷ ἐν τῇ εἰσαγγελίᾳ κα- ύειν τὸν δῆμον παραβαίνοντα τοὺς νόμους, αὐτὸς δ' ὑπερπηδήσας ἅπαντας κτλ.»,

τες τὸν δῆμον. Namque κρείττους ἤδη γίγνονται τῆς παρὰ τῶν ἀ[...] κουμένων τιμωρίας ut ait **Lycurgus** in *Leocrat.* § 126 et te[...] pora nostra testantur. Idem ioculare vitium obsidet **Lysi**[...] locum nobilem de Theramene (in *Eratosth.* § 78) δικαίως [...] ἐν ὀλιγαρχίᾳ δίκην δόντος (ἤδη γὰρ αὐτὴν κατέλυσε), δικαίως δ' ἂν [...] δημοκρατίᾳ, δὶς γὰρ ὑμᾶς κατεδουλώσατο. Neminem vidisse κατ[...] λυε requiri! Contra in *Lexico Rhetorico*, quod *Photian*[...] Porsoni subiectum est (τῷ ἡμετέρῳ δῆλα δὴ) male Schneidew[...] legebat: ἢ ἐάν τις προδιδῷ χωρίον ἢ ναῦς ἢ πεζὴν στρατιάν: na[...] hi quidem in iudicium adducebantur ἐπ' ἐξειργασμένοις, qua[...] προδῷ scribendum. Cf. **Aeschin.** in *Ctesiph.* § 171, p. 78[...]

Πράγματι δὲ τῇ διορθώσει ταύτῃ, ἧς ὁ ἡμέτερος ἐκδότης οὐδεμ[...] μνείαν ποιεῖται, συνᾴδουσι μὲν αὐτὰ τὰ ῥήματα τοῦ εἰσαγγελτι[...] νόμου, παρ' Ὑπερείδῃ ἐν τῷ ὑπὲρ Εὐξενίππου λόγῳ κείμενα (1): « ἐάν τις πόλιν τινὰ προδῷ ἢ ναῦς ἢ πεζὴν ἢ ναυτικὴν στρατιὰν κτλ. » συνᾴδουσι δ' ἐπίσης καὶ τὰ παρ' Αἰσχίνῃ ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντ[ος] λόγῳ § 171, ὡσαύτως κατ' ἀόριστον ἐκφερόμενα: « οὗτος προδοὺ[ς] τοῖς πολεμίοις Νύμφαιον τὸ ἐν Πόντῳ, τότε τῆς πόλεως ἐχούσης [τὸ] χωρίον τοῦτο, φυγὰς ἀπ' εἰσαγγελίας ἐκ τῆς πόλεως ἐγένετο » οὐ[χ] δὲ ἧττον καὶ τὰ παρὰ Πολυδεύκει ἐν Η. 52: « ἐγίνοντο δὲ εἰσαγγ[ε]λίαι καὶ κατὰ τῶν καταλυόντων τὸν δῆμον . . . ἢ προδόντ[ων] φρούριον ἢ στρατιὰν ἢ ναῦς, ὡς Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ Νόμων » 'Αλλ' ἡ διδασκαλία τοῦ μεγάλου καὶ πολυμαθεστάτου κριτικοῦ, οὗ τ[ὴν] μνήμην νὰ τιμῶμεν ἐξόχως ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ ἑτα[ί]ρου καὶ μαθητοῦ, πρυτάνεως δὲ τῶν ἑλλήνων φιλολόγων κ. Κ. Σ[.] Κόντου, ἂν καλῶς νὰ νοήσωμεν αὐτὴν ἐδυνήθημεν, ἐξ ὧν οὗτος ὀλίγ[ων] ἐν τῷ ἀνωτέρῳ καταχωρισθέντι σχολίῳ διδάσκει, δὲν ἀφορᾷ εἰς ταῦτ[α] καὶ μόνα, ἀλλὰ μάλιστα εἰς ζήτημα δυσδιάλυτον τοῦ ἀττικοῦ ποιν[ι]κοῦ δικαίου, ὃ καὶ φαίνεται ἐν μέρει τινὶ ἐπιλύουσα, ὅσον τουτέστ[ιν] εἰς τὸ προκείμενον θέμα εἰδικῶς ἀφορᾷ. Τῷ ὄντι ὁ Κόβητος, διακρ[ί]νων τὴν προδοσίαν ὡς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς, καθ' ὅσον τουτέσ[τιν] αὕτη ἀφορᾷ εἰς τὴν κατάλυσιν αὐτῆς τῆς δημοκρατίας ἢ εἰς τὴν πρ[ο]δοσίαν τινὸς τῶν ἀνηκόντων αὐτῇ, οἷον χωρίου ἢ φρουρίου ἢ στρατι[ᾶς]

(1) Αὐτόθ. σ. 74 στ. 25 (Ἐκδ. Blass § 8).

φαίνεται παραδεχόμενος ὅτι ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων, ἀντι-κς πρὸς τὴν περίπτωσιν προδοσίας ἐπὶ καταλύσει αὐτοῦ τοῦ δήμου; μοθέτης ἐποιεῖτο χρῆσιν τοῦ χρόνου ἀορίστου, διότι οἱ ἔνοχοι τού-κατεδιώκοντο, ὅτε ἤδη ἦν τετελεσμένον τὸ ἀδίκημα: «nam hi dem in iudicium adducebantur ἐπ' ἐξειργασμένοις».

Πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην περὶ διακρίσεως τῆς ἀποπείρας ἀπὸ τετελεσμένου ἀδικήματος ἐν τοῖς ἐγκλήμασι τυραννίδος καὶ προ-ίας τῆς πατρίδος, συμφωνεῖ πληρέστατα ὁ Λυκοῦργος ἐν τῇ κατὰ ικράτους εἰσαγγελίᾳ, ἔνθα οὐ μόνον διὰ πλειόνων ἱστορικῶν παρα-μάτων καὶ ψηφισμάτων διαπιστοῖ ὅτι πολλάκις καὶ εἰς μόνον λό-ἡ ὑποψία ἤρκεσαν ὅπως διωχθῇ τις καὶ θανάτῳ κολασθῇ ὡς ἐγ-ρῶν παραδιδόναι τὴν πόλιν (1), ἀλλὰ καὶ καθόλου διδάσκει «τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἀδικημάτων ὑστέρας δεῖ τετάχθαι τιμωρίας, προδοσίας δὲ καὶ δήμου καταλύσεως προ-ας» (2). Καί τινα δὲ χωρία τῶν παλαιῶν, ἃ νῦν πρόχειρα ἔχο-, ἐπικυροῦσι γραμματικῶς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός. Οὕτω λ. χ. παρ' Ἀνδοκίδῃ ἐν τῷ περὶ μυστηρ. § 96, κατὰ τὸν ν (3), κεῖται: «Ἐάν τις δημοκρατίαν καταλύῃ τὴν Ἀθήνησιν ρχήν τινα ἄρχῃ καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας, πολέμιος ἔστω ηναίων καὶ νηποινεὶ τεθνάτω» (4). Τὰ τοῦ ψηφίσματος δὲ τού-παραφράζων καὶ ἑρμηνεύων ὁ Λυκοῦργος, οὑτωσὶ κατ' ἐνεστῶτα ι καὶ οὗτος: «Ἐψηφίσαντο γὰρ καὶ ὤμοσαν, ἐάν τις τυραννίδι ιθῆται ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ ἢ τὸν δῆμον καταλύῃ, τὸν αἰσθα-ενον καθαρὸν εἶναι ἀποκτείναντα, καὶ κρεῖττον ἔδοξεν αὐτοῖς τοὺς

(1) Ὅρ. αὐτόθ. §§ 112 ἑπ. 122 ἑπ.

(2) Αὐτόθ. § 126.

(3) Ὁ νόμος οὗτος ἢ τὸ ψήφισμα ἐτέθη τῷ 410/9 π.Χ., ἓν ἔτος μετὰ τὴν κατάλυ-ῶν τετρακοσίων, κατελύθη δὲ τῷ 403/2 ἐπ' ἄρχοντος Εὐκλείδου.

(4) Εὐθὺς δὲ κατωτέρω, ἐν τῷ αὐτῷ νόμῳ, ὁ ὅρκος ὧδε διατυποῦται: «Κτενῶ ὃς ἂν καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν . . . καὶ ἐάν τις ἄρξῃ τινὰ ἀρχὴν καταλελυ-ς τῆς δημοκρατίας κτλ.». Εἶνε φανερὸν ὅμως ὅτι ὁ νομοθέτης ἐνταῦθα κατ' ἀνάγ-τῷ ἀορίστῳ ἐχρήσατο, ἵνα ἐν τῷ ὅρκῳ περιλάβῃ τὰς περιπτώσεις ἐπιτυχοῦς τελέ-τοῦ ἀδικήματος, οὕτω δὲ δεσμεύσῃ τοὺς πολίτας πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνόχων, ς ἤδη καταλελυμένης οὔσης τῆς δημοκρατίας. Κατ' ἀκολουθίαν οὐχ ὀρθῶς ἐν . Insc. Jurid. Gr. Sér. 2e, Fasc. I, σ. 54 τὸ μέρος τοῦτο γαλλιστὶ μεταπέ-ται: «Je tuerai . . . celui qui entreprendra de renverser la démocratie » ἀντὶ qui aura renversé = τὸν καταλύσαντα, «ὃς ἂν καταλύσῃ».

[illegible] ἔχοντας τεθνάναι μᾶλλον ἢ προδόντας μετὰ [illegible] βούλεσθαι» (1). Ὡσαύτως ἐν Ξενοφ. Ἑλλην. Α΄, 7, 22: [illegible] κρίνατε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ τοῖς [illegible] ἐάν τις ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κ[illegible] διὰ τῶν ἐπιγραφῶν ὡσαύτως πιστοῦται ἡ διδασκ[illegible] Οὕτω λ. χ. ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ Γ΄ αἰῶνος π. Χ., [illegible] τοῦ ἔτους 281, περιεχούσῃ τὸν κατὰ τῶν τυράννων [illegible] σαφῶς δ' ἐν αὐτῇ διακρινομένων τῶν περιπτώσεων [illegible] ἀπὸ τοῦ τετελεσμένου, καὶ δὴ ἐπ' αὐτοφώρῳ [illegible] καταλύσεως τῆς δημοκρατίας, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτ[illegible] τοῦ χρόνου ἐνεστῶτος, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τοῦ ἀορίστου [illegible] τὸν τύραννον κτλ. ἢ τὸν τὴν δημ[illegible] ἐὰν μὲν ἔναρχος κτλ.». Κατωτέρω δέ: «[illegible] ἢ τὸν ἡγεμόνα τῆς ὀλιγαρχίας ἢ τὸν δημ[illegible] τῶν συστρατιωτῶν τις ἀποκτείνας εἰς δ[illegible] τὴν πόλιν. ἄτιμόν τε αὐτὸν εἶναι κτλ.» [illegible] ἐπιγραφῇ, ἐν Ἀθήναις εὑρεθείσῃ, πολλῷ [illegible] (τοῦ Ε΄ π. Χ. αἰῶνος), σφόδρα δὲ [illegible] νόμου τῆς πόλεως [illegible] ἐπανισταμένων ἢ προδιδόντων τοῖς τυράννοις [illegible] καὶ ...... τεθνάτω» (3). Εἶνε φανερὸν ὅτι [illegible] τοῦ ἐνεστῶτι τῆς μετοχῆς ἐχρήσατο, διότι [illegible]

[illegible] Gr., Sér. 2, Fasc. I, σ. 26, ἔνθα ὅμως τὸ [illegible] τοῦτο οἱ δύο [illegible] εἶνε μετακεφραισμέν[illegible] l'auteur d'un attentat contre la démocratie: [illegible] la démocratie: [illegible] δημοκρατίαν καταλύοντ[illegible] ὄντως σχολίων [illegible] § 11, [illegible] μεταφρασται [illegible] καταλείποντα[illegible] Ἰδουμεν [illegible]

[illegible] sera convaincu d'avoir livré la ville», [illegible] Quiconque etc. d'avoir entrepris [illegible] «προδόδος». Ταῦτα δὲ λέγομεν περὶ τῆς μετα[illegible] τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος, ἔνθα, [illegible]

ερὶ ποινῶν ἐξαγγελλομένων κατὰ παντὸς τολμήσοντος ν' ἀπο- ἐν τῷ μέλλοντι προδοσίαν ὑπὲρ τῶν τυράννων κατὰ τῆς

ι ἐκ τῶν διειλημμένων δυνάμεθα, νομίζομεν, νὰ ἐξαγάγωμεν συμπέρασμα, ὅτι, κατὰ κανόνα, ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην νομοθέτης χομένης μὲν ἀποπείρας, ἔστω καὶ ἀπωτάτης, κατ' αὐτῆς τῆς κς τῆς δημοκρατίας, ἐχρῆτο τῷ χρόνῳ ἐνεστῶτι, τῷ δὲ ἀορί- τῇ προϋποθέσει ἐπιτυχοῦς κατὰ τῆς δημοκρατίας τελέσεως λήματος τυραννίδος ἢ προδοσίας τῆς πατρίδος, ὅπως δι' ὑπο- ἀμοιβῶν ἢ δι' ὅρκων ἢ δι' οἵου δήποτε ἄλλου μέσου παροργ- ὺς πολίτας εἰς ἀνόρθωσιν αὐτῆς (1).

εικὸς ὅμως, κατὰ λόγον καθαρῶς νομικόν, οὐδεμία ἐκ τῶν ρήσεων τούτων δύναται νὰ ἐξαχθῇ οἵα δήποτε γενικὴ θεωρία, δὲ μερική, περὶ διακρίσεως παρὰ τοῖς παλαιοῖς τῆς ἀποπείρας ὶ τετελεσμένου ἐγκλήματος. Κυρίως εἰπεῖν, αἱ διακρίσεις αὗται, δὲ ἡ προσήκουσα λύσις τοῦ ζητήματος ἐὰν καὶ κατὰ πόσον εἶνε τιμωρητέα ἡ ἀπόπειρα, εἰσὶ προϊὸν τῶν μεταγενεστέρων , μετὰ πλείστους ἀγῶνας καὶ μόχθους τῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ.

Τοῦτο μόνον ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει σαφῶς, ὅτι παρὰ ελαιοῖς καὶ ἡ ἀπωτάτη κατὰ τῆς πολιτείας ἢ τῆς πατρίδος ρα προδοσίας, ὡς τετελεσμένον (2) ἀδίκημα χαρακτηριζομένη, ι ἐκολάζετο.

η δ' ἐπανιτέον ὅθεν ἐξέβημεν. Μικρὸν πρὸ τοῦ τέλους τῆς πρ- κς γλώσσης, κατὰ τὸ χ'/φον, κεῖται: «Κακεῖ δὲ οὕτως ὡρί- εἰσαγγελία ἐστὶν κτλ.». Ἐκ τούτων δὲ τὴν πρώτην λ. εἰς Και-

ι renversé la démocratie: «ἢ δημοκρατίαγ καταλύσηι» ἀντὶ τῶν μένων (σ. 33): «ou aura commis un attentat contre la démocratie». ὐλόγως οἱ νεώτεροι νομοθέται τὰς τελευταίας διατάξεις ταύτας ἀπεφεύγουσι, τε καὶ ἀλυσιτελεῖς οὔσας. Ὁ ἡμέτερος νομοθέτης καλὸν ἐνόμισεν ἵνα πρὸς ἐκα- τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν προσθῇ ἐν τέλει τοῦ ἐν ἰσχύϊ Συντάγματος 110) τήνδε τὴν παρακελευστικὴν πρὸς τοὺς πολίτας καὶ πως ἀρχαϊκὴν διά- Ἡ τήρησις τοῦ παρόντος Συντάγματος ἀφιεροῦται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν ων».

ὶ καὶ ἐπὶ φόνου βουλεύσεως, φαίνεται, τὸ ἀδίκημα ἐθεωρεῖτο τετελεσμένον, κατ' ιαν τιμωρητέον, καὶ ἂν μὴ ἐπηκολούθει ὁ τοῦ ἐπιβουλευθέντος θάνατος. Ἀρπο- ν λ. Βουλεύσεως: «ὅταν ἐξ ἐπιβουλῆς τίς τινι κατασκευάσῃ θάνατον, ἐάν τε η ὁ ἐπιβουλευθεὶς ἐάν τε μή».

[illegible] Houtsma διορθούμενος, παρατηρεῖ τάδε ἐν ταῖς Στρεμ[illegible] [illegible] Emendavit [illegible] Καικίλιος) Dobraeus. Schneidewin in ed[illegible] [illegible] p. [illegible] e Κακεί fecit κάκεῖνος, sed litera maiuscu[illegible] [illegible] Κακεῖ in cod. scriptum est, satis demonstrat nomen p[illegible] [illegible] desiderari ». Δυστυχῶς δὲν ἔχομεν πρόχειρον τὴν τοῦ Σ[illegible] [illegible] ἵνα γνῶμεν τοὺς λόγους τῆς διορθώσεως ταύτης; [illegible] [illegible] ἴσως μᾶλλον αὐτῷ πειθόμεθα, πρῶτον μὲν διότι [illegible] [illegible] εἶνε ὁ ἀντιγραφεὺς νὰ παραλίπῃ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν [illegible] [illegible] εἰς Κακεῖ τὸ τοῦ Καικιλίου (1) ὄνομα νὰ κατ[illegible] [illegible] δὲ [illegible] διότι εἶνε ἥκιστα πιθανόν, ὅτι ὁ ἡμέτ[illegible] [illegible] ἤδη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς γλώσσης ταύτης ἐδ[illegible] [illegible] Καικίλιον ὁρισμὸν τῆς εἰσαγγελίας, ἐδύνατο μετὰ [illegible] [illegible] αὐτῷ τόπῳ, εἰς τὸν αὐτὸν νομοδιδάσκαλον ἐπα[illegible] [illegible] ἡμῖν ἕτερον αὖθις ὁρισμὸν ὡς τοῦ αὐτοῦ, [illegible] [illegible] Διό, καίτοι ἄλλως οὐδὲ τῷ Σ[illegible] [illegible] νὰ πεισθῶμεν, σχετικῶς ὅμως ἀνεκτοτέραν νομίζ[illegible] [illegible] διόρθωσιν (2).

(1) [illegible] κατά τινα μοῖραν, τὸ τοῦ Καικιλίου ὄνομα, [illegible] [illegible] περὶ τὸ τέλος τοῦ α' αἰῶνος π.Χ., δὶς ἀπαντ[illegible] [illegible] ἐν ἄλλοις Κωδ. ταὐτὸ ἔπαθε καὶ τὸ [illegible] [illegible] τῆς Σικελίας ἀνθ' οὗ εὑρέθη: Καλλ[illegible] [illegible] Πρβλ. Κοβήτ. Var. Lect. σ. [illegible] [illegible] Ἁρποκρ. ἐν λ. Ἐξούλης.

(2) [illegible] Hist. Gr. τομ. 1, σ. 410 fr. 155 b, εἶνε ἐκλελογ[illegible] [illegible] εἰσαγγελία ἐστὶν ἡ περὶ καινῶν ἀδικημάτων [illegible] [illegible] Ille hanc dedit definitionem: εἰσαγγελ[illegible] [illegible] accusatione leges constituerant ». [illegible] [illegible] εἴτε εἰς τὸν Φιλόχορον, εἴτε εἰς Δημήτριον τὸν Φα[illegible] [illegible] κυρίως δὲ διότι ὁ περὶ [illegible] [illegible] ἐὰν μὴ σφόδρα πλανώμεθα, ἔχει τ[illegible] [illegible] ὡς θα συνομολογήσωσιν ἡμῖν, [illegible] [illegible] δικαίου ὁμιλοῦντες. Μ[illegible] [illegible] ΚΑΚΕΙ [illegible] ἕτερόν τι κύριον ὄνομα, [illegible] [illegible] τὸ τοῦ [illegible] ΚΑCΙλιανος, [illegible] [illegible] Ἀττικοῖς [illegible] ζητουμένων [illegible] [illegible] Μ[illegible]ερος ἐν Mélanges de [illegible] [illegible] Κα[illegible]νος [illegible] περὶ τῶν [illegible] [illegible] ἔχει ἐπ' ὄψει τὸν συγγραφ[illegible] [illegible] αὐτὰς ταύτας τὰς ἐπ' ὀνόματ[illegible] [illegible] ὀροσάγγης. [illegible]

Ὁ Ὑπερείδης ἐν τῷ ὑπὲρ Εὐξενίππου, ἑρμηνεύων τὸν εἰσαγγελτινόμον (1): ἐάν τις τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καταλύῃ ἢ νίῃ ποι ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου ἢ ἑταιρικὸν συναγάγῃ, ἐάν τις πόλιν τινὰ προδῷ ἢ ναῦς ἢ πεζὴν ἢ ναυτικὴν ρατιάν, ἢ ῥήτωρ ὢν μὴ λέγῃ τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων χρήματα λαμβάνων, κτλ. παρατηρεῖ τάδε: «τὰ μὲν τοῦ νόμου κατὰ πάντων τῶν πολιτῶν .... τὸ δὲ τελευταῖον νόμου κατ' αὐτῶν τῶν ῥητόρων, παρ' οἷς ἔστιν καὶ τὸ γράφειν ψηφίσματα». Προσῆκον ἄρα εἶνε, ὡς ἤδη καὶ ὁ Houtsma παρετήρησεν (2), ἵν' ἀκολούθως τούτοις, ἀντὶ τῶν νῦν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ...σει, συμφώνως τῷ κώδικι, οὐ πάνυ ὀρθῶς φερομένων: ἐάν τις καταλύῃ τὸν δῆμον ῥήτωρ ἢ μὴ τὰ ἄριστα συμβουλεύῃ, γνῶμεν: ἐάν τις καταλύῃ τὸν δῆμοΝ, [Η] ῥήτΩρ [Ω]Ν μὴ ἄριστα συμβουλεύῃ, κτλ.

Πλὴν τούτων ὅμως, καὶ ἐν στιχ. 3 τῆς προκειμένης γλώσσης, τοῦ νῦν κατὰ τὸ Χ'/φον γεγραμμένου: «Θεόφραστος δὲ ἐν τῷ ...τῳ περὶ νόμων φησὶ γενέσθαι», πάντως προσῆκον εἶνε ν' ἀναμεν: γίγνεσθαι, διότι τούτου μόνου τοῦ χρόνου, περὶ τῆς κατ' αὐνομοθεσίας περὶ τῶν εἰσαγγελιῶν, ἐδύνατο νὰ ποιήσηται χρῆ ὁ Θεόφραστος, οὗ αὐτὰ τὰ ῥήματα φαίνεται περισώσας ἡμῖν ὁ ...μος γραμματικός. Τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ, ὡς εἰκός, καὶ ὁ Ὑπερείδης ἐν τῷ ὑπὲρ Εὐξενίππου λόγῳ (3) ἐχρήσατο: «Ὑπὲρ τίνων οὖν ...ις δεῖν τὰς εἰσαγγελίας γίγνεσθαι;»

...υο ὁ ἡμέτερος γραμματικός, εἰ καὶ μικρὸν ἀλλήλων διαφέροντας,

ὀστρακισμοῦ τρόπος, καὶ πενέσται εὑρίσκομεν αὐτολεξεὶ καὶ καθόλου ...χωρισμένας ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κανταβριγιακῷ λεξικῷ. Τούτων ἕνεκα τολμῶμεν ...μενοι νὰ εἰκάσωμεν: ΚΑCI[λων] δὲ οὕτως ὡρίσατο κτλ. "Ὅτι δ' ἄλλως ὑπὸ ακεῖ κύριον ὄνομα κρύπτεται ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ὁ Houtsma (αὐτόθ.): litera ...cula, qua Κακεῖ in cod. scriptum est, satis demonstrat nomen pro... desiderari.

(1) Ἐκδ. Κοβήτ. σ. 74 στ. 21 ἐπ. Blass, σ. 38, § 7. Πρβλ. ἔτι σ. 37 § 4 ἐν τέλει.

(2) Ἐν Σημειώσ. σ. 43.

(3) Ἐνθ. ανωτ. Παρὰ Πολυδεύκ. Η.52, ὡσαύτως παρὰ τοῦ Θεοφράστου ἀντλοῦντι, : «ἐγίνοντο δὲ εἰσαγγελίαι κτλ.». Ἀλλ' οὗτος παραφράζει τὰ τοῦ Θεοφρά...μάλιστα δὲ καὶ καταφθείρει αὐτά. Συμφώνως ὅμως τῇ ἡμετέρᾳ διορθώσει καὶ αὐτῷ (αὐτόθ. 53) φέρεται: «Δημοσθένης δὲ ἐν τῷ κ. Μέδοντος ... γίνεσθαι εἰσαγγελίας λέγει».

ὁρισμοὺς τῆς εἰσαγγελίας δίδωσιν ἡμῖν, τὸν μὲν κατὰ Καικίλιον,
τέτακται: «κατὰ καινῶν καὶ ἀγράφων ἀδικημάτων», τὸν
κατὰ Κασίλωνα(;)(1), τοῦ πρώτου πιθανῶς μεταγενέστερον,
«εἰσαγγελία ἐστὶν ὃ περὶ καινῶν ἀδικημάτων δεδώκασ
ἀπενεγκεῖν οἱ νόμοι». Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον πρ
τίθησιν: «ἔστι δὲ τὸ μελετώμενον ἐν ταῖς τῶν σοφιστῶν διατριβαῖ
Ὁ Κασίλων, ὡς βλέπομεν, ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ συντεταγμένῳ ὁρισμ
οὐκ ἄνευ λόγου, παρέλιπε τὸν δεύτερον προσδιορισμόν: καὶ ἀγρ
φων, ἅτε δὴ περιττὸν ὄντα· τῷ ὄντι τὰ καινὰ ἀδικήματα κατ' ἀν
κην εἰσὶ καὶ ἄγραφα. Διὰ τὸν αὐτόν, φαίνεται, λόγον καὶ ὁ Πο
δεύκης ἐν Η. 51 παρέλιπε τὸν ἕτερον τῶν προσδιορισμῶν τούτ
ἀλλ' οὗτος προυτίμησε τὸ πρῶτον: «Ἡ δ' εἰσαγγελία τέτακ
ἐπὶ τῶν ἀγράφων δημοσίων ἀδικημάτων».

Τοὐναντίον, ὁ Ἁρποκρατίων, πάντων τούτων μεταγενέστε
ἀπέφυγεν ἵνα δῷ οἷον δή ποτε ὁρισμὸν τῆς εἰσαγγελίας, τοῦτο δὲ
θανῶς διότι ἀπεδοκίμαζε μὲν τοὺς ὑπ' ἐκείνων δεδομένους, αὐτὸ
συνῃσθάνετο ὅτι εἰ μὴ ἀδύνατον, πάντως ὅμως δυσχερέστατον ἦν
δηλώσῃ ἐν ἑνὶ ὁρισμῷ πρᾶγμα τόσῳ ποικίλον καὶ ἐλαστικόν, τοιο
δὲ καταστὰν ἕνεκα τῶν καταχρήσεων αὐτῶν τῶν παλαιῶν. Διὸ δι
μὲν εἰς τρία εἴδη τὰ δι' εἰσαγγελίας(2) διωκόμενα ἀδικήματα,
ἠμέλησεν ὅμως καὶ οὗτος νὰ παρατηρήσῃ καθόλου περὶ τῶν τοῦ π
του εἴδους, ἅτινα καὶ ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν
τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου προβλεπομένων ὑπάγονται, ὅτι ταῦτα ἦ
δημόσια ἀδικήματα, μέγιστα καὶ ἀναβολὴν μὴ ἐπιδεχόμενα. «
ἐφ' οἷς μήτε ἀρχὴ καθέστηκε, μήτε νόμοι κεῖνται τοῖς
χουσι καθ' οὓς εἰσάξουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν βουλὴν ἢ
δῆμον ἡ πρώτη κατάστασις γίνεται». Ὥστε κατὰ τὸν Ἁρ
κρατίωνα, ὅστις βεβαίως δὲν ἠγνόει τὴν ὕπαρξιν, ἴσως δὲ οὐδ
πλῆρες περιεχόμενον τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου, ἄγραφα ἦσαν
τὰ δι' εἰσαγγελίας διωκόμενα ἀδικήματα, ἀλλὰ τὰ περὶ ἁρμοδιότ
ὡρισμένων ἀρχῶν καὶ δικαστηρίων, νομίμως ἐντεταλμένων νὰ
λαμβάνωνται, καθ' ὡρισμένους δικονομικοὺς κανόνας, τῆς ἀνακρί

(1) Κασίλωνα, λέγομεν, κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰκασίαν, ὑπὲρ ἧς ὅρ. ἀνωτ. σ.
σημ. 2.

(2) Ἐν λ.

ἡ ἐκδικάσεως τῶν ἀδικημάτων τούτων. Εἶνε γνωστός, ἄλλως τε
ἡ πρόδηλος, ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ ἀρχαῖος Ἀθηναῖος νομοθέτης, κατὰ
ιρέκκλισιν ἀπὸ τοῦ γενικοῦ κανόνος, τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κατὰ τῆς
ἀρξεως ἢ τοῦ ἀκεραίου ἢ τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως ἢ τῆς πολι-
ίας ἀδικήματα ταῦτα, ὑπήγαγεν ἀμέσως εἰς τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆ-
ν. ἐκεῖθεν δ' εὐθύς, ἄνευ ἄλλης προδικασίας εἰς τὰ δικαστήρια:
ιτι, ὡς ὁ Ὑπερείδης (1) λέγει, ἡ «τοιαύτη αἰτία οὐ παραδέχε-
ι σκῆψιν οὐδεμίαν οὐδενὸς οὐδ' ὑπωμοσίαν, ἀλλὰ τὴν
χίστην αὐτὴν δεῖ εἶναι ἐν τῷ δικαστηρίῳ».

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Ἁρποκρατίωνα, ὀρθὰ βεβαίως καθ' ἑαυτά,
λ' οὐχ ἱκανὰ πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ἡμετέρων ἀποριῶν, μάλιστα δὲ
;δε ἐν τῷ παρόντι: γνωστοῦ ὄντος ὅτι βαθμηδὸν ἐν Ἀθήναις ἐπε-
ἱτησε καὶ ἄλλα τινὰ ἀδικήματα, πλὴν τῶν ἐν τῷ εἰσαγγελτικῷ
ῳ ῥητῶς ἀναφερομένων ἢ τῇ τάξει τούτων προδήλως ὑπαγομέ-
, δι' εἰσαγγελίας νὰ διώκωνται, πῶς τὸ ἔθος τοῦτο, ἢ μᾶλλον ἡ
ολογία, ἐξενίκησε καὶ δὴ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τινὲς τῶν ῥητόρων,
' ἡμᾶς εὐλόγως πάνυ, νὰ κατεξανιστῶνται κατ' αὐτῆς ὡς ἀδίκου
ὑπεναντίας πρὸς τοὺς λοιποὺς νόμους τῆς πόλεως; Δυοῖν θάτερον:
νόμος ῥητῶς συνεχώρει τοῦτο, ἢ εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο διὰ τῆς
ικῆς ἑρμηνείας τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου κατήντησαν. Ἡ πρώτη
ὑποθέσεων τούτων, ἡμῖν τοὐλάχιστον, φαίνεται ἐντελῶς ἀπαράδε-
τος. Τῷ ὄντι, ἂν νόμος τοιοῦτος ὑπῆρχε πράγματι, ὁ Ὑπερείδης
εμῶς θ' ἀπετόλμα νὰ κηρύξῃ καταγέλαστον τὸ ἔθος τοῦτο:
νὶ δὲ τὸ γιγνόμενον ἐν τῇ πόλει πάνυ καταγέλαστόν ἐστιν. Διο-
ης μὲν καὶ Ἀντίδωρος ὁ μέτοικος εἰσαγγέλλονται ὡς πλέονος μι-
ντες τὰς αὐλητρίδας ἢ ὁ νόμος κελεύει, Ἀγασικλῆς δ' ὁ ἐκ Πει-
ως ὅτι εἰς Ἁλιμουσίους ἐνεγράφη, Εὐξένιππος δ' ὑπὲρ τῶν ἐνυπνίων
ησιν ἑωρακέναι. ὧν οὐδεμία δήπου τῶν αἰτιῶν τούτων κοινωνεῖ
εἰσαγγελτικῷ νόμῳ» (2). Ὑπολείπεται λοιπὸν ἡ ἑτέρα ὑπόθεσις, ἣν
μόνην ἀληθῆ νομίζομεν.

Ἐν τῷ ὑ. Εὐξενίππ. § 7 κατὰ τὴν ἐκδ. Blass ἢ σ. 74 στ. 22 κατὰ τὴν τοῦ
του.

Ἐν τῷ ὑ. Εὐξενίππ. § 3, ἐκδ. Blass. Πρβλ. ἐκδ. Κοβήτου σ. 73 στ. 12 ἐπ.
13, διορθουμένου μὲν Πειραιῶς, προστιθέντος τὴν δὲ λ. ὅσου: «ἢ (ὅσου) ὁ
κελεύει».

Εἶνε λυπηρὸν ἀληθῶς ὅτι ἡ συνέχεια τοῦ μικρὸν ἀνωτέρω ὑφ' ἡμ καταχωρισθέντος χωρίου τοῦ Πολυδεύκους δὲν περιεσώθη ἡμῖν ἀκ ραία, ὅπως γνῶμεν τί ἀκριβῶς περὶ τούτων ἐδίδασκον οἱ τἀναν αὐτῷ δοξάζοντες: «κατὰ τὸν νόμον τὸν εἰσαγγελτικόν . . . . (ἀμφ τέρως γὰρ λέγουσιν), ὅς κεῖται . . . . περὶ ὧν οὐκ εἰσὶ νόμοι» (Ὡς νῦν ταῦτα ἔχουσι τοῦτο μόνον δύναται νὰ ἐξαχθῇ, ὅτι καὶ τῶν χρόνων τοῦ γραμματικοῦ τούτου ἐξηκολούθουν διαφωνοῦντες π τοῦ ὁρισμοῦ τῆς εἰσαγγελίας. Εἰς τί ἡ διαφωνία αὕτη ἐνέκειτο, ὡ σμένως δὲν παρεδόθη ἡμῖν· εἶνε ὅμως σφόδρα πιθανὸν ὅτι περὶ τ των ἤριζον: πότερον ἀγράφων ἁπλῶς ἢ καὶ καινῶν ἀδικη των; ἔπειτα, περὶ τίνος «οὐκ ἦσαν νόμοι», περὶ τῶν ἀδικη των αὐτῶν, ὡς τινες ἐν τοῖς ὁρισμοῖς αὐτῶν ἐδίδασκον, οἷον ὁ Κα λιος, ὁ Κασίλων καὶ αὐτὸς ὁ Πολυδεύκης, ἢ περὶ τῆς ἁρμοδιότη μόνον, μὴ κειμένων νόμων τοῖς ἄρχουσι καθ' οὓς ταῦτα εἰσάξου ὡς πιθανώτερον λέγει ὁ Ἁρποκρατίων;

Εἰ μὴ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ πάντως τῷ Ἁρποκρατίωνι ἐπει μεθα, ἴσως ἂν ἐκινδυνεύομεν, ὑπὸ τῶν ὁρισμῶν τούτων ἀκριβῶς π πειθόμενοι, νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐν τῷ εἰσαγγελτικῷ νόμῳ, ὁρίζοντι βαίως τὰ δι' εἰσαγγελίας διωκόμενα ἀδικήματα, ἢ ἔν τινι ἄλλῳ νό τούτου συμπληρωματικῷ (ὑπῆρξαν δὲ πιθανώτατα τοιοῦτοι) πρ χετο γενική τις δῆθεν διάταξις ὁρίζουσα ὅτι δι' εἰσαγγελίας διώκε καὶ πᾶν ἄλλο δημόσιον ἀδίκημα (καινὸν) μὴ ἤδη ὑπὸ τῶν νό προβλεπόμενον, διὰ τοῦτο ἄρα καὶ ἄγραφον. Ἀλλὰ τὴν εἰκα ταύτην ἡμεῖς αὐτοὶ ἀποκρουόμεθα καὶ ὡς ἀπίθανον, καὶ διότι παρ δενὶ τῶν ἀττικῶν ῥητόρων οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῆς εὕρομεν, καὶ τέλος δι ὡς φρονοῦμεν, ἡ πλημμελὴς ἐπέκτασις τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου εἰς ἄλλα ἀδικήματα, πλὴν τῶν ἐν αὐτῷ εἰδικῶς ὁριζομένων, δύνα κάλλιστα νὰ ἐξηγηθῇ δι' ὧν στοιχείων ἤδη ἔχομεν.

Πρὸ τούτου δ' ὅμως καλὸν νομίζομεν, ἵν' ὡς οἷόν τε κεφαλαιω [illegible] τὴν ἀπὸ τοῦ Σόλωνος μέχρι τῶν χρόνων τούτων ἀ τὴν νομοθεσίαν, καθ' ὅσον, ὡς εἰκός, πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα σχετ ται, τῷ Ἀριστοτέλει μάλιστα ἀκολουθοῦντες.

Ὡς ἤδη εἴδομεν [2], ὁ Σόλων νόμον εἰσαγγελίας ἔθηκε (594 π

1 Ἰδ. Η 51. [illegible] ἐν τῇ ὑπὸ Βεκκήρου ἐκδ. τοῦ 1846.
2 [illegible]

:ὰ τῶν ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνισταμένων, ὧν τὴν κρίσιν ὡρι-
ἵνως εἰς τὴν βουλὴν τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ὑπήγαγεν. Εἶνε πιθανὸν
ἡ' ἡμᾶς ὅτι ὁ μέγας Σταγιρίτης τὸν νόμον τοῦτον ὧδ' ἐν Ἀθηναίων
ιτεία (Κεφ. 8, 4) ἐμνημόνευσε, βουλόμενος, ἵνα δείξῃ τοῦτο μὲν
πρῶτος ὁ Σόλων νόμον εἰσαγγελίας ἔθηκε, τοῦτο δ' ὅτι τὰ ὑπ' αὐ-
προβλεπόμενα κατὰ τῆς πολιτείας ἀδικήματα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς
μεταγενεστέραν νομοθεσίαν, τότε ἀμέσως ὑπήγοντο εἰς τὴν κρίσιν
ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς. Ἐδύνατό τις μάλιστα νὰ εἰκάσῃ, ἐξ ὧν
ὑτὸς κατωτέρω (Κεφ. 25) διδάσκει, ὅτι ἡ εἰδικὴ αὕτη ἁρμοδιό-
τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη μέχρι Κόνωνος
62/1 π. Χ.), ἐφ' οὗ ἄρχοντος Ἐφιάλτης ὁ Σοφωνίδου «ἅπαντα
ιείλετο (αὐτοῦ) τὰ ἐπίθετα, δι' ὧν ἦν ἡ τῆς πολιτείας φυ-
κή, καὶ τὰ μὲν τοῖς πεντακοσίοις, τὰ δὲ τῷ δήμῳ καὶ τοῖς
αστηρίοις ἀπέδωκεν». Δὲν σφαλλόμεθα δέ, νομίζομεν, ἐν τοῖς
θέτοις(1), τουτέστι τοῖς κατὰ προσθήκην εἰς τὰ πάτρια, ἃ ἐκ
λαιοῦ ἢ ἀνέκαθεν ὁ Ἄρειος πάγος ἐδίκαζεν, ἐνταῦθα τάσσοντες
τὴν πρόσθετον δικαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ δικαστηρίου τούτου,
ὰ τὸν ἐν λόγῳ εἰσαγγελτικὸν νόμον τοῦ Σόλωνος. Διδάσκει δ' ὁ
ιστοτέλης κατωτέρω (Κεφ. 27. 1) ὅτι καὶ ὁ Περικλῆς, μετὰ τὸ
1/50, «τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἔνια περιείλετο», ὥστε δημοτικωτέραν
γενέσθαι τὴν πολιτείαν. Εἶν' ὅμως πρόδηλον ὅτι ἐνταῦθα ἔνια
τίον, τῶν ὑπολειφθέντων τῇ Ἀρεοπαγίτιδι βουλῇ ὑψίστης ἐπιμε-
ς τῆς πολιτείας δικαίων, διότι τὰ κυρίως ἐπίθετα, ἅ, ὡς εἴρη-
, οἱ Ἀρεοπαγῖται ἐδίκαζον πρότερον, ὁ Ἐφιάλτης ἅπαντα ἤδη
ιείλετο(2), ἀποδοὺς τὰ μὲν τῇ βουλῇ τοῖς πεντακοσίοις, τὰ δὲ τῷ

(1) Ἁρποκρατ. ἐν λ. Ἐπιθέτους ἑορτάς. Οὐδαμῶς δ' ὅμως πειθόμεθα τῷ Σάν-
διδάσκοντι (Ἀριστ. Ἀθ. Πολ. σ. 101 ἐν σημ.), ὅτι ἐπειδὴ ὁ Ἁρποκρ. ἐν τῇ λ.
ς παραπέμπει εἰς τὸν Λυσίαν, τὰ ὑπ' αὐτοῦ νοούμενα ἐπίθετα εἰσὶ τὰ μετὰ τοὺς
ντα, οὐχὶ δὲ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὧδε μνημονευόμενα. Ἡ εἰκασία αὕτη,
ς ἂν ὑπάρχωσι λόγοι οὓς ἀγνοοῦμεν, φαίνεται ἡμῖν ἐπισφαλής.

(2) Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Κανταβρ. λεξικῷ ἐν λ. Νομοφύλακες κεῖται: «ἑπτὰ
ησαν (οἱ νομοφ.) καὶ κατέστησαν, ὡς Φιλόχορος, ὅτε Ἐφιάλτης μόνα κατέλιπε
ἐξ Ἀρ. πάγου βουλῇ τὰ ὑπὲρ τοῦ σώματος». Ἀλλὰ περὶ τούτων εὑρυ-
ς κατωτέρω ἐν § 34. Ἐπίσης Πλούταρχ. ἐν Περικλ. 9: «ὥστε τὴν μὲν (Ἀρεο-
βουλὴν) ἀφαιρεθῆναι τὰς πλείστας κρίσεις δι' Ἐφιάλτου» ἐν Κίμων. 15:
φιάλτου προεστῶτος ἀφείλοντο . . . τὰς κρίσεις πλὴν ὀλίγων ἁπάσας»
ισαν. Α', 29, 15.

δήμῳ καὶ τῆς δικαστηρίοις. Ταῦτα δέ, ὡς εἰκός, ἐγένοντο διὰ νό
οὐ ἀγνοοῦμεν τὸ περιεχόμενον· ἐκ τοῦ τρόπου δ' ὅμως καθ' ὃ
περὶ τούτων ἐκτίθησιν ὁ Ἀριστοτέλης, εἰκάζομεν ὅτι δι' αὐτοῦ
τὰ περὶ ἁρμοδιότητος μετεβλήθησαν, ἄνευ ἄλλης καινοτομίας (1)

Μετὰ τὸν νόμον εἰσαγγελίας τοῦ Σόλωνος, ὁ Ἀριστοτέλης (
Κεφ. 16. 10) ἀναφέρει ἑτέρους νόμους ἀρχαιοτάτους, σχετικοὺς δὲ
τὴν τῆς πολιτείας κατάλυσιν, ὡς ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πεισιστ
(561/0-528/7 π.Χ.) ὑπάρχοντας, παραλείπει δ' ὅμως νὰ ὁρίσῃ
οὗτοι ἐτέθησαν, ἂν πρὸ τοῦ Σόλωνος ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἢ κατά τινα
ἐξοριῶν τοῦ Πεισιστράτου (2). Ἀλλ' ὁπότε δή ποτε οὗτοι καὶ ἀν
θησαν, ἡμεῖς οὐδὲν ἧττον δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς βέβαιο
νόμοι κατὰ τῶν ἐπὶ τυραννίδι ἐπανισταμένων ὑπῆρχον ἤδη ἐν Ἀ
ναις πρὸ τοῦ Σόλωνος, ὅτι δὲ κατὰ τούτους βραδύτερον ἐδικάσθησαν
οἱ μετὰ Κύλωνος (κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μεταξὺ τοῦ 636-6
π.Χ.) (4) καταλαβόντες τὴν ἀκρόπολιν ἐπὶ τυραννίδι (5), τῆς π

(1) Κεφ. 25. Σημειωτέον δ' ὅμως ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ οὐκ ὀλίγα εἰσὶ τὰ
φίβολα. Ὁ Tyrrell ἐν Quart. Rev., 1891, σ. 344 (παρὰ Σάνδυϊ, αὐτ. σ. 103)
ρεῖ τὴν ἐν αὐτῷ περιγραφὴν τῆς κατὰ τοῦ Ἀρ. πάγου ἐπιθέσεως τοῦ Ἐφιάλτου
Θεμιστοκλέους ὡς «λίαν πενιχρὰν καὶ ἀσθενῆ», ὁ δὲ Σάνδυς (αὐτόθ.) καίπερ
νων μᾶλλον ὑπὲρ τῆς γνησιότητος, οὕτως ἀμφιβόλως ἐκφράζεται, ὥστε καὶ οὗτος
ναταί πως νὰ νομισθῇ ὡς ἀμφιβάλλων: «But, while the narrative may be
nuine, we can hardly regard it as authentic». Ὁ δὲ Th. Reinach θεωρεῖ
πλεῖστον τοῦ κεφαλ. τούτου ὡς ὑποβολιμαῖον (Rev. Étud. Gr. 1891, σ. 143
Ὅπως δή ποτε, ὡς νῦν ταῦτα ἔχουσιν, ἔτι μᾶλλον ἡ ἡμετέρα γνώμη ἐνισχύεται
τοὺς ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου εἰσαγγελλομένους ἔκρινεν ἡ Ἀρεοπαγῖτις βουλή,
τως δὲ καὶ τοὺς προδοσίας κρινομένους· διότι, ἂν ἄλλως, πῶς τὸν μὲν Θεμιστο
μηδισμοῦ κατηγορούμενον συναρπάζειν ἔμελλε, ἔτι δὲ μᾶλλον, ἂν μὴ ἦν μόνη κατὰ
Σόλωνος εἰσαγγελίας νόμον ἁρμοδία, διατί οὗτος πρὸς τοὺς Ἀρεοπαγίτας ἔλεγε
δείξει τινὰς συνισταμένους ἐπὶ καταλύσει τῆς πολιτείας»; Ἔτι κατὰ
(Κεφ. 35. 2) φέρεται ὅτι οἱ τριάκοντα καθεῖλον (404|3) ἐξ Ἀρ. πάγου «τοὺς
φιάλτου καὶ Ἀρχεστράτου νόμους τοὺς περὶ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν». Διὰ τῶν
ἐκείνων ἐσῴζετο διαῤῥήδην, φαίνεται, ἡ ἀρχαιοτάτη ἁρμοδιότης τοῦ δικαστηρίου
του ἐπὶ τῶν φονικῶν δικῶν. Ὥστε ταύτην πλέον οἱ τριάκοντα κατήργησαν.

(2) Τὸ τελευταῖον τοῦτο καὶ οἱ ἐκδόται τοῦ Rec. Inscr. Jur. Gr. Sér. 2e, F
I, σ. 48 καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτῶν ᾔκασαν.

(3) Ὅτι οἱ ὑπολειφθέντες ἐκ τῶν μετὰ Κύλωνος ἐπαναστάντων κατὰ τούτους
κάσθησαν, ἐξάγομεν ἐξ ὧν διδάσκει ὁ Πλούταρχ. ἐν Σόλ. §§ 12 καὶ 19. Πρβλ.
Inscript. Jur. Gr. Sér. II, Fasc. 1er, σ. 47.

(4) Ὅρ. Σάνδυν αὐτόθ. σ. 2 καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ.

(5) Πλούταρχ. ἐν βίῳ Σόλων. 12. Ἡρόδοτ. Ε', 71. Θουκυδ. Α', 126. 2. Π

ιως ταύτης πάντως πρὸ τοῦ Δράκοντος γενομένης, καθὰ προκύπτει κ τῆς ἀριστοτελικῆς συγγραφῆς (1).

Ἔχει δ' ὧδε τὸ ἐν λόγῳ ἀριστοτελικὸν χωρίον: «Ἦσαν δὲ καὶ οῖς Ἀθηναίοις οἱ περὶ τῶν τυράννων νόμοι 'πρᾶοι κατ' ἐκείνους ὺς καιροὺς οἵ τ' ἄλλοι καὶ δὴ καὶ ὁ μάλιστα καθήκων πρὸς τὴν ῆς τυραννίδος - -(2) νόμος γὰρ αὐτοῖς ἦν ὅδε: «θέσμια τάδε Ἀθηναίων (3) καὶ πάτρια (4)· ἐάν τινες τυραννεῖν ἐπανιστῶνται [[ἐπὶ τυραννίδι]] (5) ἢ συγκαθιστῇ τὴν τυραν-

ι Πλουτάρχῳ δ' αὖθις (αὐτ. 19) ὅρα καὶ τὸν ιγ' ἄξονα τοῦ Σόλωνος δι' οὗ ἀποδίται ἡ ἐπιτιμία εἰς πάντας ὅσοι ἄτιμοι ἦσαν πλὴν ὅσοι «ἐπὶ τυραννίδι ἔφευγον, ὅτε πὸς ἐφάνη ὅδε».

(1) Πρβλ. Σάνδυν αὐτόθ. σ. 2.

(2) Τὸ εἰκαζόμενον χάσμα πάντες συμπληροῦσι διὰ τῆς λ. [κατάστασιν], ἀλλ' λοι μὲν τιθέασιν ταύτην πρὸ τῆς λ. τυραννίδος (Blass, Sandys), ἄλλοι δὲ μετ' τὴν (Κενυών, Kaib.-Wil.). Ὁ δὲ Rutherford (ἐν Class. Rev. τόμ. ε', 1891, 111) ἤκασε: πρὸς τὴν τυραννίδ(α).

(3) Νῦν θεωρεῖται βεβαία ἡ ἀνάγνωσις: Ἀθηναίων, κατὰ γενικήν, συντασσομένην ὀνόματι θέσμια. Ὅρ. Κόντου Παρατηρήσεις ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. 3, σ. 369.

(4) Οὕτω βεβαίως κατὰ τὸν πάπυρον. Οἱ δὲ Kaib.-Wil. καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ 'ilcken, ἀνδρὸς ἐμπειροτάτου τῆς παλαιογραφικῆς τέχνης, ἀνάγνωσιν: Κ'ΠΑΤΡΙΑ= ιὶ π., ἐπιμένουσιν ἐκδιδόντες κατὰ ⟨τὰ⟩ πάτρια.

(5) Ἐν δὲ τῷ παπύρῳ ταῦθ' ὧδ' ἔχουσι, πλὴν τῶν ἐν παρενθέσει, ἃ ὁ Κενυὼν ἐν α' ἐκδ. προσέθηκεν: «ἐάν τινες τυραννεῖν ἐπανιστῶνται (ἢ) ἐπὶ τυραν-δι τι(ς) συγκαθιστῇ τὴν τυραννίδα, ἄτιμον κτλ.». Εἶτα δὲ μεταγνοὺς ὁ ρὸς ἀνήρ, τὰ μὲν ἐπὶ τυραννίδι, ὡς παρέμβλημα, πάντως ὠβέλισε, τὰ δὲ μετ' τὰ ὧδ' ἀνέγνω: ⟨ἢ⟩ τι⟨ς⟩ συγκαθιστῇ κτλ. Ὡσαύτως δ' ὡς σχόλιον τά: ἐπὶ ραννίδι καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἐκδόται (Blass, Kaib.-Wil., Sandys) ἐνέκλεισαν· ποις δὲ καὶ ὁ ἐκ τῶν ἡμετέρων περὶ τὴν κριτικὴν ἐπιστήμην τὰ μάλιστα εὐδοκιμῶν Π. Ν. Παπαγεωργίου (Ἀθηνᾶς τόμ. 4 σ. 543) ἐν τούτῳ συνεφώνησε, προὔτεινε τήνδε τὴν ἀποκατάστασιν: «ἐάν τινες τυραννεῖν ἐπανιστῶνται ἢ συγκαθιστ(ῶσ)ι τὴν ραννίδα, ἄτιμον κτλ.». Ὁ δὲ σεβαστὸς Διδάσκαλος κ. Κόντος (ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. τοῦ ἔτ. 1891, σ. 368 ἑπ.), θεωρῶν μὲν ὡς ἀλλοκότως προενηνεγμένον τὸν ὑποθετι-ὶ λόγον (: ἐάν τινες κτλ.), ἀήθη δὲ καὶ παράδοξον νομίζων τὴν μετ' ἀπαρεμφ. νταξιν τοῦ ῥ. ἐπανίσταμαι, ἅπαξ ἔτι καὶ μόνον ἀπαντῶσαν παρ' Ἀνδοκίδ. π. ωστ. § 97: «ἐάν τις τυραννεῖν ἐπαναστῇ ἢ τὸν τύραννον συγκατα-στήσῃ», διδάσκει ὅτι ἄμεμπτος κατ' αὐτὸν ἡ παρ' Ἀριστοτέλει ῥῆσις αὕτη θὰ ἐτύγχανεν, ἂν ὧδε ἦν προενηνεγμένη: «ἐάν τις ἐπὶ τῷ τυραννεῖν ἐπανιστῆται ἢ συγκαθιστῇ τὴν τυραννίδα» ἢ «ἐάν τις ἐπανιστῆται ἐπὶ τυραννίδι ἢ κτέ.». Παραπλησίως τῇ δευτέρᾳ εἰκασίᾳ ταύτῃ ἤκασε καὶ ὁ Hager (παρὰ Σάνδυϊ, αὐτ. σ. 65): «ἐάν ς ἐπὶ τυραννίδι ἐπανιστῆται ἢ συγκαθιστῇ τὴν τυραννίδα». Ἡμεῖς, λμῶμεν νὰ δηλώσωμεν ὅτι πάντων τούτων μάλιστα ἡμῖν ἀρέσκει τό: «ἐάν τις ἐπανιστῆται ἐπὶ τυραννίδι ἢ συγκαθιστῇ τὴν τυραννίδα, κτλ.». Τῷ

νίδα, ἄτιμον (1) εἶναι καὶ αὐτὸν καὶ γένος»

Ἐννοεῖται δ' ὅμως ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι ἤργουν ἐπὶ τῆς τυραννίδ[ος] ὑφ' ἧς ἄλλως τε, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει (2), εἶχον ἀφανισ[θῆ] «διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι», καὶ οἱ δημοκρατικοὶ νόμοι τοῦ Σόλωνος.

Τρίτον, σχετικὸν τῷ προκειμένῳ θέματι, νόμον καταλέγομεν [τὸν] περὶ τοῦ ὀστρακισμοῦ, τεθέντα ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους (508/7 π.Χ.) «διὰ τὴν ὑποψίαν τῶν ἐν ταῖς δυνάμεσιν· ὁ γὰρ Πεισίστρατος δημαγωγὸς καὶ στρατηγὸς ὢν τύραννος κατέστη» (3). Δυνάμεθα δὲ [τὸν] νόμον τοῦτον κυρίως ν' ἀποκαλέσωμεν προφυλακτικὸν τῆς τυραννίδ[ος] ἢ τῆς ἐπὶ τυραννίδι καταλύσεως τοῦ δήμου. Ἐχρήσαντο δ' αὐτῷ [τὸ] πρῶτον (488/7 π.Χ.), ὡς μαρτυρεῖ αὖθις ὁ Ἀριστοτέλης (4), κα[τὰ] Ἱππάρχου Χάρμου Κολλυτέως, «δι' ὃν καὶ μάλιστα τὸν νόμον ἔθ[η]κεν ὁ Κλεισθένης»· εἶτα δ' ἐπὶ τρία ἔτη ἐξηκολούθησαν ὀστρακίζ[ον]τες καὶ τοὺς τῶν τυράννων φίλους· «μετὰ δὲ ταῦτα, τῷ τετάρ[τῳ] ἔτει, καὶ τῶν ἄλλων εἴ τις δοκοίη μείζων εἶναι μεθίσταντο» (5). Κα[ὶ]

ὄντι οὐδὲν ἀνυπερβλήτως κωλύει ἵνα τὸ ὕποπτον τυραννεῖν τοῦτο μᾶλλον θεωρήσω[μεν] ὡς παρέγγραπτον, τόσῳ δὲ πιθανώτερον, ὅσῳ τά: ἐπὶ τυραννίδι ἕπονται, κα[ὶ] μεσολαβούσης λ., τοῦ ἐπανιστῶνται· δυνάμεθα ἄρα νὰ ἰσχυρισώμεθα ὅτι τὸ δεύτε[ρον] ἐγράφη πρὸς ἐπανόρθωσιν, ὅτι δὲ τὸ πρῶτον (: τυραννεῖν) ἐπελάθετο νὰ ἐξαλεί[ψῃ ὁ] ἀντιγραφεύς. Ἔπειτα τά: ἐπὶ τυραννίδι, αὐτοῖς ὀνόμασι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν [τοῦ] Πλουτάρχου (Σόλ. § 19) ἔκειντο καὶ ἐν τῷ ιγ' ἄξονι τοῦ Σόλωνος. Τρίτον δὲ [τὴν] καθ' ἑνικὸν ἀριθμὸν ἐκφορὰν τῆς προκειμένης διατάξεως εὕρομεν μὲν ἐν τῷ διειλημμ[ένῳ] νόμῳ παρ' Ἀνδοκίδῃ: ἐάν τις τ. ἐπαναστῇ κτλ., εὑρίσκομεν δὲ καὶ ἐν ἐπιγρα[φῇ] περιεχούσῃ τὸν κατὰ τῶν τυράννων νόμον τῶν Ἰλιέων, περὶ ἧς καὶ ἀνωτέρω (σ. [..]) διελάβομεν, πολλὴν δὲ τὴν σχέσιν ἐχούσῃ πρὸς τὸν ἀρχαιότατον τοῦτον κατὰ τῆς [τυ]ραννίδος ἀττικὸν θεσμόν. Ἔχει δ' ὧδε τὸ τῆς ἐπιγραφῆς χωρίον: «Ὃς ἂν τύραν]νος . . . γένηται - - - ἢ τύραννον στήσῃ ἢ συνεπαναστῇ». (Ὅρ. R. I. Gr. Sér. 2e Fasc. 1er σ. 32 § 13, στίχ. 31).

(1) Οἱ ἐκδόται τοῦ R.I.J. Gr., παρὰ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους γνώμην, ὅτι κα[ὶ] ἦσαν οἱ κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς νόμοι περὶ τῶν τυράννων, καὶ δὴ μάλιστα ὁ περ[ὶ οὗ] ἡμῖν ὁ λόγος, διδάσκουσιν ἀκολούθως τῷ Swoboda, ὅτι ὁ μέγας ἀνὴρ ἐπλανήθη [περὶ] τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῆς λ. ἄτιμος, ἣν ἑρμηνεύουσιν: ἄτιμος τεθνάτω ἢ νηποιν[εὶ] τεθνάτω (Αὐτόθ. σ. 49 καὶ 55). Περὶ τούτου ἔπ. Gell. II, 12 καὶ Cic. ad Attic. [X] 1. 2, τὸν μὲν μεταφράζοντα, τὸν δὲ παραφράζοντα τὸν ἐπίσης παρ' Ἀριστοτ. ἐν Ἀ[θ.] Πολιτ. Κεφ. 8 ἐν τέλ., ἀναφερόμενον νόμον τοῦ Σόλωνος, ἐν ᾧ κεῖται: «ἄτιμ[ον] εἶναι καὶ τῆς πόλεως μὴ μετέχειν» τὸν ἐν στάσει μηδετέροις προσθέμενο[ν].

(2) Ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 22. 1.

(3) Αὐτόθ.

(4) Αὐτόθ.

(5) Αὐτόθ.

τὸ ἡμέτερον Κανταβριγ. λεξικὸν(1) «μόνος Ὑπέρβολος ἐκ τῶν
ἰξων ἐξωστρακίσθη (περὶ τὸ 418 π.Χ.) διὰ μοχθηρίαν τρόπων, οὐ
ὑποψίαν τυραννίδος· μετὰ τοῦτον δὲ κατελύθη τὸ ἔθος».
Μόλις, μετὰ ἑκατὸν ἔτη σχεδόν, ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ περὶ
ρακισμοῦ νόμου, εὑρίσκομεν νέον νόμον κατὰ τῶν καταλυόντων
Ἀθήνησιν δημοκρατίαν ἢ ἐπὶ τυραννίδι ἐπανισταμένων ἢ τὸν τύ-
νον συγκαθιστάντων κτλ. Εἶνε δ' οὗτος ὁ ἐπὶ Γλαυκίππου ἄρχον-
, τῷ 410/9 π.Χ., ἓν ἔτος μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν Τετρακοσίων,
Δημοφάντου εἰσαχθείς, καὶ οὗ τὸ κείμενον περιεσώθη ἡμῖν πλῆ-
παρὰ τῷ Ἀνδοκίδῃ ἐν τῷ περὶ τῶν Μυστηρίων (§ 96-98). Τὸν
ὸν δὲ νόμον ἢ ψήφισμα καὶ ὁ Λυκοῦργος ἱστορικῶς ἐπεκαλέσατο
τῷ κατὰ Λεωκράτους λόγῳ (§ 125), ὃν εἶπε τῷ 331 π.Χ., ἐμνη-
ευσε δὲ καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην (§ 159).
Τέλος, παρὰ τῷ ῥήτορι Ὑπερείδῃ(2) ἐν τῷ ὑπὲρ Εὐξενίππου
ῳ (§ 7 ἐπ.) εὑρίσκομεν σαφῶς μνημονευόμενον(3), ἐν μέρει δὲ καὶ
τοῖς κυριωτάτοις καταχωριζόμενον, τὸν περίφημον εἰσαγγελτι-
ν νόμον, ὅστις καὶ ἰδίᾳ νῦν διαφέρει ἡμῖν. Ὁ ἀκριβὴς χρόνος τῆς
ιγωγῆς τοῦ νόμου τούτου διατελεῖ ἄγνωστος· ἀλλὰ πάντες σχεδὸν
ρωνοῦσιν ὅτι, εἰ μὴ ἀκριβῶς ἐπὶ Εὐκλείδου ἄρχοντος (403/2 π.
, πάντως ὅμως μικρὸν πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτὸν ἐξεδόθη.
Ἱκανὰ εἰσι τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου τούτου προβλεπόμενα ἀδικήματα,
τὰ κυριώτατα ὑπὸ τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν χαρακτηρίζονται ὡς
λήματα καθοσιώσεως(4). Εἰσὶ δὲ τάδε καθ' Ὑπερείδην (ὑ. Εὐ-
ιππ. § 7, 8 καὶ 29): ἐάν τις τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων

(1) Ἐν λ. Ὀστρακισμοῦ τρόπος.
(2) Ὁ Blass ἐν τῇ γ' ἐκδ., σ. XXXIX τοῦ ῥήτορος τούτου, περὶ τοῦ ὀνόματος
ῦ, σημειοῦται καὶ τάδε: «.ΠΕΡΕΙΔΟΥ in ipsius A frag.E invenit. Composi-
esse nomen ex ὑπὲρ et εἶδος ex eo elucet, quod etiam Dorienses
ιερείδης dicebant (v. C.I.Gr. 2448, 2463 b)». Ὡς δ' ἐξάγεται ἐξ ἐπιγραφῆς
I.A. II, 941) περιεχούσης τὸν τοῦ ἔτους 330/29 κατάλογον τῶν διαιτητῶν (ὅρ.
πτ. Ἀθην. Πολ. Κεφ. 53. 4) ὁ Ὑπερείδης ἐγεννήθη τῷ 390/89 π.Χ. Ὅρ. Th.
nach, Rev. Étud. Gr. V (1892) σ. 250. Ἐφημ. Ἀρχ. 1883 σ. 123.
(3) Κατὰ τὸν Comparetti (παρὰ Blass αὐτόθ. σ. LII) τὸν λόγον τοῦτον εἶπε μι-
μετὰ τὸ 330 π.Χ.
(4) Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεόφραστος ἐποιεῖτο λόγον περὶ αὐτοῦ, ὡς μαρτυροῦσι τό τε ἡμέ-
ν λεξικὸν ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ καὶ ὁ Πολυδεύκης ἐν Η. 52.
(5) Πρβλ. ἡμετέρου Ποιν. Ν. ἄρθρ 123 ἐπ.

καταλύῃ ἢ συνίῃ ποι ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου ἢ ἑται[illegible] συναγάγῃ, ἢ ἐάν τις πόλιν τινὰ προδῷ ἢ ναῦς ἢ πε[illegible] ναυτικὴν στρατιάν, ἢ ῥήτωρ ὢν μὴ λέγῃ τὰ ἄριστα τ[illegible] δήμῳ τῷ Ἀθηναίων χρήματα λαμβάνων—καὶ δωρεὰς παρ[illegible] τῶν τἀναντία πραττόντων τῷ δήμῳ. Ἴσως δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτ[illegible] συγχρόνως νόμου προεβλέποντο καὶ τὰ ἐγκλήματα 1) προδοσία[illegible] νεωρίων, 2) ἀρχείων ἐμπυρισμοῦ καὶ 3) καταλήψεως ἀκρ[illegible] περὶ ὧν κατὰ τὴν σαφεστάτην μαρτυρίαν τοῦ Πολυδεύκους (Θ. 15[illegible]) ἐγίγνετο λόγος ἐν ἑτέρῳ λόγῳ τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος, τῷ ὑπὲρ Λυκόφρ[illegible]νος (1). Ἀλλ' ἆρά γε πάντα τἀδικήματα ταῦτα τὸ πρῶτον ἤδη [illegible] τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου προεβλέποντο, ἤ, περί τινων τοὐλάχιστον [illegible] αὐτῶν, καὶ πρότερον ὑπῆρχον εἰσαγγελίαι; Ἡμεῖς οὐδαμῶς πε[illegible] τούτου ἀμφιβάλλομεν, μάλιστα μὲν δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τοῦτο, εἶτα [illegible] διότι διαρρήδην ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εὑρίσκομεν μαρτυρούμενον (2[illegible]) ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Σικελίᾳ συμφορὰν (κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 413[illegible]) πρὸ τῆς καταστάσεως δὲ τῶν Τετρακοσίων (κατὰ Μάϊον τοῦ 411[illegible]) οἱ ὑπὸ τοῦ δήμου αἱρεθέντες τριάκοντα συγγραφεῖς, κυρίως εἰπε[illegible] τοῦτο σπουδαιότατον (3) ἔπραξαν, ὅτι «τὰς τῶν παρανόμων γρα[illegible]φὰς καὶ τὰς εἰσαγγελίας καὶ τὰς προσκλήσεις ἀνεῖλον, ὅπ[illegible] ἂν οἱ ἐθέλοντες Ἀθηναίων συμβουλεύωσι περὶ τῶν προκειμένων[illegible]. Εἶνε ἄρα πρόδηλον ὅτι κατὰ τῶν ῥητόρων, τοὐλάχιστον, «περὶ τ[illegible] λέγειν μὴ τὰ ἄριστα τῷ δήμῳ» (4) ὑπῆρχον ἤδη εἰσαγγελίαι, π[illegible] τῆς θέσεως τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου. Ἀλλ' ὅμως, καίτοι ἡμεῖς ἀδ[illegible] στάκτως τῷ σοφῷ Σταγειρίτῃ πιστεύομεν, ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσ[illegible]μεν ὅτι εἶνε σημειώσεως ἄξιον ὅτι καὶ ὁ Θουκυδίδης (5), καὶ ὁ Αἰσχ[illegible]

1 Ε[illegible] δὲ [illegible], κατὰ [illegible] τὸν Α. Σχαίφερον, μικρὸν πρὸ τῆς Ὀλ. 107. 4. [illegible] δὲ τὸν Η. Η[illegible], ᾧ [illegible] ὁ Blass [illegible]. s. LI [illegible]) συμφωνεῖ, πρὸ τοῦ ἔτους [illegible] κ.λ. [illegible] ἐν Blass [illegible]. s. [illegible] ἐν αὐτῇ ὑποσημειώσεις.

2 Ἀ[illegible] Κε[illegible]. 4.

3 [illegible] ἄλλο μὲν οὐδέν, [illegible] βούληται· ἦν δέ τις [illegible] μεγάλας ζημίας [illegible] [illegible] Α. [illegible].

4 [illegible] § 4 [illegible] § 1.

5 [illegible] παρανόμων ἢ ἄλλῳ τῳ [illegible] [illegible]. Ἡμεῖς [illegible] ὑπὸ τὰς λ.λ.: ἀλλ[illegible]

(1), καὶ ὁ Δημοσθένης (2), ἐν ᾧ προφανῶς ταύτην τὴν περίπτωσιν ὑπὸ τῶν τριάκοντα συγγραφέων καταλύσεως τῶν ἐν λόγῳ δημοκρα-ῶν νόμων ὑπ' ὄψει ἔχουσιν, οὐδεὶς τούτων ἐν τοῖς ὡδ' ὑποσημειουμέ-χωρίοις οὔτε τὰς εἰσαγγελίας οὔτε τὰς προσκλήσεις ἀναφέρει ῶς, ἀλλ' ἅπαντες μόνον τὰς τῶν παρανόμων γραφὰς — καθ' ἡμᾶς ιώτατα, διότι οἱ παλαιοὶ τὰς τελευταίας ταύτας μάλιστα ἐνό-ν συντελεστικωτάτας πρὸς διαφύλαξιν τῆς δημοκρατικῆς πολι-ς, ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοτέλης διέλαβεν εἰδικώτερον καὶ σαφέστερον, ατιθεὶς ἡμῖν ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ αὐτὰς ἴσως τὰς λέξεις τοῦ κόματος. Ὥστε, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ὁ εἰσαγγελτικὸς νόμος τῇ βάσει τῶν προηγουμένων συνταχθείς, τοῦ πρώτου, ὡς εἴρη-(3), τεθέντος ὑπὸ τοῦ Σόλωνος, ἁπλῶς ἐν ἑνὶ περιέλαβε τὰς πρό-ν ἐν διαφόροις νόμοις ἐγκατεσπαρμένας συγγενεῖς διατάξεις, τοῦ οθέτου κατὰ τὸ εἰωθὸς προσθέντος μὲν ἐν αὐτῷ ὅσα λόγῳ τῶν στάσεων ἔκρινεν ἀναγκαῖα ἢ χρήσιμα, ἄλλα δ' ἐκβαλόντος καὶ α μεταρρυθμίσαντος, συμφώνως πρὸς τὰς διαθέσεις καὶ τὰς χρείας τοτε καιρῶν, γενομένων κρισιμωτάτων ἐξ ὧν μέχρις ἐκείνου τοῦ ου διῆλθέ ποτε ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων. Ἄλλως τε, καὶ ἔξω ἐξαιρετικῶν περιστάσεων τούτων, τοιαύτη ὑπῆρξεν ἀείποτε ἡ θης ἱστορία τῆς θέσεως πάντων τῶν νόμων.

ἰς τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον δὲν εἶνε βεβαίως ἀπίθανον νὰ ἐγένοντο εγενεστέρως προσθῆκαί τινες· τοὐναντίον μάλιστα. Ἀλλὰ τὰ περὶ ων διατελοῦσιν ἔτι ἀμφίβολα διὰ τὴν ἔλλειψιν σαφῶν εἰδήσεων. ἡ ἀνωτέρω εἴπομεν ὅτι πιθανῶς ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου ιβλέποντο τἀδικήματα προδοσίας νεωρίων, ἀρχείων ἐμπυ-μοῦ καὶ καταλήψεως ἄκρας· ἀλλὰ τοῦτο εἶνε εἰκασία ἁπλῶς, λως δ' εἶνε ἀπίθανον αἱ διειλημμέναι κολάσιμοι πράξεις νὰ προὐ-θησαν καὶ κεχωρισμένως διὰ νόμου, ἐκδοθέντος μικρὸν πρὸ ἢ μετὰ

ια νοήσωμεν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους διδασκόμενοι τὰς εἰσαγγελίας καὶ τὰς σκλήσεις.

Ἐν τῷ κ. Κτησιφ. § 191: «ἔναυλον γὰρ ἦν ἔτι τότε πᾶσιν ὅτι τηνικαῦτα ὁ δῆ-ατελύθη, ἐπειδή τινες τὰς γραφὰς τῶν παρανόμων ἀνεῖλον».

Ἐν τῷ κ. Τιμοκρ. § 154: «Ἀκούω δ' ἔγωγε καὶ τὸ πρότερον οὕτω καταλυθῆναι ημοκρατίαν, παρανόμων πρῶτον γραφῶν καταλυθεισῶν καὶ τῶν δικαστηρίων ων γινομένων».

Ἀνωτ. σ. 93.

τὸν εἰσαγγελτικόν. Ἐν ψηφίσματι δὲ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίω(ν) περὶ ὑποθέσεων τῶν νεωρίων, ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος (323/2 π. Χ.), περισωθέντι ἡμῖν ἐν ἐπιγραφῇ, λέγεται: «εἶναι δὲ καὶ εἰσαγγ(ε)λίαν αὐτῶν (: τῶν ἀρχόντων τῶν νεωρίων ἢ τοῦ γραμματέως τ(ῶν) ἕνδεκα) εἰς τὴν βουλήν, καθάπερ ἐάν τις ἀδικῇ περὶ τὰ ἐν τ(οῖς) νεωρίοις· τὸ δὲ ψήφισμα τόδε ἅπαν εἶναι εἰς φυλακὴν τῆς χώ(ρας) ἐπειδή ἐστιν περὶ χρημάτων εἰσπράξεως». Ἐκ τούτων συνήγαγ(ον) ἐγένετό τις προσθήκη εἰς τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον, ἀφορῶσα εἰς περὶ τὰ ἐν τοῖς νεωρίοις διαπραττόμενα ἀδικήματα (2). Ἀλλ' ἴσου πιθανῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ νομοθέτης ἐνταῦθ' ἀνα(φέ)ρεται εἰς τὸν διαληφθέντα εἰσαγγελτικὸν νόμον, ἐν ᾧ ἐγίγνετο λ(όγος) περὶ προδοσίας νεωρίων. Εἶνε πιθανὸν ὅμως ὅτι οὗτος διὰ (τοῦ) προκειμένου ψηφίσματος ἐπεκτείνει τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ γνωστοῦ εἰσα(γ)γελτικοῦ νόμου ἐπὶ περιπτώσεως μὴ προβλεπομένης ἐν αὐτῷ, ὁρί(ζων) ὅτι, κατὰ τοὺς ἐν τῷ ψηφίσματι διαληφθέντας ὅρους, ἐὰν οἱ τῶν νε(ω)ρίων ἄρχοντες κτλ. μὴ ἀναγράψωσι ἢ μὴ ἀπαλείψωσιν, καταδιωχ(θή)σονται δι' εἰσαγγελίας (3). Ἀλλ' ὅπερ τὰ μάλιστα ἄξιον προσ(οχῆς) τυγχάνει ὄν, τοῦτο εἶνε αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ ψηφίσματος τού(του) κατατασσομένου ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ἐν τοῖς εἰς φυλακὴν τῆς χ(ώ)ρας νόμοις: «τὸ δὲ ψήφισμα τόδε ἅπαν εἶναι εἰς φυλακ(ὴν) τῆς χώρας, ἐπειδή ἐστιν περὶ χρημάτων εἰσπράξεως» (4).

Καὶ ἤδη, μετὰ τὴν ἀναγκαίαν ταύτην παρέκβασιν, εὐθὺς ἐπαν(ερχόμεθα) ὅθεν ἐξέβημεν, σπεύδοντες πλέον πρὸς τὸ τέλος.

Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (5) ὅτι τὸ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ εἰσ(αγ)γελτικοῦ νόμου κρατῆσαν ἐν Ἀθήναις ἔθος ἵνα καὶ ἀδικήματα, ὅλ(ως) αὐτῷ ἀλλότρια, διώκωνται δι' εἰσαγγελίας, προὔκυψεν ἐκ τῆς νομ...

(1) Ἁπλῶς παρατηροῦμεν ὅτι συλλαβαὶ τοῦ περισωθέντος ἡμῖν ἀντιγράφο(υ) ἀριστοτελικῆς Ἀθην. Πολιτείας οὕτω μεταποιοῦνται.

(2) Ὅρ. ἐν R.J. Gr. Ser. 2e Fasc. 1er σ. 146 ἑπ. τὸ ψήφισμα τοῦτο, περ(ὶ) δὲ σ. 158.

(3) Περὶ τούτων εἰδικώτερον εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σ. 13 ἑπ.).

(4) Τὸ προγενέστερον τοῦτο περὶ χρημάτων εἰσπράξεως ψήφισμα ἐπικυ(ροῖ) καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κ. Εὐεργ. καὶ Μνησιβ. § 40-42, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ εἰσ(αγ)γελίας ἐπὶ παρομοίου θέματος. Πρβλ. δὲ ἃ ἀνωτέρω (σ. 52 σημ. 2) λέγομεν (περὶ) εἰσαγγελίας ἐν περιπτώσει ἀλογίου. Τὸ χωρίον τοῦτο πείθει ἡμᾶς ὅτι ἐπὶ ἀλο(γίου) ἐδύνατο ὁ δοσίλογος νὰ διωχθῇ δι' εἰσαγγελίας.

(5) Σελ. 104 ἑπ.

ιας αὐτοῦ τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου, ὑπεδηλώσαμεν δὲ ἤδη καὶ μετέραν γνώμην, ὅτι ἡ ἑρμηνεία ἐκείνη οὐ μόνον ἄδικος ἦν, ἀλλὰ ἐναντία πρὸς τοὺς λοιποὺς νόμους τῆς πόλεως, ὡς σαφέστατα ιν ὁ Ὑπερείδης ἐν ταῖς ὑπὲρ Λυκόφρονος (1) καὶ Εὐξενίππου (2) γίαις. Τὸ ἔθος ὅμως τοῦτο ἤρξατο ἱκανὰ ἤδη ἔτη πρὸ τῆς ἀπαγτῶν λόγων τούτων, διότι καὶ ὁ Ἰσαῖος ἐν δυσὶ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ, τῷ περὶ τοῦ Πύῤῥου κλήρου καὶ τῷ περὶ τοῦ Ἁγνίου, ιγμμένως ἤδη ποιεῖται λόγον περὶ εἰσαγγελίας, ἐν μὲν τῷ (3) ἐπὶ περιπτώσεως κακώσεως ἐπικλήρου, ἐν δὲ τῷ δευ-(4), ἐπὶ συγγενοῦς νομικοῦ θέματος, τουτέστιν ἐπὶ κακώσεως ῶν, ἀμφότερα ἀδικήματα ἄλλως τε, ἅ, κατὰ νομικὴν ἀκρίησαν διωκτέα οὐχὶ δι' εἰσαγγελίας, ἀλλὰ δι' ἰδίας γραφῆς ν (5). Ὥστε δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἡ παρερμηνεία τοῦ εἰσαγγελιομου ἤρξατο μὲν μικρὸν μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, ὅτι δὲ βαθτὸ κακὸν ἐξίκετο εἰς ὅ σημεῖον, ἀληθῶς καταγέλαστον, παρίαὐτὸ ὁ χαριέστατος Ὑπερείδης.

λὰ τίνα τῶν διατάξεών τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου ἑρμηνεύοντες, δὲ παρερμηνεύοντες, κατέληξαν εἰς τὴν πλημμελῆ ταύτην γιαν;

ἡμᾶς, πιθανωτάτη ὑπόθεσις εἶνε ἡ ἑξῆς, ὑπὲρ ἧς ἄλλως, ζομεν, συνηγοροῦσι μὲν αὐτὰ τὰ πράγματα, συνηγορεῖ δὲ καὶ ρειδης. Κατὰ τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον πρώτιστα καὶ ἀδιακριεἰσαγγελίας διώκεται πᾶς ὅστις, εἴτε ῥήτωρ εἴτε πολίτης ἁπλῶς,

Ξπ. § 12.

Ξπ. §§ 1-3, 4-8, 10, 38.

ς π. τ. Πύῤῥ. κλ. § 46 ἑπ.: «καὶ οὐκ ἂν εἰσήγγελλες πρὸς τὸν ἄρχοντα ῦσαι τὴν ἐπίκληρον ὑπὸ τοῦ εἰσποιήτου οὕτως ὑβριζομένην καὶ ἄκληρον τῆς πατρῴων καθισταμένην, ἄλλως τε καὶ μόνων τούτων τῶν δικῶν (: τῶν ιῶν) ἀκινδύνων τοῖς διώκουσιν οὐσῶν κτλ.». Ἔτι § 51-52, 62.

Περὶ τ. Ἁγνίου κλ. § 6 καὶ 15.

Ἀριστοτ. ἐν Ἀθην. Πολιτ. Κεφ. 56. 6. Ὁ Ἁρποκρατίων ἐν λ. Εἰσαγγετο. λέγων: «ἑτέρα δὲ εἰσαγγελία λέγεται ἐπὶ ταῖς κακώσεσιν», μὴ νοήσας ορμόντως τὸ πρᾶγμα, οἱονεὶ ἐξίσταται ὅτι ὁ Ἰσαῖος ἐν τῷ π. τ. Πύῤῥ. κλ. καλεῖ περὶ εἰσαγγελίας ἐπὶ κακώσεως ὀρφανῶν· διὸ ἐν τέλει τῆς γλώσσης προστίθησι: «Ἰσαῖος μέντοι περὶ τοῦ Ἁγνίου κλήρου τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἰσαγκαὶ γραφὴν ὠνόμασεν». Τούτῳ δὲ φαίνεται ἀκολουθῶν καὶ ὁ ἡμέτερος ικος ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ λέγει: «ἔνιοι δὲ τῶν ῥητόρων εἰώθεσαν καλεῖν καὶ ιγάλα ἀδικήματα εἰσαγγελίας».

φωρᾶται καταλύων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων: «ἐάν τις τὸν [illegible]μον τὸν Ἀθηναίων καταλύῃ». Ἀλλ' ὡς βλέπομεν, ἡ [illegible] [illegible] εἶνε γενικωτάτη, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ ὅλως ἀόριστος, διότι [illegible] πράξεις τῆς καταλύσεως ὁρίζονται δι' αὐτῆς ἢ χαρακτηρίζονται δή ποτε, οὔτε τὰ μέσα, ἅτινα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς [illegible] εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας. Ἐξ ἄλλου κοινῶς [illegible] [illegible] ὑπῆρχεν ἤδη ἡ ἀρχή, ὅτι κάλλιστον ἔρεισμα πάσης [illegible] [illegible] δὲ τῆς δημοκρατίας, εἶνε οἱ νόμοι αὐτῆς, οἷς [illegible] [illegible] μετ' οὐ πολὺ αὐτῆς τῆς πολιτείας ἡ κατάλυσις. [illegible] [illegible] ὅτι οἱ ῥήτορες καὶ οἱ ἄλλοι ἄγνωστοι λογογράφοι [illegible] [illegible] κ.Χ., τοῦτο μὲν τὸ ἀόριστον καὶ γενικὸν τῆς [illegible] [illegible] ἐπωφελούμενοι, τοῦτο δ' ὁρμώμενοι ἐκ τῆς διειλημμένης [illegible] [illegible] κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς καταλύτην τῆς δημοκρατίας [illegible] [illegible] παραβαίνοντά τινα τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς [illegible] [illegible] οἱ περὶ ὀρφανῶν καὶ ἐπικλήρου κακώσεως, [illegible] [illegible], κατὰ τὰς ἰδέας τῶν Ἀθηναίων, πρὸς αὐτὴν τὴν [illegible] [illegible] τῆς ἐλευθέρας πόλεως, εἶτα δὲ καὶ βαθμηδόν, καὶ [illegible] [illegible] μέχρις αὐτοῦ τοῦ περὶ μέτρου μισθώσεως τῶν [illegible] [illegible] ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ (1). [illegible] δὲ ἡμεῖς τοὐλάχιστον, θὰ ἠρνούμεθα ἵν' [illegible] [illegible] εἰς τηλικαύτην τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου [illegible] [illegible] Ὑπερείδης (2) καὶ αὐτὰ ἔτι παρετίθει ἡμῖν τὰ τῶν [illegible] [illegible] διότι πλέονος ἐμίσθουν τὰς αὐλητρίδας ἢ ὅσου [illegible] [illegible] Τοιαύτας δὲ παραλόγους εἰσαγγελίας καὶ ἄλλας [illegible] [illegible] ὁ ῥήτωρ, καταδικάζων καὶ στηλιτεύων τὴν [illegible] [illegible] ὄντως νομολογίαν.

[illegible] δὲ τοιαύτη κατ' ἀλήθειαν ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς [illegible] [illegible] τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου, ἅπαξ μὲν [illegible] [illegible] ὁ Ὑπερείδης ἐν οἷς ἐν τῷ ὑπὲρ Εὐξενίππου λόγῳ (§ 3). [illegible] τῶν αἰτιῶν, δι' ἃς παρανόμως εἰσηγγέλθησαν [illegible]

(1) [illegible] τάς τε αὐλητρίδας καὶ τὰς ψαλτρίας καὶ τὰς κιθαριστρίας [illegible] [illegible] ὅπως μὴ πλείονος ἢ δυεῖν δραχμαῖν μισθωθήσονται, καὶ [illegible] [illegible] λαβεῖν, οὗτοι διακληροῦσι καὶ τῷ λαχόντι μισθοῦσιν».

(2) [illegible] § 3.

(3) [illegible]

ανεῖ: «οὐδεμία δήπου τῶν αἰτιῶν τούτων οὐδὲν κοι-
ῖ τῷ εἰσαγγελτικῷ νόμῳ»· ἀλλ' εἶνε πρόδηλον ὅτι, ἐὰν
ιε νόμος περὶ καινῶν ἢ ἀγράφων ἀδικημάτων, ὡς πλημμελῶς
αγενέστεροι ἐνόμισαν, ἢ ἐὰν διὰ νόμου τινὸς οἵου δή ποτε ἐχο-
το ἐξουσία πρὸς τοιαύτας εἰσαγγελίας, ἔξω τῶν περιπτώσεων τοῦ
γελτικοῦ νόμου, οὐδέποτε ὁ ῥήτωρ πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτῶν θὰ
λεῖτο αὐτὸν τοῦτον τὸν εἰσαγγελτικὸν νόμον, ἰσχυριζόμενος ὅτι
ν οὐδεμία τούτων κοινωνεῖ πρὸς αὐτόν (1). Σαφῶς δ' ὅμως
τὸ πρᾶγμα δι' ὧν ὀλίγων λέγει ἐν τῷ ὑπὲρ Λυκόφρονος λόγῳ
«καὶ ἐμὲ μὲν αἰτιᾷ ἐν τῇ εἰσαγγελίᾳ **καταλύειν τὸν**
ον **παραβαίνοντα τοὺς νόμους**, αὐτὸς δ' ὑπερπηδή-
ἅπαντας τοὺς νόμους εἰσαγγελίαν δέδωκας ὑπὲρ ὧν
αἱ πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ἐκ τῶν νόμων εἰσίν, ἵνα
ον μὲν ἀκίνδυνος (2) εἰσίῃς εἰς τὸν ἀγῶνα, ἔπειτα ἐξῇ
ραγῳδίας γράψαι εἰς τὴν εἰσαγγελίαν». Ὥστε, ἰδοὺ ἐν
λίγοις τούτοις πάνυ εὐγλώττως ἐκπεφρασμένη, ἔνθεν μὲν ἡ αἰ-
ία τῆς πλημμελοῦς τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου ἐπεκτάσεως διὰ
ὐθαιρέτου καὶ παρανόμου ἑρμηνείας αὐτοῦ τοῦ νόμου τούτου,
δὲ τὸ κρύφιον ἐλατήριον τῆς τοῦ νόμου καταστρατηγήσεως,
βεβαίως οὐκ ὀλίγον καὶ τοῦτο συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς
θεωρίας καὶ νομολογίας. Εἰσηγγέλθη δὲ ὁ Λυκόφρων ὅτι κατα-
τὸν δῆμον, παραβαίνων τοὺς νόμους, διότι παρακολου-
οτε, ὅτε Χάριππος ἐγάμει τὴν γυναῖκα, παρεκελεύετο αὐτῇ
μὴ πλησιάσῃ Χαρίππῳ, ἀλλὰ διαφυλάξῃ αὐτήν (3). Εἶνε δὲ ση-
ιως ἄξιον ὅτι ὁ ῥήτωρ Λυκοῦργος, ἀνὴρ εἴπερ τις καὶ ἄλλος
ότατος καὶ αὐστηρότατος, συνηγόρησε καὶ συνήργησεν ἐν τῇ
Λυκόφρονος προκειμένῃ εἰσαγγελίᾳ (4). Ἦν, φαίνεται, ἐκ τῶν
ὶν τῆς εὐρυτάτης ἑρμηνείας τοῦ εἰσαγγελτικοῦ νόμου.
μεινε δὲ καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις διαβόητος ἡ μνήμη τῶν

(1) Ὁ αὐτὸς δ' ἐν τῷ ὑ. Εὐξενίππ. § 9 χλευάζων τὸν ἀντίδικον, λέγει: «ἀλλ' ὅμως
ατος οὕτως ἐστὶν ἀνδρεῖος, ὥστε εἰσαγγελίαν διώκων οὐκ ἔφη δεῖν τοὺς φεύ-
τῷ εἰσαγγελτικῷ νόμῳ χρῆσθαι κτλ.».

(2) Πρβλ. ἔτι § 8. Ἰσαῖ. κ.τ. Πύῤῥ. κλ. § 47. Πολυδεύκ. Η. 52. Ἁρποκρατ. ἐν
αγγελία.

(3) Αὐτόθ. § 3.

(4) Αὐτόθ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	[illegible]	»	[illegible]	» [illegible]
»	[illegible]	»	14	»	σελ. 42	» σελ. [illegible]
»	[illegible]	σημ.	[illegible]	»	σ. 46 σημ. 1	» σ. [illegible] σημ. [illegible]
»	[illegible]	[illegible]	[illegible]	»	ἐ[illegible]οπὴν	» ἐ[illegible]πὴν.
»	[illegible]	»	13	»	(4)	» [illegible]
»	[illegible]	»	13	»	(2)	» (3).
»	[illegible]	σημ.	1	»	σελ. 7	» σελ. [illegible]
»	[illegible]	[illegible]	[illegible]	»	δίκης ὄνομα	» ὄνομα δίκης.
»	[illegible]	»	11	»	κατὰ τὸν	» κατὰ τῶν.
»	[illegible]	»	1[illegible]	»	δικαιδοσίαν	» δικαιοδοσίαν.

» [illegible] » 1[illegible] μετὰ τὴν λ. λόγῳ πρόσθες: (3) καὶ μετὰ τὴν λ. [illegible] ἀντὶ (3) γρ. (4).

» [illegible] » [illegible] μετὰ τὴν λ. καθοσιώσεως ἀντὶ (4) γρ. (5).

Π. Σ. Φ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ομ. Ι', σελ. 521, 3 καὶ σελ. 525, 3. προσθετ.: Ἐγένοντο δὲ μεταβολαί τινες καὶ προσθῆκαι.

λ. 537, 5-6, σελ. 165, 24 γραπτ. οὔτ' ἀπελπίζομεν.

λ. 537, 9 καὶ ἐν Σωκρ. Τόμ. Α', σελ. 324 ἐξαλειπτέον τὸν ' καὶ τὸν 26τον στίχον.

λ. 490, 29 γραπτ. Στοιχ. καὶ σελ. 514, 25 Βλομφίελδον.

λ. 537, 8-9 ἐν Σωκρ. Τόμ. Α', σελ 481.11 γραπτ.: Πολλὰς ιεινὰς ὕβρεις—Κοραῆς καὶ σελ. 540,17: Μεγίστη δ' ἀνία κτέ.

Βέβλαμμαι-Ἔβλαμμαι.

γράψαμεν τῷ 1874τῳ ἔτει ἐν Σωκρ. Τόμ. Α', σελ. 130 «Λέ δ' ὅμως πάντοτε βέβλαμμαι, εἰ καὶ ὁ Εὐστάθιος σελ. 759 ὡς ικὸν μνημονεύει τὸ ἔβλαμμαι».

λοῦμεν δὲ νῦν ὅτι εὕρομεν ἔπειτα καὶ τὸν τύπον ἔβλαμμαι ἐν ιᾷ ἐπιγραφῇ. Φέρεται ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Διττεμβεργήρου ἐκδοθείσῃ 883τῳ ἔτει Συλλογῇ Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν 344, 84 (σελ. «τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν τῶι κοινῶι πολέμωι ἐβλαμμένοις».

Κ. Σ. Κ.

ΨΑΡΟΝΕΦΡΙΑ

Ἡ λέξις αὕτη ἐν οὐδενὶ λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης ἀνα[illegible]φομένη ἀνεγνώσθη καὶ ἐδημοσιεύθη Deutsch. medicin. Wochenschrift 1898 12-14 ἐκ Παρισινοῦ χειρογράφου τῆς δεκάτης ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος περιέχοντος ἀνατομικὰ σχήματα· ἐδήλου δὲ τ[illegible] ῥαχίτας μῦς, οὓς ἀλώπεκας, νεφρομήτρας, νεφρούς ἐκάλουν ἀρχαῖοι, ψοίας δὲ, ψύας καὶ ψόας οἱ Ἴωνες καὶ οἱ μεταγενέστεροι· πρβλ. Ἀθηναίου 339 b «ὀσφύος αἱ ἐκ πλαγίων σάρκες ἐπανεστηκυῖαι ψύαι . . . . σάρκες μυωταὶ καθ' ἑκάτερον [illegible]ρος, ἃς οἱ μὲν ψόας, οἱ δὲ ἀλώπεκας, οἱ δὲ νεφρομήτρας καλοῦσι. Μνημονεύει δὲ τῶν ψοῶν καὶ Ἱπποκράτης . [illegible] ὠνομάσθησαν δὲ οὕτως διὰ τὸ ῥᾳδίως ἀποψᾶσθαι». [illegible] Φρυν. Rutherford σελ. 359 «ψύα· οἱ μὲν ἁπλῶς ἁμαρτάνοντες διὰ τοῦ υ, οἱ δὲ διπλῇ ἁμαρτάνοντες διὰ τοῦ οι· ἔ[illegible] δὲ καὶ τὸ ὄνομα πολὺ κίβδηλον· νεφρὸν οὖν λέγε». καὶ Φ[illegible]του Λεξ. «ψόας ἢ ψοίας ἢ ὅπη χρὴ καλεῖν παρ' οὐδενὶ τ[illegible] Ἀττικῶν εὗρον· οἱ δὲ παλαιοὶ τῶν γυμναστῶν ἀλώπεκ[illegible] προσαγορεύουσιν».

Παρὰ Προδρόμῳ Β' 106 ἀναγινώσκεται «καὶ λιπαρὸν προ[illegible]τικὸν ἀπὸ τὸ μεσονέφριν» ἤτοι ἀπὸ τοῦ μέσου, τοῦ περὶ τ[illegible] νεφροὺς μέρους τοῦ προβάτου. καὶ Γ' 606 «ἐκ τὰς πολλὰς ἐδ[illegible]ἐπῆραν δουλείας τὰ νεφρά μου». Ὁμοίως λέγομεν καὶ ἡμεῖς [illegible] «ἐκόπηκαν ἢ ἐπιάσαν τὰ νεφρά μου ἀπὸ τὸ σκύψιμ[illegible] ὅπως συμβαίνει κατὰ τὸν θερισμὸν ἢ κατὰ τὴν συλλογὴν τῶν ἐλαιῶν [illegible] δὲ τὰ περὶ τὸν ὀσφῦν μέρη τῆς ῥάχεως. Ὅπως δ' οἱ νεφροὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις ἐλήφθησαν μεταφορικῶς, πρβλ. τ[illegible] νεφρῶν μάρτυς ὁ Θεός. Σολομ. Σοφίας 1, 6, ὁ ἐτάζων κα[illegible] δίας καὶ νεφρούς Ψαλμ. 7. 10, πύρωσον τοὺς νεφρο[illegible] μου καὶ τὴν καρδίαν μου 25. 2, καὶ ἐτρόμησαν οἱ νεφ[illegible] αὐτοῦ Μακκαβ. Α. 2. 25. οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν τὰ νεφρὰ λεγ[illegible]ται μεταφορικῶς, ὁ χ. ἐκόπηκαν τὰ νεφρά του ἤτοι αἱ δυνάμ[illegible]

καὶ ἄνθρωπος νεφρωμένος (παρὰ Παππαζαφειροπούλλῳ δηλοῖ ἄνθρωπον εὔρωστον, ὑγιᾶ. Καὶ ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν τικῶν δυνάμεων ἐπεκτείνεται ἐπὶ τὰς ἠθικάς, αὐτὸς ἔχει νεήτοι εἶναι πλούσιος.

λέχθη δὲ τὸ ὄνομα κατ' οὐδέτερον γένος τὰ νεφρὰ πάντως κατὰ λευρά, ἐπειδὴ διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς σημασίας τὰ νεφρὰ κατέιν ὁμόσημα σχεδὸν τοῖς πλευροῖς. Καὶ ἐν Κρήτῃ μὲν λέγεται κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν τὰ νεφρά, ἐν Ἀμφίσσῃ δὲ ἐπλάσθη ῦ πληθυντικοῦ καὶ ὁ ἑνικὸς τὸ νεφρόν, διότι καὶ τὰ πλευρὰ λευρὸν λέγεται.

ζεται δὲ καὶ τὸ ἀπαθὲς ὁ νεφρὸς οἱ νεφροὶ ἐν Κρήτῃ καὶ χοῦ, ἀλλ', ἐφ' ὅσον ἐπίσταμαι, ἐπὶ μόνης τῆς κυριολεκτικῆς σηις· πολλαχοῦ δ' ὅμως ἀντ' αὐτοῦ λέγεται τὸ ὑποκοριστικὸν τὸ ὶ τὰ νεφριά.

δὲ πρῶτον συνθετικὸν ψαρο- οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὸ ὄψον ιον ψάρι, ἐπειδὴ κατ' ἀλήθειαν αἱ ψόαι, οἱ ῥαχῖται μύες ἰαν οὔτε κατὰ τὸ σχῆμα οὔτε κατά τι ἄλλο ἔχουσι πρὸς τοὺς ὁμοιότητα, καθ' ὅσον οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐπιμήκης λωρὶς κρέακτὰ μῆκος καὶ ἑκατέρωθεν τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Παράγεται ι μὴ ἀπατῶμαι, ἐκ τοῦ ἀρχαίου ψοία ψοιάριον-ψάριον-(πρβλ. ψίαθος ψιάθιον-ψάθα), διὸ ἐν Κρήτῃ, Χίῳ καὶ ἀλλαχοῦ ζεται ἁπλῶς «Ψάρι π.χ. τοῦ χοίρου» ἡ λωρὶς τοῦ κρέατος , ἐν Βελβενδῷ δὲ τῆς Μακεδονίας ἀκριβέστερον ψαρονέφ ἤτοι νέφρι καὶ ἐν Κύμῃ ψαρονεύρι, ἢ κατά τινα παρετυμολογίαν τὸ νεῦρον, ἢ ἐπειδὴ κατὰ τὸν Βυζάντιον ἐν λεξικῷ τῆς καθ' ἡμᾶς ινικῆς ἡ λέξις νεῦρον σημαίνει καὶ τὸν μῦν ἢ μυῶνα (ὅπερ ἐγὼ ι), ὥστε τὸ ὅλον σύνθετον τῶν Κυμαίων σημαίνει τὸν μυῶνα ιῶν.

παρὰ Προδρόμῳ ἄρα μεσονέφρι καὶ τὰ νεφρὰ καὶ ἡ παρ' συχνὴ χρῆσις τῶν λέξεων νεφρὸς νεφροὶ νεφρὰ νεφρὶ νεψάρι ἐπὶ τῆς ψόας, καὶ ψαρονέφρι διδάσκουσιν ὅτι καὶ τὸ ῦ μνημονευθέντος χειρογράφου ἀναγνωσθὲν ψαρονέφρια ἔχει

Γ. Ν. Χ.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἀνώμαλα ἀριθμητικὰ ἐν ταῖς διαφόροις γλώσσαις (1

Καίτοι σήμερον ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις, τῶν πεπολιτισμένων τ λάχιστον λαῶν, ἐπεκράτησεν ἡ πρὸς τὸ δεκαδικὸν σύστημα προ μογὴ τῶν ἀριθμητικῶν, ἐν τούτοις ἀπαντῶσιν εἰσέτι εἴς τινας γλώ σας, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ, ἀριθμητικά, λείψανα παλαιῶν διαφ ἀριθμητικῶν συστημάτων, ἢ καὶ ὅλως ἀνώμαλα, ὧν δηλαδὴ παραγωγὴ εἶναι εἰσέτι ἄγνωστος ἡμῖν. Ἡ ἔρευνα τούτων, ἡ μαθη ματικὴ δηλαδὴ ἐξήγησις τοῦ πῶς ἐσκέφθησαν οἱ ταῦτα σχημα σαντες, ἀνήκει μᾶλλον τῇ μαθηματικῇ ἢ τῇ γλωσσολογίᾳ, διότι αὐτοῖς δὲν πρόκειται περὶ τῆς ἐξωτερικῆς, τῆς γλωσσικῆς μορφ τῆς λέξεως, ἀλλὰ περὶ τοῦ μαθηματικοῦ συλλογισμοῦ τῶν εὑρ των αὐτάς. Γνωστὸν εἶναι, ὅτι τὸ δεκαδικὸν ἀριθμητικὸν σύστη ὅπερ παλαιόθεν παρὰ τοῖς πλείστοις λαοῖς ἦτο διαδεδομένον, α ἔχει τοὺς δέκα δακτύλους τῶν χειρῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως δηλ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν συγκεκριμένων ἐν γένει πραγμάτων μετέβη β μηδὸν εἰς τὰς ἀφῃρημένας ἐννοίας, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀριθμήσει ἐκεῖ ὅπερ σήμερον φαίνεται ἁπλῆ παιδιὰ καὶ τῷ ἀγραμμάτῳ, ἡ ἀφῃρη μένη ἀρίθμησις, ἦτο πάντως ἄγνωστον καὶ ἀκατανόητόν τι εἰς τ πρώτους ἀνθρώπους. Ἡ ἀρίθμησις τότε ἦτο συγκεκριμένη, δηλαδὴ παραβολὴ τοῦ ἀριθμητέου ποσοῦ πρὸς ἄλλο γνωστὸν ἠριθμημένον ἤδη, ἑκάστης μονάδος τοῦ ἑνὸς πρὸς ἑκάστην τοῦ ἄλλ Τί δὲ φυσικώτερον τοῦ νὰ ληφθῇ ὡς βάσις τὸ πλῆθος τῶν δακτύλ οὓς ὁ ἄνθρωπος παντὸς ἄλλου πλήθους ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων τ τοτε προχειροτέρους ἔχει; Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἔχει 5 ἢ 10 ἢ 20 δ

(1) Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ «Μαθηματικῷ Συλλόγῳ τῆς Γοττίγγης», τῇ 27 Νο βρίου/9 Δεκεμβρίου 1898.

..λους, καθ' ὅσον λαμβάνονται ἢ οἱ τῆς μιᾶς μόνον χειρὸς ἢ ἀμφο-
..ρων ἢ καὶ οἱ τῶν ποδῶν. Δι' ὃ καὶ παρήχθησαν τὰ τρία ἀριθμη-
..κὰ συστήματα πενταδικόν, δεκαδικὸν καὶ εἰκοσαδικόν (1).
..αθ' ἡμᾶς μάλιστα τὸ εἰκοσαδικὸν εἶναι τὸ παλαιότατον πάντων,
..ὅτι οἱ τότε ἄνθρωποι δὲν εἶχον λόγον, ὡς οἱ κατόπιν, νὰ μὴ συν-
..ιθμῶσι καὶ τοὺς δέκα δακτύλους τῶν ποδῶν, ἀφοῦ, μὴ φέροντες
..ιπόδια καὶ ὑποδέσεις, ὡς οἱ νῦν, εἶχον πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ
..υτους. Ἡ τοῦ Darwin θεωρία, ὡς εἰκός, προσεπικυροῖ τὴν ὑπόθε-
..ν ταύτην. Ἀλλὰ πάντων ἀρίστη βεβαίωσις εἶναι τὰ εἰκοσαδικὰ συ-
..ήματα, ἅτινα ἀπαντῶμεν παρὰ παλαιοτάτοις λαοῖς, περὶ ὧν κα-
..τέρω. Ὁ Cantor (ἔνθα ἀνωτ.) ἀναφέρει ἀληθῶς καὶ λαοὺς ἔχοντας
..ιθμητικὰ συστήματα διάφορα τοῦ πενταδικοῦ, τοῦ δεκαδικοῦ καὶ
..ῦ εἰκοσαδικοῦ, καίπερ ὀλίγα. Καὶ φαίνονται μὲν ταῦτα ἐξαιρέσεις
..ὶ ἀντιστρατευόμενα τῇ ἀρχῇ, ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δακτύλων
..λαστήσαν τἀριθμητικὰ συστήματα· οὐδὲν δὲ περὶ αὐτῶν ἐξηγη-
..κὸν ἀναφέρει ὁ Cantor. Ἐν τούτοις, ἄν τις ἐπιστήσῃ τὸν νοῦν μᾶλ-
..ν ἐπιμελῶς, εὐκόλως εὑρίσκει καὶ τούτων τὴν γένεσιν καὶ δὴ ἀπὸ
..ς αὐτῆς σχεδὸν ἀρχῆς. Ὄντως παρατηρεῖται, ὅτι τὰ συστήματα
..ῦτα δὲν εἶναι τυχαῖα, οὐδὲν ὑπάρχει π. χ. δεκατριαδικὸν ἢ δεκα-
..ταδικὸν ἢ ἑπταδικὸν κττ. ἀλλ' εἶναι πάντα ἢ ἑνδεκαδικὰ ἢ δωδε-
..δικὰ ἢ ἑξαδικά. Ἑνδεκαδικὸν ἔχουσι, μόνοι αὐτοί, οἱ Νεοσηλανδοὶ
..γενεῖς, οἱ Μαορὶ καλούμενοι, ἑξαδικοῦ λείψανα εὑρίσκει τις ἐν τῷ
..as-Breton καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Βολασῶν ἢ Βουραμανῶν ἐν τῇ
..τικῇ Ἀφρικῇ, ἴσως δὲ καὶ ἀλλαχοῦ, δωδεκαδικοῦ δὲ πολλὰ λεί-
..ανα ἐν πλείσταις γλώσσαις (2). Πῶς λοιπὸν ἐξηγητέον τὰ συστή-
..ατα ταῦτα; Καθ' ἡμᾶς τὸ ἑνδεκαδικὸν μὲν παρήχθη ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ
..ῶν δακτύλων τῶν χειρῶν καὶ τῆς κεφαλῆς. Ἤρχετο δηλαδὴ ἡ μέ-
..τρησις ἀπὸ τῆς μιᾶς χειρός, μετέβαινε δὲ διὰ τῆς κεφαλῆς εἰς τὴν
..ἑτέραν χεῖρα (3). Τὸ ἑξαδικὸν ἐξηγεῖται ὡς: ἡ χεὶρ ἢ ὁ βραχίων σὺν
..ῖς πέντε δακτύλοις καὶ τὸ δωδεκαδικόν, ὡς: οἱ δέκα δάκτυλοι τῶν
..ιρῶν σὺν τοῖς βραχίοσιν (ἢ χερσὶν) ἢ σὺν τοῖς ποσίν. Ὅτι δὲ τοῦτο
..τως ἔχει, ἐπικυροῖ, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἡ παρ' οὐδενὶ λαῷ παρα-

(1) Πρβλ. Cantor: Geschichte der Mathematik, I, Einleitung.

(2) Cantor, ἔνθα ἀνωτ.

(3) Ἤ, καί: ὁ ἄνθρωπος σὺν τοῖς δέκα δακτύλοις τῆς χειρός, ἄν τις προκρίνῃ τοῦτο.

τηρηθεῖσα ὕπαρξις ἑτέρου ἀριθμητικοῦ συστήματος. Ἀπόδειξιν βεβαίως μαθηματικὴν τῶν τοιούτων δὲν δύναταί τις νὰ δώσῃ, πιθανότητας μόνον νὰ προσαγάγῃ καὶ ἐνδείξεις καὶ ἴσως καὶ τὴν λογικήν, ἐν μέρει. Πάντως ὅμως τοῦτο εἶναι πιθανόν, ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει μελῶν τοῦ σώματος ἐξελέχθησαν τὰ ἀριθμητικὰ συστήματα.

Ἵνα τελειοτέρα γίνῃ ἡ κατανόησις τῶν μετέπειτα, καλὸν νὰ προηγηθῇ τὸ ἑπόμενον σχῆμα ἢ διάγραμμα, ὅπερ παριστᾷ, ἂν καὶ ἀτελῶς, τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀριθμητικῶν λέξεων ἐν τῷ δεκαδικῷ συστήματι ἐν πάσαις περίπου σήμερον ταῖς γλώσσαις:

$\widehat{1}$	$\widehat{10+1}$ ἢ $\widehat{1+10}$	$\widehat{2-}+1$ ἢ $1+\widehat{2-}$..	$\widehat{100}$	
$\widehat{2}$	$\widehat{10+2}$ ἢ $\widehat{2+10}$	$\widehat{3-}$............	$\widehat{2\times100}$	
$\widehat{3}$	»	$\widehat{4-}$.....	......	....
$\widehat{4}$	»	$\widehat{5-}$..........	......	....
$\widehat{5}$	»	$\widehat{6-}$..........	......	....
$\widehat{6}$	»	$\widehat{7-}$.....	......	....
$\widehat{7}$	»	$\widehat{8-}$.	. ....	...
$\widehat{8}$	»	$\widehat{9-}$..........	......	. .
$\widehat{9}$	$\widehat{10+9}$ ἢ $\widehat{9+10}$	$\widehat{100}$........	$\widehat{1000}$	
$\widehat{10}$	$\widehat{20}$			

ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ ἐσημειώθησαν συμβολικῶς διὰ $\widehat{1}$, $\widehat{2}$ .. αἱ δέκα διάφοροι λέξεις, ἃς πᾶσα γλῶσσα ἔχει διὰ τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2... ..10. Οἱ κατόπιν ἀριθμοὶ ἐδηλώθησαν διὰ $\widehat{10+1}$ ἢ $\widehat{1+10}$· δηλοῖ δὲ τὸ σύμβολον τοῦτο λέξιν τινὰ σύνθετον ἐκ τῶν δύο ἀριθμητικῶν 1 καὶ 10 (ἥτις ὅμως δύναται καὶ νὰ εἶναι παρηλλαγμένη ὀλίγον ἢ συντετμημένη, π. χ. Γαλλιστὶ quinze = 15, ἀλλὰ Λατινιστὶ quindecim = quinque et decem κτλ.)· διὰ τὰ 20, 30, ..., 100, ἐγράφη τὸ σύμβολον $\widehat{2-}$, $\widehat{3-}$, ... ὅπερ δηλοῖ λέξιν ἐκ τοῦ 2, 3.. παραγομένην τῇ προσθήκῃ ἐπιθήματός τινος, ὅπερ εἶναι ἢ αὐτὴ ἡ λέξις 10 ἢ παραφθορὰ ἢ συντόμευσίς τις αὐτῆς (ἐν τῇ Γερμανικῇ π. χ. εἶναι

ουτο: zig, zwanzig. dreissig (ἀντὶ zweizig, dreizig: γλωσσικαὶ ἀνωμαλίαι, καὶ ξέναι ἡμῶν ἑπομένως), vierzig, fünfzig,...., eunzig. Ἐν τῇ Ἀγγλικῇ *ty* (πρβλ. ten = δέκα): twenty, thirty, rty,, ..., ninety, ἐν τῇ Νορβηγικῇ: *ti* (ti = 10): tretti, fyrti κτλ. ... nitti, ἐν τῇ Σουηδικῇ: *tio* (tio = 10) trettio, furtio... ittio, ἐν τῇ Ῥωσσικῇ: *dessiat* (dessiat = 10), ἐν τῇ Λατινικῇ: *inta* (κατὰ τοὺς γλωσσολόγους παράγωγον ἐκ τοῦ decem), ἐν τῇ λ]ηνικῇ κοντα (ταὐτὸν τῷ ginta κτλ. κτλ.) διὰ τὸ 100 ἔχουσι ἅπασαι αἱ γλῶσσαι ἰδίαν λέξιν· τὰ 200, 300,...,1000 σχηματίζονται συνήθως διὰ δύο λέξεων δὶς 100, τρὶς 100 κτλ. (1)... Διὰ τὸ χίλια ἐπίσης ὑπάρχει ἰδία λέξις· πέραν τούτου διὰ τὸ 10000 μόνη ἴσως ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ παρουσιάζει τὴν λέξιν μύρια· αἱ νεώτεραι Εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι στεροῦνται ἰδίας λέξεως, ὡς καὶ διὰ τὸ 100000 εκφράζουσι δὲ ταῦτα διὰ πολλαπλασιασμοῦ 10×1000, 100×1000), ...ιον δὲ διὰ τὸ ἑκατομμύριον, δισεκατομμύριον κτλ. ἔχουσι πλάσει ...ς νέας λέξεις million, billion, trillion, κτλ. ἃς αἱ σημεριναὶ ἀνάγκαι ἐγέννησαν.

Πρώτην διαφορὰν ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω διαγράμματος παρουσιάζουσι γλῶσσαί τινες, ὡς σχηματίζουσαι ἀριθμητικά τινα δι' ἀφαιρέσεως. Οὕτως π. χ. ἔχομεν ἐν τῇ Λατινικῇ καί: undeviginti, duodevinti, ..., duodecentum, undecentum, ἀντὶ τῶν κανονικῶν: todecim, novedecim, ..., nonaginta octo, nonaginta novem. Τοῦτ' αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ἐν ταῖς φράσεσι: δυοῖν δέοντες ἑξήκοντα, ἑνὸς δέοντος πεντήκοντα, καὶ τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια (Θουκυδίδης). Καὶ ἐν τῇ Σανσκριτικῇ (ūnavincati (19), ēkōnaschaschta (59) κτλ.) ἀπαντᾷ τοῦτο καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις γλώσσαις τῆς Ἀφρικῆς κτλ. Εἶναι δὲ καὶ λίαν ...σικόν, διότι εὐκολώτερον π. χ. εἶναι νὰ ἀφαιρέσῃ τις ἀπὸ τὰ 20 ἢ νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ 10 ἐννέα, ἐπίσης νὰ εἴπῃ 10000 παρὰ 300 ἐννέα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι κτλ.

Ἔλθωμεν νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα ἀριθμητικὰ συστήματα καὶ τὰ σημεῖα λείψανα αὐτῶν.

Εἰκοσαδικοῦ συστήματος παραδείγματα ἄριστα εὑρέθησαν ἐν τῇ

(1). Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ ἔχουσι συνάψει εἰς ἓν τὰς δύο λέξεις: διακόσιοι (διακατίοι Δωρικῶς), ducenti κτλ.

τηρηθεῖσα ὕπαρξις ἑτέρου ἀριθμητικοῦ συστήματος. Ἀπόδειξιν βεβαίως μαθηματικὴν τῶν τοιούτων δὲν δύναταί τις νὰ δώσῃ, πιθανότητας μόνον νὰ προσαγάγῃ καὶ ἐνδείξεις καὶ ἴσως καὶ τὴν λογικήν, ἐν μέρει. Πάντως ὅμως τοῦτο εἶναι πιθανόν, ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει μελῶν τοῦ σώματος ἐξελέχθησαν τὰ ἀριθμητικὰ συστήματα.

Ἵνα τελειοτέρα γίνῃ ἡ κατανόησις τῶν μετέπειτα, καλὸν νὰ προηγηθῇ τὸ ἑπόμενον σχῆμα ἢ διάγραμμα, ὅπερ παριστᾷ, ἂν καὶ ἀτελῶς, τὸν σχηματισμὸν τῶν ἀριθμητικῶν λέξεων ἐν τῷ δεκαδικῷ συστήματι ἐν πάσαις περίπου σήμερον ταῖς γλώσσαις:

$\widehat{1}$	$\widehat{10+1}$ ἢ $\widehat{1+10}$	$\widehat{2-}+1$ ἢ $1+\widehat{2-}$..	$\widehat{100}$	
$\widehat{2}$	$\widehat{10+2}$ ἢ $\widehat{2+10}$	$\widehat{3-}$	$\widehat{2\times100}$	
$\widehat{3}$	»	$\widehat{4-}$	......	....
$\widehat{4}$	»	$\widehat{5-}$	......	...
$\widehat{5}$	»	$\widehat{6-}$	......	....
$\widehat{6}$	»	$\widehat{7-}$	......	....
$\widehat{7}$	»	$\widehat{8-}$	......	...
$\widehat{8}$	»	$\widehat{9-}$	......	..
$\widehat{9}$	$\widehat{10+9}$ ἢ $\widehat{9+10}$	$\widehat{100}$	$\widehat{1000}$	
$\widehat{10}$	$\widehat{20}$			

ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ ἐσημειώθησαν συμβολικῶς διὰ $\widehat{1}$, $\widehat{2}$ .. αἱ δέκα διάφοροι λέξεις, ἃς πᾶσα γλῶσσα ἔχει διὰ τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2... ..10. Οἱ κατόπιν ἀριθμοὶ ἐδηλώθησαν διὰ $\widehat{10+1}$ ἢ $\widehat{1+10}$· δηλ. δὲ τὸ σύμβολον τοῦτο λέξιν τινὰ σύνθετον ἐκ τῶν δύο ἀριθμητικῶν 1 καὶ 10 (ἥτις ὅμως δύναται καὶ νὰ εἶναι παρηλλαγμένη ὀλίγον ἢ συντετμημένη, π. χ. Γαλλιστὶ quinze = 15, ἀλλὰ Λατινιστὶ quindecim = quinque et decem κτλ.)· διὰ τὰ 20, 30, . . . , 100, ἐγράφη τὸ σύμβολον $\widehat{2-}$, $\widehat{3-}$, . . . ὅπερ δηλοῖ λέξιν ἐκ τοῦ 2, 3.. παραγομένην τῇ προσθήκῃ ἐπιθήματός τινος, ὅπερ εἶναι ἢ αὐτὴ ἡ λέξις 10 ἢ παραφθορὰ ἢ συντόμευσίς τις αὐτῆς (ἐν τῇ Γερμανικῇ π. χ. εἶναι

:οῦτο: zig, zwanzig. dreissig (ἀντὶ zweizig, dreizig: γλωσσι-
ιαὶ ἀνωμαλίαι, καὶ ξέναι ἡμῶν ἐπομένως), vierzig, fünfzig,....,
ιeunzig. Ἐν τῇ Ἀγγλικῇ *ty* (πρβλ. ten = δέκα): twenty, thirty,
orty,, ..., ninety, ἐν τῇ Νορβηγικῇ: *ti* (ti = 10): tretti, fyrti
:τλ. ... nitti, ἐν τῇ Σουηδικῇ: *tio* (tio = 10) trettio, furtio...
ιittio, ἐν τῇ Ῥωσσικῇ: *dessiat* (dessiat = 10), ἐν τῇ Λατινικῇ:
ηinta (κατὰ τοὺς γλωσσολόγους παράγωγον ἐκ τοῦ decem), ἐν τῇ
λληνικῇ κοντα (ταὐτὸν τῷ ginta κτλ. κτλ.) διὰ τὸ 100 ἔχουσι
ᾶσαι αἱ γλῶσσαι ἰδίαν λέξιν· τὰ 200, 300,...,1000σχηματίζονται
ινήθως διὰ δύο λέξεων δὶς 100, τρὶς 100 κτλ. (1)... Διὰ τὸ χί-
:α ἐπίσης ὑπάρχει ἰδία λέξις· πέραν τούτου διὰ τὸ 10000 μόνη ἴσως
ἀρχαία Ἑλληνικὴ παρουσιάζει τὴν λέξιν μύρια· αἱ νεώτεραι Εὐ-
ωπαϊκαὶ γλῶσσαι στεροῦνται ἰδίας λέξεως, ὡς καὶ διὰ τὸ 100000
κφράζουσι δὲ ταῦτα διὰ πολλαπλασιασμοῦ 10×1000, 100×1000),
ἱνον δὲ διὰ τὸ ἑκατομμύριον, δισεκατομμύριον κτλ. ἔχουσι πλάσει
:ς νέας λέξεις million, billion, trillion, κτλ. ἃς αἱ σημεριναὶ
ἄγκαι ἐγέννησαν.

Πρώτην διαφορὰν ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω διαγράμματος παρουσιάζουσι
ῶσσαί τινες, ὡς σχηματίζουσαι ἀριθμητικά τινα δι' ἀφαιρέσεως.
ὕτως π. χ. ἔχομεν ἐν τῇ Λατινικῇ καί: undeviginti, duodevi-
nti, ..., duodecentum, undecentum, ἀντὶ τῶν κανονικῶν:
todecim, novedecim, ..., nonaginta octo, nonaginta novem.
ὕτ' αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ ἐν ταῖς φράσεσι:
οῖν δέοντες ἐξήκοντα, ἑνὸς δέοντος πεντήκοντα, καὶ τρια-
σίων ἀποδέοντα μύρια (Θουκυδίδης). Καὶ ἐν τῇ Σανσκριτικῇ
(ūnavincati (19), ēkōnaschaschta (59) κτλ.) ἀπαντᾷ τοῦτο
: ἐν πολλαῖς ἄλλαις γλώσσαις τῆς Ἀφρικῆς κτλ. Εἶναι δὲ καὶ λίαν
πικόν, διότι εὐκολώτερον π. χ. εἶναι νὰ ἀφαιρέσῃ τις ἀπὸ τὰ 20
ἢ νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ 10 ἐννέα, ἐπίσης νὰ εἴπῃ 10000 παρὰ 300
ννέα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι κτλ.

Ἔλθωμεν νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα ἀριθμητικὰ συστήματα καὶ τὰ σημε-
ὰ λείψανα αὐτῶν.

Εἰκοσαδικοῦ συστήματος παραδείγματα ἄριστα εὑρέθησαν ἐν τῇ

(1) Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ ἔχουσι συνάψει εἰς ἓν τὰς δύο λέξεις: διακόσιο(ι
ακατίοι Δωρικῶς), ducenti κτλ.

γλώσση τῶν Ἀστέκων τοῦ Μεξικοῦ, οἵτινες εἶχον ἰδίας λέξεις διὰ τὸ 20, τὸ 20 φορὰς 20 = 100, καὶ τὸ 20×20×20 = 8000, οἱ δὲ Mayas ἐν Ὑουκατάνῃ εἶχον ὄχι μόνον διὰ τἀνωτέρω ἰδίας λέξεις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ 160000 ἔτι (= 20^4).

Ἑνδεκαδικὸν σύστημα, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἔχουσιν οἱ Μαο... ἑξαδικοῦ δὲ λείψανον εἶναι τὸ Bas-Breton: triouech (= 3×6) διὰ τὸ 18, καὶ τὸ τῶν Βουραμανῶν $\widehat{6+1} = 7$, $\widehat{2\times6} = 12$ κτλ.

Ἐπίσης δωδεκαδικὸν (μετὰ δεκαδικοῦ μεμιγμένον) σύστημα ἐμφαίνει καὶ τὸ ἀρχ. Φρεισικὸν tolftich (= 120 ἤτοι 12×10 tolf, ten...

Περιττὸν νομίζομεν νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰ παραδείγματα, ἀν... αὐτῶν ἐρχόμεθα ἐπὶ τὰ ἐν ταῖς σημεριναῖς Εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις ἀνώμαλα ἀριθμητικά. Αἱ Ῥωμανικαὶ γλῶσσαι οὐδεμίαν παρουσιάζουσι ἀπὸ τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος παραλλαγήν, πλὴν τῆς Γαλλικῆς περὶ ἧς κατωτέρω, αἱ Γερμανικαὶ ἐπίσης (πλὴν τῆς Δανικῆς, περὶ ἧς κατωτέρω), καὶ τῶν Σλαυικῶν κανονικαὶ μὲν εἶναι ἡ Πολωνικὴ κα... Βοημική, ἀνώμαλα δὲ δύο ἢ μᾶλλον τρία παρουσιάζει ἡ Ῥωσσικ...

Ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Δανικὴ ἔχουσι λείψανα παλαιᾶς ἀριθμήσεως εἰκοσαδικῆς. Πασίγνωστον εἶναι τὸ γαλλικὸν quatre-vingts (τέκις 20) λέγεται δ' ἐπίσης καὶ quinze-vingts (ἐν τῇ φράσει L'hospice de quinze-vingts) καὶ ἐνιαχοῦ (ἐν χωρίοις) καὶ six-vingts. Ἀνώμαλα δὲ ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ soixante-dix καὶ quatre-vingt-dix. Πάντα ταῦτα βεβαίως εἶναι λείψανα Κελτικῆς ἀριθμήσεως, ἣν δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξοβελίσῃ τελείως ἡ Λατινικὴ ἀρίθμησις, ἄλλως οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος νὰ μὴ λεχθῇ κανονικῶς καὶ septante, octante, novante, ὡς trente, quarante, cinquante, soixante. Καὶ πράγματι λέγονται ταῦτα ἐν τῇ Νοτίῳ Γαλλίᾳ, ἔνθα ἰσχυροτέρα ὑπῆρξεν ἡ Λατινικὴ ἐπίδρασις.

Κανονικωτέραν ἔτι ἐξαίρεσιν παρουσιάζει, ἂν ἐπιτρέπηται τὸ ὀξύμωρον, ἡ Δανικὴ γλῶσσα. Διατηρεῖ δηλαδὴ σχεδὸν πλῆρες τὸ εἰκοσαδικὸν σύστημα ἀπὸ τοῦ εἴκοσι μέχρι τοῦ 100. Ὄντως ἔχομεν ἐν αὐτῇ, διὰ τοὺς ἀριθμοὺς 20, 30 . . . 100, τὰς λέξεις :

tyve, tredive; fyrgetyve, halvtred, sindstyve, tresindstyve, halvfjerdsindstyve, firsindstyve, halvfemsindstyve, ἀλλὰ hundrede (100).

Παρατηρεῖ τις εὐθὺς ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἀπὸ τοῦ πεντήκοντα καὶ ... οἱ ἀριθμοὶ 50, 60, 70, 80, 90 ἐκφράζονται ὡς πολλαπλάσια ... 20 (tyve) καὶ δὴ ὡς 3ἰς 20 τὸ 60 (tresindstyve: tre sinds tyve = τρεῖς φορὰς εἴκοσι), τὸ 80 ὡς 4άκις 20 (fir sinds tyve), τὰ 50, 70, 90 ὡς 2 $^1/_2$, 3 $^1/_2$, 4 $^1/_2$ φορὰς εἴκοσι (halvfemsindtyve ... ὅπου τὸ halv δηλοῖ τὸ ἥμισυ τῆς τελευταίας (5ης) εἰκοσάδος, ... τὴν αὐτὴν σκέψιν, καθ' ἣν ἐλέχθη καὶ anderthalb (ander σημαίνει καὶ δεύτερος: anden = δεύτερος, Δανιστί) = 1 $^1/_2$, drittehalb = 2 $^1/_2$, ἐπίσης Ἑλληνιστὶ ἐπιδεύτερος, ἐπίτριτος, ἐπόγδοος ... 1 $^1/_3$, 1 $^1/_8$) καὶ Λατινιστὶ sesquialter, sesquitertius (1 $^1/_2$, ... κτλ.)

Περὶ τῶν λέξεων tredyve, fyrgetyve (30, 40) οὐδὲν ἀναφέρει ὁ ... ntor. Καὶ ὅμως καὶ ἐνταῦθα παρατηρεῖ τις τὸ εἰκοσαδικὸν σύστημα, μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι ἐνταῦθα τὸ εἰκοσαδικὸν ἀνεμίχθη τῷ ... δεκαδικῷ καὶ παρήχθησαν οὕτω μικτοὶ σχηματισμοὶ (tredive=tredi tyve, fyrgetyve = fyrti + tyve (τὸ ge ἐξηγείσθωσαν οἱ γλωσσολόγοι), ἡ πάλη δηλ. μεταξὺ τῶν δύο συστημάτων ἐνταῦθα εἶναι ἀμφίρροπος καὶ παρήγαγε συγκεχυμένους τύπους. Ὡς ἡ Γαλλικὴ μόνη μεταξὺ τῶν Ῥωμανικῶν, οὕτω καὶ ἡ Δανικὴ μόνη μεταξὺ τῶν Νεογερμανικῶν (germanisch.) γλωσσῶν ἔχει τὰ λείψανα ταῦτα· οὐ μόνον ἡ Γερμανική, ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Ὀλλανδικὴ δὲν ἔχουσι ταῦτα, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ Σουηδική, οὐδ' αὐτὴ ἡ σχεδὸν ἡ αὐτὴ τῇ Δανικῇ Νορβηγική. Ὅτι ὅμως, πάλαι ποτέ, θ' ἀνῆκον ταῦτα καὶ αὐταῖς καὶ ἄλλαι ... ἐνότητες μαρτυροῦσι καὶ τὸ ὅτι ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν γηραιῶν ἐν Νορβηγίᾳ εἶναι ἐν χρήσει οἱ Δανικοὶ τύποι (καθὼς μ' ἐβεβαίωσε Νορβηγὸς κυρία).

Εἰκοσαδικοῦ συστήματος λείψανα εἶναι καὶ αἱ Γερμανικαὶ λέξεις: ... schock, wall σημαίνουσαι εἰκοσάδα πραγμάτων, ἑξηκοντάδα ... ὀγδοηκοντάδα (π. χ. καρύων, κτλ.) καὶ Δανιστὶ Snees, Skok,

Πᾶσαι δ' ἴσως αἱ γλῶσσαι ἔχουσιν ἐξηρμένην τὴν δωδεκάδα (douzaine, Dutzend, κτλ.)

[illegible] ἢ μᾶλλον τρεῖς ἀνωμ[illegible] [illegible] Cantor).

[illegible] 20, 30, 50, 6[illegible]

[illegible] τὰς λέξ[illegible] [illegible] 60, Schess[illegible] [illegible]

[illegible] dessiat (dziat)=[illegible]

[illegible] (40) καὶ dewia[illegible] [illegible]sto. Καὶ τὸ μὲν [illegible] [illegible] τῆς ἐκκλησίας εἰσελθ[illegible] [illegible] τῆς ἐκκλησίας [illegible] [illegible] ἡμᾶς, ὡς μὴ ὂν [illegible] [illegible] dewianosto εἶναι [illegible] [illegible] ἐξηγηθῇ [illegible]

[illegible] προελθὼν ἐκ συγ[illegible] [illegible] =9×10) ἀλλὰ [illegible] [illegible] =100), καὶ ἐκ τῶν [illegible] [illegible] ἢ ἄλλως πιθ[illegible] [illegible] ὅτι τὸ *no* δὲν δύν[illegible] [illegible] ἀλλ' ἁπλῶς [illegible] [illegible] ὁ τύπος 9 ἀλλὰ 1[illegible] [illegible] εἶναι μικτός, [illegible] [illegible]. Περὶ τούτου οἱ γλω[illegible] [illegible] παρατηρῶ, ὅτι αἱ Σλαυϊκ[illegible] [illegible] τύπους 9×[illegible] [illegible] μαθηματικοῦ ἐνταῦθ[illegible] [illegible] τύπος δὲν ἔχει Σλα[illegible] [illegible] λαὸν ἐπὶ αἰῶνας, [illegible]

[illegible] Ῥωσσικὸν vossem (=[illegible] [illegible] ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ [illegible]

1 [illegible] Grammatik. 18[illegible], σελ. 102.

καταγωγὴ εἶναι Ἰαπετική, ἡ διὰ τὸ 8 λέξις ἀπώλετο, ἀντικατεστάθη δὲ διὰ τοῦ vossem ἤτοι κατὰ λέξιν: μετὰ τὸ 7· τὴν ἐξήγησιν ταύτην δίδομεν ἡμεῖς ἄλλης μὴ χωρούσης. *Vo* σημαίνει πράγματι κατόπιν, ἔπειτα.

Ν. Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ Δ. Φ.
Μέλος τῆς Göttinger mathematische Gesellschaft.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Encyclopädie der Mathematischen Wissenschaften mit inschluss ihrer Anwendungen. Mit Unterstützung v. Akademieen u. s. w. herausgegeben von Dr. H. Burkhardt rof. an der Univ. Zürich) und Dr. W. Franz Meyer (Prof. der Univ. Königsberg i. Pr.) Erster Teil: Reine Mathema-:, Erster Band: Arithmetik u. Algebra, Erstes Heft, Nov. 98.

Τοσαύτη εἶναι ἡ σήμερον ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἐπίδοσις καὶ τοιύτη καὶ τηλικαύτη ἡ πληθὺς τῶν μαθηματικῶν περιοδικῶν ἐν πάις σχεδὸν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις, ὥστε χαλεπώτατον εἶναι ἰ τὸ παρακολουθεῖν ἁπλῶς τὰ εὑρισκόμενα. Τὸ δὲ κακόν, ἔτι πλέον, εἰκός, αὐξάνεται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ πολυγλώσσου ν διαφόρων ἐργασιῶν. Εὐχῆς ἄρα ἔργον, ὡς τις εὐκόλως ἐννοεῖ, θὰ ο ἡ ἐν ὀλίγῳ χώρῳ σύμπτυξις καὶ ἐν μιᾷ γλώσσῃ, ἂν μὴ πασῶν ν κυριωτέρων ἐρευνῶν, τοὐλάχιστον τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τῶν πειρασμάτων καὶ τῶν νέων ἀληθειῶν. Μέχρι τοῦδε οὐδεμία ἀπόφα (τοὐλάχιστον ἀξία λόγου) τοῦ τοιούτου εἶχε γίνει, ὀρρωδούντων ντων τὰς δυσχερείας τοῦ μεγάλου ἔργου. Εἰς τὴν Γερμανίαν ἀπέτο ἡ τιμὴ νὰ συλλάβῃ πρώτη τὸ σχέδιον καὶ νὰ θέσῃ ἤδη εἰς ἐφαργὴν τὸ γιγάντιον ἔργον, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὴν ὑπομο-; καὶ ἐπιμονῆς. Ἕτοιμον ἤδη πρόκειται τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ πρώ- τόμου τῆς «Mathematische Encyclopädie», ἥτις προώρισται

νὰ γίνῃ μνημεῖον καὶ κάτοπτρον ὅλης τῆς μαθηματικῆς ἐργασίας. ἡ καὶ οἱ προηγούμενοι καὶ ὁ λήγων αἰὼν κληροδοτοῦσιν εἰς τὸν ἐπὶ θύ ραις. Ἡ ὕλη εἶναι διατεταγμένη κατ' εἶδος, πρὸς εὐκολωτέραν εὕρε σιν, ἕκαστον δ' ἄρθρον ἔχει γραφῇ ὑπὸ τοῦ εἰδικωτάτου ἐν τῷ κλάδι ἐπιστήμονος, μὴ ἀποκλειομένων τῶν μὴ Γερμανῶν. Περὶ τῆς ἐπιτυ χοῦς διεξαγωγῆς τοῦ κολοσσαίου ἔργου ἐχέγγυα ἱκανὰ εἶναι τὰ ὀνό ματα τῶν F. Klein, H. Weber, W. Dyck, L. Boltzmann, G v. Escherich, τῶν εἰς τὴν ἔκδοσιν ἐπιστατούντων. Τὸ παρὸν πρῶ τον τεῦχος περιέχει:

IA 1. Grundlagen der Arithmetik, ὑπὸ H. Schubert (Ham burg).

IA 2. Kombinatorik, ὑπὸ E. Netto (Giessen).

IA 3. Irrationalzahlen und Konvergenz unendlicher Pro zesse, ὑπὸ A. Pringscheim (München): 1er Teil: Irrationalzah len und Grenzbegriff. 2er Teil: Unendliche Reihen, Produkte Kettenbrüche u. Determinanten.

Πολυτιμότεραι δ' ἴσως καὶ τοῦ κειμένου αὐτοῦ εἶναι, ὡς εἰκός, τὸ τρίτον περίπου ἑκάστης σελίδος πληροῦσαι παραπομπαὶ εἰς τὰ καθ' ἕκαστα ἐργασίας, δι' ὧν ἔχει τις πρὸ ὀφθαλμῶν ἀκόπως, ἄλλως ἀτελέστατα καὶ μετὰ κόπου πολλοῦ θὰ ἠρεύνα ἐν τοῖς παν τοιογλώσσοις καὶ παντοιοχρόνοις περιοδικοῖς.

Διὰ τῆς συμπληρώσεως τοῦ μνημειώδους τούτου ἔργου νέον πρω κτᾶται ἡ Γερμανικὴ τίτλον ὡς Cultursprache, διότι ἀπὸ οὐδεμιᾶς βεβαίως βιβλιοθήκης, εἴτε δημοσίας εἴτε καὶ ἀτομικῆς μαθηματικοῦ ἀξίου τοῦ ὀνόματος, δύναται νὰ λείπῃ ἡ «Μαθηματικὴ ἐγκυκλο παιδεία».

Ἐν Γοττίγγῃ, κατὰ Νοέμβριον 1898.

Ν. Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ Δ. Φ.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί*, *ἱστορικαί*, *ἀρχαιολογικαί*, *φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ πρὸς *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ἐκ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογράφου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέχωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Ἀ... 28, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σχουφᾶ 12.

ΑΘΗΝΑ

ΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1899

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέαι ἀποδείξεις ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν Μακεδόνων, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι. . . . . Σελ. 129-
Περὶ ὀρθογραφικῆς τινὸς καινοτομίας, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . » 157-
Περὶ τῆς προφορᾶς καὶ ἐκπτώσεως τοῦ γ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ, ὑπὸ Γ. Ν. Χ. . . . . »
Πρὸς τὰς Ἀπέλτου καὶ Ῥιττήρου κρίσεις τῶν Πλατωνικῶν μου, Μ. Πανταζη . . . . » 135-
Κριτικαὶ παρατηρήσεις εἰς Παυσανίου Ἑλλάδος Περιήγησιν, ὑπὸ Γ. Α. Παπαβασιλειου . . . .
Ζητήματα Ῥωμαϊκά, ὑπὸ Σ. Βαση. . .
Περὶ τῆς νεωτάτης ἐκδόσεως τῶν Πλουτάρχ ὑπὸ Σ. Βαση . . . .
Συμβολὴ εἰς τὴν διαφορικὴν γεωμετρίαν, ὑπὸ Ι .

ΝΕΑΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Ἀν ἐπανέρχωμαι σήμερον ἐπὶ τὸ ἐθνολογικὸν ζήτημα περὶ τῶν ἀρ-
ίων Μακεδόνων, ποιῶ τοῦτο οὐχὶ κυρίως, ἵν' ἀντείπω πρὸς τοὺς
ιφρονοῦντας, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἵνα ἐπιρρώσω μὲν τὰς πρότερον
σαχθείσας ἀποδείξεις μου, προσαγάγω δὲ καὶ νέας τινάς, ἰσχυρο-
ας κατὰ τὴν κρίσιν μου, τοῦ Ἑλληνισμοῦ αὐτῶν, ἀποδείξεις ἃς
δύο ἐτῶν τὸ μὲν δὲν ἔκρινα ἀναγκαίας, τὸ δὲ διὰ τὴν τότε ἔτι
ιειαν τῶν περὶ τῆς Θρακικῆς, Φρυγικῆς καὶ Ἰλλυρικῆς γλώσσης
κων ἡμῶν δὲν ἠδυνάμην νὰ προσαγάγω. Δὲν θέλω δ' ὅμως ἀπο-
καὶ παντὸς ἐλέγχου τῶν ἐναντίων δοξασιῶν, ἅτε φρονῶν ὅτι
ιν μὲν εἶναι βεβαίως τὸ ἀεὶ προτρέχειν καὶ ἀνακαλύπτειν τὴν
θειαν, χρήσιμον δὲ καὶ ἀναγκαῖον πολλάκις καὶ τὸ καθαίρειν τὴν
ἀπὸ τῶν τυχὸν ἀναφυομένων πλανῶν, ἵνα οἱ κατόπιν ἐρχόμενοι
σκόπτως βαίνωσιν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν.

Ἐπειδὴ δ' αἱ ἀποδείξεις μου, ὡς εἰκός, θὰ ἦναι κυρίως γλωσσι-
ήτοι εἰλημμέναι ἐκ τῆς γλώσσης ἣν οἱ Μακεδόνες ἐλάλουν τὸ
ι, ἐπιβάλλεταί μοι, ἵνα πρὸ πάσης γλωσσικῆς ἀποδείξεως ἀπο-
αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔγκυρον αὐτῆς τῆς βάσεώς μου, τ. ἔ. ὅτι ἡ
σα ἣν οἱ Μακεδόνες ἐλάλουν δύναται νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ
ογικοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦν ἀρχαιόθεν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Μακεδόσιν, ἰθαγενής, καὶ δύναται νὰ μαρτυρήση περὶ τοῦ ἐθνισμοῦ αὐτῶν

Χαρακτηριστικὰ ἑκάστου νεωτέρου ἔθνους ὑπολαμβάνομεν τ… τον μὲν τὸν κοινὸν καὶ ὅμοιον πνευματικὸν θησαυρὸν αὐτοῦ, ἤτ… κοινὰ φρονήματα, τὰς κοινὰς παραδόσεις, τὰ κοινὰ ἤθη καὶ ἔθ… ἔπειτα τὸ ὁμόγλωσσον, τὸ ὅμαιμον, τὸ ὁμόθρησκον, τὸν ὅμοιον σ… ματισμὸν τοῦ κρανίου, τὸ κοινὸν ὄνομα κτλ. Ἀλλὰ τούτων ἔνια … νανται κάλλιστα νὰ ἐλλείπωσι, λ. χ. τὸ ὅμαιμον, τὸ ὁμόθρησκ… κοινὸς τύπος τοῦ κρανίου, τὸ ὁμόγλωσσον κτλ. Οὕτω π. χ. οἱ … στιανοὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μεταχειρίζονται τὴν Τ… κικήν, οὐκ ὀλίγοι δ' Ἕλληνες τῆς Ἠπείρου τὴν Ἀλβανικὴν κα… λυάριθμοι Μακεδόνες καὶ Θρᾷκες Ἕλληνες τὴν Βουλγαρικήν· ἀλ… κοιναὶ παραδόσεις, τὰ κοινὰ φρονήματα, ἡ συνείδησις τοῦ κοινο… ἐνδόξου παρελθόντος, τὸ ὁμόθρησκον βοῶσιν αὐτοῖς καὶ παντὶ τῷ … σμῳ ὅτι εἶναι Ἕλληνες. Καὶ πάλιν τὸ ὅμαιμον, τὸ ὁμόγλωσσ… ὁμοιότης τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ κρανίου δὲν δύνανται νὰ πείσωσ… Μωαμεθανοὺς τῆς Κρήτης ὅτι εἶναι Ἕλληνες, ἐπειδὴ ταῖς ψυ… ἤτοι τοῖς φρονήμασι, ταῖς παραδόσεσι, τοῖς πόθοις κτλ. ἔχουσ… λωθῆ ξένοις.

Ἀλλὰ περὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων προκειμένου τὰ πράγ… εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν διάφορα, κατ' ἀνάγκην ἄρα καὶ ἡ μέθοδος … ἔσται ἄλλη. Τῶν ἐν τοῖς προϊστορικοῖς δηλονότι χρόνοις σχηματ… των ἐθνῶν οὔτε ὁ πνευματικὸς θησαυρὸς οὔτε ἡ θρησκεία οὔτε … ματισμὸς τοῦ κρανίου δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν ὡς κριτ… ἐπειδὴ τῶν μὲν πόθων καὶ φρονημάτων αὐτῶν οὐδεμίαν ἔχομεν … σιν, ἡ δὲ θρησκεία καὶ ἂν τυχὸν δυνώμεθα νὰ συναγάγωμέν τι ἐ… ἐξετάσεως τῶν κατόπιν παραδοθέντων ἡμῖν περὶ αὐτῆς, δύνατα…

ωστε νὰ ἔχῃ εἰσκομισθῆ εἰς αὐτὰ ἔξωθεν· καὶ τέλος ὁ σχηματισμὸς ου κρανίου δὲν εἶναι τοσοῦτον ἀνεπτυγμένος ἰδιαιτέρως ἐν ἑκάστῳ ἔθνει, ὥστε νὰ ἦναι δυνατὸν πάντοτε εὐκόλως καὶ ἀκριβῶς ἐκ τῆς μεως κρανίου τινὸς νὰ ὁρίζηται ἡ ἐθνολογικὴ σχέσις τοῦ εἰς ὃν ἀνῆ- ν ἀνθρώπου, ἐπειδὴ οἱ τύποι τῶν κρανίων καὶ σὺν τῷ χρόνῳ πο- ειδῶς ἀνεμίχθησαν καὶ ἐξ ἀρχῆς φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν οὕτω δια- κριμένοι, ὅσον πρὸ ὀλίγου ἔτι ἐπιστεύετο.

Τὸ μόνον ἄρα ὑπολειπόμενον ἡμῖν χαρακτηριστικὸν τῶν ἀρχαιοτά- ν ἐκείνων ἐθνολογικῶν σχέσεων εἶναι ἡ γλῶσσα, ἢ μᾶλλον μόρια, γία τινα αὐτῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐλλιπῆ. Διὸ ἂν ὁ σχημα- μὸς τῶν ἐθνῶν καὶ γλωσσῶν ἐτελεῖτο κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρό- ς καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον ἐν τοῖς ἱστορικοῖς, καὶ δὴ ἂν ἐπεβάλ- το ἡμῖν ἡ ἀναζήτησις καὶ ἀπόδειξις τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς νῦν χρό- ; ἐθνολογικῶν χαρακτήρων, προφανὲς ὅτι πᾶς λόγος περὶ τῶν σχέ- ν ἐκείνων ἐκ τῶν προτέρων θὰ ἐκρίνετο καθαρὰ ἀργολογία.

Ἀλλ' εὐτυχῶς τὰ πράγματα δὲν ἔχουσιν οὕτως, διὸ οὐδὲ τοῦ προ- ματος ἡ λύσις ὅλως ἄπελπις. Ἡ σύστασις δηλονότι τῶν νεω- ων πεπολιτισμένων ἐθνῶν καὶ τῶν γλωσσῶν αὐτῶν συνετελέσθη ρόνοις καί, ὅπως ἡμεῖς ἐκ τῆς ἱστορίας καλῶς ἐπιστάμεθα, ἐπὶ ς παντάπασι διαφόροις τῶν ἀρχαιοτάτων, προϊστορικῶν ἐκείνων. Ρωμαῖοι δηλονότι ἐπέβαλον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἐπὶ τοσούτους γλώσσους λαοὺς καὶ ἔθνη τὸ μὲν διὰ τῶν εὐτυχῶν πολέμων, τὸ ιὰ τῆς ὑπερόχου διοικητικῆς αὐτῶν ἱκανότητος, τὸ δὲ διὰ τοῦ τοῦ, διὰ τῶν ἀποικιῶν, διὰ τῶν δικαστηρίων, διὰ τῶν γραμμά- κτλ. ἐν ἑνὶ λόγῳ διὰ τοῦ πολλῷ ὑπερτέρου πολιτισμοῦ καὶ ὀργα- ιῦ αὐτῶν. Ὁμοίως οἱ Ἄραβες διὰ τῶν ὅπλων καὶ διὰ τῆς θρη- ς κτλ. Οἱ Τοῦρκοι ἐπέβαλον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐν ῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνας, καθ' ἃ καὶ οἱ Βούλγαροι ἐπὶ τοὺς ἐν Μακε- καὶ Θράκῃ διὰ τοῦ κατακλύσαντος τὰς χώρας ἐκείνας πλήθους ν. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς ἐκείνους χρόνους οὔτε διοίκησις στρατὸς οὔτε δικαστήρια οὔτε φιλολογία ἢ σχολεῖα οὔτε πολι- ς ὑπέροχος ὑπῆρχεν οὔτε ἡ θρησκεία εἶχεν ἀναπτυχθῆ καὶ δια- ›θῆ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐθνικὴ βάσις ὅπως τὸ ι κατὰ τοὺς πρώτους μάλιστα αἰῶνας τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ. ειπετο ἄρα μόνη ἡ ὁδὸς τῆς κατακτήσεως καὶ τοῦ ὑπερβάλλοντος

πλήθους εἰς ἀπαρτισμὸν ἔθνους ἐκ στοιχείων ἑτερογενῶν. Ὅπου ἄρ
οὔτε κατάκτησις ἐγένετο οὔτε πλῆθος ἐπελθὸν κατέκλυσε χώραν τινὰ
ἐκεῖ πρόδηλον εἶναι ὅτι οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνηται περὶ συγχω
νεύσεως εἰς ἔθνος τι στοιχείων ἑτερογενῶν τὸ πρότερον.

Περὶ Μακεδονίας ἄρα ὄντος τοῦ λόγου, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι αἰῶνα
πολλούς, χιλιάδα ῥλην ἐτῶν πρὸ τοῦ Ὁμήρου, ἤτοι πρὸ παντὸς ἀξι
λόγου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐξαπλώσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώ
σης, ἐλαλεῖτο ἐν Μακεδονίᾳ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τότε ἐπ' οὐδενὶ λό
θὰ δύνηται νὰ λεχθῇ περὶ τῶν Μακεδόνων ὅπερ περὶ τῶν Γαλατῶ
τῶν Αἰγυπτίων κλπ. λέγεται, ὅτι δηλ. ἐγκαταλιπόντες τὴν ἰδίαν α
τῶν γλῶσσαν παρέλαβον τὴν Ἑλληνικήν, διότι οὔτε κατάκτησις κ
διοίκησις τῆς Μακεδονίας οὔτε κατακλυσμὸς αὐτῆς ὑπὸ τῶν πρὸς μ
σημβρίαν κατοικούντων Ἑλλήνων ἐγένετό ποτε, ἄλλως τε καὶ ἐ
παρατηρεῖται ὅτι ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καθόλου εἰπεῖν φέρονται
ἔθνη, οὐχὶ τἀνάπαλιν, οὔτε ὁ πρωτογενὴς πολιτισμὸς τῶν ἀρχαιοτά
προμυκηναϊκῶν χρόνων ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ τοσοῦτον ἐπ' αὐτο

Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδειχθῇ ὅτι αἰῶνας πολλοὺς πρὸ π
σης ἱστορικῆς παραδόσεως ἐλαλεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν Μα
δονίᾳ; Τοῦτο φαίνεται παντάπασιν ἀνέφικτον, ἀλλ' ὅμως ἀληθῶς
εἶναι οὐδαμῶς ἀδύνατον, ἐπειδὴ καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ διάσημος ἐθ
λόγος W. Thomaschek ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ, Die alten Th
ker A' 2 «Ἡ ἐξεύρεσις καὶ διάγνωσις τῶν φωνητικῶν νόμων ἐν τ
Ἰαπετικαῖς γλώσσαις ἔχει ἐπὶ τοσοῦτον προβῆ, ὥστε ἔκ τινων ῥη
γων, οἵτινες εὑρίσκονται ἔν τινι γλώσσῃ, ἔστω καὶ ἐλλιπέστατα πα
δοθείσῃ, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς ἄλλους ἄλλων γλωσσῶν καὶ οἵτινες π
μὲν ἐνομίζοντο ἀσήμαντοι, νῦν δὲ κατέστησαν σφόδρα σημαντι
δύναται νὰ συναχθῇ βέβαιον συμπέρασμα περὶ τῆς θέσεως τῆς γλώ
σης ταύτης ἐν τῷ κύκλῳ τῶν συγγενῶν γλωσσῶν. Ὁ γλωσσολό
εὑρίσκεται κατὰ τὰς ἐρεύνας ταύτας ἐν ὁμοίᾳ θέσει πρὸς τὸν παλα
τολόγον, ὅστις καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐλαχίστων ὑπολειμμάτων ἐν γ
λογικῷ τινι στρώματι δύναται νὰ καθορίσῃ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν
τὸν τρόπον καθ' ὃν ταῦτα γενετικῶς συνδέονται πρὸς τοὺς λοι
ὀργανισμούς. Ἔστω μηδὲν ἀπείρητον».

Ὅτι δ' ἀληθῶς ταῦτα οὕτως ἔχουσι, δῆλον καὶ ἐκ τούτου ὅτι
τῶν ἐλαχίστων λειψάνων τῆς γλώσσης τῶν Θρᾳκῶν καὶ Φρυγῶν

.. P. Kretschmer ἐδίδαξεν ἐν σελ. 220 τοῦ καλλίστου βιβλίου αὐ-
τοῦ, Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache,
τι «Ἡ γλῶσσα τῶν Θρᾳκῶν καὶ Φρυγῶν ὀφείλει πρὸ παντὸς νὰ
ιωρηθῇ αὐθύπαρκτος καὶ αὐτοτελὴς γλῶσσα, καθ' ὃν τρόπον καὶ
Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Γερμανική. Αὕτη διέσωσεν ἡμῖν ἀρχαίας Ἰαπε-
ικὰς ἰδιότητας καὶ γλωσσικὸν θησαυρόν, ἅτινα μάτην ζητοῦμεν ἐν
ταῖς ἀδελφαῖς γλώσσαις . . .».

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Kretschmer
σελ. 241 ὅτι «Ὁ ἄπειρος τῶν φωνητικῶν ζητημάτων καὶ ἐρευ-
ὶν δὲν καταπείθεται εὐκόλως διὰ φωνητικῶν ἐπιχειρημάτων καὶ
ποδείξεων, εἰ καὶ κατ' ἀλήθειαν αὐται εἶναι αἱ πασῶν ἰσχυρόταται,
ιε ὅλως ἀνεξάρτητοι αὐθαιρέτων ὑποκειμενικῶν ἐκδοχῶν». Ἀλλὰ
ὕτω, φρονῶ, δὲν εἶναι ἐλάττωμα τῶν γλωσσικῶν ἀποδείξεων, ὅπως
ι εἶναι ἐλάττωμα τῶν ἀστρονομικῶν ὅτι χρήζουσι μαθηματικῶν
ολογισμῶν, ἀπροσίτων τοῖς ἀμυήτοις. Λοιπὸν ἔλθωμεν ἐπὶ τὰς
ποδείξεις.

Πάντες σήμερον ὁμολογοῦσιν ὅτι κατὰ τὸν ἔνατον ἢ καὶ δέκατον
ῶνα, ἐπὶ Ὁμήρου, αἱ Ἑλληνικαὶ διάλεκτοι εἶχον τελείως ἀναπτυ-
ῇ καὶ διαμορφωθῇ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ
ῶσσα πολὺ πρὸ τοῦ Ὁμήρου εἶχε διασχισθῇ εἰς διαλέκτους καθ' ἃ
ι τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων εἰς φυλάς, καὶ ὅτι οἱ διασχισθέντες οὗτοι
κδοι, μακρότατον χρόνον, αἰῶνας πάντως πολλοὺς μετὰ τῶν ἀπ'
λήλων χωρισμόν, εἶχον ζήσει πρὸ πάσης ἱστορικῆς παραδόσεως καὶ
κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐξειλίχθησαν καὶ κατέστησαν οὗτοι
φοροι ἀλλήλων. Πόσον ἀκριβῶς χρόνον ἀπῄτησεν ἡ ἐξέλιξις αὕτη,
δυνάμεθα, οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν, νὰ ὁρίσωμεν. Ἀλλ' ἂν μὴ
ιτάπασιν ἀπατῶμαι, φρονῶ ὅτι πολὺ μᾶλλον κινδυνεύει νὰ σφαλῇ
ικρὸν ἢ ὁ μακρὸν αὐτὸν παραδεχόμενος, καθ' ὅσον πρῶτον παρα-
ιεῖται ὅτι καθολικὸς χαρακτὴρ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ
ἰτου χωρισμοῦ αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν γλωσσῶν μέχρι σήμερον
ῆρξε τὸ συντηρητικόν, τὸ βραδέως μεταβάλλεσθαι, ὥστε καὶ τῆς
ιαιοτάτης κοινῆς Ἰαπετικῆς πλεῖστα καὶ ταῦτα πιστότατα διε-
ισε στοιχεῖα ἔν τε τοῖς φθόγγοις καὶ τῇ κλίσει κλπ., καὶ μέχρι
ιερον πλείονα ἢ ἄλλη τις διασῴζει ἀρχαιοπινέστατα ἐν τῇ κλίσει.
λον ἄρα ὅτι τὰ διαλεκτικὰ ταῦτα χαρακτηριστικὰ κατ' ἀνάγ-

κην ἀμείλικτον ἀπήτησαν μακροτάτους χρόνους ἵν' ἀναπτυχθῶ
ὁποῖα ἡμῖν ἐμφανίζονται ἐν τοῖς πρώτοις γλωσσικοῖς μνημεί
Ἔπειτα τὸ ζήτημα τῆς διασπάσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς δι
λέκτους συνδέεται, ἂν μὴ σφάλλωμαι, στενότατα μετὰ τῆς καταλ
ψεως τῆς πολυσχιδοῦς χερσονήσου ἡμῶν ὑπὸ τῶν προγόνων τῶν Ἑ
λήνων· διότι ταχέως μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ὑπὸ τῆς φύσεως πο
λαχῶς τετμημένης χώρας ἡμῶν ἐπῆλθε βεβαίως ὁ χωρισμὸς τῶν Ἑ
λήνων εἰς φυλὰς καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν εἰς διαλέκτους. Ἐννοεῖ
δ' ὅτι καὶ ὁ χρόνος τῆς καταλήψεως ταύτης εἶναι ἄγνωστος ἡμ
ἀλλ' ὅταν τις ἐνθυμηθῇ, ὅτι ἡ μετάβασις τῶν Φρυγῶν εἰς τὴν Ἀσ
ἀπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης ἀνάγεται ὑπὸ πολλῶν εἰς τὴν τ
την π. Χ. χιλιετηρίδα (πρβλ. Kretschmer, Einleitung 174 κ
καὶ U. Köhler, Sitzungsber. der Berl. Akad. 1897 σελ. 27
οὗτοι δὲ πιθανώτατα τούτου ἕνεκα ἐτράπησαν πρὸς τὴν Ἀσ
ἐπειδὴ ἡ πρὸς μεσημβρίαν χώρα κατῳκεῖτο ἤδη τότε καὶ ὑπερησ
ζετο ὑπὸ τῶν καταλαβόντων αὐτὴν πρότερον πολεμικωτέρων Ἑλλ
νων, τότε πείθεται ὅτι πολὺ πρότερον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐλαλεῖ
ἐν Ἑλλάδι καὶ δὴ εἶχεν ἀρχίσει νὰ διασπᾶται εἰς διαλέκτους.

Ἀλλὰ πρὸ τῆς διασπάσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς φυλὰς καὶ τῆς Ἑ
ληνικῆς γλώσσης εἰς διαλέκτους ἤτοι πρὸ τῆς ἀναπτύξεως τῶν δι
λεκτικῶν τούτων χαρακτήρων εἶναι πρόδηλον ὅτι θ' ἀνεπτύχθη
ἄλλοι τινὲς χαρακτῆρες τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, λέγω τοὺς κοιν
πάσῃ τῇ γλώσσῃ. Διότι κατὰ λογικοὺς καὶ ἐμπειρικοὺς νόμ
ἀνάγκη ἀπαραίτητος ἐπιβάλλει ἡμῖν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι πρὸ τ
διασπορᾶς τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας με
τῆς Κύπρου καὶ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Σικελίας μέχρι τ
Πόντου καὶ τῆς Ῥωσσίας συνῴκουν που ἐν μικροτέρῳ χώρῳ, εὐαρ
μότεροι πάντως ὄντες, καὶ ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐγέν
ἀλλοιώσεις τινὲς τῆς ἡνωμένης ἔτι γλώσσης καὶ αὗται κληροδοτηθεῖ
ταῖς διαλέκτοις εἶναι κοιναὶ ταύταις πάσαις καὶ δὴ χαρακτῆρες τ
συμπάσης Ἑλληνικῆς. Τὴν γένεσιν ἄρα τῶν κοινῶν χαρακτήρων τ
Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀνάγομεν ἀναγκαίως εἰς παλαιοτέρους χρόν
ἢ τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν διαλεκτικῶν. Τούτων δὲ νῦν τ
προδιαλεκτικῶν, ἤτοι τῶν πρὸ τῆς διασπάσεως τῆς γλώσσης εἰς δι

ικτους ἀναπτυχθέντων χαρακτήρων μετέχει, ὅπως εὐκόλως δύναται ' ἀποδειχθῇ, καὶ ἡ Μακεδονικὴ διάλεκτος.

Καὶ θὰ ἠδύνατο μέν τις ἰσχυρογνωμονέστερος ἴσως ὢν νὰ μοι ὁμοιστήσῃ τοῦτο, ἀλλ' ἅμα καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν μετοχὴν ταύτην λέγων ὅτι τοῦτο γίνεται, ἐπειδὴ βραδύτερον διεδόθη εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα μετὰ τῶν χαρακτήρων αὐτῆςτούτων· ἀλλ' ἡ ἀντίρρησις αὕτη πίπτει εὐθὺς ὡς ἀποδειχθῇ ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα παρατηροῦνται ἐν λέξεσιν οὐκ ἐπεισάκτοις, ἀλλὰ γνησίαις Μακεδονικαῖς καὶ μόνον Μακεδονικαῖς, ἀγνώστοις δ'ὅλως ἐν ταῖς ἄλλαις διαλέκτοις. Αἱ ἰδιάζουσαι ἄρα τοῖς Μακεδόσι λέξεις αὗται δεικνύουσαι παθήματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης αἰῶνας πολλοὺς πρὸ τοῦ Ὁμήρου γενόμενα καὶ τὴν ὅλην Ἑλληνικὴν χαρακτηρίζοντα, μαρτυροῦσι μεγαλοφώνως, ὅτι καὶ τότε οἱ Μακεδόνες ἐλάλουν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, ὅτι καὶ τότε συνέβαινον καὶ ἐν αὐτῇ τὰ ἐν πάσῃ τῇ Ἑλληνικῇ χαρακτηριστικὰ παθήματα καὶ αἱ ἀλλοιώσεις, καὶ δὴ καὶ ὅτι ἦν αὐτὴ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων μέχρις Ἀλεξάνδρου. Ἀλλὰ τίνα τὰ κοινὰ καὶ ἀρχαιοπινέστατα παθήματα καὶ τεκμήρια ταῦτα;

Εἶναι πασίγνωστον τὸ ἐν τῇ γραμματικῇ διδασκόμενον πάθημα τῆς ἀνομοιώσεως, καθ' ὃ ἐκ δύο δασέων ἐν δυσὶ συλλαβαῖς τῆς αὐτῆς λέξεως τὸ πρὶν ἐκφωνουμένων ἐτράπη τὸ πρῶτον ἔπειτα εἰς τὸ ἀντίστοιχον αὐτοῦ ψιλόν· π. χ. τρέφω, τροφή, τρίχα, ταχύς, τρέχω, πέφυκα, κίχρημι, τίθημι, παχύς, πῆχυς, ἔχω, ἴσχω, ἀδελφός, ἄλοχος, κτλ. Καὶ τὸ πάθημα τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ Ὁμήρου εἶναι τελείως ἀνεπτυγμένον, ἀλλ' εὑρίσκεται καὶ ἐν πάσαις ἀνεξαιρέτως ταῖς διαλέκτοις καὶ δὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀνεφάνη καὶ ἐτελέσθη ἐν τῇ προδιαλεκτικῇ περιόδῳ ἤτοι ἐν τῇ ἀδιασπάστῳ ἔτι, τῇ πανελληνίῳ ὡς εἰπεῖν γλώσσῃ.

Τὸ πάθος δὲ τοῦτο ἔπαθον καὶ λέξεις γνήσιαι Μακεδονικαί, ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ διαλέκτῳ ἀπαντῶσαι, ἤτοι ἡ λέξις κεβλὰ ἀντὶ παλαιοτέρου *χεφλα, πέχαρι = ἔλαφος ἀντὶ *φεχαρι, καὶ ἡ λέξις κάλιθος ἀντὶ *χάλιθος, ἥτις παρὰ μόνοις τοῖς Μακεδόσι λήγουσα εἰς -ιθος, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις εἰς -ιος ἢ -ιδος, μόνον παρ' αὐτοῖς ἠδύνατο νὰ πάθῃ ἀνομοίωσιν.

Ἀλλὰ καὶ εἰς ἔτι παλαιοτέρους χρόνους δυνάμεθα ν' ἀνέλθωμεν. Εἶναι δηλ. γνωστὸν ὅτι τἀρχαῖα Ἰαπετικὰ δασέα bh dh gh ἐν πά-

σαις ταῖς πρὸς βορρᾶν τῆς Μακεδονίας λαλουμέναις γλώσσαις, ἤτοι τῇ Ἰλλυρικῇ, τῇ Θρᾳκικῇ, τῇ Φρυγικῇ, τῇ Λιθουανικῇ, τῇ Γερμανικῇ, τῇ Κελτικῇ, τῇ Σλαυϊκῇ ἀποβαλόντα τὸ δασὺ πνεῦμα ἐτράπησαν εἰς μέσα b d g, ἐν δὲ τῇ Ἑλλάδι ἐτράπησαν ἀπὸ ἠχηρῶν bh dh gh εἰς ἄηχα, ἀλλὰ πάντοτε δασέα ph th kh. Τοῦτο δὲ ἀποδείκνυται ἀναντιλέκτως διὰ τοῦ μνημονευθέντος πάθους τῆς ἀνομοιώσεως ὅτι ἔπαθον καὶ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, ὅτι δηλ. καὶ αὐτόθι τὰ ἠχηρὰ bh dh gh ἐγένοντο ph th kh.

Καθ' ὃν δηλ. τρόπον ἐν τῇ συνήθει Ἑλληνικῇ τὸ bhebhūva ἐγένετο πρῶτον πΗεπΗυκα, τὸ dhidhēmi πρῶτον τΗιτΗημι, ἔπειτα κατ' ἀνομοίωσιν πεπΗυκα, τιτΗημι ἤτοι πέφυκα, τίθημι, μετὰ ψιλοῦ οὐχὶ μέσου ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ (ἐνῷ ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Ἰνδῶν ἡ ἀνομοίωσις γενομένη ἐπὶ τῶν ἠχηρῶν δασέων bh dh gh ἔδωκε b d g, πρβλ. bahus=παχύς, bōdhatē=πεύθεται, babhūva=πέφυκα, dadhāu=τίθημι, bidhē'da, jagā'ma κτλ.), οὕτω καὶ ἐν τῇ Μακεδονικῇ διαλέκτῳ ἐκ τοῦ ghebhalā ἐγένετο πρῶτον κΗεπΗαλά, ἔπειτα ἀνομοιώσει κεπΗαλὰ -κεφαλὰ καὶ κατόπιν κεβαλά. Ὁμοίως ἐκ τοῦ *ghalidhos-*khalithos-*χάλιθος-κάλιθος, bheghari-phekhari *φεχαρι-πέχαρι κλπ. Ἂν μὴ ἐτρέπετο τὸ ἠχηρὸν δασὺ πρότερον εἰς ἄηχον δασύ, θὰ εἴχομεν Μακεδονικὸν γεβαλά, γάλιθος, βέχαρι, ὅπως ἔχομεν Ἰνδ. bahus οὐχὶ pahus παρὰ τὸ παχύς, bōdhatē οὐχὶ pōdhatē παρὰ τὸ πεύθεται, καὶ dadhāu οὐχὶ tadhāu ὅπως τέθηκα κλπ. Ἡ ὕπαρξις ἄρα τοῦ κ, π, οὐχὶ τοῦ γ, β, ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ τοῦ κατ' ἀνομοίωσιν προελθόντος κεβαλά, κεβλά, κάλιθος, πέχαρι πείθει καὶ αὐτὸν τὸν Θωμᾶν ὅτι πρότερον συνέβη καὶ ἐν τῇ Μακεδονικῇ διαλέκτῳ ἡ τροπὴ τῶν ἠχηρῶν δασέων εἰς ἄηχα, τοῦ bh dh gh εἰς ph th kh ἢ φ θ χ, καὶ ἔπειτα ἡ κατ' ἀνομοίωσιν τροπὴ τούτων ὁσάκις ἐν τῇ λέξει ἦν καὶ δεύτερον δασύ, εἰς τὰ ἀντίστοιχα αὐτῶν ψιλὰ κ π τ, καὶ πάλιν βραδύτερον τὰ ὑπολειφθέντα δασέα φ θ εἰς τὰ μέσα β δ. Διὰ ταῦτα δὲ τὰ Μακεδονικὰ μέσα β δ οὐδαμῶς δύνανται, ὅπως πάντοτε μέχρι τοῦδε ἐγίνετο, νὰ ὑπολαμβάνωνται ὅμοια ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν γένεσιν (ὡς πρὸς τὴν προφορὰν οὐδὲν δύναται νὰ λεχθῇ πειστικὸν) τοῖς μέσοις b d τῶν ἄλλων γλωσσῶν (1). Τὰ πάθη ἄρα τ[illegible]

(1) Πολλοὶ δουλεύοντες τῇ ὑποθέσει ὅτι τὰ μέσα ἐν Μακεδονίᾳ ἀντιστοιχοῦν τ[illegible] τὰ τῆς Ἑλληνικῆς δασέα καὶ ἐπιστάμενοι ὅτι τὸ κεφαλά-κεβαλά-κεβλά, κα[illegible]

ιπῆς τῶν ἠχηρῶν δασέων εἰς ἄηχα δασέα, bh dh gh εἰς ph th kh θ. χ, καὶ τὸ τῆς ἀνομοιώσεως τὰ προσδιάζοντα τῇ Ἑλληνικῇ ἐν ιθέσει· πρὸς τὰς βορειότερον λαλουμένας ἀδελφὰς γλώσσας παρα-ισῦνται καὶ ἐν Μακεδονίᾳ. (Ἴδε τὸν ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι πίνακα). Τὴν ἀποδεικτικὴν δύναμιν τοῦ κεβαλά, κάλιθος κττ. καὶ τὴν φορὰν τῆς Μακεδονικῆς ἀπὸ τῆς γλώσσης τῶν Θρᾳκῶν καὶ Φρυ-ι κατανοεῖ τις μάλιστα πάντων, ὅταν παραβάλῃ τὰ κατ' ἀνο-ωσιν γενόμενα ταῦτα κεβλά, κάλιθος, πέχαρι πρὸς τὰ συμ-ντα ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Θρᾳκῶν καὶ Φρυγῶν. Ἐν ταῖς γλώσσαις ι. ταύταις ἐκ τῆς ῥίζης dheigh dhigh (τῆς παρ' ἡμῖν τραπείσης ὑπον εἰς theikh καὶ ἔπειτα εἰς τειχΗ-τεῖχος), ἐγένετο δι' ἀποβο-τοῦ δασέος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἀφώνων dig-diz, ὅθεν δίζος= χος· καὶ ἐκ τῆς ῥίζης bhendh (ὅθεν παρ' ἡμῖν phenth-πενθ-θ-ερός. πείσματα (νηῶν) ἀντὶ πένθ-σματα) ἐγένετο ἀποβολῇ τοῦ ἐος bend-, ὅθεν ὅπως παρὰ τοῖς Λιθ. bendras, παρὰ τοῖς Γερμ. den, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Φρυξὶ βανδάκης-μανδάκης (πρβλ. etschmer ἔνθα ἀνωτ. σελ. 229, 236).

Καὶ νῦν, ἐλπίζω, θέλει νοηθῇ καὶ μάλιστα ἐπανορθωθῇ ἡ γνώμη Kretschmer ἐν Einl. 229 εἰπόντος ὅτι «ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν συμφώνων ἡ Φρυγικὴ καὶ Θρᾳκικὴ γλῶσσα ἀντίκειται ἐν πολλοῖς λ' οὐχὶ ἐν πᾶσι) τῇ Ἑλληνικῇ καὶ τάσσεται μετὰ τῶν Ἀρίων καὶ ινικῶν γλωσσῶν». Καὶ 262 «ὅπως ἐν τῇ Θρᾳκικῇ, Φρυγικῇ, εδονικῇ καὶ ταῖς βορειοτέραις ἀδελφαῖς γλώσσαις οὕτω καὶ ἐν τῇ υρικῇ τὰ ἠχηρὰ δασέα bh, dh, gh ἀντικαθίστανται διὰ τῶν

οτθ. gibla, ἀρχ. Γερμ. gebal ἐμφαίνει, προῆλθεν ἐκ τοῦ *ghebhala, διατείνονται οὐχὶ κεβαλά, κεβλά, Κεβαλῖνος, Κέβαλος, κττ. ἦν ὁ Μακεδονικὸς τύπος, ὁ ὑπὸ Ἡσυχίου ἄνευ ἐθνικοῦ μνημονευόμενος γαβαλά. Ἀλλὰ πρῶτον εἶναι φιλόλως μεγίστη αὐθαιρεσία ἡ ἀπόδοσις τῇ Μακεδονικῇ διαλέκτῳ οὐχὶ τοῦ τύπου λά, κεβλά, ὅστις πολλαχῶς ἀνομολογεῖται Μακεδονικός, ἀλλὰ τοῦ γαβαλὰ μαρτυρίας τινὸς οἱασδήποτε. Ὁ δὲ δισχυρισμὸς ὅτι οἱ καταγράψαντες τὸ κε-λ, κεβλά, Κέβαλος κττ. ἐξηλλήνισαν τὴν ἄρχουσαν συλλαβήν, φαίνεται παν-ς ἀστήρικτος· ἢ διατί δὲν προέβησαν ἐπίσης εἰς τὸν ἐξελληνισμὸν καὶ τῆς δευτέρας ἑῆς; Ἐν τέλει παρατηρῶ ὅτι, καθ' ἃ ὁ Fick εἴκασεν ἐν ταῖς Συμβολαῖς τοῦ zenberger Τόμ. ΚΔ' σελ. 298, ἡ λέξις γαβαλά εἶναι ἐτυμολογικῶς παντάπασι ρος τῆς κεφαλά-κεβαλά, ἐπειδὴ ἡ μὲν γαβαλά ἀναλυομένη εἰς γλαβα-λα γλαϜα-λα συνάπτεται πρὸς τὸ Λιθ. galva καὶ Σλαυ. glava, ἡ δὲ κεφαλά ομένη εἰς ἀρχαιότατον ghebhala συνδέεται τῷ gibla, gebal κλπ.

Ἰαπετικά: bh dh gh		
Ἰνδικά	Ἑλληνικά	Κελτικά, Γερμανικά, Λιθουανικά, Σλαυικά, Ἰλλυρικά, Θρακικά, Φρυγικά
bh dh gh ἢ b d g*	ph, th, kh φ θ χ ἢ π, τ, κ* β δ γ τῶν Μακεδόνων	b, d, g

* Κατ' ἀνομοίωσιν

μέσων b, d, g». Διότι κατ' ἀλ
θειαν ἐν πᾶσι καὶ οὐχὶ μόνον
πολλοῖς ἀντίκειται ἡ Θρᾳκικὴ κ
Φρυγικὴ τῇ Ἑλληνικῇ (πρβλ.
χ. πρὸ πάντων ιος Φρυγ.=ὑς
ἤτοι τὸ j ἐκεῖ ἔμεινε, παρ' ἡμ
ἐτράπη εἰς δασύ, ἄδδακετ=
δωκε, ἄββερετ = ἔφερε κλπ.
καὶ ἀληθῶς οὐκ ἐν τῇ Μακεδ
νικῇ διαλέκτῳ ἀντικαθίσταντ
τὰ ἠχηρὰ δασέα διὰ τῶν μέσ
ὁμοίως τῇ Ἰλλυρικῇ, Θρᾳκικῇ κ
Φρυγικῇ.

Ἡ ἀνομοίωσις ἄρα ἐν τῷ κε
βλά, κάλιθος, πέχαρι και
ἀρχαιοτέρα ἔτι τροπὴ τῶν ἠχ
ρῶν δασέων εἰς ἄηχα, παθήματ
γενόμενα καὶ ἐν τῇ διαλέκτῳ τ
Μακεδόνων καὶ ταῦτα πολλο
αἰῶνας πρὸ τοῦ Ὁμήρου, βοῶ
ὅτι ἔκτοτε ἐλαλεῖτο ἡ γλῶσ
αὕτη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ ἔ
τοτε ἔπασχεν ἐν τῷ στόματι α
τῶν φωνητικὰς καὶ ἄλλας ἀλλοι
σεις, οἵας περίπου καὶ ἐν τοῖς ἄ
λοις Ἕλλησιν.

Πρὸς ταύτην τὴν ἐκ τῶν φ
νητικῶν νόμων συναγομένην ἀν
τίλεκτον ἀπόδειξιν τοῦ ἰθαγεν
ἀρχαιόθεν βίου τῆς Ἑλληνικ
γλώσσης ἐν Μακεδονίᾳ συμφω
πληρέστατα τοῦτο μὲν ἑτέρα
γλωσσικὴ ἀπόδειξις αὐτοῦ τοῦτ
τοῦ οὐκ ἐπεισάκτου αὐτῆς, συν
γομένη ἐκ τῆς παρατηρήσεως.
λέξεις τινὲς Ἑλληνικαὶ εἶχον δ

φορον σημασίαν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ διάφορον ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, ὅπερ φαίνεται ἀποβάλλον πάντα δανεισμὸν αὐτῶν (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Η' σελ. 20), τοῦτο δὲ ἡ ἱστορικὴ μαρτυρία τοῦ Στράβωνος λέγοντος ὅτι πρὸ αὐτοῦ «ἔνιοι καὶ σύμπασαν τὴν μέχρι Κορκύρας Μακεδονίαν προσαγορεύουσιν, ὅτι καὶ κουρᾷ καὶ διαλέκτῳ καὶ χλαμύδι καὶ ἄλλοις τοιούτοις χρῶνται παραπλησίοις» Ζ' 326. Διότι ἂν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰσήγετο εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀλλόγλωσσον τὸ πρὶν οὖσαν, ἐκ τῶν παρὰ τὴν θάλασσαν ἐποίκων Ἑλλήνων, αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι ὁμοία καὶ παραπλησία πρὸς τὴν Ἠπειρωτικήν, ὅπως ἔνιοι πρὸ τοῦ Στράβωνος εὕρισκον, ἀλλὰ θὰ ἦτο κατ' ἀνάγκην ἀπαραίτητον Ἰωνική, ἐπειδὴ Ἴωνες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατῴκησαν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις (1). Δὲν ἔλαβον ἄρα οἱ Μακεδόνες τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῶν διάλεκτον παρὰ τῶν γειτόνων Ἰώνων ἀποίκων. Ἀλλ' οὐδὲ βεβαίως παρὰ τῶν ὁμοίως σφόδρα ὑπολειφθέντων ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ πολιτισμοῦ Ἠπειρωτῶν ἠδύναντο νὰ λάβωσιν αὐτήν, καὶ πᾶσα ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἦν ἐξ ἀρχῆς ὁποία καὶ ἔπειτα ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις, ἤτοι Ἑλληνικὴ διάλεκτος ἴδιον σχοῦσα βίον καὶ ἀνάπτυξιν.

Πρόσθες ταῖς ἀποδείξεσι ταύταις καὶ τοῦτο ὅτι οἱ παραδεχόμενοι τὸν μετέπειτα ἐξελληνισμὸν τῶν Μακεδόνων, ἀλλογλώσσων καὶ βαρβάρων τὸ πρὶν ὄντων, ὁμολογοῦσιν ἅμα τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παραδιδόμενον ἀγροῖκον καὶ ἄξεστον αὐτῶν, οὕτω δὲ περιπίπτουσιν εἰς μεγάλην παραδοξολογίαν ὑπολαμβάνοντες ὅτι οἱ Μακεδόνες ἠδύναντο νὰ παραλάβωσι τὸ δυσκολώτατον, τὴν γλῶσσαν, καὶ οὐχὶ τὸ μετικῶς εὐκολώτερον, τοὺς τρόπους καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ὅμως πανταχοῦ τοῦ κόσμου, ὅπου δὲν συνέβη κατάκτησις, τοὺς τρόπους μᾶλλον ἢ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν τῶν πεπολιτισμένων μιμοῦνται οἱ λαοί. Οὐδὲ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν ἀνεπίδεκτοι πολιτισμοῦ, διότι ἡ κατόπιν ἱστορία αὐτῶν μαρτυρεῖ τοὐναντίον. Περὶ μεταδόσεως ἄρα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐκ τῆς μεσημβρινωτέρας Ἑλλάδος ἢ ὁποθενδήποτε ἄλλοθεν οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος.

Τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην, ὅτι δηλ. ἐξ ἀρχῆς ἦν ἰθαγενὴς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν Μακεδονίᾳ, ὅτι μάλιστα ἀπὸ τῶν πρώτων καταληφθεισῶν βορείων χωρῶν τούτων εἰσῆλθον κατὰ μικρὸν οἱ Ἕλληνες

(1) Ἄλλας τινὰς ἀποδείξεις τῆς ὁμοιότητος τῆς Μακεδονικῆς πρὸς τὴν Ἠπειρωτικὴν ἰδὲ ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Η' σελ. 48 κἑξ.

εἰς τὴν χερσόνησον ἡμῶν, διδάσκει ἄλλοθεν ὁρμώμενος καὶ ὁ γνω-στὸς τοῖς Ἕλλησιν Ulrich Köhler, ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Ἀκα-δημείας τοῦ Βερολίνου τοῦ 1897 σελ. 270 λέγων: «Ἡ ἀρχὴ τῆ μεταναστάσεως τῶν ἐθνῶν, ἥτις ἐπήνεγκε νέαν περίοδον πολιτι-σμοῦ ἐν ταῖς περὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος χώραις, κεῖται ἐν τῷ σκοτε Κατὰ τὴν συνήθη παράδοσιν ἡ μετανάστασις αὕτη ὡρμήθη ἐκ τῆ Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας. Ἡ δὲ νεωτέρα ἱστοριογραφία ἀκολουθε κατ' οὐσίαν τῇ παραδόσει ταύτῃ, εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ Niebuhr ἐξηρ τὸ οὐχὶ ἱστορικὸν αὐτῆς, καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν πλείστων ἀνομολογεῖ-ται. Κατὰ τὴν νεωτάτην δὲ διατύπωσιν ὀρεινὰ φῦλα ἐκ τῆς βορειο-δυτικῆς Ἑλλάδος ἐξορμήσαντα εἰσήλασαν εἰς τὰς πρὸς ἀνατολὰς κα μεσημβρίαν χώρας τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου. Ἀλλ' ὅμως ὡρισμέν τινὰ γεγονότα δεικνύουσιν ἄλλην πορείαν. Πρὸ μακροῦ ἤδη χρόν παρετηρήθη (1), ὅτι ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ παρὰ τὸν μέσον τοῦ Ἀξι-ροῦν κειμένῳ, καὶ κατὰ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους τοῖς Παί-σιν ἀνήκοντι, ἀπαντῶσι πόλεις φέρουσαι ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ὀνόματα οἷον Ἀταλάντη, Εἰδομένη, Γορτυνία (παρὰ Θουκυδίδῃ Β' 100 Γορτύνιον δὲ παρὰ τῷ Στράβωνι 329 Ἀποσπ. 4), Εὔρωπος Τούτοις δὲ τοῖς παρὰ τὸν Ἀξιὸν ὀνόμασι πόλεων προστίθενται μεσημ-βρινώτερον καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας αἱ Ἴχναι τῆς Βοττιαί καὶ περαιτέρω ἐν Πιερίᾳ παρὰ τὰ Θεσσαλικὰ ὅρια τὸ Δίον, ἐπιφαν ἑστία τῆς τοῦ Διὸς λατρείας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Μακεδονικῆ ἡγεμονίας. Ἐὰν τις ἄνευ προκαταλήψεως ἐξετάζῃ τὰ πράγματα κατ' ἀνάγκην θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ χῶραι αὗτ μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τῆς Θεσσαλίας ἦσάν ποτε Ἑλληνικαί, ὅ κατῳκοῦντο ὑπὸ φύλων συγγενεστάτων πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς πρ μεσημβρίαν χώρας, ὅτι δὲ ἐν νεωτέρᾳ τινὶ περιόδῳ κατεκλύσθησα ὑπὸ Θρᾳκικῶν φύλων βορειόθεν εἰσελαυνόντων (2), οἱ δὲ Ἕλλην Μακεδόνες, ὧν οἱ ἀπόγονοι βραδύτερον ἐγένοντο πάλιν κύριοι τῶ χωρῶν τούτων, ἔμειναν ἐν ταῖς ὀρειναῖς αὐτῶν θέσεσιν ἐν τοῖς ἐνδό-τερω τῆς Μακεδονίας ἀπαθεῖς ἀπὸ τῶν εἰσβολῶν τούτων.

Μυθικώτεραί τινες παραδόσεις ἐπιτρέπουσι νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι

(1) K. Otfr. Müller, Ueber die Makedoner, σελ. 22 κἑξ. καὶ Droysen, Paeo-nien und Dardanien, Klein. Schriften A' 54.

(2) Πρβλ. ὅσα περὶ τούτων διέλαβον ἐν Ἀθηνᾶς Τομ. Η' σελ. 32.

ιττιαῖοι δὲν ἦσαν ἀληθῶς γνήσιον Θρᾳκικὸν φῦλον, ἀλλ' ὅτι πλεῖα Ἑλληνικὰ στοιχεῖα περιεῖχον» (1).

Ἀποδειχθέντος δ' οὕτω τοῦ ἰθαγενοῦς, τοῦ ἰδιαιτέρου βίου καὶ τῆς λέξεως τῆς Μακεδονικῆς διαλέκτου διὰ τῆς ἀνομοιώσεως καὶ τῆς τροπῆς τῶν ἠχηρῶν δασέων εἰς ἄηχα ἐν τῷ πέχαρι, κεβλά, κάλις, διὰ τῶν ἰδιαιτέρων σημασιῶν, διὰ τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς πρὸς ν Ἠπειρωτικὴν καὶ διαφορᾶς ἀπὸ τῆς Ἰωνικῆς καὶ Ἀττικῆς, δι' ὧν ρει ὁ κ. Köhler κττ., δυνάμεθα ἐπ' αὐτῶν στηριζόμενοι νὰ λέγωμεν ρρούντως οὐ μόνον ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐλαλεῖτο ἐν Μακεδονίᾳ ια ἢ καὶ χιλιάδας ὅλας ἐτῶν πρὸ πάσης ἱστορικῆς παραδόσεως, λὰ καὶ τὸ πολὺ σπουδαιότερον, ὅτι ἡ διάλεκτος ἣν ἐλάλουν οἱ ακεδόνες, ἰθαγενὴς ἐξ ἀρχῆς ἀποδειχθεῖσα, δύναται ἀληθῶς νὰ μαρρηση περὶ τοῦ ἐθνολογικοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Γλωσσικαὶ ἀποδείξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος τῆς διαλέκτου τῶν Μακεδόνων.

Διὰ τῆς ἀνομοιώσεως καὶ τῆς πρὸ τοῦ πάθους τούτου τροπῆς τῶν ηρῶν δασέων εἰς ἄηχα καὶ διά τινων ἄλλων ἀπεδείχθη ἡ ἰθαγένεια ; Μακεδονικῆς γλώσσης· νῦν δὲ λέγομεν ὅτι αὐτὰ ταῦτα τὰ πάθη ί τινα ἔτι, περὶ ὧν εὐθὺς ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος, ἀποδεικνύουσι περινῶς τὸν γνήσιον Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς, δι' οὗ ἀντιδιεστέλτο μὲν σαφῶς καὶ εὐκρινῶς πασῶν τῶν πρὸς βορρᾶν ἀδελφῶν γλωσν, τῆς Ἰλλυρικῆς, Θρᾳκικῆς, Φρυγικῆς, τῶν Σλαυϊκῶν κλπ., ὑπήτο δ' ὡς διάλεκτος ὑπὸ τὴν ὅλην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Κατορθοῦ-

1 «Ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰχνῶν φαίνεται διασωθεὶς κατ' οὐσίαν Ἑλληνικὸς πληθυς μέχρι τῆς Μακεδονικῆς κατακτήσεως. Οἱ Ἰχναῖοι περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ε' π. Χ. πενταετηρίδος, ὅτε ἤδη πολὺ πρότερον ἡ χώρα μεταξὺ Ἀξιοῦ καὶ Ὀλύμπου εἶχε ακτηθῆ, καὶ δὴ ἦν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν κυριαρχίαν, ἔκοπτον νομίσματα. Τοῦτο α νοητόν, μόνον ἂν ἡ πόλις Ἴχναι θεωρηθῇ Ἑλληνὶς πόλις...... Οἱ Βοττιαῖοι τῆς λκιδικῆς ἔζων κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἐν μικραῖς καθ' Ἑλληνικὸν τρόπον ὠργανωμέναις κτησιν, αἵτινες κατὰ καιροὺς συνεδέοντο εἰς πολιτικὴν ἑνότητα. Πρβλ. Δελτ. Ἀρχ. 1890 σημ. 38.»

ται δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ δι' ὧν ἔχομεν σήμερον μέσων, ἐπιστάμεθα κά λιστα καὶ δυνάμεθα ἀκριβέστατα νὰ χαράξωμεν τὰ ὅρια τὰ χω ζοντα τὴν Ἑλληνικὴν ἐν ᾗ συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ Μακεδονικ ἀπὸ τῆς γλώσσης τῶν Θρᾳκῶν, Φρυγῶν κλπ. πρὸς βορρᾶν ἐθνῶ Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Tomaschek δηλονότι, A. Fick, G. Meyer. P Kretschmer, S. Bugge καὶ ἄλλων γενομένην περισυλλογὴν τοῦ δι σπαρμένου ὑλικοῦ καὶ ἐξέτασιν καὶ ἐξακρίβωσιν τῶν φωνητικῶν ν μων τῆς Θρᾳκικῆς, Φρυγικῆς καὶ Ἰλλυρικῆς γλώσσης ἀπεδείχθη ἡλι φαεινότερον ὅτι οἱ φθογγικοὶ νόμοι τῶν γλωσσῶν ἐκείνων ἀντίκειντ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τοὺς τῆς Ἑλληνικῆς, θ' ἀποδειχθῇ δ' εὐθὺς κ τωτέρω ὅτι καὶ πρὸς τοὺς τῆς Μακεδονικῆς, καὶ δὴ ὅτι αἱ γλῶσσ ἐκεῖναι εἶναι ὅλως ἀλλότριαι τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων καὶ τῆς π ἧς πρόκειται Μακεδονικῆς.

Εἶναι δηλ. γνωστὸν τοῖς γλωσσολογοῦσιν ὅτι τῶν μὲν ὀδοντικ καὶ χειλικῶν λεγομένων ἀφώνων αἱ τύχαι ἐν πάσαις ταῖς ἀδελφ Ἰαπετικαῖς γλώσσαις ὑπῆρξαν ἁπλαῖ τινες, αἱ δὲ τῶν οὐρανικῶν λ γομένων σφόδρα πολύπλοκοι, καὶ ὅτι οὐδὲν χωρίζει τοσοῦτον τὰς Ἰ πετικὰς γλώσσας εἰς δύο διακεκριμμένα καθ' ὁλοκληρίαν συστήματ ὅσον ἡ διάθεσις τῶν οὐρανικῶν τούτων. Διὰ τῶν οὐρανικῶν φθόγγ τούτων αἱ ἀδελφαὶ γλῶσσαι διαστέλλονται α) εἰς τὸ ἀνατολικὸν σ στημα περιλαμβάνον τὴν Ἰνδικήν, τὰς γλώσσας τοῦ Ἰρὰν ἢ τ Ἰρανικὰς (ἤτοι τὴν Περσικήν, τὴν Βακτρίαν, ἢ καὶ γλῶσσα τ Ζενδαβέστα λέγεται), τὴν Ἀρμενικήν, τὰς Σλαυϊκάς, τὴν Λιθουαν κήν, Λεττικὴν καὶ ἀρχαίαν Πρωσσικήν, τὴν Θρᾳκικὴν καὶ Φρυγικ καὶ τέλος τὴν Ἰλλυρικήν· β) εἰς τὸ δυτικὸν περιέχον τὴν Ἑλλη κήν, τὴν Ἰταλικήν, τὴν Κελτικὴν καὶ Γερμανικήν. Ταῦτα εἶναι σή μερον ἀναντίλεκτα, (πρβλ. K. Brugmann, Grundriss ² A' 54 H. Hirt, Bezzenberger Beitr. ΚΔ' 218 κέξ., P. Kretschme Einleitung 229, W. Tomaschek, Die alten Thraker B' 3 41). Ἀποδειχθέντος δ' οὕτω τοῦ χαρακτῆρος τοῦτο μὲν τῆς Ἑλλη νικῆς, τοῦτο δὲ τῆς Ἰλλυρικῆς (1), Θρᾳκικῆς καὶ Φρυγικῆς γλώσσ

(1) Καὶ ἂν ἠλήθευε τὸ λεγόμενον ὅτι τῆς Ἰλλυρικῆς γλώσσης τὸ μὲν βόρειον μέ μετέχει τῶν τοῦ δυτικοῦ συστήματος, τὸ δὲ μεσημβρινὸν τῶν τοῦ ἀνατολικοῦ (πρβ Kretschmer ἔνθα ἀνωτ. 271 καὶ H. Hirt ἔνθα ἀνωτ. 285), ὅπερ ἐμοὶ παντάπα ἀπίθανον, πάλιν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, ἐπειδὴ ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ παρὰ τὴν Ἤπ ρον καὶ Μακεδονίαν ἐλαλεῖτο τὸ μεσημβρινὸν τὸ μετέχον τῶν ἀνατολικῶν γλωσσ καὶ δὴ τὸ διαστελλόμενον τῆς Ἑλληνικῆς.

ἀπομονωθείσης οὕτω τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ, τά τινα εὐτυχῆ συγκυρίαν, ἀπὸ τῶν ἄλλων πρὸς βορρᾶν γλωσσῶν, δὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἡμῖν ἢ ν' ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ Μακεδονικὴ ἴλεκτος ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν οὐρανικῶν κ, γ, χ συμφωνεῖ μὲν Ἑλληνικῇ, ἀντίκειται δὲ καθ' ὁλοκληρίαν τῇ Ἰλλυρικῇ, Θρᾳκῇ, Φρυγικῇ, Σλαυικῇ καὶ λοιπαῖς ἀνατολικαῖς γλώσσαις.

Ἀλλ' ἵνα δυνηθῶμεν νὰ κρίνωμεν περὶ τούτων ὀρθῶς, ἀνάγκη νὰ θῶμεν αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς διαφορᾶς, ἤτοι πῶς διέθηκαν αἱ γλῶσσαι ἑκατέρου συστήματος τὰ οὐρανικὰ ταῦτα καὶ κατὰ τί ἀληθῶς τιδιαστέλλονται. Λοιπὸν παρατηρεῖται ὅτι α') λέξεις τινὲς σῴζουσι ν τὸ οὐρανικὸν ἐν τῷ δυτικῷ συστήματι, τρέπουσι δ' αὐτὸ εἰς συριγμὸν ἐν τῷ ἀνατολικῷ, πρβλ. ἑκατόν, centum, ἀρχ. Ἰρλ. cēt, ἀλλ' Ἰνδ. çatam, ἀρχ. Βακτρ. satem, Λιθ. szimtas· ἄκρος, acer, acis, ἀλλ' Ἰνδ. áçris, Ἀρμ. aseln. Λιθ. asztrus, ἀρχ. Σλαυ. ostru κτλ.

β') ἄλλαι δέ τινες φυλάττουσι τὸ οὐρανικὸν ἐν ταῖς γλώσσαις ἀμφοτέρων τῶν συστημάτων, λ. χ. καινός, Ἰνδ. kanyā καὶ ἀρχ. Ἰραν. ine = κόρη, παρθένος, kanas = νέος, ἀρχ Βουλγ. kone· καμάρα, ιτ. camur, ἀρχ. Ἰρανικ. kamara· κολώνη, κολωνός, Λατ. llis, Λιθ. kalnas· κύπη, Λατ. cūpa, Ἰνδ. kūpa-s· ζυγόν, ιτ. jugum, Ἰνδ. yugám· γηρύω, Λατ. garrio, Λιθ. garsas = ος, ψόφος, ἀρχ. Βουλγ. graja. κλπ.

γ') ἄλλαι δὲ πάλιν φυλάττουσι μὲν τὸ οὐρανικὸν ἀπαθὲς ἐν ταῖς ώσσαις τοῦ ἀνατολικοῦ συστήματος, ταῖς συριζούσαις, χειλίουσι δ' αὐτὸ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν ταῖς τοῦ δυτικοῦ, ταῖς λιζούσαις, πρβλ. τί-ς καὶ πόσος (ἀντὶ ποτ-ιος) πότερος, i-s quot, ἀλλ' Ἰνδ. kás katarás, Λιθ. kas, Σλ. kuto· θερ-ς, Λατ. formus for(m)ceps, ἀλλ' Ἰνδ. gharmás = θερμός, ἀρχ. Βουλγ. goreti = καίειν, Λιθ. garas = ἀτμός, Φρυγ. Γέρμαι = θέρμαι· ίνω φόνος, Λατ. of-fendo, Ἰνδ. ghanás = φόνος, Λιθ. genu, ακ. γέντον = κρέας, κλπ.

Δὲν ἐξετάζομεν πῶς εἶχον ταῦτα ἐν ἀρχῇ καὶ ποία τις ἑκασταχοῦ ἀνάπτυξις τούτων, ἀρκεῖ ἡμῖν ὅτι τῶν οὐρανικῶν τὰ μὲν μένουσι ανταχοῦ ἀπαθῆ, τὰ δὲ ἐν μόνῳ τῷ ἀνατολικῷ συμπλέγματι, χειλοῦνται δὲ ἐν τῷ δυτικῷ, τὰ δὲ σῴζονται μὲν ἐν τῷ δυτικῷ, συρίζονται δ' ἐν τῷ ἀνατολικῷ. Οὕτω δυνάμεθα νὰ χαράξωμεν τὸ ἑξῆς ἰάγραμμα:

Χειλίζουσαι γλῶσσαι

	Ἑλλην.	Λατιν.	Ὀσκικ.	Ὀμβρ.	Ἰρλανδ.	Βρετ.
Α' σειρά. Συριζόμενα ἐν ταῖς συριζούσαις γλώσσαις	κ	c	c	c	c	c
	γ	g	g	g	g	g
	χ	h, g	g	g	g	g
Β' σειρά. Μένοντα ἀπαθῆ πανταχοῦ	Ὅπως τὰ τῆς Α' σειρᾶς					
Γ' σειρά. Χειλιζόμενα ἐν ταῖς χειλιζούσαις γλώσσαις	π, τ, κ	qu, c	p, c	p, c	c	p
	β, δ, γ	gu, v, g	b	b	b	b
	φ, θ, χ	f, gu, v. g	f	f	g	g
	ἑκατόν ἄγω χειμών τίς πό-	centum ago hiems quis			cēt agat gemred	

Συρίζουσαι γλῶσσαι

Ἰνδικ.	Ἰρανικ.	Ἀρμεν.	Λιθουαν.	Σλαυικ.	Ἰλλυρικ.	Θρακικ.	Φρυγικ.
c	s	s	sz	s	s, θ	s	s
j	z	c	z	z	z, δ, d	z	z
h	z	j, z	z	z	z, δ, d	z	z
k, c	k, c	k	k	k, c	k	k	k
g, j	g, j	k	g	g, z	g	g	g (γ)
gh, h	g, j	g, j	g	g z	g	g	g, γ, j

Ὅπως τὰ τῆς β' σειρᾶς

çatam	satem		szimtas	suto			
azati	ajaiti	acem					
himas	zima	jiun	zema	zima			
kas	kas		kas	kuto	kė = τίνα		

Χάριν εὐκολίας ὀνομάζομεν τὰς μὲν τοῦ ἀνατολικοῦ συστήμα γλώσσας συριζούσας, ἀπὸ τῆς τροπῆς τῶν τῆς Α' σειρᾶς οὐρα κῶν εἰς s, z, τὰς δὲ τοῦ δυτικοῦ χειλιζούσας, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσ χειλικοῦ τινος στοιχείου ἐν τῇ Γ' σειρᾷ ἀντὶ τῶν οὐρανικῶν.

Τὸ ἔργον ἡμῶν τώρα εἶναι νὰ ζητήσωμεν νὰ μάθωμεν πῶς δια θενται τὰ οὐρανικὰ ἐν ταῖς Μακεδονικαῖς λέξεσιν, ἂν δηλ. συρίζων τὰ τῆς Α' σειρᾶς, ὅπως ἐν ταῖς συριζούσαις, ἢ ἂν σῴζωνται ὅπως ταῖς χειλιζούσαις, καὶ ἂν τὰ τῆς Γ' σειρᾶς χειλίζωνται ὅπως ἐν τ χειλιζούσαις, ἢ σῴζωνται ὅπως ἐν ταῖς συριζούσαις. Ἡ ἰσχὺς τ ἀποδείξεων ἡμῶν ἔσται τοσούτῳ μείζων ὅσῳ πλείονα καὶ βεβαιότ εἶναι τὰ παραδείγματα. Θὰ περιορισθῶ ἐν τοῖς ἀναντιλέκτως ἤτοι λογημένοις. Παράβαλε τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα:

1) Αἰγαί, οὕτως ὠνομάζετο ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῶν Μακε νων βασιλέων· πρβλ. α...Φιλίππου Μακεδόνι ἐξ Αἰγειᾶν» ἐν Συλλ Collitz 2806, περὶ τὰ 300 π. Χ. Τὸ ὄνομα Αἰγαὶ φαίνεται με φρασις τοῦ Φρυγικοῦ Ἔδεσσα ἐκ τοῦ βέδυ=Fεδυ=ὕδωρ, καὶ σ δέεται πρὸς τὸ αἶγες=κύματα, Αἰγεύς, Αἰγαῖον, καταιγὶς πρὸς τὸ Ἰνδ. ē'jati=κινεῖσθαι, ajas=τράγος, Λιθ. ozys= ἀρχ. Ἰραν. izaêna, νέον Ἰραν. azak=αἴξ, Θρᾳκ. Γεβελέϊζις (πρβλ. Brugmann, Grundriss² Α' 565 καὶ 568 καὶ Tomasc ἔνθα ἀνωτ. 62)· περιεῖχεν ἄρα g', ὃ ἐσυρίσθη εἰς j, z, ζ ἐν ταῖς σ ζούσαις γλώσσαις.

2) ἀκρέα· παῖς θήλεια, Μακεδόνες Ἡσυχ., 3) ἀκρουνοί ὑπὸ Μακεδόνων Ἡσυχ., 4) Ἄκρωνος Μακεδὼν ἐν Συλλογῇ C litz 2504 ἔτους 343-2 π. Χ., 5) Βάλακρος ἀντὶ Φάλακρος, κεδὼν υἱὸς τοῦ Ἀμύντου παρ' Ἀρριανῷ, Ἀναβάσει Α' 29, 3. τούτοις πᾶσι κεῖται τὸ θέμα ἀκρο- ὅπως ἤδη ὑπὸ πολλῶν τηρήθη, (πρβλ. A. Fick ἐν Περιοδικῷ Kuhn Τομ. ΚΒ' 19 223, Kretschmer, Einleit. 225, K. Brugmann ἔνθα ἀνωτ. 547 πρβλ. πρὸς ταῦτα τὸ Ἰνδ. áçris, Ἀρμ. aseln, Λιθ. asztrùs, Σλαυ. ostru, Θρᾳκ. ἀσᾶ (παρὰ Tomaschek, Die alten T ker Β' 28).

6) ἀργιόπους· ἀετός, Μακεδόνες, Ἡσυχ., καὶ 7) αἰγίπους· ἀε ὑπὸ Μακεδόνων, Μεγ. Ἐτυμολ. 28, 18. Δὲν δύναμαι νὰ ἐξα βώσω ποτέρα τῶν λέξεων τούτων ἦτο ἡ γνησία Μακεδονικὴ ἢ ἂν

ιαι ἦσαν ἐν χρήσει πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀετοῦ ἢ δύο διαφόρων εἰ-
ιύτου. Τοσοῦτο πάντως εἶναι βέβαιον καὶ ἀναντίλεκτον, ὅτι καὶ
ς τοῦ αἰγι- ἀντιστοιχεῖ ἐν ταῖς συριζούσαις γλώσσαις συριστι-
z (ἰδὲ ἀνωτέρω σελ. 146) καὶ τῷ γ τοῦ ἀργι- ὁμοίως· πρβλ.
ός, ἀργής, ἀργέστης, ἀργεννής, ἐναργής, Ἀργούνειος,
ρος, argentum, καὶ τὰ τῶν συριζουσῶν γλωσσῶν Ἰνδ. arju-
=λευκός, Ἰραν. arezanh=λαμπρὰ ἡμέρα κλπ. (πρβλ. Brug-
n ἐνθ. ἀνωτ. 551).

Ἀργαῖος, υἱὸς Περδίκκου τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Μακεδονικοῦ βα-
ιυ. βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 642-612. Τὸ ὄνομα συνάπτεται ἀναν-
τως πρὸς τὸ ἀργής, ἀργὸς κλπ. περὶ ὧν ἐλέχθησαν ἤδη τὰ
ήκοντα.

ἀρκόν· σχολήν, Μακεδόνες, Ἡσυχ.· τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν εἶναι
ς ὑποψίας ἀπηλλαγμένον διὰ τὸ κ ἀντὶ τοῦ γ· πάντως δ' ὅμως
τὸν φθόγγον, οὐχὶ συριστικὸν παρέχει· παραγόμενον δέ, ὡς εἰκός,
ῦ ἀ-Fεργον ἔχει γ ἀντίστοιχον ἐν ταῖς συριζούσαις γλώσσαις
συριστικόν· πρβλ. ἀρχ. Ἰραν. verezeiti=ἐργάζεσθαι.

) καδαρόν· θολερὸν Ἡσυχ. Ὁ ἐκδότης τοῦ Ἡσυχίου M.
midt εἴκασεν ὅτι γραπτέον καδαρόν· οὐ θολερόν, καὶ ὅτι ἡ
ςα διὰ τὸ δ εἶναι Μακεδονική· τούτῳ δὲ συνεφώνησαν ἄλλοι τε
πολὺς Fick ἐν περιοδικῷ Kuhn τομ. ΚΒ' σελ. 209. Λοιπὸν ἂν
ιδαρὸν ἐλέχθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἀντὶ τοῦ καθαρόν, ὅπερ δὲν
γίνεται ἀντιρρήσεως ἐπιδεκτικόν, τότε τῷ κ αὐτοῦ ἀντιστοιχεῖ
Ἰνδ. γλώσσῃ ç· πρβλ. çundhati çuddha=καθαρίζω, ἐν Fick
428.

) κάλιθος· οἶνος Ἀμερίας. Ἡσυχ. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου συ-
τὸ κάλιθος πρὸς τὸ χάλις, καὶ ταῦτα ὑπὸ Tomaschek (ἔνθα
11-12) πρὸς τὸ ζίλα· ὁ οἶνος παρὰ Θρᾳξίν, Ἡσυχ., καὶ ζειλά·
ς Θρᾷκες, Φωτ. λεξ., καὶ τῷ ζελᾶ παρ' Εὐπόλιδι. Τῷ χ-κ
ντιστοιχεῖ ζ ἐν ταῖς συριζούσαις γλώσσαις.

) κάραβος..... ὑπὸ δὲ Μακεδόνων ἡ πύλη. Ἡ γλῶσσα ὑπω-
, ἀλλ' ἔχει καλῶς, ὅπως μανθάνει τις ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἡ λέξις
ς σημασίας τῆς ὀπῆς, φάραγγος, διόδου σῴζεται καὶ σήμερον
ομίζω δ' ὅτι δὲν θ' ἁμαρτήσῃ τις πολὺ τοῦ ἀληθοῦς, ἂν συνάψῃ
πρὸς τὸ χαράδρα, τὸ συνδεόμενον πρὸς τὸ Λιθ. zeriù, ἀρχ.

Σλαυ. zartsva, καὶ δὴ ἔχον ἀντίστοιχον ἐν ταῖς συριζούσαις γλ σαις συριστικὸν z.

13) Κάρανος, ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας καὶ Κόραν βασιλεὺς Μακεδονίας Ἡσυχ. Τὴν λέξιν συνῆψεν ὁ Fick ἐν περιο Kuhn Τομ. ΚΒ΄ σελ. 228 πρὸς τὸ κάρα, κάρηνον καὶ τ πρὸς τὸ Ἰνδ. çiras, Ἰραν. saras. Τούτῳ δ' ἠκολούθησε καὶ Schmidt ἐν Pluralbild. 364 κἑξ. καὶ Kretschmer, Einleit. 28 πρβλ. καὶ Brugmann ἔνθα ἀνωτ. 462. Τῷ κλειστῷ ἄρα κ ἀντιστοιχεῖ ἐν ταῖς συριζούσαις γλώσσαις συριστικὸν ç, s.

14) Κλέανδρος καὶ ...υκλῆς ἐν Συλλογῇ Ἀττικῶν ἐπιγρ Α΄ 42, ὀνόματα Μακεδόνων. Τῷ κ τοῦ κλέος ἀντιστοιχεῖ ἐν συριζούσαις γλώσσαις ç, s, πρβλ. Ἰνδ çravas, Σλαυ. slovo κλπ

15) Κοπρία· ὄνομα γυναικὸς ἐν Kaibel, Ἐπιγρ. 313 «οὔ μὲν Μακέταις ἐπιχώριον· οὕνεκα μεμφθῇ μηδὲ ἐνί. Κοπρίαν μ μασαν γενέται». Τὸ κ τούτου ἀντιστοιχεῖ συριστικῷ ἐν ταῖς συρ σαις γλώσσαις· πρβλ. Ἰνδ. çakrt, çaknás καὶ Brugmann, Gr driss[2] Α΄ 589.

16) Κόρραγος, 17) Κορραῖος, 18) Κορράτας. Ὁ Fick ἀνωτ. σελ. 230 ἀνεῦρεν ἐν τῷ κορρ- τὸ θέμα κορσ- τοῦ κόρ τούτῳ δ' ἠκολούθησε καὶ ὁ Solmsen ἐν περιοδικῷ Kuhn Τομ. 549. Ὁ δὲ I. Schmidt, Pluralbild. 374 παρέβαλε τὸ κόρση τὸ ἀρχ. Σλαυ. sris-ti, srich-uku, τὸ Ρωσσικὸν sers-ti. Τῷ ληνικῷ καὶ Μακεδονικῷ ἄρα κ ἀντιστοιχεῖ συριστικὸν ἐν ταῖς ζούσαις γλώσσαις.

19) Λᾶγος, Λαγίδαι· τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι τὸ ἀγός, τοῦτο δὲ καθὰ καὶ τὰ μετὰ τούτου συνδεόμενα ἄγω, ἀγ ἄγριος κλπ. ἐλέγοντο ἐν ταῖς συριζούσαις γλώσσαις μετὰ τοῦ στικοῦ j, z· πρβλ. Ἰνδ. a'jati, ajras, ajriyas, Ἰραν. azaiti

20) Λέαγρος, ὄνομα Μακεδόνος ἐν Συλλογῇ Ἀττικῶν ἐ φῶν Α΄ 42 (ἔτους 423 π.Χ. κατὰ τὸν Kirchhoff). Τὸ ὄνομα πτεται πιθανώτερον τῷ ἄγρα, ἀγρέω ἢ τῷ ἀγρός, τῷ δὲ ἄγρα ἀντιστοιχεῖ ἐν τῇ ἀρχ. Ἰραν. z, διότι azra=ἄγρα.

21) Μακέται, Μακετία, Μακεδόνες, ταῦτα συνάπτοντ ἀρχαιοτάτῳ τῶν Μακεδόνων ἐπιθέτῳ μακεδνός, μακεδανός, κρός, καὶ τῷ κ τοῦ θέματος τούτων μακ ἀντιστοιχεῖ s ἐ

. Ἰραν., πρβλ. masyā = μακρότερος, masō = μέγεθος, μῆκος.
2) Μίσγων, ἐν Συλλογῇ Ἀττ. ἐπιγρ. Α' 42 ὄνομα Μακεδόνος. Τὸ
ια τοῦτο καὶ τὰ μετ' αὐτοῦ συνδεόμενα μίγνυμι, μεῖξαι, μι-
. μίγα, μίγδην κτλ. ἀνάγονται εἰς ῥίζαν meik'-mik', meig'
' ἥτις ἐν ταῖς συριζούσαις γλώσσαις ἐκφέρεται μετὰ συριστι-
πρβλ. Ἰνδ. miçras = μεικτός, Λιθ. maiszyti, ἀρχ. Σλαυ.
iti (1).
3) πέχαρι· ἔλαφος, καὶ Ἰραν. buza, Γερμ. Bock.
4) Πολυπέρχων καὶ ἀρχ. Ἰνδ. sprhayati, Ἰραν. sperezaitē
πεύδει (πρβλ. Brugmann ἔνθα ἀνωτ. 549).
5) χάρων· ὁ λέων ἀπὸ τῆς χαροπότητος. Καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ
ιταῖος ἐκδότης τοῦ Ἡσυχίου M. Schmidt, ὑπὸ πολλῶν ἀποδί-
ι ἡ λέξις τοῖς Μακεδόσιν. Ἡ παραγωγὴ δ' αὐτῆς ἀπὸ τοῦ χαίρω
εγεῖται ὑπὸ πάντων, τούτῳ δὲ ἀντιστοιχοῦσιν ἐν ταῖς συριζού-
γλώσσαις συριστικά, πρβλ. Ἰνδ. haryati, Ἰραν. zaranh, Λιθ.
ιs.

ινατὸν ἔνια τῶν παραδειγμάτων τούτων νὰ ἐτυμολογηθῶσί ποτε
ἄλλως, λ. χ. τὸ ἀρκόν, τὸ κάραβος, ἴσως καὶ ἄλλα τινά. (2)
ὰ πρόδηλον ὅτι καὶ πάντων τῶν ἀμφιβόλων ἐξαιρεθέντων πάν-
θὰ ὑπολειφθῶσι πολλὰ ἀνεπίδεκτα ἀμφιβολίας καὶ ἀντιλογίας
καὶ δὴ ἱκανὰ νὰ πείσωσιν ὅτι ἡ Μακεδονικὴ διάλεκτος ὡς πρὸς
διάθεσιν τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν οὐρανικῶν, ἤτοι τῶν k' g' g'h,
εἰται μὲν ταῖς συριζούσαις γλώσσαις, συμφωνεῖ δὲ καθ' ὁλοκλη-
ταῖς χειλιζούσαις.

Τὸ γ τοῦ μίσγω, ἐπίσταμαι καλῶς, ἀνήκει οὐχὶ τῇ ῥίζῃ meik - meig, ἀλλὰ
ήματι -σκ, ἀλλ' ὅμως εἶναι γνωστὸν ὅτι, ἂν μὴ ἦν ῥιζικὸν τὸ γ ἐν τῷ ῥήματι
μιγ-) μίγνυμι, οὐδέποτε θὰ εἰσήρχετο εἰς τὸ μετὰ τοῦ ἐπιθήματος -σκ-
τιζόμενον μίσγω, πρβλ. Brugmann Grundriss Β' 1033, καὶ ἔτι λάσκω ἀντὶ
σκω, πάσχω ἀντὶ παθ-σκω, λίσγος ἀντὶ λιγ-σκος (Λατ. ligo), Πελασγός ἀντὶ
-σκος ἐκ τοῦ Πελαγών, πρβλ. Fick ἐν Bezzenberger Beitr. ΚΔ' 303. Τὸ
ον ἄρα γ τοῦ ἐπιθήματος μαρτυρεῖ σαφῶς περὶ προϋπάρχοντος κλειστοῦ γ τῆς

Κλεῖτος καὶ Κύννα παρελείφθησαν ὅλως, εἰ καὶ ταῦτα ἐν ταῖς συριζούσαις
αις ἔχουσι συριστικόν (πρβλ. çravas—κλέϜος, καὶ çun-às=κυνός), ἐπειδὴ τὸ
λεῖτος δύναται νὰ εἶναι Ὁμηρικὸν δάνειον, τὸ δὲ κύων εὑρίσκεται καὶ ἐν τῇ
τῶν Λιθουανῶν μετὰ τοῦ κ, kuna (πρβλ. Kretschmer ἔνθα ἀνωτ. σελ. 230).
ως Μελέαγρος, Λυσίμαχος, κλπ. ὡς ὕποπτα δανεισμοῦ.

Καθίσταται δ' ἡ ἀντίθεσις αὕτη τῆς Μακεδονικῆς διαλέκτου πρ[ὸς] τὰς συριζούσας γλώσσας καὶ ἡ συμφωνία αὐτῆς πρὸς τὰς χειλιζού[σας] καταφανεστέρα, ἂν παρατηρήσωμεν πρῶτον ὅτι τοσαῦτα μέν, ὅσα ε[ἴ]δομεν, παραδείγματα συμφωνοῦσι πρὸς τὰς χειλιζούσας, οὐδὲν δ' ἀλ[η]θῶς καὶ ἀναντιλέκτως πρὸς τὰς συριζούσας (1)· καὶ δεύτερον ὅτι τῇ γλώσσῃ τῶν Θρᾳκῶν καὶ τῶν Φρυγῶν πάντα τοὐναντίον συμφ[ω]νοῦσι πρὸς τὰς συριζούσας γλώσσας καὶ διαφωνοῦσι πρὸς τὰς χει[λι]ζούσας· πρβλ. δίζος=τεῖχος, Δίζας, Τυρόδιζα (Tomaschek I 19) μετὰ τοῦ ζ ἀπέναντι Ἑλληνικοῦ χ· ὁμοίως ζειπύτης· ο πε[ρι]χύτης, Ἡσυχ. (Kretschmer, Einl. 211, 227 καὶ Tomaschek 1[1]) ζεῦμαν· τὴν πηγὴν=χεῦμα, καὶ ζετραία=ἡ χύτρα (Tomasch[ek] 11)· ζέλκια· λάχανα Φρύγες, Ἡσυχ. καὶ Σλαυ. zlaku=herb[a], Kretschmer 235, ζέτνα· ἡ πύλη, Tomaschek 12, ζέμελον· ἀ[νδρά]ποδον βάρβαρον, Φρύγες, Ἡσυχ. Tomaschek 40, μόζουλα [—] μίζηλα πρὸς τὸ Ἑλλ. ὁμιχέω. Ἐν πᾶσι τούτοις κεῖται τὸ συ[ρι]στικὸν ζ, οὐχὶ κλειστὸς φθόγγος κ, γ ἢ χ, ὅπως ἐν τῇ Μακεδονι[κῇ] διαλέκτῳ. Πρβλ. ἔτι ἀσᾶ, σαλία (Tomaschek 28, 31), Φρυγ. καὶ σέμουν, Λιθ. szì-s, Σλαυ. si, Ἀλβ. si καὶ ἀπέναντι τούτ[ων] Λατ. ci-tra, hi-ce, κι ἐν τῷ οὐ-κί, πολλά-κι (πρβλ. Brugma[nn] Grundriss B' 508), ἐν οἷς συριστικὸν τῆς Θρᾳκικῆς καὶ Φρυγικῆς κλ[...] ἀντιστοιχεῖ κλειστῷ ἀφώνῳ τῶν χειλιζουσῶν γλωσσῶν. Μείζονα ἀ[...] ἀντίθεσιν τῆς ὑπαρχούσης μεταξὺ τῆς Μακεδονικῆς διαλέκτου κ[αὶ] τῆς γλώσσης τῶν Θρᾳκῶν, Φρυγῶν, Ἰλλυριῶν, Σλαύων καὶ λοιπ[οῦ] τοῦ ἀνατολικοῦ συστήματος δυσκόλως δύναταί τις νὰ ἀνεύρῃ ἢ νοη[σῃ].

Καθ' ὃν δὲ τρόπον ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους k' g' g'h τῆς Α' σει[ρᾶς] οὕτως ἀντίκειται ἡ Μακεδονικὴ διάλεκτος πρὸς τὰς συριζούσας γλώ[σ]σας καὶ ὡς πρὸς τὴν Γ' σειρὰν τῶν οὐρανικῶν qu gu guh, συμφωνεῖ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰς χειλιζούσας, ἤτοι τρέπει τὰ τῆς σειρᾶς τα[ύ]της εἰς χειλικά· πρβλ. Ἀέροπος, ἀδελφὸς τοῦ Περδίκκου τοῦ ἰδ[ρυ]τοῦ τοῦ Μακεδονικοῦ βασιλείου, καὶ Στεφ. Βυζαντ. Δουρίοπ[ος] πολις Μακεδονίας· Στράβων ἑβδόμῃ· οὕτως καὶ ἡ χώρα. Παρὰ Στ[ρά]βωνι Ζ' 326 κεῖται Δευρίοπος. Ὁμοίως Εὔρωπος πόλις Μακε[δο]νίας καὶ ὁ κάτοικος Εὐρωπαῖος, οἱ Ἀλμῶπες καὶ ἡ Ἀλμωπ[ία]

(1) Περὶ τοῦ ζέρεθρα· βάραθρα, Ἡσυχ., ὅπερ Μακεδονικὸν λέγεται ὑπὸ Εὐσταθίου, Ἀρκαδικὸν δὲ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος· ἰδὲ κατωτέρω σελ. 151 σημ.

ρα ἐν Μακεδονίᾳ. Πάντων τούτων τὸ δεύτερον συνδετικὸν περιέχει θέμα οπ-, ὃ κατὰ χειλισμὸν προῆλθεν ἐκ τοῦ oqu, πρβλ. oculus, σε ἀντὶ oquje κλπ.· ἐπήβολος· ἀσφαλής· οὕτω καὶ ὁ Ἀμερίας ιδωκεν ἐν ταῖς γλώσσαις, Σχολ. εἰς Ἀπολλώνιον Β' 1284. Ἂν σημασία τῆς λέξεως ἀληθῶς εἶναι ἡ ἀναγραφομένη ἢ μή, μικρὸν ιν διαφέρει· ἡμῖν ἀρκεῖ ὅτι ὁ Μακεδὼν γλωσσογράφος Ἀμερίας ημόνευσε τῆς λέξεως ὡς Μακεδονικῆς καὶ μετὰ σημασίας τινὸς ιτέρας· τὸ β ἄρα αὐτῆς εἶναι ἀναντίλεκτον, τοῦτο δέ, ὡς γνωστὸν ην, οἷς ἐπιμελὲς εἰδέναι, προῆλθεν ἐκ τοῦ gu· πρβλ. Brugmann undriss² A 590.

ιγίποψ· ἀετὸς ὑπὸ Μακεδόνων· τὸ β' συνθετικὸν τῆς λέξεως ταύ-ποψ-ποπ-ος ἡτυμολόγησεν ὁ G. Meyer ἐκ τοῦ ῥήματος σσω, πέψω, πέπων, οὗ ὁ χαρακτὴρ ἦν qu, ὅπως δῆλον ἐκ τοῦ r coquo.

Γιμανορίδας Μακεδὼν ἐν Συλλογῇ Collitz 2502, 74 (τοῦ ἔτους) π. Χ.) καὶ 2763. 4 ἀντ Τιμοκ[λεῖ] Φιλι[ππεῦσι] μετὰ τὸ) π. Χ. Τὸ ὄνομα τιμὴ καὶ τὸ ῥῆμα τίω ἔτεισα, ποινὴ ἀνά-ται, ὡς γνωστόν, εἰς ῥίζαν quei - qui, ὅθεν Ἰνδ. cayati, Ἰραν. na = ποινή.

πιδειπνίδες φέρεται παρ' Ἀθηναίῳ ΙΔ' 658ᵉ ὡς Μακεδονικόν γεται δὲ τὸ δεῖπνον εἰς ῥίζαν dē(i)qu· ὅθεν τὸ Γερμ. Zehe, δ). Brugmann Grundriss² A' 609).

Ἰοπρία· μετὰ χειλικοῦ π ἀντὶ qu, ὅπως τὸ Ἰνδ. k, çakrt ἐλέγχει.

Πέτρα, πόλις Μακεδονίας καὶ τὸ ἐθνικὸν Πετραῖος, καὶ τούτων θέμα ἀνάγεται εἰς quetr-, πρβλ. Λατ. triquetrus.

Πρεπέλαος, στρατηγὸς Κασάνδρου ἐκ τοῦ πρέπειν + λαός, τὸ δὲ πειν συνάπτεται ἐτυμολογικῶς πρὸς τὸ Λατ. corpus ἀντὶ quer , Ἰνδ. krp- = μορφή, (πρβλ. Brugmann Grundriss² A' 589 (1).

Ἐν τῇ περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων διατριβῇ μου ἐμνημό-ευσα τῆς λέξεως ζέρεθρον = βάραθρον, εἰπὼν ὅτι ὅπως ἐν ταῖς λοιπαῖς Ἑλληνι-διαλέκτοις (πλὴν τῆς Αἰολικῆς) οὕτω καὶ ἐν τῇ Μακεδονικῇ οὐ μόνον εἰς τὰ χει-π β φ ἀλλὰ καὶ περαιτέρω ἔτι εἰς ὀδοντικὰ τ δ θ ἐτρέποντο πρὸ τοῦ ε καὶ ι τὰ ια qu gu guh. Νῦν παραλείπω τοῦτο ὅλως, ἐπειδὴ κατὰ τὸν Στράβωνα Η' 389 ἡ ῇ Ἀρκαδικὴ «βερέθρων, ἃ καλοῦσιν οἱ Ἀρκάδες ζέρεθρα» καὶ ὁ Ἡσύ-χιος γράφει ἄνευ ἐθνικοῦ «ζέρεθρα· βάραθρα, κοῖλοι τόποι». Μόνος δ' ὁ Εὐ-ιος ἀποδίδει τὴν λέξιν τῇ Μακεδονικῇ διαλέκτῳ, πιθανῶς ἐκ μνημονικοῦ σφάλματος.

Πρβλ. τούτοις τὰ Θρᾳκικὰ Γέρμαι, Γερμανὴ = θέρμαι ἐκ ῥ guher, γέντον = κρέας, ἐκ ῥίζης guben (Tomaschek 8), κο εἶδος ὀρχήσεως ὃ καὶ ξιφισμὸς Ἡσυχ., κολέα καὶ κολία· ποιὰ ὄρχησις, κολαβρισμὸς = Θρᾴκιον ὄρχημα ἐναύλιον, Πολυδ. Ὀ Δ' 100· ἐκ ῥίζης quer, Tomaschek 14· κλπ. Διαρρήδην δὲ διδά ὁ Tomaschek αὐτ. σελ. 37, ὅτι ὁ φθόγγος qu ἐμφανίζεται ἐν Θρᾳκικῇ γλώσσῃ ὡς καθαρὸν κ, καὶ ἐν σελ. 41 ὅτι τὸ gu δὲν γ ται ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ β, ὅπως λ. χ. ἐν τῇ Ἑλληνικῇ.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν ἄρα τῆς Α' καὶ ὡς πρὸς τὴν τῆς σειρᾶς τῶν οὐρανικῶν ἡ διάλεκτος τῶν Μακεδόνων συμφωνεῖ μὲν χειλιζούσαις γλώσσαις, ἀντίκειται δὲ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰς σ ζούσας (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἡ ἐν Μακεδονίᾳ λαλουμένη γλῶσσα δὲν ἦτο γλῶσσα ἰδιαιτέρα, αὐτοτελὴς καὶ αὐθύπαρκτος, ἀλλ' Ἑλληνικὴ διάλεκτος.

Ἀλλ' ἡ γλῶσσα τῶν Μακεδόνων οὐ μόνον ἀντιδιεστέλλετο πρ τὴν τῶν Θρᾳκῶν, Φρυγῶν, Ἰλλυριῶν, Σλαύων καὶ λοιπῶν πρὸς βο ρᾶν, ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπήγετο ὑπὸ τὴν Ἑ ληνικήν, ὡς μέρος ὑπὸ τὸ ὅλον, οὐδ' ἀπήρτιζεν ἰδίαν καὶ αὐτοτε γλῶσσαν. Φαίνεται δ' ἀναγκαῖον νὰ ἐξαρθῇ τοῦτο, ἐπειδὴ τοιοῦτό φαίνεται φρονῶν ὁ ἐν τῷ Litter. Centralblatt κρίνας τὴν περὶ τ Ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων πραγματείαν μου. Ἐπιχειρ

(1) Πρβλ. καὶ τὰ Ἠπειρωτικὰ Ἀγέλαος ἐν Dittenberger, Sylloge 462. Κ φάλου αὐτ., Ἐχέλαος αὐτ., τὸ δὲ χ τοῦ ἔχω ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀρχ. Ἰ λ. χ. hazanh = κράτος, Ματυδίκα αὐτ. 443 καὶ τὸ κ τοῦ δίκη πρὸς τὸ Ἰνδ diç, Δέρκας αὐτ. 324, 6 καὶ τὸ κ τοῦ δέρκομαι πρὸς τὸ Ινδ. ç, darçatê, Ε κλείδας, ...οπαῖος αὐτ. 443 κττ.

ηλονότι ν' ἀντικρούσῃ ἣν ἐγὼ ἔδωκα ἑρμηνείαν τῷ μακεδονίζειν, ακεδονιστὶ τῇ φωνῇ ἀσπάζεσθαι, ὅτι δηλονότι οὐδὲν ἄλλο δη-ῦσιν ἢ τὸ Μακεδονικῇ διαλέκτῳ χρῆσθαι, διατείνεται ὅτι ῦτα σημαίνουσιν οὐχὶ ἄλλῃ **διαλέκτῳ** ἀλλ' ἄλλῃ **γλώσσῃ** ρῆσθαι, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου προσάγει χωρίον ἐκ τοῦ Πλου-ἰρχου, Βίῳ 'Αντων. 27 καθ' ὃ «τῶν πρὸ αὐτῆς (δηλ. τῆς Κλεο-ἀτρας) βασιλέων οὐδὲ τὴν Αἰγυπτίων ἀνασχομένων περι-αθεῖν διάλεκτον, **ἐνίων δὲ καὶ τὸ μακεδονίζειν ἐκλε-όντων»**, ἐν ᾧ προδήλως, λέγει, ἀντιδιαστέλλονται ἡ Μακεδονικὴ ιὶ ἡ 'Ελληνικὴ ὡς δύο διάφοροι γλῶσσαι, ἐπειδή, ἐπιφέρει, εἶναι ιντάπασιν ἀδιανόητον ὅτι ἐν 'Αλεξανδρείᾳ παρὰ τοῖς αὐτόθι 'Ελ-ησιν ἔμελλον νὰ διασῴζωνται αἱ διάφοροι 'Ελληνικαὶ διάλεκτοι ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ συνήθους βίου.» Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμενος λέγω, ῶτον ὅτι τοὐναντίον εἶναι οὐ μόνον νοητὸν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἱστο-ας γνωστόν, ὅτι οἱ εἰς Αἴγυπτον καὶ 'Ασίαν μεταβαίνοντες 'Ελ-ηνες ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν διετήρουν τὰς διαλέκτους αὐτῶν, καθ' ἃ καὶ τῶν 'Αδωνιαζουσῶν τοῦ Θεοκρίτου μανθάνομεν. Θὰ ἠδύνατο ἄρα ιὶ ὁ βασιλικὸς τῶν Πτολεμαίων οἶκος νὰ διασῴζῃ ἐπὶ χρόνον τινά, ὶ τῶν πρώτων Πτολεμαίων, τὴν ἰδίαν διάλεκτον, ἂν τοῦτο ἤθελεν. Ἔπειτα ὅτι ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ τοῦ Πλουτάρχου δὲν γίνεται ιηθῶς ἀντίθεσις τῆς Μακεδονικῆς καὶ 'Ελληνικῆς ὡς δύο διαφόρων ιωσσῶν, ἀλλ' ἁπλῶς λέγεται ὅτι ἔνιοι τῶν πρὸ τῆς Κλεοπάτρας τολεμαίων μόνον 'Αττικιστὶ συνδιελέγοντο οὐχὶ δὲ καὶ Αἰγυπτιαστὶ Μακεδονιστί. 'Επειδὴ δὲ διὰ τῶν ῥημάτων εἰς -ίζω -ιάζω καὶ ὢν ἐπιρρημάτων εἰς -στὶ δηλοῦται καὶ τὸ γλώσσῃ καὶ τὸ διαλέκτῳ ιαύτῃ οἵα ἡ ὑπὸ τῆς ῥίζης δηλουμένη χρῆσθαι, πρβλ. ἀττικίζω, ακωνίζω, βοιωτιάζω καὶ αἰγυπτιάζω, περσίζω, ἑλληνίζω ιπ., διὰ ταῦτα γλωσσικῶς τό τε μακεδονίζω καὶ τὸ μακεδο-ιστὶ δύνανται νὰ σημαίνωσιν ἀμφότερα, μακεδονικῇ γλώσσῃ ἢ μα-δονικῇ διαλέκτῳ χρῆσθαι, ἤτοι οὐδὲν ἡμῖν ἀκριβὲς καὶ ὡρισμένον ι: δὴ χρήσιμον πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν διδάσκουσιν. 'Ανάγκη ἄρα νὰ ιταφύγωμεν εἰς τὴν ἄλλοθεν, ἐκ τῆς ἱστορίας, ἐκ τῆς γλωσσικῆς ιπ., λαμβανομένην πεῖραν καὶ γνῶσιν ἡμῶν περὶ τῆς Μακεδονικῆς ωνῆς.

Καὶ ἡ πεῖρα αὕτη παρέχουσα τύπους ἀνομοιωθέντας, οἷον κεβλά,

[illegible] Ξυμαρία, κλπ. τύπους μετὰ δασείας ἀντὶ σ. ἐλάνη [illegible] λέξεις ἀπὸ δύο συμφώνων ἀρχομένας. Ξανδικός [illegible] τύπους κατ' ἐπενθέσεως, Κοῖνος, ἐπιδειπνίς. [illegible] καρπαία, Ἀρσέας, τύπον εἰς -σσος [illegible] ὀνόματα εἰς -τας καὶ ῥήματα εἰς -ει. ἐρκίτας. [illegible] =ἀμέλγει. κτλ. κτλ., ἐπειδὴ τὰ χαρακτη[illegible] [illegible] ἡ Ἑλληνική, ἐκ πασῶν τῶν ἄλλων ἐν Εὐρω[illegible] [illegible] λέγω, αὐτὴ βοᾷ μεγαλοφώνως ὅτι γλῶσ[illegible] [illegible] φαινόμενα δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλο [illegible] [illegible] Ἑλληνικῆς.

[illegible] τῆς Μακεδονικῆς διαλέκτου ὡς γλώσσης [illegible] [illegible] τοὺς ἄλλας δυσχερείας. Ὁ διατεινόμενος ὅτι [illegible] νὰ [illegible] τοὺς ἰδιαιτέρους χαρακτῆρας [illegible] [illegible] μὲν ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ [illegible] ἰδιαιτέραν καὶ αὐτοτελῆ γλῶσσαν [illegible] ὁ κ. Kretschmer λέγει περὶ τῆς γλώσσ[illegible] [illegible] τὸ μόνον βέβαιον καὶ ἀναμφισβήτ[illegible] [illegible] τῆς Μακεδονικῆς διαλέκτου θὰ εἶναι τὰ ὀφ[illegible] καθ' [illegible] ἀντὶ τῶν δασέων φ θ, οὐδεὶς ἀνθρώπων διατεί[illegible] [illegible] τῆς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων λαλουμένης Ἑλληνικῆ[illegible] [illegible] αὐτοτελῆ καὶ αὐθύπαρκτον γλῶσσαν, διαφ[illegible] τῆς Ἑλληνικῆς.

[illegible] ἐξέφρασεν ἐπ' ἐσχάτων αὖθις καὶ ὁ Augu[illegible] [illegible] Bezzenberger Τομ. ΚΔ' σελ. [illegible] [illegible] σχηματίζουσα ὀνόματα, οἷον [illegible] [illegible] =σωτηρία, κάλιθος=οἶνος, κεβλὰ [illegible] Περδίκκας, Ἀέροπος, Βάλακρος, Βε[illegible] [illegible] Ὀρέσται κτλ. μόνον ὡς διάλεκτος τῆ[illegible] [illegible] ἠλλοιωμένη, δύναται νὰ θεωρηθῆ [illegible] Ἑλληνικὸς πυρὴν τοῦ λαοῦ καὶ τ[illegible] [illegible] ἀνεμίχθη μετὰ Φρυγικῶν, Θρᾳκικῶ[illegible] [illegible] εἶναι ἐκ τῶν προτέρων πιθανόν, μάλιστ[illegible] [illegible] διὰ κατακτήσεων ἔκτασιν τοῦ [illegible] [illegible] ἐν B' 99 σκιαγραφεῖ αὐτήν. Καὶ τ[illegible] [illegible] διὰ τῶν μέσων δυνάμεθα μετὰ πιθαν[illegible]

τος ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν Φρυγῶν (1), κατὰ τὸν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ κ. Kretschmer ἐν τῇ Einleitung σελ. 301 ριγράφει τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ συμπλέγματος ντ διὰ τοῦ νδ ἐν ς Ἕλλησι τῆς Παμφυλίας, λέγων ὅτι οἱ Ἕλληνες ἄποικοι ἐν ιμφυλίᾳ ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν ἐγχωρίων Πισιδῶν καὶ Κιλίκων, οἱ Πισίδαι οὗτοι μετήνεγκον τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης τὴν συνήθειαν ἣν παρέλαβον Ἑλληνικήν· τοῦτο δ' εἶναι, ὡς γνωστόν, φαινόμε- λίαν σύνηθες. Κατὰ τὸν αὐτὸν ἄρα τρόπον ἠδύναντο ἀναμφιβόλως ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τὴν γλῶσσαν τῶν κατακτητῶν Μακεδόνων τὰ υγικὰ καὶ Θρᾳκικὰ στοιχεῖα ὅσα διὰ τῆς κατακτήσεως προσελή- ησαν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ γλωσσικὴν κοινότητα». Ταῦτα ὁ Fick. Αἱ γλωσσικαὶ δ' ἀποδείξεις αὗται συναπτόμεναι μετὰ τῶν ἀρχαιο- των μυθικῶν καὶ ἱστορικῶν μαρτυριῶν, οἷον τῆς τοῦ Ἡσιόδου τὸν ικεδόνα υἱὸν τοῦ Διὸς εἰπόντος (2), καὶ τῆς τοῦ Ἡροδότου (Α' 56) «τὸ Δωρικὸν ἔθνος... οἴκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνὸν καλεό- νον» καὶ (Η' 43) «ἐόντες οὗτοι (Λακεδαιμόνιοι, Κορίνθιοι...) ρικόν τε καὶ Μακεδνὸν ἔθνος», τῆς τοῦ Εὐριπίδου βοῶντος τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Μακεδονικοῦ βασιλείου «βαρβάρων δ' Ἕλ- νας ἄρχειν εἰκός, ἀλλ' οὐ βαρβάρους, μῆτερ, Ἑλλή- νας» (3), μετὰ τῆς καθολικῆς παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁμολο-

(1) Πρβλ καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ ῥηθέντα ἐν «Ἀθηνᾶς» Τομ. Η' σελ. 32.

(2) Παράδοξον φαίνεταί μοι πῶς ὁ κ. Oberhummer μόνην ταύτην τὴν ἐκ τῆς μυ- ογίας εἰλημμένην ἀπόδειξιν ἐπεχείρησε ν' ἀναιρέσῃ εἰπὼν ὅτι «οὐδεὶς σοβαρῶς δύ- αι νὰ πιστεύσῃ ὅτι προκειμένου περὶ ἐθνολογικοῦ ζητήματος αὕτη εἶναι ἱκανὴ νὰ ς αὐτό». Ἀλλὰ μήπως ἐγὼ εἶπον ὅτι μόνη αὕτη ἠδύνατο τοῦτο; Ὁμοίως παρά- ν ἐφάνη μοι πῶς ὁ ἐν τῷ Litter. Centralblatt τῆς Λιψίας (7ῃ Μαΐου 1898, . 728-9) κρίνας τὴν πραγματείαν μου ἐκείνην ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ ὅτι ὅσα ἐγὼ ἱστο- ι μαρτύρια ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν Μακεδόνων προσήνεγκα, ἀνήκουσι μεταγε- νεστέροις χρόνοις.

(3) Ἐκ τῶν στίχων τούτων ἐγὼ εἴκασα ὅτι ὁ Εὐριπίδης ὁ ποιήσας αὐτοὺς ἐν Μα- ιᾳ καὶ διδάξας ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ἀρχελάου καὶ τῶν Μακεδόνων μεγιστάνων λάμβανε τοὺς Μακεδόνας πάντας Ἕλληνας καθὰ καὶ αὐτοὶ οὗτοι ἑαυτούς· ἄλλως, ἔλε- , θα προσέβαλλε μὲν αὐτοὺς καιρίως ὁ τραγικός, βαρβάρους καὶ ἀξίους νὰ δουλεύω- αὐτοὺς ἀποκαλῶν, θὰ ᾐσθάνοντο δὲ καὶ οὗτοι σφόδρα τὴν προσβολήν. Τὸ συμπέ- μα τοῦτο ὀνομάζει ὁ κ. ἐν τῷ Litt. Centralblatt ἐπικριτὴς «ὀφθαλμοφανῶς πλημ- ές», ἐπειδή, λέγει, διὰ τῶν στίχων ἀκριβῶς τούτων ἔμελλε νὰ κολακευθῇ ὁ βασι- ς οὗτινος ἡ ἐξ Ἑλλήνων καταγωγὴ ἦν ἀναμφισβήτητος. Ἀλλά μοι φαίνεται πρῶ- ὅτι οἱ φρόνιμοι βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀρχέλαος, δὲν συνη-

[illegible]

Εὐτυχῶς εἰς τοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξαν-
ς καὶ οἱ Μακεδόνες δι' ἔργων καὶ μάλιστα ἔργων Ἑλληνικωτάτων
ούτων καὶ τηλικούτων, ὥστε οὐδ' αὐτὸς ὁ παμφάγος χρόνος ἠδυ-
θη ἢ θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν εὐεργετικὴν αὐτῶν ἐπίδρασιν ἐπὶ
ἀνθρωπίνου γένους.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΤΙΝΟΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ.

Ἀπό τινος χρόνου εἰσήχθη καὶ ἔτυχεν ἀποδοχῆς παρά τινων κενο-
ύδων ἡ ὀρθογραφία τῶν διφθόγγων αυ ευ διὰ τοῦ β ἢ φ (αϐ,
, εϐ, εφ) κατὰ λόγον τῆς ἑκάστοτε προφορᾶς αὐτῶν. Γράφεται
ἀφτός, αϐγή, ἐφτύς, Ἐϐρώπη κτλ. Ὡς λόγος δὲ τῆς και-
ομίας προετάθη τόδε: ὅτι ἂν δύο ἢ πλείονα ὁρατὰ σύμϐολα παρι-
σιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀκουστὸν φθόγγον, π. χ. ε καὶ αι, ι καὶ
αὶ υ καὶ ει καὶ οι καὶ ηι καὶ υι, α καὶ ᾳ, ο καὶ ω καὶ ῳ κτλ.
το εἶναι ἀρκοῦν κακόν, καὶ οὐδεμία ἀνάγκη ἵνα καὶ τὸ ἐναντίον
ἐπιτρέπωμεν, ἤτοι τὴν δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὁρατοῦ σημείου
άστασιν δύο ἢ πλειόνων ἀκουστῶν φθόγγων. Ὁραταὶ ἄρα εἰκόνες
ἢ πλείονες ἐπιτρέπεται νὰ παριστῶσι μίαν ἀκουστήν, ἀλλὰ μία
τὴ δὲν πρέπει νὰ παριστᾷ δύο ἢ πλείονας ἀκουστάς.

Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἀπορεῖται διατί τῶν φαινομένων τούτων,
α ἀμφότερα εἶναι ἐξ ἴσου ἱστορικά, ἤτοι ἀμφότερα ἔχουσι τὴν

τοῦ ὀνόματος Ἕλλην ἐπὶ τοῦ πεπολιτισμένου δὲν κατώρθωσαν τότε, ἀλλὰ πολλῷ
ρον μετὰ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον καὶ τοῦτο δικαίως, ἐπειδὴ πρῶτον τότε αἱ ἐπιμει-
ἐγένοντο καὶ κατὰ ποιὸν καὶ κατὰ ποσὸν πολὺ διάφοροι τῶν πρίν, καὶ ἐπειδὴ πρό-
μὲν οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι καὶ κατεφρόνουν πάντας τοὺς ἀλλογλώσσους
αρϐάρους, ἔπειτα δ' ὅμως ἐδουλώθησαν ὑπ' αὐτῶν τῶν τέως λεγομένων βαρϐάρων
ἶδον ὅτι ἀληθῶς ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀλλογλώσσων δὲν ἦτο πάντη βάρϐαρος, καὶ ὅτι
ρία διαφορὰ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἦτο μάλιστα ἡ γλῶσσα· τότε ἄρα ἔλαϐον ταύ-
κατ' ἐξοχὴν συνείδησιν καὶ τότε διόρθωσαν τὴν παλαιοτέραν πλημμελῆ ἐκδοχήν.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
τοῦ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐκφωνοῦν φθόγγον, λ. χ. [illegible] ei καὶ i, ai καὶ e ἐν τῇ Λατινικῇ γλώσσῃ. τοῦτο δ᾽ ἐξ [illegible] τους φθόγγους, πρότερον δι᾽ ἑνὸς μόνου συμβόλου ὡς εἰκὸς [illegible] νος, διασπᾶται ἔπειτα κατὰ λόγον τῶν παραλλασσομένων φθόγγων εἰς δύο ἢ καὶ πλείονας, καὶ πάντες οἱ διάφοροι οὗτοι φθόγγοι ἐν τῇ ἱστορικὴν ὀρθογραφίαν γράφονται καὶ τοῦ λοιποῦ δι᾽ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου· πρβλ. σῖτος καὶ Σμύρνα, νησιά, κῦρος, καλὸς καὶ τὸν καλόν, galé, agneau κλπ. Καὶ ἔτι χεῖρον. Τῶν νέων τούτων φθόγγων ἄλλους μὲν δύναταί τις ὁπωσδήποτε δι᾽ ἄλλων τοῦ ἀλφαβήτου γραμμάτων, ἂν θέλῃ, νὰ παραστήσῃ, ἄλλους δ᾽ οὐχί, λ. χ. ἐννέα, νεός, ἐλαιά, εἰς τὸν τόπον, τὸν καλόν, ἀγκάλη, ἀντὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀμπέλι, νησιά, φορεσιά, μισὴ κτλ. Οὕτω τὰ ἄφωνα b, d, g, τὸ παχὺ *sch*, τὰ ὑγρὰ λj νj δὲν δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν ἐν τῇ γλώσσῃ ἡμῶν, εἰ μὴ διὰ τεχνητῶν μέσων καὶ τούτων λίαν ἀνακριβῶν, πρβλ. Ντοῦζε, Ντ᾽ Ἀννούτσιο, Γκάμπλερ κτλ.

Πενία ἄρα μεγάλη καὶ πλοῦτος μάταιος καὶ περιττὸς εἶναι τὰ ἐλαττώμματα τῆς ἱστορικῆς παρ᾽ ἡμῖν ὀρθογραφίας, ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματα ταῦτα εἶναι ἀναγκαιότατα καὶ ἀπαραίτητα προϊόντα πάσης ἱστορικῆς ὀρθογραφίας, καὶ κατ᾽ αὐτῶν μία μόνη ὑπάρχει θεραπεία, ἡ ἀποβολὴ σύμπαντος τοῦ συστήματος τῆς ἱστορικῆς καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ τῆς φωνητικῆς. Καὶ ὅμως ἡ θεραπεία αὐτη, δυνάμεθα θαρρούντως

εἴπωμεν· οὐδέποτε, ἐφ' ὅσον τὸ ἔθνος ἔχει συναίσθησιν τῆς ἱστο-
καὶ φιλολογίας αὐτοῦ ἐφαρμόζεται. Τοῦτο φαίνεται παράδο-
ἀλλ' ὅμως ἔχει λόγον ἰσχυρότατον, τόνδε, ὅτι ὅπως ἔχομεν πάν-
οἱ ὁμόγλωσσοι ἐν τῇ συνειδήσει ἡμῶν τοὺς ἀκουστοὺς φθόγγους συ-
μένους μετὰ τῆς σημασίας ἑκάστης γνωστῆς ἡμῖν λέξεως καὶ αἰσθα-
εθα καὶ νοοῦμεν ταῦτα ἀκουόμενα, ἀκριβῶς οὕτως ἔχομεν, ὅσοι γρά-
εν, συνείδησιν καὶ τῆς γραπτῆς καὶ ὁρατῆς εἰκόνος τῶν λέξεων συν-
μένης μετὰ τῆς σημασίας αὐτῶν (διὸ καὶ γράφομεν αὐτὰς ὀρθῶς,
λάκις ἄνευ τινὸς προσοχῆς ἢ γνώσεως τοῦ ἐτύμου), καὶ ἕνεκα τῆς
ειδήσεως ταύτης καὶ τῆς ἑνιαίας σημασίας ἑκάστης λέξεως ἐπιθυ-
μεν, ἵνα κατὰ τὸ ἐνὸν ἔχωμεν καὶ ἑνιαίαν γραπτήν, ὁρατὴν εἰ-
α αὐτῆς, καὶ ὅταν ἔτι οἱ φθόγγοι αὐτῆς διὰ τὴν συμπλοκὴν αὐτῶν
ἄλλων ἄλλοτε στοιχείων κατέστησαν ποικίλοι, ἀπαρεσκόμεθα δὲ
δρα καὶ δὲν νοοῦμεν εὐκόλως κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τὰς ὀρθογραφι-
ἀλλοιωθείσας αὐτῶν· πρβλ. καίω, κάϐμα, καφτός, πυρίκα-
τος, ῥέω, ῥέϐμα, ῥεφστός, ἐϐωδία, ἐφσπλαγχνία, ἐφτυ-
ι, ἔφχρηστος, ἔφψυχος, ἐϐζωία, ἐϐγένεια, ἔϐγεως, ἐϐλα-
ς ὅπως καὶ θεοϐλαϐής, ἐφφημῶ, ἔφφορος ὅπως καὶ ἔφ-ορος,
ξάνω, ἀϐγὴ κτλ. κτλ.

Πρόσθες τούτοις ὅτι οἱ κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν ταύτην παραγόμε-
σωροὶ συμφώνων, φχ, φξ, φψ, φφ, φσπλ, φστ, κτλ. (ἐφχή,
ξάνω, ἔφφορος, ἐφσπλαγχνίζομαι, καφστὸς) φαίνονται ἡμῖν,
πολὺ δικαίως, ἂν μὴ σφάλλωμαι, τερατώδεις. Τὴν τερατωδίαν
την ἀπέφυγον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οἱ εἰσηγηταὶ τοῦ καινοῦ
του δαιμονίου, ἐπειδὴ γράφοντες τὴν δημώδη δὲν ἔρχονται εἰς τὸν
ρασμὸν νὰ γράψωσι τὰς λέξεις ταύτας καὶ τὰς τούτων παραπλη-
ις. Ἀλλ' ἄν, ὅπως δίκαιον, ἀπαιτήσωμεν, ἵνα μία καὶ ἡ αὐτὴ
θογραφία ἐπικρατῇ ἐν τῇ γραφῇ καὶ τῆς δημώδους καὶ τῆς γραπτῆς,
μὴ διασπᾶται ἔτι μᾶλλον διὰ τοιούτων τεχνητῶν μέσων ἡ ἑνότης
ι ἐξαλείφηται ἡ ὑπάρχουσα ἐν αὐταῖς ὁμοιότης, τότε δυοῖν θάτε-
ι ἀνάγκη, ἢ ν' ἀποϐληθῇ τὸ καινὸν δαιμόνιον ἢ νὰ μεταϐληθῇ καὶ
ν ἀρχαίων λέξεων ἡ ὀρθογραφία.

Πρὸς τούτοις δῆλον ὅτι καὶ συγχύσεις λέξεών τινων θὰ προκύπτω-
ἐκ τῆς νέας ὀρθογραφίας ταύτης· καὶ θὰ γίνεται μὲν βεϐαίως ἑκά-
οτε ἐκ τῶν συμφραζομένων δῆλον περὶ τίνος ἑκάστοτε πρόκειται,

ἀλλὰ πάντες ἀναντιλέκτως θά μοι ὁμολογήσωσιν, ὅτι γραφαὶ
ἐϐγενέτης, ἔϐϐουλος, ἔφφορος ἢ ἔφορος δὲν θὰ ἦναι ἐκ
της ὄψεως καὶ ἄνευ κόπου σαφεῖς· καὶ ὅμως τοῦτο εἶναι, καὶ
λει νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς πάσης ὀρθογραφίας καὶ παντὸς καλοῦ
Καὶ τέλος, ἂν ἡ θεωρία αὕτη κατισχύσῃ, ἀνάγκη νὰ γράφηται
ἀνάγγη, ἀναγγάζω, ἀγγάλη, ἄγγος κλπ. ὅπως καὶ ἀγγεῖ
καὶ Γαλλιστὶ *nous manjons*, *venjanse* ὅπως **joli**, **jamais**,
mangeons, *vengeance*, **anfant** οὐχὶ **enfant**, κτλ.

Καὶ ὅμως πάντα ταῦτα εἶναι περιττά, ἐπειδὴ κατ' ἀλήθειαν
ἀποϐαλλομένη αὕτη ἀρχὴ εἶναι ἐν πολλῇ χρήσει, ἀλλ' οἱ εἰσηγη
τοῦ καινοῦ δαιμονίου τούτου δὲν ἐξήτασαν τὸ πρᾶγμα κατὰ
αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν οὐδ' ἠθέλησαν ἀκολούθως, ἤτοι αὐστηρῶς. λο
κῶς σκεπτόμενοι νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διδασκαλίας
τῶν ἐπὶ πάντα τὰ δυνατά. Καὶ ὅμως τοῦτο εἶναι, κρίνω, ἀπαραίτη
τον ἐν πάσῃ καινοτομίᾳ, διότι τότε μόνον φαίνεται τὸ λογικόν
ἐπιστημονικὸν ἢ τὸ ἀνακόλουθον καὶ ἐπιϐλαϐὲς αὐτῆς.

Εἶναι δηλ. γνωστὸν ὅτι πολλάκις δύο ἢ πλείονα σημεῖα ἢ γράμ
ματα ἡνωμένα παριστῶσιν ἕνα μόνον φθόγγον ἢ προσδιορίζουσιν ἀκρι
ϐῶς τὴν προφορὰν ἑνός τινος τούτων, τοῦ πρώτου λ. χ. ἢ τοῦ
τοῦ μεσαίου, ἂν εἶναι τρία, πρὸς δὲ καὶ ὅτι δύο ἢ τρία ὁμοῦ σημαί
νουσιν ἕνα καὶ μόνον ἁπλοῦν φθόγγον· πρϐλ. ου, αι, η, κα, κο, κο
γα, χα καὶ *κε*, *κι*, γε, *γι*, *χε*, *χι*, λι, νι, γκα, γκε, γγα,
Γαλ. **en**, **in**, **un**, **oi**, **eu**, **eau**, **gn**, Γερμ. **ich**, **ach**, **ng** κτλ. Κ
ὁμοίως εἶναι πασίγνωστον ὅτι ταῦτα οὐδεμίαν ποτὲ παρέχουσιν ἀφορ
μὴν εἰς σύγχυσιν, ἐπειδὴ πάντοτε καὶ πανταχοῦ, ὅπου ταῦτα καὶ
τοιαῦτα γράφονται συνημμένα, παριστῶσιν ὡρισμένον τινά, ἀεὶ τ
αὐτὸν φθόγγον, οὐχὶ ἄλλοτε ἄλλον. Καθ' ὃν ἄρα τρόπον τὸ σύμ
πλεγμα αι, ου, λι, νι, γγα, γκα, *eau*, *in*, *en*, *un*, *gn*, *ng*, κτ
παριστῶσιν ἡνωμένα φωνὴν διάφορον τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν σύγκει
ται, ἤτοι τῶν κεχωρισμένων α καὶ ι, ο καὶ υ, g καὶ n, κτλ., κ
καθ' ὃν τρόπον ἐν τῷ συμπλέγματι γ*κε*, γ*κι*, τὸ γ καὶ τὸ e ἢ
ἐπιϐάλλουσι τὴν ὡς ge gi (ἤτοι ὡς οὐρανικοῦ) προφορὰν τοῦ
καὶ ἐν τῷ συμπλέγματι γκα γκο γκου τὸ γ καὶ τὸ κατόπιν τοῦ
ἁδρὸν φωνῆεν τὴν ὡς ga, go, gu, (ἤτοι ὡς ὑπερωικοῦ), οὕτω κ
ἐν τοῖς συμπλέγμασι αὐτ- εὐτ- ἢ αυγ- ευγ- κτλ. τὸ πρὸ τοῦ υ φ

ι καὶ ὁ μετ' αὐτὸν ἠχηρὸς ἢ ἄηχος φθόγγος ἐπιβάλλει πάντοτε τὴν ιφ εφ ί̃ αβ, εβ, προφορὰν αὐτῶν· καὶ ὅπως οὐδεὶς ἡμῶν λέγει τὸν ιον, τὸν καλόν, τὸν πατέρα, ἀμπέλι, ἀντὶ μετὰ τοῦ τ, κ, π, ὰ μετὰ τοῦ d, g, b, οὐδ' ἀνάγ-κη, ἀναγ-καῖος, ἀναγ-κάζω ὰ τοῦ κ ἀλλὰ μετὰ τοῦ g, οὐδὲ ἀγ-jεῖον, ἄγ-jελος, ἀγ-jέλλω . μετὰ τοῦ j, οὕτως οὐδεὶς φόβος μή τίς ποτε παραπλανηθεὶς ωνήσῃ πλημμελῶς τὸ αὐξάνω ἢ εὔσπλαγχνος ἢ αὐγὴ κτλ. δὴ οὐδεμία ἀνάγκη τῆς προταθείσης καινοτομίας καὶ ἀποβολῆς κρατούσης ἱστορικῆς ὀρθογραφίας.

Ἀλλ' ἵνα ἔτι μᾶλλον κατανοηθῇ ἡ ἀτοπία τῆς προτεινομένης γνώ-, ἀναγκαῖον νομίζω νὰ λεχθῶσιν ἔτι καὶ τάδε: Εἶναι πασίγνωστον λ. χ. ὅτι ἐν τῇ Γαλλικῇ γλώσσῃ τὸ eu ἐν τοῖς τύποις τοῦ ατος avoir, j'eus, que j'eusse, j'ai eu ἔχει παντελῶς διάφορον ϕορὰν τοῦ ἐν ταῖς ἄλλαις λέξεσιν eu, οἷον dieu, observateur, ιx, seigneur κλπ. Καὶ ὁμοίως εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ Ἀγ-ῇ γλώσσῃ τὰ φωνήεντα ἄλλην ἄλλοτε ἔχουσι προφοράν· πρβλ. ὡς fēce καὶ are ὡς ār, clerk ὡς clārk (=γραφεὺς) καὶ ιtion ὡς imotion, night ὡς nait (=νὺξ) καὶ mirror ὡς mir- (=κάτοπτρον) κτλ. Καὶ ὅμως ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία τῶν λέ-ν μένει ἔμπεδος, εἰ καὶ μηδὲν τῶν παρακειμένων γραμμάτων ὁδη-ἐπὶ τὴν ὀρθὴν ἐκφώνησιν τούτων, ὅπως ἐν τοῖς ἡμετέροις αυ ευ τοτε γίνεται. Καὶ σημειωτέον ὅτι ἡ ἱστορία τῶν γλωσσῶν τούτων ι πολὺ βραχυτέρα τῆς ἡμετέρας.

Σημειωτέον δ' ἐν τέλει καὶ τοῦτο ὅτι οὐδὲ τὴν ἀρετὴν τῆς πρωτο-ιας τοὐλάχιστον ἔχει ἡ γνώμη αὕτη, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τοὺς πα-ϊόντας αἰῶνας ἀνεφάνη, ὅθεν καὶ τὸ γνωστὸν δίστιχον

τὸ **τάφτα** γράφεται μὲ **φεῖ** καὶ ὁ **σταβρὸς** μὲ **βῆτα**,
καὶ τὸ **ἐναζμενέζομαι** μὲ ἕνα ζεβγάρι **ζῆτα**.

Ἀλλὰ καὶ ἡ καινοτομία αὕτη, ὅπως καὶ τοσαῦται ἄλλαι, ἀπεδοκι-θη ὑπὸ τοῦ ἔθνους, τοῦ πιστῶς ἐμμένοντος τοῖς καθεστῶσι, διὸ περιέπεσεν εἰς λήθην, ἧς ἦτο ἀξία· ἣν ἄρα περιττὸν νὰ ἐπανα-θῇ πάλιν καὶ ὡς νέα τις παρατεθῇ ἡμῖν. Ἀλλ' ἴσως οἱ νέοι εἰση-αὶ αὐτῆς φρονοῦντες μέγα ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ἔχουσι πεποίθη-μεγάλην ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ φρονοῦσιν ὅτι τὸ μέγα κῦρος καὶ ὄνομα ῶν θὰ ἐπιβάλῃ αὐτὴν νῦν. Ἴσως.

Ἀλλ' ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν κατορθωθῇ, θὰ ἐπιτραπῇ [illegible] λοῖς νὰ μὴ ἀσπαζώμεθα μηδὲ μεταχειριζώμεθα [illegible] ἂν ποτε ἤθελε παρ' ἡμῖν κριθῇ ἀναγκαῖον νὰ [illegible] ρικὴ ὀρθογραφία, εἰσαχθῇ δὲ ἡ κατὰ τὴν νεωτέραν [illegible] (πρᾶγμα περὶ οὗ ἐπιτραπήτω μοι ν' ἀμφιβάλλω [illegible] μον εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν), ἀναγκαίως ἔχει ἵνα τοῦτο γ[illegible] λούθως καὶ τμηματικῶς, ἀλλὰ συστηματικῶς καὶ κατὰ [illegible] λουθίαν, ἵνα τοὐλάχιστον τὰ ἐκ τῆς μεταβολῆς [illegible] ἀντισηκώσωσιν ὁπωσδήποτε τὰς μελλούσας νὰ πρ[illegible] οὐχὶ δ' ἡμιτελῶς ὅπως προτείνουσί τινες, ὅτε τὰ [illegible] παραδόσεως οὐδαμῶς αἴρονται, καὶ δύο συγχρόνως [illegible] ἐναντία συστήματα, τὸ τῆς ἱστορικῆς καὶ τὸ τῆς [illegible] γραφίας, συμφύρονται οὐδενὶ ξὺν νῷ. Γ. Ν. Χ.

Περὶ τῆς προφορᾶς καὶ ἐκπτώσεως τοῦ [illegible] ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ.

Πολλάκις μέχρι τοῦδε ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν λόγος περὶ τῆς [illegible] καὶ τῆς ἐντεῦθεν συναγομένης τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε προφορᾶς αὐτοῦ (πρβλ. [illegible] sprache[2] 91, Παππαδημητρακοπούλλου, Βασάνω σελ. 583, G. M[illegible] Γραμμ.[3] 294, Dieterich, Untersuchungen 87). Ἀλλ' ἐάν, ὅπως [illegible] παραλίπωμεν τὰ βάρβαρα στρατηίας, ὑιαίνομεν, ὑιαίνις, ἀν[illegible] σκον κττ., τότε παρατηρεῖται τὸ παράδοξον ὅτι τὸ γ φαίνεται μὲν ἐκπ[illegible] κῶς ἐκπεσὸν πρὸ τοῦ α, ο καὶ τοῦτο ἔν τισι μόνον λέξεσιν, ἤτοι ὀλίος, [illegible] Φιάλεια, Φιαλέες, λέοι, ἀγήοχα, ἰών ἀντὶ ὀλίγος ὠλιγωρ[illegible] λεια, Φιγαλέες, ἀγήγοχα κτλ., σῴζεται δ' ἀληθῶς μέχρι σήμερον [illegible] πάντοτε κανονικῶς πρὸ τοῦ α, ο, ου ἐν τῇ κοινῇ νεωτέρᾳ γλώσσῃ. Ἀπ[illegible] καὶ πάνυ δικαίως, πῶς ἠδύνατο τὸ πάλαι φωνητικῶς ἀπολωλὸς νὰ σῴζ[illegible] καὶ τοῦτο ἐν καθολικῇ χρήσει. Διὰ ταῦτα φρονῶ, ὅτι τὸ γ δὲν παρελείφθη ἐν τ[illegible] τούτων διὰ πνευματώδη ἢ οἱανδήποτε ἄλλην προφοράν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγήο[illegible] κατ' ἀνομοίωσιν (πρβλ. φρατρία καὶ φατρία, δρύφρακτος καὶ δρύφ[illegible] μάραθρον καὶ μάραθον, καμωμένος καὶ καωμένος κλπ.), τὸ δὲ [illegible] τὰ ἐξ αὐτοῦ παράγωγα ὀλιοστός, ὀλιωρῶ) ἐνιαχοῦ, οὐχὶ πανταχοῦ τῆς Ἑ[illegible] τὸ πάλαι, κατ' ἀναλογίαν τῶν συγγενῶν ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν μεῖον καὶ π[illegible] τὸ Βοιωτικὸν ἰών, ὃ καὶ διὰ τὴν δασεῖαν φαίνεται κανονισθὲν κατὰ τὸ ἡμεῖς [illegible] κατ' ἀναλογίαν τοῦ τιού ἀντὶ τύ, τὸ δὲ Φιάλεια κατὰ παρετυμολογίαν [illegible] φιάλη. Καὶ τέλος τὸ Κρητικὸν ΛΕΟΙ ἀλλότριον παντάπασι τοῦ λέγω [illegible] ῥήματι λήω = βούλομαι ἀνῆκον (πρβλ. Solmsen ἐν Περιοδικῷ Kuhn [illegible] 515) οὐδὲν ἀπώλεσε γ καὶ πλημμελῶς κατελέχθη ἐν τοῖς ἀποβαλοῦσι τοῦτο [illegible] δείγμασιν.

Γ. Ν. Χ.

ΑΣ ΑΠΕΛΤΟΥ ΚΑΙ ΡΙΤΤΗΡΟΥ ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΛΑΤΩΝΙΚΩΝ ΜΟΥ

1.

Βερολίνῳ Φιλολογικῇ ἑβδομαδικῇ βιβλιολογίᾳ (1) Ὄθων
ἐλέγχων τὴν πρώτην τῆς πραγματείας τῆσδε μοῖραν κα-
ὅτι μόνος τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα σπουδασάντων τὸν τοὺς
γράψαντα τῶν τῇ κοινῇ λεγομένῃ φωνῇ χρησαμένων εἶναί
ι δὲ παθὼν ἔχω ἅτε μόνῳ τῷ λόγῳ τῶν Νόμων τὸν νοῦν
ὐδαμῇ δ' ἄλλῃ αὐτοὺς ἐπισκεψάμενος οὐδ' ἐνθυμηθεὶς ὡς
αλαιοὶ καὶ Ἀριστοτέλης ὡς Πλατωνείου διαλόγου τῶν
νημονεύκασιν.

πρῶτον μὲν σκεπτέον ἡμῖν ὅ,τι ποτ' ἔστιν ἡ κοινὴ φωνὴ
Ἡμῖν μὲν γὰρ οὐδὲν ἄλλο αὕτη δοκεῖ εἶναι ἢ τὸ τὴν Ἀτ-
εῖσθαι φωνὴν λέγοντα ἢ γράφοντα ἄνδρα ξένον καὶ μὴ Ἀτ-
. δὲ μίμησις αὕτη καὶ πρότερον χαριέστερον καὶ τελειότερον
σοφιστῶν γιγνομένη, ἀπὸ Ἀριστοτέλους καὶ μετ' Ἀλέξαν-
τε τὸ πλῆθος τῶν ξένων Περιπατητικῶν καὶ Ἀκαδημεικῶν
τὴν πολλὴν μὲν περὶ τὰ πράγματα, ὀλίγην δὲ περὶ τὸν λόγον
ριπατητικῶν σπουδὴν κατὰ μικρὸν ἀμελέστερον τελουμένη
λεστέρα καὶ ἧττον ἀκριβὴς καταστᾶσα ἀπέστη πολλαχῇ τῆς
ῆς, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τέλος πολλοὶ πολλαχοῦ τῆς ἄλλης
ὡς τὸν Ἀττικὸν λόγον ἐμιμοῦντο, μάλιστα δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ
Ἀντιοχείᾳ καὶ Περγάμῳ καὶ δὴ καὶ ἐν Ῥώμῃ.
τὰ δὴ ταῦτ' ἀληθῆ καὶ ἀναμφισβήτητ' ὄντα ἀπ' Ἀλεξάνδρου
κοινὴν λεγομένην φωνὴν ἄρξασθαι φάσκοντες μάλιστ' ἂν εἰκότα
μεν. Καὶ τούτους ὑστέρους λέγομεν Ἀττικιστὰς τοὺς μέχρι τῶν

Berliner Philolog. Wochenschrift. 1897. März 27.

ἐπὶ Καίσαρος καὶ μετὰ τοῦτον τῶν πρὸ Ἀλεξάνδρου τῇ φωνῇ Ἀ-
τικιζόντων, τῶν σοφιστῶν, διακρίνοντες.

Ἐξ οὖν ἐκείνου τὸ πρᾶγμα ὃν πολλῷ ὕστερον ἐπὶ τῇ τῆς Ἀττι-
κῆς διακρίσει τοὔνομα κοινὴν προσέλαβεν ὑπὸ γραμματικῶν τ
ὑστέρων, οἷοι οἱ περὶ Μοῖρίν τε καὶ Φρύνιχον οἱ ἰδίᾳ καλούμενοι Ἀ
τικισταί. Ταύτης δ' ὡς ἀληθῶς τῆς κοινῆς φωνῆς οὔσης, Ἄστου
τῶν Πλατωνικῶν τινος ἔργον εἶναι τοὺς Νόμους οἰομένου (389 κ
ἑξ.), πόσον ἡμεῖς τούτου ἀφέσταμεν τῶν μετ' Ἀλέξανδρον Ἀττι
στῶν εἶναι φάσκοντες, ὧν πολλοὶ Πλατωνικοὶ ἂν εἶεν, ὥστε Ἀπέλ
γε δόξαι καινὰ καὶ τολμηρὰ ἀποφαίνεσθαι; Δῆλος οὖν Ἄπελτος
ἀληθῆ ταῦτα τῆς ἐμῆς ζητήσεως ψέξας.

Ἐπεὶ ὅτι γε οὐ καινὰ διδάσκομεν ταῦτα οὐδ' ἀπίθανα κά-
λιστ' ἄν τις καταμάθοι ἐξ ὧν Διογένης ὁ Λαέρτιος περὶ Περσαί
τοῦ ὀνομαστοῦ Στωικοῦ τοῦ κατ' Ἀντίγονον γενομένου (305-3
π. Χ.) λέγει (2, 61), ὡς «καὶ τῶν ἑπτὰ (διαλόγων Αἰσχίνου
Σωκρατικοῦ) τοὺς πλείστους Περσαῖός φησι Πασιφῶντος εἶναι
Ἐρετρικοῦ (ἑταίρου Διογένους τοῦ Κυνικοῦ, 324 π. Χ.), εἰς τ
Αἰσχίνου δὲ κατατάξαι. Ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀντισθένους τόν τε Μι
Κῦρον καὶ τὸν Ἡρακλέα τὸν Ἐλάττω καὶ Ἀλκιβιάδην, καὶ τοὺς
ἄλλων δὲ (Σωκρατικῶν δηλ.) ἐσκευώρηται». Ἐκ δὲ δὴ τούτων ἀσ
λέστατ' ἄν τις τεκμήραιτ' ὅτι ὥσπερ Πασιφῶν ὁ Ἐρετρικὸς
ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι ἐν τῷ τότε τῶν τε Σωκρατικῶν λόγους σκευω
σθαι ἐπεχείρησαν καὶ μάλιστα Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων δοκι
Ἀττικῶν λογογράφων· ἐπεί γε δὴ Θεόπομπος κατ' Ἀθήναιον (5
γ, δ) πολλὰ τῶν Πλάτωνος ἀλλότρια εἶναί φησιν Ἀριστίππου
ἢ Ἀντισθένους ἢ Βρύαντος τοῦ Ἡρακλεώτου.

Πάντες μὲν δὴ οἱ περὶ Πλάτωνα πραγματευόμενοι ἄνδρες φι-
λογοι καὶ δὴ καὶ Ἄπελτος ἴσασι δήπου ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀρχα
πλὴν Πρόκλου (1) ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς Πλάτωνος Νόμους ὑπώπτ
σεν. Τί οὖν γέγονεν ὥστε Ἄστος πρῶτος, ἀνὴρ δεινότατος π
φρονοῦντι Πλάτωνα γνῶναί τε καὶ διελέσθαι, καὶ εἶτα Ζελλῆρος

(1) Κατὰ βιογράφον τιν' αὐτοῦ (Annal. Vindop. 3, 69) καὶ κατ' ἀνώνυμ
ἀπογράφου τινὸς τῆς Μονάχου βιβλιοθήκης (Χ. Π. Φ. XIIX) λέγοντα «Πρ
ἐκβάλλει καὶ τὰς Πολιτείας διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι λόγους καὶ μὴ διαλογικῶς γεγρ
καὶ τοὺς Νόμους διὰ τὸ αὐτό».

σύκκουδος καὶ 'Ακκερμανὸς καὶ Ούέισσος τῶν Πλατωνείων διαλό-
ων τοὺς Νόμους ἀπέκριναν ;

Ἄστος μέν φησιν ὡς ὁ τοῦ Πλάτωνος λόγου καὶ γνωμῶν ἔμ-
ιρος ἀνὴρ ἐπιχειρῶν τοὺς Νόμους διελθεῖν καὶ ἀναγνῶναι οἷον ἐν
νω ὧν χώρᾳ καὶ ἀγνῶτι αἰσθάνεται, οὐδενὶ ἢ ἐλαχίστοις Πλατω-
ίοις περὶ τὰ λεγόμενα καὶ τὸν λόγον αὐτὸν ἐντυγχάνων· τοιαύτην
ἀδύνατον εἶναι γενέσθαι Πλάτωνι μεταβολὴν οὔτε διὰ γῆρας οὔτε
ἄλλο τοιοῦτον οὐδέν. Οὐκ ἄλλα δὲ τὸ πρῶτον καὶ Ζελλῆρος περὶ
ὸν Νόμων ἐδόξασε, πρὶν παλινῳδήσας ἐν τῇ τῆς 'Ελληνικῆς φιλο-
σοφίας ἱστορίᾳ εἰς τὰ Πλάτωνος καὶ τούτους κατέλεξεν, ἵνα μὴ ἀδέ-
σποτοι ὄντες ἀκάρπωτοι καὶ ἄχρηστοι ἐμοὶ δοκεῖν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ
ν ῇ καὶ μόνοι τεταγμένοι τοσαῦτα τὸ πλῆθος ἐνέχοντες φιλοσοφή-
τα. Οὐδένα γοῦν μέγαν τῆς μεταγνώσεως λόγον ἔχει, εἰ μὴ ὅτι
σχερὲς οἱ ἤδη δοκοίη εἶναι τῇ 'Αριστοτέλους ἐναντιοῦσθαι μαρτυρίᾳ·
ιπερ δὲ πολὺ οὐσίᾳ τε καὶ εἴδει διαφερόντων τῶν Νόμων, ὅμως
αι δυνατὸν τοιαύτην Πλάτων' ἀλλοιωθῆναι ἀλλοίωσιν.

Πολλῶν δὲ καὶ παντοίων ὄντων δι' ἃ Ἄστος μάλιστα καὶ Ζελλῆ-
; τὸ πρῶτον ἀλλοτρίους τοὺς Πλάτωνος Νόμους ἔκριναν θεασάσθω
ι πᾶς ὀλίγ' ἄττα τάδε. Πολὺ γάρ τοι οἱ Νόμοι τῆς Πολιτείας
ρμῇ τε καὶ τάξει διαφέρουσιν· εὐλόγως γὰρ ἄν τις θαυμάζοι ὅ,τι
θὼν ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ τὸ θεῖον ὕψος τῶν ἐν Πολιτείᾳ γνωμῶν
ολιπὼν ἐπὶ τοσοῦτον ὄχλον ἀνθρωπείων περὶ νόμους μικρολογιῶν
τεδη, οἷαι ἐν τοῖς Νόμοις ἡμῖν πάρεισι, μόλις νομοθέταις πραγ-
τευταί, ἤ πού γε δὴ φιλοσόφοις. 'Εν πᾶσι δέ που τοῖς ἄλλοις δια-
ροις φρονήσει τε καὶ σοφίᾳ πολιτείαν οἷόν τ' εἶναι κατορθοῦν λέ-
ν πῶς ποτ' ἐναντιώτατ' αὐτὸς ἑαυτῷ ποιῶν ἔθεσι καὶ νόμοις ἐν
ς Νόμοις εἰς εὐδοκίμησιν αὐτὴν ἄγειν ἐπειράθη; Ἄλογα δὲ δὴ
ἄτοπ' ἂν ποιῆσαι δοκεῖ, εἰ οὕτω καλῶς καὶ πολὺν χρόνον περὶ
; ἰδέας πεπραγματευμένος καὶ τὴν δέουσαν εἶναι πολιτείας μορφὴν
μελείᾳ πολλῇ ἐξειργασμένος τε καὶ διεξελθών, πάντων τούτων
λαθόμενος καὶ παραιτησάμενος ἐπὶ τἀναντία ἐτράπη, καθ' ἃ τοῖς
ριπατητικοῖς περὶ ταῦτα μᾶλλον ἐδόκει, τῶν ουσῶν τινα πολιτείαν
δὸν συντάξασθαι καὶ διαθεῖναι. 'Απορεῖται δ' οὐδὲν ἧττον ὅπως
τε Κριτίαν καὶ 'Ερμοκράτη τοὺς τῇ Πολιτείᾳ δὴ συνημμένους

διαλόγους ἀτελεῖς ἀπολιπὼν ἢ χαίρειν ἐάσας οὕτω μεγάλῳ καὶ χαλεπῷ ἐπεχείρησεν ἔργῳ τοῖς Νόμοις.

Καὶ κατ' εἶδος δέ τις σκοπῶν τὸ βιβλίον πόλλ' ἂν τὰ καινὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ παρὰ Πλάτων' ἂν εὕροι. Ἡ μὲν γὰρ ζήτησις καὶ δεῖξις πολλῶν διὰ μακροτέρων γιγνομένη καὶ ἀμοιροῦσα τῆς Πλατωνείου ὀξύτητος καὶ χάριτος ἀσθενεστέρα καὶ ἀμβλυτέρα πολλα[χῇ] τῆς ἐν τοῖς ἄλλοις διαλόγοις καθίσταται. Πλεῖστα δὲ ἀσκέπτως κ[αὶ] ἀζητήτως παρὰ τὸ διαλεκτικὸν Πλάτωνος ἔθος ὡς ἐγνωσμένα λέγεται σχήμασι ῥητορικοῖς καὶ τόποις κοσμούμενα κοινοῖς ἀλλοτρί[οις] πάμπαν τῆς διαλεκτικῆς.

Δεικνύς δέ τι ἢ ἑρμηνεύων καὶ διδάσκων ἢ καὶ διαιρούμενος πολλοῦ δεῖ μετέχειν τῆς ἐν τοῖς ἄλλοις διαλόγοις ὀξύτητος καὶ ἀκριβεί[ας] περί τε τὴν ζήτησιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τὴν διδασκαλίαν ἢ πειθ[ώ]. Πολὺ δ' ὂν ἐν τῷ λόγῳ τὸ σεμνὸν καὶ αὐστηρὸν καὶ αὐχμηρὸν τὸ[ν] τὸ Πλατώνειον δὴ ἀστεῖον καὶ εὔθυμον καὶ φαιδρὸν καὶ φιλόπαισ[μον] ἀπελήλακεν. Ὁ δὲ λόγος αὐτὸς καίπερ οὐ πολὺ τοῦ Ἀττικοῦ ἀ[φε]στηκὼς πολὺ τοῦ Πλατωνείου διαφέρων ἐλέγχεται. Διάστροφος πολλαχοῦ ὢν καὶ σκολιὸς σχολῇ βραδὺς χωρεῖ πολλοῖς τοῖς δυσ[χε]ρέσιν ἐμπλεκόμενος. Χρῆται δ' ὁ γράψας πολλοῖς ὀνόμασι καὶ ῥήσ[εσι] καιναῖς καὶ ἀσυνήθεσιν οὐ μόνον Πλάτωνι, ἀλλὰ καὶ τῷ Ἀττι[κῷ] λόγῳ τῷ τε καταλογάδην καὶ τῷ ποιητικῷ πολλάκις. Ἔνεισ[ι] τῷ λόγῳ περιττολογίαι καὶ ἀνακολουθίαι οἵαις καὶ ὅσαις οὐδαμοῦ Πλάτωνος ἐντύχοις, πολλὰ δὲ τὰ ἄνω κάτω καὶ ταραχὴ μυρία [τυγ]χνῃ οὐδεμιᾷ οὐδὲ μηχανῇ ἐπανορθουμένη.

Καταλέξας δ' ἐν προοιμίῳ τῆς πραγματείας τῆσδε τούς τε συν[η]γοροῦντας τῷ τῶν Νόμων γνησίῳ καὶ τοὺς τἀναντία λέγοντας [ὧν] ἀγνοεῖν ἐδόκουν πρὸς οὓς τὸν λόγον ἐποιούμην φιλοπλάτωνας ἄνδ[ρας] οἷα καὶ ὅσα πιθανὰ οἱ τῶν Νόμων κατήγοροι, Ἄστος καὶ Ζελλ[ὲρ] καὶ Σούκκουβος περὶ τοῦ κύρους τῆς τῶν ἀρχαίων γνώμης εἴπ[ον] ἀκρισίαν μὲν περὶ ταῦτα ὡς τὰ πολλὰ αὐτῶν καταγιγνώσκοντ[ες], περὶ δὲ μαρτυρίας Ἰσοκράτους (1) καὶ Ἀριστοτέλους (2) ἰδίᾳ μα[...]

(1) (5, 12) « Ὁμοίως οἱ τοιοῦτοι (οἱ πανηγυρικοὶ) τῶν λόγων ἄκυροι τυγχάνοντες τοῖς νόμοις καὶ ταῖς πολιτείαις ταῖς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν γεγραμμέναις », [...] τὸ τῶν σοφιστῶν τοῖς τῶν Νόμων συνηγόροις τοῦ Πλάτωνος βούλεται νοεῖ[ν] [...]

(2) Πολιτ. 2, 4 καὶ ἑξῆς, ἔνθα τοὺς Νόμους ὡς Πλάτωνος ὄντας κρίνων ἐλέγχε[ι]

ρον ποιούμενοι, ἐμέ δέ γε καὶ πάνυ πείθοντες ὡς Ἰσοκράτης μὲν φιστὰς λέγων σοφιστὰς καὶ φιλοσόφους τὸ ἐπὶ πᾶν νοεῖ, ἀλλ' οὐ άτωνα μόνον ἅτε καὶ ἄλλων τοιαῦτα συγγεγραφότων (1), τὰ δὲ ριστοτέλους Πολιτικὰ ἐν ὑπομνήμασι καταλειφθέντα ὑπὸ ὑστέρων ριπατητικῶν συνετέθη πολλοὺς οἰκείους λόγους ἐμβαλόντων, ἐξ οὗ τε ἄγαν ἄτακτον καὶ ταραχῶδες αὐτῶν καὶ πλεῖσται ἄστοχοι καὶ ημμελεῖς περὶ Πολιτείας τε καὶ Νόμων τοῦ Πλάτωνος γνῶμαι· αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ οἱ ὄντως ἀλλότριοι Μενέξενός τε καὶ Ἱππίας Μείζων καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ καὶ Διαιρέσεις ὡς τοῦ Πλάτωνος ὑπὸ ριστοτέλους ἀλλαχοῦ λέγονται. Πολλῷ δ' ἧττονος ἄξιοι μάρτυρες ὕστεροι ἂν εἶεν λογογράφοι οἱ τῶν Νόμων ὡς τοῦ Πλάτωνος ιἰαν ποιούμενοι, Περσαῖός τε καὶ οἱ Ἀλεξανδρεῖς γραμματικοὶ καὶ ιέρων καὶ Σενέκας καὶ Πλούταρχος καὶ εἴ τινες ἄλλοι ἀκρίτως ὡς πολὺ τὰ παραδεδομέν' ἀποδεχόμενοι.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων κριτήριον τοῦ πράγματος οὐκ ἐλάχιστον ἂν ἔδοξεν εἶναι ἡ τοῦ λόγου αὐτοῦ τῶν Νόμων ἐπίσκεψις, ὅπως ποθ' ος πρός τε τὸν Πλατώνειον καὶ τὸν Ἀττικὸν ἔχει. Ἔστι δὲ τοῦτο φαῦλον, ὡς Ἀπέλτῳ δοκεῖ, τῷ ἑτέρῳ τῶν ἀγωνιζομένων ἐπιστημα πρὸς τὸ γνῶναι καὶ εὑρεῖν τἀληθὲς ἐν τῇ ζητήσει καὶ κρίσει, ἄν τίς ποτε διὰ τοῦτο ἁμάρτοι τοῦ σκοποῦ, ὡς Ἄπελτος οἴε-, εἴπερ πράττοι καθάπερ κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων αὐτὸς ἐπηγγελην. Ἔλεγον γὰρ (σελ. 2) «Ἔδοξεν οὖν ἡμῖν περὶ τοιαῦτ' ἄττα σπουδάσαι τὴν λέξιν μάλιστα καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν (τῶν Νό-) σκοποῦσιν, ὅπως ὀρθότητος ἔχει, ἵνα καὶ ταύτῃ δήλη γένοιτο ολουμένη τῶν Νόμων τοῦ Πλάτωνος ἀλλοτριότης». Τῷ δὲ καὶ ίτῃ οὐ προσχὼν τὸν νοῦν οὐδ' ἐνθυμηθεὶς ὡς ἔοικεν Ἄπελτος σκέψιν ὡς περὶ μίαν μόνον μοῖραν τοῦ πράγματος, τὸν λόγον ον, γενομένην ἀδικῶν ψέγει καὶ διὰ ταῦτ' αὐτὴν ἀστοχῆσαι οἴεται. ἶτοι πᾶν τοὐναντίον περὶ τούτου Διέλσῳ τῷ ἐν Βερολίνῳ ὀνοτῷ φιλολόγῳ δοκεῖ· εὐγενῶς γάρ μοι χαριζόμενος πρὸς τὴν ἐμὴν την ζήτησιν εὐθὺς τότ' αὐτῷ ἀποσταλεῖσαν τοιάδ' ἐπιστέλλει. χριν οἶδά σοι τῶν Πλατωνικῶν, ἃ ἥδιστ' ἀνέγνων. Βρούνσῳ δὲ

1) Τούτους δὲ Νευμαννὸς ἐν τοῖς εἰς τὰ Ἀριστοτέλους πολιτειῶν σῳζόμενα ενομένοις κατέλεξεν (σελ. 21). Ἐλέγετο δ' ἔτι ἐπὶ διαβολῇ Πλάτωνος ὡς τὴν Ποαν Πρωταγόρου τὰ Ἀντιλογικά, περὶ τοιοῦτόν τι ὄντα, μιμησάμενος γράψειε.

πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν τῷ περὶ Νόμους ζητήματι ἐπιχειρήσαντι παρήνεσ τὴν περὶ τῆς συνθέσεως τούτων πραγματείαν αὐτοῦ καὶ τῇ τοῦ λόγου αὐτῶν ἐπισκέψει ἐπιρρῶσαι. Ταῦτα δ' ἐκείνου παρ' ἐμὴ γνώμην οὐ ποιήσαντος εἰς καιρὸν δὴ ἡ σὴ αὕτη ζήτησις φαίνεται

Καὶ ὅτι μὲν μάλιστ' ἀνυστικὴ ἡ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἐξέτασις πρὸ τὸ γνῶναι πότερον Πλάτωνος οἱ Νόμοι ἢ οὐ δέδεικται δήπου. Ἔλθωμεν δὲ ἤδη ἐφ' ἃ Ἄπελτος ἡμῶν αὐτῇ ταύτῃ ἐπιτιμᾷ τῇ σκέψει ὡς ἁμαρτανούσῃ δὴ τοῦ τέλους. Καίπερ γὰρ λέγων παντὶ μέλλοντι τοὺς Νόμους ἐκδιδόναι ἀναγκαίαν ἔσεσθαι καὶ πολλαχῇ λυσιτελῆ, ὅμως ὀλίγα μὲν τῶν ἐν αὐτῇ ἐσκεμμένων μοι δόκιμα εἶναί φησι πολλὰ δὲ ὧν οὐκ ἄν τις τὸ νόθον αἰτιάσαιτο τῶν Νόμων, ἀλλὰ τὴ γένεσιν ἀτελῶν κατά τινας καταλειφθέντων καὶ ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ὀπουντίου ἐκδοθέντων, τὰ δὲ οἷ' ἂν τῷ χρόνῳ πάθοι φύσει ὁ Πλάτωνος λόγος, καθάπερ ἄλλοι τε νῦν καὶ οἱ περὶ Σχάντζον πολλὰ τῷ οὕτω τρόπῳ ἑρμηνεύειν καὶ ἐξηγεῖσθαι πειρῶνται, τὰ δὲ μικρὰν τὴ ἰσχὺν ἔχοντα, τὰ δὲ δὴ οὐδενὸς ἄξια. Ταῦτα δέ, φησίν, ἔγνω οὕτω ἔχειν δώδεκα μόνον σελίδας τῆς ἐμῆς πρώτης πραγματείας διελθὼ ἐκ τριῶν καὶ πεντήκοντα συνεστηκυίας, ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα κατ τὴν παροιμίαν. Ἡγήσαιτο δ' ἄν τις τοιαῦτ' αὐτὸν κατηγοροῦντ ὁρίσασθαι ἕκαστ' ἐλέγχοντ' ἀκριβῶς καὶ τὰς πίστεις ἅμα τοῦ ἐλέγχου παραφέροντα, διδάσκοντ' ἄρα καὶ πείθοντα. Ἀλλ' οὐκ ἔστι τούτων οὐδὲν ἐν τῷ τοῦ Ἀπέλτου τούτῳ λόγῳ· ψόγος γάρ ἐστι μόνο καὶ ἄλογος μομφὴ εἰς διαβολὴν μᾶλλον τοῦ ἔργου περαίνουσα ἢ ε πίστιν καὶ διδασκαλίαν. Ἓν δὲ μόνον ἢ δύο ἐξελόμενος τῶν ἐμῶ περὶ τὸν λόγον σκεμμάτων ἐπιδείκνυσιν, ἐξ ὧν ἄν τις ἀναγνοὺς πλημμελεῖ κατ' ἐπαγωγὴν συλλογισμῷ εἰς ἑτεροειδῆ ἐπαγομένῳ κα τἄλλα οὕτως ἢ παραπλησίως ἔχειν ἂν τεκμήραιτο. Οἱ δὲ κατὰ τα αὕτην ἐπαγωγὴν δεικνύντες ἐοίκασι δὴ τῷ Ἱεροκλέους σχολαστικῷ ὃς οἰκίαν πωλῶν λίθον ἀπ' αὐτῆς περιφέρων ἐπεδείκνυ. Ἀλλ' οὐ τούτοις ὀρθῶς ἀντιλέγων εὑρίσκεται· εἰπόντος γὰρ ἐμοῦ (628 κατὰ τοῦ «θαυμάζω γε μὴν εἰ τά τε παρ' ὑμῖν (τοῖς Κρησὶ) νόμιμα καὶ ἔτι τὰ περὶ Λακεδαίμονα μὴ πᾶσαν σπουδὴν τούτο ἕνεκα πεποίηται» ὡς τὸ τέ - καί σὺν τῷ ἔτι ἀκυρότερον ἔχει ἐνταῦθ λεγόμενον περὶ δυοῖν παρ' ἄλληλα τεταγμένοιν τοῦ λόγου ὄντο Κρητῶν τε καὶ Λακεδαιμονίων ἀντιλέγων Ἄπελτος παράγει ἐκ Φαί

δωνος ὅμοιον ὡς οἴεται παράδειγμα τὸ ὀρθὸν τῆς τοῦδε χρήσεως ιυ:οῦν. Ἀλλ' ἔλαθεν ἑαυτὸν πολὺ διάφορον ἐκείνην ἐπάγων τὴν ῥῆ-ιν· ἐκεῖ γὰρ λέγεται μῦθος (110 ε), τὴν γῆν ἄνωθεν τοῦ ἀέρος ιωμένῳ εἶναι ποικίλην, τὴν μὲν ἁλουργῆ, τὴν δὲ χρυσοειδῆ, τὴν δὲ ιόνος λευκοτέραν· καὶ αὖ τὰ ὄρη ὡσαύτως καὶ τοὺς λίθους ἔχειν τὴν ε λειότητα καὶ τὴν διαφάνειαν καὶ τὰ χρώματα καλλίω, οἷον σάρ-ια καὶ ἰάσπιδας καὶ σμαράγδους «Τὴν δὲ γῆν αὐτὴν κεκοσμῆσθαι ύτοις τε ἅπασι καὶ ἔτι χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ιιύτοις». Καὶ τυφλῷ δὲ δῆλον ὅτι ἐνταῦθα μὲν προσθήκη τυγχάνει ὕσα καὶ λόγον ἄρα ἔχει τὸ ἔτι προσόν, ἐκεῖ δὲ ἰσορρόπων παράταξις.

Εἰπὼν δ' ἐγὼ τὸν νομικὸν (525 α) τῶν ὑστέρων εἶναι δο-ιῖν ὄνομα, ὅτι παρ' ἐκείνοις συχνὸν ὂν ἐν Νόμοις μόνον καὶ ἐν τῷ ποῦολιμαίῳ λέγεται Μίνῳ οὐκ ὀρθὰ ἔδοξ' Ἀπέλτῳ λέγειν· ἐπεὶ ιτω γ' ἂν καὶ τὸν ἀνθρωπικὸν ἀντὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐν Σο-ιστῇ μόνον ῥηθέντα (208 δ) νόθον ἂν αὐτὸν μηνύειν· τοῦτο δ' οὐχ ὅπως ἔχειν, μᾶλλον δ' εἰκὸς εἶναι ὀψὲ καὶ Πλάτωνα τοῖς ὀνό-ασι χρήσασθαι τούτοις. Ἀλλ' εἰ μὲν ἓν ἢ δύο ἐν τοῖς Νόμοις οὕτως ιοντ' ἐγένετ' ὀνόματα, δίκαιος ἂν ἦν τοιαῦτ' ἀντιλέγειν Ἄπελτος ιὶ εἰκότ' ἂν εἶπεν· νῦν δὲ ἔργον ἐστὶ λογίσασθαι ὅσα ὀνόματα ἢ ῥή-ατα παρ' ὑστέροις τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον καὶ ἐν Νόμοις μόνον συμ-ιίνει εἰρῆσθαι· ἐν δυοῖν γὰρ μόνον ἢ τρισὶν ἐνταῦθα σελίσιν ὁ νο-ικός τε καὶ ἡ πεδιάς καὶ τὸ διανομοθετεῖν καὶ διανομοθε-ῖσθαι καὶ ὁ διακορής λέγεται. Ἔπειτα δὲ οὐ ταύτῃ μοναχῇ ἀλ-ότριοι οἱ Πλάτωνος Νόμοι εἶναι δοκοῦσιν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ ιστῳ τε καὶ Ζελλήρῳ καὶ Σουκκούβῳ καὶ ἡμῖν κατειρημένα, ὥστ' πικουρεῖν μόνον δοκεῖν τὰ τοιαῦτ' ὀνόματα τῇ ὅλῃ τοῦ πράγματος ιτηγορίᾳ. Ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ Σοφιστὴς ὁ διάλογος πολλαχῇ ἂν αφισβητηθείη μὴ Πλάτωνος εἶναι· οἷον γὰρ κάλλει καὶ Πλατωνείῳ ἔριτι καὶ εὐθυμίᾳ τῶν διαλεγομένων τοῦτόν τε καὶ τὸν Πολιτικὸν Θεαίτητος ὑπερβάλλεται ὁμολογουμένως Πλάτωνος ὤν· ὅσον δὲ ύτοις τὸ αὐστηρὸν καὶ αὐχμηρὸν ἔνεστι καὶ τὸ ἀηδῶς ἀκριβὲς καὶ ινέρρυθμον, οἷον ἂν πάθοιεν τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτελείου τρό-ου οἱ μετ' Ἀλέξανδρον Πλατωνικοὶ συγγράφοντες. Ἀλλὰ μὴν καὶ λόγος αὐτὸς πολλαχῇ διαφωνῶν τῷ ἐν Θεαιτήτῳ ἁλίσκεται καὶ ῃ οἱ' ἂν τῷ χρόνῳ πάθοι πάσχων, τῆς δὲ ζητήσεως ἄλλος ἐν αὐτῷ,

ἀλλ' οὐχ ὁ Σωκράτης ἡγεῖται. Ἡ δ' ἀπὸ Θεαιτήτου τελευτῶντο εἰς τὸν Σοφιστὴν οἷον γέφυρα μετάβασις οὐδὲν θαῦμα εἰ τῷ ὑποβα- λόντι Πλάτωνι τὸν Σοφιστὴν μεμηχανημένη προσγέγραπται.

Ἐμοῦ δ' οὐδὲν ἀκριβολογουμένου περὶ τοῦ χρόνου ἐν ᾧ οἱ Νόμο δοκοῦσι συγγεγράφθαι, ἀλλ' ἁπλῶς ἀποδοκιμάζοντος αὐτοὺς ὡς Πλά- τωνος καὶ τῶν μετ' Ἀλέξανδρον Πλατωνικῶν τινος εἶναι νομίζοντο οὐδὲν πρὸς τὴν ἐμήν ἐστι δόξαν ὅπερ Ἄπελτος περὶ τούτου φησὶν οὐχ ὕστερον τοῦ τετάρτου αἰῶνος τὴν γένεσιν αὐτοὺς λαβεῖν.

Τοσαῦτα ἡμῖν ἔστω τὰ πρὸς τὸν Ἀπέλτου τῆς ἐμῆς πρώτης ζη- τήσεως ἔλεγχον, ἐξ ὧν ἄν τις μάλιστα γνοίη ὡς ἄγαν τοῖς καθε- στῶσι χαρίζεσθαι σπουδάζων καὶ ἀπρὶξ αὐτῶν ἀντεχόμενος πολλὰ παρὰ λόγον ψέγων ἄκων ἀδικεῖ.

2.

Καὶ τὸ δεύτερον βιβλίον τῆς περὶ τῶν Πλάτωνος Νόμων ζητήσεώ μου ὁ Ἄπελτος ἐλέγξαι ἐπεχείρησεν ἐν ᾗ καὶ τὸ πρῶτον ἐφημερίδ βιβλιολογικῇ (1) ἐπιτρεπόμενος ἀεὶ ὡς ἔοικεν ὑπὸ τῆς διοικήσεω ταύτης τὴν καινῶν Πλατωνικῶν βιβλίων ἐξέτασιν, ὡς περὶ Πλάτων μάλιστα τὴν πραγματείαν ποιούμενος, ὅπερ δηλοῖ καὶ ἡ νεωτάτη τοῦ Σοφιστοῦ ἔκδοσις αὐτῷ γεγενημένη.

Καὶ πρῶτον μὲν οὐδὲν πρὸς τὴν ἀναίρεσιν τοῦ πρώτου ἐλέγχο ἀντειπὼν οὐδ' ἀπολογησάμενος, μειρακιώδη ζηλώσας τρόπον προσ- ποιεῖται μεταμέλεσθαι τὴν προσταχθεῖσάν οἱ ἐξέτασιν τῆς πρώτη ζητήσεώς μου ὑποστάς, ἐπεὶ ἔγνω με βαρύτατ' ἐνεγκόντα τὴν οὐ πρὸς ἡδονὴν κρίσιν γενομένην, ὡς ἀναγνοὺς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἀναίρε- σιν τεκμαίρεται· νῦν δὲ οὐκ ἂν ὑπεκστῆναι τὴν ἐπιτραπεῖσάν οἱ δευ- τέραν τὴν πρώτην ὑποδύς, ἀπὸ χρηστοῦ δὲ τρόπου καὶ οὐκ ἐπιβου- λεύων τοῦτο ποιήσειν.

Ἀλλ' οὐδαμοῦ ἔγωγε δοκῶ μοι τῆς τοῦ ἐλέγχου ἀναιρέσεως δῆλο ποιεῖν τῇ οὐ πρὸς χάριν ἢ ἡδονὴν ἐξετάσει ἀχθόμενος, οὐδ' ὅτι δυσ-

(1) Berliner Philolog. Wochenschrift. 28 April 1898.

μενείᾳ ἢ ἔχθρᾳ ἠλέγχθην, ἀφ' ὧν οἱ θυμοὶ καὶ αἱ ὀργαὶ τοῖς ἀνθρώποις γίγνονται ὡς τὸ πολύ, ἀλλὰ σαφῶς καὶ διαρρήδην ἐν ἐπιλόγῳ εἶπον ὡς «Ἄγαν τοῖς καθεστῶσι χαρίζεσθαι σπουδάζων (Ἄπελτος) καὶ ἀπρὶξ αὐτῶν ἀντεχόμενος πολλὰ παρὰ λόγον ψέγων ἄκων ἀδικεῖ», ἐξ ὧν διάδηλον δήπου γίγνεται παντὶ ὅτι οὐ τῆς πρός με γνώμης αὐτῷ μέμφομαι, ἀλλὰ τοῦ πόλλ' ἄκοντ' ἀδικεῖν μᾶλλον.

Τὸν δ' οὖν ἔλεγχον τοῦ δευτέρου τῆς ἐμῆς ζητήσεως μέρους οὕτως ἐπιχειρεῖ ποιεῖσθαι, ὥστε μικρὰ καὶ φαῦλα τὰ τῆς ἀλλοτριότητος τῶν Νόμων τεκμήρια ἁπλῶς οὕτως ἀκούσαντι φανῆναι.

Καὶ δὴ λανθάνειν σπουδάζων τὴν ἰσχύν τε καὶ τὰ νεῦρα τῶν τοῦ νόθου μαρτυρίων παραιρούμενος, ἃ ἐκ τῶν ὑπερβαλλόντων πλήθει ἐν Νόμοις ποιητικῶν ὀνομάτων καὶ ῥήσεων τῷ ζητοῦντι γίγνεται, χαριέστατά τινα ἐν προοιμίου μοίρᾳ κατασκευάσας λέγει, ὡς δὴ Πλάτων ποιητικὸς πεφυκὼς ὡς πάντες ἴσασι μάλιστ' ἐδήλωσε τοιοῦτος ὢν ἐν τοῖς Νόμοις συγγράφων. Ἀλλὰ τίνα δοκεῖ τοιαῦτ' ἂν λέγων ποτὲ πεῖσαι; Ἐγὼ μὲν οἶμαι οὐδ' ἑαυτόν. Τίς γὰρ ἂν εἴη οὕτως ἁπλοῦς ἢ εὐήθης, ὅστις τὸ ἄπιστον τέρας ἑτοίμως ἂν δέξαιτο, καὶ μὴ ἡδέως ἐπιγελάσειεν ἀκούων ὡς Πλάτων ποιητικώτατος αὐτὸς αὑτοῦ ἐπὶ γήρως κατέστη; Πάντες γὰρ οἱ Πλάτωνος εἶναι τοὺς Νόμους δοξάζοντες ἐν γήρᾳ βαθεῖ αὐτοὺς συντεθεικέναι φασίν. Πῶς δ' Ἰσοκράτης οὐχ οὕτω φύσει ηὐτύχηκεν ὥστ' ἀνθηρότατον καὶ καλλιεπέστατον τὸν ὕστατον συγγράψαι τῶν λόγων, τὸν Παναθηναϊκόν, ἀλλὰ μὴ τὸν Πανηγυρικόν, ὥσπερ ὁ Πλάτων ποιητικώτατα τοὺς Νόμους; Ἀλλ' οὐκ ἔστιν· ἴσθ' ὅτι οὐκ ἔστι τὰ θαύματα ταῦτ' ἐν ἀνθρώποις γενέσθαι, ὅπερ αὖ οὐκ ἐλάχιστον εἶναι ἂν δόξειε φρονοῦντι τεκμήριον τοῦ ἕτερον ἄνδρα ταῦτ' γράψαι, καὶ μὴ πρεσβύτην ἤδη τὸν Πλάτωνα, ὅτι ἄμετρα πλήθει ποιητικὰ ὀνόματα καὶ ῥήσεις ἐν τοῖς Νόμοις εἴρηται, ὡς καὶ τῷ κριτῇ ξυνδοκεῖ· ἥκιστα δ' ἄν τις ἄτοπα καὶ θαυμάσια ποιοῖ, ὥς φησιν Ἄπελτος, ὅπλ' ἐκ τούτου ποριζόμενος καὶ τῷ γνησίῳ τοῦ λόγου πολεμῶν, ἕως πάντες οἱ τῇ οἰκειότητι αὐτοῦ συνηγοροῦντες ἐπὶ γήρως ὁδῷ Πλάτωνα πραγματεύσασθαί φασιν. Οὐκ ἂν εἴη δὲ ἄγαν παίζοντος καὶ νεανιευομένου, εἰ, ὡς Ἀπέλτῳ δοκεῖ, τὸ ἀχόρευτος εἶπε (σ. 65) πρὸς τὸ ἀπαίδευτος ἁρμόσας (654 ε), οὐδὲν τῆς συνηθείας φροντίσας, ἀλλὰ μειρακιώδει κόσμῳ τοῦ λόγου χαριζόμενος;

Καὶ Δρακοντείου περὶ τὸν λόγον νομοθεσίας πέρ' ἂν εἴη, φησὶ Ἄπελτος, εἰ μὴ ἐξείη Πλάτωνι αἱ ἡδοναὶ τρέφονται εἰπεῖν, ἐστιν die Lust wird genährt (σ. 59). Ἀλλ' ἥκιστα φαίνεται μαθὼν ὃ ἐκεῖ ἐγὼ εἶπον, ὅτι «τὰς ἡδονὰς καὶ λύπας τεθράφθαι οἷον πεπαιδεῦσθαι ποιητικώτερον δοκεῖ εἶναι καὶ οὐ τοῦ σωφρονοῦντος καταλογάδην λόγου οὐδ' ὧν ἄρα Πλάτων ποτ' ἂν εἴποι. Ὁμοίως δὲ εἰρημένῳ τούτῳ οὐχ ὅτι συγγραφεῖ ἀλλ' οὐδὲ ποιητῇ τῳ ἐνετύχομεν ζητοῦντες ἡμεῖς ἀεὶ περὶ ἀνθρώπων οὕτω λεγομένου τῷ τρέφεσθαι (Μαρτύρια). Οὐδεμία οὖν δὴ μηχανὴ τοῦ περὶ ταῦτα θαυμαστοῦ καὶ ἀήθους ἐν τῷ λόγῳ τὴν αἰτίαν ἔχειν τὸν συγγράψαντα μᾶλλον ἢ τὸν ἀπογράψαντα ἢ ὑπομνήματα γράψαντα (ὃν αἰτιᾶται ὁ Παπαβασιλείου)· οὐ γὰρ ἓν μόνον ἢ δύο τοιαῦτα περὶ τὸν λόγον τολμήματα ἐν τοῖς πρόσθεν κατείπομεν, ἀλλὰ πλεῖστα».

Εἰπόντος γὰρ ἐμοῦ τὸ τρέφειν οἷον τὸ παιδεύειν ἐνταῦθα εἶναι ὅ ἐστιν erziehen ἢ bilden καὶ οὕτω γε λεχθὲν οὐδὲ παρὰ ποιηταῖς εὑρόντος καὶ δι' αὐτὸ οὐ δοκιμάζοντος ὡς καὶ τῶν ποιητικῶν ποιητικώτερον ὄν, ἀμελέστερον τῇ ἐξετάσει ἔχων Ἄπελτος καὶ ἰδὼν πάντα ταῦτα παρανοεῖ καὶ τὸ τρέφειν ταὐτὸ τῷ nähren δύνασθαι ἐνταῦθ' ὑπολαβὼν θαυμάζει ὅτι Δρακοντείῳ νόμῳ οὐκ ἐῶ Πλάτωνι τοιούτῳ τῷ τρέφειν χρῆσθαι, οἷον τρέφοντ' αὔξειν. Σκιαμαχίας δ' οὔσης ἐναργοῦς τῆς κατηγορίας ταύτης τί ἄν τις πρὸς ταύτην μάτην πονοῖ ἀντιλέγων;

Ἅπαξ δ' εἰρημένα, φησίν, οἷον ὁ ξυνεορταστὴς (σ. 62). μικροῦ ἄξια τεκμήρια πρὸς ὃ ὁ πᾶς ἐμὸς λόγος βούλεται δεικνύναι. Καί τοι τάδ' ἐγὼ περὶ τούτου λέγω·

«Τὸν δὲ ξυνεορταστὴν τί ἄν τις εἴποι; ἆρ' Ἀττικὸν εἶναι ὄνομα καὶ τῶν τῷ δοκίμῳ λόγῳ συνήθων; ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ. Ὁ μὲν γὰρ ξυνεορταστὴς οὐδαμοῦ ἄλλοθι τοῦ Ἕλληνος λόγου δῆλός ἐστιν εἰρημένος, τὸν δ' ἑορταστὴν μόνον ὕστεροι ἔγραψαν Ἀττικισταί. Μάξιμός τε ὁ Τύριος (6) καὶ Τυραννίων καὶ Πολυδεύκης (1,34) καὶ Εὐστάθιος (814,64) καὶ ὁ Πινδάρου σχολιαστὴς (Ὀλ. 6,9)» ἐν δὲ τῇ ος' σελίδι γέγραφα

«Καὶ τῇ ἑορτάσει τῷ ὀνόματι μόνον ἐν Νόμοις τοῦ σύμπαντος Ἕλληνος λόγου ἂν ἐντύχοιμεν ἑορτασμῷ δ' ἐν τοῖς Πλουτάρχου Ἠθικοῖς (829 ε) καὶ τῷ Λουκιανῷ (ἐρωτ. κ. 1) τῶν ὑστέρων. Ἰστέον

ὅτι τοῖς πρᾶξιν φράζουσι ῥηματικοῖς ὀνόμασι πολλῷ πλείοσιν ἐχρῆντο πλάττοντες οἱ Ἀττικίζοντες τῶν Ἀττικῶν ἀπαρέμφατα ῥητων ἀντὶ πολλῶν τούτων λέγειν εἰωθότων, οἷον δρᾶν μὲν ἀντὶ ἢ δρᾶσις, ἀγαπᾶν δὲ ἀντὶ τοῦ ἀγάπη ἢ ἀγάπησις, ἀλεῖν ἀντὶ τοῦ ἄλεσις ἢ ἀλεσμός... καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὐκ εὐαρίθμητα τα· Πᾶς δὲ περὶ τὸν Ἑλληνικὸν λόγον τὴν σπουδὴν ποιησάμενος ι ἄπειρος τοῦ πάθους αὐτοῦ τούτου πολλάκις ἐπὶ θήραν ὀνομάν τοιούτων τρεπόμενος καὶ παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις οὐδὲν οὐδαμοῦ μύσας, παρὰ δὲ τοῖς ὑστέροις πολλά».

Ἐκ τούτων οὕτω σαφῶς εἰρημένων παντὶ δήπου φανερὸν γίγνεται . οὐ περὶ ἅπαξ εἰρημένων ὀνομάτων ἐνταῦθα ὁ λόγος οὐδαμῶς, λὰ περὶ τῶν εἰρημένων ἐν Νόμοις μόνον καὶ τῷ Ἀττικίζοντι λόγῳ ματων, ἃ δ' ἀρχαῖοι οὐχ εὑρίσκονται εἰπόντες. Τοιοῦτον μὲν γὰρ μα δηλοῖ ὅν ὅ τε ξυνεορταστὴς ἢ ἑορταστὴς ἐν Νόμοις καὶ εξίμῳ καὶ Τυραννίωνι καὶ Εὐσταθίῳ εἰρημένον καὶ ἡ ἑόρτασις ἢ ἑορτασμὸς καὶ ὁ ἑορταστικὸς τῶν Νόμων μόνον καὶ Πλουτάρυ καὶ Λουκιανοῦ φαινόμενα ὀνόματα. Ὅτι δὲ οὕτως ἐλέγχων τὰ ταῦτα ἀσφαλέσι καὶ πιστοῖς χρῶμαι τεκμηρίοις εἰς τὸ δεῖξαι Ἀττιζοντά τινα εἶναι τὸν τοὺς Νόμους συνθέντα, ἀλλ' οὐκ Ἀττικὸν δεὶς ἂν οἶμαι ἀμφισβητήσειεν, οὐδ' ἂν Ἄπελτος αὐτός, εἴπερ ὀρθῶς εἰρημένα μοι ἔγνω, καὶ μὴ περὶ ἅπαξ εἰρημένων με λέγειν ᾠήθη.

Κατὰ δὲ τοῦ καθιεροῦν λέγοντος ἐμοῦ (σ. 74)

«Τῷ καθιεροῦν Ἡροδότῳ καὶ Αἰσχύλῳ εἰρημένῳ οὐδ' ἂν ἅπαξ ν ἐν τοῖς κοινῇ πάντων γνώμῃ Πλατωνείοις διαλόγοις ἐνετύχομεν, ρὶάκις δ' ἐν τοῖς Νόμοις καὶ τῶν Ἀττικιστῶν πολλαχοῦ. Πλάτω; δ' ἀντὶ τούτου οἰκεῖον τὸ ἀνατιθέναι ἔοικεν εἶναι πλειστάκις ντῷ εἰρημένον. Οὐκ οἶδα δ' ὅ,τι Πλάτων παθὼν οὕτω τῷ καθιεροῦν ἐν τοῖς Νόμοις καταχρησάμενος οὐδαμοῦ ἂν ἄλλοθι αὐτὸ εἰεῖν ἐβουλήθη».

Ταῦτα δ' εἰπόντος καὶ μαρτύρια τῶν λεγομένων ἱκανὰ παρεχομένυ ὑπεραπολογούμενος Ἄπελτος αἴτιόν φησιν εἶναι τοῦ οὕτω πολλὰ Πλάτωνα ἐν Νόμοις τὸ καθιεροῦν εἰπεῖν ὅτι πολλὰ ἐν αὐτοῖς περὶ ιμίμων λέγεται καθοσιώσεων καὶ τελετῶν, περὶ ὧν οὐκ ἄλλοθί που ἑησεν εἰπεῖν. Ἀλλὰ πῶς ταῦτ' ἐξετάζων παρῆλθεν ἢ παρεῖδεν ὃ ρω αὐτόθι εἶπον «Πλάτωνος δ' ἀντὶ τούτου οἰκεῖον τὸ ἀνατιθέναι

ἔοικεν εἶναι πλειστάκις αὐτῷ εἰρημένον»; Τοῦτο δὲ καὶ τυφλῷ δῆλον ποιεῖ ὅτι πολλαχοῦ καὶ ἄλλοθι τοιαῦτ' εἰπεῖν δέον τῷ ἀνα-θέναι ἀντὶ τοῦ καθιεροῦν ὁ Πλάτων φαίνεται χρησάμενος, τῷ καθιεροῦν δὲ οὐδ' ἅπαξ. Κενὴ δὴ καὶ ματαία ἡ ἀπολογία ἐλέγχεται οὖσα.

Ὅμοια δ' ἀταλαιπώρῳ δοκεῖ μοι λέγειν ἐξετάσει ἃ λέγει συνηγο-ρῶν ὡς Πλατωνείῳ τῷ καινοτομεῖν περὶ μὴ θείων λεγομένῳ. Ἐμοὶ μὲν γὰρ εἴρηται (σ. 73)

«Τῷ καινοτομεῖν Πλάτων περὶ τῶν θείων μόνον ἐν Εὐθύφρονι φαίνεται χρησάμενος (Παραδείγματα). Περὶ δὲ νόμων ἢ πολιτειῶν ἢ ἄλλων περὶ τὸν βίον συνηθειῶν καὶ καθεστώτων τὸ νεωτερίζειν ἢ τὸν νεωτερισμὸν λέγειν εἰωθὼς εὑρίσκεται (Παραδείγματα). Ὁ δὲ περὶ τοὺς Νόμους τὴν σπουδὴν ποιησάμενος πλεῖστα τὸ καινοτο-μεῖν ἢ τὴν καινοτομίαν ἁλίσκεται γράψας περὶ ὧνπερ Πλάτων τε καὶ οἱ ἄλλοι Ἀττικοὶ νεωτερίζειν ἢ νεωτερισμὸν ἂν εἶπον (Μαρτύρια). Οὐδαμοῦ δὲ Πλάτωνος τῶν ὁμολογουμένων αὐτοῦ διαλόγων τὸ καινοτομεῖν ἢ τὴν καινοτομίαν περὶ μὴ θείων εἰπόντος, τῶν δ' ἄλλων Ἀττικῶν Ἀριστοφάνους μόνου ποιητικῇ ἐξουσίᾳ ἅπαξ τῷ καινοτομεῖν οὕτω χρησαμένου πολλὰ οἱ μετ' Ἀλέξανδρον συγ-γράψαντες ἐπὶ τοιούτων αὐτὸ γράψαντες εὑρίσκονται (Μαρτύρια). Ὥστ' ἐκ πάντων τούτων τό τε καινοτομεῖν περὶ μὴ θείων θαμὰ λεγόμενον καὶ τοὺς Νόμους τούτους πολὺ οὕτως αὐτὸ ἔχοντας τῆς μετ' Ἀλέξανδρον λόγου συνηθειῶν καὶ συγγραμμάτων ἔγωγ' ἂν θείην».

Ἄπελτος δὲ «ἁπλοῦν δ' ἂν εἴη, φησί, καὶ εὔηθες εἴ τις τῷ περὶ θείων μόνον Πλάτωνα τὸ καινοτομεῖν ἄλλοθι εἰπεῖν μηδέποτε περὶ μὴ θείων γράψαι τεκμαίροιτο, ὥσπερ Ἀριστοτέλης τε καὶ ἄλλοι συγ-γραφεῖς». Ἀλλ' οὐ ταῦθ' ἡμεῖς εἴπομεν οὐδ' ἐγγύς, ἀλλὰ μαρτυρίοις ἐδείξαμεν πυκνοῖς ὅτι πολλάκις ἐν ἄλλοις διαλόγοις Πλάτωνι παρὸν τοιούτῳ χρῆσθαι τῷ καινοτομεῖν νεωτερίζειν εἶπεν, ἀλλ' τὸ καινοτομεῖν συχνάκις οὕτως ἐν Νόμοις λεχθὲν καὶ ἀπ' Ἀριστο-τέλους καὶ μετ' Ἀλέξανδρον ἔν γε τῷ καταλογάδην λόγῳ ἡμῖν εὑ-ρεθέν. Εὐήθειαν δ' οὐκ ὤφλομεν οὐδεμίαν οὐδ' ἁπλότητα κριτῇ οὐ δικαίῳ, εἰ τεκμηρίοις ἀσφαλέσι πιστεύσαντες τῶν μετ' Ἀλέξαν-

ρον λόγου συνηθειῶν τὴν τοιαύτην τοῦ καινοτομεῖν χρῆσιν ἔφαιν εἶναι.

Ἐγὼ μὲν ἐν σελίδι οβ' ἔγραψα

«Καὶ τὸ ὀνειρώττειν τι τῶν ὑστέρων ἡμῖν τὸν συγγράψαντα ὃδ' ἀποφαίνει· ὀνειρώττειν γὰρ ἁπλῶς ἐν τῷ Ἀττικῷ λόγῳ εἰς Ἀριστοτέλη φαίνεται λεχθὲν (Μαρτύρια), ὀνειρώττειν δέ τι τῶν μετ' Ἀλέξανδρον εἶναι ῥῆσις δοκεῖ».

Καὶ παραδείγμασι τὰ λεχθέντα πιστὰ ποιεῖν πειρῶμαι. Ὁ δὲ ἔγχων θαυμάζει εἰ ἀλλότριον ἡγοῦμαι τὸ ὀνειρώττειν τι καὶ οὐ λάτωνος, ὅτι οὐκ ἔτυχέ που τοῦτ' εἰπών, ἀλλ' ὀνειρώττειν ἁπλῶς, αἴτοι καὶ Ἀριστοτέλης πολλὰ τὸ ὀνειρώττειν εἰπὼν καὶ ὀνειρώττειν τί που ἔγραψεν. Ἐγὼ δὲ εἶπον ἐν τῷ Ἀττικῷ λόγῳ παντί, τῷ Πλατωνείῳ μόνον τὸ ὀνειρώττειν τι οὐχ εὑρηκέναι ζητῶν, τ' Ἀλέξανδρον δὲ καὶ ἀπ' Ἀριστοτέλους ἀρξάμενον οὕτω λέγεσθαι κεῖν. Οὐκ ἔχω δὲ πότερον φῶ, παρανοῆσαι ταῦτ' ἢ παριδεῖν Ἄπελν τῇ ὑπερβαλλούσῃ περὶ τὰ καθεστῶτα λατρεύοντα σπουδῇ. Καίι οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν λανθάνειν ὅτι ἐν περιφράσει μάλισθ' οἱ Ἀττικοὶ γειν τὰ τοιαῦτα εἰώθασι, τῷ ὄναρ ἢ ὄνειρον ἢ ἐνύπνιον ὡς πολὺ σὺν τῷ ὁρᾶν χρώμενοι καὶ λέγοντες.

Σκώπτων καὶ παίζων θανάσιμόν με ἡγεῖσθαί φησιν ἁμάρτημα (σ. ϐ) ὅτι ἅπαξ ἔφυγε τὸ τῶν ὀδόντων ἕρκος τὸν τοὺς Νόμους γράντα ἡ ῥῆσις ἐν ἀρχαῖς ἀντὶ τῆς κατ' ἀρχὰς ἢ ἐν ἀρχῇ. Και δὲ καὶ οὐκ ἄχαρι τὸ νεανιεύεσθαι, ὅταν μετὰ τοῦ ἀληθοῦς ᾖ καὶ ἰοῦ καὶ δικαίου· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῷ Ἀπέλτου χαριενμῷ οὐδ' ὁπωστιοῦν. Ἐγὼ γὰρ δὴ λέγω

«Ἡ ῥῆσις ἐν ἀρχαῖς ἀήθης ἐν τῷ Ἀττικῷ λόγῳ πάμπαν ἐστὶ τῆς συνηθεστάτης κατ' ἀρχὰς λεγομένη. Ἐλέχθη δ' ἔτι καὶ τινι τῶν λεγομένων Πλάτωνος Ἐπιστολῶν καὶ πολλάκις ὑπ' Ἀττιόντων τῷ λόγῳ ἀνδρῶν. Καίτοι τὸ ἐν ἀρχῇ, καθ' ἑνικὸν λεγόον, οὐκ ἀδόκιμον εἶναι δοκεῖ. Τῷ δὲ κατ' ἀρχὰς πλεῖστα δὴ τῶν ττικῶν χρησαμένων μυριόλεκτον τυγχάνει ὂν Πλάτωνι, οὗπερ οὐδ' ἐνταῦθα (Ν. 671 a) ἀπείχετο. Καὶ ταύτην δὴ τὴν λόγου συμκὴν τῶν μετ' Ἀλέξανδρον ἔγωγέ φημι εἶναι».

Ἄπελτος δὲ περὶ πλείστου με ποιεῖσθαι οἰόμενος πρὸς ὃ βούλομαι ινύναι ὅτι ἅπαξ Πλάτωνι εἰρημένον τὸ ἐν ἀρχαῖς τυγχάνει, κατα-

γελᾷ μου σμικρὸν εἶναι τοῦτο τεκμήριον τοῦ τῶν Νόμων νόθου δο κῶν. Ἀλλ' εἰ συντεταμένῃ τῇ γνώμῃ καὶ μᾶλλον σπουδάζων ἀνέγνω λέγω, ῥᾳδίως ἂν ἔγνω ὅτι καὶ τοῦτο οὐχ ἥκιστα δηλοῖ ὅτι μετ' Ἀλέξανδρον οἱ Νόμοι ἐγράφησαν. Οὐ γὰρ τῶν ἅπαξ εἰρημένων ἡ ῥῆσ ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιστολῇ Ψευδοπλάτωνος εἴρηται καὶ πολλοῖς τῶ ὕστερον Ἀττικιζόντων. Πῶς δ' ἂν Πλάτων καὶ ἅπαξ αὐτὴν εἴπε οὐ συνήθη τοῖς ἐπ' αὐτοῦ ἀνθρώποις φαινομένην; Οὐδεὶς μὲν γὰρ τῶ τότε γεγραφὼς εὑρίσκεται, πολλοὶ δὲ τῶν ὑστέρων, μυρία δ' αὖ Πλά των τὸ κατ' ἀρχὰς εἰρηκώς.

Ἄτοπον ὑπολαμβάνει με ποιεῖν καὶ θαυμαστὸν τάδε περὶ τοῦ λό γου τοῦδε εἰπόντα

«(658 c) εἰ τὰ πάνυ μικρὰ κρίνοι παιδία, κρινοῦσι τὸν τ θαύματα ἐπιδεικνύντα».

«Ἡ δι' οὕτω βραχέος κατ' ἀριθμὸν τοῦ κρίνειν μεταβολὴ αὐτ εἰς ῥητορικὸν ἐπίτηδες καλλωπισμὸν λόγου γενομένη μειρακιωδεστέρ ἢ κατὰ Πλάτωνα εἶναι δοκεῖ καὶ οἷα Ἀττικίζοντα εἰπεῖν καὶ μετα χειρίσασθαι».

Χαρίεν αὐτῷ δοκεῖ εἶναι καὶ σκώψιμον ὅτι οὐ συγγιγνώσκω ἀνδρ καὶ γέροντι νεανιευσαμένῳ ποτὲ καὶ καλλωπισαμένῳ ἐν λόγοις. Τοιαῦτ λέγων δίκην ἂν εἶχεν Ἄπελτος, εἰ ἓν ἢ δύο νεανιεύματ' ἢ μέτρι ποιητικὸς καὶ ῥητορικὸς κόσμος τῷ τῶν Νόμων λόγῳ ἐνῆν· νῦν δ καὶ αὐτὸς συνεχώρησε μάλιστα ποιητικῇ χαίρειν λέξει τὸν τῶν Νό μων συγγραφέα νεότητ' ἔμοιγε μηνυούσῃ. Οὐ λανθάνειν δ' αὐτὸ ἔδει ὅσον εἰς τὴν ζήτησίν μου χρήσιμον τὸ Ἡσιόδειον «εἴ κεν καὶ σμι κρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγ καὶ τὸ γένοιτο». Ἐπειδὰν δὲ σὺν θεῷ εἰς πέρας τι περὶ ταῦτα δια τρίβοντες ἥκωμεν καὶ συλλέξαντες ὅσον τὸ πλῆθος τῶν τοιούτων ἐπι δείξωμεν, τότε καὶ Ἄπελτος συγγνώσεταί μοι οὐ συγγνόντι τοιαῦτ καὶ τοσαῦτα καλλωπιζομένῳ γέροντι.

Παρὰ δὲ τοῦτο ἐλέγχων ὡς ὅμοιόν τι καὶ παραπλήσιον τάττ ψέγων ὅτι σμικρόν τι καὶ φαῦλον πολλοῦ ἄξιον ποιοῦμαι, τὸ μυρ μὲν ἐν Νόμοις λεχθῆναι οὐ μόνον-δέ, οὐδὲν δ' ἀλλαχοῦ τοῦ Πλά τωνος τοιάδε εἰπὼν (σ. 105)·

«Ἑτέρα οὐδὲν ἧττον καινὴ λόγου συμπλοκή, τῶν Νόμων δ' ἰδ καὶ τοῦ ὑστέρου λόγου ἐλέγχεται οὖσα, ἡ οὐ μόνον-δέ, τῆς οἱ

ιον-ἀλλά συνήθους οὔσης τοῖς πάλαι καὶ κοινῆς (Μαρτύρια). ύτων δ' οὕτω πολλῶν καὶ σαφῶν ὄντων τῆς συμπλοκῆς ταύτης ραδειγμάτων, ἰδέτω μοι πᾶς ὅσα τῇ οὐ μόνον-δέ ὁ τοὺς Νό-υς γράψας κατακέχρηται, Πολύβιον μόνον ἔχων ἀνταγωνιστὴν ρὶ τούτου (Παραδείγματα). Ἐγὼ δ' οὐκ ἔχω ὅπως φῶ Πλάτωνα Νόμοις τὸ οὐ μόνον-δὲ μυριάκις εἰπόντα ἐλάχιστ' ἢ οὐδὲν ἄλ-θι κεχρῆσθαι».

Τίς ἂν ταῦτ' ἀναγνούς τε καὶ γνοὺς σμικρὰ εἶναι νομίσειε πρὸς τὸ ῖναι περὶ οὗ ζητοῦμεν; Εἰ γὰρ δειχθείη ἀλλοτρία τῶν ἀρχαίων τη οὖσα συμπλοκή, οἰκεία δὲ τῶν μετ' Ἀλέξανδρον, ἀσφαλῶς ἂν ; ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς Πλάτωνος Νόμους τεκμήραιτο. Διὸ καὶ 'ιττῆρος κρίνων μου τὴν πραγματείαν ταύτην, δι' ὅλου τοῦ Πλά-νος ἀκριβῶς διεξιέναι ζητοῦντα τὴν συμπλοκὴν ταύτην ἀξιοῖ πλεί-ου ἄξιον τὸ πρᾶγμα νομίζων· ὥστε πᾶς τις ὁρᾷ καὶ αἰσθάνεται ι ἐπιπολαίῳ ἐξετάσει ἀκαίρως καὶ ἐν οὐ παικτοῖς Ἄπελτος παί-ι τε καὶ σκώπτει.

Ἃ δ' ἐν σελίδι νζ' καὶ ϟδ' σκεψάμενος περὶ τοῦ καλῶς κατορ-οῦν καὶ πού.. οἶμαι ὑστέρας λόγου συμπλοκὰς ηὗρον οὔσας, καὶ ις οὐκ ἂν Πλάτων ποτ' εἴποι, Ἄπελτος οὐδέν, ἀλλ' ἢ πρεσβυ-τὴν πολυλογίαν καὶ περιττολογίαν εἶναι νομίζει, πολὺ μὲν ἐν τού-ις ἐνθυμούμενος τὴν ἡλικίαν τοῦ γράψαντος, ἀμνημονῶν δὲ παντά ισιν ἐν οἷς λέγει μάλιστ' ἐν Νόμοις ποιητικὸν τὸν Πλάτωνα φανῆ-ι. Ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦθ' οἷ' Ἀπέλτῳ δοκεῖ εἶναι· ἡμεῖς γὰρ λέ-μεν (σ. 57)

«Τὸ κατορθοῦν αὐτὸ ψιλόν, οὐδὲ τῷ καλῶς ἢ εὖ ὁριζόμενον εὐδοκιμεῖν ποιοῦντά τι ὡς τὰ πολλὰ σημαῖνον εὑρίσκεται, ἐναν-ιν που τοῦ ἐξαμαρτάνειν ὂν ἢ ἀτυχεῖν ἢ πταίειν· μαρτυρεῖ δὲ τῷ γῳ ὅ τε Πλάτων αὐτὸς καὶ τῶν ἄλλων Ἀττικῶν συγγραφέων οὐκ ὀγοι (Μαρτύρια). Τῶν ὑστέρων δὲ τὸ κατορθοῦν εἰπόντες φαί-νται Πολύβιός τε καὶ Στράβων καὶ Φίλων καὶ Λουκιανὸς καὶ Ἡρῳ-ιανός. Οὗτος δὲ καθάπερ ὁ τοὺς Νόμους ἡμῖν συγγράψας τὸ ἀνδρείως ἢ τὸ γενναίως τῷ κατορθοῦν που προσέγραψε, τριβείσης καὶ τρα-ίσης τῷ χρόνῳ καὶ τῇ χρήσει τῆς κυρίας τοῦ κατορθοῦν ἐν τοῖς

τοιούτοις δυνάμεως, τὸ διαπράττεσθαι ἤδη δηλοῦντος· Πλάτων δ' οὐκ ἄν, οἶμαι, τοιοῦτόν τι συνέβη γενόμενον».

Ὅθεν δήπου διάδηλον γίγνεται ὅτι ἥκιστα πολυλογίας πάθος ἐστ τὸ καλῶς τῷ κατορθοῦν προστεθῆναι, ἀλλὰ τῆς ἐν μακρῷ χρόνῳ χρήσεως καὶ τριβῆς τοῦ κατορθοῦν καρπός, ὅ γε δὴ πάντες οἱ τὸ βίον τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σκοπούμενοι ἄνδρες ἐπίστανται γι γνόμενον περὶ αὐτά.

Περὶ δὲ τοῦ πού . . οἶμαι τάδε εἴρηταί μοι (σ. 94)·

«Οὐ πάνυ τι δόκιμον δοκεῖ οὐδ' Ἀττικοῦ ἀνδρὸς ὁμοῦ τό τι ποι καὶ τὸ οἶμαι εἰπεῖν, ἀλλ' ἀμβλύτερον ἔχοντος πρὸς τὸ γνῶναι ὅτ ταὐτὸν τὸ πάμπαν ταῦτα βούλεται, καὶ ἄτοπον ἄρα ἐν ταὐτῷ ἅμα λέγεσθαι. Ἀττικὸν δ' ἄνδρα οὐκ ἔστι τοιαῦτα εἰπεῖν, οὐδ' εἰπεῖν ὥς γ' ἐμὲ ζητοῦντα εὑρεῖν· ἐπεὶ Πλάτωνί γε θάτερον ἀείποτε συμβαίνει εἰρῆσθαι (Μαρτύρια). Οὐκ ἄλλως δ' ἔχουσι τούτοις καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ ἂν ἐντύχοιμεν λόγῳ (Παραδείγματα)».

Πῶς ἐν τούτοις κατ' Ἄπελτον γήρᾳ πλεονάζων ὁ Πλάτων οὐδὲ ὅμοιον τὴν Πολιτείαν γράφων ἐλέγχεται παθών, καίπερ ἐπὶ γήρως ὁδῷ ἤδη βαίνων; Πῶς δ' Ἰσοκράτης πολλὰ γήρᾳ βαρὺς γράψας κούφην δὲ τὴν γλῶτταν ἔχων οὐδὲν οὕτως ἀτόπως περιττὸν εὑρίσκεται εἰπών; Καὶ τοῦτο δὲ Ῥιττῆρος διὰ παντὸς τοῦ Πλάτωνος διεξιὼν βασανίσαι βούλεται».

Ἐν σελίδι πα' γέγραπται

«(659 c) Ἐξῆν γὰρ δὴ τῷ παλαιῷ τε καὶ Ἑλληνικῷ νόμῳ καθάπερ ὁ Σικελικὸς καὶ Ἰταλικὸς νόμος νῦν τῷ πλήθει τῶν θεατῶν ἐπιτρέπειν καὶ τὸν νικῶντα διακρίνων χειροτονίαις διέφθειρε μὲν τοὺς ποιητὰς αὐτοὺς (πρὸς γὰρ τὴν τῶν κριτῶν ἡδονὴν ποιοῦσιν οὖσαν φαύλην, ὥστε αὐτοὶ αὐτοὺς οἱ θεαταὶ παιδεύουσι), διέφθειρε δ' αὐτοῦ τοῦ θεάτρου τὰς ἡδονάς».

«Ἡ συνήθης περὶ τὸν λόγον δυσχέρεια καὶ ἀμηχανία τοῦ γράψαντος πάλιν αὖθις ἡμῖν προσπίπτειν συμβαίνει, δι' ἣν μάτην πολλοὶ δοκοῦσι πονεῖν ἑρμηνείᾳ ποικίλῃ καὶ παντοίᾳ ἢ ἐπανορθώσει τὸ κακὸν ἰᾶσθαι ἐπιχειροῦντες· Οὐιγγελμαννὸν μὲν γὰρ τὸ οὗ πρὸ τοῦ καθάπερ ἐκπεπτωκέναι τοπάζοντα καὶ Ἄστον τὸ ὅς οὐδὲν λέγοντα Σταλλβαῦ

μις ἐλέγχειν ἀγωνίζεται, αὐτὸς δ' ἀνακολουθίαν νοσεῖν τὸν λόγον οἰόμενος, οἵαν οὐκ ἂν δήπου Πλάτων ἥμαρτε, Σισύφεια πάσχει παντοίως ἀκουόμενος καὶ ἑρμηνεύων. Καί μοι θεασάσθω τις ὅσα καὶ οἷα ἐκεῖ σὺν ἱδρῶτι θαυμαστῷ ὅσῳ λέγει».

Ταῦτα δὲ καὶ πλεῖστ' ἄλλα τοιαῦτ' ἐλέγχοντί μοι ἔν τε τῷ α' καὶ β' τῆς ἐμῆς ζητήσεως βιβλίῳ ἑνὶ λόγῳ ὁ Ἄπελτος ἀντεπεξέρχεται τῷ ῥᾴστῳ καὶ ἀπονωτάτῳ, ὅς δὴ πανάκεια δοκεῖ πάντων εἶναι τῶν συγγραφικῶν κακῶν, ὅτι τούτων τὴν αἰτίαν οὐκ ἐν τῷ γράψαντι αὐτῷ ζητητέον, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπογράψασιν. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀείποτε ὅπου ἂν τοιαῦτα ἐλέγχωμεν, καὶ περὶ τῶν τοιούτων φαρμάκων τε καὶ ἐπῳδῶν τὸν λόγον ποιούμενοι οὐδὲν διαλείπομεν ἐπιδεικνύντες ὅση καὶ οἵα τούτων ἡ πρὸς τὸ ἰᾶσθαι ἰσχύς.

Ἓν δὲ ἢ δύο μόνον σκέμματα τῆς πραγματείας συγχωρήσας λόγου τινὸς ἄξια εἶναι, τό τε ἐν π' καὶ τὸ ἐν πε' σελίδι, ἐν οἷς δείκνυται ὅσον οἱ Νόμοι τῶν ὁμολογουμένως Πλατωνείων διαλόγων περὶ τὸ τοῦ σχεδὸν καὶ ὥσπερ καὶ καθάπερ πλῆθος διαφέρουσι, ταῦτ' οὐκ οἶδ' πως ἐπαινέσας, εὐθὺς μεταμελόμενος ἐπιλέγει ὡς, εἰ ἤδη τὰς πλείστου ἀξίας τοιαύτας τοῦ Ῥιττήρου συλλογάς, οὔθ' ἑπτακαίδεκα σχεδὸν ἐν τῷ Σοφιστῇ γεγράφθαι ἂν εἶπον, ἀλλ' ἓξ καὶ εἴκοσιν, ὅσαπερ εὑρεῖν φησι Ῥιττῆρος, οὔθ' οὕτως ἀδεῶς καὶ ῥᾳδίως Πλάτωνα τὰ ἐκεῖα ἀποστερεῖν ἐπεχείρησα.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ κακοῦ ὅτι τῶν ἓξ καὶ εἴκοσι σχεδὸν τοῦ Σοφιστοῦ ἑπτακαίδεκα μόνον ἀριθμήσας ἐγὼ ἔτυχον, οὐδ' εἴπερ ἀκριβῶς οὕτως εἶχε, ψόγου τινὸς ἄξιον ἦν· οὐ γὰρ ὁμοίως θαυμασμοῦ καὶ ἐπαίνου ἀξία ἀρετὴ δοκεῖ εἶναι τὸ ὀξὺ βλέπειν καὶ ὀξὺν εἶναι γνῶναί τι καὶ κρῖναι. Οὐδ' ἐκώλυσεν ἡ τῶν ἐννέα σχεδὸν διαφορὰ μὴ οὐ τἀληθῆ περὶ τοῦ Σοφιστοῦ τεκμήρασθαι πρὸς τὸν Θεαίτητον καὶ τὴν Πολιτείαν κρινομένου. Ἐὰν δέ τις τὰ ἐκεῖ (σ. 80) λεγόμεν' ἐπισκέψηται, ἄλλοθι μᾶλλον ὂν εὑρήσει τὸ ἁμάρτημα· ὁ μὲν γὰρ Σοφιστὴς ἐπὶ τρεῖς καὶ ὀγδοήκοντα σελίδας τέταται μακρός, ὥστε αἱ δύο καὶ πεντήκοντα σελίδες, αἳ ἐκεῖ (σ. 80) τὸ ὅλον αὐτοῦ μῆκος εἶναι λέγονται, μέρος εἶναι ἔοικε τοῦ Σοφιστοῦ, ἐν ᾧ ζητηθέντ' ἐλάττονα σχεδὸν ηὑρέθη, ἵνα μᾶλλον ἐν καιρῷ καὶ προσήκουσα πρὸς τὰς πεντήκοντα τῶν Νόμων σελίδας γένοιτ' ἡ παραβολή.

τοις

δ'

[illegible] κατεσκεύασατο [illegible] ἔλαττον (?) [illegible] πεῖσαι μὴ [illegible] οὗτοι μετάβολας [illegible] γενομένας λόγω [illegible] παλαίοντι [illegible]

[illegible] τὸν ἔλεγχον τῆς [illegible] ἀγαλλόμενος [illegible] καὶ Ἀρίσταρχο[illegible] πλέα ἐν [illegible] σεις εἶναι, ἐὰν [illegible] δείξειν, [illegible] καὶ βάσανος οὐδεμι[illegible] Σαφὲς γὰρ ἐπ' [illegible] ἔν τις μηχανῇ οὐδὲ [illegible] ἀλληγοροῦντι, [illegible] μὲν σπουδαιότερ[illegible] ἄκρω δακτύλῳ [illegible] ἀνδρὸς μεῖζον [illegible] Ὁ τοῦ Πλάτωνος [illegible] τοὺς Νόμους [illegible] ἀγνῶτι αἰσθάνεται [illegible] καὶ τὸν λόγον [illegible] γενέσθαι Πλάτωνι [illegible] οὐδέν [illegible] τοῦ Πλάτωνος [illegible] Πλατώνειον [illegible] χώρα καὶ ἀγνῶτι ἐν [illegible]

:ομεν τὸν Ἀπέλτου βασανίζοντες ἔλεγχον κεφά-
ις πορίσαιτο ὅτι ὄντως, ὥς φησιν, ἐντολὴν τοῦ τῆς
ιλογίας συνθέτου τελῶν, καὶ οὐ φιλαληθείᾳ ἢ φιλο-
κρίσιν ἐποιήσατο· διὸ καὶ μόνον κατόρθωμ' ἐν αὐτῇ
ν συμβέβηκεν εἶναι, τὸ ἁπλῶς μὴ δοκιμάζειν ἢ παί-
οντα ψέγειν.

3.

ος Ῥιττῆρος καθηγητὴς ὢν ἐν Ἐλουάγγῃ, νεώτατα δὲ ωνος Νόμους ὡς Πλατωνείους σχόλια γράψας καὶ ἐκ- ερ ἀρτιτόκος γυνὴ ἄγαν φιλῶν καὶ ὑπερβαλλούσῃ στοργῇ πων ἀγριαίνει πρὸς πάντα τὸ γνήσιον αὐτῶν ἀμφισβη- α, ὥσπερ ὄρνις νεοσσοῖς κινδυνεύουσιν ἀμύνουσα. Καὶ δὴ ρὶ τούτου πραγματείας ἐν τῇ περὶ τὰ γράμματα Γερ- ημερίδι (1) ἐλέγχειν ἀγωνίζεται, τὴν Μάξου τοῦ Κριέ- τῷ Βρούνσῳ περὶ τῶν Νόμων δοξάζοντος καὶ ἐπιχειροῦν- αι (2), καὶ τῆς ἐμῆς Περὶ τοῦ νόθου τῶν Πλάτωνος ἱρος τὸ πρῶτον (3). Οὐ πρὸ πολλῶν δὲ μηνῶν ἐν τῇ αὐτῇ καὶ τὴν δευτέραν περὶ ταὐτὰ ζήτησίν μου ὁμοίως ἐξετάζειν 4).

τι μὲν ὁ Κριέγος πρὸς τὰ Ῥιττήρου ἀντεῖπεν ἢ ἀντειπεῖν οἶδα, οὐδὲ πολυπραγμονεῖν μοι σχολή. Ἐπισκέψομαι δ' ἐν- περὶ τοῦ ἐμοῦ τούτου λόγου κρίνων ὁ Ῥιττῆρος ἔγραψεν, ἵνα ἴδωμεν ἄμφω τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὀρθοῦ μᾶλλον ἐχόμενον.

πρῶτον μέν, ἵνα παραλίπω ἃ προοιμιαζόμενος ἐν χάριτι ἀχά- μῖν ὡς Ἕλλησι σκώπτων ἢ σπουδάζων φιλοφρονεῖται, κακῶς

Deutsche Litteraturzeitung. Berlin. 9 Oktober 1897.
Die uberarbeitung der Platonischen «Gesetze» durch Philipp von . Freiburg. 1896.
Βιβλίον πρῶτον 1896.
Τῇ Δεκεμβρίου ἕκτῃ καὶ εἰκοστῇ (26). Περὶ τοῦ νόθου τῶν Πλ. Νο. Μ. Παν- ᾳ. Βιβ. Β. 1897.

ἡγεῖταί με δοξάζειν τῶν Ἀττικιστῶν τινα τοὺς Νόμους συγγράψαι, οὓς αὐτὸς ὑπολαμβάνει τοὺς Ἀττικιστάς. Οἶμαι γὰρ ἱκανὰ καὶ εἰκότα πρὸς Ὄθωνα τὸν Ἄπελτον εἰπεῖν ὁμοίως τὰ περὶ τούτου εἰρημένα μοι παρανοήσαντα (1).

Ἔπειτα μικροῦ ἄξιον εἶναι τὸ ἐμὸν σύγγραμμά φησιν οὐκ ἀποχρώσῃ ἐπιμελείᾳ τε καὶ ἀκριβείᾳ συντεθέν. Καταλέγει δ' ἐφεξῆς ἐξ ὧν αὐτὸ οὕτως ἔχειν τεκμαίρεται. Ἴδωμεν οὖν καὶ αὐτοὶ τὸν ἔλεγχον, ὅσον τοῦ ὀρθοῦ καὶ δικαίου μετέχει.

Καὶ πρῶτον μὲν οὐ δι' ἀκριβείας γεγράφθαι μοί φησι τὰ ἐν σελίδι μη' τῆς ζητήσεώς μου λεγόμενα, τάδε·

«(647 d) ἢ τῇ διαίτῃ τῇ ἐν αὐτῇ προσμαχόμενον καὶ νικῶντα δεῖ τέλειον οὕτω γίγνεσθαι πρὸς ἀνδρείαν, ἄπειρος δὲ δήπου καὶ ἀγύμναστος ὢν τῶν τοιούτων ἀγώνων ὁστισοῦν οὐδ' ἂν ἥμισυς ἑαυτοῦ γένοιτο πρὸς ἀρετήν».

«Τί ἄρ' ἂν εἴη ἡ δίαιτα ἡ ἐν αὐτῷ; Οὕτω γάρ τοι εἰρῆσθαι κινδυνεύει, ὥσπερ ἂν εἴ τις καὶ ἔξω δίαιτα εἴη· Πλάτων δὲ δὴ τὰς κατὰ τὸ σῶμα ἢ τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονὰς τοῦτο φιλεῖ λέγειν ἤ τι παραπλήσιον (Πολ. 328 d, 485 d, Φαιδ. 65 d). Ὁμοίως δ' ἄτοπον καὶ ἀλογώτερον ἴσως ἂν εὕροις ζητῶν καὶ τὸ προσμάχεσθαί τε καὶ νικᾶν τὴν δίαιταν· ἀνοίκεια γὰρ δὴ ταῦτα καὶ ἀναξιώτατα Πλάτωνος. Ἥκιστα δ' ἄν τις ᾤετο δειλίᾳ τὸ διαίτῃ ἐπανορθούμενος. Οὐδὲν γὰρ ἧττον θαυμαστόν ἐστι καὶ τοῦτο καὶ ἄπορον καὶ πρὸς τὸ ἄρτι εἰρημένον ἡδοναῖς σφόδρ' ἀντιμαχόμενον· διόπερ καὶ οὐδεὶς τῶν τοὺς Νόμων ἐκδόντων τὸ ἐπανόρθωμα δοκιμάσας φαίνεται».

Τούτων οὐκ ἀκριβὲς εἰρῆσθαι λέγει τὸ «οὐδεὶς τῶν τοὺς Νόμους ἐκδόντων τὸ ἐπανόρθωμα δοκιμάσας φαίνεται»· ἔχειν γὰρ τοῦτο τὸν Σχάντζον ἐγγράψαντα τῶν τοὺς Νόμους ἐκδόντων. Καὶ ὁμολογῶ μὲν περὶ πολλὰ ἐν τῇ ζητήσει σπουδάζων παριδεῖν ἢ ἐπιλαθέσθαι αὐτοῦ, ὃ πολλοῖς πολλάκις καὶ κρείττοσιν ἐμοῦ συμβέβηκε γενέσθαι, ἀλλὰ παντὶ τῷ καὶ σμικρὰ τῶν τοιούτων ἀψαμένῳ σκέψεων φανερόν ἐστιν ὅτι τὸ ἧττον ἀκριβὲς τοῦτο οὐδὲν πρὸς τὸ ὄντως ζητούμενον δύναται, εἴτε κύριον ἢ μὴ ἐνταῦθα τὸ δειλίᾳ ἀντὶ

(1) Αὐτ. σελ. 120.

τοῦ διαίτῃ γραφόμενον· οὐ γὰρ δὴ ἐμοὶ τὸ τοῦ δειλίᾳ ἄτοπον ἐκ τῆς τῶν ἐκδόντων ἐπορίσθη γνώμης, ἀλλ' ἐκ τῶν λεγομένων αὐτῶν ἄτοπον καὶ θαυμαστὸν ἔδοξέ μοι εἶναι καὶ διὰ τὸ σφόδρα πρὸς τὸ ἄρτι εἰρημένον ἡδοναῖς ἀντιμάχεσθαι. Ἦν ἄρα ἡ ἐμὴ αὕτη δόξα οὐκ αἰτιατόν, ἀλλ' αἴτιον τῆς τοιαύτης τῶν ἐκδόντων γνώμης, καθάπερ καὶ τὸ διόπερ σημαίνει. Ὥστε οὐδὲν ἄν τις εὐλόγως ἐκ τούτου περὶ τῆς ἀρετῆς ἢ κακίας τοῦ ὅλου λόγου εἰκάσειεν, ὥσπερ ὁ Ῥιττῆρος ποιεῖ, οὐδ' αὖ περὶ τῆς κριτικῆς μου μεθόδου καὶ τέχνης, διότι ἓν παραδείγματ' ἐκ τοῦ Πλατωνείου λεξικοῦ συλλέγων ἔλαθόν που ἐμαυτὸν καὶ ἓν ἐκ τοῦ ὁμολογουμένως ἀλλοτρίου διαλόγου Θεάγους ...λήρως (σ. 43). Καίτοι καὶ κράτιστοι κριτικοὶ νυστάζοντες ἐνίοτε τοιαῦτ' ἔπαθον· ὅμως δ' οὐδὲν ὀκνεῖ ὁ κριτής μου ἐπὶ τῷ εὑρήματι τὸ ...οῦ Καϊάφα ἐκεῖν' ἐπιφωνῆσαι «Τίνος ἄλλης μαρτυρίας προσδεόμεθα;» ...ερὶ τῆς φαύλης κριτικῆς μου δῆλον ὅτι.

...Δεύτερον ἐνδεῶς ἔχον εἰς ἀκρίβειαν θηρεύων ὁ ἐλέγχων αἱρεῖ ὅτι ἐν ...λίδι γ' σπανιώτατα τὸ τέ λέγω παρὰ Πλάτωνι συνάπτειν ὀνό...ατα, ὁ δὲ ὀλίγα τοῦ Τιμαίου καὶ Κριτίου διελθὼν καὶ ἰχνεύσας εὑ...σκει οὐ σπανίως τοῦτο γιγνόμενον. Δίκην μὲν ἔχει τοῦτο ψέγον, ...λλ' ἐγὼ καὶ πάλαι ἧττον τοῖς διαλόγοις τούτοις προσεῖχον τὸν νοῦν, ... πάνυ τί μοι Πλατωνείοις εἶναι δοκοῦσι, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ μου ...γῳ (1897) μᾶλλον ζητήσας καὶ ἐπισκεψάμενος τελευτῶν εἶπόν που ... 109)

«Δηλοῖ δὲ καὶ τοὔνομα τοῦτο ἡ ἀπεικασία τῶν ὕστερον γενομέ...ν ὀνομάτων ὂν τῶν πρᾶξιν φραζόντων περὶ ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ...τομεν (657 d). Μόνον γὰρ ἐν Νόμοις ἐνταῦθά τε καὶ ὀλίγα διελ...ντι ἀπεικασίαι μυρίαι εὕροις ἂν γεγραμμένον καὶ ἐν Κριτίᾳ μί...ησιν καὶ ἀπεικασίαν (107 d)· καὶ γὰρ οὗτος ὁ διάλογος τῶν ...ψευδεπιγράφων δοκεῖ εἶναι ἐξ ἄλλων τε πολλῶν καὶ ὅτι λέξιν μὲν ἔχει ...ιστα τῆς Πλατωνείου χάριτος καὶ ἀγχινοίας μετέχουσαν, ὁ δὲ Σω...κράτης ἐλάχιστ' ἐν αὐτοῖς δρᾷ καὶ διαλέγεται. Ἔοικεν οὖν εἶναι τῶν ...ηθῶν μέν, αὐχμηρῶν δὲ καὶ ἥκιστ' εὐανθῶν διαλόγων τῶν δι' Ἀριστοτέλην ἴσως ὑπὸ ὑστέρων τῆς Ἀκαδημείας ἑταίρων οὕτω συν...έντων, οἳ τὸν ἀρχηγὸν τιμῶντες καὶ γεραίροντες οἰκείους αὐτῷ ...έβαλλον, καθάπερ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ἰδίας αὐτοῦ γνώμας

τε καὶ δόξας Σωκράτει τῷ διδασκάλῳ οὐδὲν ὀκνεῖ ἀποδιδόναι. Εἶεν δ' ἂν ἐμὴν γνώμην τοιοῦτοι διάλογοι Σοφιστής τε καὶ Πολιτικὸς κα Τίμαιος ἴσως καὶ Κριτίας καὶ μάλιστα πάντων οἱ Νόμοι».

Δι' αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ ἐν σελίδι ιε' ἐγὼ μὲν γέγραφα τάδε·

«(631 e) ἐν ὀργαῖς τε αὖ καὶ ἐν φόβοις ὅσαι τε διὰ δυστυχία ταραχαὶ ταῖς ψυχαῖς γίγνονται καὶ ὅσαι ἐν εὐτυχίαις τῶν τοιούτω ἀποφυγαί.., ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις τῆς ἑκάστου διαθέσεως διδακτέο καὶ ὁριστέον τό τε καλὸν καὶ μή».

«Ἡ ῥῆσις ὅσαι τε ταραχαὶ καὶ ὅσαι ἀποφυγαὶ καὶ ἡ σμικρὸ πρόσθεν λεχθεῖσα ὅσοι τε ἄρρενες καὶ ὅσαι θήλειαι οὐ πάνυ τ οἰκεία Πλάτωνος ἐλεγχομένη θαυμαστὸν ὅτι οὕτω θαμὰ ἐν Νόμοις ἐ χρείᾳ οὖσα τυγχάνει».

Ὁ δὲ Ῥιττῆρος ἐλέγχων καὶ ζητῶν ἱκανὰς ἐν Τιμαίῳ καὶ Κριτι τοιαύτας εὑρίσκει, ἐμοῦ δι' ἃ εἶπον ὀλιγωρήσαντος ἐν τῇ ζητήσει τῶ διαλόγων τούτων. Τεκμήριον δ' ἂν εἴη καὶ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον τ κατὰ ταὐτὰ τοῖς Νόμοις καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς που χρόνοις καὶ τούτο συντεθῆναι, ὥσπερ ἡμῖν καὶ τοῦ δευτέρου λόγου που εἴρηται (σ. 109)

Ἐν δὲ τῇ ιγ' σελίδι γράψαντός μου

«(631 c) ἤρτηται δ' ἐκ τῶν θείων (ἀγαθῶν) θάτερα (τὰ ἀνθρώ πεια), καὶ ἐὰν μὲν δέχηταί τις τὰ μείζονα κτᾶται καὶ τὰ ἐλάσσονα εἰ δὲ μή, στέρεται ἀμφοῖν»,

Ἐλέγχει ὡς ἐλάσσονα ἀντὶ ἐλάττονα τοῦ παρὰ Πλάτωνι δ κίμου ἀνέγνων, κατηγορῶν ὅτι πλημμελῶς δι' ἄγνοιαν ἔγραψα, ἀλλ οὐχ ἁμάρτημα τυπογραφικὸν παριδὼν ἀνεπανόρθωτον παρῆλθον, ὡ σαφέστατα τὰ εὐθὺς μετὰ τοῦτο λεγόμενα δηλοῖ.

«Οὐ σμικρὸν δ' ἡμῖν δοκεῖ εἶναι πρὸς ὃ τείνομεν οὐδὲ λόγου ἀνάξι ὅτι μείζονά τε καὶ ἐλάττονα ἐνταῦθα λέγεται, ἀλλ' οὐ μείζω κ ἐλάττω. Τὰ γὰρ βραχύτερα τῶν τοιούτων ὀνομάτων εἴδη φίλα Πλ τωνι καὶ οἰκεῖα εὑρίσκεται ὄντα πλήν που ἐν Τιμαίῳ (75 d), ἐπιτ δειοτέρων τῷ μεγαλείῳ ἐκεῖ λόγῳ τῶν μακροτέρων οὐσῶν μορφῶν

Πῶς ἂν οὖν ἐν τούτοις ἐλάττονα καὶ ἐλάττω εἴπομεν, εἰ ἐκεῖ ἐ λάσσονα ἀνέγνωμεν; Ἱκανὸν δ' ἂν δοκεῖ σημεῖον εἶναι τοῦτο κα μὴ ἀγνώμονι ὅτι οὐκ ἄρ' ἡμαρτημένη ἦν ἀμαθίᾳ ἀνάγνωσις, ἀλλ

σφάλματος τυπογραφικοῦ οὐκ ἐπανόρθωσις.

Ἐλλείπειν δ' ἀκριβείᾳ καὶ τὸ λεγόμενον ἐνταῦθά φησιν, ὡς «τὰ βραχύτερα τῶν τοιούτων ὀνομάτων εἴδη (μείζω καὶ ἐλάττω) φίλα Πλάτωνι καὶ οἰκεῖα εὑρίσκεται ὄντα πλήν που ἐν Τιμαίῳ (75 d)»· αὐτὸν γὰρ ζητήσαντα ἱκανοῖς μακροτέροις ἐν Τιμαίῳ ἐπιτυχεῖν εἴδεσι καὶ ἐν Πρωταγόρᾳ ἑνί. Ἀλλ' ἡμεῖς οἰκεῖα καὶ φίλα Πλάτωνι ταῦτα εἰπόντες οὐ δήπου τούτοις μόνοις Πλάτωνα κεχρῆσθαι ἔφαμεν Ἑλληνίδα φωνὴν ξυνιέντι, ἀμελῶς δέ, ὡς ὑπείπομεν, περὶ Τίμαιον ἔσχομεν σκοπούμενοι, ἧττον αὐτῷ ὡς ὄντως Πλατωνείῳ πιστεύοντες· καίτοι τὸ ἐν Τιμαίῳ που τοῦ λόγου ἡμῶν τούτου οὐχ οἷον μίαν ῥῆσιν μόνον δηλοῦν οὐδ' ἕν τι τῶν λεγομένων μόνον, ἐν παραδείγματος μοίρᾳ τοῦ 75 d προκειμένου, ὅτι εἶπε ταῦτ' ὁ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ.

Ὁμοίως δ' ἁμαρτὼν τῶν ἐν σελίδι οη' εἰρημένων μοι καὶ σκιαμαχῶν ὁ ἐλέγχων με ἐλέγχεται (1)· λέγεται γὰρ τάδε·

«(658 c) Ἄτοπον ἤρου· τίς γὰρ ἂν ἀποκρίνοιτό σοι τοῦτο;»

«Πλάτων δὲ τίς γὰρ ἄν σοι ἀποκρίνοιτ' ἂν εἴποι· πρὸ γὰρ τῶν ...κείων ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων ἢ ῥημάτων μάλιστα φιλεῖ λέγειν τὰς ...ῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν πλαγίας πτώσεις, ἐπειδὰν ἁπλῶς καὶ ...καιροὶ ἐμφάσεως ἢ ἐναντιότητος πρός τι τυγχάνωσι λεγόμεναι. Καὶ ἄλλοι δ' Ἀττικοὶ συγγραφεῖς ἢ ποιηταὶ οὐκ ἄλλως περὶ ταῦτ' ἐοίκασιν ἔχειν· ἐπεὶ Πλάτων γε οὕτως ἐν τοῖσδε εὑρίσκεται τάττων (μαρτύρια περὶ τὰ τετταράκοντα)».

Ἐμοῦ δ' ἐκεῖ εἰπόντος ὡς Πλάτων «μάλιστα φιλεῖ λέγειν» καὶ «οὕτως ἐν τοῖσδε εὑρίσκεται τάττων», Ῥιττῆρος οὐ συνῆκε τὸ μάλιστα φιλεῖ λέγειν ὃ βούλεται, οὐδ' ὅ,τι τὸ ἐν τοῖσδε δύναται, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς μόνον λέγει νοήσας, τὸ δὲ ὡς ἐν πᾶσιν, οὕτως ἐλέγχειν τὰ λεγόμενα ἐπιχειρεῖ. Παρέχεται δ' ἐκ τῆς Πολιτείας παραδείγματα, ἐν οἷς ἐπιτεταγμέναι τοῖς ῥήμασιν εὑρίσκονται αἱ ἀντωνυμίαι αὗται, ἐμοῦ οὐκ ἀρνουμένου μὴ οὐ καὶ ταύτῃ αὐτὰς τάττεσθαι, ἀλλὰ μάλιστα προτάττειν Πλάτωνα φιλεῖν φάσκοντος καὶ τοῦτο μαρτυρίαις δηλοῦντος καὶ τὸ σοὶ ἐκεῖ οὕτως ἂν κεῖσθαι Πλάτωνι λέγοντος.

(1). Δευτέρα κρίσις.

Καὶ γάρ τοι καὶ ἃ φέρει Ῥιττῆρος παραδείγματα οὐκ ἄνευ ἰδί
αἰτίας ἕκαστον οὕτως ἐν τῷ λόγῳ τάξεως ἔχειν δοκεῖ. Ἐν μὲν γὰρ
πρώτῳ (339 d) «οἵου τοίνυν.. δίκαιον εἶναι ὡμολογῆσθ
σοι», οὐκ ἔστι παντάπασιν ἐμφάσεως ἄμοιρον τὸ σοί, πρὸ στιξε
μὲν ὄν, περὶ δὲ Θρασυμάχου λεγόμενον τοῦ ἄγαν δὴ ἐριστικοῦ καὶ
πάνυ τι ῥᾳδίως τοῖς ὑπὸ Σωκράτους λεγομένοις συγχωροῦντος. Εἰ
μή τις πρὸς Σωκράτην ἐναντιότης τῷ λόγῳ ἐνῆν, «οἵου τοίνυν δίκα
εἶναι ἡμῖν ὡμολογῆσθαι» Σωκράτης ἂν εἶπεν.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ (341 c) «ἀλλ' εἰπέ μοι» καὶ τῷ τετάρ
(347 c) «ὦ Θρασύμαχε, ἀπόκριναι ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς» ἀνάγκη
ἔοικε τὸ μοὶ καὶ τὸ ἡμῖν τὴν χώραν ταύτην σχεῖν· τοὐναντίον
ἂν αὐτοῖς ἐγένετο προταχθεῖσι, τόνος ῥητορικὸς διὰ τὸ ἀλλὰ και
ἡγουμένην στίξιν, ὧδε· Ἀλλά μοι εἰπὲ καί, ὦ Θρασύμαχε, ἡμ
ἀπόκριναι ἐξ ἀρχῆς. Ὃ οὐκ ἂν ἔπασχε δήπου τὸ σοὶ ἐν τῷ
γὰρ ἄν σοι ἀποκρίνοιτο», τοῦ τίς ἐνταῦθα τονικῶς κρατοῦντ
Δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἐν τῷ ε' παραδείγματι (349 e) «ὁ δίκαιος τ
δικαίου δοκεῖ τί σοι ἂν ἐθέλειν πλέον ἔχειν ;» τὸ δοκεῖ
θέσιν ἔχον τοῦ τόνου τοῦ ῥητορικοῦ μεθ' ἑαυτὸ μεταστῆναι ἐποίησε
σοὶ οὐδεμίαν αὐτῷ ἔμφασιν περιποιῆσαν.

Τὸ δὲ τοῦ τρίτου παραδείγματος σοὶ (347 ε) «ποτέρως ἀληθ
στέρως δοκεῖ σοι λέγεσθαι.» οὔτε μετὰ τὸ ποτέρως οὔτε με
τὸ ἀληθεστέρως γραφῆναι δι' εὐφωνίαν οἷόν τ' εἶναι δοκεῖ.

Καὶ ταῦτα δ' αὐτῷ σμικρολογία ἂν δόξειεν εἶναι διδασκαλική, ὥ
περ καὶ τὰ ἐν σελίδι σε' περὶ τοῦ πᾶν τοὐναντίον εἰρημένα μοι (1
καὶ γὰρ καὶ ἡ τοῦ μύθου ἀλώπηξ ὄμφακας εἶναι ἔφασκε τὰς βότρ
τὰς πεπειράσας ἐφικνεῖσθαι αὐτῶν οὐ δυναμένη. Τάδε γάρ μοι περὶ το
του ἐκεῖ γέγραπται·

«(657 c) Τὴν γοῦν ἐκεῖ (ἐν Αἰγύπτῳ χορείαν) οὐδαμῶς ἔοικε δ
νατὸν γεγονέναι, ἡ τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης ζήτησις τοῦ καινῇ ἀεὶ ζ
τεῖν μουσικῇ χρῆσθαι διαφθεῖραι, πᾶν δὲ τοὐναντίον».

«Τοῦτ' ἔστιν ὅτι μάλιστα πάντων τὸ περὶ τὴν μουσικὴν καινόστα
δὲν δυνατὸν ἐγένετο σῶσαι ὀρθὴν καὶ βεβαίαν τὴν τὸ πρῶτον νομισθ

(1) Ἐν τῇ β' κρίσει.

ίσαν χορείαν· ὃ δὴ ἀλογώτατον καὶ ἀτοπώτατον, οὐδ' ἂν εἴποι μῶς οὐδέποτε Πλάτων, ἀλλά τις πολλῷ γνώμῃ καὶ λογισμῷ ἐν- τερος (Μαρτύρια τῆς παρὰ Πλάτωνι ὀρθῆς τοῦ πᾶν τοὐναντίον ιεως)».

ρὸς ταῦτα Ῥιττήρῳ οὐδὲν ἀντειπεῖν ἔχοντι λοιδορῆσαι ἀπέχρησε ολογίαν ταπεινὴν προσειπόντι. Βαρύτατα γάρ, ὡς ἔοικε, φέρει ὁ ὅ,τι ἂν λεγόμενον ἅμα μὲν σμικρὸν τὸν συγγραφέα τῶν Νόμων ισθαι ποιῇ, περὶ οὓς αὐτὸς Πλατωνείους εἶναι νομίζων πλεῖστα οπησάμενος τυγχάνει, ἅμα δὲ αὐτὸν πολλὰ οὐκ ἰδόντα ἐλέγχῃ, ὺς Νόμους ὑπομνήματα γράψαντα. Διὸ πολὺ τὸ ἀκράχολον καὶ ργον ὁ πᾶς ἔλεγχος μηνύει καὶ δριμύτητα σφηκός, ἀλλ' οὐ τρό- φιλαλήθους ἁπλῶς ἢ φιλοσόφου ἀνδρὸς οὐδαμῶς, ἠρέμα ἐλέγχον- ; πείθοντός τε καὶ διδάσκοντος, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ ὀνειδίζοντος καὶ ροῦντος.

Ὀνειδίζει γοῦν μοι οὐκ ἔχειν οἷον αὐτὸς ἐν τῷ διανοεῖσθαι βάθος(1). ῶν Μέσων αἰώνων Ῥωμαῖον ὑποδυόμενος ἀρχιερέα σφόδρ' ἀπα- ιεῖ μοι τῶν ἐν τοῖς Νόμοις λεγομένων μὴ ἅπτεσθαι ζητοῦντα ἤ ούμενον, ὡς ὀλίγοις μακαρίοις μύσταις τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ φιλο- ι διδασκαλίας μετόν, ὧν αὐτὸς γενέσθαι εὐτυχήσας, Ἑκὰς βέβη- μῖν βοᾷ τοῖς ἀμυήτοις, τί ἄρα κακὸν δράσασιν ἢ περὶ τί ἁμαρ- ν; ὅτι ἐν τῇ η' σελίδι τῶν ἐν τοῖς Νόμων λεγομένων τινὰ b-e) ἐγὼ μὲν ψέγω ὡς πολλάκις ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀηδῶς διάνοιαν ιόντα, τὸ οὐ ταὐτὰ κερδαλέα ἢ ἡδέα καὶ ἀγαθὰ εἶναι, καὶ λάλον ὸν συγγραφέα μηνύοντα, ἔνθεον δ' ὄντα καὶ ἀγωνιῶντα ἐπὶ ζη- καὶ λόγῳ οὐ καινῷ οὐδὲ θαυμαστῷ, ἀλλὰ μυριάκις ὑπὸ Σωκρά- ἐν φιλοσοφικῇ ψυχῆς ἠρεμίᾳ εἰρημένῳ, μάλιστα δ' ἐν Πολιτείᾳ μένῃ πρὸς Θρασύμαχον, Ῥιττῆρος δ' ἐπαινεῖ ταῦτα ἁπλῶς καὶ άζει τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἰσχύος τῶν ἐνθυμημάτων, οὐδὲν πλέον ν ἢ δεικνύς. Ἔστι δ' ἃ ἐκεῖ ἔγραψα τάδε·

662b-e) Ἀθην. Ὅπως; εἰ θεὸς ἡμῖν, ὡς ἔοικε, ὦ φίλοι, δοίη ωνίαν· ὡς νῦν γε ἀπᾴδομεν ἀπ' ἀλλήλων. Ἐμοὶ γὰρ δὴ φαίνε- ταῦτα οὕτως ἀναγκαῖα, ὡς οὐδέ.. Κρήτη νῆσος σαφῶς· καὶ νο-

(1) Ἐν τῇ β' κρίσει.

μοθέτης ὢν ταύτῃ πειρῴμην ἂν τούς τε ποιητὰς ἀναγκάζειν φθέγ-
σθαι καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ πόλει, ζημιάν τε.. ἐπιτιθείην ἄν, εἴ τι
τῇ χώρᾳ φθέγξαιτο ὡς εἰσί τινες.. πονηροὶ μὲν ἡδέως δὲ ζῶντ
ἄλλα ἐστί.. κερδαλέα, δικαιότερα δὲ ἄλλα. Καὶ πόλλ' ἄττ' ἂν
τὰ νῦν λεγόμενα...πείθοιμ' ἂν τοὺς πολίτας μοι φθέγγεσθαι. Φέρε γ
εἰ τοὺς νομοθετήσαντας ὑμῖν.. ἐροίμεθα θεούς, ἆρ' ὁ δικαιότατ
βίος ἥδιστος.., εἰ δύο φαῖεν, ἀτόπως αὐτῶν ὁ λόγος ἂν γίγν
Βούλομαι δέ μοι μὴ ἐπὶ θεῶν λέγεσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐπὶ
ρων καὶ νομοθετῶν μᾶλλον, καί μοι τὰ ἔμπροσθεν ἠρωτημένα
καὶ νομοθέτην ἠρωτήσθω.., Ὦ πάτερ, οὐχ ὡς εὐδαιμονέστατ
ἐβούλου ζῆν; ἀλλ' ἀεὶ διακελευόμενος οὐδὲν ἐπαύου ζῆν με ὡς δι
ότατα. Ταύτῃ μὲν ὁ τιθέμενος εἴτε νομοθέτης εἴτε πατὴρ ἄτοπ
οἶμαι, καὶ ἄπορος φαίνοιτο τοῦ συμφωνούντως ἑαυτῷ λέγειν»·

«Θεωρησάτω καὶ σκοπείτω μοι πᾶς ὡς τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα,
λῶν ἔτι παραλειφθέντων, μάταιοι λόγοι λάλου ἀνδρὸς φαίνοντα
καὶ κενοῦ τὴν γνώμην, ἀναξιώτατοι δὲ Πλάτωνος καὶ ἐπὶ γῆρως ἰσ
ἐληλακότος. Οὔτε γὰρ Σωκράτης οὔτε Ἰσοκράτης τοιοῦτόν τι παθ
φανεροί εἰσι, νοῦ ῥώμην οὐκ ἐλαχίστην ὁ μὲν ἐν λόγοις, ὁ δ' ἐν
γράμμασι μηνύοντες, καίπερ γῆρως πορρωτάτω ἥκοντες. Πῶς δ
Πλάτωνι ἀλλοῖόν τι καὶ ἐξαίρετον ξυμβαίη γενέσθαι, ἄλλως τε
σωφρονέστατα μὲν τὸν βίον διαγαγόντι, γυμνασίαν δ' οὐ φαύλως
λέγεται, ἀσκήσαντι;»

Μάταιοι ἐμοὶ δοκοῦσι λόγοι εἶναι οἳ ἂν μὴ δεικνύωνται ὡς ἀλ
εἰσιν, οἷον «ἐμοὶ φαίνεται ταῦτα ἀναγκαῖα ὡς οὐδὲ Κρήτη νῆσ
Οὐδὲν μὲν γὰρ τὸ ἐνθύμημα δείκνυσιν, «εἰ τοὺς νομοθέτας ἐροίμεθα
ούς... ἄτοπος αὐτῶν ὁ λόγος ἂν γίγνοιτο», σμικρὰ δὲ καὶ δε
ἔτι προσδεόμενα ἡ εἰς ἄτοπον μόνον ἄγουσα πίστις. ἀρνητικὴ
δεῖξις οὖσα, «ὦ πάτερ, οὐχ ὡς εὐδαιμονέστατά με ἐβούλου ζῆν
ἀεὶ διακελευόμενος οὐδὲν ἐπαύου ζῆν με ὡς δικαιότατα. Ταύτῃ μ
τιθέμενος.. ἄτοπος ἄν, οἶμαι, καὶ ἄπορος φαίνοιτ' ἂν τοῦ συμφων
τως ἑαυτῷ λέγειν». Καὶ ἐπὶ τῷ γλισχροτάτῳ τούτῳ δεικτικῷ
ἡλίκος θόρυβος καὶ λόγου παφλάσματα κενὰ τῷ συγγραφεῖ γεγένη
πολλὰ μὲν περὶ τὸ δεικτέον τευτάζοντι καὶ λόγοις αὐξάνοντι, τ
δὲ τραγικώτερον ἢ ῥητορικώτερον σὺν πάθει καὶ ἀγωνίᾳ καὶ θεο
νομοθέτας καὶ πατέρας ἐρωτῶντι, καὶ ἀεὶ μεγάλοις ῥήμασι παρα

ένῳ καὶ μέλλοντι δεικνύναι τι, καὶ τέλος δι' ἀτόπου μόνον ἀτελῆ
δεῖξιν περάναντι, ὥστε ἄκοντας τὸ τῆς παροιμίας ἀναμνῆσαι Ὤδι-
ρος καὶ ἔτεκε μῦν.

ἰ δ' ἐν τούτοις κάλλος διαφέρον καὶ ἰσχὺν ἅμα δεικτικὴν ὁ Ῥιτ-
ς ὁρᾷ, οὐ ζηλοῦμεν τῆς ὀξύτητος, οὐδὲ τῆς τοιαύτης μακαρίζο-
φιλοκαλίας, ἢ τὸν μὲν ὀνομάτων ποταμόν, νοῦ δὲ σταλαγμὸν ἔ-
ει. τὸ δὲ τραγικὸν ἢ νοσηρὸν ῥητορικὸν πάθος ἐν λόγῳ φιλοσοφι-
ερμηνευμένον θαυμάζει καὶ ἐπτόηται περὶ αὐτό. Οὐδὲν δὲ τῆς ἐν
ρήτοις τοῦ Πλάτωνος διδασκαλίας δεῖ, ἵνα καὶ τῶν ἀμυήτων τις
καὶ γνῷ ὡς ἔχει ταῦτ' ὀρθότητος καὶ κάλλους, οὐδ' ἐλυσιτέλησεν,
ικεν, εἰς τοῦτό γε Ῥιττήρῳ τὴν ἀπόρρητον ταύτην καταμαθόντι
ιν.

ιο καίπερ τὴν λέξιν μάλιστα τῶν Νόμων σκοπουμένῳ τε καὶ ἐξε-
ντι ὅμως οὐχ ἅπαξ καὶ διανοήμαθ' ἕκαστ' ἐλέγχειν μοι τετόλμη-
ὅπου ἀνάξια τοῦ Πλάτωνος εἶναι μοι ἐδόκει. Τῷ δὲ Ῥιττήρῳ
νάγκη τις παρίσταται ὧν περὶ ταῦτα ἔσκεμμαι λόγῳ καθελεῖν τὰ
ι, ἵνα μὴ γέλωτα τόλμης θαυμαστῆς αὐτὸς ὀφλισκάνῃ, ἐξουσίαν
οιῶν μοι διατρίβειν περὶ ταῦτα, διότι ἓν ἢ δύο τῶν σκεμμάτων
ων ψέγειν πειραθεὶς οὐδὲν εἰπὼν φαίνεται. Συνέβη δέ μοι οὐχ ἓν
ἢ δύο ἐλέγξαι τοιαῦτα, ἀλλ' ἑπτακαίδεκα μὲν ἐν τῷ πρώτῳ βι-
, ἑνὸς δὲ δέοντα εἴκοσιν ἐν τῷ δευτέρῳ.

ολὺ δὲ τὸ αταλαίπωρον καὶ τὴν ῥᾳδιουργίαν μου ἐν τῇ σκέψει
ειν φησὶ τὸ ἐν τῇ δ' σελίδι περὶ τοῦ ὀρθῶς λέγεις εἰρημένον
c), τόδε·

Τί δ' ἂν κρίνειέ τις καὶ σμικρὰ τῶν Πλάτωνος ἐφημμένος διαλό-
τὸ τοῦ Ἀθηναίου ὀρθῶς λέγεις πρὸς οὐδὲν ἀμφισβητούμενον
Κλεινίου λεγόμενον καὶ τῆς ὁμολογίας τούτου δεόμενον; Ὃ γὰρ
εἰρηκὼς τυγχάνει, πρέπον ἂν εἴη διαναπαύεσθαι ἐν ἀνα-
λοις, ταὐτόν που καὶ Κλεινίας καὶ οὐ πολύ τι διαφέρον ἀπεκρί-
ἐν ἄλσεσιν εἰπὼν καὶ λειμῶσιν ἀναπαυόμενοι διατρίβοι-
ἄν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο ἥκιστα Πλατώνειον εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ
ὁ τούτου ἐχόμενον πάνυ μὲν οὖν οὐκ ἄλλως ἔχον ἂν εὕροις....»
πεὶ αὐτὸς ἰχνεύσας πολλάς, φησί, παρὰ Πλάτωνι ηὗρεν ὁμοίας
ρίσεις, οἷα ἡ τοῦ ἐνταῦθα ὀρθῶς λέγεις, ἣν ἐγὼ ὡς ἀναξίαν

αὐτοῦ οὐ δοκιμάζω. Σκοπῶμεν δὴ παρὰ τήνδε ταύτας, εἴ τι ὁμοι
καίπερ οὐ πάσας ἐξ ἀναμφιλόγως Πλατωνείων οὔσας διαλόγων,
Θεαιτήτου καὶ Σοφιστοῦ καὶ Πολιτικοῦ καὶ Φιλήβου, ὧν ἀναμφισβ
τητος ἐμοὶ δοκεῖν ὁ Θεαίτητος τυγχάνει ὤν. Καὶ ἐνταῦθα μὲν (Νο
625 e) ὧδε λέγεται·

«Ἀθην. Πάντως δ' ἥ γε ἐκ Κνώσου ὁδὸς εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρ
καὶ ἱερόν, ὡς ἀκούομεν, ἱκανὴ καὶ ἀνάπαυλαι κατὰ τὴν ὁδόν, ὡς
κός, πνίγους ὄντος τὰ νῦν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς δένδρεσίν εἰσι σκιαραί
ταῖς ἡλικίαις πρέπον ἂν ἡμῖν εἴη τὸ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐν αὐταῖ

Κλ. Καὶ μὴν ἔστι γε, ὦ ξένε, προϊόντι κυπαρίττων τε ἐν τοῖς ἄλ
σιν ὕψη καὶ κάλλη θαυμάσια καὶ λειμῶνες ἐν οἷσιν ἀναπαυόμενοι δ
τρίβοιμεν ἄν».

«Ἀθην. Ὀρθῶς λέγεις»

Παντὶ δῆλον ὅτι ὁ Ἀθηναῖος τὸ ὀρθῶς λέγεις πρὸς τὸ ἐν οἷ
ἀναπαυόμενοι διατρίβοιμεν ἂν τοῦ Κλεινίου εἶπεν· ἀλλὰ τ
οὐδὲν καινόν ἐστιν οὐδὲ πρῶτον ἢ πάλαι λεχθέν, ὥστε τῆς ὁμολο
ἢ τοῦ ἐπαίνου τοῦ Ἀθηναίου δεῖσθαι· αὐτὸ γὰρ τοῦτο τοῖς αὐ
που ὀνόμασιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐπαινοῦντος τὸν λόγον εὐθὺς προερρή
ὡς απρέπον ἂν ἡμῖν εἴη τὸ διαναπαύεσθαι πυκνὰ ἐν αὐταῖς

Ἐν δὲ Θεαιτήτῳ (190 b) λέγεται

«Σω. Ὅταν τις τὸ ἕτερον δοξάζῃ, καί φησιν, ὡς ἔοικε, τὸ ἕτ
ἕτερον εἶναι πρὸς ἑαυτόν».

Θεαί. Τί μήν;

Σω. Ἀναμιμνήσκου δὴ εἰ πώποτε εἶπες πρὸς σεαυτὸν ὅτι πα
μᾶλλον τό τοι καλὸν αἰσχρόν ἐστιν ἢ τὸ ἄδικον δίκαιον, ἢ καί,
πάντων κεφάλαιον, σκόπει εἰ πώποτε ἐπιχείρησας σεαυτὸν πείθειν
παντὸς μᾶλλον τὸ ἕτερον ἕτερόν ἐστιν, ἢ πᾶν τοὐναντίον οὐδ' ἐν ὕ
πώποτε ἐτόλμησας εἰπεῖν πρὸς σεαυτὸν ὡς παντάπασιν ἄρα τὰ πε
τὰ ἄρτιά ἐστιν ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον.

Θεαί. Ἀληθῆ λέγεις».

Ἀλλὰ τί, ὦ πρὸς Διός, τὸ κοινὸν ἢ ὅμοιον τῇ ἀποκρίσει τ
καὶ ἐκείνῃ; Πῶς ἂν τὰ ἐνταῦθα Σωκράτει περὶ τῆς λογικῆς τῆς
τιφάσεως ἀρχῆς εἰρημένα καθ' αὐτὰ διαλεκτικῶς τέλεια ἦν καὶ
ἀποκρίσεως τοιαύτης δεόμενα, ὥστε μάταιον εἶναι καὶ ἀργὸν τὸ
Οὐ λέγεις, ὥσπερ ἐκεῖ τὸ ὀρθῶς λέγεις; Ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ,

.δ' ὅτι Θεαίτητος ταὐτά που προειρηκὼς ἔτυχεν, ὥστε τὰ ἑαυτοῦ :αινεῖν, ὥσπερ ἐκεῖ ὁ 'Αθηναῖος, ἀλλὰ καινὰ πάμπαν ἐστὶ καὶ θαυχστὰ τὰ λεγόμενα, ὥστ' ἀποδέχεσθαι δεῖν ὁμολογεῖν τὸν Θεαίτητον, περ μέλλει ὀρθῶς ὁ διάλογος περαίνεσθαι.

Τοῦ δὲ Σοφιστοῦ που (266 c), εἴ γε Πλάτωνός ἐστιν, ἀναγιγνώωμεν

«Ξέν. Τῆς τοίνυν εἰδωλουργικῆς ἀναμνησθῶμεν ὅτι τὸ μὲν εἰκαικόν, τὸ δὲ φανταστικὸν ἔμελλεν εἶναι γένος, εἰ τὸ ψεῦδος, ὄντως ψεῦδος, καὶ τῶν ὄντων ἕν τι φανείη πεφυκός.

Θεαί. Ἦν γὰρ οὖν».

Καὶ ἡ ἀπόκρισις αὕτη διαλεκτικῶς ἀναγκαία ἐστὶ δῆλον ὅτι, καὶ δαμῶς οἵα ἡ τοῦ 'Αθηναίου τῶν Νόμων ὀρθῶς λέγεις· ἀνάγκη ? τῷ Ξένῳ μαθεῖν εἰ μέμνηται Θεαίτητος τῶν περὶ γενῶν τῆς εἰδωυργικῆς ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένων (235 c κέ), καὶ μάλιστα περὶ τοῦ νταστικοῦ, ἵν' ἐκ τοῦ βεβαίου εἰς νομὴν καὶ διαίρεσιν προίῃ, προειτος τοῦ ἀκούοντος ὅ,τι ποτ' ἔστι τὸ νεμόμενον. Εἰκότως οὖν ὁ Θε:ητος «ἦν γὰρ οὖν» ὑπολαβὼν λέγει, καὶ οὐκ ἦν ἄρα ἄλλως γεθαι.

Πολὺ δ' ἔτι διάφορον τοῦ ἐν Νόμοις ὁ ἐλέγχων παρέχεται τὸ ἐκ ; Πολιτικοῦ ὁμοίας ἀποκρίσεως παράδειγμα. 'Ακούσας γάρ μοι κρι:ω τις, ἀκροατὴς μὴ ἀγνώμων· λέγεται γὰρ τάδε (296 d)·

«Ξέν. Τῶν δὴ βιασθέντων παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια δρᾶν ερα δικαιότερα καὶ ἀμείνω καὶ καλλίω τῶν ἔμπροσθεν, φέρε, τὸν τῶν :ούτων αὖ ψόγον περὶ τῆς τοιαύτης βίας, ἆρ', εἰ μέλλει μὴ καταγεστότατος εἶναι πάντων, πάντ' αὐτῷ μᾶλλον λεκτέον ἑκάστοτε, πλὴν αἰσχρὰ καὶ ἄδικα καὶ κακὰ πεπόνθασιν οἱ βιασθέντες ὑπὸ τῶν βιαμένων;

Νε. Σω. 'Αληθέστατα λέγεις».

Τίς καὶ ἀμβλύτατα βλέπων οὐχ ὁρᾷ ὅτι ἐρώτημα μὲν ὢν ὁ λόγος, :ι καινῶν δὲ λεγόμενος καὶ τολμηρῶν ἀναγκάζει εἰς ἀπόκρισιν καὶ ρῶς ταύτην φάσκουσαν, ὡς ὄντως ἀληθῶν τῶν λεγομένων ὄντων : οἵων ἀναντιλογωτάτων; Θαυμαστὸν δ' ὅτι 'Ριττῆρος διεξιὼν τὸν λογον καὶ τῇ φασκούσῃ ταύτῃ ἀποκρίσει ἐντυχών, οὐδὲν τῷ ὅλῳ γῳ τὸν νοῦν προσχών, ἀβασανίστως δεξάμενος μαρτύριον ὁμοίας τῇ τοῖς Νόμοις χρήσεως ἐπιδεῖξαι ἐπεχείρησε.

Καὶ ἐν τῷ τοῦ Φιλήβου δὲ χωρίῳ (52 d), ὃ παραπλησίας χρήσεω[ς] δεῖγμα παρέχει, ὅμοια πάσχων ὁ ἐλέγχων ἐλέγχεται· ἐκεῖ γὰρ τάδ[ε] ἀναγιγνώσκομεν·

«Σω. Οὐκοῦν ὅτε μετρίως ἤδη διακεκρίμεθα χωρὶς τάς τε καθαρ[ὰς] ἡδονὰς καὶ τὰς σχεδὸν ἀκαθάρτους ὀρθῶς ἂν λεχθείσας, προσθῶμ[εν] τῷ λόγῳ ταῖς μὲν σφοδραῖς ἡδοναῖς ἀμετρίαν, ταῖς δὲ μὴ τοὐναντί[ον] ἐμμετρίαν· καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ σφοδρὸν αὖ, καὶ πολλάκις καὶ ὀλιγά[κις] γιγνομένας τοιαύτας, [τῆς] τοῦ ἀπείρου τε ἐκείνου καὶ ἧττον κα[ὶ] μᾶλλον διά τε τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς φερομένου προσθῶμεν ε[ἶ]ναι γένους, ταῖς δὲ τῶν ἐμμέτρων.

Πρωτ. Ὀρθότατα λέγεις».

Πολλὰ τὰ καινὰ καὶ οὔπω εἰρημένα περὶ τῶν ἡδονῶν τοῦ Σωκρά[]τους ἐνταῦθα λέγοντος καὶ τῷ λόγῳ αὐταῖς προστιθέντος, οἷον τα[ῖς] μὲν ἀμετρίαν, ταῖς δὲ ἐμμετρίαν καὶ ποτέρου γένους ἑκάτεραι εἰσ[ὶ] μάλιστα εἰκότα ὁ Πρωταγόρας δοκεῖ ποιεῖν, ὑπολαμβάνων ἐπαινε[ῖν] τὰ λεχθέντ' ὡς ὀρθότατα· καὶ γὰρ ἔστι μὲν τοιαῦτα, ὁ δὲ λόγος ἐ[λ]λιπῶς ἂν εἶχε πρὸς διάλογον, εἰ μὴ ὁ ἀκούων τὰ καινὰ λεγόμενα [καὶ] προστιθέμενα οὕτως ἔχειν ἐδοκίμαζεν ἢ μή· οὐ γὰρ ἂν οἷός τ' ἦν οὕτ[ως] ἔχων εἰς τὸ πρόσω προϊέναι οὐδαμῶς.

Ἐκ πάντων δὴ τούτων σαφὲς δήπου γίγνεται ὅτι ἀκίνητος ἡ ἐμ[ὴ] περὶ τοῦ ὀρθῶς λέγεις (σ. 4) δόξα μένει, οὐδὲ φαίνομαι ῥᾳδιο[ύρ]γήσας ἐν τῇ ζητήσει, ὃ βούλεται δεικνύναι ὁ Ῥιττῆρος, ἀλλὰ τοὐνα[ν]τίον αὐτὸς τοῦτο παθὼν ἐν τῷ ἐλέγχῳ ἐλέγχεται.

Κατηγορεῖ δέ μου ὅτι πολλάκις ὀνόματα τῶν Νόμων ἀποδοκιμ[ά]ζ[ω] ἑνὶ μόνῳ χωρίῳ τοῦ καταλογάδην Ἀττικοῦ λόγου πειθόμενος. Ἀλλ[ὰ] πῶς πρὸς τὰ κατηγορημέν' ἀπολογήσωμαι οὐδὲν μαρτύριον αὐτῶν τ[οῦ] κατηγοροῦντος παρεχομένου; πῶς δ' οὐδὲν ἀκριβολογούμενος, ἀλλ' ἀ[ο]ρίστως καὶ καθ' ὅλου τὸν λόγον ποιούμενος καὶ ἄμοιρον δείξεων κ[αὶ] τεκμηρίων ἀξιοῖ τινα πεῖσαι, εἰ μὴ διαβάλλειν μᾶλλον βούλεται;

Θαυμάζει δὲ καὶ δεινὸν ποιεῖται ὅτι ὁ Λύσις μὲν καὶ ὁ Κρίτων [] πάνυ τι μοι Πλάτωνος εἶναι δοκοῦσιν, ἡ Ἀπολογία δὲ καὶ ὁ Μενέξε[νος] ἀλλότριοι. Καίτοι πάντες οἱ περὶ Πλάτωνα σπουδάζοντες ἄνδρες ἴσα[σι] δήπου ὅτι τῶν διαλόγων αὐτοῦ ἑπτὰ μόνον ἢ ὀκτὼ ἀπαθεῖς ὑπὸ τ[]

; κριτικῆς βελῶν διατελοῦσι, τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ὁμολογουμένως σκρίνονται, οἱ δὲ ἄλλος δι' ἄλλα πλέον ἢ ἔλαττον ἀμφισβητεῖται ἀκρίτως.

Περὶ δὲ τῆς Θεόγνιδος πατρίδος, περὶ ἧς (σ. 11) ὁ τῶν Νόμων γραφεὺς παριστορῶν οὐ Πλάτων ὢν ἁλίσκεται, πλημμελῶς ἔχειν παραδεδομένον λόγον οἴεται Ῥιττῆρος, τὴν περὶ τούτου ζήτησιν γνώμην τοῦ Βελόχου ἀποδεχόμενος, ἣν ἐπὰν μάθωμεν, ὀψόμεθα καὶ τοὶ εἴτε ὀρθὴ εἴτε καὶ μή.

Πρὸς ἃ δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ κρίσει κατηγορεῖ μου τῆς ἐν σελίδι π' πε' περὶ τοῦ σχεδὸν καὶ τοῦ καθάπερ σκέψεως, ὄντα οἷάπερ καὶ κελτος κατηγορήσας ἔχει, ἀπελογησάμην ἐν τοῖς ἔμπροσθεν πρὸς ἶνον ἀντιλέγων ἱκανῶς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

Καταγέλαστα αὐτῷ δοκεῖ εἶναι (1) ἃ ἐν τῇ ξε' σελίδι διδάσκω, τὸ Πολιτικοῦ (296 b) «τὸ παρὰ τὴν πολιτικὴν τέχνην ἁμάρτημα» ἐν τῇ πολιτικῇ τέχνῃ ἁμάρτημα βούλεσθαι φάσκων. Ἀλλ' οὐκ ιν καὶ Ἄστον συσκώπτων, ὁμοίως αὐτὸ ἐν τῷ Πλατωνείῳ λεξικῷ ηνεύοντα, ᾧ μᾶλλον ἄν τις πιστεύσειεν ἢ δέκα Ῥιττήροις. Καὶ καὶ τἀληθὲς αὐτῷ συμμαχοῦν τυγχάνει. Μαρτύρια δ' οὐκ ὀλίγα ὰ Πλάτωνι τῆς τοιαύτης ὑπάρχει τοῦ παρά τινα δυνάμεως, οἷον Πρωταγόρᾳ (325 d) «παρ' ἕκαστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάντες (τὸν παῖδα)» καὶ ἐν Παρμενίδῃ (144 c) «οὔτε τὸ ὂν τοῦ ἑνὸς λείπεται οὔτε τὸ ἓν τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἐξισοῦσθον δύο ὄντε ἀεὶ παπάντα» καὶ ἐν Πολιτείᾳ (425 b) «τούτου ἀνθεκτέον τοῖς ἐπιμεταῖς τῆς πόλεως, ὅπως ἂν.. παρὰ πάντα αὐτὸ φυλάττωσι, τὸ νεωτερίζειν περὶ γυμναστικὴν καὶ μουσικήν».

Οὐκ ἐπαινεῖ μου τὸν τῆς πραγματείας τρόπον, ὅτι ζητῶν τι καὶ ποιούμενος τῇ κατ' ἐπαγωγὴν δεικτικῇ μεταδιώκω μεθόδῳ, τῷ τοῦ εφάνου Θησαυρῷ ἢ εἰδικοῖς λεξικοῖς χρώμενος, ἀλλ' οὐ διὰ πάντων οἷς ζητῶ συγγραφέων ἀκριβείᾳ πολλῇ διεξιών. Καίτοι τοὔργον ιῶν μὲν ἂν εἴη ἀνδρῶν ἢ μυριοφθάλμου ἑνός, εἰ μέλλοι πρὸς πάν-

(1) Κρίσις β'.

τα περὶ ὧν ἐμοὶ πεπραγμάτευται εὐδόκιμον εἶναι, πρὸς ἃ δ' ἀναγ-
καῖόν μοι ἐδόκει (1) καὶ ἐπετήδευσά πως αὐτό, οὐδὲν δὲ τῶν κατ' ἐ-
παγωγὴν δεδειγμένων ἢ ηὑρημένων μοι ὁμολογουμένως ἐλέγξαι οἷό-
τ' ἐγένετο. Διὸ καὶ τρία τινὰ τούτων, τὸ περὶ ἐκθλίψεως τοῦ ἔοικ-
καὶ τοῦ ἐστὶ (σ. 91) καὶ τὸ περὶ συζεύξεως τοῦ ποὺ καὶ τοῦ οἶμαι
(σ. 94) καὶ περὶ τῆς συμπλοκῆς οὐ μόνον-δὲ (σ. 105) ἑτέρου τι-
νος ἀκριβεστέρου ἐμοῦ δεῖται ζητητοῦ βασανίσαι, πάντας τοὺς ὄντω-
Πλατωνείους δεξιόντα διαλόγους. Ταῦτα γὰρ καὶ λόγου τινὸς ἄξι-
αὐτῷ δοκεῖ εἶναι, ὀλίγα τὰ καινὰ τῆς ἐμῆς διατριβῆς παρεχομένη-
ὥσπερ τὴν ἐμὴν ζήτησιν προθεμένην καινὰς μὲν συντάξεις εὑρεῖν, ὡ-
τὰς τῶν Σχαντζικῶν πραγματείας, καινὰς δὲ ὀνομάτων δυνάμει-
εὑροῦσαν τοῖς τῶν λεξικῶν προσθεῖναι, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν ἐγνωσμέ-
νων ἔν τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς ὑστέροις συγγραφεῦσι λόγου συν-
θειῶν καὶ χρήσεων τὸ τῶν Νόμων γνήσιον βασανίσαι καὶ ἐλέγξαι.

Τοιοῦτος καὶ ὁ τοῦ Ῥιττήρου ἔλεγχος τοῦ ἐμοῦ περὶ τῶν Πλάτω-
νος Νόμων λόγου, non sine ira γεγεννημένος et studio πρὸς τὰ Πλα-
τωνικὰ αὐτοῦ. Τὸν δ' ὀρθῶς μέλλοντ' ἐξετάζειν καὶ κρίνειν φιλαλήθη
καὶ οὐκ ἀνταγωνιστὴν ὑπάρχειν δεῖ περὶ ὧν ἂν ἡ ἐξέτασις ᾖ, ἀλλ-
τινα ἔξω τῶν διαφερομένων καὶ πρὸς μηδετέρου ὄντα. Οὐ μόνον δ-
τοῦ σκοποῦ δι' αὐτὸ ἁμαρτὼν φανερός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὅπερ γε δὴ
τῇ ἐμῇ μέμφεται σκέψει ἀταλαίπωρόν τε καὶ ῥᾳδιουργίαν, αὐτῷ τού-
τῳ μάλιστ' ἐμπεπτωκὼς τῷ πάθει ἐν τῷ ἐλέγχῳ ἁλίσκεται.

Ἀθήνησι.

ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

---

1) Περὶ ἐκθλίψεως καὶ τοῦ σχεδὸν καὶ ὥσπερ καὶ καθάπερ.

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΝ

(Ἐκδ. I. H. Christ. Schubart 1853-4)

Ἀττ. 1,2. Θεμιστοκλῆς δὲ ὡς ἦρξε, τοῖς τε γὰρ πλέουσιν ἐπιτηδειότερος ὁ Πειραιεὺς ἐφαίνετό οἱ προκεῖσθαι καὶ λιμένας τρεῖς ἀνθ' ἑνὸς ἔχειν [τοῦ Φαληροῖ], τοῦτό σφισιν ἐπίνειον εἶναι κατεσκευάσατο.

Ἐκβλητέον τὸ τοῦ Φαληροῖ ὡς σχόλιον τοῦ ἀνθ' ἑνός. Δῆλον ὅτι τοῦτο ἐννοεῖται, ἐξ ὧν ἀνωτέρω λέγει· Φάληρον δέ, ταύτῃ γὰρ ἐλάχιστον ἀπέχει τῆς πόλεως ἡ θάλασσα, τοῦτό σφισιν ἐπίνειον ἦν, καὶ Μενεσθέα φασὶν αὐτόθεν ταῖς ναυσὶν ἐς Τροίαν ἀναχθῆναι.

Αὐτ. 3. καὶ γὰρ τοῖς ἀπωτέρω τοῦ λιμένος ἐστὶν ἑτέρα, τῆς δὲ ἐπὶ θαλάσσης στοᾶς ὄπισθεν ἑστᾶσι Ζεὺς καὶ Δῆμος, Λεωχάρους ἔργον.

Γραπτέον ἐπὶ ⟨τῇ⟩ θαλάσσῃ ἢ ἐπιθαλασσίου ἀντὶ τοῦ ἐπὶ θαλάσσης, διότι ἡ στοὰ ἔκειτο οὐχὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἀλλὰ πλησίον αὐτῆς. Ἡ παραφθορὰ πιθανῶς προέκυψεν ἐκ τοῦ προηγουμένου ἔνθα καθέστηκεν ἀγορὰ τοῖς **ἐπὶ θαλάσσης.** πρβ. κατ. πρὸς δὲ τῇ θαλάσσῃ καὶ 4 ἐπὶ Μουνιχίᾳ.

Αὐτ. 2, 5. Κρανῷ δὲ Ἀμφικτύων ἐπαναστὰς — παύει τῆς ἀρχῆς.

Διόρθου τὸ τυπογραφικὸν ἀβλέπτημα γράφων Κραναῷ.

Αὐτ. 4, 5. Χρόνῳ δὲ ὕστερον οἱ Πέργαμον ἔχοντες, πά-

λαι δὲ Τευθρανίαν καλουμένην, ἐς ταύτην Γαλάτας ἐλαύνουσιν ἀπὸ θαλάσσης.

Οἱ Πέργαμον ἔχοντες, ὁ Ἄτταλος δηλονότι, τοὺς τὰ παραθαλάσσια λεηλατοῦντας Γαλάτας ἤλασαν ἀπὸ θαλάσσης οὐχὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν, τὴν Πέργαμον τὴν πάλαι Τευθρανίαν καλουμένην, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκτὸς Σαγγαρίου χώραν, ἣν ἔσχον, Ἄγκυραν πόλιν ἑλόντες Φρυγῶν. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, ἰδὲ κατωτέρω 8, 2 «Μέγιστον δέ οἱ (Ἀττάλῳ) τῶν ἔργων. Γαλάτας γὰρ ἐς τὴν γῆν, ἣν ἔτι καὶ νῦν ἔχουσιν, ἀναφυγεῖν ἠνάγκασεν ἀπὸ θαλάσσης».

Γραπτέον λοιπὸν ἐκ ταύτης ἀντὶ τοῦ ἐς ταύτην.

Αὐτ. 6, 8. κατήγαγε δὲ καὶ Πύρρον ἐς τὴν Θεσπρωτίδα [ἤπειρον].

Ἔκβαλε τὸ παρέμβλημα ἤπειρον.

Αὐτ. 10, 3. ἤδη δὲ ἔγραψαν καὶ ὡς Ἀγαθοκλέους ἀφίκοιτο ἐς ἔρωτα ἡ Ἀρσινόη, ἀποτυγχάνουσα δὲ ἐπὶ τῷ ⟨μὴ Λυσιμάχῳ μηνυθῆναι⟩ βουλεῦσαι λέγουσιν Ἀγαθοκλεῖ θάνατον.

Οὕτω συμπληρωτέον, νομίζομεν, τὸ χάσμα.

Αὐτ. 14, 2. ὅδε μὲν Ἀργείων ἐστὶ λόγος· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ ὅσοι παρὰ τούτοις... ἴσαοι Τριπτόλεμον τὸν Κελεοῦ πρῶτον σπεῖραι καρπὸν ἥμερον.

Διορθωτέον καὶ συμπληρωτέον ὧδέ πως·

ὅδε μὲν Ἀργείων ἐστὶ λόγος· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ ὅσοι παρὰ τούτων ⟨μαθόντες⟩ ἴσασι ⟨φασὶ⟩ Τριπτόλεμον τὸν Κελεοῦ πρῶτον σπεῖραι καρπὸν ἥμερον.

Αὐτ. 16, 2. ὁ Πτολεμαῖος, ὡς προσιὼν ὁ Σελεύκου στρατὸς ἐγένετο κατὰ Λυσιμαχίαν, λαθὼν Σέλευκον κτείνει, διαρπάσαι δὲ ἐπιτρέψας τὰ χρήματα τοῖς βασιλεῦσιν ἐβασίλευσε Μακεδονίας.

Ὅτι τὸ βασιλεῦσιν οὐδένα νοῦν ἔχει ἐνταῦθα καὶ τυφλῷ δῆλον. Διόρθου βαρβάροις ἀντὶ τοῦ βασιλεῦσι. Βαρβάρους δὲ ἐννοητέον

τοὺς παρὰ Σελεύκῳ ὄντας καὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν Σελεύκου στρατιὰν ἀποτελοῦντας. Τούτους, ὡς φαίνεται, ὁ Πτολεμαῖος προσηταιρίσατο ἐπιτρέψας νὰ διαρπάσωσι τὰ χρήματα. Ὅτι ὁ Σέλευκος εἶχε βαρβάρους ἰδ. ἀνωτ. Στρατιὰ μὲν καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἦν παρὰ Σελεύκῳ.

Αὐτ. 34, 3. θύουσι δὲ καὶ αὐτῷ καὶ πᾶσιν ὅσοις ἐστὶν ἐπὶ το⟨ῦ βωμοῦ γεγραμμένα⟩ τὰ ὀνόματα.

Οὕτω πως νομίζομεν ὅτι τὸ χάσμα δύναται νὰ συμπληρωθῇ.

Αὐτ. 3. Λέγουσι δὲ οἱ περὶ τὴν Σαλαμῖνα οἰκοῦντες ἀποθανόντος Αἴαντος τὸ ἄνθος σφίσιν ἐν τῇ γῇ τότε φανῆναι πρῶτον.

Ποῖον τὸ ἄνθος; Μὴ τὸ ἀδίαντον καλούμενον, ὅπερ ἔχει (ἰδ. Θεόφρ.) γράμματα ὅσα καὶ ὁ ὑάκινθος;

Κορινθ. 9, 2. τοῦτο Ἄρατον ἠνάγκασεν ὑπέρ τε Ἀχαιῶν καὶ αὐτῆς Σικυῶνος δείσαντα Ἀντίγονον ἐπάγεσθαι.

Γραπτέον μᾶλλον ἐπαγαγέσθαι ἀντὶ τοῦ ἐπάγεσθαι.

Αὐτ. 10, 4 ⟨ἐγγὺς⟩ δὲ αὐτοῦ ἄλλος ἐστιν Ἀφροδίτης ἱερός.

Οὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τὰ ἐν ἀρχῇ ἐλλείποντα.

Αὐτ. κατωτέρω. τοῖς δὲ ἄλλοις κατὰ ταὐτὰ καὶ ὁρᾶν ἀπὸ τῆς εἰσόδου ⟨δεῖ⟩ τὴν θεὸν καὶ αὐτόθεν προσεύχεσθαι.

Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τὸ ἐκπεσὸν δεῖ.

Αὐτ. 11, 1. κεραυνοῖς θεὸς αὐτὸν ⟨ἐμπρήσας κατήρειψε⟩· βωμὸς δὲ ἐκεῖνος, οὐ γάρ τι ἐς αὐτὸν κατέσκηψε, μένει καὶ ἐς τόδε οἷον Ἐπωπεὺς ἐποίησε.

Οὕτω πως συμπληρωτέον τὸ χωρίον νομίζομεν.

Αὐτ. 27, 1. οὐδὲ ἀποθνήσκουσιν οὐδὲ τίκτουσιν αἱ γυ-

ναϊκές σφισιν ἐντὸς τοῦ περιβόλου καθὰ καὶ ἐπὶ Δήλῳ τῇ νήσῳ [τὸν αὐτὸν νόμον].

Ἐκβλητέον τὸ παρέμβλημα.

Λακων. 12. 5. Ταινάριον δὲ ἐπονομάζουσιν ⟨ἀπὸ τῆς εἰς τὴν θάλασαν εἰσεχούσης ἄκρας. ἐν ᾗ ἱερόν ἐστι Ποσειδῶνος⟩.

Οὕτω πως δύναται νὰ συμπληρωθῇ τὸ χωρίον.

Αὐτ. 16, 2. Ὑφαίνουσι δὲ κατὰ ἔτος αἱ γυναῖκες τῷ Ἀπόλλωνι χιτῶνα [τῷ ἐν Ἀμύκλαις] καὶ τὸ οἴκημα ἔνθα ὑφαίνουσι χιτῶνα ὀνομάζουσιν.

Ἐκβλητέον τὸ παρέμβλημα. πρβ. 10, 8.

Αὐτ. 26. 8. Τῆς δὲ χώρας τῆς Γερηνίας ὅρος Καλαθιὸν ἐστιν· ⟨ἔστιν⟩ ἐν αὐτῷ ⟨ἱερὸν⟩ Κλαίας καὶ σπήλαιον παρ αὐτὸ τὸ ἱερὸν ⟨ἔχον⟩ ἔσοδον μεν στενήν, τὰ δὲ ἔνδον παρεχόμενον θέας ἄξια.

Μεσσην. 10, 4. Ἀριστόδημος δὲ βασιλεύσας τῷ τε δήμῳ διέμενε τὰ εἰκότα χαρίζεσθαι προθυμούμενος καὶ τοὺς ἐν τέλει τούς τε ἄλλους καὶ μάλιστα Κλέοννιν καὶ Δᾶμιν ἦγεν ἐν τιμῇ.

Γραπτέον διένεμε ἀντὶ τοῦ διέμενε.

Αὐτ. 16, 5. Συλλέξας δὲ ἄλλους τε τῶν Μεσσηνίων καὶ τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἅμα ἔχων λογάδας φυλάξας τε μετὰ ⟨βαθεῖαν⟩ ἑσπέραν ἦλθεν ἐπὶ πόλιν τῆς Λακωνικῆς-Φαράς.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸ χάσμα. Ὅτι δὲ τοῦτο τὸ ἐπίθετον σύνηθες τῷ Παυσανίᾳ, ἰδὲ 18. 3. Ἀριστομένης ἔχων τοὺς λογάδας τὴν μὲν ἔξοδον περὶ βαθεῖαν ἐποιήσατο ἑσπέραν.

Αὐτ. 17, 1. Ἐνταῦθα ἐπιστάμενος ὁ Ἀριστομένης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὰς γυναῖκας ἀγούσας ἑορτὴν ⟨ἀπάγειν ἐπειρῶντο. Καὶ⟩ ἀμύνεσθαι τῶν γυναικῶν οὐκ ἄνευ τῆς θεοῦ προ-

;θεισῶν λαμβάνουσιν οἱ πολλοὶ τῶν Μεσσηνίων τραύματα ιχαίραις τε αἷς τὰ ἱερεῖα αἱ γυναῖκες ἔθυον καὶ ὀβελοῖς ς τὰ κρέα ἐπείρων.

Οὕτω δύναται νὰ συμπληρωθῇ τὸ χωρίον.

Αὐτ. 18, 1. Μεσσήνιοι δὲ ὡς εἰς τὴν Εἶραν ⟨ἀνῳκίσθη-ιν, ὅτι γῆς⟩ τῆς τε ἄλλης ἐξείργοντο—ἐλῄστευον τὴν Λα-ιωνικήν.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὰ ἐκπεσόντα.

Αὐτ. 20, 1. Θεασάμενος δὲ ὁ μάντις Θέοκλος συνεβάλετο ; τὸν τράγον τὸν πίνοντα ἐκ τῆς Νέδας προεῖπεν ἡ Πυ-ι τὸν ἐρινεὸν τοῦτον καὶ ὡς ἤδη Μεσσηνίοις ἥκει τὸ εών.

Διορθωτέον ἥκοι ἀντὶ τοῦ ἥκει πρβ. κατ. ὡς ἐξήκοι σφίσιν ὁ όνος.

Αὐτ. 22, 1. τότε δὲ ὡς σαφέστερον ᾐσθάνοντο περιόντας ι ἐκλείπειν τὴν Εἶραν βεβιασμένους, αὐτοί μὲν περὶ τὸ ος σφᾶς τὸ Λύκαιον ἔμελλον ὑποδέξασθαι—ἄνδρας τῶν ἐν τέλει πέμπουσι.

Γραπτέον ὑποδέξεσθαι ἀντὶ τοῦ ὑποδέξασθαι.

Αὐτ. 23, 1. ἐκεῖθεν δὲ ὡς ἑώρα τὸ βούλευμα διαπεπτω-ς τῷ Ἀριστομένει [τὸ ἐς τὴν κατάληψιν τῆς Σπάρτης]—ίνεισιν ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐς τὴν Εἶραν.

Ἐκβλητέον τὸ πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ βούλευμα παρέμβλημα.

Αὐτ. 32, 2. ⟨Ἦν δὲ καὶ εἰκὼν ἐπειργασμένη στήλῃ Αἰ-ια· τοῦτον⟩ δὲ ἐμαυτοῦ πρεσβύτερον ὄντα εὕρισκον γε-ί. γενομένῳ δέ οἱ χρήμασιν οὐκ ἀδυνάτῳ τιμαὶ παρὰ σσηνίων ὑπάρχουσιν ἅτε ἥρωϊ.

Οὕτω συνεπληρώσαμεν ἐκ τῶν ἑπομένων τεκμαιρόμενοι.

Ἠλιακῶν Α. 7, 1. αὐτῷ δὲ ἐν τῇ Ἀρκάδων [τῷ Ἀλφειῷ]

καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς Ἠλείας εἰσὶν αἱ πηγαί. Ἐκβλητέον τὸ Ἀλ φειῷ ὡς σχόλιον τοῦ αὐτῷ.

Αὐτ. 2. ταῦτα μὲν λόγου τοῦ ἐς Ἀλφειὸν ⟨καὶ Ἀρέθου σαν περαιωθεῖσαν⟩ ἐς τὴν Ὀρτυγίαν.

Οὕτω συμπληροῦμεν εἰκάζοντες ἐκ τῶν προειρημένων.

Λέγεται δὲ καὶ ἄλλα τοιάδε ἐς τὸν Ἀλφειόν, ὡς ἀνὴρ εἰ θηρευτής, ἐρασθῆναι δὲ αὐτὸν Ἀρεθούσης, κυνηγετεῖν δ καὶ ταύτην. Καὶ Ἀρέθουσαν μὲν οὐκ ἀρεσκομένην γήμα σθαι περαιωθῆναί φασιν ἐς νῆσον τὴν κατὰ Συρακούσας καλουμένην δὲ Ὀρτυγίαν.

Αὐτ. 10 τούτου δὲ ἕνεκα καὶ τὸ αὔλημα τὸ Πυθικὸν φα τῷ πηδήματι ἐπεισαχθῆναι τῶν πεντάθλων, ὡς τὸ μὲν ἱε ρὸν τοῦ Ἀπόλλωνος [τὸ αὔλημα] ὄν, τὸν Ἀπόλλωνα δὲ ἀ νῃρημένον Ὀλυμπικὰς νίκας.

Περιεγράψαμεν τὴν λέξιν τὸ αὔλημα ὡς σχόλιον τοῦ τὸ μέν.

Αὐτ. 8, 6. Ὕπνος δὲ ἀνὴρ Πισαῖος ἀνείλετο ἐπὶ τῷ δ αὐλῷ τὸν κότινον· τῇ δὲ ἑξῆς ⟨Λακεδαιμόνιος⟩ Ἄκανθος

Συνεπληρώσαμεν οὕτω εἰκάζοντες ἐκ τῶν ἐπιφερομένων εὐθύς.

Ἐπὶ δὲ τῆς ὀγδόης καὶ δεκάτης ὀλυμπιάδος πεντάθλο καὶ πάλης ἀφίκοντο ἐς μνήμην· καὶ τοῦ μὲν Λάμπιδι ὑπῆ ξεν, Εὐρυβάτῳ δὲ ἡ νίκη τῆς πάλης, Λακεδαιμονίοι καὶ τούτοις.

Αὐτ. τῷ δὲ ἱματίῳ ζῴδιά τε καὶ ἀνθῶν τὰ κρίνα ἐστὶν ἐμ πεποιημένα.

Τὰ ζῴδια καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ κρίνα δὲν ἐμποιοῦνται τῷ ἱματίῳ τ ἀγάλματος τοῦ Διός, ἀλλ' ἐμπαίονται. Γραπτέον λοιπὸν ἐμπεπα σμένα ἀντὶ τοῦ ἐμπεποιημένα· πρβ. Ἀθην. 12, 543 σκίμπω χρυσᾶς ἕλικας ἐμπεπαισμένος.

Αὐτ. 11, 3, 5 Τούτων τῶν ἐρυμάτων ὅσον μὲν ἀπαντ κρὺ τῶν θυρῶν ἐστιν ἀλήλιπται κυανῷ μόνον.

Προτιμῶμεν νὰ τονισθῇ κυάνῳ ἀντὶ τοῦ κυανῷ.

Αὐτ. 11, 3, 8. Ἐπὶ δὲ τοῦ βάθρου τοῦ τὸν θρόνον τε ἀνέχοντος καὶ ὅσος ἄλλος κόσμος περὶ τὸν Δία, ἐπὶ τούτου τοῦ βάθρου χρυσᾶ ποιήματα, ἀναβεβηκὼς ἐπὶ ἅρμα Ἥλιος καὶ Ζεύς τέ ἐστι καὶ Ἥρα ⟨καὶ Διόνυσος⟩ παρὰ δὲ αὐτὸν Χάρις.

Οὕτω συμπληροῦμεν, διότι μόνος οὗτος τῶν θεῶν οὐδαμοῦ τοῦ θρόνου τοῦ Διὸς φαίνεται ἀπεικονιζόμενος.

Αὐτ. 11, 5, 10 ἔλαιον γὰρ τῷ ἀγάλματί ἐστιν ἐν Ὀλυμπίᾳ συμφέρον [καὶ ἔλαιόν ἐστι] τὸ ἀπεῖργον μὴ γίγνεσθαι τῷ ἐλέφαντι βλάβος διὰ τὸ ἑλῶδες τῆς Ἄλτεως.

Τὸ καὶ ἔλαιόν ἐστι περιεγράψαμεν ὡς περιττὴν ἐπανάληψιν προελθοῦσαν ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἅτε τοῦ πρὸ τοῦ ἀπεῖργον εἰς τό. Πρὸς τοῦτο πρβ. κατ. «ἅτε γὰρ αὐχμηρᾶς τῆς ἀκροπόλεως οὔσης διὰ τὸ ἄγαν ὑψηλόν, τὸ ἄγαλμα ἐλέφαντος πεποιημένον ὕδωρ καὶ δρόσον τὴν ἀπὸ τοῦ ὕδατος ποθεῖ».

Αὐτ. 13 6. καί πως κατὰ πρόνοιαν τοῦ θεοῦ τηνικαῦτα ⟨ἧκον πρέσβεις πεμφθέντες⟩ παρὰ Ἠλείων ἐπανόρθωμα αἰτοῦντων νόσου λοιμώδους.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸ χάσμα ἐκ τῶν συμφραζομένων εἰκάζοντες.

Αὐτ. 13, 11. ἔστι δὲ καὶ ἐν Διδύμοις τῶν Μιλησίων βωμός. ἐποιήθη δὲ ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Θηβαίου, καθὰ οἱ Μιλήσιοι λέγουσιν ἀπὸ τῶν ἱερείων τοῦ αἵματος· ἐς δὲ τὰ ὕστερα τὸ αἷμα τῶν θυμάτων οὐκ ἐς ὑπέρογκον ηὔξηκεν αὐτὸν μέγεθος.

Ἡ ἔννοια ἣν παρέχει τὸ οὐκ ἐς ὑπέρογκον δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸ ἑπόμενον ηὔξηκεν. Ὁ Παυσανίας ἔγραψεν ἀναμφιβόλως οὐκ ἐς εὔογκον· εὔογκον δὲ λέγεται πᾶν τὸ ἔχον μέγαν ἢ ὡς ἐνταῦθα μικρὸν ὄγκον. Ὥστε τὸ κατὰ λιτότητα ἐξενεχθὲν οὐκ ἐς εὔογκον εἶναι ταὐτὸν τῷ ὑπέρογκον, ὅπερ ὡς σχόλιον τὸ πρῶτον παρεγγραφὲν εἶτα ὑπεισῆλθε καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν τοῦ εὔογκον.

Αὐτ. 14, 1 φασὶ δὲ Ἡρακλεῖ τῷ Ἀλκμήνης θύοντι ἐν Ὀλυμπίᾳ δι' ὄχλου μάλιστα γενέσθαι τὰς μυίας· ἐξευρόντα

οὖν αὐτὸν ἢ καὶ ὑπ' ἄλλου διδαχθέντα 'Απομυίῳ θῦσαι Διί, καὶ οὕτως ἀποτραπῆναι τὰς μυίας πέραν τοῦ 'Αλφειοῦ. Λέγονται δὲ κατὰ ταὐτὰ καὶ Ἠλεῖοι θύειν τῷ 'Απομυίῳ Διί, [ἐξελαύνοντι τῆς [Ἠλείας] 'Ολυμπίας τὰς μυίας].

Προδηλότατον ὅτι αἱ λέξεις ἐξελαύνοντι - τὰς μυίας εἶναι γλ... λιον τοῦ κατὰ ταὐτὰ = ὥσπερ καὶ Ἡρακλῆς.

Αὐτ. 14, 5, 7. Ἔνθα δὲ τῆς οἰκίας τὰ θεμέλιά ἐστι τ... Οἰνομάου, δύο ἐνταῦθά εἰσι βωμοί, Διός τε Ἑρκείου ⟨κ... Κεραυνίου⟩.

Προσέθεμεν τὸ καὶ Κεραυνίου εἰκάσαντες ἐκ τῶν ἑπομένων. τ... δὲ Κεραυνίῳ Διὶ ὕστερον ἐποιήσαντο, ἐμοὶ δοκεῖν, βωμ... ὅτ' ἐς τοῦ Οἰνομάου τὴν οἰκίαν κατέσκηψεν ὁ κεραυνός.

Αὐτ. 17, 1. τὸ δὲ Ἥρας ἄγαλμα καθήμενόν ἐστιν ἐπὶ θρό... νῳ, παρέστηκε δὲ ⟨Ἑρμῆς⟩ γένειά τε ἔχων καὶ ἐπικείμε... νος κυνῆν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ.

Οὕτω λομίζομεν συμπληρωτέον τὸ χωρίον.

Αὐτ. 17, 2, 6. Τῶν δὲ ἐπὶ τῇ λάρνακι ἐπιγράμματα ἔπε... στι τοῖς πλείοσι γράμμασι τοῖς ἀρχαίοις γεγραμμένα· κ... τὰ μὲν ἐς εὐθὺ αὐτῶν ἔχει, σχήματα δὲ ἄλλα τῶν γραμμά... των βουστροφηδὸν καλοῦσιν Ἕλληνες.

Ὧδε γραπτέον ἢ μᾶλλον ἀναγνωστέον καὶ στικτέον·

Τῶν δὲ ἐπὶ τῇ λάρνακι ἐπιγράμματα ἔπεστι τοῖς πλείο... γράμμασι τοῖς ἀρχαίοις γεγραμμένα· καὶ τὰ μὲν ἐς εὐ... [αὐτῶν] ἔχει σχῆμα, τὰ δὲ ἄλλα τῶν γραμμάτων βουστρο... φηδὸν καλοῦσιν Ἕλληνες.

Αὐτ. 17, 2, 8. 'Αμφιαράῳ δὲ ὁ μὲν τῶν ποδῶν ἐπιβέβη... κεν ἤδη τοῦ ἅρματος, τὸ ξίφος δὲ ἔχει γυμνόν, καὶ ἐς τὴ... 'Εριφύλην ἐστὶν ἐπεστραμμένος ἐξαγόμενός τε ὑπὸ τοῦ θυ... μοῦ ⟨ἔοικεν ἀποκτεῖναι βουλομένῳ πρὶν⟩ ἐκείνης ἂν ἀπο... σχέσθαι.

Οὕτω νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ συμπληρωθῇ τὸ χάσμα.

.ὐτ. 23, 3 6. Ὑβλαίων δέ φασιν εἶναι ἀνάθημα· αἱ δὲ ἤ-
ἐν Σικελίᾳ πόλεις [αἱ Ὕβλαι] Γερεᾶτις ἐπίκλησιν.
ὁ Ὕβλαι περιεγράψαμεν ὡς σχόλιον τοῦ αἱ δέ.

ὐτ. 24, 1. Παρὰ δὲ τὸν Λαοίτα Διὸς καὶ Ποσειδῶνος
ἴτα ⟨βωμός⟩· παρὰ τούτων τὸν βωμὸν Ζεὺς ἐπὶ χαλκοῦ
ρου.
ἐγράψαμεν τὸν ἀντὶ **τοῦ** *καὶ* προσέθεμεν τὴν ἐκπεσοῦσαν λέξιν
ς, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἐπιφερομένων. **παρὰ τούτων** τὸν βωμόν.

ὐτ. 25, 3. ἤν τε καὶ ἀνέμων ἀπῇ πνεύματα, ὁ δὲ καὶ τη-
ιῦτα [ὁ πορθμὸς] κίνησιν βιαιοτάτην αὐτὸς ἐξ αὑτοῦ
ἰσχυρὰς παρέχεται παλιρροίας.
Ἐκβλητέον τὸ παρέμβλημα.

ὐτ. 26, 2, 3. ⟨ἀνα⟩τεθῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ Μικύθου καὶ
ι ὁμοῦ τούτοις λέγουσι.
Ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ ἀνὰ τῷ τεθῆναι ἰδ. ἀν. 3.
ὸν τε ἐν τοῖς ἀναθήμασίν ἐστι τοῖς Μικύθου καὶ κατωτ.
τὰ ἔργα εἰς Ὀλυμπίαν ἀναθείς, ὁ Μίκυθος.

ὐτ. 27, 4, 10. ὁ δὲ σφᾶς θεὸς ὁ ἐν Δελφοῖς κατὰ ⟨χώραν
⟩ τὸ ἀνάθημα ἔχρα ἐπ' αὐτῷ ποιησαμένους, ὁπόσα Ἕλ-
ες ἐπὶ ἀκουσίῳ φόνῳ νομίζουσιν.
ὕτω συμπληροῦμεν τὸ χάσμα.

Ἠλιακῶν Β 2, 2. τοῦ Θρασυβούλου δὲ τῇ εἰκόνι γαλεώτης
ς τὸν ὦμον προσέρπων ἐστὶ τὸν δεξιὸν καὶ κύων [ἱε-
ον] δὴ παρ' αὐτῷ κεῖται διατετμημένος τε δίχα καὶ
ων τὸ ἧπαρ.
ὸ ἱερεῖον εἶνε σχόλιον τοῦ κύων, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐπι-
ιένων.

ὐτ. 4, 5, 11. ἐκπεσὼν δὲ ὑπὸ ⟨ἀντι⟩στασιωτῶν ἐκ Κνω-
καὶ ἐς Ἱμέραν ἀφικόμενος πολιτείας τετύχηκεν.

῞Οτι ἀντιστασιωτῶν γραπτέον ἀντὶ τοῦ στασιωτῶν ἰδ. κ
7, 2, 4.

Αὐτ. 12, 3, 5. ἀνάθημα δὲ ὁ μὲν Κορινθίων [ὁ ῞Αρατ
᾿Αρεὺς δὲ Ἠλείων ἐστί.

Τὸ ῞Αρατος σχόλιον τοῦ ὁ μὲν ἐκ τῶν ἡγουμένων προελθόν.

Αὐτ. 12, 3, 6. Τίμωνι δὲ τῷ Αἰγύπτου καθέντι ἐς ᾿Ολ
πίαν ἵππους, ἀνδρὶ Ἠλείῳ ⟨ἀγωνισαμένῳ καὶ κρατήσα
ἀνάκειται ἅρμα⟩· ἔστι ⟨δὲ⟩ τοῦτο χαλκοῦν. ἐπ' αὐτ
ἀναβέβηκε παρθένος, ἐμοὶ δοκεῖν Νίκη.

Οὕτω συμπληροῦμεν ἐκ τῶν συμφραζομένων εἰκάζοντες καὶ λ
θοῦμεν γράφοντες τοῦτο ἀντὶ τοῦ τούτῳ.

Αὐτ. 13, 2, 8. Κορινθίοις δὲ οὐκ ἦν πω τηνικαῦτα ο
᾿Αργείοις ἐς ἅπαντας ὑπομνήματα τοὺς Νέμεα ⟨νενι
κό⟩τας.

Διωρθώσαμεν Νέμεα ἀντὶ τοῦ Νεμέᾳ καὶ συνεπληρώσαμεν νι
κηκότας.

᾿Αχαϊκὰ 8, 7. μαχεσάμενος γὰρ Φλαμινίου καὶ ῾Ρωμα
ἐναντία Φίλιππος ἐν Κυνὸς καλουμέναις κεφαλαῖς [λόφ
τὸ ἧττον ἠνέγκατο.

᾿Εκβάλλομεν τὸ λόφοις ὡς σχόλιον τοῦ ἐν Κυνὸς κεφαλαῖς

Αὐτ. 10,5. οὕτω μὲν οὔποτε τὴν ῾Ελλάδα ἐπέλειπον
ἐπὶ προδοσίᾳ νοσήσαντες.

Γραπτέον ἐπέλιπον ἀντὶ τοῦ ἐπέλειπον.

Αὐτ. 10, 10. ὁ δὲ ἐπελάβετο αὐτίκα [ὁ ῾Ρωμαῖος] τῆς π
φάσεως.

Περιεγράψαμεν τὸ ὁ ῾Ρωμαῖος ὡς σχόλιον τοῦ ὁ δέ.

Αὐτ. 12, 1. ᾿Ωρώπιοι δὲ καὶ ὠφελείας σφίσιν οὐ γεν

(τῆς βοηθείας) τῆς παρὰ Ἀχαιῶν, ὅμως ὑπὸ Μεναλ-
τὰ χρήματα ἐξεπράχθησαν.
τῆς βοηθείας εἶνε προσθήκη τοῦ ἐκδότου, ἥτις ὅμως εἶνε πε-
, διότι τὸ ὠφελείας ἴσον τῷ βοηθείας, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ
πάκις ἀπαντᾷ.

ἀπ. 13, 7. ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἔς τε τὴν πᾶσαν πολέμου
ασκευὴν καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς χρήμασιν ἀσθενῶς, πρὸς
καὶ τῆς γῆς σφίσιν ἀσπόρου μεμενηκυίας δι. . .ας ὅμως
σπονδὰς ὑπερβῆναι καὶ πόλισμα Ἴασον ἑλὼν ἐξ ἐπιδρο
ἐπόρθησεν.
υμπληρωτέον τὸ χάσμα ὧδε.
-Πρὸς δὲ καὶ τῆς γῆς σφίσιν ἀσπόρου μεμενηκυίας,⟨ἔ-
μησε Μεναλκίδας⟩ ὅμως τὰς σπονδὰς ὑπερβῆναι κλπ.

ἀπ. 14, 1. Ἀφίκοντο δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ ἀποστα-
τες ἐκ Ῥώμης Λακεδαιμονίοις δικασταὶ καὶ Ἀχαιοῖς γε-
)αι, ἄλλοι τε καὶ Ὀρέστης, ⟨ὃς⟩ τούς τε ἐν ἑκάστῃ πό-
τῶν Ἀχαιῶν ἔχοντας τὰς ἀρχὰς καὶ Δίαιον ἐκάλει παρ'
ὸν.
ὕτω συμπληροῦμεν τὸ χάσμα καὶ γράφομεν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ
ὸν.

ἀπ. 14, 4. Τοῦτον δριμὺς καὶ σὺν οὐδενὶ λογισμῷ [τὸν
όλαον] πολεμεῖν πρὸς Ῥωμαίους ἔρως ἔσχε
κβλητέον τὸ σχόλιον τοῦ τοῦτον.

ἀπ. 21, 2, 6. Τοῦ θεάτρου δὲ ἐγγὺς πεποίηται Πατρεῦ-
υναικὸς ἐπιχωρίας τέμενος. Διονύσου δέ ἐστιν ἐν-
α ἀγάλματα, ἴσοι τε τοῖς ἀρχαίοις πολίσμασιν καὶ ὁ-
μοι.
ἀδιανόητον τοῦτο χωρίον συμπληρωτέον ὧδε·
ῦ θεάτρου δὲ ἐγγὺς πεποίηται Πατρεῦσι γυναικὸς ἐπιχωρίας τέ-
Διονύσου δέ ἐστιν ἐνταῦθα ἄγαλμα ⟨καὶ ἄλλ' ἄτ⟩τα, ⟨ἥρωες⟩
ι τοῖς ἀρχαίοις πολίσμασι καὶ ὁμώνυμοι.

Αὐτ. 21, 4, 10. ἐν Πάτραις δὲ οὐ πολὺ ἀπωτέρω τοῦ Π σειδῶνος ⟨ἱεροῦ⟩ ἱερά ἐστιν Ἀφροδίτης.

Ὅτι δὲ οὕτω συμπληρωτέον, ὅρα ἀνωτ. 7, ἐν ᾧ λέγεται.

Πρὸς δὲ τῷ λιμένι Ποσειδῶνός τε ναὸς καὶ ἄγαλμά ἐστ ὀρθὸν λίθου.

Αὐτ. 25, 3, 6. καὶ ἄλλοι μέν τινες ἐς Κλεωνὰς ἀποχωρο σιν ἐξ αὐτῶν, τοῦ δήμου δὲ πλέον μὲν ⟨ἢ⟩ ἥμισυ ἐς Μ κεδονίαν καταφεύγουσι παρὰ Ἀλέξανδρον.

Ἐξέπεσεν ὁ ἢ ἕνεκα τῆς ἑπομένης λέξεως, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τ αὐτοῦ γράμματος.

Ἀρκαδικὰ 1, 2, 5. τοῦτο δὲ τοὺς χιτῶνας τοὺς ἐκ τῶν δε μάτων τῶν ὑ ῶ ν, οἷς καὶ νῦν περί τε Εὔβοιαν ἔτι χρῶντ καὶ ἐν τῇ Φωκίδι, ὁπόσοι βίου σπανίζουσιν, οὗτός ἐστιν ἐξευρών.

Καὶ νῦν ἔτι οἱ περὶ τὸν Καφηρέα χωρικοί, ὡς καὶ τῶν Θεσσαλ οἱ ὀρεινοί, ἐνδύονται δέρμασιν, ἀλλ' οὐχὶ ὑῶν ἀλλ' οἰῶν, προβάτων δ λονότι. Γραπτέον λοιπὸν οἰῶν ἀντὶ ὑῶν.

Αὐτ. 3, 1, 3. ἀπὸ δὲ Ὑψοῦντος καὶ ⟨Μελαίνου⟩ Μελα νεαί τε ἐκτίσθησαν καὶ Ὑψοῦς.

Ὡσαύτως κατωτέρω (4) συμπληρωτέον καὶ ⟨ἀπὸ Λύκου⟩ Λυκ

Αὐτ. 11, 3, 4. Χωρίον δὲ ὀνομαζόμενον Φοίζων περὶ ε κοσί που σταδίους τῶν τάφων ἐστὶν ἀπωτέρω τούτων... Φοίζων μνῆμά ἐστι λίθου περιεχόμενον κρηπῖδι, ἀνέχον οὐ πολὺ ὑπὲρ τῆς γῆς.

Τὸ ὄνομα Φοίζων πολὺ ὕποπτον ἡμῖν φαίνεται. Διὰ τοῦτο φρ νοῦμεν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου ἦτο Φηγὼν (ἐκ τοῦ φηγός) κ ἐσήμαινε τόπον ἐκ φηγῶν κατάφυτον. Ὅτι δὲ καὶ πόλις ἀπὸ τῶ δένδρων τούτων ἐπωνομάσθη, οἷον ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ Φηγὸς καὶ ὁ δῆμ τῆς Ἀττικῆς Φηγοῦς ἀπὸ τούτων τὸ ὄνομα ἔλαβε, γνωστόν.

Ἂν ἡ εἰκασία ἡμῶν αὕτη εἶνε ὀρθή, διορθωτέον

Χωρίον δὲ ὀνομαζόμενον Φηγὼν περὶ εἴκοσί που σταδίους τῶν τά φων ἐστὶν ἀπωτέρω τούτων· ⟨ἐν δὲ⟩ Φηγῶνι μνῆμά ἐστι κλπ.

Αὐτ. 13, 1, 1 μέτεστι δὲ αὐτοῦ καὶ Μαντινεῦσιν ⟨οἳ παρέ-υσι⟩ καὶ ἱέρειαν καὶ ἄνδρα ἱερέα.
Οὕτω συμπληροῦμεν τὸ χάσμα.

Αὐτ. 14. 3. Οὐ μὴν ταύτῃ γε ἔτι κάτεισιν ὁ ποταμός, ἀλ-ές τὸ ῥεῦμα ἀπεχώρησεν αὖθις τὸ ἀρχαῖον, καταλιπὼν ἔλυτρον τοῦ Ἡρακλέους [τὸ ἔργον].
Ἔλυτρον ἐνταῦθα εἶνε τὸ ὀρυχθὲν ὑπὸ Ἡρακλέους διὰ μέσου τοῦ ℏου τῶν Φενεατῶν ῥεῦμα τῷ ποταμῷ Ὀλβίῳ. Ὥστε τὸ ἔργον ι σχόλιον παρέμβλητον τοῦ ἔλυτρον.

Αὐτ. 19, 1. οὗτοι οἱ Κυναιθαεῖς τεσσαράκοντα ἀπωτέρω ΰ ⟨Φενεοῦ⟩ σταδίους μᾶλλον οἰκοῦσι.
Οὕτω συμπληροῦμεν εἰκάζοντες ἐκ τῶν ἐν 17, 5 καὶ 19,4 λεγο-ων καὶ γράφομεν σταδίους ἀντὶ τοῦ σταδίοις. Πρβ. 30, 1.

Αὐτ. 22, 5. Γραπτέον ἐπιπέτονται ἀντὶ τοῦ ἐπιπέτανται. πρβ. :. 6 πετομένη.

Αὐτ. 24, 1, 2 ὁ δὲ ἀληθέστατος τῶν λόγων ἐστὶν Ἔρυ-ς τοῦ ἐν Σικανίᾳ δυναστεύσαντος παῖδα εἶναι τὴν Ψωφῖ-, ᾗ ⟨συγγενόμενος Ἡρακλῆς ἄγειν μὲν⟩ ἐς τὸν οἶκον κ ἠξίου, καταλείπει δὲ ἔχουσαν ἐν τῇ γαστὶ παρὰ Λυ-ρτᾳ.
Οὕτω συμπληροῦμεν εἰκάζοντες ἐκ τῶν ἐπιφερομένων.

Αὐτ. 24, 9. Γραπτέον Ἀμφοτερὸς ἀντὶ τοῦ Ἀμφότερος. Ὁ-ως 28, 4, 7 Παραιβάσιον ἀντὶ Παραιβασίον.

Αὐτ. 29, 1 καὶ αὖθις ἐπὶ τὸν Ἀλφειόν ἐν ἀριστερᾷ κατα-ιοντι ἐκ Τραπεζοῦντος οὐ πόρρω τοῦ ποταμοῦ ⟨χωρίον⟩ θος ἐστὶν ὀνομαζόμενον.
Ὅτι ἔγραψεν ὁ Παυσανίας ὡς συμπληροῦμεν, δῆλον ἐκ τῶν ὑπ' αὐ-ὶ τούτου κατόπιν (4,5) λεγομένων·
Γοῦ δὲ χωρίου τοῦ ὀνομαζομένου Βάθους σταδίους ὡς δέκα ἀ-πηκε καλουμένη Βασιλίς.

Αὐτ . . δὲ αὐτὴν διεξελθὼν Μεγάλην πόλιν
σειῶν . . ν Μεγαλοπολιτῶν.
. . . τεον;

. . 3. συνέγραψε δὲ ὁ Πολύβιος οὗτος καὶ ἄλ
. . ν καὶ ὡς Καρχηδονίοις κατέστησαν ἐς πό
. . ἥτις ἐγένετο αὐτοῦ καὶ ὡς ἐγὲ οὐκ ἄνευ
. . ιλων Ῥωμαῖοι ⟨αὐτῶν ἐκράτησαν⟩ Σκιπ
. . ηδονιακὸν ὀνομάζουσι.

— ἐκδόσει τὸ χάσμα σημειοῦται μετὰ τὴν λέξιν Σκιπίων
. . ως νομίζοντες ὅτι πρὸ αὐτῆς ἐξέπεσον λέξεις συνεπ
. . τω. Περὶ τῆς προσωπ. δοτ. ὀργανικῆς πρβ. Θουκ. I.
. . καλ. 392. Ξεν. Ἀν. 6, 4, 27.

. . 31, 1. Τὸ δὲ ἕτερον πέρας τῆς στοᾶς παρέχεται
. . λίου δυσμῶν] περίβολον θεῶν ἱερὸν τῶν μεγάλ
. . περιγραφόμενον σχόλιον τοῦ ἕτερον προῆλθεν ἐκ τῶν
. . 30, 5, 10), ἐν οἷς ἀναγινώσκονται τάδε·

Ταύτης τῆς στοᾶς ἐστὶν ἐγγυτάτω ὡς πρὸς ἥλιον ἀνίσχ
. . Σωτῆρος ἐπίκλησιν Διός.

Αὐτ. 31, 4, 7 ᾠκοδόμηται δὲ καὶ σφίσιν ⟨ἱερὸν⟩ μεγάλ
. . α καὶ ἄγουσιν ἐνταῦθα τὴν τελετὴν ταῖς θεαῖς.

Οὕτως ἐκ τῶν συμφραζομένων εἰκάζοντες συμπληροῦμεν.

Αὐτ. 34, 2, 4 πρὸς δὲ τῷ χωρίῳ [τοῖς Ἄκεσιν] ἕτερ
την ⟨Κερσοκόμον⟩ ὀνομαζόμενον ἱερόν, ὅτι Ὀρέστης
ταῦθα ἐκείρατο τὴν κόμην.

Τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ἐπιβάλλουσι τὰ ἑπόμενα, ὅτι Ὀρέσ
ἐνταῦθα ἐκείρατο τὴν κόμην.

Αὐτ. 37, 2, 4 ἡ δὲ Δέσποινα σκῆπτρόν τε καὶ τὴν καλο
μένην κίστην ἐπὶ τοῖς γόνασιν ἔχει, τῆς δὲ ἔχεται τῇ
ξιᾷ [τῆς κίστης].

Τὸ τῆς κίστης περιφανὲς σχόλιον τοῦ τῆς δέ.

Αὐτ. 40,3, 4. αἱ δὲ ἐκ βοέας ὠμῆς ἱμάντες λεπτοὶ τρόπον ον τινὰ ἀρχαῖον πεπλεγμένοι δι' ἀλλήλων ἦσαν [αἱ μειίχαι].
Τὸ σχόλιον τοῦτο τοῦ ἱμάντες προῆλθεν ἐκ τῶν ἡγουμένων ταῖς ειλίχαις ἔτι ἐπύκτευον.

Αὐτ. 48, 3, 6. ἀντὶ τούτων μὲν τῷ Ἄρει γέγονεν ⟨ἡ⟩ ἐπίληπσις.
Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τὸ ἄρθρον, διότι εἶνε γνωστὴ ὡς προρρηθεῖσα . ἀν. 3, 4. Ἄρεως ἄγαλμα ἐν τῇ Τεγεατῶν ἀγορᾷ—Γυναιθοίναν δὲ ὀνομάζουσιν αὐτόν.

Αὐτ. κατωτ. 4, 6. Γραπτέον ἐς ᾅδου ἀντὶ τοῦ ἐς ᾅδην.

Αὐτ. 49, 1, 2. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Κραύγιδος ἐπὶ παιδὶ ι νηπίῳ [τῷ Φιλοποίμενι] ἐπετρόπευσεν αὐτὸν ἀνὴρ Μαννεὺς Κλέανδρος.
Ἔκβαλε τὸ σχόλιον τοῦ παιδί.

Βοιωτικὰ 3, 4, 7. τὸ δὲ ἄγαλμα κοσμήσαντες ⟨κομίζουσι⟩ ιρὰ τὸν Ἀσωπόν.
Οὕτω τὸ χάσμα δύναται νὰ συμπληρωθῇ.

Αὐτ. 17, 3, 4. Τηνικαῦτα γὰρ ἦν ἀπ' αὐτοῦ λαβόντες γῆν Ἀντιόπης μνήματι ⟨ἐπιθῶσι⟩, Τιθορεεῦσιν οἴσει καρπὸν χώρα, Θηβαίοις δὲ οὐχ ὁμοίως.
Οὕτω συμπληροῦμεν ἐκ τῶν συμφραζομένων εἰκάζοντες.

Αὐτ. 17, 4, 7. Λέγουσιν Ἀντιόπην μανῆναι καὶ ἐκστᾶιν τῶν φρενῶν ἀνὰ πᾶσαν πλανᾶσθαι τὴν Ἑλλάδα, Φῶν δὲ τὸν Ὀρνυτίωνος τοῦ Σισύφου περιτυ⟨χόντα μαθεῖν ιτὰ πύ⟩στιν ἥτις ἦν καὶ ἔχειν γυναῖκα ἰασάμενον.
Οὕτω διορθοῦμεν καὶ συμπληροῦμεν τὸ ἀδιανόητον περιτίθησιν.

Αὐτ. κατ. Τοὺς δὲ παρὰ τὸ Ἀμφίονος μνῆμα λίθους, οἳ

⟨τε⟩ κάτωθεν ὑποβέβληνται μήτε ἄλλως ⟨εἰσὶν⟩ εἰργασμ-
νοι πρὸς τὸ ἀκριβέστατον, ἐκείνας εἶναί φασι τὰς πέτρα
αἳ τῇ ᾠδῇ τοῦ Ἀμφίονος ἠκολούθησαν.

Οὕτω συμπληροῦμεν τὸ χωρίον.

Αὐτ. 18, 1. Τυδέα ὁ Μελάνιππος οὗτος καὶ ἀδελφῶν τῶ
Ἀδράστου Μηκιστέα ἀπέκτεινε καὶ οἱ καὶ αὐτῷ τὴν τελε
τὴν ὑπὸ Ἀμφιαράου γενέσθαι λέγουσι.

Ἐγράψαμεν ὑπὸ Ἀμφιαράου ἀντὶ τοῦ ὑπὸ Ἀμφιαράῳ.

Αὐτ. 24, 3. Κωπῶν δὲ ἐν ἀριστερᾷ σταδίους προελθόν
ὡς δώδεκά εἰσιν Ὄλμωνες, Ὀλμωνέων δὲ ἑπτά που στα
δια Ὕηττος ἀφέστηκε, κῶμαι νῦν τε οὖσαι καὶ εὐθὺς
ἀρχῆς.

Γραπτέον Ὀλμώνων ἀντὶ τοῦ Ὀλμωνέων, ἀφ' οὗ περὶ τῆς κ
μης πρόκειται ὁ λόγος καὶ οὐχὶ περὶ τῶν κατοίκων. Πρβ. καὶ 34.

Ἀφικομένῳ δὲ πρὸς αὐτὸν Ἄλμῳ τῷ Σισύφου δίδωσ
οἰκῆσαι τῆς χώρας οὐ πολλήν. καὶ ἡ κώμη τότε ἐκλή
Ἄλμωνες ἀπὸ τοῦ Ἄλμου τούτου· χρόνῳ δὲ ἐξενίκησ
ὕστερον ὄνομα εἶναι τῇ κώμῃ Ὄλμωνας.

Αὐτ. 27, 5. ὅ φασιν — Ἡρακλέα ταῖς θυγατράσι πεντ
κοντα [illegible] ταῖς Θεσπίου συγγενέσθαι πάσαις πλὴν μι
ἐν τῇ αὐτῇ νυκτί· ταύτην δὲ οὐκ ἐθελῆσαί οἱ [τὴν μίαν
[illegible] ἐπὶ τούτῳ. καταφρονηθῆναι
[illegible] παρθένον πάντα αὐτὴν τὸν βίον
[illegible]

Οὕτω [illegible] τὸ χάσμα νὰ συμπληρωθῇ.

Αὐτ. [illegible] πεποίηται ⟨ἄλλων τε
[illegible]
[illegible]

Αὐτ. [illegible] τοῖς ἐντὸς οὗ ἀδύτου
[illegible] τρόπος ἐστίν, ὅτῳ διδάσκ

:ὰ μέλλοντα, ἀλλά πού τις καὶ εἶδε καὶ ἄλλος ἤκουσε.
ομίζοντες ὅτι τὰ τελευταῖα δὲν ὑγιαίνουσι διορθοῦμεν ὧδε καὶ στί-
μέσην στιγμὴν πρὸ τοῦ ἀλλά· ἄλλα πού τις γὰρ εἶδε καὶ
ος ἤκουσεν.

.τ. 40 2. Σάων—εἶδεν ἐσμὸν μελισσῶν ⟨πετόμενον· κε-
ι οὖν ταύταις⟩ ὅποι ποτ' ἂν ἀποτράπωνται καὶ αὐτοὺς
θαι. Αὐτίκα δὴ τὰς μελίσσας ἐς τοῦτο ἐσπετομένας ὁ-
ῆς γῆς καὶ συνεσ⟨έπ⟩εται σφίσιν ἐς τὸ μαντεῖον.
ὕτω νομίζομεν συμπληρωτέον τὸ χωρίον.

ὑτ. 40, 4, 8 ἐπελθόντα δέ φασιν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου λέ-
ι ἀνατρέψαι τε τὸ τρόπαιον ἀφανισθῆναι.
ορθωτέον, ἐπελθόντα δέ φασιν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου λέοντα,
τρέψαντα τὸ τρόπαιον ἀφανισθῆναι.

ωκικὰ 1, 3, 7. Ἀντὶ τούτου μὲν ἅπαντα τὰ ἀνάλγητα
λεύματα ἀπόνοια ὑπὸ Ἑλλήνων ὀνομάζεται Φωκική.
ραπτέον Ἀπὸ ἀντὶ τῆς Ἀντί.

.ὑτ. 1, 4, 9 τήν τε σωτηρίαν [οὐκ ἐν βεβαίῳ] σφίσιν ἑώ-
σαλεύουσαν.
Ὁ οὐκ ἐν βεβαίῳ εἶνε σχόλιον τοῦ σαλεύουσαν.

ὑτ. 8, 5, 9. Ἐκ δὲ τοῦ γυμνασίου τὴν ἐς τὸ ἱερὸν ἀνι-
ι ἔστιν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ τὸ ὕδωρ τῆς Κασταλίας ⟨ψυ-
ν⟩ καὶ πιεῖν ἡδύ.
Ο πρὸ τοῦ πιεῖν καὶ δεικνύει ὅτι ἐξέπεσέ τι ἐπίθετον. Ὡς τοι-
ν δ' ὑμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐξέπεσε τὸ ψυχρόν.

ὑτ. 9, 1. Τῷ βάθρῳ δὲ τῷ ὑπὸ τὸν ἵππον [τὸν δούρειον].
Ἐκβλητέον τὸ σχόλιον τοῦ ἵππον, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἡγουμένων
), 11 χαλκοῦν ἵππον, τὸν δούρειον δῆθεν.

ὑτ. 11. 1. Χρήματα δὲ οὔτε ἐνταῦθα ἴδοις ἂν οὔτε ἐν
ῳ ⟨τῳ⟩ τῶν θησαυρῶν.

Αὐτ. 12, 1 ἐπὶ ταύτῃ Δελφοὶ στᾶσάν φασιν ᾆσαι τοὺς χρ σμοὺς ὄνομα Ἡροφίλην, Σίβυλλαν δὲ ἐπίκλησιν ⟨τὴν νε τέραν οὐ⟩ τὴν πρότερον γενομένην.

Οὕτω συμπληροῦμεν ἐκ τῶν συμφραζομένων εἰκάζοντες.

Αὐτ. 14, 2, 2. Κύκνον παῖδα εἶναι Ποσειδῶνος καὶ βα λεύειν φασὶν ἐν Κολώναις· αἱ δὲ ᾠκοῦντο ἐν τῇ γῇ τῇ Τρ άδι [αἱ Κολῶναι].

Ἐκβλητέον τὸ παρέμβλημα αἱ Κολῶναι.

Αὐτ. κατ. Διήμαρτε γὰρ ἐρασθεῖσα τοῦ Τέννου, ψεύδετ πρὸς τὸν ἄνδρα ὡς αὐτὴ μὲν οὐκ ἐθέλουσα, τὸν δὲ αὐ [Τέννην] συγγενέσθαι θελήσαντα.

Πρόδηλον τὸ παρέμβλημα.

Αὐτ. 22, 1 ἔς τε οὖν τὴν Οἴτην ἀναβήσεσθαι κατὰ τ ἀτραπὸν ἤλπιζον καὶ ἅμα προσέσεσθαί σφισιν ἐν παρέρ τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ⟨ἐνδόντος τοῦ⟩ τὴν φρουρὰν ⟨ἐπιτετ⟩ρα μένου Τελεσάρχου.

Οὕτω νομίζομεν διορθωτέον καὶ συμπληρωτέον.

Αὐτ. 22, 5, 10 καὶ Ἀκιχώριον μὲν κ α τ έ λ ι π ε ν ἐπὶ στρατιᾷ προειπών, ἐπειδὰν περιλάβωσιν αὐτοὶ τὸ Ἑλλην κόν, τηνικαῦτα καὶ ἐκείνοις ἐφόδου καιρὸν εἶναι.

Ἐγράψαμεν κατέλιπεν ἀντὶ τοῦ κατέλειπεν. Ὁμοίως γραπτ καὶ ἐν 23, 2, 13.

Αὐτ. 23, 9, 14 ἐγένετο δὲ τῶν Κελτῶν ⟨ἡ⟩ στρατεία ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ ἀπώλεια.

Ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ ἄρθρον ἡ πρὸ τοῦ στρατεία, δεικνύ καὶ τὸ ἑπόμενον σύναρθρον οὐσιαστικὸν ἡ ἀπώλεια.

Αὐτ. 29, 1. Τῶν δὲ ἤδη μοι κατειλεγμένων εἰσὶν ἀνωτέρ τούτων ἱερεῖα οἱ ἑταῖροι τοῦ Ὀδυσσέως Περιμήδης καὶ Ε ρύλοχος φέροντες· τὰ δέ ἐστι μέλανες κριοὶ [τὰ ἱερεῖα].

Ἐκβάλε τὸ παρέμβλημα.

ιὐτ. 29, 3, 5 ὑπὸ δὲ τὴν Φαίδραν ἐστὶν ἀνακεκλιμένη ῶρις ἐπὶ τοῖς Θυίας γόνασιν.

Ἐγράψαμεν τοῖς ἀντὶ τοῦ τῆς. πρβ. 31, 10 ἐν τοῖς Νομίας ᾽ασιν.

ιὐτ. κατωτέρω. Ἐκβλητέον τὸ σχόλιον τῇ Θυίᾳ καὶ κατ. 7 τὴν ᾳάραν.

ιὐτ. 29, 3, 7. ἥ τε Σαλμωνέως θυγάτηρ ἐπὶ πέτρας καθε- ιένη καὶ Ἐριφύλη παρ' αὐτήν ἐστιν ἑστῶσα, διὰ μὲν ῦ χιτῶνος ἀνέχουσα ἄκρους παρὰ τὸν τράχηλον ὺς δακτύλους, τοῦ χιτῶνος δὲ ἐν τοῖς κοίλοις εἰκά- ; τῶν χειρῶν ἐκεῖνον τὸν ὅρμον αὐτὴν ἔχειν.

ιορθωτέον καὶ συμπληρωτέον.

ιτε Σαλμωνέως θυγάτηρ ἐπὶ πέτρας καθεζομένη καὶ Ἐρι- .η παρ' αὐτήν ἐστιν ἑστῶσα τῇ μὲν τὸν χιτῶνα ἀνέ- σα ἄκροις παρὰ τὸν τράχηλον τοῖς δακτύλοις, ι〉 τοῦ χιτῶνος δὲ ἐν τοῖς κοίλοις εἰκάσεις 〈τῆς ἑτέρας〉 ' χειρῶν ἐκεῖνον τὸν ὅρμον αὐτὴν ἔχειν.

ιὐτ. 32, 1. Τοῦ περιβόλου δὲ τοῦ ἱεροῦ θέατρον ἔχεται ς ἄξιον· ἐπαναβάντι δὲ ἐκ τοῦ περιβόλου . . . Διονύσου ἰγαλμα ἐνταῦθα Κνιδίων ἐστὶν ἀνάθημα. Στάδιον δέ σφι- ἀνωτάτω τῆς πόλεως τοῦτό ἐστιν.

ὑμπληρωτέον καὶ διορθωτέον ὧδε·

'οῦ περιβόλου δὲ τοῦ ἱεροῦ θέατρον ἔχεται θέας ἄξιον. νύσου δὲ ἄγαλμα ἐνταῦθα Κνιδίων ἐστὶν ἀνάθημα. Ἐπα- άντι δὲ ἐκ τοῦ περιβόλου 〈εὑρήσεις ἕτερον οἰκοδόμημα〉. .διον δέ σφισιν ἀνωτάτω τῆς πόλεως τοῦτό ἐστιν.

ιὐτ. 32, 2, 3 σπηλαίων δὲ ὧν εἶδον θέας ἄξιον μάλιστα ίνετο 〈τοῦτο〉 εἶναί μοι.

Οὕτω συμπληρωτέον.

ιὐτ. 32, 5, 7. Ἀπὸ δὲ τοῦ Κωρυκίου χαλεπὸν ἤδη καὶ ὶρὶ εὐζώνῳ πρὸς τὰ ἄκρα ἀφικέσθαι τοῦ Παρνασοῦ· τὰ

δὲ νεφῶν τέ ἐστιν ἀνωτέρω [τὰ ἄκρα] καὶ αἱ Θυιάδες ἐπ τούτοις τῷ Διονύσῳ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι μαίνονται.

Ἔκβαλε τὸ σχόλιον.

Αὐτ. 32, 9, 13. Τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ περὶ τεσσαράκοντ ἀπέχει σταδίους περίβολος καὶ ἄδυτον ἱερὸν Ἴσιδος.

Γραπτέον· Τοῦ δὲ Ἀσκληπι⟨εί⟩ου ἀντὶ τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ

Αὐτ. 34, 4.7. ἡ δὲ ὁδὸς ἐπὶ ⟨τοῦτο⟩ τοσοῦτον ἀναντεστέρ ὡς ἀνιᾶν τε μηδὲν καὶ λεληθέναι μᾶλλον αὐτῆς τὸ ἄναντες

Οὕτω συμπληροῦμεν.

Αὐτ. 36, 3, 6. Κεῖται μὲν δὴ ἡ πόλις κατὰ Μεδεῶνος τ ἐρείπια· ἐδήλωσα δὲ ἀρχομένης τῆς ἐς Φωκέας ⟨ἱστορια τὴν πόλιν ταύτην ὅτι κατεσκάφη διὰ τὸ⟩ ἐς τὸ ἱερὸν ἀσε βῆσαι τὸ ἐν Δελφοῖς.

Οὕτω δύναται νὰ συμπληρωθῇ τὸ χάσμα· πρβ. 10. 3, 2.

Αὐτ. 37, 5, 7. οἱ μὲν ὑπὸ ἀπαύστου τῆς διαρροίας ἐξελ πον [οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους] τὴν φρουράν.

Ἔκβαλε τὸ σχόλιον.

Αὐτ. 38. 2. ὁ δὲ τὸν ἀσφόδελον φύεσθαι πολὺν καὶ ἀν θοῦντα ⟨ἀοίκητον ποιεῖν τὴν χώραν⟩ ὑπὸ τῆς ὀσμῆς.

Οὕτω συμπληρωτέον τὸ χάσμα.

Αὐτ. 38. 2. 7. οἵτινες δὲ θεῶν εἰσιν οἱ Ἄνακτες παῖδες οὐ κατὰ ταὐτά ἐστιν εἰρημένον, ἀλλὰ ⟨οἱ μὲν⟩ εἶναι Διο σκούρους, οἱ δὲ Κουρῆτας, οἱ δὲ πλέον τι ἐπίστασθαι νο μίζοντες Καβείρους λέγουσι.

Ἀναγκαῖον τὸ ἐκπεσὸν οἱ μέν.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ

ΚϚ'.

Πασίγνωστον εἶναι ὅτι ἐν τῷ τελευταίῳ τῆς ἐλευθέρας τῶν Ῥωμαίων πολιτείας αἰῶνι τρεῖς διεκρίνοντο ἐν Ρώμῃ κοινωνικαὶ τάξεις, Συγκλητική, ἥτις περιελάμβανε πάντας τοὺς ἐν τῇ συγκλήτῳ ἑδρεύτας καὶ τοὺς τούτων υἱούς, ἡ ἱππάς, ἥτις περιελάμβανε τοὺς ἄλους εὐπόρους πολίτας τοὺς ὑπὲρ τὰς 10 μυριάδας δραχμῶν τετιμηους, καὶ τέλος ὁ λοιπὸς ὅμιλος τῶν ἧττον εὐπόρων πολιτῶν. Τούτων ν τάξεων ἡ μὲν πρώτη διεκρίνετο ἀνέκαθεν καὶ ὡς πολιτικὴ τάξις ε μόνη ἐπιτετραμμένη δημόσιά τινα λειτουργήματα καὶ ἐξαιρέτων ῶν τιμῶν ἀπολαύουσα. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν τοῦ Γαΐου Γράγχου χρόνων ρὰ ταύτην τὴν πολιτικὴν τάξιν ἐνεκρίθη ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἑτέρα ὅκριτος τάξις, ἡ ἱππάς, ἥτις ὡσαύτως ἐπλεονέκτει τῶν λοιπῶν λιτῶν, τῶν εἰς μηδετέραν τῶν εἰρημένων τάξεων τελούντων, τοῦτο ν ἅτε ἐπιτετραμμένη δημοσίαν τινὰ λειτουργίαν, ἧς ἐκεῖνοι ἀπεείοντο, τοῦτο δὲ ὡς ἀπολαύουσα ἐξαιρέτων τινῶν τιμῶν. Ἦτο δέ, ; γνωστόν, ἡ δημοσία λειτουργία, ἧς ὁ πολὺς ὅμιλος ἦτο ἀποκεκλειένος, ἡ δικαστική, ἣν μέχρι μὲν τῶν τοῦ Γράγχου χρόνων μόνοι οἱ γκλητικοὶ ἤσκουν, τὸ ἐντεῦθεν δὲ μέχρι μέν τινος μόνοι οἱ ἱππεῖς, τερον δὲ μετὰ τῶν συγκλητικῶν καὶ τρίτης τινὸς τάξεως πολιτῶν, τινες ἐκαλοῦντο tribuni aerarii. καὶ οἱ ἱππεῖς. Αἱ δὲ ἐξαίρετοι τῶν πέων τιμαὶ ἦσαν ἄλλαιτε καὶ μάλιστα τὸ ἐν ἰδίῳ τόπῳ θεᾶσθαι τὰ μόσια θεάματα, οἷος ἦν ἐν τῷ θεάτρῳ ὁ ὑπὸ τῶν πρώτων δεκατεσρων ξύλων κατεχόμενος, οἱ XIV ordines. Ζητεῖται νῦν ἂν ἅπαν: οἱ τὴν κοινωνικὴν τῶν ἱππέων τάξιν, τὸν ordinem equestrem οτελοῦντες, τ. ἔ. ἅπαντες οἱ ὑπὲρ τὰς 10κις μυρίας δραχμὰς τετιμένοι, ἀνῆκον εἰς τὴν δευτέραν πολιτικὴν τάξιν, τὴν ἰδίας ἐν τῇ ποτεία λειτουργίας ἐπιτετραμμένην καὶ ἐξαιρέτων τιμῶν ἀπολαύουσαν. Μέχρι μὲν τῶν ἐσχάτων χρόνων ἐκράτει ἡ δόξα, ὅτι ἅπαντες οἱ τὸ

ἱππικὸν τίμημα τετιμημένοι ἐπίτιμοι πολῖται μετεῖχον τῶν τῇ δευτέρᾳ πολιτικῇ τάξει προςηκόντων ἐν τῇ πολιτείᾳ πλεονεκτημάτων καὶ ἐξαιρέτων τιμῶν.

Ἀλλ' οὐ πρὸ μικροῦ ἡ δόξα αὕτη ἀπεδοκιμάσθη, νέα δὲ τοῦ προκειμένου ζητήματος λύσις προετάθη, καθ' ἣν οὐχὶ πάντες οἱ τὸ ἱππικὸν τίμημα τετιμημένοι, ἀλλὰ τμῆμά τι τούτων, οἱ τοὺς 18 ἱππικοὺς λόγους τῆς τῷ Σερουΐῳ Τυλλίῳ ἀποδιδομένης πολιτικῆς τε καὶ στρατιωτικῆς τῶν Ρωμαίων συντάξεως ἀποτελοῦντες, οἱ equites equo publico, οἱ ἄλλως equites illustres καλούμενοι (1), οὗτοι μόνοι ἀπετέλουν τὴν πολιτικὴν τῶν ἱππέων τάξιν, εἰς ἣν ἀνῆκον τὰ προειρημένα ἐν τῇ πολιτείᾳ πλεονεκτήματα καὶ αἱ ἐξαίρετοι τιμαί (2).

Ἡ γνώμη αὕτη καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη πολὺ ἔχει τὸ πιθανόν, διότι τί πιθανώτερον ἢ ὅτι οἱ πολῖται ἐκεῖνοι οἱ ἐν τῷ πολιτικῷ καλουμένῳ στρατεύματι ἰδίαν ἀποτελοῦντες μοῖραν, τοὺς ἱππικοὺς λόγους, καὶ ἄλλως ἐν τῇ πολιτείᾳ ἰδίαν ἀπετέλουν τάξιν. Διὰ τοῦτο ἀσμένως θὰ ἀπεδεχόμεθα αὐτήν, ἂν μὴ ὑπῆρχον ἰσχυροὶ λόγοι ἀναγκάζοντες ἡμᾶς νὰ ἐμμείνωμεν τῇ καθεστώσῃ ὑπολήψει, καθ' ἣν οἱ Gracchani equites, τ. ἐ. οἱ διὰ τῆς τοῦ Γ. Γράγχου μάλιστα νομοθεσίας εἰς ἰδίαν πρόκριτον ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν διακριθέντες ἱππεῖς, ἦσαν οὐχὶ μόνοι οἱ τοὺς 18 ἱππικοὺς λόγους ἀποτελοῦντες 1800 ἱππεῖς, ἀλλ' ἅπαντες οἱ τὸ ἱππικὸν τίμημα ἔχοντες ἐπίτιμοι πολῖται. Τὰ τεκμήρια ταῦτα τὰ πείθοντα ἡμᾶς τοῦτο εἰσὶ τάδε.

1ον Οἱ 18 ἱππικοὶ λόγοι πλὴν ἴσως τῶν ἐν αὐτοῖς συγκλητικῶν, οὓς ὅμως ὁ Γράγχος ἀπέκλεισε τοῦ δικάζειν, ἀπετελοῦντο ἐκ νεωτέρων, adulescentulorum (Q. Cic. pet. cons. 33), οἵτινες δὲν ἦσαν ἐπιτήδειοι νὰ δικάζωσι σπουδαιοτάτας δίκας, οἷαι ἦσαν αἱ τοὺς ἄρξαντας εὐθύνουσαι, ὧν μάλιστα δικῶν ἕνεκα ὁ Γράγχος μετήνεγκεν ἐκ τῶν συγκλητικῶν ἐπὶ τοὺς ἱππέας τὰ δικαστήρια. Δὲν εἶναι ἄρα πιθανὸν ὅτι ὁ Γράγχος ἐκ μόνων τοιούτων νεανίσκων ἀπετέλεσε τὰ νέα δικαστήρια.

2ον Οἱ 18 ἱππικοὶ λόγοι ἅτε ὑπὸ τῶν τιμητῶν ἑκάστοτε συμπληρούμενοι συνέκειντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ νεανίσκων εἰς τοὺς ἀριστοκρατικοὺς ἀνηκόντων οἴκους. Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ δικαστικὸς

(1) Δίων Κάσσιος (74, 4) καλεῖ αὐτοὺς ἐλλογίμους.
(2) Mommsen R. Str. III³ σ. 521 καὶ 530.

τοῦ Γράγχου νόμος, ὁ τῆς ἀριστοκρατίας τὴν δύναμιν προωρισμένος νὰ συντρίψῃ, παρεδίδου τὰ δικαστήρια τοῖς νεωτάτοις καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑβριστοτάτοις τῶν ἀριστοκρατικῶν;

3ον Ὁ Ἀππιανὸς τοὺς Γραγχείους δικαστὰς δηλῶν λέγει (Ἐμφ. Α. 22) τοὺς καλουμένους ἱππέας. Τὴν φράσιν ταύτην ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ μεταχειρίζεται πρὸς δήλωσιν οὐχὶ τῶν 1800 ἐκείνων ἱππέων, ἀλλ' ἁπάντων τῶν ἐχόντων τὸ ἱππικὸν τίμημα. Λέγει δηλ. (Αὐτ. 103) ὅτι ὁ Σύλλας ἀνεῖλεν «ἀπὸ τῶν καλουμένων ἱππέων δισχιλίους καὶ ἑξακοσίους».

4ον Τέλος περίεργος εἶναι καὶ ἡ σύμπτωσις, καθ' ἣν ὅτε Κικέρων (Verr. Act. I, § 38) καὶ ὁ Τάκιτος (Ann. XII, 60) περὶ τῶν Γραγχείων δικαστῶν λόγον ποιούμενοι καλοῦσιν αὐτοὺς equestrem ordinem, τ. ἔ. τοῦτ' αὐτὸ τὸ ὄνομα, ᾧ χρῆται ὁ Κόϊντος Κικέρων (pet. cons. § 33) ἵνα διακρίνῃ τὴν ὅλην τάξιν τὴν περιλαμβάνουσαν ἅπαντας τοὺς τὸ ἱππικὸν τίμημα ἔχοντας πολίτας τῶν κυρίως ἱππέων τῶν εἰς τοὺς 18 ἱππικοὺς λόχους ἀνηκόντων.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται ὅτι τὸ κυριώτατον ἐν τῇ πολιτείᾳ προτέρημα τῆς ἱππάδος τάξεως, ἡ τοῦ δικάζειν ἐξουσία, ἀνῆκεν οὐχὶ εἰς μόνους τοὺς τῶν 18 λόχων ἱππέας, ἀλλ' εἰς ἅπαντας τοὺς τὸ ἱππικὸν τίμημα ἔχοντας ἐπιτίμους πολίτας.

Καὶ τῶν τιμῶν δέ, δι' ὧν ἐν τῇ πολιτείᾳ διεκρίνετο ἡ ἱππάς, ἡ κυριωτάτη, ἡ τοῦ θεᾶσθαι ἐν τοῖς δέκα καὶ τέσσαρσι πρώτοις ξύλοις, ἀνῆκεν οὐχὶ εἰς μόνους τοὺς τῶν 18 λόχων ἱππέας, ἀλλ' εἰς ἅπαντας τοὺς τὸ ἱππικὸν ἔχοντας τίμημα. Τοῦτο δηλοῖ σαφῶς ὁ Ὁράτιος λέγων (Epist. I, 1, 58):

Si quadringentis sex septem milia desunt, plebs eris;
.....Roscia, dic sodes, melior an puerorumst?

καὶ κατωτέρω

rem facias rem,
Si possis, recte, si non, quocumque modo rem,
ut propius spectes lacrimosi poemata Pupi.

Ταῦτα λέγων ὁ ποιητὴς δηλοῖ ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ τῶν 40κις μυρίων σηστερτίων τίμημα, τ. ἔ. τὸ ἱππικόν, ἀπαιτεῖται ἵνα τις ἀξιωθῇ τῆς ἐν θεάτρῳ προεδρίας. Τοῦτ' αὐτὸ δηλοῖ καὶ ὁ Σουητώνιος, καθ' ὃν (Aug. 40) ὁ Αὔγουστος ἀπεφήνατο ὅτι δὲν εἶναι ἄξιοι ποινῆς οἱ θεώμενοι

[illegible] ἐν [illegible] Χ. [illegible] δὲ τὸ ἱππικὸν τίμημα, ἐάνποτε εἴτε αὐτ[illegible] εἴτε [illegible] [illegible] ὅθεν παράδοξον γίνεται ὅτι [illegible] [illegible] τῆς [illegible] ἐν τῷ θεάτρῳ προεδρίας ἦτο τὸ τιμη[illegible]

Τῆς [illegible] καὶ τοῦτο τὸ γενικώτερον ἐπιχείρη[illegible] ὅτι [illegible] Γράκχου [illegible] ἱππεῖς ἦσαν πάντως [illegible] τοῦ Γράκχου πολιτείαν ζηλώσας Σ[illegible] [illegible] Ἀλλ' ὁ Σύλλας, ὡς πολλαχόθεν [illegible] [illegible] τῶν [illegible] λόγων ἀριστοκρατικοὺς νεανίσκ[illegible] [illegible] πολιτῶν τῶν ἔξω τῆς [illegible] τάξεως [illegible] καὶ τούτων τὴν δύναμιν, ὡς ἠδύνα[illegible] [illegible] καὶ [illegible] διὰ τοῦ δικαστικοῦ νόμου τοῦ Γράκχου [illegible] ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν ἀναχθέντες.

ΚΖ.

Κατὰ [illegible] Χ. ἔτει ἐν Ῥώμ[illegible] » [illegible] διὰ φυλακῆς [illegible] » [illegible] καὶ οἱ ἀγορανόμοι [illegible] » [illegible] ταῦτα ἔπραττον καὶ [illegible] » [illegible] ἐγένετο.

[illegible] τῆς [illegible] Διότι ζητεῖται [illegible] ὅτι οἱ ταμίαι καὶ [illegible] τῶν ἐν τῷ μεγίστῳ καὶ [illegible] τῷ ἐν τῷ ταμιείῳ ἀποκειμένων [illegible] τὴν τῶν δογμάτων [illegible] ἦσαν [illegible] τῶν ἀρχαίων [illegible] τούτων [illegible] τοῖς ταμίαις τῶν ἐν τῷ ταμιείῳ [illegible] τὴν [illegible] [illegible] Χ. [illegible] οἱ ταμίαι οἱ μόνοι τῶν δημοτῶν [illegible] τὸ τοῦ Δίωνος [illegible]

[illegible] πρῶτον μὲν ὅτι [illegible]

ιανεστέρων ἀγορανόμων εἶναι μεμαρτυρημένον ὅτι συνεπεμελοῦντο ταμίαις τῶν δημοσίων γραμμάτων, καὶ οὗτοι δὲ ἐξ ἀσφαλῶν ιτηρίων συνάγεται ὅτι ἤδη ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς ἐλευθέρας πολι-ς χρόνοις ἦσαν ἀφῃρημένοι τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην ἐπιτετραμ-ην ἤδη μόνοις τοῖς ταμίαις, ὥςτε καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο τὸ ὑπὸ Δίωνος ἱστορούμενον, ἦτο ἤδη τὸ ἐν τῷ ταμιείῳ γραμματοφυ-ιον μόνοις τοῖς ταμίαις ἐπιτετραμμένον. Πῶς λοιπὸν λέγει ὁ Δίων τότε πρῶτον «τοῖς ταμίαις τὰ δόγματα διὰ φυλακῆς ποιεῖσθαι ιεύσθη»; Ἔπειτα δὲ παρατηροῦμεν ὅτι διὰ τῆς προειρημένης ἐξη-εως δὲν ἑρμηνεύεται ἡ τῶν δημάρχων μνεία, τοῦ λόγου ὄντος περὶ ἐν τῷ ταμιείῳ γραμματοφυλακίου, εἰς ὃ οὐδεμίαν ἠδύναντο νὰ σιν οἱ δήμαρχοι εἴςοδον.

Καθ' ἡμᾶς τὸ πρᾶγμα ἔχει ὧδε: Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ 449 Χ. ἀντίγραφον ἐπίσημον τῶν κεκυρωμένων συγκλητικῶν δογμάτων γετο καὶ εἰς τὸ τῆς Δήμητρος ἱερόν, οὗ τὴν ἐπιμέλειαν εἶχον οἱ iles plebis οἱ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλούμενοι δημοτικοὶ ἀγορα-μοι. Αἴτιον τούτου ἦτο ὅτι τὰ Συγκλητικὰ δόγματα τότε μόνον ἦσαν ια, ἐὰν μηδεὶς ἐνίστατο τῶν δικαιουμένων τοῦτο ποιεῖν ἀρχόντων. σαν δ' οἱ μάλιστα καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀσκοῦντες δήμαρχοι. Διὰ τοῦτο τούτοις μάλιστα διέφερεν ὅπως μηδὲν δόγμα ἔγηται εἰς τὸ δημόσιον γραμματοφυλάκιον, πρὶν βεβαιωθῇ ὅτι ς τοῦτο δὲν ἦτο γεγενημένη ἔνστασις. Ἐπειδὴ δὲ τὰ εἰς τὸ ἐν τῷ οσίῳ ταμιείῳ γραμματοφυλάκιον εἰςαγόμενα δόγματα δὲν ἠδύ-ντο οἱ δήμαρχοι νὰ ἐξελέγξωσι, κατέστη ἀναγκαῖον, ἵνα ἑκάστου ν εἰς τὸ ταμιεῖον εἰςαγομένων δογμάτων ἀντίγραφον εἰςάγηται καὶ τὸ ἐν τῷ τῆς Δήμητρος ἱερῷ γραμματοφυλάκιον, οὗ ἐπεμελοῦντο οἱ aediles plebis ἐπεστάτουν δ' ὅμως καὶ οἱ ἁπάντων τῶν τῆς ήδους πραγμάτων προστάται, οἱ δήμαρχοι. Οὕτω μόνον εἶναι δυ-τὸν νὰ νοηθῇ ὁ λόγος, δι' ὃν τῷ 449 π. Χ., καθ' ἃ εἴρηται, ἐνο-θετήθη ἵνα τὰ δόγματα εἰςάγωνται καὶ εἰς το τῆς Δήμητρος ἱερόν. Οὕτω λοιπὸν παρὰ τὸ μέγα τῆς ὅλης πόλεως γραμματοφυλάκιον τὸ ἅπαντα τὰ δημόσια γράμματα περιέχον, τὸ ἐν τῷ ταμιείῳ ὑπῆρχε δεύτερον, ἐν ᾧ μόνα τὰ συγκλητικὰ δόγματα περιείχοντο, οὗ ν ἐπιμέλειαν εἶχον οἱ ἀγορανόμοι τῶν δημάρχων ἐπιστατούντων. ῦτο λοιπὸν τὸ γραμματοφυλάκιον κατηργήθη τῷ 11 π. Χ. ἔτει,

οὗ γενομένου μόνον γραμματοφυλάκιον τῆς πόλεως ἀπελείφθη τὸ ἐν τῷ ταμιείῳ, μόνοι δὲ γραμματοφύλακες τῆς πόλεως ἀπέβησαν οἱ ταμίαι. Τοῦτο δὲ νοεῖ λέγων ὁ Δίων ὅτι «τοῖς ταμίαις τὰ δόγματα τὰ ἑκάστοτε γιγνόμενα διὰ φυλακῆς ποιεῖσθαι ἐκελεύσθη».

Ἐνταῦθα, ἐάν τις ἐρωτήσῃ διὰ τί ἐν τοῖς τότε χρόνοις οἱ δήμαρχοι καὶ οἱ ἀγορανόμοι ἀπέβησαν ἀμελεῖς τῶν δογμάτων φύλακες, ἀποκρινόμεθα τὸ ἐρωτώμενον λέγοντες ὅτι καταλυθείσης τῆς ἐλευθέρας πολιτείας ἡ δημαρχία ἀπέβαλεν ἔργῳ τὰ κυριώτερα μέρη τῆς ἑαυτῆς ἐξουσίας. Ἐν τούτων ἦτο καὶ τὸ πρὸς τὰ τῆς Συγκλήτου δόγματα ἐνίστασθαι, ὃ οἱ δήμαρχοι ἐν τοῖς τότε χρόνοις, εἴποτε ἐποίησαν, οὐχὶ αὐτοβούλως, ἀλλὰ πάντως κατὰ γνώμην τοῦ αὐτοκράτορος ἐποίησαν. Διὰ τοῦτο οἱ δήμαρχοι ἐν τοῖς τότε χρόνοις οὐδένα λόγον ἔτι εἶχον, ἵνα ἐπιτηρῶσιν ὅπως μηδὲν τῶν συγκλητικῶν δογμάτων, ὧν ἡ κύρωσις δὲν ἀνῆκεν ἔτι εἰς αὐτούς, παραχαράττηται.

ΣΠΥΡ. ΒΑΣΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΕΩΤΑΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΤΩΝ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΑΚΩΝ

(Συνέχεια. Ἴδε Ἀθηνᾶς Τόμ. Ι', σελ. 469-482).

Σελ. (Βερναρδ.) 4, 7 (613 B): «Εὖγ', εἶπε, νὴ τὸν Διόνυσον ἐξώμνυτο τὸν λόγον, εἰ τοιαύτας ἔμελλε περαίνειν περιόδους, εἰς ἔμελλε Χαρίτων ἀνάστατον γενήσεσθαι συμπόσιον».

Ὁ Βερναρδάκης ἐρωτᾷ εἰ γραπτέον: τὸ συμπόσιον. Τότε ἡ σύνταξις ἔσται: «τὸ συμπόσιον ἔμελλε γενήσεσθαι ἀνάστατον Χαρίτων». Ἀλλὰ τί σημαίνει: γίνομαι ἀνάστατός τινος; ἢ ὑπό τινος; ἐλέχθη ποτὲ τὸ τοιοῦτο; Φανερὸν εἶναι ὅτι ἡ σύνταξις ἔχει ὧδε: «εἰς ἔμελλε Χαρίτων συμπόσιον γενήσεσθαι ἀνάστατον = δι' ὧν θα

γίνοντο ἀνάστατοι, θὰ ἐτρέποντο εἰς φυγὴν συμποσιάζουσαι Χάιτες, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἄνθρωποι χαρίεντες καὶ ἀστεῖοι».

42, 19 (627 A): «τοῦτο γ', εἶπε, τῶν γεωδῶν Ἀριστοτέλης πάλι διαλέλυκε».

Τὸ τῶν γεωδῶν ἑρμηνεύει ὁ Βερναρδ. *ex terrestibus quaetionibus*. Κατὰ ταῦτα, ἐπειδὴ μικρὸν κατωτέρω κεῖται: «τῇ θαλίττῃ τὸ παχὺ καὶ γεῶδες ἐνδιέσπαρται», δυνάμεθα τὰς *quaestioes terrestres* νὰ ὀνομάσωμεν οὐ μόνον γεώδεις, ἀλλὰ καὶ αχείας!!!

45, 11 (628 A): «τῇ Λεοντίδι (sic) φυλῇ τὸν χορὸν διατάξας ίκησε».

Ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἦν καὶ ὁ τὸν ορὸν διδάσκων, δι' ὃ καὶ διδάσκαλος ἐκαλεῖτο, ἤκασεν ὁ Doehner ιδάξας. Ἀλλ' ὁ ἐκδότης εὑρίσκει τὸ διατάξας ὀρθὸν παραπέμπων ; Ἀθηναίου 453 c, ἔνθα κεῖνται τάδε: «ὁ δὲ Ἀθηναῖος Καλλιὰς οίησε τὴν καλουμένην γραμματικὴν θεωρίαν οὕτω διατάξας: ρόλογος μὲν αὐτῆς ἐστι κτἑ. ὁ χορὸς δὲ...ἐστι.. μεμελοποιημέ-ς...τόνδε τὸν τρόπον κτἑ....καὶ μετὰ τὸν χορὸν εἰσάγει πάλιν ε.». Ἀλλ' ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ἀθηναίου ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν μεν τῆς καλουμένης γραμματικῆς θεωρίας, οὐχὶ περὶ μερῶν χοροῦ. ϳστε frontibus adversis pugnantia composuit ἡμῖν ὁ βέλτιστος :δότης. Ὡς ἀληθῶς ὅμοιον τῷ πλουταρχείῳ χωρίῳ εἶναι ἕτερον τοῦ Ἀθηναίου χωρίον, ὃ ἠγνόει ὁ ἐκδότης, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι προςφυετάτη εἶναι ἡ τοῦ Doehner εἰκασία, ἣν ὁ Βερν. ἀποδοκιμάζει. Τὸ ωρίον τοῦ Ἀθηναίου ἔχει ὧδε (456 f): «λέγεται δὲ ἐν τῇ Καρθαίᾳ ατρίβοντ' αὐτὸν (=τὸν Σιμωνίδην) διδάσκειν τοὺς χορούς».

64, 20 (634 D): «οἰομένου γὰρ αὐτὸν ἐξελέγχειν τοῦ Φιλίππου ερὶ κρουμάτων καὶ ἁρμονιῶν».

Ἡ περὶ ἔχει κάλλιστα δηλοῦσα «προκειμένου» ἢ «τοῦ λόγου ντος περὶ κρουμάτων καὶ ἁρμονιῶν». Ὁμοίως δὲ συντάσσεται τὸ λέγχειν τῇ περὶ προθέσει ἐν Ἀριστοφάνους Πλούτῳ 574 Bergk: καὶ σύ γ' ἐλέγξαι μ' οὔπω δύνασαι περὶ τούτου». Ἀλλ' ὁ ἐκτης καὶ τοῖς ὁμαλωτάτοις προςκρούων ἐρωτᾷ εἰ μεταγραπτέον διαφερομένου περί»! Τὰ τοιαῦτα ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς τὰς τοῦ ακαρίτου Δούκα εἰς Θουκυδίδην σημειώσεις.

76, 3: «οὔτε γὰρ δρόμον οὔτε πυγμὴν...διαπονοῦσιν, ἀλλὰ πάλης καὶ παγκρατίου τὸ περὶ τὰς κυλίσεις».

Ὡς ἔχει νῦν τὸ χωρίον συντακτέον: «πάλης τὸ περὶ τὰς κυλίσεις», ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι τὸ περὶ τὰς κυλίσεις, εἶναι μέρος τῆς πάλης, ὅπερ δύναται νὰ ἀποσπασθῇ τῶν λοιπῶν αὐτῆς μερῶν καὶ νὰ ἀσκῆται μόνον!! Ἀλλὰ τοῦτο δύναται νὰ πιστεύῃ μόνος ὁ ἐκδότης· πᾶς δέ τις ἄλλος θὰ ἀκολουθήσῃ τῷ Wyttenbach γράφοντι πάλην. Τοῦ παγκρατίου τὸ περὶ τὰς κυλίσεις εἶναι ἡ πάλη, ἥτις συντεθεῖσα τῇ πυγμῇ ἀποτελεῖ τὸ παγκράτιον.

129, 7 (656 F): «τῶν ὑπνωτικῶν ἔνιοι λαβόντες ἐνδοτέρω τοῦ μετρίου θορυβωδέστερον διατίθενται, πλέον δὲ λαβόντες **ἔνιοι** καθεύδουσι».

Κατὰ ταῦτα τὸ ὑπνωτικὸν **ἄλλους μὲν** (ἔνιοι) ὀλίγον πινόμενον ταράττει, **ἄλλους δὲ** (ἔνιοι) πολὺ πινόμενον κοιμίζει. Οὕτως ἐκλαμβανομένου τοῦ χωρίου ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ ὑπνωτικοῦ ἐν δυσὶ διαφόροις κράσεσιν, οὐχὶ δὲ ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ὀργανισμῷ. Ὥστε διὰ τούτων δὲν ἐπικυροῦνται, ὡς ἔδει, τὰ εὐθὺς πρόσθεν εἰρημένα περὶ τοῦ ἐλλεβόρου ὅτι ἐλάττων μὲν τοῦ μετρίου διδόμενος ταράττει, πλεονάζων δὲ καθαίρει. Ταῦτα συνεὶς ὁ Reiske διέγραψε τὸ δεύτερον ἔνιοι, οὗ γενομένου ὁ λόγος εἶναι πάντοτε περὶ τῆς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀνθρώποις ἀντιθέτου ἐνεργείας τοῦ τε πολλοῦ καὶ τοῦ ὀλίγου ὑπνωτικοῦ. Ἀλλ' ὁ Βερναρδ. καίπερ διδαχθεὶς τὸ ἀληθὲς ὑπὸ τοῦ Reiske ὅμως ἐμμένει τῇ πλάνῃ.

162, 2: «τοὺς περὶ τὴν ἰχθυοπωλίαν ἀναδιδόντας ἑκάστοτε καὶ τοῦ κώδωνος ὀξέως ἀκούοντας».

Πρὸς τὸ ἀναδιδόντας παραβάλλει ὁ Βερναρδ. «neograecum [illegible]». Ἀλλ' ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ κυρώσῃ δι' ἄλλων παλαιοτέρων χωρίων τὴν ἀμετάβατον ταύτην χρῆσιν τοῦ ἀναδίδωμι.

182, 11: «ἐγίνοντο λόγοι περὶ τῶν ἐπιθέτων ἀγωνισμάτων ὡς ἀναιρετέα».

Τ. ἔ. περὶ τῶν ἐπιθέτων ἀγωνισμάτων ἐλέγετο ὡς ἀναιρετέα ἐστί. Πρβλ. Πλατ. Λαχ. 182 D: «ἔστι . . χαλεπὸν λέγειν περὶ ὁτουοῦν μαθήματος ὡς οὐ χρὴ μανθάνειν» καὶ Πρωταγόραν παρὰ Διογ. Λαερτ. IX [illegible] «περὶ τῶν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι εἴθ' ὡς εἰσὶν εἴθ' ὡς οὐκ εἰσί».

Ἀλλ' ὁ Βερναρδ. ἀπορῶν ἐρωτᾷ εἰ μεταγραπτέον ἀναιρετέων!!!

208, 17: Ὁ Βερναρδ. γράφει τἄγαν ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τὸ ἄγαν. Ἀλλ' εὐθὺς κατωτέρω γράφει «καὶ τὸ ἔξωθεν καὶ ὁ ἄνωθεν». Κατὰ τίνα, πρὸς τῶν Μουσῶν, φωνητικὸν νόμον αὗται ἐν αἱ χασμωδίαι εἶναι ἀνεκταί, ἐκείνη δὲ οὐχί; Ὡσαύτως ἀνακολούθως γράφει ἀλλαχοῦ (79, 9) τὸ ἀνώτερον.

231, 11: «Θερμὸν εὐθὺς εἶναι τὸ θερμαῖνον ὑπολαμβάνοντες».

Οὕτως ἔγραψεν ὁ ἐκδότης κατὰ τὴν Basileensem. Ἀλλ' ἐν ταῖς σημειώσεσιν, ἐπειδὴ τἀντίγραφα ἔχουσι θερμαίνει, προτείνει νὰ γραφῇ: «θερμὸν . . εἶναι γ' ὃ θερμαίνει ὑπολαμβάνοντες», οὕτω δ' ἐπάγει χασμωδίαν αὐτὸς ὁ τῆς χασμωδίας ἀμείλικτος διώκτης καὶ διὰ παραδιορθώσεων αἴρων ἄλλας ὁμοίας χασμωδίας, οἷον σελ. 359, 13 ὅπα ἀντὶ τοῦ : «παρὰ Δημητρίῳ τῷ βασιλεῖ ἀπρόθυμος ὢν ᾄδειν» γράφει «μὴ πρόθυμος ὢν κτέ.!!!

281, 2 (708 E): προτείνων νὰ γραφῇ δ' εἰκὸς εἶναι ἀντὶ τοῦ εἶναι δεικνύει ὁ ἐκδότης ὅτι δὲν ἐνόησε τὴν τοῦ χωρίου σύνταξιν, ἣν ι διδαχθῇ, ἐλπίζομεν, ἐκ τῶν ἐν Ἀθηνᾶς τόμῳ Ι', σελ. 145 γεγραμμένων.

300, 24: «οὕτως ἄοινος ἀεὶ μέθη καὶ σκυθρωπὴ ταῖς τῶν ἀπαιδεύτων ἐνοικεῖ ψυχαῖς ἐπιταραττομένη ὑπ' ὀργῆς τινος ἢ δυσμενείας . . . ὧν ὁ οἶνος ἀμβλύνων τὰ πολλὰ . . . ἁπλοῦς ποιεῖ καὶ ἀπανούργους κτέ.».

Τὸ ἐπιταραττομένη παρέχει καλλίστην ἔννοιαν. Ἐν ταῖς ψυχαῖς λέγει τῶν ἀπαιδεύτων ἐνυπάρχει διηνεκὴς μέθη, ἥτις συνήθως μὲν λανθάνει, ἐκδηλοῦται δέ, ἐξεγείρεται (ἐπιταράττεται) ἔκ τινος ἀφορμῆς, οἷον ὀργῆς, δυσμενείας κττ. Ἀλλ' ὁ Βερν. προτείνει νὰ γραφῇ ἐπιταραττομέναις, δι' οὗ αἴρεται μὲν ἡ χασμωδία, ἀλλ' αἴρεται ἅμα καὶ ὁ νοῦς τοῦ χωρίου. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἀλλαχοῦ ὁ ἐκδότης τὴν αὐτὴν τῇ προκειμένῃ χασμωδίαν κατέλιπεν, ἐν 47, 1 (628 D): ὅτι καλὸν πρὸς δόξαν αὐτῇ ὑπῆρχεν. καίτοι ἠδύνατο νὰ ἄρῃ αὐτὴν εἴτε γράφων κατὰ τὸν Benseler αὐτῆς, εἴτε μετατιθεὶς τὸ αὐτῇ μετὰ τὸ καλόν.

326, 15 (725 B): «ἡ δὲ ψυχρότης . . συνέχειν δοκεῖ καὶ φυλάττειν ἕκαστον ἐν ᾧ πέφυκεν, οὐχ ἥκιστα δὲ τὸ ὕδωρ· ὕδατος γὰρ ἡ ψυχρότης σχετικόν ἐστι φύσει».

Ὁ ἐκδότης ὑποσημειοῦται: «ἥκιστα mei: μήκιστα?». Ἀλλ' ἡ ψ χρότης φυλάττει ἀεὶ τὸ ὕδωρ, ἅτε φύσει σχετικὴ οὖσα αὐτοῦ οὐχὶ μήκιστα.

330, 14 (726 D): «ἐδόκει διὰ τὴν θερινὴν ὥραν ἄριστον ὀν μάσθαι, καθάπερ τὸ αὔριον».

Τὸ χωρίον ἐθεράπευσα ἤδη ἐν τόμ. Ι', σελ. 146 τῆς «Ἀθηνᾶς γράψας αὔραν ἀντὶ τοῦ ὥραν. Κατ' εὐτυχῆ δὲ σύμπτωσιν ἐν τ αὐτῷ τῆς Ἀθηνᾶς τόμῳ (σελ. 201) τὴν αὐτὴν ἀπεφήνατο γνώμ περὶ τῆς διορθώσεως τοῦ χωρίου ὁ φίλος Παππαβασιλείου. Ἀλλ' Βερναρδάκης ἀεὶ ἀστοχῶν κινεῖ τὸ ὑγιῶς ἔχον αὔριον προτείνων γραφῇ ἀντ' αὐτοῦ δόρπον, ἀδυνατῶν νὰ νοήσῃ ὅτι ἐνταῦθα πρόκει νονται ἐτυμολογίαι τῶν λέξεων ἄριστον, δεῖπνον (1) κττ. τὸ δόρπον οὐδὲν ἔχει πρὸς τὴν ὥραν κοινὸν πλὴν τοῦ γράμματος

346, 1: «ὡς δὲ τοῖς τοῦ λόγου μορίοις . . . καινὸν ἐγγενέσθ βαρβαρισμὸν ἢ σολοικισμὸν ἐξαίφνης δυνατόν ἐστιν, οὕτως αἱ τ σώματος κράσεις ὡρισμένας ἔχουσι τὰς ὀλισθήσεις καὶ παρεκβά σεις κτέ.».

Ταῖς ὡρισμέναις παραβάσεσιν ἐναντίοι εἰσὶν οἱ καινοὶ σολο κισμοί. Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ λεχθῇ λογικῶς ὅτι αἱ κράσεις τ σώματος ἔχουσιν ὡρισμένας τὰς παραβάσεις καθ' ὃν τρόπ ἐν τοῖς τοῦ λόγου μορίοις κττ. γίνονται καινοὶ τ. ἔ. οὐχὶ ὡρι σμένοι σολοικισμοί; Ὀρθῶς ἄρα ὁ Meziriac ἀντὶ τοῦ δυνατ ἐστιν ἔγραψεν ἀδύνατόν ἐστιν, ἣν διόρθωσιν μνημονεύει μέν, ἀλλ δὲν ἐγκρίνει ὁ ἐκδότης.

365, 19 (738 F): «ἡ μὲν ἑξὰς ὑπὸ τῆς τετράδος, ἡ δὲ τρ ὑπὸ τῆς ὀγδοάδος πολλαπλασιασθεῖσα τὸ τῶν τεττάρων καὶ εἴκο παρέσχηκε πλῆθος».

Ὁ ἐκδότης ἐρωτᾷ εἰ γραπτέον παρεσχήκασι, νομίζων ὅτι δ ὄντων τῶν ὑποκειμένων τοῦ κοινοῦ ῥήματος (ἡ μὲν ἑξάς, ἡ δ τριάς) ἀνάγκη τοῦτο νὰ τεθῇ κατὰ πληθυντικόν. Ἀλλ', ἐὰν τὰ μ

(1) «Ἐκ τούτου καὶ τό: δεῖπνον καὶ τὸ ἄριστον ἀφ' ὅτου λάβοι τοὔνομα ζήτησιν παρέσχε . . . καὶ πιθανὸν ἐδόκει . . . καθάπερ καὶ τὸ αὔριον· τὸ δὲ δεῖ πνον ὅτι τῶν πόνων διαναπαύει, εἰ μὴ νὴ Δία τὸ ἄριστον αὐτόθεν ἀκρατι νως προσφερόμενοι καὶ ῥᾳδίως . . τὸ δὲ δεῖπνον ἤδη παρεσκευασμένον, ἐκεῖνο μ ῥᾷστον, τοῦτο δ' ὥσπερ διαπεπονημένον ἐκάλεσαν.

ὸν ἀνωτέρω κείμενα ἀνεπόλει, θὰ ἐπείθετο ὅτι καὶ ἐνταῦθα κάλστα ἔχει ὁ ἑνικός. Οὕτω 364, 17 (738 E) κεῖται: «ἡ γὰρ ἐννεὰς ἴτου ταῖς Μούσαις, ἡ δὲ ἑβδομὰς τῷ Μουσηγέτῃ προςκεκλήωται» 365, 10: «τῶν αὖθις ἐφευρεθέντων Παλαμήδης τε πρότερος ττ)ρα καὶ Σιμωνίδης αὖθις ἄλλα τοσαῦτα προςέθηκε». Ταῦτα ιπὸν τὰ πρὸ ποδῶν παραδείγματα δὲν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἀεὶ κομιζων ὅτι ἠκρίβωσε τὴν τοῦ Πλουτάρχου λεκτικὴν συνήθειαν.

371, 9: «ἂν οὖν ταύτας ὑπεξελόμενος . . τὰς ἄλλας διαριθμῇς, ὑτὸ συμβαίνει, τὴν Αἴαντος εἰκοστὴν εἰς ὄψιν ἀφῖχθαι τοῦ Ὀδυσσως».

Αὐτὸ συμβαίνει δηλοῖ: εἰς τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ἐξαγόμενον καταγομεν. Οὐδεμία ἄρα ἀνάγκη διορθώσεως. Καὶ ὅμως ὁ ἐκδότης ὑποσημειοῦται: «αὐτὸ] corruptum: αὖ aut αὖθις ταὐτό?». Ἀλλ' ἂν τω γράψωμεν, τότε ὁ νοῦς ἔσται: πάλιν φθάνομεν εἰς τὸ αὐτὸ αγόμενον, εἰς ὃ δηλ. ἐφθάσαμεν δι' ἄλλου ἐπιλογισμοῦ. Ἀλλ' ἕτες τις ἐπιλογισμὸς παρὰ τὸν προκείμενον δὲν ἐγένετο. Ὥςτε τί ύλεται τὸ αὖ (*aut* αὖθις) ταὐτό?

386,7 (745, E): «ἐνταῦθα δὲ πρὸς ἡμᾶς ἀμυδρά τις οἷον ἠχὼ τῆς υσικῆς ἐκείνης (=τῆς οὐρανίας) ἐξικνουμένη διὰ λόγων ἐκκαλεῖται ἰ ἀναμιμνήσκει τὰς ψυχὰς τῶν τότε· τὰ δ' ὦτα τῶν μὲν περιαλιπται καὶ καταπέπλασται σαρκίνοις ἐμφράγμασι καὶ πάθεσιν, οὐ ρίνοις· ἡ δὲ δι' εὐφυίαν αἰσθάνεται καὶ μνημονεύει, καὶ τῶν ἐμμαιτάτων ἐρώτων οὐδὲν ἀποδεῖ τὸ πάθος αὐτῆς κτέ.».

Ὁ ἐκδότης ὑποσημειοῦται: «καὶ τῶν] malim τῶν, ut apodosis cipiat». Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ἔσται: τῶν ἀκουουσῶν τῆςδε τῆς γηί; μουσικῆς, ἥτις εἶναι ἀπήχησις τῆς οὐρανίας, ψυχῶν, αἱ μὲν ἔχουσι ὦτα ὑπὸ τῶν παθῶν πεφραγμένα καὶ οὐδὲν ἄρα αἰσθάνονται, αι δὲ δι' εὐφυίαν αἰσθάνονται καὶ μνημονεύουσι τοῦ οὐρανίου βίου, ύτων τὸ πάθος εἶναι ἔρως σφοδρὸς τῶν ἐπάνω κτέ. Ἀλλ' ἐὰν αἱ εὐεῖς ψυχαὶ ἤδη μνημονεύωσι τοῦ οὐρανίου βίου, περιττὴ ἡ διὰ τῆς υσικῆς ἀνάμνησις αὐτῶν (ἀναμιμνήσκει τὰς ψυχάς). Ἔπειτα ς τὴν ἀναισθησίαν ἐκείνων τῶν ψυχῶν, εὐλόγως μὲν ἀντιτίθεται ὅτι αἱ εὐφυεῖς ψυχαὶ αἰσθάνονται, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ὅτι μνημοούουσι. Διὸ καθ' ἡμᾶς μόνον τὸ αἰσθάνεται ἀνήκει εἰς τὸν χακτηρισμὸν τῆς εὐφυοῦς ψυχῆς, τὸ δὲ μνημονεύει δηλοῖ τὸ ἀπο-

τέλεσμα τὸ ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι τῆς ἀναμιμνῃσκούσης τῶν οὐ-ρανίων τὰς ψυχὰς μουσικῆς. Κατὰ ταῦτα τὸ καὶ μνημονεύει ἀνήκει εἰς τὴν ἀπόδοσιν, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο κόμμα μεταθετέον μετὰ τὸ αἰσθάνεται, ὧδε: «ἣ δὲ δι' εὐφυΐαν αἰσθάνεται, καὶ μνημονεύει καὶ τῶν ἐμμανεστάτων ἐρώτων οὐδὲν ἀποδεῖ τὸ πάθος αὐτῆς κτέ.» Τ. ἔ. αἱ μὲν ἄλλαι ψυχαὶ ἐκκεκωφωμέναι ὑπὸ τῶν παθῶν δὲν αἰσθάνονται τῆς μουσικῆς (καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲν ἀναμιμνήσκει αὐτὰς αὕτη), ἐκείνη δέ, ἥτις δι' εὐφυΐαν αἰσθάνεται τῆς μουσικῆς, ὑφίσταται τὴν ἀναμνηστικὴν καὶ ἐκκλητικὴν αὐτῆς ἐνέργειαν καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ μνημονεύει τῶν ἐκεῖ καὶ ἐρᾷ αὐτῶν ἐμμανῶς.

Καταλεκτέον λοιπὸν καὶ τόδε τὸ χωρίον εἰς τἄλλα τὰ ἐν τῇδε τῇ ἐκδόσει οὐκ ὀλίγα, ἅτινα στίξεως μόνον ὀρθῆς χρῄζοντα, ἵνα κατανοηθῶσι, τὰ μὲν ἕνεκα κακῆς στίξεως ἀποβαίνουσιν ἐκ πρώτης ὄψεως ἀδιανόητα, τὰ δέ, ἵνα νοῦν τιν' ἔχωσιν, εἰσὶν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου παραδιωρθωμένα.

Ἀθήνησι 24 Φεβρουαρίου 1899

ΣΠΥΡ. ΒΑΣΗΣ

Διορθωτέα

Τόμ. Ι' σελ. 133 στ. 13 γρ.: ἔγραψεν ἐνταῦθα ὁ Πλούταρχος.

Αὐτ. σελ. 137 στ. 9: ἐξαλειπτέον τό: Καὶ ὁ Βιενναῖος κῶδ. ἐνταῦθα σφάλλεται γράφων ὑπέχει.

Αὐτ. σελ. 471 σκ. 16 γρ. Εὐσέβιος ἀντὶ τοῦ Εὐστάθιος.

Αὐτ. σελ. 176 στ. 9 πρόσθες: Τὸ δὲ ἐν τῷ Βιενναίῳ κώδ. μετὰ τὸ ἔστι (sic) ἐκ δύο γραμμάτων χάσμα ἀναπληροῦται, ἐὰν γραφῇ, ὡς ἡμεῖς ἐγράψαμεν, ἔστιΝ. Ἐξιτήλου γενομένου τοῦ Ν ἐν τῷ ἀρχετύπῳ τοῦ Βιενναίου κώδικος ὁ τοῦτον γράψας ὑπέλαβεν ὅτι ἐν τῷ κενῷ χώρῳ ἦσαν πρότερον γεγραμμένα 2 γράμματα.

Σ. Β.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΦΟΡΙΚΗΝ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑΝ

Γενίκευσις τριῶν θεμελιωδῶν τύπων τοῦ κ. *Darboux* καὶ ἐφαρμογὴ αὐτῆς εἴς τε τοὺς τύπους τοῦ κ. *Schönflies* καὶ εἰς ἄλλους.

Α'. Γενίκευσις τῆς μεθόδου τῶν κ. Darboux καὶ Schönflies.

Τρία διαφορικὰ στοιχεῖα τῶν ἐπὶ ἐπιφανείας καμπύλων, ὡς ωστόν, τὰ ἁπλούστατα πάντων, εἶναι ἡ κάθετος καμπυλότης, γεωδαισιακὴ καμπυλότης καὶ ἡ γεωδαισιακὴ στρέψις, ἃς ῶτος ὁ O. Bonnet ἐθεώρησε*. Καὶ κάθετος μὲν καμπυλότης εἶναι προβολὴ τῆς καμπυλότητος τῆς καμπύλης ἐπὶ τὴν κάθετον τῆς ἐπιινείας, γεωδαισιακὴ δὲ καμπυλότης ἡ προβολὴ τῆς καμπυλότης τῆς καμπύλης ἐπὶ τὴν ἐν τῷ ἐφαπτομένῳ ἐπιπέδῳ κάθετον τῆς ιαπτομένης· ἢ ἄλλως, κάθετος μὲν καμπυλότης εἶναι ἡ καμπυλός τῆς καθέτου τομῆς τῆς ἐπιφανείας τῆς ἐφαπτομένης τῆς δοθείσης ιμπύλης, γεωδαισιακὴ δὲ εἶναι ἡ καμπυλότης τῆς προβολῆς τῆς ιμπύλης ἐπὶ τὸ ἐφαπτόμενον ἐπίπεδον. Τέλος δὲ γεωδαισιακὴ ρέψις εἶνε ἡ στρέψις τῆς γεωδαισιακῆς γραμμῆς, ἥτις ἐφάπτεται τῆς θείσης καμπύλης. (Ἐκ τῶν τριῶν τούτων στοιχείων ὁρίζεται μὲν ίσως ἡ ἀπόλυτος καμπυλότης, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἀπόλυτος στρέψις ότι $d\omega$ δὲν εἶναι $=0$, εἰμὴ διὰ τὰς γεωδαισιακὰς καὶ τὰς ἀσυμπτωτας γραμμάς). Ἡ (ἀπόλυτος) καμπυλότης δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$\frac{1}{\rho}=\sqrt{\frac{1}{\rho^2_n}+\frac{1}{\rho^2_g}}=\frac{\sqrt{\rho^2_n+\rho^2_g}}{\rho_n\rho_g}).$$

* Mémoire sur la théorie générale des surfaces (Journ. de l'Éc. Polyt. XXII cahier, 6. 1, 1848.)

Τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα, συνδέοντα τὴν καμπύλην πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, ἔχουσι δύο ἰδιότητας σπουδαίας, ὧν ἡ ἀπόλυτος καμπυλότης τῆς καμπύλης καὶ ἡ ἀπόλυτος στρέψις στεροῦνται, ἤτοι 1) Ἡ κάθετος καμπυλότης καὶ ἡ γεωδαισιακὴ στρέψις ἐξαρτῶνται μόνον ἀπὸ τῆς ἐφαπτομένης, ἤτοι εἶναι αἱ αὐταὶ διὰ πάσας τὰς καμπύλας τὰς ἐχούσας τὴν αὐτὴν ἐφαπτομένην. 2) Ἡ γεωδαισιακὴ καμπυλότης εἶναι ἀναλλοίωτος ἐν τῇ κάμψει τῆς ἐπιφανείας.

Πλὴν τῶν τριῶν τούτων διαφορικῶν στοιχείων δὲν ὑπάρχουσι ἄλλα ἔχοντα γεωμετρικὴν σημασίαν, καὶ ἀνεξάρτητα τούτων· διότι δύναται μέν τις νὰ εὕρῃ διὰ διαφορίσεως τῶν τύπων, οἵτινες δίδουσι ταῦτα, ἀνὰ δύο διαφορικὰς σχέσεις οἱασδήποτε τάξεως καὶ ἐχούσας τὴν ἰδιότητα (1) (Darboux, Surf., II, § 494), ἀλλ' αἱ σχέσεις αὗται περιέχουσι παραγώγους τῶν προηγουμένων στοιχείων καὶ οὐδὲν γεωμετρικὸν ἐκφράζουσιν. Ἡ ἁπλουστάτη τῶν σχέσεων τούτων εἶναι ὁ λεγόμενος τύπος τοῦ Laguerre*, ἀλλὰ καὶ οὗτος περιέχει ἤδη τὴν πρώτην παράγωγον τῆς ἀκτῖνος καμπυλότητος.

Διὰ τί τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶναι τρία τὸν ἀριθμόν, ἐξηγεῖται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ταῦτα εἶναι, ὡς καὶ κατωτέρω θὰ δειχθῇ, αἱ προβολαὶ μιᾶς περιστροφῆς ἐπὶ τρεῖς ἄξονας· νῦν ἔλθωμεν ἐπὶ τοὺς τύπους, οὓς ὁ κ. Darboux δίδει δι' αὐτά. Εἶναι οὗτοι οἱ ἑπόμενοι (Surf., II p. 354 καὶ 357.

$$(1)\quad \begin{cases} \dfrac{ds\,\sigma\upsilon\nu\,\bar\omega}{\rho}=\dfrac{ds}{\rho_n}=\eta\mu\,\omega(pdu+p_1dv)-\sigma\upsilon\nu\,\omega(qdu+q_1dv) \\ \dfrac{ds\,\eta\mu\,\bar\omega}{\rho}=\dfrac{ds}{\rho_g}=d\omega+rdu+r_1dv \\ \dfrac{1}{\tau}-\dfrac{d\bar\omega}{ds}=\dfrac{1}{\tau_g}=-\dfrac{pdu+p_1dv}{ds}\,\sigma\upsilon\nu\,\omega-\dfrac{qdu+q_1dv}{ds}\,\eta\mu\,\omega. \end{cases}$$

Ἐν τοῖς τύποις τούτοις p, p_1, q, q_1, r, r_1 δηλοῦσι τὰς πρώτας ... σας περιστροφὰς τοῦ τὴν ἐπιφάνειαν γράφοντος τριέδρου καὶ ω τὴν γωνίαν τῆς θεωρουμένης καμπύλης πρὸς τὴν τυχοῦσαν εὐθεῖαν ἐπὶ τοῦ

* Laguerre Sur une propriété relative aux courbes tracées sur une surface quelconque Bulletin de la Société philomatique t. VII, p. 49, 1870

ιαπτομένου ἐπιπέδου (διὰ τοῦ σημείου M), ἥτις ἔχει ληφθῇ ἄξων τῶν x ;ῦ τριέδρου. (Βλέπε ἐκτενέστερα ἐν Darboux, Surf., βιβλ. 1ον ι: 5ον), ὦ τέλος δηλοῖ τὴν γωνίαν τῆς πρώτης καθέτου (ἢ, ὅπερ αὐτό, τοῦ ἐγγυτάτου ἐπιπέδου) τῆς καμπύλης πρὸς τὴν κάθετον ῆς ἐπιφανείας. Τοὺς τύπους τούτους εὑρίσκει ὁ κ. Darboux διὰ ῆς ἑξῆς μεθόδου: παραβάλλει τὴν κίνησιν τοῦ ἄκρου εὐθείας παρλήλου τῇ ἐφαπτομένῃ ἢ τῇ ὀρθίᾳ καθέτῳ ἐκ τυχόντος ἀκινήτου σηίου τοῦ χώρου ἀγομένης καὶ ἴσης τῇ μονάδι πρὸς τὰ δύο ἐκ τοῦ ιτοῦ σημείου τρίεδρα τὰ παράλληλα τὸ μὲν τῷ πρωτεύοντι τριέφ τῆς καμπύλης (τῷ ἐκ τῆς ἐφαπτομένης, πρώτης καὶ ὀρθίας κατου ἀποτελουμένῳ) τὸ δὲ τῷ τῆς ἐπιφανείας τριέδρῳ. Ἐπειδὴ ἡ τόλυτος κίνησις τοῦ σημείου εἶναι προφανῶς ἀνεξάρτητος τοῦ εἰς ὃ ιαφέρεται τριέδρου, αἱ δύο ἐκφράσεις τῶν προβολῶν τῆς ταχύτητος ιαι ἴσαι ἀλλήλαις καὶ ἡ ἐξίσωσις αὐτῶν δίδωσι τὰς σχέσεις (1). Τὴν ιαν μέθοδον καὶ ἀλλαχοῦ ἤδη ἐφήρμοσεν ὁ Darboux (Surf., I. σ. ι, ἐν τῇ λύσει τοῦ προβλήματος τοῦ Bertrand)· παραδόξως δ' ὅις δὲν ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς, οὐδὲ ἐξάγει πάσας τὰς ἀπ' τῆς ὠφελείας. Ὁ κ. Schönflies* ἐφήρμοσε τὴν αὐτὴν μέθοδον εἰς ν εὕρεσιν διαφόρων γνωστῶν μὲν ἤδη, ἀλλὰ δυσκόλως εὑρισκομένων πων, ἀλλ' ἔδωκε κυρίως γεωμετρικὴν μορφὴν εἰς τὴν μέθοδον, θεεῖ δὲ καὶ μόνον τὴν κίνησιν σημείου πρὸς δύο πρωτεύοντα τρίεα καμπύλων. Ἡ μέθοδος αὕτη, νομίζομεν, δύναται γενικώτατα καὶ λούστατα νὰ ἐκφρασθῇ ὡς ἑξῆς· θεωρήσωμεν τὴν κίνησιν ἑνὸς μείου τυχόντος πρὸς δύο τυχόντα (ὀρθογώνια) συστήματα ἀξόνων, ητὰ καὶ ταῦτα. Ἡ κίνησις τῶν δύο τριέδρων ἂς ἐξαρτᾶται ἀπό ων παραμέτρων u, v ... ἄς, ἄνευ περιορισμοῦ τῆς γενικότητος, ιάμεθα καὶ νὰ ὑποθέσωμεν τὰς αὐτὰς δι' ἀμφότερα τὰ τρίεδρα ν ἡ παράμετρος εἶναι μία, τὰ τρίεδρα γράφουσι καμπύλην, ἂν δύο, φάνειαν, ἂν τρεῖς, τὸν χῶρον τῶν τριῶν διαστάσεων, καὶ γενικῶς n, τὸν χῶρον τῶν n διαστάσεων). Τότε ἔχομεν, ὡς προβολὰς τῆς ολύτου κινήσεως τοῦ σημείου ἐπὶ τὸ πρῶτον (xyz) τρίεδρον (ὑποομεν δύο τὰς παραμέτρους):

* Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, 18, Heft 1.

$$(\alpha)\ \begin{cases} V_x = dx + \xi du + \xi_1 dv + (qdu + q_1 dv)z - (rdu + r_1 dv)y \\ V_y = dy + \eta du + \eta_1 dv + (rdu + r_1 dv)x - (pdu + p_1 dv)z \\ V_z = dz + \zeta du + \zeta_1 dv + (pdu + p_1 dv)y - (qdu + q_1 dv)x \end{cases}$$

(Darb., Surf., I, 6. 67) καὶ ὡς προβολὰς ἐπὶ τὸ x'y'z' τρίεδρον

$$(\alpha')\ \begin{cases} V_x' = dx' + \xi' du + \xi'_1 dv + (q'du + q_1'dv)z' - (r'du + r_1'dv)y' \\ V_y' = dy' + \eta' du + \eta_1' dv + (r'du + r_1'dv)x' - (p'du + p_1'dv)z' \\ V_z' = dz' + \zeta' du + \zeta_1' dv + (p'du + p_1'dv)y' - (q'du + q_1'dv)x' \end{cases}$$

Τῆς δὲ ἀπολύτου κινήσεως τοῦ σημείου οὔσης τῆς αὐτῆς, θὰ ἔχωμεν προβάλλοντες ἀμοιβαίως:

$$(2)\ \begin{cases} V_x \text{συν}(xx') + V_y \text{συν}(yx') + V_z \text{συν}(zx') = V_x' \\ V_x \text{συν}(xy') + V_y \text{συν}(yy') + V_z \text{συν}(zy') = V_y' \\ V_x \text{συν}(xz') + V_y \text{συν}(yz') + V_z \text{συν}(zz') = V_z' \end{cases}$$

καὶ

$$(2')\ \begin{cases} V_x' \text{συν}(x'x) + V_y' \text{συν}(y'x) + V_z' \text{συν}(z'y) = V_x \\ V_x' \text{συν}(x'y) + V_y' \text{συν}(y'y) + V_z' \text{συν}(z'y) = V_y \\ V_x' \text{συν}(x'z) + V_y' \text{συν}(y'z) + V_z' \text{συν}(z'z) = V_z \end{cases}$$

Αἱ τὸ φαινόμενον 6 αὗται ἐξισώσεις ἀνάγονται, ὡς γνωστόν, εἰς τρεῖς μόνας· αὗται δὲ περιέχουσι καὶ τοὺς τύπους τοῦ κ. Darboux καὶ τοὺς τοῦ κ. Schönflies καὶ εἶναι αἱ γενικώταται πασῶν ἵνα δ' ἐφαρμοσθῶσιν εἰς δύο τυχούσας καμπύλας, ἀρκεῖ νὰ θεωρηθῶσι ὡρισμένα σημεῖα τῶν ἀξόνων τῶν πρωτευόντων τριέδρων καὶ νὰ ἀντικατασταθῶσιν ἀντὶ τῶν μεταφορῶν ζ, η.... καὶ τῶν περιστροφῶν p, q .... αἱ διὰ τῶν στοιχείων τῶν καμπύλων τιμαί των, ὡς τοῦτο καὶ περαιτέρω σαφέστερον θὰ δείξωμεν. Νῦν ὡς ἐφαρμογὴν τῶν ἀνωτέρω ἐξαγάγωμεν τοὺς πρώτους τύπους τοῦ κ. Schönflies ἐκ τῶν (2). Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ τεθῇ

$$x = y = 0,\ z = 1,\ \xi = \xi_1 = \eta = \eta_1 = \zeta = \zeta_1 = 0,\ qdu + q_1 dv -$$
καὶ $x' = 0,\ y' = \text{συν}(y'z),\ z' = \text{ημ}(y'z),\ \xi' = \xi'_1 = \eta' = \eta'_1 =$
$\zeta' = \zeta'_1 = 0\ \ q'du + q'_1 dv = 0$

καὶ προσέτι $p\,du + p_1\,dv = d\omega_1\,, \quad r\,du + r_1\,dv = d\sigma_1$
$$p'du + p'_1\,dv = d\omega, \quad r'du + r'_1\,dv = d\sigma$$

διὰ τὰς ἰδιαιτέρας ὑποθέσεις περὶ τῶν τριέδρων καὶ διὰ τὴν σημείωσιν τοῦ κ. Schönflies* οἱ τύποι (2) γίνονται τότε:

$$d\omega_1\, συν(yx') = d\sigma\, συν(y'z), \text{ ἤτοι } d\omega_1\, συν(th_1) = d\sigma\, συν(hb_1)$$
ἐπίσης
$$-d\omega_1\, συν(yy') = -ημ(y'z)[d(y'z) + d\omega]$$
$$-d\omega_1\, συν(yz') = +συν(y'z)[d(y'z) + d\omega],$$
ὅθεν $d\omega_1\, ημ(th_1)$** $= d(hb_1) + d\omega$, καὶ οὕτω καθεξῆς εὑρίσκονται καὶ οἱ λοιποὶ τύποι τοῦ κ. Schönflies. Ἐπίσης εὑρίσκονται διὰ τῶν καταλλήλων μερικεύσεων καὶ οἱ τύποι τοῦ κ. Darboux κτλ. Παρατηρητέον δὲ καὶ τὸ ἑξῆς, ὅτι οἱ τύποι (2) ἐξηγοῦσι συγχρόνως, διὰ τί καὶ οἱ τύποι τοῦ κ. Darboux καὶ οἱ τοῦ κ. Schönflies κτλ. εἶναι τρεῖς, διὰ τί δηλ. τρεῖς μόνον σχέσεις ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων δύνανται νὰ ὑπάρξωσι μεταξὺ τῶν διαφορικῶν στοιχείων δύο καμπύλων.

Β'. Γενίκευσις τῶν τύπων τοῦ κ. Darboux

Δυνάμεθα δ' ὅμως διὰ τὴν συντόμευσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ, νὰ ὑποθέσωμεν ἤδη γνωστοὺς καὶ εὑρημένους τοὺς τρεῖς τύπους τοῦ κ. Darboux, τοὺς (1), καὶ τότε ἅπαντες οἱ ἄλλοι ἕπονται ἁπλούστατα ἐξ αὐτῶν, διὰ τῆς ἑπομένης μεθόδου. Ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἐπιφάνεια, ἐφ' ἧς ἡ καμπύλη, εἶναι τυχοῦσα, οἱ τύποι (1) δίδουσι κυρίως τὰς σχέσεις, αἵτινες, ἐν τῇ τυχούσῃ καμπύλῃ τοῦ χώρου, ὑπάρχουσι μεταξὺ τοῦ πρωτεύοντος αὐτῆς τριέδρου καὶ ἄλλου τινὸς τριέδρου, κατὰ τ' ἄλλα τυχόντος, μόνον τὸ σημεῖον τῆς καμπύλης ἔχοντος κορυφὴν καὶ xy ἐπίπεδον περιέχον τὴν ἐφαπτομένην τῆς καμπύλης***. Δεδομένων λοιπὸν δύο καμπύλων, δυνάμεθα

* Τρίεδρα xyz καὶ x'y'z' ἔχει λάβη ὁ κ. Schönflies τὰ παράλληλα τοῖς πρωτεύουσι τῶν καμπύλων καὶ θεωρεῖ τὴν κίνησιν πρῶτον τοῦ σημείου 0,0,1 ἐπὶ τοῦ ἄξονος τῶν z κτλ. Κεῖται δὲ ὁ ἄξων τῶν z ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου y'z' καὶ ὁ ἄξων τῶν x' (κατ' ἀκολουθίαν) ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῶν xy.

** Διότι $συν(yy')ημ(y'z) - συν(yz')συν(y'z) = συν(xx') = ημ(x'y) = ημ(th_1)$.

*** ῶ δὲ τότε δηλοῖ τὴν γωνίαν τῆς πρώτης καθέτου τῆς καμπύλης πρὸς τὸν ἄξονα τῶν z τοῦ 6' τούτου τριέδρου.

νὰ ἐφαρμόσωμεν διαδοχικῶς τοὺς τύπους (1) εἰς ἑκατέραν (παρὰ τῇ μιᾷ δὲ δυνάμεθα πάντοτε, πρὸς ἁπλούστευσιν, νὰ ὑποθέσωμεν τοὺς ἄξονας τῶν x τῶν δύο τριέδρων συμπίπτοντας), ἔπειτα δὲ ν' ἀπαλείψωμεν τὰς περιστροφὰς p, q, r, p_1, q_1, r_1 (τρεῖς συνδυασμοὶ αὐτῶν μόνον εἰσέρχονται εἰς τοὺς τύπους), ὅτε προκύπτουσιν οἱ ζητούμενοι τύποι. Πρὸς τοῦτο δ' ὅμως εἶναι ἀνάγκη, τὸ δεύτερον τρίεδρον τῆς μιᾶς καμπύλης νὰ λαμβάνηται παράλληλον τῷ δευτέρῳ τῆς ἑτέρας (ἵνα αἱ περιστροφαὶ εἶναι αἱ αὐταὶ ἑκατέρωθεν), τοῦτο δ' ὅμως δὲν περιορίζει διόλου τὴν πρὸς ἀλλήλας θέσιν τῶν καμπύλων, διότι δύο τυχοῦσαι εὐθεῖαι ἐν τῷ χώρῳ ἔχουσι πάντοτε κοινὴν κάθετον· δυνάμεθα λοιπὸν νὰ λαμβάνωμεν ὡς ἄξονα τῶν z τῶν δευτέρων τριέδρων πάντοτε τὴν παράλληλον πρὸς τὴν κοινὴν κάθετον ἐπὶ τὰς δύο ἐφαπτομένας τῶν καμπύλων (καὶ τοὺς ἄξονας x, y τότε παραλλήλους τοῖς x'y'). Τοῦτο παριδὼν ὁ κ. Schönflies εὑρίσκει τοὺς τύπους τῆς σελ. 77 (loc. cit) ὡς ἰσχύοντας διὰ καμπύλας, αἵτινες ἀντιστοιχοῦσιν ἀλλήλαις διὰ καθέτων τῶν ἐπιφανειῶν (die einander bei beliebiger Abbildung durch parallele Normalen entsprechen)· ἀλλὰ δύο τυχοῦσαι καμπύλαι κατὰ τ' ἀνωτέρω δύνανται πάντοτε νὰ ποιῶσι τὸ αἰτηθέν· ἑπομένως οἱ τύποι οὗτοι (βλέπε κατωτέρω) εἶναι οἱ γενικώτατοι (διὰ $\xi=\eta=\zeta=\xi_1=\eta_1=\zeta_1=\xi'=\eta'=\zeta'=\xi'_1=$ $=\eta'_1=\zeta'_1=0$). Οἱ τύποι οὗτοι εἶναι οἱ γενικώτατοι μεταξὺ τῶν στοιχείων δύο καμπύλων τῶν ἀναφερομένων πρὸς ἐπιφανείας, ἐχούσας καθέτους κατὰ μῆκος τῶν καμπύλων παραλλήλους πρὸς τὴν κοινὴν κάθετον τῶν ἐφαπτομένων των, ἤτοι ὅταν ω′, ω″ ἐν αὐτοῖς δηλοῖ τὰς γωνίας τῶν πρώτων καθέτων τῶν δύο καμπύλων πρὸς τὴν κοινὴν κάθετον τῶν ἐφαπτομένων των. Δυνατὸν ὅμως νὰ ζητῶνται τὰ διαφορικὰ στοιχεῖα τῶν καμπύλων πρὸς δύο ἐπιφανείας, ὧν αἱ κάθετοι εἶναι κάθετοι ἐπ' ἀλλήλας κατὰ μῆκος τῶν καμπύλων ἤτοι πρὸς δύο ἐπιφανείας καθέτους ἐπ' ἀλλήλας, τότε δὲ οἱ τύποι οὗτοι προφανῶς δὲν ἰσχύουσι. Δυνατὸν τέλος γενικώτατα νὰ δοθῶσι δύο καμπύλαι καὶ νὰ ζητῶνται αἱ μεταξὺ τῶν διαφορικῶν στοιχείων των σχέσεις λαμβανομένων πρὸς δύο ἐπιφανείας, ὧν αἱ κάθετοι, κατὰ μῆκος τῶν καμπύλων, ποιοῦσι γωνίαν τινὰ σταθερὰν (ἢ καὶ μή). Τὰς περιπτώσεις ταύτας θὰ ἐξετάσωμεν κατόπιν.

Γ'. Ἐφαρμογαί.

α. Οἱ τύποι τοῦ κ. *Schönflies*.

1ον) Οἱ πρῶτοι τύποι (σελ. 74) τοῦ κ. Schönflies ἀναφέρονται εἰς τυχοῦσαν καμπύλην c καὶ τὸν λαιμὸν c_1 τῆς ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας, ἣν ἀποτελοῦσιν αἱ συζυγεῖς πρὸς τὰς τῆς καμπύλης c ἐφαπτόμεναι πρὸς ἐπιφάνειάν τινα διὰ τῆς καμπύλης, (ἐφαπτομένην τῆς ἀναπτυκτῆς κατὰ μῆκος τῆς c), εἶναι δ' οἱ ἑξῆς:

$$(3)\qquad \left.\begin{aligned} \frac{ds}{\rho_n} &= \frac{ds_1}{\tau_1}\,\eta\mu\,(t_1\,t) \\ \frac{ds}{\tau_g} &= \frac{ds_1}{\tau_1}\,\sigma\upsilon\nu\,(t_1\,t) \\ \frac{ds}{\rho_g} &= \frac{ds_1}{\rho_1} + d(t_1\,t) \end{aligned}\right\}$$

Τὸν ἐξ αὐτῶν ἑπόμενον τύπον $\epsilon\varphi\,(t_1\,t) = \frac{\tau_g}{\rho_n}$ ἐδώσαμεν ἤδη (ὀλίγον ἀφόρως, ἀλλ' ἐκ τῶν τύπων τοῦ Darboux πάλιν) ἀλλαχοῦ*. Ἵνα νῦν εὕρωμεν τοὺς (3), παρατηροῦμεν, ὅτι διὰ τὸν λαιμὸν c_1 εἶναι, ἂν ληφθῇ τοῦ δευτέρου τριέδρου xyz ἄξων τῶν x ἡ ἐφαπτομένη τῆς καμπύλης c_1 (ὡς ἐκ τῶν (1) ἀμέσως ἕπεται) (παρατηρητέον δέ, ὅτι δυνάμεθα, ἐπειδὴ περὶ καμπύλων πρόκειται καὶ ἓν τῶν u, v εἶναι συνάρτησις τοῦ ἑτέρου, νὰ ὑποθέσωμεν, πρὸς συντόμευσιν, ὅτι αἱ ἀντίστοιχοι καμπύλαι δίδονται διὰ v = σταθ., ἤτοι εἶναι αἱ v = σταθ. τῶν ἐπιφανειῶν, ἐφ' ὧν κεῖνται):

$$(\beta)\qquad \begin{aligned} &\frac{ds_1}{\rho_{1\,n}} = -q\,du = 0, \\ &\frac{ds_1}{\tau_{1\,g}} = +p\,du = \frac{ds_1}{\tau_1}, \qquad \frac{ds_1}{\rho_{1\,g}} = r\,du = \frac{ds_1}{\rho_1}, \end{aligned}$$

τὰ τρίτα μέρη συνάγονται διότι, κατὰ γνωστὴν ἰδιότητα, ὁ λαιμὸς

* «Nyt Tidssbrift for Matematik» τῆς Κοπεγχάγης, 9ον ἔτος, ἀρ. 3 (1898).

ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας εἶναι ἀσυμπτωτικὴ γραμμὴ αὐτῆς*. (Ὁ κ. Schönflies δηλοῖ τὴν στρέψιν δι' r ἀντὶ τ καὶ δίδει αὐτῇ ἀντίθετ σημεῖον ἢ ὁ κ. Darboux, διὰ τοῦτο προὐτέθη (ὡς καὶ ἐν τοῖς ἑπ μένοις) τοῦ pdu τὸ σημεῖον +).

Ἐν τῇ ἀρχικῇ καμπύλῃ (c) εἶναι νῦν ὁ ἄξων z τοῦ β' τριέδρ (ἡ κάθετος τῆς ἐπιφανείας) παράλληλος προφανῶς τῷ ἄξ. z τοῦ [illegible] τριέδρου τοῦ λαιμοῦ c_1· ἔχομεν ἄρα διὰ τὴν ἀρχικὴν καμπύλην c (1)

$$(\gamma)\quad \frac{ds}{\rho_n} = + pdu\,\eta\mu\omega, \qquad \frac{ds}{\tau} = + pdu\,\sigma\upsilon\nu\omega, \qquad \frac{ds}{\rho_g} = d\omega + rd$$

καὶ ἀπαλοιφῇ τῶν p, q, r μεταξὺ τῶν (β) καὶ (γ):

$$\frac{ds}{\rho_n} = \frac{ds_1}{\tau_1}\,\eta\mu(t_1\,t), \qquad \frac{ds}{\tau_g} = \frac{ds_1}{\tau_1}\,\sigma\upsilon\nu(t_1\,t), \qquad \frac{ds}{\rho_g} = \frac{ds_1}{\rho_1} + d(t_1\,t).$$

οὗτοι δ' εἶναι οἱ τύποι (3) τοῦ κ. Schönflies. Οἱ τύποι οὗτοι δὲν ε ναι νέοι· εὑρίσκονται ἤδη παρὰ τῷ Knoblauch, καὶ τῷ P. Serret ἀλλ' ὁ δι' αὐτοὺς ὑπολογισμὸς ἐκεῖ εἶναι πολυπλοκώτατος καὶ δυσχ ρέστατος, οὐδ' ἐννοεῖ τις ἀληθῶς ἐκεῖ διὰ τίνος ἀκριβῶς μεθόδου ε ρίσκονται. Ἐν τοῖς ἀνωτέρω τύποις $(t_1\,t)$ δηλοῖ τὴν γωνίαν τῶν δ ἐφαπτομένων τῶν καμπύλων, ἡ δὲ ταυτότης τῶν τύπων πρὸς τ τοῦ Knoblauch εἶναι *aux notations près*, κατὰ τὴν κομψὴν γα

*Ἡ ἰδιότης αὕτη τοῦ λαιμοῦ ἀποδεικνύεται ἀναλυτικῶς ἁπλούστατα (ἴδε Διαφ. Λ Ι. Χατζιδάκη. σελ. 411) ἀλλὰ καὶ ἄλλως εἶναι φανερά, διότι ἡ κάθετος τομὴ τῆς ἐ φανείας, ἡ ἔχουσα τὴν αὐτὴν ἐφαπτομένην εἶναι, εἰς ἕκαστον σημεῖον τοῦ λαιμοῦ, ἡ τοῦ σημείου τούτου εὐθεῖα γενέτειρα. Ὥστε βλέπομεν, ὅτι, ἐνῷ διὰ τῶν λοιπῶν σ μείων τῆς ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας διέρχονται δι' ἑκάστου δύο ἀσυμπτωτικαὶ συμπεσ εἰς τὴν δι' αὐτοῦ γενέτειραν, δι' ἑκάστου σημείου τοῦ λαιμοῦ διέρχονται τρεῖς, αἱ δύο σ πεσοῦσαι γενέτειραι καὶ ὁ λαιμός. Ἐπειδὴ δὲ τὰ σημεῖα τοῦ λαιμοῦ δὲν εἶναι ἀν σημεῖα τῆς ἐπιφανείας (διότι καὶ εἰς αὐτὰ ὑπάρχει ἐντελῶς ὡρισμένον ἐφαπτομ ἐπίπεδον) ἕπεται, ὅτι ἡ πρότασις: «Δι' ἑκάστου σημείου ἐπιφανείας διέρχονται γραμμαὶ ἀσυμπτωτικαὶ πραγμ. ἢ φανταστ. ἢ δύο συμπεσοῦσαι» ὀρθότερον εἶναι να φέρηται οὕτω: «Δι' ἑκάστου σημείου ἐπιφανείας διέρχονται δύο διευθύνσεις ἀσ πτωτικῶν γραμμῶν (ἢ δύο συμπεσοῦσαι εἰς μίαν).»

** *Knoblauch:* Flächen, σελ. 261, τύποι (1), (2), (3). Πρβλ. καὶ *P. Serret* T n. g. et m. d. courbes à double courbure, 1860, σελ. 138.

ικὴν ἔκφρασιν, τουτέστι μὴ θεωρουμένης τῆς διαφόρου σημειώσεως.

2ον) Οἱ δεύτεροι τύποι (3) τῆς σελ. 77 τοῦ κ. Schönflies ἀναφέρονται εἰς δύο καμπύλας, ἀντιστοιχούσας διὰ παραλλήλων καθέτων ῶν ἐπιφανειῶν· ἀλλ' ὡς ἀνωτέρω ἐξηγήθη, οὗτοι ἔσονται οἱ γενικώτατοι, διότι δυνάμεθα πάντοτε νὰ λάβωμεν δύο παραλλήλους πρὸς ὴν κοινὴν κάθετον τῶν ἐφαπτομένων τῶν καμπύλων ὡς καθέτους κατὰ μῆκος τῶν δύο καμπύλων) δύο ἐπιφανειῶν περιεχουσῶν τὰς αμπύλας. Λαμβάνοντες τὰς παραλλήλους τῇ κοινῇ καθέτῳ ταύτας ὡς ἄξ. τῶν z τῶν β', παραλλήλων ἀλλήλοις τριέδρων ἐν ἀμφοτέραις αῖς καμπύλαις καὶ ὡς ἄξονα τῶν x τὴν ἐφαπτομένην μιᾶς αὐτῶν, στω τῆς c'', ἔχομεν δι' αὐτὴν ἐκ τῶν (1):

$$(\gamma)\qquad \frac{ds''}{\rho_n''}=-q\,du,\qquad \frac{ds''}{\tau_g''}=+p\,du,\qquad \frac{ds''}{\rho_g''}=r\,du\cdot$$

ιὰ δὲ τὴν ἑτέραν c', ἧς ἡ ἐφαπτομένη κεῖται ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου xy οῦ β' τριέδρου:

$$(\delta)\qquad \begin{aligned} \frac{ds'}{\rho_n'}&=p\,du\,\eta\mu\,\omega-q\,du\,\sigma\upsilon\nu\,\omega\\ \frac{ds'}{\tau_g'}&=+p\,du\,\sigma\upsilon\nu\,\omega+q\,du\,\eta\mu\,\omega\\ \frac{ds'}{\rho_g'}&=r\,du+d\omega \end{aligned}$$

αὶ ἀπαλοιφῇ πάλιν τῶν p,q,r, μεταξὺ τῶν (γ) καὶ (δ):

$$4)\quad \left.\begin{aligned} \frac{ds'}{\rho_n'}&=\frac{ds''}{\tau_g''}\eta\mu\omega+\frac{ds''}{\rho_n''}\sigma\upsilon\nu\omega\\ \frac{ds'}{\tau_g'}&=\frac{ds''}{\tau_g''}\sigma\upsilon\nu\omega-\frac{ds''}{\rho_n''}\eta\mu\omega\\ \frac{ds'}{\rho_g'}&=\frac{ds''}{\rho_g''}+d\omega \end{aligned}\right\}\ \begin{matrix}\text{ἢ καὶ}\\ (\theta=(t't'')\\ =-(t''t')\\ =-\omega\end{matrix}\ \left\{\begin{aligned} \frac{ds'}{\rho_n'}&=\frac{ds''}{\rho_n''}\sigma\upsilon\nu\theta-\frac{ds''}{\tau_g''}\eta\mu\theta\\ \frac{ds'}{\tau_g'}&=\frac{ds''}{\rho_n''}\eta\mu\theta+\frac{ds''}{\tau_g''}\sigma\upsilon\nu\theta\\ \frac{ds'}{\rho_g'}&=\frac{ds''}{\rho_g''}-d\theta^{*}, \end{aligned}\right.\quad (4')$$

ὗτοι δ' εἶναι οἱ τύποι (3) τοῦ κ. Schönflies.

Οἱ τύποι οὗτοι, λυόμενοι πρὸς τὰ τῆς καμπύλης c'' στοιχεῖα, δί-

* Κατὰ τυπογ. παρόραμα βεβαίως ὁ κ. Sch. ἔχει: $+d\theta$.

δρουσι σχέσεις τῆς αὐτῆς μορφῆς· τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῶν προτέρων εἶναι προφανές, ἀφοῦ αἱ δύο καμπύλαι ἔχουσιν ἐν τῇ εὑρέσει αὐτῶν τὰ αὐτὰ δικαιώματα (ἐνῷ ἐν τοῖς (3) οὐχί).

Ἀφοῦ οἱ τύποι οὗτοι, ὡς ἐλέχθη, εἶναι οἱ γενικώτατοι, ὀφείλουσι νὰ περιέχωσι τοὺς (3)· καὶ ὄντως, ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ c'' καμπύλη εἶναι ἀσυμπτωτικὴ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἐχούσης κάθετον κατὰ μῆκος τῆς c'' τὴν παράλληλον τῇ κοινῇ καθέτῳ τῶν ἐφαπτομένων, ἂν τουτέστιν ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ ὀρθία κάθετος τῆς c'' εἶναι παράλληλος τῇ κοινῇ καθέτῳ τῶν δύο καμπύλων, ἕπεται ἀμέσως

$$\frac{ds''}{\rho_n''}=0, \qquad \frac{ds''}{\tau_g''}=\frac{ds''}{\tau''}, \qquad \frac{ds''}{\rho_g''}=\frac{ds''}{\rho''}$$

καὶ οἱ τύποι (4) καταντῶσιν οἱ (3), *aux notations près.*

β. Διάφοροι ἄλλοι τύποι.

Ἐκ τῶν γενικωτάτων τύπων (4) ἢ (4') ἕπονται διὰ μερικεύσεως πλεῖστοι ἄλλοι, οὓς προφανῶς δυνάμεθα καὶ ἀπ' εὐθείας, διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου, νὰ εὕρωμεν. Τούτων τοὺς σπουδαιοτέρους θὰ διεξέλθωμεν.

1ον) Ἂν ἡ καμπύλη c'', ἀντὶ ἀσυμπτωτικῆς, ὡς ἐν τοῖς τύποις (3) ὑπετέθη, εἶναι γεωδαισιακὴ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἐχούσης κάθετον κατὰ μῆκος τῆς c'' τὴν παράλληλον τῇ κοινῇ καθέτῳ τῶν ἐφαπτομένων, ἤτοι ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τῷ ἄξονι τῶν z τοῦ δευτέρου τριέδρου συμπίπτει νῦν ἡ πρώτη κάθετος τῆς καμπύλης c'' θὰ εἶναι $\frac{ds''}{\rho_g''}=0$ καὶ οἱ τύποι (4') γίνονται:

$$(5)\quad \frac{ds'}{\rho_n'}=\frac{ds''}{\rho''}\,\text{συν}\theta-\frac{ds''}{\tau''}\,\text{ημ}\theta, \qquad \frac{ds'}{\tau_g'}=\frac{ds''}{\rho''}\,\text{ημ}\theta+\frac{ds''}{\tau''}\,\text{συν}\theta,$$
$$\frac{ds'}{\rho'_g}=-d\theta.$$

2ον) Ἐὰν ὁ ἄξων τῶν z εἶναι πρώτη κάθετος ἑκατέρας τῶν καμπύλων, ἤτοι ἂν ἀμφότεραι εἶναι γεωδαισιακαὶ γραμμαὶ τῶν ἐπιφανειῶν, ἐφ' ὧν κεῖνται καὶ περὶ ὧν ὡμιλήσαμεν, ἕπεται:

$$(6)\quad \frac{ds'}{\rho'}=\frac{ds''}{\rho''}\,\text{συν}\theta-\frac{ds''}{\tau''}\,\text{ημ}\theta, \qquad \frac{ds'}{\tau'}=\frac{ds''}{\rho''}\,\text{ημ}\theta+\frac{ds''}{\tau''}\,\text{συν}\theta,$$
$$0=-d\theta, \qquad \theta=\text{σταθ}.$$

Ἡ δὲ τελευταία ἰσότης δίδει καὶ ἄλλην γνωστὴν ἰδιότητα τῶν αμπύλων, ὧν αἱ πρωτεύουσαι κάθετοι εἶναι παράλληλοι ἢ αἱ αὐταὶ «Πρόβλημα τοῦ Bertrand.» Darb., Surf., I, σελ. 14)*

3ον) Ἐὰν ὁ ἄξων τῶν z εἶναι ὀρθία κάθετος ἀμφοτέρων τῶν καμπύλων, ἤτοι ἂν αἱ καμπύλαι εἶναι ἀσυμπτωτικαὶ γραμμαὶ τῶν πιφανειῶν των, θὰ εἶναι :

$$(7)\quad 0=-\frac{ds''}{\tau''}\eta\mu\theta,\quad \frac{ds'}{\tau'}=\frac{ds''}{\tau''}\sigma\upsilon\nu\theta,\quad \frac{ds'}{\rho'}=\frac{ds''}{\rho''}-d\theta,$$

θεν, ἂν μὴ ἀμφότεραι αἱ καμπύλαι ἐπίπεδοι $\left(\frac{ds''}{\tau''}=0\right.$, ὅτε καὶ $\left.\frac{ds'}{\tau'}=0\right)$, θὰ εἶναι $\theta=0$. Ὥστε αἱ ἐφαπτόμεναι δύο καμπύλων στρεβλῶν, ὧν αἱ ὄρθιαι κάθετοι εἶναι παράλληλοι, εἶναι παράλληλοι**. Ἔχουσιν ἄρα αἱ δύο καμπύλαι παράλληλα τὰ πρωτεύοντα αὐτῶν ρίεδρα.

4ον) Ἐὰν ἡ καμπύλη c″ εἶναι ἡ σφαιρικὴ δείκτρια (image phérique) τῆς καμπύλης c′, ἐπὶ σφαίρας, ἧς τὸ κέντρον ἐπὶ τοῦ ξονος z, θὰ εἶναι προφανῶς :

$$(8)\quad \frac{ds'}{\rho_n'}=ds''\,\sigma\upsilon\nu\theta,\quad \frac{ds'}{\tau_g'}=ds''\,\eta\mu\theta,\quad \frac{ds'}{\rho_g'}=\frac{ds''}{\rho_g''}-d\theta,$$

* Τὸ πρόβλημα τοῦ Bertrand ἀναφέρεται εἰς καμπύλας ἐχούσας κοινὰς τὰς πρώτας καθέτους, ἀλλ' εὐκόλως εὑρίσκεται ἡ ἰδιότης θ=σταθ., καὶ ὅταν αἱ πρῶται κάθετοι ναι μόνον παράλληλοι.

Παράδειγμα δύο καμπύλων ἐχουσῶν παραλλήλους τὰς πρώτας καθέτους των ἔστω τῆς κοινῆς στερεᾶς ἕλικος καὶ τοῦ κύκλου τῆς βάσεως τοῦ κυλίνδρου, ἐφ' οὗ κεῖται. Επανευρίσκομεν οὕτω γνωστὴν ἰδιότητα τῆς κοινῆς στερεᾶς ἕλικος ("Ιδε Διαφ. Λογ. Ν. Χατζιδάκη, σελ. 363): ὅτι τὸ ἐγγύτατον ἐπίπεδον τῆς ἕλικος σχηματίζει πρὸς ν βάσιν τοῦ κυλίνδρου σταθερὰν γωνίαν.

** Τοῦτο καὶ ἐκ τούτου ἕπεται, ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐφαπτόμεναι τῶν δύο καμπύλων τέμνουσι πρὸς ὀρθὰς τὴν ἐφαπτομένην τῆς κοινῆς αὐτῶν σφαιρικῆς δεικτρίας (Ἴδε 4), ανύεται δὲ καὶ ὡς ἑξῆς· ἐὰν αἱ ὄρθιαι κάθετοι δύο καμπύλων εἶναι παράλληλοι, τῆς υτέρας ἡ πρώτη κάθετος θὰ εἶναι παράλληλος τῷ ἐπιπέδῳ xy (ἐφαπτομ. καὶ πρώτης θ. τῆς α′), ἄρα ἡ περιστροφὴ q′ θὰ εὑρεθῇ διὰ συνθέσεως τῶν p, q, ἐπειδὴ δ' εἶναι $=0$, $q'=0$, ἕπεται $q'=-\rho\eta\mu\omega=0$, ὅθεν $\omega=0$ ($p=0$ δίδει τὰς ἐπιπέδους καμπύλας).

δουσι σχέσεις τῆς αὐτῆς μορφῆς· τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῶν προτέρων εἶνα προφανές, ἀφοῦ αἱ δύο καμπύλαι ἔχουσιν ἐν τῇ εὑρέσει αὐτῶν τ αὐτὰ δικαιώματα (ἐνῷ ἐν τοῖς (3) οὐχί).

Ἀφοῦ οἱ τύποι οὗτοι, ὡς ἐλέχθη, εἶναι οἱ γενικώτατοι, ὀφείλου νὰ περιέχωσι τοὺς (3)· καὶ ὄντως, ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ c'' καμπύλ εἶναι ἀσυμπτωτικὴ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἐχούσης κάθετον κατ μῆκος τῆς c'' τὴν παράλληλον τῇ κοινῇ καθέτῳ τῶν ἐφαπτομένων ἂν τουτέστιν ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ ὀρθία κάθετος τῆς c'' εἶναι παράλληλ τῇ κοινῇ καθέτῳ τῶν δύο καμπύλων, ἕπεται ἀμέσως

$$\frac{ds''}{\rho_n''}=0,\qquad \frac{ds''}{\tau_g''}=\frac{ds''}{\tau''},\qquad \frac{ds''}{\rho_g''}=\frac{ds''}{\rho''}$$

καὶ οἱ τύποι (4) καταντῶσιν οἱ (3), *aux notations près.*

β. Διάφοροι ἄλλοι τύποι.

Ἐκ τῶν γενικωτάτων τύπων (4) ἢ (4΄) ἕπονται διὰ μερικεύσεω πλεῖστοι ἄλλοι, οὓς προφανῶς δυνάμεθα καὶ ἀπ' εὐθείας, διὰ τῆς αὐτῆ μεθόδου, νὰ εὕρωμεν. Τούτων τοὺς σπουδαιοτέρους θὰ διεξέλθωμεν

1ον) Ἂν ἡ καμπύλη c'', ἀντὶ ἀσυμπτωτικῆς, ὡς ἐν τοῖς τύποι (3) ὑπετέθη, εἶναι γεωδαισιακὴ γραμμὴ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἐχού σης κάθετον κατὰ μῆκος τῆς c'' τὴν παράλληλον τῇ κοινῇ καθέτ τῶν ἐφαπτομένων, ἤτοι ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τῷ ἄξονι τῶν z τοῦ δευτέρο τριέδρου συμπίπτει νῦν ἡ πρώτη κάθετος τῆς καμπύλης c'' θὰ εἶνα $\frac{ds''}{\rho_g''}=0$ καὶ οἱ τύποι (4΄) γίνονται:

$$(5)\quad \frac{ds'}{\rho_n'}=\frac{ds''}{\rho''}\,\text{συνθ}-\frac{ds''}{\tau''}\,\text{ημθ},\qquad \frac{ds'}{\tau_g'}=\frac{ds''}{\rho''}\,\text{ημθ}+\frac{ds''}{\tau''}\,\text{συνθ},$$
$$\frac{ds'}{\rho_g'}=-d\theta.$$

2ον) Ἐὰν ὁ ἄξων τῶν z εἶναι πρώτη κάθετος ἑκατέρας τῶν καμ πύλων, ἤτοι ἂν ἀμφότεραι εἶναι γεωδαισιακαὶ γραμμαὶ τῶν ἐπι φανειῶν, ἐφ' ὧν κεῖνται καὶ περὶ ὧν ὡμιλήσαμεν, ἕπεται:

$$(6)\quad \frac{ds'}{\rho'}=\frac{ds''}{\rho''}\,\text{συνθ}-\frac{ds''}{\tau''}\,\text{ημθ},\qquad \frac{ds'}{\tau'}=\frac{ds''}{\rho''}\,\text{ημθ}+\frac{ds''}{\tau''}\,\text{συ}$$
$$0=-d\theta,\qquad \theta=\text{σταθ}.$$

Ἡ δὲ τελευταία ἰσότης δίδει καὶ ἄλλην γνωστὴν ἰδιότητα τῶν ..αμπύλων, ὧν αἱ πρωτεύουσαι κάθετοι εἶναι παράλληλοι ἢ αἱ αὐταὶ «Πρόβλημα τοῦ Bertrand,» Darb., Surf., I, σελ. 14)*

3ον) Ἐὰν ὁ ἄξων τῶν z εἶναι ὀρθία κάθετος ἀμφοτέρων τῶν καμ..λων, ἤτοι ἂν αἱ καμπύλαι εἶναι ἀσυμπτωτικαὶ γραμμαὶ τῶν ..πιφανειῶν των, θὰ εἶναι :

$$(7) \quad 0 = -\frac{ds''}{\tau''}\eta\mu\theta, \quad \frac{ds'}{\tau'} = \frac{ds''}{\tau''}\sigma\upsilon\nu\theta, \quad \frac{ds'}{\rho'} = \frac{ds''}{\rho''} - d\theta,$$

..θεν, ἂν μὴ ἀμφότεραι αἱ καμπύλαι ἐπίπεδοι $\left(\frac{ds''}{\tau''} = 0, \text{ὅτε καὶ } \frac{ds'}{\tau'} = 0\right)$, θὰ εἶναι $\theta = 0$. Ὥστε αἱ ἐφαπτόμεναι δύο καμπύλων στρε..λῶν, ὧν αἱ ὄρθιαι κάθετοι εἶναι παράλληλοι, εἶναι παράλληλοι**. Ἔχουσιν ἄρα αἱ δύο καμπύλαι παράλληλα τὰ πρωτεύοντα αὐτῶν ..ιεδρα.

4ον) Ἐὰν ἡ καμπύλη c'' εἶναι ἡ σφαιρικὴ δείκτρια (image ..phérique) τῆς καμπύλης c', ἐπὶ σφαίρας, ἧς τὸ κέντρον ἐπὶ τοῦ ..ξονος z, θὰ εἶναι προφανῶς :

$$(8) \quad \frac{ds'}{\rho_n'} = ds''\,\sigma\upsilon\nu\theta, \quad \frac{ds'}{\tau_g'} = ds''\,\eta\mu\theta, \quad \frac{ds'}{\rho_g'} = \frac{ds''}{\rho_g''} - d\theta,$$

* Τὸ πρόβλημα τοῦ Bertrand ἀναφέρεται εἰς καμπύλας ἐχούσας κοινὰς τὰς πρώ..ς καθέτους, ἀλλ' εὐκόλως εὑρίσκεται ἡ ἰδιότης θ=σταθ., καὶ ὅταν αἱ πρῶται κάθετοι ..αι μόνον παράλληλοι.

Παράδειγμα δύο καμπύλων ἐχουσῶν παραλλήλους τὰς πρώτας καθέτους των ἔστω ..τῆς κοινῆς στερεᾶς ἕλικος καὶ τοῦ κύκλου τῆς βάσεως τοῦ κυλίνδρου, ἐφ' οὗ κεῖται. ..πανευρίσκομεν οὕτω γνωστὴν ἰδιότητα τῆς κοινῆς στερεᾶς ἕλικος (Ἴδε Διαφ. Λογ. Ν. Χατζιδάκη, σελ. 363) : ὅτι τὸ ἐγγύτατον ἐπίπεδον τῆς ἕλικος σχηματίζει πρὸς ..ὴ βάσιν τοῦ κυλίνδρου σταθερὰν γωνίαν.

** Τοῦτο καὶ ἐκ τούτου ἕπεται, ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐφαπτόμεναι τῶν δύο καμπύλων τέ..ουσι πρὸς ὀρθὰς τὴν ἐφαπτομένην τῆς κοινῆς αὐτῶν σφαιρικῆς δεικτρίας (Ἴδε 4), ..ρύεται δὲ καὶ ὡς ἑξῆς· ἐὰν αἱ ὄρθιαι κάθετοι δύο καμπύλων εἶναι παράλληλοι, τῆς ..έρας ἡ πρώτη κάθετος θὰ εἶναι παράλληλος τῷ ἐπιπέδῳ xy (ἐφαπτομ. καὶ πρώτης ..). τῆς α'), ἄρα ἡ περιστροφὴ q' θὰ εὑρεθῇ διὰ συνθέσεως τῶν p, q, ἐπειδὴ δ' εἶναι $=0$, $q'=0$, ἕπεται $q' = -\rho\eta\mu\omega = 0$, ὅθεν $\omega = 0$ ($p=0$ δίδει τὰς ἐπιπέδους ..μπύλας).

: καὶ ἡ πρώτη καμπύλη c′ εἶναι γραμμὴ καμπυ-
. ἂν εἶναι καὶ $\frac{ds'}{\tau_g'} = 0$), ἔχομεν

$$= \frac{ds''}{\rho_n''}\,\text{συν}\theta, \quad 0 = \frac{ds''}{\rho_n''}\,\text{ημ}\theta, \quad \frac{ds'}{\rho_g'} = \frac{ds''}{\rho_g''} - d\theta.$$

μὴ $\frac{ds''}{\rho_n''} = 0$, ὅτε ἡ γραμμὴ καμπυλότητος c″ εἶναι
.συμπτωτική, ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐν γένει, ὡς γνωστόν *),
0, ἤτοι αἱ ἐφαπτόμεναι τῶν δύο καμπύλων εἶναι παράλ-
ἕπεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἀμφότεραι εἶναι παράλληλοι
τὴν κοινὴν ἑαυτῶν σφαιρικὴν δείκτριαν.
ν ἡ ἑτέρα τῶν καμπύλων, ἡ c′ π. χ., εἶναι γεωδαισι-
c″ ἀσυμπτωτική, εἶναι

$$\frac{\,'}{\,'} = -\frac{ds''}{\tau''}\,\text{ημ}\theta, \quad \frac{ds'}{\tau'} = \frac{ds''}{\tau''}\,\text{συν}\theta, \quad \frac{ds''}{\rho''} = +d\theta.$$

;άν ἡ ἑτέρα, ἡ c′, εἶναι γεωδαισιακή, ἡ δ' ἑτέρα c″
καμπυλότητος, εἶναι:

$$\frac{ds'}{\rho'} = \frac{ds''}{\rho_n''}\,\text{συν}\theta, \quad \frac{ds'}{\tau'} = \frac{ds''}{\rho_n''}\,\text{ημ}\theta, \quad \frac{ds''}{\rho_g''} - d\theta = 0.$$

;ραμμή τις εἶναι καὶ γραμμὴ καμπυλότητος καὶ ἀσυμπτωτικὴ τῆς
;, εἶναι ἐπίπεδος· καὶ ὄντως αἱ ἐκ τῶν σημείων αὐτῆς ἀγόμεναι κάθετοι
ινείας, ἤτοι νῦν αἱ ὀρθιαι κάθετοι τῆς καμπύλης, ὀφείλουσι ν' ἀποτελῶσιν
.ἡν ἐπιφάνειαν· ἐπειδὴ δὲ οὐδεμιᾶς στρεβλῆς καμπύλης αἱ ὄρθιαι κάθετοι (ὡς
;ῶται) ἀποτελοῦσιν ἀναπτυκτὴν ἐπιφάνειαν (βλέπε π. χ. Schell, Kurven²,
, ἕπεται, ὅτι ἡ γραμμὴ ἀνάγκη νὰ εἶναι ἐπίπεδος. Τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἐξισώσεων
$\,=0$, $d\bar{\omega}=0$, αἵτινες ἀμφότεραι νῦν ἰσχύουσιν, ἕπεται. Παράδειγμα τοιαύ-
ιπύλης ἔστω ἡ ὑπὸ τοῦ σημείου Α ἢ Α′ ἐν τῇ στροφῇ κύκλου περὶ ἄξονα ἐν τῷ
ι αὐτοῦ κείμενον γραφομένη περιφέρεια κύκλου (Α, Α′ εἶναι τὰ ἄκρα τῆς τῷ
·ραλλήλου διαμέτρου). Ὅτι ἔχει ἡ περιφέρεια αὕτη πρὸς τὴν σπεῖραν τὰς
.ω δύο ἰδιότητας εἶναι προφανές.

9ον) Ἂν ἡ c′ εἶναι ἀσυμπτωτική, ἡ δὲ c″ γραμμὴ καμπυ-λότητος, τότε εἶναι:

$$(13) \qquad 0=\frac{ds''}{\rho_n''}\sigma\upsilon\nu\theta,\quad \frac{ds'}{\tau'}=\frac{ds''}{\rho_n''}\eta\mu\theta,\quad \frac{ds'}{\rho_g'}=\frac{ds''}{\rho_g''}-d\theta.$$

Ὅθεν $\left(\frac{ds''}{\rho_n''}\gtrless 0\right.$, ἄλλως ἡ c″ εἶναι καὶ ἀσυμπτωτική$\left.\right)$

$\sigma\upsilon\nu\theta=0, \theta=\frac{\pi}{2}$, ὅπερ καὶ ἐκ τῶν α, β (4ον) συνάγεται εὐθύς.

10ον) Ἂν μία τῶν καμπύλων, ἡ c″, εἶναι ἐπίπεδος, θὰ ἔχωμεν:

$$(14) \qquad \frac{ds'}{\rho_n'}=\frac{ds''}{\rho_n''}\sigma\upsilon\nu\theta-d\bar{\omega}''\eta\mu\theta,\quad \frac{ds'}{\tau_g'}=\frac{ds''}{\rho_n''}\eta\mu\theta+d\bar{\omega}''\sigma\upsilon\nu\theta.$$

$$\frac{ds'}{\rho_g'}=\frac{ds''}{\rho_g''}-d\theta.$$

11ον) Ἂν δὲ ἀμφότεραι εἶναι ἐπίπεδοι, εἶναι:

$$(15) \qquad \left.\begin{matrix}\frac{ds'}{\rho_n'}=\frac{ds''}{\rho_n''}\sigma\upsilon\nu\theta,\\ -d\bar{\omega}''\eta\mu\theta.\end{matrix}\right\}\quad \left.\begin{matrix}d\bar{\omega}'=\frac{ds''}{\rho_n''}\eta\mu\theta+\\ +d\bar{\omega}''\sigma\upsilon\nu\theta.\end{matrix}\right\}\quad \frac{ds'}{\rho_g'}=\frac{ds''}{\rho_g''}-d\theta.$$

Ἂν δὲ τὰ δύο ἐπίπεδα ληφθῶσι παράλληλα καὶ ὡς ἄξων τῶν z ἡ κοινὴ κάθετος τῶν δύο ἐπιπέδων, εἶναι:

$$\bar{\omega}'=\frac{\pi}{2},\quad \bar{\omega}''=\frac{\pi}{2},$$

καὶ αἱ μὲν δύο πρῶται ἐξισώσεις καταντῶσι ταὐτότητες, ἡ δὲ τρίτη γίνεται

$$\frac{ds'}{\rho'}=\frac{ds''}{\rho''}-d\theta,$$

σχέσις λίαν ἀξιοσημείωτος, διὰ τὰς ἐπιπέδους καμπύλας τὰς ἐπὶ παραλλήλων ἐπιπέδων ἢ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου. Ὁ τύπος οὗτος εἶναι γενίκευσις τοῦ συνήθους ὁρισμοῦ τῆς καμπυλότητος καμπύλης

πνός· ὄντως, ἂν ὡς καμπύλη c′ ληφθῇ ἡ τυχοῦσα εὐθεῖα ἐν τῷ ἐπιπέδῳ, ὁ τύπος γίνεται

$$\frac{ds'}{\rho'} = -d\theta \quad \text{ἢ} \quad \frac{1}{\rho} = \pm\frac{d\theta}{ds}$$

Ἂν δὲ ἡ εὐθεῖα εἶναι ὁ ἄξων τῶν x, ἔχομεν τὸν συνήθη ὁρισμὸν Ι. Χατζιδάκη, Διαφ. Λογ., σελ. 255).

12ον) Ἂν ἡ μία, ἡ c″, εἶναι συγχρόνως καὶ γεωδαισιακὴ καὶ γραμμὴ καμπυλότητος (ὅτε, ὡς γνωστόν, ἀνάγκη νὰ εἶναι ἐπίπεδος), θὰ εἶναι:

$$16) \quad \frac{ds'}{\rho_n'} = \frac{ds''}{\rho_n''}\,\text{συν}\theta, \qquad \frac{ds'}{\tau_g'} = \frac{ds''}{\rho''}\,\text{ημ}\theta, \qquad \frac{ds'}{\rho_g'} = -d\theta.$$

13ον) Ἐὰν ἡ c′ εἶναι σφαιρικὴ καμπύλη ἐπὶ σφαίρας ἀκτῖνος A καὶ ἡ c″ εἶναι ἡ σφαιρικὴ δείκτριά της, καὶ κεῖται ἑκατέρας τῶν σφαιρῶν τὸ κέντρον ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου ἄξονος τῶν z, εἶναι:

$$17) \quad \frac{ds'}{A} = ds''\,\text{συν}\theta, \quad 0 = ds''\,\text{ημ}\theta, \quad \frac{ds'}{\rho'_g} = \frac{ds''}{\rho''_g} - d\theta.$$

Ἐκ ημθ = 0, θ = 0, ἤτοι αἱ ἐφαπτόμεναι σφαιρικῆς καμπύλης καὶ τῆς σφαιρικῆς δεικτρίας της εἶναι παράλληλοι, ὅπερ καὶ ἐκ τῆς περιπτώσεως (β) (4ον), ἀμέσως ἕπεται, διότι πᾶσα σφαιρικὴ καμπύλη εἶναι γραμμὴ καμπυλότητος τῆς σφαίρας, ἐφ' ἧς κεῖται.

14ον) Ἂν ἡ μία τῶν καμπύλων μόνον, ἡ c″, εἶναι σφαιρικὴ ἐπὶ σφαίρας μὲ κέντρον ἐπὶ τοῦ ἄξονος z, εἶναι:

$$18) \quad \frac{ds'}{\rho'_n} = \frac{ds''}{A}\,\text{συν}\theta, \quad \frac{ds'}{\tau'_g} = \frac{ds''}{A}\,\text{ημ}\theta, \quad \frac{ds'}{\rho'_g} = \frac{ds''}{\rho''_g} - d\theta,$$

οὔσης τῆς ἀκτῖνος τῆς σφαίρας, ἐφ' ἧς ἡ c″.

15ον) Ἂν ἀμφότεραι, καὶ ἡ c′ καὶ ἡ c″, εἶναι ἑκατέρα καὶ γεω-

δαισιακὴ καὶ γραμμὴ καμπυλότητος (ὅτε ἀμφότεραι ἐπίπεδοι), θ
εἶναι:

$$\frac{ds'}{\rho'}=\frac{ds''}{\rho''}\sigma\upsilon\nu\theta,\quad 0=\frac{ds''}{\rho''}\eta\mu\theta,\quad 0=-d\theta,\quad \theta=\sigma\tau\alpha\theta(=0)$$

Εἶναι ἄρα νῦν ημθ $=0$, $\theta=0$ καὶ πράγματι ἡ περίπτωσις αὐτ
περιλαμβάνεται εἰς τὴν (6).

16ον) Τέλος, ἂν ἡ c'' εἶναι καὶ γραμμὴ καμπυλότητος καὶ ἀσυμ-
πτωτικὴ τῆς ἐπιφανείας, εἶναι:

$$\frac{ds'}{\rho_n'}=0,\quad \frac{ds'}{\tau_g'}=0\quad \frac{ds'}{\rho'}=\frac{ds''}{\rho_g''}-d\theta, \tag{19}$$

ὅθεν ἕπεται, ὅτι τότε καὶ ἡ ἑτέρα γραμμὴ c' εἶναι καὶ αὐτὴ κα
γραμμὴ καμπυλότητος καὶ ἀσυμπτωτικὴ τῆς ἐπιφανείας, περὶ ἧ
ὡμιλήσαμεν. Τοῦτο καὶ ἄλλως ἕπεται· διότι ἂν γραμμή τις c'' εἶνα
γραμμὴ καμπυλότητος καὶ ἀσυμπτωτικὴ ἐπιφανείας τινός, αἱ ἐκ τῶ
σημείων αὐτῆς ἀγόμεναι κάθετοι τῆς ἐπιφανείας ἀνάγκη ν' ἀποτελῶσ
κυλινδρικὴν ἐπιφάνειαν, κάθετον ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς γραμμῆς. Ἐπειδ
δὲ οἱ ἄξονες τῶν z τῆς ἑτέρας καμπύλης c' εἶναι παράλληλοι τοῖς τῆ
πρώτης καμπύλης c'' ἄξοσι τῶν z, θ' ἀποτελῶσι καὶ οὗτοι κυλινδρικὴ
ἐπιφάνειαν· εἶναι ἄρα καὶ αὕτη καὶ γραμμὴ καμπυλότητος καὶ ἀσυμ-
πτωτική, ἑπομένως εἶναι καὶ αὕτη ἐπίπεδος καὶ κεῖται ἐπὶ ἐπιπέδο
παραλλήλου τῷ τῆς c'', ἔχομεν ἄρα τὴν περίπτωσιν 11.

Ἐν ταῖς προηγουμέναις περιπτώσεσιν, ἐδίδετο ἐκ τῶν προτέρω
ἡ ἰδιαιτέρα θέσις τῆς καμπύλης πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἔστωσαν πρὸ
ταύταις καὶ τὰ ἑπόμενα παραδείγματα, ἐν αἷς ἡ ἰδιαιτέρα θέσις εὐ-
ρίσκεται ἐκ τῆς γεωμετρικῆς σχέσεως τῶν καμπύλων.

17ον) Καμπύλη *c* καὶ καμπύλη *c'*: τόπος τῶν κέντρω
τῶν ἐγγυτάτων σφαιρῶν τῆς *c*.

Ἐνταῦθα εὑρίσκεται εὐκόλως, ὅτι τὰ πρωτεύοντα τρίεδρα εἶνα
παράλληλα, πλὴν ὅτι ἡ ἐφαπτομένη τοῦ ἑνὸς εἶναι παράλληλος τῇ
ὀρθίᾳ καθέτῳ τοῦ ἄλλου *. Τούτου δὲ τεθέντος, ἕπεται ἀμέσως (1

* Τοῦτο δεικνύεται καὶ ἀναλυτικῶς ἀλλὰ καὶ ὡς ἑξῆς ἁπλούστερον. Οἱ ἄξονες καμ-
πυλότητος τῆς δοθείσης καμπύλης ἀποτελοῦσιν ἀναπτυκτὴν ἐπιφάνειαν, διότι ἀποτε

$$\frac{ds}{\rho}=-q du,\quad \frac{ds}{\tau}=+p du \text{ καὶ } \frac{ds'}{\rho'}=p du,\ \frac{ds'}{\tau'}=q du,$$

$$\text{ὅθεν } \frac{ds}{\rho}=-\frac{ds'}{\tau'},\quad \frac{ds}{\tau}=\frac{ds'}{\rho'},\ \text{αἱ γνωσταὶ σχέσεις.} \qquad (20)$$

(Ὡς β′ τρίεδρον xyz τῆς πρώτης καμπύλης ἐλήφθη νῦν αὐτὸ τὸ πρωτεῦόν της τρίεδρον, ὡς β′ δὲ τρίεδρον xyz τῆς β′ καμπύλης (τοῦ τόπου τῶν κέντρων), πάλιν τὸ πρωτεῦον αὐτῆς, ἀλλὰ μὲ ἄξονα τῶν x τὴν ὀρθίαν κάθετον, τότε δ' εἶναι $\omega=0$ διὰ τὴν πρώτην καὶ $\omega=\frac{\pi}{2}$ διὰ τὴν δευτέραν καμπύλην).

Οἱ τύποι οὗτοι ἕπονται προφανῶς καὶ ἐκ τῶν τῆς περιπτώσεως (2) ἐὰν τεθῇ $\theta=\frac{\pi}{2}$, καὶ ἐκ τῶν (7)(σελ. 392, II, Darb., Surf.), οἵτινες πάλιν εἶναι μερικὴ μόνον περίπτωσις τῶν (1).

18ον) Καμπύλη c καὶ λαιμὸς c_1 τῆς εὐθειοποιούσης ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας (=περιβαλλούσης τῶν ἐπιπέδων τῆς ἐφαπτομένης καὶ τῆς ὀρθίας καθέτου)*. Τοὺς τύπους τώρα εὑρίσκομεν ἁπλούστατα ὡς ἑξῆς· παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις, ὅτι οἱ τύποι (3) τοῦ κ. Schönflies ἰσχύουσιν ἐπίσης καὶ περὶ πάσης καμπύλης ἐπὶ ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας καὶ τοῦ λαιμοῦ αὐτῆς. Καὶ ὄντως οἱ γενικοὶ τύποι (4) γίνονται διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην οἱ τύποι (3) τοῦ κ. Schönflies, διότι ἡ ἑτέρα τῶν καμπύλων, ὁ λαιμός, εἶναι ὡς ἐρρήθη, ἀσυμπτωτοῦσα τὴν περιβάλλουσαν τῶν θέσεων τοῦ καθέτου ἐπιπέδου, οὗ ἡ θέσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ μιᾶς παραμέτρου (τῆς ἀφ' ἧς καὶ ἡ καμπύλη). Εἶναι δὲ ὁ τόπος τῶν κέντρων ὁ λαιμὸς τῆς ἐπιφανείας ταύτης, διότι εἶναι ὁ τόπος τῶν σημείων, πρὸς ἃ τείνει ἡ τομὴ τοῦ τυχόντος καθέτου ἐπιπέδου ὑπὸ δύο ἄλλων καθέτων ἐπιπέδων, ὅταν ταῦτα τείνωσι νὰ συμπέσωσιν αὐτῷ. (Βλέπε διαφ. Λογ. Ι. Χατζιδάκη, σελ. 412, 350 καὶ 376). Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τούτων ἕπεται, ὅτι τὸ κάθετον ἐπίπεδον τῆς ἀρχικῆς καμπύλης εἶναι ἐγγύτατον τοῦ λαιμοῦ (Ι. Χατζιδάκη, Διαφ. Λογ. σελ. 411), συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ ὀρθία κάθετος τοῦ τόπου τῶν κέντρων εἶναι παράλληλος τῇ ἐφαπτομένῃ τῆς ἀρχικῆς καμπύλης· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ ἀντίστροφον προφανῶς συμβαίνει, ἕπεται, ὅτι καὶ αἱ πρῶται κάθετοι εἶναι παράλληλοι.

* *Rectificierende Fläche*, *surface rectifiante*. Οὕτω καλεῖται, διότι ἐν τῇ εἰς ἐπίπεδον ἀναπτύξει της τρέπει προφανῶς εἰς εὐθεῖαν τὴν καμπύλην.

τικὴ γραμμὴ τῆς ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας. Ἐννοεῖται, ὅτι τότε (t_1t) δηλοῖ τὴν γωνίαν τῶν ἐφαπτομένων τῶν δύο καμπύλων ἐν γένει.

Εἰδικώτερον δὲ διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς εὐθειοποιούσης ἐπιφανείας εἶναι περιπλέον ἡ καμπύλη c γεωδαισιακὴ τῆς ἐπιφανείας, ὅθεν ἕπονται οἱ τύποι: (βλέπε καὶ 7ον)

$$(21)\quad \frac{ds}{\rho}=\frac{ds_1}{\tau_1}\,\eta\mu(t_1t),\quad \frac{ds}{\tau}=\frac{ds_1}{\tau_1}\,\sigma\upsilon\nu\theta(t_1\,t),\quad 0=\frac{ds_1}{\rho_1}+d(t_1\,t),$$

ὅθεν τὰ γνωστὰ θεωρήματα:

α'. Ἡ γωνία συνεπαφῆς τοῦ λαιμοῦ τῆς εὐθειοποιούσης ἐπιφανείας καμπύλης οἱασδήποτε c ἰσοῦται τῷ διαφορικῷ τῆς γωνίας, ἣν ποιεῖ ἡ γενέτειρα εὐθεῖα τῆς ἐπιφανείας πρὸς τὴν ἐφαπτομένην τῆς καμπύλης c.

β'. Ἡ γωνία στρέψεως τοῦ λαιμοῦ τούτου ἰσοῦται τῇ γωνίᾳ ὁλικῆς καμπυλότητος τῆς c, διότι

$$\frac{ds_1}{\tau_1}=\sqrt{\frac{ds^2}{\rho^2}+\frac{ds^2}{\tau^2}}=ds\sqrt{\frac{1}{\rho^2}+\frac{1}{\tau^2}}=dk.^*$$

(Βλέπε Schell, Kurven doppelter Krümmung², σελ. 77).

19ον) Καμπύλη c καὶ λαιμὸς c_1 τῆς κυκλοποιούσης ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας.

Κυκλοποιοῦσα ἀναπτυκτὴ ἐπιφάνεια καμπύλης τινὸς (surface cyclifiante, cyclificierende Fläche) καλεῖται ἡ ἀναπτυκτὴ ἐπιφάνεια, ἡ τὴν καμπύλην περιέχουσα καὶ ἐν τῇ εἰς ἐπίπεδον ἀναπτύξει της τὴν καμπύλην εἰς κύκλον ὡρισμένης ἀκτῖνος τρέπουσα (ἢ τοὐλάχιστον τόξον τῆς καμπύλης εἰς τόξον κυκλικόν). Ἵνα τοιαύτη ἐπιφάνεια, ᾖ δυνατή, ἀνάγκη νὰ πληρῶται ὁ ἑξῆς περιορισμός: ἡ ὡρισμένη ἀκτὶς τοῦ κύκλου πρέπει νὰ μὴ εἶναι μικροτέρα τῆς μεγίστης ἀκτῖνος καμπυλότητος τῆς καμπύλης. (Ἰδὲ Molins: De la surface développable passant par une courbe donnée quelconque, et qui, par son développement, transformerait cette courbe en un arc de

* Γωνίαν ὁλικῆς καμπυλότητος ὠνόμασεν ὁ Lancret (Mémoire sur les courbes à double courbure, Mém. Prés. T. I, σελ. 430), τὴν γωνίαν δύο προσεχῶν πρώτων καθέτων, ἣν ἔδειξεν ἴσην τῷ: $\sqrt{d\sigma^2+d\tau^2}$.

cercle de rayon donné, Journ. d. Mathém. 2ème Série, T. I. σελ. 265).

Κατὰ τὰ προηγουμένως ῥηθέντα καὶ ἐνταῦθα οἱ τύποι εἶναι οἱ (3) τοῦ κ. Schönflies, ὅπου $(t_1\, t)$ εἶναι γωνία μεταβλητή, εὐκόλως διὰ τῶν στοιχείων τῆς ἀρχικῆς καμπύλης εὑρισκομένη (Schell, loc. cit. σελ. 145). Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα δὲν εἶναι πλέον ἡ δοθεῖσα καμπύλη γεωδαισιακὴ τῆς ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας, ὡς εἶναι προφανές, ἕπονται οἱ τύποι :

$$\frac{ds_1}{\tau_1}\,\eta\mu(t_1\, t)=\frac{ds}{\rho}\,\eta\mu i, \qquad \frac{ds_1}{\rho_1}+d(t_1\, t)=\frac{ds}{\rho}\,\sigma\upsilon\nu i,$$

$$\frac{ds_1}{\tau_1}\,\sigma\upsilon\nu(t_1\, t)=\frac{ds}{\tau}-di,$$

ἢ καὶ

$$(22)\left\{\begin{aligned} &\left(\frac{ds_1}{\tau_1}\right)^2=\left(\frac{ds}{\rho}\right)^2\eta\mu^2 i+\left(\frac{ds}{\tau}-di\right)^2,\\ &\frac{ds_1}{\rho_1}+d(t_1\, t)=\frac{ds}{\rho}\,\sigma\upsilon\nu i\\ &\varepsilon\varphi(t_1\, t)=\frac{\tau_g}{\rho_n}=\frac{\eta\mu i}{\rho}\cdot\frac{1}{\frac{1}{\tau}-\frac{di}{ds}}=\frac{\tau\,\eta\mu i}{\rho\left(1-\tau\frac{di}{ds}\right)},\end{aligned}\right.$$

ἔνθα $i=\frac{\pi}{2}-\omega$ εἶναι ἡ γωνία τοῦ κυκλοποιοῦντος ἐπιπέδου πρὸς τὸ ἐγγύτατον τῆς c (Schell, σ. 245).

20ον) Καμπύλη c καὶ ἐνειλιγμενοειδὴς αὐτῆς c_1.

Ἐνειλιγμενοειδὴς (développoïde, Evolutoide) καμπύλης τινὸς καλεῖται ἡ καμπύλη, ἣν εὑρίσκομεν ἄγοντες διὰ τῶν σημείων τῆς δεδομένης γραμμῆς εὐθείας ποιούσας πρὸς τὰς ἐφαπτομένας σταθερὰν γωνίαν α καὶ τεμνομένας (ἤτοι πληρούσας τὸν γνωστὸν ὅρον, ὅστις ἀπαιτεῖται, ἵνα εἶναι ἐφαπτόμεναι καμπύλης τινός). Ἐὰν $\alpha=\frac{\pi}{2}$, ἔχομεν τὴν μερικὴν περίπτωσιν τῶν ἐνειλιγμένων καμπύλων. *

Καὶ ἐνταῦθα πάλιν προφανῶς ἔχομεν τοὺς τύπους (3) μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι τώρα εἶναι $d(t_1\, t)=0$:

* *Lancret*: Mémoire sur les développoïdes etc., Mém. prés., T. II, p. 19.

$$(23)\qquad \frac{ds_1}{\rho_1}=\frac{ds}{\rho}\text{συνλ},\quad \frac{ds_1}{\tau_1}=\frac{ds}{\rho}\cdot\frac{\text{ημλ}}{\text{ημα}},\quad \text{εφα}=\frac{\tau_g}{\rho_n}=$$

$$=\frac{\text{ημλ}}{\rho}\cdot\frac{\tau}{1-\tau\frac{d\lambda}{ds}}=\text{σταθ}.$$

ἔνθα πάλιν $\lambda=\frac{\pi}{2}-\omega=$ τῇ γωνίᾳ τοῦ ἐγγυτάτου ἐπιπέδου τῆς καμπύλης c καὶ τοῦ ἐγγυτάτου τῆς ἐξειλιγμενοειδοῦς της (Schell, σ. 160).

Ἡ καμπύλη c καλεῖται πρὸς τὴν c_1, ἐξειλιγμενοειδὴς (Evolventoide), εὑρίσκονται δ' αἱ σχέσεις καμπύλης c_1 καὶ τῆς ἐξειλιγμενοειδοῦς τῆς c, λυομένων τῶν (23) πρὸς τὰ στοιχεῖα τῆς c.

Ἐκ τῶν προηγουμένων σχέσεων ἕπονται ἀμέσως, ἂν τεθῇ $\alpha=\frac{\pi}{2}$ αἱ σχέσεις καμπύλης c καὶ τῆς ἐνειλιγμένης της c_1 ἢ καὶ καμπύλης c_1 καὶ τῆς ἐξειλιγμένης της c (πρβ. καὶ Schönflies, loc. cit. σ. 75):

$$\frac{ds_1}{\rho_1}=\frac{ds}{\rho_g},\quad \frac{ds_1}{\tau_1}=\frac{ds}{\rho_n},\quad \text{εφ}\,\frac{\pi}{2}=\frac{\tau_g}{\rho_n}=\infty,\quad \frac{1}{\tau_g}=0.\qquad (24)$$

21ον) Καμπύλη c καὶ ἐνειλιγμένη ἀναπτύξεως c_1 αὐτῆς.

Ὅταν τὸ ἐγγύτατον ἐπίπεδον καμπύλης διατρέχῃ τὴν καμπύλην, πᾶν σημεῖον αὐτοῦ, ὡς γνωστόν, γράφει καμπύλην κάθετον ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον εἰς πάσας τὰς θέσεις του. Αἱ καμπύλαι αὗται αἱ ὑπὸ τῶν σημείων του γραφόμεναι καλοῦνται ἐξειλιγμέναι ἀναπτύξεως τῆς ἀρχικῆς καμπύλης (Planevolventen)*. Ἡ δὲ ἀρχικὴ καμπύλη πρὸς ταύτας ἐνειλιγμένη ἀναπτύξεως (Planevolute). Ἡ ὀνομασία αὕτη προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ καμπύλη, ἐν τῇ κινήσει ταύτῃ τοῦ ἐγγυτάτου ἐπιπέδου, οὕτως εἰπεῖν ἀναπτύσσεται.

Ἡ ἐνειλιγμένη ἀναπτύξεως καμπύλων οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ τόπος τῶν κέντρων τῶν ἐγγυτάτων των σφαιρῶν. Καὶ πράγματι ἔχουσιν ἄπειροι καμπύλαι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν καμπύλην τῶν κέντρων, αἱ παράλληλοι (ἴδε καὶ περίπτ. 3ην).

Αἱ σχέσεις ἄρα εἶναι ἐνταῦθα αἱ τῆς περιπτώσεως (17).

* Schell, loc. cit. σ. 46 ἢ Lancret, l. cit., σ. 417.

22ον) Καμπύλη c καὶ τόπος c_1 τῶν κορυφῶν τῶν ἐγγυτά-
ων ἐκ περιστροφῆς κώνων*.

Ὁ ἄξων καμπυλότητος καμπύλης τινὸς εἶναι, ὡς γνωστόν, καὶ ὁ όπος τῶν κορυφῶν κώνων ἐκ περιστροφῆς, οἵτινες ἔχουσι μετὰ τῆς αμπύλης ἐπαφὴν δευτέρας τάξεως. Τούτων δὲ εἷς ἔχει ἐπαφὴν ρίτης τάξεως καὶ εἶναι ὁ ἐγγύτατος πάντων τῇ καμπύλῃ. Αἱ ορυφαὶ τῶν ἐγγυτάτων τούτων κώνων, αἱ εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς αμπύλης ἀντιστοιχοῦσαι, ἀποτελοῦσι τὴν καμπύλην c_1.

Μεταξὺ τῶν καμπύλων c καὶ c_1 μεσολαβεῖ ἡ καμπύλη c′ τῶν κένρων τῶν ἐγγυτάτων σφαιρῶν τῆς c. Αἱ σχέσεις τῆς c πρὸς τὴν c′ ἶναι γνωσταὶ (17ον) αἱ δὲ τῆς c′ πρὸς τὴν c_1 εἶναι καὶ πάλιν αἱ (3) οῦ κ. Schönflies, διότι ἀμφότεραι κεῖνται ἐπὶ ἀναπτυκτῆς ἐπιφαείας (τῆς πολικῆς τῆς c), ἧς ἡ ἑτέρα, ἡ c′, εἶναι ὁ λαιμός. Εἶναι ρα:

5) $$\frac{ds_1}{\rho_{1n}}=\frac{ds'}{\tau'}\,\eta\mu\,(t't_1),\quad \frac{ds_1}{\tau_{1g}}=\frac{ds'}{\tau'}\,\sigma\upsilon\nu(t't_1),\quad \frac{ds_1}{\rho_{1g}}=\frac{ds'}{\rho'}+d\,(t't_1)\cdot\ \text{καὶ}$$
$$\frac{ds_1}{\rho_{1n}}=-\frac{ds}{\rho}\,\eta\mu(t't_1),\quad \frac{ds_1}{\tau_{1g}}=-\frac{ds}{\rho}\,\sigma\upsilon\nu\,(t't_1),\quad \frac{ds_1}{\rho_{1g}}=\frac{ds}{\tau}+d\,(t't_1).$$

Τοὺς τύπους τούτους δὲν ἔχει ὁ Schell. Ἡ γωνία ($t't_1$) εἶναι νῦν εταβλητὴ εὐκόλως εὑρισκομένη (Schell, αὐτ.).

Οὕτως εὑρίσκομεν διὰ μιᾶς καὶ ἁπλῆς μεθόδου τύπους, οὓς συνήως διὰ διαφορωτάτων καὶ πολλάκις πολυπλόκων μεθόδων εὑρίσκουσι φαιρικῶν τριγώνων κτλ., ἴδε π. χ. Schell).

Δ′. Διαφορικὰ στοιχεῖα δύο καμπύλων πρὸς δύο ἐπιφανείας καθέτους ἐπ' ἀλλήλας.

Οἱ προηγούμενοι τύποι (4) ἢ (4′) ἐφαρμόζονται πάντοτε ὡς καὶ οηγουμένως ἐλέχθη, ὁσάκις τὰ διαφορικὰ στοιχεῖα λαμβάνονται πρὸς τρίεδρα παράλληλα, ὧν οἱ ἄξονες τῶν z παράλληλοι τῇ κοινῇ κατω τῶν ἐφαπτομένων, ἤτοι ὅταν αἱ καμπύλαι θεωρῶνται ὡς κείμει ἐπὶ ἐπιφανειῶν, ὧν αἱ κάθετοι παράλληλοι (κατὰ μῆκος τῶν καμλων). Εἰς τὰ ἑπόμενα παραδείγματα δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν τ' εὐθείας, διότι ἐν αὐτοῖς λαμβάνονται διαφορικὰ στοιχεῖα δύο

* Schell, σ. 67 κ. 69.

καμπύλων πρὸς δύο ἐπιφανείας καθέτους ἐπ' ἀλλήλας. Μικρά τι τροποποίησις ἐν τούτοις ἀρκεῖ, ἵνα οἱ τύποι ἐφαρμόζωνται κ' ἐνταῦθα

$23^{ον}$)Καμπύλη c καὶ τόπος c_1 τῶν κέντρων καμπυλότητος αὐτῆς.

Εὐκόλως δεικνύεται, ὅτι τῆς δευτέρας καμπύλης ἡ ἐφαπτομένη κεῖται ἐπὶ τοῦ καθέτου ἐπιπέδου τῆς πρώτης (Ι. Χατζιδάκη, Διαφ. Λογ., σελ. 368). Τούτου τεθέντος, ἔχομεν διὰ τὴν καμπύλην c, λαμβανομένου ὡς τριέδρου xyz τοῦ πρωτεύοντος αὐτῆς (ἄξ. z = πρώτ. καθ.).

$$\frac{ds}{\rho_n} = -qdu, \qquad \frac{ds}{\tau_g} = +pdu \qquad \frac{ds}{\rho_g} = rdu = 0.$$

Τῆς β' καμπύλης ἡ ἐφαπτομένη δὲν εἶναι νῦν κάθετος ἐπὶ τὸν ἄξονα τῶν z τοῦ β' τριέδρου τῆς πρώτης. Ἡ δυσκολία ὅμως δύναται εὐκόλως ν' ἀρθῇ, ἂν στραφῇ ἡ καμπύλη c_1 σὺν τῷ τριέδρῳ x'y'z' (παραλλήλου τῷ xyz), οὕτως, ὥστε οἱ ἄξονες y'z'x' νὰ γίνωσιν εἰς τὸ θεωρούμενον σημεῖον ἀντιστοίχως παράλληλοι τοῖς xyz τοῦ τριέδρου τῆς πρώτης καμπυλης, ἢ μᾶλλον τοῦτο νὰ συμβῇ εἰς τὰ ἐκ σταθ. σημείων παράλληλα τρίεδρα. Τούτου γενομένου (ἄνευ βλάβης προφανῶς τῶν διαφορικῶν στοιχείων τῆς καμπύλης) δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν τοὺς τύπους (1), ἐπειδὴ ὅμως τώρα οἱ ἄξονες y'z'x' τοῦ β' τριέδρου τοῦ τόπου τῶν κέντρων εἶναι παράλληλοι ἀντιστοίχως τοῖς xyz τοῦ τῆς ἀρχικῆς καμπύλης, προφανὲς ὅτι, πρὶν ἢ ἐφαρμόσωμεν τοὺς τύπους (1), ἀνάγκη νὰ τραπῶσιν αἱ περιστροφαὶ p, q, r, εἰς q, r, p, τοῦτο δ' ἕπεται:

$$\frac{ds_1}{\rho_{1n}} = qdu\,\text{ημω} - rdu\,\text{συνω}, \qquad \frac{ds_1}{\tau_{1g}} = qdu\,\text{συνω} + rdu\,\text{ημω}$$

$$\frac{ds_1}{\rho_{1g}} = d\omega + pdu.$$

καὶ ἀντικαταστάσει: (r=0)

$$\frac{ds_1}{\rho_{1n}} = -\frac{ds}{\rho}\text{ημω}, \qquad \frac{ds_1}{\tau_{1g}} = -\frac{ds}{\rho}\text{συνω}, \qquad \frac{ds_1}{\rho_{1g}} = d\omega + \frac{ds}{\tau}$$

θεν ἕπονται οἱ γνωστοὶ τύποι

$$\left.\begin{aligned}\left(\frac{ds_1}{\rho_1}\right)^2 &= \left(d\omega + \frac{ds}{\tau}\right)^2 + \eta\mu^2\omega\left(\frac{ds}{\rho}\right)^2,\\ \varepsilon\varphi\lambda &= \frac{-\eta\mu\omega\dfrac{ds}{\rho}}{d\omega + \dfrac{ds}{\tau}},\\ \frac{ds_1}{\tau_1} &= +d\lambda - \sigma\upsilon\nu\omega\frac{ds}{\rho}\end{aligned}\right\} \quad (26)$$

(ω = γωνίᾳ ἐφαπτομ. τῆς c_1 καὶ ὀρθίας καθέτου τῆς c). $\left(\lambda = \frac{\pi}{2} - \omega\right)$.

καὶ προσέτι

$$\frac{\eta\mu\lambda}{\eta\mu\omega} = -\frac{ds}{\rho}\cdot\frac{\rho_1}{ds_1}, \qquad \sigma\upsilon\nu\varphi^* = -\eta\mu\lambda\,\eta\mu\omega,$$

τὰ δύο γνωστὰ τοῦ Molins θεωρήματα (Sur quelques nouvelles propriétés du lieu des centres de courbure des courbes gauches Mém. d. l'Acad. d. Sciences etc. de Toulouse, 8ème Série, T. I., σ. 400-490 (1888), ἢ Schell, σ. 88 κ. ἑπ.).

Δυνάμεθα καὶ ἐκ τῶν τύπων τῶν διὰ παραλλήλους ἄξονας z νὰ εὕρωμεν τὰς σχέσεις (26) ὡς ἀκολούθως.

Λάβωμεν ἄξονας τῶν z τὰς παραλλήλους πρὸς τὴν κοινὴν κάθετον τῶν δύο ἐφαπτομένων. Τότε ἔχομεν διὰ τὰς πρὸς τὸν ἄξονα τοῦτον στοιχεῖα τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας καμπύλης κατὰ σειράν:

$$\frac{ds}{\rho}\sigma\upsilon\nu\omega' = -q\,du, \qquad \frac{ds}{\tau} + d\omega' = p\,du, \qquad \frac{ds}{\rho}\eta\mu\omega' = r\,du,$$

$$\frac{ds_1}{\rho_1}\sigma\upsilon\nu\lambda' = p\,du, \qquad \frac{ds_1}{\tau_1} + d\lambda = q\,du, \qquad \frac{ds_1}{\rho_1}\eta\mu\lambda' = r\,du,$$

ὅθεν

$$\frac{ds}{\rho}\sigma\upsilon\nu\omega' = -\frac{ds_1}{\tau_1} - d\lambda', \qquad \frac{ds}{\tau} + d\omega' = \frac{ds_1}{\rho_1}\sigma\upsilon\nu\lambda',$$

* φ = γωνίᾳ τῶν ὀρθίων καθέτων τῶν δύο καμπύλων· ὁ τύπος οὗτος εὑρίσκεται ἐκ τοῦ β' = c''α — αc'' (τὸ σημεῖον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φορᾶς τῆς γωνίας ω) (Ἴδε π. χ. Darb., Surf., I, σελ. 3).

$$\frac{ds}{\rho}\,\text{ημω}'=\frac{ds_1}{\rho_1}\,\text{ημλ}',$$

ἐπειδὴ δὲ εἶναι $\omega'=\omega$ καὶ $\lambda'=-\lambda$, ἕπονται οἱ τύποι

$$\frac{ds}{\rho}\,\text{συνω}=-\frac{ds_1}{\tau_1}+d\lambda,\qquad \frac{ds}{\tau}+d\omega=\frac{ds_1}{\rho_1}\,\text{συνλ}$$

$$\frac{ds}{\rho}\,\text{ημω}=-\frac{ds_1}{\rho_1}\,\text{ημλ},$$

ἤτοι οἱ τύποι (26). ὅ. ἔ. δ.

24ον) Γραμμαὶ καμπυλότητος ἐπιφανείας τινὸς καὶ αἱ ἀντίστοιχοι γεωδαισιακαὶ τῆς ἐνειλιγμένης ἐπιφανείας.

Ἐνειλιγμένη ἐπιφάνεια ἄλλης καλεῖται, ὡς γνωστόν, ὁ τόπος τῶν πρωτευόντων κέντρων καμπυλότητος τῆς ἄλλης (Evolute, surface des centres de courbure). Γνωστὸν ἐπίσης, ὅτι ἑκατέρᾳ τῶν σειρῶν τῶν γραμμῶν καμπυλότητος τῆς ἀρχικῆς ἐπιφανείας ἀντιστοιχεῖ ἐπὶ τῆς ἐνειλιγμένης, ἐπὶ μὲν τῆς ἀντιστοίχου τῇ γραμμῇ ταύτῃ καμπυλότητος (associée) χώνης ἡ σειρὰ τῶν γεωδαισιακῶν τῶν ἐφαπτομένων τῶν καθέτων τῆς ἐπιφανείας (κατὰ μῆκος τῶν γραμμῶν καμπυλότητος), ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας χώνης ἡ σειρὰ τῶν πρὸς τὰς γεωδαισιακὰς ταύτης συζυγῶν καμπύλων.

Σχέσεις μιᾶς γραμμῆς καμπυλότητος καὶ τῆς ἀντιστοίχου της γεωδαισιακῆς.

Ὡς β΄ τρίεδρον τῆς γραμμῆς καμπυλότητος λαμβάνομεν τὸ τῆς ἐφαπτομένης της, τῆς καθέτου τῆς ἐπιφανείας καὶ τῆς ἐφαπτομένης τῆς ἑτέρας γραμμῆς καμπυλότητος. Τότε οἱ τύποι (1) δίδουσι:

$$\frac{ds}{\rho_n}=-q\,du,\qquad \frac{ds}{\tau}=+p\,du=0,\qquad \frac{ds}{\rho_g}=r\,du.\ (\bar{\omega}=0)$$

Τῆς γεωδαισιακῆς δὲ καμπύλης πρωτεῦον τρίεδρον εἶναι, ὡς γνωστόν, τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἄξονος z (τῆς καθέτου τῆς ἀρχικῆς ἐπιφανείας), ὡς ἐφαπτομένης, ἐκ τῆς παραλλήλου τῷ ἄξονι τῶν x (ἐφαπτομένης τῆς γραμμῆς καμπυλότητος), ὡς πρώτης καθέτου, κτλ.

τῆς παραλλήλου τῷ ἄξονι τῶν y (ἐφαπτομένης τῆς ἑτέρας γραμ-
ῆς καμπυλότητος), ὡς ὀρθίας καθέτου.

Καὶ ἐνταῦθα οἱ τύποι (1) δὲν εἶναι ἀπ' εὐθείας ἐφαρμόσιμοι, ὅτι καὶ πάλιν ζητοῦνται τὰ διαφορικὰ στοιχεῖα τῶν δύο καμπύλων ὡς δύο ἐπιφανείας καθέτους ἐπ' ἀλλήλας. Ἀρκεῖ ὅμως καὶ πάλιν νὰ ρέψωμεν τὴν γεωδαισιακὴν σὺν τῷ πρωτεύοντι αὐτῆς τριέδρῳ x'y'z' τως, ὥστε νὰ γίνῃ εἰς τὸ θεωρούμενον σημεῖον ὁ ἄξων τῶν x' παράλληλος τῷ ἄξονι τῶν z καὶ νὰ λάβῃ τὸ τρίεδρον x'y'z' τὴν θέσιν ι'x'' παράλληλον τῇ xyz· τότε πάλιν χρειάζεται νὰ τραπῶσιν ἐν ς τύποις (1) τὰ p, q, r, εἰς q, r, p, ὅτε θὰ ἔχωμεν:

$$\frac{s'}{a}=q\,du,\qquad \frac{ds'}{\tau'_g}=+r\,du\qquad \frac{ds'}{\rho'_g}=p\,du=0\ \left(\text{διότι } \omega'=\frac{\pi}{2}\right),$$

ι δι' ἀντικαταστάσεως:

$$-\frac{ds'}{\rho'_n}=-\frac{ds}{\rho_n},\qquad \frac{ds'}{\rho'_g}=\frac{ds}{\tau_g}=0,\qquad \frac{ds'}{\tau'_g}=\frac{ds'}{\tau'}=\frac{ds}{\rho_g},\qquad (27)$$

σεις ἀξιοσημείωτοι.

Διὰ τὴν β' γραμμὴν καμπυλότητος εὑρίσκονται οἱ τύποι διὰ τοῦ οῦ συλλογισμοῦ· μόνον ὅτι ἐνταῦθα χρειάζεται ἡ διπλῆ κυκλικὴ πὴ τῶν p, q, r, εἰς r, p, q, διότι τῆς δευτέρας χώνης κάθετος εἶ- ὁ ἄξων τῶν y', καὶ ἐν τῇ στροφῇ τοῦ τριέδρου θὰ γίνωσιν οἱ νες τῶν x'y'z' παράλληλοι τοῖς yzx. Ἀλλ' ἐπειδὴ νῦν εἶναι $=\frac{\pi}{2}$, $\omega'=0$, εὑρίσκονται οἱ αὐτοὶ τύποι (27). Τοῦτο καὶ ἐκ ν προτέρων ἦτο φανερόν, διότι οὐδετέρα τῶν γραμμῶν καμπυ- ντος ἔχει προνόμιά τινα ὑπὲρ τὴν λοιπήν.

Ἐκ τῶν τύπων (27) ἕπεται προσέτι:

$$\frac{\tau'_g}{\rho'_n}=\frac{\tau'_g}{\rho'}=\frac{\rho_g}{-\rho_n}$$

Ἢ μᾶλλον εἰς τὰ ἐκ τοῦ σταθ. σημείου παράλληλα τρίεδρα νὰ συμβῇ τοῦτο.

καὶ ἐπειδὴ εἶναι $\frac{\rho^{g}}{\rho_{n}}$ = σφῶ καὶ $\frac{\tau'}{\rho'}$ = εφ(tσt')(ἴδε 1ον), ἔχομεν τὸ [illegible] τοῦ Darboux ἄλλως δεικνύμενον θεώρημα:

Ἡ γωνία τῆς γεωδαισιακῆς καὶ τῆς συζυγοῦς τῆς (ἐπ' ἑκατέρας χώνης) ἰσοῦται τῇ γωνίᾳ τοῦ ἐγγυτάτου ἐπιπέδου τῆς ἀντιστοίχου γραμμῆς καμπυλότητος πρὸς τὸ ἐφαπτόμενον τῆς ἀρχικῆς ἐπιφανείας ἐπίπεδον. (Darb., Surf., II σελ. 335).

Σημειωτέον προσέτι, ὅτι κ' ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν καὶ ἄλλως τοὺς τύπους (27). Ὄντως ἡ γεωδαισιακὴ εἶναι μία τῶν ἐνειλιγμένων τῆς γραμμῆς καμπυλότητος. Ἐὰν δὲ θεωρήσωμεν τὴν ἀναπτυκτήν, ἣν αἱ κάθετοι τῆς ἀρχικῆς ἐπιφανείας ἀποτελοῦσι καὶ ἧς λαιμὸς ἡ γεωδαισιακή, θὰ εἶναι ἡ τελευταία αὕτη γραμμὴ ἀσυμπτωτικὴ τῆς ἀναπτυκτῆς (1ον)· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀναπτυκτὴ αὕτη εἶναι κάθετος ἐπὶ τὴν θεωρουμένην χώνην τῆς ἐνειλιγμένης (διότι ἡ κάθετος τῆς χώνης ταύτης τῆς ἐνειλιγμένης εἶναι ἡ παράλληλος τῇ ἐφαπτομένῃ τῆς θεωρουμένης γραμμῆς καμπυλότητος, ἡ δὲ κάθετος τῆς ἀναπτυκτῆς εἶναι ἡ ἐφαπτομένη τῆς ἑτέρας γραμμῆς καμπυλότητος), ἕπεται ἐκ νέου, ὅτι ἡ ἀντίστοιχος γραμμὴ τῆς γραμμῆς καμπυλότητος ἐπὶ τῆς ἀνηκούσης αὐτῇ χώνης εἶναι γεωδαισιακὴ τῆς χώνης ταύτης. Τὰ στοιχεῖα ἄρα τῆς γεωδαισιακῆς $\frac{ds'}{\rho'}$, $\frac{ds'}{\tau'}$ μένουσιν ἀμετάβλητα (διότι εἶναι τὰ ἀπόλυτα στοιχεῖα τῆς καμπύλης), εἴτε πρὸς τὴν ἀναπτυκτὴν εἴτε πρὸς τὴν χώνην ἀναφερθῶσι. Τῆς γραμμῆς καμπυλότητος δ' ὅμως τὰ διαφορικὰ στοιχεῖα εἶναι διάφορα λαμβανόμενα πρὸς τὴν ἀναπτυκτὴν καὶ διάφορα πρὸς τὴν ἀρχικὴν ἐπιφάνειαν· διὰ τὰ πρῶτα τούτων εὑρέθησαν αἱ σχέσεις (24):

$$\frac{ds_1}{\rho_1}=\frac{ds}{\rho_g}, \qquad \frac{ds_1}{\tau_1}=\frac{ds}{\rho_n},$$

ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ κάθετοι τῆς ἀρχικῆς ἐπιφανείας καὶ τῆς ἀναπτυκτῆς τέμνονται πρὸς ὀρθάς, ἕπεται, ὅτι θὰ εἶναι, τοῦ ῶ ἀναφερομένου εἰς τὴν δευτέραν ἐπιφάνειαν καὶ τοῦ ῶ' εἰς τὴν πρώτην,

$$\bar{\omega}=-(90-\bar{\omega}')=\bar{\omega}'-90.$$

ὅθεν συνῶ = ημῶ', ημῶ = —συνῶ', ὅθεν (τῶν τόνων δηλούντων τὰ

αφορικὰ στοιχεῖα τῆς γραμμῆς καμπυλότητος πρὸς τὴν ἀρχικὴν ιφάνειαν):

$$\frac{ds_1}{\rho_1} = -\frac{ds'}{\rho'_n}, \quad \frac{ds_1}{\tau_1} = \frac{ds'}{\rho'_g},$$

τοι, ἄνευ τῶν τόνων, οἱ τύποι ταὐτίζονται τοῖς (27).

ὅ. ἔ. δ.

Αἱ σχέσεις (27) δύνανται νὰ εὑρεθῶσι καὶ ἐκ τῶν γενικωτέρων τύ-ων, οὓς ὁ Darboux δίδει διὰ τὴν τυχοῦσαν ἐπὶ τῆς ἐνειλιγμένης καμπύλην (Surf, III, σελ. 340):

$$\left.\begin{aligned} \frac{ds_1}{\rho_{1n}} &= (q\,du + q_1\,dv)\,\eta\mu\omega_1 - (r\,du + r_1\,dv)\,\sigma\upsilon\nu\omega_1, \\ \frac{ds_1}{\tau_{1g}} &= (q\,du + q_1\,dv)\,\sigma\upsilon\nu\omega_1 + (r\,du + r_1\,dv)\,\eta\mu\omega_1, \\ \frac{ds_1}{\rho_{1g}} &= d\omega_1 + p\,du + p_1\,dv \end{aligned}\right\} \begin{aligned} &\text{καὶ} \\ &p = q_1 = 0 \end{aligned}$$

διὰ τὴν πρώτην χώνην, διὰ δὲ τὴν δευτέραν οἱ αὐτοὶ τύποι μὲ ὴν κυκλικὴν τροπὴν τῶν q, r, p εἰς r, p, q). Τὸν δεύτερον τύπον δὲν ναφέρει ὁ Darboux, εὑρίσκει δὲ τοὺς δύο ἄλλους διὰ συλλογισμοῦ ναλόγου τῷ ἡμετέρῳ (24ον). Ἂν ἐν τοῖς τύποις τούτοις, οἵτινες σχύουσι διὰ τὴν τυχοῦσαν καμπύλην ἐπὶ τῆς πρώτης χώνης, τεθῇ $v = 0$, ἤτοι θεωρηθῇ ἡ τῇ γραμμῇ καμπυλότητος $v =$ σταθ. ἀντί-τοιχος γραμμὴ τῆς χώνης, ἕπεται ($\omega_1 =$ γωνίᾳ ἄξ. y καὶ καμπύ-ης $= \frac{\pi}{2}$).

$$\frac{ds_1}{\rho_1} = q\,du, \quad \frac{ds_1}{\tau_1} = r\,du, \quad \frac{ds_1}{\rho_{1g}} = 0,$$

αι ἐπειδὴ

$$\frac{ds}{\rho_n} = -q\,du, \quad \frac{ds}{\tau_g} = p\,du = 0, \quad \frac{ds}{\rho'_g} = r\,du$$

κονται πάλιν οἱ τύποι (27). Ὁμοίως δεικνύεται καὶ διὰ τὴν δευτέ-αν χώνην.

25ον) Τέλος ἔστω καὶ τὸ ἑπόμενον παράδειγμα:

Ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς κυκλοποιούσης ἀναπτυκτῆς ἐπιφανείας (ἴδε ἀνω-τέρω, 19ον), ἔχουσι δύο καμπύλαι P καὶ Q ἰδιάζουσαν θέσιν πρὸ-τὴν κυκλοποιουμένην καμπύλην, τουτέστιν αἱ δύο ἐπὶ τῆς πολικῆ-ἐπιφανείας καμπύλαι, αἵτινες εἶναι τόπος τῶν κέντρων τῶν ἐγγυτά-των τῇ καμπύλῃ σφαιρῶν τῶν ἐχουσῶν ἀκτῖνα σταθερὰν A (τῇ ἀκτῖνα τοῦ κύκλου, εἰς ὃν τρέπεται ἡ καμπύλη). Περὶ τούτων δὲ δει-κνύεται εὐκόλως (ἴδε Schell), ὅτι ἑκατέρας τὸ κάθετον ἐπίπεδον διέρ-χεται διὰ τῆς ἐφαπτομένης τῆς ἀρχικῆς καμπύλης, καὶ ἀντιστρόφως. (καὶ προσέτι ὅτι ἡ ἐφαπτομένη τῆς καμπύλης P (ἢ Q) εἶναι κάθετος ἐπὶ τὸ κυκλοποιοῦν ἐπίπεδον). Ἔχομεν ἄρα διὰ τὰς καμπύλας ταύ-τας τύπους τοὺς διὰ τὴν περίπτωσιν 23ην, ἤτοι:

$$(28)\quad \begin{cases} \dfrac{ds_1}{\rho_1} = \pm\sqrt{\left(di + \dfrac{ds}{\tau}\right)^2 + \left(\dfrac{ds}{\rho}\right)^2 \eta\mu^2 i} \\[2ex] \dfrac{ds_1}{\tau_1} = + d\lambda - \dfrac{ds}{\rho}\,\sigma\upsilon\nu i \end{cases}$$

κτλ. Σημειωτέον δέ, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι ἕπονται καὶ ἐκ τῶν τῆς περι-πτώσεως (19ης), τρεπομένου τοῦ ρ_1 εἰς $-\tau_1$ καὶ τοῦ τ_1 εἰς ρ_1 ὄντως δὲ ἀποδεικνύεται εὐκόλως, ὅτι ὁ λαιμὸς τῆς κυκλοποιούσης ἐπιφανείας εἶναι ὁ τόπος τῶν κέντρων τῶν σφαιρῶν τῶν ἐγγυτάτων τῇ καμπύλῃ P (c_1).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

1) Οἱ τύποι (4) ἢ (4') δίδουσι τὰς σχέσεις καμπύλων κειμένων ἐπὶ ἐπιφανειῶν, ὧν αἱ κάθετοι παράλληλοι κατὰ μῆκος τῶν καμπύλων, ἤτοι τῶν καμπύλων τῶν ἐχουσῶν τὴν αὐτὴν σφαιρικὴν δεί-κτριαν, πρός τινα ἐπιφάνειαν, ὅπερ εἶναι πάντοτε δυνατὸν διὰ δύο τυχούσας καμπύλας.

2) Οἱ τύποι τοῦ κεφαλαίου Δ' δίδουσι τὰς σχέσεις καμπύλων.

ὧν αἱ σφαιρικαὶ δείκτριαι πρὸς δύο ἐπιφανείας εἶναι κάθετοι ἐπ' ἀλλήλας, ὡς ἀμέσως εὑρίσκεται. Καὶ τοῦτο εἶναι πάντοτε δυνατὸν διὰ δύο τυχούσας καμπύλας. Καὶ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τὰ διαφορικὰ στοιχεῖα τῶν καμπύλων ἐξαρτῶνται ὑπὸ τῆς σφαιρικῆς δεικτρίας, ἤτοι ἀναφέρονται πρὸς τὴν κάθετον τῆς σφαίρας.

Οἱ γενικώτατοι τύποι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εὑρίσκονται (ὡς ἐκ τοῦ ἐν 24ῳ συλλογισμοῦ ἕπεται) τρεπομένων ἐν ταῖς σχέσεσι (4) ἢ (4′)

$$\text{τῶν}\quad \frac{ds''}{\rho''_n},\ \frac{ds''}{\rho''_g}\quad \text{εἰς}\ \pm\frac{ds''}{\rho''},\ \pm\frac{ds''}{\rho''_n}$$

$$\text{ἢ τῶν}\quad \frac{ds''}{\tau''_g},\ \frac{ds''}{\rho''_g}\quad \text{εἰς}\ \pm\frac{ds''}{\rho''_g},\ \pm\frac{ds''}{\tau''_g}$$

Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ θεωρηθῇ ἐνδιάμεσόν τι τρίεδρον καὶ καμπύλη c_1 ἧς ὁ ἄξων τῶν z_1 παράλληλος τῷ τῆς καμπύλης c'. Αἱ σχέσεις τῆς νέας ἐνδιαμέσου καμπύλης πρὸς τὴν c' εἶναι αἱ (4), αἱ δὲ τῆς c'' πρὸς τὴν ἐνδιάμεσον c_1 εἶναι

$$\frac{ds''}{\rho''_n}=\pm\frac{ds_1}{\rho_{1g}},\qquad \frac{ds''}{\rho''_g}=\pm\frac{ds}{\rho_{1n}},\qquad \frac{ds''}{\tau''_g}=\pm\frac{ds_1}{\tau_{1g}},$$

ἐὰν οἱ ἄξονες τῆς c_1 οἱ $x_1y_1z_1$ εἶναι παράλληλοι τοῖς $x''z''y''$· ἂν δὲ οἱ ἄξονες $x_1y_1z_1$ εἶναι παράλληλοι τοῖς $z''y''x''$, εἶναι

$$\frac{ds''}{\tau''_g}=\pm\frac{ds_1}{\rho_{1g}},\qquad \frac{ds''}{\rho''_g}=\pm\frac{ds_1}{\tau_{1g}}\qquad \frac{ds''}{\rho''_n}=\pm\frac{ds_1}{\rho_{1n}}.\Big).$$

3) Δυνατὸν γενικώτερον νὰ ζητῶνται αἱ σχέσεις τῶν διαφορικῶν στοιχείων δύο καμπύλων πρὸς δύο ἄξονας τῶν z τῶν β′ τριέδρων, ποιοῦντας γωνίαν τινὰ α, ἤτοι πρὸς δύο σφαιρικὰς δεικτρίας ποιούσας τὴν γωνίαν α (σταθεράν). Οἱ τύποι τότε εὑρίσκονται ὡς ἑξῆς.

Μεταχειριζόμενοι τὴν αὐτὴν μέθοδον καὶ ἐν Β′ καὶ καλοῦντες p′, q′, r′ τὰς περιστροφὰς τοῦ β′ τριέδρου x′, y′, z′ τῆς ἑτέρας τῶν

καμπύλων c_1 καὶ α, β, γ, ... τὰ συνημίτονα τῶν ἀξόνων x', y', z' κατὰ σειρὰν πρὸς τοὺς x, y, z, ἔχομεν ἐν πρώτοις:

$$p' = \alpha p + \beta q + \gamma r, \quad q' = \alpha' p + \beta' q + \gamma' r, \quad r' = \alpha'' p + \beta'' q + \gamma'' r$$

ἐκ τούτων δ' ἔπεται διὰ τὴν καμπύλην c_1 (1),

$$\begin{cases} \dfrac{ds_1}{\rho_{1n}} = \eta\mu\omega_1(\alpha p + \beta q + \gamma r)\,du - \sigma\upsilon\nu\omega_1(\alpha' p + \beta' q + \gamma' r)\,du \\ \dfrac{ds_1}{\tau_{1g}} = \sigma\upsilon\nu\omega_1(\alpha p + \beta q + \gamma r)\,du + \eta\mu\omega_1(\alpha' p + \beta' q + \gamma' r)\,du \\ \dfrac{ds_1}{\rho_{1g}} = d\omega_1 + (\alpha'' p + \beta'' q + \gamma'' r)\,du \end{cases}$$

καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν καμπύλην c εἶναι (λαμβανομένης ὡς ἄξονος τῶν x (τοῦ β' τριέδρου της) τῆς ἐφαπτομένης της):

$$\frac{ds}{\rho_n} = -q\,du, \quad \frac{ds}{\tau_g} = +p\,du, \quad \frac{ds}{\rho_g} = r\,du,$$

ἕπονται δι' ἀντικαταστάσεως οἱ γενικώτατοι τύποι·

$$\begin{cases} \dfrac{ds_1}{\rho_{1n}} = \eta\mu\omega_1\left(\alpha\dfrac{ds}{\tau_g} + \beta\dfrac{ds}{-\rho_n} + \gamma\dfrac{ds}{\rho_g}\right) - \sigma\upsilon\nu\omega_1\left(\alpha'\dfrac{ds}{\tau_g} + \beta'\dfrac{ds}{-\rho_n} + \gamma'\dfrac{ds}{\rho_g}\right) \\ \dfrac{ds_1}{\tau_{1g}} = \sigma\upsilon\nu\omega_1\left(\alpha\dfrac{ds}{\tau_g} + \beta\dfrac{ds}{-\rho_n} + \gamma\dfrac{ds}{\rho_g}\right) + \eta\mu\omega_1\left(\alpha'\dfrac{ds}{\tau_g} + \beta'\dfrac{ds}{-\rho_n} + \gamma'\dfrac{ds}{\rho_g}\right) \\ \dfrac{ds_1}{\rho_{1g}} = d\omega_1 + \left(\alpha''\dfrac{ds}{\tau_g} + \beta''\dfrac{ds}{-\rho_n} \quad \gamma''\dfrac{ds}{\rho_n}\right). \end{cases}$$

Ὅτι δὲ οἱ τύποι οὗτοι περιέχουσι πάντας τοὺς προηγουμένους ὡς μερικὰς περιπτώσεις, εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ φανερόν. (Π. χ. ἂν οἱ ἄξονες x' y' z' γίνωσι παράλληλοι τοῖς x y z, ἕπονται ἀμέσως οἱ τύποι (4) τοῦ κ. Schönflies· ἂν οἱ ἄξονες x' y' z' γίνωσι παράλληλοι τοῖς y z x ἢ z x y ἕπονται οἱ τύποι τοῦ Δ', κτλ.).

Τὴν γωνίαν ω_1 δυνάμεθα προφανῶς νὰ ἐκφράσωμεν καὶ διὰ τῶν συνημιτόνων α, β, γ καὶ ω, ω' ω'' (ἅτινα τελευταῖα, μεταβλητὰ

π.χ. εἶναι τὰ συνημίτονα τῆς ἐφαπτομένης τῆς καμπύλης c^1 πρὸς τοὺς ἄξονας x y z: συν$\omega_1 = \alpha\omega + \beta\omega' + \gamma\omega''$.

4) Οἱ τύποι οἱ προηγούμενοι ἅπαντες περιέχουσι πρὸς τοῖς $\frac{1}{\cdot}$, $\frac{1}{\tau_1}$, $\frac{1}{\rho_1}$, ... καὶ τὰ ds, ds' τῶν δύο καμπύλων, δὲν δύνανται δὲ ταῦτα ἀμφότερα νὰ ἐξαλειφθῶσι (μόνον τὸ ἓν δύναται, θέμενου ds=du). Τὸ ds' ἀνάγκη ἄρα νὰ εὑρεθῇ ἄλλως ἐκ τοῦ .. (Ἴδε καὶ Α').

Σημείωσις. Ὁ κ. Schönflies ἐν τῇ μνημονευθείσῃ αὐτοῦ ἐργασίᾳ δίδωσι καὶ τοὺς γνωστοὺς τοῦ Beltrami τύπους τῆς κάμψεως τῶν εὐθειογενῶν ἐπιφανειῶν[*] διὰ τῆς μεθόδου του. Καὶ τούτους δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν εὐκόλως κατὰ τ' ἀνωτέρω ῥηθέντα, ἀλλὰ περὶ τούτων θὰ διαλάβωμεν ἴσως ἀλλαχοῦ.

Ἔγραφον ἐν Göttingen, τῇ 30 Ἰανουαρίου 1899.

Ν. Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ, Δ. Φ.
Μέλος τῆς Göttinger Math. Gesellschaft.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Περὶ τῶν παραλλήλων καμπύλων

Ἐὰν δύο καμπύλων αἱ ἐφαπτόμεναι (εἰς τὰ ἀντίστοιχα σημεῖα) εἶναι παράλληλοι, αἱ καμπύλαι καλοῦνται παράλληλοι. Τῶν τοιούτων καμπύλων εἶναι παράλληλοι (εἰς τὰ ἀντίστοιχα σημεῖα) καὶ αἱ κύριαι καὶ αἱ ὄρθιαι κάθετοι, ἤτοι ἔχουσιν αἱ παράλληλοι καμπύλαι παράλληλα τὰ πρωτεύοντα αὐτῶν τρίεδρα. (Βλέπε Διαφ. Λογ. Ι. Χατζ., σ. 371, 19ον). Τοῦτο ἐκ τῶν τύπων (4) (4') ἕπεται ἀμέσως· διότι ἂν τεθῇ θ=0 ἐν αὐτοῖς, εὑρίσκεται

[*] Βλέπε π. χ. Darboux, Surf., III, σ. 308. ἢ Bianchi, Geometria Differenziale, σ. 217 (Beltrami Sulla flessione delle superficie rigate; Ann. d. Mat. T. VII σ. 105 (1865)).

$$(1) \quad \frac{ds''}{\rho''_n} = \pm \frac{ds'}{\rho'_n}, \quad \frac{ds''}{\tau''_g} = \frac{ds'}{\tau'_g}, \quad \frac{ds''}{\rho''_g} = \frac{ds'}{\rho'_g}.$$

ἐπειδὴ δὲ τὰ β' τρίεδρα xyz τῶν δύο καμπύλων εἶναι νῦν τυχόντ (διότι πᾶσα κάθετος ἐπὶ μίαν τῶν ἐφαπτομένων εἶναι καὶ ἐπὶ τὴ ἀντίστοιχον ἐφαπτομένην τῆς ἑτέρας καμπύλης) δυνάμεθα νὰ λάβω μεν ὡς ἄξονα τῶν z τοῦ ἑνὸς τριέδρου τὴν πρώτην κάθετον τῆς κα πύλης c'', τότε δ' ἕπεται

$$\frac{ds''}{\rho''_n} = \frac{ds''}{\rho''}, \quad \frac{ds''}{\rho''_g} = 0, \text{ ὅθεν καὶ } \frac{ds'}{\rho'_g} = 0, \text{ ἤτοι} \left(\frac{ds'}{\rho'} \gtrless 0 \right) \omega' = $$

ἤτοι συμπίπτει ἡ πρώτη κάθετος τῆς c' πρὸς τὴν παράλληλον τ ἄξονι τῶν z, τουτέστι τῇ πρώτῃ καθέτῳ τῆς c'' ὅ. ἔ. δ.

Ἡ περίπτωσις $\frac{ds'}{\rho'} = 0$. δίδει καὶ $\frac{ds''}{\rho''} = 0$, ἤτοι αἱ καμπύ εἶναι τότε εὐθεῖαι γραμμαὶ καὶ αἱ γωνίαι ω',ω'' μένουν ἀόριστοι ὄντως εἶναι τότε τὸ πρόβλημα ἀόριστον, διότι πᾶσα εὐθεῖα κάθετ ἐπὶ τὴν εὐθεῖαν c' ἢ c'', δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρώτη ἢ ὡς ὀρθ κάθετος τῆς c' ἢ c''.

Ὅταν τοῦτο δὲν συμβαίνῃ, ἕπεται ἐκ τῶν (1) (ἄξονες τῶν z χουσι ληφθῇ αἱ παράλληλοι πρῶται κάθετοι):

$$\frac{ds''}{\rho''} = \frac{ds'}{\rho'}, \quad \frac{ds''}{\tau''} = \frac{ds'}{\tau'}, \text{ ὅθεν καὶ } \frac{\rho''}{\tau''} = \frac{\rho'}{\tau'},$$

ἤτοι ὁ λόγος τῶν δύο ἀκτίνων εἶναι ὁ αὐτὸς εἰς τὰ ἀντίστοιχα σ μεῖα.

Τ' ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ δείξωμεν εὐκόλως καὶ ἀπ' εὐθείας. Ο τως τὸ ἐπίπεδον y'' z'' (πρώτης καὶ ὀρθίας καθέτου τῆς c'') εἶ νῦν παράλληλον τῷ y' z' (πρώτης καὶ ὀρθίας καθέτου τῆς c'). Εἶ ἄρα

$$q'' = q' \text{συν}\omega + r' \text{ημ}\omega$$
$$r'' = -q' \text{ημ}\omega + r' \text{συν}\omega$$

(διότι ἡ περιστροφὴ $\frac{d\omega}{dt}$, κάθετος οὖσα ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον y'' z'' ,

...ει προβολὰς ἐπὶ τοὺς ἄξονας $y''z''$· ω δὲ δηλοῖ τὴν γωνίαν τῶν ...ώτων καθέτων τῶν καμπύλων), ἤτοι

$$0 = r'\eta\mu\omega, \qquad r'' = r'\sigma\upsilon\nu\omega,$$

...εν

$$\text{ἢ } r' = 0 \text{ ἢ } \omega = 0\cdot$$

...= 0 δίδει καὶ $r'' = 0$, ἤτοι τὰς εὐθείας γραμμάς, ὡς ἀνωτέρω ...έχθη· ἂν τοῦτο μὴ συμβαίνῃ, ἕπεται $\omega = 0$, ἤτοι αἱ πρῶται κά...τοι εἶναι παράλληλοι, ὅθεν καὶ αἱ ὄρθιαι, ὅ. ἔ. δ.

Ἐπειδὴ δὲ εἶναι $p'' = p'$ καὶ $r'' = r'$, ἤτοι

$$\frac{ds''}{\tau''} = \frac{ds'}{\tau'}, \quad \frac{ds''}{\rho''} = \frac{ds'}{\rho'}, \text{ ἕπεται πάλιν } \frac{\rho''}{\tau''} = \frac{\rho'}{\tau'}.$$

Ὥστε:

Ἡ παραλληλία τῶν ἐφαπτομένων δύο καμπύλων (μὴ ...θειῶν) συνεπάγεται καὶ τὴν παραλληλίαν ὅλου τοῦ πρω...ύοντος αὐτῶν τριέδρου. Ἐν τοῖς προηγουμένοις δ' εἴδο...εν, ὅτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει, καὶ ὅταν αἱ ὄρθιοι κάθετοι εἶ...αι παράλληλοι, διὰ τὰς στρεβλὰς καμπύλας ὅμως μό...ον· καὶ τέλος, ὅτι ἡ παραλληλία τῶν πρώτων καθέτων ...νεπάγεται μόνον τὸ ὅτι αἱ ἐφαπτόμεναι (ἐπομένως καὶ ...ὄρθιαι κάθετοι) σχηματίζουσι σταθερὰν γωνίαν.

Ἐξεταστέον ἐν τέλει καὶ τὴν μερικὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν αἱ ...ράλληλοι πρωτεύουσαι εὐθεῖαι συμπίπτουσιν· ὅτι δὲν δύνανται αἱ ...απτόμεναι δύο καμπύλων νὰ συμπίπτωσιν, εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ προ...νές· ἂν αἱ πρῶται κάθετοι συμπίπτωσιν, αἱ δύο καμπυλότητες ...ετέρας τῶν καμπύλων ἐπαληθεύουσι γραμμικήν τινα σχέσιν τυ...ῦσαν («καμπύλαι τοῦ Bertrand», Darb., Surf. I, σ. 13). ...γω νῦν, ὅτι οὔτε αἱ ὄρθιαι κάθετοι δύνανται νὰ συμπίπτωσιν. ...ς ληφθῇ τῷ ὄντι ἐπὶ τῆς ὀρθίας καθέτου εἰς τὸ σημεῖον M ση...ῖον τι M' καὶ ἔστω MM' = α. Ἡ ταχύτης τοῦ M' (ἐν τῇ κινή... τοῦ τριέδρου τοῦ M) θὰ ἔχῃ προβολάς, ἐκ τῶν τύπων (20) ...Darb. Surf. I, σ. 8) εὑρισκομένας, τὰς

$$v_x = 1, \qquad v_y = -p\alpha, \qquad v_z = \frac{d\alpha}{ds}$$

Ἵνα ἄρα εἶναι ἡ ΜΜ' κάθετος καθόλου τῆς γραφομένης καμπύλ[illegible]
θὰ εἶναι $\frac{d\alpha}{ds}=0$, ἤτοι $\alpha=$ σταθερᾷ.

Τούτου δὲ ὄντος, θὰ ἔχωμεν καλοῦντες ω τὴν γωνίαν τῆς ἐφαπτ[illegible] μένης τῆς νέας καμπύλης πρὸς τὴν ἐφαπτομένην τῆς πρώτης:

$$\nu_x \equiv \nu\sigma\upsilon\nu\omega = 1, \qquad \nu_y \equiv \nu\eta\mu\omega = -p\alpha.$$

Ἀλλ' ἵνα ἡ ΜΜ' εἶναι ὀρθία κάθετος τῆς καμπύλης, ἀνάγκη [illegible] ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐδείχθη, νὰ εἶναι αἱ ἐφαπτόμεναι παράλλ[illegible] ἤτοι $\omega=0$· τότε δ' ἕπεται

$$p\alpha=0, \text{ ἤτοι ἡ } p=0 \text{ ἢ } \alpha=0.$$

Ὥστε, ἂν $p \gtrless 0$, ἐδείχθη, ὅτι οὐδεμιᾶς καμπύλης στρεβλῆς [illegible] ὄρθιοι κάθετοι δύνανται νὰ εἶναι καὶ ἑτέρας καμπύλης ὄρθιαι κά[illegible] τοι, ἤτοι ὅτι τὸ σύνολον τῶν ὀρθίων καθέτων (ὡς καὶ τ[illegible] ἐφαπτομένων) ὁρίζει τὴν στρεβλὴν καμπύλην ἐντελ[illegible]
Ἂν δὲ εἶναι $p=0$, ἡ καμπύλη Μ εἶναι ἐπίπεδος, καὶ ἐπειδὴ εἶν[illegible] τότε καὶ $p'=0$, εἶναι καὶ ἡ Μ' ἐπίπεδος. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι τὸ [illegible]

$$\nu_x=\nu=1=\frac{ds}{dt}=\nu, \text{ ἕπεται } s'=s \text{ καὶ } (r'=r)\ \rho'=\rho. \ [illegible]$$

αἱ καμπύλαι εἶναι ἴσαι*. κάθετοι τομαὶ τῆς τυχούσης κυλινδρ[illegible] ἐπιφανείας, καὶ πράγματι δύο τυχοῦσαι τοιαῦται τομαὶ ἔχουσι [illegible] αὐτὰς ὀρθίας καθέτους, τὰς γενετείρας τῆς ἐπιφανείας. Εἶναι δὲ [illegible] πεῖροι, ἀντιστοιχοῦσαι εἰς τὰς ἀπείρους τιμὰς τοῦ α).

N. I. [illegible]

---

* Ὅτι ἐκ τῆς ἀκτῖνος καμπυλότητος ὁρίζεται ἡ καμπύλη ἐντελῶς, πλὴν τῆς θέσ[illegible] της ἐν τῷ ἐπιπέδῳ, δεικνύεται, ὡς ἑξῆς. Ἔστω ἡ ἀκτὶς καμπυλότητος δεδομέν[illegible] [illegible] τῆς γωνίας φ τῆς ἐφαπτομένης τῆς καμπύλης πρὸς ὡρισμ[illegible] [illegible] εὐθεῖαν Α τοῦ ἐπιπέδου, ἤτοι ἔστω $\frac{ds}{d\varphi}=\sigma(\varphi)$. Ἐὰν ὡς ἄξων τῶν x ληφθῇ [illegible] [illegible] Α [illegible] γωνίαν α [illegible], θὰ εἶναι $dx=\sigma(\varphi)$ συνφ [illegible] [illegible] ἤτοι $x=\int$ [illegible] $+c=$ συνα $\int \sigma(\varphi)$ συνφdφ [illegible] [illegible] $y=$ [illegible] $\int \sigma(\varphi)$ ημφdφ $+c_1$. ὅ. ἔ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Ἐν τῇ διατριβῇ περὶ γενικῶν τινων ἀναπτυγμάτων ὁριζουσῶν κτλ.
(Ἀθηνᾶς τόμος 10ος τεῦχος 4ον).

Σελ. 564 ἀντὶ ὁ τύπος (c) ἀνάγνωθι ὁ τύπος (c') καὶ ἐν τῇ ὁριζούσῃ ἀντὶ z γράφε —α.
Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ ἀντὶ «περὶ τῶν 6,c...» γράφε «περὶ τῶν 6,γ...»

» 565 ἐν στίχῳ προτελευταίῳ ἀντὶ «στοιχείοις» ἀνάγνωθι «στοιχεῖα».

» 566 ἐν στίχῳ 5ῳ ἀντὶ «Academia» ἀνάγνωθι «Accademia».

» 567 ἀντὶ Cazzamiga ἀνάγνωθι Cazzaniga (τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις).

» 568 ἀντὶ Instituto ἀνάγνωθι Istituto.

» 574 Ἡ δευτέρα ὁρίζουσα γραπτέα ὡς ἑξῆς

$$\begin{vmatrix} \alpha+z, & c, & \alpha+z \\ 6, & \alpha+z, & d \\ \alpha+z, & e, & \alpha+z \end{vmatrix}$$

» 57∪ πρὸ τῆς τελευταίας ὁριζούσης ἀντὶ «διὰ τὴν μικρὰν διαγώνιον» ἀνάγνωθι «διὰ τὴν πρώτην ἀριστερὰν μικρὰν διαγώνιον».

» 577 ἐν τῇ ἀθροίσει Σ ἀντὶ $n-h-1$ ἄνω τοῦ Σ γράφε $n-h$.

» 581 ἐν τῇ τετάρτῃ ὁριζούσῃ ἀντὶ τοῦ παράγοντος $\frac{1}{z_p}$ γραπτέον $\frac{1}{z_{n-h}}$.

» 585 ἐν στίχῳ 7ῳ μετὰ τὸ «ἐν τοῖς σ πρώτοις» πρόσθες $\left(\sigma \leq n-h\right)$

» » Ἐπίσης ἐν στίχῳ 11ῳ πρόσθες $\left(\sigma \leq n-h-1\right)$.
Ἐν τῷ τέλει τῆς σελίδος ἀντὶ A_1, A_2 γραπτέον $A_1, A_2, A_3\ldots$ καὶ ἀντὶ $\theta=1$ τοῦ θ, γράφε $\iota=1$ τοῦ ι.

Ἄλλα τινὰ ἐπουσιώδη, ἰδίως ἐσφαλμένοι τινὲς δεῖχται ἐν ταῖς ὁριζούσαις, παραλείπονται, ὡς εὐκόλως ἐννοούμενα.

Περὶ τῆς γεωδαισιακῆς στρέψεως κτλ.

Σελ. 590 ἀντὶ tortione ἀνάγνωθι torsione καὶ ἀντὶ $\frac{d\pi}{ds}$ γράφε $\frac{d\bar{\omega}}{ds}$.

» 592 ἀντὶ γαιωδαισιακὴ γράφε γεωδαισιακή.

» 594 ἐν τῷ δευτέρῳ τύπῳ ἀντὶ $\frac{1}{T_c}$ γράφε $\frac{1}{T_{cg}}$.

N. I. X.

ΑΝΗΘΟΝ ΚΑΙ ΑΝΗΣΟΝ

Τὰς λέξεις ταύτας προσήγαγέ μοι νεωστὶ τῶν φίλων συνεργατι τις παράδειγμα τῆς τροπῆς τοῦ θ εἰς σ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, εἰ πὼν ὅτι ὅπως ἐλέχθη ἄνησον παρὰ τὸ ἄνηθον, οὕτως ἐγένετο καὶ κασέλλα ἀπὸ τοῦ καθέλλα. Ἀλλὰ πρῶτον τὰ παραβαλλόμενα εἶναι ἀνόμοια καὶ δὴ ἀπαράβλητα· ἐπειδή, ἵνα ὑπάρχῃ πλήρης ὁμοιό της, ἔδει νὰ λέγηται ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῇ ἐκ παραλλήλου κα θέλλα καὶ κασέλλα, ὅπως λέγεται ἄνηθον καὶ γλυκάνησος ν δὲ τὸ μὲν λέγεται διττῶς, τὸ δὲ μόνον ἁπλῶς. Πρόσθες τούτοις ὅτι εἶναι παντάπασιν ἄγνωστον, ἂν ποτε ἐν τῇ κοινῇ Ἑλληνικῇ ἐλέχθη τὸ καθέλλα, μετὰ τοῦ θ, ὅπως τὸ ἄνηθον-ἄνησον

Ἔπειτα παρατηρῶ ὅτι τὸ σ ἀντὶ τοῦ θ ἐν τῷ κασέλλα ἀντὶ καθ-έλλα-καθ-έδλα εἶναι μόνον Λακωνικόν(1), ὅπως καὶ ἐν τῷ σι σέλει, παρσένος, σάλασσα, Ἀσᾶναι, σηρίον, πίσορ κλπ. κλπ. καὶ ὅτι καθ' ὃν τρόπον ἡμεῖς νῦν ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις καὶ ταῖς τού παραπλησίαις ἐκφωνοῦμεν θ οὐχὶ σ, οὕτως ἔδει, ἂν ὄντως τὸ ἡμέτερον κασέλλα = κιβώτιον (οὐχὶ = καθέδρα, κάθισμα) εἶχε τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ἀρχαίου Λακωνικοῦ κασέλλα, νὰ λέγωμεν αὐτὸ μετὰ τοῦ θ, οὐχὶ μετὰ τοῦ σ. Νῦν δὲ παραβάλλεται τὸ σ ἀρχαίας διαλέκτου, ἧς ἡ νεωτέρα κοινὴ Ἑλληνικὴ οὐδὲν φαίνεται σῴζουσα βέβαιον ἴχνος, πρὸς τὸ σ τῆς καθολικῆς Ἑλληνικῆς, ὅπερ πλημμελές. Εἶναι τὸ αὐτὸ ὡσεί τις παρέβαλλε τὸ Ἰωνικὸν βωθέω κλπ. πρὸς τὸ ἡμέτερον βόθα παρὰ τὸ βόηθα, Μανόλης παρὰ τὸ Μανόηλης κλπ.

Τρίτον φρονῶ ὅτι τὸ ἄνηθον διαστέλλεται σήμερον ἀκριβέστατα τοῦ γλυκανήσου, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἄνηθον, αὐτὸ τοῦτο τὸ φυτόν, μεταχειριζόμεθα ἐν τῇ μαγειρικῇ ὡς ἄρτυμα (καθ' ὃν τρόπον περίπου καὶ τὸ πετροσέλινον ἢ μακεδονῆσι ἢ τουρκιστὶ μαϊντανὸ λεγό μενον), τοῦ δὲ γλυκανήσου μόνον τοὺς σπόρους εἰς τὸν ἄρτον πρὸς εὐωδίαν (ὅταν μάλιστα τὰ ἄλευρα τύχωσιν ἐφθαρμένα), ἔτι δὲ ὡς ἀφέψημα πυρωτικὸν πρὸς τὰς ἀποψύξεις· τὸ ὅλον δὲ φυτόν, πλὴ

1 Παρ' Ησυχ. ἀναγινώσκεται κασέα· καθέδρα, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Στεφάνου ἐν Αἰ[illegible] ἐ[illegible] εἰς κασέλλα, κατὰ τὸ ἕλλα· καθέδρα. Λάκωνες, καὶ πάντη [illegible] αὐτοῖς.

ιζον ὂν τοῦ ἀνήθου, ξηρανθὲν τοποθετοῦμεν κατὰ τὴν ἀπόσταξιν οῦ οἰνοπνεύματος ἐπὶ τοῦ πυθμένος τοῦ ἀποσταχτηρίου λέβητος.

Ὁμοίως δὲ φαίνονται διαστέλλοντες τὰ φυτὰ ταῦτα καὶ οἱ παλαιοί· ρϐλ. Θεοφρ. Ἱστορ. Φυτῶν Α' 12, 3 «γυμνόσπερμα δὲ τῶν λαχάων πολλὰ καθάπερ ἄνηθον, κορίαννον, ἄννησον, κύμινον, μάραθον αι ἕτερα πλείω», καὶ Ἱπποκρ. Η' 366 «τρίϐειν δὲ καὶ ἄννησον αὶ ἀνήθου καρπόν». Ἡ ἐκ παραλλήλου μνεία τοῦ ἄνηθον καὶ ννησον πείθει ὅτι δύο διάφορα φυτὰ ἐσημαίνοντο δι' αὐτῶν καὶ ὸ πάλαι ὅπως καὶ νῦν.

Τὴν διαφορὰν δὲ ταύτην παρετήρησεν ἤδη καὶ ὁ Σχολ. τοῦ Θεοιτου εἰς Ζ', 63 «ἄνηθον τὸ μάλαθρον, ἄνισον δὲ τὸ γλυκάνιον (γρ. ἄννησον.... γλυκάννησον).

Ἀλλὰ πρϐλ. προσέτι Θεοφρ. Ἱστορ. Φυτῶν Θ' 7, 3 «οἷς μὲν οὖν ἰς τὰ ἀρώματα χρῶνται σχεδὸν ταῦτά ἐστι· κασία, κινάμωμον, αρδάμωμον, νάρδος, ναῖρον, βάλσαμον, ἀσπάλαθος.... λωτός, ἄνητος» ἀρωματικὸν ἄρα τὸ ἄννητος· καὶ Σαπφοῦς Ἀποσπασμ. 78 Σὺ δὲ στεφάνοις. ὦ Δίκα, περθέσθ' ἐράταις φόβαισιν, ὄρπακας ἀνήθοιο συνέρραισ' ἀπάλαισι χέρσιν» καὶ Ἀλκαίου Ἀποσπασμ. 36 «Ἀλλ' νήτω μὲν περὶ ταῖς δέραισιν παρθέτω πλέκταις ὑποθύμιδάς τις, ιδ' δὲ χευάτω μύρον ἆδυ κὰτ τῶ στήθεος ἄμμι». Καὶ Θεοκρ. Ζ' 3-4 κἀγὼ τῆνο κατ' ἦμαρ ἀνήτινον ἢ ῥοδόεντα ἢ καὶ λευκοίων τέφανον περὶ κρατὶ φυλάσσων...» καὶ ΙΕ' 119 μαλακῷ βρίθοντες νήθῳ. Καὶ ἡ πολυτυπία τούτων αὐξάνεται ἔτι μᾶλλον, ἄν τις παραάλῃ καὶ Βεκκήρου Ἀνεκδ. 405, 3 «ἄννηττον· τὸ ἄννηττον ἐν οἷς δύο νν καὶ δύο ττ». Ἔτι δὲ Ἀριστοφάνης ἐν μὲν Νεφέλαις 82 μεταχειρίζεται τὴν λέξιν μετὰ βραχείας τῆς ἀρχούσης συλλαβῆς ὐδ' ἂν ἄνηθον τῶν πρεσϐυτέρων ἁρπάζειν οὐδὲ σέλινον, οὐδ' ψοφαγεῖν, οὐδὲ κιχλίζειν οὐδ' ἴσχειν τὼ πόδ' ἐναλλάξ», ἐν δὲ Θεσοφορ. 486 μετὰ μακρᾶς θέσει ἢ φύσει καὶ τὴν λέξιν οὐκ ἐπὶ φυτοῦ, κάθ ὁ μὲν ἔτριϐεν κεδρίδας, ἄννηθον, σφάκον· ἐγὼ δὲ καταχέασα οῦ στροφέως ὕδωρ ἐξῆλθον ὡς τὸν μοιχόν», ἔνθα τὸ ἄννηθον συνάπτεται μετὰ τῆς κεδρίδος, ὅπως καὶ παρὰ Θεοφρ. Ἱστορ. Φυτ. Α' 2, 1 (τὸ ἄννησον) «διαφέρουσι δὲ (οἱ χυλοί) καὶ ταῖς εὐωδίαις ον ἀννήσου, κεδρίδος».

Οὔτε ἡ σημασία ἄρα τῶν λέξεων ἦν ἐξ ἀρχῆς ἁπλῆ τις οὔτε ὁ τύ-

... ἀλλὰ καὶ σφόδρα ποικίλος, ἄνηθον ἄννηθον ἄνησον ... ἄνηττον ἄννηττον(1). Καὶ ἐπειδὴ ἡ ποικιλία αὕτη εἶναι ... ἀκατανόητος ἐν γνησίᾳ Ἑλληνικῇ λέξει, εἰκάζω ὅτι πάντως ... αἱ λέξεις αὗται ἦσαν τὸ κατ' ἀρχὰς ξέναι, ἐξ Ἀσίας ἢ Αἰ... μετὰ τῶν φυτῶν κομισθεῖσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὡς ξέναι ... αἰσθηταί, ἴσως δὲ καὶ δυσεκφώνητοι, ὑπέκυψαν πολλαῖς ... ἀλλοιώσεσιν. Ἀτυχῶς δὲν δύναμαι νὰ ἐξακριβώσω τίς τῶν ... τῶν τύπων ἦν ὁ πρῶτος καὶ πόθεν ἦλθεν ἡμῖν ἡ λέξις, ἢ ἂν πλεί... καὶ διάφοροι ἐξ ἀρχῆς οὖσαι συνέπεσον ἔπειτα, ἢ ἂν ἦν μὲν μία ... ἐξεφέρετο κατὰ διαφόρους τύπους κλπ. (Οὔτε ὁ Hehn οὔτε ... οὔτε ἄλλος τις ἐφ' ὅσον ἠξεύρω διδάσκουσί τι περὶ τούτων). Πι... φαίνεταί μοι ὅτι λέξις τις ξένη, (a)snēth ἴσως, παρετυμολογικῶς προσαρμοσθεῖσα ἄλλαις ἑλληνικαῖς λέξεσι καὶ τύποις μετεβλήθη, ὅτι ἐξηνέχθη μεθ' ἑνὸς ν ἀντὶ δύο κατὰ τὸ ἀναπνέω ἄνεμος, μετὰ διπλοῦ ττ ἀντὶ τ κατὰ τὸ βούγλωττον καὶ τἆλλα εἰς -ττος Ἀττικὰ ὀνόματα, μετὰ τοῦ θ ἀντὶ τ διὰ τὸ ἄνθος κλπ. Ἀλλ' ἂν περὶ τῆς ἀρχαίας πολυτυπίας καὶ ἀνωμαλίας μηδὲν βέβαιον δύναμαι νὰ εἴπω, περὶ τοῦ νεωτέρου γλυκάνησος δύναμαι κάλλιστα νὰ διατείνωμαι, ὅτι τοῦτο δὲν προῆλθε κατὰ τροπὴν τοῦ θ εἰς σ, καὶ ὅτι οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ προφέρῃ τοῦτο εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ (πλὴν ἐν τῇ Τσακωνικῇ) τὸ θ ἐτράπη εἰς σ.

Γ. Ν. Χ.

(1) Τὸν τύπον ἄνισον Λατ. anisum δὲν καταλέγω ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ἐπειδὴ ὑπολαμβάνω, ὅτι προῆλθε κατ' ἰωτακισμὸν ἐκ τοῦ ἄνησον, ὅθεν παρέλαβον οἱ Λατῖνοι καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ λοιποὶ λαοὶ τῆς Δύσεως.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Τομ.	10	σελ.	163	στίχ.	5	γραπτέον	προσηχῶν	ἀντὶ	τοῦ	προσχῶν
»	»	»	165	»	5	»	ξένη	»	»	ξένου
»	»	»	172	»	31	»	». Ἐν δὲ	»	»	ἐν δὲ
»	»	»	17[illegible]	»	32	»	ἐοίκασι	»	»	ἔοικε
»	»	»	185	»	25	»	τοὺς βότρυς	»	»	τας βότρυς
»	»	»	186	»	26	»	τοὺς [illegible]	»	»	τας [illegible]
»	»	»	187	»	1[illegible]	»	Ἐκας	»	»	Ἐκας
»	»	»	[illegible]	»	34	»	προσηχῶν	»	»	προσχῶν
»	»	»	192	»	30	»	Δόσις	»	»	Δόσις
»	»	»	[illegible]4	»	15	»	studio	»	»	etudio

Μ. Π.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

μ. 10	σελ.	163	στίχ.	6	γραπτέον	προσσχὼν	ἀντὶ	τοῦ	προσχὼν
»	»	165	»	5	»	ξένη	»	»	ξένῳ
»	»	172	»	31	»	». Ἐν δὲ	»	»	ἐν δὲ
»	»	179	»	32	»	ἐοίκασι	»	»	ἔοικε
»	»	186	»	25	»	τοὺς βότρυς	»	»	τὰς βότρυς
»	»	186	»	26	»	τοὺς πεπείρους	»	»	τὰς πεπείρους
»	»	187	»	19	»	Ἑκὰς	»	»	Ἐκὰς
»	»	191	»	34	»	προσσχὼν	»	»	προσχὼν
»	»	192	»	30	»	Λῦσις	»	»	Λύσις
»	»	194	»	16	»	studio	»	»	etudio

Μ. Π.

[illegible]

[illegible]

[illegible] Γ. A. [illegible]

ΑΘΗΝΑ

ΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1899

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

[illegible]

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΥΒΟΙΑΣ

Ἐπιμελούμενος τῶν ἐν Χαλκίδι ἀρχαιοτήτων ἀπὸ τοῦ 1893 μέ-
τοῦ 1898 ἀντέγραψα διαφόρους ἐπιγραφάς, ὧν αἱ πλεῖσται καὶ
υδαιόταται ἐγένοντο τῇ ἐμῇ φροντίδι κτῆμα τῆς ἐν Χαλκίδι συ-
ιθείσης ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς. Πρὸς ταύτας, οὔσας εἴκοσι καὶ
ιν, συνάπτω καὶ τρεῖς προερχομένας ἐκ τῆς μέσης Εὐβοίας, ἃς ἀντέ-
ιψα κατά τινα ἐκεῖ περιήγησίν μου.

Χαλκίδος.

Ἀρ. 1.

α'

ΗΣ ΕΚΟΙΝΩΝΗΣΕΝ ΤΙΜΗΘΕΙΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΡΟΓΕΓΡΑΜ
ΥΕΡΓΕΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑ
ΗΣ ΗΞΙΩΣΕΝ ΟΠΩΣ ΟΥΝ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΝΗΤΑΙ ΤΟΙΣ
ΝΔΡΩΝ ΤΑΣ ΚΑΤ ΑΞΙΑΣ ΑΠΟΔΙΔΟΥΣ ΧΑΡΙΤΑΣ ΟΙ ΤΕΛΟΙ
Σ ΠΟΛΕΩΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΥΕΡΓΕΤΑΣ ΖΗΛΩΤΑΙ
Ν ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΤΟΙΣ ΤΕ ΣΥΝΕΔΡΟΙΣ ΚΑΙ ΤΩΙ
ΕΝΟΥΝ ΧΑΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΟΙΣ ΥΠ ΑΥΤΟΥ
ΘΡΩΠΟΙΣ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΩΣΑΙ ΑΥΤΟΝ ΧΡΥΣΩΙ ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΣΤΗ
ΟΝΑ ΧΑΛΚΗΝ ΕΝ ΤΩΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟΠΩΙ
Ν ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ ΟΤΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΑΝΕΘΗΝΕΝ ΑΡΧΕΝΟΥΝ ΧΑΡΙΚΛΕΟΥΣ
ΑΙ ΕΥΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ ΠΟΙΗΣΑΣΘΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΕΝ ΤΩΙ ΑΓΩΝΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΤΩΙ ΓΥΜΝΙΚΩΙ
ΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΕΥΒΟΙΕΩΝ ΑΝ : ΓΟΡΕΥΕΣΘΑΙ ΔΕ ΤΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ

β

Α Ι ΔΙΟΝΥΣΙΩΝ ΕΝ ΤΗΙ ΣΥΝΤΕΛΟΥΜΕΝΗΙ ΠΟΜΠΗΙ ΚΑΙ ΘΥΣΙΑΙ ΠΟΙΟΥ
ΕΝΟΥ ΚΑΘ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΝΙΑΥΤΟΝ ΤΟΥ ΚΑΘΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥ
ΟΥ ΤΗΝ ΤΗΣ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΟΤΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΙ
ΧΕΝΟΥΝ ΧΑΡΙΚΛΕΟΥΣ ΧΡΥΣΩΙ ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΑΡΕ ΤΗΣ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΕΥΝΟΙ
ΤΗΣ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΔΕ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΝ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΣ
ΙΡΟΤΟΝΗΣΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΑΝΔΡΑΣ ΠΕΝΤΕ ΤΟΥΣ ΕΠΙΜΕΛΗΣΟΜΕΝΟΥΣ ΤΗΣ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΕ
Σ ΤΗΣ ΕΝ ΤΩΙ ΑΓΩΝΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΨΗΦΙΣΜΑ
ΟΣ ΤΟΝ ΔΕ ΤΑΜΙΑΝ ΔΟΥΝΑΙ ΤΟ ΕΙΣ ΤΑΥΤΑ ΑΝΑΛΩΜΑ ΚΑΘΟΤΙ ΑΝ ΓΡΑ
ΣΙΝ ΟΙ ΚΕΧΕΙΡΟΤΟΝΗΜΕΝΟΙ ΕΠΙ ΤΑΥΤΑ

ΕΙΡΕΘΗΣΑΝ ΠΟΛΥΝΙΚΟΣ ΑΡΧΕΝΟΥ
ΑΡΧΕΝΟΥΣ ΣΩΜΗΛΟΥ ΠΟΛΥΝΙΚΟΣ ΠΡΑΞΙΟΥ
ΑΡΧΕΝΟΥΣ ΠΡΑΞΙΟΥ ΝΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ

'Αρ. 1.

α'

[..................ἀρχ]ῆς ἐκοινώνησεν τιμηθεὶς ἐν τοῖς προγεγραμ-
[μένοις ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν ε]ὐεργετῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξαποστεῖλα-
[σαν πόλιν........τιμ]ῆς ἠξίωσεν· ὅπως οὖν καὶ ὁ δῆμος φαίνηται τοῖς
[καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀ]νδρῶν τὰς καταξίας ἀποδιδοὺς χάριτας οἵ τε λοι-
[ποὶ προειδότες τὴν τῆ]ς πόλεως εὐχαριστίαν εἰς τοὺς εὐργέτας ζηλωταὶ
[γίγνωνται τῶν ὁμοίω]ν· ἀγαθῆι τύχηι δεδόχθαι τοῖς τε συνέδροις καὶ τῶι
[δήμωι ἐπαινέσαι 'Αρχέ]νουν Χαρικλέους ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ὑπ' αὐτοῦ
[.............ἀν]θρώποις καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν χρυσῶι στεφάνωι· στῆ-
[σαι δ' αὐτοῦ καὶ εἰκ]όνα χαλκῆν ἐν τῶι ἐπιφανεστάτωι τῆς πόλεως τόπωι
[καὶ ἐπιγράψαι τὴ]ν ἐπιγραφήν, ὅτι ὁ δῆμος ἀνέθηκεν 'Αρχένουν Χαρικλέους
[ἀρετῆς ἕνεκεν κ]αὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν· ποιήσασθαι δὲ καὶ τὴν
[ἀναγόρευσιν τ]οῦ στεφάνου ἐν τῶι ἀγῶνι τῶν Ῥωμαίων τῶι γυμνικῶι
[πρὸς ἅπαν τὸ κ]οινὸν τῶν Εὐβοιέων· ἀναγορεύεσθαι δὲ τὸν στέφανον

β'

καὶ Διονυσίων ἐν τῆι συντελουμένηι πομπῆι καὶ θυσίαι, ποιου-
μένου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τοῦ καθισταμένου ἱερέως τοῦ Διονύσου
τὴν τῆς ἀναγορεύσεως ἐπιμέλειαν, ὅτι ὁ δῆμος στεφανοῖ
'Αρχένουν Χαρικλέους χρυσῶι στεφάνωι ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοί-
ας τῆς εἰς ἑαυτόν. Ἀναγράψαι δὲ τὸ ψήφισμα εἰς τὴν βάσιν τῆς εἰκόνος.
Χειροτονῆσαι δὲ καὶ ἄνδρας πέντε τοὺς ἐπιμελουμένους τῆς
τε κατασκευῆς καὶ ἀναθέσεως τῆς εἰκόνος καὶ τῆς ἀναγορεύσε-
ως τῆς ἐν τῶι ἀγῶνι τῶν Ῥωμαίων καὶ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ψηφίσμα-
τος· τὸν δὲ ταμίαν δοῦναι τὸ εἰς ταῦτα ἀνάλωμα καθ' ὅ τι ἂν
γράφωσιν οἱ κεχειροτονημένοι ἐπὶ ταῦτα.
Εἰρέθησαν Πολύνικος 'Αρχένου,
'Αρχένους Σωμήλου, Πολύνικος Πραξίου,
'Αρχένους Πραξίου, Νίκων Νικομάχου.

'Επὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς μαρμαρίνου βάθρου ὀρθογωνίου ἀπο[illegible]κρουμένου ἀριστερόθεν, ὕψους 0.40, πλάτους 0.60, μήκους 0.[illegible] εὑρεθεῖσα ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κατ' Αὔγουστον τοῦ 1898 ἐν τῷ ἀγρ[illegible] Μουρτίκα παρὰ τὰς Ὑψηλὰς Καμάρας κεῖται ἤδη ἐν τῇ ἀρχαι[illegible]γικῇ συλλογῇ. Αὐτόθι εὑρέθη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὅμοιος λ[illegible] ἀνεπίγραφος προφανῶς ἀνήκων καὶ οὗτος εἰς τὸ βάθρον, ὡσαύ[illegible] δὲ τέσσαρες τιτανώδεις ὀγκόλιθοι, κιονίσκος μονόλιθος ἀρράβδωτος [illegible] ἄλλα τινὰ συντρίμματα. Πρό τινων δὲ ἐτῶν ἔχουσιν εὑρεθῆ λείψανα [illegible]

.οδομῆς, ἐπιγραφὴ δημοσιευθεῖσα ἐν 'Αθ. Τ. Ϛ', σ. 176 καὶ ἐκπρε-πές τι ἀγγεῖον ἱκανοῦ μεγέθους πωληθὲν ἐν 'Αθήναις, ὡς μοι εἶπεν .ὑτὸς ὁ τοῦ ἀγροῦ κτήτωρ. Εἰς ὀλίγων δὲ βημάτων ἀπόστασιν πρὸς .νατολὰς ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου λοφίσκου διακρίνονται ἔτι καὶ σήμε-ον θεμέλιοι λίθοι, εὑρέθη δὲ ἡ ἐν BCH. XVI, σ. 102 καὶ 'Αθ. Τ. .', σ. 623 ἐπιγραφὴ καὶ εὑρίσκονται καθ' ἑκάστην συντρίμματα ποι-ίλων ἀγγείων καὶ κεραμίνων ἀρχιτεκτονικῶν κοσμημάτων, ὧν δείγ-ματά τινα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ Χαλκίδος.

Δυστυχῶς τῆς ἀξιολόγου ταύτης ἐπιγραφῆς ἐλλείπει οὐ μικρὸν μέ-ρος, ὅπερ περιέχον τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ψηφίσματος .ετέλει ἰδίαν στήλην, τὴν πρώτην τῆς ἐπιγραφῆς, ἧς συνέχεια εἶνε .ι ὑπὸ στοιχ. α' καὶ β' ἐνταῦθα δημοσιευόμεναι, ἀλλὰ καὶ τούτων .α' οὐκ ὀλίγην ἔχει φθοράν, ἥτις σπουδαιοτέρα εἶνε ἐν στίχ. 1, 3, ., ἐν οἷς ἡ ἀναπλήρωσις τῶν ἐλλειπόντων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε .σφαλὴς ὅσον ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἔνθα κατὰ τὸν κενὸν χῶρον καὶ κα' ὅμοια ψηφίσματα ἀνεπληρώσαμεν ὅσα ἐξ αὐτῆς τῆς συνεχείας .ν ἦσαν κατάδηλα.

Στίχ 1-3. [...άρ]χῆς—ἠξίωσεν. Εἶνε μέρος τῆς αἰτιολο-γίας τοῦ ψηφίσματος, ἐξ οὗ τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν μετά .ινος πιθανότητος ὅτι πρόκειται περὶ πρεσβείας τινὸς καλῶς διεξα-χθείσης—ἐξαποστείλα[σαν πόλιν..] δῆλον ὅτι τὴν Χαλκίδα εἰς 'Ρώμην, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς προηγουμένης μνείας τῶν εὐεργετῶν 'Ρωμαίων.

Στίχ. 6. γίγνωνται μετὰ τοῦ γ ὡς ἐν BCH. XVI, σ. 90, Β' .ἰῶνος π.Χ. ἐκ Χαλκίδος.

Στίχ. 6-7. τοῖς τε συνέδροις καὶ τῶι δήμωι. Σύνεδροι καὶ .υνέδριον ὀνομάζονται οἱ βουλευταὶ καὶ ἡ βουλὴ ἐν Χαλκίδι καὶ ἐν .τέρᾳ ἐπιγραφῇ, Ath. Mit. VI, σ 168, τέλους Β' αἰῶνος μ.Χ., .ύγχρονος δὲ ταύτῃ εἶνε καὶ ἡ ἐν 'Αρχ. 'Εφ. 1897, σ. 158 ἐξ Ἐρετρίας, ἀλλ' ἀρχαιοτέρα καὶ σύγχρονος ἢ ὑστέρα πρὸς τὴν ἡμετέ-ραν εἶνε ἑτέρα ἐξ 'Ερετρίας ἐπιγραφὴ ἐν Rangabé, Antiq. Hellén. I. N° 689, ἔνθα ὡσαύτως ὀνομάζονται οἱ βουλευταὶ καὶ ἡ βουλὴ .ύνεδροι καὶ συνέδριον. Ἡ μετονομασία αὕτη παρατηρεῖται ἀπὸ τοῦ .' αἰῶνος π.Χ., ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις ψηφίσμασι τῆς Χαλκίδος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐπιγραφαὶ Εὐβοίας, ὑπὸ Ι. Ματσα . . . . » 265-[illegible]
Παρατηρήσεις εἰς Φωτίου ἐπιστολάς, ὑπὸ Π. Ν. Παπαγεωργιου . » 301-[illegible]
Ἰδιαιτέρα δήλωσις τῆς μεσότητος ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, ὑπὸ Γ.Ν.Χ. » 3[illegible]
Παρατήρησις εἰς τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείαν, ὑπὸ Π. Σ. Φωτιαδου . . . . » 361-3[illegible]
Περὶ τονικῶν ἀνωμαλιῶν ἐν τοῖς συνθέτοις, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . » 378-3[illegible]
Περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῶν κατ' ἀναλογίαν γινομένων νέων τύπων, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . » 383-3[illegible]
Περὶ τῆς ποικίλης παραδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδακι . . . . » 389-[illegible]
Περὶ τοῦ χρόνου τῆς τροπῆς τοῦ μακροῦ α εἰς η, ὑπὸ Γ. Ν. Χ. . . » 393-3[illegible]
Ἡ τῆς ῥητορικῆς διδασκαλία πρὸς τὴν νεωτέραν ἡμῶν ῥητορείαν καὶ τὸν νεώτερον λόγον, ὑπὸ Μ. Παντάζη . . . . » 395-4[illegible]
Στέφανος Κουμανούδης, ὑπὸ Σ. Βαση . . . . » 40[illegible]-4[illegible]

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΥΒΟΙΑΣ

Ἐπιμελούμενος τῶν ἐν Χαλκίδι ἀρχαιοτήτων ἀπὸ τοῦ 1893 μέχρι τοῦ 1898 ἀντέγραψα διαφόρους ἐπιγραφάς, ὧν αἱ πλεῖσται καὶ σπουδαιόταται ἐγένοντο τῇ ἐμῇ φροντίδι κτῆμα τῆς ἐν Χαλκίδι συσταθείσης ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς. Πρὸς ταύτας, οὔσας εἴκοσι καὶ μίαν, συνάπτω καὶ τρεῖς προερχομένας ἐκ τῆς μέσης Εὐβοίας, ἃς ἀντέγραψα κατά τινα ἐκεῖ περιήγησίν μου.

Χαλκίδος.

Ἀρ. 1.

α'

ΚΗΣ ΕΚΟΙΝΩΝΗΣΕΝ ΤΙΜΗΘΕΙΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΡΟΓΕΓΡΑΜ
ΥΕΡΓΕΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑ
ΙΗΣ ΗΞΙΩΣΕΝ ΟΠΩΣΟΥΝ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΦΑΙΝΗΤΑΙ ΤΟΙΣ
ΝΔΡΩΝ ΤΑΣ ΚΑΤ ΑΞΙΑΣ ΑΠΟΔΙΔΟΥΣ ΧΑΡΙΤΑΣ ΟΙ ΤΕΛΟΙ
ΣΠΟΛΕΩΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΥΕΡΓΕΤΑΣ ΖΗΛΩΤΑΙ
Ν ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ ΔΕΔΟΧΘΑΙ ΤΟΙΣ ΤΕ ΣΥΝΕΔΡΟΙΣ ΚΑΙ ΤΩΙ
ΚΕΝΟΥΝ ΧΑΡΙΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΟΙΣ ΥΠ ΑΥΤΟΥ
ΘΡΩΠΟΙΣ ΚΑΙ ΣΤΕΦΑΝΩΣΑΙ ΑΥΤΟΝ ΧΡΥΣΩΙ ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΣΤΗ
ΟΝΑ ΧΑΛΚΗΝ ΕΝ ΤΩΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟΠΩΙ
Ν ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ ΟΤΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΑΝΕΘΗΝΕΝ ΑΡΧΕΝΟΥΝ ΧΑΡΙΚΛΕΟΥΣ
ΑΙ ΕΥΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ ΠΟΙΗΣΑΣΘΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΗΝ
-ΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΕΝ ΤΩΙ ΑΓΩΝΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΤΩΙ ΓΥΜΝΙΚΩΙ
ΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΕΥΒΟΙΕΩΝ ΑΝ ΟΓΟΡΕΥΕΣΘΑΙ ΔΕ ΤΟΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ

β'

ΙΔΙΟΝΥΣΙΩΝ ΕΝ ΤΗΙ ΣΥΝΤΕΛΟΥΜΕΝΗΙ ΠΟΜΠΗΙ ΚΑΙ ΘΥΣΙΑΙ ΠΟΙΟΥ
ΝΟΥ ΚΑΘ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΝΙΑΥΤΟΝ ΤΟΥ ΚΑΘΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥ
ΥΤΗΝ ΤΗΣ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΟΤΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΙ
ΧΕΝΟΥΝ ΧΑΡΙΚΛΕΟΥΣ ΧΡΥΣΩΙ ΣΤΕΦΑΝΩΙ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΕΥΝΟΙ
ΤΗΣ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΔΕ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΝ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΣ
ΡΟΤΟΝΗΣΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΑΝΔΡΑΣ ΠΕΝΤΕ ΤΟΥΣ ΕΠΙΜΕΛΗΣΟΜΕΝΟΥΣ ΤΗΣ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΕ
ΤΗΣ ΕΝ ΤΩΙ ΑΓΩΝΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΨΗΦΙΣΜΑ
Σ ΤΟΝ ΔΕ ΤΑΜΙΑΝ ΔΟΥΝΑΙ ΤΟ ΕΙΣ ΤΑΥΤΑ ΑΝΑΛΩΜΑ ΚΑΘΟΤΙ ΑΝ ΓΡΑ
ΣΙΝ ΟΙ ΚΕΧΕΙΡΟΤΟΝΗΜΕΝΟΙ ΕΠΙ ΤΑΥΤΑ

ΕΙΡΕΘΗΣΑΝ ΠΟΛΥΝΙΚΟΣ ΑΡΧΕΝΟΥ ΑΡΧΕΝΟΥΣ ΣΩΜΗΛΟΥ ΠΟΛΥΝΙΚΟΣ ΠΡΑΞΙΟΥ ΑΡΧΕΝΟΥΣ ΠΡΑΞΙΟΥ ΝΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ

'Αρ. 1.

α'

[.................ἀρχ]ῆς ἐκοινώνησεν τιμηθεὶς ἐν τοῖς προγεγραμ[μένοις ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν ε]ὐεργετῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξαποστείλα[σαν πόλιν........τιμ]ῆς ἠξίωσεν· ὅπως οὖν καὶ ὁ δῆμος φαίνηται τοῖς [καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀ]νδρῶν τὰς καταξίας ἀποδιδοὺς χάριτας οἵ τε λοι[ποὶ προειδότες τὴν τῆ]ς πόλεως εὐχαριστίαν εἰς τοὺς εὐργέτας ζηλωταὶ [γίγνωνται τῶν ὁμοίω]ν· ἀγαθῆι τύχηι δεδόχθαι τοῖς τε συνέδροις καὶ τῶι [δήμωι ἐπαινέσαι Ἀρχέ]νουν Χαρικλέους ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ὑπ' αὐτοῦ [............ἀν]θρώποις καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν χρυσῶι στεφάνωι· στῆ[σαι δ' αὐτοῦ καὶ εἰκ]όνα χαλκῆν ἐν τῶι ἐπιφανεστάτωι τῆς πόλεως τόπωι [καὶ ἐπιγράψαι τὴ]ν ἐπιγραφήν, ὅτι ὁ δῆμος ἀνέθηκεν Ἀρχένουν Χαρικλέους [ἀρετῆς ἕνεκεν κ]αὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν· ποιήσασθαι δὲ καὶ τὴν [ἀναγόρευσιν τ]οῦ στεφάνου ἐν τῶι ἀγῶνι τῶν Ρωμαίων τῶι γυμνικῶι [πρὸς ἅπαν τὸ κ]οινὸν τῶν Εὐβοιέων· ἀναγορεύεσθαι δὲ τὸν στέφανον

β'

καὶ Διονυσίων ἐν τῆι συντελουμένηι πομπῆι καὶ θυσίαι, ποιουμένου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τοῦ καθισταμένου ἱερέως τοῦ Διονύσου τὴν τῆς ἀναγορεύσεως ἐπιμέλειαν, ὅτι ὁ δῆμος στεφανοῖ Ἀρχένουν Χαρικλέους χρυσῶι στεφάνωι ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοίας τῆς εἰς ἑαυτόν. Ἀναγράψαι δὲ τὸ ψήφισμα εἰς τὴν βάσιν τῆς εἰκόνος. Χειροτονῆσαι δὲ καὶ ἄνδρας πέντε τοὺς ἐπιμελουμένους τῆς τε κατασκευῆς καὶ ἀναθέσεως τῆς εἰκόνος καὶ τῆς ἀναγορεύσεως τῆς ἐν τῶι ἀγῶνι τῶν Ρωμαίων καὶ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ψηφίσματος· τὸν δὲ ταμίαν δοῦναι τὸ εἰς ταῦτα ἀνάλωμα καθ' ὅ τι ἂν γράφωσιν οἱ κεχειροτονημένοι ἐπὶ ταῦτα.

Εἰρέθησαν Πολύνικος Ἀρχένου, Ἀρχένους Σωμήλου, Πολύνικος Πραξίου, Ἀρχένους Πραξίου, Νίκων Νικομάχου.

Ἐπὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς μαρμαρίνου βάθρου ὀρθογωνίου ἀποκε-
κρουμένου ἀριστερόθεν, ὕψους 0.40, πλάτους 0.60, μήκους 0.9..
εὑρεθεῖσα ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κατ' Αὔγουστον τοῦ 1898 ἐν τῷ ἀγρῷ
Μουρτίκα παρὰ τὰς Ὑψηλὰς Καμάρας κεῖται ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιολο-
γικῇ συλλογῇ. Αὐτόθι εὑρέθη κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὅμοιος λίθος
ἀνεπίγραφος προφανῶς ἀνήκων καὶ οὗτος εἰς τὸ βάθρον, ὡσαύτως
δὲ τέσσαρες τιτανώδεις ὀγκόλιθοι, κιονίσκος μονόλιθος ἀρράβδωτος καὶ
ἄλλα τινὰ συντρίμματα. Πρό τινων δὲ ἐτῶν ἔχουσιν εὑρεθῆ λείψανα

κοδομῆς, ἐπιγραφὴ δημοσιευθεῖσα ἐν 'Αθ. Τ. Ϛ', σ. 176 καὶ ἐκπρεπές τι ἀγγεῖον ἱκανοῦ μεγέθους πωληθὲν ἐν 'Αθήναις, ὡς μοι εἶπεν αὐτὸς ὁ τοῦ ἀγροῦ κτήτωρ. Εἰς ὀλίγων δὲ βημάτων ἀπόστασιν πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου λοφίσκου διακρίνονται ἔτι καὶ σήμερον θεμέλιοι λίθοι, εὑρέθη δὲ ἡ ἐν BCH. XVI, σ. 102 καὶ 'Αθ. Τ. Δ', σ. 623 ἐπιγραφὴ καὶ εὑρίσκονται καθ' ἑκάστην συντρίμματα ποικίλων ἀγγείων καὶ κεραμίνων ἀρχιτεκτονικῶν κοσμημάτων, ὧν δείγματά τινα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ Χαλκίδος.

Δυστυχῶς τῆς ἀξιολόγου ταύτης ἐπιγραφῆς ἐλλείπει οὐ μικρὸν μέρος, ὅπερ περιέχον τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ψηφίσματος ἀπετέλει ἰδίαν στήλην, τὴν πρώτην τῆς ἐπιγραφῆς, ἧς συνέχεια εἶνε αἱ ὑπὸ στοιχ. α' καὶ β' ἐνταῦθα δημοσιευόμεναι. ἀλλὰ καὶ τούτων ἡ α' οὐκ ὀλίγην ἔχει φθοράν, ἥτις σπουδαιοτέρα εἶνε ἐν στίχ. 1, 3, 5, ἐν οἷς ἡ ἀναπλήρωσις τῶν ἐλλειπόντων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε ἀσφαλὴς ὅσον ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἔνθα κατὰ τὸν κενὸν χῶρον καὶ καθ' ὅμοια ψηφίσματα ἀνεπληρώσαμεν ὅσα ἐξ αὐτῆς τῆς συνεχείας δὲν ἦσαν κατάδηλα.

Στίχ 1-3. [...ἀρ]χῆς—ἠξίωσεν. Εἶνε μέρος τῆς αἰτιολογίας τοῦ ψηφίσματος, ἐξ οὗ τοῦτο μόνον δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν μετά τινος πιθανότητος ὅτι πρόκειται περὶ πρεσβείας τινὸς καλῶς διεξαχθείσης—ἐξαποστείλα[σαν πόλιν..] δῆλον ὅτι τὴν Χαλκίδα εἰς Ῥώμην, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς προηγουμένης μνείας τῶν εὐεργετῶν Ῥωμαίων.

Στίχ. 6. γίγνωνται μετὰ τοῦ γ ὡς ἐν BCH. XVI, σ. 90, Β' αἰῶνος π.Χ. ἐκ Χαλκίδος.

Στίχ. 6-7. τοῖς τε συνέδροις καὶ τῶι δήμωι. Σύνεδροι καὶ συνέδριον ὀνομάζονται οἱ βουλευταὶ καὶ ἡ βουλὴ ἐν Χαλκίδι καὶ ἐν ἑτέρα ἐπιγραφῇ, Ath. Mit. VI, σ 168, τέλους Β' αἰῶνος μ.Χ, σύγχρονος δὲ ταύτῃ εἶνε καὶ ἡ ἐν 'Αρχ. 'Εφ. 1897, σ. 158 ἐξ Ἐρετρίας, ἀλλ' ἀρχαιοτέρα καὶ σύγχρονος ἢ ὑστέρα πρὸς τὴν ἡμετέραν εἶνε ἑτέρα ἐξ 'Ερετρίας ἐπιγραφὴ ἐν Rangabé, Antiq. Hellén. I. N° 689, ἔνθα ὡσαύτως ὀνομάζονται οἱ βουλευταὶ καὶ ἡ βουλὴ σύνεδροι καὶ συνέδριον. Ἡ μετονομασία αὕτη παρατηρεῖται ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος π.Χ., ἐν ᾧ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις ψηφίσμασι τῆς Χαλκίδος

[illegible] τῇ [illegible] καὶ τῷ δήμῳ (1). Πιθανῶς [illegible] [illegible] τῆς [illegible] καὶ τῇ μεταβολῇ τῶν [illegible] τῆς [illegible].

Στιχ. 7. [illegible] Οὔτε ἐκ τῆς ἱστορίας [illegible] [illegible] τιμῶν ἀπολαύων [illegible] [illegible] ἐν CIG 1121). [illegible] [illegible] τῷ [illegible] Ἀρχ[illegible] [illegible] ἐν Χαλκίδι [illegible]. ἧς μέλη [illegible] [illegible] στ. 24-26 ὁμώνυμοι.

Στιχ. 8. [................] [illegible]τοις. Πιθανῶς συμπληρω-[illegible] [illegible].

Στιχ. [illegible] τῆς πόλεως τόπωι. Εἶνα[illegible] [illegible] κατὰ χώραν, ἀλλ' ὅμως ὅσα ἐν [illegible] [illegible] ἱδρυμένη ἡ εἰκών, ἧς ἐν τῇ [illegible] κατὰ τὰ ἐν στ. 18, κα[illegible] [illegible] τόπος. Τῷ ὄντι ἐν τῇ περιοχῇ [illegible] ὑπὸ τὸ Βαθροβούνιον [illegible] [illegible] τῆς Χαλκίδος καὶ δὴ τῶν [illegible] [illegible] κεῖνται τὰ ἐν Μπέη-Μπαξὲ [illegible] [illegible] Ἀθ. Τ. [illegible], σ. 174. [illegible] πρὸς βορρᾶν ἐν θέσει Τ[illegible] [illegible] Ἀθ. Τ. Δ΄, σ. 629 (ὅρα κατωτέρω ἀρ. [illegible] [illegible] ἐπιγραφὴ Ἀθ. Τ. Θ΄, σ. 449 κα[illegible] [illegible] ἐπὶ τοῦ Βαθροβουνίου ἡ ἀρχα[illegible] [illegible] καὶ τάφοι διαφόρων χρόνων. Ἐπ[illegible] [illegible] τὸ ἀξιολογώτερον μέρος τῆς πόλε[illegible] [illegible] κοιλάδι καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν λοφίσκο[illegible]

Στιχ. 12 ἐν τῶι ἀγῶνι τῶν Ῥωμαίων τῶι γυμνικῶι. Ῥω-[illegible] ἐν Χαλκίδι [illegible] ἐκ Μεγαρικῆς ἐπιγραφῆς (CI[illegible] 48. Ῥωμαῖα ἐν Χαλκίδι πυγμὴν) προγενεστέρας τῶν χρόνων [illegible] Σύλλα. Πότε [illegible] οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἀκριβῶς δὲν εἶνε γνωστ[illegible] ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχον ἤδη πρὸ τῶν Μιθραδατικῶν, πιθανῶς δ' ἀπὸ τ[illegible] 146 π.Χ. τοὐλάχιστον, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς προμνημονευθείσης ἐπ[illegible]

1 Χαλκίδος BCA. XVI, σ. 96-98. Ἐρετρίας Ἀρχ. Ἐφ. 1887, σ. 77-81. 18[illegible] σ. 1[illegible]5. 1892, σ. 119-136 Ἀθ. Τ. Ε΄, σ 345, πάντα ἀρχαιότερα τοῦ Β΄ αἰῶ[illegible] π.Χ.

:αφῆς. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἀρχαιοτέρους ἔτι χρόνους, εἰς τοὺς εὐθὺς μετὰ ; 196, δύναται νὰ ἀναχθῇ ἡ σύστασις ἐν Χαλκίδι τῶν Ρωμαίων, :ότι καὶ ἐν Ἀθήναις ὑφίσταται ἤδη κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Β' αἰῶ-:ς π.Χ. CIA. II, 953 καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ 196 π.Χ. ᾀδόμενος ἐν Χαλ-ιδι παιάν, μέλπετε, κοῦραι, Ζῆνα μέγαν Ρώμαν τε..., Πλούτ. Τίτ. XVI) ἔνθα ἡ Ρώμη τάσσεται παρὰ τὸν Δία καὶ απο-:ύται, τοῦτο ὑποδηλοῖ. Σημειωτέον δ' ὅτι τοιοῦτοι ἀγῶνες ἐν Ἀσίᾳ :ωιμώτατα συνεστάθησαν (Preller, Römische Myth. II, σ. 354). Ἐτελοῦντο δὲ τὰ Ρωμαῖα ἐν Χαλκίδι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Εὐβοέων, ι; συνάγεται ἐκ τῶν ἀμέσως ἑπομένων, περιελάμβανον δὲ οὐ μόνον υμνικοὺς ἀγῶνας, ἀλλὰ καὶ ἄλλους, οἷον μουσικούς, ὡς δύναται νὰ τεθῇ ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ἐνταῦθα μνείας τοῦ γυμνικοῦ ἀγῶνος.

Στίχ. 13. [πρὸς ἅπαν τὸ κ]οινὸν τῶν Εὐβοιέων. Ἡ ἱστο-.α διδάσκει ὅτι οἱ Εὐβοεῖς πολλάκις συνεμάχησαν πρὸς κοινήν τινα ινεργειαν ὡρισμένην, ἢ πρὸς ἀπόστασιν ἢ πρὸς ἀπόκρουσιν πολεμίων πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον (Ἡρόδ. VIII, 4. Θουκ. I, 114. VIII, 5. Ξενοφ. IV, 11, 17. VI, V, 23. Διόδ. XIII, 47. XIV, 82. XVI, Πλούτ. Δημοσθ. XVI καὶ ἀλλ.), ἀλλ' ἡ ἕνωσις ἦν πρόσκαιρος, :αρελθούσης δὲ τῆς παρούσης ἀνάγκης διελύθη. Διωργανωμένης Εὐ-:ϊκῆς ὁμοσπονδίας κατὰ τὸ πρότυπον τῆς κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα συμ-.αχίας, ἧς ἡγοῦντο αἱ Ἀθῆναι, ῥητὴν μνείαν εὑρίσκομεν τὸ πρῶτον :α: Αἰσχίνῃ (1) κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα πρὸ τῆς μακεδονικῆς κατακτή-:ως. ἐκ τῶν χρόνων δὲ τούτων προέρχονται καὶ νομίσματα τῶν Εὐ-:ιων, περὶ ὧν ὅρα Head-Σβορώνου, Ἱστορία νομισμάτων σ. 448. Ἀπελευθερωθεῖσαι τῶν Μακεδόνων ὑπὸ τοῦ Φλαμινίνου αἱ τῆς Εὐβοίας :όλεις συνέστησαν τὸ ἤδη καλούμενον κοινὸν τῶν Εὐβοιέων, ἀλλὰ :ερούμενον ἤδη πολιτικῆς δυνάμεως, λαμβάνον δ' ὁσημέραι μείζονα :ησκευτικὸν χαρακτῆρα. Τὸ κοινὸν τοῦτο συνεστάθη πιθανώτατα :ὑς τῷ 196 καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Φλαμινίνου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Λι :ου (2) καὶ ἐκ νομισμάτων τῶν χρόνων τούτων (Head-Σβορώνου,

1. Αἰσχ. κ. Κτησ. 89. Τυχὼν δὲ παρ' ὑμῶν συγγνώμης Καλλίας ὁ Χαλκιδεύς.... .ἐοϊκὸν μὲν τῷ λόγῳ συνέδριον εἰς Χαλκίδα συνάγων, ἰσχυρὰν δὲ τὴν Εὔβοιαν ἐφ' :αῖς ἔργῳ παρασκευάζων. Αὐτ. 94. Τὰς ἐξ Ὠρεοῦ συντάξεις καὶ τὰς ἐξ Ἐρετρίας... α τοὺς ἐκ τῶν πόλεων τούτων συνέδρους παρ' ὑμῶν μὲν ἀνέστησαν, πάλιν δ' εἰς Χαλ-:α καὶ τὸ λεγόμενον Εὐβοϊκὸν συνέδριον συνήγαγον.

2. Lib. XXXIV, 51. Ipse (Flamininus) Chalcidem profectus... conven-

Ἱστ. νομ. σ. 450). Πιθανῶς δ' ἐκ τῶν χρόνων τούτων προέρχεται καὶ τὸ ψήφισμα τῆς ὀπωρινῆς Πυλαίας τῶν Ἀμφικτιόνων (Rangabé. Ant. Hellén. N° 713), ἐν ᾧ ἀναγράφεται ἱερομνήμων Εὐβοέων Ἀμφικράτης ὁ Χαλκιδεύς. Τὸ κοινὸν τοῦτο διέλυσαν μετὰ πάντων τῶν ἄλλων τῷ 146 οἱ Ρωμαῖοι, οἵτινες κατὰ τῆς Εὐβοίας μάλιστα αὐστηρὰ ἔλαβον μέτρα (Πολ XL, 11. Lib. Epit. LII. Πλούτ. Σύλλ. XXIII. CIG. 5879), ἀλλὰ βεβαίως ἀνεσυνεστάθη πάλιν εὐθὺς μετ' ὀλίγον, παρελθούσης τῆς ὀργῆς τῶν Ρωμαίων, κατὰ τὴν γενικὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου(1). Διήρκεσε δὲ τὸ κοινὸν τοῦτο ἐπὶ πολύ, κύριον ἔργον ἔχον τὴν ἐπιμέλειαν ἑορτῶν καὶ ἀγώνων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπιγρ CIG. III, 568 6' ἡμίσ. Α' αἰῶν. π. Χ BCH. XIII, σ. 305, Α' αἰῶν. μ. Χ., ἐν αἷς μνημονεύεται, καὶ ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐπώνυμον ἔχουσι τὸν ὑπέρτατον ἄρχοντα τοῦ κοινοῦ τὸν καλούμενον ἡγεμόνα, ὧν καταλεγομένων ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 2 ἐπιγρ. στ. 1 σημ. ἡ τελευταία κατὰ χρόνον ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ Β' αἰῶν. μ. Χ. Ὅσα περὶ τοῦ κοινοῦ καὶ ὅσα ἀναφέρομεν ἐν ἐπιγρ. ὑπ' ἀρ. 2 στ. 1 καὶ 8 σημ.—Εὐβοιέων μετὰ τοῦ ι ἐν πάσαις ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν αἷς μνημονεύεται τὸ κοινόν. Παρὰ Στεφάνῳ Βυζαντίῳ (ἔκδ. Meineke σ. 284) ἀναγινώσκομεν· Τὸ ἐθνικὸν τῆς νήσου Εὐβοιεὺς καὶ Εὐβοιὶς τὸ θηλυκόν, καὶ Εὐβοεὺς χωρὶς τοῦ ι... Ἀλλὰ κατὰ τὸ Μέγα Ἐτυμολογικὸν (ἔκδ. Sylburg. σ. 352). Τὸ ἐθνικὸν Εὐβοεὺς καθ' ὑφαίρεσιν τοῦ ι..... οἱ δὲ λέγοντες τὸ Εὐβοεῖς καὶ Φωκαεῖς σὺν τῷ ι ἁμαρτάνουσι. Παρὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι ὁ ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἐπικρατῶν τύπος ἦν Εὐβοιεύς.

Στ. 14. καὶ Διονυσίων ἐν τῆι συντελουμένηι πομπῆι καὶ θυσίαι. Διονύσια μετὰ τῆς αὐτῆς λαμπρότητος ἐτελοῦντο καὶ ἐν Ἐρετρίᾳ, ὡς δεικνύει ἡ ἐπιγρ. Rang. Ant. Hell. II. 689 στ. 44 Διονυσίοις τε ἐν ᾗ συντελεῖται τοῦ Διονύσου ἡ πομπή πρβλ. σημ. αὐτ. καὶ Philol. 1855 σ. 301. Ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ χωρίου Μύτικα 40' ΝΑ τῆς Χαλκίδος ἔχει εὑρεθῆ ἀνάγλυφον Διονύσου πωγωνοφόρου τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων ἀποκείμενον ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιολ.

tum ibi Euboicarum civitatum habuit.... commonitosque in quo statu rerum accepisset eos et in quo relinqueret, dimisit.

(1) Παυσ. VII, XVI 10. Ἔτεσι δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον ἐτράποντο εἰς ἔλεον Ρωμαῖοι τῆς Ἑλλάδος, καὶ συνέδριά τε κατὰ ἔθνος ἀποδιδόασιν ἑκάστοις τὰ ἀρχαῖα...

..λλογῇ, καθ' ὅμοιον δὲ τύπον, ὅστις φαίνεται τοῦ καλουμένου Βασ..ρεως, εἰκονίζεται ὁ Διόνυσος καὶ ἐν ἀγγείοις εὑρεθεῖσιν ἐν Χαλκίδι. Ἀλλ' ὁ Διόνυσος, πρὸς ὃν παλαιότατοι μῦθοι συνδέουσι τὴν Εὔ..οιαν (Preller, Griech. Mith. σ. 676), ἀπέλαυε λατρείας οὐ μόνον ἐν Χαλκίδι καὶ Ἐρετρίᾳ, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς νήσου. ἐν Καρύστῳ ..ν ὡς δημοτελής, δημοσίᾳ δῆλον ὅτι λατρευόμενος ὑπὸ τῆς πόλεως BCH. II, σ. 275 N° 2. Ditt. Herm. XXVI, σ. 474 καὶ Keil Philol. Suppl. II, σ. 616), ἐν Ἱστιαίᾳ δὲ εἰκονίζετο ἐν τοῖς νομίσμασι τῆς πόλεως (Head-Σβορ. Ἱστ. νομ. σ. 451). Καθόλου δὲ ἡ σταφυλή, τὸ ἱερὸν σύμβολον τοῦ Διονύσου, ἀπεικονίζετο καὶ ἐν τοῖς κατ' ἰδίαν νομίσμασι τῶν πόλεων καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν Εὐβοέων.

Στ. 18. Ἀναγράψαι δὲ τὸ ψήφισμα εἰς τὴν βάσιν τῆς εἰκόνος· ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι ὁ λίθος, ἐφ' οὗ τὸ παρὸν ψήφισμα, ἀνήκει εἰς τὸ βάθρον τοῦ ἀνδριάντος.

Στίχ. 19. χειροτονῆσαι δὲ ἄνδρας πέντε τοὺς ἐπιμελησομένους. Ἡ ἐκλογὴ τοσούτων δεικνύει ὅτι τὸ ἱδρυθὲν μνημεῖον ἦν ..ι μεγαλοπρεπές, διότι συνήθως δύο ἢ τρεῖς εἶνε οἱ τῶν τοιούτων ἐπιμεληταί. Ἐκ τῆς ὁμοιότητος δέ τινων ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπιμελητῶν ἐπιτρέπεται ἡ εἰκασία ὅτι, εἰ μὴ πάντες, οἱ πλεῖστοι ὅμως ..σαν συγγενεῖς Ἀρχένου τοῦ Χαρικλέους καὶ ἀλλήλων αἱρεθέντες ἐπίτηδες, ἵνα μετὰ μείζονος ζήλου ἐπιμεληθῶσι τοῦ ἔργου.

Πρὸς ὁρισμὸν τοῦ χρόνου τῆς ἐπιγραφῆς οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν ἢ τὸ ..ῆμα τῶν γραμμάτων, ὅπερ εἶνε τῶν μεταξὺ τῆς ἁλώσεως τῆς Κο..νθου καὶ τῶν τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ χρόνων, ἀλλ' ἡ ἐπιμεμελημένη γραφή, ἡ διατήρησις τῆς ὀρθογραφίας πλὴν ἐν στ. 24, ἡ διατήρησις τοῦ προσγεγραμμένου ι πανταχοῦ, ἡ ἔλλειψις δὲ ἡ παντελὴς ..μαϊκῶν ὀνομάτων πείθουσιν ὅτι τὸ ψήφισμα δὲν ἀνάγεται μὲν ἴσως ..ς τοὺς πρὸ τοῦ 146 χρόνους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς πολὺ ὑστέρους. Τὸ ..θανώτερον εἶνε ὅτι δὲν εἶνε νεώτερον τοῦ Β' αἰῶνος π.Χ.

Ἀρ. 9.

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗΕΠΙ ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΜΕΝΕΦΡΟΝΟΣ✱
ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣΤΙΤΟΥΣΕΠΤΟΜΙΟΥΤΟΥΤΙΤΟΥ✱
ΦΙΛΟΤΙΜΟΥΤΑΜΙΟΥΔΕΕΠΙΤΩΝΠΕΡΙΟΝΤΩΝΕΥΝΟΥ
ΤΟΥΘΕΥΔΑΙΙΕΡΕΩΣΔΕΜΑΡΚΟΥΙΟΥΝΙΟΥΣΕΙΛΑΝΟΥ
ΕΥΚΛΕΟΥ ΣΤΟΥ ΒΑΚΧΙΔΟΥΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥΝΤΟΣ

ΕΥΚΙΟΣ
ΕΝ
ΟΙΔΕ
ΤΙΤΟΣ
ΜΕΝΩΝ ΠΟΠΛΙΟΣ
ΠΟΣ
ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ
ΝΤΟΣ ΑΥΤΑΤΙΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤ
ΣΕΠΑΓΑΘΟΣ
ΑΡΜΟΔΙΟΥ
ΟΥΤΟΥΜΑΝ
..Χ ΣΕΙΝ ΤΟΝ ΕΝΙ
ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΕΔΩΚΕ.
ΑΣ ΑΡΧΙΑΣ ΤΩ ΚΟΙΝ
ΑΦΗΣΑΝ ΓΥΜΝΑ
ΑΤΟ.ΒΗΤ.ΡΙΑΣ
ΑΔΟΥΖ..ΛΑΟΣ
ΧΡΥΣ ΛΑΟΣ ΧΡΥΣΙΛΛ
ΟΣ Κ..ΝΗΛΙΟΣ ΓΝΑ
ΟΣ ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΝΕ..
ΟΣ Τ ΤΟΥ ΓΑΙΟΣ ΣΕΠΤΟ
ΟΣ ΠΟΠΛΙΟΥ ΕΥΒΟΥΛΟΣ
ΟΙ ΕΕΝΕΓΡΑΦΗΣΑΝ
ΟΣ.........ΟΥΩΦΕΛΙΩΝ
ΟΥ...ΚΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
......ΟΣ ΖΩΣΙΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙΔΕ
..Υ..ΟΣ ΛΟΛΛΙΟΣ ΑΛΚΙΝΟΟΣ
ΡΟΣ ΣΩΣΤΡΑΤΟΥ ΕΡΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟ
..............ΣΩΣΙΓΕΝΗΣ ΜΑΡΚΟΣ
...Σ........ΟΣ ΛΕΥΚΙΟΣ ΚΟΡΝΗΛ
ΣΑΡΙΣΤΟΝΟΥ ΠΟΠΛΙΟΣ ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΟΚΑ
ΜΑΡΚΟΣ..ΤΑ..ΟΣ ΑΛΥΠΟΣ Η.Α.ΟΣ
ΟΥ..ΚΛΗΠ...ΗΣ ΝΟΥΜΗΝΙΟΥ
ΟΣ..ΑΦΡΟΔ.....ΑΡΚΟΣΙ.ΤΙΟΣ ΠΑΜΦΙΛΟΣ
ΑΦΡΟΔΙΤΟΣ..ΙΣΤΩΝΟΣ ΚΟΙΝΤΟΣ ΑΥ..Π
ΤΟΣ ΜΕΝΕΣ..ΑΤΟΥ ΠΑΜ..ΛΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡ
ΟΣ.Ρ.ΕΜΑΣ ΜΗΝΟΦΙΛΟΣ.ΥΦ.ΟΣ ΥΝΟΥ ΑΛΕΞΑΣ
ΟΣ ΣΕΞΣΤΙΛΙΟΣ..ΟΦ...ΣΙΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ
...ΟΣ Τ.ΤΟΣ ΣΕΠΤΟΜΙΟΣ ΙΛΑΡΟΣ............
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΥ..ΤΟΣ.ΠΤΟΜΙΟ.
ΟΣ.Α.ΦΙΛΟΣ.....ΙΟΣ...ΩΝΟΣ ΤΙΤΟΣ
ΟΣ ΣΕ ΡΗ ΝΑΙΟΣ ΓΑΙΟΣ ΑΚΟΥΤΙΟΣ ΠΑΠΟΣ ΜΕΝΕΦΡΩΝ
ΟΚΛΗΣ ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΛΗΣ ΣΩΣΙΚΛΕΟΥΣ ΤΙΤΟΣ
ΟΣ ΑΛΕΞΑΣ ΚΟΙΝΤΟΣ ΠΛΩΤΙΟΣ ΒΑΡΓΟΣ ΖΩΙΛΟΣ ΖΩΣΙΜΟΥ

ΑΥΛΟΣ ΚΟΙΝΤΟΣ ΕΡΩΣ ΛΕΥΚΙΟΣ ΣΕΙΛΙΟΣ ΒΙΘΥΣ ΠΟΠΛΙΟΣ ΣΑΡΡΟΥΝΤΙΟΣ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ ΣΩΣΙΓΕΝΟΥ ΘΕΜΙΣΤΙΩΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΟΝΗΣΙΜΟΣ ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΛΥΣΙΟΥ

•

Ἀγαθῇ τύχῃ. Ἐπὶ ἡγεμόνος Μενέφρονος, γραμματέως Τίτου Σεπτομίου τοῦ Τίτου Φιλοτίμου, ταμίου δὲ ἐπὶ τῶν περιόντων Εὔνου τοῦ Θευδᾶ, ἱερέως δὲ Μάρκου Ἰουνίου Σειλανοῦ Εὐκλέους τοῦ Βακχίδου, γυμνασιαρχοῦντος Αὔλου Σαλαρίου τοῦ Μανίου υἱοῦ, Λεύκιος Κουσώνιος Λευκίου Ἀγάθων ἀνέθηκεν τῆι συνόδωι ἱερὰ δινάρια τρισχίλια. Καὶ οἵδε εἱρέθησαν καταμήνιοι γυμνασίαρχοι· Τίτος Σεπτόμιος Δίων, Μᾶρκος Ο(ὐ)ίβιος Παρμένων, Πόπλιος [Κ]ορνήλιος [Λ]αβέων, Λεύκιος Λόλλιος Εὔμολπος, [Ο]ὐήτιος Φιλέρως, Ἑρμίας Νουμηνίου, Ἀνδρόνικος Ζωίλου, Λεύκιος Τουτώριος Τρύφων, Κόϊντος Λυτάτιος Σύντροφος, Σέλευκος Ἀντιγένου, Ρόδων Ἀριστοκράτου, Ἀριστίων Παρμόνου, Μᾶρκος Μάριος Ἐπάγαθος, Λεύκιος Κο[ρνή]λιος Περιγένης, Σῶσος Ἁρμοδίου, Ἀντίοχος Ζήνωνος· [Α]ὔλου [δ]ὲ [Σ]αλ[α]ρίου τοῦ Μανίου υἱοῦ ἐπ[α]γγ[ε]ιλαμένου γυμνασι[αρ]χήσειν τὸν ἐνιαυτὸν καὶ γυμνασιαρχήσ[α]ντος ἐκ τοῦ ἰδίου, ἔδωκε[ν] ἕκαστος αὐτῶν ὑπὲρ τῆς γυμνασιαρχίας τῷ κοιν[ῷ] δεινάρια ἑκατὸν εἴκοσι, δι[ὸ κ]αὶ ἐνεγράφησαν γυμνα[σ]ίαρχοι. [Κ]αὶ οἵδε ἐν[ε]γράφ[ησ]αν ἀπὸ [ἡ]βητ[η]ρίας· Φίλων Εὔνου, Ἀσκληπιόδωρος Ἀσκληπιάδου, Ζ[ωί]λλος Ἀντιόχο[υ], Κάνωπις [Μη]νοφίλου, Χρύσιλλος Χρυσίλλου, Πόπλιος Μ[ού]κιος Λευκίου, Πόπλιος Κ[ορ]νήλιος Γναίου, Δέκμος Κορνήλιος Σέξ[σ]του [Ν]εμ[έρ]ιος Κορνήλιος Νε...ίο[υ], Ἀντίοχος Ἀντιόχου, Τίτος Σεπτόμιος Τίτου, Γάιος Σεπτόμιο[ς] Τίτου, Νίκων Σωτᾶ, Πόπλιος...ννιος Ποπλίου, Εὔβουλος Εὐβούλου, [Ἀ]ρχί[ας] Κλεάνδρου. Κ[αὶ] οἵ[δ]ε ἐνεγράφησαν ἀπὸ κληρονομιῶν π[α]τέρω[ν]·.οδ........ ου, Ὠφελίων Συμμάχου, Λεύκιος Σεῖλ[ι]ος Λευκίου, [Λεύ]κιος Ἀντώνιος

Θεόδωρος, Δῖος Ἀρ[τε]μιδώ[ρου, ...ος Ζωσίμου. Καὶ οἵ δε εἰσηνγέ[λ]ησαν ἀπὸ ..ων.ν· [Λε]ύ[κ]ιος Λόλλιος Ἀλκίνοος, Ἡλιόδωρος Μέλλωνος, Μ[έ]να[ν]δρος Σωστράτου, Ἔρως Σελεύκου. Ἀπολλώνιος Ἀριστοκράτου, Μ[ᾶρκος]...... Σωσιγένης, Μᾶρκος Σερουΐλιος Δῖος, Αὖλος Σαλά[ριο]ς.......ος, Λεύκιος Κορνήλιος ὁ καὶ Ζ[ω]ΐλος, Διονύσιος Ἀριστόνου, Πόπλιος Κορνήλιος ὁ καὶ Ζώ[π]ππος [Π]άρις Ἀφροδισίου, Μᾶρκος [Λ]υτάτιος Ἄλυπος, Ἡ[ρ]α[ῖ]ος Ἡραίου, ...ος Χρυσίππου, [Ἀσ]κληπ[ιάδ]ης Νουμηνίου, Πόπλιος Κορνήλιος [Ἐπ]αφρόδ[ιτος, Μ]ᾶρκος Τ[ρ]ήτιος Πάμφιλος, Βοήθιος Ζ....ου, Ἐπαφρόδιτος [Ἀ]ρίστωνος, Κόιντος Λυ[τά]τιος Ἡρακλέων, Ἐπαφρόδιτος Μενεσ[τρ]άτου, Πάμ[φι]λος Νικηφόρου, Τίτος Κοίντιος [Ἀ]ρ[τ]εμᾶς, Μηνόφιλος [Ε]ὐφ[ρ]οσύνου, Ἀλεξᾶς Διοφάντου, Λεύκιος Σεξστίλιος..οφ...σιος, Πόπλιος Πόντιος.......φος, Τίτος Σεπτόμιος Ἵλαρος,........... Φίλιππος Διφίλου, Στέφανος Ἀφροδισίου, [Τί]τος [Σε]πτόμιος Σειτᾶς, Γάιος Λικίν[ν]ιος [Π]ά[μ]φιλος,.....ιος [Ζήν]ωνος, Τίτος Σεπτόμιος Ἰρηναῖος, Γάιος Ἀκούτιος Πάπος, Μενέφρων Θεοδοσίου, Διοκλῆς Διοκλέους, Φιλοκλῆς Σωσικλέους, Τίτος Σεπτόμιος Ἀλεξᾶς, Κόιντος Πλώτιος Βάργος, Ζωΐλος Ζωσίμου, Αὖλος Κόιντος Ἔρως, Λεύκιος Σείλιος Βῖθυς, Πόπλιος Ἀρρούντιος Νικηφόρος, Μητρόδωρος Σωσιγένου, Θεμιστίων Διονυσίου, Ὀνήσιμος Διοκλέου, Δωρόθεος Λυσίου.

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης φερούσης γεῖσον, ὕψους ἐν ὅλῳ 1,30, ἄνευ τοῦ γείσου 1,24, ἐνεπιγράφου μέρους 0,97, πλάτους δὲ ἄνω 0,44, μέσου 0,48, κάτω 0,52, μέσου δὲ πάχους 0,14. Μέγεθος γραμμάτων 0,01. Εὑρέθη ἐν τῷ χωρίῳ Δουκῷ, προαστείῳ τῆς Χαλκίδος, ἐντὸς τοῦ ἀμπελῶνος κληρονόμων Χατζηπαναγῆ ὡς ἐπιστέγασμα μετ' ἄλλων μαρμαρίνων πλακῶν ἀνεπιγράφων τάφου μεταγενεστέρων χρόνων, πωρίνοις λίθοις ἐκτισμένου καὶ μακροῦ, εὐτελῆ δὲ κτερίσματα περιέχοντος, 5' μόλις ἀπὸ τοῦ Κοπανᾶ καὶ τῆς ἁγίας Ἐλεούσης, ἔνθα ἄλλοτε ἔχουσιν εὑρεθῆ λείψανά τινα τῆς ἀρχαιότητος, 10' δὲ ἀπὸ τοῦ

Πει. ἔνθα ἡ ἐπιγραφὴ καὶ οἱ τύμβοι, περὶ ὧν γράφει ὁ κ. Γ. Παπαβασιλείου ἐν Ἀθην. Τ. Γ', σ. 612, ἤδη δὲ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐν Χαλκίδι ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς (1). Παρὰ τῶν κυρίων τοῦ ἀμπελῶνος ἔμαθον ὅτι πολλάκις ἐκ τυχαίων ἀνασκαφῶν ἔχουσιν εὑρεθῆ ἐν αὐτῷ θεμέλιοι λίθοι μεγάλου οἰκοδομήματος τετραγώνου.

Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης συγκειμένης ἐκ στίχ. 53 τὸ πλεῖστον μέρος ἀπὸ τοῦ στίχ. 16 μέχρι τοῦ 47 εἶναι βαθύτατα ἀπεξεσμένον, ὥστε μόνον τῇ βοηθείᾳ φακοῦ ἀνέγνωσα ὅσα ἠδυνήθην ἐκ τούτου, παρέλιπον δ' ἐκεῖνα, ὧν οὐδὲν ἴχνος σῴζεται, πᾶσα δ' εἰκασία θὰ ἦτο παρακεκινδυνευμένη. Ἄνευ τῆς τοσαύτης φθορᾶς θὰ ἦτο αὕτη ἀξιόλογον ἐπιγραφικὸν μνημεῖον οὐ μόνον διὰ τὸ περιεχόμενον, ὅπερ κατὰ τὸ πλεῖστον ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κομψότητα καὶ καθαρότητα τῶν γραμμάτων κοσμουμένων διὰ λεπτῶν ἀκρεμόνων, κεχαραγμένων δὲ ἐν εὐθείᾳ ἐντὸς παρηλλήλων ἐν ἴσῃ ἀποστάσει γραμμῶν, ὧν τὰ ἴχνη σαφῶς ἔτι διαφαίνονται. Ἐν τοῖς στίχ. 6, 8, 1, 17, 22, 29, 32 ὑπάρχουσιν, ὡς δηλοῦται ἐν τῷ ἀντιγράφῳ, κενὰ διαστήματα μήκους περὶ 0,2, ἀνταποκρινόμενα πρὸς τὴν γραμματικὴν κατασκευὴν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ διακρίνοντα τὰ μέρη αὐτῆς, πλὴν ἴσως τοῦ ἐν στ. 9, ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παντάπασιν ἀδιαιολόγητον. Ἐν τέλει δὲ τῶν στίχ. 1, 2, 7, 15, 22, 31 ὑπάρχει ὁ σημεῖον ⁑, ὅπερ δέον νὰ θεωρηθῇ, ὡς καὶ ἄλλα παραπλήσια, περὶ ὧν ὅρα Reinach, Epigr Grecque, σ. 212. 214, ἁπλοῦν κόσμημα, ἢ ὃν σκοπὸν δυνάμενον νὰ ἔχῃ τὴν πλήρωσιν τοῦ ἐκ τῆς βραχύτητος τῆς προηγουμένης λέξεως προκύπτοντος κενοῦ, διότι εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ὁ χαράξας τὴν ἐπιγραφὴν ἐπιμελῶς ἀποφεύγων τὴν τμῆσιν τῶν λέξεων οὐδὲν μὲν κύριον ὄνομα ἔτεμε, δύο δὲ μόνον προσηγορικὰ ἐν στίχ. 18 καὶ 21.

Στίχ. 1. Ἐπὶ ἡγεμόνος Μενέφρονος. Ἡγεμὼν ἐξ Εὐβοίας παντᾷ ἐν ἄλλαις ἑπτὰ Χαλκιδικαῖς πάσαις ἐπιγραφαῖς 1) Ἐπὶ ἡγεμόνος Κλ. Ἀμιάντου, ἐν τιμητικῷ ψηφίσματι Χαλκιδέων ὑπὲρ τοῦ διὰ βίου νεωκόρου ἀρχηγέτιδος Χαλκίδος Αὐρ. Ἑρμοδώρου, Ath. Mit VI, σ. 161 καὶ Ἀθ. Τ. Α', σ. 311. 2) Ἐπὶ ἡγ[ε]μ[όνος....], ὁμοίῳ τοῦ κοινοῦ τῶν περὶ τῶν Διόνυσον ἐν Χαλκίδι τεχνιτῶν ὑπὲρ

(1) Τὴν εὕρεσιν ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς ἔμαθον παρὰ τοῦ φίλου καθηγητοῦ κ. Ἀντ. Μηλονόμου καὶ τῇ ὁδηγίᾳ αὐτοῦ εἶδον τὸ πρῶτον ἐν τῷ τόπῳ τῆς εὑρέσεως.

[illegible] Ἐπὶ ἡγεμό- [illegible] Χαλκιδέων [illegible] Ἐπὶ ἡγεμόνος… [illegible] σ. 98 [illegible] ψηφίσμα- [illegible] Ἀριστόδικα [illegible] Νικοστράτου [illegible] d. œsterr. In- [illegible] σ. 136 [illegible] πρῶτος εἶναι [illegible] ἔχων τοῦ κοι- [illegible] Σάτυρος [illegible] 196—146 [illegible] Central Greece [illegible] τοῦ κοινοῦ [illegible] καὶ ἀφορμὰς [illegible] τοῦ κοινοῦ δηλ. [illegible] (1) καὶ [illegible] Χαλκιδεῖς [illegible] κατὰ νόμον, ἀλλ' [illegible] Χαλκίδι ἑδρεύων καὶ [illegible] τῶν ἀρχόντων [illegible] οὐχὶ [illegible] τῶν Εὐβοέων [illegible] —Μενέφρονος. Τὸ ὄνομα [illegible] ὡς καὶ ἐν πάσαις [illegible]

[illegible] εἰς Χαλκίδα [illegible] Εὐβοϊκὸν [illegible] Χαλκὶς [illegible] τῆς νήσου [illegible] τὰ πρωτεῖα καὶ [illegible] Lib. XXXIV, LI. Ipse [illegible] a Chalcide solum, sed etiam [illegible] Euboicarum civitatum [illegible] dimisit. XXXV, LI. Quum id, quo [illegible] rex, ne ceterae quidem eius insulae [illegible]

..μνημονευθείσαις ἐν αἷς σῴζεται, πλὴν τῆς ὑπ' ἀρ. 7, πιθανῶς διὰ
.. ἐπιφανὲς τῆς ἀρχῆς καὶ γνώριμον.

Στίχ. 2. γραμματέως.. τῆς συνόδου (στ. 8) ἢ κοινοῦ (στ. 20).
..επτομίου· τὸ ὄνομα τοῦτο ὀκτάκις ἀπαντῶν ἐνταῦθα συνήθως μετὰ
.. προωνυμίου Τίτος, ἅπαξ δὲ μόνον μετὰ τοῦ Γάϊος (στ. 27) εἶνε
..γνωστον ἐξ ἄλλων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ συγγραφέων κατὰ
..αύτην γραφὴν ἀντὶ τοῦ συνήθους Σεπτίμιος. Εἶναι προφανῶς μετα-
..αφὴ τοῦ ἀρχαϊκοῦ τύπου *Septumius*, ὅπερ δὲν εὕρηται μὲν καὶ
.. τῇ λατινικῇ ἀλλ' εὕρηνται Septuma, CIL. v. III, 5152, Se-
..tumina 4458 b, Septumus, 2525. 4884. 5467. Ὅτι δὲ τὸ u
.. ἢ ου πιστοῦται ἐκ τῶν Postumus=Πόστομος, CIG. 3861.
..ostumius=Ποστόμιος, Διον. Ἁλ. 6, 2, Septumus=Σέπτουμος,
..IG. 1925k, Septumuleius=Σεπτουμουλήιος, Πλούτ. Γ. Γράγχ.
.. Τοῦ προωνυμίου Τίτος ἡ συχνὴ χρῆσις ἐν Χαλκίδι εὐνόητος διὰ
..ν ἀνάμνησιν τοῦ Τίτου Κοϊντίου Φλαμινίνου, ἀλλὰ τοῦ Σεπτό-
..ιος τοῦ καὶ ἄλλως καθόλου ἀσυνήθους ἄδηλον πόθεν.

Στίχ. 3. ταμίου δὲ ἐπὶ τῶν περιόντων. Τοιοῦτος ταμίας τὸ
..ῶτον ἀπαντᾷ, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, εἶνε δ' ὁ ἐπὶ τῶν περισσευμάτων
.. κοινοῦ, πιθανῶς δ' ὁ μόνος ταμίας αὐτοῦ διαχειριζόμενος πᾶν ὅ τι
..ριεγίγνετο ἀπὸ τῶν τακτικῶν δαπανῶν ἢ προήρχετο ἐκ δωρεῶν
.. ἐράνων, διὸ καὶ ἀναγράφεται ἐν τοῖς ἐπωνύμοις τῆς ἡμετέρας
..ιγραφῆς, ἥτις περιλαμβάνει δωρεὰν τρισχιλίων δηναρίων καὶ ἄλλας
..σίας εἰσφοράς. (Πρβλ. BCH. VII, 8. Τὸ δὲ ἀνάλωμα...
..ῦναι ἀπὸ τοῦ περιοῦντος ἀργυρίου τῷ συνεδρίῳ).

Στιχ. 4. Ἱερέως δέ. Ἡ μνεία ἐν τοῖς ἐπωνύμοις ἱερέως ἐγίνετο
.. τὴν δωρεὰν τρισχιλίων ἱερῶν δηναρίων, δῆλον ὅτι πρὸς ἱερὸν σκο-
..ν διδομένων. Τὸ ἑπόμενον ὄνομα Μάρκου Ἰουνίου Σειλανοῦ
..ε γνωστὸν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς CIH. III, 568 ὡς ὄνομα εὐεργέτου
.. σωτῆρος τοῦ κοινοῦ τῶν Εὐβοέων (1). Πιθανῶς δὲ καὶ ἐνταῦθα
.. ἀποτελεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως συναπτόμενον εἰς ἓν μετὰ τοῦ ἀμέ-
..ς ἑπομένου, ἀλλ' εἶνε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τούτου τοῦ εὐεργέτου καὶ
..τῆρος, ὅστις μεγάλας εὐεργεσίας παρασχὼν τῷ τε κοινῷ τῶν Εὐ-
..έων καὶ ἄλλοις ὡς ἀντιταμίας πρὸ τῶν Αὐγούστου χρόνων κατὰ τὸ

(1) Τὸ κοινὸν Βοιωτῶν, Εὐβοέων, Λοκρῶν, Φωκέων, Δωριέων, Μᾶρκον Ἰούνιον
..κου υἱόν, Δέκμου υἱωνόν, Σειλανόν, ἀντιταμίαν, σωτῆρα καὶ εὐεργέτην θεοῖς.

δ' ἥμισυ τοῦ τελευταίου π. Χ. αἰῶνος ἔτυχεν ἐν Χαλκίδι θείων τιμῶν καὶ ἰδίου ἱερέως. Εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ πρότερον ἤδη, ἀλλὰ μάλιστα κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους οἱ Ἕλληνες ἀπέδωκαν θείας τιμὰς εἰς πολλοὺς στρατηγοὺς Ῥωμαίους (Preller Röm. Mythologie II σ. καὶ Daremberg-Saglio. Antiquités Grecques et Romaines λέξ. Apotheosis). Παρὰ τοῦ Πλουτάρχου δὲ (Τίτ. XVI) μανθάνομεν ὅτι οἱ Χαλκιδεῖς ἀποθεώσαντες τὸν Τίτον Κοΐντιον Φλαμινῖνον καθιέρωσαν τὸ γυμνάσιον αὐτῷ τε καὶ τῷ Ἡρακλεῖ, τὸ Δελφίνιον δὲ αὐτῷ τε καὶ τῷ Ἀπόλλωνι. Ἦσαν δὲ αὐτοῦ ἱερέα αἱρούμενοι μέχρις αὐτῶν τῶν χρόνων τοῦ Πλουτάρχου ἔμελπον πρὸς τιμὴν αὐτοῦ παιᾶνα, οὗ ὁ ἐπῳδὸς Τίτε σῶτερ. Μετὰ πλείονος βεβαιότητος θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀποστηρίξῃ τὴν εἰκασίαν ἐὰν ἦτο γνωστὸν τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῆς ληφθείσης εὐεργεσίας, ἀλλ' ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι μετὰ τῶν Εὐβοέων καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὤφειλον χάριν αὐτῷ, κατανοοῦμεν ὅτι ἡ εὐεργεσία δὲν ἦτο μικροῦ ἀξία τοὐλάχιστον πρὸς τὴν τότε ἐν Ἑλλάδι εὐτέλειαν τῶν πραγμάτων, δουλοπρέπειαν δὲ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλως τε δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κορίνθου τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ ἡ Εὔβοια (Πολύβ. XL, II. Liv. Epit. LII) ἐκηρύχθη ὡσαύτως ager publicus, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς CIG. 5879, καὶ ἐπομένως ὁ ἀντιταμίας ἐν τοῖς πρὸ Αὐγούστου μάλιστα χρόνοις, καθ' οὓς δὲν ἐπέμπετο εἰς Ἑλλάδα ἴδιος ἀνθύπατος, εἶχεν ἐν Εὐβοίᾳ μέγα κῦρος καὶ δύναμιν. Ὅθεν δὲν εἶνε ἀπίθανον ὅτι οἱ Χαλκιδεῖς καθιέρωσαν αὐτῷ ἱερόν τι, μεθ' οὗ συνήπτετο καὶ γυμνάσιόν τι, ὡς πρὸ 140 ἐτῶν εἶχον πράξῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Φλαμινίνου. Αὕτη εἶνε ἡ ἡμετέρα εἰκασία, ἥτις φαίνεται ἡμῖν ὅτι συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὸ ὅλον τῆς ἐπιγραφῆς. Σημειούμεθα δὲ ὅτι εἰς ταύτην ἤχθημεν κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὑπάρχει ἑλληνορρωμαϊκὸν ὄνομα ἔχον ἀμφότερα οὕτω πλήρη, ἀλλὰ τὰ μακρότερα σύγκεινται ἐκ praenomen καὶ nomen, ἐπιφερομένου ἑλληνικοῦ ὀνόματος ὡς cognomen, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἁπλᾶ ῥωμαϊκὰ σύγκεινται μόνον ἐκ praenomen καὶ nomen, ἐπαγομένου τοῦ τοῦ πατρὸς κατὰ τὸν ἑλληνικὸν τρόπον, πρὸς δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ εὕρωμεν ἀλλαχοῦ δήλωσιν τοῦ ἱεροῦ, οὗ εἶνε ὁ ἱερεὺς καὶ μὴ πιστεύοντες ὅτι παρὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν δὲν μνημονεύεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ.

Στίχ. 5-6. γυμνασιαρχοῦντος — υἱοῦ. Αὖλος Σαλάριος.

Μανίου υἱὸς αὐτεπάγγελτος ἀναδεξάμενος ἐνιαυσίαν ἐκ τοῦ ἰδίου γυμνασιαρχίαν μνημονεύεται ἐν τοῖς ἐπωνύμοις ὡς γυμνασιαρχήσας καθ' ὃν ἐνιαυτὸν ἐγένοντο αἱ ἐφεξῆς ἀναγραφόμεναι πράξεις. Σαλάριος δὲν εἶνε ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ Σάλαρος, ὅπερ εὕρηται παρ' Ἡσυχίῳ καὶ ἐπιγρ. Χαλκίδος BCH. XVI, σ. 111, ἀλλ' εἶνε ῥωμαϊκόν, ὅπερ ὅμως μέχρι τοῦδε ἦτο γνωστὸν ὡς ἐπίθετον Salaria annona. Liv. XXIV, 37. Salaria via, Liv. VII, 9.

Στίχ. 6-7. Λεύκιος—Ἀγάθων. Τὸ μόνον τῶν συγκειμένων ἐκ praenomen, nomen καὶ γενικῆς τοῦ πατρός, ᾧ προσήρτηται καὶ ἑλληνικὸν ὄνομα.

Στίχ. 7. ἀνέθηκε τῆι συνόδωι ὡς CIG. 2774, ἀνέθηκεν τῇ ἱερ[ω]τάτῃ βουλῇ... δηνάρια=ἔδωκεν, ἐδωρήσατο τῇ συνόδῳ τοῦ κοινοῦ ἢ τῷ κοινῷ, ὡς κατωτέρω (στίχ. 20) μνημονεύεται. Ἀλλὰ τίς ἡ σύνοδος ἢ τὸ κοινὸν δὲν δηλοῦται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἥτις ἐν πλήθει πλατέων ὀνομάτων ἔχει ἀκατανόητον βραχυλογίαν πραγμάτων. Ἐκ τῶν συμφραζομένων μόνον δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὸ ἐνταῦθα μνημονευόμενον κοινὸν ἢ εἶνε ἓν τῶν τελούντων εἰς ἱερόν τι καὶ γυμνάσιον καὶ ἔργον ἐχόντων τὴν προπαρασκευὴν θρησκευτικῶν τελετῶν καὶ ἀγώνων ἢ εἶνε αὐτὸ τὸ κοινὸν τῶν Εὐβοέων, τὸ καὶ συνέδριον ὑπό τινων συγγραφέων καλούμενον (Αἰσχίν. κ. Κτησ. ἐδ. 89-94. Παυσ. VII, XVI, 9-10). Προτιμῶμεν τὸ δεύτερον, διότι μόνον τοῦτο ἠδύνατο οὕτως ἀορίστως νὰ μνημονεύηται ὡς ὂν τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ πόλει κοινόν. Ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 1 ἐπιγραφῇ ποιούμεθα ἐκτενῆ λόγον περὶ τοῦ κοινοῦ τούτου. Ἐνταῦθα σημειούμεθα μόνον ὅτι τὸ κοινὸν τῶν Εὐβοέων ἀπολέσαν ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων τὴν πολιτικὴν δύναμιν καὶ ἔχον ἤδη ἁπλῶς θρησκευτικὸν χαρακτῆρα ἐπεμελεῖτο ἱερῶν τινων καὶ τῶν κατ' αὐτὰ ἑορτῶν, ὡς τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ εὐεργέτου καὶ σωτῆρος τοῦ κοινοῦ Μάρκου Ἰουνίου Σειλανοῦ, καὶ τῶν γυμνασίων καὶ τῶν ἀγώνων, οἷοι ἦσαν τὰ Ῥωμαῖα (ὅρα ἀρ. 1 στ. 12), ἐπήρκει δὲ ταῖς ἀναγκαίαις δαπάναις ἀπό τε τακτῶν τινων εἰσφορῶν καὶ ἀπὸ δωρεῶν φιλοτίμων πολιτῶν.

Στ. 9. εἱρέθησαν. Ὁμοίως καὶ ἐν ὑπ' ἀρ. 1 στ. 24 καταμήνιοι γυμνασίαρχοι. Κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν Ἀθήνησιν ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις ἔθιμον ἐξελέγοντο 12 ἢ 13 γυμνασίαρχοι καθ' ἕκαστον ἔτος (CIA. III, 1103. Dittenb. de ephebis atticis σ. 41)· ἐν-

ταῦθα ᾑρέθησαν ἐν ὅλῳ 16. Ἀλλὰ παρατηροῦντες ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις τινὲς τῶν αἱρουμένων δὲν ἀνεδέχοντο τὴν δαπάνην τῆς γυμνασιαρχίας δι' ὅλου τοῦ ἔτους (CIA. III. 1098. Εὐμένης Παλατίωνος Φαληρεὺς ἐγυμνασιάρχησεν ἡμέρας δεκαπέντε κα[ὶ] Σώζων Γλαύκου ἡ[μ]ε[ί]ψεν ἡμέρας πέντε κλπ.), ἐνίοτε δὲ κοινῇ οἱ τοῦ ἔτους γυμνασίαρχοι ἐγυμνασιάρχουν ἕνα μῆνα (CIA. III 1096), κατανοοῦμεν ὅτι ἡ ἐκλογὴ 16 γυμνασιάρχων ἐγένετο ἐκ προνοίας, ἵνα, ἐὰν τυχὸν τινὲς τῶν αἱρεθέντων δὲν ἐπήρκουν τῇ δαπάνῃ ὅλου τοῦ μηνός, ὑπάρχωσιν οἱ μέλλοντες νὰ ἐπικουρήσωσιν αὐτοὺς καὶ ἀναπληρώσωσι τὸ ἔλλειπον. Τὸ πάλαι, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπιγραφῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ Β' αἰῶνος (Ἐφ. ἀρχ. 1892, σ. 167, ἐφ' ἔτη ὁ... προχειρισθεὶς γυμνασίαρχος, εἷς ἐξελέγετο ἐτήσιος γυμνασίαρχος ἐν Χαλκίδι ὑπὸ τοῦ δήμου. ἀλλ' ἐνταῦθα οἱ καταμήνιοι γυμνασίαρχοι ᾑρέθησαν προφανῶς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, ὅπερ οὐδόλως ἄπορον, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τῆς πολιτικῆς δυνάμεως τῶν δήμων καταβιβασθείσης ἤδη μάλιστα ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, τὸ ἀξίωμα τοῦ γυμνασιάρχου ἐστερεῖτο τῆς σπουδαιότητος, ἣν πάλαι εἶχε, τὸ δὲ κοινὸν τῶν Εὐβοέων θρησκευτικὸν ἤδη φέρον χαρακτῆρα ἔργον εἶχε κύριον τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κοινῶν ἑορτῶν καὶ ἀγώνων.

Στίχ. 10. Ο(ὐ)ίβιος. Προσέθεμεν τὸ υ νομίζοντες ὅτι ὁ χαράξας ἐξ ἀμελείας παρέλιπεν. Εἶνε μεταγραφὴ τοῦ ρωμαϊκοῦ Vibius=Οὐίβιος ἔν τε συγγραφεῦσι καὶ ἐπιγραφαῖς, εἰς BCH, VIII, σ. 467.

Στίχ. 12. Οὐήτιος ἀντὶ Οὐήττιος ἐκ τοῦ ῥ. Vettius μεταγραφομένου συνήθους Οὐέττιος.

Στίχ. 17-19. [Α]ὔλου [δ]ὲ [Σ]αλ[α]ρίου τὸν ἐνιαυτόν. Ὁ ἐν τοῖς ἐπωνύμοις μνημονευθεὶς ἤδη γυμνασίαρχος, οὗ τὸ ὄνομα πιθανῶς συμπληρωτέον καὶ ἐν στ. 36, μετὰ τὴν χειροτονίαν τῶν καταμηνίων ἐπηγγείλατο ὅτι αὐτὸς μόνος θὰ ἀναλάβῃ ἀντὶ πάντων ἐνιαυσιαίαν γυμνασιαρχίαν. Ἀνάλογα παραδείγματα τοσαύτης γενναιότητος καὶ ἐλευθεριότητος ἔχομεν οὐκ ὀλίγα, ὡς CIA. 1108, 110.. 1160, 1171, 1186, 1194 (πρβλ. Dit. de eph. att. σ. 43. Ἡ γραφὴ νγ=γγ εἶνε γνωστὴ καὶ ἀλλαχόθεν. ὡς CIG. 2347 c, CIA III, 1093. — καὶ γυμνασιαρχοῦντος ἐκ τοῦ ἰδίου. Ὡσαύτως IB. 2235. 1669. IM. 97. 98. καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβλ. ἐπιγρ. Χαλ-

ς ἐν Ἀρχ. ἐφ. 1892, σ. 167, σ. 14-15 ἀργυρίου δραχμὰς ακοσίας ἐ]πιδόμενος.

Στίχ. 20. ὑπὲρ τῆς γυμνασιαρχίας. Ἀντὶ τῆς γυμνασιαρχίας, ἀντὶ συμπάντων ἐγυμνασιάρχησεν ὁ Αὖλος Σαλάριος.—Τῷ κοινῷ . ἀνωτέρω στίχ. 8 σημ.

Στίχ. 21. δεινάρια ἑκατὸν εἴκοσι. Τοσαύτη ἦν, ὡς φαίνεται, ναλογοῦσα ἐνὶ ἑκάστῳ τῶν αἱρεθέντων γυμνασιάρχων δαπάνη, δή δ' οὗτοι ἦσαν 16, ἔδωκαν ἐν ὅλῳ τῷ κοινῷ δηνάρια 1920, ε δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι τοσαύτη σχεδὸν ἦν ἡ δαπάνη τοῦ ἐνιαυ- γυμνασιάρχου. Καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν στ. 8 ἡ λέξις δηνάρια γρά- αι ἐσφαλμένως διὰ τὴν γνωστὴν σύγχυσιν τῶν φθόγγων, ὑπάρχου- καὶ ἐν στ. 12 (Ἑρμίας) καὶ ἐν στ. 48 (Ἰρηναῖος).—διὸ καὶ γράφησαν γυμνασίαρχοι. Ἑτέρου ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν γυμνα- ρχήσαντος, οἱ αἱρεθέντες γυμνασίαρχοι προσενεγκόντες τῷ κοινῷ τίμημα τῆς γυμνασιαρχίας ἠξιώθησαν τοῦ ὀνόματος τοῦ γυμνα- ρχου καὶ ἐνεγράφησαν ἐν τῷ καταλόγῳ ὡς τοιοῦτοι ἐπὶ τιμῇ.

Στίχ. 22. Καὶ οἵ δε ἐνεγράφησαν ἀπὸ [ἡ]βητ[η]ρίας. Ἡ ς ἡβητηρία τὸ πρῶτον ἤδη ἐνταῦθα ἀπαντᾷ· παρ' Ἡσυχίῳ εται μόνον ἡβητὴς=ἀκμάζων, νεανίας, ἧλιξ καὶ ἡβητή- =ἑστιατήρια, καταλύσεις, γνωστότερον δ' εἶνε τὸ ἡβητήρ. ηβητηρία εἶνε πιθανῶς ὡρισμένη τις εἰσφορὰ τῶν ἐφήβων καθ' ὡ- μένον χρόνον παρεχομένη, πιθανώτερον κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς βείας. Ὅτι δὲ καὶ οἱ ἔφηβοι ὑπεβάλλοντο εἴς τε τακτοὺς φόρους εἰς κατὰ προαίρεσιν εἰσφορὰς πρὸς τὴν συντήρησιν τῶν γυμνα- ν, τελετὴν θρησκευτικῶν ἑορτῶν, ἀγώνων καὶ τῶν τοιούτων ἀπο- νύεται ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν (1).

Στίχ. 23. Ζώιλλος, ὡς παρ' Ἡσυχίῳ ἀντὶ Ζωΐλος.

Στίχ. 24. Κάνωπις. Γνωστὸν τὸ θηλ. Κανώπη (Διοσ. I, 124), δὲ ἀρσ. τὸ πρῶτον ἤδη ἐνταῦθα.

Στίχ. 26. Τὸ τέταρτον ὄνομα συνεπλήρωσα [Ν]εμ[έρ]ιος εὑρισκό-

(1) BCH, II, σ. 277, κ. 5, σ. 724. Ἔφηβοι οἵ δε συνεβάλοντο ἐξ Ἐρετρίας Α' ας π. Χ. CIA. II, 482, στ. 28. προτρεψάμεν[ον εἰς γυμν]ασιαρχίας, τοὺς δὲ συν- ους τῷ βίῳ | [κουφίσαντα τῆς εἰς ταῦτα δαπάνης]... στ. 64 βουλόμενον ὅσον ἐφ' ῷ] τηρῆσαι τοὺς συνεφήβους ἀνεπιβαρήτους καὶ ἀνεισ | [φόρους γυμ]νασιαρχήσαντά ' ἡμίσεως Α' αἰῶνος π. Χ., καὶ πλεῖσται μ. Χ.

μενον καὶ ἐν ἑτέρᾳ Χαλκιδικῇ ἐπιγραφῇ (ὅρ. ὑπ' ἀρ. 21) καὶ CIG. 2511. 3475.

Στίχ. 28. Τὸ πέμπτον ὄνομα πιθανῶς ['Ατί]ννιος.

Στίχ. 29-30. Καὶ οἵ δε ἐνεγράφησαν ἀπὸ κληρονομιῶν π[α]τέρω[ν]. Πιθανῶς καὶ ἡ φράσις αὕτη δηλοῖ εἰσφορὰν προερχομένην ἀπὸ κληρονομιῶν πατέρων. Οὕτω οἱ κληρονομοῦντες ἀποθνήσκοντα πατέρα ὤφειλον νὰ πληρώσωσι τῷ κοινῷ ὡρισμένον τι μέρος. Ὅτι δὲ ἱερὰ μετεῖχον τῶν κληρονομιῶν δεικνύει πρὸς τοῖς ἄλλοις κα. ἡ ἐξ Ἐφέσου ἐπιγρ. τοῦ Β' αἰῶνος μ. Χ. ἐν Dit. Syl, 286,10. Αὐτοκράτορα... Ἀδριανόν... διδόντα τῷ θεῷ τῶν κληρονομιῶν καὶ βεβληκότων τὰ δίκαια.

Στίχ. 32. Τοῦ τετάρτου ὀνόματος τὰ δύο πρῶτα γράμματα ἴσως ΝΑ.

Στίχ. 32-33. Καὶ οἵδε εἰσηνγέ[λ]ησαν ἀπὸ ..ών.ν. Ὁ τύπος εἰσηνγέλησαν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις καὶ παρὰ συγγραφεῦσιν, ὡς Πλουτάρχ. φιλαδ. 18, εὐαγ. Λουκᾶ κ Η', 19 ἀπηγγέλη, καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, ὡς CIG 2347 c ἀπηνγέλη. Οἱ ἐφεξῆς ἀναγραφόμενοι εἰσηγγέλθησαν πρὸς τὴν σύνοδον τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ διὰ τίνα αἰτίαν καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν δυσνόητον ἀποβαίνει τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ ἡ ἐπομένη λέξις εἶναι ἀσαφής. Ἐν τούτοις τὰ ἴχνη τῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων δεικνύουσιν ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ἀπὸ [ἀγ]ώ-ν[ω]ν, ὅπερ ἁρμόζει καὶ πρὸς τὴν ὅλην ἔννοιαν τῆς ἐπιγραφῆς.

Στίχ. 35. Μετὰ τὸ Ἀριστοκράτου παντελὴς φθορά, διακρίνεται δὲ μόνον Ν, διὸ συνεπληρώσαμεν Μ[ᾶρκος] μετά τινος πιθανότητος, ὅτι δὲ ῥωμαϊκὰ προωνύμιον καὶ ὄνομα ἐλλείπουσι δεικνύει τὸ ἑπόμενον ἑλληνικὸν κατ' ὀνομαστικήν.

Στίχ. 36. Πιθανῶς Αὖλος Σαλά[ριο]ς [Μανίου υἱ]ός.

Στίχ. 38. Ζώ(ι)ππος. Προσέθεμεν ι, παραλειφθὲν ὡς ἐν στίχ. 11

Στίχ. 41. Τὸ δεύτερον πιθανῶς Ζ[ωσίμ]ου.

Στίχ. 47. Σειτᾶς τὸ πρῶτον ἀπαντῶν, πιθανῶς συγκεκομμένον τοῦ Σείτιμος CIG. 1239. 1240. — Τοῦ πέμπτου ὀνόματος τὸ τρίτον γράμμα ἀμυδρῶς διακρίνεται ὡς Ψ, πιθανῶς [Εὐ]ψ[ύχ]ιος.

Καίπερ ἐπιζητήσαντες ὅσον οἷόν τε σαφέστερον νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὴν ἐπιγραφήν, ὁμολογοῦμεν ὅτι ἔχει ἔτι σκοτεινὰ μέρη, ὧν τὴν διαφώτισιν προσδοκῶμεν παρ' ἀνδρῶν εἰδημονεστέρων. Ἐκ τῆς μέχρι

τοῦδε γενομένης ἑρμηνείας προκύπτει ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, εἰς πέντε μέρη διαιρουμένη, περιέχει κατάλογον εἰσφορῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ, ὅπερ ὡρίσαμεν ὡς τῶν Εὐβοέων. Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ὁ Λεύκιος Κουσώνιος Λευκίου Ἀγάθων ἐδωρήσατο τρισχίλια δηνάρια, ἐν τῷ δευτέρῳ οἱ αἱρεθέντες 16 καταμήνιοι γυμνασίαρχοι, ἑτέρου αὐτεπαγγέλτου γυμνασιαρχήσαντος ὅλον τὸν ἐνιαυτόν, ἔδωκαν ἕκαστος ἑκατὸν εἴκοσι δηνάρια ὑπὲρ τῆς γυμνασιαρχίας, ἐν τῷ τρίτῳ ἄλλοι 16 ἐνεγράφησαν ὡς εἰσενεγκόντες ἀπὸ ἡβητηρίας, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ 6 ἀπὸ κληρονομιῶν πατέρων, ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ 50 ἐν ὅλῳ εἰσηγγέλθησαν ἀπὸ ἀγώνων, ὡς μετασχόντες γενομένων ἀγώνων πιθανῶς. Ἐν ὅλῳ τὰ μνημονευόμενα ὀνόματα εἶνε 89, ἄνευ τῶν ἐπωνύμων ὄντων 5.

Τὸν χρόνον τῆς ἐπιγραφῆς δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβῶς. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶνε τοῦ Α' αἰῶνος π. Χ. Ἀλλὰ πιθανώτατα ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τοὺς πρὸ Αὐγούστου χρόνους, οὐχὶ ὅμως πολὺ πρὸ αὐτοῦ. Ἡ μεταγραφὴ τῶν ρωμαϊκῶν ὀνομάτων εἶνε κατὰ τὸν τῆς δημοκρατίας τρόπον, u=o (Σεπτώμιος Πόπλιος, τὸ δὲ Λυτάτιος εὕρηται CIG. 5789, 78 π. Χ. καὶ παρὰ Πολυβίῳ, u=ου (Τουτώριος, Ἀκούτιος), v=ου (Ουίβιος, Σερουίλιος, Ουήτιος), ἐλλείπουσι δὲ ὀνόματα κατὰ μίμησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν, ὡς παρατηρεῖται καὶ ἐν Χαλκιδικαῖς ἐπιγραφαῖς· τοὐναντίον δ' ὑπάρχουσι πολλὰ ὁμώνυμα ἐπιφανῶν Ρωμαίων ἐπὶ δημοκρατίας, ὡς Πόπλιος Κορνήλιος (Σκιπίων), Λεύκιος Κορνήλιος (Σύλλας), ἢ βασιλέων, ὡς Ἀντίοχος, Σέλευκος, ἐπὶ πᾶσι δὲ μνημονεύεται τὸ ὄνομα Μάρκου Ἰουνίου Σειλανοῦ, ἀντιταμίου Ἀχαΐας πάντως πρὸ Αὐγούστου. Ὅτι δὲ ἱκανὰ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ρωμαϊκὰ ὀνόματα ἐξηγεῖται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Εὔβοια μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κορίνθου ἐγένετο ager publicus, ὡς προείπομεν, οὗ ἕνεκα ἡ ἐπιρροὴ τῶν ρωμαϊκῶν ἐθίμων ταχέως ἤρξατο. Ἤδη ἐν τῇ ἀγωνιστικῇ ἐπιγραφῇ (Ἀθ. Τ. Θ', σ. 19) ἀπαντῶσιν ὀνόματα Ρωμαίων, ἴσως μάλιστα πρὸ τοῦ 146, οὐχ ὀλίγα δὲ εἶνε ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Ἀρτεμισίου (Ath. Mit. 1883, σ. 19).

Ἀρ. 3.

ΟΡΚΙΟΝΠΙΟΣΙ ⲘΑΙΟ . .

ΙΓΟΕΞΕΙΔΩΝΝ. .ΙΛΓΡΙΩ ΝΓ ΝΕΟΥ/ .<. . . .Ο. , ΟΡΥ.ΟΝΓΕΓ. . . . .

.Γ. . .Μ. .ΤΟ.ΥΝ.ΔΙΩΝΥΠΕΡΤΟΥΔΗΜΟΥΤ. . .ΩΜΑΙΩΝΟ.Υ. . . . .

. . .ΞΞΑ. . ΕΤΙΟΣΜΑΡΙΟΥΥΙΟ. .ΕΝΗΙΙΑΚΑΛ. . . .ΣΓΝΑΙΟΣΓΟΜΓ. . . . .

I. ΜΑΤΣΑ

[illegible] ΑΥΤΟΥΝ.....ΟΙΙ..ΝΕ[illegible]ΙΟΝ........
[illegible] ..Π.ΕΣΓΕΥΣΑΝ.Ιz.2Ρ....ΛΕΤ..
[illegible] ..ΑΙΟ..ΡΤΕ..ΔΩΡΟΥΥΙΟΣ.ΕΥΠΟΜΠΟΣ.
[illegible] ΣΑΡΤ...Δ..ΟΣ<ΓΑΙΟΣΙΟΥΛΙΟΣΓΑΙ
[illegible] ....ΩΝΚΑΙΔΗΜΟΥΚΝΙΔΙΩ
[illegible] ....ΝΤΑΧΡΟΝΑΣΦΑ.
[illegible] ....ΟΑΛΛ..ΛΥΜΟ.
[illegible] ....ΚΗΝΤΟΥ........Υ.
........................ΝΤΙ........
.........................Σ\............
..........................Λ..........
....

[illegible] [Ρ]ωμαίο[υς]

[illegible] ....ο.ς] ὅρκ[ι]ον γέγ[ονε πρὸς Ρωμα...
[illegible] τοῦ δήμου τ[οῦ Ρ]ωμαίων ὅ[ρκιον ...
.... [illegible] ...ς Γναῖος Πομπ[ήιος.... ..
.. [illegible] τοῦ Κν[ιδίων] ὅρ[κιο]ν [ἔτ]ε[μ]ον[.......
[illegible] Ἐπ[ρ]έσ[β]ευσαν [....ω....
.. [illegible] Ἀρ]τε[μι]δώρου υἱὸς [Θ]εύπομπος
[illegible] Γάιος Ἰούλιος Γα[ί]ου υἱ-
[illegible] Ρωμα[ί]ων καὶ δήμου Κνιδ[ί]ων.
[illegible] .... [illegible] χρόνον ἀσφ[αλῆς
[illegible] ὁ δῆ]μο[ς..
.... [illegible] τοῦ [δήμου το]ῦ[..
....................]ντι[...........
....
....

[illegible] πρίονι κάτωθεν λοξῶς ἀποτετμη[illegible] 1.23. [illegible] δὲ 0 84, πλάτους 0.52, π[illegible] [illegible] 1ου στίχου 0.02, λοιπῶν 0.011. Ε[illegible] [illegible] τὴν δημοτικὴν ἀγορὰν ἰδιοκτήτου κατ[illegible] [illegible] ἀπόκειται ἤδη ἐν τῇ συλλογῇ Χα[illegible] [illegible] ταύτης ἐπιγραφῆς, ἥτις πρέπει νὰ ὑποθέσω[illegible] [illegible] στήλης ἐξετείνετο, δυστυχῶς σώζεται μόνον ἡ ἀ[illegible] [illegible] καταστάσει, τὸ δ' ὑπόλοιπον εἶνε παντάπα[illegible] [illegible] ὥστε μετὰ τὸν 14ον στίχον ἡ στήλη παρέχει ἐπι[illegible] [illegible] οὐδὲν ἴχνος γράμματος ὑπάρχει. Ἀγνω[illegible] εἶνε [illegible] τοιαύτην βλάβην, ἀλλ' εἶνε βέβαιον ὅτι ἐπὶ τοῦ[illegible]

ν ἡ κατασχεθῇ ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἐχρησίμευεν ὡς βαθμὶς τῆς κλί-
ιος τοῦ ὑπογείου, ἐξ οὗ ἐξήχθη.

Εἶνε σφόδρα παράδοξον ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη περιέχουσα ὅρκιον
ς Ρωμαίους τοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ δήμου τῶν Κνιδίων εὑρέθη ἐν
λκίδι. Ὁ κ. Wilhelm ἐν Ἀρχ. Ἐφ. 1892 σ. 141. 160 καὶ
Η. XVI, σ. 95 ἀναφέρων μετατόπισιν ἐπιγραφῶν ἀπὸ πόλεως εἰς
ιν τῆς Εὐβοίας καὶ ἐν Ἀρχ. Ἐφ. σ. 176 σημ. ἐξ Αἰδηψοῦ εἰς
ἀπέναντι στερεάν, προαγγέλλει ὅτι ἀλλαχοῦ θὰ ἀποδείξῃ ὅτι
γραφή τις μετηνέχθη ἐκ Ταινάρου εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς
σίας. Ἀγνοῶ ἐὰν ἔπραξεν ἤδη τοῦτο ὁ κ. Wilhelm, ἀλλὰ νομίζω
ν ἀφορᾷ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ
ν Χαλκίδι εὕρεσις αὐτῆς ἄλλως ἢ ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἐκ τῶν
ραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετηνέχθη αὕτη εἰς Χαλκίδα εἴτε ὡς
μαρμάρου εἴτε ὡς ἀρχαῖον κειμήλιον.

Στίχ. 1. Ὅρκιον π[ρ]ὸς [Ρ]ωμαίο[υς]. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ
ιδος ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Α′ αἰῶνος π. Χ. τοὐλάχιστον ἀπετέλει
ος τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας (Lebas-Waddigton II, VI, σ. 162),
ι' ὑπὸ τοὺς αὐτοκράτορας ἀπέλαυε τῶν δικαίων ἰσοπολίτιδος πό-
ς (Boeckh, CIG. N° 2653. Newton, A. History of discove-
s at Halicarnnasus, Cnidus unt Branchidae v. II, p, II, σ.
9). Ἡ αὐτοκρατορικὴ εὔνοια, δι' ἧς ἔτυχεν ἡ Κνίδος τοιαύτης
υθερίας, ἀρχὴν πιθανώτατα ἔλαβεν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Γ. Ἰούλιον
ισαρα ἐπιδειχθείσης φιλίας καὶ πίστεως τοῦ ἐν Ρώμῃ διαμένοντος
δίου σοφιστοῦ Ἀρτεμιδώρου, ὅστις προειδὼς τὸν μελετώμενον φό-
αὐτοῦ προανήγγειλεν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκτελέσεως δι' ἐπιστολῆς, ἣν
τυχῶς ὁ δικτάτωρ δὲν προέλαβε νὰ ἀναγνώσῃ κατὰ τὴν διήγησιν
Πλουτάρχου (1), ἧς ὀλίγον διαφέρει ἡ τοῦ Ἀππιανοῦ περὶ τοῦ

(1) Πλούτ. Καῖσ. LXV. Ἀρτεμίδωρος δὲ Κνίδιος τὸ γένος, Ἑλληνικῶν λόγων
στὴς καὶ διὰ τοῦτο γεγονὼς ἐνίοις συνήθης τῶν περὶ Βροῦτον, ὥστε καὶ γνῶναι τὰ
τα τῶν πραττομένων, ἧκε μὲν ἐν βιβλιδίῳ κομίζων ἅπερ ἔμελλε μηνύειν, ὁρῶν
ν Καίσαρα τῶν βιβλιδίων ἕκαστον δεχόμενον καὶ παραδιδόντα τοῖς περὶ αὐτὸν
ἐταις, ἐγγὺς σφόδρα προσελθὼν «Τοῦτο» ἔφη «Καῖσαρ, ἀνάγνωθι μόνος καὶ τα-
ς· γέγραπται γὰρ ὑπὲρ πραγμάτων μεγάλων καί σοι διαφερόντων». Δεξάμενος οὖν
αἶσαρ ἀναγνῶναι μὲν ὑπὸ πλήθους τῶν ἐντυγχανόντων ἐκωλύθη, καίπερ ὁρμήσας
λάκις, ἐν δὲ τῇ χειρὶ κατέχων καὶ φυλάττων μόνον ἐκεῖνο παρῆλθεν εἰς τὴν σύγ-
τον. Ἔνιοι δέ φασιν ἄλλον ἐπιδοῦναι τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸν δ' Ἀρτεμίδωρον οὐδὸ-
προσελθεῖν, ἀλλ' ἐκθλιβῆναι παρὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν.

[illegible]

[illegible]

ϑανῶς οὗτοι, οὓς ὁ Στράβων ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Κνίδου ἀνα-ι ὡς ἐπιφανεῖς τῶν συγχρόνων Κνιδίων (1). Τὴν μαρτυρίαν τοῦ άβωνος ἐπικυροῦσι διάφοροι ἐπιγραφαὶ (2) γνωρίζουσαι ἡμῖν τὰς ίλας τιμάς, ὧν ἐτύγχανον ἔν τε τῇ πατρίδι καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ίας οἱ ἄνδρες οὗτοι καὶ ἅπας ὁ οἶκος αὐτῶν, ἐπακολούθημα βε-ως τῆς πολυτίμου τοῦ αὐτοκράτορος εὐνοίας. Ὁ δὲ σοφιστὴς Ἀρ-ιδωρος, οὗ ἡ πρὸς τὸν Καίσαρα πίστις ἐγένετο αἰτία τῆς πρὸς τὸν ν αὐτοῦ αὐτοκρατορικῆς εὐνοίας, ὡς προείπομεν, εἶνε ἀναντιρ-ως πατὴρ μὲν τοῦ ἐνταῦθα μνημονευομένου Θεοπόμπου, πάππος δὲ Ἀρτεμιδώρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοπόμπου (Hamilton, Travels in a Minor, II. Appeut. V. N° 287 καὶ Newton II. II, σ.468, 711, N° II σημ. σ. 766 N° 52). Ἀλλὰ καὶ ὁ φέρων τὸ τρίτον μα Γάιος Ἰούλιος Γαΐου υἱὸς Ἱππόκριτος δὲν φαίνεται ἀλλότριος οἰκογενείας ταύτης. Πιθανώτατα εἶνε οὗτος ἕτερος υἱὸς τοῦ Θεο-μπου μὴ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος οὐδ' ὑπ' ἄλλων ἐπι-φῶν, εἴτε διότι πρωιαίτατα ἐτελεύτησεν εἴτε διότι ἐπεσκιάσθη ὑπὸ ; δόξης τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ. Οἱ τρεῖς οὗτοι ὁρες, πατὴρ καὶ υἱοί, εὐνοούμενοι ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, πρεσβεύσαν-ὑπὲρ τῆς κτηθείσης ἐλευθερίας τῆς ἑαυτῶν πατρίδος συμπαρῆσαν . κατὰ τοὺς γενομένους ὅρκους καὶ οἱονεὶ διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν ἐβεβαίωσαν τοῖς μὲν συμπολίταις τὴν ἀσφάλειαν τῶν κτηθέντων -ζίων, τοῖς δὲ Ρωμαίοις τὴν πίστιν τῶν Κνιδίων, παρ' οἷς μέγι-α ἴσχυον.

Ἡ μνεία τῶν ὀνομάτων τούτων χρησιμεύει πρὸς ὁρισμὸν τοῦ χρό-ν, καθ' ὃν ἐγένετο τὸ ὅρκιον. Τοῦ μὲν Πλουτάρχου παρέχοντος ἡμῖν

(1) Στράβ. κεφ. 656 . . . , καθ' ἡμᾶς δὲ Θεόπομπος, ὁ Καίσαρος τοῦ θεοῦ φίλος ν μέγα δυναμένων, καὶ υἱὸς Ἀρτεμίδωρος.

(2) Σημειούμενοι τὰς ἐπιγραφὰς ἀντιγράφομεν τὰς ἀξιολογωτέρας. Hamilton Tra-ls in Asie Minor II, Appent. V, N° 287 καὶ Lebas Waddigton. II, IV-VI, 72. Γάιον Ἰούλιον Ἀρτεμιδώρου υἱὸν Θεόπομπον Μάαρκος Αἰφίκιος Μαάρκου -πολλώνιος τὸν ἑαυτοῦ φίλον εὐνοίας ἕνεκα τῆς εἰς αὐτὸν Ἀπόλλωνι Καρνείῳ. ewton, II, II, Appet. σ. 711, N° II. Ὁ Ἰουλιέων τῶν καὶ Λαοδικέων τῶν πρὸς λάσσῃ τῆς ἱερᾶς καὶ ἀσύλου καὶ αὐτονόμου Γάιον Ἰούλιον Ἀρτεμιδώρου υἱὸν Θεό-μπον εὐνοίας ἕνεκεν. Αὐτόθι, σ. 759, N° 44. 46. 47. . . . . τοῦ κατακτησαμένου ἐν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεισφορίαν Θεοπόμπου τοῦ Ἀρτεμιδώρου τέθνακεν . . . . N° 45. ὐτόθι, σ. 771, N° 78 καὶ Lebas-Waddigton, II, IV-VI, 1574 Ὁ δῆμος Ἀρ-μίδωρον Θεοπόμπου.

ἀπόδειξιν τῆς πρὸς τὸν Καίσαρα στοργῆς τοῦ Ἀρτεμιδώρου τοῦ σοφιστοῦ, τοῦ δὲ Στράβωνος μνημονεύοντος τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ Θεόπομπον καὶ Ἀρτεμίδωρον ὡς φίλους τοῦ Αὐγούστου καὶ μέγα παρ' αὐτῷ δυναμένους, τῶν δὲ ἐπιγραφῶν μαρτυρουσῶν τὰς παντοίας τιμάς, αἷς οὗτοι ἐγεραίροντο διὰ τοῦτο, ἐξάγομεν ὅτι ὁ Θεόπομπος καὶ Ἀρτεμίδωρος ὁ νεώτερος ἀκμαίαν διετήρησαν τὴν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Καίσαρος πατροπαράδοτον φιλίαν καὶ πίστιν, ταύτην δ' ὁ Αὔγουστος ἀμείβων αὐτοὺς μὲν ἐτίμησε τῇ εὐνοίᾳ αὐτοῦ, τῇ δὲ πατρίδι αὐτῶν παρέσχε τὴν τότε δυνατὴν ἐλευθερίαν. Ἐγένετο δὲ τοῦτο πιθανώτατα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς μοναρχίας τοῦ Αὐγούστου, διὸ την χρονολογίαν τοῦ ὁρκίου συνεπληρώσαμεν 6' νέον...., ὅπερ ἀντιστοιχεῖ, ὑπολογιζομένου τοῦ χρόνου ἀπὸ τῆς ἐν Ἀκτίῳ μάχης, πρὸς τὸ 29 ἔτος π.Χ., καθ' ὃ ὁ Αὔγουστος διατρίψας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ διέταξε τὰ κατ' αὐτὴν (Sueton. Octav. 17 καὶ 26. Δίων., LI, 10).

Ἀρ. 4.

. . . .
Α⁻.......................ᐸ.................
ΙΑΙΩΝΑ.............L.......Ν⁻ΕΣ............
⁻ΕΣΤΕΑΝΤΑι/ ....ΓΣΤ....ΙΩΝΤΟΥ.......... .
.ΟΙΕΙ.ᐢΣΑΝΔΟ/ ᐢ.Ι \. Ι. ΙΙΤΟΥΤΟ............
ΙΑΤΗΙΕΙΠΩΣΑΝΟΠΩ∠Ι./ ΤΕΡΟΥΤΟΥΔ..........
.ΑΙΟΝΤΗΡΗΤΑΙΚΠΡΟΣΤΟ.ΤΟΤΟΟΡΙΙΟ.........
Ι⁻ΝΩΜΗΙΠΡΟΣΘΕ.ΝΑΙΕΙ ΤΟΥΤΟΥΤΕΤ(.........
.ΞΕ⁻⁻ ΩΟΔΕΑΝΚΑΤΑΤΑΥΤΑΠΡΟΣΘΩΣΙ.........
ΞΝΕΣΤΩΟΤΕΑΝΚΑΤΑΤΑΥΤΑΕΞΕΛΩ.........
⁻ΟΥΟΡΚΙΟΥΕΣΤΩΙΤΟΥΤΩΤ...ΚΙΩ.........
. . . .

. . . .
α[..............σ.......................Ρω-
μ]αίων α[.................ντ]ες[... ....
.]εστεαντα......εστ....ιων τοῦ [..................
.]οι, εἴ[πω]ς ἂν δό[λῳ.......]ι τοῦτο..............
ἀπ]άτηι, εἴ πως ἄν, ὅπω[ς ἑκα]τέρου τοῦ δ[ήμου..... τὸ δι-

κ]αιον τηρῆται, πρὸς το[ῦ]το τὸ ὅρ[κ]ιο[ν βούλωνται κοινῆι
γ]νώμηι προσθε[ῖ]ναι ἐ[κ] τούτου τε τ[οῦ ὁρκίου ἐξελέσθαι
ἐ]ξέ[στω]· ὃ δὲ ἂν κατὰ ταῦτα προσθῶσι[ν εἰς τοῦτο
ἐ]νέστω ὅ τε ἂν κατὰ ταῦτα ἐξέλω[νται ἐκτὸς τούτου
τ]οῦ ὁρκίου ἔστω⟨ι⟩ τούτῳ τ[ῷ ὁρ]κίῳ [. . . . .]

. . . .

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ἀριστερόθεν μὲν ἀποκεκρουμένης, ἄνωθεν δὲ πρίονι λοξῶς ἀποτετμημένης, ὕψους ἔνθεν μὲν 1,02, ἔνθεν δὲ 0,73, πλάτους 0,32, πάχους 0,11. Μέγεθος γραμμάτων 0,012. Εὑρεθεῖσα ἔνθα καὶ ἡ προηγουμένη κεῖται ἐν τῷ κήπῳ τῆς ὄπισθεν οἰκίας τοῦ εὑρόντος Ἀ. Κατσῆ.

Περιέχει μέρος ἐκ τοῦ τέλους ὁρκίου τῶν αὐτῶν καὶ τὸ προηγούμενον χρόνων, πιθανώτατα δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου. Ἐὰν θέσωμεν τοῦτο ὡς βέβαιον, συνάπτοντες τὰς δύο ἐπιγραφὰς ἔχομεν ἐκ μὲν ἐκείνης τὴν ἀρχὴν τοῦ πρὸς Ρωμαίους ὁρκίου τῶν Κνιδίων, ἐκ ταύτης δὲ μέρος τοῦ τέλους αὐτοῦ. Ἐν τοῖς τρισὶ πρώτοις στίχοις οὐδεμίαν λέξιν ἠδυνήθην ἀσφαλῶς νὰ συμπληρώσω.

Ἀρ. 5.

. . . .
. . . .
. . . .

ΠΡΟΑΓΟΡΕΥΩΤ . . Σ . . ΤΑΤΟΝ . Ω . . . . Ο . . .
. . . . ΑΤΑΡΑΤΟΣΟΣΤ . . ΜΗ . . Ι . . . ΤΟΚ . ΤΑΤΟΝ . . . . .
. . ΡΟΝΤΟΥΔΕΤΟΥΕΡΓΟΥΚΑΙΤ . . Ε . ΟΝΟΣ . . . .
. . . ΑΛΛΑΑΤΕΙΜΑΣΕΙΗΜΕΤΑΘΗΣΕΙΟΡΟΥΣΕΞΟΡΩΝ . . . . . .
. . . . ΑΣΗΑΙΚΙΣΕΤΑΙΗΘΡΑΥΣΕΙΗΤΙΜΕΡΟΣΗΣΥΜΠΑΝΗ . . . .
. . . ΕΙΚΑΙΚΑΤΑΣΚΕΔΑΣΕΙΚΑ . . . ΑΥ . . ΣΕΙΤΟΥΤΟΝΤΕΘΕΟΣ . .
. ΟΡΙΑΚΑΙΠΥΡΕΤΩΚΑΙΡΕΙΓΕΙΚΑΙ . . ΕΘ . ΣΜ . ΚΑΙΑΝΕΜΟΦΘ . . .
. . . . ΚΑΙΑΟΡΑΣΙΑΚΑΙΕΚΣΤΑΣΕΙΔΙΑΝΟΙΑΣ . . . .
. . ΗΜΑΤΑΑΥΤΟΥΜΗΓΗΒΑΤΗΜ . . . . . ΠΑΠΛ . . ΗΜ . . . .
. . ΜΗΔΕΟΙΚΟΣΑΥΞΟΙΤΟ . . ΔΕΚΑΣΠΩΝΑΠΟΛΑΥ . . . .
. . . ΩΤΟΣΜΗΧΡΗΣΕΩΣΜΗΔΕΚΤΗΣΕΩΣΕΠΙΣΚΟ . . . .
. . ΙΝΥΑΣ

....ΤΙΣΕΥΘΕΤΟΙΗΚΑΙΤΗΡΟΙΗΚΑΙΣΥΜΦΙΛ..............
...ΛΑΥΟΙΕΥΛΟΓΟΙΤΟΤΕΕΝΠΑΝΤΙΔΗΜ..............
....ΚΟΣΠΑΙΔΩΝΓΟΝΑΙΣΚΑΙΚΑΡΠ....... ....
......ΧΑΡΙΣΚΑΙΥΓΕΙΑ

. . . .

. . . .

Προαγορεύω τ[οῖ]ς [κα]τὰ τὸν [χ]ῶ[ρον τ]ό[νδε· ἐπικ]ατάρατος ὅστ[ις] μὴ [φε]ί[δοι]το κ[α]τὰ τόν[δε τὸν χῶ]ρον τοῦδε τοῦ ἔργου καὶ τ[ῆς] ε[ἰκ]όνος [τῆς εἱδρυμένης], ἀλλὰ ἀτειμάσει ἢ μεταθήσει ὅρους ἐξ ὅρων [ἢ ὑβρίσει μιάν]ας ἢ αἰκίσεται ἢ θραύσει ἤ τι μέρος ἢ σύμπαν ἢ [εἰς γῆν ἀνατρέψ]ει καὶ κατασκευάσει κα[ὶ ἀμ]αυ[ρώ]σει, τοῦτόν τε θεὸς [πατάξαι ἀπ]ορίᾳ καὶ πυρετῷ καὶ ρείγει καὶ [ἐρ]εθ[ισμ[ῷ] καὶ ἀνεμοφθ[ορίᾳ καὶ παραπληξίᾳ] καὶ ἀορασίᾳ καὶ ἐκστάσει διανοίας [καὶ εἴη ἀφανῆ τὰ κτ]ήματα αὐτοῦ, μὴ γῆ βατή, μ[ὴ θάλα]ττα πλ[ωτ]ή, μ[ὴ παίδων γονή], μηδὲ οἶκος αὔξοιτο, [μη]δὲ καρπῶν ἀπολαύ[οι, μηδὲ οἴκου, μὴ φ]ωτός, μὴ χρήσεως, μηδὲ κτήσεως, ἐπισκό[πους δὲ ἔχοι Ἐρε]ινύας.

[Εἰ δέ]τις εὐθετοίη καὶ τηροίη καὶ συμφυ[λάττοι, τῶν λῴων ἀπο]λαύοι εὐλογοῖτό τε ἐν παντὶ δήμ[ῳ καὶ πληθύοι αὐτῷ οἶ]κος παίδων γοναῖς καὶ καρπ[ῶν ἀπολαύσεσιν, ἐπισκοποίη δέ] χάρις καὶ ὑγεία.

Ἐπὶ τιτανολίθου τετραγώνου, ὕψ. 0.34, πλ. μέσου 0.45. Μεγ. γραμμ. 0.014. Εὑρέθη ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῶν ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ Εὐρίπου ἐνετικῶν πύργων κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς νέας γεφύρας, ἤδη δὲ κεῖται ἐν τῇ συλλογῇ Χαλκίδος. Ἡ ὅλη ἐπιφάνεια τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε λίαν ἐφθαρμένη, μάλιστα δὲ κατ' ἀμφότερα τὰ ἄκρα τῶν στίχων, ἔνθα αἱ γωνίαι τοῦ λίθου ἰσχυρῶς ἔχουσιν ἀποκρουσθῆ, καὶ κατὰ τὸ ἄνω μέρος, ἐπὶ ὕψος 0.25 ἀπὸ τῶν ἀναγινωσκομένων ἴχνη μόνον γραμμάτων ἀσαφῆ που καὶ που διακρίνονται.

Τὸ σῳζόμενον καὶ ὧδε δημοσιευόμενον τμῆμα εἶνε τὸ δεύτερον μόνον μέρος τῆς ἐπιγραφῆς. Εἶνε δὲ τοῦτο ὅμοιον πρὸς τὸ δεύτερον μέρος ἑτέρας ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ἐν Πολιτικοῖς οὐ πολὺ μακρὰν τῆς

Χαλκίδος καὶ δημοσιευθείσης ἐν 'Αθ. τ. Δ', σ. 633 καὶ 'Αρχ. 'Εφ. 1892, σ. 174· διαφέρει δὲ μόνον ταύτης κατὰ τὴν γραφὴν τῆς λέξεως ῥείγει γραφομένης ἐνταῦθα ἐν στ. 7 διφθόγγῳ, ὅπερ ἁρμόζει καὶ τῷ ὀρθογραφικῷ συστήματι τῆς ἐκ πολιτικῶν, ἐν ᾗ ει=ι (πρβλ. στ. 17 εἱδρυμένης, ἀτειμάσει, κλπ.), καὶ πιθανῶς οὕτω καὶ ἐκεῖ διορθωτέον, διαφέρει δὲ καὶ κατὰ τὸ σχῆμα γραμμάτων τινῶν (Α=Α, Δ=Δ, Λ=Λ) καὶ κατὰ τὸν χωρισμὸν τῶν στίχων, πρὸς δὲ καὶ κατὰ τὰ σημεῖα τῆς στίξεως, ἅπερ ἐνταῦθα ἢ ἐλλείπουσιν ἢ δὲν διακρίνονται ἕνεκα τῆς φθορᾶς τοῦ λίθου. Κατὰ τὴν ἐκ Πολιτικῶν ἐπιγραφὴν συνεπληρώθη καὶ ἡ ἡμετέρα ἀναλόγως καὶ τῷ πλάτει τῶν γραμμάτων, ἅπερ ἐν τοῖς μέσοις μάλιστα στίχοις εἶνε οὕτω στενὰ καὶ συνεσφιγμένα, ὥστε ἐν τοῖς κενοῖς αὐτῶν χωρεῖ καὶ διπλάσιος ἀριθμὸς γραμμάτων ἢ ἐν ἴσοις ἄλλοις· προσθετέον δ' ὅτι τῆς στήλης πλατυνομένης ὀλίγον πρὸς τὴν βάσιν, ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις χωροῦσι πλείονα γράμματα ἢ ὅσα ἤθελε νομίσῃ τις ἐκ πρώτης ὄψεως τοῦ δημοσιευομένου ἀντιγράφου.

Ὅτι καὶ αὕτη ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τὸν Β' αἰῶνα μ.Χ. ἐπαρκῶς δηλοῦσι τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, ἡ ὀρθογραφία καὶ τὸ περιεχόμενον. 'Αλλ' ἡ ἔλλειψις τοῦ πρώτου μέρους ἐκ πολλῶν στίχων συγκειμένου, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ κενοῦ χώρου (0,25), καὶ περιέχοντος πιθανῶς ἐγκώμιον τοῦ εἰκονιζομένου, κωλύει ἡμᾶς νὰ ὁρίσωμεν τίνος ἦτο ἡ εἰκών, ἧς ἱδρυμένης πιθανῶς ἐπ' αὐτῆς ἢ παρ' αὐτῇ ἡ διαφύλαξις τοσαύταις ἀραῖς καὶ εὐχαῖς περιβάλλεται. 'Αλλ' ὅμως οὐκ ἀπιθάνως δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι καὶ αὕτη ἡ ἐπιγραφὴ ἐγράφη ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐκ Πολιτικῶν, τοῦ εὐγενοῦς δῆλον ὅτι καὶ μουσογραφοῦς 'Αμφικλέους, Χαλκιδέως, κεκτημένου ἀγροὺς μετ' ἐπαύλεως καὶ λουτρῶν, πρὸ τῆς ἥβης δ' ἀποθανόντος καὶ ἀξιωθέντος μνημείου ἔν τε Χαλκίδι, ἔνθα ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη ἐπιγραφὴ ἔκειτο, καὶ ἐν τῇ ἐπαύλει, ὅθεν προέρχεται ἡ ἐν Πολιτικοῖς σῳζομένη (1). Ἡ μεγίστη ὁμοιότης αὐτῶν καὶ τὸ ἀνάλογον παράδειγμα τῶν ἐπιγραφῶν Ἡρώδου τοῦ 'Αττικοῦ (ὅρα ἐπιγρ. 23) ἄγουσιν εἰς τὴν εὔλογον εἰ-

(1) 'Αθ. τ. Δ', σ. 633. 'Αρχ. 'Εφ. 1892, σ. 174. Χαῖρον ἐγὼ λοετροῖσι καὶ | εἴ τετι τοῖσδ' ἐσορῶμαι | 'Αμφικλέης χώρου | δεσπόσυνος φιλίου. | Ναὶ μὴν καὶ γένεος φερε | κυδέος ἐξ ὑπάτων με | δέρκεο, Πειερίδων | οὔποτε λησάμενον· | κρατὶ δ' ἐπηώρηντ' ὅπι | θεν κομόωσαι ἔθειραι· | οὐ γὰρ ἔχερσ' ἥβα, ἀλ | λὰ πότμος προλαβών.

κασίαν ὅτι οὐ μόνον ὁ συντάκτης εἶνε ὁ αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπὲρ οὗ ἐγράφησαν ὁ αὐτός. Ὁ Φιλόστρατος (II, 84, 6-15. 90, 6-25) μνημονεύει νεανίαν Χαλκιδέα ὀνόματι Ἀμφικλέα ἀκροατὴν Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ τῶν τὴν πρώτην παρὰ τῷ διδασκάλῳ φερομένων. Ἀλλ' εἰ καὶ ἄριστα ἁρμόζουσιν αὐτῷ αἱ τοῦ ἐλεγείου ἐκφράσεις περὶ τῆς εὐγενείας καὶ τῆς περὶ τὰς Μούσας διατριβῆς, ὑπόκειται ὅμως εἰς ἀμφισβήτησίν τινα, εἰ ὁ καὶ τῷ σοφιστῇ Φιλάγρῳ ἐρίζων νεανίας ἦν οὕτω μικρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ οὕτω πρὸ ὥρας ἀπέθανεν.

Ἀρ. 6.

ΘΕΟΠΑΤΡΑ	Θεοπάτρα
ΕΥΝΙΚΟΥ	Εὐνίκου

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μετ' ἀετωματίου ἀποκεκρουμένης κάτωθεν, ὕψ. 0,44, πλ. 033. Εὑρέθη καὶ κεῖται ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς χήρας Ἑλένης Κατζιντζάη παρὰ τὴν Ἑβραϊκὴν συνοικίαν.

Ἀρ. 7.

. . ΙΔΙΟΝ	[Λα]ίδιον
. . . . ΥΒΟΥΛΟΥ	[Θρασ]υβούλου.

Ἐπὶ τεμαχίου μαρμαρίνης στήλης πρίονι ἀποτετμημένης, ὅπερ εἶδον ἔν τινι ὁδῷ τῆς συνοικίας τοῦ φρουρίου. Τὸ πρῶτον ἀναπληροῦται καὶ [θα]ίδιον.

ΔΙΟΝΥΣΙΕ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	Διονύσιε Διονυσίου
ΧΡΗΣΤΕ ΧΑΙΡΕ	χρηστὲ χαῖρε

Ἐπὶ στήλης φαιοῦ μαρμάρου μετ' ἀετωματίου καὶ ῥοδάκων ἀποκεκρουμένης κάτωθεν, ὕψ. 0,43, πλ. 0,30. Κεῖται ἐν τοῖς ἐρειπίοις χριστιανικοῦ ναοῦ, οὗ διασωθὲν μέρος τῆς νοτίας πλευρᾶς ἀπεκαλύφθη μετὰ τὴν κατεδάφισιν τοῦ φρουριακοῦ τείχους τοῦ μεταξὺ τῆς ἄνω καὶ κάτω πύλης. Πολλοὶ ὀγκόλιθοι, σπόνδυλοι ῥαβδωτῶν κιόνων πωρίνων, κέραμοι καὶ τὰ τοιαῦτα δεικνύουσιν ὅτι ὁ ναὸς ᾠκοδομήθη ἐπὶ τῆς θέσεως καὶ ἐκ τοῦ ὑλικοῦ ἐθνικοῦ ἱεροῦ ἀγνώστου ἡμῖν.

'Αρ. 9.

. . . ΛΗ⌐ΚΛΕΟΝ	. . [κλ]ῆς Κλεον[ίκου]

'Επὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἱκανῶς παχείας, μήκ. 0,59, πλ. 0,33, μεγάλοις γράμμασι. Πιθανῶς ἐπιτυμβία εὑρεθεῖσα ὅπου καὶ ἡ προηγουμένη.

'Αρ. 10.

ΕΥΒΟΥΛΙΔΗΣ	Εὐβουλίδης
ΙΑϹΟΝΟϹ	'Ιάσονος

'Επὶ μαρμαρίνης στήλης, ὕψ. 0,75, πλ. 0,32. Τὸ πρῶτον ὄνομα εἶναι γνωστὸν ὡς Χαλκιδικὸν καὶ ἐκ τοῦ Πολυβίου (XXI, 14, 7 Εὐβουλείδην).

'Αρ. 11.

ΚΥΔΗΣ	Κύδης
.ΡΑΞΙΝΙΚΟΥ	[Π]ραξινίκου

'Επὶ ὁμοίας ἀποκεκρουμένης κάτωθεν πλ. 0,32. Τοῦ πρώτου ὀνόματος γνωστὸς ὁ δωρικὸς τύπος Κύδας (Πολυβ. XXIII, 15, 1.)· τὸ δεύτερον ἄγνωστον μέχρι τοῦδε συμπληροῦται κατὰ τὸ θηλ. Πραξινικὶς (Wesch.—Fouc., Inscr. Delph 110 k.).

Αὕτη τε καὶ ἡ προηγουμένη εὑρέθησαν ἐπί τινος λόφου παρὰ τὸ χωρίον Μύτικα, ὅπου καὶ τὸ ἐν 'Αθην. Τ. Δ', σ. 630 περιγραφόμενον ἀνάγλυφον καὶ ἡ ἐφεξῆς ἐπιγραφή, ἐδημοσιεύθησαν δὲ τὸ πρῶτον ἐν Bull. d. cor. hel. XVI σ. 117. 'Αναδημοσιεύονται ὑπ' ἐμοῦ πρὸς ἀκριβεστέραν ἀπόδοσιν καὶ προσθήκην τῶνδε τῶν σημειώσεων. Ὁ λόφος οὗτος, ἀποτελῶν τὴν Ν.Α. ὑπώρειαν τοῦ Βαθροβουνίου, φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τὰ ἐρείπια χριστιανικοῦ ναοῦ κτισθέντος ἐπὶ τῶν θεμελίων ἀρχαίου, πιθανῶς τοῦ Διονύσου, οὗ τὸ σωζόμενον ἀνάγλυφον ὑπάρχει ἐν τῇ ἀρχ. συλλογῇ τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ ὁ κτήτωρ εἶπέ μοι, ὅτι ἀνασκάπτων εὗρε τὸν λόφον κεκαλυμμένον πολλοῖς τοίχοις διαφόρου διευθύνσεως. 'Ενίοτε δὲ ἐπὶ τῆς Ν. Α. κλιτύος ἀνοίγον-

χασίαν ὅτι οὐ μόνον ὁ συντάκτης εἶνε ὁ αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπὲρ οὗ ἐγράφησαν ὁ αὐτός. Ὁ Φιλόστρατος (ΙΙ, 84, 6-15. 90, 6-25) μνημονεύει νεανίαν Χαλκιδέα ὀνόματι Ἀμφικλέα ἀκροατὴν Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ τῶν τὴν πρώτην παρὰ τῷ διδασκάλῳ φερομένων. Ἀλλ' εἰ καὶ ἄριστα ἁρμόζουσιν αὐτῷ αἱ τοῦ ἐλεγείου ἐκφράσεις περὶ τῆς εὐγενείας καὶ τῆς περὶ τὰς Μούσας διατριβῆς, ὑπόκειται ὅμως εἰς ἀμφισβήτησίν τινα, εἰ ὁ καὶ τῷ σοφιστῇ Φιλάγρῳ ἐρίζων νεανίας ἦν οὕτω μικρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ οὕτω πρὸ ὥρας ἀπέθανεν.

Ἀρ. 6.

ΘΕΟΠΑΤΡΑ	Θεοπάτρα
ΕΥΝΙΚΟΥ	Εὐνίκου

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μετ' ἀετωματίου ἀποκεκρουμένης κάτωθεν, ὕψ. 0,44, πλ. 033. Εὑρέθη καὶ κεῖται ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς χήρας Ἑλένης Κατζιντζάη παρὰ τὴν Ἑβραϊκὴν συνοικίαν.

Ἀρ. 7.

. . Ι Δ Ι Ο Ν	[Λα]ΐδιον
....ΥΒΟΥΛΟΥ	[Θρασ]υβούλου.

Ἐπὶ τεμαχίου μαρμαρίνης στήλης πρίονι ἀποτετμημένης, ὅπερ εἶδον ἔν τινι ὁδῷ τῆς συνοικίας τοῦ φρουρίου. Τὸ πρῶτον ἀναπληροῦται καὶ [Θα]ΐδιον.

ΔΙΟΝΥΣΙΕ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	Διονύσιε Διονυσίου
ΧΡΗΣΤΕ ΧΑΙΡΕ	χρηστὲ χαῖρε

Ἐπὶ στήλης φαιοῦ μαρμάρου μετ' ἀετωματίου καὶ ροδάκων ἀποκεκρουμένης κάτωθεν, ὕψ. 0,43, πλ. 0,30. Κεῖται ἐν τοῖς ἐρειπίοις χριστιανικοῦ ναοῦ, οὗ διασωθὲν μέρος τῆς νοτίας πλευρᾶς ἀπεκλείσθη μετὰ τὴν κατεδάφισιν τοῦ φρουριακοῦ τείχους τοῦ μεταξὺ τῆς ἄνω καὶ κάτω πύλης. Πολλοὶ ὀγκόλιθοι, σπόνδυλοι ραβδωτῶν κιόνων πωρίνων, κέραμοι καὶ τὰ τοιαῦτα δεικνύουσιν ὅτι ὁ ναὸς ᾠκοδομήθη ἐπὶ τῆς θέσεως καὶ ἐκ τοῦ ὑλικοῦ ἐθνικοῦ ἱεροῦ ἀγνώστου ἡμῖν.

Ἀρ. 9.

. . . ΛΗΣΚΛΕΟΝ . . . .   . . [κλ]ῆς Κλεον[ίκου]

Ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἱκανῶς παχείας, μήκ. 0,59, πλ. 0,33, μεγάλοις γράμμασι. Πιθανῶς ἐπιτυμβία εὑρεθεῖσα ὅπου καὶ ἡ προηγουμένη.

Ἀρ. 10.

ΕΥΒΟΥΛΙΔΗΣ   Εὐβουλίδης
ΙΑΣΟΝΟΣ   Ἰάσονος

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης, ὕψ. 0,75, πλ. 0,32. Τὸ πρῶτον ὄνομα εἶναι γνωστὸν ὡς Χαλκιδικὸν καὶ ἐκ τοῦ Πολυβίου (XXI, 14, 7 Εὐβουλείδην).

Ἀρ. 11.

ΚΥΔΗΣ   Κύδης
. ΡΑΞΙΝΙΚΟΥ   [Π]ραξινίκου

Ἐπὶ ὁμοίας ἀποκεκρουμένης κάτωθεν πλ. 0,32. Τοῦ πρώτου ὀνόματος γνωστὸς ὁ δωρικὸς τύπος Κύδας (Πολυβ. XXIII, 15, 1.)· τὸ δεύτερον ἄγνωστον μέχρι τοῦδε συμπληροῦται κατὰ τὸ θηλ. Πραξινικίς (Wesch.—Fouc., Inscr. Delph 110 k.).

Αὕτη τε καὶ ἡ προηγουμένη εὑρέθησαν ἐπί τινος λόφου παρὰ τὸ ..ριον Μύτικα, ὅπου καὶ τὸ ἐν Ἀθην. Τ. Δ', σ. 630 περιγραφόμε..ν ἀνάγλυφον καὶ ἡ ἐφεξῆς ἐπιγραφή, ἐδημοσιεύθησαν δὲ τὸ πρῶτον .. Bull. d. cor. hel. XVI σ. 117. Ἀναδημοσιεύονται ὑπ' ἐμοῦ ..ς ἀκριβεστέραν ἀπόδοσιν καὶ προσθήκην τῶνδε τῶν σημειώσεων. Ὁ λόφος οὗτος, ἀποτελῶν τὴν Ν.Α. ὑπώρειαν τοῦ Βαθροβουνίου, ..ει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τὰ ἐρείπια χριστιανικοῦ ναοῦ κτισθέντος ἐπὶ τῶν ..ελίων ἀρχαίου, πιθανῶς τοῦ Διονύσου, οὗ τὸ σωζόμενον ἀνάγλυ..ν ὑπάρχει ἐν τῇ ἀρχ. συλλογῇ τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ ὁ κτήτωρ εἶπέ .., ὅτι ἀνασκάπτων εὗρε τὸν λόφον κεκαλυμμένον πολλοῖς τοίχοις ..φόρου διευθύνσεως. Ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τῆς Ν. Α. κλιτύος ἀνοίγον-

ται τάφοι πωρίνοις λίθοις ἐκτισμένοι καὶ εὐτελῆ κτερίσματα περιέχοντες.

Ἀρ. 12.

ΑΝΔΡΩΝ	Ἄνδρων
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ.	Ἀπολλωνίο[υ]
.ΙΣΑΝΘΗΝΟ.	[Β]ισανθηνό[ς]

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης σχεδὸν τετραγώνου. Εὑρέθη ἐν θέσει Τρύπα ἐντὸς τοῦ κτήματος Α. Καλλιμάνη, καθ' ὃν χρόνον καὶ τρεῖς κορμοὶ ὑπερμεγέθεις, κείμενοι ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ τῆς πόλεως, περιγραφέντες δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Παπαβασιλείου ἐν Ἀθην. Τ. Δ'. σελ. 629, ἔργα πιθανῶς ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Προσθετέον ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τὴν ἀγαγοῦσαν ταῦτα εἰς φῶς ἀνεφάνησαν καὶ δύο μακρὰ θεμέλια, τὸ μὲν παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν, τὸ δ' ἐνδοτέρω, τῆς αὐτῆς μὲν διευθύνσεως, ἀλλ' οὐχὶ παράλληλα, ἐκεῖνο μὲν συγκείμενον ἐκ λίθων πλ. 1,44 πάντων, μηκ. δὲ τῶν μὲν ἴσου τῷ πλάτει, τῶν δὲ 1,72 ἐναλλάξ, τοῦτο δὲ ἐξ ὁμοίων, ἀλλὰ μικροτέρων τὰς διαστάσεις. Κατὰ τὴν εὕρεσιν αὐτῶν οὐδὲν ἀσφαλῶς να εἰκάσω ἠδυνήθην, ἀλλ' ἡ πέρυσιν αὐτόθι γενομένη ἀνακάλυψις ἀγωνιστικῆς ἐπιγραφῆς δημοσιευθείσης ἐν Ἀθην. Τ. Θ' σ. 449. Jahreshefte d. oesterr. Instituts 1898, Beiblatt σ. 48 Ἀρχ. Ἐφημ. 1898. σ. 135, ἥτις διδάσκει τὴν ἐν Χαλκίδι τελετὴν Ἡρακλείων, ἐπιτρέπει τὴν πιθανωτάτην εἰκασίαν ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο το γυμνάσιον, ὅπερ οἱ Χαλκιδεῖς κατὰ Πλούταρχον (Τίτ. XVI.) σωθέντες ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Μ. Ἀκιλίου Γλαβρίωνος τῷ 191 π. Χ. ταῖς δεήσεσι τοῦ Τίτου Φλαμινίνου καθιέρωσαν Τίτῳ καὶ Ἡρακλεῖ. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐνισχύει καὶ ἡ ἐν παρακειμένῃ κοιλάδι ὕπαρξις βάθρων ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένων (ὅρ. Ἀρχ. Ἐφ. σ. 200), λειψάνων πιθανῶς τοῦ ἀρχαίου σταδίου, ἐν ᾧ τὰ Ἡράκλεια ἐτελοῦντο.

Ἀρ. 13.

ΑΝΑΞΩ	Ἀναξὼ
ΓΕΙΘΑΓΟΡΟΥ	Πειθαγόρου

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μεθ' ἁπλοῦ ἀετωματίου ἐμπεπηγυίας ἐν εἴδει ἀκρωτηρίου ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ τόπῳ τῆς εὑρέσεως τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγ. Στεφάνου ἱδρυμένου εἰκονοστασίου παρὰ τὸν πρὸς τῇ Ἀρεθούσῃ φερώνυμον ναΐσκον, φαινομένου ὕψ. 0,44, πλ. 0,24. Πιθανώτατα προέρχεται ἔκ τινος τῶν εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων πρὸς Δ. ἀνεῳγμένων τάφων.

Ἀρ. 14.

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ	Λυσίμαχος
ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ	Λυσιμάχου
ΧΑΙΡΕ	χαῖρε.

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλην μετ' ἀετωματίου ἀποκεκρουμένης κάτωθεν τῶν γραμμάτων, σῳζομένου ὕψ. 0,29, πλ. 0,37. Εὑρεθεῖσα πιθανῶς ἔνθα καὶ ἡ προηγουμένη ἐντετείχισται νῦν ἐν τῷ τοίχῳ ἀποθήκης τοῦ παρὰ τὴν Ἀρέθουσαν βυρσοδεψείου ἀδελφῶν Ἀναστασίου.

Ἀρ. 15.

. . ΙΤΟΝ

Ἐπὶ θραύσματος μαρμαρίνης πλακὸς ἐν τοῖς ἐν Μπέη-Μπαξὲ γνωστοῖς ἐρειπίοις γυμνασίου μετὰ βαλανείου (Mittheil. XIX, σ. 533 καὶ Ἀθην. VI, 175).

Ἀρ. 16.

ΑΡΙΣΤΟΔΙΚΟΣ	Ἀριστόδικος
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	Διονυσίου

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης μετ' ἀετωματίου κάτωθεν ἀποκεκρουμένης, πλ. 0,31. Τοῦ τόπου τῆς εὑρέσεως ἀγνοουμένου, κεῖται ἐν τῇ ἀρχ. συλλογῇ Χαλκίδος.

Ἀρ. 17.

ΦΡΥΝΙΟΝ	Φρύνιον

Ἐφ' ὑψηλῆς στήλης ἐκ τιτανολίθου ἄνευ ἀετωματίου ὕψ. 1,46,

[illegible] ἐν Χαλκίδι. ἐνθα [illegible]

[illegible]

[illegible] 0.11, ἀπο- [illegible] 0.02. [illegible] ναοῦ ἐγ. Πα [illegible]

[illegible]

[illegible] γράμματα, πλ. [illegible]

[illegible]

[illegible] δούλη
[illegible] Μαρίαμ
[illegible] δ' ἰνδικτιῶνος γ'
ἔτους ,ςυπγ'

[illegible] περὶ τὸ μέτρον [illegible] ἐντετειχισμένη. Πρ[illegible] Τὸ ἔτος 6483 ὑπολογι- [illegible] πρὸς τὸ 975 μ. Χ.

'Αρ. 21.

'Η ἐν 'Αθ. τ. Ϛ', σ. 74 δημοσιευθεῖσα ἐπιγραφὴ διορθωτέα ἐν
ισι στίχοις ὧδε·

. . . .

3 ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΗΣ

. . . .

6 ΠΟΠΛΛΣ

. . . .

9 ΑΝΠΕΛΕΛΙΑΟΣ
Ε Μ Ρ

. . . .

3 'Απο(λ)λοφάνης

. . . .

6 Ποπλᾶς

. . . . .

9 'Απελλᾶς, Νεμέριο[ς]

Μέσης Εὐβοίας.

'Αρ. 22.

..ΙΡΙ.ΕΝΕΣ:ΚΑΙΕVΔΕΝΕ:ΘΥΛΑΤΕΡΑΝΕΘΕΚΑΝ

Χ[α]ιρι[γ]ένης καὶ Εὐδένη θυγατέρ' ἀνέθηκαν.

'Επὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς ὀρθογωνίου μαρμάρου, μήκ. περὶ τὸ μέ-
ςον. Μέγ. γραμμ. 0,015. Εὑρεθεῖσα ἐν τῷ ἀγρῷ Ν. Κουτσούκου
θ' κάτωθι τοῦ Αὐλωναρίου παρὰ τὴν ὁδὸν ἐξ 'Αλιβερίου εἰς Κύμην,
ὅτ. δὲ κειμένη ἐν τῷ ναῷ τοῦ χωρίου Πρινακίου ἀνεκοινώθη μοι ὑπὸ
οῦ σχολάρχου κ. Σ. Παπαηλιοπούλου. Βάσις ἀγάλματος τῆς θυγα-
ς Χαιριγένους καὶ Εὐδένης (τὸ ὄνομα τοῦτο ἄγνωστον ἄλλοθεν)
μένου ἐν ἀγνώστῳ ἐνταῦθα ἱερῷ μετεποιήθη εἶτα πιθανῶς κατὰ
ν γενομένην μοι περιγραφὴν τῆς νῦν καταστάσεως τοῦ μαρμάρου

εἰς κάλυμμα λάρνακος. Αὐτόθι εὑρέθησαν καὶ μεγάλοι πώρινοι λίθοι ὀρθογωνίου σχήματος, σπόνδυλοι δωρικῶν κιόνων πώρινοι ἀληλιμμένοι καὶ μαρμαρίνη κεφαλὴ κόρης καλῆς τέχνης, ἀλλ' ἐφθαρμένη, ἅπερ πάντα ἐπέδειξέ μοι κατὰ χώραν ὁ κύριος τοῦ ἀγροῦ, ἐν ᾧ εὕρηνται. Ἡ ἀρχαϊκὴ αὕτη ἐπιγραφὴ ἀνήκουσα εἰς τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ μέσα τοῦ Ε΄ αἰῶνος π. Χ. δεικνύει μετὰ τῶν ἄλλων λειψάνων ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἀρχαῖον ἱερὸν ἀγνώστου ὀνόματος, ἀλλ' ἄξιον λόγου, ὡς ἔστιν εἰκάσαι ἐκ τῶν σῳζομένων.

Ἀρ. 23.

. . . .

(αἰδοῖον)

ΠΡΟϹΘΕѠΝΚΑΙΗΡѠѠΝΟϹΤΙϹ
ΟΕΧΩΝΤΟΝΧѠΡΟΝΜΗΠΟΤΕ
ΜΕΤΑΚΕΙΝΗϹΗϹΤΟΥΤѠΝΤΙ
ΤΑϹΤΟΥΤѠΝΤѠΝΑΓΑΛΜΑΤѠΝ
ΕΙΚΟΝΑϹΚΑΙΤΕΙΜΑϹΟϹΤΙϹΗ
ΚΑΘΕΛΟΙΗΜΕΤΑΚΕΙΝΟΙΗΤΟΥ
ΤѠΜΗΤΕΓΗΝΚΑΡΠΟΝΦΕΡ...
ΜΗΤΕΘΑΛΑϹϹΑΝΠΛѠΤΗΝ
ΕΙΝΑΙΚΑΚѠϹΤΕΑΠΟΛΕϹΘΑΙ
ΑΥΤΟΝΚΑΙΓΕΝΟϹΟϹΤΙϹΔΕΚΑ
. λ ν ׀׀׀ ΡΔΝΦΥΛΑΤΤΟΙΚΑΙΤΕΙ

. . . .

(αἰδοῖον)

Πρὸς θεῶν καὶ ἡρώων, ὅστις
ὁ ἔχων τὸν χῶρον μή ποτε
μετακεινήσῃς τούτων τι·
τὰς τούτων τῶν ἀγαλμάτων
εἰκόνας καὶ τειμὰς ὅστις ἢ
καθέλοι ἢ μετακεινοίη, τού-
τῳ μήτε γῆν καρπὸν φέρ[ειν]
μήτε θάλασσαν πλωτὴν
εἶναι κακῶς τε ἀπολέσθαι

αὐτὸν καὶ γένος. Ὅστις δὲ κα-
[τὰ χώρα]ν φυλάττοι καὶ τει-
[μῶν τὰ εἰωθότα..........]

Ἐπὶ μαρμαρίνης τετραγώνου στήλης ἀποκεκρουμένης κάτωθεν, λίγον δὲ καὶ ἄνωθεν, ὕψ. 0,50, πλ. 0,24, Ἑρμοῦ θραυσθέντος. Εὑρέθη ἐν θέσει Τραγουνέρᾳ (1) εἰς ἀπόστασιν 15′ ἀπὸ τῶν χωρίων Βρύσεως καὶ Ἐπισκοπῆς ἐν τῇ μέσῃ Εὐβοίᾳ μεταξὺ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας πολίχνης, τῶν Γρυγχῶν κατὰ τὴν εἰκασίαν τῶν γεωγράφων, Baumeister, Topogr. Skizzed. in. Eubia. σ. 14 καὶ Bursian, Geogr. v. Griechenl. τ. Β′, σ. 425)(2), ἧς πρωΐμως ἐρημωθείσης τὸν χῶρον ᾤκησαν μοναχοὶ ἱδρύσαντες δύο χριστιανικοὺς ναούς, ἐπὶ δὲ τῆς ἐνετικῆς κυριαρχίας Φράγκοι ἱππόται, ὡς μαρτυροῦσι πολυάριθμα φραγκικὰ λείψανα (3). Ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή, ἡ πρώτη ἐντεῦθεν γνωστὴ (4), ὀφείλει τὴν αὐτῆς σωτηρίαν εἰς τὴν χρῆσιν, ἣν οἱ μοναχοὶ ἐποιήσαντο αὐτῆς ὡς βάσεως τῆς ἁγίας Τραπέζης τοῦ ἑτέρου τῶν ναῶν τιμωμένου ἐπὶ τῷ εὐαγγελισμῷ τῆς Θεοτόκου, ἀλλ' οἱ ἐπ' ἐσχάτων ἀνοικοδομήσαντες αὐτὸν ἐκ τῶν ἐρειπίων εὑρόντες τὴν στήλην τεθραυσμένην εἰς δύο, τὸ μὲν διαφυλάξαντες μετεκόμισαν εἰς τὸ χωρίον Βρύσιν, ἔνθα κεῖται νῦν, τὸ δ' ἕτερον ἐνέκτισαν ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ ναοῦ. Τὸ σῳζόμενον τοῦτο μέρος ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν BCH. XVI, σ. 630 ἐξ ἀνακριβοῦς ἀντιγράφου Μάρκου τινός, συνεπληρώθη

(1) Τραγουνέρα, ὡς οἱ περίοικοι προφέρουσιν, ἢ Ντραγονέρα καὶ Ντραγκονέρα, ὡς ...αχοῦ τῆς μέσης Εὐβοίας, ἔνθα ἡ φέρουσα τὸ ὄνομα θέσις εἶνε περιώνυμος ἕνεκα ...ἠγιασμένου ὕδατος σπηλαίου τινὸς μετεσχηματισμένου εἰς δεξαμενὴν τῶν ἄνωθεν ...ρρεόντων ὑδάτων, εἶνε προφανῶς παραφθορὰ τοῦ πολλαχοῦ ἀπαντῶντος Δρακο...

(2) Τὸ Νεοχώριον, δι' οὗ οἱ γεωγράφοι ὁρίζουσι τὸν τόπον, εἶνε πενιχρὰ συνοικία ...ων οἰκογενειῶν ἐπὶ τῶν δακτύλων ἀριθμουμένων, ἣν ὁ περιηγητὴς δυσκόλως δύναται νὰ εὕρῃ.

(3) Λείψανα τῆς ἀρχαίας πόλεως, τάφοι, νομίσματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἐρετρίας καὶ Χαλκίδος, ρωμαϊκὰ καὶ βυζαντιακά, εὑρίσκονται ἱκανὰ οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ λόφου Τραγουνέρας, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ὑποκειμένην ἔκτασιν. Ἡ δ' ἐπ' ἐσχάτων ...λυψις σειρᾶς θεμελίων ἀποδεικνύει ὅτι ἡ πόλις δὲν περιωρίζετο ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐξετείνετο καὶ κάτω.

(4) Κάτωθι τῆς Τραγουνέρας ἐν τῷ ναΐσκῳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἔχει ἐγκτισθῆ τι...λίθος, οὗ ἡ φαινομένη πλευρὰ ἀνεπίγραφος, ἀλλ' ἡ ἔσω, ὡς ἔμαθον, ἔχει γράμματα.

δ' οὐχὶ ὀρθῶς. Διὸ ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα ἐκ πιστοῦ ἀντιγράφου, ὅπερ ἐγὼ αὐτὸς ἔλαβον (1).

Αὕτη ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφὰς CIA. III, 1417-1422, γραφείσας ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ὑπὲρ ἀποθανόντων μελῶν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ (Φιλόστρ. II, 66, 25), πρὸς τὴν προτελευταίαν δ' αὐτῶν καὶ κατ' αὐτὸ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων, κατὰ ταύτας δὲ δύναται νὰ συμπληρωθῇ μέχρι τέλους ἀσφαλῶς, μὴ οὔσης ἀνάγκης νὰ ἀναζητηθῇ τὸ ἐγκατασθὲν κάτω μέρος τῆς στήλης. Τοῦ ὑπὲρ τὸ αἰδοῖον μέρους τῆς ἐπιγραφῆς ἀσαφέστατα ἴχνη διακρίνονται (2), οὗ ἕνεκα μένει ἄγνωστον τὸ ὄνομα τοῦ εἰκονιζομένου ἐνταῦθα πάντως δηλούμενον ὡς καὶ ἐν CIA. ἀνωτ., Ἀθ. τ. Δ', σ. 633 καὶ ἐνταῦθα ἀρ. 5. Εἰ καὶ δὲν ἀποκλείεται ἡ εἰκασία ὅτι καὶ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς μέλος τι τῆς οἰκογενείας Ἡρώδου, γνωστῆς οὔσης τῆς πρὸς τὴν Εὔβοιαν σχέσεως αὐτοῦ (3), ἀναντιρρήτως ὅμως δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε μίμησις ἐκείνων καὶ σύγχρονος. Ὁπωσδήποτε δὲ μαρτυρεῖ τοῦτο, ὡς νομίζομεν, ὅτι ἡ πόλις Γρύγχαι δὲν ἦτο ἀλλοτρία τοῦ εὐγενοῦς οἴκου καὶ τῆς μεγαλοδωρίας Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Ἀρ. 24.

Α Ω

Ἐπὶ πλινθίου κεραμίνου ἐν τῷ χωρίῳ Βρύσει.

Ι. ΜΑΤΣΑΣ

(1) Ὀφείλω νὰ ἀναφέρω ὅτι τὸ πρῶτον γνῶσιν αὐτῆς ἔλαβον παρὰ τοῦ Σ. Νεκταρίου Κεφαλᾶ, νῦν διευθυντοῦ τῆς Ριζαρείου ἱερ. σχολῆς.

(2) Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ὡς καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. τὸ πρῶτον μέρος ἐπιμελῶς ἔχει ἀποξεσθῆ, τὸ δὲ δεύτερον φέρει μόνον τὴν ἐκ τοῦ χρόνου φθοράν. Ἀποδοτέον τοῦτο πιθανῶς εἰς τὴν ὁμοιότητα τοῦ τε ἐθίμου καὶ τοῦ εἴδους τῶν ἀρῶν καὶ εὐχῶν τούτων παρά τε τοῖς ἐθνικοῖς καὶ τοῖς χριστιανοῖς, οὗ ἕνεκα αὗται οὐ μόνον διετήρησαν, ἀλλὰ καὶ χρῆσιν ἐποιήσαντο τῶν τοιούτων ἐπιγραφῶν.

(3) Φιλόστρ. II, 60, 3. Ὤνησε δὲ καὶ τὰς ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Πελοποννήσῳ καὶ Βοιωτίᾳ πόλεις ἄλλο ἄλλην.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΦΩΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ

1) Sanctissimi Patriarchae Photii archiepiscopi Constantinopoleos epistolae XLV. E codicibus montis Atho nunc primum edidit A. Papadopulos-Kerameus. Petropoli, 1896.
2) Φωτιακὰ ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ἐν Πετρουπόλει, 1897.
3) Berliner philologische Wochenschrift 1897 N° 33/34 (14 August) σελ. 1014-1021 ὑπὸ Aug. Heisenberg.
4) Zu Photios, Byzantinische Zeitschrift VII Band (1898) σελ. 299-308 ὑπὸ Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου.
5) Ἀπόσπασμα Βυζαντιακῶν Χρονικῶν Πετρουπόλεως ἔτους 1898 σελ. 1-12 ὑπὸ Ed. Kurtz.

«. . . Τὰς ἐπιστολὰς [ὧν τρεῖς, 3, 5 καὶ 7, εἶναι τοῦ Ταρασίου ἀδελφοῦ τοῦ Φωτίου] ὁ εὐτυχὴς εὑρετὴς ἀντέγραψε τὰς μὲν 21 (σελ. 1-38) ἐν τῇ κατ' Ἄθω μονῇ τῶν Ἰβήρων ἐκ κώδικος τοῦ ις' αἰῶνος, τὰς δὲ 24 ἄλλας (σελ. 39-49) ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐκ κώδικος τοῦ ιζ' αἰῶνος. Ὡς ἐφόλκια παρηρτήθησαν ταῖς ἐπιστολαῖς σχόλιά τινα τοῦ Φωτίου εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον (σελ. 50-54) ἐκ κώδικος τῆς πρώτης τῶν εἰρημένων μονῶν τοῦ ια' αἰῶνος καὶ ἰαμβικοὶ Ἀκολουθίας στίχοι (σελ. 55-57) ἐκ κώδικος τῆς μονῆς τῆς Λαύρας τοῦ ι' αἰῶνος . . .

Αἱ νέαι αὗται ἐπιστολαὶ τοῦ Φωτίου προβάλλουσι πάλιν ἡμῖν τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον γίγαντα τῆς δογματικῆς μαθήσεως καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας καὶ τὸν ἀριστοτέχνην τῆς διαλεκτικῆς δεινότητος καὶ τῆς ἐπιστολικῆς εὐγλωττίας, εἰς τοὺς θέλοντας δὲ νὰ ἐντρυφήσωσιν ...α μὲν εἰς θαυμαστὴν ἀδρότητα νοημάτων καὶ εἰς ὑπερφυὲς ὕψος ...εων, ὅσας ἀφθόνους ἐκχέει ὁ φιλόσοφος καὶ θεολόγος Φώτιος, ἅμα ... εἰς ἀνθηρὰς χάριτας λέξεως καὶ εἰς ποικιλίαν σχημάτων, δι' ὧν ...ρπνῶς κατακοσμεῖ τὸν λόγον αὐτοῦ ὁ φιλόλογος καὶ ῥήτωρ πατρι-

ἀρχῆς, συνιστῶμεν θερμῶς μάλιστα τὰς ἐπιστολὰς 17 «Ἰωσὴφ ἐπαγγειλαμένῳ τὸν μονάδα βίον», ἰδιαίτατα δὲ τὴν ... 21 τὴν μακροτάτην (σελ. 19-38). «Παύλῳ ἀρχιεπισκόπῳ Θεσσαλονίκης» (περὶ τῶν ἀρχ. ἔτει 885. ... τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ). ἀληθὲς ἀριστούργημα ... Μὴ παραλείψῃ ἐπίσης κανεὶς τὸν ἀναγινώσκοντα τὴν ἐπιστολὴν 13 «Μιχαὴλ ἄρχοντι Βουλγαρίας» Res quantum ab illis mutatae!

... Ἀσφαλὴς καὶ ἀκριβὴς περὶ τὴν γνῶσιν καὶ ἐκλογὴν καὶ ἐπιμελὴς περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κωδίκων ὁ κ. Παπαδόπουλος φαίνεται ἐπιστάμενος εἶναι καὶ λεπτομερῆ ἐμπειρίαν τῆς τε Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης ὥστε καὶ ἀπηκριβωμένως νὰ ἀναγινώσκῃ ἀπὸ τὰς γραφὰς τῶν κωδίκων, ἀποφεύγων τὰ ἀπειράκις παθήματα ἄλλων ἐκδοτῶν καὶ ἀσφαλῶς νὰ διακρίνῃ τὰς ἐν τοῖς συγγράμμασι λανθανούσας ῥήσεις καὶ λέξεις τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, ἃς ἀγνοοῦντες εἰς ἀκατανόητα διεστρέβλωσαν αὐτῶν εἰς ἃς ὁμοίως ἐπεξειργάσθησαν ἄλλοι ἐκδόται.

Ὑπετυπώσαμεν διὰ βραχυτάτων τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ ἐκδότου. δεύτερον ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐκείνου σπουδαῖον εἶναι ἡ διόρθωσις τῆς τάξεως ... καὶ ἡ βεβαία ἢ ὅπου τὸ βέβαιον δὲν εἶναι δυνατὸν πιθανή γε ἀναπλήρωσις τῶν ἀναγκαιούντως ἠκρωτηριασμένων χωρίων τῶν κωδίκων. ὅπως τὰ Κείμενα ἐπανερχθέντα εἰς αὐτῶν τῶν συγγραφέων τὴν σύνταξιν ἀπὸ ἀπογραφικῶν καὶ γραφικῶν κατακρεουργημάτων, διὰ ... ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ ἄλλη ἀβελτηρία τῶν ἀντιγραφέων, ἀπολάβωσι ἐνυπάρχοντα καὶ ἐλλείποντα ἀναγνώσματα.

Δὲν ἔχομεν λόγους ἱκανοὺς νὰ παραστήσωμεν τοῦ πρώτου κριτικοῦ κανόνος τοῦ εἰς τὴν τάξιν ἀναφερομένου τὴν σπουδαιότητα εἰς τὰ Βυζαντινὰ συγγράμματα ὡς πολυπλόκους καὶ πολυδαιδάλους καὶ ἀπὸ τούτου λαβυρινθώδης εἶναι ἡ συντακτικὴ κατασκευὴ ἢ ὀρθὴ τῶν καθ' ἕκαστον μερῶν τοῦ λόγου διάκρισις. ἣν συγχέει ἡ ἀνόητος τῶν ἀντιγραφέων ἀπειρία ἐν τοῖς κώδιξι καὶ ἡ ταύτῃ συνήθως παρομαρτοῦσα ἀτοπία διαστίξεως ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν. εἶναι κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν ἡ ἀσφαλεστάτη θεραπευτικὴ μέθοδος εἰς ἀδιανόητα χωρία ὅπου ἐπιμελὴς μελέτη καὶ δεδοκιμασμένη ἀντίληψις δύναται νὰ νοήσῃ ὡς ταῦτα τινὰ καὶ ... καὶ δεινὴν τὴν φθορὰν παθόντα καὶ ... ἔτι ... νὰ παραδιορθωθῶσι, μᾶλλον τῆς ... ἐπιφερομένης τι φάρμακον.

. . . Ἀλλὰ πολλὰ ὅμως τῶν ἡμαρτημένων χωρίων Βυζαντιακῶν συγγραμμάτων τὴν ἀρχὴν τῆς φθορᾶς ἔχουσι καὶ τὴν αἰτίαν ἀναφέρουσιν εἰς πυκνήν τινα καὶ συχνὴν τῶν ἀντιγραφέων συνήθειαν καθ' ἣν λέξεις σύνθετοι διασπῶνται εἰς τὰ μέρη καὶ ἁπλαῖ χωρίζονται εἰς ἀσυναρτήτους συλλαβάς, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς μετέωρα, οὕτως εἰπεῖν, γράμματα . . . Συχνὸς μάλιστα εἶναι ὁ εἰς συλλαβὰς χωρισμὸς τῶν λέξεων ᾧ παρέπεται, ὡς εἰκός, καὶ διάφορος τῶν συλλαβῶν γραφή· οἱ τρὶς καὶ τετράκις ἀμαθεῖς ἀντιγραφεῖς ἄλλα ἔβλεπον ἀναγινώσκοντες, ὅσα οὐκ ἐγίνωσκον, καὶ ἄλλα φανταζόμενοι ἔγραφον ἢ ἄλλα ἤκουον ἄλλων προαναγινωσκόντων (κακῶς καὶ τούτων) καὶ ἄλλα ἐξελέγοντο. Πολλάκις καὶ πολλαχοῦ ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσωμεν τοιαῦτα σφάλματα καὶ ἐν κώδιξι καὶ ἐν ἐκδόσεσι καὶ νὰ καταστήσωμεν προσεκτικοὺς τοὺς ἐκδότας, διδακτικώτατα δὲ εἶναι τὰ ἑξῆς παραδείγματα ἅτινα, τρία ἐκ σωροῦ ὅλου, κατελέξαμεν ἐν τῇ τῆς Γεωργίστης Νέᾳ Ἡμέρᾳ 1895 (ἀριθμ. 1064) ἐκ τῶν «Γραικοβυζαντιακῶν Ἀνεκδότων» τοῦ μακαρίτου Vassiliev (Mosquae 1893)· «εἰς τὸν δυνατὸν (δεῖνα τὸν) συγγενῆ»· «Πέτρε, οὐχὶ ἐποίησε (ἐπὶ σὲ) ᾠκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν;»· «μὴ ἄναντα (μιάναντα) τὴν ἁγίαν πίστιν». Δὲν νομίζει τις ὅτι ἔχει πρὸ ἑαυτοῦ τοὺς λογογρίφους τῶν καθ' ἡμᾶς διασκεδαστικῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων;».

Πλὴν ἄλλων ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Σμύρνης Ἁρμονίᾳ τῆς 12 Ἰουνίου τοῦ 1897, γεγραμμένα ὑφ' ἡμῶν τῇ 1 Ἰουνίου, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐν τῷ ἀριθμῷ 1 ἀναγεγραμμένου πονήματος τοῦ κ. Παπαδοπούλου ὃ ἡμεῖς ἐλάβομεν μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ 1897· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τόπῳ κατεχωρίσαμεν ὀλιγίστας κριτικὰς παρατηρήσεις (τὰς τῆς προκειμένης πραγματείας 1, 2, 6, 7). Ταύτας δὲ καὶ πολλὰς ἄλλας, Γερμανιστὶ πάσας γεγραμμένας, ἀπεστείλαμεν τῷ αὐτῷ μηνὶ Ἰουνίῳ εἰς Μόναχον ὅπως δημοσιευθῶσιν ἐν τῷ συγγράμματι τῷ καλουμένῳ Byzantinische Zeitschrift ἔνθα καὶ κατεχωρίσθησαν μόλις ἐν τῷ β' τεύχει τοῦ ζ' τόμου (1898), τῷ ἐκδεδομένῳ μηνὸς Ἀπριλίου τῇ 17/29.

Ἐν τῇ σελίδι 299 τοῦ Περιοδικοῦ κεῖται τὸ ἑξῆς τοῦ φίλου διευθυντοῦ Krumbacher ὑποσημείωμα· «Da einige der folgenden Emendationen (13 von 54) von *A. Heisenberg*, Berl. philol. Wochenschrift vom 14 August 1897 (Nr. 33/34) vorweg-

genommen worden sind, so bestätigt die Redaktion dem H. Verfasser, dass sein Aufsatz schon am 14. Juni 1897 eingelaufen ist.»· ἐν δὲ τῇ σελίδι 308 τὸ ἑξῆς· «Hier folgten im Ms des Herrn Papageorgiu noch einige Emendationen zu den Briefen, die nachträglich als Gut des Isidor von Pelusion erkannt worden sind. Vgl. A. Papadopulos-Kerameus, Φωτιακά,» καὶ τὰ λοιπά.

Τῶν ὑποσημειωμάτων τὸ πρῶτον ἐγράφη κατ' ἀξίωσιν ἡμῶν ἰδόντων ἐν τῷ δυσὶ μησὶν ὕστερον τῆς εἰς Μόναχον ἀποστολῆς τῆς πραγματείας ἡμῶν ἐκδεδομένῳ τεύχει τοῦ συγγράμματος Berl. phil. Woch. τινὰς τῶν παρατηρήσεων τοῦ Heisenberg, ἀνδρὸς γνωστοτάτου τοῖς φιλολογοῦσιν, ἤτοι ὅλως τὰς αὐτὰς ἢ σχεδὸν τὰς αὐτὰς ἐνίαις τῶν ἡμετέρων οὔσας. Αἱ 13 τῶν ἡμετέρων 54 παρατηρήσεων αἱ διὰ τῆς προδημοσιεύσεως προκαταληφθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Heisenberg εἶναι αἱ ἑξῆς· 3 ἐν σελ. 301 τῆς πραγματείας ἡμῶν (p. 8, 4 = Heis. 8, 4· p. 8, 9=8, 9 καὶ 8, 13), αἱ ἐν τῷ κεφαλαίῳ 15 τῆς προκειμένης πραγματείας μνημονευόμεναι· 1 ἐν σελ. 302 (p.8,19= 8, 20), ἡ ἐν κεφ. 16· 3 ἐν σελ. 303 (p. 14, 30=15, 1· p. 16, 27=16, 27· p. 18, 14=18, 16 καὶ 18, 18), αἱ ἐν τοῖς κεφαλαίοις 25, 27 καὶ 31· 3 ἐν σελ. 306 (p. 30, 30=30, 31· p. 32, 32=32, 32· p. 33, 12=33, 13), αἱ ἐν κεφ. 60, 62 καὶ 64· 2 ἐν σελ. 307 (p. 34, 18=34, 21 καὶ 34, 25), αἱ ἐν κεφ. 68· 1 ἐν σελ. 308 (p. 52, 5=52, 6), ἡ ἐν κεφ. 73.

Τὸ δὲ δεύτερον ὑποσημείωμα ἐγράφη ἐπειδὴ ὁ Krumbacher εἶχε πρὸ ἡμῶν μαθὼν ὅτι αἱ ἐν σελ. 39-49 τῆς ἐκδόσεως (κατὰ τὸν κώδικα τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Διονυσίου) κείμεναι ἐπιστολαί, εἰς ἃς ἡμεῖς εἴχομεν 5 παρατηρήσεις (p. 39, 1· 41, 6· 42, 1· 45, 10· 45, 26), ἦσαν ἐπιστολαὶ οὐχὶ τοῦ Φωτίου ἀλλ' Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου. Οὕτως αἱ εἰρημέναι 5 παρατηρήσεις παρελείφθησαν ὑπὸ τοῦ Krumbacher, ἡμεῖς δὲ ἐπίδωρον λαβόντες τὰ Φωτιακὰ ἐμάθομεν ἔπειτα τὴν ἀφορμὴν τῆς πλάνης τοῦ ἐκδότου.

Πεντεκαίδεκα ἡμέραις ὕστερον τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐκ Λιψίας ἐλάβομεν τὸ τεῦχος τοῦ Περιοδικοῦ Byz. Zeitschr., τὸ περιέχον τὰς ἡμετέρας παρατηρήσεις, ἀνὴρ εὐδοκίμως διατρίβων περὶ τὴν κριτικὴν τῶν Κειμένων, τῶν τε τῆς ἐθνικῆς καὶ τῶν τῆς Χριστιανικῆς σοφίας,

ὁ Kurtz ἀπέστειλεν ἡμῖν τὸ ἐν ἀρ. 5 ἀναγεγραμμένον φυλλάδιον, ἀπόσπασμα τοῦ α' καὶ τοῦ β' τεύχους τῶν Χρονικῶν ἃ τεύχη ἐκδεδομένα εἶναι μηνὶ Μαρτίῳ τοῦ 1898. Ἐν τῷ φυλλαδίῳ ὁ Kurtz ποιεῖται (δυστυχῶς Ῥωσσιστὶ γεγραμμένας) παρατηρήσεις εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Παπαδοπούλου ἐκδεδομένα ἔργα, ἃς ἔγραψε μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ 1897 γινώσκων τὰς παρατηρήσεις τοῦ Heisenberg καὶ τὰ Φωτιακὰ τοῦ κ. Παπαδοπούλου, ἀγνοῶν δέ, ὡς οἴκοθεν ἐννοεῖται τὸ πρᾶγμα, τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν. Καὶ ὁ Kurtz, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐνιαχοῦ ᾔκασεν ἤτοι ὅλως ἢ σχεδὸν τὰ αὐτὰ ἡμῖν.

Ἡμεῖς δὲ χαρέντες τότε ἐπὶ ταῖς συνεμπτώσεσι, ταῖς ἐκτεθειμέναις, οὐχ ἧττον ἢ ὁ Heisenberg καὶ ὁ Kurtz προστιθέμεθα νῦν, καὶ μετὰ τὰς παρατηρήσεις ἀμφοτέρων τῶν φιλολόγων, εἰς τὰς ἐν τῷ συγγράμματι Byz. Zeitschr. καταχεχωρισμένας παρατηρήσεις πολλὰς ἄλλας νέας ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ.

Περιέχει δ' ἡ προκειμένη πραγματεία ἡμῶν καθόλου παρατηρήσεις ἐν κεφαλαίοις 91· τῶν κεφαλαίων δὲ 86 (1-78 καὶ 82-89) πραγματεύονται χωρία τοῦ Φωτίου καὶ 5 (79-81 καὶ 90-91) χωρία τοῦ Ἰσιδώρου.

Αἱ παλαιαὶ εἰς Φώτιον παρατηρήσεις ἡμῶν, λέγομεν τὰς ἐν τῷ συγγράμματι Byz. Zeitschr. ἐκδεδομένας 54, κεῖνται νῦν ἐν τοῖς κεφαλαίοις τῆς προκειμένης πραγματείας· 1, 2, 5-10, 12-16, 18, 20-25, 27-29, 31, 35-43, 45, 50, 51, 56, 60, 62-71, 73, 78, 83, 84, 87 καὶ 88.

Τὰ λοιπὰ κεφάλαια, 37 ὄντα, εἶναι ὅλως νέα κεφάλαια περιέχοντα τὰς νέας παρατηρήσεις ἡμῶν, τὰς εἰς ἄλλα χωρία ἀναφερομένας· 3, 4, 11, 17, 19, 26, 30, 32-34, 44, 46-49, 52-55, 57-59, 61, 72, 74-77, 79-82, 85, 86 καὶ 89-91. Εἰς τοὺς 37 τούτους ἀριθμοὺς τάσσομεν καὶ τὰς εἰς Ἰσίδωρον παρατηρήσεις 79 καὶ 91, δύο περιλειφθείσας ἡμῖν ἐκ τῶν ἀνεκδότων 5· τὰς λοιπὰς τρεῖς προκατέλαβε δημοσιεύσας ὁ Kurtz· ὅθεν καὶ παραλείπονται ὑφ' ἡμῶν.

Ὁ κυριώτατος λόγος δὲ δι' ὃν ἐπαναλαμβάνομεν νῦν ἐν τῇ Ἀθηνᾷ τὰς παλαιὰς παρατηρήσεις ἡμῶν εἶναι ὅτι ἅμα μὲν ἐν τοῖς αὐτοῖς χωρίοις, εἰς ἃ ἀναφέρονται αἱ παρατηρήσεις ἐκεῖναι, ἔχομεν νῦν πολλὰ ἄλλα τῶν κωδίκων σφάλματα καὶ τοῦ ἐκδότου ἀστοχήματα νὰ θε-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Τὴν παλαιὰν [illegible] εἴπομεν. [illegible] 65 δὶς κα. [illegible] 13. 18 [illegible] Δημοσθένους [illegible] 27 (δὶς κα: [illegible] Ἐν δὲ δὴ [illegible] μετὰ τοῦ Hei-

senberg, τὴν ἐν κεφ. 21, καὶ δύο ἡμετέρων διορθώσεων δύο τοῦ Kurtz, τὰς ἐν κεφ. 10 καὶ 56. Ἁπασῶν τῶν ἄλλων παλαιῶν διορθώσεων ἡμῶν ἀνακαλούμεθα ὡς ἄστοχον μίαν, τὴν ἐν κεφ. 24. Τῶν νέων διορθώσεων διαφωνοῦμεν πρὸς τὸν Heisenberg ἐν 3· 69, 76 καὶ 77· πρὸς δὲ τὸν Kurtz ἐν 4· 3, 72, 80 καὶ 81.

Ξένας ῥήσεις εὗρεν ὁ Kurtz ἐνίας, ἡμεῖς δὲ 10· τούτων δὲ 4 μὲν εἶναι παλαιαὶ (83, 84, 87 καὶ 88), 6 δὲ νέαι (82, 85, 86, 89-91) παρατηρήσεις ἡμῶν.

Χωρία διορθούμενα.

1.

Φωτίου ἐπιστολὴ 2, σελ. 1, 9-2, 7.

Οὐδ' ἂν τὸν ἀφ' ἱερᾶς, ὡς ἡ παροιμία, κινήσῃς, ἔσται σοί τι πλέον ὧν προείπομεν, ἕως ἂν ὀφθείης τὸν ἐν τοῖς λόγοις ἀγῶνα εἰς τὸν ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ἔργοις πόνον ἀμείβων· τὸ γὰρ λόγῳ πειρᾶσθαι τὰς αἰτίας λύειν, τῶν ἔργων ἀντιφθεγγομένων, οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀποσκευάζεσθαι τὰ δίκαια ὀνείδη ἀλλὰ καὶ προστίθεται ἕτερα. Καὶ ⟨τοῦ⟩ τὸ κάλλιστον τῶν ἐν ἡμῖν χρημάτων εἰς τὸ κάκιστον ἀλλασσομένου καὶ καταφυγὴν ἁμαρτημάτων καὶ ἀπάτης ὄργανον ἀποφαίνοντος τὸν λόγον καὶ οὐκ ἔχοντος οὐδ' ἄν ποτε μεταβολὴ γένηται τῶν τρόπων· δι' οὗ μηδ' ἐπ' αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ λύσῃς τὰς ὠδῖνας τῆς γλώσσης μὴ λίαν ἀσχημόνως καὶ ἐπισφαλῶς.

Ἐν τῷ μέρει Καὶ ⟨τοῦ⟩ τὸ κάλλιστον — ἐπισφαλῶς, ἐν ᾧ τὰ δι' οὗ — ἐπισφαλῶς κακῶς εἶναι κεχωρισμένα ἀπὸ τῶν προηγουμένων διὰ τῆς ἄνω στιγμῆς (τὸ ἑξῆς εἶναι οὐκ ἔχοντος δι' οὗ), αἱ γενικαὶ πτώσεις ⟨τοῦ⟩ ἀλλασσομένου, ἀποφαίνοντος καὶ οὐκ ἔχοντος εἶναι πάσης συντακτικῆς σχέσεως πρὸς τὰ παρακείμενα ἐστερημέναι.

Ἐτάραξε τὸ χωρίον καὶ ἡ κακὴ τοῦ ἀντιγραφέως στίξις καὶ τὸ ἄτοπον τοῦ ἐκδότου παρέμβλημα τοῦ, τὴν ταραχὴν δὲ ηὔξησε τὸ προστίθεται εἰς ὃ ὁ ἐκδότης μετέβαλε τὸ ἐν τῷ κώδικι κείμενον προετίθεντο. ο

Τὸ προϵτίθεντ. παρετηρήσαμεν ἡμεῖς καὶ ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ καὶ ἐν τῷ συγγράμματι Byz. Zeitschr., δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ προετίθεντο καὶ προϲτιθέντος·

τὸ γὰρ λόγῳ πειρᾶσθαι τὰς αἰτίας λύειν — οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀποσκευάζεσθαι τὰ δίκαια ὀνειδη, ἀλλὰ καὶ (sc. ἔστι) προστιθέντος ἕτερα καὶ τὸ κάλλιστον τῶν ἐν ἡμῖν χρημάτων εἰς τὸ κάκιστον ἀλλασσομένου κ.τ.λ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐθεράπευσε τὰ σφάλματα ὁ Kurtz ὃς καὶ τὸ λύσης μετέβαλεν εἰς τὸ λύση.

2.

Ἐπιστ. 2, σελ. 2, 13-17.

Ἃ σὺ νῦν, ἐπεὶ μὴ πρότερον κατὰ σεαυτὸν μελετήσας καὶ διασκεψάμενος, ῥῖψον μέν. (ἂν) τὴν διὰ λόγου τῶν αἰτιαθέντων ἀποστροφὴν — συγκεχωρήσθω γάρ σοι τανῦν καὶ κρεῖττον εἰπεῖν — εὐτυχῆς. ἀπολείψει δὲ τὰ πρότερα τοῖς ὕστερον ἀγαθοῖς.

Παρεμβληθέντος ὑπὸ τοῦ ἐκδότου τοῦ ἂν συνδέσμου τὸ ῥῆμα ῥῖψον περιέβαλεν ἀντικείμενον τὸ ἃ· ἀλλὰ τὸ ἃ εἶναι ἀντικείμενον τῆς μετοχῆς μελετήσας, τοῦ δὲ ῥῖψον τὸ τὴν ἀποστροφὴν (ῥῖψον μὲν τὴν — ἀποστροφὴν ὃ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου συνήφθη πρὸς τὸ (ἂν) εὐτυχῆς (ἂν) τὴν ἀποστροφὴν — εὐτυχῆς).

Ἡμεῖς καὶ ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ καὶ ἐν Byz. Zeitschr. ἐκβαλόντες τὸν προσθετὸν ἄν, μεταβαλόντες τὴν στίξιν καὶ μεταγράψαντες εὐτυχῆς διωρθώσαμεν·

Ἃ σὺ νῦν, ἐπεὶ μὴ πρότερον, κατὰ σεαυτὸν μελετήσας καὶ διασκεψάμενος ῥῖψον μὲν τὴν διὰ λόγου τῶν αἰτιαθέντων ἀποστροφὴν (συγκεχωρήσθω γάρ σοι τανῦν καὶ κρεῖττον εἰπεῖν) εὐτυχῆς, ἀπολείψεις δὲ κ.τ.λ.

Ὁ Heisenberg παρετήρησεν· «ist ῥῖψον μὲν ⟨ἂν⟩ eine falsche Ergänzung; zu verbinden ist ῥῖψον μὲν τὴν . . . ἀποστροφὴν . . . . . ἀπάλειψον δὲ τὰ πρότερον, und statt εἰπεῖν-εὐτυχῆς, ἀπάλειψον ist zu schreiben εἰπεῖν· εὐτυχῆς-ἀπάλειψον». Δὲν ἠδυνήθημεν ἡμεῖς νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ῥῖψον μὲν τὴν — ἀποστροφὴν-συγκεχωρήσθω γάρ μοι τανῦν καὶ κρεῖττον εἰπεῖν· εὐτυχῆς-ἀπάλειψον δὲ τὰ πρότερον, εἰκάζομεν δὲ ὅτι ὁ ἀνὴρ ἤθελεν ἄλλο τι νὰ γράψῃ ἢ ὅτι τυπογραφικόν τι σφάλμα διέστρεψε τὴν παρατήρησιν αὐτοῦ.

3.

Ἐπιστ. 3, σελ. 2, 19-29.

Ταράσιος πατρίκιος Φωτίῳ τῷ ἐμῷ δεσπότῃ καὶ ἀρχιερεῖ τοῦ Θεοῦ.

Καὶ πῶς ἂν δεξαίμην εὐγενεῖ τόκῳ νόθους γονὰς ἐπεισάγειν καὶ κιβδηλεύειν κάλλος ἔμφυτον βαφαῖς ἐπεισάκτοις; Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐδὲν οὐδαμῶς ἐνδεῖν παρίσταται δόξα. Καὶ τί δεῖ λέγειν ἐνδεῖν; ἀλλὰ μή, σὺν παρρησίᾳ φάναι, μηδ' ἄλλοις ὅσοις ὁ βίος λόγος, μή τί γε ἡμῖν, προσθήκην τινὰ ὑπολείΠΕΙ. Εἰ δ' ὅσα γε πρὸς τὸ ἔνθεον καὶ ὀξυωπὲς τῆς σῆς διανοίας ἐνδεῖ, τοῦ ⟨μὲ⟩ν ἑωρακότος τὸ λεῖπον ἐκείνου ἂν εἴη προσαναπληρῶσαι καὶ τὸ παρεωραμένον, ἡμέτερον δὲ χαίρειν ὁρῶντας τὴν χάριν καὶ διδασκομένους ἃ πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν ποθήσαντες μαθεῖν οὐκ ἔτυχον (ἐρρέτω φθόνος) ἢ ἐνδεέστερον τῆς ἐπιθυμίας.

Ὁ Kurtz μετέστιξεν ὧδε· «Καὶ τί δεῖ λέγειν ἐνδεῖν, ἀλλὰ μὴ σὺν παρρησίᾳ φάναι; μηδ'. . .».

Ἡμεῖς δὲ πρῶτον νῦν περὶ τῆς ἐπιστολῆς πραγματευόμενοι ἔχομεν διάφορον γνώμην· κατὰ τὴν στίξιν τοῦ Kurtz τὸ μέρος μηδ' ἄλλοις ὅσοις ὁ βίος λόγος — προσθήκην τινὰ ὑπολείπει κεῖται πλῆρες ὂν κατὰ τὴν ἔννοιαν· οὕτω δ' ὅμως κείμενον ἐπιφέρεται ἀνωμαλώτατα εἰς τὰ προηγούμενα καὶ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸν ὅλον τῆς ἐπιστολῆς νοῦν (ἐμοὶ μὲν οὐδὲν οὐδαμῶς ἐνδεῖν παρίσταται δόξα — μηδ' ἄλλοις — προσθήκην τινὰ ὑπολείπει, sc. ὁ σὸς τόκος, ὁ σὸς λόγος) παραλείπομεν ὅτι κατὰ τὴν τοιαύτην

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 12, 18 [illegible]

[illegible]

4.

Ἐπιστ. 5, σελ. 3, 9-15.

Ταράσιος Φωτίῳ ἀρχιερεῖ τοῦ Θεοῦ, τῷ ἐμῷ—ἀδελφῷ.

Εἰ γνησίους καὶ ἀδελφοὺς τόκους αἱ τῶν ἀδελφῶν γοναὶ ποιοῦσι, τοῦτό με μᾶλλον, ὦ θειότατε δέσποτα, τοῦ ἐγχειρήματος ἀποτρέπει, τι καὶ μᾶλλον ἐμοὶ τὴν κατηγορίαν ἐπιτείνει· καὶ γάρ, δι' ὧν τὸ γνήσιον φύεται, ἐμὲ τὸ νόθον προβάλΛΕΙ. Τίς δ' οὐκ ἂν ὑποβολιμαῖος πρὸς τὰς σὰς γονὰς ἐλεγχθείη; πῶς οὐ χαλεπωτέραν ἐστὶ τὴν ὕβριν ἐπισπᾶσθαι;

Ἠστόχησεν ὁ ἐκδότης τοῦ ἀληθοῦς τὸ τὸ γὰρ τοῦ κώδικος μεταβαλὼν εἰς τι καὶ γάρ, ἵνα δὲ μὴ μακρηγορῶμεν λέγομεν ἁπλῶς ὅτι μεταγραπτέον προβάλΛΕΙΝ·

καὶ μᾶλλον ἐμοὶ τὴν κατηγορίαν ἐπιτείνει· τὸ γὰρ δι' ὧν τὸ γνήσιον φύεται ἐμὲ τὸ νόθον προβάλλειν (τίς δ' οὐκ ἂν ὑποβολιμαῖος πρὸς τὰς σὰς γονὰς ἐλεγχθείη;) πῶς οὐ χαλεπωτέραν ἐστι τὴν ὕβριν ἐπισπᾶσθαι;

Ταῦτα πάσης ἑρμηνείας σαφέστερον ἐξηγεῖται αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Φωτίου πρὸς ἣν ἀποκρίνεται ὁ Ταράσιος· ἡ ἐπιστολή, ἀπόκρισις τοῦ Φωτίου πρὸς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ Ταρασίου (τὴν ἐν ἀρ. 3 παρατεθεῖσαν), εἶναι ἥδε·

Φώτιος Ταρασίῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ. Οὐ νόθοι γοναὶ ἀδελφῶν αἱ γοναὶ οὐδὲ κάλλους ἐπιβολὴ τὸ συλλαβέσθαι πόνων, ὧν κοινὸν τὸ κέρδος, οὐδ' ἡ ἀέναος πηγὴ τῶν καλῶν σου καὶ σοφῶν ῥημάτων τε καὶ θεωρημάτων ἀπορήσει ποτὲ προβολῆς τοιούτων ναμάτων. Ὥστε σοι πρόφασις ἡ ἀναβολὴ καὶ τέχνη μὴ βουλομένου μᾶλλον ἢ μὴ δυναμένου.

5.

Ἐπιστ. 6, σελ. 3, 17-22.

Φώτιος Ταρασίῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ.

Ὁρᾷς οἷα πράττεις μὴ θέλων συμπράττειν; εἰ γάρ, οἷς προ-

τρεπόμεθά σε συνεργὸν γενέσθαι, τὴν κατηγορίαν ὠδίνεις τὴν ἴσην, ἵνα μὴ λέγω τὴν μείζω, εἰς τὸν ἐπιτάξαντα ἀναφέρεις. Ὥστε μηκέτι προσφιλονεικήΣΕΙΣ δι' ὧν σαυτὸν καὶ ἡμᾶς αἰτίας οὐκ ἀπολύσεις.

Διωρθώσαμεν προσφιλονεικήσῃς. Παρατηροῦμεν νῦν ὅτι τὸ χωρίον μεταστικτέον·

Εἰ γὰρ οἷς προτρεπόμεθά σε συνεργὸν γενέσθαι τὴν κατηγορίαν ὠδίνει, τὴν ἴσην, ἵνα μὴ λέγω τὴν μείζω, εἰς τὸν ἐπιτάξαντα ἀναφέρει. Ὥστε μηκέτι προσφιλονεικήσῃς κ.τ.λ.

Ὅτι αἱ γραφαὶ τοῦ κώδικος ὠδίνει καὶ ἀναφέρει εἶναι ὀρθαί, τοῦτο παρετήρησεν ὁ Heisenberg.

6.

Ἐπιστ. 7, σελ. 3, 24-29.

Ταράσιος πατρίκιος Φωτίῳ — ἀδελφῷ·

Ἀλλὰ γάρ, εἰ καὶ τὸ δικαιότατα λέγειν ἔχω πρὸς πάντας ἀνθρώπους, οὐδὲ τὰ μέτρια ἔχειν ἐξελέγχομαι πρὸς σέ, τί ἄν τις δρῴη; πῶς δ' οὐ σιγῴην μᾶλλον; καὶ τίς ἂν ὀφθείη τοῦ παραιτεῖσθαι ταύτης μείζων αἰτία καὶ τοῦ μὴ βούλεσθαι συνάπτειν τῇ σῇ τὰ ἡμέτερα σοφίᾳ;

Ὁ ἐκδότης τὸ ἔχων τοῦ κώδικος μετέγραψεν ἔχω ὃ καὶ συνέταξε τοῖς εἰ καί. Τὴν ταραχὴν τῆς συντάξεως τὴν ἐπισκοτίσασαν τὸν νοῦν τοῦ χωρίου ἐθεραπεύσαμεν ἡμεῖς μεταβαλόντες τὸ ΤΟ εἰς τὸ ΤΑ, ἀνακαλέσαντες τὸ τοῦ κώδικος ἔχων καὶ μεταστίξαντες·

Ἀλλὰ γὰρ εἰ, καὶ τὰ δικαιότατα λέγειν ἔχων πρὸς πάντας ἀνθρώπους, οὐδὲ τὰ μέτρια ἔχειν (ἔχων?) ἐξελέγχομαι πρὸς σέ, τί ἄν τις δρῴη;

Ἐν τούτοις ἄριστα ἀντίκειται τῷ καὶ τὰ δικαιότατα λέγειν ἔχων τὸ εἰ οὐδὲ τὰ μέτρια ἔχειν (sc. λέγειν) ἐξελέγχομαι.

Νῦν λέγομεν ὅτι τὸ ΤΑΥΤΑΣ κακῶς ὁ ἐκδότης μετέβαλεν εἰς τὸ ΤΑΥΤΗΣ, δέον εἰς τὸ ΤΑΥΤΑ (τουτέστιν ὅσα ἂν λέγειν ἔχοιμι πρὸς σέ, τὰ ἡμέτερα)·

Καὶ τίς ἂν ὀφθείη τοῦ παραιτεῖσθαι ταῦτα μείζων αἰτία καὶ τοῦ μὴ βούλεσθαι συνάπτειν τῇ σῇ τὰ ἡμέτερα σοφίᾳ;

Τούτων τὸ ἑξῆς· «τίς ἂν ὀφθείη αἰτία τοῦ παραιτεῖσθαι ταῦτα καὶ τοῦ μὴ βούλεσθαι συνάπτειν τὰ ἡμέτερα τῇ σῇ σοφίᾳ μείζων (sc. τῆς εἰρημένης αἰτίας, εἰ, καὶ τὰ δικαιότατα λέγειν ἔχων πρὸς πάντας ἀνθρώπους, οὐδὲ τὰ μέτρια ἔχειν ἐξελέγχομαι πρὸς σέ);».

7.

Ἐπιστ. 7, σελ. 4, 4-9.

Διπλοῦ μοι περιστοιχίζοντος φόβου, δι' οὗ μοι τὸν μείζω διαλύσασθαι νομίζω τῇ σῇ πεισθῆναι προστάξει, τοῦτο νῦν καὶ ἄκων ἀναιροῦμαι, οὐκ ἰδίας τινὰς ἐπιχειρημάτων νεουργῶν εὑρέσεις (πόθεν γὰρ τοσαύτη ῥώμη καὶ τίς δύναμις;), ὥσπερ δέ τινας ἀποσπάδας ἐκ τοῦ σοῦ τῶν λόγων παραδείσου ὑφέλκων καίπως ὑπάρδων, εἰ καὶ θολεροῖς τοῖς νάμασι καὶ ἀμηγέπη φυτοκόμῳ.

Παρετηρήσαμεν ἡμεῖς καὶ ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ καὶ ἐν Byz. Zeitschr. ὅτι α') ἀντὶ τοῦ πρώτου μοι ἴσως ἔκειτο τὸ με· β') γραπτέον καί πως· γ') τὸ φυτοκομω ὁ ἀντιγραφεὺς ἀνέγνω δοτικὴν πτῶσιν φυτοκόμῳ, δέον ῥῆμα φυτοκομῶ·

οὐκ ἰδίας τινὰς ἐπιχειρημάτων νεουργῶν εὑρέσεις —, ὥσπερ δέ τινας ἀποσπάδας ἐκ τοῦ σοῦ τῶν λόγων παραδείσου ὑφέλκων καί πως ὑπάρδων, εἰ καὶ θολεροῖς τοῖς νάμασι καὶ ἀμηγέπη φυτοκομῶ.

Ὁ Heisenberg παρετήρησε τάδε· «schreibt Tarasios an den Patriarchen: ich will gleichsam einige Schösslinge aus dem Garten deiner Gedanken nehmen καί πως ὑπάρδων εἰ καὶ θολεροῖς τοῖς νάμασι καὶ ἀμηγέπη φυτοκόμῳ. Statt diesses letzten Wortes ist φυτοκομῶν zu schreiben» κ.τ.λ. Νῦν μόλις παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Heisenberg, προτείνας τὸ φυτοκομῶν (ἀντὶ τοῦ ἡμετέρου φυτοκομῶ), ἄνευ παρατηρήσεώς τινος ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ ἔγραψε τὸ καί πως ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει κειμένου καίπως.

Παρετηρήσαμεν ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ καὶ ὅτι τὸ τῇ σῇ πεισθῆναι

προστάξει εἶναι ἐπεξήγησις· α(ἐκεῖνο) δι' οὗ — νομίζω, τὸ τῇ σῇ πεισθῆναι προστάξει, τοῦτο νῦν καὶ ἄκων ἀναιροῦμαι»· ὑποστικτέον ἄρα καὶ μετὰ τὸ νομίζω. Ἴσως δέ, προστιθέμεθα νῦν, πρὸ τοῦ Τῇ ἐξερρύη τὸ Τὸ ἄρθρον.

8.

Ἐπιστ. 7, σελ. 4, 10-16.

Φημὶ τοιγαροῦν, ΩΣ, ἐπεὶ φῶς ἐστιν ὁ Χριστὸς («ἐγὼ γὰρ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήθυθα»), χρέος εἶναι τοὺς ὅσοι κήρυκες αὐτοῦ καὶ τῆς εὐσεβείας ἐτάχθησαν ὑφηγηταὶ τοῦ διδασκαλικοῦ καθαρῶς καὶ σπουδαίως προΐστασθαι λόγου, ὥστε λάμπειν καὶ καταυγάζειν τοὺς μαθητὰς καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ κηρύσσειν ἐργασίας καὶ λαμπρότητος πρὸς δοξολογίαν ἐπιστρέφειν αὐτοὺς καὶ λατρείαν Θεοῦ.

Παρετηρήσαμεν ὅτι ἀνακλητέα ἡ τοῦ κώδικος γραφὴ αὐτούς· ὑποκείμενον τοῦ ἐπιστρέφειν εἶναι τὸ τοὺς κήρυκας καὶ ὑφηγητὰς ταχθέντας (ὅσοι κήρυκες — ὑφηγηταὶ) καὶ ἀντικείμενον τὸ τοὺς μαθητὰς (αὐτούς). Τὸ αὐτὸ παρετήρησεν ὁ **Kurtz**.

Νέα ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι α') ἀντὶ τοῦ ὡς ἴσως γραπτέον τὸ ΠΩΣ· φημὶ τοιγαροῦν πως — χρέος εἶναι· β') τὸ γὰρ εἶναι ἀλλότριον τοῦ ῥητοῦ τοῦ παρατιθεμένου (κατὰ Ἰωάννην ιβ' 46 «ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα»)· μεταστικτέον ἄρα καὶ ἴσως ἀναπληρωτέον· 'ἐγὼ' γάρ ⟨ΦΗΣΙ⟩ 'ΦΩΣ εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα'· παραβλητέα δὲ τὰ ἑξῆς χωρία· σελ. 35, 15 'ψυχὴν' γάρ φησιν 'ὁ σώσας ὡς ὁ κτίσας'· 51, 22 'καὶ' γάρ φησι 'πάντες οἱ ἀκούοντες ἐθαύμαζον'· ἐν ἀμφοτέροις ἀπεχωρίσαμεν τὸ γάρ φησι(ν).

9.

Ἐπιστ. 7, σελ. 4, 16-5, 5.

Καὶ ἴσως ἂν εἴη τὸ μὲν «οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων» πρὸς τοὺς ἐργασίαν ποιουμένους τὸ θεῖον κήρυγμα καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὔξειν τὸ πλήρωμα καὶ τὴν εὐσεβῆ διδασκαλίαν εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων κατασπείρειν ψυχὰς —· τὸ δέ γε «μὴ ποιεῖν

τὴν ἐλεημοσύνην ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων» καὶ ὅσα σύστοιχα ⟨ἔοικε⟩ περὶ ὧν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρεταῖς στοιχειοῦν ἀπαιτούμεθα εἰΡΗΣΘΑΙ καὶ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι συνεισάγομεν σπουδήν. Φαίη δέ τις οὐ χεῖρον ἴσως ὡς πράττει μέν τις εἰς μίμησιν ἑτέρους ἐκκαλούμενος, ἄλλως οὐκ ἔχων ἀνάγκην τελεῖν μιμητάς*. Ὁ μὲν πρότερος οὕτω πραττέτω, ὅπως ἴδωσιν οἱ μαθηταὶ τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα καὶ δοξάσωσιν — τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς —. Ὁ δὲ τῆς δευτέρας τάξεως διωκέτω τὸ κρύφιον, μυστικαῖς ἐργασίαις ἑαυτὸν οἰκοδομῶν καὶ καταρτιζόμενος καὶ τὸ συνιέναι μὴ δυνατὸς εἶναι διδάσκειν ἄλλους ἑαυτὸν περιστέλλων καὶ τῶν κατορθωμάτων ἀσφαλιζόμενος τῷ λανθάνοντι.

Ἐὰν πράττῃ τις ὅπως κινήσῃ ἑτέρους εἰς μίμησιν, τότε δὲν δύναται νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην τοῦ τελεῖν (ἴσου τῷ εἶναι)· ἑτέρους μιμητάς. Καὶ ἄλλως δέ, ἐν τῇ ἀκολουθούσῃ ἑρμηνείᾳ τοῦ λεγομένου διακρίνονται δύο τινὲς διαφόρως πράττοντες, ὁ μὲν πρότερος, καὶ ὁ δὲ τῆς δευτέρας τάξεως· ἀλλὰ περὶ τοῦ δευτέρου δὴ τούτου οὐδὲν λέγεται ἡμῖν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅπως ταῦτα διεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἠνάγκασε, φαίνεται, τὸν ἐκδότην νὰ παρεγγράψῃ μετὰ τὴν λέξιν μιμητὰς τὸν ἀστερίσκον, σημεῖον τοῦ χάσματος τοῦ ὑποτεθέντος («post μιμητὰς lacunam esse suspicor» ὑπεσημειώσατο ὁ ἐκδότης·). Εὐτυχῶς, παρετηρήσαμεν ἡμεῖς, καὶ ἐνταῦθα ὁ κῶδιξ ἐφύλαξε τὴν ὀρθὴν γραφὴν ἄλλος ἣν ὁ ἐκδότης μετέγραψεν ἄλλως· οὗτος ὁ ἄλλος εἶναι ὁ δεύτερος, ὁ τῆς δευτέρας τάξεως·

Φαίη δέ τις οὐ χεῖρον ἴσως ὡς πράττει μέν τις εἰς μίμησιν ἑτέρους ἐκκαλούμενος, ἄλλος οὐκ ἔχων ἀνάγκην τελεῖν μιμητάς· ὁ μὲν πρότερος οὕτω πραττέτω —. Ὁ δὲ τῆς δευτέρας τάξεως διωκέτω τὸ κρύφιον κ.τ.λ.

Ἴσως δὲ ἀντὶ τοῦ ἄλλος οὐκ ἔχων γραπτέον τὸ ἄλλος ⟨δ'⟩ οὐκ ἔχων. Ὁ Heisenberg παρετήρησεν ἁπλῶς τὸ «scheint mir keine Lücke vorhanden zu sein», οὐδένα δὲ περὶ τοῦ ἄλλος (ἄλλως) ἐποιήσατο λόγον.

Ἀντὶ τοῦ συντακτικῶς μετεώρου ὄντος καὶ ΤΟ συνιέναι ἡμεῖς ἐγράψαμεν τὸ καὶ ΤΩΙ συνιέναι κατὰ τὴν ἑξῆς ἔννοιαν· «ὁ δεύτερος (ὁ οὐκ ἔχων ἀνάγκην τελεῖν μιμητὰς) διωκέτω τὸ κρύ-

[illegible] οἰκοδομῶν — καὶ περιστέλλων ἑαυτὸν [illegible] ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐλέγξῃ [illegible] διὰ τοῦ λανθάνοντος τῶν κατορθωμάτων [illegible] δὲν γίνονται γνωστὰ τὰ κατορθώματα [illegible] ὁ Kurtz.

[illegible] δύο· ὁ Heisenberg εἶπεν ὅτι τὸ [illegible] ἔοικε ῥῆμα εἶναι ἀσαφὲς καὶ [illegible] Boissonade [illegible]. συντάσσει δὲ αὐτὸς ὧδε· ἴσως ἂν [illegible] πρὸς τοὺς κτλ.. τὸ δὲ . . . . περὶ ὧν κτλ [illegible] τὸ μὲν πρῶτον μέρος ἐξηνέχθη ὧδε [illegible] — πρὸς τοὺς κατὰ τὸ τοῦτό ἐστι πρὸς [illegible] διὰ τὰ πολλὰ παρεγκείμενα [illegible] ὁ ἀντιγραφεὺς πλανηθεὶς μετέγραψε [illegible] ἀπαιτούμεθα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νοῦς εἶναι [illegible] ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων [illegible] πρὸς ταῦτα [illegible] ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ) [illegible] ἡμᾶς αὐτοὺς ταῖς ἀρεταῖς [illegible] σπουδὴν ἵνα σπουδάζωμεν [illegible], διὰ τοῦτο τὸ συνεισάγομεν [illegible] τοῦ ἀντιγραφέως, τοῦ μὴ κατανοήσαντος [illegible] τῶν λέξεων. [illegible] τὸ ἀπαιτούμεθα καὶ μεταγράψαντος [illegible].

[illegible] ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων) [illegible] ταῖς ἀρεταῖς στοιχειοῦν ἀπαιτ[illegible] καὶ ἀγαθοὺς εἶναι συνεισάγειν [illegible].

10.

Ἐπιστ. 7, σελ. 5. 8–16.

[illegible] τὸν πατρικὸν οἶκον [illegible]. Καὶ Παῦλος τὸν ἐμποδὼν αὐτ[illegible] περὶ τὸν Παῦλον) ἱστάμενον Ἐλ[illegible] ἐπιχειρήσαντα τοῦ κηρύγματος [illegible] ἔβαλλε καὶ τὸ φῶς τῶν ὀμμάτων

ἐξέκοπτε. Καὶ τὸν ἐπὶ διαβολῇ πάλιν τοῦ θείου διδάγματος τύπτειν αὐτὸν ἐπαρθέντα, τὴν Ῥωμαίων αὐτῷ πολιτείαν ἐπισείσας, τὸ θράσος εἰς δέος συνέστειλεν, οὐκ αὐτὸ τοῦτο ἐξέλκων μαστίγων, τοῦ δόγματος δὲ τὴν ἐπιβουλὴν ἐκλύων.

Τοῦ ἐκδότου τὸ λεγόμενον «ἀπόγραφον» ἔχει ἀντὶ τοῦ δέος τὸ δέον ᾧ ἠκολουθήσαμεν ἡμεῖς, διότι καλῶς λέγεται τὸ συστέλλειν τὸ θράσος (τινὸς) εἰς δέον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «δεόντως, ἱκανῶς (ἢ ἐν καιρῷ) περιορίζειν τὸ θράσος».

Νῦν παρατηροῦμεν ὅτι ἐὰν ἀντικείμενον τοῦ συνέστειλεν λάβωμεν τὸ τὸ θράσος, τότε ἡ αἰτιατικὴ πτῶσις τὸν — ἐπαρθέντα κατ' ἀνάγκην μένει μετέωρος· καὶ δύναται μέν τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ λόγος (ὅς ὁμαλὸς θὰ ἦτο ὧδε· καὶ τοῦ ἐπὶ διαβολῇ — ἐπαρθέντος — τὸ θράσος εἰς δέον συνέστειλεν) ἐσχηματίσθη ἀνωμάλως συνταχθέντος τοῦ συνέστειλεν ἀντικειμένῳ τῷ τὸ θράσος, ὡς εἰ μὴ προηγήθη τὸ ἀντικείμενον τὸν — ἐπαρθέντα· ἀλλ' ἡμεῖς προτιμῶμεν νὰ νομίζωμεν ὅτι μετὰ τὸ ἐπισείσας ἐξερρύη ῥῆμά τι οὐ ἀντικείμενον εἶναι τὸ τὸν — ἐπαρθέντα, ῥῆμα πρὸς ὃ διὰ τοῦ συνεκρυέντος καὶ συνδέσμου συνεδέετο τὸ τὸ θράσος εἰς δέον συνέστειλεν. Ὅρα Πράξεων Ἀποστόλων κβ' 24-29.

Ἀντὶ τοῦ ἐξέλκων μαστίγων ἠκάσαμεν τὸ ἐξέλκων, μαστιγῶν (Λουκᾶ β' 15 «καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ») καὶ τὸ ἐξέλκων ⟨διὰ⟩ μαστίγων. Τὸ μαστιγῶν εὗρε καὶ ὁ Kurtz οὐ δεχόμεθα νῦν τὸ ἐξελκῶν.

11.

Ἐπιστ. 8, σελ. 5,28-6,5.

Φώτιος Ταρασίῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ.

Ὡς γλυκύς μοι καὶ λαμπρὸς ὁ ἀγών! Διπλῆν καὶ καλὴν νενίκηκα νίκην καὶ νενίκημαι τὴν ἡδυτέραν· ἔχω μὲν γὰρ τὸν ἀνταγωνιστὴν ὑπὸ χεῖρας τὰς ἐμὰς αὐτῆς μοι τῆς ἱερᾶς σοφίας, ἣν καθ' ἑαυτὸν ἐπέχων οὐκ ἐβούλετο κοινωνεῖν τοῖς φίλοις, — τῷ κράτει μάλιστα συναραμένης, ἔχω δὲ καὶ τὰς ἐμὰς ψήφους οὐχ ὅτι πάσας αἰτίας

φιον, μυστικαῖς ἐργασίαις ἑαυτὸν οἰκοδομῶν — καὶ περιστέλλων ἑαυτὸν διὰ τῆς συνειδήσεως ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ διδάσκῃ ἄλλους καὶ ἀσφαλίζων ἑαυτὸν διὰ τοῦ λανθάνοντος τῶν κατορθωμάτων (διὰ τούτου, ὅτι λανθάνουσι, δὲν γίνονται γνωστὰ τὰ κατορθώματα)». Τὸ αὐτὸ ἡμῖν ἤκασεν ὁ Kurtz.

Νέα ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν δύο· ὁ Heisenberg εἶπεν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἀναπληρωθὲν ἔοικε ῥῆμα εἶναι ἀσαφὲς καὶ ἡμαρτημένον (unklar und falsch), συντάσσει δὲ αὐτὸς ὧδε· ἴσως ἂν εἴη τὸ μὲν . . . . πρὸς τοὺς κτλ., τὸ δὲ . . . . περὶ ὧν κτλ. εἰρῆσθαι. Εἰκάζομεν ἡμεῖς ὅτι τὸ μὲν πρῶτον μέρος ἐξηνέχθη ὧδε· ἴσως ἂν εἴη τὸ μὲν — πρὸς τοὺς (κατὰ τὸ τοῦτό ἐστι πρὸς ἐκεῖνο)· τὸ δὲ δεύτερον μέρος διὰ τὰ πολλὰ παρεγκείμενα προσέλαβε νέον ῥῆμα, τὸ εἰΡΗΣΘΩ ὃ ὁ ἀντιγραφεὺς πλανηθεὶς μετέγραψεν εἰρῆσθαι (πρὸς τὸ ἀπαιτούμεθα). Ἐπειδὴ δὲ ὁ νοῦς εἶναι «τὸ μὴ ποιεῖν τὴν ἐλεημοσύνην ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων εἰρήσθω περὶ τούτων (ἢ πρὸς ταῦτα) ὅτι (ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ) ἀπαιτούμεθα (πρῶτον) νὰ στοιχειῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ταῖς ἀρεταῖς καὶ (δεύτερον) νὰ συνεισάγωμεν σπουδὴν (νὰ σπουδάζωμεν) ὅπως γινώμεθα καλοὶ καὶ ἀγαθοί», διὰ τοῦτο τὸ συνεισάγομεν δεχόμεθα ὡς ἀφομοιωθὲν ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως, τοῦ μὴ κατανοήσαντος τὸ ἑξῆς τῶν λέξεων, πρὸς τὸ ἀπαιτούμεθα καὶ μεταγράφομεν αὐτὸ συνεισάγειν·

τὸ δέ γε «μὴ ποιεῖν τὴν ἐλεημοσύνην ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων» καὶ ὅσα σύστοιχα περὶ ὧν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρεταῖς στοιχειοῦν ἀπαιτούμεθα εἰρήσθω καὶ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι συνεισάγειν σπουδήν.

10.

Ἐπιστ. 7, σελ. 5, 8-16.

Ὁ Χριστὸς φραγελλίῳ τοὺς ἱεροκαπήλους καὶ τὸν πατρικὸν οἶκον εἰς ἐμπορεῖον βεβηλοῦντας ἀπήλαυνε. Καὶ Παῦλος τὸν ἐμποδὼν αὐτοῖς (sc. τῷ Παύλῳ καὶ τοῖς περὶ τὸν Παῦλον) ἱστάμενον Ἐλύμαν τὸν μάγον καὶ τὸν δρόμον κωλύειν ἐπιχειρήσαντα τοῦ κηρύγματος πλυνόν τ' ἐποίει καὶ ὕβρεσιν ἔβαλλε καὶ τὸ φῶς τῶν ὀμμάτων

ἐξέκοπτε. Καὶ τὸν ἐπὶ διαβολῇ πάλιν τοῦ θείου διδάγματος τύπτειν αὐτὸν ἐπαρθέντα, τὴν Ῥωμαίων αὐτῷ πολιτείαν ἐπισείσας, τὸ θράσος εἰς δέος συνέστειλεν, οὐκ αὐτὸ τοῦτο ἐξέλκων μαστίγων, τοῦ δόγματος δὲ τὴν ἐπιβουλὴν ἐκλύων.

Τοῦ ἐκδότου τὸ λεγόμενον «ἀπόγραφον» ἔχει ἀντὶ τοῦ δέος τὸ δέον ᾧ ἠκολουθήσαμεν ἡμεῖς, διότι καλῶς λέγεται τὸ συστέλλειν τὸ θράσος (τινὸς) εἰς δέον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ «δεόντως, ἱκανῶς (ἢ ἐν καιρῷ) περιορίζειν τὸ θράσος».

Νῦν παρατηροῦμεν ὅτι ἐὰν ἀντικείμενον τοῦ συνέστειλεν λάβωμεν τὸ τὸ θράσος, τότε ἡ αἰτιατικὴ πτῶσις τὸν — ἐπαρθέντα κατ' ἀνάγκην μένει μετέωρος· καὶ δύναται μέν τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ λόγος (ὅς ὁμαλὸς θὰ ἦτο ὧδε· καὶ τοῦ ἐπὶ διαβολῇ — ἐπαρθέντος — τὸ θράσος εἰς δέον συνέστειλεν) ἐσχηματίσθη ἀνωμάλως συνταχθέντος τοῦ συνέστειλεν ἀντικειμένῳ τῷ τὸ θράσος, ὡς εἰ μὴ προηγήθη τὸ ἀντικείμενον τὸν — ἐπαρθέντα· ἀλλ' ἡμεῖς προτιμῶμεν νὰ νομίζωμεν ὅτι μετὰ τὸ ἐπισείσας ἐξερρύη ῥῆμά τι οὗ ἀντικείμενον εἶναι τὸ τὸν — ἐπαρθέντα, ῥῆμα πρὸς ὃ διὰ τοῦ συνεκρυέντος καὶ συνδέσμου συνεδέετο τὸ τὸ θράσος εἰς δέον συνέστειλεν. Ὅρα Πράξεων Ἀποστόλων κβ' 24-29.

Ἀντὶ τοῦ ἐξέλκων μαστίγων ἠκάσαμεν τὸ ἐξέλκων, μαστιγῶν (Λουκᾶ β' 15 «καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ») καὶ τὸ ἐξέλκων ⟨διὰ⟩ μαστίγων. Τὸ μαστιγῶν εὗρε καὶ ὁ Kurtz οὐ δεχόμεθα νῦν τὸ ἐξελκῶν.

11.

Ἐπιστ. 8, σελ. 5,28-6,5.

Φώτιος Ταρασίῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ.

Ὡς γλυκύς μοι καὶ λαμπρὸς ὁ ἀγών! Διπλῆν καὶ καλὴν νενίκηκα νίκην καὶ νενίκημαι τὴν ἡδυτέραν· ἔχω μὲν γὰρ τὸν ἀνταγωνιστὴν ὑπὸ χεῖρας τὰς ἐμὰς αὐτῆς μοι τῆς ἱερᾶς σοφίας, ἣν καθ' ἑαυτὸν ἐπέχων οὐκ ἐβούλετο κοινωνεῖν τοῖς φίλοις, — τῷ κράτει μάλιστα συναραμένης, ἔχω δὲ καὶ τὰς ἐμὰς ψήφους οὐχ ὅτι πάσας αἰτίας

ἀφειμένας, ἀλλὰ καὶ τὰ κάλλιστά τε καὶ λυσιτελέστατα θεμένας· ἃ δὲ ἥττημαι (πῶς τὸ ἡδὺ τῆς ἐμῆς ψυχῆς καταστάζει!), ὅτι λόγοι με καὶ θεωρίαι τοῦ φιλτάτου παρευδοκιμοῦσιν κ.τ.λ.

Καλῶς ὁ Kurtz μετέγραψε πάσης.

Ἡμεῖς δὲ ἔχομεν νῦν νὰ παρατηρήσωμεν τὸ ἑξῆς· κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν στίξιν ἡ πρώτη τοῦ Φωτίου πρὸς τὸν Ταράσιον νίκη ἐκτίθεται καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἡδονὴ ἑρμηνεύεται ἐν τοῖς «ἔχω μὲν γὰρ τὸν ἀνταγωνιστὴν ὑπὸ χεῖρας τὰς ἐμὰς αὐτῆς μοι τῆς ἱερᾶς σοφίας — τῷ κράτει μάλιστα συναραμένης», ἡ δὲ δευτέρα νίκη καὶ ἡ γλυκύτης αὐτῆς ἐν τοῖς «ἔχω δὲ καὶ τὰς ἐμὰς ψήφους οὐχ ὅτι πάσης αἰτίας ἀφειμένας ἀλλὰ καὶ τὰ κάλλιστά τε καὶ λυσιτελέστατα θεμένας»· πάλιν ἡ πρὸς τὸν πατριάρχην νίκη τοῦ Ταρασίου ἐκτίθεται ἐν τοῖς «ἃ δὲ ἥττημαι»· τὰ τούτοις ἄρα ἑξῆς «ὅτι λόγοι — παρευδοκιμοῦσιν» κατ' ἀνάγκην ἑρμηνεύουσι τῆς ἥττης τοῦ Φωτίου τὸ ἡδὺ (τὴν ἡδονὴν τοῦ τὸν Φώτιον ἡττῆσθαι), δῆλον οὖν τὴν πρότασιν «πῶς τὸ ἡδὺ τῆς ἐμῆς ψυχῆς καταστάζει» ἢ καὶ κακῶς κεῖται μεταξὺ τῶν σημείων. Καὶ ἄλλως δέ, τίνι ῥήματι συναπτέον ὡς ὑποκείμενον τὸ ἐκεῖνα ἢ τὸ ταῦτα τὸ ἐνὸν τοῖς ἃ δὲ ἥττημαι; Ταῦτα δὲ ἃ ἥττημαι τί ποιοῦσιν;

Δῆλον ὅτι τὸ χωρίον διαστικτέον·

Ἃ δὲ ἥττημαι πῶς τὸ ἡδὺ τῆς ἐμῆς ψυχῆς καταστάζει!, ὅτι λόγοι με — παρευδοκιμοῦσιν.

Τὸν ἐκδότην διέφυγε τοῦ χωρίου ὁ νοῦς ἐκλαβόντα τὸ καταστάζει, ὃ κατὰ τὴν ἡμετέραν στίξιν εἶναι μεταβατικὸν (ἃ δὲ ἥττημαι καταστάζει τῆς ἐμῆς ψυχῆς τὸ ἡδύ), ὡς ἀμετάβατον (τὸ ἡδὺ καταστάζει τῆς ἐμῆς ψυχῆς).

12.

Ἐπιστ. 9, σελ. 6,18 - 23.

Καὶ τῶν θείων λογίων, φασίν, τοὺς νόμους παρορᾷς καὶ τῆς ἡμετέρας συμβουλίας ὀλιγωρεῖς. Εὔχομαι μὲν ἐκφῆναι ταῦτα φθόνου καὶ τῆς πάντα τὰ καλὰ λοιδορουμένης καὶ διαπλυνούσης γλώσσης· εἰ δὲ τὰς εὐσεβεῖς καὶ μισοπονήρους ψυχάς, αἷς αἱ πράξεις εἰς δικαίαν

ἀγανάκτησιν κινοῦσαι μέχρις ἡμῶν ὑπηρετήσαντο τῇ φήμῃ ⟨παρορᾶς⟩, ἡ ἐσχάτη σοι ἄρα λείπεται παρ' ἡμῶν συμβουλία.

Διωρθώσαμεν ἐκφῦναι. Κατὰ τὴν τοῦ ἐκδότου διασκευὴν τοῦ χωρίου ἡ δοτικὴ αἷς συνάπτεται τῷ ῥήματι ὑπηρετήσαντο ὃ προσέλαβεν ἔπειτα δευτέραν δοτικήν, τὴν τῇ φήμῃ· ἂν ὁ ἐκδότης παρεγγράψας τὸ παρορᾶς ἔτρεπε τὸ αἷς εἰς τὸ ἃς (ὡς ἀντικείμενον τοῦ κινοῦσαι), τὸ χωρίον θὰ εἶχέ τινα ἔννοιαν. Ἀλλ' οὔτε τὸ παρέμβλημα οὔτε ἄλλο τι πρᾶγμα εἶναι ἀληθές· ὡς ἥλιος ἀνέλαμψε τοῦ χωρίου ὁ νοῦς διὰ τῆς ὑφ' ἡμῶν γενομένης ὀρθῆς διαιρέσεως τῶν γραμμάτων ΑΙΣΑΙ (αἵς αἱ)·

εἰ δὲ τὰς εὐσεβεῖς καὶ μισοπονήρους ψυχὰς αἱ σαὶ πράξεις εἰς δικαίαν ἀγανάκτησιν κινοῦσαι μέχρις ἡμῶν ὑπηρετήσαντο τῇ φήμῃ, ἡ ἐσχάτη σοι ἄρα λείπεται παρ ἡμῶν συμβουλία.

Ὁ **Kurtz** εὗρε μόνον τὸ ἐκφῦναι.

13.

Ἐπιστ. 10, σελ. 6,26 - 7,1.

Ὄκνος μὲν οἶδε προβάλλειν ἀσφάλειαν, ἀλλ' ὅστις καίριος καὶ τὸ ῥᾷστον οὐκ ἔχει κατήγορον· τῶν δὲ καλῶν καὶ τιμίων προδότης ὁ ῥᾴθυμος καὶ ἐν τῷ τῆς ἀσφαλείας προσχήματι τὴν σκηνὴν ἑαυτῷ τῆς ἀναχωρήσεως περιπήγνυσιν. Εἰ μὲν οὖν μηδὲν ἐλυμήνατο τοῖς ἀναγκαίοις καὶ καλοῖς ἡ τοσαύτη σου διατριβή, τῆς ἀσφαλείας ὁ ὄκνος καὶ τὸ συνετὸν ἀξιόλογον· εἰ δ' ἄνω καὶ κάτω πάντα τῷ βραδεῖ γεγόνασιν, ἐγὼ μὲν οὐκ ἐρῶ κ.τ.λ.

Ἀδυνατοῦντες νὰ ἐννοήσωμεν ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ τῆς ἀσφαλείας τὸν ὄκνον, κάλλιστα δὲ ἐννοοῦντες τὸ διατριβὴ τῆς ἀσφαλείας (ἴσον τῷ πρόσχημα τῆς ἀσφαλείας) μετεστίξαμεν τὸ χωρίον ὧδε·

Εἰ μὲν οὖν μηδὲν ἐλυμήνατο τοῖς ἀναγκαίοις καὶ καλοῖς ἡ τοσαύτη σου διατριβὴ τῆς ἀσφαλείας, ὁ ὄκνος καὶ τὸ συνετὸν ἀξιόλογον κ.τ.λ.

14

[illegible] 7.5-18.

[illegible] ἐπαναστροφῇ κρατύ- [illegible] καὶ μαραίνεται· ἡ δὲ [illegible] αὐτῶν ἐν τῇ συναφείᾳ [illegible] φέρει τὸ ἔλαττον.

[illegible] ὅτι ἡ μετοχὴ δια- [illegible] πρὸς τὴν μετοχὴν δεο- [illegible] τὸ τούτων ὑποστιγμή.

15

[illegible] 7.33-8.16.

[illegible] τῆς ὑμῶν θεοφρουρήτου [illegible] ἐναξωπυρούμεθα τῷ πνεύ- [illegible] Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν δια- [illegible] λίαν καὶ πεποθημένου υἱοῦ [illegible] αὐτοῦ ὑγείας δι' αὐ- [illegible] μόνα ἱκανά ἐστι ψυχὴν φιλό- [illegible] χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, ἀλλ' ὅτι καὶ [illegible] ΠΗΣ ἀρετΗΝ καὶ εὐσεβείας [illegible] καταμανθάνομεν, φροντίδα ψυχι- [illegible] πρὸς τὰ ἐκεῖθεν φερόμενον, [illegible] πλάστου χεὶρ (εἴη δὲ φθόνος ἅπας [illegible] πολιτείας) ἀπ' ἀρχῆς ἐκλαστούργησεν. [illegible] μένην. Ἀλλ' εἴη Θεός, ὁ μέχρι τοῦ νῦν [illegible] καὶ στηρίζων τοῖς κατορθώμασι, καὶ μέχρι [illegible] ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καὶ μεῖΖΩ ΣΥΜΜΕΤΡΟΙΣ [illegible] ἵνα καὶ τῷ ΥΠΕΡ τῆς σῆς θεοφρουρήτου [illegible] ἔθνει καλὸν εἴης καὶ ἀείμνηστον διδασκαλίας [illegible] ἅπασιν ἔθνεσιν ἀφορμὴ σωτηρίας καὶ ἐπι-

τροφῆς καὶ διορθώσεως καὶ ἡμῶν τῶν ταπεινῶν αἰώνιον σεμνολόγημα.

Πέντε σπουδαῖα σφάλματα λυμαινόμενα τὴν καλὴν ταύτην πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἄρχοντα Βουλγαρίας ἐπιστολὴν παρετηρήθησαν ὑπό τε τοῦ Heisenberg καὶ ὑφ' ἡμῶν· α') τὸ καθ' ἑκάστην ὃ διωρθώθη καθ' ἕκαστον (καθ' ἕκαστον γράμμα)· β') τὸ προκοπῆς ἀρετὴν ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ προκοΠΗΝ ἀρεΤΗΣ· γ') τὸ μείζω συμμέτροις ἀντὶ τοῦ αὐταποδείκτου μείΖΟΣΙ ΜΕΤΡΟΙΣ, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καὶ μείζοσι μέτροις περιέπων καὶ συντηρῶν· δ') τὸ ὑπὲρ ἀντὶ τοῦ ΥΠΟ· ε') τὸ γνωριζομένην ἐν οὗ τῇ διορθώσει διεφωνήσαμεν πρὸς τὸν Heisenberg.

Κατὰ τὸν Heisenberg γραπτέον τὸ γνωριζομένη· «ἄνθρωπον, οἷον ἡ τοῦ δεσπότου καὶ πλάστου χεὶρ—ἀπ' ἀρχῆς ἐπλαστούργησεν ἐν τῷ παρόντι βίῳ γνωριζομένη» ἐν ᾧ χωρίῳ τὸ ἄνθρωπον (ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι αἰτιατικαί, καὶ αἱ πρὸ τοῦ καταμανθάνομεν κείμεναι, αἱ προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν, καὶ αἱ μετὰ τὸ καταμανθάνομεν, αἱ φροντίδα, ἐξαίτησιν καὶ φρόνημα) εἶναι ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος καταμανθάνομεν. Καθ' ἡμᾶς δὲ αἱ αἰτιατικαὶ φροντίδα, ἐξαίτησιν, φρόνημα καὶ ἄνθρωπον συνήφθησαν πρὸς νέον ῥῆμα, τὸ γνωρίζομεν, τοῦ πρώτου ῥήματος, τοῦ καταμανθάνομεν, προσλαβόντος ἀντικείμενα τὰ πρὸ αὐτοῦ κείμενα προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν. Ἄλλως, δὲν βλέπομεν τὸν λόγον δι' ὃν ὁ Φώτιος ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ προφανῶς τὸ ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἀντίκειται τῷ ἀπ' ἀρχῆς, ἔγραψε τὸ γνωριζομένη πρὸς τὸ χείρ· ὁ πατριάρχης τοῦτο μᾶλλον λέγει· «καθ' ἕκαστον γράμμα καταμανθάνομεν ἄνθρωπον ἐν τῷ παρόντι βίῳ γνωριζόμενον (τοιοῦτον) οἷον ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ ἀπ' ἀρχῆς ἔπλασε»· καὶ τὸ γνωριζόμενον ἄρα εἶναι δυνατὸν καὶ ἠκάσαμεν καὶ τοῦτο· ἀλλὰ καὶ νῦν προτιμῶμεν τὸ γνωρίζομεν. Σχήματος ἀσυνδέτου τοιούτου (. . . καταμανθάνομεν . . . γνωρίζομεν) παραδείγματα κεῖνται καὶ ἄλλα παρὰ Φωτίῳ.

16.

Ἐπιστ. 14, σελ. 8, 19-21.

Πολλοὶ τῶν νέας πηγνυμένων φιλίας θεμελιοῦσι μὲν φιλοτίμως, τὸ

ν ἔλαττον ἀνθ' οὗ προτείνομεν τὸ «οὐδέν' ⟨ἢ⟩ ἐλάττον⟨α⟩ ⟨τῶν] λόγον ἔχεις», διττογραφίαν τοῦ ἔΛΑΤΤΟΝ ὑπολαμβάτες τὸ μετ' αὐτὸ γεγραμμένον ΑΥΤΩΝ· γ') κατὰ τὴν ὑπάρχουν στίξιν τὸ τὴν σὴν ἀπουσίαν εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο ἄνευ οίας τινός· μεταστικτέον· «τοῦτο γὰρ ἀπαραγράπτῳ μαρτυι, τὴν σὴν ἀπουσίαν (τί γάρ μοι τὰ ἄλλα καταλέγειν;) σούτῳ χρόνῳ παραμετρῶν, βεβαιῶσαι διεσπούδασας» τ.λ.· δ') ἡ μετὰ τὸ πάλιν ὑποστιγμὴ θετέα πρὸ αὐτοῦ, ὥστε τὸ ἰλιν νὰ συνάπτηται πρὸς τὸ διαμελετᾶν ἐθέλοντι· «μήτε σοί, ἰλιν διαμελετᾶν ἐθέλοντι ἅπερ ἂν ἴσως ὑποβάλῃ ἡ διάστασις, ερος εἴησαν καὶ ἄχθος ἄλλως περιττὸν» κ.τ.λ.. Τὸ χωρίον οὕτω τεστιγμένον συμφωνεῖ πρὸς τὸν νοῦν τοῦ πρὸ τῆς ἐπιστολῆς προταγμένου «Πρὸς τὸν πολλάκις ὁμολογήσαντα γνησίαν ἀγάπην καὶ θοις ταύτην ἐπινοίαις κιβδηλεύσαντα».

18.

Ἐπιστ. 15, σελ. 10, 1-11.

Εἰ ταῦτα οὐκ ἴσχυσαν ἐγκολάψαι τῷ πίνακι τῆς ⟨σῆς⟩ ψυχῆς τὴν μετέραν καθαρὰν ἀγάπην ἢ καὶ κοιλάνασαι ταύτην οὕτω ῥᾳδίως παλειφομένην ἔχουσι, λῆρος ἂν εἴη μακρὸς ἐπὶ χόρτῳ (χάρτῃ leisenberg) καὶ καλάμῳ καὶ μέλανι τὴν ἀληθινὴν ἡμῶν ἀγάπην λπίζειν τῇ σῇ ποτε διαχαραχθῆναι ψυχῇ (ἄμεινον δ' ἂν ἴη καὶ φθάσαι καιρούς, οὓς οἱ σοὶ λογισμοὶ ταῖς μελέταις ποιοῦντες κείνοις τῶν συνθηκῶν τὴν ἐπιζήτησιν ταμιεύονται) καὶ προλαβεῖν γνώμην ἐνασχημονεῖν γνωρίμῳ μέλλουσαν, τὴν αἰτίαν προαφελομένῳ· οὕτω γὰρ ἡμεῖς καὶ τοῖς οὐ φιλοῦσι ΠΡΟΦΕρόμεθα μηδὲ μῦθον ἐφ' ἡμᾶς γελάσαι τῇ κατοχῇ τούτων (sc. τῶν συνθηκῶν) ⟨τὸν⟩ παροιμιαζόμενον «Ὕλλαν κραυγάζειν» κ.τ.λ.

Παρετηρήσαμεν· α') ὅτι τὰ μεταξὺ τῶν σημείων τῆς παρενθέσεως κείμενα ἄμεινον — ταμιεύονται κακῶς κεῖνται οὕτω διότι, ὡς τὰ συνεχόμενα διδάσκουσιν, ἡ ἀπαρέμφατος προλαβεῖν συναπτέα τῷ λῆρος ἂν εἴη μακρὸς οὐδαμῶς, ἀλλὰ τῷ ἄμεινον δ' ἂν εἴη ᾧ συνάπτεται καὶ ἡ ἑτέρα ἀπαρέμφατος (μηδὲ) γελάσαι·

[illegible] καὶ μέλλει τὸ [illegible] διαχαραχθῆναι [illegible] [illegible] τοῖς σοὶ λογίοις [illegible] τὴν ἐπιζήτησιν [illegible] ἡμᾶς γελάσαι [illegible]

[illegible] μελλούσης [illegible] ὑπὸ τοῦ [illegible] μέλλουσιν [illegible] καὶ προλαβ[illegible] τὴν αἰτίαν [illegible] προφερόμεν[illegible] ἐπελθὸν [illegible]

[illegible] τῇ σῇ ποτε δια[illegible] τῇ σῇ ποτε [illegible]

[illegible]

[illegible] 11-15.

[illegible] τῆς [illegible] ἀγάπης σοι [illegible] τὰς σὰς [illegible] τῷ βίῳ [illegible]

[illegible] τὸ χωρίον [illegible] ἐκ τῆς [illegible] τοῦ [illegible] χεῖλον εἰσάγουσι τὸ [illegible]) τὸν (sc. μῦθον [illegible]). Τὴ[illegible] Ὕλαν κραυγάζεις (Ἀπ[illegible] Paroemiogr. Gr. I σελ. 688, 15) καὶ Ὕλα[illegible]

ργάζειν (Ζηνοβίου VI 21, Par. Gr. II σελ. 167, 1 καὶ Διο-νοῦ VIII 33, Par. Gr. I σελ. 311, 3).

20.

Ἐπιστ. 16, σελ. 11, 6-13.

Ὁ μὲν Διόνυσος οὐκ ἐβάκχευε, Βάκχας δὲ ἐπεσύρΑτο· πλὴν ἐπεὶ τῆς ἐπιστολῆς ἡ κατὰ μέρος ἱστορία μακρότερον, ὁ Διόνυσος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἐμαίνετο· ἔχει γὰρ τὸν πρῶτον ἀμπέλου βότρυν ὁ μέτρον τὴν χρείαν τοῦ οἴνου ποιούμενος· ὁ δὲ χρείας καταβλακευόμενος καὶ τὸν δεύτερον ἐκθλίβων βότρυν τοῦ μετρίου διέπεσε καὶ ἀσφαΛΕΙΣ τὴν φύσιν τοῖς τῆς Ἀφροδίτης οις ὑπάγεται καὶ τελετὴ λαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, Ἃ τῆς ἀσελ-ς ὁρᾶται μυστήρια.

Διωρθώσαμεν ἐπεσύρΕτο καὶ μακροτέρα.

Νῦν παρατηροῦμεν ὅτι α΄) τὸ ἀσφαλεῖς τοῦ κώδικος διορθωτέον ς μᾶλλον ἀσφαΛΩΣ ἢ ἀσφαλὴς (ὃ ἔθηκεν ὁ ἐκδότης)· β΄) ἀντὶ ἀδιανοήτου ἃ ἔκειτο τάχα τὸ καί· «καὶ τελετὴ λαμβάνει τὸν ρωπον καὶ τῆς ἀσελγείας ὁρᾶται μυστήρια.».

21.

Ἐπιστ. 16, σελ. 12, 3-12.

Οὐ μῦθος ταῦτα τῷ κηλοῦντι τὴν ἀκοήν, κλέπτων καὶ παρα-γνὺς τῷ πλάσματι τὴν παραίνεσιν καὶ διὰ τοῦ θέλγοντος ἐκκαλού-νός τε καὶ διαμαλάσσων τὸ ἀπειθὲς τοῦ φιλοίνου καὶ δυσκάθε-ον (οὐ γὰρ δεσποτικὴν οὗτος ἔφερε ψῆφον τῷ κράτει τῆς ἐξου-ς τὸ ΦΕΡΟΝ ἐπιΦΕΡΟΥΣΑΝ), ἀνθρωπίνης δ' ἐπινοίας φι-νθρώπου μόνον ἐτύγχανε νουθετήματα. Ἀλλὰ τίς ἐκφέρει τὰ νῦν σημένα ψηφίσματα; Παῦλος ἐκεῖνος ὁ μετάρσιος ἄνθρωπος—, Παῦ-ς τὸ τῆς ⟨ἀγέλης⟩ τοῦ Χριστοῦ στόμα, ὁ στῦλος τῆς Ἐκ-κλησίας κ.τ.λ.

Ὁ Heisenberg παρετήρησεν· «ist — statt des unmöglichen

φερόν, das Papadopulos-Kerameus im Index als ein bisher unbekanntes Wort bezeichnet — was es heissen soll, verrät er nicht — zu schreiben [illegible] das Fortreissende» [illegible] «statt des Monstrum [illegible], welches auch im Index p. [illegible] eingebracht ist, schr. [illegible]». [illegible] φερόν, [illegible] Kurtz, [illegible]

[illegible]

[illegible] ἀνθρωπίνως [illegible]

Ἀντὶ [illegible] Heisenberg [illegible] σελ. 35. 17 [illegible] Θεοῦ» [illegible] σελ. 37. [illegible] Χριστοῦ».

22.

Ἐπιστ. 16. σελ. 12. 21-24.

[illegible]

[illegible]

23.

Ἐπιστ. 18. σελ. 14.9.

[illegible]

[illegible] Heisenberg [illegible] 17.

24.

Ἐπιστ. 19, σελ. 14, 22-30.

Θεοφάνει ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας.

Ὑπὲρ μὲν ὧν τὸ θεῖον τὰ μὲν ἐν ἀρχαῖς εἰς σωτηρίαν ὁρῶντα τῇ καθ' ἡμᾶς ἀπάσῃ πολιτείᾳ ἐπεδείξατο, τὰ δὲ τοῖς τε φθάσασι καὶ τοῖς φυομένοις οὐ ⟨τὰς⟩ φαυλοτέρας ἐλπίδας ἀλλὰ τὰς ἀμείνους ἡμῖν ἀνέχειν παρέσχετο, οἷά περ ὑπ' ὄψιν ἄγον τὴν ἐπὶ τοῖς μέλλουσι θυμηδίαν καὶ ἀπόλαυσιν, αὐτῷ τὸν ὀφειλόμενον αἶνον καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀνεπέμψαμέν τε καὶ εἰς ἀεὶ φέρειν ὑπὸ χρέους ἀνωμολογησάμεθα, καὶ σοὶ περὶ τὴν χάριν τῶν εὐαγγελίων μὴ ἠγνωμονήσαμεν· κ.τ.λ..

Ὅτι τὸ ὑμᾶς καὶ τὸ ὑμῖν τοῦ κώδικος, ἃ ὁ ἐκδότης μετέγραψεν ἡμᾶς καὶ ἡμῖν, ἔχουσιν ὀρθῶς ἅτε ἀναφερόμενα εἰς τὸν Καισαρείας ἀρχιεπίσκοπον παρετήρησεν ὁ Kurtz.

Μετεβάλομεν μὲν ἡμεῖς τὸ ὑπὸ χρέους εἰς τὸ ὑποχρέους, νομίζομεν δ' ὅμως νῦν ὅτι δύναται νὰ μείνῃ ἡ ὑπάρχουσα γραφή.

Ἀνακαλούμενοι δὲ τὴν εἰρημένην μεταβολὴν ἀντάλλαγμα τοῦ ἀστοχήματος παρέχομεν νῦν ἀναμφισβήτητον διόρθωσιν δι' ἧς τὸ παρατεθὲν χωρίον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Φωτίου ἀπαλλάσσεται ἐν τῷ τέλει δεινοῦ τινος σφάλματος. Ὁ Φώτιος τῷ Θεοφάνει καλὰ περὶ τῆς καθ' αὐτὸν ἁπάσης πολιτείας ἀγγείλαντι ἀνακοινοῦται ὅτι ἀνέπεμψε μὲν καὶ ἀεὶ θὰ ἀναπέμπῃ τὴν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ, θέλει δὲ καὶ τῷ Θεοφάνει νὰ μὴ ἀγνωμονῇ περὶ τὴν τῶν εὐαγγελίων χάριν. Ταύτης δὲ οὔσης προφανῶς τῆς ἐννοίας τοῦ μέρους «αὐτῷ—τὴν εὐχαριστίαν ἀνεπέμψαμεν—καὶ σοὶ περὶ τὴν χάριν τῶν εὐαγγελίων μὴ ἠγνωμονήσαμεν» πῶς ὁ Φώτιος δύναται νὰ λέγῃ τὸν ἀόριστον χρόνον μὴ ἠγνωμονήσαμεν; Ὁ Φώτιος οὐκ ἤδη οὐκ ἠγνωμόνησεν ἀλλὰ νῦν οὐκ ἀγνωμονεῖ, νῦν λέγει ὅτι οὐκ ἀγνωμονεῖ. Ἀλλὰ τί τὰ πολλά; Αὐτὸ τὸ μὴ παρακείμενον τῷ ἠγνωμονήσαμεν (ἀντὶ τοῦ οὐκ ἠγνωμονήσαμεν) μαρτυρεῖ τὸ σφάλμα· δὲν διστάζομεν ἡμεῖς νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ ἂν τὸ ἠγνωμονήσαμεν εἶχεν ὁ κῶδιξ θὰ

μετεγράφομεν αὐτὸ ἀγνωμονήσΩμεν, ὁ δὲ κῶδιξ ἔχει τὸ ἈγνωμονήσΑμεν·

αὐτῷ τὸν ὀφειλόμενον αἶνον καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀνεπέμψαμέν τι καὶ εἰς ἀεὶ φέρειν ὑπὸ χρέους ἀνωμολογησάμεθα καὶ σοὶ περὶ τὴν χάριν τῶν εὐαγγελίων μὴ ἀγνωμονήσωμεν.

25.

Ἐπιστ. 19, σελ. 14,30—15,11.

Ὅτι δὲ θλίψεις ἔτι μετρεῖς ἀδοκήτους καὶ συμφοραῖς ἀπηλγημέναις, ὡς ἂν ὁ λόγος φαίη, ἄλγος ἀγείρεις καὶ τῶν μηκέτι ὄντων ἀκμάζουσαν τὴν μνήμην ἔχεις καὶ δυσφορεῖς ἐφ' ᾧ τὸ θεῖον τοῦτο μὲν ὑφορώμενόν σου τῶν νῦν ἐχόντων οὐχ ὅμοια, τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἐχθρῶν, οἷα τὰ ἀνθρώπινα, τοιαῦτα ζητούντων ἰδεῖν (ἐξ ὧν τοῦ φθόνου ῥαΐζουσι) καὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον εἴπερ τινὰ ἄλλον ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὰς αὐτῶν ἐλπίδας νομισάντων, μηδέτερα μὲν τούτων προελθεῖν παρεχώρησεν ἔτι δὲ μᾶλλον τὰ σὰ διακοσμῆσαι εὐδόκησε—, οὐκέτι ταῦτα ἐπαινεῖν οἶδα οὐδ' ἐπαινέσομαι.

Ἀντὶ τοῦ ἀγείρεις γραπτέον τὸ τοῦ κώδικος ἐγείρεις, ὅπως παρετήρησεν ὁ Heisenberg «ἄλγος ἐγείρεις ist eine durchaus angemessene Verbindung, also nicht zu ändern in ἀγείρεις» καὶ ὅπως παρετηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς «man sagt θρῆνον, γόον ἐγείρειν =θρηνεῖν, γοᾶν, nicht aber θρῆνον ἀγείρειν». Τὸ συμφοραῖς ἀπηλγημέναις ἄλγος ἀγείρω δὲν σημαίνει τὸ ἄλγος ἐπ' ἄλγει τίθεμαι, ὡς ἴσως ἐδέξατο ὁ ἐκδότης, διότι ἀπηλγημέναι συμφοραὶ εἶναι αἱ «ἠλγημέναι ἤδη καὶ μηκέτι ἀλγούμεναι» (τῶν μηκέτι ὄντων ἀκμάζουσαν τὴν μνήμην ἔχεις) καὶ τὸ συμφοραῖς ἀπηλγημέναις ἄλγος ἐγείρω δηλοῖ τὸ «ἀλγῶ ἐπὶ συμφοραῖς ἐφ' αἷς ἠλγημέναις ἤδη οὐ δεῖ πάλιν με ἀλγεῖν». Τὸν ἐκδότην ἠπάτησε τάχα ἡ πρὸς ἀπρόθετον δοτικὴν πτῶσιν σύνταξις τοῦ ἄλγος ἐγείρεις (τοῦ ἀλγεῖς)· ἀλλὰ πρόχειρον παράδειγμα τῆς τοιαύτης τοῦ ἀλγῶ συντάξεως εἶναι τὸ τοῦ Σοφοκλέους ἐν Ἠλέκτρας στίχῳ 1201 «μόνος γὰρ ἥκω τοῖσι σοῖς ἀλγῶν κακοῖς».

Παρετηρήσαμεν ἡμεῖς ὅτι γραπτέον τὸ ὑφορωμένων σου, διότι

τὸ τὸ θεῖον—ὑφορώμενόν σου τῶν νῦν ἐχόντων οὐχ ὅμοια εἶναι παντελῶς ἀδιανόητον· τὸ ἀκολουθοῦν τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἐχθρῶν—τοιαῦτα ζητούντων ἰδεῖν—καὶ—νομισάντων μαρτυρεῖ ὅτι προεμνημονεύθησαν ἄλλοι τινὲς ὡς ἄλλο τι πράττοντες· καὶ ἄλλως δέ, καὶ καθ' ἑαυτὸ τὸ τὸ θεῖον ὑφορώμενον οὐδὲν δηλοῖ διότι οὐχὶ ὁ Θεὸς ὑφορᾶται ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ὑφορῶνται καὶ ὑποβλέπουσι. Τὴν γενικὴν ὑφορωμένων (τοῦτο μὲν ὑφορωμένων) προσβοῶσιν ἡμῖν αἱ ἑπόμεναι μετοχαὶ (τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἐχθρῶν) — ζητούντων — καὶ — νομισάντων κατὰ τὸ ἑξῆς· «τὸ θεῖον, τοῦτο μὲν τῶν νῦν ἐχόντων (πρός σε) οὐχ ὅμοια (ἴσον τῷ τῶν νῦν οὐχ ὁμοίως πρός σε, ὥσπερ πρότερον, διακειμένων, τῶν οὐκέτι σοι φίλων ὄντων) ὑφορωμένων σου (ὑποπτευόντων σε) τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἐχθρῶν τοιαῦτα ζητούντων ἰδεῖν ἐξ ὧν ἀνακουφίζονται ἀπὸ τοῦ κατέχοντος αὐτοὺς φθόνου,—μηδέτερα τούτων γενέσθαι παρεχώρησε». Δῆλον νῦν καὶ ὅτι τὰ ἐξ ὧν τοῦ φθόνου ῥαΐζουσι ἀπαλλακτέα τῶν σημείων τῆς παρενθέσεως, ὡς καὶ ὁ Kurtz συνεβούλευσε. Τῆς πρὸς τὴν γενικὴν πτῶσιν συντάξεως τοῦ ὑφορᾶσθαι εὑρόντες ἄλλοτε παρὰ μεταγενεστέρῳ συγγραφεῖ παράδειγμα δὲν ἔχομεν αὐτὸ ἐν τῇ μνήμῃ. Ἴσως δέ, λέγομεν νῦν, ὁ Φώτιος ἀντὶ τοῦ σου ἔγραψε τὸ σε. Τὸ ὅλον χωρίον ἔχει ἄρα καθ' ἡμᾶς ὧδε·

Ὅτι δὲ—δυσφορεῖς ἐφ' ᾧ τὸ θεῖον, τοῦτο μὲν ὑφορωμένων σου (σε) τῶν νῦν ἐχόντων οὐχ ὅμοια τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἐχθρῶν, οἷα τὰ ἀνθρώπινα, τοιαῦτα ζητούντων ἰδεῖν ἐξ ὧν τοῦ φθόνου ῥαΐζουσι καὶ—νομισάντων, μηδέτερα μὲν κ.τ.λ.

Ἐκ τῶν διειλημμένων ἡμῖν φαίνεται διὰ τί δυσκόλως δύναταί τις νὰ ἐγκρίνῃ τὸ ὑπὸ τοῦ Kurtz προταθὲν ὑφορωμένου σου.

26.

Ἐπιστ. 19, σελ. 15, 11-26.

Πρῶτον μὲν δι' ἅπερ εἶπον, ἃ καὶ σύ, πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρεφόμενος καὶ λιπὼν ἔξω πάντα τὰ ἀλλότρια—, εὖ οἶδ' ὅτι ψέγοντας μᾶλλον ἡμᾶς ἢ ἐπαινοῦντας καὶ αὐτὸς ἀποδέξῃ· δεύτερον ⟨δ'⟩ οὐκ ἌΝ τις τὰ παραλεληλυθότα λογοθετεῖ καὶ περὶ αὐτὰ τοὺς

[illegible] —τὴν
[illegible] καὶ ἐγγε-
[illegible] δῶρον
[illegible] λεγ-
[illegible] εἰρήσει
[illegible]

[illegible] αἱ
[illegible] διατρέφου-
[illegible] ΑΥ
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] κατασκ-
[illegible] τῆς ἐκεῖ
[illegible] ἐν τῷ
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] ἀλλ' ἀπαιτ-
[illegible]
[illegible] ἡ χαρακτ-

ι τοῦ Φωτίου παίζοντος πρὸς τὸ κύριον ὄνομα τὸν — Ξυράφιον
ι πρὸς τὸ ἀποξυράμενον ῥῆμα.

Ἀντὶ τοῦ συντακτικῶς μετεώρου καὶ ἐλλιπέστερον οὐδ' ὅπερ ὁ eisenberg προέτεινε τὸ οὐδέπω. ἡμεῖς δὲ τὸ οὐδ' οὕτω κατω-ρω λέγεται τὸ οὐδ' οὕτως ἕτερον διορίζομεν καὶ τὸ οὐδ' ·τως αὐτὸν ἀδείας ἐπιλαβέσθαι — παραχωρεῖν σε βουλό-εθα·)· τὸ οὐδ' οὔ ὁ ἀντιγραφεὺς διέγραψεν εἰς τὸ οὐδ' ὅπερ δια ἀκολουθοῦν καίπερ. εὕρομεν δ' ἡμεῖς ἐν πολλοῖς τὸ οὕτω δεδη-ωμένον καὶ ἄλλως καὶ ὧδε· οὔ, οὔ·
οὐδὲν τούτων ἀποξυράμενον ἀλλ' ἀπεναντίας — φέροντα. οὐδ' ὕτω, καίπερ ἄξιον (sc. ἀπελαθῆναι ὄντα. τῶν — πρωτοτύπων πελαθῆναι ἡ ἡμετέρα βούλησις ἐπιτρέπει κ.τ.λ.

28.

Ἐπιστ. 19, σελ. 17. 16.

Ἐνεφέρετο γάρ σου τοιοῦτόν τι βούλεσθαι αὐτὸν κἀν τῷ γράμ-ατι.

Ὁ Heisenberg ἁπλῶς δὲν ἐνέκρινε τὴν μεταγραφὴν τοῦ ἐν τῷ ώδικι κειμένου καί, ἡμεῖς δὲ παρετηρήσαμεν· «schr. ἀνεφέρετο nd mit der Handschrift καὶ (*es wurde auch durch deinen Brief berichtet*)».

29.

Ἐπιστ. 19. σελ. 17, 25-29.

Πλὴν ἐκεῖνον, εἰ ἄρα γε αὐτὸν τοιοῦτον μέχρι τέλους παρα-τήσει τὸν τῆς ἀπειθείας καὶ ἀποστασίας ἄνθρωπον, τὴν ξίαν δίκην λαβόντα, οὐδ' οὕτως αὐτὸν ἀδείας ἐπιλαβέσθαι ὥστε λάπτειν ἑτέρους παραχωρεῖν σε βουλόμεθα κ.τ.λ.

Ὁ ἐκδότης ἤκασε τὸ μέχρι τέλους ⟨ὁ χρόνος⟩ παραστήσει· νευ ἀναπληρώματός τινος ἐγράψαμεν ἡμεῖς τὸ αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ιὐτόν·

εἰ ἄρα γε αὐτὸν τοιοῦτον μέχρι τέλους παραστήσει, τὸν τῆς— ἀποστασίας ἄνθρωπον, κ.τ.λ.

Ὁμοίως ὁ Kurtz ᾔκασε τὸ εἰ ἄρα γ' ἑαυτόν.

30.

Ἐπιστ. 19, σελ. 18, 4-8.

Περὶ δὲ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῆς σῆς θεοφιλοῦς ὁσιότητος ὅσα μὲν ἡμῖν πραχθῆναι Θεὸς συνεργήσει, σπουδῆς λογίζου ταῦτα καὶ τοῦ πρὸς σὲ φίλτρου ζώπυρα· ὅσα δὲ μὴ γένηΤΑΙ 〈ΤΩΙ〉 τὴν σὴν ἰσχὺν ἡττᾶσθαι καὶ τῇ ἀτονίᾳ τὸν ἀγῶνα καταβραβεύεσθαι τοῦ βουλήματος, οὐκ ὀλιγωρίας οὐδὲ τῆς σῆς αἰτίας παροράματα.

Τὸ χωρίον ἀνακτᾶται τὸν νοῦν δι' ἧς νῦν ποιούμεθα ἀναπληρώσεως τοῦ ἐκρυέντος ἄρθρου τῷ.

31.

Ἐπιστ. 20, σελ 18, 13-22.

Μητροφάνει μητροπολίτῃ Σμύρνης.

Εἰ τοσαύτην ᾔδειν φιλοσοφίας ὑμῖν ἐναποτεκεῖν σχολὴν τὸ πρὸς τὸν ἕτερον τῆς ἱερᾶς ὑμῶν ἀποστεῖλαι ξυνωρίδος, τοῦτο ἄν, εὖ ἴσθι φίλων ἄριστε, σκοπὸν ἐβαλλόμην καὶ διὰ τοῦτο ἂν εἴΗ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐληλυθὼς πρᾶξιν, οὕτω καλὰ τὰ Ἡμέτερα καὶ οὕτω τῆς ἡδονῆς στάΖΟΙ καὶ τὴν τέρψιν ἔΧΟΙ ταῖς ἁμίλλαις συγχορεύουσαν· νῦν δέ, τἀληθοῦς γὰρ ἐραστὴς ἐγὼ καὶ φίλοις ἀληθείας γράφω, οὐ πρότερόν μοι τοῦτο ἐπὶ σκοπὸν ἤχθη· οὕτω γὰρ «ἥρωα ἐΠ' ἀσπίδι ξενίσειν» ὑμᾶς, ὡς ὁ παλαιὸς λόγος, εὐτύχησα ἄν. Ἀλλὰ γὰρ μαθὼν ὕστερον, ἴσως ἂν πρὸς ἑτέρους χρησαίμην.

Ὅ τε Heisenberg καὶ ἡμεῖς ἐνοήσαμεν ὅτι ἀνακλητέον τὰς γραφὰς τοῦ κώδικος στάΖΕΙ καὶ ἔΧΕΙ, γραπτέον τὸ εἴΗΝ (πλὴν τούτου ἡμεῖς προετείναμεν τὸ ἦν·) καὶ θετέον μετὰ τὸ πρᾶξιν ἄνω στιγμὴν ἀντὶ τῆς ὑποστιγμῆς, μόνοι δ' ἡμεῖς ὅτι διορθωτέον Ὑμέτερα·

τοῦτο ἄν,—, σκοπὸν ἐβαλλόμην καὶ διὰ τοῦτο ἂν εἴην πρὸ τὴν τοιαύτην ἐληλυθὼς πρᾶξιν· οὕτω καλὰ τὰ ὑμέτερα καὶ οὕτω τῆς ἡδονῆς στάζει καὶ τὴν τέρψιν ἔχει ταῖς ἁμίλλαις συγχορεύουσαν κ.τ.λ.

Παρατηροῦμεν νῦν ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀνοήτου ἐπ' ἀσπίδι γραπτέον τὸ ἐΝ ἀσπίδι· ὁ τύπος τῆς παροιμίας, ἣν ὁ ἐκδότης ἀμάρτυρον κατεχώρισεν ἐν σελ. 58 ἥρωα ἐπ' ἀσπίδι ξενίσειν (ἐν τοῖς ὑποσημειώμασι τῆς σελίδος 18 οὐδὲν παρετηρήθη·), εἶναι ἀλλ' ὥσπερ ἥρως ἐν ἀσπίδι ξενίσαι σε βούλομαι κατὰ Ζηνόβιον I 64 (Paroem. Gr. I 24, 7) ἑρμηνεύοντα «ἐπὶ τούτων εἴρηται οἱ τοῖς αὐτῶν ἔργοις ἢ τέχναις χρώμενοι τοὺς φίλους εὐεργετοῦσι· παρόσον οἱ ἥρωες τὸ παλαιὸν ἔνοπλοι ὄντες ἐξενίζοντο» καὶ ὥσπερ ἥρως ἐν ἀσπίδι ξενίσαι βούλομαι κατὰ Διογενιανὸν VIII 73 (Par. Gr. I 320, 1· ὅρα καὶ II Ind. σελ. 834). Ὁ Φώτιος ἔγραψε τὸ ἥρως, εἰ μὴ τὸ ἥρωας (πρὸς τὸ ὑμᾶς).

Παρατηροῦμεν καὶ ὅτι τὸ ὕστερον, ὃ κεχωρισμένον εἶναι ἀπὸ τῶν ἑπομένων διὰ τῆς ὑποστιγμῆς, ἴσως μᾶλλον συναπτέον πρὸς τὸ ἴσως ἂν πρὸς ἑτέρους χρησαίμην.

32.

Ἐπιστ. 20, σελ. 18, 26-28.

Εἰ δὲ ὃ τῇ σῇ ὁσιότητι βλαβερὸν τοῦτο καὶ λυπεῖ, οὐκ οἶδ' ὅπως ⟨ὃ⟩ ἑτέρῳ ἀβλαβὲς τοῦτο ἐκεῖνον οὐκ εὐφραίνει κ.τ.λ.

Ἴσως πρὸ τοῦ ΕΤΕΡῼ ἐξέπεσε τὸ ΟΠΕΡ (ἀντὶ τοῦ ὅ).

33.

Ἐπιστ. 20, σελ. 19, 4-10.

Τοῦ δὲ προτιμώμενον μὲν χαίρειν μὴ προτιμώμενον δὲ ἀνιᾶσθαι ἡ προειρημένη ἄγνοια τοῦ συνδιατρίβειν ὑμᾶς μετ' ἀλλήλων διωθεῖται καὶ παραγράφεται τῆς αἰτίας. Εἰ δὲ ὁ δεξάμενος οἷς ἐδοξάΖΕΤΟ ᾗΣΘΕΤΟ, τῆς ἰδίας ἐπιεικείας ἔδωκε σημεῖον, ἀλλ' οὐχὶ τῆς ἡμε-

[illegible]

[illegible] εἰς ἡδο-
[illegible]

[illegible] ΤΟ[illegible]
[illegible] κ.τ.λ.

[illegible] τὸ ἢ νὰ [illegible]

24 [illegible]

[illegible]

[illegible] φιλοσοφεῖται [illegible] ἱερα[illegible] καὶ τὸν [illegible] τῶν [illegible]

[illegible] τῆς εἰρήνης [illegible] ἐν ταῖς [illegible] τοῦ ἱεροῦ [illegible] αὐτὸς [illegible] κ.τ.λ.

25 [illegible]

[illegible]

[illegible] τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ [illegible] τοῦ θρόνου καὶ [illegible] ἀλλ' ἄνωθεν μὲν καὶ [illegible] τῶν πραγμάτων φέρων τι [illegible] κομματικῆς χωρὶς [illegible] τοσαύτην χρόνου παράτασιν [illegible] ὡς ἔτυχε χρὴ παραδέχεσθαι [illegible] κ.τ.λ.

[illegible] τῶν δὲ τῶν πραγμάτων.

Ιαρατηροῦμεν νῦν ὅτι πιθανῶς γραπτέον τὸ οὐκ ἀφ' ὑψηλοῦ ι θρόνου καὶ δικαστιΚΗΣ ⟨ΤΗΣ⟩ ἐξουσίας.

36.

Ἐπιστ. 21, σελ. 20,29 - 21,8.

Νῦν δὲ καὶ προσελθὼν καὶ θειάζειν πολλοῖς καὶ πολλάκις διομολο-ν καὶ ἀμείνω λέγων τὰ παρόντα τῶν φθασάντων, εἶτα πρὸς τὴν ›τέραν καὶ μαχομένην τούτοις δόξαν τοὺς ἐπαίνους ἀναφέρων καὶ ἐκείνων πικρῶς τὰ θειαζόμενα πλύνων σφοδρότερον ἢ πρότερον τὴν τὰ τῶν νυνί σοι πρεσβευομένων ἀσέλγειαν πραγματευομένην καὶ ιίγματι τὰ σὰ ποιεῖς ὅμοια. Ἃ μὲν οὖν ἐδόξαζον πρότερον ὥσπερ τε καὶ νῦν ἐμοὶ τίμια, ἐκείνων δὲ ἀμείνονα εὑρὼν ἔλιπον· ἀλλὰ τὸ ːίνων τίμιον ὕβρις μοι τῆς νῦν δόξης καὶ στέργειν μὲν ἃ κατέχω ύλομαι, ἃ δ' ἔλιπον ἀποτρέποντά με τῆς τούτων στοργῆς ἐγκωμίων ίνω ἄξια.

Εἰ καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι τὸ χωρίον δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ ἤτοι κατὰ ;ν κειμένην γραφὴν ἢ κατὰ τὴν μεταγραφὴν σφοδροτέραν, ἀλλ' ιως πιθανὴν νομίζομεν καὶ νῦν τὴν εἰκασίαν ἡμῶν πραγματεύῃ ῥῆμα εἰς τὸ πραγματευομένην μετέβαλεν ὁ ἀντιγραφεὺς μετὰ ι ἀσέλγειαν.

Νῦν παρατηροῦμεν ὅτι τὰ Ἃ μὲν οὖν — κρίνω ἄξια θετέα ἐν-ις εἰσαγωγικῶν σημείων ὡς συγκροτοῦντα τὸ αἴνιγμα εἰς ὃ ὑπὸ τοῦ ωτίου ἐπιφέρονται τὰ ἑπόμενα, ἀμέσως τοῖς παρατεθεῖσι συνεχόμενα.

37 καὶ 38.

Ἐπιστ. 21, σελ 21,9 - 15.

Ἆρ' οὖν τῶν Σφιγγὸς αἰνιγμάτων ταῦτα σαφέστερα; καὶ ποῦ ἂν ὑρήσωμεν τὸν Οἰδίποδα; ἀλλ' ἡμεῖς μὲν εὑρεῖν οὐ ζητήσομεν· ὔτε γὰρ εἰς ἀνάγκην χρείας, πλὴν ὅσα γε τῷ φιλανθρώπῳ ιυγκλειόμεθα, οὔτε κομψὸν ἴσμεν τὰς πλοκὰς εἰδέναι λόγῳ ιύειν· ὧν ἡ λύσις οὐ λόγῳ ἔργῳ δὲ μάλιστα περιγίνεται· ὁ δὲ

δήσας, εἰ μὴ πρὸς ἐπιστροφὴν ἴδοι θᾶττον, ἴσως εὑρήσει καὶ τὸν Οἰδίποδα κ.τ.λ.

Ὁ ἐκδότης ᾔκασε τὸ εὑρήσοιμεν, ἡμεῖς δὲ παρετηρήσαμεν ὅτι τὸ εὑρήσωμεν εἶναι ἀόριστος χρόνος τῆς ὑποτακτικῆς ὅπως καὶ τὸ εὑρήσῃ ἐν σελ. 35,2 πῶς ἄν τις — εὑρήσῃ συγγνώμην κατὰ τὴν ὑφ' ἡμῶν γενομένην διόρθωσιν τοῦ ἐν τῷ κώδικι κειμένου εὑρήσει· ὅρα δὲ καὶ ἀρ. 26. Ὁ Kurtz διστάζων προέτεινε τὸ ἀνευρήσωμεν.

Παρετηρήσαμεν καὶ ὅτι μεταστικτέον· «οὔτε γὰρ εἰς ἀνάγκην χρείας, πλὴν ὅσα γε τῷ φιλανθρώπῳ, συγκλειόμεθα» κ.τ.λ.

Παρατηροῦμεν νῦν ὅτι τὸ πλοκὰς (τὰς πλοκὰς εἰδέναι λόγῳ λύειν) κακῶς εἶναι κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ ὧν (ὧν ἡ λύσις) καὶ ὅτι ἡ μετὰ τὸ θᾶττον ὑποστιγμὴ θετέα μετὰ τὸ ἴδοι.

39.

Ἐπιστ. 21, σελ. 21, 16-24.

Μέρους ὑπερμαχεῖ τις; εἰ μὲν τὸ ἀντιφιλονεικοῦν ἐξενίκησεν, εἶτα κατὰ τοῦ ποτὲ πολεμήσαντος συντηρεῖ τὴν μάχην ἄσπονδον τῷδε, εἰ καὶ ἐπὶ γόνυ τὴν ὁρμὴν καὶ ῥώμην ἔκλινεν, ὅμως τὴν δεξιὰν πολεμίαν ἀνατείνεται. Ἐγὼ δὲ λιπὼν ταύτην τὴν φάλαγγα ὑπὸ τὴν κρατοῦσαν ἐμαυτὸν φέρων ἔταξα. Οὐκέτι τοῖς ἐκείνης ἐπαίνοις ἐμαυτὸν ἂν ἀποτολμήσαιμι σεμνῦναι (μείζονα γὰρ ὁρῶ μοι φερόμενον τὸν ψόγον), οἷς τὴν ἧτταν φυγὼν τῆς νικώσης ἐγενόμην καὶ γεγονὼς ἔτι τῆς ὑπεροφθείσης ἤρτημαι.

Παρετηρήσαμεν ὅτι ταῦτα διεστιγμένα εἶναι κατὰ τρόπον ἀφαιρέσαντα τὸ χωρίον τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν· ἡ πρότασις οἷς (ἴσον τῷ καθόσον, ὅτι) — ἐγενόμην καὶ — ἤρτημαι ἑρμηνεύει, δῆλον ὅτι, τὸ μείζονα γὰρ ὁρῶ μοι φερόμενον τὸν ψόγον, ὁ δὲ νοῦς εἶναι· «δὲν θὰ ἀποτολμήσω πλέον νὰ σεμνύνω ἐμαυτὸν ἐπαινῶν τὴν ἡττηθεῖσαν φάλαγγα ἣν καταλιπὼν ὑπὸ τὴν νικήσασαν ἐμαυτὸν φέρων ἔταξα· διότι (τοῦτο ποιῶν) βλέπω ὅτι δύναμαι ἔτι μᾶλλον νὰ ψεχθῶ ἐπὶ τούτῳ, ὅτι φυγὼν τὴν ἧτταν (τὴν ἡττηθεῖσαν φάλαγγα) προσεκολλήθην εἰς τὴν νικῶσαν φάλαγγα καὶ προσκολληθεὶς εἰς αὐτὴν ἐξαρ-

τῶμαι ἔτι ἐκ τῆς ὑπεροφθείσης (τῆς ἡττηθείσης καὶ ὑπ' ἐμοῦ καταλειφθείσης) φάλαγγος καὶ ἀσπάζομαι ἔτι καὶ ἐπαινῶ τὴν ὑπεροφθεῖσαν»· μετεστίξαμεν δέ·

Οὐκέτι — σεμνῦναι· μείζονα γὰρ ὁρῶ μοι φερόμενον τὸν ψόγον οἷς — ἤρτημαι.

Προσπαρατηροῦμεν α') μὲν ὅτι μεταστικτέον·

εἶτα κατὰ τοῦ ποτὲ πολεμήσαντος συντηρεῖ τὴν μάχην ἄσπονδον, τῷδε, εἰ καὶ ἐπὶ γόνυ τὴν ὁρμὴν καὶ ῥώμην ἔκλινεν, ὅμως τὴν δεξιὰν πολεμίαν ἀνατείνεται κ.τ.λ.

β') δὲ ὅτι τὸ «ἐπὶ γόνυ τὴν ὁρμὴν καὶ ῥώμην ἔκλινεν» εἴρηται κατὰ μεταφορὰν ἐκ τοῦ ἔργου τῶν ἀγωνιζομένων· Bekker Anecd. p. 40 «εἰς γόνυ πεσεῖν· ἐπὶ τῶν ὑπὸ βίας κλινομένων εἰς τὴν γῆν», Αἰσχύλου Περσῶν στ. 929 κ.ἑ. «Ἀσία δὲ χθὼν — αἰνῶς ἐπὶ γόνυ κέκλιται», Ἡροδότου ς' 27 «ἡ ναυμαχία ὑπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε».

40.

Ἐπιστ. 21, σελ. 22,12-24.

Πῶς τοῦ δεδιχασμένου μέρους ἐγκωμιαστὴν σαυτὸν εἰσάγων, ὃ νῦν ἐν διχοτομίᾳ μὲν παντελῶς οὐκ ἔστιν εἰς δὲ τὴν ὁλότητα σαφῶς τε καὶ εὐσεβῶς ἀπεκρίθη, οὐ κατὰ τῆς ἐμῆς μὲν ἀποθαρσύνῃ δόξης κατὰ δὲ τῆς ὁλότητος αὖ τῆς ἐμῆς ὁπλίζῃ ἐκκλησίας, κατὰ σαυτοῦ δὲ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὸν βρόχον διαπλέκεις; Ἐκεῖνά σοι καλά; ἔσο μετ' ἐκείνων. Ἐκεῖνα δὲ νῦν οὐδαμοῦ· μέρος γὰρ ἐχθρὸν οὐκ ἔστιν· τομῇ ἄρα σαυτὸν παραδίδως καὶ θᾶττον ἢ διὰ βρόχου· ὁ μὲν γὰρ βρόχος καὶ τοῦ πρὸς τὸ διαστῆσαι τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν δεῖται, σὺ δὲ σαυτὸν τοῦ μὴ ὄντος ὁμολογῶν ἐραστὴν καὶ προστάτην αὐτοσχέδιον τὸν ὄλεθρον ἤνεγκας τῆς ψυχῆς ὥσπερ οὐδὲ ταῖς ὡρισμέναις ἄνωθεν τιμωρίαις στοιχῶν, ἀλλ' ἑτέραν σαυτῷ ποινὴν καινοτέραν ἐπινοῶν· δεῖ γάρ, ὡς ἔοικε, καινῶν κολαστηρίων ἐπὶ καινοτάτοις ἁμαρτήμασι.

Προτείναμεν τὸ καί του ἀντὶ τοῦ καὶ τοῦ, εἰ μή τι ἐξερρύη μεταξὺ τοῦ τοῦ καὶ τοῦ πρός.

[illegible] ὥστε νὰ σαφηνισθῇ ἡ εἰρη-[illegible] ἔχει τὰ τῷ μὴ ἣν γραφὴν ἀσπα-[illegible] τῷ μὴ ὄντι) ἢ τὸ εἶναι (τῷ [illegible]

[illegible] ἐχθρὸν οὐκ ἔστιν· τῷ μὴ [illegible] ἢ διὰ βρόχου· ὁ μὲν γὰρ βρόχος [illegible] τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν δεῖται, σὺ δὲ [illegible] — τὸν ὄλεθρον ἤνεγκας [illegible]

[illegible] τὰ ἑπόμενα.

41

[illegible] 22 25-23,2.

[illegible] ἄνωθεν καὶ τῆς εὐσεβούντων λογι-[illegible] κατὰ τῶν νῦν μὲν προστρέχειν [illegible] ἀπὸ σπουδῆς δὲ πάσης καὶ [illegible] κατεγνωκότων ἃ πρὶν ἐρρόνουν ἐπι-[illegible] καὶ νομίζειν καὶ λέγειν (συγ-[illegible] κρατεῖ γὰρ ἐκ περιουσίας [illegible] ὅτι τὰ τῆς στά-[illegible] ἐπεὶ δὲ ἐκεῖθεν εἰς τὴν τῆς ἐκ-[illegible] κ.τ.λ.

[illegible] τοῦ χωρίου ὧδε·

[illegible] καὶ λέγειν (συγκεχωρή-[illegible] ἐκ περιουσίας ἔτι μᾶλ-[illegible] ὅτι τὰ τῆς στάσεως αὐ-[illegible] ἦσαν · ἐπεὶ δὲ κ.τ.λ.

[illegible] τοῦ ΑΜΕΙνονος τὸ ΗΣΑΝ;

42.

[illegible] 23,12-23.

[illegible] ἐν ἐπαίνῳ θείη (τὸν) [illegible] ἀποσραγεὶς γὰρ ἐκείνης μερὶς καθ'

ἑαυτὴν ἄλλη μετ' ἐκείνην, μᾶλλον δὲ καὶ κατ' ἐκείνης ΥΠέστη. Ποίαν οὖν ἐπαινέσειε; τὴν προτέραν; ἀλλ' ἐκείνη τοῦτον ἀπώσατο καὶ αὐτὸς ἐκείνης διεκόπη τῇ προσφάτῳ μερίδι τὴν πρεσβυτέραν ἐξομοσάμενος. Ἀλλά γε τὴν τῆς μερίδος μερίδα καὶ ἧς προσεχῶς μετέστη; ἀλλὰ καὶ ταύτην ὁμοίως ἐξωμόσατο, καὶ τό γε πάντων ἀναισχυντότατον καὶ συγγνώμην ἅπασαν ἐκβάλλον, ὅτι καὶ ταύτης ἀποσπασθεὶς οὐδ' οὕτω φιλεῖ γενέσθαι τῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ὁλοκληρίας, ἀλλ' εἰς ἄλλην πάλιν μερίδα φιλονεικεῖ τεμεῖν ἑαυτὸν ⟨καὶ⟩ σύνθετον ⟨ποιῆσαι⟩ καὶ ἡμίτομον κ.τ.λ.

Τὸ ὑπέστη διωρθώσαμεν ΑΠέστη, παρετηρήσαμεν δὲ ὅτι ὀρθὴ εἶναι ἡ τοῦ κώδικος γραφὴ ἐκβάλλων (ἐκβαλών?) ἧς μετοχῆς ὑποκείμενον εἶναι τὸ ὁ ἐξομοσάμενος.

Παρετήρησεν ὁ Heisenberg· «ist die Ergänzung [τὸν καὶ ἀπορραγέντα] falsch, wie der folgende Satz und die Frage ποίαν οὖν (sc. μοῖραν) ἐπαινέσειε; deutlich beweist. Ebenso sind die Ergänzungen [καὶ καὶ ποιῆσαι] wieder zu streichen und σύνθετον καὶ ἡμίτομον konsekutiv aufzufassen». Ἀμφότεραι αἱ παρατηρήσεις εἶναι ὀρθαί· ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦ κώδικος τὴν λέξιν ἡμίονον, ἣν ὁ ἐκδότης μετέγραψεν ἡμίτομον, νομίζομεν ἀνακλητέαν ὡς διδάσκει τὸ ἐν σελ. 24, 1 «ἀλλόκοτον μερίδος τέρας ἑαυτὸν συνεπλάσατο» καὶ τὸ ἐν σελ. 24, 7 «οὕτω μορφαῖς ἀλλοκότοις διαπεπλασμένων».

43.

Ἐπιστ. 21, σελ. 24, 5-11.

Ὁρᾷς ὁποῖα τῶν τοιούτων ἡ διάνοια ἐκτιτρώσκει ἀμβλωθρίδια; πῶς οὖν τελεσφορηθείη ταῦτα; τί δὲ κέρδος δι' αὐτῶν συνεισάχθη τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ,—μήτε μέλος χρηματίσαι τοῦ ἑνοειδοῦς τῆς ἐκκλησίας σώματος μήτε ἄλλην τινὰ χρείαν παρασχεῖν δυναμένων, ἀλλὰ καὶ μέγα καὶ περιβόητον τὸ αἶσχος αὐτῇ ἐκ τοῦ δοκεῖν αὐτῇ γεγενῆσθαι προσεπιτριβόντων;

Ὅτι γραπτέον τὸ συνεισαχθείη (οὐχὶ τὸ συνεισήχθη κατὰ τὰ Addenda) παρετήρησεν ὁ Heisenberg καὶ ὅτι τὸ «ἐκ τοῦ δοκεῖν

[illegible] ἡμεῖς καὶ ὁ Kurtz· σελ. 21, 23 τῆς νικώσης [illegible]. 23, [illegible] τῆς [illegible]ότατος ἐγενόμην καὶ 23, 21 γενέ[illegible] τῆς [illegible] ὁλοκληρίας.

44.

Ἐπιστ. 21. σελ. 24, 27–32.

[illegible] ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, τῆς ἐν τῇ στάσει κατασκα[illegible] [illegible] οὐκ ἐπ' αὐτοῖς ἀλλ' ἐπὶ θατέρῳ μέρει τὰς [illegible] [illegible] [illegible]ομένη,—ἔσχε τὸ μέρος κ.τ.λ.

[illegible]

45.

Ἐπιστ. 21. σελ. 25, 21—26, 2.

[illegible] ἐπειδὴ οὕτω τὰ κατ' ἐμὲ συνηνέχθη, ἀκερ[illegible] καὶ [illegible] ἡ [illegible] τὴν ἐκκλησίαν καταφυγὴ οὐδ' ἀνάκτησις ἔσται τοῦ [illegible] [illegible] ἐλπίς; » Καὶ μάλιστα ἂν φαίην ἔγωγε. Ἀλλὰ [illegible] τῶν [illegible] καὶ σφοδρότερον μισήσαντι τὴν στά[illegible] [illegible] καὶ τὴν [illegible]. ἐν ᾗ ΣΕ ΛΟΙΠΟΝ ΤΙΝΕΣ, οἱ [illegible] καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν σπλάγχνων [illegible]; Ὃν μὲν γὰρ ὑστέρησας ἐπὶ τῇ [illegible] ἀναλαβεῖν οὐκ ἔνι οὐδ' ἴσον ἑαυτὸν τοῖς [illegible] δ' ἐν τῷ τόνῳ τῆς προθυμίας;—καὶ [illegible]—καὶ πολλοὺς αὐτῶν λιπεῖν ὀπίσω [illegible] ζήλῳ κ.τ.λ.

Παρατηρ[illegible] ἡμεῖς καὶ ὁ Kurtz ὅτι καὶ αἱ λέξεις τί οὖν εἶναι τοῦ [illegible]·

« [illegible] ἐπειδὴ—ἐλπίς; » Καὶ μάλιστα κ.τ.λ.

[illegible] μέγα μὲν ἀλλ' [illegible] [illegible] εἶναι τὸ σε; τοῦ προκατέ[illegible]; [illegible] ἀντικείμενον, τὸ ἐκζητῆσαι (τὸν ἔλεον)· [illegible] ἐν ᾗ—ἀπεκηδησαν;

Ἀλλὰ [illegible] καὶ ἄλλα ὅμοια αὐτοῖς δύναταί ἐρωτ[illegible]

σεις; Λαμπρὸς ἐκφαίνεται ὁ νοῦς διὰ τῆς ὑφ' ἡμῶν γενομένης μεταγραφῆς ΛΙΠΟΝΤΕΣ.

'Αλλὰ πῶς (sc. σοι ἔσται σωτηρίας ἐλπὶς) τῶν ἄλλων πλέον καὶ σφοδρότερον μισήσαντι τὴν στάσιν καὶ τὸ σχίσμα καὶ τὴν δόξαν ἐν ᾗ σε λιπόντες οἱ συστασιῶται ἀπεπήδησαν καὶ—προκατέλαβον;

Σελ. 25, 10 καταλιπόντες, 25, 15 τῆς μὲν προτέρας σε καταλιπούσης. ΛΙΠΟΝΤΕΣ=ΛΙΠΟΝ ΤΕΣ, λοιπόν τινες.

46.

'Επιστ. 21, σελ. 26, 6-8.

'Αλλ' οἷς μὲν οὖν ὁ προσιὼν εὐπαράδεκτος τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ γένοιτο καὶ οἵοις τρόποις ῥυθμιζόμενος τῷ χορῷ τῶν ἁγίων ἑαυτὸν παρασκευάΣΕΙ συναρίθμιον, εἴρηται κ.τ.λ.

Μᾶλλον δὲ παρασκευάΣΕΙΕ (ἢ καὶ παρασκευάΣΑΙ).

47.

'Επιστ. 21, σελ. 26, 12-23.

Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἡμέτερον λέγειν «μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ», ἀλλ' οὖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος, Χριστοῦ μιμητὴν δεικνὺς ἑαυτόν, καὶ τοῦτο τοὺς μαθητὰς εἰς ἀρετῶν ἀνάγων προσέθηκε τελειότητα. Πλὴν ἀλλά γε τὸ τῆς ὑποθέσεως ἀτελὲς καὶ τῶν μὴ κατ' ὀφθαλμοὺς ἐχόντων τὰ παραδείγματα τό τε περιττὸν εἰς χρείαν μεθίστησι καὶ ἡμᾶς ἀπειροκάλου γνώμης οὐ γράφεται—, ἄλλως τε καὶ ὅτι τοῦ προκειμένου τὰς ὑποθήκας δεσποτικαὶ φωναὶ καὶ πράξεις καὶ θείων ἀνδρῶν μᾶλλον ἢ λογισμῶν κρίσεις ῥυθμίζουσιν.

'Η εἰς τὴν πρότασιν Εἰ γὰρ—κἀγὼ Χριστοῦ ἀπόδοσις δὲν εἶναι τὰ ἀλλ' οὖν—τελειότητα, ἃ καθ' ἡμᾶς ἀποτελοῦσι τὸ δεύτερον τῆς προτάσεως μέρος, ἀλλὰ τὰ Πλὴν ἀλλά γε κ.τ.λ., ὥστε μεταστίζομεν τὸ χωρίον·

Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἡμέτερον λέγειν—, ἀλλ' οὖν ὁ θεσπέσιος Παῦλος

—και τούτω τοὺς μαθητὰς εἰς ἀρετῶν ἀνάγων προσέθηκε τελειότητα. πλὴν ἀλλά γε τὸ τῆς ὑποθέσεως κ.τ.λ.

Εἰκάζομεν ὅτι ἐκβλητέος ὁ καὶ σύνδεσμος ὁ πρὸ τῆς λέξεως θείων.

48.

Ἐπιστ. 21, σελ. 26, 30-27, 7.

... δὲ χαρὰ ἐν οὐρανοῖς ἡ μετάνοια καὶ ὅς εὐφροσύνης ὑπόθεσις ... ἐν ... δυνάμεσι γίνεται, τούτῳ τις τῶν ὁμογενῶν μὴ λίαν ἐφηδόμενος ... καὶ τὴν φύσιν ὕβρισε καὶ τὰς οὐρανίους τάξεις εἰς μῖσος ..., ... τῆς ἑτεροειδέσι παρασχεῖν εἰς ἔλεον ἔδραΜΕΝ τοῦτο ... τῶν ... ὀφειλόντων τοῖς ὁμοφυέσι καθορώσας ἀφαιρούμενον: ... τὰς οὐρανίους τάξεις ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ—δημιουργὸς ... χαίρει καὶ τὴν ἐπιστροφὴν οὕτω περισπούδαστον τίθησιν κ.τ.λ.

Μεταγράφομεν ἔδραΜΟΝ (sc. αἱ οὐράνιοι τάξεις)· τὸ πρᾶγμα ... οὐράνιαι τάξεις τρέχουσι παρασχεῖν εἰς ἔλεον τοῖς μετανοοῦσιν εἶναι ... ἐπὶ τῇ ἐπιστροφῇ αὐτῶν χαρά.

... ἐπὶ τοσούτῳ ἔκειτο πιθανῶς τὸ ἐπὶ τοσοῦτο.

49.

Ἐπιστ. 21, σελ. 27, 16-20.

...μεν ἀποστραφεὶς τῆς πλάνης ὁ ἀδελφός; φιλανθρώπως ... ἐνδεξώμεθα. κεχαρισμένῳ προσώπῳ περιπτυξώμεθα. ... πατρικῶς, μηδὲν τῶν φθασάντων ὀνειδίσωμεν μηδὲ ... ἔχθρας τοῖς λειψάνοις τὸ πρόσωπον ΣΧΗματίσωμεν.

Μεταγράφομεν ΣΥΣΧΗματίσωμεν· Παύλου ἐπιστολῆς πρὸς Ῥωμαίους ... 2 μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ Πέτρου Α . α' 14 μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ... ἐπιθυμίαις.

50.

Ἐπιστ. 21, σελ. 27, 24.

Μηδὲν αὐτούς, ὧν ἀξιοῦμεν, τοὺς φιλτάτους ὑστερήσωμεν.
Παρετηρήθη ὑπό τε ἡμῶν καὶ ὑπὸ τοῦ Kurtz ὅτι ἡ μετὰ τὸ ἀξιοῦμεν ὑποστιγμὴ θετέα μετὰ τὸ φιλτάτους.

51.

Ἐπιστ. 21, σελ. 27, 31-28, 4.

Ὁ οὕτως ἑαυτὸν πρὸς τὴν τοῦ πλησίον καταρτίσας διάθεσιν οὐδὲν τῶν ὑπούλων ἔνδον ὑποθάλπει, οὐδὲν τῆς παλαιᾶς ἀχθηδόνος διὰ μνήμης φέρει, οὐδεμίαν πρᾶξιν εἰς ἔχθραν ὁρῶσαν λογισμοῖς ἀναστρέφει, οὐΔΕ τῶν ἐκεῖθεν ἐχόντων ῥημάτω, τὴν γένεσιν διὰ χειλέων προάγει κ.τ.λ.

Καὶ μόνον ὅτι, ἐὰν τὸ τὴν γένεσιν ἐκληφθῇ ὡς ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος προάγει, τὸ τῶν ἐκεῖθεν ἐχόντων ῥημάτων οὐδένα ἔχει νοῦν πείθει περὶ τῆς ὑφ' ἡμῶν γενομένης μεταβολῆς τοῦ οὐδὲ εἰς τὸ οὐΔΕΝ κατὰ τὸ ἑξῆς· «οὐδὲν τῶν ῥημάτων τῶν ἐκεῖθεν (ἴσον τῷ ἐκ τῆς παλαιᾶς ἀχθηδόνος καὶ ἔχθρας) τὴν γένεσιν ἐχόντων διὰ χειλέων προάγει (ὁ οὕτως ἑαυτὸν πρὸς τὴν τοῦ πλησίον καταρτίσας διάθεσιν)».

52.

Ἐπιστ. 21, σελ. 26, 6-8.

Οὐ γὰρ ἄδολος στοργή, ποῦ τῶν λυπούντων ἡ ἐπιστροφή; καὶ οὐ σχολάζομεν τῇ σωτηρίᾳ, πῶς ἂν ὑπενεχθείημεν τὰς τιμωρίας διαμελετᾶν αἰτίας;

Εἰκάζομεν τὸ «πῶς ἂν ὑπενεχθείημεν τῆς (ἢ τὰς ⟨τῆς⟩) τιμωρίας» κ.τ.λ.

53.

[illegible] 21. σελ. 28, 23-25.

[illegible] τῶν ἴσων ἀξιῶσαι τὸν ἀπολωλότα τῷ [illegible], ἀλλὰ καὶ πλείονι τῇ τε ἄλλῃ [illegible] [illegible] τε καὶ δόξῃ λαμπρύνει.

[illegible] τῶν ἴσων ἀξιῶσαι.

54.

[illegible] 21. σελ. 29, 5-9.

[illegible] μετανοοῦντα ἀδελφόν; τί δὲ λαμ[illegible] τοὺς δούλοις οἰκτιρμοὺς ἐμὲ κατα[illegible] καὶ πρὸς τὸ τῆς θείας προνοίας [illegible] χεῖρα μὲν ὀρέγοντα τῷ κειμένῳ [illegible] τὴν μετάνοιαν;

[illegible] τοῦ, νομίζομεν ὅτι γραπτέον [illegible].

55.

[illegible] 21. σελ. 29, 23-26.

[illegible] δὲ ὑφορώμενος, προλαβὼν [illegible] ὕστερον ἦκεν ὁ μόλις εἰς αἴσθησιν [illegible] πάσης αὐτὸν διαγελασάσης ἐλ[illegible].

[illegible] προέλαβεν (ἢ προύλαβεν)· ἡμεῖς [illegible] εὐρίπιστος κείμενον ἄρθρον ὁ.

56.

[illegible] 21. σελ. 27, 27-30.

[illegible] μεγάλα κέντρα καὶ μεγάλας πληγὰς ἐνίησι

; τοῦ προσΗΚΟΝΤΟΣ ψυχῇ· ὧν οὐδεμία ἴασις ἔξωθεν ἀλλ' ἡ ιτά γε τὴν ἄνωθεν πρόνοιαν ἡ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑποδεξαμένου ποιμένος ιφὴ τε καὶ φιλάδελφος μέθοδος.

Ἡμεῖς ἐξεβάλομεν τὸ δεύτερον ἡ, ὁ δὲ Kurtz βέλτιον μετέβαλε ; πρῶτον εἰς τὸ ἥ. Ὁ Φώτιος ἠδύνατο νὰ γράψῃ καὶ τὸ «ὧν οὐ-ιμία ἴασις ἔξωθεν ἄλλη, μετά γε τὴν ἄνωθεν πρόνοιαν, ⟨ἢ⟩ ἡ ἐξ ιτοῦ τοῦ ὑποδεξαμένου — μέθοδος».

Δὲν εἶναι ἀνερμήνευτον τὸ προσήκοντος· ἀλλὰ πρῶτον μὲν καὶ ιρ' αὐτοῖς τοῖς ποιηταῖς τὸ ῥῆμα προσήκω δὲν εἶναι λίαν σύνηθες ι τῇ ἐννοίᾳ τοῦ προσέρχομαι, δὲν πιστεύομεν δὲ ὅτι θὰ θελήσῃ τις ι ἑρμηνεύσῃ τὸ προσήκοντος διὰ τοῦ συγγενοῦς· δεύτερον δὲ ὁ ·ώτιος ἐν τῇ πρὸς Παῦλον τὸν Θεσσαλονίκης μακροτάτῃ ἐπιστολῇ ἣν εὐστοχώτατα ὁ Heisenberg ἀπεκάλεσεν ein Kabinetstück byzantinischer Diplomatie) μεταχειρίζεται τοσοῦτον σταθερῶς τὸ ιροσιέναι ῥῆμα, ὥστε πιθανώτατα γραπτέον καὶ ἐνταῦθα τὸ προσ-ΟΝΤΟΣ· σελ. 19, 28 περὶ τῶν ἄρτι προσιόντων· 20, 7 προσ-ιέναι βουλομένους· 20, 11 προσιέναι μὲν διατείνοιτο· 24, !1 τῶν προσιόντων οὐδένα· 25, 4 οἱ — προσιόντες· 26, 6 ι προσιών· 26, 8 ὅπως δὲ — μεθοδεύειν προσήκει τὴν τῶν ιροσιόντων ἐπιστροφήν· 27, 23 τὴν ὄψιν τὰ ἔνδον τῷ ιροσιόντι εὐαγγελιζομένην ἐπιδείξωμεν· 29 11 ὁ προσιών· 31, 1 τῶν — προσιόντων· 32, 23 ὁ προσιών· 33, 7 τῶν ιροσιόντων.

57.

Ἐπιστ. 21, σελ. 29, 30—30, 4.

Ἐκεῖνος μόνος δύναται τὸν τοσοῦτον σάλον κατευνάσαι, τὸν τά-ιχον κατακοιμίσαι, ἀμβλῦναι τὰ κέντρα, τὰς ὠτειλὰς ἐπουλῶσαι ιμμα δεικνὺς ἱλαρόν, ἦθος ἥμερον, πρόσωπον φαιδρὸν καὶ μει-ιιῶν [ὁ κῶδιξ μειδιᾶν·] τὴν εὐμένειαν καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν ιατρικήν, ῥῆμα .συγγενὲς καὶ κατὰ μηδὲν τὴν τῶν σχημάτων νο-ιεῦον συγγένειαν, ὅμοιον τοῖς λόγοις καὶ τὰ ἔργα προβαλλόμενον κτλ.

Ὅτι μεταγραπτέον ὅμοια εἶδεν ὁ Heisenberg.

Καὶ ἕτερον σφάλμα, νομίζομεν ἡμεῖς, λυμαίνεται τὸ χωρίον· ἐὰν

τὸ πρόσωπον λέγεται μειδιῶν τὴν εὐμένειαν. τότε καλῶς τὸ πατρικὴν συνάπτεται πρὸς τὸ τὴν εὐμένειαν διὰ τοῦ καὶ συνδέσμου, τοῦ μαρτυροῦντος ὅτι προηγήθη ἄλλο τι ἐπίθετον τοῦ οὐσιαστικοῦ εὐμένειαν. Ἀλλ' ἡμεῖς καὶ ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἐρρήθη ποτὲ τὸ μειδιῶ τὴν εὐμένειαν (τὸ πρόσωπον μειδιᾷ τὴν εὐμένειαν) καὶ προτιμῶμεν τὸ πρόσωπον φαιδρὸν καὶ μειδιῶν,.... τὴν εὐμένειαν καί, τὸ ὅλον εἰπεῖν, πατρικὴν τοῦ πρόσωπον φαιδρὸν καὶ μειδιῶν τὴν εὐμένειαν καί, τὸ ὅλον εἰπεῖν, πατρικὸν καὶ τοῦ πρόσωπον φαιδρὸν καὶ μειδι⟨ῶσ⟩αν τὴν εὐμένειαν καί, τὸ ὅλον εἰπεῖν, πατρικὴν καὶ τοῦ πρόσωπον φαιδρὸν καὶ μειδιῶν τὴν εὐμένειαν, ... [ἐπίθετον] καί, τὸ ὅλον εἰπεῖν, πατρικήν. Τὸ τὴν ὑπολαμβάνομεν τὸ τέλος ἠκρωτηριασμένου ἐπιθέτου πρὸς ὃ ἐπίθετον διὰ τοῦ καὶ συνήπτετο πάλαι τὸ ἕτερον ἐπίθετον πατρικήν.

58.

Ἐπιστ. 21, σελ. 30, 12-17.

Μικρὸν τὸ στόμα: καθ' ἑκάστην καὶ ἡμεῖς τοῖς ὁμοίοις περιπίπτομεν, μᾶλλον δὲ εἴθε μὴ τοῖς χείροσιν ἀλλὰ τοῖς ὁμοίοις, ὡς ἐν ἐκλογῇ κακῶν τὸ κουφότερον· νῦν δε τὸ χαλεπὸν καὶ δυσπαραίτητον· οἷς δοκοῦμεν παρευδοκιμεῖν (δοκοῦμεν δὲ οἷς λανθάνομεν), τοῦ χείρονος ἐλεγχόμεθα κ.τ.λ.

Τὰ νοσοῦντα ταῦτα μεταγράφομεν·

νῦν δε τὸ χαλεπὸν καὶ δυσπαραίτητον ⟨ΩΣ⟩ ΟΙΣ δοκοῦμεν παρευδοκιμεῖν (δοκοῦμεν δε οἷς λανθάνομεν) τοῦ χείρονος ἐλεγχόμεθα.

Τοῖς παρατεθεῖσιν ἀμέσως συνέχονται τὰ ἑπόμενα.

59.

Ἐπιστ. 21, σελ. 30, 16-25.

Τὸ μεν γὰρ αὐτῶν ἐμφανὲς τὸ δὲ ἡμέτερον ὕπουλον, ἐξ ὧν τοῖς μὲν παρατετήρηται τὸ παρὰ πολλῶν ὄνειδος, τὸ δὲ λανθάνον διαφεύγει καὶ

τὴν ἐπιτίμησιν· διὸ τὸ μὲν μετὰ τοῦ ἀνιᾶν τὸ συμφέρον καταπράττεται, τὸ δὲ συνδιακλέπτει τὸ παραλυποῦν τῷ συμφέροντι. Ἡ μὲν γὰρ διαβολὴ μετὰ τοῦ λυπεῖν ἀφαιρεῖται τῆς εἰ μηδεὶς ἐπεμέμφετο τὸν αἰτιΑΣθέντα ποινῆς. Καὶ δικαιώσειεν ἂν αὐτὸν αὐτόθεν, εἰ στέγειν τὰ κοινὰ μελετήσειεν ὀνείδη καί, καρτερεῖν τὴν ὕβριν μὴ διαλυθείς, τοὺς προκατάρξαντας τοῖς ὁμοίοις ἀμύνεσθαι διαναστήσειεν.

Παρατηροῦμεν νῦν δύο τινά· α') ὅτι ὁ Φώτιος ἐν σελ. 2, 15 μετεχειρίσθη τὸ αἰτιαθέντων, ὥστε τὸ αἰτιασθέντα (τοῦ αἰτιάζομαι ῥήματος) μαρτυρεῖ φθορὰν τοῦ χωρίου ἣν ἄλλος θὰ εὕρῃ εὐτυχέστερος ἡμῶν· β') ὅτι τὸ τοῦ κώδικος διαναστῆς ὁ ἐκδότης μετέγραψε διαναστήσειεν οὐ πάνυ πιθανῶς· εἰκάζομεν ἡμεῖς ἅμα μὲν ὅτι τὸ διαλυθεισ ἀπώλεσε τὸ ἄνωθεν τοῦ σ γράμματος σημεῖον τῆς συλλαβῆς αν, ἅμα δὲ ὅτι τὸ διαναστΗς μεταβλητέον εἰς τὸ διαναστΑς·

Καὶ δικαιώσειεν ἂν αὐτὸν αὐτόθεν εἰ στέγειν τὰ κοινὰ μελετήσειεν ὀνείδη καὶ καρτερεῖν τὴν ὕβριν μὴ διαλυθεῖσ⟨αν⟩, τοὺς προκατάρξαντας τοῖς ὁμοίοις ἀμύνεσθαι διαναστάς.

Τούτοις ἀμέσως συνέχονται τὰ ἑπόμενα.

60.

Ἐπιστ. 21, σελ. 30, 25-31, 5.

Ὅσον δέ τις τῶν ἐν κρυφῇ ἔργων τὰς ἔξωθεν διαφεύγει λαβάς, τοσοῦτον ἡ δίκη πρὸς αὐτὸν ὀξύτερον ὁρᾷ, καὶ τὸ τοῦ ἁμαρτήματος βάρος οὐκ ΕΧΩΝ ΟΘΕΝ περιθραυόμενον ἀνακουφισθῇ· ἡ γὰρ ταῦτα πλήττουσα καὶ διαλεπτύνουσα τέως ἡμῖν ἠρεμαία γλῶσσα οὐδαμῶς ἐπὶ συγγνώμην ῥέπουσαν τὴν στάσεως πλάστιγγα ποιεῖ. Ὡς οὖν, τῶν μὲν ὑπὸ τῆς δίκης ἀφειμένων, ἡμῶν δὲ ἑκάστου ἐνεχομένου καὶ τῆς ὀφειλῆς ἤπερ πρὸς ἄλλο τι διαλύεσθαι πρὸς τὴν τῶν πλησίον συμπάθειάν τε καὶ δεξίωσιν ῥοπὴν ἄμαχον ἐχούσης, οὕτω ⟨δεῖ⟩ διακεῖσθαι περὶ τὴν ὑποδοχὴν καὶ φιλοφροσύνην τῶν οὕτω μάλιστα προσιόντων, πᾶσαν σπουδὴν κεχρεωστήκαμεν συνεισάγειν, ἀνδράσι τε

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Νοῦν ἔχον τὸ χωρίον βλέπομεν μεταστίζοντες·
δεῖξον αὐτῷ τὴν πρώτην ἐντυχίαν εἰ μὲν δυνατὸν μηδὲν
sc. λείπουσαν), εἰ δὲ μὴ ἀλλ' οὖν γε μὴ πολὺ τῆς συνήθους γε
τε?) καὶ φίλης λείπουσαν.

62.

Ἐπιστ. 21, σελ. 32, 24-33, 1.

Σκυθρωπὸν ἴσως, οἷς ἐβράδυνε, φέρει τὸ πρόσωπον καὶ ἀντὶ ψυ-
αγωγίας πληγὴν ἄλλην ἐπὶ πληγῇ· τὸ μεμψίμοιρον αὐτῷ διαμη-
ανώμενον τὸ κατηφὲς εὐθὺς πικρῶς εἰς κατηγορίαν ἁρπάζει· τὸν
οῦν ἀσχολεῖ ὧν ἐστέρηται, τοῖς παροῦσιν ἀπεχθάνεται. Ἀλλὰ φαι-
ρὸν παρέχεται καὶ ἐπίχαρι; ὡς ἰταμός, ὡς ἀναίσχυντος, ὡς ἀντὶ
οῦ συγκαλύπτεσθαι καὶ θρασύνεται. Ἐπαρρησιάσατο ῥήματα; κατα-
ρονητὴς εὐθὺς ἤκουσε· δι' εὐλαβείας τὰ φθέγματα; πολὺ τὸ δολερὸν
αὶ ὕπουλον ἐνστερνίζεται· οὐκ οἶδεν ὅ τι καὶ πράξας τῆς τῶν μεμ-
ιμοίρων ἑαυτὸν ἀπαγάγει πικρότητος.

Διωρθώθη ἀπαγάγῃ ὑπὸ τοῦ Heisenberg καὶ ὑφ' ἡμῶν.

Παρατηροῦμεν νῦν ἡμεῖς ὅτι ἡ ἄνω στιγμὴ ἡ μετὰ τὸ πληγῇ
αὶ ἡ ὑποστιγμὴ ἡ μετὰ τὸ ἐστέρηται μεταβλητέαι εἰς ἐρωτημα-
ικὰ σημεῖα.

Τοῖς παρατεθεῖσιν ἀμέσως συνέχονται τὰ ἑπόμενα.

63.

Ἐπιστ. 21, σελ. 33, 1-10.

Εἰ θερμῶς προσέδραμε, τὸ τῆς μεταβολῆς ἐξονειδίζεται εὐ-
όλον καὶ σφαλερὰν τὴν γνώμην ἐκ τῶν προλαβόντων φέΡΕΙ πρὸς
ὰ μέλλοντα· λογισμῶν κρίσει ἐπέτρεψε τὴν πρόσοδον; στερρο-
έρᾳ γνώμῃ κατασφαλιζόμενος τὴν μετάστασιν, τὸ νωθρὸν
αὶ ἀργὸν καὶ δυσκίνητον καὶ ὅσα ἄλλα ἡ πρὸς τὰ χείρω κακουργεῖ
ῶν ἐπαινουμένων μετάληψις, ταῦτα πάντα καὶ πολλῷ τούτων
λείονα τῶν προσιόντων περιίσταται, τοὺς συνήθεις, οἵους
γνοεῖ διαδεχομένους τὴν ἑταιρίαν, τὸ ἀλλότριον, τοὺς φιλ-

πος αὐ
ἄννησ
παντελ
ἡ λέξις
γύπτου
καὶ δὴ
φωνητι
των τω
νες καὶ
ἀλλ' ἐ
Lewy
θανὸν
προσα
ἐξηνέ
διπλο
τικὰ
τῆς ἀ
εἶπω
γωμα
οὐδε
τέρα

(1
λαμ
καὶ

[illegible] ἀλλ' οὖν γε πάντως τὸ ὑπονο-[illegible]

[illegible] τοῦ χωρίου α') ὁ κῶδιξ ἔχει [illegible] τὸ μόνον ὀρθόν, διότι ἡ πρὸς [illegible] εὔκολον διὰ τοῦ καὶ τοῦ-[illegible] ἐκ τῶν προλαβόντων φέρει [illegible] τοῦ χωρίου τὸ ἑξῆς εἶναι [illegible]) τὸ εὔκολον τῆς μετα-[illegible] ἐξονειδίζεται ὅτι φέρει [illegible] πρὸς τὰ μέλλοντα [illegible] κατασφαλιζόμενος [illegible] ἀποκείμενα ἔχοντος τὰ [illegible] καὶ ὅσα ἄλλα ἡ πρὸς τὸ [illegible] μετάληψις, ταῦτα [illegible] τῷ δὲ ῥήματι συντασ-[illegible] τὸ ἀλλότριον (ἐὰν εἰπω-[illegible] καὶ τὸ ὑπονοού-[illegible] τὸ οἴους (συνήθεις [illegible] τῆς δὲ τὸ διαδεχομέ-[illegible] ἐν τῷ κώδικι εἰς τὸ δια-[illegible]

[illegible] ἐκλείπον δὲ φῶς διαδε-[illegible] τοῦ οἴους [illegible] εἰς τὸ διαΔΕΧΟΝ-[illegible]

[illegible] στερροτέρα γνώμη [illegible] καὶ ἀργὸν [illegible] τῶν ἐπαινου-[illegible] πλείονα τῶν [illegible] ἀγνοεῖ διαδέχο-[illegible] διαδέχεται), τοὺς φι-[illegible] ἀλλ' οὖν γε πάντως τὸ [illegible]

[illegible] τὸ ὑπονοούμενον [illegible] ἀγνοεῖ εἶναι τὸ [illegible]

(καὶ τῶν ῥημάτων προσέδραμε, ἐξονειδίζεται, φέτρεψε)· τὸ τὸ ἔχθιστον εἶναι ἴσον τῷ τοὺς ἐχθίστους λέγω τοὺς ἐχθίστους ἴσον τῷ ἵνα μὴ λέγω ὅτι οἱ διαδέχονται τοὺς φιλτάτους) καὶ τὸ τὸ ὑπονοούν τῷ οἱ ὑπονοούμενοι. Τοῦ οἱ οὓς ἀγνοεῖ (ἴσου τῷ οῦ προσιόντος ἀγνοούμενοι) χάριν παράβαλε τὸ ἐν «φημὶ — χρέος εἶναι τοὺς ὅσοι κήρυκες — ἐτάχθηοίστασθαι», τῆς δὲ ἐννοίας χάριν τὸ ἐν σελ. 29, 16 «ὅσον ινεῖν καὶ ἀνασείειν καὶ δάκνειν τῶν συνήθων ἡ ἐρημία, τριβὴ τῶν ἀγνοουμένων».

64.

Ἐπιστ. 21, σελ. 33, 11-13.

μετὰ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς καὶ προμηθείας ἓν ἀμυντήριον καὶ ς τὸν πανταχόθεν ὑπερασπίΖΟΝ βαλλόμενον, ἡ τοῦ ποίαντα χόθεν φροντὶς καὶ στοργὴ κ.τ.λ.
θώσαμεν ὑπερασπίζων. Ὁ Heisenberg παρετήρησεν ὅτι ὁ ἔχει τὴν ὀρθὴν γραφήν, ἐὰν μαρτυρῇ τι τοῦ πίνακος ἡ σελὶς τῇ λέξει ὑπερασπίζειν).

65.

Ἐπιστ. 21, σελ. 33, 24-31.

μεινον μὲν οὖν, ἴσως ἄλλος ἄν τις εἴποι, μήτε πεσεῖν μήτε παμήτε τὸ ἀνδρεῖον οἷς ἐγκαρτερΕΙΝ παρασχΕΙΝ· δευτέρας δὲ ως ἀξιώσειε δόξης τὸν διὰ τῶν εἰρημένων βαδίσαντα. Ἐγὼ δὲ ν ἂν τὸν διὰ τοῦ πεσεῖν καὶ παθεῖν τὸ γενναῖον ἐνδειΞΑΜΕΝ ⟨ΑΜΕΙΝΟΝΑ⟩ τοῦ διότι μόνον πρὸς τὸ πεσεῖν ἀντέσχε σενομένου, ἄλλο δὲ μηδὲν προβαλλομένου τεκμήριον οἷς, μετὰ τὴν ωσιν, τήν τε συναίσθησιν καὶ διόρθωσιν καὶ τὴν τῶν πειρασμῶν ρτερίαν οὐχ ὑβρίσειε.

Ἐπιγραφ
Παρατηρ
Ἰδιαιτέρα
Παρατή
Φωτ
Περὶ τοῦ
Περὶ τῆ
Γ.
Περὶ τ
Χα
Περὶ τ
Ἡ τῆς
τό
Στέφα

οῖς ἔργοις προτρέψῃ, πῶς οὐχὶ σαυτὸν φονέα περιφανῆ διελέγχεις καὶ ἀντὶ μὲν ποιμένος λύκον, ἀντὶ δὲ πατρὸς τὶ δὲ σωτῆρος λυμεῶνα;
ὴ ὑπὸ τοῦ Heisenberg καὶ ὑφ' ἡμῶν ὅτι ἀνακλητέαι ς γραφαὶ λογίσῃ, πράξῃς καὶ εἴπῃς καθ' ἃς καὶ ἐπί- ν, ἠκάσθη δὲ ὑπ' ἀμφοτέρων τὸ ἐπαναγκάσεις.
σαμεν ἡμεῖς καὶ ὁ Kurtz ὅτι τὸ ἐρωτηματικὸν σημεῖον λέξιν ποιῆσαι μεταβλητέον εἰς ὑποστιγμήν.

69.

Ἐπιστ. 21, σελ. 35, 9-19.

γὰρ πάντα καὶ πλείονα περιέχεται τῇ πράξει δι' ἧς ζημιοῦ- ἀδελφόν. Ὥσπερ τοῦ διὰ πάσης μεθοδείας κερδῆσαι τος τὴν φιλανθρωπίαν ἡ γνώμη προβάλλεται τὴν φίαν, τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν τὴν συντήρησιν, συμπά- ἀληθινὸν ποιμένα. Καὶ τί λέγω τὰ καθ' ἕκαστον; εἰς ς ἀνατρέχει βαθμόν, ὅμοιον αὐτῷ παρασκευάζει τῷ Θεῷ· γάρ φησιν ὁ σώσας ὡς ὁ κτίσας· βούλει δὲ εἴπω καὶ ὃ διὰ μὲν μείζονος εἰπεῖν οὐχ εὑρεῖν, εἰς ὕψος δὲ μετὰ τοῦ εὑρεῖν εῖν ἀναβαίνει ὑπερφυές; στόμα γίνεται ὁ τοιοῦτος Θεοῦ κ.τ.λ.
τὸ τοῦ ἐκδότου ὑποσημείωμα «post συμπάθειαν lacunam in- » παρετηρήσαμεν τὸ «keine lacuna, wenn man schreibt ἀδελφόν, ὥσπερ etc.».
ρατηροῦμεν νῦν ὅτι μεταστικτέον·
διὰ πάσης μεθοδείας κερδῆσαι (sc. τὸν ἀδελφὸν) σπουδάσαν- ὴν φιλανθρωπίαν ἡ γνώμη προβάλλεται, τὴν φιλαδελ- , κ.τ.λ. καὶ
ούλει δὲ εἴπω καὶ ὃ διὰ τόλμης μὲν μείζονος (ἴσον τῷ καὶ ὃ τολ- ότερον μὲν) εἰπεῖν, οὐχ εὑρεῖν, εἰς ὕψος δὲ κ.τ.λ. Περὶ τῶν χὴν γὰρ—κτίσας» ὅρ. ἀρ. 8.
Ὁ Heisenberg προέτεινε τὸ ὅμοιον αὐτὸν παρασκευάζει τῷ ῷ· ἡμεῖς εἰκάζομεν τὸ ὅμοιον ⟨αὐτὸν⟩ αὐτῷ κ.τ.λ.

70.

[illegible]

[illegible] ὑφ- [illegible] ἐνεγόμεθα. Διὰ [illegible] τῆς τιμωρίας διαδρᾶ- [illegible] καὶ φιλόστοργον [illegible]

[illegible] τῷ ἐλέει [illegible]

[illegible], διὰ γοῦν [illegible] τῆς τιμωρίας δια- [illegible] φιλόστοργον εἰσ- [illegible]

71.

[illegible] 17-19.

[illegible] καὶ πρῶτον [illegible] καὶ κοιμαίνεσθαι [illegible]

[illegible] ἀκαταισχύντοι καὶ ὑφ' [illegible]

72.

[illegible] 51. 17-22.

[illegible] ΠΛΗΣΤΟ ,ΠΛΗΣΙΟΝ γὰρ [illegible] καὶ τῆς ἐξ οὐρα- [illegible] ἐκείνων ποιμένων [illegible] τοῦ θαύματος ταῖς [illegible]

[illegible] ἡμεῖς δὲ προτείνομεν τὸ ἀνε- [illegible]

ἀνεπέπυστο (πλησίον γὰρ ἦν) τοῦ τε σωτηρίου τόκου τὴν ἀλήθειαν καὶ—τὴν ἀκρίβειαν, τῶν θεοσόφων ἐκείνων ποιμένων προθύμως πάντα διηγουμένων κ.τ.λ.. Σελ. 51, 10 «οὐκ ἀπέκρυψαν τοῖς πυνθανομένοις τὴν αἰτίαν».

73.

Σελ. 51, 32-52, 6.

Ἡ δὲ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς [=Λουκᾶ β' 19]—. Ἀλλὰ τίσι τὰ ῥήματα ταῦτα συνέβαλλΟΝ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς; ἢ δῆλον ὅτι τοῖς ἔργοις ὧν τὴν πεῖραν εἶχε κ.τ.λ.

Διωρθώσαμεν συνέβαλλΕΝ καὶ αὐτῆς. Ὁ Heisenberg ἀνέγραψε τὰ σφάλματα ὡς τυπογραφικά.

74.

Σελ. 52, 27-30.

Χριστός, ἐν ᾧ τὰ ἔθνη τῆς ἐν χάριτι εὐλογίας κατηξιώθησαν, ἐκ τῆς ὀσφύος ἐκείνου (sc. τοῦ Ἀβραμιαίου γένους) τὰς πρώτας καὶ ἀνθρωπίνας ἀρχὰς οὐκ ἀπηξίωσεν αὐτῷ γενέσθαι τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως.

Γραπτέον τὸ αὑτῷ.

75.

Σελ. 54, 20-21.

Τῷ μὲν γὰρ διὰ τῆς οἰκείας προπετείας ἐμετρίΩσε καὶ τὰ ἐνόντα πλημμελήματα.

ἘμετρίΑσε?

76 καὶ 77.

Φωτίου Ἀκολουθ., σελ. 56, 8-12.

Ὁ φῶς ὑπάρχων αὐθυπόστατον, Λόγε,
ἴθυνον ἡμᾶς πρὸς τρίβους σωτηρίας·

[illegible]
[illegible]
[illegible] ὑπὲρ ἄλλης.

[illegible] ὁ Heisenberg συνί-
[illegible]. Ἐπειδὴ ὁ Φώτιος τῇ
[illegible] σελ. 55. 8

[illegible] μοχθηρίαν
[illegible] τὴν τρίβον

[illegible] ὅτι τὸ αὐτοὺς
[illegible] προτιμήσῃ τὸ
[illegible]
[illegible] σωτηρίας.

[illegible] ὁ Heisenberg [illegible] τὸ μοχθηρίας·
[illegible] τὸ ἐκτρέχω ῥῆμα.

78.

[illegible] 20-24.

[illegible] ξένον,
[illegible] σθένει,
[illegible] ἐν φόβῳ
[illegible] δεσπότῃ κ.τ.λ.

[illegible] τὸ παρεῖΤΩ τοῦ κώδικος,
[illegible]

79.

[illegible] 8, σελ. 41,6-8.

[illegible] ἐπλημμελήσατε, ἀλλ' ἅ γε

γνώμης, ἀνταξιώσει ὁ κριτής, εἴ γε εἰλικρινεῖ μετανοίᾳ θεπιυθείη (sc. ἃ ἐπλημμελήσατε).

Τὸ ἐπιστολίδιον ἀνακτᾶται τὸν νοῦν μεταγραφόμενον ὧδε·

Εἰ καὶ — ἐπλημμελήσατε, ἀλλά γε συγγνώμης ἀνταξιώσει ὁ ιτὴς κ.τ.λ.

80.

Ἐπιστ. 9, σελ. 43, 10-17.

Μάλιστα μὲν πάντα κινῶμεν ὥστε μὴ ἁλῶναι· ῥᾷον γὰρ μὴ ἁλῶι ἢ ἁλόντας διαφυγεῖν· εἰ δὲ καὶ ἁλῶμεν συντείνΟντες ἑαυτοὺς ιὶ τὴν θείαν καλέσαντες συμμαχίαν — τοῦ μὲν ἐθέλειν κερδαίνειν αυσώμεθα κ.τ.λ.

Ὁ Kurtz εἶδεν ὅτι μεταστικτέον εἰ δὲ καὶ ἁλῶμεν, συντείοντες ἑαυτοὺς κ.τ.λ. Ἴσως δὲ καὶ τὸ συντείνΑντες γραπτέον.

81.

Ἐπιστ. 18, σελ. 47, 24-26.

Οἶδά τινας, ἴσως δὲ καὶ αὐτός, τὰ διδόμενα γέρα μὴ προσιεμένους ού τῷ κρείττους εἶναι κερδῶν (πάσης γὰρ ἂν ἦσαν ἀναρρήσεως ἄξιοι), ἀλλὰ τῶν μειζόνων ἐφίεσθαι.

Ὁ Kurtz τὸ τῶν μετέγραψε τῷ· ἴσως δὲ ἔκειτο τὸ ἀλλὰ ⟨τῷ⟩ τῶν μειζόνων ἐφίεσθαι.

Αἱ διορθώσεις αἱ ὑπὸ τοῖς ἀριθμοῖς 79, 80 ἴσως εἶναι προκατειλημμέναι ἐν τοῖς Ἰσιδωρείοις τοῖς ἐκδεδομένοις (Φωτιακῶν σελ. 10-11).

Χωρία συγγραφέων.

82.

Φωτίου ἐπιστ. 4, σελ. 3, 3.

Οὐδὲ κάλλους ἐπιβολὴ τὸ συλλαβέσθαι πόνων ὧν κ.τ.λ.
Ἄξιον παραβολῆς τὸ Εὐριπίδειον ἐν Μηδείας στίχῳ 916·

ξυλλήψομαι δὲ τοὐδέ σοι κἀγὼ πόνου.

83.

Τὸν δρόμον κωλύειν ἐπιχειρήσαντα τοῦ κηρύγματος πλυνόν τ' ἐποίει καὶ ὕβρεσιν ἔβαλλε κ.τ.λ.
Ἀριστοφάνης ἐν Πλούτου στίχῳ 1061·

πλυνόν με ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν.

84.

Ἐπιστ. 9, σελ. 6, 19.

Φθόνου καὶ τῆς πάντα τὰ καλὰ λοιδορουμένης καὶ διαπλυνούσης γλώσσης κ.τ.λ.
Δημοσθένης νη' 40 λοιδορουμένους καὶ πλύνοντας. Φωτίου ἐπιστ. 21, σελ. 21,2 πικρῶς τὰ θειαζόμενα πλύνων. Δημωδῶς νῦν λέγεται τὸ (περι)λούω καὶ τὸ περιχύνῶ τινὰ (*auswaschen*).

85.

Ἐπιστ. 10, σελ. 6,26.

Ὄκνος μὲν οἶδε προβάλλειν ἀσφάλειαν κ.τ.λ.
Ὅμοιον τὸ Σοφόκλειον ἐν Ἠλέκτρας στίχῳ 320·

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν ἀνὴρ πράσσων μέγα.

86.

Ὅρα ἀρ. 31.

87.

Ἐπιστ. 20, σελ. 19,19.

Ἀλλὰ γὰρ «ὁ βαλών», φησὶν ἡ παροιμία, «καὶ ἰάσεται»· ἐξιάσατο γὰρ κ.τ.λ.

Ἐν τῷ πίνακι τῶν παροιμιῶν (σελ. 58) κατεχωρίσθη ἀμάρτυρος ἡ παροιμία· ὁ γνωστὸς τύπος αὐτῆς εἶναι ὁ τρώσας ἰάσεται· *Paroem. Gr.* II σελ. 763,1.

88.

Ἐπιστ. 21, σελ. 29,17.

Ποῦ δὲ οἱ κοινοὶ ἅλες, ἴσως δὲ καὶ αἱ ὅρκιοι δεξιαὶ κ.τ.λ.

Δημοσθένης ιθʹ 189 «ποῦ ἅλες; ποῦ τράπεζαι;».

89.

Ὅρα ἀρ. 39.

90.

Ἰσιδώρου ἐπιστ. 4, σελ. 40,9.

Ἐπὶ λεπτῆς καὶ ἀσθενοῦς καὶ σφαλερᾶς καὶ ὡς τὰ πολλὰ διαπιπτούσης ἐλπίδος ὀχεῖται.

Ἀριστοφάνης ἐν Ἱππέων στίχῳ 1244·

λεπτή τις ἐλπίς ἐστ' ἐφ' ἧς ὀχούμεθα.

91.

Ἐπιστ. 14, σελ. 45,26-46,3.

Ἡ ἀρετὴ χρῆμά ἐστι καὶ ἀναγκαῖον καὶ συμφέρον καὶ καλὸν καὶ

Χωρία συγγραφέων.

82.

Φωτίου ἐπιστ. 4, σελ. 3, 3.

Οὐδὲ κάλλους ἐπιβολὴ τὸ συλλαβέσθαι πόνων ὧν κ.τ.λ.
Ἄξιον παραβολῆς τὸ Εὐριπίδειον ἐν Μηδείας στίχῳ 916·

ξυλλήψομαι δὲ τοῦδέ σοι κἀγὼ πόνου.

83.

Τὸν δρόμον κωλύειν ἐπιχειρήσαντα τοῦ κηρύγματος πλυνόν τ' ἐποίει καὶ ὕβρεσιν ἔβαλλε κ.τ.λ.
Ἀριστοφάνης ἐν Πλούτου στίχῳ 1061·

πλυνόν με ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσιν.

84.

Ἐπιστ. 9, σελ. 6, 19.

Φθόνου καὶ τῆς πάντα τὰ καλὰ λοιδορουμένης καὶ διαπλυνούσης γλώσσης κ.τ.λ.
Δημοσθένης νη' 40 λοιδορουμένους καὶ πλύνοντας. Φωτίου ἐπιστ. 21, σελ. 21,2 πικρῶς τὰ θειαζόμενα πλύνων. Δημωδῶς νῦν λέγεται τὸ (περι)λούω καὶ τὸ περιχύνω τινὰ (*auswaschen*).

85.

Ἐπιστ. 10, σελ. 6,26.

Ὄκνος μὲν οἶδε προβάλλειν ἀσφάλειαν κ.τ.λ.
Ὅμοιον τὸ Σοφόκλειον ἐν Ἠλέκτρας στίχῳ 320·

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν ἀνὴρ πράσσων μέγα.

86.

Ὅρα ἀρ. 31.

87.

Ἐπιστ. 20, σελ. 19,19.

Ἀλλὰ γὰρ «ὁ βαλών», φησὶν ἡ παροιμία, «καὶ ἰάσεται»· ἐξιάσατο γὰρ κ.τ.λ.

Ἐν τῷ πίνακι τῶν παροιμιῶν (σελ. 58) κατεχωρίσθη ἀμάρτυρος ἡ παροιμία· ὁ γνωστὸς τύπος αὐτῆς εἶναι ὁ τρώσας ἰάσεται· *Paroem. Gr.* II σελ. 763,1.

88.

Ἐπιστ. 21, σελ. 29,17.

Ποῦ δὲ οἱ κοινοὶ ἅλες, ἴσως δὲ καὶ αἱ ὅρκιοι δεξιαὶ κ.τ.λ.
Δημοσθένης ιθ' 189 «ποῦ ἅλες; ποῦ τράπεζαι;».

89.

Ὅρα ἀρ. 39.

90.

Ἰσιδώρου ἐπιστ. 4, σελ. 40,9.

Ἐπὶ λεπτῆς καὶ ἀσθενοῦς καὶ σφαλερᾶς καὶ ὡς τὰ πολλὰ διαπιπτούσης ἐλπίδος ὀχεῖται.

Ἀριστοφάνης ἐν Ἱππέων στίχῳ 1244·

λεπτή τις ἐλπίς ἐστ' ἐφ' ἧς ὀχούμεθα.

91.

Ἐπιστ. 14, σελ. 45,26-46,3.

Ἡ ἀρετὴ χρῆμά ἐστι καὶ ἀναγκαῖον καὶ συμφέρον καὶ καλὸν καὶ

πρέπον καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον· ἀναγκαῖον μὲν ὅτι τοῦ πολιτεύεσθαι ὀρθῶς οὐδὲν ἀναγκαιότερον, συμφέρον δὲ ὅτι πρὸς μακαριότητα ἄγει, καλὸν δὲ ὅτι σεμνύνει τοὺς ἔχοντας, πρέπον δὲ ὅτι κοσμεῖ τοὺς κεκτημένους, λυσιτελὲς δὲ ὅτι λύει, τὸ τέλος, τοὺς πόνους αὐτῆς, χρήσιμον δ' ὅτι οὐδὲν αὐτῆς χρησιμώτερον.

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ λυσιτελοῦς δὲν εἶναι ἐμφανὴς κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν στίξιν τοῦ χωρίου, τί δέ ποτε βούλεται ὁ Ἰσίδωρος δηλοῖ ὁ κατὰ τοὺς Στωικοὺς ὁρισμὸς καθ' ὃν καὶ εἴρηνται τὰ Ἰσιδώρεια· Διογένης Λαέρτιος ς' 98 «πᾶν δ' ἀγαθὸν συμφέρον — καὶ δέον καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον καὶ εὔχρηστον καὶ καλὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ αἱρετὸν καὶ δίκαιον· συμφέρον μὲν — δέον δὲ — λυσιτελὲς δ' ὅτι λύει τὰ τελούμενα εἰς αὐτὸ ὥστε τὴν ἀντικατάλλαξιν τὴν ἐκ τῆς πραγματείας ὑπεραίρειν τῇ ὠφελείᾳ». Στικτέον ἄρα παρ' Ἰσιδώρῳ· λυσιτελὲς δὲ ὅτι λύει τὸ τέλος τοὺς πόνους αὐτῆς, χρήσιμον δ' ὅτι κ.τ.λ.

Ἐν Μυτιλήνῃ, τῇ 12 Μαΐου 1899.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἰδιαιτέρα δήλωσις τῆς μεσότητος ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ.

Πολλαχῶς ἐπεζητήθη καὶ ἐξεφράσθη ἐν ταῖς διαφόροις γλώσσαις ἡ ἔννοια τῆς μεσότητος διὰ τῶν ῥημάτων (πρβλ. τὰ Ἰνδικὰ tanū = σῶμα, ātman = ψυχή, ἅτινα τιθέμενα παρὰ τὰ ῥήματα μεταποιοῦσιν αὐτὰ εἰς μέσα)· διὰ τοῦτο ἄξιος μνείας εἶναι καὶ ὁ τρόπος τῆς δηλώσεως ταύτης ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ διὰ τοῦ ἀτός (ἀπατός), μοναχὸς (μονάχος, μανιχός)· πρβλ. ἀτός του ξυρίζεται, — νίβεται, — γιατρεύεται, — ῥάβεται κλπ. (ἐν Κρήτῃ ἀπατός του —), μοναχός του ἐκόπηκεν, — ἐχτυπήθηκεν, — ἐσκοτώθηκεν, — ἐγδύθηκεν, — κατεστράφηκεν, — ἐγιατρεύθηκεν κλπ. κλπ. Διὰ τοῦ ῥηματικοῦ τύπου δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνέργεια δὲν μεταβαίνει εἰς ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἐκτὸς τοῦ ὑποκειμένου, διὰ δὲ τοῦ προσδιορισμοῦ ἀτός του, μοναχός του (= αὐτὸς παρ' ἀρχαίοις) ὅτι οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ ὑποκειμένου ἐνεργεῖ. Καὶ πάσχει ἄρα καὶ ἐνεργεῖ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Τούτου δ' ἡ δήλωσις εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ χαρακτὴρ τῶν μέσων ῥημάτων. Ἡ διαφορὰ ἐν τούτοις εἶναι ὅτι δηλοῦται διὰ προσδιορισμοῦ τοῦ ὑποκειμένου.

Γ. Ν. Χ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ

Λογισταὶ καὶ **Εὔθυνοι** — **Λογισταὶ** καὶ **Συνήγοροι.**

Ἐν Κεφ. 48, 3-5 κεῖται: «κληροῦσι δὲ καὶ **λογιστὰς** ἐξ αὑτῶν οἱ βουλευταὶ δέκα, τοὺς λογιουμένους τ[αῖς ἀ]ρχαῖς κατὰ τὴν πρυτανείαν ἑκάστην. κληροῦσι δὲ καὶ **εὐθύνους** ἕνα τῆς φυλῆς ἑκάστης, καὶ παρέδρους β' ἑκάστῳ τῶν εὐθύνων, οἷς ἀναγκαῖόν ἐστι ταῖς α.....αις κατὰ τὸν ἐπώνυμον τὸν τῆς φυλῆς ἑκάστης καθῆσθαι, κἄν τις βούλ[ηταί] τινι τῶν τὰς εὐθύνας ἐν τῷ δικαστηρίῳ δεδωκότων, ἐντὸς γ' ἡ[μερῶν ἀφ'] ἧς ἔδωκε τὰς εὐθύνας, εὔθυναν ἄν τ' ἰδίαν ἄν τε δημο[σί]α[ν] ἐμβαλέσθαι, γράψας εἰς πινάκιον λελευκωμένον τοὔνομα τὸ [θ' αὑ]τ[ο]ῦ καὶ τὸ τοῦ φεύγοντος, καὶ τὸ ἀδίκημ' ὅ,τι ἂν ἐγκαλῇ, καὶ τίμημα ἐ[πιγραψ]άμενος ὅ,τι ἂν αὐτῷ δοκῇ, δίδωσιν τῷ εὐθύνῳ· ὁ δὲ λαβὼν τοῦτο καὶ ἀν[αγνού]ς, ἐὰν [[μὲν]] καταγνῷ, παραδίδωσιν τὰ μὲν ἴδια τοῖς δικασταῖς τοῖς κατὰ δήμ[ους, τοῖς] τὴν φυλὴν ταύτην εἰσάγουσιν, τὰ δὲ δημόσια τοῖς θεσμοθέτα[ις . . . . ἀ]ναγράφει. οἱ δὲ θεσμοθέται, ἐὰν παραλάβωσιν, πάλιν εἰσάγουσιν [ταύτην τὴν] εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ὅ,τι ἂν γνῶσιν οἱ δικαστα[ί, τοῦτο κύ]ριόν ἐστιν».

Δυστυχῶς, ὡς πᾶς τις ὁρᾷ, ἱκανὰ μέρη τοῦ χωρίου τούτου εἰσὶν ἐφθαρμένα, μάταιαι δ' ἄχρι τοῦδε ἀπέβησαν αἱ τῶν κριτικῶν προσ-

πρέπον καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον· ἀναγκαῖον μὲν ὅτι τοῦ πολιτεύεσθαι ὀρθῶς οὐδὲν ἀναγκαιότερον, συμφέρον δὲ ὅτι πρὸς μακαριότητα ἄγει, καλὸν δὲ ὅτι σεμνύνει τοὺς ἔχοντας, πρέπον δὲ ὅτι κοσμεῖ τοὺς κεκτημένους, λυσιτελὲς δὲ ὅτι λύει, τὸ τέλος, τοὺς πόνους αὐτῆς, χρήσιμον δ' ὅτι οὐδὲν αὐτῆς χρησιμώτερον.

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ λυσιτελοῦς δὲν εἶναι ἐμφανὴς κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν στίξιν τοῦ χωρίου, τί δέ ποτε βούλεται ὁ Ἰσίδωρος δηλοῖ ὁ κατὰ τοὺς Στωικοὺς ὁρισμὸς καθ' ὃν καὶ εἴρηνται τὰ Ἰσιδώρεια· Διογένης Λαέρτιος ς' 98 «πᾶν δ' ἀγαθὸν συμφέρον — καὶ δέον καὶ λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον καὶ εὔχρηστον καὶ καλὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ αἱρετὸν καὶ δίκαιον· συμφέρον μὲν — δέον δὲ — λυσιτελὲς δ' ὅτι λύει τὰ τελούμενα εἰς αὐτὸ ὥστε τὴν ἀντικατάλλαξιν τὴν ἐκ τῆς πραγματείας ὑπεραίρειν τῇ ὠφελείᾳ». Στικτέον ἄρα παρ' Ἰσιδώρῳ· λυσιτελὲς δὲ ὅτι λύει τὸ τέλος τοὺς πόνους αὐτῆς, χρήσιμον δ' ὅτι κ.τ.λ.

Ἐν Μυτιλήνῃ, τῇ 12 Μαΐου 1899.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἰδιαιτέρα δήλωσις τῆς μεσότητος ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ.

Πολλαχῶς ἐπεζητήθη καὶ ἐξεφράσθη ἐν ταῖς διαφόροις γλώσσαις ἡ ἔννοια τῆς μεσότητος διὰ τῶν ῥημάτων (πρβλ. τὰ Ἰνδικὰ tanû = σῶμα, âtman = ψυχή, ἅτινα τιθέμενα παρὰ τὰ ῥήματα μεταποιοῦσιν αὐτὰ εἰς μέσα)· διὰ τοῦτο ἄξιος μνείας εἶναι καὶ ὁ τρόπος τῆς δηλώσεως ταύτης ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ διὰ τοῦ ἀτός (ἀπατός), μοναχὸς (μονάχος, μανιχός)· πρβλ. ἀτός του ξυρίζεται, — νίβεται, — γιατρεύεται, — ῥάβεται κλπ. (ἐν Κρήτῃ ἀπατός του —), μοναχός του ἐκόπηκεν, — ἐχτυπήθηκεν, — ἐσκοτώθηκεν, — ἐγδύθηκεν, — κατεστράφηκεν, — ἐγιατρεύθηκεν κλπ. κλπ. Διὰ τοῦ ῥηματικοῦ τύπου δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνέργεια δὲν μεταβαίνει εἰς ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ἐκτὸς τοῦ ὑποκειμένου, διὰ δὲ τοῦ προσδιορισμοῦ ἀτός του, μοναχός του (= αὐτὸς παρ' ἀρχαίοις) ὅτι οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ ὑποκειμένου ἐνεργεῖ. Καὶ πάσχει ἄρα καὶ ἐνεργεῖ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Τούτου δ' ἡ δήλωσις εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ χαρακτὴρ τῶν μέσων ῥημάτων. Ἡ διαφορὰ ἐν τούτοις εἶναι ὅτι δηλοῦται διὰ προσδιορισμοῦ τοῦ ὑποκειμένου.

Γ. Ν. Χ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ

Λογισταὶ καὶ **Εὔθυνοι** — **Λογισταὶ** καὶ **Συνήγοροι.**

Ἐν Κεφ. 48, 3-5 κεῖται: «κληροῦσι δὲ καὶ **λογιστὰς** ἐξ αὐτῶν οἱ βουλευταὶ δέκα, τοὺς λογιουμένους τ[αῖς ἀ]ρχαῖς κατὰ τὴν πρυτανείαν ἑκάστην. κληροῦσι δὲ καὶ **εὐθύνους** ἕνα τῆς φυλῆς ἑκάστης, καὶ παρέδρους β' ἑκάστῳ τῶν εὐθύνων, οἷς ἀναγκαῖόν ἐστι ταῖς α.....αις κατὰ τὸν ἐπώνυμον τὸν τῆς φυλῆς ἑκάστης καθῆσθαι, κἄν τις βούλ[ηταί] τινι τῶν τὰς εὐθύνας ἐν τῷ δικαστηρίῳ δεδωκότων, ἐντὸς γ' ἡ[μερῶν ἀφ'] ἧς ἔδωκε τὰς εὐθύνας, εὔθυναν ἄν τ' ἰδίαν ἄν τε δημο[σί]α[ν] ἐμβαλέσθαι, γράψας εἰς πινάκιον λελευκωμένον τοὔνομα τὸ [θ' αὑ]τ[ο]ῦ καὶ τὸ τοῦ φεύγοντος, καὶ τὸ ἀδίκημ' ὅ,τι ἂν ἐγκαλῇ, καὶ τίμημα ἐ[πιγραψ]άμενος ὅ,τι ἂν αὐτῷ δοκῇ, δίδωσιν τῷ εὐθύνῳ· ὁ δὲ λαβὼν τοῦτο καὶ ἀν[αγνού]ς, ἐὰν [[μὲν]] καταγνῷ, παραδίδωσιν τὰ μὲν ἴδια τοῖς δικασταῖς τοῖς κατὰ δήμ[ους, τοῖς] τὴν φυλὴν ταύτην εἰσάγουσιν, τὰ δὲ δημόσια τοῖς θεσμοθέτα[ις . . . . ἀ]ναγράφει. οἱ δὲ θεσμοθέται, ἐὰν παραλάβωσιν, πάλιν εἰσάγουσιν [ταύτην τὴν] εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ὅ,τι ἂν γνῶσιν οἱ δικαστα[ί, τοῦτο κύ]ριόν ἐστιν».

Δυστυχῶς, ὡς πᾶς τις ὁρᾷ, ἱκανὰ μέρη τοῦ χωρίου τούτου εἰσὶν ἐφθαρμένα, μάταιαι δ' ἄχρι τοῦδε ἀπέβησαν αἱ τῶν κριτικῶν προσ-

πάθειαι πρὸς ἀσφαλῆ συμπλήρωσιν τοῦ ἐν στίχ. 5 κενοῦ: ταῖς α.. ...αις (1). Πλὴν δὲ τούτων ἀμφίβολος μέν πως ἔτι καὶ νῦν διατελεῖ οὖσα ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐν τῷ παρατελευταίῳ στίχῳ: [ταύτην τὴν] (2), ἐν ᾧ ἑτέρωθεν, ἑρμηνευτικῶν λόγων ἕνεκα, ἐξηνέχθη ἤδη ἡ εἰκασία (3) ὅτι ἴσως μέρος τῶν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ φερομένων, τουτέστι τὰ ἐν §§ 4-5 τοῦ Κεφ. 48, ἐν ἀρχῇ ἔκειντο μετὰ τὰ ἐν Κεφ. 54, 2, ὅτι δ' ἐκεῖθεν μετηνέχθησαν ὅπου νῦν ἐν Κεφ. 48 εὑρίσκονται, διότι καὶ ἐν τούτῳ γίγνεται λόγος περὶ λογιστῶν.

Ἐν δὲ Κεφ. 54, 2 φέρεται: «(κληροῦσι δὲ κτλ.) καὶ λογιστὰς δέκα καὶ συνηγόρους τούτοις δέκα, πρὸς οὓς ἅπαντας ἀνάγκη τοὺς τὰς ἀρχὰς ἄρξ[αντ]ας λόγον ἀπενεγκεῖν. οὗτοι γάρ εἰσι⟨ν οἱ⟩ μόνοι τοῖς ὑπευθύνοις λογιζόμενοι καὶ τὰς εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες».

Τὰ χωρία ταῦτα εὐθὺς οὕτω τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο παρέθεμεν ἵνα, διὰ τῆς πρὸς ἄλληλα ἀντιβολῆς καὶ ἀντεξετάσεως, δηλωθῇ μὲν

(1) Ὁ Κενυὼν ᾔκασε: ταῖς ἀ[γορ]αῖς, τὴν εἰκασίαν δὲ ταύτην ὁ Σάνδυς καὶ τινες ἄλλοι ἐξεδέξαντο ὡς πιθανήν. Ἀλλ' ὁ Wilcken ἀνέγνω: ΑΝ...ΛΑΙC ἢ CΑC, ὁ δὲ Βλάσσιος περὶ πάντων τούτων ἐν τῇ γ' ἐκδ. (Σεπτεμ. 1898) σ. 76 ὑποσημειοῦται: «ἀ[γορ]αῖς K., W.-K. (cf. Wil. II, 235); sed P ante AIC fuisse ... videtur (potius K vel X vel Λ; sec. Wn. Λ vel C); post prius A ductus (N Wn.) agnoscitur.

Τοῦ χωρίου τούτου δύο προτείνει συμπληρώσεις ὁ κ. Ἀ. Σ. Ἀρβανιτόπουλος ... 35 σημ. 6 καὶ σ. 36 σημ. 3 τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἄρτι ἐν γλώσσῃ ἰταλικῇ ἐκδοθεισῶν ... tioni di diritto attico, I. Dei debitori verso lo stato ateniese. Roma, ... Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην εἰκάζει ἥκιστα πιθανῶς: «οἷς ἀναγκαῖόν ἐστι ... λογιστηρίοις] κατὰ τὸν ἐπώνυμον τὸν τῆς φυλῆς ἑκάστης καθῆσθαι ..., κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν: «οἷς ἀναγκαιόν ἐστι [ἐπὶ] ταῖς ΑΝ[ΑΠΑΥ](Λ)ΑΙC ... τὸν ἐπώνυμον κτἑ.». Παρατηροῦμεν δ' ὅτι καὶ τρίτην τοῦ αὐτοῦ χωρίου ... σ. 36 ἐν τῷ κειμένῳ) εἰσηγεῖται διόρθωσιν, ὁμοίαν τῇ δευτέρᾳ, κατὰ παράλειψιν ... τῆς ἐπὶ προθέσεως (: «οἷς ἀναγκαῖόν ἐστι ταῖς ἀ[ναπαύλ]αις κτλ.» ... μηνεύων δὲ τὸ προκείμενον ἀριστοτελικὸν χωρίον, ὡς διορθοῦται τοῦτο, λέγει ... «ma credo, argomentando da Aristotele (Ἀθην. Πολ. 48, 4) che gli ... per chiamarli così, degli εὔθυνοι fossero le c. d. ἀνάπαυλαι, che ... come mi pare, sedili vicini alle statue degli eroi eponimi delle tribù ... τῆς πραγματείας ταύτης τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου μέλλομεν νὰ διαλάβωμεν ..., τοῦτο δὲ τόσῳ μᾶλλον προθυμότερον ὅσῳ ὀλίγιστοι ἔτι εἰσὶ παρ' ἡμῖν οἱ ἐγκύπτοντες εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀττ. δικαίου.

(2) Οὕτως ὁ Βλάσσιος, ἀκολούθως δὲ τούτῳ καὶ οἱ Wil.- K. ἐν τῇ γ' ἐκδ., ... δὲ Κενυὼν καὶ ὁ Σάνδυς ἁπλῶς: [τὴν].

(3) Gilbert, Ἐγχειρ. Ἀρχαιολ. μεταφρ. Ν. Γ. Πολίτου, σ. 280 σημ. 1 ...

παραυτίκα ἡ μεταξὺ τῶν ὁμωνύμων ἀρχῶν τούτων, τουτέστι τῶν λογιστῶν τῆς Βουλῆς καὶ τῶν τῆς ἐγκυκλίου διοικήσεως λογιστῶν, ὑπάρχουσα διαφορά, δηλωθῇ δ' ἅμα καὶ ἡ σχέσις ἑκατέρας αὐτῶν πρὸς τοὺς εὐθύνους καὶ τοὺς συνηγόρους. Ἄλλως τε τὰ περὶ τούτων κατὰ τοσοῦτο μόνον ἐνταῦθα θὰ ἐξετάσωμεν, καθ' ὅσον σχετίζονται στενότατα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἡμετέρας παρατηρήσεως ταύτης (1).

Εἰδικῶς δ' αὐτη εἰς τόδε ἀφορᾷ τὸ ἀπόρημα: ἡ λέξις ἀρά γε «δικαστηρίῳ» ἐν τῷ ἄρτι ὑφ' ἡμῶν ἐκ τοῦ Κεφ. 48, 4 τῆς Ἀθην. Πολιτείας παρατεθέντι χωρίῳ: «τῶν τὰς εὐθύνας ἐν τῷ δικαστηρίῳ δεδωκότων» κεῖται ὀρθῶς ἢ μὴ μᾶλλον πλημμελῶς οὕτω γέγραπται, κατ' εὐεξήγητον πλάνην τοῦ ἀντιγραφέως, κακῶς ἀναγνόντος: ΔικαCTHPIΩι ἀντὶ: ΛογιCTHPIΩι; Σημειωτέον δ' ὅτι παραπλήσιον ἀντιγραφικὸν σφάλμα νομίζομεν ὅτι εὕρομεν καὶ ἐν τῷ Κανταβριγιακῷ λεξικῷ, ἐν λ. Ἀλογίου δίκη, ἔνθ' ἀνέγνωμεν ΛογιCTAIC ἀντὶ: ΔικαCTAIC, δι' οὓς λόγους ἀλλαχοῦ ἐδηλώσαμεν (2). Παρατηρητέον δὲ προσέτι ὅτι ἐν τῷ τοῦ Βρεττ. Μουσείου ἱριστοτ. παπύρῳ τῇ ἀληθείᾳ κεῖται: δικαστηρίῳ, καθάπερ καὶ ὁ ;ρῶτος ἐκδότης καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἀνέγνωσαν. Προστίθεμεν άλιστα ὅτι καθὰ ὁ ἐλλογιμώτατος κ. Κενυὼν εὐμενῶς ἡμῖν χαριμενος εὐηρεστήθη νὰ ἐπιστείλῃ ἡμῖν, μετὰ νέαν ἐξέτασιν τοῦ μέως τούτου τοῦ πολυτίμου παπύρου, ἡ ἀνάγνωσις τῆς περὶ ἧς ἡμῖν λόγος λέξεως δέον εἶνε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐντελῶς ἀσφαλής. Ὥστε μία νη ὑποψία ὑπολείπεται, μὴ πρόκειται περὶ σφάλματος ἀντιγραιοῦ, ὡς ἄλλως ἀμφιβάλλοντες καὶ ἡμεῖς τολμῶμεν νὰ εἰκάσωμεν τε τῶν ἐν τῷ Κεφ. 48 συμφραζομένων καὶ τῶν ἐν Κεφ. 54, 2 ομένων περὶ συνηγόρων καὶ λογιστῶν.

Ὁμολογοῦμεν δ' ὅτι τὰς περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γραφῆς: δικαστηρίῳ τέρας ἀμφιβολίας ἔτι μᾶλλον ἐπηύξησε καὶ τόδε τὸ χωρίον τοῦ Ἀνδοκ. π. τ. Μυστηρίων § 77-79 ψηφίσματος τοῦ Πατροκου: «καὶ ὅσων εὔθυναί τινές εἰσι κατεγνωσμέναι ἐν

Εἰδικώτερον δὲ μέλλομεν νὰ διαλάβωμεν ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν ἡμετέρων Συμν εἰς τὸ ἀττ. δίκαιον, ἑρμηνεύοντες τὸ Κανταβρ. λεξικὸν ἐν λ.λ. Εὔθυαι Λογισταὶ καὶ Συνήγοροι.

Ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τῆς Ἀθηνᾶς, σ. 46 ἑπ.

[illegible] ἕκαστον ἴσως· καὶ (1)
[illegible] δικαστήριον γρα-
[illegible] ἢ ἐγγύαι
[illegible] χρόνον».
[illegible] πρὸς τίνω-
[illegible] καὶ τῶν ἑκάστῳ
[illegible]

[illegible] τουλάχιστον νοού-
[illegible] δύο ὑπάρχουσιν ἐν
[illegible] τῶν δέκα λογιστῶν τῆς Βουλῆς, οὓς οἱ
[illegible] τῶν δέκα λογιστῶν τῆς ἐγκυ-
[illegible] πρὸς τὸν τῶν δέκα
[illegible] πολιτεύματος, καθ'
[illegible] μάλιστα ἐξ ἴσου ἐκ-
[illegible] τῆς πολιτείας ἀρχῶν.
[illegible] τῶν τῆς ἐγκυ-
[illegible]

[illegible] τῆς Βουλῆς [illegible] ἡ τμῆμά τι εἰ-
[illegible] ἵνα λογίζωνται ταῖς ἀρ-
[illegible] Ἐν τούτῳ δὲ ἀπαιτοῦσι
[illegible] τῆς Βουλῆς, ἥτις, κατὰ τὴν ἀκριβο-
[illegible] τῶν ἄλλων δικαίων αὐτῆς, συν-
[illegible] ἀρχαῖς (3), ὧν τινὲς ἐνδεικτι-
[illegible] Ἀθην. Πολιτεία (Κεφ. 47-49), ὁριζομένου
[illegible] ἡ Βουλὴ συμμετέχει ἐν ἑκάστῃ τούτων
[illegible] περὶ ὑπολόγων ἀρχῶν προκειμένου

(1) [illegible] κατὰ τὴν Ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτ. [illegible] παρίστανται οὐχὶ ὡς ἰδίᾳ πρατ- [illegible] καὶ ἀκολουθίαν ἐνταῦθα μᾶλλον ὁ καὶ ἡ [illegible]

(2) [illegible] ἐξ αὐτῶν οἱ βουλευταὶ δέκα, τοὺς λο- [illegible] πρυτανείαν ἑκάστην».

(3) [illegible] ἐν ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τὰ πλεῖστα». Εἶτ' αὖθις [illegible] δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τὰ πλεῖσθ' ὡς ἔπος [illegible] τοῦ ἑπομένου Κεφ. 50: «τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τῆς [illegible]».

ἤ, ἀκριβέστερον, περὶ ἀρχῶν χρήματα διαχειριζουσῶν(1), ἡ Βουλὴ ἀσκεῖ τὸ προσῆκον αὐτῇ μέτρον τῆς διοικητικῆς ἐξουσίας («συνδιοικεῖ») διὰ τῶν ἐξ ἑαυτῆς κληρουμένων δέκα λογιστῶν(2).

Ἀλλ' ἡ Βουλή, ἐπὶ τῶν πλείστων ἀρχῶν, μάλιστα δὲ τῶν χρήματα διαχειριζουσῶν, ἀσκεῖ καί τινα πρωτοβάθμιον δικαστικὴν ἐξουσίαν, διότι, ὡς αὖθις ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει αὐτόθι (Κεφ. 45. 2): «κρίνει δὲ τὰς ἀρχὰς ἡ βουλὴ τὰς πλείστας, μάλισθ' ὅσαι χρήματα διαχειρίζουσιν· οὐ κυρία δ' ἡ κρίσις, ἀλλ' ἐφέσιμος εἰς τὸ δικαστήριον».

Ἤδη, κατὰ τίνα τρόπον καὶ ποῦ οἱ τῆς Βουλῆς λογισταὶ οὗτοι ἐκτελοῦσι τὰ λογιστικὰ αὐτῶν καθήκοντα, περὶ τούτων οὐδὲν λέγεται ἐν τῇ ἀριστοτελικῇ συγγραφῇ· ὁρίζεται ὅμως ἐν αὐτῇ σαφῶς ὅτι αἱ ἐξελέγξεις αὗται τελοῦνται κατὰ τὴν πρυτανείαν ἑκάστην(3). Ἐντεῦθεν δ' ὀφείλομεν νὰ συναγάγωμεν κατ' ἀνάγκην τὸ συμπέρασμα ὅτι κατὰ τὴν πρυτανείαν ἑκάστην ὑπῆρχεν ὡρισμένος τις χρόνος, καθ' ὃν ἐξηλέγχοντο οἱ τῆς προηγουμένης πρυτανείας λογισμοὶ τῶν διαφόρων ἀρχῶν. Φρονοῦμεν δ' ὅτι ἐπίσης σφόδρα πιθανὸν δυνάμεθα νὰ νομίσωμεν, ὅτι οἱ τῆς Βουλῆς λογισταὶ οὐδὲν δικαίωμα ἀμέσου εἰσαγωγῆς τῶν ὑπευθύνων εἰς τὸ δικαστήριον εἶχον· συνάγομεν δὲ τοῦτο, παραλειπομένων ἄλλων τινῶν δευτερευόντων λόγων, ἔνθεν μὲν ἐκ τῆς ῥητῆς καὶ σαφοῦς μαρτυρίας τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῶν τῆς ἐγκυκλίου διοικήσεως ἑτέρων δέκα λογιστῶν καὶ συνηγόρων, ὅτι «οὗτοι γάρ εἰσι⟨ν οἱ⟩ μόνοι τοῖς ὑπευθύνοις λογιζόμενοι καὶ τὰς εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες» (4), ἔνθεν δ' ἐκ τῆς ῥητῆς τοῦ αὐτοῦ μαρτυρίας(5) ὅτι ἡ Βουλὴ «κρίνει τὰς ἀρχὰς . . . τὰς πλείστας, μάλισθ' ὅσαι χρήματα διαχειρίζουσιν». Εἶν' ἄρα πιθανὸν ὅτι οἱ τῆς Βουλῆς λογισταί, ἀντιπρόσωποι αὐτῆς ὄντες, πρὸς ταύτην μόνην ἐδύ-

(1) Κεφ. 45. 2.

(2) Ἄλλως, παραπλησίως ὅμως, τὴν τοῦ συνδιοικεῖν ἔννοιαν ἐκφράζει ὁ Πολυδεύκ. ἐν Η. 99: «Λογισταί: καὶ τούτους ἡ βουλὴ κληροῖ κατ' ἀρχὴν ὡς παρακολουθεῖν τοῖς διοικοῦσιν».

(3) Πρβλ. Λυσ. κ. Νικομάχ. § 4: «μόνος οὗτος τῶν ἀρξάντων εὐθύνας οὐκ ἔδωκεν, ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι τῆς αὐτῶν ἀρχῆς κατὰ πρυτανείαν λόγον ἀναφέρουσι, σὺ δέ, ὦ Νικόμαχε, οὐδὲ τεσσάρων ἐτῶν ἠξίωσας ἐγγράψαι». Ἐκδ. Κοβήτου ὑπὸ Hartman.

(4) Αὐτόθ. Κεφ. 54. 2.

(5) Αὐτόθ. Κεφ. 45. 2.

[illegible]

νες ὁδοὶ καὶ τοῖς πᾶσι προσιταὶ ὑπάρχωσι πρὸς δίωξιν τῶν ἀδικημάτων (1), ὅπως μηδεὶς δύνηται νὰ λάθῃ ἀδικῶν, βεβαίως δὲν ἐδύνατο ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰς ἐκ τῶν διειλημμένων ἀρχῶν, τῶν τῆς Βουλῆς, λέγομεν, λογιστῶν καὶ τῶν τῆς ἐγκυκλ. διοικήσεως, οὐδ' εἰς τὰς ἐκ τῶν εἰς τὴν Βουλὴν εἰσαγγελιῶν, οὐχὶ πάντοτε καὶ παντὶ δυνατῶν ἢ προσηκουσῶν, παρεχομένας ἐγγυήσεις. Διότι οἱ μὲν τῆς ἐγκυκλίου διοικήσεως λογισταὶ μόνον μετὰ τὴν ἔξοδον τῶν ἀρχῶν ἐδέχοντο τὰς εὐθύνας καὶ εἰσῆγον αὐτὰς εἰς τὸ δικαστήριον, οἱ δὲ τῆς Βουλῆς ἐλογίζοντο μὲν ταῖς ἀρχαῖς κατὰ τὴν πρυτανείαν ἑκάστην, ἀλλὰ πλὴν τῆς τῶν λογισμῶν ἐξετάσεως οὔτε δικαίωμα εἰσαγωγῆς εἰς τὸ δικαστήριον εἶχον, οὔτε δικαιοδοσίαν δικαστικὴν οἵαν δή ποτε ἐπὶ τῶν ὑπευθύνων καθόλου ἀρχῶν. Τὸ τῆς εἰσαγγελίας δὲ εἰς τὴν Βουλὴν δικαίωμα, ὡς πρὸ μικροῦ εἴπομεν, οὐδαμῶς ἐπήρκει εἰς τὴν τελείαν τοῦ σκοποῦ τοῦ νομοθέτου πραγμάτωσιν.

Γ'. Πρὸς πλήρωσιν ἄρα τῶν ἀναγκῶν τούτων κατέστησαν τρίτην εὐθύνουσαν ἀρχήν, τὴν τῶν δέκα **εὐθύνων** καὶ τῶν ἑκάστῳ τούτων δύο **παρέδρων**, οἷς, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει (Κεφ. 48. 4), «ἀναγκαῖον» ἦν «ταῖς α..... αις κατὰ τὸν ἐπώνυμον τὸν τῆς φυλῆς ἑκάστης καθῆσθαι, κἄν τις βούλ[ηταί] τινι τῶν τὰς εὐθύνας ἐν τῷ δικαστηρίῳ δεδωκότων, ἐντὸς γ' ἡ[μερῶν ἀφ'] ἧς ἔδωκε τὰς εὐθύνας, εὔθυναν ἄν τ' ἰδίαν ἄν τε δημο[σί]α[ν] ἐμβαλέσθαι, γράψας εἰς πινάκιον κτλ. δίδωσιν τῷ εὐθύνῳ κτλ.».

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ χωρίου τούτου καὶ ἤδη μὲν παρέσχε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι δ' ὅμως ἔτι πλείονας μέλλει νὰ παράσχῃ φροντίδας, διὰ τὴν ἄλλοθεν ἔλλειψιν σαφῶν ἱκανῶς περὶ τῶν εὐθύνων εἰδήσεων. Εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ παλαιοὶ λεξικογράφοι (2) ἢ οὐδὲν πάνυ σαφὲς περὶ εὐθύνων διδάσκουσιν ἢ συγχέουσιν αὐτοὺς πρὸς

(1) Ὅρ. Δημοσθ. κ. Ἀνδροτ. § 25-30.

(2) Πολυδεύκ. Η. 100: «Οἱ δὲ εὔθυνοι, ὥσπερ οἱ πάρεδροι, τοῖς ἐννέα ἄρχουσι προσαιροῦνται. οὗτοι δ' εἰσπράσσουσι καὶ τοὺς ἔχοντας». Ἁρποκρ. ἐν λ. Εὔθυνοι: «Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Νικίδου, εἰ γνήσιος. Εὔθυνοι ὄνομα ἀρχῆς παρ' Ἀθηναίοις. δέκα δὲ τὸν ἀριθμὸν ἦσαν ἄνδρες, παρ' οἷς ἐδίδοσαν οἱ πρεσβεύσαντες ἢ ἄρξαντες ἢ διοικήσαντές τι τῶν δημοσίων τὰς εὐθύνας. διείλεκται περὶ αὐτῶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ». Φώτ. ἐν λ. εὔθυνος: «ἀρχὴ ἦν τις. ἐξ ἑκάστης δὲ φυλῆς ἕνα κληροῦσι· τούτῳ δὲ δύο παρέδρους».

[illegible] κατεβόητεῖτο [illegible] ἐργάζεται [illegible] Ἀθην. Πολι- [illegible] εὐθύνων.

[illegible] ἀριστοτελικῆς [illegible] μεταξὺ τῶν διειλημ- [illegible] ἐν λ. [illegible] διοικήσεως [illegible] ἐν λ. Εὐθυ- [illegible] φαίνεται δεξά- [illegible] τῶν [illegible] διοικησάντων [illegible] λογισταί. [illegible]

[illegible] τὴν μεταξὺ [illegible] ὡς φαίνε- [illegible] ἀρχόντων [illegible] καὶ λογι- [illegible] δικαστάς. [illegible] ἐγκαλεῖν. [illegible]

[illegible]

[illegible] Ἀθηναίοις [illegible] Ἀθην. Πολιτεία, ἔνθα [illegible]

[illegible]

[illegible] Ἐν τῷ [illegible]

μετὰ τῶν εὐθύνων, ἁρμόδιοι ὄντες ἵν' ἐξετάζωσι τὰ περὶ χρηματικῶν διαχειρίσεων τῶν ἀρχῶν, ὅτι δὲ περὶ ἀδικημάτων προκειμένου αἱ εὔθυναι εἰσήγοντο, οὐχὶ πλέον πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς δικαστάς. Τελευταῖον δ' ὅτι ὑπῆρχε χρόνος τις ὡρισμένος μεθ' ὅν οὐδενὶ ἐξῆν ἐμβαλεῖν εὔθυναν. Ἀλλὰ τίς ὁ χρόνος οὗτος, 3 ἢ 30 ἡμερῶν; Ἔπειτα πόθεν ἤρχετο λογιζόμενος; Δυστυχῶς περὶ τούτων οὐδὲν λέγει.

Ὥστε ἐκ τῶν λεξικογράφων οὐδεμία ἢ ἐλαχίστη ὑπάρχει ἡμῖν ἐπικουρία πρὸς πλήρη καὶ ἀσφαλῆ κατανόησιν τῶν ἔργων καὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν ἐν Ἀθήναις εὐθυνουσῶν ἀρχῶν. Δυστυχῶς δ' οὗτοι, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδὲ πρὸς τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος ἀριστοτελικοῦ χωρίου συμβάλλονται.

Ἐπανερχόμενοι ἤδη ὅθεν ἐξέβημεν, ὡς ἑξῆς ἑρμηνεύομεν τὸ ὡς εἴρηται περὶ εὐθύνων καὶ τῶν τούτοις παρέδρων χωρίον τῆς Ἀθην. Πολιτείας (48. 4 ἑπ.):

Οἱ δέκα εὔθυνοι καὶ οἱ ἑκάστῳ τούτων β' πάρεδροι, ἐν ὅλῳ 30 γιγνόμενοι, ἔργον ἴδιον κατὰ τὸ ἀριστοτελικὸν βιβλίον ἔχουσιν, ἵνα παραλαμβάνωσι καὶ μετὰ προηγουμένην ἐξέτασιν παραδιδῶσι τοῖς ἁρμοδίοις ἄρχουσι τὰς κατὰ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχῶν ὑπὸ ἰδιωτῶν ἐμβαλλομένας ἄν τε ἰδίας ἄν τε δημοσίας εὐθύνας. Πιθανὸν δ' ἡμῖν φαίνεται ὅτι ἐνταῦθα ἡ ὑπὸ τοῦ εὐθύνου καὶ τῶν παρέδρων ἐξέτασις (1) τῆς εἰς λελευκωμένον πινάκιον γεγραμμένης εὐθύνης κυρίως εἰς ταῦτα τὰ δύο περιωρίζετο: 1 ἂν ἡ καθ' ἧς ἡ νῦν εὔθυνα ἀρχὴ ἔδωκεν ἤδη εὐθύνας καὶ 2 ἂν ἡ οὕτως ἐμβαλλομένη εὔθυνα ἦν ἐμπρόθεσμος, ἐνε-

48, 3 ἑπ. τῆς Ἀθην. Πολιτείας περὶ εὐθύνων καὶ λογιστῶν τῆς Βουλῆς φερομένων. Σημειωτέον δ' ἄλλως ὅτι ὁ Πολυδεύκης οὐδαμοῦ τοῦ Ὀνομαστικοῦ ποιεῖται σαφῆ μνείαν τῶν λογιστῶν τῆς ἐγκ. διοικήσεως, ἐν ᾧ οἱ ἐν Η. 99 ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενοι λογισταὶ προφανῶς εἰσιν οἱ τῆς Βουλῆς, οὓς αὕτη κληροῖ «ὡς παρακολουθεῖν τοῖς διοικοῦσιν».

Ἐπειδὴ δὲ περὶ τῶν γραμματικῶν ὧδε ὁ λόγος, παρατηρήσωμεν ὅτι ἐν τοῖς εἰς τὸν Αἰσχίνην Ἑλλ. Σχολίοις. σ. 80. 1 (ἔκδ. Γουλ. Δινδορφ., ἐν Ὀξωνίᾳ 1852) κακῶς εἶνε ἐκδεδομένον: «εὐθύναις] εὔθυναι αἱ τῶν δικαιωμάτων ἐξετάσεις» ἀντὶ: διοικημάτων. Πρβλ. Σουίδ.: «ἀλογίου δίκη, ἣν φεύγουσιν οἱ ἄρχοντες λόγον οὐ διδόντες τῶν τῆς ἀρχῆς διοικημάτων». Ἐδύνατό τις ἴσως νὰ εἰκάσῃ καὶ διῳκημένων, ὡς κεῖται παρὰ τῷ αὐτῷ Σχολιαστῇ αὐτόθι (σ. 80. 5 καὶ 10). Προτιμητέον ὅμως τὸ πρῶτον.

(1) Κεφ. 48, 5: «ὁ δὲ λαβὼν τοῦτο καὶ ἀν[αγνού]ς, ἐὰν [[μὲν]] καταγνῷ, παραδίδωσιν κτλ.» Ὁ Λίψιος ἀνέγνω: ἀν[ακρίνα]ς, οὕτω δ' ἐξέδωκεν ὁ Σάνδυς.

[illegible] ἕνεκα τῶν [illegible]

[illegible] τὰ ἔθνη [illegible] ἑκάστης ἔθνους [illegible] καὶ [illegible] κατὰ τὸν [illegible] ἡ δ' [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Lord Byron [illegible]

[illegible]

ἀναφέρονται, φαίνεται νοήσας ὀρθῶς. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἴσως ἄλλοτέ ποτε πλείονα· νῦν δὲ τοῦτο μόνον λέγομεν ὅτι ὁ σχολιαστὴς οὗτος εἰς παρερμηνείαν παρήχθη ἐκ τῆς ἐν τῷ μνημονευθέντι δημοσθενικῷ χωρίῳ (1) λ.: «πρυτανεύοντα», τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ πλημμελῶς ἐνόμισεν ὅτι ὁ διαιτητὴς Στράτων ἠτιμώθη ἐν τῇ Βουλῇ ὑπὸ τῶν βουλευτῶν, ἐν ᾧ, καθὰ νῦν ὑπὸ τοῦ ἀριστοτελικοῦ βιβλίου πιστοῦται, οὗτος ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν διαιτητῶν (2).

Ὁ εὔθυνος τὰς οὑτωσὶ ἐγχειριζομένας αὐτῷ καταγγελίας, ἐὰν μὲν ἀφορῶσιν εἰς ἰδιωτικὰ συμφέροντα, παραδίδωσι «τοῖς δικασταῖς τοῖς κατὰ δήμους, τοῖς τὴν φυλὴν ταύτην εἰσάγουσιν», περὶ ὧν ειδικώτερον γίγνεται λόγος ἐν Κεφ. 53, ἐὰν δὲ εἰς δημόσια, παραπέμπει εἰς τοὺς θεσμοθέτας, οἵτινες «ἐὰν παραλάβωσιν, πάλιν εἰσάγουσιν [ταύτην τὴν](3) εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον».

Ἀλλὰ τί τὰ τελευταῖα ταῦτα σημαίνουσι: «πάλιν εἰσάγουσιν [ταύτην τὴν] εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον»; Ἤ, εἰδικώτερον, πῶς τὸ πάλιν τοῦτο νοητέον καὶ ἑρμηνευτέον; Εὐθὺς λέγομεν ὅτι ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς βέβαιον ὅτι οὐδαμῶς περὶ τῶν θεσμοθετῶν λέγεται ὅτι «πάλιν εἰσάγουσιν [ταύτην τὴν] εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον», διότι οὗτοι οὐδεμίαν ἤδη ἑτέραν εὔθυναν εἰσήγαγον εἰς αὐτό. Ἐπίσης δοξάζομεν ὅτι σφόδρα ἀπίθανον εἶνε, εἰ μὴ ἀδύνατον, τὸ ἐπίρρημα τοῦτο ν' ἀναφέρηται εἰς τὰ μακρὰν κατωτέρω ἐν Κεφ. 54. 2 περὶ τῶν τῆς ἐγκυκλίου διοικήσεως λογιστῶν διδασκόμενα: «οὗτοι γάρ εἰσι⟨ν οἱ⟩ μόνοι τοῖς ὑπευθύνοις λογιζόμενοι, καὶ τὰς εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον εἰσάγοντες», πρώτιστα μὲν διότι

δεῖνα τῶν διαιτητῶν οὐκ ἀπήντησε, καίτοι κατήγορον ἔχων· τί οὖν ὑμῖν δοκεῖ περὶ αὐτοῦ;⟩ Καὶ οὕτως οἱ βουλευταὶ κατεψηφίζοντο· εἰσὶ δὲ ἄρχοντες τῆς βουλῆς οἱ πρυτάνεις». Ἐκδ. Ald. σ. 30 b στ. 2-6.

(1) § 86: «Πείσας τὸν πρυτανεύοντα δοῦναι τὴν ψῆφον παρὰ πάντας τοὺς νόμους, κλητῆρα οὐδ' ὀντινοῦν ἐπιγραψάμενος, κατηγορῶν ἔρημον, οὐδενός παρόντος, ἐκβάλλει καὶ ἄτιμοῖ τὸν διαιτητήν».

(2) Κεφ. 53. 6: «Ἔστιν δὲ καὶ εἰσαγγέλλειν εἰς τοὺς διαιτητάς, ἐάν τις ἀδικηθῇ ὑπὸ τοῦ διαιτητοῦ, κἄν τινος καταγνῶσιν, ἀτιμοῦσθαι κελεύουσιν οἱ νόμοι· ἔφεσις δ' ἐστὶ καὶ τούτοις».

(3) Περὶ τῆς συμπληρώσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Βλασσίου προταθείσης τὸ πρῶτον, δεκτῆς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Kaib-Wilam. γενομένης, ἐξηνέγκομεν ἄλλοτε (ἐν Ἀθηνᾶς τόμ. Ι' σ. 156) ἀμφιβολίαν τινά, οὐκ ὀρθῶς ἀνθυποπτεύσαντες: [τὴν αὐτήν]. Ἀλλὰ καὶ τό: ταύτην τὴν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὅλως βέβαιον.

εἰσάγουσιν [ταύτην τὴν] εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον». Δὲν εἶνε λοιπὸν πιθανὸν ὅτι περὶ τῶν θεσμοθετῶν προκειμένου ὁ Ἀριστοτέλης ὧδε τῷ: «πάλιν εἰσάγουσιν . . . εἰς τὸ δικαστήριον» σκοπίμως ἐχρήσατο, ἵνα διὰ τούτου ἐπεξηγήσηται τί πράττουσιν οἱ κατὰ δήμους δικασταί, καὶ δὴ ἄρα ὅτι καὶ οὗτοι εἰσάγουσιν εἰς τὸ δικαστήριον;

Εἶν' ἀληθὲς ὅτι εἰς ταῦτα ἐδύνατό τις ν' ἀντιπαρατηρήσῃ ὅτι οἱ κατὰ δήμους δικασταί, οἱ Τετταράκοντα, κατὰ τὰ ἐν Κεφ. 53 ὁριζόμενα, ἢ αὐτοὶ αὐτοτελῶς δικάζουσιν, ἤ, ἐὰν τὸ τίμημα τῆς εἰς τὰ ἴδια εὐθύνης ὑπερβαίνῃ τὰς δέκα δραχμάς, παραδιδόασι τοῖς διαιτηταῖς (πρβλ. Κεφ. 58. 2). Ἀλλ' ἀκριβῶς, νομίζομεν, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ προκειμένῳ ἡμῖν χωρίῳ ἐχρήσατο τῇ μετ. εἰσάγουσιν, ἔστω καὶ ἄνευ ἀμέσου προσδιορισμοῦ, ἵνα δείξῃ ὅτι αἱ εἰς τὰ ἴδια εὔθυναι εἰσήγοντο ἀείποτε εἰς τὸ δικαστήριον· ἐν ᾧ, ἂν ἄλλως, ἢ θὰ ἐχρῆτο ἁπλῶς τῇ μετ. δικάζουσιν ἢ καὶ ἔτι σαφέστερον θὰ ὥριζεν ὅτι οἱ κατὰ δήμους δικασταὶ παραλαβόντες, τοῖς διαιτηταῖς ἀποδιδόασιν, ὥσπερ εὐρυτέρως εἶπεν ἐν Κεφ. 58. 2 (1), καίτοι ἦν ἤδη γνωστὸν ἐκ τοῦ Κεφ. 53 τί οὗτοι ἑκάστοτε πράττουσιν, ἐν ᾧ νῦν ἐν τῷ Κεφ. 48 ὅλως ἀγνοοῦνται ἔτι τὰ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Πλήρει τῇ ἐκφράσει χρῆται ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ μνημονευθέντι Κεφ. 53. 2 λέγων: «παραδιδόασιν τοῖς δ' τοῖς τὴν φυλὴν τοῦ φεύγοντος δικάζουσιν· οἳ δὲ παραλαβόντες εἰσάγουσιν εἰς τὸ δικαστήριον, τὰ μὲν ἐντὸς κτλ.». Παρατηροῦμεν δ' ἄλλως ὅτι ὁ Σταγιρίτης οὐκ ὀλιγάκις ἐν τῇ Ἀθην. Πολιτείᾳ ποιεῖται χρῆσιν τοῦ ῥήμ. εἰσάγειν ἄνευ τοῦ προσδιορισμοῦ: εἰς τὸ δικαστήριον, εὐκόλως καὶ ἀσφαλῶς νοουμένου ἐκ τῶν συμφραζομένων (2).

Ἀλλ' ὅμως, καὶ ἂν μὴ ἡ περὶ τοῦ πάλιν εἰσάγουσιν γνώμη

(1) «Δίκαι δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν (τὸν πολέμαρχον) ἴδιαι μόνον, αἵ τε τοῖς μετοίκοις καὶ τοῖς ἰσοτελέσι καὶ τοῖς προξένοις γιγνόμεναι· καὶ δεῖ τοῦτον λαβόντα καὶ διανείμαντα δέκα μέρη, τὸ λαχὸν ἑκάστῃ τῇ φυλῇ μέρος προσθεῖναι, τοὺς δὲ τὴν φυλὴν δικάζοντας τοῖς διαιτηταῖς ἀποδοῦναι».

(2) Πρβλ. λ. χ. Κεφ. 52. 1: «καὶ γὰρ ταύτας (τὰς ἐνδείξεις) εἰσάγουσιν οἱ ἕνδεκα. εἰσάγουσι δὲ τῶν ἐνδείξεών τινας καὶ οἱ θεσμοθέται». Αὐτόθ. § 2: «οἳ (οἱ εἰσαγωγεῖς) τὰς ἐμμήνους εἰσάγουσι δίκας, δυοῖν φυλαῖν ἕκαστος». Αὐτόθ. § 3: «οὗτοι μὲν οὖν ταύτας δικάζουσιν ἐμμήνους εἰσάγοντες» Κεφ. 58. 3: «αὐτὸς δ' εἰσάγει (ὁ πολέμαρχος) δίκας τε τοῦ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου κτλ.» κτλ. κτλ.

ἡμῶν αὕτη ἰσχὺν οὐδεμίαν ἔχει. οὐδέν, νομίζομεν, ἀναμφιβόλως κωλύει ἵν' ἡ φράσις [illegible] ὅτι ἐν Κεφ. 48 § γραπτέον: «ἐν τῷ λογιστηρίῳ λελογισμένων» ἀκριβῶς συμβιβασθῇ πρὸς τό: «πάλιν εἰσάγουσιν [αὐτὰς τὰς] εὐθύνας εἰς τὸ δικαστήριον». Τὸ ὅτι ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ὁ νοῦς ἔσται ὅτι [illegible] ἤδη ἐν τῷ λογιστηρίῳ τῆς εἰς τὰ δημόσια εὐθύνης, αἱ [illegible] τὴν ὑπὸ ἰδιωτῶν διὰ τῶν εὐθύνων ἐπιτεθεῖσαν δημοσίαν εὔθυναν, πάλιν ὁ αὐτὸς εἰσάγουσιν, ἀλλ' εἰς τὸ δικαστήριον πλέον, διότι ὡς εἰκός, ἐξηντλήθη μὲν ἡ [illegible] jurisdictio τῶν ἐν τῷ λογιστηρίῳ, κατ' οὐδὲν δὲ [illegible] περὶ γραφῆς εὐθυνῶν, εἰσαγέας [illegible] εἰς δικαστήριον, ὡς [illegible] καὶ ἐκ τοῦ παρ' Ἀνδοκίδῃ π. τ. Μυστηρ. ἐν § 78 [illegible] χωρίου τοῦ ψηφίσματος Πατροκλείδου: «καὶ ὅσων εὐθύναι τινές εἰσι κατεγνωσμέναι ἐν τοῖς λογιστηρίοις . . . . ἢ αὐτοῦ εἰσηγμέναι εἰς τὸ δικαστήριον γραφαί τινές εἰσι περὶ τῶν εὐθυνῶν».

Ἀνωτέρω παρεθέμεθα ἤδη τὰ χωρία πάντων τῶν γραμματικῶν ἐν οἷς γίνεται λόγος περὶ τῶν εὐθύνων. Εἶναι δ' ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι ὁ Ἁρποκρατίων ἐν τῇ παραθέσει ἐν τοῖς ἀνωτέρω λ. εὔθυνοι διδάσκων ὅτι παρ' αὐτοῖς οἱ ἄρχοντες ἐδίδοσαν τὰς εὐθύνας, προσάγεται μάρτυρα, πλὴν τοῦ Λυσίου κατὰ Νικίδου, τὸν Ἀριστοτέλην ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ἐν ᾗ ὅμως, κατὰ τὸν περισωθέντα ἡμῖν πάπυρον, οὐδὲν ἕτερον περὶ τῶν ἔργων αὐτῶν λέγεται ἢ ὅτι ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ καὶ τόπῳ παραλαμβάνουσι τὰς τῆς ἀγορᾶς μετὰ τὴν δόσιν τῶν εὐθυνῶν, ἐμβαλλομένας ἰδίας ἢ δημοσίας εὐθύνας καὶ παραδίδοασι ταύτας τοῖς δικασταῖς τοῖς κατὰ δήμους καὶ τοῖς θεσμοθέταις, εἰσάγουσιν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἑτέρωθεν δ' αὐτὸς τὸ τοῦ Πατροκλείδου ψήφισμα οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν καταλείπει ὅτι οἱ μὲν εὔθυνοι μετὰ τῶν παρέδρων ἐδίκαζον περὶ εὐθυνῶν ἐν τοῖς λογιστηρίοις, αἱ δὲ περὶ εὐθυνῶν γραφαὶ εἰσήγοντο εἰς τὸ δικαστήριον. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ὁ Ἁρποκρατίων, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ ἐν λ. λογισταὶ καὶ λογιστήρια, εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν π. τ. Μυστηρ. λόγον τοῦ Ἀνδοκίδου, ἐν ᾧ κεῖται τὸ ψήφισμα τοῦ Πατροκλείδου καὶ ἐν ᾧ ψηφίσματι σαφέστατα φέρεται ὅτι οἱ εὔθυνοι καὶ οἱ πάρεδροι ἐδίκαζον ἐν τοῖς λογιστηρίοις περὶ εὐθυνῶν. Ὥστε ἀναγκαῖον ἡμῖν φαίνεται νὰ παραδεξώμεθα ὅτι τὰ περὶ τῶν ἔργων τῶν εὐθύνων ὁ Ἁρποκρατίων

παρέλαβεν οὐχὶ παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Λυσίου, ὃν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς γλώσσης ταύτης ἀναφέρει ὡς κύριον μάρτυρα, λέγων: «Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Νικίδου, εἰ γνήσιος».

Εἴπομεν πρὸ μικροῦ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης οὐδὲν ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ λέγει περὶ τῶν λογιστικῶν ἔργων τῶν εὐθύνων ὡς εὐθυνούσης ἀρχῆς. Ἀλλ' ἆρά γε ἐντεῦθεν εἶν' εὔλογον νὰ συναγάγωμεν, παρὰ τὰς μνημονευθείσας σαφεῖς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν, ὅτι οὗτοι οὐδαμῶς ἤσκουν τοιαῦτα, ἁπλῶς ἐντεταλμένοι ἵνα παραλαμβάνωσι καὶ παραπέμπωσι τὰς ἐμβαλλομένας εὐθύνας ὑπὸ τῶν πολιτῶν; Νομίζομεν, οὐδαμῶς. Ἔπειτα, ἂν πράγματι οἱ εὔθυνοι καὶ οἱ πάρεδροι τοῦτο μόνον τὸ ἔργον εἶχον, διατί ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἐμνημόνευσεν αὐτοὺς ἐν Κεφ. 54, ἔνθα καὶ προσῆκεν, ἀλλ' ἐνταῦθα, ἐν Κεφ. 48, εὐθὺς μετὰ τοὺς λογιστὰς τῆς Βουλῆς;

Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξηνέχθη ἡ γνώμη ὅτι τὰ περὶ εὐθύνων φέρονται ἐν Κεφ. 48, διότι τούτους ἐκλήρου οὐχὶ ὁ δῆμος, ἀλλ' ἡ Βουλή. Καθ' ἡμᾶς ὅμως ἄλλος εἶνε κυρίως ὁ λόγος, εἶνε δ' οὗτος διττός: α') ὅτι ἐν τοῖς Κεφ. 47-50, ὡς σαφῶς διδάσκει αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης, πρόκειται περὶ τῶν ἀρχῶν (ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς, πωληταί, ἀποδέκται, λογισταὶ τῆς Βουλῆς, εὔθυνοι καὶ πάρεδροι) αἷς ἡ Βουλὴ «συνδιοικεῖ .... τὰ πλεῖστα» (1) β') δὲ διότι ὁ Ἀριστοτέλης, μνημονεύσας τοὺς εὐθύνους εὐθὺς μετὰ τοὺς λογιστὰς τῆς Βουλῆς, διὰ τούτου ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὅτι, ὥσπερ οἱ λογισταὶ κατὰ τὴν πρυτανείαν ἑκάστην λογίζονται ταῖς διαχειριζούσαις χρήματα ἀρχαῖς, οὕτω καὶ οἱ εὔθυνοι μετὰ τῶν παρέδρων δέχονται καὶ ἐξετάζουσι τὰς δημοσίας ἐν γένει εὐθύνας πασῶν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχῶν, διότι πᾶσαι ὤφειλον ἀναφέρειν λόγον κατὰ πρυτανείαν (2). Εἶνε δὲ πρόδηλον ὅτι αἱ μηνιαῖαι ἢ περιοδικαὶ ἐξετάσεις αὗται, ἂν ὄντως, ὡς εἰκάζομεν, ὑπὸ τῶν εὐθύνων ἐγίγνοντο, οὐχὶ εἰς τὸ δικαστήριον εἰσήγοντο (εἰς ὅ, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Κεφ. 54. 2 διδάσκει, μόνοι οἱ λογισταὶ τὰς ὁριστικὰς εὐθύνας εἰσῆγον), ἀλλ' εἰς τὸ λογιστήριον (3).

(1) Κεφ. 47. 1, 49 ἐν τέλει. Κεφ. 50 εὐθὺς ἐν ἀρχῇ: «τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τῆς βουλῆς διοικούμενα ταῦτ' ἐστίν».

(2) Λυσ. κ. Νικομάχ. § 5.

(3) Πιθανῶς εἰς τοῦτο, μέλλων τελευτήσειν, ἐκτάκτως ἄρα, ἐκέλευσεν αὐτὸν κομι-

[illegible]

Τοὐναντίον, οἱ δοξάζοντες ἢ ἐπιμένοντες νὰ δοξάζωσιν ὅτι ἡ παραδεδομένη γραφή: ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἔχει ὀρθῶς, δι' αὐτοῦ τούτου, ὡς μάλιστα τὰ μνημονευθέντα χωρία τῆς ἀριστοτ. Ἀθην. Πολιτείας ἑρμηνεύουσιν, ἀναιροῦσι μὲν ἄρδην πάντα τὰ περὶ κρίσεως τῶν εὐθυνῶν ὑπὸ τῶν εὐθύνων καὶ τῶν παρέδρων ἐν τῷ λογιστηρίῳ παρά τισι τῶν παλαιῶν καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς (1) ἔτι διδασκόμενα, φθάνουσι δὲ κατ' ἀνάγκην εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ εὔθυνοι, παρὰ τὴν γραμματικὴν ἔννοιαν τῆς προσωνυμίας αὐτῶν, οὐδένα μὲν οὐδέποτε ηὔθυνον, ἀλλ' ἁπλῶς ἀναγνόντες καὶ καταγνόντες διεβίβαζον πρὸς κρίσιν τὰς κατὰ τῶν ἤδη δεδωκότων τὰς ὁριστικὰς ἐν τῷ δικαστηρίῳ εὐθύνας, ἰδίας ἢ δημοσίας, ὑπὸ τῶν πολιτῶν.

Τὴν γνώμην ταύτην νομίζομεν ἐπισφαλῆ· καίπερ δὲ οὐδαμῶς διατεινόμενοι ὅτι ἡ ὑφ' ἡμῶν εἰκαζομένη διόρθωσις δέον εἶνε νὰ νομισθῇ ἀσφαλής, οὐδ' ὅτι ἐξομαλίζει πάσας τὰς δυσχερείας, φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἐὰν τὸ θέμα τοῦτο προσηκόντως μελετηθῇ, ἀποκατασταθῇ δὲ τελείως καὶ τὸ Κεφ. 48. 3-5 τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας, ἔτι καὶ νῦν ἀβέβαιον ἔν τισιν ὄν, ἡ νῦν περὶ τούτων κρατοῦσα διδασκαλία ἐν πολλοῖς μεταβληθήσεται. Ὅσον δ' εἰς τὴν τελείαν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου ἀφορᾷ, διὰ πλείστης ἐλπίδος ἔχομεν ὅτι οὐκέτι ἐπὶ μακρὸν θ' ἀναμείνωμεν, τοῦ πολλοῦ Φρ. Βλασσίου ἢ ἤδη μεταβάντος εἰς Βρεττανίαν ἢ ὡς τάχιστα πορευσομένου ἵν' ἐπισκέψηται καὶ αὐτὸς τὸν πολύτιμον πάπυρον.

Ἐν Σμύρνῃ 1899.

Π. Σ. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

(1) CIA, II 578. 809.

ΠΕΡΙ ΤΟΝΙΚΩΝ ΑΝΩΜΑΛΙΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΥΝΘΕΤΟΙΣ

ἀναρρόη, ὑδρορρόη, κατάρα κτλ.

Ἀφορμὴν εἰς τὰς ἀκολούθους παρατηρήσεις παρέσχεν ἡ λέξις κατάρα ἐπὶ τῆς παραληγούσης παρὰ τὸν συνήθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τονισμὸν τῶν συνθέτων τονιζομένη. Ἵνα δὲ τὰ κατ' αὐτὴν νοηθῶσι προσηκόντως, ἀνάγκη ἐκτενεστέρας τινὸς ἐξετάσεως.

Περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν συνθέτων πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἰς -η διέλαβεν ὁ Ἡρῳδιανὸς Α΄ 304 καὶ 305 εἰπὼν ὅτι «Τὰ εἰς -η (1) προσηγορικὰ ἢ βαρύνεται ἢ ὀξύνεται σύνθετα ὄντα· ὅσα οὖν ἔχει τι ἄλλο μέρος λόγου καὶ ἄρχεται χωρὶς προθέσεως, βαρύνεται, κυνάγχη, βουκάπη ἡ τῶν βοῶν φάτνη, ποντοκύκη γυνὴ ἡ ταραχώδης γυνή, ὀξάλμη, τολύπη ἡ ἐργασία, ἱστοδόκη, καπνοδόκη, λατύπη, οἰνοχόη· τὸ δὲ ἀστεροπή ὀξύνεται ὡς σύνθετον παρὰ τὸ ὄπα καὶ ἀστήρ· καὶ τὸ ὑδρορρόη οἱ παλαιοὶ ἐβάρυναν, οἱ δὲ μεταγενέστεροι ὀξύνουσιν οὐχ ὑγιῶς». Καὶ «Τὰ εἰς -η θηλυκὰ προσηγορικὰ ἀπὸ προθέσεως συντεθειμένα τότε μὲν ὀξύνεται, ὅτε τὰ ἑαυτῶν ἁπλᾶ, καὶ τότε βαρύνεται, ὅταν τὰ ἑαυτῶν βαρύνηται, ἀνατολή, μεταβολή, ἀναβολή, ἐπιτομή, ἀνοχή, παραψυχὴ τὸ προσηγορικόν, Παραψύχη δὲ τὸ κύριον· τὸ δὲ ἀναρρόη παροξύνεται, καίτοι ἀπὸ τοῦ ῥοή, καὶ τὸ ἀναδέσμη ἀπὸ τοῦ ἀνάδεσμος. Τὰ δὲ βαρύτονα ταῦτα· συνθήκη, παρακαταθήκη, συγγνώμη, συνάγχη».

Ὁ Ἡρῳδιανὸς ἄρα διακρίνει δύο τάξεις συνθέτων πρωτοκλίτων εἰς -η ὀνομάτων, τὰ ἔχοντα α΄ συνθετικὸν ἢ πρόθεσιν ἢ ἄλλο τι μέρος λόγου. Ἀλλὰ προφανῶς ἡ διαίρεσις αὕτη δὲν ἐξαρκεῖ, ἐντεῦθεν καὶ αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἐξαιρέσεις· πρβλ. ἀναρρόη, προχόη

(1) Ὁμοίως ἔχουσι καὶ τὰ εἰς -ρα προσηγορικά, ὅταν συντεθῶσιν.

(καὶ προχοή), ἀναδέσμη, κατάρα, ἅ, εἰ καὶ μετὰ προθέσεως συντίθενται, ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον, καὶ μισθοφορά, αὐτογραμμή, οἰκοδομή, οἰκοσκευὴ κλπ. ἅ, εἰ καὶ μετ' ἄλλου μέρους λόγου συντίθενται, οὐκ ἀναβιβάζουσιν αὐτόν.

Ἀνάγκη ἄρα νὰ διαστέλλωμεν αὐτὰ καὶ κατ' ἄλλους τρόπους, ἤτοι α') μετὰ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ ὡς πρὸς τὸ α' συνθετικὸν αὐτῶν μέρος, ἂν δηλ. εἶναι πρόθεσις (ἢ ἐνίοτε μόριόν τι ὅμοιον ταύταις, λ.χ. εὖ, πάλιν, ὁμο- κττ.) ἢ ἂν εἶναι ἄλλο τι μέρος λόγου. Διότι κατ' ἀλήθειαν μόνον ἂν τὸ α' συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις ἢ μόριόν τι ὅμοιον προθέσει, τὰ ἀφῃρημένα οὐσιαστικὰ εἰς -η ἢ -α φυλάττουσι τὸν ἑαυτῶν τύπον εἰς -η ἢ -α καὶ τὸν τόνον ἀμετακίνητον, ἄλλως ἀλλοιοῦνται· πρβλ. ἐπιτομὴ ἀλλὰ καινοτομία, προδοκὴ ἀλλὰ καραδοκία, ἀνατροφὴ ἀλλὰ τεκνοτροφία, συμβουλὴ ἐπιβουλὴ ἀλλ' ἀβουλία, καταφυγὴ ἐκφυγὴ ἀλλ' ἀειφυγία κτλ. κτλ.· β') ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦ λόγου, εἰς ὃ ἀνῆκε τὸ β' συνθετικὸν ὡς ἁπλοῦν καὶ εἰς ὃ ἀνήκει τὸ ὅλον σύνθετον, ἂν δηλ. τὸ σύνθετον εἶναι ἐπίσης οὐσιαστικὸν ὅπως καὶ τὸ β' συνθετικὸν ἁπλοῦν (ὅτε τὸ σύνθετον ὀνομάζεται ἀμετάβλητον, δηλ. ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦ λόγου) ἢ ἂν τοὐναντίον τὸ σύνθετον ἐγένετο ἐπίθετον (ὅτε καλεῖται μεταβεβλημένον)· πρβλ. βουλὴ ἀλλ' ἀριστοβούλη (Ἄρτεμις), ῥοὴ συρροὴ κλπ. ἀλλὰ Καλλιρρόη, ὁρμὴ ἀλλὰ προμαχόρμα (Ἀθηνᾶ) κλπ. κλπ.· γ') ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ ὅλου συνθέτου, ἂν δηλ. τοῦτο προσέλαβε σημασίαν συγκεκριμένην, ἤτοι ἂν παριστᾷ πρόσωπον, ὄργανον ἢ καθόλου πρᾶγμά τι ὑποπῖπτον ταῖς αἰσθήσεσιν ἢ ἂν τοὐναντίον δηλοῖ ἀφῃρημένον τι· πρβλ. προδοκὴ ἀλλὰ ἱστοδόκη δουροδόκη ξυροδόκη, προχοὴ ἀλλὰ πλημοχόη.

Κατὰ ταῦτα ἄρα διαστέλλοντες λέγομεν ὅτι τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικὰ ὀξύτονα ἀφῃρημένα τῆς α' κλίσεως εἰς -ή ἢ -ά, ἂν συντεθῶσι μετὰ προθέσεως ἢ ἀναλόγου μορίου καὶ ἂν μὴ γένωνται ἐπίθετα ἢ συγκεκριμένα ἀλλὰ μείνωσιν οὐσιαστικὰ καὶ ἀφῃρημένα, φυλάττουσι καὶ τὸν τύπον αὐτῶν εἰς -η -α καὶ τὸν τόνον ἐπὶ τῆς ληγούσης· πρβλ. ἀγορὰ ἐξαγορά, ἀγωγὴ διαγωγὴ ἀν- κατ-, ἀκοὴ ὑπακοή, ἀλλαγὴ συναλλαγὴ διαλλαγή, ἀλοιφὴ συναλοιφὴ ἀπαλοιφή, ἀμοιβὴ ἀνταμοιβή, ἀπειλὴ προσαπειλή, ἀρὰ ἐπαρά, ἁρμογὴ ἐναρμογή, ἁρπαγὴ ὑφαρπαγὴ διαρπαγή, ἀρχὴ ἀπαρχή,

ἀφὴ ἐπαφή, βοὴ καταβοή, βολὴ ἀποβολὴ μεταβολὴ παλιμ-
μεταβολή, βουλὴ ἐπιβουλή, βροχὴ διαβροχὴ, γλυφὴ δια-
ἀναγλυφή, γονὴ ἐπιγονή, γραφὴ διαγραφὴ ἐγγραφή, δοκὴ
καὶ δοχὴ προδοκὴ ὑποδοχὴ ἐκδοχή, δρομὴ συνδρομὴ ἐπ.
κατά-, ἐν-ιπὴ καὶ ἐν-οπή, εὐχὴ ἐπευχὴ προσευχή, ζω-
εὔζωὰ Πινδ., καμπὴ ἐπικαμπή, *κλη- ὁμοκλῆ, κοπὴ ἀπο-
κοπὴ συγκοπή, κραυγὴ κατακραυγή, λαβὴ ἀντιλαβή, λογ-
ἐκλογή, μονὴ διαμονὴ παραμονὴ ὑπο- ἀπο-, νομὴ δια-
νομή, ὀκωχὴ ἀνοκωχὴ διοκωχή, ὁρμὴ ἐφορμὴ ἀφορμ-
ὀρυχὴ κατορυχή, ὀχὴ ἀνοχή, πλοκὴ ἐπιπλοκή, πνοὴ ἀν-
πνοὴ ἐκπνοή, πομπὴ προπομπὴ ἐκπομπή, πορδὴ ἀπο-
πορδή, ῥαφὴ συρραφή, ῥοὴ ἐκροὴ συρροή, σκαφὴ κατ-
σκαφή, σκευὴ ἀποσκευὴ συσκευὴ ἀνασκευή, σκοπὴ ἐπ-
σκοπή, σπονδὴ ἐπισπονδή, σπορὰ διασπορά, στολὴ ἀπ-
στολή, στροφὴ διαστροφὴ ἀναστροφή, σφαγή, διασφαγ-
ταγὴ προσταγὴ διαταγή, *τολὴ ἀνατολή, τομὴ ἐπιτομὴ
τομή, τριβὴ διατριβή, τροπὴ ἀνατροπή, τροφὴ ἀνατρο-
διατροφή, φθορὰ διαφθορὰ καταφθορά, φορὰ εἰσφορὰ δ-
φορὰ ἐκφορὰ ὑπο-, φυγὴ καταφυγή, φυλακὴ προφυλα-
χοή, προχοὴ τὸ προχέειν ἀλλὰ προχόη ἐπὶ ἀγγείου, ψυχὴ πα-
ψυχή, ὠνὴ ἐξωνή.

Πάντ' ἄρα ταῦτα φυλάττουσι τὸν ἑαυτῶν τόνον ἀμετακίνητ-
ἐπειδὴ συντίθενται μετὰ προθέσεως, διὰ τοῦτο δὲ καὶ φυλάττουσι
τὸν ἑαυτῶν τύπον εἰς -η -ᾱ, καὶ δὲν μεταβάλλονται οὔτε ὡς πρὸ-
β´ μέρος τοῦ λόγου, γινόμενα ἐπίθετα, ἀλλὰ μένουσιν οὐσιαστ-
οὔτε ἀπὸ ἀφῃρημένων εἰς συγκεκριμένα, ἀλλὰ μένουσιν ἀφῃρημένα

(1) Τὸ τολύπη τοῦ Ἡρῳδιανοῦ δὲν εἶναι σύνθετον· τὰ δὲ ὀξάλμη, βοι-κ-
ὅπως καὶ τὸ σκευοθήκη, παραζώνη, κλινοπάλη, ὀρσοθύρα, κρεκολύρα
εἶναι ὁμαλά, ἐπειδὴ καὶ τὰ ἁπλᾶ ἅλμη, κάπη, θήκη, ζώνη, πάλη, θύρα.
παροξύνονται (πρβλ. Ἀθηνᾶς Τόμ. Ι´ σελ. 24 5). Ὁμοίως ἔχει ὁμαλῶς τὸ ἀν-
σμη, ἐπειδὴ τὸ δέσμη ἐτονίζετο καὶ ἐπὶ τῆς ληγούσης κατὰ τὸ δυσμαί, δρα-
αἰχμή, πυγμὴ κτλ. καὶ ἐπὶ τῆς παραληγούσης κατὰ τὸ χάσμη, ...
στάθμη, λόχμη κλπ. Τοῦ κυνάγχη συνάγχη παρασυνάγχη ὑάγ-
τοῦ ποντοκύκη οὐδ' ὑπάρχει ὅλως ἁπλοῦν αγχη κυκη· δῆλον ἄρα ὅτι
προῆλθον ἐκ τῶν ῥημάτων κυκάω ἄγχω, ὅπως τὰ εἰς -ποιὸς ἀπὸ τοῦ ξ-
ποιῶ, τὰ εἰς -ῥόφος ἀπὸ τοῦ ῥοφῶ τὰ εἰς -συλος ἀπὸ τοῦ συλῶ ...
-*κυκος καὶ θηλ. ἡ ποντοκύκη, κύναγχος κυνάγχη (νόσος).

Ἂν δὲ τὸ σύνθετον μεταβληθὲν ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦ λόγου ἐγένετο ἐπίθετον ἢ καὶ περαιτέρω οὐσιαστικὸν συγκεκριμένον, τότε μόνον κατ' ἐπίφασιν φαίνεται ὅτι ἀνεβιβάσθη ὁ τόνος. Ἐπειδὴ οὐδεὶς βιάζει ἡμᾶς νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ πολυφόρβη, λατύπη εἶναι σύνθετον ἐκ τοῦ πολυ+φορβὴ λα+τυπὴ καὶ οὐχὶ θηλυκὸν τοῦ πολύφορβος, λατύπος=λατόμος, λιθοκόπος ὅπως καὶ τὸ ἀριστοβούλη τοῦ ἀριστόβουλος (1). Οὕτως ἑρμηνεύεται καὶ τὸ ἱστοδόκη καπνοδόκη κτλ. ἐκ τῶν εἰς -δόκος, τὸ Κριτοβούλη, Πρωτογόνη, οἰνοχόη τυμβοχόη προχόη, ὑδρορρόη ἀναρρόη κλπ. ἐκ τῶν εἰς -βουλος -γονος -χοος -ροος (ἀνάρρους) (πρβλ. Göttling, Accent 148-9).Ταχυπόλη, ὄνομα πλοίου ἐν Συλλ. Ἀττ. ἐπιγρ. Β' 794, a, 26, θηλ. τοῦ ταχυπόλος, ὁμοίως Εὐρυδίκη, Πολυτίμη, κλπ. κλπ. Διὰ ταῦτα καὶ οὐχὶ ἀφῃρημένην ἔχουσι ταῦτα σημασίαν ὅπως τὰ ἁπλᾶ δοκὴ ῥοὴ φορβή, χοή, δίκη, τιμή, κλπ. ἀλλὰ συγκεκριμένην προσώπου, ὀργάνου ἢ καθόλου πράγματός τινος αἰσθητοῦ δηλωτικήν.

Ὁμοίως ἑρμηνεύονται καὶ πάντα ὅσα ὡς κύρια ὀνόματα φαίνονται ἀναβιβάσαντα τὸν τόνον, λ.χ. νομὴ Εὐρυνόμη, Φυλονόμη κλπ. ῥοή. Καλλιρρόη, ἀρχή, Πυθάρχη, ὀχὴ Ἀστυόχη, Ὑπερόχη, δρομὴ Ἱπποδρόμη, ὁρμὴ Προμαχόρμα, τιμὴ Διοτίμα, ἀγορὰ Ἀναξαγόρα, κλπ. κλπ.

Εἴπομεν ὅτι τὰ εἰς -η -α ὀξύτονα ἀφῃρημένα μόνον μετὰ προθέσεως ἢ μορίου τινος συντιθέμενα φυλάττουσι τὸν τύπον καὶ τὸν τόνον αὐτῶν, ἄλλως τρέπονται εἰς -ία, ὅτι δ' ὅταν συντιθῶνται μετὰ προθέσεως καὶ μένωσιν ἀφῃρημένα οὐσιαστικά, δὲν ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον· τούτων ἐξαιρέσεις εἶναι α') τὸ αὐτογραμμή, ἀλλὰ τοῦτο καθ' ἃ καὶ τὸ ἡ αὐτόδοξα, αὐτοκίνησις, αὐτοβούλησις, αὐτοάνθρωπος, αὐτοαγαθὸν καὶ λοιπὰ πάντα τὰ μετὰ τοῦ αὐτο- σύνθετα ἐν οἷς τὸ αὐτο- κεῖται ἐπὶ τῆς ὁριστικῆς ἢ διασταλτικῆς σημασίας προσδιορίζον ἀκριβέστερον τὸ β' συνθετικόν, ἤτοι σημαῖνον ὅτι τοῦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτό, κεχωρισμένον ἀπὸ παντὸς ἄλλου ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ καὶ ἐξετασθῇ, ταῦτα, λέγω, δὲν πρέπει νὰ ὑποληφθῶσιν ἀλη-

(1) Ὅτι τὰ σύνθετα ταῦτα ἐπίθετα εἰς -ος ἐσχημάτιζον τὸ θηλ. αὐτῶν εἰς -η, δὲν θ' ἀπορήσῃ ὁ ἐνθυμούμενος ὅτι ταῦτα γενόμενα προσηγορικὰ προσέλαβον διὰ τὸ θηλυκὸν γένος καὶ τὴν κατάληξιν -η τὴν δηλωτικὴν τοῦ γένους τούτου.

θῶς ἐξαίρεσις τῶν ἀνωτέρω, ἐπειδὴ τὸ αὐτο- ἐν τοῖς τοιούτοις δεν εἶναι τρόπον τινὰ ἐντελῶς συντεθειμένον καὶ συγκεχωνευμένον μετα τῆς ἀκολούθου λέξεως, διὸ οὔτε τὸ ο αὐτοῦ ἐκθλίβεται πρὸ φωνήεντος τοῦ β' συνθετικοῦ, οὔτε ὁ τόνος ἢ ὁ τύπος αὐτοῦ μεταβάλλεται. διὸ αὐτοκίνησις ἐνῷ ἀκινησία, ἑτεροκινησία, αὐτοδιοίκησις =αὐτὴ αὕτη ἡ διοίκησις, ἀλλὰ αὐτοδιοικησία=τὸ διοικεῖσθαί τινα ἢ τινας αὐτούς, μόνους, ἄνευ ἀναμείξεως ἄλλου κλπ. β') τὸ οἰκοδομὴ καὶ οἰκοσκευὴ δὲν εἶναι Ἀττικὰ ἀλλὰ διαλεκτικὰ καὶ μεταγενέστερα· ἐγένοντο δὲ πάντως κατ' ἀναλογίαν τῶν μετὰ προθέσεως συνθέτων καὶ εἰς -δομὴ -σκευὴ ληγόντων. Ὁμοίως ἐλέχθη παλαιότερον ἔτι τὸ μισθοφορὰ κατὰ τὸ εισ- συμ- ἐκ- περι- ὑπο- διαφορα κλπ, καθ' ἃ ὁ Lobeck εἰκάζει, ἐν τῷ ἀγροικοτέρῳ τῶν μισθοφόρων λόγῳ· πρβλ. τὸ ὑδρορροὴ τῶν μεταγενεστέρων, καθ' ἃ μαρτυρεῖ Ἡρῳδιανός, ἀνωτ. σελ. 378 κατὰ τὸ συρροὴ καταρροὴ κλπ. Τὸ ἀστεροπὴ στεροπὴ στορπὰ ἀστραπὴ στραπὴ δὲν εἶναι ἀληθῶς σύνθετον ἐκ τοῦ ἀστερ- καὶ ὄπα ἢ ὀπή, ἐπειδὴ ὄπα ἢ ὀπὴ ἐπὶ τοῦ ὄμματος ἢ τῆς ὄψεως δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' εἶναι θηλυκὸν τοῦ *ἀστεροπός, πρβλ. οἰνωπὸς χαρωπὸς καὶ χαροπός, ἀρρενωπὸς κλπ. ἔτι δὲ καὶ τὸ μεθ' οὗ συνεξεφέρετο βροντή, κεραυνός.

Ἂν δὲ τὸ β' συνθετικὸν εἰς -η ἐτονίζετο μὲν ἐπὶ τῆς ληγούσης ἀλλ' ἦν συγκεκριμένον, τότε, φαίνεται, ἐπεκράτει σάλος καὶ ἄλλοτε μὲν ὁ τόνος ἀνεβιβάζετο, πρβλ. χαμαισύκη χαμαιάκτη χαμαιεύνη, μεσόδμη, ἄλλοτε δ' οὐχί, χοιραλοιφή, φωταυγὴ κλπ. πρβλ. Κόντον ἐν Ἀθηνᾶς Τόμ. Δ' 296 κἑξ. καὶ Τόμ. Ι' σελ. 25.

Ἄλλη ἐξαίρεσις καὶ ἐξαίρεσις ὅλως παράδοξος εἶναι τὸ κατάρα ἐπειδὴ καὶ μετὰ προθέσεως σύνθετον εἶναι καὶ ἀμετάβλητον ὡς πρὸς τὸ β' μέρος αὐτοῦ καὶ τέλος ἀφῃρημένην ἔχει σημασίαν. Διὰ ταῦτα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ νοηθῇ πῶς ἐκ τοῦ ἀρὰ ἠδύνατο να λεχθῇ τὸ κατάρα ἀντὶ καταρὰ κατὰ τὸ ἐπαρά. Τούτου ἕνεκα εἰκάζω ὅτι τὸ κατάρα εἶναι σύνθετον οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀρά, ἀλλὰ παράγωγον ἐκ τοῦ ῥήματος καταρῶμαι· τὸ ῥῆμα εἶπε καὶ ὁ Ὅμηρος. τὸ δὲ κατάρα οὐχί, ἀλλὰ πρῶτος ὁ Αἰσχύλος. Δῆλον ἄρα ὅτι τοῦ ἀρῶμαι ἀρὰ ἀρητὴρ κλπ. λεγομένων ἀρχαιόθεν καὶ ἐπὶ εὐχῆς καὶ ἐπὶ κατάρας, σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς χρήσεως μόνον τὸ μετὰ τῆς κατὰ σύνθετον καταρῶμαι ὑπελήφθη ἐκφραστικὸν τῆς ἐπὶ κακῷ ἀρᾶς· ἐντεῦ-

θεν δὲν ἥρμοζε τοῦ λοιποῦ τὸ ὄνομα ἀρὰ παρ' αὐτό, ἀλλ' ἐπλάσθη ἐξ αὐτοῦ ἕτερον ὄνομα ἔχον τὴν πρόθεσιν ταύτην καὶ δηλωτικὸν τῆς ἐννοίας τοῦ καταρᾶσθαι· καθ' ὃν ἄρα τρόπον ἐκ τοῦ ἡττῶμαι ἐγένετο τὸ ἧττα, ἐκ τοῦ ἐρευνῶ τὸ ἔρευνα, κλπ. (ἰδὲ Wackernagel, Περιοδ. Kuhn, Τόμ. Λ' σελ. 300), ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἀμύνω ἀμύνομαι τὸ μεταγενέστερον ἄμυνα, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ καταρῶμαι τὸ κατάρα.

Εἶναι ἄρα τὸ ὄνομα παράγωγον ἐκ τοῦ ῥήματος, οὐχὶ τοὐναντίον· πρβλ. περὶ τούτων Ἀθήναιον, Τόμ. Ι' σελ. 241 καὶ 435. (Ὅτι κατέληξεν εἰς -ρᾱ καὶ οὐχὶ εἰς -ρᾰ, τούτου αἰτία εἶναι ὅτι πλείονα εἰς -ρᾱ ἢ εἰς -ρᾰ μετὰ βραχείας τῆς παραληγούσης ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἑλλ. γλώσσῃ).

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΩΝ ΚΑΤ' ΑΝΑΛΟΓΙΑΝ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ ΤΥΠΩΝ

Ἐπιθυμῶν πρὸ πολλῶν ἐτῶν νὰ καθορισθῇ ἡ ὀρθογραφία φαινομένων τινῶν τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, συνήθως κυμαινομένων, ἔθηκα τὰς ἑξῆς δύο ἀρχάς· 1) ἂν λέξεώς τινος ὁ φθόγγος μετεβλήθη κατ' ἀναλογίαν τοῦ φθόγγου ἄλλης, τότε ὀφείλομεν νὰ γράφωμεν τὸν ἐν τῇ προτύπῳ γενομένῃ λέξει εὑρισκόμενον φθόγγον καὶ ἐν τῇ μεταβληθείσῃ. Ἐὰν λ.χ. ἐλέχθη κατὰ τὰς πρώτας μ. Χ. ἑκατονταετηρίδας μακρὺς μακρύτερος ἀντὶ μακρὸς μακρότερος κατ' ἀναλογίαν τοῦ βραχὺς βραχύτερος, ἢ μετέπειτα ἐλαφρὺς ἐλαφρύτερος κατὰ τὸ βαρὺς βαρύτερος κτλ., πρόδηλον ὅτι οὐ μόνον τὰ πρότυπα ἀλλὰ καὶ τὰ κατ' ἀναλογίαν μεταβληθέντα γραπτέα διὰ τοῦ υ. Ὁμοίως γραπτέον ἥσκιος κατὰ τὸ πρότυπον τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ ὁ ἥλιος. Ὁμοίως τὸ εἶναι διὰ τοῦ ει καὶ αι, ἐπειδὴ ὁ μὲν τελικὸς φθόγγος e προῆλθεν ἐκ τοῦ φθόγγου e, τοῦ διὰ τοῦ αι γραφομένου, τῶν προσωπικῶν καταλήξεων τῆς μέσης φωνῆς, -μαι- σαι, διὸ ἐλέχθη

ἔναι· ὁ δὲ τῆς παραληγούσης φθόγγος i ἐκ τοῦ φθόγγου i, τοῦ διὰ τοῦ ει γραφομένου, τῆς ῥίζης τοῦ ῥήματος εἰμί, εἴ-μαι, εἴ-σαι, εἴ-μεθα κλπ. Καὶ σημειωτέον ὅτι πολὺ πρότερον ἐγένετο ἡ ἀναλογία ἐν τῇ ληγούσῃ, πρὸ τοῦ 11 αἰῶνος μ. Χ. (καὶ σήμερον δ' ἔτι λέγεται ἐν Σφακίοις τῆς Κρήτης ἔναι), βραδύτερον δὲ ἐν τῇ παραληγούσῃ, εἴ-ναι, καὶ ὅτι ἡ γνώμη τῶν φρονούντων ὅτι τὸ ἔναι εἶναι ἐγένετο ἐκ τοῦ ἔνι κατὰ τροπὴν τοῦ τελικοῦ ι εἰς ε, (διὸ γράφουσιν εἶνε), ὅπως καὶ ἐν τῷ πάλιν -πάλε, δὲν δύναται ν' ἀληθεύῃ· ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ πάλε τὸ πάθος εἶναι οὐχὶ φωνητικὸν ἀλλ' ἀναλογικόν, ἤτοι ἐλέχθη πάλε κατὰ τὰ χρονικὰ μόρια πότε, ποτέ, ἄλλοτε, τότε κλπ.· πρὸς δὲ τούτοις ἐν Κρήτῃ λέγεται ἀείποτε μετὰ τοῦ ι, πάλι, ἀλλ' εἶναι ἢ ἔναι.

Ὁμοίως γραπτέον διὰ τοῦ ει τὸ θέλω γράψει, θέλω εἰπεῖ κτλ., καθ' ἃ καὶ τὸ θέλω γράφει, θέλω λέγει κτλ. καὶ δὴ καὶ τὸ ἔχω γράψει, ἔχω εἰπεῖ κτλ., ἐπειδὴ σήμερον εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως πρῶτον ὅτι ἐν τοῖς μεταγενεστέροις καὶ μεσαιωνικοῖς χρόνοις ἡ κατάληξις τῶν ἀπαρεμφάτων τοῦ ἐνσίγμου ἐνεργητικοῦ ἀορίστου εἰς -σαι μετεβλήθη εἰς -σειν κατὰ τὸ -ειν τοῦ ἐνεστῶτος καὶ τοῦ β' λεγομένου ἀορίστου· ἤτοι ἐλέχθη γράψειν, λέξειν ἀντὶ γράψαι λέξαι κατὰ τὸ γράφειν, λέγειν, εἰπεῖν, εὑρεῖν, μαθεῖν κλπ., καὶ δεύτερον ὅτι καθ' οὓς χρόνους ἤρξατο νὰ λέγηται ὁ περιφραστικὸς οὗτος μέλλων θέλω λέγειν, θέλω γράφειν κλπ. ἐσῴζετο ἔτι ἀληθῶς ἐν τῇ δημώδει ἡ ἀπαρέμφατος, διὸ καὶ ἐν τῇ Πεντατεύχῳ τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Hesseling ἐκδοθείσῃ ἀναγινώσκεται (πρβλ. Ἀθηνᾶς Γ' 627).

2) Ὅπου ἡ ἀναλογία μετέβαλε μὲν τῶν λέξεων τὴν κλίσιν ἢ ἄλλο τι, τοὺς φθόγγους δ' ὅμως κατέλιπεν ἀπαθεῖς, ἐκεῖ οὐδεμία ἀνάγκη νὰ μεταβάλωμεν ἡμεῖς σήμερον τὴν ἀρχαίαν ὀρθογραφίαν. Λ. χ. ὁ ἀστενὴς τοῦ ἀστενῆ, ὁ συγγενὴς τοῦ συγγενῆ, ὁ ὄφις τοῦ ὄφι, ὁ δρῦς τοῦ δρῦ, ὁ παχὺς τοῦ παχύ, ὁ γλυκὺς τοῦ γλυκύ, ὁ μακρὺς τοῦ μακρὺ (καὶ ὁ Παχὺς ὁ Μακρύς) . . . κτλ., ταῦτα λέγομεν σήμερον μετὰ μεταβεβλημένης μὲν κλίσεως, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μετὰ διαφόρων φθόγγων, ἐπειδὴ καὶ τὸ η καὶ τὸ υ ὡς ι προφέρομεν. Ὁμοίως λέγομεν ἡ πῆχυ, ἡ πόλι, ἡ Κυβέρνησι, ἡ θέσι κατὰ τὴν α' κλίσιν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου i. Τὴν γραφὴν ταύτην διὰ τοῦ η, ι, υ κλπ.

κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον ἠτιολόγησα εἰπὼν ὅτι ἡ γραφὴ πάντων τούτων διὰ τοῦ η θὰ ἐπεσκίαζε σφόδρα τὸ ἔτυμον πολλῶν ἐξ αὐτῶν. Κατὰ τὸν τρόπον ἄρα τοῦτον, συνεπέραινον, γραπτέον ὁ Γρηγόρι(ο)ς, ὁ Δημήτρι(ο)ς, ὁ Βασίλει(ο)ς, ὁ Βαρθολομαῖ(ο)ς, τὸ ποτήρι(ον), ὁ Παππαδάκις, ὁ Σταυράκις κτλ., ἐπειδὴ ἐκ τοῦ οὐδετέρου τὸ Παππαδάκιν, τὸ Σταυράκιν ἐλέχθη πρῶτον, ὅπως δι' ἐπισήμων συμβολαιογραφικῶν ἐγγράφων πιστοῦται, ὁ Παππαδάκιν, ὁ Σταυράκιν, ἔπειτα ἄνευ τοῦ ν, ὁ Παππαδάκι, ὁ Σταυράκι, καὶ τέλος μετὰ τοῦ ς, ὡς ἀρσενικά, ὁ Παππαδάκις, ὁ Σταυράκις.

Ὁμοίως γραπτέον θέλω γραφῆ, ἔχω γραφῆ διὰ τοῦ ῆ οὐχὶ διὰ τοῦ ῇ, ἐπειδὴ ὅπως ἡ ἀπαρεμφατικὴ κατάληξις -σαι ἐτράπη εἰς -σειν οὕτω καὶ ἡ (-θ)ῆναι ἐτράπη εἰς (θ)ῆν καὶ κατόπιν δι' ἀποβολῆς τοῦ τελικοῦ ν εἰς -ῆ (πρβλ. ἔξουσιν ἐνταφῆν ἐν Papers Α' XVII ἐκ Τράλλεων, ἄλλα παραδείγματα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ μου σελ. 192)· ἐλέχθη ἄρα μετ' ἀμεταβλήτου τοῦ φθόγγου η, θέλω εὑρεθῆ(ν), ἔχω δοθῆ(ν) κτλ. κλπ.

Ὁμοίως Βυζαντινὸς οὐχὶ Βυζαντηνός, ἐπειδὴ τὸ ἐκ τοῦ Byzantinus Βυζαντῖνος προελθὸν μόνον ὡς πρὸς τὸν τόνον ἠλλοιώθη.

Πρὸς τὸ πρῶτον μέρος τῆς διδασκαλίας μου ταύτης οὐδεμία προηνέχθη ἀντίρρησις, ἀλλὰ πρὸς τὸ β' μέρος αὐτῆς οὐκ ὀλίγαι. Οὕτω π. χ. ἐγράφη ὅτι, ἐπειδὴ ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Ε' καὶ Δ' αἰῶνος π. Χ. ἀναγινώσκεται ἐνίοτε ἡ δοτικὴ πόλῃ, ἀκροπόλῃ (πρβλ. Meisterhans[2] 108 καὶ I. Schmidt, ἐν Kuhn Περιοδικῷ ΚΖ' 298), δῆλον ὅτι γραπτέον νῦν ἡ πόλη· ὡσεὶ ἡ δόκιμος δοτικὴ πόληι προϋπετίθει ὀνομαστικὴν διὰ τοῦ Η, ἡ πόλη, καὶ δὴ ἡ ἡμετέρα νέα ὀνομαστικὴ ἡ πόλι συνεδέετο ἱστορικῶς πρὸς τὴν πλαστὴν ἐκείνην. Ἄλλος διατείνεται ὅτι ἐξ ὀνομαστικῆς ὁ Παππαδάκις, ὁ Ἀναγνωστάκις πρέπει νὰ σχηματισθῇ γενικὴ τοῦ Παππαδάκιδος ἢ Παππαδάκεως (πρβλ. τοῦ Βουλγάρεως), τοῦ Ἀναγνωστάκιδος ἢ τοῦ Ἀναγνωστάκεως κτλ., ἐνῷ ἡμεῖς λέγομεν τὴν γενικὴν εἰς -ι. Ἀλλ' ἡ διισχύρισις αὕτη οὐδένα ἄλλον λόγον ἔχει ἢ τὴν ἀρχαίαν καὶ βαθύτατα ἐρριζωμένην ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς καταγομένην συνήθειαν νὰ γράφωμεν διὰ τοῦ Η μὲν τὰ πρωτόκλιτα, ὁ κλέπτης, ὁ νικητής, ἡ τιμή, ἡ δίκη, ἡ νίκη, διὰ τοῦ ι δὲ

[illegible] ὀφὶς, ὁ [illegible] ταῦτα ἐν τῇ [illegible] τὴν [illegible] Ἕλληνες παρ- [illegible] γράφουσιν [illegible] διὰ τοῦ Η [illegible] Winter in gr. [illegible] Κερεῖλης καὶ [illegible] Βιτάλης καὶ [illegible] κουρούλης, [illegible] Μερκου- [illegible] κούρτη καὶ [illegible] διὰ τοῦ ι, φρουάλις, [illegible] Ναταλις, [illegible] Ἐγ ὀπι, Ἰούλι, Πε- [illegible]

[illegible] ἐξαρτῶντα συγκεκομ- [illegible] Ἀκάκι, Γερόντι, [illegible] Καλλίστιν, Δη- [illegible] διὰ τοῦ ι, σπανιωτατα [illegible] Βυζαντιακοῖς χρόνοις [illegible] Κουρτίκης.

[illegible] διὰ τοῦ Λατ. ἐπιθήματος -aris [illegible] τραγαδάρις κλπ.

[illegible] ἔχει δύναμιν, ἐπειδὴ [illegible] ἀθάνατον, εἶπε δ' ἐν ἀρχῇ [illegible] ὀφείλει νὰ λέγῃ εἰς [illegible] παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἄλλως ἐκφω- [illegible] ἔχε λόγον ἀληθῆ, ἀλλὰ παρ' [illegible] προφέρουσιν, οὐδὲν ἀπο- [illegible] ἢ τοιάδε ἢ τοιάδε τεχνική, [illegible] Ἐὰν λ. χ. ἐγγράφομεν ταῦτα [illegible] βεβαίως ὁ ποιητίς, ὁ νικητίς, [illegible] ὁ Βασίλις, ὁ Παππαδάκις, ὁ [illegible] ὅπως θὰ ἐγγράφομεν καὶ ἶδα, ἶπα,

ἔπιτα, ἴστερα, ἴλπιζα, πίος, ἴπνος κλπ. Ἀλλὰ καθ' ὃν τρόπον διατηροῦντες τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν γράφομεν εἶδα, εἶπα, ἔπειτα, ὕστερα, ἤλπιζα, ἦλθα, ὕπνος, ποῖος, ποιῶ, υἱός, μυῖα, κτλ., κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὀφείλομεν, ἂν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἀκόλουθοι, διαφυλάττοντες τὴν ἀρχαίαν ὀρθογραφίαν νὰ γράφωμεν ὁ ποιητής, ὁ νικητής, ὁ ὄφις, ὁ δρῦς, ὁ ἰχθύς, ὁ Βασίλεις, ὁ Παχύς, ὁ Παππαδάκις, ἡ πόλι, ἡ πῆχυ κλπ.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι διασπᾶται διὰ τῆς ὀρθογραφίας ταύτης ἡ ἑνότης τῆς κλίσεως, ἅτε τῶν ὀνομάτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κλίσεως οὕτω διὰ ποικίλων τρόπων γραφομένων· ἀλλὰ τὸ κακὸν τοῦτο φαίνεταί μοι πολὺ μικρότερον τῆς ἐπισκιάσεως καὶ πολλάκις πλήρους καὶ τελείας ἐξαφανίσεως τοῦ ἐτύμου, οἷον ὁ δρῆς, ὁ γλυκής, ὁ ὄφης, ἡ πόλη κλπ. Ἔπειτα παρατηρῶ ὅτι, ἵνα εἶναί τις ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ὀφείλει νὰ γράφῃ καὶ ἡ Σάμω, ἡ Κόρθω, ἡ Νάξω, ἡ Πάρω, ἡ Νιώ, τῆς Σάμως, τῆς Κόρθως, τῆς Νιῶς κτλ. κατὰ τὸ ἡ Σαπφὼ τῆς Σαπφῶς κτλ., καὶ ὁμοίως ἡ Χρυσώ, ἡ Ἀργυρώ, ἡ Ἑλενιὼ κλπ. παρὰ τὸ τὸ Χρυσό, τὸ Ἀργυρό, τὸ Ἑλενιὸ κτλ. Νῦν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ γράφοντες ὁ Γρηγόρης, ὁ Παππαδάκης, ἡ πόλη, δὲν τολμῶσι νὰ γράψωσιν ἡ Σάμω, ἡ Κόρθω κλπ., οὕτω δὲ περιπίπτουσιν εἰς ἀνακολουθίας, ὅλως ἀδικαιολογήτους.

Ἀλλ' ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα καὶ κατ' ἄλλον πρακτικώτερον ὡς εἰπεῖν τρόπον, ἤτοι ἐρωτήσωμεν: εἶναι ἆρά γε καθόλου δυνατὴ ἡ χρῆσις τοῦ η ἐν πᾶσι τοῖς πρωτοκλίτοις τούτοις; Βεβαίως οἱ μακρὰν τοῦ ἀληθοῦς βίου τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν Ἑλλήνων ζῶντες, δύνανται ν' ἀγνοῶσι τὰ συμβαίνοντα καὶ νὰ φαντάζωνται ὅτι οὐδὲν ἁπλούστερον ἢ τὸ γράφειν ἡ πόλη, ἡ πήχη, ὁ ὄφης, ὁ δρῆς, ὁ παχῆς, ὁ γλυκῆς καὶ ὁ Παχῆς, ὁ Γλυκῆς κλπ. ὅταν γράφωσι τὴν νέαν ἡμῶν γλῶσσαν, καὶ ἡ πόλις, ὁ πῆχυς, ὁ ὄφις, ὁ δρῦς, ὁ παχύς, ὁ γλυκὺς κλπ., ὅταν γράφωσι τὴν ἀρχαίαν. Ἀλλὰ φρονῶ ὅτι τὸ ἁπλοῦν καὶ εὔκολον τοῦτο θὰ εὕρῃ παγχάλεπον καὶ ἄντικρυς τῶν ἀδυνάτων ὅστις μετ' ἐμοῦ ἐνθυμεῖται, ὅτι ἡ κλίσις τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης δὲν διαστέλλεται καθ' ὁλοκληρίαν τῆς ἀρχαίας ἀλλὰ τοὐναντίον συμπίπτει μετ' αὐτῆς ἐν πολλοῖς, καὶ ὅτι ὁσημέραι μέγιστον πλῆθος λέξεων καὶ πολλοὶ τύποι εἰσελαύνουσιν ἐκ τῆς ἀρχαϊζούσης γραφομένης εἰς τὴν συνήθη λαλουμένην καὶ γίνονται ἀληθῶς καθω-

μιλημένοι. Πάντες ὅσοι ζῶμεν ἐν πόλεσιν ἀκούομεν πολλάκις ἀνθρώπων ὅλως ἀπαιδεύτων μεταχειριζομένων πλείστους τύπους τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς καὶ ὅλως ἀγνώστους τῇ ἀληθῶς δημοτικῇ. Τοῦτο ἀληθῶς εἶναι ὀχληρὸν σφόδρα τῷ ἐρευνητῇ, ἅτε περιπλέκον τὰ πράγματα· ἀλλ' οὐχὶ περὶ αἰσθημάτων ἀλλὰ περὶ πραγμάτων ἡμῖν ὁ λόγος. Πρὸ ἡμερῶν εἶδον χειρόγραφον βιβλίον καταδίκου τινὸς τῶν ἐν τῷ Ἀβερωφείῳ ἐφηβείῳ διαιτωμένων· ὁ νεανίας εἶχε καταγράψει ἐν αὐτῷ ὅσα ὑπὸ τοῦ εὐπαιδεύτου ἐφημερίου τοῦ ἐφηβείου ἐν γλώσσῃ καθαρευούσῃ εἶχε διδαχθῆ. Τὸ βιβλίον ἔβριθεν ἀνορθογραφιῶν καὶ ἀσυνταξιῶν, ἀλλ' οἱ γραμματικοὶ τύποι ἦσαν σχεδόν τι πάντες ἀρχαῖοι. Οὕτω μετὰ τῶν νέων γνωμῶν καὶ νέων πραγμάτων ἐδιδάσκετο ὁ νέος ἐκεῖνος καὶ τὸ ἀρχαῖον τυπικόν. Ἐρωτήσας ἔμαθον ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον παντελῶς ἀναλφάβητος, ὅτι δ' ἐκεῖ ἐδιδάχθη ἁπλῶς τὴν τέχνην τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν καὶ οὕτω κατήρτισε τὸ σύμμεικτον, εἴπωμεν μᾶλλον ἀρχαΐζον τυπικὸν τῆς γλώσσης αὐτοῦ. Οὕτω δ' ἔχοντος καθόλου παρ' ἡμῖν σήμερον τοῦ λόγου τῶν ἀστικῶν πληθυσμῶν αὐτόδηλον ὅτι ὁ ἀκούων καὶ ἐπιθυμῶν νὰ γράψῃ τὰ ἀκουόμενα θὰ εὑρίσκηται διηνεκῶς ἐν μεγάλῃ ἀπορίᾳ, ἂν πρέπῃ νὰ γράψῃ η ἢ υ ἢ ι κλπ., ἐπειδὴ ὀφείλει νὰ ἐξετάζῃ καὶ εὑρίσκῃ, πρᾶγμα πολλάκις ὅλως ἀδύνατον, ἂν κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἢ κατὰ τὸν νεώτερον τρόπον ἔκλινεν ἢ ἤθελε νὰ κλίνῃ τὰς λέξεις ὁ λέγων, καὶ δὴ ὁ ὄφης, τὸν ὄφην, ὁ δρῆς, τὸν γλυκήν, τὴν πόλην ἢ ὁ ὄφις τὸν ὄφιν, τὴν πόλιν, τὸν γλυκύν, τὴν Σάμων ἢ τὴν Σάμον κλπ.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀποδείκνυται, νομίζω, τὸ ἐπιβλαβὲς τῆς διὰ τοῦ η πάντων γραφῆς. Ὑποτεθείσθω ὅτι εἰσάγεται αὕτη καὶ ὅτι γράφονται πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν κλινόμενα ὁμοιοτρόπως, οἷον ὁ ὄφης τὸν ὄφη(ν), ὁ δρῆς τὸν δρῆ(ν) ὁ παχὴς τὸν παχή(ν), ὁ γλυκὴς τὸν γλυκή(ν), ἡ πόλη τὴν πόλη(ν) κλπ. κλπ., δὲν θὰ συμβῇ ὥστε πολλάκις νὰ γράφωνται ὑπὸ τῶν νέων μαθητῶν καὶ τὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Πολλάκις τοὐλάχιστον ἐγὼ εἶδον ἐν θέμασι τῶν μαθητῶν τὸν τύπον εἶνε ἀντὶ εἶναι. Πρόσθες τέλος ὅτι ἂν γράφωμεν πάντα ταῦτα διὰ τοῦ η, οὐδέποτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἐπικρατήσῃ μία τις τάξις καὶ ἕν τι σύστημα. Ἀποδείκνυται δὲ τοῦτο διὰ τῆς ἀκολούθου ψυχολογικῆς παρατηρήσεως. Τῆς μὲν συγκεκριμένης, δηλ. καὶ ἀτομικῆς, ὡς

εἰπεῖν, ὀρθογραφίας ἑκάστης λέξεως χωρίς, ἔχουσιν συνήθως οἱ ἄνθρωποι αἴσθησιν, ἐπειδὴ ταύτας πολλάκις μετὰ τοῦ φωνήεντος τούτου ἢ ἐκείνου ἀνέγνωσαν ἐν τοῖς βιβλίοις, λ.χ. ἡ πῆχυ, ὁ δρῦς, ὁ ἰχθύς, τὴν πόλιν, τὴν νίκην, τοὐναντίον δὲ τῆς ὅλης κλίσεως, πράγματος ἀφῃρημένου, οὐχί. Θὰ γράφωσιν ἄρα ἴσως ἡ πόλη, ἡ Κυβέρνηση, ὁ Παχῆς, ὁ Μακρῆς, ἡ πήχη, ὁ Βασίλης, ὁ Δημήτρης, κλπ. ἀλλ' ὁ ὄφις, τοῦ ὄφι, τὸν ὄφιν, ὁ ἰχθύς, τοῦ ἰχθῦ τὸν ἰχθύν, ὁ δρῦς τοῦ δρῦ τὸν δρῦν, ἡ Σάμο τῆς Σάμος τὴ(ν) Σάμο(ν) κλπ. Ἐν ἄλλαις λέξεσι θὰ περιπίπτωσιν ἀπὸ ἀνακολουθίας εἰς ἀνακολουθίαν καὶ οὔτε τὴν ἱστορικὴν οὔτε τὴν φωνητικὴν ὀρθογραφίαν θὰ δύνωνται νὰ ἐφαρμόζωσι προσηκόντως ποτέ. Ὅτι δὲ τῶν κακῶν τούτων πάντων ἀπαλλασσόμεθα, ἂν ἀκολουθήσωμεν καὶ ἐφαρμόσωμεν πιστῶς τὰς τεθείσας δύο ἀρχάς, τοῦτο καὶ τυφλῷ τὸ λεγόμενον δῆλον.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Καὶ ἄλλοτε ἐπανειλημμένως διέλαβον περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ παραδόσεως τῆς ἡμετέρας γλώσσης (πρβλ. καὶ Ἀθηνᾶς Τόμ. Γ' σελ. 253 κέξ.) εἰπὼν ὅτι α') καθόλου εἰπεῖν ἡ κοινὴ καὶ συνήθης νεωτέρα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἡμῶν ἀνάγεται οὐχὶ εἰς τὰς ἀρχαίας διαλέκτους, ἀλλ' εἰς τὴν λεγομένην Κοινήν, τὴν ἐκ τῆς Ἀττικῆς καθόλου προελθοῦσαν ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις· β') ὅτι παρὰ τὸν γενικὸν τοῦτον ῥοῦν τῆς Κοινῆς παρατηροῦνται ἔν τισι χώραις καὶ διαλεκτικὰ ἴχνη ἀναμφισβήτητα, ἐπειδὴ παρατηρεῖται ὅτι ἐν αἷς χώραις ταῦτα τὸ πάλαι ἐλέγοντο, ἐν ταῖς αὐταῖς καὶ σήμερον ἀπαντῶσι, λ.χ. Ἰωνικὰ οὐκί, φορὴ ἐν Πόντῳ, σαμαιά, Μίλατο, Δωρικὰ ἐν Κρήτῃ κλπ. Ἀμφοτέρας δὲ τὰς γνώμας ταύτας ὡμολόγησάν μοι οἱ λόγου καὶ προσοχῆς ἄξιοι συνεργάται καὶ σήμερον οὐδεὶς ἀπορεῖ, ἂν ἐν χώρᾳ

κορ(υ)φὴ λέγεται οἱ Κορφοὶ τοὺς Κορφούς· παρὰ τὸν τύπον ῥαφανὶς ἦν καὶ ἕτερος, ἴσως Ἰωνικῶς, ἐν χρήσει μετὰ τοῦ ε ἐπὶ τῆς ἀρχούσης συλλαβῆς καὶ μετὰ τοῦ π ἀντὶ φ, ἤτοι ῥεφανὶς καὶ ῥέφανος, πρβλ. Hoffmann Ἑλλ. Διαλ. Γ' 252 καὶ ῥεφανίνου ἐν Παπύρῳ τοῦ 2 ἢ 3 μ. Χ. αἰῶνος, καὶ ῥεπανόσπορον παρὰ Γαληνῷ, ἐντεῦθεν οἱ μὲν ἐν Πόντῳ λέγουσιν ἔτι μετὰ τοῦ φ, ῥεφάν(ι), ἐν δὲ τῇ Κρήτῃ ῥαπάνι, ῥαπανίδες, καὶ ἐν Ἀθήναις ἀκούει τις ῥεπάνι, ῥεπανάκια.

Τὰ ῥηθέντα ἀρκοῦσιν εἰς ἀπόδειξιν τῆς δισχυρίσεως ὅτι τὸ Λεξικὸν τῆς Κοινῆς ἀπηρτίσθη οὐχὶ ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ τῆς Ἀττικῆς, ἀλλ' ὅτι παρὰ τὰς Ἀττικὰς λέξεις ἐλέγοντο ἐν αὐτῇ καὶ ἄλλαι ἀλλότριαι αὐτῆς καὶ ὅτι τῆς ποικιλίας ταύτης ἴχνη διεσώθησαν μέχρι σήμερον.

Καὶ ἡ ἐκφώνησις τοῦ η ὡς ε ἐν τῇ Ποντικῇ διαλέκτῳ, ἡ τοσοῦτον ἀλλοτρία τῆς λοιπῆς Ἑλληνικῆς, φαίνεται ὅτι ἀνάγκη ν' αναχθῇ εἰς ἀρχαίαν διαφοράν. Ἀνάγκη δηλονότι νὰ ὑποληφθῇ ὅτι δὲν συμμετεβάλλετο ἐν τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς καὶ τοῖς μετὰ Χριστὸν χρόνοις πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου ἐπ' ἴσης ἡ προφορὰ τοῦ η ἐπὶ τὸ κλειστότερον, ἀλλ' ὅτι διάλεκτός τις ἐτήρει τὴν ἀρχαιοτέραν ὡς ε̄ ἐκφώνησιν αὐτοῦ καὶ ὅτι, ὅτε σὺν τῷ χρόνῳ ἡ διάφορος προσῳδία τῶν μακρῶν καὶ βραχέων ἐξέλιπε, τὸ ε̄ = η τοῦτο συνέπεσε τῷ ἐξ ἀρχῆς ε. Ἐντεῦθεν λέγεται σήμερον συνέλκον = συνήλικον, ζεμία, καμέλ, χέρος χέρα, ὁ ἐργάτες, ὁ τεχνίτες, ὁ κλέφτες, σπέλαιον, ἡ πήχε, ἡ νύφε, ἄσκεμη, βέχω βέχας, ἐτίμεσα, ἐγάπεσα ἔνοιξεν κλπ. πρβλ. Κούσην ἐν Πλάτωνος Ε' 387-8.

Τὸ λεχθὲν περὶ τοῦ η ὡς ε ἢ ὡς ι ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ υ, τ.ἔ. οὐδὲ τούτου ἡ προφορὰ ἦν πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὐδ' ἐν τῇ Κοινῇ καὶ τῇ μεσαιωνικῇ ἡμῶν γλώσσῃ μία καὶ ἡ αὐτή, ἀλλ' ἀλλαχοῦ μὲν τοῦτο ἐξεφωνεῖτο ὡς ου, δι' ὃ καὶ τὰ νῦν ἔτι ἐν χρήσει ἐσοὺ (= σὺ ἐν Κύπρῳ), σούρνω παρὰ τὸ ἔσυρα, μούτη παρὰ τὸ μύτη κλπ., ἀλλαχοῦ δὲ παρέμεινε διὰ παντὸς ὡς ü -ιου (καὶ οὐδέποτε ἀφίκετο εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ι), ὅπως λ.χ. ἐν Ἀθήναις, Μεγάροις, Αἰγίνῃ, Κύμῃ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν δὲ τῇ συνήθει γλώσσῃ ἐγένετο βαθμηδὸν ι.

Καὶ σημειωτέον ὅτι ἡ ποικιλία αὕτη εἶναι φυσική, ὅπως ἕκαστος εὐκόλως μανθάνει ἐνθυμηθείς, ὅτι ὁ καταρτισμὸς καὶ ἡ διάδοσις τῆς

Κοινῆς κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους καὶ πρώτους Βυζαντιακοὺς χρόνους ἐγένετο οὐχὶ διότι συνεκλήθησαν εἰς ταὐτὸ πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ μεταδιδαχθέντες ἀπέβαλον μὲν τὰς ἀρχαίας διαλέκτους προσέλαβον δὲ τὴν Κοινήν, ἀλλὰ διότι ἐν ᾧ χρόνῳ ἕκαστοι διέτριβον κατὰ χώρας καὶ τὰ ἴδια ἔπραττον ἔργα, ὑπεισήρχοντο κατὰ μικρὸν διὰ τῶν σχολείων καὶ τῆς μορφώσεως, διὰ τῆς διοικήσεως, διὰ τῆς ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἐπικοινωνίας καὶ ἐμπορίας καὶ διὰ μυρίων ἄλλων ὁδῶν οἱ τύποι καὶ αἱ λέξεις τῆς Κοινῆς καὶ γνωριζόμενοι καὶ τιμώμενοι μᾶλλον τῶν ἐπιχωρίων βαθμηδὸν κατίσχυον καὶ ἐξέβαλον τὰ τῶν διαλέκτων (1). Ὅτι δ' ὅμως οὐχὶ ὁμοιοβάθμως πανταχοῦ ἡ εἰσβολὴ καὶ ἀντικατάστασις ἐγίνετο, τούτου τρανὲς μαρτύριον σῴζεται ἡ διάλεκτος τῶν Τσακώνων. Ἀλλ' οὐ μόνον ὅπου τὸ πρᾶγμα οὕτω μεγαλομερῶς σῳζόμενον εἶναι τὸ λεγόμενον καὶ τοῖς τυφλοῖς δῆλον, ὀφείλομεν ἡμεῖς σήμερον ν' ἀναζητῶμεν καὶ ἀνευρίσκωμεν αὐτό· ἀλλὰ καὶ ὅπου ἴχνη τινὰ μόνον, ἀλλ' ἴχνη βέβαια καὶ ἀναντίλεκτα, δύνανται νὰ παρατηρηθῶσιν, καὶ ἐπὶ ταῦτα ὀφείλομεν νὰ προσέχωμεν τὴν διάνοιαν, οὐ μόνον τούτου ἕνεκα ὅτι διδασκόμεθα δι' αὐτῶν ἀναμφισβητήτως τὴν ἐν ταῖς χώραις ταύταις διαρκῆ χρῆσιν καὶ παράδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ διότι ταῦτα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἔχουσι μεγάλην μεθοδολογικὴν ἀξίαν, ἅτε διδάσκοντα ἡμᾶς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ γλῶσσα καθόλου ἐν τοῖς ἀνθρώποις ζῇ καὶ ἀλλοιοῦται ἢ ἀνταλλάσσεται δι' ἄλλης καὶ τίνα αὐτῆς στοιχεῖα ἀντικαθίστανται καὶ τίνα μᾶλλον ἀντέχουσι. Δυστυχῶς ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὑστερήσαμεν μέγιστον οἱ Ἕλληνες μέχρι τοῦδε, εἰ καὶ πλεῖστα δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν καὶ γλωσσικὰ καὶ ἱστορικὰ πράγματα ἐκ τῶν σπουδῶν τούτων. Ὑπο-

(1) Ἡ γνώμη ὅτι ὁ τύπος τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς, ἤτοι τὰ φωνητικὰ καὶ τυπικὰ φαινόμενα τὰ χαρακτηρίζοντα αὐτήν, ἀνεπτύχθησαν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐκεῖθεν μετεδόθησαν καὶ ἐξηπλώθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, φαίνεταί μοι ὅλως πλημμελής. Ἰδίωμα τῶν Ἑλληνιστὶ λαλούντων Αἰγυπτίων καὶ τῶν μετ' αὐτῶν ὁσημέραι ἐκβαρβαρουμένων Ἑλλήνων εἶναι νοητὸν (ὅρα τὴν διάλεκτον τῶν ἐν Παμφυλίᾳ Ἑλλήνων καὶ ὅσα περὶ τῶν Αἰολέων Σιδητῶν διηγεῖται ὁ Ἀρριανὸς ἐν Ἀναβάσει 26, 4), ὁμοίως καὶ ἰδίωμα τῶν Σύρων καὶ Καππαδόκων κλπ. Ἀλλὰ πῶς τὰ βαρβαρικὰ ταῦτα καταφρονούμενα ἰδιώματα ἔμελλον νὰ γένωνται ἀποδεκτὰ ὑπὸ τῶν οὕτω μακρὰν κατοικούντων Ἑλλήνων, δὲν δύναμαι νὰ νοήσω. Τὸ δ' ἐκ τῶν προτέρων ἀδιανόητον εὑρισκόμενον συμπέρασμα τοῦτο ἀποδείκνυται ἀληθεῦον καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, ἐπειδὴ οὐδὲν φαινόμενον ἀληθῶς ἰδιάζον τῷ Αἰγυπτιακῷ ἰδιώματι, λ. χ. ἡ σύγχυσις τῶν ψιλῶν καὶ μέσων, ἡ σύγχυσις τῶν πτώσεων κλπ. ἀπαντῶσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν γλώσσῃ.

τεθείσθω λ. χ. ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ ἀνευρίσκοντο ἀληθῶς λέξεις τινὲς ἔχουσαι τὸ β καὶ δ ἀντὶ φ καὶ θ, δὲν θ' ἀπεδείκνυτο οὕτω πειστικώτατα ἡ ἀδιάκοπος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον χρῆσις τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἐν Μακεδονίᾳ: Ἢ ὅτι ἐν Λέσβῳ ἀπήντων λέξεις τινὲς τονιζόμεναι ἐπὶ συλλαβῆς τινος ἀπωτέρω τῆς ληγούσης κειμένης ἢ ἐν τῇ συνήθει Ἑλληνικῇ, δὲν θ' ἀπεδείκνυτο τὸ αὐτὸ περὶ τῆς ἐν Λέσβῳ λαλουμένης; Εἰς τοιαύτην γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης ἡμῶν πολλὰ ἠδύναντο οἱ ἡμέτεροι λόγιοι νὰ συμβάλωνται, ἂν μόνον ἤθελον νὰ ἐπιλάβωνται τοῦ ἔργου.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

τῆς τροπῆς τοῦ μακροῦ α εἰς η.

Πότε μὲν τὸ μακρὸν α ἤρξατο ἐν τοῖς Ἴωσι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις νὰ τρέπηται τὴν πρὸς τὸ μακρὸν ä, η, ὁδόν, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξακριβωθῇ, ἅτε τῆς ἀρχῆς τῆς τροπῆς ἀνερχομένης εἰς χρόνους πολλῷ τοῦ Ὁμήρου ἀρχαιοτέρους. Ἀλλὰ πότε ὁ ἐκ τῆς παθήσεως τοῦ μακροῦ α ἀναπτυχθεὶς νέος οὗτος φθόγγος συνέπεσεν ὅλως τῷ ἀρχαίῳ ē, η, περὶ τούτου δυνάμεθα νὰ εὕρωμέν τι προσέχοντες εἰς τὴν παράδοσιν. Ἡμεῖς γράφομεν συνήθως παρ' Ὁμήρῳ διὰ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου η καὶ τὸ πλάγχθη καὶ τὸ Τροίης καὶ τὸ ἔθηκε καὶ τὸ Χρύσην, ὡσεὶ ἦν βέβαιον ὅτι καὶ τὸ ἀρχαῖον ē η καὶ τὸ ἐκ τοῦ μακροῦ α προελθὸν ἐταυτίζοντο ἐπὶ Ὁμήρου. Καὶ ὅμως εἶναι γνωστὸν ὅτι ἔτι κατὰ τὰ τέλη τῆς Ε' π.Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐν Κέῳ, Νάξῳ καὶ Ἀμοργῷ οἱ φθόγγοι οὗτοι διεστέλλοντο ἀλλήλων ἀκριβῶς, διὸ τὸ μὲν ἀρχαῖον ē ἔγραφον κανονικῶς διὰ τοῦ Ε, τὸν δὲ ἐκ τοῦ μακροῦ α προελθόντα νεώτερον φθόγγον διὰ τοῦ Η, ἤτοι ἔγραφον μΕ, ἐπίβλΕμα κλπ. ἀλλ'

[illegible] καὶ ἐν τῇ [illegible] ἀλλ' ἐν [illegible] τοῦ 450 περι- [illegible] ἀλλ' ἡ ἐνιαία [illegible] ἐκφω- [illegible] καὶ [illegible] τὸν [illegible] π. Χ. [illegible] Γ 215, [illegible] τοῦ Λ- [illegible] ἐκ- [illegible] Ἡπ- [illegible] καὶ [illegible]

[illegible]

[illegible] X I

[illegible]

Η ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΗΜΩΝ ΡΗΤΟΡΕΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΝΕΩΤΕΡΟΝ ΛΟΓΟΝ

Ἐν τῷ τρίτῳ τεύχει τοῦ δεκάτου τῆς «Ἀθηνᾶς» τόμου περὶ τῆς ɔχαίας ῥητορικῆς πραγματευσάμενοι ἱκανῶς, νομίζομεν, ἐδείξαμεν :ι ἀναγκαῖον τῆς φιλολογίας μάθημα ἡ ῥητορικὴ ὑπάρχει καὶ ἀνδρὶ ιλολόγῳ χρησιμώτατον.

Ὅτι δὲ πλεῖστον ἡ διδασκαλία αὐτῆς πρὸς ἐπίδοσιν καὶ αὔξησιν οῦ νεωτέρου ἡμῶν λόγου συμβάλλεται καὶ πρὸς τὴν ῥητορείαν ἡμῶν ῶν νεωτέρων λυσιτελεστάτη συμβαίνει νὰ εἶνε πολλαχόθεν δῆλον καὶ αφὲς δύναται νὰ καταστῇ.

Διότι πᾶσα μὲν τέχνη τὰ ἑαυτῆς ἔργ' ἀποτελοῦσα ἐμπειρικῶς τὸ ;ρῶτον καὶ ἄνευ θεωρίας πραγματευομένη ἀτελέστερα ταῦτ' εὐλό-,ως ἀπεργάζεται, τὴν δ' ἐξ ἐπισκέψεως θεωρίαν προσλαβοῦσα βελ-:ίονα ποιεῖ καὶ τελειότερα· καὶ δηλοῖ μὲν ἡ τῶν εἰκαστικῶν λεγομέ-ιων τεχνῶν ἱστορία τοιαύτην τινὰ τούτων ὁδὸν καὶ ἐπίδοσιν ἡμῖν ἐπιδεικνῦσα, δηλοῖ δὲ μάλιστα ἡ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς ῥητορείας.

Διότι πάντες οἱ ἔνδοξοι ἀρχαῖοι ῥήτορες, καὶ οἱ ἄριστα πρὸς τὸ λέγειν πεφυκότες, δὲν ἐνόμιζον ἀρκοῦσαν εἰς τοῦτο τὴν φύσιν καὶ τὴν ψιλὴν περὶ ταῦτ' ἐμπειρίαν, ἀλλὰ καὶ διδασκάλους τῆς τέχνης προσλαβόντες εὑρίσκονται, καὶ τέχνας ῥητορικὰς ἠναγκάζοντο νὰ ἐκμανθάνωσιν, οἱ δὲ καὶ εἰς σχολὰς ῥητορικὰς νὰ φοιτῶσι. Τοσοῦτον δ' ἀναγκαία ῥήτορι ἡ περὶ τὴν τέχνην αὐτὴν σπουδὴ ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐνομίζετο ὥστε πολλοῖς τῶν ῥητόρων διδάσκαλοι τῆς τέχνης, καὶ μὴ ὄντες, λόγῳ ἀπεδόθησαν, ὡς ἀδυνάτου οὔσης τῆς ἐν τῇ ῥητορείᾳ προκοπῆς ἄνευ τῆς τεχνικῆς προπαιδείας.

Καὶ Τεισίας μὲν ὁ Συρακόσιος μαθητὴς τοῦ πολίτου αὐτοῦ Κόρα-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

τούτοις γὰρ ἂν τις ὠφελήσειε τὰ μέγιστα χρώμενος δικαίως καὶ βλάψειεν ἀδίκως».

Λέγων δ' ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι περὶ τἀληθῆ καὶ δίκαια εἶνε ἡ ῥητορικὴ καὶ ὅτι ταὐτὰ καὶ ἡ φιλοσοφία ἀπ' ἄλλης ὄψεως θηρεύει καὶ ζητεῖ, ἀντίστροφον τῇ διαλεκτικῇ ἐπιστήμην αὐτὴν ὀνομάζων Πλάτωνι προφανῶς ἀντιλέγει, τὰ ἐν Φαίδρῳ καὶ Γοργίᾳ κατ' αὐτῆς λεχθέντ' ἀνασκευάζων καὶ ἐλέγχων. Διότι ἐν μὲν Φαίδρῳ (260 a) πλημμελῆ βάσιν τοῦ λόγου κατατίθεται λέγων «Ἀκήκοα οὐκ εἶναι ἀνάγκην τῷ μέλλοντι ῥήτορι ἔσεσθαι τὰ τῷ ὄντι δίκαια μανθάνειν, ἀλλὰ τὰ δόξαντα ἂν τῷ πλήθει, οἵπερ δικάσουσιν, οὐδὲ τὰ ὄντως ἀγαθὰ ἢ καλά, ἀλλ' ὅσα δόξει· ἐκ γὰρ τούτων εἶναι τὸ πείθειν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας».

Ἀλλὰ παντὶ δῆλον ὅτι εἰς πονηρὰν χρῆσιν τῆς ῥητορικῆς βλέπων ταῦτα λέγει, οὐχὶ δὲ τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἑρμηνεύων ἢ ἀποσαφῶν· διότι οὕτω καὶ ἡ διαλεκτικὴ τοῦ ὄντως ἀληθοῦς ἀμελοῦσα θὰ ἐφαίνετο, ἐὰν τινες φιλόσοφοι ἐριστικῶς ἔχοντες τῆς ἑαυτῶν δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ ἀληθοῦς ἀντείχοντο. Τοιαῦτα δὲ καὶ τοῖς Ἐλεατικοῖς φιλοσόφοις ὀνειδίζει ὁ Πλάτων, ὅτι οὕτως ἐν τῇ τέχνῃ οὗτοι λέγουσιν ὥστε ταὐτὰ ὅμοια καὶ ἀνόμοια τοῖς ἀκούουσι νὰ φαίνωνται καὶ ἓν καὶ πολλὰ καὶ μένοντά τε καὶ φερόμενα· ἀλλ' ἔλαθεν ἑαυτὸν ὁμοίως τῇ ῥητορικῇ καὶ τὴν φιλοσοφίαν ψέγων (Φαιδρ. 261 d)(1).

Ὁ δὲ Λυσίου λόγος, ὃν ἐνταῦθα ψέγει ὡς ῥητορικόν, ἀποδείκνυται σαφῶς(2) ἐπιστολὴ πρὸς ἐρώμενον οὖσα, ἀλλ' οὐχὶ λόγος οὐδαμῶς ἐρωτικός, ὡς ὁ Πλάτων νομίζει καὶ ὡς τοιοῦτον κρίνων ἄτακτον ἐλέγχει. Ὡς ἐπιστολὴ δὲ κάλλιστα ἔχει καὶ εὔτακτος εἶνε καίπερ πολλὰ τὰ παρὰ τὴν τάξιν τῶν κυρίως λόγων ἔχουσα, εὐλόγως. Τὰς δ' ἐπιστολὰς «μετὰ παιδιᾶς ἔγραψε Λυσίας» κατὰ Διονύσιον (3). Καὶ ἐν τοῖς Ἑρμείου δὲ σχολίοις (4) ἐπιστολὴ ὁ λόγος οὗτος λέγεται. Καὶ ὁ Καικίλιος δ' ἔτι καὶ ὁ Φώτιος συνηγόρησαν Λυσίᾳ κατὰ Πλάτωνος (5). Διαβάλλων ἄρα ὁ Πλάτων τὴν ῥητορικὴν καὶ τοῦ Λυσίου

(1) Ἐλεατικὸν Παλαμήδην λέγει Ζήνωνα κατὰ τὸν σχολιαστήν.
(2) Σπέγγ. Συναγ. τεχν. περὶ Λυσίου.
(3) Περὶ Λυσ. 3.
(4) Σπεγγ. Συναγ. 77.
(5) Καικίλ. ἰδὲ τὸ περὶ ὕψους 32. Φωτ. 489.

[illegible] πάθων, ἀντὶ
[illegible] ἀντὶ λόγου
[illegible]

[illegible] ὑπὲρ τῆς τῶν
[illegible] τότε
[illegible]
[illegible] δὲ προσήκουσιν
[illegible]
[illegible] τε καὶ
[illegible]
[illegible] ἀδελφὸς [illegible]
[illegible] ὧδε αὐ-
[illegible] ἀλλ' ἁπλῶς [illegible]
[illegible].
[illegible] ἵνα καὶ
[illegible]

[illegible]
[illegible] τε καὶ
[illegible] Ὅσον δ
[illegible]
[illegible] ὅτι Σωκρ
[illegible]
[illegible] γὰρ Ἀνα-
[illegible] φύσιν νοῦ καὶ
[illegible] ὁ Ἀνα-
[illegible] τῶν λόγων τέχνην [illegible]

[illegible] ἵνα λόγου ἄξιος [illegible]
[illegible] καὶ εἶτα [illegible]
[illegible] Πάντα δὲ ταῦτα
[illegible] σχολῆς αὐτοῦ τα-

ἵττονται καὶ λέγονται. Πρὸς δὲ τοῦτο καὶ πάντες ἀπὸ Τεισίου μέρι Θεοδώρου ψέγονται οἱ τεχνικοί, πρὸς Ὀδυσσέα μὲν καὶ Νέστορα αἱ Παλαμήδην γελοιοτέρως εἰκαζόμενοι, εἰς δὲ τοὺς ὅρους τῆς τέχνης αὶ τὰς διαιρέσεις σκωπτόμενοι καὶ κωμῳδούμενοι (1).

Ἀλλ' ἡ μὲν Περικλέους ῥητορεία φύσεως καὶ οὐχὶ τέχνης ἔργον ἦν, ὡς ὁμολογεῖται παρὰ πάντων. Ἐὰν δὲ κατὰ μὲν Ἀριστοφάνην ἤστραπτ' ἐβρόντα ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα (2), κατὰ δ' Εὔπολιν κράτιστος ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν, καὶ πρὸς τῷ τάχει πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσι καὶ ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων τὸ κέντρον ἐγκατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις (3), κατὰ δὲ Θουκυδίδην ἦν λέγειν δυνατώτατος (4), τούτων τὴν αἰτίαν ζητητέον οὐχὶ ἐν τέχνῃ τοῦ λόγου καὶ δεινότητι ῥητορικῇ, οἵαν παρὰ τῷ Δημοσθένει θαυμάζομεν, ἀλλ' ἐν τῇ δυνάμει καὶ τῷ πλήθει καὶ τῷ βάθει τῶν γνωμῶν αὐτοῦ μᾶλλον, ὥσπερ καὶ Μυλλῆρος νομίζει (5) οὐδενὸς μὲν ἀντιλέγοντος, τοιαύτην δ' εἰκόνα τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ τοῦ Θουκυδίδου παρέχοντος.

Πόσον δὲ αἱ λογικαὶ τῶν φιλοσόφων ἀκριβολογίαι αἱ περὶ τὴν τάξιν τῶν τοῦ λόγου μορίων καὶ τἆλλα μέρη τῆς τέχνης τῆς ῥητορικῆς εἰς καρποφόρον αὐτῆς διδασκαλίαν συμβάλλονται, ὡς ὁ Πλάτων ἐν Φαίδρῳ φαίνεται δοξάζων καὶ διδάσκων, ἄριστα δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ ἐκμάθῃ ἐξ ὧν ἡ ῥητορεία καρπῶν ἐπορίσατο, ἀφ' οὗ χρόνου ἡ διδασκαλία τῆς τέχνης ἐκ φιλοσοφικῶν σχολῶν ἤρξατο νὰ γίνηται· διότι ἐκ μὲν τῆς Ἀριστοτέλους ῥητορικῆς σχολῆς, φιλοσοφικώτερον περὶ τὴν τέχνην σπουδαζούσης, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ σῳζομένη αὐτοῦ Ῥητορική, λογικὴ καὶ θεωρητικὴ μᾶλλον οὖσα, μόνος λόγου ἄξιος ῥήτωρ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐγένετο, ἀφ' οὗπερ καὶ ἡ πρὸς φθορὰν ῥοπὴ τῆς ῥητορείας ἤρξατο, προδρόμου τῆς Ἀσιανῆς νομιζομένου εὐλόγως.

Καὶ τοῦτον μόνον καὶ τοιοῦτον ἡ ῥητορεία ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς διδασκαλίας καρπωσαμένη ῥήτορα, πλείστους καὶ ἐπιφανεστάτους ἐκ τῆς πρακτικῆς τοῦ Ἰσοκράτους ἐπορίσατο σχολῆς, συγχρόνου τῇ Ἀριστοτέλους οὔσης.

(1) Φαιδρ. 261 a κ. ἑξ. 266 b κ. ἑξ.
(2) Ἀχαρν. 530.
(3) Κικ. Orat. § 38.
(4) 4, 139.
(5) Litteraturgesch. B. 309.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀλέξανδρον αἱ φιλοσοφικαὶ τῶν Περιπατητικῶν καὶ Στωικῶν περὶ τὴν τέχνην θεωρίαι καὶ ζητήσεις ἔβλαψαν μᾶλλον ἢ ὠφέλησαν τὴν ῥητορείαν πρακτικῶς· διότι ἐξήγαγον ταύτην μᾶλλον ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ὡς ὑποκείμενον δὲ λογικῶν ἐξετάσεων καὶ σκέψεων ἐνέκλεισαν ἐν ταῖς σχολαῖς αὐτῶν. Πόρισμα δὲ τοιαύτης ἐν τῇ τέχνῃ τῶν φιλοσόφων πραγματείας εἶνε ἡ Ἑρμαγόρου τοῦ Τημνίου τέχνη, ἄθροισμα μικρολόγων ὁρισμῶν καὶ διαιρέσεων καὶ νόμων καὶ παραγγελμάτων, πρὸς παρασκευὴν ῥητόρων ἀχρηστοτάτη, σχολαστικὴ δ' εὐλόγως ὑπὸ τοῦ Σπεγγέλου ἐπικληθεῖσα.

Πρὸς δὲ τὰ ἐν Γοργίᾳ τοῦ Πλάτωνος κατὰ τῆς ῥητορικῆς λεχθέντα κάλλιστ' ἀντιλέγων φαίνεται ὁ τὰ εἰς Ἑρμογένην Προλεγόμενα συγγράψας, τοιάδε τινὰ λέγων (1)· «Πλάτων κολακείαν αὐτὴν καλεῖ, ὁριζόμενος πολιτικῆς μορίου εἶδος, τῆς δικαστικῆς, ἔτι δὲ καὶ τυραννίδα ἀπὸ τῶν Πώλου λόγων, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐμπειρίαν· ἀλλ' οὗτος ὁ ὅρος φιλονίκως μᾶλλον ἢ ἀληθῶς ἔχει· ἓν γάρ τι τῆς ῥητορικῆς εἶδος τὸ δικαστικὸν παραλαβών, ἐκ τούτου τὸν ὅρον ποιεῖται· οἱ δὲ ὅροι ἐκ τελείων πραγμάτων συνίστανται· ὁ δὲ φιλόσοφος παραπλήσιον ποιεῖ, ὥσπερ ἂν καὶ φιλοσοφίαν τις διαβαλεῖν βουλόμενος, μόνους τοὺς παραλογισμοὺς ὅρον εἶναι τῆς φιλοσοφίας εἴποι. Ἔστι γὰρ ἡ ἀληθὴς ῥητορική, ἥτις καὶ ἐπιστήμη ἐστίν, ἔστι δὲ καὶ ἄλλη ῥητορικὴ ψευδολογική, ἥτις ἐν τοῖς δικαστηρίοις συκοφαντικὴ λέγεται, ἐν δὲ βουλευτηρίοις κολακεία· ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τούτων μέση, ἥτις καὶ ἀληθείᾳ κέχρηται καὶ ψεύδει· ψεύδει δὲ λέγω ἐπὶ τῷ συμφέροντι· εἰ γάρ τις χρῷτο τῷ ψεύδει διὰ τὸ βοηθῆσαι τῇ ἀληθείᾳ, οὐκ ἀποδοκιμαστέον ἐνταῦθα τὸ ψεῦδος. Πρὸς δὲ τοῦτο δεῖ εἰδέναι τὸν ῥήτορα τό τε ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ὥσπερ τὸν ἰατρὸν τά τε ὑγιεινὰ τῶν φαρμάκων καὶ τὰ νοσηρά. Ἐπειδὴ (δέ) τινες χρῶνται (τῇ οὐκ ἀληθεῖ ῥητορικῇ) ἢ κατὰ ἄνοιαν ἢ πειράζοντες, χρὴ καὶ ταύτην εἰδέναι τὸν ῥήτορα, ἵνα τῶν ψευδομένων αἰσθάνηται. Ἔτι δέ, ἐπειδὴ πρὸς ἀπαιδεύτους πολλάκις οἱ λόγοι λέγονται καὶ ὀλίγους δυναμένους συνιέναι τὰ τῆς ἀληθευτικῆς, διὰ τοῦτο ταύτης ἐδέησε τῆς σοφιζομένης ῥητορικῆς, ἵνα ταῖς καιναῖς ἐννοίαις χρωμένη πείθῃ τὸν δῆμον».

(1) Walz. Τόμ. VII, 9.

Ὁ δ' Ἰσοκράτης εἶνε ἐπαινέτης τῆς ῥητορικῆς εὐλόγως. Ἀλλὰ δὲν παράγει αὐτὸν τὸ ἴδιον ἔργον καὶ ἐπάγγελμα εἰς παραλόγους ἐπαίνους καὶ ἐγκώμια, οὐδὲ λέγει διὰ τοῦτο τοῦ ἀληθοῦς ἀφεστηκότα ὅσα πολλαχοῦ τῶν λόγων περὶ αὐτῆς ἀποφαίνεται τὴν δύναμιν καὶ ἀρετὴν αὐτῆς ἑρμηνεύων. Καὶ ἔχουσι μὲν πολλάκις αὐτοῦ τὰ λεγόμενα ῥητορικὰς ὑπερβολάς, ἀλλ' εὐλάβεια ὅμως καὶ αἰδώς τις ἔχει αὐτὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀπείργουσα νὰ ἀρνηθῇ αὐτήν, οὐδὲ τολμᾷ ὅλως ἄλλα ἀντ' αὐτῆς που νὰ φθέγγηται· διὸ καὶ ὁ Σωκράτης ἐν Φαίδρῳ πολὺ φαίνεται εὔελπις ὢν περὶ αὐτοῦ, θαυμάζοντος, ὡς φαίνεται, Πλάτωνος τὸ σῶφρον καὶ φιλόσοφον ἦθος τοῦ τότε νεανίου.

Ἐξ ὧν δ' ἔγραψε περὶ ῥητορικῆς καὶ λόγου, πολλῶν ὄντων καὶ σποράδην ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ διερριμμένων, ὀλίγα τινὰ ἀρκοῦσιν, ἵνα δήλην ποιήσωσιν ἣν περὶ ἀρετῆς καὶ ὠφελείας τῆς ῥητορικῆς γνώμην εἶχεν ὁ ῥήτωρ. Καλῶν ἐν τῷ Πανηγυρικῷ τὴν ῥητορικὴν περὶ τοὺς λόγους φιλοσοφίαν (1), σφόδρα μέμφεται τοῖς τῶν ἀγώνων ἱδρυταῖς ὅτι τοῖς μὲν ἀθληταῖς ἔθεντο ἆθλα, οἵτινες καὶ διπλασίαν ῥώμην λαβόντες οὐδὲν ἤθελον ὠφελήσῃ τοὺς ἄλλους, τοῖς δὲ ῥήτορσιν οὐδεμίαν τιμὴν ἀπένειμαν· καίτοι ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἰδίᾳ ἐπόνησαν καὶ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν παρεσκεύασαν, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ δύνωνται νὰ ὠφελῶσιν, ὧν εὔλογον ἦτο μείζονα πρόνοιαν νὰ λάβωσιν (2). Ἀλλαχοῦ δὲ τὴν θαυμασίαν ἐξαίρων φύσιν τῆς ῥητορικῆς καὶ τῶν λόγων τοιάδε λέγει (3) «Οἱ λόγοι τοιαύτην ἔχουσι τὴν φύσιν ὥσθ' οἷόν τ' εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξηγήσασθαι καὶ τά τε μεγάλα ταπεινὰ ποιῆσαι καὶ τοῖς μικροῖς μέγεθος περιθεῖναι καὶ τά τε παλαιὰ καινῶς διελθεῖν καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγενημένων ἀρχαίως εἰπεῖν». Πρέπει δὲ νὰ θαυμάζῃ τις καὶ νὰ τιμᾷ «μὴ τοὺς περὶ τούτων ζητοῦντας λέγειν, περὶ ὧν μηδεὶς πρότερον εἴρηκεν, ἀλλὰ τοὺς οὕτως ἐπισταμένους εἰπεῖν, ὡς οὐδεὶς ἂν ἄλλος δύναιτο». Ἀπονέμει ἄρα πολὺ μείζω ἰσχὺν τῷ εἴδει καὶ τῇ μορφῇ τῶν λόγων ἢ τοῖς λεγομένοις· διότι τῶν εὖ φρονούντων ἴδιον εἶνε

(1) Πανηγ. 10. Ἐν τῷ κατὰ Σοφιστῶν (ε') λέγει αὐτὴν ἐπιστήμην ἢ παίδευσιν τοῦ λόγου, ἐν δὲ τῷ περὶ Ἀντιδόσεως (177) τὴν τῶν λόγων μελέτην.
(2) Πανηγ. 1-2.
(3) Αὐτ. 8.

[illegible]

[illegible], ἀλλὰ περὶ [illegible] ταύτης [illegible] καὶ τοῖς [illegible] τῆς [illegible]

[illegible] αὐτὴ [illegible] ἐπιμελ[illegible] [illegible] ἔχοντες, καὶ [illegible] ὑπάρχειν. [illegible] τὰς [illegible] καὶ τοὺς [illegible] καὶ τεχνικῶς [illegible] εὖ φρονοῦ[illegible] [illegible] δοκοῦντας [illegible] δὲ τοὺς [illegible] καὶ τῶν [illegible] μάλιστα [illegible] τῆς παιδεύσεως ἡμῶν [illegible] καλῶς χρωμέ[illegible] [illegible] τῆς ἄλλης [illegible] ἡμῶν περὶ τὸ φρο[illegible] [illegible] μαθηταὶ τῶν [illegible] Ἑλλήνων [illegible] καὶ μᾶλλον Ἕλλη[illegible] [illegible] τῆς κοινῆς [illegible] τῶν λό[illegible] [illegible] ὑπειλήφασι.

[illegible] Ἀντιδόσεως ὅμοια περὶ [illegible] «Αἱ μὲν δυνάμεις [illegible] ἐν τοῖς εὐφυέσιν

γίγνονται καὶ τοῖς περὶ τὰς ἐμπειρίας γεγυμνασμένοις· ἡ δὲ παίδευσις τοὺς μὲν τοιούτους τεχνικωτέρους καὶ πρὸς τὸ ζητεῖν εὐπορωτέρους ἐποίησεν, .. τοὺς δὲ καταδεεστέραν τὴν φύσιν ἔχοντας.. αὐτοὺς ἂν αὐτῶν προαγάγοι καὶ πρὸς πολλὰ φρονιμωτέρους διακεῖσθαι ποιήσειεν». Ἔνθα διδάσκει ὅ,τι τοῖς εὐφυέσι καὶ τοῖς καταδεεστέροις τὴν φύσιν ἡ ῥητορικὴ λυσιτελεῖ διδασκομένη.

Ὅσον δ' ἀναγκαία ῥήτορι ἡ τῆς ῥητορικῆς διδασκαλία δηλοῖ ἐν τῷ κατὰ Σοφιστῶν λέγων «Φημὶ γὰρ ἐγώ.. τὸ τῶν ἰδεῶν (1) ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων ἃς δεῖ προελέσθαι καὶ μεῖξαι πρὸς ἀλλήλας καὶ τάξαι κατὰ τρόπον, ἔτι δὲ τῶν καιρῶν μὴ διαμαρτεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι πρεπόντως ὅλον τὸν λόγον καταποικῖλαι καὶ ταῖς ὀνόμασιν εὐρύθμως καὶ μουσικῶς εἰπεῖν, ταῦτα πολλῆς ἐπιμελείας δεῖσθαι.., καὶ δεῖν τὸ μὲν μαθητὴν.. τὰ μὲν εἴδη τὰ τοῦ λόγου μαθεῖν, περὶ δὲ τὰς χρήσεις αὐτῶν γυμνασθῆναι, τὸν δὲ διδάσκαλον τὰ μὲν οὕτως ἀκριβῶς οἷόν τ' εἶναι διελθεῖν ὥστε μηδὲν τῶν διδακτῶν παραλιπεῖν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τοιοῦτον ἑαυτὸν παράδειγμα παρασχεῖν ὥστε τοὺς ἐκτυπωθέντας καὶ μιμήσασθαι δυναμένους εὐθὺς ἀνθηρότερον καὶ χαριέστερον τῶν ἄλλων φαίνεσθαι λέγοντας. Καὶ τούτων ἁπάντων συμπεσόντων τελείως ἕξουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες», ὅ ἐστιν οἱ εἰς ῥητορείαν παρασκευαζόμενοι.

Ἐν δὲ τῷ Περὶ Ἀντιδόσεως περὶ τῆς ὠφελείας τῆς τέχνης πολλὰ πολλαχοῦ εὑρίσκεται εἰπών, οἷον (2) «Δεῖ τοὺς μέλλοντας διοίσειν περὶ τοὺς λόγους πρῶτον μὲν πρὸς τοῦτο πεφυκέναι, .. ἔπειτα παιδευθῆναι καὶ λαβεῖν τὴν ἐπιστήμην, .. τρίτον ἐντριβεῖς γενέσθαι καὶ γυμνασθῆναι περὶ τὴν χρείαν καὶ τὴν ἐμπειρίαν αὐτῶν· ἐκ τούτων γάρ .. τελείους γίγνεσθαι καὶ πολὺ διαφέροντας τῶν ἄλλων». Καὶ προϊὼν (3) λέγει «Καὶ μὲν δὴ ἴσμεν τοὺς καταδεεστέραν μὲν τὴν φύσιν ἔχοντας, ταῖς δ' ἐμπειρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις προέχοντας, ὅτι γίγνονται κρείττους οὐ μόνον αὐτῶν ἀλλὰ καὶ τῶν εὖ πεφυκότων, λίαν δὲ κατημεληκότων». Ἀποδείξεις δὲ τούτου φέρει τοῦτο μὲν ἐκ τῆς τῶν σοφιστῶν διδασκαλίας τοιάδε λέγων (4) «Τίς οὐκ οἶδε πολλοὺς τῶν ὑπὸ τοῖς σοφι-

(1) Αὐτ. θ'. Ἰδέας λέγει διαφόρους μορφὰς ἐκφράσεως διανοημάτων.
(2) 187.
(3) Αὐτ. 191.
(4) Αὐτ. 203.

οὐχὶ τὸ εἰπεῖν «περὶ ὧν ἕτεροι πρότερον οὐκ εἰρήκασιν», ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτῶν πράξεων τοῦ λόγου ὄντος «τὸ ἐν καιρῷ ταύταις καταχρήσασθαι καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἑκάστης ἐνθυμηθῆναι καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὖ διαθέσθαι». Τοιαύτη κατ' αὐτὸν ἡ δύναμις τῆς τέχνης συμβαίνει νὰ εἶνε (1).

Ἐγκωμιάζων δὲ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὡς μέγιστον κόσμον αὐτῇ περιτίθησιν ὅτι μάλιστα πασῶν τὴν ῥητορικὴν καὶ τοὺς λόγους ἐτίμησεν(2), «ὧν πάντες μὲν ἐπιθυμοῦσι, τοῖς δ' ἐπισταμένοις φθονοῦσι, συνειδυῖα μὲν ὅτι τοῦτο μόνον ἐξ ἁπάντων τῶν ζῴων ἴδιον ἔφυμεν ἔχοντες, καὶ διότι τούτῳ πλεονεκτήσαντες καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι διηνέγκαμεν, ὁρῶσα δὲ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις οὕτω ταραχώδεις οὔσας τὰς τύχας ὥστε πολλάκις ἐν αὐταῖς καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν καὶ τοὺς ἀνοήτους κατορθοῦν, τῶν δὲ λόγων τῶν καλῶς καὶ τεχνικῶς ἐχόντων, οὐ μετὸν τοῖς φαύλοις, ἀλλὰ ψυχῆς εὖ φρονούσης ἔργον ὄντας, καί τούς τε σοφοὺς καὶ τοὺς ἀμαθεῖς δοκοῦντας εἶναι ταύτῃ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέροντας, ἔτι δὲ τοὺς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλευθέρως τεθραμμένους ἐκ μὲν ἀνδρείας καὶ πλούτου καὶ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν οὐ γιγνωσκομένους, ἐκ δὲ τῶν λεγομένων μάλιστα καταφανεῖς γιγνομένους, καὶ τοῦτο σύμβολον τῆς παιδεύσεως ἡμῶν ἑκάστου πιστότατον ἀποδεδειγμένον, καὶ τοὺς λόγῳ καλῶς χρωμένους οὐ μόνον ἐν ταῖς αὐτῶν δυναμένους ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐντίμους ὄντας. Τοσοῦτον δ' ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥσθ' οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γεγόνασι, καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἕλληνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέχοντας». Πάντα δὲ ταῦτα ὁ Ἰσοκράτης καρποὺς τῶν λόγων καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, ἤγουν τῆς ῥητορικῆς ὑπελάμβανε, σχολὴν ἔχων τῆς τέχνης.

Καὶ ἐν τῷ Κατὰ Σοφιστῶν δὲ καὶ τῷ Περὶ Ἀντιδόσεως ὅμοια περὶ ῥητορικῆς καὶ τῶν λόγων λέγοντος ἀκούομεν, οἷον (3) «Αἱ μὲν δυνάμεις καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἁπάντων ἐν τοῖς εὐφυέσιν

(1) Αὐτ. 10.
(2) Πανηγ. 47-48.
(3) Κατὰ Σοφ. η'.

ἐγγίγνονται καὶ τοῖς περὶ τὰς ἐμπειρίας γεγυμνασμένοις· ἡ δὲ παίδευσις τοὺς μὲν τοιούτους τεχνικωτέρους καὶ πρὸς τὸ ζητεῖν εὐπορωτέρους ἐποίησεν, . . τοὺς δὲ καταδεεστέραν τὴν φύσιν ἔχοντας . . αὐτοὺς ἂν αὑτῶν προαγάγοι καὶ πρὸς πολλὰ φρονιμωτέρους διακεῖσθαι ποιήσειεν». Ἔνθα διδάσκει ὅ,τι τοῖς εὐφυέσι καὶ τοῖς καταδεεστέροις τὴν φύσιν ἡ ῥητορικὴ λυσιτελεῖ διδασκομένη.

Ὅσον δ' ἀναγκαία ῥήτορι ἡ τῆς ῥητορικῆς διδασκαλία δηλοῖ ἐν τῷ κατὰ Σοφιστῶν λέγων «Φημὶ γὰρ ἐγὼ . . τὸ τῶν ἰδεῶν (1) ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων ἃς δεῖ προελέσθαι καὶ μεῖξαι πρὸς ἀλλήλας καὶ τάξαι κατὰ τρόπον, ἔτι δὲ τῶν καιρῶν μὴ διαμαρτεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι πρεπόντως ὅλον τὸν λόγον καταποικῖλαι καὶ ταῖς ὀνόμασιν εὐρύθμως καὶ μουσικῶς εἰπεῖν, ταῦτα πολλῆς ἐπιμελείας δεῖσθαι.., καὶ δεῖν τὸ μὲν μαθητὴν . . τὰ μὲν εἴδη τὰ τοῦ λόγου μαθεῖν, περὶ δὲ τὰς χρήσεις αὐτῶν γυμνασθῆναι, τὸν δὲ διδάσκαλον τὰ μὲν οὕτως ἀκριβῶς οἷόν τ' εἶναι διελθεῖν ὥστε μηδὲν τῶν διδακτῶν παραλιπεῖν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τοιοῦτον ἑαυτὸν παράδειγμα παρασχεῖν ὥστε τοὺς ἐκτυπωθέντας καὶ μιμήσασθαι δυναμένους εὐθὺς ἀνθηρότερον καὶ χαριέστερον τῶν ἄλλων φαίνεσθαι λέγοντας. Καὶ τούτων ἁπάντων συμπεσόντων τελείως ἕξουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες», ὅ ἐστιν οἱ εἰς ῥητορείαν παρασκευαζόμενοι.

Ἐν δὲ τῷ Περὶ Ἀντιδόσεως περὶ τῆς ὠφελείας τῆς τέχνης πολλὰ πολλαχοῦ εὑρίσκεται εἰπών, οἷον (2) «Δεῖ τοὺς μέλλοντας διοίσειν περὶ τοὺς λόγους πρῶτον μὲν πρὸς τοῦτο πεφυκέναι, . . ἔπειτα παιδευθῆναι καὶ λαβεῖν τὴν ἐπιστήμην, . . τρίτον ἐντριβεῖς γενέσθαι καὶ γυμνασθῆναι περὶ τὴν χρείαν καὶ τὴν ἐμπειρίαν αὐτῶν· ἐκ τούτων γάρ . . τελείους γίγνεσθαι καὶ πολὺ διαφέροντας τῶν ἄλλων». Καὶ προϊὼν (3) λέγει «Καὶ μὲν δὴ ἴσμεν τοὺς καταδεεστέραν μὲν τὴν φύσιν ἔχοντας, ταῖς δ' ἐμπειρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις προέχοντας, ὅτι γίγνονται κρείττους οὐ μόνον αὑτῶν ἀλλὰ καὶ τῶν εὖ πεφυκότων, λίαν δὲ κατημεληκότων». Ἀποδείξεις δὲ τούτου φέρει τοῦτο μὲν ἐκ τῆς τῶν σοφιστῶν διδασκαλίας τοιάδε λέγων (4) «Τίς οὐκ οἶδε πολλοὺς τῶν ὑπὸ τοῖς σοφι-

(1) Αὐτ. θ'. Ἰδέας λέγει διαφόρους μορφὰς ἐκφράσεως διανοημάτων.
(2) 187.
(3) Αὐτ. 191.
(4) Αὐτ. 203.

[illegible]

1) Αὐτ. 231.

2) Αὐτ. 246 κ. ἑξ.

3) Αὐτ. 250 κ. ἑξ.

Πρὸς δὲ τὰς Πλάτωνος μομφὰς βλέπων ὁ Κοϊντιλιανὸς τοὺς περὶ ὠφελείας τῆς ῥητορικῆς λόγους ποιεῖται, τοιάδ' ὡς ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν λέγων(1). «Ψέγουσί τινες αὐτὴν κατηγοροῦντες τὴν κακὴν ἐν δικαστηρίοις καὶ τῇ πολιτείᾳ χρῆσιν. Ἀλλ' οὕτω καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ σοφία αὐτὴ κακὰ θὰ ἦσαν, ἔτι δὲ καὶ ἡ μάχαιρα καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη· διότι πάντα ταῦτα καὶ βλάβης αἴτια δύνανται νὰ εἶνε. Ἀλλὰ πόσων ἀγαθῶν πάροχος πάλιν δὲν εἶνε ἡ ῥητορική; Δὲν διεπράξατο ὁ Κικέρων τῷ δαιμονίῳ αὐτοῦ λόγῳ ὅσα ἀγαθὰ τῇ πόλει οὐδὲ στρατηγοί ποτε ἐκ νικῶν ἐπόρισαν; Ποσάκις δ' ὁ λόγος στρατιὰς ἐν ἀθυμίᾳ οὔσας ἢ κινδυνευούσας παρεθάρρυνε καὶ νικηφόρους ἀνέδειξε; Θαυμαστὴ δὲ ἡ δύναμις ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ῥώμῃ τῶν ῥητόρων κατέστη καὶ πλείστων ἀγαθῶν αἰτία. Οὐδὲν δὲ οὔτε πόλεων κτίσται οὔτε νομοθέται θὰ ἐπέραινον, ἐὰν μὴ καὶ τοῦ λόγου τὴν δύναμιν ἐκέκτηντο. Αὐτὰ δὲ τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα, καὶ φύσει τίμια ὄντα, ὅμως μᾶλλον διδάσκουσι καὶ πείθουσιν, ὅταν λόγῳ σαφεῖ καὶ καλῷ περιβάλλωνται. Πρὸς ἀμφότερα λοιπὸν δύναμιν ἐχόντων τῶν ὅπλων τῆς ῥητορικῆς, οὐδαμῶς ἐπιεικὲς εἶνε νὰ νομίζηται κακόν, ὅπερ εἶνε δυνατὸν νὰ μεταχειριζώμεθα καλῶς».

«Ἐὰν δὲ ἡ ῥητορικὴ τοῦ καλῶς λέγειν τέχνη εἶνε, χρηστὸς πάντως ὁ ῥήτωρ ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ· οὕτω δὲ αὕτη ἀναντιρρήτως ὠφέλιμος καθίσταται. Καὶ ὁ θεὸς δὲ ὁ τῶν πάντων ποιητὴς οὐδενὶ ἄλλῳ μᾶλλον τῶν θηρίων ἄνθρωπον διέκρινεν ἢ τῇ τοῦ λέγειν δυνάμει, ἐξαίρετον ἡμῖν τὸν λογισμὸν δωρησάμενος, ὥστε θείας μοίρας νὰ μετέχωμεν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἡμᾶς οὐδὲν θὰ ὠφέλει, ἐὰν μὴ ὅσα λογιζώμεθα καὶ λόγῳ ἐξεφράζομεν, οὗπερ στερόμενα τὰ ζῷα καὶ τῆς οὔσης αὐτοῖς διανοίας φαίνονται ὅτι στεροῦνται, καὶ ἄλογα δι' αὐτὸ καὶ κωφὰ καλοῦνται. Ὅσοις δ' ἀνθρώποις ἡ φωνὴ δὲν ὑπάρχει, πόσον ὀλίγον ἡ θεία ἐκείνη ψυχὴ βοηθεῖ;

«Ἐὰν λοιπὸν μηδὲν κρεῖττον τοῦ λόγου ἐλάβομεν παρὰ θεοῦ, τί οὕτως ἄξιον θεραπείας καὶ πόνου πρέπει νὰ νομίζωμεν, καὶ ἐν τίνι ἄλλῳ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων νὰ διαφέρωμεν αἱρούμεθα ἢ ἐν ᾧ οἱ ἄνθρωποι

(1) De institut oratoriae 2, 16.

αὐτοὶ πλεονεκτοῦσι τῶν θηρίων, ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ τέχνῃ ὡς ἐν ταύτῃ πονοῦντες καὶ χαίροντες ὁμοίως (1); »

« Μᾶλλον δὲ ταῦτα μανθάνομεν καὶ αἰσθανόμεθα, ἐὰν λογισώμεθα ἡλίκη ἡ τοῦ λόγου δύναμις ηὐξήθη καὶ ὅση προϊοῦσα δύναται νὰ ἀποβῇ· διότι, ἵνα παραλίπω τὸ συνηγορεῖν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ τὸ ἡγεῖσθαι τῇ γνώμῃ τῆς βουλῆς, τὸ ἄγειν τὸν δῆμον, τὸν στρατὸν εἰς ὅ,τι ἄν τις βούληται πόσον ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ πρέπον ἅμα ἀγαθῷ ἀνδρὶ ὑπάρχει; Δὲν εἶνε δὲ ὡραῖον καὶ αὐτὸ τοῦτο, τῇ κοινῇ συνέσει καὶ τοῖς κοινοῖς καὶ οἷς πάντες χρῶνται ὀνόμασι τοσοῦτον ἔπαινον καὶ κλέος ἑαυτῷ τις νὰ πορίσῃ, ὥστε μὴ μόνον ἀγορεύων ἢ λέγων νὰ φαίνηται, ἀλλ' ὡς ὁ Περικλῆς καὶ βροντῶν καὶ ἀστράπτων »; Καὶ τοιαῦτα μέν τινα ὁ Κοϊντιλιανὸς περὶ τῆς ὠφελείας εἶπε τῆς ῥητορικῆς.

Τῶν δὲ νεωτέρων ὁ Σπέγγελος μάλιστα τὴν περὶ ῥητορικῆς τοῦ Πλάτωνος γνώμην κρίνει καὶ ἐλέγχει ὧδέ πως λέγων (2)· « ὁ Πλάτων σφόδρα ἐναντίος εἶνε τῇ ῥητορικῇ· διότι ἡ κατ' αὐτὸν ὑψηλὴ φιλοσοφία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτρέψῃ ἐπιστήμης τινὰ χώραν ἢ τιμὴν τῇ δημώδει ἐκείνῃ τέχνῃ, τῇ πρὸς τὴν χρείαν μὲν τοῦ βίου ἡρμοσμένῃ, τὰς πονηρὰς δὲ γνώμας τῶν σοφιστῶν προκαλυπτούσῃ. Καταφρονήσας δὲ τὴν τότε πολιτείαν καὶ ἀποστὰς αὐτῆς, οὐδεμίαν ἀφορμὴν τοῦ ῥητορεύειν ποτὲ ἔσχεν. Καὶ τὴν Πολιτείαν δὲ συγγράψας οὐδεμίαν ἐν αὐτῇ χώραν τῇ ῥητορικῇ κατέλιπεν, ὥσπερ οὐδὲ τῇ ποιήσει, ἐναντίος ὢν ἀμφοτέραις ὡς μὴ τἀληθές, καθάπερ ἡ φιλοσοφία, διωκούσαις. Διὸ οὐδὲ τὰ εἰκότα καὶ ἀγχίνοα τῶν σοφιστῶν καὶ ῥητόρων ἠδύνατο σιγῶν νὰ δοκιμάζῃ, ὡς ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν τῆς ἀληθείας ἀφιστάμενα. Ἐκ δὲ τούτου ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ἔπρεπεν ἡ ῥητορικὴ ἀφορμηθεῖσα νὰ καταβῇ ἔπειτα εἰς ὅσα νῦν πραγματεύονται οἱ σοφισταί, ἀφ' οὗ δῆλα δὴ τἀληθὲς καὶ τὸ ψευδὲς θεωρήσῃ καὶ γνωρίσῃ. Τοιαῦτα προχειρότερον διερευνᾷ ὁ φιλόσοφος, οἷς ἐὰν προστεθῇ καὶ ἡ ἔξωθεν μελέτη γίγνεται κατ' αὐτὸν ἡ ἀληθὴς ῥητορική. Πάντων δὲ τούτων ἐπιπολαιότερον ἥψατο, καὶ οὐχὶ ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης ». Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ Σπεγγέλου περὶ τῆς Πλάτωνος γνώμης.

(1) Πολλὰ ὁ Κοϊντιλιανὸς παρέλαβεν ἐκ τοῦ Πανηγυρικοῦ τοῦ Ἰσοκράτους. Κεφ. ιγ' καὶ τοῦ περὶ Ἀντιδ. 251 κ. ἑξ.

(2) Συναγ. Τεχν. σελ. 142 κ. ἑξ.

Τῶν δ' ἡμετέρων πάντες οἱ ῥητορικὰς ἐκδόντες, μάλιστα δ' ὁ Κοραῆς θεραπείαν τῆς ῥητορικῆς τοῖς νεωτέροις τῶν Ἑλλήνων συνιστᾷ, πολλὰ πολλαχοῦ τῶν Ἰσοκράτους προλεγομένων γράψας. Παραινεῖ δὲ τὸ ἐπιδεικτικὸν καὶ μάλιστα τὸ συμβουλευτικὸν εἶδος νὰ θεραπεύωμεν τῶν λόγων, τάδε που λέγων «εἰς τοῦτο πρέπει νὰ βάλωσιν ὅλην αὐτῶν τὴν φροντίδα ὅσοι θέλουν νὰ κατασταθῶσι σωτῆρες τοῦ γένους, ἀλλ' εἰς τοῦτο νὰ εὐδοκιμήσωσι δὲν εἶνε δυνατόν, ἂν ὁ λόγος αὐτῶν δὲν εἶνε ἀληθινὴ εἰκὼν λογισμῶν ψυχῆς ἐλευθέρας· ὁ ῥήτωρ ἐμβαίνει ἔτι εἰς τὴν ποίησιν, εἰς τὸν διάλογον, εἰς τὴν ἐπιστολήν, εἰς τὴν ἱστορίαν, εἰς ὀλίγα λόγια, ὅπου εἶνε χρεία νὰ γράψῃ τις ἢ νὰ λαλήσῃ μὲ τὸν σκοπὸν νὰ πείσῃ, ἐκεῖ αἰσθάνεται καὶ τὴν χρείαν τῆς τέχνης». Καὶ ὁ Πλάτων δὲ ἐν Φαίδρῳ λέγει (1) «Οὐκ ἄρα μόνον περὶ δικαστήριά τέ ἐστιν ἡ ἀντιλογικὴ καὶ περὶ δημηγορίαν, ἀλλ', ὡς ἔοικε, περὶ πάντα τὰ λεγόμενα μία τις τέχνη».

Ὅτι μὲν λοιπὸν ἡ ῥητορικὴ διδασκομένη λυσιτελεῖ πλεῖστον τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν ῥητορείᾳ ἐκ τῶν εἰρημένων κατάδηλον ἐγένετο. Οὐδενὸς δὲ μακροῦ δεῖται λόγου, ἵνα δειχθῇ ὅτι καὶ ὁ λόγος ἡμῶν καθ' ὅλου εἰπεῖν ὁ νεώτερος μέγα πρὸς αὔξησιν καὶ ἐπίδοσιν ἐκ τῆς ῥητορικῆς ὠφελεῖται. Διότι ἡ διδασκαλία καὶ μελέτη αὐτῆς πλεῖστον εἰς τὴν λέξιν αὐτὴν βλέπουσα καὶ θεραπεύουσα, καὶ εἰς κάλλος ἅμα καὶ ὀρθότητα κατὰ δύναμιν ἄγουσα καὶ τελειοῦσα εὔλογον εἶνε ὅτι πάντας τοὺς διδασκομένους πᾶν ὅ,τι λέγωσιν ἢ γράφωσιν ὀρθῶς ἅμα καὶ καλῶς τοῦτο νὰ ποιῶσιν ἀναγκάζει. Καὶ κατὰ τοῦτο ἔτι σοφὸν εἶνε τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ, ὅτι ἡ ῥητορικὴ μία τις τέχνη ἐστὶ περὶ πάντα τὰ λεγόμενα, ἡ τοῦ λόγου τέχνη ὑπ' αὐτοῦ καλουμένη, καὶ τὸ τοῦ Κοραῆ, ὅτι «ὁ ῥήτωρ ἐμβαίνει ἔτι εἰς τὴν ποίησιν, εἰς τὸν διάλογον, εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ὅπου εἶνε χρεία νὰ γράψῃ τις ἢ νὰ λαλήσῃ».

Ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν γραμμάτων ἱστορία σαφέστατα διδάσκει ὅτι τὸν λόγον καθ' ὅλου μάλιστα πάντων πλάττει ἡ ῥητορική. Διότι ὁμολογεῖται μὲν ὅτι οἱ μάλιστα πάντων ταύτην ἀσκήσαντες, οἱ σοφισταὶ πρῶτοι τὸν καταλογάδην Ἀττικὸν λόγον ἐσχημάτισαν καὶ ἔπλασαν,

(1) 261 d

ἐδείξαμεν δ' ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν περὶ ῥητορικῆς πραγματείᾳ ὅτι ἀπὸ Ἰσοκράτους καὶ τοῦ τετάρτου αἰῶνος μεσοῦντος οὐχὶ μόνον κάλλιστος καὶ εἰς παντὸς διανοήματος δήλωσιν ἐπιτηδειότατος κατέστη ὁ λόγος ὁ ῥητορικός, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων τοῦ λόγου ἐκράτησεν εἰδῶν, ἱστορίας τε καὶ διαλόγου καὶ ποιήσεως, πάντων ἐν τοιαύτῃ λέξει λεγόντων καὶ γραφόντων καὶ ποιούντων.

Πάντες δὲ γινώσκομεν ὅτι οἱ τῆς πρώτης γενεᾶς μετὰ τὴν ἀπὸ Τούρκων ἐλευθέρωσιν λόγιοι ἡμῶν ἄνδρες καὶ πᾶσαν ἐπιστήμην ἀσκοῦντες, οὐχὶ μόνον οἱ φιλόλογοι, ἀκριβέστερον καὶ χαριέστερον μετεχειρίζοντο τὸν λόγον ἢ οἱ πολλοὶ τῶν νῦν φιλολογίαν ἐπαγγελλομένων. Ἔχαιρον δὲ πολὺ μᾶλλον τῶν νῦν πρὸς τῷ ὀρθῷ καὶ τὸ καλὸν ἐν τῇ λέξει διώκοντες καὶ θεραπεύοντες. Τούτου δ' αἴτιον διαφανῶς ἦν ὅτι κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα τελευτῶντα καὶ τόνδε ἀρχόμενον εὐφορία ῥητορικῶν τεχνῶν γενομένη (1) πολλὴν δύναμιν ἔσχεν εἰς τὴν ἐν ταῖς τότε σχολαῖς διδασκαλίαν καὶ μελέτην τοῦ Ἕλληνος λόγου καὶ πλεῖστον εἰς τὴν ἐπιτέχνησιν αὐτοῦ συνεβάλετο. Αὐξηθείσης δὲ τέλος ἐν τοῖς νῦν χρόνοις εἰς ὑπερβολὴν τῆς διδασκαλίας τῶν φυσικῶν καὶ ἱστορικῶν καὶ θρησκευτικῶν μαθημάτων καὶ συσταλείσης οὕτω πολὺ τῆς γλωσσικῆς σπουδῆς καὶ πραγματείας ἠμελήθη παντάπασιν καὶ ἐξέλιπεν ἡ τῆς ῥητορικῆς διδασκαλία καὶ ἡ τεχνικὴ ἄρα τοῦ λεκτικοῦ ἐπιμέλεια, καὶ τελευτῶν ὁ νῦν γραπτὸς ἡμῶν λόγος, ὁ τῶν ἐφημερίδων καὶ μυθιστορημάτων, ὁ μάλιστ' ἀναγινωσκόμενος καὶ γραφόμενος κατέστη εἰς τὴν γνωστὴν ἀηδεστάτην μειξοβάρβαρον μορφήν, τὴν ἐκ στοιχείων ἀρχαίων ἅμα κα ἰξένων καὶ χυδαίων συγκεκροτημένην, ἐφ' ᾗ μέλλει νὰ οἰκτίρῃ ἡμᾶς μᾶλλον ἢ τοὺς χειρίστους τῶν Βυζαντιακῶν χρόνους ὁ τὴν ἱστορίαν ποτὲ τῶν καθ' ἡμᾶς γραμμάτων συγγράψων. Τὴν δὲ θεραπείαν τοῦ δεινοῦ τούτου κακοῦ ἐλπὶς εἶνε πολλὴ νὰ φέρῃ ἡ ἐν τοῖς προγράμμασι τῆς μέσης παιδεύσεως συστολὴ τῶν ἀποπνιγόντων τὴν Ἑλληνικὴν παίδευσιν καινῶν τούτων μαθημάτων καὶ μάλιστα πάντων ἡ τῆς ῥητορικῆς διδασκαλία καὶ μελέτη.

Ἀθήνησι,

ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

---

(1) Ἴδε Ἀθην. Τόμ. 10 σ. 351.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ

«Λόγιος ἀνήρ, ὦ καί, λόγιος καὶ φιλόπατρις»
(Αὔγουστος παρὰ Πλουτάρχῳ 6. Κικέρωνος 49).

Τῇ 19ῃ Μαΐου τοῦ 1899 ἐτελεύτησεν ἓν καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονὼς εἷς τῶν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλάδος ὁ Στέφανος Κουμανούδης. Ὁ Κουμανούδης ἐξ Ἀδριανουπόλεως τῆς Θράκης τὸ γένος ἔχων τὴν μὲν πρώτην καὶ στοιχειώδη παιδείαν ἐπαιδεύθη ἐν Βελιγραδίῳ τῆς Σερβίας, ἔνθα οἱ γονεῖς αὐτοῦ τὴν οἴκησιν εἶχον, τὴν δὲ ἐπιστημονικὴν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Ἐν Γερμανίᾳ ἐγένετο μαθητὴς ἄλλων τε κορυφαίων ἐν τοῖς γράμμασιν ἀνδρῶν καὶ δὴ καὶ τοῦ πατρὸς τῆς νεωτέρας φιλολογικῆς ἐπιστήμης Αὐγούστου Böckh καὶ τοῦ περιφανοῦς γραμματικοῦ Φριδερίκου Thiersch. Τούτων τῶν ἀνδρῶν οὐ μόνον τὴν παιδείαν ἐθαύμασεν, ἀλλὰ καὶ τὸν φιλελληνισμὸν ἠγάσθη ὁ φιλόπατρις Ἕλλην. Διὸ καὶ τούτοις προσεφώνησε τὴν ἀπαρχὴν τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν, τὴν Λατινιστὶ συντεταγμένην κριτικὴν διατριβήν, ἣν ἐξέδωκεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1854 ἐπιγραφομένην ὧδε: Specimen emendationum in Longinum, Apsinem, Menandrum, Aristidem aliosque artium scriptores. Ἡ πραγματεία αὕτη εἶναι λαμπρὸν δεῖγμα οὐ μόνον μεγίστης ὀξυνοίας τε καὶ ἀγχινοίας, ἀλλὰ καὶ τελείας φιλολογικῆς παιδείας. Σχεδόν τι πάντα τὰ ἐν ταύτῃ ἐξητασμένα χωρία διορθοῦνται ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη ἀναμφισβητήτως, πολλαὶ δὲ τῶν διορθώσεων τούτων δύνανται νὰ καταλεχθῶσιν εἰς τὰς καλουμένας palmares emendationes (1).

(1) Τοιαύτη π. χ. εἶναι ἡ ἐν σελ. 27 διόρθωσις χωρίου Νικηφόρου

«εἰ δέ τις ὑμῶν ὁρῶν τοὺς πολεμίους φοϐεροὺς εἶναι ὑπειληφέναι μοι μὲν ὀρθῶς διανοεῖσθαι δοκεῖ» εἰς «εἰ δέ τις . . . φοϐεροὺς εἶναι ὑπείληφεν, ἐμοὶ μὲν ὀρθῶς διανοεῖσθαι δοκεῖ» ἐπάγει τάδε: vidimus... mendum . . . ortum esse ex pronunciationis . . . identitate, quae est in ε et αι, quod placuit notare, ut saltem una ex nostrae pronunciationis virtutibus enitescat, ea scilicet, qua tales corruptelae facile dignoscuntur.

Τοιαῦτα ἐν τῇ Εὐρώπῃ φιλολογικὰ πορισάμενος ἐφόδια ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα κατ' ἀρχὰς μὲν διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς Λατινικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ἔτει 1845, εἶτα δὲ τῷ 1846 κατέστη ἔκτακτος καὶ τέλος τῷ 1854 τακτικὸς τοῦ αὐτοῦ μαθήματος καθηγητής. Πρὸς τὴν τῶν Λατινικῶν γραμμάτων διδασκαλίαν παρεσκεύαζεν ἐκ πολλοῦ ἑαυτὸν ἐν Εὐρώπῃ ὁ Κουμανούδης φρονῶν ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας τούτου μάλιστα τοῦ μαθήματος θὰ ἀπέϐαινεν ὠφελιμώτατος τῇ πατρίδι. Διότι τούτου μάλιστα τοῦ μαθήματος δὲν ὑπῆρχον τότε ἐν Ἑλλάδι διδάσκαλοι, ἐνόμιζε δὲ ὁ Κουμανούδης, ὥςπερ καὶ ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς, ὅτι ἡ παιδεία τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἄνευ τῶν Λατινικῶν γραμμάτων ἔσται ἀτελὴς καὶ ὅτι τότε μόνον θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἴπωμεν μετ' ἀληθείας ὅτι μετέχομεν τοῦ κατὰ τὴν Εὐρώπην πνευματικοῦ βίου, ὅταν οἰκειωθῶμεν πρὸς τὰ Λατινικὰ γράμματα καὶ διὰ τούτων πρὸς τὸν πνευματικὸν βίον τῶν παλαιῶν Ῥωμαίων, ὧν πνευματικὸν τέκνον εἶναι ἡ νεωτέρα Εὐρώπη. Διὰ τοῦτο καίπερ βαρέως φέρων τὴν ἐν τῷ παλαιῷ κόσμῳ ἐπικράτησιν τῶν Ῥωμαίων, εἰς οὓς μόνους ὑπέκυψεν ὁ τέως ἀδούλωτος Ἑλληνισμός, καίπερ φιλοτιμούμενος ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ νὰ δεικνύῃ πόσον ἠλήθευε τὸ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ῥηθέν, ὅτι

Graecia capta ferum victorem cepit etc,

ὅμως οὐδέποτ' ἐπαύετο προτρέπων καὶ παρακαλῶν τοὺς νεωτέρους νὰ ἀσχολῶνται ἐνδελεχῶς περὶ τὰ Λατινικὰ

γράμματα. καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς χρησιμότητος τῆς περὶ ταῦτα σπουδῆς ἐποιήσατο πολλάκις ὑπόθεσιν τοῦ πρώτου μαθήματος τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἐδίδαξε δὲ ἐπὶ 40 ἔτη τήν τε Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν γραμματολογίαν συνάδελφον ἔχων καὶ συνεργὸν τὸν προαποθανόντα ἀείμνηστον Εὐθύμιον Καστόρχην. Εἰς τὴν διδασκαλίαν ταύτην ὀφείλεται τὸ ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἔνθα τέως τὰ Λατινικὰ γράμματα ἦσαν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγηταῖς ἄγνωστα, ἀριθμεῖ νῦν οὐκ ὀλίγους τοὺς τὰ Λατινικὰ εὐδοκίμως ἐν τοῖς γυμνασίοις διδάσκοντας. Οὐ μόνον δὲ διὰ τῆς διδασκαλίας συνετέλεσεν ὁ Κουμανούδης εἰς τὴν τῶν Λατινικῶν γραμμάτων παρ' ἡμῖν διάδοσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ Λεξικοῦ τῆς Λατινικῆς γλώσσης, ὅπερ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Ἐνρίκου τοῦ Οὐλερίχου κατ' ἀρχὰς ἐκδοθὲν τρὶς ὕστερον αὐτὸς ἐξέδωκεν οὕτω διεσκευασμένον καὶ ηὐξημένον, ὥστε ἡ τετάρτη ἔκδοσις πρὸς τὴν πρώτην τὴν τοῦ Οὐλερίχου παραβαλλομένη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅλως νέον βιβλίον. Τοῦ βιβλίου τούτου δὲν εἶναι μόνη ἡ διδακτικὴ ἀξία μεγίστη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιστημονική, διότι εἶναι κατὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἐν αὐτῷ ὑπαρχουσῶν λέξεων καὶ φράσεων τὸ τελειότατον τῶν πώποτε ἐκδοθέντων τοιούτων λεξικῶν. Διὰ ταῦτα πάντα ὁ μὲν ἄριστος τῶν μαθητῶν τοῦ Κουμανούδη καὶ κράτιστος τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας ἐπιγνώμων Κωνσταντῖνος Κόντος ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐν τῇ τῶν Φιλομαθῶν Ἐφημερίδι «πάντ' ἄριστον καὶ πολυωφελέστατον καθηγητήν», σύμπαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐτίμησαν αὐτὸν διανύσαντα τεσσαρακονταετῆ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγεσίαν εἰκόνι μαρμαρίνῃ τήνδε τὴν ὑπογραφὴν φερούσῃ·

Stephanum Cumanudem V. C.
officium professoris L. L. per XL annos **egregie** administratum deponentem hac imagine honoraverunt discipuli;

οἱ δὲ συνάδελφοι καθηγηταὶ πανηγυρικῶς ἀπέδειξαν αὐτὸν

οὐδαμῶς αἰτήσαντα Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὸ Ἀκαδημεικὸν ἔτος 1870-1871, ἣν ὅμως τιμὴν δὲν ἀπεδέξατο ὁ Κουμανούδης ἀλλότρια ἑαυτοῦ θεωρῶν τὰ πλεῖστα τῶν Πρυτανικῶν ἔργων, ἅτε πᾶν ἄλλο ὄντα ἢ ἐπιστημονικά.

Ἀλλὰ πολλῷ ἀξιολογωτέρα καὶ πολλῷ γνωριμωτέρα τοῖς ἁπανταχοῦ τοῦ πεπαιδευμένου κόσμου λογίοις εἶναι ἡ περὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν τέχνην καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν περὶ τὰ μνημεῖα τῆς Ἑλλ. ἀρχαιότητος ἀσχολία τοῦ Κουμανούδη. Τὴν ἀσχολίαν ταύτην ἄλλοις μὲν ἰδίᾳ περὶ τὰ τοιαῦτα διατρίβουσιν ἀπόκειται κατὰ τὸ ἀκριβὲς νὰ παραστήσωσι καὶ κατ' ἀξίαν νὰ χαρακτηρίσωσιν, ἡμεῖς δὲ νῦν ἁπλῶς θὰ ὑποτυπώσωμεν, κατὰ τὸ δυνατὸν ἡμῖν, ἵνα μὴ ἄλλως ἀτελὴς ἀποβῇ ἡ προκειμένη περὶ τοῦ ἀνδρὸς μνημόσυνος διατριβή.

Πάντων μὲν τῶν προϊόντων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος ὁ μαρασμὸς ἐπηκολούθησε τῇ πολιτικῇ τῆς Ἑλλάδος παρακμῇ, ἀλλὰ τὸ τάχιστα πάντων ἀρξάμενον νὰ παρακμάζῃ καὶ πάντων μάλιστα τῷ χρόνῳ ἐξαφανισθὲν ὑπῆρξεν ἡ τέχνη καὶ ἡ περὶ τὴν τέχνην φιλόκαλος ἀσχολία. Ταύτῃ δὲ τῇ παρακμῇ ἐπηκολούθησεν ἀναγκαίως καὶ ἡ τῆς περὶ τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης σπουδῆς, ἥτις ἀεὶ μαραινομένη ἐσβέσθη τέλεον ἐν τοῖς τελευταίοις Βυζαντιακοῖς χρόνοις καὶ διετέλεσεν, ὡς εἰκός, οὕτως ἔχουσα ἐφ' ὅλην τὴν Τουρκοκρατίαν, ἐν ᾧ ἀκριβῶς χρόνῳ τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἔθνη ἀναγεννηθέντα πνευματικῶς πάντων τῶν δημιουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας τὴν τέχνην μάλιστα ἐθαύμασαν καὶ ἠγάπησαν, τὰ καλλιτεχνικὰ τῆς ἀρχαιότητος κειμήλια πανταχοῦ ἀνεζήτουν, συνέλεγον καὶ ἐν Μουσείοις ἀποθησαυρίζοντες ἐπιμελῶς περιειργάζοντο καὶ ἐκ τῆς τούτων μελέτης εἰς δημιουργίαν νέων καλλιτεχνημάτων ἐνεπνέοντο. Ταῦτα πάντα δὲν παρεῖδε τὸ βαθὺ τοῦ Κουμανούδη βλέμμα ἀλλ' εὐθὺς ἐνόησεν ὅτι τότε μόνον θὰ δυνηθῶμεν ἀληθῶς νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀνεγεννήθη ὁ Ἑλληνισμός, ὅταν ἀναγεννηθῇ ἐν Ἑλλάδι ἡ πρὸς τὴν τέχνην, καὶ δὴ τὴν τελειοτάτην τέχνην τὴν

ἀρχαίαν ἀγάπη, ὅταν ὁ νέος Ἕλλην ἐθισθῇ νὰ θεωρῇ τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα τὴν πολυτιμοτάτην κληρονομίαν, ἣν οἱ ἀθάνατοι ἡμῶν πρόγονοι κατέλιπον ἡμῖν. Οὕτω διατεθέντες πρὸς τὴν ἀρχαίαν τέχνην ἐφρόνει ὁ Κουμανούδης ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ πείσωμεν τοὺς Εὐρωπαίους ὅτι εἴμεθα ὡς ἀληθῶς ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ὅτι, ἂν ἐξωτερικαὶ περιστάσεις ἴσχυσαν νὰ ἀλλοιώσωσι τὴν τοῦ βίου δίαιταν καὶ τὴν σωματικὴν κατάστασιν, ἡ ψυχὴ ὅμως τοῦ Ἕλληνος οὐδεμίαν ὑπέστη οὐσιώδη ἀλλοίωσιν, ὁ δὲ μακραίων λήθαργος δὲν ἦτο καὶ θάνατος τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπίστευεν εἰλικρινῶς ὁ Κουμανούδης, ἐφρόνει δὲ ἀδιστάκτως ὅτι ἡ τοὺς πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων ἔτι κατέχουσα ἀπειροκαλία καὶ ἀμουσία δὲν εἶναι βαθὺ ἕλκος, ἀλλ' ἁπλοῦς ῥύπος διὰ τῆς διδασκαλίας εὐχερῶς δυνάμενος νὰ ἀποκαθαρθῇ. Διὰ τοῦτο ἅμα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθὼν κυριώτατον αὐτοῦ ἔργον ἐθεώρησε τὸ νὰ ἀναστήσῃ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ὁμογενῶν τὸν πρὸς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα ἔρωτα καὶ συνεργοὺς αὐτοὺς ἔχων κατορθώσῃ τὰ μὲν ἀφανῆ τῶν μνημείων τούτων νὰ ἀποκαλύψῃ, τὰ δὲ φανερὰ νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ περαιτέρω φθορᾶς, ἅμα δὲ νὰ καθιστᾷ ὡς τάχιστα γνώριμον τοῖς φιλαρχαίοις πᾶσαν νέαν εἴτε μνημείου τινὸς τῆς παλαιᾶς τέχνης εἴτε ἐπιγραφῆς ἀνακάλυψιν, ἐλπίζων, καθ' ἃ αὐτὸς ἔλεγεν, «ὅτι » τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν... ἀνασκαπτόμενα ἐν ὀφθαλμοῖς » πάντων ἔργα τοῦ κάλλους καὶ τῆς σοφίας, ἂν καὶ πολλαχῶς ἠκρωτηριασμένα... θέλουσιν ὅμως καὶ τοιαῦτα ὄντα » ἑλκύσει πολλοὺς τῶν φιλομαθῶν καὶ φιλοκάλων ἡμῶν » νέων εἰς σπουδὴν αὐτῶν ἐνθουσιώδη, δι' ἧς θ' ἀποκτήσωμεν τῷ χρόνῳ ἀρχαιολόγους, ὧν τοσαύτην ἀνάγκην » ἔχομεν, ἂν μέλλωμεν νὰ καταστῶμέν ποτε ἱκανοὶ καὶ ἄξιοι » φύλακες τῶν ἀνεκτιμήτων τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος θησαυρῶν καὶ νὰ παρεδρεύωμεν ὁπωσοῦν ἀξιοπρεπῶς ἐν τούτῳ » κἂν τῷ μέρει τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης συλλόγων» (1).

(1) Δύω γενικαὶ συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας κτέ. Ἐν Ἀθήναις 1862 (σελ. 11).

Πῶς ἐπετέλεσε τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ ταύτην ὁ Κουμανούδης διαπρυσίως κηρύττουσι πλεῖστοι καὶ εὐκλεέστατοι ἱστορικοὶ τῆς Ἑλλάδος τόποι, ὧν τὰ ἐδάφη εἴτε αὐτὸς ἀνέσκαψεν, εἴτε αὐτοῦ εἰςηγουμένου ἄλλοι ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πρὸς τοιαῦτα ἔργα παρεσκευασμένοι, μάλιστα δὲ πάντων τὸ δαιμόνιον πτολίεθρον, ἡ δευτέρα αὐτοῦ πατρὶς Ἀθῆναι, ἡ ἴσα τῇ φυσάσῃ προσφιλὴς αὐτῷ πόλις (1), ἣν οὕτω φιλοστόργως ἠγάπησεν, ὥςτε βαρέως ἔφερε καὶ δεινῶς ἠγανάκτει ὁσάκις ἤκουέ τινος δυσχεραίνοντος ὅτι αἱ Ἀθῆναι δὲν προοδεύουσι. Καὶ δικαίως ἠγανάκτει, διότι εἰ μὴ ἐν ἄλλῳ τινί, πάντως ἐν τῇ ἀναγεννήσει τῆς ἀρχαιότητος μέγα προώδευσαν αἱ Ἀθῆναι. Τῆς ἀναγεννήσεως δὲ ταύτης πρωτουργὸς ὑπῆρξεν ὁ Κουμανούδης. Μαρτυροῦσι δέ μοι μάλιστα τῷ λόγῳ ἡ Ἀττάλου Στοά (2), τὸ Διονυσιακὸν Θέατρον (3), ὁ Κεραμεικός (4), τὸ Δίπυλον (5), τὸ Ἀσκληπιεῖον (6), αἱ κατὰ τὴν ἐμπρησθεῖσαν ἀγορὰν τῶν Νέων Ἀθηνῶν (7), ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ καὶ τῷ Ζαππείῳ (8), ἀρχαῖαι κατασκευαί, ὧν ἁπάντων ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις ὀφείλεται μάλιστα τῷ Κουμανούδῃ.

Ἐκ τούτων τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀνασκαφῶν

(1) Πρβλ. Συναγωγ. πρόλογ. σελ. ια'. «Τελευτῶν τὸν λόγον μου ἀπονέμω τὴν εὐχαριστίαν μου εἰς τὴν πολυαγάπητον ἐμοὶ πόλιν, ἐν ᾗ ἠξιώθην νὰ ἐγκαταβιώσω καὶ νὰ ἀπαρτίσω καὶ τοῦτό μου τὸ ἔργον τῇ βοηθείᾳ αὐτῆς· διότι ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ πόλει τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπονηθῇ ἡ Συναγωγὴ αὕτη καὶ ὑπὸ κρείττονος ἐμοῦ φιλολόγου Ἕλληνος.... Ὅτι δὲ καί τινες φίλοι μου ἄνδρες γραμμάτων μ' ἐβοήθησαν,........, τοῦτο ὡςαύτως ἐγὼ εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀναφέρω τὸ εὐεργέτημα, ἥτις ἀνέκαθεν ἔσχε τὴν εὐτυχίαν καὶ πολλοὺς καὶ μεγαλοψύχους νὰ ἔχῃ τῶν γραμμάτων καλλιεργητάς».

(2) Δύω γεν. συνελ. 1862 σελ. 7 κ.ἑ.

(3) Αὐτόθ. σελ. 10 ἑ. Ἰδὲ καὶ τῶν ἑξῆς ἐτῶν τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας.

(4) Δύω γεν. συνελεύσεις κτέ. 1870 σελ. 8 ἑ.

(5) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1873 κ.ἑ.

(6) Πρακτικὰ 1877 σελ. 14 ἑ. 1878 σελ. 6 ἑ.

(7) Πρακτικὰ τοῦ 1884 σελ. 22 κ.ἑ. τοῦ 1885 σελ. 13 ἑ. τοῦ 1886 σελ. 10 κ.ἑ. Ἰδὲ καὶ Πρακτικὰ τοῦ 1890 σελ. 11 ἑ.

(8) Πρακτικὰ τοῦ 1888 καὶ 1889.

[illegible]

[illegible] Πι-

[illegible]

σαν ἑκάστοτε ἀποκαλυπτομένην λόγου ἀξίαν ἐπιγραφὴν δὲν ἐνέκλειεν εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ ὁ Κουμανούδης, ἵνα ἐπὶ σχολῆς πολλῆς διερευνήσας διὰ μακροῦ χρόνου δημοσιεύσῃ αὐτὴν ἐν ὀγκώδει τόμῳ πολλῶν καὶ παντοίων παρατηρήσεων μεστῷ. Ὅτι ἐκ τοιούτων δημοσιεύσεων μεγάλην θὰ ἐπορίζετο φήμην δὲν ἠγνόει ὁ Κουμανούδης, οὐδ' ἐξ ἀδυναμίας ἀφίστατο τῶν τοιούτων ἔργων αὐτὸς ὁ καὶ ἐκ φύσεως καὶ ἐκ παιδείας κάλλιστα πρὸς αὐτὰ κατηρτισμένος, ἀλλὰ διότι ἀναβαλλομένης οὕτως ἑκάστοτε τῆς δημοσιεύσεως σπουδαιοτάτων ἐπιγραφῶν τὸ περιεχόμενον αὐτῶν θὰ διετέλει ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄγνωστον τοῖς πολλοῖς τῶν ἀρχαιολογούντων, ἐκ τούτου δὲ μεγάλως θὰ ἐβλάπτετο ἡ καθ' ὅλου ἐπιστήμη. Χάριν λοιπὸν ταύτης τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας ὁ Κουμανούδης ὀλιγωρῶν τῆς ἰδίας αὐτοῦ δόξης ἐσπούδαζε νὰ δημοσιεύῃ ὡς τάχιστα πᾶσαν ἑκάστοτε ἀποκαλυπτομένην λόγου ἀξίαν ἐπιγραφὴν εἰς τοῦτο μόνον ἀρκούμενος νὰ παριστᾷ μὲν ἀκριβέστατα τὰ σῳζόμενα τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ αὐτὰ τὰ διὰ τὴν μεγίστην φθορὰν παντὶ ἄλλῳ ἀδιόρατα, νὰ συμπληροῖ δὲ ὅσα ἀσφαλῶς καὶ ἑτοίμως ἠδύνατο αὐτὸς ὁ τῶν τοιούτων ἐμπειρότατος νὰ συμπληρώσῃ, νὰ διευκρινῇ δὲ ὅσα ἐκ τοῦ ἀκενώτου θησαυροῦ τῶν ἰδίων γνώσεων ἠδύνατο διὰ προχείρων καὶ βραχειῶν σημειώσεων νὰ διευκρινήσῃ. Αὕτη ἡ ἀπέριττος ἐργασία τοῦ Κουμανούδη ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν σοφῶν οὕτως ἐτιμήθη, ὥςτε ὁ Κουμανούδης προςηγορεύθη γερμανιστὶ der Altmeister τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιγραφικῆς, ἥπερ προςηγορία ἐξομοιοῖ αὐτὸν πρὸς τὸν **Böckh**, ἡ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσα Συλλογὴ τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν τῆς Ἀττικῆς (1) καταλέγεται εἰς τὰ κράτιστα τῶν ἐπιγραφικῶν δημοσιευμάτων. Ἐκ τούτων δὲ

(1) Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι ἐκδιδόμεναι ὑπὸ Στεφάνου Ἀθ. Κουμανούδη Ἀδριανοπολίτου. Ἐν Ἀθήναις τέλεσί τε καὶ τύποις Κ. Ἀντωνιάδου. 1871. Καὶ πρότερον ἐξέδωκεν ὁ Κουμανούδης ἐν ἰδίῳ τεύχει ἐπιγραφῶν συλλογήν, ἥτις εἶναι ἡ ἐπιγεγραμμένη: Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ κατα τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι ἐκδιδόμεναι δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρίας. Ἐν Ἀθήναις 1860.

τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ὑπ' ἄλλων δημοσιευθεισῶν ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς μελέτης πλείστων συγγραφέων, μάλιστα δὲ μεταγενεστέρων, συνήγαγε πλῆθος ἀθησαυρίστων ἔτι ἐν τοῖς τῶν ἀλλογενῶν Λεξικογράφων λεξικοῖς λέξεων, ἃς καὶ ἐν ἰδίῳ συγγράμματι ἐδημοσίευσεν (1). Ἀλλὰ καὶ ἑτέρου Λεξικογραφικοῦ ἔργου ἐφαμίλλου πρὸς τὰ τοῦ Δουκαγγίου θαυμάσια γλωσσάρια, τῆς συναγωγῆς τῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως δημιουργηθεισῶν ὑπὸ τῶν νέων Ἑλλήνων παντοίων λέξεων παρεσκεύαζεν ἐν ταῖς τελευταίαις τοῦ βίου του ἡμέραις τὴν ἔκδοσιν, δι' οὗ ἐσκόπει νὰ καταστήσῃ, ὡς πολλάκις ἔλεγεν ἡμῖν, δῆλον ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα οὐδέποτε ἀπέβαλε τὴν ζωὴν καὶ γονιμότητα αὐτῆς, ἀλλὰ διατελεῖ ἀεὶ ζῶσα καὶ νέα ἀεὶ δημιουργήματα κατὰ τὰς ἑκάστοτε ἐμφανιζομένας νέας πνευματικὰς ἀνάγκας παράγουσα. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ συγγραφέως δὲν θὰ κωλύσῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ καλλίστου τούτου καὶ ἐθνικωτάτου πονήματος (2).

Παρὰ ταύτας τὰς αὐτοτελεῖς συγγραφὰς μνημονευτέαι αἱ ἐν ἐφημερίσι καὶ περιοδικοῖς καταχωρισθεῖσαι πάμπολλαι τοῦ Κουμανούδη ἐπιγραφικαὶ μάλιστα διατριβαί, ἰδίᾳ δὲ αἱ ἐν τῷ Φιλίστορι (3), τῷ Ἀθηναίῳ (4) καὶ τῇ γ' περιόδῳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος (5), τῇ καὶ νῦν ἔτι ἐκδιδομένῃ, ὧν ὑπῆρξεν ἱδρυτὴς καὶ κυριώτατος συντάκτης. τέλος δὲ αἱ ἐκθέσεις ἅς, ἐξ οὗ χρόνου ἐγένετο γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀνεγίνωσκε κατ' ἔτος ἐν τῇ πρώτῃ ἐτησίᾳ τῶν ἑταίρων συνελεύσει, ἐν αἷς

(1) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Λεξικοῖς ὑπὸ Στεφάνου Ἀθ. Κουμανούδη. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν Καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1883.

(2) Καθ' ἃ μανθάνομεν τὸ πόνημα τοῦτο τυπούμενον νῦν θὰ ἐκδοθῇ ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς βιβλιοθήκης Μαρασλῆ.

(3) Φιλίστωρ, ἐν Ἀθήναις 1861-1863 τόμοι 4. Ἐν τοῖς τέσσαρσι τούτοις τόμοις ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη αἱ περίφημοι ἐφηβικαὶ ἐπιγραφαὶ τῶν Ἀθηνῶν.

(4) Ἀθήναιον ἐν Ἀθήναις 1872 κ.ἑ. τόμοι 10.

(5) Ἐφημ. Ἀρχαιολογικὴ γ' περίοδος 1883 κ. ἑ.

οὐ μόνον αἱ ἀνασκαφαὶ ἑκάστου ἔτους ἐκτίθενται, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν πορίσματα, δι' ὧν εἴτε ἡ ἱστορία τῆς τέχνης, εἴτε ἡ ἀρχαία τοπογραφία διαφωτίζεται.

Ἐν ταῖς εἰς τὴν ἐπιστήμην συμβολαῖς τοῦ Κουμανούδη μνημονευτέαι πάντως καὶ αἱ διατριβαί, δι' ὧν ἐπεχείρησε νὰ καταστήσῃ τοῖς πᾶσι φανερὰν τὴν τοῦ ἐπιβοήτου κατασκευαστοῦ ἀρχαίων δῆθεν κειμένων Σιμωνίδου τοῦ Συμαίου κιβδηλείαν, ἣν πρῶτος αὐτὸς ἐφώρασε. Διὰ τῶν διατριβῶν τούτων, ἐφ' αἷς καὶ ἐπὶ συκοφαντίᾳ κατεμηνύθη, ὁ Κουμανούδης οὐ μόνον τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν ἔσωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐθνικὴν τιμήν. Διότι ἂν Ἕλλην ὑπῆρξεν ὁ ἀγύρτης, Ἕλληνες ὅμως ὑπῆρξαν οἱ τὴν σκευωρίαν φωράσαντες καὶ τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς ἐπιστήμοσι καταγγείλαντες, ἐξ οὗ πᾶς τις εὐλόγως συνάγει ὅτι, ἂν ὑπάρχωσιν ἐν Ἑλλάδι, ὥςπερ καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ χώρᾳ, γόητες καὶ πλάνοι, ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν αὐτῇ καὶ ἄνδρες ἀδαμάντινοι τὸν χαρακτῆρα, οἵτινες οὐδένα πόνον οὐδὲ κίνδυνον δυσωποῦνται προκειμένου νὰ ἐλέγξωσι τὴν πλάνην καὶ νὰ ἀποφήνωσι τὴν ἀλήθειαν (1).

Καὶ αὗται μὲν εἶναι αἱ ἐπιστημονικαὶ τοῦ Κουμανούδη ἀσχολίαι. Ἀλλ' ὁ Κουμανούδης τέλειος ὢν ἄνθρωπος δὲν ἐπαύετο τὰς χάριτας ταῖς Μούσαις συγκαταμιγνύς, οὐδ' ἀπηξίου ἐν τοῖς γράμμασι νὰ συνάπτῃ utile dulci. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον εἰςηγητὴς ποιητικῶν διαγωνισμῶν ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποιήματα συνέθηκεν ἄλλα τε καὶ τὸ πάντων μέγιστον, τὸν Στράτην Καλοπίχειρον ἔπος εὐτράπελον μὲν τὴν ἰδέαν, ἀλλὰ παντοίων κοινωνικῶν μάλιστα διδαγμάτων μεστόν. Τὸ ποίημα τοῦτο ὑποβληθὲν εἰς τὸν Ῥάλλειον διαγωνισμὸν τοῦ 1851 ἐκρίθη ἐν τῇ περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐκθέσει τῇ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἀναγνωσθείσῃ τῇ 20ῇ Μαΐου 1851 ἓν τῶν δύο ἀρίστων, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐβραβεύθη, ἀλλ' ἐπῃνέθη μόνον, διότι τὸ ἕτερον τῶν ἀρίστων κριθέντων, τὸ Μεσολόγγιον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ

(1) **Περὶ τῶν διατριβῶν τούτων τοῦ Κουμανούδη ἴδε ἐπιστολὴν αὐτοῦ τούτου δημοσιευθεῖσαν ἐν Πανδώρας τόμῳ Β' φυλλαδίῳ 31.**

[illegible] ἀξιω-

[illegible] λόγου.
[illegible] σοφία
[illegible] ἀλλὰ καὶ
[illegible]
[illegible] τῶν [illegible]
[illegible] τοῦ
[illegible]

[illegible]

[illegible]

ικις αὗται ἀντέκειντο πρὸς τὴν τιμὴν ἢ τὸ συμφέρον · πατρίδος. Πεῖραν τούτου πολλάκις μὲν παρέσχε, μάτα δὲ ἐν δυσὶ περιστάσεσι. Νέος μὲν ὢν δύο ἔγρα· ἐπικρίσεις βιβλίου σφόδρα ἅμα τῇ ἐκδόσει εὐδοκι·σαντος, ἐν ᾧ ὅμως ὁ βίος καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν Τούρ·ν οὕτω παρίσταντο, ὥςτε εὐλόγως ἠδύνατό τις νὰ συνα·γῃ ὅτι ὁ συγγραφεὺς εὕρισκεν αὐτοὺς ὑπερτέρους ἡμῶν ιτὰ τὰς ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀρετάς (1). Ὁ Κουμανούις δὲν ἠρκέσθη νὰ ἐλέγξῃ τὴν τοιαύτην κρίσιν, ἀλλὰ ιὶ ἄλλα παντοῖα ἐν τῷ βιβλίῳ σφάλματα ἀπεκάλυψε ζη·ῶν νὰ καταδείξῃ ὅτι οὐδὲν δύνανται νὰ ἔχωσι κῦρος αἱ πὲρ τῶν Τούρκων γνῶμαι συγγραφέως, ὅςτις καὶ ἐν ἄλ·οις πολλοῖς πράγμασιν ἐλέγχεται ἥκιστα τῇ ζητήσει τῆς ἰληθείας προσταλαιπωρήσας (2).

Περὶ τὴν δύσιν δὲ τοῦ βίου ἀναγνοὺς ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφῶν γερμανικοῖς δημοσιεύμασιν ὅτι ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀπεκαλύφθησαν σλαυϊκὰ κτίρια ἔσπευσεν ὁ Κουμανούδης νὰ ἀπαιτήσῃ δημοσίᾳ τοὺς διασπείραντας τὴν φήμην ταύτην νὰ ἀποδείξωσι τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς (3). Ἐπειδὴ δ' οὗτοι πρὸς τὴν πρόκλησιν ταύτην ἀντὶ ἀποδείξεων ἐπιστημονικῶν κενὰς εἰκασίας εἰρωνείᾳ ἀναμεμιγμένας ἀντέταξαν, ὁ Κουμανούδης διὰ δριμυτάτου ἄρθρου ἐν τῷ Ἀθηναίῳ τυπωθέντος (4) τὰς μὲν εἰκασίας ὡς καπνὸν διέλυσε, τὴν δὲ εἰρωνείαν ἐκαυτηρίασε. Ἔκτοτε ὁ περὶ Σλαυϊκῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ κτιρίων λόγος παρεδόθη εἰς τὴν προσήκουσαν λήθην.

(1) Σκαρλάτου Δ. τοῦ Βυζαντίου «Ἡ Κωνσταντινούπολις». Ἰδὲ ἰδίᾳ Τόμ. Α'. σελ. 79 κ.ἑ.

(2) Τῶν ἐπικρίσεων τούτων ἡ μὲν ἐτυπώθη ἐν τῷ περιοδικῷ Μνημοσύνῃ (φυλλ. 6ῳ τοῦ 1852), ἡ δὲ ἐν ἰδίῳ τεύχει τῇ 10ῃ Ἰουνίου τοῦ 1852.

(3) Ἰδὲ «Παλιγγενεσίας» φύλλον τῆς 18 Ἀπριλ. 1878. Πρβλ. καὶ Ὥρας φύλλον τῆς 9 Ἰανουαρ. 1879.

(4) Τόμ. Ζ'. σελ. 487 ἑ. Ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ ἔ. ἀ. σελ. 279 καὶ 377 εὑρίσκονται ἀνατετυπωμένα καὶ τὰ προηγούμενα περὶ τούτου ἄρθρα.

Εἶπον ὅτι ὁ Κουμανούδης ἐν παντὶ ἔργῳ τῆς πατρίδος τὴν δόξαν ἢ τὴν ὠφέλειαν σκοπὸν εἶχε. Τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας, ἧς ἐπὶ πολλὰ συνεχῆ ἔτη(1) γραμματεὺς ὢν διετέλεσε καὶ ἣν μετὰ τῶν ἀοιδίμων αὐτοῦ συνεργατῶν Φ. Ἰωάννου, Εὐ. Καστόρχη καὶ Σπ. Φιντικλέους καὶ ἄλλων φιλομούσων καὶ φιλοπατρίδων ἀνδρῶν ἀνήγαγεν εἰς τὴν περιωπὴν ἐν ᾗ σήμερον διατελεῖ οὖσα(2). Καὶ ἐνταῦθα, ὥςπερ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ αὐτοῦ ἐνεργείᾳ, ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐνεπνέετο Μούσης ὁ Κουμανούδης τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης. Αὕτη ἡ τῆς πατρίδος ἀγάπη κατακυριεύσασα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐξηφάνισεν ἐν αὐτῷ πᾶσαν ἰδιοτελῆ ὁρμὴν, πᾶν ἀτομικὸν φρόνημα καὶ κατέστησεν αὐτὸν τέλειον ἄνθρωπον, ἀληθῆ εἰκόνα τῆς θείας φύσεως. Τοιούτων ἀνθρώπων, εἴπερ ποτὲ, σπανίζει σήμερον ἡ Ἑλλάς. Καὶ ὅμως, εἴπερ ποτὲ, σήμερον ἔχει ἡ Ἑλλὰς πολλῶν τοιούτων χαρακτήρων ἀνάγκην, ἵνα διὰ τῆς συνεργασίας αὐτῶν ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀδοξίας, ἔνθα εἶναι βεβυθισμένη, ἀνέλθῃ εἰς τὴν παλαιὰν αἴγλην. Εἴθε ἡ νέα γενεὰ ἀποπτύσασα τὰ ἀπειλοῦντα νὰ ἀποξηράνωσιν ἐν αὐτῇ πᾶσαν ἰκμάδα πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς πονηρὰ διδάγματα, ἅτινα πανταχόθεν λόγοις τε καὶ ἔργοις προςφέρονται αὐτῇ, εἴθε, λέγω, νὰ τραπῇ ἐπὶ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν μίμησιν τῶν λόγων καὶ τῶν τρόπων ἀνδρῶν, οἷος ὁ Στέφανος Κουμανούδης. Τότε μόνον θὰ ἀποδειχθῇ ἀξία τῶν προγόνων ἡμῶν τῶν τε πρὸ πολλῶν αἰώνων καὶ τῶν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων κλεϊσάντων τὴν ἱερὰν ταύτην γῆν, ἣν ἡμεῖς οὕτως ἀδιαφόρως πατοῦμεν οὐδαμῶς ἀναλογιζόμενοι· ὅτι, καθ' ἅπερ ἀλλόφυλος ἀνὴρ πάλαι ποτὲ ἔλεγεν, quacumque ingredimur in oliqua historia vestigium ponimus.

(1) Ἀπὸ 24 Μαΐου 1859 μέχρις 29 Δεκεμβρίου 1894, ὅτε αὐθόρμητος ἀπέθετο τὴν γραμματείαν ταύτην.

(2) Ἰδὲ ἃ γράφει περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων τοῦ Κουμανούδη ὁ ἀληθῶς φιλοδίκαιος Καστόρχης ἐν τῇ «Ἱστορικῇ ἐκθέσει τῶν πράξεων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» σελ. 47 ἑ.

Ὁ ἀπέριττος καὶ ἄθρυπτος βίος, ὃν διῆγεν ὁ μετ' εὐτελείας φιλοκαλῶν καὶ ἄνευ μαλακίας φιλοσοφῶν Κουμανούδης, παρεσκεύασεν αὐτῷ θαλερὸν γῆρας. Ἐθαύμαζον δ' ὡς ἀληθῶς οἱ τῷ ὀγδοηκοντούτει πρεσβύτῃ πλησιάζοντες τήν τε σωματικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ ἀκμὴν καθορῶντες, ἣν διέσεισε μὲν, ἀλλὰ δὲν κατέβαλε, τὸ βαρύτατον ἄλγος τὸ καταλαβὸν αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ποθεινῆς τε συζύγου καὶ περιφιλήτου θυγατρὸς κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ βίου ἀποιχομένης, ὧν τὰ μνημεῖα καθ' ἑκάστην ἡμέραν μακρὰν ὁδὸν πορευόμενος ἐπεσκέπτετο Εἰς τὴν σωματικὴν ταύτην καὶ πνευματικὴν ἀκμὴν ἀποβλέποντες οἱ τιμῶντες αὐτὸν καὶ ἀγαπῶντες μακρὸν ἔτι τὸν ὑπολειπόμενον αὐτοῦ βίον προςεδόκων. Πλὴν ἀλλ' ὅμως τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο λόγιον, ὅτι

σμικρὰ παλαιὰ σώματ' εὐνάζει ῥοπὴ

ἠλήθευσε καὶ ἐνταῦθα. Πρό τινων μηνῶν καταβαίνων ὁ Κουμανούδης τὴν κλίμακα τῆς ἑαυτοῦ οἰκίας σφαλεὶς κατέπεσε. Ἐκ τῆς πτώσεως ταύτης ἔπαθε κάταγμα τοῦ δεξιοῦ βραχίονος Καὶ τοῦτο μὲν ἐθεραπεύθη ὁπωςδήποτε, ἀλλ' ἡ τοῦ ὅλου σώματος εὐεξία ἔκτοτε λίαν ἠλαττώθη, ἑκάστη δ' ἡμέρα ὑφῃρεῖτο ἀεὶ τῶν σωματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ τέλος ἡ φωτοβόλος ἐκείνη λαμπὰς ἡ ἐπὶ πολλὰς ἐτῶν δεκάδας καταυγάσασα τὸ ἔθνος τῷ φωτὶ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς ἐσβέσθη.

Τὸ τέλος τοῦ Κουμανούδη ὑπῆρξεν ἀντάξιον τοῦ ὅλου αὐτοῦ βίου. Ἀποθνῄσκων ἐπέσκηπτε τοῖς αὐτοῦ τέκνοις νὰ θάψωσιν αὐτὸν ἀπερίττως ὡς ἕνα τῶν πολλῶν ἄνευ τῆς προςηκούσης ταῖς τιμαῖς, ἃς ἦτο τετιμημένος ὑπὸ τῆς πολιτείας, πομπῆς, νὰ μὴ ἐπιτρέψωσι δὲ μήτε ἀναλώμασι τοῦ Πανεπιστημίου, καθ' ἃ ἄλλως ἐπὶ τῶν καθηγητῶν εἴθισται, νὰ γίνῃ ἡ κηδεία αὐτοῦ, μήτε στέφανοι εἰς τὴν σορὸν αὐτοῦ νὰ κατατεθῶσι, διότι, ἔλεγε, μόνοις τοῖς ὑπὲρ πατρίδος πεσοῦσιν ἁρμόζουσι στέφανοι. Τὴν τελευταίαν ταύτην αἰτιο-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΣ

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

8. [illegible]

9. [illegible]

10. [illegible] ἀρχομένη 15, [illegible] 15.

11. [illegible] ἐκλεγομένη [illegible] Συμβουλίου [illegible] τοῦ περιοδικοῦ.

12. [illegible] κατὰ τοῦ [illegible] ἀποστελλομένας [illegible] συγγραφέας [illegible]

13. [illegible] τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν [illegible] τοῦ περιοδικοῦ [illegible] τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14. [illegible] ἐπιμελητὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς [illegible] περὶ τῆς φυλακῆς τῶν [illegible]

15. [illegible] τοῦ [illegible] Συμβουλίου δύνανται νὰ [illegible] τοῦ περιοδικοῦ συνεργάτας κατήκοντα ἐν συνόδῳ [illegible]

[illegible] τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους [illegible] τῆς [illegible] Γ. Α. Παπαδοπούλου ἐν ὁδῷ Ἀρεως [illegible] διατριβὰς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σταυρῷ 12.

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1899

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΛΕΟΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΟΣΤΡΑΤΟΥ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑ ΤΟΥ ΑΙΣΧΥΛΟΥ(1)

Στ. 92-96.

ἄλλη δ' ἄλλοθεν οὐρανομήκης
λαμπὰς ἀνίσχει,
φαρμασσομένη, χρίματος ἁγνοῦ,
μαλακαῖς ἀδόλοισι παρηγορίαις.
πελάνῳ μυχόθεν βασιλείῳ.

Προτείνομεν νὰ γραφῇ·

μελάθρων μυχόθεν βασιλείων(2).

Καὶ δύναται μέν τις νὰ εὕρῃ λογικήν τινα ἔννοιαν ἐν τῷ πελάνῳ μυχόθεν βασιλείῳ, εἰ καὶ μὴ τὸ πελάνῳ μετὰ τοῦ μαλακαῖς ἀδόλοισι παρηγορίαις συνδέεται· ἀλλ' ἡ μὲν ἡμετέρα διόρθωσις οὐ μόνον ὁρίζει τὸν τόπον, ὅθεν ἀνίσχουσιν αἱ οὐρανομήκεις λαμπάδες, ἀλλὰ καὶ διακρίνει αὐτὰς τῶν ἄλλων· τοῦ δὲ στίχου τηρουμένου ὡς ἔχει, οὔτε ὁ τόπος οὗτος ὁρίζεται, καὶ αἱ λαμπάδες συγχέονται μετ' ἐκείνων, αἵτινες φλέγονται ἐν τοῖς βωμοῖς πάντων τῶν

(1) Τοῦ Κλεοβούλη ἀποθανόντος τῇ 7ῃ Νοεμβρίου 1897 τὴν πραγματείαν ταύτην δημοσιεύει μόνος ὁ κ. Μοστρᾶτος.

(2) Ὁ ποιητὴς καὶ ἐν Χοηφόροις 342 λέγει μελάθροις ἐν βασιλείοις.

[illegible] ἡ συντάξις ἔχει [illegible] φαρμακ- [illegible] (ἐπω- [illegible]

[illegible]

[illegible] ἄγχιστον [illegible] ἔμενον φύ- [illegible] χορὸς συνέστηκεν, [illegible] , ἀγχίστων [illegible]

[illegible]

[illegible] στρατός.
[illegible]
[illegible] κακά.

[illegible] εἶνε ἡ λέξις ἀναμ- [illegible] ὡς ἔχει ἐν τῷ κώδικι, ἢ ὡς ἐπει- [illegible] τὴν δευτέραν γραφὴν καὶ [illegible] τοῖς πρόσθεν κατὰ τὰ λοιπά. [illegible] μὴ ἁμαρτεῖν θεοῖς. [illegible] τὸ δὲ κάμψαι τοῦτο [illegible] ἔπεται λοιπὸν ὅτι νῦν [illegible] τοῦ ἁμαρτόντος τοῖς θεοῖς [illegible] πράξεων. «Ἂν δῆλα δὴ ὁ στρατὸς [illegible] τότε τὸ πάθημα τῶν [illegible] θὰ ἀγρυπνῇ πρὸς ἐκδι- [illegible] (τῷ στρατῷ) παρεμπίπτοντα [illegible], ὡς καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν ἔγραψαν.

[illegible] ἀμπλάκητος εἰ μόλοι στρατός.

Στ. 366

Χάρις γὰρ οὐκ ἄτιμος εἴργασται πόνων·

Ὁ μὲν Droysen μεταφράζει· «Διότι μεγάλη ἀμοιβὴ ἐκτήθη κατόπιν πολλῶν πόνων»· ὁ δὲ Tod· «Διότι ἠξιώθημεν χάριτος, ἀξίας εὐγνωμοσύνης». Ἀλλ' ἡμεῖς πεπείσμεθα ὅτι ὁ στίχος νοεῖ τάδε· «Διότι ἡ χάρις δὲν ἔγινεν ἀναξία τῶν μόχθων, τ.ἔ. ἡ εὐεργεσία εἶνε ἀνταξία τῶν ἡμετέρων πόνων». Ἐν ἄλλαις λέξεσι· «πρέπει νὰ εὐχαριστήσωμεν τοῖς θεοῖς, εὐεργετήσασιν ἡμᾶς τῶν κόπων ἡμῶν ἐπαξίως» (1).

Στ. 482-484

Πόλιν διήκει θοὰ
βάξις. εἰ δ' ἐτήτυμος,
τίς οἶδεν, ἤτοι θεῖόν ἐστι μὴ ψύθος.

γραπτέον·

Πόλιν διήκει θοὰ
βάξις· εἰ δ' ἐτήτυμος
τίς οἶδεν, ἢ τὸ θεῖον, ἔστ' ἢ μὴ ψύθος;

Τ.ἔ. Εἰ δ' ἐτήτυμός ἐστιν ἢ ψύθος ἡ βάξις τίς οἶδεν, ἢ τὸ θεῖον; Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι τὴν ἔννοιαν ἐτήτυμος ἐπαναλαμβάνομεν διὰ τοῦ ἔστ' ἢ μὴ (= εἶνε ἢ ὄχι ψεῦδος· ὄχι ψεῦδος = ἀληθές, ἐτήτυμον)· ἀλλὰ τί βλάπτει τοιαύτη ἐπανάληψις, ὅταν προκύπτῃ σαφές, τέλειον καὶ συνεχὲς τοῖς ἑπομένοις νόημα;

Στ. 625-628

ΚΗΡΥΞ Οὐκ ἔσθ' ὅπως λέξαιμι τὰ ψευδῆ καλὰ
εἰς τὸν πολὺν φίλοισι καρποῦσθαι χρόνον

(1) Τιμὴ εἶνε, ὡς καὶ μέχρι σήμερον, καὶ ἡ ἀξία τοῦ πράγματος· ἄτιμος ἄρα ὁ ἄνευ ἀξίας, οὐκ ἄτιμος = οὐκ ἄνευ ἀξίας = ἀντάξιος.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

χ διηγήσει μου, ἓν κοινὸν πένθος, πολλοὶ δὲ (θὰ ἔχωσι) τοὺς ὑπὸ ῦ Ἄρεως πολλῶν οἰκογενειῶν ἐξαγισθέντας ἄνδρας· δῆλα δὴ θὰ μά-ισι τίνες ἦσαν οὗτοι οἱ ἐξαγισθέντες, πῶς ὠνομάζοντο κτλ.

Στ. 760-766.

Φιλεῖ δὲ τίκτειν ὕβρις μὲν παλαιὰ νεά-
ζουσαν ἐν κακοῖς βροτῶν
ὕβριν τότ' ἢ τόθ', ὅτε τὸ κύριον μόλῃ
νεαρὰ φάους κότον, δαίμονά τε τὸν
ἄμαχον, ἀπόλεμον,
ἀνίερον θράσος μελαί-
νας μελάθροισιν ἄτας,
εἰδομέναν τοκεῦσιν.

ράφομεν

Φιλεῖ δὲ τίκτειν ὕβρις μὲν παλαιὰ νεά-
ζουσαν ἐν κακοῖς βροτῶν,
ὕβριν τότ' ἢ τόθ', ὅτε τὸ κύριον μόλῃ
νεαρᾶς φάος, κότον, δαίμονά τε τὸν
ἄμαχον, ἀπόλεμον,
ἀνίερον θράσος μελαί-
νας μελάθροισιν ἄτας,
εἰδομέναν τοκεῦσιν.

Τ ἔ. Φιλεῖ δ' ὕβρις μὲν παλαιὰ ἐν κακοῖς τῶν βροτῶν τίκτειν νεά-ουσαν, τότ' ἢ τόθ', ὅταν τὸ κύριον μόλῃ νεαρᾶς φάος (1) (=ὅταν θάσῃ ἡ ὥρα τῆς εἰς φῶς ἐλεύσεως τῆς νεαρᾶς), ὕβριν, οὖσαν κότον, αίμονά τε ἄμαχον, ἀπόλεμον, ἀνίερον θράσος ἐν μελάθροις ἄτας ταῦτα πάντα κατηγορούμενα τῆς ὕβρεως), εἰδομένην τοκεῦσιν.

Στ. 855-59.

855 Καὶ τὸν μὲν ἥκειν, τὸν δ' ἐπεισφέρειν κακοῦ
κάκιον ἄλλο πῆμα λάσκοντας δόμοις.

(1) Δῆλα δὴ καὶ νέας ὕβρεως.

…ντιπολεῖ δ' ἀκέλευστος ἄμισθος ἀοιδά,
…δ' ἀποπτύσας δίκαν
…σκρίτων ὀνειράτων
…ρσος εὔπειθὲς ἵζει
…ενὸς φίλον θρόνον; χρόνος δ' ἐπεὶ
…υμνησίων ξυνεμβόλοις
…αμμίας ἀκάτα παρή-
…ησεν, εὖθ' ὑπ' Ἴλιον
…ρτο ναυβάτας στρατός.

… τοῦ «φρενὸς φίλον θρόνον;» καλῶς καὶ ὀρθῶς ἔχουσιν, …μόνον μετατροπῆς τοῦ «ἀκέλευστος ἄμισθος ἀοιδὰ» εἰς αἰ…), καὶ τῆς ἀρσενικῆς μετοχῆς «ἀποπτύσας» εἰς οὐδετέ…ὕτω τὰς λοιπὰς τοῦ χωρίου διορθώσεις νομίζομεν ἀσκόπους …μεν·

Τίπτε μοι τόδ' ἐμπέδως
δεῖμα προστατήριον
καρδίας τετρασκόπου ποτᾶται,
μαντιπολεῖ δ' ἀκέλευστον, ἄμισθον ἀοιδάν,
οὐδ' ἀποπτύσαν δίκαν
δυσκρίτων ὀνειράτων
θάρσος εὔπειθὲς ἵζει
φρενὸς φίλον θρόνον;

…πως εὕρωμεν ἀκριβῆ καὶ ὀρθὴν ὡς οἷόν τε διόρθωσιν τοῦ δευτέ…ρους, δέον νὰ ἐξετάσωμεν ἂν ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ τοῦ μέχρι …ῶν Ἑλλήνων ἀπόπλου χρόνου, ἢ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἀπέ…σαν καὶ ἑξῆς. Ἡμεῖς ἀνενδοιάστως κηρυσσόμεθα ὑπὲρ τῆς δευ…ς ἀντιλήψεως· διότι, ἂν προὔκειτο περὶ τοῦ μέχρι τοῦ ἀπόπλου …νου, δὲν θὰ εἶχεν ὁ χορὸς λόγον νὰ βλέπῃ μελαγχολῶν πάντοτε τὸ …οστατήριον φάσμα, ὁσάκις ἡ καρδία αὐτοῦ ἐπόθει τοὐλάχιστον νὰ

(1) Ὡς ὁ Auratus καὶ ὁ Scaliger.

(2) Ἡ διόρθωσις αὕτη ἡμετέρα. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀκέλευστον δύναται νὰ ἔγραψεν ὁ …ητὴς ὡς ὀνομαστικὴν οὐδετέρου = δεῖμα ἀκέλευστον.

'Επιγραφα
Παρατηρ
'Ιδιαιτέρα
Παρατήρ
ΦΩΤΙΑ
Περὶ τονικ
Περὶ τῆς ὀ
Γ. Ν.
Περὶ τῆς τ
ΧΑΤΖΙ
Περὶ τοῦ χ
Ἡ τῆς ῥητ
τὸν νεο
Στέφανος Ι

Στ. 984-989.

γχνα δ' οὔτοι ματᾴζει
ἐνδίκοις φρεσὶ τελεσφόροις
κυκλούμενον κέαρ.
μαι δ' ἐξ ἐμᾶς
ος ψύθη πεσεῖν
μὴ τελεσφόρον.

ταῖς, μόνη διορθωτέα εἶνε ἡ λέξις ἐνδίκοις, ἥτις
πῇ εἰς ἐκδίκοις, ὡς ὀρθῶς προτείνει ὁ Carsten.
πατώμεθα, ὁ ποιητὴς αἰνίσσεται τὴν τῆς Κλυται-
, ἀσχολουμένην περὶ τελεσφόρους μηχανορραφίας,
κήσεως.

Στ. 990-994.

α γάρ τοι τᾶς πολλᾶς ὑγιείας
ρεστον τέρμα. νόσος γὰρ ⏑ -
ων ὁμότοιχος ἐρείδει·
πότμος εὐθυπορῶν
ρὸς ἔπαισεν ἄφαντον ἕρμα.

ὺς στίχους οὕτω νομίζομεν διορθωτέους·

άλα γάρ τοι τᾶς πολλᾶς ὑγιείας
κόρεστον τέρμα· νόσος γὰρ ὁμῶς
είτων ὁμότοιχος ἐρείκει·

ν τῷ κειμένῳ. Εἶνε δὲ ὁ νοῦς τοῦ ὅλου χωρίου ὅτι, παρὰ
πτωτον αὐτοῦ ὑγίειαν, ὁ ἄνθρωπος πλησιαίτατον γείτονα
ἀσθένειαν (ἐπιφέρουσαν, ὡς ἐννοεῖται, τὸν θάνατον)· ἀπ'
ὲ βλέπομεν ἄνθρωπον, βαίνοντα εὐθὺ πρὸς τὸν θάνατον,
, διότι εὗρεν ἐν τῇ πορείᾳ στήριγμα, βοήθημα ἀφανές, πρὸς
ν τῆς ὑγιείας.
κάστος παρατηρεῖ, ἡ ἡμετέρα ἑρμηνεία τοῦ «καὶ πότμος

[illegible]

[illegible]

[illegible] γάστρα Γα-

[illegible]

[illegible] ἐξ ἕδρων.

[illegible]

[illegible] ἀναφέρεται τὸ [illegible] μετα- [illegible] ἀναφέρεται εἰς [illegible] κέλη ἐξαρ- [illegible] ἐπορπάζειν.

ἡ ἔκφρασις γίνεται μᾶλλον αἰσχύλειος, καὶ μᾶλλον συμφωνεῖ τὰ κατωτέρω. Σημαίνει λοιπὸν διὰ μὲν τοῦ ἐποργιάζειν· «Ποίαν Ἐρινὺν προτρέπεις νὰ βασιλεύῃ ἐνταῦθα ὡς κυρίαρχος;»· διὰ δὲ τοῦ ἐποgθιάζειν «Ποίαν Ἐρινὺν διὰ τῶν φωνῶν σου καλεῖς νὰ εἰσέλθῃ ἐδῶ;».

Στ. 1116-1119.

Ἄπεχε τῆς βοὸς
τὸν ταῦρον· ἐν πέπλοισιν
μελαγκέρῳ λαβοῦσα μηχανήματι
τύπτει· πίτνει δ' ἐν ἐνύδρῳ τεύχει.

Εἰ καὶ εὐκατάληπτος ὁ νοῦς τοῦ χωρίου, ὅμως ἡ λέξις μελαγκέρῳ γίνεται ἀδιανόητος. Καθ' ἡμᾶς ἡ διόρθωσις τῆς μιᾶς καὶ μόνης λέξεως καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτῆς εἰς μάλ' ἀγκύλῳ δύναται νὰ σαφηνίσῃ ὅλον χωρίον. Σημαίνει λοιπὸν τὸ

μάλ' ἀγκύλῳ λαβοῦσα μηχανήματι

τὸν ἔντεχνον καὶ δόλιον τρόπον, ἢ καὶ τὸν σάκκον, τὸν τῷ Ἀγαμέμνονι περιβληθέντα. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ ταύτης τῆς ἑρμηνείας ἔρχεται αὐτὴ αὕτη τῆς Κλυταιμήστρας ἡ ὁμολογία, 1379·

Οὕτω δ' ἔπραξα, καὶ τάδ' οὐκ ἀρνήσομαι,
ὡς μήτε φεύγειν μήτ' ἀμύνασθαι μόρον·
ἄπειρον ἀμφίβληστρον, κτλ.

Στ. 1135-41.

Φρενομανής τις εἶ θεοφόρητος, ἀμ-
φὶ δ' αὑτᾶς θροεῖς
νόμον ἄνομον. οἷά τις ξουθὰ
ἀκόρετος βοᾶς, φεῦ,
ταλαίναις φρεσὶν

εὐθυπορῶν ἔπαισεν ἄφαντον ἕρμα» διαφέρει καθ' ὁλοκληρίαν τῆς ὑφ' ἑτέρων προτεινομένης. Διότι ἐν γένει μὲν οἱ δύο οὗτοι στίχοι ἑρμηνεύονται ὡς ἑξῆς· «Ἐν μέσῳ εὐτυχοῦς πορείας τὸ πεπρωμένον τοῦ ἀνδρὸς προςκρούει αἴφνης κατ' ἀφανοῦς προσκόμματος, ὡς πλοῖον ἐπὶ ὑφάλου·» ἡμεῖς ὅμως ἀντιλαμβανόμεθα τῆς ἐννοίας κατὰ λέξιν ὡδέ πως· «Καὶ βεβαίως (εὐθυπορῶν = κατ' εὐθεῖαν βαίνων) θάνατος (πότμος = θάνατος καὶ παρ' Ὁμήρῳ) ἀνδρός τινος σταματᾷ, διότι προςκρούει κατ' ἀφανοῦς στηρίγματος (τῆς ἰάσεως).

Στ. 1040-1041

1040 Τρίβειν· τὰ μὲν γὰρ ἑστίας μεσομφάλου
ἕστηκεν ἤδη μῆλα πρὸς σφαγὰς πυρός.

Ἂν καὶ τὸ χωρίον εὐνόητον, συντακτικῶς ὅμως χωλαίνει. Γράφομεν·

Τρίβειν· τὰ μὲν γὰρ ἑστίᾳ μεσομφάλου
ἕστηκεν ἤδη μῆλα πρὸς σφαγὰς πυρός.

Τ. ἔ. «Τὰ πρὸς σφαγὰς μῆλα ἕστηκε (πρὸς τῇ) ἑστίᾳ μεσομφάλου πυρός». Τοῦ βωμοῦ δῆλον ὅτι ἔχοντος ἀρκοῦν τὸ μέγεθος, κατὰ τὰς περιστάσεις, τὸ πῦρ ἔδει νὰ κατέχῃ, ὡς ἔθος, τὸ μέσον αὐτοῦ. Τὸ πρὸς σφαγὰς δηλοῖ πρὸς θυσιαν, καὶ ἡ ἑστία πάντως τὴν ἐσχάραν.

Στ. 1108-1109

Ποίαν ἐρινὺν τήνδε δώμασι κέλει
ἐπορθιάζειν; Οὔ με φαιδρύνει λόγος.

Οἱ στίχοι οὗτοι φαίνονται κατ' ἀρχὰς εὐνόητοι, ἀλλ' ἀφ' οὗ τις ἐμβαθύνῃ, εὑρίσκει ἐνδόσιμον διττῆς ἀντιλήψεως. Ἢ ἀναφέρεται τὸ ἐπορθιάζειν εἰς τὴν Ἐρινύν, καὶ τότε δέον καθ' ἡμᾶς νὰ μετατραπῇ εἰς ἐποργιάζειν (ὀργιάζειν, θριαμβεύειν)· ἢ ἀναφέρεται εἰς τὴν Κασάνδραν, καὶ τότε δέον νὰ γίνῃ μετοχή, ἐκ τοῦ κέλῃ ἐξαρτωμένη (ἐπορθιάζουσ'). Ἀλλ' ὅμως προτιμῶμεν τὸ ἐποργιάζειν,

διότι ἡ ἔκφρασις γίνεται μᾶλλον αἰσχύλειος, καὶ μᾶλλον συμφωνεῖ πρὸς τὰ κατωτέρω. Σημαίνει λοιπὸν διὰ μὲν τοῦ ἐποργιάζειν· «Ποίαν Ἐρινὺν προτρέπεις νὰ βασιλεύῃ ἐνταῦθα ὡς κυρίαρχος;»· διὰ δὲ τοῦ ἐπορθιάζειν «Ποίαν Ἐρινὺν διὰ τῶν φωνῶν σου προςκαλεῖς νὰ εἰσέλθῃ ἐδῶ;».

Στ. 1116-1119.

Ἄπεχε τῆς βοὸς
τὸν ταῦρον· ἐν πέπλοισιν
μελαγκέρῳ λαβοῦσα μηχανήματι
τύπτει· πίτνει δ' ἐν ἐνύδρῳ τεύχει.

Εἰ καὶ εὐκατάληπτος ὁ νοῦς τοῦ χωρίου, ὅμως ἡ λέξις μελαγκέρῳ φαίνεται ἀδιανόητος. Καθ' ἡμᾶς ἡ διόρθωσις τῆς μιᾶς καὶ μόνης λέξεως καὶ ἡ μεταβολὴ αὐτῆς εἰς μάλ' ἀγκύλῳ δύναται νὰ σαφηνίσῃ τὸ ὅλον χωρίον. Σημαίνει λοιπὸν τὸ

μάλ' ἀγκύλῳ λαβοῦσα μηχανήματι

τὸν ἔντεχνον καὶ δόλιον τρόπον, ἢ καὶ τὸν σάκκον, τὸν τῷ Ἀγαμέμνονι περιβληθέντα. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ ταύτης τῆς ἑρμηνείας ἔρχεται αὐτὴ αὕτη τῆς Κλυταιμήστρας ἡ ὁμολογία, 1379·

Οὕτω δ' ἔπραξα, καὶ τάδ' οὐκ ἀρνήσομαι,
ὡς μήτε φεύγειν μήτ' ἀμύνασθαι μόρον·
ἄπειρον ἀμφίβληστρον, κτλ.

Στ. 1135-41.

Φρενομανής τις εἶ θεοφόρητος, ἀμ-
φὶ δ' αὐτᾶς θροεῖς
νόμον ἄνομον. οἷά τις ξουθὰ
ἀκόρετος βοᾶς, φεῦ,
ταλαίναις φρεσὶν

Ἴτυν Ἴτυν στένουσ' ἀμφιθαλῆ κακοῖς
ἀηδὼν βίον.

Διορθοῦμεν οὕτω·

Φρενομανής τις εἶ θεοφόρητος, ἀμ-
φὶ δ' αὐτᾶς θροεῖς
νόμον ἄνομον, οἷά τε ξουθὰ
ἀκόρετος βοᾶς, φεῦ,
ταλαίναις φρεσὶν
Ἴτυν Ἴτυν στένουσ' ἀμφιθαλῆ κακοῖς
ἀηδὼν βίον.

Τ.ἔ. Φρενομανής τις εἶ θεοφόρητος, σεαυτὴν δὲ θροεῖς (=μυρολογεῖς) παραλόγῳ ᾠδῇ, ὥς ποτε ἡ τὴν φωνὴν ἀκάματος ξανθὴ ἀηδών, ὅλως παράφρων (=ταλαίναις φρεσὶν) στενάζουσα τὸν Ἴτυν, ἐθρήνει τὴν ἐν δυστυχίαις κυμαινομένην αὐτῆς ζωήν.

Ἴσως μέν τις θὰ παρατηρήσῃ ὅτι εἴς τινας τῶν λέξεων ἐδόθη ἐνταῦθα σημασία εὐρυτέρα, ὅπερ καὶ ἀληθεύει· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι θεμιτὸν τοῦτο εἰς τὴν ποίησιν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ. Τοῦ περὶ Πρόκνης μύθου λίαν γνωστοῦ ὄντος, ὡς ἤδη εἴρηται, βραχυλογικώτερον ἐξήνεγκεν ὁ ποιητὴς τὴν ἑαυτοῦ ἔννοιαν.

Στ. 1177-1182.

Καὶ μὴν ὁ χρησμὸς οὐκέτ' ἐκ καλυμμάτων
ἔσται δεδορκὼς νεογάμου νύμφης δίκην,
λαμπρὸς δ' ἔοικεν ἡλίου πρὸς ἀντολὰς
πνέων ἐσᾴξειν, ὥστε κύματος δίκην
κλύζειν πρὸς αὐγὰς τοῦδε πήματος πολὺ
μεῖζον.

Ἡμεῖς, πρὸς ἑρμηνείαν τούτων τῶν στίχων, ἀρκούμεθα εἰς τοιαύτην τῶν κώλων σύνταξιν, ὁποίαν φαίνεται ἀπαιτοῦν τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ· τ.ἔ· Καὶ μὴν κτλ. ὡς ἐν τῷ κειμένῳ· λαμπρὸς δ' ἔοικεν πρὸς ἀνατολὰς ἡλίου πνέων ἐσ(π)ᾴξειν, ὥςτε κύματος

δίκην κλύζειν (ὁ χρησμὸς) πρὸς αὐγὰς (=ὀφθαλμούς), πῆμα πολὺ μεῖζον πήματος τοῦδε (τοῦ ἡλίου).

Ὁ χρησμὸς δῆλον ὅτι, ἀνιπτάμενος πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον καὶ ὑπ' αὐτοῦ φωτιζόμενος, θὰ κατακλύζῃ ἐκεῖθεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρώντων, ὡς διὰ κυμάτων, ἅπερ θὰ εἶνε εἰς τὴν ὅρασιν βλαβερώτερα ἢ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου· τοῦτο δὲ δηλοῖ ὅτι ὁ θεατὴς θὰ καταπλαγῇ ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων, αἵτινες, φωτίζουσαι αὐτὸν ὡς δι' ἡλιακῶν ἀκτίνων περὶ τῶν συμβαινόντων, θὰ προξενήσωσιν αὐτῷ φρίκην ἀποτρόπαιον. Ταῦτα πάντα νοεῖ ἡ Κασάνδρα, λέγουσα τὸ «οὐκέτ' ἐκ καλυμμάτων».

Στ. 1214-1215.

Ὑπ' αὖ με δεινὸς ὀρθομαντείας πόνος
στροβεῖ ταράσσων φροιμίοις ⏑-⏑-

Τοὺς ἐλλείποντας δύο ἰάμβους πολλοὶ προσεπάθησαν ν' ἀναπληρώσωσι διὰ προςφόρου λέξεως. Ἡμεῖς γράφομεν, ὡς τῇ περιστάσει προςφυεστέρως, οὕτω·

Ὑπ' αὖ με δεινὸς ὀρθομαντείας πόνος
στροβεῖ ταράσσων φροιμίοις θεορρύτοις, (1)
ἢ φροιμίοις κακαγγέλοις.

Τοῦτο τὸ κακαγγέλοις φαίνεται ἡμῖν προτιμότερον, καὶ ἕνεκα τῆς ἡγουμένης λέξεως ταράσσων καὶ ἕνεκα τῶν ἐπερχομένων τῆς Κασάνδρας ἀποκαλύψεων.

Στ. 1266-1267.

Ἴτ' ἐς φθόρον πεσόντ', ἐγὼ δ' ἅμ' ἕψομαι.
ἄλλην τιν' Ἄτην ἀντ' ἐμοῦ πλουτίζετε.

Ἡ λέξις Ἄτη πρὸς τοῖς ἄλλοις δηλοῖ καὶ δυστυχὲς ὄν. Οὕτω κεῖται ἡ λέξις παρὰ Σοφοκλεῖ, Οἰδ. ἐπὶ Κ., 532, ὅπου, τοῦ χοροῦ ἐρωτῶντος Πῶς φής; ὁ Οἰδίπους ἀποκρίνεται· Παῖδε, δύο δ' ἄτα, ἤγουν δύο δυστυχῆ πλάσματα.

(1) Καὶ θεοςδότοις.

Ἐνταῦθα δέ, ὅπου ἡ Κασάνδρα πέμπει εἰς κόρακας σκῆπτρα, στέφη καὶ λοιπά, προςτίθησι λυπουμένη· «Ὑπάγετε νὰ πλουτίσητε (=νὰ κοσμήσητε) ἄλλην τινὰ δυστυχῆ», ἥτις δῆλον ὅτι θὰ χαρῇ μὲν λαμβάνουσ' αὐτά, θ' ἀγνοῇ δ' ὅμως τὰ θλιβερὰ ἀποτελέσματα τοιούτου κόσμου.

Στ. 1315-1317.

Οὔτοι δυσοίζω θάμνον ὡς ὄρνις φόβῳ
ἄλλως· θανούσῃ μαρτυρεῖτέ μοι τόδε,
ὅταν γυνὴ κ.τ.λ.

Δεχόμεθα τὸ κείμενον ὡς ἔχει ἐν τοῖς κώδιξιν, οὕτω·

Οὔτοι δυσοίζω θάμνον ὡς ὄρνις φόβῳ,
ἀλλ' ὡς θανούσῃ μαρτυρεῖτέ μοι τόδε κτλ.,

ἅπερ νομίζομεν λίαν καλῶς ἔχοντα μέχρι τοῦ στίχου 1320.

Ἀλλ' εἰ καὶ τὸ χωρίον οὕτως ἔχον εἶνε εὔληπτον, ὅμως δὲν τεκμηριοῖ καὶ διατί ὁ ὄρνις φοβεῖται τὸν θάμνον. Τοῦτο θεραπεύοντες, ὑποβάλλομεν τοιάνδε τινὰ διόρθωσιν·

Οὔτοι δυσοίζω θάμνον ὡς ὄρνις, φοβῶν
σάλῳ· θανούσῃ μαρτυρεῖτέ μοι τόδε,
ὅταν κτλ.

Σκεπτόμεθα δὲ ὡς ἑπομένως. Ὁ ὄρνις δὲν ὑποπτεύει πάντα θάμνον, ἄλλως οὐδέποτε θὰ ἐκάθιζεν ἐπί τινος τοιούτου. Ἵνα ὑποπτεύσῃ τινὰ καὶ ἀπομακρυνθῇ, δέον νὰ νοήσῃ τι· εἶνε δὲ τοῦτο ὁ τῶν φοβῶν (ἡ φόβη) σάλος, τοῦτ' ἔστιν ἡ τῶν τοῦ θάμνου φύλλων κίνησις, ἡ τῷ πτηνῷ ἀγγέλλουσα ὅτι κίνδυνος ἐπίκειται ἐὰν πλησιάσῃ.

Οὕτω λοιπόν, ἐπειδὴ ἡ κίνησις αὕτη καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς φόβος τοῦ πτηνοῦ εἶνε ἁπλῆ ὑποψία, οὐχὶ δέ τι βέβαιον, «μὴ νομίσητε ὅτι κἀγὼ ὡςαύτως (δῆλα δὴ ἀβεβαίως) ὑποπτεύω τὸν οἶκον τῶν Ἀτρειδῶν· ἀκριβῶς γινώσκω τί συμβαίνει, μαρτυρεῖτε δέ μοι τοὺς λόγους, ὅταν κτλ.»

Στ. 1447-1448

Κεῖται φιλήτωρ τοῦδ', ἐμοὶ δ' ἐπήγαγεν
εὐνῆς παροψώνημα τῆς ἐμῆς χλιδῆς.

Λογικωτάτη ἡ τοῦ Schumann διόρθωσις ἔχουσα οὕτω·

Κεῖται φιλήτωρ τοῦδ', ἐμῇ δ' ἐπήγαγεν
εὐνῇ παροψώνημα τῆς ἐμῆς χλιδῆς.

Ἀλλ' ἀποβλέποντες καὶ εἰς τὸν τὰς συζυγικὰς σχέσεις διέποντα νόμον, ἐπιδιορθοῦμεν οὕτω·

Κεῖται φιλήτωρ τοῦδ' ὁμοῦ δ' ἐπήγαγεν
εὐνῇ παροψώνημα τῆς ἐμῆς χλιδῆς.

Τὸ παροψώνημα δὲ πάντως ἀνενεκτέον τῷ Ἀγαμέμνονι, ἐν σχέσει πρὸς τὴν σύνευνον Κλυταιμήστραν.

Στ. 1478-1481.

δαίμονα γέννης τῆςδε κικλήσκων.
Ἐκ τοῦ γὰρ ἔρως αἱματολοιχὸς
νείρᾳ τρέφεται, πρὶν καταλῆξαι
τὸ παλαιὸν ἄχος, νέος ἰχώρ.

Ἐὰν οἱ στίχοι οὗτοι ἑρμηνευθῶσιν ἀλληγορικῶς, ὡς νομίζομεν ὅτι ὁ ποιητὴς νοεῖ, τότε ἀνάγκη νὰ τεθῶσι πρὸ ὀφθαλμῶν τάδε περὶ τοῦ ἰχῶρος. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο εἰσδύον τῇ νείρᾳ (νηδύι) συνεργίᾳ τοῦ δαίμονος, καθ' ἅπερ ὁ γόνος τῷ χρόνῳ τρέφεται· ὡς δ' ἐκεῖνος γεννᾶται ἐν ἐμβρύου σχήματι, οὕτω καὶ ὁ ἰχὼρ ἐν σχήματι ἄτης, ἥτις συλλαμβάνεται ἐν γαστρὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ θείου, ἀλλ' ἐκ τοῦ αἱματολοιχοῦ ἔρωτος.

Στ. 1493-1497.

Κεῖσαι δ' ἀράχνης ἐν ὑφάσματι τῷδ'
ἀσεβεῖ θανάτῳ βίον ἐκπνέων.

Ὦ μοι κοίταν τάνδ' ἀνελεύθερον
δολίῳ μόρῳ δαμεὶς
ἐκ χερὸς ἀμφιτόμῳ βελέμνῳ.

Προτείνομεν μετὰ τὸ ἐκπνέων ἁπλῆν ὑποδιαστολήν, οὐχὶ δὲ τελείαν στιγμήν, ἵνα συγχωνευθῶσιν αἱ δύο περίοδοι εἰς μίαν.

Στ. 1510-1513.

Βιάζεται δ' ὁμοσπόροις
ἐπιρροαῖσιν αἱμάτων
μέλας Ἄρης, ὅποι δὲ καὶ προβαίνων
πάχνᾳ κουροβόρῳ παρέξει·

Διορθοῦμεν ὡς ἕπεται·

Βιάζεται δ' ὁμοσπόροις
ἐπιρροαῖσιν αἱμάτων
μέλας Ἄρης, ὅποι δὲ καὶ προβαίνει
πάχναν κουροβόρον παράξει.

Τὸ παράγειν ἐνταῦθα σημαίνει λάθρα εἰςάγειν τι, τοῦτο δὲ καὶ Ἄρης ποιεῖ ὅποι δὴ καὶ προβαίνει.

Στ. 1537-1538

Δίκα δ' ἐπ' ἄλλο πρᾶγμα θηγάνει βλάβης
πρὸς ἄλλαις θηγάναις μοῖρα.

Γράφομεν

Δίκα δ' ἐπ' ἄλλο πρᾶγμα θηγάνει βλάβης
πρὸς ἄλλαις θηγάναις μοῖραν

Τ.ἔ. «Δίκα δὲ θηγάνει μοῖραν βλάβης, ἐπ' ἄλλο πρᾶγμα πρὸς ἄλλαις θηγάναις».

Τὸ ἄλλο πρᾶγμα καὶ ἄλλη θηγάνη σημαίνει ἑτεροειδὲς καὶ ἑτεροειδής.

Ἡ δικαιοσύνη δῆλον ὅτι ἀκονᾷ τὸν βαθμὸν τῆς ποινῆς ἐπὶ διαφόρου ἀκόνης ἕνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν ἁμαρτημάτων. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἁμαρτήματος ἀπαιτεῖ καὶ διαφορὰν τῆς ποινῆς (βλάβης) καὶ τοῦ ποσοῦ αὐτῆς.

Στ. 1598-1600

Κἄπειτ' ἐπιγνοὺς ἔργον δὲ καταίσιον
ᾤμωξεν, ἀμπίπτει δ' ἀπὸ σφαγὴν ἐρῶν,
μόρον δ' ἄφερτον κτλ. κτλ.

Μόνη καθ' ἡμᾶς ἀναγκαία εἰς τὸ χωρίον τοῦτο διόρθωσις εἶνε ἡ ἑξῆς·

ᾤμοξεν, ἀμπίπτει δ' ἀπὸ σφαγῆς ὁρῶν,

ἤγουν «ἐννοήσας ὅτι προέρχονται τὰ κρέα ἐκ σφαγῆς τῶν παίδων». Ἡ ἀπὸ μετὰ γενικῆς δηλοῖ πάντως τὴν προέλευσιν, τίνος ζῴου ἦσαν τὰ κρέα.

Στ. 1605.

Τρίτον γὰρ ὄντα μ' ἐπὶ δέκ' ἀθλίῳ πατρὶ κτλ.

Ὀρθὴ διόρθωσις τούτου τοῦ στίχου εἶνε ἡ ἑξῆς·

Τρίτον γὰρ ὄντα μ' ἐπὶ δύ' ἀθλίῳ πατρί.

Τὴν διόρθωσιν ἀθλίοιν καὶ ἑτέραν ὁμοίαν νομίζομεν ἀνάρμοστον, διότι νῦν ὁ πατὴρ εἶνε ἄθλιος καὶ οὐχὶ τὰ σφαγέντα αὐτοῦ τέκνα. Τὸ δυστύχημα εἶνε δυστύχημα μόνον ὅταν αἰσθανώμεθα αὐτό, ἐνταῦθα δὲ τὰ μὲν παιδία ἦσαν δυστυχῆ ὅτε ἔμελλον ἔτι νὰ σφαγῶσι, διότι ᾐσθάνοντο τὸ ἐγγίζον κακόν, ὁ δὲ πατὴρ εἶνε νῦν ἄθλιος, δι' ὃ καὶ δέον νὰ γράψωμεν ἀθλίῳ πατρί.

Στ. 1653.

Δεχομένοις λέγεις θανεῖν σε· τὴν τύχην δ' αἱρούμεθα.

Γράφομεν·

Δεχομένοις λέγεις θανεῖν σύ· κτλ. κτλ.

Τ.έ. «Δεχομένοις θανεῖν σὺ λέγεις, ἤτοι ὁμιλεῖς· δεχόμεθα δὲ τὸ πεπρωμένον, ὑπείκομεν εἰς τὴν τύχην, ἂς γίνῃ ὅ,τι εἶνε γραπτόν».

Στ. 1657-1658.

Στείχετε δ' οἱ γέροντες πρὸς δόμους πεπρωμένους τούς δε, πρὶν παθεῖν ἔρξαντες καιρόν· χρῆν τάδ' ὡς ἐπράξαμεν.

Τὸ χωρίον καθ' ἡμᾶς ἔχει λίαν ὀρθῶς καὶ ὁ νοῦς εἶναι σαφέστατος, μάλιστα μετὰ τὸ ἀνωτέρω λεγόμενον·

Πημονῆς δ' ἅλις γ' ὑπάρχει· μηδὲν αἱματώμεθα.

Ταῦτα δῆλον ὅτι εἶπεν ἡ Κλυταιμήστρα τῷ Αἰγίσθῳ, καὶ ἔπειτα δεσποτικῶς συνεβούλευσε τῷ χορῷ ν' ἀπέλθῃ· «Πορεύθητε καὶ (1) ὑμεῖς οἱ γέροντες εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ πεπρωμένου ὡρισμένας ὑμῖν οἰκίας, δραττόμενοι τῆς εὐκαιρίας (ἔρξαντες καιρόν), πρίν τι ἀπευκταῖον συμβῇ ὑμῖν».

Εἶνε δὲ τόσον φυσικὸν ὅτι ἡ Κλυταιμήστρα πρῶτον ἀπετάθη τῷ Αἰγίσθῳ καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ, ὡς ἅλις πημονῆς, ὥστε καὶ σήμερον ἔτι πᾶς ὁ ἐν ἀξιώματι ὤν, θέλων νὰ διαλλάξῃ δύο ἐρίζοντας, ὧν τὸν ἕτερον προκρίνει, ἐνεργεῖ σχεδὸν καθ' ἣν μέθοδον βλέπομεν παρὰ τῷ Αἰσχύλῳ.

Ἐν τῷ Πέραν Κων/πόλεως, 18/30 Μαΐου 1898.

Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ

---

(1) Ὁ μακαρίτης Κ. Κλεοβούλης προύτεινεν, ἀλλ' ἀσήμαντον ἐνόμιζε, τὴν διόρθωσιν τήνδε·

Στείχετε χοὶ γέροντες κτλ.

ΤΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ ΦΩΝΗΣ ΔΙΑΣΑΦΗΤΙΚΟΝ

Τὸ περὶ τὴν σύνταξιν σχῆμα τοῦ Ἕλληνος λόγου τὸ ὑπὸ τῶν γραμματικῶν πρόληψις λεγόμενον, οἷον «Ἀνθρώπου ψυχὴ θεῶν ᾔσθηται ὅτι εἰσίν» (1), ἐκλήθη, ὡς ἔοικε, καθάπερ ἔδοξεν ἔχειν φύσεως τοῖς ὀνομάσασιν αὐτὸ κατὰ τὸν ἐπ' αὐτῶν λόγον καὶ φωνὴν σκοποῦσι καὶ φρονοῦσιν, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ τοῖς παλαιοῖς φθεγγομένοις καὶ λογιζομένοις ἂν ἔχοι. Ἡ γὰρ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φωνὴ καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ἄρα πολλαχῶς ἀπὸ τῶν ἧττον ἐπὶ τὰ μᾶλλον ἀκριβῆ πέφυκε χωρεῖν καὶ ἀπὸ τοῦ καθ' ὅλου εἰς τὸ κατὰ μέρη καὶ ἀπὸ τῶν ἀσαφῶν ἐπὶ τὰ σαφῆ τε καὶ σαφέστερα ἰέναι. Εἴη δ' ἂν δὴ τὸ τῆς φωνῆς ταύτης ἰδίωμα τοῦτο σπουδή τις διασαφητική, ἀλλ' οὐ πρόληψις ἡ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς (2) οὐδὲ προτάσεως μορίων ἐπάλλαξις ἢ σύντηξις ἡ κατὰ Κυνῆρον (3).

Τὸ δὲ περὶ τὸν ἀρχαῖον λόγον πάθος τοῦτο εὕροι τις ἂν ζητῶν πολλῷ ἐπὶ πλέον αὐτοῦ ὂν ἢ ὅσον ἄλλοι τε καὶ Κρυγῆρος (4) καὶ Κυνῆρός (5) φασιν εἶναι τὰ τῆς Ἑλληνικῆς συντάξεως διεξιόντες.

Ἐὰν δὲ μέλλῃ τις ὀρθῶς τῇ περὶ ταῦτα πραγματείᾳ ἐπιχειρήσειν, ἀπὸ Ὁμήρου εἰκότως ἀρκτέον τῆς ζητήσεως, τοῦ παντὸς τοῦ Ἕλληνος λόγου ἀρχηγέτου, ἐξ οὗπερ πάντα τὰ εἴδη αὐτοῦ ἀπερρύη, ὥσπερ ἐξ Ὠκεανοῦ «πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρά» (6).

(1) Ξεν. Ἀν. 1, 4, 13.
(2) Lobeck εἰς Σοφ. Αἰ. 694. Krüg. Grich. Sprach. § 61, 6.
(3) Verschränkung ἢ Verschmelzung. Ausfürl. Gramm. § 600, 1.
(4) Αὐτ. 6, 1-9.
(5) Αὐτ. 3-5. Ἐνταῦθα δ' ἂν ἴδοι τις καὶ οὓς καταλέγει Κυνῆρος τῶν περὶ αὐτοῦ πραγματευσαμένων νεωτέρων φιλολόγων ἀνδρῶν (σελ. 1081-82 ἐκδ. 6'), καθ' οὓς καὶ αὐτὸς τὰ ἐκεῖ γράψαι δοκεῖ.
(6) Ἰλ. Φ 196.

Α'. ΤΟ ΔΙΑΣΑΦΗΤΙΚΟΝ ΕΝ ΤΩ ΟΜΗΡΕΙΩ ΛΟΓΩ

Διασαφητικὴ σπουδὴ ἐν τῷ Ὁμηρείῳ λόγῳ, παραλιπόντι τὴν ἐν τῇ συντάξει παράθεσιν ἢ ἐπεξήγησιν συνήθως λεγομένην, ἐν τέτταρσι μάλιστα μορφαῖς ἔμοιγε ζητοῦντι ηὕρηται, ἐν αἷς τὸ διὰ βραχέων καθ' ὅλου ἢ ἀσαφῶς καὶ ἀορίστως εἰρημένον διὰ πλειόνων ἀποσαφεῖται καὶ ἀκριβέστερον ὁρίζεται, ἢ τὸ δεικτικῶς προαγγελλόμενον ὀνόμασιν εἶτα διασαφηνίζεται καὶ ἑρμηνεύεται. Αὗται δ' εἰσὶν πρῶτον μὲν ἐν ᾗ ὄνομα ἢ ὀνοματικὸν διασαφεῖται, ἔπειτ' ἐνθ' ἀντωνυμία καὶ μάλιστα δεικτικὴ προλεχθεῖσα ὀνόματι ὁρίζεται, τρίτον δὲ ῥῆμα ἢ πρότασις ἀκριβέστερον ἑρμηνευόμενα καὶ τέταρτον παραβολή.

1. Ὀνομάτων ἢ ὀνοματικῶν ἀποσάφησις.

Διασαφεῖται ὄνομα ἢ ὀνοματικὸν παρ' Ὁμήρῳ διττῶς ὡς τὰ πολλά, ἤτοι ὀνόματι ἢ ὀνοματικῷ ἑτέρῳ σαφεστέρῳ ἢ ὅλῃ προτάσει, μάλιστα δ' ἀναφορικῇ. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἰλιάδι ζητήσας ὀλίγας τοιαύτας ἀποσαφήσεις ηὗρον, τρεῖς καὶ δέκα μόνον, ἐν δὲ Ὀδυσσείᾳ πολλῷ πλείονας, ἓξ καὶ τριάκοντα. Νεωτέρας δ' ὁμολογουμένως τῆς Ὀδυσσείας οὔσης, αὐξόμενον τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Ἕλληνι λόγῳ τὸ πρᾶγμα δηλοῖ.

Καὶ ὀνόμασιν ἢ ὀνοματικοῖς ἀκριβέστερον ἑρμηνευόμενα ὀνόματα ἢ ὀνοματικὰ ἐξ Ἰλιάδος ὀκτὼ συνελέξαμεν, τάδε·

Α 572 μητρὶ φίλῃ ἐπίηρα φέρων, λευκωλένῳ Ἥρῃ. Ὅμοιον ἐν 377.
Β 310 νεοσσοὶ νήπια τέκνα.
» 325 ὄψιμον ὀψιτέλεστον.
Κ 220 ἀνδρῶν δυσμενέων . . Τρώων.
Ν 802 Ἕκτωρ δ' ἡγεῖτο βροτολοιγῷ ἶσος Ἄρηι, Πριαμίδης.
Ο 546 Ἱκεταονίδην . . ἴφθιμον Μελάνιππον.
Π 290 ἕταροι δέ μιν ἀμφὶ φόβηθεν Παίονες.
» 353 λύκοι. . σίνται, ὑπὲκ μήλων αἱρεύμενοι.

Πέντε δὲ τυγχάνει ὄντα τὰ ἐξ Ἰλιάδος προτάσεσι διασαφηνιζόμενα ὀνόματα, ὧν τὰ τέτταρ' ἀναφορικαῖς, τάδε·

Α 2 οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε.
Β 13 μήτηρ. ., ἣ τέκε τέκνα.

Γ 122 εἰδομένη.. Ἀντηνορίδαο δάμαρτι, τὴν Ἀντηνορίδης εἶχε.
Κ 293 ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ.
Π 30 Ἀχιλλεῦ.. αἰναρέτη· τίς σεῦ ἄλλος ὀνήσεται.. αἴ κε μή.. λοιγὸν ἀμύνῃς;

Τῶν δ' ἓξ καὶ τριάκοντ' ἐν Ὀδυσσείᾳ ηὑρημένων μοι ὀνοματικῶν τοιούτων ἐξηγήσεων τέτταρες μόνον δι' ὀνομάτων ἑτέρων ἢ ὀνοματικῶν γίγνονται, αἵδε·
Δ 625 μνηστῆρες δίσκοισι τέρποντο καὶ αἰγανέῃσεν ἱέντες. Ὅμοια καὶ ἐν Ρ 168.
» 788 κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος.
Σ 3 μετὰ δ' ἔπρεπε γαστέρι μάργῃ, ἀζηχὲς φαγέμεν καὶ πιέμεν.

Αἱ δ' ἄλλαι δύο καὶ τριάκοντα ὀνοματικαὶ διασαφήσεις διὰ προτάσεων εὑρίσκονται γιγνόμεναι, ὧν δώδεκα μὲν ἀναφορικαὶ τυγχάνουσιν οὖσαι, αἵδε·
Α 1 πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη.
» 298 πατροφονῆα.. ὅ οἱ πατέρα κλυτὸν ἔκτα.
» 66 περικτίονας ἀνθρώπους, οἳ περιναιετάουσι. Καὶ ἥ τε τοῦ θάνατον ἐν Β 285 καὶ τοῦ πατροφονῆα ἐν Γ 197 καὶ τοῦ ἀδμήτην αὐτόθι 382 καὶ τοῦ ἀμφ' Ὀδυσῆι ἐν Δ 151 καὶ τοῦ εἰνάλιαι ἐν Ε 66 καὶ τοῦ λυγρὰ ἐν Ξ 435 καὶ τοῦ ξεινοδύκου ἐν Ο 55 καὶ τοῦ οὐλομένην ἐν Ρ 285 καὶ τοῦ οὐλομένης ἐν Σ 273.

Τρία δὲ καὶ δέκα δι' ἐρωτηματικῶν προτάσεων διασαφηνίζεται, τὰ ἐν τοῖσδε·
Α 115 ὀσσόμενος πατέρ' ἐσθλὸν.., εἴ ποθεν ἐλθὼν μνηστήρων.. σκέδασιν κατὰ δώματα θείη.
» 405 ἐθέλω σε περὶ ξείνοιο ἐρέσθαι, ὁππόθεν οὗτος ἀνήρ.
Β 186 δῶρον ποτιδέγμενος, αἴ κε πόρῃσιν.
» 215 νόστον πευσόμενος.. ἥν τις μοι εἴπῃσιν.
Γ 83 πατρός κλέος μετέρχομαι, ἥν που ἀκούσω.
» 86 πάντας.. πευθόμεθ', ἧχι ἕκαστος ἀπώλετο.
» 184 οὐδέ τι οἶδα ἐκείνων οἵ τ' ἐσάωθεν Ἀχαιῶν οἵ τ' ἀπώλοντο. Καὶ τὸ ὄλεθρον ἐν Δ 322 καὶ τὸ νόστον αὐτόθι 379 καὶ 389 καὶ 468 καὶ τὸ Πηλῆος ἐν Λ 494.

Τρεῖς δὲ τῶν ὀνόματ' ἀποσαφουσῶν προτάσεων τελικαὶ ὑπάρχουσι, μία δ' αἰτιολογικὴ καὶ μία εἰδική, ἡ παγεῖσα τὸ εἶδος πολλάκις ἀμετάβλητος ἐλέχθη· αἵδε δ' εἰσίν·

Α 76 περιφραζώμεθα πάντες νόστον, ὅπως ἔλθῃσι.
» 86 ὄφρα . . εἴπῃ . . νόστον Ὀδυσσῆος . ., ὥς κε νέηται.
Ε 30 εἰπεῖν . . νόστον . ., ὥς κε νέηται.
Β 155 θάμβησαν δ' ὄρνιθας, ἐπεὶ ἴδον ὀφθαλμοῖσιν.
Α 382 Τηλέμαχον θαύμαζον, ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν.

Ἐὰν οὖν πάντα ταῦτ' ἐπισκέψηταί τις, ὁρᾷ ὅτι πολλῷ ἐλάττω ἐν Ὀδυσσείᾳ ὀνόματα ὀνόμασι διασαφεῖται ἢ ἐν Ἰλιάδι φθίνοντος, ὡς ἔοικε, τῷ χρόνῳ τοῦ ἰδιώματος τούτου, πολλῷ δὲ πλείω προτάσεσιν αὐξομένου πλήθει τοῦ τῆς ἐξηγήσεως εἴδους τούτου. Αἱ δὲ ἑρμηνεύουσαι ὀνόματα προτάσεις μόνον ἀναφορικαὶ τὸ πρῶτον ἐοίκασιν εἶναι· τοιαῦται γὰρ πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐν Ἰλιάδι τυγχάνουσιν οὖσαι. Ὕστερον δὲ καὶ δι' ἄλλων, μάλιστ' ἐρωτηματικῶν δοκοῦσιν ὀνομάτων ἐξηγήσεις γίγνεσθαι, δι' εἰδικῶν δὲ πολλῷ ὕστερον, αἵ γε δὴ σὺν ταῖς ἐρωτηματικαῖς τὸ πλῆθος τῶν προτάσεων ποιοῦσιν ἐν αἷς μάλιστα γιγνομένη φαίνεται ἡ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς πρόληψις τὸ σχῆμα. Ἐν γὰρ Ὀδυσσείᾳ καὶ ὀλίγῳ πλείους τῶν ἀναφορικῶν αἱ ἐρωτηματικαὶ εὑρίσκονται οὖσαι, τρεῖς καὶ δέκα πρὸς δώδεκα, εἰδικὴ δὲ μία μόνον, ἡ πολλάκις λεχθεῖσα «Τηλέμαχον θαύμαζον, ὃ θαρσαλέως ἀγόρευεν». Τὰς δὲ τρεῖς τελικὰς τὰς τὸν νόστον διασαφηνιζούσας μίαν ἄν τις λογίσαιτο, ἅτε ὀλίγον ἢ οὐδὲν τῷ σχήματι διαφερούσας. Μιᾷ δὲ μόνῃ καὶ αἰτιολογικῇ τοιαύτῃ ἂν ἐντύχοιμεν. Ὥστ' ἐν τῷ Ὁμηρείῳ λόγῳ κατ' ἀρχὰς μὲν ὀνόμασι μᾶλλον ὀνόματα σαφέστερα ἐγίγνετο καὶ προτάσεσιν ἀναφορικαῖς, ὕστερον δὲ προτάσεσι μᾶλλον καὶ ταύταις ἐρωτηματικαῖς ἢ ἀναφορικαῖς.

2. Ἀντωνυμιῶν καὶ μάλιστα δεικτικῶν ἀποσάφησις

Ἡ ἀντωνυμιῶν διασάφησις ὁμοίως ἔχει πυκνότητι καὶ πλήθει ἔν τε τῇ Ἰλιάδι καὶ τῇ Ὀδυσσείᾳ, εἰκοσάκις τρὶς μὲν ἐν ἐκείνῃ γιγνομένη, ὀκτωκαιδεκάκις δ' ἐν ταύτῃ (1), εἰ μὴ ἁμαρτάνω λογιζόμε-

(1) Οἱ στίχοι τῆς μὲν Ἰλιάδος 15692 εἰσίν, τῆς δὲ Ὀδυσσείας 12170.

νος. Τῶν δὲ δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν μάλιστα μὲν τοῦτο πάσχουσα εὑρίσκεται ἡ ὁ, δὶς δὲ μόνον ἡ ὅδε ὑπὸ προτάσεως ἡρμηνευμένη, ἐν

Ἰλ. Γ 192 εἶπ' ἄγε μοι καὶ τόνδε, ὅς τις ὅδ' ἐστίν.

καὶ Ὀδ. Υ 332 νῦν δ' ἤδη τόδε δῆλον, ὅ τ' οὐκέτι νόστιμός ἐστιν. .

Τῶν δ' ἄλλων ἀντωνυμιῶν μόνον προσωπικῆς καὶ τῆς ἀορίστου τίς διασαφήσει ἐνετύχομεν, μιᾷ ἑκατέρας ἐν

Ὀδ. Π 375 ἡμεῖς δ' ἐνθάδε οἱ φραζώμεθα λυγρὸν ὄλεθρον, Τηλεμάχῳ.

καὶ » Σ 218 καί κέν τις φαίη γόνον ἔμμεναι ὀλβίου ἀνδρός . ., ἀλλότριος φώς.

Τῶν δὲ τῆς δεικτικῆς ὁ ἐξηγήσεων μία μόνον ηὑρέθη προτάσει γιγνομένη ἐν

Ὀδ. Δ 820 τοῦ δ' ἀμφιτρομέω καὶ δείδια, μή τι πάθῃσιν.

Αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι δι' ὀνόματος· τούτων δὲ μία μόνον ἐχομένου τῆς δεικτικῆς τοῦ ὀνόματος, ᾗ ἄρθρον τελευτῶσα ἡ ἀντωνυμία κατέστη, ἐν

Ἰλ. Α 11 οὕνεκα τὸν Χρύσην ἠτίμασεν ἀρητῆρα.

Αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι αἵ τ' ἐν Ἰλιάδι καὶ αἱ ἐν Ὀδυσσείᾳ ὀνομάτων ἀεὶ διὰ μέσου ὄντων, οἷον

Ἰλ. Α 348 ἡ δ' ἀκέουσα ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν.

» » 391-2 τὴν δὲ νέον κλισίηνδε ἔβαν κήρυκες ἄγοντες κούρην Βρισῆος

» » 409 τοὺς δὲ κατὰ πρύμνας τε καὶ ἀμφ' ἅλα ἔλσαι Ἀχαιούς.

» » 472-3 οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο καλὸν ἀείδοντες παιήονα, κοῦροι Ἀχαιῶν.

» Β 445 οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρείωνα διοτρεφέες βασιλῆες.

Ὅμοια δ' ἐν Ἰλιάδι ἔτι ἐστὶ καὶ τάδε· ἐν Γ 192, Δ 319, 502, Ε 418, 655, 657, 859, 907, Θ 382, Ο 7, 520, Π 294, 317, Τ 380, 395, Υ 1, 330.

Ὀδ. Γ 162 οἱ μὲν ἀποστρέψαντες ἔβαν νέας . . ἀμφ' Ὀδυσσῆα ἄνακτα.

» » 386 τοῖσι δ' ἡγεμόνευε . . Νέστωρ, υἱάσι καὶ γαμβροῖσιν.

» Δ 353 οἱ δ' αἰεὶ βούλοντο θεοὶ μεμνῆσθαι ἐφετμέων.

» » 839 ἡ δ' ἐξ ὕπνου ἀνόρουσεν κούρη Ἰκαρίοιο.

» Ε 68 ἡ δ' αὐτοῦ τετάνυστο περὶ σπείους γλαφυροῖο ἡμερὶς ἡβώωσα.

Ὀδ. Ι 109 τά γ' ἄσπαρτα . . φύονται, πυροὶ καὶ κριθαὶ ἠδ' ἄμπελος.

Ὁμοίως δ' ἔχει τῆς Ὀδυσσείας καὶ τάδε· ἐν Κ 119, Λ 452, Ξ 308, Ο 1, 54, Π 333, Φ 48, 188.

Λόγου δ' ἄξιον δοκεῖ εἶναι ὅτι ἅπαξ μόνον ἐν Ἰλιάδι δεικτικὸν προτάσει διασαφούμενον ηὑρέθη (Γ 192), δὶς δ' ἐν Ὀδυσσείᾳ (Λ 820, Υ 332), ὀνόματι διασαφήσεων αὐτοῦ οὐσῶν δύο μὲν καὶ εἴκοσιν ἐν ἐκείνῃ (1: 22), τεττάρων δὲ καὶ δέκα ἐν ταύτῃ (2: 14). Ἐκ τούτου δ' ἄν τις σκοπούμενος λογίσαιτο ὅτι, ὥσπερ αἱ ὀνομάτων προτάσεσι διασαφήσεις πολλῷ ἐλάττους πρὸς τὰς δι' ὀνομάτων ἐν Ἰλιάδι τυγχάνουσιν οὖσαι ἢ ἐν Ὀδυσσείᾳ, τὸν αὐτόν που τρόπον καὶ αἱ δεικτικῶν ἔχουσιν ἀντωνυμιῶν· ἐξ οὗ ὁμοίως ἄν τις τεκμήραιτο, ὅτι αἱ προτάσεσι τούτων διασαφήσεις ὕστεροι χρόνῳ τῶν δι' ὀνομάτων εἰσίν. Καὶ λόγου δ' ἔτι ἄξιόν ἐστιν ὅτι καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἐξηγητικαὶ προτάσεις ἐρωτηματικαὶ τυγχάνουσιν οὖσαι, οἷαι τὸ πλῆθος τῶν ὀνόματ' ἀποσαφουσῶν προτάσεων ποιοῦσιν, αἵ, ὥσπερ λέγω, μετὰ τῶν εἰδικῶν εἰσιν περὶ ἃς μάλιστα ἡ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς πρόληψις τὸ πάθος συμβαίνει γιγνομένη.

3. Ῥήματος ἢ προτάσεως ἀποσάφησις.

Αἱ ῥήματος ἢ προτάσεως διασαφήσεις ὡς τὸ πολὺ γίγνονται τόνδε τὸν τρόπον· πρῶτον μὲν γὰρ λέγεται ἡ ἐν τῷ λόγῳ κρατοῦσα πρᾶξις ἢ πάθος διὰ βραχέων ὡς πεπερασμένα, ἔπειτ' ὁ λέγων ἐπανιὼν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν πεπραγμένων τὰ καθ' ἕκαστον τῆς τε πρωτευούσης καὶ τῶν ἄλλων πράξεων δι' ἀκριβείας διεξέρχεται, σαφῆ καὶ τελείαν τούτων εἰκόνα παρεχόμενος, καὶ ὡσπερεὶ ἀνακυκλῶν τελευτᾷ ὁπόθεν ἤρξατο. Τοῦτο δ' ἂν μάλιστα κατίδοις γιγνόμενον τοῦ λόγου περὶ τῶν ἐν μάχαις πράξεων ὄντος, τοῦ βάλλειν τοῦ ἀναιρεῖν τοῦ ἀποκτείνειν τοῦ τιτρώσκειν, οἷον

Ἰλ. Δ 457 Πρῶτος δ' Ἀντίλοχος ἕλεν ἄνδρα κορυστήν . .· τὸν ῥ' ἔβαλε πρῶτος κόρυθος φάλον ἱπποδασείης . . · τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν, ἤριπε δ' ἐν κρατερᾷ ὑσμίνῃ.

Πολλῷ ἐλάττονες πλήθει εἰσὶν αἱ ἄλλαι ῥημάτων ἢ προτάσεων

διασαφήσεις, αἷς τὸ ὑπὸ τοῦ ῥήματος σημαινόμενον ἀσαφέστερον ὂν ἀποσαφεῖται, οἷον

Ἰλ. Α 198 οἴῳ φαινομένη· τῶν δ' ἄλλων οὔ τις ὁρᾶτο.

Τοιαύτας δ' ἔτυχον εὑρὼν ἐν Ἰλιάδι δύο μόνον πρὸς τετταράκοντα τὰς ἑτέρως ἐχούσας, τήν τε ἄρτι εἰρημένην καὶ τὴν ἐν

Ἰλ. Α 21 καὶ 22 πάντες ἐπευφήμησαν . . αἰδεῖσθαι θ' ἱερῆα καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.

Αἱ δ' ἄλλαι αἱ πολλῷ πλείονες ἔχουσιν ὥσπερ ἥ τε εἰρημένη (Ἰλ. Δ 457) καὶ αἵδε·

Ἰλ. Δ 210 ἵκανον ὅθι ξανθὸς Μενέλαος βλήμενος ἦν, περὶ δ' αὐτὸν ἀγηγέραθ' ὅσσοι ἄριστοι κυκλόσ', ὁ δ' ἐν μέσσοισι παρίστατο ἰσόθεος φώς.

» » 473 ἔνθ' ἔβαλ' Ἀνθεμίωνος υἱὸν Τελαμώνιος Αἴας . .· πρῶτον μὲν γάρ μιν ἰόντα βάλε στῆθος παρὰ μαζὸν δεξιόν.

» » 499 υἱὸν Πριάμοιο νόθον βάλε Δημοκόωντα . .· τόν ῥ' Ὀδυσσεὺς ἑτάροιο χολωσάμενος βάλε δουρὶ κόρσην.

» Ε 38 Πρῶτος ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων . . Ὀδίον μέγαν ἔκβαλε δίφρου· πρώτῳ γὰρ . . μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξεν . ., διὰ δὲ στήθεσφιν ἔλασσεν· δούπησεν δὲ πεσών.

» » 42 Ἰδομενεὺς δ' ἄρα Φαῖστον ἐνήρατο . . Τὸν μὲν ἄρ' Ἰδομενεὺς δορικλυτὸς ἔγχεϊ μακρῷ νύξ' . . κατὰ δεξιὸν ὦμον· ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων

Ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχει τὰ ἐν τοῖσδε· ἐν 49 ἕλε, 260 ἐνήρατο, 69 ἔπεφνε, 541 ἕλεν, 575 ἑλέτην, 612 βάλεν, Ζ 5 βαλών, Θ 81 βάλε, 257 ἕλεν, Λ 93 (ἕλε), 765 (ἀντίος ἦλθε), Μ 437-62 ἐσήλατο, Ν 170 κατέκτα, 362 πέφνε, 546 φλέβα ἔκερσεν, Ξ 444 οὔτασε, 498 οὔτασεν, Ο 435 ἔβαλε, 529 ἤρκεσε θώρηξ, Π 287 βάλε, 570 βλῆτο, 594 ἔκτεινεν, 603 ἕλεν, Υ 382 ἕλε.

Περὶ ἄλλας δ' ἢ τὰς ἐν μάχαις πράξεις καὶ ἔργα πολὺ ἐλάττω ἐν Ἰλιάδι τυγχάνει ὄντα παραδείγματα, τάδε·

Ἰλ. Ζ 394 ἔνθ' ἄλοχος πολύδωρος ἐναντία ἦλθε θέουσα . . (397) Ἥ οἱ ἔπειτα ἤντησε.

Ἰλ. Η 220 σάκος . . ὃ οἱ Τυχίος κάμε τεύχων . . ὅς οἱ ἐποίησε σάκος αἰόλον ἑπταβόειον.

» » 314 τοῖσι δὲ βοῦν ἱέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων . . Τὸν δέρον ἀμφί δ' ἕπον . . .

» Κ 265 σπεῖό μοι, ὡς ὅτε πατρὶ ἅμ' ἕσπεο Τυδεῖ . . ὡς νῦν μοι ἐθέλουσα παρίστασο καὶ φύλασσε.

» Λ 765 ἦ μὲν σοί γε Μενοίτιος ὧδ' ἐπέτελλεν ἤματι τῷ ὅτε. . Σοί γε ὧδ' ἐπέτελλε Μενοίτιος.

» Ν 86 καί σφιν ἄχος ἐγίγνετο δερκομένοισιν Τρῶας, τοὶ τεῖχος ὑπερκατέβησαν . . Τοὺς εἰσορόωντες δάκρυα λεῖβον.

Καὶ ἔτι ἐν Ν 405 κρύφθη, Ο 546 ἐνένιπεν, Π 715 παρίστατο, 832 ἐδιήσατο.

Ἐκ δὲ τῆς Ὀδυσσείας ἐλαχίστας ἄν τις τοιαύτας ῥημάτων ἢ προτάσεων συλλέγοι ἐξηγήσεις, ἕνδεκα μόνον πρὸς δύο καὶ τετταράκοντα τὰς ἐξ Ἰλιάδος οὔσας. Πᾶσαι δὲ περὶ οὐ πολεμικὰ ἔργα εὑρίσκονται οὖσαι, καὶ αἱ πλεῖσται τοῦ πρώτου τῶν διασαφήσεων τούτων γένους, ᾧπερ ὁ λόγος περὶ τοῦ συλλήβδην καὶ σύμπαντος πράγματος τὸ πρῶτον ὤν, ἐπανιὼν εἰς τὴν ἀρχὴν διεξέρχεται δι' ἀκριβείας τὰ καθ' ἕκαστον, ὀλίγαι δὲ αἱ τοῦ δευτέρου, ᾧ τὸ δοκοῦν εἶναι ἀσαφὲς γίγνεται σαφές, αἵδε·

Ὀδ. Α 406 ἐθέλω σε . . ἐρέσθαι ὁππόθεν οὗτος ἀνήρ· ποίης δ' ἐξ εὔχεται εἶναι γαίης; ποῦ δὲ νύ οἱ γενεὴ καὶ πατρὶς ἄρουρα;

» Γ 421 ὁ μὲν ἐπὶ βοῦν ἴτω, ὄφρα τάχιστα ἔλθῃσιν.

» Ρ 281 γιγνώσκω φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.

» » 286 γαστέρα . ., ἣ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσιν, τῆς ἕνεκεν καὶ νῆες . . ὁπλίζονται . . κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.

Τοῖσδε δὲ τοῦ πρώτου γένους ζητοῦντες ἐνετύχομεν·

Ὀδ. Κ 87 ἐπεὶ ἐς λιμένα κλυτὸν ἤλθομεν, ὃν πέρι πέτρη ἠλίβατος τετύχηκε . . (91) ἔνθ' οἵ γ' εἴσω πάντες ἔχον νέας.

» » 105 κούρῃ δὲ ξύμβληντο πρὸ ἄστεος ὑδρευούσῃ . . Ἡ μὲν ἄρ' ἐς κρήνην κατεβήσετο . . οἱ δὲ παριστάμενοι προσεφώνεον.

Ὀδ. Μ 39 πάντας ἀνθρώπους θέλγουσι (Σειρῆνες) . ., ὅς τις πελάσῃ καὶ φθόγγον ἀκούσῃ . . λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ.

» Ρ 291 ἂν δὲ κύων κεφαλήν τε καὶ οὔατα κείμενος ἔσχεν Ἄργος . ., ὅν ῥά ποτ' αὐτὸς θρέψε. . (294) Δὴ τότε κεῖτ' ἀπόθεστος . . ἐν πολλῇ κόπρῳ.

» » 296 κεῖτο ἐν πολλῇ κόπρῳ, ἧ οἱ προπαροιθε θυράων . . κέχυτο . . Ἔνθα κύων κεῖτ' Ἄργος.

» Σ 321 τόν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπε Μελανθὼ . . τὴν Δολίος μὲν ἔτικτε, κόμισσε δὲ Πηνελόπεια . . Ἡ ῥ' Ὀδυσῆ' ἐνένιπεν ὀνειδείοις ἐπέεσσιν.

» Φ 11 ἔνθα δὲ τόξον ἔκειτο ἠδὲ φαρέτρη, τά οἱ δῶκεν Ἴφιτος. Τὼ δ' ἐν Μεσσήνῃ ξυμβλήτην . . (31) δῶκε δὲ τόξον . ., (38) ὅς οἱ τόξον ἔδωκε.

Ὁρῶν δέ τις ἕνδεκα μόνον τὰς ἐν Ὀδυσσείᾳ ῥημάτων ἢ προτάσεων διασαφήσεις οὔσας πρὸς δύο καὶ τετταράκοντα τῆς Ἰλιάδος οὐκ ἂν εἰκότως φθίνειν τῷ χρόνῳ τὸ πάθος τοῦτο τοῦ λόγου νομίσειεν. Αἱ γὰρ πλεῖσται τῶν ἐκεῖ περὶ τὰ ἐν μάχαις γιγνόμενά εἰσι, περὶ ὧν οὐδεὶς ἐν Ὀδυσσείᾳ λόγος, αἱ δὲ ἄλλαι αἱ περὶ τὰς ἔξω τοῦ πολέμου πράξεις ἴσαι που τὸ πλῆθος ταῖς ἐν Ὀδυσσείᾳ εὑρίσκονται οὖσαι, ὡς δώδεκα πρὸς ἕνδεκα.

4. Παραβολῆς ἀποσάφησις.

Ἡ τῆς παραβολῆς ἐξήγησις οὐκ ἔστιν ἀκριβεῖ λόγῳ ἴδιον ἀποσαφήσεως γένος, ἀλλ' ἑρμηνεία προτάσεως ἢ ῥήματος ἑτέροις τοιούτοις γιγνομένη. Τέτακται δὲ χωρὶς διὰ τὸ ἄμετρον πλῆθος τῆς ἐν αὐτῇ τοῦ πάθους τούτου ἐμφανείας· εὕροις γὰρ ἂν ζητῶν ἐν μὲν Ἰλιάδι ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα παραβολάς, περὶ ἃς τὸ τοιοῦτον συμβαίνει γιγνόμενον, ἐν δὲ Ὀδυσσείᾳ τετταράκοντα. Ἔστι δὲ ἡ διασάφησις αὕτη ἐν ᾗ ὁ λόγος ἀπὸ τῆς τελευτῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πράξεως ἀναχωρῶν καὶ ἀκριβῶς τὰ καθ' ἕκαστον διεξιὼν ἐπὶ τὸ πέρας αὖθις ἰὼν ἀνακυκλεῖ, οἷον

'Ιλ. Γ 3 Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ' ἴσαν, ὄρνιθες ὥς, ἠύτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό, αἵ τ' ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον . . κλαγγῇ ταί γε πέτονται ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων.

» » 23 τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε Μενέλαος . ., ὥς τε λέων, ἐχάρη, μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας . . πεινάων . .' μάλα γάρ τε κατεσθίει, εἴ περ ἂν αὐτὸν σεύωνται ταχέες τε κύνες θαλεροί τε αἰζηοί· ὥς ἐχάρη Μενέλαος . . Ἀλέξανδρον ἰδών.

Ἐπαναλαμβάνονται δ' ἐν τῇ διασαφήσει ἢ τὸ ἕτερον τῶν παραβαλλομένων, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τοῖν παραδειγμάτοιν τούτοιν, ἢ ἀμφότερα, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ. Ἕτερα δὲ τοιαῦτα τοῦ μὲν πρώτου εἴδους ἐστὶ καὶ τάδε·

'Ιλ. Γ 33 ἄψ δ' ἑτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ ἀλεείνων. Ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη . . ὥς αὖτις καθ' ὅμιλον ἔδυ Τρώων.

» Δ 74 βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀΐξασα· οἷον δ' ἀστέρα ἧκε Κρόνου παῖς . . λαμπρόν . ., τῷ εἰκυῖ' ἤιξεν ἐπὶ χθόνα Παλλὰς Ἀθήνη.

» » 130 Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη, ἥ τοι . . βέλος ἐχεπευκὲς ἄμυνεν. Ἡ δὲ τόσον μὲν ἔεργεν ἀπὸ χροός, ὡς ὅτε μήτηρ παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν.

» » 422 Ὡς δ' ὅτ' ἐν αἰγιαλῷ πολυηχέι κῦμα θαλάσσης ὄρνυται ἐπασσύτερον . .' πόντῳ μὲν τὰ πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα χέρσῳ ῥηγνύμενον μεγάλα βρέμει . ., ὡς τότ' ἐπασσύτεραι Δαναῶν κίνυντο φάλαγγες.

» Δ 433 Τρῶες δέ, ὥς τ' ὄιες . . μυρίαι ἑστήκασιν ἀμελγόμεναι ἀζηχὲς μεμακυῖαι, ἀκούουσαι ὄπα ἀρνῶν, ὣς Τρώων ἀλαλητὸς . . ὀρώρει.

» Ε 596 τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε . . Διομήδης . . Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἀπάλαμνος . . στήῃ ἐπ' ὠκυρόῳ ποταμῷ, ὡς τότε Τυδείδης ἀνεχάζετο.

» Η 61 στίχες εἵατο πυκναὶ ἀσπίσι καὶ κορύθεσσι καὶ ἔγχεσι πε-

φρικυῖαι. Οἵη δὲ Ζεφύροιο ἐχεύατο πόντον ἔπι φρίξ.. τοῖαι ἄρα στίχες εἵατο.

Ἰλ. Λ 67 οἱ δ', ὥς τ' ἀμητῆρες ἐναντίοι ἀλλήλοισιν ὄγμον ἐλαύνωσιν . ., ὥς Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐπ' ἀλλήλοισι θορόντες δῄουν.

» » 268 ὀξεῖαι δ' ὀδύναι δῦνον μένος Ἀτρείδαο. Ὡς δ' ὅτ' ἂν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα, ὡς ὀξεῖαι ὀδύναι δῦνον μένος Ἀτρείδαο.

Τοῦ δὲ δευτέρου εἴδους καὶ τάδε·

Ἰλ. Γ 60 αἰεί τοι κραδίη, πέλεκυς ὥς, ἐστιν ἀτειρής, ὅς τ' εἶσι διὰ δουρὸς ὑπ' ἀνέρος . ., ὀφέλλει δ' ἀνδρὸς ἐρωήν· ὡς σοι ἐνὶ στήθεσσιν ἀτάρβητος νόος ἐστίν.

» Δ 242 τίφθ' οὕτως ἔστητε τεθηπότες ἠΰτε νεβροί, αἵ τ', ἐπεὶ οὖν ἔκαμον.. θέουσαι, ἑστᾶσ'.., ὡς ὑμεῖς ἕστητε τεθηπότες.

» » 482 ὁ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν, αἴγειρος ὥς, ἥ ῥά τ' ἐν εἱαμενῇ ἕλεος μεγάλοιο πεφύκῃ . .· τὴν μὲν ἁρματοπηγός . . ἐξέταμ' . ., ἡ μὲν . . κεῖται ποταμοῖο παρ' ὄχθας· τοῖον ἄρ' Ἀνθεμίδην . . ἐξενάριξεν Αἴας.

» Ε 87 θῦνε γὰρ (Τυδείδης) ἂμ πεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς χειμάρρῳ, ὅς τ' ὦκα ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας· τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι . . ἰσχανόωσιν οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων . . Ὣς ὑπὸ Τυδείδῃ πυκιναὶ κλονέοντο φάλαγγες.

» » 136 τότε μιν τρὶς τόσσον ἕλε μένος, ὥς τε λέοντα, ὅν ῥά τε ποιμὴν . . χραύσῃ μέν . . οὐδὲ δαμάσῃ· τοῦ μέν τε σθένος ὦρσεν, . . αὐτὰρ ὁ ἐμμεμαὼς βαθέης ἐξάλλεται αὐλῆς· ὣς μεμαὼς Τρώεσσι μίγη κρατερὸς Διομήδης.

» » 522 (Δαναοὶ) ἔμενον, νεφέλῃσιν ἐοικότες, ἅς τε Κρονίων νηνεμίης ἔστησεν ἐπ' ἀκροπόλοισιν ὄρεσσιν . .· ὡς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἔμπεδον.

» Θ 306 Μήκων δ' ὥς, ἑτέρωσε κάρη βάλε, ἥ τ' ἐνὶ κήπῳ, καρπῷ βριθομένη . .· ὣς ἑτέρωσ' ἤμυσε κάρη.

Ἰλ. Ι 14 ἵστατο δακρυχέων, ὥς τε κρήνη μελάνυδρος, ἥ τε . . δνοφερὸν χέει ὕδωρ· ὣς ὁ βαρὺ στενάχων ἔπε' Ἀργείοις μετηύδα.

» Λ 172 οἱ δ' ἔτι φοβέοντο, βόες ὥς, ἅς τε λέων ἐφόβησε μολών . .· ὣς τοὺς Ἀτρείδης ἔφεπε κρείων Ἀγαμέμνων.

Τάδε δὲ ἔτι τοιαῦτ' ἐν Ἰλιάδι ἂν εὕροις ζητῶν, ἑκατέρου ὄντα τοῦ εἴδους· Ζ 146 οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν. Λ. 304 αὐτὰρ ἔπειτα πληθὺν (ἕλε), 473 ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτὸν Τρῶες ἕπον, Μ 131 τὼ μὲν ἄρα . . ἕστασαν, 146 μαχέσθην ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότε, 155 νιφάδες δ' ὣς πίπτον ἔραζε, 299 βῆ ῥ' ἴμεν ὥς τε λέων, 433 ἀλλ' ἔχον (Ἀχαιοὶ) ὥς τε τάλαντα γυνή, 449 ὁ δὲ (Ἕκτωρ) μιν (τὸν λάαν) ῥέα πάλλε, Ν 101 οἳ (οἱ Τρῶες) πάρος ἐλάφοισιν ἐοίκεσαν, 136 ἦρχε δ' ἄρ' Ἕκτωρ ἀντικρὺ μεμαώς, 178 ὁ δ' αὖτ' ἔπεσεν μελίη ὥς, 242 βῆ δ' ἴμεν ἀστεροπῇ ἐναλίγκιος, 333 τῶν δ' ὁμὸν ἵστατο νεῖκος, 389 ἤριπε δ' ὡς ὅτε δρῦς ἤριπεν, 471 ἀλλ' ἔμεν' (Ἰδομενεὺς) ὡς ὅτε σῦς ἀλκὶ πεποιθώς, 491 λαοὶ ἕπονθ' (Αἰνείᾳ) ὡς εἴ τε μετὰ κτίλον ἕσπετο μῆλα, 569 ὁ δ' ἑσπόμενος περὶ δουρὶ ἤσπαιρ' ὡς ὅτε βοῦς, 587 ἀπὸ δ' ἔπτατο πικρὸς ὀιστός, 795 οἱ δ' ἴσαν ἀργαλέων ἀνέμων ἀτάλαντοι ἀέλλῃ, Ξ 393 οἱ δὲ ξυνίεσαν μεγάλῳ ἀλαλητῷ, 413 στρόμβον δ' ὣς ἔσσευε βαλών, Ο 361 ἔρειπε δὲ τεῖχος Ἀπόλλων, 579 Ἀντίλοχος δ' ἐπόρουσε κύων ὥς, 586 ἀλλ' ὅ γ' ἄρ' ἔτρεσε θηρὶ . . ἐοικώς, 618 ἴσχον γὰρ πυργηδὸν ἀρηρότες, ἠύτε πέτρη, 624 ἐν δ' ἔπεσ' ὡς ὅτε κῦμα . . Π 7 τίπτε δεδάκρυσαι . . ἠύτε κούρη νηπίη, 210 Μᾶλλον δὲ στίχες ἄρθεν . .' ὡς δ' ὅτε τοῖχον ἀνὴρ ἀράρῃ, 406 ἕλκε δὲ δουρὸς ἑλὼν . . ὡς ὅτε τις φὼς ἱερὸν ἰχθύν, 582 ἴθυσε δὲ διὰ προμάχων ἴρηκι ἐοικώς, 641 οἱ δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον, 751 ἐπὶ Κεβριόνῃ ἥρωι βεβήκειν οἶμα λέοντος ἔχων, 756 τὼ περὶ Κεβριόναο λέονθ' ὣς δηρινθήτην, Ρ 4 ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βαῖν', 108 αὐτὰρ ὅ γ' ἀνεχάζετο . . ὥς τε λίς, 132 Αἴας δ' ἀμφὶ Μενοιτιάδῃ ἑστήκειν ὥς τις τε λέων, 281 ἴθυσε δὲ διὰ προμάχων συὶ εἴκελος ἀλκήν, 667 βῆ δ' ἰέναι ὥς τις τε λέων, 673 ἀπέβη Μενέλαος παπταίνων ὥς τ' αἰετός, 725 ἴθυσαν δὲ κύνεσσιν ἐοικότες, 736 ἐπὶ δὲ πόλεμος τέτατο . . ἠύτε πῦρ, 746 αὐτὰρ ὄπισθεν Αἴαντ' ἰσχανέτην, Σ 206 ἐκ δ' αὐτοῦ δαῖε φλόγα

παμφανόωσαν, 318 ἐξῆρχε γόοιο πυκνὰ μάλα στενάχων ὥς τε λίς, Υ 164 Πηλείδης δ' ἑτέρωθεν ἐναντίον ὦρτο λέων ὥς, 403 αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἄισθε καὶ ἤρυγεν ὡς ὅτε ταῦρος ἤρυγεν, Φ 252 Πηλείδης δ' ἐπόρουσε . . αἰετοῦ οἴματ' ἔχων, 256 ὁ δ' ὄπισθε ῥέων ἕπετο μεγάλῳ ὀρυμαγδῷ, 345 πᾶν δ' ἐξηράνθη πεδίον, 361 ἀνὰ δ' ἔφλυε καλὰ ῥέεθρα. Ὡς δὲ λέβης ζεῖ, 493 θεὰ φύγεν, ὥς τε πέλεια, 571 ἐν δέ οἱ ἦτορ ἄλκιμον ὡρμᾶτο πολεμίζειν . . ἠύτε πάρδαλις, Χ 25 τὸν δ' ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδών . . παμφαίνονθ' ὥς τ' ἀστέρα, 92 Ἀλλ' ὅ γε μίμν' Ἀχιλῆα . .· ὡς δὲ δράκων . . ἄνδρα μένῃσιν, 138 Πηλείδης δ' ἐπόρουσε . . ἠύτε κίρκος, 160 περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος, 308 οἴμησεν δ' ἀλεὶς ὥς τ' αἰετὸς ὑψιπετήεις, Ψ 516 Μενέλαος ἔχ' ἐγγύθεν ὠκέας ἵππους, 597 τοῖο δὲ θυμὸς ἰάνθη, ὡς εἴ τε περὶ σταχύεσσιν ἐέρση, 759 ἐπὶ δ' ὤρνυτο δῖος Ὀδυσσεὺς ἄγχι μάλ' ὡς ὅτε τις τε γυναικός . . στήθεός ἐστι κανών, Ω 41 λέων δ' ὣς ἄγρια οἶδεν.

Καὶ αὗται μὲν αἱ ἐξ Ἰλιάδος παραβολῶν διασαφήσεις. Τὰς δὲ τῆς Ὀδυσσείας πολλῷ ἐλάττους, ὥσπερ λέγομεν, οὔσας, διττὰς ὁμοίως ἂν εὕροις ζητῶν, τὰς μὲν θατέρου τῶν παραβαλλομένων τὰς δὲ ἀμφοτέρων, οἷον

Ὀδ. Ε 327 τὴν δ' ἐφόρει μέγα κῦμα κατὰ ῥόον ἔνθα καὶ ἔνθα. Ὡς δ' ὅτ' ὀπωρινὸς Βορέης φορέῃσιν ἀκάνθας ἂμ πεδίον . ., ὣς τὴν ἂμ πέλαγος ἄνεμος φόρει ἔνθα καὶ ἔνθα.

» » 51 σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα, λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, ὅς τε κατὰ δεινοὺς κόλπους ἁλὸς . . πυκινὰ πτερὰ δεύεται ἅλμῃ· τῷ εἴκελος πολέεσσιν ὀχήσατο κύμασιν Ἑρμῆς.

» Θ 522 αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς τήκετο . . Ὡς δὲ γυνὴ κλαίῃσι φίλον πόσιν . .· ἡ μὲν . . ἀμφ' αὐτῷ χυμένη λίγα κωκύει· οἱ δέ τ' ὄπισθεν κόπτοντες εἴρερον εἰσανάγουσι . ., ὣς Ὀδυσσεὺς ἐλεεινὸν . . δάκρυον εἶβεν.

» Ι 383 ἐγὼ δὲ . . δίνεον, ὡς ὅτε τρυπῷ δόρυ νήιον ἀνὴρ τρυπάνῳ . . Ὣς τοῦ ἐν ὀφθαλμῷ μοχλὸν δινέομεν.

» » 339 σφαραγεῦντο δὲ οἱ πυρὶ ῥίζαι. Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ χαλ-

κεὺς πέλεκυν μέγαν ἢ σκέπαρνον εἰν ὕδατι ψυχρῷ βάπτῃ μεγάλα ἰάχοντα.. Ὡς τοῦ σίζ' ὀφθαλμὸς περὶ μοχλῷ.

Ὀδ· Κ 214 ἀλλ' ἄρα τοί γε περισαίνοντες ἀνέσταν. Ὡς δ' ὅτ' ἂν ἀμφὶ ἄνακτα κύνες.. σαίνωσι.. Ὣς τοὺς λύκοι.. ἠδὲ λέοντες σαῖνον.

» » 409 εὗρον ἔπειτ'.. ἑταίρους δάκρυ χέοντας· ὡς δ' ὅτ' ἂν ἄγραυλοι πόριες περὶ βοῦς αἰγελαίας ἐλθούσας ἐς κόπρον.. ἀδινόν μυκώμεναι ἀμφιθέουσι μητέρας· ὥς, ἔμ' ἐκεῖνοι ἐπεὶ ἴδον.., δακρυόεντες ἔχυντο.

» N 29 Πολλὰ πρὸς ἠέλιον κεφαλὴν τρέπε δῦναι ἐπειγόμενος.. Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ δόρποιο λιλαίεται, ᾧ τε πανῆμαρ νειὸν ἂν' ἕλκητον βόε.. ἄροτρον.., ὣς Ὀδυσσεῖ ἀσπαστὸν ἔδυ φάος ἠελίοιο.

Ὅμοια δ' ἂν ἴδοις τῆς Ὀδυσσείας ἔτι ἐν Π 15 κύσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλά, 216 κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί, Ρ 514 οἷ' ὅ γε μυθεῖται, θέλγοιτο κέ τοι ἦτορ.., ὡς δ' ὅτ' ἀοιδόν.., Τ 204 τῆς δ' ἄρ' ἀκουούσης ῥέε δάκρυα, τήκετο δὲ χρώς, Υ 13 κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει, 24 αὐτὰρ αὐτὸς ἑλίσσετο ἔνθα καὶ ἔνθα, 63 ἔπειτα μ' ἀναρπάξασα θύελλα οἴχοιτο προφέρουσα, Φ 292 οἶνος σε τρώει μελιηδύς.. οἶνος καὶ Κένταυρον.. ἄασε, Φ 383 τοὺς δ' ἴδον.. πεπτεῶτας πολλούς, ὥς τ' ἰχθύας, 401 εὗρεν ἔπειτ' Ὀδυσῆα αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον, Ψ 156 κὰκ κεφαλῆς χεῦεν πολὺ κάλλος Ἀθήνη, Ω 5 ταὶ δὲ τρίζουσαι ἕποντο.

Ἔλαττον δ' ἐστι τοῦ ἐν Ἰλιάδι τὸ πλῆθος τῶν ἐν Ὀδυσσείᾳ ἀποσαφήσεων τούτων οὐ δήπου διὰ τὸ ἔλαττον αὐτῆς μῆκος, ἀλλὰ διότι περὶ πολεμικὰς πράξεις αἱ παραβολαὶ ὡς τὸ πολύ εἰσι, τούτων δ' ἐρημία πολλὴ ἐν Ὀδυσσείᾳ τυγχάνει ὑπάρχουσα, εἰ μή τι ἐν τῇ μνηστηροφονίᾳ.

Καὶ ἔχουσι δὲ πλήθει αἱ ἐν Ἰλιάδι διασαφήσεις πρὸς τὰς ἐν Ὀδυσσείᾳ ὀνομάτων μὲν ὥσπερ τὰ τρία καὶ δέκα πρὸς τὰ ἓξ καὶ τριάκοντα (13 : 36), ἀντωνυμιῶν δὲ καθάπερ τὰ τρία καὶ εἴκοσι πρὸς τὰ δυοῖν δέοντα εἴκοσι (23 : 18), ῥήματος δὲ ἢ προτάσεως ὡς

τὰ δύο καὶ τετταράκοντα πρὸς τὰ ἕνδεκα (42 : 11), παραβολῶν δὲ ὡς τὰ ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τὰ τετταράκοντα (86 : 40). Ἴδωμεν δὲ ἤδη ὅπως ταῦτ' ἐν τοῖς Ἡσιόδου ἔπεσιν ἔχει.

Β'. ΤΟ ΔΙΑΣΑΦΗΤΙΚΟΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΗΣΙΟΔΟΥ ΕΠΕΣΙ

Τῷ Ἡσιοδείῳ λόγῳ πολλὴ ἔνδεια τοῦ τῆς διασαφήσεως σχήματος φαίνεται ὑπάρχουσα· ἅπαξ γὰρ μόνον ἂν ἐντύχοις ῥήματι ἢ προτάσει ἑρμηνευομένῃ, τῇδε·

Ἀσπ. Ἡρακλ. 17 Πρὶν πόνον τείσαιτο.., μαλερῷ δὲ καταφλέξαι πυρὶ κώμας.. Ταφίων ἰδὲ Τηλεβοάων.

Τρεῖς δὲ μόνον ὀνομάτων ζητοῦντες εὕρομεν διασαφήσεις, τάσδε·

Θεογ. 295 ἡ δ' ἔτεκ' ἄλλο πέλωρον.. σπῆι ἐνὶ γλαφυρῷ θείην κρατερόφρονα Ἔχιδναν.. ζαθέης ὑπὸ κεύθεσι γαίης (ἔνθα δέ οἱ σπέος ἐστὶ κάτω κοίλην ὑπὸ πέτρην..)

Ἐργ. 123 φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων, οἵ ῥα φυλάσσουσί τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα.

» 189 χειροδίκαι.., δίκη δ' ἐν χερσί, καὶ αἰδὼς οὐκ ἔσται.

Πεντάκις δὲ τὸ σύμπαν διασαφηνίζει ὄνομα ἀντωνυμίαν, ἐν τοῖσδε·

Θεογ. 295 ἡ δ' ἔρυτ' ἐν Ἀρίμοισιν ὑπὸ χθόνα λυγρὰ Ἔχιδνα.

» 306 τῇ δὲ Τυφάονά φασι μιγήμεναι ἐν φιλότητι.., ἑλικώπιδι κούρῃ.

Ἀσπ. 302 τοὶ δ' ὠκύποδας λαγὼς ᾕρευν ἄνδρες θηρευταί.

» 308 τὰ δ' ἐπικροτέοντα πέτοντο ἅρματα κολλήεντα.

» 441 ὁ μὲν ἰαχῇ βρισάρματος οὔλιος Ἄρης κεκληγὼς ἐπόρουσεν.

Καὶ ἐν ἓξ παραβολαῖς ἡ ἀποσάφησις τὸ πάθος συμβαίνει γιγνομένη, ἐν

Θεογ. 590 Τῆς γὰρ ὀλώϊόν ἐστι γένος, καὶ φῦλα γυναικῶν πῆμα μέγα θνητοῖσι μετ' ἀνδράσι ναιετάουσι... Ὡς δ' ὁπότε σμήνεσσι.. μέλισσαι κηφῆνας βόσκουσι.., ὣς δ' αὔτως ἄνδρεσι κακὸν θνητοῖσι γυναῖκα Ζεὺς.. θῆκε.

» 861 πολλὴ δὲ πελώρη καίετο γαῖα καὶ ἐτήκετο.., κασσίτερος ὣς τέχνῃ.. θαλφθείς, ἠὲ σίδηρος.. πυρὶ κηλέῳ

τήκεται.. ὑφ' Ἡφαίστου παλάμῃσι. Ὣς ἄρα τήκετο γαῖα σέλᾳ πυρός.

Ἀσπ. 373 Τῶν δ' ὕπο σευομένων κανάχιζε πόσ' εὐρεῖα χθών· ὡς δ' ὅτ' ἀφ' ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρεος μεγάλοιο πέτραι ἀποθρώσκωσιν, ἐπ' ἀλλήλαις δὲ πέσωσι.., ὡς ἐπ' ἀλλήλοις πέσον.., πᾶσα δὲ Μυρμιδόνων τε πόλις κλυτὴ τ' Ἰαωλκός.. μεγάλ' ἴαχον.

» 421 ἤριπε δ', ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπε ἢ ὅτε πέτρη ἠλίβατος πληγεῖσα Διός.. κεραυνῷ· ὡς ἤριπε.

» 426 δεινὸν ὁρῶν ὄσσοισι, λέων ὣς σώματι κύρσας, ὅς τε.. ῥινόν.. ὀνύχεσσι σχίσσας.. θυμὸν ἀπηύρα.. γλαυκειόων δ' ὄσσοις δεινόν.. ποσσὶ γλάφει.. οὐδέ τις αὐτὸν ἔτλη ἐσάντα ἰδὼν.. μάχεσθαι· τοῖος ἄρ' Ἀμφιτρυωνιάδης· ἀντίος ἔστη Ἄρηος.

» 436 ἰάχοντε δ' ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν· ὡς δ' ὅτ' ἀπὸ μεγάλου πέτρη πρηῶνος ὀρούσῃ.., τόσσῃ ὁ μὲν ἰαχῇ ἐπόρουσεν.

Ἐκ τούτων ἄν τις εἰκάσειεν ὅτι φθίνουσα τῷ χρόνῳ τυγχάνει ἡ τοιαύτη ἐν τῷ Ἕλληνι λόγῳ διασάφησις νεωτέρας οὔσης δήπου τῆς Ἡσιόδου ποιήσεως· πεντεκαίδεκα γὰρ μόνον τοιαύτας ἡμεῖς γε θηρῶντες εὕρομεν πρὸς πολλῷ πλείους τὰς ἐν ἰσοπληθέσι στίχοις τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν οὔσας. Ἀλλ' ἴσως μὲν ἂν τούτου τὴν αἰτίαν ἔχοι ὁ ποιήσας, ἰδίαν ἔχων φύσιν καὶ διαφέρων τοῦ Ὁμήρου, ἴσως δὲ τὰ λεγόμενα αὐτά, ἄλλα ὄντα ἢ τὰ ἐν τῇ Ὁμήρου ποιήσει. Ἄμεινον δὲ καὶ ἀκριβέστερον εἰσόμεθα, ἐπειδὰν τὸν τῆς λυρικῆς ποιήσεως ἐπισκεψώμεθα λόγον καὶ εἶτα τὸν τῆς δραματικῆς καὶ ἱστορίας.

Ἀθήνησι μηνὶ Ἰουλίῳ

ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΑ
ΕΙΣ ΤΙΝΑ ΧΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Οἰδ. τυρ. 1511-1514:

σφῷν δ', ὦ τέκν', εἰ μὲν εἰχέτην ἤδη φρένας,
πόλλ' ἂν παρῄνουν· νῦν δὲ τοῦτ' εὔχεσθέ μοι,
οὗ καιρὸς ἀεὶ ζῆν, τοῦ βίου δὲ λῴονος
ὑμᾶς κυρῆσαι τοῦ φυτεύσαντος πατρός.

Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ Οἰδίπους ἀποτείνει τὴν τελευταίαν πρόσρησιν πρὸς τοὺς δύο μικροὺς εἰσέτι αὐτοῦ υἱούς. Ἡ καθ' ὅλου ἔννοια εἶναι σαφεστάτη: εἶσθε πολὺ μικροί, ἵνα νοήσητε παραινέσεις, διὰ τοῦτο δὲ ἀρκοῦμαι εἰς τὴν εὐχὴν νὰ τύχητε καλλίονος βίου ἢ ἐγώ. Ἀλλ' ὅτι τὸ χωρίον παρεδόθη ἡμῖν διεφθαρμένον, δείκνυσιν ἤδη τὸ μέτρον ἐν στ. 1513, περισσευούσης μιᾶς συλλαβῆς· καὶ ἐὰν πρὸς ἴασιν τούτου ἐγκρίνωμεν τὴν εὐφυᾶ διόρθωσιν «ἐᾷ» (μονοσύλλαβον) ἀντὶ «ἀεὶ» τοῦ Δινδορφίου, μένει ἔτι ἑτέρα δυσκολία, ἧς ἡ ἄρσις δὲν κατωρθώθη μέχρι τοῦδε: πῶς αἰτιολογεῖται ἡ φράσις «εὔχεσθέ μοι ὑμᾶς κυρῆσαι λῴονος βίου;» Ἀλλὰ καὶ τὸ «εὔχεσθέ μοι, οὗ καιρὸς ἐᾷ ζῆν» εἶναι ἄτοπον, διότι οἱ παῖδες εἶναι εἰσέτι τοσοῦτον μικροί, ὥστε οὐδὲ παραινέσεις ἐννοοῦσι, πολλῷ δὲ ἧττον δύνανται νὰ εὔξωνται τοιαύτην εὐχήν. Τὰς δυσκολίας ταύτας παρετήρησεν ἤδη ὁ σχολιαστής, λέγων ὅτι «τὸ εὔχεσθε παθητικῶς κεῖται, ἤτοι εὐχῆς τυγχάνετε ὑπ' ἐμοῦ»· δικαίως δ' ὅμως οἱ νεώτεροι φιλόλογοι, ἐξαιρουμένου, καθ' ὅσον γινώσκομεν, μόνου τοῦ Hermann, δὲν ἀσπάζονται τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, οὖσαν ἐντελῶς αὐθαίρετον, πειρῶνται δὲ νὰ διορθώσωσι κατὰ διαφόρους τρόπους τὸ ἄτοπον «εὔχεσθέ μοι». Οὕτω λ.χ. ὁ Bonitz ἔγραψεν «εὔχεσθ' ἔχω = εὔχεσθαι ἔχω», ὁ Blaydes «(τοῦθ') ἓν εὔχομαι», ὁ δὲ Dindorf «ηὔχθω μόνον», καὶ ἄλλοι ἄλλα. Καθ' ἡμᾶς πᾶσα δυσχέρεια αἴρεται, ἐὰν γράψωμεν «εὐχή 'στί μοι» ἢ ἴσως κάλλιον «εὐχή 'στ' ἐμοί». Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία ἐτέθη κατ' οὐδέτερον

γένος (τοῦτο) καὶ οὐχὶ κατὰ θηλυκὸν (αὕτη), ὡς πολλάκις εὑρίσκεται καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ δὲν ἔχομεν μὲν πρόχειρα παραδείγματα δι' ὧν βεβαιοῦται ἡ τοιαύτη ἀνάλυσις τοῦ «εὔχομαι» διὰ τοῦ «εὐχή μοί ἐστιν», ἱκανὸν ὅμως τεκμήριον ταύτης νομίζομεν ὅτι εἶναι ἡ ἀνάλυσις τοῦ συνωνύμου «ποθῶ» διὰ τοῦ «πόθος μοί ἐστιν», ὡς ἐν Οἰδ. τυρ. στ. 518: «οὔτοι βίου μοι........ πόθος».

Οἰδ. Κολ. 547-548:

καὶ γὰρ ἄλλους ἐφόνευσα καὶ ἀπώλεσα,
νόμῳ δὲ καθαρός, ἄϊδρις ἐς τόδ' ἦλθον.

Ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν ἀντιστοιχούντων στ. 540-541 δῆλον γίνεται ὅτι ὁ στ. 547 διεφθάρη, τοῦ μέτρου ἀπαιτοῦντος

– ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ

Καὶ τὸ μὲν «ἄλλους» διωρθώθη ὑπὸ τῶν φιλολόγων εἰς «ἀγνὼς» (Tyrwhitt), «ἄνους» (Porson), «ἁπλῶς» (Erfurdt), «ἁλοὺς» (Hermann), τὸ δὲ «καὶ ἀπώλεσα» εἰς «καὶ ὤλεσα» (Bothe). Αἱ διορθώσεις αὗται τοῦ «ἄλλους» ἔχουσιν ἐν γένει τὸ μέγα ἐλάττωμα ὅτι οὐδὲν ἄλλο λέγουσιν ἢ ὅπερ καὶ τὸ «καθαρὸς» ἢ τὸ «ἄϊδρις» τοῦ δευτέρου στίχου· καλῶς ὅμως ἔχει τὸ «καὶ ὤλεσα» τοῦ Bothe, ἀδίκως δὲ καθ' ἡμᾶς ἐγένετο ὑπό τινων νεωτέρων ἀσπαστὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Mekler προταθεῖσα μεταβολὴ τοῦ στίχου εἰς «καὶ γὰρ ἄν, οὓς ἐφόνευσ', ἔμ' ἀπώλεσαν», διότι τοιουτοτρόπως τὸ «δὲ» καὶ τὸ «τόδε» τοῦ δευτέρου στίχου δὲν αἰτιολογοῦνται ἱκανῶς. Τούτων ἕνεκα προτείνομεν τήνδε τὴν διόρθωσιν·

κεὶ γὰρ ἐμοὺς ἐφόνευσα καὶ ὤλεσα,
νόμῳ δὲ κτλ.

Τὸ Α καὶ τὸ Ε, ὡς καὶ τὰ ΛΛ καὶ τὸ Μ εὑρίσκονται μυριάκις ἐν τοῖς ἀπογράφοις συγκεχυμένα, οὕτως ὥστε ἡ ἄνω μεταβολὴ αἰτιολογεῖται κάλλιστα παλαιογραφικῶς. Ἡ διόρθωσις «ἐμοὺς» ἀντὶ τοῦ «ἄλλους» ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δι' αὐτῆς ἐξηγοῦνται καὶ τὰ παρ' ἄλληλα κείμενα «ἐφόνευσα» καὶ «ὤλεσα», διότι ἀληθῶς τὸν μὲν τῶν «ἐμῶν», τὸν πατέρα, ἐφόνευσεν ὁ Οἰδίπους, τὴν δὲ μητέρα ὤλεσεν.

Αὐτ. 765-770:

πρόσθεν τε γάρ με τοῖσιν οἰκείοις κακοῖς
νοσοῦνθ', ὅτ' ἦν μοι τέρψις ἐκπεσεῖν χθονός,
οὐκ ἤθελες θέλοντι προσθέσθαι χάριν,
ἀλλ' ἡνίκ' ἤδη μεστὸς ἦ θυμούμενος
καὶ τοὐν δόμοισιν ἦν διαιτᾶσθαι γλυκύ,
τότ' ἐξεώθεις κἀξέβαλλες.

Ὡς φέρεται ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τὸ χωρίον τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ Οἰδίπους ἐπιπλήττει τὸν Κρέοντα, παρέχει τοῖς ἑρμηνευταῖς δυσκολίας, τῆς αἰτιατικῆς «νοσοῦντά με» πρὸς οὐδὲν ῥῆμα συντασσομένης, διότι ἐν στ. 767 ἀκολουθεῖ σύνταξις κατὰ δοτικὴν «θέλοντι». Οἱ πλεῖστοι, ὡς λ. χ. οἱ Schneidewin-Nauck καὶ Wunder-Wecklein, νομίζουσιν ὅτι ἐκ τῶν ἑπομένων «ἐξεώθεις κἀξέβαλλες» πρέπει νὰ ὑπονοήσωμεν παρόμοιόν τι ῥῆμα, ἐξ οὗ νὰ ἐξαρτᾶται κατ' αὐτοὺς ἡ αἰτιατική, οἷον «οὐκ ἤθελες ἐκβαλεῖν» ἢ «οὐκ εἴας ἐκπεσεῖν»· ὁ δὲ Jebb, δικαίως ἀποδοκιμάζων τὴν τοιαύτην αὐθαιρεσίαν, ἐξηγεῖται ἄλλως τὴν ἀνώμαλον σύνταξιν, λέγων δῆλα δὴ ὅτι ὁ ποιητὴς ἔγραψε μὲν «νοσοῦντά με», ὡς εἰ ἠκολούθει «οὐκ ἤθελες ἐκπέμπειν», ἀλλ' ἡ μεταβολὴ τοῦ τρόπου τῆς φράσεως ἐγένετο αἰτία νὰ τεθῇ εἶτα ἡ δοτική, ὡς ἐν Οἰδ. τυρ. 350: «ἐννέπω σε.... ἐμμένειν,... ὡς ὄντι.... μιάστορι». Ἐν τούτοις καθ' ἡμᾶς δύναται τὸ χωρίον νὰ ἑρμηνευθῇ πολὺ ἁπλούστερον, μεταβαλλομένης δῆλον ὅτι τῆς στίξεως:

πρόσθεν τε γάρ με τοῖσιν οἰκείοις κακοῖς
νοσοῦνθ', ὅτ' ἦν μοι τέρψις, ἐκπεσεῖν χθονὸς
οὐκ ἤθελες, θέλοντι προσθέσθαι χάριν.

Τοιουτοτρόπως ἡ αἰτιατικὴ «νοσοῦντά με» γίνεται ὑποκείμενον τοῦ ἀπὸ τοῦ «ἤθελες» ἐξαρτωμένου ἀπαρεμφάτου «ἐκπεσεῖν»· εἰς δὲ τὸ «ἦν μοι τέρψις» ὑπονοεῖται ἀπὸ κοινοῦ τὸ «ἐκπεσεῖν», καὶ τὸ «θέλοντι προσθέσθαι χάριν» εἶναι ἐπεξήγησις = ὥστε προσθέσθαι. Ὅμοιαι συντάξεις τοῦ «θέλειν» κεῖνται λ.χ. ἐν Ἰλ. Τ, 274: (Ζεὺς) «ἤθελ' Ἀχαιοῖσιν θάνατον πολέεσσι γενέσθαι», Ἡροδ. Α', 3: «λέ-

γουσι.... Ἀλέξανδρον.... ἐθελῆσαί οἱ.... γενέσθαι γυναῖκα», Εὐρ. Ἰφιγ. Τ. 12-13: «τὸν καλλίνικον στέφανον Ἰλίου θέλων λαβεῖν Ἀχαιούς»· γνωστοτάτη δ' εἶναι καὶ ἡ τοιαύτη σύνταξις τοῦ συνωνύμου «βούλεσθαι». Ἡ πρὸς ἀλλήλας ἀντίθεσις τῶν λέξεων «ἤθελες» καὶ «θέλοντι» κατ' οὐδὲν μειοῦται, ἐὰν αὗται χωρίζωνται ἐν μὲν τῇ γραφῇ δι' ὑποστιγμῆς, ἐν δὲ τῷ προφορικῷ λόγῳ διὰ μικρᾶς ἀναπαύλης, ὡς καὶ ἐν Τραχ. 198: «οὐχ ἑκών, ἑκοῦσι δὲ ξύνεστιν». Νομίζομεν δὲ ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης συντάξεως ἀποδίδοται καὶ τῷ «προσθέσθαι χάριν» ἡ πλήρης αὐτοῦ ἔννοια, διότι δὲν σημαίνει ἁπλῶς τὸ «καταθέσθαι χάριν», ὡς θέλει ὁ Jebb καὶ οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ τὸ «πρὸς τούτοις καταθέσθαι χάριν».

Αὐτ. 1489-1490:

ἀνθ' ὧν ἔπασχον εὖ, τελεσφόρον χάριν
δοῦναί σφιν, ἥνπερ τυγχάνων ὑπεσχόμην.

Ἐνταῦθα γεννᾶται τὸ ζήτημα, πῶς πρέπει νὰ συμπληρωθῇ τὸ «τυγχάνων». Καὶ οἱ μὲν λέγουσιν: ὧν ᾔτησα (Jebb), ὧν ἐβουλόμην (Wunder-Wecklein), οἱ δὲ θεωροῦσι τὸ «τυγχάνων» ὡς ὕποπτον ἢ καὶ ἀποκηρύττουσιν αὐτὸ διαρρήδην (Schneidewin-Nauck). Νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ νοήσωμεν ἐκ τῶν προηγουμένων τὸ «χάριτος». Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ

Αὐτ. 1497: (ἐπαξιοῖ)

δικαίαν χάριν παρασχεῖν παθών,

ἔνθα τινὲς συμπληροῦσι τὸ «παθών» διὰ τοῦ «εὖ», καθ' ἡμᾶς δὲ ὑπονοητέον τὸ «χάριν». Διότι ὡς λέγεται: δρῶ χάριν, δύναται νὰ λεχθῇ καί: πάσχω χάριν. Σφάλλεται δὲ καὶ ὁ πολὺς Jebb νομίζων ὅτι πᾶσα συμπλήρωσις εἶναι περιττὴ καὶ παρατιθέμενος πρὸς κύρωσιν τῆς γνώμης ταύτης τὸν στ. 1203: «εὖ πάσχειν, παθόντα δ' οὐκ ἐπίστανται τίνειν», διότι καὶ ἐν τούτῳ πρέπει νὰ ὑπονοήσωμεν τὸ προηγούμενον «εὖ», ἵν' ἀποδοθῇ τῷ «παθόντα» ἡ δέουσα σημασία.

Αἴαντ. 1310-1313:

ἐπεὶ καλόν μοι τοῦδ' ὑπερπονουμένῳ
θανεῖν προδήλως μᾶλλον ἢ τῆς σῆς ὑπὲρ
γυναικός.

Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ, ἣν ἀποτείνει ὁ Τεῦκρος πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα θέλοντα νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὑπ' ἐκείνου ταφὴν τοῦ Αἴαντος (= τοῦδε), οἱ ἑρμηνευταὶ προσέκρουσαν εἰς τὴν λέξιν «προδήλως», ἣν ὁ σχολιαστὴς ἐξηγεῖται «λαμπρῶς, ἀνδρείως». Καὶ ἄλλοι μὲν τῶν νεωτέρων νομίζουσιν ὅτι μᾶλλον σημαίνει «πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων, ἐνώπιον παντὸς τοῦ στρατοῦ» (Wecklein, Wolff-Bellermann), ἄλλοι δὲ ἀποκηρύττουσι τὴν λέξιν ὡς διεφθαρμένην (Schneidewin-Nauck), τέλος δ' ὁ κ. Μιστριώτης ὀρθῶς μὲν δὲν παρεκκλίνει τῆς κυρίας σημασίας αὐτῆς, δίδει ὅμως ἑρμηνείαν, ἥτις κατά γε τὴν ἡμετέραν γνώμην ὀλίγον συνᾴδει τῇ ἐννοίᾳ τοῦ χωρίου, λέγων: «δι' αἰτίαν φανεράν, οἷα ἡ τοῦ θνήσκειν ὑπὲρ τοῦ θείου δικαίου καὶ οὐχὶ διὰ γυναικείας αἰτίας, αἵτινες πάντοτε εἶναι ἀσαφεῖς». Ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν τὸ «προδήλως» ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ «ἄνευ ἀμφιβολίας, προφανῶς, ἀναμφισβητήτως» ὡς προσδιορίζον τὸ «μᾶλλον», τίθεμεν δὲ πρὸς τοῦτο ὑποστιγμὴν μετὰ τὸ «θανεῖν», διότι ἡ πρότασις εἶνε ὁλοτελής, καὶ ἐξηγούμεθα: «διότι καλὸν εἶναι δι' ἐμὲ νὰ ἀποθάνω μαχόμενος ὑπὲρ τούτου δά, προφανῶς μᾶλλον (καλὸν) ἢ νὰ ἀποθάνω μαχόμενος ὑπὲρ τῆς γυναικός σου». Σχεδὸν ὅμοιον τῷ χωρίῳ τούτῳ εἶναι τὸ τοῦ Θουκυδ. Γ', 82, 1: Οὕτως ὠμὴ ⟨ἡ⟩ στάσις προυχώρει, καὶ ἔδοξε μᾶλλον (τ.ἔ. ὠμή), διότι κτλ., διαφέρουσιν ὅμως τὰ πολλὰ ἐκεῖνα χωρία ἐν οἷς τὸ «μᾶλλον» ἀνανεοῖ προηγούμενον συγκριτικόν (πρβ. Krüger, Gr. Sprachl. § 49, 7, 5).

Ἠλ. 1458-1459:

> σιγᾶν ἄνωγα κἀναδεικνύναι πύλας
> πᾶσιν Μυκηναίοισιν Ἀργείοις θ' ὁρᾶν.

Ἀναδεικνύναι πύλας (ὥστε) ὁρᾶν οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ποιεῖν ὥστε νὰ βλέπωνται αἱ πύλαι, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Kaibel ἐν τῇ λαμπρᾷ αὐτοῦ ἐκδόσει τῆς Ἠλέκτρας. Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα ἀπαιτεῖται ἡ ἔννοια «ἀναπεταννύναι τὰς πύλας ὥστε νὰ βλέπωσιν οἱ Μυκηναῖοι κλ. τὸν ἐντὸς τῶν πυλῶν νεκρόν», τὸ χωρίον δικαίως θεωρεῖται ἐφθαρμένον. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀντὶ τοῦ «πύλας» ἔγραψαν «τύχας» (Purgold), «δέμας» (Fröhlich) κλ., νομίζοντες ὅτι τὸ ζήτημα στρέφεται περὶ τὴν εὕρεσιν καταλλήλου ἀντικειμένου διὰ τὰ ἀναδεικνύναι καὶ ὁρᾶν, ἄλλοι δὲ πάλιν μετέβαλον τὸ «κἀναδεικνύναι», προ-

τείναντες νὰ γραφῇ «κάμπεταννύναι» (Hartung) ἢ ἄλλο τι ῥῆμα σημαῖνον τὸ «ἀνοίγειν». Ἐν τούτοις φαίνεται ἡμῖν ὅτι διὰ τῶν διορθώσεων τούτων δὲν ἐθεραπεύθη εἰσέτι πειστικῶς τὸ χωρίον, διὰ τούσδε τοὺς λόγους. Ἡ ἔννοια τῶν «πυλῶν» εἶναι ἀναγκαιοτάτη, διότι ἀκριβῶς διὰ τῆς ἀνοίξεως τῶν πυλῶν παρέχεται ἐν τοῖς ὕστερον τοῖς θεαταῖς ἡ ὄψις τοῦ νεκροῦ· ἀνάγκη ἄρα νὰ διαφυλαχθῇ ἡ ἔννοια αὕτη. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀντικαθισταμένης τῆς λέξεως «κἀναδεικνύναι» δι' ἄλλης τινὸς σημαινούσης «ἀνοίγειν», οὐδόλως αἴρεται ἡ δυσχέρεια, ὅτι «ἄνωγα ἀνοίγειν τὰς πύλας πᾶσιν ὁρᾶν» σημαίνει ἁπλῶς «ἀνοίξατε τὰς πύλας ὥστε πάντες νὰ ὁρῶσι τὰς πύλας», ὅπερ εἶναι ἄτοπον. Ἡ δὲ εἰκασία τοῦ Hartung «κάμπεταννύναι» πάσχει πρὸς τούτοις ἕτερον κακόν, ὅτι δηλαδὴ μένει ἀνεξήγητον πῶς ἐκ τοῦ καθ' ὑπόθεσιν ὀρθοῦ «κάμπεταννύναι» ἐγένετο τὸ δῆθεν ἐφθαρμένον «κἀναδεικνύναι». Ὅθεν εἰκάζομεν ὅτι ὁ ποιητὴς ἔγραψε «κἀναδεικνύναι ἐν πύλαις», ὅπερ γεγραμμένον ἢ «κἀναδεικνύναι 'ν πύλαις» ἢ «κἀναδεικνύν' ἐν πύλαις» διὰ παραλείψεως τοῦ ν μετεβλήθη εἰς τὴν παραδεδομένην γραφήν, μεθ' ὃ καὶ τὸ οὐδεμίαν πλέον ἔννοιαν παρέχον «πύλαις» διωρθώθη ὑπό τινος βιβλιογράφου εἰς «πύλας». Ἡ τοιαύτη γραφὴ ἔχει τόδε τὸ καλόν, ὅτι συμπλήρωσις ἀντικειμένου (ἀντὶ τοῦ «πύλας») εἶναι ὅλως περιττή, ἐκ τῶν προηγουμένων «εἴ σοι χαρτὰ τυγχάνει τάδε» εὐκόλως νοουμένου τοῦ «τάδε», βεβαιοῦται δέ πως καὶ ὑπό τινων ἀντιγράφων ἐχόντων «κἀναδεικνύναι πύλαις», ὅπερ ἄνευ ἄλλης τινὸς μεταβολῆς ἐδέξατο ὁ Döderlein (1).

Φιλοκτ. 1168-1169: (ἁ κὴρ ἥδε)

οἰκτρὰ γὰρ βόσκειν, ἀδαὴς δ'
ἔχειν μυρίον ἄχθος ὃ ξυνοικεῖ.

(1) Ἀφοῦ ἐγράψαμεν τἀνωτέρω, ἀνεκαλύψαμεν ὅτι ὁ Wieseler ἤδη τῷ 1875 προὔτεινε τὴν αὐτὴν διόρθωσιν, συγχρόνως ὅμως μετέβαλε τὸ «σιγᾶν» εἰς «οἴγειν» καὶ τὸ «Μυκηναίοισιν» εἰς «Μυκηναίοις νιν». Χαίροντες διότι ὡς πρὸς τὸ κύριον ζήτημα εὕρομεν σύνδικον τοιαύτης ἀξίας οἵας ὁ Wieseler, ἀδυνατοῦμεν ἐν τούτοις ν' ἀσπασώμεθα τὴν μεταβολὴν τοῦ «σιγᾶν» εἰς «οἴγειν», διότι ἐκεῖνο φαίνεται ἀναγκαιότατον ὂν ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν πολὺ ὀλίγην εὐσέβειαν εἰς τὸν Αἴγισθον ἐμφαίνουσαν φράσιν τῆς Ἠλέκτρας: «χαίροις ἄν, εἴ σοι χαρτὰ τυγχάνει τάδε». Περὶ δὲ τοῦ ἀντικειμένου εἴπομεν ἤδη τὰ δέοντα.

Ἀποροῦμεν διατί δὲν ἐγένετο ἀσπαστὴ ἡ γραφὴ «ᾧ» τοῦ Παρισιακοῦ A ἀντὶ τοῦ «ὅ» τοῦ Λαυρεντιακοῦ L. Τὸ «ᾧ» παρέχει κάλλιστην καὶ σαφεστάτην ἔννοιαν: «οἰκτρὰ γάρ ἐστιν (ἡ κὴρ) ὥστε βόσκειν (=τρέφειν, ἔχειν), ἀδαὴς δ' ἐκεῖνος ᾧ συνοικεῖ ἔχειν (=φέρειν) μυρίον ἄχθος (δηλ. αὐτῆς), τ. ἔ. ἐκεῖνος ὃν κατέχει ἡ κὴρ δὲν γινώσκει πῶς νὰ φέρῃ τὸ ὑπερβολικὸν βάρος αὐτῆς. Ἡ ἔννοια αὕτη συμφωνεῖ κάλλιστα πρὸς τὴν συνήθη σημασίαν τοῦ «ἀδαὴς» (ignarus, imperitus), τοὐναντίον δὲ ἡ γραφὴ «ὅ» μόλις καὶ μετὰ βίας δύναται νὰ ἐξηγηθῇ.

Ἠλεκτ. 1408 κἑ.

ΚΛΥΤ. οἴμοι τάλαιν'· Αἴγισθε, ποῦ ποτ' ὢν κυρεῖς;
ΗΛΕΚ. ἰδοὺ μάλ' αὖ θροεῖ τις.
ΚΛΥΤ. ὦ τέκνον, τέκνον,
οἴκτιρε τὴν τεκοῦσαν.
ΗΛ. ἀλλ' οὐκ ἐκ σέθεν
ᾠκτίρεθ' οὗτος, οὐδ' ὁ γεννήσας πατήρ.
ΧΟΡΟΣ Στιχ. 1413-1414.
ΚΛΥΤ. ὤμοι, πέπληγμαι.
ΗΛ. παῖσον, εἰ σθένεις, διπλῆν.
ΚΛΥΤ. ὤμοι μάλ' αὖθις.
ΗΛ. εἰ γὰρ Αἰγίσθῳ γ' ὁμοῦ.

Περὶ τῆς τελευταίας ταύτης φράσεως λέγομεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Kaibel γενομένη διόρθωσις εἰς «σοὶ γὰρ Αἰγίσθῳ θ' ὁμοῦ» φαίνεται ἡμῖν εὐστοχωτάτη. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται ἡμῖν περὶ τούτου: προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ἂν αἱ λέξεις τῆς Ἠλέκτρας «παῖσον, εἰ σθένεις, διπλῆν» ἔχωσιν, ὡς πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἑρμηνευταί, καθ' ὅσον γινώσκομεν, ἀποδέχονται, τὴν ἔννοιαν «πλῆξον τὴν μητέρα, ἐὰν δύνησαι, δίς», τ.ἔ. ἀκριβέστερον, ἂν ἡ Ἠλέκτρα διὰ τῶν λόγων τούτων παρακινῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ὀρέστην νὰ κατενέγκῃ εἰς τὴν ἅπαξ ἤδη πληγεῖσαν μητέρα αὐτῶν («πέπληγμαι») καὶ δευτέραν πληγήν. Καθ' ἡμᾶς τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, στηρίζομεν δὲ τὴν γνώμην ταύτην οὐχὶ εἰς τὸ ὅτι τὸ τοιοῦτον παρακέλευσμα τῆς Ἠλέκτρας, ἀντίθετον ὂν εἰς τὰ αἰσθήματα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἀποτελεῖ ἀνεξίτηλον κηλῖδα ἐν τῷ χαρακτῆρι τῆς ἡρωΐδος, διότι δὲν πρέ-

πει διὰ τοῦ αὐτοῦ μέτρου νὰ κρίνωμεν τά τε ἡμέτερα καὶ τὰ ἀρχαῖα αἰσθήματα καὶ τὰς ἀρχάς, ἀλλ' εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἀντίκειται εἰς ἐσωτερικοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ δράματος, ἀντιφάσκει δῆλον ὅτι ἄντικρυς εἰς τοὺς τρόπους καὶ τὰ διανοήματα τῆς Ἠλέκτρας οἵαν ἔπλασεν αὐτὴν ὁ Σοφοκλῆς· ἴσως δὲ θὰ δυνηθῶμεν καὶ νὰ εὕρωμεν ἄλλην ἔννοιαν τῆς φράσεως, μᾶλλον ἁρμόζουσαν τῷ ὅλῳ τοῦ δράματος περιεχομένῳ.

Καὶ ὅτι μὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ φράσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὴν κοινῶς αὐτῇ ἀποδιδομένην ἔννοιαν, οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλων. Ἐν τούτοις πολλαὶ πολλάκις λέξεις καὶ φράσεις δύνανται νὰ ἔχωσι διαφόρους σημασίας, τίνα δ' ἐξ αὐτῶν πρέπει ν' ἀποδιδῶμεν εἰς αὐτὰς ἐν ὡρισμέναις περιστάσεσι, διδασκόμεθα ἐκ τοῦ συνόλου τοῦ χωρίου ἢ καὶ ὅλου τοῦ ἔργου.

Πρὶν δὲ ἐπιλαβώμεθα τοῦ κυρίου ζητήματος, καλὸν θεωροῦμεν νὰ προτάξωμεν δύο παρατηρήσεις. Πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἀνωμαλία τις ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς σκηνῆς ἣν ἀποτελοῦσιν οἱ προκείμενοι στίχοι. Εἰς τὰς τρεῖς οἰμωγὰς τῆς Κλυταιμήστρας ἀντιστοιχοῦσι μὲν τρεῖς ἀποκρίσεις τῆς Ἠλέκτρας, ἀλλ' ἐκ τούτων ἥ τε πρώτη καὶ ἡ τρίτη («ἀλλ' οὐκ ἐκ σέθεν κτλ.» καὶ «εἰ [ἢ σοὶ] γὰρ Αἰγίσθῳ γ' [ἢ θ'] ὁμοῦ») ἀπευθύνονται πρὸς τὴν Κλυταιμήστραν, ἡ δὲ δευτέρα («παῖσον, εἰ σθένεις, διπλῆν») κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἑρμηνευτῶν πρὸς τὸν Ὀρέστην. Τοῦτο βεβαίως εἶναί πως ἀνώμαλον, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ Ὀρέστης οὐδὲν εἶπε πρὸς ὃ ἡ Ἠλέκτρα ν' ἀπαντήσῃ. Εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην ἠδύνατό τις ν' ἀντιτάξῃ ὅτι δὲν εἶπε μὲν οὐδὲν ὁ Ὀρέστης, ἔπραξε δ' ὅμως τι, τ.ἔ. ἔπληξε τὴν αὐτοῦ μητέρα, τοῦθ' ὅπερ ἐδήλωσεν αὕτη διὰ τῆς κραυγῆς «πέπληγμαι», διὸ καὶ ἡ Ἠλέκτρα ἀκούσασα αὐτὴν παροτρύνει τὸν Ὀρέστην νὰ πλήξῃ τὴν μητέρα καὶ αὖθις. Εὐτυχῶς οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι ν' ἀντιτάξωσιν οἱ παραδεχόμενοι τὴν μέχρι τοῦδε ἐπικρατοῦσαν ἑρμηνείαν τοῦ χωρίου, ἀλλὰ καὶ τὸ μόνον τοῦτο στήριγμα ταύτης ἀποδείκνυται ἐπισφαλές, διότι μένει εἰσέτι ἄλυτον τὸ ζήτημα, διατί ὁ ποιητὴς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν τοῦ προσφωνουμένου προσώπου δὲν ἐδήλωσε διὰ σημείου τινός, καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ «ἀντιλαβῇ», ἔνθα δῆλα δὴ τὰ διαλεγόμενα πρόσωπα λέγουσιν ἕκαστον μόνον ἡμιστίχιον. Ἡ δὲ δευτέρα παρατήρησις ἀφορᾷ εἰς ζήτημα ὅπερ ἢ δὲν ἐκίνησε διόλου μέχρι τοῦδε τὴν

περιεργίαν τῶν φιλολόγων ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἐξητάσθη εἰσέτι ἀρκούντως. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀττικὸν δίκαιον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ φόνου περιελαμβάνετο οὐ μόνον αὐτὴ αὕτη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ φόνου, ἀλλὰ καὶ ἡ βούλευσις αὐτοῦ, οὕτως ὥστε ἐξ ἴσου ἐνείχετο τῷ ἐγκλήματι ὅ τε ἄμεσος καὶ ὁ ἠθικὸς αὐτουργός, ὡς λέγομεν σήμερον (πρβ. Ἀνδοκ. Α', 94: «Οὗτος ὁ νόμος καὶ πρότερον ἦν καὶ ὡς καλῶς ἔχων καὶ νῦν ἔστι καὶ χρῆσθε αὐτῷ, τὸν βουλεύσαντα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνέχεσθαι καὶ τὸν τῇ χειρὶ ἐργασάμενον», πρὸς δὲ Ἀντιφ. Δ', β' 5, Ε' 92, Λυσ. Γ', 42). Παρά τισι μάλιστα ἐπεκράτει ἡ γνώμη ὅτι ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἔπρεπε νὰ τιμωρῆται αὐστηρότερον τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ (πρβ. τὴν γνώμην τοῦ Λεωδάμαντος παρ' Ἀριστοτ. ῥητορ. Α', 7, λέγοντος «τὸν βουλεύσαντα τοῦ πράξαντος μᾶλλον ἀδικεῖν· οὐ γὰρ ἂν πραχθῆναι μὴ βουλευσαμένου»). Κατὰ ταῦτα ἡ Ἠλέκτρα ὡς βουλεύσασα τὴν μητροκτονίαν, οἵα παρίσταται ἐν ταῖς Χοηφόροις τοῦ Αἰσχύλου καὶ οἵα θὰ παρίστατο καὶ ἐν τῷ δράματι τοῦ Σοφοκλέους, ἐὰν ἡ συνήθης ἐκδοχὴ τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου ἦτο ὀρθή, ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην διὰ τὴν «βούλευσιν» ταύτην ἐξ ἴσου νὰ τιμωρηθῇ ὡς ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς Ὀρέστης, νὰ καταδιωχθῇ δῆλα δὴ καὶ αὐτὴ ὑπὸ τῶν Ἐρινύων, ἢ καὶ νὰ τιμωρηθῇ αὐστηρότερον τοῦ Ὀρέστου, ἐπειδὴ οὗτος μόνον διὰ τῶν προτροπῶν τῆς ἀδελφῆς τε καὶ τοῦ χοροῦ παρακινεῖται εἰς τὴν μητροκτονίαν ἣν αὐτὸς βδελύσσεται. Καὶ ἐν τούτοις ἡ Ἠλέκτρα παρὰ τῷ Αἰσχύλῳ οὐδὲν πάσχει, οὐδεμία τιμωρία ἐπιβάλλεται αὐτῇ, ἐνῷ ὁ Ὀρέστης, καίπερ πολὺ ὀλιγώτερον αὐτῆς ὑπαίτιος ὤν, ὑφίσταται τὴν φοβερὰν ἐκείνην τῶν Ἐρινύων ἐπιδρομήν. Τοῦτο προφανῶς εἶναι σφάλμα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ· καὶ δὲν τολμῶμεν μὲν νὰ μεμφθῶμεν αὐτὸν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ Σοφοκλῆς θὰ παρετήρησε τὸ πταῖσμα καὶ ἀπέφυγεν αὐτό, ὅτε ἔπλαττε τὸ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως δρᾶμα αὐτοῦ. Τὸ ὑπὲρ πάντα βδελυρὸν τῆς μητροκτονίας (πρβ. καὶ ὅσα περὶ τούτου διαλαμβάνει ὁ von Wilamowitz ἐν τῇ θαυμασίᾳ ἐκδόσει τῆς Ὀρεστείας τ. Β' σελ. 27 κέ.) ἴσως τῷ ὑπ' ἀδυσωπήτου δικαιοσύνης ἀγομένῳ Αἰσχύλῳ ἐφαίνετο συμβιβαστὸν πρὸς τὸ ἦθος θυγατρὸς καὶ κόρης, ἴσως δὲ καὶ ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ νὰ εὕρῃ ἀντίστοιχον τιμωρίαν διὰ τὸ ἀνοσιούργημα τῆς Κλυταιμήστρας ἐλησμόνει ὁ Αἰσχύλος ὅτι ἡ ἠθικὴ αὐτουργὸς ἐν πολὺ μείζονι βαθμῷ πα-

ρέβη τοὺς φυσικοὺς νόμους ἢ ὁ παρακινηθεὶς ὑπ' αὐτῆς Ὀρέστης —, ἀλλ' ἀμφότερα ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ἦσαν ξένα εἰς τὸν κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ Σοφοκλέα. Περιοριζόμενοι εἰς τὴν ὑποδήλωσιν ταύτην ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ κύριον ζήτημα, ὅπερ ὅμως στενότατα συνδέεται μετ' ἐκείνης.

Ὁ Σοφοκλῆς ἀπέφυγεν ἐπιμελῶς τὸ νὰ θέσῃ εἰς τὸ στόμα τῆς Ἠλέκτρας αὐτοῦ φράσιν ἥτις ἠδύνατο νὰ ὑποληφθῇ ὡς ὑποδεικνύουσα σκοπουμένην μητροκτονίαν. Ἴσως ἐνδομύχως αἰσθάνεται ἡ ἡρωῒς τοῦ δράματος ὅτι ἡ ἐκδίκησις θὰ συμπεριελάμβανε καὶ τὸν θάνατον τῆς μητρός, ἀλλ' οὐδαμοῦ τοῦ δράματος εὑρίσκεται φράσις, ἢ καὶ λέξις μόνον, δι' ἧς ὑπαινίσσεται τὴν μέλλουσαν μητροκτονίαν, πολὺ δ' ὀλιγώτερον παρακαλεύεται πρὸς ταύτην, ἐξαιρέσει τοῦ περιβοήτου στίχου 1415, ὅστις κατὰ ταῦτα, ἐὰν εἶχε τὴν κοινῶς αὐτῷ διδομένην ἔννοιαν, θὰ ἦτο ἄντικρυς ἀντίφασις πρὸς τὸν ὅλον χαρακτῆρα τῆς Ἠλέκτρας οἷος ἐν γένει ἐμφαίνεται ἐν τῷ δράματι. Τὸ ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα καταλληλότατον μέρος ἔνθα ἠδύνατό τις ν' ἀναμείνῃ τοιοῦτον ὑπαινιγμόν, εἶναι ἀναμφισβητήτως ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἡ Ἠλέκτρα ἀγγελθέντος τοῦ θανάτου τοῦ Ὀρέστου ἀποβάλλει πᾶσαν ἐλπίδα ἄλλοθεν προσδοκωμένης βοηθείας, ἀποφασίζει δὲ αὐτὴ καὶ μόνη νὰ βοηθήσῃ ἑαυτῇ (στ. 947 κἑ.). Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐνταῦθα οὐδέν, παντάπασιν οὐδὲν λέγει περὶ μητροκτονίας, οὐδὲ κἂν ἀναφέρει τὴν μητέρα· τὰ πάντα στρέφονται περὶ τὸν Αἴγισθον. Τὸ αὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ πάντων τῶν ἄλλων χωρίων ἔνθα δίδοται τῇ Ἠλέκτρᾳ ἀφορμὴ νὰ δηλώσῃ τοὺς σκοποὺς αὐτῆς· ματαίως δὲ θὰ διέλθῃ τὸ δρᾶμα ὁ θέλων νὰ εὕρῃ ἔστω καὶ λεπτότατον τοιοῦτον ὑπαινιγμόν. Μόνον ὁ χορὸς ἐν στ. 1080 διὰ τῶν λέξεων «διδύμαν ἑλοῦσ' ἐρινὺν» φαίνεται ὅτι ὑποβάλλει αὐτῇ τὴν πρόθεσιν νὰ φονεύσῃ οὐ μόνον τὸν Αἴγισθον ἀλλὰ καὶ τὴν μητέρα. Ἀλλὰ διὰ τὰ διανοήματα τοῦ χοροῦ βεβαίως δὲν εἶναι ὑπεύθυνος ἡ Ἠλέκτρα, δικαίως δὲ παρατηρεῖ ὁ Kaibel ὅτι ἡ ποιητικὴ ἔννοια τοῦ χωρίου τούτου δὲν ἐπιτρέπει χωρισμὸν τῶν δύο προσώπων τοῦ Αἰγίσθου καὶ τῆς Κλυταιμήστρας καὶ ὅτι ὁ χορὸς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αἰσθάνεται ὅτι ἡ τύχη αὐτῶν εἶναι κοινή. Ἐπιτραπήτω δ' ἡμῖν νὰ προσθῶμεν ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο πρέπει ἴσως νὰ ἑρμηνευθῇ ὅλως ἄλλως· τὸ «διδύμαν ἑλοῦσ' ἐρινὺν» ἴσως σημαίνει «διπλῆν λαβοῦσα τιμωρίαν», τὸ δὲ «διδύ-

μαν» ἀναφέρεται εἰς τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφόν. Κατὰ ταῦτα ἡ Ἠλέκτρα καταφρονεῖ τοῦ θανάτου, ἐὰν μόνον λάβῃ πρότερον διπλῆν ἐκδίκησιν διά τε τὸν πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς. Ἠδύνατό τις ὅμως καὶ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὸ «διδύμαν» ὡς σημαῖνον τὸ «δι' ἑαυτὴν καὶ τὸν Ὀρέστην», τ.ἔ. ἐν ὀνόματι τοῦ Ὀρέστου καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας, αὐτὴ μόνη δι' ἀμφοτέρους. Ὅτι τοιουτοτρόπως τίθεται ἐρινὺς ἀντὶ τιμωρίας, ἡ τιμωρὸς θεὰ ἀντὶ τοῦ ἔργου αὐτῆς, τοῦτο οὐδόλως δύναται νὰ παράσχῃ ἡμῖν πράγματα.

Διὰ τὸ ἡμέτερον ζήτημα μεγίστης ἀξίας εἶναι οἱ τρόποι τῆς Ἠλέκτρας, οἷοι δηλοῦνται ἀφοῦ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἡ ἐπὶ τοσοῦτον ἀναμενομένη καὶ πρὸς στιγμὴν ἐξαφανισθεῖσα βοήθεια ἐπανῆλθεν αὐτῇ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πεφιλημένου ἀδελφοῦ. «Ἡ αὐτὴ θυγάτηρ, λέγει ὁ Kaibel, ἥτις πρὸ μικροῦ ἠπείλει νὰ γένηται ὑπεράγαν ἡρωΐς, κατὰ προσφιλέστατον ἡμῖν τρόπον ἀποκαλύπτεται ἀληθὴς γυνή· μόνον ὁ ἀπελπισμὸς εἶχε καταβάλει αὐτήν, ἀλλ' ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία ἀνυψοῦσιν αὐτὴν πάλιν». Λησμονεῖ πᾶσαν τὴν μακροχρόνιον αὐτῆς ταλαιπωρίαν καὶ δὴ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκδίκησιν ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῆς χαρᾶς. Ἐπανειλημμένως ὁ Ὀρέστης προσπαθεῖ νὰ μετριάσῃ ταύτην, ἀλλὰ μάτην. «Οὐδὲν ὑπελείφθη ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ πικρᾶς αὐτῆς ὀργῆς, ἡ γυνὴ ἀποκαθίσταται πάλιν γυνή, ὅταν ἀτενίζῃ πρὸς τὸν ἀγαπητὸν αὐτῆς ἀδελφόν». Εἰς τὰς ἐρωτήσεις τούτου ἀπαντᾷ δι' ὀλίγων μόνον καὶ ὡς ἐν παρέργῳ, ἑκάστοτε δὲ ἀμέσως ἐπανέρχεται εἰς ἐκεῖνο ὅπερ ἤδη πληροῖ τὴν ψυχὴν αὐτῆς, εἰς τὴν ἄπληστον χαρὰν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ ἀδελφοῦ («οὔ ποτ' ἐκλήξω χαρᾷ δακρυρροοῦσα» κτλ., 1312 κἑ.). Οὐδόλως πλέον προτίθεται νὰ ἡγῆται ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἐκδικήσεως, δι' ἣν ἔσωσε τὸν ἀδελφὸν καὶ δι' ἣν καὶ ἦλθε τέλος οὗτος, τὰ πάντα δ' ἀνατίθησιν αὐτῷ (1318): «ὅτ' οὖν τοιαύτην ἥμιν ἐξήκεις ὁδόν, ἄρχ' αὐτὸς ὥς σοι θυμός». Περὶ οὐδενὸς πλέον φροντίζει, πάντα τὰ αἰσθήματα αὐτῆς συγκεντροῦνται εἰς τὸν Ὀρέστην, καὶ ἐπὶ τέλους ὁ παιδαγωγὸς ἀναγκάζεται νὰ προσέλθῃ τούτῳ ἀρωγός, ἵνα μὴ κηλούμενος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς παραμελήσῃ τὸ ἔργον δι' ὅπερ ἦλθε. Τοιαύτη λοιπὸν γυνή — διότι οὐδὲν ἄλλο εἶναι πλέον ἢ γυνή — θὰ προέτρεπε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς νὰ πατάξῃ καὶ δευτέραν φορὰν τὴν μητέρα, ἐὰν δύνηται!; Τίς δὲν ἐννοεῖ τὴν ἀντίφασιν; Τοσαύτη σκληρότης τῆς καρδίας ἀμέσως μετὰ τοιαύτην λεπτο-

τητα τοῦ αἰσθήματος εἶναι ἀπαράδεκτος. Ἀλλ' ἴσως προσεκτήσατο τὴν ἀγριότητα ταύτην κατ' αὐτὴν τὴν τέλεσιν τῆς μητροκτονίας, ὡς λέγεται ὅτι ἐνίοτε ὁ φονεὺς ἅπαξ κατενεγκὼν τὴν πρώτην πληγὴν εἰς τὸ θῦμα αὐτοῦ καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀληθοῦς μανίας καὶ δὲν παύεται καταφέρων νέας πληγάς; Πᾶν τοὐναντίον! Διότι εὐθὺς μετὰ τὴν πρᾶξιν ἐρωτᾷ τὸν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξερχόμενον Ὀρέστην (στ. 1426): «Τέθνηκεν ἡ τάλαινα;» Τί σημαίνει τὸ «τάλαινα»; Οὐδὲν ἄλλο ἢ ἡ ταλαίπωρος, ἡ δυστυχής, ὡς πανταχοῦ τῶν ἔργων τοῦ Σοφοκλέους. Ὁ Pape ἐν τῷ λεξικῷ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀναφέρει δύο χωρία τῆς Ὀδυσσείας (σ, 327 καὶ τ, 68) ἔνθα οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον ὅτι τὸ «τάλαν» (κλητικὴ) σημαίνει «ἀναιδής». Ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται ἡμῖν ἐσφαλμένη, ὡς ἐπείσθημεν ἐξ αὐτῶν τῶν χωρίων· ἀλλὰ καὶ ὑποτιθεμένου ὅτι παρ' Ὁμήρῳ ἠδύνατο νὰ ἀπαντᾷ ἡ τοιαύτη σημασία τοῦ «τάλας», τοῦτο οὐδὲν ἀποδείκνυσι διὰ τὸν Σοφοκλέα, ὅστις πανταχοῦ χρῆται τῇ λέξει ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐννοίᾳ τοῦ «δυστυχής». (Πρβ. τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν «τέθνηκεν ἡ τάλαινα;» ἐν Τραχιν. 877). Ὅθεν ἡ ἐν στ. 1426 φράσις «τέθνηκεν ἡ τάλαινα» (1) ἀναιρεῖ πᾶσαν ὑπόνοιαν ὅτι ἡ Ἠλέκτρα ἐν στ. 1415 ἔδειξε τοιαύτην σκληρότητα οἵαν ὑποβάλλει αὐτῇ ἡ κοινῶς παραδεκτὴ γενομένη ἑρμηνεία τῶν λέξεων «παῖσον, εἰ σθένεις, διπλῆν». Διότι οὐδείς, νομίζομεν, δύναται μετὰ σπουδαιότητος νὰ πιστεύῃ ὅτι δυνατὸν ἡ ψυχικὴ διάθεσις, ἔστω καὶ παρὰ γυναικί, ἐν μιᾷ στιγμῇ νὰ μεταβληθῇ εἰς τὴν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον!

Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ πάλιν ὅτι, ὅσον παρωργισμένη καὶ ἂν εἶναι ἡ Ἠλέκτρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, οὐδέποτε διενοήθη νὰ φονεύσῃ αὐτήν· ὁ φόνος ταύτης δὲν εἶναι ἔργον τῆς βουλήσεως τῆς Ἠλέκτρας, οὐδὲ κἂν τοῦ Ὀρέστου, ἀλλ' ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, εἶναι ἔργον τῆς σκληρᾶς ἀνάγκης. Τοὐναντίον δ' ὅμως ἡ Ἠλέκτρα βδελύσσεται θανασίμως τὸν Αἴγισθον. Τοῦτον ἐσκόπει καὶ αὐτὴ νὰ φονεύσῃ καὶ εἰς τὸν φόνον τούτου παροτρύνει καὶ τὸν Ὀρέστην. Ἡ μνεία τοῦ ὀνόματος τοῦ Αἰγίσθου ὑπὸ τῆς τὸν τιμωρὸν

(1) Ὁ Erfurdt πρῶτος ἀπέδωκε τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος φράσιν τῇ Ἠλέκτρᾳ, ἐνῷ πρὸ αὐτοῦ ἐδίδετο τῷ Ὀρέστῃ. Τὸ ὅτι τούτῳ οὐδόλως ἁρμόζει, οὐδεὶς πλέον ἀμφισβητεῖ. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν δὲν ἀνῆκε τῇ Ἠλέκτρᾳ, τοῦτο κατ' οὐδὲν θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὸ ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ὅλου δράματος πόρισμα.

ὁρώσης μητρὸς (1408) προκαλεῖ τὰς λέξεις τῆς Ἠλέκτρας, αἵτινες ἐγένοντο αἰτία νὰ παραγνωρισθῇ τοσοῦτον ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς. Τὸ ὅτι ἡ μήτηρ καλεῖ τὸν αἰσχρὸν σύντροφον τῶν πράξεων αὐτῆς εἰς βοήθειαν, ἀποσκληροῖ τὴν θυγατέρα καὶ γίνεται ἀφορμὴ νὰ ἐπιδείξῃ αὕτη μετά τινος θράσους τὸ δίκαιον τῆς τιμωρίας εἰς ἑαυτήν τε καὶ τὸν χορόν. Ἀλλ' ἀπὸ τούτου μέχρι τῆς φρικτῆς ἐκείνης σκληρότητος κεῖται μακρὰ ὁδός, ἣν καθ' ἡμᾶς δὲν διέβη ἡ Ἠλέκτρα, διότι δὲν ἠδύνατο, συνῳδὰ τῷ χαρακτῆρι ὃν ἔδωκεν αὐτῇ ὁ Σοφοκλῆς.

Πῶς δὲ δυνάμεθα κατὰ ταῦτα νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὸ περιβόητον ἐκεῖνο χωρίον; Τοῦτο διδασκόμεθα ἐκ τοῦ συνόλου τῆς σκηνῆς, νομίζομεν δὲ ὅτι ὧδέ πως πρέπει νὰ μεταφράσωμεν τοὺς στίχους:

Κλυτ. (ἱκετεύουσα): Ὦ τέκνον, τέκνον, λυπήσου τὴν μητέρα σου!

Ηλεκτ. (ἐν ὀργῇ, διότι ἡ μήτηρ ἐκάλεσε πρὸς βοήθειαν τὸν Αἴγισθον): Ἀλλὰ σὺ δὲν ἐλυπήθης αὐτὸν δὰ οὔτε τὸν πατέρα του.

Κλυτ. Ἄχ, ἐπληγώθην!

Ηλεκτ. (σκεπτομένη ὡς ἑξῆς: Σὺ ἠθέλησας ἀμφοτέρους, πατέρα καὶ υἱόν, νὰ φονεύσῃς καὶ θὰ τὸ ἔπραττες καὶ νῦν, ἐὰν ἠδύνασο, λοιπόν): Κτύπα ἂν ἐμπορῇς καὶ τοὺς δύο! (ἀλλὰ δὲν δύνασαι, διότι ὁ τιμωρὸς ἦλθεν ἐπάνω σου).

Κλυτ. Ἄχ, καὶ πάλιν!

Ηλ. Καλὰ καὶ φωνάζεις ἄχ, διὰ σὲ καὶ τὸν Αἴγισθον μαζί.

Τελευτῶντες δ' ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν παρατηρήσεων τούτων ἦτο μᾶλλον ἀρνητικὸς ἢ θετικός. ἀπεβλέπομεν δῆλα δὴ μᾶλλον εἰς ὑπόδειξιν τῶν λόγων, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἀντίκεινται τῇ συνήθει ἐκδοχῇ τοῦ χωρίου, τοῦτο δὲ νομίζομεν ὅτι ἐπετελέσαμεν ἀρκούντως. Ἂν ὅμως ἐπετύχομεν καὶ θετικοῦ ἀποτελέσματος, τ. ἔ. ἂν ἡ ὑφ' ἡμῶν προτεινομένη ἑρμηνεία εἶναι ὀρθή, τοῦτο ἐπαφίεμεν τῇ κρίσει τῶν κάλλιον τὰ τοιαῦτα ἐπαϊόντων.

Γουλιελμος Μπαρτ

ΡΗοή ἢ Ηροή;

Τὸ ἐν Τόμ. Ι΄ σελ. 400 τῆς **Ἀθηνᾶς** ἐξετασθὲν ρΗοή δύναται νὰ διδάξῃ ἡμᾶς καὶ τὴν θέσιν ἐν ῇ παρὰ τὸ ρ ἀληθῶς ἐξεφωνεῖτο τὸ Η. Διότι εἰσὶν οἱ φρονοῦντες ὅτι ἐγράφετο μὲν τοῦτο μετὰ τὸ ρ, ἀλλ' ἐξεφωνεῖτο πρὸ αὐτοῦ, ἔνθα καὶ ἀνεπτύχθη ἐκ τοῦ *s*, *sr*-Ηρ. Ἀλλὰ καθ' ὃν τρόπον τὸ δασὺ θ τοῦ ἀθρόα, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ ρ ἐξεφωνεῖτο, δὲν ἐκώλυσε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ᾰ, οὕτω δὲν θὰ ἐκώλυεν αὐτὴν οὐδὲ τὸ δασὺ Η τοῦ ῥοή, ἂν τοῦτο πρὸ τοῦ ρ ἀπηγγέλλετο. Δῆλον ἄρα ὅτι ἐξεφωνεῖτο μετὰ τὸ ρ, ὅπως ὄντως καὶ εὕρηται γεγραμμένον ΡΗΟFΑΙΣΙ.

Τὴν ἀνάγκην τοῦ συμπεράσματος τούτου τότε μόνον θὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀποφύγωμεν, ἂν ἠλήθευε τὸ πολλάκις λεχθέν, ὅτι διὰ τοῦ ρ*Η* ἐσημαίνετο ἄηχον ρ, (πρβλ. G. Meyer, Ἑλλ. Γραμμ.[3] § 166, Brugmann, Grundriss[2] Α΄ 75, Hess Ἰαπετ. Ἔρευν. Ϛ΄ 133) καὶ ἅμα ὑπετίθετο ὅτι τὸ ἄηχον ρ δὲν ἐπέδρα ἐπὶ τὸ μετ' αὐτὸ ᾰ. Ἀλλὰ πρῶτον τὸ ῥᾱξ ῥᾱγὸς προῆλθεν ὁμοίως ἐκ τοῦ srāg- καὶ ἐν τούτῳ τὸ ρ, εἴτε ἠχηρὸν εἴτε ἄηχον, ἐπέδρασεν ἐπὶ τὸ εὐθὺς μετ' αὐτὸ ἀκολουθοῦν ᾰ. Ἔπειτα, καθ' ἃ ὁ καθηγητὴς I. Schmidt, Pluralbild. 436 ἐδίδαξεν, ἀντὶ τοῦ ϛF- (HF-FH, FΗεκαδάμοε) ἐμφανίζεται β ἐν τῷ βεκὰς βεκῶς, βαδὺ βάδομαι, γῷ· ἑαυτῷ, ἰδίῳ, ἀδώς, ἀβέλιος. (Τὸ Παμφυλ. φίκατι ἔχον τὸ φ ἀντὶ F (οὐχὶ ἀντὶ σF) οὐδὲν δύναται ἀληθῶς νὰ μαρτυρήσῃ οὐ μόνον διὰ τὸ βοικίαρ, βωρσέα, Βοίτουλος, βαννὲ κτλ., ἀλλὰ καὶ διότι ἡ διάλεκτος αὕτη καὶ ἄλλως ἐξεβαρβαρώθη). Οὐδεμίαν δὲ σημασίαν ἔχουσιν Αἰγυπτ. γραφαὶ οἷον hrabaôt = ῥαβαωτ, hrontor = ῥόδον, hρήτωρ κττ., περὶ ὧν διέλαβεν ὁ Hess ἔνθα ἀνωτ., καὶ ἐξ ὧν συνήγαγε τὸ ἄηχον τοῦ ρ. Διότι οὐ μόνον τοὐναντίον οἱ Ῥωμαῖοι γράφουσι κανονικῶς rh, rhapsodia rhetor κττ., ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Αἰγύπτιοι πολλάκις ὁμοίως γράφουσι rh.

Τὸ ἄηχον ἄρα τοῦ ἐν ἀρχῇ ρ οὔτε ἀποδείκνυται, οὔτε ἀποδειχθὲν ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ᾰ (ῥᾰγα)· κατ' ἀνάγκην ἄρα ἕτερόν τι ἦν τὸ κωλῦσαν, ἤτοι τὸ μεταξὺ τούτων Η+ο, ὅπερ οὕτως ἀποδείκνυται ἀληθῶς μετατεθὲν ἀπὸ τῆς θέσεως, ἐν ῇ ἀνεπτύχθη πρὸ τοῦ ρ, εἰς τὴν κατόπιν αὐτοῦ.

Γ. Ν. Χ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ

Ἴσως δὲν ὑπῆρξε σύγγραμμα τῆς ἀρχαιότητος, ὅπερ ἐν οὕτω βραχεῖ χρόνῳ τοσούτους φιλολόγους ἀπησχόλησεν, ὅσους ἡ ὅλως ἀπροσδοκήτως ἐκ τῶν σκοτεινῶν τῆς Αἰγύπτου κευθμώνων εἰς φῶς προελθοῦσα πολύκροτος Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτεία. Καὶ πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις τοῖς ὁπωσδήποτε συντελέσασιν εἰς τὴν ἀπόδοσιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ ἐν οἰκτρῶς διεφθαρμένῳ χειρογράφῳ διασωθέντος ἀριστοτελικοῦ συγγράμματος μεγίστην εὐγνωμοσύνην θὰ ὀφείλωσι τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, μάλιστα δὲ τῷ Ἄγγλῳ Kenyon, ὅστις μετὰ θαυμαστῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς κατώρθωσε πρῶτος ἐπὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ παπύρου τὸ ἀριστοτελικὸν κείμενον νὰ ἀναγνῷ, ὅπερ τῷ 1891 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον. Ἔκτοτε πολλοὶ τῶν τε ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων φιλολόγων μετὰ ζήλου πολλοῦ εἰς τὴν μελέτην τοῦ πολυτιμοτάτου συγγράμματος ἐνέκυψαν, πλεῖστα μὲν περὶ αὐτοῦ γράψαντες, πολλάκις δὲ αὐτὸ τὸ κείμενον μέχρι τοῦδε ἐκδόντες. Καὶ δύναται μέν τις νὰ εἴπῃ ὅτι διὰ τῆς τῶν πολλῶν φιλολόγων συμβολῆς τὸ διασωθὲν ἀριστοτελικὸν κείμενον ἤδη σχεδὸν ἀποκατέστη, ὑπολείπονται δ' ὅμως πολλὰ ἔτι χωρία ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως καὶ συμπληρώσεως χρῄζοντα. Εἰς τῶν χωρίων τούτων τὴν ἀποκατάστασιν προθυμηθεὶς κἀγὼ μεταξὺ τοσούτων ἄλλων νὰ συντελέσω τὸ κατὰ δύναμιν, ἐνωρὶς ἐνέκυψα εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀριστοτελικοῦ συγγράμ-

ματος, ἐν Μονάχῳ δὲ χάριν τῶν ἐμῶν σπουδῶν διατρίβων ἀνέγνων ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου (ἀφοῦ πολλῶν ἕνεκα λόγων δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀπολαύσω τῆς εὐτυχίας τοῦ νὰ μεταβῶ εἰς τὴν ἀγγλικὴν πρωτεύουσαν καὶ ἐξετάσω αὐτὸ τὸ χειρόγραφον) πάντα ταῦτα τὰ χωρία, ἰδίᾳ δὲ ἐπεμελήθην τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς κατὰ τὰ σῳζόμενα ἴχνη συμπληρώσεως τῶν δεινῶς διεφθαρμένων καὶ εἰς πολλὰ τεμάχια διεσπασμένων σελίδων τοῦ τελευταίου (Δ´) τόμου. Ἤδη δὲ κατ' Αὔγουστον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐξέδωκα ἐν Ἰένῃ γερμανιστὶ πραγματείαν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Untersuchung des Textes der Ἀθηναίων πολιτεία des Aristoteles», ἔχων ὑπ' ὄψιν κυρίως τὴν β´ ἔκδοσιν τοῦ Blass καὶ τὴν νεωστὶ τότε ἐκδοθεῖσαν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Wilcken ἀνάγνωσιν τοῦ χειρογράφου γ´ ἔκδοσιν τῶν Wilamowitz-Kaibel. Μετὰ ἕνα μῆνα ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐμῆς πραγματείας προῆλθεν εἰς φῶς ἡ γ´ ἔκδοσις τοῦ Blass, ὅστις διὰ τὸν οὕτως ὀλίγον παρεμπεσόντα χρόνον δὲν ἠδυνήθη νὰ ποιήσηται χρῆσιν τῆς ἐμῆς πραγματείας, ὡς αὐτὸς τότε ἔγραφέ μοι (1). Τῆς ἐμῆς πραγματείας δύο μέχρι τοῦδε ἐδημοσιεύθησαν ἐπικρίσεις, ἡ μὲν ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι «Wochenschrift für klassische Philologie» (1899 N° 15)

(1) Τῷ Blass, μεθ' οὗ καὶ πρότερον εἶχον ἀνταλλάξει ἐπιστολὰς (ἐχρώμεθα δ' ἀμφότεροι τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ), πέμψας τὴν ἐμὴν πραγματείαν, ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὸ ἑξῆς ἐπιστολικὸν δελτάριον:

«Herrn Gymnasialdir. Anast. Sakellarios

JENA.

Halle Oct. 10. 1898.

Τὸ μὲν σύγγραμμα τὸ Σὸν ἐδεξάμην, καὶ χάριν γε ἔχω πολλὴν ἐπὶ τῷ πέμψαι· ὁρῶ δὲ τὸν καιρὸν οὐκέτι ἐνδεχόμενον χρήσασθαί μ' αὐτῷ πρὸς τὴν ἐμαυτοῦ ἔκδοσιν· ἔστι γὰρ καὶ αὐτὴ σχεδὸν ἀποτετελεσμένη καὶ ὅσον οὔπω πρόεισιν εἰς φῶς. φαίνεται δὲ τὰ Σὰ πολλὴν διατριβὴν παρέξοντα. ποῦ γὰρ ἀνέγνως ταῦτα ἃ φῂς ἀναγνῶναι ἐγὼ μὲν καὶ πάνυ ἀπορῶ. τὸ μὲν γὰρ ἔκτυπον ὁμοίως καὶ ἡμῖν πάρεστι, τὴν δὲ βίβλον τὴν ἐν Λονδινίῳ καὶ ἐγὼ ἐξήτασα καὶ πολλάκις ὁ Kenyon καὶ ἔναγχος ὁ W. (Wilcken), τὰ δὲ γράμματα ταῦτα ἐν οὐδετέρῳ οὐδεὶς εἶδεν. ἀλλὰ περὶ τούτων Σὺ αὐτὸς ἄριστα διδάξεις, ὅταν καθάπερ ὑποσχνῇ δεῦρο ἔλθῃς. ἀποδημήσω μὲν ἴσως ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀλλ' ἐπανήξω σχεδὸν περὶ μεσοῦντα τὸν μῆνα· ἔπειτ' ἀνάγκη ἔσται ἐπιδημεῖν, καθάπερ οἶσθα.

In vorzüglicher Hochachtung ganz ergebenst

F. BLASS».

ὑπὸ τοῦ Schneider, ἡ δὲ ἐν τῷ «Litterarisches Centralblatt» (1899 Nº 21) ὑπὸ τοῦ Blass. Καὶ χάριν μὲν ὁμολογῶ τῷ πρώτῳ ἐπὶ τῇ εὐμενεῖ αὐτοῦ κρίσει, πρὶν δὲ ποιήσω τοῦτο πρὸς τὸν ἕτερον παρατηρῶ τάδε· ὁ Blass διακρίνει ἐν τῇ ἐπικρίσει αὐτοῦ τὰς ἐμὰς ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀναγνώσεις ἀπὸ τῶν ἐμῶν ἐξ εἰκασίας διορθώσεων καὶ μεταβολῶν τοῦ κειμένου, καὶ τὰς μὲν τελευταίας νομίζει ἀξίας προσοχῆς, τὰς δὲ πρώτας ὅλως αβασανίστως ἀποδοκιμάζει (πολλὰς τούτων μόνον ὡς εἰκασίας ἀρίστας ἐπιδοκιμάζει, ὡς βραδύτερον προφορικῶς ἔλεγέ μοι), ἐπειδὴ αὗται ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου καὶ οὐχὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ χειρογράφου ἀνεγνώσθησαν, καὶ ἐπειδὴ οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος τις καὶ μάλιστα ὁ Kenyon οὔτε ἐπὶ τοῦ χειρογράφου οὔτε ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀνέγνωσαν ὅσα ἐγὼ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου μόνον λέγω ὅτι ἀνέγνων. Ἐὰν ταῦτα, περὶ ἀναγνώσεων προκειμένου, δύνανται νὰ ὦσιν ἰσχυροὶ κατὰ τῶν ἐμῶν ἀναγνώσεων λόγοι, περὶ τούτου ἂς κρίνῃ πᾶς ἀμερόληπτος κριτής. Ἀλλὰ μὴ αὐτὸς ὁ Blass δὲν ἀνέγνω εὐστόχως πολλὰ χωρία καὶ ὑπὸ τοῦ Kenyon καὶ ὑπ' ἄλλων κακῶς ἢ οὐδόλως πρότερον ἀναγνωσθέντα; Διατί δὲ νῦν τοσοῦτον καταφρονεῖ τοῦ ἐκτύπου ὁ Blass; Καὶ δὲν ἀντιλέγω μὲν ὅτι τὸ ἔκτυπον δύναται εἰς σαφηνείας λόγον νὰ ἀπολείπηται τοῦ χειρογράφου, ἀλλὰ καὶ δὲν νομίζω ὅτι ἡ μεταξὺ τούτων διαφορὰ μετὰ τὴν τοσαύτην τῆς φωτοτυπικῆς τέχνης τελειότητα δύναται νὰ εἶνε τοσαύτη, ὥστε νὰ μὴ τολμᾷ τις νὰ χρῆται τῷ ἐκτύπῳ. Ἄλλως πρὸς τί νὰ γίνωνται αἱ τοσοῦτον πολυδάπανοι ἐκδόσεις τῶν ἐκτύπων, ἐὰν αὗται δὲν ἐσκόπουν νὰ ἀντικαταστήσωσι κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ χειρόγραφον παρὰ τοῖς μὴ δυναμένοις ἕνεκα πολλῶν λόγων νὰ ἴδωσιν αὐτό; Ἀλλὰ μὴ καὶ αὐτὸς ὁ Blass πρὶν ἴδῃ τὸ χειρόγραφον δὲν ἐχρήσατο τῷ ἐκτύπῳ, ἢ καὶ ἀφοῦ εἶδε τὸ χειρόγραφον μὴ ἐπαύσατο χρώμενος αὐτῷ; (1). Ὅπερ δὲ

(1) Αἱ ἑξῆς ἐκ τῆς β' ἐκδόσεως τοῦ Blass παρατηρήσεις δύνανται νὰ μαρτυρήσωσι περὶ τούτου· σ. 6, 9 «legi καινομένην — It. καινομ. in ectypo legerat Diels, qui in charta καρφομένην agnoscere sibi visus est». Ἐνταῦθα ὁ Blass εἰς βεβαίωσιν τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ χρῆται τῇ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀναγνώσει τοῦ Diels. σ. 23, 9 «ἐθ[ρυ]λλ[εῖ]το antea ego (δηλ. ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου, πρὶν ἴδῃ τὸ χειρόγραφον); post in charta ἐνθύμιον (ον per comp.) ῆν dispicere mihi visus sum». σ. 56, 1 «in ipsa charta etiam pejor confusio ductuum apparet quam in ect». σ. 61, 17 «πρόφ. ῆ τ. ἀπ. agnovi et in ectypo et in charta». σ. 82, 19 «Vid. autem in ect. τὰ ἑα[υτοῦ (Papageorg.) aqnosci posse». σ. 96, 26 «εἰλ]η[χὼς ego ed.

ὁ Blass ἐν τῇ ἐπικρίσει λέγει, ὅτι εἰκασίας τὸ πρῶτον ἐποιησάμην, ταύτας δ' ἐνόμισα εἶτα ὅτι εὗρον ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου, τοῦτο οὕτω μὲν ἀπολύτως εἰρημένον δὲν εἶνε ἀληθές, ὁμολογῶ δ' ὅμως ὅτι ἐν πολλοῖς δυσαναγνώστοις χωρίοις ἡ εἰκασία καὶ ἡ τῶν συμφραζομένων ἀκολουθία ὑπεβοήθουν μοι εἰς τὴν εὕρεσιν πιθανῆς τινος κατ' ἐμὴν γνώμην ἀναγνώσεως, ἣν τότε μόνον ἀπεδεχόμην, ὅταν αὕτη συνεφώνει πρὸς τὰ ἐν τῷ ἐκτύπῳ φερόμενα ἴχνη. Πλὴν ἀλλ' ὅμως τῷ ἐπιφανεῖ φιλολόγῳ Blass, ᾧ μεγίστην εὐγνωμοσύνην τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ὀφείλουσιν, ὀφείλω κἀγὼ δημοσίᾳ χάριν νὰ ὁμολογήσω· διότι διὰ τῆς ἐπικρίσεως αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ νὰ ἀποτρέψῃ με πάσης τοῦ ἐκτύπου χρήσεως, τοὐναντίον εἰς ἀκριβεστέραν αὐτοῦ ἐξέτασιν προέτρεψέ με, ἐξ ἧς οὐκ ὀλίγα ὠφελήθην. Τὰς μετὰ τὴν δευτέραν ταύτην ἐξέτασιν τοῦ ἐκτύπου νεωτέρας ἀναγνώσεις μου καὶ τὰς μετὰ τὴν γ' ἔκδοσιν τοῦ Blass δευτέρας σκέψεις μου καὶ ἄλλας τινὰς συμπληρωτικὰς παρατηρήσεις προβαίνω νῦν νὰ δημοσιεύσω διὰ τῆς φίλης Ἀθηνᾶς, ἔχων τὴν πεποίθησιν, ὅτι οὐχὶ μόνον τῶν ἐξ εἰκασίας διορθώσεών μου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀναγνώσεών μου πολλὰς καὶ αὐτὸς ὁ Blass μετ' ἀκριβεστέραν τοῦ χειρογράφου ἢ τοῦ ἐκτύπου ἐξέτασιν θὰ ἀποδεχθῇ, ὅπερ θὰ εἶνε ἐπανόρθωσις μὲν τῆς μετά τινος σπουδῆς καὶ προκαταλήψεως γενομένης αὐτοῦ ἐπικρίσεως, μεγίστη δὲ τῶν ἐμῶν μόχθων ἀμοιβή.

(δηλ. κατὰ τὸ ἔκτυπον) — in charta legi ϹΙΛΚΥϹ.». σ. 96, 28 «πρ[οσελθὼν ego ed. 1 (δηλαδὴ κατὰ τὸ ἔκτυπον); sed in charta ΠΡ[ΩΤ.] potius cum K. agnosco». σ. 98, 15 «in charta agnovi ϹΚΑϹΤ (hoc T superscr.) ΗΝΤϹ, tum .ΑΛΑ in ectypo». σ. 98, 18 «Ī (i. e. δέκα) post ΟΙ in ectypo invenit Kb., quod agnoscere non possum (δῆλον ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου)». σ. 100, 6 b «κλη-[ρω]τηρίῳ ego ed. 1, et ΚΛ[ηρω nunc K.; sed vix recte sec. ect.» σ. 102, 33 «sqq. priora in ectypo in g apparent». σ. 103, 6 «in 6 extr. ego in charta ΝΑ dispexi; in ect. ϹΝ..ϹΙ (ἀεί?) comparet». σ. 105, 36 «pro ΑϹ ego antea in ect. Μ». σ. 106, 13 «Ο vid in ect. agnosci posse; it. Ι post alterum ΤΑ; Ρ in charta inveni».

ΚΕΦ. Ι.

«καταγνωσθέντος δὲ τοῦ ἄγους, αὐτοὶ μὲν ἐκ τῶν τάφων ἐξεβλήθησαν κτέ.».

Ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἔγραφον ὅτι ὑπεράνω τοῦ στίχου εὑρίσκω τὴν λέξιν αὐτῶν: καταγν. δὲ αὐτῶν τ. ἄγους. ὁ Blass ἐν τῇ ἐπικρίσει αὐτοῦ τὴν ἀνάγνωσίν μου ταύτην, ἣν ἀπορεῖ πῶς οὐδεὶς οὔτε ἐπὶ τοῦ χειρογράφου οὔτε ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀνεκάλυψε, φέρει ὡς παράδειγμα τοῦ ὅτι ὁμοίως ἀπίθανοι εἶνε καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι αἱ ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ μου ἀναφερόμεναι ἀναγνώσεις. Ἐγὼ δὲ καὶ νῦν ἐμμένω εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν, εὑρίσκω δὲ νῦν ἀκριβέστερον ὅτι ὁ διορθωτὴς (ἄλλος καὶ οὐχὶ ὁ ἀνοήτως μεταβαλὼν τὸ καταγνωσθέντος εἰς τὸ (κα)θαρθέν(τος)), ὠβέλισε τὸ γράμμα Є τοῦ συνδέσμου ΔЄ, θεὶς ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τὸ σημεῖον τοῦτο ⸓, ἐπέγραψε δὲ μεταξὺ δύο ὁμοίων σημείων τὴν λέξιν ΑΥΤ̣Ω̣Ν̣, ἧς λίαν ἀμυδρὰ εἶνε τὰ σῳζόμενα ἴχνη. Ὅθεν ἀναγνωστέον κατὰ τὸν διορθωτὴν καταγνωσθέντος δ' αὐτῶν τοῦ ἄγους.

ΚΕΦ. ΙΙ.

§ 1. «Μετὰ δὲ ταῦτα συνέβη στασιάσαι τούς τε γνωρίμους καὶ τὸ πλῆθος πολὺν χρόνον [[τὸν δῆμον]]. ἦν γὰρ αὐτῶν ἡ πολιτεία κτέ.».

Πάντες οἱ ἐκδόται, τοῦ Kenyon εἰσηγησαμένου, ἀφορίζουσι τοῦ κειμένου τὰς λέξεις τὸν δῆμον ὡς σχόλιον εἰς τὸ τὸ πλῆθος. Ὁ κ. Παπαγεωργίου φρονῶν ὅτι αἱ λέξεις αὗται γραφεῖσαι τὸ πρῶτον ὡς ἐπανόρθωσις τοῦ κακῶς γεγραμμένου τὸ πλῆθος παρεισέδυσαν ἔπειτα εἰς τὸ κείμενον, ἀναγινώσκει «στασιάσαι τούς τε γνωρίμους καὶ τὸν δῆμον πολὺν χρόνον». Μετ' ὀλιγωτέρας πιθανότητος προέτεινεν ὁ Σακόρραφος τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ τὸν δῆμον διὰ τοῦ ἀλλήλοις, ὅλως δὲ ἀπιθάνως ὁ Mayor συντάσσει τὰς λέξεις τὸν δῆμον μετὰ τοῦ στασιάσαι, ὅπερ ὑπολαμβάνει ὡς μεταβατικόν. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι μόνον μετάθεσις τῶν λέξεων τὸν δῆμον ἐγένετο· ὁ ἀντι-

γραφεὺς δηλ. λησμονήσας νὰ γράψῃ τὰς λέξεις ταύτας μετὰ τὸ στασιάσαι, προσέθηκεν αὐτὰς εἶτα ἐν τῷ τέλει τῆς περιόδου. Ὅθεν ἀναγινώσκω «συνέβη στασιάσαι τὸν δῆμον, τούς τε γνωρίμους καὶ τὸ πλῆθος πολὺν χρόνον». Κατὰ τὴν τοιαύτην τῶν λέξεων διάταξιν τὸ δῆμος λαμβάνεται ὡς ἰσοδύναμον πρὸς τὸ πόλις, ὡς σημαῖνον δηλ. τὸ ὅλον πλῆθος τῆς πόλεως, εἰς ὃ παρατάσσονται τὰ στενῶς διὰ τοῦ τε — καὶ συνδεόμενα μέρη αὐτοῦ τούς τε γνωρίμους καὶ τὸ πλῆθος. Ὅτι δὲ τὸ δῆμος πολλάκις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ πόλις, δύνανται, νομίζω, τὰ ἑξῆς παραδείγματα νὰ πείσωσι· κ. 22, 3 «θαρροῦντος ἤδη τοῦ δήμου» καὶ κ. 24, 1 «θαρρούσης ἤδη τῆς πόλεως». Πλουτ. Σόλ. κ. 12 «τῆς στάσεως ἀκμὴν λαβούσης μάλιστα καὶ τοῦ δήμου διαστάντος» καὶ κ. 13 «ὅσας ἡ χώρα διαφορὰς εἶχεν εἰς τοσαῦτα μέρη τῆς πόλεως διαστάσης». Λέγει δὲ ὁ Ἀριστοτ. καὶ ἐν κεφ. 8, 5 «ὃς ἂν στασιαζούσης τῆς πόλεως (= τοῦ δήμου, τῶν τε γνωρίμων καὶ τοῦ πλήθους) μὴ τιθῆται τὰ ὅπλα μηδὲ μεθ' ἑτέρων». Πρβλ. καὶ Ch. Daremberg Dictionn. der Antiquit. ἐν λέξει Dèmos (δῆμος). — Ὁ Blass [3] παρατηρεῖ «pro HN est in pap. H·N; vid. aliquid deletum». Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψε τὸ πρῶτον ΗΤΟ, ἀλλ' ὁ ἴδιος διαγράψας τὰ γράμματα ΤΟ ἔγραψε μετ' αὐτὰ τὸ γράμμα Ν, ἵνα ἀναγνωσθῇ ἦν.

§ 2. «καὶ εἰ μ[ὴ] τὰς μισθώσεις ἀποδιδοῖεν, ἀγώγιμοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ παῖδες ἐγίγνοντο· καὶ οἱ δανεισμοὶ πᾶσιν ἐπὶ τοῖς σώμασιν ἦσαν μέχρι Σόλωνος».

Καὶ νῦν εὑρίσκω ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ὑπεράνω τῶν γραμμάτων ΙΠ τὸν ἐκπεσόντα σύνδεσμον ΔΕ: καὶ οἱ δανεισμοὶ δὲ πᾶσιν. Ἡ διὰ τοῦ καὶ — δὲ σύνδεσις τῆς προτάσεως ταύτης ἁρμόζει μετὰ τὸ προλεχθὲν «εἰ μὴ τὰς μισθώσεις ἀποδιδοῖεν, ἀγώγιμοι καὶ αὐτοὶ καὶ παῖδες ἐγίγνοντο».

ΚΕΦ. III.

§ 3. «τεκμήριον δ' ἐπιφέρουσιν, ὅτι οἱ ἐννέα ἄρχοντες ὀμνύουσι[ν] ἢ τὰ ἐπὶ Ἀκάστου ὅρκια ποιήσειν κτέ.».

Οὕτως ἀναγινώσκει νῦν τὸ χωρίον ὁ Blass [3], παρατηρῶν ἐν ὑποση-

μειώσει «ὀμνύουσι[ν] ΗΙ τὰ ἐπὶ Wn. quod verum vid. (ἧι); ὀμν. ἢ ⟨μὴν⟩ τὰ ἐπὶ Wil. sq. ποιήσειν agn. Wess., τὰ ὅρκια π. K³». Ἐν δὲ τῇ β' ἐκδόσει ὁ Blass ἀνεγίνωσκεν «ὀμνύουσι[ν ὥσ]περ [ἐ]πὶ Ἀκάστου [τὰ] ὅρκια ποι[ή]σειν», παρατηρῶν ἐν ὑποσημειώσει «ὀμνύουσι[ν ὥ]σπ[ε]ρ ἐπὶ vel ὥ]σπ(ερ) οἱ ἐπὶ Wess. ([καθάπερ] ἐπὶ K rell.). ποιήσειν agn. Wess , τὰ ὅρκια π. K³, sensu obscurissimo (cf. Wil I, 47). Aliquando in charta [Α]ΙCΥΜΝ[Η]CΕΙΝ aqnoscere mihi visus sum, sed postea et ipse [ΤΑ]ΟΡΚΙΑ ΠΟΙΗCΕΙΝ (ΤΕΜΕΙΝ pro ποιήσειν in charta inv. Diels)». Ταῦτα παρέθηκα ἐπίτηδες, ἵνα δειχθῇ πόσαι καὶ ποῖαι διάφοροι ἀναγνώσεις τοῦ χωρίου ὑπὸ διαφόρων ἢ καὶ τῶν αὐτῶν φιλολόγων ἐγένοντο. Οὐδεμίαν τῶν ἀναγνώσεων τούτων ἠδυνήθην νὰ εὕρω οὔτε πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου φερόμενα ἴχνη οὔτε πρὸς τὸν νοῦν τῶν λεγομένων συνᾴδουσαν, ἀπορῶ δὲ πῶς ὁ Blass, γράφων ἐν τῇ ὑποσημειώσει τῆς β' ἐκδόσεως «τὰ ὅρκια π. K.³, sensu obscurissimo», ἐννοεῖ νῦν τὸ χωρίον γράφων «ὀμνύουσι[ν] ἢ τὰ ἐπὶ Ἀκάστου ὅρκια ποιήσειν». Εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον οὕτως ἀναγινωσκόμενον τὸ χωρίον εἶνε ἀκατανόητον. Ἐγὼ δὲ τὸ πρῶτον τὰς μὲν λέξεις [ὥσ]περ [ἐ]πὶ Ἀκάστου ἀνεγίνωσκον, ὡς ὁ Blass², ἀντὶ δὲ τῶν γραμμάτων CΕΙΝ ἀναγινώσκων ΞΕΙΝ ἐνόμισα ὅτι ὁ Ἀριστοτ. εἶπεν «[ὥσ]περ [ἐ]πὶ Ἀκάστου δικ(αί)ως ἄρξειν» κατὰ τὸ ἐν κεφ. 55, 5 καὶ ἐν Ἡρακλ. ἐπιτ. 11. Νῦν δ' ὅμως μετ' ἀκριβεστέραν ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἐξέτασιν εὑρίσκω ὅτι ὁ Ἀριστοτ. εἶπεν ὀμνύουσι[ν] πι[σ]τὰ ⟨τὰ⟩ ἐπὶ Ἀκάστου ὅρκια φυλάξειν. Τὰ γράμματα τὰ ἀναγνωσθέντα ὑπὸ τοῦ Wilcken ὡς ΗΙ ἀναγινώσκω ἐγὼ ὡς ΠΙ. Ἂν ὁ διορθωτὴς συνεπλήρωσεν ὑπεράνω τοῦ στίχου τὸ εὐκόλως μετὰ τὸ πισΤΑ ἐκπεσὸν ἄρθρον ΤΑ, δὲν δύναμαι νὰ εἴπω· διότι ἀκριβῶς ἐνταῦθα ὑπάρχει ῥῆγμα τοῦ παπύρου. Πρβλ. Ὁμ. Ἰλ. Γ, 280 «ὑμεῖς μάρτυρες ἔστε, φυλάσσετε δ' ὅρκια πιστά».

ΚΕΦ. IV.

§ 1. «μετὰ δὲ ταῦτα χρόνου τινὸς οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἐπὶ Ἀρισταίχμου ἄρχοντος, Δράκων τοὺς θεσμοὺς ἔθηκεν· ἡ δὲ τάξις αὐτῆς τόνδε τὸν τρόπον εἶχε».

Ὁ Blass μετὰ τοῦ Kenyon ἀναγινώσκει ἐν τῷ χειρογράφῳ ΑΥΤ

(=αὐτῆς), ὁ δὲ Wilcken (W.—K.[3]) ΑΥΤ̊ (=αὐτοῦ). Καὶ ἐν μὲν τῇ β' ἐκδόσει ὁ Blass κατὰ διόρθωσιν τοῦ Kenyon ἔγραφεν αὕτη, ἐν δὲ τῇ γ' ἐκδόσει τηρεῖ τὸ τοῦ χειρογράφου αὐτῆς, παραπαρατηρῶν τάδε (Praef. § 8): «αὐτοῦ ad Dracontem relatum indicet eam reipublicae constitutionen, quam narraturus est Aristoteles, ab illo esse profectam; id autem pugnet cum loco politicorum hoc (II c. 12 p. 1274 b 15): Δράκοντος δὲ νόμοι μέν εἰσι, πολιτείᾳ δὲ ὑπαρχούσῃ τοὺς θεσμοὺς ἔθηκεν». Διὰ ταῦτα ὁ Blass διὰ τολμηροῦ ἅλματος, ὅπερ καὶ ὁ ἴδιος συναισθάνεται, ἀναφέρει τὸ αὐτῆς εἰς τὸ ἐν τέλει τοῦ προηγουμένου (III) κεφαλαίου εἰρημένον «ἡ μὲν οὖν πρώτη πολιτεία», παρατηρῶν «ut sit τῆς πολιτείας, at minime τῆς πρώτης πολιτείας». Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἀναφέρηται μὲν τὸ αὐτῆς εἰς τὸ ἡ μὲν πρώτη πολιτεία, νὰ ἐννοῆται δὲ δι' αὐτοῦ οὐχὶ αὐτὴ ἡ πρώτη πολιτεία, δηλ. ἡ πρὸ τοῦ Δράκοντος, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ τρίτου κεφαλαίου λέγεται, ἀλλ' ἄλλη τις, ἡ ὑφισταμένη, ὡς ὁ Blass λέγει, καθ' ὃν χρόνον ὁ Δράκων τοὺς θεσμοὺς ἔθηκεν; Ἀλλὰ καὶ ἂν τοῦτο παρὰ πᾶσαν λογικὴν ἀναφορὰν καὶ ἀκολουθίαν ὑποτεθῇ δυνατόν, ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ θὰ ὑπεδήλου, ὅτι μεταβολή τις τῆς πολιτείας ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένετο, ἀφοῦ ἡ ἐπὶ Δράκοντος ὑφισταμένη, οὐχὶ δὲ ὑπὸ τοῦ Δράκοντος αὐτοῦ καταστᾶσα πολιτεία, ἣν κατὰ τὸν Blass ὁ Ἀριστοτ. ἐνταῦθα περιγράφει, ἦτο ἄλλη καὶ οὐχὶ αὐτὴ ἡ πρώτη, δηλ. ἡ πρὸ τοῦ Δράκοντος πολιτεία. Ἀλλὰ πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἐγένετο ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς ἐν Ἀθήναις πολιτείας, ἧς οὐδαμοῦ ὁ Ἀριστοτ. μνημονεύει; Καὶ ὅμως ὁ Ἀριστοτ. ἀπαριθμῶν ἐν κεφαλαίῳ 41 (§ 2) τὰς μεταβολὰς τῆς ἐν Ἀθήναις πολιτείας ῥητῶς μνημονεύει ὡς δευτέρας τῆς ἐπὶ Δράκοντος γενομένης. Καὶ πειρᾶται μὲν ὁ Blass καὶ τὸ χωρίον ἐκεῖνο συμφώνως πρὸς τὴν ἀνωτέρω γνώμην αὐτοῦ νὰ ἑρμηνεύσῃ, παρατηρῶν τάδε: «Perspicuum igitur fit attente legentibus, nihil doceri de forma aliqua reipublicae a Draconte constituta, quae nulla fuit, et ἡ ἐπὶ Δράκοντος (τάξις) c. 41, 2 esse formam quae Dracontis tempore fuit, quamvis antecedat ἡ ἐπὶ Θησέως γενομένη sequaturque ἡ ἐπὶ Σόλωνος, ab ipso nempe Solone indroducta. Additur enim post Dracontis nomen: ἐν ᾗ καὶ νόμους ἀνέγραψαν πρῶτον, id est, qua oblinente etiam leges primum litteris man-

datae sunt, scilicet per Dracontem», ἀλλ' ἐμὲ τοὐλάχιστον, νομίζω δὲ καὶ πάντα τὸν μετ' ἐπιστάσεως τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγόμενα ἀναγινώσκοντα, οὐδαμῶς δύναται νὰ πείσῃ, τοιαῦτα λέγων. Ἀπορῶ δὲ τῇ ἀληθείᾳ πῶς ὁ Blass τὴν τοιαύτην τοῦ χωρίου τούτου ἑρμηνείαν στηρίζει εἰς τὴν ἐπιφερομένην ἀναφορικὴν πρότασιν «ἐν ᾗ καὶ νόμους ἀνέγραψαν πρῶτον», δι' ἧς ὁ Ἀριστοτ. ἠθέλησε, κατ' ἐμὴν γνώμην, ἁπλῶς νὰ δηλώσῃ ὅτι κατὰ τὴν πολιτικὴν ταύτην μετάστασιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέγραψαν καὶ νόμους τότε πρῶτον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς δύο προηγουμένως μνημονευθείσας μεταστάσεις, καθ' ἃς νόμοι γραπτοὶ δὲν εἶχον τεθῆ· ὅτι ἡ ἐπὶ Δράκοντος γενομένη μετάστασις τῆς πολιτείας δὲν ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δράκοντος, τοῦτο, νομίζω, οὐδαμῶς δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς μνημονευθείσης ἀναφορικῆς προτάσεως. Ἐγὼ δὲ εἰς τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγομένων ἀφορῶν, οὐδαμῶς ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτ. περιγραφομένη τάξις τῆς πολιτείας εἶνε ἡ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δράκοντος κατασταθεῖσα, νομίζω δ' ὅτι αἱ κατ' ἐμὲ ἀναμφισβήτητοι λέξεις τοῦ χειρογράφου ἡ δὲ τάξις αὐτῆς (οὐχὶ αὐτοῦ) ὑποδεικνύουσι φθορὰν τοῦ χωρίου, ὅπερ δύναταί τις, νομίζω, νὰ θεραπεύσῃ ὧδε: «Δράκων τοὺς θεσμοὺς ἔθηκΕΝ ⟨καὶ τὴν πολιτείαν διέταξΕΝ⟩· ἡ δὲ τάξις αὐτῆς τόνδε τὸν τρόπον εἶχε»· ὁ ἀντιγραφεὺς ἀπὸ τῆς πρώτης συλλαβῆς ΕΝ ἀπάτῃ τοῦ ὀφθαλμοῦ μεταπηδήσας εἰς τὴν ἑτέραν, παρέλιπε τὰς ἐν τῷ μεταξὺ λέξεις. Οὕτω, νομίζω, καὶ τὸ προκείμενον χωρίον εὐοδοῦται καὶ τὸ ἐν κεφ. 41, 2 ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν συμφραζομένων προσηκόντως ἐννοεῖται. Ὑπολείπεται μόνον ἡ διαφωνία πρὸς τὸ μνημονευθὲν χωρίον τῶν Πολιτικῶν, ἔνθα ὁ Ἀριστοτ. παρίστησι τὸν Δράκοντα νόμων μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πολιτείας δημιουργόν· καὶ ὑπάρχουσι μὲν οἱ ἀθετοῦντες τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῶν Πολιτικῶν (ἴδ. Susemihl ἐν Jahrb. f. class. Philol. 1896 σ. 258 κἑ. καὶ Gilbert Ἐγχ. Ἀρχαιολ. μεταφρ. Ν. Πολίτου τόμ. Α' σ. 144 σημ. 1), ἀλλὰ καὶ ὡς γνήσιον ἂν θεωρηθῇ τὸ χωρίον, νομίζω ὅτι προτιμότερον εἶνε νὰ παραδεχθῇ τις τὴν διαφωνίαν ταύτην ἢ νὰ ἀναγκάζηται νὰ διαστρέφῃ καὶ παρερμηνεύῃ τὰ οὕτω σαφῶς ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ Ἀθην. πολιτείᾳ εἰρημένα. Ἴσως ἐν τοῖς Πολιτικοῖς ὁ Ἀριστοτ. ἀποβλέπων εἰς θεμελιώδη τῆς πολιτείας ἀνακαίνισιν δὲν ἐθεώρησε τὸν Δράκοντα ὡς δημιουργὸν τοι-

αὐτῆς πολιτείας, ὡς ἐθεώρησε τοὺς κατ' ἐξοχὴν νομοθέτας καὶ δημιουργοὺς πολιτείας Λυκοῦργον καὶ Σόλωνα, ἐν ᾧ ἐν τῇ 'Αθην. πολιτείᾳ ἀπαριθμῶν τὰς περιπετείας καὶ μεταβολὰς τῆς ἐν 'Αθήναις πολιτείας δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ μνημονεύσῃ καὶ τῆς ἐπὶ Δράκοντος διὰ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ γενομένης πολιτικῆς μεταστάσεως. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν χρόνων «ἀπεδέδοτο — ᾑροῦντο», ἐξ ὧν ὁ Blass ἠθέλησε νὰ ἀρυσθῇ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκδοχῆς, φρονῶ ὅτι ὁ 'Αριστοτ. διὰ μὲν τοῦ ὑπερσυντελίκου ἀπεδέδοτο ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ τὴν ἐφάπαξ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ τοῦ Δράκοντος ὁρισθεῖσαν ἀπόδοσιν τῆς πολιτείας, ἐν ᾧ διὰ τοῦ παρατατικοῦ ᾑροῦντο ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ τὴν κατ' ἔτος ἐπαναλαμβανομένην αἵρεσιν τῶν ἀρχόντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τοῦ Δράκοντος πολιτείας. Οὐχὶ δὲ σπουδαῖον νομίζω καὶ ὅπερ ὁ Blass λέγει «neque vero c 3, 1 τῆς ἀρχαίας πολιτείας τῆς μέχρι Δράκοντος dicitur (sicut 2, 2 μέχρι Σόλωνος est) sed τῆς πρὸ Δράκοντος». Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἐκφράσεις ὁ νοῦς εἶνε, νομίζω, ὁ αὐτός· διότι τὸ ὅριον, ὅπερ ὡς τέρμα ἀποτελεῖ ὁ Δράκων δὲν μεταβάλλεται· μεταβάλλεται μόνον τὸ βλέμμα τοῦ παρατηρητοῦ, ὅπερ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιστάσει διευθύνεται ἀπὸ τῆς ἀφετηρίας, ἣν ἀποτελεῖ τὸ παρελθόν, πρὸς τὸ τέρμα, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀπὸ τοῦ τέρματος πρὸς τὴν ἀφετηρίαν. Ἰδὲ καὶ ὅσα ὁ Blass περὶ τοῦ χωρίου τούτου γράφει ἐν Jahrb. f. class. Philol. 1895 σ. 476 κέ. καὶ Peter Meyer, d. Arist. Polit. u. d. 'Αθηναίων πολιτεία σ. 31 κέ.

§ 2. ἀπεδέδοτο μὲν ἡ πολιτεία τοῖς ὅπλα παρεχομένοις· ᾑροῦντο δὲ τοὺς μὲν ἐννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίας οὐσίαν κεκτημένους οὐκ ἐλάττω δέκα μνῶν ἐλευθέραν, τὰς δ' ἄλλας ἀρχὰς ⟨τὰς⟩ ἐλάττους ἐκ τῶν ὅπλα παρεχομένων, στρατηγοὺς δὲ καὶ ἱππάρχους οὐσίαν ἀποφαίνοντας οὐκ ἔλαττον ἢ ἑκατὸν μνῶν ἐλευθέραν».

Προσκρούων εἰς τὴν φράσιν «ᾑροῦντο δὲ τοὺς μὲν ἐννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίας οὐσίαν κεκτημένους», νομίζω ὅτι ὁ 'Αριστοτ. εἶπεν «⟨ἐκ τῶν⟩ οὐσίαν κεκτημένων» (ЄΚΤ́ — κЄΚΤημενΝ͡ = κεκτη-

μεΝ). Οὕτως εὐθὺς κατωτέρω λέγεται «τὰς δ' ἄλλας ἀρχὰς ⟨τὰς⟩ ἐλάττους ἐκ τῶν ὅπλα παρεχομένων». Πρβλ. κ. 7, 3 8, 1. 21, 6. 22, 5. 29, 2. 30, 2. 31, 2. 35, 1. 42, 1. 2. 46, 1. 61, 1. 4. 62, 1. Λέγει δὲ ὁ Ἀριστοτ. καὶ ἐν Πολιτ. II, 9, 4 «τὰς δ' ἀρχὰς ἐκ τῶν γνωρίμων καὶ τῶν εὐπόρων κατέστησε (ὁ Σόλων) πάσας, ἐκ τῶν πεντακοσιομεδίμνων καὶ ζευγιτῶν καὶ τρίτου (γρ. ⟨τοῦ⟩ τρίτου) τέλους, τῆς καλουμένης ἱππάδος». Διάφορον εἶνε τὸ ἐν τοῖς ἑπομένοις ἐνάρθρως λεγόμενον «στρατηγοὺς δὲ καὶ ἱπάρχους (ᾑροῦντο ἀνθρώπους) οὐσίαν ἀποφαίνοντας κτέ.». Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰ τιμήματα «οὐσίαν — ἐλάττω δέκα μνῶν ἐλευθέραν» καὶ «οὐσίαν — οὐκ ἔλαττον ἢ ἑκατὸν μνῶν ἐλευθέραν», εἰς ἃ πάντες σχεδὸν προσκρούουσι, δύναταί τις ἄρά γε νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἀπάτῃ τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν δύο φράσεων ἀντήλλαξε τοὺς ἀριθμούς, γράψας ἐν μὲν τῇ πρώτῃ δέκα ἀντὶ τοῦ ἑκατόν, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἑκατὸν ἀντὶ τοῦ δέκα; Τίμημα ἑκατὸν μὲν μνῶν διὰ τοὺς ἄρχοντας καὶ ταμίας, δέκα δὲ μνῶν διὰ τοὺς στρατηγοὺς καὶ ἱππάρχους θὰ ἦτο, νομίζω, πιθανώτερον ἢ ὡς νῦν ἐν τῷ χειρογράφῳ τἀνάπαλιν φέρεται.

ΚΕΦ. V.

§ 2. «γινώσκω καί μοι φρενὸς ἔνδοθεν ἄλγεα κεῖται,
πρεσβυτάτην ἐσορῶν γαῖαν Ἰαονίας
καινομένην».

Οὕτως ἀναγινώσκει ὁ Blass καὶ ἐν τῇ γ' ἐκδόσει, παρατηρῶν ἐν ὑποσημειώσει τάδε: «legi καινομένην (cum spat. vacuo, quod et post ἀρχὴ et Ἰαονίας est; it. ubique et ante et post carmina), tum ἐν ἧι. It. καινομ. in ectypo legerat Diels, qui in charta καρφομένην agnoscere sibi visus est; improbat hoc, confirmat καιν. K.; κλινομένην Wn., W.—K.[3] (dubitat K., sed A magis agn. quam Λ). Cf. praef. § 9». Ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅσα καὶ ἐν τῷ προλόγῳ λέγει περὶ τούτου ὁ Blass[3] οὐδαμῶς πείθει με ὅτι ὁ Σόλων εἶπε «γαῖαν Ἰαονίας καινομένην». Οὔτε τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡγησίου τοῦ Μάγνητος κατὰ τὸ νοούμενον λεχθὲν (παρὰ Φωτ. 447α 12) «τὴν πόλιν (= τοὺς πολίτας) ἀπέκτεινε» οὔτε τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους

κωμικώτερον εἰρημένον (Βατρ. 985) «τὸ τρυβλίον τέθνηκε» δύνανται, νομίζω, νὰ δικαιολογήσωσι τοιαύτην ὅλως ἀσυνήθη καὶ τολμηρὰν ἔκφρασιν ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Σόλωνος. Ἀλλ' οὐχὶ πιθανωτέραν εὑρίσκω καὶ τὴν τοῦ Wilcken (W.—K.³) ἀνάγνωσιν κλινομένην, ἵνα μηδένα λόγον ποιήσωμαι περὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Diels καρφομένην. Ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐνόμισα ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀναγνωσθῇ κηδομένην (=λυπουμένην), ὅπερ θὰ παρεῖχεν εἰκόνα ὁμοίαν πρὸς τὴν παρ' Ὁμήρῳ (Ἰλ. Α, 254), ἔνθα ὁ Νέστωρ ἐπὶ τῇ ἔριδι τῶν δύο βασιλέων, τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως, μετὰ πολλῆς θλίψεως ἀναφωνεῖ «ὢ πόποι, ἦ μέγα πένθος Ἀχαιίδα γαῖαν ἱκάνει». Νῦν δ' ὅμως ἀναγινώσκω κλυζομένην (=κλυδωνιζομένην). Οὕτως ὁ Σόλων κατὰ συνηθεστάτην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μεταφορὰν τὴν στασιάζουσαν χώραν τῆς Ἰωνίας παρίστησιν ὡς ναῦν ὑπὸ κλύδωνος καὶ σάλου ταραττομένην· πρβλ. Σοφ. Οἰδ. Τ. 22 κέ. «πόλις σαλεύει κἀνακουφίσαι κάρα βυθῶν ἔτ' οὐχ οἵα τε φοινίου σάλου», ἔνθα ὁ σχολιαστὴς παρατηρεῖ «ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν χειμαζομένων νεῶν ἐν μεγάλῳ κλύδωνί ἐστιν». Ἀντιγ. 162. Αἰσχ. Ἑπτ. Θ. 739 καὶ 776. Εὐριπ. Ῥησ. 349. Πλατ. Νομ. Ϛ' 758 «πόλις τε ἐν κλύδωνι τῶν ἄλλων πόλεων διαγομένη κτἑ.». Ὁ δὲ Πλούταρχος περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν λέγει (Σόλ. 13) «τότε δὲ τῆς τῶν πενήτων πρὸς τοὺς πλουσίους ἀνωμαλίας ὥσπερ ἀκμὴν λαβούσης παντάπασιν ἐπισφαλῶς ἡ πόλις διέκειτο, καὶ μόνως ἂν ἐδόκει καταστῆναι καὶ παύσασθαι ταραττομένη τυραννίδος καταστάσης».

§ 3. «καὶ ὅλως αἰεὶ τὴν αἰτίαν τῆς στάσεως ἀνάπτει τοῖς πλουσίοις· διὸ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐλεγείας δεδοικέναι φησὶ 'τήν τε φ[ιλοπλου]τίαν τήν τε ὑπερηφανίαν', ὡς διὰ ταῦτα τῆς ἔχθρας ἐνεστώσης».

Οὕτως ἀναγινώσκει νῦν ὁ Blass³, παρατηρῶν «τήν τε φ[ιλαργυ-ρ]ίαν K. (et nunc contra Wn.) rell.; φι[λαργ]υρείαν in charta invenit Diels; ΦC...ЄIAN Wn., negans fuisse P ante ЄIAN (tamen φι[λαργ]υρίαν et W.—K.³); φ[ιλοπλου]τίαν nunc ipse. Versum Solonis agnoverunt Jackson al.; Plut. Sol. 14, § 3

compar. John Mayor: ὀκνῶν φησι τὸ πρῶτον ἅψασθαι τῆς πολιτείας, καὶ δεδοικὼς τῶν μὲν τὴν φιλοχρηματίαν, τῶν δὲ τὴν ὑπερηφανίαν (hinc φ[ιλοχρηματ]ίαν Condos, Bernardakis, Radinger adv. spatium)». Παράβαλε καὶ ὅσα περὶ τῆς τελευταίας αὐτοῦ ἀναγνώσεως φ[ιλοπλου]τίαν γράφει ὁ Blass[3] ἐν τῷ προλόγῳ (§ 10). Τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ἐποιήσατο ὁ Blass ὁδηγούμενος, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, ἐκ τοῦ μνημονευθέντος χωρίου τοῦ Πλουτάρχου, οὐκ ὀρθῶς κατ' ἐμὴν γνώμην. Διότι ὁ Πλούταρχος κατὰ διάφορον τοῦ Ἀριστοτέλους τρόπον ἐννοήσας τὸν στίχον τοῦ Σόλωνος καὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς μερίδας ἀποδοὺς τὴν αἰτίαν τῆς στάσεως, συμφώνως πρὸς τὸν νοῦν τοῦτον εἶπε «τῶν μὲν (δηλ. τῶν πενήτων) τὴν φιλοχρηματίαν, τῶν δὲ (δηλ. τῶν πλουσίων) τὴν ὑπερηφανίαν». Ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τοὺς πλουσίους μόνον ἀποδιδοὺς τὴν αἰτίαν τῆς στάσεως δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ περὶ αὐτῶν τήν τε φιλοπλουτίαν. Διότι φιλόπλουτοι δύνανται νὰ εἶνε μόνον οἱ πένητες οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ γίνωσι πλούσιοι, ἀλλ' οὐχὶ οἱ ὄντες ἤδη πλούσιοι· οἱ πλούσιοι ἐπιθυμοῦσι νὰ γένωνται πλουσιώτεροι ἑαυτῶν, τουτέστι πλεονεκτοῦσι. Καὶ ὄντως, ἐὰν τὸ ἔκτυπον δὲν ἀπατᾷ με, ἀναγινώσκω πλ[ε]ονεξίαν· τὸ Ξ ἑνοῦται κατὰ τὸ μέσον μετὰ τοῦ ἑπομένου Ι, ὡς καὶ ἐν στίχῳ 36 (κεφ. 6, 3) ἐν τῇ αὐτῇ λέξει. Φρονῶ δ' ὅμως ὅτι, ὡς ἡ φράσις τοῦ Πλουτάρχου, οὕτω καὶ ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους δὲν εἶνε ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ στίχος τοῦ Σόλωνος, ἀλλ' ἑκάτερος τῶν συγγραφέων τούτων κατὰ διάφορον ἀντίληψιν παρέφρασε τὸν σολώνειον στίχον. Ἴσως ὁ Σόλων εἶπε «τήν τε φιλαργυρίαν, τήν θ' ὑπερηφανίαν», ἀμφότερα δηλονότι περὶ τῶν πλουσίων. Καὶ ὁ μὲν Πλούταρχος παρανοήσας τὸν στίχον μετεχειρίσθη ἀντὶ τοῦ φιλαργυρίαν τὸ φιλοχρηματίαν, ἀποδοὺς αὐτὸ εἰς τοὺς πένητας, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ὀρθότερον κατανοήσας τὸ χωρίον μετεχειρίσθη ἀντὶ τοῦ φιλαργυρίαν τὸ πλεονεξίαν, ὡς ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἐκ τῶν στίχων τοῦ Σόλωνος τὸν νοῦν τῆς τῶν πλουσίων πλεονεξίας ἐξήγαγεν εἰπών: «καὶ αὐτὸς ἐν τοῖσδε τοῖς ποιήμασιν μαρτυρεῖ, παραινῶν τοῖς πλουσίοις μὴ πλεονεκτεῖν·

ὑμεῖς δὲ ἡσυχάσαντες ἐνὶ φρεσὶ καρτερὸν ἦτορ,
οἱ πολλῶν ἀγαθῶν εἰς κόρον [ἠ]λάσατε,
ἐν μετρίοισι τίθεσθε μέγαν νόον κτέ.».

ΚΕΦ. VI.

§ 1. «κύριος δὲ γενόμενος τῶν πραγμά[τω]ν ὁ Σόλων τόν τε δῆμον ἠλευθέρωσε, καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ εἰς τὸ μέλλον, κωλύσας δανείζειν ἐπὶ τοῖς σώμασιν, καὶ νόμους ἔθηκε, καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐποίησε, καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων, ἃς σεισάχθειαν καλοῦσιν, ὡς ἀποσεισάμενοι τὸ βάρος».

Οἱ W.—K.[3] κλείουσιν ἐν διπλαῖς ἀγκύλαις τὰς λέξεις καὶ νόμους ἔθηκε ὡς ξένην προσθήκην (ἴδ. Kaibel Ar σ. 81)· ὁ Blass[3] ἐν τῷ προλόγῳ (§ 11) ὑποστηρίζων τὴν γνησιότητα τῶν λέξεων τούτων λέγει τάδε· «Itaque ab initio scriptor maxima quae Solon fecit efficitque breviter comprehendit, tum singula exsequitur, primum σεισάχθειαν, tum legumlationem (c. VII, 1 πολιτείαν δὲ κατέστησε καὶ νόμους ἔθηκε κτέ.)». Ἐὰν αἱ λέξεις καὶ νόμους ἔθηκε ληφθῶσιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου κεφαλαίου λεγόμενα, δίκαιον κατ' ἐμὲ ἔχουσιν οἱ W.—K. προσκρούοντες εἰς αὐτάς. Ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται, νομίζω, περὶ τῆς ὅλης νομοθεσίας, δι' ἧς ὁ Σόλων τὴν πολιτείαν μετερρύθμισεν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἰδιαιτέρων νόμων τῆς οὕτω κληθείσης σεισαχθείας. Τοιοῦτον νόμον παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Πλούταρχος (Σόλ. 15) «τὰ μὲν ὑπάρχοντα τῶν χρεῶν ἀνεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σώμασι μηδένα δανείζειν». Καὶ ὁ παρὰ Λυσίᾳ δὲ φερόμενος περὶ δανεισμοῦ νόμος τοῦ Σόλωνος (10, 18) «τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι, ἐφ' ὁπόσῳ ἂν βούληται ὁ δανείζων», ὃν ὁ ῥήτωρ ὧδε ἑρμηνεύει «τὸ στάσιμον τοῦτό ἐστιν, ὦ βέλτιστε, οὐ ζυγῷ ἱστάναι, ἀλλὰ τόκον πράττεσθαι, ὁπόσον ἂν βούληται», καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτ. ἐν τοῖς Πολιτ. (Β', 7 σ. 37, 26 κέ. ἔκ. Bekker) περὶ τῆς ἐγγείου περιουσίας μνημονευόμενος νόμος «οἷον καὶ Σόλων ἐνομοθέτησεν καὶ παρ' ἄλλοις ἐστὶ νόμος, ὃς κωλύει κτᾶσθαι γῆν, ὁπόσην ἂν βούληταί τις» εἰς τοὺς νόμους τῆς σεισαχθείας πρέπει, νομίζω, νὰ καταταχθῶσιν. Ἀλλ' ἵνα ἐν τοιαύτῃ στενῇ σημασίᾳ νοηθῇ ἡ πρότασις «καὶ νόμους ἔθηκε», ὀφείλει νὰ συμπληρωθῇ ὧδε: «καὶ νόμους ⟨περὶ αὐτῶν⟩ ἔθηκε». Ἐν

τοῖς ἑπομένοις φέρεται ἐν τῷ χειρογράφῳ ΑСЄΙСΑΧΘΙΑΚΑΛΟΥСΙΝ, ἔνθα ὁ διορθωτὴς ὑπεράνω τοῦ πρώτου С προσέθηκεν ἕτερον С, ἵνα ἀναγνωσθῇ ἃς κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸ ἀποκοπάς. Ὅθεν ὁ Kenyon ἔγραψεν «ἃς σεισάχθεια⟨ν⟩ καλοῦσιν», ὅπερ καὶ οἱ W. - K.[2] καὶ ὁ Blass[2. 3] παρέλαβον· νῦν δ' ὅμως οἱ W.—K.[3] γράφουσιν «ἃ σεισάχθεια καλοῦσιν». Νομίζω ὅτι ὁ Ἀριστοτ. ἐν ἀναφορᾷ πρὸς πάντα τὰ ἡγούμενα εἶπεν «ἃ σεισάχθεια⟨ν⟩ ἐκάλεσαν». Τὴν μεταβολὴν τοῦ καλοῦσιν εἰς τὸ ἐκάλεσαν ὑποστηρίζουσι, νομίζω, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου κατ' ἀόριστον λεγόμενα (Σόλ. 15) «Σόλωνος . . . . . τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπὴν σεισάχθειαν ὀνομάσαντος — καίτοι τινὲς ἔγραψαν . . . . . . τόκων μετριότητι κουφισθέντες ἀγαπῆσαι τοὺς πένητας καὶ σεισάχθειαν ὀνομάσαι τὸ φιλανθρώπευμα», καὶ (κ. 16) «ταχὺ μέντοι τοῦ συμφέροντος αἰσθόμενοι καὶ τὰς ἰδίας μέμψεις ἀφέντες, ἔθυσάν τε κοινῇ, σεισάχθειαν τὴν θυσίαν ὀνομάσαντες κτέ.». Πρβλ. καὶ Ἡσυχ. ἐν λ. σεισάχθεια.

ΚΕΦ. VII.

§ 1. «πολιτείαν δὲ κατέστησε καὶ νόμους ἔθηκεν ἄλλους».

Δύναται μέν τις νὰ ἀναφέρῃ τὸ ἄλλους ὡς κοινὸν κατηγορούμενον καὶ εἰς τὸ νόμους καὶ εἰς τὸ πολιτείαν, δύναται δ' ὅμως, νομίζω, καὶ νὰ εἰκάσῃ τις ὅτι ὁ Ἀριστοτ. εἶπε «πολιτείαν δὲ κατέστησε ⟨ΚΑΙΝὴν⟩ ΚΑΙ Νόμους ἔθηκεν ἄλλους».

§ 2. «κατέκλησε δὲ τοὺς νόμους εἰς ἑκατὸν ἔτη καὶ διέταξε τὴν πολιτείαν τόνδε ⟨τὸν⟩ τρόπον· τιμήματι διεῖλεν εἰς τέτταρα τέλη, καθάπερ διῄρητο καὶ πρότερον κτέ.».

Ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου προέτεινα τὴν συμπλήρωσιν «τιμήματι ⟨αὐτὴν⟩ διεῖλεν». Δύναταί τις ἐπίσης νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ Ἀριστοτ. εἶπεν «διέταξε τὴν πολιτείαν τόνδε ⟨τὸν⟩ τρόπον· ⟨τὴν πολιτείαν⟩ τιμήματι διεῖλεν κτέ.». Ὁ ἀντιγραφεὺς ἀναγνοὺς ἐν συνεχείᾳ τὴν πρότασιν ὧδε: «διέταξε τὴν πολιτείαν τόνδε τὸν τρόπον τὴν πολιτείαν», ὑπέλαβε τὰς δύο τελευταίας λέξεις ὡς ἀ-

τοπον ἐπανάληψιν· ὅθεν καὶ παρέλιπεν αὐτάς. Ὅτι ἀντικείμενον τοῦ διεῖλεν δέον νὰ εἶνε τὸ τὴν πολιτείαν, ἐξ οὗ θὰ νοηθῇ τὸ ὑποκείμενον τῆς ἑπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως καθάπερ διῄρητο (δηλ. ἡ πολιτεία), τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν γραμματικῶν. Οὕτως ὁ Ἡσύχιος (ἐν λ. ἐκ τιμημάτων) λέγει: «διῄρητο γὰρ ἡ πολιτεία κατὰ Σόλωνα εἰς τέτταρα κτέ.» προβλ. καὶ Ἡσυχ. ἐν λ. ζευγίσιον, Ἁρποκρ. καὶ Σουίδ. ἐν λ. θῆτες. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν μετά τινος μάλιστα διαφορᾶς ἐπανάληψιν τῆς λέξεως πολιτείαν, εἰς ἣν ὁ Kaibel προσκρούει, δύναταί τις νὰ παραβάλῃ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λεγόμενα ἐν κεφ. 42, 1 «ἔχει δ' ἡ νῦν κατάστασις τῆς πολιτείας τόνδε τὸν τρόπον· μετέχουσιν μὲν τῆς πολιτείας οἱ ἐξ ἀμφοτέρων γεγονότες ἀστῶν κτέ.».

ΚΕΦ. VIII.

§ 1. «προύκρινε δ' εἰς τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἑκάστη δέκα καὶ τού[τους διεκ]λήρουν· ὅθεν ἔτι διαμένει ταῖς φυλαῖς τὸ δέκα κληροῦν ἑκάστην, εἶτ' ἐκ τούτων κυαμεύειν».

Οὕτω γράφει νῦν ὁ Blass [3] παρατηρῶν ἐν ὑποσημειώσει τάδε· «καὶ τού[τους] K.[1], καὶ ἐκ τούτων ci. W.—K. (κἀκ Gomperz); καὶ τού[τοις] ἐ[πεκ]λ. K.[3], esse dicens spatium uni litt. inter Y et Є, sed superscriptum aliquid esse (fort. pr. τους, cor. τούτοις). Superscripta legere non potui, neque certo agnoscere Є in media lacuna. Καὶ (⟨ἐκ τούτων⟩ add. Kb.) τοὺς θ' Wn., W.—K.[3]; sed vehementer dubitat K., qui ne spatium quidem expleri dicit. Scripsi nunc τούτους διεκλ., cf. (c. 30, 2. 50, 2. p. XXXIII, 11) Xen Cyr. VI, 3, 36». Ὀρθῶς ᾔκασε καὶ συνεπλήρωσεν, ἀλλ' οὐχὶ ἀκριβῶς ἀνέγνω τὸ χωρίον ὁ Blass. Ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀναγινώσκω ΚΤΟΥΔ.Є..ΗΡΟΥΝ. Ὁ διορθωτὴς διὰ τελείας στιγμῆς μετὰ τὸ πρῶτον Υ δηλώσας τὴν παράλειψιν, προσέθηκε τὰ παραλειφθέντα γράμματα ΤΟΥC· ὅθεν ἀναγνωστέον «καὶ τούτους δ[ι]ε[κλ]ήρουν». Ἐν τῇ ἑπομένῃ προτάσει ὁ Kaibel (Arist. σ. 140) νομίζει ὅτι ὁ Ἀριστοτ. δύο ῥήματα κληροῦν καὶ κυαμεύειν μεταχειρισθείς, δύο διαφόρους πράξεις ἠθέλησε νὰ δη-

λώσῃ· διότι ἄλλως, ἐπειδὴ τὰ δύο ταῦτα ρήματα εἶνε συνώνυμα ἠδύνατο, λέγει ὁ Kaibel, ὁ Ἀριστοτ. νὰ εἴπῃ «δέκα κληροῦν (ἢ κυαμεύειν), εἶτ' ἐκ τούτων πάλιν τοὺς ἐννέα»· διὸ προτείνει ὁ Kaibel τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ κληροῦν διὰ τοῦ προκρίνειν. Ἀλλ' οὕτως ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἐπὶ Σόλωνος τρόπος τῆς τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἐκλογῆς ἦτο ἀκριβῶς ὁ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἠδύνατο ὁ Ἀριστοτ. ἁπλῶς νὰ εἴπῃ «προύκρινεν δ' ἑκάστη δέκα — καὶ τούτους διεκλήρουν, ὅπερ καὶ νῦν ἔτι διαμένει», ὡς μετ' ὀλίγον εἶπε «σημεῖον δ' ὅτι κληρωτὰς ἐποίησεν ὁ περὶ τῶν τιμημάτων νόμος, ᾧ χρώμενοι διατελοῦσιν ἔτι καὶ νῦν», ἢ καὶ ὧδε: ὅθεν ἔτι διαμένει ταῖς φυλαῖς τὸ οὕτω κληροῦν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας κατὰ τὰ ἐν κεφ. 7,1 «οἱ δ' ἐννέα ἄρχοντες ὀμνύντες πρὸς τῷ λίθῳ κατεφάτιζον, ἀναθήσειν ἀνδριάντα χρυσοῦν ἐάν τινα παραβῶσι τῶν νόμων· ὅθεν ἔτι καὶ νῦν οὕτως ὀμνύουσι». Νῦν δ' ὅμως εἰπὼν ὁ Ἀριστοτ. «δέκα κληροῦν, εἶτ' ἐκ τούτων κυαμεύειν», ἠθέλησε πάντως διπλῆν κλήρωσιν νὰ δηλώσῃ, ἥτις ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν δέκα ἀρχόντων συνέβαινεν. Τὸ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος διαμένον καὶ ἐπὶ Ἀριστοτέλους ἦτο μόνον ὁ ἀριθμὸς δέκα τῶν ἐξ ἑκάστης φυλῆς ὑποψηφίων διὰ τὴν τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἀρχὴν (ἰδ. καὶ Gilbert ἐγχειρ. Ἀρχαιολ. μεταφρ. Ν. Πολίτου τόμ. Α' σελ. 270 σημ. 1). Ἀλλ' ὑπῆρχεν ἡ διαφορὰ ὅτι οἱ ὑποψήφιοι οὗτοι, δέκα ἐξ ἑκάστης φυλῆς, ἐπὶ μὲν Σόλωνος (40 ἐν ὅλῳ· διότι 4 τότε ἦσαν αἱ φυλαὶ) προεκρίνοντο, ἐπὶ δὲ Ἀριστοτέλους (100 ἐν ὅλῳ· διότι 10 νῦν ἦσαν φυλαὶ) ἐκληροῦντο. Ὁ Gilbert (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 166 σημ. 1) παρατηρεῖ τάδε· «τὸ «ὅθεν ἔτι διαμένει ταῖς φυλαῖς τὸ δέκα κληροῦν ἑκάστην» ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχόντων ἦτο ἐν ἀχρηστίᾳ, εἰσήχθη δὲ πάλιν πολλῷ ὕστερον, πιθανῶς ἐπὶ Εὐκλείδου, μετά τινων ἀναγκαίων μεταβολῶν διὰ τὴν εἰς 10 αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρχόντων. Οὗτος δὲ βεβαίως ὁ μετ' Εὐκλείδην φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ ὁ ὑπὸ Ἀριστοτ. 55. 62 ἀναφερόμενος τρόπος, ἄνευ δ' ἀποχρῶντος λόγου, ὡς νομίζω, δὲν παραδέχεται τοῦτο ὁ Lecontere L'archontat athénien σ. 43, 4. Ἄλλος διάφορος κάπως τρόπος εἶχεν εἰσαχθῇ ἐν ἔτει 487/6, ὅστις ὅμως κατηργήθη βεβαίως ὕστερον.

Βλ. Ἀριστοτ. 22, 5. Λέγων δ' ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὁ Ἀριστοτέλης «οἱ δὲ πρότεροι πάντες ἦσαν αἱρετοί» ἐννοεῖ ὅτι ἐπὶ βραχὺν μόνον χρόνον ἴσχυσεν ὁ περὶ καταστάσεως τῶν ἀρχόντων νόμος τοῦ Σόλωνος διά τε τὰς ἐπακολουθησάσας στάσεις καὶ τὴν τυραννίδα τῶν Πεισιστρατιδῶν». Πρβλ. αὐτ σελ. 189 καὶ 269-70. Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸν Ἀριστοτ. νομίζω ὅτι τὰ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἀπὸ Σόλωνος μέχρι αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους ἔχουσιν ὡς ἑξῆς. Ὁ κατὰ τὸν νόμον τοῦ Σόλωνος μικτὸς τρόπος τῆς ἐκλογῆς, καθ' ὃν ἑκάστη φυλὴ προέκρινε δέκα ὑποψηφίους, ἐξ ὧν οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐκληροῦντο, (κ. 8, 1), ἐξηκολούθησε νὰ ἰσχύῃ (ἀπὸ τοῦ 594) μέχρι τοῦ 580/79, ὅτε «ἔδοξεν αὐτοῖς διὰ τὸ στασιάζειν ἄρχοντας ἑλέσθαι δέκα» (κ. 13, 2). Ἄγνωστον ἂν τοσοῦτοι, πάντως δ' ὅμως αἱρετοὶ ἐξηκολούθησαν νὰ εἶνε οἱ ἄρχοντες μέχρι τοῦ 487/6, ὅτε μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τῶν Πεισιστρατιδῶν τυραννίδος καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους ἀποκατάστασιν τῆς δημοκρατίας οἱ ἄρχοντες, ἐννέα καὶ πάλιν, ἐγένοντο καὶ πάλιν κληρωτοὶ ἐκ προκρίτων, «οἱ δὲ πρότεροι (δηλ. οἱ ἀπὸ τοῦ 580/79 μέχρι τοῦ 487/6) πάντες ἦσαν αἱρετοί» (κ. 22, 5). Καὶ λέγεται μὲν αὐτόθι ἐν τῷ ἀριστοτελικῷ βιβλίῳ «ἐκυάμευσαν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἐκ τῶν προκριθέντων ὑπὸ τῶν δημοτῶν πεντακοσίων», ἀλλὰ λίαν ἀμφιβάλλω, ἂν τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε ὑγιές. Ἀφοῦ εἰσήχθη καὶ πάλιν ὁ κατὰ τὸν νόμον τοῦ Σόλωνος μικτὸς τρόπος τῆς ἐκλογῆς (ἐκυάμευσαν — ἐκ τῶν προκριθέντων), οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε νὰ μεταβληθῇ ὁ ἀριθμὸς δέκα τῶν ἐξ ἑκάστης φυλῆς ὑποψηφίων, ὅστις καὶ ἐπὶ Ἀριστοτέλους ὁ αὐτὸς διέμεινεν. Διὰ τῆς ἐκ τεσσάρων εἰς δέκα αὐξήσεως τῶν φυλῶν ηὔξησε μόνον ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν ὑποψηφίων ἐκ 48 εἰς 100. Καὶ προέτειναν μὲν ἤδη οἱ H.-L. τὴν ἑξῆς τοῦ χωρίου διόρθωσιν «ἐκ τῶν προκριθέντων ὑπὸ τοῦ δήμου πεντακοσιομεδίμνων», ἀλλ' ἴσως τὸ χωρίον δύναται νὰ ἀποκατασταθῇ ὧδε: «ἐκ τῶν προκρ. ὑπὸ τῶν δημοτῶν ⟨ἑκατὸν ἐκ τῶν⟩ πεντακοσιαμεδίμνων» (πρβλ. κ. 8, 1 «σημεῖον δ' ὅτι κληρωτὰς ἐποίησεν ἐκ τῶν τιμημάτων ὁ περὶ τῶν ταμιῶν νόμος, ᾧ χρώμενοι διατελοῦσιν ἔτι καὶ νῦν· κελεύει γὰρ κληροῦν τοὺς ταμίας ἐκ πεντακοσιομεδίμνων» καὶ κ. 26, 2 «ἕκτῳ ἔτει μετὰ τὸν Ἐφιάλτου θάνατον ἔγνωσαν καὶ ἐκ ζευγιτῶν προκρίνεσθαι τοὺς κληρωσομένους τῶν ἐννέα ἀρχόντων, καὶ πρῶτος ἦρξεν

ἐξ αὐτῶν Μνησιθείδης· οἱ δὲ πρὸ τούτου πάντες ἐξ ἱππέων καὶ πεντακοσιομεδίμνων ἦσαν»), ἢ καὶ ἁπλῶς οὕτως: «ἐκ τῶν προκρ. ὑπὸ τῶν δημοτῶν ἑκατόν» (ρ̄ = φ̄). Οὕτω λοιπὸν ἐπανῆλθον οἱ Ἀθηναῖοι ἀκριβῶς εἰς τὸν κατὰ τὸν νόμον τοῦ Σόλωνος τρόπον τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχόντων, ὅστις κατ' ἐμὴν γνώμην ἀμετάβλητος ἐξηκολούθησε νὰ ἰσχύῃ μέχρι τοῦ 404/3, ὅτε, ὡς ὁ Ἀριστοτ. λέγει (κ. 41, 1), «κύριος ὁ δῆμος γενόμενος τῶν πραγμάτων, ἐνεστήσατο τὴν οὖσαν πολιτείαν, ἐπὶ Πυθοδώρου μὲν ἄρχοντος, δοκοῦντος δὲ δικαίως τοῦ δήμου λαβεῖν τὴν πολιτείαν, διὰ τὸ ποιήσασθαι δι' αὑτοῦ τὴν κάθοδον». Μόνον δὲ κατὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην τῆς πολιτείας φαίνεται ὅτι μετεβλήθη πως ὁ κατὰ τὸν νόμον τοῦ Σόλωνος τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχόντων. Ἀντὶ δηλ. νὰ προκρίνωσι τοὺς δέκα ἐξ ἑκάστης φυλῆς ὑποψηφίους, ἐκλήρουν αὐτούς, καὶ εἶτα ἐκ τούτων ἐκυάμευον τοὺς ἐννέα ἄρχοντας. Ἡ τοιαύτη μεταβολὴ δὲν ἐγένετο διὰ τὴν εἰς 10 αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρχόντων, ὡς ὁ Gilbert νομίζει· διότι καὶ νῦν οἱ ἄρχοντες ἐννέα ἦσαν, ἐπειδὴ δὲ αἱ φυλαὶ ἦσαν δέκα, ὡς δέκατος ὑπελογίζετο ὁ τῶν θεσμοθετῶν γραμματεύς, ἵνα εἷς ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἐκλέγηται (πρβ. κ. 55,1 καὶ 59,7), ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ πρὸ τοῦ 580/79 καὶ μετὰ τὸ 487/6 συνέβαινεν, ὅτε οἱ ἄρχοντες ὁμοίως ἐννέα ἦσαν (ἰδ. Gilbert ἔνθα ἀνωτ. σελ. 189). Ἡ ἐκλογὴ αὕτη διὰ διπλῆς κληρώσεως, πολὺ δημοτικωτέρα οὖσα τοῦ σολωνείου μικτοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς, εἰσήχθη κατ' ἐμὴν γνώμην, ἐπειδὴ καὶ ἡ πολιτεία ἐγένετο ἤδη πολὺ δημοτικωτέρα, ὡς τοῦτο δῆλον γίνεται ἔκ τε τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος χωρίου τοῦ Ἀριστοτέλους (κ. 41,1) καὶ ἐξ ὧν πάλιν ὁ Ἀριστοτ. παρακατιὼν λέγει (κ. 41, 2) «ἑνδεκάτη (μετάστασις τῆς πολιτείας) δ' ἡ μετὰ τὴν ἀπὸ Φυλῆς καὶ Πειραιέως κάθοδον, ἀφ' ἧς διαγεγένηται μέχρι τῆς νῦν, ἀεὶ προσεπιλαμβάνουσα τῷ πλήθει τὴν ἐξουσίαν».

§ 2. «Σόλων μὲν οὕτως ἐνομοθέτησεν περὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων· τὸ δ' ἀρχαῖον ἡ ἐν Ἀρείῳ [πάγῳ βου]λή, ἀνακαλεσαμένη καὶ κρίνασα καθ' αὑτήν, τὸν ἐπιτήδειον ἐφ' ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν ἐπ' [ἐν]ιαυτὸν [ἄρξον]τα ἀπέστελλεν».

Τὰς λέξεις περὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων ὡς ξένην προσθήκην καταστρέφει ὁ Wilamowitz (Ar. I, 49, 15), ᾧ καὶ ὁ Blass[2] πρό-

τερον ἠκολούθει. Νῦν δ' ὁ Blass[3] διατηρεῖ αὐτάς, παρατηρῶν «περὶ τῶν ἐ. ἀρχ. del. Wil. (I, 49); sed dicitur Solo hoc novem archontibus tribuisse, cum antiquitus magistratuum nominatio ad Areopagum pertinuisset». Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ὁ Ἀριστοτ. εἶπεν οὐχὶ «περὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων», ἀλλὰ «περὶ τῶν ἀρχῶν», εἰκάζω δ' ὅτι μεταβληθέντος τοῦ Τ'ΑΡΧWΝΤΟΔ (= τῶν ἀρχῶν· τὸ δ') εἰς τὸ Τ'ΑΡΧΟΝΤ'⟨Τ⟩ΟΔ (= τῶν ἀρχόντων· τὸ δ') προσετέθη εἶτα καὶ τὸ ἐννέα. Εἰπὼν ὁ Ἀριστοτ. ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου περὶ τῶν ἀρχῶν καθόλου «τὰς δ' ἀρχὰς ἐποίησε κληρωτὰς ἐκ προκρίτων, οὓς ἑκάστη προκρίνει τῶν φυλῶν» καὶ ἐπενεγκὼν ὡς παράδειγμα τοῦ τοιούτου τρόπου τῆς ἐκλογῆς τὴν τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἐκλογήν, ἐποιήσατο εἶτα τὴν ἀνακεφαλαίωσιν «Σόλων μὲν οὕτως ἐνομοθέτησεν περὶ τῶν ἀρχῶν», ἵνα ἐπενέγκῃ εὐθὺς τὴν ἀντίθεσιν «τὸ δ' ἀρχαῖον ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ — τὸν ἐπιτήδειον ἐφ' ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν .... ἀπέστελλεν». Ἡ ἀνακεφαλαίωσις, περὶ τῶν ἐννέα μόνον ἀρχόντων γιγνομένη, δὲν θὰ ἦτο ἀκόλουθος οὔτε πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου εἰρημένα οὔτε πρὸς τὴν εὐθὺς ἐπιφερομένην ἀντίθεσιν. Τὴν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Wilcken συμπλήρωσιν τοῦ Kaibel ἐπ' [ἐν]ιαυτὸν [ἄρξον]τα ἀπέστελλεν παρέλαβεν ἤδη καὶ ὁ Blass[3]. Ἀλλ' ὡς ἤδη ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἔγραφον, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην αἱ λέξεις ἐφ' ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν μένουσιν ἄνευ στηρίγματος· διότι οὔτε μετὰ τοῦ ἐπιτήδειον οὔτε μετὰ τοῦ ἄρξαντα ἀπέστελλεν δύνανται νὰ συναφθῶσιν. Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον ἐφ[ιστ]ᾶσα, ὅπερ ὁ Kenyon ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ νομίζει ὡς ἀμφίβολον μέν, ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἀδύνατον. Νῦν δ' ἀναγινώσκω ἐπιστήσασα, μεθ' οὗ συναπτέον τὸ ἐφ' ἑκάστῃ τ. ἀρ. Πρβλ. κεφ. 26, 1 «στρατηγῶν ἐφισταμένων ἀπείρων»· σελ. 31, 28 «τῷ ἐφεστηκότι ἄρχοντι» καὶ σελ. 33, 6 «ἡ ἀρχὴ ἡ ἐφεστηκυῖα».

§ 4. «καὶ τὰς ἐκτίσεις ἀνέφερεν εἰς πόλιν, οὐκ ἐπιγράφουσα τὴν πρόφασιν [τοῦ ἐκ]τ[ίν]εσθαι, καὶ τοὺς ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνισταμένους ἔκρινεν, Σόλωνος θέντ[ος] νόμον εἰσα[γγ]ελ[ία]ς περὶ αὐτῶν».

Οὕτως ἀναγινώσκει νῦν ὁ Blass[3]. Ἐγὼ δέ, ὡς καὶ πρότερον, καὶ

νῦν ἀναγινώσκω πρόφασιν τοῦ [ε]ὐθύνεσθαι, ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις εἰσα[γγ]ελίαν εἶναι π(ερὶ) αὐτῶν. Τὸ ταχυγραφικὸν σημεῖον \, δι' οὗ ἐν τῷ χειρογράφῳ τὸ εἶναι δηλοῦται, διακρίνει νῦν, ὡς γράφει μοι, καὶ ὁ Kenyon, ἀλλ' ἀμφιβάλλει, ἂν ὁ πρὸ αὐτοῦ χῶρος ἐξαρκεῖ διὰ τὸ εἰσαγγελίαν. Νομίζω ὅτι ἐξαρκεῖ· διότι τὰ τελευταῖα γράμματα τῆς λέξεως εἰσαγγελίαν εἶνε πυκνότερον γεγραμμένα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν φράσιν, παράβαλλε Δημ. 49, 67 «νόμων ὄντων, ἐάν τις τὸν δῆμον ὑποσχόμενος ἐξαπατήσῃ, εἰσαγγελίαν εἶναι περὶ αὐτοῦ».

ΚΕΦ. XI.

§ 2. «οἱ δὲ γνώριμοι πάλιν ἢ τὴν αὐτὴν τάξιν ἀποδώσειν ἢ μ[ικ]ρ[ὸ]ν παραλλάξ[αντα. Σόλων δ'] ἀμφοτέροις ἠναντιώθη».

Οὕτω συμπληροῖ νῦν τὸν στίχον ὁ Blass[3] παρὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος, ὡς ἐγὼ νομίζω, καὶ ἂν ἀκόμη ὑποτεθῇ ὅτι τὸ Σόλων κατὰ συντομίαν ἦτο γεγραμμένον. Ὀρθὴ μόνον φαίνεταί μοι ἡ κατὰ μετοχὴν ἀνάγνωσις τοῦ Blass· ὅθεν ἀνθ' οὗ πρότερον ἀνεγίνωσκον παραλλά[ξειν]. ὁ δ' ἀμ|φοτέροις, ἀναγινώσκω νῦν παραλλά-ξ[αν]τα. ὁ δ' αμ|φοτέροις. Μετὰ τὸ ῥῆγμα διακρίνω ἴχνη τῶν γραμμάτων ṬẠ.

ΚΕΦ. XII.

§ 3. «οἳ δ' ἐφ' ἁρπαγαῖσιν ἦλθον, ἐλπίδ' εἶχον ἀφνεάν, κἀδόκουν ἕκαστος αὐτῶν ὄλβον εὑρήσειν πολύν».

Οἱ W.-K. ἐν τῇ β' ἐκδόσει τοῦ ἀριστοτελικοῦ συγγράμματος προσκρούοντες εἰς τὸ χωρίον, ἔθηκαν πρὸ τοῦ ἦλθον τὸ σημεῖον †, παρατηροῦσι δ' ἐν ὑποσημειώσει «velut οἳ δ' ἐφ' ἁρπαγαῖσιν ἐλπίδ' ἤλιθ' εἶχον». Περὶ τούτου ὁ Kaibel βραδύτερον ἔγραφε τάδε (Arist. σ. 148): «unsere Vermuntung οἳ δ' ἐφ' ἁρπαγαῖσιν ἐλπίδ' ἤλιθ' εἶχον ἀφνεὰν (Λ 677 λήιδα δ' ἐκ πεδίου συνελάσσαμεν ἤλιθα πολλήν) wollte nur geben, was Solon geschrieben haben konnte. Da ἦλθον fallen muss, lässt sich ein sicherer Ersatz kaum finden».

'Αλλ' ἐν τῇ γ' ἐκδόσει οἱ W - K. καὶ τὸ πρὸ τοῦ ἦλθον σημεῖον καὶ τὴν ὑποσημείωσιν παρέλιπον, χωρὶς νὰ δηλῶσι, πῶς νῦν ἐννοοῦσι τὸ χωρίον. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ἀντὶ τοῦ «ἐφ' ἁρπαγΑΙCΙΝ ἦλθον» δύναταί τις νὰ γράψῃ ἐφ' ἁρπαγΑΙ⟨C⟩ CΥΝῆλθον ἢ μᾶλλον ἐφ' ἁρπαγΗΙ CΥΝῆλθον. Πρβλ. Σολ. ἀπ. 4, 13 «κλέπτουσιν ἐφ' ἁρπαγῇ ἄλλος ἄλλοθεν»· τὸ συνῆλθον δύναται, νομίζω, νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς ἑπομένοις μνημονευομένου σολωνείου στίχου (§ 4) «ἐγὼ δὲ τῶν μὲν οὕνεκα ξυνήγαγον | δῆμον κτέ.».

ΚΕΦ. XV.

§ 1. «μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἐξέπεσε τὸ δεύτερον, ἔτει μάλιστα ἑβδόμῳ μετὰ τὴν κάθοδον·— οὐ γὰρ πολὺν χρόνον διακατέσχεν, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τῇ τοῦ Μεγακλέους θυγατρὶ συγγίγνεσθαι, φοβηθεὶς ἀμφοτέρας τὰς στάσεις ὑπεξῆλθεν· καὶ πρῶτον μὲν συνῴκισε κτέ.».

Τὸ ὡς πρὸ τοῦ ἐξέπεσε ἀνέγνω ὁ Kenyon, ᾧ συμφωνεῖ καὶ ὁ Blass[3]· οἱ W.-K. γράφουσι νῦν μετὰ δὲ ταῦτα [[ὡς]] ἐξέπεσε, παρατηροῦντες «ΤΑΥΤΑΤΕΞ nos olim, et ne nunc quidem certum videtur quod K. legit ΤΑΥΤΑΩCΕΞ». Ὅλως ἀνάρμοστον εἶνε, νομίζω, ἐνταῦθα τὸ ὡς οὐχὶ τόσον διὰ τὴν ἀνακολουθίαν, ἣν εἰς τὸν λόγον εἰσάγει (διότι ταύτην ἠδύνατό τις ἢ νὰ ἀνεχθῇ ἢ καὶ νὰ ἄρῃ καταστρέφων τὸν πρὸ τοῦ συνῴκισε φερόμενον σύνδεσμον καί, καὶ ἀναγινώσκων ὡς ἐν παρενθέσει τὰ «οὐ γὰρ — ὑπεξῆλθεν»), ὅσον ἐπειδὴ τοῦτο παρίστησι τὴν πρότασιν ἐξέπεσε τὸ δεύτερον ὡς δευτερεύουσαν, ἐν ᾧ αὕτη ὀφείλει νὰ εἶνε κυρία πρότασις, ὡς ἡ τοῦ λόγου ἀκολουθία δηλοῖ. Ἐνταῦθα δηλ. ὁ Ἀριστοτ. ἐκτίθησι τὰς μεταβολὰς καὶ περιπετείας τῆς τοῦ Πεισιστράτου τυραννίδος κατὰ τὴν ἑξῆς ἀκολουθίαν· (κεφ. 14, 3) «οὔπω δὲ τῆς ἀρχῆς ἐρριζωμένης, ὁμονοήσαντες οἱ περὶ τὸν Μεγακλέα καὶ τὸν Λυκοῦργον ἐξέβαλον αὐτὸν ἕκτῳ ἔτει μετὰ τὴν πρώτην κάθοδον — ἔτει δὲ δωδεκάτῳ μετὰ ταῦτα περιελαυνόμενος ὁ Μεγακλῆς τῇ στάσει πάλιν — κατήγαγεν αὐτόν»· (κεφ. 15, 1) «μετὰ δὲ ταῦτα . . ἐξέπεσε τὸ δεύτερον ἔτει μάλιστα ἑβδόμῳ μετὰ τὴν κάθοδον»· (κεφ. 15, 3) «νικήσας δὲ

τὴν ἐπὶ Παλληνίδι μάχην — κατεῖχεν ἤδη τὴν τυραννίδα βεβαίως»· (κεφ. 16, 1) «ἡ μὲν οὖν Πεισιστράτου τυραννὶς ἐξ ἀρχῆς τε κατέστη τοῦτον τὸν τρόπον καὶ μεταβολὰς ἔσχε τοσαύτας». Ἐκ τῆς ἀκολουθίας ταύτης τοῦ λόγου δῆλον, νομίζω, γίνεται ὅτι ἡ πρότασις ἐξέπεσε τὸ δεύτερον δὲν δύναται νὰ εἶνε δευτερεύουσα. Ἀντὶ τοῦ ΤΑΥΤΑΩϹΕΞ ἀναγινώσκω ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ΤΑΥΤΑΕΞ. Μεταξὺ δηλ. τοῦ Α καὶ ΕΞ, ἅτινα φαίνεται ὅτι δὲν ἀνεγνώσθησαν ἀκριβῶς κατὰ τὰ μέρη αὐτῶν, οὐδὲν γράμμα εὑρίσκω. Περὶ τῆς ἀπιθάνου κατ' ἐμὲ ἀναγνώσεως τοῦ Blass διακατέσχεν ἔγραψα ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου. Καὶ νῦν δὲ νομίζω ὅτι ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου φέρεται οὐχὶ δια, ὡς ὁ Blass[3] ἀναγινώσκει (δια|κατέσχεν),

ἀλλὰ ΤΑΡ (τὴν ἀρχὴν | κατέσχεν), ἂν καὶ ὁ Kenyon, ὡς γράφει μοι, νομίζει τοῦτο ὡς οὐχὶ δυνατόν.

§ 4. «ἐξοπλασίαν ἐν τῷ Θησείῳ ποιησάμενος ἐκκλησιάζειν ἐπεχείρει, ...ασεν μικρόν».

Οὕτω καὶ νῦν ἀφῆκεν ὁ Blass[3] τὸ χάσμα ἀναπλήρωτον, παρατηρῶν ἐν ὑποσημειώσει «supplem. incertum: φθέγγεσθαι δ' ἐσπούδ]ασεν W.—K.[1·2], ἐπίτηδες δ' ἐφώνη]σεν (Tyrrel, Gertz) H.—L., τῆς δὲ φωνῆς ἐχάλ]ασεν (Condos) K.[3];...... (ΓΩ?)ΔΕϹΤΕΓΕΝ agn. Wn. Ap. Polyaen. est σμικρᾷ τῇ φωνῇ λέγειν ἤρχετο». Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἐνόμισα ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀναγνωσθῇ τ[ό]νον δ' ἔπλασεν μικρόν, νῦν δ' ἀναγινώσκω ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου τ(ὴν) δ(ὲ) φωνὴν ἀν[ῆ]κεν μικρόν. Τὸ ῥῆμα ἀνιέναι ἐπὶ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς μετεχειρίσθη ὁ Ἀριστοτ. καὶ ἀλλαχοῦ. Φυσ. 807 «ὁ ῥᾳθύμως διακείμενος τόν τε τόνον ἀνίησι καὶ βαρὺ φθέγγεται». Ἀκουστ. 804[a] «ὅλως γὰρ οὐκ ἔστιν οὔτ' ἐν ὄγκῳ φωνῆς τὸ λιγυρόν, οὔτ' ἐν τόνοις ἀνειμένοις καὶ βαρέσιν». Πρβλ. καὶ Φωτ. «ὑπὸ τόνον, ὑφειμένῳ τῷ τῆς φωνῆς τόνῳ».

ΚΕΦ. XVI.

§ 7. «οὐδὲν δὲ τὸ πλῆθος οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις παρ⟨η-ν⟩ώχλει κατὰ τὴν ἀρχήν, ἀλλ' αἰεὶ παρεσκ[εύ]αζεν εἰρήνην

καὶ ἐτήρει ἡσυχίαν· διὸ καὶ πολλάκις [ἀκούειν ἦν], ὡς ἡ Πεισιστράτου τυραννὶς ὁ ἐπὶ Κρόν[ου] βίος εἴη· συνέβη γὰρ ὕστερον δια[δε]ξ[α]μένων τῶν υἱέων, πολλῷ γενέσθαι τραχυτέραν τὴν ἀρχήν».

Οὕτω συνεπλήρωσεν ὁ Blass[3] τὸ μετὰ τὸ πολλάκις χάσμα. Τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων ἀναγνώσεων καὶ συμπληρώσεων τοῦ χωρίου δηλοῖ ἡ ἑξῆς ὑποσημείωσις τοῦ Blass: α[τοῦτ' ἐλέ]γετο W.-K.[1·2], [ὕστερον ἐλέγ.] H.-L., ἐθρύλησαν Wessely ap. K.[3], qui ΕΘΡ dicit agnosi posse, minime CAN; ἐθ[ρυ]λλ[εῖ]το antea ego; post in charta ἐνθύμιον (ον per comp.) ἦν dispicere mihi visus sum; sed Diels et το confirmat et εθρ legi posse judicat; ἐθρυλεῖτο tamen cum ceteris vestigiis non convenire. Wn. ΠΟΛΛΑ.ΕΛΕΙΕΤΟΥ..ΙΝ agn.; K. nunc ΠΟΛΛΑΚΛΕ--ΙΝ; πολλ.. ἐλέγετο ..... W.-K.[3] Scripsi πολλ. ἀκούειν ἦν ex [Plat.] Hipparch. 229 B.».Τὴν τελευταίαν συμπλήρωσιν τοῦ Blass οὔτε πρὸς τὰ σῳζόμενα ἴχνη κατὰ τὸ ἔκτυπον εὑρίσκω συνᾴδουσαν, οὔτε πρὸς τὸν νοῦν τῶν λεγομένων· διότι τὸ ἐγκώμιον τῆς τυραννίδος τοῦ Πεισιστράτου ἐγίνετο οὐχὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Πεισιστράτου τυραννοῦντος, ὅπερ θὰ ἐδήλου ὁ ἄνευ χρονικοῦ τινος διορισμοῦ (οἷον: ὕστερον, ἔπειτα) ἐν παρατάξει πρὸς τὰ ἡγούμενα παρηνώχλει — παρεσκεύαζεν — ἐτήρει λεγόμενος παρατατικὸς ἀκούειν ἦν, ἀλλὰ πολλῷ βραδύτερον μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀρχήν, ἥτις ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχὴν ὑπὸ πάντων ἐνομίζετο πολλῷ τραχυτέρα, ὡς ἐν τοῖς εὐθὺς ἐπιφερομένοις λέγεται: «συνέβη γὰρ ὕστερον διαδεξαμένων τῶν υἱέων πολλῷ γενέσθαι τραχυτέραν τὴν ἀρχήν». Αὐτὸ δὲ τοῦτ' ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Blass μνημονευομένου χωρίου τοῦ Ψευδοπλάτωνος «τρία ἔτη ἐτυραννήθησαν Ἀθηναῖοι ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἱππίου καὶ πάντων ἂν τῶν παλαιῶν ἤκουσας, ὅτι ταῦτα μόνον τὰ ἔτη τυραννὶς ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, τὸν δ' ἄλλον χρόνον ἐγγύς τι ἔζων Ἀθηναῖοι ὥσπερ ἐπὶ Κρόνου βασιλεύοντος». Μόνον οἱ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἢ παραδόσεως γνωρίσαντες καὶ τὴν τοῦ Πεισιστράτου καὶ τὴν τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀρχὴν ἠδύναντο νὰ ποιήσωνται τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ

πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον πολλάκις ἐλέχθη τ[ο]ῦτο, νῦν δ' ἀναγινώσκω «πολλάκις (τὸ C ἐν τῷ διαστίχῳ) εἶπον ὕστερον, ὡς κτέ.».

§ 8. «ἔν τε γὰρ τοῖς ἄλλοι[ς] ἐβ[ο]ύλ[ε]το πάντα διοικεῖν κατὰ τοὺς νόμους κτέ.».

Οὕτως ἀναγινώσκει νῦν ὁ Blass[3], παρατηρῶν «[εἰώθει] K., H.-L., [προῃρεῖτο] W.-K[1.2]; sed ἐ]β[ούλετο (Bl.[2]) et Wn. (ἐβ[ο]ύλ[ε]το) W.-K.[3]». Οὔτε πρὸς τὰ σῳζόμενα ἴχνη κατὰ τὸ ἔκτυπον οὔτε πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος εὑρίσκω σύμφωνον τὸ ἐβούλετο. Ἀναγινώσκω ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου μᾶλλον ἔν τε γὰρ τοῖς ἄλλοι[ς] ἤθ[ε]λ[ε]ν, ὅπερ καὶ πρὸς τὸν νοῦν μᾶλλον ἁρμόζει. Οὕτω παρίσταται ὁ Πεισίστρατος κατὰ τοὺς νόμους διοικῶν οὐχὶ ὑπ' ἀνάγκης τινός, ἀλλ' ἐπειδὴ οὕτως ἤθελεν.

§ 10. «ἦσαν δὲ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ περὶ τῶν τυράννων νόμοι πρᾶοι κατ' ἐκείνους τοὺς καιρούς, οἵ τε ἄλλοι καὶ δὴ καὶ ὁ μάλιστα καθήκων πρὸς τὴν ⟨κατάστασιν⟩ τῆς τυραννίδος. νόμος γὰρ αὐτοῖς ἦν ὅδε· 'θέσμια τάδε Ἀθηναίων καὶ πάτρια· ἐάν τινες τυραννεῖν ἐπανιστῶνται [[ἐπὶ τυραννίδι]] ἢ συγκαθιστῇ τὴν τυραννίδα, ἄτιμον εἶναι καὶ αὐτὸν καὶ γένος'».

Περὶ τοῦ χάσματος, ὅπερ ὁ μὲν Blass συμπληροῖ διὰ τοῦ κατάστασιν, ἐγὼ δὲ διὰ τοῦ ἐπίθεσιν, ἔγραψα ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου. Πάντες συμφωνοῦντες τῷ Kenyon ἀφορίζουσι τὰς λέξεις ἐπὶ τυραννίδι ὡς σχόλιον τοῦ τυραννεῖν. Ἐν τοῖς ἑπομένοις ὁ Kenyon[3] ἀναγινώσκει ⟨ἢ⟩ τι⟨ς⟩ συγκαθιστῇ. Μετὰ τῶν ἄλλων ἀναγινώσκω μᾶλλον ἢ συγκαθιστῇ. Καὶ ὁ μὲν Blass δὲν φαίνεται προσκρούων εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ ἀριθμοῦ, ὁ δὲ Παπαγεωργίου προέτεινε τὴν μεταβολὴν τοῦ συγκαθιστῇ εἰς τὸ συγκαθιστῶ⟨σ⟩ι. Ἀλλὰ τότε ἔπρεπε καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις νὰ μεταβληθῇ τὸ ἄτιμον εἰς τὸ ἀτίμους καὶ τὸ αὐτὸν εἰς τὸ αὐτούς. Προτιμότερον νομίζω πάντα ἐν ἑνικῷ ἀριθμῷ νὰ ἀναγνωσθῶσιν: «ἐάν τις τυραννεῖν ἐπα-

νιστῆται, ἢ συγκαθιστῇ τὴν τυραννίδα, ἄτιμον εἶναι καὶ αὐτὸν καὶ γένος». Ἀφοῦ ὁ συμπράττων εἰς τὴν κατάστασιν τῆς τυραννίδος δι' ἑνικοῦ ἀριθμοῦ ὁρίζεται, ἂν καὶ οἱ συμπράττοντες ἠδύναντο νὰ εἶνε πολλοί, πολλῷ μᾶλλον ἁρμόζει δι' ἑνικοῦ ἀριθμοῦ νὰ ὁρίζηται ὁ ἐπιτιθέμενος τυραννίδι, ὅστις πάντοτε εἰς μόνον θὰ ἦτο. Καὶ ἐν τῷ παρ' Ἀνδοκίδῃ δὲ (π. Μυστ. 96) φερομένῳ ὅρκῳ πάντα ἐν ἑνικῷ ἀριθμῷ λέγονται: «κτενῶ — ὃς ἂν καταλύσῃ τὴν δημοκρατίαν τὴν Ἀθήνησιν καὶ ἐάν τις ἄρξῃ καὶ ἐάν τις τυραννεῖν ἐπαναστῇ ἢ τὸν τύραννον συγκαταστήσῃ, καὶ ἐάν τις ἄλλος ἀποκτείνῃ, ὅσιον αὐτὸν νομιῶ εἶναι — ἐὰν δέ τις κτείνων τινὰ τούτων ἀποθάνῃ ἢ ἐπιχειρῶν, εὖ ποιήσω αὐτόν τε καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐκείνου».

ΚΕΦ. XVIII.

§ 2. «ὅθεν συνέβη παροξυνθέντα τὸν Ἁρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα, πράττειν τὴν πρᾶξιν μετεχόντων πολλῶν».

Δὲν δύναμαι νὰ πεισθῶ ὅτι ὁ Ἀριστοτ. εἶπε μετεχόντων πολλῶν, διαφωνῶν οὕτω πρὸς τὸν Θουκυδίδην ῥητῶς λέγοντα (6, 56) «ἦσαν δὲ οὐ πολλοὶ οἱ ξυνομωμοκότες ἀσφαλείας ἕνεκα». Τὴν διαφωνίαν ταύτην ἦτο ἀδύνατον νὰ παρέλθῃ ὁ Ἀριστοτ. ἐν σιγῇ καὶ νὰ μὴ θελήσῃ νὰ ἀποδείξῃ ψευδῆ τὴν ἐναντίαν εἴδησιν, ὡς τοῦτο πράττει ὀλίγον κατωτέρω (§ 4), ἔνθα ὡς οὐχὶ ἀληθῆ ἀποδείκνυσι τὸν λόγον «ὡς Ἱππίας ἀποστήσας ἀπὸ τῶν ὅπλων τοὺς πομπεύοντας ἐφώρασε τοὺς τὰ ἐγχειρίδια ἔχοντας». Ἴσως ὁ Ἀριστοτ. εἶπε μετεχόντων ⟨καὶ ἄλλων, οὐ⟩ πολλῶν. Μετ' ὀλίγον (§ 3) λέγεται «προεξαναστάντες τῶν ἄλλων». Περὶ τοῦ ἐν § 4 ΕΠΕΜΠΟΝΤΟ ἔγραψα ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου.

ΚΕΦ. XIX.

§ 6. «παρέδωκαν τὴν ἀκρόπολιν τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ Ἁρπακτίδου ἄρχοντος».

Κἀγὼ νῦν εὑρίσκω μετὰ τῶν ἄλλων ὅτι τὸ ὑπεράνω τῆς λέξεως

'Αρπακίδου ἐπιγεγραμμένον γράμμα εἶνε Τ, καὶ οὐχὶ ὡς πρότερον ἐνόμιζον ΓΙ. Ἡ μακρὰ κάθετος τοῦ ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ στίχῳ γράμματος Ρ ἐκτεινομένη πρὸ τοῦ Τ καὶ ἐφαπτομένη αὐτοῦ, παρίστησιν αὐτὸ ὡς ΓΙ. Πλὴν ἀλλ' ὅμως καὶ νῦν φρονῶ ὅτι ἐν τῷ προτύπῳ ἐφέρετο 'Αρπαγίδου, ὅπερ ὁ ἀντιγραφεὺς μετέβαλεν εἰς τὸ 'Αρπακίδου. Ἐν τῇ εἱρομένῃ γραφῇ τῶν χειρογράφων εὐκόλως τὰ γράμματα γι ἠδύναντο νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὡς κι. Εἰς τὸ ἀσύνηθες ὄνομα 'Αρπακίδου προσκρούσας ὁ διορθωτής, ἐξ εἰκασίας μετέβαλεν αὐτὸ εἰς τὸ ἐπίσης ἀσύνηθες ('Αρπακ)τ(ίδου), δῆλον ὅτι παρὰ τὸ ἀρπακτής.

ΚΕΦ. XX.

§ 3. «ταῦτα δὲ διαπραξάμενος, τὴν μὲν βουλὴν ἐπειρᾶτο καταλύειν, Ἰσαγόραν δὲ καὶ τριακοσίους τῶν φίλων μετ' αὐτοῦ κυρίους καθιστάναι τῆς πόλεως».

Ἐν τῷ χειρογράφῳ φέρεται Μ'ΤΟΥ, ὅπερ ὁ Kenyon διώρθωσεν εἰς τὸ μετ' αὐτοῦ. Τὴν διόρθωσιν ταύτην, ἣν καὶ ὁ Blass[3] καὶ οἱ W. — K.[3] παρέλαβον, οὔτε παλαιογραφικῶς οὔτε λεκτικῶς εὑρίσκω πιθανήν. Καὶ παλαιογραφικῶς μέν, ἐπειδὴ τὸ ταχυγραφικὸν Μ' σημαίνει πάντοτε ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀκεραίαν τὴν πρόθεσιν μετά, ἄνευ ἐκθλίψεως. Πιθανοῦ δ' ὄντος ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς τὰ ταχυγραφικὰ σημεῖα μετεχειρίσθη κατὰ τὸ πρότυπον, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν αὐτῷ ἐφέρετο Μ'ΑΥΤΟΥ (= μετὰ αὐτοῦ), ὅπερ ὁ ἀντιγραφεύς, παριδὼν τὰ γράμματα ΑΥ μετέβαλεν εἰς τὸ Μ'ΤΟΥ· ἧττον πιθανὸν φαίνεταί μοι νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν μὲν τῷ προτύπῳ ἄνευ ταχυγραφίας ἐφέρετο ΜΕΤΑΥΤΟΥ, ὁ δὲ ἀντιγραφεὺς ἀναγνοὺς τὰ τέσσαρα πρῶτα γράμματα ὡς ἀκεραίαν τὴν πρόθεσιν ΜΕΤΑ καὶ παραλιπὼν τὸ μετ' αὐτὰ Υ, κατὰ ταχυγραφίαν ἔγραψε Μ'ΤΟΥ. Καὶ ταῦτα μὲν παλαιογραφικῶς· λεκτικῶς δὲ ὅλως περιττὴ θὰ ἦτο ἡ φράσις μετ' αὐτοῦ, ἀφοῦ λέγεται «Ἰσαγόραν δὲ καὶ τριακοσίους τῶν φίλων». Ἄλλως ἐὰν ὁ 'Αριστοτ. ἤθελε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν πρόθεσιν μετὰ καὶ οὐχὶ τὸν σύνδεσμον καί, ἠδύνατο νὰ εἴπῃ Ἰσαγόραν δὲ μετὰ τριακοσίων τῶν φίλων. Πρβ. κ. 29, 2 «τὸν δῆμον ἑλέσθαι μετὰ τῶν προϋπαρχόντων δέκα προβούλων ἄλλους εἴκοσι».

32, 3 «οἱ δὲ τετρακόσιοι μετὰ τῶν δέκα τῶν αὐτοκρατόρων — ἦρχον τῆς πόλεως». 37, 1 «καταλαβόντος Θρασυβούλου μετὰ τῶν φυγάδων τὴν Φυλήν». Ὁ κ. Παπαβασιλείου ἀναγινώσκει τῶν φίλων αὐτοῦ, εἰκάζων ὅτι τὰ δύο πρῶτα γράμματα τοῦ ΑΥΤΟΥ, ἀναστραφέντος τοῦ δευτέρου, ἀπετέλεσαν τὸ Μ. Ἀλλ' ἐν τῷ χειρογράφῳ φέρεται Μ'ΤΟΥ καὶ οὐχὶ ἁπλῶς ΜΤΟΥ. Συμφωνότερον πρὸς τὴν ἐν τῷ χειρογράφῳ φερομένην γραφὴν δύναται, νομίζω, νὰ θεραπευθῇ τὸ χωρίον, ἐὰν προστεθῶσι τὰ ἐκπεσόντα γράμματα ΤΟ ὧδε: «τὴν μὲν βουλὴν ἐπειρᾶτο καταλύειν, Ἰσαγόραν δὲ καὶ τριακοσίους τῶν φίλων μετὰ τοῦ⟨το⟩ (= μετὰ τὴν τῆς βουλῆς κατάλυσιν) κυρίους καθιστάναι τῆς πόλεως».

§ 4. «αἰτιώτατοι γὰρ σχεδὸν ἐγένοντο τῆς ἐκβολῆς τῶν τυράννων οἱ Ἀλκμεωνίδαι, καὶ στασιάζοντες τὰ πολλὰ διετέλεσαν».

Οὕτω καὶ νῦν γράφει ὁ Blass[3]· ἐγὼ δὲ ἤκασα μὲν ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου οἱ Ἀλκμεωνίδαι ⟨πρὸς οὓς⟩ στασιάζοντες κτέ., δύναται δ' ὅμως καὶ συντομώτερον νὰ συμπληρώσῃ τις τὸ χωρίον ὧδε: «οἱ Ἀλκμ., ⟨οἷς⟩ (δηλ. τυράννοις) καὶ στασιάζοντες κτέ.» (ΟΙϹΚ'). Τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ὑποστηρίζουσι, νομίζω, καὶ τὰ εὐθὺς ἐπιφερόμενα «ἔτι δὲ πρότερον τῶν Ἀλκμεωνιδῶν Κήδων ἐπέθετο τοῖς τυράννοις».

ΚΕΦ. XXI.

§ 4. «διένειμε δὲ καὶ τὴν χώραν κατὰ δήμους τριάκοντα μέρη, δέκα μὲν τῶν περὶ τὸ ἄστυ, δέκα δὲ τῆς παραλίας, δέκα δὲ τῆς μεσογείου, καὶ ταύτας ἐπονομάσας τριττῦς, ἐκλήρωσεν τρεῖς εἰς τὴν φυλὴν ἑκάστην κτέ.».

Τὸ παραδεδομένον διένειμε δὲ καὶ τὴν χώραν κατὰ δήμους τριάκοντα μέρη οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ ὅτι ὁ Κλεισθένης διένειμε τὴν χώραν εἰς τριάκοντα μέρη κατὰ τοὺς ὑπάρχοντας τριάκοντα δήμους. Πρβλ. § 3 «διὰ τοῦτο δὲ οὐκ εἰς δώδεκα φυ-

λὰς συνέταξεν, ὅπως αὐτῷ μὴ συμβαίνῃ μερίζειν κατὰ τὰς προϋπαρχούσας τριττῦς» καὶ κ. 63, 4 «νενέμηνται γὰρ κατὰ φυλὰς δέκα μέρη οἱ δικασταί». Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ἀπιθάνου τούτου ἀριθμοῦ τῶν ἐπὶ Κλεισθένους δήμων (πρβλ. Ἡροδ. 5,69) ἐκ τοῦ οὕτω φερομένου χωρίου προκύπτει καὶ τὸ ἄτοπον, ὅτι οἱ δῆμοι λαμβάνονται ὡς ἰσοδύναμοι πρὸς τὰς τριττῦς· διότι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ δῆμοι ἦσαν τὰ μέρη, εἰς ἃ ὁ Κλεισθένης διένειμε τὴν χώραν, καὶ ἐπειδὴ τὰ μέρη ταῦτα ἐπωνόμασε τριττῦς, ἄρα οἱ δῆμοι ἦσαν τριττύες. Διὰ ταῦτα ὀρθῶς μὲν ὁ Blass[3] μόνος πάντων προσέκρουσεν εἰς τὸ χωρίον, ἀλλ' ἡ διόρθωσις αὐτοῦ, εἰς τὴν θεραπείαν μόνον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δήμων ἀποβλέπουσα, εἶνε κατ' ἐμὴν γνώμην ἀτυχεστάτη. Ὁ Blass[3] γράφει: διένειμε δὲ καὶ τὴν χώραν κατὰ δήμους, ⟨τὰ δὲ πρῶτα⟩ τριάκοντα μέρη, δέκα μὲν κτέ. Ἀλλ' ἐὰν μόνον τὰ πρῶτα τριάκοντα μέρη διένειμεν ὁ Κλεισθένης οὕτω: δέκα μὲν τῶν περὶ τὸ ἄστυ, δέκα δὲ τῆς παραλίας, δέκα δὲ τῆς μεσογείου, τότε τὰ λοιπὰ μέρη (ὧν τὴν διανομὴν ἄπορον διατί δὲν ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀριστοτ.) εἰς τίνα πλέον χώραν ἠδύναντο νὰ ἀνήκωσι μετὰ τὴν ἤδη μνημονευθεῖσαν, τὴν περὶ τὸ ἄστυ, τὴν παραλίαν καὶ τὴν μεσόγειον; Ἔπειτα καὶ τὸ ἄτοπον ὅτι οἱ δῆμοι λαμβάνονται ὡς ἰσοδύναμοι πρὸς τὰς τρυττῦς (δῆμοι = μέρη = τριττύες) δὲν αἴρεται διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Blass. Ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ χωρίον δύναται νὰ θεραπευθῇ ὧδε: «διένειμε δὲ καὶ τὴν χώραν κατὰ δήμους, ⟨οὓς συνέταξεν εἰς⟩ τριάκοντα μέρη κτέ.» κατὰ τὰ ἐν § 3 «διὰ τοῦτο δὲ οὐκ εἰς δώδεκα φυλὰς συνέταξε (δηλ. πάντας τοὺς Ἀθην.)». Ἀντὶ τοῦ συνέταξε δύναταί τις νὰ γράψῃ καὶ συνένειμε κατὰ τὸ ἐν § 2. Ἡ γενομένη παράλειψις ἴσως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὧδε. Ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένου «διένειμε δὲ καὶ τὴν χώραν κατὰ δήμους, οὓς συνέταξεν (ἢ: συνένειμεν) εἰς τριάκοντα μέρη» εὐκολώτατα μετὰ τὸ δήμΟΥϹ ἐξέπεσε κατ' ἀρχὰς τὸ ἀναφορικὸν ΟΥϹ, μεθ' ὃ τὸ ῥῆμα συνέταξεν ἢ συνένειμεν, ἐν παρατάξει εὑρεθὲν πρὸς τὸ προηγούμενον διένειμε, παρελείφθη ὡς περιττόν. Ἐκ τοῦ οὕτω διαφθαρέντος χωρίου «διένειμε — κατὰ δήμους εἰς τριάκοντα μέρη» παρελείφθη εἶτα ἡ πρόθεσις εἰς εἴτε ἐξ ἀβλεψίας τοῦ ἀντιγραφέως (δήμΟΥϹΕΙϹ) εἴτε ἐκ διορθώσεώς τινος, ὅστις ἠθέλησε

νὰ συντάξῃ τὸ διένειμε μετὰ δύο αἰτιατικῶν: διένειμε τὴν χώραν τριάκοντα μέρη.

§ 5. «προσηγόρευσε δὲ τῶν δήμων τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν τόπων, τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν κτισάντων· οὐ γὰρ ἅπαντες ὑπῆρχον ἐν τοῖς τόποις».

Τὸ ὑπὸ τοῦ Kenyon τὸ πρῶτον ἀναγνωσθὲν οὐ γὰρ ἅπαντες ὑπῆρχον ἔτι τοῖς τόποις οὐκ ὀλίγα πράγματα παρέσχε τοῖς φιλολόγοις. Ἤδη αὐτὸς ὁ Kenyon προέτεινεν ἄλλοτε τὴν μεταβολὴν τοῦ ἅπαντες εἰς τὸ ἅπασι, ἵνα τὸ χωρίον νοηθῇ οὕτως: «οὐ γὰρ ἅπασι τοῖς τόποις ὑπῆρχον οἱ κτίσαντες»· ὁ δὲ κ. Πανταζίδης μετέβαλε τὸ χωρίον ὧδε: οὐ γὰρ ἅπαντας ὑπῆρχεν ἔτι τοῖς τόποις, ἐξηγούμενος οὕτως: «οὐκέτι ὑπῆρχε (δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν) ἅπαντας τοὺς δήμους τοῖς τόποις προσαγορεῦσαι»· οἱ δὲ (Bury, Λάκων) H. - L. ὧδε: «οὐ γὰρ ἅπασιν ὑπῆρχεν (ἤ: ὑπῆρχ') ὀνόματα τοῖς τόποις». Ἀλλ' ἤδη ὁ Blass ἀνέγνω ἐπὶ τοῦ χειρογράφου «οὐ γὰρ ἅπαντες ὑπῆρχον ἐν τοῖς τόποις», ὅπερ ἐξηγεῖται «non omnes demi erant inter vicos qui jam extabant: itaque multos ab heroibus appellavit». Πρβλ. καὶ Παπαγεωργ. ἐν Ἀθην. τόμ. Δ' σ. 551 κέ. Τὴν μὲν ἀνάγνωσιν τοῦ Blass εὑρίσκω ἀναμφισβήτητον, τὴν δ' ἑρμηνείαν ἀπίθανον. Φρονῶν μᾶλλον ὅτι τὸ χωρίον εἶνε διεφθαρμένον, ἀποκαθίστημι αὐτὸ ὧδε: οὐ γὰρ ἅπαντες ὑπῆρχον ἐν ⟨ὀνομασ⟩τοῖς τόποις». Πιθανώτατον εἶνε ὅτι ὁ Κλεισθένης τοὺς δήμους προσηγόρευσεν ἀπὸ ὀνομαστῶν τινων τόπων, ὅσοι δὲ τούτων δὲν ὑπῆρχον ἐν ὀνομαστοῖς τόποις, τούτους προσηγόρευσεν ἀπὸ τῶν κτισάντων.

§ 7. «συμβουλευόντων τινῶν τῷ δήμῳ διανείμασθαι τὸ ἀργύριον, Θεμιστοκλῆς ἐκώλυσεν, οὐ λέγων ὅ τι χρήσεται τοῖς χρήμασιν, ἀλλὰ δανεῖσαι κελεύων τοῖς πλουσιωτάτοις Ἀθηναίων ἑκατὸν ἑκάστῳ τάλαντον, εἶτ' ἐὰν μὲν ἀρέσκῃ τὸ ἀνάλωμα τῆς πόλεως εἶναι [[τὴν δαπάνην]], εἰ δὲ μὴ κτέ.».

Οὕτω καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκδόσει ἀφορίζει τὰς λέξεις τὴν δα-

πάνην ὁ Blass, παρατηρῶν «τὴν δαπάνην supra v. (ab. al. m.) Londin., del. H.-L., post ἀρέσκῃ interpugnentes (hoc quidem parum recte). Habuisse vid. τὴν δαπ. etiam Berol».Φρονῶ ὅτι αἱ λέξεις τὸ ἀνάλωμα ἐλέχθησαν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ προηγούμενον ὅ τι χρήσεται τοῖς χρήμασιν, καὶ ἑπομένως αἱ λέξεις τὴν δαπάνην δὲν πρέπει νὰ ἀφορισθῶσιν. Ὁ Ἀριστοτ. δηλ. λέγει: ἐὰν μὲν ἀρέσκῃ τὸ ἀνάλωμα (= τὸ εἰς ὃ (ἢ = τὸ ὡς) ἂν οὗτος τὰ χρήματα ἀναλώσῃ), τῆς πόλεως εἶναι τὴν δαπάνην κτέ.

Περὶ τοῦ χάσματος, ὅπερ ὁ Blass τίθησιν ἐν τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ (XXIII, 1) μετὰ τὴν λέξιν ἑκάστῳ, ἔγραψα ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου.

ΚΕΦ. XXIII.

§ 2. «συνέβη γὰρ αὐτοῖς περὶ τὸν χρόνον τοῦτον τά τε εἰς τὸν πόλεμον ἀσκῆσαι, καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμῆσαι, καὶ τὴν τῆς θαλάττης ἡγεμονίαν λαβεῖν, ἀκόντων τῶν Λακεδαιμονίων».

Τοῦ ἱστορικοῦ τούτου γεγονότος μνείαν ποιοῦνται οἱ ἑξῆς συγγραφεῖς· Θουκ. 1, 75. 95-96. 6, 76. Ἡρόδ. 8, 3. Ἰσοκρ. 11, 46. 47. Ἐκ πάντων τούτων τῶν χωρίων ἐξάγεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἔλαβον, χωρὶς νὰ ἀντιπράξωσιν εἰς τοῦτο οἱ Λακεδαιμόνιοι. Καὶ παρὰ Ξενοφ. δὲ (Ἑλλην. 6, 34) οἱ τῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις ἀγορεύοντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ὑπομιμνήσκουσι τοὺς Ἀθηναίους «ὡς Ἀθηναῖοί τε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ᾑρέθησαν ἡγεμόνες τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν κοινῶν χρημάτων φύλακες, τῶν Λακεδαιμονίων ταῦτα συμβουλομένων». Ὁ δὲ Πλούταρχος λέγει (Ἀριστ. 23) «ὡς γὰρ ᾔσθοντο (οἱ Λακ.) τῷ μεγέθει τῆς ἐξουσίας διαφθειρομένους αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας, ἀφῆκαν ἑκουσίως τὴν ἡγεμονίαν». Ἐὰν κατὰ ταῦτα δὲν πρέπῃ καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ἀριστοτελικῷ χωρίῳ ἀντὶ τοῦ ἀκόντων νὰ γραφῇ ἑκόντων (Mayor, Γεννάδιος· εἰκόντων Naber, H.-L.) ἢ ⟨οὐκ⟩ ἀκόντων (Παπαγεωργίου), τότε ἡ φαινομένη αὕτη διαφωνία τοῦ Ἀριστοτέλους ἴσως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἑξῆς. Ἴσως πιθανὸν εἶνε

ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵτινες κατὰ τὸν Ἰσοκράτην (4, 18) «παρειλήφασι ψευδῆ λόγον, ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον», ἐνδομύχως μὲν δὲν ἤθελον τὴν εἰς τοὺς Ἀθηναίους μετάστασιν τῆς ἡγεμονίας, ἀλλ' εἰς τὸ φανερόν, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενοι, προσεποιήθησαν ὅτι ἑκόντες αὐτὴν παραχωροῦσιν. Ἴσως δηλ. καὶ ἐν τούτῳ συνέβη ὅ,τι καὶ κατὰ τὴν ὀχύρωσιν τῶν Ἀθηνῶν. Ὡς τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀκούσαντες ἐπὶ τέλους παρὰ τοῦ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐξαπατήσαντος αὐτοὺς Θεμιστοκλέους, ὅτι ἡ τῶν τειχῶν ἀνέγερσις ἱκανῶς ἤδη εἶχε προχωρήσῃ, πρὸ τοῦ τετελεσμένου γεγονότος «ὀργὴν μὲν φανερὰν οὐκ ἐποιοῦντο τοῖς Ἀθηναίοις — τῆς μέντοι βουλῆς ἁμαρτόντες ἀδήλως ἤχθοντο» (Θουκ. 1, 92), ἴσως οὕτω καὶ κατὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπόστασιν τῶν συμμάχων ἠναγκάσθησαν πρὸ τοῦ τετελεσμένου γεγονότος ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιπράξεως νὰ ὑποχωρήσωσιν, εἰς μὲν τὸ φανερὸν φιλίαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους προσποιούμενοι, ἐν δὲ τῷ κρυπτῷ δυσμενῶς πρὸς αὐτοὺς διατεθέντες, ἐπειδὴ τοσαύτης δυνάμεως παρ' αὐτῶν ἀπεστεροῦντο. Ὅτι δὲ οἱ ἀεὶ κρυψίνοοι Λακεδαιμόνιοι οὕτω πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διέκειντο, ἐδήλωσαν εὐθὺς κατὰ τὴν πρώτην ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀπόστασιν τῶν Θασίων, ὅτε οὗτοι «νικηθέντες μάχῃς καὶ πολιορκούμενοι, Λακεδαιμονίους ἐπεκαλοῦντο καὶ ἐπαμῦναι ἐκέλευον εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικήν· οἱ δὲ ὑπέσχοντο μὲν κρύφα τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἔμελλον, διεκωλύθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ γενομένου σεισμοῦ» (Θουκ. 1, 101). Ἡ τοιαύτη ἐν τῷ κρυπτῷ δυσμένεια τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους φανερὰ ἐπὶ τέλους ἐξερράγη κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον, ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Ἀθηναίους μόνους ἐκ τῶν συμμάχων δι' ὑποψίαν ἀπέπεμψαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου (Θουκ. 1, 102 «διαφορὰ ἐκ ταύτης τῆς στρατείας πρῶτον Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις φανερὰ ἐγένετο»). Ἐὰν λοιπὸν οὕτως ἡ διὰ τὴν τῶν συμμάχων ἀπόστασιν διάθεσις τῶν Λακεδαιμονίων ἄλλη μὲν ὑπῆρξεν εἰς τὸ φανερόν, ἄλλη δ' ἐν τῷ κρυπτῷ, τότε ἀποβλέπων μέν τις εἰς τὴν πρώτην ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὴν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίαν ἔλαβον ἑκόντων τῶν Λακεδαιμονίων, ἀποβλέπων δὲ βαθύτερον εἰς τὴν δευτέραν, ὅτι ἀκόντων τῶν Λακεδ. αὐτὴν ἔλαβον. Οὕτως ὁ Λυσίας εἰς τὴν ἐνδόμυχον μᾶλλον ἢ τὴν εἰς τὸ φανερὸν τῶν Λακεδαιμονίων θέλησιν περὶ τῆς μὴ ἀνεγέρσεως τῶν τειχῶν ἀπιδών, εἶπεν (12, 63) «ὁ μὲν γὰρ Λακε-

δαιμονίων ἀκόντων ᾠκοδόμησεν αὐτά, οὗτος δὲ τοὺς πολίτας ἐξαπατήσας καθεῖλε». Ἴσως ἐν τῷ προκειμένῳ ἀριστοτελικῷ χωρίῳ τὸ ἀκόντων ὑποστηρίζουσι καὶ τὰ μετ' ὀλίγον (§ 4) λεγόμενα «ἐπὶ δὲ τὴν ἀπόστασιν τὴν τῶν Ἰώνων Ἀριστείδης ἦν ὁ προτρέψας, τηρήσας τοὺς Λάκωνας διαβεβλημένους διὰ Παυσανίαν». Πρβλ. καὶ Θουκ. 6, 82. Διόδ. 11, 59. Σχολ. Ἀριστοφ. Λυσ. 1138.

Περὶ τοῦ ἐν τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ (XXIV, 2) «τοῖς τε συμμάχοις κτέ.» ἔγραψα ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου.

ΚΕΦ. XXIV.

§ 4. «συνέβαινεν γὰρ ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῶν τελῶν καὶ τῶν συμμάχων πλείους ἢ δισμυρίους ἄνδρας τρέφεσθαι. δικασταὶ μὲν γὰρ ἦσαν ἑξακισχίλιοι, τοξόται δ' ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι κτέ.».

Οὕτως ἀμετάβλητον τηρεῖ τὸ χωρίον ὁ Blass[3], ὅπερ ἄλλοι πολλαχῶς ἐπειράθησαν νὰ διορθώσωσιν. Καὶ ὁ μὲν Whibley, ἀποδοκιμάζοντος τοῦ Blass, προέτεινε τὴν μεταβολὴν τοῦ φόρων εἰς τὸ εἰσφορῶν, ὅπερ οἱ H.-L. παρέλαβον ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτῶν, ἂν καὶ ὁ Herwerden ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ καταστραφῶσιν αἱ λέξεις καὶ τῶν τελῶν· ὁ δὲ κ. Παπαγεωργίου προέτεινε τὴν ἑξῆς διάταξιν τῶν λέξεων: ἀπὸ τῶν φόρων τῶν συμμάχων καὶ τῶν τελῶν. Τοῦ Hude τὴν διόρθωσιν ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῶν τελῶν τῶν ⟨ἀπὸ τῶν⟩ συμμάχων ἀποδοκιμάζει ὁ Kaibel, ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάμβανον τέλη οὐ μόνον παρὰ τῶν συμμάχων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν μὴ τοιούτων. Ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦ Leeuwen προτιμῶ μόνον ὁ μετὰ τὴν λέξιν τελῶν κακῶς ἐπαναληφθεὶς σύνδεσμος καὶ νὰ καταστραφῇ, ἵνα ἀναγνωσθῇ: ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῶν τελῶν [[καὶ]] τῶν συμμάχων. Καὶ ἐλάμβανον μὲν οἱ Ἀθηναῖοι τέλη καὶ παρὰ τῶν μὴ συμμάχων, ὡς ὁ Kaibel παρετήρησεν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ τοῦ ὅλου κεφαλαίου καταφαίνεται, ὁ Ἀριστοτέλης ὡς κυρίαν πρόσοδον, ἐξ ἧς συνέβαινε πλείους ἢ δισμυρίους ἄνδρας τρέφεσθαι, ἀναφέρει ἐνταῦθα μόνον τοὺς φόρους καὶ τὰ τέλη, ἅτινα οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες ἤδη τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τῶν συμμάχων ἐλάμβανον. Τον

αὐτὸν περίπου νοῦν περὶ διατροφῆς τοῦ πλήθους τῶν Ἀθηναίων παρὰ τῶν συμμάχων παρέχουσι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους κωμικώτερον λεχθέντα (Βατρ. 706 κέ.)

«εἰ γὰρ ἐβούλοντο βίον πορίσαι τῷ δήμῳ, ῥᾴδιον ἦν ἄν·
εἰσίν γε πόλεις χίλιαι, αἳ νῦν τὸν φόρον ἡμῖν ἀπάγουσιν·
τούτων εἴκοσιν ἄνδρας βόσκειν εἴ τις προσέταξεν ἑκάστῃ,
δύο μυριάδες τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις».

Πρβλ. καὶ Ψευδοξενοφ. Ἀθην πολ. 1, 15 «τοῖς δὲ δημοτικοῖς δοκεῖ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τὰ τῶν συμμάχων χρήματα ἕνα ἕκαστον ἔχειν Ἀθηναίων», καὶ Πλουτ. Περικλ. 12. Ὅτι δὲ τὰ ἀπὸ τῶν συμμάχων χρήματα ἦσαν ἡ κυρία τῶν Ἀθηναίων πρόσοδος, τοῦτο πολλαχοῦ παρὰ Θουκυδίδῃ λέγεται, ὡς (1, 222) «ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ὁδοὶ πολέμου ἡμῖν, ξυμμάχων τε ἀπόστασις, μάλιστα παραίρεσις οὖσα τῶν προσόδων, αἷς ἰσχύουσιν (οἱ Ἀθην.)»· ὁ δὲ Περικλῆς συνεβούλευε τοῖς Ἀθηναίοις (2, 13, 2) «τὰ τῶν ξυμμάχων διὰ χειρὸς ἔχειν λέγων τὴν ἰσχὺν αὐτοῖς ἀπὸ τούτων εἶναι τῶν χρημάτων τῆς προσόδου»· πρβλ. καὶ 2.143,5. 3,13,6. 39,8. 46,3. Ἐν τοῖς ἑπομένοις ὁ κ. Λάκων (ὁ Leeuwen μετὰ δισταγμοῦ) προέτεινε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ δικασταὶ διὰ τοῦ ὁπλῖται, πρῶτον ἐπειδὴ ἐπὶ Ἀριστείδου οἱ δικασταὶ οὐδένα μισθὸν ἐλάμβανον, τοῦ Περικλέους πρώτου ποιήσαντος τὰ δικαστήρια μισθοφόρα (πρβ. κεφ. 27, 3). καὶ δεύτερον ἐπειδὴ «καταλεγομένων πάντων ἐκείνων, οἵτινες ἐτρέφοντο ἀπὸ τῶν κοινῶν ὡς στρατευόμενοι, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ καταλογισθῶσι, καὶ μάλιστα πρῶτοι, τὸ σπουδαιότατον καὶ πολυαριθμότατον μέρος τῶν στρατευομένων, οἱ ὁπλῖται» (Ἀθην, τόμ. Γ' σελ. 582). Ἐκ τῆς τελευταίας παρατηρήσεως τοῦ κ. Λάκωνος ὁρμηθεὶς ὁ κ. Παπαβασιλείου καὶ παρατηρήσας ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπὶ μέρους μνημονευόμενοι (εἰς 15750 ἀνερχόμενοι) δὲν εἶναι πλείους ἢ δισμύριοι, ἤκασεν ὅτι ἐξέπεσον λέξεις τινές, ἃς καὶ συνεπλήρωσεν ὧδε: «δικασταὶ μὲν γὰρ ἦσαν 〈ἑξακισχίλιοι, ὁπλῖται δὲ〉 ἑξακισχίλιοι κτέ.» (Ἀθην τόμ, Γ' σ. 281 κέ.). Ἀλλ' ὀρθῶς ἀντιπαρετήρησεν ὁ κ. Λάκων ὅτι ὁ κ. Παπαβασιλείου οὔτε τὸ πλήρωμα τῶν εἴκοσι φρουρίδων νεῶν καὶ τῶν ἄλλων νεῶν, αἵτινες τοὺς φρουροὺς ἦγον, οὔτε τὸ πρυτανεῖον οὔτε τοὺς ὀρφανοὺς οὔτε τοὺς τῶν δεσμωτῶν φύλακας ὑπελόγισεν. Ἐγὼ δὲ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸν δεύ-

τερον λόγον, ὅτι ἔπρεπε νὰ καταλογισθῶσιν ἐνταῦθα καὶ οἱ ὁπλῖται, παρατηρῶ ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν· διότι ὁ Ἀριστοτέλης ἀπαριθμεῖ ἐνταῦθα τοὺς τακτικῶς ἀπὸ τῶν κοινῶν χρημάτων τρεφομένους, ὧν αἱ δαπάναι καὶ οἱ μισθοὶ ἀπετέλουν τὰς τακτικὰς ἑκάστου ἐνιαυτοῦ δαπάνας τῶν Ἀθηναίων, ἐν ᾧ οἱ ὁπλῖται μόνον ἐν καιρῷ πολέμου ἐλάμβανον μισθόν, ἑπομένως αἱ ὑπὲρ αὐτῶν δαπάναι ἦσαν ἔκτακτοι. Οἱ ἐν τοῖς ἑπομένοις μνημονευόμενοι 2500 ὁπλῖται ἦσαν, ὡς ὀρθῶς ὁ Blass παρατηρεῖ, «qui continuo in praesidiis erant», ὡς τοιοῦτοι δὲ διὰ τακτικῆς ἐνιαυσίου δαπάνης συνετηροῦντο. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν πρῶτον λόγον, ὅτι οἱ δικασταὶ ἐπὶ Ἀριστείδου οὐδένα μισθὸν ἐλάμβανον, νομίζω ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς διὰ τοῦτο προσέκρουσαν εἰς τὸ δικασταί. Μήπως πάντα τὰ λοιπὰ τὰ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτ. καταλεγόμενα εἰς τοὺς ἐπὶ Ἀριστείδου χρόνους ἀναφέρονται; Ἀλλ' ἐκ τοῦ Αἰσχίνου μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὴν μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῶν τριακοντούτιδων σπονδῶν (δηλ. μετὰ τὸ 445 π. Χ., ἐν ᾧ ὁ Ἀριστείδης εἶχεν ἤδη ἀποθάνῃ τῷ 466) ἐπικρατήσασαν εἰρήνην οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μνημονευομένους νεωσοίκους ᾠκοδόμησαν, καὶ τοὺς τοξότας καὶ ἱππέας ἐπὶ Μιλτιάδου μόνον 300 ὄντας εἰς 1200 ἀνεβίβασαν, ὅσων δηλ. μνημονεύει ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης (πρβλ. Αἰσχ. π. παραπρ. 336, Ἀνδοκ. π. εἰρ. 93). Διὰ ταῦτα δ' ὅμως δὲν νομίζω, ὡς ὁ κ. Παπαγεωργίου, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης «μεταχρονίζει, οὕτως εἰπεῖν, τὰ πράγματα ἐν νῷ ἔχων ὅ τι κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους πρῶτον ἐπὶ Περικλέους ἐγένετο (κεφάλ. XXVI, σελ. 38, 10) καὶ ἐπεκράτει καὶ κατόπιν» (Ἀθην. τόμ. Δ' σελ. 559). Φρονῶ μᾶλλον ὅτι ὁ Ἀριστοτ. ἐκτίθησι καθόλου τὰ τῆς ἀπὸ τῶν κοινῶν προσόδων διατροφῆς τῶν πολλῶν, ἥτις ἤρξατο μὲν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστείδου τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ τούτου, ἐξηκολούθησε δὲ συντελουμένη ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ καὶ μάλιστα ἐπὶ Περικλέους, ὅστις οὐ μόνον τὰ δικαστήρια πρῶτος ἐποίησε μισθοφόρα (κεφ. 27, 3. Πολιτ. II, 9, 3), ἀλλὰ καὶ τὸν στρατιωτικὸν μισθὸν πρῶτος ἔταξε (κεφ. 27, 2. Πλατ. Γοργ. 515. Πλουτ. Περικλ. 7. Οὐλπ. εἰς Δημ. π. συντ. 50). Ἤρξατο δὲ ὁ Ἀριστοτ. ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ἀπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου διατρεφομένων ἀπὸ τῶν δικαστῶν, ἐπειδὴ οὗτοι ἦσαν πολυαριθμότεροι τῶν ἄλλων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπερορίων ἀρχῶν εἰς ἑπτακοσίους φαίνεται ἀπίθανος

«sachlich, wegen der grossen Zahl der ὑπερόριοι gegenüber den ἔνδημοι, sprachlich, weil es heissen musste τοσοῦτοι δὲ καὶ ὑπερόριοι oder dgl.», ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Kaibel. Ἴσως ὁ Ἀριστοτ. ἀντὶ ἑπτακοσίους εἶπε τριακοσίους (Τ̄ = †̄) ἢ τετρακοσίους (Ῡ = Ψ̄). Τὸ δὲ χωρίον (κ. 34, 1) «γενομένης τῆς ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίας, πρῶτον μὲν τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς τῇ ναυμαχίᾳ νικῶντας συνέβη κριθῆναι μιᾷ χειροτονίᾳ πάντας», ὅπερ ὁ κ. Παπαγεωργίου ἐν τῇ εἰς τὸ προκείμενον χωρίον σημειώσει παρατίθησι πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης «ἐνίοτε μὲν σφάλλεται κατὰ τὴν μνήμην, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς ὑπερβολὰς ἄντικρυς μαχομένας πρὸς πασίγνωστα ἱστορικὰ γεγονότα ἐμπίπτει» (πρβλ. Ξεν. Ἑλλ. Ι, 6, 16-17. 34), τὸ χωρίον, λέγω, τοῦτο οὐδὲν ἄλλο κατ' ἐμὴν γνώμην ἀποδείκνυσιν ἢ ὅπερ ἤδη ἦτο γνωστόν, ὅτι δηλ. περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κριθέντων στρατηγῶν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς δὲν συμφωνοῦσιν, οἱ μὲν ἄλλοι πρὸς ἀλλήλους, ὁ δὲ Ξενοφῶν οὐδὲ πρὸς ἑαυτόν· διότι ἐν μὲν τοῖς Ἀπομν. (1, 1, 18) λέγει «ἐπιθυμήσαντος τοῦ δήμου παρὰ τοὺς νόμους ἐννέα στρατηγοὺς μιᾷ ψήφῳ — ἀποκτεῖναι πάντας», ἐν δὲ τοῖς Ἑλλην. (1, 7, 34) «καὶ μετὰ ταῦτα κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων στρατηγῶν ὀκτὼ ὄντων, ἀπέθανον δ' οἱ παρόντες ἕξ»· ὁ δὲ Πλάτων λέγει (Ἀπολ. 36 b) «καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχὶς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς — ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν». Πρβλ. Λυσ. 21, 8. Διοδ. 13, 101. Dindorf Xen. Comm. praef. IV-VI.

Περὶ τῆς ἐν κεφ. XXVI, 2 διορθώσεως τοῦ Blass «ἀλλ' ⟨ἢ⟩ ἕκτῳ ἔτει» καὶ περὶ ἐμῶν διορθώσεων ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ καὶ XXVII, 1. 3. 4 XXVIII, 5 ἰδὲ ἐμὴν γερμανιστὶ πραγματείαν.

ΚΕΦ. XXIX.

§ 2. «τὸν δῆμον ἑλέσθαι μετὰ τῶν προϋπαρχόντων δέκα προβούλων ἄλλους εἴκοσι — οἵτινες ὀμόσαντες ἢ μὲν συγγράψειν ἃ ἂν ἡγῶνται βέλτιστα εἶναι τῇ πόλει, συγγράψουσι περὶ τῆς σωτηρίας».

Ὁ μὲν Rutherford μετέβαλε τὸ συγγράψουσι εἰς τὸ συμβου-

λεύσουσι, ὅπερ καὶ οἱ H.-L. παρέλαβον ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτῶν, ὁ δὲ κ. Κόντος εἰς τὸ συμπράξουσι. Ἐγὼ δὲ νομίζων ὅτι τὰς λέξεις ἦ μὴν συγγράψειν προσέθηκέ τις ὡς συμπλήρωμα τοῦ ὀμόσαντες ἐκ τοῦ ἑπομένου συγγράψουσι ἐξυπακούσας, ἀφορίζω αὐτάς, ἵνα τὸ χωρίον ἔχῃ ὧδε: «οἵτινες ὀμόσαντες [[ἦ μὴν συγγράψειν]] ἃ ἂν ἡγῶνται βέλτιστα εἶναι τῇ πόλει συγγράψουσι περὶ τῆς σωτηρίας».Οὕτω τὸ μὲν ὀμόσαντες λέγεται ἄνευ ἀπαρεμφατικοῦ συμπληρώματος (ὡς ἐν τέλει τοῦ κεφαλαίου: «οἵτινες καταλέξουσι τοὺς πεντακισχιλίους ὀμόσαντες καθ' ἱερῶν τελείων» καὶ κεφ. 42, 2 «συλλεγέντες οἱ πατέρες αὐτῶν κατὰ φυλάς, ὀμόσαντες αἱροῦνται τρεῖς — οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι». Πρβ. καὶ κεφ. 55, 5), τὸ δὲ συγγράψουσι λαμβάνει ὡς ἀντικείμενον μὲν τὸ ἃ ἂν ἡγῶνται κτέ., ὡς περαιτέρω δὲ συμπλήρωμα πρὸς δήλωσιν τοῦ σκοποῦ τὸ περὶ τῆς σωτηρίας.

ΚΕΦ. XXX.

§ 2. «καὶ ταμίας τῶν ἱερῶν χρημάτων τῇ θε[ῷ] καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς δέκα, καὶ ἑλληνοταμίας καὶ τῶν ἄλλων ὁσίων χρημάτων ἁπάντων εἴκοσιν οἳ διαχειριοῦσιν».

Ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἱκανὰ ἔγραψα περὶ τοῦ χωρίου τούτου, ὅπερ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ ὧδε: «καὶ ἑλληνοταμίας ⟨τῶν φόρων⟩ καὶ τῶν ἄλλων ὁσίων (ἤ: ⟨δημ⟩οσίων) χρημάτων ἁπάντων εἴκοσιν κτέ. Καὶ ὅτι μὲν οἱ ἑλληνοταμίαι κατὰ τὴν σύνταξιν ταύτην τῆς πολιτείας ὡρίζοντο εἰς εἴκοσιν, περὶ τούτου οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν· ζήτημα δ' ὅμως εἶνε, ἂν οἱ ἑλληνοταμίαι τοσοῦτοι ἦσαν καὶ πρότερον καὶ τοσοῦτοι διέμειναν καὶ βραδύτερον. Οἱ γραμματικοὶ οὐδὲν παραδιδόασι περὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Πρῶτος ὁ Böckh (Staatshaushalt. d. Ath. 2 ἐκδ. τόμ. Α' σ. 243) ἐπειράθη νὰ ὁρίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑλληνοταμιῶν εἰς 10 ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιγραφῆς CIG. N° 147 = CIA. I, 188. Ἀλλ' ὡς ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἔγραφον, ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δὲν δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ἐξαχθῇ ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν ἑλληνοταμιῶν, καὶ μάλιστα ὡς ὁ Böckh πειρᾶται νὰ ἐξαγάγῃ

αὐτόν. Ὁ Gilbert (ἔνθ. ἀνωτ. σ. 302 σημ. 2) φρονεῖ ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ῥητῶς μνημονευομένων 11 ἑλληνοταμιῶν ὁ ἐν τῇ πρώτῃ πρυτανείᾳ καταλεγόμενος Φρασιτελίδης ὁ Ἰκαρεὺς ἦτο πάρεδρος. Ἐνταῦθα λέγεται «ἐπὶ τῆς Αἰαντίδος πρώτης πρυτανευούσης ἑ[λλη]νοταμίαις παρεδόθη, Καλλιμάχῳ Ἁγνουσίῳ, Φρασιτελίδῃ Ἰκαρεῖ κτέ.». Ὁ Gilbert λοιπὸν φρονεῖ ὅτι ἀκριβέστερον ἔπρεπε νὰ γραφῇ: «ἑλληνοταμίᾳ Καλλιμάχῳ Ἁγνουσίῳ καὶ παρέδρῳ Φρασιτελίδῃ Ἰκαρεῖ», κατὰ τὸν τύπον, οὗ χρῆσις γίνεται ἐν τοῖς ὀνόμασι τῆς ἕκτης πρυτανείας. Τοιοῦτον γραφικὸν ἁμάρτημα καὶ τοιαύτη τῶν ἀρχόντων σύγχυσις δὲν φαίνεταί μοι πιθανή. Καὶ ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ (CIA. I, 180-183 Pensio alt. vss. 10-14), γίνεται παράδοσις χρημάτων εἰς δύο συγχρόνως ἑλληνοταμίας: «ἑλληνοταμίαις, Ἐρ]γοκλεῖ Ἀριστείδου Βησαιεῖ [- - - - Αἰχ]σωνεῖ καὶ συνάρχου[σι κτέ.». Ἐν τῷ ἀσυμπληρώτῳ χάσματι ἐφέρετο τὸ ὄνομα ἑνὸς ἔτι ἑλληνοταμίου· ὥστε οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ ἐκληφθῇ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ὁ Φρασιτελίδης ὡς πάρεδρος. Πλὴν τούτου πῶς δύναται νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐνάτῃ πρυτανείᾳ μνημονευόμενος, οὗ τὸ ὄνομα δὲν διεσώθη ἡμῖν πλῆρες («τὰ ἐχ Σάμου ἀνωμολογήσα[το - - -]μαχ[ος . . .]ος στρατηγοῖς ἐσ Σάμῳ»), δὲν ἦτο ἑλληνοταμίας; Τὸ διακριτικὸν ὄνομα τῆς τῶν ἑλληνοταμιῶν ἀρχῆς παραλείπεται καὶ ἐν τῇ ἑβδόμῃ πρυτανείᾳ, ἔνθα ἁπλῶς λέγεται: «παρεδόθη Διονυσίῳ Κυδαθηναιεῖ καὶ συνάρχουσιν κτέ.»· ἦτο δὲ ὁ Διονύσιος ἑλληνοταμίας, ὡς ἐν προηγουμέναις πρυτανείαις μνημονεύεται. Ἔπειτα τίς ἐπίσης δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμᾶς ὅτι οἱ ἐν τῇ δεκάτῃ πρυτανείᾳ μνημονευόμενοι δύο ἕτεροι ἑλληνοταμίαι, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν διεσώθησαν ἡμῖν («τρίτῃ καὶ εἰκοστῇ τῆς πρυτανείας ἑλλη[νοταμίαις - - - - | - - - καὶ συνάρχουσι κτέ.» καὶ «ἕκτῃ καὶ τριακοστῇ τῆς πρυτανείας ἑλ[ληνοταμίαις - - - - | - - - καὶ συνάρχουσι κτέ.»), ἦσαν ἐκ τῶν ἐν ταῖς προηγουμέναις πρυτανείαις μνημονευθέντων καὶ οὐχὶ ἄλλοι τινές; Διὰ πάντα ταῦτα νομίζω ὅτι ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ μετὰ βεβαιότητος ὁ ἀριθμὸς 10 τῶν ἑλληνοταμιῶν. Πιθανώτατα δ' ὅμως οὗτος ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν CIA. I, 259 καὶ 260. Ὥστε ὅτι ἐξ ἀρχῆς 10 ἦσαν οἱ ἑλληνοταμίαι τοῦτο κατὰ τὰς δύο ἀνωτέρω ἐπιγραφὰς εἶνε πιθανώτατον, ἀλλ' ἂν καὶ μέχρι τότε ἦσαν τοσοῦτοι, οἱ δὲ συγγράψαντες τὴν προκειμένην πολιτείαν 100 ἄνδρες αὐτοὶ πρῶτοι

ὥριζον τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς 20, τοῦτο εἶνε ζήτημα χρῇζον ἐξετάσεως. Φρονῶ ὅτι οἱ 100 ἄνδρες τὰς ἀρχὰς ἀνέγραψαν ὡς αὗται προϋπῆρχον, μεταβαλόντες μόνον τὰ κατὰ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ τῆς πολιτείας (τῷ 411) ὡς μία ἀρχὴ μνημονεύονται, ἐν ᾧ εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ τὸ πρῶτον τῷ 435/4 κατασταθέντες 10 κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ταμίαι τῶν ἄλλων θεῶν (ἰδ. Gilbert ἔνθ. ἀνωτ. σ. 301) ἀπετέλουν ἰδίαν ἀρχήν, διὰ ταῦτα εἰκάζω νῦν ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὸ μὲν ταμεῖον τῶν ἄλλων θεῶν ἀνετέθη εἰς τοὺς 10 ταμίας τῆς Ἀθηνᾶς, οἱ δὲ 10 ταμίαι τῶν ἄλλων θεῶν προσετέθησαν εἰς τοὺς πρότερον 10 ἑλληνοταμίας, οἵτινες οὕτως ἐγένοντο 20. Τὴν τοιαύτην ἕνωσιν τῶν δύο πρώτων ταμείων (1) καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑλληνοταμιῶν δὲν δύναμαι μὲν νὰ ὁρίσω κατὰ ποῖον ἀκριβῶς ἔτος ἐποίησαν οἱ Ἀθηναῖοι, νομίζω δ' ὅμως ὅτι ταύτην ἠναγκάσθησαν νὰ ποιήσωσι περὶ τὰ μέσα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ ἑλληνοταμίαι διὰ τὰς πολλαπλᾶς τοῦ πολέμου ἀνάγκας περὶ πλείστων ὤφειλον νὰ φροντίζωσι. Πρὸς τὴν εἰκασίαν μου ταύτην δὲν ἀντιμάχονται καὶ αἱ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑλληνοταμιῶν μαρτυρίαι· διότι αἱ μὲν δύο ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι ἐπιγραφαὶ CIA. I, 259 καὶ 260, ἐν αἷς πιθανώτατα 10 ἑλληνοταμίαι μνημονεύονται, ἀναφέρονται κατὰ τὸν Köhler ἡ μὲν εἰς τὴν Ὀλ. 88, 4 (425/4), ἡ δὲ εἰς τὴν Ὀλ. 89, 4 (421/0), ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφὴ CIA. I, 188, ἐν ᾗ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην πλείονες ἢ 10 ἑλληνοταμίαι μνημονεύονται, ἀναφέρεται κατὰ μὲν τὸν Böckh εἰς τὴν Ὀλ. 92, 3 (410/9), κατὰ δὲ τὸν Kirchoff εἰς τὴν Ὀλ. 93, 2 (407/6). Τὰ δύο ταμεῖα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, χάριν τῶν ἑλληνοταμιῶν κατὰ τὴν ἐμὴν εἰκασίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἑνωθέντα, ἐχωρίσθησαν καὶ πάλιν βραδύτερον μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, ὅτε πλέον ἡ τῶν ἑλληνοταμιῶν ἀρχὴ κατηργήθη. Ἤδη τῷ 385/4 οἱ ταμίαι τῆς Ἀθηνᾶς ἐν ἐπιγραφαῖς μνημονεύονται καθ' ἑαυτούς, τῷ δὲ

(1) Ὁ Köhler ἐν CIA. II, 642 ἀβέβαιον μὲν θεωρεῖ τὸ ἔτος τῆς ἑνώσεως ταύτης, νομίζει δ' ὅμως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀποχρῶν λόγος ὥστε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ ἕνωσις ἐγένετο μετὰ τὸ ἔτος τῆς ἀρχῆς τοῦ Εὐκλείδου. Ὁ δὲ Lehner (d. att. Schatzverz. d. 4. Jahrh. Strassb. 1890 σ. 12 κἑ.) ὁρίζει ὡς ἔτος τῆς καινοτομίας ταύτης τὸ 406/5. Πρβλ. καὶ Gilbert ἔνθ. ἀνωτ.

376/5 καὶ οὗτοι καὶ οἱ τῶν ἄλλων θεῶν ταμίαι ὡς ἴδιαι καθ' ἑαυτὰς ἀρχαὶ μνημονεύονται. Ἰδ. Gilbert ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 301 σημ. 3.

§ 5. «κληροῦν δὲ τὴν βουλὴν τοὺς ἐννέα ἄρχοντας».

Οἱ W.- K.[3] κατεχώρισαν ἤδη ἐν τῷ κειμένῳ ὅπερ πρότερον ἦκασαν πληροῦν ἀντὶ τοῦ κληροῦν. Ὁ Kaibel (Arist. σελ. 189) παρατηρεῖ τάδε· «ebensogut kann κληροῦν durch Schreiberversehen aus dem nächsten Satz (κληροῦν δὲ τοὺς λαχόντας) hierher verschlagen sein und ein andres Verbum (etwa συνάγειν) verdrängt haben»· ὁ δὲ Blass[3] γράφει μὲν κληροῦν, παρατηρεῖ δὲ «κληροῦν esse vid. »sorte ducere ex«; cf. p. 53, 4; λαχόντας ibd. 2; sed emendare fort. praestet». Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι οὐδεμιᾶς διορθώσεως χρῄζει τὸ χωρίον. Ὁρίσαντες ἐν τοῖς ἡγουμένοις οἱ ἑκατὸν ἄνδρες «τούτων τὸ λαχὸν μέρος βουλεύειν» καὶ «εἰς ἐνιαυτὸν βουλεύειν ⟨τοὺς λαχόντας» (W.- K.), ὁρίζουσι νῦν ἐνταῦθα καὶ τίς ὤφειλε νὰ κληροῖ τὴν ἑκάστοτε βουλήν. Φρονῶ δ' ὅτι αὐτὴ ἡ κλήρωσις τῆς βουλῆς συνεπήγετο καὶ τὴν σύγκλησιν αὐτῆς. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ κληροῦν, ὀρθῶς μὲν ὁ Blass[3] παραπέμπει εἰς τὸ ἐν σελ. 53, 4 τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ «κληροῦν δὲ τοὺς λαχόντας πέντε τοὺς ἐθέλοντας προσελθεῖν ἐναντίον τῆς βουλῆς», ἀγνοῶ δ' ὅμως τίνα ἀναφορὰν πρὸς τοῦτο δύναται νὰ ἔχῃ ἡ ἑτέρα παραπομπὴ τοῦ Blass «λαχόντας ibd. 2».

ΚΕΦ. XXXI.

§ 3. «Εἰς δὲ τὸν ἄλλον χρόνον ἵνα νεμηθῶσιν οἱ τετρακόσιοι εἰς τὰς τέτταρας λήξεις, ὅταν τοῖς ἀστοῖς γίγνηται μετὰ τῶν ἄλλων βουλεύειν, διανειμάντων αὐτοὺς οἱ ἑκατὸν ἄνδρες».

Ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἱκανὰ ἔγραψα περὶ τοῦ χωρίου τούτου, ἀνασκευάζων τὴν ἐκδοχὴν τῶν W.- K., οἵτινες παρὰ πᾶσαν συνήθειαν διὰ μὲν τοῦ ἀστοῖς ἐννοοῦσι τοὺς ἐν τῷ ἄστει Ἀθηναίους, διὰ δὲ τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων τοὺς ἐν Σάμῳ. Ἐγὼ δὲ νομίζων τὸ χωρίον διεφθαρμένον προέτεινα μὲν ἐκεῖ τὴν μεταβολὴν τοῦ

ὅταν τοῖς ἀστοῖς γίγνηται εἰς τὸ ὥστ' αὐτοῖς γίγνεσθαι, νῦν δὲ φρονῶ ὅτι καὶ οὕτω δύναται νὰ διορθωθῇ τὸ χωρίον: ὅπως αὐτοῖς γίγνηται. Ἐπανορθοῦμαι δ' ἐνταῦθα καὶ τὴν ἐκεῖ γενομένην ἑρμηνείαν τοῦ χωρίου. Διὰ τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ἐννοεῖ, νομίζω, ὁ Ἀριστοτ. οὐχὶ τοὺς πεντακισχιλίους μόνον, ὡς ἐκεῖ ἔγραφον, ἀλλὰ πάντας τοὺς ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη γεγονότας, οἵτινες εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ βουλεύειν· τοιοῦτοι δ' ἦσαν καὶ οἱ 400. Οὐχὶ δ' ὀρθῶς παρέπεμπον εἰς τὸ ἐν κεφ. 30, 3 «τοὺς δ' ἑκατὸν ἄνδρας διανεῖμαι σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους τέτταρα μέρη ὡς ἰσαίτατα καὶ διακληρῶσαι». Τοῦ τελευταίου τούτου χωρίου ὁ νοῦς ἔχει, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὰ ἀμέσως ἡγούμενα ὡς ἑξῆς· οἱ ἑκατὸν ἄνδρες ἔγραψαν «βουλὰς δὲ ποιῆσαι τέτταρας ἐκ τῆς ἡλικίας τῆς εἰρημένης (δηλ. ἐκ τῶν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη γεγονότων, § 2) εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον, καὶ τούτων τὸ λαχὸν μέρος βουλεύειν, νεῖμαι δὲ καὶ τοὺς ἄλλους (δηλ. τοὺς οὔπω τὰ 30 ἔτη γεγονότας) πρὸς τὴν λῆξιν ἑκάστην· τοὺς δ' ἑκατὸν ἄνδρας διανεῖμαι σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους (δηλ. τοὺς οὔπω τὰ 30 ἔτη γεγονότας) τέτταρα μέρη ὡς ἰσαίτατα καὶ διακληρῶσαι (δηλ. κλήρῳ διανεῖμαι τὰ τέτταρα μέρη πρὸς τὴν λῆξιν ἑκάστην).

ΚΕΦ. XXXII.

§ 3. «οἱ δὲ τετρακόσιοι μετὰ τῶν δέκα τῶν αὐτοκρατόρων εἰσελθόντες εἰς τὸ βουλευτήριον ἦρχον τῆς πόλεως, καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους πρεσβευσάμενοι κατελύοντο τὸν πόλεμον».

Ὁ Hude προσέθηκε μετὰ τὸ ἦρχον τὸν σύνδεσμον τε, ὃν καὶ οἱ W.-K.[3] παρέλαβον· ὁ Kaibel (Arist. σελ. 190) παρατηρεῖ: «Man solte ἦρξαν erwarten 'sie übernahmen die Regierung', aber ἦρχον steht offenbar mit κατελύοντο in engen Zusammenhang. in diese beide Thätigkeiten vird ihre viermonatliche Wirksamkeit zusammengefasst, die allgemeine und die besondere. Daher ist wahrscheilich mit Hude ἦρχον ⟨τε⟩ zu schreiben». Οὐχὶ ὀρθὰ νομίζω τὰ ὑπὸ τοῦ Kaibel εἰρημένα. Τοῦ παρα-

τατικοῦ ἦρχον ἐγένετο χρῆσις οὐχὶ διὰ τὴν στενὴν συνάφειαν τούτου πρὸς τὸ κατελύοντο, ὡς ὁ Kaibel νομίζει, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νοῦς τοῦ χωρίου ἀπαιτεῖ αὐτόν. Ἠδύνατο μὲν ὁ Ἀριστοτ. κατ' ἀόριστον νὰ εἴπῃ κατέσχον τὴν ἀρχήν. ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἦρξαν τῆς πόλεως· νῦν δὲ τὴν μὲν κατοχὴν τῆς ἀρχῆς ἐδήλωσεν ὁ Ἀριστοτ. ἐν ἀορίστῳ διὰ τῆς φράσεως εἰσελθόντες εἰς τὸ βουλευτήριον, τὴν δὲ μετὰ τοῦτο κατὰ παράτασιν διοίκησιν τῆς πόλεως ἐν παρατατικῷ: ἦρχον τῆς πόλεως. Πρβλ. κ. 14, 3 «Πεισίστρατος λαβὼν τὴν ἀρχὴν διώκει τὰ κοινά». 15, 3 «λαβὼν τὴν ἀρχὴν — κατεῖχεν ἤδη τὴν τυραννίδα». Πρβλ. καὶ 17, 3. 34. 1. Ὅλως διάφορος εἶνε ὁ παρατατ. κατελύοντο, ἀπόπειραν δηλῶν. Διὰ ταῦτα οὐχὶ ἁρμόζουσαν νομίζω τὴν διὰ τοῦ τε — καὶ σύνδεσιν τῶν δύο προτάσεων, ὧν ἡ δευτέρα εἶνε ἐπακολούθημα τῆς πρώτης.

ΚΕΦ. XXXV.

§ 1. «πεντακοσίους δὲ βουλευτὰς καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς καταστήσαντες ἐκ προκρίτων ἐκ τῶν χιλίων — κατεῖχον τὴν πόλιν».

Τὰς λέξεις ἐκ τῶν χιλίων καταστρέφει ὁ Marindin· οἱ H.-L. μεταβάλλουσιν εἰς τὸ ἐκ τῶν πεντακισχιλίων, ἐν ᾧ οἱ W.-K.[3] εἰκάζουσιν ἐκ προκρίτων πεντακισχιλίων, ὁ δὲ Hude ἐκ τῶν φυλῶν ἀντὶ τοῦ ἐκ τῶν χιλίων καὶ ὁ κ. Παπαγεωργίου ἐκ τῶν ⟨φυλῶν⟩ χιλίων. Ἴσως ὁ Ἀριστοτ. εἶπεν «ἐκ προκρίτων ἐκ τῶν φίλων», ἔνθα τὸ φίλων μετεβλήθη εἰς τὸ χιλίων, ἢ «ἐκ προκρίτων ἐκ τῶν ⟨φίλων⟩ χιλίων», ἔνθα εὐκόλως τὸ φίλων πρὸ τοῦ χιλίων ἠδύνατο νὰ ἐκπέσῃ. Ὅτι ἐκ τῶν ἰδίων φίλων οἱ τριάκοντα καὶ τὴν βουλὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Διοδ. (14, 4) λέγων βουλὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἐκ τῶν ἰδίων φίλων κατέστησαν»· ὁ δὲ Ξενοφ. (Ἑλλ. 2, 3, 11) λέγει «βουλὴν δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς κατέστησαν ὡς ἐδόκει αὐτοῖς».

ΚΕΦ. XXXVIII.

§ 2. «πρέσβεις δὲ πέμψαντες εἰς Λακεδαίμονα τοῦ τε Θηραμένους κατηγόρουν, καὶ βοηθεῖν ἑαυτοῖς ἠξίουν».

Οἱ W.-K.[3] γράφοντες «- - πρέσβεις πέμψαντες κτέ.» παρατηροῦσιν «hiat sententia». Προτιμῶ μετὰ τοῦ Blass ἁπλῶς τὴν προσθήκην τοῦ ἐκπεσόντος συνδέσμου δέ. Ἐὰν τις μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν κατὰ τὸν Ξενοφ. (Ἑλλ. 2, 3, 13) καὶ Διόδ. (14, 4-5) ἀφήγησιν τῶν ἱστορικῶν τούτων γεγονότων, ἀλλὰ μετ' ἐπιστάσεως ἀπίδῃ εἰς τὴν κατ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτ. ἔκθεσιν, θὰ εὕρῃ τὸ χωρίον τοῦτο ἀκόλουθον τοῖς ἡγουμένοις. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη οἱ τριάκοντα μετὰ τὴν περὶ τὴν Φυλὴν ἧτταν αὐτῶν καὶ τὸν τοῦ Θηραμένους φόνον κατανοήσαντες βεβαίως ὅτι δὲν ἵσταντο πλέον ἐπὶ ἀσφαλοῦς ἐδάφους, «τά τε ὅπλα παρείλοντο πάντων πλὴν τῶν τρισχιλίων, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πολὺ πρὸς ὠμότητα ἐπέδοσαν». Τότε δὲ κατὰ τὸν Ἀριστοτ. ᾐσθάνθησαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς τῶν Λακεδαιμονίων βοηθείας· διὸ καὶ εὐθὺς ὁ Ἀριστοτ. ἐπιφέρει «πρέσβεις ⟨δὲ⟩ πέμψαντες εἰς Λακεδαίμονα κτέ.». Τὸ δὲ περὶ τοῦ ἀναιρεθέντος ἤδη Θηραμένους εἰρημένον κατηγόρουν, εἰς ὃ ὁ Kaibel προσκρούει, ὀρθῶς ὁ Blass παραβάλλει πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Λυσίου εἰρημένον (12, 179) «περὶ Θηραμένους ἱκανά μοί ἐστι τὰ κατηγορημένα».

Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ ἐν ὑποσημειώσει «H.-L. v. 7 ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΑΟΙ (Λακεδαίμονα, οἵ) agnoscere in chart. sibi videntur, sed perperam (est aliquid deletum, tum A superscr. ab al. m)». Κατὰ τὸ ἔκτυπον εὑρίσκω ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψε ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΑϹ· ὁ διορθωτὴς διαγράψας τὰ δύο τελευταῖα γράμματα ἐπέγραψε τὸ γράμμα Α. Ὁμοίως ὁ ἀμαθὴς ἀντιγραφεὺς ἔγραψε καὶ ἐν κεφ. 38, 1 «ἔπεμπον εἰς ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΑϹ», ἔνθα ὁ διορθωτὴς διέγραψε μόνον τὸ τελευταῖον γράμμα C.

ΚΕΦ. XXXIX.

§ 2. «μὴ ἐξεῖναι δὲ μήτε τοὺς Ἐλευσινόθεν εἰς τὸ ἄστυ μήτε τοῖς ἐκ τοῦ ἄστεως Ἐλευσῖνάδε ἰέναι πλὴν μυστηρίοις ἑκατέρους».

Ἐν τῷ χειρογράφῳ φέρεται ΠΡΙΝ, ὅπερ ἤδη ὁ Kenyon μετέβαλεν εἰς τὸ πλήν. Ἐν τῷ περιθωρίῳ φέρονται γράμματά τινα ἐν δύο στίχοις γεγραμμένα, ἅτινα οἱ μὲν H.-L. ἀνεγίνωσκον ὡς δὲ περιγιγνομένων, ἐγὼ δὲ ὡς δὲ γιγνομέ[νοι]ς (: μὴ ἐξεῖναι — ἰέναι πρίν, μυστηρίοις δὲ γιγνομένοις ἑκατέρους) καὶ ὁ Kenyon[3] δ' εἰσὶ ἐν ἔτει. Τὴν ἀληθῆ ἀνάγνωσιν καὶ σημασίαν τῶν γραμμάτων εὗρεν ὁ Wilcken, ἀναγνοὺς ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ . ΔΕΙ-CΙΕΝ. (δηλ. Ἐλευσῖναδ' εἰσιέναι) ὡς διόρθωσιν τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ Ἐλευσῖνά ΔΕ ΙΕΝΑΙ, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ στίχῳ .ΕΤΕ· (δηλ. ἑτέρους) ὡς διόρθωσιν τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ ΕΚΑΤΕρους. Τὴν πρώτην τῶν διορθώσεων τούτων κατεχώρισαν ἤδη ἐν τῷ κειμένῳ καὶ οἱ W.-K.[3] καὶ ὁ Blass[3], ἐγὼ δ' ἀμφοτέρας τὰς διορθώσεις ἀστόχους νομίζω. Τὸ εἰσιέναι μετὰ τὸ προλεχθὲν (§ 1) «τοὺς βουλομένους Ἀθηναίων τῶν ἐν ἄστει μεινάντων ἐξοικεῖν, ἔχειν Ἐλευσῖνα» ἠδύνατο νὰ λεχθῇ μόνον περὶ τῶν εἰς Ἐλευσῖνα ἐξοικησάντων Ἀθηναίων (: τοὺς Ἐλευσινόθεν εἰς τὸ ἄστυ εἰσιέναι), ἀλλ' οὐχὶ καὶ περὶ τῶν ἐν τῷ ἄστει μεινάντων (: τοῖς ἐκ τοῦ ἄστεως Ἐλευσῖνάδε εἰσιέναι), περὶ ὧν κατὰ τὸ προλεχθὲν ἐξοικεῖν ἥρμοζε μᾶλλον νὰ λεχθῇ: τοῖς ἐκ τοῦ ἄστεως Ἐλευσῖνάδε ἐξιέναι. Τὸν νοῦν τοῦτον τῆς εἰσόδου εἰς τὸ ἄστυ ὡς εἰς κέντρον καὶ τῆς ἐκ τούτου ἐξόδου δύναται νὰ παράσχῃ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ μόνον τὸ ἁπλοῦν ἰέναι, ὅπερ ἐν μὲν τῇ φράσει εἰς τὸ ἄστυ ἰέναι λαμβάνει ἐκ τοῦ ἐμπροθέτου διορισμοῦ τὴν σημασίαν τοῦ εἰσιέναι, ἐν δὲ τῇ φράσει ἐκ τοῦ ἄστεως Ἐλευσ. ἰέναι τὴν σημασίαν τοῦ ἐξιέναι.

§ 5. «τὰς δὲ δίκας τοῦ φόνου εἶναι κατὰ τὰ πάτρια, εἴ τίς τινα αὐτόχειρ ἀπέκτεινεν ἢ ἔτρωσεν».

Οὕτω γράφει ὁ Blass,[3] παρατηρῶν τάδε: «ΑΥΤΟΧΙΡΑΕΚ-ΕΚΤΙCΙΕ (Ο Wn.) ΗΡΩCΑCΤWΝ pr., s. v. Ε ad ΧΙΡ et ΚΤΙ, Ε vel ΙΕ (hoc sec. K.) ad Η; deletae litt. ΕΗ. In ipsa charta etiam pejor confusio ductuum apparet quam in ect. Hinc αὐτοχειρίᾳ ἔκτεινεν (Wyse) W.-K., H. - L.; -όχειρ v. L., cf. Plat. Leg. IX, 865 B al. (v. S.); ἢ ἔτρωσεν W.-K.,

H.-L.». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω ΑΥΤΟΧΙΡΑ (e) ΕΚΤΙΝΕΙΤΡΩCAC (e e). Ὅτι Ν καὶ οὐχὶ CI φέρεται μετὰ τὰ γράμματα ΚΤΙ, δύναταί τις νὰ πεισθῇ, ἐξετάζων τὰ ἁπανταχοῦ τοῦ χειρογράφου ὑπὸ τῆς δευτέρας ταύτης χειρὸς γεγραμμένα γράμματα CI· ὅπερ δὲ ὡς Η ἀναγινώσκουσιν, ἐγὼ ἀναγινώσκω ὡς ΙΤ. Τὰ πρὸ τοῦ Τ γράμματα ΕΙ διαγράψας ὁ διορθωτὴς ἐπέγραψεν Ε καὶ οὐχὶ ΙΕ· ἡ πρὸ τοῦ ἐπιγεγραμμένου Ε φερομένη κάθετος εἶνε τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ ἐν τῷ στίχῳ διαγεγραμμένου Ι, ὅπερ πλέον τοῦ συνήθους ἐκτείνεται πρὸς τὰ ἄνω. Τὴν διαφθορὰν τοῦ χωρίου ἐξηγοῦμαι ὡς ἑξῆς· τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτ. γραφὲν αὐτόχειΡ ΑΠΕΚΤΕΙΝΕΝ μετέβαλεν ὁ ἀμαθὴς ἀντιγραφεὺς εἰς τὸ αὐτόχειΡΑ ΕΚΤΙΝΕΙ, ἀναγνοὺς τὸ ἐπίθετον ὡς αἰτιατικὴν καὶ τὸ ἀμέσως ἡγούμενον τινα. Ἀλλὰ καὶ ὁ διορθωτὴς κατ' αἰτιατ. φαίνεται ὅτι ἀνεγίνωσκεν (αὐτό-χ)ε(ιρα) (ἔκτ)ε(ιν)ε· διότι ἄλλως θὰ ἐπέγραφε καὶ τὸ μετὰ τὸ Α παραλειφθὲν γράμμα Π, ἵνα ἀναγνωσθῇ αὐτόχειΡΑ⟨Π⟩ΕΚΤΕΙΝΕ. Καὶ ὁ ἀντιγραφεὺς δὲ καὶ ὁ διορθωτὴς χωρὶς νὰ προσκρούωσιν ἀνεγίνωσκον τρώσας. Ἀλλὰ τὸ τιτρώσκειν ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι φέρεται ἐν παρατάξει πρὸς τὸ ἀποκτείνειν, ὡς ἐν κεφ. 47, 3 «ἐὰν μὲν ἐκ προνοίας ἀποκτείνῃ ἢ τρώσῃ» καὶ «αἰτίαν ἔχῃ ἀποκτεῖναι ἢ τρῶσαι». Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτ. εἶπεν «ἀπέκτεινεΝ ⟨Η⟩ ἔτρωσεν». Ἐκπεσόντος τοῦ συνδέσμου ἢ εὑρέθησαν τὰ δύο ῥήματα ἀπέκτεινεν ἔτρωσεν ἀσύνδετα, τὸ δὲ ἀσύνδετον τοῦτο ἐθεράπευσέ τις διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ δευτέρου ῥήματος εἰς μετοχήν, περὶ τῆς γραμματικῆς μᾶλλον ἢ τῆς λογικῆς ἀκολουθίας φροντίσας.

§ 6. «εὐθύνας δὲ δοῦναι τοὺς μὲν ἐν Πειραιεῖ ἄρξαντας ἐν τοῖς ἐν Πειραιεῖ, τοὺς δ' ἐν τῷ ἄστει ἐν τοῖς τὰ τιμήματα παρεχομένοις· εἶθ' οὕτως ἐξοικεῖν τοὺς ⟨μὴ⟩ ἐθέλοντας».

Οὕτω γράφει νῦν ὁ Blass[3], παρατηρῶν «ΤΟΥCΔΕΘΕΛΟΝΤΑC (casu obscuratae litt. ΘΕ); Δ ab ead. m. Posui μὴ pro δὲ (neque enim in hoc decreto sicut c. 29. 30 ἐθέλειν pro βουλεσθαι

obtinet), scripsique εἶθ' pro εἴθ' (»sive qui nolunt, emigranto ut supra scriptum est«)». Τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην τοῦ Blass δὲν νομίζω πιθανήν· διότι πῶς ἦτο δυνατὸν οἱ μὴ θέλοντες νὰ δῶσιν εὐθύνας τῶν ἐν τῷ ἄστει καὶ ἐν Πειραιεῖ ἀρξάντων νὰ ἐξοικῶσιν οὕτως, ὡς ἀνωτέρω περὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐλέχθη; τῶν ἄλλων πολιτῶν οἱ θέλοντες νὰ ἐξοικῶσι καὶ ἐξοικοῦντες ἦσαν ἐπίτιμοι (§ 1) καὶ ἠδύναντο πάλιν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ ἄστυ (§ 5) καὶ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι πάσης μνησικακίας (§ 6), ἐν ᾧ οἱ ἄρξαντες ἀπαλλάσσονται πάσης μνησικακίας, μόνον «ἐὰν διδῶσιν εὐθύνας», ὡς ἐν τοῖς ἀμέσως ἡγουμένοις λέγεται. Διὰ ταῦτα προτιμῶ τὴν ἀνάγνωσιν «εἶθ' (δηλ. μετὰ τὰς εὐθύνας) οὕτως ἐξοικεῖν τοὺς ἐθέλοντας». Μόνον μετὰ τὰς εὐθύνας ἀφωμοιοῦντο οἱ ἄρξαντες πρὸς τοὺς ἄλλους πολίτας, καὶ μόνον τότε οἱ θέλοντες ἐξ αὐτῶν ἠδύναντο νὰ ἐξοικῶσιν ὁμοίως πρὸς τοὺς ἄλλους πολίτας. Τί δὲ νὰ εἰκάσῃ τις περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς προσγεγραμμένου Δ; ὁ Blass λέγει «Posui μὴ pro δὲ». Ἴσως ἐν τῷ προτύπῳ ἐφέρετο «εἶθ' οὕτως ἐξοικεῖν τούσδ' (δηλ. τοὺς ἄρξαντας), ἐθέλοντας», ὁ δὲ ἀντιγραφεὺς γράψας τοὺς ἐθέλοντας, προσέθηκεν εἶτα τὸ παραλειφθὲν Δ.

ΚΕΦ. XL.

§ 3. «ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, οὐχ οἷον ἔτι προστιτιθέασιν οἱ δημοκρατήσαντες, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἀνάδ[ασ]το[ν] ποιοῦσιν».

Περὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Blass οὐχ οἷον ἔτι καὶ οἱ δημοκρατήσαντες ἔγραψα ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου. Ὁ Blass[3] ἀναγινώσκει ἀνάδ[ασ]το[ν], παρατηρῶν «vid. ΑΝΑΔΑΝΤΟΝ (-ΟΝΤΟΝ; — ΟΝΤΟ Wn.) fuisse». Οὐδὲν γραφικὸν ἁμάρτημα ἐν τῇ λέξει ἀνευρίσκω, ἀναγινώσκων κατὰ τὸ ἔκτυπον ΑΝΑΔΑCΤΟΝ.

ΚΕΦ. XLI.

§ 2. «δευτέρα δὲ καὶ πρώτη μετὰ ταῦτα ⟨μεταβολὴν⟩ ἔχουσα πολιτείας τάξις ἡ ἐπὶ Θησέως γενομένη κτέ.».

Ἀπίθανος φαίνεταί μοι ἡ τοιαύτη ὑπὸ τοῦ Blass[3] ἀποκατάστασις

τοῦ χωρίου. Τί δύναται νὰ σημαίνῃ ἡ φράσις μεταβολὴν ἔχουσα πολιτείας τάξις, δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω· οἱ W.-K.[3] γράφουσι «δευτέρα δὲ καὶ πρώτη μετὰ ταύτην ἔχουσά τι πολιτείας τάξις», παρατηροῦντες «ΤΑΥΤΑ in ΤΑΥΤΗΝ corr. teste Wilckenio, μετὰ ταύτην aut delendum aut post δευτέρα δὲ traiciendum videtur. ЄΧΟΥϹΑΙΠΟΛΙΤЄΙΑΝΤΑΞΙΝ deleta I post CA, corr. Wilamowitz I 186 ex Arist. Pol. II 1272 b 9». Νομίζω ὅτι ἡ ἀνάγνωσις δευτέρα δὲ — τάξις δὲν εἶνε ἀκόλουθος πρὸς τὰ προλεχθέντα «ἦν δὲ τῶν μεταβολῶν ἑνδεκάτη αὕτη· πρώτη μὲν γὰρ ἐγένετο μετάστασις τῶν ἐξ ἀρχῆς κτέ.». Ἐπειδὴ δηλ. ὁ Ἀριστοτ. ἀπαριθμεῖ ἐνταῦθα τὰς μεταβολὰς τῆς πολιτείας, νομίζω ὅτι ὑποκείμενον πασῶν τῶν ἑπομένων ἐπεξηγητικῶν προτάσεων ὀφείλει νὰ εἶνε τὸ ἐν τῇ πρώτῃ προτάσει μετάστασις, ὅπερ ὁ Ἀριστοτ. ὡς συνώνυμον τοῦ μεταβολὴ μετεχειρίσθη. Διὰ ταῦτα φρονῶ ὅτι καὶ τὸ προκείμενον χωρίον πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ὧδε: «δευτέρα δὲ καὶ πρώτη (δηλ μετάστασις) μετὰ ταῦτα ἔχουσα πολιτείας τάξιν ἡ ἐπὶ Θησέως γενομένη», ἢ ὧδε: «δευτέρα δὲ καὶ πρώτη μετὰ ταῦτα ⟨μετάστασις⟩ ἔχουσα κτέ.», ἢ καὶ ὧδε: «δευτέρα δὲ καὶ πρώτη μετάστασις ἔχουσα κτέ.». Τὸ ΜЄΤΑϹΤΑσ(ις) ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ ΜЄ⟨ΤΑ⟩ΤΑΥΤΑ, τοῦτο δ' εἶτα εἰς τὸ μετὰ ταύτην κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὴν πρώτην μετάστασιν. Τὸ δὲ πολιτείαC μετεβλήθη εἰς τὸ πολιτείαN κατὰ συνεκδρομὴν πρὸς τὴν ἑπομένην αἰτιατικὴν τάξιν· ὅτι αἱ δύο αὗται λέξεις οὕτω πρέπει νὰ συνδεθῶσι πολιτείας τάξιν, μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἐν κεφ. 3, 1 «ἦν δὲ ἡ τάξις τῆς ἀρχαίας πολιτείας» καὶ 4, 1 «ἡ δὲ τάξις αὐτῆς (δηλ. τῆς πολιτείας) τόνδε τὸν τρόπον εἶχεν».

Περὶ παρατηρήσεών μου εἰς κεφ. 42, 2. 4 43, 6 44, 3. 4 45, 1 ἰδὲ τὴν ἐμὴν γερμανιστὶ πραγματείαν.

ΚΕΦ. XLV.

§ 2. «κρίνει δὲ τὰς ἀρχὰς ἡ βουλὴ τὰς πλείστας, μάλιστα ὅσαι χρήματα διαχειρίζουσιν. οὐ κυρία δ' ἡ κρίσις, ἀλλ' ἐφέσιμος εἰς τὸ δικαστήριον».

Ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἔγραφον ὅτι ἐν τῷ διαστίχῳ πρὸ τοῦ μάλιστα εὑρίσκω ἴχνη τοῦ συνδέσμου Κ' (καὶ), ὥστε ἀναγνωστέον «καὶ μάλιστα ὅσαι χρ. διαχ.» ὁ Kenyon ἔγραψέ μοι περὶ τούτου «βέβαια εἶνε τὰ ὑπεράνω τοῦ στίχου ἴχνη τοῦ μέλανος, ἅτινα δύνανται νὰ εἶνε Κ' (καί), ὡς ὑμεῖς ἀναγινώσκετε». Περὶ τοῦ ἐφέσιμος ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ΑΛΛΕ.ΦΕC (videtur rasura esse), ἀλλ' ἔτ' ἐφ. (v. L.) H.-L.». Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον ΑΛΛΕΦΕΦΕC, νομίζων ὅτι πρόκειται περὶ διττογραφικοῦ ἁμαρτήματος, νῦν δ' ἀναγινώσκω ΑΛΛΕΙCΦΕC, ἔνθα τὰ γράμματα IC εἶνε διαγεγραμμένα. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς μετὰ τὸ ἀλλ' ὑπερπηδήσας τὴν λέξιν ἐφέσιμος ἔγραψε τὴν μετ' αὐτὴν ΕΙC (εἰς), συνιδὼν δ' εἶτα τὸ παρόραμα διέγραψε τὰ γράμματα IC, μεθ' ἃ ἔγραψε τὰ γράμματα ΦΕCIΜΟC, ἵνα ἀναγνωσθῇ ἐφέσιμος.

ΚΕΦ. XLVII.

§ 2. «καὶ τὰ μέταλλα πωλοῦσι καὶ τὰ τέλη μετὰ τοῦ ταμίου τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν ἡρημένων ἐναντίον τῆς βουλῆς, καὶ ⟨κατα⟩κυροῦσιν, ὅτῳ ἂν ἡ βουλὴ χειροτονήσῃ, καὶ τὰ πραθέντα μέταλλα, τά τ' ἐργάσιμα τὰ εἰς τρία ἔτη πεπραμένα, καὶ τὰ συγκεχωρημένα τὰ εἰς . ἔτ[η] πεπραμένα. καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου φευγόντων καὶ τῶν ἄλ[λων] ἐναντί[ον τῆς β]ουλῆς πωλοῦσιν, κατακυροῦσι δ' οἱ θ' ἄρχοντες. καὶ τὰ τέλη τὰ εἰς ἐνιαυτ[ὸ]ν πεπραμένα, ἀναγράψαντες εἰς λελευκωμένα γραμματεῖα τόν τε πριάμενον καὶ [ὅσ]α ἂν πρίηται, τῇ βουλῇ παραδιδόασιν».

Περὶ τοῦ χωρίου τούτου, ὅπερ οὕτω νῦν ἐξέδωκεν ὁ Blass[3], ἱκανὰ ἔγραψα ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου. Καὶ νῦν κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω μᾶλλον Κ'Κ'ΚΥΡ (καὶ κατακυρ.) ἢ ὡς ὁ Wilcken (ἐπιδοκιμάζοντος καὶ τοῦ Kenyon ἐν τῇ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῇ αὐτοῦ) Κ'ΚΥΡ (καὶ ⟨κατα⟩κυρ.). Περὶ τοῦ ε[ἰ]ς . ἔ[τη] ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «τὰ ε[ἰ]ς . ἔ[τη] W.-K.[1·2], K.[3]; interiecta erat numeri nota, fort. ι (superest post eam aliquantum spatii, quod va-

cuum fuisse potest; ductum transversum super num. jam. K. vidit); Wn. autem γ̄ (cf. K.[3]) agnovit (ita W.-K.[3]) unde τὰ εἰς τρία ἔτη πεπρ. 2 del. (Wil.) W.-K.[3]». Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον εἰς ε̄ ἔτη, νῦν δ' ἀναγινώσκω εἰς ιε̄ ἔτη. Ὁ Blass[3] γράφων καὶ τῶν ἀλ[λων] ἐναντί[ον τῆς β]ουλῆς, παρατηρεῖ «ΑΛΛ agnovi, neque propter angustias spatii aliud quam , (i. e. ων) suppleri posse visum; [ἄλλοθεν] Bl.[1]; ἄλλων ci. Kb. (Papageorg.); sed Wn. (W.-K.[3]) v. 4 sq. τῶν ..... ἐπ(ЄΓ Wn.)[ί] τῆς β.». Καὶ νῦν ἀναγινώσκω ὡς καὶ πρότερον ΑΛΟΝΤ' ЄΝΑΝΤ'Β, ἐν δὲ τῷ διαστίχῳ ὑπεράνω τῶν γραμμάτων ΑΝΤ τὰ παραλειφθέντα γράμματα ΤΙΟΝ, δηλ. τῶν ἀλόντων ἐναντίον τῆς βουλῆς. Ἀλλ' ἴσως ὁ Ἀριστοτ. πληρέστερον εἶπε «τῶν ⟨ἐν δικαστηρίῳ⟩ ἀλόντων ἐναντίον τῆς βουλῆς κτέ.». Ἐν τοῖς ἑπομένοις ἀναγινώσκω μὲν νῦν ὡς ὁ Blass «καὶ [ὅσ]α ἂν πρίηται», ἴσως δ' ὅμως, ἂν ψευδῆ ἴχνη τοῦ ἐκτύπου δὲν ἀπατῶσί με, ὁ διορθωτὴς μετέβαλε τὸ [ὅσ]α εἰς τὸ [ὅσο]υ. Ὑπεράνω τοῦ Α διακρίνω ἴχνη τοῦ Υ. Ὅτι ἐν τῷ γραμματείῳ κατεγράφετο τὸ ποσὸν τοῦ μισθώματος, δῆλον, νομίζω, γίνεται καὶ ἐξ ὧν ὁ Ἀριστοτ. παρακατιὼν λέγει (§ 5) «ὅταν δ' ᾖ χρημάτων καταβολή, παραδίδωσι τοῖς ἀποδέκταις αὐτὰ ταῦτα καθελὼν ἀπὸ τῶν ἐπιστυλίων, ὧν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ δεῖ τὰ χρήματα καταβληθῆναι καὶ ἀπαλειφθῆναι· τὰ δ' ἄλλα ἀπόκειται χωρίς, ἵνα μὴ προεξαλειφθῇ». Πρβλ. CIA. I, 32. Ἀλλὰ καὶ τὸ πιπρασκόμενον τέλος ἔπρεπεν ἐπίσης νὰ καταγράφηται ἐν τῷ γραμματείῳ (ὁ δεῖνα τὸ δεῖνα τέλος τοσούτου ἐπρίατο). Διὰ ταῦτα εἰκάζω ὅτι ὁ Ἀριστοτ. εἶπε «τόν τε πριάμενον ⟨καὶ ἃ ἂν πρίηται⟩ καὶ [ὅσο]υ ἂν πρίηται», ἢ «καὶ [ὅσ]α ἂν πρίηται ⟨καὶ ὅσου ἂν πρίηται⟩», ἢ καὶ συντομώτερον «καὶ ὅσα ⟨καὶ ὅσου⟩ ἂν πρίηται». Περὶ τῆς μεταθέσεως τῶν λέξεων καὶ τὰ πραθέντα μέταλλα — τὰ εἰς ιε̄ ἔτη πεπραμένα μετὰ τὴν πρότασιν καὶ κατακυροῦσιν οἱ θ' ἄρχοντες ἔγραψα ἱκανὰ ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου.

ΚΕΦ. XLVIII.

§ 2. «τῇ μὲν οὖν προτεραίᾳ δέχονται τὰς ..... ς καὶ μερίζουσι ταῖς ἀρχαῖς».

Οὕτως ἀσυμπλήρωτον τὸ χάσμα ἀφεὶς ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «legebatur τὰ χρ[ήματα] falso; TAC et ante καὶ C certo agnovi; post TAC vel T vel κατα? hinc καταβολὰς Kb. Sed Wn. T vel Π; hinc π[άσα]ς (Kb.) W.-K.[3], non improbante K.».Ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀναγινώσκω TACK'[B . . .]C: τὰς κατα[βολά]ς· ἀμυδροτέρα μὲν εἶνε ἡ κάθετος τοῦ K, εὐδιακριτωτέρα δὲ ἡ τεθλασμένη καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς ταχυγραφικὸν σημεῖον \.

§ 4. «κληροῦσι δὲ καὶ εὐθύνους ἕνα τῆς φυλῆς ἑκάστης καὶ παρέδρους β' ἑκάστῳ τῶν εὐθύνων, οἷς ἀναγκαῖόν ἐστι ταῖς α. . . . .αις κατὰ τὸν ἐπώνυμον τὸν τῆς φυλῆς ἑκάστης καθῆσθαι κτέ.».

Ἀναναπλήρωτον καὶ νῦν ἀφεὶς τὸ χάσμα ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ἀ[γορ]αῖς K., W.-K. (cf. Wil. II, 235); sed P ante AIC fuisse non videtur (potius K vel X vel Λ; sec. Wn. Λ vel C); post prius A ductus I (N Wn.) agnoscitur». Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον ἀρ[χ]αῖς, νῦν δὲ συμφωνότερον, νομίζω, καὶ πρὸς τὰ ἴχνη καὶ πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος ἀναγινώσκω ταῖς ε[ὐθύ]ναις, δηλ. ἐν ταῖς ἡμέραις καθ' ἃς οἱ ἄρχοντες εὐθύνας διδόασιν.

§ 5. «τὰ δὲ δημόσια τοῖς θεσμοθέτα[ις . . . . ἀ]ναγράφει. οἱ δὲ θεσμοθέται, ἐὰν παραλάβωσιν, πάλιν εἰσάγουσιν [ταύτην τὴν] εὔθυναν εἰς τὸ δικαστήριον».

Οὕτως ἀναγινώσκει ὁ Blass[3] παρατηρῶν «[ἀνα]γράφει recte K., H.-L. (Polit. 1321 b 34 conf. Kb.), nisi quod superat spatium; συναναγρ. agn. Wn (W.-K[3]), sed non confirmat K. Ad sententiam nihil desideratur». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον προσα(να)γράφει, νῦν δ' ἀναγινώσκω ΙΔΙΑΑ'ΓΡ: «τοῖς θεσμοθέταις ἰδίᾳ ἀναγράφει», δηλ. οὐχὶ πᾶσι τοῖς ἐννέα ἄρχουσιν, ὡς ἐν κεφ. 59, 7 λέγεται «τοὺς δὲ δικαστὰς κληροῦσι πάντες οἱ ἐννέα ἄρχοντες». Τὸ ὑποθετικῶς λεγόμενον ἐὰν παραλάβωσιν σημαίνει ὅτι οἱ θεσμοθέται ἠδύναντο καὶ νὰ μὴ παραλάβωσι τὴν εὔθυναν, ὅπερ δὲν νομίζω πιθανόν. Μό-

νον ὁ εὔθυνος ἠδύνατο νὰ παραλάβῃ ἢ ἀπορρίψῃ τὴν ὑπό τινος τῶν πολιτῶν παραδιδομένην αὐτῷ εὔθυναν, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τοῦ εὐθύνου δεκτὴν γενομένην καὶ καταγνωσθεῖσαν εὔθυναν («ἐὰν καταγνῷ») δὲν ἠδύναντο, νομίζω, οἱ θεσμοθέται αὐτοὶ μόνοι νὰ ἀπορρίψωσιν, ἀλλ' ὤφειλον παραλαβόντες ταύτην νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπερ περὶ αὐτῆς ἀπεφάσιζεν. Πρβλ. καὶ κεφ. 45, 1. 59, 2. 4-6. Διὰ ταῦτα μετὰ τοῦ κ. Κόντου (ἰδ. καὶ Παπαγεωργ. ἐν Ἀθην. Δ' σελ. 588) προτιμῶ νὰ μεταγραφῇ τὸ ἐὰν εἰς τὸ ἐ⟨π⟩ὰν ἢ τὸ συνηθέστερον ἐ⟨πειδ⟩άν· πρβλ. κ. 49, 2 «οὗτοι δὲ παραλαβόντες (=ἐπειδὰν παραλάβωσιν) εἰσφέρουσι τὸν κατάλογον εἰς τὴν βουλήν». 53, 1 «τὰ δ' ὑπὲρ τοῦτο τὸ τίμημα τοῖς διαιτηταῖς παραδιδόασιν· οἱ δὲ παραλαβόντες — γιγνώσκουσι κτέ.». 53, 2 «καὶ τὴν γνῶσιν — παραδιδόασι τοῖς δ' τοῖς τὴν φυλὴν τοῦ φεύγοντος δικάζουσιν· οἱ δὲ παραλαβόντες εἰσάγουσιν εἰς τὸ δικαστήριον».

ΚΕΦ. XLIX.

§ 1. «δοκιμάζει δὲ καὶ τοὺς ἵππους ἡ βουλή, κἂν μέν τις καλ[ὸ]ν [δυνατὸ]ς ὢν κακῶς δοκῇ τρέφειν, ζημιοῖ τῷ σίτῳ».

Οὕτως ἀναγινώσκει νῦν ὁ Blass[3], παρατηρῶν «καλ[ὸν ἵππον ἔχ]ων W.-K. (K.[3], qui etiam ΟΝΙ agn.; ἔχ]ων et. Wn.); sed C est ante ω N, und δυνατὸς ὢν nunc scripsi». Ἐγὼ δ' ἀναγινώσκω νῦν ΚΑΛΙΠΠ...ΧωΝ. Ὁ διορθωτὴς προσέθηκεν ἐν τῷ διαστίχῳ μετὰ τὸ ΚΑΛ τὰ παραλειφθέντα γράμματα ΟΝ· ὅθεν ἀναγνωστέον «καλὸν ἵππ[ον ἔ]χων».

Περὶ τῆς ἐν τοῖς ἑπομένοις ἀναγνώσεως τοῦ Blass[3] ἀλλ' ἀνάγουσι καὶ περὶ τῆς ἐμῆς διορθώσεως αὐτόθι καὶ ἐν κεφ. 51,3 52,3 54,7 55,1 καὶ 56,1 ἰδὲ τὴν ἐμὴν γερμανιστὶ πραγματείαν.

ΚΕΦ. LVI.

§ 3. «καθίστησι δὲ καὶ εἰς Δῆλον χορηγούς».

Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ὑπεράνω τῶν γραμμάτων ΟΝΧ ὑπάρχει τι

ἐπιγεγραμμένον, ὅπερ πρότερον μὲν ὡς Δ.Ο (δ[ύ]ο) ἀνεγίνωσκον. νῦν δὲ ὡς Τ.ΕΙϹ, δηλ. εἰς Δῆλον τ[ρ]εῖς χορηγούς. Καὶ ἐν τοῖς ἡγουμένοις ὥρισεν ὁ Ἀριστοτ. τὸν ἀριθμὸν τῶν χορηγῶν, εἰπὼν «χορηγοὺς τραγῳδοῖς καθίστησι τρεῖς — πρότερον δὲ καὶ κωμῳδοῖς πέντε».

ΚΕΦ. LVII.

§ 1. «τίθησι δὲ καὶ τοὺς τῶν λαμπάδων ἀγῶνας ἅπαντας· ὡς δ' ἔπος εἰπεῖν καὶ τὰς πατρίους θυσίας διοικεῖ οὗτος πάσας».

Ἐν μὲν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ᾔκασα: ὡς δ' ἔπος εἰπεῖν ⟨τὰς τελετὰς⟩ καὶ τὰς πατρ. θυσ. κτέ., νῦν δὲ καταστρέφων τὸν μετὰ τὸ ὡς κακῶς ἐπαναληφθέντα σύνδεσμον δ', ἀναγινώσκω τὸ χωρίον ὧδε: «⟨δια⟩τίθησι (μετὰ τῶν W.-K.[3] προτιμῶ τὴν διόρθωσιν τοῦ Richards τοῦ παραδεδομένου ἁπλοῦ τίθησι) δὲ καὶ τοὺς τῶν λαμπάδων ἀγῶνας ἅπαντας ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τὰς πατρίους θυσίας διοικεῖ οὗτος πάσας». Πρβλ. κ. 49, 4 «συνδιοικεῖ δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τὰ πλεῖσθ' ὡς ἔπος εἰπεῖν». Τὸ δὲ ἐν Ἡρακλ. ἐπιτ. 11 «τὰ κατὰ τὰς θυσίας διοικεῖ καὶ τὰ πολέμια» διορθωτέον, νομίζω, ὧδε: «ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ κατὰ τὰς θυσίας διοικεῖ καὶ ⟨ὁ πολέμαρχος⟩ τὰ πολέμια».

§ 3. «ἐὰν δ' ἀποκτεῖναι μέν τις ὁμολογῇ, φῇ δὲ κατὰ τοὺς νόμους, οἷον μοιχὸν λαβὼν κτέ.».

Ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἔγραφον ὅτι ὑπεράνω τῶν γραμμάτων ΟΜΟ εὑρίσκω ἴχνη τινὰ τῆς μετὰ τὸ τις παραλειφθείσης ἀντωνυμίας τινα· ἀλλὰ καὶ ἂν τὰ ἴχνη ταῦτα δὲν εἶνε ἀληθῆ, προσθετέαν πάντως, νομίζω, τὴν ἐκπεσοῦσαν ἀντωνυμίαν. Ὑπεράνω δὲ τοῦ οἷον μοιχὸν ἐν τῷ διαστίχῳ ἀνεγίνωσκον πρότερον ἀπ[ο]κτ[εῖ]ναι, ὅπερ ὁ Kenyon, ὡς γράφει μοι, δὲν ἀνευρίσκει. Ἐγὼ δὲ νῦν εὑρίσκω ὅτι ὁ διορθωτὴς θεὶς μετὰ τὸ νόμους τὸ σημεῖον τοῦτο ϟ (Πρβλ. ἀνωτ. κεφ. I), ὅπως δηλώσῃ τὴν παράλειψιν, προσέθηκεν ὑπεράνω τοῦ στίχου τὰς λέξεις ἀποκτεῖναι οἷον, ἐπαναλαβὼν καὶ τὴν ἐν τῷ στίχῳ

λέξιν οἷον. Ὅθεν καὶ νῦν ἀναγινώσκω «ἐὰν δ' ἀποκτεῖναι μέν τίς ⟨τινα⟩ ὁμολογῇ, φῇ δὲ κατὰ τοὺς νόμους ἀποκτεῖναι, οἷον μοιχὸν λαβὼν κτέ.».

Περὶ τοῦ ἐν τοῖς ἑπομένοις αἴδεσις, ὅπερ ὁ μὲν ἀμαθὴς διορθωτὴς μετέβαλεν εἰς τὸ (αἵ)ρ(εσις), ὁ δὲ Blass[3] ἐκ ψευδῶν ἰχνῶν παραχθεὶς εἰς τὸ ἀνύπαρκτον ἄρεσις, ἱκανὰ ἔγραψα ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου, πρὸς ἅ, ὡς γράφει μοι, συμφωνεῖ καὶ ὁ Kenyon.

§ 4. «δικάζουσι δ' οἱ λαχόντες τὰ ...., πλὴν τῶν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ γιγνομένων».

Ὁ Blass[3] ἀναναπλήρωτον ἀφεὶς τὸ χάσμα, παρατηρεῖ «litt. post τα mihi vel Α vel Ε vel C fuisse visa est, falsum ταῦτα (K., rell.). Conjeci τὰς δίκας vel κρίσεις (Harp. ἐφέται); tum ἐφέται (ex Harp.) K. rell.; δικασταὶ Paton, H.-L. (ego ed. 1). Sed Wn. ΤΑι.Α....C; hinc (Kb.) W.-K.[3] ταῦτ' ἄνδρες». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω ταύτ[ας] π[ά]σας, ἀνθ' οὗ κατὰ λάθος ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἐγράφη πάσας ταύτας· ὁ νοῦς: «δικάζουσι δ' οἱ λαχόντες (δηλ. δικασταὶ) ταύτας πάσας (δηλ. τὰς δίκας), πλὴν τῶν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ γιγνομένων (δηλ. δικῶν, ἃς οἱ ἐξ Ἀρείου πάγου δικάζουσιν)».

«ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων τὸν μὲν ἄλλον χρόνον εἴργεται τῶν ἱερῶν καὶ οὐδ' εἰς τὴν ἀγορὰν ν[όμος] ἐμβαλεῖν αὐτῷ».

Οὕτως ἀναγινώσκει ὁ Blass[3], παρατηρῶν «ν]όμος Bl.[2], W.-K.[3] (legebatur δ[ίκαιον vel δ[έδοται; supplem. certum non esse dicunt W.-K.)». Ἐγὼ δὲ ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἀνεγίνωσκον μὲν ἔξεστιν ἐμβαλεῖν, προέτεινον δὲ τὴν ἑξῆς διόρθωσιν καὶ μετάθεσιν τῶν λέξεων: ἔξεστιν αὐτῷ ἐμβά⟨λ⟩λειν. Περὶ τούτου ὁ Kenyon ἔγραφέ μοι ὅτι ἀμφιβάλλει, ἂν ὑπάρχῃ θέσις διὰ τὸ ἔξεστιν, νομίζει δ' ὅμως δυνατὸν τὸ πρῶτον Ε. Νῦν μετ' ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν εὑρίσκω ὅτι ὁ μὲν ἀντιγραφεὺς ἔγραψεν ἐξῆν ἐμ|βαλεῖν αὐτῷ, ὁ δὲ διορθωτὴς ἐπέγραψεν ἐν τῷ διαστίχῳ ΑΥΤΩΙ ΕΞΕΣΤΙΝΕΜ, ἔνθα τὰ δύο τελευταῖα γράμματα ΕΜ φαίνονται

διαγεγραμμένα. Ὅθεν ἀναγνωστέον «οὐδ' εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτῷ ἔξεστιν ἐμβάλ⟨λ⟩ειν».

ΚΕΦ. LVIII.

§ 1. «ὁ δὲ πολέμαρχος θύει μὲν θυσίας τήν τε τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀγροτέρᾳ καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ, διατίθησι δ' ἀγῶνα κτέ.».

Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «lego ΕΝΥΑΛΛΙΩ (transfixa omnia a Ν ad alt. Ι) ΝΥΑΛΛΙΩΔΙΑ; superscr. supra primas litt. ΕΝΥΩ. (sic, sed paullo incertius punctum)». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω ΕΝΥΩΤΩΙΕΝΥΑΛΙΩ, ἔνθα τὰ ἑπτὰ πρῶτα γράμματα διαγράψας ὁ διορθωτὴς ἐπέγραψεν ΕΝΥΩ (τὸ μετ' αὐτὸ ὡς τελεία στιγμὴ ὑπὸ τοῦ Blass ἐκληφθὲν εἶνε ἁπλῶς ῥύπος τοῦ παπύρου). Ἔκ τε τῆς ἐν τῷ κειμένῳ ἀναγνώσεως καὶ ἐκ τῆς διορθώσεως ἴσως δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψεν «καὶ τῇ Ἐνυοῖ καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ», ὅπερ ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων οὕτω διεφθάρη (Κ'ΤΗΙΕΝΥΟΙΚ'ΤΩΙ=Κ'ΤΩΙΕΝΥΩΙΤΩΙ). Ἐὰν τοῦτο φαίνηται πιθανόν, ἡ φθορὰ τοῦ χωρίου εἶνε παλαιά, ὡς δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν γραμματικῶν. Πρβλ. Πολυδ. 8,91. Βεκκ. ἀν. σ. 290. Περὶ ἑτέρας διορθώσεως τοῦ χωρίου ἐν τοῖς ἑπομένοις ἰδὲ ἐμὴν γερμανιστὶ πραγματείαν.

§ 2. «δίκαι δὲ λαγχάνονται πρὸς αὐτὸν ἴδιαι μόνον, αἵ τε τοῖς μετοίκοις καὶ τοῖς ἰσοτελέσι καὶ τοῖς προξένοις γιγνόμεναι».

Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ἴδιαι] ΙΔΙ a corr. ante vers.». Κατὰ τὸ ἔκτυπον εὑρίσκω ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψεν ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ΙΔΙ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου ΑΙ : ἴδιαι· ὁ διορθωτὴς διαγράψας τὰ γράμματα ΙΔΙ ἔγραψεν ὑπεράνω μὲν αὐτῶν τὰ γράμματα ΑΙ, πρὸ δὲ τοῦ ἑπομένου στίχου ἐν τῷ περιθωρίῳ προσέθηκε τὰ διαγραφέντα γράμματα ΙΔΙ, ἵνα ἀναγνωσθῇ αἱ ἴδιαι, οὐχὶ ὀρθῶς· διότι οὐχὶ πᾶσαι αἱ ἴδιαι δίκαι, ἀλλὰ μόνον αἱ ἐν τοῖς εὐθὺς ἑπομένοις μνημονευόμεναι ἀνεφέροντο εἰς τὸν πολέμαρχον. Ἀναγνωστέον λοιπὸν

ἄνευ τοῦ ἄρθρου ἴδιαι. Περὶ τοῦ γιγνόμεναι ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «γιγνόμεναι pr., sed transfixae litt. AI, superscr. et alia, quae legi non possunt, et .OIC (punctum ante O?), = (γιγνομέ-ν)οις». Ἐν τῷ διαστίχῳ ὑπεράνω τῶν διαγεγραμμένων γραμμάτων AI ἀναγινώσκω κατὰ τὸ ἔκτυπον τὰ γράμματα Μ'ΟΙC· ὁ ἀμαθὴς δηλ. διορθωτὴς παραχθεὶς ἐκ τῶν ἡγουμένων δοτικῶν μετέβαλε καὶ τὸ γιγνόμεναι εἰς τὸ (γιγνο)μένοις.

ΚΕΦ. LIX.

§ 2. «ἔτι δὲ τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον, καὶ τὰς καταχειροτονίας καὶ τὰς προβολὰς ἁπάσας εἰσάγουσιν οὗτοι».

Ὁ Blass[3] διορθοῖ νῦν τὸ χωρίον ὧδε: «τὰς εἰσαγγελίας ⟨ἅς ἄν τινες⟩ εἰσαγγείλωσιν κτέ.». Πρβλ. Blass[3] ἐν προλ. § 3. Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν διώρθουν τὸ χωρίον οὕτως: τὰς εἰσαγγελίας εἰσαγγέλουσιν ⟨τὰς⟩ ἐκ τοῦ δήμου, νῦν δὲ προτιμῶ νὰ ὀβελισθῇ μὲν τὸ εἰσαγγέλλουσιν, νὰ ἀναγνωσθῇ δὲ τὸ χωρίον ὧδε: τὰς εἰσαγγελίας ⟨τὰς⟩ ἐκ τοῦ δήμου. Τὴν φθορὰν τοῦ χωρίου ἐξηγοῦμαι ὧδε· ἐκπεσόντος μετὰ τὸ εἰσαγγελΙΑC τοῦ ἄρθρου TAC, τοῦ δὲ ЄΚ τοΥ δήμοΥ μεταβληθέντος εἰς τὸ ЄΙC τὸΝ δῆμοΝ, προσέθηκέ τις ὕστερον πρὸς συμπλήρωσιν τῆς φράσεως τὰς εἰσαγγελίας εἰς τὸν δῆμον τὸ ῥῆμα εἰσαγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εἰσαγγελίας ὁρμηθείς. Ἡ φθορὰ τοῦ χωρίου εἶνε παλαιά, ὡς ἐκ τῶν γραμματικῶν δῆλον γίνεται. Πρβλ. Πολυδ. 8, 87. Φωτ. ἐν λ. θεσμοθέται. Τὸ κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν βραχυλογικῶς εἰρημένον τὰς εἰσαγγελίας τὰς ἐκ τοῦ δήμου — εἰσάγουσιν σημαίνει: τὰς εἰσαγγελίας τὰς εἰς τὸν δῆμον γιγνομένας καὶ ἐκ τοῦ δήμου εἰς αὐτοὺς ἀναφερομένας εἰσάγουσιν οἱ θεσμοθέται εἰς τὸ δικαστήριον. Τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν ὑποστηρίζουσι, νομίζω, καὶ τὰ ἑπόμενα (§ 4) «εἰσάγουσι δὲ — καὶ τὰς καταγνώσεις τὰς ἐκ τῆς βουλῆς» καὶ (§ 6) «καὶ τὰ ψευδομαρτύρια ⟨τὰ⟩ ἐξ Ἀρείου πάγου (δηλ. εἰσάγουσιν)», ἔνθα ὁμοίως μετὰ τὸ ψευδομαρτύρΙΑ ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον ΤΑ.

§ 6. «καὶ ἐπικληροῦσι ταῖς ἀρχαῖς οὗτοι τὰ δικαστήρια τὰ ἴδια καὶ τὰ δημόσια».

Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ ὁ ἐκπεσὼν σύνδεσμος τε, ἵνα ἀναγνωσθῇ «τά ⟨τε⟩ ἴδια (ἤ: τά ⟨τ'⟩ ἴδ.) καὶ τὰ δημόσια».

Περὶ διορθώσεών μου ἐν κεφ. 60, 1 καὶ 61, 1 ἰδ. ἐμὴν γερμανιστὶ πραγματείαν.

ΚΕΦ. LXI.

§ 7. «χειροτονοῦσι δὲ καὶ ταμίαν τῆς Παράλου καὶ ν[ῦν] τῆς το[ῦ] Ἄμμωνος».

Οὕτως ἀναγινώσκει ὁ Blass[3], παρατηρῶν «legebant ἄλλον τῆς (ΤΗϹ supra v.), non recte; δ..ατῆς Wn., W.-K.[3], sed K. Δ valde dubium esse dicit; ex mea lectione (νῦν) agnosci posse N, fort et. Y, sed cum altero N vestigia magis discrepare». Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον καὶ νῦν κ(αὶ) τῆ[ς] τοῦ [Ἄ]μμωνος, νομίζων ὅτι τὸ τοῦ φέρεται ἐν τῷ διαστίχῳ, νῦν δὲ μετ' ἀκριβεστέραν τοῦ ἐκτύπου ἐξέτασιν εὑρίσκω ὅτι ὁ μὲν ἀντιγραφεὺς ἔγραψε Κ' ΝΥΚ'ΤΗϹΑΜ, ὁ δὲ διορθωτὴς προσέθηκε μὲν ὑπεράνω τοῦ Υ τὸ παραλειφθὲν γράμμα Ν, ἀντὶ δὲ τοῦ ΤΗϹΑ ἐπέγραψε Τ'Α, ἐπειδὴ ὑπὸ τῆς χειρὸς ταύτης συνήθως οὕτω ταχυγραφικῶς τὸ ἄρθρον γράφεται.

ΚΕΦ. LXIII.

§ 1. «τὰ δὲ δικαστήρια [κ]ληρ[οῦ]σι[ν] οἱ θ' ἄρχοντες κατὰ φυλάς, ὁ δὲ γραμματεὺς τῶν θεσμο[θετῶν τῆς] δεκάτης φυλῆς. εἴσοδοι δέ εἰσιν εἰς [τὰ] δικαστ[ή]ρια δέκα, μία τῇ φυλῇ ἑκάστῃ, καὶ κλη[ρωτήρια] εἴκοσι, δ[ύο τ]ῇ φυλῇ ἑκάστῃ, καὶ κιβώτια ἑκατόν, δέκα τῇ φυλῇ ἑκάστῃ, καὶ ἕτερα κιβώτι[α, εἰς ἃ] ἐμβάλλεται τῶν λαχόντων δικαστῶν τὰ πινάκια, καὶ ὑδρίαι δύο».

Ὁ Sandys ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ μετέβαλε τὸ τοῦ χειρογράφου εἰς τὰ δικαστήρια εἰς τὸ εἰς τὰ κληρωτήρια, ὅπερ καὶ ὁ Gilbert

(ἔνθ. ἀν. σ. 503) παραδέχεται, νομίζων ὅτι κληρωτήριον ἢ κληρωτήρια ἦτο αὐτὸ τὸ δικαστήριον ἡ ἡλιαία, ἐν ᾧ ὁ κ. Πολίτης φρονεῖ ὅτι ἡ παραδεδομένη γραφὴ ἔχει καλῶς (αὐτ. ἐν ὑποσημ. 1). Κἀγὼ προτιμῶ μᾶλλον τὴν διόρθωσιν τοῦ Sandys, νομίζων ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι δέκα εἴσοδοι εἰς τὰ δικαστήρια, μία τῇ φυλῇ ἑκάστῃ· διότι εἰς τὸ αὐτὸ δικαστήριον ὤφειλον νὰ εἰσέλθωσιν οἱ ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν δικασταὶ οἱ εἰς τὸ αὐτὸ γράμμα διὰ τῆς βαλάνου λαχόντες, ὡς δῆλον γίνεται ἐξ ὧν ὁ Ἀριστοτέλης παρακατιὼν ἐν πολλοῖς ἐκτίθησι (στ. 25-35. σελ. 32, 3-23 καὶ σελ. 33,6-9). Μόνον εἰς τὰ κληρωτήρια εἰσήρχοντο οἱ δικασταὶ κατὰ φυλάς, ἵνα κατὰ φυλὰς κληρωθῶσιν, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου λέγεται, εἰς δὲ τὰ δικαστήρια ὤφειλον νὰ εἰσέρχωνται κατὰ τὸ γράμμα τὸ λαχόν. Ὅθεν κατ' ἀνάγκην ἀντὶ τοῦ εἰς τὰ δικαστήρια, οὗ τὴν γένεσιν πιθανῶς, νομίζω, ἐξηγεῖται ὁ Gilbert (ἔνθ. ἀνωτ. ὑποσ. 1), γραπτέον εἰς τὰ κληρωτήρια, εἰς ἃ καὶ τὰ ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ καὶ τὰ ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι (31) λεγόμενα ἀναφέρονται. Δὲν συμφωνῶ δ' ὅμως τῷ Gilbert, φρονοῦντι ὅτι τὸ κληρωτήριον ἢ τὰ κληρωτήρια ἦτο αὐτὸ τὸ δικαστήριον ἡ ἡλιαία. Ὅτι τὰ κληρωτήρια ἦσαν διάφορα τῶν δικαστηρίων, τοῦτο καταφαίνεται, νομίζω, ἐξ ὧν ὁ Ἀριστοτ. λέγει ἐν τέλει τοῦ παρόντος κεφαλαίου (§ 5) «ἐπειδὰν δὲ ὁ θεσμοθέτης ἐπικληρώσῃ τὰ γράμματα, ἃ δεῖ προσπαρατίθεσθαι τοῖς δικαστηρίοις, ἐπέθηκε φέρων (δηλ. ἐκ τοῦ κληρωτηρίου) ὁ ὑπηρέτης ἐφ' ἕκαστον τὸ δικαστήριον τὰ γράμμα τὸ λαχόν» καὶ ἐν σελ. 32,1-3 (κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν καὶ συμπλήρωσιν) καὶ ἐν στ. 10 κέ. «ὁ δὲ λαβὼν τὴν βακτηρίαν βαδίζει (δηλ. ἐκ τοῦ κληρωτηρίου) εἰς τὸ δικαστήριον κτέ.» καὶ ἐν στ. 19 κέ. «οἱ δὲ ὑπηρέται οἱ δημόσιοι ἀπὸ τῆς φυλῆς ἑκάστης (ἐν τοῖς κληρωτηρίοις κληρωθείσης) παραδιδόασιν τὰ κιβώτια ἓν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἕκαστον». Δὲν συμφωνῶ ἐπίσης τῷ Gilbert ἐκλαμβάνοντι τὰ ἐπιφερόμενα εἴκοσι κληρωτήρια, δύο τῇ φυλῇ ἑκάστῃ, ὡς κληρωτίδας· φρονῶ ὅτι καὶ ἐνταῦθα κληρωτήρια εἶνε αὐτοὶ οἱ τόποι τῆς κληρώσεως. Κατὰ ταῦτα κληρωτήρια μὲν ἦσαν εἴκοσι, δύο τῇ φυλῇ ἑκάστῃ, εἴσοδοι δὲ εἰς αὐτὰ δέκα, μία τῇ φυλῇ ἑκάστῃ· οἱ δικασταὶ δηλ. ἑκάστης φυλῆς εἰσήρχοντο μὲν διὰ μιᾶς εἰσόδου, ἐδιχάζοντο δ' εἶτα εἰς τὰ δύο κληρωτήρια, ἵνα μὴ πάντες εἰς ἓν κληρωτήριον συνερχό-

μενοι ὄχλον κατὰ τὴν κλήρωσιν παρέχωσιν· διὰ τῆς διαιρέσεως ταύτης τῶν φυλετῶν ἡ κλήρωσις ἐγίνετο μετὰ μείζονος εὐκοσμίας καὶ τάξεως. Κατὰ τὴν τοιαύτην τοῦ χωρίου ἐκδοχὴν ἀνέμενέ τις μᾶλλον κληρωτήρια δέ. Ἀλλ' ἴσως εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ καὶ ἀντὶ τοῦ δὲ ἐπέδρασαν πάντα τὰ ἐπιφερόμενα, ἅτινα διὰ τοῦ καὶ ἀπαριθμοῦνται. Ἐν τοῖς ἑπομένοις ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «κιβ. δέκα οἷς K., al.; εἰς ἃ pro οἷς Papageorg., Bl.[2], W.-K.[3]. Sed multo plus decem fuerunt; praestatque ob spatium numerum omittere, cf. XXXI, 35». Φρονῶ ὅτι τὰ κιβώτια ταῦτα πλείονα μὲν τῶν δέκα δὲν ἠδύναντο νὰ εἶνε, ἐὰν δέκα ἦσαν τὰ τῶν ἡλιαστῶν δικαστήρια, ἀλλ' ὁ καθ' ἑκάστην κλήρωσιν ἀναγκαῖος ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν ἦτο ὡρισμένος, παρατιθεμένων ἑκάστοτε τοσούτων κιβωτίων, ὅσα ἔμελλον νὰ πληρωθῶσι τὰ δικαστήρια (σελ. 31, 35 κέ.)· διὸ καὶ ἀορίστως εἶπεν ὁ Ἀριστοτ. καὶ ἕτερα κιβώτια, ὡς ἀόριστον ἐν τοῖς ἑπομένοις ἀφῆκε καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν βακτηριῶν καὶ τῶν βαλάνων, αἵτινες ἑκάστοτε παρετίθεντο τοσαῦται, ὅσοι δικασταὶ ἔμελλον νὰ κληρωθῶσιν, ἐν ᾧ τὰ ἑκατὸν κιβώτια καὶ αἱ δύο ὑδρίαι ἦσαν ἀναγκαῖα πάντοτε τοσαῦτα καθ' ἑκάστην κλήρωσιν. Μετὰ τὰς λέξεις ὑδρίαι δύο νομίζω ὅτι ἐξέπεσον αἱ λέξεις τῇ φυλῇ ἑκάστῃ. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἑτέραν τῶν ὑδριῶν τούτων ἐνεβάλλοντο αἱ βάλανοι, ὡς μετ' ὀλίγον ὁ Ἀριστοτ. λέγει («καὶ βάλανοι εἰς τὴν ὑδρίαν ἐμβάλλονται»· ἰδ. καὶ στ. 26), εἰς δὲ τὴν ἑτέραν εἰκάζω ὅτι ἐνεβάλλοντο οἱ κύβοι οἵ τε λευκοὶ καὶ οἱ μέλανες. Ἰδὲ τὴν ἐμὴν παρατήρησιν ἐν σελ. 31, 17(1).

(1) Ἀσαφῆ καὶ πρὸς ἄλληλα ἀντιφάσκοντα εὑρίσκω ὅσα περὶ τούτων ὁ Gilbert (ἔνθ. ἀν. σ. 506-7) λέγει. Διότι ἐν μὲν τῷ κειμένῳ παραδέχεται ὅτι ὁ ἄρχων ἐνέβαλλε τοὺς κύβους εἰς τὰ ἐν κεφ. 63, 2 μνημονευόμενα δύο κληρωτήρια (ἅτινα, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ὁ Gilber ἐκλαμβάνει ὡς κληρωτίδας), τοὺς μὲν λευκοὺς εἰς τὸ ἕν, τοὺς δὲ μέλανας εἰς τὸ ἕτερον, ἐν ᾧ ἐν τῇ αὐτόθι ὑποσημειώσει λέγει ὅτι τῶν δύο κληρωτηρίων τὸ ἓν εἶνε «ἐν ᾧ τὰ πινάκια ἐν ταῖς κανονίσι, τὸ δ' ἕτερον ἐν ᾧ οἱ κύβοι». Ἐπίσης αὐτόθι ἐν τῷ κειμένῳ λέγει ὁ Gilbert ὅτι μετὰ τὴν ἐξ ἑκάστου κληρωτηρίου ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος ἐξαγωγὴν τῶν κύβων, ἐὰν ὁ κύβος ἦτο λευκός, οἱ ἐμπῆκται ἔρριπτον τὰ πινάκια τῶν λαχόντων εἰς τὴν δευτέραν ὑδρίαν ἐκ τῶν ἐν κ. 63, 2 μνημονευομένων. Ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται, νομίζω, καὶ πρὸς τὰ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτ. λεγόμενα «καὶ ἕτερα κιβώτι[α, εἰς ἃ] ἐμβάλλεται τῶν λαχόντων δικαστῶν τὰ πινάκια» καὶ πρὸς τὰ ἐν σελ. 31, 29 κέ. «ὁ δὲ ἄρχων ἐπειδὰν ἴδῃ, ἐνβάλλει τὸ πινάκιον αὐτοῦ εἰς τὸ κιβώτιον, ὅπου ἂν ᾖ ἐπιγεγραμμένον τὸ αὐτὸ στοιχεῖον ὅπερ ἐν τῇ βαλάνῳ». Οὐχὶ λοιπὸν οἱ ἐμπῆκται, ἀλλ' ὁ ἄρχων ἐνέβαλλε τὰ

§ 4. «ἔχει δ' ἕκαστος δικαστὴς πινάκιον πύξινον, ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα τὸ ἑαυτοῦ πατρόθεν καὶ τοῦ δήμου, καὶ γράμ[μ]α ἓν τῶν στοιχείων μέχρι τοῦ κ· νενέμηνται γὰρ κατὰ φυλὰς δέκα μέρη οἱ δικασταὶ κτέ.».

Ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου προέτεινα τὴν ἑξῆς τοῦ χωρίου ἀποκατάστασιν: πινάκιον πύξινοΝ ⟨Ἐν ᾧ ἐστιΝ⟩ Ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα κτέ. Πρβλ. σελ. 32, 29 κέ. «κύβοι χαλκοῖ, ἐν οἷς ἐπιγέγραπται τὰ χρώματα τῶν δικαστηρίων, καὶ ἕτεροι κύβοι ἐν οἷς ἐστιν τῶν ἀρχῶν τὰ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα. Ἡ φθορὰ τοῦ χωρίου εἶνε παλαιά, ὡς μαρτυρεῖ τὸ σχόλιον εἰς Ἀριστοφ. Πλουτ. 277. Ἐνταῦθα δὲ νῦν προτείνω καὶ τὴν ἑξῆς ἐν τοῖς ἑπομένοις συμπλήρωσιν: μέχρι ⟨ΤΟΥ δεκάτου⟩ ΤΟΥ κ, ὡς καὶ ἐν § 3 λέγεται μέχρι τοῦ ἑνδεκάτου τοῦ λ. Τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ὑποστηρίζει, νομίζω, καὶ τὸ εὐθὺς ἐπιφερόμενον «νενέμηνται γὰρ κατὰ φυλὰς δέκα μέρη οἱ δικασταί».

(ΤΟΜΟΣ) Δ̄

Pagina XXXI.

«τ[ὰ δ' ἑκ[ατὸν κιβώτι]α κ[εῖται] ἐν τ.....
πρόσθεν [....... κ]αθ' ἑκάστην τὴ[ν] φ[υ-
λήν. ἐπ[ι]γέ[γραπται δ'] ἐπ' αὐτῶν τὰ στο[ι-
χεῖα μέχρι το[ῦ κ. ἐπ]ειδὰν δ' ἐμβάλωσιν
οἱ δικαταὶ τ[ὰ πινά]κια εἰς τὸ κιβώτι[ον,
ἐφ' οὗ ἂν ᾖ ἐπι[γεγρα]μμένον τὸ γράμ[μα
τὸ αὐτὸ ὅπ[ε]ρ ἐπ[ὶ τῷ] πινακίῳ ἐστὶν α[ὐτῷ
τῶν στοιχεί[ων, δια]σείσαντος τοῦ ὑ[πη-
ρέτου ἕλκει ὁ [θεσμο]θέτης ἐξ ἑκάσ[τ]ου
τοῦ κιβωτίο[υ πιν]άκιον ἕν. οὗτος δὲ
καλεῖ[τ]αι ἐν[πήκτ]ης κτέ.».

τῶν λαχόντων δικαστῶν πινάκια, ἐνέβαλλε δὲ εἰς τὰ ἐπὶ τοῦτο κιβώτια καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἑτέραν τῶν δύο ὑδριῶν, εἰς ἣν κατὰ τὴν ἐμὴν εἰκασίαν οἱ κύβοι οἵ τε μέλανες καὶ οἱ λευκοὶ ἐνεβάλλοντο.

Οὕτως ἀναγινώσκει νῦν τὸ χωρίον ὁ Blass[3], ἐγὼ δὲ μετὰ τὴν δευτέραν τοῦ ἐκτύπου ἐξέτασιν ὧδε·

«τὰ δὲ ⟨ρ´⟩ κ[ιβώτια ἐν τοῖς] κληρ[ωτηρίοις ἐστὶ πρόσθεν τ[ῶν εἰσόδω]ν δέκ[α] καθ' ἑκάστην τὴ[ν] φ[υλήν. ἐπιγέ[γραπται δὲ] ἐπ' αὐτῶν τὰ στο[ιχεῖα μέχρι το[ῦ δεκάτου ⟨τοῦ⟩ κ. ἐ]πειδὰν δ' ἐμβάλωσιν οἱ δικασταὶ τ[ὰ πινά]κια ⟨ἕκαστος⟩ εἰς τὸ κιβώτι[ον, ἐφ' οὗ ἂν ᾖ ἐπι[γεγρα]μμένον τὸ γράμ[μα τὸ αὐτὸ ὅπ[ε]ρ ἐ[πὶ τῷ] πινακίῳ ἐστὶν α[ὐτ]ῷ, τῶν στοιχεί[ων ἕν], σείσαντος τοῦ ὑ[πηρέτου ἕλκει ὁ [θεσμο]θέτης ἐξ ἑκάσ[τ]ου ⟨τοῦ κιβωτίου πινάκιον ἕν. ταῦτα δὲ τὰ πινάκια εἰς ἕτερον κενὸν κιβώτιον ἐμβάλλει, καὶ ἕλκει ἐκ⟩ τοῦ κιβωτίο[υ πιν]άκιον ἕν. οὗτος δὲ καλεῖ[τ]αι ἐν[πήκτ]ης κτέ.».

Ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἄκρου τῆς σελίδος ὁ Wilcken διέκρινε τὸ γράμμα Δ· ὅθεν ὁ Blass[3] γράφει (ΤΟΜΟϹ) Δ̄. Ἐγὼ δ' ἀναγινώσκω αὐτόθι ὑπ' ἄλλης χειρὸς γεγραμμένον (Δ̄ ΤΟ[-ΜΟ[Ϲ]. Οὕτω καὶ ἐν σελ. 25 τοῦ χειρογρ. φέρεται Γ ΤΟΜΟϹ.

1. Εἰκάζω ὅτι ἢ πρὸ τοῦ κιβώτια ἐξέπεσε τὸ ρ´ ἢ ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ προτύπῳ ΤΑΔЄΚΑΤΟΝΚΙΒ, ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψε ΤΑΔЄΚ[ΙΒ. μεταπηδήσας ἀπὸ τοῦ πρώτου Κ εἰς τὸ δεύτερον. Ἀντὶ τῶν γραμμάτων ΑΚ ἀναγινώσκω ΚΛΗΡ. Τὸ Κ παράβαλε πρὸς τὸ αὐτὸ γράμμα τῆς λέξεως πινάκια ἐν στ. 7, καλεῖται ἐν στ. 11 κ. ἀλλ. Μετὰ τὰ γράμματα ταῦτα οὐδὲν ἕτερον διακρίνω ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου πλὴν μιᾶς καθέτου γραμμῆς, ἀνηκούσης ἴσως εἰς τὸ δεύτερον Ρ τῆς κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν λέξεως κληρ[ωτηρίοις. Οἱ W.-K.[3] συμπληροῦσιν ἐν τ[ῇ ἡλιαίᾳ.

2. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «πρόσθεν (Hauss., K.[3]) τῶν θυρῶν (εἰσόδων) ι Teusch. Fort. ἐν τῷ ἔμ|προσθεν τόπῳ, χωρίς». Τὰς ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως παραλειφθείσας λέξεις δέκ[α] καὶ τὴ[ν] προσέθηκεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ.

3. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ἐπ' αὐτῶν] adscr. v. 1. (δὲ πά)ν(των)

(sec. Wn. AN)». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον εὑρίσκω ὅτι ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ τὸ Υ τῆς λέξεως αὐτῶν· ἄλλος δέ τις βραδύτερον διέγραψε διὰ δύο πρὸς τὰ ἀριστερὰ πλαγίων γραμμῶν τὸ ἐπιγεγραμμένον Υ, ὅπερ οὕτω διαγεγραμμένον ὁ Blass ὑπέλαβεν ὡς Ν καὶ ὁ Wilcken ὡς ΑΝ. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ τὰ γράμματα CT, ὧν τὸ πρῶτον φαίνεται πάλιν διαγράψας τις.

4. Νομίζω ὅτι τὸ χάσμα καὶ ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ ἀνάλογον ὂν πρὸς τὸ τῶν τριῶν πρώτων ἀπαιτεῖ πλείονα γράμματα ἢ ὅσα ὁ Blass[3] συμπληροῖ. Ὅθεν συνεπλήρωσα μέχρι το[ῦ δεκάτου ⟨τοῦ⟩ κ. Τὸ ἄρθρον τοῦ εὐκολώτατα ἠδύνατο νὰ ἐκπέσῃ. Πρβλ. κ. 63, 2. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ΔΕΜ supra v. ΒΛΑΒѠCΙΝ pr.»· ὁμοίως ἀναγινώσκουσι καὶ οἱ W.-K.[3]. Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον εὑρίσκω ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψε ΒΑΛΒѠCΙΝ· ὁ διορθωτὴς διαγράψας τὸ κακῶς ἐπαναληφθὲν δεύτερον Β, ἐπέγραψε τὰ γράμματα ΔΕΜ, ἵνα ἀναγνωσθῇ δ' ἐμβάλωσιν.

5. Συνεπλήρωσα τὸ ἕκαστος (: τὰ πινάκια ⟨Ε Κ αστος⟩ ΕΙC τὸ κιβ.), ὅπερ ἀπαιτεῖ καὶ τὸ εὐθὺς ἐπιφερόμενον καθ' ἑνικὸν ἀριθμὸν εἰς τὸ κιβώτιον καὶ τὸ ἐν τέλει τοῦ στίχου 7 α[ὐτ]ῷ (= ἑκάστῳ τῶν δικαστῶν), ὡς νῦν ἀναγινώσκω.

8. Αἱ λέξεις τῶν στοιχεί[ων ἓν] κατὰ τὴν ἐμὴν τοῦ χωρίου ἀνάγνωσιν ἐπιφέρονται ὡς παράθεσις εἰς τὰς λέξεις τὸ γράμμα.

10. Ἀπορῶ πῶς ἐνταῦθα οὐδεὶς προσέκρουσεν. Κατὰ τὰ ἐν τῷ χειρογράφῳ φερόμενα ἕλκει ὁ θεσμοθέτης ἐξ ἑκάστου τοῦ κιβωτίου πινάκιον ἓν ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι δέκα ἐμπῆκται ἑκάστης φυλῆς ἐξελέγοντο, ἐν ᾧ τὰ εὐθὺς ἐπιφερόμενα οὗτος δὲ καλεῖται ἐνπήκτης καὶ τὰ ἐν στ. 24-25: ὑπάρχει δὲ καὶ ὁ ἐνπήκτης εἷς τῶν εἰ[ληχότω]ν (κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν) σαφῶς μαρτυροῦσιν ὅτι εἷς ἦτο ὁ ἐμπήκτης ἑκάστης φυλῆς. Τὰ δὲ ἐν σελ. 32, 17 κέ. τοῖς δ' ἀπολαγχάνουσιν ἀποδιδόασιν οἱ ἐνπῆκται τὰ πινάκια ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἐμπήκτας πασῶν τῶν φυλῶν, οἵτινες ἐν ὅλῳ ἦσαν δέκα. Διὰ ταῦτα νομίζω ὅτι λέξεις τινὲς ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ ἐξέπεσον τοῦ κειμένου, ἃς καὶ συνεπλήρωσα κατὰ τὰ ἐν σελ. 33, 9-10. Κατὰ τὴν ἐμὴν συμπλήρωσιν εὐκολώτατα ἠδύνατο ὁ ἀντιγραφεὺς νὰ μεταπηδήσῃ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς προηγουμένης

προτάσεως εἰς τὸ τῆς ἑπομένης, ὅπερ ἀπετέλουν αἱ αὐταὶ λέξεις: τοῦ κιβωτίου πινάκιον ἕν, καὶ μάλιστα ἐάν, ὡς εἰκάζω, αἱ λέξεις αὗται ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσιν ἐφέροντο ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου.

Στ. 15. «εἰσὶ δὲ κανονίδες [πέντε] ἐν ἑκάστῳ τῶν κληρωτηρίων. ὅ[ταν δ'] ἐνβάλῃ τοὺς κύβους ὁ ἄρχων, τὴν φυλὴν κληρ[οῖ κατὰ κ]ληρωτήριον».

16. Ἐπιδοκιμάζω τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Blass [3] πέντε, κατ' αὐτὴν δὲ νῦν καὶ τὴν ἐν στ. 18 κληρ[οῖ κατὰ κ]ληρωτήριον. Οὕτως ἐξηγεῖται νῦν καὶ ἡ χρῆσις τῶν ἐν κεφ. 63, 2 μνημονευθέντων εἴκοσι κληρωτηρίων, δύο τῇ φυλῇ ἑκάστῃ, καὶ τὰ ἐν στ. 21 κἑ. «τοσοῦτοι ἐμβάλλονται λευκοὶ (κύβοι), κατὰ πέντε πινάκια εἷς». Αἱ δι' ἑκάστην φυλὴν κανονίδες ἦσαν βεβαίως δέκα, ἐπειδὴ δέκα ἦσαν καὶ τὰ γράμματα (Α-Κ), καθ' ἃ οἱ δικασταὶ ἑκάστης φυλῆς διενέμοντο. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ δικασταὶ ἑκάστης φυλῆς ἐν δύο κληρωτηρίοις ἐκληροῦντο, διὰ τοῦτο αἱ δέκα κανονίδες ἐδιχάζοντο, ὥστε ἀνὰ πέντε ἐτίθεντο ἐν ἑκατέρῳ τῶν δύο, καὶ ἑπομένως ἐν ἑκάστῳ τῶν εἴκοσι κληρωτηρίων. Ὁμοίως ἐδιχάζοντο καὶ τὰ δέκα τῆς φυλῆς κιβώτια τὰ περιέχοντα τὰ δικαστικὰ πινάκια. Ἀφοῦ δηλ. ὁ προϊστάμενος τῆς φυλῆς θεσμοθέτης (1) ἐκλήρου ἐκ πάντων τῶν δέκα κιβωτίων τὸν ἐμπήκτην τῆς φυλῆς, εἰσήρχετο μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ πρῶτον τῶν δύο κληρωτηρίων τῆς φυλῆς, ἔνθα προσαγομένων τῶν πέντε πρώτων κιβωτίων ἐκλήρου τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς φυλῆς· εἶτα πάλιν μετὰ τοῦ ἐμπήκτου εἰσήρχετο εἰς τὸ ἕτερον κληρωτήριον, ἔνθα προσαγομένων τῶν ἑτέρων πέντε κιβωτίων ἐκλήρου τὸ ἕτερον ἥμισυ τῆς φυλῆς.

(1) Οὐχὶ ὀρθὴν νομίζω τὴν γνώμην τοῦ Teusch (de sortitione judicum apud Athen. diss. in Goett. 1894 σ. 17 κἑ.), ὅστις ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοτ. στ. 9 κἑ. «ἕλκει ὁ θεσμοθέτης ἐξ ἑκάστου τοῦ κιβωτίου πινάκιον ἕν» συμπεραίνει ὅτι εἷς καὶ μόνος τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἐπεμελεῖτο τῆς κληρώσεως τῶν δικαστῶν ἐν πᾶσι τοῖς κληρωτηρίοις. Τὸ ἑνικὸν ὁ θεσμοθέτης ὡς καὶ ἐν στ. 17 καὶ 29 ὁ ἄρχων μετεχειρίσθη ὁ Ἀριστοτ., ἐπειδὴ ἐκτίθησι τὰ τῆς κληρώσεως τῶν δικαστῶν καθ' ἑκάστην φυλήν, τοὺς δὲ δικαστὰς ἐκλήρουν οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἕκαστος τοὺς τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς, ὁ δὲ γραμματεὺς τῶν θεσμοθετῶν τοὺς τῆς δεκάτης. Ἰδ. κ. 59, 7 καὶ 63, 1.

17. Ἀντὶ τοῦ ὅ[ταν δ'] ἐνβάλῃ ἀναγινώσκω μᾶλλον ἐ[πειδὰν δ'] ἐνβάλῃ, ὅπερ καὶ πρὸς τὰ ἴχνη καὶ πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος νομίζω συμφωνότερον. Τὰς παραλειφθείσας λέξεις τοὺς κύβους προσέθηκεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς πλείονας λέξεις παρέλιπε· διότι δὲν δηλοῦται ποῦ ὁ ἄρχων ἐνέβαλλε τοὺς κύβους, ὡς ἐν στ. 4 κέ. λέγεται «ἐπειδὰν δ' ἐμβάλωσιν οἱ δικασταὶ τὰ πινάκια εἰς τὸ κιβώτιον», καὶ ἐν στ. 29 κέ. «ἐνβάλλει τὸ πινάκιον αὐτοῦ εἰς τὸ κιβώτιον». Πρβλ. κεφ. 53, 2 63, 2. καὶ σελ. 32, 34 κέ. 33, 9 κέ. 35, 20 κέ. Κατὰ ταῦτα εἰκάζω ὅτι ὁ Ἀριστοτ. καὶ ἐνταῦθα εἶπεν «ἐ[πειδὰν δ'] ἐνβάλῃ τοὺς κύβους ⟨εἰς τὴν ὑδρίαν⟩ ὁ ἄρχων». Ἡ ἐνταῦθα ὑδρία εἶνε ἡ ἑτέρα τῶν ἐν κεφ. 63, 2 μνημονευομένων, ἐνεβάλλοντο δ' εἰς αὐτὴν κατὰ τὴν ἐμὴν εἰκασίαν οἱ κύβοι οἵ τε μέλανες καὶ οἱ λευκοί. Καὶ λευκοὶ μὲν ἐνεβάλλοντο τοσοῦτοι, ὅσοι δικασταὶ ἔπρεπε νὰ κληρωθῶσιν, μέλανες δὲ οἱ λοιποί, ἑκάτεροι δ' ὅμως κατὰ πέντε δικαστικὰ πινάκια· διότι, ὡς εἴρηται, τοσαῦτα ἦσαν τὰ ἐν ἑκατέρῳ τῶν κληρωτηρίων προσαγόμενα κιβώτια τῶν δικαστικῶν πινακίων. Κατὰ ταῦτα, ἐὰν π. χ. ἐκ τῶν 500 δικαστῶν ἑκάστης φυλῆς ἔπρεπε νὰ κληρωθῶσιν οἱ 150 (ἐν ὅλῳ 1500), ἐνεβάλλοντο εἰς τὴν ὑδρίαν λευκοὶ μὲν κύβοι 30, μέλανες δὲ 70, ἐν ὅλῳ 100· διότι ἕκαστος κύβος ἀντεστοίχει πρὸς 5 πινάκια. Νομίζω δ' ὅτι ἡ κλήρωσις ἐν ἑκατέρῳ τῶν κληρωτηρίων ἐγίνετο ὡς ἑξῆς. Ἐκ τῶν πέντε κιβωτίων ἐξήγοντο πέντε δικαστικὰ πινάκια, ἓν ἐξ ἑκάστου, ἐκ δὲ τῆς ὑδρίας εἷς κύβος· καὶ ἂν μὲν ὁ κύβος ἦτο λευκός, τὰ ἐξαχθέντα πέντε πινάκια ἐνεπήγνυεν ὁ ἐμπήκτης εἰς τὰς ἀντιστοίχους κατὰ τὰ γράμματα πέντε κανονίδας, οἱ δὲ δικασταὶ εἰς οὓς ταῦτα ἀνῆκον ἐλογίζοντο ὡς λαχόντες, ἂν δὲ μέλας, τὰ ἐξαχθέντα πινάκια ἀπερρίπτοντο καὶ οἱ δικασταὶ οὗτοι ἐλογίζοντο ὡς ἀπολαχόντες. Κατὰ ταῦτα εἰς τὰς κανονίδας ἐνεπηγνύοντο μόνον τὰ τῶν λαχόντων δικαστῶν πινάκια καὶ μόνον ἐν τούτοις ἠδύνατο νὰ κακουργῇ ὁ ἐμπήκτης (σελ. 31, 14). Αἱ δύο ὑδρίαι, ἡ περιέχουσα τὰς βαλάνους καὶ ἡ περιέχουσα τοὺς κύβους, ἦσαν κοιναὶ δι' ἀμφότερα τὰ κληρωτήρια τῆς φυλῆς.

18. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ante ΛΗΡѠΤ videntur extare litt. ΟΛ (ΟΚ Wn. falso ut vid); sed est ea fascia chartae nihil ad. h. l. pertinens». Νομίζω ὅτι τὰ πρὸ τοῦ ΛΗΡѠΤ γράμματα

εἶνε ΑΚ· τοῦ μὲν Α (α) ἐξίτηλος ἐγένετο ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ κεραία, ὅθεν καὶ ὡς Ο ἐξελήφθη, τοῦ δὲ Κ τὸ ἄνω ἥμισυ, ὅθεν καὶ ὡς Λ ὑπὸ τοῦ Blass ἀνεγνώσθη. Ἀναγνωστέον λοιπὸν κληρ[οῖ κατ]ὰ κληρωτήριον.

Στ. 33. κέ.

«ἐπειδὰν δ' ἐ[ξαιρῇ] τοὺς κύβους, καλεῖ τοὺς εἰληχότας ὁ κ[ῆρυξ]. ὑπάρχει δὲ καὶ ὁ ἐνπήκτης εἰς τὸν ἀ[ριθμό]ν· ὁ δὲ κληθεὶς καὶ .... ἕλ[κ]ει [βάλανο]ν ἐκ τῆς ὑδρίας, καὶ ὀρ[έ]ξας αὐτή[ν, ἀνέχ]ων τὸ γράμμα, δείκνυσι πρῶτ[ον] ... τῷ ἄρχοντι κτέ.».

Οὕτως ἀναγινώσκει ὁ Blass [3], ἐγὼ δὲ νῦν ὧδε·

«ἐπειδὰν ἐ[ξέλῃ] τοὺς κύβους, καλεῖ τοὺς εἰληχότας ὁ κ[ῆρυξ]· ὑπάρχει δὲ καὶ ὁ ἐνπήκτης εἰς τῶν ε[ἰληχότω]ν· ὁ δὲ κληθεὶς καὶ π[ρ]οσελθὼν ἕλ[κ]ει [βάλανο]ν ἐκ τῆς ὑδρίας, καὶ ὀρ[έ]ξας αὐτή[ν, ἀνέχ]ων τὸ γράμμα, δείκνυσιν πρῶτ[ον μὲν] τῷ ἄρχοντι κτέ.».

23. Ὁ Blass [3] παρατηρεῖ «ἐξέλῃ Hauss., W.-K., K.[3], ἐμβάλῃ H.-L. (probat ἐξαιρῇ meum Kb.)». Κατ' ἀόριστον συμπληροῦσιν οἱ W.-K. καὶ ἐν τῇ γ' ἐκδόσει, τὴν συμπλήρωσιν δὲ ταύτην κἀγὼ νομίζω πιθανωτέραν ἢ τὴν κατ' ἐνεστῶτα τοῦ Blass. Ἄλλως ὁ Ἀριστοτ. θὰ ἔλεγε, νομίζω, ἐπειδὰν δ' ἐξαιρῇ κύβον λευκόν, καλεῖ κτέ. Νῦν δ' εἰπὼν ἐπειδὰν ἐξέλῃ τοὺς κύβους, ἐδήλωσεν ὅτι μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν πάντων τῶν κύβων ἐκάλει ὁ κῆρυξ τοὺς εἰληχότας. Τὸ πρῶτον θὰ παρεῖχε πολὺ μείζονα ὄχλον κατὰ τὴν κλήρωσιν· διότι οὕτω μεθ' ἑκάστην ἐξαίρεσιν λευκοῦ κύβου ἔπρεπε νὰ καλῶνται οἱ εἰληχότες πέντε τὸν ἀριθμόν, ἕκαστος δὲ τούτων κατὰ σειρὰν νὰ προσέλθῃ, νὰ λάβῃ βάλανον ἐκ τῆς ὑδρίας καὶ νὰ δείξῃ αὐτὴν τῷ ἐφεστηκότι ἄρχοντι, οὗτος δὲ ἰδὼν τὸ ἐπὶ τῆς βαλάνου γράμμα νὰ ἐμβάλῃ τὸ τοῦ εἰληχότος πινάκιον εἰς τὸ κιβώτιον τὸ φέρον τὸ

αὐτὸ τῇ βαλάνῳ γράμμα καὶ μετὰ πάντα ταῦτα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν περαιτέρω κλήρωσιν, ἣν μεθ' ἑκάστην ἐξαίρεσιν λευκοῦ κύβου ὤφειλεν οὕτω νὰ διακόπτῃ. Τὸ δεύτερον, καθ' ὃ οἱ λαχόντες καλοῦνται μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν πάντων τῶν κύβων ἦτο πολλῷ ἁπλούστερον. Ἰδ. καὶ Gilbert ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 507 σημ. 1.

25, Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «εἰς [ὧ]ν [αὐτῶν] ego ed. 1 (Simil. Paton); sed. ЄΙϹΤΟΝ legitur (Wess., K.[3], Wn.); sequi mihi videbatur K.; ἀ[ριθμόν (Bl.[2]) Wn., W.-K.[3]». Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀναγινώσκω ЄΙϹΤѠΝЄ.......Ν, ὅπερ συνεπλήρωσα ὡς ἀνωτέρω. Τὸ Ϲ (ϲ) ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτής, ὡς πολλαχοῦ, ἐν τῷ διαστίχῳ.

26. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «in princ. v. εἰλη]χ[ὼς ego ed. 1; in charta legi ЄΙΛΚΥϹ......ЄΙ et supra primas litt. superscr. ЄΛΙ; Wn. Υ et supescr. ΤΑ vel ЄΛ: tum idem ..κυ ...ϛελ.ει. Fort. ὑ[πα]κ[ο]ύσας (Υ prius non negat agnosi K.)». Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀναγινώσκω προσελθὼν ἕλ[κ]ει. Τὰ δυσανάγνωστα γράμματα ЄΛ τῆς πρώτης λέξεως διαγράψας ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ.

Ἐν στίχῳ 30 καὶ ὁ Blass[3] καὶ οἱ W.-K.[3] ἀναγινώσκουσιν ΚΙΒѠΔΙΟΝ, ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ΚΙΒѠΤΙΟΝ. Ὁ διορθωτὴς διαγράψας, ὡς πολλαχοῦ, τὸ ἀσύνηθες τοῦ ἀντιγραφέως Τ, ἐπανέλαβεν αὐτὸ ἐν τῷ διαστίχῳ. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου 31 ὁ Wilcken καὶ ὁ Blass[3] ἀναγινώσκουσιν ЄΑΝ. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψε τὸ πρῶτον ЄΝ, ὅπερ ὁ ἴδιος διώρθωσε, μεταβαλὼν τὸ Є εἰς τὸ Α.

Στ. 34 κέ.

«μηδὲ | ἢ συναγαγεῖν [εἰς] δικαστήριον οὓς ἂν βούλνταί τις».

Ἐν τῇ β' ἐκδόσει ὁ Blass παρετήρει «ϹΥΝΑΓΑ(inductum Α)ΓЄΙΝ, supra v. ΓΑ. συναγαγεῖν K.[1], H.-L.; συνάγειν W.-K., K.[3]». Ἐν τῇ τελευταίᾳ γ' ἐκδόσει καὶ πάλιν γράφει ὁ Blass συναγαγεῖν, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ παρατηρῶν. Οὕτω γράφουσι νῦν καὶ οἱ W.-K.[3]. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀναγινώσκω ϹΥΝΑΓΑЄΙΝ.

Τὸ δεύτερον Α κατὰ λάθος ἐπαναλαβὼν ὁ ἀντιγραφεύς, αὐτός, ὡς φαίνεται, διέγραψεν, ἵνα ἀναγνωσθῇ CYNAΓΕΙΝ. Τὸν ἐνεστῶτα καὶ οὐχὶ τὸν ἀόριστον ἀπαιτεῖ ὁ νοῦς τοῦ χωρίου. Οὐδὲν γράμμα εὑρίσκω ἐν τῷ διαστίχῳ.

Στ. 37 κἑ. «[ἔχο]ντα στοιχεῖον ἕ-
καστον, ὅπερ ἂν [ᾖ ἐπὶ] τοῦ δικαστηρίου ἑκάσ-

Pag. XXXII.

του] εἴληχ[ὸ]ς ΑΥΤ..............ΔΙ.Ν. τ[ῷ
ὑ]πηρέτῃ ΕΙCΕΧ...........ΝΤΕC..ΝΚΛ.
.ΟC ὁ δὲ ὑπηρ[έτη]ς [δίδωσιν αὐτ]ῷ βακτηρίαν
ὁ]μόχρων τῷ δικαστ[ηρίῳ ἐφ' οὗ τὸ α]ὐτὸ γράμμα ἐ[στίν,
ὅ]περ ἐν τῇ βαλάνῳ, ἵν[α ἀναγκ]αῖον ᾖ αὐτῷ
ε]ἰσελθεῖν εἰς ὃ [εἴ]ληχε [δικασ]τήριον».

Οὕτως ὁ Blass[3]· ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω νῦν καὶ συμπληρῶ τὸ χωρίον ὧδε·

«[ἔχο]ντα στοιχεῖον ἕ-
καστον, ὅπερ ἂν [ᾖ ἐπὶ] τοῦ δικαστηρίου ἑκάσ-

Σελ. 32.

του] εἰληχός. εἶτα [δ' ὁμοίως τὴν β]άλ[α]ν[ο]ν δ[είκνυσι τῷ
ὑ]πηρέτῃ εἰσιὼν [εἰς τὸ δικαστήρ]ιον ἐκ τοῦ κλ[ηρωτη-
ρ[ί]ου. ὁ δὲ ὑπηρέτη[ς δίδωσιν α]ὐτῷ βακτηρίαν
ὁ]μόχρων τῷ δικαστ[ηρίῳ ἐφ' οὗ τὸ α]ὐτὸ γράμμα ἐ[στίν,
ὅ]περ ἐν τῇ βαλάνῳ, ἵν[α ἀναγκ]αῖον ᾖ αὐτῷ
ε]ἰσελθεῖν εἰς τὸ εἰληχὸ[ς δικασ]τήριον».

37. Ὁ Blass[3] ἀναγινώσκει ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου «CΤΟΙ-ΧΕΙΟΝΝ (inductum N ut vid.) Ε». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον εὑρίσκω ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς κατὰ λάθος ἔγραψεν ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου CΤΟΙΧΕΙΟΝΕΝ (δηλ. στοιχεῖον ἕν. Πρβλ. κ. 63, 4 «γράμμα ἓν τῶν στοιχείων» καὶ σελ. 31,8 «τῶν στοιχεί[ων ἓν]» κατὰ τὴν ἐμὴν συμπλήρωσιν), ἀλλὰ συνιδὼν τὸ ἁμάρτημα διέγραψε τὸ τελευταῖον Ν

καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐπομένου στίχου ἔγραψε ΚΑCΤΟΝ, ἵνα ἀναγνωσθῇ: στοιχεῖον ἕ|καστον.

Σελ. 32, 1. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «agnovi ЄΙΛΗΧ.CAI (superscr. Y)T; Wn. εἰλης.σα. υτ cum vestigiis correcturae vel supplementi, tum in ext. v. δι..να.τ[ῷ. Sensus: judex glandem iterum ministro ostendit (W-K.)». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω καὶ συμπληρῶ τὸν στίχον ὡς ἀνωτέρω. Τὸ δυσανάγνωστον εἶτα ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ. Τὸ εἶτα δὲ ἀποτελεῖ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἐν σελ. 31, 28 «πρῶτ[ον μέν».

2. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «C et X Wn.; id. in extr. v. ντησ. νκλ. agn.». Ἐγὼ δὲ τὸν στίχον ἀνέγνων καὶ συνεπλήρωσα ὡς ἀνωτέρω. Ὁ διορθωτὴς διαγράψας τὸ Υ τοῦ ἄρθρου τοῦ, ἐπανέλαβεν αὐτὸ ἐν τῷ διαστίχῳ.

3. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «in principio οσ K. al.; ligatam fuisse litt. quae ante O fuit (velut Λ, M) neque fuisse P Wn.». Ἐγὼ δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου ἀναγινώσκω Ρ[Ι]ΟΥ. Ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ τὸ γράμμα Є τῆς λέξεως ὑπηρέτης καὶ τὸ Τ τῆς λέξεως αὐτῷ.

6. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ЄΙCΤΟΛΗΧ Wn., sed pro T vid. O agnosci posse; post X (v. frg. *d*) sequabatur Є». Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου εὑρίσκω ὅτι ὁ ἀντιγραφεὺς γράψας τὸ πρῶτον ЄΙCΤΟΛΗΧ, προσέθηκεν εἶτα πρὸ τοῦ Λ τὰ παραλειφθέντα γράμματα ЄΙ· μετὰ δὲ τὸ Χ εὑρίσκω ἴχνη τοῦ Ο μᾶλλον ἢ τοῦ Є. Πρβλ. πρὸς τὴν λέξιν λ]αχόντι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπομένης σελίδος.

Στ. 13 κέ. «ἐπε[ιδὰν δ' εἰσ]έλθῃ, παραλαμ-
βάνει σύνβολον δη[μοσίᾳ] παρὰ τοῦ ε[ἰ]λη-
χότος ταύτη[ν] τὴν ἀ[ρχήν]. ΙΤΑC τήν τε [β]άλα[νον
καὶ τὴν βακτηρίαν . . . . [δ]ικαστηρίῳ
τοῦτο[ν] ⟨τὸν⟩ τρόπον εἰσελ[ηλυθό]τες. τοῖς δ' ἀπο-
λαγχάνου[ϲι]ν ἀποδιδ[όασιν] οἱ ἐμπῆκται
τὰ πινάκια».

Οὕτως ὁ Blass[3]· ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω καὶ συμπληρῶ νῦν τὸ χωρίον ὧδε·

«ἐπε[ιδὰν δ' εἰσ]έλθῃ, παραλαμ-
βάνει σύνβολον δη[μόσιον] παρὰ τοῦ ε[ἰ]λη-
χότος ταύτην τὴν ἀ[ρχήν. ἔπ]ειτα τήν τε βάλα[νον
καὶ τὴν βακτηρίαν ἀ[ποδιδόν]τ[ε]ς [ἐν τῷ δ]ικαστηρίῳ κά-
θη[νται
τοῦτον ⟨τὸν⟩ τρόπον εἰσελ[ηλυθό]τες τοῖς δ' ἀπο-
λαγχάνουσ[ι]ν ἀποδιδ[όασιν] οἱ ἐμπῆκται
τὰ πινάκια».

15. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «post lac. in charta agnovi ЄΚΑϹΤ (hoc T superscr.) ΗΝΤЄ, tum .ΑΛΑ in eclypo. Wn.: ΙΤ (ita et. K.) ΑϹΤΗΝ κτέ.; δε]ιξας Kb., W.-K.[3], quod vix in charta fuit (K.), neque vero διδοὺς (Photiades)». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω μετὰ τὸ ῥῆγμα ΙΤΑΤΗΝ, ὅπερ καὶ συνεπλήρωσα ὡς ἀνωτέρω. Τὸ δεύτερον Τ, ὡς πολλαχοῦ, διαγράψας ὁ διορθωτής, ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ.

16. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ΙΚΑϹΤΗΡΙ Bl.[2] (K,), et ῳ agn. Wn., qui ibi versum finiri putat; esse autem aliquid post lacunam superscriptum; unde Wil.[3]: »requiritur fere [οἱ μὲν οὖν λαχόντες εἰσὶν ἐν τῷ] δικ.ο». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον εὑρίσκω ἐν τῷ διαστίχῳ πρὸ μὲν τοῦ ῥήγματος τὸ γράμμα Α, μετὰ δὲ τὸ ῥῆγμα τὰ γράμματα Τ.Ϲ. Ὅθεν συνεπλήρωσα ἀ[ποδιδόν]τ[ε]ς, ὅπερ ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως παραλειφθὲν προσέθηκεν ὁ διορθωτής. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ἀναγινώσκω ΚΑΘΗ. Τὰ γράμματα ΚΑΘ ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ.

17. Ἐνόμιζον πρότερον ὅτι ἐν τῷ διαστίχῳ φέρεται τὸ παραλειφθὲν ἄρθρον τὸν, νῦν δ' εὑρίσκω ὅτι ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἁπλῶς τὸ δεύτερον Τ τῆς λέξεως τοῦτον. Ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως τοῦ χάσματος προτιμῶ νῦν τὸν παρακείμενον εἰσελ[ηλυθό]τες τοῦ ἀορίστου εἰσελ[θόν]τες.

18. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «legitur ЄΜΠЄΡΗΚΤΑΙ sec. Wn.». Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον ЄΜΠЄΠΗΚΤΑΙ, νῦν δὲ ЄΜΠЄΜΚΤΑΙ. Τὰ δεύτερα γράμματα ЄΜ διαγράψας ὁ διορθωτής, ἐπέγραψε τὸ Η, ἵνα ἀναγνωσθῇ ЄΜΠΗΚΤΑΙ.

19. Καὶ ὁ Blass[3] κατὰ τὸν Wilcken ἀναγινώσκει ἐν τῷ στίχῳ

ΠΙΝΑΚΗΑ, ἐγὼ δὲ ΠΙΝΑΚΙΑ. Τὸ μετὰ τὸ Κ γράμμα εἶνε Ι, ἡνωμένον κατὰ τὸ ἄνω μέρος μετὰ τοῦ Κ, καὶ οὐχὶ Η, οὗ ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ γραμμὴ κατὰ τὸ σχῆμα τοῦτο εἶνε πάντοτε καμπύλη καὶ οὐχὶ εὐθεῖα. Πρβλ. πρὸς τὸ Η τῆς λέξεως φυλῆς ἐν τῷ ἑπομένῳ στίχῳ.

Στ. 19 κέ. «οἱ δὲ ὑπη[ρέται] οἱ δημόσιοι ἀπ[ὸ
τῆς φυλῆς ἑκάστης π[αραδι]δόασιν τὰ κ[ι-
βώτια ἓν ἐπὶ τὸ δικα[στήρ]ιον ἕκαστον, ἐ[ν] ᾧ
ἔνεστιν τὰ ὀνόματ[α τῆς] φυλῆς τὰ ὄντα
ἐν ἑκάστῳ τῶν δικασ[τηρί]ων. παραδιδόασι
δὲ τοῖς εἰληχ[όσιν ἀποδ]ιδόναι τοῖς δικασ-
ταῖς ἐν ἑκάστῳ ⟨τῷ⟩ [δ]ικα[στηρί]ῳ ἀριθμῷ τὰ
πινάκια, [ἵν'] ἐκ τούτω[ν] σκοποῦντες ἀποδ[ι-
δῶσι τὸν [μισ]θόν. ἐπειδὰν δὲ πάντα πα[ραδοθ]ῇ
κατὰ δικαστήρια, τίθενται ἐν τῷ πρ[ώτῳ τ]ῶν
δικαστηρ[ί]ω[ν] β' κληρωτήρια, καὶ κ[ύβ]οι [χ]αλκοῖ,
ἐν οἷς ἐπιγέγραπται τὰ χρώματα τῶν δικ[αστ]η[ρίων,
καὶ ἕτεροι κύ[βοι], ἐν οἷς ἐστιν τῶν ἀρ[χῶ]ν τ[ὰ ὀ]νό[μ]α-
τα ἐπι[γεγ]ρ[α]μμένα. λαχόντες [δὲ] τῶν θεσ[μ]ο-
θετῶν δύο χωρὶς ἑκατέρους τοὺς κύ[βους ἐμ-
β[ά]λλουσιν, ὃ μὲν τὸν χρωσ[θ]έντα ε[ἰ]ς τ[ὸ] ἓν κλ[ηρ]ω-
τήριον, ὃ δὲ τῶν ἀρχῶν τὸ[ν κύ]βον εἰς τὸ [ἕτερ]ον. εἶτα [κληροῦ-
σι], ἣ δ' ἂν π[ρώ]τη λάχῃ τ[ι τ]ῶν ἀρχῶν, αὕτ[η ἀ]ναγορεύ-
εται ὑπὸ τοῦ κήρυκος [καὶ ἔσ]τι χρήσα[σθαι] π[ρ]ώτῃ [τῷ»

Οὕτως ἀναγινώσκει τοὺς λοιποὺς τῆς σελίδος ταύτης στίχους ὁ Blass[3], ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ὧδε·

«οἱ δὲ ὑπηρέται] [a] | [b] οἱ δημόσιοι ἀπ[ὸ
τῆς φυλῆς ἑκάστης π[αραδι]|δόασιν τὰ κ[ι-
βώτια, ἓν ἐπὶ τὸ δικα[στήρ] [a] |ιον ἕκαστον, [b] ἐ[ν] | [c] οἷς
ἔνεστιν τὰ ὀνόματ[α τῆς] [a] | [b] φυλῆς ⟨ἑκάστης⟩ τὰ ὄντα

a) c) b)
ἐν ἑκάστῳ τῶν δικα[στ]|η|[ρί]ων. παραδιδόασι
δὲ τοῖς εἰληχόσι ⟨τὸν⟩ μισθ[ὸ]|ν ἀπ|[οδ]ιδόναι τοῖς δικασ-
ταῖς ἐν ἑκάστῳ τῷ δ[ικα]|στη|[ρί]ῳ ἀριθμῷ τὰ
πινάκια, [ἵ]ν' ἐκ τούτ[ω]|ν σκ[ο]|ποῦντες ἀποδ[ι- ει
δῶσι τὸν μισθόν. ἐ|[π]ειδὰ[ν] | δὲ πάντα ταῦτα γένη|[τ]αι
κατὰ δικαστήριον, τίθ[ε]|ται | ἐν τῷ πρώτῳ | τῶν
δικαστηρίων δύο κλ[η]|ρωτή|ρια καὶ κύβοι χ[α]|λκ[οῖ,
ἐν οἷς ἐπιγέγραπται τ[ὰ] | γράμ|ματα τῶν δικ[αστ]|η[ρίων
καὶ ἕτεροι κύ[β]οι, ἐν οἷ[ς] | ἐστιν | τῶν ἀρ[χ]ῶν τὰ | [ὀ]-
νό[μ]α-
τα ἐπιγεγ[ρα]μμέν[α]. οἱ | [δ]ὲ λαχ|όντες δύο τῶν | θε-
σ[μ]ο-
θετῶν χωρὶς ἑκα|τέρο|υς τοὺς κύβο|υς ἐ[μ-
βάλλουσιν, ὁ μὲν το|ὺς τ[ῶ]ν δικαστ|ηρίων ε[ἰ]ς τὸ ἕ[ν]
[κλ]ηρω-
τήριον, ὁ δὲ τοὺς τῶν ἀρ|χῶν εἰς | τὸ ἕτερον κ[αὶ]
[κ]λη[ρο]ῦ-
σιν], ἣ δ' ἂν π[ρ]ώτη λάχῃ ἐκ τ|ῶν ἀρχῶν, αὕτ[η ἀ]|νακη-
ρύτ]τεται ὑπὸ τοῦ κήρ|υ[κο]ς, ὅ|τι χρήσασθ[α]|ι χρὴ τῷ

Ὁ Blass³ παρατηρεῖ «in extr. v. ῳ (Wn.; οι[ς Bl.²) est in c». Πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ἐν ᾧ ἀντιμάχεται, νομίζω, ὁ νοῦς τοῦ χωρίου· διότι ἐν τῷ ἑνὶ κιβωτίῳ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐνυπάρχωσι τὰ ὀνόματα τῆς φυλῆς ἑκάστης τὰ ὄντα ἐν ἑκάστῳ τῶν δικαστηρίων. Ὅθεν καὶ ἠναγκάσθησαν οἱ W.-K.³ νὰ ἀφορίσωσι μὲν τὸ ἑκάστῳ, νὰ μεταβάλωσι δὲ τὸ τῶν δικαστηρίων εἰς τὸ τῷ δικαστηρίῳ. Ἀγνοῶ πῶς ἐννοεῖ τὸ χωρίον ὁ Blass³, γράφων ἐν ᾧ καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις ἐν ἑκάστῳ τῶν δικαστηρίων. Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω ἐ[ν] οἷς (δηλ. κιβωτίοις = ἐν ἑκάστῳ τῶν κιβωτίων). Τὸ τελικὸν ω διαγράψας ὁ διορθωτής, ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ.

22. Προσέθηκα μετὰ τὸ φυλῆς τὸ ἐκπεσὸν ἑκάστης, ὅπερ ἀπαιτεῖ ὁ νοῦς τοῦ χωρίου.

24. Ὁ Blass³ παρατηρεῖ «εἰληχόσιν K.; τὸ παλ[ιν]διδ. Wn.,

sed Wil.[3] τόπ[ον] δ.; incertissimas esse litt. ΤΟΠΑΛ testatur K.». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω ⟨τὸν⟩ μισθ[ὸ]ν ἀπ[οδ]ιδόναι. Τὸ παραλειφθὲν ἄρθρον τὸν ἴσως προσέθηκεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ, ἔνθα ἀμυδρά τινα ἴχνη φαίνονται. Τὰ γράμματα ΜΙϹΘ παράβαλε πρὸς τὰ αὐτὰ γράμματα τῆς λέξεως μισθὸν ἐν στ. 27 καὶ σελ. 33, 18.

25. Ἀναγινώσκω ЄΝЄΚΑϹΤѠΤѠΔ. Τὰς λέξεις ἐν ἑκάστῳ, τὸ γράμμα Τ τοῦ ἄρθρου τῷ καὶ τὰ ἐν τῷ τεμαχίῳ e γράμματα ϹΤΗ ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ.

26. Ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ τὸ γράμμα Ν τῶν λέξεων πινάκια (ὁ Blass[3] ἐνταῦθα εὑρίσκει ἐν τῷ διαστίχῳ τὸ γράμμα Υ ἢ Τ), [ἵ]ν' καὶ τού[τω]ν, ἴσως δὲ καὶ ὅλην τὴν λεξιν σκ[ο]ποῦντες. Ἐν τῷ διαστίχῳ, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἀναγινώσκω σκ[ο]π[ο]ῦντες· τὸ τελικὸν τῆς λέξεως ω εἶχεν ἐπαναλάβῃ καὶ ἄλλος τις πρότερον. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου κἀγὼ μετὰ τοῦ Blass ἀναγινώσκω ΑΠΟΔ καὶ οὐχὶ ὡς ὁ Wilcken (W.-K.[3]) ἔτι δ.

27. Ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβε τὸ ω τῆς λέξεως μισθόν. Περὶ τοῦ τέλους τοῦ στίχου ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «δὲ πάντα K.; tum πλη[ρωθ]ῇ (πα. vel. πλ. nunc K.) Wn , W.-K.[3]». Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω πάντα ταῦτα γένη|[τ]αι (b, e). Τὸ παραλειφθὲν ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ταῦτα προσέθηκεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ.

28. Ὁ Wilcken εὑρίσκει ὑπεράνω τοῦ τελευταίου Α τῆς λέξεως δικαστήρια ὡς διόρθωσιν τὸ γράμμα Ο (=ον), περὶ οὗ ὁ Kenyon ἀμφιβάλλει. Ἐγὼ δὲ εὑρίσκω ὅτι ὁ διορθωτὴς διαγράψας τὸ Α ἐπέγραψεν ΟΝ· ὅθεν ἀνέγνων κατὰ δικαστήριον. Ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ τὸ δεύτερον Τ τῆς λέξεως τίθεται καὶ τὸ ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου τὸ ἄρθρον τῶν.

26. Ἀναγινώσκω $\overline{\text{ΔΥΟ}}$. Καὶ ἐν σελ. 31, 10 ὁμοίως μετὰ τῆς ἀριθμητικῆς κεραίας φέρεται $\overline{\text{ЄΝ}}$ (: ἕν).

30. Ἀντὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Blass[3] τὰ χρώματα ἀναγινώσκω μᾶλλον τ[ὰ] | γράμ|ματα (a, a, b). Τὸ Γ (παράβαλε πρὸς τὸ πρῶτον Γ τῆς προηγουμένης λέξεως ἐπιγέγραπται καὶ ἐπιγεγραμμένα ἐν στ. 32) ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ.

32-33. Ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἀμφότερα τὰ γράμματα Γ καὶ

τὸ τρίτον Ε τῆς λέξεως ἐπιγεγ[ρ]αμμέν[α]. Τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Wilcken (W.-K.³) λαχόντες [δὲ] τῶν θεσμ. δύο, ἣν καὶ ὁ Blass³ παρέλαβεν, οὐχὶ ὀρθὴν εὑρίσκω. Μεταξὺ τοῦ λαχόντες καὶ τοῦ τῶν οὐδὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ· τὸν σύνδεσμον δὲ ἀναγινώσκω πρὸ τοῦ λαχόντες, μετ' αὐτὸ δὲ ἐν τῷ διαστίχῳ ἐπιγεγραμμένον τὸ παραλειφθὲν δύο, ὅπερ οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Wilcken νομίζει ὅτι ἀναγινώσκει καὶ ὑπεράνω τοῦ θετῶν καὶ ὑπεράνω τοῦ χωρίς. Ὑπεράνω μὲν τοῦ πρώτου εὑρίσκω ἐγὼ μόνον τὸ γράμμα Ω ὡς ἐπανάληψιν τοῦ Ω τῆς λέξεως θεσμοθετῶν, ὑπεράνω δὲ τοῦ δευτέρου ἀναγινώσκω πάλιν χωρίς· ὁ διορθωτὴς δηλ. ἐπανέλαβε τὴν δυσανάγνωστον λέξιν. Οἱ W.-K.³ κατὰ διόρθωσιν τοῦ Wil. γράφουσιν χωρὶς ἑκάτερος τοὺς κ., παρατηροῦντες «ΕΚΑΤΕΡΟΥΣ et ΜΕΝ suprascriptum». Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκω ἐν μὲν τῷ στίχῳ ἑκατέρους τούς, ἐν δὲ τῷ διαστίχῳ ὑπεράνω τῶν γραμμάτων ΡΟΥΣΤΟΥ τὴν λέξιν ἑκ[ά]τερος. Ζήτημα εἶνε, ἂν ὁ διορθωτὴς τὴν λέξιν ταύτην ἐπέγραψεν ὡς διόρθωσιν τοῦ ἐν τῷ στίχῳ ἑκατέρους, ὅτε ἠδύνατο καὶ μόνην τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τῆς λέξεως νὰ διορθώσῃ, ἢ (ὅπερ πιθανώτερον φαίνεταί μοι) ὡς παραληφθεῖσαν προσέθηκεν, ἵνα ἀναγνωσθῇ: χωρὶς ἑκάτερος ἑκατέρους τοὺς κύβους ἐμβάλλουσιν-

34-35. Τὴν κατὰ τὸν Wilcken ἀνάγνωσιν τῶν στίχων τούτων, ἣν καὶ ὁ Blass³ παρέλαβεν, οὔτε πρὸς τὰ σῳζόμενα ἴχνη σύμφωνον κατὰ τὸ ἔκτυπον εὑρίσκω, οὔτε λεκτικῶς ὁμαλήν· ἀπαρέσκουσί μοι μάλιστα τὰ ἐν ἑνικῷ ἀριθμῷ ἀναγινωσκόμενα ὃ μὲν τὸν χρωσθέντα — ὃ δὲ τῶν ἀρχῶν τὸν κύβον μετὰ τὰ προλεχθέντα (στ. 29-33) κύβοι χαλκοῖ — καὶ ἕτεροι κύβοι — χωρὶς ἑκατέρους τοὺς κύβους. Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον ὃ μὲν το[ὺς] τὰ χρώματα [ἔχ]ον[τας] — ὃ δὲ τῶν ἀρχῶν τοὺς κύβους, νῦν δὲ συμφωνότερον, νομίζω, πρὸς τὰ σῳζόμενα ἴχνη, ἀνέγνων ὡς ἀνωτέρω. Ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψεν ἐν μὲν στ. 34 ΤΟΥΣ ΔΙΚ, ἐν δὲ στ. 35 ΟΔΕΤΩΝΑΡ· ὁ διορθωτὴς προσέθηκεν ἐν τῷ διαστίχῳ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τὸ παραλειφθὲν ἄρθρον Τ[Ω]Ν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὸ ΤΟΥΣ, ἐπανέλαβε δὲ τὰ γράμματα ΩΝ τοῦ ἀρχῶν καὶ ΤΟΕΤΕ τοῦ τὸ ἕτερον.

36. Ὅπερ ὁ Wilcken ἀναγινώσκει ὡς το..ων, ὁ Wil.³ ὡς

[[τὸ[ν]] τ]ῶν καὶ ὁ Blass³ ὡς [τι τ]ῶν, ἀναγινώσκω ἐγὼ ὡς ἐκ τ[ῶν. Πρβλ. κ. 26, 2: καὶ πρῶτος ἦρξεν ἐξ αὐτῶν. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου τούτου καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου ἀναγινώσκω νῦν ἀ]νακη[ρύτ]τεται.

37. Ὁ Blass³ ἀναγινώσκων [καὶ ἔσ]τι χρῆσα[σθαι] π[ρ]ώτῃ [τῷ, παρατηρεῖ «dubitunter restitui». Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκω νῦν ὡς ἀνωτέρω.

Pag. XXXIII

«λ]αχόντι ἤδη [δικαστηρίῳ,[a] δευτέ]ρ[ᾳ δὲ[b] δευτέρᾳ, καὶ ο[ὕτω ταῖς λοιπαῖς, ἵ]να [μηδεμία προειδ[ῇ τίνι αὐτῶν χρήσεται], ἀλλ' [οἷον ἂν λά[χ]ῃ ἑκάσ[τη, τούτῳ χρήσηται. ἐπε]ιδὰ[ν δ' ἔλθωσι[ν] καὶ ν[ενεμημένοι ἐφ' ἕκαστον ὦ]σιν [οἱ ἰδιῶται, ἡ ἀρχὴ ἡ [ἐφεστηκυῖα ἐν τ]ῷ δ[ικαστηρίῳ ἑκάστῳ [ἕλκει ἐξ ἑκάστου τοῦ] κιβ[ωτίου πινάκιον [ἕν, ἵνα γένωνται δέκα], εἰς [ἐξ ἑκάστης τῆς φυ[λῆς καὶ ταῦτα τὰ πινάκ]ια [εἰς ἕτερον κενὸν κ[ιβώτιον ἐμβάλλει·] τού]των δὲ τοὺς πρώτους δ[ιακληροῖ, ἕνα μὲν] ἐπ[ὶ τὸ ὕδωρ, τέτταρας δὲ [ἄλλους ἐπὶ τὰς ψή]φους, [ἵνα μηδεὶς παρασκε[υάζῃ]ι[c] [μήτε] τὸν ἐ[πὶ τὸ ὕδωρ μήτε τοὺ[ς ἐπὶ τ]ὰς ψή[φους], μηδ]ὲ γίγνηται περὶ ταῦτ[α κα]κουρ[γί]α μηδ[εμία. οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες π]έντε π[αρ]ὰ ΤΟΥΤ— ἀπολαμβάνουσ[ι]. . ΤΟΓ. . .Α καθ' ὃ [λή]ψονται τὸν μισθόν.[d] λα[μβάνουσι δ' ἐ]ν τ[άξ]ει ὅπου ἕκασται αἱ φυλαὶ ἐν ἑ[κάσ]τῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]στηρίῳ ⟨ἔλαχον⟩ ἐ[πειδὰν δικάσωσι [εὐθὺς καὶ] διαστάντες ἕκα[στοι κατ' ὀλίγους [β' ἢ τρ]εῖς,[e] ἵν[α] μὴ πολλο[ὶ][f] εἰς ταὐτὸ συνκλ[ῃσθέντες ἀλ]λήλοις ἐνοχλῶσιν. ταῦτα δὲ ποιήσ[αντες εἰ]σκαλοῦσι τοὺς ἀγῶνας

ὅταν μὲν τ[ὰ ἴδια δι]κάζωσι τοὺς ἰδίους, τῷ ἀριθμῷ [ὅς ἂ]ν ᾖ [ἑκά]στων [τ]ῶν δικῶν τ[ῶ]ν ἐκ τοῦ νόμο[υ κα]ὶ δ[ιο]μνύο[ντ]αι οἱ ἀντίδικοι εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμ[α] ἐρεῖν· [ὅταν] δὲ τὰ δ[η]μόσια, τοὺς δημοσίο[υ]ς, οὓς καθ' ἕνα ἐ]κδικάζουσι. εἰσὶ δὲ κλεψύδ[ραι] αὐλ[ίσκους] ἔχουσαι ἔκρους, εἰς ἃς τὸ ὕδ[ω]ρ ἐνχέ[ουσι, πρὸ]ς ὃ δεῖ λέγειν τὰς δίκας. δίδ[οτ]αι ⟨δὲ⟩ δεκάχους [τ]αῖς ὑπὲρ πεντακισχιλίας δραχμὰς καὶ τρίχ[ο]υς τῷ [ὕστερον] λό[γῳ], ἑπτάχους δὲ ταῖς μέχ[ρι] πεν[τα]κ[ι]σχιλί[ων καὶ δίχους, π[εν]τάχους δὲ ταῖς] ἐν[μήνοις] καὶ δίχους, ἑξάχους δὲ ταῖς διαδικασί[α]ις, [καὶ ὕστ]ερον λόγος οὐκ ἔστι. ὁ δ' ἐ[φ' ὕδωρ] πρ[ότ]ερ[ον τέ]ως ἐπιλαμβάνει».

Οὕτως ἐξέδωκε νῦν ὁ Blass[3] τὴν σελίδα ταύτην μετὰ τὰς ἐπὶ τοῦ χειρογράφου ἀναγνώσεις τοῦ Wilcken καὶ τὴν γ' ἔκδοσιν τῶν W.-K. Ἐγὼ δὲ καὶ πρότερον μὲν πολλὰ τῆς σελίδος ταύτης ἀνεγίνωσκον καὶ συνεπλήρουν ἄλλως ἢ ὡς ὁ Blass[2] καὶ οἱ W.-K.[3] (ἰδ. ἐμὴν γερμανιστὶ πραγματείαν), καὶ νῦν δὲ πάντων μὲν σχεδὸν τῶν στίχων τὰ κατὰ τὸ μέσον γράμματα ἐπὶ τοῦ στενοῦ τεμαχίου c εὑρίσκων, πολλὰ δ' ἄλλα γράμματα ἐπὶ τῶν ἄλλων τεμαχίων κατὰ τὸ ἔκτυπον ἄλλως ἢ ὡς ὁ Blass[3] ἀναγινώσκων, συμπληρῶ τὴν ὅλην σελίδα ὧδε·

a) c) b)

«λ[α]χόντι ⟨[πρ]ώτῳ⟩ [τ]ῶν δικ[α]|στηρ[ίων, ἡ δ' ἂν δευτέ]ρ[α τῷ δευτέρῳ καὶ α[ἱ] ἄλλα[ι ἅπασαι οὕτως, ἵ]να [μηδεμία προειδ[ῆ] | τίν[ι αὐτῶν χρήσεται], | ἀλλ' [οἷον ἂ]ν λάχῃ [ἑ]κάστ[η] τ[ο]ύτῳ χρήσηται· ἐπε]ιδὰ[ν δὲ κληρω]θῶσιν καὶ εἰς τ[ὰ] | δ[ι]κ[αστήρια ἔλθω]σιν [αἱ ἀ]ρχαί, ἡ ἀρχὴ ἡ ἐφε[στηκυῖα ἐν τ]ῷ δ[ικασ]τηρίῳ ἑκάστῳ [ἕλκ]ει ἐξ ἑκάστου τοῦ] | κιβ[ωτίου πινάκιον | ἕν, [ἵ]να λάχωσιν δέκα], | εἰς [ἓξ ἑ-

κάστης τῆς φυ|[λ]ῆς· τ[αῦτα δὲ τὰ πινάκ]|ια [εἰς ἕτερον κενὸν κ[ι]|βώτ[ιον ἐμβάλλει καὶ] | τού[των τοὺς πρώτους μ[ὲν] | πέν[τε κληροῖ, ἕνα μὲν] | ἐπ[ὶ τὸ ὕδωρ, τέτταρας [δ' ἄ]|λλο[υς ἐπὶ τὰς ψή]|φους, [ἵνα μηδεὶς παρασκε[υ]|άζῃ [μήτε] | τὸν ἐ[πὶ τὸ ὕδωρ μήτε τοὺς [ἐ]|πὶ τὰς ψ[ήφους], | μηδ[ὲ γίγνηται περὶ ταῦτ[α κ]|ακουρ[γί]|α μηδ[εμία.

οἱ δὲ ἀπολαχόντ[ες] | πέντε π[αρ]|ὰ τοῦ ἄρ[χοντος ἀπολαμβάνουσ[ι τὸ] | πρόγρα[μμ]|α καθ' ὃ [λήψονται τὸν μισθόν,[a] ὃν λα[μβάνουσι]|ν ἐν τῷ[c] [μέρ]ει,[d] ὅπ|ου[b] ἔκ[ασται αἱ φυλαὶ ἔλα[χον ἐν ἑκά]|στῳ ⟨τῷ⟩ δικ[α]|στηρ|ίῳ, ἐ[πειδὰν δικάσωσι[ν τὰς δίκ]|ας, δαστ|άντες | ἕκα[στοι κατ' ὀλίγους[a] [δύο ἢ τρ]|εῖς, ἵν[α][c] | μὴ[d] πο|λλο[ὶ][e] | εἰς[f] τὸ αὐτὸ συνιόν[τες ἀλ]|λήλοι|ς ἐνοχ|λῶ|σιν.

ταῦτα δὲ ποι[ήσαντες] | εἰσκαλ|οῦσι το|ὺς ἀγ|ῶνας, ὅταν μὲν τ[ὰ ἴδια δ]|κάζωσ|ι, τοὺς | ἰδίου|ς τῷ ἀριθμῷ[a] [ὅσπ]|ερ[g] ἑ|κάστων[c] |[τ]ῶν[d] δικ|ῶν[e] ἐ|στιν[f] ἐκ τοῦ νόμο[υ, ἀ]|ντο|μνύο[υσι δ]|ὲ οἱ | ἀντίδ|ικοι εἰς αὐτὸ[a] τὸ π|ρ[ᾶ]γμ[α][g] | ἐρεῖν,[c] | [ὅταν] δὲ[e] τὰ δ[η]|μό[f]σια, τοὺς δ|ημοσίο[υ]|ς, ⟨οὓς⟩ καθ' ἕνα | [ἕκαστον] ἐκδικ|άζουσι. εἰσὶ δὲ | κλεψύ|δ[ραι] ⟨χαλκαῖ⟩ αὐ|[λίσκους] ἔχουσ|αι [χ]αλκοῦς, εἰς | ἃς τὸ ὕ|δ[ω]ρ ἐνχέ|[ουσι πρὸ]ς ὃ δεῖ λ|έγειν κατὰ τὰς δί|κας, καὶ δί[δοτ]αι δεκ|[άχους τ]αῖς ὑπ|ὲρ πεντακισχιλίας δραχμὰς καὶ τρίχ[ο]|υς τῷ ὕ|[στερον] λό[γῳ], | ἑπτάχο|υς δὲ ταῖς μέ|χρι πεντακ[ισ]|χιλ|[ίων δρα]χμ|ῶν καὶ δίχ|ους, πεντά|χους δὲ ταῖς ὑπ[ὲρ τ]|ὰς [χιλία]ς, | καὶ δίχους, | ἑξάχους δὲ ταῖς | [ἐ]νμήνο[ις], | αἷ[ς ὕ]στ|ερον λόγος | οὐκ ἀπ[ο]δί[δ]οται. ὁ δὲ | ἐπὶ τὸ ὕδω[ρ] | εἰληχ|ὼς ἐπιλαμ|βάνει»

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

16. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «aut παρὰ τούτ[ους aut παρὰ τοῦ τ[αμίου (ita Bl.[2])». Τὴν τελευταίαν συμπλήρωσιν εἶχον παραλάβῃ κἀγὼ πρότερον, νῦν δ' ἀναγινώσκω π[αρ]ὰ τοῦ ἄρ[χοντος.

17. Ὁ Blass[3] γράφων νῦν ..ΤΟΓ... καθ' ὃ [λήψονται, παρατηρεῖ «ita fere Wn. (extr. τακαθη —, sed pro η K. nunc quoque ο agn.); »agitur de distributione trioboli, τὸ γ'« Kb., cf. XXX, 1. quamquam pro Γ etiam Ι legi posse scribit K. (τὸ π]όγ[ραμμ]α καθ' ὃ [λήψονται Bl.[2])». Ἐγὼ δὲ καὶ νῦν ἀναγινώσκω τὸ] πρόγρα[μμ]α καθ' ὃ [λήψονται. Οὐδεὶς λόγος περὶ τοῦ τριωβόλου χωρεῖ ἐνταῦθα. Τὸ Γ ἀνήκει εἰς τὴν λέξιν πρόγραμμα, ἡ δ' ἐπ' αὐτοῦ ἐκληφθεῖσα ὡς ἀριθμητικὴ κεραία εἶνε ψευδὴς ὁριζόντιος γραμμὴ ἐκ ῥύπου τοῦ παπύρου σχηματισθεῖσα, ἥτις καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς γραμμάτων ἐπεκτείνεται. Τοιαύτη ψευδὴς γραμμὴ σχηματίζεται καὶ ἐπὶ τοῦ Π τῆς λέξεως ταύτης.

18. Τὴν μετὰ τὸ μισθὸν εὐκόλως ἐκπεσοῦσαν ἀντωνυμίαν ὃν προσέθηκεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ μετὰ τοῦ σημείου τούτου ≻, ὅπερ καὶ μετὰ τὸ μισθὸν προσέγραψεν. Πρβλ. ἀνωτ. κ. 1.57,3. Ὁ Blass[3] καὶ νῦν ἀναγινώσκει ἐ]ν τ[άξ]ει ὅπου· οἱ W.-K.[3] νοντι.. καὶ ὅπου. Ἐγὼ δὲ νῦν ἐν αὐτῷ τῷ στίχῳ ἀναγινώσκω ἐν τῷ [μέρ]ει ὅπου. Πρβλ. σελ. 36, 6 κέ. «ἀπολαμβάνουσιν τὸν μισθὸν ἐν τῷ μέρει οὗ ἔλαχον ἕκαστοι»

19. Ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «post φυλαὶ .ΝΑ in charta agnovi, it. K, sed nunc ΕΝΕ Wn. (non ΕΝΕΚ, ut est ap. W.-K.[3]); restit. Bl.[2] (nisi quod ⟨ἔλαχον⟩ nunc post δικ. adjeci; fort. ipse librarius supplevit: ἐ[λαχον, ἐπειδὰν)». Τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Blass ἐν ἑ[κάσ]τῳ οὔτε πρὸς τὰ ἴχνη οὔτε πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος εὑρίσκω σύμφωνον· τὸ ἀντίστοιχον χάσμα ἐν τῷ ἡγουμένῳ στίχῳ ὁ Blass[3] συμπληροῖ διὰ 10 γραμμάτων: λα[μβάνουσι δ'ἐ]ν, ἐν δὲ τῷ ἑπομένῳ δι' 8: δικάσωσι [εὐθὺς καὶ] διαστ., ἐν ᾧ ἐν τῷ προκειμένῳ στίχῳ μόνον διὰ 3: ἐν ἑ[κάσ]τῳ. Τὰ δὲ μετὰ τὸ φυλαὶ γράμματα οὔτε ὡς ·ΝΑ οὔτε ὡς ΕΝΕ, ἀλλ' ὡς ΕΛΑ μᾶλλον ἀναγινώσκω (τὸ Ε ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ). Ὅθεν συνεπλήρωσα ἔλα[χον ἐν ἑκά]στῳ, ὅπερ καὶ πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος εἶνε ἀνάλογον.

20. Μετὰ τὸ χάσμα ἀναγινώσκω ἐπὶ τοῦ τεμαχίου c τὰ γράμ-

ματα ΑϹΔΙΑϹΤ (τὰ δύο πρῶτα γράμματα ὡς καὶ τὸ δεύτερον C ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτής). Ὅθεν συνεπλήρωσα: ἐ[πει]δὰν δικάσωσι[ν τὰς δίκ]ας. Ἐν σελ. 36, 5 κέ. λέγεται: ἐπειδὰν δὲ αὐτοῖς ᾖ δεδικασμένα τὰ ἐκ τῶν νόμων.

21. Διὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ χάσματος ἔγραψα δύο καὶ οὐχὶ 6'.

22. Ὁ ἀντιγραφεὺς ἔγραψε ΤΟΥΤΟ, ὅπερ ὁ Blass[2.3] μετέβαλεν εἰς ταὐτό. Ἴσως ὁ διορθωτὴς προσέθηκεν ἐν τῷ διαστίχῳ τὸ παραλειφθὲν Α, οὗ ἀμυδρά τινα ἴχνη διακρίνω· διὸ καὶ ἔγραψα τὸ αὐτό. Περὶ τῶν ἑπομένων ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «post συν ΚΛ Κ., unde συγκλησθέντες nunc scripsi (at συνελ[θόντες ed. 2); contra Wn. ϹΥΝΙϾΜϾΝ, συνιέμενοι Wil.[3], qui pro corrupto habet (adversatur K., maxime propter Ι)». Ἐγὼ δὲ καὶ νῦν, ὡς καὶ πρότερον, ἀναγινώσκω συνιόν[τες. Ἴσως ὁ διορθωτὴς μετέβαλε τοῦτο εἰς τὸ (συν)ελ[θόντες· προτιμῶ τὸν ἐνεστῶτα.

25. Τὸ τεμάχιον g προσήρμοσεν ὁ Blass[2.3] ἀπὸ τοῦ 27 στίχου καὶ ἑξῆς· ἐγὼ δὲ ὡς πρῶτα γράμματα ἀναγινώσκων ἐπ' αὐτοῦ τὰ ϾΡϾ, προσήρμοσα αὐτὸ ἀπὸ τοῦ 25 στίχου καὶ ἑξῆς. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ἀντὶ τοῦ ἀναγινωσκομένου τ[ῶ]ν, ὅπερ οἱ W.-K.[3] ἀφορίζουσιν, ἀναγινώσκω νῦν ἐστίν. Ὁ ἀριθμὸς ἑκάστων τῶν δικῶν ἦτο ῥητῶς ὡρισμένος ἐκ τοῦ νόμου· διὸ καὶ ἀνάρμοστος θὰ ἦτο, νομίζω, ἡ ἀοριστολογικὴ ἔκφρασις ὅς ἂν ᾖ (Bl.[3], W.-K.[3]). Ὁμοίως ἐκ τοῦ νόμου ὡρισμένοι ἦσαν καὶ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου χρηματισμοὶ (κ. 43, 6): «αἱ δὲ δύο (ἐκκλησίαι) περὶ τῶν ἄλλων εἰσίν, ἐν αἷς κελεύουσιν οἱ νόμοι τρία μὲν ἱερῶν χρηματίζειν, τρία δὲ κήρυξιν καὶ πρεσβείαις, τρία δ' ὁσίων».

26. Ὁ Blass[3] ἀναγινώσκων κα]ὶ δ[ιο]μνύο[ντ]αι, παρατηρεῖ «δ[ιο]μνύο[υσι]ν Wn., sed vid. pro Ν et ΑΙ agnosci posse». Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκων ἐπὶ μὲν τοῦ g τεμαχίου ΝΤΟ, ἐπὶ δὲ τοῦ d τεμαχίου Ϲ, συνεπλήρωσα ἀ]ντομνύο[υσι δ]έ. Πρβλ. Ἰσοκρ. 16,2 «πλείω χρόνον διατρίβουσι τὸν πατέρα μου διαβάλλοντες ἢ περὶ ὧν ἀντώμοσαν διδάσκοντες» καὶ 18,37 «οἵτινες ἂν περὶ ὧν ἀντωμόσαντο δικαιότερα λέγοντες φαίνωνται». Ἰσαι. 52, 19 «μελλόντων ἡμῶν ἀντόμνυσθαι». Ἁρπ. «ἀντωμοσία. γράμματά τινα γράψαντες ἀποφέρουσι πρὸς τὴν ἀρχὴν οἵ τε κατηγοροῦντες καὶ οἱ κατηγορούμενοι περὶ ὧν ἂν ἡ δίκη ⟨ᾖ⟩. καλεῖται δ' οὕτως, ἐπειδὴ ἀντώ-

μνυον οἱ διώκοντες καὶ οἱ φεύγοντες, οἱ μὲν ἀληθῆ κατηγορήσειν, οἱ δ' ἀληθῆ ἀπολογήσασθαι».

28. Συνεπλήρωσα τὸ μετὰ τὸ δημοσίΟΥΣ εὐκόλως ἐκπεσὸν ἀναφορικὸν ΟΥΣ. Τὸ ΚΑΘΕΝΑ λίαν ἀμυδρῶς ἀναγινώσκω ἐπὶ τοῦ τεμαχίου c· μεταξὺ δὲ τούτου καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ τεμαχίου e φερομένων γραμμάτων ΕΚΔΙΚ μένει κενὸν τὸ χάσμα (ἀπὸ τούτου τοῦ στίχου μέχρι τοῦ 32), ὅπερ μέχρι τοῦ προηγουμένου στίχου κατεῖχε τὸ τεμάχιον d. Ὅθεν συνεπλήρωσα καθ' ἕνα [ἕκαστον] ἐκδικ. Πρβλ. Ξεν. Ἑλλ. 1, 7, 23 «τῷ νόμῳ κρινέσθων οἱ ἄνδρες κατὰ ἕνα ἕκαστον».

29-30. Τὴν λέξιν χαλκαῖ προσέθηκε, νομίζω, ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ· ἀλλ' ἂν ψευδῆ ἴχνη ἀπατῶσί με, τότε πρέπει, νομίζω νὰ προστεθῇ ἡ λέξις ὡς ἐκπεσοῦσα: κλεψύδρ⟨ΑΙ χαλκ⟩ΑΙ. Ὁ ἀντιγραφεὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου ΑΙ μετεπήδησεν εἰς τὸ ἕτερον. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου 29 καὶ τῇ ἀρχῇ τοῦ 30, ἔνθα πρότερον ἀντὶ τοῦ ἔκρους (Bl.[2.3], W.-K.[3]) ἀνεγίνωσκον μι]κρούς, ἀναγινώσκω νῦν [χ]αλκοῦς. Ψευδῆ ἴχνη μεταξὺ τοῦ Κ καὶ Ο ἐξελήφθησαν ὡς Ρ, δι' ὃ χῶρος ἀνάλογος δὲν ὑπάρχει. Περὶ τοῦ τέλους τοῦ στίχου 30 ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «ΔΕΙΛΕΤΟΥ pr., agn. δεῖ λέγειν Wn.». Ὁμοίως ἀναγινώσκουσι καὶ οἱ W.-K.[3] Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἐν αὐτῷ τῷ στίχῳ ἀναγινώσκω ΔΕΙΛΕΓΕΙΝ. Τὰ δυσανάγνωστα γράμματα ΓΕΙΝ διαγράψας ὁ διορθωτής, ἐπανέλαβεν αὐτὰ ὑπεράνω τοῦ στίχου, ἔνθα ἀναγινώσκω ΓΕΙ[Ν.

30. Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου ὁ Wilcken ἀναγινώσκει Κ)ΤΑC. Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω ΚΑΤΑC, ὑπεράνω δὲ τῶν γραμμάτων ΑΤ ἐπιγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ διορθωτοῦ τὰ παραλειφθέντα γράμματα ΤΑ· ὅθεν ἔγραψα κατὰ τὰς δίκας, ἀντὶ τοῦ τὰς δίκας (W.-K.[3], Bl.[3]). Ὅπερ μετὰ τὰ γράμματα ΚΑC ἀναγινώσκουσι (W.-K.[3], Bl.[3]) ὡς ΔΙ, ἐγὼ ἀναγινώσκω ὡς ΚΑΙ, ἀντὶ δὲ τοῦ δεκάχους [τ]αῖς (W.-K.[3], Bl.[3]) ἀναγινώσκω δεκ[άχους τ]αῖς. Τὸ ἀντίστοιχον χάσμα ἐν τῷ ἡγουμένῳ στίχῳ περιλαμβάνει 7 γράμματα: ἐνχέ[ουσι, πρὸ]ς. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ἀναγινώ-

e) f)

σκω ΥΠ|ΕΡΠΕΝ· ὁ ἀντιγραφεὺς δηλ. ἔγραψε μὲν ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου τὰ τρία πρῶτα γράμματα τῆς λέξεως πεντακισχιλίας,

ἀλλ' ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου ἐξ ἀβλεψίας μετεπήδησεν εἰς τὰς λέξεις καὶ τρίχους. Ὁ διορθωτὴς διαγράψας τὰ ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου γράμματα ΠЄΝ ἐπέγραψεν ὑπεράνω τοῦ ἑπομένου στίχου τὰς παραλειφθείσας λέξεις πεντακισχιλίας δραχμάς.

34. Τὰ γράμματα ἅτινα ὁ Wilcken ἐπὶ τοῦ τεμαχίου c ὡς ЄΝ (ὅθεν οἱ W.-K.[3] καὶ ὁ Bl.[3] ἐν[μήνοις] συνεπλήρωσαν) ἢ C|ΥΝ ἀναγινώσκει, ἐγὼ ἀναγινώσκω ὡς ΑC· ἀνευρίσκων δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τεμαχίου καὶ τὸ γράμμα C μετὰ τὸ ῥῆγμα, συνεπλήρωσα: ὑπ[ὲρ τ]ὰς [χιλία]ς. Ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβε τὸ C τοῦ ἄρθρου τάς.

35-36. Οἱ W.-K.[3] ἀναγινώσκουσι ταῖς διαδικασί[α]ις ⟨αἷς⟩ [ὕστ]ερον, ὁ δὲ Blass[3] ταῖς διαδικασί[α]ις [καὶ ὕστ]ερον. Κατὰ τὸ ἔκτυπον δὲν ἠδυνήθην νὰ πεισθῶ περὶ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης· ἀναγινώσκω μᾶλλον ταῖς [ἐ]νμήνο[ις], αἷ[ς ὕ]στερον. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου 35 καὶ τῇ ἀρχῇ τοῦ 36, ἔνθα κἀγὼ πρότερον μετὰ Blass[2.3] (W.-K.[3]) ἀνεγίνωσκον οὐκ ἔσ|τι, ἀναγινώσκω νῦν οὐκ ἀ|π[ο]δί[δ]οται. Ἐν τοῖς ἑπομένοις οἱ W.-K.[3] γράφουσιν: ὁ δὲ [ἐφ' ὕδωρ ἐν τῷ] πρ[ότ]ερ[ον λόγ]ῳ ἐπιλαμβάνει, παρατηροῦντες «36 in. ΤΙΟΥΔЄ et sub finem ѠCЄΠΙ correximus et supplevimus, quamquam ἐφ' ὕδωρ spatium excedit». Ἀτυχεστέρα ταύτης φαίνεταί μοι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Blass[3]: ὁ δ' ἐ[φ' ὕδωρ] πρ[ότ]ερ[ον τέ]ως ἐπιλαμβάνει. Ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ἀναγινώσκω νῦν: ὁ δὲ ἐπὶ τὸ ὕδω[ρ] εἰληχὼς ἐπιλαμβάνει. Πρβλ. στ. 11. Ὁμοίως ἐν σελ. 34, 29 κέ. λέγεται: οἱ δὲ λαχόντες [ἐπὶ τὰς ψήφους.

Pag. XXXIV.

«τὸν α[ὐλίσκον, ἐπειδὰν μέλλῃ τινὰ ἢ] νόμον
ἢ μαρ[τυρίαν ἢ τοιοῦτόν τι ὁ γραμμ]ατεὺς
ἀναγι[νώσκειν. ἐπειδὰν δ' ὁ ἀγὼν πρὸς] διαμε-
μετρη[μένην τὴν ἡμέραν γίνητα]ι, [τότ]ε δὲ οὐκ ἐ-
πιλαμβ[άνει αὐτόν, δίδοται δὲ] τὸ ἴ[σο]ν ὕδωρ
τῷ τε κατηγοροῦντι καὶ τῷ ἀπο]λογ[ου]μένῳ,
διαμετ[ρούμενον πρὸς τὰς ἡμέ]ρας [το]ῦ Ποσι-
δεῶνος [μηνὸς - - - - - ΑΡΟ . . . ΝΤΑΙ

χρωντ - - - - - - - - - Ι . . . ΤΕΝΤΑΙC
τακτ - - - - - - - - - - - - ποτι . . ωσιν οἱ
δι[κ]ασ[ταὶ - - - - - - - ΟΛΗ . . ἴσον ἕ-
καστοι λ - - - - - - - ΤΕ . γὰρ ἔσ-
πευδο[ν ἂν - - - - - - ΠΕΤ . . ρος ἐξω-
θεῖν τοὺς [φεύγοντας - - - - ΛΕΙ . . Ν ὕδωρ
λαμβαν - - - - - - - - ΙΝ ὁ μὲν ἕτε-
ρος τοῖς δ[ιώκουσιν, ὁ δ' ἕτερος] το[ῖς] φεύγο[υσι]ν.
ἐν δὲ τοῖς - - - - - - - - [τὸ] ἴσ[ον] ἐξεῖλε
τ]ῷ διαψη[φισμῷ τῶν δικαστῶν, διαιρ]εῖται δ' [ἡ ἡμ]έ[ρ]α
ἐ]πὶ τοῖς - - - - - - - Α.ΝШ. . COIC πρόσ-
ε]στι δεσμ[ὸς ἢ θάνατος ἢ ἀτι[μία ἢ δ]ήμευσις
χ]ρημάτ[ων, ἢ τιμῆσαι δ]ε[ῖ ὅ]τι χρὴ παθεῖν
ἢ ἀποτεῖ[σαι. τὰ δὲ πολλ]ὰ τῶν [δικ]αστηρίων
ἐστὶ φ[α', οἷς τὰ ἴδια ἀποδιδό]ασιν· ὅταν
δὲ δέ[η τὰς δημοσίας γραφ]ὰς [εἰ]σαγαγεῖν,
συν[έρχεται β' δικαστή]ρια [εἰς] τὴν ἡλιαίαν
ΤΑΛ - - - - - - ΚΛΕ . . δ' εἰς φ' καὶ χ' (i. e. χιλίους)
τρία [δικαστήρια. ψῆφοι δέ] εἰσι[ν χ]αλκαῖ, αὐλίσ-
κον [ἔχουσαι ἐν τῷ μέσῳ, αἱ μ]ὲ[ν] ἡμίσειαι τε-
τρυ[πημέναι, αἱ δὲ ἡμίσειαι πλ]ήρει[ς· οἱ] δὲ λα-
χόντες [ἐπὶ τὰς ψήφους, ἐπειδὰν εἴ]ρ[η]μένοι
ὦσιν [οἱ λόγοι], παραδιδόασιν ἑ[κάστῳ τῶν
δικαστ[ῶν δύο ψήφους, τετρυπ]ημέν[η]ν καὶ
πλήρη, [φανερὰς ὁρᾶν τοῖς ἀντιδί]κο[ις, ἵ]να μή-
τε πλή[ρεις μήτε τετρυπημένας] ἀμφ[ο]τέρας
λαμβά[νωσι. τὴν δὲ βακτηρίαν τοῖς συ]ν[ε]χῶς
ἀπολα[χοῦσι διδοὺς] - - - - IC ὁ ἀ[εὶ
ψηφιζ[όμενος λαμβάνει σύμβολο]ν [χ]αλκοῦν

Pag. XXXV.

μετὰ] τοῦ γ· ἀποδιδοὺς [γ]ὰρ γ [leg. τριώβολον] λαμ-
[β]άνει, [καὶ] ψηφί-
ζοντα]ι πάντες· ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν σ[ύ]νβολον

οὔδεν]ί, ἐὰν μὴ ψηφίζηται. εἰσὶ δὲ ἀμ[φο]ρεῖς δύο κεί]μενοι ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ὃ μὲν χ[α]λκοῦς, ὃ δὲ ξύ]λινος, διαιρετοὶ [ὅ]πως μὴ ..... ὑπο[β]άλλωνται ψή]φους, εἰς οὓς ψηφίζονται οἱ δικαστα[ί], ὁ μὲν χαλκοῦ[ς κύριος, ὁ δὲ ξύλινος ἄκυρ[ος], ἔχω[ν] ὁ χαλκοῦς ἐπίθημα διερρινημένο[ν] κτέ.».

Οὕτως ἐξέδωκε νῦν ὁ Blass[3] τὴν σελίδα 34 τοῦ χειρογράφου καὶ τοὺς ὀκτὼ πρώτους στίχους τῆς σελ. 35, ἐν ὀλίγοις διαφωνῶν πρὸς τὰς ἀναγνώσεις τῶν W.-K.[3]. Ἐγὼ δὲ καὶ ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου πολλὰ τούτων ἄλλως ἀνέγνων καὶ συνεπλήρωσα καὶ νῦν δὲ μεταβαλὼν χωρία τινὰ κατὰ νεωτέρας ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου ἀναγνώσεις μου, συμπληρῶ ὧδε·

Σελ. 34.

«[a] τὸν α[ὐλίσκον, ὅταν ἐκ τῶν ἐχίνων] [b] νόμον ἢ μαρ[τυρίαν ἢ πρόκλησιν ὁ γραμμ]ατεὺς [a] ἀναγ[ινώσκῃ. ὅταν δὲ ὁ ἀγὼν [e] π]ρὸ[ς] [b] διαμεμετρη[μένην (τὴν) ἡμέραν γίνηται], τό[τ]ε δὲ οὐκ ἐπιλαμβ[άνει αὐτόν. δίδοτα]ι δ' ἴ[σο]ν ὕδωρ τῷ τε κα[τηγοροῦντι καὶ τῷ ἀπο]λογ[ου]μένῳ, διαμε[τρούμενον πρὸς τὰς ἡμέ]ρας [το]ῦ Ποσιδεῶνος [μηνός, ᾧ συνμέτρους ⟨τὰς⟩ ἡμ]έρας [ἔ]χοντι χρῶντ[αι οἱ δικασταὶ ὡς μέτ]ρῳ [ἐν] ταῖς μ[ε]γάλαις δ[ίκαις. ἐν ἴσῳ δὲ ὕδατι ἀ]γο[ρ]ε[ύο]υσι καὶ οἱ [c] δι[κ]ασ[ταὶ καὶ ψηφίζονται, τῆς ἡμέρας] ὅλη[ς] [e] [b] ἴσον ἕκαστοι μ[ετέχοντες· εἰ δὲ μὴ οἱ διώκον]τες [οὐ]κ ἂν ἔσπευδο[ν, ὥστ' εἰς ἐλάχιστον τῆς ἡμέ]ρας μ[έ]ρος ἐξωθεῖν τοὺς [φεύγοντας· διὰ τοῦτο οὖν] δεῖ ἴ[σο]ν ὕδωρ λαμβά[νειν ἑκάστους. εἰσὶ δὲ δύο ἐχ]ῖνο[ι, ὁ] μὲν ἕτερος τοῖς δ[ιώκουσιν, ὁ δὲ ἕτερος] τοῖ[ς φ]εύγο[υσι]ν· ἐν δὲ τοῖς [ἐχίνοις ἑκατέρων αἱ ἀπ]οδεί[ξ]εις ἔνει]σι. διαψη[φίζονται δὲ ἀεὶ τὸ τί]μη[μα] οἱ δικασταὶ ἐ]πὶ τοῖς [νόμοις τοῖς κειμέ]νο[ι]ς, οἷς πρόσ-

ε]στι δεσμ[ός, θάνατος, φυγή, ἀτι]μία, [δ]ήμευσις χ]ρημάτ[ων. τούτων οὖν τιμ]ῶσι[ν ὅ]τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτεῖ[σαί τινα. ἀριθμὸς δ]ὲ τῶν [δικ]αστηρίων ι' ἐστί,[d] φ'[e] [δὲ τὰς ἰδίας δίκας δι]κάζ[ου]σιν.[b] ὅταν δὲ δέ[η τὰς δημοσίας γραφ]ὰς [εἰ]σαγαγεῖν, συν[έρχεται δύο δικαστή]ρια [εἰς] τὴν ἡλιαίαν, τὰ δ[ὲ μέγιστα τῶν ἐγκλημά]των [εἰσά]γουσιν εἰς τρία [δικαστήρια. ψῆφοι δέ] εἰσι[ν χ]αλκαῖ, αὐλίσκον [ἔχουσαι ἐν τῷ μέσῳ, αἱ μ]ὲ[ν] ἡμίσειαι τετρυ[πημέναι, αἱ δὲ ἡμίσεια]ι [πλ]ήρει[ς]· οἱ δὲ λαχόντες [ἐπὶ τὰς ψήφους, ἐπειδὰν εἰ]ρ[η]μένοι ὦσιν [οἱ λόγοι, παραδιδόασιν ἑ]κάστῳ τῶν δικαστ[ῶν δύο ψήφους, τετρυπ]ημέν[η]ν καὶ πλήρη, [φανερὰς ὁρᾶν τοῖς ἀντιδί]κο[ις, ἵ]να μήτε πλή[ρεις μήτε τετρυπημένας] ἀμφ[ο]τέρας λαμβά[νωσιν· οἳ δ' ἂν ἐπὶ τὰ σύμβ]ολ[α] λάχωσιν ἀπολα[βόντες ταῦτα τὰς βακτηρίας πα]ραδιδόασιν, ψηφίζ[εται δὲ οὕτως ἕκαστος· τὴν δὲ] βακτηρ[ίαν

Σελ. 35.

μετὰ | τοῦτο ἀποδιδοὺς παραλαμ[β]άνει τὸ σύν[β]ολον· ψηφίζοντα|ι δὲ πάντες· ο[ὐ γὰ]ρ ἔστι λα[β]εῖν ⟨τὸ⟩ τ[ρ]ιώβολον οὐδενί, | ἐὰν μὴ ψηφίζηται. εἰσὶ δὲ ἀμφ[ο]ρεῖς δύο κεί|μενοι ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ὁ μὲν χ[α]λκοῦς, ὁ δὲ ξύ|λινος, διαιρετοί, ὅπως μὴ τυχὸν ὑπο[β]άλλωνταί τινες ψήφ|ους, εἰς οὓς ψηφίζονται οἱ δικαστα[ί], ὁ μὲν χαλκοῦ|ς κύριος, ὁ δὲ ξύλινος ἄκυρος, ἑκάτερ[ο]ς ἔχω[ν] χαλκοῦν ἐ|πίθημα διερρινημένον κτέ.

1. Οὕτω συνεπλήρωσα νῦν τοὺς δύο πρώτους στίχους κατὰ τὰ ἐν κεφ. 53, 2 «ἐμβαλόντες τὰς μαρτυρίας καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τοὺς νόμους εἰς ἐχίνους» καὶ 53, 3 «οὐκ ἔξεστι δ' οὔτε νόμοις οὔτε προ-

κλήσεσι οὔτε μαρτυρίαις ἀλλ' ἢ ταῖς παρὰ τοῦ διαιτητοῦ χρῆσθαι, ταῖς εἰς τοὺς ἐχίνους ἐμβεβλημέναις».

3. Τὰ γράμματα ΡΟ κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν φέρονται ἐπὶ τοῦ τεμαχίου e, ὅπερ πρῶτος ὁ Wilcken προσήρμοσεν εἰς τὴν σελίδα ταύτην. Ὁ Wilcken (W.-K.³, Bl.³) ἄρχεται τῆς ἀναγνώσεως τοῦ τεμαχίου ἀπὸ τοῦ ἑπομένου στίχου.

5. Ὁ Wilcken (W.-K.³, Bl.³) ἀναγινώσκει κατὰ τὸ χειρόγραφον ἐπὶ τοῦ τεμαχίου e τὰ γράμματα ΤΟΙ, ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ ἔκτυπον ΙΔΕΙ.

8. Ὁ Wilcken ἐπὶ τοῦ e ἀναγινώσκει ΑΡΟ καὶ ἐπὶ τοῦ b ΝΤΑΙ (ὁ Bl.² ΝΤΟ), ἐγὼ δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ e ΕΡΑC, ἐπὶ δὲ τοῦ b ΧΟΝΤΙ.

9. Ὁ Wilcken ἐπὶ τοῦ e ἀναγινώσκει Ι καὶ ἐπὶ τοῦ b ΤΕΝΤΑΙC· ἐγὼ δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ e ΡѠ, ἐπὶ δὲ τοῦ b ΤΑΙCΜ.ΓΑ. τὸ C ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ.

10. Ὁ Wilcken ἐπὶ τοῦ a ἀναγινώσκει ΤΑΚΛΗ, ὁ Kenyon ΤΑΚΤΑ' καὶ ὁ Blass³ ΤΑΚΤ· ἐγὼ δὲ ΛΑΙCΔ. Τὰ γράμματα ΛΑ παράβαλε πρὸς τὰ αὐτὰ γράμματα τῆς λέξεως ἐπιλαμβάνει ἐν στ. 5 καὶ τῆς λέξεως λαβεῖν ἐν σελ. 35, 2. Ἐπὶ τοῦ e ὁ Wilcken ΠΟΤΙ, ἐπὶ τοῦ b μετὰ τοῦ Kenyon ΑCΙΝΟΙ (ὅθεν οἱ W.-K.³ ἀ]ποτι[θέ]ασιν οἱ)· ὁ Blass³ ἐν ἀμφοτέροις ποτι..ωσιν οἱ. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ e ΓΟ.Ε, ἐπὶ δὲ τοῦ b ΥCΙΚ(αἰ)ΟΙ.

12. Ὁ Blass³ γράφων ἕκαστοι λ, παρατηρεῖ «λ aut μ K., Wn.». Ἐπὶ τοῦ b ὁ Wn. (W.-K.³, Bl.³) ἀναγινώσκει ΓΑΡΕC, ἐγὼ δὲ ΚΑΝΕC. Τὰ γράμματα ΑΝ πρβλ. πρὸς τὰ αὐτὰ γράμματα τῆς λέξεως ὅταν ἐν στ. 23.

13. Ἐπὶ τοῦ e ὁ Ken. (Bl.³) ΠΕΤ, ὁ Wn. (W.-K.³) ΙCΠ, ἐγὼ δὲ νῦν ΡΑCΜ. Τὸ Ρ πρβλ. πρὸς τὸ αὐτὸ γράμμα τῆς λέξεως χ]ρημάτ[ων ἐν στ. 21. Πρὸ αὐτοῦ φαίνονται τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς κυρτῆς γραμμῆς, εἰς ἣν τὸ Ε τοῦ χειρογράφου κατέληγεν.

14. Ἐπὶ τοῦ e ὁ Wn. (W.-K.³, Bl.³) ΛΕΙ, ἐγὼ δὲ ΔΕΙΙ.

17. Ὁ Blass³ γράφων νῦν [τὸ] ἴσ[ον] ἐξεῖλε, παρατηρεῖ «*eb* Wn. σι..εξεισι, post prius σι rotundum litt. fuisse, ante εξ \ (α?); sed K. pro εισι potius ειλε agn. Unde effeci quod congruerat cum grammaticorum testimoniis (Harp. διαμεμ. ἠμ.,

schol. Aesch 2, 126; v. supra p. 109). Antea ἐν δὲ τοῖς [μεγίστοις (cf. Harp. l. c.) ὁ ἐφ' ὕδωρ]?». Ἐγὼ δὲ καὶ νῦν συνεπλήρωσα, ὡς καὶ πρότερον, ἀναγινώσκων νῦν ἐπὶ μὲν τοῦ e ΟΔΕΙ, ἐπὶ δὲ τοῦ b ΕΙϹΕΝ. Τὸ C (ϲ) διαγράψας ὁ διορθωτής, ἐπανέλαβεν, ὡς πολλαχοῦ, ἐν τῷ διαστίχῳ· τὸ οὕτω διαγεγραμμένον ϲ εὐκόλως δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ ὡς τὸ Ξ τοῦ χειρογράφου.

18. Ὅπερ πάντες ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου ὡς Ѡ ἀνέγνωσαν, ἐγὼ ἀναγινώσκω ὡς ..ϹΙ. Ἐπὶ τοῦ *eb* ὁ Blass[3] ἀναγινώσκει καὶ συμπληροῖ διαιρ]εῖται δ' [ἡ ἡμ]έ[ρ]α, παρατηρῶν «b Δ et Α (quod non agn. Wn. supra v.; Ε (post [ἡμ]) K. et ego (non Wn.); inde supplevi». Ἐγὼ δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ e ἀναγινώσκω ΜΗ, ἐπὶ δὲ τοῦ b οἱ δικασταί

19. Ὁ Blass[3] μετὰ τοῦ Wn. ἀναγινώσκει ἐπὶ μὲν τοῦ e Α.ΝѠ, ἐπὶ δὲ τοῦ b ϹΟΙϹΠΡΟϹ, παρατηρῶν «κατ]ά[γ]νω[σι]ς sec. Wn., W.-K.[3]; fort. ἐπὶ τοῖς [γ (ΤΟΙϹΙ agnovi)· μέγιστοι δὲ τῶν ἀγῶ]νω[ν ὅ]σοις». Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκων ἐπὶ μὲν τοῦ e ΝΟ, ἐπὶ δὲ τοῦ b ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, συνεπλήρωσα τὸ χωρίον ὡς ἀνωτέρω.

21. Ἐπὶ τοῦ e ἀναγινώσκουσι (W.-K.[3], Bl.[3]) μόνον Ε, ἐγὼ δὲ ѠϹΙ. Τὰ γράμματα ϹΙ πρβλ. πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου 18.

22. Ὁ Wn. ἀναγινώσκων ἐπὶ τοῦ e ΑΤѠΝ, συμπληροῖ τὰ δὲ πολλ]ὰ τῶν (W.-K.[3], Bl.[3]). Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκων ΕΤѠΝ, συνεπλήρωσα ὡς ἀνωτέρω. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ἐπὶ τοῦ b εὑρίσκω ἀμυδρὰ ἴχνη τοῦ ἀριθμοῦ Ι.

23 Ἐπὶ τοῦ e οἱ μὲν ἄλλοι οὐδὲν ἀναγινώσκουσιν, ἐγὼ δὲ τὰ γράμματα ΚΑΖ, ἅτινα φαίνεται ὅτι διέγραψεν ὁ διορθωτὴς καὶ ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ. Ἐπὶ τοῦ b ἀντὶ τοῦ ΑϹΙΝ (Ken. καὶ ἄλλ.) ἀναγινώσκω ΥϹΙΝ.

26. Ὁ Blass[3] ἀναγινώσκων τὸν στίχον ὡς ἀνωτέρω, παρατηρεῖ «init. ΤΑΛ vel ΤΑΜ Wn.; τὰ μ[έγιστα δὲ] W.-K.[3] reliqua agn. W.; Χ̿ est attica vetusta nota Χ=χίλιοι». Ἐγὼ δὲ ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου ἀναγινώσκω ΤΑΔ (τῆς πρὸς τὴν βάσιν ἐξιτήλου κεραίας τοῦ Δ ἴχνη τινὰ φαίνονται ἑκατέρωθεν), ἐπὶ δὲ τοῦ e ΤѠΝ καὶ ἐπὶ τοῦ b ΓΟΥϹΙΝΕΙϹ. Ὅπερ ὁ Wn. ὡς φ ἀνέγνω, τοῦτο κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν εἶνε Ν· τὰ ἴχνη τὰ ἐκληφθέντα ὡς ἀριθμητικὴ κεραία ἀνήκουσιν εἰς τὸ γράμμα Π τοῦ ὑπερκειμένου στί-

χου. Τὸ δὲ ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ὡς χ̄ ἐκληφθὲν εἶνε κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν τὸ τελικὸν C (ϛ) τῆς προθέσεως εἰς, ὅπερ ὁ διορθωτὴς διαγράψας ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ· ἡ ἄνω ὁριζόντιος γραμμὴ τοῦ ἐπιγεγραμμένου σ (ϲ) ἐξελήφθη ὡς ἀριθμητικὴ κεραία. Πρβλ. πρὸς τὸ τελικὸν ϛ τῆς λέξεως σκοποῦντες ἐν σελ. 32, 26, ὅπερ ὁμοίως ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν. Πρὸς τὸ ἐπιγεγραμμένον τελικὸν ϲ ὅμοιον κατὰ τὸ σχῆμα εἶνε τὸ ἐν τέλει τῶν στίχων 2, 12, 19, 20, 27, 34, 35 τῆς προκειμένης σελίδος.

35. Ὁ Blass[3] ἀναγινώσκων ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου τοῖς συ]ν[ε]-χῶς, παρατηρεῖ «ἄ]ν [λ]άχωσ]ιν W.-K.²; sed ενο (. . Α Κ.) χωσ Wn. (post ως nihil litt fuisse et. K. affirmat)». Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκων ἐπὶ μὲν τοῦ e ΟΛ, ἐπὶ δὲ τοῦ b ΛΑΧWCIN, συνεπλήρωσα τὸ χωρίον ὡς ἀνωτέρω. Περὶ τῆς ἐμῆς συμπληρώσεως πρβλ. σελ. 32, 14 κέ. Τὰ ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου γράμματα ΙΝ ἐπέγραψεν αὐτὸς ὁ ἀντιγραφεὺς ἐν τῷ διαστίχῳ· ἐπειδὴ δὲ τὰ γράμματα ταῦτα εἶνε ὀλίγον πρὸ τοῦ C, ἠδύνατο δέ τις νὰ ἀναγνῷ WINC ἀντὶ τοῦ WCIN, διὰ τοῦτο ὁ διορθωτὴς ἐπανέλαβεν ἐν τῷ διαστίχῳ τὸ C ἀκριβῶς ὑπὸ τὰ γράμματα ΙΝ. Ὁμοίως εἶνε ἐπιγεγραμμένον ἐν τέλει τοῦ στίχου 21 τὸ τελικὸν Ν τῆς λέξεως παθεῖν, ἐν τέλει τοῦ στ. 36 τὰ γράμματα ΙΝ τῆς λέξεως πα]ραδιδόασιν (κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν), ἐν τέλει τοῦ στίχου 23 τῆς σελ. 33 τὰ γράμματα AC τῆς λέξεως ἀγῶνας, ἐν τέλει τοῦ στ. 17 τῆς σελ. 35 τὰ γράμματα ΛΥ τῆς λέξεως λυχνεῖον καὶ ἐν τέλει τοῦ στ. 27 τῆς αὐτῆς σελ. τὸ γράμμα Α τῆς λέξεως δῆλα.

36. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου ὁ Blass[3] ἀναγινώσκει IC ὁ ἀ[εί, παρατηρῶν «b agnovi in charta Μ.ΙϹΟΑϹ, Wn. . .ισοασ (nihil fuisse litt. post ασ). Pro σ et. ε agnosci posse non plane negat K.». Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκω πα]ραδιδόασιν. τὰ τελευταῖα γράμματα ΙΝ φέρονται ἐπιγεγραμμένα ἐπὶ τοῦ C. Ἰδ. ἀνωτ. στ. 35.

37. Ἐπὶ τοῦ b ὁ Wn. ἀναγινώσκει ΑΚΟΙΝΗ, ὁ δὲ Ken. Ν.ΑΛΚΟΥΝ, ὅπερ ὁ Blass[3] συνεπλήρωσε σύμβολο]ν [χ]αλκοῦν· ἐγὼ δ' ἀναγινώσκω βακτηρ[ίαν.

Σελ. 35. Τὰ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν εὐκόλως συμπληρωθέντα γράμματα τῆς ἀρχῆς πάντων τῶν στίχων τῆς σελίδος ταύτης νομίζω ὅτι ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ τεμαχίου, ὅπερ τελευταῖον φέρεται ἐν σελ. XX

τοῦ ἐκτύπου (1 ἐκδ.) καὶ τὸ τέλος τῶν στίχων τῆς προηγουμένης σελίδος (34) περιλαμβάνει. Τὰ σῳζόμενα ἴχνη τῶν γραμμάτων τούτων εἶνε ἀμυδρότατα. Ταῦτα ἐν τῇ ἐμῇ ἀναγνώσει ἐχώρισα ἐν τῇ ἀρχῇ ἑκάστου στίχου διὰ καθέτου γραμμῆς.

1-2. Ὁ Blass[3] ἀναγινώσκων τὸν στίχον ὡς ἀνωτέρω, παρατηρεῖ «μετὰ v.1 Bl.[2]; γ prius littera est (= «inscriptam littera Γ»), sed alterum τριώβολον significat, cf. Bk. Anecd. l. c.». Οὔτε πρὸς τὰ σῳζόμενα ἴχνη οὔτε πρὸς τὸν νοῦν σύμφωνον, ἀλλ' οὔτε καὶ λεκτικῶς ὁμαλὴν εὑρίσκω τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Blass. Ὁ Blass[3] ἀναγινώσκει ὁ ἀ[εὶ | ψηφιζ[όμενος λαμβάνει σύμβολο]ν [χ]αλκοῦν | μετὰ τοῦ γ. Ἀλλ' ἐν σελ. 36,2 κέ. ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτ. λέγεται ὅτι οἱ δικασταὶ ψηφιζόμενοι δὲν ἐλάμβανον, ἀλλ' ἀπεδίδουν τὸ σύμβολον, ὅπερ εἶχον λάβῃ εἰσελθόντες εἰς τὸ δικαστήριον (ἰδ. σελ.32,14 κέ.). Μετὰ τὴν οὕτω σαφῆ τοῦ Ἀριστοτ. μαρτυρίαν οὐδεμίαν, νομίζω, ὑποστήριξιν δύναται νὰ εὕρῃ ἡ ἀνάγνωσις καὶ συμπλήρωσις τοῦ Blass ἐν τῇ ἐν Βεκκ Ἀνεκδ. (σ.185, 4) μαρτυρίᾳ. Ἐν ταύτῃ γενικῶς λέγεται «ῥάβδον κατεῖχον οἱ δικάζοντες, καὶ σύμβολον ἐλάμβανον ἀντιδιδόντες διὰ τὸ κομίσασθαι τὸ τριώβολον». Ἀλλὰ πότε οἱ δικασταὶ ἀπεδίδουν τὴν βακτηρίαν, καὶ ἂν ψηφιζόμενοι ἐλάμβανον τὸ σύμβολον, τοῦτο ἐν τῇ μαρτυρίᾳ ταύτῃ δὲν λέγεται. Ἀλλὰ καὶ ἡ φράσις σύμβολον χαλκοῦν μετὰ τοῦ γ, ἣν ὁ Blass ἑρμηνεύει «inscriptam littera Γ», ὅλως ἀπίθανος φαίνεταί μοι. Ἐὰν τῷ ὄντι οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὁ Ἀριστοτ. θὰ ἔλεγεν: σύμβολον χαλκοῦν, ἐν ᾧ (ἤ· ἐφ' οὗ) ἐπιγεγραμμένον ἐστὶν (ἢ ἐπιγέγραπται) τὸ γράμμα Γ (πρβλ. κ. 63. 2. 4. σελ. 31,6.13. 31-32. σελ. 32, 31 κέ.). Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἐδήλου ἡμῖν ὁ Ἀριστοτ. καὶ τί ἐσήμαινε τὸ ἐπὶ τοῦ συμβόλου ἐπιγεγραμμένον Γ; Καὶ ἡ ἐπιφερομένη δὲ αἰτιολογικὴ πρότασις κατὰ τὴν τοῦ Blass ἀνάγνωσιν ἀποδιδοὺς γὰρ γ λαμβάνει οὔτε λεκτικῶς οὔτε λογικῶς φαίνεταί μοι ὁμαλή. Ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν τρεῖς τελευταίους στίχους τῆς προηγουμένης σελίδος ἀνέγνων καὶ συνεπλήρωσα συμφώνως πρὸς τὰ ἐν σελ. 36, 2 κέ., ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ πρώτου στίχου τῆς προκειμένης σελίδος ἀντὶ μὲν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Blass[3] μετὰ] τοῦ γ (..... τοῦ γ̄ W.-K.[3]) ἀναγινώσκω ΜΕΤΑ|

ΤΟΥΤ (with O above), δηλ. μετὰ | τοῦτο (ὁ διορθωτὴς ἢ αὐτὸς ὁ ἀντιγραφεὺς ἐπέγραψε τὸ Ο), ἀντὶ δὲ τοῦ [γ]ὰρ γ̄ λαμ[β]άνει ἀναγινώσκω παραλαμβάνει. Τὸ δεύτερον Α τῆς λέξεως ταύτης λίαν ἀφεστηκότα ἔχον τὰ σκέλη ἐξελήφθη ὡς Γ· ὅπερ δ' ἐπ' αὐτοῦ ὡς ἀριθμητικὴ κεραία ἐξελήφθη (Γ̄ = τριώβολον), εἶνε κατ' ἐμὴν ἀνάγνωσιν ἡ ὁριζόντιος γραμμὴ τοῦ ἐπιγεγραμμένου Τ, οὗ τῆς καθέτου ἀμυδρότατα ἴχνη φαίνονται. Τὰς ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως παραλειφθείσας λέξεις τὸ σύν[β]ολον προσέθηκεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ ἀπὸ τοῦ δευτέρου Α τῆς λέξεως παραλαμβάνει μέχρι τοῦ Η τῆς λέξεως ψηφίζονται. Ἴσως δ' ὁ ἀντιγραφεὺς πλείονας λέξεις παρεῖδεν, ὅτε κατὰ τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν χωρίον ἐν Bekk. ἀνεκδ. (σ.185,4) δύναταί τις νὰ συμπληρώσῃ καὶ τὸ προκείμενον ὧδε: παραλαμβάνει τὸ σύν[β]ολον ⟨διὰ τὸ κομίσασθαι τὸ τριώβολον⟩. Περὶ τοῦ τέλους τοῦ στ. 1 καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ στ. 2 ὁ Blass[3] παρατηρεῖ «id.(δηλ. ὁ Ken.) ΛΑΜΒΑΝΕΙΙ (sive -ΝΗΙ).. (ego ΝΕΙ vel ΝΗ, tum ΕΙ, Wn. ΝΗΚ..) ΨΗΦΙ|.....ΙΑΠ (ΑΠ inductae; ego non Α sed Ο legi; ΑΙ Wn.) ΠΑΝΤΕΣ». Ἐγὼ δὲ πρότερον μὲν ἀνεγίνωσκον ΛΑΜΒΑΝΕΙΚΑΙΨΗΦΙ||ΖΟΝΤΑ|ΙΔΕ ΠΑΝΤΕΣ», εὑρίσκων τὰ γράμματα ΔΕ διαγεγραμμένα· νῦν δὲ οὐδὲν μὲν εὑρίσκω μεταξὺ τῶν γραμμάτων ΝΕΙ καὶ ΨΗΦ, τὸν δὲ σύνδεσμον ΔΕ εὑρίσκω ὅτι διέγραψεν ὁ διορθωτὴς διὰ τὸ ἀσύνηθες σχῆμα τοῦ Δ καὶ ἐπανέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ διαστίχῳ, ἔνθα διακρίνω ἀμυδρὰ ἴχνη τῆς κορυφῆς τοῦ Δ καὶ τῆς τελευταίας κυρτῆς γραμμῆς τοῦ Ε, ὡς τοῦτο γράφεται ἐν τῷ χειρογράφῳ· ὅθεν ἀναγινώσκω νῦν ὡς ἀνωτέρω. Ἐν τῷ τέλει τοῦ στ. 2 ὁ Blass[3] ἀναγιγώσκων σ[ύ]νβολον, παρατηρεῖ «litt. versus antepaenultimam recte dicit K.[3] valde distare a Λ, sed vix posse aliam esse (fort. pr. Ρ, corr. Λ Wn.; [τριώ]βολον [Teusch] corr. W.-K.[3])». Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκω ΕΙΝΤ.ΙΟΒΟΛΟΝ. Ὑπεράνω τοῦ πρώτου Ο ὁ διορθωτὴς ἐπέγραψε τὸ Ω, νομίζω δὲ καὶ ὑπεράνω τοῦ ΝΤ τὸ παραλειφθὲν ἄρθρον ΤΟ, ἂν ψευδῆ ἴχνη δὲν ἀπατῶσί με. Ὅθεν ἔγραψα λαβεῖν ⟨τὸ⟩ τ[ρ]ιώβολον.

5-6. Ὁ Blass[3] ἀφεὶς χάσμα μετὰ τὸ [ὅ]πως μή, παρατηρεῖ «ὅπως μὴ [τινε]ς ὑπ. Bl.[1] non recte, tamen et. W.-K.[3] [τινες]; ὅπ. μὴ [προ]υπο[β]άλλωνται W.-K. antea (Bl.[2]); Wn.

μηχ..ει agn.». Ἐγὼ δὲ καὶ νῦν ἀναγινώσκω: ὅπως μὴ τυχὸν ὑπο[β]άλλων|ταί τινες ψή|φους. Τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου ὑ παραλειφθὲν τινες προσέθηκεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ.

7. Ἐν τῷ διαστίχῳ ὑπεράνω τῆς λέξεως ἄκυρος εὑρίσκω ἐπιγεγραμμένον τὸ παραλειφθὲν ἑκάτερ[ο]ς, ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ ἑπομένου στίχου ἀναγινώσκω ΚΟΥΝΕ· τὰ γράμματα ΝΕ ἐπανέλαβεν ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ. Διὰ τῆς ἐμῆς ἀναγνώσεως ἑκάτερ[ο]ς ἔχω[ν] χαλ|κοῦν ἐπίθημα ἐπιβεβαιοῦται ἡ εἰκασία τοῦ Kaibel (Arist. σελ. 269).

22 κέ. «πάντες δ' ἐπειδὰν ὦσι διε-
ψηφισ]μένοι, λαβόντες οἱ ὑπηρέται
τὸν ἀ]μφορέα τὸν κύριον [ἐξε]ρῶσι ἐπὶ ἄβα-
κα τρ]υπήματα ἔχοντα ὅ[σ]αιπερ εἰσὶν αἱ ψῆ-
φοι, τοσ]αῦτα, ὅ[πως κ]αὶ [διε]ρ[ηρ]ει[σ]μέναι καὶ εὐα-
ρίθμη-
τοι ὦσι]ν, καὶ τὰ [τρ]υπήμ[ατα ὄν]τα πλήρη δῆλα
τοῖς ἀν]τιδ[ί]κοις».

Οὕτως ἐξέδωκε νῦν τὸ χωρίον τοῦτο ὁ Blass[3]. Ἐν στ. 22 εὑρίσκω, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐπιγεγραμμένα ἐν τῷ διαστίχῳ ἀπὸ τοῦ Α τῆς λέξεως πάντες μέχρι τοῦ Ν τῆς λέξεως ὦσιν τὰ γράμματα τάδε: ΕΠΕΙ.ΑΝ.......CWCIN Ὁ διορθωτὴς δηλ. ἐπανήγαγεν εἰς τὴν προσήκουσαν τάξιν τὰς λέξεις ἐπει[δ]ὰν [δὲ πάντε]ς ὦσιν, ἃς ὁ ἀντιγραφεὺς ἀτόπως μετέθηκεν ὡς ἀνωτέρω.

26. Ἀντὶ τῆς ἀνωτέρω λεκτικῶς οὐχὶ ὁμαλῆς ἀναγνώσεως τοῦ Blass (W.-K,[3]: ἵν'] αὖτα[ι φανεραὶ προ]κείμεναι) ἀναγινώσκω νῦν: ἵν'] αὖται δ[ιακ]εχωρισμέναι.

27. Ἀτυχὴς φαίνεταί μοι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Blass[3] καὶ τὰ [τρ]υπήμ[ατα ὄν]τα πλήρη. Κατὰ ταύτην ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ψήφους τὰς μὲν ἐχούσας τρυπήματα πλήρη, τὰς δὲ ἐχούσας τρυπήματα οὐχὶ πλήρη, ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοτ. εἶπεν (σελ. 34, 28 κέ.) «αἱ μὲν ἡμίσειαι (ψῆφοι) τετρυπημέναι, αἱ δὲ ἡμίσειαι πλήρεις» καὶ ἐν στ. 18 τῆς προκειμένης σελίδος «οὐ δεικνύων τοῖς ἀγωνιζομένοις οὔτε τὸ τετρυπημένον οὔτε τὸ πλῆρες». Πρβλ. καὶ στ. 30-34. Οἱ W.-K.[3] ἀναγινώσκουσι μὲν καὶ ⟨τὰ⟩ τε[τρ]υπη-

μόνα καὶ τὰ πλήρη δῆλ. ...), κλείουσι δὲ πάντα ταῦτα ἐν διπλαῖς ἀγκύλαις ὡς σχόλιον, παρατηροῦντες ἐν ὑποσημειώσει τάδε: «ἴσα ΔΗ superscripto Λ, sed ΔΗ deletum, num δηλ(ονότι)»? Ἐγὼ δὲ ἀναγινώσκω μὲν τἄλλα ὡς οἱ W.-K.³, ἀλλ' ἐν τῷ τέλει τοῦ στίχου οὐχὶ ΔΗ μετὰ ἐπιγεγραμμένου τοῦ Λ (οὕτω καὶ ὁ Bl.³), ἀλλὰ ΔΗΛ ἀναγινώσκω, ἐπὶ δὲ τοῦ Λ ἐπιγεγραμμένον τὸ Α=δῆλα. Πβ. ἀνωτ. σελ 34, 35. Ὁ δὲ νοῦς εἶνε, νομίζω, ὁμαλώτατος: «ἵνα αὗται δηλ. αἱ ψῆφοι διακεχωρισμέναι (οὖσαι) καὶ εὐάριθμητοι ὦσιν, καὶ τὰ τετρυπημένα καὶ τὰ πλήρη (αὐτῶν, πρβλ. στ. 19-20) δῆλα ὦσι τοῖς ἀντιδίκοις» Τὸ πρὸ τοῦ τετρυπημένα (κατὰ λάθος ἐν τῇ γερμανιστὶ πραγματείᾳ μου ἐγράφη «τὰ VOr πλήρη» ἀντὶ τοῦ «τὰ VOr τετρυπ.») ἐκπεσὸν ἄρθρον τὰ προσέθηκεν, ἂν μὴ ἀπατῶμαι, ὁ διορθωτὴς ἐν τῷ διαστίχῳ.

Τελευτῶν καὶ τάσδε τὰς κριτικὰς καὶ παλαιογραφικὰς παρατηρήσεις μου εἰς τὴν Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείαν, εὔχομαι ὅπως αὗται συμβάλωσι καὶ ἐλάχιστον εἰς πληρεστέραν τοῦ ἀριστοτελικοῦ συγγράμματος ἀποκατάστασιν καὶ ἀκριβεστέραν αὐτοῦ κατανόησιν, ὅπερ ἔσται μοι μεγίστη τῶν μόχθων ἀμοιβή. Ἂν δὲ θεὸς θέλῃ, θὰ ἐπανέλθω ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τὴν προσφιλῆ μοι Ἀριστοτέλους Ἀθην. πολιτείαν, ἵνα καὶ ἐξηγητικὰς παρατηρήσεις εἰς αὐτὴν ποιήσωμαι.

Ἐν Ἀθήναις ἀρχομένου Σεπτεμβρίου 1899.

ΑΝΑΣΤ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ

Παροραμάτων διόρθωσις

Γραπτέον ἐν σελ. 480, 33 introducta ἀντὶ τοῦ indroducta· ἐν σελ. 483, 8 *ἀνάρθρως* ἀντὶ τοῦ *ἐνάρθρως*· ἐν σελ. 488, 15 *χαμεύειν* ἀντὶ τοῦ *χαμεῦειν*· ἐν σελ. 492, 23 *ἄρξαντα* ἀντὶ τοῦ *ἄρξαντα*· ἐν σελ. 492, 29 *ἡ ἐφεστηκυῖα* ἀντὶ τοῦ *ἡ φεστηκυῖα*· ἐν σελ. 493, 23 Vermutung ἀντὶ τοῦ Vermuntung· ἐν σελ 495, 16 *ἀναναπλήρωτον* ἀντὶ τοῦ *ἀναπλήρωτον*· ἐν σελ. 496, 8 *οὔτε* ἀντὶ τοῦ *οὔτε*· ἐν σελ. 513, 2 *ὅπως ἂν αὐτοῖς* ἀντὶ τοῦ *ὅπως αὐτοῖς*· ἐν σελ. 517, 12 *κατὰ τὸ* ἀντὶ τοῦ *καὶ τό*· ἐν σελ. 539, 30 *ἀπολαγχάνουσ[ι]ν* ἀντὶ τοῦ *ἀπολαγχάνου[ι]ν*· ἐν σελ. 545, 17 *τού[των* ἀντὶ τοῦ *τού]των*.

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΙΣΑΙΟΝ ΚΑΙ ΑΙΣΧΙΝΗΝ

Ἰσαίου περὶ τοῦ Κλεωνύμου κλήρου. Ἐν σελ. 36· (ἐκδ. C. Scheibe 1874).

Ὅτι δ' οὖν ἐκ ταύτης τῆς ὀργῆς Κλεώνυμος ταύτας ποιεῖται τὰς διαθήκας, οὐχ ἡμῖν ἐγκαλῶν, ὡς ὕστερον ἐσώθη ἔλεγεν, ὁρῶν δὲ ἡμᾶς ἐπιτροπευομένους ὑπὸ Δεινίου καὶ δεδιὼς μὴ τελευτήσειεν αὐτὸς ἔτι παῖδας ἡμᾶς καταλιπὼν καὶ τῆς οὐσίας ἡμετέρας οὔσης γένοιτο κύριος Δεινίας·

Ὅτι τὸ ἐσώθη ἔλεγεν νοσεῖ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ παρετήρησαν καὶ ὁ τελευταῖος ἐκδότης τοῦ Ἰσαίου ὁμολογεῖ ὅτι graviter corruptum ὄν, εἰ καὶ πολὺ προσεπάθησε νὰ διορθώσῃ, εἰς οὐδὲν ἀσφαλὲς ἠδυνήθη νὰ καταλήξῃ συμπέρασμα, εἰκάζει δὲ ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ὡς ὕστερον σωφρονισθεὶς ἢ ὅτ' ἐσωφρονίσθη ἔλεγεν, διότι πρότερον οὐκ ὀρθῶς ἐβουλεύετο. Ὁ δὲ Σχοιμαννὸς λέγει ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ὡς ὕστερον ἔργῳ ἐδήλωσεν, ὁ δὲ Βαιτῆρος ὕστερον ἐδήλωσεν, ὁ δὲ Σαύππιος, ὡς ὕστερον ἔσθ' ὅτε ἔλεγεν. Ἡμεῖς οὐδεμίαν τῶν εἰκασιῶν τούτων ἀποδεχόμενοι ἅτε οὔτε τὸν προσήκοντα νοῦν παρεχουσῶν οὔτε παλαιογραφικῶς δυναμένων νὰ δικαιολογηθῶσι, διορθοῦμεν ἢ μᾶλλον ἀναγινώσκομεν ΕΙΩΘΕΙ ΛΕΓΕΙΝ ἀντὶ τοῦ ἐσώθη ἔλεγεν.

Περὶ τοῦ Μενεκλέους κλήρου 35.

Ὁ θεῖος τοίνυν οὑτοσί, ὦ ἄνδρες, κεκληρονομηκὼς τῶν ἐκείνου ἔργῳ καὶ οὐ λόγῳ ὥσπερ ἐγώ, καὶ ἔχων ἐμοῦ πολλῷ πλείονα· ἐγὼ γὰρ τὰς τριακοσίας δραχμὰς ἔλαβον τὰς περιλειφθείσας ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου, καὶ οἰκίδιον ὃ ἐστιν οὐκ ἄξιον τριῶν μνῶν· οὗτος δὲ πλεῖον ἢ δέκα

[illegible] πρέπει νὰ ἔχει τὸν οἶκον αὐτοῦ [illegible]

[illegible]

[illegible] καὶ ἔχων [illegible] τῆς [illegible] καὶ [illegible] πλεῖον [illegible] πρέπει νὰ ἔχει τὸν οἶκον [illegible]

[illegible]

[illegible] ἐπαρχίας [illegible] Φιλιππ[illegible] [illegible] τὸ ὄνομα τὸ ἐκεῖνου [illegible] αὐτοῦ γίνονται καὶ τελευτήσαντα [illegible] καὶ [illegible] καὶ τὰ ἔντερα καὶ τόλλα πάντα [illegible] καὶ κάλλιστα [illegible]

[illegible] καὶ τὰ [illegible] [illegible]

«[illegible] ὡς [illegible] αὐτὴν καὶ τὰ [illegible] καὶ τὰ ἔντερα [illegible] καὶ τἄλλα τὰ περὶ τῶν [illegible] [illegible]».

[illegible] !!

[illegible] αὐτὴν [illegible] εἶναι τοῦ [illegible] πῶς ἐν [illegible] ἡ αὐτὴ [illegible] εἶναι.

Καὶ ἐκ τῶν [illegible] τὴν [illegible] τοῦ αὐτὴν, καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ [illegible] ὡς μὲν — ἦν κοινὴ τῷ [illegible] γίνεται.

Περὶ τοῦ Νικοστράτου κλήρου. 14.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ νόμος, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἐάν τις διαθῆται μόνον, κυρίας εἶναι κελεύει τὰς διαθήκας, ἀλλὰ ⟨καὶ⟩ ἐὰν εὖ φρονῶν.

Ὅτι ὁ Ἰσαῖος μετὰ τὸ οὐ μόνον ἐπιφέρει τὸν ἀλλὰ καὶ μαρτυροῦσι τάδε τὰ χωρία· § 16 οὐ μόνον οἱ περὶ τῶν γενῶν ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ τῶν δόσεων τοῖς συγγενέσι βοηθοῦσι καὶ § 21 οὐ μόνον δὲ Χαριάδης τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοί. Ἐνταῦθα δὲ γραπτέον μόνοΣ ἀντὶ τοῦ μόνον, ὡς δηλοῖ τὸ ἑπόμενον καὶ ἄλλοι πολλοί.

Περὶ τοῦ Ἀστυφίλου κλήρου. 15.

Τῷ οὖν ἂν ὑμῶν φανείη πιστόν, πρότερον ἄλλας στρατείας τοῦ Ἀστυφίλου στρατευομένου καὶ εὖ εἰδότος ὅτι ἐν ἁπάσαις μέλλει κινδυνεύειν, οὕτως ἀκριβῶς τὰ παρὰ τῆς τύχης συμβῆναι, ὥστ' ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ μηδὲ περὶ ἑνὸς αὐτὸν τῶν αὐτοῦ διαθέσθαι, ὅτε δὲ τὸ τελευταῖον ἔμελλε στρατεύεσθαι, ἐθελοντήν τε ἐκπλέοντα καὶ μάλιστα ἐκ ταύτης τῆς στρατείας ἐλπίζοντα σωθήσεσθαι, [πῶς τοῦτον πιστὸν ἤδη] τὰς διαθήκας τότε καταλιπεῖν καὶ ἐκπλεύσαντα τελευτῆσαι;

Ὡς ἔχει τὸ χωρίον, τὸ ἐκπλεύσαντα τελευτῆσαι φαίνεται νοσοῦν, διότι ὅτι ὁ Ἀστύφιλος ἐτελεύτησεν εἶνε βέβαιον, ὅτι δὲ κατέλιπε τὰς διαθήκας κατὰ τὴν τελευταίαν στρατείαν, ὅτε ἐξέπλει ὡς ἐθελοντὴς καὶ μάλιστα ἤλπιζεν ὅτι σωθήσεται, τοῦτο τὸ ἀμφισβητήσιμον. Διὰ ταῦτα ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἐτάραξε τόν τε νοῦν καὶ τὴν σύνταξιν τοῦ χωρίου τὸ παρέμβλημα πῶς τοῦτον πιστὸν ἤδη, ὅπερ ἐγένετο ὑπό τινος μὴ ἐννοήσαντος, ὅτι τὰ τελευταῖα ἀπαρέμφατα καταλιπεῖν καὶ τελευτῆσαι, δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ πιστόν, ἀλλὰ κρέμανται ἀπὸ τοῦ ὥστε, ὡς καὶ τὸ διαθέσθαι, πάντα δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ ὥστε καὶ ἑξῆς διασαφοῦσι τὸ οὕτως ἀκριβῶς τὰ παρὰ τῆς τύχης συμβῆναι.

Αἰσχίνου κατὰ Τιμάρχου. 192.

Εἰ μὲν δώσει τῶν ἐπιτηδευμάτων Τίμαρχος δίκην, ἀρ-

χὴν εὐκοσμίας ἐν τῇ πόλει κατασκευάσετε· εἰ δ' ἀποφεύξεται, κρείττων ⟨ἂν⟩ ἦν ὁ ἀγὼν μὴ γεγενημένος.

Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ὁ ἐκπεσὼν ἄν.

Κατὰ Κτησιφῶντος. 108.

Καὶ αὐτοῖς ἀναιρεῖ ἡ Πυθία πολεμεῖν Κιρραίοις καὶ Ἀκραγαλλίδαις πάντ' ἤματα καὶ πάσας νύκτας καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐκπορθήσαντας καὶ αὐτοὺς ἀνδραποδισαμένους ἀναθεῖναι τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Πυθίῳ καὶ Ἀρτέμιδι καὶ Λητοῖ καὶ Ἀθηνᾷ Προνοίᾳ ἐπὶ πάσῃ ἀεργίᾳ [καὶ ταύτην τὴν χώραν μήτ' αὐτοὺς ἐργάζεσθαι μήτ' ἄλλον ἐᾶν].

Ἐκβλητέον τὸ καὶ ταύτην — ἐᾶν ὡς σχόλιον τοῦ ἐπὶ πάσῃ ἀεργίᾳ.

Ἐπιστολῶν. 8.

Εἰ δὲ οὐδὲ σὺν ἐκείνῳ ἔγνωκας ἐξιέναι, σὺ μὲν ἐπιστέλλεις διὰ παντὸς ἡμῖν ἀφίξεσθαι, ἐγὼ δ' ἅπαξ ἀνιάσομαι.

Τὸ ἑπόμενον ἀνιάσομαι δεικνύει ὅτι τὸ ἐπιστέλλεις πρέπει νὰ διορθωθῇ ἐπιστελεῖς.

Ἐπιστ. 41.

Ἕως δ' ἂν μήτε συστρατείας πολεμοῦντες ἔχωμεν, μήτε χρημάτων πόρους δεικνύωσιν ἀλλὰ τὴν Ἀθηνᾶν ἔγγυον διδῶσι τοῦ πολέμου, μηδὲν ⟨Δημοσθένους⟩ διαφέρειν αὐτοὺς αὐτίκα νομίζωμεν. ἀλλ' ἐκεῖνον μέν, ὥσπερ ἦν ἄξιος παραπλὴξ τὴν διάνοιαν ὤν, κατελύσατε εἰκότως· τούτους δὲ κλπ.

Το ἑπόμενον ἐκεῖνον πείθει ἡμᾶς ὅτι ἐξέπεσεν ὁ διορισμὸς τοῦ διαφέρειν, ὅστις οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ εἶνε ἢ τὸ Δημοσθένους, ὅπερ ἐξέπεσε, νομίζομεν, διὰ τὸ ὁμογράμματον πρὸς τὸ ἀρχικὸν τῆς ἑπομένης λέξεως.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΕΩΣ ΡΗΤΩΝ ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΩΝ

Πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς ῥητῆς συναρτήσεως

$$\frac{\sigma(x)}{\varphi(x)}$$

ἀπαιτεῖται κατὰ τὰ ἐν τοῖς συγγράμμασι διδασκόμενα, ἡ ἀνάλυσις τοῦ παρονομαστοῦ εἰς πρωτοβαθμίους παράγοντας, ὅταν οὗτοι εἶνε ἄνισοι*, ἐν τούτοις εἶνε χρήσιμον νὰ παρατηρηθῇ περίπτωσις, καθ' ἣν δυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἀνάλυσιν ταύτην.

Ἡ περίπτωσις, περὶ ἧς ὁ λόγος, εἶνε ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ ὁλοκλήρωμα εἶνε γινόμενον σταθεροῦ τινος ἀριθμοῦ ἐπὶ τὸν λογάριθμον ῥητῆς τινος συναρτήσεως, ἤτοι τῆς μορφῆς,

$$Cl\,\frac{\Sigma(x)}{\Phi(x)}.$$

Ἐὰν οἱ παράγοντες τοῦ παρονομαστοῦ $\varphi(x)$ εἶνε

$$(x-\alpha).\,(x-\beta)\,\ldots\,(x-\varkappa)$$

θὰ εἶνε ὡς γνωστὸν

$$\int\frac{\sigma(x)}{\varphi(x)}dx = Al(x-a)+Bl(x-b)+\ldots+Kl(x-u)$$

ἔνθα οἱ συντελεσταὶ A, B, ... K εἶνε αἱ τιμαὶ τοῦ κλάσματος

$$\frac{\sigma(x)}{\varphi'(x)} \text{ διὰ } x=\alpha,\ \beta,\ \ldots \varkappa.$$

Ἐὰν τὸ κλάσμα τοῦτο παρασταθῇ διὰ τοῦ ω, ἤτοι ἂν τεθῇ

$$\sigma(x)-\omega\varphi'(x)=0,$$

* Ἡ περίπτωσις, ἐν ᾗ ὁ παρονομαστὴς $\varphi(x)$ ἔχει πρωτοβαθμίους παράγοντας ἴσους ἀνάγεται εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀνίσων παραγόντων καὶ τὸ ἀλγεβρικὸν μέρος τοῦ ὁλοκληρώματος εὑρίσκεται ἄνευ ἀναλύσεως τοῦ παρονομαστοῦ $\varphi(x)$ ἰδὲ (Hermite Calcul Intégral).

οἱ συντελεσταὶ A, B,...K εἶνε αἱ μόναι τιμαὶ τοῦ ω, δι' ἃς ἡ ἐξίσωσις αὕτη ἔχει μετὰ τῆς $\varphi(x)=0$ κοινήν τινα ῥίζαν· διότι ἵνα ἡ τεθεῖσα ἐξίσωσις $\sigma(x)-\omega\varphi'(x)=0$ ἔχῃ τὴν ῥίζαν α, πρέπει τὸ ω νὰ εἶνε τοιοῦτον ὥστε $\sigma(\alpha)-\omega\varphi'(\alpha)=0$

$$\text{ἤτοι } \omega=\frac{\sigma(\alpha)}{\varphi'(\alpha)}=A.$$

Ἐκ τούτων ἕπεται, ὅτι ἐκ τῆς λύσεως τοῦ συστήματος

$$\left\{\begin{aligned}\varphi(x)&=\omega\\ \sigma(x)-\omega\varphi'(x)&=0\end{aligned}\right. \qquad (1)$$

εὑρίσκονται καὶ αἱ ῥίζαι τοῦ παρονομαστοῦ $\varphi(x)$ καὶ τιμαὶ τῶν συντελεστῶν A, B,....K. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ λύσωμεν πρῶτον τὴν ἐξίσωσιν $\varphi(x)=0$ καὶ νὰ θέσωμεν ἔπειτα τὰς ῥίζας α, β, γ...κ εἰς τὴν δευτέραν τῶν ἐξισώσεων (1) πρὸς εὕρεσιν τῶν τιμῶν τοῦ ω ἤτοι τῶν A, B,...K, δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὰς τιμὰς τοῦ ω ἀπ' εὐθείας, ἂν ἀπαλείψωμεν τὴν ἄγνωστον x ἐκ τῶν δύο ἐξισώσεων (1), τότε προκύπτει ἡ ἐξίσωσις $F(\omega)=0$, ἥτις θὰ δώσῃ ἀπ' εὐθείας τοὺς συντελεστὰς

$$A,\ B,\ \Gamma,\dots K \text{ ἤτοι τὰς τιμὰς } \frac{\sigma(\alpha)}{\varphi'(\alpha)},\dots\frac{\sigma(\kappa)}{\varphi'(\kappa)}$$

ἐπομένως θὰ εἶνε τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ μ ὡς καὶ ἡ ἐξίσωσις $\varphi(x)=0$ (τοῦτο καὶ ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ἀπαλοιφῆς εἶνε γνωστόν).

Ὑποθέσωμεν ὅτι εὑρέθησαν αἱ ῥίζαι τῆς ἐξισώσεως ταύτης $F(\omega)=0$, καὶ ἔστω μία ἡ A, ἤτοι ἡ $\dfrac{\sigma(\alpha)}{\varphi'(\alpha)}$ ἔστω δὲ ἁπλῆ· τὰ δύο πολυώνυμα

$$\varphi(x) \qquad \text{καὶ} \qquad \sigma(x)-A\,\varphi'(x) \qquad (2)$$

θὰ ἔχωσι τὸν πρωτοβάθμιον παράγοντα $x-\alpha$ κοινόν· διότι τὸ δεύτερον γράφεται καὶ ὡς ἑξῆς

$$\sigma(x)-\frac{\sigma(\alpha)}{\varphi'(\alpha)}\,\varphi'(x)$$

ἀλλὰ πλὴν τούτου οὐδένα ἄλλον· διότι ἂν εἶχον κοινὸν καὶ τὸν πρωτοβάθμιον παράγον $x-\beta$, θὰ ἦτο

$$\sigma(\beta)-A\,\varphi'(\beta)=0$$

$$\text{ἤτοι} \qquad A=\frac{\sigma(\beta)}{\varphi'(\beta)}=B$$

θὰ ἦσαν ἄρα ἴσαι αἱ δύο ῥίζαι A καὶ B τῆς ἐξισώσεως $F(\omega)=0$· ὅπερ ἐναντίον τῇ ὑποθέσει.

Ὥστε εἰς τὴν ἁπλῆν ῥίζαν A τῆς ἐξισώσεως $F(\omega)=0$ ἀντιστιχεῖ κοινὸς παράγων τῶν δύο πολυωνύμων (2) εἷς καὶ μόνος ὁ $x-\alpha$· τοῦτον δὲ εὑρίσκομεν ζητοῦντες τὸν μέγιστον κοινὸν διαιρέτην τῶν δύο πολυωνύμων (2).

Ἔστω νῦν ἡ ῥίζα A πολλαπλῆ τῆς τάξεως τ· λέγω, ὅτι τότε τὰ δύο πολυώνυμα (2) ἔχουσι κοινοὺς τ πρωτοβαθμίους παράγοντας καὶ οὐχὶ πλείους· διότι ἂν εἶνε $A=B=\Gamma=\ldots=T$ ἤτοι

$$\frac{\sigma(\alpha)}{\varphi'(\alpha)}=\frac{\sigma(\beta)}{\varphi'(\beta)}=\frac{\sigma(\gamma)}{\varphi'(\gamma)}=\ldots=\frac{\sigma(\tau)}{\varphi'(\tau)}$$

οἱ παράγοντες $x-\alpha$, $x-\beta$, $\ldots x-\tau$ τοῦ πολυωνύμου $\varphi(x)$ θὰ εἶνε παράγοντες καὶ τοῦ πολυωνύμου $\sigma(x)-A\,\varphi'(x)$· ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἄλλους παράγοντας δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι κοινούς· διότι, ἂν εἶχον καὶ τὸν παράγοντα $x-\upsilon$ κοινόν, θὰ ἦτο

$$\sigma(\upsilon)-A\,\varphi'(\upsilon)=0$$

ἄρα $\quad A=\dfrac{\sigma(\upsilon)}{\varphi'(\upsilon)}=\Upsilon$ ὅπερ ἐναντίον τῇ ὑποθέσει.

Ἂν λοιπὸν ζητήσωμεν τὸν μέγιστον κοινὸν διαιρέτην τῶν δύο πολυωνύμων (2), θὰ εὕρωμεν, ὡς τοιοῦτον τὸν γινόμενον

$$(x-\alpha)(x-\beta)(x-\gamma)\ldots(x-\tau)$$

ἤτοι πολυώνυμόν τι βαθμοῦ τ, τὸ $\varphi_1(x)$· τούτου δὲ καὶ μόνου ἔχομεν ἀνάγκην καὶ οὐχὶ τῶν παραγόντων $(x-\alpha)$, $(x-\beta)$, $(x-\tau)$ ἑκάστου χωριστά· διότι ἐν τῷ ὁλοκληρώματι

$$\int\frac{\sigma(x)}{\varphi(x)}\,dx$$

οἱ ὅροι, οἱ πρὸς τοὺς παράγοντας τούτους ἀντιστοιχοῦντες, εἶνε οἱ ἑξῆς

$$Al(x-\alpha)+Bl(x-\beta)+\ldots+Tl(x-\tau)$$

καὶ ἐπειδὴ εἶνε $A=B=\ldots=T$, οἱ ὅροι οὗτοι γράφονται καὶ ὡς ἑξῆς

$$Al\{(x-\alpha)(x-\beta)(x-\gamma)\ldots(x-\tau)\}\text{ ἤτοι }Al\varphi_1(x).$$

Ἐκ τούτων συνάγεται, ὅτι, ἂν A_1, A_2, $\ldots A_\rho$ εἶνε αἱ διάφοροι ἀπ' ἀλλήλων ῥίζαι τῆς ἐξισώσεως $F(\omega)=0$, θὰ εἶνε

$$(3)\qquad \int\frac{\sigma(x)}{\varphi(x)}\,dx=A_1l\varphi_1(x)+A_2l\varphi_2(x)+\ldots+A_\rho l\varphi_\rho(x)$$

ἔνθα $\varphi_\nu(x)$ εἶνε ὁ μέγιστος κοινὸς διαιρέτης τῶν δύο πολυωνύμων $\varphi(x)$ καὶ $\sigma(x)-A_\nu\varphi'(x)$ ὁ δὲ βαθμὸς τοῦ $\varphi_\nu(x)$ δεικνύει τὴν τάξιν τῆς πολλαπλότητος τῆς ῥίζης A_ν.

Ἂν λοιπὸν λυθῇ ἡ ἐξίσωσις $F(\omega)=0$, εὑρίσκεται τὸ ὁλοκλήρωμα (3) χωρὶς νὰ λυθῇ ἡ ἐξίσωσις $\varphi(x)=0$, αἱ δὲ μετὰ τὴν λύσιν τῆς ἐξισώσεως $F(\omega)=0$ ἀπαιτούμεναι πράξεις (πρὸς εὕρεσιν τοῦ ὁλοκληρώματος) εἶνε μόνον αἱ τέσσαρες πράξεις· διὰ ταῦτα οἱ συντελεσται τοῦ πολυωνύμου $\varphi_\nu(x)$ συντίθενται ῥητῶς ἐκ τῆς ἀντιστοίχου ῥίζης A_ν καὶ ἐκ τῶν συντελεστῶν τῶν δύο δοθέντων πολυωνύμων $\sigma(x)$ καὶ $\varphi(x)$.

Ἐὰν αἱ ῥίζαι τῆς ἐξισώσεως $F(\omega)=0$ εἶνε πᾶσαι σύμμετροι ἀριθμοὶ ἢ γενικώτερον, ἂν οἱ λόγοι αὐτῶν ἀνὰ δύο εἶνε πάντες σύμμετροι ἀριθμοί, θὰ εἶνε

$$A_1=C\mu_1, \quad A_2=C\mu_2, \quad \ldots . A_\rho=C\mu_\rho$$

ἔνθα $\mu_1, \mu_2, \ldots . \mu$ εἶνε ἀκέραιοι ἀριθμοὶ (θετικοὶ ἢ ἀρνητικοὶ) καὶ τὸ ὁλοκλήρωμα (3) γίνεται

$$\int \frac{\sigma(x)}{\varphi(x)}\,dx = Cl\left\{ \varphi_1(x)^{\mu_1}\cdot\varphi_2(x)^{\mu_2}\ldots\ \varphi_\rho(x)^{\mu_\rho}\right\} = Cl\,\frac{\Sigma(x)}{\Phi(x)}$$

ἔνθα $\Sigma(x)$ καὶ $\Phi(x)$ εἶνε ἀκέραιαι συναρτήσεις τοῦ x, ὧν οἱ συντελεσταὶ συντίθενται ῥητῶς ἐκ τῶν συντελεστῶν τῶν πολυωνύμων $\sigma(x)$ $\varphi(x)$ καὶ ἐκ τῆς σταθερᾶς C.

Καὶ ἀντιστρόφως, ἂν τὸ ὁλοκλήρωμα εἶνε τῆς μορφῆς

$$Cl\frac{\Sigma(x)}{\Phi(x)}$$

ἔνθα $\Phi(x)$ καὶ $\Sigma(x)$ δηλοῦσιν ἀκεραίας συναρτήσεις τῆς x, αἱ ῥίζαι τῆς ἐξισώσεως $F(\omega)=0$ ἀνὰ δύο θὰ ἔχωσι λόγους συμμέτρους ἀριθμούς· διότι ἐκ τῆς ἐξισώσεως (3) ἐν ᾗ $A_1, A_2 \ldots A_\rho$ εἶνε αἱ εἰρημέναι ῥίζαι, προκύπτει,

$$Cl\frac{\Sigma(x)}{\Phi(x)} = A_1 l\varphi_1(x) + A_2 l\varphi_2(x + \ldots + A_\rho l\varphi_\rho(x)$$

ὅθεν

$$\frac{\Sigma(x)}{\Phi(x)} = \varphi_1(x)^{\frac{A_1}{C}}\cdot\ \varphi_2(x)^{\frac{A_2}{C}}\ldots . \varphi_\rho(x)^{\frac{A_\rho}{C}}.$$

πάντες ἄρα οἱ λόγοι

$$\frac{A_1}{C} \quad \frac{A_2}{C} \dots \frac{A_\rho}{C}$$

θὰ εἶνε ἀκέραιοι ἀριθμοὶ (θετικοὶ ἢ ἀρνητικοὶ) καὶ διὰ τοῦτο οἱ λόγοι τῶν ῥιζῶν A_1 $A_2 \dots A_\rho$ ἀνὰ δύο θὰ εἶνε πάντες σύμμετροι ἀριθμοί.

Ἐκ τῶν προαποδειχθέντων συνάγεται, ὅτι ἡ ἀναγκαία καὶ ἐπαρκὴς συνθήκη, ἵνα τὸ ὁλοκλήρωμα

$$\int \frac{\sigma(x)}{\varphi(x)} dx$$

τῆς ῥητῆς συναρτήσεως $\frac{\sigma(x)}{\varphi(x)}$ εἶνε τῆς μορφῆς

$$Cl\frac{\Sigma(x)}{\Phi(x)}$$

ἤτοι γινόμενον σταθερᾶς τινος ἐπὶ τὸν λογάριθμον ἄλλης ῥητῆς συναρτήσεως, εἶνε ἡ ἑξῆς **αἱ ῥίζαι τῆς ἐξισώσεως $F(\omega)=0$ πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀνὰ δύο λόγους συμμέτρους ἀριθμούς.**

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐξίσωσις $F(\omega)=0$ λύεται κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην εὐκολώτατα, συμπεραίνομεν ὅτι δύναται τότε νὰ εὑρεθῇ τὸ ὁλοκλήρωμα χωρὶς νὰ ἀναλυθῇ ὁ παρονομαστὴς $\varphi(x)$ εἰς τοὺς πρωτοβαθμίους παράγοντας αὐτοῦ.

Ὡς παράδειγμα ἔστω τὸ ὁλοκλήρωμα

$$\int \frac{(2x^3-1)\,dx}{x^6+2x^3-2x^2+1}$$

ἀπαλείφοντες τὴν x μεταξὺ τῶν δύο ἐξισώσεων

$$(4) \quad \begin{cases} x^6+2x^3-2x^2+1=0 \\ 6x^5+6x^2-4x-\frac{1}{\omega}\left(2x^2-1\right)=0 \end{cases}$$

εὑρίσκομεν τὴν ἐξίσωσιν

$$\left(\varphi-2\sqrt{2}\right)^3\left(\varphi+2\sqrt{2}\right)^3=0 \qquad \varphi=\frac{1}{\omega}.$$

ἐξ ἧς βλέπομεν ὅτι αἱ ῥίζαι

$$\omega = \frac{1}{2\sqrt{2}} \quad \text{καὶ} \quad \omega = -\frac{1}{2\sqrt{2}}$$

εἶνε τριπλαῖ· εὑρίσκοντες δὲ τοὺς μεγίστους κοινοὺς διαιρέτας τῶν δύο πολυωνύμων (4) διὰ τὰς τιμὰς ταύτας τοῦ ω, ἔχομεν κατὰ τὰ προηγούμενα

$$\int \frac{(2x^3 - 1)dx}{x^4 + 2x^3 - 2x^2 + 1} = \frac{1}{2\sqrt{2}}\, l \left(\frac{x^2 - x\sqrt{2} + 1}{x^2 + x\sqrt{2} + 1} \right).$$

Ἔστω πρὸς τούτοις καὶ τὸ ὁλοκλήρωμα

$$\int \frac{dx}{x(1 + x^n)}$$

Τὸ σύστημα τῶν ἐξισώσεων (1) εἶναι ἐνταῦθα

$$x(1 + x^n) = 0$$

$$1 - \frac{1}{\omega} + (n + 1)x^n = 0.$$

Ἀπαλείφοντες τὴν x μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐξισώσεων εὑρίσκομεν

$$\text{ἢ} \quad \omega = 1 \quad \text{ἢ} \quad \omega = -\frac{1}{n}$$

διὰ $\omega = 1$ τὰ πρῶτα μέλη ἔχουσι κοινὸν μόνον τὸν πρωτοβάθμιον παράγοντα x, διὰ δὲ $\omega = -\frac{1}{n}$ ἔχουσι κοινὸν τὸν παράγοντα τοῦ n βαθμοῦ $1 + x^n$ (ἡ ρίζα $\omega = -\frac{1}{n}$ εἶνε διὰ τοῦτο πολλαπλῆ τῆς τάξεως n)· ἑπομένως τὸ ὁλοκλήρωμα εἶνε

$$lx - \frac{1}{n}\, l(1 + x^n) \quad \text{ἢ} \quad \frac{1}{n}\, l\left(\frac{x^n}{1 + x^n}\right)$$

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΙΝΟΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΣ ΣΧΕΣΕΩΣ
ΜΕΤΑΞΥ ΔΥΟ ΚΑΜΠΥΛΩΝ

---

1. Δεδομένης καμπύλης τινὸς ἐν τῷ χώρῳ, ἄγομεν δι' ἑκάστου σημείου M αὐτῆς εὐθεῖαν ποιοῦσαν πρὸς τὸ πρωτεῦον τρίεδρον τῆς καμπύλης σταθερὰς γωνίας. Τὸ πρόβλημα «Πότε αἱ εὐθεῖαι αὗται εἶναι ἐφαπτόμεναι ἑτέρας καμπύλης, ἤτοι πότε ἀποτελοῦσιν ἀναπτυκτὴν ἐπιφάνειαν;» ἐλύθη ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. Jules Andrade (Comptes Rendus. T. CXXII, σ. 1110-3)*. Τὰ ἑξῆς δύο προβλήματα δ' ὅμως: «Πότε αἱ αὐταὶ εὐθεῖαι εἶναι πρῶται ἢ ὄρθιαι κάθετοι ἑτέρας καμπύλης;» δὲν ἔχουσιν, ὅσον ἡμῖν γνωστόν, ἐρευνηθῇ**. Ἐν τῇ παρούσῃ βραχείᾳ μελέτῃ θὰ πραγματευθῶμεν μερικήν τινα μόνον περίπτωσιν αὐτῶν, τὴν ἑξῆς.

Ἐκ τῶν σημείων καμπύλης ἄγομεν εὐθείας ἐπὶ τοῦ καθέτου ἐπιπέδου αὐτῆς καὶ ποιούσας σταθερὰν γωνίαν πρὸς τὴν πρώτην (ἑπομένως καὶ πρὸς τὴν ὀρθίαν) κάθετον τῆς καμπύλης. Πότε αἱ εὐθεῖαι αὗται εἶναι πρῶται ἢ ὄρθιαι κάθετοι ἑτέρας καμπύλης;

2. Περίπτωσις Α΄. Αἱ εὐθεῖαι ἔστωσαν πρῶται κάθετοι ἑτέρας καμπύλης.

Λάβωμεν ἐπὶ τῆς ἠγμένης εὐθείας MM', ἀπὸ τοῦ M, τμῆμά τι $=\alpha$. Συντεταγμέναι τοῦ M', (θ δηλοῦντος τὴν σταθερὰν γωνίαν τῆς MM' πρὸς τὴν πρώτην κάθετον τῆς καμπύλης) εἶναι αἱ

$$0,\ \alpha\sigma\upsilon\nu\theta,\ \alpha\eta\mu\theta,$$

αἱ δὲ προβολαὶ τῆς ταχύτητος τοῦ M' ἐν τῇ κινήσει τοῦ τριέδρου τῆς M, θὰ εἶναι (πρβλ. Darboux, Surfaces, I, σ. 8) ($s=t$)

* Πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ εὐθειοποιοῦντος ἐπιπέδου παραλλήλων τῇ ἐφαπτομένῃ δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλαι τοιαῦται εὐθεῖαι, εἰμὴ διὰ τὰς ἰδιαιτέρας καμπύλας, ὧν αἱ δύο καμπυλότητες συνδέονται διὰ δευτεροβαθμίου ἐξισώσεως ἄνευ σταθεροῦ ὅρου.

** Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐτέθη ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ Intermédiaire des Mathématiciens, 1899.

[illegible]

$$[illegible] \frac{dx}{ds}.$$

$$[illegible] \frac{dx}{ds}.$$

[illegible] M [illegible]

$$[illegible] \frac{dx}{ds} [illegible] \frac{dx}{ds} [illegible]$$

[illegible]

$$\frac{dx}{ds} = [illegible]$$

[illegible]

[illegible] M. [illegible] M [illegible] Mx [illegible] MM'. [illegible] MM', [illegible] Mx [illegible] M x'. [illegible]

$$[illegible]$$

Ἀλλ' [illegible] ἔχομεν καί

$$[illegible] \frac{d\omega}{ds}. [illegible]$$

[illegible] Mx καί M x' [illegible]

$$[illegible] = -\frac{d\omega}{ds}.$$

$$[illegible]$$

Ἔχομεν οὕτως [illegible]

πύλης M' διὰ τῶν καμπυλοτήτων τῆς ἀρχικῆς M καὶ τῆς γωνίας ω· ἀλλ' ἡ τελευταία εὑρίσκεται ἀμέσως συναρτήσει τῶν p, r, α, θ· ὄντως εἶναι (2)

$$V'\sigma\upsilon\nu\omega = 1 - r\alpha\sigma\upsilon\nu\theta, \quad V'\eta\mu\omega = -V'_y\eta\mu\theta + V'_z\sigma\upsilon\nu\theta =$$
$$= +\alpha p\eta\mu^2\theta + \alpha p\sigma\upsilon\nu^2\theta = \alpha p,$$

ὅθεν ἔχομεν

$$(4)\quad \varepsilon\varphi\omega = \frac{\alpha p}{1-\alpha r\sigma\upsilon\nu\theta},\ \text{καὶ ἐπομένως}\ \sigma\upsilon\nu\omega = \frac{1-r\alpha\sigma\upsilon\nu\theta}{\sqrt{(1-r\alpha\sigma\upsilon\nu\theta)^2+\alpha^2p^2}},$$
$$\text{καὶ}\ \eta\mu\omega = \frac{\alpha p}{\sqrt{(1-r\alpha\sigma\upsilon\nu\theta)^2+\alpha^2p^2}},$$

Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι εἶναι καὶ

$$(3):\quad \omega = -\eta\mu\theta\int r ds + c.$$

Δύναται δὲ ἡ γωνία ω νὰ ἐκφρασθῇ καὶ διὰ τῶν p', r', α· καὶ ὄντως εὑρίσκεται εὐκόλως:

$$V_{x'} = V\sigma\upsilon\nu\omega = 1 + r'\alpha,\ V_{z'} = V\eta\mu\omega = -p'\alpha\ \left(V_{y'} = -\frac{d\alpha}{ds} = 0\right).$$

V δηλούσης τὴν ταχύτητα τοῦ M ἐν τῇ κινήσει τοῦ τριέδρου τῆς M' καμπύλης. Ἔχομεν ἄρα

$$(5)\quad \varepsilon\varphi\omega = \frac{-p'\alpha}{1+r'\alpha},\quad \sigma\upsilon\nu\omega = \frac{1+r'\alpha}{\sqrt{(1+r'\alpha)^2+p'^2\alpha^2}},$$
$$\eta\mu\omega = \frac{-p'\alpha}{\sqrt{(1+r'\alpha)^2+p'^2\alpha^2}}.$$

4. Ἵνα νῦν εὕρωμεν ἀντιστρόφως τὰς καμπυλότητας p, r διὰ τῶν p', r', ἀρκεῖ νὰ λύσωμεν τὰς ἐξισώσεις (3) πρὸς τὰ p καὶ r, ὅτε εὑρίσκομεν

$$(6)\quad p = p'\sigma\upsilon\nu\omega - r'\eta\mu\omega,\ r\eta\mu\theta = -\frac{d\omega}{ds},\ r\sigma\upsilon\nu\theta = p'\eta\mu\omega + r'\sigma\upsilon\nu\omega.$$

Σημειωτέον δέ, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι δύνανται νὰ εὑρεθῶσι καὶ ἀπ' εὐθείας· ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὴν κίνησιν τοῦ M πρὸς τὸ τρίεδρον τῆς M', ἤτοι νὰ θεωρήσωμεν ἀντιστρόφως τὴν καμπύλην M' ὡς δεδομένην καὶ νὰ ζητήσωμεν καμπύλην M τοιαύτην, ὥστε ἡ πρώτη κάθετος τῆς M' νὰ εἶναι κάθετος τῆς M καὶ νὰ ποιῇ σταθερὰν γωνίαν πρὸς τὴν πρώτην κάθετον τῆς M. Οἱ τύποι τότε διαφέρουσι μόνον

κατὰ τὰ σημεῖα τῶν r, r'· καὶ ὄντως ἡ θετικὴ φορὰ τῶν δύο πρώτων καθέτων λαμβάνεται τότε ἀντίθετος ἢ πρότερον.

5. Δεδομένης τῆς γωνίας θ καὶ τοῦ μήκους α, ἡ καμπύλη M' δὲν εἶναι παντελῶς αὐθαίρετος· ὄντως εἶναι (6)

$$r = -\frac{d\omega}{ds}\frac{1}{\eta\mu\theta} = \frac{1}{\sigma\upsilon\nu\theta}(p'\eta\mu\omega + r'\sigma\upsilon\nu\omega)$$

καὶ ἐπειδὴ εἶναι (5)

$$\frac{d\omega}{ds} = \frac{d}{ds}\,\tau o\xi\varepsilon\varphi\,\frac{-p'\alpha}{1+r'\alpha} = \alpha\,\frac{-(1+r'\alpha)\frac{dp'}{ds}+\alpha p'\frac{dr'}{ds}}{(1+r'\alpha)^2+p'^2\alpha^2}$$

ἕπεται

$$(7)\qquad -\alpha p'\frac{dr'}{ds} + (1+r'\alpha)\frac{dp'}{ds} =$$

$$= \frac{\varepsilon\varphi\theta}{\alpha}\,(r' + \alpha(r'^2 - p'^2))\sqrt{(1+r'\alpha)^2+p'^2\alpha^2}$$

πληροῖ ἄρα ἡ καμπύλη M' τὴν διαφορικὴν ταύτην ἐξίσωσιν.

6. Ἀλλ' οὐδ' ἡ M καμπύλη εἶναι αὐθαίρετος· διότι, δυνάμει τῶν (3) καὶ (4), αἱ καμπυλότητες p', r' ἐκφράζονται διὰ τῶν p, r, α, θ· τὰ δὲ p', r' συνδέονται ἤδη διὰ τῆς σχέσεως (7). Ἡ διαφορικὴ ἄρα ἐξίσωσις, ἣν πληροῦσι τὰ p, r καὶ ἣν συντομίας χάριν παραλείπομεν, εὑρίσκεται ἀμέσως ἐκ τῆς (7), ἂν ἐν αὐτῇ ἀντὶ τῶν p', r' τεθῶσιν αἱ τιμαί των αἱ ἐκ τῶν (3) καὶ (4). Ἀλλὰ καὶ ἀπ' εὐθείας εὑρίσκεται ἡ ἐξίσωσις αὕτη ἐκ τῆς (4) καὶ τῆς 2ας τῶν (3).

7. Δύο ἀξιοσημείωτοι μερικαὶ περιπτώσεις τοῦ προκειμένου προβλήματος εἶναι αἱ ἑξῆς·

1) Ἐὰν θ = 0· τότε ἡ πρώτη κάθετος τῆς M συμπίπτει τῇ πρώτῃ καθέτῳ MM' τῆς M'· ἐπανευρίσκομεν οὕτω τὴν γνωστὴν περίπτωσιν τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Bertrand τὸ πρῶτον ἐξετασθεῖσαν (βλ. π.χ. Darboux, Surfaces, I, σ. 13 καὶ ἑξ.).

2) Ἐὰν $\theta = \frac{\pi}{2}$· ἡ πρώτη κάθετος τῆς M' συμπίπτει τότε τῇ ὀρθίᾳ καθέτῳ τῆς M· ἔχομεν οὕτω περίπτωσιν ἀξίαν λόγου, ἥτις δὲν εἶχε, νομίζομεν, μέχρι τοῦδε ἐξετασθῇ. Τὰς λεπτομερείας αὐτῆς ἐδώσαμεν ἐσχάτως ἐν τῷ Intermédiaire des Mathématiciens (N° 5, Mai 1899). Αἱ δύο καμπυλότητες τῆς καμπύλης M' συνδέονται τότε

διὰ τῆς ἀλγεβρικῆς ἐξισώσεως τοῦ δευτέρου βαθμοῦ καὶ τῆς ἰδιαιτέρας μορφῆς

$$(p'^2 - r'^2)\,\alpha - r' = 0 \quad \text{ἢ καὶ} \quad (\rho'^2 - \tau'^2)\,\alpha - \rho\tau'^2 = 0\ ^*$$

εὑρισκομένης ἀμέσως ἐκ τῆς (7)· ἡ δὲ συνθήκη αὕτη εἶναι, ὡς ἐκεῖ ἐδείξαμεν, καὶ ἐπαρκής.

8. Περίπτωσις Β'. Ἔστω νῦν ἡ ΜΜ' ὀρθία κάθετος τῆς Μ'. Ἔχομεν καὶ πάλιν ἀμέσως τοὺς ἑπομένους τύπους

$$(8) \quad V'_x = 1 - \alpha r \eta\mu\theta, \quad V'_y = -\alpha p \sigma\upsilon\nu\theta, \quad V'_z = \alpha p \eta\mu\theta,$$

θ δηλοῦντος νῦν τὴν γωνίαν τῆς ΜΜ' καὶ τῆς ὀρθίας καθέτου τῆς Μ. Καὶ πάλιν εἶναι $\alpha = \sigma\tau\alpha\theta.$, ἀφοῦ ἡ ΜΜ' εἶναι κάθετος ἐπὶ τὴν ἐφαπτομένην τῆς ΜΜ'.

3. Τὸ τρίεδρον τῆς καμπύλης Μ θὰ γίνῃ παράλληλον τῷ τῆς Μ', ἐὰν πρῶτον μὲν στραφῇ περὶ τὴν ἐφαπτομένην Mx, μέχρις ὅτου συμπέσῃ ἡ ὀρθία αὐτοῦ κάθετος τῇ ΜΜ', εἶτα δὲ περὶ τὴν ΜΜ', μέχρις ὅτου γίνῃ ἡ Mx παράλληλος τῇ M'x'. Θεωροῦντες λοιπὸν καὶ πάλιν τὸ ἐνδιάμεσον τρίεδρον xy_1z' θὰ ἔχωμεν ὡς περιστροφὰς αὐτοῦ τὰς

$$p_1 = p + \frac{d\theta}{ds} = p, \quad q_1 = q\sigma\upsilon\nu\theta + r\eta\mu\theta = r\eta\mu\theta,$$

$$r_1 = -q\eta\mu\theta + r\sigma\upsilon\nu\theta = r\sigma\upsilon\nu\theta,$$

ὡς καὶ πρότερον, θ ὄντος νῦν τοῦ συμπληρώματος τοῦ προτέρου θ· ἀφ' ἑτέρου δὲ εὑρίσκομεν

$$p' = p_1\sigma\upsilon\nu\omega + q_1\eta\mu\omega, \quad r' = r_1 + \frac{d\omega}{ds}, \quad q' = -p_1\eta\mu\omega + q_1\sigma\upsilon\nu\omega$$

καὶ ἑπομένως ἀντικαταστάσει

$$(9) \quad p' = p\sigma\upsilon\nu\omega + r\eta\mu\theta\eta\mu\omega, \quad r' = r\sigma\upsilon\nu\theta + \frac{d\omega}{ds},$$

$$q' = 0 = -p\eta\mu\omega + r\eta\mu\theta\sigma\upsilon\nu\omega,$$

ω δηλούσης καὶ πάλιν τὴν γωνίαν (Mx, M'x').

Ἐκ τῆς τελευταίας τῶν σχέσεων τούτων εὑρίσκομεν νῦν

$$(10) \quad \varepsilon\varphi\omega = \frac{r}{p}\,\eta\mu\theta.$$

* Ἐκεῖ εὕρομεν τὴν ἐξίσωσιν $a(p'^2 + r'^2) = r'$, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄνω τρέπεται εἰς ταύτην, ἂν τραπῇ, τὸ α εἰς τὸ ἐκεῖ α, ἤτοι —α καὶ ἡ φορὰ τῆς πρώτης καθέτου ληφθῇ ἀντίθετος (ὡς ἐκεῖ) $r = -r$.

ἔχομεν οὕτως ἁπλούστατα ἐκπεφρασμένην τὴν ω διὰ τῶν r, p, θ· καὶ τὰ p′, r′ δὲ εὑρίσκονται οὕτως ἐκ τῶν πρώτων τῶν (9) συναρτήσει μόνον τῶν r, p, θ, $\frac{dr}{ds}$, $\frac{dp}{ds}$.

10. Λύοντες τὰς (9) εὑρίσκομεν ἀντιστρόφως τὰ p, r συναρτήσει τῶν p′, r′, (ὅπερ καὶ ἀπ' εὐθείας ἐπίσης, ὡς ἐν τῇ περιπτώσει A′, εὑρίσκεται ἁπλούστατα):

$$(11)\quad p = p'\sigma\upsilon\nu\omega, \qquad r\sigma\upsilon\nu\theta = r' - \frac{d\omega}{ds}, \qquad r\eta\mu\theta = p\varepsilon\varphi\omega = p'\eta\mu\omega.$$

11. Ἡ καμπύλη M δὲν εἶναι καὶ πάλιν αὐθαίρετος. Ὄντως εἶναι

$$V'\sigma\upsilon\nu\omega = V'_x, \qquad V'\eta\mu\omega = -V'_y\sigma\upsilon\nu\theta + V_z\eta\mu\theta = \alpha p$$

ὅθεν

$$\varepsilon\varphi\omega = \frac{\alpha p}{1 - \alpha r\eta\mu\theta}.$$

ἀλλ' εὑρέθη καὶ $\varepsilon\varphi\omega = \frac{r}{p}\eta\mu\theta$· ὅθεν ἕπεται ἡ ἀλγεβρ. β′ βαθμοῦ ἐξίσωσις $\eta\mu\theta . r - \alpha(p^2 + r^2\eta\mu^2\theta) = 0$, (12) ἣν ἡ καμπύλη M ὀφείλει νὰ πληροῖ, δοθέντων τῶν α καὶ θ.

12. Καὶ ἡ καμπύλη M′ πληροῖ ἐξίσωσίν τινα· ἀρκεῖ νὰ ληφθῶσιν αἱ τιμαὶ τῶν p καὶ r ἐκ τῶν (11) καὶ νὰ τεθῶσιν ἐν τῇ (12) ὅτε ἕπεται

$$(13)\qquad \left(r' - \frac{d\omega}{ds}\right)\varepsilon\varphi\theta = \alpha p'^2.$$

ἐπειδὴ δὲ εὑρίσκεται ἀμέσως

$$(14)\quad V_{x'} = V\sigma\upsilon\nu\omega = 1, \quad V_{y'} = V\eta\mu\omega = +p'\alpha\left(V_z = -\frac{d\alpha}{ds} = 0\right)$$

(θεωρουμένης τῆς κινήσεως τοῦ M πρὸς τὸ τρίεδρον τῆς M′), ἕπεται

$$(15)\qquad \sigma\varphi\omega = \frac{1}{\alpha p'}.$$

ἀντικαταστάσει ἄρα τῆς ἐκ τῆς (15) τιμῆς τοῦ $\frac{d\omega}{ds}$ ἐν τῇ (13) θὰ προκύψῃ διαφορική τις ἐξίσωσις συνδέουσα τά p′, r′, ἡ

$$(1 + \alpha^2 p'^2)r' - \alpha\frac{dp'}{ds} = \alpha p'^2(1 + \alpha^2 p'^2).$$

13. Δύο μερικαὶ περιπτώσεις ἄξιαι ἰδίου λόγου εἶναι κ' ἐνταῦθα αἱ ἑπόμεναι.

1) $\theta = 0$· αἱ δύο ὄρθιαι κάθετοι τῶν καμπύλων τότε συμπίπτουσιν· ἀλλ' ἡ 3η τῶν (9) δίδει τότε $p\eta\mu\omega = 0$, ὅθεν ἢ $p = 0$, ὅτε καὶ $p' = \frac{p}{\sigma\upsilon\nu\omega} = 0$, ἤτοι αἱ δύο καμπύλαι εἶναι ἐπίπεδοι ἢ $\omega = 0$, ὅτε ἡ (14) δίδει καὶ $\alpha = 0$, ἤτοι αἱ καμπύλαι συμπίπτουσι, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ α' περιπτώσει εἶναι $V_x = V_{x'} = 1 = \frac{ds}{dt} = \frac{ds'}{dt}$, ἕπεται $s' = s$, $\rho' = \rho$ (διότι $r' = r$ [10])· καὶ ἔχομεν τὰς καθέτους τομὰς τῆς τυχούσης κυλινδρικῆς ἐπιφανείας· τοῦτο ἐδείξαμεν ἄλλως πως ἐν Ἀθηνᾶς Τ. ΙΑ', τεύχει 2ῳ· συνάγεται δὲ καὶ ἄλλως· ὄντως ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὀρθίων καθέτων στρεβλῆς καμπύλης ἔχει γραμμὴν συσφίγξεως (ligne de striction, Striktions linie) τὴν καμπύλην αὐτήν· μίαν δὲ μόνην γραμμὴν συσφίγξεως ἔχει πᾶσα εὐθειογενὴς ἐπιφάνεια, πλὴν τῶν κυλινδρικῶν ἐχουσῶν ἀπείρους ἐπιπέδους καὶ ἴσας.

2) $\theta = \frac{\pi}{2}$· τότε ἡ ὀρθία κάθετος τῆς Μ' συμπίπτει τῇ πρώτῃ καθέτῳ τῆς Μ καὶ ἔχομεν τὴν περίπτωσιν Α, 2, ἀλλ' ἀντιστρόφως· αἱ Μ καὶ Μ' δέον ν' ἀνταλλαχθῶσιν, ἵνα ἐκ τῶν ἐνταῦθα προκυπτόντων τύπων εὑρεθῶσιν οἱ τῆς Α, 2.

Göttingen, τῇ 18 Ἰουλίου 1899.

Ν. Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ, Δ.Φ.,
Μέλος τῆς «Deutsche Mathematiker Vereinigung»
καὶ τῆς «Göttinger Mathematische
Gesellschaft».

ΣΗΜ. Ἐν τῇ «Συμβολῇ εἰς τὴν διαφορικὴν Γεωμετρίαν» (Ἀθ. Τ. ΙΑ', τεύχ. 2, σελ. 229, στίχ. 8ῳ ἀπὸ τοῦ τέλους): ἀντὶ τῆς φράσεως: «Ἡ κίνησις τῶν δύο ΤΡΙΕΔΡΩΝ κτλ.», ἀναγνωσθήτω «τῶν δύο ΠΟΛΥΕΔΡΩΝ», διότι, ἐὰν αἱ παράμετροι εἶναι πλείονες τῶν τριῶν n καὶ ἔχωμεν τὸν χῶρον τῶν n διαστάσεων, οἱ ἄξονες θ' ἀποτελέσωσιν ἓν n—εδρον. Περὶ τῶν κινητικῶν ἐξισώσεων ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ θὰ διαλάβωμεν προσεχῶς ἐν τῷ American Journal of Mathematics.

Ν. Ι. Χ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Dr. Alois Walter, Theorie der atmosphärichen Strahlenbrechung. Mit Unterstützung der K. Akademie der Wissenschaften in Wien veröffentlicht, Leipzig, B. G. Teubner, 1898. Σελ. IV-74.

Τὸ βιβλιάριον τοῦτο πραγματεύεται τὸ πρόβλημα τῆς θλάσεως τοῦ φωτὸς ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, κατ' ἀρχὰς μὲν θεωρητικῶς, ἔπειτα δὲ πειρᾶται νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ τῆς θεωρίας ἐξαγόμενα εἰς τὰς τεχνικὰς ἐφαρμογάς, ἤτοι εἰς τὴν τριγωνομετρικὴν ὑψομετρίαν. Κατὰ ταῦτα διαιρεῖται τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου εἰς δύο, τὸ μαθηματικὸν καὶ τὸ φυσικο-μετεωρολογικὸν τμῆμα. Ἐν τῷ πρώτῳ πραγματεύεται ὁ κ. W. τὸ ἑπόμενον πρόβλημα τῆς Διοπτρικῆς. Δεδομένου διαφανοῦς τινος μέσου, ἐν ᾧ αἱ ἐπιφάνειαι ἴσου δείκτου διαθλάσεως εἶναι ὁμόκεντροι σφαῖραι, ζητεῖται νὰ εὑρεθῇ ἡ ἐξίσωσις καὶ αἱ κυριώταται ἰδιότητες τῆς δέσμης τῶν καμπύλων, καθ' ἃς τὸ φῶς κινεῖται ἐν τῷ μέσῳ τούτῳ. Πρὸς τοῦτο εὑρίσκεται πρῶτον ἡ διαφορικὴ ἐξίσωσις τῶν φωτεινῶν τούτων καμπύλων, ἐξ ἧς ἔπειτα εὑρίσκονται ἀναπτύγματα εἰς σειρὰς δυνάμεων διὰ πάντα τὰς πρὸς τὰς καμπύλας ταύτας σχετιζόμενα μεγέθη, ἅτινα διὰ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν εἶναι σπουδαῖα, ὡς π.χ. τὴν διάθλασιν τοῦ ὕψους ἐν τῷ ἀρχικῷ καὶ τῷ τελικῷ σημείῳ τῆς καμπύλης, τὴν διαφορὰν ὑψῶν τῶν δύο τούτων σημείων, τὸ μῆκος τῶν φωτεινῶν καμπύλων κ.τ.λ. Εἰς τοὺς συντελεστὰς τῶν σειρῶν τούτων ὀφείλει φυσικῶς νὰ περιέχηται ὁ μετὰ τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τοῦ κέντρου μεταβλητὸς δείκτης διαθλάσεως, ὡς καὶ αἱ διαδοχικαὶ παράγωγοι αὐτοῦ, ἐξ ὧν ὁ Σ. σχηματίζει ἐκφράσεις ἁπλουστέρας μορφῆς, ἃς ὀνομάζει «συντελεστὰς θλάσεως» (Refractionscoefficienten). Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ εὑρέσει τῶν ῥηθεισῶν σειρῶν ἡ τὸν δείκτην διαθλάσεως δίδουσα συνάρτησις ἀφίεται ἐντελῶς ἀόριστος, δύνανται αἱ σειραὶ αὗται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς πᾶν μέσον διαφανὲς τοῦ ἀνωτέρου εἴδους, ἑπομένως ὡς ἐν παραδείγματι καὶ ἐπὶ τὴν γηίνην ἀτμόσφαιραν, ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα πλανήτην, ἀρκεῖ ἀριθ-

μητικά τινα διδόμενα νὰ εἶναι γνωστὰ δι' αὐτόν, ἵνα ἡ σειρὰ δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἀριθμητικῶς.

Διὰ τὴν γηίνην ἀτμόσφαιραν ἡ συνάρτησις ἡ τὸν δείκτην διαθλάσεως δίδουσα εὑρίσκεται ἐκ πειραμάτων (κατὰ προσέγγισιν πάντως) καὶ περὶ ταύτης πραγματεύεται τὸ δεύτερον μέρος τοῦ παρόντος βιβλίου. Εὑρισκομένης πρῶτον τῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν δεικτῶν διαθλάσεως καὶ πυκνότητος τοῦ ἀέρος ἀφ' ἑνός, ἑπομένως τῆς ἐξαρτήσεως τῶν φωτεινῶν καμπύλων ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἀφ' ἑτέρου δὲ μεταξὺ ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως καὶ ἀτμοσφαιρικῆς θερμοκρασίας, ἔπειτα δὲ ὁριζομένων τῶν τριῶν τούτων μεγεθῶν συναρτήσει τοῦ ὕψους ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, κατορθοῦται (ἐννοεῖται κατὰ προσέγγισιν) ὁ σκοπός, ἤτοι ἡ παράστασις τοῦ δείκτου διαθλάσεως ὡς συναρτήσεως τοῦ ὕψους ὑπὲρ τὴν γηίνην ἐπιφάνειαν, ὅσον, ἐννοεῖται, ἡ σήμερον πολὺ ἀτελὴς ἔτι γνῶσις τῆς διανομῆς τῆς θερμότητος ἐν τῇ γηίνῃ ἀτμοσφαίρᾳ ἐπιτρέπει τοῦτο. Τοῦτο ὅμως δὲν κωλύει νὰ εὑρεθῶσι διὰ τοὺς ἀνωτέρω ῥηθέντας «συντελεστὰς διαθλάσεως» ἐν τῇ πράξει ἐφαρμοστοὶ τύποι, ἐν οἷς μόνον ἡ τιμὴ τῆς θερμοκρασίας ἐν τῷ τόπῳ τῆς παρατηρήσεως μένει ἀόριστος, ὅπερ ἀφ' ἑτέρου προσδίδει μεγάλην γενικότητα εἰς τοὺς τύπους τοῦ κ. W. Ἐν τέλει τοῦ ἔργου εὑρίσκονται ἔρευναι περὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ θερμοκρασίας καὶ θλάσεως.

Πρὸς τὰ παλαιότερα βιβλία τοῦ αὐτοῦ θέματος παρουσιάζει τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον πρὸ παντός, ταύτην τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω διαφοράν, ὅτι ἐν αὐτῷ δὲν προϋποτίθεταί τι ἰδιαίτερον περὶ τῆς φυσικῆς συστάσεως τῆς γηίνης ἀτμοσφαίρας· ἑπομένως καὶ οἱ εὑρισκόμενοι τύποι δὲν εἶναι δεδεμένοι πρὸς ἰδιαιτέραν τινὰ μερικὴν προϋπόθεσιν, ἰσχύουσιν ἄρα ἐν γένει διὰ πᾶσαν πραγματικὴν ἢ καὶ ἁπλῶς νοητὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας (τῆς γῆς ἢ καὶ ἄλλων πλανητῶν). Προστεθείτω προσέτι, ὅτι οἱ λογισμοὶ ἐν τῷ βιβλίῳ γίνονται μεθ' ὅσης τὸ δυνατὸν πλείστης μαθηματικῆς ἀκριβείας καὶ ἁπλότητος.

Ἐν Γοττίγγῃ, τῇ 20 Ἰουλίου 1899.

Ν. Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ, Φ.Δ.,
Μέλος τῆς «Deutsche Mathematiker Vereinigung»
καὶ τῆς «Göttinger Math. Gesellaschaft».

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΠΟΙΚΙΛΑ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΕΝ ΤΑΙΣ ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΑΙΣ ΧΩΡΑΙΣ (1)

Α. Δανία (Danmark).

α) Πανεπιστήμιον (Universitet). Ἱδρυθὲν τῷ 1479 ὑπὸ Χριστιανοῦ τοῦ Α' (δεύτερον κατ' ἀρχαιότητα τοῦ Βορρᾶ Πανεπιστήμιον) περιλαμβάνει νῦν (1899) μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1788 ἀναδιοργάνωσίν του (2) 5 Σχολάς, 51 καθηγητὰς καὶ περὶ τοὺς 2100 φοιτητὰς (ὧν Μαθηματικοὶ περὶ τοὺς 60). Τακτικοὶ καθηγηταὶ τῶν Μαθηματικῶν εἶναι οἱ κ.κ. H. G. Zeuthen καὶ Julius Petersen, ἀμφότεροι παγκοσμίως γνωστοί.

β) Ἀνωτέρα Τεχνικὴ Σχολὴ (Teknisk Höjskole) κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἐν Γερμανίᾳ. Τὰ Μαθηματικὰ ἐν αὐτῇ διδάσκουσιν οἱ κ.κ Hansen, καθηγητὴς καὶ C. Zuel, Dozent (=περίπου ἔκτακτος καθηγητής).

c) Στρατιωτικὴ Σχολὴ καὶ Ναυτικὴ Σχολὴ καὶ Πολυτεχνεῖον. Ἐν τῇ πρώτῃ καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν ὁ γνωστὸς κ. Valentiner.

d) Βασιλικὴ Δανικὴ Ἑταιρία τῶν Ἐπιστημῶν (Det kongelige Danske Videnskabernes-Selskab). Ἐκδίδει 6άκις τοῦ ἔτους τὰ Πρακτικὰ ἢ Ἀνακοινώσεις αὐτῆς (Oversingt over d. K.D.V.S. Forhandlinger), ἐν οἷς δημοσιεύονται πολλαὶ μαθηματικαὶ ἐργασίαι νέαι.

e) Νέον Μαθηματικὸν Περιοδικὸν (Nyt Tidsskrift for Ma-

(1) Ὑπὸ τὸν ὅρον Σκανδιναυικαὶ Χῶραι περιλαμβάνομεν, ὡς συνήθως, εἰ καὶ οὐκ ἀκριβῶς γίνεται, καὶ τὴν Δανίαν. Κυρίως Σκανδιναυία (Skandinavie) εἶναι ἡ χερσόνησος (Σουηδία - Νορβηγία).

(2) Τὸ Νέον Οἰκοδόμημα (1831 - 6, Malling) περιλαμβάνει ὡραίαν στοὰν (Forhal), μετ' ἀγαλμάτων καὶ μεγαλοπρεπῆ αἴθουσαν τελετῶν (Solennitetssal). Παρ' αὐτῷ καὶ ἡ Βιβλιοθήκη μετὰ πλέον τῶν 200,000 τόμων.

tematik) ἐκδιδόμενον νῦν ὑπὸ τῶν κ.κ. C. Zuel καὶ P. Foldberg, εἰς δύο μέρη (Afdelinger), τὸ πρῶτον διὰ τὰ Στοιχειώδη, τὸ δ' ἕτερον διὰ τ' Ἀνώτερα. Γίνονται δεκταὶ ἐν αὐτῷ καὶ διατριβαὶ ἐν ἄλλαις ἐπιστημονικαῖς γλώσσαις συντεταγμέναι.

f) Διδακτικὰ ἀνώτερα βιβλία.

I) *Peterson*: 1) Algebraiske Ligninger (Ἀλγεβρικαὶ ἐξισώσεις). Ἔχει ἐκδοθῇ καὶ γερμανιστὶ καὶ γαλλιστί, σύντομον, ἀλλ' ἄριστον τὴν ἔκθεσιν βιβλίον. 2) Statik, Kinematik, Dynamik, τρία μικρά, ἀλλὰ χρησιμώτατα βιβλία (καὶ γερμανιστὶ ἐκδεδομένα). 3) Methoder og Theorier til Lösningen af de geometriske Konstruktions problemer (Μέθοδοι καὶ θεωρίαι πρὸς λύσιν τῶν προβλημάτων γεωμετρικῆς κατασκευῆς). Καὶ γερμανιστὶ καὶ γαλλιστὶ καὶ ἀγγλιστὶ καὶ ἰταλιστὶ ἐκδοθέν. Εὐμέθοδον καὶ σαφές, ἀλλὰ βραχύ. 4) Vorlesungen über Funktionstheorie (γερμανιστὶ ἐκδοθέν), ἀλλαχοῦ τῆς «Ἀθηνᾶς» θὰ γίνῃ ὑφ' ἡμῶν λόγος περὶ τούτου.

II) *Zeuthen:* 1) Keglesnitslaeren i Oldtiden (Ἡ Θεωρία τῶν τῶν Κωνικῶν τομῶν ἐν τῇ Ἀρχαιότητι). 2) Historie af Matematiken i Oldtiden og Middelalderen (Ἱστορία τῆς Μαθηματικῆς κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα καὶ τὸν Μεσαίωνα) Ἀμφότερα καὶ γερμανιστί. Σύντομα (ἰδίως τὸ β'), ἀλλὰ σαφέστατα καὶ πρακτικώτατα βιβλία. Μετ' ἰδιαιτέρας ἀγάπης ἐνδιατρίβει ὁ Σ. περὶ τὴν Ἑλληνικὴν Μαθηματικήν, ἧς εἶναι τῶν ἀρίστων γνωστῶν.

B. Νορβηγία (Norge).

Τῆς ἀπὸ τῶν Δανῶν ὑλικῆς καὶ πνευματικῆς ἀπελευθερώσεως (ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος), ἓν τῶν αἰτίων ἦν καὶ ἡ τῷ 1811 ἵδρυσις τοῦ ἐν Χριστιανίᾳ Πανεπιστημίου, ὅπερ καὶ κέντρον ὑπῆρξεν ἔπειτα τῆς κατὰ τῶν Δανικῶν ἰδεῶν ἐπιρροῆς καὶ τὰ μάλιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ πεπτωκότος ἐθνικοῦ φρονήματος.

Ὁ Νορβηγικὸς λαὸς ἐπὶ αἰῶνας, ὡς γνωστόν, δουλεύσας (πνευματικῶς κυρίως) τοῖς Δανοῖς, οὐ μόνον ἐξεδανίσθη τὴν γλῶσσαν (1),

(1) Διὰ τῆς ὑπὸ τῶν Δανῶν εἰσαγωγῆς τῆς Λουθηρανικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων, καὶ καθόλου διὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ὑπεροχῆς, ἀπώλεσαν

ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ γράμματα εἶχε σφόδρα ὑπολειφθῇ. Πόσον δ' ὅμως πρὸς ταῦτα εὐφυῶς ἔχει, δεικνύεται ἐκ τῆς τεραστίας προόδου τῆς ἐν 90 ἔτεσιν. Μόνον ἐν τῇ Μαθηματικῇ, ἡ ὀλιγάνθρωπος Νορβηγία παρήγαγεν ἐντὸς τοῦ αἰῶνος δύο τῶν μεγίστων Μαθηματικῶν τοῦ κόσμου: τὸν Niels Henrik Abel, ἱδρύσαντα κλάδους ὅλους νέους ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ καὶ ἀποθανόντα 27ετῆ, καὶ νεωστὶ τὸν Sophus Lie, ἀποθανόντα ἐσχάτως ἐν Χριστιανίᾳ καὶ ἱδρυτὴν ἀχανοῦς κλάδου τῆς Ἀναλύσεως (1). Ἐπίσης δὲ καλῶς γνωστὴ εἶναι καὶ ἡ περὶ τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς γνώσεως εὐδοκίμησις τῶν Νορβηγῶν (2). Ἔλθωμεν νῦν ἐπὶ τὰ καθέστατα.

a) Πανεπιστήμιον, ἓν ἐν Χριστιανίᾳ· καθηγηταὶ τακτικοὶ οἱ κ.κ. Bjerknes (Ἀνάλυσις) καὶ C. Guldberg (Θεωρ. Μηχανική), προσωπικὴ ἕδρα (3): τοῦ κ. Sylow (Θεωρία τῶν Συναρτήσεων καὶ Θεωρία τῶν Ἀντικαταστάσεων), ὁ κ. Elling Holst (Dozent = περίπου ἐκτάκτῳ καθηγητῇ), Συνθετικὴ Γεωμετρία καὶ Παιδαγωγικὴ τῶν Μαθηματικῶν· universitetsstipendiat (= περίπου ὑφηγητὴς) ὁ κ. Alf Guldberg (Ἀλγεβρικαὶ καὶ Διαφ. ἐξισώσεις κτλ.) (4).

οἱ Νορβηγοὶ ταχέως, συνεργούσης καὶ τῆς στενῆς συγγενείας τῶν δύο γλωσσῶν, τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν (Norröna Tunga), ἐκπεσοῦσαν εἰς ἀσημάντους διαλέκτους (καὶ μόνον ἐν Ἰσλανδίᾳ σῳζομένην ἐν ἀκμῇ) καὶ παρέλαβον τὴν Δανικήν, ἥτις τοσοῦτον ἐγένετο ἰδία αὐτῶν, ὥστε ἁπλῶς Νορβηγικὴ (Norsk) ὑπ' αὐτῶν καλεῖται. (Διαφοραὶ μόνον ἐπουσιώδεις ὑπάρχουσιν: ἡ ἔν τισι παραλλάσσουσα προφορὰ καί τινες [ἐλάχισται] λέξεις ἴδιαι τοῖς Ν.). Καὶ γίνονται μὲν ἐσχάτως ἀπόπειραί τινες χωρισμοῦ τῆς γλώσσης (καὶ ὑπό τινων τῶν πρωτευόντων ἔτι: Bj. Björnson κτλ.), ἀλλὰ σχεδὸν οὐδεμίαν ἐξήσκησαν ἐπίδρασιν, διότι δὲν ἐπιδιώκεται ἡ εἰσαγωγὴ διαλέκτου τινὸς (μὴ σωζομένων ἢ λειψάνων), ἀλλὰ τεχνητή τις οὕτως εἰπεῖν διάκρισις, διὰ τῆς παραλλαγῆς τῆς ὀρθογραφίας καὶ εἰσαγωγῆς ἐλαχίστων λέξεων ἀήθων τοῖς Δανοῖς κτλ. Καλεῖται ἡ τάσις αὕτη Maalstraeveri καὶ οἱ ὀπαδοί της Maalstraever (= Sprachstreber) ἡ δὲ γλῶσσα, ἣν ζητοῦσι, Norsk-norsk (νορβηγικὴ-νορβηγική), κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κοινὴν δανικὴν Νορβηγικὴν (dansk-norsk), ἀλλὰ τὸ νορβηγικὸν ἔθνος ὁμιλεῖ δανιστὶ ἀπὸ 5 αἰώνων καὶ οὕτω θὰ ὁμιλῇ μ' ὅλην τὴν Maalstraeveri.

(1) Βλ. Νεκρολογίαν ὑπὸ Darboux, C. R., 27 Février 1899 (N° 9).

(2) Π.χ. Henrik Ibsen, Björnstjerne Björnson, A. Kielland (δρᾶμα, μυθιστόρημα, ποίησις), Edvard Grieg (μουσική), S. Bugge (γλωσσολογία) κτλ. κτλ.

(3) Ἤτοι χάριν ὡρισμένων προσώπων ὑπὸ τῆς τὴν Ἐπιστήμην πατρικῶς βοηθούσης Κυβερνήσεως ἱδρυόμεναι καὶ μετὰ θάνατον καταργούμεναι (τοιαύτην εἶχεν ἐσχάτως ὁ Lie).

(4) Τὸ Πανεπιστήμιον ἔχει 5 Σχολάς, περὶ τοὺς 50 καθηγητὰς καὶ τοὺς 1200 φοι-

b) Τεχνικαὶ Σχολαί. Ἀνωτέρα δὲν ὑπάρχει, μέσαι τρεῖς (Kristiania, Fondhjem, Bergen) καὶ μία κατωτέρα ἐν Holsten. Ἡ φοίτησις τετραετὴς ἐν ταῖς μέσαις, ἐν τῇ τῆς Χρ. διδάσκει ὁ κ. Holst τὰ μαθηματικά.

c) Ἐπιστημονικὰ βιβλία. Ἐλάχιστα ὑπάρχουσι τῶν φοιτητῶν ἀναγινωσκόντων τὰ γερμανικὰ καὶ γαλλικά. 1) Broch: Forelaesninger over höjere Matematik (Παραδόσεις τῶν Ἀνωτέρων Μ.). 2) C. Guldberg: Mekanik. 3) Lie: Projektivisk Geometri (λιθογρ.). 4) Ἐνταῦθα ἀνήκουσι καὶ τὰ γερμανιστὶ ἐν Λιψίᾳ ἐκδοθέντα κλασικὰ βιβλία τοῦ Lie (1).

d) *Archiv for Matematik og Naturvidenskab* (Ἀρχεῖον τῶν Μ. καὶ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν). Ἱδρύθη τῷ 1876 καὶ ἐν αὐτῷ ἔγραψεν ὁ Lie τὰ πλεῖστα τῶν πρώτων αὐτοῦ ἔργων.

e) Ἐπιστημονικαὶ ἑταιρεῖαι, δύο, ἡ πρώτη ἐν Trondhgem (ἡ ἀρχαιοτέρα, ἡ ἱδρυθ. τῷ 1760), ἡ δευτέρα ἐν Χριστιανίᾳ (Det kongelige Norske Videnskabers Selskab· καὶ Kristiania Videnskabs-Selskab), ἡ πρώτη τούτων ἐκδίδει ἀτάκτως, ἡ δευτέρα τακτικῶς Skrifter καὶ Forhandlinger.

Γ. Σουηδία (Sverige).

a) Πανεπιστήμια (universitet), δύο δημόσια: ἐν Upsala (ἱδρ. 1477) καὶ Lund (ἱδρ. 1668) καὶ ἓν τῆς πόλεως: ἐν Στοκχόλμῃ (Hõgskola, Ἀνωτέρα Σχολή. τιτλοφορούμενον).

τητάς. Αἱ παραδόσεις εἶναι δωρεάν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ. Τὸ νῦν κτίριον μέγα οἰκοδόμημα μετὰ δύο πτερύγων, ἐκτίσθη τῷ 1841-53. Μετὰ δύο ἑξάμηνα φοιτήσεως [illegible] σταται οἱ φοιτηταὶ τὸ Examen Philosophicum (περίπου τὰς ἡμετέρας γενικὰς ἐξετάσεις), ἐξέτασιν εἰς 6 μαθήματα, ὧν ὑποχρεωτικά: μία τῶν Φυσ. Ἐπιστημῶν καὶ μία Γλῶσσα (Γερμ., γαλλ., ἀγγλ.).

(1) Theorie der Transformationsgruppen, 3 Τόμ., 1888-90-93. 2) Vorlesungen über Differentialgleichungen mit bekannten infinitesimalen Transformationen, herausgeg. von Scheffers. 1891. 3) Vorlesungen üb. Continuierliche Gruppen etc. (Lie-Scheffers) 1893. 4) Geometrie der Berührungstransformationen (Lie-Scheffers) Ier B. 1896.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Per Brahe περιλαμβάνει ἕνα καθηγητὴν τῶν Μαθηματικῶν, τὸν κ. Edvard Nesvius καὶ τρεῖς Dozenter, τοὺς κ.κ. Ernst Lindelöf, E. A. Stenberg καὶ Hjalmar Talqvist. φοιτητὰς δὲ τῶν Μαθηματικῶν ἔχει περὶ τοὺς 60. Διδάσκονται ἐν αὐτῇ, πλὴν τῶν συνήθων στοιχειωδῶν μαθημάτων, καὶ Διαφορικαὶ ἐξισώσεις, ἐλλειπτικαὶ συναρτήσεις καὶ Γενικὴ Θεωρία τῶν συναρτήσεων. Ἡ διδασκαλία γίνεται Σουηδιστί (1), ὡς καὶ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, ἔνθα τὰ Μαθηματικὰ διδάσκει ὁ κ. Hjalmar Mellin.

Συμπέρασμα. Ἡ σκανδιναυικὴ φυλὴ καλλιεργεῖ μετὰ ζήλου τὰ Μαθηματικά. Ἐπὶ πληθυσμοῦ 9 ἑκατομμ. (σὺν τοῖς Φίννοις 11 $^1/_2$) ὑπάρχουσιν ἓξ Πανεπιστήμια. Πολλοὶ τῶν καθηγητῶν της εἶναι ἐκ τῶν σπουδαίων ἐρευνητῶν τῆς ἐπιστήμης· προεξάρχει δὲ ἀναμφισβητήτως ἁπάντων ὁ γηραιὸς κ. Mittag-Leffler, ὅστις συνεχίζει, τρόπον τινά, τὸν Weierstrass ἐν τῇ Θεωρίᾳ τῶν Συναρτήσεων. Λαμβανομένης δὲ ὑπ' ὄψιν τῆς κολοσσαίας ζωτικότητος καὶ προόδου, ἣν οἱ λαοὶ οὗτοι, ἐσχάτως ἰδίᾳ, δεικνύουσιν, ἄγεταί τις νὰ προσδοκᾷ ἔτι ῥοδινώτερον τὸ μέλλον τῶν Μαθηματικῶν ἐν Σκανδιναυίᾳ.

Göttingen, 20 Ἰουλίου 1899.

Ν. Ι. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ, Δ.Φ.
Μέλος τῆς «Deutsche Mathematiker Vereinigung»
καὶ τῆς «Göttinger Math. Gesellschaft».

---

(1) Ἅπαντες οἱ πεπαιδευμένοι, ὡς καὶ 900,000 περίπου τῶν Φίννων, ὁμιλοῦσι σουηδιστί.

AD LIVI XXI. 3. 4

Hunc locum pag. 409 X voluminis Minervae nostrae ita emendandum censui, ut pro eo quod traditur: «florem aetatis, inquit, Hasdrubal quem ipse patri Hannibalis fruendum praebuit, iusto iure eum a filio repeti censet» rescriberetur: «florem aetatis inquit, Hasdrubal quem ipse patri Hannibalis fruendum praebuit, iusto iure eum a filio repet*ere* 1 censeo». In hac scriptura vox *Hasdrubal* non suo loco posita esse visa est Henrico I. Muellero viro in Livianis libris versatissimo At eundem verborum ordinem aliis quoque locis Livius admisit. Velut XLII. 1: *singula iumenta per oppida*, **iter qua** *faciendum erat*, *imperabant* pro eo q e **qua iter** ib c 11: *beneficiis etiam suis*, **ingentia quae** *in eum congesta erant* pro eo q e. **quae ingentia**; quae exempla cum aliis minus idoneis Perizonius adfert ad XXVIII. 12.13.

Quin etiam Cicero hunc sermonem non semel probasse ex eis locis arguitur, quos Zumpt ad Verr. III § 221. Garatonius ad Milon. c 16 aliique alibi commemoraverunt Velut Lael. § 119: *ut ii fuerunt modo quos nominavi*; Verr IV § 54: *illa ex patellis et turibulis quae evellerat*. Qua re non video quid per verborum collocationem obstet quominus emendatio mea probetur, quam sententiae ratio postulet. Nam *censere* de Hasdrubale ineptissime dicitur, quasi is non ex Hispania Hamilcaris filium arcessierit, sed in senatu Carthaginiensium sententiam rogatus, iurene flos aetatis Hamilcari olim praebitus nunc repeteretur, iure eum repeti censuerit: contra Hanno cuius haec de quibus nunc agitur, verba sunt, qui revera in senatu sententiam rogatus diceret rectissime *se* hoc vel illud *censere* ait.

Σπ. Βασης

---

1 Scribendi errore, quem in fine voluminis correxi, omissum est *repetere*.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Συνεδρία ΠΗ' (τῇ 13 Δεκεμβρίου 1898).

Ὁ κ. Σπ. Βάσης ἐποιήσατο λόγον περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν ἱππέων τάξεως ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ, ἔδειξε δὲ ὅτι οὐχὶ ὡς ἡ νεωτέρα δοξασία ἰσχυρίζεται ἡ τάξις τῶν 18 ἱππικῶν λόχων ἀλλ' οἱ ἔχοντες τὸ τίμημα τῆς ἱππικῆς τάξεως ἀπετέλουν τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἱππάδα τάξιν (ἰδὲ Τόμ ΙΑ' σελ. 215 κἑξ.).

Συνεδρία ΠΘ' (τῇ 30 Ἰανουαρίου 1899).

Ὁ μὲν κ. Ἰωάννης Ἀργυριάδης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις εἰς τὸν Θουκυδίδην, ὁ δὲ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τῆς νεωτέρας ὀρθογραφίας τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ διὰ αϐ, εϐ καὶ αφ, εφ (ἰδὲ Τόμ. ΙΑ' σελ. 257 κἑξ.).

Συνεδρία Ϟ' (τῇ 2 Φεβρουαρίου 1899).

Ὁ μὲν κ. Σπ. Βάσης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις διορθωτικὰς καὶ ἑρμηνευτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις εἰς τὸν Προπέρτιον, ἡ δὲ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπεία συγκειμένη ἐκ τῶν κ. Ἠλία Λιακοπούλου, Κοσμᾶ Κασιμάτη καὶ Δ. Ζαγγογιάννη ἀνέγνω διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Δ. Ζαγγογιάνη τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς, γενομένην ἀποδεκτὴν ὑπὸ τῶν ἑταίρων ἄνευ ἀντιρρήσεως, ἐψηφίσθη δὲ νὰ ἐκφρασθῇ εὐχαριστία πρός τε τὸν ταμίαν κ. Γ Α. Παπαϐασιλείου καὶ τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας.

Συνεδρία ϞΑ' (τῇ 7 Μαρτίου 1899).

Ὁ μὲν κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις ἐπραγματεύθη περὶ τῶν ἀρχαίων

Μακεδόνων προσαγαγὼν νέας ἀποδείξεις, ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν Ἕλληνες (ἰδὲ Τόμ. ΙΑ´ σελ. 129 κέξ.), ὁ δὲ κ. Σπ. Βάσης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις εἰς τὸν Κικέρωνα καὶ ἄλλους Ῥωμαίους συγγραφεῖς.

Συνεδρία ϚΒ´ (τῇ 21 Μαρτίου 1899)

Ὁ μὲν κ. Δ. Αἰγινήτης διέλαβε περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων χρονογράφων Θεοφάνους καὶ Νικηφόρου μνημονευομένων δύο βροχῶν διαττόντων ἀστέρων προερχομένων ἀπὸ τοῦ κομήτου Βιέλλα, ἃς ὥρισεν ὡς γενομένας τῷ 558 καὶ 752 μ. Χ,, ὁ δὲ κ. Σπ. Βάσης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις ἑρμηνείαν χωρίου τινὸς Δίωνος τοῦ Κασσίου. Εἶτα ἐνεκρίθη ὁ ὑπὸ τοῦ Δ. Συμβουλίου συντεταγμένος προϋπολογισμὸς τοῦ 1899 προστεθεισῶν πεντακοσίων δραχμῶν πρὸς ἐπίπλωσιν τοῦ δωματίου τῆς Σιναίας Ἀκαδημείας, ἐν ᾧ συνεδριάζει ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία.

Συνεδρία ϚΓ´ (τῇ 4 Ἀπριλίου 1899).

Ὁ κ. Γ. Α. Παπαβασιλείου ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις διορθώσεις αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰσαῖον περὶ τοῦ Κλεωνύμου κλήρου (σελ. 36), περὶ τοῦ Μενεκλέους κλήρου (σελ. 35), περὶ τοῦ Νικοστράτου κλήρου (σελ. 14 καὶ 21) καὶ εἰς τὸν λεγόμενον ἐπίλογον τοῦ Αἰσχίνου, ὁ δὲ κ. Σπ. Βάσης ἡρμήνευσε χωρία τινὰ τοῦ Προπερτίου, ὁ δὲ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ ο μετὰ τὸ ι ἐν ταῖς καταλήξεσιν ιος καὶ ιον.

Συνεδρία ϚΔ´ (τῇ 16 Μαΐου 1899).

Ὁ μὲν κ. Ι. Ἀργυριάδης ἀνεκοινώσατο τοῖς ἑταίροις κριτικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ διορθώσεις εἰς τὸ Γ´ καὶ Δ´ βιβλίον τοῦ Θουκυδίδου, ὁ δὲ κ. Σπ. Βάσης ἐπεχείρησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἐν Ῥώμῃ plebei ἅμα μεταλαβόντες ψήφου ἐν τῇ τοῦ δήμου ἐκκλησίᾳ, τ. ἔ. ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐλευθέρας πολιτείας, ἐγένοντο ἐπίτιμοι, ἤτοι ἐδικαιοῦντο νὰ ἄρχωσι τὰς τῆς πόλεως ἀρχάς.

Συνεδρία ϚΕ´ (τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1899).

Ὁ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκις διέλαβε περὶ τοῦ φωνητικοῦ συμπλέγ-

ματος υη ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ, ἀπέδειξε δὲ ὅτι μόνον μετὰ τοῦ ρ ι ε ἐξεφωνεῖτο ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ τὸ μακρὸν α, μετὰ δὲ τὸ υ ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ ᾱ, ὅπως ἀπὸ τοῦ Ἡρῳδιανοῦ μέχρι σήμερον διδάσκεται, ἀλλ' η (πρβλ. ἐγγυῆσαι, ἐγγυητής, ὑηνός, συήλη, ἐγγύη, Λιβύη, εὐφυῆ, τὰ θύη κλπ.). Ὅσα δὲ φαίνονται ἀντιβαίνοντα πρὸς τὸν νόμον τοῦτον ἡρμήνευσεν ἄλλως.

Ὁ κ. Σπ. Βάσης συμπληρῶν τὴν ἐν τῇ προτέρᾳ συνεδρίᾳ ἀνακοίνωσιν, ἐπιφέρει οἷς τότε ἐμνημόνευσε τεκμηρίοις, ἕτερον τόδε· ὅτι οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ cives sine suffragio, ὧν ἡ πολιτικὴ κατάστασις δὲν διέφερε τῆς τῶν ἐν Ῥώμῃ πληβηίων, οἵα ἦτο αὕτη πρὸ τοῦ πολιτεύματος τοῦ Σερουίου Τυλλίου τ. ἔ. πρὸ τῆς ἐλευθέρας πολιτείας, εὐθὺς ὡς μετέλαβον ψήφου ἐγένοντο κατὰ πάντα τέλειοι πολῖται, οὐδὲ μνημονεύεται μεταβατική τις κατάστασις, καθ' ἣν οἱ τέως sine suffragio πολῖται ἐγένοντο ἐπί τινα χρόνον cives cum suffragio ἀλλὰ sine honorum iure. Ἐντεῦθεν συνάγεται ὅτι καὶ οἱ τούτοις ὅμοιοι plebei ἅμα ψήφου μεταλαβόντες μετέλαβον καὶ τῶν ἀρχῶν.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Φίλοι ἑταῖροι,

Ἐπιτελοῦντες τὴν ἐντολήν, δι' ἧς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐτιμήσατε ἡμᾶς, προέβημεν εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ οἰκονομικὸν μέρος τῆς ἑταιρείας ἡμῶν. Σήμερον κατὰ τοὺς ταύτην διέποντας κανονισμοὺς λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὸ πόρισμα τῆς ἐλεγκτικῆς ἡμῶν ἐργασίας, ἔχον ὧδε·

Τὰ ἔσοδα κατὰ τὸ 1898 ἀνῆλθον εἰς δραχμὰς 7,834.40· τὰ δὲ ἔξοδα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς δραχμὰς 3,554, ὥστε τὸ ἔτος τοῦτο ἀφῆκε περίσσευμα ἐκ δραχμῶν 4,278.40. Ἂν νῦν εἰς τοῦτο προσθέσωμεν καὶ τὸ ἐκ προηγουμένων ἐτῶν περίσσευμα, ἀνερχόμενον εἰς δραχμὰς 9,943.15, ἡ ὅλη νῦν περιουσία τῆς ἑταιρείας ἀνέρχεται εἰς

δραχμὰς 14,221.55. Συνίσταται δ' αὕτη α') ἐκ 10 λαχειοφόρων ὁμολογιῶν, ὧν ἡ ἀξία ἐν ὅλῳ δραχ. 6,175, β') ἐκ δανείων τῆς ἑταιρείας πρὸς διαφόρους ἀνερχομένων εἰς 5,000 δρ. καὶ γ') ἐκ μετρητῶν ἀνερχομένων εἰς δρ. 3,046.55, αἵτινες ἀνελλιπῶς ὑπάρχουσι παρὰ τῷ κ. Ταμίᾳ.

Ἀναλυτικῶς τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔσοδα προῆλθον ὧδε·

1) Ἐκ συμβολῶν 1897	Δρ.	874.20
» » 1898	»	950.—
» τόκων	»	349.20
» πωλήσεως περιοδικοῦ	»	365.—
» συνδρομῶν Κυβερνήσεως τῶν ἐτῶν 1897-98	»	3,500.—
» » Πανεπιστημίου τῶν ἐτῶν 1897-98	»	1.794.—
		7,832.40

Ἀναλυτικῶς δὲ ὡσαύτως τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔξοδα ἔχουσιν ὧδε·

1) Εἰς Ἀδελφοὺς Περρῆ διὰ τυπωτικὰ καὶ χάρτην	Δρ.	2,567.—
» Ἑ. Χατζιδάκιν μισθοὺς 15 μηνῶν. . .	»	600.—
Δι' ὑπηρεσίαν συνεδριῶν	»	20.—
Δι' ἐπιστροφὴν ἀντιτίμου 2 τόμων Ἀθηνᾶς .	»	20.—
Δι' ἐκτύπωσιν 7 λιθογρ. πινάκων Ἀθηνᾶς. .	»	90.—
Δι' » 1000 διπλοτύπων ἀποδείξεων .	»	24.—
Εἰς χαρτόσημον διὰ τὴν παραλαβὴν τῶν συνδρομῶν Κυβερνήσεως καὶ Πανεπιστημίου . .	»	33.—
Εἰς Γ. Ν. Χατζιδάκιν δι' ἀποστολὴν περιοδικοῦ	»	150.—
Εἰς εἰσπράκτορα	»	50 —
	Δρ.	3,554.—

Ἐν τέλει ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν εὐχαρίστως τὴν ἀκρίβειαν καὶ ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς ὁ κ. Ταμίας διεξάγει, ὅσον ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτᾶται, τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ὑπηρεσίαν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἰανουαρίου 1899

Ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπεία
Δ. Κ. Ζαγγογιαννης (εἰσηγητὴς)
Η. Λιακοπουλος
Κοσμας Κασιματης

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Προεδρεῖον

Πρόεδρος — Κ. ΚΟΝΤΟΣ

Ἀντιπρόεδροι — ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Γραμματεὺς — ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Σύμβουλοι

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ
ΡΗΓΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΑΣΗΣ
Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ

Ἐπιμεληταὶ τοῦ περιοδικοῦ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΑΣΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Εὐεργέται τῆς Ἑταιρείας

† ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Ι. ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΟΥ

Δωρηταὶ τῆς Ἑταιρείας

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ. ΚΟΝΤΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
† ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1899

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

EDUARD ZELLER
JOHANNES SCHMIDT
A. KIRCHHOFF
† A. NAUCK
S. NABER
H. VAN HERVERDEN
TH. MOMMSEN
IWAN VON MÜLLER
B. DELBRÜCK
WILH. WUNDT
MAX HEINZE
FRANZ SUSEMIHL
HERMANN DIELS
† ERNST CURTIUS
ADOLF MICHAELIS
† HEINRICH BRUNN
SALOMON REINACH
OTTO BENNDORF
C. M. FRANCKEN
J. J. HARTMANN
BERNHARD SCHMIDT
WILH. CHRIST
G KAIBEL
N. WECKLEIN
VAN LEEUWEN
J. VAHLEN
FR. BLASS
† O. RIBBECK
DOM. COMPARETTI
R. KEKULE V STRADONITZ
A. CONZE
GEORG TREU
G. PERROT
U. KOEHLER
R. DARESTE
HENRI WEIL
E CAILLEMER
P. FOUCART
R. C. JEBB
W. G. RUTHERFORT
WILLIAM GOODWIN
BASIL D. GILDERLEEVE
† HERMANN HELMHOLTZ
C. JORDAN
ÉMILE PICARD
† EMIL DU BOIS-REYMOND
U. VON WILAMOWITZ-MOELLENDORFF

ΣΥΝΕΔΡΟΙ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΟΙ

ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ Γ. Ν., Καθηγητής τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ ΔΗΜ., Καθηγ. τῆς Ἀστρονομίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ διευθ. τοῦ Ἀστεροσκοπείου.
ΑΚΥΛΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ καθηγητής.
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ι., Καθηγητὴς ἐν Ἀγρινίῳ.
ΑΛΗΜΟΝΑΚΗΣ Χ., Καθ. ἐν Χίῳ.
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθ. τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς.
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ., Καθηγητὴς ἐν Κερκύρᾳ.
ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ, Καθηγητής.
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ ΙΩ., Καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ῥιζαρείου Σχολῆς.
ΑΣΠΙΩΤΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ι., Καθηγ. ἐν Λονδίνῳ.
ΒΑΣΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, Καθγητὴς τῆς Λατ. φιλολογ. ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΒΑΣΙΚΥΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σέρραις.
ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ ΠΑΥΛΟΣ
ΒΕΝΕΤΟΚΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΒΙΤΑΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΣ, Διδάκτ. Μαθ.
ΒΟΓΙΑΤΖΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Λαυρίῳ.
ΒΟΡΤΣΕΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ., τμηματάρχης τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΣ ΓΕΩΡΓ., Καθηγητής.
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ ΕΜΜ.
ΒΟΛΩΝΑΚΙΣ Ι., καθηγητής.
ΓΑΖΕΠΗΣ ΓΕΩΡΓ., ὀφθαλμίατρος.
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡ., Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΓΙΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., Καθ. ἐν Σπάρτῃ.
ΓΟΥΔΗΣ Δ.
ΓΟΥΛΑΝΔΡΗΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ, Σχολάρχης ἐν Γαυρίῳ.
ΓΡΑΤΣΙΑΤΟΣ Γ., Καθ. ἐν Λευκάδι.
ΓΡΥΛΛΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ, Σχολάρχης ἐν Νάξῳ.
ΔΑΓΚΛΗΣ ΧΡ., Σχολάρχης.
ΔΕΛΛΙΟΣ Ι, Διευθυντὴς Λυκείου.
ΔΟΥΚΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Καθηγ.
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΕΩΡ., Καθηγητής.
ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚ., Σχολάρχης ἐν Ἀμοργῷ.
ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΕΥΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ. Κ., Καθηγητὴς τῆς γυμναστικῆς παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΖΟΛΙΝΔΑΚΙΣ ΠΑΥΛΟΣ Μ., Καθηγητὴς ἐν Κρήτῃ.
ΖΟΛΩΤΑΣ Γ., Γυμνασιάρχης ἐν Χίῳ.
ΘΑΛΗΣ ΜΙΛΤ., ἰατρὸς ἐν Ἀθήναις.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Καθ. τῆς ἐν Καισαρείᾳ Ἱερατικῆς Σχολῆς.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤ., ἐν Χίῳ.
ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ Π. Α., Γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ὑφηγητ. τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΚΟΣΜΑΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΑΤΣΥΡΟΣ Ι., Σχολάρχης ἐν Νάξῳ.
ΚΑΤΩΠΟΔΗΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ.
ΚΑΦΕΖΕΖΗΣ Σ.
ΚΑΦΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ Λ.
ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ Ι., Σχολάρχης.
ΚΕΦΑΛΑΣ ΜΙΧ., Διευθ. τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ Ζωγραφείου σχολῆς.

ΚΛΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΗΛ., Καθηγητὴς ἐν Βώλῳ.
ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛ 'Αρχιμ., διευθυντὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΚΟΙΚΙΛΙΔΗΣ ΚΛΕΟΠΑΣ, Καθ. τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ θεολογικῆς Σχολῆς.
ΚΟΚΛΑΗΣ Σ., Καθηγητής.
ΚΟΝΔΥΛΗΣ Δ., πρώηνΓυμνασιάρχης.
ΚΟΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Σ., Καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΚΟΡΦΙΩΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Β., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΟΣΜΑΣ Κ., Σχολάρχης ἐν Πειραιεῖ.
ΚΟΥΖΟΣ Γ., Διευθυντὴς τῶν ἐν Κωνστάντσῃ Ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων.
ΚΟΥΣΗΣ ΕΛΕΥΘ. ΤΡΙΑΝΤ., Γυμνασιάρχης ἐν Πάτραις.
ΚΟΥΣΟΥΛΑΣ Ι., Σχολ. ἐν Ἀθήναις.
ΚΟΦΙΝΙΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Κ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΕΥΣΤ. Καθηγητής.
ΛΑΒΔΑΣ ΚΩΝΣΤ., Σχολάρχης.
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΞΕΝ., Καθηγητής.
ΛΑΜΨΑΣ ΔΗΜΗΤΡ., Σχολάρχης.
ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.
ΛΙΒΑΔΑΣ Μ., Ὑφηγ. τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛ., Γραμ. τοῦ ὑπουργ. τῶν ἐσωτερικῶν, ὑφηγ. τοῦ Ῥ. δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡ. Α., Διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορ. Σχολῆς.
ΛΟΥΒΑΡΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΛΥΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Πταισματοδίκης Ἐν Ἀθήναις.
ΛΩΡΕΝΤΖΑΤΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Κεφαλληνίᾳ.
ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ ΗΛΙΑΣ, Δικηγόρος ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ΜΑΤΣΑΣ Ι., Καθηγητὴς Χαλκίδος.
ΜΑΡΑΣ Χ., Καθηγητής.
ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ, Δικηγόρος.
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Θ., Ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν Σχολείων Ἀττικῆς.
ΜΙΧΕΛΗΣ Γ., Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Δικηγόρος ἐν Ἀθήναις.
ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ., Διευθυντὴς τῆς Ἀβετείου Σχολῆς ἐν Καΐρῳ.
ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΜΠΑΞΕΒΑΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Σ., Καθηγητὴς ἐν Σύρῳ.
ΜΠΑΡΤ ΓΟΥΛ., ἐν Ἀθήναις.
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΡΗΓΑΣ, Καθ. τῆς ἀνατομ. ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Σχολάρχης.
ΝΟΥΣΚΑΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Σχολάρχης Ἀταλάντης.
ΞΗΘΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἀθήναις.
ΞΥΛΙΝΑΚΗΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ, Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΛΕΟΝΤΙΟΣ, Διδάκτωρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σέρραις γυμνασίου.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΘΩΜΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Θεσσαλονίκῃ.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Π. διευθ. διδασκαλείου.
ΠΑΪΖΗΣ Π., Γυμνασιάρχης ἐν Λευκάδι.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝ., καθηγητὴς ἐν Αἰγίῳ.
ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ Ι., πρώην γυμνασιάρχης, νῦν δὲ Ὑφηγ. τῆς Ἑλλ. φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ.
ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ Κ., Σχολάρχης.
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΣ, γυμνασιάρχης ἐν Μυτιλήνῃ.
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.
ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν.

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, Καθηγητής ἐν Ἀθήναις.
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Π., Καθηγητής.
ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἐν Βώλῳ.
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Π., Πρόεδρος τοῦ μετοχικοῦ ταμείου.
ΠΑΠΑΠΑΥΛΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑΣ, Καθηγητὴς ἐν Κύπρῳ.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΔΗΜ., ἐν Ἄνδρῳ.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΕΥΣΤ., Σχολάρχης ἐν Τεργέστῃ.
ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Γυμνασιάρχης ἐν Πάτραις.
ΠΙΖΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ . Κ. Σχολάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΡΑΛΛΗΣ ΜΑΛΛΙΑΚΑΣ, Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς.
ΡΩΜΑΙΟΣ Κ., Σχολάρχης Σύρου.
ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ Κ., Σχολάρχης ἐν Ἄστρει.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤ., Διευθυντὴς τοῦ ἐν Λαρίσῃ Διδασκαλείου.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθ. τοῦ ἐν Βώλῳ Γυμνασίου.
ΣΑΛΛΟΥΣΤΙΟΣ Γ., Καθηγητής.
ΣΒΟΡΩΝΟΣ Ι., Διευθυντὴς τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου ἐν Ἀθήναις.
ΣΕΡΤΣΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΣΙΔΕΡΗΣ Π., Καθηγητὴς ἐν Σάμῳ.
ΣΚΙΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ, Ὑφηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΣΚΟΥΦΑΣ Θ., Διδακτ. τῆς Φυσικῆς.
ΣΟΥΛΟΣ Σ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Σχολάρχης ἐν Πλατάνῳ Ναυπακτίας.
ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛ., Σχολάρχης ἐν Αἰγίῳ.
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Ι.
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων.
ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΜΙΧ., Καθηγητὴς ἐν Μυτιλήνῃ.
ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων.
ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς.
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΣ.
ΤΣΕΡΕΠΗΣ Γ. Ν., Καθηγητὴς γυμνασίου καὶ ὑφηγητὴς τῆς Ἰνδικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου.
ΤΣΙΡΙΓΩΤΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ Γ., Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΦΙΛΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Διδάκτωρ τῆς φιλολογίας.
ΦΟΥΝΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, Διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Λυκείου.
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Π., Δικηγ. ἐν Σμύρνῃ.
ΧΑΪΝΑΣ Α., Δικηγόρος ἐν Χαλκίδι.
ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, πρώην Γυμνασιάρχης ἐν Ἀθήναις.
ΧΑΡΔΑΒΕΛΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σχολάρχης ἐν Γαλαξειδίῳ.
ΧΑΤΖΗΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, Καθηγητής.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν., Καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.
† ΧΑΤΖΗ ΖΩΓΙΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ., Καθηγητὴς ἐν Λαρίσῃ.
ΧΟΥΡΜΟΥΖΗΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ, Καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις.
ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΞΕΝ., Καθηγητὴς ἐν Αἰγίῳ.
ΧΡΥΣΑΦΙΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Λευκωσίᾳ.
ΧΡΙΣΤΙΔΗΣ Ι., Σχολάρχης ἐν Φεραῖς.
ΨΑΛΤΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν., Καθηγητὴς ἐν Τρικάλοις.
ΨΑΛΤΩΦ, Καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ.

Α' ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΩΝ

α' Ἑλληνικῶν

Α

ἀγάπη 173.
ἀγάπησις 173.
ἀγήοχα 162.
ἀδαής 465.
Ἀέροπος, Ἀλμῶπες, Δευρίοπος, Εὔρωπος 150.
Αἰγαί, αἰγίποψ 146. 151.
αἱρεῖσθαι τοὺς ἄρχοντας κεκτημένους - αἱρεῖσθαι τοὺς ἄρχ. ἐκ τῶν κεκτημένων 482 κέξ.
ἀκρέα 146.
Ἄκρωνος 146.
ἄκων ἀκόντων τῶν Λακεδαιμονίων 503 κέξ.
ἄλεσις, ἀλεσμός 175.
ἄλλους - ἐμοὺς 460.
ἁλοὺς ἐν δικαστηρίου 521.
Ἀμφοτερός - Ἀμφότερος 207.
ἀμφορεῖς δύο, ἑκάτερος ἔχων χαλκοῦν ἐπίθημα 555, 561.
ἀνάδαστος 518.
ἀναδεικνύναι πύλας - ἀναδεικνύναι ἐν πύλαις 463.
ἀναγινώσκειν νόμον ἢ μαρτυρίαν ἢ πρόκλησιν ἐκ τῶν ἐχίνων 554.
ἀνάλωμα - δαπάνη 503.
ἄλλως - ἄλλος 211.
ἀναρρόη 378.
ἀνατεθῆναι - τεθῆναι 203.
ἀνατιθέναι 173.
ἄνηθον, ἄνησον, ἄνητον, ἄννηθον, ἄννησον, ἄννητον, ἄννηττον 262.
ἀνθρωπικός 169.
ἀνιέναι τὴν φωνὴν 495.
ἀντίδοσις 25.
ἀντιλαχεῖν καὶ ἀντίληξις 53.
ἀντομνύειν 550, 26.
ἀντιστασιωτῶν - στασιωτῶν 203.
ἀπό - ἀντί 211.
ἀπεικασία 183.
ἀποδιδόναι τὴν βάλανον καὶ τὴν βακτηρίαν 540, τὸν μισθὸν 542, 24.
Ἀργαῖος 147.
ἀργιόπους 146.
ἀριθμὸς τῶν δικῶν 550, 25, τῶν δικαστηρίων 555.
ἀρκόν 147.
ἁρπαγή, ἐφ' ἁρπαγαῖσιν ἦλθον - ἐφ' ἁρπαγαῖς (ἢ ἐφ' ἁρπαγῇ) συνῆλθον 493.
Ἁρπακίδου - Ἁρπαγίδου 499.
ἄρχειν, ἦρχον τῆς πόλεως 513 κέξ.
Ἀσκληπιείου - Ἀσκληπιοῦ 214.
Ἀταλάντη 140.
αυ οὐχὶ αδ αφ 157 κέξ.
αὐτὸ συμβαίνει 225.
αὐτόχειρ ἀπέκτεινεν ἢ ἔτρωσεν 516.
ἀχόρευτος 271.

Β

Βάλακρος 146.
βανδάκης - μανδάκης 137.
βαρβάροις - βασιλεῦσι 196.
βέβλαμμαι - ἔβλαμμαι 117.
βολύμι - μολύβι 390.
Βυζαντινός, οὐχὶ Βυζαντηνός 385.

Γ

γαβαλά 137.
Γορτυνία, Γορτύνιον 140.
γραμματεῖα, τί ἐν τούτοις ἀνεγράφετο 521.
γραφή, ἐπιγραφὴ καὶ παραγραφὴ 71.

Δ

δῆμος = πόλις, τὸ πᾶν πλῆθος τῆς πόλεως 478.
διαγραφή 71.
διακληροῦν 458.
διακοπῆς 169.
διαμαρτυρία 83.
διανομοθετεῖν διανομοθετεῖσθαι 167.
διατάττειν τὴν πολιτείαν 483.
διατιθέναι τοὺς ἀγῶνας 524.
διαχωρίζειν, αἱ ψῆφοι διακεχωρισμέναι 561, 26.
διαψηφίζεσθαι τὸ τίμημα ἐπὶ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις 554.
διαψήφισις 79.
διδάσκειν χορὸν 221.
διένεμε - διέμενε 198.
δίζος - τεῖχος 157.
δικάζειν τὰς δίκας 547. 549, 20.
δίκη ἀγραφίου 7.
δίκη ἀλογίου 46.
δίκη ἀποστασίου 66.
δίκη ἀργίας 67.
δίκη ἀτίμητος 71.
δίκη διάγραπτος 75.
διωμοσία 86.
δρᾶσις 173.

Ε

ἐὰν - ἐ<πὰν> ἢ ἐ<πειδ>ὰν 523.
ἐθέλειν, ἤθελεν διοικεῖν 497.
Εἰδομένη 140.
εἶθ' οὕτως, οὐχὶ εἶθ' οὕτως 517 κἑξ.
εἶναι, οὐχὶ εἶνε 383-4.
εἰπεῖν, εἶπον 497, ὡς ἔπος εἰπεῖν 524.
εἰσαγγελία 89.
εἰσαγγελίαν εἶναι περί τινος 493. εἰσαγγελίαι αἱ ἐκ τοῦ δήμου 527.
εἰσάγειν τὰς δημοσίας δίκας, τὰς δημοσίας γραφάς, τὰ μέγιστα τῶν ἐγκλημάτων 555.
ἐλάττονα - ἐλάττω 185.
ἕλμινθες καὶ ἕλμιγγες - λεβίθα καὶ ὄρμιγκας 390.
εἰσιέναι εἰς τὸ δικαστήριον ἐκ τοῦ κληρωτηρίου 538.
εἰσιέναι εἰς τὰ κληρωτήρια 528 κἑξ.
εἰωθὴ λέγειν - εἰωθὴ ἔλεγεν 563.
ἕκαστος, ἐξέπεσεν 535. δ' ἑκάστης, ἐξέπεσεν 542, 24.
ἐκδικάζειν τοὺς ἀγῶνας καθ' ἕνα ἕκαστον 531, 28.
ἐκ ταύτης - ἐς ταύτην 196.
Ἑλληνοταμίαι 524 κἑξ.
ἐμβαλεῖν - ἐμβαλ<λ>ειν 525, τοὺς κύβους <εἰς τὴν ὑδρίαν> 535.
ἐμπεπαιημένα - ἐμπεποιημένα 200.
ἐμπήκτης, πῶς ἐπληροῦτο 532, 533, 10.
ἐν ἀργῇ 175.
ἔνδημοι δίκαι 552, 35.
ἐννέα ἀρχόντων - ἀρχῶν 499 κἑξ.
ἐν οἷς, οὐχὶ ἐν ᾧ 542.
ἐν τῷ μέρει 517. 549, 18.
Ἐνύω 526.
ἐξαιρεῖν τοὺς κύβους 536.
ἐξελέγχειν περί τινος 221.
ἐξωθεῖν εἰς ἐλάχιστον τῆς ἡμέρας μέρος 554.
ἑόρτασις, ἑορτασμός 172.
ἐπιδειπνίδες 151.
ἐπίθεσις, πρὸς τὴν <ἐπίθεσιν> τῆς τυραννίδος 497.
ἐς Ἅδου - ἐς Ἅδην 209.
ευ, οὐχὶ εβ καὶ εφ 157 κἑξ.
εὔθυναι 522.
εὐθύνεσθαι 493.
εὔογκον - ὑπέρογκον 201.
Εὔρωπος 140.
εὔχεσθε - εὐχὴ 'στι 459.
ἐχῖνοι 554.
ἔχω γράφει 385.

Η

η = ε ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλην. 391.
ἡδοναὶ τρέφονται 172.
ἦκοι - ἥκει 199.
ἡμέρα, τῆς ἡμέρας ἴσον μετέχειν 554.
ἥσκιος οὐχὶ ἴσκιος 383.

Θ

θέλω γράψει καὶ ἔχω γράψει 385.

Ι

ἰδίᾳ, τοῖς θεσμοθέταις ἰδίᾳ ἀναγράφειν 522.
ἰέναι (=εἰσιέναι) εἰς τὸ ἄστυ, ἰέναι (= ἐξιέναι) ἐκ τοῦ ἄστεως 516.
Ἴχναι 141. σημ.

Κ

καθάπερ 179.
καθῆσθαι, ἐν τῷ δικαστηρίῳ κάθηνται 540.
καθιεροῦν 173
καὶ γὰρ-κεὶ γὰρ 460.
καὶ μάλιστα 520.
καινός, πολιτεία ⟨καινὴν⟩ καὶ νόμους487.
καινοτομεῖν, καινοτομία 174.
κάλιθος 135-8.
καλός, καλὸν ἵππον ἔχων 523.
καλοῦσιν-ἐκάλεσαν 486.
κανονίδες 534.
κάραδος 147.
Κάρανος καὶ Κόραννος 148.
καταδολαὶ (χρημάτων) 522.
καταγιγνώσκεσθαι, καταγνωσθέντος δ'αὐτῶν τοῦ ἄγους 477.
κατακυροῦν 520.
κατάρα 378.
κατ' ἀρχὰς 175.
κατέλιπεν-κατέλειπεν 212.
κατέχειν τὴν ἀρχὴν 494.
κατορθοῦν καλῶς 177.
κεδλὰ-κεδαλὰ 135-8.
κιδώτια ἑκατόν, ποῦ ἦσαν 532.
Κλέανδρος 148.
Κλεοφράδην 394.
κληροῦν τὴν βουλὴν 512, τὴν φυλὴν κατὰ κληρωτήριον 534.
κλύζεσθαι, γαῖαν κλυζομένην (=κλυδωνιζομένην) 484.
κοπρία 151.
Κόρραγος, Κορραῖος, Κορράτας 148.
κορυφὴ καὶ κορυφὸς-Κορφοὺς 390.
κρέμμυον - κρόμμυον - κρεμμύδι - κρομμύδι 390.
κύδοι τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἀρχῶν 542. 544.

Λ

Λᾶγος, Λαγίδαι 148.
Λακεδαίμονας-Λακεδαίμονα 515.
Λάσκω 149 σημ.
Λέαγρος 148.
λέγειν κατὰ τὰς δίκας πρὸς τὸ ὕδωρ 551, 30.
λέοι 162.
λίσγος 149 σημ.
λογισταὶ καὶ εὔθυνοι, λογισταὶ καὶ συνήγοροι 361.
λογιστηρίῳ-δικαστηρίῳ 363.
Λυκάμδεω οὐχὶ Λυκάμδεος 394 σημ
λύπαι τρέφονται 172.

Μ

μακεδονίζειν 153.
Μακέται, Μακετία, Μακεδόνες 148.
μείζονα-μείζω 185.
μετάστασις ἔχουσα πολιτείας τάξιν 519.
Μ'ΤΟΥ-μετὰ τοῦ⟨το⟩ 499.
μετέχειν, μετεχόντων ⟨καὶ ἄλλων οὐ⟩ πολλῶν 498.
Μίλατο 389.
Μίσγων 149 καὶ σημ.
μόνος-μόνον 565.
μοῦ μοὶ μὲ κτλ. (θέσις) 165.

Ν

νεωτερίζειν -σμός 174.
νομικός 169.

Ξ

ξυνεορταστὴς 172.

Ο

ὃ-ῷ 465.
οἰῶν-ὑῶν 206.

ὀλίος ὀλιωρεῖν 162.
Ὀλμιώνων - Ὀλμωνέων 210.
ὀνειρώττειν 175.
ὅσοι τε - καὶ ὅσοι 193.
ὅταν τοῖς ἀστοῖς γίγνηται - ὅπως ἂν αὐτοῖς γίγνηται 513.
οὐχί 389.
οὐ μόνον - δὲ 176.

Π

Παραιδάσιον - Παραιδασίου 207.
πάσχω 149 σημ.
πεδιὰς 169.
Πελασγός 149 σημ.
περί τινος ἐξελέγχειν τινὰ 221.
περί τινος λόγοι γίνονται ὡς μεθ' ὁριστικῆς 222.
Πέτρα Πετραῖος 151.
πέχαρι 151.
πινάκιον (δικαστικόν) 531.
πλεονεξία 485.
Πολυπέρχων 149.
ποῦ - οἶμαι 175.
Πρεπέλαος 151.
πρόγραμμα 549.
προδήλως 463.
πρόσεστι τοῖς νόμοις δεσμὸς κτλ. 555.

Ρ

ῥὰξ ῥᾶγα καὶ ῥὼξ - ῥῶγα 390.
ῥαφανὶς - ῥεφανὶς - ῥαπανόσπορον - ῥαπάνι - ῥεπάνι - ῥεφάνι 391.

Σ

σαμαιὰ 389.
συγγράφειν 508 κέ.
σύμβολα, οἷ ἂν ἐπὶ τὰ σύμβολα λάχωσιν 555.
συνάγειν εἰς δικαστήριον 537.
συνεσέπεται - συνέσεται 211.
συνιέναι εἰς τὸ αὐτὸ 550, 22.
σύνμετροι ἡμέραι 554.
συντάττειν (ἢ συννέμειν) τοὺς δήμους 501.
σχεδὸν 179.

Τ

ταμίαι τῇ θεῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς 509 κέξ. ταμίας τῆς Ἄμμωνος 528.
τε 183. τε - καὶ 168.
τῇ μὲν τὸν χιτῶνα - διὰ μὲν τοῦ χιτῶνος 213.
τιθέναι νόμους περί τινος 486.
Τιμανορίδας Τιμοχλεῖ 151.
τοῖς - τῆς 213.
τοῖς δακτύλοις - τοὺς δακτύλους 213.
τόποι, ἐν τοῖς τόποις » ἐν <ὀνομασ>τοῖς τόποις 502.
τοῦτο - τούτῳ 204.
τριώβολον 555.
τυχὸν 555.

Υ

υ=ου ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλην. 391.
ὑδρίαι 528.
ὑδρορρόη 378.
ὕδωρ, ὁ ἐπὶ τὸ ὕδωρ εἰληχὼς 552, 36. ἐν ἴσῳ ὕδατι ἀγορεύειν, ἴσον ὕδωρ λαμβάνειν 554.
ὑποβάλλεσθαι ψήφους 555. 560, 5-6.
ὑπωμοσία 57.

Φ

Φηγὼν - Φοίζων 206.
Φιάλεια 162.
φορὴ 389.
φόροι, ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῶν τελῶν [[καὶ]] τῶν συμμάχων 505.
φυλάττειν, πιστὰ τὰ ὅρκια φ. 479.

Χ

χάριν πάσχω 462.
Χάρων 149.
χίλιοι, ἐκ τῶν χιλίων - ἐκ τῶν φίλων, ἢ ἐκ τῶν <φίλων> χιλίων 514.
χορηγοὶ εἰς Δῆλον 523.
χορὸν διδάσκειν 221.

Ψ

ψαρονέφρια 118.
ψηφίζεσθαι, πῶς ἐψηφίζοντο οἱ δικασταὶ 555.
ψῆφοι 555.

Ω

ὥσπερ 179.

Χατζιδακι, Γ. Ν. Ἰδιαιτέρα δήλωσις τῆς μεσότητος ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ, σελ. 360
— Περὶ τονικῶν ἀνωμαλιῶν ἐν τοῖς συνθέτοις, σελ. 378
— Περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῶν κατ' ἀναλογίαν γινομένων νέων τύπων, σελ. . 383
— Περὶ τῆς ποικίλης παραδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, σελ. . . . 389
— Περὶ τοῦ χρόνου τῆς τροπῆς τοῦ μακροῦ α εἰς η, σελ. 393
— ΡΗοὴ ἢ ΗΡοή; σελ. 472
Χατζιδακι, Ι. Ν. Περὶ τῆς ὁλοκληρώσεως ῥητῶν συναρτήσεων, σελ. 567
Χατζιδακι, Ν. Ι. Μαθηματικὰ ποικίλα, σελ. 120. 582
— Βιβλιοκρισία, σελ.. . . . . 127. 581
— Συμβολὴ εἰς τὴν διαφορικὴν γεωμετρίαν, σελ. 227
— Περί τινος ἰδιαιτέρας σχέσεως μεταξὺ δύο καμπυλῶν, σελ. 573
Α' Πιναξ λέξεων καὶ φράσεων, σελ.. 598
— α' Ἑλληνικῶν, σελ. 598
— β' Λατινικῶν, σελ. 602
Β' Πιναξ συγγραφέων καὶ ποιητῶν διορθουμένων, σελ.. 602
— α' Ἑλλήνων, σελ. 602
— β' Ῥωμαίων, σελ. 602
Γ' Πιναξ πραγμάτων, σελ. 602

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἀσχολούμενος περὶ τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξέδωκα κατὰ καιροὺς συλλογάς τινας γλωσσικῆς ὕλης καὶ πραγματείας. Καὶ πρῶτον ἐν Ἀθήναις τῷ 1857, φοιτητὴς ὢν τῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, συλλογὴν λέξεων τῆς πατρίδος μου Πάρου ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν τόμ. 5, ἀριθ. 275, σελ. 357 καὶ ἑξῆς· ἔπειτα τῷ 1860 τὴν περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ταφῆς πραγματείαν· τῷ δὲ 1862 ἄλλην συλλογὴν ἐν τῷ Φιλίστορι τόμ. 4, τεῦχ. 3, σελ. 222 καὶ ἑξ. τῷ δὲ 1866 ἐν Σμύρνῃ, καθηγητὴς ὢν ἐν τῷ ἐκεῖ γυμνασίῳ,Τὰ ἰδιωτικὰ τῆς νεωτέρας Ἑλλην. γλώσσης ἐκ σελ. 96· καὶ τέλος τῷ 1880 ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηναίῳ τόμ. Η', τεύχ. Δ', σελ. 273 καὶ ἑξῆς ἄλλην γλωσσικὴν συλλογήν. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1880 μέχρι σήμερον οὐδόλως διέκοψα τὴν προσφιλῆ μοι διὰ τοῦ χρόνου γενομένην ἐργασίαν ταύτην συλλέξας τοσαύτην ὕλην, ἥτις ἐκτυπουμένη θὰ ἀποτελέσῃ βιβλίον ἐκ 50 τυπογραφικῶν φύλλων ἄνευ τοῦ προλόγου καὶ τῶν ἐν τέλει πινάκων. Τοῦ βιβλίου τούτου τὴν ἔκδοσιν ἀναγγέλλω διὰ τῆς ἀγγελίας ταύτης.

Καὶ ἡ μὲν καταγραφὴ τῆς ὕλης πρὸς εὐκολίαν εἶναι ἀλφαβητική, ἡ δὲ ἔρευνα ἱστορική, γραμματική, ἐτυμολογικὴ καὶ σημασιολογικὴ ἤτοι λεξικογραφική. Πλὴν τούτων ὅσα τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἀναγράφονται, οἷον πτηνά, ὄφεις, μύκητες, φυτά, ἰχθύες, μαλάκια, ὀστρακόδερμα κτλ., ταῦτα πάντα περιγράφονται ἀκριβῶς καὶ ἐξ αὐτοψίας, καὶ σπανίως ἐκ πληροφοριῶν ἄλλων καὶ τοῦτο μετὰ ἀκριβῆ βάσανον. Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐπέστησα τὴν προσοχήν μου διότι εἶναι σφόδρα παρημελημένον. Πανταχοῦ τῆς ἐρεύνης γίνεται πάντοτε παραβολὴ τῶν νέων πρὸς τὰ παλαιὰ μετὰ τῶν προσηκόντων μαρτυρίων.Τὸ ποικίλον τῆς ἐρεύνης ἀπαιτεῖ, ἵνα ἔχῃ τὸ βιβλίον καὶ ἀνάλογον τίτλον· διὰ τοῦτο ἐπέγραψα αὐτὸ

ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Ἕκαστον ἀντίτυπον θὰ τιμᾶται δραχμῶν 15.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21. Ἰουνίου 1899

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΟΣ
Καθηγητής

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί.* Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ.*

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῇ πρὸς *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογράφου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καθὼς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέχωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Ἄρεως 28, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σκουφᾶ 12.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΣ

1) Ἕκαστος τόμος τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων τευχῶν, ὧν ἕκαστον ἐξ ὀκτὼ τοὐλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

2) Τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ περιοδικῷ εἶναι πρωτότυποι πραγματεῖαι *φιλολογικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί, φυσικαὶ καὶ μαθηματικαί*. Εἰς τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πραγματείας ὑπάγεται πᾶσα φιλολογικῶς ἢ ἱστορικῶς διεξαγομένη διατριβή.

3) Ἐν τῷ περιοδικῷ καταχωρίζονται καὶ *βιβλιοκρισίαι*, ἂν περιορίζωνται ἀκριβέστατα ἐν τῷ περὶ οὗ ἡ κρίσις ἐπιστημονικῷ ζητήματι.

4) Πᾶσα *πραγματεία* καὶ *βιβλιοκρισία* εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ συντάξαντος αὐτήν.

5) Ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδεμία χρηματικὴ ἀμοιβὴ χορηγεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς διατριβῶν, δίδονται δ' αὐτοῖς περὶ τὰ 25 ἀντίτυπα τῶν διατριβῶν αὐτῶν.

6) Αἱ διατριβαὶ ἐλεύθεραι ταχυδρομικῶν τελῶν ἀποστέλλονται *πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ*.

7) Διὰ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγγέλλεται πᾶν βιβλίον, οὗτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ πρὸς *τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας ἢ τὸν διευθυντὴν* τοῦ περιοδικοῦ.

8) Τὸ περιοδικὸν ἀνταλλάσσεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συμβουλίου πρὸς πᾶν περιοδικὸν ἡμεδαπὸν καὶ ἀλλοδαπόν.

9) Πάντες οἱ ἑταῖροι οἱ καταβαλόντες τὴν ἐνιαύσιον αὐτῶν χορηγίαν λαμβάνουσι τὸ περιοδικὸν δωρεάν.

10) Οἱ μὲν ἐν Ἑλλάδι συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἀποτίνουσι δραχμὰς 15, οἱ δ' ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δραχμὰς 18.

11) Τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐπιμελεῖται τριμελὴς ἐπιτροπεία ἐκλεγομένη ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ· εἰς ἓν δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπείας μελῶν ἀνατίθεται ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τοῦ περιοδικοῦ.

12) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ μόνος οὗτος συνεννοεῖται μετὰ τοῦ τυπογράφου, ὁρίζει τὰς εἰς τὸ περιοδικὸν καταχωριστέας ἢ μὴ καταχωριστέας διατριβὰς καθὼς καὶ τὴν τάξιν καθ' ἣν πρέπει νὰ καταχωρισθῶσιν.

13) Οὐδεμία διατριβὴ (πλὴν μόναι αἱ τοῦ προέδρου τῆς ἑταιρείας καὶ αἱ τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ περιοδικοῦ) δημοσιεύεται ἐν αὐτῷ, ἂν μὴ φέρῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ διευθυντοῦ.

14) Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ ὢν ἅμα καὶ διαχειριστὴς αὐτοῦ φροντίζει περὶ τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων.

15) Μετὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου δύνανται νὰ παρέχωνται δωρεὰν τοῖς τακτικοῖς τοῦ περιοδικοῦ συνεργάταις πεντήκοντα ἐν συνόλῳ ἀντίτυπα αὐτοῦ.

Πᾶσα αἴτησις περὶ συνδρομῆς ἢ ἀγορᾶς τοῦ περιοδικοῦ πωλουμένου κατὰ τόμους ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ταμίαν τῆς ἑταιρείας κ. Γ. Α. Παππαβασιλείου ἐν ὁδῷ Ἄρεως 28, πᾶσα δ' ἄλλη αἴτησις περὶ τυπώσεως διατριβῆς κλπ. πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ Γ. Ν. Χατζιδάκιν ἐν ὁδῷ Σχουφᾶ 12.